I

Oprawę wyrestaurowano w sierpniu 1932 r., przyczem dano nowe deski okładkowe w miejsce dawnych, popękanych i nie do użycia. Wyklejek dawna oprawa nie posiadała.

rkps 290

A.A.XI.
I.

II

[illegible]

Ego felix canonicus Premisliensis
[illegible] bibliam [illegible]
[illegible]

[illegible]

27

Reverendo in xpo pri dno domino dei gra Epo Cicestren eiusque
vicariis z officialibz ac venerabili viro dno Radulpho decano Cicestren ac discreto [illegible]
p illius dioc dices sequentes Omnibus quoque z singulis quorum interest vel interesse poterit z quos [illegible]
Seu tangere poterit qualitercumque in futuro quibuscumque nominibz censeantur Andreas Barret legum
[illegible] dni nri pape capellanus z ipsius sacri palacii aplici causarum [illegible] in partibus infra
[illegible] Andree [illegible] Salutem in dno z presentibz fidem indubiam adhibere Noveritis quod
z dni nri dni Bonifacii divina providentia pape noni [illegible] commissionem sive supplicationis cedulam
[illegible] presentatam [illegible] recepisse [illegible] tenorem qui sequitur [illegible]
[illegible] nomine discreti viri dni Michaelis Johannis [illegible] provincialis ecclesie [illegible]
Cicestren [illegible] in [illegible] z in posita z [illegible]
[illegible] inter ipsum dnum Michaelem ex una parte z [illegible] Johannem de
[illegible] Cicestren [illegible] z alios [illegible] commune z divisim [illegible]
z eius [illegible] ex altera [illegible] alicui ex dnis auditoribz [illegible] palacii aplici [illegible]
z fine debito terminand Cum [illegible] dependentibz z connexis Cum [illegible]
[illegible] in Curia Romana [illegible] z ad [illegible] sunt [illegible]
z [illegible] non sint [illegible] natura ad Romanam Curiam legitime devolute [illegible]
In fine vero dicte commissionis sive supplicationis cedule [illegible]
z omnino dissimili z diversa videlicet hec verba De mandato dni nri pape audiat [illegible]
z iustitiam faciat Cuiusquidem commissionis [illegible] per nos [illegible] ad partes in forma [illegible]
Tandem fuimus p [illegible] magistri [illegible]
Michaelis Johannis principalis in [illegible] nobis [illegible] commissionem principali nominati [illegible]
[illegible] legitima facta fide [illegible] nobis constituimus [illegible] debita [illegible]
solito [illegible] litteras inhibitorias [illegible] in forma solita z consueta [illegible]

Epistola sancti Ieronimi ad Paulinum de omnibus divine historie libris

Frater Ambrosius michi tua munuscula perferens detulit simul et suavissimas litteras que a principio amicitiarum fidem probate iam fidei et veteris amicitie nova preferebant. Vera enim illa necessitudo est et Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non presentia tantum corporum, non subdola et palpans adulatio, sed dei timor et divinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis quosdam lustrasse provincias, novos adisse populos, maria transisse, ut eos quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Sicut Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Egyptum et Archytam Tarentinum eamque oram Italie que quondam Magna Grecia dicebatur laboriosissime peragravit, et ut qui Athenis magister erat et potens, cuiusque doctrinam Achademie gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus, malens aliena verecunde discere quam sua impudenter ingerere. Denique cum litteras quasi toto orbe fugientes persequitur, captus a piratis et venundatus, tyranno crudelissimo paruit, ductus captivus, vinctus et servus; tamen quia philosophus, maior ementi se fuit. Ad Titum Livium lacteo eloquentie fonte manantem de ultimis Hispanie Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus, et quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa etas inauditum omnibus seculis celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingressi aliud extra urbem quererent. Apollonius, sive ille magus ut vulgus loquitur, sive philosophus ut Pythagorici tradunt, intravit Persas, pertransivit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indie regna penetravit, et ad extremum latissimo Phison amne transmisso pervenit ad Bragmanas, ut Hiarcam in throno sedentem aureo et de Tantali fonte potantem inter paucos discipulos de natura, de moribus ac de cursu dierum et siderum audiret docentem. Inde per Elamitas, Babilonios, Chaldeos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phenices, Arabes, Palestinos reversus ad Alexandriam, perrexit ad Ethiopiam, ut gymnosophistas et famosissimam solis mensam videret in sabulo. Invenit ille vir ubique quod disceret, et semper proficiens semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus Philostratus.

II

Quid loquar de seculi hominibus, cum apostolus Paulus, vas electionis et magister gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur dicens: An experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus, post Damascum Arabiamque lustratam ascendit Ierosolimam ut videret Petrum, et mansit apud eum diebus quindecim. Hoc enim misterio ebdomadis et ogdoadis futurus gentium predicator instruendus erat. Rursumque post annos quatuordecim assumpto Barnaba et Tito exposuit cum apostolis evangelium, ne forte in vacuum curreret aut cucurrisset. Habet nescio quid latentis energie vive vocis actus, et in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sonat. Unde et Eschines, cum Rodi exularet et legeretur illa Demostenis oratio quam adversum eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus suspirans ait: Quid si ipsam audissetis bestiam sua verba resonantem?

III

Nec hoc dico quod sit aliquid in me tale quod vel possis a me audire vel velis discere, sed quo ardor tuus et discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile et sine doctore laudabile est. Non quid invenias, sed quid queras consideramus. Mollis cera et ad formandum facilis, etiam si artificis et plastis cessent manus, tamen virtute est totum quicquid esse potest. Paulus apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysi et prophetias didicisse se gloriatur, ut armatus spiritualibus telis postea doceret confidenter: Arma enim militie nostre non carnalia sunt, sed potentia deo ad destructionem munitionum et cogitationes destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam dei, et captivantes omnem intellectum ad obediendum Christo, et parati ulcisci omnem inobedientiam. Ad Timotheum scribit ab infantia sacris litteris eruditum et hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam que data sit ei per impositionem manuum presbiterii. Tito precipit ut inter ceteras virtutes episcopi, quem brevi sermone depinxit, scientiam quoque non negligat scripturarum: Obtinentem, inquit, eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana et contradicentes revincere.

IIII

Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest, et quantum edificat ex vite merito ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Malachias propheta, immo per Malachiam dominus, interrogat sacerdotes legem. Intantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio legimus: Interroga patrem tuum et annuntiabit tibi, maiores tuos et dicent tibi. In psalmo quoque centesimo octavodecimo: Cantabiles michi erant iustificationes tue in loco peregrinationis mee. Et in descriptione iusti viri, cum eum arbori vite David, que est in paradiso, compararet, inter ceteras virtutes hoc etiam intulit: In lege domini voluntas eius, et in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissime visionis ait iustos fulgere quasi stellas, et intelligentes, id est doctos, quasi firmamentum. Videsne quantum inter se distant iusta rusticitas et docta iustitia? Alii stellis, alii celo comparantur. Quamquam iuxta Hebraicam veritatem utrumque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates. Cur dicitur Paulus apostolus vas electionis? Nempe quia legis et scripturarum erat armarium. Pharisei stupent in domini doctrina et mirantur in Petro et Iohanne quomodo legem sciant cum litteras non didicerint. Quicquid enim aliis exercitatio et cotidiana meditatio in lege tribuere solet, illis hoc spiritus sanctus suggerebat, et erant iuxta quod scriptum est θεοδίδακτοι. Duodecim annos salvator impleverat, et in templo sedens de quibusdam legis interrogationibus seniores mirantes docet. Nisi forte rusticum Petrum, rusticum Iohannem dicimus, quorum uterque dicere poterat: Etsi imperitus sermone, non tamen scientia. Iohannes rusticus, piscator, indoctus? Et unde illa vox obsecro: In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum? Logos enim grece multa significat. Nam et verbum est et ratio et supputatio et causa uniuscuiusque rei per quam sunt singula que subsistunt. Que universa recte intelligimus in Christo.

V

Reverendo in Christo patri domino domino Dei gratia Episcopo Cracoviensi eiusque
vicariis et officialibus ac honorabili viro domino [illegible] decano Cracoviensi ac discreto [illegible]
[illegible] dicte diocesis [illegible] omnibusque aliis et singulis quorum interest vel intererit et quos [illegible]
seu tangere poterit quomodolibet in futurum quibuscumque nominibus censeantur Andreas Barr [illegible]
[illegible] domini nostri pape capellanus et ipsius sacri palacii apostolici causarum et cause ac partibus [illegible]
[illegible] auditor specialiter deputatus Salutem in domino et presentibus fidem indubiam adhibere Noveritis quod [illegible]
a domino nostro domino Bonifacio divina providentia papa nono Recepimus commissionem sive supplicationem [illegible]
Cuius tenorem [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tenorem qui sequitur [illegible]
[illegible] nomine discreti viri domini Michaelis Johannis de [illegible] rectoris parrochialis ecclesie [illegible]
Cracoviensis [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] in partibus interposite et interponendarum et [illegible]
[illegible] seu [illegible] et esse [illegible] inter ipsum dominum Michaelem ex una parte et quendam Johannem de
[illegible] Cracoviensis diocesis et alios [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] communiter et divisim [illegible]
et eius occasione ex altera committere [illegible] [illegible] et [illegible] auditoribus [illegible] sacri palacii apostolici [illegible]
et fine debito terminandam Cum emergentes [illegible] dependentibus et connexis Cum [illegible] [illegible] [illegible]
interesse credent [illegible] divisim in Curia Romana et [illegible] et ad partes [illegible] [illegible] [illegible]
et cause huiusmodi non sint de sui natura ad Romanam Curiam legitime devolute [illegible] [illegible]
In fine vero dicte commissionis sive supplicationis cedule scripta erant de alterius manus [illegible] [illegible]
et omnino dissimili et diversa [illegible] [illegible] verba De mandato domini nostri pape audiat magister [illegible]
et iustitiam faciat Cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per nos citationem ad partes in forma [illegible]
Tandem [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Incipit epistola sancti Jeronimi ad Paulinum presbiterum de omnibus divine historie libris.

Frater Ambrosius tua michi munuscula perferens detulit simul et suavissimas litteras que a principio amicitiarum fidem probate iam fidei et veteris amicitie nova preferebant. Vera enim illa necessitudo est et Christi glutino copulata quam non utilitas rei familiaris, non presentia tantum corporum, non subdola et palpans adulatio, sed dei timor et divinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus hystoriis quosdam lustrasse provincias, novos adisse populos, maria transisse, ut eos quos ex libris noverant coram quoque viderent. Sicut Pictagoras Memphiticos vates, sic Plato Egyptum et Archytam Tarentinum eamque oram Ytalie que quondam magna Grecia dicebatur laboriosissime peragravit, ut qui Athenis magister erat et potens cuiusque doctrinam Achademie gymnasia personabant fieret peregrinus atque discipulus, malens aliena verecunde discere quam sua impudenter ingerere. Denique cum litteras quasi toto orbe fugientes persequitur, captus a piratis et venundatus tyranno crudelissimo paruit, ductus captivus, vinctus et servus; tamen quia philosophus, maior emente se fuit. Ad Titum Livium lacteo eloquentie fonte manantem de ultimis Hyspanie Galliarumque finibus quosdam venisse legimus nobiles, et quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa etas inauditum omnibus seculis celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingressi aliud extra urbem quererent. Apollonius, sive ille magus ut vulgus loquitur, sive philosophus ut Pictagorici tradunt, intravit Persas, pertransivit Caucasum, Albanos, Scithas, Massagetas, opulentissima Indie regna penetravit, et ad extremum latissimo Phison amne transmisso pervenit ad Bragmanas, ut Hyarcam in throno sedentem aureo et de Tantali fonte potantem inter paucos discipulos de natura, de moribus ac de cursu dierum et siderum audiret docentem. Inde per Elamitas, Babilonios, Caldeos, Medos, Assirios, Parthos, Syros, Phenices, Arabes, Palestinos reversus ad Alexandriam, perrexit ad Ethiopiam ut gignosophistas et famosissimam solis mensam videret in sabulo. Invenit ille vir ubique quod disceret, et semper proficiens semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus Philostratus.

II

Quid loquar de seculi hominibus, cum apostolus Paulus vas electionis et magister gentium qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur dicens: An experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus? post Damascum Arabiamque lustratam ascendit Ierosolimam ut videret Petrum et mansit apud eum diebus quindecim. Hoc enim misterio ebdomadis et ogdoadis futurus gentium predicator instruendus erat. Rursumque post annos quatuordecim assumpto Barnaba et Tito exposuit cum apostolis evangelium, ne forte in vacuum curreret aut cucurrisset. Habet nescio quid latentis energie vive vocis actus et in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sonat. Unde et Eschines cum Rodi exularet et legeretur illa Demostenis oratio quam adversus eum habuerat, mirantibus atque laudantibus suspirans ait: Quid si ipsam audissetis bestiam sua verba resonantem?

III

Nec hoc dico quod sit aliquid in te tale quod possis a me audire vel velis discere, sed quo ardor tuus et discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile et sine doctore laudabile est. Non quid invenias sed quid queras consideramus. Mollis cera et ad formandum facilis, etiam si artificis et plastes cessent manus, tamen virtute est totum quicquid esse potest. Paulus apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysi et prophetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiritualibus telis postea doceret confidenter. Arma enim militie nostre non carnalia sunt, sed potentia deo ad destructionem munitionum et cogitationes destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam dei et captivantes omnem intellectum ad obediendum Christo et parati ulcisci omnem inobedientiam. Ad Timotheum scribit ab infantia sacris litteris eruditum et hortatur ad studium lectionis ne negligat gratiam que data sit ei per impositionem manuum presbiterii. Tito precipit ut inter ceteras virtutes episcopi, quem brevi sermone depinxit, scientiam quoque non negligat scripturarum: obtinentem, inquit, eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana et contradicentes revincere.

IIII

Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest et quantum edificat ex vite merito ecclesiam Christi tantum nocet si destruentibus non resistat. Malachias propheta immo per Malachiam dominus interrogavit sacerdotes legem. In tantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio legimus: Interroga patrem tuum et annuntiabit tibi, maiores tuos et dicent tibi. In psalmo quoque centesimo xviii: Cantabiles michi erant iustificationes tue in loco peregrinationis mee. Et in descriptione iusti viri cum eum arbori vite David que est in paradiso compararet, inter ceteras virtutes hoc etiam intulit: In lege domini voluntas eius et in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissime visionis ait iustos fulgere quasi stellas et intelligentes id est doctos quasi firmamentum. Videsne quantum inter se distant iusta rusticitas et docta iustitia? Alii stellis, alii celo comparantur. Quamquam iuxta Hebraicam veritatem utrumque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates. Cur dicitur Paulus apostolus vas electionis? Nempe quia legis et scripturarum erat armarium. Pharisei stupent in domini doctrina et mirantur in Petro et Iohanne quomodo legem sciant cum litteras non didicerint. Quicquid enim aliis exercitatio et cotidiana meditatio in lege tribuere solet, illis hoc spiritus sanctus suggerebat, et erant iuxta quod scriptum est theodidacti. Duodecim annos salvator impleverat et in templo sedens de quibusdam legis interrogationibus magis docet dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum Petrum, rusticum dicimus Iohannem, quorum uterque dicere poterat: Et si imperitus sermone, non tamen scientia. Iohannes rusticus piscator indoctus? Et unde, rogo, illa vox: In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum? Logos enim grece multa significat. Nam et verbum est et ratio et supputatio et causa uniuscuiusque rei, per quam sunt singula que subsistunt. Que universa recte intelligimus in Christo.

V

Hec doctus Plato nesciuit, hec Demosthenes eloquens ignorauit. Perdam, inquit, sapientiam sapientium et prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam, et quamquam stulticia predicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos; sapientiam autem non seculi huius, nec principum huius seculi qui destruuntur, sed loquitur dei sapientiam in misterio absconditam, quam predestinauit deus ante secula. Dei sapientia Christus est. Christus enim dei uirtus et dei sapientia. Hec sapientia in misterio abscondita est, de qua et noni psalmi titulus prenotatur: pro occultis filii, in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi. Et qui in misterio absconditus erat, predestinatus est ante secula; predestinatus autem et prefiguratus in lege et prophetis. Unde et prophete appellabantur uidentes, quia uidebant eum quem alii non uidebant. Abraham uidit diem eius et letatus est. Aperiebantur celi Ezechieli qui populo peccatori clausi erant. Reuela, inquit David, oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est, et reuelatione opus est ut intelligatur, ac reuelata facie dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalipsi septem sigillis signatus ostenditur, quem si dederis homini scienti litteras ut legat, respondebit tibi: Non possum, signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras, tenent signatum librum, nec aperire possunt nisi ille reserauerit qui habet clauem David, qui aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit. In Actibus apostolorum sanctus eunuchus, immo uir (sic enim eum scriptura cognominat), cum legeret Ysaiam, apostolum interrogatur a Philippo: Putas ne intelligis que legis? respondit: Et quomodo possum nisi aliquis me docuerit? Ego, ut de me loquar, interim nec sanctior sum hoc eunucho nec studiosior, qui de Ethiopia, id est de extremis finibus mundi uenit ad templum, reliquit aulam regiam, et tantus amator diuine scientie legis fuit ut etiam in uehiculo litteras legeret sacras. Et tamen cum librum teneret et uerba domini cogitatione conciperet, lingua uolueret, labiis personaret, ignorabat eum quem in libro nesciens uenerabatur. Uenit Philippus, ostendit ei Ihesum, qui clausus latebat in littera. O mira doctoris uirtus! eadem hora credidit eunuchus, baptizatur, fidelis et sanctus, ac magister est de discipulo. Plus in deserto fonte ecclesie quam in aurato sinagoge templo reperit. Hec a me perstricta sunt breuiter.

VI

Neque enim epistolaris angustia euagari longius patitur, ut intelligeres te in scripturis sanctis sine preuio et monstrante semitam non posse ingredi. Taceo de grammaticis, rethoribus, philosophis, geometricis, dialecticis, musicis, astronomicis, astrologis, medicis, quorum scientia mortalibus uel utilissima est, et in tres partes scinditur in doctrinam: a. n. a. o. d. a. c. n. t. n. n. z. a. [illegible] dogmaticen, empiricen, metholoucen. Et usum eundem ad minores artes ueniam, et que non tam lingua quam manu administrantur. Agricole, cementarii, fabri metallorum lignorumque cesores, lanarii quoque et fullones et ceteri qui uariam supellectilem et uilia opuscula fabricant, absque doctore esse non possunt quod cupiunt. Quod medicorum est promittunt medici, tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est quam sibi omnes uendicant passim. Scribimus indocti doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista uerbosus, hanc uniuersi presumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adducto supercilio grandia uerba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alii discunt, pro pudor, a feminis quod uiros doceant; et ne parum hoc sit, quadam facilitate uerborum, immo audacia, edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad scripturas sanctas post seculares litteras uenerint, et sermone composito aurem populi mulserint, quicquid dixerint hoc legem dei putant, nec scire dignantur quid prophete, quid apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia; quasi grande sit et non uitiosissimum docendi genus deprauare sententias, et ad uoluntatem suam scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homerocentonas et Uirgiliocentonas, ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianum, quia scripserit: Iam redit et uirgo, redeunt Saturnia regna; iam noua progenies celo dimittitur alto. Et patrem loquentem ad filium: Nate, mee uires, mea magna potentia solus. Et post uerba saluatoris in cruce: Talia perstabat memorans fixusque manebat. Puerilia sunt hec et circulatorum ludo similia. Docere quod ignores, immo ut cum stomacho loquar, nec hoc quidem scire quod nescias.

VII

Uidelicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuisione terre, de confusione linguarum, de descensione usque ad Egyptum gentis Hebreorum. Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum misticis diuinisque preceptis. In promptu est Leuiticus liber, in quo singula sacrificia, immo singule pene sillabe et uestes Aaron et totus ordo leuiticus spirant celestia sacramenta. Numeri uero nonne totius arismetice et prophetie Balaam et quadraginta duarum mansionum per heremum mistica continent? Deuteronomium uero secunda lex et euangelice legis prefiguratio, nonne sic ea habet que priora sunt, ut tamen noua sint omnia de ueteribus? Hucusque Moyses, hucusque pentateuchus, quibus quinque uerbis loqui se uelle apostolus in ecclesia gloriatur. Iob exemplar patientie, que non misteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, uersu labitur, pedestri sermone finitur, omnesque leges dialectice propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo uerba plena sunt sensibus, et ut de ceteris sileam, resurrectionem corporum sic prophetat ut nullus de ea manifestius uel cautius scripserit. Scio, inquit, quod redemptor meus uiuit, et in nouissimo die de terra surrecturus sum, et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea uidebo deum saluatorem meum, quem uisurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt et non alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo. Ueniam ad Ihesum Naue, qui typum domini non solum in gestis uerum etiam in nomine prefert. Transit Iordanem, hostium regna subuertit, diuidit terram uictori populo, et per singulas urbes, uiculos, montes, flumina, torrentes atque confinia ecclesie celestis quoque Ierusalem spiritualia regna describit. In Iudicum libro quot principes populi, tot figure sunt. Ruth Moabitis Ysaie explet uaticinium dicentis: Emitte agnum, domine, dominatorem terre, de petra deserti ad montem filie Syon.

onis samuel et heli mortuo. et in occisione saul veterem
legem abolitam monstrat. porro in sadoch atque david
novi sacerdotii novique imperii sacramenta testatur. Mala
chim id est regum tertius et quartus regnorum liber. a salomone usque ad iechoniam
filio nabath usque ad osee. qui ductus est in assirios regnum iuda
et regnum describit israel. si historiam respicias verba simplicia
sunt. si in litteris sensum inspexeris latentem. ecclesiae paucitatem et hereti
corum contra ecclesiam bella narrantur. xii prophetae in unius voluminis
arte angustias coartati. multo aliud quam sonat in littera prae
figurant. osee crebro nominat effraim. samariam. ioseph. io
zrael. et uxorem fornicariam. et fornicationis filios. et adul
teram cubiculo clausam mariti multo tempore sedere vidu
am. et sub veste lugubri mariti ad se reditum praestola
ri. Iohel filius fatuel describit terram xii tribuum. eruca.
brucho. locusta rubigine vastante consumptam. et post eversi
onem prioris populi. effusum spiritum sanctum super servos dei et ancil
las et super cxx credentium nomina. et effusum iri in cena
culo syon. cxx qui ab uno usque ad xv paulatim et per
incrementa surgentes xv graduum numerum efficiunt qui
psalterio mistice continentur. amos pastor et rusticus
et ruborum mora distringens paucis verbis explicari non potest.
Quis enim digne exprimat tria et iiii scelera damasci.
gazae. et tyri. et ydumeae. et filiorum amon. et moab. et in vii
et viii gradu iuda. et israel. hic loquitur ad vaccas pin
gues. quae sunt in monte samariae. et ruituram domum
maiorem minoremque testatur. ipse cernit fictorem locustae. et sta
ntem dominum super murum litum vel adamantinum. et uncinum
pomorum attrahentem supplicia peccatoribus. et famem in terram. non
famem panis neque sitim aquae sed audiendi verbum dei. abdias qui inter
pretatur servus domini personat contra edom. et sanguineum terrenumque fra
trem. fratris quoque iacob semper emulum hasta percutit spiritua
li. Ionas pulcherrima columba naufragio suo passi
onem domini praefigurans. mundum ad paenitentiam revocat. et sub no
mine ninive salutem gentibus nuntiat. micheas de mo
rasthi coheres christi vastationem annuntiat. filiae latronis
obsidionem ponit contra eam. quia maxillam percusserit
iudicis israel. Naum consolator orbis increpat civitatem
sanguinum. et post eversionem illius loquitur. ecce super montes
pedes evangelizantis. et annuntiantis pacem. Abacuch luc
tator fortis et rigidus stat super custodiam. et figit gra
dum super munitionem. ut christum in cruce contempletur
et dicat. operuit celos gloria eius. et laudis eius plena est
terra. splendor eius ut lux erit. cornua in manibus
eius. ibi abscondita est fortitudo eius. Sophonias
speculator et archanorum domini cognitor. audit clamo
rem a porta piscium. et eiulatum a secunda. et contritionem
a collibus. indicat quoque ululatum habitatoribus pile.
quia conticuit omnis populus chanaan. disperditi sunt
universi qui involuti erant argento. Aggeus festi
vus et letus. qui seminavit in lacrimis. ut in gaudio
meteret. destructum templum edificat deumque patrem in
ducit loquentem. adhuc unum modicum est. et ego commove
bo celum. terram. et mare. et aridam. et movebo
omnes gentes. et veniet desideratus cunctis gentibus.
Zacharias memor domini sui. multiplex in prophetia ie
sum vestibus sordidis indutum. et lapidem oculorum vii.
candelabrumque aureum. cum totidem lucernis. quot
oculis. duas quoque olivas. a sinistris lampadis

cernit et a dextris. ut post equos nigros. rufos. varios. albos. et
dissipatas quadrigas ex effraim. et equum de ierusalem pauper
rem regem vaticinetur et praedicet regem sedentem super pul
lum filium asinae subiugalis. Malachias aperte et in fine omni
um prophetarum de abiectione israel. et vocatione gentium. Non est
mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum. et munus non suscipi
am de manu vestra. ab ortu enim solis usque ad occasum
magnum est nomen meum in gentibus. et in omni loco sacrificatur
et offertur nomini meo. oblatio munda. Ysaiam. iheremiam.
ezechiel. et daniel. quis possit vel intelligere. vel expo
nere. quorum primus non prophetiam mihi videtur texere. sed evangeli
um. secundus virgam nuceam. et ollam succensam a facie aqui
lonis. et pardum spoliatum suis coloribus. et quadruplex
diversis metris nectit alphabetum. Tertius principia et
finem tantis habet obscuritatibus involuta. ut apud
hebreos ipse partes cum exordio geneseos ante annos
xxx non legantur. Quartus vero qui et extremus inter iiii
prophetas temporum conscius. et totius mundi phylosophicus lapi
dem praecisum de monte sine manibus. et regna omnia sub
vertentem claro sermone praedicat. David symonides
noster. pindarus et alcheus. flaccus quoque catulus atque
serenus. christum lira personat. et in decacordo psalterio ab in
feris excitat resurgentem. Salomon pacificus et amica
bilis domini mores corrigit. naturam docet. ecclesiam iungit
et christum sanctarumque nuptiarum dulce canit epythalamium. He
ster in ecclesiae typo populum liberat de periculo. et interfecto aman
qui interpretatur iniquitas. partes convivii et diem celebrem mittit
in posteros. paralipomenon liber instrumenti veteris epitoma
epitome. id est ozaoe. tantus ac talis est. ut absque illo si quis
scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare. se ipsum irrideat.
per singula quippe nomina iuncturasque verborum. et praetermisse in
regum libris. tanguntur hystorie. et innumerabiles
explicantur evangelii questiones. Hesdras et neemias. adiu
tor videlicet et consolator a domino in uno volumine artantur.
Instaurant templum. muros extruunt civitatis. omnisque
illa turba populi redeuntis in patriam. et descriptio sacerdotum. le
vitarum. israelis. proselitorum. ac per singulas familias murorum
et turrium opera divisa. aliud in cortice praeferunt. aliud
in medulla retinent. Cernis me scripturarum amore rap
tum excessisse modum epistole. et tamen non implesse quod
volui. audivimus tantum quid nosse quid cupere debeamus
ut et nos quoque possimus dicere. concupivit anima mea desi
derare iustificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud so
craticum impletur in nobis. hoc tantum scio quod nescio. Tan
gam et novum breviter testamentum. Matheus. marchus.
lucas. et iohannes. quadriga domini. et verum cherubin. quod
interpretatur scientiae plenitudo. per totum corpus oculati sunt
scintille emicant. discurrunt fulgura. pedes habent
rectos. et in sublime tendentes. terga pennata et un
dique volitantia tenent se mutuo. sibique perplexi sunt.
et quasi rota in rotam volvuntur. et pergunt quocumque e
os flatus spiritus sancti duxerit. Paulus apostolus ad
vii scribit ecclesias. octava enim ad hebreos a plerisque ex
tra numerum ponitur. timotheum instruit. et titum. et philemo
nem pro fugitivo famulo deprecatur. super quo melius ta
cere puto quam pauca scribere. Actus apostolorum nudam
quidem videntur sonare historiam. et nascentis ecclesiae infantiam
texere. sed si noverimus scriptorem eorum lucam esse medicum

tinus lause in evangelio. animadvertimus partem
omnia verba illius aie. Languentis esse medicinam.
Jacobus. petrus. iohannes. iudas. vii. epistolas ediderunt
tam misticas quam succinctas. et breves pariter ac
longas. breves in verbis. longas in sententiis. ut rarus sit
qui non in earum lectione cecutiat. Apocalipsis iohannis tot habet
sacramenta quot verba. parum dixi. et pro merito voluminis
laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices
latent intelligentie. Oro te frater karissime. inter hec vivere. is
ta meditari. nil aliud nosse. nichil aliud querere.
Nonne videtur tibi iam hic in terris regni celestis habita
culum. Nolo ut offendaris in scripturis sanctis simplici
tate et quasi vilitate verborum. que vel de vitio interpretum. vel
de industria sic prolate sunt. ut rusticam contionem
facilius instruerent. et in una eademque sententia aliter doctus
aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans et
hebes. ut hec me nosse pollicear. et eorum fructus car
pere in terra. quorum radices in celo fixe sunt. sed velle
fateor. sed enim me profiteor. sedenti me prefero.
magistrum renuens. comitem spondeo. Petenti datur. pul
santi aperitur. querens invenit. discamus in terris. quorum scientia
nobis perseveret in celo. Obviis te manibus excipiam
et ut inepte aliquid quod sit de ermagore tumidi
tate effudiam quicquid quesieris tecum scire conabor.
Habes hic amantissimum tui fratrem eusebium
qui litterarum tuarum michi gratiam duplicavit. referens ho
nestatem morum tuorum. contemptum seculi. fidem amicitie. amo
rem christi. Nam prudentiam et eloquii venustatem
et absque illo ipsa epistola preferebat. Festina queso te. et
herentis in salo navicule funem magis precide quam sol
ve. Nemo renuntiaturus seculo bene potest vendere que contemp
sit. ut venderet. Quicquid in sumptus de tuo tuleris pro lucro
computa. Antiquum dictum est. avaro deest tam quod habet
quam quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum est. In
fideli autem et obolo indiget. Sic vivamus quasi nichil haben
tes. et omnia possidentes. Victus atque vestitus divitie christia
norum. si habes in potestate rem tuam vende. si non
habes proice. tollenti tunicam. et pallium relinquendum
est. Nisi forte tu semper retractans. et diem de die trahens. cau
te et pedetemptim tuas possessiunculas vendideris. non habet
christus unde alat pauperes suos. Totum deo dedit. qui se obtu
lit. Apostoli tantum navem et rete reliquerunt. Vidua duo era
mittit in gazophilacium. et prefertur cresi divitiis. Fa
cile contempnit omnia qui se semper cogitat esse moriturum.

Desiderii mei *Epistola sancti ieronimi presbiteri in pentatheucum*
desideratas accepi litteras qui quodam
presagio futurorum cum daniele sor
titus est nomen. obsecrantis ut translatum
in latinam linguam de hebreo sermone pentatheucum
nostrorum auribus traderem. periculosum opus certe. et obtrec
tatorum meorum latratibus patens. qui me asserunt in .lxx. interpre
tum suggillatione nova pro veteribus cudere. ita ingenium
quasi vinum probantes. cum ego sepissime testatus sim
me pro virili portione in tabernaculo dei offerre que possim.
nec opes alterius aliorum paupertate fedari. Quod ut
auderem origenis me studium provocavit. qui editioni
antique translationem theodotionis miscuit. asterisco et al
terico. et obelo. id est stella et veru omne opus distin

guens. dum aut illucescere facit. que minus ante fuerant. aut su
perflua queque iugulat et confodit. et maxime que evangelista
rum et apostolorum auctoritas promulgavit. in quibus multa
de veteri testamento legimus. que in nostris codicibus non habentur. ut est illud
ex egipto vocavi filium meum. et quoniam nazareus vocabitur.
et videbunt in quem compunxerunt. et flumina de ventre eius
fluent aque vive. et que nec oculus vidit nec auris audivit
nec in cor hominis ascendit. que preparavit deus diligentibus se. et multa alia que proprium sin
tagma desiderant. Interrogemus ergo eos ubi hec scripta sunt
et cum dicere non potuerint de libris hebraicis proferamus. Pri
mum testimonium est in osee. secundum in ysaya. tertium in zacha
ria. quartum in proverbiis. Quintum eque in ysaia. quod multi igno
rantes apocriforum deliramenta sectantur. et hiberas ne
nias libris autenticis preferunt. Causas erroris non est meum
exponere. Iudei prudenti facto esse dicunt consilio. ne pto
lomeus unius dei cultor. etiam apud hebreos duplicem divini
tatem comprehenderet. quod maxime idcirco faciebant. quia in
platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque sacra
tum aliquid scriptura testatur de patre et filio. et spiritu sancto. aut a
liter interpretati sunt. aut omnino tacuerunt. ut et regi satisfacerent
et archanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor
.lxx. cellulas alexandrie mendacio suo extruxerit. qui
bus divisi eadem scriptitarent. cum aristeus eiusdem ptolo
mei yperaspistes et multo post tempore iosephus. nichil ta
VIII a le retulerint. sed in una basilica congregatos contulisse scri
bant non prophetasse. Aliud est enim vatem. aliud est esse interpretem.
Ibi spiritus ventura predicit. hic eruditio et verborum copia ea
que intelligit transfert. Nisi forte putandus est tullius econo
micum xenofontis. et platonis pictagoram. et demoste
nis prothesiphontem afflatus rethorico spiritu transtulisse.
aut aliter de eisdem libris per .lxx. interpretes. aliter per
apostolos spiritus sanctus testimonia texuit. ut quod illi tacuerunt
hii scriptum esse mentiti sunt. Quid igitur. damnamus ve
teres. minime. sed post priorum studia in domo domini quod possu
mus laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum christi. et quod
nesciebant dubiis protulere sententiis. Nos post passionem
et resurrectionem eius non tam prophetiam quam hystoriam scribimus.
Aliter enim audita. aliter visa narrantur. quod melius
intelligimus. melius et proferimus. Audi igitur emule obtrec
tator. ausculta. Non damno. non reprehendo .lxx. sed
confidenter cunctis illis apostolos prefero. per istorum os michi christus sonat
quos ante prophetas inter spiritualia carismata positos lego. in
quibus ultimum pene gradum interpretes tenent. quid li
vore torqueris. quid imperitorum animos contra me concitas. Sicubi
in translatione tibi videor errare. interroga hebreos. di
versarum urbium magistros consule. Quod illi habent
de christo tui codices non habent. aliud est. si contra se postea ab
apostolis usurpata testimonia probaverunt. et emendatiora sunt
exemplaria latina quam greca. greca quam hebrea. Ve
rum hec contra invidos. Nunc te deprecor desideri
karissime. ut quia me tantum opus subire fecisti
et a genesi exordium capere orationibus iu
ves quod possim eodem spiritu quo scripti sunt
libri in latinum eos transferre sermonem.

Incipit liber geneseos. vel genesis.

n principio creavit deus celum et terram. Terra autem erat
inanis et vacua et tenebre erant super faciem a-
byssi. et spiritus domini ferebatur super aquas. Dixitque
deus. fiat lux. et facta est lux. et vidit deus lucem quod
esset bona et divisit lucem a tenebris. appellavitque
lucem diem. et tenebras noctem. factumque est vespere et ma-
ne dies unus. Dixit quoque deus. fiat firmamentum in me-
dio aquarum. et dividat aquas ab aquis. et fecit deus fir-
mamentum. et divisit aquas que erant sub firmamento
ab hiis que erant super firmamentum. et factum est ita. Vo-
cavitque deus firmamentum celum. et factum est vespere et
mane dies secundus. Dixit vero deus. Congregentur
aque que sub celo sunt in locum unum et appareat arida.
Factumque est ita. et vocavit deus aridam terram. Congre-
gationesque aquarum appellavit maria. Et vidit deus
quod esset bonum et ait. Germinet terra herbam vi-
rentem et facientem semen. et lignum pomiferum faciens fru-
ctum iuxta genus suum. cuius semen in semetipso sit super
terram. et factum est ita. Et protulit terra herbam virentem. et
facientem semen iuxta genus suum. lignumque faciens fruc-
tum. et habens unumquodque sementem secundum speciem suam. et vi-
dit deus quod esset bonum. factumque est vespere et mane dies
tercius. Dixit autem deus. fiant luminaria in firmamento celi
et dividant diem et noctem. et sint in signa. et tempora. et dies
et annos. ut luceant in firmamento celi. et illuminent
terram. et factum est ita. Fecitque deus duo magna lumina-
ria. luminare maius ut preesset diei. et luminare minus ut
preesset nocti. et stellas. et posuit eas in firmamento celi
ut lucerent super terram. et preessent diei ac nocti. et divi-
derent lucem ac tenebras. et vidit deus quod esset bonum. et factum
est vespere et mane dies quartus. Dixit etiam deus. Producant
aque reptilia anime viventis. et volatile super terram
sub firmamento celi. creavitque deus cete grandia. et
omnem animam viventem. atque motabilem. quam pro-
duxerant aque in species suas. et omne volatile secundum ge-
nus suum. et vidit deus quod esset bonum. benedixitque e-
is dicens. Crescite. et multiplicamini. et replete
aquas maris. avesque multiplicentur super terram. et factum
est vespere. et mane dies quintus. Dixit quoque deus. producat terra
animam viventem in genere suo. iumenta. et reptilia. et
bestias terre secundum species suas. factumque est ita. et fecit deus
bestias terre secundum species suas. et iumenta. et omne rep-
tile terre in genere suo. et vidit deus quod esset bonum et ait. Fa-
ciamus hominem ad ymaginem. et similitudinem nostram
et presit piscibus maris. et volatilibus celi et bestiis
terre. universeque creature. omnique reptili quod mo-
vetur in terra. Et creavit deus hominem ad ymaginem
et similitudinem suam. ad ymaginem dei creavit illum
masculum et feminam creavit eos. benedixitque deus illis
et ait. Crescite. et multiplicamini. et replete terram
et subicite eam. et dominamini piscibus maris. et volati-
libus celi. et universis animantibus que moventur super
terram. dixitque deus. Ecce dedi vobis omnem her-
bam afferentem semen super terram. et universa ligna que
habent in semetipsis sementem generis sui. ut sint vo-
bis in escam. et cunctis animantibus terre. omnique volucri
celi. et universis que moventur in terra. et in quibus est anima vi-
vens. ut habeant ad vescendum. et factum est ita.
Viditque deus cuncta que fecerat. et erant valde bona. et factum
est vespere et mane dies sextus.
Igitur perfecti sunt celi et terra. et omnis ornatus eorum. Conplevitque
deus die septimo opus suum quod fecerat. et requievit
deus die septimo ab universo opere quod patrarat. et benedixit
diei septimo. et sanctificavit illum. quia in ipso cessaverat ab omni
opere suo quod creavit deus ut faceret. Iste sunt generationes
celi et terre. quando create sunt in die quo fecit deus celum
et terram. et omne virgultum agri. antequam oriretur in terra. omnem-
que herbam regionis priusquam germinaret. non enim pluerat dominus
deus super terram. et homo non erat qui operaretur terram. sed fons
ascendebat de terra irrigans universam superficiem terre.
formavit igitur dominus deus hominem de limo terre.
et inspiravit in faciem eius spiraculum vite. et factus est
homo in animam viventem. Plantaverat autem dominus deus
paradisum voluptatis. a principio. in quo posuit hominem
quem formaverat. produxitque dominus deus de humo omne
lignum pulchrum visu. et ad vescendum suave. lignum etiam
vite in medio paradisi. lignumque scientie boni. et mali. et fluvius
egrediebatur de loco voluptatis. ad irrigandum paradisum qui
inde dividitur in quatuor. capita. nomen uni phison. ipse est qui cir-
cuit omnem terram evilath. ubi nascitur aurum. et aurum illius
terre optimum est. ibique invenitur bdellium. et lapis onichi-
nus. et nomen fluvio secundo gyon. ipse est qui circuit totam
terram ethiopie. nomen vero fluvii tercii tygris. ipse vadit
contra assirios. fluvius autem quartus ipse est eufrates. Tulit ergo
dominus deus hominem et posuit eum in paradiso voluptatis
ut operaretur. et custodiret illum. precepitque ei dicens ex
omni ligno paradisi comede. de ligno autem scientie boni et ma-
li ne comedas. In quocumque enim die ex eo comederis mor-
te morieris. Dixit quoque dominus deus. non est bonum hominem esse solum
faciamus ei adiutorium simile sibi. Formatis igitur de hu-
dominus deus de humo cunctis animantibus terre. et universis vo-
latilibus celi adduxit ea ad adam. ut videret quid
vocaret ea. omne enim quod vocavit adam anime viventis
ipsum est nomen eius. appellavitque adam nominibus suis cuncta
animantia. et universa volatilia celi. et omnes bestias terre
adam vero non inveniebatur adiutor similis eius. Inmisit ergo dominus
deus soporem in adam. cumque obdormisset, tulit unam de co-
stis eius. et replevit carnem pro ea et edificavit dominus deus
costam quam tulerat de adam in mulierem. et adduxit eam
ad adam. dixitque adam. hoc nunc os ex ossibus meis
et caro de carne mea. hec vocabitur virago. quoniam de
viro sumpta est. quamobrem relinquet homo patrem suum et matrem
et adherebit uxori sue. et erunt duo in carne una erat
autem uterque nudus. adam scilicet et uxor eius. et non erubescebant
Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus III
terre que fecerat dominus deus. Qui dixit ad mulierem. cur pre-
cepit vobis deus. ut non comederetis ex omni ligno pa-
radisi. cui respondit mulier de fructu lignorum que sunt in
paradiso vescimur. de fructu vero ligni quod est in medio
paradisi precepit nobis deus ne comederemus. et ne tange-
remus illud. ne forte moriamur. Dixit autem serpens
ad mulierem. nequaquam morte moriemini. Scit enim
deus quod in quocumque die comederitis ex eo aperientur
oculi vestri. et eritis sicut dii scientes bonum et malum.
Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum.
et pulchrum oculis. aspectuque delectabile. et tulit

Hec doctus plato nescivit. hec demosthenes eloquens ignoravit. Perdam inquit sapientiam sapientium et prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam. et quamquam stultitia predicationis in cruce sit. tamen paulus sapientiam loquitur inter perfectos. Sapientiam autem non seculi istius qui destruuntur. nec principum. sed loquitur dei sapientiam in misterio absconditam. quam predestinavit deus ante secula. Dei sapientia christus est. christus enim dei virtus et dei sapientia. hec sapientia in misterio abscondita est. de qua et noni psalmi titulus prenotatur. pro occultis filii in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi. Et qui in misterio absconditus erat. predestinatus est ante secula. predestinatus autem et prefiguratus in lege et prophetis. unde et prophete appellabantur videntes. quia videbant eum quem alii non videbant. Abraham vidit diem eius et letatus est. aperiebantur celi ezechieli. qui populo peccatori clausi erant. Revela inquit david oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua. lex enim spiritalis est. et revelatione opus est. ut intelligatur ac revelata facie dei gloriam contemplemur. liber in apocalipsi .vii. sigillis signatus ostenditur quem si dederis homini scienti litteras ut legat. respondebit tibi non possum. signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras tenent signatum librum. nec aperire possunt nisi ille reseraverit qui habet clavem david. qui aperit et nemo claudit. claudit et nemo aperit. In actibus apostolorum sanctus eunuchus. immo sanctus vir. sic enim eum sancta scriptura cognominat. cum legeret ysaiam prophetam interrogatur a philippo. putasne intelligis que legis. Respondit quomodo possum nisi aliquis me docuerit. Ego ut de me loquar interim. nec sanctior sum hoc eunucho. nec studiosior qui de ethiopia. id est extremis finibus mundi venit ad templum. reliquit aulam regiam. et tantus amator divine scientie legis fuit. ut etiam in vehiculo litteras legeret sacras. et tamen cum librum teneret. et verba domini in cogitatione conciperet. lingua volveret. labiis personaret. ignorabat eum quem in libro nesciens venerabatur. Venit philippus. ostendit ei ihesum. qui clausus latebat in littera. O mira doctoris virtus. eadem hora credidit eunuchus. baptizatur fidelis et sanctus. a magister est de discipulo. plus in deserto fonte ecclesie. quam in aurato sinagoge templo repperit. Hec a me perstricta sunt breviter.

VI

Neque enim epistularis angustia evagari longius patiebatur. ut intelligeres te in scripturis sanctis sine previo et monstrante semitam non posse ingredi. Taceo de grammaticis. rethoricis. philosophis. geometricis. dialeticis. musicis. astronomicis. astrologis. medicis. quorum scientia mortalibus vel utilissima est. et in tres partes scinditur. in doctrinam. ai. AH. AA. O.D.A.E.H.T.H.N.Z.A. zibida. tologmatou. tvem. metholonete. et usum enutriam. Ad minores artes veniam. et que non tam lingua quam manu administrantur. Agricole. cementarii. fabri metallorum. lignorumque cesores. lanarii quoque et fullones. et ceteri qui variam supellectilem. et vilia opuscula fabricant. absque doctore esse non possunt quod cupiunt. quod medicorum est promittunt medici. tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est. quam sibi omnes vendicant passim. Scribimus indocti doctique poemata passim. hanc garrula anus. hanc delirus senex. hanc sophista verbosus. hanc universi presumunt. lacerant. docent antequam discant. alii adducto supercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. alii discunt pro pudor a feminis quod viros doceant. et ne parum hoc sit quadam facilitate verborum immo audacia edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt. Taceo de meis similibus qui si forte ad scripturas sanctas post seculares litteras venerint. et sermone composito aures populi mulserint. quicquid dixerint hoc legem dei putant. nec scire dignantur quid prophete quid apostoli senserint. sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia. quasi grande sit et non vitiosissimum dicendi genus depravare sententias. et ad voluntatem suam scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus homero centenas. et virgilio centenas. ac non sic etiam maronem sine christo possimus dicere christianum. quia scripserit. Iam redit et virgo redeunt saturnia regna. Iam nova progenies celo dimittitur alto. et patrem loquentem ad filium. Nate mee vires mea magna potentia solus. et post verba salvatoris in cruce. talia perstabat memorans fixusque manebat. puerilia sunt hec. et circulatorum ludo similia. docere quod ignores. immo ut cum stomacho loquar. nec hoc quidem scire quod nescias.

VII

Videlicet manifestissima est genesis. in qua de creatura mundi. de exordio generis humani. de divisione terre. de confusione linguarum. de descensione usque ad egyptum. Hebreorum patet exodus cum .x. plagis cum decalogo. cum misticis divinisque preceptis. In promptu est leviticus liber. in quo singula sacrificia. immo singule pene sillabe. et vestes aaron. et totus ordo leviticus spirant celestia sacramenta. Numeri vero nonne totius arismetice. et prophetie balaham. et .xlii. mansionum per heremum misteria continent. Deuteronomium vero secunda lex. et evangelice legis prefiguratio. nonne sic ea habet que priora sunt. ut tamen nova sint omnia de veteribus. huc usque moyses. huc usque ex eo auctore pentatheucus. quibus .v. verbis loqui se velle apostolus in ecclesia gloriatur. Iob exemplar patientie. que non misteria suo sermone complectitur. prosa incipit. versu labitur. pedestri sermone finitur. omnesque leges dialetice propositione. assumptione. confirmatione. conclusione determinat. Singula in eo verba plena sunt sensibus. et ut de ceteris sileam. resurrectionem corporum sic prophetat. ut nullus de ea manifestius vel cautius scripserit. Scio inquit quod redemptor meus vivit. et in novissimo die de terra surrecturus sum. et rursum circumdabor pelle mea. et in carne mea videbo deum salvatorem meum. quem visurus sum ego ipse. et oculi mei conspecturi sunt et non alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo. Veniam ad ihesum nave. qui typum domini non solum in gestis. verum etiam in nomine prefert. transit iordanem. hostium regna subvertit. dividit terram victori populo. et per singulas urbes. viculos. montes. flumina. torrentes atque confinia ecclesie celestisque iherusalem spiritualia regna describit. In iudicum libro quot principes populi tot figure sunt. Ruth moabitis ysaie explet vaticinium dicentis. emitte agnum domine dominatorem terre. de petra deserti ad montem filie syon.

on Samuel et Heli mortuo, et in occisione Saul veterem
legem abolitam monstrat. Porro in Sadoch atque David
novi sacerdotii novique imperii sacramenta testatur. Mala
chim, id est tercius et quartus regum liber, a Salomone usque ad Iechoniam
filium Nabath, usque ad Osee, qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda
et regnum describit Israhel. Si historiam respicias, verba simplicia
sunt; si in litteris sensum latentem inspexeris, ecclesiae paucitas et hereti
corum contra ecclesiam bella narrantur. Duodecim prophetae in unius volumi
nis angustias coartati, multo aliud quam sonat in littera prae
figurant. Osee crebro nominat Effraim, Samariam, Ioseph, Ie
zrahel, et uxorem fornicariam, et fornicationis filios, et adul
teram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere vidu
am, et sub veste lugubri mariti ad se reditum praestola
ri. Iohel filius Fatuel describit terram duodecim tribuum, eruca,
bruco, locusta, rubigine vastante corruptam, et post eversi
onem prioris populi effusum spiritum sanctum super servos dei et ancil
las, id est super centum viginti credentium nomina, et effusum in cena
culo Sion: qui centum viginti ab uno usque ad quindecim paulatim et per
incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in
psalterio mystice continentur. Amos pastor et rusticus
et ruborum mora distinguens paucis verbis explicari non potest.
Quis enim digne exprimat tria et quattuor scelera Damasci,
Gazae, et Tyri, et Idumeae, et filiorum Ammon, et Moab, et in septimo
et octavo gradu Iuda et Israhel? Hic loquitur ad vaccas pin
gues quae sunt in Samariae monte, et ruituram domum
maiorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locustae, et sta
ntem dominum super murum litum vel adamantinum, et uncinum
pomorum attrahentem supplicia peccatoribus, et famem in terra, non
famem panis neque sitim aquae, sed audiendi verbum dei. Abdias qui inter
pretatur servus domini, personat contra Edom, et sanguineum terrenumque fra
trem, filius quoque Iacob semper aemulum hasta percutit spiritua
li. Ionas columba pulcherrima naufragio suo passi
onem domini praefigurans, mundum ad paenitentiam revocat, et sub no
mine Ninive salutem gentibus nuntiat. Micheas de Mo
rasthi coheres Christi vastationem annuntiat filiae latronis,
obsidionem ponit contra eam, quia maxillam percusserit
iudicis Israhel. Naum consolator orbis increpat civitatem
sanguinum, et post eversionem illius loquitur: Ecce super montes
pedes evangelizantis et annuntiantis pacem. Abacuc luc
tator fortis et rigidus stat super custodiam, et figit gra
dum super munitionem, ut Christum in cruce contempletur
et dicat: Operuit caelos gloria eius, et laudis eius plena est
terra; splendor eius ut lux erit, cornua in manibus
eius, ibi abscondita est fortitudo eius. Sophonias
speculator et archanorum domini cognitor, audit clamo
rem a porta piscium, et eiulatum a secunda, et contritionem
a collibus; indicat quoque ululatum habitatoribus pile,
quia conticuit omnis populus Chanaan; disperierunt
universi qui involuti erant argento. Aggeus festi
vus et laetus, qui seminavit in lacrimis ut in gaudio
meteret, destructum templum edificat, deumque patrem in
ducit loquentem: Adhuc unum modicum, et ego commove
bo caelum et terram et mare et aridam, et movebo
omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus.
Zacharias memor domini sui, multiplex in prophetia, Ie
sum vestibus sordidis indutum, et lapidem oculorum septem,
candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot
oculis, duas quoque olivas a sinistris lampadis

cernit, et a dextris, ut post equos nigros, rufos, varios, albos, et
dissipatas quadrigas ex Effraim et equum de Hierusalem, paupe
rem regem vaticinetur et praedicet, sedentem super pul
lum filium asinae subiugalis. Malachias aperte et in fine omni
um prophetarum de abiectione Israhel et vocatione gentium: Non est
mihi voluntas in vobis, dicit dominus exercituum, et munus non suscipi
am de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum
magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur
et offertur nomini meo oblatio munda. Isaiam, Hieremiam,
Ezechiel, et Daniel quis possit vel intellegere vel expo
nere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, sed evangeli
um. Secundus virgam nuceam et ollam succensam a facie aqui
lonis, et pardum spoliatum suis coloribus, et quadruplex
diversis metris nectit alphabetum. Tertius principia et
finem tantis habet obscuritatibus involuta, ut apud
Hebraeos ipsa pars cum exordio Geneseos ante annos
triginta non legatur. Quartus vero, qui et extremus inter quattuor
prophetas, temporum conscius et totius mundi philosophus, lapi
dem praecisum de monte sine manibus, et regna omnia sub
vertentem claro sermone praedicat. David Simonides
noster, Pindarus et Alcheus, Flaccus quoque, Catullus atque
Serenus, Christum lyra personat, et in decacordo psalterio ab in
feris excitat resurgentem. Salomon pacificus et ama
bilis domini mores corrigit, naturam docet, ecclesiam iungit
et Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium. He
ster in ecclesiae typo populum liberat de periculo, et interfecto Aman
qui interpretatur iniquitas, partes convivii et diem celebrem mittit
in posteros. Paralipomenon liber, instrumenti veteris [illegible]
epitome, [illegible], tantus ac talis est, ut absque illo si quis
scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare, se ipsum irrideat.
Per singula quippe nomina iuncturasque verborum et praetermissae in
Regum libris tanguntur historiae, et innumerabiles
explicantur evangelii quaestiones. Hesdras et Neemias, adiu
tor videlicet et consolator a domino, in uno volumine artantur,
instaurant templum, muros extruunt civitatis; omnisque
illa turba populi redeuntis in patriam, et descriptio sacerdotum, le
vitarum, Israhelis, proselitorum, ac per singulas familias murorum
et turrium opera divisa, aliud in cortice praeferunt, aliud
in medulla retinent. Cernis me scripturarum amore rap
tum excessisse modum epistulae, et tamen non implesse quod
volui. Audivimus tantum quid nosse, quid cupere debeamus,
ut et nos quoque possimus dicere: Concupivit anima mea desi
derare iustificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud So
craticum impletur in nobis: Hoc tantum scio quod nescio. Ta
ngam et novum breviter testamentum: Mattheus, Marcus,
Lucas, et Iohannes quadriga domini, et verum Cherubin, quod
interpretatur scientiae plenitudo, per totum corpus oculati sunt,
scintillae emicant, discurrunt fulgura, pedes habent
rectos et in sublime tendentes, terga pennata et undi
que volitantia; tenent se mutuo, sibique perplexi sunt,
et quasi rota in rota volvuntur, et pergunt quocumque e
os flatus sancti spiritus duxerit. Paulus apostolus ad
septem scribit ecclesias; octava eius ad Hebraeos a plerisque extra
numerum ponitur. Timotheum instruit et Titum, Philemo
nem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo melius ta
cere puto quam pauca scribere. Actus apostolorum nudam
quidem videntur sonare historiam, et nascentis ecclesiae infantiam
texere; sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum

tinus lautus est in evangelio. Animadvertimus paucula
omnia verba illius agere. Languentis esse medicinam.
Iacobus, Petrus, Iohannes, Iudas, septem epistolas ediderunt
tam misticas quam succinctas, et breves pariter ac
longas: breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit
qui non in earum lectione cecutiat. Apocalipsis Iohannis tot ha
bet sacramenta quot verba. Parum dixi pro merito voluminis.
Laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices
latent intelligentie. Oro te, frater karissime, inter hec vivere, is
ta meditari, nil aliud nosse, nichil aliud querere.
Nonne tibi videtur iam hic in terris regni celestis habita
culum? Nolo ut offendaris in scripturis sanctis simplici
tate et quasi vilitate verborum, que vel vitio interpretum vel
de industria sic prolate sunt, ut rusticam contionem
facilius instruerent, et in una eademque sententia aliter doctus
aliter sentiret indoctus. Non sum tam petulans et
hebes, ut hec me nosse pollicear, et eorum fructus car
pere in terra, quorum radices in celo fixe sunt. Sed velle
fateor. Sed enim me profiteor. Sedentem me prefero
magistrum, reciens comitem spondeo. Petenti datur, pul
santi aperitur, querens invenit. Discamus in terris quorum scientia
nobis perseveret in celo. Obviis te manibus excipiam,
et ut inepte aliquid quod sit de Hermagore tumidi
tate effutiam, quicquid quesieris tecum scire conabor.
VIII Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium,
qui litterarum tuarum michi gratiam duplicavit, referens ho
nestatem morum tuorum, contemptum seculi, fidem amicitie, amo
rem Christi. Nam prudentiam et eloquii venustatem
etiam absque illo ipsa epistola preferebat. Festina, quesso te, et
herentis in salo navicule funem magis precide quam sol
ve. Nemo renuntiaturus seculo bene potest vendere que contemp
sit, ut venderet. Quicquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro
computa. Antiquum dictum est: avaro deest tam quod habet
quam quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum est. In
fidelis autem et obolo indiget. Sic vivamus quasi nichil haben
tes et omnia possidentes. Victus atque vestitus divitie christi
anorum. Si habes in potestate rem tuam, vende; si non
habes, proice. Tollenti tunicam et pallium relinquendum
est. Nisi forte tu semper retractans et diem de die trahens cau
te et pedetentim tuas possessiunculas vendideris, non habet
Christus unde alat pauperes suos. Totum Deo dedit qui se obtu
lit. Apostoli tantum navem et retia reliquerunt. Vidua duo era
mittit in gazophilacium, et prefertur Cresi divitiis. Fa
cile contempnit omnia qui se semper cogitat esse moriturum.

Desiderii mei — Epistola sancti Ieronimi presbiteri in penta
desideratas accepi litteras, qui quo — theucum
dam presagio futurorum cum Daniele sor
titus est nomen, obsecrantis ut translatum
in latinam linguam de hebreo sermone pentatheucum
nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certe, et obtrec
tatorum meorum latratibus patens, qui me asserunt in LXX interpre
tum suggillatione nova pro veteribus cudere, ita ingenium
quasi vinum probantes, cum ego sepissime testatus sim
me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre que possim,
nec opes alterius aliorum paupertate fedari. Quod ut
auderem Origenis me studium provocavit, qui editioni
antique translationem Theodotionis miscuit, asterisco et as
terisco et obelo, id est stella et veru, omne opus distin
guens, dum aut illucescere facit que minus ante fuerant, aut su
perflua queque iugulat et confodit; et maxime que evangelista
rum et apostolorum auctoritas promulgavit, in quibus multa
de veteri testamento legimus que in nostris codicibus non habentur, ut est illud:
Ex Egypto vocavi filium meum; et Quoniam Nazareus vocabitur;
et Videbunt in quem compunxerunt; et Flumina de ventre eius
fluent aque vive; et Que nec oculus vidit nec auris audivit,
nec in cor hominis ascenderunt, que preparavit Deus diligentibus se; et multa alia que proprium sin
tagma desiderant. Interrogemus ergo eos ubi hec scripta sint,
et cum dicere non potuerint, de libris hebraicis proferamus. Pri
mum testimonium est in Osee, secundum in Ysaia, tertium in Zacha
ria, quartum in Proverbiis, quintum eque in Ysaia. Quod multi ignoran
tes apocriforum deliramenta sectantur, et hiberas ne
nias libris autenticis preferunt. Causas erroris non est meum
exponere. Iudei prudenti factum esse dicunt consilio, ne Pto
lomeus, unius Dei cultor, etiam apud Hebreos duplicem divini
tatem comprehenderet. Quod maxime idcirco faciebant, quia in
Platonis dogmata cadere videbatur. Denique ubicumque sacra
tum aliquid scriptura testatur de Patre et Filio et Spiritu Sancto, aut a
liter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt, ut et regi satisfacerent
et archanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor
LXX cellulas Alexandrie mendacio suo extruxerit, qui
bus divisi eadem scriptitarent, cum Aristeus eiusdem Ptolo
mei hyperaspistes, et multo post tempore Iosephus nichil ta
le retulerint, sed in una basilica congregatos contulisse scri
bant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud esse interpretem.
Ibi spiritus ventura predicit, hic eruditio et verborum copia ea
que intelligit transfert. Nisi forte putandus est Tullius Econo
micum Xenofontis et Platonis Pictagoram et Demoste
nis pro Tesiphonte afflatus rethorico spiritu transtulisse.
Aut aliter de eisdem libris per LXX interpretes, aliter per
apostolos Spiritus Sanctus testimonia texuit, ut quod illi tacuerint
hii scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? Dampnamus ve
teres? Minime, sed post priorum studia in domo Domini quod possu
mus laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum Christi, et quod
nesciebant dubiis protulere sententiis. Nos post passionem
et resurrectionem eius non tam prophetiam quam historiam scribimus.
Aliter enim audita, aliter visa narrantur. Quod melius
intelligimus, melius et proferimus. Audi igitur, emule, obtrec
tator, ausculta: non dampno, non reprehendo LXX, sed
confidenter cunctis illis apostolos prefero. Per istorum os michi Christus sonat,
quos ante prophetas inter spiritualia carismata positos lego, in
quibus ultimum pene gradum interpretes tenent. Quid li
vore torqueris? Quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi
in translatione tibi videor errare, interroga Hebreos, di
versarum urbium magistros consule. Quod illi habent
de Christo, tui codices non habent. Aliud est si contra se postea ab
apostolis usurpata testimonia probaverunt, et emendatiora sunt
exemplaria latina quam greca, greca quam hebrea. Verum
hec contra invidos. Nunc te deprecor, Desideri
karissime, ut quia me tantum opus subire fecisti
et a Genesi exordium capere, orationibus iu
ves quod possim eodem spiritu quo scripti sunt
libri in latinum eos transferre sermonem.

Incipit liber Geneseos, vel Genesis.

In principio creavit deus celum et terram. Terra autem erat
inanis et vacua et tenebre erant super faciem a
byssi. et spiritus domini ferebatur super aquas. Dixitque
deus. fiat lux. et facta est lux. et vidit deus lucem quod
esset bona et divisit lucem a tenebris. appellavitque
lucem diem. et tenebras noctem. factumque est vespere et ma
ne dies unus. Dixit quoque deus. fiat firmamentum in me
dio aquarum. et dividat aquas ab aquis. et fecit deus fir
mamentum. et divisit que aquas que erant sub firmamento
ab hiis que erant super firmamentum. et factum est ita. Vo
cavitque deus firmamentum celum. et factum est vespere et
mane dies secundus. Dixit vero deus. Congregentur
aque que sub celo sunt in locum unum. et appareat arida.
Factumque est ita. et vocavit deus aridam terram. Congre
gationesque aquarum appellavit maria. Et vidit deus
quod esset bonum et ait. Germinet terra herbam vi
rentem et facientem semen. et lignum pomiferum faciens fru
ctum iuxta genus suum. cuius semen in semet ipso sit super
terram. et factum est ita. Et protulit terra herbam virentem. et
facientem semen iuxta genus suum. lignumque faciens fruc
tum. et habens unumquodque sementem secundum speciem suam. et vi
dit deus quod esset bonum. factumque est vespere et mane dies
tercius. Dixit autem deus. Fiant luminaria in firmamento celi
et dividant diem et noctem. et sint in signa. et tempora. et dies
et annos. ut luceant in firmamento celi. et illuminent
terram. et factum est ita. Fecitque deus duo magna lumina
ria. luminare maius ut preesset diei. et luminare minus ut
preesset nocti. et stellas. et posuit eas in firmamento celi
ut lucerent super terram. et preessent diei ac nocti. et divi
derent lucem ac tenebras. et vidit deus quod esset bonum. et factum
est vespere et mane dies quartus. Dixit etiam deus. producant
aque reptile anime viventis. et volatile super terram
sub firmamento celi. creavitque deus cete grandia. et
omnem animam viventem. atque motabilem. quam pro
duxerunt aque in species suas. et omne volatile secundum ge
nus suum. et vidit deus quod esset bonum. benedixitque e
is dicens. Crescite et multiplicamini. et replete
aquas maris. avesque multiplicentur super terram. et factum
est vespere et mane dies quintus. Dixit quoque deus. producat terra
animam viventem in genere suo. iumenta et reptilia. et
bestias terre secundum species suas. factumque est ita. et fecit deus
bestias terre secundum species suas. et iumenta et omne rep
tile terre in genere suo. et vidit deus quod esset bonum et ait. Fa
ciamus hominem ad ymaginem et similitudinem nostram
et presit piscibus maris. et volatilibus celi et bestiis
terre. universeque creature. omnique reptili quod mo
vetur in terra. Et creavit deus hominem ad ymaginem
et similitudinem suam. ad ymaginem dei creavit illum
masculum et feminam creavit eos. benedixitque deus il
lis et ait. Crescite et multiplicamini. et replete terram
et subicite eam. et dominamini piscibus maris. et volati
libus celi. et universis animantibus que moventur super
terram. dixitque deus. Ecce dedi vobis omnem her
bam afferentem semen super terram. et universa ligna que
habent in semet ipsis sementem generis sui. ut sint vo
bis in escam. et cunctis animantibus terre. omnique volucri
celi. et universis que moventur in terra. et in quibus est anima vi
vens. ut habeant ad vescendum. et factum est ita.

Viditque deus cuncta que fecerat. et erant valde bona. et factum
est vespere et mane dies sextus.
Igitur perfecti sunt celi et terra. et omnis ornatus eorum. Complevitque II
deus die septimo opus suum quod fecerat. et requievit
deus die septimo ab universo opere quod patrarat. et benedixit
diei septimo. et sanctificavit illum. quia in ipso cessaverat ab omni
opere suo quod creavit deus ut faceret. Iste sunt generationes
celi et terre. quando create sunt in die quo fecit deus celum
et terram. et omne virgultum agri. antequam oriretur in terra. omnem
que herbam regionis priusquam germinaret. non enim pluerat dominus
deus super terram. et homo non erat qui operaretur terram. sed fons
ascendebat de terra irrigans universam superficiem terre.
Formavit igitur dominus deus hominem de limo terre.
et inspiravit in faciem eius spiraculum vite. et factus est
homo in animam viventem. Plantaverat autem dominus deus
paradisum voluptatis a principio. in quo posuit hominem
quem formaverat. produxitque dominus deus de humo omne
lignum pulchrum visu. et ad vescendum suave. lignum etiam
vite in medio paradisi. lignumque scientie boni et mali. et fluvius
egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum qui
inde dividitur in IIII capita. nomen uni phison. ipse est qui cir
cuit omnem terram evilath. ubi nascitur aurum. et aurum illius
terre optimum est. ibique invenitur bdellium. et lapis onichi
nus. et nomen fluvio secundo gyon. ipse est qui circuit totam
terram ethiopie. nomen vero fluminis tercii tygris. ipse vadit
contra assirios. fluvius autem quartus ipse est eufrates. Tulit ergo
dominus deus hominem et posuit eum in paradiso voluptatis
ut operaretur. et custodiret illum. precepitque ei dicens. ex
omni ligno paradisi comede. de ligno autem scientie boni et ma
li ne comedas. In quocumque enim die ex eo comederis mor
te morieris. Dixit quoque dominus deus. non est bonum hominem esse solum
faciamus ei adiutorium simile sibi. Formatis igitur de hu
mo dominus deus de humo cunctis animantibus terre. et universis vo
latilibus celi adduxit ea ad adam. ut videret quid
vocaret ea. omne enim quod vocavit adam anime viventis
ipsum est nomen eius. appellavitque adam nominibus suis cuncta
animantia. et universa volatilia celi. et omnes bestias terre
adam vero non inveniebatur adiutor similis eius. Inmisit ergo dominus
deus soporem in adam. cumque obdormisset. tulit unam de co
stis eius. et replevit carnem pro ea. et edificavit dominus deus
costam quam tulerat de adam in mulierem. et adduxit eam
ad adam. dixitque adam. hoc nunc os ex ossibus meis
et caro de carne mea. hec vocabitur virago. quoniam de
viro sumpta est. quam obrem relinquet homo patrem suum et matrem
et adherebit uxori sue. et erunt duo in carne una. erat
autem uterque nudus. adam scilicet et uxor eius. et non erubescebant.
Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus III
terre que fecerat dominus deus. qui dixit ad mulierem. cur pre
cepit vobis deus. ut non comederetis ex omni ligno pa
radisi. cui respondit mulier. de fructu lignorum que sunt in
paradiso vescimur. de fructu vero ligni quod est in medio
paradisi precepit nobis deus ne comederemus. et ne tangere
mus illud. ne forte moriamur. Dixit autem serpens
ad mulierem. nequaquam morte moriemini. Scit enim
deus quod in quocumque die comederitis ex eo aperientur
oculi vestri. et eritis sicut dii scientes bonum et malum.
Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum.
et pulchrum oculis. aspectuque delectabile. et tulit

de fructu illius et comedit. dedit que viro suo qui comedit.
et aperti sunt oculi amborum. cumque cognovissent se esse nudos.
consuerunt folia ficus et fecerunt sibi perizomata. Et cum audi-
sent vocem domini dei deambulantis in paradiso ad auram
post meridiem. abscondit se adam et uxor eius a facie domini dei
in medio ligni paradisi. Vocavitque dominus deus adam et dixit
ubi es. Qui ait. vocem tuam domine audivi in paradiso et ti-
mui. eo quod nudus essem. et abscondi me. Cui dixit dominus
Quis enim indicavit tibi quod nudus esses. nisi quod ex ligno de
quo preceperam tibi ne comederes comedisti. Dixitque a-
dam. Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno. et come-
di. Et dixit dominus ad mulierem. quare hoc fecisti. Que respondit. serpens
decepit me et comedi. Et ait dominus deus ad serpentem. Quia
fecisti hoc maledictus eris inter omnia animantia. et bestias
terre super pectus tuum gradieris. et terram comedes cunctis die-
bus vite tue. Inimicitias ponam inter te et mulierem et semen
tuum et semen illius. Ipsa conteret caput tuum et tu insidiaberis
calcaneo eius. Mulieri quoque dixit deus. Multipli-
cabo erumpnas tuas et conceptus tuos. In dolore pari-
es filios tuos. et sub viri potestate eris. et ipse dominabitur
tui. Ade vero dixit. Quia audisti vocem uxoris tue
et comedisti de ligno ex quo preceperam tibi ne comederes
Maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex
ea. cunctis diebus vite tue. Spinas et tribulos germina-
bit tibi. et comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris
pane tuo donec revertaris in terram de qua sumptus es. quia pulvis
es et in pulverem reverteris. Et vocavit adam nomen uxo-
ris sue evam. eo quod mater esset cunctorum viventium. Fecitque
dominus deus adam et uxori sue tunicas pelliceas. et indu-
it eos. et ait. Ecce adam quasi unus ex nobis factus est sciens
bonum et malum. Nunc ergo ne forte mittat manum suam. et su-
mat et de ligno vite et comedat. et vivat in eternum. Emisit
eum dominus de paradyso voluptatis. ut operaretur terram de
qua sumptus est. Eiecitque adam et collocavit ante paradisum
voluptatis cherubin. et flammeum gladium atque versa-
tilem ad custodiendum viam ligni vite. IIII
Adam vero cognovit evam uxorem suam. que concepit et pe-
perit caym dicens. possedi hominem per deum. Rursumque
peperit fratrem eius abel. Fuit autem abel pastor ovium. et ca-
ym agricola. Factum est autem post multos dies ut offerret
caym de fructibus terre munera domino. Abel quoque obtu-
lit de primogenitis gregis sui. et de adipibus eorum. et res-
pexit dominus ad abel. et ad munera eius. ad caym vero et
ad munera illius non respexit. iratusque est caym vehementer. et con-
cidit vultus eius. Dixitque dominus ad eum. quare iratus es. et cur con-
cidit facies tua. Nonne si bene egeris recipies. sin
autem male. statim in foribus peccatum tuum aderit. sed sub te erit
appetitus eius. et tu dominaberis illius. Dixitque caym ad abel
fratrem suum. Egrediamur foras. cumque essent in agro. consurrexit
caym adversus fratrem suum abel. et interfecit eum. Et ait dominus
ad caym. ubi est abel frater tuus. Qui respondit. nescio. Numquid
custos fratris mei sum. Dixitque ad eum. quid fecisti. vox san-
guinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur
maledictus eris super terram que aperuit os suum. et suscepit sangui-
nem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam non dabit
fructus suos. Vagus et profugus eris super terram omnibus
diebus vite tue. Dixitque caym ad dominum. Maior est
iniquitas mea. quam ut veniam merear. Ecce eicis

me hodie a facie terre. et a facie tua abscondar. et ero vagus
et profugus in terra. omnis igitur qui invenerit me occidet me.
Dixitque ei dominus. nequaquam ita fiet. Sed omnis qui occiderit caym
septuplum punietur. Posuitque dominus in caym signum. ut non eum in-
terficeret omnis qui invenisset eum. Egressusque caym a
facie domini habitavit profugus in terra. ad orientalem plagam e-
den. Cognovit autem caym uxorem suam que concepit et peperit e-
noch. et edificavit civitatem et vocavit nomen eius ex nomine
filii sui enoch. Porro enoch genuit irad. et irad genu-
it maviael. et maviael genuit matusahel. et matu-
sahel genuit lamech. qui accepit uxores duas. nomen
uni ada. et nomen alteri sella. Genuitque ada iabel
qui fuit pater habitantium in tentoriis. atque pastorum. et no-
men fratris eius tubal. ipse fuit pater canentium in cythara et orga-
no. Sella quoque genuit tubalcaym. qui fuit malleator
et faber in cuncta opera eris et ferri. Soror vero tubalcaym
noema. Dixitque lamech uxoribus suis ade et selle. Au-
dite vocem meam uxores lamech. Auscultate sermonem
meum. quoniam occidi virum in vulnus meum. et adolescentulum in li-
vorem meum. Septuplum ultio dabitur de caym. de lamech
vero septuagies septies. Cognovit quoque adam adhuc
uxorem suam. et peperit filium. vocavitque nomen eius seth. di-
cens. posuit mihi deus semen aliud pro abel. quem occidit caym.
Sed et seth natus est filius quem vocavit enos. iste cepit invoca-
Hic est liber generationis ade. V re nomen domini
In die qua creavit deus hominem ad ymaginem et similitu-
dinem dei fecit illum. masculum et feminam creavit eos. et bene-
dixit illis. et vocavit nomen eorum adam in die qua cre-
ati sunt. Vixit autem adam c. xxx. annis. et genuit fili-
um ad similitudinem et ymaginem suam. vocavitque nomen
eius seth. Et facti sunt dies adam postquam genuit seth. octin-
genti anni. genuitque filios et filias. et factum est omne tempus
quod vixit adam. anni nongenti triginta. et mortuus
est. Vixit quoque seth. c. v. annis. et genuit enos. Vixit-
que seth postquam genuit enos. dccc. vii. annis. ge-
nuitque filios et filias. et facti sunt omnes dies seth nongen-
torum xii. annorum. et mortuus est. Vixit vero enos nona-
ginta annis. et genuit caynan. post cuius ortum vixit
dccc. xv. annis. et genuit filios et filias. factique sunt
omnes dies enos. nongentorum v. annorum. et mortuus est.
Vixit quoque caynan. lxx. annis. et genuit malalehel.
et vixit caynan postquam genuit malalehel. dccc. xl
annis. genuitque filios et filias. et facti sunt omnes dies ca-
ynan. nongenti x. anni. et mortuus est. Vixit autem
malalehel. lx. v. annis. et genuit iared. et vixit ma-
lalehel postquam genuit iared. dccc. xxx. annis. et ge-
nuit filios et filias. et facti sunt omnes dies malalehel
dccc. nonaginta v. anni. et mortuus est. Vixit-
que iared. c. lxii. annis. et genuit enoch. et vixit iared
postquam genuit enoch. dccc. annis. et genuit filios et
filias. et facti sunt omnes dies iared. dccc. lxii. anni. et mor-
tuus est. Porro enoch vixit. lxv. annis. et genuit
matusalem. et ambulavit enoch cum deo. et vixit
enoch postquam genuit matusalem. ccc. annis. et ge-
nuit filios et filias. et facti sunt omnes dies enoch. ccc. lx-
v. anni. Ambulavitque cum deo et non apparuit. quia tu-
lit eum deus. Vixit quoque matusalem. c. lxxx. vii.
annis. et genuit lamech. et vixit matusalem postquam

hic enumerat ... adam
... generationes usque ad noe
Vixit autem adam anni nongenti
triginta

qui genuit lamech · dcc · lxxxij · annis · ⁊ genuit fi
lios ⁊ filias · ⁊ f̄ci s̄ūt om̄s dies matusalem · dcccc · lxix
anni · et mortuus ē · Vixit aūt lamech · c · lxxxij · annis
⁊ genuit filiū · uocauitq; eū noe · dicens · iste conso
labitur nos ab opib; et laborib; manuū nr̄arum
in t̄ra · cui maledixit dn̄s · Vixitq; lamech postq̄m
genuit noe · d · lxxxxv · annis · ⁊ genuit filios ⁊ filias
⁊ f̄ci s̄ūt om̄s dies lamech · dcc · lxxvij · an̄ · ⁊ mortu^s
est · noe u° cū quīgentoꝝ eēt annoꝝ · genuit · sem ·
cham · ⁊ iafeth ·

VI

Cumq; cepissent hoīes multiplicari sup̄ t̄rā · ⁊ fi
lios procreassent · uidentes filij dei · filias hoīum q
eēnt pulchre acceperūt uxores sibi ex om̄ibus q̄s
elegerāt · Dixitq; deus · Non pmanebit sp̄s meus ī
homine ī et̄nū · q̄r caro ē · eruntq; dies eius · c · xx ·
annoꝝ · Gigantes aūt erāt sup̄ t̄ram ī diebus illis
postq̄m eī ingressi s̄ūt filij dī ad filias hoīm̄ ille q̄
genuerāt · isti s̄ūt potentes a s̄clo · ⁊ uiri famosi · Vi
dens aūt deus q̄d multa malitia hoīum eēt ī terra
⁊ cuncta cogitatio cordis intenta eēt ad malū om̄i
t̄pe · penituit eū quod hoīem fecisset ī t̄ra · ⁊ tact^s
dolore cordis intrinsecus · ⁊ p̄cauens ī futuꝝ · dele
bo inq̄t hoīem quē creaui a facie t̄re · ab hoīe
usq; ad aīantia · a reptili usq; ad uolucres celi · pe
nitet · eī · me fecisse eos · Noe u° inuenit grām
corā dn̄o · Hee s̄ūt generatōes noe · Noe uir
iustus atq; pfc̄us fuit ī gn̄atōib; suis · cū deo am
bulauit · ⁊ genuit tres filios · sem · cham · ⁊ iafeth ·
Corrupta ē aūt t̄ra corā dn̄o · ⁊ repleta ē iniq̄tate ·
Cūq; uidisset deus t̄ram eē corruptā · om̄is q̄ppe
caro corruperat uiā suā sup̄ t̄rā · Dixit ad noe · finis
uniu̇se carnis uenit corā me · Repleta ē t̄ra ini
quitate a facie eoꝝ · ⁊ ego dispdam eos cū t̄ra · Fac
tibi archam de lignis leuigatis · mansiūculas ī
ea facies · ⁊ bitumine lines intrinsecus ⁊ extrin
secus · ⁊ sic facies eam · trecentoꝝ cubitoꝝ erit lon
gitudo arche · quīquaginta cubitoꝝ latitudo · ⁊ xxx
cubitoꝝ altitudo illius · Fenestram in archa facies ·
⁊ ī cubito consummabis summitatē eī · Hostiū aūt ar
che pones in latere deorsum · cenacula ⁊ tristega
facies ī ea · Ecce ego adducā diluuij aq̄s sup̄ t̄ram
ut interficiam om̄em carnē in q̄ sp̄s uite ē subter
celū · ⁊ uniu̇sa que in t̄ra s̄ūt consumen̄ · ponāq; fed^s
meū tecū · ⁊ ingredieris archam · tu ⁊ filij tui ·
uxor tua ⁊ uxores filioꝝ tuoꝝ tecū · ⁊ ex cunctis
aīantib; uniu̇se carnis · bina induces in
archam · ut uiuant tecū masculini sexus ⁊ fe
minini · de uolucrib; iuxta gen^s suū · ⁊ de iumētis in
gn̄e suo · ⁊ ex om̄i reptili t̄re s̄cdm genus suū ·
bina de om̄ibus ingredien̄ tecū · ut possint ui
uere · Tolles igitur tecū ex om̄ib; escis que mandi
possunt · ⁊ comportabis apud te · ⁊ erunt tam tibi q̄m il
lis in escam · Fecit ig̃ noe om̄ia q̄ p̄cepat illi deus ·

VII

Dixitq; dn̄s ad eum · Ingredere tu ⁊ om̄is
domus tua ī archam · te eī uidi iustū coram
me in gn̄atōe hac · Ex om̄ib; aīantibus mūdis tol
les septena ⁊ septena masculū ⁊ feminā · de aīan
tibus u° immūdis duo ⁊ duo · masculū ⁊ feīā ·
Sed ⁊ de uolatilibus celi septena ⁊ septena mascu
lū ⁊ feminā · ut saluent semē suū sup̄ faciē terre
uniu̇se t̄re · Adhuc eī ⁊ post dies · vij · ego pluam
sup̄ t̄rā · xl · dieb; ⁊ xl · noctib; · ⁊ delebo om̄em substan
tiam q̄m feci de sup̄ficie terre · Fecit ig̃ noe om̄ia q̄ man
dauerat ei deus · Eratq; sexcentoꝝ annoꝝ · qū dilu
uiū aq̄ inūdauerūt sup̄ t̄ram · Et ingressus est noe
⁊ filij eius · ⁊ uxor eī · ⁊ uxores filioꝝ eius cū eo ī ar
cham pp̄ aquas diluuij · De aīantib; quoq; mūdis ⁊
imūdis · ⁊ de uolucrib; celi ⁊ ex om̄i q̄ mouet̄ sup̄ t̄
rā duo ⁊ duo ingressa s̄ūt ad noe ī archam masculus
⁊ feīa · sicut p̄ceperat deus noe · Cumq; transissent · vij · di
es aque diluuij inundauer̄t sup̄ t̄rā anno · sexcen
tesimo uite noe · m̄se s̄cdo · septima decima die m̄sis ·
rupti s̄ūt om̄s fontes abyssi magne · ⁊ cataracte
celi ap̄te s̄ūt · ⁊ f̄ca ē pluuia sup̄ terrā · xl · dieb; ⁊ xl ·
noctibus · In articulo diei illi^s ingressus ē noe · ⁊ sem ·
⁊ cham ⁊ iafeth · filij eī ⁊ uxor illi^s · ⁊ tres uxores filio
rū eī cum eis · ī archam · Ipi ⁊ om̄e aīal s̄cdm gen^s
suū · Vniu̇sa q̄ iumēta in gn̄e suo · ⁊ om̄e q̄ mouet̄
sup̄ t̄ram in gn̄e suo · cunctūq; uolatile s̄cdm suum
uniu̇se q; aues · Om̄s q; uolucres ingressi s̄ūt ad noe
in archam bina ⁊ bina ex om̄i carne · ī qua erat sp̄s
uite q̄ · Et que ingressa s̄ūt masculus ⁊ feīa ex om̄i
carne introierunt · sicut p̄ceperat ei deus · ⁊ inclusit eū
dn̄s de foris · Factumq; ē diluuiū · xl · dieb; ⁊ xl · noctib;
sup̄ t̄rā · ⁊ multiplicate s̄ūt aque · ⁊ eleuauerunt
archam ī sublime a t̄ra · Vehemēt enī inundauerūt
⁊ om̄ia repleuerūt in sup̄ficie t̄re · Porro archa fere
bat̄ sup̄ aquas · ⁊ aq̄ p̄ualuerūt nimis sup̄ terram
opertiq; s̄ūt om̄s montes excelsi sub uniu̇so celo · Quin
decim cubitis altior fuit aq̄ sup̄ montes quos operuerat ·
consūptaq; est om̄is caro q̄ mouebat̄ sup̄ t̄ram · uo
lucrū · aīantiū · bestiaꝝ · om̄iūq; reptiliū que reptāt
sup̄ t̄ram · uniu̇si hoīes ⁊ cuncta ī quib; spiraculū
uite est in t̄ra · mortua s̄ūt · ⁊ deleuit deus om̄em
substam q̄ erat sup̄ t̄ram ab hoīe usq; ad pecus tam
reptile q̄m uolucres celi · ⁊ deleta s̄ūt de t̄ra · Reman
sit aūt solus noe · ⁊ qui cū eo erant ī archa · Optinue
runtq; aque diluuiū t̄ras · c · l · diebus ·

VIII

Recordatus aūt dn̄s noe · cunctoꝝq; aīantiū ⁊ om̄
nium iumētoꝝ q̄ erant cū eo ī archa · ⁊ adduxit
sp̄m sup̄ t̄ram · ⁊ imminute s̄ūt aq̄ · ⁊ clausi s̄ūt fontes
abyssi · ⁊ cataracte celi · ⁊ p̄hibite s̄ūt pluuie de celo
reu̇seq; s̄ūt aq̄ de t̄ra euntes ⁊ redeuntes · ⁊ cepūt
minui post · c · l · dies · Requieuitq; archa m̄se · vij ·
uicesima · vij · die m̄sis · sup̄ montes armenie · At
u° aq̄ ibant ⁊ decrescebant · usq; ad decimū m̄sem
decimo eī m̄se p̄ma die m̄sis apparuerūt cacumina
montiū · Cūq; transissent · xl · dies apiens noe fe
nestram arche q̄ fecerat · emisit coruum · qui egre
diebat̄ · ⁊ n̄ reu̇tebat̄ donec siccarent̄ aq̄ sup̄ ter
ram · Emisit quoq; columbam post eū · ut uideret
si iam cessassent aq̄ sup̄ faciē terre · Q̄ cū n̄ inuenis
set ubi requiesceret pes eī reu̇sa ē ad eū ī archam · Aq̄
enī erāt sup̄ uniu̇sam t̄rā · Extenditq; manū suam
⁊ app̄hensam intulit ī archam · Expectatis aūt ul
tra · vij · diebus aliis · rursū dimisit columbam ·

ex archa. et illa venit ad eum ad vesperam portans ramum olive virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo noe quod cessassent aque super terram. expectavitque nichilominus .vii. alios dies. et emisit columbam. que non est reversa ultra ad eum. Igitur .dc.i. anno vite noe. primo mense. prima die mensis. imminute sunt aque super terram. et aperiens noe tectum arche aspexit. viditque quod exsiccata esset superficies terre. mense secundo .vii. et .xx. die mensis arefacta est terra. Locutus est autem deus ad noe dicens. Egredere de archa tu et uxor tua. et filii tui. et uxores filiorum tuorum tecum. cuncta que animantia que sunt apud te ex omni carne. tam in volatilibus quam in bestiis et universis reptilibus que reptant super terram. educ tecum. et ingredimini super terram. crescite et multiplicamini super terram. Egressus ergo est noe et filii eius. et uxor illius. et uxores filiorum eius cum eo. sed et omnia animantia. et iumenta. et reptilia que reptant super terram secundum genus suum egressa sunt de archa. Edificavit autem noe altare domino. et tollens de cunctis pecoribus. et volucribus mundis obtulit holocausta super altare. odoratusque est dominus odorem suavitatis. et ait ad eum. Nequaquam ultra maledicam terre propter homines. sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Non igitur ultra percutiam omnem animam viventem sicut feci. cunctis diebus terre sementis et messis. frigus. et estus. estas. et hyemps. nox et dies non requiescent.

IX

Benedixitque deus noe et filiis eius. et dixit ad eos. Crescite et multiplicamini et replete terram. et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terre. et super omnes volucres celi cum universis que moventur in terra. omnes pisces maris manui vestre traditi sunt. et omne quod movetur et vivit erit vobis in cibum. quasi olera virentia tradidi vobis omnia. excepto quod carnem cum sanguine non comedetis. Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum. et de manu hominis. et de manu viri et de manu fratris eius requiram animam hominis. Quicumque effuderit humanum sanguinem. fundetur sanguis illius. Ad ymaginem quippe dei factus est homo. Vos autem crescite et multiplicamini. et ingredimini super terram. et implete eam. Hec quoque dixit deus ad noe. et ad filios eius cum eo. Ecce ego statuam pactum meum vobiscum et cum semine vestro post vos. et ad omnem animam viventem que est vobiscum tam in volucribus. quam in iumentis. et pecudibus terre. cunctisque que egressa sunt de archa et universis bestiis terre. Statuam pactum meum vobiscum. et nequaquam ultra interficietur omnis caro. aquis diluvii. neque erit deinceps diluvium dissipans omnem terram. Dixitque deus. Hoc est signum federis quod do inter me et vos. et ad omnem animam viventem que est vobiscum in generationes sempiternas arcum meum ponam in nubibus. et erit signum federis inter me et terram. Cumque obduxero nubibus celum. apparebit arcus meus in nubibus et recordabor federis mei quod pepigi vobiscum. et cum omni anima vivente que carnem vegetat. et non erunt ultra aque diluvii ad delendam universam carnem. eritque arcus meus in nubibus. et videbo illum. et recordabor federis sempiterni. quod pactum est inter deum. et omnem animam viventem. universe carnis que est super terram. Dixitque dominus ad noe. Hoc erit signum federis quod constitui inter me. et omnem terram super terram. Erant igitur filii noe qui egressi sunt de archa sem. cham. et iafeth. Porro cham ipse est pater chanaam. Tres isti sunt filii noe. et ab hiis disseminatum est omne genus hominum super universam terram. Cepitque noe vir agricola exercere terram. et plantavit vineam. bibensque vinum inebriatus est. et nudatus iacuit in tabernaculo suo. Quod cum vidisset cham pater chanaan. verenda patris sui esse nudata. nuntiavit duobus fratribus suis foris. At vero sem et iafeth pallium imposuerunt humeris suis. et incedentes retrorsum operuerunt verenda patris sui. Facies que eorum averse erant. et patris virilia non viderunt. Evigilans autem noe ex vino. cum didicisset que fecerat ei filius suus minor ait. Maledictus chanaan puer. servus servorum erit fratribus suis. Dixitque. Benedictus dominus deus sem. sit chanaan servus eius. Dilatet deus iafeth et habitet in tabernaculis sem. sitque chanaan servus eius. Vixit autem noe post diluvium .ccc.l. annis. et impleti sunt omnes dies eius .dcccc.l. annorum. et mortuus est.

X

Hee sunt generationes filiorum noe. sem. cham. et iafeth. natique sunt eis filii post diluvium. Filii iafeth. gomer. et magog. et maday. Iavan. et tubal. et mosoch. et thyras. Porro filii gomer. assenez. et riphat. et thogorma. Filii autem iavan. helysa et tharsis. cethim. et dodanim. Ab hiis divise sunt insule gentium in regionibus suis. unusquisque secundum linguam et familias suas in nationibus suis. Filii autem cham. chus. et mesraim. et futh. et chanaan. Filii autem chus saba. evila. et sabatha. et regma. et sabathaca. Filii regma. saba. et dadan. Porro chus genuit nemroth. ipse cepit esse potens in terra. et erat robustus venator coram domino. Ab hoc exivit proverbium. quasi nemroth. robustus venator coram domino. Fuit autem principium regni eius. babilon. et arech. et archad. et chalanne. in terra sennaar. De terra illa egressus est assur. et edificavit niniven. et plateas civitatis. et chale. Resen quoque inter niniven. et chale. Hec est civitas magna. At vero mesraim genuit ludim. et anamim. et laabim. neptuim. et phetrusim. et cesluim. de quibus egressi sunt philistiim. et capturym. Chanaan autem genuit sydonem. primogenitum suum. etheum. et iebuseum. et amorreum. et gergeseum. et eveum. et aracheum. et sineum. et aradium. samariten. et amatheum. et post hos disseminati sunt populi chananeorum. Factique sunt termini chanaan venientibus a sydone geraram. usque gazam. donec ingrediaris sodomam. et gomorram. et adamam. et seboim. usque lasa. Hii sunt filii cham in cognationibus. et linguis. et generationibus. terris que et gentibus suis. De sem quoque nati sunt patres omnium filiorum heber. fratre iafeth maiore. Filii sem. elam. et assur. et arphaxad. et lud. et aram. Filii aram. us. et hul. et gether. et mes. At vero arphaxad

genuit sale de quo ortus est heber. Natique sunt heber
filii duo. nomen uni faleg. eo quod in die[bus eius] diui-
sa sit terra. et nomen fratris eius iectan. Q[ui iectan ge]-
nuit elmodad. et saleph. et asarmoth [et] iare. et ad-
huram et uzal. et decla. et ebal. et abimahel. saba et o-
phir. et euila. et iobab. omnes isti filii iectan. Et facta est ha-
bitatio eorum de messa pergentibus usque sephar montem o-
rientalem. Isti sunt filii sem secundum cognationes et linguas
et regiones in gentibus suis. Hee familie noe iuxta po-
pulos et nationes suas. Ab his diuise sunt gentes in
terra post diluuium.

XI

Erat autem terra labii unius et sermonum eorundem. Cumque proficisce-
rentur de oriente inuenerunt campum in terra sennaar
et habitauerunt in eo. Dixitque alter ad proximum suum. Venite
faciamus lateres. et coquamus eos igni. Habueruntque late-
res pro saxis. et bitumen pro cemento. et dixerunt. Venite
faciamus nobis ciuitatem. et turrem. cuius culmen pertingat
usque ad celum. et celebremus nomen nostrum antequam diuida-
mur in uniuersas terras. Descendit autem dominus ut uideret
ciuitatem et turrem quam edificabant filii adam et
dixit. Ecce unus est populus. et unum est labium omnibus. ceperunt-
que hoc facere nec desistent a cogitationibus suis donec eas
opere compleant. Venite igitur descendamus. et confundamus
ibi linguam eorum. ut non audiat unusquisque uocem proximi
sui. Atque ita diuisit eos dominus ex illo loco in uniuersas
terras. et cessauerunt edificare ciuitatem. Et idcirco uocatum
est nomen eius babel. quia ibi confusum est labium uniuerse terre. et
inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum. Hee sunt
generationes sem. Sem erat centum annorum. quando genuit arph-
axat biennio post diluuium. Vixitque sem postquam ge-
nuit arphaxat. d. annis. et genuit filios et filias.
Porro arphaxat uixit .xxxv. annis. et genuit sale.
Vixitque arphaxat postquam genuit sale. ccc.iii. annis. et ge-
nuit filios et filias. Sale quoque uixit .xxx. annis. et ge-
nuit heber. Vixitque sale postquam genuit heber. ccc-
iii. annis. et genuit filios et filias. Vixit autem heber xxx-
iiii. annis. et genuit phaleth. et uixit heber postquam ge-
nuit phaleth. cccc.xxx. annis. et genuit filios et
filias. Vixit quoque phaleth .xxx. annis. et genuit reu.
Vixitque phaleth postquam genuit reu. cc.ix. annis. et
genuit filios et filias. Vixit autem reu .xxxii. annis
et genuit saruch. Vixit quoque reu postquam genuit
saruch. cc.vii. annis. et genuit filios et filias.
Vixit uero saruch .xxx. annis. et genuit nachor.
Vixitque saruch postquam genuit nachor. cc. annis
et genuit filios et filias. Vixit autem nachor .xxix.
annis. et genuit thare. Vixitque nachor postquam ge-
nuit thare. c.x. et viiii. annis. et genuit filios et fi-
lias. Vixitque thare .lxx. annis. et genuit abram et
nachor et aram. Hee sunt autem generationes thare.
Thare genuit abram. nachor. et aram. Porro aram
genuit loth. Mortuusque est aram ante thare patrem
suum in terra natiuitatis sue in hur chaldeorum. Duxe-
runt autem abram et nachor uxores. Nomen uxoris
abram sarai. et nomen uxoris nachor melcha filia
aram patris melche. et iesche. Erat autem sarai ste-
rilis. nec habebat liberos. Tulit itaque thare abram
filium suum. et loth filium aram filii sui. et sarai nu-
rum suam uxorem abram filii sui. et eduxit eos de hur
chaldeorum. ut irent in terram chanaan. Veneruntque us-
que aram. et habitauerunt ibi. Et facti sunt dies thare .cc.v.
annorum et mortuus est in haram.

XII

Dixit autem dominus ad abram. Egredere de terra tua et de cogna-
tione tua. et de domo patris tui. et ueni in terram quam mon-
strauero tibi. Faciamque te in gentem magnam. et benedicam
tibi. et magnificabo nomen tuum. erisque benedictus. Bene-
dicam benedicentibus tibi. et maledicam maledicen-
tibus tibi. atque in te benedicentur omnes cognationes terre.
Egressus est itaque abram sicut preceperat ei dominus. et iuit
cum eo loth. Lxxv. annorum erat abram cum egrederetur
de aram. Tulitque sarai uxorem suam. et loth filium
fratris sui. uniuersamque substantiam quam possederant. et a-
nimas quas fecerant in aram. et egressi sunt ut irent
in terram chanaan. Cumque uenissent in eam. pertransiuit
abram terram. usque ad locum sichem. et usque ad conuallem
illustrem. Chananeus autem tunc erat in terra. Apparuit autem
dominus abram. et dixit ei. Semini tuo dabo terram hanc.
Qui edificauit ibi altare domino qui apparuerat ei. et
inuocauit nomen eius. Et inde transgrediens ad montem qui
erat contra orientem bethel tetendit ibi tabernaculum su-
um ab occidente habens bethel. et ab oriente hai. Edi-
ficauit quoque ibi altare domino. et inuocauit nomen eius.
Perrexitque abram uadens. et ultra progrediens ad
meridiem. Facta est autem fames in terra. Descenditque abram
in egyptum. ut peregrinaretur ibi. preualuerat enim fa-
mes in terra. Cumque prope esset ut ingrederetur egyptum dixit
sarai uxori sue. Noui quod pulchra sis mulier. et quod
cum uiderint te egyptii. dicturi sunt quod uxor illius est. et in-
terficient me. et te reseruabunt. Dic ergo obsecro te quod soror
mea sis ut bene sit mihi propter te. et uiuat anima mea ob gra-
tiam tui. Cum itaque ingressus esset abram egyptum. ui-
derunt egyptii mulierem quod esset pulchra nimis. et nun-
tiauerunt principes pharaoni. et laudauerunt illam apud e-
um. et sublata est mulier in domum pharaonis. Abram uero
bene usi sunt propter illam. Fueruntque ei oues et boues. et asi-
ni. et serui. et famule. et asine. et cameli. Flagellauit
autem dominus pharaonem plagis maximis. et domum eius propter
sarai uxorem abram. Vocauitque pharao abram
et dixit ei. Quidnam est quod fecisti mihi? Quare non indicasti
mihi quod uxor tua esset? quam ob causam dixisti esse sororem
tuam. ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce
coniux tua. accipe eam. et uade. Precepitque pharao super
abram uiris. et deduxerunt eum et uxorem eius. et omnia
que habebat.

XIII

Ascendit ergo abram de egypto ipse et uxor eius. et omnia que habebat. et loth cum eo ad
australem plagam. Erat autem diues ualde in possessione
auri et argenti. Reuersusque est per iter quo uenerat
a meridie in bethel usque ad locum ubi prius fixerat
tabernaculum. inter bethel et hai in loco altaris quod
fecerat prius. et inuocauit ibi nomen domini. Sed et
loth qui erat cum abram fuerunt greges ouium
et armenta. et tabernacula. nec poterat eos capere terra. ut
habitarent simul. Erat quippe substantia eorum multa. et ne-
quibant habitare communiter. Vnde et facta est rixa inter
pastores gregum abram. et loth. Eo autem tempore chana-
neus. et ferezeus habitabant in illa terra. Dixit ergo

abram ad loth · Ne queso sit iurgium inter me et te
et inter pastores meos et pastores tuos · fratres enim sumus
ecce universa terra coram te est · Recede a me obsecro
Si ad sinistram ieris · ego dexteram tenebo · Si tu
dexteram elegeris · ego ad sinistram pergam · Eleva
tis itaque loth oculis vidit omnem circa regio
nem iordanis que universa irrigabatur antequam subver
teret dominus sodomam et gomorram sicut paradisus domini
et sicut egyptus venientibus in segor · Elegitque sibi
loth regionem circa iordanem · et recessit ab oriente
divisique sunt alterutrum a fratre suo · abram habitavit
in terra chanaan · loth vero moratus est in oppidis
que erant circa iordanem · et habitavit in sodomis · ho
mines autem sodomite pessimi erant · et peccatores
coram domino nimis · Dixitque dominus ad abram postquam
divisus est loth ab eo · Leva oculos tuos in directum
et vide a loco in quo nunc es · ad aquilonem et meridiem
ad orientem · et occidentem · omnem terram quam conspicis tibi
dabo · et semini tuo usque in sempiternum · Faciamque se
men tuum sicut pulverem terre · Si quis potest hominum numera
re pulverem terre · semen quoque tuum numerare poterit · Sur
ge et · perambula terram in longitudine · et in lati
tudine sua · quia tibi daturus sum eam · Movens igitur ta
bernaculum suum abram · venit et habitavit iuxta convallem
mambre que est in ebron · edificavitque ibi altare do
mino ·

XIIII

Factum est autem in illo tempore · ut amra
phel rex sennaar · et arioch rex ponti · et chodorlao
mor rex elamitarum · et thadal rex gentium inirent
bellum contra bala regem sodomorum · et contra bersa regem
gomorre · et contra sennaar regem adame · et contra semeber
regem seboim · contraque regem bale · ipsa est segor · omnes hii
convenerunt · in vallem silvestrem que nunc est mare salis
Duodecim enim annis servierant chodorlaomor · et xiii an
no recesserunt ab eo · Igitur xiiii · anno venit cho
dorlaomor · et reges qui erant cum eo · et percusserunt
rapham in astaroth · et carnaim · et zuzim cum
eis · et emim in save cariathaim · et correos in montibus
seyr usque ad campestria · pharan que est in solitudine
Reversique sunt · et venerunt usque ad fontem mesfath
ipsa est cades · et percusserunt omnem regionem amale
chitarum · et amorreorum qui habitabant in asasonthamar
et egressi sunt rex sodomorum · et rex gomorre · rexque
adame · et rex seboim · necnon et rex bale que est segor
et direxerunt aciem contra eos in valle silvestri · sci
licet adversum chodorlaomor regem elamitarum · et tha
dal regem gentium · et amrafel regem sennaar · et
arioch regem ponti · iiii · reges adversus v · Vallis autem
silvestris habebat puteos multos bituminis · Itaque
rex sodomorum · et rex gomorre terga verterunt · ce
cideruntque ibi · et qui remanserant fugerunt ad mon
tem · Tulerunt autem omnem substantiam sodomorum · et go
morreorum · et universa que ad cibum pertinent · et abierunt
Necnon et loth · et substantiam eius · filium fratris abram qui
habitabat in sodomis · Et ecce unus qui evaserat nunciavit
abram hebreo qui habitabat in convalle mambre amorrei
fratris eschol · et fratris aner · hii enim pepigerant fedus
cum abram · Quod cum audisset abram captum videlicet
loth fratrem suum · numeravit expeditos vernaculos

suos · ccc · x · et [illegible] octo · et persecutus est eos usque dan · et divi
sis sociis [illegible] irruit super eos nocte · percussitque eos
et persecutus est [illegible] eos usque soba · et phenicem · que est ad
levam damasci · Reduxitque omnem substantiam · et loth
fratrem suum cum substantia illius · mulieres quoque et populum · Egressus
est autem rex sodomorum in occursum eius postquam reversus est a
cede chodorlaomor · et regum qui cum eo erant in valle sa
ve · que est vallis regis · At vero melchisedech rex salem ·
proferens panem et vinum erat enim sacerdos dei altissimi · Be
nedixit ei et ait · Benedictus abram deo excelso qui cre
avit celum et terram · et benedictus deus excelsus · quo protegen
te hostes in manibus tuis traditi sunt · Et dedit ei decimas
ex omnibus · Dixit autem rex sodomorum ad abram · da mihi
animas · cetera tolle tibi · Qui respondit ei · Levo manum me
am ad dominum deum excelsum possessorem celi et terre · quod
a filo subtegminis · usque ad corrigiam calige non acci
piam ex omnibus que tua sunt · Ne dicas · ego ditavi a
bram · exceptis hiis que comederunt iuvenes · et parti
bus virorum qui venerunt mecum · aner · eschol · et mam
bre isti accipient partes suas ·

XV

His itaque transactis factus est sermo domini ad abram
per visionem dicens · Noli timere abram ego protec
tor tuus sum et merces tua magna nimis · Dixit
que abram · domine deus quid dabis michi · Ego vadam ab
sque liberis · et filius procuratoris domus mee · iste damascus
eliezer · Addiditque abram · Michi autem non dedisti semen · et
ecce vernaculus meus heres meus erit · Statimque sermo
domini factus est ad eum dicens · Non erit hic heres tuus · sed
qui egredietur de utero tuo ipsum habebis heredem · Eduxit
que eum foras · et ait illi · Suspice celum et numera stel
las · si potes · et dixit ei · Sic erit semen tuum · Credidit abra
m deo · et reputatum est illi ad iustitiam · Dixitque ad eum ego
dominus qui eduxi te de hur chaldeorum ut darem tibi terram
istam · et possideres eam · At ille ait · domine deus unde scire
possum quod possessurus sim eam · Respondit dominus · Sume michi
vaccam triennem · et capram trimam · et arietem · tur
turem quoque et columbam · Qui tollens universa hec
divisit ea per medium · et utrasque partes contra se altrinsecus
posuit · aves autem non divisit · Descenderuntque volucres
super cadavera · et abigebat eas abram · Cumque sol occumberet
sopor irruit super abram · et horror magnus et tene
brosus invasit eum · Dictumque est ad eum · Scito prenoscens
quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua · et
subicient eos servituti · et affligent · cccc · annis · Verum
tamen gentem cui servituri sunt ego iudicabo · et post hec
egredientur cum magna substantia · tu autem ibis ad patres
tuos in pace sepultus in senectute bona · Generatione autem
quarta · revertentur huc · Necdum enim complete sunt iniquitates
amorreorum usque ad presens tempus · Cum ergo occubuisset sol
facta est caligo tenebrosa · et apparuit clibanus fumans
et lampas ignis transiens inter divisiones illas · In
die illo pepigit dominus cum abram fedus dicens · Semi
ni tuo dabo terram hanc · a fluvio egypti · usque ad
fluvium magnum eufraten · cineos · et cenezeos · et
cedmoneos · et etheos · et ferezeos · Raphaim quoque
et amorreos · et chananeos · et gergeseos · et iebuseos ·

XVI

Igitur sarai uxor abram non genuerat sibi
liberos · Sed habens ancillam egyptiam nomine agar

dixit dño suo. Ecce cõclusit me dñs ne parerem. Ingredere
ad ancillam meã si forte ex illa suscipiã filios. cũq3 il
le adquiesceret deprecanti. tulit agar ancillã egyptiã suã
post annos .x. quã habitare ceperant ĩ terra chanaan. & dedit
eã uiro suo uxorẽ. Qui ingressus ẽ ad eã. at illa cõce
pisse se uidens despexit dñam suã. dedit q3 sarai. Dixit
q3 sarai ad abrã. Inique agis cõtra me. Ego dedi ancillam
meã ĩ sinũ tuũ. q̃ uidens q̃ cõcepit despectui me h̃t.
Iudicet dñs int̃ me & te. Cui r̃ndit abrã. ecce ancil
la tua ĩ manu tua ẽ. utere ea ut libet. Affligente i
gitur eam sarai. fugã iniit. Cumq3 inuenisset eã angelus
dñi iuxta fontem aq̃ ĩ solitudine q̃ ẽ in uia sur ĩ de
serto. dixit ad illam. agar ancilla sarai unde ue
nis. & q̃ uadis. Que r̃ndit. a facie sarai dñe mee ego
fugio. Dixit q3 ei angelus dñi. Reuertere ad dñam tuã
& humiliare sub manu illi̇. & rursũ multiplicans ĩquit.
Multiplicabo semẽ tuũ & ñ numerabit̃ p̃ multitudine.
Ac deinceps. Ecce ait cõcepisti. & paries filiũ. uocabis
q3 nomẽ eius hysmahel eo q̃ audierit dñs afflictionem
tuam. Hic erit ferus hõ. manus ei9 cõtra omnes. & manus omniũ
cõtra eũ. & e regione uniu̇sorum fr̃m suorum figet tabna
cula. Vocauit aũt nomẽ dñi agar qui loq̄bat̃ ad eã.
Tu deus qui uidisti me. Dixit enim. pfecto hic uidi poste
riora uidentis me. Propterea appellauit puteũ illũ. puteũ
uiuentis & uidentis me. ipse ẽ int̃ cades & barad. Peperit
q3 agar abre filiũ. q̃ uocauit nomẽ ei9 hysmael. Oc
toginta & .vi. annorum erat abrã qñ peperit ei agar hys
[XVII]
Postq̃ uero .xc. & nouẽ annorum maelẽ.
cepit esse. apparuit ei dñs. dixitq3 ad eũ. Ego dñs
omnipotens. ambula corã me. & esto pfectus. ponãq3 fedus
meũ int̃ me & te. & multiplicabo te uehementer nimis.
Cecidit abrã pronus ĩ faciẽ. dixitq3 ei deus. Ego sũ. & ponam
pactũ meũ tecũ. erisq3 pater multarum gentiũ. ñ ult̃
uocabit̃ nomẽ tuũ abram. sed appellabis abrahã.
q̃ patrem multarum gentiũ cõstitui te. Faciã q3 te cres
cere uehementissime. & ponã te ĩ gentibus. Regesq3 ex
te egredient̃. & statuam pactũ meũ int̃ me & te. &
inter semẽ tuũ post te in generationibus suis federe sẽ
piterno. ut sim deus tuus. & seminis tui post te. Da
boq3 tibi & semini tuo post te. terrã peregrinationis tu
e omnem terrã chanaan ĩ possessionem eternã. eroq3 deus
eorum. Dixit iterũ deus ad abraam. & tu ergo custodies pactũ
meũ. & semẽ tuũ post te ĩ generationibus suis. hoc est
pactũ meũ q̃ obseruabitis int̃ me & uos. & semẽ tuũ
post te. Circumcidetur ex uobis omne masculinũ ĩ ge
nerationibus uestris. tam uernaculus. & circũcidetis carnẽ
preputii ur̃i. ut sit ĩ signũ federis int̃ me & uos. Infans
.viii. dierum circũcidetur ĩ uobis. omne masculinum ĩ generationibus
uestris tam uernaculus quã empticius circũcidetur. & quicũq3
fuerit de stirpe ur̃a. eritq3 pactũ meũ ĩ carne ur̃a
ĩ fedus eternũ. Masculus cuius preputii caro circũcisa nõ
fuerit. delebit̃ aĩa illa de populo suo. q̃ pactũ meũ
irritũ fecit. Dixit quoq3 deus ad abraham. Sarai
uxorẽ tuã ñ uocabis sarai. s3 sarã. & benedicam
ei. & ex illa dabo tibi filiũ. cui benedicturus sũ. erit
q3 ĩ nationes. & reges populorum orient̃ ex eo. Cecidit ab̃
ham ĩ faciem suã. & risit. dicens ĩ corde suo. Pu
tasne centenario nascet̃ filius. & sara nonagena

ria pariet. Dixitq3 ad dñm. Utinã hysmael uiuat
corã te. Et ait deus ad abraham. Sara uxor tua pa
riet tibi filiũ. uocabisq3 nomẽ ei9 ysaac. & cõstituã
pactũ meũ illi in fedus sempiternũ. & semini ei9 post
eũ. Sup̃ hysmael quoq3 exaudiui te. ecce bñdicã ei.
& augebo. & multiplicabo eũ ualde. .xii. duces genera
bit. & faciã eũ crescere ĩ gentẽ magnã. pactũ uero me
ũ statuã ad ysaac. q̃ pariet t̃ sara. tempore isto. ĩ anno
altero. Cumq3 finitus esset sermo loquentis cũ eo. ascendit deus
ad abraham. Tulit aũt abraham hysmahel fili
um suũ. & omnes u̇naculos domus sue. uniu̇sosq3 quos
emerat. cunctos mares ex omnibus uiris domus sue. & circũ
cidit carnẽ preputii eorum. statim ĩ ipso die sicut p̃ceperat
ei deus. abraham .xc. & nouẽ erat annorum qñ circũci
dit carnẽ preputii sui. & hysmael filius suus .xiii.
annos impleuerat tempore circũcisionis sue. eadẽ die
circũcisus ẽ abraham. & hysmael. filius ei9. & omnes ui
ri domus illius. tã uernaculi quã emptitii. & alienigene
pariter circũcisi sunt
[XVIII]
Apparuit aũt ei dñs in conualle mambre sedenti in
hostio tabnaculi sui in ipso feruore diei. Cumq3 e
leuasset oculos apparuerũt ei tres uiri stantes prope e
ũ. quos cũ uidisset cucurrit ĩ occursũ eorum de hostio ta
bnaculi sui. & adorauit ĩ terra. & dixit. Dñe si inueni grã
tiã in oculis tuis. ne transeas seruũ tuũ. s3 afferam
pauxillũ aq̃. & lauent̃ pedes ur̃i. & requiescite sub ar
bore. ponãq3 buccellã panis. & cõfortet̃ cor ur̃m. post
ea transibitis. Idcirco enĩ declinastis ad seruũ ur̃m.
Qui dixerũt. fac ut locutus es. Festinauit abraham
ĩ tabnaculũ ad saram. dixitq3 ei. Accelera tria sa
ta simile. commisce. & fac subcinericios panes. Ipse u̇o
ad armentũ cucurrit. & tulit inde uitulũ tenerrimũ
& optimũ. deditq3 puero. qui festinauit. & coxit illũ.
Tulit quoq3 butyrũ & lac. & uitulũ quem coxerat
& posuit corã eis. Ipse u̇o stabat iuxta eos sub arbore.
Cumq3 comedissent. dixerunt ad eũ. Ubi ẽ sara uxor
tua. Ille r̃ndit. ecce ĩ tabnaculo ẽ. cui dixit. Re
uertens ueniam ad te tempore isto uita comite. & habe
bit filiũ sara uxor tua. quo audito sara risit post
hostiũ tabernaculi. erant aũt ambo senes. puec
teq3 etatis. & desierant sare fieri muliebria.
q̃ risit occulte dicens. postq̃ cõsenui. & dñs meus
uetulus ẽ uoluptati operam dabo. Dixit aũt dñs
ad abraham. quare risit sara uxor tua. dicens.
Num uere paritura sũ anus. Numquid deo ẽ quicq̃
difficile. iuxta condictũ reuertar ad te hoc eodẽ
tempore. uita comite. & habebit sara filiũ. Negauit
sara dicens. Non risi. timore perterrita. Dñs aũt nõ
est inquit ita. sed risisti. Cũ ergo surrexissent inde
uiri. direxerũt oculos cõtra sodomã. & abraham
simul gradiebat̃ deducens eos. dixitq3 dñs. Num
celare potero abraham q̃ gesturus sũ. cũ futurus
sit in gentem magnã. ac robustissimã. & benedicen
de sint in illo omnes nationes terre. Scio enĩ qđ p̃cep
turus sit filiis suis. & domui sue post se. ut cus
todiant uiam dñi. & faciant iudiciũ. ut addu
cat dñs p̃p abraham omnia q̃ locutus ẽ ad eũ. Dixit
itaq3 dñs. Clamor sodomorum. & gomorreorum mul

tiplicatus est, et peccatum eorum aggravatum est nimis. Descendam et videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverint, an non est ita, ut sciam. Converteruntque se inde, et abierunt Sodomam: Abraham vero adhuc stabat coram Domino. Et appropinquans ait: Numquid perdes iustum cum impio? Si fuerint L iusti in civitate, peribunt simul? et non parces loco illi propter L iustos, si fuerint in eo? Absit a te ut hanc rem facias, et occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius. Non est hoc tuum: qui iudicas omnem terram, nequaquam facies hoc iudicium. Dixitque Dominus ad eum: Si invenero Sodomis L iustos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos. Respondit Abraham et ait: Quia semel coepi, loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis. Quid si minus L iustis V fuerint? delebis propter XLV universam urbem? Et ait: Non delebo, si invenero ibi XLV. Rursumque locutus est ad eum: Sin autem XL ibi inventi fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter XL. Ne quaeso, inquit, indigneris, Domine, si loquar. Quid si ibi inventi fuerint XXX? Respondit: Non faciam, si invenero ibi XXX. Quia semel, ait, coepi, loquar ad Dominum meum. Quid si ibi inventi fuerint XX? Dixit: Non interficiam propter XX. Obsecro, inquit, ne irascaris, Domine, si loquar adhuc semel. Quid si inventi fuerint ibi X? Dixit: Non delebo propter X. Abiit Dominus, postquam cessavit loqui ad Abraham, et ille reversus est in locum suum.

XIX

Veneruntque duo angeli Sodomam vespere, sedente Loth in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos, surrexit et ivit obviam eis, adoravitque pronus in terram, et dixit: Obsecro, domini, declinate in domum pueri vestri, et manete ibi: lavate pedes vestros, et mane proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt: Minime, sed in platea manebimus. Compulit illos oppido ut diverterent ad eum. Ingressisque domum eius fecit convivium, et coxit azima, et comederunt. Prius autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum eius, a puero usque ad senem, omnis populus simul. Vocaveruntque Loth, et dixerunt ei: Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? Educ illos, ut cognoscamus eos. Egressus ad eos Loth, post tergum accludens ostium, ait: Nolite, quaeso, fratres mei, nolite malum hoc facere. Habeo duas filias, quae necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos, et abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei. At illi dixerunt: Recede illuc. Et rursus: Ingressus es, inquiunt, ut advena: numquid ut iudices? Te ergo ipsum magis quam hos affligemus. Vimque faciebant Loth vehementissime. Iamque prope erat ut effringerent fores. Et ecce miserunt manum viri, et introduxerunt ad se Loth, clauseruntque ostium: et eos qui erant foris percusserunt caecitate a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent. Dixerunt autem ad Loth: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes qui tui sunt educ de urbe hac. Delebimus enim locum istum, eo quod increverit clamor eorum coram Domino, qui misit nos ut perdamus illos. Egressus itaque Loth, locutus est ad generos suos qui accepturi erant filias eius, et dixit: Surgite et egredimini de loco isto, quia delebit Dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui. Cumque esset mane, cogebant eum angeli dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, et duas filias quas habes, ne et tu pariter pereas in scelere civitatis. Dissimulante autem illo, apprehenderunt manum eius, et manum uxoris ac duarum filiarum eius, eo quod parceret Dominus illi. Et eduxerunt eum, posueruntque extra civitatem. Ibique locuti sunt ad eum dicentes: Salva animam tuam. Noli respicere post tergum tuum, nec stes in omni circa regione, sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. Dixitque Loth ad eos: Quaeso, Domine mi, quia invenit servus tuus gratiam coram te, et magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum, ut salvares animam meam, nec possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum et moriar. Est civitas hic iuxta, ad quam possum fugere, parva, et salvabor in ea: numquid non modica est, et vivet anima mea? Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es. Festina et salvare ibi, quia non potero facere quicquam donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen urbis illius Segor. Sol egressus est super terram, et Loth ingressus est Segor. Igitur Dominus pluit super Sodomam et Gomorram sulphur et ignem a Domino de caelo, et subvertit civitates has, et omnem circa regionem, universos habitatores urbium, et cuncta terrae virentia. Respiciensque uxor eius post se, versa est in statuam salis. Abraham autem consurgens mane, ubi steterat prius cum Domino, intuitus est Sodomam et Gomorram, et universam terram regionis illius, viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum. Cum enim subverteret Deus civitates regionis illius, recordatus est Abrahae, et liberavit Loth de subversione urbium in quibus habitaverat. Ascenditque Loth de Segor, et mansit in monte, duae quoque filiae eius cum eo. Timuerat enim manere in Segor, et mansit in spelunca ipse et duae filiae eius cum eo. Dixitque maior ad minorem: Pater noster senex est, et nullus virorum remansit in terra qui possit ingredi ad nos iuxta morem universae terrae. Veni, inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro semen. Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa, et ingressa est maior, dormivitque cum patre. At ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit. Altera quoque die dixit maior ad minorem: Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, et dormies cum eo, ut salvemus semen de patre nostro. Dederunt etiam et illa nocte patri suo bibere vinum, ingressaque minor filia dormivit cum eo, et ne tunc quidem sensit quando concubuerit, vel quando illa surrexerit. Conceperunt ergo duae filiae Loth de patre suo. Peperitque maior filium, et vocavit nomen eius Moab: ipse est pater Moabitarum usque in praesentem diem. Minor quoque peperit filium, et vocavit nomen eius Ammon, id est filius populi mei: ipse est pater Ammonitarum usque hodie.

XX

Profectus inde Abraham in terram australem, habitavit inter Cades et Sur, et peregrinatus est in Geraris. Dixitque de Sara uxore sua: Soror mea est. Misit ergo Abimelech rex Ge

rare. et tulit eam. Venit autem deus ad abymelech per sompnium
nocte. et ait illi. En morieris propter mulierem quam tulisti. habet
enim virum. Abymelech vero non tetigerat eam. et ait. Domine.
num gentem ignorantem et iustam interficies? Nonne ipse
dixit michi. Soror mea est. et ipsa ait. Frater meus est. In simplicita-
te cordis mei et mundicia manuum mearum feci hoc. Dixit-
que ad eum dominus. et ego scio quod simplici corde feceris. et ideo
custodivi te ne peccares in me. et non dimisi ut tange-
res eam. Nunc igitur redde uxorem viro suo. quia propheta est
et orabit pro te. et vives. Si autem nolueris reddere. scito quod
morte morieris tu. et omnia que tua sunt. Statimque de noc-
te consurgens abymelech vocavit omnes servos suos
et locutus est universa verba hec in auribus eorum. timuerunt-
que omnes viri valde. Vocavit autem abymelech etiam
abraham. et dixit ei. Quid fecisti nobis? Quid peccavimus in te quia
induxisti super me et super regnum meum peccatum grande? Que non
debuisti facere fecisti nobis. Rursumque expostulans
ait. Quid vidisti ut hoc faceres? Respondit abraham. Cogita-
vi mecum dicens. Forsitan non est timor dei in loco isto. et interfi-
cient me propter uxorem meam. alias autem et vere soror mea
est. filia patris mei. et non matris mee filia. et duxi eam in uxo-
rem. Postquam autem eduxit me deus de domo patris mei dixi ad
eam. Hanc misericordiam facies mecum in omni loco ad quem ingre-
diemur dices quod frater tuus sim. Tulit igitur abymelech o-
ves et boves. et servos. et ancillas. et dedit abraham.
reddiditque illi saram uxorem suam. et ait. Terra coram vobis
est. ubicumque tibi placuerit habita. Sare autem dixit. Ecce mille
argenteos dedi fratri tuo. hoc erit tibi in velamen oculorum
ad omnes qui tecum sunt. et quocumque perrexeris. mementote
te deprehensam. Orante autem abraham sanavit deus aby-
melech. et uxorem ancillasque eius. et pepererunt. Concluserat enim
deus omnem vulvam domus abymelech propter saram uxorem
abraham. Visitavit autem deus saram sicut pro- XXI
miserat. et implevit quod locutus est. concepitque. et peperit
filium in senectute sua. tempore quo predixerat ei deus. Vo-
cavit autem abraham nomen filii sui quem genuit ei sa-
ra ysaac. et circumcidit eum octavo die sicut preceperat ei
deus. cum esset centum annorum. Hac quippe etate patris na-
tus est ysaac. Dixitque sara. Risum fecit michi deus.
et quicumque audierit corridebit michi. Rursumque ait. Quis au-
diturus crederet abraham quod sara lactaret filium quem
peperit ei iam seni. Crevit igitur puer. et ablactatus
est. fecitque abraham grande convivium in die ablactationis
eius. Cumque vidisset sara filium agar egyptie ludentem
cum ysaac filio suo. dixit ad abraham. Eice ancillam
hanc et filium eius. non enim erit heres filius ancille cum filio meo
ysaac. Dure accepit hoc abraham pro filio suo. Cui dixit
deus. Non tibi videatur asperum super ~~filio~~ puero et super an-
cilla tua. Omnia que dixerit tibi sara audi vocem eius
quia in ysaac vocabitur tibi semen. Sed et ancille filium
faciam in gentem magnam. quia semen tuum est. Surrexit ita-
que abraham mane. et tollens panem et utrem aque im-
posuit scapule eius. tradiditque puerum. et dimisit eam.
Que cum abisset errabat in solitudine bersabee. Cumque
consumpta esset aqua in utre abiecit puerum subter unam ar-
borem que ibi erat. et abiit. Seditque e regione procul
quantum potest arcus iacere. Dixit enim. Non videbo morien-
tem puerum. et sedens contra levavit vocem suam. et flevit.

·i· audiendo

Exaudivit autem dominus vocem pueri. Vocavitque angelus
domini agar de celo dicens. Quid agis agar? Noli timere. ex-
audivit enim dominus vocem pueri de quo in loco est. Surge. et tolle
puerum. et tene manum eius. quia in gentem magnam faciam eum. A-
peruitque oculos eius deus. que videns puteum aque abiit
et implevit utrem. deditque puero bibere. et fuit cum eo. Qui cre-
vit. et moratus est in solitudine. factusque est iuvenis sagitta-
rius. habitavitque in deserto pharan. et accepit illi mater
sua uxorem de terra egypti. Eodem tempore dixit abymelech
et phicol princeps exercitus eius ad abraham. Deus tecum
est in universis que agis. Iura ergo per dominum ne noceas michi et pos-
teris meis stirpique mee. Sed iuxta misericordiam quam feci tibi
facias michi. et terre in qua versatus es advena. Dixitque ab-
raham. Ego iurabo. et increpavit abymelech propter puteum
aque quem vi abstulerant servi illius. Respondit abymelech
Nescivi quis fecerit hanc rem. Sed et tu non indicasti michi. et e-
go non audivi preter hodie. Tulit itaque abraham oves
et boves. et dedit abymelech. percusseruntque ambo fedus
et statuit abraham vii agnas gregis seorsum. Cui di-
xit abymelech. Quid sibi volunt vii agne iste quas
stare fecisti seorsum. At ille. vii inquit agnas acci-
pies de manu mea. ut sint in testimonium michi quoniam ego
fodi puteum istum. Idcirco vocatus est locus ille bersabee
quia ibi uterque iuravit. et inierunt fedus pro puteo iuramen-
ti. Surrexit autem abymelech. et phicol princeps exercitus
eius reversique sunt in terram philistinorum. Abraham vero plan-
tavit nemus in bersabee. et invocavit ibi nomen dei eter-
ni. et fuit colonus terre palestinorum diebus multis. XXII
Que postquam gesta sunt temptavit deus abraham. et
dixit ad eum. Abraham abraham. Ille respondit. Assum. Ait
illi. Tolle filium tuum unigenitum quem diligis ysaac.
et vade in terram visionis. atque ibi offeres eum in holo-
caustum super unum montium quem monstravero tibi. Igitur a-
braham de nocte consurgens stravit asinum suum. du-
cens secum duos iuvenes. et ysaac filium suum. Cumque
concidisset ligna in holocaustum abiit ad locum quem
preceperat ei deus. Die autem tercio elevatis oculis vidit
locum procul. dixitque ad pueros suos. Expectate hic cum asi-
no. Ego et puer illuc usque properantes postquam adora-
verimus. revertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti
et imposuit super ysaac filium suum. ipse vero portabat
in manibus ignem et gladium. Cumque duo pergerent
simul. dixit ysaac patri suo. Pater mi. At ille respondit.
Quid vis fili. Ecce inquit ignis et ligna. ubi est victi-
ma holocausti. Dixit abraham. Deus providebit sibi
victimam holocausti fili mi. Pergebant pariter. et ve-
nerunt ad locum quem ostenderat ei deus. In quo edifi-
cavit altare. et desuper ligna composuit. Cumque colli-
gasset ysaac filium suum. posuit eum in altari super
struem lignorum. extenditque manum. et arripuit gla-
dium ut immolaret filium suum. Et ecce angelus domini
de celo clamavit dicens. Abraham abraham. Qui respon-
dit. Assum. Dixitque ei. Non extendas manum tuam super
puerum. neque facias ei quicquam. Nunc cognovi quod timeas
dominum. et non pepercisti filio tuo unigenito propter me.
Levavit abraham oculos suos. viditque post tergum
arietem inter vepres herentem cornibus. quem assumens
obtulit holocaustum pro filio. Appellavitque nomen

loci illius, Dominus videt. Unde usque hodie dicitur: In monte Dominus videbit. Vocavit autem angelus Domini Abraham secundo de caelo dicens: Per memet ipsum iuravi, dicit Dominus: quia fecisti rem hanc, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas caeli, et velut harenam quae est in litore maris. Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae, quia oboedisti voci meae. Reversus est Abraham ad pueros suos, abieruntque Bersabee simul, et habitavit ibi. His itaque gestis, nuntiatum est Abrahae quod Melcha quoque genuisset filios Nachor fratri suo: Hus primogenitum, et Buz fratrem eius, et Chamuelem patrem Syrorum, et Cased, et Azau, Pheldas quoque et Iedlaph, et Bathuhel, de quo nata est Rebecca. Viii. istos genuit Melcha Nachor fratri Abraham. Concubina vero illius nomine Roma peperit Tabee et Gaon et Thaas et Maatha.

XXIII

Vixit autem Sara c. xxvii. annis, et mortua est in civitate Arbee quae est Hebron in terra Chanaan. Venitque Abraham ut plangeret et fleret eam. Cumque surrexisset ab officio funeris, locutus est ad filios Heth dicens: Advena sum et peregrinus apud vos; date mihi ius sepulchri vobiscum, ut sepeliam mortuum meum. Responderuntque filii Heth dicentes: Audi nos, domine, princeps Dei es apud nos; in electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum; nullusque te prohibere poterit quin in monumento eius sepelias mortuum tuum. Surrexit Abraham, et adoravit populum terrae, filios videlicet Heth; dixitque ad eos: Si placet animae vestrae ut sepeliam mortuum meum, audite me, et intercedite pro me apud Ephron filium Seor, ut det mihi speluncam duplicem quam habet in extrema parte agri sui; pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in possessionem sepulchri. Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth. Responditque Ephron ad Abraham cunctis audientibus qui ingrediebantur portam civitatis illius, dicens: Nequaquam ita fiet, domine mi, sed tu magis ausculta quod loquor: agrum trado tibi et speluncam quae in eo est, praesentibus filiis populi mei; sepeli mortuum tuum. Adoravit Abraham coram Domino et populo terrae, et locutus est ad Ephron circumstante plebe: Quaeso ut audias me: dabo pecuniam pro agro; suscipe eam, et sic sepeliam mortuum meum in agro. Responditque Ephron: Domine mi, audi me: terra quam postulas cccc. siclos argenti valet; istud est pretium inter me et te; sed quantum est hoc? Sepeli mortuum tuum. Quod cum audisset Abraham, appendit pecuniam quam Ephron nominaverat, audientibus filiis Heth, cccc. argenti siclos probatae monetae publicae. Confirmatusque est ager quondam Ephronis, in quo erat spelunca duplex, respiciens Mambre, tam ipse quam spelunca, et omnes arbores eius in cunctis terminis eius per circuitum, Abrahae in possessionem, videntibus filiis Heth et cunctis qui intrabant portam civitatis illius. Atque ita sepelivit Abraham uxorem suam Saram in spelunca agri duplici quae respiciebat Mambre; haec est Hebron in terra Chanaan. Et confirmatus est ager et antrum quod erat in eo Abrahae in possessionem monumenti a filiis Heth.

XXIIII

Erat autem Abraham senex dierumque multorum, et Dominus in cunctis benedixerat ei. Dixitque ad servum seniorem domus suae qui praeerat omnibus quae habebat: Pone manum tuam sub femore meo, ut adiurem te per Dominum caeli et terrae ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananeorum, inter quos habito, sed ad terram et cognationem meam proficiscaris, et inde accipias uxorem filio meo Isaac. Respondit servus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad locum de quo tu egressus es? Dixit Abraham: Cave nequando reducas illuc filium meum. Dominus caeli et terrae qui tulit me de domo patris mei et de terra nativitatis meae, qui locutus est mihi et iuravit mihi dicens: Semini tuo dabo terram hanc, ipse mittet angelum suum coram te, et accipies inde uxorem filio meo. Sin autem mulier noluerit sequi te, non teneberis iuramento; filium tantum meum ne reducas illuc. Posuit ergo servus manum sub femore Abraham domini sui, et iuravit illi super sermone hoc. Tulitque x. camelos de grege domini sui, et abiit, ex omnibus bonis eius portans secum; profectusque perrexit in Mesopotamiam ad urbem Nachor. Cumque camelos fecisset accumbere extra oppidum iuxta puteum aquae vespere, eo tempore quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam, oravit dicens: Domine Deus domini mei Abraham, occurre obsecro mihi hodie, et fac misericordiam cum domino meo Abraham. Ecce ego sto prope fontem aquae, et filiae habitatorum huius civitatis egredientur ad hauriendam aquam. Igitur puella cui ego dixero: Inclina hydriam tuam ut bibam, et illa responderit: Bibe, quin et camelis tuis potum tribuam, ipsa est quam praeparasti filio servo tuo Isaac; et per hoc intellegam quod feceris misericordiam cum domino meo. Necdum intra se verba compleverat, et ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuhelis filii Melchae uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in scapula sua, puella decora nimis, virgoque pulcherrima et incognita viro. Descenderat autem ad fontem, et impleverat hydriam ac revertebatur. Occurritque ei servus et ait: Pauxillum aquae mihi ad bibendum praebe de hydria tua. Quae respondit: Bibe, domine mi; celeriterque deposuit hydriam super ulnam suam, et dedit potum ei. Cumque ille bibisset, adiecit: Quin et camelis tuis aquam hauriam, donec cuncti bibant. Effundensque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum ut hauriret aquam, et haustam omnibus camelis dedit. Ille autem contemplabatur eam tacitus, scire volens utrum prosperum fecisset iter suum Dominus an non. Postquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas appendentes siclos duos, et armillas totidem pondo siclorum x. Dixitque ad eam: Cuius es filia? Indica mihi; est in domo patris tui locus ad manendum? Quae respondit: Filia Bathuelis sum, filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Et addidit dicens: Palearum quoque et faeni plurimum est apud nos, et locus spatiosus ad manendum. Inclinavit se homo, et adoravit Dominum dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abstulit misericordiam et veritatem suam a domino meo, et recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei. Cucurrit itaque puella, et nuntiavit in domo matris suae omnia quae audierat. Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui festinus egressus est ad hominem ubi erat foris. Cumque vidisset inaures et armillas in manibus sororis suae, et

audisset cuncta verba referentis. Ecce locutus est mihi homo.
venit ad virum qui stabat iuxta camelos et prope fontem
aque. dixitque ad eum. Ingredere benedicte domini. cur foris sta-
s? preparavi domum et locum camelis tuis. Et introduxit eum
in hospitium. ac destravit camelos. dedit que paleas et
fenum et aquam ad lavandos pedes camelorum et virorum qui
cum eo venerant. et appositus est in conspectu eius panis. Qui ait.
Non comedam donec loquar sermones meos. Respondit ei. Loquere.
At ille. Servus inquit abraham sum. et dominus benedixit domino meo
valde. magnificatusque est. et dedit ei oves et boves. ar-
gentum et aurum. servos et ancillas. camelos et asi-
nos. et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in senec-
tute sua. deditque ei omnia que habuerat. et adiuravit me
dominus meus dicens. Non accipies filio meo uxorem de filia-
bus chananeorum. in quorum terra habito. sed perges ad domum
patris mei. et de cognatione mea accipies filio meo uxorem.
Ego vero respondi domino meo. Quid si noluerit venire mecum mu-
lier. dominus ait. in cuius conspectu ambulo mittet angelum
suum tecum. et diriget viam tuam. accipiesque uxorem
filio meo de cognatione mea. et de domo patris mei. Innocens
eris a maledictione mea cum veneris ad propinquos meos. et non
dederint tibi. Veni ergo hodie ad fontem aque et dixi. Domine deus
domini mei abraham. si direxisti viam meam in qua nunc ambu-
lo. ecce sto iuxta fontem aque. et virgo que egredietur ad hauri-
endam aquam audierit me. da mihi pauxillum aque ad bi-
bendum ex ydria tua. et dixerit michi. et tu bibe et
camelis tuis hauriam. ipsa est mulier quam preparavit dominus
filio domini mei. Cumque hec tacitus mecum volverem. apparu-
it rebecca veniens cum ydria quam portabat in scapula.
Descenditque ad fontem. et hausit aquam. et aio ad eam.
da mihi paululum bibere. que festinans deposuit ydriam
de humero et dixit michi. et tu bibe. et camelis tuis potum tri-
buam. bibi et adaquavit camelos. Interrogavique eam. et
dixi. cuius es filia? Que respondit. filia bathuelis sum filii
nachor. quem peperit illi melcha. Suspendi itaque inau-
res ad ornandam faciem eius. et armillas posui in ma-
nibus eius. pronusque adoravi dominum. benedicens domino deo domi-
ni mei abraham. qui perduxit me recto itinere. ut sumerem
filiam fratris domini mei filio eius. Quam ob rem si facitis misericordiam et
veritatem cum domino meo indicate michi. Sin autem aliud placet
et hoc dicite mihi ut vadam ad dexteram sive ad sinistram.
Responderunt laban et bathuel. A domino egressus est sermo.
non possumus extra placitum eius quicquam aliud loqui tecum. En re-
becca coram te est. tolle eam et proficiscere. et sit uxor fi-
lii domini tui. sicut locutus est dominus. Quod cum audisset puer
abraham. procidens in terra adoravit dominum. prolatisque va-
sis argenteis et aureis ac vestibus dedit ea rebecce.
pro munere. fratribus quoque eius et matri dona optulit. Initoque
convivio vescentes pariter et bibentes. manserunt ibi.
Surgens autem mane locutus est puer. dimittite me ut va-
dam ad dominum meum. Responderuntque fratres eius et mater. maneat
at puella saltem .x. dies apud nos. et postea proficis-
cetur. Nolite ait me retinere. quia dominus direxit viam
meam. Dimittite me ut pergam ad dominum meum.
et dixerunt. Vocemus puellam et queramus ipsius volun-
tatem. Cumque vocata venisset sciscitati sunt. Visne
cum homine isto ire? Que ait. Vadam. Dimiserunt ergo eam
et debboram nutricem illius. servumque illius abraham.

et comites eius valde imprecantes prospera sorori sue. atque
dicentes. Soror nostra es. Crescas in mille milia et pos-
sideat semen tuum portas inimicorum suorum. Igitur rebec-
ca et puelle illius ascensis camelis secute sunt virum
qui festinus revertebatur ad dominum suum. eo tempore deambula-
bat ysaac per viam que ducit ad puteum cuius nomen
est viventis et videntis. Habitabat enim in terra australi.
et egressus fuerat ad meditandum in agro inclinata iam
die. Cumque elevasset oculos vidit camelos venientes
procul. Rebecca quoque conspecto ysaac descendit de ca-
melo. et ait ad puerum. Quis est ille homo qui venit per agrum in
occursum nobis. dixitque ei. Ipse est dominus meus. at illa tol-
lens cito pallium operuit se. Servus autem cuncta que gesserat
narravit domino suo ysaac. Qui introduxit eam in taberna-
culum sare matris sue. et accepit eam uxorem. et in tantum dilexit
eam. ut dolorem qui ex morte matris acciderat temperaret.

XXV

Abraham vero duxit aliam uxorem nomine cethuram.
que peperit ei zamram. et iexan. et madan. et madi-
an. et iesboch. et sue. Iexan quoque genuit saba. et da-
dan. Filii dadan fuerunt assurim. et lathusim. et lao-
mim. At vero ex madian ortus est epha. et afer. et enoch
et abida. et heldaa. Omnes isti filii cethure. Deditque
abraham cuncta que possederat ysaac. filiis autem concubinarum
largitus est munera. et separavit eos ab ysaac filio suo
dum adhuc ipse viveret ad plagam orientalem. Fuerunt autem
dies vite eius .c. lxxv. anni. et deficiens mortuus est in senec-
tute bona. provecteque etatis et plenus dierum. Congregatus-
que est ad populum suum. et sepelierunt eum ysaac et hysmael
filii sui in spelunca duplici. que sita est in agro ephron fi-
lii seor ethei e regione mambre quem emerat a filiis
heth. Ibi sepultus est ipse. et sara uxor sua. Et post obi-
tum illius benedixit deus ysaac filio eius qui habitabat iuxta pu-
teum nomine viventis et videntis. Hee sunt generationes hys-
mahel filii abrahe. quem peperit ei agar egyptia.
famula sare. et hec nomina filiorum eius in vocabulis et generatio-
nibus suis. Primogenitus hysmael nabaioth. deinde
cedar. et abdeel. et mabsan. masma quoque et duma.
et massa. et adad. et thema. et iethur. et naphis. et ced-
ma. Isti sunt filii hysmael. et hec nomina per castella et
oppida eorum .xii. principes tribuum suarum. Et facti sunt
anni vite hysmael .c. xxxvii. deficiensque mortuus est.
et appositus est ad populum suum. Habitavit autem ab evila usque
sur que respicit egyptum. introeuntibus assyrios. coram cunctis
fratribus obiit. Hee quoque sunt generationes ysaac filii abra-
he. Abraham genuit ysaac. qui cum esset .xl. annorum duxit
uxorem rebeccam filiam bathuel syri de mesopotamia
sororem laban. Deprecatusque est ysaac dominum pro uxore sua eo
quod esset sterilis. qui exaudivit eum et dedit conceptum rebec-
ce. Sed collidebantur in utero eius parvuli. Que ait. Si sic michi fu-
turum erat quid necesse fuit concipere? Perrexitque ut consuleret dominum.
Qui respondens ait. Due gentes in utero tuo sunt. et duo populi ex ven-
tre tuo dividentur. populusque populum superabit. et maior
serviet minori. Iam tempus pariendi advenerat. et ecce
gemini in utero eius reperti sunt. Qui prior egressus est rufus
erat. et totus in morem pellis hyspidus. vocatumque nomen
eius esau. protinus alter egrediens. plantam fratris tenebat ma-
nu. et idcirco appellavit eum iacob. Sexagenarius erat y-
saac quando nati sunt parvuli. quibus adultis factus est esau

mortuus abraham.

Hee sunt generationes hysmahel filii abrahe quem genuit ex ancilla scilicet agar.

generationes ysaac.

vir gnarus venandi et homo agricola. Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. Ysaac amabat esau eo quod de venationibus illius vesceretur. et rebecca diligebat iacob. Coxit autem iacob pulmentum. ad quem cum venisset esau lassus de agro. ait. da mihi de coctione hac rufa quia oppido lassus sum. quam ob causam vocatum est nomen eius edom. Cui dixit iacob. vende mihi primogenita tua. Ille respondit. En morior. quid mihi proderunt primogenita. ait iacob. Iura ergo mihi. Iuravit ei esau et vendidit primogenita. et sic accepto pane et lentis edulio comedit et bibit. et abiit parvipendens quod primogenita vendidisset.

XXVI

Orta autem fame super terram post eam sterilitatem que acciderat in diebus abraham abiit ysaac ad abymelech regem palestinorum in gerara. Apparuitque ei dominus et ait. Ne descendas in egyptum. sed quiesce in terra quam dixero tibi. et peregrinare ibi Eroque tecum et benedicam tibi. tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has. complens iuramentum quod spopondi abraham patri tuo. et multiplicabo semen tuum sicut stellas celi. Daboque posteris tuis universas regiones has. et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre. eo quod obedierit abraham voci mee et custodierit precepta mea et mandata. et cerimonias legesque servaverit. Mansit itaque in gerraris ysaac. Qui cum interrogaretur a viris loci illius super uxore sua. respondit. soror mea est. timuerat enim confiteri quod sibi sociata esset coniugio reputans ne forte interficerent eum propter pulchritudinem illius. Cumque pertransissent dies plurimi. et ibidem moraretur. prospiciens abymelech rex palestinorum per fenestram. vidit eum iocantem cum rebecca uxore sua. et accersito eo ait. perspicuum est quod uxor tua sit. cur mentitus es eam sororem tuam esse. Respondit. timui ne morerer propter eam. Dixitque abymelech. quid imposuisti nobis. potuit coire quispiam de populo cum uxore tua. et induxeras super nos grande peccatum. Precepitque omni populo dicens. Qui tetigerit hominis huius uxorem morte morietur. Seminavit autem ysaac in terra illa. et invenit in ipso anno centuplum. benedixitque ei dominus. et locupletatus est homo. et ibat proficiens atque succrescens. donec vehementer magnus effectus est. habuit quoque possessiones ovium et armentorum et familie plurimum. ob hoc invidentes ei palestini omnes puteos quos foderant servi patris illius abraham illo tempore obstruxerunt implentes humo. in tantum ut ipse abymelech diceret ad ysaac. Recede a nobis quoniam potentior nobis factus es valde. Et ille discedens ut veniret ad torrentem gerare. habitaretque ibi Rursum fodit alios puteos quos foderant servi patris sui abraham. et quos illo mortuo olim obstruxerant philistiim. appellavitque eos hisdem nominibus quibus ante pater vocaverat. Foderuntque in torrente et reppererunt aquam vivam. et ibi iurgium fuit pastorum gerare. adversus pastores ysaac dicentium. Nostra est aqua. Quam ob rem nomen putei ex eo quod acciderat vocavit calumpniam. Foderunt autem et alium et pro eo quoque rixati sunt. appellavitque eum inimicitias. Profectus inde fodit alium puteum. pro quo non contenderunt. itaque vocavit nomen illius latitudo. dicens. Nunc dilatavit nos deus et fecit crescere super terram. Ascendit autem ex illo loco in bersabee. ubi apparuit ei dominus in ipsa nocte dicens. Ego sum deus abraham patris tui. Noli timere quia ego tecum sum. benedicam tibi et multiplicabo semen tuum propter servum meum abraham. Itaque edificavit ibi altare domino. et invocato nomine domini extendit tabernaculum. precepitque servis suis ut foderent puteum. Ad quem locum cum venissent de gerraris abimelech et ochozath amici illius. et phicol dux militum locutus est eis ysaac. Quid venistis ad me hominem quem odistis et expulistis a vobis. Qui responderunt. Vidimus tecum esse dominum. et idcirco nos diximus. Sit iuramentum inter nos et ineamus fedus. ut non facias nobis quicquam mali. sicut et nos nihil tuorum attigimus. nec fecimus quod te lederet. Sed cum pace dimisimus auctum benedictione domini. Fecit ergo eis convivium et post cibum et potum surgentes mane iuraverunt sibi mutuo. Dimisitque eos ysaac pacifice in locum suum. Ecce autem in ipso die venerunt servi ysaac. annunciantes ei de puteo quem foderant. atque dicentes. Invenimus aquam. Unde appellavit eum habundantiam. et nomen urbi impositum est bersabee usque in presentem diem. Esau vero quadragenarius duxit uxores duas. iudith filiam beeri ethei. et bethsamath filiam elon eiusdem loci. que ambe offenderant animum ysaac et rebecce.

XXVII

Senuit autem ysaac. et caligaverunt oculi eius et videre non poterat. Vocavitque esau filium suum maiorem. et dixit ad eum. Fili mi. Qui respondit. Adsum. Cui pater. Vides inquit quod senuerim. et ignorem diem mortis mee. Sume arma tua pharetram et arcum. et egredere foras. Cumque venatu aliquid apprehenderis. fac mihi inde pulmentum sicut velle me nosti. et affer ut comedam. et benedicat tibi anima mea antequam moriar. Quod cum audisset rebecca. et ille abiisset in agrum ut iussionem patris impleret. dixit filio suo iacob. Audivi patrem tuum loquentem cum esau fratre tuo et dicentem ei. Affer mihi de venatione tua. et fac cibos ut comedam. et benedicam tibi coram domino antequam moriar. Nunc ergo fili mi acquiesce consiliis meis. et pergens ad gregem affer mihi duos edos optimos. ut faciam ex eis escas patri tuo quibus libenter vescitur. Quas cum intuleris et comederit benedicat tibi priusquam moriatur. Cui ille respondit. Nosti quod esau frater meus homo pilosus sit. et ego lenis. Si attrectaverit me pater meus et senserit. timeo ne putet sibi me voluisse illudere. et inducat super me maledictionem pro benedictione. Ad quem mater. In me sit ait ista maledictio fili mi. tantum audi vocem meam et pergens affer que dixi. Abiit et attulit dedit matri. Paravit illa cibos sicut noverat velle patrem illius. et vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi induit eum. pelliculasque hedorum circumdedit manibus. et colli nuda protexit. Deditque pulmentum. et panes quos coxerat tradidit. Quibus illatis dixit. Pater mi. et ille respondit. Audio. Quis es tu fili mi. Dixitque iacob. Ego sum esau primogenitus tuus. Feci sicut precepisti mihi. Surge. Sede et comede de venatione mea. ut benedicat mihi anima tua. Rursumque ysaac ad filium suum. Quomodo inquit tam cito invenire potuisti fili mi. Qui respondit. Voluntas dei fuit. ut cito mihi occurreret quod volebam. Dixitque ysaac. Accede huc. ut tangam te fili mi. et probem utrum tu sis filius meus esau an non.

i. ī postura. s. dolū

accessit ille ad patrem. & palpato eo dixit ysaac. Vox
quidem uox iacob est. sed manus manus sunt esau. & non cog-
nouit eum. quia pilose manus similitudinem maioris expres-
serant. Benedicens ergo illi ait. Tu es filius meus esau? Respon-
dit. Sum. At ille. Affer inquit michi cibos de uenatione tua fili
mi. ut benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos come-
disset. obtulit ei & uinum. Quo hausto dixit ad eum. Acce-
de ad me. & da michi osculum fili mi. Accessit & osculatus
est eum. Statimque ut sensit uestimentorum eius fragrantiam bene-
dicens ait. Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni. cui bene-
dixit dominus. Det tibi deus de rore celi & de pinguedine terre
habundantiam frumenti & uini & olei. & seruiant
tibi populi. & adorent te tribus. esto dominus fratrum tuorum. &
incuruentur ante te filii matris tue. Qui maledixerit tibi
sit ille maledictus. & qui benedixerit tibi benedictionibus reple-
atur. Vix ysaac sermonem impleuerat. & egresso iacob
foras uenit esau. coctosque de uenatione cibos intulit
patri dicens. Surge pater mi & comede de uenatione
filii tui. ut benedicat michi anima tua. Dixitque ysaac. Quis
es tu? Qui respondit. Ego sum filius tuus primogenitus esau.
Expauit ysaac stupore uehementi. & ultra quam cre-
di potest admirans ait. Quis igitur ille est qui dudum captam
uenationem attulit michi. & comedi ex omnibus priusquam tu ue-
nires. benedixique ei. & erit benedictus. Auditis esau ser-
monibus patris irrugiit clamore magno. & consternatus
ait. Benedic etiam & michi pater mi. Qui ait. Venit germanus tuus
fraudulenter. & accepit benedictionem tuam. At ille subiunxit.
Iuste uocatum est nomen eius iacob. Supplantauit enim me
en altera uice. primogenita mea ante tulit. & nunc secundo sub-
ripuit benedictionem meam. Rursumque ad patrem. Numquid non
reseruasti ait & michi benedictionem? Respondit ysaac. Dominum tu-
um illum constitui. & omnes fratres eius seruituti eius subiu-
gaui. frumento & uino & oleo stabiliui eum. & tibi fili
mi post hec. ultra quid faciam? Cui esau ait. Non unam
tantum habes benedictionem pater. michi quoque obsecro ut benedicas.
Cumque eiulatu magno fleret. motus ysaac ait ad eum.
In pinguedine terre & in rore celi desuper erit benedictio tua. Vi-
uet in gladio. & fratri tuo seruies. tempusque ueniet. cum ex-
cutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis. Oderat
ergo semper esau iacob. pro benedictione qua benedixerat ei pater.
Dixitque in corde suo. Venient dies luctus patris mei. & oc-
cidam iacob fratrem meum. Nunciata sunt hec rebecce.
que mittens & uocans iacob filium suum dixit ad eum. Ecce
esau frater tuus minatur ut occidat te. Nunc ergo fili au-
di uocem meam. & consurgens fuge ad laban fratrem meum
in aran. habitabisque cum eo paucos dies donec requiescat
furor fratris tui. & cesset indignatio eius. obliuiscaturque eorum
que fecisti in eum. postea mittam & adducam te inde huc. Cur
utroque orbabor filio in una die? Dixitque rebecca ad
ysaac. Tedet me uite mee propter filias heth. Si acceperit
iacob uxorem de stirpe huius terre nolo uiuere.

XXVIII

Vocauit itaque ysaac iacob & benedixit eum.
precepitque ei dicens. Noli accipere coniugem de genere cha-
naan. sed uade & proficiscere in mesopotamiam syrie
ad domum bathuel patris matris tue. & accipe tibi
inde uxorem de filiabus laban auunculi tui. Deus
autem omnipotens benedicat tibi. & crescere te faciat atque mul-
tiplicet. ut sis in turbas populorum. Det tibi benedictiones abra-
ham. & semini tuo post te. ut possideas terram peregri-
nationis tue quam pollicitus est auo tuo. Cumque dimisisset
eum ysaac. profectus peruenit in mesopotamiam syrie ad
laban filium bathuel syri. fratrem rebecce matris sue.
Videns autem esau quod benedixisset pater suus iacob. & misisset
eum in mesopotamiam syrie. ut inde uxorem duceret. & quod
post benedictionem precepisset ei dicens. Non accipias coniugem
de filiabus chanaan. quodque obediens iacob parentibus
suis isset in syriam. probans quoque quod non libenter aspiceret
filias chanaan pater suus. iuit ad ysmaelem. & duxit uxo-
rem absque hiis quas prius habebat. meleth filiam ysy-
mahel filii abraham. sororem nabaioth. Igitur e-
gressus iacob de bersabee. pergebat aran. Cumque
uenisset ad locum quendam. & uellet in eo requiescere post
solis occubitum. tulit de lapidibus qui iacebant. & sup-
ponens capiti suo dormiuit in eodem loco. Viditque in
sompnis scalam stantem super terram. & cacumen eius tangens celum.
& angelos quoque dei ascendentes & descendentes per eam. & dominum
innixum scale dicentem sibi. Ego sum dominus deus abraham
patris tui. & deus ysaac. terram in qua dormis tibi dabo & se-
mini tuo. eritque semen tuum quasi puluis terre. dilata-
beris ad orientem & occidentem & septentrionem & meridi-
em. & benedicentur in te & in semine tuo cuncte tribus terre. & ero
custos tuus quocumque perrexeris. & reducam te in terram hanc.
nec dimittam nisi compleuero uniuersa que dixi. Cumque
euigilasset iacob de sompno ait. Vere dominus est in loco
isto. & ego nesciebam. pauensque quam terribilis inquit
est locus iste. Non est hic aliud nisi domus dei. & porta celi.
Surgens ergo mane tulit lapidem quem supposuerat ca-
piti suo. & erexit in titulum. fundens oleum desuper. appella-
uitque nomen urbis bethel. que prius luza uocabatur. Vo-
uit etiam uotum dicens. Si fuerit deus mecum. & custodierit
me in uia per quam ambulo. & dederit michi panem ad ues-
cendum. & uestem ad induendum. reuersusque fuero prospere
ad domum patris mei. erit michi dominus in deum. & lapis iste
quem erexi in titulum uocabitur domus dei. cunctorumque que
dederis michi decimas offeram tibi.

XXIX

Profectus ergo iacob uenit in terram orientalem. & uidit pu-
teum in agro. tresque greges ouium accubantes iu-
xta eum. Nam ex illo adaquabantur pecora. & os eius gran-
di lapide claudebatur. Morisque erat. ut cunctis ouibus
congregatis deuoluerent lapidem. & refectis gregibus rur-
sus super os putei ponerent. Dixitque ad pastores.
Fratres unde estis? Qui responderunt. De aran. Quos interro-
gans. Numquid ait nostis laban filium nachor? Dix-
erunt. Nouimus. Sanus ne est inquit. Valet inquiunt. & ecce
rachel filia eius uenit cum grege suo. Dixitque iacob.
Adhuc multum diei superest. nec est tempus ut reducantur
ad caulas greges. Date ante potum ouibus. & sic ad
pastum eas reducite. Qui responderunt. Non possumus donec
omnia pecora congregentur. & amoueamus lapidem de o-
re putei. ut adaquemus greges. Adhuc loquebantur. & ec-
ce rachel ueniebat cum ouibus patris sui. Nam gre-
gem ipsa pascebat. Quam cum uidisset iacob. & sciret
consobrinam suam. ouesque laban auunculi sui. amo-
uit lapidem quo puteus claudebatur. & adaquato

Jacob duas habuit uxores sorores filias fratris matris sue rebecce s. lyam et rachel

ruben symeon levi et iudas

issachar et zabulon et una filia que vocatur dina

dan et neptalim filii bale ancille rachel

gad et aser filii zelphe ancille lie

~~ioseph~~

ioseph filius et beniamin filii rachel

gregem osculatus est eam. et elevata voce flevit. et indica
vit ei quod frater esset patris sui et filius rebecce. At illa festinans
nunciavit patri suo. Qui cum audisset venisse iacob filium
sororis sue: occurrit obviam ei. Complexusque eum et in os
culata ruens duxit in domum suam. Auditis autem causis itineris
respondit. Os meum es et caro mea. Et postquam expleti sunt
dies mensis unius dixit ei. Num quia frater meus es gratis
servies michi? Dic quid mercedis accipies. Habebat vero du
as filias. Nomen maioris lya. Minor vero appellaba
tur rachel. Sed lya lippis erat oculis. Rachel venus
ta facie et decora aspectu. Quam diligens iacob ait.
Serviam tibi pro rachel filia tua minore vii annis.
Respondit laban. Melius est ut eam dem tibi quam viro al
teri. Mane apud me. Servivit igitur iacob pro ra
chel vii annis. et videbantur illi pauci dies pre
amoris magnitudine. Dixitque ad laban. Da mi
chi uxorem meam quia tempus est impletum ut ingrediar ad
eam. Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium
fecit nuptias. Et vespere lyam filiam suam introdu
xit ad eum. dans ancillam filie zelpham nomine. Ad
quam cum ex more iacob fuisset ingressus. facto mane
vidit lyam. et dixit ad socerum suum. Quid est quod facere
voluisti? Nonne pro rachel servivi tibi? Quare lyam
supposuisti michi? Respondit laban. Non est in loco nostro consue
tudinis. Ut minores ante tradamus ad nuptias. Im
ple ebdomadam dierum huius copule. et hanc quoque dabo tibi
pro opere quo serviturus es michi vii annis aliis. Adquie
vit placito. et ebdomada transacta rachel duxit
uxorem. Cui pater servam balam tradiderat. Tandem
que potitus optatis nuptiis amorem sequentis prio
ri pretulit. serviens apud eum vii annis aliis. Videns
autem dominus quod despiceret lyam aperuit vulvam eius so
rore sterili permanente. Que conceptum genuit filium
vocavitque nomen eius Ruben dicens. Vidit dominus
humilitatem meam. Nunc amabit me vir meus.
Rursumque concepit et peperit filium et ait. Quoniam audivit me
dominus haberi contemptui dedit et istum michi. Vocavitque no
men eius symeon. Concepit tercio et genuit alium dixitque
Nunc quoque copulabitur michi maritus meus. eo quod pepe
rim ei tres filios. Et idcirco appellavit nomen eius
levi. Quarto concepit et peperit filium et ait. Modo confitebor
domino. Et ob hoc vocavit nomen eius iudam. cessavitque parere.

XXX

Cernens autem rachel quod in
fecunda esset. invidit sorori. et ait marito suo.
Da michi liberos alioquin moriar. Cui iratus respondit ia
cob. Num pro deo ego sum qui privavit te fructu ventris
tui? At illa. Habeo inquit famulam balam. Ingredere ad
illam ut pariat super genua mea. et habeam ex illa
filios. Deditque illi balam in coniugium. Que ingresso ad
se viro concepit et peperit filium. Dixitque rachel. Iudi
cavit michi dominus. et exaudivit vocem meam dans michi
filium. Et idcirco appellavit nomen eius dan. Rursumque
bala concipiens peperit alterum pro quo ait rachel. Compa
ravit me dominus cum sorore mea. et invalui. Vocavitque
eum neptalim. Sentiens lya quod parere desiisset. zel
pham ancillam suam marito tradidit. Que post conceptum
edente filium dixit feliciter. Et idcirco vocavit no
men eius gad. Peperit quoque zelpha alterum. Dixitque lya.
Hoc pro beatitudine mea. Beatam quippe me dicent omnes mu
lieres. Propterea appellavit eum aser. Egressus autem ruben
tempore messis triticee in agrum repperit mandragoras quas
matri lye detulit. Dixitque rachel. Da michi partem de man
dragoris filii tui. Illa respondit. Parumne tibi videtur quod pre
ripueris maritum michi nisi etiam mandragoras filii mei
tuleris? Ait rachel. Dormiat tecum hac nocte pro mandrago
ris filii tui. Redeunti quoque ad vesperam de agro iacob
egressa est in occursum eius lya. et ait. Ad me inquit intrabis.
quia mercede conduxi te pro mandragoris filii mei. Dor
mivit cum ea nocte illa. et exaudivit deus preces eius. Con
cepitque et peperit filium quintum et ait. Dedit deus mercedem
michi quia dedi ancillam meam viro meo. Appellavit
que nomen illius ysachar. Rursum lya concipiens pe
perit sextum filium et ait. Dotavit me dominus dote bona
Et hac vice mecum erit maritus meus. eo quod genuerim ei
sex filios. Et idcirco appellavit nomen eius zabulon. Post
quem peperit filiam nomine dinam. Recordatus quoque dominus Rachel
exaudivit eam. et aperuit vulvam illius. Que concepit et pe
perit filium dicens. Abstulit deus obprobrium meum. Et vo
cavit nomen illius ioseph dicens. Addat michi dominus filium
alterum. Nato autem ioseph dixit iacob socero suo. Di
mitte me ut revertar in patriam meam et ad terram meam.
Da michi uxores et liberos meos pro quibus servivi tibi ut ab
eam. Tu nosti servitutem qua servivi tibi. Ait ei la
ban. Inveniam gratiam in conspectu tuo. Experimento di
dici quod benedixerit michi deus propter te. Constitue mercedem tuam quam
dem tibi. At ille respondit. Tu nosti quomodo servierim tibi
et quanta in manibus meis fuerit possessio tua. Modicum
habuisti antequam venirem ad te. et nunc dives effectus es.
Benedixitque deus tibi ad introitum meum. Iustum est igitur
ut aliquando provideam et domui mee. Dixitque laban.
Quid dabo tibi? At ille ait. Nichil volo. Sed si feceris quod
postulo iterum pascam et custodiam pecora tua. Gyra
omnes greges tuos. et separa cunctas oves varias et
sparso vellere. et quodcumque furvum et maculosum va
riumque fuerit tam in ovibus quam in capris erit merces mea.
Respondebitque cras michi iusticia mea: quando placiti tempus ad
venerit coram te. et omnia que non fuerint varia et maculo
sa et furva tam in ovibus quam in capris me furti arguent
es. Dixit laban. Gratum habeo quod petis. Et separavit in
die illa capras et oves hircos et arietes varios at
que maculosos. Cunctum autem gregem unicolorem id est
albi et nigri velleris tradidit in manu filiorum suorum.
Et posuit spacium itineris inter se et generum dierum trium qui pas
cebat reliquos greges eius. Tollens ergo iacob virgas
populeas virides. et amigdalinas et ex platanis
ex parte decorticavit eas. detractisque
corticibus in hiis que spoliata fuerant candor apparuit.
Illa vero que integra fuerant viridia permanserunt. atque in hunc
modum color effectus est varius. Posuitque eas in canalibus
ubi effundebatur aqua. ut cum venissent greges ad bibendum
ante oculos haberent virgas. et in aspectu earum conciperent.
Factumque est ut in ipso calore coitus oves intuerentur vir
gas. et parerent maculosa et varia et diverso colore
respersa. Divisitque gregem iacob. et posuit virgas in
canalibus ante oculos arietum. Erant autem alba et nigra quoque
laban. Cetera vero iacob. Separatis inter se

gregibus. Igitur quando primo tempore ascendebantur oves ponebat iacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum et ovium ut in earum contemplatione conciperent. Quando vero serotina admissura erat et conceptus extremus non ponebat eas. Factaque sunt ea que erant serotina laban et que primi temporis iacob. Ditatusque est homo ultra modum et habuit greges multos ancillas et servos camelos et asinos.

Postquam autem audivit verba filiorum laban

XXXI

dicentium: Tulit iacob omnia que fuerant patris nostri et de illius facultate ditatus factus est inclitus. Animadvertit quoque faciem laban quod non esset erga se sicut heri et nudiustertius. maxime dicente sibi domino: Revertere in terram patrum tuorum ad generationem tuam et ero tecum. Misit et vocavit rachel et liam in agrum ubi pascebat greges. Dixitque eis: Video faciem patris vestri quod non sit erga me sicut heri et nudiustertius. Deus autem patris mei fuit mecum. et ipse nostis quod totis viribus meis servierim patri vestro. Sed pater vester circumvenit me et mutavit mercedem meam decem vicibus; et tamen non dimisit eum deus ut noceret mihi. Si quando dixit: Varie erunt mercedes tue, pariebant omnes oves varios fetus. Quando vero e contrario ait: Alba queque accipies pro mercede, omnes greges alba pepererunt. Tulitque deus substantiam patris vestri et dedit mihi. Postquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos et vidi in somnis ascendentes mares super feminas varios et maculosos et diversorum colorum. Dixitque angelus domini ad me in somnis: Iacob. Et ego respondi: Adsum. Qui ait: Leva oculos tuos et vide universos masculos ascendentes super feminas varios respersos atque maculosos. Vidi enim omnia que fecit tibi laban. Ego sum deus bethel ubi unxisti lapidem et votum vovisti mihi. Nunc ergo surge et egredere de terra hac revertens in terram nativitatis tue. Responderuntque rachel et lia: Numquid habemus residui quicquam in facultatibus et hereditate domus patris nostri? Nonne quasi alienas reputavit nos et vendidit comeditque pretium nostrum? Sed deus tulit opes patris nostri et eas tradidit nobis ac filiis nostris. Unde omnia que precepit tibi deus fac. Surrexit itaque iacob et impositis liberis ac coniugibus suis super camelos abiit. tulitque omnem substantiam suam et greges et quicquid in mesopotamia acquisierat pergens ad ysaac patrem suum in terram chanaan. Eo tempore ierat laban ad tondendas oves et rachel furata est ydola patris sui. Noluitque iacob confiteri socero suo quod fugeret. Cumque abisset tam ipse quam omnia que iuris sui erant et amne transmisso pergeret contra montem galaad, nuntiatum est laban die tertio quod fugeret iacob. Qui assumptis fratribus suis persecutus est eum diebus septem et comprehendit eum in monte galaad. Viditque in somnis dicentem sibi deum: Cave ne quicquam aspere loquaris contra iacob. Iamque iacob extenderat in monte tabernaculum. Cumque ille consecutus fuisset eum cum fratribus suis in eodem monte galaad fixit tentorium, et dixit ad iacob: Quare ita egisti ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio? Cur ignorante me fugere voluisti nec indicare mihi ut prosequerer te cum gaudio et canticis et tympanis et citharis? Non es passus ut oscularer filios meos ac filias. Stulte operatus es. Et nunc quidem valet manus mea reddere tibi malum, sed deus patris vestri heri dixit mihi: Cave ne loquaris contra iacob quicquam durius. Esto, ad tuos ire cupiebas et desiderio erat tibi domus patris tui, cur furatus es deos meos? Respondit iacob: Quod inscio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas. Quod autem furti me arguis, apud quemcumque inveneris deos tuos necetur coram fratribus nostris. Scrutare quicquid tuorum apud me inveneris et aufer. Hec dicens ignorabat quod rachel furata esset ydola. Ingressus itaque laban tabernaculum iacob et lie et utriusque famule non invenit. Cumque intrasset tentorium rachelis illa festinans abscondit ydola subter stramenta cameli et sedit desuper. Scrutantique omne tentorium et nihil invenienti ait: Ne irascatur dominus meus quod coram te assurgere nequeo quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo querentis est. Tumensque iacob cum iurgio ait: Quam ob culpam meam et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me et scrutatus es omnem supellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tue? Pone hic coram fratribus meis et fratribus tuis et iudicent inter me et te. Idcirco viginti annis fui tecum? Oves tue et capre steriles non fuerunt. Arietes gregis tui non comedi, nec captum a bestia ostendi tibi. Ego omne damnum reddebam. Quicquid furto peribat a me exigebas. Die noctuque estu urebar et gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis. Sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi: quatuordecim pro filiabus et sex pro gregibus tuis. Immutasti quoque mercedem meam decem vicibus. Nisi deus patris mei abraham et timor ysaac affuisset mihi, forsitan modo nudum me dimisisses. Afflictionem meam et laborem manuum mearum respexit deus et arguit te heri. Respondit laban ei: Filie mee et filii et greges tui et omnia que cernis mea sunt. Quid possum facere filiis et nepotibus meis? Veni ergo et ineamus fedus ut sit in testimonium inter me et te. Tulit itaque iacob lapidem et erexit illum in titulum. Dixitque fratribus suis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum comederuntque super eum. Quem vocavit laban tumulum testis, et iacob acervum testimonii, uterque iuxta proprietatem lingue sue. Dixitque laban: Tumulus iste testis erit inter me et te hodie. Et idcirco appellatum est nomen eius galaad, id est tumulus testis. Addidit laban: Intueatur et iudicet dominus inter nos quando recesserimus a nobis. Si afflixeris filias meas et si introduxeris alias uxores super eas, nullus sermonis nostri testis est absque deo qui presens respicit. Dixitque rursus ad iacob: En tumulus hic et lapis quem erexi inter me et te testis erit. Tumulus inquam iste et lapis sit in testimonium. Si aut ego transiero illum pergens ad te aut tu preterieris malum mihi cogitans. Deus abraham et deus nachor iudicet inter nos, deus patris eorum. Iuravit ergo iacob per timorem patris sui ysaac, immolatisque victimis in monte vocavit fratres suos ut ederent panem. Qui cum comedissent manserunt ibi. Laban vero de nocte consurgens osculatus est filios et filias suas et benedixit illis reversusque in locum suum.

XXXII

Iacob autem abiit itinere quo ceperat fueruntque ei obviam angeli dei. Quos cum vidisset ait: Castra dei sunt hec. Et appellavit nomen loci illius manaim, id est castra. Misit autem et nuntios ante se ad esau fratrem suum in terram seir in regione edom. Precepitque eis dicens: Sic loquimini

ni domino meo esau. Hec dicit frater tuus iacob. Apud laban peregrinatus sum et fui usque in presentem diem. Habeo boves et asinos et oves et servos et ancillas. mittoque nunc legationem ad dominum meum ut inveniam gratiam in conspectu tuo. Reversique sunt nuncii ad iacob dicentes. Venimus ad esau fratrem tuum. et ecce properat in occursum tuum cum quadringentis viris. Timuit iacob valde et perterritus divisit populum qui secum erat. greges quoque et oves et boves et camelos in duas turmas dicens. Si venerit esau ad unam turmam et percusserit eam. alia turma que reliqua est salvabitur. Dixitque iacob. Deus patris mei abraham et deus patris mei ysaac. domine qui dixisti mihi. Revertere in terram tuam et in locum nativitatis tue et benedicam tibi. minor sum cunctis miserationibus tuis et veritate tua quam explesti servo tuo. In baculo meo transivi iordanem istum. et nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei esau. quia valde eum timeo. ne forte veniens percutiat matrem cum filiis. Tu locutus es quod benefaceres mihi et dilatares semen meum sicut harenam maris que pre multitudine numerari non potest. Cumque dormisset ibi nocte illa. separavit de his que habebat munera fratri suo esau. capras. cc. hyrcos. xx. oves. cc. et arietes. xx. Camelos fetas cum pullis suis. xxx. vaccas. xl. et tauros. xx. asinas. xx. et pullos earum. x. et misit per manus servorum suorum singulos seorsum greges. dixitque pueris suis. Antecedite me et sit spatium inter gregem et gregem. Et precepit priori dicens. Si obvium habueris fratrem meum esau et interrogaverit te. cuius es aut quo vadis aut cuius sunt ista que sequeris. Respondebis. Servi tui iacob. munera misit domino suo esau. ipse quoque post nos venit. Similiter dedit mandata secundo ac tertio et cunctis qui sequebantur greges dicens. Hisdem verbis loquimini ad esau cum inveneritis eum. et addetis. Ipse quoque servus tuus iacob iter nostrum insequitur. Dixit enim. Placabo illum muneribus que precedunt. et postea videbo. forsitan propitiabitur mihi. Processerunt itaque munera ante eum. ipse vero mansit nocte illa in castris. Cumque mature surrexisset. tulit duas uxores suas et totidem famulas cum. xi. filiis. et transivit vadum iaboc. Traductisque omnibus que ad se pertinebant remansit solus. et ecce vir luctabatur cum eo usque mane. Qui cum videret quod eum superare non posset. tetigit nervum femoris eius. et statim emarcuit. Dixitque ad eum. Dimitte me. Iam enim ascendit aurora. Respondit. Non dimittam te nisi benedixeris mihi. Ait ergo. Quod nomen est tibi. Respondit. Iacob. At ille. Nequaquam inquit iacob appellabitur nomen tuum. sed israel. quoniam si contra deum fortis fuisti. quanto magis contra homines prevalebis. Interrogavit eum iacob. Dic mihi quo appellaris nomine. Respondit. Cur queris nomen meum quod est mirabile. Et benedixit ei in eodem loco. Vocavitque iacob nomen loci illius phanuel dicens. Vidi dominum facie ad faciem. et salva facta est anima mea. Ortusque est ei statim sol. postquam transgressus est phanuel. ipse vero claudicabat pede. Quam ob causam non comedunt filii israel nervum qui emarcuit in femore iacob usque in presentem diem. eo quod tetigerit nervum femoris eius et obstupuerit.

XXXIII

Elevans autem iacob oculos suos vidit venientem esau et cum eo. cccc. viros. Divisitque filios lye et rachel. ambarumque famularum. et posuit utrasque ancillas et liberos earum in principio. lyam vero et filios eius in secundo loco. Rachel et ioseph novissimos. Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies. donec appropinquaret frater eius. Currens itaque esau obviam fratri suo amplexatus est eum. stringensque collum et osculans flevit. Elevatisque oculis vidit mulieres et parvulos earum. et ait. Quid sibi volunt isti. et si ad te pertinent. Respondit. Parvuli sunt quos donavit mihi deus servo tuo. Et appropinquantes ancille et filii earum incurvati sunt. Accessit quoque lya cum pueris suis. et cum similiter adorassent. extremi ioseph et rachel adoraverunt. Dixitque esau. Que sunt iste turme quas obviam habui. Respondit. Ut invenirem gratiam coram domino meo. At ille ait. Habeo plurima frater mi. sint tua tibi. Dixitque iacob. Noli ita obsecro. sed si inveni gratiam in oculis tuis. accipe munusculum de manibus meis. Sic enim vidi faciem tuam quasi viderim vultum dei. Esto mihi propitius. et suscipe benedictionem quam attuli tibi. et quam donavit mihi deus tribuens omnia. Vix fratre compellente suscipiens ait. Gradiamur simul. eroque socius itineris tui. Dixitque iacob. Nosti domine mi quod parvulos habeam teneros. et oves ac boves fetas mecum. quas si plus in ambulando fecero laborare. morientur una die cuncti greges. Precedat dominus meus ante servum suum. et ego sequar paulatim vestigia eius. sicut videro parvulos meos posse. donec veniam ad dominum meum in seyr. Respondit esau. Oro te ut de populo qui mecum est saltem socii remaneant vie tue. Non est inquit necesse. hoc uno tantum indigeo. ut inveniam gratiam in conspectu tuo domine mi. Reversus est itaque illo die esau itinere quo venerat in seyr. Et iacob venit in sochot. ubi edificata domo et fixis tentoriis appellavit nomen loci illius sochot. id est tabernacula. Transivitque in salem urbem sichimorum que est in terra chanaan. postquam reversus est de mesopotamia syrie. et habitavit iuxta oppidum. Emitque partem agri in qua fixerat tabernacula a filiis emor patris sichem centum agnis. et erecto ibi altari invocavit super illud fortissimum deum israel.

XXXIIII

Egressa est autem dina filia lye ut videret mulieres regionis illius. Quam cum vidisset sichem filius emor evei princeps terre illius adamavit. et rapuit. et dormivit cum illa vi opprimens virginem. et conglutinata est anima eius cum ea. tristemque delinivit blanditiis. et pergens ad emor patrem suum. Accipe mihi inquit puellam hanc coniugem. Quod cum audisset iacob. absentibus filiis et in pastu pecorum occupatis. siluit donec redirent. Egresso autem emor patre sichem ut loqueretur ad iacob. ecce filii eius veniebant de agro. auditoque quod acciderat irati sunt valde eo quod fedam rem operatus esset in israel. et violata filia iacob rem illicitam perpetrasset. Locutus est itaque emor ad eos. Sichem filii mei adhesit anima filie vestre. Date eam illi uxorem. et iungamus vicissim conubia. filias vestras tradite nobis. et filias nostras accipite. et habitate nobiscum. Terra in potestate vestra est. exercete. negotiamini. et possidete eam. Sed et sichem ad patrem et ad fratres eius ait. Inveniam gratiam coram vobis. et quecumque statueritis dabo. Augete dotem et munera postulate. libens tribuam quod petieritis. tantum date mihi puellam hanc uxorem. Responderunt filii iacob sichem et patri eius in dolo sevientes ob stuprum

scederis. Non possumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircumciso; quod illicitum et nefarium est apud nos. Sed in hoc valebimus federari, si esse volueritis similes nostri, et circumcidatur in vobis omne masculini sexus: tunc dabimus et accipiemus mutuo filias vestras ac nostras: et habitabimus vobiscum, erimusque unus populus. Si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram et recedemus. Placuit oblatio eorum Emor et Sichem filio eius: nec distulit adolescens quin statim quod petebatur expleret: amabat enim puellam valde, et erat inclitus in omni domo patris sui. Ingressique portam urbis, locuti sunt ad populum: Viri isti pacifici sunt, et volunt habitare nobiscum: negocientur in terra et exerceant eam, que spaciosa et lata indiget cultoribus: filias eorum accipiemus uxores, et nostras illis dabimus. Unum est quod differtur tantum bonum: si circumcidamus masculos nostros, ritum gentis imitantes. Et substantia eorum, et pecora, et cuncta que possident, nostra erunt: tantum in hoc acquiescamus, ut habitantes simul, unum efficiamus populum. Assensique sunt omnes, circumcisis cunctis maribus. Et ecce die tertio, quando gravissimus vulnerum dolor est, arreptis duo filii Iacob Symeon et Levi fratres Dine gladiis, ingressi sunt urbem confidenter: interfectisque omnibus masculis, Emor et Sichem pariter necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem sororem suam. Quibus egressis, irruerunt super occisos ceteri filii Iacob: et depopulati sunt urbem in ultionem stupri. Oves eorum, et armenta, et asinos, cunctaque vastantes que in domibus et in agris erant, parvulos quoque et uxores eorum duxerunt captivos. Quibus patratis audacter, Iacob dixit ad Symeon et Levi: Turbastis me, et odiosum me fecistis Chananeis et Pherezeis habitatoribus terre huius. Nos pauci sumus: illi congregati percutient me, et delebor ego, et domus mea. Responderunt: Numquid ut scorto abuti debuerunt sorore nostra?

XXXV

Interea locutus est Deus ad Iacob: Surge, et ascende Bethel, et habita ibi, facque altare Domino qui apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum. Iacob vero convocata omni domo sua, ait: Abicite deos alienos qui in medio vestri sunt, et mundamini ac mutate vestimenta vestra. Surgite, et ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Domino, qui exaudivit me in die tribulationis mee, et socius fuit itineris mei. Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant, et inaures que erant in auribus eorum. At ille infodit eos subter terebintum que est post urbem Sichem. Cumque profecti essent, terror Dei invasit omnes per circuitum civitates, et non sunt ausi persequi recedentes. Venit igitur Iacob Luzam, que est in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipse et omnis populus cum eo. Edificavitque ibi altare, et appellavit nomen loci illius Domus Dei: ibi enim apparuit ei Deus cum fugeret fratrem suum. Eodem tempore mortua est Debbora nutrix Rebecce, et sepulta est ad radices Bethel subter quercum: vocatumque est nomen loci Quercus fletus. Apparuit autem iterum Deus Iacob postquam reversus est de Mesopotamia Syrie, benedixitque ei dicens: Non vocaberis ultra Iacob, sed Israel erit nomen tuum. Et appellavit eum Israel. Dixitque ei: Ego Deus omnipotens, cresce et multiplicare: gentes et populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur. Terramque quam dedi Abraham et Ysaac, dabo tibi et semini tuo post te. Et recessit ab eo. Ille

vero erexit titulum lapideum in loco quo locutus fuerat ei Deus, libans super eum libamina, et effundens super eum oleum: vocansque nomen loci illius Bethel. Egressus autem inde, venit verno tempore ad terram que ducit Effratham: in qua cum parturiret Rachel, ob difficultatem partus periclitari cepit. Dixitque ei obstetrix: Noli timere, quia et hunc habebis filium. Egrediente autem anima pre dolore, et imminente iam morte, vocavit nomen filii sui Benoni, id est filius doloris mei: pater vero appellavit eum Beniamin, id est filius dextere. Mortua est ergo Rachel, et sepulta est in via que ducit Effratham, hec est Bethleem. Erexitque Iacob titulum super sepulchrum eius: hic est titulus monumenti Rachel, usque in presentem diem. Egressus inde, fixit tabernaculum trans turrem gregis. Cumque habitaret in illa regione, abiit Ruben, et dormivit cum Bala concubina patris sui: quod illum minime latuit. Erant autem filii Iacob XII. Filii Lye: primogenitus Ruben, et Symeon, et Levi, et Iudas, et Ysachar, et Zabulon. Filii Rachel: Ioseph et Beniamin. Filii Bale ancille Rachelis: Dan et Neptalim. Filii Zelphe ancille Lye: Gad et Aser. Hii filii Iacob qui nati sunt ei in Mesopotamia Syrie. Venit etiam ad Ysaac patrem suum in Mambre civitatem Arbee, hec est Hebron, in qua peregrinatus est Abraham et Ysaac. Et completi sunt dies Ysaac C. LXXX. annorum. Consumptusque etate mortuus est, et appositus est populo suo senex et plenus dierum: et sepelierunt eum Esau et Iacob filii sui.

XXXVI

Hee autem sunt generationes Esau: ipse est Edom. Esau accepit uxores de filiabus Chanaan: Ada filiam Elom Ethei, et Oolibama filiam Ane filie Sebeon Evei, Bathsemat quoque filiam Ysmahel sororem Nabaioth. Peperit autem Ada Eliphat: Bathsemath genuit Rahuel: Oolibama genuit Ieus et Ihelon et Chore. Hii filii Esau qui nati sunt ei in terra Chanaan. Tulit autem Esau uxores suas, et filios, et filias, et omnem animam domus sue, et substantiam, et pecora, et cuncta que habere poterat in terra Chanaan: et abiit in alteram regionem. Recessitque a fratre suo Iacob. Divites enim erant valde, et simul habitare non poterant: nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum pre multitudine gregum. Habitavitque Esau in monte Seyr: ipse est Edom. Hee autem sunt generationes Esau patris Edom in monte Seyr, et hec nomina filiorum eius: Eliphat filius Ada uxoris Esau. Rahuel quoque filius Bathsemath uxoris eius. Fueruntque filii Eliphath: Theman, Omarh, Sephu, et Gathan, et Ceneth, et Chore. Erat autem Thamna concubina Eliphat filii Esau, que peperit ei Amalech. Hii sunt filii Ada uxoris Esau. Filii autem Rahuel: Naath, et Zara, Semma, et Meza. Hii filii Bathsemath uxoris Esau. Isti quoque erant filii Oolibama filie Ane filie Sebeon uxoris Esau, quos genuit ei: Ieus, et Ihelon, et Chore. Hii duces filiorum Esau: dux Theman, dux Omar, dux Sephua, dux Ceneth, dux Chore, dux Gathan, dux Amalech. Hii filii Eliphat in terra Edom, et hii filii Ade. Hii quoque filii Rahuel filii Esau: dux Naath, dux Zara, dux Semma, dux Meza. Hii autem duces Rahuel in terra Edom. Isti filii Bathsemath uxoris Esau: dux Ieus, dux Ihelon, dux Chore. Hii duces Oolibama filie Ane uxoris Esau. Isti sunt filii Esau, et hii du

mortua est rachel pre dolore partus

xii. filii iacob

mortuus est ysaac

generationes esau

ces eorum. ipse est edom. Isti sunt filii seyr horrei habitatores terre. lothan et sobal et sebeon et anam et dison et eser et disan. hii duces horrei filii seyr in terra edom. Facti sunt autem filii lothan horrei et eman. Erat autem soror lothan thanna. Et isti filii sobal. aluan et manaath et ebal et sephi et onam. Et hii filii sebeon. achaia et anan. Iste est ana qui invenit aquas calidas in solitudine cum pasceret asinas sebeon patris sui. habuitque filium disan et filiam oolibama. Et isti filii disan. amdam et esban et iethram et charan. Hii quoque filii eser. baalan et zevan et acham. Habuit autem filios disan. hus et aran. Hii duces horreorum. dux lothan. dux sobal. dux sebeon. dux ana. dux dison. dux eser. dux disan. Isti duces horreorum qui imperaverunt in terra seyr. Reges autem qui regnaverunt in terram edom. antequam haberent regem filii israel fuerunt hii. Balath filius beor. nomenque urbis eius denaba. Mortuus est autem balath et regnavit pro eo iobab filius zare de bosra. Cumque mortuus esset iobab. regnavit pro eo husam de terra themanorum. Hoc quoque mortuo regnavit pro eo adad filius badad qui percussit madian in regione moab. et nomen urbis eius abuith. Cumque mortuus esset adad. Regnavit pro eo semla de masereca. Hoc quoque mortuo regnavit pro eo saul de fluvio rooboth. Cumque et hic obisset. successit in regnum balanam filius achobor. Isto quoque mortuo regnavit pro eo adad. nomenque urbis eius phoa. et appellabatur uxor illius meezabel filia mathret filie mezaab. Hec ergo nomina ducum esau in cognationibus et locis et vocabulis suis. Dux thanna. dux alua. dux iethet. dux oolibama. dux ela. dux phinon. dux cenez. dux theman. dux mabsar. dux madiel. dux yram. Hii duces edom habitantes in terram imperii sui. ipse est esau pater ydumeorum. Habitavit autem iacob in terra chanaan in qua pater suus peregrinatus est. et hee sunt generationes eius.

XXXVII

de ioseph

Ioseph cum xvi esset annorum pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer. et erat cum filiis bale et zelphe uxorum patris sui. accusavitque fratres suos apud patrem crimine pessimo. Israhel autem diligebat ioseph super omnes filios suos. eo quod in senectute genuisset eum. fecitque ei tunicam polimitam. Videntes autem fratres eius quod a patre plus cunctis filiis amaretur. oderant eum nec poterant ei quicquam pacifice loqui. Accidit quoque ut visum sompnium referret fratribus suis. Audite sompnium meum quod vidi. Putabam colligare manipulos in agro. et quasi consurgere manipulum meum et stare. vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum. Responderunt fratres eius. Numquid rex noster eris. aut subiciemur dicioni tue. Hec ergo causa sompniorum atque sermonum invidie et odii fomitem ministravit.

Aliud quoque sompnium vidit quod narrans fratribus ait. Vidi per sompnium quasi solem et lunam et stellas xi adorare me. Quod cum patri suo et fratribus retulisset. increpavit eum pater suus et ait. Quid sibi vult hoc sompnium quod vidisti. Num ego et mater tua et fratres tui adorabimus te super terram. Invidebant igitur ei fratres sui. pater vero rem tacitus considerabat. Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in sichem. dixit ad eum israhel. Fratres tui pascunt oves in sichimis. veni mittam te ad eos. Quo respondente presto sum ait. Vade et vide si cuncta prospera sint erga fratres tuos et pecora. et renuncia michi quid agatur. Missus de valle ebron venit in sichem. invenitque eum vir errantem in agro. et interrogavit quid quereret. At ille respondit. Fratres meos quero. Indica michi ubi pascant greges. Dixitque ei vir. Recesserunt de loco isto. Audivi autem eos dicentes. Eamus in dothaym. Perrexit igitur ioseph post fratres suos. et invenit eos in dothaym. Qui cum vidissent eum procul antequam accederet ad eos cogitaverunt illum occidere. et mutuo loquebantur. Ecce sompniator venit. venite occidamus eum. et mittamus in cisternam veterem. dicemusque fera pessima devoravit eum. et tunc apparebit quid prosint illi sompnia sua. Audiens autem hec ruben nitebatur liberare eum de manibus eorum et dicebat. Non interficiamus animam eius. nec effundatis sanguinem. sed proicite eum in cisternam veterem que est in solitudine. manusque vestras servate innoxias. Hoc autem dicebat volens eripere eum de manibus eorum. et reddere patri suo. Confestim igitur ut pervenit ad fratres suos. nudaverunt eum tunica talari et polimita. miseruntque in cisternam veterem que non habebat aquam. Et sedentes ut comederent panem viderunt hysmahelitas viatores venire de galaad. et camelos eorum portantes aromata et resinam et stacten in egyptum. Dixit ergo iudas fratribus suis. Quid nobis prodest si occiderimus fratrem nostrum et celaverimus sanguinem ipsius. Melius est ut venumdetur hysmahelitis. et manus nostre non polluantur. Frater enim et caro nostra est. Acquieverunt fratres sermonibus illius. Et pretereuntibus madianitis negociatoribus extrahentes eum de cisterna vendiderunt eum hysmahelitis xx argenteis. Qui duxerunt eum in egyptum. Reversusque ruben ad cisternam non invenit puerum. et scissis vestibus pergens ad fratres suos ait. Puer non comparet. et ego quo ibo. Tulerunt autem tunicam eius. et in sanguinem edi quem occiderant tinxerunt. mittentes qui ferrent ad patrem. et dicerent. Hanc invenimus. vide utrum tunica filii tui sit an non. Quam cum agnovisset pater ait. Tunica filii mei est. fera pessima comedit eum. bestia devoravit ioseph

scissis que vestibus indutus est cilicio lugens fili
um suum multo tempore. Congregatis autem cunc
tis liberis eius ut lenirent dolorem patris no
luit consolationem accipere sed ait. Descendam
ad filium meum in egypto lugens in infernum.
Et illo perseverante in fletu madianite
vendiderunt ioseph in egypto phutiphari
eunucho pharaonis magistro militum.

XXXVIII

Eodem tempore descendens iudas a fra
tribus suis divertit ad virum odollamitem
nomine hyram. vidit que ibi filiam hominis cha
nanei vocabulo sue. Qua accepta uxore
ingressus est ad eam. que concepit et peperit filium
et vocavit nomen eius her. Rursumque con
cepto fetu natum filium nominavit onam. Terti
um quoque peperit quem appellavit sela. quo
nato parere ultra cessavit. Dedit autem iu
das uxorem primogenito suo her nomine
thamar. Fuit quoque her primogenitus
iude nequam in conspectu domini et idcirco ab eo occisus
est. Dixit ergo iudas ad onam filium suum. Ingre
dere ad uxorem fratris tui ut suscites se
men fratri tuo. Ille sciens non sibi nasci filios. in
troiens ad uxorem fratris sui semen fundebat
in terram ne liberi fratris nomine nascerentur.
et idcirco percussit eum dominus eo quod rem de
testabilem faceret. Quam ob rem dixit
iudas thamar nurui sue. Esto vidua in
domo patris tui donec crescat sela filius
meus. Timebat enim ne et ipse moreretur.
sicut fratres eius. Que abiit et habitavit in domo
patris sui. Evolutis autem multis annis
mortua est sue uxor iude. qui post luctum
consolatione accepta. ascendebat ad tonso
res ovium suarum. ipse et hyras opilio gregis
odollamita in tampnas. Nunciatumque est
thamar quod socer illius ascenderet in
tampnas ad tondendas oves. Que depositis
indumentis viduitatis vestibus assumpsit
teristrum. et mutato habitu sedit in bivio
itineris quod ducit tampna. eo quod creverat
sela et non eum accepisset maritum. Quam cum
vidisset iudas suspicatus est eam mere
tricem esse. operuerat enim vultum suum ne
agnosceretur. Ingrediensque ad eam ait
dimitte me ut coeam tecum. Nesciebat enim
quod nurus sua esset. Qua respondente quid michi
dabis ut fruaris concubitu meo. dixit. Mit
tam tibi hedum de gregibus. Rursumque illa di
cente. patiar quod vis si dederis michi arrabonem
donec mittas quod polliceris. Ait iudas. Quid
tibi vis pro arrabone dari. Respondit. Anulum
tuum et armillam et baculum quem manu
tenes. Ad unum igitur coitum concepit mulier
et surgens abiit. Depositoque habitu quem as
sumpserat induta est viduitatis habitu
vestibus. Misit autem iudas hedum per pastorem
suum odollamitem. ut reciperet pignus quod
dederat mulieri. qui cum non invenisset eam
interrogavit homines loci illius. Ubi est
mulier que sedebat in bivio. Respondentibus cunctis.
Non fuit in loco isto meretrix. reversus
est ad iudam. et dixit ei. Non inveni eam. Sed
et homines loci illius dixerunt michi. nunquam ibi se
disse scortum. Ait iudas. Habeat sibi. Certe
mendacii arguere nos non potest. Ego misi
hedum quem promiseram. et tu non invenisti eam.
Ecce autem post tres menses nunciaverunt iude dicen
tes. Fornicata est thamar nurus tua. et
videtur uterus illius intumescere. Dixit
iudas. Producite illam ut comburatur. Que cum
duceretur ad penam. misit ad socerum
suum dicens. De viro cuius hec sunt concepi.
cognosce cuius sit anulus. et armilla. et ba
culus. Qui agnitis muneribus ait. Iustior me
est quia non tradidi eam sela filio meo. Attamen ultra
non cognovit eam. Instante autem partu ap
paruerunt gemini in utero. atque in ipsa ef
fusione infantium unus protulit manum in qua
obstetrix ligavit coccinum. Iste egredietur
prior. Illo vero retrahente manum egressus
est alter. Dixitque mulier. Quare divisa
est propter te maceria. et ob hanc causam vocavit
nomen eius phares. Postea egressus est frater
eius. in cuius manu erat coccinum. quem ap
pellavit zaram.

XXXIX

Igitur ioseph ductus est in egyptum. emitque eum
phutiphar eunuchus pharaonis princeps
exercitus vir egyptius de manu hysma
helitarum a quibus perductus erat. Fuitque dominus
cum eo. et erat vir in cunctis prospere agens. Ha
bitabatque in domo domini sui. qui optime nove
rat dominum esse cum eo. et omnia que gereret ab eo di
rigi in manu illius. Invenitque ioseph gratiam
coram domino suo. et ministrabat ei. A quo pre
positus omnibus gubernabat creditam sibi
domum. et universa que ei tradita fuerant. Be
nedixitque dominus domui egyptii propter ioseph. et
multiplicavit tam in edibus quam in agris
cunctam eius substantiam. Nec quicquam aliud no
verat nisi panem quo vescebatur. Erat autem
ioseph pulchra facie. et decorus aspectu. Post
multos itaque dies iecit domina oculos suos in
ioseph. et ait. Dormi mecum. Qui nequaquam ac
quiescens nephario operi dixit ad eam. Ecce
dominus meus omnibus michi traditis ignorat quid
habeat in domo sua. nec quicquam est quod non in mea sit
potestate. vel non tradiderit michi preter te que ux
or eius es. Quomodo ergo possum hoc ma
lum facere. et peccare in dominum meum. Huius
cemodi verbis per singulos dies loquebantur
et mulier molesta erat adolescenti. et ille re
cusabat stuprum. Accidit autem quadam die
ut intraret ioseph domum. et operis quippiam
absque arbitris faceret. At illa apprehensa la
cinia vestimenti eius diceret. Dormi mecum.

Qui relicto in manu eius pallio fugit et egressus est foras. Cumque vidisset mulier in manibus suis vestem et se esse contemptam, ad se vocavit homines domus sue et ait ad eos: En introduxit virum hebreum ut illuderet nobis. Ingressus est ad me ut coiret mecum. Cumque ego subclamassem et audisset vocem meam, reliquit pallium quod tenebam et fugit foras. In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum et ait: Ingressus est ad me servus hebreus quem adduxisti ut illuderet mihi. Cumque audisset me clamare, reliquit pallium quod tenebam et fugit foras. His auditis dominus et nimium credulus verbis coniugis iratus est valde, tradiditque ioseph in carcerem, ubi vincti regis custodiebantur, et erat ibi clausus. Fuit autem dominus cum ioseph et misertus est illius, dedit ei gratiam in conspectu principis carceris. Qui tradidit in manu illius universos vinctos qui in custodia tenebantur, et quicquid fiebat sub ipso erat. Nec noverat aliquid cunctis ei traditis. Dominus enim erat cum illo et omnia eius opera dirigebat.

XL

His itaque gestis accidit ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis et pistor, domino suo. Iratusque contra eos pharao nam alter pincernis preerat, alter pistoribus, misit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinctus et ioseph. At custos carceris tradidit eos ioseph, qui et ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat, et illi in custodia tenebantur. Videruntque ambo somnium nocte una iuxta interpretationem congruam sibi. Ad quos cum introisset ioseph mane et vidisset eos tristes, sciscitatus est eos dicens: Cur tristior est hodie solito facies vestra? Qui responderunt: Somnium vidimus et non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos ioseph: Numquid non dei est interpretatio? Referte michi quid videritis. Narravit prior prepositus pincernarum somnium suum: Videbam coram me vitem in qua erant tres propagines crescere paulatim in gemmas et post flores uvas maturescere, calicemque pharaonis in manu mea. Tuli ergo uvas et expressi in calicem quem tenebam et tradidi poculum pharaoni. Respondit ioseph: Hec est interpretatio somnii: tres propagines tres adhuc dies sunt post quos recordabitur pharao ministerii tui et restituet te in gradum pristinum, dabisque ei calicem iuxta officium tuum sicut antea facere consueveras. Tantum memento mei cum bene tibi fuerit, et facies mecum misericordiam ut suggeras pharaoni ut educat me de isto carcere, quia furtim sublatus sum de terra hebreorum et hic innocens in lacum missus sum. Videns pistorum magister quod prudenter somnium dissolvisset ait: Et ego vidi somnium, quod tria canistra farine haberem super caput meum, et in uno canistro quod erat excelsius me portare putabam omnes cibos qui fiunt arte pistoria, avesque comedere ex eo. Respondit ioseph: Hec est interpretatio somnii. Tria canistra tres adhuc dies sunt, post quos auferet pharao caput tuum et suspendet te in cruce et lacerabunt volucres carnes tuas. Exinde dies tercius natalicius pharaonis erat, qui faciens grande convivium pueris suis recordatus est inter epulas magistri pincernarum et pistorum principis. Restituitque alterum in locum suum ut porrigeret ei poculum, alterum suspendit in patibulo, ut coniectoris veritas probaretur. Et tamen succedentibus prosperis prepositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

XLI

Post duos annos vidit pharao somnium. Putabat se stare super fluvium de quo ascendebant septem boves pulchre et crasse nimis, et pascebantur in locis palustribus. Alie quoque septem emergebant de flumine, fede confecteque macie, et pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus. Devoraveruntque eas quarum mira species et habitudo erat. Expergefactus pharao rursum dormivit et vidit somnium alterum: septem spice pullulabant in culmine uno plene atque formose. Alie quoque totidem spice tenues et percusse uredine oriebantur, devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans pharao post quietem et facto mane pavore perterritus misit ad coniectores egypti cunctosque sapientes, et accersitis narravit somnium, nec erat qui interpretaretur. Tunc demum reminiscens pincernarum magister ait: Confiteor peccatum meum. Iratus rex servis suis me et magistrum pistorum retrudi iussit in carcerem principis militum. Ubi una nocte uterque vidimus somnium presagium futurorum. Erat ibi puer hebreus eiusdem ducis militum famulus. Cui narrantes somnia audivimus quicquid postea rei probavit eventus. Ego enim redditus sum officio meo, et ille suspensus est in cruce. Protinus ad regis imperium eductum de carcere ioseph totonderunt, ac veste mutata obtulerunt ei. Cui ille ait: Vidi somnia, nec est qui edisserat, que audivi te prudentissime conicere. Respondit ioseph: Absque me deus respondebit prospera pharaoni. Narravit ergo pharao que viderat: Putabam me stare super ripam fluminis, et septem boves de amne conscendere pulchras nimis et obesis carnibus, que in pastu paludis virecta carpebant. Et ecce has sequebantur alie septem boves in tantum deformes et macilente ut numquam tales in terra egypti viderim. Que devoratis et consumptis prioribus nullum saturitatis dedere vestigium, sed simili macie et squalore torpebant. Evigilans rursus sopore depressus vidi somnium: septem spice pullulabant in culmo uno plene atque pulcherrime. Alie quoque septem tenues et percusse uredine oriebantur e stipula, que priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi coniectoribus somnium et nemo est qui edisserat.

Respondit ioseph. Somnium regis unum est. Que factu-
rus est deus ostendit pharaoni. Septem boves pulchre et
septem spice plene. septem ubertatis anni sunt. eandemque
vim somnii comprehendunt. Septem quoque boves tenu-
es atque macilente que ascenderunt post eas. et septem spice
tenues vento urente percusse. septem anni sunt venture
famis. qui hoc ordine complebuntur. Ecce septem anni
venient fertilitatis magne in universa terra egy-
pti. quos sequentur septem anni alii tante sterilitatis. ut
oblivioni tradatur cuncta retro habundantia. Con-
sumptura est enim fames omnem terram. et ubertatis ma-
gnitudinem perditura est inopie magnitudo. Quod
autem vidisti secundo. ad eandem rem pertinens somnium:
firmitatis indicium est. eo quod fiat sermo dei et ve-
locius impleatur. Nunc ergo provideat rex virum sapientem
et industrium. et preficiat eum terre egypti. qui constitu-
at prepositos per singulas regiones. et quintam partem
fructuum per septem annos fertilitatis qui iam nunc futuri
sunt congreget in horrea. et omne frumentum sub pha-
raonis potestate condatur. Serveturque in urbibus. et prepa-
retur future septem annorum fami. que oppressura est
egyptum. et non consumetur terra inopia. Placuit pharao-
ni consilium et cunctis ministris eius. locutusque est
ad eos. Num invenire poterimus talem virum qui
spiritu dei plenus sit. Dixit ergo ad ioseph. Quia ostendit
tibi deus omnia que locutus es. numquid sapientio-
rem et consimilem tui invenire potero. tu eris super
domum meam. et ad tui oris imperium cunctus populus obediet.
uno tantum regni solio te precedam. Dixitque rur-
sum pharao ad ioseph. Ecce constitui te super universam
terram egypti. Tulitque anulum de manu sua et dedit
in manu eius. vestivitque eum stola byssina. et col-
lo torquem auream circumposuit. fecitque ascendere super
currum suum secundum clamante precone. ut omnes coram
eo genuflecterent. et prepositum esse scirent universe terre
egypti. Dixit quoque rex ad ioseph. Ego sum pharao. absque
tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem
in omni terra egypti. Vertitque nomen eius. et vocavit
eum lingua egyptiaca. salvatorem mundi. Dedit
quoque illi uxorem asseneth filiam phutiphares
sacerdotis heliopoleos. Egressus itaque ioseph ad
terram egypti. triginta autem annorum erat quando stetit in
conspectu regis pharaonis. et circuivit omnes regio-
nes egypti. Venitque fertilitas septem annorum. et in
manipulos redacte segetes congregate sunt in hor-
rea egypti. Omnis etiam frugum habundantia in sin-
gulis urbibus condita est. tantaque fuit habundan-
cia tritici. ut harene maris coequaretur. et copia
mensuram excederet. Nati sunt autem ioseph filii duo.
antequam veniret fames. quos ei peperit asseneth
filia phutipharis sacerdotis heliopoleos. vo-
cavitque nomen primogeniti manasses dicens
Oblivisci me fecit deus omnium laborum meorum et do-
mus patris mei. Nomen quoque secundi appellavit effra-
im dicens. Crescere me fecit deus in terra pauper-
tatis mee. Igitur transactis septem annis uberta-
tis qui fuerant in egypto. ceperunt venire septem
anni inopie. quos predixerat ioseph. et in univ-
erso orbe fames prevaluit. In cuncta autem terra e-
gypti erat fames. qua esuriente clamavit
populus ad pharaonem alimenta petens. Quibus ille respondit.
Ite ad ioseph. et quicquid vobis dixerit facite.
Crescebat autem cotidie fames in omni terra. aperu-
itque ioseph universa horrea. et vendebat egyp-
tiis. Nam et illos oppresserat fames. omnesque pro-
vincie veniebant in egyptum. ut emerent escas et
malum inopie temperarent.

XLII

Audiens autem iacob quod alimenta venderentur in
egypto. dixit filiis suis. Quare negligitis
audivi quod triticum venderetur in egypto.
Descendite et emite nobis necessaria. ut possimus vivere
et non consumamur inopia. Descendentes igitur fratres
ioseph decem. ut emerent frumenta in egypto. benia-
min domi retento a iacob. qui dixerat fratribus eius
Ne forte in itinere quicquam patiatur mali. ingressi sunt
terram egypti cum aliis qui pergebant ad emendum.
Erat autem fames in terra chanaan. et ioseph erat
princeps egypti. atque ad eius nutum frumenta populis
vendebantur. Cumque adorassent eum fratres sui. et agno-
visset eos. quasi ad alienos durius loquebatur. Interrogans
eos. Unde venistis. Qui responderunt. de terra chanaan. ut
emamus victui necessaria. Et tamen fratres ipse cognoscens
non est agnitus ab eis. Recordatusque somniorum
que aliquando viderat ait ad eos. Exploratores estis.
ut videatis infirmiora terre venistis. Qui dixerunt.
Non est ita domine. sed servi tui venerunt ut emerent
cibos. omnes filii unius viri sumus. pacifici venimus.
nec quicquam famuli tui machinantur mali. Quibus
ille respondit. Aliter est. Inmunita terre huius considerare
venistis. At illi dixerunt. Duodecim inquiunt servi
tui fratres sumus filii viri unius in terra chanaan.
minimus cum patre nostro est. alius non est super. Hoc est
ait quod locutus sum. Exploratores estis. Iam nunc ex-
perimentum vestri capiam. per salutem pharaonis non e-
gredimini hinc donec veniat frater vester mini-
mus. Mittite ex vobis unum ut adducat eum. vos
autem eritis in vinculis donec probentur que dixistis.
utrum falsa an vera sint. Alioquin per salutem
pharaonis exploratores estis. Tradidit ergo illos cu-
stodie tribus diebus. Die autem tertio eductis de car-
cere ait. Facite quod dixi et vivetis. Deum enim timeo.
Si pacifici estis. Frater vester unus ligetur in
carcere. Vos autem abite. et ferte frumenta que emistis
in domos vestras. et fratrem vestrum minimum
ad me adducite. ut possim vestros probare ser-
mones. et non moriamini. Fecerunt que dixerat
et locuti sunt invicem. Merito hec patimur quia
peccavimus in fratrem nostrum videntes angustias
anime illius. dum deprecaretur nos. et non exaudivimus.
Idcirco venit super nos ista tribulatio. E quibus
unus ruben ait. Numquid non dixi vobis. No-
lite peccare in puerum. et non audistis me. En
sanguis eius exquiritur. Nesciebant autem quod in-
telligeret ioseph. eo quod per interpretem loqueretur ad
eos. Avertitque se parumper. et flevit. et reversus
locutus est ad eos. Tollensque symeon. et ligans

cum illis presentibus. Iussitque ministris ut implerent saccos eorum tritico et reponerent pecunias singulorum in sacculis suis. datis super cibariis in via. Qui fecerunt ita. At illi portantes frumenta in asinis suis profecti sunt. Apertoque unus sacco ut daret iumento pabulum in diversorio. contemplatus pecuniam in ore sacculi ~~sui~~ dixit fratribus suis. Reddita est mihi pecunia mea. En habetur in sacculo. Et obstupefacti turbatique dixerunt mutuo. Quidnam est hoc quod fecit nobis deus. Veneruntque ad iacob patrem suum in terram chanaan. et narraverunt ei omnia que accidissent sibi dicentes. Locutus est nobis dominus terre dure. et putavit nos exploratores esse provincie. Cui respondimus. pacifici sumus. nec ullas molimur insidias. Duodecim fratres uno patre geniti sumus. unus non est super. minimus cum patre nostro versatur in terra chanaan. Qui ait nobis. Sic probabo quod pacifici estis. fratrem vestrum unum dimittite apud me. et cibaria domibus vestris necessaria sumite et abite. fratremque vestrum minimum adducite ad me. ut sciam quod non sitis exploratores. et istum qui tenetur in vinculis recipere possitis. ac deinde que vultis emendi habeatis licentiam. His dictis cum frumenta effunderent. singuli reppererunt in ore saccorum ligatas pecunias. Exterritisque simul omnibus dixit pater iacob. Absque liberis me esse fecistis. Ioseph non est super. Symeon tenetur in vinculis. beniamin auferetis. In me hec mala omnia reciderunt. Cui respondit ruben. Duos filios meos interfice si non reduxero illum tibi. Trade eum in manu mea. et ego eum tibi restituam. At ille. Non descendet inquit filius meus vobiscum. frater eius mortuus est. et ipse solus remansit. Si quid ei adversitatis acciderit in terra ad quam pergitis. deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

XLIII

Interim fames omnem terram premebat. consumptisque cibis vehementer premebat. consumptisque cibis quos ex egypto detulerant. Dixit iacob ad filios suos. Revertimini et emite nobis pauxillum escarum. Respondit iudas. Denuntiavit nobis vir ille sub attestatione iurandi dicens. Non videbitis faciem meam nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum. Si ergo vis eum mittere nobiscum pergemus pariter. et ememus tibi necessaria. Si autem non vis non ibimus. Vir enim ut sepe diximus denuntiavit nobis dicens. Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo. Dixit eis israel. In meam hoc fecistis miseriam ut indicaretis ei et alium habere vos fratrem. At illi responderunt. Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem. si pater viveret. et si haberemus fratrem. et nos respondimus ei consequenter iuxta id quod fuerat sciscitatus. Numquid scire poteramus quod dicturus esset. adducite vobiscum fratrem vestrum. Iudas quoque dixit patri suo. Mitte puerum mecum ut proficiscamur. et possimus vivere. ne moriamur nos et parvuli nostri. Ego suscipio puerum. de manu mea require illum. Nisi reduxero et tradidero eum tibi. ero peccati reus in te omni tempore. Si non intercessisset dilatio. iam vice altera venissemus. Igitur israel pater eorum dixit ad eos. Si sic necesse est facite quod vultis. Sumite de optimis terre fructibus in vasis vestris. et deferte viro munera. modicum resine et mellis. et storacis et stactes. et terebinthi. et amigdalarum. Pecuniamque duplicem ferte vobiscum. et illam quam invenistis in sacculis reportate. ne forte errore factum sit. Sed et fratrem vestrum tollite. et ite ad virum. Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem. et remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet in vinculis. et hunc beniamin. Ego autem quasi orbatus absque liberis ero. Tulerunt ergo viri munera et pecuniam duplicem et beniamin. descenderuntque in egyptum. et steterunt coram ioseph. Quos cum ille vidisset. et beniamin simul. precepit dispensatori domus sue dicens. Introduc viros domum et occide victimas. et instrue convivium. quoniam hodie mecum sunt comesturi. Fecit ille quod sibi fuerat imperatum. et introduxit domum viros. Ibique exterriti dixerunt mutuo. Propter pecuniam quam retulimus prius in saccis nostris introducti sumus. ut devolvat in nos calumpniam. et violenter subiciat servituti et nos et asinos nostros. Quamobrem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem locuti sunt. Oramus domine ut audias. Iam ante descendimus ut emeremus escas. Quibus emptis cum venissemus ad diversorium. aperuimus saccos nostros et invenimus pecuniam in ore saccorum ~~nostrorum~~ quam nunc in eodem pondere reportavimus. Sed et aliud attulimus argentum. ut emamus que necessaria nobis sunt. Non est in nostra conscientia quis eam posuerit in marsupiis nostris. At ille respondit. Pax vobiscum. Nolite timere. Deus vester et deus patris vestri dedit vobis thesauros in sacculis vestris. Nam pecuniam quam dedistis michi probatam ego habeo. Eduxitque ad eos symeon. et introductis domum. attulit aquam. et laverunt pedes suos. Deditque pabula asinis eorum. Illi vero parabant munera donec ingrederetur ioseph in meridie. audierant enim quod ibi comesturi essent panem. Igitur ingressus est ioseph domum suam. obtuleruntque ei munera tenentes in manibus. et adoraverunt proni in terram. At ille clementer resalutatis eis. interrogavit eos dicens. Salvusne est pater vester senex de quo dixeratis michi. adhuc vivit? Qui responderunt. Sospes est servus tuus pater noster. adhuc vivit. Et incurvati adoraverunt eum. Attollens autem ioseph oculos vidit beniamin fratrem suum uterinum. et ait. Iste est frater vester parvulus de quo dixeratis michi? Et rursum. Deus inquit misereatur tui fili mi. Festinavitque quia commota fuerant viscera eius super fratre suo. et erumpebant lacrime. Et introiens cubiculum flevit. Rursusque lota facie egressus continuit se. et ait. Ponite panes. Quibus appositis seorsum ioseph. et fratribus suis seorsum. egyptiis quoque qui vescebantur simul seorsum. Illicitum est enim egyptiis comedere cum hebreis. et prophanum putant huiuscemodi convivium. Sederunt

coram eo primogenitus iuxta primogenita sua
et minimus iuxta etatem suam. et mirabantur ni-
mis sumptis partibus quas ab eo acceperant. maior-
que pars venit beniamin. ita ut quinque partibus
excederet. biberuntque et inebriati sunt cum eo.
Precepit autem ioseph dispensatori domus XLIIII
sue dicens. Imple saccos eorum frumento quan-
tum possunt capere. et pone pecuniam singulorum in
summitate sacci. Scyphum autem meum argenteum et pre-
cium quod dedit tritici pone in ore sacci iunioris. Fac-
tumque est ita. Et orto mane dimissi sunt cum asinis
suis. Iamque urbem exierant et processerant
paululum. Tunc ioseph accersito dispensatore
domus ait. Surge inquit et persequere viros. et
apprehensis dicito. Quare reddidistis malum pro
bono. Scyphus quem furati estis ipse est in quo bibit
dominus meus. et in quo augurari solet. Pessimam
rem fecistis. Fecit ille ut iusserat. et apprehen-
sis per ordinem locutus est. Qui responderunt. Quare sic
loquitur dominus noster. ut servi tui tantum flagitium commise-
rint. pecuniam quam invenimus in summitate sac-
corum reportavimus ad te de terra chanaan. et quo-
modo consequens est ut furati simus de domo domini tui
aurum vel argentum. apud quemcumque fuerit in-
ventum servorum tuorum quod queris moriatur. et
nos servi erimus domini nostri. Qui dixit eis. Fiat iux-
ta vestram sententiam. Apud quemcumque fuerit in-
ventum. ipse sit servus meus. vos autem inmunes eri-
tis. Itaque festinato deponentes in terram saccos
aperuerunt singuli. quos scrutatus incipiens a ma-
iore usque ad minimum. invenit scyphum in sacco
beniamin. At illi scissis vestibus. honeratisque rur-
sum asinis reversi sunt in oppidum. Primusque iudas cum
fratribus ingressus est ad ioseph. Necdum enim de loco ab-
ierat. omnesque ante eum pariter corruerunt. Quibus ille
ait. Cur sic agere voluistis. an ignoratis quod non
sit similis mei in augurandi scientia. Cui iudas. Quid
respondebimus inquid domino meo. vel quid loquemur.
aut iuste poterimus obtendere. Deus invenit in-
iquitatem servorum tuorum. En omnes servi sumus
domini mei. et nos et apud quem inventus est scyphus.
Respondit ioseph. Absit a me ut sic agam. Qui fu-
ratus est scyphum ipse sit servus meus. Vos autem
abite liberi ad patrem vestrum. Accedens autem propius
iudas confidenter ait. Oro domine mi. loquatur servus
tuus verbum in auribus tuis. et ne irascaris fa-
mulo tuo. Tu es enim post pharaonem dominus meus. Inter-
rogasti prius servos tuos. Habetis patrem aut fratrem.
Et nos respondimus tibi domino meo. Est nobis pater
senex. et puer parvulus qui in senectute illius
natus est. cuius uterinus frater est mortuus. et ipsum
solum habet mater sua. pater vero tenere diligit eum.
Dixistique servis tuis. Adducite eum ad me. et po-
nam oculos meos super illum. Suggessimus
tibi domino meo. Non potest puer relinquere patrem
suum. Si enim illum dimiserit morietur. Et dixisti
servis tuis. Nisi venerit frater vester minimus
vobiscum. non videbitis amplius faciem meam.

Cum ergo ascendissemus ad famulum tuum patrem
nostrum narravimus ei omnia que locutus est dominus meus.
Et dixit pater noster. Revertimini et emite nobis par-
tum tritici. Cui diximus. Ire non possumus. Si frater noster mi-
nimus descenderit nobiscum proficiscemur simul. alio-
quin illo absente non audemus videre faciem viri.
Ad que ille respondit. Vos scitis quod duos genuerit mihi fi-
lios uxor mea. egressus est unus et dixistis bestia
devoravit eum. et huc usque non comparet. Si tuleri-
tis et istum et aliquid ei in via contigerit. deducetis
canos meos cum merore ad inferos. Igitur si intrave-
ro ad servum tuum patrem nostrum. et puer defuerit cum
anima illius ex huius anima pendeat. videritque eum
non esse nobiscum morietur. et deducent famuli
tui canos eius cum dolore ad inferos. Ego pro-
prie servus tuus sim. qui in meam hunc rece-
pi fidem. et spopondi dicens. Nisi reduxero eum
peccati reus ero in patrem meum omni tempore. Manebo
itaque servus tuus pro puero in ministerio domini mei.
et puer ascendat cum fratribus suis. Non enim pos-
sum redire ad patrem meum absente puero. ne cala-
mitatis que oppressura est patrem meum testis
Non se poterat ultra XLV assistam.
cohibere ioseph multis coram astantibus.
unde precepit ut egrederentur cuncti foras. et nul-
lus interesset alienus agnitioni mutue. Eleva-
vitque vocem cum fletu. quam audierunt egyp-
tii. omnisque domus pharaonis. et dixit fratribus suis.
Ego sum ioseph. Adhuc pater meus vivit. Non po-
terant respondere fratres nimio timore perterriti. Ad
quos ille clementer. Accedite inquit ad me. Et cum ac-
cessissent prope. Ego sum inquit ioseph frater vester
quem vendidistis in egyptum. Nolite pavere. nec
durum vobis esse videatur quod vendidistis me in
his regionibus. pro salute enim vestra misit me deus
ante vos in egyptum. Biennium est enim quod cepit esse
fames in terra. et adhuc quinque anni restant
quibus nec arari poterit nec meti. Premisitque
me deus ut reservemini super terram. et escas
ad vivendum habere possitis. Non vestro consilio sed
dei huc voluntate missus sum. qui fecit me
quasi patrem pharaonis. et dominum universe domus eius. ac
principem in omni terra egypti. Festinate et as-
cendite ad patrem meum. et dicite ei. Hec mandat
filius tuus ioseph. Deus me fecit dominum universe
terre egypti. Descende ad me. ne moreris. et ha-
bitabis in terra gessen. Erisque iuxta me tu et fi-
lii tui. et filii filiorum tuorum. Oves tue et armen-
ta tua. et universa que possides. Ibique te pascam.
adhuc enim quinque anni residui sunt famis.
ne tu pereas. et domus tua et omnia que possides.
En oculi vestri et oculi fratris mei beniamin vident
quod os meum loquatur ad vos. Nuntiate pa-
tri meo universam gloriam meam. et cuncta que vi-
distis in egypto. Festinate et adducite eum ad
me. Cumque amplexatus recidisset in collum benia-
min fratris sui flevit. Illo quoque flente simili-
ter super collum eius. osculatusque est ioseph omnes fratres

suos et ploravit super singulos. postquam ausi
sunt loqui ad eum. auditumque est et celebri sermone
vulgatum in aula regis. venerunt fratres ioseph.
et gavisus est pharao atque omnis familia eius. Dixit
que ad ioseph ut imperaret fratribus suis dicens. honeratis
tes iumenta ite in terram chanaan. et tollite inde patrem
vestrum et cognationem et venite ad me. et ego dabo
vobis omnia bona egypti ut comedatis medul
lam terre. precipe etiam ut tollant plaustra
de terra egypti ad subvectionem parvulorum suorum
et coniugum. ac dicito. tollite patrem vestrum. et properate
quantocius venientes. nec dimittatis quicquam de
supellectili vestra. quia omnes opes egypti vestre erunt.
Feceruntque filii israel ut eis mandatum fuerat. Qui
bus dedit ioseph plaustra secundum pharaonis impe
rium et cibaria in itinere. Singulis quoque proferre ius
sit binas stolas. beniamin vero dedit ccc argenteos
cum v stolis optimis. tantundem pecunie et vesti
um mittens patri suo. addens eis asinos x qui sub
veherent ex omnibus divitiis egypti. et totidem
asinas triticum in itinere panesque portantes.
Dimisit ergo fratres suos. et proficiscentibus ait. Ne
irascamini in via. Qui ascendentes ex egyp
to venerunt in terram chanaan ad patrem suum
iacob. et nuntiaverunt ei dicentes. Ioseph filius
tuus vivit. et ipse dominatur in omni terra egypti. Quo
audito iacob quasi de gravi somno evigilans. tamen
non credebat eis. illi econtra referebant omnem or
dinem rei. Cumque vidisset plaustra. et universa
que miserat. revixit spiritus eius et ait. Sufficit mihi si
adhuc filius meus ioseph vivit. vadam et vi
debo eum antequam moriar.

XLVI

Profectusque israel cum omnibus que habebat venit
ad puteum iuramenti. et mactatis ibi victimis
deo patris sui ysaac. audivit eum per visionem noc
tis vocantem se. et dicentem sibi. Iacob iacob. Cui
respondit. ecce assum. Ait illi deus. Ego sum fortissimus
deus patris tui. Noli timere. sed descende in egyp
tum. et in gentem magnam faciam te ibi. Ego des
cendam tecum illuc. et ego inde adducam te reverten
tem. Ioseph quoque ponet manus suas super oculos
tuos. Surrexit iacob a puteo iuramenti. tuleruntque
eum filii cum parvulis et uxoribus suis in plaus
tris que miserat pharao ad portandum senem. et omnia
que possederat in terra chanaan. venitque in egyp
tum cum omni semine suo. filii eius et nepotes. fi
lie. et cuncta simul progenies. Hec sunt autem nomina
filiorum israel qui ingressi sunt in egyptum cum liberis
suis. primogenitus ruben. filii ruben. enoch. et
phallu. et esrom. et charmi. filii symeon. iemu
hel. et iamin. et ahod. et iachin. et saar. et saul
et saul filius chananitidis. filii levi. gerson
chaath. et merari. filii iuda. her. et onam. et se
la. et phares et zara. Mortui sunt autem her et onam
in terra chanaan. Natique sunt filii phares. esrom
et amul. filii ysachar thola. et phua. et iobab.
et semron. filii zabulon sared. et helon. et
iahelel. Hii filii lie quos genuit in mesopo
tamia syrie cum dina filia sua. Omnes anime filiorum
eius et filiarum xxx et tres. filii gad sephion et ag
gi. suni et esebon. heri. et arodi. et areli. filii
aser. iamne. et iesua. et iessui. et beria. sara quo
que soror eorum. filii beria. heber. et melchiel. Hii
filii zelphe quam dedit laban lye filie sue. et
hos genuit iacob. xvi animas. filii rachel uxo
ris iacob. Ioseph et beniamin. Natique sunt ioseph
filii in terra egypti. quos genuit ei asseneth
filia phutipharis sacerdotis heliopoleos. Ma
nasses et effraym. filii beniamin bela. et be
chor. et asbel. gera. et naaman. et echi. et rosmo
phim. et ophim. et ared. Hii filii rachel quos ge
nuit iacob. omnes anime xiiii. filii dan. usim.
filii neptalim. iasiel. et guni. et hieser. et sa
lem. Hii filii bale quam dedit laban racheli fi
lie sue. et hos genuit iacob. omnes anime vii. Cun
cte autem anime que ingresse sunt cum ia
cob in egyptum. et egresse sunt de femore illius
absque uxoribus filiorum. lxvi. Filii autem ioseph
qui nati sunt ei in terra egypti anime due.
Omnes anime domus iacob que ingresse sunt in egyptum
fuere lxx. Misit autem iacob ante se iudam ad io
seph ut nuntiaret ei. et ille occurreret in gessen.
Quo cum pervenisset iuncto ioseph curru suo as
cendit obviam patri suo ad eundem locum. vidensque
eum irruit super collum eius. et inter amplexus fle
vit. Dixitque pater ad ioseph. Iam letus mori
ar quia vidi faciem tuam et superstitem te relinquo. At
ille locutus est ad fratres suos. et ad omnem domum
patris sui. ascendam. et nuntiabo pharaoni. dicamque ei.
fratres mei et domus patris mei qui erant in terra chana
an venerunt ad me. et sunt viri pastores ovium.
Curamque habent alendorum gregum. pecora sua et ar
menta. et omnia que habere potuerunt adduxerunt se
cum. Cumque vocaverit vos et dixerit quod est opus vestrum
respondebitis. Viri pastores sumus servi tui ab infan
cia nostra usque ad presens. et nos et patres nostri. Hec
autem dicetis ut habitare possitis in terra gessen.
quia detestantur egyptii omnes pastores ovium.

XLVII

Ingressus igitur ioseph nuntiavit pharaoni.
dicens. pater meus. et fratres oves eorum et armenta.
et cuncta que possident venerunt de terra chanaan. et
ecce consistunt in terra gessen. Extremos quoque fratrum
suorum v viros statuit coram rege. Quos ille in
terrogavit. Quid habetis operis. Responderunt. pastores
ovium sumus servi tui. et nos et patres nostri. Ad pere
grinandum in terram tuam venimus. quoniam non est
herba gregibus servorum tuorum. ingravescente fa
me in regione chanaan. petimusque ut esse nos
iubeas servos tuos in terra gessen. Dixit itaque
rex ad ioseph. pater tuus et fratres tui venerunt
ad te. terra egypti in conspectu tuo est. in optimo
loco fac habitare eos. et trade eis terram gessen.
Quod si nosti in eis viros esse industrios. constitue
illos magistros pecorum meorum. Post hec introduxit
ioseph patrem suum ad regem. et statuit eum co
ram eo. qui benedicens ei. et interrogatus ab eo

quot sunt dies annorum vite tue. Respondit dies peregri
nationis vite mee centum triginta annorum sunt parvi et
mali et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus
peregrinati sunt. Et benedicto rege egressus est
foras. Ioseph vero patri et fratribus suis dedit possessionem
in egypto in optimo terre loco Ramesses ut preceperat
pharao. Et alebat eos omnemque domum pa
tris sui prebens cibaria singulis. In toto enim orbe
panis deerat et oppresserat fames terram maxime
egypti et chanaan. E quibus omnem pecuniam con
gregavit pro venditione frumenti. Et intulit eam
in erarium regis. Cumque defecisset emptoribus pretium ve
nit cuncta egyptus ad ioseph dicens. Da nobis pa
nes. Quare morimur coram te deficiente pecunia.
Quibus ille respondit. Adducite pecora vestra et dabo vo
bis pro eis cibos si pretium non habetis. Que cum adduxis
sent dedit eis alimenta pro equis et ovibus et
bobus et asinis. Sustentavitque eos illo anno pro
commutatione pecorum. Venerunt quoque anno secundo et
dixerunt ei. Non celamus domino nostro quod deficiente pecu
nia et pecora simul defecerunt. Nec clam te est quod
absque corporibus et terra nichil habemus. Cur ergo mo
rimur te vidente? Et nos et terra nostra tui erimus.
Eme nos in servitutem regiam et prebe semina
ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem.
Emit igitur ioseph omnem terram egypti. Vendentibus
singulis possessiones suas pre magnitudine famis.
Subiecitque eam pharaoni et cunctos populos eius a no
vissimis terminis egypti usque ad extremos fines eius
preter terram sacerdotum que a rege tradita fuerat eis
Quibus et statuta cibaria ex horreis publicis pre
bebantur. Et idcirco non sunt compulsi vendere possessi
ones suas. Dixit ergo ioseph ad populos. En ut vos
cernitis et vos et terram vestram pharao possidet. Acci
pite semina et serite agros ut fruges habere possitis.
Quintam partem regi dabitis. Quatuor reliquas per
mitto vobis in sementem et in cibos familiis et
liberis vestris. Qui responderunt. Salus nostra in manu tu
a est. Respiciat nos tantum dominus noster et leti serviemus re
gi. Ex eo tempore usque in presentem diem in universa terra
egypti quinta pars regibus solvitur. Et factum est quasi in le
gem absque terra sacerdotali que libera ab hac conditione
fuit. Habitavit ergo israel in egypto id est in terra gessen et pos
sedit eam. Auctusque est et multiplicatus nimis.
Et vixit in ea decem et septem annis. Factique sunt omnes dies vite
illius centum quadraginta septem annorum. Cumque appropinquare cer
neret mortis diem vocavit filium suum ioseph et
dixit ad eum. Si inveni gratiam in conspectu tuo po
ne manum tuam sub femore meo et facies michi mi
sericordiam et veritatem ut non sepelias me in egypto
sed dormiam cum patribus meis et auferas me de hac
terra. Condasque in sepulchro maiorum meorum. Cui
respondit ioseph. Ego faciam quod iussisti. Et ille, Iura
ergo inquid michi. Quo iurante adoravit
israel deum conversus ad lectuli caput. XLVIII.
His itaque transactis nuntiatum est ioseph quod
egrotaret pater eius. Qui assumptis duobus
filiis manasse et effraym ire perrexit. Dictumque

i. iacob

est seni. Ecce filius tuus ioseph venit ad te. 16
Qui confortatus sedit in lectulo. Et ingresso ioseph
ad se ait. Deus omnipotens apparuit michi in luza que
est in terra chanaan. Benedixitque michi et ait. Ego te au
gebo et multiplicabo et faciam in turbas populorum.
Daboque tibi terram hanc et semini tuo post te in pos
sessionem sempiternam. Duo igitur filii tui qui nati
sunt tibi in terra egypti antequam huc venirem ad te
mei erunt. Effraym et manasses sicut ruben et
symeon reputabuntur michi. Reliquos autem quos
genueris post eos tui erunt et nomine fratrum suorum vo
cabuntur in possessionibus suis. Michi enim quando veniebam
de mesopotamia mortua est rachel in terra cha
naan in ipso itinere. Eratque vernum tempus et ingredi
ebar eufraten et sepelivi eam iuxta viam eufrate
que alio nomine appellatur bethleem. Videns autem ia
cob filios eius dixit ad eum. Qui sunt isti? Respondit. Filii
mei sunt quos donavit michi deus in hoc loco. Adduc
inquit eos ad me ut benedicam illis. Oculi enim israel
caligaverant pre nimia senectute et clare videre
non poterant. Applicatosque ad se deosculatus et circumple
xus eos dixit ad filium suum. Non sum fraudatus a con
spectu tuo. Insuper ostendit michi deus semen tuum. Cum
que tulisset eos ioseph de gremio patris adoravit
pronus in terram. Et posuit effraym ad dexteram suam
id est ad sinistram israel. Manassen vero in sinistra sua
ad dexteram scilicet patris. Applicuitque ambos ad eum. Qui
extendens manum dexteram posuit super caput effra
ym minoris fratris. Sinistram autem super caput ma
nasse qui maior natu erat. Commutans manus. Benedi
xitque iacob filiis ioseph et ait. Deus in cuius conspec
tu ambulaverunt patres mei abraham et ysaac. Deus
qui pascit me ab adolescentia mea usque in presentem
diem. Angelus qui eruit me de cunctis malis benedicat pu
eris istis. Et invocetur super eos nomen meum. Nomina quoque
patrum meorum abraham et ysaac. Et crescant in multi
tudine super terram. Videns autem ioseph quod posuisset pater
suus dexteram manum super caput effraym graviter
accepit. Et apprehensam patris manum levare conatus est
de capite effraym et transferre super caput manas
se. Dixitque ad patrem. Non ita convenit pater quia hic est
primogenitus. Pone dexteram tuam super caput eius. Qui
renuens ait. Scio fili mi scio. Et iste quidem erit in
populos et multiplicabitur. Sed frater eius iunior ma
ior illo erit et semen eius crescet in gentes. Benedixitque
eis in ipso tempore dicens. In te benedicetur israel atque dice
tur. Faciat tibi deus sicut effraym et sicut manasse.
Constituitque effraym ante manassen. Et ait ad io
seph filium suum. En ego morior et erit vobiscum deus
et reducet vos ad terram patrum vestrorum. Do tibi partem
unam extra fratres tuos quam tuli de manu amorrei
in gladio et arcu meo. XLIX.
Vocavit autem iacob filios suos et ait eis. Congre
gamini ut annuntiem que ventura sunt vobis in
diebus novissimis. Congregamini et audite filii
iacob audite israel patrem vestrum. Ruben primoge
nitus meus tu fortitudo mea et principium doloris
mei. Prior in donis maior in imperio. Effusus es sicut

Benedictio Iacob ad duos filios Ioseph

aqua non crescas. quia ascendisti cubile patris tui. et maculasti stratum eius. Symeon et levi fratres vasa iniquitatis bellantia. in consilium eorum non veniat anima mea. et in
cetu illorum non sit gloria mea. quia in furore suo occiderunt
virum. et in voluntate sua suffoderunt murum. Maledictus furor eorum quia pertinax. et indignatio eorum quia
dura. Dividam eos in iacob. et dispergam eos in israhel.
iiii Juda te laudabunt fratres tui. Manus tue in cervicibus inimicorum tuorum. adorabunt te filii patris tui.
Catulus leonis iuda. ad predam fili mi ascendisti. requiescens accubuisti ut leo. et quasi leena. Quis
suscitabit eum. Non auferetur sceptrum de iuda. et dux
de femore eius donec veniat qui mittendus est.
et ipse erit expectatio gentium. Ligans ad vineam
pullum suum. et ad vitem o fili mi asinam suam.
lavabit in vino stolam suam. et in sanguine uve
pallium suum. pulchriores sunt oculi eius vino. et dentes eius lacte candidiores. Zabulon in litore maris habitabit. et in statione navium pertingens usque ad
v Sydonem. Ysachar. asinus fortis accubans inter terminos. Vidit requiem quod esset bona. et terram quod optima.
vi et supposuit humerum suum ad portandum. factusque est tributis serviens. Dan iudicabit populum suum
vii sicut et alia tribus in israhel. Fiat dan coluber in via.
et cerastes in semita mordens ungulas equi. ut cadat ascensor eius retro. Salutare tuum expectabo
domine. Gad accinctus preliabitur ante eum. et ipse accingetur
viii . ix retrorsum. Aser. pinguis panis eius. et delicias prebebit regibus. Neptalim cervus emissus. et dans
x . xi eloquia pulchritudinis. Joseph filius accrescens
decorus que aspectu. filie discurrerunt super murum. Sed
exasperaverunt eum. et iurgati sunt. Inviderunt que illi
habentes iacula. Sed sedit in forti arcus eius. et dissoluta
sunt vincula brachiorum et manuum illius. per manus potentis iacob. Inde pastor egressus est lapis israhel. Deus
patris tui erit adiutor tuus. et omnipotens benedicet tibi benedictionibus celi desuper. et benedictionibus abyssi iacentis deorsum. benedictionibus uberum et vulve. Benedictiones patris tui confortate sunt benedictionibus patrum eius
donec veniret desiderium collium eternorum. Fiant in capite ioseph. et in vertice nazarei inter fratres suos. Beniamin lupus rapax. mane comedet predam. et vespere
xii dividet spolia. Omnes hii in tribubus israhel. xii. Hec locutus est eis pater suus. benedixitque eis singulis benedictionibus propriis. et precepit eis dicens. Ego congregor ad
populum meum. sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici que est in agro ephron
ethei. contra mambre. in terra chanaan. quam emit abraham cum agro ab ephron etheo in possessionem sepulchri. ubi que sepelierunt eum et saram uxorem
eius. Ibi etiam sepultus est ysaac cum rebecca coniuge. Ibi et lya condita iacet. Finitisque mandatis
quibus filios instruebat collegit pedes suos super lectulum. et obiit. appositusque est ad populum suum.
Quod cernens ioseph ruit super faciem patris flens. et deosculans eum. precepit que servis suis medicis. ut aromatibus condirent patrem. Quibus iussa complentibus transierunt. xl. dies. iste quippe mos erat cadaverum conditorum. flevitque eum egyptus. lxx. dies. Expleto planctus tempore locutus est ioseph
ad familiam pharaonis. Si inveni gratiam in conspectu vestro loquimini in auribus pharaonis. eo quod pater
meus adiuraverit me dicens. En morior. in sepulchro
meo quod fodi mihi in terra chanaan sepelies me. Ascendam igitur. ut sepeliam patrem meum. ac revertar. Dixitque ei pharao. Ascende et sepeli patrem tuum sicut adiuratus es. Quo ascendente ierunt cum
eo omnes senes domus pharaonis. cuncti que maiores
natu terre egypti. Domus ioseph cum fratribus suis.
absque parvulis. et gregibus atque armentis que dereliquerant in terra gessen. Habuit que in comitatu
currus et equites. Et facta est turba non modica. Veneruntque ad aream atad que sita est trans iordanem. ubi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleverunt. vii. dies. Quod cum
vidissent habitatores terre chanaan. dixerunt.
planctus magnus est iste egyptiis. et idcirco appellaverunt nomen loci illius planctus egypti. Fecerunt
ergo filii israhel sicut preceperat eis. et portantes eum
in terra chanaan. sepelierunt eum in spelunca duplici quam emerat abraham cum agro in possessionem sepulchri ab ephron etheo contra faciem mambre. Reversusque est ioseph in egyptum. cum fratribus suis
et omni comitatu sepulto patre. Quo mortuo
timentes fratres eius. et mutuo colloquentes. ne
forte memor sit iniurie quam passus est. et reddat
nobis malum omne quod fecimus. Mandaverunt
ei pater tuus precepit nobis antequam moreretur. ut
hec tibi verba diceremus. Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum. et peccati atque malicie quam
exercuerunt in te. Nos quoque oramus ut servis dei
patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit ioseph. Veneruntque ad eum fratres sui. et proni in terram adoraverunt. et dixerunt. Servi tui sumus. Quibus ille respondit. Nolite timere. Non dei possumus resistere voluntati. Vos cogitastis de me
malum. et deus vertit illud in bonum ut exaltaret
me sicut in presentiarum cernitis. et salvos faceret populos multos. Nolite metuere. ego pascam
vos. et parvulos vestros. Consolatusque est eos. et
blande ac leniter est locutus. Et habitavit in egypto cum omni domo patris sui. Vixitque centum. x.
annis. et vidit filios effraym. usque ad tertiam
generationem. Filii quoque machir filii manasse
nati sunt in genibus ioseph. Quibus transactis
locutus est fratribus suis. Post mortem meam
deus visitabit vos. et ascendere vos faciet de terra
ista. ad terram quam iuravit abraham ysaac. et
iacob. Cumque adiurasset eos atque dixisset deus
visitabit vos. asportate vobiscum ossa mea
de loco isto. Mortuus est expletis centum. x.
vite sue annis. et conditus aromatibus repositus
in loculo in egypto.

Incipit secundus liber moysi qui vocatur exodus.

Hec sunt nomina filiorum israel qui
ingressi sunt egyptum cum iacob
singuli cum domibus suis introie-
runt. Ruben. Symeon. Leui. Iudas
ysachar. Zabulon. et beniamin.
dan et neptalim. gad. et aser. Erant
igitur omnes anime eorum que egresse sunt de femore
iacob. lxx.v. Ioseph autem in egypto erat. Quo
mortuo. et uniuersis fratribus eius omnique cognatione
sua. filii israel creuerunt. et quasi germinantes mul-
tiplicati sunt. ac roborati nimis impleuerunt terram.
Surrexit interea rex nouus super egyptum. qui
ignorabat ioseph. et ait ad populum suum. Ecce populus
filiorum israel multus. et fortior nobis est. Venite sa-
pienter opprimamus eum. ne forte multiplicetur
et si ingruerit contra nos bellum. addatur inimi-
cis nostris. expugnatisque nobis egrediatur e terra.
Preposuit itaque eis magistros operum. ut affli-
gerent eos oneribus. edificaueruntque urbes taber-
naculorum pharaoni phiton. et ramesses. Quantoque opprime-
bant eos. tanto magis multiplicabantur. et
crescebant. oderantque filios israel egyptii. et affligebant
illudentes eis. et inuidentes. atque ad amari-
tudinem perducebant uitam eorum operibus duris
luti et lateris. omnique famulatu quo in terre operi-
bus premebantur. Dixit autem rex egypti obstetricibus
hebreorum. Quarum una uocabatur sephora. altera
phua. precipiens eis. Quando obstetricabitis hebreas. et par-
tus tempus aduenerit. Si masculus fuerit interficite eum
si femina reseruate. Timuerunt autem obstetrices
deum. et non fecerunt iuxta preceptum regis egypti. sed
conseruabant mares. Quibus ad se accersitis rex ait.
Quid nam est hoc quod facere uoluistis ut pueros
seruaretis. Que responderunt. Non sunt hebree sicut
egyptie mulieres. ipse enim obstetricandi habent scientiam
et priusquam ueniamus ad eas pariunt. Bene ergo fecit
deus obstetricibus. et creuit populus. confortatusque est ni-
mis. Et quia timuerunt obstetrices deum edificauit il-
lis domos. Precepit ergo pharao omni populo suo dicens.
Quicquid masculini sexus natum fuerit in flumi-
ne proicite. Quicquid feminei reseruate. II

Egressus est post hec uir de domo leui. et accepit ux-
orem stirpis sue. que concepit et peperit filium. Et
uidens eum elegantem abscondit tribus mensibus. Cum-
que iam celare non posset sumpsit fiscellam scirpeam. et
liniuit eam bitumine ac pice. posuitque intus infan-
tulum. et exposuit eum in carecto ripe fluminis. Stante
procul sorore eius. et considerante euentum ~~eius~~ rei. Ec-
ce autem descendebat filia pharaonis ut lauaretur
in flumine. et puelle eius gradiebantur per crepidi-
nem aluei. Cumque uidisset fiscellam in papirione.
misit unam e famulabus suis. et allatam aperiens cer-
nensque in eam paruulum uagientem. miserta eius
ait. De infantibus hebreorum est. Cui soror pueri. Vis
inquit ut uadam. et uocem tibi mulierem hebream
que nutrire possit infantulum. Respondit. Vade. Perrexit
puella et uocauit matrem suam. Ad quam locuta filia
pharaonis. Accipe inquit puerum istum et nutri michi.

ego tibi dabo mercedem tuam. Suscepit mulier
et nutriuit puerum. adultumque tradidit filie pharao-
nis. quem illa adoptauit in locum filii. Vocauitque
nomen eius moysen dicens. quia de aqua tuli eum.
In diebus illis postquam creuerat moyses egressus ad
fratres suos uidit afflictionem eorum. et uirum egyp-
tium percutientem quendam ex hebreis fratribus suis.
Cumque circumspexisset. huc atque illuc. et nullum
adesse uidisset. percussum egyptium abscondit sabulo. et
egressus die altero conspexit duos hebreos rixantes
Dixitque ei qui faciebat iniuriam. ~~Quis constituit te~~
~~principem et iudicem super nos. Num occidere me tu uis~~
~~sicut occidisti heri egyptium. Timuit moyses et ait.~~
Quare percutis proximum tuum. Qui respondit. Quis con-
stituit te principem et iudicem super nos. Num occi-
dere me tu uis sicut occidisti heri egyptium. Timu-
it moyses. et ait. Quomodo palam factum est uerbum is-
tud. Audiuitque pharao uerbum hoc. et querebat oc-
cidere moysen. Qui fugiens de conspectu eius mo-
ratus est in terra madian. et sedit iuxta puteum.
Erant autem sacerdoti madian. vii. filie. que ue-
nerunt ad hauriendam aquam. et impletis canalibus
adaquare cupiebant greges patris sui. Superue-
nerunt pastores. et eiecerunt eas. Surrexitque moy-
ses. et defensis puellis adaquauit oues earum. Que
cum reuertissent ad iethro patrem suum. dixit ad
eas. Cur uelocius uenistis solito. Responderunt. Vir egyp-
tius liberauit nos de manu pastorum. insuper et hau-
sit aquam nobiscum. potumque dedit ouibus. At ille. Vbi
est inquit quare dimisistis hominem. Vocate eum ut
comedat panem. Iurauit ergo moyses quod habitaret
cum eo. Accepitque sephoram filiam eius uxorem. que
peperit filium ei. quem uocauit gersan. dicens. Ad-
uena fui in terra aliena. Alium uero peperit quem
uocauit eliezer. dicens. Deus enim patris mei adiu-
tor meus. eripuit me de manu pharaonis. Post
multum uero temporis. mortuus est rex egypti. et in-
gemiscentes filii israel propter opera uociferati sunt. Ascen-
ditque clamor eorum ad deum ab operibus. et audiuit ge-
mitum eorum. ac recordatus est federis quod pepigerat cum
abraham ysaac. et iacob. et respexit filios israel.

Moyses autem pascebat III et cognouit eos
oues iethro soceri sui sacerdotis madian. Cumque
minasset gregem ad interiora deserti. uenit ad
montem dei oreb. Apparuitque ei dominus in flamma
ignis de medio rubi. et uidebat quod rubus arde-
ret. et non combureretur. Dixit ergo moyses. Vadam
et uidebo uisionem hanc magnam quare non com-
buratur rubus. Cernens autem dominus quod pergeret
ad uidendum. uocauit eum de medio rubi. et ait.
Moyses. moyses. Qui respondit. Adsum. At ille. Non
appropies inquit huc. Solue calciamentum de
pedibus tuis. locus enim in quo stas terra sancta est.
et ait. Ego sum deus patris tui. Deus abraham. et deus
ysaac. et deus iacob. Abscondit moyses faciem
suam. Non enim audebat aspicere contra deum. Cui ait
dominus. Vidi afflictionem populi mei in egypto. et cla-
morem eius audiui. propter duritiam eorum qui presunt

operibus. Et sciens dolorem eius descendi ut liberē
eū de manibus egyptiorū. ⁊ educam de terra illa
in terram bonam. que fluit lacte ⁊ melle. ad lo
ca chananei. ⁊ ethei. amorrei. ⁊ ferezei. euehi. ⁊
iebusei. clamor ergo filiorū isrł uenit ad me. vidi
qȝ afflictōem eorū. qua ab egyptiis opprimūtur.
Sed ueni. ut mittam te ad pharaonem. ⁊ edu
cas pplm̄ meum filios isrł de egypto. Dixit qȝ
moyses ad dm̄. Quis sum ego ut uadam ad
phāonem ⁊ educam filios isrł de egypto. Qui
dixit ei. Ego ero tecum. ⁊ hoc habebis signum
qđ miserim te. cum eduxeris pplm̄ meū de egi
pto immolabis deo sup montem istū. ait moy
ses ad deum. Ecce ego uadam ad filios isrł. ⁊ di
cam eis. Deus patrū nr̄orū misit me ad uos. Si
dixerint m̄ quod est nomē eius. quid dicam eis. Dix
dn̄s ad moysen. Ego sum qui sum. ait. Sic dices fili
is isrł. Qui est misit me ad uos. Dixit qȝ rursū ds
ad moysen. hec dices filiis isrł. Dn̄s deus patrū
nr̄orū. deus abraham ⁊ deus ysaac. ⁊ deus iacob
misit me ad uos. hoc nomē m̄ est in eternū. ⁊ hoc
memoriale meum in generatōe. ⁊ gn̄atōnē.
Vade congrega seniores isrł. ⁊ dices ad eos. Dn̄s
deus patrū uestrorū apparuit m̄. deus abraham.
⁊ deus ysaac. ⁊ deus iacob. dicens. Visitans uisi
taui uos. ⁊ uidi omnia q̄ acciderint uobis ī egyp
to. ⁊ dixi ut educam uos de afflictōne egypti
in terram chananei. ⁊ ethei. ⁊ amorrei. ⁊ phere
zei. ⁊ euehi. ⁊ iebusei. ad t̄ram fluentē lacte
⁊ melle. ⁊ audient uocem tuam. Ingredieris
qȝ tu ⁊ seniores isrł ad regem egypti. ⁊ dices
ad eū. Dn̄s deus hebreorū uocauit nos. Ibimus
uiam triū dierum ī solitudinē. ut imolemus
dn̄o deo nr̄o. Sed ego scio qđ n̄ dimittet uos rex
egypti ut eatis nisi p manū ualidam. Extendā
enī manū meam. ⁊ percutiam egyptū ī cunctis mi
rabilibȝ meis q̄ facturus sum. ī medio eorū. post
hec dimittet uos. Dabo qȝ gr̄am pplo huic co
ram egyptiis. ⁊ cū egrediemini nō exibitis
uacui. sed postulabit mulier a uicina sua.
⁊ hospita sua uasa argentea. ⁊ aurea. ac uestes.
ponetis qȝ eas sup filios ⁊ filias uestras. ⁊ spo
liabitis egyptum.

IIII

Respondit moyses ⁊ ait. Non credent m̄ neqȝ
audient uocem meam. sed dicent. Nō appa
ruit tibi dn̄s. Dixit ergo ad eū. Quid ē qđ tenes in
manu tua. Respondit. uirga. Dixit qȝ dn̄s. Proice illam
ī terram. proiecit. ⁊ uersa ē ī colubrū. ita ut
fugeret moyses. Dixitqȝ dn̄s. Extende manū tuā
⁊ apprehende caudam eī. Extendit. ⁊ tenuit.
versa qȝ est in uirgam. Vt credant inquit qđ ap
paruerit tibi deus patrū tuorū. deus abraham
⁊ deus ysaac. ⁊ deus iacob. Dixitqȝ dn̄s rursū
Mitte manū tuam in sinū tuū. quā cū misis
set ī sinū. protulit leprosam ad instar niuis.
Retrahe manū in sinū tuū. retraxit. ⁊ protulit
iterū. ⁊ erat similis carni relique. Si n̄ credi
derint inquit tibi. neqȝ audierint sermonē
signi prioris. credent uerbo signi sequentis. Quod
si nec duobus quidem hiis signis crediderint. neqȝ
audierint uocē tuam. sume aquā fluminis
⁊ effunde eam sup aridam. ⁊ quicquid hauseris
de fluuio uertetur ī sanguinē. Ait moyses.
Obsecro dn̄e. non sum eloquens ab heri ⁊ nudius
tercius. ⁊ ex quo locutus es ad seruū tuū. impe
ditioris ⁊ tardioris lingue sum. Dixit dn̄s ad
eū. Quis fecit os hominis. aut quis fabricat
ē mutū ⁊ surdū. uidentē ⁊ cecū. nōne ego. P
ge igitur. ⁊ ego ero ī ore tuo. Docebo qȝ te quid
loquaris. At ille. Obsecro inquid dn̄e mitte
quē missurus es. Iratus dn̄s in moysen ait.
Aaron frater tuus leuites. scio qđ eloquens sit.
Ecce ipse egredietur ī occursū tuū. uidens qȝ te
letabitur corde. Loquere ad eū. ⁊ pone uerba mea ī
ore eius. ⁊ ego ero ī ore tuo. ⁊ ī ore illius. et
ostendam uobis quid agere debeatis. ipse lo
quetur p te ad pplm̄. ⁊ erit os tuū. Tu autē eris
ei in hiis q̄ ad dm̄ pertinent. Virgam quoqȝ hanc
sume ī manu tua. in qua facturus es signa. Abi
it moyses. ⁊ reuersus ē ad iethro socerū suum.
Dixitqȝ ei. Vadam ⁊ reuertar ad fr̄es meos
in egyptū. ut uideam si adhuc uiuant. Cui
ait iethro. Vade in pace. Dixit ergo dn̄s ad moy
sen in madian. Vade ⁊ reuertere ī egyptum.
Mortui enī sunt omnes qui querebant animam tuam.
Tulit moyses uxorem suā. ⁊ filios suos. ⁊ inpo
suit eos sup asinū. reuersus qȝ est ī egyptū por
tans uirgam dī ī manu sua. Dixitqȝ ei dn̄s
reuertenti ī egyptū. Vide ut omnia ostenta
facias. que posui in manu tua corā phara
one. Ego indurabo cor eius. ⁊ n̄ dimittet pplm̄.
Dices qȝ ad eū. hec dicit dn̄s. Filius primogeni
tus meus isrł. Dixi tibi. dimitte filiū meum
ut seruiat michi. ⁊ noluisti dimittere eum
ecce ego interficiam filiū tuū primogenitū.
Cūqȝ esset in itinere in diuersorio. occurrit
ei dn̄s. ⁊ uolebat occidere eum. Tulit ilico
sephora acutissimam petram. ⁊ circūcidit
preputiū filii sui. tetigit qȝ pedes eī. ⁊ ait. Sponsus
sanguinū tu michi es. ⁊ dimisit eū postquā
dixerat. Sponsus sanguinū tu m̄ es. ob circumci
sionem. Dixit autē dn̄s ad aaron. Vade ī occur
sū moysi in desertū. Qui perrexit ei obuiā in
montem dei. ⁊ osculatus est eū. Narrauit qȝ
moyses aaron omnia uerba dn̄i pro quibȝ mise
rat eū. ⁊ signa q̄ mandauerat. Venerunt qȝ
simul. ⁊ congregauerunt cunctos seniores filio
rum isrł. locutusqȝ ē aaron omnia uerba que
dixerat dn̄s ad moysen. ⁊ fecit signa coram
pplo. ⁊ credidit pplus. audierunt qȝ qđ uisitasset
dn̄s filios isrł. ⁊ quod respexisset afflictōem
eorū. ⁊ proni adorauerunt.

V

Post hec ingressi sunt moyses. ⁊ aaron
⁊ dixerunt pharaoni. hec dicit dn̄s deus is
rael. Dimitte pplm̄ meū ut sacrificet m̄ in
deserto. At ille respondit. Quis ē dn̄s ut audiā

vocem eius et dimittam israel? Nescio dominum et israel non
dimittam. Dixeruntque: Deus hebreorum vocavit nos
ut eamus viam trium dierum in solitudinem et sa
crificemus domino deo nostro, ne forte accidat nobis pes
tis aut gladius. Ait ad eos rex egypti: quare mo
yses et aaron sollicitatis populum ab operibus suis? Ite
ad onera vestra. Dixitque pharao: multus est populus
terre. Videtis quod turba succreverit: quanto magis
si dederitis eis requiem ab operibus. Precepit ergo
in die illo prefectis operum et exactoribus populi di
cens: Nequaquam ultra dabitis paleas populo ad con
ficiendos lateres sicut prius, sed ipsi vadant et col
ligant stipulam. Et mensuram laterum quam prius
~~imponebant~~ faciebant imponetis super eos, nec mi
nuetis quicquam. Vacant enim et idcirco vociferantur
dicentes: Eamus et sacrificemus deo nostro. Opprimantur o
peribus et expleant ea, ut non acquiescant verbis men
dacibus. Igitur egressi prefecti operum et exactores ad
populum dixerunt: Sic dicit pharao: Non do vobis pa
leas. Ite et colligite sicubi invenire potestis, nec mi
nuetur quicquam de opere vestro. Dispersusque est populus per
omnem terram egypti ad colligendas paleas. Prefecti
quoque operum instabant dicentes: Complete opus
vestrum cottidie ut prius facere solebatis quando daba
tur vobis palee. Flagellatique sunt qui preerant operibus
filiorum israel ab exactoribus pharaonis dicentibus: Quare
non impletis mensuram laterum sicut prius nec heri
nec hodie? Veneruntque prepositi filiorum israel et vocifera
ti sunt ad pharaonem dicentes: Cur ita agis contra
servos tuos? Palee non dantur nobis et lateres similiter
imperantur. En famuli tui flagellis cedimur et
iniuste agitur contra populum tuum. Qui ait: Vacatis ocio
et idcirco dicitis: Eamus et sacrificemus domino. Ite ergo et
operamini. Palee non dabuntur vobis et reddetis consue
tum numerum laterum. Videbantque se prepositi filiorum
israel in malo, eo quod diceretur eis: Non minuetur quic
quam de lateribus per singulos dies. Occurreruntque
moysi et aaron qui stabant ex adverso egredien
tes a pharaone, et dixerunt ad eos: Videat dominus et iu
dicet, quoniam fetere fecistis odorem nostrum coram
pharaone et servis eius, et prebuistis ei gladium ut oc
cideret nos. Reversusque est moyses ad dominum et ait:
Domine cur afflixisti populum istum? Quare misisti me?
Ex eo enim quo ingressus sum ad pharaonem ut lo
querer in nomine tuo, afflixit populum tuum et non li
berasti eos.

VI

Dixitque dominus ad moysen: Nunc videbis que facturus sum pharaoni. Per ma
num enim fortem dimittet eos et in manu robus
ta eiciet illos de terra sua. Locutusque est dominus
ad moysen dicens: Ego dominus qui apparui abra
ham ysaac et iacob in deo omnipotente, et nomen
meum adonai non indicavi eis. Pepigique fe
dus cum eis ut darem illis terram chanaan,
terram peregrinationis eorum in qua fuerunt advene.
Ego audivi gemitum filiorum israel quo egyptii op
presserunt eos, et recordatus sum pacti mei. Ideo dic
filiis israel: Ego dominus qui educam vos de ergastu
lo egyptiorum et eruam de servitute ac redi
mam in brachio excelso et iudiciis magnis. Et as
sumam vos mihi in populum et ero vester deus, et scietis quod
ego sum dominus deus vester qui eduxerim vos de ergas
tulo egyptiorum et induxerim vos in terram super
quam levavi manum meam ut darem eam abraham
ysaac et iacob. Daboque illam vobis possidendam ego
dominus. Narravit ergo moyses omnia filiis israel qui non
acquieverunt ei propter angustiam spiritus et opus durissi
mum. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Ingre
dere et loquere ad pharaonem regem egypti ut
dimittat filios israel de terra sua. Respondit moyses co
ram domino: Ecce filii israel non audiunt me, et quomodo au
diet pharao, presertim cum sim incircumcisus labiis?
Locutusque est dominus ad moysen et aaron, et dedit man
datum ad filios israel et ad pharaonem regem egypti
ut educerent filios israel de terra egypti. Isti sunt prin
cipes domorum per familias suas. Filii ruben primo
geniti israelis: enoch et phallu, esrom et carmi.
Hee cognationes ruben. Filii symeon: Iamuel
et iamin et aod et iachin et soer et saul filius cha
naanitidis. Hee progenies symeon. Et hec nomina fi
liorum levi per cognationes suas: gerson et chaat et me
rari. Anni autem vite levi fuerunt centum xxxvii.
Filii gerson: lobni et semei per cognationes suas.
Filii chaat: amram et ysuar et ebron et oziel. An
ni quoque vite chaat c. xxxiii anni. Filii merari:
moolli et musi. Hee cognationes levi per famili
as suas. Accepit autem amram uxorem iochabed pa
truelem suam, que peperit ei aaron et moysen
et mariam. Fueruntque anni vite amram c. xxxvii.
Filii quoque ysuar: chore et napheg et zecri. Filii
quoque oziel: misahel, elisaphan et sethri. Acce
pit autem aaron uxorem elysabeth filiam ami
nadab sororem naason, que peperit ei nadab
et abiud et eleazar et ithamar. Filii quoque cho
re: aser et helchana et abiasab. Hee sunt cognatio
nes choritarum. At vero eleazar filius aaron acce
pit uxorem de filiabus phuthiel, que peperit ei phi
nees. Hii sunt principes familiarum leviticarum per
cognationes suas. Iste est aaron et moyses quibus pre
cepit dominus ut educerent filios israel de terra egypti
per turmas suas. Hii sunt qui loquuntur ad pharaonem
regem egypti ut educant filios israel de egypto.
Iste est moyses et aaron in die qua locutus est dominus ad
moysen dicens: Ego dominus. Loquere ad pharaonem regem
egypti omnia que ego loquor tibi. Et ait moyses coram
domino: En incircumcisus labiis sum, quomodo audiet
me pharao?

VII

Dixitque dominus ad moysen: Ecce constitui te deum
pharaonis, et aaron frater tuus erit propheta tuus.
Tu loqueris ei omnia que mando tibi, et ille lo
quetur ad pharaonem ut dimittat filios israel de
terra sua. Sed ego indurabo cor eius et multi
plicabo signa et ostenta mea in terra egypti, et non
audiet vos. Inmittamque manum meam super egyp
tum et educam exercitum meum et populum meum fili
os israel de terra egypti per iudicia maxima. Et
scient egyptii quia ego sum dominus qui extenderim

· principes domorum per familias suas filiorum israel ...

manum meam super egyptum. et eduxero filios israel
de medio eorum. Fecit itaque moyses et aaron sicut prece-
perat dominus ita egerunt. Erat autem moyses octoginta
annorum et aaron octoginta trium quando locuti sunt ad
pharaonem. Dixitque dominus ad moysen et aaron.
Cum dixerit vobis pharao ostendite nobis signa.
dices ad aaron. tolle virgam tuam et proice eam
coram pharaone et vertatur in colubrum. Ingressi itaque
moyses et aaron ad pharaonem fecerunt sicut pre-
ceperat dominus. tulitque aaron virgam coram pharao-
ne et servis eius. que versa est in colubrum. Vocavit
autem pharao sapientes et maleficos. et fecerunt
et ipsi per incantationes egyptiacas et archana que-
dam similiter. proieceruntque singuli virgas suas que
verse sunt in dracones. sed devoravit virga a-
aron virgas eorum. Induratumque est cor pharaonis
et non audivit eos sicut preceperat dominus. Dixit autem
dominus ad moysen. Ingravatum est cor pharaonis. non vult
dimittere populum. Vade ad eum mane. Ecce egredi-
etur ad aquas. et stabis in occursum eius super ripam
fluminis. et virgam que conversa est in draconem
tolles in manu tua. Dicesque ad eum. Dominus deus he-
breorum misit me ad te dicens. Dimitte populum me-
um ut sacrificet michi in deserto. et usque ad presens
audire noluisti. Hec igitur dicit dominus. In hoc scies
quod dominus sim. Ecce percutiam virga que in manu mea
est aquam fluminis. et vertetur in sanguinem. pis-
ces quoque qui sunt in fluvio morientur. et computres-
cent aque. et affligentur egyptii bibentes aquam flumi-
nis. Dixit quoque dominus ad moysen. Dic ad aaron. tol-
le virgam tuam et extende manum tuam super aquas
egypti. et super fluvios eorum et rivos. et paludes. et omnes
lacus aquarum. ut vertantur in sanguinem. et sit cruor
in omni terra egypti tam in ligneis vasis quam
in saxeis. Feceruntque ita moyses et aaron sicut pre-
ceperat dominus. et elevans virgam percussit aquam flu-
minis coram pharaone et servis eius que versa est
in sanguinem. et pisces qui erant in flumine mor-
tui sunt. computruitque fluvius. et non poterant egyptii
bibere aquam fluminis. et fuit sanguis in tota ter-
ra egypti. Feceruntque similiter malefici egyptiorum in-
cantationibus suis. et induratum est cor pharaonis. nec
audivit eos sicut preceperat dominus. Avertitque se. et ingres-
sus est domum suam. nec apposuit cor etiam hac
vice. Foderunt autem omnes egyptii per circuitum flu-
minis aquam. ut biberent. non enim poterant bibere
de aqua fluminis. Impletique sunt .vii. dies postquam
percussit dominus fluvium.

VIII

Dixit quoque dominus ad moysen. Ingredere ad pharao-
nem et dices ad eum. Hec dicit dominus. Dimitte
populum meum ut sacrificet michi. Si autem nolue-
ris dimittere. ecce ego percutiam omnes terminos tuos
ranis. et ebulliet fluvius ranas que ascendent. et in-
gredientur domum tuam. et cubiculum lectuli tui
et super stratum tuum. et in domos servorum tuorum et in
populum tuum. et in furnos tuos et in reliquias ciborum
tuorum. et ad te et ad populum tuum et ad omnes servos tu-
os intrabunt rane. Dixitque dominus ad moysen. Dic
ad aaron. Extende manum tuam super fluvios. et su-
per rivos ac paludes. et educ ranas super terram
egypti. Et extendit aaron manum super aquas egyp-
ti. et ascenderunt rane. operueruntque terram egyp-
ti. Fecerunt autem et malefici per incantationes
suas similiter. eduxeruntque ranas super terram egyp-
ti. Vocavit autem pharao moysen et aaron et dixit
eis. Orate dominum ut auferat ranas a me et a do-
~~[illegible]~~ populo meo. et dimittam populum ut sacrificet
domino. Dixitque moyses pharaoni. Constitue michi
quando deprecer pro te et pro servis tuis. et pro populo tuo
ut abigantur rane. a te et a domo tua et a ser-
vis tuis. et a populo tuo et tantum in flumine remaneant.
Qui respondit. Cras. At ille. Iuxta verbum tuum in-
quit faciam. ut scias quia non est sicut dominus deus
noster. et recedent rane a te. et a domo tua. et a ser-
vis tuis. et a populo tuo et tantum in flumine remane-
bunt. Egressique sunt moyses et aaron a pharaone
et clamavit moyses ad dominum pro sponsione ra-
narum. quam condixerat pharaoni. Fecitque dominus iuxta
verbum moysi et mortue sunt rane de domibus
et de villis. et de agris. Congregaveruntque eas in
immensos aggeres. et computruit terra. Videns autem
pharao quod data esset requies ingravavit cor suum
et non audivit eos sicut preceperat dominus. Dixitque dominus
ad moysen. Loquere ad aaron. Extende virgam
tuam et percute pulverem terre. et sint ciniphes
in universa terra egypti. Feceruntque ita. Et extendit
aaron manum virgam tenens. percussitque pul-
verem terre. et facti sunt ciniphes in hominibus et iumen-
tis. Omnis pulvis terre versus est in ciniphes
per totam terram egypti. Feceruntque similiter ma-
lefici incantationibus suis ut educerent cini-
phes. et non potuerunt. Erantque ciniphes tam
in hominibus quam in iumentis. Dixerunt malefici
ad pharaonem. Digitus dei est hic. Induratumque est
cor pharaonis. et non audivit eos sicut prece-
perat dominus. Dixit quoque dominus ad moysen. Consur-
ge diluculo et sta coram pharaone. egredietur
enim ad aquas. et dices ad eum. Hec dicit dominus. Di-
mitte populum meum ut sacrificet michi. quod
si non dimiseris eum. ecce ego immittam in te et
in servos tuos. et in populum tuum et in domos tuas
omne genus muscarum. et implebuntur domus
egyptiorum muscis diversi generis. et universa terra
in qua fuerint. Faciamque mirabilem in die il-
la terram gessen in qua populus meus est. ut
non sint ibi musce. et scias quia ego dominus in
medio terre. Ponamque divisionem inter populum
meum et populum tuum. cras erit signum istud. Fecit-
que dominus ita. et venit musca gravissima in do-
mos pharaonis et servorum eius et in omnem terram e-
gypti. Corruptaque est terra ab huiuscemodi
muscis. Vocavitque pharao moysen et aaron.
et ait ad eos. Ite sacrificate domino deo vestro in terra
hac. et ait moyses. Non potest ita fieri. Abhomi-
nationes enim egyptiorum immolabimus deo
nostro. quod si mactaverimus ea que colunt egyp-

prima plaga egypti

secunda plaga

tercia plaga

quarta plaga

tum eram eis lapidibus nos obruent. Viam trium
dierum pergemus in solitudine et sacrificabi
mus domino deo nostro sicut precepit nobis. Dixitque
pharao. Ego dimittam vos ut sacrificetis domino deo
vestro in deserto. Verumptamen longius ne abeatis.
Rogate pro me. Et ait moyses. Egressus a te orabo
dominum. Et recedet musca a pharaone et a servis et a populo
eius cras. Verumtamen noli ultra me fallere ut non
dimittas populum sacrificare domino. Egressusque mo
yses a pharaone oravit dominum. Qui fecit iuxta
verbum illius. Et abstulit muscas a pharaone et a
servis et a populo eius. Non superfuit nec una quidem.
Et ingravatum est cor pharaonis ita ut ne hac quidem
vice dimitteret populum.

IX

Dixit autem dominus ad moysen. Ingredere ad pharao
nem et loquere ad eum. Hec dicit dominus deus he
breorum. Dimitte populum meum ut sacrificet michi. Quod
si adhuc renuis et retines eos, ecce manus mea
erit super agros tuos. Super equos et asinos et came
los et boves et oves pestis valde gravis. Et faciet
dominus mirabile inter possessiones israel et possessiones egypti
orum. Ut nichil omnino pereat ex hiis que pertinent
ad filios israel. Constituitque dominus tempus dicens.
Cras faciet dominus verbum istud in terra. Fecit ergo
dominus verbum hoc altera die. Mortuaque sunt omni
a animantia in terra egyptiorum. De animalibus
vero filiorum israel nichil omnino periit. Et misit pharao
ad videndum. Nec erat quicquam mortuum de hiis
que possidebat israel. Ingravatumque est cor pharaonis
et non dimisit populum. Et dixit dominus ad moysen et aa
ron. Tollite plenas manus cineris de camino. Et
spargat illum moyses in celum coram pharaone.
Sitque pulvis super omnem terram egypti. Erunt
enim in hominibus et iumentis ulcera et vesice
turgentes in universa terra egypti. Tuleruntque
cinerem de camino et steterunt coram pharaone.
Et sparsit illum moyses in celum. Factaque sunt
ulcera vesicarum turgentium in hominibus et iu
mentis. Nec poterant malefici stare coram mo
yse propter vulnera que in illis erant et in omni terra.
Induravitque dominus cor pharaonis et non audivit
eos sicut locutus est dominus ad moysen. Dixit quo
que dominus ad moysen. Mane consurge et sta coram
pharaone et dices ad eum. Hec dicit dominus deus
hebreorum. Dimitte populum meum ut sacrificet michi.
Quia in hac vice mittam omnes plagas meas
super cor tuum et super servos tuos et super populum tu
um. Ut scias quod non sit similis mei in omni
terra. Nunc enim extendens manum percutiam te et
populum tuum peste. Peribisque de terra. Ideo autem
posui te ut ostendam in te fortitudinem me
am. Et narretur nomen meum in omni terra. Ad
huc retines populum meum et non vis eum
dimittere. En pluam hac ipsa hora cras gran
dinem multam nimis qualis non fuit in e
gypto a die qua fundata est usque in presens temp
us. Mitte ergo iam nunc et congrega iumenta tua et
omnia que habes in agro. Homines enim et iumenta

et universa que inventa fuerint foris nec con
gregata de agris, cecideritque super ea grando mo
rientur. Qui timuit verbum domini de servis pharao
nis fecit confugere servos suos et iumenta in
domos. Qui autem neglexit sermonem domini dimi
sit servos suos et iumenta in agris. Et dixit dominus
ad moysen. Extende manum tuam in celum ut
fiat grando in universa terra egypti super
homines et super iumenta et super omnem herbam
agri in terra egypti. Extenditque moyses virgam
in celum et dominus dedit tonitrua et grandinem ac
discurrentia fulgura super terram. Pluitque
dominus super terram egypti grandinem et grando et
ignis mixta pariter ferebantur. Tanteque fuit mag
nitudinis quante ante numquam apparuit in universa
terra egypti ex quo gens illa condita est. Et
percussit grando in omni terra egypti cuncta que fue
runt in agris ab homine usque ad iumentum. Cunc
tamque herbam agri percussit grando et omne
lignum regionis confregit. Tantum in terra gessen
ubi erant filii israel grando non cecidit. Misitque
pharao et vocavit moysen et aaron dicens ad
eos. Peccavi etiam nunc. Dominus iustus. Ego et populus
meus impii. Orate dominum ut desinant tonitrua
dei et grando, ut dimittam vos et nequaquam hic
ultra maneatis. Ait moyses. Cum egressus fue
ro de urbe extendam palmas meas ad dominum et
cessabunt tonitrua et grando non erit, ut scias quoniam
domini est terra. Novi autem quod et tu et servi tui necdum
timeatis dominum. Linum ergo et ordeum lesum est
eo quod ordeum esset virens et linum iam follicu
los germinaret. Triticum autem et far non sunt le
sa quia serotina erant. Egressusque mo
yses a pharaone et ex urbe tetendit manus
ad dominum et cessaverunt tonitrua et grando
nec ultra stillavit pluvia super terram.
Videns autem pharao quod cessasset plu
via et grando et tonitrua auxit peccatum et ingra
vatum est cor eius et servorum illius et induratum
est cor eius nimis, nec dimisit filios israel sicut
preceperat dominus per manum moysi.

X

Et dixit dominus ad moysen. Ingredere ad pharaonem.
Ego enim induravi cor eius et servorum illius
ut faciam signa mea hec in eo in auribus
filii tui et nepotum tuorum quotiens contrive
rim egyptios, et signa fecerim in eis. Et sciatis
quia ego dominus. Introierunt ergo moyses et aaron
ad pharaonem et dixerunt ei. Hec dicit dominus
deus hebreorum. Usquequo non vis subici michi. Di
mitte populum meum ut sacrificet michi. Si autem
resistis et non vis dimittere eum, ecce ego in
ducam cras locustam in fines tuos que operiet
superficiem terre ne quicquam eius appareat, sed
comedatur quod residuum fuit grandini.
Corrodet enim omnia ligna que germinant in agris.
Et implebunt domos tuas et servorum tuorum et
omnium egyptiorum, quantam non viderunt patres
tui et avi ex quo orti sunt super terram usque

in presentem diem. avertitque se et egressus est
a pharaone. Dixerunt autem servi pharaonis ad eum.
Usquequo patiemur hoc scandalum? dimitte homines ut
sacrificent domino deo suo. nonne vides quod perierit E-
gyptus? Revocaveruntque moysen et aaron ad pha-
raonem. qui dixit eis. Ite sacrificate domino deo vestro. Qui-
nam sunt qui ituri sunt? Ait moyses. Cum parvu-
lis nostris et senioribus pergemus. et cum filiis et filiabus
cum ovibus et armentis. est enim sollempnitas domini dei
nostri. Et respondit pharao. Sic dominus sit vobiscum quomodo
ergo dimittam vos et parvulos vestros. cui dubium
est quod pessime cogitetis. non fiet ita. sed ite tantum vi-
ri et sacrificate domino. hoc enim et ipsi petistis. Statimque
eiecti sunt de conspectu pharaonis. Dixit autem dominus ad
moysen. Extende manum tuam super terram egyp-
ti ad locustam ut ascendat super terram et devo-
ret omnem herbam que residua fuit grandini.
Et extendit moyses virgam super terram egypti et
dominus induxit ventum urentem tota illa die ac
nocte. et mane facto ventus urens levavit locu-
stas que ascenderunt super universam terram egyp-
ti et sederunt in cunctis finibus egyptiorum. innu-
merabiles quales ante tempus non fuerunt. nec
postea future sunt. operueruntque universam
superficiem terre vastantes omnia. Devorata est
igitur herba terre. et quicquid pomorum in ar-
boribus fuit que grando dimiserat. nichil
quod omnino virens relictum est in lignis
et in herbis terre. in cuncta egypto. Quam ob rem fe-
stinus pharao vocavit moysen et aaron.
et dixit eis. peccavi in dominum deum vestrum et vos.
Sed nunc dimittite peccatum michi etiam hac vi-
ce rogate dominum deum vestrum. ut auferat
a me mortem istam. Egressusque est
moyses de conspectu pharaonis. et ora-
vit dominum. qui flare fecit ventum ab
occidente vehementissimum. et arreptam
locustam proiecit in mare rubrum. Non re-
mansit ne una quidem in cunctis finibus
egypti. et induravit dominus cor pharaonis nec dimi-
sit filios israel. Dixit autem dominus ad moysen. Exten-
de manum tuam in celum. et sint tenebre super ter-
ram egypti tam dense. ut palpari queant. Exten-
ditque moyses manum in celum. et facte sunt tene-
bre horribiles in universa terra egypti. tri-
bus diebus nemo vidit fratrem suum. nec mo-
vit se de eo loco in quo erat. ubicumque habitabant
filii israel lux erat. vocavitque pharao moy-
sen et aaron. et dixit eis. Ite sacrificate domino. o-
ves tantum vestre et armenta remaneant. parvu-
li vestri eant vobiscum. Ait moyses. hostias quoque
et holocausta dabis nobis que offeramus domino
deo nostro. cuncti greges pergent nobiscum. non
remanebit ex eis ungula. que necessaria sunt in cultum
domini dei nostri. presertim cum ignoremus quid de-
beat ~~fieri~~ immolari donec ad ipsum locum perve-
niamus. Induravit autem dominus cor pharaonis et
noluit dimittere eos. Dixitque pharao ad
moysen. Recede a me. et cave ne ultra
videas faciem meam. Quocumque die appa-
rueris michi morieris. Respondit moyses. Ita fi-
at ut locutus es. non videbo ultra faciem tuam. XI
Et dixit dominus ad moysen. adhuc una
plaga tangam pharaonem. et egyptum. et post
hec dimittet vos et exire compellet. dices ergo
omni plebi. ut postulet vir ab amico suo
et mulier a vicina sua. vasa argentea et
aurea. et vestes. dabit autem dominus gratiam populo
suo coram egyptiis. fuitque moyses vir ma-
gnus valde in terra egypti coram servis pharao-
nis et omni populo. et ait. Hec dicit dominus. Media nocte
egrediar in egyptum. et morietur omne pri-
mogenitum in terra egyptiorum. a primogenito pharao-
nis. qui sedet in solio eius. usque ad primogeni-
tum ancille que est ad molam. et omnia primogeni-
ta iumentorum. eritque clamor magnus in univer-
sa terra egypti. qualis nec ante fuit nec postea fu-
turus est. Apud autem omnes filios israel non mutiet
canis ab homine usque ad pecus. ut sciatis quanto mi-
raculo dividat dominus egyptios et israel. Descendent-
que omnes servi tui isti ad me. et adorabunt me dicen-
tes. Egredere tu et omnis populus qui subiectus est tibi.
post hec egrediemur. et exivit a pharaone iratus ni-
mis. Dixit autem dominus ad moysen. Non audiet vos
pharao. ut multa signa fiant in terra egypti. Moy-
ses autem et aaron. fecerunt omnia signa et ostenta que
scripta sunt coram pharaone. et induravit dominus cor
pharaonis nec dimisit filios israel de terra sua.
Dixit quoque dominus ad moysen et aaron. XII
in terra egypti. Mensis iste vobis principi-
um mensium. primus erit in mensibus anni. Loqui-
mini ad universum cetum filiorum israel. et dicite eis. De-
cima die mensis huius tollat unusquisque agnum
per familias et domos suas. Si autem minor est numerus ut
sufficere non possit ad vescendum agnum. assumet
vicinum suum qui iunctus est domui eius. iuxta nu-
merum animarum que sufficere possunt ad esum agni.
Erit autem agnus absque macula masculus anni-
culus. iuxta quem ritum tolletis et hedum. et serva-
bitis eum usque ad quartam decimam diem mensis
huius. Immolabitque eum universa multitudo filiorum
israel ad vesperum. et sument de sanguine eius. ac
ponent super utrumque postem. et in superliminaribus
domorum in quibus comedent illum. et edent carnes no-
cte illa assas igni. et azimos panes cum lactucis
agrestibus. non comedetis ex eo crudum quid. nec
coctum aqua. sed assum tantum igni. caput cum pedibus
eius. et intestinis vorabitis. nec remanebit ex
eo quicquam usque mane. si quid residuum fuerit igne
comburetis. Sic autem comedetis illum. Renes vestros
accingetis. et calciamenta habebitis in pedibus tenen-
tes baculos in manibus. et comedetis festinanter
est enim phase. id est transitus domini. et transibo per terram
egypti nocte illa. percutiamque omne primogenitum
in terra egypti. ab homine usque ad pecus. et in cunctis
diis egypti faciam iudicia. ego dominus. Erit autem

viii. plagua egypti

ix. plagua egypti

de immolatione agni et aliis cerimoniis

sanguis vobis in signum in edibus in quibus eri-
tis. et videbo sanguinem et transibo vos. nec erit
in vobis plaga disperdens quando percussero terram
egypti. Habebitis autem hunc diem in monumentum
et celebrabitis eam sollempnem domino in gene-
rationibus vestris cultu sempiterno. Septem diebus azi-
ma comedetis. In die primo non erit fermentum in
domibus vestris. quicumque comederit fermentatum peribit
anima illa de israel. a primo die usque ad diem septimum.
Dies prima erit sancta atque sollempnis. et dies sep-
tima eadem festivitate venerabilis. Nichil operis
facietis in eis. exceptis his que ad vescendum pertinent.
Et observabitis azima. In eadem enim ipsa die educam
exercitum vestrum de terra egypti. et custodietis
diem istum in generationibus vestris ritu perpetuo.
primo mense. xiiii. die mensis ad vesperam comede-
tis azima usque ad diem vicesimam primam eiusdem
mensis ad vesperam. Septem diebus non invenietur
fermentum in domibus vestris. Qui comederit fer-
mentatum peribit anima eius de cetu israel. tam de ad-
venis quam de indigenis terre. Omne fermentatum
non comedetis. et in cunctis habitaculis vestris edetis
azima. Vocavit autem moyses omnes seniores filiorum
israel. et dixit ad eos. Ite tollentes animal per famili-
as vestras. immolate phase. Fasciculumque ysopi
tinguite in sanguine qui est in limine. et asper-
gite ex eo superliminare. et utrumque postem. Nul-
lus vestrum egrediatur hostium domus sue usque
mane. Transibit enim dominus percutiens egyptios.
Cumque viderit sanguinem in superliminari et
in utroque poste. transcendet hostium domus
et non sinet percussorem ingredi domos vestras et le-
dere. Custodi verbum istud legitimum tibi et fi-
liis tuis usque in eternum. Cumque introieritis terram quam
dominus daturus est vobis ut pollicitus est. observabi-
tis cerimonias istas. Et cum dixerint vobis filii vestri
que est ista religio. dicetis eis. Victima transi-
tus domini est. quando transivit super domos filiorum
israel in egypto percutiens egyptios. et domos nostras
liberans. Incurvatusque populus adoravit. Et e-
gressi filii israel fecerunt sicut preceperat dominus moysi
et aaron. Factum est autem in noctis medio percussit dominus
omne primogenitum in terra egypti a primogenito
pharaonis qui sedebat in solio eius usque ad primo-
genitum captive que erat in carcere et omne primoge-
nitum iumentorum. Surrexitque pharao nocte et omnes ser-
vi eius. cunctaque egyptus et ortus est clamor mag-
nus in egypto. neque enim erat domus in qua non iaceret
mortuus. Vocatisque moyse et aaron nocte ait.
Surgite egredimini a populo meo et vos et filii israel.
Ite immolate domino sicut dicitis. oves vestras et armenta
sumite ut petieratis. et abeuntes benedicite mihi. Ur-
gebantque egyptii populum de terra exire velociter
dicentes. Omnes moriemur. Tulit igitur populus conspersam fa-
rinam. antequam fermentaretur. et ligans in palliis
posuit super humeros suos. Feceruntque filii israel
sicut preceperat dominus moysi. et petierunt ab
egyptiis vasa argentea et aurea vestemque plu-
rimam. Dedit autem dominus gratiam populo coram egyptiis ut com-
modarent eis. et spoliaverunt egyptios. Profectique sunt
filii israel de ramesse in sochoth. sexcenta fere milia
peditum virorum absque parvulis et mulieribus. Sed et
vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis
oves et armenta et animantia diversi generis multa ni-
mis. Coxeruntque farinam quam dudum conspersam de egyp-
to tulerant. et fecerunt subcinericios panes azimos. ne-
que enim poterant fermentari cogentibus exire egyptiis
et nullam facere sinentibus moram. Nec pulmenti
quicquam occurrerat preparare. Habitatio autem filiorum israel qua
manserant in egypto fuit. cccc.xxx. annorum. Quibus
expletis eadem die egressus est omnis exercitus domini
de terra egypti. Nox ista observabilis domini quando eduxit
eos de terra egypti. hanc observare debent omnes fi-
lii israel in generationibus suis. Dixit quoque dominus ad moy-
sen et aaron. Hec est religio phase. Omnis alienige-
na non comedet ex eo. Omnis autem servus emptitius
circumcidetur. et sic comedet. Advena et mercennarius
non comedent ex eo. In una domo comedetur. nec
efferetis de carnibus eius foras. nec os illius confrin-
getis. Omnis cetus filiorum israel faciet illud. Quod si
quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloni-
am et facere phase domini. circumcidetur prius omne
masculinum eius. et tunc rite celebrabit. eritque simul
sicut indigena terre. Si quis autem circumcisus non fuerit
non vescetur ex eo. Eadem lex erit indigene et colono
qui peregrinatur apud vos. Feceruntque omnes filii
israel sicut preceperat dominus moysi et aaron. Et in eadem die
eduxit dominus filios israel de terra egypti per turmas.
Locutusque est dominus ad moysen XIII dicens.
Sanctifica michi omne primogenitum quod aperit
vulvam in filiis israel tam de hominibus quam de iumen-
tis. mea sunt enim omnia. Et ait moyses ad populum. Mementote
diei huius in qua egressi estis de egypto et de do-
mo servitutis. quoniam in manu forti eduxit vos dominus
de loco isto. ut non comedatis fermentatum panem. Ho-
die egredimini mense novarum frugum. Cumque te
introduxerit dominus in terram chananei et hethei et a-
morrei et evei et iebusei. quam iuravit patribus
tuis ut daret tibi terram fluentem lacte et mel-
le. et celebrabis hunc morem sacrorum mense isto. Septem
diebus vesceris azimis. et in die septimo erit sol-
lempnitas domini. Azima comedetis septem diebus. non
apparebit apud te aliquid fermentatum. nec in cunctis
finibus tuis. Narrabisque filio tuo in illa die di-
cens. Hoc est quod fecit dominus michi quando egressus sum de e-
gypto. Et erit quasi signum in manu tua. et quasi mo-
numentum ante oculos tuos. et ut lex domini semper sit in
ore tuo. In manu enim forti eduxit te dominus de e-
gypto. Custodies huiuscemodi cultum statuto tem-
pore a diebus in dies. Cumque introduxerit te dominus in
terram chananei sicut iuravit tibi et patribus
tuis. et dederit eam tibi. separabis omne quod aperit
vulvam domino et quod primitivum est in pecoribus tuis. quecumque
habueris masculini sexus consecrabis domino. Primogenitum
asini mutabis ove. Quod si non redemeris interficies.
Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis precio

redimes. Cumque interrogaverit te filius tuus cras dicens
Quid est hoc? respondebis ei. In manu forti eduxit nos
dominus de terra egypti de domo servitutis. Nam cum in
duratus esset pharao et nollet nos dimittere occi
dit dominus omne primogenitum in terra egypti a pri
mogenito hominis usque ad primogenitum iumentorum. Id
circo immolo domino omne quod aperit vulvam masculi
ni sexus et omnia primogenita filiorum meorum redi
mo. Erit igitur quasi signum in manu tua et quasi
appensum quid ob recordationem ante oculos tuos
eo quod in manu forti eduxit nos dominus de egypto.
Igitur cum emisisset pharao populum non eos eduxit deus per
viam terre philistiim que vicina est reputans
ne forte peniteret eum si vidisset adversum se bel
la consurgere et reverteretur in egyptum. Sed circumduxit
per viam deserti que est iuxta mare rubrum. Et
armati ascenderunt filii israel de terra egypti. Tu
lit quoque moyses ossa ioseph secum eo quod ad
iurasset filios israel dicens. Visitabit vos deus
et efferte ossa mea hinc vobiscum. Profectique de
sochot castra metati sunt in etham in extremis
finibus solitudinis. Dominus autem precedebat eos ad osten
dendam viam per diem in columpna nubis et per
noctem in columpna ignis ut dux esset itineris
utroque tempore. Numquam defuit columpna nubis per diem
nec columpna ignis per noctem coram populo. XIIII

Locutus est autem dominus ad moysen dicens. Loquere
filiis israel. Reversi castra metentur e regione
phihahiroth que est inter magdalum et mare contra beel
sephon in conspectu eius. Castra ponetis super mare. Dic
turusque est pharao super filios israel. Coartati sunt in
terra. Conclusit eos desertum et indurabo cor eius ac persequetur
vos et glorificabor in pharaone et in omni exercitu eius.
Scientque egyptii quia ego sum dominus. Feceruntque ita.
Et nunciatum est regi egyptiorum quod fugisset populus. Immuta
tumque est cor pharaonis et servorum eius super populo et
dixerunt. Quid voluimus facere ut dimitteremus israel ne
serviret nobis? Iunxit ergo currum et omnem populum
suum assumpsit secum. Tulitque sexcentos currus
electos et quicquid in egypto curruum fuit et duces
totius exercitus. Induravitque dominus cor pharaonis regis
egypti et persecutus est filios israel. At illi egressi
erant in manu excelsa. Cumque persequerentur
egyptii vestigia precedentium reperunt eos in ca
stris super mare. Omnis equitatus et currus pharaonis
et universus exercitus erant in phihahiroth contra beel
sephon. Cumque appropinquasset pharao levantes
filii israel oculos viderunt egyptios post se et ti
muerunt valde. Clamaveruntque ad dominum et dix
erunt ad moysen. Forsitan non erant sepulchra in egy
pto. Ideo tulisti nos ut moreremur in solitudine.
Quid hoc facere voluisti ut educeres nos de egypto?
Nonne iste est sermo quem ~~loquebamur ad te~~ loquebamur
ad te in egypto dicentes. Recede a nobis ut ser
viamus egyptiis. Multo enim melius est servire eis quam
mori in solitudine. Et ait moyses ad populum. Nolite
timere. State et videte magnalia dei que facturus est
hodie. Egyptios enim quos nunc videtis nequaquam ultra

videbitis usque in sempiternum. Dominus pugnabit pro
vobis et vos tacebitis. Dixitque dominus ad moysen.
Quid clamas ad me? Loquere filiis israel ut proficis
cantur. Tu autem eleva virgam tuam et extende
manum tuam super mare et divide illud ut gradian
tur filii israel in medio mari per siccum. Ego autem
indurabo cor egyptiorum ut persequantur vos et glo
rificabor in pharaone et in omni exercitu eius et in
curribus et in equitibus illius. Et scient egyptii
quia ego sum dominus deus. Cum glorificatus fue
ro in pharaone et in curribus ac in equitibus eius. Tol
lensque se angelus domini qui precedebat castra israel
abiit post eos et cum eo pariter columpna nubis
priora dimittens post tergum stetit inter ca
stra egyptiorum et castra israel. Et erat nubes tene
brosa et illuminans noctem ita ut ad se in
vicem toto noctis tempore accedere non valerent.
Cumque extendisset moyses manum super mare
abstulit illud dominus flante vento vehementi et
urenti tota nocte et vertit in siccum. Divisaque
est aqua. Et ingressi sunt filii israel per medium maris sic
ci. Erat enim aqua quasi murus ad dexteram eorum et le
vam. Persequentesque egyptii ingressi sunt post
eos. Omnis equitatus pharaonis currus eius et equi
tes per medium maris. Iamque advenerat vigilia ma
tutina et ecce respiciens dominus super castra egyp
tiorum per columpnam ignis et nubis interfecit exer
citum eorum et subvertit rotas curruum ferebanturque
in profundum. Dixerunt ergo egyptii. Fugiamus israelem
dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et ait dominus ad
moysen. Extende manum tuam super mare ut re
vertantur aque ad egyptios super currus et equites
eorum. Cumque extendisset moyses manum contra ma
re reversum est primo diluculo ad priorem locum.
fugientibusque egyptiis occurrerunt aque et in
volvit eos dominus in mediis fluctibus. Reverseque sunt
aque et operuerunt currus et equites cuncti exer
citus pharaonis qui sequentes ingressi fuerant mare
nec unus quidem superfuit ex eis. Filii autem israel
perrexerunt per medium sicci maris et aque eis erant quasi
pro muro a dextris et a sinistris. Liberavitque dominus
in die illo israel de manu egyptiorum et vide
runt egyptios mortuos super litus maris et ma
num magnam quam exercuerat dominus contra eos. Timu
itque populus dominum et crediderunt domino et moysi servo
eius. Tunc cecinit moyses et filii israel carmen
hoc domino et dixerunt. Cantemus domino glori XV
ose enim magnificatus est equum et ascensorem eius
deiecit in mare. Fortitudo mea et laus mea dominus et
factus est michi in salutem. Iste deus meus et glo
rificabo eum deus patris mei et exaltabo eum. Dominus qua
si vir pugnator omnipotens nomen eius. Currus pharaonis et
exercitum eius proiecit in mare. Electi principes
eius submersi sunt in mari rubro. Abyssi ope
ruerunt eos. Descenderunt in profundum qua
si lapis. Dextera tua domine magnificata est in forti
tudine. Dextera tua domine percussit inimicum. Et in
multitudine glorie tue deposuisti omnes adversarios

os meos. Misisti iram tuam que devoravit eos sicut stipulam. et in spiritu furoris tui congregate sunt aque. Stetit unda fluens. congregate sunt abyssi in medio mari. Dixit inimicus. Persequar et comprehendam. dividam spolia. implebitur anima mea. evaginabo gladium meum. interficiet eos manus mea. Flavit spiritus tuus et operuit eos mare. submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Quis similis tui in fortibus domine. Quis similis tui magnificus in sanctitate. terribilis atque laudabilis et faciens mirabilia. Extendisti manum tuam et devoravit eos terra. Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti. et portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum. Ascenderunt populi et irati sunt. dolores obtinuerunt habitatores Philistiim. Tunc conturbati sunt principes Edom. robustos Moab obtinuit tremor. obriguerunt omnes habitatores Chanaan. Irruat super eos formido et pavor in magnitudine brachii tui. fiant inmobiles quasi lapis donec pertranseat populus tuus domine. iste quem possedisti. Introduces eos et plantabis in monte hereditatis tue firmissimo habitaculo tuo. quod operatus es domine. Sanctuarium tuum domine quod firmaverunt manus tue. Dominus regnabit in eternum et ultra. Ingressus est enim eques Pharao cum curribus et equitibus eius in mare. et reduxit super eos dominus aquas maris. Filii autem Israel ambulaverunt per siccum in medio eius. Sumpsit ergo Maria prophetissa soror Aaron tympanum in manu sua. egresseque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris. quibus precinebat dicens. Cantemus domino gloriose enim magnificatus est equum et ascensorem honorificatus est equum et ascensorem eius deiecit in mare. Tulit autem Moyses Israel de mari rubro et egressi sunt in desertum Sur. Ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem et non inveniebant aquam. et venerunt in Marath. nec poterant bibere aquas de Marath eo quod essent amare. unde et congruum loco nomen imposuit. vocans illud Mara. id est amaritudinem. Et murmuravit populus contra Moysen dicens. Quid bibemus. At ille clamavit ad dominum qui ostendit ei lignum. Quod cum misisset in aquas in dulcedinem verse sunt. Ibi constituit ei precepta atque iudicia. et ibi temptavit eum dicens. Si audieris vocem domini dei tui. et quod rectum est coram eo feceris. et obedieris mandatis eius custodierisque omnia precepta illius cunctum languorem quem posui in Egypto non inducam super te. ego enim sum dominus salvator tuus. Venerunt autem in Helim filii Israel. ubi erant .xii. fontes aquarum et .lxx. palme. et castrametati sunt iuxta aquas. Profectique sunt de Helim. et venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin quod est inter Helim et Synai quintodecimo die mensis secundi postquam egressi sunt de terra Egypti. XVI.

Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen et contra Aaron in solitudine. Dixeruntque ad eos filii Israel. Utinam mortui essemus per manum domini in terra Egypti quando sedebamus super ollas carnium et comedebamus panem in saturitate. Cur induxistis nos in desertum istud ut occideretis omnem multitudinem fame. Dixit autem dominus ad Moysen. Ecce ego pluam vobis panes de celo. Egrediatur populus et colligat que sufficiunt per singulos dies. ut temptem eum utrum ambulet in lege mea an non. Die autem sexta parent quod inferant. et sit duplum quam colligere solebant per singulos dies. Dixeruntque Moyses et Aaron ad omnes filios Israel. Vespere scietis quod dominus eduxit vos de terra Egypti. et mane videbitis gloriam domini. Audivit enim murmur vestrum contra dominum. Nos vero quid sumus quia mussitatis contra nos. Et ait Moyses. Dabit dominus vobis vespere carnes edere. et mane panes in saturitate eo quod audierit murmurationes vestras. quibus murmurati estis contra eum. Nos enim quid sumus. nec contra nos est murmur vestrum sed contra dominum. Dixit quoque Moyses ad Aaron. Dic universe congregationi filiorum Israel. Accedite coram domino. audivit enim murmur vestrum. Cumque loqueretur Aaron ad omnem cetum filiorum Israel. respexerunt ad solitudinem. et ecce gloria domini apparuit in nube. Locutus est autem dominus ad Moysen dicens. Audivi murmurationem filiorum Israel. Loquere ad eos. Vespere comedetis carnes. et mane saturabimini panibus. scietisque quod ego sum dominus deus vester. Factum est ergo vespere. et ascendens coturnix operuit castra. mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Cumque operuisset superficiem terre. apparuit in solitudine minutum et quasi pilo tunsum. in similitudinem pruine super terram. Quod cum vidissent filii Israel. dixerunt ad invicem. Manhu. quod significat quid est hoc. ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses. Iste est panis quem dominus dedit vobis ad vescendum. Hic est sermo quem precepit dominus. Colligat ex eo unusquisque quantum sufficit ad vescendum. gomor per capita singula. iuxta numerum animarum vestrarum que habitant in tabernaculo sic tolletis. Feceruntque ita filii Israel. et collegerunt. alius plus et alius minus. et mensi sunt ad mensuram gomor. Nec qui plus collegerat habuit amplius. nec qui minus paraverat reperit minus. sed singuli iuxta id quod edere poterant congregaverunt. Dixitque Moyses ad eos. Nullus relinquat ex eo in mane. Qui non audierunt eum. sed dimiserunt quidam ex eis usque mane. et scatere cepit vermibus atque computruit. et iratus est contra eos Moyses. Colligebant autem mane singuli quantum sufficere poterat ad vescendum. Cumque incaluisset sol liquefiebat. In die vero sexta collegerunt cibos duplices. id est duo gomor per singulos homines. Venerunt autem omnes principes multitudinis et narraverunt Moysi. qui ait eis. Hoc est quod locutus est dominus. Requies sabbati sanctificata est domino. Cras quodcumque operandum est facite. et que coquenda sunt coquite. quod autem reliquum fuerit reponite usque in mane. Feceruntque ita ut preceperat Moyses et non computruit.

neque vermis inventus est in eo. Dixitque Moyses: Come-
dite illud hodie, quia sabbatum est Domini: non invenietis ho-
die in agro. Sex diebus colligite: in die autem septimo
sabbatum est Domini, idcirco non invenietur. Venitque sep-
tima dies: et egressi de populo ut colligerent, non inve-
nerunt. Dixit autem Dominus ad Moysen: Usquequo non
vultis custodire mandata mea, et legem meam?
Videte quod Dominus dederit vobis sabbatum, et propter hoc
tribuerit vobis die sexta cibos duplices: mane-
at unusquisque apud semetipsum, nullus egredi-
atur de loco suo die septimo. Et sabbatizavit populus di-
e septimo. Appellavitque domus Israel nomen eius Man:
quod erat quasi semen coriandri album, gustus-
que eius quasi simile cum melle. Dixit autem Moyses:
Iste est sermo quem praecepit Dominus: Imple gomor
ex eo, et custodiatur in futuras retro generatio-
nes: ut noverint panem quo alui vos in soli-
tudine, quando educti estis de terra Aegypti. Dixitque
Moyses ad Aaron: Sume vas unum, et mitte ibi
man, quantum potest capere gomor: et repone co-
ram Domino ad servandum in generationes vestras,
sicut praecepit Dominus Moysi. Posuitque illud Aaron in
tabernaculo reservandum. Filii autem Israel comede-
runt manna quadraginta annis, donec venirent in terram
habitabilem: hoc cibo aliti sunt, usquequo tangerent
fines terrae Chanaan. Gomor autem decima pars est e-
phi. [XVII] Igitur profecta est omnis multitudo
filiorum Israel de deserto Sin per mansiones suas, iu-
xta sermonem Domini, castra metati sunt in Raphi-
dim, ubi non erat aqua ad bibendum populo. Qui iurga-
tus contra Moysen, ait: Da nobis aquam ut bibamus.
Quibus respondit Moyses: Quid iurgamini contra
me? cur tentatis Dominum? Sitivit ergo populus ibi
prae aquae penuria, et murmuravit contra Moysen dicens:
Cur nos exire fecisti de Aegypto ut occideres nos
et liberos nostros ac iumenta siti? Clamavit autem Moy-
ses ad Dominum dicens: Quid faciam populo huic? Adhuc
paululum, et lapidabit me. Ait Dominus ad Moysen:
Antecede populum, et sume tecum de senioribus Israel:
et virgam qua percussisti fluvium tolle in manu
tua, et vade. En ego stabo coram te ibi supra
petram Horeb: percutiesque petram, et exibit aqua
ex ea ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram se-
nioribus Israel: et vocavit nomen illius loci Tem-
tatio, propter iurgium filiorum Israel, et quia temptave-
runt Dominum dicentes: Estne Deus in nobis an non?
Venit autem Amalech, et pugnabat contra filios Israel
in Raphidim. Dixitque Moyses ad Iosue: Elige
viros: et egressus pugna contra Amalech: cras e-
go stabo in vertice collis, habens virgam Dei in ma-
nu mea. Fecit Iosue ut locutus erat Moyses, et
pugnavit contra Amalech: Moyses autem et Aaron
et Hur ascenderunt super verticem collis. Cumque le-
varet Moyses manus, vincebat Israel: sin autem pau-
lulum remisisset, superabat Amalech. Manus autem
Moysi erant graves: sumentes igitur lapidem, posu-
erunt subter eum, in quo sedit: Aaron autem et Hur
sustentabant manus eius ex utraque parte. Et factum

est ut manus eius non lassarentur usque ad occasum solis.
Fugavitque Iosue Amalech, et populum eius in ore gla-
dii. Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob mo-
nimentum in libro, et trade auribus Iosue: dele-
bo enim memoriam Amalech sub caelo. Aedifica-
vitque Moyses altare: et vocavit nomen eius Dominus
exaltatio mea, dicens: Quia manus solii Domini,
et bellum Dei erit contra Amalech a generatione in generationem.
[XVIII] Cumque audisset Iethro
sacerdos Madian, cognatus Moysi, omnia quae
fecerat Deus Moysi, et Israeli populo suo, eo quod eduxisset
Dominus Israel de Aegypto: tulit Sephoram uxorem Mo-
ysi quam remiserat: et duos filios eius, quorum u-
nus vocabatur Gersan, dicente patre: Advena
fui in terra aliena. Alter vero Eliezer: Deus enim
ait patris mei adiutor meus, et eruit me de gla-
dio Pharaonis. Venit ergo Iethro cognatus Moysi,
et filii eius, et uxor eius ad Moysen in desertum,
ubi erat castra metatus iuxta montem Dei. Et
mandavit Moysi dicens: Ego cognatus tuus
Iethro venio ad te, et uxor tua, et duo filii
tui cum ea. Qui egressus in occursum cognati sui,
adoravit et osculatus est eum: salutaveruntque se
mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset taberna-
culum, narravit Moyses cognato suo cuncta quae
fecerat Dominus Pharaoni et Aegyptiis propter Israel: universumque
laborem qui accidisset eis in itinere, et quod liberave-
rat eos Dominus. Laetatusque est Iethro super omnibus
bonis quae fecerat Deus Israeli, eo quod eruisset
eum de manu Aegyptiorum, et ait: Benedictus Dominus,
qui liberavit vos de manu Aegyptiorum, et de ma-
nu Pharaonis, qui eruit populum suum de manu
Aegypti. Nunc cognovi quia magnus Dominus super
omnes deos: eo quod superbe egerint contra illos. Ob-
tulit ergo Iethro cognatus Moysi holocausta et
hostias Deo: veneruntque Aaron et omnes seni-
ores Israel, ut comederent panem cum eo coram
Domino. Altera autem die sedit Moyses ut iudicaret
populum, qui assistebat Moysi a mane usque ad
vesperam. Quod cum vidisset cognatus eius, omnia scilicet quae
agebat in populo, ait: Quid est quod facis in plebe?
Cur solus sedes, et omnis populus praestolatur de ma-
ne usque ad vesperam? Cui respondit Moyses: Veni-
unt ad me populus quaerens sententiam Dei. Cumque acciderit
eis aliqua disceptatio, veniunt ad me ut iu-
dicem inter eos, et ostendam praecepta Dei, et le-
ges eius. At ille: Non bonam, inquit, rem facis.
Stulto labore consumeris et tu, et populus iste qui tecum
est: ultra vires tuas est negotium, solus illud sustine-
re non poteris. Sed audi verba mea atque consilia, et
erit Dominus tecum. Esto tu populo in his quae ad Deum perti-
nent, ut referas quae dicuntur ad eum: ostendasque populo
caeremonias et ritum colendi, viamque per quam
ingredi debeant, et opus quod facere. Provide autem
de omni plebe viros potentes, et timentes Deum,
in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam,
et constitue ex eis tribunos, et centuriones, et
quinquagenarios, et decanos, qui iudicent populum

nota quales debent esse iudices
fortes, timentes ...

omni tempore. quicquid autem gravius erat referebant ad eum. faciliora autem tantum iudicantes. Dimisitque cognatum suum qui reversus abiit in terram suam.

XIX Mense tertio egressionis israel de terra egypti in die hac venerunt in solitudinem synai. nam profecti de raphidim et pervenientes usque in desertum synai castra metati sunt in eodem loco. Ibique israel fixit tentoria e regione montis. Moyses autem ascendit in montem ad dominum. Vocavitque eum dominus de monte et ait. Hec dices domui iacob et annuntiabis filiis israel. Vos ipsi vidistis que fecerim egyptiis. quomodo portaverim vos super alas aquilarum et assumpserim michi. Si ergo audieritis vocem meam et custodieritis pactum meum eritis michi in peculium de cunctis populis. mea est enim omnis terra. et vos eritis michi in regnum sacerdotale et gens sancta. Hec sunt verba que loqueris ad filios israel. Venit moyses et convocatis maioribus natu populi exposuit omnes sermones quos mandaverat dominus. Responditque omnis populus simul. Cuncta que locutus est dominus faciemus. Cumque retulisset moyses verba populi ad dominum. ait ei dominus. Iam nunc veniam ad te in caligine nubis ut audiat me populus loquentem ad te et credat tibi in perpetuum. Nuntiavit ergo moyses verba populi ad dominum. Qui dixit ei. Vade ad populum et sanctifica illos hodie et cras. Laventque vestimenta sua et sint parati in diem tertium. In die enim tertio descendet dominus coram omni plebe super montem synai. Constituesque terminos populo per circuitum et dices ad eos. Cavete ne ascendatis in montem nec tangatis fines illius. omnis qui tetigerit montem morte morietur. Manus non tanget eum. sed lapidibus opprimetur aut confodietur iaculis. sive iumentum fuerit sive homo non vivet. Cum ceperit clangere buccina tunc ascendant in montem. Descendit que moyses de monte ad populum et sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua ait ad eos. Estote parati in diem tertium. ne appropinquetis uxoribus vestris. Iam advenerat dies tertius et mane inclaruerat. et ecce ceperunt audiri tonitrua. ac micare fulgura. et nubes densissima operire montem. clangorque buccine vehementius perstrepebat. timuit populus qui erat in castris. Cumque eduxisset eos moyses in occursum dei de loco castrorum steterunt ad radices montis. totus autem mons synai fumigabat eo quod descendisset dominus super eum in igne. et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace. eratque mons omnis terribilis. et sonitus buccine paulatim crescebat in maius. et prolixius tendebatur. Moyses loquebatur et dominus respondebat ei. Descenditque dominus super montem synai in ipso montis vertice. et vocavit moysen in cacumine eius. Quo cum ascendisset dixit ad eum. Descende et contestare populum ne forte velint transcendere terminos ad videndum dominum. et pereat ex eis plurima multitudo. Sacerdotes quoque qui accedunt ad dominum sanctificentur ne percutiat eos. Dixitque moyses ad dominum. Non poterit vulgus ascendere in montem synai. tu enim testificatus es et iussisti dicens. Pone terminos circa montem et sanctifica illum. Cui ait dominus. Vade et descende. ascendesque tu et aaron tecum. Sacerdotes autem et populus ne transeant terminos. nec ascendant ad dominum. ne forte interficiat illos. Descendit moyses ad populum et omnia narravit eis.

XX Locutusque est dominus cunctos sermones hos. Ego sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo servitutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile. neque omnem similitudinem que est in celo desuper et que in terra deorsum. nec eorum que sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neque coles. Ego sum dominus deus tuus fortis zelotes. visitans iniquitatem patrum in filiis in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me. et faciens misericordiam in milia his qui diligunt me et custodiunt precepta mea. Non assumes nomen domini dei tui in vanum. Nec enim habebit insontem dominus eum qui assumpserit nomen domini dei sui frustra. Memento ut diem sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum domini dei tui est. Non facies in eo omne opus tu et filius tuus et filia tua. servus tuus et ancilla tua. iumentum tuum et advena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit deus celum et terram mare et omnia que in eis sunt. et requievit die septimo. Idcirco benedixit dominus diei sabbati et sanctificavit eum. Honora patrem tuum et matrem tuam ut sis longevus super terram quam dominus deus tuus dabit tibi. Non occides. Non mechaberis. Non furtum facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces domum proximi tui nec desiderabis uxorem eius. non servum non ancillam non bovem non asinum. nec omnia que illius sunt. Cunctus autem populus audiebat voces et lampades videbat et sonitum buccine. montemque fumantem. et perterriti ac pavore concussi steterunt procul dicentes moysi. Loquere tu nobis et audiemus. Non loquatur dominus nobis ne forte moriamur. Et ait moyses ad populum. Nolite timere. ut enim probaret vos venit deus. et ut terror illius esset in vobis et non peccaretis. Stetitque populus de longe. Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat deus. Dixit preterea dominus ad moysen. Hec dices filiis israel. Vos vidistis quod de celo locutus sum vobis. Non facietis deos argenteos nec deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis michi. et offeretis super eo holocausta et pacifica vestra. oves vestras et boves in omni loco in quo memoria erit nominis mei. veniam ad te et benedicam tibi. Quod si altare lapideum feceris michi non edificabis illud de sectis lapidibus. si enim levaveris cultrum tuum super eo polluetur. Non ascendes per gradus ad altare meum ne reveletur turpitudo tua.

XXI Hec sunt iudicia que propones eis. Si emeris servum hebreum sex annis serviat tibi. In septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste intraverit cum tali exeat. Si habens uxorem et uxor

Marginal notes (later hand): hic incipiunt precepta legis — primum mandatum — secundum mandatum — tertium — quartum — quintum — sextum — septimum — octavum — nonum — decimum — de altari faciendo — de iudiciis — finales

egredietur simplex. Si autem dominus dedit illi uxorem et pepererit
filios et filias: mulier et liberi eius erunt domini sui. ipse
vero exibit cum vestitu suo. Quod si dixerit servus: Dili
go dominum meum et uxorem ac liberos, non egrediar li
ber: offeret eum dominus diis, et applicabitur ad hostium
et postes, perforabitque aurem eius subula: et erit ser
vus usque in seculum. Si quis vendiderit filiam
suam in famulam, non egredietur sicut ancille exi
re consueverunt. Si displicuerit oculis domini sui cui
tradita fuerit, dimittet eam: populo autem alieno ven
dendi non habebit potestatem, si spreverit eam. Si
autem filio suo desponderit eam, iuxta morem fili
arum faciet illi. Quod si alteram ei acceperit, provide
bit puelle nuptias, et vestimenta, et pretium pu
dicitie non negabit. Si tria ista non fecerit, egredietur
gratis absque pecunia. Qui percusserit hominem vo
lens occidere, morte moriatur. qui autem non est insidia
tus, sed deus tradidit illum in manus eius: constituam
tibi locum quo fugere debeat. Si quis per industriam
occiderit proximum suum, et per insidias: ab altari meo
evelles eum ut moriatur. Qui percusserit patrem
suum aut matrem, morte moriatur. Qui maledixerit
patri suo vel matri, morte moriatur. Qui furatus fuerit
hominem et vendiderit eum, convictus noxe, morte mo
riatur. Si rixati fuerint viri, et percusserit alter proxi
mum suum lapide vel pugno, et ille mortuus non fuerit,
sed iacuerit in lectulo: si surrexerit et ambulaverit
foris super baculum suum, innocens erit qui percusse
rit, ita tamen ut operas eius et impensas in medicos
restituat. Qui percusserit servum suum vel ancillam
virga, et mortui fuerint in manibus eius, cri
minis reus erit. Si autem uno die vel duobus supervix
erit, non subiacebit pene, quia pecunia illius est. Si ri
xati fuerint viri, et percusserit quis mulierem pregnan
tem, et abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit:
subiacebit damno quantum maritus mulieris expe
tierit, et arbitri iudicaverint. Si autem mors ei
fuerit subsecuta, reddet animam pro anima, oculum pro
oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pe
dem pro pede, adustionem pro adustione, vul
nus pro vulnere, livorem pro livore. Si percusserit
quispiam oculum servi sui aut ancille, et lus
cos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo
quem eruit. Dentem quoque si excusserit servo
vel ancille sue, similiter dimittet eos liberos. Si bos
cornu percusserit virum aut mulierem, et mortui
fuerint, lapidibus obruetur: et non comedentur carnes
eius, dominus quoque bovis innocens erit. Quod si bos cornu
peta fuerit ab heri et nudiustertius, et contestati fuerint
dominum eius, nec recluserit dominus eum, occideritque virum
aut mulierem: et bos lapidibus obruetur, et dominum illius
occident. Quod si pretium fuerit impositum ei, dabit pro anima
sua quicquid postulatum fuerit. Filium quoque et
filiam si cornu percusserit, simili sententie subiace
bit. Si servum ancillamque invaserit, xxx siclos
argenti dabit domino, bos vero lapidibus opprime
tur. Si quis aperuerit cisternam et foderit et non
operuerit eam, cecideritque bos vel asinus in

eam, reddet dominus cisterne pretium iumentorum: quod autem
mortuum est, ipsius erit. Si bos alienus bovem
alterius vulneraverit, et ille mortuus fuerit: vendent
bovem vivum, et divident pretium, cadaver
autem mortui inter se dispertient. Sin autem sciebat quod
bos cornupeta esset ab heri et nudiustertius, et
non custodivit eum dominus suus: reddet bovem
pro bove, et cadaver integrum suscipiet. XXII

Si quis furatus fuerit bovem aut ovem, et occiderit
vel vendiderit: v boves pro uno bove resti
tuet, et iiii oves pro una ove. Si effringens
fur domum sive effodiens inventus fuerit, et ac
cepto vulnere mortuus fuerit: percussor non erit
reus sanguinis. Quod si orto sole hoc fecerit, homi
cidium perpetravit, et ipse morietur. Si non habuerit
quod pro furto reddat, ipse venundabitur. Si inven
tum fuerit apud eum quod furatus est vivens, si
ve bos sive asinus sive ovis: duplum restituet.
Si leserit quispiam agrum vel vineam, et
dimiserit iumentum suum ut depascatur aliena:
quicquid optimum habuerit in agro suo vel vine
a pro damni estimatione restituet. Si egressus
ignis invenerit spinas, et comprehenderit acer
vos frugum sive stantes segetes in agris:
reddet damnum qui ignem succenderit. Si
quis commendaverit amico pecuniam vel vas in
custodiam, et ab eo qui susceperat furto ab
lata fuerint: si invenitur fur, duplum red
det. Si latet fur, dominus domus applicabitur ad de
os, et iurabit quod non extenderit manum in rem
proximi sui ad perpetrandam fraudem tam in bo
ve quam in asino et ove ac iumento vel vesti
mento, et quicquid damnum inferre potest ad deos
utriusque causa perveniat: et si illi iudicaverint du
dicaverint plum restituet proximo suo. Si quis
commendaverit proximo suo asinum, bovem, ovem, et omne
iumentum ad custodiam, et mortuum fuerit aut de
bilitatum vel captum ab hostibus, nullusque hoc
viderit: iusiurandum erit in medio quod non
extenderit manum ad rem proximi sui: suscipiet
que dominus iuramentum, et ille reddere non cogetur. Quod si
furto ablatum fuerit, restituet damnum domino.
Si comestum a bestia, deferat ad eum quod occisum
est, et non restituet. Qui a proximo suo aliquid ho
rum mutuo postulaverit, et debilitatum aut mor
tuum fuerit, domino non presente, reddere compelletur.
quod si in presentiarum fuerit dominus, non restituet, ma
xime si conductum venerat pro mercede operis sui. Si
seduxerit quis virginem necdum desponsa
tam, dormieritque cum ea, dotabit eam, et habebit
eam uxorem. Si pater virginis dare noluerit, red
det pecuniam iuxta modum dotis quam virgines
accipere consueverunt. Maleficos non patieris vi
vere. Qui coierit cum iumento, morte moriatur.
Qui immolat diis, preter domino soli, occidetur. Ad
venam non contristabis, neque affliges eum: adve
ne enim et ipsi fuistis in terra Egypti. Vidue et
pupillo non nocebitis. Si leseritis eos, vociferabuntur

de famula · secunda lex
de homicida · iii · lex
quarta lex
de percussore parentum
ut maledicto [illegible] · 6 · lex
vii · lex · viii · lex
viii · lex
ix · lex
[illegible] oculi
x · lex
[illegible] verbera
xi · lex
de bove
xii · lex
xiii · lex
xiiii · lex
xv · lex
xvi · l
[illegible]

rabunt ad me et ego audiam clamorem eorum
et indignabitur furor meus percutiamque vos gla
dio et erunt uxores vestre vidue et filii vestri pupil
li. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pau
peri qui habitat tecum non urgebis eum quasi exactor nec
usuris opprimes. Si pignus a proximo tuo acceperis ve
stimentum ante solis occasum reddes ei. Ipsum enim est
solum quo operitur indumentum carnis eius
nec habet aliud in quo dormiat. Si clamaverit ad
me exaudiam eum quia misericors sum. Diis non
detrahes et principi populi tui non maledices. Decimas
tuas et primitias non tardabis offerre. Primo
genitum filiorum tuorum dabis michi. De bobus quoque
et ovibus similiter facies. Septem diebus sit cum matre
sua die octava reddes illum michi. Carnem que
a bestiis fuerit pregustata non comedetis sed proi
cietis canibus.

XXIII

Non suscipies vocem mendacii nec iunges ma
num tuam ut pro impio dicas falsum testimonium.
Non sequeris turbam ad faciendum malum nec
in iudicio plurimorum acquiesces sententie ut a vero de
vies. Pauperis quoque non misereberis in negotio.
Si occurreris bovi inimici tui aut asino er
ranti reduc ad eum. Si videris asinum odientis te
iacere sub onere non pertransibis sed sublevabis
cum eo. Non declinabis in iudicium pauperis.
Mendacium fugies. Insontem et iustum non
occides quia adversor impium. Nec accipies
munera que excecant etiam prudentes et
subvertunt verba iustorum. Peregrino mole
stus non eris. Scitis enim advenarum animas quia et ipsi pere
grini fuistis in terra Egypti. Sex annis semi
nabis terram tuam et congregabis fruges eius.
Anno autem septimo dimittes eam et requiescere facies
ut comedant pauperes populi tui et quicquid reliquum
fuerit edant bestie agri. Ita facies in vinea et
in oliveto tuo. Sex diebus operaberis septima
die cessabis ut requiescat bos et asinus tuus
et refrigeretur filius ancille tue et advena. Omnia
que dixi vobis custodite et per nomen externorum
deorum non iurabitis neque audietur ex ore vestro.
Tribus vicibus per singulos annos michi festa cele
brabitis. Sollempnitatem quoque azimorum cus
todies. Septem diebus comedes azima sicut precepi
tibi tempore mensis novorum quando egressus es de Egyp
to. Non apparebis in conspectu meo vacuus. Et sol
lempnitatem messis primitivorum operis tui que
cumque severis in agro. Sollempnitatem quoque
in exitu anni quando congregaveris omnes fruges
tuas de agro. Ter in anno apparebit omne mas
culinum tuum coram domino deo tuo. Non immola
bis super fermento sanguinem victime mee
nec remanebit adeps sollempnitatis mee
usque mane. Primitias frugum terre tue deferes
in domum domini dei tui. Non coques hedum in lacte
matris sue. Ecce ego mittam angelum qui prece
dat te et custodiat in via et introducat ad lo
cum quem paravi. Observa eum et audi vocem

eius nec contempnendum putes quia non dimittet cum
peccaveritis et est nomen meum in illo. Quod si audieris
vocem eius et feceris omnia que loquor inimicus ero
inimicis tuis et affligam affligentes te. Precedetque
te angelus meus et introducet te ad Amorreum
et Ethenum et Ferezeum Chananeumque et Eveum et Ie
busseum quos ego conteram. Non adorabis deos eorum
nec coles eos. Non facies opera eorum sed destrues eos
et confringes statuas eorum. Servietisque domino deo vestro
ut benedicam panibus tuis et aquis et auferam
infirmitatem de medio tui. Non erit infecunda nec ste
rilis in terra tua. Numerum dierum tuorum implebo. Terrorem
meum mittam in precursum tuum et occidam omnem
populum ad quem ingredieris. Cunctorumque inimicorum
tuorum coram te terga vertam. Emittens crabro
nes prius qui fugabunt Eveum et Chananeum
et Etheum antequam introeas. Non eiciam eos a facie
tua anno uno ne terra in solitudinem rediga
tur et crescant contra te bestie. Paulatim expellam
eos de conspectu tuo donec augearis et possideas
terram. Ponam autem terminos tuos a mari rubro
usque ad mare Palestinorum et a deserto usque ad
fluvium. Tradam in manibus vestris habitatores
terre et eiciam eos de conspectu vestro. Non inibis
cum eis fedus nec cum diis eorum. Non habitent in
terra tua ne forte te peccare faciant in me.
Si servieritis diis eorum quod tibi certe erit in scan
dalum.

XXIIII

Moysi quoque dixit. Ascende ad dominum tu
et Aaron Nadab et Abiu et septuaginta seniores
ex Israel et adorabitis procul. Solusque Moyses ascen
det ad dominum et illi non appropinquabunt nec
populus ascendet cum eo. Venit ergo Moyses et narra
vit plebi omnia verba domini atque iudicia. Responditque
cunctus populus una voce. Omnia verba domini que
locutus est faciemus. Scripsit autem Moyses uni
versos sermones domini et mane consurgens edifi
cavit altare ad radices montis et duodecim titulos
per duodecim tribus Israel. Misitque iuvenes de filiis Israel
et obtulerunt holocausta immolaveruntque vic
timas pacificas domino vitulos duodecim. Tulit itaque
Moyses dimidiam partem sanguinis et misit
in crateras. Partem autem residuam fudit super al
tare. Assumensque volumen federis legit au
diente populo. Qui dixerunt omnia que locutus est dominus fa
ciemus et erimus obedientes. Ille vero sumptum
sanguinem respersit in populum et ait. Hic est san
guis federis quod pepigit dominus vobiscum super cunc
tis sermonibus his. Ascenderuntque Moyses et
Aaron Nadab et Abiu et septuaginta de senioribus Israel
et viderunt deum Israel. Sub pedibus eius
quasi opus lapidis saphirini et quasi celum cum
serenum est. Nec non super eos qui procul recesse
rant de filiis Israel misit manum suam. Videruntque
deum et comederunt ac biberunt. Dixit autem
dominus ad Moysen. Ascende ad me in montem
et esto ibi. Daboque tibi tabulas lapideas et le
gem ac mandata que scripsi ut doceas fili

os Israhel. Surrexerunt Moyses et Iosue minister
eius. ascendensque Moyses in montem dei se-
nioribus ait. Expectate hic donec revertamur
ad vos. habetis Aaron et Hur vobiscum. Si quid
natum fuerit questionis referetis ad eos. Cumque as-
cendisset Moyses operuit nubes montem. et
habitavit gloria domini super Synai tegens illum nu-
be sex diebus. Septimo autem die vocavit eum dominus
de medio caliginis. erat autem species glorie domini quasi
ignis ardens super verticem montis in conspectu
filiorum Israhel. Ingressusque Moyses medium nebu-
le ascendit in montem et fuit ibi xl diebus et
XXV xl noctibus. Locutusque est dominus
ad Moysen dicens. Loquere filiis Israhel
ut tollant michi primitias. ab omni homine
qui offert ultroneus accipietis eas. Hec sunt
autem que accipere debetis. aurum et argentum et
es. iacinctum et purpuram. coccumque bis tinc-
tum. et bissum. pilos caprarum et pelles arietum
rubricatas. pellesque iacinctinas et ligna cethim.
oleum ad luminaria concinnanda. aroma-
ta in unguentum et thimiamata boni odoris. la-
pides onichinos. et gemmas ad ornandum ephoth
et rationale. Facientque michi sanctuarium. et habitabo
in medio eorum iuxta omnem similitudinem taber-
naculi quod ostendam tibi et omnium vasorum in cultum
eius. Sicque facietis illud. archam de lignis se-
thim compingite. cuius longitudo habeat duos semis
cubitos. latitudo cubitum et dimidium. altitu-
do cubitum similiter ac semissem. et deaurabis eam
auro mundissimo intus et foris. Faciesque supra
coronam auream per circuitum et iiii circulos
aureos quos pones per iiii arche angulos. Duo
circuli sint in latere uno et duo in altero. Facies
quoque vectes de lignis cethim. et operies eos auro.
Introducesque per circulos qui sunt in arche lateri-
bus ut portetur in eis qui semper erunt in circulis
nec umquam extrahentur ab eis. Ponesque in archa tes-
tificationem quam dabo tibi. Facies et propiciatorium
de auro mundissimo duos cubitos et dimidium
tenebit longitudo eius. Semissem et cubitum la-
titudo. Duos quoque cherubim aureos et productiles
facies ex utraque parte oraculi. cherub unus sit in
latere uno oraculi et alter in altero. utrumque latus pro-
piciatorii tegant expandentes alas et operientes
oraculum. respiciantque mutuo se versis vultibus
in propiciatorium quo operienda est archa. In qua
pones testimonium quod dabo tibi. Inde precipiam et
loquar tibi supra propiciatorium scilicet ac medio duorum che-
rubim qui fuerint super archam testimonii. Cunc-
ta que mandabo per te filiis Israhel. Facies et mensam
de lignis cethim. habentem duos cubitos longi-
tudinis et in latitudine cubitum. et in altitu-
dine cubitum ac semissem. et inaurabis eam
auro purissimo. Faciesque illi labium aureum
per circuitum et ipsi labio coronam interrasilem
altam quatuor digitis. et super illam coronam alteram
coronam aureolam. iiii quoque circulos aure-
os preparabis et pones eos in iiii angulis eiusdem
mense per singulos pedes. Subter coronam erunt
circuli aurei ut mittantur vectes per eos et pos-
sit mensa portari. Ipsos quoque vectes facies de lig-
nis cethim. et circumdabis auro ad subvehen-
dam mensam. parabis et acetabula. ac fialas.
thuribula. ac ciathos in quibus offerenda sunt liba-
mina ex auro purissimo. et pones super mensam pa-
nes propositionis in conspectu meo semper. Facies et cande-
labrum ductile de auro mundissimo. hastile
eius et calamos ciphos et spherulas ac lilia ex
ipso procedentia. vi calami egredientur de la-
teribus tres ex uno latere et tres ex altero. tres
ciphi quasi in nucis modum per calamos singulos
spherulaque simul et lilium. et tres ciphi similiter
nucis instar in calamo altero. spherule que simul
et lilium. hoc erit opus vi calamorum qui produ-
cendi sunt de hastili. In ipso autem candelabro
erunt iiii ciphi in nucis modum. spherule
que per singulos et lilia. et spherule sub duobus
calamis per tria loca qui simul sex fiunt proceden-
tes de hastili uno. et spherule igitur et calami ex ipso
erunt universa ductilia de auro purissimo.
Facies et lucernas vii et pones eas super cande-
labrum ut luceant ex adverso. emunctoria
quoque et ubi ea que emuncta sunt extinguantur fiant de
auro purissimo. Omne pondus candelabri
cum universis vasis suis habebit talentum auri
purissimi. Inspice et fac secundum exemplar quod
tibi monstratum est in monte. XXVI
Tabernaculum vero ita facies. x cortinas de
bisso retortas et iacincto ac purpura. cocco-
que bis tincto variatas opere plumario facies. Lon-
gitudo cortine unius habebit xxviii cubitos. La-
titudo iiii cubitorum erit. Unius mensure fient
universa tentoria. Quinque cortine sibi iungentur
mutuo et alie v nexu simili coherebunt. Ansulas
iacinctinas in lateribus ac summitatibus facies cor-
tinarum ut possint invicem copulari. Quinquage-
nas ansulas cortina habebit in utraque parte ita
insertas ut ansa contra ansam veniat et altera
alteri possit aptari. Facies et l circulos au-
reos quibus cortinarum vela iungenda sunt ut
unum tabernaculum fiat. Facies et saga cilicina
xi ad operiendum tectum tabernaculi. Longitudo
sagi unius habebit xxx cubitos. et latitudo
quatuor. equa erit mensura sagorum omnium. E quibus
v iunges seorsum. et vi sibi mutuo copulabis.
Ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices.
Facies et l ansas in ora sagi unius ut
coniungi cum altero queat. et l ansas in ora sagi
alterius ut cum altero copuletur. l fibulas ene-
as quibus iungantur anse ut unum ex omnibus oper-
imentum fiat. Quod autem superfuerit in sagis que
parantur tecto. id est unum sagum quod amplius
est ex medietate eius operies tabernaculi pos-
teriora. et cubitus ex una parte pendebit et
alter ex altera. Qui plus est in sagorum lon-

gitudine utrumque latus tabernaculi protegens.
Facies et operimentum aliud tecto de pellibus ari
etum rubricatis. et super hoc rursum aliud operimentum
de ianthinis pellibus. Facies et tabulas stantes
tabernaculi de lignis sethim. que singule denos
cubitos in longitudine habeant. et in latitudine
singulos ac semissem. In lateribus tabule due in
castrature fiant quibus tabula alteri tabule con
nectatur. atque in hunc modum cuncte tabule pa
rabuntur. Quarum .xx. erunt in latere meridiano quod
vergit ad austrum. quibus .xl. bases argenteas fun
des. ut bine bases singulis tabulis per duos angu
los subiciantur. In latere quoque secundo tabernaculi
quod vergit ad aquilonem .xx. tabule erunt .xl.
habentes bases argenteas. bine bases singulis
tabulis supponentur. Ad occidentalem vero
plagam tabernaculi facies .vi. tabulas. et
rursum alias duas que in angulis erigantur post
tergum tabernaculi. Eruntque sibi coniuncte a de
orsum usque sursum. et una omnes compago retinebit.
Duabus quoque tabulis que in angulis ponende
sunt similis iunctura servabitur. et erunt simul tabule
octo. bases earum argentee .xvi. duabus basibus
per unam columpnam supputatis. Facies et vec
tes de lignis sethim .v. ad continendas tabulas
in uno latere tabernaculi. et .v. alios in altero. et eius
dem numeri ad occidentalem plagam. qui mit
tentur per medias tabulas a summo usque ad sum
mum. Ipsas quoque tabulas deaurabis. et fundes in
eis anulos aureos. per quos vectes tabulata con
tineant quos operies laminis aureis. et eriges
tabernaculum iuxta exemplar quod tibi in mon
te monstratum est. Facies et velum de iacincto et
purpura. cocco que bis tincto. et bysso retorta. opere
plumario. et pulchra varietate contextum. quod
appendes ante .iiii. columpnas de lignis sethim
que ipse quidem deaurate erunt. et habebunt capita
aurea. sed bases argenteas. Inseretur autem ve
lum per circulos. intra quod pones archam testimo
nii. et quo sanctuarium. et sanctuarii sanctuaria dividentur.
Pones et propiciatorium super archam testimonii
in sancta sanctorum. Mensamque extra velum. et contra mensam
candelabrum in latere tabernaculi meridiano
Mensa enim stabit in parte aquilonis. Facies et
tentorium in introitu tabernaculi. de iacincto
et purpura cocco que bis tincto. et bysso retor
ta opere plumario. et .v. columpnas deaurabis
lignorum sethim ante quas ducetur tentorium quarum
erunt capita aurea. et bases enee.

XXVII

Facies et altare de lignis sethim. quod habebit .v.
cubitos in longitudine. et totidem in la
titudine. id est quadrum. et tres cubitos in alti
tudine. Cornua autem per .iiii. angulos ex ipso erunt.
et operies illud ere. Facies que in usus eius lebetes
ad suscipiendos cineres. et forcipes atque fus
cinulas. et ignium receptacula. Omnia vasa ex
ere fabricabis. Craticulamque in modum retis
eneam. per cuius .iiii. angulos erunt .iiii. anu

de altari

li enei. quos pones subter arulam altaris. eritque
craticula usque ad altaris medium. Facies et ve
ctes altaris de lignis sethim. duos quos ope
ries laminis eneis. et induces per circulos. eruntque
ex utroque latere altaris ad portandum. non solidum
sed inane. et cavum intrinsecus facies illud intrinsecus
sicut tibi in monte monstratum est. Facies et atrium
tabernaculi in cuius plaga australi contra meridiem
erunt tentoria de bysso retorta. c. cubitos unum
latus tenebit in longitudine. et colump
nas .xx. cum basibus totidem eneis. que capita cum ce
laturis suis habebunt argentea. Similiter in latere a
quilonis per longum erunt tentoria .c. cubitorum
columpne .xx. et bases enee eiusdem numeri. et capita
earum cum celaturis suis argentea. In latitudi
ne vero atrii. quod respicit ad occidentem erunt
tentoria per .l. cubitos. et columpne .x. basesque
totidem. In ea quoque atrii latitudine que respicit
ad orientem .l. cubiti erunt. in quibus .xv. cubitorum
tentoria lateri uni deputabuntur. columpne quoque
tres. et bases totidem. In introitu vero atrii fiet
tentorium cubitorum .xx. ex iacincto. et purpura
cocco que bis tincto. et bysso retorta opere pluma
rio. columpnas habebit quattuor cum basibus eius toti
dem. Omnes columpne atrii per circuitum vestite erunt
argenteis laminis. capitibus argenteis. et basi
bus eneis. In longitudine occupabit atrium cubi
tos .c. in latitudine .l. altitudo .v. cubitorum erit.
fietque de bysso retorta. et habebit bases eneas.
Cuncta vasa tabernaculi in omnes usus et cerimo
nias. tam paxillos eius quam atrii ex ere facies.
Precipe filiis israel ut afferant tibi oleum de ar
boribus olivarum purissimum piloque contusum. ut
ardeat lucerna semper in tabernaculo testimonii.
extra velum quod oppansum est testimonio. et collo
cabit eam aaron. et filii eius. ut usque mane luce
at coram domino. Perpetuus erit cultus per successi
ones eorum coram filiis israel.

XXVIII

Applica quoque ad te aaron fratrem tuum cum filiis
suis de medio filiorum israel. ut sacerdotio fun
gantur mihi. aaron. nadab. et abiud. eleazar. et i
thamar. Facies que vestem sanctam aaron fratri tuo
in gloriam et decorem. et loqueris cunctis sapienti
bus corde quos replevi spiritu sapientie ut faciant
vestes aaron in quibus sanctificatus ministret mi
hi. Hec autem erunt vestimenta que facient. Rationale
et superhumerale tunicam. et lineam strictam
cydarim. et balteum. Facient fratri tuo aaron et fi
liis eius vestimenta sancta ut sacerdotio fungantur
mihi. Accipient que aurum et iacinctum. et purpuram
coccum que bis tinctum. et byssum. Facient autem superhu
merale de auro. et iacincto. et purpura. cocco que bis
tincto. et bysso retorta. opere plumario poli
mito. Duas oras iunctas habebit in utroque la
tere summitatum. ut in unum redeant. Ipsa quo
que textura. et cuncta operis varietas erit ex auro
et iacincto. ac purpura. cocco que bis tincto. et
bysso retorta. Sumes que duos lapides onichi

de vestibus sacerdotalibus

nos et sculpes in eis nomina filiorum Israel. vi nomina in lapide uno et vi reliqua in altero iuxta ordinem nativitatis eorum opere sculptoris et celatura gemmarii sculpes eos nominibus filiorum Israel. inclusos auro atque circumdatos et pones in utroque latere superhumeralis memoriale filiis Israel. portabitque Aaron nomina eorum coram Domino super utrumque humerum ob recordationem. Facies et uncinos ex auro et duas catenulas auri purissimi sibi invicem coherentes quas inseres uncinis. Rationale quoque iudicii facies opere polimito iuxta texturam superhumeralis ex auro iacincto purpura coccoque bis tincto et bysso retorta quadrangulum erit et duplex. mensuram palmi habebit tam in longitudine quam in latitudine. Ponesque in eo quattuor ordines lapidum. in primo versu erit lapis sardius et topazius et smaragdus. In secundo carbunculus saphirus et iaspis. In tertio ligurius achates et amethistus. In quarto crisolitus onichinus et berillus. Inclusi erunt auro per ordines suos. habuntque nomina filiorum Israel. xii. nominibus celabuntur singuli lapides nominibus singulorum per xii tribus. Facies in rationali cathenas sibi invicem coherentes ex auro purissimo et duos anulos aureos quos pones in utraque rationalis summitate. cathenasque aureas iunges anulis qui sunt in marginibus eius et ipsarum cathenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere superhumeralis quod rationale respicit. Facies et duos anulos aureos quos pones in summitatibus rationalis in oris que e regione sunt superhumeralis et posteriora eius ~~accipiunt~~ aspiciunt. Necnon et alios duos anulos aureos qui ponendi sunt in utroque latere superhumeralis deorsum quod respicit contra faciem iuncture inferioris ut aptari possit cum superhumerali et stringatur rationale anulis suis cum anulis superhumeralis vitta iacinctina ut maneat iunctura fabrefacta et a se invicem rationale et superhumerale nequeant separari. Portabitque Aaron nomina filiorum Israel in rationali iudicii super pectus suum quando ingredietur sanctuarium memoriale coram Domino in eternum. Pones autem in rationali iudicii doctrinam et veritatem que erunt in pectore Aaron quando ingredietur coram Domino et gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu Domini semper. Facies et tunicam superhumeralis totam iacinctinam in qua medio supra erit capitium et ora per gyrum eius textilis sicut fieri solet in extremis vestium partibus ne facile rumpatur. Deorsum vero ad pedes eiusdem tunice per circuitum quasi mala punica facies ex iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta mixtis in medio tintinnabulis ita ut tintinnabulum sit aureum et malum punicum. Rursumque tintinnabulum aliud aureum et malum punicum. Et vestietur ea Aaron in officio ministerii ut audiatur sonitus quando ingreditur et egreditur sanctuarium in conspectu Domini et non moriatur. Facies et laminam de auro purissimo in qua sculpes opere celatoris Sanctum Domino. ligabisque eam vitta iacinctina. et erit super tiaram imminens fronti pontificis. portabitque Aaron iniquitates eorum que obtulerunt et sanctificaverunt filii Israel in cunctis muneribus et donariis suis. Erit autem lamina semper in fronte eius ut placatus sit eis Dominus. Stringesque tunicam bysso et tiaram byssinam. Facies et balteum opere plumarii. Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis et balteos ac tiaras in gloriam et decorem. Vestiesque hiis omnibus Aaron fratrem tuum et filios eius cum eo. Et cunctorum consecrabis manus sanctificabisque illos ut sacerdotio fungantur michi. Facies et feminalia linea ut operiant turpitudinem carnis sue a renibus usque ad femora. et utentur eis Aaron et filii eius quando ingredientur tabernaculum testimonii vel quando appropinquant ad altare ut ministrent in sanctuario. ne iniquitatis rei moriantur. legitimum sempiternum erit Aaron et semini eius post eum.

XXIX

Sed et hec facies ut michi in sacerdocio consecrentur. Tolle vitulum de armento et arietes duos immaculatos. panesque azimos et crustulam absque fermento que conspersa sint oleo. lagana quoque azima lita oleo. de simila triticea cuncta facies. et posita in canistro offeres. Vitulum autem et duos arietes. Et Aaron ac filios eius applicabis ad hostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis suis aqua. indues Aaron vestimentis suis i. linea tunica et superhumerali et rationali quod constringes balteo. et pones tiaram in capite eius et laminam sanctam super tiaram. et oleum unctionis fundes super caput eius. atque hoc ritu consecrabitur. Filios quoque illius applicabis et indues tunicis lineis. cingesque balteo Aaron s. et liberos eius et impones eis mitras. eruntque sacerdotes mei in religione perpetua. postquam initiaveris manus eorum applicabis et vitulum coram tabernaculo testimonii. imponentque Aaron et filii eius manus super caput illius et mactabis eum in conspectu Domini iuxta hostium tabernaculi testimonii. Sumptumque de sanguine vituli pones super cornua altaris digito tuo. Reliquum autem sanguinem fundes iuxta basem eius. Sumes et adipem totum qui operit intestina et reticulum iecoris. ac duos renes et adipem qui super eos est. et offeres incensum super altare. carnes vero vituli et corium et fimum combures foris extra castra. eo quod pro peccato sit. Unum quoque arietem sumes super cuius caput ponent Aaron et filii eius manus. quem cum mactaveris tolles de sanguine eius et fundes super altare. Ipsum autem arietem secabis in frusta. lotaque intestina eius ac pedes pones super concisas car

de mactatione vituli
2 arietis

nes et super caput illius et offeres totum arietem in incensum super altare oblatio est Domino odor suavissimus victimae Dei. Tolles quoque arietem alterum super cuius caput Aaron et filii eius ponent manus. Quem cum immolaveris sumes de sanguine ipsius et pones super extremum dextrae auriculae Aaron et filiorum eius et super pollices manus eorum et pedis dextri et fundes sanguinem super altare per circuitum. Cumque tuleris de sanguine qui est super altare et de oleo unctionis asperges Aaron et vestes eius filios et vestimenta eorum. Consecratisque ipsis et vestibus tolles adipem de ariete et caudam et arvinam quae operit vitalia ac reticulum iecoris et duos renes atque adipem qui super eos est armumque dextrum eo quod sit aries consecrationis. Tortam panis unius crustulam conspersam oleo laganum de canistro azymorum quod positum est in conspectu Domini ponesque omnia super manus Aaron et filiorum eius et sanctificabis eos elevans coram Domino. Suscipiesque universa de manibus eorum et incendes super altare in holocaustum odorem suavissimum in conspectu Domini quia oblatio eius est. Sumes quoque pectusculum de ariete quo initiatus est Aaron sanctificabisque illud elevatum coram Domino et cedet in partem tuam. Sanctificabisque et pectusculum consecratum et armum quem de ariete separasti quo initiatus est Aaron et filii eius cedentque in partem Aaron et filiorum eius iure perpetuo a filiis Israhel quia primitiva sunt et initia de victimis eorum pacificis quae offerunt Domino. Vestem autem sanctam qua utetur Aaron habebunt filii eius post eum ut unguantur in ea et consecrentur manus eorum. Septem diebus utetur illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis eius et qui ingredietur tabernaculum testimonii ut ministret in sanctuario. Arietem autem consecrationis tolles et coques carnes eius in loco sancto quibus vescentur Aaron et filii eius. Panes quoque qui sunt in canistro in vestibulo tabernaculi testimonii comedent ut sit placabile sacrificium et sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis quia sancta sunt. Quod si remanserit de carnibus consecratis sive de panibus usque mane conbures reliquias igni; non comedentur quia sanctificata sunt. Omnia quae praecepi tibi facies super Aaron et filiis eius. Septem diebus consecrabis manus eorum et vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare cum immolaveris expiationis hostiam et ungues illud in sanctificationem. Septem diebus expiabis altare et sanctificabis et erit sanctum sanctorum; omnis qui tetigerit illud sanctificabitur. Hoc est quod facies in altari: agnos anniculos duos per singulos dies iugiter, unum agnum mane et alterum vespere, decimam partem similae conspersae oleo tunso quod habeat mensuram quartam partem hin et vinum ad libandum eiusdem mensurae in agno uno. Alterum vero agnum offeres ad vesperam iuxta ritum matutinae oblationis et iuxta ea quae diximus in odore suavitatis sacrificium Domino est. Oblatione perpetua in generationes vestras ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino ubi constituam ut loquar ad te. Ibique praecipiam filiis Israhel et sanctificabitur altare in gloria mea. Sanctificabo tabernaculum testimonii cum altari et Aaron cum filiis eius ut sacerdotio fungantur mihi. Et habitabo in medio filiorum Israhel eroque eis Deus et scient quia ego Dominus Deus eorum qui eduxi eos de terra Aegypti ut manerem inter illos, ego Dominus Deus ipsorum.

XXX

Facies quoque altare ad adolendum thymiama de lignis setthim habens cubitum longitudinis et alterum latitudinis id est quadrangulum et duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent. Vestiesque illud auro purissimo tam craticulam eius quam parietes per circuitum et cornua. Faciesque ei coronam aureolam per gyrum et duos anulos aureos sub corona per singula latera ut mittantur in eos vectes et altare portetur. Ipsos quoque vectes facies de lignis setthim et inaurabis. Ponesque altare contra velum quod ante arcam pendet testimonii coram propitiatorio quo tegitur testimonium ubi loquar tibi. Et adolebit incensum super eo Aaron suave fragrans mane. Quando conponet lucernas incendet illud et quando conlocat eas ad vesperum uret thymiama sempiternum coram Domino in generationes vestras. Non offeretis super eo thymiama conpositionis alterius nec oblationem et victimam nec libabitis libamina. Et deprecabitur Aaron super cornua eius semel per annum in sanguine quod oblatum est pro peccato et placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit Domino. Locutus quoque est Dominus ad Mosen dicens: Quando tuleris summam filiorum Israhel iuxta numerum dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino et non erit plaga in eis cum fuerint recensiti. Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen dimidium sicli iuxta mensuram templi. Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur Domino. Qui habetur in numero a viginti annis et supra dabit pretium. Dives non addet ad medium sicli et pauper nihil minuet. Susceptamque pecuniam quae conlata est a filiis Israhel trades in usus tabernaculi testimonii ut sit monumentum eorum coram Domino et propitietur animabus eorum. Locutusque est Dominus ad Mosen dicens: Facies et labium aeneum cum basi sua ad lavandum. Ponesque illud inter tabernaculum testimonii et altare. Et missa aqua lavabunt in ea Aaron et filii eius manus suas ac pedes quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii et quando accessuri sunt ad altare ut offerant in eo thymiama Domino ne forte moriantur. Legitimum sempiternum erit ipsi et semini eius per successiones. Locutusque est Dominus ad Mosen dicens: Sume tibi aromata primae myrrhae et electae quingentos siclos et cinnamomi medium, id est ducentos quinquaginta siclos, calami similiter ducentos quinquaginta, cassiae autem quinge

de alio altari

contra

[illegible]

dedit ... lapides testimonii

tos siclos in pondere sanctuarii. olei de olivetis mensu
ram hin. faciesque unctionis oleum sanctum unguen
tum compositum opere unguentarii. et unges ex
eo tabernaculum testimonii. et archam testamenti
mensamque cum vasis suis. candelabrum et
utensilia eius. altaria thimiamatis et ho
locausti. et universam supellectilem. que ad cultum
eorum pertinent. sanctificabisque omnia et erunt sancta sancto
rum. qui tetigerit ea sanctificabitur. Aaron et filios
eius unges. sanctificabisque eos ut sacerdotio mi
nistrent michi. Filiis quoque israel dices. Hoc ole
um unctionis sanctum erit michi in generationes vestras.
Caro hominis non ungetur ex eo. et iuxta compositionem
eius non facietis aliud. quia sanctificatum est et sanctum erit
vobis. homo quicumque tale composuerit et dederit
ex eo alieno exterminabitur de populo suo. Dixitque dominus
ad moysen. Sume tibi aromata. stacten et oni
cha et galbanum boni odoris et thus lucidissimum.
equalis ponderis erunt omnia. Faciesque thimi
ama compositum opere unguentarii. mixtum di
ligenter et purum et sanctificatione dignissimum. Cum
que in tenuissimum pulverem universa contuderis po
nes ex eo coram tabernaculo testimonii in quo loco
apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thimiama.
Talem compositionem non facietis in usus vestros quia sanctum est
domino. homo quicumque fecerit simile ut odore illius per
fruatur peribit de populis suis.

XXXI

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Ecce vo
cavi beseleel ex nomine filium uri filii hur de tri
bu iuda. et implevi eum spiritu dei sapientia et intelligen
tia et scientia in omni opere ad excogitandum fabre quic
quid fieri potest ex auro et argento et ere. mar
more et gemmis et diversitate lignorum. Dedique ei
socium hooliab filium achisameth de tribu dan. et
in corde omnis eruditi posui sapientiam. ut faciant
cuncta que precepi tibi. tabernaculum federis et ar
cham testimonii. et propiciatorium quod super eam
est. et cuncta vasa tabernaculi. mensamque et
vasa eius. candelabrum purissimum cum vasis suis
et altaria thimiamatis et holocausti et omnia va
sa eorum. labium cum basi sua. vestes sanctas in minis
terio aaron sacerdoti et filiis eius ut fungantur officio
suo in sacris. oleum unctionis. et thimiama aroma
tum in sanctuario. omnia que precepi tibi facient. Et lo
cutus est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel
et dices ad eos. Videte ut sabbatum meum custodiatis
quia signum est inter me et vos in generationibus vestris
ut sciatis quia ego dominus qui sanctifico vos. Custodite
sabbatum meum. sanctum est enim vobis. Qui polluerit
illud morte morietur. qui fecerit in eo opus pe
ribit anima illius de medio populi sui. Sex diebus facie
tis opus. in die septimo sabbatum est requies sancta domino
omnis qui fecerit opus in hac die morietur. Cus
todiant filii israel sabbatum et celebrent illud in
generationibus suis. pactum est sempiternum inter
me et filios israel signumque perpetuum. Sex enim diebus
dominus fecit celum et terram. et in septimo ab opere cessa
vit. Deditque dominus moysi completis huiuscemodi ser
monibus in monte synai. duas tabulas testimo
nii lapideas scriptas digito dei.

XXXII

Videns autem populus quod moram faceret descendendi
moyses de monte. congregatus adversus aaron
ait. Surge fac nobis deos qui nos precedant.
Moysi enim huic viro qui nos eduxit de terra egi
pti ignoramus quid acciderit. Dixitque ad eos
aaron. Tollite inaures aureas de uxorum filio
rumque et filiarum vestrarum auribus. et afferte ad me. Fecit
populus que iusserat deferens inaures ad aaron.
Quas cum ille accepisset. formavit opere fusorio.
et fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixeruntque
Hii sunt dii tui israel qui te eduxerunt de terra egi
pti. Quod cum vidisset aaron edificavit altare coram
eo. et preconis voce clamavit dicens. Cras sollemp
nitas domini est. Surgentesque mane obtulerunt
holocausta et hostias pacificas. et sedit populus co
medere et bibere. et surrexerunt ludere. Locutus est
autem dominus ad moysen dicens. Vade descende. pecca
vit populus tuus quem eduxisti de terra egipti. Re
cesserunt cito de via quam ostendisti eis. Fecerunt
que sibi vitulum conflatilem. et adoraverunt
atque immolantes hostias ei dixerunt. Isti sunt
dii tui israel qui eduxerunt te de terra egipti. Rur
sum que ait dominus ad moysen. Cerno quod populus iste
dure cervicis sit. dimitte me ut irascatur furor
meus contra eos. et deleam eos faciamque te in gentem
magnam. Moyses autem orabat dominum deum suum
dicens. Cur domine irascitur furor tuus contra populum tuum
quem eduxisti de terra egipti in fortitudine ma
gna. et in manu robusta. Ne queso dicant egip
tii. callide eduxit eos. ut interficeret in montibus
et deleret e terra. Quiescat ira tua. et esto pla
cabilis super nequitia populi tui. Recordare abraham
ysaac et israel servorum tuorum quibus iurasti per te
met ipsum dicens. Multiplicabo semen vestrum sicut
stellas celi. et universam terram hanc de qua locutus
sum dabo semini vestro. et possidebitis eam semper.
Placatusque est dominus ne faceret malum quod locutus
fuerat adversus populum suum. et reversus est moyses de mon
te portans duas tabulas testimonii manu scrip
tas utraque parte. et factas opere dei. Scriptura quoque
dei erat sculpta in tabulis. Audiens autem iosue
tumultum populi vociferantis ait ad moysen. Vlu
latus pugne auditur in castris. Qui respondit. Non
est clamor adhortantium ad pugnam. neque vo
ciferatio compellentium ad fugam. Sed vocem canen
tium ego audio. Cumque appropinquasset ad castra
vidit vitulum et choros. Iratusque valde proiecit de
manu tabulas. et confregit eas ad radicem mon
tis. Arripiensque vitulum quem fecerant conbus
sit et contrivit usque ad pulverem quem sparsit in aquam. et
dedit ex eo potum filiis israel. Dixitque moyses ad
aaron. Quid tibi fecit hic populus. ut induceres
super eum peccatum maximum? Cui ille respondit. Ne in
dignetur dominus meus. tu enim nosti populum istum quod
pronus sit ad malum. Dixerunt michi. Fac nobis deos
qui nos precedant. Huic enim moysi qui eduxit

Fregit moyses duas tabulas ... quia
populus fecerat vitulum conflatilem

nos de terra egypti nescimus quid acciderit. Quibus
ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt et dederunt
michi, et proieci illud in ignem; egressusque est hic
vitulus. Videns ergo moyses populum quod esset nu-
datus; spoliaverat enim eum aaron propter ignominiam
sordis, et inter hostes nudum constituerat, et stans in por-
ta castrorum ait: Si quis est domini iungatur michi. Congre-
gatique sunt ad eum omnes filii levi, quibus ait: Hec
dicit dominus deus israel: Ponat vir gladium super
femur suum. Ite et redite de porta usque ad por-
tam per medium castrorum, et occidat unusquisque fra-
trem, et amicum, et proximum suum. Feceruntque filii levi
iuxta sermonem moysi. ~~Feceruntque in die illo~~
cecideruntque in die illo quasi .xxiii. milia hominum.
Et ait moyses: Consecrastis manus vestras hodie
domino unusquisque in filio et in fratre, ut detur vobis
benedictio. Facto autem altero die locutus est moyses ad populum:
Peccastis peccatum maximum; ascendam ad dominum,
si quo modo eum quivero deprecari pro scelere vestro.
Reversusque ad dominum ait: Obsecro domine, peccavit
populus iste peccatum magnum, feceruntque sibi deos aureos;
aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, de-
le me de libro tuo quem scripsisti. Cui respondit dominus: Qui
peccaverit michi, delebo eum de libro meo. Tu autem vade
et duc populum istum quo locutus sum tibi. Angelus meus
precedet te. Ego autem in die ultionis visitabo hoc peccatum
eorum. Percussit ergo dominus vitulum pro reatu vituli quem
fecerat aaron.

XXXII

Locutusque est dominus
ad moysen: Vade et ascende de loco isto tu et
populus tuus quem eduxisti de terra egypti in terram
quam iuravi abraham, ysaac et iacob dicens: Se-
mini tuo dabo eam; et mittam precursorem tui
angelum, ut eiciam chananeum et amorreum
et etheum et ferezeum et eveum et iebuseum,
et intres in terram fluentem lacte et melle. Non
enim ascendam tecum, quia populus dure cervicis est,
ne forte disperdam te in via. Audiensque populus ser-
monem hunc pessimum luxit, et nullus ex
more indutus est cultu suo. Dixitque dominus ad
moysen: Loquere filiis israel: Populus dure cervicis es;
semel ascendam in medio tui et delebo te.
Iam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid fa-
ciam tibi. Deposuerunt ergo filii israel ornatum suum a
monte oreb. Moyses quoque tollens tabernacu-
lum tetendit extra castra procul, vocavitque
nomen eius tabernaculum federis. Et omnis populus qui habe-
bat aliquam questionem egrediebatur ad tabernaculum federis
extra castra. Cumque egrederetur moyses ad taberna-
culum surgebat universa plebs, et stabat unusquis-
que in ostio papilionis sui, aspiciebantque tergum
moysi donec ingrederetur tentorium. Ingresso
autem illo tabernaculum federis, descendebat colum-
na nubis et stabat ad hostium, loquebaturque cum moy-
se, cernentibus universis quod columpna nubis staret
ad ostium tabernaculi. Stabantque ipsi et adorabant
per fores tabernaculorum suorum. Loquebatur autem dominus ad
moysen facie ad faciem, sicut loqui solet homo
ad amicum suum. Cumque ille reverteretur in castra,
minister eius iosue filius nun puer non recedebat
de tabernaculo. Dixit autem moyses ad dominum: Precipis ut
educam populum istum, et non indicas michi quem missurus sis
mecum, presertim cum dixeris: Novi te ex nomine, et in-
venisti gratiam coram me. Si ergo inveni gratiam in
conspectu tuo, ostende michi faciem tuam, ut sciam te
et inveniam gratiam ante oculos tuos. Respice populum
tuum gentem hanc. Dixitque deus: Facies mea pre-
cedet te, et requiem dabo tibi. Et ait moyses: Si
non tu ipse precedes, ne educas nos de loco isto. In
quo enim scire poterimus ego et populus tuus invenisse
nos gratiam in conspectu tuo nisi ambulaveris nobiscum,
ut glorificemur ab omnibus populis qui habitant
super terram? Dixit autem dominus ad moysen: Et verbum
istud quod locutus es faciam. Invenisti enim gratiam coram
me, et te ipsum novi ex nomine. Qui ait: Ostende michi
gloriam tuam. Respondit: Ego ostendam omne bonum
tibi, et vocabo in nomine domini coram te, et miserebor
cui voluero, et clemens ero in quem michi pla-
cuerit. Rursumque ait: Non poteris videre faciem
meam; non videbit me homo et vivet. Et iterum:
Ecce inquit est locus apud me, et stabis supra petram.
Cumque transibit gloria mea, ponam te
in foramine petre, et protegam dextera mea
donec transeam. Tollamque manum meam, et vi-
debis posteriora mea; faciem autem meam videre
non poteris.

XXXIII

Ac deinceps: Precide ait tibi duas tabulas la-
pideas instar priorum, et scribam super eas ver-
ba que habuerunt tabule quas fregisti. Esto
paratus mane ut ascendas statim in montem
synai, stabisque mecum super verticem montis. Nullus
ascendat tecum, nec videatur quispiam per totum
montem; non pascantur e contra. Excidit ergo duas ta-
bulas lapideas quales antea fuerant, et de noc-
te consurgens ascendit in montem synai sicut ei pre-
ceperat dominus, portans secum tabulas. Cumque descen-
disset dominus per nubem, stetit moyses cum eo invocans
nomen domini. Quo transeunte coram eo ait: Dominator
domine deus misericors et clemens, paciens et multe mise-
rationis ac verus, qui custodis misericordiam in milia, qui aufers
iniquitatem et scelera atque peccata, nullusque apud
te per se innocens est; qui reddis iniquitatem patrum
filiis ac nepotibus in terciam et quartam generationem.
Festinusque moyses curvatus est pronus in
terram, et adorans ait: Si inveni gratiam in conspectu
tuo domine, obsecro ut gradiaris nobiscum; populus
enim dure cervicis est, et auferas iniquitates nostras
atque peccata, nosque possideas. Respondit dominus: Ego inibo
pactum videntibus cunctis; signa faciam que num-
quam visa sunt super terram, nec in ullis gentibus, ut cer-
nat populus iste in cuius es medio opus domini terribile
quod facturus sum. Observa cuncta que hodie manda-
vi tibi. Ego ipse eiciam ante faciem tuam amorreum
et chananeum et etheum, pherezeum quoque et eveum
et iebuseum. Cave ne umquam cum habitato-
ribus terre illius iungas amicitias, que sint tibi
in ruinam, sed aras eorum destrue, et confringe statuas,

dicitur hic quod moyses vidit dominum facie
ad faciem

eorum lucosque succide. Noli adorare deum alienum. Dominus
zelotes nomen eius. Deus est emulator. Ne ineas pac-
tum cum hominibus illarum regionum, ne cum fornicati fu-
erint cum diis suis et adoraverint simulacra eorum, vo-
cet te quispiam ut comedas de immolatis. Nec ux-
orem de filiabus eorum accipies filiis tuis, ne postquam
ipse fuerint fornicate, fornicari faciant filios tu-
os in deos suos. Deos conflatiles non facies tibi. Sol-
lempnitatem azimorum custodies. Septem diebus vesc-
eris azimis sicut precepi tibi in tempore mensis novo-
rum. Mense enim verni temporis egressus es de Egi-
pto. Omne quod aperit vulvam generis masculini me-
um erit de cunctis animantibus tam de bobus quam de
ovibus meum erit. Primogenitum asini redimes
ove. Sin autem nec pro eo precium dederis, occidetur. Pri-
mogenitum filiorum tuorum redimes, nec appare-
bis in conspectu meo vacuus. Sex diebus operaberis,
die septimo cessabis arare et metere. Sollempnitatem
ebdomadarum facies tibi in primitiis frugum mes-
sis tue tritice, et sollempnitatem quando redeunte an-
ni tempore cuncta conduntur. Tribus temporibus anni appare-
bit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis do-
mini Israel. Cum enim tulero gentes a facie tua et dila-
tavero terminos tuos, nullus insidiabitur terre tue, ascen-
dente te et apparente in conspectu domini dei tui ter in
anno. Non immolabis super fermento sanguinem hos-
tie mee, neque residebit mane de victima sollempni-
tatis phase. Primitias frugum terre tue offeres
in domo domini dei tui. Non coques hedum in lacte ma-
tris sue. Dixitque dominus ad Moysen: Scribe tibi verba
hec quibus et tecum et cum Israel pepigi fedus. Fuit ergo ibi
cum domino Moyses quadraginta dies et quadraginta noctes; panem non
comedit et aquam non bibit, et scripsit in tabulis
verba federis decem. Cumque descenderet Moyses de mon-
te Synai tenebat duas tabulas testimonii, et igno-
rabat quod cornuta esset facies sua ex consortio ser-
monis domini. Videntes autem Aaron et filii Israel cornutam
Moysi faciem timuerunt prope accedere. Vocatique
ab eo reversi sunt tam Aaron quam principes syna-
goge. Et postquam locutus est venerunt ad eum et omnes
filii Israel, quibus precepit cuncta que audierat a domino
in monte Synai. Impletisque sermonibus posuit
velamen super faciem. Quod ingressus ad dominum et lo-
quens cum eo auferebat donec exiret, et tunc loqueba-
tur ad filios Israel omnia que sibi fuerant imperata. Qui
videbant faciem egredientis Moysi esse cornu-
tam, sed operiebat rursum ille faciem suam, si quando
loquebatur ad eos.

XXXV

Igitur congregata omni turba filiorum Israel dixit ad
eos: Hec sunt que iussit dominus fieri. Sex diebus facietis
opus; septimus dies erit vobis sanctus, sabbatum et re-
quies domini. Qui fecerit opus in eo occidetur. Non suc-
cendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem
sabbati. Et ait Moyses ad omnem catervam filiorum
Israel: Iste est sermo quem precepit dominus dicens:
Separate apud vos primitias domino. Omnis voluntarius
et prono animo offerat eas domino: aurum et argentum
et es, iacinctum et purpuram, coccumque bis tinctum
et bissum et pilos caprarum, pelles quoque arietum ru-
bricatas et iacinctinas, ligna sethim, et oleum
ad luminaria concinnanda, et ut conficiatur unguentum
et thimiama suavissimum, lapides onichinos
et gemmas ad ornatum superhumeralis et rationalis.
Quisquis vestrum est sapiens veniat et faciat quod
dominus imperavit: tabernaculum scilicet et tectum eius atque
operimentum, anulos et tabulata cum vectibus, pax-
illos et bases; archam quoque et vectes, propiciato-
rium et velum quod ante illud oppanditur; mensam cum
vectibus et vasis et propositionis panibus; candelabrum
ad luminaria sustentanda, vasa illius et lucer-
nas, et oleum ad nutrimenta ignium; altare thimi-
amatis et vectes, et oleum unctionis, et thymiama
ex aromatibus; tentorium ad hostium taberna-
culi; altare holocausti et craticulam eius
eneam cum vectibus et vasis suis; labrum et bases
eius; cortinas atrii cum columpnis et basibus, ten-
torium in foribus vestibuli, paxillos taberna-
culi et atrii cum funiculis suis; vestimenta quorum
usus est in ministerio sanctuarii, vestes Aaron pon-
tificis ac filiorum eius ut sacerdotio fungantur
michi. Egressaque omnis multitudo filiorum Israel de con-
spectu Moysi obtulit mente promptissima
atque devota primitias domino ad faciendum opus
tabernaculi testimonii. Quicquid ad cultum et ad vestes
sanctas necessarium erat, viri cum mulieribus prebuerunt armil-
las et inaures, anulos et dextralia; omne vas
aureum in donaria domini separatum est. Si quis habebat
iacinctum et purpuram, coccumque bis tinctum, bissum
et pilos caprarum, pelles arietum rubricatas et ia-
cinctinas, argenti et auri et eris metalla
obtulerunt domino, lignaque sethim in varios usus.
Sed et mulieres docte dederunt que neverant, iacinctum,
purpuram et vermiculum ac bissum et pilos caprarum
sponte propria cuncta tribuentes. Principes vero obtu-
lerunt lapides onichinos et gemmas ad superhu-
merale et rationale, aromataque et oleum ad lumina-
ria concinnanda, et ad preparandum unguentum ac thy-
miama odoris suavissimi componendum. Omnes viri
et mulieres mente devota obtulerunt donaria ut fi-
erent opera que iusserat dominus per manum Moysi. Cuncti filii
Israel voluntaria domino dedicaverunt. Dixitque Moyses
ad filios Israel: Ecce vocavit dominus ex nomine Beseleel
filium Huri filii Hur de tribu Iuda, implevitque
eum spiritu sapientie et intelligentie et scientie omni doc-
trina, ad excogitandum et faciendum opus in auro et
argento et ere, sculpendisque lapidibus, et opere
carpentario quicquid fabre adinveniri potest
dedit in corde eius; Ooliab quoque filium Achisa-
mech de tribu Dan. Ambos erudivit sapientia
ut faciant opera abietarii, polimitarii ac plu-
marii de iacincto et purpura cocco quoque bis tinc-
to et bisso, et texant omnia ac nova queque repperiant.

XXXVI

Fecit ergo Beseleel et Ooliab et omnis
vir sapiens quibus dedit dominus sapientiam et
intellectum ut scirent fabre operari que in usus
sanctuarii necessaria sunt et que precepit dominus. Cumque vocasset

i. alterius cultus

i. pasche

i. pentecostes

eos moyses et omnem eruditum virum cui dederat
dominus sapientiam et qui sponte sua se obtulerunt
ad faciendum opus tradidit eis universa do-
naria filiorum israhel. Qui cum instarent operi cot-
tidie mane vota populus offerebat. Unde artifi-
ces venire compulsi dixerunt moysi. plus offert
populus quam necesse est. Iussit ergo moyses preco-
nis voce cantari. nec vir nec mulier quicquam
ultra offerat in opere sanctuarii. sicque cessatum
est a muneribus offerendis eo quod oblata suf-
ficerent et superhabundarent. Feceruntque omnes
corde sapientes ad explendum opus tabernaculi cor-
tinas .x. de bisso retorta et iacincto ac purpura
coccoque bis tincto opere vario et arte polimita. qua-
rum una habebat in longitudine quatuor. una
mensura erat omnium cortinarum. Coniunxitque cortinas
.v. alteram alteri. et alias .v. sibi invicem copulavit.
Fecit et ansas iacinctinas in ora cortine unius ex
utroque latere. et in ora cortine alterius similiter. ut
contra se invicem venirent anse. et mutuo iunge-
rentur. Unde et .l. fudit circulos aureos qui morderent
cortinarum ansas. et fieret unum tabernaculum. Fecit et
saga .xi. de pilis caprarum ad operiendum tectum taber-
naculi. Unum sagum in longitudine habebat cu-
bitos .xxx. et in latitudine cubitos .iiii. Unius
mensure erant omnia saga. quorum .v. iunxit seorsum
et sex alia separatim. Fecitque ansas .l. in ora sa-
gi unius. et .l. in ora sagi alterius ut sibi invicem
iungerentur. et fibulas eneas .l. quibus necteretur
tectum. ut unum pallium ex omnibus sagis fieret.
Fecit et opertorium tabernaculi de pellibus arietum ru-
bricatis. Aliud quoque desuper velamen de pellibus iacinc-
tinis. Fecit et tabulas de lignis sethim stantes.
.x. cubitorum erat longitudo tabule unius. et unum
ac semis cubitum latitudo retinebat. Bine incastra-
ture erant per singulas tabulas. ut altera alteri iun-
geretur. Sic fecit in omnibus tabulis tabernaculi. quarum
.xx. ad plagam meridianam erant contra austrum
cum .xl. basibus argenteis. Due bases sub una tabula
ponebantur ex utraque angulorum parte ubi incastra-
ture laterum in angulis terminantur. Ad plagam
quoque tabernaculi que respicit ad aquilonem fecit
.xx. tabulas cum .xl. argenteis basibus. duas bases
per singulas tabulas. Contra occidentem vero. id est ad
eam partem tabernaculi que mare respicit fecit
.vi. tabulas. et duas alias per singulos angulos
tabernaculi retro. que iuncte erant a deorsum
usque sursum. et in unam compaginem pariter fere-
bantur. ita fecit ex utraque parte per angulos. ut
.viii. essent simul tabule. et haberent bases argente-
as .xvi. binas scilicet bases sub singulis tabulis. Fe-
cit et vectes de lignis sethim .v. ad continendas
tabulas unius lateris tabernaculi. et .v. alios
ad alterius lateris tabulas coaptandas. et extra
hos .v. alios vectes ad occidentalem plagam
tabernaculi contra mare. Fecit quoque vectem alium
qui per medias tabulas ab angulo usque ad an-
gulum perveniret. Ipsa autem tabulata deauravit

fusis basibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit au-
reos per quos vectes induci possent quos et ipsos la-
minis aureis operuit. Fecit et velum de iacincto et
purpura. vermiculo ac bisso retorta opere plumario
varium atque distinctum. et .iiii. columpnas de lignis
sethim. quas cum capitibus deauravit. fusis basibus
earum argenteis. Fecit et tentorium in introitu ta-
bernaculi ex iacincto purpura. vermiculo. bisso-
que retorta. opere plumarii. et columpnas .v. cum
capitibus suis quas operuit auro. basesque earum fudit
eneas quas operuit auro. XXXVII

Fecit autem beseleel et archam de lignis sethim
habentem duos semis cubitos in longitudine.
et cubitum ac semissem in latitudine. Altitu-
do quoque unius cubiti fuit et dimidium. Vestivit-
que eam auro purissimo intus ac foris. Et fecit
illi coronam auream per girum. et conflans .iiii. a-
nulos aureos per .iiii. angulos eius. duos anu-
los in latere uno. et duos in altero. vectes quoque
fecit de lignis sethim. quos vestivit auro. et
quos misit in anulos. qui erant in lateribus
arche ad portandum eam. Fecit et propiciatorium
id est oraculum de auro mundissimo duorum cubitorum
et dimidium in longitudine. et cubiti ac semis
in latitudine. Duos etiam cherubin ex auro ex
auro ductili quos posuit ex utraque parte propici-
atorii. Cherub unum in summitate unius partis.
et cherub alterum in summitate partis alterius. Duos che-
rubin in singulis summitatibus extendentes pro-
piciatorium extendentes alas. et tegentes propicia-
torium. seque mutuo et illud respicientes. Fecit et
mensam de lignis sethim in longitudine duorum
cubitorum. et in latitudine unius cubiti que habebat
in latitudine cubitum ac semissem. Et circumdedit
eam auro mundissimo. et fecit ei labium au-
reum per girum. ipsique labio coronam auream
interrasilem .iiii. digitorum. et super eandem
alteram coronam auream fudit. et .iiii. cir-
culos aureos per singulos pedes mense contra coronam
misitque in eos vectes ut possit mensa portari. Ip-
sos quoque vectes fecit de lignis sethim. et cir-
cumdedit eos auro. et vasa ad diversos usus mense
acetabula. fialas et ciatos et thuribula ex
auro puro. in quibus offerenda sunt libami-
na. Fecit et candelabrum ductile de auro
mundissimo de cuius vecte calami. ciphi. spe-
ruleque ac lilia procedebant .vi. in utroque late-
re. tres calami ex una parte et tres ex altera. tres ciphi
in modum nucis per calamos singulos. sperule-
que simul et lilia. et tres ciphi instar nucis in
calamo altero. sperule que simul et lilia. equum erat o-
pus .vi. calamorum qui procedebant de stipite
candelabri. In ipso autem vecte erant .iiii. ciphi
in nucis modum. sperule que per singulos et li-
lia. et sperule sub duobus calamis per loca tria
qui simul .vi. fiunt calami procedentes de vec-
te uno. Et sperule igitur et calami ex ipso erant
universa ductilia ex auro purissimo. Fecit

et lucernas vii cum emunctoriis suis et vasa ubi
ea quae emuncta sunt extinguuntur de auro mundissimo
talentum auri appendebat candelabrum cum
omnibus vasis suis. Fecit et altare thymiamatis
de lignis sethim habens per quadrum singulos cubi
tos et in altitudine duos. de cuius angulis procedebant
cornua. vestivitque illud de auro mundissimo
cum craticula ac parietibus et cornibus. Fecitque
ei coronam aureolam per gyrum et duos anulos
aureos sub corona per singula latera ut mittantur
in eos vectes et possit altare portari. Ipsos autem vec
tes fecit de lignis sethim et operuit laminis
aureis. Composuit et oleum ad sanctificationis unguentum
et thymiamata de aromatibus mundissimis opere
pigmentarii.

XXXVIII

Fecit et altare holocausti de lignis sethim
v cubitorum per quadrum et trium in altitudine cuius
cornua de angulis procedebant. operuitque illud
laminis aureis. eneis. et in usus eius paravit
ex aere vasa diversa. lebetes. forcipes. fuscinulas.
uncinos. et ignium receptacula. craticulamque eius
in modum retis aeneam fecit. et subter eam in alta
ris medio arulam fusis iiii anulis per totidem
retiaculi summitates ad immittendos vectes ad
portandum. quos et ipsos fecit de lignis sethim.
et operuit laminis aereis. Induxitque in circulos qui
in altaris lateribus eminebant. Ipsum autem altare non
erat solidum sed cavum ex tabulatis. et intus vacu
um. Fecit et labium aeneum cum basi sua de speculis
mulierum quae excubabant in atrio tabernaculi. et
atrium. In cuius australi plaga erant tentoria
de bysso retorta cubitorum c. columnae aeneae xx
cum basibus suis. capita columnarum eiusdem
et tota operis caelatura argentea. Aeque ad septem
trionalem plagam. tentoria. columnae. basesque
et capita columnarum eiusdem mensurae et operis ac me
talli erant. In ea vero plaga quae occidentem respi
cit fuerunt tentoria cubitorum l. columnae x cum basi
bus suis aeneae. et capita columnarum et tota operis
caelatura argentea. Porro contra orientem l cubi
torum paravit tentoria. e quibus xv cubitos
columnarum trium cum basibus suis unum tenebat
latus. et in parte altera quia inter utraque tabernaculi in
troitum facit xv aeque cubitorum erant tentoria.
columnae tres. et bases totidem. Cuncta atrii tento
ria byssus retorta texuerat. bases columnarum
fuere aeneae. Capita autem earum cum cunctis caelaturis
suis argentea. Sed et ipsas columnas atrii ves
tivit argento. et in introitu eius opere pluma
rio fecit tentorium ex iacincto. purpura. vermi
culo. ac bysso retorta quod habebat xx cubitos in
longitudine. altitudo vero v cubitorum erat
iuxta mensuram quam cuncta atrii habebant tentori
a. columnae autem in ingressu fuere iiii cum ba
sibus aeneis. capitaque earum et caelaturae argenteae. Pax
illos quoque tabernaculi et atrii per gyrum fecit ae
neos. Haec sunt instrumenta tabernaculi testimonii
quae enumerata sunt iuxta praeceptum Moysi in caeri
moniis levitarum per manum Ythamar filii Aaron
sacerdotis. Quae Beseleel filius Huri filii Hur
de tribu Iuda domino per Moysen iubente compleve
rat. iuncto sibi socio Ooliab filio Achisamech
de tribu Dan. qui et ipse artifex lignorum egregi
us fuit. et polymitarius. atque plumarius ex iacinc
to. purpura. vermiculo. et bysso. Omne aurum
quod expensum est in opere sanctuarii. et quod oblatum est
in donariis xx et ix talentorum fuit. et septinge
ntorum xxx siclorum ad mensuram sanctuarii. oblatum
est autem ab his qui transierunt ad numerum.
a xx annis et supra. de sescentis tribus milibus
et quingentis l armatorum. Fuerunt praeterea c talen
ta argenti. e quibus conflatae sunt bases sanctuarii. et
introitus. ubi velum pendet. c bases factae sunt de ta
lentis c singulis talentis per bases singulas sup
putatis. De mille autem septingentis et lxxv quibus
fecit capita columnarum. quas et ipsas vestivit ar
gento. Aeris quoque oblata sunt talenta lxxii
milia. et quadringenti supra sicli ex quibus fusae sunt
bases in introitu tabernaculi testimonii. et altare
aeneum. cum craticula sua. omniaque vasa quae ad
usum eius pertinent. et bases atrii tam in circui
tu quam in ingressu eius. et paxilli tabernaculi at
que atrii per gyrum.

XXXIX

De iacincto vero et purpura. vermiculo ac bysso fecit
vestes quibus indueretur Aaron quando ministrabat
in sanctis sicut praecepit dominus Moysi. Fecit igitur superhu
merale de auro. iacincto et purpura. coccoque bis
tincto. et bysso retorta opere plumario. Incidit
que bratteas aureas. et extenuavit in fila ut possint
torqueri cum priorum colorum subtegmine. Duasque
oras sibi invicem copulatas in utroque latere
summitatum. et balteum ex eisdem coloribus sicut
praeceperat dominus Moysi. Fecit et rationale opere poly
mito iuxta opus superhumeralis ex auro iacin
to. et purpura. coccoque bis tincto et bysso retorta
quadrangulum duplex mensurae palmi. et posuit
in eo gemmarum ordines iiii. In primo versu erat
sardius. topazius. smaragdus. In secundo carbun
culus. saphirus. iaspis. In tertio ligurius. acha
tes. amethistus. In quarto crisolitus. onichinus.
et berillus. circumdati et inclusi auro per ordines
suos. Ipsique lapides xii sculpti erant nominibus xii
tribuum Israel. singuli per nomina singulorum. Fecerunt
in rationali et cathenulas sibi invicem cohaeren
tes. de auro purissimo. et duos uncinos. toti
demque anulos aureos. Porro anulos posue
runt in utroque latere rationalis e quibus pen
derent duae cathenae aureae. quas inseruerunt
anulis qui in superhumeralis angulis eminebant.
Haec et ante et retro ita conveniebant sibi ut
superhumerale et rationale necterentur stricta. ad bal
teum et anulis fortius copulata. quos iunge
bat vitta iacinctina. ne laxa fluerent. et a se
invicem moverentur sicut praecepit dominus Moysi. Fe
cerunt quoque tunicam superhumeralem totam
iacinctinam. et capitium in superiori parte contra

medium oram quoque per gyrum capitii textilem. Deorsum
autem ad pedes mala punica ex iacinctho et purpura
vermiculo ac bysso retorta. et tintinabula de auro
purissimo. que posuerunt inter mala granata in ex
trema parte tunice per gyrum. tintinnabulum autem au
reum et malum punicum. quibus ornatus incedebat pon
tifex quando ministerio fungebatur sicut preceperat dominus moy
si. Fecerunt et tunicas byssinas opere textili aaron et
filiis eius. et mitras cum coronulis suis ex bysso. femina
lia quoque linea byssina. cingulum vero de bysso re
torta. iacincto. purpura. ac vermiculo distinctum ar
te plumaria. sicut preceperat dominus moysi. Fecerunt et la
minam sacre venerationis de auro purissimo. scripserunt
que in ea opere gemmario sanctum domini. et strinxerunt eam
cum mitra vitta iacinctina. sicut preceperat dominus moy
si. Perfectum est igitur omne opus tabernaculi et tecti testimo
nii. Feceruntque filii israel cuncta que preceperat dominus moy
si. et obtulerunt tabernaculum et tectum. et universam sup
pellectilem. anulos tabulas vectes. columpnas ac
bases. opertorium de pellibus arietum rubricatis. et
aliud operimentum de iacinctinis pellibus. velum.
archam. vectes. propitiatorium. mensam cum vasis
suis. et propositionis panibus. candelabrum lucernas
et utensilia earum cum oleo. Altare aureum et unguen
tum. et thimiama ex aromatibus. et tentorium in
introitu tabernaculi. Altare eneum. retiaculum
vectes. et vasa eius omnia. labrum cum basi sua. ten
toria atrii et columpnas cum basibus suis. tentori
um in introitu atrii. funiculosque illius et paxillos.
Nichil ex vasis defuit que in ministerium tabernaculi et
in tectum federis iussa sunt fieri. Vestes quoque quibus
sacerdotes utuntur in sanctuario aaron scilicet et filii eius. ob
tulerunt filii israel. sicut preceperat dominus. Que postquam moy
ses cuncta vidit expleta benedixit eis. XL
Locutusque est dominus ad moysen dicens. Mense primo
die prima mensis. eriges tabernaculum testimonii
et pones in eo archam. dimittesque ante illam ve
lum et illata mensa pones super eam que rite precepta
sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis. et ad al
tare aureum in quo adoletur incensum coram ar
cha testimonii. Tentorium in introitu tabernaculi
pones. et ante illud altare holocausti. labrum inter
altare et tabernaculum quod implebis aqua.
Circumdabisque atrium tentoriis. et ingressui eius. Et as
sumpto unctionis oleo unges tabernaculum cum vasis
suis. ut sanctificetur altare holocausti. et omnia vasa
eius. labrum cum basi sua. omnia unctionis oleo
consecrabis. ut sint sancta sanctorum. Applicabisque aaron
et filios eius ad fores tabernaculi testimonii. et lotos aqua
indues sanctis vestibus ut ministrent michi. et unctio eorum
in sacerdotio proficiat sempiterno. Fecitque moyses
omnia que preceperat dominus. Igitur mense primo anni secundi
in prima die mensis collocatum est tabernaculum.
Erexitque moyses illud. et posuit tabulas ac bases
et vectes. statuitque columpnas. et expandit tectum
super tabernaculum imposito desuper operimento sicut dominus
imperarat. Posuit et testimonium in archa. subditis
infra vectibus. et oraculum desuper. Cumque intulis
set archam in tabernaculum. appendit ante eam
velum. ut expleret domini iussionem. Posuit et mensam
in tabernaculo testimonii ad plagam septentriona
lem. extra velum. ordinatis coram propositionis panibus sicut
preceperat dominus moysi. Posuit et candelabrum in taberna
culo testimonii. e regione mense. in parte australi. lo
catis per ordinem lucernis. iuxta preceptum domini. Posuit
et altare aureum sub tecto testimonii contra velum. et ado
levit super eo incensum aromatum sicut iusserat dominus
moysi. Posuit et tentorium in introitu tabernaculi
et altare holocausti in vestibulo testimonii. offerens
in eo holocaustum et sacrificia. ut dominus imperarat.
Labrum quoque statuit inter tabernaculum testimonii. et
altare. implens illud aqua. Laveruntque moyses. et aaron
ac filii eius manus suas ac pedes cum ingrederentur
tectum federis. et accederent ad altare sicut preceperat
dominus moysi. Erexit autem et atrium per gyrum taberna
culi et altaris. ducto in introitu eius tentorio. Postquam
cuncta perfecta sunt operuit nubes tabernaculum testi
monii. et gloria domini implevit illud. nec poterat mo
yses ingredi tectum federis. nube operiente omnia. et
maiestate domini choruscante. Et cuncta nubes ope
ruerat. Si quando nubes tabernaculum deserebat profi
ciscebantur filii israel per turmas suas. Si pendebat
desuper manebant in eodem loco. Nubes quippe domini in
cubabat per diem tabernaculo. et ignis in nocte vi
dentibus populis israel per cunctas mansiones suas.

Vocavit autem moysen **Incipit liber le**
et locutus est ei dominus de ta **viticus**
bernaculo testimonii dicens.
Loquere filiis israel. et dices ad eos.
Homo qui obtulerit ex vobis hosti
am domino de pecoribus id est de bobus. et ovibus offerens
victimas. Si holocaustum fuerit eius oblatio. ac de armen
to masculum immaculatum offeret ad hostium taberna
culi testimonii ad placandum sibi dominum. Ponetque
super hostie caput manum. et acceptabilis erit atque
in expiationem eius proficiens. Immolabitque vitu
lum coram domino. et offerent filii aaron sacerdotis san
guinem eius fundentes per altaris circuitum.
quod est ante hostium tabernaculi. Detractaque pelle
hostie artus in frusta concident. et subicient in al
tari ignem. strue lignorum arte composita. et membra
que sunt cesa desuper ordinantes. caput videlicet
et cuncta que adherent iecori. intestinis et pedi
bus lotis aqua. Adolebitque ea sacerdos super altare in
holocaustum. et suavem odorem domino. Quod si de pe
coribus oblatio est de ovibus sive de capris holocau
stum agnum anniculum et absque macula offeret. im
molabitque ad latus altaris. quod respicit ad aquilo
nem coram domino. sanguinem vero illius fundent
super altare filii aaron per circuitum. Dividentque mem
bra caput et omnia que adherent iecori. et imponent
super ligna. quibus subiciendus est ignis. intestina
vero et pedes lavabunt aqua. et oblata omnia ad
olebit sacerdos super altare in holocaustum. et odo
rem suavissimum domino. Si autem de avibus holocausti
oblatio fuerit domino. de turturibus et pullis columbe

De iii oblationum generibus
i. de animalibus [illegible]

vesicula est in gutture ... gruma in collo avis

i. eminentia in medio altaris ad modum ... illo ... fiebat

offeret eam sacerdos ad altare. et retorto ad collum
capite ac rupto vulneris loco decurrere faciet san-
guinem super crepidinem altaris. vesiculam vero gut-
turis et plumas proiciet prope altare ad orientalem
plagam. in loco in quo cineres effundi solent. con-
fringetque ascellas eius et non secabit. nec ferro di-
videt eam. et adolebit super altare. lignis igne sup-
posito holocaustum est et oblatio suavissimi odoris

II

Anima cum obtulerit oblationem domino
sacrificii domino simila erit oblatio eius. fundetque su-
per eam oleum. et ponet thus ac deferet ad filios aaron
sacerdotis. quorum unus tollet pugillum plenum simile et
olei ac totum thus. et ponet memoriale super altare
in odorem suavissimum domino. Quod autem reliquum fuerit
de sacrificio erit aaron et filiorum eius. sanctum sanctorum de
oblationibus domini. Cum autem obtuleris sacrificium
coctum in clibano de simila. panes scilicet absque fer-
mento conspersos oleo. et lagana azima oleo lita. Si
oblatio tua fuerit de sartagine simile conspersae oleo et
absque fermento divides eam minutatim. et fun-
des super eam oleum. Si autem de craticula sacrificium
eque simila conspergetur oleo. quam offerens domino trades
in manibus sacerdotis. Qui cum obtulerit eam
tollet memoriale de sacrificio et adolebit super
altare in odorem suavitatis domino. Quicquid autem
reliquum est erit aaron et filiorum eius sanctum sanctorum
de oblationibus domini. Omnis oblatio que offertur domino absque
fermento fiet. nec quicquam fermenti ac mellis
adolebitur in sacrificium domini. primitias tantum eo-
rum offeretis ac munera. super altare vero non impo-
nentur in odorem suavitatis. quicquid obtuleris
sacrificii sale condies. nec auferes sal federis dei
tui de sacrificio tuo. in omni oblatione offeres sal.
Si autem obtuleris munus primitiarum frugum tuarum
domino de spicis adhuc virentibus torrebis eas igni.
et confringes in morem farris. et sic offeres primi-
tias tuas domino. fundens super ea oleum. et thus impo-
nens. quia oblatio domini est. de qua adolebit sacerdos
in memoriam muneris partem farris fracti et
olei ac totum thus.

III

Quod si hostia pacificorum fuerit eius oblatio et de bobus
voluerit offerre marem sive feminam in-
maculatam offeret coram domino. ponetque ma-
num super caput victime sue que immolabitur in
introitu tabernaculi testimonii. fundentque filii
aaron sacerdotis sanguinem per altaris circui-
tum. et offerent de hostia pacificorum in oblationem
domino adipem qui operit vitalia. et quicquid pingue-
dinis est intrinsecus duos renes cum adipe quo
teguntur ylia. et reticulum iecoris cum renunculis. ado-
lebuntque ea super altare in holocaustum lignis
igne supposito in oblationem suavissimi odoris
domino. Si vero de ovibus fuerit eius oblatio et pacifi-
corum hostia. sive masculum sive feminam obtu-
lerit inmaculata erunt. Si agnum obtulerit
coram domino ponet manum super caput eius. immo-
labitque eam in introitu tabernaculi testimo-
nii. et fundent filii aaron sanguinem eius
per altaris circuitum. tollentque ex ea in sacrificium ignis
domini adipem. qui operit ventrem. et qui tegit u-
niversa vitalia. et duos renunculos cum reticulo quod est
super eos. iuxta ylia. et arvinam iecoris cum renunculis.
adolebitque ea super altare sacerdos in alimoniam
ignis et suavissimi odoris. omnis adeps domini erit iure
perpetuo in generationibus et cunctis habitaculis vestris. nec san-
guinem nec adipem omnino comedetis.

IIII

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere fili-
is israel. anima cum peccaverit per ignorantiam. et de u-
niversis mandatis domini que precepit ut non fierent
quippiam fecerit. Si sacerdos qui est unctus peccaverit
delinquere faciens populum offeret pro peccato suo vitu-
lum inmaculatum domino. et adducet illum ad hostium
tabernaculi dei testimonii. coram domino ponetque ma-
num super caput eius. immolabitque eum domino. hau-
riet quoque de sanguine vituli inferens illum in
tabernaculum testimonii. Cumque intinxerit digitum
in sanguine. asperget eum septies coram domino contra
velum sanctuarii. ponetque de eodem sanguine super
cornua altaris thimiamatis gratissimi domino.
quod est in tabernaculo testimonii. Omnem autem re-
liquum sanguinem fundet in basem altaris
holocausti in introitu tabernaculi. et adipem
vituli offeret pro peccato tam eum qui vitalia o-
perit quam omnia que intrinsecus sunt. duos renun-
culos. et reticulum quod est super eos iuxta ylia. et adipem
iecoris cum renunculis. sicut offertur de vitulo hos-
tie pacificorum. et adolebit ea super altare holo-
causti. pellem vero et omnes carnes cum capite et
pedibus. et intestinis et cum fimo. et reliquo corpo-
re efferet extra castra. in locum mundum ubi ci-
neres effundi solent. incendetque ea super lig-
norum struem. que in loco effusorum cinerum
cremabuntur. Quod si omnis turba filiorum israel ig-
noraverit. et per inperitiam fecerit quod est contra manda-
tum domini est. et postea intellexerit peccatum suum.
offeret pro peccato suo vitulum. adducetque eum
ad hostium tabernaculi. et ponent seniores
populi manus super caput eius coram domino. immola-
toque vitulo in conspectu domini inferet sacerdos qui
unctus est. de sanguine eius in tabernaculum tes-
timonii. tincto digito aspergens septies contra ve-
lum. ponetque de eodem sanguine in cornibus
altaris quod est coram domino in tabernaculo tes-
timonii. Reliquum autem sanguinem fundet
iuxta basim altaris holocaustorum quod est in ho-
stio tabernaculi testimonii. Omnemque eius adipem
tollet. et adolebit super altare. sic faciens et de
hoc vitulo quomodo fecit et prius. et rogante pro
eis sacerdote. propitius erit eis dominus. Ipsum autem
vitulum efferet extra castra. atque comburet
sicut et priorem vitulum. quia est pro peccato multi-
tudinis. Si peccaverit princeps. et fecerit unum
e pluribus per ignorantiam quod domini lege prohibe-
tur. et postea intellexerit peccatum suum offeret hos-
tiam coram domino hircum de capris inmaculatum
ponetque manum suam super caput eius. Cumque

immolavit eum in locum ubi solet mactari holocau-
stum coram domino quia pro peccato est. tinget sacerdos digitum
in sanguine hostie pro peccato tangens cornua altaris
holocausti et reliquum fundens ad basim eius. adipem vero ado-
lebit super sicut in victimis pacificorum fieri solet. Rogabitque
pro eo et pro peccato eius et dimittetur ei. Quod si peccaverit
anima per ignorantiam de populo terre ut faciat quicquam de hiis
que domini lege prohibentur atque delinquerit et cognoverit peccatum
suum offeret capram immaculatam. ponetque manum
super caput hostie que pro peccato est et immolabit eam
in holocausti. tolletque sacerdos de sanguine in di-
gito suo et tangens cornua altaris holocausti re-
liquum fundet ad basim eius. omnem autem adipem au-
ferens sicut auferri solet de victimis pacificorum adole-
bit super altare in odorem suavitatis domino. Rogabit-
que pro eo et dimittetur ei. Si autem de pecoribus obtulerit
victimam pro peccato ovem scilicet immaculatam. ponet manum
super caput eius et immolabit eam in loco ubi solent
cedi holocaustorum hostie. Sumetque sacerdos de sanguine
eius digito suo et tangens cornua altaris holo-
causti reliquum fundet ad basim eius. omnem quoque
auferens adipem sicut auferri solet adeps arietis
qui immolatur pro pacificis et cremabit super
altare incensum domini. Rogabitque pro eo et pro peccato eius
et dimittetur ei.

V

Si peccaverit anima et audierit vocem iurantis tes-
tisque fuerit quod aut ipse vidit aut conscius est. nisi indica-
verit portabit iniquitatem suam. Anima que tetigerit a-
liquid inmundum sive quod occisum a bestia est aut per
se mortuum aut quodlibet aliud reptile et oblita fuerit
inmunditie sue rea est et deliquit. Et si tetigerit quicquam
de inmunditia hominis iuxta omnem impuritatem qua
pollui solet oblitaque cognoverit postea subiacebit
delicto. Anima que iuraverit et protulerit labiis suis
ut vel male quid faceret vel bene et id ipsum
iuramento et sermone firmavit. oblitaque postea
intellexerit delictum suum agat penitentiam pro peccato et
offerat de gregibus agnam sive capram. orabit-
que pro eo sacerdos et pro peccato eius. Si autem non potuerit
offerre pecus. offerat duos turtures vel pullos co-
lumbarum domino. unum pro peccato et alterum in holocaustum.
dabitque eos sacerdoti. qui primum offerens pro peccato re-
torquebit caput eius ad pennulas. ita ut collo adhe-
reat et non penitus abrumpatur. et asperget de sanguine eius
parietem altaris. Quicquid autem reliquum fuerit faciet
destillari ad fundamentum eius quia pro peccato est. alterum vero
adolebit in holocaustum ut fieri solet. Rogabitque
pro eo sacerdos et pro peccato eius et dimittetur ei. Quod si
non quiverit manus eius duos offerre turtures
aut duos pullos columbarum. offeret pro peccato suo
simile partem ephi decimam. non mittet in eam
oleum. nec thuris aliquid imponet quia pro peccato
est. tradetque eam sacerdoti qui plenum ex ea pu-
gillum hauriens cremabit super altare in monu-
mentum eius qui obtulerit. rogans pro illo et expi-
ans. Reliquam vero partem ipse habebit pro munere. Lo-
cutusque est dominus ad moysen dicens. Anima si pre-
varicans ceremonias per errorem in hiis que domino
sunt sanctificata peccaverit. offeret pro delicto suo arietem
immaculatum de gregibus qui emi potest duobus siclis iuxta
pondus sanctuarii. Ipsumque quod intulit damni restituet
et quintam partem ponet supra. tradens sacerdoti qui ro-
gabit pro eo offerens arietem et dimittetur ei. Anima que
peccaverit per ignorantiam. feceritque unum ex hiis que
domini lege prohibentur et peccati rea intellexerit iniquitatem suam
offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti iuxta
mensuram estimationemque peccati qui orabit pro eo quia
nesciens fecerit. et dimittetur ei. quia per errorem deliquit
in dominum

VI

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Anima que peccaverit
et contempto domino negaverit proximo suo depositum
quod fidei eius creditum fuerat. vel aliquid extorse-
rit aut calumpniam fecerit sive rem perditam invenerit i. negans
et inficians insuper peieraverit. et quodlibet aliud ex pluribus
fecerit in quibus peccare solent homines convicta delicti red-
det omnia que per fraudem voluit optinere integra et
quintam insuper partem domino cui damnum intulerat. pro
peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege
et dabit eum sacerdoti. iuxta estimationem mensuramque de-
licti qui rogabit pro eo coram domino et dimittetur illi pro
singulis que faciendo peccavit. Locutusque est dominus ad mo-
ysen dicens. Precipe aaron et filiis eius. hec est lex
holocausti. cremabitur in altari tota nocte usque ma-
ne. ignis ex eodem altari erit. vestietur tunica sacerdos
et feminalibus lineis. tolletque cineres quos vorans
ignis exussit. et ponens iuxta altare spoliabitur
prioribus vestimentis. Indutusque aliis extra castra efferet
eos et in loco mundissimo usque ad favillam consu-
mi faciet. Ignis autem in altari semper ardebit. quem
nutriet sacerdos subiciens ligna mane per singulos
dies. et imposito holocausto desuper adipes adolebit
pacificorum. ignis est iste perpetuus qui nunquam deficiet in alta-
ri. Hec est lex sacrificii et libationum que offerent filii
aaron coram domino et coram altari. tollet sacerdos pu-
gillum simile que conspersa est oleo. et totum thus quod super
similam positum est. adolebitque illud in altari in
monumentum odoris suavissimi domino. Reliquam autem
simile comedet aaron cum filiis suis absque fer-
mento. et comedet in loco sancto atrii tabernaculi. Ideo autem
non fermentabitur quia pars eius in domini incensum offer-
tur. Sanctum sanctorum erit sicut pro peccato atque delicto. Ma-
res tantum stirpis aaron comedent illud. legitimum
ac sempiternum erit in generationibus vestris de sacrificiis domini.
Omnis qui tetigerit illa sanctificabitur. Locutusque est dominus ad
moysen dicens. Hec est oblatio aaron et filiorum eius quam
offerre debent domino in die unctionis sue. Decimam
partem ephi offerent simile in sacrificio sempi-
terno. Medium eius mane et medium eius vespe-
re. que in sartagine in oleo conspersa frigetur. offeret eam
calidam in odorem suavissimum domino sacerdos qui
iure patri successerit. et tota cremabitur in altari.
Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur.
nec quisquam comedet ex eo. Locutus est autem dominus
ad moysen dicens. Loquere aaron et filiis eius. Ista
est lex hostie pro peccato. In loco ubi offertur holocaustum
immolabitur coram domino. Sanctum sanctorum est. Sacerdos qui offert

eam comedet in loco sancto in atrio tabernaculi. Quicquid
tetigerit carnes eius sanctificabitur. Si de sanguine illius
vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto. Vas autem fic-
tile in quo cocta est confringetur. Quod si vas eneum fu-
erit, defricabitur et lavabitur aqua. Omnis masculus de
genere sacerdotali vescetur de carnibus eius, quia sanctum
sanctorum est. Hostia enim que ceditur pro peccato, cuius sanguis
infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum
in sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni. Hec est
quoque lex hostie pro delicto. Sancta sanctorum est. Idcirco
ubi immolatur holocaustum, mactabitur et victima
pro delicto. Sanguis eius per gyrum altaris fundetur.
Offerent ex ea caudam et adipem qui operit in-
testina, duos reniculos et pinguedinem que iuxta
ylia est, reticulumque iecoris cum reniculis. Et
adolebit ea sacerdos super altare. Incensum est domini
pro delicto. Omnis masculus de sacerdotali genere in loco
sancto vescetur his carnibus, quia sanctum sanctorum est. Sicut
pro peccato offertur hostia, ita et pro delicto utriusque
hostie lex una erit. Ad sacerdotem qui eam ob-
tulerit pertinebit. Sacerdos qui offert holocau-
sti victimam, habebit pellem eius. Et omne sacri-
ficium simile quod coquitur in clibano, et quicquid in cra-
ticula vel in sartagine preparatur, sacerdotis eius
erit a quo offertur. Sive oleo conspersa, sive ari-
da fuerint, cunctis filiis Aaron mensura equa per singu-
Hec est lex hostie paci- VII los dividetur.
ficorum que offertur domino. Si pro gratiarum actione fuerit
oblatio, offerent panes absque fermento conspersos ole-
o, et lagana azima uncta oleo, coctamque simi-
lam et collyridas olei admixtione conspersas. Panes
quoque fermentatos cum hostia gratiarum que immolatur pro
pacificis. Ex quibus unus pro primitiis offeretur domino
et erit sacerdoti qui fundet hostie sanguinem
cuius carnes eadem die comedentur, nec re-
manebit ex eis quicquam usque mane. Si voto vel
sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem simili-
ter edetur die. Sed et si quid in crastinum reman-
serit, vesci licitum est. Quicquid autem tercius in-
venerit dies, ignis absumet. Si quis de carnibus
victime pacificorum die tercio comederit, irrita fi-
et eius oblatio, nec proderit offerenti; quin potius quecumque
anima tali se edulio contaminaverit prevaricationis
rea erit. Caro que aliquid tetigerit immundum, non come-
detur, sed comburetur igni. Qui fuerit mundus vesce-
tur ex ea. Anima polluta que ederit de carnibus
hostie pacificorum que oblata est domino peribit de populis su-
is. Et que tetigerit immunditiam hominis vel iumenti sive
omnis rei que polluere potest, et comederit de huius-
cemodi carnibus, interibit de populis suis. Locutusque est
dominus ad moysen dicens: Loquere filiis israel. Adipem
ovis et bovis et capre non comedetis. Adipem cada-
veris morticini et eius animalis quod a bestia captum est
habebitis in varios usus. Si quis adipem qui of-
ferri debet in incensum domini comederit peribit de po-
pulo suo. Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in
cibo, tam de avibus quam de pecoribus. Omnis anima que
ederit sanguinem peribit de populis suis. Locutus

que est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis israel: Qui
offert victimam pacificorum domino offerat simul et sa-
crificium, id est libamenta eius. Tenebit manibus adipem
hostie et pectusculum. Cumque ambo oblata domino
consecraverit, tradet sacerdoti qui adolebit adipem
super altare. Pectusculum autem erit Aaron et filiorum
eius. Armus quoque dexter de pacificorum hostiis
cedet in primicias sacerdotis. Qui obtulerit san-
guinem et adipem filiorum Aaron, ipse habebit et
armum dextrum in portione sua. Pectusculum enim e-
levationis et armum separationis tuli a filiis israel
de hostiis eorum pacificis, et dedi Aaron sacerdoti
et filiis eius lege perpetua ab omni populo israel. Hec
est unctio Aaron et filiorum eius in ceremoniis
domini die quo obtulit eos moyses ut sacerdotio
fungerentur, et que precepit eis dari dominus a filiis israel
religione perpetua in generationibus suis. Ista est
lex holocausti et sacrificii pro peccato atque delic-
to et pro consecratione et pacificorum victimis, quam con-
stituit dominus moysi in monte synai quando man-
davit filiis israel ut offerrent oblationes suas
domino in deserto synai. VIII
Locutusque est dominus ad moysen dicens: Tolle Aaron
cum filiis suis, vestes eorum et unctionis oleum, vi-
tulum pro peccato, duos arietes, canistrum cum a-
zimis, et congregabis omnem cetum israel ad ostium tab-
ernaculi. Fecit moyses ut dominus imperarat. Congregata-
que omni turba ante fores tabernaculi, ait: Iste est sermo
quem dominus iussit fieri. Statimque obtulit Aaron
et filios eius. Cumque lavisset eos, vestivit ponti-
ficem subucula linea, accingens eum balthe-
o. Et induens eum tunica iacinctina, et desuper humera-
le imposuit, quod astringens cingulo aptavit
rationali, in quo erat doctrina et veritas. Cydari quoque
texit caput, et super eam contra frontem posuit lami-
nam auream consecratam in sanctificatione, sicut
preceperat ei dominus. Tulit et unctionis oleum quo li-
nivit tabernaculum cum omni supellectili sua.
Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus,
unxit illud et omnia vasa eius, labrumque cum
basi sua sanctificavit oleo. Quod fundens super caput
Aaron unxit eum et consecravit. Filios quoque eius
oblatos consecravit. Vestivitque tunicis lineis et
cinxit baltheis, imposuitque mitras ut iusserat
dominus. Obtulit et vitulum pro peccato. Cumque super
caput eius posuissent Aaron et filii eius manus
suas, immolavit eum, hauriens sanguinem. Et
tincto digito tetigit cornua altaris per gyrum.
Quo expiato et sanctificato fudit reliquum sanguinem
ad fundamenta eius. Adipem vero qui erat super
vitalia, et reticulum iecoris, duosque reniculos cum
arvinulis suis adolevit super altare. Vitulum
cum pellibus et carnibus et fimo cremans
extra castra, sicut preceperat dominus. Obtulit et arietem
in holocaustum. Super cuius caput cum imposuis-
sent Aaron et filii eius manus suas, immolavit eum
et fudit sanguinem eius per circuitum altaris. Ipsum-
que arietem in frusta concidens, caput eius et artus

et adipem adolevit igni. lotis prius intestinis
et pedibus totumque simul arietem incendit super
altare. eo quod esset holocaustum suavissimi odoris
domino sicut preceperat ei. Obtulit et arietem secundum
in consecratione sacerdotum. posueruntque super ca-
put eius aaron et filii eius manus suas. Quem cum
immolasset moyses. sumens de sanguine tetigit
extremum auricule dextre aaron et pollicem
manus eius dextre. similiter et pedis. Obtulit et filios
aaron. Cumque de sanguine arietis immola-
ti tetigisset extremum auricule singulorum dextre
et pollices manus ac dextri pedis. reliquum fudit
super altare per circuitum. Adipem vero et caudam
omnemque pinguedinem que operit intestina re-
ticulumque et duos renunculos cum adipibus suis et ar-
mo dextro separavit. Tollens autem de canistro azi-
morum quod erat coram domino panes absque fermen-
to et collyridam conspersam oleo. laganaque posuit
super adipes et armum dextrum. tradens simul omnia a-
aron et filiis eius. Qui postquam levaverunt ea coram domino
rursum suscepta de manibus eorum adolevit super
altare holocausti eo quod consecrationis esset oblatio in o-
dorem suavitatis sacrificii domino. Tulitque pectuscu-
lum elevans illud coram domino de ariete consecrationis
in partem suam. sicut preceperat ei dominus. Assumensque un-
guentum et sanguinem qui erat in altari aspersit
super aaron et vestimenta eius et super filios illius ac
vestes eorum. Cumque sanctificasset eos in vestitu suo
precepit eis dicens. Coquite carnes ante fores tabernaculi
et ibi comedite eas. panes quoque consecrationis edite
qui positi sunt in canistro sicut precepit michi dominus
dicens. Aaron et filii eius comedent eos. quicquid
autem reliquum fuerit de carne et panibus ignis absumet.
De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem di-
ebus usque ad diem quo implebitur tempus consecrationis vestre.
Septem enim diebus finitur consecratio sicut in presentiarum
factum est. ut ritus sacrificii compleretur. die ac nocte
manebitis in tabernaculo observantes custodi-
as domini ne moriamini. Sic enim michi preceptum est. Fece-
runtque aaron et filii eius cuncta que locutus est
dominus per manum moysi.

IX

Facto autem octavo die vocavit moyses aaron
et filios eius ac maiores natu israel. dixitque
ad aaron. Tolle de armento vitulum pro peccato. et
arietem in holocaustum. utrumque immacula-
tum. et offer illos coram domino. Et ad filios israel lo-
queris. Tollite hircum pro peccato et vitulum atque
agnum anniculum et sine macula in holocaustum
bovem et arietem pro pacificis. et immolate eos
coram domino in sacrificio singulorum. similam
oleo conspersam offerentes. hodie enim dominus appa-
rebit vobis. Tulerunt ergo cuncta que iusserat
moyses ad ostium tabernaculi. ubi cum omnis
multitudo astaret ait moyses. Iste est ser-
mo quem precepit dominus. facite et apparebit gloria eius
vobis. Et dixit ad aaron. Accede ad altare et im-
mola pro peccato tuo. offer holocaustum et depreca-
re pro te et pro populo. Cumque mactavit hosti-
am populi ora pro eis. sicut precepit dominus. Statimque aaron
accedens ad altare immolavit vitulum pro peccato
cuius sanguinem obtulerunt ei filii sui. In quo tin-
gens digitum tetigit cornua altaris. et fudit re-
siduum ad basim eius. adipem et renunculos ac reti-
culum iecoris. que sunt pro peccato adolevit super al-
tare sicut preceperat dominus moysi. carnes vero et pelles eius
extra castra combussit igni. Immolavit et holo-
causti victimam. obtuleruntque filii sui sangui-
nem eius quem fudit per altaris circuitum. Ipsam etiam ho-
stiam in frusta concisam cum capite et membris
singulis obtulerunt. Que omnia super altare cremavit igni
lotis prius aqua intestinis et pedibus. Et pro peccato populi
offerens mactavit hyrcum. expiatoque altari fe-
cit holocaustum. addens in sacrificio libamenta que
pariter offeruntur. et adolens ea super altare. absque ceri-
moniis holocausti matutini. Immolavit et bovem
atque arietem. hostias pacificas populi. Obtuleruntque filii
sui sanguinem quem fudit per altaris circuitum. Adipes
autem bovis et caudam arietis renunculosque cum adipi-
bus suis et reticulum iecoris posuerunt super pectora. Cum-
que cremati essent adipes super altare pectora eorum et
armos dextros separavit aaron elevans coram
domino sicut preceperat moyses. Et extendens manus super populum
benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato et holo-
caustis et pacificis descendit. Ingressi autem moyses et
aaron tabernaculum testimonii et deinceps egressi
benedixerunt populo. Apparuitque gloria domini omni multitudi-
ni. et ecce egressus ignis a domino devoravit holo-
caustum et adipes qui erant super altare. Quod cum
vidissent turbe laudaverunt dominum ruentes in fa-
cies suas.

X

Arreptisque nadab et abiu
filii aaron thuribulis inposuerunt ignem et in-
censum desuper offerentes coram domino ignem
alienum quod eis preceptum non erat. Egressusque ignis
a domino devoravit eos et mortui sunt coram domino.
Dixitque moyses ad aaron. Hoc est quod locutus
est dominus. Sanctificabor in hiis qui appropinquant michi et
in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens
tacuit aaron. Vocatis autem moyses misaele et
elisaphan filiis ozihel patrui aaron ait ad e-
os. Ite et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii et as-
portate extra castra. Confestimque pergentes tu-
lerunt eos sicut iacebant vestitos lineis tunicis. et
eiecerunt foras ut sibi fuerat imperatum. Locutusque est mo-
yses ad aaron et ad eleazar et ythamar filios eius.
Capita vestra nolite nudare. et vestimenta nolite scin-
dere. ne forte moriamini. et super omnem cetum ori-
atur indignatio. Fratres vestri et omnis domus israel plangant
incendium quod dominus suscitavit. Vos autem non egredi-
emini fores tabernaculi. alioquin peribitis. oleum
quippe sancte unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia iuxta
preceptum moysi. Dixit quoque dominus ad aaron. Vinum
et omne quod inebriare potest non bibetis tu et filii tui
quando intratis in tabernaculum testimonii. ne mori-
amini. quia preceptum est sempiternum in generationes vestras
ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et prophanum.
inter pollutum et mundum. Doceatisque filios israel omnia

exod. hec que sunt dat benedictione populo

ex isto loco sumitur quod [illegible] sepeliantur vestiti in vestibus sacris [illegible] religiosi

legittima mea. que locutus est dominus ad eos per manum moy-
si. Locutus quoque est moyses ad aaron et ad eleazar et y-
thamar filios eius qui erant residui. tollite sacri-
ficium quod remansit de oblatione domini et comedite illud
absque fermento iuxta altare quia sanctum sanctorum est. Comedetis
autem in loco sancto quod datum est tibi et filiis tuis de oblationi-
bus domini sicut preceptum est michi. pectusculum quoque quod obla-
tum est et armum qui separatus est edetis in loco mundissi-
mo. tu et filii tui ac filie tue tecum. tibi enim ac liberis tu-
is reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum israel. eo quod
armum et pectus et adipes que cremantur in altari ele-
vaverunt coram domino et pertineant ad te et ad filios
tuos lege perpetua. sicut precepit dominus. Inter hec hircum
qui oblatus fuerat pro peccato cum quereret moyses exus-
tum repperit. iratusque contra eleazar et ythamar filios
aaron qui remanserant ait. Cur non comedistis
hostiam pro peccato in loco sancto que sancta sanctorum est et data
vobis ut portetis iniquitatem multitudinis et ro-
getis pro ea in conspectu domini. presertim cum de sangui-
ne illius non sit illatum intra sancta et comedere debu-
eratis eam in sanctuario sicut preceptum est michi. Respondit a-
aron. oblata est victima hodie pro peccato et holocaus-
tum coram domino. michi autem accidit quod vides. quomodo potu-
i comedere ea aut placere deo in cerimoniis mente
lugubri. quod cum audisset moyses recepit satisfactionem.

Locutus est dominus ad moysen et aaron XI
dicens. Dicite filiis israel. custodite omnia que scri-
pta sunt vobis ut sim vester deus. Hec sunt animalia que co-
medere debetis de cunctis animantibus terre. omne
quod habet divisam ungulam et ruminat in pecoribus
comedetis. Quicquid autem ruminat et habet ungulam
sed non dividit eam sicut camelus et cetera non comede-
tis illud et inter inmunda reputabitis. Cirogrillus
qui ruminat ungulamque non dividit inmundus
est. lepus quoque nam et ipse ruminat sed ungulam
non dividit. et sus. qui cum ungulam dividat non ru-
minat. horum carnibus non vescemini. nec cadave-
ra contingetis quia inmunda sunt vobis. hec sunt
que gignuntur in aquis et vesci licitum est. Omne quod
habet pinnulas et squamas tam in mari quam in
fluminibus et stagnis comedetis. Quicquid autem pin-
nulas et squamas non habet eorum que in aquis moventur et
vivunt abhominabile vobis execrandumque erit. Car-
nes eorum non comedetis et morticina vitabitis. cunc-
ta que non habent pinnulas et squamas in aquis pollu-
ta erunt. Hec sunt que de avibus comedere non debetis
et vitanda sunt vobis. aquilam et griphum et alietum
et milvum ac vulturem iuxta genus suum et omne
corvini generis in similitudinem suam. strucion-
em et noctuam et larum et accipitrem iuxta genus
suum. bubonem et mergulum et ibin. cignum et ono-
crotalum et porphirionem. herodionem et ca-
radrionem. iuxta genus suum. upupam quoque
et vespertilionem. omne de volucribus quod graditur
super iiii. pedes abhominabile erit vobis. Quic-
quid autem ambulat super iiii. pedes sed habet longio-
ra retro crura per que salit super terram comedere de-
betis ut est bruchus in genere suo et attachus
atque ophiomachus atque locusta singula iuxta genus
suum. Quicquid autem ex volucribus iiii. tantum habet pedes
execrabile erit vobis et quicumque morticina eorum te-
tigerit. polluetur et erit inmundus usque ad vesperum.
et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum la-
vabit vestimenta sua et inmundus erit usque ad occasum
solis. Omne animal quod habet quidem ungulam sed non dividit
eam nec ruminat inmundum erit. et quicquid tetigerit illud
contaminabitur. Quod ambulat super manus ex cunctis ani-
mantibus que incedunt quadrupedia inmundum erit. Qui
tetigerit morticina eorum polluetur usque ad vesperum.
et qui portaverit huiuscemodi cadavera lavabit vestimenta
sua et inmundus erit usque ad vesperum. quia omnia hec
inmunda sunt vobis. Hec quoque inter polluta re-
putabuntur. de hiis que moventur in terra. musti-
la et mus. et corcodrillus. singula iuxta genus suum.
migale. cameleon. et stellio. et lacerta. et talpa.
omnia hec inmunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum in-
mundus erit usque ad vesperum. et super quod cecide-
rit quicquam de morticinis eorum polluetur. tam vas
ligneum et vestimentum. quam pelles et cilicia. et in quo
cumque fit opus. tingentur aqua. et polluta erunt usque ad
vesperum. et sic postea mundabuntur. Vas autem fic-
tile in quo horum quicquam intro ceciderit polluetur
et ideo frangendum est. Omnis cibus quem comedetis si fu-
erit fusa super eum aqua inmundus erit. et omne liquens
quod bibitur de universo vase inmundum erit. et quicquid de
morticinis huiuscemodi ceciderit super illud inmundum erit. sive cli-
bani sive cytropodes destruentur et inmundi erunt. Fontes
vero et cisterne et omnis aquarum congregatio munda erit.
Qui morticinum eorum tetigerit polluetur. Si ceciderit super
sementem non polluent eam. Si autem quispiam aqua se-
mentem perfuderit et postea morticinis tacta fuerit.
illico polluetur. Si mortuum fuerit animal quod licet vo-
bis comedere qui cadaver eius tetigerit inmundus erit us-
que ad vesperum. et qui comederit ex eo quippiam sive
portaverit lavabit vestimenta sua. et inmundus erit
usque ad vesperum. Omne quod reptat super terram abhomina-
bile erit nec assumetur in cibum. Quicquid super pectus
quadrupes graditur et multos habet pedes sive per humum
trahitur. non comedetis quia abhominabile est. Nolite
contaminare animas vestras. nec tangatis quicquam eorum.
ne inmundi sitis. ego sum dominus deus vester. Sancti estote
quia ego sanctus sum. ne polluatis animas vestras in omni
reptili. quod movetur super terram. Ego enim sum dominus qui
eduxi vos de terra egypti. ut essem vobis in deum.
Sancti eritis quia ego sanctus sum. Ista est lex animantium
et volucrum et omnis anime viventis que movetur in
aqua et reptat in terra. ut differentias noveritis mundi
et inmundi. et sciatis quid comedere et respuere
debeatis.

Locutus quoque est dominus ad moysen XII
dicens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Mulier
si suscepto semine pepererit masculum inmunda erit
vii. diebus. iuxta dies separationis menstrue. et die viii.
circumcidetur infantulus. ipsa vero xxxiii. diebus ma-
nebit in sanguine purificationis sue. Omne sanctum
non tanget nec ingredietur in sanctuarium. donec
impleantur dies purificationis sue. Si autem feminam

que animalia debent comedere iudei

de piscibus

de avibus

et purificatione
de partu mulieris

pepererit immunda erit duabus ebdomadibus iuxta ritum fluxus menstrui et sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis sue. Cumque expleti fuerint dies purificationis sue pro filio sive pro filia deferet agnum anniculum in holocaustum et pullum columbe sive turturem pro peccato ad ostium tabernaculi testimonii et tradet sacerdoti qui offeret illa coram domino et orabit pro ea et sic mundabitur a profluvio sanguinis sui. Ista est lex parturientis masculum et feminam. Quod si non invenerit manus eius nec potuerit offerre agnum sumet duos turtures vel duos pullos columbarum unum in holocaustum et alterum pro peccato. orabitque pro ea sacerdos et sic mundabitur.

XIII

Locutus est dominus ad moysen et aaron dicens. Homo in cuius cute et carne ortus fuerit diversus color sive pustula aut quasi lucens quippiam id est plaga lepre adducetur ad aaron sacerdotem vel ad unum quemlibet filiorum eius. Qui cum viderit lepram in cute et pilos in album mutatos colorem ipsamque speciem lepre humiliorem cute et carne reliqua plaga lepre est et ad arbitrium eius separabitur. Sin autem lucens candor fuerit in cute nec humilior carne reliqua et pili coloris pristini recludet eum sacerdos septem diebus et considerabit die septimo. Et si quidem lepra ultra non creverit nec transierit in cute priores terminos rursum recludet eum septem aliis diebus. Et die septimo contemplabitur. Si obscurior fuerit lepra et non creverit in cute mundabit eum quia scabies est. Lavabitque homo vestimenta sua et mundus erit. Quod si postquam a sacerdote visus est et redditus munditie iterum lepra creverit adducetur ad eum et immunditie condempnabitur. Plaga lepre si fuerit in homine adducetur ad sacerdotem et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit et capillorum mutaverit aspectum ipsa quoque caro viva apparuerit lepra vetustissima iudicabitur atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos et non recludet quia perspicue immunditie est. Sin autem effloruerit discurrens lepra in cute et operuerit omnem carnem a capite usque ad pedes quicquid sub aspectum oculorum cadit considerabit eum sacerdos et teneri a lepra mundissima iudicabit eo quod omnis in candorem versa sit et idcirco homo mundus erit. Quando vero caro vivens in eo apparuerit tunc sacerdotis iudicio polluetur et inter immundos reputabitur. Caro enim viva si lepra aspergitur immunda est. Quod si rursum versa fuerit in alborem et totum hominem operuerit considerabit eum sacerdos et mundum esse decernet. Caro autem et cutis in qua ulcus natum est et sanatum et in loco ulceris cicatrix apparuerit alba sive subrufa adducetur ad sacerdotem. Qui cum viderit locum lepre humiliorem carne reliqua et pilos versos in candorem contaminabit eum plaga enim lepre orta est in ulcere. Quod si pilus coloris est pristini et cicatrix subobscura et vicina carne est humilior recludet eum septem diebus. et si quidem creverit adiudicabit eum lepre. Sin autem steterit in loco suo ulceris est cicatrix et homo mundus erit. Caro autem et cutis quam ignis exusserit et sanata albam sive rufam habuerit cicatricem considerabit eam sacerdos et ecce versa est in alborem et locus eius est reliqua cute humilior contaminabit eum quia plaga lepre in cicatrice est exorta. Quod si pilorum color non fuerit inmutatus nec humilior plaga carne reliqua et ipsa lepre species fuerit subobscura recludet eum septem diebus et die septimo contemplabitur. Si creverit in cute lepra contaminabit eum. Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus plaga combustionis est et idcirco mundabitur quia cicatrix est combusture. Vir sive mulier in cuius capite vel barba germinaverit lepra videbit eos sacerdos et si quidem humilior locus fuerit carne reliqua et capillus flavus solito quoque subtilior contaminabit eos quia lepra capitis est ac barbe. Sin autem viderit locum macule equalem vicine carni et capillum nigrum recludet eos septem diebus et die septimo intuebitur. Si non creverit macula et capillus sui coloris est et locus plage carni reliqué equalis videtur radetur homo absque loco macule et recludetur septem aliis diebus. Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo nec humilior carne reliqua mundabit eum lotisque vestibus suis mundus erit. Sin autem post emundationem rursus creverit macula in cute non querat amplius utrum capillus in flavum colorem sit immutatus quia aperte immundus est. Porro si steterit macula et capilli nigri fuerint noverit hominem esse sanatum et confidenter eum pronuntiet mundum. Vir sive mulier in cuius cute candor apparuerit intuebitur eos sacerdos. Si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute sciat non esse lepram sed maculam coloris candidi et hominem mundum. Vir de cuius capite capilli fluunt calvus et mundus est. Et si a fronte ceciderint pili recalvaster et mundus est. Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus et hoc sacerdos viderit condempnabit eum haut dubie lepra est que orta est in calvitio. Quicumque ergo maculatus fuerit lepra et separatus ad arbitrium sacerdotis habebit vestimenta sua dissuta caput nudum os veste contectum contaminatum ac sordidum se clamabit omni tempore quo leprosus est et immundus solus habitabit extra castra. Vestis lanea sive linea que lepram habuerit in stamine aut subtegmine aut certe pellis quicquid ex pelle confectum est si alba vel rufa macula fuerit infecta lepra reputabitur ostendeturque sacerdoti qui consideratam recludet septem diebus et die septimo rursus aspiciens si deprehenderit crevisse lepra perseverans est pollutum iudicabit vestimentum et omne in quo fuerit inventa et idcirco comburetur flammis. Quod si eam viderit non crevisse precipiet et lavabunt id in quo lepra est et recludet illud septem diebus aliis et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam nec tamen crevisse lepram immundum iudicabit et igne comburet eo quod infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra. Si autem obscurior fuerit locus lepre postquam vestis est lota abrumpet eum et a solido dividet. Quod si ultra apparuerit

De ritu leprosorum qui mundandi sunt

vel filum coccineum rubeum

agnum

in partibus locis que prius immaculata erant, lepra vola
tilis et vaga: debet igne comburi. Si cessaverit, lava
bit ea que pura sunt secundo, et munda erunt. Ista est lex le
pre vestimenti lanei et linei, staminis atque subte
gminis, omnisque supellectilis pellicee, quomodo mun
dari debeat, vel contaminari. XIIII
Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Hic est ritus
leprosi quando mundandus est. Adducetur ad sacerdotem,
qui egressus de castris, cum invenerit lepram esse
emundatam, precipiet ei qui purificatur ut offerat
pro se duos passeres vivos, quos vesci licitum est, et lig
num cedrinum, vermiculumque et ysopum. Et unum ex passeribus
immolari iubebit in vase fictili super aquas viventes.
Alium autem vivum cum ligno cedrino et cocco et ysopo
tinget in sanguine passeris immolati, quo as
perget illum qui mundandus est septies, ut iure pur
getur. Et dimittet passerem vivum ut in agrum avo
let. Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes
pilos corporis, et lavabitur aqua; purificatusque ingre
dietur castra, ita dumtaxat ut maneat extra ta
bernaculum suum septem diebus. Et die septimo radat capil
los capitis, barbamque et supercilia, ac totius corpo
ris pilos. Et lotis rursum vestibus et corpore, die
octavo assumet duos agnos immaculatos, et ovem
anniculam absque macula, et tres decimas simi
le in sacrificium, que conspersa sit oleo, et seorsum olei sex
tarium. Cumque sacerdos purificans hominem sta
tuerit eum et hec omnia coram Domino in ostio taber
naculi testimonii, tollet agnum et offeret eum pro delic
to, oleique sextarium. Et oblatis ante Dominum omnibus,
immolabit agnum ubi immolari solet hostia pro
peccato et holocaustum, id est in loco sancto. Sicut enim pro
peccato, ita et pro delicto ad sacerdotem pertinet hosti
a: sancta sanctorum est. Assumensque sacerdos de sanguine
hostie que immolata est pro delicto, ponet super
extremum auricule dextre eius qui mundatur, et super
pollices manus dextre et pedis. Et de olei sextario
mittet in manum suam sinistram, tingetque digi
tum dextrum in eo, et asperget coram Domino septies.
Quod autem reliquum est olei in leva manu, fundet super
extremum auricule dextre eius qui mundatur, et super
pollices manus ac pedis dextri, et super sangui
nem qui effusus est pro delicto, et super caput eius.
Rogabitque pro eo coram Domino, et faciet sacrifici
um pro peccato. Tunc immolabit holocaustum, et ponet
illud in altari cum libaminibus suis, et homo rite mun
dabitur. Quod si pauper est, et non potest manus eius in
venire que dicta sunt, pro delicto sumet agnum ad o
blationem, ut roget pro eo sacerdos, decimamque
partem simile conspersam oleo in sacrificium, et
olei sextarium, duosque turtures sive duos pul
los columbarum, quorum unus sit pro peccato et alter
in holocaustum. Offeretque die octavo purifica
tionis sue sacerdoti ad ostium tabernaculi testimo
nii coram Domino. Qui suscipiens agnum pro de
licto et sextarium olei, levabit simul. Et immo
latoque agno, de sanguine eius ponet super
extremum auricule dextre illius qui mundatur,
et super pollices manus eius ac pedis dextri. Olei vero
partem mittet in manum suam sinistram, in quo
tingens digitum dextre manus asperget septies coram
Domino. Tangetque extremum auricule dextre il
lius qui mundatur, et super pollices manus ac pedis dex
tri in loco sanguinis qui effusus est pro delicto. Re
liquam autem partem olei que est in sinistra manu mit
tet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum,
et turturem sive pullum columbe offeret, unum
pro delicto, et alterum in holocaustum cum libaminibus suis.
Hoc est sacrificium leprosi qui habere non potest omnia in
emundationem sui. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aa
ron dicens: Cumque ingressi fueritis terram Chana
an, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga
lepre in edibus, ibit cuius est domus, nuntians sacerdoti,
et dicet: Quasi plaga lepre videtur mihi esse in domo mea.
At ille precipiet ut efferant universa de domo prius
quam ingrediatur eam, et videat utrum leprosa sit,
ne immunda fiant omnia que in domo sunt. Intrabit
que postea ut consideret lepram domus. Et cum viderit in pari
etibus illius quasi valliculas, pallore sive rubore de
formes, et humiliores superficie reliqua, egredietur
ostium domus, et statim claudet illam septem diebus.
Reversusque die septimo, considerabit eam. Si invenerit cre
visse lepram, iubebit erui lapides in quibus est le
pra, et proici eos extra civitatem in loco immun
do. Domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum,
et spargi pulverem rasure extra urbem in loco immun
do. Lapidesque alios reponi pro his qui ablati fu
erant, et luto alio liniri domum. Si autem postquam eruti
sunt lapides, et pulvis elatus, et alia terra lita, ingres
sus sacerdos viderit reversam lepram, et parietes
respersos maculis, lepra est perseverans, et immunda domus;
quam statim destruent, et lapides eius ac ligna, atque u
niversum pulverem proicient extra oppidum in
loco immundo. Qui intraverit domum quando clausa est,
immundus usque ad vesperum erit. Et qui dormierit
in ea, et comederit quippiam, lavabit vestimen
ta sua. Quod si introiens sacerdos viderit lepram
non crevisse in domo postquam denuo lita est, purifi
cabit eam reddita sanitate. Et in purificationem
eius sumet duos passeres, lignumque cedrinum, et vermi
culum atque ysopum, et immolato uno passere in va
se fictili super aquas vivas, tollet lignum cedrinum
ysopum et coccum, et passerem vivum, et tin
get omnia in sanguine passeris immolati atque
in aquis viventibus, et asperget domum septies, pu
rificabitque eam tam in sanguine passeris quam
in aquis viventibus, et in passere vivo, lignoque
cedrino et ysopo atque vermiculo. Cumque dimi
serit passerem avolare in agrum libere, orabit
pro domo, et iure mundabitur. Ista est lex omnis
lepre et percussure, lepre vestium et domorum, cicatricis
et erumpentium papularum, lucentis macule, et in va
rias species coloribus immutatis, ut possit sciri quo
tempore mundum quid vel immundum sit. XV
Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron di
cens: Loquimini filiis Israel, et dicite eis: Vir

qui patitur fluxum seminis immundus erit. et tunc
iudicabitur huic uitio subiacere: cum per singula momen-
ta adheserit carni eius atque concreuerit fedus hu-
mor. Omne stratum in quo dormierit immundum
erit. et ubicumque sederit. Si quis hominum tetigerit
lectum eius: lauabit uestimenta sua. et ipse lotus
aqua immundus erit usque ad uesperum. Si sederit
ille ubi sederit: et ipse lauabit uestimenta sua.
et lotus aqua immundus erit usque ad uesperum. Si
saliuam huiuscemodi homo iecerit super eum qui mun-
dus est: lauabit uestimenta sua. et lotus aqua immun-
dus erit usque ad uesperum. Sagma super quod sederit
immundum erit. et quicquid sub eo fuit qui fluxum
seminis patitur pollutum erit usque ad ues-
perum. Qui portauerit horum aliquid lauabit ues-
timenta sua. et ipse lotus aqua immundus erit
usque ad uesperum. Omnis quem tetigerit qui talis
est non lotis ante manibus: lauabit uestimenta sua.
et lotus aqua immundus erit usque ad uesperum.
Vas fictile quod tetigerit confringetur. Vas autem
ligneum lauabitur aqua. Si sanatus fuerit qui
huiuscemodi sustinet passionem: numerabit septem
dies post emundationem sui. et lotis uestibus et
toto corpore in aquis uiuentibus erit mundus.
Die autem octauo sumet duos turtures aut du-
os pullos columbe. et ueniet in conspectum domini
ad ostium tabernaculi testimonii: dabitque eos sacer-
doti. qui faciet unum pro peccato. et alterum in holocau-
stum. Rogabitque pro eo coram domino ut emun-
detur a fluxu seminis sui. Vir de quo egredietur
semen coitus: lauabit aqua omne corpus suum. et im-
mundus erit usque ad uesperum. Vestem et pellem
quam habuerit lauabit aqua. et immunda erit usque
ad uesperum. Mulier cum qua coierit lauabitur aqua.
et immunda erit usque ad uesperum. Mulier que rede-
unte mense patitur fluxum sanguinis septem diebus se-
parabitur. Omnis qui tetigerit eam: immundus erit usque
ad uesperum. et in quo dormierit uel sederit die-
bus separationis sue polluetur. Qui tetigerit lec-
tum eius: lauabit uestimenta sua. et ipse lotus
aqua immundus erit usque ad uesperum. Omne uas
super quod illa sederit: quisquis attigerit laua-
bit uestimenta sua. et ipse lotus aqua pollutus erit
usque ad uesperum. Si coierit cum ea uir tempore sangui-
nis menstrualis: immundus erit septem diebus. et omne
stratum in quo dormierit polluetur. Mulier
que patitur multis diebus fluxum sanguinis
non in tempore menstruali: uel que post menstruum sangui-
nem fluere non cessat: quamdiu huic subiacebit
passioni: immunda erit quasi sit in tempore menstruo.
Omne stratum in quo dormierit et uas in quo se-
derit pollutum erit. Quicumque tetigerit eam laua-
bit uestimenta sua. et ipse lotus aqua immundus
erit usque ad uesperum. Si steterit sanguis et fluere
cessauerit: numerabit septem dies purificationis sue.
et octauo die offeret pro se sacerdoti duos turtures
uel duos pullos columbarum ad ostium tabernaculi
testimonii. qui unum faciet pro peccato. et alterum in ho-
locaustum. Rogabitque pro ea coram domino. et pro
fluxu immunditie eius. Docebitis ergo filios israel ut ca-
ueant immunditiam. et non moriantur in sordibus suis cum
polluerint tabernaculum quod est inter eos. Ista est lex eius
qui patitur fluxum seminis. et qui polluitur coitu.
et que menstruis temporibus separatur. uel que iugi fluit
sanguine. et hominis qui dormierit cum ea. XVI

Locutusque est dominus ad moysen post mortem filiorum
duorum aaron. quando offerentes ignem alienum
interfecti sunt. et precepit ei dicens. Loquere ad aaron
fratrem tuum ne omni tempore ingrediatur sanctuarium quod est
intra uelum coram propitiatorio quo tegitur ar-
cha ut non moriatur quia in nube apparebo super ora-
culum. nisi hec ante fecerit. Vitulum pro peccato offeret. et
arietem in holocaustum. Tunica linea uestietur
feminalibus lineis uerenda celabit. accingetur
zona linea. Cidarim lineam imponet capiti. hec
enim uestimenta sunt sancta: quibus cunctis cum lotus fu-
erit induetur. Suscipietque ab uniuersa multi-
tudine filiorum israel duos hircos pro peccato. et unum
arietem in holocaustum. Cumque obtulerit ui-
tulum et orauerit pro se et pro domo sua. duos hircos
stare faciet coram domino in ostio tabernaculi testimo-
nii. mittens super utrumque sortem unam domino
et alteram capro emissario. cuius sors exierit
domino offeret illum pro peccato. Cuius autem in caprum emis-
sarium statuet eum uiuum coram domino ut fundat
preces super eo. et emittat illum in solitudinem.
His rite celebratis offeret uitulum. et rogans
pro se et pro domo sua immolabit eum. Assumptoque
thuribulo quod de prunis altaris impleuerit
et hauriens manu compositum thimiama in in-
censum ultra uelum intrabit in sancta. ut po-
sitis super ignem aromatibus nebula eorum et
uapor operiat oraculum quod est super testimonium. et
non moriatur. Tollet quoque de sanguine uituli et as-
perget digito septies contra propitiatorium ad orien-
tem. Cumque mactauerit hircum pro peccato
populi: inferet sanguinem eius intra uelum sicut
preceptum est de sanguine uituli. ut aspergat
e regione oraculi. et expiet sanctuarium ab immun-
ditiis filiorum israel. et a preuaricationibus eorum. cunc-
tisque peccatis. Iuxta hunc ritum faciet in taberna-
culo testimonii. quod fixum est inter eos in me-
dio sordium habitationis eorum. Nullus hominum
sit in tabernaculo quando pontifex ingreditur
sanctuarium. ut roget pro se et pro domo sua.
et pro uniuerso cetu israel. donec egrediatur ta-
bernaculum. Cum autem exierit ad altare quod
coram domino est: oret pro se. et sumptum sangui-
nem uituli atque hirci fundat super cornua
eius per gyrum. Aspergensque digito septies ex-
piet. et sanctificet illud ab immunditiis filiorum
israel. Postquam emundauit sanctuarium et tabernacu-
lum et altare: tunc offerat hircum uiuentem.
et posita utraque manu super caput eius
confiteatur omnes iniquitates filiorum israel et uni-
uersa delicta atque peccata eorum. Que imprecans capiti

quod facere debebat aaron cum ingrediebatur sanctuarium

eius emittet illum per hominem paratum in desertum.
Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in
terram solitariam, et dimissus fuerit in deserto, rever-
tetur Aaron in tabernaculum testimonii, et depositis ves-
tibus quibus prius indutus erat cum intraret sanctuarium,
relictisque ibi, lavabit carnem suam in loco sancto, in-
duetusque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit
holocaustum suum ac plebis, rogabit tam pro
se quam pro populo; et adipem qui oblatus est pro peccatis adole-
bit super altare. Ille vero qui dimiserat caprum emis-
sarium, lavabit vestimenta sua et corpus aqua, et sic in-
gredietur in castra. Vitulum autem et hircum qui pro pecca-
tis fuerant immolati, et quorum sanguis illatus est in sanctua-
rio ut expiatio compleretur, asportabunt foras castra,
et comburent igni tam pelles quam carnes eorum ac fi-
mum. Et quicumque combusserit ea lavabit vestimenta
sua et carnem aqua, et sic ingredietur castra. Eritque vo-
bis hoc legitimum sempiternum. Mense septimo, decima
die mensis, affligetis animas vestras, nullumque facietis o-
pus, sive indigena sive advena qui peregrina-
tur inter vos. In hac die expiatio erit vestri atque mun-
datio ab omnibus peccatis vestris; coram Domino mundabi-
mini. Sabbatum enim requietionis est, et affligetis animas
vestras religione perpetua. Expiabit autem sacerdos qui
unctus fuerit, et cuius manus initiatae sunt ut sacerdotio
fungatur pro patre suo. Indueturque stola linea et
vestibus sanctis, et expiabit sanctuarium et taber-
naculum testimonii atque altare, sacerdotes
quoque et universum populum. Eritque hoc vobis
legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel
et pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur
sicut praeceperat Dominus Moysi.

XVII

Et locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere Aa-
ron et filiis eius et cunctis filiis Israel, dicens
ad eos: Iste est sermo quem mandavit Dominus dicens:
Homo quilibet de domo Israel, si occiderit bovem aut
ovem sive capram in castris vel extra castra,
et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Do-
mino, sanguinis reus erit; quasi sanguinem
fuderit, sic peribit de medio populi sui. Ideo sacer-
doti offerre debent filii Israel hostias suas quas
occidunt in agro, ut sanctificentur Domino ante ostium taber-
naculi testimonii, et immolent eas hostias pa-
cificas Domino. Fundetque sacerdos sanguinem super
altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii, et
adolebit adipem in odorem suavitatis Domino;
et nequaquam ultra immolabunt hostias suas daemo-
nibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempi-
ternum erit illis et posteris eorum. Et ad ipsos dices: Homo
de filiis Israel et de advenis qui peregrinantur apud
vos, qui obtulerit holocaustum sive victimam,
et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eam
ut offeratur Domino, interibit de populo suo. Homo qui-
libet de domo Israel et de advenis qui peregrina-
tur inter vos, si comederit sanguinem, obfir-
mabo faciem meam contra animam illius et disper-
dam eam de populo suo, quia anima carnis in sangui-
ne est; et ego dedi illum vobis ut super altare
in eo expietis pro animabus vestris, et sanguis pro animae
piaculo sit. Idcirco dixi filiis Israel: Omnis anima ex
vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis
qui peregrinantur apud vos. Si venatione sive
aucupio ceperit feram vel avem quibus vesci
licitum est, fundat sanguinem et operiat illum terra.
Anima enim omnis carnis in sanguine est. Unde dixi fili-
is Israel: Sanguinem universae carnis non comede-
tis, quia anima carnis in sanguine est; et quicumque come-
derit illum interibit. Anima quae comederit mor-
ticinum vel captum a bestia, tam de indigenis
quam de advenis, lavabit vestimenta sua et semet-
ipsum aqua, et contaminatus erit usque ad vesperum, et hoc
ordine mundus fiet. Quod si non laverit vestimen-
ta sua vel corpus, portabit iniquitatem suam.

XVIII

Locutusque est Dominus ad Moysen
dicens: Loquere filiis Israel et dices ad eos: Ego
sum Dominus Deus vester. Iuxta consuetudinem terrae Aegy-
pti, in qua habitastis, non facietis; iuxta morem re-
gionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum
vos, non agetis, nec in legitimis eorum ambulabi-
tis. Facietis iudicia mea et praecepta mea serva-
bitis, et ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus vester.
Custodite leges meas atque iudicia, quae faciens
homo vivet in eis. Ego Dominus Deus vester. Omnis homo
ad proximam sanguinis sui non accedat ut reve-
let turpitudinem eius. Ego Dominus. Turpitudinem
patris tui et turpitudinem matris tuae non discooperi-
es; mater tua est, non revelabis turpitudinem
eius. Turpitudinem uxoris patris tui non disco-
peries; turpitudo enim patris tui est. Turpitudinem so-
roris tuae ex patre sive ex matre, quae domi vel foris
genita est, non revelabis, quia turpitudo tua est.
Turpitudinem filiae filii tui vel neptis ex fili-
a non revelabis, quia turpitudo tua est. Turpi-
tudinem filiae uxoris patris tui quam peperit pa-
tri tuo, et est soror tua, non revelabis. Turpi-
tudinem sororis patris tui non discooperies, quia ca-
ro est patris tui. Turpitudinem sororis ~~patris tui~~
matris tuae non revelabis, eo quod caro sit matris
tuae. Turpitudinem patrui tui non revelabis,
nec accedes ad uxorem eius, quae tibi affinitate
coniungitur. Turpitudinem uxoris fratris tui vel non re-
velabis, quia turpitudo fratris tui est. Turpitudi-
nem uxoris tuae et filiae eius non revelabis. Filiam
filii eius et filiam filiae illius non sumes ut
reveles ignominiam eius, quia caro illius sunt,
et talis coitus incestus est. Sororem uxoris tuae
in pellicatum illius non accipies, nec revelabis
turpitudinem eius adhuc illa vivente. Ad mu-
lierem quae patitur menstrua non accedes, nec revelabis
foeditatem eius. Cum uxore proximi tui non coibis, nec
seminis commixtione maculaberis. De semine
tuo non dabis ut consecretur idolo Moloch, nec
pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. Cum masculo non
commisceberis coitu femineo, quia abominatio est.
Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum
eo. Mulier non succumbet iumento, nec miscebi-

quod non debet accedere
si obtulerit ad hostium
tabernaculi · de sanguine
non comedendo · de non manducando de sanguine
nec morticinio

et quia scelus est. nec polluamini in omnibus his quibus contaminate sunt universe gentes quas ego eiciam ante conspectum vestrum et quibus polluta est terra. cuius ego scelera visitabo ut evomat habitatores suos. Custodite legitima mea atque iudicia. ut non faciatis ex omnibus abhominationibus istis. tam indigena quam colonus qui peregrinatur apud vos. omnes enim execrationes istas fecerunt accole terre qui fuerunt ante vos. et polluerunt eam. Cavete ergo ne et vos similiter evomat cum paria feceritis. sicut evomuit gentem que fuit ante vos. omnis anima que fecerit de abhominationibus ~~istis~~ hiis quippiam peribit de medio populi sui. custodite mandata mea. nolite facere que fecerunt hii qui fuerunt ante vos. et ne polluamini in eis ego dominus deus vester.

XIX

Locutus est dominus ad moysen dicens. loquere ad omnem cetum filiorum israel et dices ad eos. Sancti estote. quia ego sanctus sum dominus deus vester. unusquisque patrem et matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. ego dominus deus vester. Nolite converti ad ydola. nec deos conflatiles faciatis. ego dominus deus vester. Si immolaveritis hostiam pacificorum domino ut sit placabilis eo die quo fuerit immolata comedetis eam. et die altero. Quicquid autem residuum fuerit in diem tercium igne comburetis. Si quis post biduum comederit ex ea. prophanus erit. et impietatis reus. portabitque iniquitatem suam. quia sanctum domini polluit. et peribit anima illius de populo suo. Cum messueris segetes terre tue. non tondebis usque ad solum superficiem terre. nec remanentes spicas colliges. neque in vinea tua racemos. et grana tua decidencia non congregabis. sed pauperibus et peregrinis carpenda dimittes ego dominus deus vester. Non facietis furtum. non mentiemini. nec decipiat unusquisque proximum suum. Non periurabis in nomine meo. nec pollues nomen dei tui. ego dominus. non facies calumpniam proximo tuo. nec vi opprimes eum. non morabitur opus mercennarii tui apud te usque mane. Non maledices surdo. nec coram ceco pones offendiculum. sed timebis dominum deum tuum. quia ego sum dominus deus tuus. non facies quod iniquum est. nec iniuste iudicabis. Non consideres personam pauperis. nec honores vultum potentis. Iuste proximo tuo iudica. Non eris criminator. nec susurro in populis. Non stabis contra sanguinem proximi tui. ego dominus. Non oderis fratrem tuum in corde tuo. sed publice argue eum. ne habeas super illo peccatum. Non queras ultionem. nec memor eris iniurie civium tuorum. Diliges amicum tuum sicut te ipsum. ego dominus. Leges meas custodite. Iumenta tua non facies coire cum alterius generis animantibus. agrum non seres diverso semine. vestem que ex duobus texta est non indueris. Homo si dormierit cum muliere coitu seminis que sit ancilla et nobilis. et tamen precio non redempta. nec libertate donata. vapulabunt ambo et non morientur quia non fuit libera. pro delicto autem suo offeret domino ad hostium tabernaculi testimonii arietem. orabitque pro eo sacerdos. et pro delicto eius coram domino et repropitiabitur ei. dimitteturque peccatum. Quando ingressi fueritis terram. et plantaveritis in ea ligna pomifera auferetis preputia eorum. poma que germinant immunda erunt vobis. nec edetis ex eis. Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur. laudabilis domino. Quinto autem anno comedetis fructus. congregantes poma que protulerunt ego dominus deus vester. Non comedetis carnem cum sanguine. Non augurabimini. nec observabitis sompnia. neque in rotundum attondebitis comam. nec radetis barbam. et super mortuos non incidetis carnem vestram neque figuras aliquas aut stigmata facietis vobis ego dominus. Ne prostituas filiam tuam. ne contaminetur terra. et impleatur piaculo. Sabbata mea custodite. et sanctuarium meum metuite. ego dominus. Ne declinetis ad magos. nec ab ariolis aliquid sciscitemini. ut polluamini per eos. ego dominus deus vester. Coram cano capite consurge et honora personam senis. et time dominum deum tuum. ego sum dominus. Si habitaverit advena in terra vestra. et moratus fuerit inter vos. non exprobretis ei. sed sit inter vos quasi indigena. et diligetis eum quasi vosmet ipsos. fuistis enim et vos advene in terra egipti. ego dominus deus vester. Nolite facere iniquum aliquid in iudicio. in regula. in pondere. in mensura. Statera iusta et equa sint pondera. Iustus modius equusque sextarius. ego dominus deus vester. qui eduxi vos de terra egipti. custodite precepta mea omnia. et universa iudicia. et facite ea ego dominus.

XX

Locutus est dominus ad moysen dicens. Hec loquere filiis israel. Homo de filiis israel. et de advenis qui habitant in israel. si quis de semine suo dederit ydolo moloch morte moriatur. populus terre lapidabit eum. et ego ponam faciem meam contra illum. succidamque eum de medio populi mei eo quod dederit de semine suo ydolo moloch. et contaminaverit sanctuarium meum. ac polluerit nomen sanctum meum. Quod si negligens populus terre. et quasi parvipendens imperium meum dimiserit hominem qui dederit de semine suo moloch. nec voluerit eum occidere. ponam faciem meam super hominem illum et cognationem eius. succidamque ipsum. et omnes qui consenserunt ei ut fornicarentur cum moloch. de medio populi sui. Anima que declinaverit ad magos. et ariolos. et fornicata fuerit cum eis. ponam faciem meam contra eam. et interficiam illam de medio populi sui. Sanctificamini. et estote sancti quia ego sanctus sum dominus deus vester. Custodite precepta mea. et facite ea. ego dominus qui sanctifico vos. Qui maledixerit patri suo aut matri morte moriatur. Qui patri matrique maledixerit. sanguis eius sit super eum. Si mechatus quis fuerit cum uxore alterius. et adulterium perpetraverit cum uxore proximi sui morte moriatur. et mechus. et adultera. Qui dormierit cum noverca sua. et revelaverit ignominiam patris sui. morte moriantur ambo. sanguis eorum sit super eos. Si quis dormierit cum nuru sua uterque moriatur. quia scelus operati sunt. Sanguis eorum sit super eos. Qui super filiam. uxorem. matrem eius. duxerit. scelus operatus est. Qui dormierit cum masculo coitu femineo. uterque operatus est nephas. morte moriantur. sanguis eorum sit super eos. Qui super filiam uxorem matrem eius duxerit

scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nephas in medio vestri. Qui cum iumento et pecore coierit, morte moriatur; pecus quoque occidite. Mulier quae succubuerit cuilibet iumento, simul interficiatur cum eo; sanguis eorum sit super eos. Qui acceperit sororem suam filiam patris sui vel filiam matris suae, et viderit turpitudinem eius, illaque conspexerit fratris ignominiam, nephariam rem operati sunt; occidentur ambo in conspectu populi sui, eo quod turpitudinem suam mutuo revelaverint, et portabunt iniquitatem suam. Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, et revelaverit turpitudinem eius, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui. Turpitudinem materterae tuae et amitae tuae non discooperies. Qui hoc fecerit, ignominiam carnis suae nudavit, et portabunt ambo iniquitatem suam. Qui coierit cum uxore patrui vel avunculi sui, et revelaverit ignominiam cognationis suae, portabunt ambo peccatum suum; absque liberis morientur. Qui duxerit uxorem fratris sui, rem illicitam facit; turpitudinem fratris sui revelavit; absque liberis erit. Custodite leges meas atque iudicia et facite ea, ne et vos evomat terra quam intraturi estis et habitaturi. Nolite ambulare in legitimis nationum quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim haec fecerunt, et abominatus sum eas. Vobis autem loquor: Possidete terram eorum, quam dabo vobis in hereditatem, terram fluentem lacte et melle. Ego Dominus Deus vester, qui separavi vos a ceteris populis. Separate ergo et vos iumentum mundum ab immundo, et avem mundam ab immunda; ne polluatis animas vestras in pecore et in avibus et in cunctis quae moventur in terra, et quae vobis ostendi esse polluta. Eritis sancti mihi, quia sanctus sum ego Dominus, et separavi vos a ceteris populis ut essetis mei. Vir sive mulier in quibus pythonicus vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur; lapidibus obruent eos; sanguis eorum sit super illos.

XXI

Dixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacerdotes filios Aaron, et dices ad eos: Non contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum, nisi tantum in consanguineis ac propinquis, id est super patrem et matrem, et filium et filiam, fratrem quoque et sororem virginem quae non est nupta viro. Sed nec in principe populi sui contaminabitur. Non radent caput nec barbam, neque in carnibus suis facient incisuram. Sancti erunt Deo suo, et non polluent nomen eius. Incensum enim Domini et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt. Scortum et vile prostibulum non ducet uxorem, nec eam quae repudiata est a marito, quia consecratus est Deo suo, et panes propositionis offeret. Sit ergo sanctus, sicut ego sanctus sum Dominus qui sanctifico vos. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, et violaverit nomen patris sui, flammis exuretur. Pontifex, id est sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fusum est unctionis oleum, et cuius manus in sacerdotio consecratae sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta sua non scindet, et ad omnem mortuum non ingredietur omnino. Super patre quoque suo et matre non contaminabitur, nec egredietur de sanctis, ne polluat sanctuarium Domini, quia oleum sanctae unctionis Dei sui super eum est. Ego Dominus. Virginem ducet uxorem; viduam et repudiatam et sordidam atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo. Non commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suae, quia ego Dominus qui sanctifico eum. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panem Deo suo, nec accedet ad ministerium eius. Si caecus fuerit, si claudus, si vel parvo vel grandi et torto naso, si fracto pede vel manu, si gibbus, vel lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel hermosus. Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre oblationes Domino, nec panes Deo suo. Vescetur tamen panibus qui offeruntur in sanctuario, ita dumtaxat ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, et contaminare non debet sanctuarium meum. Ego Dominus qui sanctifico eos. Locutus est ergo Moyses ad Aaron et filios eius, et ad omnem Israel cuncta quae sibi fuerant imperata.

XXII

Locutus quoque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad Aaron et ad filios eius, ut caveant ab his quae consecrata sunt filiorum Israel, et non contaminent nomen sanctificatorum mihi quae ipsi offerunt. Ego Dominus. Dic ad eos et ad posteros eorum: Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea quae consecrata sunt, et quae obtulerint filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Ego Dominus. Homo de semine Aaron qui fuerit leprosus aut patiens fluxum sanguinis, non vescetur de his quae sanctificata sunt mihi, donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo, et ex quo egreditur semen quasi coitus, et qui tangit reptile et quodlibet immundum, cuius tactus est sordidus, immundus erit usque ad vesperum, et non vescetur his quae sanctificata sunt mihi; sed cum laverit carnem suam aqua, et occubuerit sol, tunc mundatus vescetur sanctificatis, quia cibus illius est. Morticinum et captum a bestia non comedet, nec polluetur in eis. Ego Dominus. Custodient praecepta mea, ut non subiaceant peccato, et moriantur in sanctuario cum polluerint illud. Ego Dominus qui sanctifico vos. Omnis alienigena non comedet de sanctificatis; inquilinus sacerdotis et mercennarius non vescentur ex eis. Quem autem sacerdos emerit, et qui vernaculus domus eius est, hi comedent ex eis. Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit, de his quae sanctificata sunt et de primitiis non vescetur. Si autem vidua vel repudiata et absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui, sicut puella consueverat, aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet potestatem. Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comederit, et dabit sacerdoti in sanctuario. Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israel quae offerunt Domino, ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum sanctificata comederint. Ego Dominus qui

i. diabolico

sanctifico vos

sanctifico vos. Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad Aaron et filios eius, et ad omnes filios Israel, dicesque ad eos: Homo de domo Israel, et de advenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam vel vota solvens vel sponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini, ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus vel ovibus vel ex capris; si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile. Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota solvens vel sponte offerens, tam de bobus quam de ovibus, immaculatum offeret, ut acceptabile sit; omnis macula non erit in eo. Si caecum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas aut scabiem vel impetiginem, non offeretis ea Domino, neque adolebitis ex eis super altare Domini. Bovem et ovem, aure et cauda amputatis, voluntarie offerre potes, votum autem ex his solvi non potest. Omne animal quod vel contritis vel tunsis vel sectis ablatisque testiculis est, non offeretis Domino, et in terra vestra hoc omnino non facietis. De manu alienigenae non offeretis panes Deo vestro, et quidquid aliud dare voluerint, quia corrupta et maculata sunt omnia; non suscipietis ea. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Bos, ovis et capra, cum genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suae; die autem octavo et deinceps offerri poterunt Domino. Sive illa bos sive illa ovis, non immolabuntur una die cum fetibus suis. Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione Domino, ut possit esse placabilis, eodem die quo immolata est comedetis eam; non remanebit quidquam in mane diei alterius. Ego Dominus. Custodite mandata mea et facite ea. Ego Dominus. Ne polluatis nomen meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum Israel. Ego Dominus qui sanctifico vos, et eduxi vos de terra Aegypti, ut essem vobis in Deum. Ego Dominus.

XXIII

Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Hae sunt feriae Domini, quas vocabitis sanctas. Sex diebus facietis opus; dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus; omne opus non facietis in eo; sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris. Hae sunt feriae Domini sanctae, quas celebrare debetis temporibus suis. Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, phase Domini est; et quintadecima die mensis huius sollempnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis. Dies primus erit vobis celeberrimus sanctusque; omne opus servile non facietis in eo, sed offeretis sacrificium in igne Domino septem diebus. Dies autem septimus erit celebrior et sanctior, nullumque opus servile facietis in eo. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis, et messueritis segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestrae, ad sacerdotem; qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis altera die sabbati, et sanctificabit illum. Atque in eodem die quo manipulus consecratur, caedetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum Domini. Et libamenta offerentur cum eo: duae decimae similae conspersae oleo in incensum Domini, odoremque suavissimum; liba quoque vini, quarta pars hin. Panem et polentam et pultes non comedetis ex segete, usque ad diem quo offeratis ex ea Deo vestro. Praeceptum est sempiternum in generationibus vestris, cunctisque habitaculis vestris. Numerabitis ergo ab altera die sabbati, quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas, usque ad alteram diem expletionis hebdomadae septimae, id est quinquaginta dies, et sic offeretis novum sacrificium Domino ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis similae fermentatae, quos coquetis in primitias Domini. Offeretisque cum panibus septem agnos immaculatos anniculos, et vitulum de armento unum, et arietes duos, et erunt in holocausto cum libaminibus suis in odorem suavissimum Domino. Facietis et hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum. Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in usum eius. Et vocabitis hunc diem celeberrimum atque sanctissimum; omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis et generationibus vestris. Postquam autem messueritis segetem terrae vestrae, non secabitis eam usque ad solum, nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus et peregrinis dimittetis eas. Ego Dominus Deus vester. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel: Mense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum memoriale, clangentibus tubis, et vocabitur sanctum; omne opus servile non facietis in eo, et offeretis holocaustum Domino. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Decimo die mensis huius septimi dies expiationum erit celeberrimus, et vocabitur sanctus; affligetisque animas vestras in eo, et offeretis holocaustum Domino. Omne opus non facietis in tempore diei huius, quia dies propitiationis est, ut propitietur vobis Dominus Deus vester. Omnis anima quae afflicta non fuerit die hoc, peribit de populis suis; et quae operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo. Nihil ergo operis facietis in eo; legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus vestris. Sabbatum requietionis est; affligetis animas vestras. Die non mensis a vespere usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra. [margin: nono] Et locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel: A quintodecimo die mensis huius septimi erunt feriae tabernaculorum septem diebus Domino. Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus; omne opus servile non facietis in eo. Et septem diebus offeretis holocausta Domino. Dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus, et offeretis holocaustum Domino; est enim coetus atque collectae; omne opus servile non facietis in eo. Hae sunt feriae Domini, quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis oblationes Domino, holocausta et libamenta iuxta ritum uniuscuiusque diei, exceptis sabbatis Domini, donisque vestris, et quae offertis ex voto, vel quae sponte tribuitis Domino. A quintodecimo ergo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terrae vestrae, celebrabitis ferias Domini septem diebus; die primo et die octavo erit sabbatum, id est requies. Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimae, spatulasque palmarum, et ramos ligni densarum frondium, et salices de torrente, et laetabimini coram Domino Deo vestro. Celebrabitisque sollempnitatem eius septem diebus per annum; legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis, et habitabitis in umbraculis septem diebus; omnis qui de genere Israel est, manebit in tabernaculis, ut discant posteri vestri quod in tabernaculis habitare fecerim filios Israel, cum educerem eos de terra Aegypti. Ego Dominus Deus vester. Locutusque est Moyses super sollempnitatibus Domini ad filios Israel.

XXIIII

Et locutus est Dominus ad Moysen dicens: Praecipe filiis Israel ut afferant tibi oleum de olivis purissimum ac lucidum ad concinnandas lucernas iugiter extra velum testimonii in tabernaculo foederis. Ponetque eas Aaron

a vespere usque ad mane coram domino cultu rituque perpe-
tuo in generationibus vestris. Super candelabrum mundissimum
ponentur semper in conspectu domini. Accipies quoque similam,
et coques ex ea XII panes, qui singuli habebunt duas de-
cimas: quorum senos altrinsecus super mensam purissimam
coram domino statues: et pones super eos thus lucidissimum,
ut sint panes in monimentum oblationis domini. Per singula
sabbata mutabuntur coram domino suscepti a filiis Israel fe-
dere sempiterno: eruntque Aaron et filiorum eius, ut come-
dant eos in loco sancto: quia sanctum sanctorum est de sacrificiis domini iure
perpetuo. Ecce autem egressus est filius mulieris israelitidis, quem
pepererat de viro egyptio inter filios Israel, iurgatus est
in castris cum viro israelita. Cumque blasphemasset
nomen domini et maledixisset ei, adductus est ad Moysen. Vo-
cabatur autem mater eius Salumith, filia Dabri de tribu
Dan. Miseruntque eum in carcerem donec nossent quid iu-
beret dominus. Qui locutus est ad Moysen dicens: Educ blas-
phemum extra castra, et ponant omnes qui audierunt ma-
nus suas super caput eius, et lapidet eum universus populus.
Et ad filios Israel loqueris: Homo qui maledixerit deo suo por-
tabit peccatum suum: et qui blasphemaverit nomen domini morte
moriatur. Qui percusserit animal reddat vicarium, id est ani-
mam pro anima. Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum, sicut
fecit sic fiet ei: fracturam pro fractura, oculum pro oculo, den-
tem pro dente restituet. Qualem inflixerit maculam, ta-
lem sustinere cogetur. Qui percusserit iumentum reddat aliud.
Qui percusserit hominem punietur. Equum iudicium sit inter
vos, sive peregrinus sive civis peccaverit: quia ego dominus deus
vester. Locutusque est Moyses ad filios Israel: et adduxerunt eum
qui blasphemaverat extra castra, ac lapidibus oppresserunt.
Feceruntque filii Israel sicut preceperat dominus Moysi. XXV

Locutus est dominus ad Moysen in monte Synai dicens: Loquere
filiis Israel et dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram quam ego
dabo vobis, sabbatizet sabbatum domino. Sex annis seres
agrum tuum, et sex annis putabis vineam tuam, colliges-
que fructus eius: septimo anno sabbatum erit terre requietionis domi-
ni. Agrum non seres, et vineam non putabis. Que sponte gignit
humus non metes, et uvas primitiarum tuarum quasi vindemiam
non colliges: annus enim requietionis terre est. Sed erunt vobis in cibum,
tibi et servo tuo, ancille et mercenario tuo, et advene qui pere-
grinatur apud te: iumentis et pecoribus tuis omnia que nascuntur pre-
bebunt cibum. Numerabis quoque tibi VII ebdomadas annorum,
id est septem septies, que simul faciunt annos XLIX. Et clanges bu-
cina mense septimo, decima die mensis, propitiationis tempore in uni-
versa terra vestra. Sanctificabisque annum quinquagesimum, et voca-
bis remissionem cunctis habitatoribus terre tue: ipse est enim
iubileus. Revertetur homo ad possessionem suam, et unusquisque re-
dibit ad familiam pristinam: quia iubileus est et quinqua-
gesimus annus. Non seretis neque metetis sponte in agro nascen-
tia, et primitias vindemie non colligetis ob sanctificationem iubilei:
Sed statim ablata comedetis. Anno iubilei redeant omnes ad pos-
sessiones suas. Quando vendes quippiam civi tuo vel emes ab eo,
ne contristes fratrem tuum, sed iuxta numerum annorum iubilei
emes ab eo, et iuxta supputationem frugum vendet tibi. Quan-
to plures anni remanserint post iubileum tanto crescet pretium:
et quanto minus temporis numeraveris, tanto minoris emptio constabit.
Tempus enim frugum vendet tibi. Nolite affligere contribu-
les vestros, sed timeat unusquisque deum suum: quia ego dominus

de anno iubileo

deus vester. Facite precepta mea, et iudicia custodite, et imple-
te ea, ut habitare possitis in terra absque ullo pavore, et
gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini usque
ad saturitatem, nullius impetum formidantes. Quod si dix-
eritis: Quid comedemus anno septimo, si non severimus neque col-
legerimus fruges nostras? Dabo benedictionem meam vobis an-
no sexto, et faciet fructus trium annorum. Seretisque anno
octavo, et comedetis fruges veteres usque ad nonum annum:
donec nova nascantur edetis vetera. Terra quoque non
vendetur in perpetuum, quia mea est, et vos advene et colo-
ni mei estis. Unde cuncta regio possessionis vestre sub redemp-
tionis conditione vendetur. Si attenuatus frater tuus vendiderit pos-
sessiunculam suam, et voluerit propinquus eius potest redimere
quod ille vendiderat. Sin autem non habuerit proximum, et ipse pretium ad
redimendum potuerit invenire, computabuntur fructus ex
eo tempore quo vendidit, et quod reliquum est reddat emp-
tori, sicque recipiet possessionem suam. Quod si non invenerit
manus eius ut reddat pretium, habebit emptor quod emerat
usque ad annum iubileum. In ipso enim omnis venditio redibit
ad dominum, et ad possessorem pristinum. Qui vendiderit do-
mum suam intra muros urbis, habebit licentiam redi-
mendi, donec unus impleatur annus. Si non redemerit et
anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam et
posteri eius in perpetuum, et redimi non poterit etiam in iubile-
o. Si autem in villa fuerit domus que muros non habet, agrorum
iure vendetur. Si autem redempta non fuerit, in iubileo re-
vertetur ad dominum suum. Edes levitarum que in urbibus
sunt semper possunt redimi. Si redempte non fuerint, in
iubileo revertentur ad dominos, quia domus urbium leviticarum
sunt pro possessionibus inter filios Israel. Suburbana autem eorum non
veneant, quia possessio sempiterna est. Si attenuatus fuerit
frater tuus et infirmus manu, et susceperis eum quasi advenam
et peregrinum, et vixerit tecum, ne accipias ab eo usuras nec
amplius quam dedisti. Time deum tuum, ut vivere possit frater
tuus apud te. Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, et frugum
superabundantiam non exiges. Ego dominus deus vester qui e-
duxi vos de terra Egypti, ut darem vobis terram Cha-
naan, et essem deus vester. Si paupertate compulsus vendiderit
se tibi frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum,
sed quasi mercenarius et colonus erit. Usque ad annum iubile-
um operabitur apud te, et postea egredietur cum liberis suis
et revertetur ad cognationem suam et ad possessionem patrum
suorum. Mei enim servi sunt, et ego eduxi eos de terra Egypti:
non veneant conditione servorum. Ne affligas eum per po-
tentiam, sed metuito deum tuum. Servus et ancilla sint
vobis de nationibus que in circuitu vestro sunt, et de advenis
qui peregrinantur apud vos, vel qui ex eis nati fuerint in
terra vestra. Hos habebitis famulos, et hereditario iure tran-
smittetis ad posteros, ac possidebitis in eternum. Fratres autem
vestros filios Israel ne opprimatis per potentiam. Si invaluerit apud
vos manus advene atque peregrini, et attenuatus frater tuus
vendiderit se ei aut cuiquam de stirpe eius, post venditio-
nem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis redimat eum
et patruus et patruelis, et consanguineus et affinis. Sin autem
et ipse potuerit redimet se, supputatis dumtaxat an-
nis a tempore venditionis sue usque ad annum iubileum, et
pecunia qua venditus fuerat iuxta annorum numerum et
rationem mercenarii supputata. Si plures fuerint anni q

remanent usque ad iubileum. Secundum hoc reddet & precium.
Si pauci, ponet rationem cum eo iuxta numerum annorum
& reddet emptori quod reliquum est annorum quibus ante
servivit mercedibus imputatis. Non affliget eum vio
lenter in conspectu tuo. Quod si per hec redimi non potuerit, anno
iubileo egredietur cum liberis suis. Mei enim servi sunt
filii Israel quos eduxi de terra Egypti. Ego dominus deus vester.
Non facietis vobis idolum & sculptile, nec titulos XXVI
erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra ve
stra, ut adoretis eum. Ego enim sum dominus deus vester. Cus
todite sabbata mea & pavete ad sanctuarium meum. E
go dominus. Si in preceptis meis ambulaveritis & mandata
mea custodieritis & feceritis ea, dabo vobis pluvias tem
poribus suis, & terra gignet germen suum, & pomis
arbores replebuntur. Apprehendet messium tritura vinde
miam, & vindemia occupabit sementem, & comedetis pa
nem vestrum in saturitate, & absque pavore habitabitis in terra
vestra. Dabo pacem in finibus vestris, dormietis & non erit qui
exterreat. Auferam malas bestias, & gladius non transibit
terminos vestros. Persequemini inimicos vestros, & corruent coram
vobis. Persequentur quinque de vobis centum alienos, & centum ex vobis
decem milia. Cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro. Respi
ciam vos & crescere faciam. Multiplicabimini, & firmabo pac
tum meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterum, & vetera
novis supervenientibus proicietis. Ponam tabernaculum meum
in medio vestri, & non abiciet vos anima mea. Ambulabo inter
vos & ero deus vester, vosque eritis michi populus. Ego dominus deus vester
qui eduxi vos de terra Egyptiorum ne serviretis eis, & qui con
fregi cathenas cervicum vestrarum ut incederetis erecti. Quod si
non audieritis me nec feceritis omnia mandata mea, & si spre
veritis leges meas, & iudicia mea contempseritis ut non fa
ciatis ea que a me constituta sunt, & ad irritum perducatis
pactum meum, ego quoque hec faciam vobis. Visitabo vos
velociter in egestate & ardore qui conficiat oculos vestros, & con
sumat animas vestras. Frustra seretis sementem, que ab hostibus
devorabitur. Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram
hostibus vestris, & subiciemini hiis qui oderunt vos. Fugietis
nemine persequente. Si autem nec sic obedieritis michi, addam cor
reptiones vestras septuplum propter peccata vestra, & conteram superbiam
vestre duricie. Daboque celum vobis desuper sicut ferreum, &
terram eneam. Consumetur in cassum labor vester, non pro
feret terra germen, nec arbores poma prebebunt. Si ambula
veritis ex adverso michi, nec volueritis audire me, addam pla
gas vestras usque in septuplum propter peccata vestra. Emittamque
in vos bestias agri que consumant & vos & pecora vestra, &
ad paucitatem cuncta redigant, desertoque fiant vie
vestre. Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambula
veritis ex adverso michi, ego quoque contra vos adversus incedam, &
percutiam vos septies propter peccata vestra. Inducamque super vos
gladium ultorem federis mei. Cumque confugeritis in
urbes, mittam pestilentiam in medium vestri, & trademi
ni in hostium manibus, postquam confregero baculum pa
nis vestri, ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes &
reddant eos ad pondus, & comedetis & non saturabimini.
Si autem nec per hoc audieritis me, sed ambulaveritis contra me,
& ego incedam adversus vos in furore contrario, & corripiam
vos septem plagis propter peccata vestra, ita ut comedatis carnes fi
liorum vestrorum & filiarum vestrarum. Destruam excelsa vestra, & simu
lacra vestra confringam. Cadetis inter ruinas ydolorum vestrorum,
& abhominabitur vos anima mea in tantum ut urbes vestras redigam
in solitudinem, & deserta faciam sanctuaria vestra, nec recipiam
ultra odorem suavissimum. Disperdamque terram vestram
& stupebunt super ea inimici vestri cum habitatores illius fuerint.
Vos autem dispergam in gentes, & evaginabo post vos gladium,
eritque terra vestra deserta & civitates vestre dirute. Tunc place
bunt terre sabbata sua cunctis diebus solitudinis sue. Quando fue
ritis in terra hostili, sabbatizabit & requiescet in sabbatis so
litudinis sue, eo quod non requieverit in sabbatis vestris quando habita
batis in ea. Et qui de vobis remanserint dabo pavorem in
cordibus eorum in regionibus hostium. Terrebit eos sonitus folii
volantis, & ita fugient quasi gladium. Cadent nullo persequen
te. Fugientes & corruent singuli super fratres suos quasi
bella fugientes. Nemo vestrum inimicis audebit resistere.
Peribitis inter gentes, & hostilis vos terra consumet. Quod si et de hiis
aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis in ter
ra inimicorum suorum, & propter peccata patrum suorum & sua affligentur
donec confiteantur iniquitates suas & maiorum suorum, recordentur
Quibus prevaricati sunt in me & ambulaverunt ex adver
so michi. Ambulabo igitur & ego contra eos, & inducam illos in terram
hostilem, donec erubescat incircumcisa mens eorum. Tunc
orabunt pro impietatibus suis, & recordabor federis mei quod
pepigi cum Iacob, Ysaac & Abraham. Terre quoque memor
ero, que cum relicta fuerit ab eis complacebit sibi in sabbatis
suis, patiens solitudinem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro
peccatis suis eo quod abiecerint iudicia mea & leges meas des
pexerint. Attamen & cum essent in terra hostili, non penitus ab
ieci eos, nec sic despexi ut consumerentur & irritum facerem pac
tum meum cum eis. Ego enim sum dominus deus eorum, & recordabor
federis mei pristini quando eduxi eos de terra Egypti in conspectu
gentium, ut essem deus eorum. Ego dominus. Hec sunt precepta
atque iudicia & leges quas dedit dominus inter se & inter filios Israel in
monte Synai per manum Moysi. XXVII
Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel &
dices ad eos: Homo qui votum fecerit & spoponderit deo
animam suam, sub estimatione dabit precium. Si fuerit ma
sculus a .xx. anno usque ad sexagesimum dabit .l. si
clos ad mensuram sanctuarii; si mulier, .xxx. A .v. autem anno
usque ad .xx. masculus dabit .xx. siclos, mulier .x. Ab u
no mense usque ad quintum annum pro masculo dabuntur
quinque sicli, pro femina tres. Sexagenarius & ultra masculus
dabit .xv. siclos, mulier .x. Si pauper fuerit & ad estima
tionem reddere non valebit, stabit coram sacerdote, & quan
tum ille estimaverit & viderit eum posse reddere tantum dabit.
Animal autem quod immolari potest domino si quis voverit, san
ctum erit, & mutari non poterit, id est nec melius malo, nec
peius bono. Quod si mutaverit, & ipsum quod mutatum est
& illud pro quo mutatum est consecratum erit domino. Ani
mal autem inmundum quod immolari domino non potest si quis vove
rit, adducetur ante sacerdotem, qui diiudicans utrum
bonum vel malum sit statuet precium. Quod si dare voluerit
is qui offert, addet supra estimationem quintam partem. Homo
si voverit domum suam & sanctificaverit eam domino, conside
rabit sacerdos utrum bona sit an mala, & iuxta precium
quod ab eo fuerit constitutum venundabitur. Si autem ille qui vove
rat voluerit redimere eam, dabit quintam partem estima
tionis supra, & habebit domum. Quod si agrum possessionis sue

voverit et consecraverit Domino, iuxta mensuram sementis aestimabitur pretium. Si triginta modiis hordei seritur ager, quinquaginta siclis argenti vendetur. Si statim ab anno incipientis iubilei voverit agrum, quantum valere potest, tanto aestimabitur. Si autem post aliquantulum temporis, supputabit sacerdos pecuniam iuxta annorum qui reliqui sunt numerum usque ad iubileum, et detrahetur ex pretio. Quod si voluerit redimere agrum ille qui voverat, addet quintam partem aestimatae pecuniae, et possidebit eum. Si autem redimere noluerit, sed alteri cuilibet est venundatus, ultra eum qui voverat redimere non poterit. Quia cum iubilei venerit dies, sanctificatus Domino erit, et possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum. Si ager emptus est et non de possessione maiorum sanctificatus fuerit Domino, supputabit sacerdos iuxta annorum numerum usque ad iubileum pretium, et dabit ille qui voverat eum Domino. In iubileo autem revertetur ad priorem dominum qui vendiderat eum, et habuerat in sortem possessionis suae. Omnis aestimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Siclus xx obolos habet. Primogenita quae ad Dominum pertinent, nemo sanctificare poterit et vovere: sive bos sive ovis fuerit, Domini sunt. Quod si immundum animal est, redimet qui obtulerit iuxta aestimationem suam, et addet quintam partem pretii. Si redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque fuerit aestimatum. Omne quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur, neque redimi poterit. Quicquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino. Et omnis consecratio quae offertur ab homine non redimetur, sed morte morietur. Omnes decimae terrae, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, et illi sanctificantur. Si quis autem voluerit redimere decimas suas, addet quintam partem earum. Omnium decimarum, ovis et bovis et caprae, quae sub pastoris virga transeunt, quicquid decimum fuerit venerit, sanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero commutabitur. Si quis mutaverit, et quod mutatum est sanctificabitur Domino, nec altero commutabitur, et non redimetur. Haec sunt praecepta quae mandavit Dominus Moysi ad filios Israel in monte Sinai.

Incipit Numeri.

Locutus est Dominus ad Moysen in deserto Sinai in tabernaculo foederis, prima die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex Aegypto, dicens: Tollite summam universae congregationis filiorum Israel per cognationes et domos suas et nomina singulorum, quicquid sexus est masculini a xx anno et supra omnium virorum fortium ex Israel, et numerabitis eos per turmas suas, tu et Aaron. Eruntque vobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis, quorum ista sunt nomina: De Ruben, Elisur filius Sedeur. De Symeon, Salamiel filius Surisaddai. De Iuda, Naasson filius Aminadab. De Ysachar, Nathanahel filius Suar. De Zabulon, Eliab filius Elon. Filiorum Ioseph, de Ephraim, Elisama filius Amiud; de Manasse, Gamaliel filius Phadassur. De Beniamin, Abidan filius Gedeonis. De Dan, Ahiezer filius Amisaddai. De Aser, Phegiel filius Ochran. De Gad, Eliasaph filius Duel. De Neptalim, Haira filius Henan. Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus et cognationes suas, et capita exercitus Israel. Quos tulerunt Moyses et Aaron cum omni vulgi multitudine, et congregaverunt primo die mensis secundi, recensentes eos per cognationes et domos ac familias et capita et nomina singulorum a xx anno et supra, sicut praeceperat Dominus Moysi. Numeratique sunt in deserto Sinai. De Ruben primogenito Israelis per generationes et familias suas ac domos suas et nomina capitum singulorum, omne quod sexus est masculini a xx anno et supra procedentium ad bellum, xl vi milia quingenti. De filiis Symeon per generationes suas et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum et capita, omne quod sexus est masculini a xx anno et supra procedentium ad bellum, lix milia ccc. De filiis Gad per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a xx annis et supra, omnes qui ad bella procederent, xlv milia dc quinquaginta. De filiis Iuda per generationes et familias ac domos cognationum suarum per nomina singulorum a xx anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, recensiti sunt lxxiiii milia dc. De filiis Ysachar per generationes et familias ac domos cognationum suarum per nomina singulorum a xx anno et supra, omnes qui ad bella procederent, recensiti sunt liiii milia cccc. De filiis Zabulon per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a xx anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, lvii milia cccc. De filiis Ioseph, filiorum Effraim, per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a xx anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, xl milia d. Porro filiorum Manasse per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a xx annis et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, xxxii milia cc. De filiis Beniamin per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a xx anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, xxxv milia cccc. De filiis Dan per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt omnes nominibus singulorum a xx anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, lx duo milia dcc. De filiis Aser per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a xx anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, xl milia et mille d. De filiis Neptalim per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a xx anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, liii milia cccc. Hi sunt quos numeraverunt Moyses et Aaron et xii principes Israel, singulos per domos cognationum suarum. Fueruntque omnes simul filiorum Israel per domos et familias a xx anno et supra qui poterant ad bella procedere, dc tria milia virorum quingenti quinquaginta. Levitae autem in tribu familiarum suarum non sunt numerati cum eis. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Tribum Levi noli numerare, neque pones summam eorum cum filiis Israel, sed constitue eos super tabernaculum testimonii et cuncta vasa eius et quicquid ad caerimonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum et omnia utensilia eius, et erunt in ministerio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur. Cum proficiscendum fuerit, deponent Levitae tabernaculum; cum castra metanda, erigent. Quisquis externorum accesserit, occidetur. Metabuntur autem castra filii Israel, unusquisque per turmas et cuneos atque exercitum suum. Porro Levitae per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio super multitudinem filiorum Israel, et excubabunt in custodiis tabernaculi testimonii. Fecerunt ergo filii Israel iuxta omnia quae praeceperat Dominus Moysi.

II

Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Singuli per turmas signa atque vexil-

la et domos cognationum suarum. Castrametabuntur filii
Israel per gyrum tabernaculi foederis ad orientem Iudas
figet tentoria per turmas exercitus sui. Eritque princeps fi-
liorum eius Naasson filius Aminadab, et omnis de stirpe eius sum-
ma pugnantium lxxiiii. milia dc. Iuxta eum castrame-
tati sunt de tribu Ysachar, quorum princeps fuit Nathana-
hel filius Suar, et omnis numerus pugnatorum eius l. iiii. milia
cccc. In tribu Zabulon princeps fuit Heliab filius Helon.
Omnis de stirpe eius exercitus pugnatorum lvii. milia cccc.
Universi qui in castris Iudae annumerati sunt fuerunt c. lxxxvi.
milia cccc. et per turmas suas primi egredientur. In castris
filiorum Ruben ad meridianam plagam erit princeps Heli-
sur filius Sedeur, et cunctus exercitus pugnatorum eius qui nu-
merati sunt xlvi. milia d. Iuxta eum castrametati sunt
de tribu Symeon, quorum princeps fuit Salamihel filius
Surisaddai, et cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati
sunt lix. milia ccc. In tribu Gad princeps fuit Eliasaph filius
Duhel, et cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt
xlv. milia dc. quinquaginta. Omnes qui recensiti sunt in castris
Ruben c. quinquaginta milia et mille ccc. quinquaginta per tur-
mas suas in secundo loco proficiscentur. Levabitur autem tabernacu-
lum testimonii per officia Levitarum et turmas eorum. Quo-
modo erigetur, ita et deponetur. Singuli per loca et ordines su-
os proficiscentur. Ad occidentalem plagam erunt castra fili-
orum Efraim, quorum princeps fuit Elisama filius Amiud,
et cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt xl.
milia d. Et cum eis tribus filiorum Manasse, quorum prince-
ps fuit Gamalihel filius Phadassur, cunctusque exercitus
pugnatorum eius qui numerati sunt xxxii. milia cc. In tri-
bu filiorum Beniamin princeps fuit Abidan filius Gede-
onis, et cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt re-
censiti sunt xxxv. milia cccc. Omnes qui numerati sunt in
castris Ephraim c. octo milia c. per turmas suas tertii profici-
scentur. Ad aquilonis partem castrametati sunt filii Dan,
quorum princeps fuit Ahiezer filius Amisaddai, et cunctus exer-
citus pugnatorum eius qui numerati sunt lxii. milia dcc. Iux-
ta eum fixere tentoria de tribu Aser, quorum princeps fuit
Phegiel filius Ochran, cunctusque exercitus pugnatorum eius
qui numerati sunt xl. milia et mille d. De tribu filiorum Nep-
talim princeps fuit Ahira filius Henan, et cunctus exercitus
pugnatorum eius quinquaginta tria milia cccc. Omnes qui nu-
merati sunt in castris Dan fuerunt c. lvii. milia sexcenti,
et novissimi proficiscentur. Hic numerus filiorum Israel per domos cog-
nationum suarum et turmas divisi exercitus, dc. tria milia
d. quinquaginta. Levitae autem non sunt numerati inter filios Israel. Sic
enim praeceperat Deus Moysi. Feceruntque filii Israel iuxta omnia
quae praeceperat Dominus. Castrametati sunt per turmas suas et pro-
fecti per familias ac domos patrum suorum. III

Hae sunt generationes Aaron et Moysi in die qua locutus
est Dominus ad Moysen in monte Synai. Et haec nomina filiorum Aa-
ron: primogenitus eius Nadab, deinde Abiu et Eleazar et Ytha-
mar. Haec nomina filiorum Aaron sacerdotum qui uncti sunt
et quorum repletae et consecratae manus ut sacerdotio fungeren-
tur. Mortui sunt Nadab et Abiu cum offerrent ignem a-
lienum in conspectu Domini in deserto Synai absque liberis. Functi-
que sunt sacerdotio Eleazar et Ythamar coram Aaron patre
suo. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Applica tribum Le-
vi et fac stare ante Aaron in conspectu Aaron sacerdotis, ut
ministrent ei et excubent et observent quicquid ad cultum
pertinet multitudinis coram tabernaculo testimonii, et custodi-
ant vasa tabernaculi, servientes in ministerio eius. Dabisque dono Le-
vitas Aaron et filiis eius, quibus traditi sunt a filiis Israel. Aa-
ron autem et filios eius constitues super cultum sacerdotii. Externus
qui ad ministrandum accesserit morietur. Locutusque est Dominus ad
Moysen dicens: Ego tuli Levitas a filiis Israel pro omni pri-
mogenito qui aperit vulvam in filiis Israel, eruntque Levitae
mei. Meum est enim omne primogenitum ex quo percussi primoge-
nitos in terra Aegypti. Sanctificavi mihi quicquid primum nascitur
in Israel ab homine usque ad pecus; mei sunt, ego Dominus. Locutus-
que est Dominus ad Moysen in deserto Synai dicens: Numera fili-
os Levi per domos patrum suorum et familias, omne mascu-
lum ab uno mense et supra. Numeravit Moyses ut praeceperat
Dominus, et inventi sunt filii Levi per nomina sua Gerson et Caath
et Merari. Filii Gerson Lebni et Semei. Filii Caath Amram
et Iessaar, Hebron et Oziel. Filii Merari Mooli et Musi. De
Gerson fuere familiae duae, Lebnitica et Semeitica, quarum
numeratus est populus sexus masculini ab uno mense et su-
pra vii. milia d. Hii post tabernaculum castrametabun-
tur ad occidentem sub principe Heliasaph filio Lahel, et habe-
bunt excubias in tabernaculo foederis: ipsum tabernaculum et operimentum
eius, tentorium quod trahitur ante fores tecti testimonii foederis,
et cortinas atrii, tentorium quoque quod appenditur in introitu
atrii tabernaculi, et quicquid ad ritum altaris pertinet, funes
tabernaculi et omnia utensilia eius. Cognatio Caath habebit
populos Amramitas et Iessaaritas et Hebronitas et Ozielitas.
Hae sunt familiae Caathitarum recensitae per nomina sua, omnes
generis masculini ab uno mense et supra viii. milia dc. Habe-
bunt excubias sanctuarii et castrametabuntur ad meridianam pla-
gam, princepsque eorum erit Elisaphan filius Oziel. Et custodient
archam, mensamque et candelabrum, altaria et vasa sanctu-
arii in quibus ministratur, et velum, cunctamque huiuscemodi
supellectilem. Princeps autem principum Levitarum Eleazar filius
Aaron sacerdotis erit super excubitores custodiae sanctuarii. At
vero de Merari erunt populi Moolitae et Musitae recensiti per
nomina sua, omnes generis masculini ab uno mense et supra,
sex milia cc. Princeps autem eorum Suriel filius Abiahiel; in pla-
ga septentrionali castrametabuntur. Erunt sub custo-
dia eorum tabulae tabernaculi et vectes et columnae ac bases ea-
rum et omnia quae ad cultum huiuscemodi pertinent, columnae-
que atrii per circuitum cum basibus suis et paxilli cum funibus.
Castrametabuntur autem ante tabernaculum foederis, id est ad orientalem
plagam, Moyses et Aaron cum filiis suis, habentes custodiam
sanctuarii in medio filiorum Israel. Quisquis alienus accesserit mo-
rietur. Omnes Levitae quos numeraverunt Moyses et Aaron iuxta
praeceptum Domini per familias suas in genere masculino a men-
se uno et supra fuerunt xxii. milia. Et ait Dominus ad Moysen: Nu-
mera primogenitos sexus masculini de filiis Israel a men-
se uno et supra, et habebis summam eorum. Tollesque Levitas mihi
pro omni primogenito filiorum Israel, ego sum Dominus, et pecora eorum
pro universis primogenitis pecorum filiorum Israel. Recensuitque Mo-
yses sicut praeceperat Dominus primogenitos filiorum Israel, et fuerunt
masculi per nomina sua a mense uno et supra xxii. milia
cc. lxxiii. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Tolle Le-
vitas pro primogenitis filiorum Israel et pecora Levitarum pro
pecoribus eorum, eruntque Levitae mei. Ego sum Dominus. In pre-
tio autem ducentorum lxxiii. qui excedunt numerum

leuitarum de primogenitis filiorum israel accipies quinque siclos
per singula capita ad mensuram sanctuarii. Siclus habet obolos
viginti. Dabisque pecuniam aaron et filiis eius pretium eorum qui
supra sunt. Tulit igitur moyses pecuniam eorum qui fuerant am
plius et quos redemerant a leuitis pro primogenitis filiorum
israel mille .ccc. lxv. siclorum iuxta pondus sanctuarii et dedit
eam aaron et filiis eius iuxta uerbum quod preceperat sibi dominus.
Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. IIII
Tolle summam filiorum caath de medio leuitarum per domos
et familias suas a .xxx. anno et supra usque ad quinquagesimum
annum omnium qui ingrediuntur ut stent et ministrent
in tabernaculo federis. Hic est cultus filiorum caath. Taber
naculum federis et sanctum sanctorum ingredientur aaron et filii eius
quando mouenda sunt castra. Et deponent uelum quod pendet
ante fores. Inuoluentque eo archam testimonii. Et operient
rursum uelamine iacinctinarum pellium. Extendent
que desuper pallium totum iacinctinum. Et inducent uectes.
Mensam quoque propositionis inuoluent iacinctino palli
o. Et ponent cum ea thuribula et mortariola. Ciathos
et crateras ad liba fundenda. Panes semper in ea erunt.
Extendentque desuper pallium coccineum quod rursum o
perient uelamento iacinctinarum pellium. Et inducent
uectes. Sument et pallium iacinctinum quo operient cande
labrum cum lucernis et forcipibus suis et emunctoriis et cunc
tis uasis olei que ad concinnandas lucernas necessaria sunt. Et super
omnia ponent operimentum iacinctinarum pellium et indu
cent uectes. Sed et altare aureum inuoluent ia
cinctino uestimento. Et extendent desuper operimentum iacinti
narum pellium. Inducentque uectes. Omnia uasa quibus ministra
tur in sanctuario inuoluent iacinctino pallio. Et extendent
desuper operimentum iacinctinarum pellium. Inducentque uectes.
Sed et altare mundabunt cinere. Et inuoluent illud purpure
o uestimento. Ponentque cum eo omnia uasa quibus in mi
nisterio eius utuntur. Id est ignium receptacula et fuscinulas.
Ac tridentes uncinos et batilla. Cuncta uasa altaris oper
ient simul uelamine iacinctinarum pellium. Et inducent
uectes. Cumque inuoluerint aaron et filii eius sanctuarium
et omnia uasa eius in commotione castrorum. Tunc intrabunt
filii caath ut portent inuoluta. Et non tangant uasa sanctu
arii ne moriantur. Ista sunt onera filiorum caath in
tabernaculo federis. Super quos erit eleazar filius aaron
sacerdotis. Ad cuius pertinet curam oleum ad concinnandas lu
cernas. Et compositionis incensum. Et sacrificium quod semper offer
tur. Et oleum unctionis. Et quicquid ad cultum tabernaculi per
tinet. Omniumque uasorum que in tabernaculo sunt. Locutus
que est dominus ad moysen et aaron dicens. Nolite perdere populum
caath de medio leuitarum. Sed hoc facite ut uiuant et non mo
riantur. Si tetigerint sancta sanctorum. Aaron et filii eius intrabunt. Ip
sique disponent opera singulorum. Et diuident quid portare quis de
beat. Alii nulla curiositate uideant que sunt in sanctuario prius
quam inuoluantur. Alioquin morientur. Locutusque dominus ad moy
sen dicens. Tolle summam et filiorum gerson per domos ac fa
milias et cognationes suas. A .xxx. annis et supra usque ad
annos quinquaginta numera. Omnes qui ingrediuntur
et ministrant in tabernaculo federis. Hoc est officium fa
milie gersonitarum. Ut portent cortinas tabernaculi et tec
tum federis operimentum aliud. Et super omnia uelamen iacin
tinum tentoriumque quod pendet in introitu federis taber
naculi. Cortinas atrii. Et uelum in introitu quod est ante
tabernaculum. Omnia que ad altare pertinent. Funiculos
et uasa ministerii. Iubente aaron et filiis eius portabunt
filii gerson. Et sciant singuli cui debeant oneri manci
pari. Hic est cultus familie gersonitarum in tabernaculo
federis. Eruntque sub manu ythamar filii aaron sa
cerdotis. Filios quoque merari per familias et domos patrum
suorum recensebis a .xxx. annis et supra usque ad annos .l.
Omnes qui ingrediuntur ad officium ministerii sui et cultum federis
testimonii. Hec sunt onera eorum. Portabunt tabulas
tabernaculi et uectes eius. Columpnas et bases earum. Colum
pnas quoque atrii per circuitum cum basibus et paxillis et
funibus suis. Omnia uasa et supellectilem ad numerum accipient.
Sicque portabunt. Hoc est officium familie meraritarum et mi
nisterium in tabernaculo federis. Eruntque sub manu
ythamar filii aaron sacerdotis. Recensuerunt igitur moy
ses et aaron et principes synagoge filios caath per cognatio
nes et domos patrum suorum. A .xxx. annis et supra usque ad an
num quinquagesimum. Omnes qui ingrediuntur ad ministerium
tabernaculi federis. Et inuenti sunt duo milia .dcc.
.l. Hic est numerus populi caath qui intrat in tabernaculum
federis. Hos numerauit moyses et aaron iuxta ser
monem domini per manum moysi. Numerati sunt et filii gerson
per cognationes et domos patrum suorum a .xxx. annis et supra
usque ad annum quinquagesimum. Omnes qui ingrediuntur
ut ministrent in tabernaculo federis. Et inuenti sunt
duo milia .dc. xxx. Hic est populus gersonitarum quos nume
rauerunt moyses et aaron iuxta uerbum domini. Numerati sunt
et filii merari per cognationes et domos patrum suorum.
A .xxx. annis et supra usque ad annum quinquagesimum. Omnes qui
ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi federis. Et in
uenti sunt tria milia .cc. Hic est numerus filiorum mera
ri. Quos recensuerunt moyses et aaron iuxta imperium
domini per manum moysi. Omnes qui recensiti sunt de leuitis. Et quos
fecit ad nomen moyses et aaron. Et principes israel per cogna
tiones et domos patrum suorum. A .xxx. annis et supra usque
ad annum quinquagesimum ingredientes ad ministerium
tabernaculi. Et onera portanda fuerunt simul .viii. milia
.d. lxxx. Iuxta uerbum domini recensuit eos moyses. Unumquemque
iuxta officium et onera sua sicut preceperat ei dominus. V
Locutusque est dominus ad moysen dicens. Precipe filiis israel
ut eiciant de castris omnem leprosum et qui semine
fluit. Pollutusque est super mortuo tam masculum quam femi
nam eicite de castris. Ne contaminent ea cum habitauerint uobis
cum. Feceruntque ita filii israel. Et eiecerunt eos extra castra
sicut locutus erat dominus moysi. Locutusque est dominus ad moysen di
cens. Loquere filiis israel. Vir siue mulier cum fecerint ex omni
bus peccatis que solent hominibus accidere. Et per negligentiam trans
gressi fuerint mandatum domini atque deliquerint. Confite
buntur peccatum suum. Et reddent ipsum caput quintamque partem
desuper ei in quem peccauerint. Sin autem non fuerit qui reci
piat. Dabunt domino. Et erit sacerdotis. Omnes quoque primitie quas of
ferunt filii israel ad sacerdotem pertinent. Et quicquid in
sanctuario offertur a singulis. Excepto ariete qui offertur pro
expiatione ut sit placabilis hostia. Et traditur manibus
sacerdotis. Et ipsius erit. Locutusque est dominus ad moysen dicens.
Loquere ad filios israel. Et dices ad eos. Vir cuius uxor erra
uerit. Maritumque contempnens dormierit cum altero uiro

i. cifos argenteos

i. cifos de numminibus

et hoc maritus deprehendere non quiverit, sed latet adulterium et testibus argui non potest, quia non est inventa in stupro: si spiritus zelotypiae concitaverit virum contra uxorem suam, quae vel polluta est vel falsa suspicione appetitur, adducet eam ad sacerdotem, et offeret oblationem pro illa, decimam partem sati farinae hordeaceae. Non fundet super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypiae est, et oblatio investigans adulterium. Offeret igitur eam sacerdos, et statuet coram Domino. Assumetque aquam sanctam in vase fictili, et pauxillum terrae de pavimento tabernaculi mittet in eam. Cumque steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput ejus, et ponet super manus illius sacrificium recordationis, et oblationem zelotypiae: ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congessit. Adjurabitque eam, et dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, et si non polluta es deserto mariti thoro, non nocebunt te aquae istae amarissimae, in quas maledicta congessi. Sin autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, et concubuisti cum altero viro: his maledictionibus subjacebis: Det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aquae maledictae in ventrem tuum, et utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier: Amen, amen. Scribetque sacerdos in libello ista maledicta, et delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit, et dabit ei bibere. Quas cum exhauserit, tollet sacerdos de manu ejus sacrificium zelotypiae, et elevabit illud coram Domino, imponetque super altare, ita dumtaxat ut prius pugillum sacrificii tollat de eo, quod offertur, et incendat super altare: et sic potum det mulieri aquas amarissimas. Quas cum biberit, si polluta est, et contempto viro adulterii rea, pertransibunt eam aquae maledictionis, et inflato ventre, computrescet femur: eritque mulier in maledictionem, et in exemplum omni populo. Quod si polluta non fuerit, erit innoxia, et faciet liberos. Ista est lex zelotypiae. Si declinaverit mulier a viro suo, et si polluta fuerit, maritusque zelotypiae spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu Domini, et fecerit ei sacerdos juxta omnia quae scripta sunt: maritus absque culpa erit, et illa recipiet iniquitatem suam.

VI

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere ad filios Israel, et dices ad eos: Vir, sive mulier, cum fecerint votum ut sanctificentur, et se voluerint Domino consecrare: a vino, et omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, et ex qualibet alia potione, et quicquid de uva exprimitur, non bibent: uvas recentes siccasque non comedent cunctis diebus quibus ex voto Domino consecrantur: quicquid ex vinea esse potest, ab uva passa usque ad acinum non comedent. Omni tempore separationis suae novacula non transibit super caput ejus usque ad completum diem, quo Domino consecratur. Sanctus erit, crescente caesarie capitis ejus. Omni tempore consecrationis suae super mortuum non ingredietur, nec super patris quidem, et matris, et fratris, sororisque funere contaminabitur, quia consecratio Dei sui super caput ejus est. Omnes dies separationis suae sanctus erit Domino. Sin autem mortuus fuerit subito quispiam coram eo, polluetur caput consecrationis ejus: quod radet illico in eadem die purgationis suae, et rursum septima. In octavo autem die offeret duos turtures, vel duos pullos columbae sacerdoti in introitu foederis testimonii. Facietque sacerdos unum pro peccato, et alterum in holocaustum, et deprecabitur pro eo, quia peccavit super mortuo: sanctificabitque caput ejus in die illo: et consecrabit Domino dies separationis illius, offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta est sanctificatio ejus. Ista est lex consecrationis. Cum dies, quos ex voto decreverat, complebuntur, adducet eum ad ostium tabernaculi foederis, et offeret oblationem ejus Domino, agnum anniculum immaculatum in holocaustum, et ovem anniculam immaculatam pro peccato, et arietem immaculatum, hostiam pacificam, canistrum quoque panum azymorum, qui conspersi sint oleo, et lagana absque fermento uncta oleo, ac libamina singulorum: quae offeret sacerdos coram Domino, et faciet tam pro peccato, quam in holocaustum. Arietem vero immolabit hostiam pacificam Domino, offerens simul canistrum azymorum, et libamina quae ex more debentur. Tunc radetur nazaraeus ante ostium tabernaculi foederis caesarie consecrationis suae: tolletque capillos ejus, et ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio pacificorum. Et armum coctum arietis, tortamque absque fermento unam de canistro, et laganum azymum unum, et tradet in manus nazaraei, postquam rasum fuerit caput ejus. Susceptaque rursum ab eo, elevabit in conspectu Domini: et sanctificata sacerdotis erunt, sicut pectusculum, quod separari jussum est, et femur. Post haec, potest bibere nazaraeus vinum. Ista est lex nazaraei, cum voverit oblationem suam Domino tempore consecrationis suae, exceptis his, quae invenerit manus ejus: juxta quod mente devoverat, ita faciet ad perfectionem sanctificationis suae. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere Aaron et filiis ejus: Sic benedicetis filiis Israel, et dicetis eis: Benedicat tibi Dominus, et custodiat te. Ostendat Dominus faciem suam tibi, et misereatur tui. Convertat Dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem. Invocabuntque nomen meum super filios Israel, et ego benedicam eis.

VII

Factum est autem in die qua complevit Moyses tabernaculum, et erexit illud, unxitque et sanctificavit cum omnibus vasis suis, altare similiter et vasa ejus. Obtulerunt principes Israel et capita familiarum, qui erant per singulas tribus, praefectique eorum, qui numerati fuerant, munera coram Domino, sex plaustra tecta cum duodecim bobus. Unum plaustrum obtulere duo duces, et unum bovem singuli, obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi. Ait autem Dominus ad Moysen: Suscipe ab eis ut serviant in ministerio tabernaculi, et trades ea Levitis juxta ordinem ministerii sui. Itaque cum suscepisset Moyses plaustra et boves, tradidit eos Levitis. Duo plaustra et quatuor boves dedit filiis Gerson, juxta id quod habebant necessarium. Quatuor alia plaustra et octo boves dedit filiis Merari, secundum officia et cultum suum, sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis. Filiis autem Caath non dedit plaustra et boves: quia in sanctuario serviunt, et onera propriis portant humeris. Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris. Primo die obtulit oblationem suam Naason filius Aminadab de tribu Juda: fuitque in ea acetabulum argenteum pondo centum triginta siclorum, fiala argentea habens septuaginta siclos juxta pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: mortariolum ex decem siclis aureis plenum incenso: bovem, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: hircumque pro peccato: et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Haec est oblatio Naason filii Aminadab. Secundo die obtulit Nathanahel filius Suar

dux de tribu Ysachar acetabulum argenteum appendens c. xxx. siclos fialam argenteam habentem lxx. siclos iuxta pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium mortariolum aureum habens x. siclos plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in sacrificio pacificorum boves duos arietes v. hircos v. agnos anniculos v. Hec fuit oblatio Nathanael filii Suar. Tercio die princeps filiorum Zabulon Heliab filius Helon obtulit acetabulum argenteum appendens centum xxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in sacrificio pacificorum boves duos arietes v. hircos et agnos anniculos v. Hec est oblatio Heliab filii Helon. Die quarto princeps filiorum Ruben Helisur filius Sedeur obtulit acetabulum argenteum appendens c. xxx. siclos fialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum boves duos arietes v. hircos v. agnos anniculos v. Hec fuit oblatio Helisur filii Sedeur. Die quinto princeps filiorum Symeon Salamihel filius Surisaddai obtulit acetabulum argenteum appendens c. xxx. siclos fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum boves duos arietes v. hircos v. agnos anniculos v. Hec fuit oblatio Salamihel filii Surisaddai. Die vi. princeps filiorum Gad Heliasaph filius Duhel obtulit acetabulum argenteum appendens c. xxx. siclos fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum boves duos arietes v. hircos v. agnos anniculos v. Hec fuit oblatio Heliasaph filii Duhel. Die vii. princeps filiorum Ephraim Elisama filius Amiud obtulit acetabulum argenteum appendens c. xxx. siclos fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum boves duos arietes v. hircos v. agnos anniculos v. Hec fuit oblatio Helisama filii Amiud. Die viii. princeps filiorum Manasse Gamalihel filius Phadassur obtulit acetabulum argenteum appendens c. xxx. siclos fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum boves duos arietes v. hircos v. agnos anniculos v. Hec fuit oblatio Gamalihel filii Phadassur. Die nono princeps filiorum Beniamin Abidan filius Gedeonis obtulit acetabulum argenteum appendens c. xxx. siclos fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum boves duos arietes v. hircos v. agnos anniculos v. Hec fuit oblatio Abidan filii Gedeonis. Die x. princeps filiorum Dan Ahiezer filius Amisaddai obtulit acetabulum argenteum appendens c. xxx. siclos fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum boves duos arietes v. hircos v. agnos anniculos v. Hec fuit oblatio Ahiezer filii Amisaddai. Die xi. princeps filiorum Aser Fegiel filius Ochran obtulit acetabulum argenteum appendens c. xxx. siclos fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum boves duos arietes v. hircos v. agnos anniculos v. Hec fuit oblatio Fegiel filii Ochran. Die xii. princeps filiorum Neptalim Ahira filius Henan obtulit acetabulum argenteum appendens c. xxx. siclos fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum boves duos arietes v. hircos v. agnos anniculos v. Hec fuit oblatio Ahira filii Henan. Hec in dedicatione altaris oblata sunt a principibus Israhel in die qua consecratum est: acetabula argentea xii. fiale argentee xii. mortariola aurea xii. ut centum xxx. argenti siclos haberet unum acetabulum et lxx. siclos una fiala id est in commune vasorum omnium ex argento sicli duo milia cccc. pondere sanctuarii. Mortariola aurea xii. plena incenso denos siclos appendentia pondere sanctuarii id est simul auri sicli c. xx. Boves de armento in holocaustum xii. arietes xii. agni anniculi xii. et libamenta eorum. Hirci xii. pro peccato. Hostie pacificorum boves xxiiii. arietes lx. hirci lx. agni anniculi lx. Hec oblata sunt in dedicatione altaris quando unctum est. Cumque ingrederetur Moyses tabernaculum federis ut consuleret oraculum audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super archam testimonii inter duos cherubin unde et loquebatur ei.

VIII

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere Aaron et dices ad eum: Cum posueris vii. lucernas candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur precepe ut lucerne contra boream e regione respiciant ad mensam panum propositionis contra eam partem quam candelabrum respicere debebunt. Fecitque Aaron et imposuit lucernas super candelabrum ut preceperat Dominus Moysi. Hec autem erat factura candelabri: ex auro ductili tam medius stipes quam cuncta que ex utroque calamorum latere nascebantur iuxta exemplum quod Dominus ostendit

moysi, ita operatus est candelabrum. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Tolle levitas de medio filiorum israhel et purificabis eos iuxta hunc ritum: aspergantur aqua lustrationis, et radant omnes pilos carnis sue. Cumque laverint vestimenta sua et mundati fuerint, tollent bovem de armento et libamentum eius similam oleo conspersam; bovem autem alterum de armento tu accipies pro peccato. Et applicabis levitas coram tabernaculo federis, convocata omni multitudine filiorum israhel. Cumque levite fuerint coram domino, ponent filii israhel manus suas super eos, et offeret aaron levitas munus in conspectu domini a filiis israhel, ut serviant in ministerio eius. Levite quoque ponent manus suas super capita boum, e quibus unum facies pro peccato, et alterum in holocaustum domini, ut depreceris pro eis. Statuesque levitas in conspectu aaron et filiorum eius, et consecrabis oblatos domino, ac separabis de medio filiorum israhel, ut sint mei; et postea ingrediantur tabernaculum federis, ut serviant mihi. Sicque purificabis et consecrabis eos in oblationem domini, quoniam dono donati sunt mihi a filiis israhel. Pro primogenitis que aperiunt omnem vulvam in israhel accepi eos. Mea sunt enim omnia primogenita filiorum israhel, tam ex hominibus quam ex iumentis. Ex die quo percussi omne primogenitum in terra egypti, sanctificavi eos mihi, et tuli levitas pro cunctis primogenitis filiorum israhel. Tradidique eos dono aaron et filiis eius de medio populi, ut serviant mihi pro israhel in tabernaculo federis, et orent pro eis, ne sit in populo plaga si ausi fuerint accedere ad sanctuarium. Feceruntque moyses et aaron et omnis multitudo filiorum israhel super levitas que preceperat dominus moysi; purificatique sunt, et laverunt vestimenta sua. Elevavitque eos aaron in conspectu domini, et oravit pro eis ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum federis coram aaron et filiis eius. Sicut preceperat dominus moysi de levitis, sic factum est. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Hec est lex levitarum: a viginti quinque annis et supra ingredientur ut ministrent in tabernaculo federis. Cumque quinquagesimum annum etatis impleverint, servire cessabunt, eruntque ministri fratrum suorum in tabernaculo federis, ut custodiant que sibi fuerint commendata; opera autem ipsa non faciant. Sic dispones levitas in custodiis suis.

IX

Locutus est dominus ad moysen in deserto synai anno secundo postquam egressi sunt de terra egypti mense primo, dicens: Faciant filii israhel phase in tempore suo, quartadecima die mensis huius ad vesperam, iuxta omnes cerimonias et iustificationes eius. Precepitque moyses filiis israhel ut facerent phase. Qui fecerunt tempore suo, quartadecima die mensis ad vesperam in monte synai. Iuxta omnia que mandaverat dominus moysi, fecerunt filii israhel. Ecce autem quidam inmundi super anima hominis, qui non poterant facere pascha in die illo, accedentes ad moysen et aaron dixerunt eis: Inmundi sumus super anima hominis. Quare fraudamur ut non valeamus oblationem offerre domino in tempore suo inter filios israhel? Quibus respondit moyses: State ut consulam quid precipiat dominus de vobis. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis israhel: Homo qui fuerit inmundus super anima sive in via procul in gente vestra, faciat phase domino mense secundo, quartadecima die mensis ad vesperam; cum azimis et lactucis agrestibus comedent illud. Non relinquent quippiam ex eo usque mane, et os eius non confringent. Omnem ritum phase observabunt. Si quis autem et mundus est et in itinere non fuit, et tamen non fecit phase, exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium non obtulit domino tempore suo; peccatum suum ipse portabit. Peregrinus quoque et advena si fuerint apud vos, faciant phase domino iuxta cerimonias et iustificationes eius. Preceptum idem erit apud vos tam advene quam indigene. Igitur die qua erectum est tabernaculum, operuit illud nubes. A vespere autem super tentorium erat quasi species ignis usque mane. Sic fiebat iugiter: per diem operiebat illud nubes, et per noctem quasi species ignis. Cumque ablata fuisset nubes que tabernaculum protegebat, tunc proficiscebantur filii israhel, et in loco ubi stetisset nubes, ibi castra metabantur. Ad imperium domini proficiscebantur, et ad imperium illius figebant tabernaculum. Cunctis diebus quibus stabat nubes super tabernaculum, manebant in eodem loco. Et si evenisset ut multo tempore maneret super illud, erant filii israhel in excubiis domini, et non proficiscebantur quotquot diebus fuisset nubes super tabernaculum. Ad imperium domini erigebant tentoria, et ad imperium illius deponebant. Si fuisset nubes a vespere usque ad mane, et statim diluculo tabernaculum reliquisset, proficiscebantur; et si post diem et noctem recessisset, dissipabant tentoria. Sive duobus aut uno mense vel longiori tempore fuisset super tabernaculum, manebant filii israhel in eodem loco, et non proficiscebantur; statim autem ut recessisset, movebant castra. Per verbum domini figebant tentoria, et per verbum eius proficiscebantur; erantque in excubiis domini iuxta imperium eius per manum moysi.

X

Locutusque est dominus ad moysen dicens: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem quando movenda sunt castra. Cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi federis. Si semel clangueris, venient ad te principes et capita multitudinis israhel. Si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit, movebunt castra primi qui sunt ad orientalem plagam. In secundo autem sonitu et pari ululatu tube levabunt tentoria qui habitant ad meridiem, et iuxta hunc modum reliqui facient ululantibus tubis in profectionem. Quando autem congregandus est populus, simplex tubarum clangor erit, et non concise ululabunt. Filii autem aaron sacerdotis clangent tubis, eritque hoc legitimum sempiternum in generationibus vestris. Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes qui dimicant adversum vos, clangetis ululantibus tubis, et erit recordatio vestri coram domino deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum. Si quando habebitis epulum, et dies festos, et kalendas, canetis tubis super holocaustis et pacificis victimis, ut sint vobis in recordationem dei vestri. Ego dominus deus vester. Anno secundo, mense secundo, vicesima die mensis elevata est nubes de tabernaculo federis. Profectique sunt filii israhel per turmas suas de deserto synai, et recubuit nubes in solitudine pharan. Moveruntque primi castra iuxta imperium domini in manu moysi. Filii iuda per turmas suas, quorum princeps erat naason filius aminadab. In tribu filiorum ysachar princeps erat nathanahel filius suar. In tribu zabulon erat princeps heliab filius helon. Depositumque est tabernaculum, quod portantes egressi sunt filii gerson et merari. Profectique sunt et filii ruben per turmas et ordinem suum, quorum princeps erat helisur filius sedeur. In tribu autem filiorum symeon princeps fuit salamiel filius surisaddai. Porro in tribu gad erat princeps eliasaph filius duel. Profectique sunt et caathite portantes sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur, donec venirent ad erectionis locum. Moverunt et castra filii ephraim per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat elisama

filius Amiud. In tribu autem filiorum Manasse princeps
fuit Gamaliel filius Phadassur. Et in tribu Benia-
min erat dux Abidan filius Gedeonis. Novissimi ca-
strorum omnium profecti sunt filii Dan per turmas suas, in
quorum tribu princeps fuit Ahiezer filius Amisaddai.
In tribu autem filiorum Aser erat princeps Phegiel filius
Ochran. Et in tribu filiorum Neptalim princeps fuit Ahi-
ra filius Henan. Hec sunt castra et profectiones filiorum Israel
per turmas suas quando egrediebantur. Dixitque Moyses
Hobab filio Raguhel Madianitidi cognato suo: Pro-
ficiscimur ad locum quem Dominus daturus est nobis. Veni no-
biscum ut benefaciamus tibi, quia Dominus bona promisit Israeli.
Cui ille respondit: Non vadam tecum, sed revertar in terram
meam in qua natus sum. Et ille: Noli, inquit, nos relinquere:
tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debe-
amus, et eris ductor noster. Cumque nobiscum veneris, quicquid
optimum fuit ex opibus quas nobis daturus est Dominus, dabi-
mus tibi. Profecti sunt ergo de monte Domini viam trium
dierum, archaque federis Domini precedebat eos, per tres di-
es providens castrorum locum. Nubes quoque Domini super eos
erat per diem cum incederent. Cumque elevaretur archa
dicebat Moyses: Surge Domine, et dissipentur inimici tui,
et fugiant qui oderunt te a facie tua. Cum autem deponeretur
aiebat: Revertere Domine ad multitudinem exercitus Israel.

XI

Interea ortum est murmur populi quasi dolentium pro
labore contra Dominum. Quod cum audisset, iratus est. Et accensus
in eos ignis Domini devoravit extremam castrorum partem.
Cumque clamasset populus ad Moysen, oravit Moyses Dominum
et absorptus est ignis. Vocavitque nomen loci illius Incen-
sio, eo quod succensus fuisset contra eos ignis Domini. Vulgus quippe
promiscuum quod ascenderat cum eis flagravit desiderio
carnium, sedens et flens, iunctis sibi pariter filiis Israel, et ait:
Quis dabit nobis carnes ad vescendum? Recordamur piscium
quos comedebamus in Egypto gratis. In mentem nobis veniunt
cucumeres et pepones porrique et cepe et allia. Anima nostra arida
est. Nichil aliud respiciunt oculi nostri nisi man. Erat autem
man quasi semen coriandri, coloris bdellii. Circuibatque populus
et colligens illud frangebat mola, sive terebat in mor-
tario, coquens in olla, et faciens ex eo tortulas saporis
quasi panis oleati. Cumque descenderet nocte super castra
ros, descendebat pariter et man. Audivit ergo Moyses flen-
tem populum per familias et singulos per ostia tentorii sui.
Iratusque est furor Domini valde, sed et Moysi intoleran-
da res visa est, et ait ad Dominum: Cur afflixisti servum
tuum? Quare non invenio gratiam coram te? et cur imposuisti
pondus universi populi huius super me? Numquid ego concepi omnem
hanc multitudinem vel genui eam, ut dicas mihi:
Porta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix infan-
tulum, et defer in terram pro qua iurasti patribus eorum? Unde mihi
carnes ut dem tante multitudini? Flent coram me
dicentes: Da nobis carnes ut comedamus. Non possum solus
sustinere omnem hunc populum, quia gravis mihi est. Sin aliter
tibi videtur, obsecro ut interficias me, et inveniam gratiam
in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Et dixit Dominus ad
Moysen: Congrega mihi lxx viros de senioribus Israel
quos tu nosti quod senes populi sint ac magistri, et duces eos
ad ostium tabernaculi federis, faciesque ibi stare tecum, ut
descendam et loquar tibi; et auferam de spiritu tuo tradam-
que eis, ut sustentent tecum onus populi, et non tu solus graveris.
Populo quoque dices: Sanctificamini; cras comedetis carnes. E-
go enim audivi vobis dicere: Quis dabit nobis escas carnium?
Bene nobis erat in Egypto. Ut det vobis Dominus carnes et come-
datis, non uno die nec duobus vel v aut x nec xx quidem, sed usque
ad mensem dierum, donec exeat per nares vestras et vertatur in nau-
seam, eo quod repuleritis Dominum qui in medio vestri est, et fle-
veritis coram eo dicentes: Quare egressi sumus ex Egypto?
Et ait Moyses ad Dominum: Sexcenta milia peditum huius
populi sunt, et tu dicis: Dabo eis esum carnium men-
se integro. Numquid ovium et boum multitudo cedetur
ut possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in unum
congregabuntur ut satient eos? Cui respondit Dominus: Numquid
manus Domini invalida est? Iam nunc videbis utrum meus
sermo opere compleatur. Venit igitur Moyses et narravit populo
verba Domini, congregans lxx viros de senioribus Israel, quos
stare fecit circa tabernaculum. Descenditque Dominus per
nubem et locutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in
Moyse et dans lxx viris. Cumque requievisset in
eis spiritus, prophetaverunt nec ultra cessaverunt. Remanse-
rant autem in castris duo viri, quorum unus vocabatur Heldad
et alter Medad, super quos requievit spiritus. Nam et ipsi descrip-
ti erant, et non exierant ad tabernaculum. Cumque
prophetarent in castris, cucurrit puer et nuntiavit Moysi di-
cens: Heldad et Medad prophetant in castris. Statim Io-
sue filius Nun, minister Moysi et electus e pluribus, ait:
Domine mi Moyses, prohibe eos. At ille: Quid, inquit, emula-
ris pro me? Quis tribuat ut omnis populus prophetet, et det eis Dominus
spiritum suum? Reversusque est Moyses et maiores natu
Israel in castra. Ventus autem egrediens a Domino, arreptas
trans mare coturnices detulit et dimisit in castra, itinere
quantum uno die confici potest ex omni parte castrorum per circuitum,
volabantque in aere duobus cubitis in altitudine super ter-
ram. Surgens ergo populus toto die illo et nocte ac die altero
congregavit coturnicum multitudinem: qui parum, x cho-
ros; et siccaverunt eas per gyrum castrorum. Adhuc carnes erant
in dentibus eorum, nec defecerat huiuscemodi cibus: et ecce fu-
ror Domini concitatus in populum percussit eum plaga magna ni-
mis. Vocatusque est ille locus Sepulcra concupiscentie. Ibi
enim sepelierunt populum qui desideraverat carnes. Egressi autem
de Sepulcris concupiscentie venerunt in Aseroth, et man-

XII

serunt ibi. Locutaque est Maria et Aaron
contra Moysen propter uxorem eius Ethiopissam, et dixerunt:
Num solum per Moysen locutus est Dominus? Nonne et nobis
similiter est locutus? Quod cum audisset Dominus, iratus est valde.
Erat enim Moyses vir mitissimus super omnes homines qui
morabantur in terra. Statimque locutus est ad eum et Aaron
et Mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum fe-
deris. Cumque fuissent egressi, descendit Dominus in colum-
na nubis et stetit in introitu tabernaculi vocans Aaron
et Mariam. Qui cum issent, dixit ad eos: Audite sermones
meos. Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione appa-
rebo ei vel per somnium loquar ad illum. At non
talis servus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelis-
simus est. Ore enim ad os loquor ei, et palam, et non per enig-
mata et figuras Dominum videt. Quare ergo non timuistis detrahere ser-
vo meo Moysi? Iratusque contra eos abiit. Nubes quoque recessit
que erat super tabernaculum, et ecce Maria apparuit can-

devit lepra quasi nix. Cumque respexisset eam aaron et vidisset eam perfusam lepra. ait ad moysen. Obsecro domine mi. ne imponas nobis hoc peccatum quod stulte commisimus. ne fiat haec quasi mortua. et ut abortivum quod proicitur de vulva matris suae. ecce iam medium carnis eius devoratum est lepra. Clamavitque moyses ad dominum dicens. Domine obsecro sana eam. Cui respondit dominus. Si pater eius spuisset in faciem eius. nonne debuerat saltem .vii. diebus rubore suffundi? Separetur .vii. diebus extra castra. et postea revocabitur. Exclusa est itaque maria extra castra .vii. diebus. et populus non est motus de loco illo donec revocata est maria extra castra.

XIII

Profectusque est populus de aseroth fixis tentoriis in deserto pharan. Ubi locutus est dominus ad moysen dicens. Mitte viros qui considerent terram chanaan quam daturus sum filiis israel. singulos de singulis tribubus ex principibus. Fecit moyses quod dominus imperarat. de deserto pharan mittens principes viros. quorum ista sunt nomina. De tribu ruben semmua filium zechur. De tribu simeon saphat filium huri. De tribu iuda caleph filium iephone. De tribu ysachar igal filium ioseph. De tribu ephraim osee filium nun. De tribu beniamin phalti filium raphu. De tribu zabulon geddihel filium sodi. De tribu ioseph sceptri manasse gaddi filium susi. De tribu dan ammihel filium gemalli. De tribu aser sthur filium michael. De tribu neptalim nabdi filium naphsi. De tribu gad guhel filium machi. Haec sunt nomina virorum quos misit moyses ad considerandam terram chanaan. et dixit ad eos. Ascendite per meridianam plagam. Cumque veneritis ad montes considerate terram qualis sit. et populum qui habitator est eius. utrum fortis sit an infirmus. pauci numero an plures. ipsa terra bona an mala. urbes quales. muratae an absque muris. humus pinguis an sterilis. nemorosa an absque arboribus. Confortamini et afferte nobis de fructibus terrae. Erat autem tempus quando iam praecoquae uvae vesci possunt. Cumque ascendissent exploraverunt terram a deserto sin usque ad rohob intrantibus emath. ascenderuntque ad meridiem et venerunt in hebron. ubi erant achiman et sisai et tholmai filii enach. Nam hebron vii. annis ante thanim urbem egypti condita est. Pergentesque usque ad torrentem botri absciderunt palmitem cum uva sua quem portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis et de ficis loci illius tulerunt. qui appellatus est nehelescol id est torrens botri. eo quod botrum inde portassent filii israel. Reversique exploratores terrae post xl. dies omni regione circuita. venerunt ad moysen et aaron et ad omnem coetum filiorum israel in desertum pharan quod est in cades. locutique sunt eis et omni multitudini. ostenderuntque fructus terrae. et narraverunt dicentes. Venimus in terram ad quam misisti nos. quae revera fluit lacte et melle. ut ex his fructibus cognosci potest. sed cultores fortissimos habet. et urbes grandes atque muratas. Stirpem enach vidimus ibi. Amalech habitat in meridie. etheus et iebuseus et amorreus in montanis. chananeus vero moratur iuxta mare et circa fluenta iordanis. Inter haec caleph compescens murmur populi qui oriebatur contra moysen. ait. Ascendamus et possideamus terram. quoniam poterimus obtinere eam. Alii vero qui fuerant cum eo dicebant.

Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere. quia fortior nobis est. Detraxeruntque terrae quam inspexerant apud filios israel dicentes. Terra quam lustravimus devorat habitatores suos. populus quem aspeximus procerae staturae est. Ibi vidimus monstra quaedam filiorum enach de genere giganteo. quibus comparati quasi locustae videbamur.

XIIII

Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa. et murmurati sunt contra moysen et aaron cuncti filii israel dicentes. Utinam mortui essemus in egypto. et non in hac vasta solitudine. Utinam pereamus. et non inducat nos dominus in terram istam. ne cadamus gladio. et uxores ac liberi nostri ducantur captivi. Nonne melius est reverti in egyptum? Dixeruntque alter ad alterum. Constituamus nobis ducem et revertamur in egyptum. Quo audito moyses et aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum israel. At vero iosue filius nun et caleph filius iephone qui et ipsi lustraverant terram. sciderunt vestimenta sua. et ad omnem multitudinem filiorum israel locuti sunt. Terra quam circuivimus valde bona est. Si propitius fuerit dominus inducet nos in eam. et tradet nobis humum lacte et melle manantem. Nolite rebelles esse contra dominum. neque timeatis populum terrae huius. quia sicut panem ita possumus eos devorare. Recessit ab illis omne praesidium. dominus nobiscum est. nolite metuere. Cumque clamaret omnis multitudo et lapidibus vellet eos opprimere. apparuit gloria domini super tectum foederis cunctis filiis israel. Et dixit dominus ad moysen. Usquequo detrahet mihi populus iste? Quousque non credent mihi in omnibus signis quae feci coram eis? Feriam igitur eos pestilentia atque consumam. te autem faciam principem super gentem magnam et fortiorem quam haec est. Et ait moyses ad dominum. Ut audiant egyptii de quorum medio eduxisti populum istum. et habitatores terrae huius. qui audierunt quod tu domine in populo isto sis. et facie videaris ad faciem. et nubes tua protegat illos. et in columpna nubis praecedas eos per diem. et in columpna ignis per noctem. Quod occideris tantam multitudinem quasi unum hominem. et dicant. Non poterat introducere populum in terram pro qua iuraverat. idcirco occidit eos in solitudine. Magnificetur ergo fortitudo domini sicut iurasti dicens. Dominus patiens et multae misericordiae. auferens iniquitatem et scelera. nullumque innoxium derelinquens. qui visitas peccata patrum in filios in tertiam et quartam generationem. Dimitte obsecro peccatum populi tui huius secundum magnitudinem misericordiae tuae. sicut propitius fuisti egredientibus de egypto usque ad locum istum. Dixitque dominus. Dimisi iuxta verbum tuum. Vivo ego. et implebitur gloria domini universa terra. Attamen omnes homines qui viderunt maiestatem meam et signa mea quae feci in egypto et in solitudine. et temptaverunt me iam per x. vices. nec oboedierunt voci meae. non videbunt terram pro qua iuravi patribus eorum. nec quisquam ex illis qui detraxerunt mihi intuebitur eam. Servum meum caleph qui plenus alio spiritu secutus est me inducam in terram hanc quam circuivit. et semen eius possidebit eam. Quoniam amalechites et chananeus habitant in vallibus. Cras movete castra. et revertimini in solitudinem per viam maris rubri. Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Usquequo multitudo haec pessima murmurat contra me? Querelas filiorum israel audivi. Dic ergo eis. Vivo ego ait dominus. sicut locuti estis audiente me sic faciam vobis. In solitudine hac iacebunt cadavera vestra. omnes qui numerati

rati estis a .xx. annis et supra et murmurastis contra me. non intra
bitis terram super quam levavi manum meam ut habitare vos fa
cerem. preter caleph filium iephone et iosue filium nun.
parvulos autem vestros de quibus dixistis quod prede hostibus forent in
troducam ut videant terram que vobis displicuit. vestra autem ca
davera iacebunt in solitudine. filii vestri vagi erunt in de
serto annis .xl. et portabunt fornicationem vestram donec consumantur
cadavera patrum in deserto. iuxta numerum .xl. dierum quibus con
sideratis terram consideratis. annus pro die imputabitur et .xl. annis
recipietis iniquitates vestras. et scietis ultionem meam. quoniam sicut
locutus sum ita faciam omni multitudini huic pessime que
consurrexit adversum me. In solitudine hac deficiet et morie
tur. Igitur omnes viri quos miserat moyses ad contemplandam
terram et qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multi
tudinem detrahentes terre quod esset mala. mortui sunt atque per
cussi in conspectu domini. Iosue autem filius nun et caleph filius ie
phone vixerunt ex omnibus qui perrexerant ad considerandam
terram. Locutusque est moyses universa verba hec ad omnes
filios israel. et luxit populus nimis. Et ecce mane primo surgen
tes ascenderunt verticem montis atque dixerunt. Parati sumus
ascendere ad locum de quo locutus est dominus. quia peccavimus. Quibus
moyses. Cur inquit transgredimini verbum domini quod vobis non
cedet in prosperum. Nolite ascendere. Non enim est deus vobiscum.
ne corruatis coram inimicis vestris. Amalechites et chana
neus ante vos sunt quorum gladio corruetis. eo quod nolueri
tis acquiescere domino. nec erit dominus vobiscum. At illi contenebra
ti ascenderunt in verticem montis. archa autem testamenti domini
et moyses non recesserunt de castris. Descenditque amalechi
tes et chananeus qui habitabant in montibus et percutiens
eos atque concidens persecutus est eos usque horma. XV.

Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere ad filios israel
et dices ad eos. Cum ingressi fueritis terram habitationis vestre
quam ego dabo vobis. et feceritis oblationem domino in holocaustum
aut victimam pacificam vota solventes vel sponte
offerentes munera. aut in sollempnitatibus vestris adolen
tes odorem suavitatis domino. de bobus sive de ovibus offeret
quicumque immolaverit victimam. sacrificium simile decimam
partem ephi conspersam oleo quod mensuram habebit quartam partem
hyn. et vinum ad liba fundenda eiusdem mensure dabit in ho
locaustum sive in victimam per agnos singulos et arie
tes. erit sacrificium simile duarum decimarum quod conspersa sit o
leo tertie partis hyn. et vinum ad libamentum tertie partis eiusdem
mensure offeret in odorem suavitatis domino. Quando vero de bobus
feceris holocaustum aut hostiam ut impleas votum. vel pa
cificas victimas dabis per singulos boves simile tres de
cimas conspersae oleo quod habebit medium mensure hyn. et vinum
ad liba fundenda eiusdem mensure in oblationem suavissi
mi odoris domino. sic facietis per singulos boves et arietes et
agnos et hedos. tam indigene quam peregrini eodem ritu offerent
sacrificia. Unum preceptum erit atque iudicium tam vobis
quam advenis terre. Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere fi
liis israel et dices ad eos. Cum veneritis in terram quam dabo vo
bis et comederitis de panibus regionis illius. separabitis
primitias domino de cibis vestris. sicut de areis separatis primitias
et de pulmentis dabitis primitiva domino. Quod si per ignoran
tiam preterieritis quicquam horum que locutus est dominus ad moysen. et
mandavit per eum ad vos a die qua cepit iubere et ultra. o
blitaque fuerit facere multitudo vitulum offeret de armen

to holocaustum in odorem suavissimum domino et sacrificia
eius ac liba ut ceremonie eius postulant. hircumque pro peccato et ro
gabit sacerdos pro omni multitudine filiorum israel et dimittetur
eis. quia non sponte peccaverunt. nichilominus offerentes incen
sum domino pro se et pro peccato atque errore. et dimittetur universe
plebi filiorum israel et advenis qui peregrinantur inter eos. quoniam
culpa est omnis populi per ignorantiam. Quod si anima una nesciens
peccaverit. offeret capram anniculam pro peccato suo. et depreca
bitur pro ea sacerdos quod inscia peccaverit coram domino. impetra
bitque ei veniam. et dimittetur illi. tam indigenis quam advenis
una lex erit omnium qui peccaverint ignoranter. anima vero que
per superbiam aliquid peccati commiserit. sive civis sit ille sive pe
regrinus. quia adversum dominum rebellis fuit peribit de populo
suo. verbum enim domini contempsit et preceptum illius fecit irritum.
Idcirco delebitur et portabit iniquitatem suam. Factum est
autem cum essent filii israel in solitudine et invenissent hominem
colligentem ligna in die sabbati. obtulerunt eum moysi
et aaron et universe multitudini. qui recluserunt eum in
carcerem nescientes quid super eo facere deberent. Dixitque dominus
ad moysen. Morte moriatur homo iste. obruat eum lapidi
bus omnis turba extra castra. Cumque eduxissent eum foras ob
ruerunt lapidibus et mortuus est sicut preceperat dominus. Dixit
quoque dominus ad moysen. Loquere filiis israel et dices ad eos ut fa
ciant sibi fimbrias per angulos palliorum. ponentes
in eis vittas iacinctinas. quas cum viderint recordentur
omnium mandatorum domini. ne sequantur cogitationes suas et o
culos per res varias fornicantes. sed magis memores pre
ceptorum domini faciant ea. sintque sancti deo suo. ego dominus deus vester qui
eduxi vos de terra egypti ut essem deus vester. XVI.

Ecce autem chore filius isaar filii caath filii levi et dathan
atque abiron filii heliab. hon quoque filius pheleth de
filiis ruben surrexerunt contra moysen. aliique de filiis israel .cc.l.
viri proceres synagoge. et qui tempore concilii per nomina vocabantur.
Cumque stetissent adversum moysen et aaron. dixerunt.
Sufficiat vobis quia omnis multitudo sanctorum est. et in ipsis
est dominus. Cur elevamini super populum domini. Quod cum audisset
moyses cecidit pronus in faciem. locutusque est ad chore et ad
omnem multitudinem. Mane inquit notum faciet dominus
qui ad se pertineat. et sanctos applicabit sibi. et quos elegerit
appropinquabunt ei. Hoc igitur facite. Tollat unusquisque thuribu
lum suum tu chore et omne concilium tuum. et hausto cras igne
ponite desuper thimiama coram domino. et quemcumque elegerit
ipse erit sanctus. multum erigimini filii levi. Num parum
vobis est quod separavit vos dominus ab omni populo et iunxit sibi ut
serviretis ei in cultu tabernaculi. et staretis coram fre
quentia populi et ministraretis ei. Idcirco ad se fecit accedere te et
omnes fratres tuos filios levi. ut vobis etiam sacerdotium vin
dicetis. et omnis globus tuus stet contra dominum. Quid est enim aaron
ut murmuretis contra eum. Misit ergo moyses ut vocaret da
than et abiron filios heliab. Qui responderunt. Non venimus.
Numquid parum est tibi quod eduxisti nos de terra que lacte et
melle manabat ut occideres in deserto. nisi et dominatus fue
ris nostri. Revera induxisti nos in terram que fluit rivis lac
tis et mellis. et dedisti nobis possessiones agrorum et vinearum. an
et oculos nostros vis eruere. Non venimus. Iratusque moy
ses valde. ait ad dominum. Ne respicias sacrificia eorum. tu
scis quod nec asellum quidem umquam acceperim ab eis. nec affli
xerim quempiam eorum. Dixitque ad chore. Tu et omnis

congregatio tua state seorsum coram domino et aaron die crastino
separatim. tollite singuli thuribula vestra et ponite super ea in
censum offerentes domino cc.l. thuribula. aaron quoque tene
at thuribulum suum. Quod cum fecissent stantibus moyse et aa
ron et coacervassent adversum eos omnem multitudinem ad
ostium tabernaculi apparuit cunctis gloria domini. Locutusque est dominus
ad moysen et aaron et ait. Separamini de medio congregationis
huius ut eos repente disperdam. Qui ceciderunt proni in faciem
atque dixerunt. Fortissime deus spirituum universe carnis. num
uno peccante contra omnes ira tua desevierit? Et ait dominus ad moy
sen. Precipe universo populo ut separetur a tabernaculis chore et da
than et abiron. Surrexitque moyses et abiit ad dathan
et abiron et sequentibus eum senioribus israel dixit ad turbam.
Recedite a tabernaculis hominum impiorum et nolite tangere
que ad eos pertinent ne involvamini in peccatis eorum. Cumque
recessissent a tentoriis eorum per circuitum. dathan et abiron
egressi stabant in introitu papilionum suorum cum uxori
bus et liberis omnique frequentia. Et ait moyses. In hoc scietis quod dominus mi
serit me ut facerem universa que cernitis et non ex proprio ea corde
protulerim. Si consueta hominum morte interierint. et visitaverit
eos plaga qua et ceteri visitari solent non misit me dominus. Sin autem
novam rem fecerit dominus ut aperiens terra os suum deglutiat
eos et omnia que ad eos pertinent. descenderintque viventes in
infernum scietis quod blasphemaverint dominum. Confestim igitur
ut cessavit loqui dirupta est terra sub pedibus eorum et aperi
ens os suum devoravit illos cum tabernaculis suis et
universa substantia eorum. descenderuntque vivi in infernum
operti humo et perierunt de medio multitudinis. At vero omnis
israel qui stabat per gyrum fugit a clamore pereuntium dicens.
Ne forte et nos terra deglutiat. Sed et ignis egressus a domino
interfecit cc.l. viros qui offerebant incensum. Locutusque
est dominus ad moysen dicens. Precipe eleazaro filio aaron
sacerdotis ut tollat thuribula que iacent in incendio et
ignem huc illucque dispergat quoniam sanctificata sunt in mortibus
peccatorum. producatque ea in laminas ut affigat altari eo quod
oblatum sit in eis incensum domino et sanctificata sunt ut cer
nant ea pro signo et monumento filii israel. Tulit ergo ele
azar sacerdos thuribula enea in quibus obtulerant hii
quos incendium devoravit. et produxit ea in laminas affi
gens altari ut haberent postea filii israel quibus commonerentur
ne quis accedat alienigena et qui non est de semine aaron
ad offerendum incensum domino ne patiatur sicut passus est
chore et omnis multitudo eius loquente domino ad moysen. Mur
muravit autem omnis multitudo filiorum israel sequenti die contra
moysen et aaron dicens. Vos interfecistis populum domini. Cumque
oriretur seditio et tumultus increscerent moyses et aaron
fugerunt ad tabernaculum federis. Quod postquam ingressi sunt
operuit nubes tabernaculum et apparuit gloria domini. Dixitque
dominus ad moysen et aaron. Recedite de medio multitudinis
huius etiam nunc delebo eos. Cumque iacerent in terra dixit
moyses ad aaron. Tolle thuribulum et hausto igne de
altari mitte incensum desuper pergens cito ad populum
ut roges pro eis. Iam enim egressa est ira a domino et plaga
desevit. Quod cum fecisset aaron et cucurrisset ad mediam mul
titudinem quam iam vastabat incendium obtulit thi
miama et stans inter mortuos ac viventes pro populo depre
catus est et plaga cessavit. Fuerunt autem qui percussi sunt
xiiii. milia hominum et dcc. absque hiis qui perierant in

seditione chore. Reversusque est aaron ad moysen ad ostium
tabernaculi federis postquam quievit interitus. XVII
Et locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere ad filios israel et
accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas a cunctis
principibus tribuum virgas xii. et uniuscuiusque nomen super
scribes virge sue. Nomen autem aaron erit in tribu levi et
una virga cunctas eorum familias continebit. ponesque eas
in tabernaculo federis coram testimonio ubi loquar ad
te. Quem ex his elegero germinabit virga eius. et co
hibebo a me querimonias filiorum israel quibus contra vos murmu
rant. Locutusque est moyses ad filios israel. et dederunt ei omnes
principes virgas per singulas tribus. fueruntque virge
duodecim absque virga aaron. Quas cum posuisset moyses
coram domino in tabernaculo testimonii. sequenti die regressus
invenit germinasse virgam aaron in domo levi. et
turgentibus gemmis eruperant flores qui foliis dilatatis
in amigdalas deformati sunt. Protulit ergo moyses omnes vir
gas de conspectu domini ad cunctos filios israel. Videruntque et re
ceperunt singuli virgas suas. Dixitque dominus ad moysen. Re
fer virgam aaron in tabernaculum testimonii ut ser
vetur ibi in signum rebellium filiorum israel. et quiescant querele
eorum a me ne moriantur. Fecitque moyses sicut preceperat dominus.
Dixerunt autem filii israel ad moysen. Ecce consumpti sumus omnes
perivimus. Quicumque accedit ad tabernaculum domini moritur.
Num usque ad internecionem cuncti delendi sumus? XVIII
Dixitque dominus ad moysen et aaron. Tu et filii tui et domus
patris tui tecum portabitis iniquitatem sanctuarii et tu
et filii tui simul sustinebitis peccata sacerdotii vestri. Sed et fratres tu
os de tribu levi et sceptrum patris tui sume tecum pre
stoque sint et ministrent tibi. Tu autem et filii tui ministra
bitis in tabernaculo testimonii. Excubabuntque le
vite ad precepta tua et ad cuncta opera tabernaculi. ita dun
taxat ut ad vasa sanctuarii et ad altare non accedant. Ne
et illi moriantur et vos pereatis simul. Sint autem tecum et excu
bent in custodiis tabernaculi et in omnibus ceremoniis
eius. Alienigena non miscebitur vobis. Excubate in
custodiam sanctuarii et in ministerio altaris. ne oriatur
indignatio super filios israel. Ego dedi vobis fratres vestros
levitas de medio filiorum israel et tradidi donum domino ut
serviant in ministeriis tabernaculi eius. Tu autem et filii
tui custodite sacerdotium vestrum. et omnia que ad cultum
altaris pertinent. et intra velum sunt per sacerdotes ad
ministrabuntur. Si quis externus accesserit occidetur. Lo
cutus est dominus ad aaron. Ecce dedi tibi custodiam primi
tiarum mearum. omnia que sanctificantur et oblata sunt domino.
Omnis oblatio et sacrificium et quicquid pro peccato atque deli
cto redditur michi. et cedit in sancta sanctorum tuum erit et filiorum tuorum.
In sanctuario comedes illud. mares tantum edent ex eo quia con
secratum est domino. Primitias autem quas voverint et
obtulerint filii israel dedi tibi et filiis ac filiabus tuis
iure perpetuo. Qui mundus est in domo tua vescetur eis. Omnem
medullam olei et vini ac frumenti quicquid offerunt
primitiarum domino tibi dedi. Universa frugum initia que
gignit humus et domino deportantur. cedent in usus tuos. Qui
mundus est in domo tua vescetur ex eis. Omne quod ex voto
reddiderint filii israel tuum erit. Quicquid primum erumpit
ex vulva cuncte carnis quam offerunt domino. sive
ex hominibus sive de pecoribus fuerit. tui iuris erit.

tantum taxat ut pro hominis primogenito pretium accipias, et omne
animal quod immundum est redimi facias. Cuius redemptio erit post unum
mensem siclis argenti v. pondere sanctuarii. Siclus xx obo-
los habet. Primogenitum autem bovis et ovis et capre non facies redi-
mi, quia sanctificata sunt domino. Sanguinem tantum eorum fundes super
altare, et adipem adolebis in odorem suavissimum domino. Car-
nes vero in usum tuum cedent, sicut pectusculum consecratum
et armus dexter tua erunt. Omnes primitias sanctuarii quas offerunt
filii Israel domino tibi dedi et filiis ac filiabus tuis iure perpetuo.
Pactum salis est sempiternum coram domino tibi ac filiis tuis. Dix-
itque dominus ad Aaron: In terra eorum nichil possidebitis nec habebitis par-
tem inter eos. Ego pars et hereditas tua in medio filiorum Is-
rael. Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israel in possessionem pro
ministerio quo serviunt michi in tabernaculo federis, nec committant
peccatum mortiferum. Solis filiis Levi michi in tabernaculo ser-
vientibus et portantibus peccata populi. Legitimum sempiternum
erit in generationibus vestris. Nichil aliud possidebunt, decimarum
oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi. Locutus-
que est dominus ad Moysen dicens: Precipe Levitis atque denuncia:
Cum acceperitis decimas a filiis Israel quas dedi vobis, pri-
mitias earum offerte domino, id est decimam partem decime, ut re-
putetur vobis in oblatione primitivorum tam de areis quam de tor-
cularibus. Et universis quorum accepistis primitias offerte
domino, et date Aaron sacerdoti. Omnia que offertis ex decimis
et in donaria domini separabitis optima et electa cuncta erunt.
Dicesque ad eos: Si preclara et meliora quoque obtuleritis ex
decimis, reputabitur vobis quasi de area et torculari dederitis
primitias. Et comedetis eas in omnibus locis vestris tam vos
quam familie vestre, quia pretium est pro ministerio quo servitis
in tabernaculo testimonii. Et non peccabitis super hoc, egre-
gia vobis et pinguia reservantes, ne polluatis oblatio-
nes filiorum Israel et moriamini.

XIX

Locutusque est dominus ad Moysen et Aaron dicens: Ista est re-
ligio victime quam constituit dominus. Precipe filiis Israel ut ad-
ducant ad te vaccam rufam etatis integre, in qua nul-
la sit macula, nec portaverit iugum. Tradetisque eam Elea-
zaro sacerdoti, qui eductam extra castra immolabit in
conspectu omnium. Et tingens digitum in sanguine eius asper-
get contra fores tabernaculi septem vicibus, comburetque eam cun-
ctis videntibus, tam pelle et carnibus eius quam sanguine
et fimo flamme tradetis. Lignum quoque cedrinum et ysopum coc-
cumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam que vaccam
vorat. Et tunc demum lotis vestibus et corpore suo ingredi-
etur in castra, commaculatusque erit usque ad vesperum. Sed
et ille qui combusserit eam lavabit vestimenta sua et corpus,
et immundus erit usque ad vesperum. Colliget autem vir mundus
cineres vacce et effundet eos extra castra in purissimo
loco, ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam et in
aquam aspersionis, quia pro peccato vacca combusta est. Cumque la-
verit qui vacce portaverat cineres vestimenta sua, immundus
erit usque ad vesperam. Habebunt hoc filii Israel et advene qui
habitant inter eos sanctum iure perpetuo. Qui tetigerit cadaver
hominis et propter hoc vii diebus fuerit immundus, aspergetur ex hac aqua
die tertio et septimo, et sic mundabitur. Si die tertio aspersus non
fuerit, septimo non poterit emundari. Omnis qui tetigerit humane
anime morticinum et aspersus hac commixtione non fuerit, pollu-
et tabernaculum domini et peribit ex Israel. Quia aqua expiationis
non est aspersus, immundus erit, et manebit spurcitia eius
super eum. Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo.
Omnes qui ingrediuntur tentorium eius et universa vasa que ibi
sunt polluta erunt vii diebus. Vas quod non habuerit operculum nec liga-
turam desuper immundum erit. Si quis in agro tetigerit cadaver
occisi hominis aut per se mortui sive illius os vel sepulcrum, im-
mundus erit vii diebus. Tollent de cineribus combustionis atque
peccati et mittent aquas vivas super eos in vas. In quibus cum homo
mundus tinxerit ysopum, asperget ex eo omne tentorium et cunctam
supellectilem et homines huiuscemodi contagione pollutos.
Atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio et vii die,
expiatusque die vii lavabit se et vestimenta sua, et immundus
erit usque ad vesperum. Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit
anima illius de medio ecclesie, quia sanctuarium domini polluit et non est aqua
lustrationis aspersus. Erit hoc preceptum legitimum sempiternum.
Ipse quoque qui aspergit aquas lavabit vestimenta sua. Omnis qui
tetigerit aquas expiationis immundus erit usque ad vesperam. Quic-
quid tetigerit immundus immundum faciet, et anima que
horum quippiam tetigerit immunda erit usque ad vesperam.

XX

Veneruntque filii Israel et omnis multitudo
Sin mense primo et mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi
Maria et sepulta in eodem loco. Cumque indigeret aqua populus, con-
venerunt adversum Moysen et Aaron, et versi in seditionem di-
xerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram domino. Cur e-
duxistis ecclesiam domini in solitudinem, ut et nos et nostra iumenta mo-
riamur? Quare nos fecistis ascendere de Egypto et adduxistis
in locum istum pessimum qui seri non potest, qui nec ficum gi-
gnit nec vineas nec malagranata, insuper et aquam non
habet ad bibendum? Ingressusque Moyses et Aaron dimis-
sa multitudine tabernaculum federis corruerunt proni in
terram. Clamaveruntque ad dominum atque dixerunt: Domine
deus, audi clamorem populi huius, et aperi eis thesaurum tu-
um fontem aque vive, ut satiati cesset murmuratio
eorum. Et apparuit gloria domini super eos. Locutusque est dominus ad Mo-
ysen dicens: Tolle virgam et congrega populum tu et Aa-
ron frater tuus, et loquimini ad petram coram eis, et il-
la dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra, bibet
omnis multitudo et iumenta eius. Tulit igitur Moyses virgam
que erat in conspectu domini sicut preceperat ei. Congregata
multitudine ante petram, dixitque eis: Audite rebelles
et increduli. Num de petra hac aquam vobis poterimus eicere?
Cumque Moyses elevasset manum percutiens virga bis silicem,
egresse sunt aque largissime, ita ut populus biberet et iumenta.
Dixitque dominus ad Moysen et Aaron: Quia non credidistis michi ut sancti-
ficaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos
in terram quam dabo eis. Hec est aqua contradictionis, ubi iurgati
sunt filii Israel contra dominum, et sanctificatus est in eis. Misit interea nun-
cios Moyses de Cades ad regem Edom qui dicerent: Hec man-
dat tibi frater tuus Israel: Nosti omnem laborem qui apprehen-
dit nos, quomodo patres nostri descenderint in Egyptum
et habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Egyptii
et patres nostros, et quomodo clamaverimus ad dominum et exaudi-
erit nos miseritque angelum qui eduxerit nos de Egypto.
Et ecce in urbe Cades que est in extremis finibus tuis
positi obsecramus ut nobis transire liceat per terram
tuam. Non ibimus per agros nec per vineas, nec bibemus
aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad
dexteram nec ad sinistram declinantes, donec transea-
mus terminos tuos. Cui respondit Edom: Non transibis per

per me aliquin armatus occurram tibi. Dixeruntque filii Israel:
Per tritam gradiemur viam: et si biberimus aquas tuas nos
et pecora nostra, dabimus quod iustum est. Nulla erit in pretio di-
fficultas: tantum velociter transeamus. At ille respondit: Non
transibis. Statimque egressus est obvius cum infini-
ta multitudine et manu forti, nec voluit acquiescere depre-
canti ut concederet transitum per fines suos. Quam ob rem
divertit ab eo Israel. Cumque castra movissent de Cades, ve-
nerunt in montem Hor, qui est in finibus terrae Edom: ubi
locutus est Dominus ad Moysen: Pergat inquit Aaron ad populos su-
os: non enim intrabit terram quam dedi filiis Israel, eo quod incre-
dulus fuerit ori meo, ad aquas contradictionis. Tolle Aaron et
filium eius cum eo, et duces eos in montem Hor. Cum-
que nudaveris patrem veste sua, indues ea Eleazarum
filium eius: et Aaron colligetur, et morietur ibi. Fecit Moyses
ut praeceperat Dominus: et ascenderunt in montem Hor coram om-
ni multitudine. Cumque Aaron spoliasset vestibus suis, induit
eis Eleazarum filium eius. Illo autem mortuo in montis su-
percilio, descendit cum Eleazaro. Omnis autem multitudo vi-
dens occubuisse Aaron, flevit super eum triginta diebus per
cunctas familias suas.

XXI

Quod cum audisset Chananeus rex Arad, qui habitabat
ad meridiem, venisse scilicet Israel per exploratorum viam,
pugnavit contra illum: et victor existens, duxit ex eo praedam.
At Israel voto se Domino obligans, ait: Si tradideris populum
istum in manu mea, delebo urbes eius. Exaudivitque Dominus
preces Israel, et tradidit Chananeum: quem ille interfecit, subver-
sis urbibus eius: et vocavit nomen loci illius Horma, id est ana-
thema. Profecti sunt autem et de monte Hor, per viam quae ducit
ad mare rubrum, ut circumirent terram Edom. Et taedere coepit
populum itineris ac laboris: locutusque contra Deum et Moysen,
ait: Cur eduxisti nos de Egypto, ut moreremur in solitu-
dine? deest panis, non sunt aquae: anima nostra iam nauseat super ci-
bo isto levissimo. Quam ob rem misit Dominus in populum igni-
tos serpentes, ad quorum plagas et mortes plurimorum vene-
runt ad Moysen atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti
sumus contra Dominum et te: ora ut tollat a nobis serpentes. Oravit-
que Moyses pro populo, et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem ae-
neum, et pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum,
vivet. Fecit ergo Moyses serpentem aeneum, et posu-
it pro signo: quem cum percussi aspicerent, sanabantur. Pro-
fectique filii Israel castra metati sunt in Oboth. Unde
egressi fixere tentoria in Ieabarim, in solitudine
quae respicit Moab contra orientalem plagam. Et inde mo-
ventes venerunt ad torrentem Zareth. Quem re-
linquentes castrametati sunt contra Arnon quae est in deserto,
et prominet in finibus Amorrei. Siquidem Arnon termi-
nus est Moab, dividens Moabitas et Amorreos. Unde dicitur
in libro bellorum Domini: Sicut fecit in mari rubro, sic fa-
ciet in torrentibus Arnon. Scopuli torrentium in-
clinati sunt ut requiescerent in Arnon, et recumbe-
rent in finibus Moabitarum. Ex eo loco apparuit
puteus super quo locutus est Dominus ad Moysen: Con-
grega populum, et dabo ei aquam. Tunc cecinit Israel carmen
istud: Ascendat puteus. Canebant: Puteum quem
foderunt principes, et paraverunt duces multitudinis
in datore legis et in baculis suis. Profectique sunt de
solitudine Mathana. De Mathana Naaliel. De

Naaliel in Bamoth. Bamoth vallis est in regione Mo-
ab in vertice Phasga quod respicit contra desertum. Misit autem
Israel nuntios ad Seon regem Amorreorum dicens: Obsecro ut
transire mihi liceat per terram tuam: non declinabimus
in agros et vineas, non bibemus aquas ex puteis: via regia
gradiemur, donec transeamus terminos tuos. Qui concedere
noluit ut transiret Israel per fines suos: quin potius exercitu
congregato, egressus est obviam in desertum, et venit in Ia-
sa, pugnavitque contra eum. A quo percussus est in ore gladii, et posses-
sa est terra eius ab Arnon usque Ieboc, et filios Ammon: quia for-
ti praesidio tenebantur termini Ammonitarum. Tulit ergo Israel omnes
civitates eius, et habitavit in urbibus Amorrei, in Esebon scilicet
et viculis eius. Urbs Esebon fuit regis Seon Amorrei, qui
pugnavit contra regem Moab, et tulit omnem terram quae dicionis
illius fuerat usque ad Arnon. Idcirco dicitur in proverbio: Venite
in Esebon, aedificetur et construatur civitas Seon. Ignis egressus
est de Esebon, flamma de oppido Seon, et devoravit Arnon
Moabitarum, et habitatores excelsorum Arnon. Vae tibi Moab:
peristi popule Chamos. Dedit filios eius in fugam, et filias
in captivitatem regi Amorreorum Seon. Iugum ipsorum
disperiit ab Esebon usque Dibon: lassi pervenerunt in Ophe
et usque ad Medaba. Habitavit itaque Israel in terra Amorrei.
Misitque Moyses qui explorarent Iazer: cuius ceperunt
viculos, et possederunt habitatores. Verteruntque se et ascende-
runt per viam Basan. Et occurrit eis Og rex Basan cum omni
populo suo pugnaturus in Edrai. Dixitque Dominus ad Moysen:
Ne timeas eum: quia in manu tua tradidi illum et omnem
populum ac terram eius: faciesque illi sicut fecisti Seon regi
Amorreorum habitatori Esebon. Percusserunt igitur et hunc cum filiis
suis universumque populum eius usque ad internecionem, et posse-
derunt terram illius.

XXII

Profectique castra metati
sunt in campestribus Moab, ubi trans Iordanem Iericho
sita est. Videns autem Balach filius Sephor omnia quae fece-
rat Israel Amorreo, et quod pertimuissent eum Moabitae, et impe-
tum eius ferre non possent, dixit ad maiores natu Madian:
Ita delebit hic populus omnes qui in nostris finibus commorantur, quo-
modo solet bos herbas carpere usque ad radices. Ipse autem erat
rex eo tempore in Moab. Misit ergo nuntios ad Balaam filium
Beor ariolum, qui habitabat super flumen terrae filiorum Ammon,
ut vocarent eum, et dicerent: Ecce egressus est populus ex Egypto,
qui operuit superficiem terrae, sedens contra me. Veni igitur et maledic
populo huic, quia fortior me est: si quomodo possim percutere et eicere eum
de terra mea. Novi enim quod benedictus sit cui benedixeris, et ma-
ledictus in quem maledicta congesseris. Perrexerunt
seniores Moab, et maiores natu Madian, habentes divina-
tionis pretium in manibus. Cumque venissent ad Balaam, et nar-
rassent ei omnia verba Balach, ille respondit: Manete hic nocte,
et respondebo quicquid dixerit mihi Dominus. Manentibus autem illis apud
Balaam, venit Deus et ait ad eum: Quid sibi volunt homi-
nes isti apud te? Respondit: Balach filius Sephor rex Moabita-
rum misit ad me, dicens: Ecce populus qui egressus est de Egypto
operuit superficiem terrae: veni et maledic ei, si quomodo possim
pugnans abigere eum. Dixitque Dominus ad Balaam: Noli ire
cum eis, neque maledicas populo, quia benedictus est. Qui mane consur-
gens dixit ad principes: Ite in terram vestram, quia prohibuit
me Dominus venire vobiscum. Reversi principes dixerunt ad
Balach: Noluit Balaam venire nobiscum. Rursum ille
multo plures et nobiliores quam ante miserat, misit. Qui cum

uenissent ad balaam dixerunt. Sic dicit balach filius se-
phor. Ne cuncteris uenire ad me: paratum honorare te et
quicquid uolueris dare. Veni et maledic populo huic. Respondit ba-
laam. Si dederit mihi balach domum suam plenam argenti et
auri, non potero inmutare uerbum domini dei mei ut uel plus
uel minus loquar. Obsecro ut hic maneatis etiam hac nocte, ut
scire queam quid mihi rursum respondeat dominus. Venit ergo dominus ad ba-
laam nocte et ait ei. Si uocare te uenerunt homines isti, sur-
ge et uade cum eis: ita dumtaxat, ut quod precepero tibi facias. Surrexit
balaam mane et strata asina sua profectus est cum eis. Et iratus
est deus. Stetitque angelus domini in uia contra balaam qui sedebat a-
sine, et duos pueros habebat secum. Cernens asina angelum
stantem in uia euaginato gladio, auertit se de uia
et ibat per agrum. Quam cum uerberaret balaam, et uellet redu-
cere ad semitam, stetit angelus in angustiis duarum
maceriarum quibus uinee cingebantur. Quem uidens asina
iunxit se parieti, et attriuit pedem sedentis. At ille iterum
uerberabat. Et nichilominus angelus ad locum angustum tran-
siens, ubi nec ad dexteram nec ad sinistram poterat deui-
ari, obuius stetit. Cumque uidisset asina stantem angelum,
concidit sub pedibus sedentis. Qui iratus uehementius cedebat
fuste latera eius. Aperuitque dominus os asine, et locuta est. Quid
feci tibi? Cur percutis me? Ecce iam tercio. Respondit balaam. Quia
commeruisti et illusisti mihi. Utinam haberem gladium ut te
percuterem. Dixitque asina. Nonne animal tuum sum, cui sem-
per sedere consuesti usque in presentem diem? Dic quid simile
te umquam fecerim. At ille ait. Numquam. Protinus aperuit dominus oculos
balaam, et uidit angelum stantem in uia euaginato
gladio, adorauitque eum pronus in terram. Cui angelus.
Cur inquit tercio uerberasti asinam tuam? Ego ueni ut
aduersarer tibi, quia peruersa est uia tua mihique contraria, et nisi
asina declinasset de uia dans locum resistenti, te occi-
dissem, et illa uiueret. Dixit balaam. Peccaui, nesciens
quod tu stares contra me. Et nunc si displicet tibi ut uadam, reuertar.
Ait angelus. Vade cum istis, et caue ne aliud quam precepero
tibi loquaris. Iuit igitur cum principibus. Quod cum audisset balach,
egressus est in occursum eius in oppido moabitarum
quod situm est in extremis finibus arnon. Dixitque ad ba-
laam. Misi nuncios ut uocarent te. Cur non statim ueni-
sti ad me? An quia mercedem aduentui tuo reddere nequeo?
Cui ille respondit. Ecce adsum. Numquid aliud loqui potero ni-
si quod deus posuerit in ore meo? Perrexerunt ergo simul, et uene-
runt in urbem que in extremis finibus regni eius erat.
Cumque occidisset balach oues et boues, misit ad bala-
am et principes qui cum eo erant munera. Mane autem
facto duxit eum ad excelsa baal, et intuitus est extremam
partem populi.

[illegible] balaam

XXIII

Dixitque balaam ad balac. Sta paulisper iuxta holocau-
stum tuum, donec uadam si forte occurrat mihi dominus, et
quodcumque imperauerit loquar tibi. Cumque abisset uelociter
occurrit ei deus. Locutusque est ei balaam. Septem inquit aras
erexi, et imposui uitulum et arietem desuper. Dominus autem
posuit uerbum in ore eius, et ait. Reuertere ad balac, et hec
loqueris. Reuersus inuenit balac stantem iuxta ho-
locaustum suum, et omnes principes moabitarum. Assumptaque
parabola sua dixit. De aram adduxit me balac rex
moabitarum de montibus orientis. Veni inquit et ma-
ledic iacob, propera et detestare israel. Quomodo maledicam
cui non maledixit deus? Qua ratione detester quem deus non detestatur?
De summis silicibus uidebo eum, et de collibus considerabo eum.
Populus solus habitabit, et inter gentes non reputabitur. Quis dinu-
merare possit puluerem iacob, et nosse numerum stirpis israel?
Moriatur anima mea morte iustorum, et fiant nouissima mea
horum similia. Dixitque balac ad balaam. Quid est hoc quod agis?
Ut malediceres inimicis meis uocaui te, et tu econtrario bene-
dicis eis. Cui ille respondit. Num aliud loqui possum nisi
quod iusserit dominus? Dixit ergo balac ad balaam. Veni mecum
in alterum locum unde partem israel uideas, et totum
uidere non possis. Inde maledicito ei. Cumque duxisset
eum in locum sublimem super uerticem montis phasga,
edificauit balaam septem aras, et impositis super uitulis
atque arietibus dixit ad balach. Sta hic iuxta holocaustum
tuum, donec ego pergam obuius. Cui cum dominus occurrisset
posuissetque uerbum in ore eius, ait. Reuertere ad balac,
et hec loqueris ei. Reuersus inuenit eum stantem iux-
ta holocaustum suum, et principes moabitarum cum eo.
Ad quem balac. Quid inquit locutus est dominus? Quid inquit lo-
cutus est dominus? At ille assumpta parabola sua ait. Sta ba-
lach et ausculta. Audi fili sephor. Non est deus quasi homo
ut mentiatur, nec ut filius hominis ut mutetur.
Dixit ergo et non faciet? Locutus est et non implebit? Ad bene-
dicendum adductus sum. Benedictionem prohibere non ualeo.
Non est ydolum in iacob, nec uidetur simulacrum in israel.
Dominus deus eius cum eo est, et clangor uictorie regis in illo.
Dominus deus eduxit eum de egypto, cuius fortitudo si-
milis est rinocerontis. Non est augurium in iacob, nec
diuinatio in israel. Temporibus suis dicetur iacob et israel quid
operatus sit deus. Ecce populus ut leena consurget, et quasi leo eri-
getur. Non accubabit donec deuoret predam, et oc-
cisorum sanguinem bibat. Dixitque balac ad balaam.
Nec maledicas ei nec benedicas. Et ille. Nonne ait dixi
tibi, quod quicquid mihi deus imperaret hoc facerem? Et ait ba-
lac ad eum. Veni et ducam te ad alium locum,
si forte placeat deo, et inde maledicas eis. Cumque duxis-
set eum super uerticem montis phogor qui respicit soli-
tudinem, dixit ei balaam. Edifica mihi hic septem aras, et pa-
ra totidem uitulos eiusdemque numeri arietes. Fecit ba-
lac ut balaam dixerat, imposuitque uitulos et ari-
etes per singulas aras.

XXIIII

Cumque uidisset balaam quod placeret domino ut benedi-
ceret israeli, nequaquam abiit ut ante perrexerat, ut augurium
quereret. Sed dirigens contra desertum uultum suum, et ele-
uans oculos, uidit israel in tentoriis commorantem per
tribus suas. Et irruente in se spiritu dei, assumpta parabo-
la ait. Dixit balaam filius beor. Dixitque homo cu-
ius obturatus est oculus. Dixit auditor sermonum
dei, qui uisionem dei omnipotentis intuitus est. Qui
cadit, et sic aperiuntur oculi eius. Quam pulchra tabernacu-
la tua iacob, et tentoria tua israel. Ut ualles nemo-
rose, et orti iuxta fluuios irrigui, ut tabernacula que
fixit dominus, quasi cedri iuxta aquas. Fluet aqua de situla
eius, et semen illius erit in aquas multas. Tolletur propter a-
gag rex eius, et auferetur regnum illius. Deus eduxit illum
de egypto, cuius fortitudo similis est rinocerontis. De-
uorabunt gentes hostes illius, ossaque eorum confringent,
et perforabunt sagittis. Accubans dormiuit ut leo.

et quasi leena quam suscitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi erit et
ipse benedictus: qui maledixerit in maledictione reputabitur. Ira-
tusque Balac contra Balaam complosis manibus ait: Ad maledi-
cendum inimicis meis vocavi te, quibus econtrario tertio benedixisti.
Revertere ad locum tuum. Decreveram quidem magnifice hono-
rare te, sed Dominus privavit te honore disposito. Respondit Balaam
ad Balac: Nonne nuntiis tuis quos misisti ad me dixi: Si
dederit mihi Balac plenam domum suam argenti et auri, non
potero preterire sermonem Domini Dei mei, ut vel boni quid vel
mali proferam ex corde meo, sed quicquid Dominus dixerit hoc loquar?
Verumtamen pergens ad populum meum dabo tibi consilium, quid
populus tuus huic populo faciat extremo tempore. Sumpta igitur pa-
rabola rursum ait: Dixit Balaam filius Beor, dixit homo
cuius obturatus est oculus: dixit auditor sermonum Dei, qui no-
vit doctrinam altissimi, et visionem omnipotentis videt,
qui cadens apertos habet oculos: videbo eum, sed non modo; intuebor
illum, sed non prope. Orietur stella ex Iacob, et consurget virga
de Israel, et percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Se-
th. Et erit Idumea possessio eius: hereditas Seir cedet inimi-
cis suis, Israel vero fortiter aget. De Iacob erit qui dominetur, et per-
dat reliquias civitatis. Cumque vidisset Amalech, as-
sumens parabolam ait: Principium gentium Amalech, cuius
extrema peribunt. Vidit quoque Cyneum, et assumpta pa-
rabola ait: Robustum quidem est habitaculum tuum, sed si in
petra posueris nidum tuum, et fueris electus de stirpe
Cyn, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet te. Assump-
taque parabola iterum locutus est: Heu quis victurus est quando
ista faciet Deus? Venient in trieribus de Italia, supera-
bunt Assyrios, vastabuntque Hebreos, et ad extremum
etiam ipsi peribunt. Surrexitque Balaam et reversus est in locum
suum. Balac quoque via qua venerat rediit. XXV

Morabatur autem eo tempore Israel in Setim, et fornicatus est
populus cum filiabus Moab, que vocaverunt eos ad sacrifi-
cia sua. At illi comederunt et adoraverunt deos earum. Ini-
tiatusque est Israel Beelphegor. Et iratus Dominus dixit ad Moysen:
Tolle cunctos principes populi, et suspende eos contra solem in
patibulis, ut avertatur furor meus ab Israel. Dixitque Mo-
yses ad iudices Israel: Occidat unusquisque proximos suos qui ini-
tiati sunt Beelphegor. Et ecce unus de filiis Israel intravit
coram fratribus suis ad scortum Madianitem, vidente Mo-
yse et omni turba filiorum Israel qui flebant ante fores taberna-
culi. Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filii Aaron sacer-
dotis, surrexit de medio multitudinis, et arrepto pugi-
one ingressus est post virum Israelitem in lupanar, et
perfodit ambos simul, virum scilicet et mulierem in locis geni-
talibus. Cessavitque plaga a filiis Israel, et occisi sunt
xxiiii. milia hominum. Dixitque Dominus ad Moysen: Phine-
es filius Eleazari filii Aaron sacerdotis avertit iram
meam a filiis Israel, quia zelo meo commotus est contra eos, ut non
ipse delerem filios Israel in zelo meo. Idcirco loquere ad eum:
Ecce do ei pacem federis mei, et erit tam ipsi quam semini
illius pactum sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro Deo su-
o, et expiavit scelus filiorum Israel. Erat autem nomen viri Is-
raelite qui occisus est cum Madianitide, Zambri filius
Salu, dux de cognatione et tribu Symeonis. Porro mu-
lier Madianitidis que pariter interfecta est vocabatur Cozbi
filia Sur principis nobilissimi Madianitarum. Locutus-
que est Dominus ad Moysen dicens: Hostes vos sentiant
Madianite, et percutite eos, quia et ipsi hostiliter egerunt contra vos
et deceperunt insidiis per idolum Phegor, et Cozbi filiam
ducis Madian sororem suam, que percussa est in die pla-
ge pro sacrilegio Phegor. XXVI

Postquam noxiorum sanguis effusus est, dixit Dominus ad Moy-
sen et ad Eleazarum filium Aaron sacerdotem: Numerate
omnem summam filiorum Israel a xx. annis et supra per domos
et cognationes suas, cunctos quique ad bella possunt procede-
re. Locuti sunt itaque Moyses et Eleazar sacerdos in campestri-
bus Moab super Iordanem contra Iericho ad eos qui erant a xx.
annis et supra, sicut Dominus imperaverat, quorum iste est numerus.
Ruben primogenitus Israel. Huius filius Enoch, a quo fami-
lia Enochitarum, et Phallu a quo familia Phalluitarum, et
Esrom a quo familia Esromitarum, et Charmi a quo fa-
milia Charmitarum. Hee sunt familie de stirpe Ruben,
quarum numerus inventus est xliii. milia et dcc. xxx.
Filius Phallu Heliab, huius filii Namuel et Dathan et Abi-
ron. Isti sunt Dathan et Abiron principes populi qui surrexe-
runt contra Moysen et Aaron in seditione Chore, quando adversus Do-
minum rebellaverunt: et aperiens terra os suum devora-
vit Chore, morientibus plurimis, quando combussit ignis cc.
l. viros. Et factum est grande miraculum, ut Chore pereunte filii
eius non perirent. Filii Symeon per cognationes suas: Namuel,
ab hoc familia Namuelitarum. Iamin, ab hoc fami-
lia Iaminitarum. Zare, ab hoc familia Zareitarum. Saul,
ab hoc familia Saulitarum. Hee sunt familie de stir-
pe Symeon, quarum omnis numerus fuit xxii. milia cc. Fi-
lii Gad per cognationes suas: Sephon, ab hoc familia Sepho-
nitarum. Aggi, ab hoc familia Aggitarum. Suni, ab hoc fa-
milia Sunitarum. Ozni, ab hoc familia Oznitarum. Heri, ab
hoc familia Heritarum. Arod, ab hoc familia Aroditarum.
Ariel, ab hoc familia Arielitarum. Iste sunt familie Gad,
quarum omnis numerus fuit xl. milia d. Filii Iuda Her
et Onam, qui ambo mortui sunt in terra Chanaan. Fue-
runtque filii Iuda per cognationes suas: Sela a quo fa-
milia Selaitarum, et Phares a quo familia Phare-
sitarum, Zare a quo familia Zareitarum. Porro filii Pha-
res: Esrom a quo familia Esromitarum, et Hamul a quo
familia Hamulitarum. Iste sunt familie Iuda, quarum
omnis numerus fuit lxx. milia d. Filii Ysachar per cognatio-
nes suas: Thola a quo familia Tholaitarum. Phua a
quo familia Phuaitarum. Iasub a quo familia Iasu-
bitarum. Semran a quo familia Semranitarum. Hee
sunt cognationes Ysachar, quarum numerus fuit lxiiii. milia
ccc. Filii Zabulon per cognationes suas: Sared a quo fami-
lia Sareditarum. Helon a quo familia Elonitarum. Ia-
lel a quo familia Ialelitarum. Hee sunt cognationes
Zabulon, quarum numerus fuit lx. milia d. Filii Ioseph per
cognationes suas, Manasses et Ephraim. De Manasse
ortus est Machir, a quo familia Machiritarum. Mach-
ir genuit Galaad, a quo familia Galaaditarum. Ga-
laad habuit filios Hiezer, a quo familia Hiezeritarum,
et Helech, a quo familia Elechitarum, et Sechem, a quo
familia Sechemitarum, et Semida, a quo familia Se-
midaitarum. Fuit autem Epher pater Salphaad, qui fi-
lios non habebat sed tantum filias, quarum ista sunt nomina: Ma-
ala, et Noa, et Egla, et Melcha, et Thersa. Hee sunt familie
Manasse, et numerus earum lii. milia dcc. Filii autem Ephraim

per cognationes suas fuerunt hii. Sutala a quo familia
sutalaitarum. Bether a quo familia betheritarum. Theh
en a quo familia thehenitarum. Porro filius Sutala fu
it Heran a quo familia heranitarum. Hee sunt gene
rationes filiorum Ephraim quarum numerus fuit xxxii milia
d. Isti sunt filii Ioseph per familias suas. Filii Beniami
in cognationibus suis: Bale a quo familia baleitarum. Az
bel a quo familia azbelitarum. Ahiram a quo familia
ahiramitarum. Supham a quo familia suphamitarum.
Hupham a quo familia huphamitarum. Filii Bale
Hered et Noeman. De Hered familia hereditarum.
de Noeman familia noemanitarum. Hii sunt filii
Beniamin per cognationes suas quorum numerus fuit xlv
milia. dc. Filii Dan per cognationes suas: Suham a quo fa
milia suhamitarum. Hee sunt cognationes Dan per fami
lias suas. Omnes fuere suhamite quorum numerus erat lxiiii
milia cccc. Filii Aser per cognationes suas: Iemna a quo
familia iemnaitarum. Iesui a quo familia iesuitarum.
Brie a quo familia brieitarum. Filii Brie: Haber a quo
familia haberitarum et Melchiel a quo familia melchie
litarum. Nomen autem filie Aser fuit Sara. Hee cognationes filiorum
Aser et numerus eorum liii milia cccc. Filii Neptalim per fami
lias suas quorum numerus xlv. Iesihel a quo familia iesihe
litarum. Sellem a quo familia sellemitarum. Hee sunt cogna
tiones filiorum Neptalim per familias suas quorum numerus xlv
milia cccc. Ista est summa filiorum Israel qui recensiti sunt:
sexcenta milia et mille dcc xxx. Locutusque est Dominus ad
Moysen dicens: Istis dividetur terra iuxta numerum vo
cabulorum in possessiones suas. Pluribus maiorem partem dabis
et paucioribus minorem. Singulis sicut nunc recensiti sunt
tradetur possessio. Ita dumtaxat ut sors terram tribubus divi
dat et familiis. Quicquid sorte contigerit hoc vel plures accipi
ant vel pauciores. Hic quoque est numerus filiorum Levi per famili
as suas: Gerson a quo familia gersonitarum. Caath a quo
familia caathitarum. Merari a quo familia meraritarum.
rum. Hee sunt familie Levi: familia Lobni, familia Ebroni,
familia Moholi, familia Musi, familia Chore. At vero
Caath genuit Amram qui habuit uxorem Iochabeth
filiam Levi que nata est ei in Egypto. Hec genuit viro
suo Amram filios Moysen et Aaron et Mariam sororem
eorum. De Aaron orti sunt Nadab et Abiu et Eleazar et Ytha
mar. Quorum Nadab et Abiu mortui sunt cum obtulissent
ignem alienum coram Domino. Fueruntque omnes qui numerati
sunt xxiii milia generis masculini ab uno mense et su
pra. quia non sunt recensiti inter filios Israel nec eis cum ceteris
data est possessio. Hic est numerus filiorum Israel qui descripti sunt
a Moyse et Eleazaro sacerdote in campestribus Mo
ab supra Iordanem contra Iericho. Inter quos nullus eorum
fuit qui ante numerati sunt a Moyse et Aaron in deser
to Synai. Predixerat enim Dominus quod omnes morerentur in soli
tudine. Nullusque remansit ex eis nisi Caleph fi
lius Iephone et Iosue filius Nun.

XXVII

Accesserunt autem filie Salphaad filii Epher filii Ga
laath filii Machir filii Manasse qui fuit filius
Ioseph. Quarum sunt nomina: Maala et Noa et Egla et Mel
cha et Tersa. Steteruntque coram Moyse et Eleazaro
sacerdote et cunctis principibus populi ad ostium taberna
culi federis atque dixerunt: Pater noster mortuus est in
deserto nec fuit in seditione que concitata est contra Dominum sub
Chore sed in peccato suo mortuus est. Hic non habuit mares filios.
Cur tollitur nomen illius de familia sua quia non habet filium? Date
nobis possessionem inter cognatos patris nostri. Retulitque Mo
yses causam earum ad iudicium Domini. Qui dixit ad eum: Iustam
rem postulant filie Salphaat. Da eis possessionem inter cogna
tos patris sui et ei in hereditatem succedant. Ad filios autem
Israel loqueris hec: Homo cum mortuus fuerit absque filio ad filiam 5
eius transibit hereditas. Si filiam non habuerit, habebit successores
fratres suos. Quod si et fratres non fuerint, dabitis hereditatem fratribus
patris eius. Sin autem nec patruos habuerit, dabitur hereditas his
qui ei proximi sunt. Eritque hoc filiis Israel sanctum lege perpetua
sicut precepit Dominus Moysi. Dixit quoque Dominus ad Moysen:
Ascende in montem istum Abarim et contemplare inde terram
quam daturus sum filiis Israel. Cumque videris eam, ibis et tu
ad populum tuum sicut ivit frater tuus Aaron quia offendistis
me in deserto Sin in contradictione multitudinis. Nec sanctificare
me voluistis coram ea super aquas. Hee sunt aque contradictionis in Ca
des deserti Syn. Cui respondit Moyses: Provideat Dominus Deus spirit
uum omnis carnis hominem qui sit super multitudinem hanc
et possit exire et intrare ante eos et educere illos vel introduce
re, ne sit populus Domini sicut oves absque pastore. Dixitque Dominus ad
eum: Tolle Iosue filium Nun, virum in quo est spiritus Domini,
et pone manum tuam super eum. Qui stabit coram Elea
zaro sacerdote et omni multitudine, dabisque ei precepta
cunctis videntibus et partem glorie tue ut audiat eum omnis
synagoga filiorum Israel. Pro hoc si quid agendum erit Elea
zar sacerdos consulet Dominum. Ad verbum Domini egredietur
et ingredietur ipse et omnes filii Israel cum eo et cetera mul
titudo. Fecit Moyses ut preceperat Dominus. Cumque tulisset
Iosue statuit eum coram Eleazaro sacerdote et omni
frequentia populi. Et impositis capiti eius manibus cuncta repli
cavit que mandaverat Dominus.

XXVIII

Dixit quoque Dominus ad Moysen: Precipe filiis Israel et
dices ad eos: Oblationem meam et panes et incen
sum odoris suavissimi offerte per tempora sua. Hec sunt sacri
ficia que offerre debetis. Agnos anniculos immaculatos
duos cotidie in holocaustum sempiternum. Unum
offeretis mane et alterum ad vesperam. Decimam
partem ephi simile que conspersa sit oleo purissimo et habe
at quartam partem hin. Holocaustum iuge est quod ob
tulistis in monte Synai in odorem suavissimi incen
si Domino. Et libabitis vini quartam partem hin per agnos
singulos in sanctuario Domini. Alterumque agnum similiter offere
tis ad vesperam iuxta omnem ritum sacrificii matu
tini et libaminum eius, oblationem suavissimi odoris
Domino. Die autem sabbati offeretis duos agnos immacu
latos anniculos et duas decimas simile oleo conspersi in
sacrificio et liba que rite funduntur per singula sabbata in
holocausto sempiterno. In kalendis autem id est in ini
tium mensium offeretis holocaustum Domino vitulos de
armento duos, arietem unum, agnos anniculos vii im
maculatos et tres decimas simile oleo conspersi per sin
gulos arietes et decimam decime simile oleo in sa
crificio per agnos singulos holocaustum suavissimi o
doris atque incensi est Domino. Libamina autem vini que per
singulas fundenda sunt victimas ista erunt: me
dia pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quar

ta per agnum. Hoc erit holocaustum per omnes menses qui sibi anno vertente succedunt. Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis in holocaustum sempiternum cum libaminibus suis. Mense autem primo, xiiii. die mensis, phase Domini erit, et xv. die sollempnitas: azimorum vii. diebus vescentur azimis. Quarum dies prima venerabilis et sancta erit: omne opus servile non facietis in eo. Offeretisque incensum holocaustum Domino vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos vii. et sacrificia singulorum ex simila que conspersa sit oleo, tres decimas per singulos vitulos, et duas decimas per arietem, et decimam decime per agnos singulos, id est per vii. agnos; et hircum pro peccato unum, ut expietur pro vobis, preter holocaustum matutinum quod semper offeretis. Ita facietis per singulos dies vii. dierum in fomitem ignis et in odorem suavissimum Domino qui surget de holocausto et de libationibus singulorum. Dies quoque septimus celeberrimus erit et sanctus vobis: omne opus servile non facietis in eo. Dies etiam primitivorum, quando offeretis novas fruges Domino, expletis ebdomadibus, venerabilis et sancta erit: omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, et agnos anniculos immaculatos vii. atque in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, per arietem duas, per agnos decimam decime, qui simul sunt agni vii. Hircum quoque qui mactatur pro expiatione, preter holocaustum sempiternum et liba eius. Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis.

XXIX

Mensis etiam septimi prima dies venerabilis et sancta erit vobis: omne opus servile non facietis in ea, quia dies clangoris est et tubarum. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos vii. et in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, unam decimam per agnum, qui simul sunt agni vii. et hircum pro peccato qui offertur in expiationem populi, preter holocaustum kalendarum cum sacrificiis suis, et holocaustum sempiternum cum libationibus solitis, hisdem ceremoniis offeretis in odorem suavissimum incensum Domino. Decima quoque dies mensis huius septimi erit vobis sancta atque venerabilis, et affligetis animas vestras: omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque holocaustum Domino in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos vii. et in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, decimam decime per agnos singulos, qui sunt simul agni vii. et hircum pro peccato, absque hiis que offerri pro delicto solent in expiationem, et holocaustum sempiternum in sacrificio et in libaminibus eorum. xv. vero die mensis septimi, que vobis sancta erit atque venerabilis, omne opus servile non facietis in ea, sed celebrabitis sollempnitatem Domino vii. diebus. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento xiii. arietes duos, agnos anniculos xiiii. immaculatos; et in libaminibus eorum simile oleo tres decimas per singulos vitulos, qui sunt simul vituli xiii. et duas decimas arieti uno, id est simul arietibus duobus, arieti uno unam et decimam decime agnis singulis, qui sunt simul agni xiiii. et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno et sacrificio et libamine eius. In die altero offeretis vitulos de armento xii. arietes duos, agnos anniculos immaculatos xiiii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis; et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque et libamine eius. Die tertio offeretis vitulos xi. arietes ii. agnos anniculos immaculatos xiiii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis; et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno et sacrificio et libamine eius. Die quarto offeretis vitulos x. arietes ii. agnos anniculos immaculatos xiiii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis; et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Die quinto offeretis vitulos ix. arietes ii. agnos anniculos immaculatos xiiii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis; et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Die sexto offeretis vitulos octo, arietes ii. agnos anniculos immaculatos xiiii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis; et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno et sacrificio et libamine eius. Die vii. offeretis vitulos vii. et arietes duos, agnos anniculos immaculatos xiiii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis; et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno et sacrificio eius et libamine. Die viii. qui est celeberrimus, omne opus servile non facietis, offerentes holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos vii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis; et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Hec offeretis Domino in sollempnitatibus vestris, preter vota et oblationes spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine et in hostiis pacificis.

XXX

Narravitque Moyses filiis Israel omnia que ei Dominus imperaverat, et locutus est ad principes tribuum filiorum Israel: Iste est sermo quem precepit Dominus. Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit iuramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne quod promisit implebit. Mulier si quippiam voverit, et se constrinxerit iuramento, que est in domo patris sui et in etate adhuc puellari, si cognoverit pater votum quod pollicita est et iuramentum quo obligavit animam suam, et tacuerit, voti rea erit: quicquid pollicita est et iuravit opere complebit. Sin autem statim ut audierit contradixerit pater, et vota et iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater. Si maritum habuerit et voverit aliquid, et semel de ore eius verbum egrediens animam illius obligaverit iuramento, quo die audierit vir et non contradixerit, voti rea erit, et quodcumque promiserat reddet. Si autem audiens statim contradixerit, irritas faciet omnes pollicitationes eius, verbaque quibus obstrinxerat animam suam, propitius erit ei Dominus. Vidua et repudiata quicquid voverit reddet. Uxor in domo viri cum se voto constrinxerit et iuramento, si audierit vir et tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcumque promiserat. Sin autem extemplo

de irritatione et voto

contradixerit non tenebitur promissionis rea quia maritus contradixit
et dominus ei propitius erit. Si voverit et iuramento se constrinxerit ut
per ieiunium vel ceterarum rerum abstinentiam affligat animam suam
in arbitrio viri erit ut faciat sive non faciat. Quod si audiens
vir tacuerit et in alteram diem distulerit sententiam: quidquid vove
rat atque promiserat reddet: quia statim ut audivit tacuit.
Si autem contradixerit postquam rescivit portabit ipse iniquitatem
eius. Iste sunt leges quas constituit dominus Moysi inter virum et uxo
rem inter patrem et filiam que in puellari etate est vel que manet
in parentis domo.

XXXI

1 Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Ulciscere prius fili
os Israel de Madianitis et sic colligeris ad populum tuum.
Statimque Moyses: Armate inquit ex vobis viros ad pugnam
qui possint ultionem domini expetere de Madianitis. Mille viri
de singulis tribubus eligantur ex Israel qui mittantur ad bel
lum. Dederuntque millenos de singulis tribubus id est xii mi
lia expeditorum ad pugnam quos misit Moyses cum Fi
nees filio Eleazari sacerdotis. Vasa quoque sancta et tubas ad
clangendum tradidit ei. Cumque pugnassent contra Ma
dianitas atque vicissent omnes mares occiderunt et reges
eorum Evi et Recem et Sur et Hur et Rebe v principes gentis eorum
Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio. Ceperuntque
mulieres eorum et parvulos omniaque pecora et cunctam supellecti
lem quicquid habere potuerant depredati sunt. Tam urbes quam vicu
los et castella flamma consumpsit. Et tulerunt predam et univer
sa que ceperant tam ex hominibus quam ex iumentis et adduxerunt ad
Moysen et ad Eleazarum sacerdotem et ad omnem multitudinem
filiorum Israel. Reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in
campestribus Moab iuxta Iordanem contra Iericho. Egressi sunt
autem Moyses et Eleazar sacerdos et omnes principes synagoge in
occursum eorum extra castra. Iratusque Moyses principibus exer
citus tribunis et centurionibus qui venerant de bello ait:
Cur feminas reservastis? Nonne iste sunt que deceperunt fili
os Israel ad suggestionem Balaam et prevaricari fecerunt
vos in domino super peccato Phegor, unde et percussus est populus? Ergo cunc
tos interficite quicquid est generis masculini etiam in parvulis et
mulieres que noverunt viros in coitu iugulate. Puellas
autem et omnes feminas virgines reservate vobis. Et mane
te extra castra vii diebus. Qui occiderit hominem vel occisum
tetigerit lustrabitur die tertio et vii. Et de omni preda sive vesti
mentum fuerit sive vas et aliquid in utensilia preparatum
de caprarum pellibus et pilis et ligno expiabitur. Eleazar
quoque sacerdos ad viros exercitus qui pugnaverant sic
locutus est: Hoc est preceptum legis quod mandavit dominus Moysi. Au
rum et argentum et es et ferrum et plumbum et stagnum
et omne quod potest transire per flammas igne purgabitur. Quic
quid autem ignem non potest sustinere aqua expiationis sanctificabitur
et lavabitis vestimenta vestra die vii et purificati post
ea castra intrabitis. Dixit quoque dominus ad Moysen: Tollite sum
mam eorum que capta sunt ab homine usque ad pecus tu et
Eleazar sacerdos et omnes principes vulgi. Divideque ex
equo predam inter eos qui pugnaverunt et egressi sunt ad
bellum et inter omnem reliquam multitudinem. Et separa
bis partem domino ab his qui pugnaverunt et fuerunt in bel
lo unam animam de quingentis tam ex hominibus quam ex bobus
et asinis et ovibus et dabis eam Eleazaro sacerdoti quia
primitie domini sunt. Ex media quoque parte filiorum Israel ac
cipies quinquagesimum caput hominum et boum et asinorum
et ovium cunctorumque animantium et dabis ea Levitis qui excu
bant in custodiis tabernaculi domini. Feceruntque Moyses et E
leazar sicut preceperat dominus. Fuit autem preda quam exercitus ceperat ovi
um sescenta lxxv milia, boum lxxii milia, asinorum
lx milia et mille. Anime hominum sexus feminei que non cognove
runt viros xxxii milia. Dataque est media pars his qui in
prelio fuerant ovium ccc xxxvii milia d. E quibus in par
tem domini supputate sunt oves dc lxxv. Et de bobus xxxvi
milibus boves lxxii. De asinis xxx milibus quingentis
asini lxi. De animabus hominum xvi milibus cesserunt in partem
domini xxxii anime. Tradiditque Moyses numerum primitiarum domini
Eleazaro sacerdoti sicut fuerat imperatum ex media parte
filiorum Israel quam separaverat his qui in prelio fuerant. De medi
a quoque parte que contigerat relique multitudini id est de
ovibus ccc xxxvii milibus d et de bobus xxxvi milibus et
de asinis xxx milibus d et de hominibus xvi milibus tulit
Moyses quinquagesimum caput et dedit Levitis qui excu
babant in tabernaculo domini sicut preceperat dominus. Cumque
accessissent principes exercitus ad Moysen et tribuni et cen
turiones dixerunt: Nos servi tui recensuimus numerum
pugnatorum quos habuimus sub manu nostra et ne unus
quidem defuit. Ob hanc causam offerimus in donariis domini sin
guli quod in preda auri potuimus invenire periscelides et
armillas anulos et dextralia ac murenulas ut depreca
ris pro nobis dominum. Susceperuntque Moyses et Eleazar
sacerdos omne aurum in diversis speciebus pondere sedecim
[illegible] xvi milia dcc l siclos a tribunis et centurionibus.
Unusquisque enim quod in preda rapuerat suum erat. Et suscep
tum intulerunt in tabernaculum testimonii in mo
numentum filiorum Israel coram domino.

XXXII

Filii autem Ruben et Gad habebant pecora multa et e
rat illis in iumentis infinita substantia. Cumque vi
dissent Iazer et Galaad aptas animalibus alendis
terras venerunt ad Moysen et ad Eleazarum sacer
dotem et principes multitudinis atque dixerunt: Astaroth
et Dibon et Iazer et Nemra, Esebon et Eleale et Saban
et Nebo et Beon terra quam percussit dominus in conspectu filiorum Is
rahel regionis uberrime est ad pastum animalium et nos
servi tui habemus iumenta plurima. Precamurque si invenimus
gratiam coram te ut des nobis famulis tuis eam in posses
sionem nec facias nos transire Iordanem. Quibus respondit
Moyses: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam et vos
hic sedebitis? Cur subvertitis mentes filiorum Israel ne tran
sire audeant in locum quem eis daturus est dominus? Non
ne ita egerunt patres vestri quando misi de Cadesbarne ad
explorandam terram? Cumque venissent ad vallem
botri lustrata omni regione subverterunt cor filiorum
Israel ut non intrarent fines quos eis dominus dedit. Qui ira
tus iuravit dicens: Si videbunt homines isti qui ascenderunt
ex Egypto a xx annis et supra terram quam sub iuramento
pollicitus sum Abraham Ysaac et Iacob et noluerunt
sequi me preter Caleph filium Iephone Ceneum et Io
sue filium Nun: isti impleverunt voluntatem meam.
Iratusque dominus adversum Israel circumduxit eum per desertum
xl annis donec consumeretur universa generatio que fecerat ma
lum in conspectu eius. Et ecce inquit vos surrexistis pro
patribus vestris incrementa et alumpni hominum peccatorum ut au
geretis furorem domini contra Israel. Quod si nolueritis sequi eum in

solitudine populum derelinquet et vos causa eritis necis omnium. At illi prope accedentes dixerunt. Caulas ovium fabricabimus et stabula iumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas. Nos autem ipsi armati et accincti pergemus ad prelium ante filios Israel donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri et quicquid habere possumus erunt in urbibus muratis propter habitatorum insidias. Non revertemur in domos nostras usque dum possideant filii Israel hereditatem suam. Nec quicquam querimus trans Iordanem quia iam habemus possessionem nostram in orientali eius plaga. Quibus Moyses ait. Si facitis quod promittitis expediti pergite coram Domino ad pugnam. Et omnis vir bellator armatus Iordanem transeat donec subvertat Dominus inimicos suos et subiciatur ei omnis terra. Tunc eritis inculpabiles apud Deum et apud Israel et obtinebitis regiones quas vultis coram Domino. Sin autem quod dicitis non feceritis nulli dubium est quin peccetis in Deum et scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. Edificate ergo urbes parvulis vestris et caulas et stabula ovibus ac iumentis et quod polliciti estis implete. Dixeruntque filii Gad et Ruben ad Moysen. Servi tui sumus faciemus quod iubet dominus noster. Parvulos nostros et mulieres et pecora ac iumenta relinquemus in urbibus Galaad. Nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum sicut tu domine loqueris. Precepit ergo Moyses Eleazaro sacerdoti et Iosue filio Nun et principibus familiarum per tribus Israel et dixit ad eos. Si transierint filii Gad et filii Ruben vobiscum Iordanem omnes armati ad bellum coram Domino et vobis fuerit terra subiecta date eis Galaad in possessionem. Sin autem noluerint transire vobiscum armati in terram Chanaan inter vos accipiant loca. Responderuntque filii Gad et filii Ruben. Sicut locutus est Dominus servis suis ita faciemus. Ipsi armati pergemus coram Domino in terram Chanaan et possessionem iam suscepisse nos fatemur trans Iordanem. Dedit itaque Moyses filiis Gad et Ruben et dimidie tribui Manasse filii Ioseph regnum Seon regis Amorrei et regnum Og regis Basan et terram eorum cum urbibus suis per circuitum. Igitur extruxerunt filii Gad Dibon et Atharoth et Aroer et Etroth et Sophan et Iazer et Iegbaa et Bethnemra et Betharan urbes munitas et caulas pecoribus suis. Filii vero Ruben edificaverunt Esebon et Eleale et Cariathaim et Nabo et Baalmeon versis nominibus, Sabama quoque, imponentes vocabula urbibus quas extruxerant. Porro filii Machir filii Manasse perrexerunt in Galaad et vastaverunt eam interfecto Amorreo habitatore eius. Dedit ergo Moyses terram Galaad Machir filio Manasse qui habitavit in ea. Iair autem filius Manasse abiit et occupavit vicos eius quos appellavit Avothiair, id est villas Iair. Nobe quoque perrexit et apprehendit Canath cum viculis suis vocavitque eam ex nomine suo Nobe.

XXXIII

Hee sunt mansiones filiorum Israel qui egressi sunt de Egypto per turmas suas in manu Moysi et Aaron, quas descripsit Moyses iuxta castrorum loca que Domini iussione mutabant. Profecti igitur de Ramesse mense primo quinta decima die mensis primi altera die phase filii Israel in manu excelsa videntibus cunctis Egyptiis et sepelientibus primogenitos quos percusserat Dominus. Nam et in diis eorum exercuerat ultionem. Castrametati sunt in Socoth. De Socoth venerunt in Etham que est in extremis finibus solitudinis. Inde egressi venerunt contra Phiahiroth que respicit Beelsephon, et castrametati sunt ante Magdalum. Profectique de Phiahiroth transierunt per medium mare in solitudinem, et ambulantes tribus diebus per desertum Etham castrametati sunt in Mara. Profectique de Mara venerunt in Helim ubi erant duodecim fontes aquarum et palme septuaginta. Ibique castrametati sunt. Sed et inde egressi fixerunt tentoria super mare Rubrum. Profectique de mari Rubro castrametati sunt in deserto Syn. Unde egressi venerunt in Dephca. Profectique de Dephca castrametati sunt in Alus. Egressique de Alus in Raphidim fixerunt tentoria ubi populo defuit aqua ad bibendum. Profectique de Raphidim castrametati sunt in deserto Synai. Sed et de solitudine Synai egressi venerunt ad Sepulchra concupiscentie. Profectique de Sepulchris concupiscentie castrametati sunt in Aseroth. Et de Aseroth venerunt in Rethma. Profectique de Rethma castrametati sunt in Remmon phares. Unde egressi venerunt in Lemna. De Lemna castrametati sunt in Ressa. Egressique de Ressa venerunt in Celatha. Unde profecti castrametati sunt in monte Sepher. Egressi de monte Sepher venerunt in Arada. Inde proficiscentes castrametati sunt in Maceloth. Profectique de Maceloth venerunt in Thaath. De Thaath castrametati sunt in Thare. Unde egressi fixere tentoria in Methca. De Methca castrametati sunt in Esmona. Profectique de Esmona venerunt in Moseroth. Et de Moseroth castrametati sunt in Beneiacham. Profectique de Beneiacham venerunt in montem Galgad. Unde profecti castrametati sunt in Ietebatha. Et de Ietebatha venerunt in Ebrona. Egressique de Ebrona castrametati sunt in Asiongaber. Inde profecti venerunt in desertum Syn, hoc est Cades. Egressique de Cades castrametati sunt in monte Hor in extremis finibus terre Edom. Ascenditque Aaron sacerdos in montem Hor iubente Domino, et ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum Israel ex Egypto mense quinto, prima die mensis, cum esset annorum centum viginti trium. Audivitque Chananeus rex Arath qui habitabat ad meridiem in terram Chanaan venisse filios Israel. Et profecti de monte Hor castrametati sunt in Salmona. Unde egressi venerunt in Phinon. Profectique de Phinon castrametati sunt in Oboth. Et de Oboth venerunt in Ieabarim que est in finibus Moabitarum. Profectique de Ieabarim fixere tentoria in Dibon Gad. Inde egressi castrametati sunt in Elmon Deblathaim. Egressique de Elmon Deblathaim venerunt ad montes Abarim contra Nabo. Profectique de montibus Abarim transierunt ad campestria Moab super Iordanem contra Iericho. Ibique castrametati sunt de Bethsimon usque Abelsatim in planioribus locis Moabitarum. Ubi locutus est Dominus ad Moysen.

XXXIIII

Precipe filiis Israel et dic ad eos. Quando transieritis Iordanem intrantes terram Chanaan disperdite cunctos habitatores terre illius. Confringite titulos et statuas comminuite atque omnia excelsa vastate, mundantes terram et habitantes in ea. Ego enim dedi vobis illam in possessionem. Quam dividetis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem et paucioribus angustiorem. Singulis ut sors ceciderit ita tribuetur hereditas. Per tribus et familias possessio dividetur. Sin autem nolueritis interficere habitatores terre, qui remanserint erunt vobis quasi clavi in oculis et lancee in lateribus et adversabuntur vobis in terra habitationis vestre. Et quicquid illis facere cogitaram vobis faciam. Locutusque est

hic mortuus est aaron

hic sorte dividuntur regiones in tribubus israel

describuntur hic loca et regiones per quas transivit populus israel veniens de egypto

dominus ad moysen dicens. Precipe filiis israel et dices ad eos. Cum
ingressi fueritis terram chanaan et in possessionem vobis sorte ce
ciderit. Hiis finibus terminabitur. Pars meridiana incipiet a
solitudine syn que est iuxta edom. et habebit terminos contra
orientem mare salsissimum. Qui circuibunt australem
plagam per ascensum scorpionis. ita ut transeant in sen
naim. et perveniant ad meridiem usque ad cadesbarne. Unde e
gredientur confinia ad villam nomine addar. et tendent usque
ad asemonam. Ibitque per girum terminus ab asemona usque
ad torrentem egypti. et magni maris littore finietur.
Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet. et ipso
fine claudetur. Porro ad septemtrionalem plagam
a mari magno termini incipient. pervenientes usque
ad montem altissimum. a quo venient in emath
usque ad terminos sedada. Ibuntque confinia usque ad ephrona
et villam enan. Hii erunt termini in parte aquilonis. Inde
metabuntur fines contra orientalem plagam de villa henan
usque sephama. Et de sephama descendent termini in re
blatha contra fontem daphnim. Inde pervenient contra orientem
ad mare cenereth. et tendent usque ad iordanem. et ad ulti
mum salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines
suos in circuitu. Precepitque moyses filiis israel dicens. Hec erit
terra quam possidebitis sorte. et quam iussit dominus dari novem tri
bubus et dimidie tribui. Tribus enim filiorum ruben per familias
suas. et tribus filiorum gad iuxta cognationum numerum. media quoque
tribus manasse. id est due et semis tribus acceperunt partem suam
trans iordanem contra iericho ad orientalem plagam. Et a
it dominus ad moysen. Hec sunt nomina virorum qui terram divident
vobis. eleazar sacerdos et iosue filius nun. et singuli prin
cipes de tribubus singulis. quorum ista sunt vocabula. De tri
bu iuda caleph filius iephone. De tribu symeon samu
el filius amiud. De tribu beniamin. helidad filius case
lon. De tribu filiorum dan bocchi filius iogli. Filiorum ioseph. de
tribu ephraim. camuel filius sephtan. De tribu zabu
lon helisaphan filius parnach. De tribu ysachar dux
phaltiel filius ozam. De tribu aser. abiud filius
salomi. De tribu neptalim phedael filius amiud. Hii
sunt quibus precepit dominus ut dividerent filiis israel terram cha
naan

XXXV

Hec quoque locutus est dominus ad moysen in campestribus
moab super iordanem contra iericho. Precipe filiis israel. ut
dent levitis de possessionibus suis. urbes ad habitandum et subur
bana. ut ipsi in oppidis maneant. et suburbana sint eorum pe
corum ac iumentorum. que a muris civitatum forin
secus per circuitum mille passuum spacio tendentur. Contra orientem
duo milia erunt cubiti. et contra meridiem similiter duo milia. et
ad mare quoque quod respicit occidentem in eadem mensura erit. et
septemtrionalis plaga equali termino finietur. eruntque ur
bes in medio. et foris suburbana. De ipsis autem oppidis que
levitis dabitis. sex erunt in fugitivorum auxilia separata
ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem. exceptis. Hiis
alia .xlii. oppida. id est simul .xl. et octo. cum suburbanis suis.
Ipseque urbes que dabuntur de possessionibus filiorum israel ab hiis
qui plus habent plures auferentur. et qui minus pauciores. Singuli
iuxta mensuram hereditatis sue dabunt oppida levitis. Ait
dominus ad moysen. Loquere filiis israel. et dices ad eos. Quando trans
gressi fueritis iordanem in terram chanaan. decernite que
urbes esse debeant in presidia fugitivorum. qui nolentes sangui
nem fuderint. In quibus cum fugerit propinquus occisi eum oc
cidere non poterit. donec stet in conspectu multitudinis. et cau
sa illius iudicetur. De ipsis autem urbibus que ad fugitivorum subsidia
separantur. tres erunt trans iordanem. et tres in terra chana
an. tam filiis israel quam advenis atque peregrinis. ut confugi
at ad eas qui nolens sanguinem fuderit. Si quis fer
ro percusserit. et mortuus fuerit qui percussus est. reus erit ho
micidii. et ipse morietur. Si lapidem iecerit. et ictus occubu
erit similiter punietur. Si ligno percussus interierit percusso
ris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi homicidam
interficiet. statim ut apprehenderit eum interficiet.
Si per odium quis hominem impulerit. vel iecerit quippiam
in eum per insidias. aut cum esset inimicus manu percus
serit. et ille mortuus fuerit. percussor homicidii reus erit. cog
natus occisi statim ut invenerit eum iugulabit. Quod si fortuitu
et absque odio. et inimiciciis. quicquam horum fecerit. et hoc audien
te populo fuerit comprobatum. atque inter percussorem. et propinquum
sanguinis questio ventilata fuerit. liberabitur innocens de ul
toris manu. et reducetur per sententiam in urbem ad quam confugerat.
manebitque ibi donec sacerdos magnus qui oleo sancto unctus
est moriatur. Si interfector extra fines urbium que exuli
bus deputate sunt fuerit inventus. et percussus ab eo qui ultor
est sanguinis. absque noxa erit qui eum occiderit. Debu
erat enim profugus usque ad mortem pontificis in urbe resi
dere. postquam autem ille obierit homicida revertetur in terram
suam. Hec sempiterna erunt et legitima in cunctis habita
tionibus vestris. Homicida sub testibus punietur. ad unius testi
monium nullus condempnabitur. Non accipietis precium
ab eo qui reus est sanguinis. statim et ipse morietur. Exu
les et profugi ante mortem pontificis nullo modo in urbes su
as reverti poterunt. Ne polluatis terram habitationis vestre
que insontium cruore maculatur. Nec aliter expiari potest. nisi per
sanguinem eius. qui alterius sanguinem fuderit. atque ita emun
dabitur. vestra possessione me commorante vobiscum. Ego enim sum dominus
qui habito inter filios israel.

XXXVI

Accesserunt autem et principes familiarum galaad filii machir
filii manasse. de stirpe filiorum ioseph. locutique sunt moy
si coram principibus israel atque dixerunt. Tibi domino nostro precepit
dominus ut terram sorte divideres filiis israel. et ut filiabus sal
phaat fratris nostri dares possessionem debitam patri. quas si alterius
tribus homines uxores acceperint sequetur possessio sua. et trans
lata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur. Atque
ita fiet. ut cum iubileus id est quinquagesimus annus remissionis
advenerit confundatur sortium distributio. et aliorum possessio tran
seat ad alios. Respondit moyses filiis israel. et domino precipiente ait.
Recte tribus filiorum ioseph locuta est. et hec lex super filiabus
salphaat a domino promulgata est. Nubant quibus volunt tan
tum ut sue tribus hominibus. ne commisceatur possessio filiorum israel. de tri
bu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu. et cog
natione sua. et cuncte femine maritos de eadem tribu acci
pient. ut hereditas permaneat in familiis. nec sibi misce
antur tribus. sed ita permaneant. ut a domino separate sunt. Fecerunt
que filie salphaat ut fuerat imperatum. et nupserunt ma
laa et thersa. et egla. et melcha. et noa filiis patrui sui de fami
lia manasse. qui fuit filius ioseph. et possessio que illis fuerat at
tributa mansit in tribu et familia patris earum. Hec sunt
mandata atque iudicia que precepit dominus per manum moysi. ad
filios israel in campestribus moab super iordanem contra iericho.

Hec sunt verba Incipit liber deutronomii que locutus est moyses ad omnem israhel trans iordanem in solitudine campestri. contra mare rubrum inter pharan et thophel et laban et aseroth ubi est auri plurimum. xi diebus de oreb per viam montis seyr usque ad cades barne. Quadragesimo anno xi mense prima die mensis. locutus est moyses ad filios israhel omnia que preceperat illi dominus ut diceret eis postquam percussit seon regem amorreorum qui habitavit in esebon. et og regem basan qui mansit in aseroth et in edrai trans iordanem in terra moab. Cepitque moyses explanare legem et dicere. Dominus deus noster locutus est ad nos in oreb dicens. Sufficit vobis quod in hoc monte mansistis. Revertimini et venite ad montem amorreorum. et ad cetera que vicina sunt campestria. atque montana. et humiliora loca. contra meridiem. et iuxta litus maris. terram chananeorum et libani usque ad fluvium magnum eufraten. En inquit tradidi vobis. Ingredimini et possidete eam super qua iuravit dominus patribus vestris. abraham. et ysaac et iacob ut daret illam eis et semini eorum post eos. Dixique vobis illo in tempore Non possum solus sustinere vos. quia dominus deus vester multiplicavit vos. et estis hodie sicut stelle celi plurimi. Dominus deus patrum nostrorum addat ad hunc numerum multa milia. et benedicat vobis sicut locutus est. Non valeo solus negocia vestra sustinere et pondus et iurgia. Date ex vobis viros sapientes et gnaros. quorum conversatio sit probata in tribubus vestris ut ponam eos vobis principes. Tunc respondistis michi. Bona res est quam vis facere. Tulique de tribubus vestris viros sapientes et nobiles et constitui eos principes. tribunos. et centuriones. et quinquagenarios ac decanos. qui docerent vos singula. Precepique eis dicens. Audite illos et quod iustum est iudicate. sive civis sit ille sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum. ita parvum audietis ut magnum. Nec accipietis cuiusquam personam quia dei iudicium est. Quod si difficile vobis visum aliquid fuerit. referte ad me. et ego audiam. Precepique omnia que facere deberetis. Profecti autem de oreb transivimus per heremum terribilem et maximam quam vidistis per viam montis amorrei sicut preceperat dominus deus noster nobis. Cumque venissetis in cades barne dixi vobis. Venistis ad montem amorrei quem dominus deus noster daturus est nobis. Vide terram quam dominus deus tuus dabit tibi. ascende et posside eam sicut locutus est dominus deus patribus tuis. Noli timere. nec quicquam paveas. Et accessistis ad me omnes atque dixistis. Mittamus viros qui considerent terram. et renuncient per quod iter debeamus ascendere. et ad quas pergere civitates. Cumque michi sermo placuisset. misi ex vobis xii viros singulos de tribubus suis. Qui cum perrexissent. et ascendissent in montana venerunt usque ad vallem botri. et considerata terra sumentes de fructibus eius. ut ostenderent ubertatem attulerunt ad nos. atque dixerunt. Bona est terra quam dominus deus noster daturus est nobis. Et noluistis ascendere. sed increduli ad sermonem domini dei nostri murmurastis in tabernaculis vestris atque dixistis. Odit nos dominus. et idcirco eduxit nos de terra egypti ut traderet nos in manu amorrei. atque deleret. Quo ascendemus? Nuncii terruerunt cor nostrum dicentes. Maxima multitudo est. et nobis statura procerior. urbes magne. et ad celum usque munite. filios enachim vidimus ibi. Et dixi vobis. Nolite metuere. nec timeatis eos. Dominus deus qui ductor est vester pro vobis ipse pugnabit sicut fecit in egypto cunctis videntibus. Et in solitudine ipse vidisti portavit te dominus deus tuus ut solet homo gestare parvulum filium suum in omni via per quam ambulastis donec veniretis ad locum istum. Et nec sic quidem credidistis domino deo vestro qui precessit vos in via et metatus est locum in quo tentoria figere deberetis nocte ostendens vobis iter per ignem et die per columpnam nubis. Cumque audisset dominus vocem sermonum vestrorum iratus iuravit et ait. Non videbit quispiam de hominibus generationis huius pessime terram bonam quam sub iuramento pollicitus sum patribus vestris preter caleph filium iephone. Ipse enim videbit eam et ipsi dabo terram quam calcavit et filiis eius quia secutus est dominum. Nec miranda indignatio in populum cum michi quoque iratus dominus propter vos dixerit. Nec tu ingredieris illuc. Sed iosue filius nun minister tuus ipse intrabit pro te. Hunc exhortare et robora et ipse terram sorte dividet israheli. Parvuli vestri de quibus dixistis quod captivi ducerentur et filii qui hodie boni ac mali ignorant distantiam ipsi ingredientur et ipsis dabo terram et possidebunt eam. Vos autem revertimini et abite in solitudinem per viam maris rubri. Et respondistis michi. Peccavimus domino. ascendemus atque pugnabimus sicut precepit dominus deus noster. Cumque instructi armis pergeretis ad montem. ait michi dominus. Dic ad eos. Nolite ascendere neque pugnetis. non enim sum vobiscum ne cadatis coram inimicis vestris. Locutus sum et non audistis. sed adversantes imperio domini et tumentes superbia ascendistis in montem. Itaque egressus amorreus qui habitabat in montibus et obviam veniens persecutus est vos sicut solent apes persequi et cecidit de seyr usque orma. Cumque reversi ploraretis coram domino non audivit vos nec vestris voluit acquiescere. Sedistis ergo in cades barne multo tempore.

II

Profectique inde venimus in solitudinem que ducit ad mare rubrum sicut michi dixerat dominus. et circuivimus montem seyr longo tempore. Dixitque dominus ad me. Sufficit vobis circuire montem istum. Ite contra aquilonem. et populo precipe dicens. Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum esau qui habitant in seyr et timebunt vos. Videte ergo diligenter ne moveamini contra eos. Neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest unius pedis calcare vestigium. quia in possessionem esau dedi montem seyr. Cibos emetis ab eis pecunia et comedetis aquam emptam haurietis et bibetis. Dominus deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum. novit iter tuum quomodo transieris solitudinem hanc magnam per xl annos habitans tecum dominus deus tuus. et nichil defuit tibi. Cumque transissemus fratres nostros filios esau qui habitabant in seyr per viam campestrem de elath et de asiongaber venimus ad iter quod ducit in desertum moab. Dixitque dominus ad me. Non pugnes contra moabitas nec ineas adversus eos prelium. Non enim dabo tibi quicquam de terra eorum quia filiis loth tradidi ar in possessionem. Emim primi fuerunt habitatores eius populus magnus et validus et tam excelsus ut de enachim stirpe quasi gigantes crederentur et essent similes filiorum enachim. Denique moabite appellant eos emim. In seyr autem prius habitaverunt horrei. quibus expulsis atque deletis habitaverunt filii esau. sicut fecit israhel in terra possessionis sue quam dedit illi dominus. Surgentes ergo ut transiremus torrentem zared venimus ad eum. Tempus autem quo ambulavimus de cades barne usque ad transitum zared xxxviii annorum fuit donec c

sumeretur omnis congregatio hominum bellatorum de castris sicut
iuraverat dominus. Cuius manus fuit adversum eos ut interirent de castro-
rum medio. Postquam autem universi ceciderunt pugnatores, locutus est dominus
ad me dicens: Tu transibis hodie terminos Moab urbem nomine Ar.
Et accedens in vicinia filiorum Amon, cave ne pugnes contra eos nec
movearis ad proelium. Non enim dabo tibi de terra filiorum Amon, quia
filiis Loth dedi eam in possessionem. Terra gigantum reputata est
et in ipsa olim habitaverunt gigantes, quos Amonitae vocant
Zomzommim, populus magnus et multus et procerae longitudinis sicut
Enachim, quos delevit dominus a facie eorum, et fecit illos habitare pro
eis, sicut fecerat filiis Esau qui habitant in Seir, delens Horre-
os et terram eorum illis tradens, quam possident usque in praesens. Eveos
quoque qui habitabant in Aserim usque Gazam Cappadoces expu-
lerunt, qui egressi de Cappadocia deleverunt eos et habitaverunt
pro illis. Surgite et transite torrentem Arnon. Ecce tradidi in manu
tua Seon regem Esebon Amorreum, et terram eius incipe pos-
sidere, et committe adversus eum proelium. Hodie incipiam mittere
terrorem atque formidinem tuam in populos qui habitant sub
omni caelo, ut audito nomine tuo paveant et in morem parturi-
entium contremiscant et dolore teneantur. Misi ergo nuntios de soli-
tudine Cademoth ad Seon regem Esebon verbis pacificis
dicens: Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via,
non declinabimus neque ad dexteram neque ad sinistram.
Alimenta pretio vende nobis ut vescamur, aquam pecunia tribue
et sic bibemus. Tantum est ut nobis concedas transitum, sicut fecerunt filii Esau
qui habitant in Seir, et Moabitae qui habitant in Ar, donec ve-
niamus ad Iordanem et transeamus ad terram quam dominus deus daturus
est nobis. Noluitque Seon rex Esebon dare nobis transitum,
quia induraverat dominus deus tuus spiritum eius et obfirmaverat cor
illius, ut traderetur in manus tuas sicut nunc vides. Dixit-
que dominus ad me: Ecce coepi tibi tradere Seon et terram eius, incipe possi-
dere eam. Egressusque est Seon obviam nobis cum omni populo
suo ad proelium in Iasa. Et tradidit eum dominus deus noster nobis, percus-
simusque eum cum filiis suis et omni populo suo, cunctasque urbes in
tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris ac mulieribus et
parvulis. Non reliquimus in eis quicquam absque iumentis quae in par-
tem venere praedantium, et spoliis urbium quas cepimus
ab Aroer quae est super ripam torrentis Arnon, oppido quod in
valle situm est, usque Galaad. Non fuit vicus et civitas quae
nostras effugeret manus. Omnes tradidit dominus deus noster nobis,
absque terra filiorum Amon, ad quam non accessimus, et cunctis quae adiacent
torrenti Ieboch, et urbibus montanis universisque locis a quibus
nos prohibuit dominus deus noster.

III

Itaque conversi ascendimus per iter Basan, egressusque est Og rex
Basan in occursum nobis cum populo suo ad bellandum in Edrai.
Dixitque dominus ad me: Ne timeas eum, quia in manu tua tradi-
tus est cum omni populo ac terra sua, faciesque ei sicut fecisti
Seon regi Amorreorum qui habitavit in Esebon. Tradidit
ergo dominus deus noster in manibus nostris et Og regem Basan et u-
niversum populum eius, percussimusque eos usque ad internecionem,
vastantes cunctas civitates illius uno tempore. Non fuit oppi-
dum quod nos effugeret: lx urbes, omnem regionem Ar-
gob regni Og in Basan. Cunctae urbes erant munitae
muris altissimis portisque et vectibus, absque oppidis
innumeris quae non habebant muros. Et delevimus eos sicut
feceramus Seon regi Esebon, disperdentes omnem civitatem,
virosque ac mulieres et parvulos. Iumenta autem et spolia urbi-
um diripuimus. Tulimusque in tempore illo terram de manu
duorum regum Amorreorum qui erant trans Iordanem a torren-
te Arnon usque ad montem Hermon, quem Sidonii Sari-
on vocant et Amorrei Sanir, omnes civitates quae sitae sunt in
planitie, et universam terram Galaad et Basan usque ad Sel-
cha et Edrai, civitates regni Og in Basan. Solus quippe Og
rex Basan restiterat de stirpe gigantum. Monstratur
lectus eius ferreus, qui est in Rabath filiorum Amon, novem
cubitos habens longitudinis et quattuor latitudinis ad men-
suram cubiti virilis manus. Terramque possedimus in tempore illo
ab Aroer quae est super ripam torrentis Arnon usque ad medi-
am partem Galaad et omnem Basan regni Og montis Ga-
laad, et civitates illius dedi Ruben et Gad. Reliquam autem partem
Galaad et omnem Basan regni Og tradidi mediae tri-
bui Manasse, omnem regionem Argob. Cuncta Basan
vocabatur terra gigantum. Iair filius Manasse posse-
dit omnem regionem Argob usque ad terminos Gessu-
ri et Machati, vocavitque ex nomine suo Basan Avothiair,
id est villas Iair, usque in praesentem diem. Machir quoque de-
di Galaad. Et tribubus Ruben et Gad dedi terram Galaad
usque ad torrentem Arnon, medium torrentis et confinium
usque ad torrentem Ieboch, qui est terminus filiorum Amon,
et planitiem solitudinis atque Iordanem, et terminos Cene-
reth usque ad mare deserti quod est salsissimum, ad ra-
dices montis Fasga contra orientem. Praecepique vobis in tempore
illo dicens: Dominus deus vester dat vobis terram hanc in heredi-
tatem. Expediti praecedite fratres vestros filios Israel, omnes viri
robusti, absque uxoribus et parvulis atque iumentis. Novi
enim quod plura habeatis pecora, et in urbibus remanere debebunt
quas tradidi vobis, donec requiem tribuat dominus fratribus vestris
sicut vobis tribuit, et possideant etiam ipsi terram quam daturus
est eis trans Iordanem. Tunc revertetur unusquisque in possessionem
suam quam dedi vobis. Iosue quoque in tempore illo praecepi di-
cens: Oculi tui viderunt quae fecit dominus deus vester duobus his
regibus. Sic faciet omnibus regnis ad quae transiturus
es. Ne timeas eos, dominus enim deus tuus pugnabit pro vobis.
Precatusque sum dominum in tempore illo dicens: Domine deus, tu coepisti
ostendere servo tuo magnitudinem tuam manumque fortis-
simam. Neque enim est alius deus vel in caelo vel in terra qui
possit facere opera tua et comparari fortitudini tuae. Transibo ergo
et videbo terram hanc optimam trans Iordanem, et mon-
tem istum egregium et Libanum. Iratusque est dominus mihi propter vos
nec exaudivit me, sed dixit mihi: Sufficit tibi. Nequaquam ultra loquaris
de hac re ad me. Ascende cacumen Phasgae, et oculos
tuos circumfer ad occidentem et ad aquilonem, austrum-
que et orientem, et aspice. Nec enim transibis Iordanem istum.
Praecipe Iosue et corrobora eum atque conforta, quia ipse praecedet
populum istum et dividet eis terram quam visurus es. Mansimusque
in valle contra fanum Phegor.

IIII

Et nunc Israel audi praecepta atque iudicia quae ego doceo
te, ut faciens ea vivas, et ingrediens terram possideas
quam dominus deus patrum vestrorum daturus est vobis. Non addetis ad ver-
bum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo. Custodite
mandata domini dei vestri quae ego praecipio vobis. Oculi vestri vi-
derunt omnia quae fecit dominus contra Beelphegor, quomodo
contriverit omnes cultores eius de medio vestri. Vos autem qui
adhaeretis domino deo vestro vivitis universi usque in praesentem di-
em. Scitis quod docuerim vos praecepta atque iustitias sicut
mandavit mihi dominus deus meus. Sic facietis ea in terra quam

possessuri estis. et observabitis et implebitis opere. haec est
enim vestra sapientia et intellectus coram populis ut audientes
universi praecepta haec dicant. en populus sapiens et intelligens
gens magna. nec est alia natio tam grandis quae habeat
deos appropinquantes sibi. sicut deus noster adest cunctis obse-
crationibus nostris. quae est enim alia gens sic inclita ut habeat
cerimonias iustaque iudicia. et universam legem quam ego
proponam hodie ante oculos vestros. Custodi igitur temet ipsum
et animam tuam sollicite. Ne obliviscaris verborum quae viderunt
oculi tui. et ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitae tuae.
Docebis ea filios ac nepotes tuos diem in quo stetisti coram
domino deo tuo in oreb. quando dominus locutus est mihi dicens. Congre-
ga ad me populum ut audiat sermones meos. et discat timere
me omni tempore quo vivit in terra. doceatque filios suos. et acces-
sistis ad radicem montis. qui ardebat usque ad celum. e-
ratque in eo tenebrae. et nubes. et caligo. Locutusque est dominus
ad vos de medio ignis. vocem verborum audistis. et formam
penitus non vidistis. ostendit vobis pactum suum quod prae-
cepit ut faceretis. et decem verba quae scripsit in duabus tabulis lapide-
is. mihique mandavit in illo tempore ut docerem cerimonias et iu-
dicia quae facere deberetis in terra quam possessuri estis. Custo-
dite igitur sollicite animas vestras. Non vidistis aliquam similitudinem
in die qua locutus est vobis dominus in oreb de medio ignis. ne
forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem. aut
imaginem masculi vel feminae. similitudinem omnium
iumentorum quae sunt super terram. vel avium sub celo volan-
tium atque reptilium. quae moventur in terra. sive piscium
qui sub terra morantur in aquis. ne forte oculis elevatis
ad celum videas solem et lunam et omnia astra celi. et er-
rore deceptus adores ea et colas quae creavit dominus deus tuus
in ministerium cunctis gentibus quae sub celo sunt. vos autem
tulit dominus et eduxit de fornace ferrea egipti ut haberet populum
hereditarium sicut est in praesenti die. Iratusque est dominus contra me propter
sermones vestros. et iuravit ut non transirem iordanem. nec
ingrederer terram optimam quam daturus est vobis. Ecce
morior in hac humo. non transibo iordanem. vos tran-
sibitis. et possidebitis terram egregiam. Cave ne
quando obliviscaris pacti domini dei tui quod pepigit tecum.
et facias tibi sculptam similitudinem eorum quae fieri dominus
prohibuit. quia dominus deus tuus ignis consumens est deus emu-
lator. Si genueritis filios ac nepotes et morati fueritis in
terris. deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem.
patrantes malum coram domino deo vestro ut eum ad iracundi-
am provocetis. testes invoco hodie celum et terram. cito peri-
turos vos esse de terra. quam transito iordane possessuri es-
tis. Non habitabitis in ea longo tempore. sed delebit vos dominus
atque disperget in omnes gentes. et remanebitis pauci in na-
tionibus ad quas vos ducturus est dominus. Ibique servietis di-
is qui hominum manu fabricati sunt ligno et lapidi qui
non vident nec audiunt. non comedunt. non odorant.
Cumque quaesieris ibi dominum deum tuum invenies eum. si
tamen ex toto corde quaesieris et tota tribulatione animae tuae. post-
quam te invenerint omnia quae praedicta sunt. Novissimo tempore
reverteris ad dominum deum tuum et audies vocem eius. quia
deus misericors dominus deus tuus est. non dimittet te. nec omnino
delebit. neque obliviscetur pacti in quo iuravit patribus
tuis. Interroga de diebus antiquis qui fuerunt ante te ex die
quo creavit dominus deus tuus hominem super terram. a summo
celi usque ad summum eius. si facta est aliquando huiuscemodi
res. aut umquam cognitum est ut audiret populus vocem domini
loquentis de medio ignis. sicut tu audisti et vidisti. Si fecit
deus ut ingrederetur. et tolleret sibi gentem de medio
nationum per temptationes. signa et prodigia. atque portenta per
pugnam. et robustam manum. extentumque brachium et
horribiles visiones iuxta omnia quae fecit pro vobis dominus deus
vester in egipto videntibus oculis tuis. ut scires quoniam dominus ipse est
deus. et non est alius praeter unum. De celo te fecit audire vocem
suam. ut doceret te. et in terra ostendit tibi ignem suum maxi-
mum. et audisti verba illius de medio ignis. quia dilexit
patres tuos. et elegit semen eorum post eos. Eduxitque te praecedens
in virtute sua magna ex egipto. ut deleret nationes maxi-
mas et fortiores te in introitu tuo. et introduceret te. daret-
que tibi terram earum in possessionem. sicut cernis in praesenti
die. Scito ergo hodie et cogita in corde tuo quod dominus ipse est deus
in celo sursum. et in terra deorsum. et non sit alius. Custodi prae-
cepta eius atque mandata quae ego praecipio tibi. ut bene sit
tibi et filiis tuis post te. et permaneas multo tempore super terram
quam dominus deus tuus daturus est tibi. Tunc separavit moy-
ses tres civitates trans iordanem ad orientalem plagam.
ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum. nec
fuerit inimicus ante unum et alterum diem. et ad harum aliquam ur-
bium possit evadere. Bosor in solitudine quae sita est in ter-
ra campestri de tribu ruben. et ramoth in galaad quae est in
tribu gad. et golan. quae est in tribu manasse. Ista est lex quam
proposuit moyses coram filiis israhel. et haec testimonia et cerimoni-
ae atque iudicia. quae locutus est ad filios israhel. quando egressi sunt
de egipto. trans iordanem in valle contra fanum phe-
gor in terra seon regis amorrei qui habitavit in esebon
quem percussit moyses. Filii quoque israhel egressi ex egipto
possederunt terram eius. et terram og regis basan. duorum
regum amorreorum qui erant trans iordanem ad solis ortum
ab aroer. quae sita est super ripam torrentis arnon usque ad
montem seon. qui est hermon. omnem planitiem trans
iordanem ad orientalem plagam usque ad mare solitu-
dinis. et usque ad radices montis phasga.

V

Vocavitque moyses omnem israhelem et dixit ad eum. Audi
israhel cerimonias atque iudicia quae ego loquor in auribus
vestris hodie. discite ea et opere complete. Dominus deus noster pepigit
nobiscum foedus in oreb. non cum patribus nostris iniit pactum.
Sed nobiscum qui in praesentiarum sumus et vivimus. Facie ad
faciem locutus est nobis in monte de medio ignis. Ego se-
quester et medius fui inter deum et vos. in tempore illo. ut an-
nuntiarem vobis verba eius. timuistis enim ignem. et non
ascendistis in montem. et ait. Ego dominus deus tuus qui e-
duxi te de terra egipti. de domo servitutis. Non habebis
deos alienos in conspectu meo. Non facies tibi sculptile
nec similitudinem omnium quae in celo sunt desuper. et
quae in terra deorsum. et quae versantur in aquis sub terra.
Non adorabis ea. et non coles. ego enim sum dominus deus tuus
deus emulator. vindicans iniquitatem patrum super
filios in tertiam et quartam generationem his qui oderunt
me. et faciens misericordiam in multa milia diligentibus me. et
custodientibus praecepta mea. Non usurpabis nomen dei
tui frustra. quia non erit impunitus qui super re vana
nomen eius assumpserit. Observa diem sabbati ut sancti-
fices eum. sicut praecepit tibi dominus deus tuus. Sex diebus opera-

Notandum hic X precepta legis

rabis et facies omnia opera tua. Septimus dies sabbati est, id est requies domini dei tui. Non facies in ea quicquam operis tu et filius tuus et filia, servus et ancilla, et bos et asinus et omne iumentum tuum, et peregrinus qui est intra portas tuas, ut requiescat servus tuus et ancilla tua sicut et tu. Memento quod et ipse servieris in egypto, et eduxerit te inde dominus deus tuus in manu forti et brachio extento. Idcirco precepit tibi ut observares diem sabbati. Honora patrem tuum et matrem tuam sicut precepit tibi dominus deus tuus, ut longo vivas tempore et bene sit tibi in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi. Non occides. Neque mechaberis. Furtumque non facies. Nec loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces uxorem proximi tui, non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, et universa que illius sunt. Hec verba locutus est dominus ad omnem multitudinem vestram in monte de medio ignis et nubis et caliginis voce magna, nihil addens amplius, et scripsit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi. Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum et montem ardere vidistis, accessistis ad me omnes principes tribuum et maiores natu atque dixistis: Ecce ostendit nobis dominus deus noster maiestatem et magnitudinem suam. Vocem eius audivimus de medio ignis et probavimus hodie quod loquente deo cum homine vixerit homo. Cur ergo moriemur et devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultra vocem domini dei nostri, moriemur. Quid est omnis caro ut audiat vocem dei viventis qui de medio ignis loquitur sicut nos audivimus, et possit vivere? Tu magis accede et audi cuncta que dixerit dominus deus noster tibi, loquerisque ad nos, et nos audientes faciemus ea. Quod cum audisset dominus ait ad me: Audivi vocem verborum populi huius que locuti sunt tibi. Bene omnia locuti sunt. Quis det talem eos habere mentem ut timeant me et custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis et filiis eorum in omni tempore? Vade ergo et dic eis: Revertimini in tentoria vestra. Tu vero hic sta mecum, et loquar tibi omnia mandata et ceremonias atque iudicia que docebis eos, ut faciant ea in terra quam dabo illis in possessionem. Custodite igitur et facite que precepit dominus deus vobis. Non declinabitis neque ad dexteram neque ad sinistram, sed per viam quam precepit dominus deus vester ambulabitis, ut vivatis et bene sit vobis, et protelentur dies vestri in terra possessionis vestre.

VI

Hec sunt precepta et ceremonie atque iudicia que mandavit dominus deus vester ut docerem vos, et faciatis ea in terra ad quam transgredimini possidendam, ut timeas dominum deum tuum et custodias omnia mandata et precepta eius que ego precipio tibi et filiis ac nepotibus tuis cunctis diebus vite tue, ut prolongentur dies tui. Audi israel et observa ut facias que precepit tibi dominus, et bene sit tibi et multipliceris amplius sicut pollicitus est dominus deus patrum tuorum dare tibi terram lacte et melle manantem. Audi israel: dominus deus tuus deus unus est. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo, et narrabis ea filiis tuis, et meditaberis sedens in domo tua et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque et movebuntur ante oculos tuos, scribesque ea in limine et postibus domus tue. Cumque introduxerit te dominus deus tuus in terram pro qua iuravit patribus tuis abraham, ysaac et iacob, et dederit tibi civitates magnas et optimas quas non edificasti, domos plenas cunctarum opum quas non extruxisti, cisternas quas non fodisti, vineta et oliveta que non plantasti, et comederis et saturatus fueris, cave diligenter ne obliviscaris domini qui eduxit te de terra egypti de domo servitutis. Dominum deum tuum timebis et illi soli servies, ac per nomen illius iurabis. Non ibitis post deos alienos cunctarum gentium que in circuitu vestro sunt, quoniam deus emulator dominus deus tuus in medio tui, ne quando irascatur furor domini dei tui contra te et auferat te de superficie terre. Non temptabis dominum deum tuum sicut temptasti in loco temptationis. Custodi precepta domini dei tui ac testimonia et ceremonias quas precepit tibi, et fac quod placitum est et bonum in conspectu domini, ut bene sit tibi, et ingressus possideas terram optimam de qua iuravit dominus patribus tuis ut deleret omnes inimicos tuos coram te sicut locutus est. Cumque interrogaverit te filius tuus cras dicens: Quid sibi volunt testimonia hec et ceremonie atque iudicia que precepit dominus deus noster nobis, dices ei: Servi eramus pharaonis in egypto, et eduxit nos dominus de egypto in manu forti, fecitque signa atque prodigia magna et pessima in egypto contra pharaonem et omnem domum illius in conspectu nostro, et eduxit nos inde ut introductis daret terram super qua iuravit patribus nostris. Precepitque nobis dominus ut faciamus omnia legitima hec, et timeamus dominum deum nostrum, ut bene sit nobis cunctis diebus vite nostre sicut est hodie. Eritque nostri misericors si custodierimus et fecerimus omnia precepta eius coram domino deo nostro sicut mandavit nobis.

VII

Cum introduxerit te dominus deus tuus in terram quam possessurus ingredieris, et deleverit gentes multas coram te, etheum et gergeseum et amorreum, chananeum et pherezeum et eveum et iebuseum, vii gentes multo maioris numeri quam tu es et robustiores te, tradideritque eas dominus deus tuus tibi, percuties eas usque ad internitionem. Non inibis cum eis fedus, neque misereberis earum. Neque sociabis cum eis coniugia. Filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo, quia seducet filium tuum ne sequatur me, et ut magis serviat diis alienis. Irasceturque furor domini et delebit te cito. Quin potius hec facietis eis: aras eorum subvertite, et confringite statuas, lucosque succidite, et sculptilia comburite, quia populus sanctus es domino deo tuo. Te elegit dominus deus tuus ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram. Non quia cunctas gentes numero vincebatis vobis iunctus est dominus et elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores, sed quia dilexit vos dominus et custodivit testamentum quod iuravit patribus vestris, eduxit vos in manu forti et redemit de domo servitutis de manu pharaonis regis egypti. Et scies quia dominus deus tuus ipse est deus fortis et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se et his qui custodiunt precepta eius in mille generationes, et reddens odientibus se statim, ita ut disperdat eos et ultra non differat, protinus eis restituens quod merentur. Custodi ergo precepta et ceremonias atque iudicia que ego mando tibi hodie ut facias. Si postquam audieris hec iudicia custodieris ea et feceris, custodiet dominus deus tuus tibi pactum et misericordiam quam iuravit patribus tuis, et diliget te ac multiplicabit, benedicetque fructui ventris tui et fructui terre tue.

frumento tuo atque vindemie. oleo et armentis. gregibus
ovium tuarum super terram pro qua iuravit patribus tuis ut
daret eam tibi. Benedictus eris inter omnes populos. Non erit apud te
sterilis utriusque sexus tam in hominibus quam in iumentis
tuis. Auferet dominus a te omnem languorem et omnes infirmitates
egipti pessimas quas novisti non inferet tibi. sed cunctis hostibus
tuis. Devorabit omnes populos quos dominus deus tuus daturus
est tibi. Non parcet eis oculus tuus. nec servies diis eorum ne
sint in ruinam tui. Si dixeris in corde tuo plures sunt gen
tes iste quam ego. quomodo potero delere eas. Noli metuere.
sed recordare que fecerit dominus deus tuus pharaoni et cunctis egi
ptiis plagas maximas quas viderunt oculi tui. et signa at
que portenta. manumque robustam. et extentum brachium
ut educeret te dominus deus tuus. sic faciet cunctis populis quos
metuis. Insuper et crabrones mittet dominus deus tuus in e
os donec deleat omnes atque disperdat qui te fugerint et late
re potuerint. Non timebis eos. quia dominus deus tuus in medio tui
est. deus magnus et terribilis. ipse consumet nationes has
in conspectu tuo. paulatim atque per partes. Non poteris eas
delere pariter. ne forte multiplicentur contra te bestie ter
re. Dabitque eos dominus deus tuus in conspectu tuo et interficiet
illos donec penitus deleantur. tradetque reges eorum in ma
nus tuas et disperdet nomina eorum sub celo. Nullus poterit
resistere tibi donec conteras eos. Sculptilia eorum igne combures.
Non concupisces argentum et aurum de quibus facta sunt
neque assumes ex eis tibi quicquam ne offendas. propterea quia
abhominatio est domino deo tuo. Nec inferes quippiam ex
idolo in domum tuam. ne fias anathema sicut et illud
est. quasi spurciciam detestaberis et velut inquinamentum
ac sordes abhominatione habebis. quia anathema est. VIII

Omne mandatum quod ego precipio tibi hodie cave dili
genter ut facias. ut possitis vivere ut multiplicemini.
Ingressique possideatis terram pro qua iuravit patribus
vestris. et recordaberis cuncti itineris. per quod adduxit te dominus
deus tuus .xl. annis per desertum. ut affligeret te atque temp
taret. et nota fierent que in tuo animo versabantur utrum custo
dires mandata illius an non. Afflixit te penuria et dedit
tibi cibum manna quod ignorabas et patres tui. ut osten
deret tibi quod non in solo pane vivat homo. sed in omni verbo quod
egreditur ex ore domini. Vestimentum tuum quo operiebaris ne
quaquam vetustate defecit. et pes tuus non est subtritus. En
quadragesimus annus est. ut recogites in corde tuo. quia sicut
erudit homo filium suum. sic dominus deus tuus erudivit
te. ut custodias mandata domini dei tui. et ambules in vi
is eius. et timeas eum. Dominus enim deus tuus introducet te in
terram bonam terram rivorum aquarumque et fontium. In
cuius campis et montibus erumpunt fluviorum abissi.
terram frumenti. ordei. ac vinearum. in qua ficus et
malagranata. et oliveta nascuntur. terram olei ac me
llis. ubi absque penuria comedes panem tuum. et rerum
omnium habundantia perfrueris. cuius lapides ferrum
sunt. et de montibus eius eris metalla foduntur. ut cum co
mederis et saturatus fueris benedicas domino deo tuo pro terra
optima quam dedit tibi. Observa et cave. ne quando oblivis
caris domini dei tui et negligas mandata eius atque iudici
a et cerimonias. quas ego precipio tibi hodie ne postquam
comederis et saturatus fueris domos pulchras edificave
ris et habitaveris in eis. habuerisque armenta boum et ovium

greges argenti et auri. cunctarumque rerum copiam. Elevetur
cor tuum et non reminiscaris domini dei tui qui eduxit te de terra
egipti de domo servitutis. et ductor tuus fuit in solitu
dine magna. atque terribili. in qua erat serpens flatu
adurens et scorpio. ac dipsas. et nulle omnino aque. qui edu
xit rivos de petra durissima. et cibavit te manna
in solitudine quod nescierunt patres tui. et postquam afflixit
te ac probavit. ad extremum misertus est tui. Ne diceres in
corde tuo fortitudo mea et robur manus mee. hec michi omni
a prestiterunt. sed recorderis domini dei tui. quod ipse vires tibi prebu
erit. ut impleret pactum suum. super quo iuravit patribus
tuis sicut presens indicat dies. Sin autem oblitus domini dei tui secutus
fueris alienos deos. colueris que et adoraveris. ecce nunc predico tibi quod
omnino dispereas. sicut gentes quas delevit dominus in introitu
tuo. ita et vos peribitis si inobedientes fueritis voci domini
Audi israel tu transgredieris hodie. IX dei vestri
iordanem. ut possideas nationes maximas et fortio
res te. Civitates ingentes. et ad celum usque muratas. populum
magnum atque sublimem filios enachim quos ipse vidi
sti et audisti. quibus nullus potest ex adverso resistere. Scies ergo
hodie quod dominus deus tuus ipse transibit ante te ignis devo
rans atque consumens. qui conterat eos atque deleat et disperdat
ante faciem tuam velociter sicut locutus est tibi. Ne dicas in
corde tuo cum deleverit eos dominus deus tuus in conspectu
tuo propter iustitiam meam introduxit me dominus ut terram
hanc possiderem. cum propter impietates suas iste delete sint
nationes. Neque enim propter iustitias tuas et equitatem cordis tui
ingredieris. ut possideas terras earum. sed quia ille egerunt
impie. introeunte te delete sunt. et ut compleret verbum
suum dominus quod sub iuramento pollicitus est patribus tuis abra
ham. ysaac. et iacob. Scito ergo quod non propter iustitias tuas dominus
deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem
cum durissime cervicis sis populus. Memento et ne oblivis
caris quomodo ad iracundiam provocaveris dominum deum tuum in
solitudine. Ex eo die quo egressus es ex egipto usque
ad locum istum. semper adversum dominum contendisti. Nam
et in oreb provocasti eum. et iratus delere te voluit. quando ascen
dissem in montem. ut acciperem duas tabulas lapideas.
tabulas pacti quod pepigit vobiscum deus. et perseveravi in
monte .xl. diebus ac noctibus quibus eum supplicare deprecabar
ne deleret vos. ut fieret commutatio. et oravi dixi. Domine deus
ne disperdas populum. panem non comedens. et aquam non bibens.
Deditque michi dominus duas tabulas lapideas scriptas utrasque
digito dei. et continentes omnia verba que vobis locutus
est. in monte de medio ignis. quando contio populi congregata est.
Cumque transissent .xl. dies et totidem noctes. dedit michi
dominus duas tabulas lapideas. tabulas federis. dixitque michi.
Surge et descende hinc cito. quia populus tuus quem eduxisti de e
gipto deseruerunt velociter viam quam demonstrasti eis.
feceruntque sibi vitulum conflatilem. Rursumque ait
dominus ad me. Cerno quod populus iste dure cervicis sit. dimitte
me ut conteram eum et deleam nomen eius sub celo. et
constituam te super gentem que hac maior et for
tior sit. Cumque de monte ardente descenderem. et duas
tabulas federis utraque manu tenerem. vidissemque pec
casse vos domino deo vestro. et fecisse vobis vitulum conflatilem
ac deseruisse velociter viam eius quam vobis ostenderat
proieci tabulas de manibus meis. confregique eas in

conspectu vestro et procidi ante dominum sicut prius xl diebus et xl noc
tibus panem non comedens et aquam non bibens propter omnia peccata
vestra que gessistis contra dominum et eum ad iracundiam provocastis ti
mui enim indignationem et iram illius qua adversum vos conci
tatus delere vos voluit et exaudivit me dominus etiam hac
vice adversum Aaron quoque vehementer iratus voluit
eum conterere et pro illo similiter deprecatus sum. peccatum autem vestrum
quod feceratis id est vitulum igne combussit arripiens et in frus
ta comminuens omnino que in pulverem redigens proieci
in torrentem qui de monte descendit. In incendio quoque et
in temptatione et in sepulcris concupiscentie provocastis dominum
et quando misit vos de Cadesbarne dicens ascendite et possidete terram
quam dedi vobis et contempsistis imperium domini dei vestri et non credidistis
ei neque vocem eius audire voluistis sed semper fuistis rebel
les a die qua nosse vos cepi. Et iacui coram domino xl diebus et xl
noctibus. Quibus eum suppliciter deprecabar ne deleret vos ut
fuerat comminatus et orans dixi. Domine deus ne disperdas populum
tuum et hereditatem tuam quam redemisti in magnitudine
tua quos eduxisti de Egypto in manu forti. Recordare
servorum tuorum Abraham Isaac et Iacob ne aspicias duritiam
populi huius et impietatem atque peccatum ne forte dicant habita
tores terre de qua eduxisti nos. Non poterat dominus introducere
eos in terram quam pollicitus est eis et oderat illos. Idcirco e
duxit ut interficeret illos in solitudine. Qui sunt populus tuus
et hereditas tua quos eduxisti in fortitudine tua mag
na et in brachio tuo extento. X
In tempore illo dixit dominus ad me. Dola tibi duas tabulas lapide
as sicut priores fuerunt et ascende ad me in montem. Facies
que tibi archam ligneam et scribam in tabulis verba que
fuerunt in his quas ante confregisti ponesque eas in archa.
Feci igitur archam de lignis sethim. Cumque dolassem duas
tabulas lapideas instar priorum ascendi in montem habens
eas in manibus. Scripsitque in tabulis iuxta id quod prius scripse
rat verba x que locutus est dominus ad vos in monte de me
dio ignis quando populus congregatus est et dedit eas michi. Re
versusque de monte descendi et posui tabulas in archam
quam feceram que huc usque ibi sunt sicut michi preceperat dominus. Filii
autem Israel castra moverunt ex Beroth filiorum Iacan in
Mosera ubi Aaron mortuus ac sepultus est pro quo sacerdo
tio functus est filius eius Eleazar. Inde venerunt in Galga
ad. De quo loco profecti castra metati sunt in Gethaba
tha in terra aquarum atque torrentium. Eo tempore separavit tribum
Levi ut portaret archam federis domini et staret coram eo
in ministerio ac benediceret in nomine illius usque in presentem
diem. Quam ob rem non habuit Levi partem neque possessionem cum fratri
bus suis quia ipse dominus possessio eius est sicut promisit ei dominus deus
tuus. Ego autem steti in monte sicut prius xl diebus ac noctibus
exaudivitque me dominus etiam hac vice et te perdere noluit. dixitque
michi. Vade et precede populum ut ingrediatur et possideat terram
quam iuravi patribus eorum ut traderem eis. Et nunc Israel quid
dominus deus tuus petit a te nisi ut timeas dominum deum tuum
et ambules in viis eius et diligas eum ac servias domino deo tuo
in toto corde tuo et in tota anima tua custodiasque mandata
domini dei tui et cerimonias eius quas ego hodie precipio tibi
ut bene sit tibi. En domini dei tui celum est et celum celi terra et omnia
que in ea sunt et tamen patribus tuis conglutinatus est dominus et ama
vit eos elegitque semen eorum post eos id est vos de cunctis
gentibus sicut hodie comprobatur. Circumcidite igitur preputium

cordis vestri et cervicem vestram non induretis amplius quia dominus de
us vester ipse est deus deorum et dominus dominantium deus magnus et potens
et terribilis qui personam non accipit nec munera. Facit iudicium
pupillo et vidue amat peregrinum et dat ei victum atque vestitum
et vos ergo amate peregrinos quia et ipsi fuistis advene in
terra Egypti. Dominum deum tuum timebis et illi soli servi
es ipsi adherebis iurabisque in nomine illius. Ipse est
laus tua et deus tuus qui fecit tibi hec magnalia et ter
ribilia que viderunt oculi tui. In lxx animabus des
cenderunt patres tui in Egyptum. Et ecce nunc multipli
cavit te dominus deus tuus sicut astra celi. XI
Ama itaque dominum deum tuum et observa precepta eius et ce
rimonias iudicia atque mandata omni tempore. Cogno
scite hodie que ignorant filii vestri qui non viderunt
disciplinam domini dei vestri et magnalia eius et robu
stam manum extentumque brachium signa et opera que
fecit in medio Egypti Pharaoni regi et universe terre
eius omnique exercitui Egyptiorum et equis ac curribus.
Quomodo operuerint eos aque rubri maris cum vos
persequerentur et deleverit eos dominus usque in presentem
diem. Vobisque que fecerit in solitudine donec veni
retis ad hunc locum et Dathan atque Abyron filiis
Heliab qui fuit filius Ruben quos aperto ore suo terra ab
sorbuit cum domibus et tabernaculis et universa substantia eorum
quam habebant in medio Israel. Oculi vestri viderunt omnia
opera domini magna que fecit ut custodiatis universa man
data illius que ego hodie precipio vobis et possitis introire
et possidere terram ad quam ingredimini et multo que in
ea vivatis tempore quam sub iuramento pollicitus est dominus patribus
vestris et semini eorum lacte et melle manantem. Terra enim
ad quam ingrederis possidendam non est sicut terra Egyp
ti de qua existi ubi iacto semine in ortorum morem
aque ducuntur irriguo sed montuosa est et campes
tris de celo expectans pluvias quam dominus deus tuus sem
per invisit et oculi illius in ea sunt a principio anni usque
ad finem eius. Si ergo obedieritis mandatis meis que
ego precipio hodie vobis ut diligatis dominum deum vestrum
et serviatis ei in toto corde vestro et in tota anima vestra dabit
pluviam terre vestre temporaneam et serotinam ut colli
gatis frumentum et vinum et oleum. Fenumque ex agris ad pas
cenda iumenta ut et ipsi comedatis et saturemi
ni. Cavete ne forte decipiatur cor vestrum et recedatis a domino
serviatisque diis alienis et adoretis eos. Iratusque dominus clau
dat celum et pluvie non descendant nec terra det germen
suum. pereatisque velociter de terra optima quam dominus daturus
est vobis. Ponite hec verba mea in cordibus et in animis
vestris et suspendite ea pro signo in manibus et inter
oculos vestros collocate. Docete filios vestros ut illa medi
tentur. Quando sederis in domo tua et ambulaveris in via
et accubueris atque surrexeris scribes ea super postes et ia
nuas domus tue ut multiplicentur dies tui et filiorum tuorum
in terra quam iuravit dominus patribus tuis ut daret eis quam
diu celum imminet terre. Si enim custodieritis man
data que ego precipio vobis et feceritis ea ut diligatis do
minum deum vestrum et ambuletis in omnibus viis eius
adherentes ei disperdet dominus omnes gentes istas ante
faciem vestram et possidebitis eas que maiores et fortio
res vobis sunt. Omnis locus quem calcaverit pes vester

uester erit. a deserto et libano et flumine magno eufrate
usque ad mare occidentale erunt termini uestri. Nullus stabit
contra uos. terrorem uestrum et formidinem dabit dominus deus uester super
omnem terram quam calcaturi estis sicut locutus est uobis.
En propono in conspectu uestro hodie benedictionem et maledictionem
Benedictionem. si obedieritis mandatis domini dei uestri que ego
hodie precipio uobis. Maledictionem si non audieritis man
data domini dei uestri. sed recesseritis de uia quam ego nunc ostendo
uobis. et ambulaueritis post deos alienos. quos ignoratis.
Cum uero introduxerit te dominus deus tuus in terram ad quam pergis
habitandam. pones benedictionem super montem garizim. ma
ledictionem super montem hebal. qui sunt trans iordanem post
uiam que uergit ad solis occubitum. in terra chananei qui
habitat in campestribus contra galgalam. que est iuxta uallem
tendentem et intrantem procul. Vos enim transibitis
iordanem. ut possideatis terram quam dominus deus uester daturus
est uobis. et habeatis ac possideatis illam. Videte ergo ut imple
atis cerimonias atque iudicia que ego hodie ponam in con
spectu uestro

XII

Hec sunt precepta atque iudicia que facere debetis in terra quam
dominus deus patrum tuorum daturus est tibi. ut possideas eam
cunctis diebus quibus super humum gradieris. Subuertite loca
omnia in quibus coluerunt gentes quas possessuri estis deos su
os super montes excelsos et colles et subter omne lignum frondo
sum. Dissipate aras eorum et confringite statuas. lucos ig
ne comburite. et idola comminuite. disperdite nomina eorum de locis
illis. Non facietis ita domino deo uestro. sed ad locum quem elege
rit dominus deus uester de cunctis tribubus uestris. ut ponat nomen su
um ibi. et habitet in eo uenietis. et offeretis in eo loco holo
causta et uictimas uestras. decimas et primitias manuum
uestrarum. et uota atque donaria. primogenita boum et ouium.
Et comedetis ibi in conspectu domini dei uestri. ac letabimini in cunc
tis ad que miseritis manum. uos et domus uestre in quibus benedi
xerit uobis dominus deus uester. Non facietis ibi que nos hic fa
cimus hodie singuli quod sibi rectum uidetur. Neque enim
usque in presens tempus uenistis ad requiem et possessionem quam
dominus deus daturus est uobis. Transibitis iordanem et
habitabitis in terra quam dominus deus uester daturus est uobis
ut requiescatis a cunctis hostibus per circuitum. et absque ul
lo timore habitetis in loco quem elegerit dominus deus uester ut sit
nomen eius in eo. Illuc omnia que precipio conferetis holocau
sta et hostias ac decimas. et primitias manuum uestrarum. et quic
quid precipuum est in muneribus que uouistis domino. Ibi epula
bimini coram domino deo uestro uos et filii ac filie uestre. famu
li ac famule atque leuite qui in uestris urbibus commorantur.
Neque enim habent aliam partem et possessionem inter uos. Caue ne
offeras holocausta tua in omni loco quem uideris. sed in
eo quem elegerit dominus. in una tribuum tuarum offeres hos
tias. et facies quecumque precipio tibi. Si autem comedere uo
lueris. et te esus carnium delectauerit. occide et comede iux
ta benedictionem domini dei tui. quam dedit tibi in urbibus tuis
siue immundum fuerit. hoc est maculatum et debile. siue
mundum. hoc est integrum et sine macula. quod offerri li
cet. sicut capream et ceruum comedes. absque esu dum
taxat sanguinis. quem super terram quasi aquam effundes. Non
poteris comedere in oppidis tuis. decimam frumenti et
uini et olei tui. primogenita armentorum et pecorum. et omnia que
uoueris et sponte offerre uolueris. et primitias manu

um tuarum. sed coram domino deo tuo comedes ea in loco quem 48
elegerit dominus deus tuus. tu et filius tuus ac filia. seruus et famula
atque leuites qui manet in urbibus tuis. et letaberis et refici
eris coram domino deo tuo in cunctis ad que extenderis manum
tuam. Caue ne derelinquas leuitem in omni tempore quo uer
saris in terra. Quando dilatauerit dominus deus tuus terminos tuos sicut lo
cutus est tibi. et uolueris uesci carnibus quas desiderat anima
tua. locus autem quem elegerit dominus deus tuus ut sit nomen
eius ibi. si procul fuerit. occides de armentis et pecoribus tuis
que habueris sicut precepi tibi. et comedes in oppidis tuis ut tibi
placet. Sicut comeditur caprea et ceruus ita uesceris eis
et mundus et immundus in commune uescentur. Hoc so
lum caue ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum
pro anima est. et idcirco non debes animam comedere cum carnibus
sed super terram fundes quasi aquam. ut sit tibi bene et filiis tuis post
te. cum feceris quod placet in conspectu domini. Que autem sanctifica
ueris et uoueris domino tolles. et uenies ad locum quem
elegerit dominus. et offeres oblationes tuas carnem et sanguinem
super altare domini dei tui. Sanguinem hostiarum fundes in
altari. carnibus autem ipse uesceris. Obserua et audi omnia que
ego precipio tibi. ut bene sit tibi et filiis tuis post te in sem
piternum. Cum feceris quod bonum est et placitum in conspectu
domini dei tui. Quando disperdiderit dominus deus tuus ante faciem
tuam gentes ad quas ingredieris possidendas. et posse
deris eas atque habitaueris in terra earum. caue ne imiteris eas.
et possederis eas. atque habitaueris in terra earum. postquam te fuerint
introeunte subuerse. et requiras cerimonias earum di
cens. Sicut coluerunt gentes iste deos suos ita et ego colam.
Non facies similiter domino deo tuo. Omnes enim abhominationes quas ad
uersatur dominus fecerunt diis suis offerentes filios et filias
et comburentes igni. Quod precipio tibi hoc tantum facito domino. nec
addas quicquam. nec minuas.

XIII

Si surrexerit in medio tui propheta aut qui somnium
uidisse se dicat. et predixerit signum atque portentum et
euenerit quod locutus est. et dixerit ei. Eamus et sequamur deos alienos
quos ignoras. et seruiamus eis. non audies uerba prophete illius
aut somniatoris. quia temptat uos dominus deus uester ut palam
sciat utrum diligatis eum an non. in toto corde et in tota
anima uestra. Dominum deum uestrum sequimini. et ipsum timete. man
data illius custodite. et audite uocem eius. Ipsi seruietis
et ipsi adherebitis. Propheta autem ille aut fictor somniorum in
terficietur. quia locutus est ut uos auerteret a domino deo uestro. qui
eduxit uos de terra egypti et redemit uos de domo seruitu
tis. ut errare te faceret de uia quam precepit dominus deus tuus. et
auferes malum de medio tui. Si tibi uoluerit persuadere
frater tuus filius matris tue. aut filius tuus aut filia siue
uxor que est in sinu tuo. aut amicus quem diligis
ut animam tuam clam dicens. Eamus et seruiamus diis ali
enis quos ignoras tu et patres tui. cunctarum in circui
tu gentium. que iuxta uel procul sunt ab initio usque ad
fines terre. non acquiescas ei neque audias. neque parcat ei oculus
tuus ut miserearis et occultes eum. sed statim interficia
es eum. Sit primum manus tua super eum. et post te omnis
populus mittat manum. lapidibus obrutus necabitur. quia
uoluit te abstrahere a domino deo tuo. qui eduxit te de ter
ra egipti de domo seruitutis. ut omnis israel audiens ti
meat. et nequaquam ultra faciat quippiam huius rei simile.
Si audieris in una urbium tuarum quam dominus deus tuus

qui debet lapidari
qui prouocat [illegible] ad
[illegible] deos alienos

dabit tibi ad habitandum dicentes aliquos. Egressi sunt filii
Belial de medio tui et averterunt habitatores urbis tue atque
dixerunt. Eamus et serviamus diis alienis quos ignoratis. Quere
re sollicite et diligenter rei veritate perspecta si inveneris
certum esse quod dicitur et abhominationem hanc opere perpetratam
statim percuties habitatores urbis illius in ore gladii et de-
lebis eam et omnia que in illa sunt usque ad pecora.
Quicquid etiam supellectilis fuerit congregabis in medio pla-
tearum eius et cum ipsa civitate succendes ita ut uni-
versa consumas domino deo tuo et sit tumulus sempiternus.
Non edificabitur amplius et non adherebit de illo anathemate
quicquam in manu tua ut avertatur dominus ab ira furo-
ris sui et misereatur tui multiplicetque te sicut iuravit
patribus tuis quando audieris vocem domini dei tui custodi-
ens omnia precepta eius que ego precipio tibi hodie ut facias
quod placitum est in conspectu domini dei tui. XIIII

Filii estote domini dei vestri. Non vos incidetis nec facie-
tis calvitium super mortuo quoniam populus sanctus es domino deo
tuo et te elegit ut sis ei in populum peculiarem de cunctis
gentibus que sunt super terram. Ne comedatis que in-
munda sunt. Hoc est animal quod comedere debetis. Bovem
et ovem et capram et cervum et capream bubalum tra-
gelaphum phigargon origem cameleon pardulum.
Omne animal quod in duas partes ungulam findit et ruminat
comedetis. De his autem que ruminant et ungulam non
findunt hec comedere non debetis. Camelum leporem cy-
rogrillum quia ruminant et non dividunt ungulam inmun-
da erunt vobis. Sus quoque quoniam dividit ungulam et non
ruminat inmunda erit. Carnibus eorum non vescemini et ca-
davera non tangetis. Hec comedetis ex omnibus que moventur
in aquis. Que habent pennulas et squamas comedite. Que
absque pennulis et squamis sunt non comedatis quia inmunda
sunt. Omnes aves mundas comedite. Inmundas non come-
datis. aquilam et grifem et alietum. yxion et vultu-
rem ac milvum iuxta genus suum et omne corvini generis
struthionem ac noctuam et larum atque accipitrem
iuxta genus suum herodium et cignum et ibin ac mergulum
porphirionem ac nicticoracem onocrotalum et ca-
ladrium singula in genere suo upupam quoque et vesper-
tilionem. Omne quod reptat et pennulas habet inmundum
erit nec comedetur. Omne quod mundum est comedi-
te. Quicquid autem morticinum est ne vescamini ex eo. Pe-
regrino qui intra portas tuas est da ut comedat aut vende
ei quia tu populus sanctus domini dei tui es. Non coques hedum
in lacte matris sue. Decimam partem separabis de cun-
ctis fructibus tuis qui nascuntur in terra per annos
singulos et comedes in conspectu domini dei tui in loco quem
elegerit ut in eo nomen illius invocetur. Decimam
frumenti tui et vini et olei et primogenita de armen-
tis et ovibus tuis offeres ut discas timere dominum deum
tuum omni tempore. Cum autem longior fuerit via et locus
quem elegerit dominus deus tuus tibique benedixerit nec
potueris ad eum cuncta portare hec vendes omnia et
in pretium rediges portabisque in manu tua et profi-
cisceris ad locum quem elegerit dominus deus tuus et e-
mes ex eadem pecunia quicquid tibi placuerit sive ex ar-
mentis sive ex ovibus vinum quoque et siceram et omne
quod desiderat anima tua et comedes coram domino deo

tuo et epulaberis tu et domus tua et levita qui intra portas
tuas est. Cave ne derelinquas eum quia non habet aliam partem in
possessione tua. Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus
que nascuntur tibi eo tempore et repones intra ianuas tuas
venietque levites qui aliam non habet partem nec possessionem te-
cum et peregrinus et pupillus ac vidua qui intra portas tu-
as sunt et comedent et saturabuntur ut benedicat tibi
dominus deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum que
feceris. XV

Septimo anno facies remissionem que hoc ordine
celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel proxi-
mo ac fratre suo repetere non poterit quia annus remissionis est
domini. A peregrino et advena exiges civem et propinquum
repetendi non habes potestatem. Et omnino indigens
et mendicus non erit inter vos ut benedicat tibi dominus deus tuus
in terra quam traditurus est tibi in possessionem. Si tamen
audieris vocem domini dei tui et custodieris universa que
iussit et que ego hodie precipio tibi benedicet tibi dominus ut
pollicitus est. Feneraberis gentibus multis et ipse a nul-
lo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis et tui
nemo dominabitur. Si unus de fratribus tuis qui moran-
tur intra portas civitatis tue in terra quam dominus deus
tuus daturus est tibi ad paupertatem venerit non ob-
durabis cor tuum nec contrahes manum sed aperies eam pau-
peri et dabis mutuum quo eum indigere prospexeris. Ca-
ve ne forte subrepat tibi impia cogitatio et dicas
in corde tuo appropinquat septimus annus remissionis
et avertas oculos tuos a paupere fratre tuo nolens ei quod
postulat mutuum commodare. Ne clamet contra te ad do-
minum et fiat tibi in peccatum. Sed dabis ei nec ages quippi-
am callide in eius necessitatibus sublevandis ut benedicat
tibi dominus deus tuus in omni tempore et in cunctis ad que manum
miseris. Non deerunt pauperes in terra habitationis tue.
Idcirco ego precipio tibi ut aperias manum fratri tuo et egeno
et pauperi qui tecum versantur in terra. Cum tibi venditus
fuerit frater tuus hebreus aut hebrea et sex annis ser-
vierit tibi in septimo anno dimittes eum liberum
et quem libertate donaveris nequaquam vacuum abire pa-
tieris sed dabis viaticum de gregibus et de area et de torcu-
lari tuo quibus dominus deus tuus benedixerit tibi. Memento quod
et ipse servieris in terra egypti et liberaverit te dominus deus tuus
et idcirco ego nunc precipio tibi. Sin autem dixerit nolo egre-
di eo quod diligat te et domum tuam et bene sibi apud te esse
sentiat assumes subulam et perforabis aurem eius
in ianua domus tue et serviat tibi usque in eternum.
Ancille quoque similiter facies. Non avertes ab eis oculos
tuos quando dimiseris eos liberos quia iuxta mercedem mer-
cennarii per sex annos servivit tibi ut benedicat tibi
dominus deus tuus in cunctis operibus que agis. De primogeni-
tis tuis que nascuntur in armentis et ovibus tuis quicquid
sexus est masculini sanctificabis domino deo tuo. Non opera-
beris in primogenito bovis et non tondebis primogeni-
ta ovium. In conspectu domini dei tui comedes ea per annos
singulos in loco quem elegerit dominus deus tuus tu et
domus tua. Sin autem habuerit maculam vel claudum
fuerit vel cecum aut in aliqua parte deforme vel debi-
le non immolabitur domino deo tuo. Sed intra portas ur-
bis tue comedes illud. tam mundus quam inmundus.

similiter vescentur eis, sicut caprea et cervo. Hoc solum observabis, ut sanguinem eorum non comedas, sed effundes in terram quasi aquam.

XVI

Observa mensem novarum frugum, et verni primum temporis, ut facias Phase Domino Deo tuo: quia in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Aegypto nocte. Immolabisque Phase Domino Deo tuo de ovibus et de bobus, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi. Non comedes in eo panem fermentatum: septem diebus comedes absque fermento, afflictionis panem, quia in pavore egressus es de Aegypto: ut memineris diei egressionis tuae de Aegypto, omnibus diebus vitae tuae. Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis septem diebus, et non remanebit de carnibus eius quod immolatum est vespere in die primo usque mane. Non poteris immolare Phase in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus est tibi: sed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi: immolabis Phase vespere ad solis occasum, quando egressus es de Aegypto. Et coques, et comedes in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, maneque consurgens vades in tabernacula tua. Sex diebus comedes azyma: et in die septimo, quia collecta est Domini Dei tui, non facies opus. Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem in segetem miseris, et celebrabis diem festum hebdomadarum Domino Deo tuo, oblationem spontaneam manus tuae, quam offeres iuxta benedictionem Domini Dei tui: et epulaberis coram Domino Deo tuo tu, et filius tuus, et filia tua, et servus tuus, et ancilla tua, et levites qui est intra portas tuas, advena ac pupillus et vidua, qui morantur vobiscum: in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi: et recordaberis quoniam servus fueris in Aegypto: custodiesque ac facies quae praecepta sunt. Sollemnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per septem dies, quando collegeris de area et torculari fruges tuas: et epulaberis in festivitate tua, tu et filius tuus, et filia tua, servus tuus et ancilla, levites quoque et advena, et pupillus ac vidua qui intra portas tuas sunt. Septem diebus Domino Deo tuo festa celebrabis in loco quem elegerit Dominus: benedicetque tibi Dominus Deus tuus in cunctis frugibus tuis, et in omni opere manuum tuarum, eritisque in laetitia. Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei tui in loco quem elegerit: in sollemnitate azymorum, in sollemnitate hebdomadarum, et in sollemnitate tabernaculorum. Non apparebit ante Dominum vacuus, sed offeret unusquisque secundum quod habuerit iuxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei. Iudices et magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas: ut iudicent populum iusto iudicio, nec in alteram partem declinent. Non accipies personam, nec munera: quia munera excaecant oculos sapientium, et mutant verba iustorum. Iuste quod iustum est persequeris: ut vivas et possideas terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi. Non plantabis lucum, et omnem arborem iuxta altare Domini Dei tui. Nec facies tibi atque constitues statuam, quae odit Dominus Deus tuus.

XVII

Non immolabis Domino Deo tuo bovem et ovem, in quo est macula, aut quippiam vitii: quia abominatio est Domino Deo tuo. Cumque reperti fuerint apud te intra unam portarum tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier qui faciunt malum in conspectu Domini Dei tui, et transgrediuntur pactum illius, ut vadant et serviant diis alienis, et adorent eos, solem et lunam et omnem militiam caeli, quae non praecepi: et hoc tibi fuerit nuntiatum, audiensque inquisieris diligenter, et verum esse repereris, et abominatio facta est in Israel: educes virum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portas civitatis tuae, et lapidibus obruentur. In ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur. Nemo occidatur uno contra se dicente testimonium. Manus testium prima interficiet eum, et manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas malum de medio tui. Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et non lepram: et iudicum intra portas tuas videris verba variari: surge, et ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad sacerdotes levitici generis, et ad iudicem qui fuerit illo tempore: quaeresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui praesunt loco quem elegerit Dominus, et docuerint te iuxta legem eius; sequerisque sententiam eorum: nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens oboedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto iudicis, morietur homo ille, et auferes malum de Israel: cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia. Cum ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, et possederis eam, habitaverisque in illa, et dixeris: Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes: eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus. Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Aegyptum, equitatus numero sublevatus, praesertim cum Dominus praeceperit vobis ut nequaquam amplius per eandem viam revertamini. Non habebit uxores plurimas, quae alliciant animum eius, neque argenti et auri immensa pondera. Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus leviticae tribus, et habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitae suae, ut discat timere Dominum Deum suum, et custodire verba et ceremonias eius, quae in lege praecepta sunt. Nec elevetur cor eius in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dexteram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse et filii eius super Israel.

XVIII

Non habebunt sacerdotes et levitae, et omnes qui de eadem tribu sunt, partem et hereditatem cum reliquo Israel, quia sacrificia Domini, et oblationes eius comedent, et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum: Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis. Hoc erit iudicium sacerdotum a populo, et ab his qui offerunt victimas: sive bovem sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum ac ventriculum: primitias frumenti, vini, et olei, et lanarum partem ex ovium tonsione. Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut stet et ministret nomini Domini Dei tui, ipse et filii eius in sempiternum. Si exierit levites de una urbium tuarum ex omni Israel in qua habitat, et voluerit venire desiderans locum quem elegerit Dominus, ministrabit in nomine Domini Dei sui, sicut omnes fratres eius levitae, qui stabunt eo tempore coram Domino. Partem ciborum eandem accipiet quam et ceteri: excepto eo quod in urbe sua ex paterna ei successione debetur. Quando ingressus fueris terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi,

Cave ne imitari velis abhominationes illarum gentium. Nec inveniatur in te qui lustret filium suum aut filiam suam ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur et observet somnia atque auguria, ne sit maleficus, nec incantator, nec phitones consulat, nec divinos, et querat a mortuis veritatem. Omnia enim hec abhominatur dominus, et propter istius modi scelera delebit eos in introitu tuo. Perfectus eris et absque macula cum domino deo tuo. Gentes iste quarum possidebis terram augures et divinos audiunt; tu autem a domino deo tuo aliter institutus es. Prophetam de gente tua et de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus; ipsum audies ut petisti a domino deo tuo in Oreb, quando contio congregata est, atque dixisti: Ultra non audiam vocem domini dei mei, et ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar. Et ait dominus mihi: Bene omnia sunt locuti. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, et ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia que precepero illi. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existam. Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo que ego non precepi illi ut diceret, aut ex nomine deorum alienorum, interficietur. Quod si tacita cogitatione responderis: Quomodo possum intelligere verbum quod non est locutus dominus? hoc habebis signum: quod in nomine domini propheta ille predixerit et non evenerit, hoc dominus non locutus est, sed per tumorem animi sui propheta confinxit; et idcirco non timebis eum.

Cum disperdiderit dominus deus tuus XIX gentes quarum tibi traditurus est terram, et possederis eam, habitaverisque in urbibus eius et in edibus, tres civitates separabis tibi in medio terre quam dominus deus tuus dabit tibi in possessione, sternens diligenter viam, et in tres equaliter partes totam terre tue provinciam divides, ut habeat e vicino qui propter homicidium profugus est quo possit evadere. Hec erit lex homicide fugientis, cuius vita servanda est: qui percusserit proximum suum nesciens, et qui heri et nudiustertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur, sed abisse simpliciter cum eo in silvam ad ligna cedenda, et in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit et occiderit, hic ad unam supradictarum urbium confugiet et vivet, ne forte proximus eius cuius effusus est sanguis dolore stimulatus persequatur et apprehendat eum si longior via fuerit, et percutiat animam eius qui non est reus mortis, quia nullum contra eum qui occisus est odium prius habuisse monstratur. Idcirco precipio tibi ut tres civitates equali inter se spatio dividas. Cum autem dilataverit dominus deus tuus terminos tuos sicut iuravit patribus tuis, et dederit tibi cunctam terram quam eis pollicitus est, si tamen custodieris mandata eius et feceris que hodie precipio tibi, ut diligas dominum deum tuum et ambules in viis eius omni tempore, addes tibi tres alias civitates, et supradictarum trium urbium numerum duplicabis, ut non effundatur sanguis innoxius in medio terre quam dominus deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus. Si quis autem odio habens proximum suum insidiatus fuerit vite eius, surgensque percusserit illum et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus, mittent seniores civitatis illius, et arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi cuius sanguis effusus est, et morietur. Nec misereberis eius, et auferes innoxium sanguinem de Israel, ut bene sit tibi. Non assumes et transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores in possessione tua quam dominus deus tuus dabit tibi in terra quam acceperis possidendam. Non stabit testis unus contra aliquem, quicquid illud peccati et facinoris fuerit, sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. Si steterit testis mendax contra hominem accusans eum prevaricationis, stabunt ambo quorum causa est ante dominum in conspectu sacerdotum et iudicum qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentissime perscrutantes invenerint falsum testem contra fratrem suum dixisse mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant, et nequaquam talia audeant facere. Non misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

Si exieris ad bellum contra hostes tuos XX et videris equitatum et currus, et maiorem quam tu habes adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos, quia dominus deus tuus tecum est, qui eduxit te de terra Egypti. Appropinquante autem iam prelio, stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum: Audi Israel: vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis; non pertimescat cor vestrum. Nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos, quia dominus deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit ut eruat vos de periculo. Duces quoque per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt: Quis est homo qui edificavit domum novam et non dedicavit eam? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius dedicet eam. Quis est homo qui plantavit vineam et necdum fecit eam esse communem, et de qua vesci omnibus liceat? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo fungatur eius officio. Quis est homo qui despondit uxorem et non accepit eam? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo accipiat eam. His dictis addent reliqua, et loquentur ad populum: Quis est homo formidolosus et corde pavidus? vadat et revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum sicut ipse timore perterritus est. Cumque siluerint exercitus duces, et finem loquendi fecerint, unusquisque suos ad bellandum cuneos preparabit. Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primum pacem. Si receperit et aperuerit tibi portas, cunctus populus qui in ea est salvabitur, et serviet tibi sub tributo. Sin autem fedus inire noluerint, et ceperint contra te bellum, oppugnabis eam. Cumque tradiderit dominus deus tuus illam in manu tua, percuties omne quod in ea generis masculini est in ore gladii, absque mulieribus et infantibus, iumentis et ceteris que in civitate sunt. Omnem predam exercitui divides, et comedes de spoliis hostium tuorum que dominus deus tuus dederit tibi. Sic facies cunctis civitatibus que a te procul valde sunt et non sunt de his urbibus quas in possessionem accepturus es. De his autem civitatibus que dabuntur tibi, nullum omnino permittes vivere, sed interficies in ore gladii, Etheum videlicet et Amorreum et Chananeum, Phereseum et Eveum et Iebuseum, sicut precepit tibi dominus deus tuus, ne forte doceant vos facere cunctas abhominationes quas ipsi operati sunt diis suis, et peccetis in dominum deum vestrum. Quando obsederis civitatem multo tempore et munitionibus circumdederis ut expugnes eam, non succides arbores de quibus vesci potest, nec securibus per circuitum debes vastare regionem, quoniam lignum est et non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum.

Si qua autem ligna non sunt pomifera sed agrestia et in
ceteros apta usus succide et extrue machinas donec capias
civitatem que contra te dimicat. XXI

Quando inventum fuerit in terra quam dominus deus tuus daturus
est tibi hominis cadaver occisi et ignorabitur cedis reus
egredientur maiores natu et iudices tui et metientur a loco cada
veris singularum per circuitum spatia civitatum. et quam vi
ciniorem ceteris esse perspexerint seniores civitatis eius tollent vi
tulam de armento que non traxit iugum nec terram scidit
vomere. et ducent eam ad vallem asperam atque saxosam que
numquam arata est nec sementem accepit. et cedent in ea cervices
vitule. Accedentque sacerdotes filii levi quos elegit dominus
deus tuus ut ministrent ei et benedicant in nomine eius
et ad verbum eorum omne negotium pendet. et quicquid mun
dum vel inmundum est iudicetur. et venient maiores natu
civitatis illius ad interfectum. lavabuntque manus suas super
vitulam que in valle percussa est. et dicent. Manus nostre non
effuderunt hunc sanguinem nec oculi viderunt.
Propitius esto populo tuo israel quem redemisti domine. et non repu
tes sanguinem innocentem in medio populi tui israel.
et auferetur ab eis reatus sanguinis. Tu autem alienus e
ris ab innocentis cruore qui effusus est cum feceris quod pre
cepit dominus. Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos.
et tradiderit eos dominus deus tuus in manu tua. captivosque du
xeris. et videris in numero captivorum mulierem pulchram. et ama
veris eam. volueris que habere uxorem introduces eam in do
mum tuam. que radet cesariem. et circumcidet ungues. et de
ponet vestem in qua capta est. sedensque in domo tua fle
bit patrem et matrem suam uno mense. et postea intrabis ad eam
dormiesque cum illa. et erit uxor tua. Si autem postea non sederit
in animo tuo. dimittes eam liberam. nec vendere pote
ris pecunia. nec opprimere per potentiam. quia humiliasti eam.
Si habuerit homo uxores duas unam dilectam et alteram odi
osam genuerintque ex ea liberos. et fuerit filius odiose primo
genitus. volueritque substantiam suam inter filios suos dividere.
non poterit filium dilecte facere primogenitum. et preferre filio odio
se sed filium odiose agnoscet primogenitum. dabitque ei de
hiis que habuerit cuncta duplicia. Iste est enim principium
liberorum eius. et huic debentur primogenita. Si genuerit
homo filium contumacem. et protervum qui non audiat patris
ac matris imperium. et coercitus obedire contempserit apprehendent
eum. et ducent ad seniores civitatis illius et ad portam iudi
cii. dicentque ad eos. Filius noster iste protervus. et contumax est.
monita nostra audire contempnit. comessationibus vacat.
et luxurie atque conviviis. lapidibus obruet eum populus ci
vitatis et morietur. ut auferatis malum de medio vestri. et
universus israel audiens pertimescat. Quando peccaverit homo
quod morte plectendum est. et adiudicatus morti appensus
fuerit in patibulo. non permanebit cadaver eius in ligno. sed
in eadem die sepelietur. quia maledictus a deo est qui pendet in li
gno. et nequaquam contaminabit terram tuam quam dominus deus
tuus dederit tibi in possessionem. XXII

Non videbis bovem fratris tui aut ovem errantem
et preteribis. sed reduces fratri tuo. Etsi non est propinquus fra
ter tuus. nec nosti eum duces in domum tuam. et erunt a
pud te quamdiu querat ea frater tuus et recipiat. Similiter
facies de asino. et de vestimento. et de omni re fratris tui que
perierit. si inveneris eam ne neglegas quasi alienam.
Si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via non
despicies sed sublevabis cum eo. Non induetur mulier veste
virili. nec vir utetur veste feminea. abhominabilis enim
apud deum est qui facit hec. Si ambulans per viam in arbo
re vel in terra nidum avis inveneris. et matrem pullis
vel ovis desuper incubantem. non tenebis eam cum filiis. sed
abire patieris. captos tenens filios. ut bene sit tibi et
longo vivas tempore. Cum edificaveris domum novam facies
murum tecti per circuitum. ne effundatur sanguis in domo
tua. et sis reus labente alio et in preceps ruente. Non seres
vineam tuam altero semine. ne et sementis quam sevisti
et que nascuntur ex vinea pariter sanctificentur. Non arabis
in bove simul et asino. Non indueris vestimento quod ex la
na linoque contextum est. Funiculos in fimbriis facies
per quattuor angulos pallii tui quo operieris. Si duxerit
vir uxorem. et postea odio habuerit eam. quesieritque occa
siones quibus dimittat eam. obiciens ei nomen pessimum.
et dixerit. Hanc uxorem accepi. et ingressus ad eam non
inveni virginem. tollent eam pater et mater eius. et fe
rent secum signa virginitatis eius ad seniores ur
bis. qui in porta sunt. et dicet pater. Filiam meam dedi
huic uxorem. quam quia odit imponit ei nomen pessimum.
ut dicat. Non inveni filiam tuam virginem. et
ecce hec sunt signa virginitatis filie mee. Expan
dent vestimentum coram senioribus civitatis. Apprehen
dentque senes urbis illius virum. et verberabunt illum con
dempnantes insuper c. siclis argenti. quos dabit patri
puelle. quia diffamavit nomen pessimum super virginem
israel. Habebitque eam uxorem. et non poterit dimittere eam omni
tempore vite sue. Quod si verum est quod obicit. et non est inventa in
puella virginitas. eicient eam extra fores domus pa
tris sui. et lapidibus obruent viri civitatis illius. et morie
tur quoniam fecit nephas in israel. ut fornicaretur in domo
patris sui. et auferes malum de medio tui. Si dormierit
vir cum uxore alterius. uterque morietur. id est adulter et adultera.
et auferes malum de medio israel. Si puellam virginem
desponsaverit vir. et invenerit eam aliquis in civitate
et concubuerit cum illa. educes utrumque ad portam civi
tatis illius. et lapidibus obruentur. puella quia non clama
vit cum esset in civitate. Vir quia humiliavit uxorem pro
ximi sui. et auferes malum de medio tui. Si autem in agro
reperit vir puellam que desponsata est. et apprehendens
concubuerit cum illa. ipse solus morietur. puella nichil
patietur nec est rea mortis. quoniam sicut latro consurgit
contra fratrem suum. et occidit animam eius ita et puella perpessa
est. Sola erat in agro. clamavit et nullus affuit qui
liberaret eam. Si invenerit vir puellam virginem
que non habet sponsum. et apprehendens concubuerit cum illa. et res
ad iudicium venerit dabit qui dormivit cum ea patri puelle
l. siclos argenti. et habebit eam uxorem. quia humiliavit
illam. Non poterit dimittere eam cunctis diebus vite sue.

Non accipiet homo uxorem patris sui. XXIII
nec revelabit operimentum eius. Non intrabit eu
nuchus attritis. vel amputatis testiculis. vel abscisso
veretro ecclesiam domini. Non ingredietur mamzer. hoc est de
scorto natus in ecclesiam domini usque in decimam generationem
Ammonites. et moabites etiam post decimam generationem non in
trabunt ecclesiam domini in eternum. quia noluerunt vobis occurre

notatur hic de adulterio

cum pane et aqua in via quando egressi estis de Egypto et
quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Mesopotamia
Syrie ut malediceret tibi. Et noluit dominus deus tuus audi-
re Balaam vertitque maledictionem eius in benedictionem
tuam eo quod diligeret te. Non facies cum eis pacem nec
queras eis bona cunctis diebus vite tue in sempiternum.
Non abhominaberis Ydumeum quia frater tuus est. Nec Egyptium
quia advena fuisti in terra eius. Qui nati fuerint ex eis tercia genera-
tione intrabunt in ecclesiam domini. Quando egressus fueris adversus hostes
tuos in pugnam custodies te ab omni re mala. Si fuerit
inter vos homo qui nocturno pollutus sit sompnio egre-
dietur extra castra et non revertetur priusquam ad vesperam lavetur
aqua et post solis occasum revertetur in castra. Habebis locum
extra castra ad quem egrediaris ad requisita nature
gerens paxillum in balteo. Cumque sederis fodies per
circuitum et egesta humo operies quo relevatus es. Dominus
enim deus tuus ambulat in medio castrorum ut eruat te
et tradat tibi inimicos tuos. Et sint castra tua sancta et nichil
in eis appareat feditatis nec derelinquat te. Non trades
servum domino suo qui ad te confugerit. Habitabit tecum in loco qui ei
placuerit et in una urbium tuarum requiescet nec con-
tristes eum. Non erit meretrix de filiabus Israel nec scortator
de filiis Israel. Non offeres mercedem prostibuli nec precium
canis in domo domini dei tui quodcumque illud est quod voveris quia
abhominatio est utrumque apud dominum deum tuum. Non fenerabis
fratri tuo ad usuram pecuniam nec fruges nec quamlibet
aliam rem sed alieno. Fratri autem tuo absque usura id quo indiget
commodabis ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni opere tuo
in terra ad quam ingredieris possidendam. Cum votum vo-
veris domino deo tuo non tardabis reddere quia requiret illud
dominus deus tuus et si moratus fueris reputabitur tibi in peccatum.
Si nolueris polliceri absque peccato eris. Quod autem semel egressum est
de labiis tuis observabis et facies sicut promisisti domino deo
tuo et propria voluntate tua et ore tuo locutus es. Ingressus
vineam proximi tui comedes uvas quantum tibi placuerit
foras autem ne efferas tecum. Si intraveris segetem amici
tui franges spicas et manu conteres falce autem non metes.

XXIIII

Si acceperit homo uxorem et habuerit eam et non inve-
nerit gratiam ante oculos eius propter aliquam feditatem scribet
libellum repudii et dabit in manu illius et dimittet eam
de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit et
ille quoque oderit eam dederitque ei libellum repudii
et dimiserit de domo sua vel certe mortuus fuerit non poterit
prior maritus recipere eam in uxorem quia polluta est
et abhominabilis facta est coram domino ne peccare facias terram
tuam quam dominus deus tuus tradiderit tibi possidendam.
Cum acceperit homo nuper uxorem non procedet ad bellum
nec ei quippiam necessitatis iniungetur publice sed va-
cabit absque culpa domui sue ut uno anno letetur cum
uxore sua. Non accipies loco pignoris inferiorem et su-
periorem molam quia animam suam apposuit tibi. Si depre-
hensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis Israel et ven-
dito eo acceperit precium interficietur et auferes malum de me-
dio tui. Observa diligenter ne incurras in plagam
lepre sed facies quecumque docuerint sacerdotes levitici
generis iuxta id quod precepi eis et imple sollicite.
Mementote que fecerit dominus deus vester Marie in via cum egre-
deremini de Egypto. Cum repetes a proximo tuo rem ali-
quam quam debet non ingredieris domum eius ut pignus auferas
sed stabis foris et ille tibi proferet quod habuerit. Si autem pauper est non
pernoctabit apud te pignus sed statim reddes ei ante solis occa-
sum ut dormiens in vestimento suo benedicat tibi et habeas iu-
sticiam coram domino deo tuo. Non negabis mercedem indi-
gentis et pauperis fratris tui sive advene qui tecum moratur in
terra tua et intra portas tuas est sed eadem die reddes ei pre-
cium laboris sui ante solis occasum quia pauper est et ex eo susten-
tat animam suam ne clamet contra te ad dominum et reputetur tibi
in peccatum. Non occidentur patres pro filiis nec filii pro patribus sed
unusquisque pro suo peccato morietur. Non pervertes iudicium advene
et pupilli. Non auferes pignoris loco vidue vestimentum.
Memento quod servieris in Egypto et eruerit te dominus deus tuus
inde. Idcirco precipio tibi ut facias hanc rem. Quando messueris
segetem in agro tuo et oblitus manipulum reliqueris
non reverteris ut tollas eum sed advenam et pupillum
et viduam auferre patieris ut benedicat te dominus deus tuus
in omni opere manuum tuarum. Si fruges collegeris oliva-
rum quicquid remanserit in arboribus non reverteris
ut colligas sed relinques advene ac pupillo et vidue. Si
vindemiaveris vineam tuam non colliges remanentes
racemos sed cedent in usus advene pupilli ac vidue.
Memento quod et tu servieris in Egypto et idcirco precipio
tibi ut facias hanc rem.

XXV

Si fuerit causa inter aliquos et interpellaverint iudices quos
iustum esse perspexerint illi iusticie palmam dabunt
quem impium cognoverint condempnabunt impietatis.
Si autem eum qui peccavit dignum viderint plagis pro-
sternent et coram se facient verberari. Pro mensura
peccati erit et plagarum modus ita dumtaxat ut quadrage-
narium numerum non excedant ne fede laceratus ante oculos tuos ab-
eat frater tuus. Non ligabis os bovis terentis in area fru-
ges tuas. Quando habitaverint fratres simul et unus ex eis absque liberis
mortuus fuerit uxor defuncti non nubet alteri sed accipiet eam
frater eius et suscitabit semen fratris sui et primogenitum ex ea fili-
um nomine illius appellabit ut non deleatur nomen eius ex Israel. Si autem
noluerit accipere uxorem fratris sui que ei ex lege debetur perget
mulier ad portam civitatis et interpellabit maiores na-
tu dicetque Non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui
in Israel nec me in coniugium sumere. Statimque accersiri
eum facient et interrogabunt. Si responderit Nolo eam accipe-
re uxorem accedet mulier ad eum coram senioribus et tollet
calciamentum de pede eius spuetque in faciem eius et dicet Sic
fiet homini qui non edificat domum fratris sui et vocabitur
nomen illius in Israel domus discalciati. Si habuerint inter se iur-
gium viri duo et unus contra alterum rixari ceperit volensque ux-
or alterius eruere virum suum de manu forcioris miseritque
rit manum suam et apprehenderit verenda eius ab-
scides manum illius nec flecteris super eam ulla misericordia.
Non habebis in sacculo diversa pondera maius et minus. Nec
erit in domo tua modius maior et minor. Pondus ha-
bebis iustum et verum et modius equus et verus erit tibi ut
multo vivas tempore super terram quam dominus deus tuus dederit tibi.
Abhominatur enim dominus eum qui facit hec et adversatur
omnem iniusticiam. Memento que fecerit tibi Amalech in via
quando egrediebaris ex Egypto quomodo occurrerit tibi in via
et extremos agminis tui qui lassi residebant occiderit
quando tu eras fame et labore confectus et non timuerit deum.

Cumque dominus deus tuus dederit tibi requiem et subiecerit cunctas per circuitum nationes in terra quam tibi pollicitus est, delebis nomen eius sub celo. Caue ne obliuiscaris.

XXVI

Cum intraueris terram quam dominus deus tuus daturus est tibi possidendam et obtinueris eam atque habitaueris in illa, tolles de cunctis frugibus tuis primitias et pones in cartallo, pergesque ad locum quem dominus deus tuus elegerit ut ibi inuocetur nomen eius. Accedesque ad sacerdotem qui fuerit in illis diebus et dices ad eum: Profiteor hodie coram domino deo tuo quod ingressus sum in terram pro qua iurauit patribus nostris ut daret eam nobis. Suscipiensque sacerdos cartallum de manu tua ponet ante altare domini dei tui, et loqueris in conspectu domini dei tui: Syrus persequebatur patrem meum qui descendit in egyptum et ibi peregrinatus est in paucissimo numero. Creuitque in gentem magnam ac robustam et infinite multitudinis. Afflixeruntque nos egyptii et persecuti sunt imponentes onera grauissima, et clamauimus ad dominum deum patrum nostrorum qui exaudiuit nos et respexit humilitatem nostram et laborem atque angustias, et eduxit nos de egypto in manu forti et brachio extento, in ingenti pauore, in signis atque portentis, et introduxit ad locum istum et tradidit nobis terram lacte et melle manantem. Et idcirco nunc offero tibi primitias frugum terre quam dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu domini dei tui, et adorato domino deo tuo epulaberis in omnibus bonis que dominus deus tuus dederit tibi et domui tue, tu et leuites et aduena qui tecum est. Quando compleueris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio dabis leuite et aduene et pupillo et uidue ut comedant intra portas tuas et saturentur, loquerisque in conspectu domini dei tui: Abstuli quod sanctificatum est de domo mea, et dedi illud leuite et aduene, pupillo et uidue, sicut iussisti mihi. Non preteriui mandata tua nec sum oblitus imperii tui. Non comedi ex eis in luctu meo, nec separaui ea in qualibet inmunditia, nec expendi ex his quicquam in re funebri. Obediui uoci domini dei mei et feci omnia sicut precepisti mihi. Respice de sanctuario tuo et de excelso celorum habitaculo, et benedic populo tuo israel et terre quam dedisti nobis sicut iurasti patribus nostris, terre lacte et melle mananti. Hodie dominus deus tuus precepit tibi ut facias mandata hec atque iudicia, et custodias et impleas ex toto corde tuo et ex tota anima tua. Dominum elegisti hodie ut sit tibi deus, et ambules in uiis eius et custodias ceremonias illius et mandata atque iudicia, et obedias eius imperio. Et dominus elegit te hodie ut sis ei populus peculiaris sicut locutus est tibi, et custodias omnia precepta illius, et faciat te excelsiorem cunctis gentibus quas creauit in laudem et nomen et gloriam suam, ut sis populus sanctus domini dei tui sicut locutus est.

XXVII

Precepit autem moyses et seniores israel populo dicentes: Custodite omne mandatum quod precipio uobis hodie. Cumque transieritis iordanem in terram quam dominus deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides et calce leuigabis eos, ut possis in eis scribere omnia uerba legis huius iordane transmisso, ut introeas terram quam dominus deus tuus dabit tibi, terram lacte et melle manantem, sicut iurauit patribus tuis. Quando ergo transieritis iordanem, erigite lapides quos ego hodie precipio uobis in monte hebal, et leuigabis eos calce, et edificabis ibi altare domino deo tuo de lapidibus quos ferrum non tetigit, et de saxis informibus et impolitis, et offeres super eo holocausta domino deo tuo, et immolabis hostias pacificas et comedes ibi et epulaberis coram domino deo tuo. Et scribes super lapides omnia uerba legis huius plane et lucide. Dixeruntque moyses et sacerdotes leuitici generis ad omnem israelem: Attende et audi israel: hodie factus es populus domini dei tui. Audies uocem eius et facies mandata atque iustitias quas ego precipio tibi. Precepitque moyses populo in die illo dicens: Hii stabunt ad benedicendum domino super montem garizim iordane transmisso: symeon, leui, iudas, ysachar, ioseph et beniamin. Et e regione isti stabunt ad maledicendum in monte hebal: ruben, gad et aser, zabulon, dan et neptalim. Et pronuntiabunt leuite dicentque ad omnes uiros israel excelsa uoce: Maledictus homo qui facit sculptile et conflatile, abominationem domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito. Et respondebit omnis populus et dicet: Amen. Maledictus qui non honorat patrem suum et matrem, et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui transfert terminos proximi sui, et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui errare facit cecum in itinere, et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui peruertit iudicium aduene, pupilli et uidue, et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum uxore patris sui et reuelat operimentum lectuli eius, et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum omni iumento, et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum sorore sua, filia patris sui uel matris sue, et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum socru sua, et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui clam percusserit proximum suum, et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum uxore proximi sui, et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui accepit munera ut percutiat animam sanguinis innocentis, et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui non permanet in sermonibus legis huius nec eos opere perficit, et dicet omnis populus: Amen.

XXVIII

Si autem audieris uocem domini dei tui, ut facias atque custodias omnia mandata eius que ego precipio tibi hodie, faciet te dominus deus tuus excelsiorem cunctis gentibus que uersantur in terra. Uenientque super te uniuerse benedictiones iste et apprehendent te, si tamen precepta eius audieris. Benedictus tu in ciuitate et benedictus in agro. Benedictus fructus uentris tui et fructus terre tue fructusque iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum et caule ouium tuarum. Benedicta horrea tua et benedicte reliquie tue. Benedictus eris ingrediens et egrediens. Dabit dominus inimicos tuos qui consurgunt aduersum te corruentes in conspectu tuo. Per unam uiam uenient contra te et per septem fugient a facie tua. Emittet dominus benedictionem super cellaria tua et super omnia opera manuum tuarum, benedicetque tibi in terra quam acceperis. Suscitabit te dominus sibi in populum sanctum sicut iurauit tibi, si custodieris mandata domini dei tui et ambulaueris in uiis eius. Uidebuntque omnes terrarum populi quod nomen domini inuocatum sit super te, et timebunt te. Habundare te faciet dominus omnibus bonis, fructu uteri tui et fructu iumentorum tuorum, fructu terre tue quam iurauit dominus patribus tuis ut daret tibi. Aperiet dominus thesaurum suum optimum, celum, ut pluuiam tribuat terre tue in tempore suo, benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et fenerabis gentibus multis, et ipse a nullo fenus accipies. Constituet te dominus deus tuus in caput et non in caudam, et eris semper supra et non subter, si tamen audieris mandata domini dei tui que ego precipio tibi hodie et custodieris et feceris, ac non declinaueris ab eis neque ad dexteram neque ad sinistram, nec secutus fueris deos alienos

ꝯ maledictiones

neque colueris eos. Quod si audire nolueris vocem domini dei tui ut custodias et facias omnia mandata eius et cerimonias quas ego precipio tibi hodie, venient super te omnes maledictiones iste et apprehendent te. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro. Maledictum horreum tuum, et maledicte reliquie tue. Maledictus fructus ventris tui, et fructus terre tue, armenta boum tuorum et greges ovium. Maledictus eris ingrediens, et maledictus egrediens. Mittet dominus super te famem et esuriem, et increpationem in omnia opera tua que tu facies, donec conterat te et perdat velociter propter adinventiones tuas pessimas in quibus reliquisti me. Adiungat tibi dominus pestilentiam donec consumat te de terra ad quam ingredieris possidendam. Percutiat te dominus egestate, febre et frigore, ardore et estu, et aere corrupto ac rubigine, et persequatur donec pereas. Sit celum quod supra te est eneum, et terra quam calcas ferrea. Det dominus imbrem terre tue pulverem, et de celo descendat super te cinis donec conteraris. Tradat te dominus corruentem ante hostes tuos. Per unam viam egrediaris contra eos et per septem fugias, et dispergaris per omnia regna terre. Sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus celi et bestiis terre, et non sit qui abigat. Percutiat te dominus ulcere Egypti, et partem corporis per quam stercora egeruntur scabie quoque et prurigine, ita ut curari nequeas. Percutiat te dominus amentia et cecitate, ac furore mentis, et palpes in meridie sicut palpare solet cecus in tenebris, et non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumpniam sustineas, et opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te. Uxorem accipias, et alius dormiat cum ea. Domum edifices, et non habites in ea. Plantes vineam, et non vindemies eam. Bos tuus immoletur coram te, et non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, et non reddatur tibi. Oves tue dentur inimicis tuis, et non sit qui adiuvet te. Filii tui et filie tue tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, et deficientibus ad conspectum eorum tota die, et non sit fortitudo in manu tua. Fructus terre tue et omnes labores tuos comedat populus quem ignoras, et sis semper calumpniam sustinens, et oppressus cunctis diebus, et stupens ad terrorem eorum que videbunt oculi tui. Percutiat te dominus ulcere pessimo in genibus et in suris, sanarique non possis a planta pedis usque ad verticem tuum. Ducet te dominus et regem tuum quem constitues super te in gentem quam ignoras tu et patres tui, et servies ibi diis alienis, ligno et lapidi. Et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis ad quos te introduxerit dominus. Sementem multam iacies in terram et modicum congregabis, quia locuste devorabunt omnia. Vineam plantabis et fodies, et vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam, quia vastabitur vermibus. Olivas habebis in omnibus terminis tuis, et non ungeris oleo, quia defluent et peribunt. Filios generabis et filias, et non frueris eis, quoniam ducentur in captivitatem. Omnes arbores tuas et fruges terre tue rubigo consumet. Advena qui tecum versatur in terra ascendet super te eritque sublimior. Tu autem descendes et eris inferior. Ipse fenerabit tibi, et tu non fenerabis ei. Ipse erit in caput, et tu eris in caudam. Et venient super te omnes maledictiones iste, et persequentes apprehendent te donec intereas, quia non audisti vocem domini dei tui, nec servasti mandata eius et cerimonias quas precepit tibi. Et erunt in te signa atque prodigia, et in semine tuo usque in sempiternum, eo quod non servieris domino deo tuo in gaudio cordisque letitia propter rerum omnium habundantiam. Servies inimico tuo quem inmittet tibi deus, in fame et siti et nuditate et omni penuria, et imponet iugum ferreum super cervicem tuam donec te conterat. Adducet dominus super te gentem magnam de longinquo et de extremis finibus terre in similitudinem aquile volantis cum impetu, cuius linguam intelligere non possis, gentem procacissimam que non deferat seni nec misereatur parvuli, et devoret fructum iumentorum tuorum ac fruges terre tue donec intereas, et non relinquat tibi triticum vinum et oleum, armenta boum et greges ovium, donec te disperdat, et conterat in cunctis urbibus tuis, et destruantur muri tui firmi ac sublimes in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni terra tua quam dabit tibi dominus deus tuus, et comedes fructum uteri tui et carnes filiorum tuorum et filiarum tuarum quas dederit tibi dominus deus tuus, in angustia et vastitate qua opprimet te hostis tuus. Homo delicatus in te et luxuriosus valde invidebit fratri suo et uxori que cubat in sinu suo, ne det eis de carnibus filiorum suorum quas comedet, eo quod nichil habeat aliud in obsidione et penuria qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas. Tenera mulier et delicata, que super terram ingredi non valebat nec pedis vestigium figere propter mollitiem et teneritudinem nimiam, invidebit viro suo qui cubat in sinu suo super filii et filie carnibus, et illuvie secundarum que egrediuntur de medio feminum eius, et super liberis qui eadem hora nati sunt. Comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obsidione et vastitate qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas. Nisi custodieris et feceris omnia verba legis huius que scripta sunt in hoc volumine, et timueris nomen eius gloriosum et terribile, hoc est dominum deum tuum, augebit dominus plagas tuas et plagas seminis tui, plagas magnas et perseverantes, infirmitates pessimas et perpetuas, et convertet in te omnes afflictiones Egypti quas timuisti, et adherebunt tibi. Insuper et universos langores et plagas que non scripte sunt in volumine legis huius inducet dominus super te donec te conterat, et remanebitis pauci numero qui prius eratis sicut astra celi pre multitudine, quoniam non audisti vocem domini dei tui. Et sicut ante letatus est dominus super vos bene vobis faciens vosque multiplicans, sic letabitur disperdens vos atque subvertens, ut auferamini de terra ad quam ingredieris possidendam. Disperdet te dominus in omnes populos a summitate terre usque ad terminos eius, et servies ibi diis alienis quos et tu ignoras et patres tui, lignis et lapidibus. In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi dominus ibi cor pavidum, et deficientes oculos et animam merore consumptam, et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte et die, et non credes vite tue. Mane dices: Quis michi det vesperum? et vespere: Quis michi det mane? propter cordis tui formidinem qua terreberis, et propter ea que tuis videbis oculis. Reducet te dominus classibus in Egyptum per viam de qua dixit tibi ut eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in servos et ancillas, et non erit qui emat.

XXIX

Hec sunt verba federis quod precepit dominus Moysi ut feri-

ret cum filiis israel in terra moab preter illud fedus quod cum eis pepigit in oreb. Vocavitque moyses omnem israel et dixit ad eos. Vos vidistis universa que fecit dominus coram vobis in terra egypti pharaoni et omnibus servis eius universeque terre illius. temptationes magnas quas viderunt oculi tui signa illa portentaque ingentia. et non dedit vobis dominus cor intelligens et oculos videntes et aures que possunt audire usque in presentem diem. Adduxit vos xl annis per desertum. non sunt attrita vestimenta vestra. nec calciamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Panem non comedistis vinum et siceram non bibistis. ut sciretis quia ego sum dominus deus vester. et venistis ad hunc locum. Egressusque est seon rex esebon et og rex basan occurrentes nobis ad pugnam et percussimus eos et tulimus terram eorum ac tradidimus possidendam ruben et gad et dimidie tribui manasse. Custodite ergo verba pacti huius et implete ea. ut intelligatis universa que facitis. Vos statis hodie cuncti coram domino deo vestro principes vestri ac tribus et maiores natu atque doctores. omnis populus israel. liberi et uxores vestre et advena qui tecum moratur in castris. exceptis lignorum cesoribus et his qui comportant aquas. ut transeas in federe domini dei tui et in iureiurando quod hodie dominus deus tuus percutit tecum. ut suscitet te sibi in populum et ipse sit dominus deus tuus sicut locutus est tibi et sicut iuravit patribus tuis abraham ysaac et iacob. Nec vobis solis ego hoc fedus ferio et hec iuramenta confirmo. sed cunctis presentibus et absentibus. Vos enim nostis quomodo habitaverimus in terra egypti et quomodo transierimus per medium nationum quas transeuntes vidistis abominationes et sordes id est ydola eorum lignum et lapidem argentum et aurum que colebant. ne forte sit inter vos vir aut mulier familia aut tribus cuius cor aversum est hodie a domino deo vestro ut vadat et serviat diis illarum gentium. et sit inter vos radix germinans fel et amaritudinem. Cumque audierit verba iuramenti huius benedicat sibi in corde suo dicens. pax erit michi et ambulabo in pravitate cordis mei. et assumat ebria sitientem. et dominus non ignoscat ei. sed tunc quam maxime furor eius fumet et zelus contra hominem illum. et sedeant super eum omnia maledicta que scripta sunt in hoc volumine. et deleat nomen eius sub celo. et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus israel. iuxta maledictiones que in libro legis huius ac federis continentur. Dicetque sequens generatio et filii qui nascentur deinceps. et peregrini qui de longe venerint videntes plagas terre illius et infirmitates quibus eam afflixerit dominus. sulphure et salis ardore comburens ita ut ultra non seratur nec virens quippiam germinet in exemplum subversionis sodome et gomorre adame et seboym quas subvertit dominus in ira et furore suo. et dicent omnes gentes. Quare sic fecit dominus terre huic. Que est hec ira furoris eius immensa. Et respondebunt. Quia dereliquerunt pactum domini quod pepigit cum patribus eorum quando eduxit eos de terra egypti. et servierunt diis alienis et adoraverunt eos quos nesciebant et quibus non fuerant attributi. Idcirco iratus est furor domini contra terram istam ut induceret super eam omnia maledicta que in hoc volumine scripta sunt. et eiecit eos de terra sua in ira et in furore et in indignatione maxima. proiecitque in terram alienam sicut hodie comprobatur. Abscondita domino deo nostro que manifesta sunt nobis et filiis nostris usque in eternum ut faciamus universa verba legis huius.

XXX

Cum ergo venerint super te omnes sermones isti benedictio sive maledictio quam proposui in conspectu tuo. et ductus penitudine cordis tui in universis gentibus in quas dispersit te dominus deus tuus. et reversus fueris ad eum et obedieris eius imperiis sicut ego hodie precipio tibi cum filiis tuis in toto corde tuo et in tota anima tua. reducet te dominus deus tuus de captivitate tua ac miserebitur tui. et rursum congregabit te de cunctis populis in quos te ante dispersit. Si ad cardines celi fueris dissipatus. inde te retrahet dominus deus tuus et assumet atque introducet in terram quam possederunt patres tui et obtinebis eam. et benedicens tibi maioris numeri te esse faciet quam fuerunt patres tui. Circumcidet dominus deus tuus cor tuum et cor seminis tui. ut diligas dominum deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tua ut possis vivere. Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos et eos qui oderunt te et persequuntur. Tu autem reverteris et audies vocem domini dei tui. faciesque universa mandata que ego precipio tibi hodie. et habundare te faciet dominus deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum. in sobole uteri tui et in fructu iumentorum tuorum. in ubertate terre tue et in rerum omnium largitate. Revertetur enim dominus ut gaudeat super te in omnibus bonis sicut gavisus est in patribus tuis. Si tamen audieris vocem domini dei tui et custodieris precepta eius et cerimonias que in hac lege conscripta sunt. et revertaris ad dominum deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tua. Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie non supra te est. neque procul positum. nec in celo situm ut possis dicere. Quis nostrum valet ad celum ascendere ut deferat illud ad nos ut audiamus atque opere compleamus. neque trans mare positum ut causeris et dicas. Quis ex nobis transfretare poterit mare et illud ad nos usque deferre ut possimus audire et facere quod preceptum est. Sed iuxta te est sermo valde in ore tuo et in corde tuo ut facias illum. Considera quod proposuerim hodie in conspectu tuo vitam et bonum et e contrario mortem et malum. ut diligas dominum deum tuum et ambules in viis eius et custodias mandata illius et cerimonias atque iudicia. et vivas atque multiplicet te et benedicat tibi in terra ad quam ingredieris possidendam. Si autem aversum fuerit cor tuum et audire nolueris atque errore deceptus adoraveris deos alienos et servieris eis. predico tibi hodie quod pereas et parvo tempore moreris in terra ad quam iordane transmisso ingredieris possidendam. Testes invoco hodie celum et terram quod proposuerim vobis vitam et mortem benedictionem et maledictionem. Elige ergo vitam ut et tu vivas et semen tuum. et diligas dominum deum tuum atque obedias voci eius et illi adhereas. ipse est enim vita tua et longitudo dierum tuorum ut habites in terra pro qua iuravit dominus patribus tuis abraham ysaac et iacob ut daret eam illis.

XXXI

Abiit itaque moyses et locutus est omnia verba hec ad universum israel et dixit ad eos. Centum xx annorum sum hodie. non possum ultra egredi et ingredi presertim cum et dominus dixerit michi. Non transibis iordanem istum. Dominus ergo deus tuus transibit ante te. Ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo et possidebis eas. et iosue iste transibit ante te sicut locutus est dominus. Facietque dominus eis sicut fecit seon et og regibus amorreorum et terre eorum delebit

[illegible]

contra eos. Cumque et hos tradiderit vobis, similiter facietis eis sicut praecepi vobis. Viriliter agite et confortamini. Nolite timere, nec paveatis ad conspectum eorum, quia dominus deus tuus ipse est ductor tuus, et non dimittet nec derelinquet te. Vocavitque Moyses Iosue, et dixit ei coram omni multitudine filiorum Israel: Confortare et esto robustus. Tu enim introduces populum istum in terram quam daturum se patribus eorum iuravit dominus, et tu eam sorte divides. Et dominus qui ductor est vester, ipse erit tecum; non dimittet te, nec derelinquet te. Noli timere nec paveas. Scripsit itaque Moyses legem hanc, et tradidit eam sacerdotibus filiis Levi, qui portabant archam foederis domini, et cunctis senioribus Israel. Praecepitque eis dicens: Post septem annos, anno remissionis, in sollempnitate tabernaculorum, convenientibus cunctis ex filiis Israel ut appareant in conspectu domini dei sui in loco quem elegerit dominus, leges verba legis huius coram omni Israel audientibus eis, et in unum omni populo congregato, tam viris quam mulieribus, parvulis et advenis qui sunt intra portas tuas, ut audientes discant et timeant dominum deum vestrum, et custodiant impleantque omnes sermones legis huius. Filii quoque eorum qui nunc ignorant ut audire possint, et timeant dominum deum suum cunctis diebus quibus versantur in terra ad quam vos Iordane transmisso pergitis obtinendam. Et ait dominus ad Moysen: Ecce prope sunt dies mortis tuae. Voca Iosue, et state in tabernaculo testimonii, ut praecipiam ei. Abierunt ergo Moyses et Iosue, et steterunt in tabernaculo testimonii. Apparuitque dominus ibi in columpna nubis, quae stetit in introitu tabernaculi. Dixitque dominus ad Moysen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, et populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in terra ad quam ingreditur ut habitet in ea. Ibi derelinquet me, et irritum faciet foedus quod pepigi cum eo. Et irascetur furor meus contra eum in die illo, et derelinquam eum, et abscondam faciem meam ab eo, et erit in devorationem. Invenient eum omnia mala et afflictiones, ita ut dicat in illo die: Vere quia non est deus mecum, invenerunt me haec mala. Ego autem abscondam et celabo faciem meam in die illo propter omnia mala quae fecit, quia secutus est deos alienos. Nunc itaque scribite vobis canticum istud, et docete filios Israel ut memoriter teneant et ore decantent, et sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel. Introducam enim eum in terram pro qua iuravi patribus eius, lacte et melle manantem. Cumque comederint et saturati crassique fuerint, avertentur ad deos alienos et servient eis, detrahentque mihi et irritum facient pactum meum. Postquam invenerint eum mala multa et afflictiones, respondebit ei canticum istud pro testimonio, quod nulla delebit oblivio ex ore seminis tui. Scio enim cogitationes eius quae facturus sit hodie, antequam introducam eum in terram quam ei pollicitus sum. Scripsit ergo Moyses canticum, et docuit filios Israel. Praecepitque dominus Iosue filio Nun, et ait: Confortare et esto robustus; tu enim introduces filios Israel in terram quam pollicitus sum, et ego ero tecum. Postquam ergo scripsit Moyses verba legis huius in volumine atque complevit, praecepit Levitis qui portabant archam foederis domini dicens: Tollite librum istum, et ponite eum in latere archae foederis domini dei vestri, ut sit ibi contra te in testimonium. Ego enim scio contentionem tuam et cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me et ingrediente vobiscum semper

contentiose egistis contra dominum; quanto magis cum mortuus fuero? Congregate ad me omnes maiores natu per tribus vestras atque doctores, et loquar audientibus eis sermones istos, et invocabo contra eos caelum et terram. Novi enim quod post mortem meam inique agetis, et declinabitis cito de via quam praecepi vobis, et occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu domini, ut irritetis eum per opera manuum vestrarum. Locutus est ergo Moyses, audiente universo coetu filiorum Israel, verba carminis huius, et ad finem usque complevit.

XXXII

Audite caeli quae loquor, audiat terra verba oris mei. Concrescat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, et quasi stillae super gramina. Quia nomen domini invocabo, date magnificentiam deo nostro. Dei perfecta sunt opera, et omnes viae eius iudicia. Deus fidelis et absque ulla iniquitate, iustus et rectus. Peccaverunt ei, et non filii eius in sordibus, generatio prava atque perversa. Haeccine reddis domino, popule stulte et insipiens? Numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, et fecit et creavit te? Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas. Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi; maiores tuos, et dicent tibi. Quando dividebat altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel. Pars autem domini populus eius, Iacob funiculus hereditatis eius. Invenit eum in terra deserta, in loco horroris et vastae solitudinis. Circumduxit eum et docuit, et custodivit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, expandit alas suas, et assumpsit eos atque portavit in humeris suis. Dominus solus dux eius fuit, et non erat cum eo deus alienus. Constituit eum super excelsam terram, ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo, butyrum de armento et lac de ovibus cum adipe agnorum et arietum filiorum Basan, et hircos cum medulla tritici, et sanguinem uvae biberet meracissimum. Incrassatus est dilectus et recalcitravit; incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit deum factorem suum, et recessit a deo salutari suo. Provocaverunt eum in diis alienis, et in abominationibus ad iracundiam concitaverunt. Immolaverunt daemoniis et non deo, diis quos ignorabant. Novi recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum. Deum qui te genuit dereliquisti, et oblitus es domini creatoris tui. Vidit dominus, et ad iracundiam concitatus est, quia provocaverunt eum filii sui et filiae. Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, et considerabo novissima eorum. Generatio enim perversa est et infideles filii. Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat deus, et irritaverunt in vanitatibus suis; et ego provocabo eos in eo qui non est populus, et in gente stulta irritabo illos. Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque terram cum germine suo, et montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, et sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame, et devorabunt eos aves morsu amarissimo. Dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram atque serpentium. Foris vastabit eos gladius, et intus pavor, iuvenem simul ac virginem, lactantem cum homine sene. Dixi: Ubinam sunt? Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum. Sed propter iram inimicorum distuli, ne forte superbirent hostes eorum et dicerent: Manus nostra excelsa, et non dominus, fecit haec omnia. Gens absque consilio est et sine prudentia. Utinam

saperent et intelligerent ac novissima providerent. Quomodo per
sequebatur unus mille et duo fugarent decem millia? Nonne ideo
quia deus suus vendidit eos et dominus conclusit illos? Non enim
est deus noster ut dii eorum et inimici nostri sunt iudices. De vi
nea Sodomorum vinea eorum et de suburbanis Gomorre.
Uva eorum uva fellis et botrus amarissimus. Fel draconum
vinum eorum et venenum aspidum insanabile. Nonne hec condita
sunt apud me et signata in thesauris meis? Mea est ultio
et ego retribuam in tempore ut labatur pes eorum. Iuxta est dies
perditionis et adesse festinant tempora. Iudicabit dominus populum suum
et in servis suis miserebitur. Videbit quod infirmata sit
manus et clausi quoque defecerunt residuique consumpti sunt. Et
dicent: Ubi sunt dii eorum in quibus habebant fiduciam, de
quorum victimis comedebant adipes et bibebant vinum
libaminum? Surgant et opitulentur vobis et in necessitate vos
protegant. Videte quod ego sim solus et non sit alius deus preter
me. Ego occidam et ego vivere faciam. Percutiam et ego
sanabo et non est qui de manu mea possit eruere. Levabo
ad celum manum meam et dicam: Vivo ego in eternum.
Si acuero ut fulgur gladium meum et arripuerit iudicium
manus mea, reddam ultionem hostibus meis et his qui
oderunt me retribuam. Inebriabo sagittas meas
sanguine et gladius meus devorabit carnes de cru
ore occisorum et de captivitate nudati inimicorum capitis.
Laudate gentes populum eius quia sanguinem servorum suorum
ulciscetur et vindictam retribuet in hostes eorum et propitius
erit terre populi sui. Venit ergo Moyses et locutus est omnia verba can
tici huius in auribus populi ipse et Iosue filius Nun. Complevitque
omnes sermones istos loquens ad universum Israel et dixit
ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba mea que ego tes
tificor vobis hodie ut mandetis ea filiis vestris custodire
et facere et implere universa que scripta sunt legis huius,
quia non in cassum precepta sunt vobis sed ut singuli in eis
viverent, que facientes longo perseveretis tempore in terra ad
quam Iordane transmisso ingredimini possidendam.
Locutusque est dominus ad Moysen in eadem die dicens: Ascende in
montem istum Abarim, id est transituum, in montem
Nebo qui est in terra Moab contra Iericho et vide terram Cha
naan quam ego tradam filiis Israel obtinendam et mo
rere in monte. Quem conscendens iungeris populis tuis sicut
mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor et appositus
est populis suis, quia prevaricati estis contra me in medio filiorum Israel
ad aquas contradictionis in Cades deserti Syn et non sanctificastis me
inter filios Israel. E contra videbis terram et non ingredieris in eam
quam ego dabo filiis Israel.

XXXIII

Hec est benedictio qua benedixit Moyses homo dei filiis Is
rahel ante mortem suam et ait: Dominus de Syna venit
et de Seyr ortus est nobis, apparuit de monte Pharan
et cum eo sanctorum milia. In dextera eius ignea lex. Dile
xit populos omnes sancti in manu illius sunt, et qui appropinquant
pedibus eius accipient de doctrina illius. Legem precepit
nobis Moyses hereditatem multitudinis Iacob. Erit apud
rectissimum rex congregatis principibus populi cum tribubus
Israel. Vivat Ruben et non moriatur et sit parvus in numero.
Hec est Iude benedictio: Audi domine vocem Iude et ad populum
suum introduc eum. Manus eius pugnabunt pro eo
et adiutor illius contra adversarios eius erit. Levi quoque ait:
Perfectio tua et doctrina tua viro sancto quem probasti in
temptatione et iudicasti ad aquas contradictionis. Qui dixit patri
suo et matri sue nescio vos et fratribus suis ignoro illos
et nescierunt filios suos. Hii custodierunt eloquium
tuum et pactum tuum servaverunt. Iudicia tua o Iacob
et legem tuam o Israel. Ponent thymiama in furore tu
o et holocaustum super altare tuum. Benedic domine fortitudini
eius et opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimi
corum eius et qui oderunt eum non consurgant. Et Beniamin
ait: Amantissimus domini habitabit confidenter in eo quasi in tha
lamo tota die morabitur et inter humeros illius requi
escet. Ioseph quoque ait: De benedictione domini terra eius, de po
mis celi et rore atque abysso subiacente. De pomis fruc
tuum solis ac lune, de vertice antiquorum montium, de po
mis collium eternorum et de frugibus terre et de plenitudine eius.
Benedictio illius qui apparuit in rubo veniat super caput Io
seph et super verticem nazarei inter fratres suos. Quasi primoge
niti tauri pulchritudo eius, cornua rinocerotis cornu
a illius, in ipsis ventilabit gentes usque ad terminos terre.
Hee sunt multitudines Ephraym et hec milia Manasse.
Et Zabulon ait: Letare Zabulon in exitu tuo et Ysachar
in tabernaculis tuis. Populos vocabunt ad montem, ibi immo
labunt victimas iustitie, qui inundationem maris quasi lac
sugent et thesauros absconditos harenarum. Et Gad ait:
Benedictus in latitudine Gad. Quasi leo requievit cepitque bra
chium et verticem et vidit principatum suum, quod in parte sua doc
tor esset repositus, qui fuit cum principibus populi et fecit iusti
tias domini et iudicium suum cum Israel. Dan quoque ait: Dan ca
tulus leonis fluet largiter de Basan. Et Neptalim dixit:
Neptalim habundantia perfruetur et plenus erit benedictionibus
domini, mare et meridiem possidebit. Aser quoque ait: Be
nedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis, tingat in oleo
pedem suum. Ferrum et es calciamentum eius. Sicut dies iu
ventutis tue ita et senectus tua. Non est deus alius ut
deus rectissimi, ascensor celi auxiliator tuus. Magnificen
tia eius discurrunt nubes. Habitaculum eius sursum et subter bra
chia sempiterna. Eiciet a facie tua inimicum dicetque: Conterere.
Habitabit Israel confidenter et solus oculus Iacob in terra fru
menti et vini, celique caligabunt rore. Beatus es tu Israel. Quis si
milis tui popule qui salvaris in domino? Scutum auxilii tui
et gladius glorie tue dominus. Negabunt te inimici tui et
tu eorum colla calcabis.

XXXIIII

Ascendit ergo Moyses de campestribus Moab super montem
Nebo in verticem Phasga contra Iericho. Ostenditque ei
dominus omnem terram Galaad usque Dan et universum Nepta
lim terramque Effraym et Manasse et omnem terram Iuda
usque ad mare novissimum et australem plagam et latitu
dinem campi Iericho civitatis palmarum usque Segor.
Dixitque dominus ad eum: Hec est terra pro qua iuravi Abraham
Ysaac et Iacob dicens: Semini tuo dabo eam. Vidisti eam
oculis tuis et non transibis ad illam. Mortuusque est ibi Mo
yses servus domini in terra Moab iubente domino et sepelivit
eum in valle terre Moab contra Phogor et non cognovit homo
sepulchrum eius usque in presentem diem. Moyses centum et viginti
annorum erat quando mortuus est. Non caligavit oculus
eius nec dentes illius moti sunt. Fleveruntque eum filii
Israel in campestribus Moab triginta diebus et completi sunt
dies planctus lugentium Moysen. Iosue vero filius
Nun repletus est spiritu sapientie quia Moyses posuit super

eum manus suas: et obedierunt ei filii Israhel, feceruntque sicut precepit dominus Moysi. Et non surrexit ultra propheta in Israhel sicut Moyses quem nosset dominus facie ad faciem in omnibus signis atque portentis, que per eum misit ut faceret in terra Egypti Pharaoni et omnibus servis eius, universeque terre illius, et cunctam manum robustam magnaque mirabilia que fecit Moyses coram universo Israhel.

Tandem finito pentatheuco Moysi velud grandi fenore liberati, ad Ihesum filium Nave manum mittimus, quem Hebrei Iosue Bennum, id est Iosue filium Nun, vocant, et ad Iudicum librum, quem Sophtim appellant, ad Ruth quoque et Hester, quos hisdem nominibus efferunt. Monemusque lectorem, ut silvam Hebraicorum nominum et distinctiones per membra diversas diligens scriptor conservet, ne et noster labor et illius studium pereat. Et ut in primis, quod sepe testatus sum, sciat me non in reprehensione veterum nova cudere, sicut amici mei criminantur, sed pro virili parte offerre lingue mee hominibus, quos tamen nostra delectant, ut pro Grecorum exaplois, que et sumptu et labore maximo indigent, editionem nostram habeant, et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitaverint, hec illis conferentes inveniant quod requirunt, maxime cum apud Latinos tot sint exemplaria quot codices, et unusquisque pro arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit quod ei visum est, et utique non possit verum esse quod dissonat. Unde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, et sanctum opus venenata carpere lingua desistat, vel suscipiens si placet, vel contempnens si displicet, meminerit que illorum versuum: Os tuum habundavit malicia, et lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tue ponebas scandalum. Hec fecisti et tacui. Existimasti inique quod ero tui similis. Arguam te et statuam contra faciem tuam. Quod enim audientis vel legentis utilitas est nos laborando sudare et alios detrahendo laborare? dolere Iudeos quod calumpniandi eis et irridendi Christianos sit oblata occasio, et ecclesie homines id despicere, immo lacerare unde adversarii torqueantur? Quod si veteris tantum interpretationis placet, que et mihi non displicet, et nichil extra recipiendum putant, cur ea que sub asteriscis et obelis vel addita sunt vel amputata legunt et negligunt et non ea legunt? Quare Danielem iuxta Theodotionis translationem ecclesie susceperunt? Cur Origenem mirantur et Eusebium Pamphili cunctas editiones similiter disserentes? Aut que fuit stultitia, postquam vera dixeris, proferre que falsa sunt? Unde autem in novo testamento probare poterunt assumpta testimonia que in libris veteribus non habentur? Hec diximus ne calumpniantibus omnino tacere videamur. Ceterum post sancte Paule dormitionem, cuius vita virtutis exemplum est, et hos libros, quos Eustochio virgini Christi negare non potui, decrevimus, dum spiritus hos reget artus, prophetarum explanationi incumbere et omissum iam diu opus quasi quodam postliminio repetere, presertim cum et admirabilis sanctusque vir Pammachius hoc idem litteris flagitet, et nos ad patriam festinantes mortiferos Syrenarum cantus surda debeamus aure transire.

Incipit liber Iosue.

Et factum est post mortem Moysi servi domini ut loqueretur dominus ad Iosue filium Nun ministrum Moysi, et diceret ei: Moyses servus meus mortuus est: surge et transi Iordanem istum tu et omnis populus tecum in terram quam ego dabo filiis Israhel. Omnem locum quem calcaverit vestigium pedis vestri vobis tradam sicut locutus sum Moysi. A deserto et Libano usque ad fluvium magnum Eufraten, omnis terra Etheorum usque ad mare magnum contra solis occasum erit terminus vester. Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus vite tue. Sicut fui cum Moyse ita ero tecum. Non dimittam nec derelinquam te. Confortare et esto robustus. Tu enim sorte divides populo huic terram pro qua iuravi patribus tuis ut traderem eam illis. Confortare igitur et esto robustus valde ut custodias et facias omnem legem quam precepit tibi Moyses servus meus. Ne declines ab ea ad dextram vel ad sinistram, ut intelligas cuncta que agis. Non recedat volumen legis huius ab ore tuo sed meditaberis in eo diebus ac noctibus ut custodias et facias omnia que scripta sunt in eo. Tunc diriges viam tuam et intelliges eam. Ecce precipio tibi: confortare et esto robustus. Noli metuere et noli timere quoniam tecum est dominus deus tuus in omnibus ad quecumque perrexeris. Precepitque Iosue principibus populi dicens: Transite per medium castrorum et imperate populo ac dicite: Preparate vobis cibaria quoniam post diem tertium transibitis Iordanem et intrabis ad possidendam terram quam dominus deus vester daturus est vobis. Rubenitis quoque et Gaditis et dimidie tribui Manasse ait: Mementote sermonis quem precepit vobis Moyses famulus domini dicens: Dominus deus vester dedit vobis requiem et omnem terram. Uxores vestre et filii vestri ac iumenta manebunt in terra quam tradidit vobis Moyses trans Iordanem. Vos autem transite armati ante fratres vestros omnes fortes manu, et pugnate pro eis, donec det requiem dominus fratribus vestris sicut et vobis dedit, et possideant ipsi quoque terram quam dominus deus vester daturus est eis. Et sic revertimini in terram possessionis vestre et habitabitis in ea quam vobis dedit Moyses famulus domini trans Iordanem contra solis ortum. Responderuntque ad Iosue et dixerunt: Omnia que precepisti nobis faciemus et quocumque miseris ibimus. Sicut obedivimus in cunctis Moysi ita obediemus et tibi. Tantum sit dominus deus tuus tecum sicut fuit cum Moyse. Qui contradixerit ori tuo et non obedierit cunctis sermonibus quos preceperis ei moriatur. Tantum confortare et viriliter age.

II

Misit ergo Iosue filius Nun de Setthim duos viros exploratores in abscondito, et dixit eis: Ite et considerate terram urbemque Iericho. Qui pergentes ingressi sunt domum mulieris meretricis nomine Raab et quieverunt apud eam. Nunciatumque est regi Iericho et dictum: Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filiis Israhel ut explorarent terram. Misitque rex Iericho ad Raab dicens: Educ viros qui venerunt ad te et ingressi sunt domum tuam: exploratores quippe sunt et omnem terram considerare venerunt. Tollensque mulier viros abscondit et ait: Fateor venerunt ad me sed nesciebam unde essent. Cumque porta clauderetur in tenebris, et illi pariter exierunt, nescio quo abierunt. Persequimini cito et comprehendetis eos. Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus sue, operuitque eos lini stipula que ibi erat. Hii autem qui missi fuerant secuti sunt eos per viam que ducit ad vada Iordanis, illisque egressis statim porta clausa est. Necdum obdormierant qui latebant, et ecce mulier ascendit ad eos et ait: Novi quod dominus tradiderit vobis terram, etenim irruit in nos terror vester et elanguerunt omnes habitatores terre. Audivimus quod siccaverit

dominus aquas maris rubri ad introitum vestrum quando egressi es-
tis de egipto, et que feceritis duobus regibus amorreorum
qui erant trans iordanem seon et og, quos interfecistis.
Et hec audientes pertimuimus, et elanguit cor nostrum, nec rema-
sit in nobis spiritus ad introitum vestrum. Dominus enim deus vester ipse
est deus in celo sursum et in terra deorsum. Nunc ergo iura-
te michi per dominum deum, ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita
et vos faciatis cum domo patris mei. Detisque michi verum signum
ut salvetis patrem meum et matrem, fratres ac sorores
meos et omnia que illorum sunt, et eruatis animas nostras de mor-
te. Qui responderunt ei: Anima nostra sit pro vobis in mortem,
si tamen non prodideris nos. Cumque tradiderit nobis dominus terram, fa-
ciemus in te misericordiam et veritatem. Dimisit ergo eos per funem
de fenestra. Domus enim eius herebat muro. Dixitque ad e-
os: Ad montana ascendite, ne forte occurrant vobis rever-
tentes; ibique latete tribus diebus donec redeant, et sic ibitis
per viam vestram. Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus a iura-
mento hoc quo adiurasti nos, si ingredientibus nobis ter-
ram signum non fuerit funiculus iste coccineus, et ligaveris eum
in fenestra per quam nos dimisisti, et patrem tuum ac matrem
fratresque et omnem cognationem tuam congregaveris in domum
tuam. Qui ostium domus tue egressus fuerit, sanguis ipsius erit
in caput eius, et nos erimus alieni. Cunctorum autem sanguis qui
tecum in domo fuerint redundabit in caput nostrum si eos ali-
quis tetigerit. Quod si nos prodere volueris et sermonem istum proferre
in medium, erimus mundi ab hoc iuramento quo adiurasti
nos. Et illa respondit: Sicut locuti estis, sic fiat. Dimittensque eos
ut pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra eius.
Illi vero ambulantes pervenerunt ad montana et manserunt
ibi tres dies, donec reverterentur qui fuerant insecuti.
Querentes enim per omnem viam non reppererunt eos. Quibus urbem
ingressis reversi sunt. Et descenderunt exploratores de monte
et iordane transmisso venerunt ad iosue filium nun, narra-
veruntque ei omnia que acciderant sibi atque dixerunt: Tradi-
dit dominus omnem terram hanc in manus nostras, et timore prostrati
sunt cuncti habitatores eius.

II

Igitur iosue de nocte consurgens movit castra, egredientes-
que de sethim venerunt ad iordanem, ipse et omnes filii israhel,
et morati sunt ibi per tres dies. Quibus evolutis transierunt
preones per castrorum medium, et clamare ceperunt: Quando videritis
archam federis domini dei vestri et sacerdotes stirpis levitice
portantes eam, vos quoque consurgite et sequimini pre-
cedentes. Sitque inter vos et archam spatium cubitorum duum
milium, ut possitis procul videre et nosse per quam viam in-
grediamini: quia prius non ambulastis per eam. Et
cavete ne appropinquetis ad archam. Dixitque iosue ad po-
pulum: Sanctificamini. Cras enim faciet dominus inter vos mi-
rabilia. Et ait ad sacerdotes: Tollite archam federis domini
et precedite populum. Qui iussa complentes tulerunt et am-
bulaverunt ante eos. Dixitque dominus ad iosue: Hodie
incipiam exaltare te coram omni israhel, ut sciant quod
sicut cum moyse fui, ita et tecum sim. Tu autem precipe sacerdo-
tibus qui portant archam federis, et dic eis: Cum ingressi
fueritis partem aque iordanis, state in ea. Dixitque iosue ad
filios israhel: Accedite huc, et audite verbum domini dei vestri.
Et rursum: In hoc inquit scietis quod dominus deus viventis in
medio vestri est, et disperdet in conspectu vestro chananeum et ethe-
um, eveum et pherezeum, gergeseum quoque et iebuseum et
amorreum. Ecce archa federis domini omnis terre antecedet
vos per iordanem. Parate duodecim viros de duodecim tribubus is-
rahel, singulos per singulas tribus. Et cum posuerint vesti-
gia pedum suorum sacerdotes qui portant archam federis
domini dei universe terre in aquis iordanis, aque que inferiores sunt
decurrent atque deficient. Que autem desuper veniunt in una mo-
le consistent. Igitur egressus est populus de tabernaculis suis ut transi-
rent iordanem, et sacerdotes qui portabant archam fede-
ris domini pergebant ante eum. Ingressisque eis iordanem et pedibus
eorum in parte aque tinctis (iordanis autem ripas alvei sui tem-
pore messis impleverat), steterunt aque descendentes in lo-
co uno, et ad instar montis intumescentes apparebant pro-
cul ab urbe que vocatur edom usque ad locum sarthan. Que
autem inferiores erant in mare solitudinis quod nunc vocatur mor-
tuum descenderunt usquequo omnino deficerent. Populus autem incede-
bat contra iordanem, et sacerdotes qui portabant archam
federis domini stabant super siccam humum in medio iordanis
accincti, omnisque populus per arentem alveum transibat.

IIII

Quibus transgressis dixit dominus ad iosue: Elige
duodecim viros singulos per singulas tribus, et precipe eis ut
tollant de medio iordanis alveo ubi steterunt sacerdo-
tum pedes duodecim durissimos lapides quos ponetis in loco
castrorum ubi fixeritis hac nocte tentoria. Vocavitque io-
sue duodecim viros quos elegerat de filiis israhel, singulos de sin-
gulis tribubus, et ad eos ait: Ite ante archam domini dei vestri ad
iordanis medium, et portate inde singuli singulos lapides
in humeris vestris iuxta numerum filiorum israhel, ut sit signum inter vos.
Et quando interrogaverint vos filii vestri cras dicentes: Quid si-
bi volunt isti lapides? respondebitis eis: Defecerunt aque iordanis
ante archam federis domini cum transiret eum. Idcirco positi sunt
lapides isti in monumentum filiorum israhel usque in eternum.
Fecerunt ergo filii israhel sicut precepit eis iosue, portantes de me-
dio iordanis alveo duodecim lapides ut ei dominus imperarat iuxta
numerum filiorum israhel usque ad locum in quo castrametati sunt,
ibique posuerunt eos. Alios quoque duodecim lapides posuit iosue
in medio iordanis alveo ubi steterunt sacerdotes qui
portabant archam federis domini, et sunt ibi usque in presentem
diem. Sacerdotes autem qui portabant archam stabant
in iordanis medio donec omnia complerentur que iosue
ut loqueretur ad populum preceperat dominus et dixerat moyses ei.
Festinavitque populus et transiit. Cumque transissent omnes
transivit et archa domini, sacerdotes quoque pergebant ante populum.
Filii quoque ruben et gad et dimidie tribus manasse
armati precedebant filios israhel, sicut eis preceperat moyses,
et quadraginta pugnatorum milia per turmas et cuneos incedebant
per plana atque campestria urbis iericho. In illo die mag-
nificavit dominus iosue coram omni israhel, ut timerent eum sic-
ut timuerant moysen dum adhuc viveret. Dixitque ad eum:
Precipe sacerdotibus qui portant archam federis ut ascen-
dant de iordane. Qui precepit eis dicens: Ascendite de iorda-
ne. Cumque ascendissent portantes archam federis domini et
siccam humum calcare cepissent, reverse sunt aque in alveum su-
um et fluebant sicut ante consueverant. Populus autem de iordane as-
cendit decimo die primi mensis, et castrametati sunt in galga-
lis. Et dixit ad filios israhel: Quando interrogaverint filii vestri cras patres
suos et dixerint eis: Quid sibi volunt lapides isti? doce-
bitis eos atque dicetis: Per arentem alveum transivit
iordanem istum, siccante domino deo vestro aquas eius in

conspectu nostro donec transiremus. sicut fecerat prius in mari rubro quod exsiccavit donec transiremus. ut discant omnes terrarum populi fortissimam manum domini. et vos timeatis dominum deum vestrum omni tempore.

V

Postquam autem audierunt omnes reges amorreorum qui habitabant trans iordanem ad occidentalem plagam et cuncti reges chanaan qui propinqua possidebant magni maris loca quod siccasset dominus fluenta iordanis coram filiis israel donec transirent. dissolutum est cor eorum et non remansit in eis spiritus timentium introitum filiorum israel. eo tempore ait dominus ad iosue. Fac tibi cultros lapideos et circumcide secundo filios israel. Fecit que iusserat dominus et circumcidit filios israel in colle praeputiorum. Haec autem causa est secundae circumcisionis. Omnis populus qui egressus est de egypto generis masculini universi bellatores viri mortui sunt in deserto per longissimos viae circuitus. qui omnes circumcisi erant. Populus autem qui natus est in deserto per xl annos in itinere latissimae solitudinis incircumcisus fuit donec consumerentur qui non audierant vocem domini. et quibus ante iuraverat. ut ostenderet eis terram lacte et melle manantem. Horum filii in locum successerunt patrum et circumcisi sunt a iosue. qui sicut nati fuerant in praeputio erant. nec eos in via aliquis circumciderat. Postquam autem omnes circumcisi sunt. manserunt in eodem castrorum loco. donec sanarentur. Dixitque dominus ad iosue. Hodie abstuli obprobrium egypti a vobis. Vocatumque est nomen loci illius Galgala usque in praesentem diem. Manseruntque filii israel in galgalis. et fecerunt phase. xiiii die mensis ad vesperum in campestribus iericho. et comederunt de frugibus terrae die altero azimos panes et polentam eiusdem anni. defecitque manna postquam comederunt de frugibus terrae. nec usi sunt ultra cibo illo filii israel. Sed comederunt de frugibus praesentis anni terrae chanaan. Cum autem esset iosue in agro urbis iericho. levavit oculos et vidit virum stantem contra se. et evaginatum tenentem gladium. Perrexitque ad eum et ait. Noster es an adversariorum? Qui respondit. Nequaquam. sed sum princeps exercitus domini. et nunc venio. Cecidit iosue pronus in terram. et adorans ait. Quid dominus meus loquitur ad servum suum? Solve inquit calciamentum de pedibus tuis. Locus enim in quo stas sanctus est. Fecitque iosue ut sibi fuerat imperatum.

hec fuit secunda circumcisio filiorum israel

VI

Iericho autem clausa erat atque munita timore filiorum israel. et nullus audebat ingredi vel egredi. Dixitque dominus ad iosue. Ecce dedi in manu tua iericho. et regem eius. omnesque fortes viros. Circuite urbem cuncti bellatores semel per diem. Sic facietis vi diebus. Septimo autem die sacerdotes tollent vii bucinas quarum usus est in iubileo. et praecedant archam foederis. Septiesque circuibitis civitatem. et sacerdotes clangent bucinis. Cumque insonuerit vox tubae longior atque concisior et in auribus vestris increpuerit. conclamabit omnis populus vociferatione maxima. et muri funditus corruent civitatis. Ingredienturque singuli per locum contra quem steterint. Vocavit ergo iosue filius nun sacerdotes. et dixit ad eos. Tollite archam foederis. et vii alii sacerdotes tollant vii iubileorum bucinas. et incedant ante archam domini. Ad populum quoque ait. Ite et circuite civitatem armati. praecedentes archam domini. Cumque iosue verba finisset. et vii sacerdotes vii bucinis clangerent ante archam foederis domini. omnisque populus praecederet armatus. Reliquum vulgus archam sequebatur. ac bucinis omnia concrepabant. Praeceperat autem iosue populo dicens. Non clamabitis nec audietur vox vestra. neque ullus sermo ex ore vestro egredietur. donec veniat dies in quo dicam vobis. Clamate et vociferamini. Circuivit ergo archa domini civitatem semel per diem. et reversa in castra mansit ibi. Igitur iosue de nocte consurgente tulerunt sacerdotes archam domini. ambulantes atque clangentes. et armatus populus ibat ante eos. Vulgus autem reliquum sequebatur archam. et bucinis personabat. Circuieruntque civitatem secundo die semel. et reversi sunt in castra. Sic fecerunt vi diebus. Die autem septimo diluculo consurgentes circuierunt urbem sicut dispositum erat septies. Cumque septimo circuitu clangerent bucinis sacerdotes. dixit iosue ad omnem israel. Vociferamini. Tradidit enim vobis dominus civitatem. Sitque civitas haec anathema. et omnia que in ea sunt domino. Sola raab meretrix vivat. cum universis qui cum ea in domo sunt. Abscondit enim nuntios quos direximus. Vos autem cavete ne de his quae praecepta sunt vobis quippiam contingatis. et sitis praevaricationis rei. et omnia castra israel sub peccato sint atque turbentur. Quicquid autem auri et argenti fuerit et vasorum eneorum ac ferri domino consecretur repositum in thesauris eius. Igitur omni vociferante populo et clangentibus tubis postquam in aures multitudinis sonitus increpuit. muri illico corruerunt. et ascendit unusquisque per locum qui contra se erat. ceperuntque civitatem. et interfecerunt omnia que erant in ea. a viro usque ad mulierem. ab infante usque ad senem. Boves quoque et oves et asinos in ore gladii percusserunt. Duobus autem viris qui exploratores missi fuerant dixit iosue. Ingredimini domum mulieris meretricis et producite eam. et omnia quae illius sunt sicut illi iuramento firmastis. Ingressique iuvenes eduxerunt raab. et parentes eius fratres quoque et cunctam supellectilem ac cognationem illius. et extra castra israel manere fecerunt. Urbem autem et omnia que inventa sunt in ea succenderunt. absque auro et argento. et vasis eneis ac ferro. que in erarium domini consecraverunt. Raab vero meretricem et domum patris eius fecit iosue vivere. et habitaverunt in medio israel usque in praesentem diem. eo quod absconderit nuntios quos miserat ut explorarent iericho. In tempore illo imprecatus est iosue dicens. Maledictus vir coram domino qui suscitaverit et edificaverit iericho civitatem. In primogenito suo fundamenta illius iaciat. et in novissimo liberorum ponat portas eius. Fuit ergo dominus cum iosue. et nomen eius vulgatum est in omni terra.

VII

Filii autem israel praevaricati sunt mandatum. et usurpaverunt de anathemate. Nam achor filius charmi filii zabdi filii zare de tribu iuda tulit aliquid de anathemate. Iratusque est dominus contra filios israel. Cumque mitteret iosue de iericho viros contra hai quae est iuxta bethaven ad orientalem plagam oppidi bethel dixit eis. Ascendite et explorate terram. explorate terram. Qui praecepta complentes exploraverunt hay. et reversi dixerunt ei. Non ascendat omnis populus sed duo vel tria milia virorum pergant et deleant civitatem. Quare omnis populus frustra vexetur contra hostes paucissimos. Ascenderunt ergo tria milia pugnatorum qui statim terga vertentes percussi sunt a viris urbis

Hay. Et percussi sunt ex eis xxx. et vi. homines. Persecutique sunt eos adversarii de porta usque ad Sabarim, et ceciderunt per prona fugientes. Pertimuitque cor populi et ad instar aquae liquefactum est. Iosue vero scidit vestimenta sua, et pronus cecidit in terram coram archa Domini usque ad vesperam, tam ipse quam omnes senes Israhel, miseruntque pulverem super capita sua. Et dixit Iosue: Heu, heu, Domine Deus, quid voluisti traducere populum istum Iordanem fluvium, ut traderes nos in manu Amorrei et perderes? Utinam ut coepimus mansissemus trans Iordanem. Mi Domine Deus, quid dicam videns Israhelem hostibus suis terga vertentem? Audient Chananei et omnes habitatores terrae, et pariter conglobati circumdabunt nos atque delebunt nomen nostrum de terra. Et quid facies magno nomini tuo? Dixitque Dominus ad Iosue: Surge, cur iaces pronus in terra? Peccavit populus Israhel et praevaricatus est pactum meum. Tuleruntque de anathemate, et furati sunt atque mentiti, et absconderunt inter vasa sua. Nec poterit Israhel stare ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate. Non ero ultra vobiscum, donec conteratis eum qui huius sceleris reus est. Surge, sanctifica populum, et dic eis: Sanctificamini in crastinum; haec enim dicit Dominus Deus Israhel: Anathema in medio tui, Israhel, est; non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te qui contaminatus est hoc scelere. Accedetisque mane singuli per tribus vestras, et quamcumque tribum sors invenerit, accedet per cognationes suas, et cognatio per domos, domusque per viros. Et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua, quoniam praevaricatus est pactum Domini et fecit nefas in Israhel. Surgens itaque Iosue mane applicavit Israhel per tribus suas, et inventa est tribus Iuda. Quae cum iuxta familias suas esset oblata, inventa est familia Zare. Illam quoque per domos offerens repperit Zabdi, cuius domum in singulos dividens viros invenit Achor filium Charmi filii Zabdi filii Zare de tribu Iuda. Et ait ad Achor: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israhel, et confitere atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. Responditque Achor Iosue et dixit ei: Vere ego peccavi coram Domino Deo Israhel, et sic et sic feci. Vidi enim inter spolia pallium coccineum valde bonum, et cc. siclos argenti, regulamque auream l. siclorum, et concupiscens abstuli et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. Misit ergo Iosue ministros, qui currentes ad tabernaculum illius repperunt cuncta abscondita in eodem loco et argentum simul. Auferentesque de tentorio tulerunt ea ad Iosue et ad omnes filios Israhel, proieceruntque ante Dominum. Tollens itaque Iosue Achor filium Zare, argentumque et pallium et auream regulam, filios quoque eius et filias, boves et asinos et oves, ipsumque tabernaculum et cunctam supellectilem, et omnis Israhel cum eo, duxerunt eos ad vallem Achor. Ubi dixit Iosue: Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Israhel, et cuncta quae illius erant igne consumpta sunt. Congregaverunt quoque super eum magnum acervum lapidum, qui permanet usque in praesentem diem. Et aversus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen illius loci vallis Achor usque hodie.

VIII

Dixit autem Dominus ad Iosue: Ne timeas neque formides. Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, et consurgens ascende in oppidum Hay. Ecce tradidi in manu tua regem eius et populum urbem eius et terram. Faciesque urbi Hay et regi eius sicut fecisti Iericho et regi illius; praedam vero et omnia animantia diripietis vobis. Pone insidias urbi post eam. Surrexitque Iosue et omnis exercitus bellatorum cum eo ut ascenderent in Hay, et electa xxx. milia fortium virorum misit nocte, praecepitque eis dicens: Ponite insidias post civitatem, nec longius recedatis, et eritis omnes parati. Ego autem et reliqua multitudo quae mecum est accedemus ex adverso contra urbem. Cumque exierint contra nos, sicut ante fecimus, fugiemus et terga vertemus, donec persequentes ab urbe longius protrahantur; putabunt enim nos fugere sicut prius. Nobis ergo fugientibus et illis persequentibus, consurgetis de insidiis et vastabitis civitatem, tradetque eam Dominus Deus noster in manus vestras. Cumque ceperitis, succendite eam, et sic omnia facietis ut iussi. Dimisitque eos, et perrexerunt ad locum insidiarum, sederuntque inter Bethel et Hay ad occidentalem plagam urbis Hay. Iosue autem nocte illa in medio mansit populi. Surgensque diluculo recensuit socios, et ascendit cum senioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum. Cumque venissent et ascendissent ex adverso civitatis, steterunt ad septentrionalem urbis plagam, inter quam et eos vallis erat media. Quinque autem milia viros elegerat et posuerat in insidiis inter Bethaven et Hai ex occidentali parte eiusdem civitatis. Omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, ita ut novissimi multitudinis occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Iosue nocte illa et stetit in vallis medio. Quod cum vidisset rex Hay, festinavit mane, et egressus est cum omni exercitu civitatis; direxitque aciem contra desertum, ignorans quod post tergum laterent insidiae. Iosue vero et omnis multitudo Israhel cesserunt loco, simulantes metum et fugientes per viam solitudinis. At illi vociferantes et se mutuo cohortantes persecuti sunt eos. Cumque recessissent a civitate, et ne unus quidem in urbe Hay et Bethaven remansisset qui non persequeretur Israhel, sicut eruperant aperta oppida relinquentes, dixit Dominus ad Iosue: Leva clipeum qui in manu tua est contra urbem Hay, quoniam tibi tradam eam. Cumque levasset clipeum ex adverso civitatis, insidiae quae latebant surrexerunt confestim, et pergentes ad civitatem ceperunt et succenderunt eam. Viri autem civitatis qui persequebantur Iosue, respicientes et videntes fumum urbis ad caelum usque conscendere, non potuerunt ultra huc illucque diffugere, praesertim cum hi qui simulaverant fugam et tendebant ad solitudinem contra persequentes fortissime restitissent. Vidensque Iosue et omnis Israhel quod capta esset civitas et fumus urbis ascenderet, reversus percussit viros Hay. Siquidem et illi qui ceperant et succenderant civitatem, egressi de urbe contra suos medios hostium ferire coeperunt. Cumque ex utraque parte adversarii caederentur, ita ut nullus de tanta multitudine salvaretur, regem quoque urbis Hay apprehenderunt viventem et obtulerunt Iosue. Igitur omnibus interfectis qui Israhelem ad deserta tendentem fuerant persecuti, et in eodem loco gladio corruentibus, reversi filii Israhel percusserunt civitatem. Erant autem qui in eodem die conciderant a viro usque ad mulierem xii. milia hominum, omnes urbis Hay. Iosue vero non contraxit manum quam in sublime porrexerat, tenens clipeum, donec interficerentur omnes habitatores Hay. Iumenta autem et praeda

civitatem diviserunt sibi filii Israhel sicut praeceperat Dominus Iosue. Qui succendit urbem et fecit eam tumulum sempiternum. Regem quoque eius suspendit in patibulo usque ad vesperam et solis occasum. Praecepitque Iosue et deposuerunt cadaver eius de cruce proieceruntque in ipso introitu civitatis congesto super eum magno acervo lapidum qui permanet usque in praesentem diem. Tunc aedificavit Iosue altare Domino Deo Israhel in monte Hebal sicut praeceperat Moyses famulus Domini filiis Israhel et scriptum est in volumine legis Moysi altare de lapidibus inpolitis quos ferrum non tetigit et obtulit super eo holocausta Domino immolavitque pacificas victimas et scripsit super lapides deuteronomium legis Moysi quod ille digesserat coram filiis Israhel. Omnis autem populus et maiores natu ducesque ac iudices stabant ex utraque parte arcae in conspectu sacerdotum et Levitarum qui portabant archam foederis Domini ut advena ita et indigena media pars eorum iuxta montem Garizim et media iuxta montem Hebal sicut praeceperat Moyses famulus Domini. Et primum quidem benedixit populo Israhel. Post haec legit omnia verba benedictionis et maledictionis et cuncta quae scripta erant in legis volumine. Nihil ex his quae Moyses iusserat reliquit intactum sed universa replicavit coram omni multitudine Israhel mulieribus ac parvulis et advenis qui inter eos morabantur.

IX

Quibus auditis cuncti reges trans Iordanem qui versabantur in montanis et campestribus in maritimis ac litore magni maris hii quoque qui habitabant iuxta Libanum Ettheus et Amorreus Chananeus Ferezeus et Eveus et Iebuseus congregati sunt pariter ut pugnarent contra Iosue et Israhel uno animo eademque sententia. At hii qui habitabant in Gabaon audientes cuncta quae fecerat Iosue Hiericho et Hai et callide cogitantes tulerunt sibi cibaria saccos veteres asinis inponentes et utres vinarios scissos atque consutos calciamentaque perantiqua quae ad indicium vetustatis pittaciis consuta erant induti veteribus vestimentis panes quoque quos portabant ob viaticum duri erant et in frusta comminuti. Perrexeruntque ad Iosue qui tunc morabatur in castris in Galgala et dixerunt ei atque simul omni Israheli de terra longinqua venimus pacem vobiscum facere cupientes. Responderuntque viri Israhel ad eos atque dixerunt ne forte in terra quae nobis sorte debetur habitetis et non possimus foedus inire vobiscum. At illi ad Iosue servi tui inquiunt sumus. Quibus Iosue ait quinam estis et unde venistis. Responderunt de terra longinqua valde venerunt servi tui in nomine Domini Dei tui audivimus enim famam potentiae eius cuncta quae fecit in Aegypto et duobus regibus Amorreorum trans Iordanem Seon regi Esebon et Og regi Basan qui erat in Astharoth. Dixeruntque nobis seniores et omnes habitatores terrae nostrae tollite in manibus cibaria ob longissimam viam et occurrite eis et dicite servi vestri sumus foedus inite nobiscum. En panes quando egressi sumus de domibus nostris ut veniremus ad vos calidos sumpsimus nunc sicci facti sunt et vetustate nimia comminuti. Utres vini novos implevimus nunc rupti sunt et soluti. Vestes et calciamenta quibus induimur et quae habemus in pedibus ob longitudinem longioris viae trita sunt et paene consumpta. Susceperunt igitur de cibariis eorum et os Domini non interrogaverunt. Fecitque Iosue cum eis pacem et inito foedere pollicitus est quod non occiderentur. Principes quoque multitudinis iuraverunt eis. Post dies autem tres initi foederis audierunt quod in vicino habitarent et inter eos futuri essent. Moveruntque castra filii Israhel et venerunt in civitates eorum die tertio quarum haec vocabula sunt Gabaon et Caphira et Beroth et Cariathiarim. Et non percusserunt eos eo quod iurassent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Israhel. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes. Qui responderunt eis iuravimus illis in nomine Domini Dei Israhel et idcirco non possumus eos contingere. Sed hoc faciemus eis reserventur quidem ut vivant ne contra nos ira Domini concitetur si peieraverimus. Sed sic vivant ut in usus universae multitudinis ligna caedant aquasque conportent. Quibus haec loquentibus vocavit Gabaonitas Iosue et ait eis cur nos decipere fraude voluistis ut diceretis procul valde habitamus a vobis cum in medio nostri sitis. Itaque sub maledictione eritis et non deficiet de stirpe vestra ligna caedens aquasque conportans in domum Dei mei. Qui responderunt nuntiatum est nobis servis tuis quod promisisset Dominus Deus tuus Moysi servo suo ut traderet vobis omnem terram et disperderet omnes habitatores eius. Timuimus igitur valde et providimus animabus nostris vestro terrore conpulsi et hoc consilium inivimus. Nunc autem in manu tua sumus quod tibi bonum et rectum videtur fac nobis. Fecit ergo Iosue ut dixerat et liberavit eos de manu filiorum Israhel ut non occiderentur. Decrevitque in illo die esse eos in ministerio cuncti populi et altaris Domini caedentes ligna et aquas conportantes usque in praesens tempus in loco quem elegerat Dominus.

X

Quae cum audisset Adonisedech rex Hierusalem quod scilicet cepisset Iosue Hai et subvertisset eam sicut enim fecerat Hiericho et regi eius sic fecit Hai et regi illius et quod transfugissent Gabaonitae ad Israhel et essent foederati eorum timuit valde. Urbs enim magna erat Gabaon et una civitatum regalium et maior oppido Hai omnesque bellatores eius fortissimi. Misit ergo Adonisedech rex Hierusalem ad Oham regem Hebron et ad Pharam regem Herimoth ad Iaphie quoque regem Lachis et ad Dabir regem Eglon dicens ad me ascendite et ferte praesidium ut expugnemus Gabaon quare transfugerit ad Iosue et ad filios Israhel. Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorreorum rex Hierusalem rex Ebron rex Herimoth rex Lachis rex Eglon simul cum exercitibus suis et castrametati sunt circa Gabaon oppugnantes eam. Habitatores autem Gabaon urbis obsessae miserunt ad Iosue qui tunc morabatur in castris apud Galgalam et dixerunt ei ne retrahas manus tuas ab auxilio servorum tuorum ascende cito et libera nos fer praesidium convenerunt enim adversum nos omnes reges Amorreorum qui habitant in montanis. Ascenditque Iosue de Galgalis et omnis exercitus pugnatorum cum eo viri fortissimi. Dixitque Dominus ad Iosue ne timeas eos in manus enim tuas tradidi illos nullus tibi ex eis resistere poterit. Inruit itaque Iosue super eos repente tota nocte ascendens de Galgalis et conturbavit eos Dominus a facie Israhel contrivitque plaga magna in Gabaon ac persecutus est eos per viam ascensus Bethoron et percussit usque Azecha et Maceda. Cumque fugerent filios Israhel et essent in descensu Bethoron Dominus misit super eos lapides magnos de caelo usque Azecha et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis quam quos gladio percusserant filii Israhel. Tunc locutus est Iosue Domino in die qua tradidit Amorreum

[illegible] quinque regum [illegible] nuncios ad Iosue

in conspectu filiorum israhel. dixitque coram eis. Sol contra gabaon ne
movearis. et luna contra vallem haylon. Steteruntque sol et
luna. donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne
scriptum est hoc in libro iustorum. Stetit itaque sol in me
dio celi. et non festinavit occumbere spatio unius diei. Non
fuit antea et postea tam longa dies. obediente domino voci ho
minis. et pugnante pro israhel. Reversusque est iosue cum omni israhel in
castra galgale. Fugerant enim .v. reges. et se absconderant in
spelunca urbis maceda. Nuntiatumque est iosue quod inven
ti essent .v. reges latentes in spelunca urbis maceda. Qui pre
cepit sociis et ait. Volvite saxa ingentia ad os spelunce
et ponite viros industrios qui clausos custodiant. vos autem
nolite stare. sed persequimini hostes. et extremos quosque fu
gientium cedite. Ne dimittatis eos urbium suarum intra
re presidia. quos tradidit dominus deus vester in manus vestras. Cesis
igitur adversariis plaga magna. et usque ad internitionem pe
ne consumptis. hii qui israhel effugere potuerant ingressi sunt
civitates munitas. Reversusque est omnis exercitus ad iosue
in maceda. ubi tunc erant castra sani et integro numero.
Nullusque contra filios israhel mutire ausus est. Precepitque iosue di
cens. Aperite os spelunce. et producite ad me .v. reges qui
in ea latitant. Feceruntque ministri ut sibi fuerat imperatum
et adduxerunt ad eum .v. reges de spelunca. regem ierusalem
regem ebron. regem herimoth. regem lachis. regem eglon.
Cumque adducti essent ad eum. vocavit omnes viros israhel. et ait ad
principes exercitus qui secum erant. Ite et ponite pedes super
colla regum istorum. Qui cum perrexissent. et subiectorum pedibus col
la calcarent. rursum ait ad eos. Nolite timere nec paveatis. con
fortamini et estote robusti. sic enim faciet dominus cunctis hostibus
vestris adversum quos dimicabitis. Percussitque iosue et interfecit e
os. atque suspendit super .v. stipites. fueruntque suspensi usque ad ve
speram. Cumque occumberet sol precepit sociis ut deponerent eos de pati
bulis. Qui depositos proiecerunt eos in speluncam in qua latuerant. et
posuerunt super os eius saxa ingentia. que permanent usque in
presens. Eodem die macedam quoque cepit iosue. et percussit in ore gla
dii. regem illius et omnes habitatores eius interfecit. Non dimi
sit in ea saltem parvas reliquias. fecitque regi maceda sicut
fecerat regi iericho. De lempna transivit in lachis cum
omni israhel. et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam.
Tradiditque dominus lachis in manus filiorum israhel. et cepit eam
die altero. atque percussit in ore gladii. omnemque animam que
fuerat in ea sicut fecerat lempna. Eo tempore ascendit yram
rex gazer. ut auxiliaretur lachis. quem percussit iosue cum om
ni populo eius. usque ad internitionem. Transivitque de lachis in eglon
et circumdedit atque expugnavit eam. Eodem die percussit in ore
gladii omnes animas que erant in ea. iuxta omnia que fecerat
lachis. Ascendit quoque cum omni israhel de eglon in ebron. et
pugnavit contra eam. cepitque et percussit in ore gladii. re
gem quoque illius et omnia oppida illius regionis. universasque
animas que in ea fuerant commorate. Non reliquit in ea
ullas reliquias. Sicut fecerat eglon sic fecit et ebron. cun
cta que in ea repperit consumens gladio. Inde reversus in da
bir cepit eam. atque vastavit. Regem quoque eius atque
omnia que per circuitum oppida percussit in ore gladii. Non dimi
sit in ea ullas reliquias. sicut fecerat ebron. et lempna
et regibus earum. sic fecit dabir. et regi illius. Percussit itaque iosu
e omnem terram montanam. et meridianam. atque
campestrem. et asseroth cum regibus suis. Non dimisit in
ea ullas reliquias. sed omne quod spirare poterat interfecit. sicut
preceperat ei dominus a cadesbarne usque ad gazam. omnemque
terram gosen usque gabaon. universos reges. et regiones
eorum uno impetu cepit atque vastavit. quia dominus deus israhel pu
gnabat pro eo. Reversusque est cum omni israhel ad locum castrorum
in galgala.

XI

Que cum audisset iabin rex asor. misit ad iobab re
gem madian. et ad regem semeron. atque ad regem
acsaph. ad reges quoque aquilonis qui habitabant in mon
tanis. et in planicie contra meridiem chenereth. in campes
tribus quoque. et in regionibus dor iuxta mare. chananeum quoque ab
oriente et occidente. et amorreum. atque etheum. ac phe
zeum. et iebuseum in montanis. eveum quoque qui ha
bitabat ad radices hermon. in terra masphe. Egressique sunt
omnes cum turmis suis populus multus nimis sicut harena
que est in litore maris. equi quoque et currus inmense multi
tudinis. Convenerantque omnes reges isti in unum. ad aquas merom
ut pugnarent contra israhel. Dixitque dominus ad iosue. Ne timeas
eos. Cras enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vulne
randos in conspectu israhel. equos eorum subnervabis. et currus
igne combures. Venitque iosue. et omnis exercitus cum eo
adversus illos ad aquas merom subito. et irruerunt super eos.
Tradiditque dominus illos in manus israhel. qui percusserunt eos. et
persecuti sunt usque ad sydonem magnam. et aquas maser
photh. campumque masphe. qui est ad orientalem illius par
tem. Itaque percussit omnes. ut nullas dimitteret ex eis reliqui
as. Fecitque sicut preceperat ei dominus. equos eorum
subnervavit. currusque combussit. Reversusque statim cepit
asor. et regem eius percussit gladio. Asor enim antiquitus
inter omnia regna hec principatum tenebat. Percussitque
omnes animas que ibidem morabantur. non dimisit in ea ullas reliquias.
sed usque ad internitionem universa vastavit. ipsam quoque
urbem permisit incendio. et omnes per circuitum civitates re
gesque earum cepit. percussit atque delevit sicut preceperat ei
moyses famulus domini. Absque urbibus que erant in collibus
et in tumulis site. ceteras succendit israhel. unam tantum asor mu
nitissimam flamma consumpsit. Omnemque predam istarum
urbium ac iumenta diviserunt sibi filii israhel cunctis homi
nibus interfectis. Sicut preceperat dominus moysi servo suo. ita
precepit moyses iosue. et ille universa complevit. Non preterit
de universis mandatis. nec unum quidem verbum quod iusserat
dominus moysi. Cepit itaque iosue omnem terram montanam
et meridianam. terramque gosen. et planiciem. et occidenta
lem plagam. montemque israhel. et campestria eius. et
partem montis que ascendit seyr. usque baalgath. per plani
ciem libani subter montem hermon. Omnes reges
eorum cepit et percussit. et occidit. Multo tempore pugnavit
iosue contra reges istos. Non fuit civitas que se non traderet
filiis israhel. preter eveum qui habitabat in gabaon.
omnes bellando cepit. Domini enim sententia fuerat ut indura
rentur corda eorum. et pugnarent contra israhel. et caderent. et non me
rerentur ullam clementiam. ac perirent sicut preceperat dominus
moysi. In tempore illo venit iosue. et interfecit enachim de
montanis ebron. et dabir. et anab. et de omni monte
iuda et israhel. urbesque eorum delevit. Non reliquit ullum
de stirpe enachim in terra filiorum israhel. absque civitatibus
gaza. et geth. et azotho. in quibus solis relicti sunt.
Cepit ergo iosue omnem terram sicut locutus est dominus ad mo

nota regum quos percusserunt filii israel

Hysen. et tradidit eam in possessionem filiis israel secundum partes
et tribus suas. quievitque terra a proeliis. XII

Hii sunt reges quos percusserunt filii israel et possede-
runt terram eorum trans iordanem ad solis ortum
a torrente arnon usque ad montem hermon et
omnem orientalem plagam que respicit solitudinem.
Seon rex amorreorum qui habitavit in esebon dominatus
est ab aroer que sita est super ripam torrentis arnon et
medie partis in valle dimidiique galaad usque ad tor-
rentem iaboc qui est terminus filiorum amon. et a soli-
tudine usque ad mare ceneroth contra orientem. et usque
ad mare deserti quod est mare salsissimum ad orientalem
plagam per viam que ducit bethsimoth et ab australi
parte que subiacet asedoth usque phasga. Terminus og regis
basan de reliquiis rapham. qui habitavit in astaroth
et in edrain. et dominatus est in monte hermon et in salacha
atque in universa basan usque ad terminos gessuri et ma-
chati et dimidie partis galaad terminos seon regis esebon.
Moyses famulus domini et filii israel percusserunt eos. tradiditque
terram eorum moyses in possessionem rubenitis et gaditis et
dimidie tribui manasse. Hii sunt reges terre quos percus-
sit iosue et filii israel trans iordanem ad occidentalem
plagam. a baalgad in campo libani usque ad montem
cuius pars ascendit in seir. tradiditque eam iosue in pos-
sessionem tribubus israel singulis partes suas tam in mon-
tanis quam in planis atque campestribus. in aseroth et in
solitudine. ac in meridie etheus fuit et amorreus
chananeus et pherezeus eveus et iebuseus. Rex ieri-
cho unus. rex hay unus que est ex latere bethel. Rex
ierusalem unus. Rex ebron unus. rex herimoth unus. rex
lachis unus. Rex eglon unus. rex gazer unus. rex da-
bir unus. rex gader unus. rex herma unus. rex heret
unus. rex lebna unus. rex odolam unus. rex maceda unus.
Rex bethel unus. rex taphua unus. Rex apher unus.
Rex afech unus. rex saron unus. Rex madon unus. rex
asor unus. rex semeron unus. rex achsaph unus. rex the-
nach unus. rex mageddo unus. rex cedes unus. rex iachana-
em carmeli unus. Rex dor et provincie dor unus. rex
gentium galgath unus. rex tersa unus. omnes reges xxxi.

nota regum quos percussit iosue

Iosue senex provecteque etatis erat. XIII et dixit dominus ad eum. Senuisti et longevus es. terraque
latissima derelicta est que necdum sorte divisa est. omnis videlicet
galilea philistiim. et universa gessuri a flu-
vio turbido qui irrigat egyptum usque ad terminos
accaron contra aquilonem terra chanaan que in v. regu-
los philistiim dividitur. gazeos azotios ascalonitas
gethteos et accaronitas. ad meridiem vero sunt evei.
omnis terra chanaan et maara sydoniorum usque afecha
et terminos amorrei. eiusque confinia. libani quoque regio
contra orientem a baalgad sub monte hermon donec
ingrediaris emath. omnium qui habitant in mon-
te libano usque ad aquas in aseroth universique sydonii.
ego sum qui delebo eos a facie filiorum israel. Veniat ergo
in partem hereditatis israel sicut precepi tibi. Et nunc divi-
de terram in possessionem ix. tribubus et dimidie tribui
manasse. cum qua ruben et gad possederunt terram quam
tradidit eis moyses famulus domini trans fluenta
iordanis ad orientalem plagam. Ab aroer que sita est

mandat dominus iosue ut terras seu regiones dividat in tribubus

in ripa torrentis arnon et in vallis medio. universaque
campestria medaba usque dibon. et cunctas civitates seon
regis amorrei qui regnavit in esebon usque ad terminos 5
filiorum amon. et galaad et terminum gessuri et machati. et omnem
montem hermon et universam basan usque salecha. omne re-
gnum og in basan qui regnavit in astaroth et edrai.
ipse fuit de reliquiis rapham. Percussitque eos moyses
atque delevit. Noluerunt que disperdere filii israel ges-
suri et machati. et habitaverunt in medio israel usque in presen-
tem diem. Tribui autem levi non dedit possessionem. sed sacrificia
et victime domini dei israel ipsa est eius hereditas sicut locutus est
illi. Dedit ergo moyses possessionem tribui filiorum ruben iux-
ta cognationes suas. Fuitque terminus eorum ab aroer que sita
est in ripa torrentis arnon et in valle eiusdem torren-
tis media. universam planitiem que ducit medaba.
et esebon. cunctosque viculos earum qui sunt in campestribus.
dibon quoque et bamoth et oppidum baalmaon. et ge-
sa et sedimoth et mephe. et cariathaim. et sabama. et sara-
thaphar in monte convallis. bethphegor. et asedoth
fasga et bethaisimoth. omnes urbes campestres. univer-
saque regna seon regis amorrei qui regnavit in esebon.
Quem percussit moyses cum principibus madian. e-
vium et recem. et sur. et hur. et rebee. duces seon. habita-
tores terre. Et balaam filium beor ariolum occiderunt
filii israel gladio. cum ceteris interfectis. Factusque est terminus fili-
orum ruben. iordanis fluvius. Hec est possessio rubenitarum
per cognationes suas urbium et viculorum. Deditque moyses tri-
bui gad et filiis eius per cognationes suas possessionem
cuius hec divisio est. Terminus iazer et omnes civitates gala-
ad et dimidiam partem terre filiorum amon usque ad aroer
que est contra rabba. et ab esebon usque ramoth. masphe et
bathanim et manaim. usque ad terminos dabir. In val-
le quoque betharan et bethnemra et sochot et saphan.
Reliquam partem regni seon regis esebon. Huius quoque fi-
nis iordanis est usque ad extremam partem maris cene-
reth trans iordanem ad orientalem plagam. Hec
est possessio filiorum gad per familias suas. civitates et ville
earum. Dedit et dimidie tribui manasse filiisque eius iuxta
cognationes suas possessionem. cuius hoc principium est. a man-
naim. et universam basan. et cuncta regna og regis
basan. omnesque vicos iair qui sunt in basan lx. oppida
et dimidiam partem galaad. et astaroth et edrai urbes
regni og regis in basan. filiis machir filii manasse
et dimidie parti filiorum machir iuxta cognationes suas. Hanc
possessionem divisit moyses in campestribus moab. trans
iordanem contra iericho ad orientalem plagam. Tribui
autem levi non dedit possessionem quoniam dominus deus israel ipse est posses-
sio eius ut locutus est illi. XIIII

Hoc est quod possederunt filii israel in terra chanaan. quam de-
derunt eis eleazar sacerdos et iosue filius nun et 5
principes familiarum per tribus israel sorte omnia dividentes
sicut preceperat dominus in manu moysi. ix. tribubus et di-
midie tribui. duabus enim tribubus et dimidie tribui
dederat moyses trans iordanem possessionem. Absque levi-
tis. qui nihil terre acceperunt inter fratres suos. Sed in eorum suc-
cesserunt locum filii ioseph in duas divisi tribus
manasse et ephraim. nec acceperunt levite aliam
partem in terra nisi urbes ad habitandum. et suburbana

eas ad alenda iumenta et pecora sua. sicut preceperat dominus mo
ysi. ita fecerunt filii israel et diuiserunt terram. Accesserunt ita
que filii iuda ad iosue in galgalis. locutusque est ad eum caleph
filius iephone cenezeus. Nosti quid locutus sit dominus ad mo
ysen hominem dei de me et te in cades barne. xl. an
norum eram quando misit me moyses famulus domini de ca
des barne ut considerarem terram. Nuntiauique ei quod mi
uerum uidebatur. Fratres autem mei qui ascenderant mecum
dissoluerunt cor populi. et nichilominus ego secutus sum dominum de
um meum. Iurauitque moyses in die illo dicens. Terram quam
calcauit pes tuus erit possessio tua. et filiorum tuorum in eternum
quia secutus es dominum deum tuum. Concessit autem dominus uitam
michi sicut pollicitus est. usque in presentem diem. xl. et v.
anni sunt ex quo locutus est dominus uerbum istud ad mo
ysen. quando ambulabat israel per solitudinem. hodie lxx
xv. annorum sum. sic ualens ut eo ualebam tempore quando ad
explorandum missus sum. Illius in me temporis forti
tudo usque hodie perseuerat tam ad bellandum quam ad
gradiendum. Da ergo michi montem istum quem polli
citus est michi dominus. te quoque audiente in quo enachim
sunt et urbes magne atque munite. Si forte sit dominus
mecum et potero delere eos sicut promisit michi. Benedi
xitque ei iosue et tradidit ei hebron in possessionem. atque ex
eo fuit ebron caleph filio iephone cenezeo usque
in presentem diem. quia secutus est dominum deum israel. No
men ebron ante uocabatur cariatharbe. adam maxi
mus ibi inter enachim situs erat. et terra cessauit
Igitur sors filiorum iuda per cognatio XV a preliis.
nes suas ista fuit. a termino edom usque desertum
syn contra meridiem. et usque ad extremam partem austra
lis plage. initium eius a summitate maris salsissimi
et a lingua eius que respicit ad meridiem. Egrediturque
contra ascensum scorpionis. et pertransit in syna. as
cenditque in cades barne. et peruenit in esron. ascen
dens ad addaram. et circuiens carcaa. atque inde pertran
siens in asemona. et perueniens ad torrentem egip
ti. eruntque termini eius mare magnum. hic erit fi
nis meridiane plage. Ab oriente uero erit initium
mare salsissimum. usque ad extrema iordanis. et ea
que respiciunt aquilonem. a lingua maris. usque ad
eundem iordanis fluuium. Ascenditque terminus in
bethegla. et pertransit ab aquilone in bethere
ba. ascendens ad lapidem boem filii ruben. et ten
dens usque ad terminos debera de ualle achor contra aquilo
nem respiciens galgala. que est ex aduerso ascensionis
adommin. ab australi parte torrentis. transitque aquas
que uocantur fons solis. et erunt exitus eius ad fontem
rogel. Ascenditque per conuallem filii ennon ex late
re iebusei ad meridiem. hec est ierusalem. et inde se e
rigens ad uerticem montis que est contra gehennon
ad occidentem in summitatem uallis raphaim
contra aquilonem. pertransitque a uertice montis usque
ad fontem aque nepthoa. et peruenit usque ad ui
cos montis ephron. Inclinaturque in baala. que est
cariathiarim. i. urbis siluarum. et circuit de baala contra
occidentem. usque ad montem seyr. transitque iuxta
latus montis iarim. ad aquilonem in cesalon. et des
cendit in bethsamis. transitque in thamna. et perue
nit contra aquilonem partis ex latere accaron. Inclinaturque sethrona
et transit in montem baala. peruenitque in iebneel
et magni maris contra occidentem fine concluditur. Hii sunt termi
ni filiorum iuda per circuitum in cognationibus suis. Caleph
uero filio iephone dedit partem in medio filiorum iuda. sicut
preceperat ei dominus. Cariatharbe patris enach ipsa est ebron. De
leuitque ex ea caleph tres filios enach. sisai et achyman
et tholmai. de stirpe enach. atque inde conscendens uenit
ad habitatores dabir. que prius uocabatur cariathsepher. id est
ciuitas litterarum. Dixitque caleph. Qui percusserit caria
thsepher. et ceperit eam dabo ei axam filiam me
am uxorem. Cepitque eam othoniel filius zenech fra
ter caleph iunior. deditque ei axam filiam suam uxo
rem. Que cum pergerent simul suasa est a uiro suo ut pe
teret a patre suo agrum. Suspirauitque ut sedebat in
asino. Cui caleph. Quid habes inquit. At illa respondit.
Da michi benedictionem. terram australem et arentem
dedisti michi. iunge et irriguam. Deditque ei caleph ir
riguum superius et inferius. Hec est possessio tribus fi
liorum iuda per cognationes suas. Erantque ciuitates ab
extremis partibus filiorum iuda. iuxta terminos edom. a
meridie cabsehel. et eder. et iagur. et cyna. et dimona.
et adada. et cades et asor. et iethnam. ziph et thelem.
balaoth. et asor noua. et carioth. esron. hec est as
soromam. sane et molada. et asergadda. et asse
moth. bethfeleth. et asersual. et bersabee. et bazi
zia. et baala. et hiim. et esem. et eltholad. et exul. et herma.
et sicheleth. et medemena. et sensenna. lebaoth. et se
linethim. et remmoth. omnes ciuitates xxix. et uil
le earum. In campestribus uero esthaol. et sarea. et asena.
et azanoe. et engannim. et taphua. et enaim. et ie
rimoth. adullam. socco. et azecha. et sarim. adi
thaim. et gedera. et giderothaim. urbes xiiii. et uille
earum. Sanam. et adesa. et magdalgad. delen. et mes
fa. iethel. lachis. et bascath. et eglon. ebbon. et lee
mas. et cethlis. et giderroth. et bethdagon. et naama.
et maceda. ciuitates xvi. et uille earum. labana. et
ether. et asan. iepta. et esna. et nesib. et ceila. et ac
zib. et maresa. ciuitates ix. et uille earum. accaron.
cum uicis et uillulis suis. ab accaron usque ad ma
re omnia que uergunt ad azotum. et uiculos eius. a
zotus cum uicis et uillulis suis. gaza cum uiculis
et uillulis suis. usque ad torrentem egipti. et mare
magnum terminus eius. Et in monte samir. et iether.
et socco. et edenna. cariathsenna. hec est dabir.
anab. et istemo. et anim. gosen. et olon. et
gilo. ciuitates xi. et uille earum. arab. et ruma. et esa
am. et ianum. et bethafua. et afeca. amatha. et
chariatharbe. hec est ebron. et sior. ciuitates ix.
et uille earum. maon. et hermen. et ziph. et iotha. et ze
rahel. et iezrahel. et iucadaam. et zanoe. accaim. gabaa.
thamna. ciuitates x. et uille earum. alul. et bethsur. et
gedor. mareth. et bethanoth. et bethecen. ciuitates
vi. et uille earum. cariathbaal. hec est cariathia
rim urbs siluarum. et rebba. ciuitates due. et uille e
arum. In deserto betharaba. meddin. et sachacha. neb
san. et ciuitas salis. et engaddi. ciuitates vi. et uille
earum. Iebuseum autem habitatorem

ierusalem non potuerunt filii iuda delere. habitauitque iebu
seus cum filiis iuda in ierusalem usque in presentem diem.

XVI

Cecidit quoque sors filiorum ioseph ab iordane contra
iericho et ad aquas eius ab oriente solitudo que ascen
dit de iericho ad montem bethel. et egreditur de bethel
luzam. transitque terminum archi atharoth. et descendit ad
occidentem iuxta terminum ieflethi usque ad terminos betho
ron inferioris et gazer. finiunturque regiones eius mari ri
bro magne quas possederunt filii ioseph. manasses et
effraym. Et factus est terminus filiorum effraym per cognationes
suas. et possessio eorum contra orientem. atharoth. addar usque be
thoron superiorem. egrediunturque confinia in margina
chinethath ab aquilonem respiciente et circuit terminos
contra orientem in thanathselo. et pertransit ab oriente
ianue in atharoth. et noatharam. et peruenit in iericho.
et egreditur ad iordanem de taffua. pertransitque contra mare.
in uallem arundineti. suntque egressus eius in mare
salsissimum. Hec est possessio tribus filiorum effraym
per familias suas. Vrbesque separate sunt filiis effraym
in medio possessionis filiorum manasse. et uille earum. Et non
interfecerunt filii effraym chananeum qui habitabat
in gazer. habitauitque chananeus in medio effraym usque
in diem hanc tributarius.

XVII

Cecidit autem sors tribui manasse. ipse enim est primoge
nitus ioseph. machir primogenito manasse patri gal
laad qui fuit uir pugnator. habuit quoque possessionem galaad
et basan. et reliquis filiorum manasse iuxta familias suas.
filiis abiezer. et filiis helech. et filiis hesriel. et filiis
sichen. et filiis epher. et filiis semida. Isti sunt filii ma
nasse filii ioseph mares per cognationes suas. Salpha
ath uero filio epher. filii galaad. filii machir. filii
manasse non erant filii. sed solum filie. Quarum
ista sunt nomina. maala. noa. et egla. et mel
cha. et thersa. Veneruntque in conspectu eleazari sacer
dotis. et iosue filii nun. et principum dicentes. Dominus
precepit per manum moysi. ut daretur nobis possessio in medio
fratrum nostrorum. Deditque eis iuxta imperium domini possessionem in
medio fratrum patris earum. et ceciderunt funiculi manasse. x.
absque terra galaad et basan trans iordanem. Filie enim
manasse possederunt hereditatem in medio fili
orum eius. Terra autem galaad cecidit in sortem filiorum mana
sse. qui reliqui erant. Fuitque terminus manasse ab aser
machmathath que respicit sichem. et egreditur ad dexteram
iuxta habitatores fontis taphue. que est iuxta terminos ma
nasse et filiorum effraym. Descenditque terminus uallis
harundineti in meridie torrentis ciuitatum effraym.
que in medio sunt urbium manasse. Terminus manasse
ab aquilone torrentis. et exitus eius pergit ad mare. i
ta ut possessio effraym sit ab austro. et ab aquilone
manasse. et utramque claudit mare. et coniunguntur sibi in
tribu aser ab aquilone. et in tribu ysachar ab ori
ente. Fuitque hereditas manasse in ysachar. et in aser
bersan. et uiculi eius. et ieblaam cum uiculis suis. Et
habitatores dor cum oppidis suis. habitatores quoque endor
cum uiculis suis. Similiter habitatores thenach cum uiculis
suis. et habitatores mageddo cum uiculis suis. et tertia pars
urbis nopheth. nec potuerunt filii manasse has
ciuitates subuertere. sed cepit chananeus habitare in terra

sua. Postquam autem conualuerunt filii israel subiecerunt cha
naneos et fecerunt sibi tributarios. nec interfecerunt eos.
Locutique sunt filii ioseph ad iosue. et dixerunt. Quare de
disti mihi terram in possessionem sortis et funiculi unius. cum sim
tante multitudinis. et benedixerit michi dominus. Ad quos iosue. Si
populus multus es ascende in siluam. et succide tibi spatia in
terra pherezei et raphaim. quia angusta est tibi possessio mon
tis effraym. Cui responderunt filii ioseph. Non poterimus
ad montana conscendere cum ferreis curribus utantur cha
nanei. qui habitant in terra campestri. in qua site sunt ber
san cum uiculis suis. et iezrael. mediam possidens ual
lem. Dixitque iosue ad domum ioseph et effraym. et ma
nasse. populus multus es. et magne multitudinis fortitu
dinis. non habebis sortem unam. sed transibis ad montem
et succides tibi atque purgabis ad habitandum spatia. et pote
ris ultra procedere cum subuerteris chananeum quem di
cis ferreos habere currus. et esse fortissimum.

XVIII

Congregatique sunt omnes filii israel in sylo ibique fixerunt
tabernaculum testimonii. et fuit eis terra subiecta.
Remanserant autem filiorum israel. vii. tribus que necdum acce
perant possessiones suas. Ad quos iosue ait. usquequo marcetis ig
nauia. et non intratis ad possidendam terram quam dominus
deus patrum uestrorum dedit uobis. Eligite de singulis tribu
bus ternos uiros. ut mittam eos. et pergant atque circueant
terram. et describant eam. iuxta numerum uniuscuiusque mul
titudinis. referantque ad me quod descripserint. Diuidite uo
bis terram in .vii. partes. Iudas sit in terminis suis ad au
stralem plagam. et domus ioseph ab aquilone. Me
diam inter hos terram in .vii. partes describite. et huc
uenietis ad me. ut coram domino deo uestro mittam uob
his sortem. quia non est inter uos pars leuitarum sed sacer
dotium domini. hec est eorum hereditas. Gad autem et ruben. et
dimidia tribus manasse iam acceperant possessiones suas
trans iordanem ad orientalem plagam. quas de
dit eis moyses famulus domini. Cumque surrexissent
uiri. ut pergerent ad describendam terram precepit
eis iosue dicens. Circuite terram. et describite eam. ac
reuertimini ad me. ut hic coram domino deo uestro mit
tam uobis sortem. Itaque perrexerunt. et lustrantes
eam in .vii. partes diuiserunt. scribentes in uolu
mine. Reuersique sunt ad iosue in castra sylo. qui
misit sortes coram domino deo in sylo. diuisitque terram
filiis israel in .vii. partes. Et ascendit sors prima filiorum
beniamin per familias suas. ut possiderent terram inter
filios iuda et filios ioseph. Fuitque terminus eorum contra aquilo
nem a iordane pergens iuxta latus iericho septemtrionalis
plage. et inde contra occidentem ad montana conscendens
et perueniens ad solitudinem bethauen. atque pertran
siens iuxta luzam ad meridiem ipsa est bethel.
Descenditque in atharoth adar in montem qui est ad
meridiem bethoron inferioris. et inclinatur circuiens contra ma
re ad meridiem montis. qui respicit bethoron contra
affricum. Suntque exitus eius in cariathbaal. que uoca
tur et cariathiarim urbem filiorum iuda. Hec est
plaga magna contra mare ad occidentem. A meridie
autem ex parte chariathiarim egreditur terminus contra ma
re. et peruenit usque ad fontem aquarum nephthoa. De
scenditque in partem montis qui respicit uallem fili

possessio tribus filiorum effraym

orum Ennon et est contra septentrionalem plagam in extrema
parte vallis Raphaim. Descenditque in Gehennom, id est vallem Ennom,
iuxta latus Iebusei ad austrum: et pervenit ad fontem Rogel,
transiens ad aquilonem, et egrediens ad Ensemes, id est, fon-
tem solis: et pertransit usque ad tumulos, qui sunt e regione
ascensus Adommim: descenditque ad Abenboen, id est, Abeen bo-
en, id est, lapidem Boen filii Ruben: et pertransit ex latere aquilonis
ad campestria, descenditque in planitiem, et pretergreditur
contra aquilonem Bethagalam: suntque exitus eius contra linguam
maris salsissimi ab aquilone in fine Iordanis ad aus-
tralem plagam, qui est terminus illius ab oriente. Hec est possessio
filiorum Beniamin per terminos suos in circuitu, et familias sin-
gulas. Fueruntque civitates eius, Iericho, et Bethagla, et Vallis
Casis, Betharaba, et Samaraim, et Bethel, et Ami, et Aphara,
et Ophera, villa Emona, et Ophni, et Gabee: civitates duodecim,
et ville earum. Gabaon, et Rama, et Beroth, et Mesphe, et Caphara,
et Amosa, et Recem, Iarephel, et Tharela, et Seda, Heleph, et
Iebus, que est Ierusalem, Gabaath, et Cariath: civitates quatuordecim,
et ville earum. Hec est possessio filiorum Beniamin iuxta familias
Et egressa est sors secunda filiorum Simeon XIX suas
per cognationes suas: fuitque hereditas eorum in medio posses-
sionis filiorum Iuda, Bersabee, et Sabee, et Molada, et Asersu-
ala, et Asem, et Eltholad, Bethul, Harma, et Siceleth,
et Bethmarchaboth, et Asersua, et Bethlebaoth, et Sarohen:
civitates tredecim, et ville earum. Ain, et Remmon, et Athar,
et Asan: civitates quatuor, et ville earum: omnes viculi per circuitum
urbium istarum usque ad Balaad Beerameth contra australem
plagam. Fuerunt omnes civitates decem et septem. Hec est hereditas fili-
orum Symeon iuxta cognationes suas in possessione et funiculo
filiorum Iuda: quia maior erat: et idcirco filii Simeon posse-
derunt in medio hereditatis eius. Ceciditque sors tertia filiorum
Zabulon per cognationes suas: et factus est terminus possessionis
filiorum Zabulon usque Sarith. Ascenditque de mari et Meda-
laa, et pervenit in Debbaseth usque ad torrentem qui est
contra Iecenam. Et revertitur de Sarith contra orientem in fines
Ceseleth Thabor: et egreditur ad Dabereth, ascenditque
contra Iafie. Et inde pertransit ad orientalem plagam Ge-
thefer et Thacasin: et egreditur in Remmon, Amphar, et
Noa. Et circuit ad aquilonem et Nathon: suntque egressus
eius vallis Iepthael, et Cathel, et Neemar, et Semron, et Ieda-
la, et Bethlehem: civitates duodecim, et ville earum. Hec est hereditas
tribus filiorum Zabulon per cognationes suas, urbes et viculi
earum. Isachar egressa est sors quarta per cognationes suas.
Fuitque eius hereditas Iezrael, et Casaloth, et Sunem, et Aphara-
im, et Seon, et Anaarath, et Rabith, et Cesion, Abes, et Ra-
meth, et Engannim, et Enadda, et Bethfeses: et pervenit termi-
nus eius usque Thabor, et Seesima, et Bethsemes: eruntque exi-
tus eius Iordanis: civitates sedecim, et ville earum. Hec est possessio fi-
liorum Ysachar per cognationes suas, urbes et viculi earum. Ceci-
ditque sors quinta tribui filiorum Aser per cognationes suas: fuitque
terminus eorum Alchat, et Adi, et Bethen, et Axaph, et Eleme-
lech, et Amaad, et Mesal: et pervenit usque ad Carmelum
maris, et Sior, et Labanath: ac revertitur contra orientem Beth-
dagon: et pertransit usque Zabulon, et vallem Iepthael contra
aquilonem in Bethemeth, et Neiel. Egrediturque ad le-
vam Cabul, et Acran, et Rohob, et Hamon, et Chana, usque
ad Sydonem magnam: revertiturque in Horma usque ad
civitatem munitissimam Tyrum, et usque Osam: eruntque

que exitus eius in mare de funiculo Acziba: et Amma, et Af-
fech, et Rohob: civitates viginti due, et ville earum. Hec est possessio filiorum
Aser per cognationes suas, urbesque et viculi earum. Filiorum Nepta-
lim sexta sors cecidit per familias suas: et cepit terminus de Heleb, et
Helon in Saannaim, et Adami, que est Neceb, et Iebnael usque
Lecum: et egressus eorum usque ad Iordanem. Revertiturque terminus
contra occidentem in Aznoth Thabor, atque inde egreditur in
Hucucha, et pertransit in Zabulon contra meridiem, et in Aser contra
occidentem, et in Iuda ad Iordanem contra ortum solis. Civita-
tes munitissime, Assedim, Ceded, Vered, et Amuad, et Recha-
tha, et Cenereth, et Edema, et Arama, Asor, et Cedes, et Edrai, Na-
sor, et Ieson, et Magdalel, Horem, et Bethanath, et Bethse-
mes: civitates decem et novem, et ville earum. Hec est possessio tribus filiorum Nep-
talim per cognationes suas, urbes et viculi earum. Tribui fili-
orum Dan per cognationes familias suas egressa est sors septima:
et fuit terminus possessionis eius Saraa, et Esthaol, et Hir-semes, id est,
civitas solis, Selebim, et Hailon, et Iethela, Helom, et The-
na, et Acron, Helthecen, Gebthon, et Baalath, Iud, et Be-
nebarach, et Iechremmon, atque Iercon, et Arecon, cum
termino qui respicit Ioppen, et ipso fine clauditur. Ascende-
runtque filii Dan, et pugnaverunt contra Lesem, ceperuntque
eam: et percusseruntque eam in ore gladii, et possederunt,
et habitaverunt in ea, vocantesque nomen eius Lesemdan, ex
nomine Dan patris sui. Hec est possessio tribus filiorum Dan per cogna-
tiones suas, urbes et viculi earum. Cumque complesset sorte divi-
dere terram singulis per cognationes suas tribubus, suas dede-
runt filii Israel possessionem Iosue filio Nun in medio sui,
iuxta preceptum Domini, urbem quam postulavit Thamnasara
in monte Effraym: et edificavit civitatem, habitavitque
in ea. Hee sunt possessiones quas sorte diviserunt Eleazar
sacerdos, et Iosue filius Nun, et principes familiarum
ac tribuum filiorum Israel in Sylo, coram Domino ad ostium ta-
bernaculi testimonii, partitique sunt terram. XX
Et locutus est Dominus ad Iosue dicens: Loquere filiis Israel,
et dices eis: Separate urbes fugitivorum, de quibus locutus
sum ad vos per manum Moysi: ut confugiat ad eas quicum-
que animam percusserit nescius: ut possit evadere iram proxi-
mi, qui ultor est sanguinis. Cum ad unam harum confugerit
civitatum: stabit ante portas civitatis, et loquetur senio-
ribus urbis illius ea que se comprobent innocentem: sicque sus-
cipient eum, et dabunt ei locum ad habitandum. Cumque sangui-
nis ultor eum fuerit persecutus, non tradent in manus eius: quia igno-
rans percussit proximum eius, nec ante biduum vel triduum eius
eius probabitur inimicus. Et habitabit in civitate illa, donec stet
ante iudicium causam reddens facti sui, [illegible] donec
moriatur sacerdos magnus qui fuerit in illo tempore: tunc revertetur
homicida, et ingredietur civitatem et domum suam, de qua
fugerat. Decreveruntque Cedes in Galilea montis Neptalim,
et Sichem in monte Effraym, et Cariatharbe, ipsa est Ebron
in monte Iuda. Et trans Iordanem contra orientalem plagam
Iericho, statuerunt Bosor, que sita est in campestri soli-
tudine de tribu Ruben, et Ramoth in Galaad de tribu
Gad, et Gaulon in Basan de tribu Manasse. Hee civita-
tes constitute sunt cunctis filiis Israel, et advenis qui habita-
bant inter eos: ut fugeret ad eas qui animam nescius percussisset,
et non moreretur in manu proximi, effusum sanguinem vindi-
care cupientis, donec staret ante populum expositurus causam
Accesseruntque principes familiarum Levi XXI suam.

Eleazar et Iosue sorte diviserunt regiones et civitates inter xii tribus

De civitatibus ordinatis que constitute fuerunt [illegible] ubi qui casu [illegible] fugiebant

Levite petunt civitates [illegible] in mansionem et suburbana ad animalia nutrienda

ad eleazarum sacerdotem et iosue filium nun et duces cognationum per singulas tribus filiorum israhel locutique sunt ad eos in silo terre chanaan atque dixerunt. Dominus precepit per manum moysi ut darentur nobis urbes ad habitandum et suburbana earum ad alenda iumenta. Dederuntque filii israhel de possessionibus suis iuxta imperium domini civitates et suburbana earum. Egressaque est sors in familiam caath filiorum aaron sacerdotis de tribu iuda et symeon et beniamin civitates xiii. et reliquis filiis caath id est levitis qui superfuerant de tribubus effraym et dan et dimidie tribus manasse civitates x. Porro filiis gerson egressa est sors ut acciperent de tribubus ysachar et aser et neptalim et dimidia tribu manasse in basan civitates numero xiii. et filiis merari per cognationes suas de tribubus ruben et gad et zabulon urbes xii. Dederuntque filii israhel levitis civitates et suburbana earum sicut precepit dominus per manum moysi singulis sorte tribuentes. De tribubus filiorum iuda et symeon dedit iosue civitates quarum ista sunt nomina filiis aaron per familias caath levitici generis. Prima enim sors illis egressa est. cariatharbe patris enach que vocatur ebron in monte iuda et suburbana eius per circuitum. agros vero et villas eius dederat caleph filio iephone ad possidendum. Dedit ergo filiis aaron sacerdotis ebron confugii civitatem. ac suburbana eius et lepnam cum suburbanis suis. et iether et isthemon et elon et dabir et ain et iethan et bethsames cum suburbanis suis civitates ix. de tribubus ut dictum est duabus. De tribu autem filiorum beniamin gabaon et gabae et anathoth et almon cum suburbanis suis civitates iiii. omnes simul civitates filiorum aaron sacerdotis xiii cum suburbanis suis. Reliquis vero per familias filiorum caath levitici generis hec est data possessio. De tribu effraym urbs confugii sichem cum suburbanis suis in monte effraym et gazer et cebsaim et bethoron cum suburbanis suis civitates iiii. De tribu quoque dan hebthece et gelbethon et haialon et gethremon cum suburbanis suis civitates iiii. Porro de dimidia tribu manasse thanach et gethremon cum suburbanis suis civitates due. omnes civitates x et suburbana earum date sunt filiis caath inferioris gradus. filiis quoque gerson levitici generis dedit de dimidia tribu manasse confugii civitates gaulon in basan et bosro cum suburbanis suis civitates duas. Porro de tribu ysachar cesion et daberech et iaramoth et engannim cum suburbanis suis civitates iiii. De tribu autem aser masal et abdon et elcoth et roob cum suburbanis suis civitates iiii. De tribu quoque neptalim civitatem confugii cedes in galilea et admothor et carthan cum suburbanis suis civitates iii. Omnes urbes familiarum gerson xiii cum suburbanis suis. Filiis autem merari levitis inferioris gradus per familias suas data est de tribu zabulon gechenan et chartha et demna et maloch civitates iiii cum suburbanis suis. De tribu gad civitates confugii ramoth in galaad et manaim et esebon et iazer civitates iiii cum suburbanis suis. De tribu ruben ultra iordanem contra iericho civitates refugii bosor in solitudine misor et iazer et iethson et masphah civitates iiii cum suburbanis suis. Omnes urbes filiorum merari per familias et cognationes suas xii. Itaque civitates universe levitarum in medio possessionis filiorum israhel fuerunt xlviii cum suburbanis suis singule per familias distribute. Deditque dominus deus israheli omnem terram quam traditurum se patribus eorum iuraverat et possederunt illam atque habitaverunt in ea. Dataque est ab eo pax in omnes per circuitum nationes nullusque eorum hostium resistere ausus est sed cuncti in eorum dicionem redacti sunt. Ne unum quidem verbum quod illis prestiturum se esse promiserat irritum fuit sed rebus conpleta sunt.

XXII

Eodem tempore vocavit iosue omita rubenitas et gaditas et dimidiam tribum manasse dixitque ad eos. Fecistis omnia que precepit vobis moyses famulus domini mihi quoque in omnibus obedistis. Nec reliquistis fratres vestros longo tempore usque in presentem diem custodientes imperium domini dei vestri. Quia igitur dedit dominus deus vester fratribus vestris quietem et pacem sicut pollicitus est revertimini et ite in tabernacula vestra et in terram possessionis vestre quam tradidit vobis moyses famulus domini trans iordanem. ita dumtaxat ut custodiatis attente et opere conpleatis mandatum et legem quam precepit vobis moyses famulus domini ut diligatis dominum deum vestrum et ambuletis in omnibus viis eius et observetis mandata illius adhereatisque ei ac serviatis in omni corde et in omni anima vestra. Benedixitque eis iosue et dimisit eos. Qui reversi sunt in tabernacula sua. Tribui autem manasse dimidie possessionem moyses dederat in basan et idcirco medie que super fuit dedit iosue inter ceteros fratres suos trans iordanem ad occidentalem plagam. Cumque dimitteret eos in tabernacula sua et benedixisset eis dixit ad eos. In multa substantia atque divitiis revertimini ad sedes vestras cum argento et auro ere ac ferro et veste multiplici. dividite predam hostium cum fratribus vestris. Reversique sunt et abierunt filii ruben et filii gad et dimidia tribus manasse a filiis israhel de silo que sita est in chanaan ut intrarent galaad terram possessionis sue quam obtinuerant iuxta imperium domini in manu moysi. Cumque venissent ad tumulos iordanis in terram chanaan edificaverunt iuxta iordanem altare infinite magnitudinis. Quod cum audissent filii israhel et ad eos certi nuntii detulissent edificasse filios ruben et gad et dimidiam tribum manasse altare in terra chanaan super iordanis tumulos contra filios israhel convenerunt omnes in silo ut ascenderent et dimicarent contra eos et miserunt interim ad illos in terram galaad finees filium eleazari sacerdotis et x principes cum eo singulos de singulis tribubus. Qui venerunt ad filios ruben et gad et dimidiam tribum manasse in terram galaad dixeruntque ad eos. Hec mandat omnis populus domini. Que est ista transgressio. Cur dereliquistis dominum deum israhel edificantes altare sacrilegum et a cultu illius recedentes. An parum vobis est quod peccastis in beelphegor et usque in presentem diem macula huius sceleris in vobis permanet. Multique de populo corruerunt. Et vos hodie dereliquistis dominum et cras in universum israhel ira eius deseviet. Quod si putatis immundam esse terram possessionis vestre transite ad terram in qua tabernaculum domini est et habitate inter nos tantum ut a domino ne recedatis et a nobis

constructo edificato altari preter altare domini dei nostri. Non-
ne Achor filius Zare preteriit mandatum domini et super
omnem populum Israel ira eius incubuit? Et ille erat unus ho-
mo. Atque utinam periisset solus in scelere suo. Responderunt-
que filii Ruben et Gad et dimidia tribus Manasse principi-
bus legationis Israel. Fortissimus dominus deus Israel ipse novit et Israel
simul intelliget. Si prevaricationis animo hoc altare construxi-
mus, non custodiat nos, sed puniat nos in presenti. Et si ea
mente fecimus ut holocausta et sacrificium et pacificas victi-
mas super eo imponeremus, ipse querat et iudicet. Et non ea ma-
gis cogitatione atque tractatu ut diceremus: Cras dicent
filii vestri filiis nostris: Quid vobis et domino deo Israel? Termi-
num posuit dominus inter nos et vos, o filii Ruben et filii Gad,
Iordanem fluvium, et idcirco partem non habetis in domino. Et per
hanc occasionem avertent filii vestri filios nostros a timore
dei. Putavimus itaque melius, et diximus: Extruamus nobis alta-
re, non ad holocausta neque ad victimas offerendas, sed in tes-
timonium inter nos et vos et sobolem nostram et sobolem
vestram, vestramque progeniem, ut serviamus domino et iuris nostri
sit offerre holocausta et victimas et pacificas hostias,
et nequaquam dicant cras filii vestri filiis nostris: Non est vo-
bis pars in domino. Quod si voluerint dicere, respondebunt eis: Ecce
altare domini quod fecerunt patres nostri, non in holocausta ne-
que in sacrificium, sed in testimonium nostrum ac vestrum.
Absit a nobis hoc scelus ut recedamus a domino et eius vestigi-
a relinquamus, extructo altari ad holocausta et sacrificia
et victimas offerendas preter altare domini dei nostri quod extruc-
tum est ante tabernaculum eius. Quibus auditis Finees
sacerdos et principes legationis Israel qui erant cum eo, pla-
cati sunt, et verba filiorum Ruben et Gad et dimidie tribus
Manasse libentissime susceperunt. Dixitque Finees filius
Eleazari sacerdos ad eos: Nunc scimus quod nobiscum est do-
minus, quia alieni estis a prevaricatione hac, et liberastis filios Israel de
manu domini. Reversusque est cum principibus a filiis Ru-
ben et Gad de terra Galaad finium Chanaan ad filios
Israel, et retulit eis. Placuitque sermo cunctis audienti-
bus. Et laudaverunt deum filii Israel, et nequaquam ultra dixerunt
ut ascenderent contra eos, et pugnarent, et delerent terram
possessionis eorum. Vocaveruntque filii Ruben et filii Gad al-
tare quod extruxerant Testimonium nostrum quod dominus ipse sit
Evoluto autem multo tempore postquam XXIII deus.
pacem dederat dominus Israeli, subiectis in gyro na-
tionibus universis, et Iosue iam longevo et persenilis e-
tatis, vocavit Iosue omnem Israelem, maioresque natu
et principes ac duces et magistros, dixitque ad eos: Ego senu-
i et progressioris etatis sum. Vosque cernitis cuncta que
fecit dominus deus vester cunctis per circuitum nationibus, quo-
modo pro vobis ipse pugnaverit. Et nunc quia sorte divisit vobis
omnem terram ab orientali parte Iordanis usque ad
mare magnum, multe que adhuc supersunt nationes,
dominus deus vester disperdet eas et auferet a facie vestra, et pos-
sidebitis terram, sicut est vobis pollicitus. Tantum confor-
tamini, et estote solliciti, ut custodiatis cuncta que
scripta sunt in volumine legis Moysi, et non declinetis
ab eis, neque ad dexteram neque ad sinistram, ne post-
quam intraveritis ad gentes que inter vos future sunt,
iuretis in nomine deorum earum et serviatis eis et adoretis
illos, sed adhereatis domino deo vestro quod fecistis usque in
diem hanc. Et tunc auferet dominus deus in conspectu vestro gen-
tes magnas atque robustissimas, et nullus vobis resistere
poterit. Unus ex vobis persequetur hostium mille viros, quia
dominus deus vester pro vobis ipse pugnabit, sicut pollicitus est.
Hoc tantum diligentissime precavete, ut diligatis dominum deum
vestrum. Quod si volueritis harum gentium que inter vos habitant
erroribus adherere, et cum eis miscere connubia atque a-
micitias copulare, iam nunc scitote quod dominus deus vester non eas
deleat ante faciem vestram, sed sint vobis in foveam ac
laqueum, et offendiculum ex latere vestro, et sudes in
oculis vestris, donec vos auferat atque disperdat de terra hac opti-
ma quam tradidit vobis. En ego ingredior viam hodie
universe terre, et toto animo cognoscetis quod de omnibus verbis que
se dominus prestiturum vobis esse pollicitus est non preterierit unum
incassum. Sicut ergo implevit opere quod promisit, et prospe-
ra cuncta venerunt, sic adducet super vos quicquid malo-
rum comminatus est, donec vos auferat atque disperdat
de terra hac optima quam tradidit vobis, eo quod preteri-
eritis pactum domini dei vestri quod pepigit vobiscum, et
servieritis diis alienis et adoraveritis eos. Cito atque ve-
lociter consurget in vos furor domini, et auferemini ab
hac terra optima quam tradidit vobis. XXIIII

Congregavitque Iosue omnes tribus Israel in Sichem, et vo-
cavit maiores natu ac principes et iudices ac ma-
gistros, steteruntque in conspectu domini, et ad populum sic locutus
est. Hec dicit dominus deus Israel: Trans fluvium habitaverunt
patres vestri ab initio, Thare pater Abraham et Nachor, ser-
vieruntque diis alienis. Tuli ego patrem vestrum Abraham
de Mesopotamie finibus, et adduxi eum in terram Chanaan.
Multiplicavique semen eius, et dedi ei Ysaac. Illique rursum
dedi Iacob et Esau. E quibus Esau dedi montem Seyr
ad possidendum. Iacob vero et filii eius descenderunt in Egy-
ptum. Misique Moysen et Aaron, et percussi Egyptum multis
signis atque portentis. Eduxique vos et patres vestros de
Egypto, et venistis ad mare. Persecutique sunt Egyptii pa-
tres vestros cum curribus et equitatu usque ad mare rubrum.
Clamaverunt autem ad dominum filii Israel, qui posuit tenebras
inter vos et Egyptios, et adduxit super eos mare, et operuit
eos. Viderunt oculi vestri cuncta que in Egypto fece-
rim, et habitastis in solitudine multo tempore. Et introduxi
vos in terram Amorrei qui habitabat trans Iordanem.
Cumque pugnarent contra vos, tradidi eos in manus vestras,
et possedistis terram eorum, atque interfecistis eos. Surrexit
autem Balach filius Sephor rex Moab, et pugnavit contra
Israelem. Misitque et vocavit Balaam filium Beor ut
malediceret vobis. Et ego nolui audire eum, sed econtrario
per eum benedixi vobis, et liberavi vos de manu eius. Tran-
sistisque Iordanem et venistis ad Iericho. Pugnaveruntque
contra vos viri civitatis eius, Amorreus et Phereseus et
Chananeus, Etheus et Gergeseus, et Eveus et Iebuseus,
et tradidi illos in manus vestras. Misique ante vos scrabrones,
et eieci illos de locis suis, duos reges Amorreorum, non in gla-
dio et in arcu tuo. Dedique vobis terram in qua non labo-
rastis, et urbes quas non edificastis, ut habitaretis in eis,
vineas et oliveta que non plantastis. Nunc ergo timete do-
minum, et servite ei perfecto corde atque verissimo, et auferte
deos quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia
et in Egypto, ac servite domino. Sin autem malum vobis

uidetur ut seruiatis domino: optio uobis datur. Eligite uobis
hodie quod placet cui potissimum seruire debeatis. utrum diis
quibus seruierunt patres uestri in mesopotamia. an diis
amorreorum in quorum terra habitatis. ego autem et domus mea
seruiemus domino. Responditque populus et ait. Absit a nobis
ut relinquamus dominum et seruiamus diis alienis. Dominus deus
noster ipse eduxit nos et patres nostros de terra egypti de domo ser-
uitutis. fecitque uidentibus nobis signa ingentia. et cu-
stodiuit nos in omni uia per quam ambulauimus. et in
cunctis populis per quos transiuimus. et eiecit uniuersas gen-
tes amorreum habitatorem terre quam nos intrauimus.
Seruiemus igitur domino. quia ipse est dominus deus noster. Dixitque io-
sue ad populum. Non poteritis seruire domino. deus enim sanctus et for-
tis emulator est. nec ignoscet sceleribus uestris atque pec-
catis. Si dimiseritis dominum et seruieritis diis alienis con-
uertet se et affliget uos. atque subuertet postquam prestiterit
uobis bona. Dixitque populus ad iosue. Nequaquam ita loqueris
ut loqueris erit. sed domino seruiemus. Et iosue ad populum. Tes-
tes inquit uos estis. quia ipsi elegeritis uobis dominum ut ser-
uiatis ei. Responderuntque. Testes. Nunc ergo ait auferte deos
alienos de medio uestri. et inclinate corda uestra ad dominum
deum israel. Dixitque populus ad iosue. Domino deo nostro seruie-
mus et obedientes erimus preceptis eius. Percussit igitur iosue
in die illo fedus. et proposuit precepta atque iudicia in si-
chem. Scripsit quoque omnia uerba hec in uolumine legis
dei. et tulit lapidem pergrandem. posuitque eum subter
quercum que erat in sanctuario domini. et dixit ad omnem populum.
En lapis iste erit uobis in testimonium quod audierit
omnia uerba que locutus est uobis dominus. ne forte postea
negare uelitis. et mentiri domino deo uestro. Dimisitque
populum singulos in possessionem suam. Et post hec mortuus
est iosue filius nun seruus domini. c. x. annorum. Et sepe-
lierunt eum in finibus possessionis sue in thamnathsare
que sita est in monte effraym. a septentrionali
parte montis gaas. Seruiuitque israel domino cunctis die-
bus iosue. et seniorum qui longo uixerunt tempore post io-
sue. et qui nouerant omnia opera domini que fecerat in israel.
Ossa quoque ioseph que tulerant filii israel de egypto se-
pelierunt in sichem. in parte agri quem emerat iacob
a filiis emor patris sichem. c. nouellis ouibus. et fuit in
possessione filiorum ioseph. Eleazar quoque filius aaron sa-
cerdotis mortuus est. et sepelierunt eum in gabaa
finees filii eius que data est ei in monte effraym.

mortuus est iosue

Incipit liber iudicum

Post mortem iosue con-
suluerunt filii israel dominum dicentes.
Quis ascendet ante nos contra chananeum.
et erit dux belli. Dixitque dominus. Iudas as-
cendet. Ecce tradidi terram in manus
eius. Et ait iudas symeoni fratri suo. Ascende mecum in
sortem meam. et pugna contra chananeum. ut et ego per-
gam tecum in sortem tuam. Et abiit cum eo symeo-
on. Ascenditque iudas et tradidit dominus chananeum ac
pherezeum in manus eorum. et percusserunt in bezech. x. mi-
lia uirorum. Inueneruntque adonibezech in bezech. et pu-
gnauerunt contra eum. et percusserunt chananeum et pherezeum.
Fugit autem adonibezech. quem persecuti comprehenderunt
cesis summitatibus manuum eius ac pedum. Dixitque
adonibezech. lxx. reges amputatis manuum
ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea
ciborum reliquias. Sicut feci ita reddidit mihi deus. Ad-
duxeruntque eum in ierusalem. et ibi mortuus est. Oppu-
gnantes ergo filii iuda ierusalem ceperunt eam. et percusse-
runt in ore gladii. tradentes cunctam incendi-
o ciuitatem. Et postea descendentes pugnauerunt
contra chananeum qui habitabat in montanis. et ad me-
ridiem in campestribus. Pergensque iudas contra chananeum
qui habitabat in ebron cuius nomen fuit antiquitus
cariatharbe. percussit sisai. et achiman. et tholmai. atque
inde profectus abiit ad habitatores dabir. cuius nomen erat uetus
cariathsepher. id est ciuitas litterarum. Dixitque caleph. Qui
percusserit cariathsepher et uastauerit eam dabo ei axam
filiam meam uxorem. Cumque cepisset eam othoniel
filius cenez frater caleph minor dedit ei axam filiam
suam coniugem. Quam pergentem in itinere monuit
uir suus ut peteret a patre suo agrum. Que cum suspi-
rasset sedens in asino. dixit ei caleph. Quid habes. At
illa respondit. Da mihi benedictionem. quia terram arentem de-
disti mihi. da et irriguam aquis. Dedit ergo ei caleph ir-
riguum superius et irriguum inferius. Filii autem cinei cog-
nati moysi ascenderunt de ciuitate palmarum
cum filiis iuda in desertum sortis eius quod est ad meridiem
arath. et habitauerunt cum eo. Abiit autem iudas cum sy-
meone fratre suo. et percusserunt chananeum qui habitabat
in sephath et interfecerunt eum. Vocatumque est nomen ur-
bis horma. id est anathema. Cepitque iudas gazam cum fini-
bus suis. et ascalonem. atque accaron cum terminis suis.
Fuitque dominus cum iuda. et montana possedit. nec
potuit delere habitatores uallis. quia falcatis curribus
habundabant. Dederuntque caleph ebron sicut di-
xerat moyses. qui deleuit ex ea tres filios enach. Ie-
buseum autem habitatorem ierusalem non deleuerunt filii ben-
iamin. habitauitque iebuseus cum filiis beniamin in
ierusalem usque in presentem diem. Domus quoque ioseph
ascendit in bethel. fuitque dominus cum eis. Nam cum obsiderent
urbem que prius uocabatur luza. uiderunt hominem e-
gredientem de ciuitate. dixeruntque ad eum. Osten-
de nobis introitum ciuitatis. et faciemus tecum misericordiam.
Qui cum ostendisset eis percusserunt urbem in ore gla-
dii. hominem autem illum et omnem cognationem eius dimi-
serunt. Qui dimissus abiit in terram cethim. et edificauit
ibi ciuitatem. uocauitque nomen eius luzam. que
ita appellatur usque in presentem diem. Manasses quoque
non deleuit bethsan. et thanaac cum uiculis suis. et habi-
tatores endor. et gebleam. et mageddo cum uiculis suis. cep-
itque chananeus habitare cum eis. Postquam autem confortatus est is-
rahel. fecit eos tributarios. et delere noluit. Effraym
autem non interfecit chananeum qui habitabat in gazer. sed habi-
tauit cum eo. Zabulon non deleuit habitatores cethron
et naalon. sed habitauit chananeus in medio eius. factusque
est ei tributarius. Aser quoque non deleuit habitatores
accho. et sydonis. alab. et azazib. et amma. et apheth. et
aloa. et phec. et roob. Habitauitque in medio chananei
habitatoris illius terre. nec interfecit eum. Neptalim quoque
non deleuit habitatores bethsames. et bethanath. et habitauit
inter chananeum habitatorem terre. fueruntque ei bethsa-
mite et bethanite tributarii. Artauitque amorreus

filios dan in monte . nec dedit eis locum ut ad plani-
ora descenderent . habitavitque in monte hares quod interpre-
tatur testaceo in hailon et salabim . et aggravata est manus
domus ioseph factusque est ei tributarius . fuit autem terminus
amorrei ab ascensu scorpionis . et petra . et superiora loca .
Ascenditque angelus domini de galgalaz II
ad locum flentium et ait . Eduxi vos de egypto et intro-
duxi vos in terram pro qua iuravi patribus vestris et pollicitus
sum ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sem-
piternum . ita dumtaxat ut non feriretis fedus cum habitatoribus ter-
re huius . et aras eorum subverteretis . et noluistis audire vocem
meam . Cur hec fecistis ? Quam ob rem nolui delere eos a fa-
cie vestra ut habeatis hostes . et dii eorum sint vobis in ruinam .
Cumque loqueretur angelus domini hec verba ad omnes filios is-
rael . elevaverunt vocem suam et fleverunt . et vocatum est no-
men loci illius Flentium sive Lacrimarum . Immolaveruntque
ibi hostias domino . Dimisit ergo iosue populum . et abierunt
filii israel unusquisque in possessionem suam ut obtinerent eam
Servieruntque domino cunctis diebus iosue et seniorum qui longo
post eum vixerunt tempore . et noverunt omnia opera domini mag-
na que fecerat cum israel . Mortuus est autem iosue filius nun
famulus domini . c . et x . annorum . et sepelierunt eum in finibus
possessionis sue in thamnath sare in monte efraym
a septentrionali plaga montis gaas . Omnisque generatio
illa congregata est ad patres suos . et surrexerunt alii qui non
noverant dominum et opera que fecerat cum israel . Feceruntque filii
israel malum in conspectu domini . et servierunt baalim et astaro-
th . ac dimiserunt dominum deum patrum suorum qui eduxerat e-
os de terra egypti . et secuti sunt deos alienos . deos quoque
populorum qui habitabant in circuitu eorum . et adoraverunt eos et
ad iracundiam concitaverunt dominum . dimittentes eum . et servi-
entes baal et astaroth . Iratusque dominus contra israel tradidit eos
in manus diripientium . qui ceperunt eos et vendiderunt
hostibus qui habitabant per gyrum . nec potuerunt resistere
adversariis suis . sed quocumque pergere voluissent manus domini su-
per eos erat sicut locutus est et iuravit eis . et vehementer afflicti
sunt . Suscitavitque dominus iudices qui liberarent eos de vasta-
ntium manibus . sed nec illos audire voluerunt . fornicantes 5
cum diis alienis . et adorantes eos . cito deseruerunt vi-
am per quam ingressi fuerant patres eorum . et audientes
mandata domini omnia fecerunt contraria . Cumque dominus iudices
suscitaret . in diebus eorum flectebatur misericordia et audiebantur afflic-
torum gemitus et liberabat eos de cede vastantium . postquam
autem mortuus esset iudex . revertebantur . et multo faciebant
maiora quam fecerant patres eorum sequentes deos alienos et
servientes eis . et adorantes illos . nec dimiserunt adin-
ventiones suas . et viam durissimam per quam ambulare
consueverant . Iratusque est furor domini in israel et ait . Quia
irritum fecit gens ista pactum meum quod pepigeram
cum patribus eorum . et vocem meam audire contempsit . et ego
non delebo gentes quas dimisit iosue et mortuus est . ut in ipsis
experiar israel utrum custodiant viam domini et ambulent
in ea sicut custodierunt patres eorum an non . Dimisit ergo dominus
omnes has nationes . et cito subvertere noluit . nec tradidit
Hec sunt gentes quas dominus III in manus iosue .
dereliquit . ut erudiret in eis israelem . et omnes qui non
noverant bella chananeorum . et postea discerent filii
eorum certare cum hostibus . et habere consuetudinem pre-
liandi . v . satrapas philistinorum . omnemque chananeum et sydoni-
um atque eveum qui habitabant in monte libano de mon-
te baal hermon usque ad introitum emath . Dimisitque
eos ut in ipsis experiretur israelem . utrum audiret manda-
ta domini que preceperat patribus eorum per manum moysi an non . Itaque fi-
lii israel habitaverunt in medio chananei et hethei et amor-
rei et pherezei et evei et iebusei . et duxerunt uxores filias
eorum . ipsique filias suas filiis eorum tradiderunt et servierunt diis
eorum . feceruntque malum in conspectu domini . et obliti
sunt dei sui . servientes baalim et astaroth . Iratusque dominus contra
israel tradidit eos in manus cusanrasathaim regis
mesopotamie . servieruntque ei octo annis . et clamave-
runt ad dominum . Qui suscitavit eis salvatorem et libe-
ravit eos othoniel videlicet filium cenez fratrem caleph
iuniorem . fuitque in eo spiritus domini et iudicavit israel . egressus-
que est ad pugnam . et tradidit dominus in manus eius cusanrasa-
thaim regem syrie et oppressit eum . Quievitque terra xl . an-
nis . et mortuus est othoniel filius cenez . IIII
Addiderunt autem filii israel facere malum in conspectu domini
qui confortavit adversus eos eglon regem moab quia
fecerunt malum in conspectu domini . et copulavit ei filios amon
et amalech . abiitque et percussit israel atque possedit urbem
palmarum . Servieruntque filii israel eglon regi moab xviii . an-
nis . et postea clamaverunt ad dominum . Qui suscitavit eis salva-
torem vocabulo haioth filium gera filii gemini . qui
utraque manu pro dextra utebatur . miseruntque filii israel per illum
munera eglon regi moab . qui fecit sibi gladium ancipi-
tem habentem in medio capulum longitudinis palme
manus . et accinctus est eo subter sagum in dextro femore
Obtulitque munera eglon . erat autem eglon crassus nimis . Cumque obtu-
lisset ei munera prosecutus est socios . qui cum eo venerant . et rever-
sus de galgalis ubi erant ydola dixit ad regem .
Verbum secretum habeo ad te o rex . Et ille imperavit silentium .
Egressisque omnibus qui circa eum erant ingressus est a-
ioth ad eum . Sedebat autem in estivo cenaculo solus . Dixitque
Verbum dei habeo ad te . Qui statim surrexit de throno
Extenditque aioth sinistram manum . et tulit sicam
de dextro femore suo infixitque in ventrem eius tam
valide ut capulus sequeretur ferrum in vulnere ac pinguis-
simo adipe stringeretur . nec eduxit gladium sed ita ut
percusserat reliquit in corpore . statimque per secreta
nature alvi stercora proruperunt . Aioth autem clausis
diligentissime ostiis cenaculi et obfirmatis sera
per posticum egressus est . Servique regis ingressi viderunt
clausas fores cenaculi atque dixerunt . Forsitan purgat
alvum in estivo cenaculo . Expectantesque diu donec
erubescerent . et videntes quod nullus aperiret . tulerunt
clavem . et aperientes invenerunt dominum suum iacentem
in terra mortuum . Aioth autem dum illi turbarentur effu-
git . et pertransiit locum ydolorum unde reversus fuerat
Venitque in seirath . et statim insonuit buccina in
monte efraym . Descenderuntque cum eo filii israel ipso
in fronte gradiente . Qui dixit ad eos . Sequimini me .
Tradidit enim dominus inimicos nostros moabitas in manus
nostras . Descenderuntque post eum . et occupaverunt vada ior-
danis que transmittunt in moab . et non dimiserunt
transire quemquam . sed percusserunt moabitas . in tempore illo cir-
citer x . milia . omnes robustos . et fortes viros . nullus

eorum evadere potuit. Humiliatusque est Moab die illo sub manu Israel: et quievit terra lxxx. annis [illegible]. Post hunc fuit Sangar filius Anath, qui percussit de Philistiim sexcentos viros vomere: et ipse quoque defendit Israel. Addideruntque filii Israel facere malum in conspectu Domini post mortem Aoth: et tradidit illos Dominus in manus Iabin regis Chanaan qui regnavit in Asor: habuitque ducem exercitus sui nomine Sisaram. ipse autem habitabat in Aroseth gentium. Clamaveruntque filii Israel ad Dominum. Nongentos enim habebat falcatos currus et per xx. annos vehementer oppresserat eos. Erat autem Debbora prophetes uxor Lapidoth, que iudicabat populum in illo tempore. Et sedebat sub palma que nomine illius vocabatur inter Rama et Bethel in monte Effraym. Ascendebantque ad eam filii Israel in omne iudicium. Que misit et vocavit Barach filium Abinoem de Cedes Neptalim. Dixitque ad eum: Precepit tibi Dominus Deus Israel. Vade et duc exercitum in montem Thabor tollensque tecum decem milia pugnatorum de filiis Neptalim et de filiis Zabulon. Ego autem adducam ad te in loco torrentis Cyson Sisaram principem exercitus Iabin, et currus eius atque omnem multitudinem, et tradam eos in manu tua. Dixitque ad eam Barach: Si venis mecum vadam: Si nolueris venire mecum, non pergam. Que dixit ei: Ibo quidem tecum, sed in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sisara. Surrexit itaque Debbora, et perrexit cum Barach in Cedes. Qui accitis Zabulon et Neptalim, ascendit cum x. milibus pugnatorum habens Debboram in comitatu suo. Aber autem Cyneus recesserat quondam a ceteris Cyneis fratribus suis filiis Obab cognati Moysi: et tetenderat tabernacula usque ad vallem que vocatur Sennim, et erat iuxta Cedes. Nuntiatumque est Sisare quod ascendisset Barach filius Abinoem in montem Thabor: et congregavit nongentos falcatos currus omnemque exercitum de Aroseth gentium ad torrentem Cyson. Dixitque Debbora ad Barach: Surge: hec est enim dies in qua tradidit Dominus Sisaram in manus tuas: En ipse ductor est tuus. Descendit itaque Barach de monte Thabor et x. milia pugnatorum cum eo. Perterruitque Dominus Sisaram et omnes currus eius universamque multitudinem in ore gladii ad conspectum Barach: in tantum ut Sisara de curru desiliens pedibus fugeret, et Barach persequeretur fugientes currus et exercitum usque ad Aroseth gentium, et omnis hostium multitudo usque ad internitionem caderet. Sisara autem fugiens pervenit ad tentorium Iahel uxoris Aber Cynei. Erat autem pax inter Iabin regem Asor et domum Aber Cynei. Egressa est igitur Iahel in occursum Sisare, dixit ad eum: Intra ad me domine mi: intra ad me: ne timeas. Qui ingressus tabernaculum eius, et opertus ab ea pallio, dixit ad eam: Da michi obsecro paululum aque, quia valde sitio. Que aperuit utrem lactis, et dedit ei bibere, et operuit illum. Dixitque Sisara ad eam: Sta ante ostium tabernaculi, et cum venerit aliquis interrogans te, et dicens: Numquid hic est aliquis? respondebis: Nullus est. Tulit itaque Iahel uxor Aber clavum tabernaculi, assumens pariter malleum, et ingressa abscondite et cum silentio, posuit supra tympus capitis eius clavum: percussumque malleo defixit in cerebrum usque ad terram. Qui soporem morti socians defecit et mortuus est. Et ecce Barach sequens Sisaram veniebat. Egressaque Iahel in occursum eius dixit ei: Veni et ostendam tibi virum quem queris. Qui cum intrasset ad eam vidit Sisaram iacentem mortuum, et clavum infixum in tympora eius. Humiliavit ergo Deus in die illo Iabin regem Chanaan coram filiis Israel: qui crescebant cottidie et forti manu opprimebant Iabin regem Chanaan donec delerent eum.

V

Cecineruntque Debbora et Barach filius Abinoem in die illo dicentes: Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum, benedicite Domino. Audite reges, percipite auribus principes: Ego sum, ego sum, que Domino canam, psallam Domino Deo Israel. Domine cum exires de Seyr, et transires per regiones Edom, terra mota est, celique ac nubes stillaverunt aquis. Montes fluxerunt a facie Domini, et Synai a facie Domini Dei Israel. In diebus Sangar filii Anath, in diebus Iahel quieverunt semite: et qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios. Cessaverunt fortes in Israel et quieverunt donec surgeret Debbora, surgeret mater in Israel. Nova bella elegit Dominus, et portas hostium ipse subvertit. Clipeus et hasta si apparuerint in xl. milibus Israel. Cor meum diligit principes Israel. Qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Domino. Qui ascenditis super nitentes asinos, et sedetis super iudicio, et ambulatis in via, loquimini. Ubi collisi sunt currus, et hostium suffocatus est exercitus, ibi narrentur iustitie Domini, et clementia in fortes Israel. Tunc descendit populus Domini ad portas, et obtinuit principatum. Surge, surge Debbora, surge et loquere canticum. Surge Barach, et apprehende captivos tuos fili Abinoem. Salvate sunt reliquie populi: Dominus in fortibus dimicavit. Ex Effraym delevit eos in Amalech, et post eum ex Beniamin in populos tuos, o Amalech. De Machir principes descenderunt, et de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum. Duces Ysachar fuere cum Debbora, et Barach vestigia sunt secuti: qui quasi in preceps ac baratrum se discrimini dedit. Diviso contra se Ruben magnanimorum reperta est contentio. Quare habitas inter duos terminos ut audias sibilos gregum? Diviso contra se Ruben magnanimorum reperta est contentio. Galaad trans Iordanem quiescebat, et Dan vacabat navibus: Aser habitabat in littore maris, et in portubus morabatur. Zabulon vero et Neptalim obtulerunt animas suas morti in regione Merome. Venerunt reges et pugnaverunt, pugnaverunt reges Chanaan in Thanac iuxta aquas Mageddo, et tamen nichil tulere predantes. De celo dimicatum est contra eos: de celo dimicatum est contra eos. Stelle manentes in ordine et cursu suo adversus Sisaram pugnaverunt. Torrens Cyson traxit cadavera eorum, torrens Cadumim, torrens Cyson. Conculca anima mea robustos. Ungule equorum ceciderunt fugientibus impetu, et per preceps ruentibus fortissimis hostium. Maledicite terre Meroth, dixit angelus Domini: maledicite habitatoribus eius, quia non venerunt ad auxilium Domini in adiutorium fortissimorum eius. Benedicta inter mulieres Iahel uxor Aber Cynei, benedicatur in tabernaculo suo. Aquam petenti lac dedit, et in phiala principum obtulit butyrum. Sinistram manum misit ad clavum, et dexteram ad fabrorum malleum: percussitque Sisaram querens in capite vulneri locum, et tympus valde perforans. Inter pedes eius ruit: defecit, et mortuus est. Vol

volvebatur ante pedes eius, et iacebat exanimis et miserabilis. Per fenestram respiciens ululabat mater eius, et de cenaculo loquebatur: Cur tardat regredi currus eius? Quare tardaverunt pedes quadrigarum illius? Una sapientior ceteris uxoribus eius haec socrui verba respondit: Forsitan nunc dividit spolia, et pulcherrima feminarum eligitur ei; vestes diversorum colorum Sisare traduntur in predam, et supellex varia ad ornanda colla congeritur. Sic pereant omnes inimici tui, Domine; qui autem diligunt te, sicut sol in ortu splendet, ita rutilent. Quievitque terra per xl annos.

VI

Fecerunt autem filii Israel malum in conspectu Domini, qui tradidit illos in manu Madian vii annis, et oppressi sunt valde ab eis. Feceruntque sibi antra et speluncas in montibus, et munitissima ad repugnandum loca. Cumque sevisset Israel, ascendebat Madian et Amalech et ceteri orientalium nationum, et apud eos figentes tentoria sicut erant in herbis, cuncta vastabant usque ad introitum Gaze; nihilque omnino ad vitam pertinens relinquebant in Israel, non oves, non boves, non asinos. Ipsi enim et universi greges eorum veniebant cum tabernaculis suis, et instar locustarum universa complebant, innumera multitudo hominum et camelorum, quicquid tetigerant devastantes. Humiliatusque est Israel valde in conspectu Madian, et clamavit ad Dominum postulans auxilium contra Madianitas. Qui misit ad eos virum prophetam, et locutus est: Hec dicit Dominus Deus Israel: Ego feci vos conscendere de Egypto, et eduxi vos de domo servitutis, et liberavi de manu Egyptiorum et omnium inimicorum qui affligebant vos, eiecique eos ad introitum vestrum, et tradidi vobis terram eorum. Et dixi: Ego Dominus Deus vester; ne timeatis deos Amorreorum, in quorum terra habitatis. Et noluistis audire vocem meam. Venit autem angelus Domini, et sedit sub quercu que erat in Ephra, et pertinebat ad Ioas patrem familie Ezri. Cumque Gedeon filius eius excuteret atque purgaret frumenta in torculari, ut fugeret Madian, apparuit ei angelus Domini, et ait: Dominus tecum, virorum fortissime. Dixitque ei Gedeon: Obsecro, domine mi, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hec mala? Ubi sunt mirabilia eius que narraverunt patres nostri atque dixerunt: De Egypto eduxit nos Dominus? Nunc autem dereliquit nos, et tradidit in manu Madian. Respexitque Dominus ad eum, et ait: Vade in hac fortitudine tua, et liberabis Israel de manu Madian; scito quod miserim te. Qui respondens ait: Obsecro, domine mi, in quo liberabo Israel? Ecce familia mea infima est in Manasse, et ego minimus in domo patris mei. Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum, et percuties Madian quasi unum virum. Et ille: Si inveni, inquit, gratiam coram te, da mihi signum quod tu sis qui loquaris ad me, nec recedas hinc donec revertar ad te portans sacrificium et offerens tibi. Qui respondit: Ego prestolabor adventum tuum. Ingressus est itaque Gedeon, et coxit hedum, et de farine modio azimos panes; carnesque ponens in canistro, et ius carnium mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, et obtulit ei. Cui dixit angelus Domini: Tolle carnes et panes azimos, et pone super petram illam, et ius desuper funde. Cumque fecisset ita, extendit angelus Domini summitatem virge quam tenebat in manu, et tetigit carnes et azimos panes; ascenditque ignis de petra, et carnes azimosque panes consumpsit; angelus autem Domini evanuit ex oculis eius. Vidensque Gedeon quod esset angelus Domini, ait: Heu mi Domine Deus, quia vidi angelum Domini facie ad faciem. Dixitque ei Dominus: Pax tecum; ne timeas, non morieris. Edificavit ergo ibi Gedeon altare Domino, vocavitque illud Domini pax, usque in presentem diem. Cumque adhuc esset in Ephra, que est familie Ezri, nocte illa dixit Dominus ad eum: Tolle taurum patris tui, et alterum taurum annorum vii, destruesque aram Baal que est patris tui, et nemus quod circa aram est succide; et edificabis altare Domino Deo tuo in summitate petre huius, super quam ante sacrificium posuisti; tollesque taurum secundum, et offeres holocaustum super struem lignorum que de nemore succideris. Assumptis igitur Gedeon x viris de servis suis, fecit sicut preceperat ei Dominus. Timens autem domum patris sui et homines illius civitatis, per diem noluit facere, sed omnia nocte complevit. Cumque surrexissent viri oppidi eius mane, viderunt destructam aram Baal, lucumque succisum, et taurum alterum impositum super altare quod tunc edificatum erat. Dixeruntque ad invicem: Quis hoc fecit? Cumque perquirerent auctorem facti, dictum est: Gedeon filius Ioas fecit hec omnia. Et dixerunt ad Ioas: Produc filium tuum huc, ut moriatur, quia destruxit aram Baal et succidit nemus. Quibus ille respondit: Numquid ultores estis Baal, ut pugnetis pro eo? Qui adversarius eius est, moriatur antequam lux crastina veniat; si deus est, vindicet se de eo qui suffodit aram eius. Ex illo die vocatus est Gedeon Ierobaal, eo quod dixisset Ioas: Ulciscatur se de eo Baal, qui suffodit altare eius. Igitur omnis Madian et Amalech et orientales populi congregati sunt simul, et transeuntes Iordanem castra metati sunt in valle Iezrael. Spiritus autem Domini implevit Gedeon, qui clangens buccina convocavit domum Abiezer ut sequeretur se. Misitque nuntios in universum Manassen, qui et ipse secutus est eum; et alios nuntios in Aser et Zabulon et Neptalim, qui occurrerunt ei. Dixitque Gedeon ad Deum: Si salvum facis per manum meam Israel, sicut locutus es, ponam hoc vellus lane in area: si ros in solo vellere fuerit, et in omni terra siccitas, sciam quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel. Factumque est ita. Et de nocte consurgens, expresso vellere, concham rore implevit. Dixitque rursus ad Deum: Ne irascatur furor tuus contra me, si adhuc semel temptavero, signum querens in vellere. Oro ut solum vellus siccum sit, et omnis terra rore madens. Fecitque Deus nocte illa ut postulaverat, et fuit siccitas in solo vellere, et ros in omni terra.

VII

Igitur Ierobaal, qui et Gedeon, de nocte consurgens, et omnis populus cum eo, venit ad fontem qui vocatur Arad. Erant autem castra Madian in valle ad septentrionalem plagam collis excelsi. Dixitque Dominus ad Gedeonem: Multus tecum est populus, nec tradetur Madian in manus eius, ne glorietur contra me Israel et dicat: Meis viribus liberatus sum. Loquere ad populum, et cunctis audientibus predica: Qui formidolosus et timidus est, revertatur. Recesseruntque de monte Galaad, et reversa sunt ex populo xxii milia virorum, et tantum x milia remanserunt. Dixitque Dominus ad Gedeonem: Adhuc populus multus est; duc eos ad aquas, et ibi probabo illos, et de quo dixero tibi ut tecum vadat, ipse vadat; quem ire prohibuero, ipse revertatur. Cumque descendisset populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeon: Qui manu et lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum; qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt. Fuit itaque numerus eorum qui manu ad os proicientes lambuerant aquas ccc viri. Omnis autem

reliqua multitudo flexo poplite biberat. Et ait dominus ad Ge-
deon: In trecentis viris qui lambuerunt aquas liberabo vos et
tradam in manu tua Madian: omnis autem reliqua multitu-
do revertatur in domum suam. Sumptis itaque pro numero ciba-
riis et tubis, omnem reliquam multitudinem abire praecepit
ad tabernacula sua: et ipse cum trecentis viris se certamini
dedit. Castra autem Madian erant subter in valle. Eadem nocte
dixit dominus ad eum: Surge et descende in castra: quia tradidi eos
in manu tua. Si autem solus ire formidas, descendat tecum
Phara puer tuus. Et cum audieris quid loquantur, tunc confor-
tabuntur manus tuae, et securior ad hostium castra descen-
des. Descendit ergo ipse et Phara puer eius in partem castro-
rum, ubi erant ~~armorum~~ vigiliae armatorum. Madian autem
et Amalech, et omnes orientales populi fusi iacebant in valle
ut locustarum multitudo. Cameli quoque innumerabiles
erant sicut harena quae iacet in litore maris. Cumque
venisset Gedeon, narrabat aliquis somnium proximo
suo: et in hunc modum referebat quod viderat: Vidi somp-
nium, et videbatur mihi quasi subcinericius panis ex ordeo vol-
vi, et in castra Madian descendere. Cumque pervenisset ad ta-
bernaculum, percussit illud atque subvertit, et terrae funditus
coaequavit. Respondit is cum quo loquebatur: Non est hoc aliud nisi
gladius Gedeonis filii Ioas viri Israelitae. Tradidit enim
dominus in manus eius castra Madian. Divisitque trecentos viros
in tres partes, et dedit tubas in manibus eorum, lagenasque va-
cuas, ac lampades in medio lagenarum. Et dixit ad eos:
Quod me facere videritis hoc facite. Ingrediar partem castrorum,
et quod fecero sectamini. Quando personuerit tuba in manu
mea, vos quoque per castrorum circuitum clangite, et conclama-
te: Domino et Gedeoni. Ingressusque est Gedeon, et trecenti viri qui
erant cum eo in partem castrorum incipientibus vigiliis
noctis mediae: et custodibus suscitatis coeperunt buccinis clan-
gere, et complodere inter se lagenas. Cumque per gyrum castrorum
in tribus personarent locis, et hydrias confregissent, tenuerunt
sinistris manibus lampades, et dextris sonantes tubas,
clamaveruntque: Gladius domini et Gedeonis, stantes singuli
in loco suo per circuitum castrorum hostilium. Omnia itaque
castra turbata sunt, et vociferantes ululantesque fuge-
runt: et nihilominus insistebant trecenti viri buccinis persona-
ntes. Immisitque dominus gladium in omnibus castris, et mutua
se caede truncabant, fugientes usque ad Bethsetta, et crepidi-
nem Abelmehula in Tebbath. Conclamantes autem viri de
Israel de Nephthali et Aser et omni Manasse persequebantur Madian.
Et dedit dominus victoriam super Israel in die illa. Misitque Gede-
on nuntios in omnem montem Ephraim dicens: Descendite in oc-
cursum Madian, et occupate aquas usque Bethbera atque Ior-
danem. Clamavitque omnis Ephraim, et praeoccupavit aquas
atque Iordanem usque Bethbera. Apprehensosque duos viros
Madian, Oreb et Zeb, interfecit Oreb in petra Oreb, Zeb
vero in torculari Zeb. Et persecuti sunt Madian, capita
Oreb et Zeb portantes ad Gedeon trans fluenta Ior-
Dixeruntque ad eum viri Ephraim: **VIII** danis.
Quid est hoc quod facere voluisti ut non nos vocares
cum ad pugnam pergeres contra Madian? iurgantes fortiter,
et prope vim inferentes. Quibus ille respondit: Quid
enim tale facere potui quale vos fecistis? Nonne melior
est racemus Ephraim vindemiis Abiezer? In manus vestras
dominus tradidit principes Madian, Oreb et Zeb. Quid tale

facere potui quale vos fecistis? Quod cum locutus esset, requievit
spiritus eorum quo tumebant contra eum. Cumque venisset Gedeon
ad Iordanem, transivit eum cum trecentis viris qui secum e-
rant: et prae lassitudine fugientes persequi non poterant. Dix-
itque ad viros Sochoth: Date obsecro panes populo qui
mecum est, quia valde defecerunt: ut possimus persequi
Zebee et Salmana reges Madian. Responderunt principes
Sochoth: Forsitan palmae manuum Zebee et Salmana in
manu tua sunt, et idcirco postulas ut demus exercitui tuo
panes. Quibus ille ait: Cum ergo tradiderit dominus Zebee et Salma-
na in manus meas, cum reversus fuero victor in pace,
conteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti. Et
inde conscendens venit in Phanuel: locutusque est ad viros
loci illius similia. Cui et illi responderunt sicut responderant
viri Sochoth. Dixit itaque et eis: Cum reversus fuero victor
in pace, destruam turrim hanc. Zebee autem et Salma-
na requiescebant cum omni exercitu suo. Quindecim enim
milia viri remanserant ex omnibus turmis orienta-
lium populorum, caesis centum viginti milibus bellatorum educentium
gladium. Ascendensque Gedeon per viam eorum qui in
tabernaculis morabantur ad orientalem plagam
Nobe et Iegbaa, percussit castra hostium qui securi e-
rant, et nihil adversi suspicabantur. Fugeruntque Zebee
et Salmana, quos persequens Gedeon comprehendit, tur-
bato omni exercitu eorum. Revertensque de bello ante solis
ortum, apprehendit puerum de viris Sochoth: interrogavit-
que eum nomina principum et seniorum Sochoth: et descripsit
septuaginta septem viros. Venitque ad Sochoth, et dixit eis: En Ze-
bee et Salmana, super quibus exprobrastis mihi dicentes:
Forsitan manus Zebee et Salmana in manibus tuis sunt,
et idcirco postulas ut demus viris qui lassi sunt et defe-
cerunt panes. Tulit ergo seniores civitatis et spinas de-
serti ac tribulos, et contrivit cum eis atque comminuit vi-
ros Sochoth. Turrim quoque Phanuel subvertit, occisis ha-
bitatoribus civitatis. Dixitque ad Zebee et Salmana:
Salmana. Quales fuerunt viri quos occidistis in Tha-
bor? Qui responderunt: Similes tui, et unus ex eis quasi filius re-
gis. Quibus ille respondit: Fratres mei fuerunt, filii matris me-
ae. Vivit dominus, quia si servassetis eos, non vos occiderem. Dix-
itque Iether primogenito suo: Surge, et interfice eos. Qui
non eduxit gladium: timebat enim, quia puer adhuc
erat. Dixeruntque Zebee et Salmana: Tu surge, et irru-
e in nos, quia iuxta ~~[struck]~~ aetatem et robur est hominis.
Surrexit Gedeon, et interfecit Zebee et Salmana: et
tulit ornamenta ac bullas quibus colla regalium came-
lorum decorari solent. Dixeruntque omnes viri Israel ad Ge-
deon: Dominare nostri tu et filius tuus, et filius filii tui, quia
liberasti nos de manu Madian. Quibus ille ait: Non
dominabor vestri, nec dominabitur in vos filius meus, sed do-
minabitur dominus. Dixitque ad eos: Unam petitionem postulo
a vobis: date mihi inaures ex praeda vestra. Inaures enim au-
reas Ismaelitae habere consueverant. Qui responderunt: Li-
bentissime dabimus. Expandentesque super terram pal-
lium, proiecerunt in eo inaures de praeda. Et fuit pondus
postulatarum inaurium mille septingenti auri sicli, ab-
sque ornamentis et monilibus et veste purpurea, quibus
Madian reges uti soliti erant, et praeter torques aureas
camelorum. Fecitque ex eo Gedeon ephod, et posuit illud

in civitate sua Ephra. Fornicatusque est omnis Israhel in eo, et factum
est Gedeoni et omni domui eius in ruinam. Humiliatus est
autem Madian coram filiis Israhel, nec potuerunt ultra cervices
elevare; sed quievit terra per XL annos, quibus Gedeon pre-
fuit. Abiit itaque Ierobaal filius Ioas, et habitavit in domo
sua. Et habuit in domo sua hui etiam LXX filios, qui egres-
si sunt de femore eius, eo quod plures haberet uxores. Concu-
bina autem illius quam habebat in Sichem genuit ei filium nomine
Abimelech. Mortuusque est Gedeon filius Ioas in senectute
bona, et sepultus in sepulcro Ioas patris sui in Ephra, de
familia Ezri. Postquam autem mortuus est Gedeon, aversi sunt
filii Israhel, et fornicati cum Baalim. Percusseruntque cum Baal
fedus, ut esset eis in deum. Nec recordati sunt domini dei sui, qui
eruit eos de manu inimicorum suorum omnium per circuitum;
nec fecerunt misericordiam cum domo Ierobaal Gedeon, iuxta omnia bo-
na que fecerat Israheli.

IX

Abiit autem Abimelech filius Ierobaal in Sichem ad fra-
tres matris sue, et locutus est ad eos, et ad omnem cognatio-
nem domus matris sue, dicens: Loquimini ad omnes viros
Sichem: Quid vobis est melius, ut dominentur vestri LXX viri
omnes filii Ierobaal, an ut dominetur vobis unus vir? Simul-
que considerate, quod os vestrum et caro vestra sum. Locutique sunt fra-
tres matris eius de eo ad omnes viros Sichem universos sermones
istos, et inclinaverunt cor eorum post Abimelech, dicentes:
Frater noster est. Dederuntque illi LXX pondo argenti de fano
Baalberith. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes et vagos,
secutique sunt eum. Et venit in domum patris sui Ephra,
et occidit fratres suos filios Ierobaal LXX viros super lapidem
unum. Remansitque Ioatham filius Ierobaal minimus, et ab-
sconditus est. Congregati sunt autem omnes viri Sichem et
universe familie urbis Mello; abieruntque et constituerunt
regem Abimelech iuxta quercum que stabat in Sichem. Quod
cum nuntiatum esset Ioatham, ivit et stetit in vertice montis
Garizim; elevataque voce clamavit et dixit: Audite me
viri Sichem, ita ut audiat vos deus. Ierunt ligna ut un-
gerent super se regem, dixeruntque olive: Impera nobis. Que
respondit: Numquid possum deserere pinguedinem meam, qua
et dii utuntur et homines, et venire ut inter ligna promovear? Di-
xeruntque ligna ad arborem ficum: Veni et super nos regnum
accipe. Que respondit eis: Numquid possum deserere dulce-
dinem meam fructusque suavissimos, et ire ut inter ce-
tera ligna promovear? Locutaque sunt ligna ad vitem:
Veni et impera nobis. Que respondit eis: Numquid possum dese-
rere vinum meum, quod letificat deum et homines, et inter
cetera ligna promoveri? Dixeruntque omnia ligna ad ram-
num: Veni et impera super nos. Que respondit eis: Si vere me re-
gem super vos constituitis, venite et sub umbra mea re-
quiescite; si autem non vultis, egrediatur ignis de ramno
et devoret cedros Libani. Nunc igitur si recte et absque peccato con-
stituistis super vos regem Abimelech, et bene egistis cum
Ierobaal et cum domo eius, et reddidistis vicem beneficiis
eius, qui pugnavit pro vobis, et animam suam dedit periculis
ut erueret vos de manu Madian; qui nunc surrexistis
contra domum patris mei, et interfecistis filios eius LXX viros
super unum lapidem, et constituistis regem Abimelech fi-
lium ancille eius super habitatores Sichem, eo quod frater vester sit;
si igitur recte et absque vitio egistis cum Ierobaal et domo
eius, hodie letemini in Abimelech, et ille letetur in vobis;

si autem perverse, egrediatur ignis ex eo, et consumat habitatores Sichem
et oppidum Mello; egrediaturque ignis de viris Sichem et de op-
pido Mello, et devoret Abimelech. Que cum dixisset, fugit
et abiit in Bera, habitavitque ibi metu Abimelech fra-
tris sui. Regnavitque Abimelech super Israhel tribus annis. Mi-
sitque dominus spiritum pessimum inter Abimelech et habitatores Si-
chem, qui ceperunt eum detestari, et scelus interfectionis LXX
filiorum Ierobaal, et effusionem sanguinis eorum conferre
in Abimelech fratrem suum, et in ceteros Sichimorum principes
qui eum adiuverant. Posueruntque insidias adversus
eum in montium summitate; et dum illius prestolabantur
adventum, exercebant latrocinium, agentes predas de
pretereuntibus. Nuntiatumque est Abimelech. Venit autem
Gaal filius Obed cum fratribus suis, et transivit in Sicimam.
Ad cuius adventum erecti habitatores Sichem, egressi sunt
in agros, vastantes vineas, uvasque calcantes; et factis
cantantium choris, ingressi sunt phanum dei sui, et inter
epulas et pocula maledicebant Abimelech, clamante
Gaal filio Obed: Quis est Abimelech, et que est Sichem,
ut serviamus ei? Numquid non est filius Ierobaal, et constituit
principem Zebul servum suum super viros Emor patris Sichem?
Cur igitur serviemus ei? Utinam daret aliquis populum istum
sub manu mea, ut auferrem de medio Abimelech. Di-
ctumque est Abimelech: Congrega exercitus multi-
tudinem, et veni. Zebul enim princeps civitatis, auditis
sermonibus Gaal filii Obed, iratus est valde; et misit clam
ad Abimelech nuntios dicens: Ecce Gaal filius Obed venit
in Sicimam cum fratribus suis, et oppugnat adversum te civi-
tatem. Surge itaque nocte cum populo qui tecum est, et latita in
agro; et primo mane oriente sole irrue super civitatem.
Illo autem egrediente adversum te cum populo suo, fac ei quod po-
tueris. Surrexit itaque Abimelech cum omni exercitu suo
nocte, et tetendit insidias iuxta Sicimam in IIII locis.
Egressusque est Gaal filius Obed, et stetit in introitu
porte civitatis. Surrexit itaque Abimelech, et omnis exer-
citus cum eo de insidiarum loco. Cumque vidisset populum Ga-
al, dixit ad Zebul: Ecce de montibus multitudo descendit.
Cui ille respondit: Umbras montium vides quasi capita hominum,
et hoc errore deciperis. Rursumque Gaal ait: Ecce populus
de umbilico terre descendit, et unus cuneus venit per viam
que respicit quercum. Cui dixit Zebul: Ubi est nunc os
tuum quo loquebaris: Quis est Abimelech ut serviamus
ei? Nonne hic est populus quem despiciebas? Egredere et
pugna contra eum. Abiit ergo Gaal expectante Sichimorum
populo, et pugnavit contra Abimelech; qui persecutus est eum fu-
gientem, et in urbem compulit. Cecideruntque ex parte
eius plurimi usque ad portam civitatis; et Abimelech sedit
in Ruma. Zebul autem Gaal et socios eius expulit de
urbe, nec in ea passus est commorari. Sequenti ergo die
egressus est populus in campum. Quod cum nuntiatum esset Abi-
melech, tulit exercitum suum, et divisit in tres turmas, ten-
dens insidias in agris. Vidensque quod egrederetur populus
de civitate, surrexit et irruit in eos cum cuneo suo, oppu-
gnans et obsidens civitatem. Due autem turbe palan-
tes per campum adversarios persequebantur. Porro Abi-
melech omni die illo oppugnabat urbem; quam cepit
interfectis habitatoribus eius, ipsaque destructa ita ut
sal in eam dispergeret. Quod cum audissent qui habitabant

mortuus est abimelech

introire sichimorum ingressi sunt fanum dei sui berith ubi fedus cum eo pepigerant et ex eo locus nomen acceperat qui erat munitus valde. Abimelech quoque audiens viros turris sichimorum pariter conglobatos ascendit in montem selmon cum omni populo suo et arrepta securi praecidit arboris ramum impositumque ferens humero dixit ad socios quod me videtis facere cito facite. Igitur certatim ramos de arboribus praecidentes sequebantur ducem qui circumdantes praesidium succenderunt atque ita factum est ut fumo et igne mille homines necarentur viri pariter et mulieres habitatores turris sichem. Abimelech autem inde proficiscens venit ad oppidum thebes quod circumdans obsidebat exercitu. Erat autem turris excelsa in media civitate ad quam confugerant viri simul ac mulieres et omnes principes civitatis clausa firmissime ianua et super turris tectum stantes per propugnacula. Accedensque abimelech iuxta turrim pugnabat fortiter et appropinquans ostio ignem supponere nitebatur et ecce una mulier fragmen molae desuper iaciens illisit capiti abimelech et confregit cerebrum eius. Qui vocavit cito armigerum suum et ait ad eum evagina gladium tuum et percute me ne forte dicatur quod a femina interfectus sim. Qui iussa perficiens interfecit eum. Illoque mortuo omnes qui cum eo erant de israhel reversi sunt in sedes suas et reddidit deus malum quod fecerat abimelech contra patrem suum interfectis septuaginta fratribus suis. Sichimitis quoque quod operati erant retributum est et venit super eos maledictio ioatham filii ierobaal.

X

Post abimelech surrexit dux in israhel thola filius phua patrui abimelech vir de isachar qui habitavit in samir montis ephraim et iudicavit israhel XXIII annis mortuusque est ac sepultus in samir. Huic successit iair galaadites qui iudicavit israhel per XXII annos habens XXX filios sedentes super XXX pullos asinarum et principes XXX civitatum quae ex nomine eius sunt appellatae avothiair id est oppida iair usque in praesentem diem in terra galaad. Mortuusque est iair ac sepultus in loco cui est vocabulum camon. Filii autem israhel peccatis veteribus iungentes nova fecerunt malum in conspectu domini et servierunt idolis baalim et astaroth et diis syriae et sidonis et moab et filiorum ammon et philisthim dimiseruntque dominum et non colebant eum. Contra quos iratus est dominus et tradidit eos in manus philisthim et filiorum ammon. Afflictique sunt et vehementer oppressi per annos XVIII omnes qui habitabant trans iordanem in terra amorrei qui est in galaad. In tantum ut filii ammon iordane transmisso vastarent iudam et beniamin et ephraim. Afflictusque est israhel nimis et clamantes ad dominum dixerunt peccavimus tibi quia dereliquimus dominum deum nostrum et servivimus baalim. Quibus locutus est dominus numquid non egyptii et amorrei filiique ammon et philisthim sidonii quoque et amalech et chanaan oppresserunt vos et clamastis ad me et erui vos de manu eorum. Et tamen reliquistis me et coluistis deos alienos idcirco non addam ut ultra vos liberem. Ite et invocate deos quos elegistis ipsi vos liberent in tempore angustiae. Dixeruntque filii israhel ad dominum peccavimus redde tu nobis quicquid tibi placet tantum nunc libera nos. Quae dicentes omnia de finibus suis alienorum deorum idola proiecerunt et servierunt domino deo qui doluit super miseriis eorum.

Itaque filii ammon conclamantes in galaad fixere tentoria contra quos congregati filii israhel in maspha castrametati sunt. Dixeruntque principes galaad singuli ad proximos suos qui primus ex nobis contra filios ammon coeperit dimicare erit dux populi galaad.

XI

Fuit itaque illo tempore iepte galaadites vir fortissimus atque pugnator filius mulieris meretricis qui natus est de galaad. Habuit autem galaad uxorem de qua suscepit filios qui postquam creverant eiecerunt iepte dicentes heres in domo patris nostri esse non poteris quia de altera matre natus es. Quos ille fugiens atque devitans habitavit in terra tob. Congregatique sunt ad eum viri inopes et latrocinantes et quasi principem sequebantur. In illis diebus pugnabant filii ammon contra israhel. Quibus acriter instantibus perrexerunt maiores natu de galaad ut tollerent in auxilium sui iepte de terra tob. Dixeruntque ad eum veni et esto princeps noster et pugna contra filios ammon. Quibus ille respondit nonne vos estis qui odistis me et eiecistis de domo patris mei et nunc venistis ad me necessitate conpulsi. Dixeruntque principes galaad ad iepte ob hanc igitur causam nunc ad te venimus ut proficiscaris nobiscum et pugnes contra filios ammon sisque dux omnium qui habitant in galaad. Iepte quoque dixit eis si vere venistis ad me ut pugnem pro vobis contra filios ammon tradideritque eos dominus in manus meas ego ero vester princeps. Qui responderunt ei dominus qui haec audit ipse mediator ac testis est quod nostra promissa faciemus. Abiit itaque iepte cum principibus galaad fecitque eum omnis populus principem sui. Locutusque est iepte omnes sermones suos coram domino in maspha. Et misit nuntios ad regem filiorum ammon qui ex persona sua dicerent quid mihi et tibi est quia venisti contra me ut vastares terram meam. Quibus ille respondit quia tulit israhel terram meam quando ascendit de egypto a finibus arnon usque iaboc atque iordanem nunc ergo cum pace redde mihi eam. Per quos rursum mandavit iepte et imperavit eis ut dicerent regi ammon haec dicit iepte non tulit israhel terram moab nec terram filiorum ammon sed quando de egypto conscenderunt ambulavit per solitudinem usque ad mare rubrum et venit in cades. Misitque nuntios ad regem edom dicens dimitte me ut transeam per terram tuam qui noluit adquiescere precibus eius. Misit quoque et ad regem moab qui et ipse transitum praebere contempsit. Mansit itaque in cades et circumiit ex latere terram edom et terram moab venitque ad orientalem plagam terrae moab et castra metatus est trans arnon nec voluit intrare terminos moab. Arnon quippe confinium est terrae moab. Misit itaque nuntios israhel ad seon regem amorreorum qui habitabat in esebon et dixerunt ei dimitte ut transeam per terram tuam usque ad fluvium. Qui et ipse israhel verba despiciens non dimisit eum transire per terminos suos sed infinita multitudine congregata egressus est contra eum in iassa et fortiter resistebat. Qui tradidit eum dominus in manus israhel cum omni exercitu suo qui percussit eum et possedit omnem terram amorrei habitatoris regionis illius universosque fines eius de arnon usque iaboc et de solitudine usque ad iordanem. Dominus ergo deus israhel subvertit amorreum pugnante contra illum populo suo israhel et tu nunc vis possidere terram eius. Nonne ea quae possedit

chamos deus tuus tibi iure debentur. Que autem dominus deus noster victor obtinuit in nostram cedent possessionem. Nisi forte melior es Balac filio Sephor rege Moab aut docere potes quod litigaverit contra Israel et pugnaverit contra eum, quando habitavit in Esebon et viculis eius et in Aroer et villis illius vel in cunctis civitatibus iuxta Iordanem per trecentos annos. Quare tanto tempore nichil super hac repetitione temptastis? Igitur non ego pecco in te, sed tu contra me male agis indicens michi bella non iusta. Iudicet Dominus arbiter huius diei inter Israel et inter filios Amon. Noluitque acquiescere rex filiorum Amon verbis Iepte que per nuntios mandaverat. Factus est ergo super Iepte spiritus Domini, et circuiens Galaad et Manasse, Maspha quoque Galaad, et inde transiens ad filios Amon, votum vovit Domino dicens: Si tradideris filios Amon in manus meas, quicumque primus egressus fuerit de foribus domus mee michique occurrerit revertenti cum pace a filiis Amon, eum holocaustum offeram Domino. Transivitque Iepte ad filios Amon ut pugnaret contra eos, quos tradidit Dominus in manus eius. Percussitque ab Aroer usque dum venias in Mennith viginti civitates, et usque ad Abel que est vineis consita, plaga magna nimis; humiliatique sunt filii Amon a filiis Israel. Revertenti autem Iepte in Maspha domum suam, occurrit ei unigenita filia eius cum tympanis et choris; non enim habebat alios liberos. Qua visa scidit vestimenta sua et ait: Heu me, filia mi, decepisti me et ipsa decepta es; aperui enim os meum ad Dominum, et aliud facere non potero. Cui illa respondit: Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac michi quodcumque pollicitus es, concessa tibi ultione atque victoria de hostibus tuis. Dixitque ad patrem: Hoc solum michi presta quod deprecor: dimitte me ut duobus mensibus circumeam montes et plangam virginitatem meam cum sodalibus meis. Cui ille respondit: Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. Cumque abisset cum sociis ac sodalibus suis, flebat virginitatem suam in montibus. Expletisque duobus mensibus, reversa est ad patrem suum, et fecit ei sicut voverat; que ignorabat virum. Exinde mos increbuit in Israel et consuetudo servata est ut post anni circulum conveniant in unum filie Israel et plangant filiam Iepte Galaadite diebus quattuor.

XII

Ecce autem in Effraym orta est seditio. Nam transeuntes contra aquilonem dixerunt ad Iepte: Quare vadens ad pugnam contra filios Amon vocare nos noluisti ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam. Quibus ille respondit: Disceptatio erat michi et populo meo contra filios Amon vehemens; vocavi vos ut michi preberetis auxilium, et facere noluistis. Quod cernens posui in manibus meis animam meam transivique ad filios Amon, et tradidit eos Dominus in manus meas. Quid commerui ut adversum me consurgatis in prelium? Vocatis itaque ad se cunctis viris de Galaad, pugnabat contra Effraym. Percusseruntque viri Galaad Effraym, quia dixerat: Fugitivus est Galaad de Effraym, et habitat in medio Effraym et Manasse. Occupaveruntque Galaadite vada Iordanis per que Effraym reversurus erat. Cumque venisset ad ea de Effraym numero fugiens atque dixisset: Obsecro ut me transire permittatis, dicebant ei Galaadite: Numquid Effrateus es? Quo dicente: Non sum, interrogabant eum: Dic ergo Sebboleth, quod interpretatur spica. Qui respondebat Thebboleth, eadem littera spicam exprimere non valens. Statimque apprehensum iugulabant in ipso Iordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore de Effraym quadraginta duo milia. Iudicavit itaque Israel Iepte Galaadites sex annis, et mortuus est ac sepultus in civitate sua Galaad. Post hunc iudicavit Israel Abessam de Bethleem. Qui habuit triginta filios et totidem filias, quas emittens foras maritis dedit, et eiusdem numeri filiis suis accepit uxores introducens in domum suam. Qui septem annis iudicavit Israel; mortuusque est ac sepultus in Bethleem. Cui successit Ahialon Zabulonites, et iudicavit Israel decem annis; mortuusque est ac sepultus in Zabulon. Post hunc iudicavit Israel Abdon filius Hellel Pharathonites, qui habuit quadraginta filios et triginta ex eis nepotes ascendentes super septuaginta pullos asinarum; et iudicavit Israel octo annis. Mortuusque est ac sepultus in Pharathon terre Effraym in monte Amalech.

XIII

Rursumque filii Israel fecerunt malum in conspectu Domini, qui tradidit eos in manus Philistinorum quadraginta annis. Erat autem quidam vir de Saraa et de stirpe Dan nomine Manue, habens uxorem sterilem. Cui apparuit angelus Domini et dixit ad eam: Sterilis es et absque liberis, sed concipies et paries filium. Cave ergo ne bibas vinum ac siceram nec immundum quicquam comedas, quia concipies et paries filium cuius non tanget caput novacula. Erit enim nazareus Dei ab infantia sua et ex matris utero; et ipse incipiet liberare Israel de manu Philistinorum. Que cum venisset ad maritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad me habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cum interrogassem quis esset et unde venisset, et quo nomine vocaretur, noluit michi dicere. Sed hoc respondit: Ecce concipies et paries filium. Cave ne vinum bibas nec siceram et ne aliquo vescaris immundo. Erit enim puer nazareus Dei ab infantia sua, ex utero matris sue usque ad diem mortis sue. Oravit itaque Manue Dominum et ait: Obsecro, Domine, ut vir Dei quem misisti veniat iterum et doceat nos quid debeamus facere de puero qui nasciturus est. Exaudivitque Dominus precantem Manue, et apparuit rursum angelus Domini uxori eius sedenti in agro. Manue autem maritus eius non erat cum ea. Que cum vidisset angelum, festinavit et cucurrit ad virum suum nuntiavitque ei dicens: Ecce apparuit michi vir quem ante videram. Qui surrexit et secutus est uxorem suam, veniensque ad virum dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri? Et ille respondit: Ego sum. Cui Manue: Quando, inquit, sermo tuus fuerit expletus, quid vis ut faciat puer aut quo se observare debebit? Dixitque angelus Domini ad Manue: Ab omnibus que locutus sum uxori tue abstineat se; et quicquid ex vinea nascitur non comedat; vinum et siceram non bibat; nullo vescatur immundo; et quod ei precepi impleat atque custodiat. Dixitque Manue ad angelum Domini: Obsecro te ut acquiescas precibus meis, et faciamus tibi hedum de capris. Cui respondit angelus: Si me cogis, non comedam panes tuos; sin autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. Et nesciebat Manue quod angelus Domini esset. Dixitque ad eum: Quod est tibi nomen, ut si sermo tuus fuerit expletus honorificemus te? Cui ille respondit: Cur queris nomen meum quod est mirabile? Tulit itaque Manue hedum de capris et libamenta et posuit super petram, offerens Domino qui facit mirabilia; ipse autem et uxor eius intuebantur. Cumque ascenderet flamma altaris in celum, angelus Domini pariter in flamma ascendit. Quod cum vidissent Manue et uxor eius, proni ceciderunt in terram. Et ultra eis non apparuit angelus Domini. Statimque intellexit Manue angelum Domini esse, et dixit ad uxorem suam: Morte moriemur quia vidimus Deum. Cui re-

iepte mortuus est

de conceptione samson vide historiam

dixit mulier· Si dominus nos vellet occidere· de manibus nostris holocau
sta non suscepisset· sed nec ostendisset nobis hec omnia· neque ea
que sunt ventura dixisset· Peperit itaque filium· et vocavit nomen
eius samson· Crevitque puer· et benedixit ei dominus· cepitque spiritus
domini esse cum eo in castris dan· inter saraa· et esthaol· XIIII

Descendit igitur samson in thamnatha· vidensque ibi mu
lierem de filiabus philistiim· ascendit et nunciavit patri suo et
matri sue dicens· Vidi mulierem in thamnatha de filiabus phi
listiorum· quam queso ut michi accipiatis uxorem· Cui dixerunt
pater et mater sua· Numquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum et in
omni populo meo· quia vis accipere uxorem de philistiim· qui
incircumcisi sunt· Dixitque samson ad patrem suum· Hanc
michi accipe· quia placuit oculis meis· Parentes autem eius nesciebant
quod res a domino fieret· et quereret occasionem contra philistiim· Eo enim tempore domina
bantur philistiim israeli· Descendit itaque samson cum patre suo
et matre in thamnatha· Cumque venissent ad vineas oppi
di· apparuit catulus leonis sevus et rugiens· et occurrit ei·
Irruit autem spiritus domini in samson· et dilaceravit leonem quasi
hedum in frusta discerperet· nichil omnino habens in manu· et hoc
patri et matri noluit indicare· Descenditque et locutus est mulieri
que placuerat oculis eius· et post aliquot dies revertens ut
acciperet eam· declinavit ut videret cadaver leonis· et ecce
examen apum in ore leonis erat ac favus mellis· Quem
cum sumpsisset in manibus comedebat in via· veniensque
ad patrem suum et matrem· dedit eis partem· qui et ipsi comede
runt· Nec tamen eis voluit indicare quod mel de ore leonis as
sumpserat· Descendit itaque pater eius ad mulierem· et fecit fili
o suo samson convivium· Sic enim iuvenes facere consueverant·
Cum ergo cives loci illius vidissent eum· dederunt sodales· XXX·
qui essent cum eo· Quibus locutus est samson· Proponam vobis
problema· quod si solveritis michi intra ·VII· dies convivii· dabo vobis
XXX· sindones et eiusdem numeri tunicas· Si autem non potueritis
solvere· vos dabitis michi ·XXX· sindones et eiusdem numeri tuni
cas· Qui responderunt ei· Propone problema ut audiamus· Dixit
que eis· De comedente exivit cibus· et de forti egressa est
dulcedo· Nec potuerunt per tres dies solvere propositionem· Cum
que adesset dies ·VII· dixerunt ad uxorem samsonis· Blan
dire viro tuo· et suade ei ut indicet tibi quid significet pro
blema· Quod si facere nolueris· incendemus te et domum patris tui·
An idcirco vocastis nos ad nuptias ut spoliaretis· Que fu
debat apud samson lacrimas· et querebatur dicens· Odisti me et
non diligis· idcirco problema quod proposuisti filiis populi mei non
vis michi exponere· At ille respondit· Patri meo et matri nolui dicere· et
tibi indicare potero· VII· ergo diebus convivii flebat apud eum·
tandemque ·VII· die cum ei esset molesta exposuit· Que statim
indicavit civibus suis· Et illi dixerunt ei die ·VII· ante solis
occubitum· Quid dulcius melle· et quid fortius leone· Qui
ait ad eos· Si non arassetis in vitula mea· non invenissetis pro
positionem meam· Irruit itaque in eum spiritus domini· descenditque
ascalonem· et percussit ibi ·XXX· viros· quorum ablatas ves
tes dedit his qui problema solverant· Iratusque nimis as
cendit in domum patris sui· Uxor autem eius accepit ma
ritum unum de amicis eius et pronubis· XV

Post aliquantulum autem temporis· cum dies triticee messis
instarent· venit samson invisere volens uxorem
suam· et attulit ei hedum de capris· Cumque cubiculum ei
solito vellet intrare· prohibuit illum pater eius dicens·
Putavi quod odisses eam· et ideo tradidi illam amico tuo·
Sed habet sororem que iunior et pulchrior illa est· Sit tibi pro ea uxor·
Cui samson respondit· Ab hac die non erit culpa in me contra phi
listeos· Faciam enim vobis mala· Perrexitque et cepit ·CCC· vul
pes· caudasque earum iunxit ad caudas· et faces ligavit in me
dio· Quas igne succendens dimisit ut huc illucque discur
rerent· Que statim perrexerunt in segetes philistinorum· Qui
bus succensis· et comportate iam fruges et adhuc stantes in
stipula concremate sunt· intantum ut vineas quoque et olive
ta flamma consumeret· Dixeruntque philistiim· Quis fecit
hanc rem· Quibus dictum est· Samson gener thamnathei·
quia tulit uxorem eius et alteri tradidit· Ascenderuntque
philistiim· et combusserunt tam mulierem quam patrem eius·
Quibus ait samson· Licet hec feceritis· tamen adhuc ex vobis expe
tam ultionem· et tunc quiescam· Percussitque eos ingenti pla
ga· ita ut stupentes suram femori imponerent· Et descendens
habitavit in spelunca petre etham· Igitur ascendentes phi
listiim in terram iuda castra metati sunt in loco· qui
postea vocatus est lechi· id est maxilla· ubi eorum fusus est exer
citus· Dixeruntque ad eos de tribu iuda· Cur ascendistis ad
versum nos· Qui responderunt· Ut ligemus samsonem ve
nimus· et reddamus ei que in nos operatus est· Descenderunt ergo
tria milia virorum de iuda ad specum silicis etham· Di
xeruntque ad samson· Nescis quod philistiim imperent no
bis· quare hoc facere voluisti· Quibus ille ait· Sicut fecerunt
michi feci eis· Ligare inquiunt te venimus· et tradere in ma
nus philistinorum· Quibus respondit samson· Iurate et spon
dete michi quod non occidatis me· Dixerunt· Non te occidemus sed
vinctum tradimus· Ligaveruntque eum duobus novis funi
bus· et tulerunt eum de petra etham· Qui cum venisset ad
locum maxille· et philistiim vociferantes occurrissent
ei· irruit spiritus domini in eum· et sicut solent ad odorem ignis
ligna consumi· ita et vincula quibus ligatus erat dissipata
sunt et soluta· Inventamque maxillam· id est mandi
bulam asini que iacebat arripiens· interfecit ex ea
mille viros· et ait· In maxilla asini· id est in mandi
bula pulli asinarum delevi eos· et percussi mille viros·
Cumque hec canens verba complesset· proiecit mandibulam
de manu· et vocavit nomen loci illius ramathlechi· quod
interpretatur elevatio maxille· Sitiensque valde clama
vit ad dominum et ait· Tu dedisti in manu servi tui sa
lutem hanc maximam atque victoriam· et en siti
morior· incidamque in manus incircumcisorum· Aperuit ita
que dominus molarem dentem in maxilla asini· et egres
se sunt ex eo aque· Quibus haustis refocillavit spiri
tum et vires recepit· Idcirco appellatum est nomen illius loci in vo
cantis fons de maxilla usque in presentem diem· Iudi
cavitque israel in diebus philistiim ·XX· annis· XVI

Abiit quoque in gazam· et vidit ibi mulierem meretricem·
et ingressus est ad eam· Quod cum audissent phi
listiim· et percrebuisset apud eos intrasse urbem samson·
circumdederunt eum· positis in porta civitatis custodibus·
et ibi tota nocte cum silentio prestolantes· ut facto ma
ne exeuntem occiderent· Dormivit autem samson usque
ad medium noctis· et inde consurgens· apprehendit ambas
porte fores cum postibus suis· et sera· impositasque hu
meris portavit ad verticem montis qui respicit
ebron· Post hec amavit mulierem que habitabat in val
le soreth· et vocabatur dalida· Veneruntque ad eam

n̄ de fortitudine sanson

principes Philistinorum atque dixerunt: Decipe eum et disce ab illo in quo habeat tantam fortitudinem et quomodo eum superare valeamus et vinctum affligere. Quod si feceris, dabimus tibi singuli mille et centum argenteos. Locuta est ergo Dalida ad Samsonem: Dic mihi obsecro in quo sit tua maxima fortitudo et quid sit quo ligatus erumpere nequeas. Cui respondit Samson: Si septem nerviceis funibus necdum siccis et adhuc humentibus ligatus fuero, infirmus ero ut ceteri homines. Attuleruntque ad eam satrape Philistinorum septem funes ut dixerat, quibus vinxit eum, latentibus apud se insidiis et in cubiculo finem rei exspectantibus. Clamavitque ad eum: Philistim super te Samson. Qui rupit vincula quomodo si rumpat quis filum de stuppa tortum sputamine cum odorem ignis acceperit. Et non est cognitum in quo esset fortitudo eius. Dixitque ad eum Dalida: Ecce illusisti mihi et falsum locutus es. Saltem nunc indica mihi quo ligari debeas. Cui ille respondit: Si ligatus fuero novis funibus qui numquam fuerunt in opere, infirmus ero et aliorum hominum similis. Quibus rursum Dalida vinxit eum et clamavit: Philistim super te Samson, in cubiculo insidiis praeparatis. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum. Dixitque Dalida rursum ad eum: Usquequo decipis me et falsum loqueris? Ostende quo vinciri debeas. Cui respondit Samson: Si septem, inquit, crines capitis mei cum licio plexueris et clavum his circumligatum terrae fixeris, infirmus ero. Quod cum fecisset Dalida, dixit ad eum: Philistim super te Samson. Qui consurgens de somno extraxit clavum cum crinibus et licio. Dixitque ad eum Dalida: Quomodo dicis quod amas me, cum animus tuus non sit mecum? Per tres vices mentitus es mihi et noluisti dicere in quo sit maxima fortitudo tua. Cumque molesta esset ei et per multos dies iugiter adhaereret, spatium ad quietem non tribuens, defecit anima eius et ad mortem usque lassata est. Tunc aperiens veritatem rei dixit ad eam: Ferrum numquam ascendit super caput meum, quia nazareus, id est consecratus Deo, sum de utero matris meae. Si rasum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea et deficiam ero que sicut ceteri homines. Videns que illa quod confessus ei esset omnem animum suum, misit ad principes Philistinorum atque mandavit: Ascendite adhuc semel, quia nunc mihi aperuit cor suum. Qui ascenderunt assumpta pecunia quam promiserant. At illa dormire eum fecit super genua sua et in sinu suo reclinare caput. Vocavitque tonsorem et rasit septem crines eius, et coepit abicere eum et a se repellere. Statim enim ab eo fortitudo discessit. Dixitque: Philistim super te Samson. Qui de somno consurgens dixit in animo suo: Egrediar sicut ante feci et me excutiam, nesciens quod recessisset ab eo Dominus. Quem cum apprehendissent Philistim, statim eruerunt oculos eius, et duxerunt Gazam vinctum catenis, et clausum in carcere molere fecerunt. Iamque capilli eius renasci coeperant, et principes Philistinorum convenerunt in unum ut immolarent hostias magnificas Dagon deo suo et epularentur dicentes: Tradidit deus noster inimicum nostrum Samson in manus nostras. Quod etiam populus videns laudabat deum suum eademque dicebat: Tradidit deus noster in manus nostras adversarium nostrum, qui delevit terram nostram et occidit plurimos. Laetantesque, per convivia sumpto iam cibo, praeceperunt ut vocaretur Samson et ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos. Feceruntque eum stare inter duas columnas. Qui dixit puero regenti gressus suos: Dimitte me ut tangam columnas quibus omnis imminet domus, et recliner super eas et paululum requiescam. Domus autem erat plena virorum ac mulierum, et erant ibi omnes principes Philistinorum, ac de tecto et solario circiter tria milia utriusque sexus spectantes ludentem Samson. At ille invocato Domino ait: Domine Deus meus, memento mei et redde mihi nunc pristinam fortitudinem, Deus meus, ut ulciscar me de hostibus meis et pro amissione duorum luminum unam ultionem recipiam. Et apprehendens ambas columnas quibus innitebatur domus, alteramque earum dextera et alteram leva tenens, ait: Moriatur anima mea cum Philistim. Concussisque fortiter columnis cecidit domus super omnes principes et ceteram multitudinem quae ibi erat. Multoque plures interfecit moriens quam ante vivus occiderat. Descendentes autem fratres eius et universa cognatio tulerunt corpus eius et sepelierunt inter Saraa et Esthaol in sepulchro patris sui Manue. Iudicavitque Israel viginti annis.

XVII

Fuit eo tempore vir quidam de monte Ephraim nomine Micas, qui dixit matri suae: Mille centum argenteos quos separaveras tibi et super quibus me audiente iuraveras, ecce ego habeo et apud me sunt. Cui illa respondit: Benedictus filius meus Domino. Reddidit ergo eos matri suae, quae dixerat ei: Consecravi et vovi argentum hoc Domino ut de manu mea suscipiat filius meus et faciat sculptile atque conflatile; et nunc trado illud tibi. Reddidit igitur eos matri suae. Quae tulit ducentos argenteos et dedit eos argentario ut faceret ex eis sculptile atque conflatile, quod fuit in domo Michae. Qui aediculam quoque in ea deo separavit, et fecit ephod atque theraphim, id est vestem sacerdotalem et idola, implevitque unius filiorum suorum manum, et factus est ei sacerdos. In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat. Fuit quoque alter adolescens de Bethleem Iuda, ex cognatione eius; eratque ipse Levites et habitabat ibi. Egressusque de civitate Bethleem, peregrinari voluit ubicumque sibi commodum repperisset. Cumque venisset in montem Ephraim iter faciens, et declinasset parumper in domum Michae, interrogatus est ab eo unde venisset. Qui respondit: Levita sum de Bethleem Iuda, et vado ut habitem ubi potuero et utile mihi esse perspexero. Dixitque Michas: Mane apud me, et esto mihi parens ac sacerdos; daboque tibi per annos singulos decem argenteos ac vestem duplicem et quae ad victum sunt necessaria. Acquievit et mansit apud hominem, fuitque illi quasi unus de filiis. Implevitque Michas manum eius, et habuit puerum sacerdotem apud se, dicens: Nunc scio quod bene mihi faciat Deus habenti levitici generis sacerdotem.

XVIII

In diebus illis non erat rex in Israel, et tribus Dan quaerebat possessionem sibi ut habitaret in ea; usque ad illum enim diem inter ceteras tribus sortem non acceperat. Miserunt ergo filii Dan stirpis et familiae suae quinque viros fortissimos de Saraa et Esthaol ut explorarent terram et diligenter inspicerent; dixeruntque eis: Ite et considerate terram. Qui cum pergentes venissent in montem Ephraim et intrassent in domum Michae, requieverunt ibi, et agnoscentes vocem adolescentis Levitae, utentesque illius diversorio, dixerunt ad eum: Quis te huc adduxit? Quid hic agis? Quam ob causam huc venire voluisti? Qui respondit eis: Haec et haec praestitit mihi Michas, et me mercede conduxit ut sim ei sacerdos. Rogaverunt autem eum ut consuleret Dominum, et scire possent an prospero itinere pergerent et res haberet effectum. Qui respondit eis: Ite cum pace; Dominus respicit viam vestram et iter quo pergitis. Euntes itaque quinque viri venerunt Lais, videruntque populum habitantem in ea absque ullo timore iuxta Sidoniorum

niorum consuetudinem securum et quietum, nullo eis pe-
nitus resistente, magnarumque opum, et procul a Sidone atque a
cunctis hominibus separatum. Reversique ad fratres suos in Saraa et
Esthaol, et quid egissent sciscitantibus responderunt: Sur-
gite, et ascendamus ad eos. Vidimus enim terram valde opu-
lentam et uberem. Nolite negligere, nolite cessare: eamus, et
possideamus eam. Nullus erit labor. Intrabimus ad securos, in
regionem latissimam, tradetque nobis Dominus locum
in quo nullius rei est penuria eorum quae gignuntur in terra.
Profecti igitur sunt de cognatione Dan, id est de Saraa et Esthaol, sexcenti
viri accincti armis bellicis, ascendentesque manserunt
in Cariathiarim Iudae: qui locus ex illo tempore castrorum Dan
nomen accepit, et est post tergum Cariathiarim. Inde trans-
ierunt in montem Ephraim. Cumque venissent ad do-
mum Michae, dixerunt quinque viri, qui prius missi fuerant ad con-
siderandam terram Lais, ceteris fratribus suis: Nostis quod in
domibus istis sit ephod, et theraphim, et sculptile, atque
conflatile: videte quid vobis placeat. Et cum paululum
declinassent, ingressi sunt domum adolescentis levitae,
qui erat in domo Michae: salutaveruntque eum verbis pa-
cificis. Sexcenti viri ita ut erant armati, stabant ante ostium.
At illi qui ingressi fuerant domum iuvenis, sculptile, et eph-
od, et theraphim, atque conflatile tollere nitebantur, et sacerdos sta-
bat ante ostium, sexcentis viris fortissimis haud procul expectan-
tibus. Tulerunt igitur qui intraverant sculptile, ephod, et ido-
la, atque conflatile. Quibus dixit sacerdos: Quid facitis? Cui respon-
derunt: Tace et pone digitum super os tuum. Venique nobiscum,
ut habeamus te patrem ac sacerdotem. Quid tibi melius est, ut sis
sacerdos in domo unius viri, an in una tribu et famili-
a in Israel? Quod cum audisset, acquievit sermonibus eorum, et tu-
lit ephod, et idola, ac sculptile, et cum eis profectus est. Qui
cum pergerent, et ante se ire fecissent parvulos ac iumenta, et
omne quod erat pretiosum, cumque iam a domo Michae essent
procul, viri qui habitabant in domibus Michae conclamantes
secuti sunt, et post tergum clamare coeperunt. Qui cum
respexissent, dixerunt ad Micham: Quid tibi vis? cur clamas?
Qui respondit: Deos meos, quos mihi feci, tulistis, et sacerdotem,
et omnia quae habeo, et dicitis: Quid tibi est? Dixeruntque ei filii Dan:
Cave ne ultra loquaris ad nos, et veniant ad te viri animo concita-
ti, et ipse cum omni domo tua pereas. Et sic cepto itinere
perrexerunt. Videns autem Micha quod fortiores se essent, rever-
sus est in domum suam. Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem,
et quae supra diximus: veneruntque in Lais ad populum quies-
centem atque securum, et percusserunt eos in ore gladii:
urbemque incendio tradiderunt, nullo penitus ferente prae-
sidium, eo quod procul habitarent a Sidone, et cum nullo hominum
haberent quidquam societatis ac negotii. Erat autem civitas sita
in regione Rohob: quam rursum exstruentes habitaverunt
in ea, vocato nomine civitatis Dan, iuxta vocabulum patris sui,
quem genuerat Israel, quae prius Lais dicebatur. Posueruntque
sibi sculptile, et Ionathan filium Gersam filii Moysi,
ac filios eius sacerdotes in tribu Dan, usque ad diem cap-
tivitatis suae. Mansitque apud eos idolum Michae omni tempore quo
fuit domus Dei in Silo. In diebus illis non erat rex in Israel.

XIX

Fuit vir quidam levites habitans in latere montis Ef-
fraim, qui accepit uxorem de Bethleem Iuda: quae
reliquit eum, et reversa est in domum patris sui Bethleem,
mansitque apud eum quattuor mensibus. Secutusque est eam vir suus,
volens reconciliari ei, atque blandiri, et secum reducere,
habens in comitatu puerum et duos asinos. Quae suscepit eum
et introduxit eum introduxit eum in domum patris sui. Quod cum
audisset socer eius, eumque vidisset, occurrit ei laetus, et amplex-
atus est hominem. Mansitque socer in domo soceri tribus diebus,
diebus comedens et bibens cum eo familiariter. Die autem quarto de
nocte consurgens proficisci voluit. Quem tenuit socer, et ait
ad eum: Gusta prius pusillum panis, et conforta stomachum,
et sic proficisceris. Sederuntque simul, et comederunt ac biberunt. Dix-
itque pater puellae ad generum suum: Quaeso te ut hodie hic maneas,
ac pariter laetemur. At ille consurgens coepit velle proficisci. Et nihi-
lominus obnixe eum socer tenuit, et apud se fecit manere. Mane
autem facto parabat levites iter. Cui socer rursum: Obsecro in-
quit, ut paululum cibi capias, et assumptis viribus donec
increscat dies, postea proficiscaris. Comederunt ergo simul. Sur-
rexitque adolescens ut pergeret cum uxore sua et puero. Cui
rursum locutus est socer: Considera quod dies ad occasum de-
clivior sit, et propinquet usque ad vesperum. Mane apud me etiam
hodie, et duc laetum diem, et cras proficisceris ut vadas in
domum tuam. Noluit gener acquiescere sermonibus eius,
sed statim perrexit, et venit contra Iebus, quae altero nomine voca-
tur Ierusalem, ducens secum duos asinos onustos, et con-
cubinam. Iamque erant iuxta Iebus, et dies mutabatur
in noctem: dixitque puer ad dominum suum: Veni obsecro, decli-
nemus ad urbem Iebuseorum, et maneamus in ea. Cui respondit
dominus: Non ingrediar oppidum gentis alienae, quae non est de fili-
is Israel, sed transibo usque Gabaa: et cum illuc pervenero, pueri o
manebimus in ea, aut certe in urbe Rama. Transierunt ergo Ie-
bus, et ceptum carpebant iter. Occubuitque eis sol iuxta Gaba-
a, quae est in tribu Beniamin: diverteruntque ad eam ut ma-
nerent ibi. Quo cum intrassent, sedebant in platea civi-
tatis, et nullus eos recipere voluit hospitio. Et ecce appa-
ruit homo senex revertens de agro et de opere suo vespere,
qui et ipse erat de monte Ephraim, et peregrinus habitabat in
Gabaa. Homines autem regionis illius erant Gemini. Eleva-
tisque oculis vidit senex sedentem hominem cum sarcinulis
suis in platea civitatis, et dixit ad eum: Unde venis? et quo
vadis? Qui respondit ei: Profecti sumus de Bethleem
Iuda, et pergimus ad locum nostrum, qui est in latere montis Ephra-
im, unde ieramus Bethleem: et nunc vadimus ad domum
Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere, habentes
paleas et fenum in asinorum pabulum, et panem ac vinum
in meos et ancillae tuae usus, et pueri qui mecum est: nulla re
indigemus nisi hospitio. Cui respondit senex: Pax tecum sit: e-
go praebebo omnia quae necessaria sunt: tantum quaeso ne in pla-
tea maneas. Introduxitque eum in domum suam, et pa-
bulum asinis praebuit: ac postquam laverunt pedes suos, rece-
pit eos in convivium. Illis epulantibus, et post laborem
itineris cibo et potu reficientibus corpora, venerunt vi-
ri civitatis illius, filii Belial (id est absque iugo), et circumdan-
tes domum senis, fores pulsare coeperunt, clamantes ad
dominum domus, atque dicentes: Educ virum qui ingressus est do-
mum tuam, ut abutamur eo. Egressusque est ad eos senex,
et ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc: quia ingressus est
homo hospitium meum, et cessate ab hac stultitia. Habeo fili-
am virginem, et hic homo habet concubinam: educam eas
ad vos, ut humilietis eas, et vestram libidinem compleatis:
tantum obsecro ne scelus hoc contra naturam operemini in

uitum. Nolebant acquiescere sermonibus illius. Quod cernens
homo adduxit ad eos concubinam suam. et eis tradidit illuden-
dam. Qua cum tota nocte abusi essent. dimiserunt eam
mane. At mulier recedentibus tenebris uenit ad ostium domus
ubi manebat dominus suus. et ibi corruit. Mane facto surrexit
homo. et aperuit ostium ut ceptam expleret uiam. et ecce con-
cubina eius iacebat ante ostium sparsis in limine manibus.
Cui ille putans eam quiescere loquebatur. Surge et am-
bulemus. Qua nichil respondente intelligens quod erat mortua
tulit eam et imposuit asino. reuersusque est in domum
suam. Quam cum esset ingressus arripuit gladium et cada-
uer uxoris cum ossibus suis in .xii. partes ac frusta concidens
misit in omnes terminos israel. Quod cum uidissent singuli cla-
mabant. Numquam res talis facta est in israel ex eo die quo as-
cenderunt patres nostri de egypto usque in presens tempus. Ferte sen-
tentiam et in commune decernite quid facto opus sit. XX
Egressi itaque sunt omnes filii israel et pariter congregati
quasi uir unus. de dan usque bersabee. et terra galaad
ad dominum in masphat. omnesque anguli populorum et cuncte tribus
israel in ecclesiam populi dei conuenerunt .cccc. milia peditum
pugnatorum. Nec latuit filios beniamin quod ascendis-
sent filii israel in masphat. Interrogatusque leuita ma-
ritus mulieris interfecte. quomodo tantum scelus perpetratum esset. Re-
spondit. Veni in gabaa beniamin cum uxore mea. illucque
diuerti. et ecce homines ciuitatis illius circumdederunt nocte domum
in qua manebam uolentes me occidere. et uxorem me-
am incredibili furore libidinis uexantes. denique mor-
tua est. Quam arreptam in frusta concidi. misique partes in
omnes terminos possessionis uestre. quia numquam tantum nephas et tam
grande piaculum factum est in israel. Adestis omnes filii israel
decernite quid facere debeatis. Stansque omnis populus quasi
unius hominis sermone respondit. Non recedemus in taber-
nacula nostra. nec suam quisquam intrabit domum. sed hoc contra
gabaa in commune faciemus. x. uiri eligantur e centum ex omni-
bus tribubus israel. et .c. de mille. et mille de .x. milibus. ut
conportent exercitui cibaria. et possimus pugnare contra gaba-
a beniamin. et reddere ei pro scelere quod meretur. Conuenitque
uniuersus israel ad ciuitatem. quasi homo unus. eadem mente. uno-
que consilio. et miserunt nuntios ad omnem tribum beniamin. qui
dicerent. Cur tantum nefas in uobis repertum est. Tradite homines
de gabaa. qui hoc flagitium perpetrauerunt ut moriantur et
auferatur malum de israel. Qui noluerunt fratrum suorum fili-
orum israel audire mandatum. sed ex cunctis urbibus que
sortis sue erant conuenerunt in gabaa ut illis ferrent au-
xilium. et contra uniuersum populum israel dimicarent. Inuenti-
que sunt .l. milia de beniamin educentium gladium
preter habitatores gabaa. qui .dcc. erant uiri fortissimi.
ita sinistra ut dextera proeliantes. et sic fundis lapides ad
certum iacientes ut capillum quoque possent percutere et
nequaquam in alteram partem ictus deferretur lapidis. Virorum
quoque israel absque filiis beniamin. inuenta sunt .cccc.
milia educentium gladium. et paratorum ad pugnam.
Qui consurgentes uenerunt in domum dei hoc est in silo.
consulueruntque deum atque dixerunt. Quis erit in exercitu
nostro princeps certaminis contra filios beniamin. Quibus
respondit dominus. Iudas sit dux uester. Statimque filii israel
surgentes mane castrametati sunt contra gabaa. et inde
procedentes ad pugnam contra beniamin urbem oppug-
nare ceperunt. Egressique filii beniamin de gabaa occi-
derunt de filiis israel die illo .xxii. milia uirorum. Rursum-
que filii israel et fortitudine et numero confidentes in eodem loco
in quo prius certauerant. aciem direxerunt. ita tamen ut prius
ascenderent et flerent coram domino usque ad noctem. consulerent-
que eum et dicerent. Debeo ultra procedere ad dimicandum contra fi-
lios beniamin fratres meos an non. Quibus ille respondit. Ascen-
dite ad eos et inite certamen. Cumque filii israel altero die contra
beniamin ad prelium processissent. eruperunt filii beniamin
de portis gabaa. et occurrentes eis tanta in illos cede debac-
chati sunt. ut .xviii. milia uirorum educentium gladi-
um prosternerent. Quam ob rem omnes filii israel uenerunt in domum
dei. et sedentes flebant coram domino. ieiunaueruntque die il-
lo usque ad uesperam. et obtulerunt ei holocausta et pacificas
hostias uictimas. et super statu suo interrogauerunt. Eo
tempore ibi erat archa federis domini in silo. et finees filius elea-
zari filii aaron prepositus domus. Consuluerunt igitur dominum
atque dixerunt. Exire ultra debemus ad pugnam contra filios
beniamin fratres nostros an quiescere. Quibus ait dominus. Ascen-
dite. cras enim tradam eos in manus uestras. Posueruntque
filii israel insidias per circuitum urbis gabaa. et tercia
uice sicut semel et bis contra beniamin exercitum produx-
erunt. Sed et filii beniamin audacter eruperunt de ciuitate. et
fugientes aduersarios longius persecuti sunt. ita ut uul-
nerarent ex eis. sicut primo die et secundo. et cederent per duas semi-
tas uertentes terga. quarum una ferebatur in bethel. altera in
gabaa. atque prosternerent .xxx. circiter uiros. putauerunt enim
solito eos more cedere. Qui fugam arte simulantes in-
erunt consilium. ut abstraherent eos de ciuitate. et quasi fugientes
ad supradictas semitas perducerent. Omnes itaque filii israel sur-
gentes de sedibus suis tetenderunt aciem in loco qui uoca-
batur baalthamar. Insidie quoque que circa urbem erant
paulatim se aperire ceperunt. et ab occidentali urbis parte
procedere. Sed et alia .x. milia uirorum de uniuerso israel habitatores
urbis ad certamina prouocabant. Ingrauatumque est bellum
contra filios beniamin. et non intellexerunt quod ex omni parte illis in-
staret interitus. Percussitque eos dominus in conspectu filiorum israel. et interfe-
cerunt ex illis in die illo .xxv. milia. et .c. uiros omnes bella-
tores. et educentes gladium. Filii autem beniamin cum se in-
feriores esse uidissent ceperunt fugere. Quod cernentes filii israel
dederunt eis ad fugiendum locum. ut ad preparatas insidias
deuenirent. quas iuxta urbem posuerant. Qui cum repen-
te de latibulis surrexissent. et beniamin terga cedentibus
daret ingressi sunt ciuitatem. et percusserunt eam in ore gla-
dii. Signum autem dederant filii israel his quos in insidiis
collocauerant. ut postquam urbem cepissent. ignem accen-
derent. et ascendente in altum fumo captam urbem demon-
strarent. Quod cum cernerent filii israel in ipso certamine posi-
ti. putauerunt enim filii beniamin eos fugere. et instan-
tius sequebantur cesis de exercitu eorum .xxx. uiris. et uiderunt
quasi columpnam fumi de ciuitate conscendere. Beniamin
quoque respiciens retro cum captam cerneret ciuitatem
et flammas in sublime ferri. qui prius simulauerant
fugam. uersa facie fortius resistebant. Quod cum uidissent
filii beniamin in fugam uersi sunt. et ad uiam deserti ire
ceperunt. illuc quoque eos aduersariis persequentibus. sed et hii qui
urbem succenderant occurrerunt eis. atque ita factum est
ut ex utraque parte ab hostibus cederentur. nec erat ulla re-

quies morientium. Ceciderunt que atque prostrati sunt ad ori-
entalem plagam urbis Gabaa. Fuerunt autem qui in eodem loco
interfecti sunt, xviii milia virorum, omnes robustissimi pug-
natores. Quod cum vidissent qui remanserant de Beniamin,
fugerunt in solitudinem, et pergebant ad petram cuius voca-
bulum est Remmon. In illa quoque fuga palantes, et in di-
versa tendentes, occiderunt v milia virorum. Et cum ultra tende-
rent, persecuti sunt eos, et interfecerunt et alia duo milia. Et sic fa-
ctum est ut omnes qui ceciderant de Beniamin in diversis locis essent
xxv milia, pugnatores ad bella promptissimi. Reman-
serunt itaque de omni numero Beniamin qui evadere potuerant
et fugere in solitudinem dc viri. Sederuntque in petra Remmon
mensibus iiii. Egressi autem filii Israel omnes reliquias civitatis
a viris usque ad iumenta gladio percusserunt, cunctasque urbes
et viculos Beniamin vorax flamma consumpsit. XXI
Iuraverunt quoque filii Israel in Masphat atque dixerunt:
Nullus nostrum dabit filiis Beniamin de filiabus suis uxorem.
Veneruntque omnes ad domum Dei in Silo, in conspectu eius sedentes
usque ad vesperam levaverunt vocem, et magno ululatu ce-
perunt flere dicentes: Quare Domine Deus Israel factum est hoc malum
in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur a nobis? Altera autem die
diluculo consurgentes extruxerunt altare, obtuleruntque ibi
holocausta et pacificas victimas, et dixerunt: Quis non ascendit
in exercitum Domini de universis tribubus Israel? Grandi enim se iu-
ramento constrinxerant cum essent in Masphat, interfici eos qui de-
fuissent. Ductique penitentia filii Israel super fratre suo Beniamin
ceperunt dicere: Ablata est una tribus de Israel. Unde uxores ac-
cipient? Omnes enim in commune iuravimus non daturos nos fi-
lias nostras his. Idcirco dixerunt: Quis est de universis tribubus
Israel qui non ascendit ad Dominum in Masphat? Et ecce inventi
sunt habitatores Iabis Galaad in illo exercitu non fuisse. Eo
quoque tempore cum essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus est.
Miserunt itaque x milia viros robustissimos, et preceperunt
eis: Ite et percutite habitatores Iabis Galaad in ore gladii,
tam uxores quam parvulos eorum. Et hoc erit quod observare de-
betis: Omne genus masculini et mulieres que cognove-
runt viros percutite, virgines reservate. In-
venteque sunt de Iabes Galaad cccc virgines que nescierunt
viri thorum, et adduxerunt eas ad castra in Silo in terram
Chanaan. Miseruntque nuntios ad filios Beniamin qui e-
rant in petra Remmon, et preceperunt eis ut eas susciperent
in pace. Veneruntque filii Beniamin in illo tempore, et da-
te sunt eis uxores de filiabus Iabes Galaad. Alias autem non
reperierunt quas simili modo traderent. Universusque Israel
valde doluit, et egit penitentiam super interfectionem unius tribus
ex Israel. Dixeruntque maiores natu: Quid faciemus reliquis
qui non acceperunt uxores? Omnis in Beniamin femine conci-
derunt, et magna nobis cura ingentique studio providendum
est ne una tribus deleatur ex Israel. Filias nostras eis dare non
possumus, constricti iuramento et maledictione qua diximus: Ma-
ledictus qui dederit de filiabus suis uxorem Beniamin. Ce-
peruntque consilium atque dixerunt: Ecce sollempnitas Domini est in
Silo anniversaria que sita est ad septentrionalem plagam
urbis Bethel, et ad orientalem plagam vie que de Bethel
tendit ad Sichimam, et ad meridiem oppidi Lebona. Prece-
peruntque filiis Beniamin atque dixerunt: Ite, latitate in vi-
neis. Cumque videritis filias Silo ad ducendos choros ex
more procedere, exite repente de vineis, et rapite
eas singuli uxores singulas, et pergite in terram Beniamin.
Cumque venerint patres earum ac fratres, et adversum vos
queri ceperint atque iurgari, dicemus eis: Miseremini eorum. Non
enim rapuerunt eas iure bellantium atque victorum, sed rogan-
tibus ut acciperent non dedistis, et a vestra parte peccatum est. Fecerunt-
que filii Beniamin ut sibi fuerat imperatum, et iuxta numerum suum
rapuerunt sibi de his que ducebant choros uxores singu-
las. Abieruntque in possessionem suam, edificantes urbes et habitan-
tes in eis. Filii quoque Israel reversi sunt per tribus et familias
in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel, sed
unusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat.

Incipit liber Ruth

In diebus unius iudicis
quando iudices preerant facta est fames in terra. Abiit quoque
homo de Bethleem Iuda ut peregrinaretur in re-
gione Moabitide cum uxore sua ac duobus liberis.
Ipse vocabatur Elimelech, et uxor eius Noemi, et duo
filii, alter Maalon et alter Chelion, Effratei de Beth-
leem Iuda. Ingressique regionem Moabitidem mo-
rabantur ibi. Et mortuus est Elimelech maritus No-
emi. Remansitque ipsa cum filiis. Qui acceperunt ux-
ores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera
que Ruth. Manseruntque ibi x annis, et ambo mortui
sunt, Maalon videlicet et Chelion. Remansitque mu-
lier orbata duobus liberis ac marito. Et surrexit ut
in patriam pergeret cum utraque nuru sua de regione
Moabitide. Audierat enim quod respexisset Dominus Deus po-
pulum suum et dedisset eis escas. Egressa est itaque de
loco peregrinationis sue cum utraque nuru sua, et iam
in via revertendi posita in terram Iuda dixit ad e-
as: Ite in domum matris vestre. Faciat vobiscum Dominus
misericordiam sicut fecistis cum mortuis et mecum. Det vobis
invenire requiem in domibus virorum quos sortiture
estis. Et osculata est eas. Que elevata voce flere ce-
perunt et dicere: Tecum pergemus ad populum tuum. Quibus
illa respondit: Revertimini filie mee, cur venitis mecum?
Non ultra habeo filios in utero meo ut viros ex me
sperare possitis. Revertimini filie Moabitide et abi-
te. Iam enim senectute confecta sum nec apta
vinculo coniugali. Etiam si possem hac nocte concipere
et parere filios, si expectare velitis donec crescant et
annos pubertatis impleant, ante eritis vetule quam
nubatis. Nolite queso filie mee, quia vestra angustia
magis me premit, et egressa est manus Domini contra me. Eleva-
ta igitur voce rursum flere ceperunt. Orpha osculata est
socrum ac reversa est. Ruth adhesit socrui sue. Cui
dixit Noemi: En reversa est cognata tua ad populum
suum et ad deos suos, vade cum ea. Que respondit: Ne ad-
verseris mihi ut relinquam te et abeam. Quocumque per-
rexeris pergam, et ubi morata fueris ego pariter mo-
rabor. Populus tuus populus meus, et Deus tuus Deus meus.
Que te terra susceperit morientem in ea moriar, ibi-
que locum accipiam sepulture. Hec mihi faciat Deus et
hec addat, si non sola mors me et te separaverit. Vi-
dens ergo Noemi quod obstinato animo Ruth decrevisset se-
cum pergere, adversari noluit, nec ad suos ultra reditum
persuadere. Profecteque sunt simul et venerunt in Beth-
leem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos
fama percrebuit. Dicebantque mulieres: Hec est illa No-

eum. Quibus ait: Non vocetis me noemi, id est pulchram, sed vocate me mara, hoc est amaram, quia amaritudine valde replevit me omnipotens. Egressa sum plena et vacuam me reduxit dominus. Cur igitur vocatis me noemi, quam dominus humiliavit et afflixit omnipotens? Venit ergo noemi cum ruth moabitide nuru sua de terra peregrinationis sue ac reversa est in bethleem quando primum ordea metebantur.

II

Erat autem vir elimelech consanguineus homo potens et magnarum opum nomine booz. Dixitque ruth moabitis ad socrum suam: Si iubes vadam in agrum et colligam spicas que fugerint manus metentium, ubicumque clementis in me patris familias repperero gratiam. Cui illa respondit: Vade filia mi. Abiit itaque et colligebat spicas post terga metentium. Accidit autem ut ager ille haberet dominum nomine booz, qui erat de cognatione elimelech. Et ecce ipse veniebat de bethleem. Dixitque messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderunt ei: Benedicat tibi dominus. Dixitque booz iuveni qui messoribus preerat: Cuius est hec puella? Qui respondit: Hec est moabitis que venit cum noemi de regione moabitide, et rogavit ut spicas colligeret remanentes sequens messorum vestigia, et de mane usque adhuc stat in agro et ne ad momentum quidem domum reversa est. Et ait booz ad ruth: Audi filia, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco, sed iungere puellis meis et ubi messuerint sequere. Mandavi enim pueris meis ut nullus nemo molestus sit tibi. Sed et si sitieris vade ad sarcinulas et bibe aquas de quibus et pueri mei bibunt. Que cadens in faciem suam et adorans super terram dixit ad eum: Unde mihi hoc ut invenirem gratiam ante oculos tuos ut nosse me dignareris peregrinam mulierem? Cui ille respondit: Nuntiata sunt mihi omnia que feceris socrui tue post mortem viri tui, et quod reliqueris parentes tuos et terram in qua nata es, et veneris ad populum quem ante nesciebas. Reddat tibi dominus pro opere tuo et plenam mercedem recipias a domino deo israel, ad quem venisti et sub cuius confugisti alas. Que ait: Inveni gratiam ante oculos tuos domine mi, qui consolatus es me, et locutus es ad cor ancille tue, que non sum similis unius puellarum tuarum. Dixitque ad eam booz: Quando hora vescendi fuerit, veni huc et comede panem et intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messorum latus et congessit polentam sibi, comeditque et saturata est et tulit reliquias. Atque inde surrexit ut spicas ex more colligeret. Precepit autem booz pueris suis dicens: Etiam si vobiscum metere voluerit ne prohibeatis eam, et de vestris quoque manipulis proicite de industria et remanere permittite ut absque rubore colligat, et colligentem nemo corripiat. Collegit ergo in agro usque ad vesperam, et que collegerat virga cedens et excutiens invenit ordei quasi ephi mensuram, id est tres modios. Quos portans reversa est in civitatem et ostendit socrui sue. Insuper protulit et dedit ei de reliquiis cibi sui quo saturata fuerat. Dixitque ei socrus: Ubi hodie collegisti et ubi fecisti opus? Sit benedictus qui misertus est tui. Indicavitque ei apud quem esset operata, et nomen dixit viri quod booz vocaretur. Cui respondit noemi: Benedictus sit a domino, quoniam eandem gratiam quam prebuerat vivis servavit et mortuis. Rursumque ait: Propinquus noster est homo. Et ruth: Hoc quoque, inquit, precepit mihi ut tamdiu messoribus eius iungerer donec omnes segetes meterentur. Cui dixit socrus: Melius est filia mi ut cum puellis eius exeas ad metendum, ne in alieno agro quispiam resistat tibi. Iuncta est itaque puellis booz, et tamdiu cum eis messuit donec ordeum et triticum in horreis conderet.

III

Postquam autem reversa est ad socrum suam, audivit ab ea: Filia mi, queram tibi requiem et providebo ut bene sit tibi. Booz iste cuius puellis in agro iuncta es propinquus noster est, et in hac nocte ordei aream ventilat. Lava igitur et ungere et induere cultioribus vestimentis, et descende in aream. Non te videat homo donec esum potumque finierit. Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum in quo dormiat, venies et discooperies pallium quo operitur a parte pedum, et proicies te et ibi iacebis. Ipse autem dicet tibi quid agere debeas. Que respondit: Quicquid preceperis faciam. Descenditque in aream et fecit omnia que sibi imperaverat socrus. Cumque comedisset booz et bibisset et factus esset hylarior, issetque ad dormiendum iuxta acervum manipulorum, venit et abscondite discooperto pallio a pedibus eius se proiecit. Et ecce nocte iam media expavit homo et conturbatus est, viditque mulierem iacentem ad pedes suos et ait illi: Que es? Illa respondit: Ego sum ruth ancilla tua. Expande pallium tuum super famulam tuam, quia propinquus es. Et ille: Benedicta es, inquit, a domino filia, et priorem misericordiam posteriore superasti, quia non es secuta iuvenes pauperes sive divites. Noli ergo metuere, sed quicquid dixeris mihi faciam tibi. Scit enim omnis populus qui habitat intra portas urbis mee mulierem te esse virtutis. Nec abnuo me propinquum esse, sed est alius me propinquior. Quiesce hac nocte et facto mane si te voluerit propinquitatis iure retinere, bene res acta est. Si autem ille noluerit, ego te absque ulla dubitatione suscipiam, vivit dominus. Dormi usque mane. Dormivit itaque ad pedes eius usque ad noctis abscessum. Surrexitque antequam homines se cognoscerent mutuo, et dixit booz: Cave ne quis noverit quod huc veneris. Et rursum: Expande, inquit, pallium tuum quo operiris, et tene utraque manu. Qua extendente et tenente mensus est sex modios ordei et posuit super eam. Que portans ingressa est civitatem et venit ad socrum suam. Que dixit ei: Quid egisti filia? Narravitque ei omnia que sibi fecisset homo, et ait: Ecce sex modios ordei dedit mihi et ait: Nolo vacuam te reverti ad socrum tuam. Dixitque noemi: Expecta filia donec videamus quem res exitum habeat, neque enim cessabit homo nisi compleverit que locutus est.

IIII

Ascendit ergo booz ad portam et sedit ibi. Cumque vidisset propinquum preterire de quo prius sermo habitus est, dixit ad eum: Declina paulisper et sede hic, vocans eum nomine suo. Qui divertit et sedit. Tollens autem booz decem viros de senioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hic. Quibus residentibus locutus est ad propinquum: Partem agri fratris nostri elimelech vendit noemi, que reversa est de regione moabitide. Quod audire te volui et tibi dicere coram cunctis sedentibus et maioribus natu de populo meo. Si vis possidere agrum iure propinquitatis, eme et posside. Si autem tibi displicet, hoc ipsum indica mihi ut sciam quid facere debeam. Nullus est enim propinquus excepto te qui prior es, et me qui secundus sum. At ille respondit: Ego agrum emam. Cui dixit booz: Quando emeris agrum de manu mulieris, ruth quoque moabitidem que uxor defuncti fuit debes accipere, ut suscites nomen propinqui tui in hereditate sua. Qui respondit: Cedo iure propinquitatis, neque enim posteritatem familie mee delere debeo. Tu meo utere privilegio, quo me libenter carere profiteor. Hic autem erat mos antiquitus in israel inter propinquos ut si quando alter alteri suo iure cedebat, ut esset firma concessio. Solvebat

homo calciamentum suum et dabat proximo suo. hoc erat testimonium cessionis in israhel. Dixit ergo propinquo suo booz: Tolle calciamentum tibi. qui statim solvit de pede suo. hoc erat testimonium cessionis in israhel. Dixit ergo propinquo suo booz: Tolle calciamentum tibi. Qui statim solvit de pede suo. At ille maioribus natu et universo populo: Testes vos inquit hodie estis quod possederim omnia que fuerunt elimelech et chelion et maalon tradente noemi. et ruth moabitidem uxorem maalon in coniugium sumpserim ut suscitem nomen defuncti in hereditate sua ne vocabulum eius de familia sua ac fratribus et populo deleatur. Vos inquam huius rei testes estis. Respondit omnis populus qui erat in porta et maiores natu. Nos testes sumus. Faciat dominus hanc mulierem que ingreditur domum tuam sicut rachel et liam que edificaverunt domum israhel. ut sit exemplum virtutis in effrata et habeat celebre nomen in bethleem. fiatque domus tua sicut domus phares quem thamar genuit iude. de semine quod dederit dominus tibi ex hac puella. Tulit itaque booz ruth et accepit uxorem. Ingressusque est ad eam et dedit illi dominus ut conciperet et pareret filium. Dixeruntque mulieres ad noemi: Benedictus dominus qui non est passus ut deficeret successor familie tue et vocaretur nomen eius in israhel. et habeas qui consoletur animam tuam et enutriat senectutem. de nuru enim tua natus est que te diligit et multo tibi melior est quam si septem haberes filios. Susceptumque noemi puerum posuit in sinu suo et nutricis ac gerule fungebatur officio. Vicine autem mulieres congratulantes ei et dicentes: Natus est filius noemi. vocaverunt nomen eius obed. hic est pater ysai patris david. Hee sunt generationes phares. Phares genuit esrom. Esrom genuit aram. Aram genuit aminadab. Aminadab genuit naasson. Naasson genuit salmon. Salmon genuit booz. Booz genuit obed. Obed genuit ysai. Ysai genuit david regem.

Incipit prologus in libro regum.

Viginti duas litteras esse apud hebreos syrorum quoque lingua et caldeorum testatur que hebree magna ex parte confinis est. Nam et ipsi xxii elementa habent eodem sono sed diversis caracteribus. Samaritani etiam pentateucum moysi totidem litteris scriptitant figuris tantum et apicibus discrepantes. Certumque est esdram scribam legisque doctorem post captam iherosolimam et instaurationem templi sub zorobabel alias litteras repperisse quibus nunc utimur. Cum ad illud usque tempus idem samaritanorum et hebreorum caracteres fuerint. In libro quoque numerorum hec eadem supputatio sub levitarum ac sacerdotum censu mistice ostenditur. Et nomen domini tetragrammaton in quibusdam grecis voluminibus usque hodie antiquis expressum litteris invenimus. Sed et psalmi tricesimus sextus et centesimus decimus et centesimus xi et centesimus xviii et centesimus xliiii quamquam diverso scribantur metro tamen eiusdem numeri texuntur alphabeto. Et ieremie lamentationes et oratio eius. Salomonis quoque in fine proverbia ab eo loco in quo ait: Mulierem fortem quis inveniet. eisdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porro quinque littere duplices apud hebreos sunt: caph. mem. nun. phe. sade. aliter enim per has scribunt principia medietatesque verborum aliter fines. Unde et quinque a plerisque libri duplices estimantur. Samuel. malachim. dabreiamin. ezras. ieremias cum cinoth id est lamentationibus suis. Quomodo igitur xxii elementa sunt per que scribimus hebraice omne quod loquimur et eorum initiis vox humana comprehenditur. ita xxii volumina supputantur quibus quasi litteris et exordiis in dei doctrina tenera adhuc et lactens viri iusti eruditur infantia. Primus apud eos liber vocatur bresith quem nos genesim dicimus. Secundus elesmoth qui exodus appellatur. Tertius vaiecra id est leviticus. Quartus vaiedabber quem numeros vocamus. Quintus addabarim qui deuteronomium prenotatur. Hii sunt quinque libri moysi quos proprie thorath id est legem appellant. Secundum prophetarum ordinem faciunt. et incipiunt ab iesu filio nave qui apud illos iosue bennun dicitur. Deinde subtexunt sophtim id est iudicum librum. et in eundem compingunt ruth. Quia in diebus iudicum facta eius narratur hystoria. Tertius sequitur samuel quem nos regnorum primum et secundum dicimus. Quartus malachim id est regum qui tertio et quarto regnorum volumine continetur. Meliusque multo est malachim id est regum quam malachoth id est regnorum dicere. Non enim multarum gentium regna describit sed unius israhelitici populi qui tribubus xii continetur. Quintus est ysaias. vi ieremias. vii ezechiel. viii liber xii prophetarum qui apud illos vocatur thareasra. Tertius ordo agiographa possidet. et primus liber incipit a iob. Secundus a david quem v incisionibus et uno psalmorum volumine comprehendunt. Tertius est salomon tres libros habens proverbia que illi parabolas id est masloth appellant. Quartus ecclesiasten id est coeleth. v est canticum canticorum quem titulo syrasirim prenotant. vi est daniel. vii dabreiamin id est verba dierum quod significantius cronicon totius divine historie possumus appellare. qui liber apud nos paralipomenon primus et secundus scribitur. viii esdras qui et ipse similiter apud grecos et latinos in duos libros divisus est. Nonus hester. atque ita fiunt pariter veteris legis libri xxii id est moysi v. prophetarum viii. agiographorum ix. Quamquam nonnulli ruth et cinoth inter agiographa scriptitant et hos libros in suo putent numero supputandos. ac per hoc esse prisce legis libros xxiiii. quos sub numero xxiiii seniorum apocalipsis iohannis inducit adorantes agnum et coronas suas prostratis vultibus offerentes stantibus coram iiii animalibus oculatis retro et ante id est in preteritum et in futurum et indefessa voce clamantibus. Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens qui erat et qui est et qui venturus est. Hic prologus scripturarum quasi galeatum principium omnibus libris quos de hebreo vertimus in latinum convenire potest. ut scire valeamus quicquid extra hos est inter apocrypha esse ponendum. Igitur sapientia que vulgo salomonis inscribitur. et ihesu filii sirach liber et iudith et tobias et pastor non sunt in canone. Machabeorum primum librum hebraicum repperi. secundus grecus est. quod ex ipsa frasi probari potest. Que cum ita se habeant. obsecro te lector ne laborem meum reprehensionem estimes antiquorum. In templo dei offert unusquisque quod potest. alii aurum et argentum et lapides preciosos. alii byssum et purpuram et coccum offerunt et iacinctum. Nobiscum bene agitur si obtulerimus pelles et caprarum pilos. Et tamen apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Unde et tota illa tabernaculi pulcritudo et per singulas species ecclesie presentis futureque distinctio pellibus tegitur et ciliciis. et ea que viliora sunt prohibent ... Lege ergo primum samuel et malachim meum. Meum inquam meum. Quicquid enim crebrius vertendo et emendando sollicitius

adeps, et tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens aiebat ei: Nequaquam: nunc enim dabis, alioquin tollam vi. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino: quia detrahebant homines a sacrificio Domini. Samuel autem ministrabat ante faciem Domini puer, accinctus ephod lineo. Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus, ascendens cum viro suo ut immolaret hostiam sollempnem et votum suum. Et benedixit Heli Helchane et uxori eius: dixitque ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac pro fenore quod commodasti Domino. Et abierunt in locum suum. Visitavit ergo Dominus Annam, et concepit et peperit tres filios et duas filias: et magnificatus est puer Samuel apud Dominum.

o- puer-

Heli autem erat senex valde, et audivit omnia que faciebant filii sui universo Israeli: et quomodo dormiebant cum mulieribus que observabant ad hostium tabernaculi: et dixit eis: Quare facitis res huiuscemodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo? Nolite filii mei: non est enim bona fama, quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini. Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris sui: quia voluit Deus occidere eos. Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, et placebat tam Domino quam hominibus. Venit autem vir Dei ad Heli, et ait ad eum: Hec dicit Dominus: Numquid non aperte revelatus sum domui patris tui, cum essent in Egypto in domo Pharaonis? Et elegi eum ex omnibus tribubus Israel mihi in sacerdotem, ut ascenderet altare meum, et adoleret mihi incensum, et portaret coram me ephod: et dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel. Quare calce abiecistis victimam meam, et munera mea que precepi ut offerrentur in templo: et magis honorasti filios tuos quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificii Israel populi mei? Propterea ait Dominus Deus Israel: Loquens locutus sum, ut domus tua, et domus patris tui, ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Absit hoc a me: sed quicumque honorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contempnunt me, erunt ignobiles. Ecce dies veniunt, et precidam brachium tuum, et brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua. Et videbis emulum tuum in templo, in universis prosperis Israel, et non erit senex in domo tua omnibus diebus. Verumtamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo: sed ut deficiant oculi tui, et tabescat anima tua: et pars magna domus tue morietur cum ad virilem etatem venerit. Hoc autem erit tibi signum quod venturum est duobus filiis tuis Ophni et Phinees: in die uno morientur ambo. Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum et animam meam faciet: et edificabo ei domum fidelem, et ambulabit coram christo meo cunctis diebus. Futurum est autem, ut quicumque remanserit in domo tua, veniat ut oretur pro eo, et offerat nummum argenteum, et tortam panis, dicatque: Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem, ut comedam buccellam panis.

III

Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, et sermo Domini erat pretiosus in diebus illis, non erat visio manifesta. Factum est ergo in die quadam, Heli iacebat in loco suo, et oculi eius caligaverant, nec poterat videre lucernam Dei antequam extingueretur. Samuel autem dormiebat in templo Domini, ubi erat archa Dei. Et vocavit Dominus Samuel. Qui respondens ait: Ecce ego. Et cucurrit ad Heli, et dixit ei: Ecce ego: vocasti enim me. Qui dixit: Non vocavi te: revertere, et dormi. Et abiit, et dormivit. Et adiecit Dominus rursum vocare Samuel. Consurgensque Samuel abiit ad Heli, et ait: Ecce ego, quia vocasti me. Qui respondit: Non vocavi te, fili mi: revertere, et dormi. Porro Samuel necdum sciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei sermo Domini. Et adiecit Dominus, et vocavit adhuc Samuel tertio. Qui consurgens abiit ad Heli, et ait: Ecce ego, quia vocasti me. Intellexit ergo Heli quia Dominus vocaret puerum: et ait ad Samuel: Vade, et dormi: et si deinceps vocaverit te, dices: Loquere Domine, quia audit servus tuus. Abiit ergo Samuel, et dormivit in loco suo. Et venit Dominus, et stetit: et vocavit, sicut vocaverat secundo: Samuel, Samuel. Et ait Samuel: Loquere Domine, quia audit servus tuus. Et dixit Dominus ad Samuel: Ecce ego facio verbum in Israel: quod quicumque audierit, tinnient ambe aures eius. In die illa suscitabo adversum Heli omnia que locutus sum super domum eius: incipiam, et complebo. Predixi enim ei quod iudicaturus essem domum eius in eternum propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios suos, et non corripuerit eos. Idcirco iuravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus eius victimis et muneribus usque in eternum. Dormivit autem Samuel usque mane, aperuitque ostia domus Domini. Et Samuel timebat indicare visionem Heli. Vocavit ergo Heli Samuelem, et dixit: Samuel fili mi. Qui respondens ait: Presto sum. Et interrogavit eum: Quis est sermo quem locutus est ad te Dominus? oro te ne celaveris me. Hec faciat tibi Deus, et hec addat, si absconderis a me sermonem ex omnibus verbis, que dicta sunt tibi. Indicavit itaque ei Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo. Et ille respondit: Dominus est: quod bonum est in oculis suis faciat. Crevit autem Samuel, et Dominus erat cum eo, et non cecidit ex omnibus verbis eius in terram. Et cognovit universus Israel a Dan usque Bersabee quod fidelis Samuel propheta esset Domini. Et addidit Dominus ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo iuxta verbum Domini. Et venit sermo Samuelis universo Israeli.

IIII

Et factum est in diebus illis, convenerunt Philistiim in pugnam: et egressus est Israel obviam Philistiim in prelium, et castrametatus est iuxta lapidem adiutorii. Porro Philistiim venerunt in Aphec, et instruxerunt aciem contra Israel. Inito autem certamine, terga vertit Israel Philisteis: et cesa sunt in illo certamine passim per agros quasi quatuor milia virorum. Et reversus est populus ad castra: dixeruntque maiores natu de Israel: Quare percussit nos Dominus hodie coram Philistiim? afferamus ad nos de Silo archam federis Domini, et veniat in medio nostri, ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum. Misit ergo populus in Silo, et tulerunt inde archam federis Domini exercituum sedentis super cherubim: erantque duo filii Heli cum archa federis Dei, Ophni et Phinees. Cumque venisset archa federis Domini in castra, vociferatus est omnis Israel clamore grandi, et personuit terra. Et audierunt Philistiim vocem clamoris, dixeruntque: Quenam est hec vox clamoris magni in castris Hebreorum? Et cognoverunt quod archa Domini venisset in castra. Timueruntque Philistiim, dicentes: Venit Deus in castra. Et ingemuerunt, dicentes: Ve nobis: non enim fuit tanta exultatio heri et nudiustertius: ve nobis. Quis nos salvabit de manu deorum sublimium istorum? hi sunt dii qui percusserunt Egyptum omni plaga in deserto. Confortamini, et estote viri Philistiim: ne serviatis Hebreis, sicut et illi servierunt vobis: confortamini, et bellate. Pugnaverunt ergo Philistiim, et cesus est Israel, et fugit unusquisque in tabernaculum suum: et facta est plaga magna nimis: et ceciderunt de Israel XXX milia peditum. Et archa Dei capta est: duo quoque filii Heli mortui sunt, Ophni et Phinees. Currens autem vir de Beniamin ex acie, venit in Silo in die illa, scissa veste, et conspersus pulvere caput.

Cum que ille uenisset, heli sedebat super sellam contra uiam spectans; erat enim cor eius pauens pro archa domini. Vir autem ille postquam ingressus est nuntiauit urbi, et ululauit omnis ciuitas. Et audiuit heli sonitum clamoris, dixitque: Quis est hic sonitus tumultus huius? At ille festinauit et uenit et nuntiauit heli. Heli autem erat nonaginta et octo annorum, et oculi eius caligauerant et uidere non poterat. Et dixit ad heli: Ego sum qui ueni de prelio, et ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum est fili mi? Respondens autem ille qui nuntiabat: Fugit inquit israel coram philistiim, et ruina magna facta est in populo; insuper et duo filii tui mortui sunt, ophni et phinees; et archa domini capta est. Cumque ille nominasset archam dei, cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, et fractis ceruicibus mortuus est. Senex enim erat uir et grandeuus; et ipse iudicauit israel .xl. annis. Nurus autem eius uxor phinees pregnans erat uicinaque partui; et audito nuntio quod capta esset archa dei, et mortuus esset socer suus et uir suus, incuruauit se et peperit; irruerant enim in eam dolores subiti. In ipso autem momento mortis eius dixerunt ei que stabant circa eam: Ne timeas, quia filium peperisti. Que non respondit eis, neque enim animaduertit. Et uocauit puerum hicaboth, dicens: Translata est gloria domini de israel, quia capta est archa dei, et pro socero suo et pro uiro suo. Et ait: Translata est gloria dei ab israel, eo quod capta esset archa dei.

V

Philistiim autem tulerunt archam dei, et asportauerunt eam a lapide adiutorii in azotum. Tuleruntque philistiim archam dei et intulerunt eam in templum dagon, et statuerunt eam iuxta dagon. Cumque surrexissent diluculo azotii altera die, ecce dagon pronus iacebat in terra ante archam domini. Et tulerunt dagon et restituerunt eum in locum suum. Rursumque mane die altero consurgentes inuenerunt dagon iacentem super faciem suam in terra coram archa domini; caput autem dagon et due palme manuum eius abscise erant super limen; porro dagon truncus solus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes dagon et omnes qui ingrediuntur templum eius super limen dagon in azoto usque in hodiernum diem. Aggrauata est autem manus domini super azotios, et demolitus est eos, et percussit in secretiori parte natium azotum et fines eius; et ebullierunt uille et agri in medio regionis illius, et nati sunt mures, et facta est confusio mortis magna in ciuitate. Videntes autem uiri azotii huiuscemodi plagam dixerunt: Non maneat archa dei israel apud nos, quoniam dura est manus eius super nos et super dagon deum nostrum. Et mittentes congregauerunt omnes satrapas philistinorum ad se, et dixerunt: Quid faciemus de archa dei israel? Responderuntque gethei: Circumducatur archa dei israel. Et circumduxerunt archam dei israel. Illis autem circumducentibus eam fiebat manus domini per singulas ciuitates interfectionis magne nimis; et percutiebat uiros uniuscuiusque urbis a paruo usque ad maiorem, et computrescebant prominentes extales eorum. Inieruntque gethei consilium et fecerunt sibi sedes pelliceas. Miserunt ergo archam domini in accharon. Cumque uenisset archa domini in accharon, exclamauerunt accharonite dicentes: Adduxerunt ad nos archam dei israel, ut interficiat nos et populum nostrum. Miserunt itaque et congregauerunt omnes satrapas philistinorum, qui dixerunt: Dimittite archam dei israel, et reuertatur in locum suum, et non interficiat nos cum populo nostro. Fiebat enim pauor mortis in singulis urbibus, et grauissima ualde erat manus domini. Viri quoque qui mortui non fuerant percutiebantur in secretiori parte natium, et ascendebat ululatus uniuscuiusque ciuitatis in celum.

VI

Fuit ergo archa domini in regione philistinorum .vii. mensibus. Et post hec uocauerunt philistiim sacerdotes et diuinos dicentes: Quid faciemus de archa domini? Indicate nobis quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt: Si remittitis archam dei israel, nolite dimittere eam uacuam, sed quod debetis reddite ei pro peccato; et tunc curabimini, et scietis quare non recedat a uobis manus eius. Qui dixerunt: Quid est quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderuntque: Iuxta numerum prouinciarum philistinorum .v. anos aureos facietis et .v. mures aureos, quia plaga una fuit omnibus uobis et satrapis uestris. Facietisque similitudines anorum uestrorum et similitudines murium qui demoliti sunt terram, et dabitis deo israel gloriam, si forte releuet manum suam a uobis et a diis uestris et a terra uestra. Quare aggrauatis corda uestra sicut aggrauauit egyptus et pharao cor suum? Nonne postquam percussus est, dimisit eos et abierunt? Nunc ergo arripite et facite plaustrum nouum unum, et duas uaccas fetas quibus non est impositum iugum iungite in plaustro, et recludite uitulos earum domi. Tolletisque archam domini et ponetis in plaustro, et uasa aurea que exsoluistis ei pro delicto ponetis in capsella ad latus eius, et dimittite eam ut uadat. Et aspicietis, et siquidem per uiam finium suorum ascenderit contra bethsames, ipse fecit nobis hoc malum grande; si autem minime, sciemus quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit. Fecerunt ergo illi hoc modo, et tollentes duas uaccas que lactabant uitulos iunxerunt ad plaustrum, uitulosque earum concluserunt domi. Et posuerunt archam dei super plaustrum et capsellam que habebat mures aureos et similitudines anorum. Ibant autem in directum uacce per uiam que ducit bethsames, et iter unum gradiebantur pergentes et mugientes, et non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram. Sed et satrape philistinorum sequebantur usque ad terminos bethsames. Porro bethsamite metebant triticum in ualle, et eleuantes oculos suos uiderunt archam, et gauisi sunt cum uidissent. Et plaustrum uenit in agrum iosue bethsamite et stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus; et conciderunt ligna plaustri, uaccas quoque imposuerunt super ea holocaustum domino. Leuite autem deposuerunt archam dei et capsellam que erat iuxta eam, in qua erant uasa aurea, et posuerunt super lapidem grandem. Viri autem bethsamite obtulerunt holocausta et immolauerunt uictimas in die illo domino. Et .v. satrape philistinorum uiderunt et reuersi sunt in accharon in die illa. Hii sunt autem ani aurei quos reddiderunt philistiim domino pro delicto: azotus unum, gaza unum, ascalon unum, geth unum, accharon unum. Et mures aureos secundum numerum urbium philistiim .v. prouinciarum, ab urbe murata usque ad uillam que erat absque muro, et usque ad abel magnum, super quem posuerunt archam domini, que erat usque in diem illum in agro iosue bethsamitis. Percussit autem de uiris bethsamitibus eo quod uidissent archam domini, et percussit de populo .lxx. uiros et .l. milia plebis. Luxitque populus eo quod percussisset dominus plebem plaga magna. Et dixerunt uiri bethsamites: Quis poterit stare in conspectu domini dei sancti huius? et ad quem ascendet a nobis? Miseruntque

nuncios ad habitatores cariathiarim dicentes: Reduxerunt philistiim archam domini, descendite et reducite eam ad uos.

VII. Venerunt ergo uiri cariathiarim et reduxerunt archam domini et intulerunt eam in domum aminadab in gabaa. Eleazarum autem filium eius sanctificauerunt ut custodiret archam domini. Et factum est ex qua die mansit archa domini in cariathiarim, multiplicati sunt dies: erat quippe iam annus uicesimus, et requieuit omnis domus israel post dominum. Ait autem samuel ad uniuersam domum israel dicens: Si in toto corde uestro reuertimini ad dominum, auferte deos alienos de medio uestrum, baalim et astaroth, et preparate corda uestra domino, et seruite illi soli, et eruet uos de manu philistiim. Abstulerunt ergo filii israel baalim et astaroth, et seruierunt domino soli. Dixit autem samuel: Congregate uniuersum israel in masphat, ut orem pro uobis dominum. Et conuenerunt in masphat, hauseruntque aquam et effuderunt in conspectu domini, et ieiunauerunt in die illa atque dixerunt: Peccauimus domino. Iudicauitque samuel filios israel in masphat. Et audierunt philistiim quod congregati essent filii israel in masphat, et ascenderunt satrape philistinorum ad israel. Quod cum audissent filii israel, timuerunt a facie philistinorum. Dixeruntque ad samuel: Ne cesses pro nobis clamare ad dominum deum nostrum, ut saluet nos de manu philistinorum. Tulit autem samuel agnum lactantem unum et obtulit illum holocaustum integrum domino, et clamauit samuel ad dominum pro israel, et exaudiuit eum dominus. Factum est autem, cum samuel offerret holocaustum, philistei inire prelium contra israel. Intonuit autem dominus fragore magno in die illa super philistiim et exterruit eos, et cesi sunt a facie israel. Egressique uiri israel de masphat persecuti sunt philisteos, et percusserunt eos usque ad locum qui erat subter bethcar. Tulit autem samuel lapidem unum et posuit eum inter masphat et inter sen, et uocauit nomen loci illius lapis adiutorii. Dixitque: Huc usque auxiliatus est nobis dominus. Et humiliati sunt philistiim, nec apposuerunt ultra ut uenirent in terminos israel. Facta est itaque manus domini super philisteos cunctis diebus samuelis. Et reddite sunt urbes quas tulerant philistiim ab israel, israeli, ab accharon usque geth, et terminos suos. Liberauitque israel de manu philistinorum, eratque pax inter israel et amorreum. Iudicabat quoque samuel israel cunctis diebus uite sue, et ibat per singulos annos circuiens bethel et galgala et masphat, et iudicabat israelem in supradictis locis. Reuertebaturque in ramatha: ibi enim erat domus eius, et ibi iudicabat israelem. Edificauit etiam ibi altare domino.

VIII. Factum est autem cum senuisset samuel, posuit filios suos iudices israel. Fuitque nomen filii eius primogeniti ioel, et nomen secundi abia, iudicum in bersabee. Et non ambulauerunt filii eius in uiis eius, sed declinauerunt post auaritiam, acceperuntque munera et peruerterunt iudicium. Congregati ergo uniuersi maiores natu uenerunt ad samuelem in ramatha. Dixeruntque ei: Ecce tu senuisti, et filii tui non ambulant in uiis tuis. Constitue nobis regem ut iudicet nos, sicut et uniuerse habent nationes. Displicuitque sermo in oculis samuelis, eo quod dixissent: Da nobis regem ut iudicet nos. Et orauit samuel ad dominum. Dixit autem dominus ad samuelem: Audi uocem populi in omnibus que loquuntur tibi. Non enim te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos. Iuxta omnia opera sua que fecerunt a die qua eduxi eos de egypto usque ad diem hanc: sicut dereliquerunt me et seruierunt diis alienis, sic faciunt et tibi. Nunc autem audi uocem eorum, uerumptamen contestare eos et predic eis ius regis qui regnaturus est super eos. Dixit itaque samuel omnia uerba domini ad populum qui petierat a se regem, et ait: Hoc erit ius regis qui imperaturus est uobis. Filios uestros tollet et ponet in curribus suis, facietque sibi equites et precursores quadrigarum suarum, et constituet sibi tribunos et centuriones, et aratores agrorum suorum et messores segetum, et fabros armorum et curruum suorum. Filias quoque uestras faciet sibi unguentarias et focarias et panificas. Agros quoque uestros et uineas et oliueta optima tollet et dabit seruis suis. Sed et segetes uestras et uinearum reditus addecimabit, ut det eunuchis et famulis suis. Seruos etiam uestros et ancillas et iuuenes optimos et asinos auferet et ponet in opere suo. Greges quoque uestros addecimabit, uosque eritis ei serui. Et clamabitis in die illa a facie regis uestri quem elegistis uobis, et non exaudiet uos dominus in die illa, quia petistis uobis regem. Noluit autem populus audire uocem samuelis, sed dixerunt: Nequaquam, rex enim erit super nos, et erimus nos quoque sicut omnes gentes, et iudicabit nos rex noster et egredietur ante nos et pugnabit bella nostra pro nobis. Et audiuit samuel omnia uerba populi, et locutus est ea in auribus domini. Dixit autem dominus ad samuelem: Audi uocem eorum et constitue super eos regem. Et ait samuel ad uiros israel: Uadat unusquisque in ciuitatem suam.

IX. Et erat uir de beniamin nomine cis, filius abiel, filii seror, filii bethor, filii aphia, filii uiri gemini, fortis robore. Et erat ei filius uocabulo saul, electus et bonus, et non erat uir de filiis israel melior illo: ab humero et sursum eminebat super omnem populum. Perierant autem asine cis patris saul. Et dixit cis ad saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris et consurgens uade et quere asinas. Qui cum transissent per montem effraim et per terram salisa et non inuenissent, transierunt etiam per terram salim, et non erant, sed et per terram gemini, et minime reppererunt. Cum autem uenissent in terram suph, dixit saul ad puerum suum qui cum eo erat: Ueni et reuertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas et sollicitus sit pro nobis. Qui ait ei: Ecce uir dei in ciuitate hac, uir nobilis: omne quod loquitur absque ambiguitate uenit. Nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de uia nostra propter quam uenimus. Dixitque saul ad puerum suum: Ecce ibimus. Quid feremus ad uirum dei? Panis defecit in sitarciis nostris, et sportulam non habemus ut demus homini dei, nec quicquam aliud. Rursum puer respondit sauli et ait: Ecce inuenta est in manu mea quarta pars stateris argenti: demus homini dei ut indicet nobis uiam nostram. Olim in israel sic loquebatur unusquisque uadens consulere deum: Uenite et eamus ad uidentem. Qui enim propheta dicitur hodie, uocabatur olim uidens. Et dixit saul ad puerum suum: Optimus sermo tuus, ueni eamus. Et ierunt in ciuitatem in qua erat uir dei. Cumque ascenderent cliuum ciuitatis, inuenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, et dixerunt eis: Num hic est uidens? Que respondentes dixerunt illis: Hic est, ecce ante te. Festina nunc: hodie enim uenit in ciuitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelso. Ingredientes urbem statim inuenietis eum antequam ascendat in excelsum ad uescendum. Neque enim comesturus est populus donec ille ueni-

ante quam ipse benedicet hostie et deinceps comedent qui vocati sunt.
Nunc ergo conscendite quia hodie reperietis eum. Et ascenderunt
in civitatem. Cumque illi ambularent in medio urbis apparu-
it Samuel egrediens obviam eis ut ascenderet in excelsum.
Dominus autem revelaverat auriculam Samuelis ante unam diem
quam veniret Saul dicens: Hac ipsa hora que nunc est cras mit-
tam ad te virum de terra Beniamin et unges eum ducem super
populum meum Israhel et salvabit populum meum Israhel de manu Phi-
listinorum quia respexi populum meum. Venit enim clamor eorum ad
me. Cumque aspexisset Samuel Saulem, Dominus ait ei: Ecce vir
quem dixeram tibi. Iste dominabitur populo meo. Accessit autem Saul ad Sa-
muelem in medio porte et ait: Indica oro mihi ubi est domus
videntis. Et respondit Samuel Sauli dicens: Ego sum videns.
Ascende ante me in excelsum ut comedatis mecum hodie
et dimittam te mane et omnia que sunt in corde tuo indicabo ti-
bi. Et de asinis quas nudius tertius perdidisti ne sollicitus sis quia
invente sunt. Et cuius erunt optima queque Israhel? Nonne tibi et omni do-
mui patris tui? Respondens autem Saul ait: Numquid non filius Gemi-
ni ego sum de minima tribu Israhel et cognatio mea novissi-
ma inter omnes familias de tribu Beniamin? Quare ergo locu-
tus es mihi sermonem istum? Assumens itaque Samuel Saulem
et puerum eius introduxit eos in triclinium et dedit eis locum
in capite eorum qui fuerant invitati. Erant enim quasi triginta viri. Di-
xitque Samuel coquo: Da partem quam dedi tibi et precepi
ut reponeres seorsum apud te. Levavit autem cocus armum
et posuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod remansit pone
ante te et comede quia de industria servatum est tibi quando populum vo-
cavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa. Et descende-
runt de excelso in oppidum et locutus est cum Saule in sola-
rio. Stravitque Saul in solario et dormivit. Cumque mane
surrexissent et iam dilucesceret vocavit Samuel Saul
in solarium dicens: Surge ut dimittam te. Et surrexit Sa-
ul egressique sunt ambo ipse videlicet et Samuel. Cumque
descenderent in extrema parte civitatis Samuel dixit ad
Saul: Dic puero ut antecedat nos et transeat; tu autem subsiste
paulisper ut indicem tibi verbum Domini.

X

Tulit autem Samuel lenticulam olei et effudit super caput
eius et deosculatus est eum et ait: Ecce unxit te Dominus super he-
reditatem suam in principem et tu liberabis populum eius
de manibus inimicorum eius qui in circuitu eius sunt.
Et hoc tibi signum quia unxit te Dominus in principem. Cum
abieris hodie a me invenies duos viros iuxta sepulcrum
Rachel in finibus Beniamin in meridie salientes magnas
foveas dicentque tibi: Invente sunt asine ad quas ieras
perquirendas et intermissis pater tuus asinis sollicitus est
pro vobis et dicit: Quid faciam de filio meo? Cumque abie-
ris inde et ultra transieris et veneris ad quercum Tha-
bor invenient te ibi tres viri ascendentes ad Deum
in Bethel unus portans tres hedos et alius portans tres
tortas panis et alius portans lagenam vini. Cumque
te salutaverint dabunt tibi duos panes et accipies
de manu eorum. Post hec venies in collem Domini ubi est
statio Philistinorum et cum ingressus fueris urbem ibi
obvium habebis gregem prophetarum descendentium de ex-
celso et ante eos psalterium et tympanum et tibiam et cytha-
ram ipsosque prophetantes et insiliet in te spiritus Domini et propheta-
bis cum eis et mutaberis in virum alium. Quando ergo evene-
rint signa hec omnia tibi fac quecumque invenerit manus
tua quia Dominus tecum est. Et descendes ante me in Galgala. Ego quippe
descendam ad te ut offeras oblationem et immoles hostias
pacificas. Septem diebus expectabis donec veniam ad te et
ostendam tibi quid facias. Itaque cum avertisset humerum suum ut
abiret a Samuele immutavit ei Deus cor aliud et vene-
runt omnia signa hec in die illa. Veneruntque ad predictum
collem et ecce cuneus prophetarum obvius ei et insilivit super
eum spiritus Domini et prophetavit in medio eorum. Videntes autem omnes
qui noverant eum heri et nudius tertius quod esset cum prophetis
et prophetaret dixerunt ad invicem: Que nam res accidit filio
Cis? Num et Saul inter prophetas? Responditque alius ad alterum dicens:
Et quis est pater eorum? Propterea versum est in proverbium: Num et Saul
inter prophetas? Cessavit autem prophetare et venit ad excelsum. Di-
xit patruus Saul ad eum et ad puerum eius: Quo abistis? Qui re-
sponderunt: Querere asinas. Quas cum non repperissemus venimus ad
Samuelem. Dixitque ei patruus suus: Indica mihi quid di-
xerit tibi Samuel. Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit
nobis quia invente essent asine. De sermone autem regni non indi-
cavit ei quem locutus fuerat ei Samuel. Et convocavit Samuel populum
ad Dominum in Masphat et ait ad filios Israhel: Hec dicit Dominus Deus
Israhel: Ego eduxi Israhel de Egypto et erui vos de manu Egypti-
orum et de manu omnium regum qui affligebant vos. Vos autem
hodie proiecistis Dominum Deum vestrum qui solus salvavit vos
de universis malis et tribulationibus vestris et dixistis: Nequaquam
sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram Domino per tri-
bus vestras et per familias. Et applicuit Samuel omnes tribus
et cecidit sors super tribum Beniamin. Et applicuit tribum
Beniamin et cognationes suas et cecidit super cognationem
Metri et pervenit ad Saul usque filium Cis. Quesierunt ergo
eum et non est inventus. Et consuluerunt post hec Dominum utrum-
nam venturus esset huc. Responditque Dominus: Ecce abscon-
ditus est domi. Cucurrerunt itaque et tulerunt eum inde. Ste-
titque in medio populi et altior fuit universo populo ab humero
et sursum. Et ait Samuel ad omnem populum: Certe videtis quem
elegit Dominus quoniam non sit similis illi in omni populo. Et clamavit cun-
ctus populus et ait: Vivat rex. Locutus est autem Samuel ad populum
legem regni et scripsit in libro et ~~populus fuit~~ coram Domino re-
posuit. Et dimisit Samuel omnem populum singulos in do-
mum suam. Sed et Saul abiit in domum suam in Gabaath
et abiit cum eo pars exercitus quorum tetigerat Deus corda. Fi-
lii vero Belial dixerunt: Num salvare nos poterit iste? Et des-
pexerunt eum et non attulerunt ei munera. Ille vero dissimu-
labat se audire.

XI

Et factum est quasi post mensem
ascendit Naas Ammonites et pugnare cepit adversum
Iabes Galaad. Dixeruntque omnes viri Iabes ad Naas:
Habeto nos federatos et serviemus tibi. Et respondit ad eos Naas
Ammonites ~~ut eruam omnium vestrum~~. In hoc feriam vob-
iscum fedus ut eruam omnium vestrum oculos dextros et ponam
que vos opprobrium in universo Israhel. Et dixerunt ad eum seni-
ores Iabes: Concede nobis septem dies ut mittamus nuntios ad
universos terminos Israhel et si non fuerit qui defendat nos egre-
diemur ad te. Venerunt ergo nuntii in Gabaath Saul et locuti sunt
verba hec audiente populo et levavit omnis populus vocem su-
am et flevit. Et ecce Saul veniebat sequens boves de agro
et ait: Quid habet populus quod plorat? Et narraverunt ei ver-
ba virorum Iabes. Et insilivit spiritus Domini in Saul cum audisset
hec verba et iratus est furor eius nimis. Et assumens u-
trumque bovem concidit in frusta misitque in omnes terminos

israhel per manum nuntiorum dicens: Quicumque non exierit et secutus
fuerit Saul et Samuel, sic fiet bobus eius. Invasit ergo timor
Domini populum, et egressi sunt quasi vir unus. Et recensuit eos in Be-
zec. Fueruntque filiorum Israhel .ccc. milia, virorum autem Iuda .xxx. milia.
Et dixerunt nuntiis qui venerant: Sic dicetis viris qui sunt in Ia-
bes Galaad: Cras erit vobis salus, cum incaluerit sol. Venerunt ergo
nuntii et nuntiaverunt viris Iabes. Qui letati sunt, et dixerunt: Ma-
ne exibimus ad vos, et facietis nobis omne quod placuerit vobis.
Et factum est cum venisset dies crastinus, constituit Saul populum
in tres partes, et ingressus est media castra in vigilia matu-
tina, et percussit Amon usque dum incalesceret dies. Reliqui autem
dispersi sunt, ita ut non relinquerentur in eis duo pariter. Et ait populus ad
Samuelem: Quis est iste qui dixit: Saul num regnabit super nos?
Date viros, et interficiemus eos. Et ait Saul: Non occidetur quisquam
in die hac, quia hodie fecit Dominus salutem in Israhel. Dixit autem Samu-
el ad populum: Venite et eamus in Galgala. Et fecerunt ibi regem
Saul coram Domino in Galgala, et immolaverunt ibi victimas co-
ram Domino pacificas. Et letatus est ibi Saul et cuncti viri
Israhel nimis.

XII

Dixit autem Samuel ad universum Israhel: Ecce audivi vocem
vestram iuxta omnia que locuti estis ad me, et constitui super
vos regem. Et nunc rex graditur ante vos. Ego autem senui et incanui.
Porro filii mei vobiscum sunt. Itaque conversatus coram vobis ab adoles-
centia mea usque ad diem hanc, ecce presto sum. Loquimini
ad me coram Domino et coram christo eius, utrum bovem cuiusquam
tulerim, aut asinum, si quempiam calumpniatus sum, si oppressi aliquem,
si de manu cuiusquam munus accepi, et contempnam illud ho-
die, restituamque vobis. Et dixerunt: Non es calumpniatus nos,
neque oppressisti, neque tulisti de manu alicuius quippiam. Dixit-
que ad eos: Testis est Dominus adversum vos, et testis christus eius in die
hac, quia non inveneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt:
Testis. Et ait Samuel ad populum: Dominus qui fecit Moysen et
Aaron, et eduxit patres nostros de terra Egypti, adest. Nunc ergo state,
ut iudicio contendam adversum vos coram Domino de omnibus
misericordiis Domini quas fecit vobiscum et cum patribus vestris. Quo-
modo ingressus est Iacob in Egyptum, et clamaverunt patres vestri
ad Dominum, et misit Dominus Moysen et Aaron, et eduxit patres
vestros ex Egypto, et collocavit eos in loco hoc. Qui obliti sunt
Domini Dei sui, et tradidit eos in manu Sisare magistri militie
Asor, et in manu Philistinorum, et in manu regis Moab, et
pugnaverunt adversus eos. Postea autem clamaverunt ad Dominum
et dixerunt: Peccavimus, quia dereliquimus Dominum et servivimus
Baalim et Astaroth. Nunc ergo erue nos de manu inimi-
corum nostrorum, et serviemus tibi. Et misit Dominus Ierobaal et Bedan
et Barach et Iepte et Samuel, et eruit vos de manu inimi-
corum vestrorum per circuitum, et habitastis confidenter. Videntes
autem quod Naas rex filiorum Amon venisset adversum vos, dixis-
tis mihi: Nequaquam, sed rex imperabit nobis, cum Dominus Deus vester re-
gnaret in vobis. Nunc ergo presto est rex vester quem elegi-
stis et petistis. Ecce dedit vobis Dominus regem. Si timueritis
Dominum et servieritis ei, et audieritis vocem eius, et non exaspe-
raveritis os Domini, eritis et vos et rex qui imperat vobis sequen-
tes Dominum Deum vestrum. Si autem non audieritis vocem Domini, sed
exasperaveritis sermones eius, erit manus Domini super vos et
super patres vestros. Sed et nunc state et videte rem istam gran-
dem quam facturus est Dominus in conspectu vestro. Numquid non
messis tritici est hodie? Invocabo Dominum, et dabit voces et
pluvias, et scietis et videbitis, quia grande feceritis vobis ma-
lum in conspectu Domini, petentes super vos regem. Et clamavit
Samuel ad Dominum, et dedit Dominus voces et pluvias in die illa.
Et timuit omnis populus nimis Dominum et Samuelem. Et dixit u-
niversus populus ad Samuelem: Ora pro servis tuis ad Do-
minum Deum tuum, ut non moriamur. Addidimus enim universis peccatis
nostris malum, ut peteremus nobis regem. Dixit autem Samuel
ad populum: Nolite timere. Vos fecistis universum malum hoc.
Verumptamen nolite recedere a tergo Domini, sed servite Domino in omni cor-
de vestro. Et nolite declinare post vana, que non proderunt
vobis neque eruent vos, quia vana sunt. Et non derelinquet Dominus populum
suum propter nomen suum magnum, quia iuravit Dominus facere vos sibi
populum. Absit autem hoc peccatum a me in Domino, ut cessem orare pro
vobis, et docebo vos viam rectam et bonam. Igitur timete
Dominum et servite ei in veritate et ex toto corde vestro. Vidistis enim
magnifica que in vobis gesserit Dominus. Quod si perseveraveritis in
malitia, et vos et rex vester pariter peribitis.

XIII

Filius unius anni erat Saul cum regnare cepisset. Duo-
bus autem annis regnavit super Israhel. Et elegit sibi Saul tria
milia de Israhel. Et erant cum Saul duo milia in Machmas
et in monte Bethel, mille autem cum Ionatha in Gabaa Ben-
iamin. Porro ceterum populum remisit unumquemque in taber-
nacula sua. Et percussit Ionathas stationem Philistinorum
que erat in Gabaa. Quod cum audissent Philistiim, Saul
cecinit buccina in omni terra dicens: Audiant Hebrei. Et
universus Israhel audivit huiuscemodi famam: Percussit Saul
stationem Philistinorum, et erexit se Israhel adversus Philisti-
im. Clamavit ergo populus post Saul in Galgala. Et Philistiim
congregati sunt ad preliandum contra Israhel, .xxx. milia curruum
et .vi. milia equitum, et reliquum vulgus sicut ha-
rena que est in litore maris plurima. Et ascendentes castra
metati sunt in Machmas ad orientem Bethaven. Quod vii
cum vidissent viri Israhel se in arto positos, afflictus enim erat po-
pulus, in speluncis et abditis, in petris quoque, et in antris, et in cister-
nis. Hebrei autem transierunt Iordanem in terram Gad et Galaad.
Cumque adhuc esset Saul in Galgala, et Philistiim congrega-
ti sunt, universus populus perterritus est, qui sequebatur eum. Et expec-
tavit .vii. diebus iuxta placitum Samuelem, et non venit
Samuel in Galgala. Dilapsusque est populus ab eo. Ait ergo
Saul: Afferte mihi holocaustum et pacifica. Et obtulit ho-
locaustum. Cumque complesset offerens holocaustum,
ecce Samuel veniebat. Et egressus est Saul obviam ei,
ut salutaret eum. Locutusque est ad eum Samuel: Quid
fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quod dilaberetur populus a me, et
tu non veneras iuxta placitos dies. Porro Philistiim congre-
gati fuerant in Machmas, dixi: Nunc descendent Philisti-
im ad me in Galgala, et faciem Domini non placavi. Necessita-
te compulsus obtuli holocaustum Domino. Dixitque Samuel ad
Saul: Stulte egisti, nec custodisti mandata Domini Dei
tui que precepit tibi. Quod si non fecisses, iam nunc preparasset Dominus
regnum tuum super in sempiternum. Sed nequaquam regnum tuum
ultra consurget. Quesivit sibi Dominus virum iuxta cor suum,
et precepit ei Dominus ut esset dux super populum suum, eo quod non ser-
vaveris que precepit Dominus. Samuel autem surrexit et ascen-
dit de Galgalis in Gabaa Beniamin. Et reliqui populi ascen-
derunt post Saul obviam populo qui expugnabant eos,
venientes de Galgala in Gabaa in colle Beniamin.
Et recensuit Saul populum qui inventi fuerant cum eo, qua-
si .dc. viros. Et Saul et Ionathas filius eius, populusque qui in-

uentus fuerat cum eis erat in gabaa beniamin. porro phi
listiim consederant in machmas. Et egressi sunt ad predan
dum de castris philistinorum tres cunei. Unus cuneus per
gebat contra uiam ephra ad terram saul. Porro alius ingre
diebatur per uiam bethoron. Tercius autem uertebat se ad iter ter
mini terre sabaa imminentis ualli seboim contra desertum.
Porro faber ferrarius non inueniebatur in omni terra israhel.
Cauerant enim philistiim ne forte facerent hebrei gla
dium aut lanceam. Descendebat ergo omnis israhel ad philisti
im. ut acueret unusquisque uomerem suum. et ligonem
suum. et securim. et sarculum. Retunse itaque erant acies uo
merum. et ligonum. et tridentium. et securium usque ad stimulum
corrigendum. Cumque uenisset dies prelii non est inuentus en
sis et lancea in manu tocius populi qui erant cum saul et iona
tha. excepto saul. et ionatha filio eius. Egressa est autem
statio philistiim ut transcenderet in machmas. XIIII
Et accidit in quadam die ut diceret ionathas filius saul
ad adolescentem armigerum suum. ueni et transeamus
ad stationem philistinorum que est trans locum illum. patri autem suo
hoc ipsum non indicauit. Porro saul morabatur in extrema
parte gabaa sub malogranato quod erat in agro gabaa. et
erat populus cum eo quasi sexcentorum uirorum. et achias filius achi
tob fratris ichabot filii phinees qui ortus fuerat ex heli sa
cerdote domini in silo portabat ephod. Sed et populus ignorabat
quo isset ionathas. Erant autem inter ascensus per quos nite
batur ionathas transire ad stationem philistinorum emi
nentes petre ex utraque parte et quasi in modum dentium scopu
li hinc inde prerupti. nomen uni boses. et alteri nomen sene.
Unus scopulus prominens ad aquilonem ex aduerso machi
mas. et alter ad meridiem contra gabaa. Dixit autem ionathas
ad adolescentem armigerum suum. Veni et transeamus ad
stationem incircumcisorum horum si forte faciat dominus pro nobis. quia
non est domino difficile saluare uel in multis uel in paucis. Dixit
que armiger eius. Fac omnia que placent animo tuo. perge
quo cupis. et ero tecum ubicumque uolueris. Ait ionathas
Ecce nos transimus ad uiros istos. Cumque apparuerimus
eis si taliter locuti fuerint ad nos. Manete donec ueniamus
ad uos. stemus in loco nostro. nec ascendamus ad eos. Si
autem dixerint ascendite ad nos. ascendamus ad eos quia tradi
dit eos dominus in manibus nostris. hoc erit nobis signum. Apparuit igitur
uterque stationi philistinorum. dixeruntque philistiim. En he
brei egrediuntur de cauernis in quibus absconditi fu
erant. et locuti sunt uiri de statione ad ionathan. et ad ar
migerum eius. Dixeruntque. ascendite ad nos et ostendemus
uobis rem. Et ait ionathas ad armigerum suum. Ascenda
mus sequere me. tradidit enim eos dominus in manus israhel. As
cendit autem ionathas manibus et pedibus reptans et armiger
eius post eum. Et cum uidissent faciem ionathe alii ca
debant ante ionathan. alios armiger eius interfi
ciebat sequens eum. et facta est plaga prima qua percussit io
nathas et armiger eius quasi uiginti uirorum in media parte
iugeri quam par boum in die arare consueuit. Et factum
est miraculum in castris. per agros. Sed et omnis populus sta
tionis eorum qui ierant ad predandum obstupuit. et conturba
ta sunt castra. et accidit quasi miraculum a deo. Et respexe
runt speculatores saul qui erant in gabaa benia
min. et ecce multitudo prostrata huc et illuc diffugiens.
Et ait saul populo qui erat cum eo. Requirite et uidete.

quis abierit ex nobis. Cumque requisissent repertum est non adesse 70
ionathan et armigerum eius. Et ait saul ad achiam. Applica ar
cham domini. Erat enim ibi archa dei in die illa cum filiis israhel.
Cumque loqueretur saul ad sacerdotem tumultus magnus exortus
est in castris philistinorum. crescebatque paulatim. et clarius
resonabat. Et ait saul ad sacerdotem. Contrahe manum tuam.
Clamauit ergo saul et omnis populus qui erat cum eo. et uenerunt usque
ad locum certaminis. et ecce uersus fuerat gladius uniuscuiusque
ad proximum suum. et cedes magna nimis. Sed et hebrei qui
fuerant cum philistiim heri et nudiustercius ascenderant
que cum eis in castris. reuersi sunt ut essent cum israhel qui erant
cum saul et ionatha. Omnes quoque israhelite qui se abscon
derant in monte effraym audientes quod fugissent phi
listiim sociauerunt se cum suis in prelio. et erant cum saul quasi
decem milia uirorum. Et saluauit dominus deus israhel in die illa. Pug
na autem peruenit usque bethauen. et uiri israhel sociati sunt sibi
in die illa. Adiurauit autem saul populum dicens. Maledictus
uir qui comederit panem usque ad uesperam donec ulcis
car de inimicis meis. et non manducauit uniuersus populus
panem. Omneque terre uulgus uenit in saltum in quo erat
mel super faciem agri. Ingressus est itaque populus saltum
et apparuit fluens mel. nullusque applicuit manum ad os
suum. Timebat enim populus iuramentum. Porro ionathas non
audierat cum adiuraret pater eius populum. Extenditque summi
tatem uirge quam habebat in manu. et intinxit in fauum
mellis. et conuertit manum suam ad os suum. et illuminati sunt oculi
eius. Respondensque unus de populo ait. Iureiurando constrinxit pater tuus
populum dicens. maledictus uir qui comederit pa
nem hodie. Defecerat autem populus. Dixitque ionathas. Turbauit
pater meus terram. Vidistis ipsi quia illuminati sunt oculi mei
eo quod gustauerim paululum de melle isto. quanto magis si co
medisset populus de preda inimicorum suorum quam repperit. Nonne
maior plaga facta fuisset in philistiim. Percusserunt ergo in die
illa philisteos a machmis usque in haialon. Defatigatus
est autem populus nimis. et uersus ad predam. Tulit oues et boues
et uitulos. et mactauerunt in terra. Comeditque populus cum sanguine.
Nuntiaueruntque saul dicentes quod populus peccasset domino comedens
cum sanguine. Qui ait. preuaricati estis. uoluite ad me
iam nunc saxum grande. Et dixit saul. Dispergimini in uul
gus. et dicite eis ut adducat ad me unusquisque bouem
suum et arietem. et occidite super istud. et uescimini. et non
peccabitis domino comedentes cum sanguine. Adduxit itaque
omnis populus unusquisque bouem in manu sua usque ad
noctem. et occiderunt ibi. Edificauit autem saul altare domino. Et
tunc primum cepit edificare altare domino. Et dixit saul. Irrua
mus super philisteos nocte. et uastemus eos usque dum illuces
cat mane. nec relinquamus ex eis uirum. Dixitque populus. Omne
quod bonum uidetur in oculis tuis fac. Et ait sacerdos. Ac
cedamus huc ad deum. Et consuluit saul dominum dicens. Num
philistiim persequar. si tradas eos in manus israhel. Et non
respondit ei in die illa. Dixitque saul. applicate huc uniuer
sos angulos populi. et scitote et uidete per quem acciderit
peccatum hodie. Viuit dominus saluator israhel. quia si per ionathan
filium meum factum est absque retractatione morietur. Ad quod
nullus contradixit ei de omni populo. Et ait ad uniuersum israhel.
Separamini uos in partem unam. et ego cum ionatha filio
meo ero in parte una. Responditque populus ad saul. Quod bonum
uidetur in oculis tuis fac. Et dixit saul ad dominum deum israhel.

primum altare quod edificauit saul

Domine deus israel da indicium quid est quod non responderis
servo tuo hodie. si in me aut in ionatha filio meo est in-
iquitas haec da ostensionem. aut si haec iniquitas in populo
tuo da sanctitatem. et deprehensus est ionathas et saul. populus
autem exivit. et ait saul. mittite sortem inter me et inter iona-
than filium meum. et captus est ionathas. Dixit autem saul
ad ionathan. Indica mihi quid feceris. et indicavit ei io-
nathas et ait. Gustans gustavi in summitate virge que
erat in manu mea paululum mellis. et ecce ego mo-
rior. et ait saul. Haec faciat mihi deus et haec addat. quia mor-
te morieris ionatha. Dixitque populus ad saul. Ergone iona-
thas morietur qui fecit salutem hanc magnam in
israel. hoc nephas est. Vivit dominus si ceciderit capillus de
capite eius in terram. quia cum deo operatus est hodie. Libera-
vit ergo populus ionathan. ut non moreretur. Recessitque saul
nec persecutus est philistiim. Porro philistiim abie-
runt in loca sua. Et saul confirmato regno super israel pug-
nabat per circuitum adversum omnes inimicos eius. contra moab et
filios amon. et edom. et reges soba. et philisteos. et quocumque
se verterat superabat. Congregatoque exercitu percussit a-
malech. et eruit israel de manu vastatorum eius. Fuerunt autem filii
saul. ionathas et iessui. et melchisua. et nomina duarum fi-
liarum eius. Nomen primogenite merob. et nomen minoris
michol. et nomen uxoris saul achinoem. filia achimaas.
et nomen principis militie eius abner filius ner patru-
elis saul. Porro cis fuit pater saul. et ner pater abner filius
abiel. Erat autem bellum potens adversum philisteos omnibus
diebus saul. Nam quemcumque viderat saul virum fortem et
aptum ad prelium sociabat eum sibi. XV

Et dixit samuel ad saul. Me misit dominus ut ungerem
te in regem super populum eius israel. Nunc ergo audi vocem domini.
Haec dicit dominus exercituum. Recensui quecumque fecit amalech
israeli. quomodo restitit ei in via cum ascenderet de egipto. Nunc ergo
vade et percute amalech. et demolire universa eius. Non parcas ei
et non concupiscas ex rebus ipsius aliquid. Sed interfice a viro usque ad
mulierem. et parvulum atque lactantem. bovem et ovem
et camelum. et asinum. Precepit itaque saul populo. et recensuit e-
os quasi agnos. CC. milia peditum. et X. milia virorum iuda.
Cumque venisset saul usque ad civitatem amalech. teten-
dit insidias in torrente. Dixitque saul cineo. Abite et re-
cedite. atque discedite ab amalech. ne forte involvam
te cum eo. Tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis israel cum
ascenderent de egipto. Et recessit cineus de medio ama-
lech. Percussitque saul amalech ab evila donec venit ad
sur que est e regione egipti. Et apprehendit agag regem
amalech vivum. Omne autem vulgus interfecit in ore gla-
dii. Et pepercit saul. et populus agag. et optimis gregibus ovium
et armentorum. et vestibus. et arietibus. et universis que pulchra e-
rant. nec voluerunt disperdere ea. Quicquid vero vile fuit et re-
probum. hoc demoliti sunt. Factum est autem verbum domini ad samu-
elem dicens. Penitet me quod constituerim saul regem. quia dere-
liquit me. et verba mea opere non implevit. Contristatusque est
samuel. et clamavit ad dominum tota nocte. Cumque de nocte
surrexisset samuel ut iret ad saul mane. nuntiatum est sa-
muheli eo quod venisset saul in carmelum. et erexisset sibi
fornicem triumphalem. et reversus transisset descendisset-
que in galgala. Venit ergo samuel ad saul. et saul offere-
bat holocaustum domino de initiis predarum que attulerat
ex amalech. Et cum venisset samuel ad saul. Dixit ei saul.
Benedictus tu domino. implevi verbum domini. Dixitque samuel. Et quae
est haec vox gregum que resonat in auribus meis. et ar-
mentorum quam ego audio. Et ait saul. De amalech adduxe-
runt ea. pepercit enim populus melioribus ovibus et armentis. ut immo-
larentur domino deo tuo. Reliqua vero occidimus. Ait autem samu-
el ad saul. Sine me. et indicabo tibi que locutus sit ad me
dominus nocte. Dixitque ei loquere. Et ait samuel. Nonne cum par-
vulus esses in oculis tuis caput in tribubus israel factus es. unxit-
que te dominus regem super israel. et misit te dominus in viam. et ait. Va-
de. et interfice peccatores amalech. et pugnabis contra eos usque ad in-
ternicionem eorum. Quare ergo non audisti vocem domini. Sed
versus ad predam es. et fecisti malum in conspectu domini. Et ait
saul ad samuelem. Immo audivi vocem domini. et am-
bulavi in via per quam misit me dominus. et adduxi agag regem
amalech. et amalech interfeci. Tulit autem de preda populus oves
et boves. primitias eorum que cesa sunt. ut immolent domino
deo suo in galgalis. Et ait samuel. Numquid vult dominus holocau-
sta et victimas aut victimas. et non potius ut obediatur
voci domini. Melior est enim obedientia quam victime. et auscul-
tare magis quam offerre adipem arietum. Quoniam
quasi peccatum ariolandi est repugnare. et quasi scelus ydolatrie
nolle acquiescere. Pro eo ergo quod abiecisti sermonem
domini. abiecit te dominus ne sis rex. Dixitque saul ad samue-
lem. Peccavi quia prevaricatus sum sermonem domini et
verba tua timens populum. et obediens voci eorum. Sed nunc por-
ta queso peccatum meum. et revertere mecum ut adorem dominum.
Et ait samuel ad saul. Non revertar tecum. quia proiecisti ser-
monem domini. et proiecit te dominus ne sis rex super israel. Et conversus
est samuel ut abiret. Ille autem apprehendit summitatem pal-
lii eius. que et scissa est. et ait ad eum samuel. Scidit dominus regnum
israel a te hodie. et tradidit illud proximo tuo meliori te. Por-
ro triumphator in israel non parcet. et penitudine non flectetur. neque
enim homo est ut agat penitentiam. At ille ait. Peccavi. sed nunc ho-
nora me coram senioribus populi mei. et coram israel. et revertere
mecum ut adorem dominum deum tuum. Reversus ergo samuel se-
cutus est saulem. et adoravit saul dominum. Dixitque samu-
el. Adducite ad me agag regem amalech. Oblatusque
oblatus est ei agag. pinguissimus et tremens. Et dixit agag.
Siccine separat amara mors. Et ait samuel. Sicut fecit absque
liberis mulieres gladius tuus. sic absque liberis erit inter mu-
lieres mater tua. Et in frusta concidit eum samuel coram domino in
galgalis. Abiit autem samuel in ramatha. Saul vero ascendit
in domum suam in gabaa. Et non vidit samuel ultra saul
usque ad diem mortis sue. Verumptamen lugebat samuel
saul. quoniam dominum penitebat quod constituisset regem saul super
israel. XVI

Dixitque dominus ad samuelem. Usquequo tu luges
saul cum ego proiecerim eum ne regnet super israel. Imple
cornu tuum oleo. et veni ut mittam te ad ysai bethlee-
mitem. Providi enim in filiis eius mihi regem. Et ait samuel.
Quomodo vadam. audiet enim saul. et interficiet me. Et ait
dominus. Vitulum de armento tolles in manu tua. et dices. Ad
immolandum domino veni. et vocabis ysai ad victimam.
et ego ostendam tibi quid facias. et unges quemcumque mon-
stravero tibi. Fecit ergo samuel sicut locutus est ei dominus.
Venitque in bethleem. et admirati sunt seniores civita-
tis occurrentes ei. dixeruntque. Pacificusne ingressus tuus.
Et ait. Pacificus. ad immolandum domino veni. Sanctificamini

E. [illegible] alien[a]
[illegible] obedientia [illegible]
voluntas [illegible]
[illegible] in obedientia
[illegible]
[illegible]

[illegible]

⁊ uenite mecum ut immolem. Sanctificauit ergo ysay ⁊ fi
lios eius ⁊ uocauit eos ad sacrificium. Cumque ingressi essent
uidit heliab ⁊ ait. Num coram dño est xp̄c eius. Dixit dñs ad
samuel. Ne respicias uultum eius neque altitudinem
stature eius quoniam abieci eum. nec iuxta intuitum hominis ego iu
dico. homo enim uidet ea que parent. Dñs autem intuetur cor.
⁊ uocauit ysay aminadab ⁊ adduxit eum coram samu
ele. Qui dixit. Nec hunc elegit dñs. Adduxit autem ysay samma
de quo ait. Etiam hunc non elegit dñs. Adduxit itaque ysay
.vii. filios suos coram samuel. ⁊ ait samuel ad ysai.
Non elegit dñs ex istis. Dixitque samuel ad ysai. Numquid
iam completi sunt filii. Qui respondit. Adhuc reliquus est paruulus
⁊ pascit oues. Et ait samuel ad ysai. Mitte ⁊ adduc eum.
Nec enim discumbemus priusquam ille huc ueniat. Misit ergo ⁊ adduxit
eum. Erat autem rufus ⁊ pulcher aspectu. decoraque facie. Et ait
dñs. Surge ⁊ unge eum. Ipse est enim. Tulit ergo samuel cornu
olei ⁊ unxit eum in medio fratrum eius. ⁊ directus est spiritus dñi a die
illa in dauid ⁊ deinceps. Surgensque samuel abiit in rama
tha. Spiritus autem dñi recessit a saul ⁊ exagitabat eum spiritus nequam a
dño. Dixeruntque serui saul ad eum. Ecce spiritus dei malus exagitat
te. Iubeat dñs noster rex ⁊ serui tui qui coram te sunt querent ho
minem scientem psallere cythara. ut quando arripuerit te spiritus dei
malus psallat manu sua ⁊ leuius feras. Et ait saul ad ser
uos suos. Prouidete mihi aliquem bene psallentem ⁊ adducite
eum ad me. Et respondens unus de pueris ait. Ecce uidi filium ysai
bethleemitem scientem psallere ⁊ fortissimum robore
⁊ uirum bellicosum ⁊ prudentem in uerbis ⁊ pulcrum
uirum. ⁊ dñs est cum eo. Misit ergo saul nuntios ad ysai dicens.
Mitte ad me dauid filium tuum qui est in pascuis. Tulit ita
que ysai asinum plenum panibus ⁊ lagenam uini ⁊ hedum de
capris unum ⁊ misit per manum dauid filii sui saul. ⁊ uenit dauid
ad saul ⁊ stetit coram eo. At ille dilexit eum nimis ⁊ factus
est eius armiger. Misitque saul ad ysai dicens. Stet dauid in con
spectu meo. Inuenit enim gratiam in oculis meis. Igitur quandocumque
spiritus dñi malus arripiebat saul. dauid tollebat cytha
ram ⁊ percutiebat manu sua ⁊ refocillabatur saul ⁊ leuius
habebat. Recedebat enim ab eo spiritus malus. XVII.

Congregantes autem philistiim agmina sua in prelium con
uenerunt in sochoth iude ⁊ castrametati
sunt inter sochoth ⁊ azecha in finibus domim. Porro
saul ⁊ filii israel congregati uenerunt in ualle therebinti ⁊
direxerunt aciem ad pugnandum contra philistiim. ⁊ philistiim
stabant super montem ex parte hac ⁊ israel stabat super mon
tem ex altera parte. Uallis autem erat inter eos. ⁊ egressus est
uir spurius de castris philistinorum nomine goliath de geth
altitudine .vi. cubitorum ⁊ palmo. ⁊ cassis erea super caput
eius ⁊ lorica hamata induebatur. Porro pondus lorice eius
.v. milia siclorum eris erat. ⁊ ocreas ereas habebat in cruribus
⁊ clipeus ereus tegebat humeros eius. Hastile autem has
te eius .dc. siclos habebat ferri. ⁊ armiger eius antecedebat eum.
Stansque clamabat aduersum phalanges israel ⁊ dicebat
eis. Quare uenistis parati ad prelium. Numquid ego non sum
philisteus ⁊ uos serui saul. Eligite ex uobis uirum ⁊ des
cendat ad singulare certamen. Si quiuerit pugnare mecum
⁊ percusserit me erimus uobis serui. Si autem ego preualuero ⁊ per
cussero eum uos serui eritis ⁊ seruietis nobis. ⁊ aiebat phi
listeus. Ego exprobraui agminibus israel hodie. Date mihi
uirum ⁊ ineat mecum singulare certamen. Audiens
autem saul ⁊ omnis israel sermones philistei huiuscemodi stu
pebant ⁊ metuebant nimis. Dauid autem erat filius ui
ri ephratei de quo supradictum est de bethleem iuda cui no
men erat ysai. qui habebat .viii. filios. Et erat uir in die
bus saul senex ⁊ grandeuus inter uiros. Abierunt autem tres
filii eius maiores post saul in prelium. ⁊ nomina trium filiorum eius
qui perrexerunt ad bellum heliab primogenitus ⁊ secundus ami
nadab. tercius quoque samma. Dauid autem erat minimus. Tribus
ergo maioribus secutis saulem abiit dauid ⁊ reuersus est a sa
ul ut pasceret gregem patris sui in bethleem. Procedebat
uero philisteus mane ⁊ uespere ⁊ stabat .xl. diebus. Dixit autem ysa
i ad dauid filium suum. Accipe fratribus tuis ephi pollente ⁊ .x. pa
nes istos ⁊ curre in castra ad fratres tuos. ⁊ .x. formellas casei
has deferes ad tribunum ⁊ fratres tuos uisitabis. si recte agant
⁊ cum quibus ordinati sunt disce. Saul autem ⁊ illi ⁊ omnes filii
israel in ualle therebinti pugnabant aduersum philistiim.
Surrexit itaque mane dauid ⁊ commendauit gregem
custodi ⁊ uenit ad locum magala ⁊ ad exercitum. Qui e
gressus ad pugnam uociferatus erat in certamine. Direxe
rat quippe aciem israel. Sed ⁊ philistiim ex aduerso fuerant preparati.
Derelinquens ergo dauid uasa que attulerat sub manu custodis
ad sarcinas. cucurrit ad locum certaminis ⁊ interrogabat si
omnia recte agerentur erga fratres suos. Cumque adhuc ille loqueretur
eis apparuit uir ille spurius ascendens goliath nomine phi
listeus de geth de castris philistinorum. Et loquente eo hec ea
dem uerba audiuit dauid. Omnes autem israelite cum uidissent
uirum fugerunt a facie eius timentes eum ualde. ⁊ dixit unus
quispiam de israel. Num uidistis uirum hunc qui ascendit. ad
exprobrandum enim israel ascendit. Uirum ergo qui percusserit eum
ditabit rex ⁊ domum patris eius faciet absque tributo in israel.
Et ait dauid ad uiros qui stabant secum dicens. Quid da
bitur uiro qui percusserit philisteum hunc ⁊ tulerit ob
probrium de israel. Quis est enim hic philisteus incircumcisus. qui ex
probrauit acies dei uiuentis. Referebat autem populus ei eundem
sermonem dicens. Hec dabuntur uiro qui percusserit eum.
Quod cum audisset heliab frater eius maior loquente eo cum aliis
iratus est contra dauid ⁊ ait. Quare uenisti ⁊ quare dereliquisti illas
paucas oues in deserto. Ego noui superbiam tuam ⁊
nequitiam cordis tui. Quia ut uideres prelium descendisti. Et
dixit dauid. Quid feci. Numquid non uerbum est. Et declinauit
paululum ab eo ad alium. Dixitque eundem sermonem. Et
respondit ei populus uerbum sicut prius. Audita sunt autem uerba que
locutus est dauid ⁊ annuntiata in conspectu saul. Ad quem cum
fuisset adductus locutus est ei. Non concidat cor cuiusquam in
eo. Ego seruus tuus uadam ⁊ pugnabo aduersus phili
steum. ⁊ ait saul ad dauid. Non uales resistere philisteo isti
nec pugnare aduersus eum. quia puer es. hic autem uir bellator
est ab adolescentia sua. Dixitque dauid ad saul. Pascebat
seruus tuus gregem patris sui ⁊ ueniebat leo uel ursus
⁊ tollebat arietem de medio gregis. ⁊ persequebar eos ⁊ per
cutiebam eruebamque de ore eorum ⁊ illi consurgebant ad
uersum me ⁊ apprehendebam mentum eorum ⁊ suffocabam inter
ficiebamque eos. Nam ⁊ leonem ⁊ ursum interfeci ego
seruus tuus. Erit igitur philisteus hic incircumcisus unus
ex eis. Nunc uadam ⁊ auferam obprobrium populi. Quoniam quis
est iste philisteus incircumcisus qui ausus est maledicere
exercitui dei uiuentis. ⁊ ait dauid. Dñs qui eripuit me
de manu leonis ⁊ de manu ursi ipse me liberabit de

therebinthi · idest ex arbore

[illegible] que placet certamine [illegible] ... in [illegible] fidele custodia

[illegible] placet ... dimisit ... oues sui [illegible]

non concidat · non timeat vel non paueat

· coriceas

·i· ocreas

· lorica hamata ·i· facta ad modum hamorum quo capiuntur pisces

manu Philistei huius. Dixit autem Saul ad David: Vade, et Dominus tecum sit. Et induit Saul David vestimentis suis, et imposuit galeam eream super caput eius, et vestivit eum lorica. Accinctus ergo David gladio eius super vestem suam, cepit temptare si armatus posset incedere: non enim habebat consuetudinem. Dixitque David ad Saul: Non possum sic incedere, quia non usum habeo. Et deposuit ea, et tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus: et elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, et misit eos in peram pastoralem quam habebat secum, et fundam manu tulit, et processit adversum Philisteum. Ibat autem Philisteus incedens et appropinquans adversum David, et armiger eius ante eum. Cumque inspexisset Philisteus et vidisset David, despexit eum. Erat autem adolescens rufus et pulcher aspectu. Et dixit Philisteus ad David: Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philisteus David in diis suis. Dixitque ad David: Veni ad me, et dabo carnes tuas volatilibus celi et bestiis terre. Dixit autem David ad Philisteum: Tu venis ad me cum gladio et hasta et clipeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti hodie. Et dabit te Dominus in manu mea, et percutiam te, et auferam caput tuum a te: et dabo cadavera castrorum Philistiim hodie volatilibus celi et bestiis terre: ut sciat omnis terra quia est Dominus Deus in Israel. Et noverit universa ecclesia hec, quia non in gladio nec in hasta salvat Dominus: ipsius enim est bellum, et tradet vos in manus nostras. Cum ergo surrexisset Philisteus, et veniret et appropinquaret contra David, et iret ad pugnam, festinavit David et cucurrit ad pugnam ex adverso Philistei. Et misit manum suam in peram, tulitque unum lapidem, et funda iecit, et circumducens percussit eum in fronte: et infixus est lapis in fronte eius, et cecidit in faciem suam super terram. Prevaluitque David adversus Philisteum in funda et lapide, percussumque Philisteum interfecit. Cumque gladium non haberet in manu David, cucurrit, et stetit super Philisteum, et tulit gladium eius, et eduxit eum de vagina sua, et interfecit eum, preciditque caput eius. Videntes autem Philistiim quod mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt. Et consurgentes viri Israel et Iuda vociferati sunt, et persecuti sunt Philisteos usque dum venirent in vallem, et usque ad portas Acharon. Cecideruntque vulnerati de Philistiim in via Sarim, et usque ad Geth, et usque Acharon. Et revertentes filii Israel postquam persecuti fuerant Philisteos, invaserunt castra eorum. Assumens autem David caput Philistei, attulit illud in Ierusalem: arma vero eius posuit in tabernaculo suo. Eo autem tempore quo viderat Saul David egredientem contra Philisteum, ait ad Abner principem militie sue: De qua stirpe descendit hic adolescens, Abner? Dixitque Abner: Vivit anima tua, rex, si novi. Et ait rex: Interroga tu, cuius filius sit puer iste. Cumque regressus esset David percusso Philisteo, tulit eum Abner, et introduxit coram Saule, in manu caput Philistei habentem. Et ait ad eum Saul: De qua progenie es, o adolescens? Dixitque David: Filius servi tui Ysai Bethleemite ego sum.

[…] David interficit Philisteum

XVIII

Et factum est cum complesset loqui ad Saul, anima Ionathe conglutinata est anime David, et dilexit eum Ionathas quasi animam suam. Tulitque eum Saul in die illa, et non concessit ei ut reverteretur in domum patris sui. Inierunt autem Ionathas et David fedus: diligebat enim eum quasi animam suam. Nam expoliavit se Ionathas tunica qua erat indutus, et dedit eam David, et reliqua vestimenta sua, usque ad gladium et arcum suum, et usque ad baltheum. Egrediebatur quoque David ad omnia quecumque misisset eum Saul, et prudenter se agebat: posuitque eum Saul super viros belli, et acceptus erat in oculis universi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul. Porro cum reverteretur percusso Philisteo David, et ferret caput Philistei in Ierusalem, egresse sunt mulieres de universis urbibus Israel, cantantes chorosque ducentes in occursum Saul regis in tympanis leticie et in sistris. Et precinebant mulieres ludentes, atque dicentes: Percussit Saul mille, et David decem milia. Iratus est autem Saul nimis, et displicuit in oculis eius iste sermo. Dixitque: Dederunt David decem milia, et michi dederunt mille: quid ei superest nisi solum regnum? Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David a die illa et deinceps. Post diem autem alteram invasit spiritus Dei malus Saul, et prophetabat in medio domus sue. David autem psallebat manu sua sicut per singulos dies. Tenebatque Saul lanceam, et misit eam, putans quod configere posset David cum pariete: et declinavit David a facie eius secundo. Et timuit Saul David, eo quod esset Dominus cum eo, et a se recessisset. Amovit ergo eum Saul a se, et fecit eum tribunum super mille viros: et egrediebatur et intrabat in conspectu populi. In omnibus quoque viis suis David prudenter agebat, et Dominus erat cum eo. Vidit itaque Saul quod prudens esset nimis, et cepit cavere eum. Omnis autem Israel et Iuda diligebat David: ipse enim ingrediebatur et egrediebatur ante eos. Dixit autem Saul ad David: Ecce filia mea maior Merob, ipsam dabo tibi uxorem: tantummodo esto vir fortis, et prelia bella Domini. Saul autem reputabat dicens: Non sit manus mea in eo, sed sit super eum manus Philistinorum. Ait autem David ad Saul: Quis ego sum, aut que vita mea, aut cognatio patris mei in Israel, ut fiam gener regis? Factum est autem tempus cum deberet dari Merob filia Saul David, data est Hadrieli Molathite uxor. Dilexit autem David Michol filiam Saul alteram. Et nuntiatum est Saul, et placuit ei. Dixitque Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum, et sit super eum manus Philistinorum. Dixit ergo Saul ad David: In duabus rebus gener meus eris hodie. Et mandavit Saul servis suis: Loquimini ad David clam me, dicentes: Ecce places regi, et omnes servi eius diligunt te. Nunc ergo esto gener regis. Et locuti sunt servi Saul in auribus David omnia verba hec. Et ait David: Num parum vobis videtur esse generum regis? Ego autem sum vir pauper et tenuis. Et renuntiaverunt servi Saul, dicentes: Huiuscemodi verba locutus est David. Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: Non habet rex necesse sponsalia, nisi tantum centum preputia Philistinorum, ut fiat ultio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere David in manus Philistinorum. Cumque renuntiassent servi eius David verba que dixerat Saul, placuit sermo in oculis David ut fieret gener regis. Et post dies paucos surgens David abiit in Acharon cum viris qui sub eo erant, et percussit ex Philistiim ducentos viros, et attulit eorum preputia, et annumeravit ea regi, ut esset gener eius. Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam uxorem. Et vidit Saul, et intellexit quod Dominus esset cum David. Michol autem filia Saul diligebat eum. Et Saul magis cepit timere David: factusque est Saul inimicus David cunctis diebus. Et egressi sunt principes Philistinorum. A principio autem egressionis eorum prudentius se gerebat David quam omnes servi Saul, et celebre factum est nomen eius nimis.

XIX

Locutus est autem Saul ad Ionathan filium suum, et ad omnes servos suos, ut occiderent David. Porro Ionathas filius Saul

diligebat David valde. Et indicavit Ionathas David dicens: Quaerit Saul pater meus occidere te. Quapropter observa te quaeso mane et manebis clam et absconderis. Ego autem egrediens stabo iuxta patrem meum in agro ubicumque fuerit, et ego loquar de te ad patrem meum, et quodcumque videro nuntiabo tibi. Locutus est ergo Ionathas bona de David ad Saul patrem suum. Dixitque ad eum: Ne pecces rex in servum tuum David, quia non peccavit tibi, et opera eius bona sunt tibi valde. Et posuit animam suam in manu sua, et percussit Philisteum, et fecit Dominus salutem magnam universo Israhel. Vidisti et laetatus es. Quare ergo peccas in sanguine innocenti interficiens David qui est absque culpa? Quod cum audisset Saul, placatus voce Ionathae ait: Vivit Dominus quia non occidetur. Vocavit itaque Ionathas David, et indicavit ei omnia verba haec. Et introduxit Ionathas David ad Saul, et fuit ante eum sicut fuerat heri et nudiustertius. Motum est autem rursum bellum, et egressus David pugnavit adversum Philisteum, percussitque eos plaga magna, et fugerunt a facie eius. Et factus est spiritus Domini malus in Saul. Sedebat autem in domo sua et tenebat lanceam; porro David psallebat in manu sua. Nisusque est Saul configere lancea David in pariete, et declinavit David a facie Saul; lancea autem cassa vulnere perlata est in parietem; et David fugit et salvatus est nocte illa. Misit ergo Saul satellites suos nocte in domum David ut custodirent eum et interficeretur mane. Quod cum annuntiasset David Michol uxor sua dicens: Nisi salvaveris te nocte hac, cras morieris, deposuit eum per fenestram; porro ille abiit et aufugit atque salvatus est. Tulit autem Michol statuam et posuit eam super lectum, et pellem pilosam caprarum posuit ad caput eius, et operuit eam vestimentis. Misit autem Saul apparitores qui raperent David; et responsum est quod aegrotaret. Rursumque misit Saul nuntios ut viderent David dicens: Afferte eum ad me in lecto ut occidatur. Cumque venissent nuntii, inventum est simulacrum super lectum, et pellis caprarum ad caput eius. Dixitque Saul ad Michol: Quare sic illusisti mihi et dimisisti inimicum meum ut fugeret? Et respondit Michol ad Saul: Quia ipse locutus est mihi dicens: Dimitte me, alioquin interficiam te. David autem fugiens salvatus est, et venit ad Samuel in Ramatha, et nuntiavit ei omnia quae fecerat sibi Saul; et abierunt ipse et Samuel, et morati sunt in Naioth. Nuntiatum autem est Sauli a dicentibus: Ecce David in Naioth in Ramatha. Misit ergo Saul lictores ut raperent David. Qui cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium et Samuel stantem super eos, factus est et in illis spiritus Domini, et prophetare coeperunt etiam ipsi. Quod cum nuntiatum esset Sauli, misit et alios nuntios; prophetaverunt autem et illi. Et rursum Saul misit tertios nuntios, qui et ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul abiit etiam ipse in Ramatha, et venit usque ad cisternam magnam quae est in Socoth, et interrogavit et dixit: In quo loco sunt Samuel et David? Dictumque est ei: Ecce in Naioth sunt in Ramatha. Et factus est etiam super eum spiritus Domini, et ambulabat ingrediens et prophetabat usque dum veniret in Naioth in Ramatha. Et expoliavit se etiam ipse vestimentis suis, et prophetavit cum ceteris coram Samuel, et cecidit nudus tota die illa et nocte. Unde et exivit proverbium: Num et Saul inter prophetas?

XX

Fugit autem David de Naioth quae est in Ramatha, veniensque locutus est coram Ionatha: Quid feci? Quae est iniquitas mea, aut quod peccatum meum in patrem tuum, quia quaerit animam meam? Qui dixit ei: Absit, non morieris. Neque enim faciet pater meus quicquam grande vel parvum nisi prius indicaverit mihi. Hunc ergo celavit

\+ :proverbium-

a me pater meus sermonem istum? Nequaquam erit istud. Et iuravit rursum David et ait: Scit profecto pater tuus quod inveni gratiam in oculis tuis, et dicet: Nesciat hoc Ionathas ne forte tristetur. Quin immo vivit Dominus et vivit anima tua, quia uno tantum ut ita dicam gradu ego morsque dividimur. Et ait Ionathas ad David: Quodcumque dixerit mihi anima tua faciam tibi. Dixit autem David ad Ionathan: Ecce kalendae sunt crastino, et ego ex more sedere soleo iuxta regem ad vescendum. Dimitte ergo me ut abscondar in agro usque ad vesperam diei tertiae. Si respiciens requisierit me pater tuus, respondebis ei: Rogavit me David ut iret celeriter in Bethleem civitatem suam, quia victimae sollemnes ibi sunt universis contribulibus suis. Si dixerit: Bene, pax erit servo tuo. Si autem fuerit iratus, scito quia completa est malitia eius. Fac ergo misericordiam in servum tuum, quia foedus Domini me famulum tuum tecum inire fecisti. Si autem est in me aliqua iniquitas, tu me interfice, et ad patrem tuum ne introducas me. Et ait Ionathas: Absit hoc a te. Neque enim fieri potest ut si certe cognovero completam esse malitiam patris mei contra te, non annuntiem tibi. Dixitque David ad Ionathan: Quis renuntiabit mihi si quid forte responderit tibi pater tuus dure de me? Et ait Ionathas ad David: Veni et egrediamur foras in agrum. Cumque exissent ambo in agrum, ait Ionathas ad David: Domine Deus Israhel, si investigavero sententiam patris mei crastino vel perendie, et aliquid boni fuerit super David, et non statim misero ad te et notum fecero tibi, haec faciat Dominus Ionathae et haec addat. Si autem perseveraverit malitia patris mei adversum te, revelabo aurem tuam et dimittam te ut vadas in pace, et sit Dominus tecum sicut fuit cum patre meo. Et si vixero, facies mihi misericordias Domini. Si vero mortuus fuero, non auferes misericordiam tuam a domo mea usque in sempiternum, aut si non fecero quando eradicaverit Dominus inimicos David unumquemque de terra, auferat Ionathan de domo sua, et requirat Dominus David de manu inimicorum. Pepigit ergo Ionathas foedus cum domo David, et requisivit Dominus de manu inimicorum David. Et addidit Ionathas deierare David eo quod diligeret eum; sicut enim animam suam ita diligebat eum. Dixitque ad eum Ionathas: Cras kalendae sunt, et requireris. Requiretur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus, et venies in locum ubi celandus es in die qua operari licet, et sedebis iuxta lapidem cui nomen est Ezel. Et ego tres sagittas mittam iuxta eum, et iaciam quasi exercens me ad signum. Mittam quoque et puerum dicens ei: Vade et affer mihi sagittas. Si dixero puero: Ecce sagittae intra te sunt, tolle eas, tu veni ad me, quia pax tibi est et nihil mali, vivit Dominus. Si autem sic locutus fuero puero: Ecce sagittae ultra te sunt, vade in pace, quia dimisit te Dominus. De verbo autem quod locuti sumus ego et tu, Dominus sit inter me et te usque in sempiternum. Absconditus est ergo David in agro, et venerunt kalendae, et sedit rex ad comedendum panem. Cumque sedisset rex super cathedram suam secundum consuetudinem, quae erat iuxta parietem, surrexit Ionathas et sedit, et Abner ex latere Saul, vacuusque apparuit locus David. Et non est locutus Saul quicquam in die illa. Cogitabat enim quod forte evenisset ei ut non esset mundus nec purificatus. Cumque illuxisset dies secunda post kalendas, rursum apparuit vacuus locus David. Dixitque Saul ad Ionathan filium suum: Cur non venit filius Isai nec heri nec hodie ad vescendum? Et respondit Ionathas Sauli: Rogavit me obnixe ut iret in Bethleem et ait: Dimitte me, quia sacrificium sollempne est in civitate mea; unus de fratribus meis accersivit me. Nunc ergo si inveni gratiam in oculis tuis, vadam cito et

videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis. Iratus autem Saul adversus Ionathan dixit ei: Fili mulieris ultro virum rapientis, numquid ignoro quia diligis filium Isai in confusionem tuam et in confusionem ignominiosae matris tuae? Omnibus enim diebus quibus filius Isai vixerit super terram, non stabilieris tu neque regnum tuum. Itaque iam nunc mitte et adduc eum ad me, quia filius mortis est. Respondens autem Ionathas Sauli patri suo ait: Quare moritur? quid fecit? Et arripuit Saul lanceam ut percuteret eum. Et intellexit Ionathas quod diffinitum esset a patre suo ut interficeret David. Surrexit ergo Ionathas a mensa in ira furoris, et non comedit in die kalendarum secunda panem. Contristatus est enim super David, eo quod confudisset eum pater suus. Cumque illuxisset mane, venit Ionathas in agrum iuxta placitum David, et puer parvulus cum eo. Et ait ad puerum suum: Vade et affer mihi sagittas quas ego iacio. Cumque puer cucurrisset, iecit aliam sagittam trans puerum. Venit itaque puer ad locum iaculi quod miserat Ionathas, et clamavit Ionathas post tergum pueri et ait: Ecce ibi non est sagitta, porro ultra te. Clamavitque iterum Ionathas post tergum pueri dicens: Festina velociter, ne steteris. Collegit autem puer Ionathae sagittas et attulit ad dominum suum, et quid ageretur penitus ignorabat; tantummodo enim Ionathas et David rem noverant. Dedit igitur Ionathas arma sua puero et dixit ei: Vade, defer in civitatem. Cumque abisset puer, surrexit David de loco qui vergebat ad austrum, et cadens pronus in terram adoravit tercio; et osculantes se alterutrum fleverunt pariter, David autem amplius. Dixit ergo Ionathas ad David: Vade in pace. Quecumque iuravimus ambo in nomine Domini, dicentes: Dominus sit inter me et te, et inter semen meum et semen tuum usque in sempiternum. Et surrexit David et abiit; sed et Ionathas ingressus est in civitatem.

XXI

Venit autem David in Nobe ad Achimelech sacerdotem, et obstupuit Achimelech eo quod venisset David, et dixit ei: Quare tu solus et nullus tecum est? Et ait David ad Achimelech sacerdotem: Rex precepit mihi sermonem et dixit: Nemo sciat rem propter quam missus es a me et cuiusmodi tibi precepta dederim; nam et pueris condixi in illum et illum locum. Nunc ergo si quid habes ad manum, vel quinque panes da mihi, aut quicquid inveneris. Et respondens sacerdos ad David ait ei: Non habeo panes laicos ad manum, sed tantum panem sanctum, si mundi sunt pueri maxime a mulieribus, manducent. Et respondit David sacerdoti et dixit ei: Et quidem si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri et nudiustercius quando egrediebamur, et fuerunt vasa puerorum sancta. Porro via hec polluta est, sed et ipsa hodie sanctificabitur in vasis. Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem; neque enim erat ibi panis nisi tantum panes propositionis qui sublati fuerant a facie Domini ut ponerentur panes calidi. Erat autem ibi vir quidam de servis Saul in die illa intus in tabernaculo Domini, et nomen eius Doech Idumeus, potentissimus pastorum Saul. Hic pascebat mulas Saul. Dixit autem David ad Achimelech: Si habes hic ad manum hastam aut gladium, da mihi, quia gladium meum et arma mea non tuli mecum; sermo enim regis urgebat me. Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philistei quem percussisti in valle Therebinti est involutus pallio post ephot. Si istum vis tollere, tolle; neque enim hic alius est absque eo. Et ait David: Non est huic alter similis, da mihi eum. Surrexit itaque David et fugit in illa die a facie Saul et venit ad Achis regem Geth. Dixeruntque ei servi Achis cum vidissent David: Numquid non est iste David rex terre? Nonne huic cantabant per choros dicentes: Percussit Saul mille et David decem milia? Posuit autem David sermones istos in corde suo,

nobe

et extimuit valde a facie Achis regis Geth. Et immutavit os suum coram Achis et collabebatur inter manus eorum, et impingebat in ostia porte, defluebantque salive eius in barbam. Et ait Achis ad servos suos: Vidistis hominem insanum; quare adduxistis eum ad me? An desunt nobis furiosi, quia introduxistis eum ut fureret me presente? Dimittite illum hinc, ne ingrediatur domum meam.

XXII

Abiit ergo inde David et fugit in speluncam Odollam. Quod cum audissent fratres eius et omnis domus patris eius, descenderunt ad eum illuc. Et convenerunt ad eum omnes qui erant in angustia constituti et oppressi ere alieno et amaro animo, et factus est eorum princeps; fueruntque cum eo quasi quadringenti viri. Et profectus est David inde in Masphat que est Moab, et dixit ad regem Moab: Maneat oro pater meus et mater mea vobiscum, donec sciam quid faciat mihi Deus. Et reliquit eos ante faciem regis Moab; manseruntque apud eum cunctis diebus quibus David fuit in presidio. Dixitque Gad propheta ad David: Noli manere in presidio; proficiscere et vade in terram Iuda. Et profectus est David et venit in saltum Areth. Et audivit Saul quod apparuisset David et viri qui erant cum eo. Saul autem cum maneret in Gabaa, et esset in nemore quod est in Rama, hastam manu tenens, cunctique servi eius circumstarent eum, ait ad servos suos qui assistebant ei: Audite me nunc, filii Gemini: numquid omnibus vobis dabit filius Isai agros et vineas, et universos vos faciet tribunos et centuriones, quoniam coniurastis omnes adversum me, et non est qui mihi renuntiet, maxime cum et filius meus fedus inierit cum filio Isai? Non est qui vicem meam doleat ex vobis, nec qui annuntiet mihi, eo quod suscitaverit filius meus servum meum adversum me insidiantem mihi usque hodie. Respondens autem Doech Idumeus qui assistebat et erat primus inter servos Saul: Vidi, inquit, filium Isai in Nobe apud Achimelech filium Achitob sacerdotem, qui consuluit pro eo Dominum et cibaria dedit ei, sed et gladium Goliath Philistei dedit illi. Misit ergo rex ad accersiendum Achimelech filium Achitob sacerdotem et omnem domum patris eius sacerdotum qui erant in Nobe. Et ait Saul ad Achimelech: Audi, fili Achitob. Qui respondit: Presto sum, domine. Dixitque ad eum Saul: Quare coniurastis adversum me, tu et filius Isai, et dedisti ei panes et gladium et consuluisti pro eo Dominum, ut consurgeret adversum me insidiator usque hodie permanens? Respondensque Achimelech regi ait: Et quis in omnibus servis tuis sicut David fidelis, et gener regis, et pergens ad imperium tuum, et gloriosus in domo tua? Num hodie cepi consulere pro eo Dominum? Absit hoc a me. Ne suspicetur rex adversum servum suum rem huiuscemodi in universa domo patris mei; non enim scivit servus tuus quicquam super hoc negotio, vel modicum vel grande. Dixitque rex: Morte morieris, Achimelech, tu et omnis domus patris tui. Et ait rex emissariis qui circumstabant eum: Convertimini et interficite sacerdotes Domini, nam manus eorum cum David est; scientes quod fugisset, et non indicaverunt mihi. Noluerunt autem servi regis extendere manum suam in sacerdotes Domini. Et ait rex ad Doech: Convertere tu et irrue in sacerdotes Domini. Conversusque Doech Idumeus irruit in sacerdotes et trucidavit in die illa octoginta quinque viros vestitos ephot lineo. Nobe autem civitatem sacerdotum percussit in ore gladii, viros et mulieres, parvulos et lactantes, bovemque et asinum et ovem in ore gladii. Evadens autem unus filius Achimelech filii Achitob, cuius nomen erat Abiathar, fugit ad David, et

annuntiavit ei quod occidisset Saul sacerdotes Domini. Et ait David ad
Abiathar: Sciebam in die illa cum ibi esset Doech Idumeus
quod procul dubio annuntiaret Sauli. Ego sum reus omnium animarum patris
tui. Mane mecum, ne timeas: si quis quesierit animam tuam
meam, queret et animam tuam, mecumque servaberis.

XXIII

Et annuntiaverunt David dicentes: Ecce Philistiim oppugnant
Ceilam et diripiunt areas. Consuluit ergo David Dominum dicens:
Num vadam et percutiam Philisteos istos? Et ait Dominus ad David:
Vade et percuties Philisteos et salvabis Ceilam. Et dixerunt
viri qui erant cum David ad eum: Ecce nos hic in Iudea consisten-
tes timemus, quanto magis si ierimus in Ceilam adversum ag-
mina Philistinorum? Rursum ergo David consuluit Dominum. Qui
respondens ait: Surge et vade in Ceilam. Ego enim tradam Phi-
listeos in manu tua. Abiit ergo David et viri eius in Ceilam
et pugnavit adversum Philisteos et abegit iumenta eorum
et percussit eos plaga magna. Et salvavit David habitatores Cei-
le. Porro eo tempore quo fugiebat Abiathar filius Achime-
lech ad David in Ceilam, ephot secum habens descenderat. Nuntiatum
est autem Sauli quod venisset David in Ceilam. Et ait Saul: Tradi-
dit eum Dominus in manus meas, conclususque est introgressus
urbem in qua porte et sere sunt. Et precepit Saul omni populo ut des-
cenderet ad pugnam in Ceilam et obsideret David et viros eius.
Quam cum rescisset David quod preparasset ei Saul clam malum, dixit
ad Abiathar sacerdotem: Applica ephot. Et ait David: Domine
Deus Israel, audivit famam servus tuus quod disponit Sa-
ul venire ad Ceilam ut evertat propter me urbem. Si tradent
me viri Ceile in manus eius? Et si descendet Saul sicut audi-
vit servus tuus? Domine Deus Israel, indica servo tuo. Et ait Dominus:
Descendet. Dixitque David rursum: Si tradent me viri Cey-
le et viros qui sunt mecum in manus Saul? Et dixit Dominus: Tradent.
Surrexit ergo David et viri eius quasi sexcenti, et egressi de Ceyla
huc atque illuc vagabantur incerti. Nuntiatumque est Sauli
quod fugisset David de Ceyla et salvatus esset. Quam ob rem dis-
simulavit exire. Morabatur autem David in deserto in locis
munitissimis, mansitque in monte solitudinis Ziph in
monte opaco. Querebat autem eum Saul cunctis diebus, et non tradidit
eum Deus in manus eius. Et vidit David quod egressus esset Saul ut
quereret animam eius. Porro David erat in deserto Ziph in silva.
Et surrexit Ionathas filius Saul et abiit ad David in silvam
et confortavit manus eius in Deo. Dixitque ei: Ne timeas:
neque enim inveniet te manus Saul patris mei, et tu regna-
bis super Israel, et ego ero tibi secundus, sed et Saul pater meus scit hoc.
Percussit igitur uterque fedus coram Domino. Mansitque David in sil-
va; Ionathas autem reversus est in domum suam. Ascende-
runt autem Ziphei ad Saul in Gabaa dicentes: Nonne ecce David
latitat apud nos in locis tutissimis silve in colle Achille,
que est ad dexteram deserti? Nunc ergo, sicut desideravit anima
tua ut descenderes, descende. Nostrum autem erit ut tradamus eum
in manus regis. Dixitque Saul: Benedicti vos a Domino, quia doluis-
tis vicem meam. Abite ergo, oro, et diligentius preparate, et curio-
sius agite, et considerate locum ubi sit pes eius, vel quis
viderit eum ibi: cogitat enim de me quod callide insidier ei. Conside-
ubi dixistis. Rogavit enim de me. Recogitat enim de me quod callide insidier ei. Considerate et vide-
te omnia latibula eius in quibus absconditur, et revertimi-
ni ad me ad rem certam, ut vadam vobiscum. Quod si etiam
in terram se abstruserit, perscrutabor eum in cunctis mi-
libus Iuda. At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul. David
autem et viri eius in deserto Maon in campestribus ad dexte-
ram Iesimuth. Iuit ergo Saul et socii eius ad querendum eum. Et nun-
tiatum est David, statimque descendit ad petram et versabatur in
deserto Maon. Quod cum audisset Saul, persecutus est David in deserto Maon. Et ibat Saul et viri eius ad latus montis ex
parte una; David autem et viri eius erant in latere montis ex
parte altera. Porro David desperabat se posse evadere a facie Saul;
itaque Saul et viri eius in modum corone cingebant David
et viros eius ut caperent eos. Et nuntius venit ad Saul di-
cens: Festina et veni, quoniam infuderunt se Philistiim super terram.
Reversus est ergo Saul desistens persequi David, et perrexit in
occursum Philistinorum. Propter hoc vocaverunt locum illum petram
dividentem.

XXIIII

Ascendit ergo David inde et habitavit in locis tutissimis Engad-
di. Cumque reversus esset Saul postquam persecutus est Philiste-
os, nuntiaverunt ei dicentes: Ecce David in deserto est Engaddi. As-
sumens ergo Saul tria milia electorum virorum ex omni Israel perrexit
ad investigandum David et viros eius etiam super abruptissimas petras, que
solis ibicibus pervie sunt. Et venit ad caulas ovium, que se offerebant
vianti. Eratque ibi spelunca quam ingressus est Saul ut purgaret
ventrem. Porro David et viri eius in interiore parte spelunce late-
bant. Et dixerunt servi David ad eum: Ecce dies de qua locutus est
Dominus ad te: Ego tradam inimicum tuum tibi, ut facias ei sicut
placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David et precidit oram clamidis
Saul silenter. Post hec percussit cor suum David eo quod abscidisset oram
clamidis Saul. Dixitque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus ne fa-
ciam hanc rem domino meo christo Domini, ut mittam manum meam
in eum, quia christus Domini est. Vivit Dominus quia nisi Dominus percusserit eum, aut di-
es eius venerit ut moriatur, aut descendens in prelium
perierit, propitius sit mihi Dominus ut non mittam manum meam in
christum Domini. Et confregit David viros suos sermonibus istis, et
non permisit eos ut consurgerent in Saul. Porro Saul exurgens
de spelunca pergebat cepto itinere. Surrexit autem David post
eum, et egressus de spelunca clamavit post tergum Saul di-
cens: Domine mi rex. Et respexit Saul post se, et inclinans se David
pronus in terram adoravit. Dixitque ad Saul: Quare audis
verba hominum loquentium: David querit malum adversum te? Ecce ho-
die viderunt oculi tui quod tradiderit te Dominus in manu mea
in spelunca, et cogitavi ut occiderem te, sed pepercit tibi oculus meus.
Dixi enim: Non extendam manum meam in domino meo, quia christus
Domini est. Quin potius pater mi vide et cognosce oram clamidis
tue in manu mea: quoniam cum preciderem summitatem clamidis
tue, nolui extendere manum meam in te. Animadverte et vide
quoniam non est in manu mea malum neque iniquitas, neque peccavi in
te. Tu autem insidiaris anime mee ut auferas eam. Iudicet Dominus
inter me et te, et ulciscatur Dominus me ex te; manus autem mea non sit
in te. Sicut et in proverbio antiquo dicitur: Ab impiis egredietur im-
pietas. Manus ergo mea non sit in te. Quem persequeris rex Israel, quem
persequeris? Canem mortuum persequeris et pulicem unum. Sit Dominus
iudex et iudicet inter me et te, et videat et iudicet causam
meam, ut eruat me de manu tua. Cum autem complesset David
loquens sermones huiuscemodi ad Saul, dixit Saul: Numquid vox
hec tua est, fili mi David? Et levavit Saul vocem suam et fle-
vit. Dixitque ad David: Iustior tu es quam ego. Tu enim tribuis-
ti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala. Et tu indicasti mihi
hodie que feceris mihi bona: quomodo tradiderit me Dominus in manu
tua, et non occideris me. Quis enim cum invenerit inimicum suum
dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem
hanc pro eo quod hodie operatus es in me. Et nunc quia scio quod cer-
tissime regnaturus sis, et habiturus in manu tua regnum

israhel. Iura mihi in domino ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei. Et iuravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum suam, et David et viri eius ascenderunt ad tutiora loca. Mortuus est autem Samuel, et congregatus est universus Israhel, et planxerunt eum, et sepelierunt eum in domo sua in Ramatha.

XXV

Consurgensque David descendit in desertum Pharan. Erat autem vir quispiam in solitudine Maon, et possessio eius in Carmelo, et homo ille magnus nimis. Erantque ei oves tria milia, et mille caprae. Et accidit ut tonderetur grex eius in Carmelo. Nomen autem viri illius erat Nabal, et nomen uxoris eius Abigail. Eratque illa mulier prudentissima et speciosa. Porro vir eius durus et pessimus et malitiosus. Erat autem de genere Caleph. Cum ergo audisset David in deserto quod tonderet Nabal gregem suum, misit decem iuvenes, et dixit eis: Ascendite in Carmelum, et venietis ad Nabal, et salutabitis eum ex nomine meo pacifice, et sic dicetis: Sit fratribus meis et tibi pax, et domui tuae pax, et omnibus quaecumque habes sit pax. Et multis annis salvus fies et domus tua et omnia tua. Audivi quod tonderent pastores tui greges tuos qui erant nobiscum in deserto. Numquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit eis quicquam de grege omni tempore quo fuit nobiscum in Carmelo. Interroga pueros tuos, et indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis; in die enim bona venimus ad te. Quodcumque invenerit manus tua, da servis tuis et filio tuo David. Cumque venissent pueri David, locuti sunt ad Nabal omnia verba haec ex nomine David, et siluerunt. Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David? et quis est filius Isai? Hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos. Tollam ergo panes meos et aquas meas et carnes pecorum quae occidi tonsoribus meis, et dabo viris quos nescio unde sint? Regressi itaque pueri David per viam suam, et reversi venerunt, et nuntiaverunt ei omnia verba quae dixerat Nabal. Tunc ait David pueris suis: Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis, accinctusque est et David ense suo; et secuti sunt David quasi quadringenti viri; porro ducenti remanserunt ad sarcinas. Abigail autem uxori Nabal nuntiavit unus de pueris suis, dicens: Ecce misit David nuntios de deserto ut benedicerent domino nostro, et aversatus est eos. Homines isti boni satis fuerunt nobis, et non molesti; nec quicquam aliquando periit omni tempore quo conversati sumus cum eis in deserto. Pro muro erant nobis tam in nocte quam in die, omnibus diebus quibus pavimus apud eos greges. Quam ob rem considera et recogita quid facias, quoniam completa est malitia adversum virum tuum et adversum domum tuam, et ipse filius est Belial, ita ut nemo possit ei loqui. Festinavit igitur Abigail, et tulit ducentos panes et duos utres vini et quinque arietes coctos et quinque sata polentae et centum ligaturas uvae passae et ducentas massas caricarum, et posuit super asinos, dixitque pueris suis: Praecedite me; ecce ego post tergum sequar vos. Viro autem suo Nabal non indicavit. Cum ergo ascendisset asinum et descenderet ad radicem montis, David et viri eius descendebant in occursum eius; quibus et illa occurrit. Et ait David: Vere frustra servavi omnia quae huius erant in deserto, et non periit quicquam de cunctis quae ad eum pertinebant; et reddidit mihi malum pro bono. Haec faciat Dominus inimicis David, et haec addat, si reliquero de omnibus quae ad eum pertinent usque mane mingentem ad parietem. Cum autem vidisset Abigail David, festinavit et descendit de asino, et procidit coram David super faciem suam, et adoravit super terram. Et cecidit ad pedes eius et dixit: In me sit, domine mi, haec iniquitas. Loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis, et audi verba famulae tuae. Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal, quoniam secundum nomen suum stultus est, et stultitia est cum eo. Ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos misisti. Nunc ergo, domine mi, vivit Dominus et vivit anima tua, qui prohibuit te ne venires in sanguinem et salvavit manum tuam tibi. Et nunc fiant sicut Nabal inimici tui, et qui quaerunt domino meo malum. Quapropter suscipe benedictionem hanc quam attulit ancilla tua tibi, domino meo, et da pueris qui sequuntur te, dominum meum. Aufer iniquitatem famulae tuae. Faciens enim faciet Dominus domino meo fidelem domum, quia proelia Domini, domine mi, tu proeliaris. Malitia ergo non inveniatur in te omnibus diebus vitae tuae. Si enim surrexerit homo aliquando persequens te et quaerens animam tuam, erit anima domini mei custodita quasi in fasciculo viventium apud Dominum Deum tuum; porro inimicorum tuorum anima rotabitur quasi in impetu et circulo fundae. Cum ergo fecerit Dominus tibi, domino meo, omnia quae locutus est bona de te, et constituerit te ducem super Israhel, non erit tibi hoc in singultum et in scrupulum cordis, domino meo, quod effuderis sanguinem innoxium, aut ipse te ultus fueris. Et cum benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillae tuae. Et ait David ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Israhel qui misit te hodie in occursum meum, et benedictum eloquium tuum, et benedicta tu quae prohibuisti me hodie ne irem ad sanguinem et ulciscerer me manu mea. Alioquin vivit Dominus Deus Israhel qui prohibuit me ne malum facerem tibi, nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal usque ad lucem matutinam mingens ad parietem. Suscepit ergo David de manu eius omnia quae attulerat ei, dixitque ei: Vade in pace in domum tuam; ecce audivi vocem tuam et honoravi faciem tuam. Venit autem Abigail ad Nabal, et ecce erat ei convivium in domo eius quasi convivium regis, et cor Nabal iucundum, erat enim ebrius nimis; et non indicavit ei verbum pusillum aut magnum usque mane. Diluculo autem cum digessisset vinum Nabal, indicavit ei uxor sua verba haec, et emortuum est cor eius intrinsecus, et factus est quasi lapis. Cumque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, et mortuus est. Quod cum audisset David mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus qui iudicavit causam obprobrii mei de manu Nabal, et servum suum custodivit a malo, et malitiam Nabal reddidit Dominus in caput eius. Misit ergo David et locutus est ad Abigail ut sumeret eam sibi in uxorem. Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum, et locuti sunt ad eam dicentes: David misit nos ad te ut accipiat te in uxorem sibi. Quae consurgens adoravit prona in terram et ait: Ecce famula tua sit in ancillam ut lavet pedes servorum domini mei. Et festinavit et surrexit Abigail et ascendit super asinum, et quinque puellae ierunt cum ea pedisequae eius, et secuta est nuntios David, et facta est illi uxor. Sed et Achinoem accepit David de Iezrahel, et fuit utraque uxor eius. Saul autem dedit Michol filiam suam uxorem David Phalti filio Lais, qui erat de Gallim.

XXVI

Et venerunt Ziphei ad Saul in Gabaa dicentes: Ecce David absconditus est in colle Achille, quae est ex adverso solitudinis. Et surrexit Saul et descendit in desertum Ziph, et cum eo tria milia virorum de electis

Hic mortuus est Samuel (capitulum)

i. ad occursum

Filius belial .i. filius [illegible]

Israel ut quereret David in deserto Ziph. Et castrametatus est Sa-
ul in Gabaa Achille que erat ex adverso solitudinis in
via. David autem habitabat in deserto. Videns autem quod venis-
set Saul post se in desertum misit exploratores et didicit quod
illuc venisset certissime. Et surrexit David et venit ad locum
clam. Et venit ad locum ubi erat Saul. Cumque vidisset locum
in quo dormiebat Saul et Abner filius Ner princeps mi-
litie eius et Saulem dormientem in tentorio et reliquum
vulgus per circuitum eius, ait David ad Achimelech Ethe-
um et Abysai filium Sarvie fratrem Ioab dicens: Quis descen-
det mecum ad Saul in castra? Dixitque Abysai: Ego descen-
dam tecum. Venerunt ergo David et Abysai ad populum nocte et
invenerunt Saul iacentem et dormientem in tento-
rio et hastam fixam ad caput eius in terra. Abner autem
et populum dormientes in circuitu eius. Dixitque Abysai ad
David: Conclusit Deus hodie inimicum tuum in manus
tuas. Nunc ergo perfodiam eum lancea in terra semel et secundo
opus non erit. Et dixit David ad Abysai: Ne interficias eum.
Quis enim extendet manum suam in christum Domini et innocens
erit? Et dixit David: Vivit Dominus quia nisi Dominus percusserit eum
aut dies eius venerit ut moriatur aut in prelium descendens
perierit, propicius sit mihi Dominus ne extendam manum meam
in christum Domini. Nunc ergo tolle hastam que est ad caput eius
et scyphum aque et abeamus. Tulit igitur David hastam et scyphum
aque que erat ad caput eius Saul et abierunt. Et non erat quis-
quam qui videret et intelligeret et evigilaret, sed omnes dor-
miebant quia sopor Domini irruerat super eos. Cumque transis-
set David ex adverso et stetisset in vertice montis de longe
et esset grande intervallum inter eos, clamavit ad populum
David et ad Abner filium Ner dicens: Nonne respondebis Ab-
ner? Et respondens Abner ait: Quis es tu qui clamas
et inquietas regem? Et ait David ad Abner: Numquid non vir
tu es? et quis alius similis tui in Israel? Quare ergo non custodis-
ti dominum tuum regem? Et ait David ad Abner: Ingressus est
enim unus de turba ut interficeret dominum tuum regem. Non
est bonum hoc quod fecisti. Vivit Dominus quoniam filii mortis estis
vos qui non custodistis dominum vestrum christum Domini. Nunc ergo
vide ubi sit hasta regis et ubi sit cyphus aque
que erant ad caput eius. Cognovit autem Saul vocem
David et dixit: Numquid vox tua hec est fili mi David? Et ait
David: Vox mea domine mi rex. Et ait: Quam ob causam dominus meus
persequitur servum suum? Quid feci aut quod est in manu
mea malum? Nunc ergo audi domine mi rex verba servi tu-
i. Si Dominus incitat te adversum me odoretur sacrificium;
si autem filii hominum, maledicti sunt in conspectu Domini qui eiece-
runt me hodie ut non habitem in hereditate Domini dicen-
tes: Vade servi diis alienis. Et nunc non effundatur sanguis
meus in terra coram Domino, quia egressus est rex Israel ut querat
pulicem unum sicut persequitur perdix in montibus. Et
ait Saul: Peccavi. Revertere fili mi David. Nequaquam enim
ultra tibi male faciam eo quod preciosa fuit anima mea
in oculis tuis hodie. Apparet enim quod stulte egerim et ig-
noraverim multa nimis. Et respondens David ait: Ecce hasta
regis. Transeat unus de pueris regis et tollat eam. Dominus
autem retribuet unicuique secundum iusticiam suam et fidem.
Tradidit enim te Dominus hodie in manum meam et nolui ex-
tendere manum meam in christum Domini. Et sicut magnificata
est hodie anima tua in oculis meis sic magnificetur

anima mea in oculis Domini et liberet me de omni angustia. Ait
ergo Saul ad David: Benedictus tu fili mi David et quidem faciens facies
et potens poteris. Abiit ergo David in viam suam et David re-
Saul reversus est in locum suum.

XXVII

Et ait David in corde suo: Aliquando incidam uno die in ma-
nus Saul. Nonne melius est ut fugiam et salver
in terra Philistinorum ut desperet Saul cessetque me querere
in cunctis finibus Israel? Fugiamus ergo manus eius. Et sur-
rexit David et abiit ipse et sexcenti viri cum eo ad Achis filium
Maoch regem Geth. Et habitavit David cum Achis in Geth
ipse et viri eius et domus eius, David et due uxores eius
Achinoem Iezraelitis et Abygail uxor Nabal Carme-
li. Et nunciatum est Saul quod fugisset David in Geth et non addi-
dit ultra querere eum. Dixit autem David ad Achis: Si in-
veni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium
regionis huius ut habitem ibi. Cur enim manet servus tuus
in civitate regis tecum? Dedit itaque ei Achis
in die illa Sicheleth, propter quam causam facta est Sicheleth re-
gum Iuda usque in diem hanc. Fuit autem numerus dierum quibus
habitavit David in regione Philistinorum quattuor mensium.
Et ascendit David et viri eius et agebant predas de Ge-
thsuri et de Gethri et de Amalechitis. Hii enim pagi ha-
bitabant in terra antiquitus euntibus Sur usque ad terram Egyp-
ti. Et percutiebat David omnem terram illorum nec relinquebat
viventem virum et mulierem, tollensque oves et boves
et asinos et camelos et vestes revertebatur et veniebat ad
Achis. Dicebat autem ei Achis: In quem irruistis hodie? Respon-
debat David: Contra meridiem Iude et contra meridiem Hira-
mel et contra meridiem Ceni. Virum et mulierem non vivificabat
David nec ducebat in Geth dicens: Ne forte loquan-
tur adversum nos. Hec fecit David et hoc erat decretum il-
lius omnibus diebus quibus habitavit in regione Philisti-
norum. Credidit ergo Achis David dicens: Multa mala
operatus est contra populum suum Israel; erit ergo servus mihi sempi-
ternus.

XXVIII

Factum est autem in diebus illis, con-
gregaverunt Philistiim agmina sua ut prepararentur
contra Israel ad bellum. Dixitque Achis ad David: Sciens nunc scito
quoniam mecum egredieris in castris tu et viri tui. Dixitque David
ad Achis: Nunc scies que facturus est servus tuus. Et ait Achis
ad David: Et ego custodem capitis mei ponam te cunctis die-
bus. Samuel autem mortuus est, planxitque eum omnis Israel
et sepelierunt eum in Ramatha urbe sua. Et Saul abstulit
magos et ariolos de terra et interfecit eos qui phitones
habebant in ventre. Congregatique sunt Philistiim
et venerunt et castrametati sunt in Sunam. Congre-
gavit autem et Saul universum Israel et venit in Gelboe.
Et vidit Saul castra Philistiim et timuit et expavit
cor eius nimis. Consuluitque Dominum et non respondit ei neque
per sacerdotes neque per sompnia neque per prophetas. Dixitque Saul
servis suis: Querite mihi mulierem habentem phitonem et
vadam ad eam et sciscitabor per illam. Et dixerunt pueri
ad eum: Est mulier habens phitonem in Endor. Mutavit
ergo habitum suum vestitusque est aliis vestimentis et abi-
it ipse et duo viri cum eo. Veneruntque ad mulierem nocte
et ait: Divina mihi in phitone et suscita mihi quem dixero
tibi. Et ait mulier ad eum: Ecce tu nosti quanta fecerit Saul
et quomodo eraserit magos et ariolos de terra. Qua-
re ergo insidiaris anime mee ut occidar? Et iuravit ei

[illegible]

[illegible]

Saul in domino dicens: Vivit dominus, quia non eveniet tibi quicquam ma-
li propter hanc rem. Dixitque ei mulier: Quem suscitabo tibi? Qui
ait: Suscita mihi Samuelem. Cum autem vidisset mulier Samu-
el, exclamavit magna voce, et dixit ad Saul: Quare im-
posuisti mihi? Tu enim es Saul. Dixitque ei rex: Noli timere: quid
vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de
terra. Dixitque ei: Qualis est forma eius? Que ait: Vir senex
ascendit, et ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul quod
Samuel esset, et inclinavit se super faciem suam in terra
et adoravit. Dixit autem Samuel ad Saul: Quare inquietasti
me ut suscitarer? Et ait Saul: Coartor nimis: siquidem Phi-
listiim pugnant adversum me, et Deus recessit a me, et exau-
dire me noluit neque in manu prophetarum, neque per somnia: vo-
cavi igitur te, ut ostenderes mihi quid faciam. Et ait Samuel:
Quid interrogas me, cum Deus recesserit a te, et transierit ad
emulum tuum? Faciet enim tibi Dominus sicut locutus est in manu
mea, et scindet regnum tuum de manu tua, et dabit illud proximo
tuo David: quia non obedisti voci Domini, neque fecisti iram furo-
ris eius in Amalech. Idcirco quod pateris, fecit tibi Dominus hodie.
Et dabit Dominus etiam Israel tecum in manu Philistiim. Cras autem
tu et filii tui mecum eritis: sed et castra Israel tradet Dominus in manu
Philistiim. Statimque Saul cecidit porrectus in terram: ex-
timuerat enim verba Samuelis, et robur non erat in eo, quia non
comederat panem tota die illa. Ingressa est itaque muli-
er illa ad Saul, et ait. Conturbatus enim erat valde. Dixit-
que ad eum: Ecce obedivit ancilla tua voci tue, et posui animam
meam in manu mea, et audivi sermones tuos quos lo-
cutus es ad me. Nunc igitur et tu audi vocem ancille tue, et po-
nam coram te buccellam panis, et comedens convalescas
et possis iter agere. Qui renuit, et ait: Non comedam. Coege-
runt autem eum servi sui et mulier, et tandem audita voce
eorum surrexit de terra, et sedit super lectum. Mulier autem illa habebat
vitulum pascualem in domo, et festinavit, et occidit eum:
Tollensque farinam, miscuit eam, et coxit azima, et posuit
ante Saul et ante servos eius. Qui cum comedissent, surrexerunt,
et ambulaverunt per totam noctem illam. XXIX

Congregata sunt ergo agmina Philistiim universa
in Aphec: sed et Israel castra metatus est in Iezrael. Et
satrape quidem Philistiim incedebant in centuriis et mi-
libus: David autem et viri eius erant in novissimo agmine cum
Achis. Dixeruntque principes Philistiim ad Achis: Quid sibi vo-
lunt Hebrei isti? Et ait Achis ad principes Philistiim: Num
ignoratis David, qui fuit servus Saul regis Israel, et est apud me
multis diebus vel annis, et non inveni in eo quicquam ex die qua
transfugit ad me usque ad hanc diem? Irati sunt autem adver-
sum eum principes Philistiim, et dixerunt ei: Revertatur vir
et sedeat in loco suo in quo constituisti eum, et non descendat no-
biscum in prelium, ne fiat nobis adversarius cum preliari ceperimus.
Quomodo enim aliter placare poterit dominum suum nisi in capitibus
nostris? Nonne iste est David cui cantabant in choris dicentes:
Percussit in milibus Saul, et David in decem milibus suis? Vocavit ergo
Achis David, et dixit ei: Vivit Dominus, quia rectus es tu, et bonus in
conspectu meo: et exitus tuus, et introitus tuus mecum est
in castris: et non inveni in te quicquam mali a die qua venisti ad me
usque ad hanc diem: sed satrapis non places. Revertere ergo, et vade
in pace, et non offendas oculos satraparum Philistiim. Dixit-
que David ad Achis: Quid enim feci, et quid invenisti in me
servo tuo a die qua fui in conspectu tuo usque in diem hanc,
ut non veniam et pugnem contra inimicos domini mei regis?
Respondens autem Achis locutus est ad David: Scio quia bonus es tu
in oculis meis sicut angelus Dei: sed principes Philistinorum
dixerunt: Non ascendet nobiscum in prelium. Igitur consurge
mane tu, et servi domini tui qui venerunt tecum: et cum de nocte surre-
xeritis, et ceperit dilucescere, pergite. Surrexit itaque de nocte
David ipse et viri eius, ut proficiscerentur mane ad terram Philis-
tiim: et reverterentur. Philistiim autem ascenderunt in Iezrael.

Cumque venissent David et viri eius in Siceleg XXX
die tertia, Amalechite impetum fecerant ex parte australi
in Siceleg, et percusserant Siceleg, et succenderant eam igni.
Et captivas duxerant mulieres ex ea a minimo usque ad magnum:
et non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, et pergebant itinere
suo. Cum ergo venissent David et viri eius ad civitatem, et inve-
nissent eam succensam igni, et uxores suas, et filios suos,
et filias ductas esse captivas, levaverunt David et populus qui
erat cum eo voces suas, et planxerunt donec deficerent in eis la-
crime. Siquidem et due uxores David captive ducte fuerant, A-
chinoem Iezraelites, et Abigail uxor Nabal Carmeli. Et
contristatus est David valde: volebat enim eum omnis populus la-
pidare, quia amara erat anima uniuscuiusque viri super filiis su-
is et filiabus. Confortatus est autem David in Domino Deo suo, et ait ad A-
biathar sacerdotem filium Achimelech: Applica ad me e-
phod. Et applicavit Abiathar ad David ephod, et consuluit David
Dominum dicens: Persequar an non latrunculos hos, et comprehendam
eos? Dixitque ei Dominus: Persequere: absque dubio enim comprehendes
eos, et excuties predam. Abiit ergo David ipse, et sexcenti viri qui erant
cum eo, et venerunt usque ad torrentem Besor: et lassi quidem
substiterunt. Persecutus est autem David ipse et quadringenti viri cum eo: sub-
stiterant enim ducenti, qui lassi transire non poterant torrentem
Besor. Et invenerunt virum Egyptium in agro, et adduxerunt
eum ad David: dederuntque ei panem ut comederet, et biberet
aquam, sed et fragmen masse caricarum, et duas ligaturas
uve passe. Que cum comedisset, reversus est spiritus eius, et refocil-
latus est: non enim comederat panem, neque biberat aquam tribus
diebus et tribus noctibus. Dixit ei itaque David: Cuius es tu?
vel unde, et quo pergis? Qui ait: Puer Egyptius ego sum,
servus viri Amalechite: dereliquit autem me dominus meus, quia
egrotare cepi nudiustertius. Siquidem nos erupimus ad au-
stralem plagam Cerethi, et contra Iudam, et ad meridiem Ca-
leb, et Siceleg succendimus igni. Dixitque ei David: Potes me
ducere ad cuneum istum? Qui ait: Iura mihi per Deum quod non
occidas me, et non tradas me in manus domini mei, et ego ducam
te ad cuneum istum. Et iuravit ei David. Qui cum duxisset eum,
ecce illi discumbebant super faciem universe terre, come-
dentes et bibentes, et quasi celebrantes festum diem pro cuncta
preda et spoliis que ceperant de terra Philistiim, et de terra Iuda. Et
percussit eos David a vespera usque ad vesperam alterius diei,
et non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescentes
qui ascenderant camelos, et fugerant. Eruit ergo David omnia
que tulerant Amalechite, et duas uxores suas eruit. Nec de-
fuit quicquam a parvo usque ad magnum, tam de filiis quam de
filiabus, et de spoliis, et quecumque rapuerant, omnia reduxit David.
Et tulit universos greges et armenta, et minavit ante
faciem suam. Dixeruntque: Hec est preda David. Venit autem David
ad ducentos viros qui lassi substiterant, nec sequi po-
tuerant David, et residere eos iusserat in torrente Besor.
Qui egressi sunt obviam David et populo qui erat cum eo.

Quare debebat Saul mori … regem Amalech

Accedens autem David ad populum salutavit eum pacifice. Respondensque
vir unus pessimus et iniquus de viris qui ierant cum David
dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quicquam de preda
quam eruimus; sed sufficiat unicuique uxor sua et filii, quos
cum acceperint recedant. Dixit autem David: Non sic facietis
fratres mei de his que tradidit dominus nobis, et custodivit nos
et dedit latrunculos qui eruperant adversum nos in manus
nostras. Nec audiet vos quisquam super sermone hoc. Equa enim pars
erit descendentis ad prelium, et remanentis ad sarcinas,
et similiter dividentur. Et factum est ex die illa et deinceps constitu-
tum et prefinitum, et factum lex in Israel usque ad diem hanc. Ve-
nit igitur David in Sicelech, et misit dona de preda senioribus
de Iuda proximis suis dicens: Accipite benedictionem de preda
hostium domini, his qui erant in Bethel, et qui in Ramoth ad
meridiem, et qui in Iether, et qui in Aroer, et qui in Sepha-
moth, et qui in Esthamo, et qui in Rachala, et qui in urbi-
bus Ceni, et qui in Arama, et qui in Lacuasan, et qui in A-
thac, et qui in Ebron, et reliquis qui erant in his locis in
quibus fuerat commoratus David et viri eius. XXXI

Philistiim autem pugnabant adversum Israel, et fugerunt
viri Israel ante faciem Philistiim, et ceciderunt inter-
fecti in monte Gelboe. Irrueruntque Philistiim in Sa-
ul et in filios eius, et percusserunt Ionathan et Abinadab et Mel-
chisue filios Saul. Totumque pondus prelii versum est in
Saul, et consecuti sunt eum viri sagittarii, et vulneratus
est vehementer a sagittariis. Dixitque Saul ad armigerum
suum: Evagina gladium tuum et percute me, ne forte ve-
niant incircumcisi isti et interficiant me illudentes
mihi. Et noluit armiger eius; fuerat enim nimio terrore
perterritus. Arripuit itaque Saul gladium suum et irruit su-
per eum. Quod cum vidisset armiger eius, videlicet quod mor-
tuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum et mortuus
est cum eo. Mortuus est ergo Saul et tres filii eius et ar-
miger illius et universi viri eius in die illa pariter. Viden-
tes autem filii Israel qui erant trans vallem et trans Iorda-
nem quod fugissent viri Israelite, et quod mortuus esset Saul
et filii eius, reliquerunt civitates suas et fugerunt. Vene-
runtque Philistiim et habitaverunt ibi. Facta autem altera
die venerunt Philistiim ut spoliarent interfectos, et in-
venerunt Saul et tres filios eius iacentes in monte
Gelboe. Et preciderunt caput Saul et expoliaverunt eum
armis et miserunt in terram Philistinorum per circuitum ut an-
nuntiaretur in templo idolorum et in populis. Et posuerunt arma eius
in templo Astaroth, corpus vero eius suspenderunt
in muro Bethsan. Quod cum audissent habitatores Iabes 5
Galaad quecumque fecerant Philistiim Saul, surrexerunt omnes
viri fortissimi et ambulaverunt tota nocte et tulerunt
cadaver Saul et cadavera filiorum eius de muro Bethsan.
Veneruntque viri Iabes Galaad et combusserunt ea igni.
Et tulerunt ossa eorum et sepelierunt in nemore Iabes, et ieiu-
naverunt septem diebus. Incipit secundus liber regum

Factum est autem postquam mortuus est Saul, ut
David reverteretur a cede Amalech, et
maneret duos dies in Sicelech. In die autem
tertia apparuit homo veniens de castris
Saul, veste conscissa et pulvere aspersus ca-
put. Et ut venit ad David, cecidit super faciem suam et
adoravit. Dixitque ad eum David: Unde venis? Qui ait
ad David: De castris Israel fugi. Et dixit ad eum David: Quod est
verbum quod factum est? Indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex pre-
lio, et multi corruentes ex populo mortui sunt; sed et Saul et
Ionathas filius eius interierunt. Dixitque David ad adolescen-
tem qui nuntiabat ei: Unde scis quia mortuus est Saul et Iona-
thas filius eius? Et ait adolescens qui nuntiabat ei: Casu
veni in montem Gelboe, et Saul incumbebat super hastam
suam; porro currus et equites appropinquabant ei. Et conver-
sus post tergum suum vidensque me vocavit. Cui cum re-
spondissem: Assum, dixit mihi: Quisnam es tu? Et aio ad
eum: Amalechites sum. Et locutus est mihi: Sta super me et
interfice me, quoniam tenent me angustie, et adhuc tota
anima mea in me est. Stansque super eum occidi illum.
Sciebam enim quia vivere non poterat post ruinam. Et tuli
diadema quod erat in capite eius, et armillam de brachi-
o illius, et attuli ad te dominum meum huc. Apprehendens autem
David vestimenta sua scidit, omnesque viri qui erant cum eo, et
planxerunt et fleverunt et ieiunaverunt usque ad vesperam super
Saul et Ionathan filium eius et super populum domini et super domum
Israel, eo quod corruissent gladio. Dixitque David ad iuvenem qui
nuntiaverat ei: Unde es tu? Filius hominis advene Amalechite
ego sum. Et ait David ad eum: Quare non timuisti mittere
manum tuam ut occideres christum domini? Vocansque David unum de pu-
eris suis ait: Accedens irrue in eum. Qui percussit illum, et
mortuus est. Et ait David ad eum: Sanguis tuus super caput
tuum; os enim tuum locutum est adversum te dicens: Ego interfeci
christum domini. Planxit autem planctum David huiuscemodi super Sa- planctus David super Saul et Ionathan
ul et super Ionathan filium eius, et precepit ut docerent fili-
os Iuda planctum sicut scriptum est in libro iustorum.
Et ait: Considera Israel pro his qui mortui sunt super
excelsa tua vulnerati. Incliti Israel super montes tuos in-
terfecti sunt. Quomodo ceciderunt fortes? Nolite annuntiare in
Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis, ne forte le-
tentur filie Philistiim, ne exultent filie incircumcisorum.
Montes Gelboe, nec ros nec pluvia veniant super
vos, neque sint agri primitiarum, quia ibi abiectus est clipeus
fortium, clipeus Saul, quasi non esset unctus oleo. A sangui-
ne interfectorum, ab adipe fortium, sagitta Ionathe numquam
abiit retrorsum, et gladius Saul non est reversus inanis.
Saul et Ionathas amabiles et decori in vita sua, in mor-
te quoque non sunt divisi; aquilis velociores, leonibus for-
tiores. Filie Israel super Saul flete, qui vestiebat vos coccino
in deliciis, qui prebebat ornamenta aurea cultui vestro.
Quomodo ceciderunt fortes in prelio? Ionathas in excelsis tuis
occisus est. Doleo super te frater mi Ionatha, decore ni-
mis, amabilis super amorem mulierum. Sicut mater amat
unicum filium suum, ita te diligebam. Quomodo ceciderunt
robusti et perierunt arma bellica. II

Igitur post hec consuluit David dominum dicens: Num ascendam
in unam de civitatibus Iuda? Et ait dominus ad eum: Ascende.
Et dixit David ad eum: Quo ascendam? Et respondit ei: In He-
bron. Ascendit ergo David et due uxores eius, Achinoem Iez-
raelites et Abigail uxor Nabal Carmeli. Sed et viros
qui erant cum eo duxit David singulos cum domo sua,
et manserunt in oppidis Ebron. Veneruntque viri Iuda
et unxerunt sibi David ut regnaret super domum Iuda. Et
nuntiatum est David quod viri Iabes Galaad sepelissent Sa-
ul. Misit ergo David nuntios ad viros Iabes Galaad, dixit-

f. hii sunt filii d. nati in ebron

ea ad eos. Benedicti vos domino qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro saul et sepelistis eum. Et nunc retribuet vobis dominus misericordiam et veritatem. Sed et ego reddam gratiam eo quod fecistis verbum istud. Confortentur manus vestre et estote filii fortitudinis. Licet enim mortuus sit dominus vester saul, tamen me unxit domus iuda in regem sibi. Abner autem filius ner princeps exercitus saul tulit hisboseth filium saul et circumduxit eum per castra, regemque constituit super galaad et super gethsuri et super iezrael et super effraim et super beniamin et super israel universum. Quadraginta annorum erat hisboseth filius saul cum regnare cepisset super israel, et duobus annis regnavit. Sola autem domus iuda sequebatur david. Et fuit numerus dierum quos commoratus est david imperans in ebron super domum iuda septem annorum et sex mensium. Egressusque est abner filius ner et pueri hisboseth filii saul de castris in gabaon. Porro ioab filius sarvie et pueri david egressi sunt et occurrerunt eis iuxta piscinam gabaon. Et cum in unum convenissent e regione sederunt, hii ex una parte piscine et illi ex altera. Dixitque abner ad ioab: Surgant pueri et ludant coram nobis. Et respondit ioab: Surgant. Surrexerunt ergo et transierunt numero duodecim de beniamin ex parte hisboseth filii saul et duodecim de pueris david. Apprehensoque unusquisque capite comparis sui defixit gladium in latus contrarii, et ceciderunt simul. Vocatumque est nomen loci illius ager robustorum in gabaon. Et ortum est bellum durum satis in die illa. Fugatusque est abner et viri israel a pueris david. Erant autem ibi tres filii sarvie: ioab et abysai et asahel. Porro asahel cursor velocissimus fuit, quasi unus ex capreis que morantur in silvis. Persequebatur autem asahel abner et non declinavit neque ad dextram neque ad sinistram omittens persequi abner. Respexit itaque abner post tergum suum et ait: Tu ne es asahel? Qui respondit: Ego sum. Dixitque ei abner: Vade ad dextram sive ad sinistram et apprehende unum de adolescentibus et tolle tibi spolia eius. Noluit autem asahel omittere quin urgeret eum. Rursumque locutus est abner ad asahel: Recede, noli me sequi, ne compellar confodere te in terram, et levare non potero faciem meam ad ioab fratrem tuum. Qui audire contempsit et noluit declinare. Percussit ergo eum abner aversa hasta in inguine et transfodit, et mortuus est in eodem loco. Omnesque qui transibant per locum illum in quo ceciderat asahel et mortuus erat subsistebant. Persequentibus autem ioab et abysai fugientem abner, sol occubuit, et venerunt usque ad collem aqueductus qui est ex adverso vallis itineris deserti in gabaon. Congregatique sunt filii beniamin ad abner et conglobati in unum cuneum steterunt in summitate tumuli unius. Et exclamavit abner ad ioab et ait: Num usque ad internecionem tuus mucro desaeviet? An ignoras quod periculosa sit desperatio? Usquequo non dicis populo ut omittat persequi fratres suos? Et ait ioab: Vivit dominus, quia si locutus fuisses mane recessisset populus persequens fratrem suum. Insonuit ergo ioab buccina et stetit omnis exercitus nec persecuti sunt ultra israel neque iniere certamen. Abner autem et viri eius abierunt per campestria moab tota nocte illa, et transierunt iordanem, et lustrata omni bethoron venerunt ad castra. Porro ioab reversus omisso abner congregavit omnem populum, et defuerunt de pueris david .xix. viri excepto asahele. Servi autem david percusserunt de beniamin et de viris qui erant cum abner .ccclx. qui et mortui sunt. Tuleruntque asahel et sepelierunt eum in sepulchro patris sui in bethleem. Et ambulaverunt tota nocte ioab et viri qui erant cum eo, et in ipso crepusculo pervenerunt in ebron.

III

Facta est ergo longa certatio inter domum saul et domum david, david proficiscens et semper se ipso robustior, domus autem saul decrescens cotidie. Natique sunt filii david in ebron. Fuitque primogenitus eius amnon de achinoem iezraelitide, et post eum celaab de abigail uxore nabal carmeli. Porro tertius absalon filius maacha filie tolomai regis gessur. Quartus autem adonias filius agith, et quintus saphatia filius abital, sextus quoque iethraam de egla uxore david. Hii nati sunt david in ebron. Cum ergo esset prelium inter domum saul et domum david, abner filius ner regebat domum saul. Fuerat autem sauli concubina nomine respha filia achia. Ingressusque est ad eam abner. Dixitque hisboseth ad abner: Quare ingressus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba hisboseth ait: Numquid caput canis ego sum adversum iudam hodie, qui fecerim misericordiam super domum saul patris tui et super fratres et proximos eius, et non tradidi te in manus david, et tu requisisti in me quod arguereris pro muliere hodie? Hec faciat deus abner et hec addat ei, nisi quomodo iuravit dominus david sic faciam cum eo, ut transferatur regnum de domo saul et elevetur thronus david super israel et super iudam a dan usque bersabee. Et non potuit respondere ei quicquam quia metuebat illum. Misit ergo abner nuntios ad david in hebron pro se dicentes: Cuius est terra? et ut loquerentur: Fac mecum amicitias, et erit manus mea tecum, et reducam ad te universum israel. Qui ait: Optime, ego faciam tecum amicitias, sed unam rem peto a te dicens: Non videbis faciem meam antequam adduxeris michol filiam saul, et sic venies et videbis me. Misit autem david nuntios ad hisboseth filium saul dicens: Redde uxorem meam michol, quam despondi mihi centum preputiis philistiim. Misit ergo hisboseth et tulit eam a viro suo fathiel filio lais. Sequebaturque eam vir suus plorans usque bahurim. Et dixit ad eum abner: Vade et revertere. Qui reversus est. Sermonem quoque intulit abner ad seniores israel dicens: Tam heri quam nudius tertius querebatis david ut regnaret super vos. Nunc ergo facite, quoniam dominus locutus est ad david dicens: In manu servi mei david salvabo populum meum israel de manu philistiim et omnium inimicorum eius. Locutus est autem abner etiam ad beniamin, et abiit ut loqueretur ad david in ebron omnia que placuerant israeli et universo beniamin. Venitque ad david in hebron cum viginti viris, et fecit david abner et viris eius qui venerant cum eo convivium. Et dixit abner ad david: Surgam ut congregem ad te dominum meum regem omnem israel et ineam tecum fedus, et imperes omnibus sicut desiderat anima tua. Cum ergo deduxisset david abner et ille isset in pace, statim pueri david et ioab venerunt cesis latronibus cum preda magna nimis. Abner autem non erat cum david in hebron, quia iam dimiserat eum et profectus fuerat in pace. Et ioab et omnis exercitus qui erat cum eo postea venerunt. Nuntiatum est itaque ioab a narrantibus: Venit abner filius ner ad regem, et dimisit eum et abiit in pace. Et ingressus est ioab ad regem et ait: Quid fecisti? Ecce venit abner ad te. Quare dimisisti eum et abiit et recessit? Ignoras abner

filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te ut deciperet te, et sciret exi-
tum tuum et introitum tuum, et nosset omnia quae agis. Egressus itaque
Ioab a David, misit nuntios post Abner, et reduxit eum a cisterna Sy-
ra ignorante David. Cumque rediisset Abner in Hebron, se-
orsum adduxit eum Ioab ad medium portae ut loqueretur
ei in dolo: et percussit illum ibi in inguine, et mortuus est
in ultionem sanguinis Asahel fratris eius. Quod cum au-
disset David rem iam gestam, ait: Mundus ego sum et reg-
num meum apud Deum usque in sempiternum a sanguine
Abner filii Ner: et veniat super caput Ioab, et super omnem
domum patris eius; nec deficiat de domo Ioab fluxum san-
guinis sustinens, et leprosus, et tenens fusum, et
cadens gladio, et indigens pane. Igitur Ioab et Abisai fra-
ter eius interfecerunt Abner, eo quod occidisset Asahel fratrem eorum in
Gabaon in proelio. Dixit autem David ad Ioab et ad omnem populum
qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra, et accingimini sa-
ccis, et plangite ante exequias Abner. Porro rex David se-
quebatur feretrum. Cumque sepelissent Abner in Hebron,
levavit rex David vocem suam, et flevit super tumu-
lum Abner; flevit autem et omnis populus. Plangensque rex
et lugens Abner, ait: Nequaquam ut mori solent ignavi,
mortuus est Abner. Manus tuae non sunt ligatae, et pe-
des tui non sunt compedibus aggravati: sed sicut solent cadere co-
ram filiis iniquitatis, sic corruisti. Congeminansque omnis
populus flevit super eum. Cumque venisset universa multitudo
cibum capere cum David, clara adhuc die, iuravit David dicens:
Haec faciat mihi Deus, et haec addat, si ante occasum solis gustavero
panem vel aliud quidquam. Omnisque populus audivit,
et placuerunt eis cuncta quae fecit rex in conspectu totius
populi. Et cognovit omne vulgus et universus Israel in die il-
la, quoniam non actum fuisset a rege ut occideretur Abner filius
Ner. Dixit quoque rex ad servos suos: Num ignoratis
quoniam princeps et maximus cecidit hodie in Israel? Ego autem deli-
catus adhuc et unctus rex: porro viri isti filii Sarviae
duri mihi sunt. Retribuat Dominus facienti malum iuxta ma-
litiam suam.

IIII

Audivit autem Isboseth filius Saul quod cecidisset Abner
in Hebron, et dissolutae sunt manus eius, omnisque Israel
perturbatus est. Duo autem viri principes latronum erant filio
Saul, nomen uni Baana, et nomen alteri Rechab, filii Rem-
mon Berothitae de filiis Beniamin: siquidem et Beroth re-
putata est in Beniamin. Et fugerunt Berothitae in Ge-
thaim, fueruntque ibi advenae usque ad tempus illud. Erat autem
Ionathae filio Saul filius debilis pedibus: quinquennis enim
fuit quando venit nuntius de Saul et Ionatha ex Iezrahel. Tollens
itaque eum nutrix sua, fugit: cumque festinaret ut fu-
geret, cecidit, et claudus effectus est: habuitque vocabulum Mi-
phiboseth. Venientes igitur filii Remmon Berothitae, Rechab
et Baana, ingressi sunt fervente die domum Isboseth:
qui dormiebat super stratum suum meridie. Et ostiaria domus
purgans triticum obdormivit. Ingressi sunt autem domum
latenter assumentes spicas tritici, et percusserunt eum in ingui-
ne Rechab et Baana frater eius, et fugerunt. Cum autem ingressi fu-
issent domum, ille dormiebat super lectulum suum in conclavi,
et percutientes interfecerunt eum: sublatoque capite eius ab-
ierunt per viam deserti tota nocte. Et attulerunt caput Is-
boseth ad David in Hebron: dixeruntque ad regem: Ecce caput
Isboseth filii Saul inimici tui, qui quaerebat animam tuam:
et dedit Dominus domino meo regi ultionem hodie de Saul et de semine eius. Respondens
autem David Rechab et Baana fratri eius, filiis Remmon Berothitae,
dixit ad eos: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni
angustia, quoniam eum qui annuntiaverat mihi, et dixerat: Mor-
tuus est Saul, qui putabat se prospera nuntiare, tenui, et oc-
cidi eum in Siceleg, cui oportebat mercedem dare pro nuntio.
Quanto magis nunc cum homines impii interfecerunt
virum innoxium in domo sua super lectulum suum, non quae-
ram sanguinem eius de manu vestra, et auferam vos de
terra? Praecepit itaque David pueris suis, et interfecerunt eos: praecisi-
desque manus et pedes eorum suspenderunt eos super piscinam in
Hebron: caput autem Isboseth tulerunt, et sepelierunt in sepulcro Abner
in Hebron.

V

Et venerunt universae tribus Israel ad David in Hebron dicentes:
Ecce nos os tuum et caro tua sumus. Sed et heri et nudius-
tertius cum esset Saul rex super nos, tu eras educens et reducens
Israel: dixit autem Dominus ad te: Tu pasces populum meum Israel, et eris dux
super Israel. Venerunt quoque et seniores de Is-
rael ad regem in Hebron, et percussit cum eis rex David foedus in
Hebron coram Domino: unxeruntque David in regem super Israel.
Filius triginta annorum erat David cum regnare coepisset, et quadragin-
ta annis regnavit. In Hebron regnavit super Iudam septem annis et
sex mensibus: in Ierusalem autem regnavit triginta tribus annis
super omnem Israel et Iudam. Et abiit rex, et omnes viri qui erant cum eo in
Ierusalem ad Iebusaeum habitatorem terrae: dictumque est ad David ab eis:
Non ingredieris huc, nisi abstuleris caecos et claudos dicentes:
Non ingredietur David huc. Cepit autem David arcem Sion: haec est au-
tem civitas David. Proposuit enim David in die illa praemium ei qui per-
cussisset Iebusaeum et tetigisset domatum fistulas, et abstu-
lisset claudos et caecos odientes animam David. Idcirco dicitur in pro-
verbio: Caecus et claudus non intrabunt in templum. Habita-
vit autem David in arce, et vocavit eam civitatem David: et ae-
dificavit per gyrum a Mello et intrinsecus. Et ingrediebatur
proficiens atque succrescens, et Dominus Deus exercituum erat cum
eo. Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, et ligna
cedrina, et artifices lignorum, et artifices lapidum ad pa-
rietes: et aedificaverunt domum David. Et cognovit David quoniam confirmasset
eum Dominus regem super Israel, et quoniam exaltasset regnum eius super
populum suum Israel. Accepit ergo David adhuc concubinas et uxores
de Ierusalem, postquam venerat de Hebron: natique sunt David alii
filii et filiae: et haec nomina eorum qui nati sunt ei in Ierusalem: Sa-
mua et Sobab, et Nathan, et Salomon, et Iebahar, et Elisua,
et Nepheg, et Iaphia, et Elisama, et Elida, et Eliphaleth.
Audierunt ergo Philisthiim quod unxissent David regem super
Israel, et ascenderunt universi ut quaererent David: quod cum audisset David,
descendit in praesidium. Philisthiim autem venientes diffusi
sunt in valle Raphaim. Et consuluit David Dominum dicens:
Si ascendam ad Philisthiim? et si dabis eos in manu me-
a? Et dixit Dominus ad David: Ascende, quia tradens dabo Phi-
listhiim in manu tua. Venit ergo David in Baalpharasim,
et percussit eos ibi, et dixit: Divisit Dominus inimicos meos
coram me, sicut dividuntur aquae. Propterea vocatum est no-
men loci illius Baalpharasim. Et reliquerunt ibi scul-
ptilia sua, quae tulit David et viri eius. Et addiderunt ad-
huc Philisthiim ut ascenderent, et diffusi sunt in valle
Raphaim. Consuluit autem David Dominum: Si ascendam contra Phi-
listhaeos, et tradas eos in manus meas? Qui respondit: Non
ascendas contra eos, sed gyra post tergum eorum, et venies

nota filiorum et filiarum qui nati sunt David in Ierusalem

ad eos ex adverso pirorum. Et cum audieris sonitum clamoris gradientis in cacumine pirorum, tunc inibis prelium, quia tunc egredietur dominus ante faciem tuam, ut percutiat castra philistiim. Fecit itaque david sicut preceperat ei dominus, et percussit philistiim de gabaa usque dum venias gezer.

VI

Congregavit autem rursum david omnes electos ex israel xxx. milia. Surrexitque david et abiit et universus populus qui erat cum eo de viris iuda ut adducerent archam dei super quam invocatum est nomen domini exercituum sedentis in cherubin super eam. Et imposuerunt archam domini super plaustrum novum, tuleruntque eam de domo aminadab qui erat in gabaa. Oza autem et haio filii aminadab minabant plaustrum novum. Cumque tulissent eam de domo aminadab qui erat in gabaa custodiens archam dei, haio precedebat archam. David autem et omnis israel ludebant coram domino in omnibus lignis fabrefactis et citharis et liris et timpanis et sistris et cimbalis. Postquam autem venerunt ad aream nachon, extendit manum suam oza ad archam dei et tenuit eam, quoniam calcitrabant boves et declinaverunt eam. Iratusque est indignatione dominus contra ozam, et percussit eum super temeritatem. Qui mortuus est ibi iuxta archam domini. Contristatus est autem david eo quod percussisset dominus ozam. Et vocatum est nomen loci illius percussio oze usque in diem hanc. Et extimuit david dominum in die illa dicens: Quomodo ingredietur ad me archa domini? Et noluit divertere ad se archam domini in civitatem david, sed divertit eam in domum obethedom gethei. Et habitavit archa domini in domo obethedom gethei tribus mensibus, et benedixit dominus obethedom et omnem domum eius. Nuntiatumque est regi david quod benedixisset dominus obethedom et omnia eius propter archam dei. Dixit ergo david: Ibo et reducam archam domini cum benedictione in domum meam. Abiit ergo david et adduxit archam dei de domo obethedom in civitatem david cum gaudio. Et erant cum david vii. chori et victima vituli. Cumque transcendissent qui portabant archam domini vi. passus, immolabat bovem et arietem, et david saltabat totis viribus ante dominum. Porro david erat accinctus ephod lineo. Et david et omnis domus israel ducebant archam testamenti domini in iubilo et in clangore bucine. Cumque intrasset archa domini in civitatem david, michol filia saul prospiciens per fenestram vidit regem subsilientem atque saltantem coram domino, et despexit eum in corde suo. Et introduxerunt archam domini et posuerunt eam in loco suo in medio tabernaculi quod tetenderat ei david. Et obtulit david holocausta et pacifica coram domino. Cumque complesset offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine domini exercituum. Et partitus est universe multitudini israel tam viro quam mulieri, singulis collyridam panis unam et assaturam bubale carnis unam et similam frixam oleo. Et abiit omnis populus unusquisque in domum suam. Reversusque est david ut benediceret domui sue. Et egressa michol filia saul in occursum david ait: Quam gloriosus fuit rex israel hodie discooperiens se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est quasi si nudetur unus de scurris. Dixitque david ad michol: Vivit dominus, quia ludam ante dominum qui elegit me potius quam patrem tuum et quam omnem domum eius, et precepit mihi ut essem dux super populum domini in israel. Et ludam et vilior fiam plus quam factus sum, et ero humilis in oculis meis, et cum ancillis de quibus locuta es gloriosior apparebo. Igitur michol filie saul non est natus filius usque ad diem mortis sue.

VII

Factum est autem cum sedisset rex in domo sua, et dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis, dixit ad nathan prophetam: Videsne quod ego habitem in domo cedrina, et archa dei posita sit in medio pellium? Dixitque nathan ad regem: Omne quod est in corde tuo vade, fac, quia dominus tecum est. Factum est autem in nocte illa, et ecce sermo domini ad nathan dicens: Vade et loquere ad servum meum david: Hec dicit dominus: Numquid tu edificabis mihi domum ad habitandum? Neque enim habitavi in domo ex die illa qua eduxi filios israel de terra egypti usque in diem hanc, sed ambulabam in tabernaculo et in tentorio per cuncta loca que transivi cum omnibus filiis israel. Numquid loquens locutus sum ad unam de tribubus israel cui precepi ut pasceret populum meum israel dicens: Quare non edificastis mihi domum cedrinam? Et nunc hec dices servo meo david: Hec dicit dominus exercituum: Ego tuli te de pascuis sequentem greges ut esses dux super populum meum israel, et fui tecum in omnibus ubicumque ambulasti, et interfeci universos inimicos tuos a facie tua, fecique tibi nomen grande iuxta nomen magnorum qui sunt in terra. Et ponam locum populo meo israel, et plantabo eum, et habitabo cum eo, et non turbabitur amplius, nec addent filii iniquitatis ut affligant eum sicut prius, ex die qua constitui iudices super populum meum israel. Et requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis. Predicitque tibi dominus quod domum faciat tibi dominus. Cumque completi fuerint dies tui et dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum eius. Ipse edificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni eius usque in sempiternum. Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium. Qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum et in plagis filiorum hominum. Misericordiam autem meam non auferam ab eo sicut abstuli a saul quem amovi a facie mea. Et fidelis erit domus tua et regnum tuum usque in eternum ante faciem meam, et thronus tuus erit firmus iugiter. Secundum omnia verba hec et iuxta universam visionem istam sic locutus est nathan ad david. Ingressus est autem rex david et sedit coram domino et dixit: Quis ego sum domine deus, et que domus mea, quia adduxisti me hucusque? Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo domine deus, nisi loquereris etiam de domo servi tui in longinquum. Ista est enim lex adam domine deus. Quid ergo addere poterit adhuc david ut loquatur ad te? Tu enim scis servum tuum domine deus. Propter verbum tuum et secundum cor tuum fecisti omnia magnalia hec, ita ut notum faceres servo tuo. Idcirco magnificatus es domine deus, quia non est similis tui, neque est deus extra te in omnibus que audivimus auribus nostris. Que est autem gens ut populus tuus israel in terra, propter quam ivit deus ut redimeret eam sibi in populum, et poneret sibi nomen, faceretque eis magnalia et horribilia super terram a facie populi tui quem redemisti tibi ex egypto, gentem et deum eius? Firmasti enim tibi populum tuum israel in populum sempiternum, et tu domine deus factus es eis in deum. Nunc ergo domine deus verbum quod locutus es super servum tuum et super domum eius suscita in sempiternum, et fac sicut locutus es, ut magnificetur nomen tuum usque in sempiternum atque dicatur: Dominus exercituum deus super israel. Et domus servi tui david erit stabilis coram domino, quia tu domine exercituum deus israel revelasti aurem servi tui dicens: Domum edificabo tibi. Propterea invenit servus tuus cor suum ut oraret te oratione hac. Nunc ergo domine deus, tu es deus, et verba tua erunt vera. Locutus es enim ad servum tuum bona hec. Incipe ergo et benedic

vii

domum servi tui ut sit in sempiternum coram te, quia tu Domine Deus lo-
cutus es, et benedictione tua benedicetur domus servi tui in sempi-
Factum est autem post hec percussit David Philistiim [VIII] ternum.
et humiliavit eos, et tulit David frenum tributi de manu Phi-
listiim. Et percussit Moab et mensus est eos funiculo coequans ter-
re. Mensus est autem duos funiculos, unum ad occidendum et unum ad vi-
vificandum. Factusque est Moab David serviens sub tributo. Et percus-
sit David Adadezer filium Rohob regem Soba, quando profectus est
ut dominaretur super flumen Eufraten. Et captis David ex par-
te eius mille decem equitibus et xx milibus peditum, subner-
vavit omnes iugales curruum: dereliquit autem ex eis centum cur-
rus. Venit quoque Syria Damasci ut presidium ferret Adadezer
regi Soba, et percussit David de Syria xxii milia virorum. Et posu-
it David presidium in Syria Damasci: factaque est Syria David serviens
sub tributo. Servavitque Dominus David in omnibus ad quecumque pro-
fectus est. Et tulit David arma aurea et torques que habebant ser-
vi Adadezer, et detulit ea in Ierusalem. Et de Bethe et de Beroth
civitatibus Adadezer tulit rex David es multum nimis,
de quo fecit Salomon omnia vasa erea in templo, et ma-
re eneum, et columpnas in altare. Audivit autem Thou rex E-
math quod percussisset David omne robur Adadezer, et misit Thou
Ioram filium suum ad regem David ut salutaret eum congratu-
lans et gratias ageret, eo quod expugnasset Adadezer et percussisset
eum. Hostis quippe erat Thou Adadezer, et in manu eius
erant vasa argentea et vasa aurea et vasa erea: que et ipsa
sanctificavit rex David Domino cum argento et auro que sanctificaverat
de universis gentibus quas subegerat, de Syria et Moab et
filiis Amon et Philistiim et Amalech, et de manubiis Adade-
zer filii Rohob regis Soba. Fecit quoque sibi David no-
men cum reverteretur capta Syria in valle Salinarum, cesis xii
milibus, et in Gebelem ad xviii milia. Et posuit in Idu-
mea custodes statuitque presidium, et facta est universa Idumea
serviens David. Et servavit Dominus David in omnibus ad quecumque profectus
est. Et regnavit David super omnem Israel. Faciebat quoque David iudi-
cium et iustitiam omni populo suo. Ioab autem filius Sarvie erat super
exercitum. Porro Iosaphath filius Ahilud, et Achimelech
filius Abiathar erant sacerdotes, et Saraias scriba. Bana-
ias autem filius Ioiade super Cerethi et Phelethi. Filii autem David
Et dixit David: Putasne reman- [IX] sacerdotes erant.
serit aliquis? Est aliquis qui remanserit de domo Sa-
ul, ut faciam cum eo misericordiam propter Ionathan? Erat autem de
domo Saul servus nomine Siba. Quem cum vocasset rex ad
se, dixit ei: Tune es Siba? Et ille respondit: Ego sum servus tuus.
Et ait rex: Numquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum
eo misericordiam Dei? Dixitque Siba regi: Superest filius Ionathan
debilis pedibus. Ubi, inquit, est? Et Siba ad regem: Ecce, ait, in
domo est Machir filii Amiel in Lodabar. Misit ergo rex David
et tulit eum de domo Machir filii Amiel de Lodabar. Cum
autem venisset Miphiboseth filius Ionathe filii Saul ad
David, corruit in faciem suam et adoravit. Dixitque David: Mi-
phiboseth. Qui respondit: Assum servus tuus. Et ait ei David: Ne
timeas, quia faciens faciam in te misericordiam propter Ionatham
patrem tuum, et restituam tibi omnes agros Saul patris tui, et tu
comedes panem in mensa mea semper. Qui ad-
orans eum dixit: Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti
super canem mortuum similem mei? Vocavit itaque
rex Sibam puerum Saul, et dixit ei: Omnia quecumque fuerunt Sa-
ul et universam domum eius dedi filio domini tui. Et infe-

res cibos filio domini tui ut alatur. Miphiboseth autem filius domini
tui comedet semper panem super mensam meam. Erant
autem Sibe xv filii et xx servi. Dixitque Siba ad regem: Sicut
iussisti domine mi rex servo tuo, sic faciet servus tuus. Et Mi-
phiboseth comedet super mensam tuam quasi unus de filiis re-
gis. Habebat autem Miphiboseth filium parvulum nomine Micha.
Omnis vero cognatio domus Sibe serviebat Miphiboseth. Por-
ro Miphiboseth habitabat in Ierusalem, quia de mensa regis
iugiter vescebatur, et erat claudus utroque pede. [X]
Factum est autem post hec ut moreretur Naas rex filiorum
Amon, et regnavit Amon filius eius pro eo. Dixitque David:
Faciam misericordiam cum Amon filio Naas, sicut fecit pater eius
mecum misericordiam. Misit ergo David consolans eum per servos suos super
patris interitu. Cum autem venissent servi David in terram filiorum
Amon, dixerunt principes filiorum Amon ad Amon dominum su-
um: Putas quod propter honorem patris tui miserit David ad te con-
solatores, et non ideo ut exploraret et investigaret civita-
tem et everteret eam, misit David servos suos ad te? Tulit itaque
Amon servos David rasitque dimidiam partem barbe eorum
et precidit vestes eorum medias usque ad nates, et dimisit eos.
Quod cum nuntiatum esset David, misit in occursum eorum. Erant
enim viri confusi turpiter valde. Et mandavit eis David: Mane-
te in Iericho donec crescat barba vestra, et tunc revertimini.
Videntes autem filii Amon quod iniuriam fecissent David, mi-
serunt et conduxerunt mercede Syrum Rohob et Syrum Soba xx
milia peditum, et a rege Maacha mille viros, et ab Istob
xii milia virorum. Quod cum audisset David, misit Ioab et omnem
exercitum bellatorum. Egressi sunt ergo filii Amon et direxerunt
aciem ante ipsum introitum porte. Syrus autem Soba et Rohob et Is-
tob et Maacha seorsum erant in campo. Videns igitur
Ioab quod preparatum esset adversum se prelium et ex adverso et post ter-
gum, elegit sibi ex omnibus electis Israel, et instruxit aciem
contra Syrum. Reliquam autem partem populi tradidit Abisai fratri suo,
qui direxit aciem adversus filios Amon. Et ait Ioab: Si pre-
valuerint adversum me Syri, eris mihi in adiutorium.
Si autem filii Amon prevaluerint adversum te, auxiliabor
tibi. Esto vir fortis, et pugnemus pro populo nostro et pro civita-
te Dei nostri. Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo. In-
iit itaque Ioab et populus eius qui erat cum eo certamen contra Syros,
qui statim fugerunt a facie eius. Filii autem Amon videntes
quod fugissent Syri, fugerunt et ipsi a facie Abisai, et ingressi
sunt civitatem. Reversusque est Ioab a filiis Amon et
venit Ierusalem. Videntes autem Syri quoniam corruissent coram
Israel, congregati sunt pariter. Misitque Adadezer et eduxit Sy-
ros qui erant trans fluvium, et adduxit eorum exercitum.
Sobach autem magister militie Adadezer erat princeps eorum. Quod
cum nuntiatum esset David, contraxit omnem Israel, et transivit Ior-
danem, et venit in Helama. Et direxerunt aciem Syri ex
adverso David, et pugnaverunt contra eum. Fugeruntque Syri a facie
Israel, et occidit David de Syris dcc currus et xl milia
equitum, et Sobach principem militie percussit, qui statim
mortuus est. Videntes autem universi reges qui erant in pre-
sidio Adadezer se victos esse ab Israel, fecerunt pacem cum
Israel, et servierunt eis. Timueruntque Syri auxilium prebere
Factum est autem vertente anno [XI] filiis Amon.
eo tempore quo solent reges ad bella procedere, misit David
Ioab et cum eo servos suos et universum Israel, et vastave-
runt filios Amon et obsederunt Rabba. David autem re-

de bersabee uxore urie

mansit in Hierusalem. Dum haec agerentur accidit quadam die ut surgeret David de stratu suo post meridiem et deambularet in solario domus regiae. Vidit que Bersabee se lavantem ex adverso super solarium suum. Erat autem mulier pulchra valde. Misit ergo rex et requisivit quae esset mulier. Nuntiatumque ei quod esset Bersabee filia Heliae uxor Uriae Ethei. Missis itaque David nuntiis tulit eam. Quae cum ingressa esset ad illum dormivit cum ea. Statimque sanctificata est ab inmunditia sua et reversa est domum suam concepto fetu. Mittensque nuntiavit David et ait. Concepi. Misit autem David ad Ioab dicens. Mitte ad me Uriam Etheum. Misitque Ioab Uriam ad David. Et venit Urias ad David. Quaesivitque David quam recte ageret Ioab et populus, et quomodo administraretur bellum. Et dixit David ad Uriam. Vade in domum tuam et lava pedes tuos. Egressusque est Urias de domo regis. Secutusque est eum cibus regius. Dormivit autem Urias ante portam domus regiae cum aliis servis domini sui et non descendit ad domum suam. Nuntiatumque est David a dicentibus. Non ivit Urias ad domum suam. Et ait David ad Uriam. Numquid non de via venisti? quare non descendisti in domum tuam? Et ait Urias. Archa dei et Israel et Iuda habitant in papilionibus, et dominus meus Ioab et servi domini mei super faciem terrae manent, et ego ingrediar domum meam ut comedam et bibam et dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam et per salutem animae tuae non faciam hanc rem. Ait ergo David ad Uriam. Mane hic etiam hodie, et cras dimittam te. Mansit Urias in Hierusalem die illa et altera. Et vocavit eum David ut comederet coram se et biberet, et inebriavit eum. Qui egressus vespere dormivit in stratu suo cum servis domini sui, et in domum suam non descendit. Factum est ergo mane, et scripsit David epistolam ad Ioab. Misitque per manum Uriae scribens in epistola. Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortissimum est proelium, et derelinquite eum ut percussus intereat. Igitur cum Ioab obsideret urbem, posuit Uriam in loco ubi sciebat viros fortissimos esse. Egressique viri de civitate bellabant adversum Ioab, et ceciderunt de populo servorum David, et mortuus est etiam Urias Etheus. Misit itaque Ioab et nuntiavit omnia verba proelii. Praecepitque nuntio dicens. Cum conpleveris universos sermones belli ad regem, si eum videris indignari et dixerit. Quare accessistis ad murum ut proeliaremini? an ignorabatis quod multa desuper ex muro tela mittantur? Quis percussit Abimelech filium Ierobaal? nonne mulier misit super eum fragmen molae de muro et interfecit eum in Thebes? Quare iuxta murum accessistis? Dices. Etiam servus tuus Urias Etheus occubuit. Abiit ergo nuntius et venit et narravit David omnia quae ei praeceperat Ioab. Et dixit nuntius ad David. Praevaluerunt adversum nos viri, et egressi sunt ad nos in agrum. Nos autem facto impetu persecuti sumus eos usque ad portam civitatis. Et direxerunt iacula sagittarii ad servos tuos ex muro desuper, mortuique sunt ex servis regis. Quin etiam servus tuus Urias Etheus mortuus est. Et dixit David ad nuntium. Haec dices Ioab. Non te frangat ista res. Varius enim est eventus belli, et nunc hunc et nunc illum consumit gladius. Conforta bellatores tuos adversus urbem ut destruas eam, et exhortare eos. Audivit autem uxor Uriae quod mortuus esset Urias vir suus, et planxit eum. Transactoque luctu misit David et introduxit eam in domum suam, et facta est ei uxor, peperitque ei filium. Et displicuit verbum hoc quod fecerat David coram domino.

XII

Misit ergo dominus Nathan ad David. Qui cum venisset ad eum dixit ei. Responde mihi iudicium. Duo viri erant in civitate una, unus dives et alter pauper. Dives habebat oves et boves plurimos valde. Pauper autem nichil habebat omnino praeter ovem unam parvulam quam emerat et nutrierat, et quae creverat apud eum cum filiis eius simul, de pane eius comedens et de calice eius bibens et in sinu illius dormiens. Eratque ei sicut filia. Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem, parcens ille sumere de ovibus et de bubus suis ut exhiberet convivium peregrino illi qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis et praeparavit cibos homini qui venerat ad se. Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan. Vivit dominus, quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc. Ovem reddet in quadruplum eo quod fecerit verbum istud et non pepercerit. Dixit autem Nathan ad David. Tu es ille vir qui fecit rem hanc. Haec dicit dominus deus Israel. Ego unxi te in regem super Israel, et ego erui te de manu Saul, et dedi tibi domum domini tui et uxores domini tui in sinu tuo. Dedique tibi domum Israel et Iuda. Et si parva sunt ista, adiciam tibi multo maiora. Quare ergo contempsisti verbum domini ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Etheum percussisti gladio, et uxorem illius accepisti tibi in uxorem, et interfecisti eum gladio filiorum Amon. Quam ob rem non recedet a te gladius de domo tua, eo quod despexeris me et tuleris uxorem Uriae Ethei ut esset uxor tua. Itaque haec dicit dominus. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua et tollam uxores tuas in oculis tuis et dabo proximo tuo, et dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huius. Tu enim fecisti abscondite. Ego vero faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, et in conspectu solis huius. Et dixit David ad Nathan. Peccavi domino. Dixitque Nathan ad David. Dominus quoque transtulit peccatum tuum. Non morieris. Verumptamen quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen domini propter verbum hoc, filius qui natus est tibi morte morietur. Et reversus est Nathan in domum suam. Percussit quoque dominus parvulum quem peperat uxor Uriae David, et desperatus est. Deprecatusque est David dominum pro parvulo, et ieiunavit David ieiunio, et ingressus seorsum iacuit super terram. Venerunt autem seniores domus eius cogentes eum ut surgeret de terra. Qui noluit, nec comedit cum eis cibum. Accidit autem die septima ut moreretur infans. Timueruntque servi David nuntiare ei quod mortuus esset parvulus. Dixerunt enim. Ecce cum parvulus adhuc viveret loquebamur ad eum, et non audiebat vocem nostram. Quanto magis si dixerimus. Mortuus est puer, se adfliget. Cum ergo audisset David servos suos mussitantes, intellexit quod mortuus esset infantulus. Dixitque ad servos suos. Numquid mortuus est puer? Qui responderunt ei. Mortuus est. Surrexit ergo David de terra, et lotus unctusque est. Cumque mutasset vestem, ingressus est domum domini et adoravit, et venit in domum suam, petivitque ut ponerent ei panem, et comedit. Dixerunt autem ei servi sui. Quis est sermo quem fecisti? propter infantem cum adhuc viveret ieiunasti et flebas, mortuo autem puero surrexisti et comedisti panem. Qui ait. Propter infantem cum adhuc viveret ieiunavi et flevi. Dicebam enim. Quis scit si forte donet eum mihi dominus et vivat infans? Nunc autem quia mortuus est, quare ieiuno? Numquid potero eum revocare amplius? Ego vadam magis ad eum, ille vero non revertetur ad me. Et consolatus est David Bersabee uxorem suam, ingressusque ad eam dormivit cum ea. Quae genuit filium, et vocavit nomen eius Salomonem. Et dominus dilexit eum. Misitque eum in manu Nathan prophete, et vocavit nomen eius Amabilis domino, eo quod

dominus diligeret eum. Igitur pugnabat Ioab contra Rabbath regem filiorum Amon et expugnabat urbem regiam. Misitque Ioab nuntios ad David dicens: Dimicavi adversum Rabbath et capienda est urbs aquarum. Nunc igitur congrega reliquam partem populi et obside civitatem et cape eam, ne cum a me vastata fuerit urbs nomini meo adscribatur victoria. Congregavit itaque David omnem populum et profectus est adversum Rabbath. Et cum dimicasset cepit eam. Et tulit diadema regis eorum de capite eius pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, et impositum est super caput David. Sed et predam civitatis asportavit multam valde. Populum quoque eius adducens serravit et circumegit super eos ferrata carpenta. Divisitque cultris et traduxit in typo laterum. Sic fecit universis civitatibus filiorum Amon. Et reversus est David et omnis exercitus in Ierusalem.

XIII

Factum est autem post hec ut Absalon filii David sororem speciosissimam vocabulo Thamar adamaret Amon filius David, et deperiret eam valde, ita ut propter amorem eius egrotaret, quia cum esset virgo difficile ei videbatur ut quippiam inhoneste ageret cum ea. Erat autem Amon amicus nomine Ionadab filius Semmaa fratris David, vir prudens valde. Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie, fili regis, per singulos dies? Cur non indicas mihi? Dixitque ei Amon: Thamar sororem fratris mei Absalon amo. Cui respondit Ionadab: Cuba super lectum tuum et languorem simula. Cumque venerit pater tuus ut visitet te, dic ei: Veniat oro Thamar soror mea ut det mihi cibum, et faciat pulmentum ut comedam de manu eius. Accubuit itaque Amon, et quasi egrotare cepit. Cumque venisset rex ad visitandum eum, ait Amon ad regem: Veniat obsecro Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, et cibum capiam de manu eius. Misit ergo David ad Thamar domum dicens: Veni in domum Amon fratris tui et fac ei pulmentum. Venitque Thamar in domum Amon fratris sui. Ille autem iacebat. Que tollens farinam commiscuit, et liquefaciens in oculis eius fecit sorbitiunculas. Tollensque quod coxerat effudit et posuit coram eo, et noluit comedere. Dixitque Amon: Eicite universos a me. Cumque eiecissent omnes, dixit Amon ad Thamar: Infer cibum in conclave, ut vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas quas fecerat, et intulit ad Amon fratrem suum in conclavi. Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam et ait: Veni cuba mecum, soror mea. Que respondit ei: Noli, frater mi, noli opprimere me. Neque enim hoc fas est in Israel. Noli facere stultitiam hanc. Ego enim ferre non potero obprobrium meum, et tu eris quasi unus de insipientibus in Israel. Quin potius loquere ad regem, et non negabit me tibi. Noluit autem acquiescere precibus eius, sed prevalens viribus oppressit eam et cubavit cum illa. Et exosam eam habuit Amon magno odio nimis, ita ut maius esset odium quo oderat eam amore quo ante dilexerat. Dixitque ei Amon: Surge et vade. Que respondit ei: Maius est hoc malum quod nunc agis adversum me quam quod ante fecisti, expellens me. Et noluit audire eam, sed vocato puero qui ministrabat ei dixit: Eice hanc a me foras, et claude ostium post eam. Que induta erat talari tunica. Huiuscemodi enim filie regis virgines vestibus utebantur. Eiecit itaque eam minister illius foras, clausitque fores post eam. Que aspergens cinerem capiti suo scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum ibat ingrediens et clamans. Dixit autem ei Absalon frater suus: Numquid Amon frater tuus concubuit tecum? Sed nunc, soror, tace. Frater tuus est, neque affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalon fratris sui. Cum autem audisset rex David verba hec, contristatus est valde, et noluit contristare spiritum Amon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. Porro non est locutus Absalon ad Amon nec malum nec bonum. Oderat enim Absalon Amon, eo quod violasset Thamar sororem suam. Factum est autem post tempus biennii, ut tonderentur oves Absalon in Baalasor, que est iuxta Effraim. Et vocavit Absalon omnes filios regis. Venitque ad regem et ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui. Veniat oro rex cum servis suis ad servum suum. Dixitque rex ad Absalon: Noli, fili mi, noli rogare ut veniamus omnes et gravemus te. Cum autem cogeret eum, et noluisset ire, benedixit ei. Et ait Absalon: Si non vis venire, veniat saltem obsecro nobiscum Amon frater meus. Absa Amon Dixitque ad eum rex: Non est necesse ut vadat tecum. Coegit itaque Absalon eum, et dimisit cum eo Amon et universos filios regis. Fecerat autem Absalon convivium quasi convivium regis. Preceperat autem Absalon pueris suis dicens: Observate cum temulentus fuerit Amon vino, et dixero vobis: Percutite eum et interficite. Nolite timere. Ego enim sum qui precipio vobis. Roboramini et estote viri fortes. Fecerunt ergo pueri Absalon adversum Amon sicut preceperat illis Absalon. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas et fugerunt. Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David dicens: Percussit Absalon omnes filios regis, et non remansit ex eis saltem unus. Surrexit itaque David et scidit vestimenta sua, et cecidit super terram, et omnes servi illius qui assistebant ei sciderunt vestimenta sua. Respondens autem Ionadab filius Semmaa fratris David dixit: Ne estimet dominus meus rex quod omnes pueri filii regis occisi sint. Amon solus mortuus est, quoniam in odio Absalon erat posito ex die qua oppressit Thamar sororem eius. Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud dicens: Omnes filii regis occisi sunt, quoniam Amon solus mortuus est. Fugit autem Absalon. Et levavit puer speculator oculos suos et aspexit, et ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis. Dixit autem Ionadab ad regem: Ecce filii regis adsunt. Iuxta verbum servi tui sic factum est. Cumque cessasset loqui, apparuerunt et filii regis, et intrantes levaverunt vocem suam et fleverunt. Sed et rex et omnes servi eius fleverunt ploratu magno nimis. Porro Absalon fugiens abiit ad Tholomai filium Amiud regem Gessur. Luxit ergo David filium suum Amon cunctis diebus. Absalon autem cum fugisset et venisset in Gessur, fuit ibi tribus annis. Cessavitque rex David persequi Absalon, eo quod consolatus esset super Amon interitu.

XIIII

Intellegens autem Ioab filius Sarvie quod cor regis versum esset ad Absalon, misit Thecuam et tulit inde mulierem sapientem, dixitque ad eam: Lugere te simula et induere veste lugubri, et ne unguaris oleo, ut sis quasi mulier iam plurimo tempore lugens mortuum. Et ingredieris ad regem et loqueris ad eum sermones huiuscemodi. Posuit autem Ioab verba in ore eius. Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo super terram et adoravit et dixit: Serva me, rex. Et ait ad eam rex: Quid causae habes? Que respondit: Heu, mulier vidua ego sum. Mortuus est enim vir meus, et ancille tue erant duo filii, qui rixati sunt adversum se

in agro · Nullusque erat qui eos prohibere posset, et percussit alter alterum, et interfecit eum. Et ecce consurgens universa cognatio adversum ancillam tuam dicit: Trade eum qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui quem interfecit, et deleamus heredem. Et quaerunt extinguere scintillam meam quae relicta est, ut non supersit viro meo nomen et reliquiae super terram. Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, et ego iubebo pro te. Dixitque mulier Thecuites ad regem: In me, domine mi rex, sit iniquitas, et in domum patris mei; rex autem et thronus eius sit innocens. Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, et ultra non addet ut tangat te. Quae ait: Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, et nequaquam interficient filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non cadet de capillis filii tui super terram. Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere. Dixitque mulier: Quare cogitasti huiuscemodi rem contra populum Dei, et locutus est rex verbum istud ut peccet, et non reducat eiectum suum? Omnes morimur, et quasi aquae dilabimur in terram, quae non revertuntur; nec vult Deus perire animam, sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abiectus est. Nunc igitur veni ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, praesente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, si quomodo faciat rex verbum ancillae suae. Et audivit rex, ut liberaret ancillam suam de manu omnium qui volebant de hereditate Domini delere me et filium meum simul. Dicat ergo ancilla tua ut fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim angelus Domini, sic est dominus meus rex, ut nec benedictione nec maledictione moveatur. Unde et Dominus Deus tuus est tecum. Et respondens rex dixit ad mulierem: Ne abscondas a me verbum quod ego interrogo te. Dixitque ei mulier: Loquere, domine mi rex. Et ait rex: Numquid manus Ioab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier et ait: Per salutem animae tuae, domine mi rex, nec ad sinistram nec ad dexteram est ex omnibus his quae locutus est dominus meus rex. Servus enim tuus Ioab ipse praecepit mihi, et ipse posuit in os ancillae tuae omnia verba haec, ut verterem figuram sermonis huius. Servus enim tuus Ioab praecepit istud. Tu autem, domine mi rex, sapiens es, sicut habet sapientiam angelus Dei, ut intellegas omnia super terram. Et ait rex ad Ioab: Ecce placatus feci verbum tuum; vade ergo et revoca puerum Absalon. Cadensque Ioab super faciem suam in terram adoravit, et benedixit regi; et dixit Ioab: Hodie intellexit servus tuus quia inveni gratiam in oculis tuis, domine mi rex; fecisti enim sermonem servi tui. Surrexit ergo Ioab, et abiit in Gessur, et adduxit Absalon in Ierusalem. Dixit autem rex: Revertatur in domum suam, et faciem meam non videat. Reversus est itaque Absalon in domum suam, et faciem regis non vidit. Porro sicut Absalon vir non erat pulcher in omni Israel, et decorus nimis; a vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula. Et quando tondebat capillos (semel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum caesaries), ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico. Nati sunt autem Absalon filii tres, et filia una nomine Thamar, eleganti forma. Mansitque Absalon in Ierusalem duobus annis, et faciem regis non vidit. Misit itaque ad Ioab ut mitteret eum ad regem; qui noluit venire ad eum. Cumque secundo misisset, et ille noluisset venire ad eum, dixit servis suis: Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum habentem messem hordei;

Ite igitur et succendite eam igni. Succenderunt igitur servi Absalon segetem igni. Et venientes servi Ioab, scissis vestibus suis, dixerunt: Succenderunt servi Absalon partem agri igni. Surrexitque Ioab et venit ad Absalon in domum eius, et dixit: Quare succenderunt servi tui segetem meam igni? Et respondit Absalon ad Ioab: Misi ad te obsecrans ut venires ad me, et mitterem te ad regem ut diceres ei: Quare veni de Gessur? Melius mihi erat ibi esse. Obsecro ergo ut videam faciem regis; quod si memor est iniquitatis meae, interficiat me. Ingressus Ioab ad regem nuntiavit ei; vocatusque est Absalon, et intravit ad regem, et adoravit super faciem terrae coram eo; osculatusque est rex Absalon.

XV

Igitur post haec Absalon fecit sibi currum et equites, et quinquaginta viros qui praecederent eum. Et mane consurgens Absalon stabat iuxta introitum portae in via, et omnem virum qui habebat negotium ut veniret ad regis iudicium vocabat Absalon ad se, et dicebat: De qua civitate es tu? Qui respondens aiebat: Ex una tribu Israel ego sum servus tuus. Respondebatque ei Absalon: Videntur mihi sermones tui boni et iusti; sed non est qui te audiat constitutus a rege. Dicebatque Absalon: Quis me constituat iudicem super terram, ut ad me veniant omnes qui habent negotium, et iuste iudicem? Sed et cum accederet ad eum homo ut salutaret illum, extendebat manum suam, et apprehendens osculabatur eum. Faciebatque hoc omni Israel venienti ad iudicium ut audiretur a rege, et sollicitabat corda virorum Israel. Post quadraginta autem annos dixit Absalon ad regem David: Vadam et reddam vota mea quae vovi Domino in Hebron. Vovens enim vovit servus tuus cum esset in Gessur Syriae, dicens: Si reduxerit me Dominus in Ierusalem, sacrificabo Domino. Dixitque ei rex David: Vade in pace. Et surrexit et abiit in Hebron. Misit autem Absalon exploratores in universas tribus Israel, dicens: Statim ut audieritis clangorem bucinae, dicite: Regnavit Absalon in Hebron. Porro cum Absalon ierunt ducenti viri de Ierusalem vocati, euntes simplici corde et causam penitus ignorantes. Accersivit quoque Absalon Achitophel Gilonitem consiliarium David de civitate sua Gilo. Cumque immolaret victimas, facta est coniuratio valida, populusque concurrens augebatur cum Absalon. Venit igitur nuntius ad David dicens: Toto corde universus Israel sequitur Absalon. Et ait David servis suis qui erant cum eo in Ierusalem: Surgite, fugiamus; neque enim erit nobis effugium a facie Absalon. Festinate egredi, ne forte veniens occupet nos, et impellat super nos ruinam, et percutiat civitatem in ore gladii. Dixeruntque servi regis ad eum: Omnia quaecumque praeceperit dominus noster rex, libenter exsequemur servi tui. Egressus est ergo rex et universa domus eius pedibus suis, et dereliquit rex decem mulieres concubinas ad custodiendam domum. Egressusque rex et omnis Israel pedibus suis stetit procul a domo; et universi servi eius ambulabant iuxta eum, et legiones Cerethi et Phelethi, et omnes Gethaei pugnatores validi, sescenti viri qui secuti eum fuerant de Geth pedites, praecedebant regem. Dixit autem rex ad Ethai Gethaeum: Cur venis nobiscum? Revertere et habita cum rege, quia peregrinus es, et egressus es de loco tuo. Heri venisti, et hodie compelleris nobiscum egredi? Ego autem vadam quo iturus sum; revertere, et reduc tecum fratres tuos, et Dominus faciat tecum misericordiam et veritatem, quia ostendisti gratiam et

fidem. Et respondit ethai regi dicens. Vivit dominus et vivit dominus meus
rex: quoniam in quocumque loco fueris domine mi rex sive in morte sive
in vita: ibi erit servus tuus. Et ait david ethai. Veni et transi.
Et transivit ethai getheus et rex. et omnes viri qui cum eo erant
et reliqua multitudo. Omnesque flebant voce magna. et uni
versus populus transibat. Rex quoque transgrediebatur torrentem
cedron. et cunctus populus incedebat contra viam olive que respicit
ad desertum. Venit autem et sadoch sacerdos et universi
levite cum eo. portantes archam federis dei. et ascendit
abiathar donec expletus esset omnis populus qui egressus
fuerat de civitate. Et dixit rex ad sadoch. Reporta archam
dei in urbem. Si invenero gratiam in oculis domini reducet me
et ostendet michi eam et tabernaculum suum. Si autem dixerit
michi non places presto sum. faciat quod bonum est coram se. Et dixit
rex ad sadoch sacerdotem. O videns revertere in civitatem
in pace. et achimaas filius tuus. et ionathan filius a
byathar duo filii vestri sint vobiscum. Ecce ego abscondar
in campestribus deserti donec veniat sermo a vobis in
dicans michi. Reportaverunt igitur sadoch et abyathar archam
dei in ierusalem. et manserunt ibi. Porro david ascendebat clivum
olivarum scandens et flens. operto capite. et nudis pedibus
incedens. Sed et omnis populus qui erat cum eo operto capite ascen
debat plorans. Nuntiatum est autem david quod achitophel esset in
coniuratione cum absalon. Dixitque david. Infatua quaeso domine con
silium achitophel. Cumque ascenderet david summitatem mon
tis in quo adoraturus erat dominum. ecce occurrit ei chu
si arachites scissa veste. et terra pleno capite. Et dixit ei david.
Si veneris mecum eris michi oneri. Si autem in civitatem re
verteris. et dixeris absalon servus tuus sum rex pa
ter me sine vivere. sicut fui servus patris tui sic ero servus tuus.
Dissipabis consilium achitophel. Habes autem tecum sadoch et
abiathar sacerdotes. et omne verbum quodcumque audi
eris in domo regis indicabis sadoch et abyathar sacer
dotibus. Sunt autem cum eis duo filii eorum achymaas filius
sadoch. et ionathan filius abyathar. et mittetis per eos
ad me omne verbum quod audieritis. Veniente ergo chusi
amico david in civitatem absalon quoque ingressus est.
Cumque david transisset paululum XVI [illegible]
montis verticem. apparuit siba puer miphiboseth
in occursum eius cum duobus asinis qui onerati erant. cc. pa
nibus. et c. ligaturis uve passe. et c. massis palatarum. et duobus
utribus vini. Et dixit rex sibe. Quid sibi volunt hec? Responditque
siba. Domine mi rex. asini domestici regis ut sedeant. pa
nes et palatae ad vescendum pueris tuis. vinum autem ut bibat si
quis defecerit in deserto. Et ait rex. Ubi est filius domini tui?
Responditque siba regi. Remansit in ierusalem dicens. Hodie
restituet domus israel regnum patris mei. Et ait rex sibe. Tua sint
omnia que fuerunt miphiboseth. Dixitque siba. Oro ut inve
niam gratiam coram te domine mi rex. Venit ergo rex david usque
bahurim. et ecce egrediebatur vir inde de cognatione domus
saul nomine semei filius gera. procedebat egrediens et
maledicebat. mittebatque lapides contra david. et contra universos
servos regis david. Omnis autem populus et universi bellatores a
dextro et a sinistro latere regis incedebant. Ita autem loque
batur semei cum malediceret regi. Egredere egredere vir
sanguinum et vir belial. Reddidit tibi dominus universum
sanguinem domus saul quoniam invasisti regnum pro eo. et
dedit dominus regnum in manu absalon filii tui. et ecce pre
munt te mala tua. quoniam vir sanguinum es. Dixit autem aby
sai filius sarvie regi. Quare maledicit canis hic mortuus
domino meo regi? Vadam et amputabo caput eius. Et ait rex.
Quid michi et vobis filii sarvie? Dimittite eum ut maledicat.
Dominus enim precepit ei ut malediceret david. Et quis est qui audeat
dicere quare sic fecerit. Et ait rex abysai et universis servis suis.
Ecce filius meus qui egressus est de utero meo querit animam
meam. quanto magis nunc filius iemini. Dimitti
te eum ut maledicat iuxta preceptum domini. Si forte respiciat
dominus afflictionem meam. et reddat michi dominus bonum pro maledictione hac
hodierna. Ambulabat itaque david. et socii eius per viam cum eo.
Semei autem per iugum montis ex latere contra illum gradiebatur
maledicens. et mittens lapides adversum eum. terramque asper
gens. Venit itaque david rex. et universus populus cum eo lassus. et re
focillati sunt ibi. Absalon autem et omnis populus eius ingres
si sunt civitatem ierusalem. Sed et achitophel cum eo. Cum
autem venisset chusi arachites amicus david ad absalon. locu
tus est ad eum. Salve rex. salve rex. Ad quem absalon.
Hec est inquit gratia tua ad amicum tuum? quare non isti cum
amico tuo? Responditque chusi ad absalon. Nequaquam. Quia illius
ero quem elegit dominus. et omnis hic populus. et universus israel. et
cum eo manebo. Sed et hoc inferam. cui ego serviturus
sum. Nonne filio regis? Sicut parui patri tuo. ita pa
rebo tibi. Dixit autem absalon ad achitophel. Inite consilium
quid agere debeamus. Et ait achitophel ad absalon. Ingre
dere ad concubinas patris tui. quas dimisit ad custodiendam
domum. Et cum audierit omnis israel quod fedaveris patrem tuum
roborentur tecum manus eorum. Tetenderunt igitur absalon ta
bernaculum in solario. ingressusque est ad concubinas
patris sui coram universo israel. Consilium autem achitophel
quod dabat in diebus illis quasi si quis consuleret deum. Sic erat omne
consilium achitophel. et cum esset cum david. et cum esset cum absa
Dixit igitur achitophel ad absalon XVII lon.
Eligam michi. xii. milia virorum. et consurgens persequar david hac
nocte. et irruens super eum. quippe qui lassus est. et solutis ma
nibus percutiam eum. Cumque fugerit omnis populus qui cum eo est
percutiam regem desolatum. et reducam universum populum
quomodo unus homo reverti solet. Unum enim virum tu queris et
omnis populus erit in pace. Placuitque sermo eius absalon
et cunctis maioribus natu israel. Ait autem absalon. Vocate et chu
si arachitem. et audiamus quid etiam dicat ipse. Cumque venisset
chusi ad absalon. ait absalon ad eum. Huiuscemodi sermo
nem locutus est achitophel. Facere debemus an non? Quod das
consilium? Et dixit chusi ad absalon. Non est bonum hoc consilium
quod dedit achitophel hac vice. Et rursum intulit chusi. Tu
nosti patrem tuum. et viros qui cum eo sunt esse fortissimos
et amaro animo. velut si ursa raptis catulis in saltu seviat.
Sed et pater tuus vir bellator est nec morabitur cum populo. Forsitan
nunc latitat in foveis. aut uno quo voluerit loco. et cum ceci
derit unus quilibet in principio audiet quicumque audie
rit. et dicet. Facta est plaga in populo qui sequebatur absalon.
et fortissimus quisque cuius est cor quasi leonis pavo
re solvetur. Scit enim omnis populus israel fortem esse patrem tuum.
et robustos omnes qui cum eo sunt. Sed hoc michi rectum
videtur esse consilium. Congregetur ad te universus israel a
dan usque bersabee. quasi harena maris innumerabilis.
et tu eris in medio eorum. et irruemus super eum in quocum
que loco inventus fuerit. et operiemus eum sicut cadere ros

solet super eam et non relinquemus de viris qui cum eo sunt ne
unum quidem. Quod si urbem aliquam fuerit ingressus circumdabit omnis
Israhel civitati illi funes et trahemus eam in torrentem ut non re-
periatur nec calculus quidem ex ea. Dixitque Absalon et omnis vir
Israhel: Melius consilium Chusi Arachitae consilio Achitophel. Do-
mini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel utile ut indu-
ceret Dominus super Absalon malum. Et ait Chusi Sadoch et Abi-
athar sacerdotibus: Hoc et hoc consilium dedit Achitophel Absa-
lon et senioribus Israhel et ego talia et talia dedi consilium. Nunc
ergo mittite cito et nuntiate David dicentes: Ne moreris hac
nocte in campestribus deserti, sed absque dilatione transgre-
dere ne forte absorbeatur rex et omnis populus qui cum eo est. Iona-
thas autem et Achimaas stabant iuxta fontem Rogel. Abiit
ancilla et nuntiavit eis et illi profecti sunt ut referrent ad regem
David nuntium. Non enim poterant videri aut introire civitatem.
Vidit autem eos quidam puer et indicavit Absalon. Illi vero
concito gradu ingressi sunt domum cuiusdam viri in Bahu-
rim qui habebat puteum in vestibulo suo et descenderunt
in eum. Tulit autem mulier et expandit velamen super os putei
quasi siccans ptisanas et sic latuit res. Cumque venissent ser-
vi Absalon in domum dixerunt ad mulierem: Ubi est Achima-
as et Ionathas? Et respondit mulier: Transierunt festinanter gusta-
ta paululum aqua. At hii qui quaerebant cum non invenis-
sent reversi sunt Hierusalem. Cumque abissent ascenderunt illi de
puteo et pergentes nuntiaverunt regi David et dixerunt: Surgite tran-
site cito fluvium, quoniam huiuscemodi consilium dedit contra vos A-
chitophel. Surrexit ergo David et omnis populus qui cum eo erat et tran-
sierunt Iordanem donec dilucesceret, antequam denudaretur
verbum. Et ne unus quidem residuus fuit qui non transisset
fluvium. Porro Achitophel videns quod non fuisset factum consili-
um suum stravit asinum suum. Surrexitque et abiit in domum
suam et in civitatem suam et disposita domo sua suspen-
dio interiit et sepultus est in sepulchro patris sui. David
autem venit in castra et Absalon transivit Iordanem et
ipse et omnis viri Israhel cum eo. Amasam vero constituit Absalon
pro Ioab super exercitum. Amasa autem erat filius viri qui
vocabatur Iethra de Iezraeli qui ingressus est ad Abi-
gail filiam Naas sororem Sarviae quae fuit mater Ioab. Et
castrametatus est Israhel cum Absalon in terra Galaad. Cum-
que venisset David in castra Sobi filius Naas de Rabbath filiorum
Ammon et Machir filius Ammihel de Lodabar et Berzellai Ga-
laadites de Rogelim obtulerunt ei stratoria et tapetia et va-
sa fictilia frumentum et hordeum et farinam et polentam
et fabam et lentem et frixum cicer et mel et butyrum oves
et pingues vitulos. Dederuntque David et populo qui cum eo erant
ad vescendum. Suspicati sunt populum fame et siti fatiga-
ri in deserto.

XVIII

Igitur considerato David populo suo constituit super eos tribunos et cen-
turiones et dedit populi tertiam partem sub manu Ioab et terti-
am sub manu Abisai filii Sarviae fratris Ioab et tertiam sub
manu Ethai qui erat de Geth. Dixitque rex ad populum: Egre-
diar et ego vobiscum. Et respondit populus: Non exibis. Sive enim fu-
gerimus non magnopere ad eos de nobis pertinebit sive
media pars ceciderit e nobis non satis curabunt. Quia tu
unus pro decem milibus computaris. Melius est igitur ut sis nobis in
urbe praesidio. Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum
hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portam egrediebatur-
que populus per turmas suas centeni et milleni. Et praecepit rex
Ioab et Abisai et Ethai dicens: Servate mihi puerum Absalon. Et
omnis populus audiebat praecipientem regem cunctis princi-
pibus pro Absalon. Itaque egressus est populus in campum contra
Israhel et factum est proelium in saltu Effraym. Et caesus est ibi po-
pulus Israhel ab exercitu David factaque est plaga magna in die
illa viginti milium. Fuit autem ibi proelium dispersum super faciem omnis
terrae et multo plures erant quos saltus consumpserat de populo quam
hii quos voraverat gladius in die illa. Accidit autem ut occur-
reret Absalon servis David sedens mulo. Cumque ingressus fu-
isset mulus subter condensam quercum et magnam adhe-
sit caput eius quercui et illo suspenso inter caelum et terram
mulus cui insederat pertransivit. Vidit autem hoc quispiam et
nuntiavit Ioab dicens: Vidi Absalon pendere de quercu. Et ait
Ioab viro qui nuntiaverat ei: Si vidisti quare non confodisti eum
cum terra et ego dedissem tibi decem argenti siclos et unum balteum?
Et dixit ad Ioab: Si appenderes in manibus meis mille argen-
teos nequaquam mitterem manum meam in filium regis. Audien-
tibus enim nobis praecepit rex tibi et Abisai et Ethai dicens: Custo-
dite mihi puerum Absalon. Sed et si fecissem contra animam meam auda-
cter nequaquam hoc regem latere potuisset et tu stares ex adverso.
Et ait Ioab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te.
Tulit ergo Ioab tres lanceas in manu sua et infixit eas in
corde Absalon. Cumque adhuc palpitaret haerens in quer-
cu, cucurrerunt decem iuvenes armigeri Ioab et percutientes
interfecerunt eum. Cecinit autem Ioab buccina et retinuit po-
pulum ne persequeretur fugientem Israhel volens parcere mul-
titudini. Et tulerunt Absalon et proiecerunt eum in saltu in fove-
am grandem et comportaverunt super eum acervum lapidum mag-
num nimis. Omnis autem Israhel fugit in tabernacula sua. Porro
Absalon erexerat sibi cum adhuc viveret titulum qui est
in valle regis. Dixerat enim: Non habeo filium et hoc erit mo-
numentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo et
appellatur manus Absalon usque ad hanc diem. Achimaas
autem filius Sadoch ait: Curram et nuntiabo regi quia iudicium
fecerit ei Deus de manu inimicorum eius. Ad quem Ioab dixit:
Non eris nuntius in hac die sed nuntiabis in alia. Hodie nolo
te nuntiare. Filius enim regis est mortuus. Et ait Ioab Chu-
si: Vade et nuntia regi quae vidisti. Adoravit Chusi Ioab
et cucurrit. Rursus Achimaas filius Sadoch dixit ad
Ioab: Quid impedit si etiam ego curro post Chusi? Dixitque ei
Ioab: Quid vis currere fili mi? Veni huc. Non eris boni
nuntii baiulus. Qui respondit: Quid enim si cucurrero? Et ait ei: Cur-
re. Currens ergo Achimaas per viam compendii transivit
Chusi. David autem sedebat inter duas portas. Speculator
vero qui erat in fastigio portae super murum elevans
oculos vidit hominem solum currentem et exclamans
indicavit regi. Dixitque ei rex: Si solus est bonus nuntius
est in ore eius. Properante autem illo et accedente propius
vidit speculator hominem alterum currentem et vociferans
in culmine ait: Apparet mihi alter homo currens solus. Dixit-
que ei rex: Et iste bonus nuntius est. Speculator autem: Contem-
plor ait cursum prioris quasi cursum Achimaas filii
Sadoch. Et ait rex: Vir bonus est et nuntium portans bonum venit.
Clamans autem Achimaas dixit ad regem: Salve rex.
Et adorans regem coram eo pronus in terram ait: Benedictus Dominus
Deus tuus qui conclusit homines qui levaverunt
manus suas contra dominum meum regem. Et ait rex: Estne
pax puero Absalon? Dixitque Achimaas: Vidi tumul-

bium magnum cum videret Ioab servus tuus o rex me servum
tuum. Nescio aliud. Ad quem rex: Transi ait et sta hic. Cumque
transisset ille et staret, apparuit Chusi, et veniens ait: Bonum
apporto nuntium domine mi rex. Iudicavit enim pro te hodie dominus de ma-
nu omnium qui surrexerunt contra te. Dixit autem rex ad Chusi: Estne
pax puero Absalon? Cui respondens Chusi: Fiant inquit sicut pu-
er inimici domini mei regis et universi qui consurgunt adversus
eum in malum. Contristatus itaque rex ascendit cenaculum
porte et flevit. Et sic loquebatur vadens: Fili mi Absalon, Ab-
salon fili mi. Quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Absalon
fili mi, fili mi Absalon.

XIX

Nuntiatum est autem Ioab quod rex fleret et lugeret filium suum
et versa est victoria in die illa in luctum omni populo. Audivit
enim populus in die illa dici: Dolet rex super filio suo. Et declina-
vit populus in die illa ingredi civitatem, quomodo declinare
solet populus versus et fugiens de prelio. Porro rex operuit caput
suum et clamabat voce magna: Absalon fili mi, fili mi
Absalon, fili mi Absalon, Absalon fili mi. Ingressus
ergo Ioab ad regem in domum dixit: Confudisti hodie vultus
omnium servorum tuorum qui salvam fecerunt animam tuam et animas
filiorum tuorum et filiarum tuarum et animam uxorum et animam concubi-
narum tuarum. Diligis odientes te et odio habes diligentes te
et ostendisti hodie quia non curas de ducibus tuis et servis tuis. Et vere
cognovi modo quia si Absalon viveret et omnes nos occubuissemus,
tunc placeret tibi. Nunc igitur surge et procede et alloquens satisfac
servis tuis. Iuro enim tibi per dominum quod si non exieris ne unus quidem
remansurus sit tecum nocte hac, et peius erit tibi hoc quam omnia
mala que venerunt super te ab adolescentia tua usque
in presens. Surrexit ergo rex et sedit in porta, et omni populo nun-
ciatum est quod rex sederet in porta. Venitque universa mul-
titudo coram rege. Israel autem fugit in tabernacula sua.
Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Israel dicens:
Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse salvavit
nos de manu Philistinorum, et nunc fugit de terra propter Absalon.
Absalon autem quem unximus regem super nos mortuus est
in bello. Usquequo siletis et non reducitis regem? Consilium autem totius
Israel venit ad regem. Rex vero David misit ad Sadoch et ad
Abiathar sacerdotes dicens: Loquimini ad maiores natu
Iuda dicentes: Cur venitis novissimi ad reducendum re-
gem in domum suam? Sermo autem omnis Israel pervenerat ad
regem ut reducerent eum in domum eius. Quia dixerat rex
hec dicetis ad populum: Fratres mei vos, os meum et caro mea vos,
quare novissimi reducitis regem? Et Amase dicite: Nonne
os meum et caro mea es? Hec faciat mihi deus et hec ad-
dat, si non magister militie fueris coram me omni tempore post Io-
ab. Et inclinavit cor omnium virorum de Iuda quasi viri unius,
miseruntque ad regem dicentes: Revertere tu et omnes servi
tui. Et reversus est rex et venit usque ad Iordanem. Et omnis
Iuda venit usque in Galgala ut occurreret regi et tra-
duceret eum Iordanem. Festinavit autem Semei filius Gera
filius Gemini de Bahurim et descendit cum viris Iu-
da in occursum regis David cum mille viris de Beniamin. Et
Siba puer de domo Saul et .xv. filii eius ac .xx. servi
cum eo erant. Et irrumpentes Iordanem ante regem tran-
sierunt vada ut traducerent domum regis et facerent iux-
ta iussionem eius. Semei autem filius Gera prostratus coram re-
ge cum iam transisset Iordanem dixit ad eum: Ne repu-
tes mihi domine iniquitatem neque memineris in-

iuriam servi tui in die qua egressus es domine mi rex de Hierusalem, 86
neque ponas rex in corde tuo. Agnosco enim servus tuus peccatum
meum, et idcirco hodie primus veni de omni domo Ioseph,
descendique in occursum domini mei regis. Respondens vero Abi-
sai filius Sarvie dixit: Numquid pro his verbis non occidetur
Semei qui maledixit christo domini? Et ait rex: Quid mihi et vobis
filii Sarvie? Cur efficimini mihi hodie in Satan? Ergo ne ho-
die interficietur vir in Israel? An ignoro hodie me factum regem
super Israel? Et ait rex Semei: Non morieris. Iuravitque ei.
Miphiboseth quoque filius Ionathan filii Saul descendit
in occursum regis illotis pedibus et intonsa barba, vestesque
suas non laverat a die qua egressus fuerat rex usque ad diem
reversionis eius in pace. Cumque Hierusalem occurrisset regi, dixit
ei rex: Quare non venisti mecum Miphiboseth? Et respondens
ait: Domine mi rex, servus meus contempsit me. Dixique ei ut e-
go famulus tuus ut sterneret mihi asinum et ascendens abirem
cum rege, claudus enim sum servus tuus. Insuper et accusa-
vit me servum tuum ad te dominum meum regem. Tu autem domine mi
rex sicut angelus dei es, fac quod placitum est tibi. Neque enim fu-
it domus patris mei nisi morti obnoxia domino meo regi.
Tu autem posuisti me servum tuum inter convivas mense tue. Quid
ergo habeo iuste querele? Aut quid possum ultra vociferari
ad regem? Ait autem ei rex: Quid ultra loqueris? Fixum est quod
locutus sum. Tu et Siba dividite possessiones. Dixitque Miphi-
boseth regi: Etiam cuncta accipiat postquam reversus est dominus
meus rex pacifice in domum suam. Berzellai quoque Galaa-
dites senex valde descendens de Rogelim transduxit regem
Iordanem paratus etiam ultra fluvium prosequi eum. Erat autem
Berzellai Galaadites senex valde, id est octogenarius, et
ipse prebuit alimenta regi cum moraretur in castris. Fuit quippe
vir dives nimis. Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni
mecum ut requiescas secure mecum in Hierusalem.
Et ait Berzellai ad regem: Quot sunt dies annorum vi-
te mee ut ascendam cum rege in Hierusalem? Octogenari-
us sum hodie. Numquid vigent sensus mei ad discernendum
suave aut amarum? Aut delectare potest servum tuum cibus et potus? Vel
audire possum ultra vocem cantorum atque cantatricum?
Quare servus tuus sit oneri domino meo regi? Pau-
lulum procedam famulus tuus ab Iordane tecum. Nec
indigeo hac vicissitudine. Sed obsecro ut revertar servus
tuus et moriar in civitate mea et sepeliar iuxta sepul-
chrum patris mei et matris mee. Est autem servus tuus Chamaan,
ipse vadat tecum domine mi rex, et fac ei quod tibi bonum videtur. Dixit
itaque ei rex. Dixit itaque ei rex: Mecum transeat Chama-
an, et ego faciam ei quicquid tibi placuerit, et omne quod peti-
eris a me impetrabis. Cumque transisset universus populus et
rex Iordanem, restitit, et osculatus est rex Berzellai et benedixit
ei, et ille reversus est in locum suum. Transiit ergo rex in Gal-
galam et Chamaan cum eo. Omnis autem populus Iuda traduxe-
rat regem et media tantum pars affuerat de populo Israel. Itaque omnes
viri Israel concurrentes ad regem dixerunt ei: Quare te fura-
ti sunt fratres nostri viri Iuda et traduxerunt regem et domum
eius Iordanem omnesque viros David cum eo? Et respondit omnis vir
Iuda ad viros Israel: Quia mihi propior est rex. Cur irasceris
super hac re? Numquid comedimus aliquid ex rege aut
munera nobis data sunt? Et respondit vir Israel ad viros Iuda et
ait: Decem partibus ego maior sum apud regem, magisque
ad me pertinet David quam ad te. Cur fecisti mihi in-

iuratum et si iratum est in peccatum reducendum regem meum. Durius autem responderunt viri iuda viris israel. XX

xx. Accidit quoque ut ibi esset vir belial nomine Seba filius Bochri vir iemineus et cecinit bucina et ait. Non est nobis pars in David neque hereditas in filio Isai vir in tabernacula tua israel. Et separatus est omnis israel a David secutusque est Seba filium Bochri. Viri autem iuda adheserunt regi suo a iordane usque ad ierusalem. Cumque venisset rex in domum suam in ierusalem tulit x mulieres concubinas quas dereliquerat ad custodiendam domum et tradidit eas in custodiam alimenta eis praebens et non est ingressus ad eas sed erant clausae usque ad diem mortis suae in viduitate viventes. Dixit autem rex Amasae. Convoca mihi omnes viros iuda in diem tertium et tu adesto praesens. Abiit ergo Amasa ut convocaret iudam et moratus est extra placitum quod ei constituerat rex. Ait autem David ad Abisai. Nunc magis afflicturus est nos Seba filius Bochri quam Absalon. Tolle igitur servos domini tui et persequere eum ne forte inveniat civitates munitas et effugiat nos. Egressi sunt ergo cum eo viri Ioab Cerethi quoque et Phelethi et omnes robusti exierunt de ierusalem ad persequendum Seba filium Bochri. Cumque illi essent iuxta lapidem grandem qui est in Gabaon Amasa veniens occurrit eis. Porro Ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui et desuper accinctus gladio dependente usque ad ylia in vagina qui fabrefactus levi motu egredi poterat et percutere. Dixit itaque Ioab ad Amasam. Salve mi frater. Et tenuit manu dextera mentum Amasae quasi osculans eum. Porro Amasa non observavit gladium quem habebat Ioab qui percussit eum in latere et effudit intestina eius in terram et mortuus est nec secundum vulnus apposuit. Ioab autem et Abisai frater eius persecuti sunt Seba filium Bochri. Interea quidam viri cum stetissent iuxta cadaver Amasae de sociis Ioab dixerunt. Ecce qui esse voluit pro Ioab comes David. Amasa autem conspersus sanguine iacebat in via media. Vidit hoc quidam vir quod subsisteret omnis populus ad videndum eum et amovit Amasam de via in agrum et operuit eum vestimento ne subsisterent transeuntes propter eum. Amoto igitur illo de via transibat omnis vir sequens Ioab ad persequendum Seba filium Bochri. Porro ille transierat per omnes tribus israel in Abelam et in Bethmaacha omnesque electi congregati fuerant ad eum. Venerunt itaque et oppugnabant eum in Abela et in Bethmaacha et circumdederunt munitionibus civitatem et obsessa est urbs. Omnis autem turba quae erat cum Ioab moliebatur destruere muros. Et exclamavit mulier sapiens de civitate. Audite audite. Dicite Ioab. Appropinqua huc et loquar tecum. Qui cum accessisset ad eam ait illi. Tu es Ioab? Et ille respondit. Ego. Ad quem sic locuta est. Audi sermones ancillae tuae. Qui respondit. Audio. Rursumque illa. Sermo inquit dicebatur in veteri proverbio. Qui interrogant interrogent in Abela et sic perficiebant. Nonne ego sum quae respondeo veritatem in israel et tu quaeris subvertere civitatem et evertere matrem in israel. Quare praecipitas hereditatem domini? Respondensque Ioab ait. Absit absit hoc a me. Non praecipito neque demolior. Non sic se habet res sed homo de monte Ephraim Seba filius Bochri cognomine levavit manum suam contra regem David. Tradite illum solum et recedemus a civitate. Et ait mulier ad Ioab. Ecce caput eius mittetur ad te per murum. Ingressa est ergo ad omnem populum et locuta est eis sapienter. Qui abscisum caput Seba filii Bochri proiecerunt ad Ioab et ille cecinit tuba et recesserunt ab urbe unusquisque in tabernacula sua. Ioab autem reversus est ierusalem ad regem. Fuit ergo Ioab super omnem exercitum israel. Banaias autem filius Ioiade super Cerethaeos et Phelethaeos. Aduram vero super tributa. Porro Iosaphat filius Ahilud a commentariis. Siva autem scriba. Sadoc vero et Abiathar sacerdotes. Hira autem Iairites erat sacerdos David. XXI

Facta est quoque fames in diebus David tribus annis iugiter et consuluit David oraculum domini. Dixitque dominus. Propter Saul et domum eius sanguinum quia occidit Gabaonitas. Vocatis ergo Gabaonitis rex dixit ad eos. Porro Gabaonitae non erant de filiis israel sed reliquiae Amorreorum. Filii quoque israel iuraverant eis et voluit Saul percutere eos zelo quasi pro filiis israel et iuda. Dixit ergo David ad Gabaonitas. Quid faciam vobis et quod erit vestri piaculum ut benedicatis hereditati domini? Dixeruntque ei Gabaonitae. Non est nobis super argento et auro quaestio sed contra Saul et contra domum eius neque volumus ut interficiatur homo de israel. Ad quos rex ait. Quid ergo vultis ut faciam vobis? Qui dixerunt regi. Virum qui attrivit nos et oppressit inique ita delere debemus ut ne unus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis finibus israel. Dentur nobis vii viri de filiis eius ut crucifigamus eos domino in Gabaa Saul quondam electi domini. Et ait rex. Ego dabo. Pepercitque rex Miphiboseth filio Ionathan filii Saul propter iusiurandum domini quod fuerat inter David et inter Ionathan filium Saul. Tulit itaque rex duos filios Respha filiae Ahia quos peperit Saul Armoni et Miphiboseth et v filios Michol filiae Saul quos genuerat Adrieli filio Berzellai qui fuit de Molathi. Et dedit eos in manu Gabaonitarum qui crucifixerunt eos in monte coram domino et ceciderunt hii vii occisi simul in diebus messis primis incipiente messione ordei. Tollens autem Respha filia Ahia cilicium substravit sibi supra petram ab initio messis donec stillaret aqua super eos de caelo et non dimisit aves lacerare eos per diem neque bestias per noctem. Et nuntiata sunt David quae fecerat Respha filia Ahia concubina Saul. Et abiit David et tulit ossa Saul et ossa Ionathae filii eius a viris Iabes Galaad qui furati fuerant ea de platea Bethsan in qua suspenderant eos Philisthiim cum interfecissent Saul in Gelboe. Et asportavit inde ossa Saul et ossa Ionathan filii eius et colligentes ossa eorum qui affixi fuerant sepelierunt ea cum ossibus Saul et Ionathan filii eius in terra Beniamin in latere sepulchri Cis patris eius. Feceruntque omnia quaecumque praeceperat rex et repropitiatus est deus terrae post haec. Factum est autem rursum proelium Philistinorum adversum israel et descendit David et servi eius cum eo et pugnabant contra Philisthiim. Deficiente autem David Iesbidenob qui fuit de genere Arapha cuius ferrum hastae ccc uncias appendebat et accinctus erat ense novo nisus est percutere David. Praesidio ei fuit Abisai filius Sarviae et percussum Philistheum interfecit. Tunc iuraverunt viri David dicentes. Iam non egredieris nobiscum in bellum ne extinguas lucernam in israel. Secundum quoque fuit bellum in Gob contra Philisteos. Tunc percussit Sobochai de Usathi Seph de stirpe Arapha de genere gigantum. Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philisteos in quo percussit Adeodatus filius Saltus polymitarius Bethleemites Goliath Gethaeum cuius hastile hastae erat quasi liciatorium texentium. Quartum bellum fuit in Geth in quo fuit vir excelsus qui senos in manibus et pedibus habebat digitos id est xxiiii et erat de origine Arapha. Et blasphemavit israel. Et percussit eum Ionathan filius Samaa fratris David. Hii iiii nati sunt de Arapha

in geth et ceciderunt in manu David et servorum eius.

XXII

Locutus est autem David domino verba carminis huius in die qua liberavit eum dominus de manu omnium inimicorum suorum et de manu Saul, et ait: Dominus petra mea et robur meum et salvator meus. Deus meus fortis meus sperabo in eum, scutum meum et cornu salutis meae, elevator meus et refugium meum, salvator meus, de iniquitate liberabis me. Laudabilem invocabo dominum et ab inimicis meis salvus ero. Quia circumdederunt me contritiones mortis, torrentes Belial terruerunt me. Funes inferni circumdederunt me, praeoccupaverunt me laquei mortis. In tribulatione mea invocabo dominum et ad deum meum clamabo, et exaudivit de templo sancto suo vocem meam et clamor meus veniet ad aures eius. Commota est et contremuit terra, fundamenta montium concussa sunt et conquassata quoniam iratus est eis. Ascendit fumus de naribus eius et ignis de ore eius vorabit, carbones succensi sunt ab eo. Et inclinavit caelos et descendit, et caligo sub pedibus eius. Et ascendit super cherubim et volavit, et lapsus est super pinnas venti. Posuit tenebras in circuitu suo latibulum, cribrans aquas de nubibus caelorum. Prae fulgore in conspectu eius succensi sunt carbones ignis. Tonabit de caelo dominus et excelsus dabit vocem suam. Misit sagittas et dissipavit eos, fulgur et consumpsit eos. Et apparuerunt effusiones maris et revelata sunt fundamenta orbis ab increpatione domini, ab inspiratione spiritus furoris eius. Misit de excelso et assumpsit me, et extraxit me de aquis multis. Liberavit me ab inimico meo potentissimo et ab his qui oderant me, quoniam robustiores me erant. Praevenit me in die afflictionis meae, et factus est dominus firmamentum meum. Et eduxit me in latitudinem, liberavit me quia placui ei. Retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam, et secundum munditiam manuum mearum reddet mihi. Quia custodivi vias domini et non egi impie a deo meo. Omnia enim iudicia eius in conspectu meo et praecepta eius non amovi a me. Et ero perfectus cum eo et custodiam me ab iniquitate mea. Et restituet mihi dominus secundum iustitiam meam, et secundum munditiam manuum mearum in conspectu oculorum suorum. Cum sancto sanctus eris, et cum robusto perfectus. Et cum electo electus eris, et cum perverso perverteris. Et populum pauperem salvum facies, oculisque tuis excelsos humiliabis. Quia tu lucerna mea domine, et tu domine illuminabis tenebras meas. In te enim curram accinctus, in deo meo transiliam murum. Deus immaculata via eius, eloquium domini igne examinatum. Scutum est omnium sperantium in se. Quis deus praeter dominum, et quis fortis praeter dominum nostrum? Deus qui accinxit me fortitudine et complanavit perfectam viam meam. Coaequans pedes meos cervis et super excelsa mea statuens me. Docens manus meas ad proelium et componens quasi arcum aereum brachia mea. Dedisti mihi clipeum salutis tuae, et mansuetudo mea multiplicavit me. Dilatabis gressus meos subtus me, et non deficient tali mei. Persequar inimicos meos et conteram, et non convertar donec consumam eos. Consumam eos et confringam ut non consurgant, cadent sub pedibus meis. Accinxisti me fortitudine ad proelium, incurvasti resistentes mihi subtus me. Inimicos meos dedisti mihi dorsum, odientes me et disperdam eos. Clamabunt et non erit qui salvet, ad dominum et non exaudiet eos. Delebo eos ut pulverem terrae, quasi lutum platearum comminuam eos atque confringam. Salvabis me a contradictionibus populi mei, custodies me in caput gentium. Populus quem ignoro serviet mihi. Filii alieni resistent mihi, auditu auris oboedient mihi. Filii alieni defluxerunt et contrahentur in angustiis suis. Vivit dominus et benedictus deus meus, et exaltabitur deus fortis salutis meae. Deus qui das vindictas mihi et deicis populos sub me. Qui educis me ab inimicis meis, et a resistentibus mihi elevas me, a viro iniquo liberabis me. Propterea confitebor tibi domine in gentibus, et nomini tuo cantabo. Magnificans salutes regis sui, et faciens misericordiam christo suo David et semini eius usque in sempiternum.

XXIII

Haec autem sunt verba novissima quae dixit David filius Isai. Dixit vir cui constitutum est de christo dei Iacob, egregius psalmista Israhel. Spiritus domini locutus est per me, et sermo eius per linguam meam. Dixit deus Israhel mihi locutus est fortis Israhel, dominator hominum iustus, dominator in timore dei. Sicut lux aurorae oriente sole mane absque nubibus rutilat, et sicut pluviis germinat herba de terra. Nec tanta est domus mea apud deum, ut pactum aeternum iniret mecum, firmum in omnibus atque munitum. Cuncta enim salus mea et omnis voluntas, nec est quicquam ex ea quod non germinet. Praevaricatores autem quasi spinae evellentur universi, quae non tolluntur manibus. Et si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro et ligno lanceato, igne que succensae comburentur usque ad nihilum. Haec nomina fortium David: Sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno. Post hunc Eleazar filius patrui eius Ahohites inter tres fortes qui erant cum David quando exprobraverunt Philisthiim, et congregati sunt illuc in proelium. Cumque ascendissent viri Israhel, ipse stetit et percussit Philisthaeos donec deficeret manus eius et obrigesceret cum gladio. Fecitque dominus salutem magnam in die illa, et populus qui fugerat reversus est ad caesorum spolia detrahenda. Et post hunc Semma filius Age de Arari. Et congregati sunt Philisthiim in statione, erat quippe ibi ager plenus lente. Cumque fugisset populus a facie Philisthiim, stetit ille in medio agri et tuitus est eum, percussitque Philisthaeos, et fecit dominus salutem magnam. Necnon et ante descenderant tres qui erant principes inter triginta, et venerant tempore messis ad David in speluncam Odollam. Castra autem Philisthinorum erant posita in valle gigantum. Et David erat in praesidio. Porro statio Philisthinorum tunc erat in Bethleem. Desideravit ergo David et ait: Si quis daret mihi potum aquae de cisterna quae est in Bethleem iuxta portam. Irruperunt ergo tres fortes castra Philisthinorum et hauserunt aquam de cisterna Bethleem quae erat iuxta portam, et attulerunt ad David. At ille noluit bibere, sed libavit eam domino dicens: Propitius sit mihi dominus ne faciam hoc. Num sanguinem hominum istorum qui profecti sunt et animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere. Haec fecerunt tres robustissimi. Abisai quoque frater Ioab filius Sarviae princeps erat de tribus. Ipse est qui levavit hastam suam contra trecentos quos interfecit, nominatus in tribus, et inter tres nobilior, eratque eorum princeps, sed usque ad tres primos non pervenerat. Et Banaias filius Ioiadae viri fortissimi, magnorum operum de Capsehel. Ipse percussit duos leones Moab, et ipse descendit et percussit leonem in media cisterna in diebus nivis. Ipse quoque interfecit virum Aegyptium virum dignum spectaculo, habentem in manu hastam. Itaque cum descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Aegyptii et interfecit eum hasta sua. Haec fecit Banaias filius Ioiadae. Et ipse nominatus inter tres robustos qui erant inter triginta nobiliores, verumtamen usque ad tres non pervenerat. Fecitque eum sibi David auricularium a secreto. Asahel frater Ioab inter triginta, Elehanan filius patrui eius S.

de bethleem. Semma de arari. Elicha de arodi. Helas de phelti. Hyra filius aches de thecua. Abiezer de anathot. Mobonnai de usathi. Selmon achoites. Maharai netophathites. Heleth filius baana et ipse netophathites. Ithai filius ribai de gabaath filiorum beniamin. Banaias pharatonites. Heddai de torrente gaas. Abialbon arbathites. Azmaveth de beromi. Eliaba de salaboni. Filii iassen ionathan. Semma de orodi. Haiam filius sarar arorites. Eliphelet filius aasbai filii maachati. Heliam filius achitophel gelonites. Esrai de carmelo. Pharai de arbi. Igaal filius nathan de soba. Bonni de gadi. Selech de ammoni. Naarai berothites armiger ioab filii sarvie. Iras iethrites. Gareb et ipse iethrites. Urias etheus. Omnes xxx et vii. xxxiiij

XXIIII

Et addidit furor domini irasci contra israel commovitque david in eis dicentem vade numera israel et iudam. Dixitque rex ad ioab principem exercitus sui perambula omnes tribus israel a dan usque bersabee et numerate populum ut sciam numerum eius. Dixitque ioab regi adaugeat dominus deus tuus ad populum tuum quantum nunc est et iterum centuplicet in conspectu domini mei regis. Sed quid sibi dominus meus rex vult in huiuscemodi. Obtinuit autem sermo regis verba ioab et principum exercitus. Egressusque est ioab et principes militum a facie regis ut numerarent populum israel. Cumque pertransissent iordanem venerunt in aroer ad dexteram urbis que est in valle gad et iazer. Transierunt in galaad et dan silvestria. Circumeuntesque iuxta sidonem transierunt prope menia tyri et omnem terram evei et chananei venerunt que ad meridiem iuda in bersabee. Et lustrata universa terra affuerunt post novem menses et viginti dies in ierusalem. Dedit ergo ioab numerum descriptionis populi regi et inventa sunt de israel octingenta milia virorum fortium qui educerent gladium et de iuda quingenta milia pugnatorum. Percussit autem cor david eum postquam numeratus est populus. Et dixit david ad dominum Peccavi valde in hoc facto sed precor domine ut transferas iniquitatem servi tui quia stulte egi nimis. Surrexit itaque david mane et sermo domini factus est ad gad prophetam et videntem david dicens. Vade et loquere ad david haec dicit dominus Trium tibi datur optio elige unum quod volueris ex his ut faciam tibi. Cumque gad venisset ad david nuntiavit ei dicens aut vii annis veniet tibi fames in terra tua aut tribus mensibus fugies adversarios tuos et illi te persequentur aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera et vide quem respondeam ei qui misit me sermonem. Dixit autem david ad gad Coartor nimis sed melius est ut incidam in manus domini multe enim misericordie eius sunt quam in manibus hominum. Immisitque dominus pestilentiam in israel de mane usque ad tempus constitutum et mortui sunt ex populo a dan usque bersabee lxx milia virorum. Cumque extendisset manum suam angelus domini super ierusalem ut disperderet eam misertus est dominus super afflictione et ait angelo percutienti populum Sufficit nunc contine manum tuam. Erat autem angelus domini iuxta aream areuna iebusei. Dixitque david ad dominum cum vidisset angelum cedentem populum Ego sum qui peccavi ego inique egi isti qui oves sunt quid fecerunt Vertatur obsecro manus tua contra me et contra domum patris mei. Venit autem gad propheta ad david in die illa et dixit ei Ascende et constitue altare domino in area areuna iebusei. Et ascendit david iuxta sermonem gad quem preceperat ei dominus. Conspiciensque areuna animadvertit regem et servos eius transire ad se et egressus adoravit regem pronus vultu in terram et ait Quid cause est ut veniat dominus meus rex ad servum suum. Cui david ait ut emam a te aream et edificem altare domino et cesset interfectio que grassatur in populo. Et ait areuna ad david accipiat et offerat dominus meus rex sicut placet ei habes boves in holocaustum et plaustrum et iuga boum in usus lignorum. Omnia dedit areuna rex regi. Dixitque areuna ad regem Dominus deus tuus suscipiat votum tuum. Cui respondens rex ait Nequaquam ut vis sed emam pretio a te et non offeram domino deo meo holocausta gratuita. Emit ergo david aream et boves argenti siclis l. Et edificavit ibi david altare domino et obtulit holocausta et pacifica et propitiatus est dominus terre et cohibita est plaga ab israel. Incipit iii liber regum.

Et rex david senuerat habebatque etatis plurimos dies. Cumque operiretur vestibus non calefiebat. Dixerunt ergo ei servi sui Queramus domino nostro regi adolescentulam virginem et stet coram rege et foveat eum dormiatque in sinu suo et calefaciat dominum nostrum regem. Quesierunt ergo adolescentulam speciosam in omnibus finibus israel et invenerunt abisag sunamitem et adduxerunt eam ad regem. Erat autem puella pulchra nimis dormiebatque cum rege et ministrabat ei. Rex vero non cognovit eam. Adonias autem filius aggith elevabatur dicens Ego regnabo. Fecitque sibi currum et equites et l viros qui ante eum currerent. Nec corripuit eum pater suus aliquando dicens Quare hoc fecisti. Erat autem et ipse pulcher valde secundus natu post absalon. Et sermo eius cum ioab filio sarvie et cum abiathar sacerdote qui adiuvabant partes adonie. Sadoch vero sacerdos et banaias filius ioiade et nathan propheta et semei et rei et robur exercitus david non erat cum adonia. Immolatis ergo adonias arietibus et vitulis et universis pinguibus iuxta lapidem zoeleth qui erat vicinus fonti rogel vocavit universos fratres suos filios regis et omnes viros iuda servos regis. Nathan autem prophetam et banaiam et robustos quosque et salomonem fratrem suum non vocavit. Dixit itaque nathan ad bersabee matrem salomonis Num audisti quod regnaverit adonias filius aggith et dominus noster david hoc ignorat. Nunc ergo veni accipe consilium a me et salva animam tuam filiique tui salomonis. Vade et ingredere ad regem david et dic ei Nonne tu domine mi rex iurasti mihi ancille tue dicens quod salomon filius tuus regnabit post me et ipse sedebit in solio meo. Quare ergo regnat adonias. Et adhuc ibi te loquente cum rege ego veniam post te et complebo sermones tuos. Ingressa est itaque bersabee ad regem in cubiculo. Rex autem senuerat nimis et abisag sunamitis ministrabat ei. Inclinavit se bersabee et adoravit regem. Ad quam rex Quid tibi vis. Que respondens ait Domine mi rex tu iurasti per dominum deum tuum ancille tue Salomon filius tuus regnabit post me et ipse sedebit in solio meo. Et ecce nunc adonias regnavit te domine mi rex ignorante. Mactavit boves et pinguia et arietes plurimos et vocavit omnes filios regis abiathar quoque sacerdotem et ioab principem militie. Salomonem autem servum tuum non vocavit. Verumptamen domine mi rex in te oculi respiciunt totius israel ut indices eis quis sedere debeat in solio tuo domine mi rex post te. Eritque cum dormierit dominus meus rex cum patribus suis erimus ego et filius meus salomon peccatores. Adhuc illa loquente cum rege nathan propheta venit. Et nuntiaverunt regi dicentes Adest nathan propheta. Cumque introisset in conspectu regis et adorasset eum pronus in terram. Dixit nathan Domine

mi rex tu dixisti: Adonias regnet post me, et ipse sedeat
super thronum meum? Qui descendit hodie et immolavit bo
ves et pinguia et arietes plurimos, et vocavit universos fili
os regis et principes exercitus, Abiathar quoque sacerdotem:
illisque vescentibus et bibentibus coram eo, et dicentibus: Vi
vat rex Adonias, me famulum tuum et Sadoch sacerdotem et
Banaiam filium Ioiade et filium tuum Salomonem non
vocavit. Numquid a domino meo rege exivit hoc verbum,
et mihi non indicasti servo tuo quis sessurus esset super thronum
domini mei regis post eum? Et respondit rex David dicens: Vocate
ad me Bersabee. Que cum fuisset ingressa coram rege
et stetisset ante eum, iuravit rex et ait: Vivit Dominus qui eru
it animam meam de omni angustia, quia sicut iuravi tibi
per Dominum Deum Israel dicens: Salomon filius tuus regna
bit post me, et ipse sedebit super solium meum pro me, sic faciam
hodie. Submissoque Bersabee in terram vultu adoravit
regem dicens: Vivat dominus meus rex David in eternum.
Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoch sacerdotem et Na
than prophetam et Banaiam filium Ioiade. Qui cum ingres
si fuissent coram rege, dixit ad eos rex: Tollite vobiscum
servos domini vestri, et imponite Salomonem filium meum
super mulam meam, et ducite eum in Gyon, et ungat eum
ibi Sadoc sacerdos et Nathan propheta in regem super Israel, et
canetis buccina atque dicetis: Vivat rex Salomon. Et
ascendetis post eum, et veniet et sedebit super so
lium meum, et ipse regnabit pro me, illique precipiam ut
sit dux super Israel et super Iudam. Et respondit Banaias filius Ioi
ade regi dicens: Amen. Sic loquatur Dominus Deus domini mei regis.
Quomodo fuit Dominus cum domino meo rege, sic sit cum Salo
mone, et sublimius faciat solium eius a solio domini mei re
gis David. Descendit ergo Sadoch sacerdos et Nathan propheta
et Banaias filius Ioiade et Cerethi et Pherethi, et impo
suerunt Salomonem super mulam regis David, et adduxerunt
eum in Gyon. Sumpsitque Sadoch sacerdos cornu olei
de tabernaculo, et unxit Salomonem, et cecinerunt buc
cina, et dixit omnis populus: Vivat rex Salomon. Et ascendit
universa multitudo post eum, et populus canentium tibi
is et letantium gaudio magno, et insonuit terra clamo
re eorum. Audivit autem Adonias et omnes qui invitati fuerant
ab eo, iamque convivium finitum erat. Sed et Ioab audita vo
ce tube ait: Quid sibi vult clamor civitatis tumultu
antis? Adhuc illo loquente Ionathan filius Abiathar sa
cerdotis venit. Cui dixit Adonias: Ingredere, quia vir fortis
es et bona annuntians. Responditque Ionathan Adonie: Nequaquam.
Dominus enim noster rex David regem constituit Salomonem. Mi
sitque cum eo Sadoch sacerdotem et Nathan prophetam et
Banaiam filium Ioiade et Cerethi et Phelethi, et imposuerunt
eum super mulam regis. Unxeruntque eum Sadoch sacerdos et
Nathan propheta regem in Gion, et ascenderunt inde letan
tes, et insonuit civitas. Hec est vox quam audistis. Sed et
Salomon sedet super solium regni, et ingressi servi regis
benedixerunt domino nostro regi David dicentes: Amplificet Deus no
men Salomonis super nomen tuum, et magnificet thronum
eius super thronum tuum. Et adoravit rex David in lectulo
suo, et insuper sic locutus est: Benedictus Dominus Deus Israel qui dedit
hodie sedentem in solio meo videntibus oculis meis. Et
territi sunt ergo et surrexerunt omnes qui invitati fuerant ab
Adonia, et iit unusquisque in viam suam. Adonias autem

timens Salomonem surrexit et abiit in tabernaculum 82
Domini, tenuitque cornu altaris. Et nuntiaverunt Salomoni di
centes: Ecce Adonias timens regem Salomonem tenet
cornu altaris dicens: Iuret mihi rex Salomon hodie
quod non interficiet servum suum gladio. Dixitque Salomon:
Si fuerit vir bonus non cadet unus quidem capillus eius in
terram; si autem malum fuerit inventum in eo morietur.
Misit ergo rex Salomon et eduxit eum ab altari,
et ingressus adoravit regem Salomonem. Dixitque
ei Salomon: Vade in domum tuam. II

Appropinquaverunt autem dies David ut moreretur, precepitque
Salomoni filio suo dicens: Ecce ego ingredi
or viam universe terre. Confortare et esto vir fortis,
et observa custodias mandata Domini Dei tui, ut ambu
les in viis eius et custodias cerimonias eius et precepta eius
et iudicia et testimonia, sicut scriptum est in lege Mo
ysi, ut intelligas universa que facis et quocumque te ver
teris; ut confirmet Dominus sermones suos quos locutus est
Dominus de me dicens: Si custodierint filii tui vias meas
et ambulaverint coram me in veritate in omni corde
suo et in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Is
rael. Tu quoque nosti que fecerit mihi Ioab filius Sarvie, que fe
cerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner et A
mase filio Iether, quos occidit et effudit sangui
nem belli in pace, et posuit cruorem belli in balteo
suo qui erat circa lumbos eius et in calciamento suo
quod erat in pedibus eius. Facies ergo iuxta sapientiam tuam,
et non deduces canitiem eius pacifice ad inferos. Sed et
filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque co
medentes in mensa tua: occurrerunt enim mihi quando fuge
bam a facie Absalon fratris tui. Habes quoque apud te Semei fi
lium Gera filii Gemini de Bahurim, qui maledixit mihi ma
ledictione pessima quando ibam ad castra; sed quia descendit
mihi in occursum cum transirem Iordanem, et iura
vi ei per Dominum dicens: Non te interficiam gladio. Tu no
li pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es, et scies
que facies ei: deducesque canos eius cum sanguine ad infe
ros. Dormivit igitur David cum patribus suis, et sepultus
est in civitate David. Dies autem quibus regnavit David
super Israel, xl anni sunt: in Hebron regnavit vii
annis, in Ierusalem xxxiii. Salomon autem sedit super
thronum David patris sui, et firmatum est regnum eius nimis. Et
ingressus est Adonias filius Agith ad Bersabee ma
trem Salomonis. Que dixit ei: Pacificusne ingressus
tuus? Qui respondit: Pacificus. Addiditque: Sermo mihi
ad te est. Cui ait: Loquere. Et ille: Tu, inquit, nosti quia meum
erat regnum, et me preposuerat omnis Israel sibi regem; sed
translatum est regnum et factum est fratris mei: a Domino enim con
stitutum est ei. Nunc ergo petitionem unam precor a te: ne con
fundas faciem meam. Que dixit ad eum: Loquere. Et
ille ait: Precor ut dicas Salomoni regi (neque enim tibi ne
gare quicquam potest) ut det mihi Abisag Sunamitem
uxorem. Et ait Bersabee: Bene, ego loquar pro te regi.
Venit ergo Bersabee ad regem Salomonem ut loque
retur ei pro Adonia. Et surrexit rex in occursum eius,
et adoravit eam, et sedit super thronum suum. Positusque est
thronus matri regis, que sedit ad dexteram eius. Dixit
que ei: Petitionem unam parvulam ego deprecor a te;

X

mortuus est d[avid] et regnavit lxxx annis

[illegible]

neges faciem meam. Dixitque ei rex: Pete mater mi,
neque enim fas est ut avertam faciem tuam. Quae ait: Detur Abi-
sag Sunamitis Adoniae fratri tuo uxor. Responditque rex Salomon
et dixit matri suae: Quare postulas Abisag Sunamitem Ado-
niae? Postula ei et regnum; ipse est enim frater meus maior me
et habet Abiathar sacerdotem et Ioab filium Sarviae. Iuravit
itaque rex Salomon per Dominum dicens: Haec faciat michi Deus et haec
addat, quia contra animam suam locutus est Adonias verbum hoc. Et
nunc vivit Dominus qui confirmavit me et collocavit me super
solium David patris mei, et qui fecit michi domum sicut locutus est,
quia hodie occidetur Adonias. Misitque rex Salomon per ma-
num Banaiae filii Ioiade, qui interfecit eum, et mortuus est.
Abiathar quoque sacerdoti dixit rex: Vade in Anathoth
ad agrum tuum, et quidem vir mortis es, sed hodie te non
interficiam, quia portasti archam Domini Dei coram David pa-
tre meo, et sustinuisti laborem in omnibus in quibus labo-
ravit pater meus. Eiecit ergo Salomon Abiathar ut non esset sa-
cerdos Domini, ut impleretur sermo Domini quem locutus est super
domum Hely in Silo. Venit autem nuntius ad Salomonem quod
Ioab declinasset post Adoniam et post Salomonem non de-
clinasset. Fugit ergo Ioab in tabernaculum Domini et apprehendit
cornu altaris. Nuntiatumque est regi Salomoni quod fugisset
Ioab in tabernaculum Domini et esset iuxta altare. Misitque
Salomon Banaiam filium Ioiade dicens: Vade interfice
eum. Et venit Banaias ad tabernaculum Domini et dixit ei: Haec
dicit rex: Egredere. Qui ait: Non egrediar, sed hic mo-
riar. Renuntiavit Banaias regi sermonem dicens: Haec
locutus est Ioab et haec respondit michi. Dixitque ei rex: Fac
sicut locutus est, et interfice eum et sepeli, et amovebis san-
guinem innocentem qui effusus est a Ioab a me et
a domo patris mei. Et reddet Dominus sanguinem eius super caput
eius, quia interfecit duos viros iustos melioresque se, et oc-
cidit eos gladio patre meo David ignorante, Abner
filium Ner principem militiae Israhel et Amasam filium
Iether principem exercitus Iuda. Et revertetur sanguis illo-
rum in caput Ioab et in caput seminis eius in sempi-
ternum. David autem et semini eius et domui et throno illius
sit pax usque in aeternum a Domino. Ascendit itaque Banaias
filius Ioiade et aggressus eum interfecit, sepultusque
est in domo sua in deserto. Et constituit rex Banaiam
filium Ioiade pro eo super exercitum, et Sadoch sacerdotem posu-
it pro Abiathar. Misit quoque rex et vocavit Semei dixit-
que ei: Edifica tibi domum in Hierusalem et habita ibi, et non egredi-
eris inde huc atque illuc. Quacumque autem die egressus fueris
et transieris torrentem Cedron, scito te interficiendum; san-
guis tuus erit super caput tuum. Dixitque Semei regi:
Bonus sermo regis; sicut locutus est dominus meus rex, sic
faciet servus tuus. Habitavit itaque Semei in Hierusalem di-
ebus multis. Factum est autem post annos tres ut fugerent ser-
vi Semei ad Achis filium Maacha regem Geth. Et
surrexit Semei et stravit asinum suum, et ivit ad Achis
in Geth ad requirendos servos suos, et reduxit eos
de Geth. Nuntiatum est autem regi Salomoni quod isset Seme-
i in Geth de Hierusalem et redisset. Et mittens vocavit eum
dixitque illi: Nonne testificatus sum tibi per Dominum et pre-
dixi tibi: Quacumque die egressus fueris huc atque illuc
scito te esse moriturum? Et respondisti michi: Bonus sermo quem
audivi. Quare ergo non custodisti iusiurandum Domini

et preceptum quod preceperam tibi? Dixitque rex ad Semei: Tu
nosti omne malum cuius tibi conscium est cor tuum, quod fecisti
David patri meo. Reddidit Dominus maliciam tuam in caput tu-
um. Et rex Salomon benedictus, et thronus David erit stabilis coram
Domino usque in sempiternum. Iussit itaque rex Banaiae fi-
lio Ioiade, qui aggressus percussit eum, et mortuus est. III
Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis,
et affinitate coniunctus est Pharaoni regi Egypti. Acce-
pitque filiam eius et adduxit in civitatem David do-
nec compleret edificans domum suam et domum Domini et mu-
rum Hierusalem per circuitum. Attamen populus immolabat in ex-
celsis; non enim edificatum erat templum nomini Domini
usque in diem illum. Dilexit autem Salomon Dominum,
ambulans in preceptis David patris sui, excepto quod
in excelsis immolabat et accendebat thymiama.
Abiit itaque Salomon in Gabaon ut immolaret ibi;
illud quippe erat excelsum maximum. Mille hosti-
as in holocaustum obtulit Salomon super altare il-
lud in Gabaon. Apparuit autem Dominus Salomoni per som-
nium nocte dicens: Postula quod vis ut dem tibi. Et ait
Salomon: Tu fecisti cum servo tuo David misericordiam magnam
sicut ambulavit in conspectu tuo in veritate et iu-
sticia et recto corde tecum. Custodisti ei misericordiam tuam
grandem et dedisti ei filium sedentem super thronum eius sicut
est hodie. Et nunc, Domine Deus, tu regnare fecisti servum tuum
pro David patre meo. Ego autem sum puer parvulus et ignorans egres-
sum et introitum meum. Et servus tuus in medio est populi quem
elegisti, populi infiniti qui numerari et supputari non potest pre
multitudine. Dabis ergo servo tuo cor docibile ut possit
iudicare populum tuum et discernere inter bonum et malum. Quis
enim poterit iudicare populum istum, populum tuum hunc multum? Pla-
cuit ergo sermo coram Domino, quod Salomon rem huius-
cemodi postulasset. Et dixit Dominus ad Salomonem: Quia
postulasti verbum hoc et non petisti tibi dies multos nec divici-
as aut animas inimicorum tuorum, sed postulasti tibi sapientiam
ad discernendum iudicium, ecce feci tibi secundum sermones tuos,
et dedi tibi cor sapiens et intelligens, in tantum ut nullus
ante te similis tui fuerit nec post te surrecturus sit. Sed et haec quae
non postulasti dedi tibi, divicias scilicet et gloriam, ut nemo fuerit
similis tui in regibus cunctis retro diebus. Si autem am-
bulaveris in viis meis et custodieris precepta mea et
mandata mea sicut ambulavit pater tuus, longos fa-
ciam dies tuos. Igitur evigilavit Salomon et intel-
lexit quod esset somnium. Cumque venisset Hierusalem stetit co-
ram archa federis Domini et obtulit holocausta et fecit vi-
ctimas pacificas et grande convivium universis famulis su-
is. Tunc venerunt duae mulieres meretrices ad regem ste-
teruntque coram eo. Quarum una ait: Obsecro mi domine,
ego et mulier haec habitabamus in domo una, et peperi apud eam
in cubiculo. Tertio autem die postquam ego peperi, peperit et
haec; et eramus simul, nullusque alius nobiscum in domo
exceptis nobis duabus. Mortuus est autem filius mulieris hu-
ius nocte; dormiens quippe oppressit eum. Et consurgens in-
tempeste noctis silentio tulit filium meum de latere
meo ancillae tuae dormientis et collocavit in sinu
suo; suum autem filium qui erat mortuus posuit in sinu
meo. Cumque surrexissem mane ut darem lac fi-
lio meo, apparuit mortuus; quem diligentius intu-

· thema p[ro] religiosis
in claustris

[illegible]

eius clara luce, deprehendi non esse meum quem genueram. Responditque altera mulier: Non est ita ut dicis, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. E contrario illa dicebat: Mentiris; filius quippe meus vivit, et filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum contendebant coram rege. Tunc rex ait: Haec dicit: Filius meus vivit, et filius tuus mortuus est. Et ista respondit: Non, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium. Cumque attulissent gladium coram rege: Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes, et date dimidiam partem uni, et dimidiam partem alteri. Dixit autem mulier, cuius filius erat vivus, ad regem (commota sunt quippe viscera eius super filio suo): Obsecro, domine, date illi infantem vivum, et nolite interficere eum. E contrario illa dicebat: Nec mihi nec tibi sit, sed dividatur. Respondit rex et ait: Date huic infantem vivum, et non occidatur: haec est enim mater eius. Audivit itaque omnis Israel iudicium quod iudicasset rex, et timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum iudicium.

IIII

Erat autem rex Salomon regnans super omnem Israel. Et hi principes quos habebat: Azarias filius Sadoc sacerdotis; Helioreph et Ahia filii Sisa, scribae; Iosaphat filius Ahilud, a commentariis; Banaias filius Ioiadae super exercitum; Sadoc autem et Abiathar sacerdotes; Azarias filius Nathan super eos qui assistebant regi; Zabud filius Nathan sacerdos, amicus regis; et Ahisar praepositus domus; et Adoniram filius Abda super tributa. Habebat autem Salomon duodecim praefectos super omnem Israel, qui praebebant annonam regi et domui eius: per singulos enim menses in anno singuli necessaria ministrabant. Et haec nomina eorum: Benhur in monte Ephraim. Bendecar in Macces, et in Salebim, et in Bethsames, et in Elon, et in Bethanan. Benesed in Aruboth: ipsius erat Socho, et omnis terra Epher. Benabinadab, cuius omnis Nephath Dor: Tapheth filiam Salomonis habebat uxorem. Bana filius Ahilud regebat Thanach et Mageddo, et universam Bethsan, quae est iuxta Sarthana subter Iezrahel, a Bethsan usque Abelmeula e regione Iecmaan. Bengaber in Ramoth Galaad: habebat Avothiair filii Manasse in Galaad: ipse praeerat in omni regione Argob, quae est in Basan, sexaginta civitatibus magnis atque muratis, quae habebant seras aereas. Achinadab filius Addo praeerat in Manaim. Achimaas in Nephthali: sed et ipse habebat Basemath filiam Salomonis in coniugio. Baana filius Husi in Aser, et in Baloth. Iosaphat filius Pharue in Isachar. Semei filius Hela in Beniamin. Gaber filius Uri in terra Galaad, in terra Seon regis Amorrei et Og regis Basan, super omnia quae erant in terra illa. Iuda et Israel innumerabiles, sicut harena maris in multitudine: comedentes, et bibentes, atque laetantes. Salomon autem erat in dicione sua, habens omnia regna a flumine terrae Philisthiim usque ad terminum Aegypti: offerentium munera, et servientium ei cunctis diebus vitae eius. Erat autem cibus Salomonis per dies singulos triginta chori similae, et sexaginta chori farinae, decem boves pingues, et viginti boves pascuales, et centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, atque bubalorum, et avium altilium. Ipse enim obtinebat omnem regionem quae erat trans flumen, a Thaphsa usque Gazam, et cunctos reges illarum regionum: et habebat pacem ex omni parte in circuitu. Habitabatque Iuda atque Israel absque timore ullo, unusquisque sub vite sua et sub ficu sua, a Dan usque Bersabee, cunctis diebus Salomonis. Et habebat Salomon xl. milia praesepia equorum currilium, et xii. milia equestrium. Nutriebantque eos supradicti regis praefecti: sed et necessaria mensae regis Salomonis cum ingenti cura praebebant tempore suo. Hordeum quoque et paleas equorum et iumentorum deferebant in locum ubi erat rex, iuxta constitutum sibi. Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni, et prudentiam multam nimis, et latitudinem cordis quasi harenam quae est in litore maris. Et praecedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium et Aegyptiorum: et erat sapientior cunctis hominibus: sapientior Ethan Ezraite, et Eman, et Chalcal, et Dorda filiis Maol, et erat nominatus in universis gentibus per circuitum. Locutus est quoque Salomon tria milia parabolas: et fuerunt carmina eius quinque et mille. Et disputavit super lignis a cedro quae est in Libano, usque ad hysopum quae egreditur de pariete: et disseruit de iumentis, et volucribus, et reptilibus, et piscibus. Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis, et ab universis regibus terrae qui audiebant sapientiam eius.

V

Misit quoque Hiram rex Tyri servos suos ad Salomonem: audivit enim quod ipsum unxissent regem pro patre eius: quia amicus fuerat Hiram David omni tempore. Misit autem Salomon ad Hiram, dicens: Tu scis voluntatem David patris mei, et quia non potuerit aedificare domum nomini Domini Dei sui, propter bella imminentia per circuitum, donec daret Dominus eos sub vestigio pedum eius. Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum: et non est satan, neque occursus malus. Quam ob rem cogito aedificare templum nomini Domini Dei mei, sicut locutus est Dominus David patri meo, dicens: Filius tuus, quem dabo pro te super solium tuum, ipse aedificabit domum nomini meo. Praecipe igitur ut praecidant mihi cedros de Libano, et servi mei sint cum servis tuis: mercedem autem servorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris: scis enim quomodo non est in populo meo vir qui noverit ligna caedere sicut Sidonii. Cum ergo audisset Hiram verba Salomonis, laetatus est valde, et ait: Benedictus Dominus hodie, qui dedit David filium sapientissimum super populum hunc plurimum. Et misit Hiram ad Salomonem, dicens: Audivi quaecumque mandasti mihi: ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis et abiegnis. Servi mei deponent ea de Libano ad mare: et ego componam ea in ratibus in mari usque ad locum quem significaveris mihi: et applicabo ea ibi, et tu tolles ea: praebebisque necessaria mihi, ut detur cibus domui meae. Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina et ligna abiegna, iuxta omnem voluntatem eius. Salomon autem praebebat Hiram xx. milia choros tritici in cibum domui eius, et xx. choros purissimi olei: haec tribuebat Salomon Hiram per annos singulos. Dedit quoque Dominus sapientiam Salomoni, sicut locutus est ei: et erat pax inter Hiram et Salomonem, et percusserunt ambo foedus. Elegitque rex Salomon operarios de omni Israel, et erat indictio xxx. milia virorum. Mittebatque eos in Libanum, x. milia per singulos menses vicissim, ita ut duobus mensibus vicissim essent in domibus suis: et Adoniram erat super huiuscemodi indictionem. Fuerunt itaque Salomoni lxx. milia eorum qui onera portabant, et lxxx. milia latomorum in monte: absque praepositis qui praeerant singulis operibus numero trium milium et trecentorum, praecipientium populo, et his qui faciebant opus. Praecepitque rex ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi, et quadrarent eos: quos dolaverunt caementarii Salomonis et ce

hic salomon incepit edificare domum domini

310 . 2 . mayo

cementarii hiram. porro biblii preparaverunt ligna et lapides
Factum est ergo quadrin VI ad edificandam domum
gentesimo et lxxx anno egressionis filiorum israel de ter
ra egypti in anno quarto mense zio. ipse est mensis secundus reg
ni salomonis super israel. edificare cepit domum domino. Domus
autem quam edificavit rex salomon domino habebat lx cubitos in la
titudine et xxx cubitos in altitudine. et porticus erat ante
templum xx cubitorum longitudinis iuxta mensuram
latitudinis templi. et habebat x cubitos latitudinis ante
faciem templi. Fecitque in templo fenestras obliquas.
Edificavit super parietem templi tabulata per gyrum in pa
rietibus domus per circuitum templi et oraculi. et fecit latera
in circuitu. tabulatum quod subter erat v cubitos habebat la
titudinis. et medium tabulatum vi cubitorum latitudinis.
et tertium tabulatum vii habens cubitos latitudinis. Trabes autem
posuit in domo per circuitum forinsecus ut non herent muris
templi. Domus autem cum edificaretur de lapidibus dolatis at
que perfectis edificata est. et malleus et securis et omne ferramen
tum non sunt audita in domo cum edificaretur. Ostium lateris medii
in pariete erat domus dextre. et per cocleam ascendebant
in medium cenaculum. et a medio in tertium. Edificavit do
mum et consummavit eam. Texit quoque domum laquearibus cedri
nis. et edificavit tabulatum super omnem domum v cubitis
altitudinis. et operuit domum lignis cedrinis. Et factus est
sermo domini ad salomonem dicens. Domus hec quam edificas
si ambulaveris in preceptis meis et iudicia mea feceris et cu
stodieris omnia mandata mea gradiens per ea. firma
bo sermonem meum tibi quem locutus sum ad david patrem
tuum. et habitabo in medio filiorum israel. et non derelinquam populum
meum israel. Igitur edificavit salomon domum et consummavit
eam. et edificavit parietes domus intrinsecus tabulatis
cedrinis a pavimento domus usque ad summitatem parietis
et usque ad laquearia. et operuit lignis cedrinis intrinsecus
et texit pavimentum domus tabulis abiegnis. Edifica
vitque xx cubitorum ad posteriorem partem templi tabula
ta cedrina a pavimento usque ad superiora. et fecit interio
rem domum oraculi in sanctum sanctorum. Porro xl cubitorum erat ip
sum templum pro foribus oraculi. et cedro omnis domus intrin
secus vestiebatur habens tornaturas suas et iuncturas suas
fabrefactas et celaturas eminentes. omnia cedrinis ta
bulis vestiebantur. nec omnino lapis apparere poterat in pa
riete. Oraculum autem in medio domus interiori parte fecerat
ut poneret ibi archam federis domini. Porro oraculum habebat
xx cubitos longitudinis. et xx cubitos latitudinis
et xx cubitos altitudinis. et operuit illud atque vestivit
auro purissimo. Sed et altare vestivit cedro. Domum
quoque ante oraculum operuit auro purissimo. et affixit
laminas clavis aureis. Nichil erat in templo quod non
auro tegeretur. Sed et totum altare oraculi texit auro. Et
fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum x cu
bitorum altitudinis. v cubitorum ala cherub una. et v
cubitorum ala cherub altera. id est x cubitos habentes a summi
tate ale usque ad ale alterius summitatem. x quoque cubi
torum erat cherub secundus in mensura pari. et opus unum erat
in duobus cherubim. id est altitudinem habebat unus cherub
x cubitorum. et similiter cherub secundus. posuitque cherubim in me
dio templi interioris. Extendebant autem alas suas cheru
bin. et tangebat ala una parietem. et ala che
rub secundi tangebat parietem alterum. Ale autem altere in me
dia parte templi se invicem contingebant. Texit quoque cheru
bin auro. et omnes parietes templi per circuitum. et sculpsit
variis celaturis et torno. et fecit in eis cherubim et palmas
et picturas varias quasi prominentes de pariete et egredi
entes. Sed et pavimentum domus texit auro intrinsecus et ex
trinsecus. et in ingressu oraculi fecit duo ostiola de
lignis olivarum. et sculpsit in eis picturam cherubim
et palmarum species et anaglipha valde prominentia. et tex
it ea auro. et operuit tam cherubim quam palmas et cetera auro.
Fecitque in introitu templi postes de lignis olivarum
quadrangulatos. et duo ostia de lignis abiegnis. Al
trinsecus et utrumque hostium duplex erat. et se invicem
tenens aperiebatur. et sculpsit cherubim et palmas et ce
laturas valde eminentes. operuitque omnia laminis
aureis. opere quadro ad regulam. Et edificavit atrium in
terius tribus ordinibus lapidum politorum et uno ordine
lignorum cedri. Anno quarto fundata est domus domini in men
se zio. et in anno xi mense bul. ipse est mensis octa
vus perfecta est domus in omni opere suo. et universis utensi
libus. edificavitque eam vii annis. VII
Domum autem suam edificavit salomon xiii an
nis. et ad perfectum usque perduxit. Edificavit quoque do
mum saltus libani c cubitorum. et l cubitorum latitudinis
et xxx cubitorum altitudinis. et iiii deambulacra inter
columpnas cedrinas. ligna quippe cedrina exciderat in co
lumpnas. et tabulatis cedrinis vestivit totam came
ram. que xlv columpnis sustentabatur. Unus autem ordo habe
bat columpnas xv contra se invicem positas. et e regione
se respicientes. equali spacio inter columpnas. et super colum
pnas quadrangulata ligna in cunctis equalia. et porticum
columpnarum fecit l cubitorum longitudinis. et xxx cu
bitorum latitudinis. et alteram porticum in faciem ma
ioris porticus. et columpnas. et epistilia super colump
nas. Fecit et porticum solii in qua tribunal est. et
texit lignis cedrinis a pavimento usque ad summi
tatem. Et domunculam in qua sedebat ad iudicandum
erat in media porticu simili opere. Domum quoque fecit
filie pharaonis quam uxorem duxerat salomon tali
opere quali et hanc porticum. omnia lapidibus preciosis
qui ad normam quandam atque mensuram tam in
trinsecus quam extrinsecus serrati erant. a funda
mento usque ad summitatem parietum. et intrinsecus et usque
ad atrium maius. Fundamenta autem de lapidibus preciosis la
pidibus magnis x sive octo cubitorum. et desuper lapi
des preciosi equalis mensure secti erant. similiterque de cedro.
et atrium maius rotundum trium ordinum de lapidibus sectis
et unius ordinis dolata cedro. Necnon et in atrio domus
domini interiori et in porticu domus domini. Misit quoque rex sa
lomon et tulit hiram de tyro filium mulieris vidue de
tribu neptalim patre tyrio artificem erarium et plenum
sapientia et intelligentia et doctrina ad faciendum omne opus
ex ere. Qui cum venisset ad regem salomonem fecit omne
opus eius. et finxit duas columpnas ereas xviii cubi
torum altitudinis columpnam unam. et linea xii cu
bitorum ambiebat utramque columpnam. Duo quoque ca
pitella fecit que ponerentur super capita columpnarum fusi
lia ex ere. v cubitorum altitudinis capitellum unum et v.

cubitorum capitellum alterum et quasi in modum retis et ca-
thenarum sibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitel-
lum fusile erat columpnarum. Septena versuum retiacula
in capitello uno et septena retiacula in capitello altero
et perfecit columpnas et duos ordines per circuitum retiaculo-
rum singulorum ut tegerent capitella que erant super sum-
mitatem malorum granatorum. Eodem modo fecit et capitello secundo.
Capitella autem que erant super capita columpnarum quasi opere
lilii fabricata erant in porticu cubitorum quattuor. Et rursum
alia capitella in summitate columpnarum desuper iuxta men-
suram columpne contra retiacula. Malorum granatorum
autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli secundi. Et statuit
duas columpnas in porticu templi. Cumque statuisset
columpnam dexteram vocavit eam nomine Iachin.
Similiter erexit columpnam secundam et vocavit nomen
eius Booz. Et super capita columpnarum opus in modum lilii po-
suit. Perfectumque est opus columpnarum. Fecit quoque mare fu-
sile decem cubitorum a labio usque ad labium rotundum in circu-
itu. Quinque cubitorum altitudo eius et resticula triginta cubitorum cin-
gebat illud per circuitum. Et sculptura subter labium circuibat
illud decem cubitis ambiebat mare. Duo ordines sculpturarum
histriatarum erant fusiles. Et stabat super duodecim boves e
quibus tres respiciebant ad aquilonem et tres ad oc-
cidentem et tres ad meridiem et tres ad orientem. Et
mare super eos desuper erat quorum posteriora universa que
intrinsecus latitabant. Grossitudo autem brevis trium
unciarum erat. Labium eius quasi labium calicis et folium
repandi lilii. Duo milia bathos capiebat. Et decem
fecit bases eneas quattuor cubitorum longitudinis
bases singulas et quattuor cubitorum latitudinis et trium
cubitorum altitudinis. Et ipsum opus basium interrasile
erat et sculpture inter iuncturas et inter coronulas et
plectas leones et boves et cherubin et in iuncturis si-
militer desuper et subter leones et boves quasi lora ex ere
dependentia. Et quattuor rote per bases singulas et axes
erei et per quattuor partes quasi humeruli subter luterem fusi-
les contra se invicem respectantes. Os quoque luteris intrinsecus
erat in capitis summitate et quod forinsecus appare-
bat unius cubiti erat totum rotundum pariterque
habebat unum cubitum et dimidium. In angulis autem colump-
narum varie celature erant et media intercolumpnia
quadrata non rotunda. Quattuor quoque rote que per quattuor angulos ba-
sis erant coherebant sibi subter basim. Una rota habebat
altitudinis cubitum et semis. Tales autem rote erant
quales solent in curru fieri et axes earum et radii et cantu
et modioli omnia fusilia. Nam et humeruli illi quattuor per
singulos angulos basis unius ex ipsa basi fusiles et con-
iuncti erant. In summitate autem basis erat quedam rotun-
ditas dimidii cubiti ita fabrefacta ut luter de-
super posset inponi habens celaturas suas variasque sculp-
turas ex semet ipsa. Sculpsit quoque in tabulatis illis
que erant ex ere et in angulis cherubin et leones et pal-
mas quasi in similitudinem hominis stantis ut non celata sed ap-
posita per circuitum viderentur. In hunc modum fecit decem bases
fusura una et mensura sculpturaque consimili. Fecit quoque
decem luteres ereos. Quadraginta bathos capiebat luter unus eratque
quattuor cubitorum. Singulos quoque luteres per singulas id est decem bases
posuit et constituit decem bases quinque ad dexteram partem templi

et quinque ad sinistram. Mare autem posuit ad dexteram partem tem- 84
pli contra orientem ad meridiem. Fecit quoque Hiram lebetes
et scutras et amulas et perfecit omne opus regis Salomonis
in templo domini. Columpnas duas et funiculos capitellorum
super capita earum columpnarum duos et retiacula duo ut operirent
duos funiculos qui erant super capita columpnarum. Et mala
granata quadringenta in duobus retiaculis duos versus malorum granatorum
in retiaculis singulis ad operiendos funiculos capitellorum que
erant super capita columpnarum. Et bases decem et luteres decem super
bases. Et mare unum et boves duodecim subter mare. Et lebetes
et scutras et amulas. Omnia vasa que fecit Hiram regi Sa-
lomoni in domo domini de auricalco erant. In campestri
regione Iordanis fudit ea rex in argillosa terra inter Socchoth
et Sarthan. Et posuit Salomon omnia vasa. Propter multitudi-
nem autem nimiam non erat pondus eris. Fecitque Sa-
lomon omnia vasa in domo domini. Altare aureum et mensam
super quam ponerentur panes propositionis auream et candelabra au-
rea quinque ad dexteram et quinque ad sinistram contra oraculum ex
auro puro et quasi lilii flores et lucernas desuper aureas
et forcipes aureos et ydrias et fuscinulas et phialas et mor-
tariola et thuribula de auro purissimo et cardines ho-
stiorum domus interioris Sancti sanctorum et ostiorum domus templi ex au-
ro erant. Et perfecit omne opus quod faciebat Salomon in do-
mo domini. Et intulit que sanctificaverat David pater suus argentum et
aurum et vasa et reposuit in thesauris domus domini.

VIII

Tunc congregati sunt omnes maiores natu Is-
rahel cum principibus tribuum et duces familiarum filiorum
Israhel ad regem Salomonem in Ierusalem ut deferrent ar-
cham federis domini de civitate David id est de Syon. Convenitque
ad regem Salomonem universus Israhel in mense Ethanim
in sollempni die. Ipse est mensis septimus. Veneruntque cuncti se-
nes de Israhel et tulerunt sacerdotes archam et portave-
runt archam domini et tabernaculum federis et omnia va-
sa sanctuarii que erant in tabernaculo. Et ferebant ea
sacerdotes et levite. Rex autem Salomon et omnis multitudo Is-
rahel que convenerat ad eum gradiebatur cum illo ante archam
et immolabant oves et boves absque estimatione et numero. Et in-
tulerunt sacerdotes archam federis domini in locum suum in
oraculum templi in Sanctum sanctorum subter alas cherubin. Si-
quidem cherubin expandebant alas super locum arche et pro-
tegebant archam et vectes eius desuper. Cumque eminerent
vectes et apparerent summitates eorum foris sanctuarium ante
oraculum non apparebant ultra extrinsecus qui et fuerunt ibi
usque in presentem diem. In archa autem non erat aliud nisi
due tabule lapidee quas posuerat in ea Moyses in Oreb
quando pepigit fedus dominus cum filiis Israhel cum egrederentur de
terra Egypti. Factum est autem cum exissent sacerdotes de sanctua-
rio nebula implevit domum domini et non poterant sacerdotes
stare et ministrare propter nebulam. Impleverat enim
gloria domini domum domini. Tunc ait Salomon: Dominus dixit
ut habitaret in nebula. Edificans edificavi domum in ta-
bernaculum tuum firmissimum solium tuum in sempiternum.
Convertitque rex faciem suam et benedixit omni ecclesie Is-
rahel. Omnis enim ecclesia Israhel stabat. Et ait Salomon: Bene-
dictus dominus deus Israhel qui locutus est ore suo ad David pa-
trem meum et in manibus eius perfecit dicens: A die qua
eduxi populum meum Israhel de Egypto non elegi civitatem
de universis tribubus Israhel ut edificaretur domus et esset

nõ q̄ fuit in archa federis dñi

nomen meum ibi. Sed elegi David ut esset super populum meum
Israel. Et ait dominus ad David patrem meum. Quod cogitasti in corde
tuo edificare domum nomini meo bene fecisti hoc ipsum mente
tractans. Verumptamen tu non edificabis mihi domum sed filius tuus
qui egredietur de renibus tuis ipse edificabit domum nomini meo.
Confirmavit dominus sermonem suum quem locutus est. Stetique
pro David patre meo et sedi super thronum Israel sicut locutus est dominus et e-
dificavi domum nomini domini dei Israel sicut locutus est dominus. Et con-
stitui ibi locum arche in qua foedus domini est quod percussit cum
patribus nostris quando egressi sunt de terra Egypti. Stetit autem Sa-
lomon ante altare domini in conspectu ecclesie Israel et expandit ma-
nus suas in celum et ait: Domine deus Israel non est similis tui deus
in celo desuper et super terram deorsum qui custodis pac-
tum et misericordiam servis tuis qui ambulant coram te in
toto corde suo. Qui custodisti David patri meo ser-
vo tuo que locutus es ei, ore locutus es et manibus perfe-
cisti ut hec dies probat. Nunc igitur domine deus Israel conserva famu-
lo tuo David patri meo que locutus es ei dicens: Non aufere-
tur vir coram me de te qui sedeat super thronum Israel, ita
tamen si custodierint filii tui viam tuam ut ambulent
coram me sicut tu ambulasti in conspectu meo. Et nunc
domine deus Israel firmentur verba tua que locutus es ser-
vo tuo David patri meo. Ergone putandum est quod vere deus habitet
super terram? Si enim celum et celi celorum te capere non possunt quan-
to magis domus hec quam edificavi tibi. Sed respice ad oratio-
nem servi tui et ad preces eius domine deus meus. Audi hymnum
et orationem quam servus tuus orat coram te hodie ut sint
oculi tui aperti super domum hanc nocte ac die, super domum
de qua dixisti: Erit nomen meum ibi, ut exaudias oratio-
nem quam servus tuus orat ad te in loco isto. Et exaudi-
as deprecationem servi tui et populi tui Israel quodcumque oraverit
in loco isto, et exaudias in loco habitaculi tui in celo, et
cum exaudieris propitius eris. Si peccaverit homo in proxi-
mum suum et habuerit aliquod iuramentum quo teneatur astrictus
et venerit propter iuramentum coram altari tuo in domum
tuam, tu exaudies in celo et facies et iudicabis servos
tuos condemnans impium et reddens viam suam super
caput eius, iustificansque iustum et retribuens ei secundum iu-
stitiam suam. Si fugerit populus tuus Israel inimicos suos
quia peccaturus est tibi, et agentes penitentiam et confitentes nomini tuo
venerint et adoraverint et deprecati te fuerint in domo hac,
exaudi in celo et dimitte peccatum populi tui Israel et reduces eos in
terram quam dedisti patribus eorum. Si clausum fuerit celum et non
pluerit propter peccata eorum et orantes in loco isto penitentiam egerint
nomini tuo et a peccatis suis conversi fuerint propter afflictionem suam, ex-
audi eos in celo et dimitte peccata servorum tuorum et populi tui Israel
et ostende eis viam bonam per quam ambulent et da plu-
viam super terram quam dedisti populo tuo in possessionem. Fames
si oborta fuerit in terra aut pestilentia fuerit aut corruptus
aer aut erugo aut locusta aut rubigo et afflixerit eum
inimicus eius obsidens portas, omnis plaga universa
infirmitas, cuncta devotatio et imprecatio que acciderit
omni homini de populo tuo Israel, si quis cognoverit plagam cordis
sui et expanderit manus suas in domo hac, tu exaudies
in celo in loco habitationis tue et repropitiaberis et facies
ut des unicuique secundum omnes vias suas sicut videris cor
eius, quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum, ut timeant
te cunctis diebus quibus vivunt super faciem terre quam de-
disti patribus nostris. Insuper et alienigena qui non est de populo tuo
Israel cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum — audietur
enim nomen tuum magnum et manus tua fortis et brachium
tuum extentum ubique — cum venerit ergo et oraverit in loco hoc,
tu exaudies in celo in firmamento habitaculi tui et
facies omnia pro quibus invocaverit te alienigena ut dis-
cant universi populi terrarum nomen tuum timere sicut populus tuus
Israel, et probent quia nomen tuum invocatum est super domum hanc
quam edificavi. Si egressus fuerit populus tuus ad bellum in
contra inimicos suos per viam quocumque miseris eos, orabunt
te contra viam civitatis quam elegisti et contra domum quam edifi-
cavi nomini tuo, et exaudies in celo orationes eorum et preces eorum et
facies iudicium eorum. Quod si peccaverint tibi — non est homo qui non pec-
cet — et iratus tradideris eos inimicis suis et captivi ducti fu-
erint in terram inimicorum longe vel prope, et egerint penitentiam
in corde suo in loco captivitatis et conversi deprecati fuerint
in captivitate sua dicentes: Peccavimus, inique egimus,
impie gessimus, et reversi fuerint ad te in universo corde suo
et tota anima sua in terra inimicorum suorum ad quam captivi
ducti fuerint, et oraverint te contra viam terre sue quam dedisti
patribus eorum et civitatis quam elegisti et templi quod edifica-
vi nomini tuo, exaudies in celo in firmamento solii tui oratio-
nes eorum et preces eorum et facies iudicium eorum et propitiaberis populo
tuo qui peccavit tibi, et omnibus iniquitatibus eorum quibus
prevaricati sunt in te, et dabis misericordiam coram eis qui eos
captivos habuerint ut misereantur eis. Populus enim tuus est
et hereditas tua quos eduxisti de terra Egypti de me-
dio fornacis ferree, ut sint oculi tui aperti ad deprecationem
servi tui et populi tui Israel, et exaudies eos in universis pro quibus
invocaverint te. Tu enim separasti eos tibi in hereditatem
de universis populis terre sicut locutus es per Moysen servum tuum
quando eduxisti patres nostros de Egypto domine deus. Factum est
autem cum complesset Salomon orans dominum omnem orationem
et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris domini; utrumque
enim genu in terram fixerat et manus expanderat ad celum.
Stetit ergo et benedixit omni ecclesie voce magna dicens: Bene-
dictus dominus deus qui dedit requiem populo suo Israel iuxta omnia
que locutus est. Non cecidit sermo quidem nec unus ex omni-
bus bonis que locutus est per Moysen servum suum. Sit dominus
deus noster nobiscum sicut fuit cum patribus nostris, non derelin-
quens nos neque proiciens, sed inclinet corda nostra ad
se ut ambulemus in universis viis eius et custodiamus
mandata eius et cerimonias et iudicia quecumque man-
davit patribus nostris. Et sint sermones mei isti quibus de-
precatus sum coram domino appropinquantes domino deo nostro die
ac nocte, ut faciat iudicium servo suo et populo suo Israel per
singulos dies, et sciant omnes populi terre quia dominus ipse est deus
et non est ultra absque eo. Sit quoque cor nostrum perfectum cum domino
deo nostro ut ambulemus in decretis eius et custodiamus man-
data eius sicut et hodie. Igitur rex et omnis Israel cum eo im-
molabant victimas coram domino. Mactavitque Salomon
hostias pacificas quas immolavit domino: boum xxij
milia et ovium c.xx. milia. Et dedicaverunt templum
domini rex et filii Israel. In die illa sanctificavit rex medium
atrii quod erat ante domum domini. Fecit quippe holocaustum
ibi et sacrificium et adipem pacificorum, quoniam altare ere-
um quod erat coram domino minus erat et capere non poterat
holocaustum et sacrificium et adipem pacificorum. Fecit

Oratio Salomonis ad Deum

quoque Salomon in tempore illo festivitatem celebrem et omnis
Israel cum eo multitudo magna ab introitu Emath usque ad
rivum Egypti coram domino deo nostro vii diebus et vii diebus id
est xiiii diebus. Et in die octavo dimisit populos qui benedicentes
regi profecti sunt in tabernacula sua letantes et alacri
corde super omnibus bonis que fecerat deus David servo suo et
Factum est autem cum perfecisset | IX | Israel populo suo.
Salomon edificium domus domini et edificium regis et omne
quod optaverat et voluerat facere apparuit ei dominus secundo
sicut apparuerat ei in Gabaon. Dixitque dominus ad eum. Ex-
audivi orationem tuam et deprecationem tuam quam deprecatus
es coram me. Sanctificavi domum hanc quam edificasti ut pone-
rem nomen meum ibi in sempiternum et erunt oculi mei et cor
meum ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaveris coram me
sicut ambulavit pater tuus in simplicitate cordis et in
equitate et feceris omnia que precepi tibi et iudicia mea et
legitima mea servaveris ponam thronum regni tui super
Israel in sempiternum sicut locutus sum David patri tuo dicens
Non auferetur vir de genere tuo de solio Israel. Si aversione autem
aversi fueritis vos et filii vestri non sequentes me nec cu-
stodientes mandata mea et cerimonias quas proposui vo-
bis sed abieritis et colueritis deos alienos et adoraveritis e-
os auferam Israel de superficie terre quam dedi eis et templum
quod sanctificavi nomini meo proiciam a conspectu meo eritque
Israel in proverbium et in fabulam cunctis populis et domus hec
erit in exemplum. Omnis qui transierit per eam
stupebit et sibilabit et dicet: Quare fecit dominus sic terre
huic et domui huic? Et respondebunt: Quia dereliquerunt
dominum deum suum qui eduxit patres eorum de terra Egypti et
secuti sunt deos alienos et coluerunt eos et adoraverunt
eos. Idcirco induxit dominus super eos omne malum hoc. Ex-
pletis autem annis xx postquam edificaverat Salomon
duas domos id est domum domini et domum regis Hyram rege Ty-
ri prebente regi Salomoni ligna cedrina et abiegna
et aurum iuxta omne quod opus habuerat tunc dedit Sa-
lomon Hyram xx oppida in terra Galilee. Et egressus
est Hyram de Tyro ut videret oppida que dederat ei Salo-
mon et non placuerunt ei et ait: Hecine sunt civitates
quas dedisti michi frater? Et appellavit eas terram Chabul us-
que in diem hanc. Misit quoque Hyram ad regem Sa-
lomonem c xx talenta auri. Hec est summa expen-
sarum quam obtulit Salomon rex ad edificandam do-
mum domini et domum suam et Mello et murum Ierusalem et
Eser et Mageddo et Gazer. Pharao rex Egypti as-
cendit et cepit Gazer succenditque eam igni et Cha-
naneum qui habitabat in civitate interfecit et dedit eam
in dotem filie sue uxori Salomonis. Edificavit ergo
Salomon Gazer et Bethoron inferiorem et Balaath
et Palmiram in solitudinis terra et omnes vicos qui ad
se pertinebant et erant absque muro munivit et civi-
tates curruum et civitates equitum et quodcumque ei pla-
cuit ut edificaret in Ierusalem et in Libano et in omni ter-
ra potestatis sue. Universum populum qui remanserat de
Amorreis Etheis et Phereteis Phereseis et Eveis et Ie-
buseis qui non sunt de filiis Israel horum filios qui re-
manserant in terra quos scilicet non potuerant filii Israel
exterminare fecit Salomon tributarios usque ad
diem hanc. De filiis autem Israel non constituit rex Salo-
mon servire quemquam sed erant viri bellatores et minis-
tri eius et principes et duces et prefecti curruum et equorum. Erant
autem principes super omnia opera Salomonis prepositi quin-
genti l qui habebant subiectum populum et statutis operibus
imperabant. Filia autem Pharaonis ascendit de civitate David
in domum suam quam edificaverat ei Salomon. Tunc edi-
ficavit Mello. Offerebat quoque Salomon tribus vicibus
per annos singulos holocausta et pacificas victimas super
altare quod edificaverat domino et adolebat thimiamata coram
domino perfectumque est templum. Classem quoque fecit rex Salo-
mon in Asiongaber que est iuxta Haylam in litore
maris rubri in terra Ydumea. Misitque Hyram in classe
illa servos suos viros nauticos et gnaros maris cum
servis Salomonis. Qui cum venissent in Ophir sump-
tum inde aurum cccc xx talentorum detulerunt ad regem
Sed et regina Saba audita fama | X | Salomonem
Salomonis in nomine domini venit temptare eum in e-
nigmatibus. Et ingressa cum comitatu multo Ierusalem et divi-
tiis camelis portantibus aromata et aurum infinitum nimis
et gemmas preciosas venit ad regem Salomonem et lo-
cuta est ei universa que habebat in corde suo. Et docuit eam Sa-
lomon omnia verba que proposuit. Non fuit sermo qui regem
posset latere et non responderet ei. Videns autem regina Saba
omnem sapientiam Salomonis et domum quam edificaverat et
cibos mense eius et habitacula servorum et ordines ministrantium
vestesque eorum et pincernas et holocausta que offerebat
in domo domini non habebat ultra spiritum. Dixitque ad regem: Ve-
rus est sermo quem audivi in terra mea super sermonibus
tuis et super sapientia tua et non credebam narrantibus michi do-
nec ipsa venissem et vidissem oculis meis et probassem quod media pars
michi nunciata non fuisset. Maior est sapientia tua et opera tua quam
rumor quem audivi. Beati viri tui et beati servi tui
hii qui stant coram te semper et audiunt sapientiam
tuam. Sit dominus deus tuus benedictus cui complacuisti et po-
suit te super thronum Israel eo quod dilexerit dominus Israel in sem-
piternum et constituit te regem ut faceres iudicium et iustitiam.
Dedit ergo regi c xx talenta auri et aromata multa
nimis et gemmas preciosas. Non sunt allata ultra aroma-
ta tam multa quam ea que dedit regina Saba regi Salo-
moni. Sed et classis Hyram que portabat aurum de Oph-
ir attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis et gemmas
preciosas. Fecitque rex de lignis thyinis fulcra domus domini
et domus regie et cytharas lyrasque cantoribus. Non sunt
allata huiuscemodi ligna thyina neque visa usque in pre-
sentem diem. Rex autem Salomon dedit regine Saba omnia
que voluit et petivit ab eo. Exceptis hiis que ultro ob-
tulerat ei munere regio. Que reversa est et abiit in terram
suam cum servis suis. Erat autem pondus auri quod offere-
batur Salomoni per singulos annos dc lxvi talentorum
excepto eo quod afferebant viri qui super vectigalia erant
et negotiatores universique scuta vendentes et omnes reges
Arabie ducesque terre. Fecit quoque rex Salomon cc scuta de
auro purissimo dc auri siclos dedit in lamina scuti
unius et ccc peltas ex auro probato ccc mine auri unam
peltam vestiebant. Posuitque eas rex in domo saltus
Libani. Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem et
vestivit eum de auro fulvo nimis. Qui habebat vi
gradus et summitas throni rotunda erat in parte posteriori

i. navigium

et duae manus hinc atque inde tenentes sedile, et duo leones stabant iuxta manus singulas, et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde. Non est factum tale opus in universis regnis. Sed et omnia vasa de quibus potabat rex Salomon erant aurea, et universa supellex domus saltus Libani de auro purissimo. Non erat argentum nec alicuius pretii putabatur in diebus Salomonis, quia classis regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum et argentum et dentes elephantorum et simias et pavos. Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes reges terrae divitiis et sapientia. Et universa terra desiderabat videre vultum Salomonis ut audiret sapientiam eius quam dederat Deus in corde eius. Et singuli deferebant ei munera, vasa aurea et argentea, vestes et arma bellica, aromata quoque et equos et mulos per annos singulos. Congregavitque Salomon currus et equites, et facti sunt ei mille quadringenti currus et duodecim milia equitum, et disposuit eos per civitates munitas et cum rege in Hierusalem. Fecitque ut tanta esset abundantia argenti in Hierusalem quanta et lapidum, et cedrorum praebuit multitudinem quasi sycomoros quae nascuntur in campestribus. Et educebantur equi Salomonis de Aegypto et de Coa, et statuto pretio perducebant. Egrediebatur autem quadriga ex Aegypto DC siclis argenti et equus CL, atque in hunc modum cuncti reges Hettheorum et Syriae equos venundabant.

XI

Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, et Moabitidas et Ammonitidas, Idumeas et Sidonias et Hettheas, de gentibus super quibus dixit Dominus filiis Israhel: Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras; certissime enim avertent corda vestra ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est rex Salomon ardentissimo amore. Fueruntque ei uxores quasi reginae DCC, et concubinae CCC; et averterunt mulieres cor eius. Cumque iam esset senex, depravatum est cor eius per mulieres ut sequeretur deos alienos, nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo sicut cor David patris eius. Sed colebat Salomon Astarthen deam Sidoniorum et Chamos deum Moabitarum et Moloch idolum Ammonitarum. Fecitque Salomon quod non placuerat coram Domino, et non adimplevit ut sequeretur Dominum sicut David pater eius. Tunc aedificavit Salomon fanum Chamos idolo Moab in monte qui est contra Hierusalem, et Moloch idolo filiorum Ammon. Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis quae adolebant thura et immolabant diis suis. Igitur iratus est Dominus Salomoni, quod aversa esset mens eius a Domino Deo Israhel, qui apparuerat ei secundo et praeceperat de verbo hoc ne sequeretur deos alienos, et non custodivit quae mandavit ei. Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia habuisti hoc apud te, et non custodisti pactum meum et praecepta mea quae mandavi tibi, disrumpens scindam regnum tuum et dabo illud servo tuo. Verumtamen in diebus tuis non faciam propter David patrem tuum; de manu filii tui scindam illud. Nec totum regnum auferam, sed tribum unam dabo filio tuo propter David servum meum et Hierusalem quam elegi. Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni Adad Idumeum de semine regio qui erat in Edom. Cum enim esset David in Idumea et ascendisset Ioab princeps militiae ad sepeliendos eos qui fuerant interfecti, et occidisset omne masculinum in Idumea (sex enim mensibus ibi moratus est Ioab et omnis Israhel donec interimeret omne masculinum in Idumea), fugit Adad ipse et viri Idumei de servis patris eius cum eo ut ingrederetur Aegyptum. Erat autem Adad puer parvulus. Cumque surrexissent de Madian venerunt in Pharan, tuleruntque secum viros de Pharan et introierunt Aegyptum ad Pharaonem regem Aegypti, qui dedit ei domum et cibos constituit et terram delegavit. Et invenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum ut daret ei uxorem sororem uxoris suae germanam Tafnes reginae. Genuitque ei soror Tafnes Genebath filium, et nutrivit eum Tafnes in domo Pharaonis; eratque Genebath habitans apud Pharaonem cum filiis eius. Cumque audisset Adad in Aegypto dormisse David cum patribus suis et mortuum esse Ioab principem militiae, dixit Pharaoni: Dimitte me ut vadam in terram meam. Dixitque ei Pharao: Qua enim re apud me indiges, ut quaeras ire ad terram tuam? At ille respondit: Nulla, sed obsecro te ut dimittas me. Suscitavit autem ei Deus adversarium Razon filium Heliadae, qui fugerat Adadezer regem Soba dominum suum, et congregavit contra eum viros, et factus est princeps latronum cum interficeret eos David; abieruntque Damascum et habitaverunt ibi, et constituerunt eum regem in Damasco. Eratque adversarius Israhel cunctis diebus Salomonis; et hoc malum Adad et odium contra Israhel, regnavitque in Syria. Hieroboam quoque filius Nabath Ephratheus de Sareda, servus Salomonis, cuius mater erat vidua mulier, levavit manum contra regem. Et haec causa rebellionis adversus eum, quia Salomon aedificavit Mello et coaequavit voraginem civitatis David patris sui. Erat autem Hieroboam vir fortis et potens; vidensque Salomon adulescentem bonae indolis et industrium, constituerat eum praefectum super tributa universae domus Ioseph. Factum est igitur in tempore illo ut Hieroboam egrederetur de Hierusalem, et inveniret eum Ahias Silonites propheta in via, opertus pallio novo; erant autem duo tantum in agro. Adprehendensque Ahias pallium suum novum quo opertus erat scidit in duodecim partes, et ait ad Hieroboam: Tolle tibi decem scissuras; haec enim dicit Dominus Deus Israhel: Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis et dabo tibi decem tribus. Porro una tribus remanebit ei propter servum meum David et Hierusalem civitatem quam elegi ex omnibus tribubus Israhel, eo quod dereliquerit me et adoraverit Astharoth deam Sidoniorum et Chamos deum Moab et Moloch deum filiorum Ammon, et non ambulaverit in viis meis ut faceret iustitiam coram me et praecepta mea et iudicia sicut David pater eius. Nec auferam omne regnum de manu eius, sed ducem ponam eum cunctis diebus vitae suae propter David servum meum quem elegi, qui custodivit mandata mea et praecepta mea. Auferam autem regnum de manu filii eius et dabo tibi decem tribus; filio autem eius dabo tribum unam, ut remaneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me in Hierusalem civitate quam elegi ut esset nomen meum ibi. Te autem adsumam, et regnabis super omnia quae desiderat anima tua, erisque rex super Israhel. Si igitur audieris omnia quae praecepero tibi, et ambulaveris in viis meis, et feceris quod rectum est coram me, custodiens mandata mea et praecepta mea sicut fecit David

De numero uxorum et concubinarum Salomonis

servus meus, et ero tecum, et aedificabo tibi domum fidelem quomodo aedificavi David domum, et tradam tibi Israhel. Et affligam semen David super hoc, verumtamen non cunctis diebus. Voluit ergo Salomon interficere Hieroboam, qui surrexit et aufugit in Aegyptum ad Susac regem Aegypti, et fuit in Aegypto usque ad mortem Salomonis. Reliquum autem verborum Salomonis et omnia quae fecit et sapientia eius, ecce universa scripta sunt in libro verborum dierum Salomonis. Dies autem quos regnavit Salomon in Hierusalem super omnem Israhel, quadraginta anni sunt. Dormivitque Salomon cum patribus suis, et sepultus est in civitate David patris sui. Regnavitque Roboam filius eius pro eo.

XII

Venit autem Roboam in Sichem: illuc enim congregatus erat omnis Israhel ad constituendum eum regem. At vero Hieroboam filius Nabath, cum adhuc esset in Aegypto profugus a facie regis Salomonis, audita morte eius, reversus est de Aegypto. Miseruntque et vocaverunt eum. Venit ergo Hieroboam et omnis multitudo Israhel, et locuti sunt ad Roboam dicentes: Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis. Tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo, et de iugo gravissimo quod imposuit nobis, et serviemus tibi. Qui ait eis: Ite usque ad tertium diem, et revertimini ad me. Cumque abisset populus, iniit consilium rex Roboam cum senioribus qui assistebant coram Salomone patre eius dum adhuc viveret, et ait: Quod datis consilium ut respondeam populo? Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic, et servieris, et petitioni eorum cesseris, locutusque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi servi cunctis diebus. Qui dereliquit consilium senum quod dederant ei, et adhibuit adolescentes qui nutriti fuerant cum eo et assistebant illi. Dixitque ad eos: Quod mihi datis consilium ut respondeam populo huic, qui dixerunt mihi: Levius fac iugum quod imposuit pater tuus super nos? Et dixerunt ei iuvenes qui nutriti fuerant cum eo: Sic loquere populo huic qui locuti sunt ad te dicentes: Pater tuus aggravavit iugum nostrum, tu releva nos. Sic loqueris ad eos: Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et nunc pater meus posuit super vos iugum grave, ego autem addam super iugum vestrum. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem caedam vos scorpionibus. Venit ergo Hieroboam et omnis populus ad Roboam die tertio, sicut locutus fuerat rex dicens: Revertimini ad me die tertia. Responditque rex populo dura, derelicto consilio seniorum quod ei dederant, et locutus est eis secundum consilium iuvenum dicens: Pater meus aggravavit iugum vestrum, ego autem addam iugo vestro. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem caedam vos scorpionibus. Et non adquievit rex populo, quoniam aversatus fuerat eum Dominus, ut suscitaret verbum suum quod locutus fuerat in manu Ahiae Silonitae ad Hieroboam filium Nabath. Videns itaque populus quod noluisset eos audire rex, respondit ei dicens: Quae nobis pars in David, vel quae hereditas in filio Isai? Vade in tabernacula tua Israhel, nunc vide domum tuam David. Et abiit Israhel in tabernacula sua. Super filios autem Israhel quicumque habitabant in civitatibus Iuda regnavit Roboam. Misit ergo rex Roboam Aduram qui erat super tributa, et lapidavit eum omnis Israhel, et mortuus est. Porro rex Roboam festinus ascendit currum, et fugit in Hierusalem. Recessitque Israhel a domo David usque in diem praesentem. Factum est autem cum audisset omnis Israhel quod reversus esset Hieroboam, miserunt et vocaverunt eum congregato coetu, et constituerunt eum regem super omnem Israhel. Nec secutus est quisquam domum David praeter tribum Iuda solam. Venit autem Roboam Hierusalem, et congregavit universam domum Iuda et tribum Beniamin, centum octoginta milia electorum virorum et bellatorum, ut pugnarent contra domum Israhel et reducerent regnum Roboam filio Salomonis. Factus est autem sermo Domini ad Semeiam virum Dei dicens: Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Iuda, et ad omnem domum Iuda et Beniamin, et reliquos de populo dicens: Haec dicit Dominus: Non ascendetis neque bellabitis contra fratres vestros filios Israhel. Revertatur vir in domum suam, a me enim factum est verbum hoc. Audierunt sermonem Domini, et reversi sunt de itinere sicut eis praeceperat Dominus. Aedificavit autem Hieroboam Sichem in monte Ephraim, et habitavit ibi; et egressus inde aedificavit Phanuel. Dixitque Hieroboam in corde suo: Nunc revertetur regnum ad domum David, si ascenderit populus iste ut faciat sacrificia in domo Domini in Hierusalem; et convertetur cor populi huius ad dominum suum Roboam regem Iuda, interficientque me et revertentur ad eum. Et excogitato consilio fecit duos vitulos aureos, et dixit eis: Nolite ultra ascendere in Hierusalem. Ecce dii tui Israhel, qui te eduxerunt de terra Aegypti. Posuitque unum in Bethel et alterum in Dan. Et factum est hoc verbum in peccatum; ibat enim populus ad adorandum vitulum usque in Dan. Et fecit fana in excelsis, et sacerdotes de extremis populi qui non erant de filiis Levi. Constituit quoque diem sollemnem in mense octavo, quintadecima die mensis, in similitudinem sollemnitatis quae celebrabatur in Iuda. Et ascendens altare similiter fecit in Bethel, ut immolaret vitulis quos fabricaverat. Constituitque in Bethel sacerdotes excelsorum quae fecerat. Et ascendit super altare quod extruxerat in Bethel quintadecima die mensis octavi, quem finxerat de corde suo. Et fecit sollemnitatem filiis Israhel, et ascendit super altare ut adoleret incensum.

XIII

Et ecce vir Dei venit de Iuda in sermone Domini in Bethel, Hieroboam stante super altare et thus iaciente. Et exclamavit contra altare in sermone Domini et ait: Altare, altare, haec dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui David, Iosias nomine, et immolabit super te sacerdotes excelsorum qui nunc in te thura succendunt, et ossa hominum super te incendet. Deditque in die illa signum dicens: Hoc erit signum quod locutus est Dominus: Ecce altare scindetur, et effundetur cinis qui in eo est. Cumque audisset rex sermonem hominis Dei quem inclamaverat contra altare in Bethel, extendit manum suam de altari dicens: Adprehendite eum. Et exaruit manus eius quam extenderat contra eum, nec valuit retrahere eam ad se. Altare quoque scissum est, et effusus est cinis de altari, iuxta signum quod praedixerat vir Dei in sermone Domini. Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, et ora pro me ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, et reversa est manus regis ad eum, et facta est sicut prius fuerat. Locutus est autem rex ad virum Dei: Veni mecum domum ut prandeas, et dabo tibi munera. Responditque vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuae, non veniam tecum, nec comedam panem neque bibam aquam in loco isto. Sic enim mandatum est mihi in sermone

domini precipientis. Non comedes panem neque bibes aquam neque reverteris per viam qua venisti. Abiit ergo per aliam viam et non est reversus per iter quo venerat in bethel. Propheta autem quidam senex habitabat in bethel ad quem venerunt filii sui et narraverunt ei omnia opera que fecerat vir dei illa die in bethel. et verba que locutus fuerat ad regem narraverunt patri suo. Et dixit eis pater eorum. Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filii sui viam per quam abierat vir dei qui venerat de iuda. Et ait filiis suis. Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent ascendit et abiit post virum dei. et invenit eum sedentem subter therebintum. et ait illi. Tune es vir dei qui venisti de iuda? Respondit ille. Ego sum. Dixit ergo ad eum. Veni mecum domum ut comedas panem. Qui ait. Non possum reverti neque venire tecum. nec comedam panem neque bibam aquam in loco isto. quia locutus est dominus ad me in sermone domini dicens. Non comedes panem et non bibes aquam ibi. nec reverteris per viam qua ieris. Qui ait illi. Et ego propheta sum similis tui. et angelus locutus est mihi in sermone domini dicens. Reduc eum tecum in domum tuam ut comedat panem et bibat aquam. Fefellit eum. et reduxit secum. Comedit ergo panem in domo eius et bibit aquam. Cumque sederent ad mensam factus est sermo domini ad prophetam qui reduxerat eum. et exclamavit ad virum dei qui venerat de iuda dicens. Hec dicit dominus. Quia inobediens fuisti ori domini et non custodisti mandatum quod precepit tibi dominus deus tuus. et reversus es et comedisti panem et bibisti aquam in loco in quo precepit tibi ne comederes panem neque biberes aquam. non inferetur cadaver tuum in sepulcrum patrum tuorum. Cumque comedisset et bibisset stravit asinum suum prophete quem reduxerat. Qui cum abisset invenit eum leo in via et occidit. et erat cadaver eius proiectum in itinere. Asinus autem stabat iuxta eum. et leo stabat iuxta cadaver. Et ecce viri transeuntes viderunt cadaver proiectum in via et leonem stantem iuxta cadaver. et venerunt et divulgaverunt in civitate in qua propheta ille senex habitabat. Quod cum audisset propheta ille qui reduxerat eum de via ait. Vir dei est qui inobediens fuit ori domini. et tradidit eum dominus leoni. et confregit eum et occidit eum iuxta verbum domini quod locutus est ei. Dixitque ad filios suos. Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent et ille abisset invenit cadaver eius proiectum in via et asinum et leonem stantes iuxta cadaver. Non comedit leo de cadavere. nec lesit asinum. Tulit ergo propheta cadaver viri dei et posuit illud super asinum. et reversus intulit in civitatem prophete senis ut plangeret eum. Et posuit cadaver eius in sepulcro suo. et planxerunt eum. Heu heu mi frater. Cumque planxissent eum dixit ad filios suos. Cum mortuus fuero sepelite me in sepulcro in quo vir dei sepultus est. Iuxta ossa eius ponite ossa mea. Profecto enim veniet sermo quem predixit in sermone domini contra altare quod est in bethel. et contra omnia phana excelsorum que sunt in urbibus samarie. Post verba hec non est reversus ieroboam de via sua pessima. sed e contrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum. Quicumque volebat implebat manum suam. et fiebat sacerdos excelsorum. Et propter hanc causam peccavit domus ieroboam. et eversa est et deleta de superficie terre.

XIIII

In illo tempore egrotavit abia filius ieroboam. Dixitque ieroboam uxori sue. Surge et commuta habitum ne cognoscaris quod sis uxor ieroboam. et vade in sylo. Ecce ibi est ahia propheta qui locutus est mihi quod regnaturus essem super populum hunc. Tolle quoque in manu tua decem panes et crustulam et vas mellis. et vade ad illum. Ipse enim indicabit tibi quid eveniat puero huic. Fecit ut dixerat uxor ieroboam. et consurgens abiit in sylo. et venit in domum ahie. At ille non poterat videre quia caligaverant oculi eius pre senectute. Dixit autem dominus ad ahiam. Ecce uxor ieroboam ingreditur ut consulat te super filio suo qui egrotat. Hec et hec loqueris ei. Cum ergo illa intraret et dissimularet se esse que erat. audivit ahias sonitum pedum eius introeuntis per ostium. et ait. Ingredere uxor ieroboam. Quare aliam te esse simulas? Ego autem missus sum ad te durus nuntius. Vade et dic ieroboam. Hec dicit dominus deus israel. Quia exaltavi te de medio populi. et dedi te ducem super populum meum israel. et scidi regnum domus david. et dedi illud tibi. et non fuisti sicut servus meus david qui custodivit mandata mea. et secutus est me in toto corde suo faciens quod placitum esset in conspectu meo. sed operatus es malum super omnes qui fuerunt ante te. et fecisti tibi deos alienos et conflatiles ut me ad iracundiam provocares. me autem proiecisti post corpus tuum. Idcirco ecce ego inducam mala super domum ieroboam. et percutiam de ieroboam mingentem ad parietem. et clausum et novissimum in israel. et mundabo reliquias domus ieroboam sicut mundari solet fimus usque ad purum. Qui autem mortui fuerint de ieroboam in civitate comedent eos canes. Qui autem mortui fuerint in agro. vorabunt eos aves celi. quia dominus locutus est. Tu igitur surge et vade in domum tuam. et in ipso introitu pedum tuorum in urbem morietur puer. et planget eum omnis israel et sepeliet. Iste enim solus inferetur de ieroboam in sepulcrum. quia inventus est super eo sermo bonus a domino deo israel in domo ieroboam. Constituet autem sibi dominus regem super israel qui percutiet domum ieroboam in hac die et in hoc tempore. Et percutiet dominus deus israel sicut moveri solet harundo in aqua. et evellet israel de terra bona hac quam dedit patribus eorum. et ventilabit eos trans flumen. quia fecerunt sibi lucos ut irritarent dominum. Et tradet dominus deus israel propter peccata ieroboam qui peccavit et peccare fecit israel. Surrexit itaque uxor ieroboam et abiit. et venit in thersa. Cumque illa ingrederetur limen domus. puer mortuus est. Et sepelierunt eum. Et planxit illum omnis israel iuxta sermonem quem locutus est in manu servi sui ahie prophete. Reliqua autem verborum ieroboam quomodo pugnaverit et quomodo regnaverit ecce scripta sunt in libro verborum dierum regum israel. Dies autem quibus regnavit ieroboam viginti duo anni sunt. et dormivit ieroboam cum patribus suis. Regnavitque nadab filius eius pro eo. Porro roboam filius salomonis regnavit in iuda. Quadraginta et unius anni erat roboam cum regnare cepisset. et decem et septem annis regnavit in ierusalem civitate quam elegit dominus ut poneret nomen suum ibi ex omnibus tribubus israel. Nomen autem matris eius naama amanithes. Et fecit iudas malum coram domino. et irritaverunt eum super omnibus que fecerant patres eorum in peccatis suis que peccaverunt. Edificaverunt enim et ipsi sibi aras et statuas.

et lucos super omnem collem excelsum et subter omnem arborem frondosam. sed et effeminati fuerunt in terra. fecerunt que omnes abhominationes gentium quas attrivit dominus ante faciem filiorum israel. In quinto autem anno regni roboam ascendit sesac rex egypti in ierusalem. et tulit thesauros domus domini et thesauros regios et universa diripuit. Scuta quoque aurea que fecerat salomon pro quibus fecit rex roboam scuta erea et tradidit ea in manu ducum scutariorum et eorum qui excubabant ante ostium domus regis. Cumque ingrederetur rex in domum domini portabant ea qui preibant huic officio et postea reportabant ad armamentarium scutariorum. Reliqua autem sermonum roboam et omnia que fecit ecce scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda. Fuitque bellum inter roboam et ieroboam cunctis diebus. Dormivitque roboam cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate david. Nomen autem matris eius naama amanitis. Et regnavit abia filius eius pro eo.

XV

Igitur in octavo decimo anno regni ieroboam filii nabath regnavit abia super iudam. tribus annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius maacha filia abessalon. Ambulavitque in omnibus peccatis patris sui que fecerat ante eum. nec erat cor eius perfectum cum domino deo suo sicut cor david patris sui. Sed propter david dedit ei dominus deus suus lucernam in ierusalem ut suscitaret filium eius post eum et staret ierusalem: eo quod fecisset david rectum in oculis domini et non declinasset ab omnibus que preceperat ei cunctis diebus vite sue excepto sermone urie ethei. Attamen bellum fuit inter abiam et ieroboam omni tempore vite eius. Reliqua autem sermonum abie et omnia que fecit: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda? Fuitque prelium inter abiam et ieroboam. Et dormivit abia cum patribus suis et sepelierunt eum in civitate david. Regnavitque asa filius eius pro eo. In anno ergo vicesimo ieroboam regis israel regnavit asa rex iuda et quadraginta et uno anno regnavit in ierusalem. Nomen matris eius maacha filia abessalon. Et fecit asa rectum ante conspectum domini sicut david pater eius. Et abstulit effeminatos de terra. purgavitque universas sordes ydolorum que fecerant patres eius. Insuper et maacham matrem suam amovit ne esset princeps in sacris priapi et in luco eius quem consecraverat. Subvertitque specum eius et confregit simulacrum turpissimum et combussit in torrente cedron. Excelsa autem non abstulit. Verumptamen cor asa perfectum erat cum domino deo suo cunctis diebus suis. Et intulit ea que sanctificaverat pater suus et voverat in domum domini argentum et aurum et vasa. Bellum autem erat inter asa et baasa regem israel cunctis diebus eorum. Ascendit quoque baasa rex israel in iudam et edificavit rama ut non posset quispiam egredi vel ingredi de parte asa regis iude. Tollens itaque asa omne argentum et aurum quod remanserat in thesauris domus domini et in thesauris domus regie dedit illud in manus servorum suorum et misit ad benadab filium tabremmon filii ezion regem syrie qui habitabat in damasco dicens. Fedus est inter me et te et inter patrem meum et patrem tuum. ideo misi tibi munera argentum et aurum et peto ut venias et irritum facias fedus quod habes cum baasa rege israel et recedat a me. Adquiescens benadab regi asa misit principes exercitus sui in civitates israel et percusserunt ahion et dan et abel domum maacha et universam cenereth omnem terram neptalim. Quod cum audisset baasa intermisit edificare rama et reversus est in thersa. Rex autem asa nuntium misit in omnem iudam dicens. Nemo sit excusatus. Et tulerunt lapides rame et ligna eius quibus edificaverat baasa. et extruxit de eis rex asa gabaa beniamin et maspha. Reliqua autem omnium sermonum asa et universe fortitudines eius et cuncta que fecit et civitates quas extruxit nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda? Verumptamen in tempore senectutis sue doluit pedes. Et dormivit cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate david patris sui. Regnavitque iosaphat filius eius pro eo. Nadab vero filius ieroboam regnavit super israel anno secundo asa regis iuda regnavitque super israel duobus annis. et fecit quod malum est in conspectu domini et ambulavit in viis patris sui et in peccatis eius quibus peccare fecit israel. Insidiatus est autem ei baasa filius ahia de domo ysachar et percussit eum in gebbethon que est urbs philistinorum. Siquidem nadab et omnis israel obsidebant gebbethon. Interfecit ergo illum baasa in anno tertio asa regis iuda et regnavit pro eo. Cumque regnasset percussit omnem domum ieroboam. Non dimisit ne unam quidem animam de semine eius donec deleret eam iuxta verbum domini quod locutus fuerat in manu servi sui ahie silonitis propter peccata ieroboam que peccaverat et quibus peccare fecerat israel. et propter delictum quo irritaverat dominum deum israel. Reliqua autem sermonum nadab et omnia que operatus est: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Fuitque bellum inter asa et baasa regem israel cunctis diebus eorum. Anno tertio asa regis iuda regnavit baasa filius ahia super omnem israel in thersa viginti quatuor annis. Et fecit malum coram domino ambulavitque in via ieroboam et in peccatis eius quibus peccare fecit israel.

XVI

Factus est autem sermo domini ad hieu filium anani contra baasa dicens. Pro eo quod exaltavi te de pulvere et posui te ducem super populum meum israel. tu autem ambulasti in via ieroboam et peccare fecisti populum meum israel ut me irritares in peccatis eorum. ecce ego demetam posteriora baasa et posteriora domus eius. Et faciam domum tuam sicut domum ieroboam filii nabath. Qui mortuus fuerit de baasa in civitate comedent eum canes. Et qui mortuus fuerit ex eo in regione comedent eum volucres celi. Reliqua autem sermonum baasa et quecumque fecit et prelia eius nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Dormivit ergo baasa cum patribus suis sepultusque est in thersa. Et regnavit hela filius eius pro eo. Cum autem in manu hieu filii anani prophete verbum domini factum esset contra baasa et contra domum eius et contra omne malum quod fecerat coram domino ad irritandum eum in operibus manuum suarum ut fieret sicut domus ieroboam: ob hanc causam occidit eum hoc est hieu filium anani prophetam. Anno vicesimo sexto asa regis iuda regnavit hela filius baasa super israel in thersa duobus annis. Et rebellavit contra eum servus suus zamri dux medie partis equitum. Erat autem hela in thersa bibens et temulentus in domo in domo

arsa prefecti Thersa. Irruens ergo Zamri percussit et occidit
eum. Anno xxvii Asa regis Iuda. Et regnavit pro eo. Cumque
regnasset et sedisset super solium eius, percussit omnem domum
Baasa, et non dereliquit ex ea mingentem ad parie-
tem, et propinquos et amicos eius. Delevitque Zamri omnem
domum Baasa iuxta verbum Domini quod locutus fuerat ad Baasa in
manu Iehu prophete, propter universa peccata Baasa et peccata He-
la filii eius, qui peccaverunt et peccare fecerunt Israel, provo-
cantes Dominum Deum Israel in vanitatibus suis. Reliqua
autem sermonum Hela et omnia que fecit, nonne hec scripta sunt
in libro verborum dierum regum Israel? Anno xxvii Asa re-
gis Iuda regnavit Zamri vii diebus in Thersa. Porro
exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philistinorum. Cum-
que audisset rebellasse Zamri qui erat princeps mili-
cie et occidisse regem, fecit sibi regem omnis Israel
Amri qui erat princeps militie super Israel in die illa
in castris. Ascendit ergo Amri et omnis Israel cum eo de Gebe-
thon, et obsidebat Gebbetha Thersa. Videns autem Zamri
quod expugnanda esset civitas, ingressus est palatium
et succendit se cum domo regia, et mortuus est in pec-
catis suis que peccaverat faciens malum coram
Domino, et ambulans in via Ieroboam et in peccato eius
quo fecit peccare Israel. Reliqua autem sermonum Zamri et
insidiarum eius et tyrannidis, nonne hec scripta sunt
in libro verborum dierum regum Israel? Tunc divisus est populus
Israel in duas partes. Media pars populi sequebatur Thebni fili-
um Gineth ut constitueret eum regem, et media pars
Amri. Prevaluit autem populus qui erat cum Amri populo qui seque-
batur Thebni, et regnavit Amri. Anno xxxi Asa re-
gis Iuda regnavit Amri super Israel xii annis. In Ther-
sa regnavit vi annis. Emitque montem Samarie
a Somer duobus talentis argenti, et edificavit eum, et
vocavit nomen civitatis quam extruxerat nomine So-
mer, id est montem Domini vel montem Samarie. Fecit autem
malum Amri in conspectu Domini, et operatus est nequiter super omnes qui
fuerant ante eum. Ambulavitque in omni via Ieroboam
filii Nabath et in peccatis eius quibus peccare fecerat Israel
ut irritaret Dominum Deum Israel in vanitatibus suis. Re-
liqua autem sermonum Amri et prelia eius que gessit, nonne hec
scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Dormi-
vitque Amri cum patribus suis et sepultus est in Samari-
a. Regnavitque Achab filius eius pro eo. Achab vero
filius Amri super Israel regnavit anno xxxviii Asa
regis Iuda. Et regnavit Achab filius Amri super Israel
in Samaria xx et duobus annis. Et fecit Achab filius
Amri malum in conspectu Domini super omnes qui fuerunt
ante eum. Nec sufficit ei ut ambularet in peccatis Ieroboam
filii Nabath; insuper duxit uxorem Iezabel filiam
Methbaal regis Sidoniorum, et abiit et servivit Baal
et adoravit eum, et posuit aram Baal in templo Ba-
al quod edificaverat in Samaria, et plantavit lu-
cum, et addidit Achab in opere suo irritans Dominum Deum
Israel super omnes reges Israel qui fuerunt ante eum. In diebus
autem eius edificavit Ahiel de Bethel Iericho. In Abi-
ram primitivo suo fundavit eam, et in Segub no-
vissimo suo posuit portas eius, iuxta verbum Domini
quod locutus fuerat in manu Iosue filii Nun. XVII
Et dixit Helias Thesbites de habitatoribus Galaad

[illegible] de helia

ad Achab: Vivit Dominus Deus Israel in cuius conspectu sto, si
erit annis his ros et pluvia nisi iuxta oris mei ver-
ba. Et factum est verbum Domini ad eum dicens: Recede hinc
et vade contra orientem, et abscondere in torrente Carith
qui est contra Iordanem, et ibi de torrente bibes. Corvis-
que precepi ut pascant te ibi. Abiit ergo et fecit iuxta ver-
bum Domini. Cumque abiisset, sedit in torrente Carith
qui est contra Iordanem. Corvi quoque deferebant ei pa-
nem et carnes mane, similiter panem et carnes ve-
spere, et bibebat de torrente. Post dies autem aliquantos
siccatus est torrens, non enim pluerat super terram. Factus est ergo
sermo Domini ad eum dicens: Surge et vade in Sarepta Si-
doniorum, et manebis ibi. Precepi enim ibi mulieri vidue ut
pascat te. Surrexit et abiit in Sarepta Sidoniorum.
Cumque venisset ad portam civitatis, apparuit ei
mulier vidua colligens ligna, et vocavit eam dixit-
que ei: Da mihi paululum aque in vase ut bibam. Cumque
illa pergeret ut afferret, clamavit post tergum eius dicens:
Affer mihi obsecro et buccellam panis in manu tua.
Que respondit: Vivit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem ni-
si quantum pugillus capere potest farine in ydria et paulu-
lum olei in lechito. En colligo duo ligna ut ingre-
diar et faciam illud mihi et filio meo ut comedamus et mo-
riamur. Ad quam Helias ait: Noli timere, sed vade et fac sicut
dixisti; verumptamen mihi primum fac de ipsa farinula sub-
cinericium panem parvulum et affer ad me; tibi autem
et filio tuo facies postea. Hec autem dicit Dominus Deus Israel:
Ydria farine non deficiet nec lechitus olei minuetur
usque ad diem in qua daturus est Dominus pluviam super
faciem terre. Que abiit et fecit iuxta verbum Helie, et co-
medit ipse et illa et domus eius; et ex illa die ydria fa-
rine non defecit, et lechitus olei non est imminutus, iuxta ver-
bum Domini quod locutus fuerat in manu Helie. Factum est
autem post verba hec, egrotavit filius mulieris matris fa-
milias, et erat langor fortissimus ita ut non remaneret
in eo halitus. Dixit ergo ad Heliam: Quid mihi et tibi vir
Dei? Ingressus es ad me ut rememorarentur iniqui-
tates mee, et interficeres filium meum. Et ait ad e-
am Helias: Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu
eius, et portavit eum in cenaculum ubi ipse ma-
nebat, et posuit eum super lectulum suum, et clama-
vit ad Dominum et dixit: Domine Deus meus, etiam ne vi-
duam apud quam ego utcumque sustentor afflixisti
ut interficeres filium eius? Et expandit se atque mensus
est super puerum tribus vicibus, et clamavit ad
Dominum et ait: Domine Deus meus, revertatur obsecro anima
pueri huius in viscera eius. Exaudivit Dominus vocem
Helie, et reversa est anima pueri intra eum, et revixit. Tulit-
que Helias puerum et deposuit eum de cenaculo in in-
feriorem domum, et tradidit matri sue, et ait illi: En
filius tuus vivit. Dixitque mulier ad Heliam: Nunc
in isto cognovi quoniam vir Dei es tu, et verbum Domini in
ore tuo verum est. XVIII
Post dies multos factum est verbum Domini ad Heliam in anno
tertio dicens: Vade et ostende te Achab, ut dem plu-
viam super faciem terre. Ivit ergo Helias ut ostende-
ret se Achab. Erat autem fames vehemens in Sa-
maria. Vocavitque Achab Abdiam dispensatorem

domus suae. Abdias autem timebat Dominum Deum Israel valde. Nam
cum interficeret Iezabel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas et
abscondit eos quinquagenos et quinquagenos in speluncis,
et pavit eos pane et aqua. Dixit ergo Achab ad Abdiam:
Vade in terram ad universos fontes aquarum, et in cunctas
valles, si forte possimus invenire herbam, et salva-
re equos et mulos, et non penitus iumenta intereant. Divi-
serunt que sibi regiones ut circuirent eas. Achab ibat
per viam unam, et Abdias per viam alteram seorsum. Cumque esset
Abdias in via, occurrit ei Helias. Qui cum cognovisset
eum, cecidit super faciem suam, et ait: Num tu es, domi-
ne mi Helias? Cui ille respondit: Ego. Et dixit: Vade, et dic do-
mino tuo: Adest Helias. Et ille: Quid peccavi, inquit,
quoniam tradis me servum tuum in manu Achab, ut interfi-
ciat me? Vivit Dominus Deus tuus, quia non est gens aut re-
gnum, in quo non miserit dominus meus te requirens;
et respondentibus cunctis: Non est hic, adiuravit regna
singula et gentes, eo quod minime reperireris. Et nunc
dicis mihi: Vade, et dic domino tuo: Adest Helias. Cumque re-
cessero a te, spiritus Domini asportabit te in locum quem ig-
noro ego, et ingressus nuntiabo Achab, et non inveni-
ens te interficiet me. Servus autem tuus timet Dominum ab
infantia sua. Numquid non indicatum est tibi domino meo
quid fecerim, cum interficeret Iezabel prophetas Domini, quod ab-
sconderim de prophetis Domini centum viros, quinquagenos et quin-
quagenos in speluncis, et paverim eos pane et aqua?
Et nunc tu dicis: Vade, et dic domino tuo: Adest Helias. Vivit
Dominus exercituum, ante cuius vultum sto, quia hodie appa-
rebo ei. Abiit Abdias in occursum Achab, et indicavit ei.
Venitque Achab in occursum Heliae. Et cum vidisset eum,
ait: Tu ne es ille qui conturbas Israel? Et ille ait: Non ego
turbavi Israel, sed tu et domus patris tui, qui dereliquistis
mandata Domini, et secuti estis Baalim. Verumtamen nunc
mitte et congrega ad me universum Israel in mon-
te Carmeli, et prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum
quadringentos, qui comedunt de mensa Iezabel. Misit Achab ad
omnes filios Israel, et congregavit prophetas in monte Carme-
li. Accedens autem Helias ad omnem populum Israel, ait: Us-
quequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini
eum; si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum.
Et ait rursus Helias ad populum: Ego remansi propheta
Domini solus; prophetae autem Baal quadringenti et quinquaginta; prophetae que lucorum
quadringenti viri sunt. Dentur nobis duo boves, et illi eligant
bovem unum, et in frusta caedentes super ligna ponant,
ignem autem non supponant; et ego faciam bovem al-
terum, et imponam super ligna, ignemque non supponam.
Invocate nomina deorum vestrorum, et ego invocabo no-
men Dei mei; et Deus qui exaudierit per ignem, ipse
sit Deus. Respondens omnis populus ait: Optima propositio quam
locutus est Helias. Dixit ergo Helias prophetis Baal: E-
ligite vobis bovem unum, et facite primi, quia vos plures
estis; et invocate nomina deorum vestrorum, ignemque non sup-
ponatis. Qui cum tulissent bovem quem dederat
eis, fecerunt, et invocabant nomen Baal de mane us-
que ad vesperam dicentes meridiem dicentes: Ba-
al, exaudi nos. Et non erat vox, nec qui responderet. Transi-
liebant que altare quod fecerant. Cumque iam esset
meridies, illudebat eis Helias dicens: Clamate

voce maiore; deus enim est, et forsitan loquitur, aut
in diversorio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut
excitetur. Clamabant ergo voce magna, et incidebant
se iuxta ritum suum cultris et lanceolis, donec perfunde-
rentur sanguine. Postquam autem transiit meridies,
et illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium offerri
solet, nec audiebatur vox, neque aliquis respondebat, nec at-
tendebat orantes, dixit Helias omni populo: Venite ad
me. Et accedente ad se populo, curavit altare Domini quod de-
structum fuerat. Et tulit duodecim lapides iuxta numerum
tribuum filiorum Iacob, ad quem factus est sermo Domini di-
cens: Israel erit nomen tuum. Et aedificavit altare de lapi-
dibus in nomine Domini; fecitque aquaeductum quasi per duas a-
ratiunculas in circuitu altaris, et composuit ligna.
Divisitque per membra bovem, et posuit super ligna,
et ait: Implete quattuor hydrias aqua, et fundite super ho-
locaustum et super ligna. Rursumque dixit: Etiam secundo hoc
facite. Qui cum fecissent secundo, ait: Etiam tertio id ipsum
facite. Feceruntque et tertio, et currebant aquae circum altare,
et fossa aquaeductus repleta est. Cumque iam tempus esset
ut offerretur holocaustum, accedens propheta Helias ait:
Domine Deus Abraham, Isaac et Israel, hodie ostende quia
tu es Deus Israel, et ego servus tuus, et iuxta praeceptum tu-
um feci omnia verba haec. Exaudi me, Domine, exaudi me, Do-
mine, ut discat populus iste quia tu es Dominus Deus, et tu convertisti cor
eorum iterum. Cecidit autem ignis Domini, et voravit holocau-
stum, et ligna, et lapides, pulverem quoque, et aquam quae
erat in aquaeductu lambens. Quod cum vidisset omnis populus,
cecidit in faciem suam, et ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est
Deus. Dixitque Helias ad eos: Apprehendite prophetas Ba-
al, et ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehen-
dissent, duxit eos Helias ad torrentem Cison, et in-
terfecit eos ibi. Et ait Helias ad Achab: Ascende, come-
de et bibe, quia sonus multae pluviae est. Ascendit Achab ut
comederet et biberet. Ascendit autem Helias in mon-
tem Carmeli, et pronus in terram posuit faciem suam
inter genua sua, et dixit ad puerum suum: Ascende, et prospi-
ce contra mare. Qui cum ascendisset et contemplatus
esset, ait: Non est quicquam. Et rursum ait illi: Rever-
tere septem vicibus. In septima autem vice ecce nubecula parva
quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Qui ait: Ascen-
de, et dic Achab: Iunge currum tuum, et descende, ne occu-
pet te pluvia. Cumque se verterent huc atque illuc, ec-
ce caeli contenebrati sunt, et nubes et ventus, et facta est
pluvia grandis. Ascendens itaque Achab abiit in Iezra-
el, et manus Domini facta est super Heliam, accinctisque lum-
bis currebat ante Achab, donec veniret in Iezrael.

XIX

Nuntiavit autem Achab Iezabel omnia quae
fecerat Helias, et quomodo occidisset universos
prophetas gladio. Misitque Iezabel nuntium ad Heliam,
dicens: Haec mihi faciant dii, et haec addant, nisi hac hora
cras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis.
Timuit ergo Helias, et surgens abiit quocumque eum
ferebat voluntas. Venitque in Bersabee Iuda,
et dimisit ibi puerum suum, et perrexit in desertum viam
unius diei. Cumque venisset, et sederet subter unam
iuniperum, petivit animae suae ut moreretur, et ait: Suffi-
cit mihi, Domine; tolle animam meam, neque enim melior

sum quam patres mei. Proiecitque se et obdormivit in umbra
iuniperi. Et ecce angelus domini tetigit eum et dixit illi: Sur
ge et comede. Respexit et ecce ad caput suum subcinericius
panis et vas aque. Comedit ergo et bibit et rursum obdormi
vit. Reversusque est angelus domini secundo et tetigit eum. Dix
itque illi: Surge et comede: grandis enim tibi restat via. Qui
cum surrexisset comedit et bibit et ambulavit in for
titudine cibi illius xl diebus et xl noctibus usque ad
montem dei oreb. Cumque venisset illuc mansit in
spelunca. Et ecce sermo domini ad eum dixitque illi: Quid
hic agis helia? At ille respondit: Zelo zelatus sum pro domino deo
exercituum quia dereliquerunt pactum domini filii israel. Altaria
tua destruxerunt et prophetas tuos occiderunt gladio et dere
lictus sum ego solus et querunt animam meam ut querant
eam auferant eam. Et ait ei: Egredere et sta coram do
mino. Et ecce dominus transit et spiritus grandis et fortis sub
vertens montes et conterens petras ante dominum. Non in spi
ritu dominus. Et post spiritum commotio. Non in commotione dominus.
Et post commotionem ignis. Non in igne dominus. Et post ig
nem sibilus aure tenuis ibi dominus. Quod cum audisset
helias operuit vultum suum pallio et egressus ste
tit in ostio spelunce. Et ecce vox ad eum dicens: Quid
hic agis helia? Et ille respondit: Zelo zelatus sum pro
domino deo exercituum quia dereliquerunt pactum tuum fi
lii israel. Altaria tua destruxerunt et prophetas tuos occide
runt gladio et derelictus sum ego solus et querunt animam
meam ut auferant eam. Et ait dominus ad eum: Vade et
revertere in viam tuam per desertum in damascum.
Cumque perveneris illuc unges azael regem super
syriam et hieu filium namsi unges regem super
israel. Heliseum autem filium saphat qui est de abelmau
la unges prophetam pro te. Erit. Quicumque fugerit gla
dium azael occidet eum hieu. Et quicumque fugerit
gladium hieu interficiet eum heliseus. Et derelinquam
in israel vii milia virorum quorum genua non sunt
incurvata ante baal et omne os quod non adoravit eum osculans
manus. Profectus igitur inde helias repperit heliseum filium saphat
arantem in xii iugis boum et ipse in xii iugis bo
um arantibus unus erat. Cumque venisset helias ad eum
misit pallium suum super eum. Qui statim relictis bobus
cucurrit post heliam et ait: Osculer oro te patrem meum
et matrem meam et sic sequar te. Dixitque
ei: Vade et revertere. Quod enim meum erat feci tibi. Re
versus autem ab eo tulit par boum et mactavit illud et in
aratro boum coxit carnes et dedit populo et comederunt.
Consurgensque abiit et secutus est heliam et mi
nistrabat ei.

XX

Porro benadab rex
syrie congregavit omnem exercitum suum et xxx
duos reges secum et equos et currus. Et ascendens
pugnabat contra samariam et obsidebat eam. Mittensque
nuntios ad achab regem israel in civitatem ait: Hec
dicit benadab: Argentum tuum et aurum tuum meum
est et uxores tue et filii tui optimi mei sunt. Responditque
rex israel: Iuxta verbum tuum domine mi rex: tuus sum
ego et omnia mea. Revertentesque nuntii dixerunt: Hec dicit
benadab qui misit nos ad te: Argentum tuum et au
rum tuum et uxores tuas et filios tuos dabis mihi. Cras
igitur hac eadem hora mittam servos meos ad te et
scrutabuntur domum tuam et domum servorum tuorum et omne
quod eis placuerit ponent in manibus suis et auferent. Vo
cavit autem rex israel omnes seniores terre et ait: Animadvertite et
videte quoniam insidietur nobis. Misit enim ad me pro uxori
bus meis et filiis et pro argento et auro et non abnui. Di
xeruntque omnes maiores natu et universus populus ad eum:
Non audias neque acquiescas illi. Respondit itaque nuntiis bena
dab: Dicite domino meo regi: Omnia propter que misisti ad me
servo tuo in initio faciam. Hanc autem rem facere non
possum. Reversique nuntii retulerunt omnia ei. Qui remi
sit et ait: Hec faciant mihi dii et hec addant. Si sufficerit me.
Et respondens rex israel ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus
eque ut discinctus. Factum est autem cum audisset benadab
verbum istud bibebat ipse et reges in umbraculis. Et ait
servis suis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam.
Et ecce propheta unus accedens ad achab regem israel ait illi:
Hec dicit dominus deus: Certe vidisti omnem multitudinem
hanc nimiam. Ecce ego tradam eam in manu tua
hodie et scias quia ego sum dominus. Et ait achab: Per quem? Di
xitque ei: Per pedissequos principum provinciarum. Et ait: Quis
incipiet preliari? Et ille dixit: Tu. Recensuit ergo pu
eros principum provinciarum et repperit numerum provinciarum cc. pueros
xxx duorum. Et recensuit post eos populum omnium filiorum israel
vii milia. Et egressi sunt meridie. Benadab autem bibe
bat temulentus in umbraculo suo et reges xxxii
cum eo qui ad auxilium eius venerant. Egressi sunt
autem pueri principum provinciarum in prima fronte. Mi
sit itaque benadab. Qui nuntiaverunt ei dicentes: Vi
ri egressi sunt de samaria. Et ille ait: Sive pro pace
veniunt apprehendite eos vivos sive ut prelientur vi
vos eos capite. Egressi sunt ergo pueri principum provincia
rum et reliquus exercitus sequebatur et percussit unusquisque
virum qui contra se veniebat. Fugeruntque syri et persecu
tus est eos israel. Fugit quoque benadab rex syrie
in equo cum equitibus suis. Necnon egressus rex israel
percussit equos et currus et percussit syriam plaga ma
gna nimis. Accedens autem propheta ad regem israel dixit
ei: Vade et confortare et scito et vide quid facias. Se
quenti enim anno rex syrie ascendet contra te. Servi vero
regis syrie dixerunt ei: Dii montium sunt dii eorum
ideo superaverunt nos. Sed melius est ut pugnemus
contra eos in campestribus et obtinebimus eos. Tu ergo
verbum hoc fac: Amove reges singulos ab exerci
tu tuo et pone principes pro eis. Et instaura numerum
militum qui ceciderunt de tuis et equos secundum equos pri
stinos et currus secundum currus quos ante habuisti. Et pug
nabimus contra eos in campestribus et videbis quod obti
nebimus eos. Credidit consilio eorum et fecit ita. Igitur
postquam transierat annus recensuit benadab
syros et ascendit in afech ut pugnaret contra israel.
Porro filii israel recensiti sunt et acceptis cibari
is profecti ex adverso. Castraque metati sunt contra eos
quasi duo parvi greges caprarum. Syri autem repleverunt
terram. Et accedens vir unus dei dixit ad regem
israel: Hec dicit dominus deus: Quia dixerunt syri: Deus
montium est dominus eorum et non est deus vallium, dabo
omnem multitudinem grandem hanc in manu
tua et scietis quia ego sum dominus. Dirigebant vii

diebus et adductum est bellum percusseruntque filii Israel de Syria centum milia peditum in die una. Fugerunt autem qui remanserant in Afec in civitatem et cecidit murus super viginti septem milia hominum qui remanserant. Porro Benadad fugiens ingressus est civitatem in cubiculum quod erat intra cubiculum. Dixeruntque ei servi sui: Ecce audivimus quod reges domus Israel clementes sint; ponamus itaque saccos in lumbis nostris et funiculos in capitibus nostris et egrediamur ad regem Israel; forsitan salvabit animas nostras. Accinxerunt saccis lumbos suos et posuerunt funiculos in capitibus suis veneruntque ad regem Israel et dixerunt ei: Servus tuus Benadad dicit: Vivat oro te anima mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus est. Quod acceperunt viri pro omine et festinantes rapuerunt verbum ex ore eius atque dixerunt: Frater tuus Benadad vivit. Et dixit eis: Ite et adducite eum ad me. Egressus est ergo ad eum Benadad et levavit eum in currum suum. Qui dixit ei: Civitates quas tulit pater meus a patre tuo reddam, et plateas fac tibi in Damasco sicut fecit pater meus in Samaria, et ego foederatus recedam a te. Pepigit ergo foedus et dimisit eum. Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere. Cui ait: Quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes a me et percutiet te leo. Cumque recessisset paululum ab eo, invenit eum leo atque percussit. Sed et alterum inveniens virum dixit ad eum: Percute me. Qui percussit eum et vulneravit. Abiit ergo propheta et occurrit regi in via et mutavit aspersione pulveris os et oculos suos. Cumque rex transisset, clamavit ad regem et ait: Servus tuus egressus est ad proeliandum comminus, cumque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad me et ait: Custodi virum istum; qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius aut talentum argenti appendes. Dum autem ego turbatus huc atque illuc me verterem, subito non comparuit. Et ait rex Israel ad eum: Hoc est iudicium tuum quod ipse decrevisti. At ille statim abstersit pulverem de facie sua et cognovit eum rex Israel quod esset de prophetis. Qui ait ad eum: Haec dicit Dominus: Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius et populus tuus pro populo eius. Reversus est igitur rex Israel in domum suam audire contemnens et furibundus venit in Samariam.

XXI

Post verba autem haec tempore illo vinea erat Naboth Iezrahelitae qui erat in Iezrahel iuxta palatium Achab regis Samariae. Locutus est ergo Achab ad Naboth dicens: Da mihi vineam tuam ut faciam mihi hortum olerum quia vicina est et prope domum meam, daboque tibi pro ea vineam meliorem; aut si commodius tibi putas, argenti pretium quanto digna est. Cui respondit Naboth: Propitius sit mihi Dominus ne dem hereditatem patrum meorum tibi. Venit ergo Achab in domum suam indignans et frendens super verbo quod locutus fuerat ad eum Naboth Iezrahelites dicens: Non dabo tibi hereditatem patrum meorum. Et proiciens se in lectulum suum avertit faciem suam ad parietem et non comedit panem. Ingressa est autem ad eum Iezabel uxor sua dixitque ei: Quid est hoc unde anima tua contristata est et quare non comedis panem? Qui respondit ei: Locutus sum Naboth Iezrahelitae et dixi ei: Da mihi vineam tuam accepta pecunia, aut si tibi placet dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam. Dixit ergo ad eum Iezabel uxor eius: Grandis auctoritatis es et bene regis regnum Israel. Surge et comede panem et aequo animo esto; ego dabo tibi vineam Naboth Iezrahelitae. Scripsit itaque litteras ex nomine Achab et signavit eas anulo eius et misit ad maiores natu et optimates qui erant in civitate eius et habitabant cum Naboth. Litterarum autem haec erat sententia: Praedicate ieiunium et sedere facite Naboth inter primos populi, et submittite duos viros filios Belial contra eum et falsum testimonium dicant: Benedixit Deum et regem; et educite eum et lapidate, sic que moriatur. Fecerunt ergo cives eius maiores natu et optimates qui habitabant cum eo in urbe sicut praeceperat eis Iezabel et sicut scriptum erat in litteris quas miserat ad eos. Praedicaverunt ieiunium et sedere fecerunt Naboth inter primos populi. Et adductis duobus viris filiis diaboli fecerunt eos sedere contra eum. At illi scilicet ut viri diabolici dixerunt contra eum testimonium coram omni multitudine: Benedixit Naboth Deum et regem. Quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem et lapidibus interfecerunt. Miseruntque ad Iezabel dicentes: Lapidatus est Naboth et mortuus est. Factum est autem cum audisset Iezabel lapidatum Naboth et mortuum, locuta est ad Achab: Surge et posside vineam Naboth Iezrahelitae qui noluit tibi acquiescere et dare eam accepta pecunia. Non enim vivit Naboth sed mortuus est. Quod cum audisset Achab, mortuum videlicet Naboth, surrexit et descendebat in vineam Naboth Iezrahelitae ut possideret eam. Factus est igitur sermo Domini ad Heliam Thesbiten dicens: Surge et descende in occursum Achab regis Israel qui est in Samaria; ecce ad vineam Naboth descendit ut possideat eam. Et loqueris ad eum dicens: Haec dicit Dominus Deus: Occidisti insuper et possedisti. Et post haec addes: Haec dicit Dominus: In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum. Et ait Achab ad Heliam: Num invenisti me inimice mi? Qui dixit: Inveni, eo quod venundatus sis ut faceres malum in conspectu Domini. Haec dicit Dominus: Ecce ego inducam super te malum et demetam posteriora tua et interficiam de Achab mingentem ad parietem et clausum et ultimum in Israel. Et dabo domum tuam sicut domum Hieroboam filii Nabath et sicut domum Baasa filii Ahia, quia egisti ut me ad iracundiam provocares et peccare fecisti Israel. Sed et de Iezabel locutus est Dominus dicens: Canes comedent Iezabel in agro Iezrahel. Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes; si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres caeli. Igitur non fuit alter talis sicut Achab qui venundatus est ut faceret malum in conspectu Domini; concitavit enim eum Iezabel uxor sua. Et abominabilis effectus est in tantum ut sequeretur idola quae fecerant Amorrei quos consumpsit Dominus a facie filiorum Israel. Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestem suam et operuit cilicio carnem suam ieiunavitque et dormivit in sacco et ambulavit demisso

capite. Factus est sermo domini ad heliam thesbiten dicens. Non
ne uidisti achab humiliatum coram me? Quia igitur
humiliatus est mei causa non inducam malum in diebus eius
sed in diebus filii sui inferam malum domui eius. XXII
Transierunt igitur tres anni absque bello inter syriam et
israhel. In anno autem tercio descendit iosaphat rex iu
da ad regem israhel. Dixitque rex israhel ad seruos suos.
Ignoratis quod nostra sit ramoth galaad et negligimus
tollere eam de manu regis syrie? Et ait ad iosaphat
Venies ne mecum ad preliandum in ramoth galaad? Dixit
que iosaphat ad regem israhel. Sicut ego sum, ita et tu.
populus meus et populus tuus unum sunt. et equites mei et equites tui.
Dixitque iosaphat ad regem israhel. Quere oro te hodie
sermonem domini. Congregauit ergo rex israhel prophetas
.cccc. circiter uiros. et ait ad eos. Ire debeo in ramoth ga
laad ad bellandum an quiescere? Qui responderunt. Ascen
de et dabit eam dominus in manu regis. Dixit autem iosa
phat. Non est hic propheta domini quispiam ut interroge
mus per eum? Et ait rex israhel ad iosaphat. Remansit
uir unus per quem possimus interrogare dominum. Sed ego
odi eum. quia non prophetat michi bonum sed malum. micheas
filius hiemla. Cui iosaphat ait. Ne loquaris ita rex.
Vocauit ergo rex israhel eunuchum quendam. et dixit
ei. Festina adducere micheam filium hiemla. Rex
autem israhel et iosaphat rex iuda sedebant unusquisque
in solio suo uestiti cultu regio in area iuxta hostium
porte samarie. et uniuersi prophete prophetabant in conspectu
eorum. Fecit quoque sibi sedechias filius chanaana cor
nua ferrea. et ait. Hec dicit dominus. His uentilabis sy
riam donec deleas eam. Omnesque prophete similiter propheta
bant dicentes. Ascende in ramoth galaad et ua
de prospere. et tradet dominus in manus regis inimicos
tuos. Nuncius uero qui ierat ut uocaret micheam locu
tus est ad eum dicens. Ecce sermones prophetarum ore uno
bona regi predicant. Sit ergo sermo tuus similis eorum et loquere
bona. Cui micheas ait. Viuit dominus. quia quodcumque dixe
rit michi dominus hoc loquar. Venit itaque ad regem. et ait illi rex.
Michea ire debemus in ramoth galaad ad preliandum
an non cessare? Cui ille respondit. Ascende et uade prospere
et tradet eam dominus in manu regis. Dixit autem rex ad
eum. Iterum atque iterum adiuro te ut non loquaris michi nisi quod
uerum est. Et ille ait. Vidi cunctum israhel dispersum in mon
tibus quasi oues non habentes pastorem. Et ait dominus. Non ha
bent isti dominum. Reuertatur unusquisque in domum suam
in pace. Dixit ergo rex israhel ad iosaphat. Numquid non
dixi tibi quod non prophetaret michi bonum sed semper malum? Ille uero
addens ait. Propterea audi sermonem domini. Vidi dominum se
dentem super solium suum et omnem exercitum celi assisten
tem ei a dextris et a sinistris. Et ait dominus. Quis decipi
et achab regem israhel ut ascendat et cadat in ra
moth galaad? Et dixit unus uerba huiusce
modi et alius aliter. Egressus est autem spiritus et stetit coram
domino. et ait. Ego decipiam illum. Cui locutus est dominus
In quo? Et ille ait. Egrediar et ero spiritus mendax in ore
omnium prophetarum eius. Et dixit ei dominus. Decipies et preuale
bis. Egredere et fac ita. Nunc igitur ecce dedit dominus spiritum
mendacii in ore omnium prophetarum tuorum qui hic sunt
et dominus locutus est contra te malum. Accessit autem sedechi
as filius chanaana et percussit micheam in maxillam
et dixit. Mene ergo dimisit spiritus domini et locutus est tibi? Et ait
micheas. Visurus es in die illa. quando ingredieris cubi
culum intra cubiculum ut abscondaris. Et ait rex israhel.
Tollite micheam. et maneat apud amon principem ci
uitatis et apud ioas filium amalech. et dicite eis. Hec dicit
rex. Mittite uirum istum in carcerem. et sustentate eum
pane tribulationis et aqua angustie donec reuertar in pace.
Dixitque micheas. Si reuersus fueris in pace. non est locutus
dominus in me. Et ait. Audite populi omnes. Ascendit itaque rex
israhel et iosaphat rex iuda in ramoth galaad. Dixit ita
que rex israhel ad iosaphat. Sume arma. et ingredere pre
lium. et induere uestibus meis. Porro rex israhel mutauit
habitum suum. et ingressus est bellum. Rex autem syrie pre
ceperat principibus curruum .xxxii. dicens. Non pug
nabitis contra minorem et maiorem quempiam
nisi contra regem israhel solum. Cum ergo uidissent principes
curruum iosaphat. suspicati sunt quod ipse esset rex israhel
et impetu facto pugnabant contra eum. et exclamauit io
saphat. Intellexeruntque principes curruum quod non esset rex
israhel. et cessauerunt ab eo. Vir autem quidam tetendit ar
cum in incertum sagittam dirigens. et casu percussit
regem israhel inter pulmonem et stomachum. At ille dixit
aurige suo. Verte manum tuam et eice me de exercitu
quia grauiter uulneratus sum. Commissum est ergo prelium in
die illa. et rex israhel stabat in curru suo contra syros. et
mortuus est uespere. Fluebat autem sanguis plage
in sinum currus. et preco insonuit in uniuerso
exercitu antequam sol occumberet dicens. Unusquisque
reuertatur in ciuitatem suam. et in terram
suam. Mortuus est autem rex et perlatus est in sama
riam. et lauerunt currum eius in piscina samarie
et linxerunt canes sanguinem eius. et habenas la
uerunt iuxta uerbum domini quod locutus fuerat. Reliqua
uero sermonum achab. et uniuersa que fecit. et domus ebur
nea quam edificauit. cunctarumque urbium quas extru
xit. nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum
israhel? Dormiuit ergo achab cum patribus suis. et regna
uit ochozias filius eius pro eo. Iosaphat uero filius
asa regnare ceperat super iudam anno quarto achab
regis israhel. .xxxv. annorum erat cum regnare cepisset
et .xxv. annis regnauit in ierusalem. Nomen matris eius
azuba filia salai. et ambulauit in omni uia asa
patris sui. et non declinauit ex ea. fecitque quod rectum est
in conspectu domini. Verumptamen excelsa non abstulit. adhuc enim
populus sacrificabat. et adolebat incensum in excelsis.
pacemque habuit iosaphat cum rege israhel. Reliqua autem
uerborum iosaphat. et opera eius que gessit. et prelia. nonne
hec scripta sunt in libro uerborum dierum regum iuda?
Sed et reliquias effeminatorum qui remanserant
in diebus asa patris eius abstulit de terra. Nec erat tunc
rex constitutus in edom. Rex uero iosaphat fecerat
classes in mari que nauigarent in ophir propter aurum
et ire non potuerunt quia confracte sunt in asiongaber.
Tunc ait ochozias filius achab ad iosaphat. Va
dant serui mei cum seruis tuis in nauibus. et noluit
iosaphat. Dormiuitque iosaphat cum patribus
suis et sepultus est cum eis in ciuitate dauid patris eius.

Regnavit que Ioram filius eius pro eo. Ochozias autem filius
Achab regnare ceperat super Israhel in Samaria anno xvii
Iosaphat regis Iuda. Regnavit que super Israhel ii an-
nis et fecit malum in conspectu domini et ambulavit in via
patris sui et matris sue et in via Ieroboam filii Nabath
Qui peccare fecit Israhel. Servivit quoque Baal et ado-
ravit eum et irritavit dominum deum Israhel iuxta omnia que
fecerat pater eius. Incipit iiii liber regum.

Prevaricatus est autem Moab in Israhel post-
quam mortuus est Achab. Ceciditque Ocho-
zias per cancellos cenaculi sui quod habebat
in Samaria et egrotavit. Misitque nun-
tios dicens ad eos. Ite consulite Beelzebub deum Accaron
utrum vivere queam de infirmitate mea hac. Ange-
lus autem domini locutus est ad Heliam Thesbiten dicens
Surge et descende in occursum nuntiorum regis Samarie
et dices ad eos. Numquid non est deus in Israhel ut eatis ad
consulendum Belzebub deum Accaron. Quamobrem hec
dicit dominus. De lectulo super quem ascendisti non descen-
des sed morte morieris. Et abiit Helyas. Reversique
sunt nuntii ad Ochoziam. Qui dixit eis. Quare rever-
si estis. At illi responderunt ei. Vir occurrit nobis et dixit
ad nos. Ite revertimini ad regem qui misit vos
et dicetis. Hec dicit dominus. Numquid quia non erat deus in
Israhel mittis ut consulatur Beelzebub deus Accaron.
Idcirco de lectulo super quem ascendisti non descen-
des sed morte morieris. Qui dixit eis. Cuius figure et ha-
bitus est vir ille qui occurrit vobis et locutus est verba hec.
At illi dixerunt. Vir pilosus et zona pellicea accinctus
renibus. Qui ait. Helyas Thesbites est. Misitque ad
eum quinquagenarium principem et l viros qui erant
cum eo. Qui ascendit ad eum sedentique in vertice mon-
tis ait. Homo dei rex precepit ut descendas. Respondensque
Helyas dixit quinquagenario. Si homo dei sum
descendat ignis de celo et devoret te et l tuos. Des-
cendit itaque ignis de celo et devoravit eum et l qui cum
eo erant. Rursum misit ad eum principem quinqua-
genarium alterum et l cum eo. Qui locutus est illi. Homo
dei hec dicit rex. Festina descende. Respondens Helyas ait
Si homo dei ego sum descendat ignis de celo et de-
voret te et l tuos. Descendit ergo ignis dei de ce-
lo et devoravit illum et l eius. Iterum misit principem
quinquagenarium tertium et l qui erant cum eo. Qui
cum venisset curvavit genua contra Helyam et
precatus est eum et ait. Homo dei noli despicere animam me-
am et animas servorum tuorum qui mecum sunt. Ecce ignis
descendit de celo et devoravit duos principes quinqua-
genarios primos et quinquagenos qui cum eis erant
Sed nunc obsecro ut miserearis anime mee. Locutus est
autem angelus domini ad Heliam dicens. Descende cum
eo. Ne timeas. Surrexit igitur et descendit cum eo ad regem
et locutus est ei. Hec dicit dominus. Quia misisti nuntios ad
consulendum Beelzebub deum Accaron quasi non esset deus
in Israhel a quo posses interrogare sermonem. Ideo
de lectulo super quem ascendisti non descendes sed
morte morieris. Mortuus est ergo iuxta sermonem
domini quem locutus est Helyas. Et regnavit Ioram
frater eius pro eo. Anno secundo Ioram filii Iosaphat
regis Iude. Non enim habebat filium. Reliqua autem verborum Ochozie
que operatus est. nonne hec scripta sunt in libro sermonum
dierum regum Israhel.

II

Factum est autem cum levare vellet dominus Helyam per
turbinem in celum. ibant Helyas et Helyseus de
Galgalis. Dixitque Helyas ad Helyseum. Sede hic quia dominus
misit me usque in Bethel. Cui ait Helyseus. Vivit
dominus et vivit anima tua quia non derelinquam te. Cumque des-
cendissent in Bethel. egressi sunt filii prophetarum qui
erant in Bethel ad Helyseum et dixerunt ei. Numquid
nosti quia dominus hodie tollet dominum tuum a te. Qui respondit
Et ego novi. Silete. Dixit autem Helyas ad Helyseum. Sede
hic quia dominus misit me ad Iericho. Et ille ait
Vivit dominus et vivit anima mea quia non derelinquam te. Cum-
que venissent Iericho. accesserunt filii prophetarum qui e-
rant in Iericho ad Helyseum et dixerunt ei. Numquid
nosti quod dominus hodie tollet dominum tuum a te. Et ait. Ego
novi. Silete. Dixit autem Helyas ei. Sede hic. Quia dominus
misit me usque ad Iordanem. Qui ait. Vivit dominus
et vivit anima tua quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo
pariter. et quinquaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt
Qui steterunt e contra longe. Illi autem stabant ambo
super Iordanem. Tulitque Helyas pallium suum et invol-
vit illud. et percussit aquas que divise sunt in utramque
partem. et transierunt ambo per siccum. Cumque transis-
sent Helyas dixit ad Helyseum. Postula quod vis ut fa-
ciam tibi antequam tollar a te. Dixitque Helyseus. Ob-
secro ut fiat spiritus tuus duplex in me. Qui respondit. Rem
difficilem postulasti. attamen si videris me quando tollar
a te erit quod petisti. Si autem non videris non erit. Cumque
pergerent et incedentes sermocinarentur. ecce cur-
rus igneus et equi ignei diviserunt utrumque. et ascen-
dit Helyas per turbinem in celum. Helyseus autem vi-
debat et clamabat. Pater mi pater mi. Currus Israhel et
auriga eius. et non vidit eum amplius. Apprehenditque vesti-
menta sua et scidit illa in duas partes. Et levavit palli-
um Helye quod ceciderat ei. Reversusque stetit super ripam
Iordanis et pallio Helye quod ceciderat ei percussit aquas
et non sunt divise. et dixit. Ubi est deus Helye etiam nunc. Et per-
cussit aquas et divise sunt huc atque illuc
et transiit Helyseus. Videntes autem filii prophetarum qui
erant in Iericho e contra dixerunt. Requievit spiritus Hely-
e super Helyseum. et venientes in occursum eius adora-
verunt eum proni in terram. dixeruntque illi. Ecce cum
servis tuis sunt l viri fortes qui possunt ire et que-
rere dominum tuum ne forte tulerit eum spiritus domini et pro-
iecerit eum in uno montium aut in una vallium. Qui
ait. Nolite mittere. Coegeruntque eum donec acquiesce-
ret eis et diceret. Mittite. Et miserunt l viros. Qui cum
quesissent tribus diebus non invenerunt. Et reversi sunt
ad eum. At ille habitabat in Iericho. Dixitque eis
Numquid non dixi vobis. Nolite mittere. Dixerunt
quoque viri civitatis ad Helyseum. Ecce habitatio ci-
vitatis huius optima est sicut tu ipse domine perspi-
cis. Sed aque pessime sunt et terra sterilis. At ille ait
Afferte mihi vas novum. et mittite in illud sal. Quod cum
attulissent. egressus ad fontem aquarum misit in
illum sal et ait. Hec dicit dominus. Sanavi aquas has et non

nota quod elyas ascendit in celum

erit in eis ultra mors neque sterilitas. Sanate sunt ergo aque usque in diem hanc iuxta verbum Helysei quod locutus est. Ascendit autem inde Helyseus in Bethel. Cumque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate et illudebant ei dicentes: Ascende calve, ascende calve. Qui cum respexisset, vidit eos et maledixit eis in nomine Domini. Egressique sunt duo ursi de saltu et laceraverunt ex eis XL duos pueros. Abiit autem inde in montem Carmeli, et inde reversus est Samariam.

III

Ioram vero filius Achab regnavit super Israel in Samaria anno XVIII Iosaphat regis Iude. Regnavitque XII annis. Et fecit malum coram Domino, sed non sicut pater suus et mater. Tulit enim statuas Baal quas fecerat pater eius. Verumptamen in peccatis Ieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel adhesit, nec recessit ab eis. Porro Mesa rex Moab nutriebat multa pecora, et solvebat regi Israel C milia agnorum et C milia arietum cum velleribus suis. Cumque mortuus fuisset Achab, prevaricatus est fedus quod habebat cum rege Israel. Egressus est igitur rex Ioram in die illa de Samaria, et recensuit universum Israel. Misitque ad Iosaphat regem Iuda dicens: Rex Moab recessit a me; veni mecum contra eum ad prelium. Qui respondit: Ascendam. Qui meus est, tuus est; populus meus, populus tuus; et equi mei, equi tui. Dixitque: Per quam viam ascendemus? At ille respondit: Per desertum Idumee. Perrexerunt igitur rex Israel et rex Iuda et rex Edom, et circuierunt per viam VII dierum. Nec erat aqua exercitui et iumentis que sequebantur eos. Dixitque rex Israel: Heu heu heu, Dominus congregavit nos tres reges ut traderet in manu Moab. Et ait Iosaphat: Estne hic propheta Domini, ut deprecemur Dominum per eum? Et respondit unus de servis regis Israel: Est hic Helyseus filius Saphat qui fundebat aquam super manus Helye. Et ait Iosaphat: Est apud eum sermo Domini. Descenditque ad eum rex Israel et Iosaphat rex Iuda et rex Edom. Dixit autem Helyseus ad regem Israel: Quid michi et tibi est? Vade ad prophetas patris tui et matris tue. Et ait illi rex Israel: Quare congregavit Dominus tres reges hos ut traderet eos in manus Moab? Dixitque ad eum Helyseus: Vivit Dominus exercituum in cuius conspectu ego sto, quod si non vultum Iosaphat regis Iude erubescerem, non attendissem quidem te nec respexissem. Nunc autem adducite michi psalten. Cumque caneret psaltes, facta est super eum manus Domini, et ait: Hec dicit Dominus: Facite alveum torrentis huius fossas et fossas. Hec enim dicit Dominus: Non videbitis ventum neque pluviam, et alveus iste replebitur aquis, et bibetis vos et familie vestre et iumenta vestra. Parumque hoc est in conspectu Domini; insuper tradet etiam Moab in manus vestras. Et percutietis omnem civitatem munitam et omnem urbem electam, et universum lignum fructiferum succidetis, cunctosque fontes aquarum obturabitis, et omnem agrum egregium operietis lapidibus. Factum est igitur mane quando sacrificium offerri solet, et ecce aque veniebant per viam Edom, et repleta est terra aquis. Universi autem Moabite audientes quod ascendissent reges ut pugnarent adversum eos, convocaverunt omnes qui accincti erant balteo desuper, et steterunt in terminis. Primoque mane surgentes, et orto iam sole ex adverso aquarum, viderunt Moabite contra aquas rubras quasi sanguinem. Dixeruntque: Sanguis gladii est; pugnaverunt reges contra se, et cesi sunt mutuo. Nunc perge ad predam, Moab. Perrexeruntque in castra Israel. Porro consurgens Israel percussit Moab. At illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant et percusserunt Moab et civitates destruxerunt, et omnem agrum optimum mittentes singuli lapides repleverunt, et universos fontes aquarum obturaverunt, et omnia ligna fructifera succiderunt, ita ut muri tantum fictiles remanerent. Et circumdata est civitas a fundibulariis et magna ex parte percussa. Quod cum vidisset rex Moab, prevaluisse scilicet hostes, tulit secum septingentos viros educentes gladios ut irrumperent ad regem Edom, et non potuerunt. Arripiensque primogenitum filium suum qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum. Et facta est indignatio magna in Israel. Statimque recesserunt ab eo et reversi sunt in terram suam.

IIII

Mulier autem quedam de uxoribus prophetarum clamabat ad Helyseum dicens: Servus tuus vir meus mortuus est, et tu nosti quia servus tuus fuit timens Deum, et ecce creditor venit ut tollat duos filios meos ad serviendum sibi. Cui dixit Helyseus: Quid vis ut faciam tibi? Dic michi quid habes in domo tua. At illa respondit: Non habeo ancilla tua quicquam in domo mea nisi parum olei quo ungar. Cui ait: Vade et pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca, et ingredere et claude ostium tuum cum intrinsecus fueris tu et filii tui, et mitte inde in vasa hec, et cum plena fuerint tolles. Ivit itaque mulier et clausit hostium super se et super filios suos. Illi offerebant vasa, et illa infundebat. Cumque plena fuissent vasa, dixit ad filium suum: Affer michi adhuc vas. Et ille respondit: Non habeo. Stetitque oleum. Venit autem illa et indicavit homini Dei. Et ille: Vade, inquit, vende oleum et redde creditori tuo; tu autem et filii tui vivite de reliquo. Facta est autem quedam dies, et transibat Helyseus per Sunam. Erat autem ibi mulier magna, que tenuit eum ut comederet panem. Cumque frequenter inde transiret, divertebat ad eam ut comederet panem. Que dixit ad virum suum: Animadverto quod vir Dei sanctus est iste qui transit per nos frequenter. Faciamus ergo ei cenaculum parvum, et ponamus ei in eo lectulum et mensam et sellam et candelabrum, ut cum venerit ad nos maneat ibi. Facta est ergo dies quedam, et veniens divertit in cenaculum, et requievit ibi. Dixitque ad Giezi puerum suum: Voca Sunamitem istam. Qui cum vocasset eam et illa stetisset coram eo, dixit ad puerum suum: Ecce sedule in omnibus ministrasti nobis. Quid vis ut faciam tibi? Numquid habes negotium et vis ut loquar regi sive principi militie? Que respondit: In medio populi mei habito. Et ait: Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque ei Giezi: Ne queras; filium enim non habet, et vir eius senex est. Precepit itaque ut vocaret eam. Que cum vocata fuisset et stetisset ad ostium, dixit ad eam: In tempore isto et in hac eadem hora, si vita comes fuerit, habebis in utero filium. At illa respondit: Noli queso, domine mi, vir Dei, noli mentiri ancille tue. Et concepit mulier et peperit filium in tempore et in eadem hora qua dixerat Helyseus. Crevit autem puer, et cum esset quedam dies et egressus isset ad patrem suum ad messores, ait patri suo: Caput meum, caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle et duc

91

eum ad matrem suam. Qui cum tulisset et duxisset eum ad ma-
trem suam, posuit eum illa super genua sua usque ad meri-
diem et mortuus est. Ascendit autem et collocavit eum super
lectulum hominis dei et clausit ostium, et egressa vocavit
virum suum et ait: Mitte mecum obsecro unum de pueris et asi-
nam ut excurram usque ad hominem dei et revertar. Qui
ait illi: Quam ob causam vadis ad eum? Hodie non sunt kalen-
dae neque sabbatum. Quae respondit: Vadam. Stravitque asinam et prae-
cepit puero: Mina et propera, ne mihi moram facias in eundo,
et hoc age quod praecipio tibi. Profecta est igitur et venit ad
virum dei in montem Carmeli. Cumque vidisset eam
vir dei e contra, ait ad Giezi puerum suum: Ecce Sunamit-
tis illa. Vade ergo in occursum eius et dic ei: Recte ne agi-
tur circa te et circa virum tuum et circa filium tuum? Quae respondit:
Recte. Cumque venisset ad virum dei in montem, ap-
prehendit pedes eius, et accessit Giezi ut amoveret eam. Et
ait homo dei: Dimitte illam, anima enim eius in amaritu-
dine est, et dominus celavit a me et non indicavit mihi. Quae
dixit illi: Numquid petivi filium meum a domino meo?
Numquid non dixi tibi: Ne illudas me? Et ille ait ad Gi-
ezi: Accinge lumbos tuos et tolle baculum meum
in manu tua et vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes
eum, et si salutaverit te quispiam, non respondeas illi, et pones
baculum meum super faciem pueri. Porro mater pueri
ait: Vivit dominus et vivit anima tua, non dimittam te. Sur-
rexit ergo et secutus est eam. Giezi autem praecesserat ante eos
et posuerat baculum super faciem pueri, et non erat vox
neque sensus. Reversusque est in occursum eius et nuntia-
vit ei dicens: Non surrexit puer. Ingressus est ergo He-
liseus domum, et ecce puer mortuus iacebat in lec-
tulo eius. Ingressusque clausit ostium super se et super pu-
erum, et oravit ad dominum. Et ascendit et incubuit super pu-
erum. Posuitque os suum super os eius et oculos suos super
oculos eius et manus suas super manus eius, et incurvavit
se super eum, et calefacta est caro pueri. At ille reversus de-
ambulavit in domo semel huc atque illuc, et ascen-
dit atque incubuit super eum, et oscitavit puer septies
aperuitque oculos. At ille vocavit Giezi et dixit ei: Vo-
ca Sunamitidem hanc. Quae vocata ingressa est ad
eum. Qui ait: Tolle filium tuum. Venit illa et corruit
ad pedes eius et adoravit super terram. Tulitque filium
suum et egressa est. Et Heliseus reversus est in Galgala.
Erat autem fames in terra, et filii prophetarum habitabant co-
ram eo. Dixitque Heliseus uni de pueris suis: Po-
ne ollam grandem et coque pulmentum filiis prophetarum.
Et egressus est unus in agrum ut colligeret herbas agre-
stes. Invenitque quasi vitem silvestrem et collegit ex
ea colocynthidas agri, et implevit pallium suum, et re-
versus concidit in ollam pulmenti. Nesciebat enim quid
esset. Infuderunt ergo sociis ut comederent. Cumque gustas-
sent de coctione, exclamaverunt dicentes: Mors in olla,
mors in olla, vir dei. Et non potuerunt comedere. At ille: Af-
ferte, inquit, farinam. Cumque tulissent, misit in
ollam et ait: Infunde turbae ut comedant. Et
non fuit amplius quicquam amaritudinis in olla. Vir autem
quidam venit de Baalsalisa deferens viro dei pa-
nes primitiarum, viginti panes hordeaceos et frumentum
novum in pera sua. At ille dixit: Da populo ut come-
dat. Haec enim dicit dominus: Comedent et supererit. Posuit i-
taque coram eis. Qui comederunt, et superfuit iuxta verbum
domini. Naaman princeps militiae regis Syriae erat vir
magnus apud dominum suum et honoratus; per illum enim dedit dominus
salutem Syriae. Erat autem vir fortis et dives, sed lepro-
sus. Porro de Syria egressi fuerant latrunculi et cap-
tivam duxerant de terra Israhel puellam parvulam,
quae erat in obsequio uxoris Naaman. Quae ait ad
dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad pro-
phetam qui est in Samaria, profecto curasset eum
a lepra quam habet. Ingressus est itaque Naaman ad
dominum suum et nuntiavit ei dicens: Sic et sic locu-
ta est puella de terra Israhel. Dixitque ei rex Syriae: Va-
de et mittam litteras ad regem Israhel. Qui cum profectus
esset et tulisset secum decem talenta argenti et sex milia
aureos et decem mutatoria vestimentorum, detulit litteras
ad regem Israhel in haec verba: Cum acceperis epistulam hanc,
scito quod miserim ad te Naaman servum meum ut
cures eum a lepra sua. Cumque legisset rex Israhel litteras,
scidit vestimenta sua et ait: Numquid deus ego sum ut oc-
cidere possim et vivificare, quia iste misit ad me ut
curem hominem a lepra sua? Animadvertite et videte quod
occasiones quaerit adversum me. Quod cum audisset Heliseus
vir dei, scidisse videlicet regem Israhel vestimenta sua,
misit ad eum dicens: Quare scidisti vestimenta tua? Ve-
niat ad me et sciat prophetam esse in Israhel. Venit ergo Na-
aman cum equis et curribus et stetit ad ostium domus Heli-
sei. Misitque Heliseus ad eum nuntium dicens: Vade et la-
vare septies in Iordane, et recipiet sanitatem caro
tua atque mundaberis. Iratus Naaman recedebat di-
cens: Putabam quod egrederetur ad me et stans invocaret
nomen domini dei sui et tangeret manu sua locum leprae
et curaret me. Numquid non meliores sunt Abana et
Pharphar fluvii Damasci omnibus aquis Israhel, ut
laver in eis et munder? Cum ergo vertisset se et abiret
indignans, accesserunt ad eum servi sui et locuti sunt
ei: Pater, et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe fa-
cere debueras; quanto magis quia nunc dixit tibi: Lava-
re et mundaberis. Descendit et lavit septies in Iorda-
V ne iuxta sermonem viri dei, et restituta est caro
eius sicut caro pueri parvuli, et mundatus est. Reversus-
que ad virum dei cum universo comitatu suo venit et
stetit coram eo et ait: Vere scio quod non sit alius deus
in universa terra nisi tantum deus Israhel. Obsecro itaque ut ac-
cipias benedictionem a servo tuo. At ille respondit: Vivit
dominus ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim fa-
ceret penitus, non acquievit. Dixitque Naaman: Ut vis,
sed obsecro ut concedas mihi servo tuo ut tollam onus
duorum burdonum de terra. Non enim faciet servus tuus ul-
tra holocaustum aut victimam diis alienis nisi domino.
Hoc autem solum est de quo depreceris dominum pro servo tuo:
Quando dominus meus ingredietur templum Remmon ut
adoret, et illo innitente super manum meam, si adorave-
ro in templum Remmon, adorante eo in eodem
loco, ut ignoscat mihi dominus servo tuo pro hac re. Qui dixit
ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terrae tempore. Dixit-
que Giezi puer viri dei: Pepercit dominus meus Naa-
man Syro isti, ut non acciperet ab eo quae attulit.

capitulum 6.

uiuit dominus quia curram post eum et accipiam ab eo aliquid.
Et secutus est giezi post tergum naaman. Quem cum ui-
disset ille currentem ad se desiliuit de curru in occur-
sum eius et ait. Recte ne sunt omnia? Et ille ait. Recte. dominus
meus misit me dicens. Modo uenerunt ad me duo
adolescentes de monte effraym ex filiis prophetarum.
da eis talentum argenti et uestes mutatorias du-
plices. Dixitque naaman. Melius est ut accipias duo ta-
lenta. et coegit eum. ligauitque duo talenta argenti
in duobus saccis et duplicia uestimenta et inposuit du-
obus pueris suis. Qui et portauerunt coram eo. Cumque ue-
nisset iam uesperi tulit de manu eorum et reposuit in
domo. Dimisitque uiros et abierunt. Ipse autem ingressus
stetit coram domino suo. Et dixit helyseus. Unde uenis
Giezi. Qui respondit. Non iuit seruus tuus quoquam. At il-
le ait. Nonne cor meum in presenti erat quando reuersus
est homo de curru suo in occursum tui. Nunc igitur accepisti
argentum et accepisti uestes ut emas oliueta et ui-
neta et oues et boues et seruos et ancillas. Sed et lepra na-
aman adherebit tibi et semini tuo in sempiternum. Et egressus
est ab eo leprosus quasi nix. VI

Dixerunt autem filii prophetarum ad helyseum. Ecce locus
in quo habitamus coram te angustus est nobis. Eamus
usque ad iordanem et tollant singuli de silua ma-
terias singulas ut edificemus nobis ibi locum ad habitandum.
Qui dixit. Ite. Et ait unus ex illis. Ueni igitur et tu cum seruis
tuis. Respondit. Ego ueniam. Et abiit cum eis. Cumque ue-
nissent ad iordanem cedebant ligna. Accidit autem
ut cum unus materiam succidisset caderet ferrum se-
curis in aquam. Exclamauitque ille et ait. Heu heu heu
domine mi. et hoc ipsum mutuo acceperam. Dixit autem homo
dei. Ubi cecidit? At ille monstrauit ei locum. Precidit ergo
lignum et misit illuc. natauitque ferrum et ait. Tolle. Qui
extendit manum et tulit illud. Rex autem syrie pugnabat
contra israel. Consiliumque iniuit cum seruis suis dicens. In lo-
co illo et illo ponamus insidias. Misit itaque uir dei ad re-
gem israel dicens. Caue ne transeas in locum illum.
Quia ibi syri in insidiis sunt. Misit itaque rex israel
ad locum quem dixerat ei uir dei et preoccupauit eum et
obseruauit se ibi non semel neque bis. Conturbatumque est
cor regis syrie pro hac re. et conuocatis seruis suis ait.
Quare non indicatis mihi quis proditor mei sit apud regem
israel. Dixitque unus seruorum eius. Nequaquam domine mi
rex. Sed helyseus propheta qui est in israel indicat regi
omnia uerba quecumque locutus fueris in conclaui tuo. Dixit-
que eis. Ite et uidete ubi sit ut mittam et capiam
eum. Annuntiaueruntque ei dicentes. Ecce in dothaim mo-
ratur. Misit ergo illuc equos et currus et robur exercitus.
Qui cum uenissent nocte circumdederunt ciuitatem.
Consurgens autem diluculo minister uiri dei egressusque
est. uidit exercitum in circuitu ciuitatis et equos
et currus. nuntiauitque ei dicens. Heu. heu. heu.
domine mi. Quid faciemus? At ille respondit. Noli timere. plures
enim nobiscum sunt quam cum illis. Cumque orasset hely-
seus ait. Domine aperi oculos huius ut uideat. Et a-
peruit dominus oculos pueri et uidit. Et ecce mons plenus
equorum et curruum igneorum in circuitu helysei. Ho-
stes uero descenderunt ad eum. Porro helyseus ora-
uit ad dominum dicens. Percute obsecro gentem hanc
cecitate. Percussitque eos dominus ne uiderent iuxta uerbum he-
lysei. Dixit autem helyseus ad eos. Non est hec uia.
nec ista est ciuitas. Sequimini me et ostendam
uobis uirum quem queritis. Duxit ergo eos in samariam.
Cumque ingressi fuissent in samariam. dixit hely-
seus. Domine aperi oculos istorum ut uideant. Aperuitque dominus
oculos eorum et uiderunt se esse in medio samarie. Dixit-
que rex israel ad helyseum cum uidisset eos. Numquid
percutiam eos pater mi? At ille ait. Non percuties. Non enim
cepisti eos gladio et arcu tuo ut percutias. Sed
pone panem et aquam coram eis ut comedant et
bibant. et uadant ad dominum suum. Appositaque est eis ci-
borum magna preparatio. et comederunt et biberunt et dimisit
eos. Abieruntque ad dominum suum. et ultra non uenerunt latro-
nes syrie in terram israel. Factum est autem post hec congrega-
uit benadab rex syrie uniuersum exercitum suum et ascen-
dit et obsidebat samariam. Factaque est fames ma-
gna in samaria et tamdiu obsessa est donec uen-
daretur caput asini. lxxx. argenteis et quarta pars
cabi stercoris columbarum. u. argenteis. Cumque
rex israel transiret per murum. mulier quedam ex-
clamauit dicens ad eum. Salua me domine mi rex. Qui
ait. Non te saluet dominus. unde possum te saluare de a-
rea uel torculari. Dixitque ad eam rex. Quid tibi uis?
Que respondit. Mulier ista dixit mihi. Da filium tuum ut
comedamus eum hodie et filium meum comedemus cras.
Coximus ergo filium meum et comedimus. Dixique ei
die altera. Da filium tuum ut comedamus eum. Que abscon-
dit filium suum. Quod cum audisset rex scidit uestimenta
sua et transibat per murum. Viditque omnis populus ci-
licium quo uestitus erat rex ad carnem intrinsecus.
Et ait rex. Hec faciat mihi deus et hec addat. si ste-
terit caput helysei filii saphat super ipsum hodie.
Helyseus autem sedebat in domo sua et senes se-
debant cum eo. Premisit itaque uirum et antequam
ueniret nuntius ille dixit ad senes. Numquid scitis
quod miserit filius homicide hic ut precidatur caput
meum. Uidete ergo cum uenerit nuntius claudite ostium
et non sinatis eum introire. Ecce enim sonitus pedum
domini eius post eum est. Et adhuc illo loquente eis appa-
ruit nuntius qui ueniebat ad eum et ait. Ecce tantum
malum a domino est. Quid amplius expectabo a domino?

Dixit autem helyseus. Audite uerbum domini. Hec dicit dominus.
In tempore hoc cras modius simile una VII
statere erit. et duo modii ordei statere uno in
porta samarie. Respondens unus de ducibus super cuius ma-
num rex incumbebat homini dei dixit. Si dominus fecerit et
cataractas in celo. numquid poterit esse quod lo-
queris? Qui ait. Uidebis oculis tuis et inde non come-
des. Quatuor ergo uiri erant leprosi iuxta introi-
tum porte. qui dixerunt ad inuicem. Quid hic es-
se uolumus donec moriamur? Siue ingredi uoluerimus
ciuitatem fame moriemur. siue manserimus hic
moriendum nobis est. Uenite ergo et transfugiamus
ad castra syrie. Si pepercerint nobis uiue-
mus. Si autem occidere uoluerint nihilominus morie-
mur. Surrexerunt ergo uesperi ut uenirent ad castra

Syrie. Cumque venissent ad principium castrorum Syrie nul-
lum ibidem repererunt. Siquidem Dominus sonitum audiri fecerat
in castris Syrie curruum et equorum et exercitus plurimi. Dixe-
runt ad invicem: Ecce mercede conduxit adversum nos
rex Israel reges Etheorum et Egyptiorum, et venerunt super nos.
Surrexerunt ergo et fugerunt in tenebris, et dereliquerunt
tentoria sua et equos et mulos et asinos in castris,
fugeruntque animas suas tantum salvare cupientes. Igitur cum
venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi
sunt unum tabernaculum, et comederunt et biberunt.
Tuleruntque inde argentum et aurum et vestes, et abi-
erunt et absconderunt. Et rursum reversi sunt ad aliud
tabernaculum, et inde similiter auferentes abscon-
derunt. Dixeruntque ad invicem: Non recte facimus. Hec
enim dies boni nuntii est. Si tacuerimus et noluerimus nuntiare
usque mane, sceleris arguemur. Venite
eamus et nuntiemus in aula regis. Cumque venissent
ad portam civitatis, narraverunt eis dicentes: Ivi-
mus ad castra Syrie, et nullum ibidem reperimus hominem, nisi
equos et asinos alligatos, et fixa tentoria. Ierunt ergo por-
titores et nuntiaverunt in palatio regis intrinsecus. Qui
surrexit nocte et ait ad servos suos: Dico vobis quid
fecerint nobis Syri. Sciunt quia fame laboramus, idcir-
co egressi sunt de castris et latitant in agris, dicen-
tes: Cum egressi fuerint de civitate, capiemus eos vi-
vos, et tunc civitatem ingredi poterimus. Respondit autem unus
servorum eius: Tollamus .v. equos qui remanserunt in
urbe, quia ipsi tantum sunt in universa multitudine Isra-
el, alii enim consumpti sunt, et mittentes explorare pote-
rimus. Adduxerunt ergo duos equos, misitque rex in castra
Syrorum dicens: Ite et videte. Qui abierunt post eos usque
ad Iordanem. Ecce autem omnis via plena erat vesti-
bus et vasis que proiecerant Syri cum turbarentur.
Reversique nuntii indicaverunt regi. Et egressus populus diri-
puit castra Syrie. Factusque est modius simile statere uno
et duo modii ordei statere uno, iuxta verbum Domini. Porro
rex ducem illum in cuius manu incumbebat con-
stituit ad portam. Quem conculcavit turba in in-
troitu porte, et mortuus est, iuxta quod locutus fuerat
vir Dei quando descenderat rex ad eum. Factumque est secundum ser-
monem viri Dei quem dixerat regi quando ait: Du-
o modii ordei statere uno erunt, et modius simile statere
uno, hoc eodem tempore cras in porta Samarie. Quando responderat
dux ille viro Dei et dixerat: Etiam si Dominus fecerit cata-
ractas in celo, numquid fieri poterit quod loqueris?
Et dixit: Videbis oculis tuis, et inde non comedes. Eve-
nit ergo ei sicut predictum fuerat, et conculcavit eum populus
in porta, et mortuus est. VIII

Helyseus autem locutus est ad mulierem cuius vivere
fecerat filium dicens: Surge, vade tu et domus
tua, et peregrinare ubicumque repereris. Vocavit enim
Dominus famem, et veniet super terram .vii. an-
nis. Que surrexit et fecit iuxta verbum hominis Dei, et
vadens cum domo sua peregrinata est in terra Phi-
listiim diebus multis. Cumque finiti essent anni .vii., re-
versa est de terra Philistiim mulier, et egressa est
ut interpellaret regem pro domo sua et agris suis.
Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri Dei dicens:
Narra mihi omnia magnalia que fecit Helyseus. Cumque
ille narraret regi quomodo mortuum suscitasset, appa-
ruit mulier cuius filium vivificaverat, clamans ad re-
gem pro domo sua et pro agris suis. Dixitque Giezi:
Domine mi rex, hec est mulier, et hic est filius eius quem
suscitavit Helyseus. Et interrogavit rex mulierem. Que
narravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum
dicens: Restitue ei omnia que sua sunt, et universos reddi-
tus agrorum a die qua reliquit terram usque ad presens. Ve-
nit ergo Helyseus Damascum, et Benadab rex Syrie egro-
tabat. Nuntiaveruntque ei dicentes: Venit vir Dei huc.
Et ait rex ad Azahel: Tolle tecum munera, et vade in occursum
viri Dei, et consule per eum Dominum dicens: Si evadere potero de
infirmitate mea hac. Ivit igitur Azahel in occursum ei,
habens secum munera et omnia bona Damasci, onera .xl.
camelorum. Cumque stetisset coram eo, ait: Filius tuus Bena-
dab rex Syrie misit me ad te dicens: Si sanari
potero de infirmitate mea hac. Dixitque ei Helyseus:
Vade, dic ei: Sanaberis. Porro ostendit mihi Dominus quia mor-
te morietur. Stetitque cum eo, et conturbatus est usque ad confu-
sionem vultus. Flevitque vir Dei. Cui Azahel ait: Quare
dominus meus flet? At ille dixit: Quia scio que facturus sis
filiis Israel mala. Civitates eorum munitas igne succen-
des, et iuvenes eorum interficies gladio, et parvulos eorum eli-
des, et pregnantes divides. Dixitque Azahel: Quid enim
sum servus tuus canis, ut faciam rem istam magnam?
Et ait Helyseus: Ostendit mihi Dominus te regem Syrie fore.
Qui cum recessisset ab Helyseo, venit ad dominum suum. Qui
ait ei: Quid dixit tibi Helyseus? At ille respondit: Dixit
mihi: Recipies sanitatem. Cumque venisset dies altera, tulit
stragulum et infudit aquam, et expandit super faciem eius.
Quo mortuo regnavit Azahel pro eo. Anno .v. Ioram
filii Achab regis Israel, regnavit Ioram filius Iosaphat
regis Iuda. .xxxii. annorum erat cum regnare cepis-
set, et .viii. annis regnavit in Ierusalem. Ambulavitque
in viis regum Israel sicut ambulaverat domus Achab.
Filia enim Achab erat uxor eius, et fecit quod malum est
in conspectu Domini. Noluit autem Dominus disperdere Iudam propter David
servum suum, sicut promiserat ei ut daret ei lucernam
et filiis eius cunctis diebus. In diebus eius recessit Edom
ne esset sub Iuda, et constituit sibi regem. Venitque
Ioram Seira et omnes currus cum eo, et surrexit nocte et per-
cussitque Idumeos qui eum circumdederant, et principes cur-
ruum; populus autem fugit in tabernacula sua. Recessit
ergo Edom ne esset sub Iuda usque ad diem hanc. Tunc
recessit et Lobna in tempore illo. Reliqua autem sermo-
num Ioram et universa que fecit, nonne hec scripta sunt in
libro verborum dierum regum Iuda? Et dormivit Ioram cum
patribus suis, sepultusque est cum eis in civitate David. Et
regnavit Ochozias filius eius pro eo. Anno .xii.
Ioram filii Achab regis Israel regnavit Ochozias
filius Ioram regis Iuda. .xxii. annorum erat Ocho-
zias cum regnare cepisset, et uno anno regnavit
in Ierusalem. Nomen matris eius Athalia filia Amri regis
Israel. Et ambulavit in viis domus Achab, et fecit
quod malum est coram Domino sicut domus Achab. Gener
enim domus Achab fuit. Abiit etiam cum Ioram filio
Achab ad preliandum contra Azahel regem Syrie in

ramoth galaad. et vulneraverunt syri ioram. Qui reversus
est ut curaret in iezrael: quia vulneraverant eum syri
in ramoth pugnantem contra azael regem syrie. Porro o-
chozias filius ioram rex iuda descendit invisere ioram
filium achab in iezrael, quia egrotabat ibi. IX
Heliseus autem propheta vocavit unum de filiis prophetarum et
ait illi: Accinge lumbos tuos, et tolle lenticulam
olei hanc in manu tua, et vade in ramoth ga-
laad. Cumque veneris illuc, videbis hieu filium iosa-
phat filii namsi: et ingressus suscitabis eum de medi-
o fratrum suorum. et introduces in interius cubiculum. Tenens-
que lenticulam olei fundes super caput eius, et dices: Hec
dicit dominus: Unxi te in regem super israel. Aperiesque osti-
um, et fugies, et non ibi subsistes. Abiit ergo adolescens
puer prophete in ramoth galaad, et ingressus est illuc.
Ecce autem principes exercitus sedebant, et ait: Verbum mihi
ad te o princeps. Dixitque hieu: Ad quem ex omnibus
nobis? At ille dixit: Ad te o princeps. Et surrexit, et in-
gressus est cubiculum. At ille fudit oleum super caput eius,
et ait: Hec dicit dominus deus israel: Unxi te in regem
super populum domini israel, et percuties domum achab domini tui,
et ulciscar sanguinem servorum meorum prophetarum, et
sanguinem omnium servorum domini de manu iezabel.
Perdamque omnem domum achab: et interficiam de domo
achab mingentem ad parietem, et clausum et no-
vissimum in israel. Et dabo domum achab sicut domum
ieroboam filii nabath, et sicut domum baasa filii
ahia. Iezabel quoque comedent canes in agro iez-
rael, nec erit qui sepeliat eam. Aperuitque ostium et
fugit. Hieu autem egressus est ad servos domini sui: qui
dixerunt ei: Rectene sunt omnia? Quid venit insa-
nus iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominem, et
quid locutus sit. At illi responderunt: Falsum est, sed magis
narra nobis. Qui ait eis: Hec et hec locutus est mihi,
et ait: Hec dicit dominus: Unxi te regem super israel. Festina-
verunt itaque, et unusquisque tollens pallium suum
posuerunt sub pedibus eius in similitudinem tri-
bunalis, et cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnavit
hieu. Coniuravit ergo hieu filius iosaphat filii
namsi contra ioram. Porro ioram obsederat ramoth
galaad ipse et omnis israel contra azael regem syrie: et re-
versus fuerat ut curaretur in iezrael propter vulnera: quia
percusserant eum syri pugnantem contra azael regem sy-
rie. Dixitque hieu: Si placet vobis, nemo egrediatur
profugus de civitate, ne vadat et nuntiet in iezrael. Et
ascendit, et profectus est in iezrael: Ioram autem egrota-
bat ibi, et ochozias rex iuda descenderat ad visitan-
dum ioram. Igitur speculator qui stabat super turrem
iezrael, vidit globum hieu venientis, et ait: Video
ego globum. Dixitque ioram: Tolle currum, et mitte
in occursum eorum, et dicat vadens: Rectene sunt omnia?
Abiit igitur qui ascenderat currum, in occursum ei,
et ait: Hec dicit rex: Pacata sunt omnia? Dixitque ei
hieu: Quid tibi et paci? Transi et sequere me. Nuntiavitque
speculator dicens: Venit nuntius ad eos, et non revertitur.
Misit etiam currum equorum secundum: venitque ad eos, et re-
versus ait: Hec dicit rex: Numquid pax est? Et ait hieu:
Quid tibi et paci? Transi et sequere me. Nuntiavit

ergo speculator dicens: Venit usque ad eos, et non revertitur:
est autem incessus quasi incessus hieu filii namsi. iosa-
phat filii namsi. preceps enim graditur. Et ait ioram:
Iunge currum. Et iunxerunt currum eius. Et egressus
est ioram rex israel, et ochozias rex iuda singuli in
curribus suis, egressique sunt in occursum hieu. Et
invenerunt eum in agro naboth iezraelite. Cum-
que vidisset ioram hieu, dixit: Pax est hieu? At ille
respondit: Que pax? Adhuc fornicationes iezabel matris
sue et veneficia eius multa vigent. Convertit autem io-
ram manum suam, et fugiens ait ad ochoziam: Insi-
die ochozia. Porro hieu tetendit arcum ma-
nu, et percussit ioram inter scapulas: et egressa est sa-
gitta per cor eius, statimque corruit in curru suo.
Dixitque hieu ad badacher ducem: Tolle, proice eum in a-
gro naboth iezraelite: memini enim quando ego et tu
sedentes in curru sequebamur achab patrem huius, quod
dominus onus hoc levaverit super eum, dicens: Si non
pro sanguine naboth, et pro sanguine filiorum eius,
quem vidi heri, ait dominus, reddam tibi in agro isto,
dicit dominus. Nunc igitur tolle, et proice eum in agro iuxta ver-
bum domini. Ochozias autem rex iuda videns hoc, fugit
per viam domus orti: persecutusque est eum hieu, et ait: Et
hunc percutite in curru suo. Et percusserunt eum in ascensu
gaver, qui est iuxta ieblaam: qui fugit in ma-
geddo, et mortuus est ibi. Et imposuerunt eum servi eius
super currum suum, et tulerunt in ierusalem: sepelieruntque in se-
pulchro cum patribus suis in civitate david. Anno undecimo
ioram filii achab regis israel, regnavit ochozias super
iudam. Venitque hieu in iezrael. Porro iezabel in-
troitu eius audito, depinxit oculos suos stibio, et
ornavit caput suum, et respexit per fenestram ingre-
dientem hieu per portam, et ait: Numquid pax esse
potest zambri, qui interfecit dominum suum? Levavitque hi-
eu faciem suam ad fenestram, et ait: Que est ista?
Et inclinaverunt se ad eum duo vel tres eunuchi. At
ille dixit eis: Precipitate eam deorsum. Et precipitave-
runt eam, aspersusque est sanguine paries, et equorum
ungule, qui conculcaverunt eam. Cumque ingressus
fuisset ut comederet biberetque, ait: Ite, et videte
maledictam illam, et sepelite eam: quia filia re-
gis est. Cumque issent ut sepelirent eam, non inve-
nerunt nisi calvariam, et pedes, et summas manus. Rever-
sique nuntiaverunt ei. Et ait hieu: Sermo domini est, quem
locutus est per servum suum heliam thesbiten, dicens:
In agro iezrael comedent canes carnes ieza-
bel. Et erunt carnes iezabel sicut stercus super fa-
ciem terre in agro iezrael: ita ut prete-
reuntes dicant: Heccine est illa iezabel? X
Erant autem achab septuaginta filii in samaria. Scrip-
sit ergo hieu litteras, et misit in samariam
ad optimates civitatis, et ad maiores natu, et
ad nutricios achab, dicens: Statim ut accepe-
ritis litteras has, qui habetis filios domini vestri, et cur-
rus, et equos, et civitates firmas, et arma, eli-
gite meliorem, et eum qui vobis placuerit de fi-
liis domini vestri, et ponite eum super solium patris sui,
et pugnate pro domo domini vestri. Timuerunt ergo illi ve-

vehementer et dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt stare
coram eo, et quomodo nos valebimus resistere ei? Mi-
serunt ergo prepositi domus et prefectus civitatis, et maiores
natu, et nutricii ad Hieu dicentes: Servi tui sumus.
Quecumque iusseris faciemus. Non constituemus nobis regem.
Quecumque tibi placent fac. Rescripsit autem eis litteras secundo
dicens: Si mei estis et obeditis mihi, tollite capita filiorum
domini vestri, et venite ad me hac eadem hora cras in
Iezrael. Porro filii regis septuaginta viri apud optimates
civitatis nutriebantur. Cumque venissent littere
ad eos, tulerunt filios regis et occiderunt septuaginta viros, et po-
suerunt capita eorum in cophinis, et miserunt ad eum in
Iezrael. Venit autem nuncius ad eum et indicavit ei dicens:
Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite
ea ad duos acervos iuxta introitum porte usque mane.
Cumque diluxisset, egressus est, et stans dixit ad omnem
populum: Iusti estis. Si ego coniuravi contra dominum meum
et interfeci eum, quis percussit omnes hos? Videte ergo nunc quoniam
non cecidit de sermonibus domini quos locutus est dominus super
domum Achab, et dominus fecit quod locutus est in manu ser-
vi sui Helye. Percussit igitur Hieu omnes qui reliqui erant
de domo Achab in Iezrael, et universos optimates eius
et notos et sacerdotes, donec non remanerent ex eo re-
liquie. Et surrexit et venit in Samariam. Cumque ve-
nisset ad cameram pastorum in via, invenit fratres O-
chozie regis Iuda, dixitque ad eos: Qui nam estis vos?
At illi responderunt: Fratres Ochozie sumus, et descendimus ad sa-
lutandos filios regis et filios regine. Qui ait: Com-
prehendite eos vivos. Quos cum comprehendissent vivos,
iugulaverunt eos in cisterna iuxta cameram, quadraginta duos vi-
ros, et non reliquit ex eis quemquam. Cumque abisset in-
de, invenit Ionadab filium Rechab in occursum sibi,
et benedixit ei et ait ad eum Hieu: Numquid est cor tu-
um rectum cum corde meo, sicut cor meum est cum corde
tuo? Et ait Ionadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam.
Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad
se in currum. Dixitque ad eum: Veni mecum et vide
zelum meum pro domino. Et impositum in curru suo duxit
in Samariam. Et percussit omnes qui reliqui fuerant
de Achab in Samaria usque ad unum, iuxta verbum domini quod
locutus est per Helyam. Congregavit ergo Hieu omnem
populum et dixit ad eos: Achab coluit Baal parum, ego
autem amplius colam eum. Nunc igitur omnes prophetas Baal
et universos servos eius et cunctos sacerdotes ipsius
vocate ad me. Nullus sit qui non veniat. Sacrificium
enim grande est mihi Baal. Quicumque defuerit non
vivet. Porro Hieu faciebat hoc insidiose ut dis-
perderet cultores Baal. Et dixit: Sanctificate diem sol-
lempnem Baal. Vocavitque et misit in universos
terminos Israel, et venerunt cuncti servi Baal: non fuit
residuus nec unus quidem qui non veniret. Et ingressi
sunt templum Baal, et repleta est domus Baal a summo
usque ad summum. Dixitque hiis qui erant super
vestes: Proferte vestimenta universis servis Baal. Et
protulerunt eis vestes. Ingressusque est Hieu et Iona-
dab filius Rechab in templum Baal, et ait cultoribus
Baal: Perquirite et videte ne quis forte vobiscum sit
de servis domini, sed ut sint servi soli Baal. Ingressi
ergo sunt ut facerent victimas et holocausta. Hieu autem
preparaverat sibi foras octoginta viros et dixerat eis: Quicumque
fugerit de omnibus hiis quos ego adduxero in manus vestras,
anima eius erit pro anima illius. Factum est autem cum completum esset
holocaustum, precepit Hieu militibus et [illegible] du-
cibus suis: Ingredimini et percutite eos, nullus evadat.
Percusseruntque eos in ore gladii, et proiecerunt milites et duces.
Et ierunt in civitatem templi Baal, et protulerunt statuam
de fano Baal, et combusserunt, et comminuerunt eam. Destruxe-
runt quoque edem Baal, et fecerunt pro ea latrinas usque in
diem hanc. Delevit itaque Hieu Baal de Israel. Verumptamen
a peccatis Ieroboam filii Nabath, qui peccare fecit Israel,
non recessit, nec dereliquit vitulos aureos qui erant
in Bethel et in Dan. Dixit autem dominus ad Hieu: Quia studi-
ose egisti quod rectum erat, et placebat in oculis meis, et
omnia que erant in corde meo fecisti contra domum Achab,
filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super
thronum Israel. Porro Hieu non custodivit ut ambularet
in lege domini dei Israel in toto corde suo. Non enim recessit
a peccatis Ieroboam qui peccare fecerat Israel. In diebus illis
cepit dominus tedere super Israel. Percussitque eos Azael in universis
finibus Israel, a Iordane contra orientalem plagam, omnem
terram Galaad et Gad, et Ruben et Manasse, ab Aroer que est
super torrentem Arnon, et Galaad et Basan. Reliqua autem verbo-
rum Hieu et universa que fecit, et fortitudo eius, nonne hec scrip-
ta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Et dormivit Hieu
cum patribus suis, sepelieruntque eum in Samaria. Et regnavit
Ioachaz filius eius pro eo. Dies autem quibus regnavit Hi-
eu super Israel viginti et octo anni sunt in Samaria.

XI

Athalia vero mater Ochozie videns filium suum mortuum
surrexit et interfecit omne semen regium. Tollens autem
Iosaba filia regis Ioram soror Ochozie Ioas filium Ocho-
zie furata est eum de medio filiorum regis qui interficiebantur
et nutricem eius de triclinio, et abscondit eum a facie
Athalie ut non interficeretur. Eratque cum ea in domo domini clam
sex annis. Porro Athalia regnavit super terram. Anno
autem septimo misit Ioiada, et assumens centuriones et milites, intro-
duxit ad se in templum domini, pepigitque cum eis fedus,
et adiurans eos in templo domini, ostendit eis filium re-
gis, et precepit illis dicens: Iste est sermo quem facere
debetis. Tertia pars vestrum introeat sabbato, et observet
excubias domus regis. Tertia autem pars sit ad portam Sur.
Et tertia pars sit ad portam que est post habitaculum
scutariorum, et custodietis excubias domus Messa. Due
vero partes ex vobis omnes egredientes sabbato custodi-
ant excubias domus domini circa regem, et vallabitis
eum habentes arma in manibus vestris. Si quis autem ingressus
fuerit septum templi, interficiatur. Eritisque cum rege in-
troeunte et egrediente. Et fecerunt centuriones iuxta omnia
que preceperat eis Ioiada sacerdos. Et assumentes singuli vi-
ros suos qui ingrediebantur sabbatum cum hiis qui egre-
diebantur e sabbato, venerunt ad Ioiadam sacerdotem,
qui dedit eis hastas et arma regis David que erant
in domo domini. Et steterunt singuli habentes arma in ma-
nu sua a parte templi dextra usque ad partem sini-
stram altaris et edis circum regem. Et produxit filium
regis, et posuit super eum diadema et testimonium,
feceruntque eum regem et unxerunt. Et plaudentes ma-

nu dixerunt: Vivat rex. Audivit autem Athalia vocem populi currentis et ingressa ad turbas in templum domini vidit regem stantem super tribunal iuxta morem et cantores et tubas prope eum, omnemque populum terre letantem et canentem tubis, et scidit vestimenta sua clamavitque: Coniuratio, coniuratio. Precepit autem Ioiada centurionibus qui erant super exercitum et ait eis: Educite eam extra septa templi, et quicumque eam secutus fuerit feriatur gladio. Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in templo domini. Imposueruntque ei manus et impegerunt eam per viam introitus equorum iuxta palatium, et interfecta est ibi. Pepigit ergo Ioiada fedus inter dominum et regem et inter populum ut esset populus domini, et inter regem et populum. Ingressusque est omnis populus terre templum Baal et destruxerunt aras eius et ymagines contriverunt valide. Mathan quoque sacerdotem Baal occiderunt coram altari. Et posuit custodias sacerdos in domo domini. Tulitque centuriones et cerethi et phelethi legiones et omnem populum terre. Deduxeruntque regem de domo domini et venerunt per viam porte scutariorum in palatium, et sedit super thronum regum. Letatusque est omnis populus terre, et civitas conquievit. Athalia autem occisa est gladio in domo regis. Septem quoque annorum erat Ioas cum regnare cepisset.

XII

Anno .vii. Hieu regnavit Ioas, et .xl. annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Sebia de Bersabee. Fecitque Ioas rectum coram domino cunctis diebus quibus docuit eum Ioiada sacerdos. Verumptamen excelsa non abstulit; adhuc enim populus immolabat et adolebat incensum in excelsis. Dixitque Ioas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum que illata fuerit in templum domini a pretereuntibus, que offertur pro precio anime, et quam sponte et arbitrio cordis sui inferunt in templum domini, accipiant illam sacerdotes iuxta ordinem suum et instaurent sartatecta domus, si quid necessarium viderint instauratione. Igitur usque ad .xxiii. annum regis Ioas non instauraverunt sacerdotes sartatecta templi. Vocavitque rex Ioas Ioiadam pontificem et sacerdotes dicens eis: Quare sartatecta non instauratis templi? Nolite ergo amplius accipere pecuniam iuxta ordinem vestrum, sed ad instaurationem templi reddite eam. Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo et instaurare sartatecta domus. Et tulit Ioiada pontifex gazophilacium unum aperuitque foramen desuper et posuit illud iuxta altare ad dexteram ingredientium domum domini. Mittebantque in eo sacerdotes qui custodiebant ostia omnem pecuniam que deferebatur ad templum domini. Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazophilacio, ascendebat scriba regis et pontifex, effundebantque et numerabant pecuniam que inveniebatur in domo domini, et dabant eam iuxta numerum atque mensuram in manu eorum qui preerant cementariis domus domini, qui impendebant eam in fabris lignorum et cementariis hiis qui operabantur in domo domini, et sartatecta faciebant, et in hiis qui cedebant saxa, et ut emerent ligna et lapides qui excidebantur, ita ut impleretur instauratio domus domini, et in universis que indigebant expensa ad muniendam domum. Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia ydrie templi domini, et fuscinule et thuribula et tube. Omne vas aureum et argenteum de pecunia que inferebatur in templum domini. His enim qui faciebant opus dabatur ut instauraretur templum domini. Et non fiebat ratio hiis hominibus qui accipiebant pecuniam ut distribuerent eam artificibus, sed in fide tractabant eam. Pecuniam vero pro delicto et pecuniam pro peccatis non inferebant in templum domini, quia sacerdotum erant. Tunc ascendit Azael rex Syrie et pugnabat contra Geth cepitque eam, et direxit faciem suam ut ascenderet in Ierusalem. Quam ob rem tulit rex Ioas Iuda omnia sanctificata que consecraverant Iosaphat et Ioram et Ochozias patres eius reges Iuda, et que ipse obtulerat, et universum argentum quod inveniri potuit in thesauris templi domini et in palatio regis, misitque Azaeli regi Syrie, et recessit ab Ierusalem. Reliqua autem sermonum Ioas et universa que fecit, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Surrexerunt autem servi eius et coniuraverunt inter se, percusseruntque Ioas in domo Mello in descensu Sela. Ioachat namque filius Semath et Ioabath filius Somer servi eius percusserunt eum et mortuus est. Et sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David. Regnavitque Amasias filius eius pro eo.

XIII

Anno .xxiii. Ioas filii Ochozie regis Iude regnavit Ioachaz filius Hieu super Israel in Samaria .xvii. annis. Et fecit malum coram domino secutusque est peccata Ieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel, et non declinavit ab eis. Iratusque est furor domini contra Israel, et tradidit eos in manu Azael regis Syrie et in manu Benadab filii Azael cunctis diebus. Deprecatus est autem Ioachaz faciem domini, et audivit eum dominus; vidit enim angustiam Israel, quia attriverat eos rex Syrie. Et dedit dominus salvatorem Israel, et liberatus est de manu regis Syrie. Habitaveruntque filii Israel in tabernaculis suis sicut heri et nudiustercius. Verumptamen non recesserunt a peccatis domus Ieroboam qui peccare fecit Israel, in ipsis ambulaverunt. Siquidem et lucus permansit in Samaria. Et non sunt derelicti Ioachaz de populo nisi .l. equites et .x. currus et .x. milia peditum; interfecerat enim eos rex Syrie et redegerat quasi pulverem in tritura aree. Reliqua autem sermonum Ioachaz et universa que fecit sed et fortitudo eius, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Israel? Dormivitque Ioachaz cum patribus suis et sepelierunt eum in Samaria. Regnavitque Ioas filius eius pro eo. Anno .xxxvii. Ioas regis Iuda regnavit Ioas filius Ioachaz super Israel in Samaria .xvi. annis. Et fecit quod malum est in conspectu domini; non declinavit ab omnibus peccatis Ieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel, in ipsis ambulavit. Reliqua autem sermonum Ioas et universa que fecit sed et fortitudo eius quomodo pugnaverit contra Amasiam regem Iuda, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Israel? Et dormivit Ioas cum patribus suis. Ieroboam autem sedit super solium eius. Porro Ioas sepultus est in Samaria cum regibus Israel. Heliseus autem egrotabat infirmitate qua et mortuus est. Descenditque ad eum Ioas rex Israel et flebat coram eo dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Israel et auriga eius. Et ait illi Heliseus: Affer arcum et sagittas. Cumque attulisset ad eum arcum et sagittas, dixit ad regem Israel: Pone manum tuam super arcum. Et cum posuisset

ille manum suam. superposuit Heliseus manus suas manibus regis, et ait: Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset, dixit Heliseus: Iace sagittam. Et iecit. Et ait: Sagitta salutis Domini, et sagitta salutis contra Syriam. Percutiesque Syriam in Afech, donec consumas eam. Et ait: Tolle sagittas. Qui cum tulisset, rursum dixit ei: Percute iaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus et stetisset, iratus est contra eum vir Dei, et ait: Si percussisses quinquies aut sexies aut septies, percussisses Syriam usque ad consumptionem. Nunc autem tribus vicibus percuties eam. Mortuus est igitur Heliseus, et sepelierunt eum. Et latrunculi quoque de Moab venerunt in terram in ipso anno. Quidam autem sepelientes hominem viderunt latrunculos, et proiecerunt cadaverem in sepulchro Helisei. Quod cum tetigisset ossa Helisei, revixit homo et stetit super pedes suos. Igitur Azahel rex Syrie afflixit Israel cunctis diebus Ioachaz. Et misertus est Dominus eorum, et reversus est ad eos propter pactum suum quod habebat cum Abraham, Ysaac et Iacob. Et noluit disperdere eos neque proicere penitus usque in presens tempus. Mortuus est autem Azahel rex Syrie, et regnavit Benadab filius eius pro eo. Porro Ioas filius Ioachaz tulit urbes de manu Benadab filii Azahelis quas tulerat de manu Ioachaz patris sui iure prelii. Tribus vicibus percussit eum Ioas, et reddidit civitates Israel.

XIIII

In anno secundo Ioas filii Ioachaz regis Israel regnavit Amasias filius Ioas regis Iuda. XXV annorum erat cum regnare cepisset; XX autem et IX annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Ioaden de Ierusalem. Et fecit rectum coram Domino, verumptamen non ut David pater eius. Iuxta omnia que fecit Ioas pater suus fecit, nisi hoc tantum quod excelsa non abstulit. Adhuc enim populus immolabat et adolebat incensum in excelsis. Cumque optinuisset regnum, percussit servos suos qui interfecerant regem patrem suum. Filios autem eorum qui occiderant non occidit, iuxta quod scriptum est in libro legis. Non morientur patres pro filiis, neque filii pro parentibus, sed unusquisque in peccato suo morietur. Ipse percussit Edom in valle Salinarum X milia, et apprehendit Petram in prelio, vocavitque nomen eius Iethel usque in presentem diem. Tunc misit Amasias nuntios ad Ioas filium Ioachaz filii Hieu regis Israel dicens: Veni ut videamus nos. Remisitque Ioas rex Israel ad Amasiam regem Iuda dicens: Carduus Libani misit ad cedrum que est in Libano dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem. Transieruntque bestie saltus que sunt in Libano, et conculcaverunt carduum. Percutiens invaluisti super Edom, et sublevavit te cor tuum. Contentus esto gloria et sede in domo tua. Quare provocas malum ut cadas tu et Iudas tecum? Et non acquievit Amasias. Ascenditque Ioas rex Israel, et viderunt se ipse et Amasias rex Iuda in Bethsames oppido Iude. Percussusque est Iudas coram Israel, et fugerunt unusquisque in tabernacula sua. Amasiam vero regem Iuda filium Ioas filii Ochozie cepit Ioas rex Israel in Bethsames, et adduxit eum in Ierusalem. Et interrupit murum Ierusalem a porta Effraym usque ad portam anguli CCCC cubitis. Tulitque omne aurum et argentum et universa vasa que inventa sunt in domo Domini et in thesauris regis, et obsides, et reversus est in Samariam. Reliqua autem verborum Ioas que fecit, et fortitudo eius qua pugnavit contra Amasiam regem Iuda, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Israel? Dormivitque Ioas cum patribus suis, et sepultus est in Samaria cum regibus Israel. Et regnavit Ieroboam filius eius pro eo. Vixit autem Amasias filius Ioas rex Iuda postquam mortuus est Ioas filius Ioachaz regis Israel XV annis. Reliqua autem sermonum Amasie, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Iuda? Factaque est contra eum coniuratio in Ierusalem, at ille fugit in Lachis. Miseruntque post eum in Lachis et interfecerunt eum ibi. Et asportaverunt in equis, sepultusque est in Ierusalem cum patribus suis in civitate David. Tulit autem universus populus Iude Azariam annos natum XVI, et constituerunt eum regem pro patre suo Amasia. Ipse edificavit Ahilam, et restituit eam Iude postquam dormivit rex cum patribus suis. Anno XV Amasie filii Ioas regis Iuda regnavit Ieroboam filius Ioas regis Israel in Samaria XLI uno anno. Et fecit quod malum est coram Domino. Non recessit ab omnibus peccatis Ieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel. Ipse restituit terminos Israel ab introitu Emath usque ad mare solitudinis, iuxta sermonem Domini Dei Israel quem locutus est per servum suum Ionam filium Amathi prophetam qui erat de Geth que est in Opher. Vidit enim Dominus afflictionem Israel amaram nimis, et quia consumpti erant usque ad clausos carceris et extremos, et non erat qui auxiliaretur Israel. Nec locutus est Dominus ut deleret nomen Israel de sub celo, sed salvavit eos in manu Ieroboam filii Ioas. Reliqua autem sermonum Ieroboam et universa que fecit, et fortitudo eius qua preliatus est, et quomodo restituit Damascum et Emath Iude in Israel, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Israel? Dormivitque Ieroboam cum patribus suis regibus Israel, et regnavit Zacharias filius eius pro eo.

XV

Anno XXVII Ieroboam regis Israel regnavit Azarias filius Amasie regis Iude. XVI annorum erat cum regnare cepisset, et LII annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Iecelia de Ierusalem. Fecitque quod erat placitum coram Domino iuxta omnia que fecerat Amasias pater eius. Verumptamen excelsa non est demolitus. Adhuc populus sacrificabat et adolebat incensum in excelsis. Percussit autem Dominus regem, et fuit leprosus usque in diem mortis sue, et habitabat in domo libere seorsum. Ioathas vero filius regis gubernabat palatium, et iudicabat populum terre. Reliqua autem sermonum Azarie et universa que fecit, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Et dormivit Azarias cum patribus suis, et sepelierunt eum cum maioribus suis in civitate David. Et regnavit Ioathas filius eius pro eo. Anno XXXVIII Azarie regis Iude regnavit Zacharias filius Ieroboam super Israel in Samaria VI mensibus. Et fecit quod malum erat coram Domino, sicut fecerant patres eius. Non recessit a peccatis Ieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel. Coniuravit autem contra eum Sellum filius Iabes, percussitque eum palam et interfecit, regnavitque pro eo. Reliqua autem verborum Zacharie, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Israel? Iste est sermo Domini quem locutus est ad Ieu dicens: Filii tui usque ad quartam generationem sedebunt de te super thronum Israel. Factumque est ita. Sellum filius Iabes regnavit XXXIX anno Azarie regis Iude. Regnavit autem uno mense in Samaria. Et ascendit Manahen filius Gaddi de Thersa, venitque in Samariam, et percussit Sellum

filium iabes in samaria et interfecit eum. Regnavitque pro eo. Reliqua autem verborum sellum et coniuratio eius per quam tetendit insidias nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel. Tunc percussit manahen thersam et omnes qui erant in ea et terminos eius de thersa. Noluerant enim aperire ei et interfecit omnes pregnantes eius et scidit eas. Anno .xxxix. azarie regis iude regnavit manahen filius gaddi super israel .x. annis in samaria. Fecitque quod malum erat coram domino. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel cunctis diebus eius. Veniebat phul rex assiriorum in thersa et dabat manahen phul mille talenta argenti ut esset ei in auxilium et firmaret regnum eius. Indixitque manahen argentum super israel cunctis potentibus et divitibus ut daret regi assiriorum .l. siclos argenti per singulos annos. Reversusque est rex assiriorum nec est moratus in thersa. Reliqua autem sermonum manahen et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel. Et dormivit manahen cum patribus suis. Regnavitque phacea filius eius pro eo. Anno .l. azarie regis iude regnavit phacea filius manahen super israel in samariam biennio. Et fecit quod malum erat coram domino. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel. Coniuravit autem adversus eum facee filius romelie dux exercitus eius et percussit eum in samariam in turre domus regie iuxta argob et iuxta arie et cum eo .l. viros de filiis galaad et interfecit eum regnavitque pro eo. Reliqua autem sermonum facee et universa que fecit nonne scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel. Anno .lii. azarie regis iude regnavit facee filius romelie super israel in samaria .xx. annis. Et fecit quod malum erat coram domino. Non recessit a peccatis ieroboam qui peccare fecit israel. In diebus facee regis israel venit theglaphalasar rex assur et cepit aion et abel domum maacha et ianoe et cedes et asor et galaad et galileam et universam terram neptalim et transtulit eos in assyrios. Coniuravit autem et tetendit insidias osee filius hela contra facee filium romelie et percussit eum et interfecit. Regnavitque pro eo .xx. anno ioathan filii ozie. Reliqua autem sermonum facee et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel. Anno .ii. facee filii romelie regis israel regnavit ioathan filius ozie regis iuda. .xxv. annorum erat cum regnare cepisset et .xvi. annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius ierusa filia sadoch. Fecitque quod placitum erat coram domino iuxta omnia que fecerat ozias pater suus operatus est. Verumptamen excelsa non abstulit. Adhuc populus immolabat et adolebat incensum in excelsis. Ipse edificavit portam domus domini sublimissimam. Reliqua autem sermonum ioathan et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda. In diebus illis cepit dominus mittere in iudam rasin regem syrie et facee filium romelie. Et dormivit ioathan cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate david patris sui et regnavit achaz filius eius pro eo.

XVI

Anno .xvii. facee filii romelie regnavit achaz filius ioathan regis iuda. .xx. annorum erat achaz cum regnare cepisset et .xvi. annis regnavit in ierusalem. Non fecit quod erat placitum in conspectu domini dei sui sicut david pater eius. Sed ambulavit in via regum israel. Insuper et filium suum consecravit transferens per ignem secundum ydola gentium que dissipavit dominus coram filiis israel. Immolabat quoque victimas et adolebat incensum in excelsis et in collibus et sub omni ligno frondoso. Tunc ascendit rasin rex syrie et facee filius romelie rex israel in ierusalem ad preliandum. Cumque obsiderent achaz non valuerunt superare eum. In tempore illo restituit rasin rex syrie ahilam syrie et eiecit iudeos de ahila et ydumei et syri venerunt in ahilam et habitaverunt ibi usque in diem hanc. Misit autem achaz nuncios ad theglaphalasar regem assiriorum dicens. Servus tuus et filius tuus ego ascende et salvum me fac de manu regis syrie et de manu regis israel qui consurrexerunt adversum me. Et cum collegisset achaz argentum et aurum quod inveniri potuit in domo domini et in thesauris regis misit regi assiriorum munera. Qui et acquievit voluntati eius. Ascendit autem rex assiriorum in damascum et vastavit eam et transtulit habitatores eius cirenen. Rasin autem interfecit. Perrexitque rex achaz in occursum theglaphalasar regi assyriorum in damascum. Cumque vidisset altare damasci misit rex achaz ad uriam sacerdotem exemplar eius et similitudinem iuxta omne opus eius. Extruxitque urias sacerdos altare iuxta omnia que preceperat rex achaz de damasco. Ita fecit sacerdos urias donec veniret rex achaz de damasco. Cumque venisset rex de damasco vidit altare et veneratus est illud. Ascenditque et immolavit holocausta et sacrificium suum. Et libavit libamina et fudit sanguinem pacificorum que obtulerat super altare. Porro altare ereum quod erat coram domino transtulit de facie templi et de loco altaris et de loco templi domini posuitque illud ex latere altaris ad aquilonem. Precepit quoque rex achaz urie sacerdoti dicens. Super altare maius offer holocaustum matutinum et sacrificium vespertinum et holocaustum regis et sacrificium eius et holocaustum universi populi terre et sacrificia eorum et libamina eorum. Et omnem sanguinem holocausti et universum sanguinem victime super illud effundes. Altare vero ereum erit paratum ad voluntatem meam. Fecit igitur urias sacerdos iuxta omnia que preceperat ei rex achaz. Tulit autem rex achaz celatas bases et luterem qui erat desuper et mare deposuit de bobus ereis qui sustentabant illud et posuit super pavimentum stratum lapide. Musach quoque sabbati quod edificaverat in templo et ingressum regis exterius convertit in templum domini propter regem assiriorum. Reliqua autem verborum achaz et omnia que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda. Dormivitque achaz cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate david et regnavit ezechias filius eius pro eo.

XVII

Anno .xii. achaz regis iuda regnavit osee filius hela in samaria super israel .ix. annis. Fecitque malum coram domino sed non sicut reges israel qui ante eum fuerunt. Contra hunc ascendit salmanasar rex assyriorum et factus est ei osee servus. Reddebatque ei tributa. Cumque deprehendisset rex assyriorum osee quod rebellare nitens misisset nuncios ad sua regem egypti ne prestaret tributa regi assyriorum sicut singulis annis solitus erat obsedit eum et vinctum misit in carcerem. Pervagatusque est omnem terram et ascendens samariam obsedit eam tribus annis. Anno

autem nono osee cepit rex assyriorum samariam et transtu
lit israel in assyrios. posuitque eos in abela et in habor
iuxta fluvium gozam in civitatibus medorum. Factum est autem
cum peccassent filii israel coram domino deo suo qui eduxerat
eos de terra egypti de manu pharaonis regis egypti colu
erunt deos alienos et ambulaverunt iuxta ritum gentium
quas consumpserat dominus in conspectu filiorum israel et regum israel
Quia similiter fecerant. et offenderunt filii israel verbis non rectis
dominum deum suum. et edificaverunt sibi excelsa in cunctis
urbibus suis. a turre custodum usque ad civitatem muni
tam. Feceruntque sibi statuas et lucos in omni colle sublimi
mi et subter omne lignum nemorosum. et adolebant ibi
incensum super aras in morem gentium quas transtulerat dominus
a facie eorum. Feceruntque verba pessima irritantes dominum
et coluerunt inmunditias de quibus precepit eis dominus ne face
rent verbum hoc. Et testificatus est dominus in israel et in iuda per
manum omnium prophetarum et videntium dicens. Revertimini
a viis vestris pessimis et custodite precepta mea et ceri
monias meas iuxta omnem legem quam precepi patribus
vestris. et sicut misi ad vos in manu servorum meorum propheta
rum. Qui non audierunt sed induraverunt cervicem suam
iuxta cervicem patrum suorum qui noluerunt obedire domino
deo suo. et abiecerunt legitima eius et pactum quod pepigit cum
patribus eorum et testificationes quibus contestatus est eos. secutique
sunt vanitates et vane egerunt. et secuti sunt gentes que
erant per circuitum eorum super quibus preceperat dominus eis ut
non facerent sicut et illi faciebant. et dereliquerunt omnia precep
ta domini dei sui. Feceruntque sibi conflatiles duos vitulos et
lucos. et adoraverunt universam militiam celi. Servi
eruntque baal. et consecraverunt filios suos et filias suas
per ignem. et divinationibus inserviebant et auguriis. et
tradiderunt se ut facerent malum coram domino. et irrita
rent eum. Iratusque est dominus vehementer israel et abstulit eos
a conspectu suo. et non remansit nisi tribus iuda tantummodo. Sed nec
ipse iuda custodivit mandata domini dei sui. verum im
erravit et ambulavit in erroribus israel quos operati
fuerant. proiecitque dominus omne semen israel et afflixit eos
et tradidit eos in manu diripientium donec proiceret
eos a facie sua. ex eo iam tempore quo scissus est israel a do
mo david. et constituerunt sibi regem ieroboam filium na
bath. Separavit enim ieroboam israel a domino et peccare
eos fecit peccatum magnum. et ambulaverunt filii israel in
universis peccatis ieroboam que fecerat et non recesserunt
ab eis. usque auferret dominus israel a facie sua. sicut lo
cutus fuerat in manu omnium servorum suorum prophetarum. Trans
latusque est israel de terra sua in assyrios usque in diem hanc.
Adduxit autem rex assyriorum de babilone et de cutha
et de havath et de emath et de sepharvaim. et collo
cavit eos in civitatibus samarie pro filiis israel qui
possederunt samariam. et habitaverunt in urbibus eius.
Cumque ibi habitare cepissent non timebant dominum. et inmi
sit in eos dominus leones qui interficiebant eos. Nuntiatumque
est regi assyriorum et dictum. Gentes quas transtulisti et
habitare fecisti in civitatibus samarie ignorant legi
tima dei terre. et inmisit dominus in eos leones. et ecce inter
ficiunt eos eo quod ignorent ritum dei terre. Precepit autem
rex assyriorum dicens. Ducite illuc unum de sacerdotibus
quos inde captivitate adduxistis. ut vadat et habitet

cum eis et doceat eos legitima dei terre. Igitur cum venisset unus de 95
sacerdotibus his qui captivi ducti fuerant de samaria
habitavit in bethel. et docebat eos quomodo colerent dominum. Et u
naqueque gens fabricata est deum suum. posueruntque eos in
fanis excelsis que fecerant samarite gens et gens in ur
bibus suis in quibus habitabant. Viri enim babilonii fe
cerunt sochothbenoth. Viri autem cuthei fecerunt nergel.
et viri de emath fecerunt asima. Porro evei fecerunt
nebaath et tharthac. Hii autem qui erant de sepharvaim
comburebant filios suos igni adramelech et a
namalech diis sepharvaim. et nichilominus colebant
dominum. Fecerunt autem sibi de novissimis sacerdotes excelsorum
et ponebant eos in fanis sublimibus. et cum dominum co
lerent diis quoque suis serviebant iuxta consuetudinem gen
tium de quibus translati fuerant samariam usque in pre
sentem diem. morem sequuntur antiquum. non timent dominum
neque custodiunt cerimonias eius et iudicia et legem
et mandatum quod preceperat dominus filiis iacob quem cognomi
navit israel. et percusserat cum eis pactum et mandaverat eis
dicens. Nolite timere deos alienos et non adoretis eos neque colatis
eos et non immoletis eis. sed dominum deum vestrum qui eduxit
vos de terra egypti in fortitudine magna et in bra
chio extento ipsum timete. et illum adorate et ipsi immo
late. Cerimonias quoque et iudicia et legem et man
datum quod scripsit vobis custodite ut faciatis cunctis die
bus et non timeatis deos alienos. sed dominum deum vestrum time
te. et ipse eruet vos de manu omnium inimicorum vestrorum.
Illi vero non audierunt. sed iuxta consuetudinem suam pristi
nam perpetrabant. Fuerunt igitur gentes iste timentes quidem
dominum. sed nichilominus et idolis suis servientes. Nam et filii e
orum et nepotes sicut fecerunt patres sui ita faciunt usque
Anno iii. osee filii XVIII in presentem diem.
hela regis israel regnavit ezechias filius achaz re
gis iuda. xxv. annorum erat cum regnare cepisset. et xx
et ix. annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius abisa
filia zacharie. Fecitque quod erat bonum coram domino iuxta
omnia que fecerat david pater eius. Ipse dissipavit excelsa. et con
trivit statuas. et succidit lucos. confregitque serpen
tem eneum quem fecerat moyses. Siquidem usque ad
illud tempus filii israel adolebant ei incensum. vocavitque
nomen eius noestan. In domino deo israel speravit. itaque post
eum non fuit similis ei de cunctis regibus iuda. sed neque in
his qui ante fuerunt. et adhesit domino et non recessit a ves
tigiis eius. Fecitque mandata eius que preceperat dominus
moysi. Unde et erat dominus cum eo. et in cunctis ad que procede
bat sapienter se agebat. Rebellavit quoque contra regem
assyriorum. et non servivit ei. Ipse percussit philisteos usque
ad gazam. et omnes terminos eorum a turre custodum usque ad
civitatem munitam. Anno iiii. regis ezechie qui
erat annus vii. osee filii hela regis israel ascendit sal
manasar rex assyriorum samariam. et oppugnavit
eam. et cepit. Nam post annos tres anno vi. ezechie
id est ix. anno osee regis israel capta est samaria. et trans
tulit rex israel assyriorum israel in assyrios. colloca
vitque eos in hala et in habor fluviis gozam in
civitatibus medorum. quia non audierunt vocem domini dei sui.
sed pretergressi sunt pactum eius. omnia que preceperat mo
yses servus domini non audierunt neque fecerunt. Anno xiiii

regis ezechie ascendit sennacherib rex assyriorum ad u-
niversas civitates iuda munitas et cepit eas. Tunc mi-
sit ezechias rex iuda nuntios ad regem assyriorum in lachis
dicens. Peccavi, recede a me, et omne quod imposueris michi fe-
ram. Indixit itaque rex assyriorum ezechie regi iude
ccc talenta argenti et xxx auri talenta. Deditque
ezechias omne argentum quod repertum fuerat in domo domini
et in thesauris regis. In tempore illo confregit ezechias val-
vas templi domini et laminas auri quas ipse affixerat et
dedit eas regi assyriorum. Misit autem rex assyriorum thar-
than et rapsacen de lachis ad regem ezechiam cum
manu valida ierusalem. Qui cum ascendissent venerunt ie-
rusalem et steterunt iuxta aque ductum piscine superioris que est
in via agri fullonis. Vocaveruntque regem. Egressus est autem
ad eos eliachim filius elchie prepositus domus et sobna
scriba et ioahe filius asaph a commentariis. Dixitque
ad eos rapsaces. Loquimini ezechie. Hec dicit rex magnus
assyriorum. Que est ista fiducia qua niteris. Forsitan inisti
consilium ut prepareres te ad prelium. In quo confidis ut audeas re-
bellare. An speras in baculo arundineo atque confracto
egypto super quem si incubuerit homo comminutus ingre-
dietur manum eius et perforabit eam. Sic est pharao rex egyp-
tiis omnibus qui confidunt in se. Quod si dixeritis michi in domino deo nostro habe-
mus fiduciam, nonne iste est cuius abstulit ezechias excelsa
et altaria et precepit iude et ierusalem. Ante altare hoc adorabi-
tis in ierusalem. Nunc igitur transite ad dominum meum regem
assyriorum et dabo vobis duo milia equorum et videte an
habere valeatis ascensores eorum. Et quomodo potestis resiste-
re ante unum satrapam de servis domini mei minimis? An fi-
duciam habes in egypto propter currus et equites. Numquid sine domini
voluntate ascendi ad locum istum ut demolirer eum. Dominus
dixit michi: Ascende ad terram hanc et demolire eam. Di-
xerunt autem eliachim filius elchie et sobna et ioahe ra-
psaci. Precamur ut loquaris nobis servis tuis syriace. Si-
quidem intelligimus hanc linguam, et non loquaris nobis iu-
daice, audiente populo qui est super murum. Responditque eis rap-
saces dicens. Numquid ad dominum tuum et ad te misit me
dominus meus ut loquerer sermones hos et non potius ad vi-
ros qui sedent super murum ut comedant stercora sua
et bibant urinam suam vobiscum. Stetit itaque rap-
saces et exclamavit voce magna iudaice et ait. Au-
dite verba regis magni assyriorum. Hec dicit rex. Non
vos seducat ezechias. Non enim poterit vos eruere de ma-
nu mea. Neque fiduciam vobis tribuat super domino
dicens. Eruens liberabit nos dominus et non tradetur hec civi-
tas in manu regis assyriorum. Nolite audire ezechi-
am. Hec enim dicit rex assyriorum. Facite mecum quod vobis
est utile, et egredimini ad me. Et comedet unusquisque
de vinea sua et ficu sua et bibetis aquas de cisternis vestris
donec veniam et transferam vos in terram que simi-
lis est terre vestre, in terram fructiferam et fertilem vi-
ni, terram panis et vinearum, terram olivarum et olei ac
mellis, et vivetis et non moriemini. Nolite audire
ezechiam qui vos decipit dicens. Dominus liberabit nos.
Numquid liberaverunt dii gentium terram suam de ma-
nu regis assyriorum? Ubi est deus emath et arphat? Ubi
est deus sepharvaim, ana et ava? Numquid liberaverunt
samariam de manu mea? Qui nam illi sunt

in universis diis terrarum qui eruerunt regionem suam de ma-
nu mea. Tacuit itaque populus et non respondit ei quicquam. Siquidem
preceptum regis acceperant ut non responderent ei. Venitque heli-
achim filius elchie prepositus domus et sobna scriba et
ioahe filius asaph a commentariis ad ezechiam scissis ve-
stibus et nuntiaverunt ei verba rapsacis. Que cum audisset rex
ezechias scidit vestimenta sua et opertus est sacco XX
ingressus est domum domini et misit heliachim prepositum do-
mus et sobnam scribam et senes de sacerdotibus opertos
saccis ad ysaiam prophetam filium amos. Qui dixerunt. Hec
dicit ezechias. Dies tribulationis et increpationis et blas-
phemie dies iste. Venerunt filii usque ad partum et vires
non habet parturiens. Si forte audiat dominus deus tuus universa
verba rapsacis quem misit rex assyriorum dominus suus ut
exprobraret deum viventem et argueret verbis que audivit
dominus deus tuus, et fac orationem pro reliquiis que reperte
sunt. Venerunt ergo servi regis ezechie ad ysaiam. Dixit-
que eis ysayas. Hec dicite domino vestro. Hec dicit dominus. Noli timere
a facie sermonum quos audisti, quibus blasphemaverunt
pueri regis assyriorum me. Ecce ego immittam ei spiritum et au-
diet nuntium et revertetur in terram suam et deiciam eum gla-
dio in terra sua. Reversus est ergo rapsaces et invenit
regem assyriorum expugnantem lobnam. Audierat
enim quod recessisset de lachis. Cumque audisset de therarcha
rege ethiopie dicentibus. Ecce egressus est ut pugnet
adversum te, et iret contra eum, misit nuntios ad ezechiam dicens.
Hec dicite ezechie regi iude. Non te seducat deus
deus tuus in quo habes fiduciam, neque dicas. Non trade-
tur ierusalem in manu regis assyriorum. Tu enim ipse au-
disti que fecerint reges assyriorum universis terris quo-
modo vastaverint eas. Num ergo solus poteris liberari? Numquid li-
beraverunt dii gentium singulos quos vastaverunt patres
mei, gozam videlicet et aram et reseph et filios eden
qui erant in thelassar? Ubi est rex emath et rex ar-
phat et rex civitatis sepharvaim, ana et ava? Ita-
que cum accepisset ezechias litteras de manu nuntiorum et legis-
set eas, ascendit in domum domini et expandit eas coram
domino et oravit in conspectu eius dicens. Domine deus israel
qui sedes super cherubin, tu es solus deus regum omnium
terre. Tu fecisti celum et terram. Inclina aurem tuam et
audi. Aperi oculos tuos domine et vide. Audi omnia verba sen-
nacherib qui misit ut exprobraret nobis deum viven-
tem. Vere domine dissipaverunt reges assyriorum gentes
et terras omnium et miserunt deos earum in ignem. Non enim erant
dii sed opera manuum hominum ex ligno et lapide, et perdide-
runt eos. Nunc igitur domine deus noster salvos nos fac de manu
eorum ut sciant omnia regna terre quia tu es dominus deus so-
lus. Misit autem ysayas filius amos ad ezechiam di-
cens. Hec dicit dominus deus israel. Que deprecatus es me super
sennacherib rege assyriorum audivi. Iste est sermo quem
locutus est dominus de eo. Sprevit te et subsannavit te vir-
go filia syon. Post tergum tuum caput movit filia ie-
rusalem. Cui exprobrasti et quem blasphemasti? Contra quem exaltasti
vocem tuam et elevasti in excelsum oculos tuos? Contra
sanctum israel. Per manum servorum tuorum exprobrasti domino et di-
xisti. In multitudine curruum meorum ascendi excel-
sa montium, in summitate libani, et succidi subli-
mes cedros eius et electas abietes eius, et ingressus

illum usque ad terminos eius saltum carmeli eius. Ego succidi
et bibi aquas alienas et siccavi vestigiis pedum meorum
omnes aquas clausas. Numquid non audisti quid ab initio fe-
cerim? Ex diebus antiquis plasmavi illud et nunc adduxi.
Eruntque in ruinam collium pugnantium civitates mu-
nite. Et qui sedent in eis humiles manu contremuerunt
et confusi sunt, facti sunt velud fenum agri et virens herba
tectorum que arefacta est antequam veniret ad maturitatem.
Et habitaculum tuum et egressum tuum et introitum tuum et viam
tuam ego prescivi et furorem tuum contra me. Insanisti
in me, et superbia tua ascendit in aures meas. Ponam
itaque circulum in naribus tuis et camum in labiis tu-
is et reducam te in viam per quam venisti. Tibi autem Ezechi-
a hoc erit signum. Comede hoc anno quod reppereris, in secundo
autem anno que sponte nascuntur. Porro in tercio anno semina-
te et metite, plantate vineas et comedite fructum e-
arum. Et quodcumque reliquum fuerit de domo Iuda mittet radi-
cem deorsum et faciet fructum sursum. De Ierusalem quippe
egredientur reliquie et quod salvetur de monte Syon. Ze-
lus Domini exercituum faciet hoc. Quam ob rem hec dicit Dominus
de rege Assyriorum: Non ingredietur urbem hanc nec
mittet in eam sagittam nec occupabit eam clipeus
nec circumdabit eam munitio. Per viam qua venit revertetur
et civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus. Protegamque
urbem hanc et salvabo eam propter me et propter David servum me-
um. Factum est igitur in nocte illa, venit angelus Domini et percussit
in castris Assyriorum centum octoginta quinque milia. Cumque diluculo sur-
rexisset, vidit omnia corpora mortuorum. Et recedens abi-
it et reversus est Sennacherib rex Assyriorum et mansit
in Nynive. Cumque adoraret in templo Nesrach deum
suum, Adramelech et Sarasar filii eius percusserunt eum gladi-
o. Fugeruntque in terram Armeniorum, et regnavit Asar-
haddon filius eius pro eo.

XX

In diebus illis egrotavit Ezechias usque ad mortem,
et venit ad eum Ysaias filius Amos propheta dixitque
ei: Hec dicit Dominus Deus: Precipe domui tue, morieris enim
tu et non vives. Qui convertit faciem suam ad parietem
et adoravit Dominum dicens: Obsecro Domine, memento quo-
modo ambulaverim in veritate coram te et in corde perfe-
cto, et quod placitum est coram te fecerim. Flevit itaque Eze-
chias fletu magno. Et antequam egrederetur Ysaias me-
diam partem atrii, factus est sermo Domini ad eum dicens: Re-
vertere et dic Ezechie duci populi mei: Hec dicit Dominus Deus
David patris tui: Audivi orationem tuam et vidi lacri-
mam tuam, et ecce sanavi te. Die tercio ascendes
templum Domini, et addam diebus tuis quindecim annos. Sed
et de manu regis Assyriorum liberabo te et civitatem
hanc, et protegam urbem istam propter nomen meum et propter
David servum meum. Dixitque Ysaias: Afferte massam
ficorum. Quam cum attulissent et posuissent super ulcus
eius, curatus est. Dixerat autem Ezechias ad Ysaiam: Quod erit
signum quia Dominus me sanabit et quia ascensurus sum die tercio
templum Domini? Cui ait Ysaias: Hoc erit signum a Domino
quod facturus sit Dominus sermonem quem locutus est: Vis
ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur tot-
idem gradibus? Et ait Ezechias: Facile est umbram
crescere decem lineis, nec hoc volo ut fiat, sed ut reverta-
tur retrorsum decem gradibus. Invocavit itaque Ysaias
propheta Dominum et reduxit umbram per lineas quibus iam des-
cenderat in horologio Achaz retrorsum decem gradibus. In illo
tempore misit Berodach Baladan filius Baladan rex Baby-
loniorum litteras et munera ad Ezechiam. Audierat enim
quod egrotasset Ezechias. Letatus est autem in ad-
ventu eorum Ezechias et ostendit eis domum aromatum
et aurum et argentum et pigmenta varia, unguenta quoque
et domum vasorum suorum et omnia que habere poterat in thesau-
ris suis. Non fuit verbum quod non ostenderet eis Ezechias in
domo sua et in omni potestate sua. Venit autem Ysaias
propheta ad regem Ezechiam dixitque ei: Quid dixerunt
viri isti, aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De
terra longinqua venerunt ad me de Babilone. At ille respondit:
Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia quecum-
que sunt in domo mea viderunt. Nichil est quod non mon-
straverim eis in thesauris meis. Dixit itaque Ysaias
Ezechie: Audi sermonem Domini. Ecce dies venient, et au-
ferentur omnia que sunt in domo tua, et que condiderunt patres
tui usque in diem hanc, in Babilonem. Non rema-
nebit quicquam, ait Dominus. Sed et de filiis tuis qui egre-
dientur ex te, quos generabis, tollentur et erunt eunuchi
in palatio regis Babilonis. Dixit Ezechias ad Ysa-
iam: Bonus sermo Domini quem locutus est. Sit tantum
pax et veritas in diebus meis. Reliqua autem sermonum
Ezechie et omnis fortitudo eius, et quomodo fecit pisci-
nam et aqueductum et introduxit aquas in civitatem,
nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Iuda?

XXI

Dormivitque Ezechias cum patribus suis, et reg-
navit Manasses filius eius pro eo. Duodecim annorum erat Manasses
cum regnare cepisset, et quinquaginta quinque annis regnavit in Ieru-
salem. Nomen matris eius Asiba. Fecitque malum in conspectu Do-
mini iuxta ydola gentium quas delevit Dominus a facie filiorum Is-
rael. Conversusque est et edificavit excelsa que dissipave-
rat Ezechias pater eius, et erexit aras Baal, et fecit
lucos sicut fecerat Achab rex Israel, et adoravit omnem
miliciam celi et coluit eam. Extruxitque aras in domo
Domini, de qua dixit Dominus: In Ierusalem ponam nomen meum. Et
extruxit altaria universe milicie celi in duobus a-
triis templi Domini. Et traduxit filium suum per ignem,
et ariolatus est, et observavit auguria, et fecit phi-
tones et aruspices multiplicavit ut faceret ma-
lum coram Domino et irritaret eum. Posuit
quoque ydolum luci quem fecerat in templo Domini, super
quo locutus est Dominus ad David et ad Salomonem filium eius:
In templo hoc et in Ierusalem quam elegi de cunctis tribubus
Israel ponam nomen meum in sempiternum. Et ultra non
faciam commoveri pedem Israel de terra quam dedi patribus
eorum, sic tamen si custodierint opere omnia que eis precepi, et
universam legem quam mandavit eis servus meus
Moyses. Illi vero non audierunt, sed seducti sunt a
Manasse ut facerent malum super gentes quas
contrivit Dominus a facie filiorum Israel. Locutusque est Dominus
in manu servorum suorum prophetarum dicens: Quia fecit
Manasses rex Iuda abhominationes istas pessi-
mas super omnia que fecerunt Amorrei ante eum,
et peccare fecit etiam Iudam in inmundiciis
suis, propterea hec dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego inducam
mala super Ierusalem et Iudam, ut quicumque audierit

tinniant ambe aures eius. et extendam super Ierusalem funiculum
Samarie et pondus domus Achab. et delebo Ierusalem sicut deleri so
lent tabule. et delens vertam et ducam crebrius stilum super
faciem eius. Dimittam vero reliquias hereditatis mee et tra
dam eas in manum inimicorum eius. eruntque in vastitatem et in
rapinam cunctis adversariis suis eo quod fecerint malum
coram me. et perseveraverint irritantes me ex die qua
egressi sunt patres eorum de Egypto usque ad diem hanc. Insu
per et sanguinem innoxium fudit Manasses multum nimis.
donec impleret Ierusalem usque ad os. absque peccatis suis quibus
peccare fecit Iudam. ut faceret malum coram Domino. Reli
qua autem sermonum Manasse et universa que fecit. et peccatum eius
quod peccavit. nonne hec scripta sunt in libro sermonum
dierum regum Iuda. Dormivitque Manasses cum patribus su
is. et sepultus est in orto domus sue in orto Aza. Et regna
vit Amon filius eius pro eo. xxii. annorum erat Amon cum
regnare cepisset. duobusque annis regnavit in Ierusalem.
Nomen matris eius Mesalameth filia Arus de Iethebe.
Fecitque malum in conspectu Domini sicut fecerat Manasses
pater eius. et ambulavit in omni via per quam ambulave
rat pater eius. servivitque immunditiis quibus servierat pater
eius. et adoravit eas. Et dereliquit Dominum Deum patrum suorum. et non
ambulavit in via Domini. tetenderuntque ei insidi
as servi sui. et interfecerunt regem in domo sua. Percus
sit autem populus terre omnes qui coniuraverant contra regem A
mon. et constituerunt sibi regem Iosiam filium eius pro eo.
Reliqua autem sermonum Amon que fecit. nonne hec scripta sunt
in libro sermonum dierum regum Iuda. sepelieruntque eum
in sepulchro suo in orto Aza. et regnavit Iosias
filius eius pro eo. XXII

Octo annorum erat Iosias cum regnare cepisset. et xxxi.
anno regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Ydida.
filia Phadaia de Besechath. Fecitque quod placitum erat
coram Domino. Et ambulavit per omnes vias David patris sui. et non de
clinavit ad dexteram neque ad sinistram. Anno autem
xviii. regis Iosie misit rex Saphan filium Aslia filii
Mesullam scribam templi Domini dicens ei. Vade ad Helchi
am sacerdotem magnum ut confletur pecunia que illata
est in templum Domini. quam collegerunt ianitores templi
a populo. Deturque fabris per prepositos domus Domini. qui et distribu
ant eam his qui operantur in templo Domini. tignariis
videlicet. et cementariis ad instauranda sarta tecta tem
pli Domini tignariis videlicet. et cementariis et his qui interru
pta componunt. et ut emantur ligna et lapides de lapidi
cinis. ad instaurandum templum Domini. Verumptamen non sup
putetur eis argentum quod accipiunt. sed in potestate habeant
et in fide. Dixit autem Helchias pontifex ad Saphan scri
bam. Librum legis repperi in domo Domini. Deditque Helchi
as volumen Saphan scribe. qui et legit illud. Venit quoque
Saphan scriba ad regem et renuntiavit ei que precepe
rat. et ait. Conflaverunt servi tui pecuniam que reper
ta est in domo Domini. et dederunt ut distribueretur fabris
a prefectis operum templi Domini. Narravit quoque Saph
an scriba regi dicens. Librum dedit mihi Helchias sa
cerdos. Quem cum legisset Saphan coram rege.
et audisset rex verba legis Domini scidit vestimenta sua
et precepit Helchie sacerdoti. et Achicham filio Saphan
et Achobor filio Micha. et Saphan scribe. et Asaie

servo regis dicens. Ite et consulite Dominum super me et super
populum et super omnem Iudam de verbis voluminis istius quod in
ventum est. Magna enim ira Domini succensa est contra nos
quia non audierunt patres nostri verba libri huius ut facerent
quod scriptum est nobis. Ierunt itaque Helchias sacerdos
et Achicham et Achobor et Saphan et Asaia ad Oldam
prophetem uxorem Sellum filii Thecue filii Aras custo
dis vestium que habitabat in Ierusalem in secunda. locutique
sunt ad eam. Et illa respondit eis. Dicite viro qui misit vos
ad me. Hec dicit Dominus Deus Israel. Ecce ego adducam ma
la super locum hunc. et super habitatores eius. Omnia ver
ba legis que legit rex Iuda. quia dereliquerunt me. et sacri
ficaverunt diis alienis. irritantes me in cunctis operibus
manuum suarum. et succendetur indignatio mea in lo
co hoc. et non extinguetur. Regi autem Iuda qui misit vos ut
consuleretis Dominum sic dicetis. Hec dicit Dominus Deus Israel.
Pro eo quod audisti verba voluminis. et perterritum est cor
tuum. et humiliatus es coram Domino auditis sermoni
bus contra locum istum. et habitatores eius quod videlicet fierent
in stuporem. et in maledictum. et scidisti vestimenta
tua. et flevisti coram me. et ego audivi dicit Dominus.
Idcirco colligam te ad patres tuos. et colligeris ad se
pulchrum tuum in pace. ut non videant oculi tui omnia
mala que introducturus sum super locum istum. XXIII

Et renuntiaverunt regi quod dixerat. Et misit. Et congre
gati sunt ad eum omnes senes Iuda et Ierusalem. Ascend
itque rex templum Domini. et omnes viri Iuda. universique qui
habitabant in Ierusalem. Ascenditque rex templum
Domini cum eo sacerdotes et prophete. et omnis populus a parvo us
que ad magnum. legitque cunctis audientibus omnia verba
libri federis Domini qui inventus est in domo Domini. Stetit
que rex super gradum. et fedus percussit coram Domino ut
ambularent post Dominum et custodirent precepta eius et testi
monia et cerimonias in omni corde et in tota anima
et suscitarent verba federis huius que scripta erant in
libro illo. acquievitque populus pacto. Et precepit rex
Helchie pontifici et sacerdotibus secundi ordinis et iani
toribus ut proicerent de templo Domini omnia vasa que
facta fuerant Baal. et in luco. et universe militie celi. et
combussit ea foris Ierusalem in convalle Cedron. et tulit pul
verem eorum in Bethel. et delevit aruspices quos po
suerant reges Iuda. ad sacrificandum in excelsis
per civitates Iuda. et in circuitu Ierusalem. et eos qui ado
lebant incensum Baal. et soli. et lune. et xii. signis.
et omni militie celi. et efferri fecit lucum de domo Domini
foras Ierusalem in convalle Cedron. et combussit eum ibi. et
redegit in pulverem. et proiecit super sepulchra vulgi.
Destruxit quoque ediculas effeminatorum que erant in
domo Domini pro quibus mulieres texebant quasi domunculas
luci. Congregavitque omnes sacerdotes de civita
tibus Iuda. et contaminavit excelsa ubi sacrificabant
sacerdotes de Gabaa. usque Bersabee. et destruxit a
ras portarum in introitu ostii Iosue principis civita
tis. Verumptamen non ascendebant sacerdotes excelsorum
ad altare Domini in Ierusalem. sed tantum comedebant azima
in medio fratrum suorum. Contaminavit quoque Topheth
quod est in convalle filii Ennon. ut nemo consecraret
filium suum aut filiam per ignem Moloch. Abstu

tulit quoque equos quos dederant reges iude soli in introi-
tu templi domini iuxta exedram nathanmelech eunuchi
qui erat in farurim. Currus autem solis combussit igni.
Altaria quoque que erant super tecta cenaculi achaz que
fecerant reges iuda, et altaria que fecerat manasses
in duobus atriis templi domini destruxit rex, et cucurrit
inde et dispersit cinerem eorum in torrentem cedron. Excel-
sa quoque que erant in ierusalem ad dexteram partem mon-
tis offensionis que edificaverat salomon rex israhel astha-
roth ydolo sydoniorum, et chamos offensioni moab, et mel-
chom abhominationi filiorum amon, polluit rex, et contrivit
statuas et succidit lucos, replevitque loca eorum ossibus mor-
tuorum. Insuper et altare quod erat in bethel et excelsum quod fe-
cerat ieroboam filius nabath qui peccare fecit israhel,
et altare illud et excelsum destruxit atque combussit et comminu-
it in pulverem, succenditque etiam lucum. Et conversus iosias
vidit ibi sepulcra que erant in monte, misitque et tu-
lit ossa de sepulchris, et combussit ea super altare, et pol-
luit illud iuxta verbum domini quod locutus est vir dei qui predix-
erat verba hec. Et ait: Quis est titulus iste quem vi-
deo? Responderuntque ei cives urbis illius: Sepulcrum est hominis
dei qui venit de iuda et predixit verba hec que fecisti
super altare bethel. Et ait: Dimittite eum, nemo commo-
veat ossa eius. Et intacta manserunt ossa illius cum ossi-
bus prophete qui venerat de samaria. Insuper et omnia fana
que erant in civitatibus samarie que fecerant reges
israhel ad irritandum dominum abstulit iosias, et fecit eis
secundum omnia opera que fecerat in bethel. Et occidit universos
sacerdotes excelsorum qui erant ibi super altaria, et com-
bussit ossa humana super ea. Reversusque est ierusalem. Et pre-
cepit omni populo dicens: Facite phase domino deo vestro secundum
quod scriptum est in libro federis huius. Nec enim factum est
tale phase a diebus iudicum qui iudicaverunt israhel et
regum iuda omnium dierum regum israhel et regum iuda,
sicut in xviii anno regis iosie factum est phase istud do-
mino in ierusalem. Sed et phitones et ariolos et figuras
ydolorum et immunditias abhominationesque que fuerant in
terra iuda et in ierusalem abstulit iosias ut statueret verba
legis que scripta sunt in libro quem invenit helchias
sacerdos in templo domini. Similis illi non fuit ante eum rex
qui reverteretur ad dominum in omni corde suo et in tota anima
sua et in universa virtute sua iuxta omnem legem mo-
ysi. Neque post eum surrexit similis illi. Verumtamen non est a-
versus dominus ab ira furoris sui magni quo iratus est
furor eius contra iudam, propter irritationes quibus provoca-
verat eum manasses. Dixit itaque dominus: Etiam iu-
dam auferam a facie mea sicut abstuli israhel, et pro-
iciam civitatem hanc quam elegi ierusalem et domum
de qua dixi: Erit nomen meum ibi. Reliqua autem sermonum
iosie et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro
verborum dierum regum iuda? In diebus eius ascendit pha-
rao nechao rex egipti contra regem assyriorum ad
flumen eufraten, et abiit iosias rex iuda in occursum
eius, et occisus est in mageddo cum vidisset eum. Et portaverunt
eum servi sui mortuum de mageddo, et pertulerunt eum in
ierusalem, et sepelierunt eum in sepulcro suo. Tulitque populus
terre ioachaz filium iosie, et unxerunt eum regem pro
patre suo. xxiii annorum erat cum regnare cepisset, et tribus
mensibus regnavit in ierusalem. Nomen matris eius amichal 97
filia ieremie de lobna. Et fecit malum coram domino iuxta
omnia que fecerant patres eius. Vinxitque eum pharao ne-
chao in reblatha que est in terra emath ne regnaret in
ierusalem, et imposuit mulctam terre c talentis argenti
et talento auri. Regemque constituit pharao nechao heli-
achim filium iosie pro iosia patre eius, vertitque nomen eius ioachim.
Porro ioachaz tulit et duxit in egiptum. Argen-
tum autem et aurum dedit ioachim pharaoni cum indixisset
terre per singulos annos ut conferretur iuxta preceptum pharaonis,
et unumquemque secundum vires suas exegit tam argentum quam
aurum de populo terre ut daret pharaoni nechao. xxv annorum
erat ioachim cum regnare cepisset, et xi annis regnavit
in ierusalem. Nomen matris eius zebida filia fadaia de ru-
ma. Et fecit malum coram domino iuxta omnia que fecerant
In diebus eius ascendit nabu- XXIIII patres eius.
chodonosor rex babilonis et factus est ei ioachim ser-
vus tribus annis, et rursum rebellavit contra eum. Im-
misitque ei dominus latrunculos caldeorum et latrunculos syrie
latrunculos moab et latrunculos filiorum amon, et immi-
sit eos in iudam ut disperderet eum iuxta verbum domini quod lo-
cutus fuerat per servos suos prophetas. Factum est autem hoc per verbum
domini contra iudam ut auferret eum coram se propter peccata manas-
se et universa que fecit, et propter sanguinem innoxium quem
effudit et implevit ierusalem cruore innocentium. Et ob hanc
rem noluit dominus propitiari. Reliqua autem sermonum ioachim
et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermo-
num dierum regum iuda? Et dormivit ioachim cum patribus
suis. Regnavitque ioachim filius eius pro eo. Et ultra
non addidit rex egipti ut egrederetur de terra sua. Tulerat
enim rex babilonis a rivo egipti usque ad flumen eu-
fraten omnia que fuerant regis egipti. xv annorum e-
rat ioachim xviii annorum erat ioachim cum regna-
re cepisset, et tribus mensibus regnavit in ierusalem. Nomen
matris eius noestha filia helnathan de ierusalem. Et fecit
malum coram domino iuxta omnia que fecerat pater eius.
In tempore illo ascenderunt servi nabuchodonosor regis babilo-
nis in ierusalem, et circumdata est urbs munitionibus. Venitque
nabuchodonosor rex babilonis ad civitatem cum servis suis
ut oppugnarent eam. Egressusque est ioachim
rex iuda ad regem babilonis ipse et mater eius et servi
eius et principes eius et eunuchi eius. Et suscepit eum
rex babilonis anno viii regni sui, et protulit inde
omnes thesauros domus domini et thesauros domus regie, et
concidit universa vasa aurea que fecerat salomon rex
israhel in templo domini iuxta verbum domini. Et transtulit omnem
ierusalem et universos principes et omnes fortes exercitus x
milia in captivitatem, et omnem artificem et in-
clusorem, nichilque relictum est exceptis pauperibus terre
populi. Transtulit quoque ioachim in babilonem
et matrem regis et uxorem regis et eunuchos regis,
et iudices terre duxit in captivitatem de ierusalem in ba-
bilonem, et omnes viros robustos vii milia, et artifi-
ces et inclusores mille, omnes viros fortes et bellato-
res. Duxitque eos rex babilonis captivos in ba-
bilonem. Et constituit mathathiam patruum eius
pro eo, imposuitque nomen ei sedechiam. Vicesimum
et primum annum etatis habebat sedechias cum regnare

cepisset. xxi. annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius erat
Amithal filia Ieremie de Lobna. Et fecit malum coram do-
mino iuxta omnia que fecerat Ioachim. Irascebatur enim
dominus contra Ierusalem et contra Iudam donec proiceret eos a facie sua.
Recessitque Sedechias a rege Babilonis. XXV
Factum est autem anno nono regni eius mense decimo decima die
mensis venit Nabuchodonosor rex Babilonis ipse et omnis exer-
citus eius in Ierusalem. et circumdederunt eam et extruxerunt in cir-
cuitu eius munitiones. Et clausa est civitas atque vallata usque
ad xi. annum regis Sedechie nona die mensis. Prevaluitque
fames in civitate. nec erat panis populo terre. Et interrupta
est civitas. et omnes viri bellatores nocte fugerunt per viam
porte que est inter duplicem murum ad ortum regis. Porro
Chaldei obsidebant in circuitu civitatem. Fugit itaque
Sedechias per viam que ducit ad campestria solitudi-
nis. Et persecutus est exercitus Chaldeorum regem. comprehendit-
que eum in planicie Iericho. et omnes bellatores qui erant
cum eo dispersi sunt. et reliquerunt eum. Apprehensum ergo regem
adduxerunt ad regem Babilonis in Reblatha. qui
locutus est cum eo iudicium. Filios autem Sedechie occidit coram
eo. et oculos eius effodit. vinxitque eum catenis et ad-
duxit in Babilonem. Mense quinto. vii. die mensis. ipse est
annus xix. regis Babilonis. venit Nabuzardan prin-
ceps exercitus servus regis Babilonis in Ierusalem. et suc-
cendit domum domini. et domum regis. et domos Ierusalem. omnemque
domum combussit igni. et muros Ierusalem in circuitu des-
truxit omnis exercitus Chaldeorum qui erat cum principe mili-
tum. Reliquam autem populi partem que remanserat in ci-
vitate. et perfugas qui transfugerant ad regem Ba-
bilonis. et reliquum vulgus transtulit Nabuzardan
princeps milicie. et de pauperibus terre reliquit vinitores
et agricolas. Columpnas autem ereas que erant in tem-
plo domini. et bases. et mare ereum quod erat in domo domini
confregerunt Chaldei. et transtulerunt es omne in Babilonem.
Ollas quoque eneas et trullas et tridentes et ciphos et mor-
tariola. et omnia vasa erea in quibus ministrabant
tulerunt. necnon et thuribula et phialas. que aurea aurea
et que argentea argentea. Tulit princeps milicie. et
columpnas duas. mare unum. et bases quas fecerat rex
Salomon in templo domini. Non erat pondus eris omnium
vasorum. xviii. cubitos altitudinis habebat colump-
na una. et capitellum ereum super se altitudinis trium
cubitorum. et reticulum et malagranata super capitel-
lum columpne omnia erea. Similem et columpna
secunda habebat ornatum. Tulit quoque princeps mili-
cie Saraiam sacerdotem primum. et Sophoniam sacer-
dotem secundum. et tres ianitores. et de civitate eunuchum
unum qui erat prefectus super bellatores viros. et v. viros de
his qui steterant coram rege. quos reperit in ci-
vitate. et Sopher principem exercitus qui probabat
tirones de populo terre. et lx. viros e vulgo qui inven-
ti fuerant in civitate. quos tollens Nabuzardan
princeps milicie duxit ad regem Babilonis. et interfe-
cit eos in Reblatha in terra Emath. et translatus est
Iuda de terra sua. Populo autem qui relictus erat in terra
Iuda quem dimiserat Nabuchodonosor rex Babilo-
nis prefecit Godoliam filium Ahicam filii Saphan.
Quod cum audissent omnes duces militum ipsi et viri qui
erant cum eis. videlicet quod constituisset rex Babilonis Godoliam
venerunt ad Godoliam in Maspha. Ismael filius Natha-
nie. et Iohannan filius Caree. et Saraia filius Thenameth
Nethophathites. et Iezonias filius Maachati. ipsi et socii eorum.
Iuravitque eis Godolias et sociis eorum dicens. Nolite timere
servire Chaldeis. manete in terra. et servite regi Babilonis.
et bene erit vobis. Factum est autem in mense vii. venit Ismael filius
Nathanie filii Elisama de semine regio. et x. viri cum
eo. Percusseruntque Godoliam qui et mortuus est. Sed et Iudeos
et Chaldeos qui erant cum eo in Maspha. Consurgensque
omnis populus a parvo usque ad magnum. et principes militum
venerunt in Egiptum timentes Chaldeos. Factum est vero in an-
no xxxvii. transmigrationis Ioachim regis Iude
mense xii. xxvii. die mensis. sublevavit Evilme-
rodach rex Babilonis anno quo regnare ceperat ca-
put Ioachim regis Iuda de carcere. Et locutus est ei beni-
gne. et posuit thronum eius super thronum regum qui erant
cum eo in Babilone. et mutavit vestes eius quas habuerat
in carcere. et comedebat panem semper in conspectu eius cunctis di-
ebus vite sue. Annonam quoque constituit ei sine inter-
missione que et dabatur ei a rege per singulos dies omnibus
diebus vite sue. Incipit prologus in primo libro Paralipomenon
Si septuaginta interpretum pura et ut ab eis
in grecum versa est editio permaneret. superflue
me mi Chromati episcoporum sanctissime atque doctis-
sime impelleres. ut tibi hebrea volumina
latino sermone transferrem. Quod enim semel aures homi-
num occupaverat. et nascentis ecclesie roboraverat fidem. iustum
erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc vero cum pro varieta-
te regionum diversa ferantur exemplaria. et germana
illa antiquaque translatio corrupta sit atque violata.
nostri arbitrii putas. aut e pluribus iudicare quod verum
sit. aut novum opus in veteri opere condere. illudentibusque
Iudeis cornicum ut dicitur oculos configere. Alexandria et
Egiptus in lxx. suis Esicium laudat auctorem. Constan-
tinopolis usque Anthiochiam Luciani martiris exem-
plaria probat. Medie inter has provincie Palestinos
codices legunt. quos ab Origene elaboratos Euse-
bius et Pamphilus vulgaverunt. totusque orbis hac in- 5
ter se trifaria varietate compugnat. Et certe Origenes
non solum exempla composuit quattuor editionum e regione
singula verba describens. ut unus dissentiens statim
ceteris inter se consentientibus arguatur. Sed quod maioris
audacie est. in editione lxx. Theodotionis editionem mis-
cuit. asteriscis videlicet designans que minus ante
fuerant. et virgulis que ex superfluo videbantur appo-
sita. Si igitur aliis licuit non tenere quod semel susceperant.
et post lxx. cellulas que vulgo sine auctore iactantur
singulas cellas aperire. hocque in ecclesiis legitur
quod lxx. nescierunt. cur me non suscipiant latini mei.
qui inviolata editione veteri. ita novam condidi ut
laborem meum hebreis et quod magis est apostolis auctoribus
probem. Scripsi nuper librum de optimo genere interpretan-
di ostendens illa de evangelio. Ex Egipto vocavi
filium meum. et Quoniam Nazareus vocabitur. et Videbunt
in quem compunxerunt. et illud apostoli. Que oculus non vidit
nec auris audivit. nec in cor hominis ascendit que
preparavit deus diligentibus se. Ceteraque his similia

in hebreorum libris invenirem. Sive de apostoli et evangeliste testi-
moniis probare noluerunt: unde eis hoc dicere que in lxx non habent. Xpc
dominus noster utriusque testamenti conditor in evangelio secundum iohannem.
Qui credit in me sicut dicit scriptura: flumina de
ventre eius fluent aque vive. Ubi scriptum est hoc: non habent.
Apocrifa nescit ecclesia. ad hebreos igitur revertendum est. unde
et dominus loquitur et discipuli exempla presumunt. Hec pace veterum
loquor. et obtrectatoribus meis tantum respondeo qui canino den-
te me rodunt in publico detrahentes. legentes in an-
gulis. idem accusatores et defensores. cum in aliis probent quod
in me reprobant. quasi virtus et vitium non in rebus sit sed cum
auctore mutetur. Ceterum memini editionem septuaginta transla-
torum olim de greco emendatam tribuisse me nostris. nec
inimicum debere estimari eorum quod in conventu fratrum semper
edissero. et quod nunc de bretamin i. verba dierum interpretatus
sum. idcirco feci ut inextricabiles moras et silvam
nominum que scriptorum confusa sunt vitio. sensuumque bar-
bariem apertius et per versuum cola digererem mihimet ipsi
et meis iuxta ismenium canens. si aures surde sunt ceterorum.

Adam. seth. enos. **Primus liber paralipo-**
chaynan. Malalehel. ia**menon**
red. enoc. mathusale. lameth. Noe.
sem. cham. et iaphet. Filii iaphet
gomer. et magog. madai. et iavan.
thubal. mosoch. et thiras. Porro filii
gomer aschenez. et riphath. et thogor-
ma. Filii autem iavan. helisa. et tharsis. cethim. et doda-
nim. Filii cham. chus. et mesraim. phuth. et chanaan.
Filii autem chus. saba. et evila. sabatha. et regma. et sabatha-
ca. Porro filii regma. saba. et dadan. Chus autem genuit
nemroth. Iste cepit esse potens in terra. Mesraim vero ge-
nuit ludim. et anamim. et laabim. et nephtuim. phe-
trusim quoque et chasluim. de quibus egressi sunt phili-
stiim. et capthurim. Chanaan vero genuit sydonem
primogenitum suum. et etheum. Iebuseum quoque et amorreum
et gergeseum. eveum quoque et aracheum. et sineum. aradium
quoque et samareum. et emattheum. Filii sem. elam. et assur.
et arphaxath. et luth. et aram. Filii autem aram. hus. et hul
et gothor. et mosoch. Arphaxath autem genuit sale. qui
et ipse genuit heber. Porro heber nati sunt duo filii. uni
nomen phaleg. quia in diebus eius divisa est terra. et nomen
fratris eius iectan. Iectan autem genuit elmodath. et saleph
et asermoth. et iare. Adoram quoque et uzal. et decla. hebal
et ami. et abimael. et saba. Necnon et ophir. et evila. et io-
bab. Omnes isti filii iectan. Sem. arphaxath. sale. he-
ber. phaleg. reu. seruch. nachor. thare. abram. Iste
est abraham. Filii autem abraham ysaac. et hysmahel.
Et hee generationes eorum. Primogenitus hysmaelis na-
baioth. et cedar. et abdeel. et mapsam. et masma. et du-
ma. massa. adad. et thema. iathur. naphis. cedma.
Hii sunt hysmaelis filii. Filii autem cethure concubine abra-
ham. quos genuit zamram. iecsan. madan. ma-
dian. iesboc. sue. Porro filii iecsan. saba. et dadan.
Filii autem dadan. assurim. et latusim. et laomim. Filii
autem madian. epha. et opher. et enoch. et abida. et eldaa.
Omnes hii filii cethure. Genuit autem abraham ysaac
cuius fuerunt filii esau. et israel. Filii autem esau eliphaz. ra-
huel. seir. iaus. ielam. chore. Filii eliphaz. theman.
omer. sepphi. gethem. cenez. thamna. amalech. Filii ra- 98
huel. naath. zara. samma. maza. Filii seir. lothan. so-
bal. sebeon. ana. dison. eser. disan. Filii lothan. orri.
huma. Soror autem lothan fuit thamna. Filii sobal. ali-
an. et manaath. et ebal. et sephi. et onam. Filii sebeon.
aia. et ana. Filii ana. dison. Filii dison. hamaban. et
hesaban. et iethran. et charan. Filii eser. balaan. et za-
van. et iacan. Filii disan. us. et aram. Isti sunt reges qui
imperaverunt in terra edom. antequam esset rex super filios israel.
bale filius beor. et nomen civitatis eius denaba. Mortuus
est autem bale. et regnavit pro eo iobab filius zare de bosra.
Cumque iobab fuisset mortuus. regnavit husam de terra
themanorum. Obiit quoque husam. et regnavit pro eo adad filius
badad. quem percussit madian in terra moab. et nomen ci-
vitatis eius avith. Cumque et adad fuisset mortuus regna-
vit pro eo semela de masrecha. Sed et semela mortuus est.
et regnavit pro eo saul de roboth que iuxta amnem sita est.
Mortuo quoque saul regnavit pro eo balanan filius
achobor. Sed et hic mortuus est. et regnavit pro eo adad. Cuius
urbis nomen fuit phou. et appellata est uxor eius metheta
vel filia matred. filie mezaab. Adad autem mortuo duces
pro regibus in edom esse ceperunt. Dux thamna. dux alva.
Dux ietheth. dux olibama. dux hela. dux phinon.
Dux cenez. dux theman. Dux mabsar. Dux magdihel.
Dux iram. Hii duces edom.

II

Filii autem israel. Ruben. levi. symeon. iuda. ysachar
et zabulon. dan. ioseph. beniamin. neptalim.
Gad. aser. Filii iuda. her. onam. sela. Tres isti nati sunt
ei de filia sue chananitidis. Fuit autem her primogenitus
iuda malus coram domino. et occidit eum. Thamar autem nurus
eius peperit ei phares. et zaram. Omnes ergo filii iuda v.
Filii autem phares. esrom. et hamul. Filii quoque zare. zam-
ri. et ethan. et eman. chalchal quoque et dara. simul
v. Filii charmi. achor. qui turbavit israel. et peccavit in
furto anathematis. Filii ethan. azarias. Filii autem esrom
qui nati sunt ei. ieramahel. et ram. et chalubi. Porro
ram genuit aminadab. Aminadab autem genuit
naason principem filiorum iuda. Naason quoque genuit
salmon. de quo ortus est booz. Booz vero genuit obeth.
Qui et ipse genuit ysai. Ysai autem genuit primogeni-
tum heliab. secundum aminadab. Tertium autem samaa. Quar-
tum nathanael. Quintum zadai. sextum asom. septimum
david. quorum sorores fuerunt sarvia. et abigail. Filii sarvie
abisai. ioab. et asahel. tres. Abigail autem genuit amasa
cuius pater fuit iether. hysmahelites. Chaleb vero filius
esrom accepit uxorem aza. azuba. De qua genuit
ierioth. fuerunt quoque filii eius iesar. et sobab. et ardon.
Cumque mortua esset azuba accepit uxorem caleph e-
phrata. que peperit ei hur. Porro hur genuit huri.
huri genuit beseleel. Post hec ingressus est esrom ad
filiam machir filii patris galaad. et accepit eam cum
esset lx annorum. que peperit ei segub. Sed et segub genu-
it iair. et possedit xxiii. civitates in terra galaad. cepit-
que gessur. et aram oppida iair. et chanaath. et viculos
eius lx. civitatum. Omnes isti filii machir patris galaad.
Cum autem mortuus esset esrom. ingressus est caleph ad
ephrata. Habuit quoque esrom uxorem abia. que peperit ei
assur patrem thecue. Nati sunt autem filii ieramehel.

primogenito esrom: ram primogenitus et buna et aran
et asom et achia. Duxit quoque uxorem alteram ieramie
hel nomine athara que fuit mater onam. Sed et filii ram primo
geniti ieramahel fuerunt moos et iamin et achar. Onam
autem habuit filios semei et iuda. Filii autem semei nadab et abi
sur. Nomen uero uxoris abisur abigail que peperit ei ahaa
obban et molid. Filii autem nadab fuerunt saled et apphaim.
Mortuus est autem saled absque liberis. Filius uero apphaim iesi. Qui
iesi genuit sesan. Porro sesan genuit oholi. Filii autem
iuda fratris semei: ether et ionathan. Sed et ether mortuus est
absque liberis. Porro ionathan genuit phaleth et ziza. Isti
fuerunt filii ieramehel. Sesan autem non habuit filios sed filias et
seruum egyptium nomine ieraa. Deditque ei filiam suam uxorem
que peperit ei ethei. Ethei autem genuit nathan et nathan
genuit zabad. Zabad quoque genuit ophial et ophial ge
nuit obed. Obed genuit ieu. Ieu genuit azariam. Aza
rias genuit helles. Helles genuit helasa. Helasa genuit sesa
moi. Sesamoi genuit sellum. Sellum genuit iecamiam. Iecami
as genuit elisama. Filii autem caleph fratris ieramehel mosa pri
mogenitus eius. Ipse est pater ziph et filii maresa patris hebron.
Porro filii hebron chore et taphu et recem et samma. Sa
ma autem genuit raam patrem iercaam. Et recem genuit
semei. Filius semei maon et maon pater bethsur. Epha autem
concubina caleph peperit ei aran et musa et gezez. Porro
aran genuit gezez. Filii iadai regom et iotham et
gesum et phalez et epha et saaph. Concubina caleph maa
cha peperit zaber et tharana. Genuit autem saaph patrem mad
menan sue patrem magbena et patrem gabaa. Filia uero
caleph fuit acsa. Hii erant filii caleph. Filii hur pri
mogeniti ephrata: sobal pater cariathiarim. Salma
pater bethleem. Ariph pater bethgadi. Fuerunt autem filii
sobal patris cariathiarim qui uidebat dimidium requie
tionum. Et de cognatione cariathiarim iethrei et aphu
tei et samathei et maserathei. Ex hiis egressi sunt sa
rathite et esthaolite. Filii salma patris bethleem et nethop
hati corone domus ioab et dimidium requietionis sarai.
Cognationes quoque scribarum habitantium in iabes canen
tes atque resonantes et in tabernaculis commorantes.
Hii sunt cinei qui uenerunt de calore patris domus re
Dauid uero hos habuit filios qui ei III chab
nati sunt in hebron: primogenitum amon ex achi
noen iezraelitide. Secundum danihel de abigail carmeli
tide. Tercium absalon filium maacha filie tholomei regis
gessur. Quartum adoniam filium agith. Quintum sapha
thiam ex abital. Sextum iethraam de egla uxore
sua. Sex ergo nati sunt ei in hebron ubi regnauit
septem annis et sex mensibus. Triginta autem et tribus annis reg
nauit in ierusalem. Porro in ierusalem nati sunt ei filii samma
et sobab et nathan et salomon quattuor de bersabee filia
amihel. Iabaar quoque et elisama et eliphaleth et
noge et napheg et iaphie necnon et elisama et eliade
et eliphaleth nouem. Omnes hii filii dauid absque filiis concubi
narum. Habuerunt sororem thamar. Filius autem salomonis
roboam cuius abia filius genuit asa. De hoc quoque natus
est iosaphat pater ioram. Qui ioram genuit ocoziam
ex quo ortus est ioas. Et huius amasias filius genuit
azariam. Porro azarias filius ioatham peperit
achaz patrem ezechie de quo natus est manasses.

Sed et manasses genuit amon patrem iosie. Filii autem io
sie fuerunt primogenitus iohannan, secundus ioachim, tertius
sedechias, quartus sellum. De ioachim natus est iechonias
et sedechias. Filii iechonie fuerunt asir, salathiel. Sa
lathiel melchiram, phadaia, sennaser et iechemi
a, sama et nadabia. De phadaia orti sunt zorobabel
et semei. Zorobabel genuit mosollam, ananiam
et salomith sororem eorum. Asabam quoque et ool et ba
rachiam et asadiam, iosabesed quinque. Filius autem ana
nie faltias pater iesie, cuius filius raphaia. Huius quoque fi
lius arnon, de quo natus est abdia, cuius filius fuit seche
nia. Filius sechenie semeia, cuius filii attus et gegal et
baaria et naaria et saphat sex numero. Filii naarie ho
lioenai et ezechias et ezricam tres. Filii holioenai
hoduia et eliasub et pheleia et accub et iohanan
et dalaia et anani. IIII
Filii iuda: phares, esrom et carmi et hur et sobal.
Reaia uero filius sobal genuit geth. De quo nati
sunt achimai et laed. Hee cognationes sarathi. Ista quoque
stirps ethan: iezrael et iesema et iedebos. Nomen quoque soro
ris eorum asalelphuni. Phunuel autem pater gedor et e
zer pater osa. Isti sunt filii hur primogeniti ephra
ta patris bethleem. Asur uero patris thecue erant
due uxores: halaa et naara. Peperit autem ei naara oo
zam et epher et theman et asthari. Isti sunt filii
naara. Porro filii haala haal halaa sereth et sa
ar et ethan. Chus autem genuit anob et sobaba et cog
nationes arael filii arum. Fuit autem iabes inclitus pre
fratribus suis et mater eius uocauit nomen illius iabes dicens
quia peperi eum in dolore. Inuocauit uero iabes deum israel
dicens: Si benedicens benedixeris mihi et dilataueris termi
nos meos et fuerit manus tua mecum et feceris me a ma
litia non opprimi. Et prestitit ei deus que precatus est. Caleph
autem frater sueha genuit mathir qui fuit pater eston.
Porro eston genuit bethrapha et phese et thena
patrem urbis naas. Hii sunt uiri recha. Filii autem ce
nez othoniel et saraia. Porro filii othoniel atha
th et maonathi qui genuit ophra. Saraias autem
genuit ioab patrem uallis artificum. Ibi quippe arti
fices erant. Filii uero caleph filii iephone: hir et he
la et nahem. Filiique helam cenez. Filii quoque ia
lelel: ziph et zipha, thria et asrael. Et filii ezra: iether
et mered et epher et ialon. Genuitque mariam et sa
mai et iesba patrem estamo. Uxor quoque eius iudai
a peperit iared patrem gedor et heber patrem socho et
hieuthiel patrem zanoe. Hii autem filii bethie filie pha
raonis quam accepit mered. Et filii uxoris odaie so
roris naham patris ceila garmi et estamo qui fu
it de machati. Filii quoque symon amnon et rena fi
lius canan et thilon. Et filii iesi zoeth et benzoeth. Fi
lii sela filii iuda: her pater lecha et laada pater ma
resa et cognationes domus operantium byssum in domo iu
ramenti. Et qui stare fecit solem uirique mendacii et secu
rus et incendens qui principes fuerunt in moab et qui re
uersi sunt in bethleem. Hec autem sunt uerba uetera. Hii
sunt figuli habitantes in plantationibus et in sepibus
apud reges in operibus eorum commorati que sunt
ibi. Filii symeon namuel et iamin, iarib, zara.

Saul. Sellum filius eius. Mabsam filius eius. Masma filius eius.
Filii Masma: Amuhel filius eius. Filius Semei. Zachur. & filie
vi. Fratres autem eius non habuerunt filios multos. & universa cogna-
tio non potuit adequare summam filiorum Iuda. Habitaverunt autem
in Bersabee & Molada & Asarsual & in Balaa & in Maa-
sem & in Tholad & in Bathuel & Horma & in Sicheleth
& in Bethmarchaboth & in Asarsusim & in Bethbe-
rai & in Saarim. Hee civitates eorum usque ad regem David.
Ville quoque eorum: Etham & Aen & Remmon & Thochen &
Asan civitates v. & universi viculi earum per circuitum
istarum civitatum usque ad Baal. Hec est habitatio eorum & se-
dium distributio. Mosobab quoque & Iemlech & Iosa filius
Amasie. & Iohel & Iehu filius Iosabie filii Saraie
filii Asiel. & Elioenai & Iacoba & Isuia & Asaia & Adi-
hel & Isimiel & Banaia. Ziza quoque filius Sephei
filii Allon filii Idaia filii Semri filii Samaia. Isti sunt
principes nominati in cognationibus suis & in domo affini-
tatum suarum multiplicati sunt vehementer. & profecti sunt
ut ingrederentur in Gador usque ad orientem vallis
ut quererent pascua ovibus suis. Inveneruntque pas-
cua uberrima & valde bona & terram latissimam &
quietam & fertilem in qua ante habitaverant de stir-
pe Cham. Hii ergo venerunt quos supra descripsimus nomina-
tim in diebus Ezechie regis Iuda & percusserunt tabernacu-
la eorum & habitatores qui inventi fuerant ibi & deleverunt
eos usque in presentem diem. habitaveruntque pro eis quoniam
uberrima ibidem pascua repperunt. De filiis quoque Sy-
meon habierunt in montem Seir viri quingenti habentes
principes Phaltiam & Naariam & Raphaiam & O-
ziel filios Iesi. & percusserunt reliquias que evadere non
potuerant Amalechitarum & habitaverunt ibi pro eis usque ad
diem hanc.

V

Filii quoque Ruben primo-
geniti Israel. Ipse quippe fuit primogenitus eius. Sed
cum violasset thorum patris sui data sunt primogeni-
ta eius filiis Ioseph filii Israel & non est ille reputatus in
primogenitum. Porro Iudas qui erat fortissimus inter fratres
suos de stirpe eius principes germinati sunt. Primogenita
autem reputata sunt Ioseph. Filii igitur Ruben primogeniti
Israel: Enoch & Phallu. Esrom & Charmi. Filii Iohel: Sa-
maia filius eius. Gog filius eius. Semei filius eius.
Micha filius eius. Reia filius eius. Baal filius eius. Beera fi-
lius eius quem captivum duxit Theglatphalasar
rex Assyriorum & fuit princeps in tribu Ruben. Fratres
autem eius & universa cognatio quando numerabantur per fa-
milias suas habuerunt principes Iehiel & Zachariam.
Porro Bala filius Achaz filii Sama filii Iohel ipse ha-
bitavit in Aroer usque ad Nebo & Beelmeon. Contra
orientalem quoque plagam habitavit usque ad intro-
itum heremi & flumen Eufraten. Multum quippe
numerum iumentorum possidebat in terra Galaad. In
diebus autem Saul preliati sunt contra Agarenos & interfecerunt
illos. habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum in omni
plaga que respicit ad orientem Galaad. Filii vero Gad
e regione eorum habitaverunt in terra Basan usque Selcha.
Iohel in capite & Saphan secundus. Ianai autem & Sapha-
t in Basan. Fratres vero eorum secundum domos cognationum suarum
Michael & Mosollam & Sebe & Iore & Iachan & Zie
& Heber vii. Hii filii Abiael filii Uri filii Iaro filii
Galaad filii Michael filii Iesesi filii Geddo filii Buz. Fratres
quoque filii Abdihel filii Guni princeps domus in familii-
is suis. & habitaverunt in Galaad & in Basan & in viculis
eius & in cunctis suburbanis Arnon usque ad termi-
nos. Omnes hii numerati sunt in diebus Ioatham
regis Iuda & in diebus Ieroboam regis Israel. Filii Ru-
ben & Gad & dimidie tribus Manasse viri bellatores
scuta portantes & gladios & tendentes arcum & erudi-
tique ad prelia. xliiii. milia procedentes ad pugnam. Di-
micaverunt contra Agarenos. Ithurei vero & Naphis & Nodab
prebuerunt eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum Aga-
reni & universi qui fuerant cum eis quia dominum invocaverunt
dum preliarentur. & exaudivit eos eo quod credidissent in eum.
Et ceperunt omnia que possederant: camelorum l. milia
& ovium cc. l. milia. asinos duo milia. & animas hominum
c. milia. Vulnerati enim multi corruerunt. Fuit enim
bellum domini. Habitaveruntque pro eis usque ad transmigrationem.
Filii quoque dimidie tribus Manasse possederunt terram
a finibus Basan usque Baalhermon & Sanir & montem
Hermon. Ingens quippe numerus erat. Et hii fuerunt princi-
pes domus cognationis eorum: Epher & Iesi & Helihel
Ezrihel & Ieremia & Odoia & Iedihel viri fortissimi
& potentes & nominati duces in familiis suis. Reliquerunt
autem deum patrum suorum & fornicati sunt post deos populorum terre
quos abstulit dominus coram eis. & suscitavit dominus deus Israel
spiritum Phul regis Assyriorum & spiritum Theglathphalasar re-
gis Assur. & transtulit Ruben & Gad & dimidiam
tribum Manasse & adduxit eos in Hale & Habor & Aram
& fluvium Gozan usque ad diem hanc.

VI

Filii Levi: Gerson. Caath. Merari. Filii Caath:
Amram. Ysaar. Hebron. & Oziel. Filii Amram: A-
aron. Moyses. & Maria. Filii Aaron: Nadab & Abiu
Eleazar & Ithamar. Eleazar genuit Phinees & Phi-
nees genuit Abisue. & Abisue genuit Bocci. & Bocci genuit
Ozi. Ozi genuit Zaraiam. & Zaraias genuit Meraioth. Por-
ro Meraioth genuit Amariam. Amarias genuit Achi-
tob. Achitob genuit Sadoch. Sadoch genuit Achimaas. A-
chimaas genuit Azariam. Azarias genuit Iohannam.
Iohannam genuit Azariam. Ipse est Azarias sacer-
dos de genere Aaron qui sacerdotio functus est in do-
mo quam edificavit Salomon in Ierusalem. Genuit autem
Azarias Amariam. & Amarias genuit Achitob. Achitob
genuit Sadoch. Sadoch genuit Sellum. Sellum genuit Hel-
chiam. Helchias genuit Azariam. Azarias genuit Saraiam.
& Saraias genuit Iosedech. Porro Iosedech egressus est
quando transtulit dominus Iudam & Ierusalem per manus Nabu-
chodonosor regis. Filii ergo Levi: Gerson. Caath. & Me-
rari. Et hec nomina filiorum Gerson: Lobeni & Semei. Fi-
lii Caath: Amram & Ysaar & Hebron & Oziel. Filii
Merari: Mooli & Musi. Hee autem cognationes Levi secundum
familias eorum. Gerson: Lobeni filius eius. Iaath fi-
lius eius. Zamma filius eius. Iohaath filius eius.
Addo filius eius. Zara filius eius. Iethrai filius eius.
Chore filius eius. Asira filius eius. Helchana filius eius.
Abiasaph filius eius. Asir filius eius. Thahath filius
Helchana. Amasai & Achimoth & Helchana. Fi-
lii Helchana: Sophai filius eius. Naath filius eius.
Heliab filius eius. Ieroham filius eius. Helchana

filius eius. Filii samuel primogenitus vasseni et abia.
Filii autem merari: mooli. lobeni filius eius. semei filius
eius. oza filius eius. sama filius eius. aggias filius eius. a
saia filius eius. Isti sunt quos constituit david super cantores
domus domini. ex quo collocata est archa. et ministrabant
coram tabernaculo testimonii canentes. donec edifi
caret salomon domum domini in ierusalem. Stabant autem iuxta
ordinem suum in ministerio. Hii vero sunt qui assistebant
cum filiis suis. de filiis caath eman. cantor filius io
hel. filii samuel. filii helchana. filii ieroam. filii he
liel. filii thou. filii suph. filii helchana. filii mahath
filii amasai. filii helchana filii iohel. filii azarie
filii sophonie. filii thaath. filii asir. filii abiasaph
filii chore. filii ysaar. filii caath filii levi. filii israel.
Et frater eius asaph. qui stabat a dextris eius. Asaph filius
barachie. filii samaa. filii michael. filii basie. filii
melchie. filii athai. filii zara. filii adaia. filii ethan
filii zamma. filii semei. filii ieth. filii gerson. filii le
vi. Filii merari autem fratres eorum ad sinistram ethan
filius chusi. filii abdi. filii maloch. filii asabie. filii
amasie. filii helchie filii amasai. filii bonni. filii so
mer. filii mooli. filii musi filii merari. filii levi. Fratres
quoque eorum levite. qui ordinati sunt in cunctum ministe
rium tabernaculi domus domini. Aaron vero et filii eius adolebant
incensum super altare holocausti et super altare thimiamatis
in omne opus sancti sanctorum. ut precarentur pro israel iuxta omnia que prece
pit moyses servus dei. Hii sunt autem filii aaron. Eleazar filius
eius. finees filius eius. abisue filius eius. Achimaas filius eius. Et hec
habitacula eorum per vicos atque confinia filiorum scilicet aaron iuxta
cognationes caathitarum. Ipsis enim sorte contigerant. Dede
runt igitur eis hebron in terra iuda. et suburbana eius per
circuitum. Agros autem civitatis et villas caleph filio ie
phone. Porro filiis aaron dederunt civitates ad confugien
dum. hebron et lomna. et suburbana eius. Iether quoque et
esthamo cum suburbanis suis. Sed et helon. et dabir cum
suburbanis suis. Asan quoque et bethsames et suburba
na eorum. De tribu autem beniamin gabee. et suburbana
eius. et alamath cum suburbanis suis. Anathot quoque cum
suburbanis suis. Omnes civitates .xiii. cum suburbanis
suis per cognationes suas. Filiis autem caath residuis de cog
natione sua dederunt ex dimidia tribu manasse in pos
sessionem urbes .x. Porro filiis gerson per cognationes suas
de tribu ysachar. et de tribu aser. et de tribu neptali
et de tribu manasse in basan urbes .xiii. Filiis autem
merari per cognationes suas de tribu ruben. de tribu
gad. et de tribu zabulon. dederunt sortes civitates .xii.
Dederunt quoque filii israel levitis civitates et suburba
na earum. Dederuntque per sortem ex tribu filiorum iuda. et ex
tribu filiorum symeon. et ex tribu filiorum beniamin ur
bes has quas vocaverunt nominibus suis. et ex hiis qui
erant ex cognatione filiorum caath fuerunt que civitates in
terminis eorum de tribu ephraim. Dederunt ergo eis urbes
ad confugiendum. sichem cum suburbanis suis in monte
ephraym. et gazer cum suburbanis suis. hiemaan
quoque cum suburbanis suis. bethoron quoque similiter.
Nec non de tribu dan. elthece. gebethon. et heyalon. et
helon. cum suburbanis suis. et gethremon in eundem
locum. Porro ex dimidia tribu manasse aner. et sub
urbana eius. balaam. et suburbana eius. hiis videlicet qui de cog
natione filiorum caath reliqui erant. Filiis autem gerson de cog
natione dimidie tribus manasse gaulon in basan et sub
urbana eius. et astharoth cum suburbanis suis. De tribu
ysachar cedes et suburbana eius. et daberith cum suburba
nis suis. ramoth quoque et suburbana eius. et anem cum
suburbanis suis. De tribu vero aser masal cum subur
banis suis. et abdon similiter. Asach quoque et suburba
na eius. et roob cum suburbanis suis. Porro de tribu nep
talim cedes in galilea. et suburbana eius. Amon cum
suburbanis suis. et chariathaim et suburbana eius.
Filiis autem merari residuis de tribu zabulon remmono
et suburbana eius. et thabor cum suburbanis suis. Trans ior
danem quoque ex adverso iericho contra orientem iordanis
de tribu ruben bosor in solitudine cum suburbanis
suis. et iasa cum suburbanis suis. Cademoth quoque et
suburbana eius. et mephaath cum suburbanis suis.
Necnon et de tribu gad ramoth in galaad et suburba
na eius. manaim cum suburbanis suis. Sed et esebon
cum suburbanis suis. et iezer cum suburbanis suis.

VII

Porro filii ysachar thola et phua iasub
et simeron quatuor. Filii thola. ozi et raphaia.
et ieriel et iemai et iepsem et samuel principes per
domos cognationum suarum. De stirpe thola viri fortissimi
numerati sunt in diebus david .xxii. milia .dc. Filii ozi
iezraia. de quo nati sunt michael. et obadia. et iohel. et
iesia. v. omnes principes. Cumque eis per familias et populos suos
accincti ad prelium viri fortissimi .xxxvi. milia. Multas
enim habuere uxores et filios. Fratres quoque eorum per omnem cogna
tionem ysachar robustissimi ad pugnandum .lxxxvii.
milia numerati sunt. Filii beniamin bale. et bechor.
et adiel tres. Filii bale esbon. et ozi. et oziel. et ierimoth
et uraia. v. principes familiarum ad pugnandum robu
stissimi. Numerus autem eorum .xxii. milia. et .xxxiiii. Porro filii
bechor zamira. et ioas. et eliezer. et elioenai. et amri.
et ierimoth. et abia. et anathot. et almathan. omnes hii
filii bechor. Numerati sunt autem per familias suas principes
cognationum ad bella fortissimi .xx. milia et .cc. Porro
filii iedihel balan. Filii autem balan. ieus et beniamin
et aoth et canana. et iothan et tharsis. et ahisaar. Omnes
hii filii iedihel principes cognationum suarum viri fortis
simi .xvii. milia et .cc. ad prelium procedentes. Sepham quoque
et apham filii hir. et aphia. filii aser. Filii autem nepta
lim iasihel. et guni. et aser. et sellum. filii bala. Porro
filius manasse esrihel. concubina eius sira peperit
machir patrem galaad. Machir autem accepit uxores
filiis suis ephron et sepham. et habuit sororem no
mine maacha. Nomen quoque secundi filii salphaath. Nate
que sunt salphaath filie. et peperit maacha uxor machir
filium. vocavitque nomen eius phares. Porro nomen fra
tris eius sares. et filii eius ulam. et recem. Filius autem hu
lam. badam. Hii sunt filii galaad filii machir filii
manasse. Soror autem eius regina peperit virum decorum. et a
biezer et moola. Erant autem filii semida. ahin. et sic
chem. et leci. et aniam. Filii autem ephraym. suthala.
bareth filius eius. thaath filius eius. elada filius eius.
thaath filius eius. et huius filius zabada. et huius filius su
thala. et huius filius ezer. et elad. Occiderunt autem eos

viri geth indigene quia descenderant ut invaderent possessiones
eorum. Luxit igitur ephraym pater eorum multis diebus et vene
runt fratres eius ut consolarentur eum. Ingressusque est ad uxo
rem suam que concepit et peperit filium et vocavit nomen
eius beria eo quod in malis domus eius ortus esset. Filia autem eius
fuit sara que edificavit bethoron inferiorem et superi
orem et ozensara. Porro filius eius rapha et reseph et the
ale de quo natus est thaan qui genuit laadan. Huius
quoque filius amiud genuit elisama de quo ortus
est nun qui habuit filium iosue. Possessio autem eorum et
habitatio bethel cum filiabus suis et contra orientem noran
ad occidentalem plagam gazer et filie eius. Sichem
quoque cum filiabus suis usque aza cum filiabus suis. Iuxta
quoque filios manasse bethsan et filias eius thanac
et filias eius mageddo et filias eius dor et filias eius. In
his habitaverunt filii ioseph filii israel. Filii aser iomna
et iesua et isui et baria et sara soror eorum. Filii autem ba
ria heber et melchiel ipse est pater barsaith. Heber autem
genuit elphiath et somer et otham. Phoseth et
camaal et asoph. Hii filii elphiath. Porro filii
somer achi et roaga et iaba et aram. Filii autem helem
fratris eius sepha et iemna et selles et amal. Filii su
pha sue arnapher et sual et beri et iamra et bosor
et odor et sama et salusa et iethran et beran. Filii autem
ether iephone et phaspha et ara. Filii autem olla a
reth et aniel et resia. Omnes hii filii aser principes cog
nationum electi atque fortissimi duces ducum. Numerus autem e
tatis eorum que apta esset ad bellum xxvi milia. VIII

Beniamin autem genuit bale primogenitum suum
asbaal secundum, ahora tercium, naua quartum et rapha
quintum. Fueruntque filii bale addaar et gera et abiuth, abi
sue quoque et neman et acoe. Sed et gera et sephupham et
uram. Hii sunt filii aoth principes cognationum
habitantium in gabaa qui translati sunt in manath.
Noaman autem et achia et gera ipse transtulit eos et ge
nuit oza et ahiud. Porro saarim genuit in regione
moab postquam dimisit usim et bara uxores suas. Ge
nuit autem de edes uxore sua iobab et sebia et mosa et
molchom. Iebus quoque et sechia et marma. Hii sunt
filii eius principes in familiis suis. Mehusim vero genu
it abitob et elphaal. Porro filii helphaal heber
et misaam et samaath. Hic edificavit ono et lod et fi
lias eius. Baria autem et sama principes cognationum habitan
tium in hayalon. Hii fugaverunt habitatores geth. Et ahio
et sesach et ierimoth et zabadia et arod et heder. Mi
chael quoque et iespha et ioha filii baria. Et zabadia
et mosollam et ezechi et heber et iesamari et iezlia
et iobab filii elphaal. Et iacim et zechri et zabdi et he
lioenai et selethai et heliehel et adaia et baraia
et samarath filii semei. Iesphan et heber et eliel et
abdon et zechri et zabde et elionai et elerat et eliel et
abdon et zechri et chanaan et anania et alam et
anathothia et iephdaia et phanuel filii sesach.
Et samsari et sohoria et otholia et iersia et helia et
zechri filii ieroam. Hii patriarche et cognationum
principes qui habitaverunt in ierusalem. In gabaon autem a
bigabaon et nomen uxoris eius maacha. Filius quoque
eius primogenitus abdon et sur et cis et baal et ner

et nadab. Gedor quoque et ahio et zacher et macheloth.
Et macheloth genuit samaa. Habitaveruntque ex adverso
fratrum suorum in ierusalem cum fratribus suis. Ner autem genuit cis
et cis genuit saul. Porro saul genuit ionathan et melchi
sue et abinadab et esbaal. Filius autem ionathan me
ribaal et meribaal genuit micham. Filii micha phithon
et melech et tharaa et ahaz. Et ahaz genuit ioiada et ioia
da genuit almoth et azmoth et zamri. Porro zam
ri genuit moosa et moosa genuit banaa. Cuius filius fuit ra
phaia de quo ortus est elesa qui genuit asel. Porro asel sex
filii fuere his nominibus: ezricham bochru ismael sa
ria abadia anan. Omnes hii filii asel. Filii autem asa fra
tris eius ullam primogenitus et hus secundus et elipheleth ter
tius. Fueruntque filii ullam viri robustissimi et magno ro
bore tendentes arcum et multos habentes filios ac nepo
tes usque ad c. l. milia. Omnes hii filii beniamin. IX

Universus igitur israel dinumeratus est et summa
eorum scripta est in libro regum israel et iuda. Trans
lati sunt in babilonem propter delictum suum. Qui autem ha
bitaverunt primitus in urbibus suis et in possessionibus israel et sacerdo
tes et levithe et nathinnei commorati sunt in ierusalem de fi
liis iuda et de filiis beniamin. De filiis quoque effraym
et manasse othei filius ammiud filii semri filii om
rai filii bonni de filiis phares filii iuda. Et de si
lonia asaya primogenitus et filii eius. De filiis autem zara ieu
hel et fratres eorum dc. xc. Porro de filiis beniamin
salo filius mosollam filii oduia filii asana et ioba
naia filius ieroam et hela filius ozi filii mochori et
mosollam filius saphacie filii rahuel filii ieba
nie et fratres eorum per familias suas dcccc. lvi. Omnes hii
principes cognationum suarum per domos patrum suorum.
De sacerdotibus autem ieiada ioiarib et iachim. Azari
as quoque filius helchie filii mosollam filii sadoch
filii maraioth filii achitob pontifex domus domini.
Porro adaias filius ieroam filii phassur filii mel
chia et masaia filius adiel filii iezra filii mosollam
filii mosollamoth filii emmer. Fratres quoque eorum prin
cipes per familias suas mille dcc. lx. viri fortissimi
robore ad faciendum opus ministerii in domo domini.
De levitis autem semeia filius assub filii ezricam fi
lius asebia de filiis merari. Bachabar quoque car
pentarius et galaleth et mathania filius micha
filii zechri filii asaph. Et obdias filius semeie fili
i galaal filii idithun. Et barachia filius asa filii
helchana qui habitavit in atriis netho
phati. Ianitores autem sellum et accub et thelmon et a
himan et fratres eorum. Sellum princeps usque ad illud tempus in por
ta regis ad orientem observabant per vices suas
de filiis levi. Sellum vero filius chore filii abiasaph
filii chore cum fratribus suis et domo patris sui. Hii sunt cho
rithe super opera ministerii custodes vestibuli ta
bernaculi testimonii. Et familie eorum per vices cas
trorum domini custodientes introitum. Finees autem filius
heleazar erat dux eorum coram domino. Porro zacharias
filius mosollam ianitor porte tabernaculi testimo
nii. Omnes hii electi in ostiarios per portas cc. xii. et
descripti in villis propriis quos constituerunt david et samu
el in fide sua tam ipsos quam filios eorum in ostiis do

nii domini in tabernaculo testimonii. In quatuor ventis erant ostiarii, id est ad orientem, et ad occidentem, et ad aquilonem, et ad austrum. Fratres autem eorum in villis morabantur et veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus. His quatuor levitis creditus erat omnis numerus ianitorum, et erant custodientes exedras et thesauros domus domini. Per gyrum quoque templi domini morabantur in custodiis, ut cum tempus fuisset mane aperirent fores. De horum genere erant et super vasa ministerii. Ad numerum enim et inferebantur vasa et efferebantur. De ipsis et qui credita habebant utensilia sanctuarii praeerant similae, et vino, et oleo, et thuri, et aromatibus. Filii autem sacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant. Et Mathathias levites primogenitus Sellum Coritae praefectus erat omnium quae in sartagine frigebantur. Porro de filiis Caath fratribus eorum super panes erant propositionis, ut semper novos per singula sabbata praepararent. Hi sunt principes cantorum per familias levitarum, qui in exedris morabantur, ita ut die et nocte iugiter suo ministerio deservirent. Capita levitarum per familias suas principes manserunt in Ierusalem. In Gabaon autem commorati sunt pater Gabaon Iahiel, et nomen uxoris eius Maacha. Filius primogenitus eius Abdon, et Sur, et Cis, et Baal, et Ner, et Nadab. Gedor quoque, et Ahio, et Zacharias, et Macelloth. Porro Macelloth genuit Semmaa. Isti habitaverunt e regione fratrum suorum in Ierusalem cum fratribus suis. Ner autem genuit Cis, et Cis genuit Saul, et Saul genuit Ionathan, et Melchisue, et Abinadab, et Isbaal. Filius autem Ionathan Meribbaal, et Meribbaal genuit Micha. Porro filii Micha Phiton, et Malech, et Tharaa. Ahaz autem genuit Iara, et Iara genuit Alamath, et Azmoth, et Zamri. Zamri autem genuit Moosa. Moosa genuit Banaa, cuius filius Raphaia. Raphaia genuit Elesa, de quo ortus est Esel. Porro Esel sex filios habuit his nominibus: Ezricam, Bochru, Hismael, Saria, Obdia, Anan. Hi sunt filii Esel.

X

Philistiim autem pugnabant contra Israel, fugeruntque viri Israel palestinos, et ceciderunt vulnerati in monte Gelboe. Cumque appropinquassent Philistei persequentes Saul et filios eius, percusserunt Ionathan, et Abinadab, et Melchisue filios Saul. Et aggravatum est proelium contra Saul, inveneruntque eum viri sagittarii, et vulneraverunt iaculis. Et dixit Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum et interfice me, ne forte veniant incircumcisi isti et illudant mihi. Noluit autem hoc facere armiger eius timore perterritus. Arripuit igitur Saul ensem et irruit in eum. Quod cum vidisset armiger eius, videlicet esse mortuum Saul, irruit etiam ipse in gladium suum et mortuus est. Interiit ergo Saul, et tres filii eius, et omnis domus eius pariter concidit. Quod cum vidissent viri Israel qui habitabant in campestribus, fugerunt; et Saul ac filiis eius mortuis, dereliquerunt urbes suas, et huc illucque dispersi sunt; veneruntque Philisthiim et habitaverunt in eis. Die igitur altero detrahentes Philisthiim spolia caesorum, invenerunt Saul et filios eius iacentes in monte Gelboe. Cumque spoliassent eum, et amputassent caput, armisque nudassent, miserunt in terram suam, ut circumferretur et ostenderetur idolorum templis et populis. Arma autem eius consecraverunt in fano dei sui, et caput affixerunt in templo Dagon. Hoc cum audissent viri Iabes Galaad, omnia scilicet quae Philisthiim fecerant super Saul, consurrexerunt singuli virorum fortium, et tulerunt cadavera Saul et filiorum eius, attuleruntque ea in Iabes, et sepelierunt ossa eorum subter quercum quae erat in Iabes, et ieiunaverunt vii diebus. Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas, eo quod praevaricatus sit mandatum domini quod praeceperat, et non custodierit illud. Sed insuper etiam pythonissam consuluerit, et non speraverit in domino, propter quod interfecit eum, et transtulit regnum eius ad David filium Isai.

XI

Congregatus est igitur omnis Israel ad David in Hebron dicens: Os tuum sumus et caro tua. Heri quoque et nudiustertius, cum adhuc regnaret Saul super Israel, tu eras qui educebas et reducebas Israel. Tibi enim dixit dominus deus tuus: Tu pasces populum meum Israel, et tu eris princeps super eum. Venerunt ergo omnes maiores natu Israel ad regem in Hebron, et iniit David cum eis foedus coram domino. Unxeruntque eum regem super Israel, iuxta sermonem domini quem locutus est in manu Samuel. Abiit quoque David et omnis Israel in Ierusalem. Haec est Iebus, ubi erant Iebusei habitatores terrae. Dixeruntque qui habitabant Iebus ad David: Non ingredieris huc. Porro David cepit arcem Sion, quae est civitas David. Dixitque: Omnis qui percusserit Iebuseum in primis, erit princeps et dux. Ascendit igitur primus Ioab filius Sarviae, et factus est princeps. Habitavit autem David in arce, et idcirco appellata est civitas David. Aedificavitque urbem in circuitu a Mello usque ad gyrum. Ioab autem reliquam partem urbis extruxit. Proficiebatque David vadens et crescens, et dominus exercituum erat cum eo. Hi principes virorum fortium David, qui adiuverunt eum ut fieret rex super Israel, iuxta verbum domini quod locutus est ad Israel. Et iste numerus robustorum David: Iesbaam filius Achamoni princeps inter xxx. Iste levavit hastam suam super ccc vulneratos una vice. Et post eum Eleazar filius patrui eius Ahohites, qui erat inter tres potentes. Iste fuit cum David in Aphesdomim, quando Philisthiim congregati sunt ad locum illum in proelium; et erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus a facie Philisthinorum. Hi steterunt in medio agri, et defenderunt eum. Cumque percussissent Philistheos, dedit dominus salutem magnam populo suo. Descenderunt autem tres de xxx principibus ad petram in qua erat David, ad speluncam Odollam, quando Philisthiim fuerant castrametati in valle Raphaim. Porro David erat in praesidio, et statio Philisthinorum in Bethleem. Desideravit igitur David aquam et dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethleem quae est in porta. Tres ergo isti per media castra Philisthinorum perrexerunt, et hauserunt aquam de cisterna Bethleem quae erat in porta, et attulerunt ad David ut biberet. Qui noluit bibere, sed magis libavit illam domino dicens: Absit ut in conspectu dei mei hoc faciam, et sanguinem istorum virorum bibam, quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere. Haec fecerunt tres viri robustissimi. Abisai quoque frater Ioab ipse erat princeps trium, et ipse levavit hastam suam contra ccc.

uulneratos · et ipse erat inter tres nominatissimus · inter tres
secundos inclitus · et princeps eorum · verumptamen usque ad tres pri-
mos non peruenerat · Banaias filius ioiade uiri robu-
stissimi · qui multa opera perpetrauerat de capseel · ipse
percussit duos ariel moab · et ipse descendit et inter-
fecit leonem in media cisterna tempore niuis · et ipse per-
cussit uirum egiptium · cuius statura erat quinque cubitorum
et habebat lanceam ut liciatorium texentium · Descen-
dit igitur ad eum cum uirga · et rapuit hastam
quam tenebat manu · et interfecit eum hasta sua · Hec fe-
cit banaias filius ioiade · qui erat inter tres robustos nomina-
tissimus · et inter triginta primus · verumptamen usque ad tres non peruenerat ·
Posuit autem eum dauid ad auriculam suam · Porro fortis-
simi uiri in exercitu · asahel frater ioab · et elcanan filius
patrui eius de bethleem · Semmoth arorites · helles
phalonites · Hyras filius acces thecuites ·
abiezer anathotites · Sobochai usathites · ylai
ahoites · Marai netophatites · heled filius ba-
naa netophatites · ethai filius rebai de gabaath
filiorum beniamin · banaia pharathonites · urai de
torrente gaas · abiel arabatites · azmoth baura-
mites · eliaba salabonites · filii assem gezonites ·
Jonathan filius sage ararites · achiam filius sa-
char ararites · eliphal filius urapher · mechura-
tites · ahia phellonites · asrai carmelites · Noarai
filius azbai · Johel frater nathan · mabaar filius
aggarai · Selech ammonites · naorai berothi-
tes · armiger ioab filii sarue · Hyras getheus · ga-
reb getheus · urias etheus · Zadab filius ooli · Adina
filius siza rubenites · princeps rubenitarum · et cum
eo triginta · Hanan filius maacha · et iosaphath ma-
thanites · Ozias astarothites · Semma · et iahiel filii
hotham arorites · Jedihel filius semri · et ioha fra-
ter eius thosaites · Heliel maanites · Jeribai · et iosia
filii helnaen · et iethma moabites · Heliel · et obed
Hii quoque uenerunt | XII | et iasihel de masobia
ad dauid in sicheleth cum adhuc fugeret saul fi-
lium cis · qui erant fortissimi · et egregii pugna-
tores · tendentes arcum · et utraque manu fundis saxa
iacientes · et dirigentes sagittas · De fratribus saul
ex tribu beniamin princeps abiezer · et ioas
filii samaa gabaatites · et iaziel · et phallet filii
azmoth · et baracha · et iehu anathothites · Samaias
quoque gabaonites fortissimus inter triginta · et super triginta ·
Jeremias · et iezihel · et iohanan · et iezabad gade-
rothites · eluzai · et ierimuth · et baalia · et samaria · et
saphatia aruphites · elchana · et iesia · et azrahel · et io-
ezer · et iesbaam de chorim · Joela quoque · et zaba-
dia filii ieroam de gedor · Sed et de gaddi transfu-
gerunt ad dauid · cum lateret in deserto uiri fortissi-
mi · et pugnatores optimi tenentes clipeum · et has-
tam · facies eorum quasi facies leonis · et ueloces quasi ca-
pree in montibus · Ezer princeps · obdias secundus · eliab tertius ·
masmana quartus · hieremias quintus · ethi sextus · heliel septimus ·
Johanan octauus · helzebath nonus · hieremias decimus ·
bachanai undecimus · Hii de filiis gad principes exerci-
tus nouissimus · centum militibus preerat · et maximus mille ·
Isti sunt qui transierunt iordanem · mense pri-

mo · quando inundare consueuit super ripas suas · et omnes fuga-
uerunt qui morabantur in uallibus ad orientalem pla-
gam · et ad occidentalem · Venerunt autem · et de beniamin
et de iuda ad presidium in quo morabatur dauid · egressusque
est dauid obuiam eis · et ait · Si pacifice uenistis ad me
ut auxiliemini mihi · cor meum iungatur uobis · Si
autem insidiamini mihi pro aduersariis meis · cum ego ini-
quitatem non habeam in manibus · uideat deus patrum
nostrorum et iudicet · Spiritus uero induit amasai principem
inter triginta et ait · Tui sumus o dauid · et tecum fili ysai · pax
pax tibi · et pax adiutoribus tuis · te enim adiuuat dominus
deus tuus · Suscepit ergo eos dauid · et constituit principes tur-
me · Porro de manasse transfugerunt ad dauid · quando ue-
niebant cum philistiim · ut aduersum saul pugnarent
et non dimicauit cum eis · quia inito consilio remiserunt e-
um principes philistiorum dicentes · periculo capitis nostri re-
uertetur ad dominum suum saul · Quando igitur in sicheleth re-
uersus est · transfugerunt ad eum de manasse ednas
et iozabad · iedihel · michael · et ednas · et iozabath · et
heliu · et salathi · principes milium in manasse · Hii
prebuerunt auxilium dauid aduersum latrunculos · omnes enim
erant uiri fortissimi · et facti sunt principes in exercitu ·
Sed et per singulos dies ueniebant ad dauid ad auxilian-
dum ei · usque dum fieret grandis numerus quasi exercitus dei ·
Iste quoque est numerus principum exercitus qui uenerunt ad
dauid cum esset in hebron · ut transferrent regnum saul
ad eum · iuxta uerbum domini · Filii iuda portantes clipeum
et hastam · sex milia octingenti expediti ad prelium · De fi-
liis symeon uirorum fortissimorum ad pugnandum septem
milia centum · De filiis leui quattuor milia sexcenti · Joiada quoque princeps
de stirpe aaron · et cum eo tria milia septingenti · Sadoch quoque pu-
er egregie indolis · et domus patris eius principes uiginti duo ·
De filiis autem beniamin fratribus saul tria milia ·
Magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum saul · Por-
ro de filiis ephraym uiginti milia octingenti fortissimi robore
uiri nominati in cognationibus suis · et ex dimidia parte
tribus manasse decem et octo milia · singuli per nomina sua uene-
runt ut constituerent regem dauid · De filiis quoque ys-
sachar uiri eruditi qui nouerant singula tempora ad
precipiendum quid facere deberet israhel · principes ducenti · omnis
autem reliqua tribus eorum consilia sequebatur · Porro de zabulon
qui egrediebantur ad prelium · et stabant in acie in-
structi armis bellicis quinquaginta milia · uenerunt in auxilium non
in corde duplici · et de neptalim principes mille
et cum eis instructi clipeo · et hasta triginta septem milia · De dan
et de aser · egredientes ad pugnam · et in acie pro-
uocantes quadraginta milia · Trans iordanem autem de filiis ru-
ben · et gad · et dimidia parte tribus manasse instruc-
ti armis bellicis centum uiginti milia · Omnes isti uiri bellatores
et expediti ad pugnandum cum corde perfecto uene-
runt in hebron · ut constituerent regem dauid super
uniuersum israhel · fuerunt quoque ibi apud dauid tribus di-
ebus comedentes et bibentes · preparauerant
enim eis fratres eorum · Sed et qui iuxta eos erant · et usque ad ysachar
et zabulon · et neptalim afferebant panes in a-
sinis · et camelis · et mulis · et bobus ad uescendum · farinam
nam · palatas · uuam passam · uinum · oleum · boues
arietes ad omnem copiam · gaudium quippe erat

israhel.

XIII

Iniit autem consilium david cum tribunis et centurionibus et universis principibus, et ait ad universum cetum israhel: Si placet vobis, et a domino deo nostro egreditur sermo quem loquor, mittamus ad fratres nostros reliquos in universas regiones israhel, et ad sacerdotes et levitas qui habitant in suburbanis urbium, ut congregentur ad nos, et reducamus archam dei nostri ad nos. Non enim requisivimus eam in diebus saul. Et respondit universa multitudo ut ita fieret: placuerat enim sermo omni populo. Congregavit ergo david cunctum israhel a sihor egypti usque dum ingrediaris emath, ut adduceret archam dei de cariathiarim. Et ascendit david et omnis vir israhel ad collem cariathiarim que est in iuda, ut afferret inde archam domini dei sedentis super cherubim, ubi invocatum est nomen eius. Imposueruntque archam dei super plaustrum novum de domo aminadab. Oza autem et frater eius minabant plaustrum. Porro david et universus israhel ludebant coram deo omni virtute in canticis et in citharis et psalteriis et tympanis et cymbalis et tubis. Cum autem pervenissent ad aream chidon, tetendit oza manum suam ut sustentaret archam. Bos quippe lasciviens paululum inclinaverat eam. Iratus itaque est dominus contra ozam et percussit eum eo quod contigisset archam, et mortuus est ibi coram domino. Contristatusque est david eo quod divisisset dominus ozam. Vocavitque locum illum divisio oze usque in presentem diem. Et timuit deum tunc temporis dicens: Quomodo possum introducere ad me archam dei? Et ob hanc causam non adduxit eam ad se, hoc est in civitatem david, sed avertit in domum obededom gethei. Mansit ergo archa dei in domo obededom tribus mensibus, et benedixit dominus domui eius et omnibus que habebat.

XIIII

Misit quoque hiram rex tyri nuntios ad david et ligna cedrina et artifices parietum lignorumque ut edificarent ei domum. Cognovitque david quoniam confirmasset eum dominus in regem super israhel, et sublevatum esset regnum suum super populum suum israhel. Accepit quoque david alias uxores in ierusalem, genuitque filios et filias. Et hec nomina eorum qui nati sunt ei in ierusalem: samua et sobab, nathan et salomon, iebahar et elisua et eliphalet, noga quoque et napheg et iaphia, elisama et baaliada et eliphalet. Audientes autem philisthiim eo quod unctus esset david in regem super universum israhel, ascenderunt omnes ut quererent eum. Quod cum audisset david, egressus est obviam eis. Porro philisthiim venientes diffusi sunt in valle raphaim. Consuluitque david deum dicens: Si ascendam ad philistheos, et si trades eos in manu mea? Et dixit ei dominus: Ascende, et tradam eos in manu tua. Cumque illi ascendissent in baalpharasim, percussit eos ibi david et dixit: Divisit deus inimicos meos per manum meam, sicut dividuntur aque; et idcirco vocatum est nomen loci illius baalpharasim. Dereliqueruntque ibi deos suos, quos david iussit exuri. Alia quoque vice philisthiim irruerunt et diffusi sunt in valle. Consuluitque rursum david deum, et dixit ei deus: Non ascendas post eos; recede ab eis, et venies contra eos ex adverso pirorum. Cumque audieris sonitum gradientis in cacumine pirorum, tunc egredieris ad bellum; egressus est enim deus ante te ut percutiat castra philisthiim. Fecit ergo david sicut preceperat ei deus, et percussit castra philisthinorum de gabaon usque gazera. Divulgatumque est nomen david in universis regionibus, et dominus dedit pavorem eius super omnes gentes.

XV

Fecit quoque domos sibi in civitate david, et edificavit locum arche dei, tetenditque ei tabernaculum. Tunc dixit david: Illicitum est ut a quocumque portetur archa dei nisi a levitis, quos elegit dominus ad portandum eam et ad ministrandum sibi usque in eternum. Congregavitque universum israhel in ierusalem, ut afferretur archa dei in locum suum quem preparaverat ei, necnon et filios aaron et levitas. De filiis caath urihel princeps fuit, et fratres eius centum viginti. De filiis merari asaia princeps, et fratres eius ducenti viginti. De filiis gersom iohel princeps, et fratres eius centum triginta. De filiis elisaphan semeias princeps, et fratres eius ducenti. De filiis ebron helihel princeps, et fratres eius octoginta. De filiis oziel aminadab princeps, et fratres eius centum duodecim. Vocavitque david sadoch et abiathar sacerdotes et levitas, urihel, asaiam, iohel, semeiam, elihel et aminadab, et dixit ad eos: Vos qui estis principes familiarum leviticarum, sanctificamini cum fratribus vestris, et afferte archam domini dei israhel ad locum qui ei preparatus est, ne ut a principio, quia vos non aderatis, percussit nos dominus; sic et nunc, illicitum aliquid nobis faciente. Sanctificati sunt ergo sacerdotes et levite ut portarent archam domini dei israhel. Et tulerunt filii levi archam dei sicut preceperat moyses iuxta verbum domini, humeris suis in vectibus. Dixitque david principibus levitarum ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablis videlicet et lyris et cymbalis, ut resonaret in excelsis sonitus leticie. Constitueruntque levitas heman filium iohel, et de fratribus eius asaph filium barachie; de filiis vero merari fratribus eorum ethan filium casaie. Et cum eis fratres eorum in secundo ordine zachariam et ben et iaziel et semiramoth et iahiel et ani et eliab et banaiam et maasiam et mathathiam et eliphalu et macheniam et obededom et iehiel ianitores. Porro cantores heman, asaph et ethan in cymbalis eneis concrepantes. Zacharias autem et oziel et semiramoth et iahiel et ani et eliab et maasias et banaias in nablis archana cantabant. Porro mathathias et eliphalu et macenias et obededom et iehiel et ozazias in citharis pro octava canebant epinicion. Chonenias autem princeps levitarum prophetie preerat ad precinendam melodiam; erat quippe valde sapiens. Et barachias et helchana ianitores arche. Porro sebenias et iosaphat et nathanael et amasai et zacharias et banaias et eliezer sacerdotes clangebant tubis coram archa dei; et obededom et iehias erant ianitores arche. Igitur david et omnes maiores natu israhel et tribuni ierunt ad portandam archam federis domini de domo obededom cum leticia. Cumque adiuvisset deus levitas qui portabant archam federis domini, immolabantur septem tauri et septem arietes. Porro david erat indutus stola bissina, et universi levite qui portabant archam federis domini, cantoresque, et chonenias princeps prophetie inter cantores. David autem indutus erat etiam ephod lineo. Universusque israhel deducebant archam federis domini in iubilo et sonitu buccine et tubis et cymbalis et nablis et citharis concrepantes. Cumque pervenisset archa federis domini ad civitatem david, michol filia saul prospiciens per fenestram vidit regem david saltantem atque ludentem, et despexit eum in corde suo.

XVI

Attulerunt igitur arcam Dei et statuerunt eam in medio tabernaculi quod tetenderat ei David et obtulerunt holocausta et pacifica coram Deo. Cumque complesset David offerens holocausta et pacifica benedixit populo in nomine Domini et divisit universis per singulos a viro usque ad mulierem tortam panis unam et partem assaturae bubulae et frixam oleo similam. Constituitque coram arca Domini de Levitis qui ministrarent et recordarentur operum eius et glorificarent atque laudarent Dominum Deum Israhel. Asaph principem et secundum eius Zachariam porro Iahihel et Semiramoth et Iehihel et Matthathiam et Heliab et Banaiam et Obededom et Iehihel super organa psalterii et lyras Asaph autem ut cymbalis personaret. Banaiam vero et Azihel sacerdotes canere tuba iugiter coram arca foederis Domini. In illo die fecit David principem ad confitendum Domino Asaph et fratres eius. Confitemini Domino et invocate nomen eius notas facite in populis adinventiones eius. Cantate ei et psallite ei et narrate omnia mirabilia eius. Laudate nomen sanctum eius laetetur cor quaerentium Dominum. Quaerite Dominum et virtutem eius quaerite faciem eius semper. Recordamini mirabilium eius quae fecit signorum illius et iudiciorum oris eius. Semen Israhel servi eius filii Iacob electi eius. Ipse Dominus Deus noster in universa terra iudicia eius. Recordamini in sempiternum pacti eius sermonis quem praecepit in mille generationes. Quem pepigit cum Abraham et iuramenti illius cum Isaac. Et constituit illud Iacob in praeceptum et Israhel in pactum sempiternum dicens. Tibi dabo terram Chanaan funiculum hereditatis vestrae. Cum essent pauci numero parvi et coloni eius. Et transierunt de gente in gentem et de regno ad populum alterum. Non dimisit quemquam calumniari eos sed increpavit pro eis reges. Nolite tangere christos meos et in prophetis meis nolite malignari. Cantate Domino omnis terra adnuntiate ex die in diem salutare eius. Narrate in gentibus gloriam eius in cunctis populis mirabilia eius. Quia magnus Dominus et laudabilis nimis et horribilis super omnes deos. Omnes enim dii populorum idola Dominus autem caelos fecit. Confessio et magnificentia coram illo fortitudo et gaudium in loco eius. Adferte Domino familiae populorum adferte Domino gloriam et imperium. Date Domino gloriam nomini eius levate sacrificium et venite in conspectu eius et adorate Dominum in decore sancto. Commoveatur a facie eius omnis terra ipse enim fundavit orbem immobilem. Laetentur caeli et exultet terra et dicant in nationibus Dominus regnavit. Tonet mare et plenitudo eius exultent agri et omnia quae in eis sunt. Tunc laudabunt ligna saltus coram Domino quia venit iudicare terram. Confitemini Domino quoniam bonus quoniam in aeternum misericordia eius. Et dicite salva nos Deus salvator noster et congrega nos et erue de gentibus ut confiteamur nomini sancto tuo et exultemus in carminibus tuis. Benedictus Dominus Deus Israhel ab aeterno usque in aeternum et dicat omnis populus amen et hymnum Domino. Reliquit itaque ibi coram arca foederis Domini Asaph et fratres eius ut ministrarent in conspectu arcae iugiter per singulos dies et vices suas. Porro Obededom et fratres eius ... et Obededom filium Idithun et Hosa constituit ianitores. Sadoch autem sacerdotem et fratres eius sacerdotes coram tabernaculo Domini in excelso quod erat in Gabaon ut offerrent holocausta Domino super altare holocaustomatis iugiter mane et vespere iuxta omnia quae scripta sunt in lege Domini quam praecepit Israheli. Et post eum Heman et Idithun et reliquos electos unumquemque vocabulo suo ad confitendum Domino quoniam in aeternum misericordia eius. Heman quoque et Idithun canentes tuba et quatientes cymbala et omnia musicorum organa ad canendum Deo. Filios autem Idithun fecit esse portarios. Reversusque est omnis populus in domum suam et David ut benediceret etiam domui suae.

XVII

Cum autem habitaret David in domo sua dixit ad Nathan prophetam ecce ego habito in domo cedrina arca autem foederis Domini sub pellibus est. Et ait Nathan ad David omnia quae in corde tuo sunt fac Deus enim tecum est. Igitur nocte illa factus est sermo Domini ad Nathan dicens. Vade et loquere David servo meo haec dicit Dominus non aedificabis tu mihi domum ad habitandum. Neque enim mansi in domo ex eo tempore quo eduxi Israhel de terra Aegypti usque ad hanc diem sed fui semper mutans loca tabernaculi et in tentorio manens cum omni Israhel. Numquid locutus sum saltim uni iudicum Israhel quibus praeceperam ut pascerent populum meum dicens quare non aedificastis mihi domum cedrinam. Nunc itaque sic loqueris ad servum meum David haec dicit Dominus exercituum ego tuli te cum in pascuis sequereris gregem ut esses dux populi mei Israhel. Et fui tecum quocumque perrexisti et interfeci omnes inimicos tuos coram te feceique tibi nomen quasi unius magnorum qui celebrantur in terra. Et dedi locum populo meo Israhel plantabitur et habitabit in eo et ultra non commovebitur nec filii iniquitatis adterent eos sicut a principio ex diebus quibus dedi iudices populo meo Israhel et humiliavi universos inimicos tuos. Adnuntio ergo tibi quod aedificaturus sit tibi Dominus domum. Cumque impleveris dies tuos ut vadas ad patres tuos suscitabo semen tuum post te quod erit de filiis tuis et stabiliam regnum eius. Ipse aedificabit mihi domum et firmabo solium eius usque in aeternum. Ego ero ei in patrem et ipse erit mihi in filium et misericordiam meam non auferam ab eo sicut abstuli ab eo qui ante te fuit. Et statuam eum in domo mea et in regno meo usque in sempiternum et thronus eius erit firmissimus in perpetuum. Iuxta omnia verba haec et iuxta universam visionem istam sic locutus est Nathan ad David. Cumque venisset rex David et sedisset coram Domino dixit quis ego sum Domine Deus et quae domus mea ut praestares mihi talia. Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo ideoque locutus es super domum servi tui etiam in futurum et fecisti me spectabilem super omnes homines Domine Deus. Quid ultra addere potest David cum ita glorificaveris servum tuum et cognoveris eum. Domine propter famulum tuum iuxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc et nota esse voluisti universa magnalia. Domine non est similis tui et non est alius deus absque te ex omnibus quos audivimus auribus nostris. Quis enim est alius ut populus tuus Israhel gens una in terra ad quam perrexit Deus ut liberaret et faceret populum sibi et magnitudine sua atque terroribus eiceret nationes a facie eius quem de Aegypto liberaverat. Et posuisti populum tuum Israhel tibi in populum usque in aeternum et tu Domine factus es Deus eius. Nunc igitur Domine sermo quem locutus es famulo tuo et super domum eius confirmetur in perpetuum et fac sicut locutus es. Permaneatque et magnificetur nomen tuum usque in sempiternum et dicatur Dominus exercituum Deus Israhel et domus David servi eius permanens coram eo. Tu enim Domine Deus meus revelasti auriculam servi tui ut aedificares ei domum et idcirco invenit servus tuus fiduciam ut oret coram te. Nunc ergo Domine tu es Deus et locutus es ad servum tuum tanta beneficia. Et coepisti benedicere domui servi tui ut sit semper coram te. Te enim Domine benedicente benedicta erit in perpetuum.

XVIII

Factum est autem post hec ut percuteret David Philistiim et humiliaret eos et tolleret Geth et filias eius de manu Philistiim percuteretque Moab et fierent Moabite servi David offerentes ei munera. Eo tempore percussit David Adadezer regem Soba regionis Emath quando perrexit ut dilataret imperium suum usque ad flumen Eufraten. Cepit ergo David mille quadrigas eius et septem milia equitum et viginti milia virorum peditum subnervavitque omnes equos curruum exceptis centum quadrigis quas reservavit sibi. Supervenit autem et Syrus Damascenus ut auxilium preberet Adadezer regi Soba sed et huius percussit David viginti duo milia virorum. Et posuit milites in Damasco ut Syria quoque serviret sibi et offerret munera. Adiuvitque eum Dominus in cunctis ad que perrexerat. Tulit quoque David pharetras aureas quas habuerant servi Adadezer et attulit eas in Ierusalem. Necnon et de Thebath et Chun urbibus Adadezer eris plurimum de quo fecit Salomon mare eneum et columpnas et vasa enea. Quod cum audisset Thou rex Emath percussisse videlicet David omnem exercitum Adadezer regis Soba misit Adoram filium suum ad regem David ut postularet ab eo pacem et congratularetur ei eo quod expugnasset et percussisset Adadezer. Adversarius quippe erat Thou Adadezer. Sed et omnia vasa aurea et argentea et enea consecravit David rex Domino cum argento et auro quod tulerat ex universis gentibus tam de Ydumea et Moab et filiis Amon quam de Philistiim et Amalech. Abysai vero filius Sarvie percussit Edom in valle Salinarum decem et octo milia et constituit in Edom presidium ut serviret Ydumea David. Salvavitque eum Dominus in cunctis ad que perrexerat. Regnavit ergo David super universum Israel et faciebat iudicium atque iustitiam cuncto populo suo. Porro Ioab filius Sarvie erat super exercitum et Iosaphat filius Achilud a commentariis. Sadoch autem filius Achitob et Achimelech filius Abyathar sacerdotes et Susa scriba. Banaias quoque filius Ioiade super legiones Cerethi et Phelethi. Porro filii David primi ad manum regis.

XIX

Accidit autem ut moreretur Naas rex filiorum Amon et regnaret filius eius pro eo. Dixitque David faciam misericordiam cum Hanon filio Naas prestitit enim pater eius mihi gratiam. Misitque David nuntios ad consolandum eum super morte patris sui. Qui cum pervenissent in terram filiorum Amon ut consolarentur Hanon dixerunt principes filiorum Amon ad Hanon. Tu forsitan putas quod David honoris causa in patrem tuum miserit qui consolentur te nec animadvertis quod ut explorent et investigent et scrutentur terram tuam venerint ad te servi eius. Igitur Hanon pueros David decalvavit et rasit et precidit tunicas eorum a natibus eorum usque ad pedes et dimisit eos. Qui cum abissent et mandassent hoc David misit in occursum eorum grandem enim contumeliam sustinuerant et precepit ut manerent in Hiericho donec cresceret barba eorum et tunc reverterentur. Videntes autem filii Amon quod iniuriam fecissent David tam Hanon quam reliquus populus miserunt mille talenta argenti ut conducerent sibi de Mesopotamia et de Syria Maacha et de Soba currus et equites. Conduxeruntque triginta duo milia curruum et regem Maacha cum populo eius. Qui cum venissent castrametati sunt e regione Medaba. Filii quoque Amon congregati de urbibus suis venerunt ad bellum. Quod cum audisset David misit Ioab et omnem exercitum virorum fortium. Egressique filii Amon direxerunt aciem iuxta portam civitatis. Reges autem qui ad auxilium eorum venerant separatim in agro steterunt. Igitur Ioab intellegens bellum ex adverso et post tergum contra se fieri elegit viros fortissimos de universo Israel et perrexit contra Syrum. Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abysai fratris sui et perrexerunt contra filios Amon. Dixitque si vicerit me Syrus auxilio mihi eris. Si autem superaverint te filii Amon ero tibi in presidium. Confortare et agamus viriliter pro populo nostro et pro urbibus Dei nostri. Dominus autem quod in conspectu suo bonum est faciat. Perrexit autem Ioab et populus qui cum eo erat contra Syrum ad prelium et fugavit eos. Porro filii Amon videntes quod fugisset Syrus ipsi quoque fugerunt Abysai fratrem eius et ingressi sunt civitatem. Reversusque est et Ioab in Ierusalem. Videns autem Syrus quod cecidisset coram Israel misit nuntios et adduxit Syrum qui erat trans flumen. Sophach autem princeps militie Adadezer erat dux eorum. Quod cum nuntiatum esset David congregavit universum Israel et transivit Iordanem irruitque in eos et direxit ex adverso aciem illis contra pugnantibus. Fugit autem Syrus Israel et interfecit David de Syris septem milia curruum et quadraginta milia peditum et Sophach exercitus principem. Videntes autem servi Adadezer se ab Israel esse superatos transfugerunt ad David et servierunt ei. Noluitque ultra Syria prebere auxilium filiis Amon.

XX

Factum est autem post anni circulum eo tempore quo solent reges ad bella procedere congregavit Ioab exercitum et robur militie et vastavit terram filiorum Amon. Perrexitque et obsedit Rabbath. Porro David manebat in Ierusalem quando Ioab percussit Rabbath et destruxit eam. Tulit autem David coronam Melchon de capite eius et invenit in ea auri pondo talentum et pretiosissimas gemmas fecitque inde sibi diadema. Manubias quoque urbis plurimas tulit. Populum autem qui erat in ea eduxit et fecit super eos tribulas et trahas et ferrata carpenta transire ita ut dissecarentur et conterentur. Sic fecit David cunctis urbibus filiorum Amon et reversus est cum omni populo suo in Ierusalem. Post hec initum est bellum in Gazer adversus Philisteos in quo percussit Sobochai Usathites Saphai de genere Raphaim et humiliavit eos. Aliud quoque bellum gestum est adversus Philisteos in quo percussit Adeodatus filius Saltus Bethleemites fratrem Goliath Getthei cuius hastile lignei erat quasi liciatorium texentium. Sed et aliud bellum accidit in Geth in quo fuit homo longissimus senos habens digitos id est simul viginti quattuor qui et ipse de Rapha fuerat stirpe generatus. Hic blasphemavit Israel et percussit eum Ionathan filius Samaa fratris David. Hii sunt filii Rapha in Geth qui ceciderunt in manu David et servorum eius.

XXI

Consurrexit autem Sathan contra Israel et incitavit David ut numeraret Israel. Dixitque David ad Ioab et ad principes populi ite et numerate Israel a Bersabee usque Dan et afferte mihi numerum ut sciam. Responditque Ioab augeat Dominus populum suum centuplum quam sunt. Nonne domine mi rex omnes servi tui sunt. Quare hoc querit dominus meus quod in peccatum reputetur Israeli? Sed sermo regis magis prevaluit. Egressusque est Ioab et circuivit universum Israel et reversus est in Ierusalem. Dedit quoque David numerum eorum quos circuierat et inventus est omnis numerus Israel mille milia et centum milia virorum educentium gladium. De Iuda autem ccc. lxxx. milia

bellatorum. Levi autem et beniamin non numeravit eo quod
invitus exequeretur regis imperium. Displicuit autem domino quod
iussum erat, et percussit israhel. Dixitque david ad dominum. Peccavi
nimis ut hoc facerem. Obsecro aufer iniquitatem ser
vi tui quia insipienter egi. Et locutus est dominus ad gad viden
tem david dicens. Vade et loquere ad david et dic ei. Hec dicit
dominus. Trium tibi optionem do. unum quod volueris elige ut fa
ciam tibi. Cumque venisset gad ad david dixit ei. Hec dicit
dominus. Elige quod volueris. aut tribus annis pestilentiam
aut tribus mensibus fugere te hostes tuos et gladium eorum
non posse evadere. aut tribus diebus gladium domini et mortem
versari in terram, et angelum domini interficere in universis fini
bus israhel. Nunc igitur vide quid respondeam ei qui misit me.
Et dixit david ad gad. Ex omni parte me angustie pre
munt. Sed melius mihi est ut incidam in manus domini quia
multe sunt miserationes eius quam in manus hominum. Misit
igitur dominus pestilentiam in israhel. et ceciderunt de israhel .lxx. mi
lia virorum. Misit quoque angelum in ierusalem ut percuteret eam.
Cumque percuteretur vidit dominus et misertus est super magnitudine
mali. et imperavit angelo qui percutiebat. Sufficit iam
cesset manus tua. Porro angelus domini stabat iuxta are
am ornan iebusei. Levansque david oculos suos vi
dit angelum domini stantem inter celum et terram et evagina
tum gladium in manu eius et versum contra ierusalem. et ceciderunt
tam ipse quam maiores natu vestiti ciliciis proni in ter
ram. Dixitque david ad deum. Nonne ego sum qui iussi ut nu
meraretur populus. Ego sum qui peccavi. ego inique egi.
Ego quod malum feci. Iste grex quid commeruit. Domine de
us meus vertatur obsecro manus tua in me et in domum
patris mei. populus autem tuus non percutiatur. Angelus autem domini pre
cepit gad ut diceret david ut ascenderet. extrueretque altare
domino deo in area ornan iebusei. Ascendit ergo david iuxta ser
monem gad quem ei locutus fuerat ex sermone domini.
Porro ornan cum suspexisset et vidisset angelum. quat
tuorque filii eius cum eo absconderunt se. Nam eo tempore terebat
in area triticum. Igitur cum veniret david ad ornan. conspe
xit eum ornan. et processit ei obviam de area. et ad
oravit eum pronus in terram. Dixitque ei david. Da mihi locum
aree tue ut edificem in ea altare domino. ita ut quan
tum valet argenti accipias. et cesset plaga a populo. Dixit
autem ornan ad david. Tolle et faciat dominus meus rex quodcumque
ei placet. Sed et boves do in holocaustum. et tribulas in
ligna. et triticum in sacrificium. omnia libens prebeo. Dixit
que ei rex. Nequaquam ita fiet. sed argentum dabo quantum
valet. Neque enim tibi auferre debeo. [illegible] tibi a. et
sic offerre domino holocausta gratuita. Dedit ergo david
ornan pro loco siclos auri iustissimi ponderis .dc. et
edificavit ibi altare domino. obtulitque holocausta
et pacifica. et invocavit dominum et exaudivit eum in
igne de celo super altare holocausti. Precepitque dominus an
gelo et convertit gladium in vaginam. Protinus igitur david videns
quod exaudisset eum dominus in area ornan iebusei. immo
lavit ibi victimas. Tabernaculum autem domini quod fecerat
moyses in deserto et altare holocaustorum ea tempes
tate erat in excelso gabaon. et non prevaluit david ire ad
altare. ut ibi obsecraret deum. Nimio enim fuerat timore
perterritus videns gladium angeli domini.

XXII

Dixitque david. Hec est domus domini et hoc altare in ho
locaustum israhel. et precepit ut congregarentur omnes proselyti
de terra israhel. et constituit ex eis latomos ad cedendos
lapides et poliendos. ut edificaretur domus domini. Ferrum
quoque plurimum ad clavos ianuarum et ad commissuras atque
iuncturas preparavit david. et eris pondus innumerabile.
ligna quoque cedrina non poterant estimari que sydonii et
tyrii deportaverant ad david. Et dixit david. Salomon filius
meus puer parvulus est et delicatus. Domus autem quam edifi
cari volo domino talis esse debet ut in cunctis regionibus no
minetur. Preparabo ergo ei necessaria. et ob hanc causam ante mortem
suam omnes preparavit impensas. Vocavitque salomo
nem filium suum et precepit ei ut edificaret domum domino
deo israhel. Dixitque david ad salomonem. Fili mi voluntatis
mee fuit ut edificarem domum nomini domini dei mei. Sed factus
est sermo domini ad me dicens. Multum sanguinem ef
fudisti. et plurima bella bellasti. non poteris edificare do
mum nomini meo tanto effuso sanguine coram me. Fi
lius qui nascetur tibi erit vir quietissimus. Faciam enim
eum requiescere ab omnibus. pacificus vocabitur. et pacem et
otium dabo in israhel cunctis diebus eius. Ipse edificabit do
mum nomini meo. Ipse erit mihi in filium. et ego ero ei in patrem
firmaboque solium regni eius super israhel in eternum. Nunc
ergo fili mi sit dominus tecum. et prosperare et edifica domum domino
deo tuo sicut locutus est de te. Det quoque tibi dominus pruden
tiam et sensum ut regere possis israhel et custodire legem
domini dei tui. Tunc enim proficere poteris si custodieris manda
ta et iudicia que precepit dominus moysi ut doceret israhel. Con
fortare et viriliter age. Ne timeas neque paveas. Ecce
ego in paupertatula mea preparavi impensas domus domini.
auri talenta .c. milia. et argenti mille milia talento
rum. Eris vero et ferri non est pondus. vincitur enim numerus magni
tudine. ligna et lapides preparavi ad universa impen
dia. Habes quoque plurimos artifices. latomos et cemen
tarios. artificesque lignorum. et omnium artium ad fa
ciendum opus prudentissimos in auro et argen
to ere et ferro. cuius non est numerus. Surge igitur et fac. et erit
dominus tecum. Precepit quoque david cunctis principibus israhel
ut adiuvarent salomonem filium suum. Cernitis
inquiens quod dominus deus vester vobiscum sit et dederit vobis
requiem per circuitum. et tradiderit omnes inimicos vestros
in manu vestra. et subiecta sit terra coram domino et coram
populo eius. Prebete igitur corda vestra et animas vestras ut queratis
dominum deum vestrum. et consurgite et edificate sanctuarium domino
deo vestro ut introducatur archa federis domini et vasa domino
consecrata in domum que edificatur nomini domini.

XXIII

Igitur david senex et plenus dierum regem constituit salomo
nem filium suum super israhel. et congregavit omnes principes is
rahel et sacerdotes atque levitas. Numeratique sunt levite
a .xxx. annis et supra. et inventa sunt .xxxviii. milia
virorum. Ex his electi sunt et distributi in ministerium domus
domini .xxiiii. milia. Prepositorum autem et iudicum .vi. milia. Porro .iiii.
milia ianitores. et totidem psaltes canentes domino in or
ganis que fecerat david ad canendum. et distribuit eos david
per vices filiorum levi. Gerson videlicet et caath et me
rari. De gerson. leedan et semei. Filii leedan. princi
pes iehiel et zecham et iohel. tres. Filii semei. leeth
et ziza et iaus et baria. Isti filii semei .iiii. Erat autem
leeth prior et ziza secundus. porro iaus et baria non habuerunt

plurimos filios: et idcirco in una familia, unaque domo com-
putati sunt. Filii Caath: Amram et Ysaar, Hebron et
Ozihel, iiii. Filii Amram: Aaron et Moyses. Separatusque est
Aaron ut ministraret in sancta sanctorum, ipse et filii eius in sem-
piternum, et adoleret incensum Domino secundum ritum suum, ac
benediceret nomini eius in perpetuum. Moysi quoque hominis Dei
filii annumerati sunt in tribu Levi. Filii Moysi: Ger-
son et Eliezer. Filii Gerson: Subuhel primus. Et non erant
Eliezer filii alii. Porro filii Rohobia multiplicati sunt
nimis. Filii Ysaar: Salumith primus. Filii Hebron:
Ieriahu primus, Amarias secundus, Iahziel tertius, Iecma-
am iiii. Filii Ozihel: Micha primus, Iesia ii. Filii
Merari: Mooli et Musi. Filii Mooli: Eleazar et Cis. Mor-
tuus est autem Eleazar, et non habuit filios sed filias, accepe-
runtque eas filii Cis fratres earum. Filii Musi: Mooli et Ehe-
der et Ierimuth. Hii filii Levi in cognationibus et fami-
liis suis, principes per vices et numerum capitum singulorum
qui faciebant opera ministerii domus Domini a xx annis
et supra. Dixit enim David: Requiem dedit Dominus Deus Israel
et habitationem in Ierusalem usque in eternum. Nec erit officii Le-
vitarum ut ultra portent tabernaculum et omnia vasa
eius ad ministrandum. Iuxta precepta quoque David novissima
supputabitur numerus filiorum Levi a xx annis et supra. Et e-
runt sub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini
in vestibulis et in exedris, et in loco purificationis, et in
sanctuario, et in universis operibus ministerii templi Domini. Sa-
cerdotes autem super panes propositionis, et ad simile sacrificium, et ad
lagana et azima, et sartaginem, et ad ferventem simi-
lam, et super omne pondus atque mensuram. Levite vero ut
stent mane ad confitendum et canendum Domino, similiter-
que ad vesperam, tam in oblatione holocaustorum domus
Domini quam in sabbatis et kalendis et sollempnitatibus re-
liquis iuxta numerum et cerimonias uniuscuiusque rei iugiter
coram Domino. Et custodiant observationes tabernaculi
federis et ritum sanctuarii, et observationem filiorum Aa-
ron fratrum suorum, ut ministrent in domo Domini. XXIIII

Porro filiis Aaron hee portiones erunt. Filii Aaron: Na-
dab et Abiud, Eleazar et Ythamar. Et divisit eos
David in Sadoch de filiis Eleazar. Mortui sunt autem
Nadab et Abiud ante patrem suum absque liberis. Sacerdo-
tioque functus est Eleazar et Ythamar. Et divisit eos
David, id est Sadoch de filiis Eleazar, et Achimelech de filiis Y-
thamar secundum vices suas et ministerium. Inventique sunt
multo plures filii Eleazar in principibus viris quam filii
Ythamar. Divisit autem eis, hoc est Eleazar filiis princi-
pes per familias xvi, et filiis Ythamar per familias et
domos suas viii. Porro divisit utrasque inter se famili-
as sortibus. Erant enim principes sanctuarii et principes Domi-
ni tam de filiis Eleazar quam de filiis Ythamar. Des-
cripsitque eos Semeias filius Nathanael scriba Levi-
tes coram rege et principibus, et Sadoch sacerdote, et A-
chimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum
sacerdotalium et leviticarum, unam domum que ce-
teris preerat Eleazar, et alteram domum que sub se habebat ce-
teros Ythamar. Exivit autem sors prima Ioiarib, secunda
Iedeie, tertia Harim, quarta Seorim, v Melchia, vi Ma-
niam, vii Accos, viii Abia, ix Iesua, x Sechenia,
xi Eliasib, xii Iacim, xiii Oppha, xiiii Isbaal, xv
Belga, xvi Emmer, xvii Ezir, xviii Aphses, xix
Phetheias, xx Iezecel, xxi Iachin, xxii Gamul, xx-
iii Dalaiau, xxiiii Maziau. Hee vices eorum secundum mini-
steria sua, ut ingrediantur domum Dei, et iuxta ritum suum sub
manu Aaron patris eorum, sicut preceperat Dominus Deus Israel.
Porro filiorum Levi qui reliqui fuerant de filiis Amram
princeps erat Subahel, et filiis Subahel Iedeia. De fili-
is quoque Roboie princeps Iesias. Ysaaris vero Salemoth,
filius quoque Salemoth Iaiadiath. Filiusque eius Ieri-
au primus, Amarias secundus, Iahziel iii, Iechimaan
iiii. Filius Ozihel Micha. Filius Micha Samir. Frater
Micha Iesia, filiusque Iesie Zacharias. Filii Merari
Mooli et Musi. Filius Oziau Bennon. Filii quoque Me-
rari Oziau et Soem et Zachur et Hebri. Porro Mooli
filius Eleazar qui non habebat liberos. Filius vero Cis Ie-
ramel. Filii Musi Mooli, Eder et Ierimuth. Isti fi-
lii Levi secundum domos familiarum suarum. Miserunt et ipsi
sortes contra fratres suos filios Aaron coram David rege et
Sadoch et Achimelech et principibus familiarum sacer-
dotalium et leviticarum, tam maiores quam minores:
omnis sors equaliter dividebatur. XXV

Igitur David et magistratus exercitus segregaverunt in mi-
nisterium filios Asaph et Eman et Idithun qui prophetarent
cum psalteriis et citharis et cymbalis secundum numerum suum.
Dedicato sibi officio servientes. De filiis Asaph: Zac-
cur et Ioseph et Nathania et Asrela, filii Asaph sub
manu Asaph prophetantes iuxta regem. Porro Idithun
filii Idithun: Godolias, Sori, Iesias et Sabaias et Ma-
thathias vi, sub manu patris sui Idithun qui in ci-
thara prophetabat super confitentes et laudantes Dominum. He-
man quoque filii Heman: Bocciu, Mathania, Ozihel, Subu-
hel et Ierimoth, Anania, Anani, Eliatha, Geddel-
thi et Romemthiezer et Iesbacasa, Mellothi, Othir,
Mazioth. Omnes isti filii Heman videntes regis
in sermonibus Dei ut exaltaret cornu. Deditque
Deus Heman filios xiiii et filias tres. Universi sub
manu patris sui ad cantandum in templo Domini distri-
buti erant in cymbalis et psalteriis et citharis in
ministeria domus Domini iuxta regem, Asaph videlicet et
Idithun et Heman. Fuit autem numerus eorum cum fratribus suis
qui erudiebant canticum Domini cuncti doctores cc lxxx
viii. Miseruntque sortes per vices suas ex equo tam ma-
ior quam minor, doctus pariter et indoctus. Egressaque
est sors prima Ioseph qui erat de Asaph. Secunda Godolie
ipsi et filiis eius et fratribus eius xii. Tercia Zacchur filiis eius
et fratribus eius xii. iiii Isari filiis eius et fratribus eius xii.
v Nathanie filiis et fratribus eius xii. vi Bocciau
filiis et fratribus eius xii. vii Israhela filiis et fratribus eius
xii. viii Isaie filiis et fratribus eius xii. ix Nathanie
filiis et fratribus eius xii. Decima Semeie filiis et fratribus
eius xii. xi Ezrael filiis et fratribus xii. xii Asabie
filiis et fratribus eius xii. Tercia x Subahel filiis
et fratribus eius xii. xiiii Mathathie filiis et fratribus eius
xii. xv Ierimoth filiis et fratribus eius xii. xvi Ana-
nie filiis et fratribus eius duodecim. xvii Iesbocase
filiis et fratribus eius xii. xviii Anani filiis et fratri-
bus eius xii. xix Mellothi filiis et fratribus eius xii. xx E-
liatha filiis et fratribus eius xii. xxi Othir filiis et fratribus

eius .xii. .xxiii. godolthi filiis et fratribus eius .xii. .xxiiii. ma
zioth filiis et fratribus eius .xii. .xxiiii. romamthiezer fili
is et fratribus eius .xii.

XXVI

Divisiones autem ianitorum de chorritis meselemia filius
chore de filiis asaph. filii sellemie zacharias primo
genitus iodihel secundus zabadias .iii. iathanahel .iiii.
aelam .v. iohannan .vi. helioenai .vii. filii autem hebe
dedon semeias primogenitus iozabad .ii. ioaha .iii.
sachar .iiii. nathanael .v. amihel .vi. ysachar .vii.
pholathi octavus. quia benedixit illi dominus. semei autem filio eius
nati sunt filii prefecti familiarum suarum. erant enim viri
fortissimi. filii ergo semeie othni et raphael et obedi
hel. zabad et fratres eius viri fortissimi. heliu quoque
et samachias. omnes hii de filiis obededom. ipsi filii et fra
tres eorum viri fortissimi ad ministrandum .lxii. de obede
dom. porro mesamie filii et fratres eius fortissimi et robu
stissimi .xviii. de hosa autem id est de filiis merari sethri prin
ceps. non enim habuerat primogenitum. et idcirco posuerat eum
pater eius in principem. helchias .ii. tabelias .iii. zacha
rias .iiii. omnes hii filii et fratres chosa .xiii. hii divisi sunt
ianitores ut semper principes custodiarum sicut et fratres eorum
ministrarent in domo domini. missae sunt ergo sortes ex
quo et parvis et magnis per familias suas in unamquamque
portarum. cecidit igitur sors orientalis semelie. porro za
charie filio eius viro prudentissimo et erudito obtigit
sorte plaga septemtrionalis. obededom vero et filiis eius
ad austrum. in qua parte domus erat seniorum concilium. sephi
ma et chosa ad occidentem iuxta portam que ducit
ad viam ascensionis. custodia contra custodiam. ad ori
entem vero levite .vi. et ad aquilonem .iiii. per diem
atque ad meridiem similiter in die .iiii. et ubi erat concilium
bini et bini. in cellulis quoque ianitorum ad occidentem
.iiii. in via. bini quoque per cellulas. hee sunt divisiones
ianitorum filiorum chore et merari. porro achias erat
super thesauros domus domini ac vasa sanctorum. filii leedan
filii gersonni. de leedan principes familiarum leedan
et gersonni. iehiehi. filii iehieli. et zathan. et iohel
fratres eius super thesauros domus domini. amramitis et
ysaaritis et ebronitis et ozihelitis. subahel autem
filius gersom filii moysi prepositus thesauris. frater
quoque eius eliezer. cuius filius raabia. et huius filius isai
as. et huius filius ioram. huius quoque filius zechri. sed et eius
filius selemith. ipse selemith et fratres eius super the
sauros sanctorum que sanctificavit rex david. et principes fami
liarum et tribuni et centuriones et duces exercitus de bel
lis et manubiis preliorum que consecraverant ad instaura
tionem et supellectilem domus domini. hec autem universa sancti
ficavit samuel videns. et saul filius cis et abner fi
lius ner. et ioab filius sarvie. omnis qui sanctificaverat
ea per manum salemith et fratrum eius. isaaritis vero preerat
chonenias et filii eius ad opera forinsecus super israhel ad
docendum et ad iudicandum eos. porro de hebronitis asa
bias et fratres eorum viri fortissimi .m. dcc. pre
erant israheli trans iordanem contra occidentem in cunc
tis operibus domini et in ministerium regis. hebronitarum autem
princeps fuit herias secundum familias et cognationes eorum.
xl. anno regni david. recensiti sunt et inventi viri
fortissimi in iazer galaad. fratresque eius robusti

oris etatis .ii. .m. dcc. principes familiarum. preposuit autem eos
david rex rubenitis et gaditis et dimidie tribui ma
nasse in omne ministerium dei et regis.

XXVII

Filii autem israhel secundum numerum suum principes familiarum
et tribuni et centuriones et prefecti qui ministrabant
regi iuxta turmas suas ingredientes et egredientes
per singulos menses in anno .xxiiii. milibus singuli pre
erant. prime turme in primo mense iesboam preerat
filius zabdihel. et sub eo .xxiiii. milia. de filiis pha
res. princeps cunctorum principum in exercitu mense pri
mo. secundi mensis habebat turmam dux ahohites. et post
se alter nomine macelloth qui regebat partem exer
citus .xxiiii. milium. dux quoque turme tertie mensis
tertio erat banaias filius ioiade sacerdos. et in
divisione sua viginti .iiii. milia. ipse est banaias for
tissimus inter .xxx. et super .xxx. preerat autem turme ipsius
amizadab filius eius. quarto mense .iiii. asahel
frater ioab. et zabadias filius eius post eum. et in turma
sua .xxiiii. milia. quintus mense quinto princeps sama
oth iezarites. et in turma eius .xxiiii. milia. sextus m
sexto mense hiram filius acces. thecuites. in turma
eius .xxiiii. milia. vii. mense .vii. helles phallonites
de filiis effraym. et in turma eius .xxiiii. milia. viii.
mense .viii. sobochai. asathites de stirpe zarai. et i
turma eius .xxiiii. milia. nonus mense .ix. abi
ezer anathothites de stirpe iemini. et in turma eius
.xxiiii. milia. decimus mense .x. maharai. et ipse netophathi
tes de stirpe zarai. et in turma eius .xxiiii. milia. xi.
mense .xi. banaas pharathonites de filiis ephraym. et
in turma eius .xxiiii. milia. duodecimus mense .xii. hol
dia nethophathites de stirpe gothoniel. et in turma
eius .xxiiii. milia. porro tribubus preerant israhel. rubenitis
dux eliezer filius zechri. symeonitis dux saphati
as filius maacha. levitis asabias filius chamuhel.
aaronitis sadoch. iudae heliu frater david. ysacharitis
amri filius michael. zabulonitis iesmaias filius
abdie. neptalitibus ierimuth filius ozihel. filiis ef
fraym osee filius ozaziu. dimidie tribui manas
se iohel filius phadaie. et dimidie tribui manasse
in galaad iaddo filius zacharie. beniamin autem iasi
hel filius abner. dan vero ezriel filius ieroam. hii
principes filiorum israhel. noluit autem david numerare eos
a .xx. annis inferius. quia dixerat dominus ut multipli
caret israhel quasi stellas celi. ioab filius sarvie ceperat
numerare. nec complevit. quia super hoc ira irruerat super
israhel. et idcirco numerus eorum qui fuerant recensiti non est re
latus in fastus regis david. super thesauros autem regis
fuit azmoth filius adihel. his autem thesauris qui
erant in urbibus et in vicis et in turribus presidebat iona
than filius ozie. operi autem rustico et agricolis qui exerce
bant terram preerat ezri filius chelub. vinearumque cultori
bus semeias romathites. cellis autem vinariis zabdi
as aphonites. nam super oliveta et ficeta que erant
in campestribus balanan gadarites. super apothecas
autem olei ioas. porro armentis que pascebantur in saro
na. prepositus fuit setrai saronites. et super boves in
vallibus saphat filius adli. super camelos vero ubil
ismaelites. et super asinos iadias meronathites. super

oves quoque Iaziz Agareus. Omnes hii principes substantie regis David. Ionathan autem patruus David consiliarius vir potens et prudens et litteratus ipse et Iahihel filius Achamoni erant cum filiis regis. Achitophel etiam consiliarius regis et Chusai Arachites amicus regis. Post Achitophel fuit Ioiada filius Banaie et Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Ioab.

XXVIII

Convocavit igitur David omnes principes Israhel duces tribuum et prepositos turmarum qui ministrabant regi. Tribunos quoque et centuriones et qui preerant substantie et possessionibus regis filiosque suos cum eunuchis et potentes et robustissimos quosque in exercitu Ierusalem. Cumque surrexisset rex et stetisset ait: Audite me fratres mei et populus meus. Cogitavi ut edificarem domum in qua requiesceret archa federis Domini et scabellum pedum Dei nostri, et ad edificandum omnia preparavi. Deus autem dixit mihi: Non edificabis domum nomini meo eo quod sis vir bellator et sanguinem fuderis. Sed elegit Dominus Deus Israhel me de universa domo patris mei ut essem rex super Israhel in sempiternum. De Iuda enim elegit principes, porro de domo Iuda domum patris mei, et de filiis patris mei placuit ei ut me eligeret in regem super cunctum Israhel. Sed et de filiis meis, filios enim multos dedit mihi Dominus, elegit Salomonem filium meum ut sederet in throno regni Domini super Israhel. Dixitque mihi: Salomon filius tuus edificabit domum meam et atria mea; ipsum enim elegi mihi in filium et ego ero ei in patrem. Et firmabo regnum eius usque in sempiternum, si perseveraverit facere precepta mea et iudicia sicut et hodie. Nunc igitur coram universo cetu Israhel audiente Deo nostro custodite et perquirite cuncta mandata Domini Dei nostri ut possideatis terram bonam et relinquatis eam filiis vestris post vos usque in sempiternum. Tu autem Salomon fili mi scito Deum patris tui et servi ei corde perfecto et animo voluntario; omnia enim corda scrutatur Dominus et universas mentium cogitationes intelligit. Si quesieris eum invenies; si autem dereliqueris eum proiciet te in eternum. Nunc ergo quia elegit te Dominus ut edificares domum sanctuarii confortare et perfice. Dedit autem David Salomoni filio suo descriptionem porticus et templi et cellariorum et cenaculi et cubiculorum in adytis et domus propitiationis, necnon et omnium que cogitaverat atriorum et exedrarum per circuitum in thesauros domus Domini et in thesauros sanctorum, divisionumque sacerdotalium et leviticarum in omnia opera domus Domini et in universa vasa ministerii templi Domini. Aurum in pondere per singula vasa ministerii, argenti quoque pondus pro vasorum et operum diversitate. Sed et ad candelabra aurea et ad lucernas eorum aurum pro mensura uniuscuiusque candelabri et lucernarum. Similiter et in candelabris argenteis et in lucernis eorum pro diversitate mensure pondus argenti tradidit. Aurum quoque dedit in mensas propositionis pro diversitate mensarum, similiter et argentum in alias mensas argenteas. Ad fuscinulas quoque et phialas et thuribula ex auro purissimo et leunculos aureos pro qualitate mensure pondus distribuit in leunculum et leunculum. Similiter et in leones argenteos diversum argenti pondus separavit. Altari autem in quo adoletur incensum aurum purissimum dedit ut ex ipso fieret similitudo quadrige cherubin extendentium alas et velantium archam federis Domini. Omnia inquit venerunt scripta manu Domini ad me ut intelligerem universa opera exemplaris. Dixit quoque David Salomoni filio suo: Viriliter age et confortare et fac; ne timeas et ne paveas. Dominus enim Deus meus tecum erit et non dimittet te nec derelinquet donec perficias omne opus ministerii domus Domini. Ecce divisiones sacerdotum et levitarum in omne opus ministerii domus Domini assistent tibi et parati sunt et noverunt tam principes quam populus facere omnia precepta mea.

XXIX

Locutusque est rex David ad omnem ecclesiam: Salomonem filium meum unum elegit Deus adhuc puerum et tenellum. Opus namque grande est, neque enim homini preparatur habitatio sed Deo. Ego autem totis viribus meis preparavi impensas domus Dei mei: aurum ad vasa aurea, argentum in argentea, es in erea, ferrum in ferrea, ligna in lignea, lapides onychinos et quasi stibinos et diversorum colorum omnemque preciosum lapidem et marmor Parium habundantissime. Et super hec que obtuli in domum Dei mei de peculio meo aurum et argentum do in templum Dei mei exceptis his que preparavi in edem sanctam: tria milia talenta auri de auro Ophir et .vii. m. talentorum argenti probatissimi ad deaurandos parietes templi. Et ubicumque opus est aurum de auro et ubicumque opus est argentum de argento opera fiant per manus artificum. Et si quis sponte offert impleat manum suam hodie et offerat quod voluerit Domino. Polliciti sunt itaque principes familiarum et proceres tribuum Israhel, tribuni quoque et centuriones et principes possessionum regis, dederuntque in opera domus Domini auri talenta .v. m., argenti talenta .x. m., eris talenta .xviii. m., ferri quoque .c. milia talentorum. Et apud quemcumque inventi sunt lapides dederunt in thesaurum domus Domini per manum Iehiel Gersonitis. Letatusque est populus cum vota sponte promitterent, quia toto corde offerebant ea Domino; sed et David rex letatus est gaudio magno. Et benedixit Domino coram universa multitudine et ait: Benedictus es Domine Deus Israhel patris nostri ab eterno in eternum. Tua est Domine magnificentia et potentia et gloria atque victoria, et tibi laus. Cuncta enim que in celo sunt et in terra tua sunt. Tuum Domine regnum, et tu es super omnes principes. Tue divitie et tua gloria est, tu dominaris omnium. In manu tua virtus et potentia, in manu tua magnitudo et imperium omnium. Nunc igitur Deus noster confitemur tibi et laudamus nomen tuum inclitum. Quis ego et quis populus meus ut possimus hec tibi universa promittere? Tua sunt omnia et que de manu tua accepimus dedimus tibi. Peregrini enim sumus coram te et advene sicut omnes patres nostri. Dies nostri quasi umbra super terram et nulla est mora. Domine Deus noster, omnis hec copia quam paravimus ut edificaretur domus nomini sancto tuo de manu tua est et tua sunt omnia. Scio Deus meus quod probes corda et simplicitatem diligas, unde et ego in simplicitate cordis mei letus obtuli universa hec, et populum tuum qui hic repertus est vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Domine Deus Abraham et Ysaac et Israhel patrum nostrorum custodi hanc voluntatem cordis eorum et semper in venerationem tui mens ista permaneat. Salomoni quoque filio meo da cor perfectum ut custodiat mandata tua, testimonia tua et cerimonias tuas, et faciat universa et edificet edem cuius impensas paravi. Precepit autem David universe ecclesie: Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum, et inclinaverunt se et adoraverunt Deum, deinde regem. Immolaveruntque victi-

tias domino et obtulerunt holocausta die sequenti tauros mille et arietes mille et agnos mille cum libaminibus suis et universo ritu habundantissime in omnem Israel. Et comederunt et biberunt coram domino in die illa in grandi leticia. Et unxerunt secundo Salomonem filium David. Unxerunt autem eum domino in principem et Sadoch in pontificem. Seditque Salomon super solium domini in regem pro David patre suo et cunctis placuit. Et paruit illi omnis Israel. Sed et universi principes et potentes et cuncti filii regis David dederunt manum et subiecti fuerunt Salomoni regi. Magnificavit ergo dominus Salomonem super omnem Israel et dedit illi gloriam regni qualem nullus habuit ante eum rex Israel. Igitur David filius Ysai regnavit super Israel universum. Et dies quibus regnavit super Israel fuerunt xl anni. In Hebron regnavit vii annis et in Ierusalem xxxiii. Et mortuus est in senectute bona plenus dierum et divitiis et gloria. Regnavitque Salomon filius eius pro eo. Gesta autem David regis priora et novissima scripta sunt in libro Samuelis videntis et in libro Nathan prophete atque in volumine Gad videntis. Universique regni eius et fortitudinis et temporum que transierunt sub eo sive in Israel sive in cunctis regnis terrarum.

Prologus in ii libro Paralipomenon

Eusebius Ieronimus Domnioni et Rogatiano suis in Christo salutem. Quomodo Grecorum hystorias magis intelligunt qui Athenas viderint, et tertium Virgilii librum qui a Troade per Leucaten et Acroceraunia ad Siciliam et inde ad hostia Tiberis navigaverint, ita sanctam scripturam lucidius intuebitur qui Iudeam oculis contemplatus est et antiquarum urbium memorias locorumque vel eadem vocabula vel mutata cognoverit. Unde et nobis cure fuit cum eruditissimis Hebreorum hunc laborem subire, ut circuiremus provinciam quam universe Christi ecclesie sonant. Fateor enim, mi Domnion et Rogatiane karissimi, numquam me in divinis voluminibus propriis viribus credidisse, nec habuisse magistrum opinionem meam, sed ea etiam de quibus scire me arbitrabar interrogare me solitum, quanto magis de his super quibus anceps eram. Denique cum a me nuper litteris flagitassetis ut vobis Paralipomenon latino sermone transferrem, de Tyberiade legis quondam auctorem qui apud Hebreos admirationi habebatur assumpsi, et contuli cum eo a vertice ut aiunt usque ad extremum unguem, et sic confirmatus ausus sum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor: ita in grecis et latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est ut non tam hebrea quam barbara quedam et sarmatica nomina coniecta arbitrandum sit. Nec hoc lxx interpretibus qui spiritu sancto pleni ea que vera fuerant transtulerunt, sed scriptorum culpe ascribendum, dum de emendatis inemendata scriptitant, et sepe tria nomina subtractis e medio syllabis in unum vocabulum cogunt, vel e regione unum nomen propter latitudinem suam in duo vel tria vocabula dividunt. Sed et ipse appellationes non homines ut plerique estimant sed urbes et regiones et saltus et provincias sonant, et oblique sub interpretatione et figura eorum quedam narrantur hystorie, de quibus in Regnorum libro dicitur: Nonne ecce hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Que utique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum quod apud Hebreos Paralipomenon liber unus sit et apud illos vocetur dabreiamin, id est verba dierum, qui propter magnitudinem apud nos divisus est. Quod nonnulli in Bruto Ciceronis dialogo faciunt, ut eum in tres partes secent, cum unus a suo auctore sit editus. Deinde et illud attendendum quod frequenter nomina non vocabula hominum sed rerum ut dixi significantias sonant. Ad extremum quod omnis eruditio scripturarum in hoc libro continetur, et hystorie que vel pretermisse sunt in suis locis vel perstricte leviter hic per quedam verborum compendia explicantur. Ordo itaque scripturarum ad vestrum auxilium nostris laboribus veniet. Benivolis placiturum volumen tam invidis displicaturum esse non ambigo. Optima enim quoque ut ait Plinius malunt contempnere plerique quam discere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebreos, suam conscientiam recolat, videat ordinem textumque sermonis, et tunc nostro labori si potuerit detrahat. Ubicumque ergo asteriscos, id est stellas, radiare in hoc volumine videritis, ibi sciatis de hebreo additum quod in latinis codicibus non habetur. Ubi vero obelus, transversa scilicet virga, preposita est, illic signatur quid lxx interpretes addiderint vel ob decoris gratiam vel ob spiritus sancti auctoritatem, licet in hebreis voluminibus non legatur.

Incipit secundus liber Paralipomenon

Confortatus est ergo Salomon filius David in regno suo, et dominus erat cum eo et magnificavit eum in excelsum. Precepitque Salomon universo Israheli, tribunis et centurionibus et ducibus et iudicibus omnis Israel et principibus familiarum, et abiit cum universa multitudine in excelsum Gabaon, ubi erat tabernaculum federis domini quod fecit Moyses famulus dei in solitudine. Archam autem dei adduxerat David de Cariathiarim in locum quem paraverat ei, et ubi fixerat illi tabernaculum, hoc est in Ierusalem. Altare quoque eneum quod fabricaverat Beseleel filius Uri filii Hur ibi erat coram tabernaculo domini, quod et requisivit Salomon et omnis ecclesia. Ascenditque Salomon ad altare eneum coram tabernaculo federis domini et obtulit in eo mille hostias. Ecce autem in ipsa nocte apparuit ei deus dicens: Postula quod vis ut dem tibi. Dixitque Salomon deo: Tu fecisti cum David patre meo misericordiam magnam et constituisti me regem pro eo. Nunc ergo domine deus impleatur sermo tuus quem pollicitus es David patri meo. Tu enim fecisti me regem super populum tuum multum, qui tam innumerabilis est quam pulvis terre. Da mihi sapientiam et intelligentiam ut ingrediar et egrediar coram populo tuo. Quis enim potest hunc populum tuum digne qui tam grandis est iudicare? Dixit autem deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo et non postulasti divitias et substantiam et gloriam, neque animas eorum qui te oderant, sed nec dies vite plurimos, petisti autem sapientiam et scientiam ut iudicare possis populum meum super quem constitui te regem, sapientia et scientia data sunt tibi. Divitias autem et substantiam et gloriam dabo tibi ita ut nullus in regibus nec ante te nec post te fuerit similis tui. Venit ergo Salomon ab excelso Gabaon in Ierusalem coram tabernaculo federis et regnavit super Israel. Congregavitque sibi currus et equites, et facti sunt ei mille ccc currus et xii milia equitum, et fecit eos esse in urbibus quadrigarum et cum rege in Ierusalem. Prebuitque rex in Ierusalem argentum et aurum quasi lapides, et cedros quasi sicomoros que nascuntur in campestribus multitudine magna. Adducebantur autem ei equi de Egypto et de Choa negotiatoribus regis qui ibant et eme-

-bant pretio quadrigam equorum sexcentis argenteis et equum centum l. Similiter de universis regnis Chetheorum et a regibus Syriae emptio celebratur.

II

Decrevit autem Salomon aedificare domum nomini Domini et palatium sibimet. Et numeravit lxx. milia virorum portantium humeris et lxxx. milia qui caederent lapides in montibus, et praepositos eorum tria milia dc. Misit quoque ad Hiram regem Tyri dicens: Sicut egisti cum David patre meo et misisti ei ligna cedrina ut aedificaret sibi domum in qua et habitavit, sic fac mecum, ut aedificem domum nomini Domini Dei mei, et consecrem eam ad adolendum incensum coram illo et fumigandum aromata et ad propositionem panum sempiternam et holocausta mane et vespere, sabbatis quoque et neomeniis et sollemnitatibus Domini Dei nostri in sempiternum, quae mandata sunt Israheli. Domus enim quam aedificare cupio magna est; magnus est enim Dominus Deus noster super omnes deos. Quis ergo poterit praevalere ut aedificet ei dignam domum? Si enim caelum et caeli caelorum capere eum nequeunt, quantus ego sum ut possim ei aedificare domum? Sed ad hoc tantum ut adoleatur incensum coram illo. Mitte ergo mihi virum eruditum qui noverit operari in auro et argento, aere et ferro, purpura, coccino et iacintho, et qui sciat sculpere caelaturas cum his artificibus quos mecum habeo in Iudaea et Hierusalem, quos praeparavit David pater meus. Sed et ligna cedrina mitte mihi et arceuthina et pinea de Libano. Scio enim quod servi tui noverint caedere ligna de Libano, et erunt servi mei cum servis tuis, ut parentur mihi ligna plurima; domus enim quam cupio aedificare magna est nimis et inclita. Praeterea operariis qui caesuri sunt ligna servis tuis dabo in cibaria tritici choros xx. milia et hordei choros totidem, olei quoque sata xx. milia. Dixit autem Hiram rex Tyri per litteras quas miserat Salomoni: Quia dilexit Dominus populum suum, idcirco te regnare fecit super eum. Et addidit dicens: Benedictus Dominus Deus Israhel qui fecit caelum et terram, qui dedit David regi filium sapientem et eruditum et sensatum atque prudentem, ut aedificaret domum Domino et palatium sibi. Misi ergo tibi virum prudentem et scientissimum Hyram patrem meum, filium mulieris de tribu Dan, cuius pater fuit Tyrius, qui novit operari in auro et in argento, aere et ferro et marmore et lignis, in purpura quoque et iacintho et bisso et coccino, et qui sciat caelare omnem sculpturam et invenire prudenter quodcumque in opere necessarium est cum artificibus tuis et cum artificibus domini mei David patris tui. Triticum ergo et hordeum et oleum et vinum quae pollicitus es domine mi mitte servis tuis. Nos autem caedemus ligna de Libano quanta necessaria habueris, et applicabimus ea ratibus per mare in Ioppen; tuum erit transferre ea in Hierusalem. Numeravit igitur Salomon omnes viros proselytos qui erant in terra Israhel post dinumerationem quam dinumeravit David pater eius, et inventi sunt c. et l. milia et tria milia dc. Fecitque ex eis lxx. milia qui humeris onera portarent et lxxx. milia qui lapides in montibus caederent, tria autem milia et dc. praepositos operum populi.

III

Et coepit Salomon aedificare domum Domini in Hierusalem in monte Moria qui demonstratus fuerat David patri eius, in loco quem paraverat David in area Ornan Iebusei. Coepit autem aedificare mense secundo, anno iiii. regni sui. Et haec sunt fundamenta quae iecit Salomon ut aedificaret domum Dei: longitudinis cubitos in mensura prima lx., latitudinis cubitos xx. Porticum vero ante frontem quae extendebatur in longum iuxta mensuram latitudinis domus cubitorum xx. Porro altitudo c. et xx. cubitorum erat, et deauravit eam intrinsecus auro mundissimo. Domum quoque maiorem texit tabulis ligneis abiegnis et laminas auri obrizi affixit per totum, sculpsitque in ea palmas et quasi catenulas se invicem complectentes. Stravit quoque pavimentum templi pretiosissimo marmore decore multo. Porro aurum erat probatissimum de cuius laminis texit domum et trabes eius et postes et parietes et ostia, et caelavit cherubin in parietibus. Fecit quoque domum sancti sanctorum, longitudinem iuxta latitudinem domus cubitorum xx., et latitudinem similiter xx. cubitorum, et laminis aureis texit eam quasi talentis dc. Sed et clavos fecit aureos, ita ut singuli clavi siclos quinquagenos appenderent; cenacula quoque texit auro. Fecit etiam in domo sancti sanctorum cherubin duos opere statuario, et texit eos auro. Alae cherubin xx. cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos v. et tangeret parietem domus, et altera v. cubitos habens alam tangeret alterius cherubin. Similiter cherub alterius ala v. habebat cubitos et tangebat parietem, et altera eius ala v. cubitorum alam cherub alterius contingebat. Igitur alae utriusque cherub expansae erant et extendebantur per cubitos xx. Ipsi autem stabant erectis pedibus, et facies eorum erant versae ad exteriorem domum. Fecit quoque velum ex iacintho, purpura, cocco et bisso, et intexuit ei cherubin. Ante fores etiam templi duas columpnas quae xxx. et v. cubitos habebant altitudinis. Porro capita earum v. cubitorum. Necnon et quasi catenulas in oraculo, et superposuit eas capitibus columpnarum, malogranata etiam c. quae catenulis interposuit. Ipsas quoque columpnas posuit in vestibulo templi, unam a dextris et alteram a sinistris; eam quae a dextris erat vocavit Iachin, et quae ad laevam Booz.

IIII

Fecit quoque altare aeneum xx. cubitorum longitudinis et xx. cubitorum latitudinis et x. cubitorum altitudinis. Mare etiam aeneum fusile x. cubitis a labio usque ad labium, rotundum per circuitum; v. cubitos habebat altitudinis, et funiculus xxx. cubitorum ambiebat gyrum eius. Similitudo quoque boum erat subter illud, et x. cubitis quaedam extrinsecus caelatura quasi duobus versibus alvum maris circuibant. Boves autem erant fusiles, et ipsum mare super xii. boves positum erat, quorum tres respiciebant ad aquilonem et alii tres ad occidentem, porro tres alii meridiem, et tres qui reliqui erant orientem, habentes mare superpositum; posteriora autem boum erant interius sub mari. Porro vastitas eius habebat mensuram palmi, et labium eius erat quasi labium calicis vel repandi lilii, capiebatque tria milia metretas. Fecit quoque conchas x., et posuit v. a dextris et v. a sinistris, ut lavarent in eis omnia quae in holocaustum erant oblaturi; porro in mari sacerdotes lavabantur. Fecit autem et candelabra aurea x. secundum speciem qua iussa erant fieri, et posuit ea in templo, v. a dextris et v. a sinistris. Necnon et mensas x., et posuit eas in templo v. a dextris et v. a sinistris; phialas quoque aureas c. Fecit etiam atrium sacerdotum et basilicam grandem, et ostia in basilica, quae texit aere. Porro mare posuit in latere dextro contra orientem ad meridiem. Fecit autem Hyram lebetas et creagras et phialas, et complevit omne opus regis in domo Dei, hoc est columpnas duas et episthilia et capita, et quasi quaedam retiacula quae capita tegerent super episthilia, mala granata

quoque xl. et retiacula duo. ita ut noui in ordines malorum
granatorum singulis retiaculis iungerentur que protegerent epi
stilia et capita columpnarum. Bases quoque fecit et conchas quas
supposuit basibus. mare unum. boves quoque xii. sub mari
lebetas et creagras et fialas. omnia vasa fecit salomoni
hyram pater eius in domo domini ex ere mundissimo. in regi
one iordanis fudit ea rex in argillosa terra inter sochot
et saredatha. Erat autem multitudo vasorum innumerabilis
ita ut ignoraretur pondus eris. Fecitque salomon omnia
vasa domus dei. altare aureum et mensas et super eas panes
propositionis. candelabra quoque cum lucernis suis ut lucerent
ante oraculum iuxta ritum. ex auro purissimo. et florentia
quedam. et lucernas et forcipes aureos. omnia de auro
mundissimo facta sunt. Thimiateria quoque et thuri
bula. et fialas et mortariola. ex auro purissimo. et ostia ce
lavit templi interioris. id est in sancta sanctorum. et ostia templi fo
rinsecus aurea. sicque completum est omne opus quod fecit sa
lomon in domo domini. Intulit igitur salomon omnia que
voverat david pater suus. argentum et aurum et universa va
sa posuit in thesauris domus domini.

V

Postque congregavit maiores natu israel et cunctos
principes tribuum et capita familiarum de filiis
israel in ierusalem. ut adducerent archam federis domini de civita
te david. que est syon. Venerunt itaque ad regem omnes viri israel
in die sollempni mensis septimi. Cumque venissent
cuncti seniorum israel. portaverunt levite archam et in
tulerunt eam. et omnem paraturam tabernaculi. Porro
vasa sanctuarii que erant in tabernaculo portaverunt
sacerdotes cum levitis. Rex autem salomon et universus
cetus filiorum israel et omnes qui fuerant congregati ante ar
cham immolabant arietes et boves absque ullo numero
tanta enim erat multitudo victimarum. Et intulerunt sacer
dotes archam federis domini in locum suum id est ad oraculum
templi in sancta sanctorum. subter alas cherubin. ita ut
cherubin expanderent alas suas super locum in quo
posita erat archa. et ipsam archam tegerent cum vecti
bus suis. Vectium autem quibus portabatur archa. quia pau
lulum longiores erant capita parebant ante oraculum.
Si vero quis paululum fuisset extrinsecus eos videre
non poterat. Fuit itaque archa ibi usque in presentem diem.
Nichilque erat aliud in archa nisi due tabule quas po
suerat moyses in oreb quando legem dedit filiis israel egredien
tibus ex egypto. Egressis autem sacerdotibus de sanctuario. omnes
enim sacerdotes qui ibi potuerant inveniri sanctificati sunt
nec adhuc in illo tempore vices et ministeriorum ordo inter
eos divisus erat. tam levite quam cantores
id est et qui sub asaph erant et qui sub eman. et qui sub
idithun filii et fratres eorum vestiti bissinis. cymbalis et ps
alteriis et cytharis concrepabant. stantes ad orientalem
plagam altaris. et cum eis sacerdotes. c. xx. canentes
tubis. Igitur cunctis pariter et tubis et voce et cymba
lis et organis. et diversi generis musicorum concinentibus
et vocem in sublime tollentibus longe sonitus au
diebatur. ita ut cum dominum laudare cepissent et dicere
Confitemini domino. quoniam bonus quoniam in seculum misericordia
eius. impleretur domus dei nube. ne possent sacerdotes
stare et ministrare propter caliginem. Compleverat enim
gloria domini domum domini.

VI

Tunc salomon ait. Dominus pollicitus est ut habitaret in cali 106
gine. ego autem edificavi domum nomini eius. ut habitaret
in perpetuum. Et convertit rex faciem suam. et benedixit univer
se multitudini israel. Nam omnis turba stabat inten
ta. et ait. Benedictus dominus deus israel quia quod locutus est david patri meo
opere complevit dicens. A die qua eduxi populum meum de terra e
gypti non elegi civitatem. de cunctis tribubus israel. ut e
dificaretur in ea domus nomini meo. neque elegi virum quempiam
ut esset dux super populum meum israel. Sed elegi ierusalem
ut sit nomen meum in ea. et elegi david ut constituerem eum super
populum meum israel. Cumque fuisset voluntatis david patris mei
ut edificaret domum nomini domini dei israel. Dixit autem dominus ad eum.
Quia hec fuit voluntas tua ut edificares domum nomini meo
bene quidem fecisti huiuscemodi habere voluntatem. Sed tu
non edificabis mihi domum. Verum filius tuus qui egredietur
de lumbis tuis ipse edificabit domum nomini meo. Comple
vit ergo dominus sermonem suum quem locutus fuerat. et ego sur
rexi pro david patre meo. et sedi super thronum israel sicut locutus est
dominus. et edificavi domum nomini domini dei israel. et posui in ea archam in
qua est pactum domini quod pepigit cum filiis israel. Stetit ergo
coram altari domini ex adverso universe multitudinis israel
et extendit manus suas. Siquidem fecerat salomon ba
sim eneam. et posuerat eam in medio basilice habentem
v. cubitos longitudinis et v. altitudinis latitudinis
et tres cubitos altitudinis. stetitque super eam. et deinceps
flexis genibus contra universam multitudinem israel. et pal
mis in celum levatis ait. Domine deus israel non est similis tui
deus in celo et in terra. qui custodis pactum et misericordiam cum ser
vis tuis qui ambulant coram te in toto corde suo
qui prestitisti david servo tuo patri meo quecumque locutus fueras
ei. et que ore promiseras opere complesti. sicut et presens tempus
probat. Nunc ergo domine deus israel imple servo tuo patri meo
david quecumque locutus es dicens. Non deficiet ex te vir coram
me qui sedeat super thronum israel. ita tamen si custodierint
filii tui vias meas et ambulaverint in lege mea
sicut et tu ambulasti coram me. Et nunc domine deus israel fir
metur sermo tuus quem locutus es servo tuo david. Ergo ne cre
dibile est. ut habitet deus cum hominibus super terram. Si celum et
celi celorum te non capiunt quanto magis domus ista quam edifi
cavi. Sed ad hoc tantum facta est ut respicias orationem servi tui
et obsecrationem eius domine deus meus. et audias preces
quas fundit famulus tuus coram te. ut aperias oculos tu
os super domum istam diebus et noctibus super locum in quo
pollicitus es ut invocaretur nomen tuum. et exaudires
orationem quam servus tuus orat in eo. Exaudi preces
famuli tui et populi tui israel. Quicumque oraverit in loco
isto exaudi de habitaculo tuo id est de celis. et propitiare. Si
peccaverit quispiam in proximum suum et iurare contra eum
paratus venerit. seque maledicto constrinxerit coram al
tari in domo ista tu exaudies de celo. et facies iu
dicium servorum tuorum. ita ut reddas iniquo viam suam
in caput proprium. et ulciscaris iustum. et retribues ei se
cundum iustitiam suam. Si superatus fuerit populus tuus israel ab ini
micis. peccabunt enim tibi. et conversi egerint penitentiam
et obsecraverint nomini tuo. et fuerint deprecati in lo
co isto. tu exaudies de celo. et propitiare peccato populi tui israel
et reduc eos in terram quam dedisti eis et patribus eorum. Si
clauso celo pluvia non fluxerit propter peccata populi tui. et

deprecati fuerint te in loco isto et confessi nomini tuo et conversi a pec-
catis suis cum eos afflixeris exaudi de celo domine et dimitte
peccata servis tuis et populo tuo israel et doce eos viam
bonam per quam ingrediantur et da pluviam terre quam de-
disti populo tuo ad possidendum. Fames si orta fuerit in terra et pes-
tilentia et erugo et aurugo et locusta et bruchus et hostes
vastatis regionibus portas obsederint civitatis omnis-
que plaga et infirmitas presserit. Si quis de populo tuo israel
fuerit deprecatus cognoscens plagam et infirmitatem et
expanderit manus suas in domo hac tu exaudies de ce-
lo de sublimi scilicet habitaculo tuo et propitiare et redde uni-
cuique secundum vias suas quas nosti corda filiorum hominum
ut timeant te et ambulent in viis tuis cunctis diebus
quibus vivunt super faciem terre quam dedisti patribus nostris.
Externum quoque qui non est de populo tuo israel si venerit de terra lon-
ginqua propter nomen tuum magnum et propter manum tuam ro-
bustam et brachium tuum extentum et adoraverit in loco
isto tu exaudies de celo firmissimo habitaculo tuo
et facies cuncta pro quibus invocaverit te ille peregrinus
ut sciant omnes populi terre nomen tuum ut timeant te sicut
populus tuus israel et cognoscant quia nomen tuum invocatum
est super domum hanc quam edificavi nomini tuo. Si egressus
fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos per viam in
qua miseris eos adorabunt te contra viam in qua civi-
tas hec est quam elegisti et domus quam edificavi nomini tuo ut
exaudias de celo preces eorum et obsecrationem et ulciscaris.
Si autem peccaverint nec enim homo est qui non peccet et iratus fu-
eris eis et tradideris eos hostibus et captivos duxeris
eos in terram longinquam vel certe que iuxta est et conversi
in corde suo in terra ad quam captivi ducti fuerant e-
gerint penitentiam et deprecati te fuerint in terra captivita-
tis sue dicentes peccavimus inique fecimus iniuste e-
gimus et reversi fuerint ad te in toto corde suo et in tota
anima sua in terra captivitatis sue ad quam ducti sunt ad-
orabunt te contra viam terre sue quam dedisti patribus eorum et ur-
bis quam elegisti et domus quam edificavi nomini tuo ut ex-
audias de celo hoc est de habitaculo firmo tuo preces eorum
et facias iudicium et dimittas populo tuo quamvis peccatori. Tu es enim
deus meus. Aperiantur queso oculi tui et aures tue in-
tente sint ad orationem que fit in loco isto. Nunc igitur consurge
domine deus in requiem tuam tu et archa fortitudinis
tue. Sacerdotes tui domine deus induantur salutem et
sancti tui letentur in bonis. Domine deus ne averteris faciem
christi tui. Memento misericordiarum david servi tui. VII
Cumque complesset salomon fundens preces ignis
descendit de celo et devoravit holocausta et
victimas et maiestas domini implevit domum. Nec pote-
rant sacerdotes ingredi domum templum domini eo quod im-
plesset maiestas domini templum domini. Sed et omnes filii israel vi-
debant descendentem ignem et gloriam domini super domum
et corruentes proni in terram super pavimentum stratum
lapide adoraverunt et laudaverunt dominum quoniam bonus quoniam
in seculum misericordia eius. Rex autem et omnis populus immolabant
victimas coram domino. Mactavit igitur rex salomon
hostias boum .xxii. milia arietum .c.xx. milia. Et dedicavit
domum dei rex et universus populus. Sacerdotes autem sta-
bant in officiis suis et levite in organis carminum domini
que fecit david rex ad laudandum dominum quoniam in seculum misericordia eius

hymnos david canentes per manus suas. Porro sacerdotes ca-
nebant tubis ante eos cunctusque israel stabat. Sanctificavit quoque
salomon medium atrii ante templum domini. Obtulerat enim
ibi holocausta et adipes pacificorum quia altare eneum quod fe-
cerat non poterat sustinere holocausta et sacrificia et adipes
pacificorum. Fecit ergo salomon sollempnitatem in tempore
illo .vii. diebus et omnis israel cum eo ecclesia magna val-
de ab introitu emath usque ad torrentem egypti. Fe-
citque die .viii. collectam eo quod dedicasset altare .vii. di-
ebus et sollempnitatem celebrasset diebus .vii. Igitur
in die .xxiii. mensis septimi dimisit populos ad taberna-
cula sua letantes atque gaudentes super bono quod fecerat
dominus david et salomoni et populo suo israel. Complevitque salomon
domum domini et domum regis et omnia que disposuerat in corde
suo ut faceret in domo domini et in domo sua et prosperatus
est. Apparuit autem ei dominus nocte et ait. Audivi orationem
tuam et elegi locum istum mihi in domum sacrificii. Si clau-
sero celum et pluvia non fluxerit et mandavero et pre-
cepero locuste ut devoret terram et misero pestilen-
tiam in populum meum. Conversus autem populus meus super quos
invocatum est nomen meum deprecatus me fuerit et exquisi-
erit faciem meam et egerit penitentiam a viis suis pessi-
mis et ego exaudiam de celo et propitius ero peccatis eorum
et sanabo terram eorum. Oculi quoque mei erunt aperti et aures
mee erecte ad orationem eius qui in loco isto oraverit. Ele-
gi enim et sanctificavi locum istum ut sit nomen meum ibi in sem-
piternum et permaneant oculi mei et cor meum ibi cunctis die-
bus. Tu quoque si ambulaveris coram me sicut am-
bulavit david pater tuus et feceris iuxta omnia que precepi tibi
et iustitias meas iudicia que servaveris suscitabo thro-
num regni tui sicut pollicitus sum david patri tuo dicens
Non auferetur de stirpe tua vir qui princeps sit in
israel. Si autem aversi fueritis et dereliqueritis iustitias meas et
precepta mea que proposui vobis et abeuntes servieri-
tis diis alienis et adoraveritis eos evellam vos de terra
mea quam dedi vobis et domum hanc quam edificavi nomini meo
proiciam a facie mea et tradam eam in parabolam et in
exemplum cunctis populis et domus ista erit in proverbium universis transe-
untibus et dicent stupentes. Quare sic fecit dominus terre huic
et domui huic. Respondebuntque. Quia dereliquerunt dominum deum patrum suorum
qui eduxit eos de terra egypti et apprehenderunt deos alienos et ad-
oraverunt eos et coluerunt. Idcirco venerunt super eos universa
Expletis autem .xx. annis post VIII hec mala.
quos edificavit salomon domum domini et domum suam ci-
vitates quas dederat hyram salomoni edificavit et ha-
bitare fecit ibi filios israel. Abiit quoque in emath suba et
obtinuit eam et edificavit palmiram in deserto et ali-
as civitates munitissimas edificavit in emath. Extruxit-
que bethoron superiorem et bethoron inferiorem civitates
muratas habentes portas et seras et vectes. Balaath etiam
et omnes urbes firmissimas que fuerunt salomonis cunctasque ur-
bes quadrigarum et urbes equitum. Omnia quecumque voluit fe-
cit rex salomon atque disposuit et edificavit in ierusalem
et in libano et in universa terra potestatis sue. Omnem populum
qui derelictus fuerat de ethei et amorrei et pherezei et e-
vei et iebusei qui non erant de stirpe israel et de filiis eorum
et de posteris quos non interfecerant filii israel subiuga-
vit salomon in tributarios usque in diem hanc.

Porro de filiis israel non supposuit ut servirent operibus quia erant viri bellatores et duces primi et principes quadrigarum et curruum. Omnis autem principes exercitus regis Salomonis fuerunt ccl qui erudiebant populum. Filiam vero pharaonis transtulit de civitate david in domum quam edificaverat ei. Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in domo david regis israel eo quod sanctificata sit quia ingressa est in eam archa domini. Tunc obtulit Salomon holocausta domino super altare domini quod extruxerat ante porticum ut per singulos dies offerret in eo iuxta preceptum moysi in sabbatis et in kalendis et in festis diebus ter per annum id est in sollempnitate azimorum et in sollempnitate ebdomadarum et in sollempnitate tabernaculorum. Et constituit iuxta dispositionem david patris sui officia sacerdotum in ministeriis suis et levitas in ordine suo ut laudarent et ministrarent coram sacerdotibus iuxta ritum uniuscuiusque diei et ianitores in divisionibus suis per portam et portam. Sic enim preceperat david homo dei. Nec pretergressi sunt de mandatis regis tam sacerdotes quam levite ex omnibus que preceperat et in custodiis thesaurorum. Omnes impensas preparatas habuit Salomon ex die quo fundavit domum domini usque in diem quo perfecit eam. Tunc abiit Salomon in asiongaber et in haylath ad oram maris rubri que est in terra edom. Misit autem ei hyram per manus servorum suorum naves et nautas gnaros maris et abierunt cum servis Salomonis in ophir. Tuleruntque inde ccccl talenta auri et attulerunt ad regem Salomonem.

IX

Regina quoque saba cum audisset famam Salomonis venit ut temptaret eum in enigmatibus in ierusalem cum magnis opibus et camelis qui portabant aromata et auri plurimum gemmasque preciosas. Cumque venisset ad Salomonem locuta est ei quecumque erant in corde suo. Et exposuit ei Salomon omnia que proposuerat. Et nichil fuit quod non perspicuum ei fecerit. Que postquam vidit sapientiam scilicet Salomonis et domum quam edificaverat nec non et cibaria mense eius et habitacula puerorum et officia ministrorum et vestes eorum pincernas quoque et vestes eorum et victimas quas immolabat in domo domini non erat pre stupore ultra in ea spiritus. Dixitque ad regem: Verus est sermo quem audieram in terra mea de virtutibus et sapientia tua. Non credebam narrantibus donec ipsa venissem et vidissent oculi mei et probassem vix medietatem sapientie tue mihi fuisse narratam. Vicisti famam virtutibus tuis. Beati viri tui et beati servi tui hii qui assistunt coram te in omni tempore et audiunt sapientiam tuam. Sit dominus deus tuus benedictus qui voluit te ordinare super thronum suum regem domini dei tui. Quia diligit deus israel et vult salvare eum in eternum ideirco posuit te super eum regem ut facias iudicia atque iustitiam. Dedit autem regi cxx talenta auri et aromata multa nimis et gemmas preciosissimas. Non fuerunt aromata talia ut hec que dedit regina saba regi Salomoni. Sed et servi hyram cum servis Salomonis attulerunt aurum de ophir et ligna thyina et gemmas preciosissimas. De quibus fecit rex de lignis scilicet thyinis gradus in domo domini et in domo regia. Cytharas quoque et psalteria cantoribus. Nunquam visa sunt in terra iuda ligna talia. Rex autem Salomon dedit regine saba que voluit et que postulavit plura quam attulerat ad eum. Que reversa abiit in terram suam cum servis suis. Erat autem pondus auri quod afferebatur Salomoni per singulos annos dclxvi talenta auri excepta ea summa quam legati diversarum gentium et negociatores afferre consueverant. Omnesque reges arabie et satrape terrarum qui portabant aurum et argentum Salomoni. Fecit igitur rex Salomon cc hastas aureas de summa dc aureorum qui in singulis hastis expendebantur. ccc quoque scuta aurea ccc aureorum quibus tegebantur scuta singula. Posuitque ea rex in armamentario quod erat consitum nemore. Fecit quoque rex solium eburneum grande et vestivit illud auro mundissimo. Sex quoque gradus quibus ascendebatur ad solium et scabellum aureum et brachiola duo altrinsecus et duos leones stantes iuxta brachiola. Sed et alios xii leunculos stantes super sex gradus ex utraque parte. Non fuit tale solium in universis regnis. Omnia quoque vasa convivii regis erant aurea et vasa domus saltus libani ex auro purissimo. Argentum enim in diebus illis pro nichilo reputabatur. Siquidem et naves regis ibant in tharsis cum servis hyram semel in tribus annis et deferebant inde aurum et argentum et ebur et simias et pavos. Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terre pre divitiis et gloria. Omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis ut audirent sapientiam quam dederat deus in corde eius. Et deferebant ei munera vasa argentea et aurea et vestes et arma et aromata equos et mulos per singulos annos. Habuit quoque Salomon xl milia equorum in stabulis et curruum equitum quoque xii milia. Constituitque eos in urbibus quadrigarum et ubi erat rex in ierusalem. Exercuit etiam potestatem super cunctos reges a flumine eufrate usque ad terram phylistiorum et usque ad terminos egypti. Tantamque copiam prebuit argenti in ierusalem quasi lapidum et cedrorum tantam multitudinem velud sicomorum que gignuntur in campestribus. Adducebantur autem equi de egypto et de cunctis regionibus. Reliqua autem operum Salomonis priorum et novissimorum scripta sunt in libris nathan prophete et in libris ahie silonitis in visione quoque addo videntis contra ieroboam filium nabath. Regnavit autem Salomon in ierusalem super omnem israel xl annis. Dormivitque cum patribus suis et sepelierunt eum in civitate david. Regnavitque pro eo roboam.

X

Abiit autem roboam in sichem. Illuc enim cunctus israel convenerat ut constituerent eum regem. Quod cum audisset ieroboam filius nabath qui erat in egipto fugerat quippe illuc ante Salomonem statim reversus est. Vocaveruntque eum et venit cum universo israel et locuti sunt ad roboam dicentes: Pater tuus durissimo iugo nos pressit. Tu leviora impera patre tuo qui nobis imposuit gravem servitutem et paululum de onere sublevia ut serviamus tibi. Qui ait: Post tres dies revertimini ad me. Cumque abisset populus inivit consilium cum senibus qui steterant coram patre eius Salomone dum adhuc viveret dicens: Quid datis consilii ut respondeam populo? Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic et leniveris eos verbis clementibus servient tibi omni tempore. At ille reliquit consilium senum et cum iuvenibus tractare cepit qui cum eo nutriti fuerant et erant in comitatu illius. Dixitque ad eos: Quid vobis videtur? vel respondere quid debeo populo huic qui dixit mihi: Sublevia iugum quod imposuit nobis pater tuus. At illi responderunt ut iuvenes et nutriti cum eo in deliciis atque dixerunt: Sic loqueris populo qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit iugum nostrum tu sublevia. Et sic respondebis eis: Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei. Pater meus imposuit vobis iugum grave et ego maiora

Hic moritur Salomon

iugi vestro pondus apponam. Pater meus cecidit vos flagellis, ego vero
caedam vos scorpionibus. Venitque Hieroboam et universus
populus ad Roboam die tertia sicut praeceperat eis. Responditque rex du-
ra relicto consilio seniorum locutus est iuxta iuvenum voluntatem:
Pater meus grave vobis imposuit iugum quod ego gravius faciam.
Pater meus cecidit vos flagellis, ego vero caedam vos scorpio-
nibus. Et non adquievit populi precibus. Erat enim voluntatis dei ut
compleretur sermo eius quem locutus fuerat per manum Ahiae Silonitis
ad Hieroboam filium Nabath. Populus autem universus rege du-
riora dicente sic locutus est ad eum: Non est nobis pars in David neque
hereditas in filio Isai. Revertere in tabernacula tua Israhel,
tu autem pasce domum tuam David. Et abiit Israhel in tabernacula sua.
Super filios autem Israhel qui habitabant in civitatibus Iuda
regnavit Roboam. Misitque rex Roboam Aduram
qui praeerat tributis, et lapidaverunt eum filii Israhel et mor-
tuus est. Porro rex Roboam currum festinavit ascende-
re et fugit in Hierusalem. Recessitque Israhel a domo David usque ad diem
hanc. Factum est autem cum audisset omnis Israhel quod reversus esset Hiero-
boam, miserunt et vocaverunt eum congregato coetu et constitu-
erunt regem super omnem Israhel. Nec secutus est quisquam domum
David praeter tribum Iuda solam.

XI

Venit autem Roboam in Hierusalem et convocavit universam domum
Iuda et Beniamin, centum octoginta milia electorum bel-
lantium, ut dimicaret contra Israhel et converteret ad se regnum suum.
Factusque est sermo domini ad Semeiam hominem dei dicens: Lo-
quere ad Roboam filium Salomonis regem Iuda et ad univer-
sum Israhel qui est in Iuda et Beniamin. Haec dicit dominus:
Non ascendetis neque pugnabitis contra fratres vestros. Revertatur
unusquisque in domum suam, quia mea hoc gestum est volunta-
te. Qui cum audissent sermonem domini reversi sunt nec
perrexerunt contra regem Hieroboam. Habitavit autem Roboam in
Hierusalem et aedificavit civitates muratas in Iuda et ex-
truxit Bethleem et Etham et Thecue, Bethsur quoque
et Socho et Odollam, necnon et Geth et Maresa et Ziph,
sed et Aduram et Lachis et Azecha, Saraa quoque et Ahialon
et Hebron quae erant in Iuda et Beniamin civitates mu-
nitissimas. Cumque clausisset eas muris, posuit in eis princi-
pes ciborumque horrea, hoc est olei et vini. Sed et in singulis
urbibus fecit armamentaria scutorum et hastarum, firma-
vitque eas summa diligentia, et imperavit super Iudam et Ben-
iamin. Sacerdotes autem et Levitae qui erant in universo
Israhel venerunt ad eum de cunctis sedibus suis, relinquen-
tes suburbana et possessiones suas, et transeuntes ad Iudam
et Hierusalem, eo quod abiecisset eos Hieroboam et posteri eius
ne sacerdotio domini fungerentur. Qui constituit sibi sacerdotes
excelsorum et daemoniorum vitulorumque quos fecerat. Sed et de
cunctis tribubus Israhel quicumque dederant cor suum ut quae-
rerent dominum deum Israhel venerunt Hierusalem ad immolandas vic-
timas suas coram domino deo patrum suorum. Et roboraverunt
regnum Iuda et confirmaverunt Roboam filium Salomo-
nis per tres annos. Ambulaverunt enim in viis David et Salo-
monis annis tantum tribus. Duxit autem Roboam uxorem
Maalath filiam Ierimuth filii David, Abigail quoque filiam
Heliab filii Isai, quae peperit ei filios Iehus et Somoriam
et Zaham. Post hanc quoque accepit Maacham filiam
Absalom, quae peperit ei Abia et Ethai et Ziza et Salo-
mith. Amavit autem Roboam Maacham filiam Absalom
super omnes uxores suas et concubinas. Nam uxores x et viii
duxerat, concubinas autem lx. Et genuit xxviii filios et lx fi-
lias. Constituit vero in capite Abiam filium Maacha
ducem super omnes fratres suos, ipsum enim regem facere cogi-
tabat, quia sapientior fuit et potentior super omnes filios
eius. Et in cunctis finibus Iuda et Beniamin et in universis
civitatibus muratis, praebuitque eis escas plurimas et mul-
tas petivit uxores.

XII

Cumque roboratum
fuisset regnum Roboam et confortatum, dereliquit legem
domini et omnis Israhel cum eo. Anno autem quinto regni Roboam ascen-
dit Sesac rex Aegypti in Hierusalem, quia peccaverunt domino, cum
mille ducentis curribus et lx milibus equitum, nec erat numerus vul-
gi quod venerat cum eo ex Aegypto, Libyes scilicet et Trogodytae
et Aethiopes. Cepitque civitates munitissimas in Iuda
et venit usque in Hierusalem. Semeias autem propheta ingressus
est ad Roboam et principes Iuda qui congregati fuerant in
Hierusalem fugientes Sesac, dixitque ad eos: Vos dereliquistis
me, et ego reliqui vos in manu Sesac. Consternatique
principes Israhel et rex dixerunt: Iustus est dominus. Cumque vidis-
set dominus quod humiliati essent, factus est sermo domini ad Seme-
iam dicens: Quia humiliati sunt non disperdam eos, dabo-
que eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super
Hierusalem per manum Sesac. Verumtamen servient ei, ut sciant
distantiam servitutis meae et servitutis regni terrarum.
Recessit itaque Sesac rex Aegypti ab Hierusalem sublatis
thesauris domus domini et domus regis, omniaque secum
tulit et clipeos aureos quos fecerat Salomon. Pro
quibus rex fecit aeneos et tradidit illos principibus
scutariorum qui custodiebant vestibulum palatii. Cum-
que introiret rex domum domini, veniebant scutarii et
tollebant eos, iterumque referebant eos ad armamenta-
rium suum. Verumtamen quia humiliati sunt, aversa est ab eis
ira domini, nec deleti sunt penitus. Siquidem et in Iuda
inventa sunt opera bona. Confortatus est igitur rex Robo-
am in Hierusalem atque regnavit. xl autem et unius anni
erat cum regnare coepisset, et xvii annis regnavit in
Hierusalem urbe quam elegit dominus ut confirmaret nomen su-
um ibi de cunctis tribubus Israhel. Nomen autem matris eius Na-
ama Ammanitis. Fecit quoque malum et non praeparavit cor suum
ut quaereret dominum. Opera vero Roboam prima et novis-
sima scripta sunt in libris Semeiae prophetae et Addo vi-
dentis et diligenter exposita. Pugnaveruntque adversum se
Roboam et Hieroboam cunctis diebus. Et dormivit Ro-
boam cum patribus suis sepultusque est in civitate David,
et regnavit Abia filius eius pro eo.

XIII

Anno xviii regni Hieroboam regnavit Abia
super Iudam. Tribus annis regnavit in Hierusalem. No-
menque matris eius Michaia filia Urihel de Gabaa. Et
erat bellum inter Abia et Hieroboam. Cumque iniisset Abia
certamen et haberet bellicosissimos viros et electorum quadrin-
genta milia, Hieroboam instruxit e contra aciem octingentis milibus
virorum, qui et ipsi electi erant et ad bella fortissimi.
Stetit igitur Abia super montem Semeron qui erat
in Ephraim et ait: Audi Hieroboam et omnis Israhel. Num
ignoratis quod dominus deus Israhel dederit regnum David super Israhel
in sempiternum ipsi et filiis eius in pactum salis? Et sur-
rexit Hieroboam filius Nabath servus Salomonis fi-
lii David et rebellavit contra dominum suum. Congregatique sunt
ad eum viri vanissimi et filii Belial et

praevaluerunt contra Roboam filium Salomonis. Porro Roboam erat rudis et corde pavido nec potuit resistere eis. Nunc ergo vos dicitis quod resistere possitis regno Domini quod possidet per filios David habetisque grandem populi multitudinem atque vitulos aureos quos fecit vobis Ieroboam in deos. Et eiecistis sacerdotes Domini filios Aaron atque Levitas et fecistis vobis sacerdotes sicut omnes populi terrarum. Quicumque venerit et initiaverit manum suam in tauro in bobus et in arietibus septem fit sacerdos eorum qui non sunt dii. Noster autem Dominus Deus est quem non derelinquimus sacerdotesque ministrant Domino de filiis Aaron et Levitae sunt in ordine suo. Holocausta quoque offerunt Domino per singulos dies mane et vespere et thymiama iuxta legis praecepta conpositum et proponuntur panes in mensa mundissima. Estque apud nos candelabrum aureum et lucerna eius ut accendatur semper ad vesperam. Nos quippe custodimus praecepta Domini Dei nostri quem vos reliquistis. Ergo in exercitu nostro dux Deus est et sacerdotes eius qui clangunt tubis et resonant contra vos. Filii Israel nolite pugnare contra Dominum Deum patrum vestrorum quia non vobis expedit. Haec illo loquente Ieroboam retro moliebatur insidias cumque ex adverso hostium staret ignorantem Iudam suo ambiebat exercitu. Respiciensque Iudas vidit instare bellum ex adverso et post tergum et clamavit ad Dominum ac sacerdotes tubis canere coeperunt. Omnesque viri Iuda vociferati sunt et ecce illis vociferantibus perterruit Deus Ieroboam et omnem Israel qui stabat ex adverso Iuda et Abia. Fugeruntque filii Israel Iudam et tradidit eos Deus in manus eorum. Percussit ergo eos Abia et populus eius plaga magna et corruerunt vulnerati ex Israel quingenta milia virorum fortium. Humiliatique sunt filii Israel in tempore illo et vehementissime confortati filii Iuda eo quod sperassent in Domino Deo patrum suorum. Persecutus est autem Abia fugientem Ieroboam et cepit civitates eius Bethel et filias eius et Iesana cum filiabus suis Ephron quoque et filias eius. Nec valuit ultra resistere Ieroboam in diebus Abia quem percussit Dominus et mortuus est. Igitur Abia confortato imperio suo accepit uxores quattuordecim procreavitque viginti duos filios et sedecim filias. Reliqua sermonum Abia viarumque et operum eius scripta sunt diligentissime in libro Addo. XIIII

Dormivit autem Abia cum patribus suis et sepelierunt eum in civitate David regnavitque Asa filius eius pro eo. In cuius diebus quievit terra annis decem. Fecit autem Asa quod bonum et placitum erat in conspectu Dei sui et subvertit altaria peregrini cultus et excelsa et confregit statuas lucosque succidit. Et praecepit Iudae ut quaereret Dominum Deum patrum suorum et faceret legem et universa mandata. Et abstulit de cunctis urbibus Iuda aras et fana et regnavit in pace. Aedificavit quoque urbes munitas in Iuda quia quieta erat et nulla temporibus eius bella surrexerant pacem Domino largiente. Dixit autem Iudae: Aedificemus civitates istas et vallemus muris et roboremus turribus et portis et seris donec a bellis quieta sunt omnia eo quod quaesierimus Dominum Deum patrum nostrorum et dederit nobis pacem per gyrum. Aedificaverunt igitur et nullum in extruendo impedimentum fuit. Habuit autem Asa in exercitu suo portantium scuta et hastas de Iuda trecenta milia, de Beniamin vero scutariorum et sagittariorum ducenta octoginta milia, omnes isti viri fortissimi. Egressus est autem contra eos Zara Aethiops cum exercitu suo decies centena milia et curribus trecentis et venit usque Maresa. Porro Asa perrexit obviam ei et instruxit aciem ad bellum in valle Sephata quae est iuxta Maresa. Et invocavit Dominum Deum et ait: Domine non est apud te ulla distantia utrum in paucis auxilieris an in pluribus. Adiuva nos Domine Deus noster in te enim et in tuo nomine habentes fiduciam venimus contra hanc multitudinem. Domine Deus noster tu es, non praevaleat contra te homo. Exterruit itaque Dominus Aethiopes coram Asa et Iuda fugeruntque Aethiopes. Et persecutus est eos Asa et populus qui cum eo erat usque Gerara et ruerunt Aethiopes usque ad internicionem quia Domino caedente contriti sunt et exercitu illius proeliante. Tulerunt ergo spolia multa et percusserunt omnes civitates per circuitum Gerarae grandis quippe terror cunctos invaserat et diripuerunt urbes et multam praedam asportaverunt. Sed et caulas ovium destruentes tulerunt pecorum infinitam multitudinem et camelorum reversique sunt in Ierusalem. XV

Azarias autem filius Oded facto in se spiritu Dei egressus est in occursum Asa et dixit ei: Audite me Asa et omnis Iuda et Beniamin. Dominus vobiscum quia fuistis cum eo. Si quaesieritis eum invenietis, si autem dereliqueritis eum derelinquet vos. Transibunt autem dies multi in Israel absque Deo vero et absque sacerdote doctore et absque lege. Cumque reversi fuerint in angustia sua et clamaverint ad Dominum Deum Israel et quaesierint eum, repperient. In illo tempore non erit pax egredienti et ingredienti sed terrores undique in cunctis habitatoribus terrarum. Pugnabit enim gens contra gentem et civitas contra civitatem quia Dominus conturbabit eos in omni angustia. Vos autem confortamini et non dissolvantur manus vestrae, erit enim merces operi vestro. Quod cum audisset Asa verba et prophetiam Azariae filii Oded prophetae confortatus est et abstulit idola de omni terra Iuda et Beniamin et ex urbibus quas ceperat montis Ephraim et dedicavit altare Domini quod erat ante porticum domus Domini. Congregavitque universum Iudam et Beniamin et advenas cum eis de Ephraim et de Manasse et de Simeon. Plures enim ad eum confugerant ex Israel videntes quod Dominus Deus illius esset cum eo. Cumque venissent in Ierusalem mense tertio anno quintodecimo regni Asa immolaverunt Domino in die illa de manubiis et praeda quam adduxerant boves septingentos et arietes septem milia. Et intravit ex more ad corroborandum foedus ut quaererent Dominum Deum patrum suorum in toto corde et in tota anima sua. Si quis autem non quaesierit Dominum Deum Israel moriatur a minimo usque ad maximum a viro usque ad mulierem. Iuraveruntque Domino voce magna in iubilo et in clangore tubae et in sonitu bucinarum omnes qui erant in Iuda cum execratione. In omni enim corde suo iuraverunt et in tota voluntate quaesierunt eum et invenerunt. Praestititque eis Dominus requiem per circuitum. Sed et Maacham matrem Asa regis ex augusto deposuit imperio eo quod fecisset in luco simulacrum Priapi quod omne contrivit et in frusta comminuens combussit in torrente Cedron. Excelsa autem derelicta sunt in Israel attamen cor Asa erat perfectum cunctis diebus eius. Eaque quae voverat pater eius et ipse intulit in domum Domini argentum et aurum vasorumque diversam supellectilem. Bellum vero non fuit usque ad tricesimum quintum annum regni Asa. XVI

Anno autem tricesimo sexto regni eius ascendit Baasa rex

israel in iudam et muro circumdabat rama ut nullus tuto posset ingredi vel egredi de regno asa. Protulit autem asa argentum et aurum de thesauris domus domini et de thesauris regiis misitque ad benadad regem syriae qui habitabat in damasco dicens. Foedus inter me et te est. pater quoque meus et pater tuus habuere concordiam. Quam ob rem misi tibi argentum et aurum ut rupto foedere quod habes cum baasa rege israel facias eum a me recedere. Quo comperto benadad misit principes exercituum suorum ad urbes israel. Qui percusserunt ahion et dan et abelmaim et universas urbes muratas nephtalim. Quod cum audisset baasa desiit aedificare rama et intermisit opus suum. Porro asa rex assumpsit universum iudam et tulerunt lapides de rama et ligna quae aedificationi praeparaverat baasa. aedificavitque ex eis gabaa et maspha. In tempore illo venit anani propheta ad asa regem iuda et dixit ei. Quia habuisti fiduciam in rege syriae et non in domino deo tuo. idcirco evasit syriae regis exercitus de manu tua. Nonne aethiopes et libyes multo plures erant quadrigis et equitibus et multitudine nimia. quos cum domino crederes tradidit in manus tuas. Oculi enim domini contemplantur universam terram. et praebent fortitudinem his qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti. et propter hoc ex praesenti tempore adversum te bella consurgent. Iratusque est asa adversus videntem et iussit eum mitti in nervum. valde quippe super hoc fuerat indignatus. et interfecit de populo in tempore illo plurimos. Opera autem asa prima et novissima scripta sunt in libro regum iuda et israel. Aegrotavit autem asa anno xxxix regni sui dolore pedum vehementissimo. et nec in infirmitate sua quaesivit dominum. sed magis in medicorum arte confisus est. Dormivitque cum patribus suis et mortuus est anno xli regni sui. et sepelierunt eum in sepulchro suo quod foderat sibi in civitate david. posueruntque eum super lectum suum plenum aromatibus et unguentis meretriciis quae erant pigmentariorum arte confecta. et combusserunt super eum ambitione nimia.

XVII

Regnavit autem iosaphat filius eius pro eo et invaluit contra israel. Constituitque militum numeros in cunctis urbibus iuda quae erant vallatae muris. Praesidiaque disposuit in terra iuda et in civitatibus ephraim quas ceperat asa pater eius. Et fuit dominus cum iosaphat quia ambulavit in viis david patris sui primis. Non speravit in baalim. sed in domino deo patris sui. et perrexit in praeceptis illius et non iuxta peccata israel. Confirmavitque dominus regnum in manu eius. et dedit omnis iuda munera iosaphat. Factaeque sunt ei infinitae divitiae et multa gloria. Cumque sumpsisset cor eius audaciam propter vias domini etiam excelsa et lucos de iuda abstulit. Tertio autem anno regni sui misit de principibus suis benail et abdiam et zachariam et nathanahel et micheam ut docerent in civitatibus iuda et cum eis levitas semeiam et nathaniam et zabadiam asael quoque et semiramoth et ionathan adoniamque et tobiam et abadon, abadoniam levitas et cum eis elisama et ioram sacerdotes. Docebantque populum in iuda habentes librum legis domini et circuibant cunctas urbes iuda atque erudiebant populum. Itaque factus est pavor domini super omnia regna terrarum quae erant per gyrum iuda. nec audebant bella movere contra iosaphat. Sed et philistei iosaphat munera deferebant et vectigal argenti. Arabes quoque adducebant pecora arietum vii milia dcc et hircos totidem.

Crevit ergo iosaphat et magnificatus est usque in sublime atque aedificavit in iuda domos ad instar turrium. urbesque muratas. Et multa opera paravit in urbibus iuda. Viri quoque bellatores et robusti erant in ierusalem. quorum iste est numerus per domos atque familias singulorum. In iuda principes exercitus ednas dux et cum eo robustissimi viri ccc milia. Post hunc iohanan princeps et cum eo cc lxxx milia. Post istum quoque amasias filius zechri consecratus domino et cum eo cc milia virorum fortium. Hunc sequebatur robustus ad praelia eliada et cum eo tenentium arcum et clypeum cc milia. Post istum quoque iosaphat et cum eo clxxx milia expeditorum militum. Hi omnes erant ad manum regis. exceptis aliis quos posuerat in urbibus muratis in universo iuda.

XVIII

Fuit igitur iosaphat dives et inclitus multum et affinitate coniunctus est achab. Descenditque post annos ad eum in samariam ad cuius adventum mactavit achab arietes et boves plurimos et populo qui venerat cum eo persuasitque ut ascenderet in ramoth galaad. Dixitque achab rex israel ad iosaphat regem iuda. Veni mecum in ramoth galaad. Cui ille respondit. Ut ego et tu sicut populus tuus sic et populus meus tecumque erimus in bello. Dixitque iosaphat ad regem israel. Consule obsecro impraesentiarum sermonem domini. Congregavit igitur rex israel prophetas cccc viros et dixit ad eos. In ramoth galaad ad bellandum ire debemus an quiescere. At illi ascende inquiunt et tradet deus in manu regis. Dixitque iosaphat. Numquid non est hic propheta domini ut ab illo etiam requiramus. Et ait rex israel ad iosaphat. Est vir unus a quo possumus quaerere domini voluntatem. sed ego odi eum. quia non prophetat mihi bonum sed malum omni tempore. Est autem micheas filius iemla. Dixitque ei iosaphat. Ne loquaris rex hoc modo. Vocavit ergo rex israel unum de eunuchis et dixit ei. Voca cito micheam filium iemla. Porro rex israel et iosaphat rex iuda uterque sedebat in solio suo vestiti cultu regio. Sedebant autem in area iuxta portam samariae omnesque prophetae vaticinabantur coram eis. Sedechias vero filius chanaana fecit sibi cornua ferrea et ait. Haec dicit dominus. His ventilabis syriam donec conteras eam. Omnesque prophetae similiter prophetabant atque dicebant. Ascende in ramoth galaad et prosperaberis et tradet dominus eos in manu regis. Nuntius autem qui ierat ad vocandum micheam ait illi. En verba omnium prophetarum uno ore bona annuntiant regi. Quaeso ergo te ut sermo tuus ab eis non dissentiat. loquarisque prospera. Cui respondit micheas. Vivit dominus quia quodcumque dixerit deus meus hoc loquar. Venit ergo ad regem. Cui rex ait. Michea ire debemus in ramoth galaad ad bellandum an quiescere. Cui ille respondit. Ascendite cuncta enim prospera evenient et tradentur hostes in manus vestras. Dixitque rex. Iterum atque iterum te adiuro ut non loquaris mihi nisi quod verum est in nomine domini. At ille ait. Vidi universum israel dispersum in montibus sicut oves absque pastore. Et dixit dominus. Non habent isti dominos. Revertatur unusquisque in domum suam in pace. Et ait rex israel ad iosaphat. Nonne dixi tibi quod non prophetaret iste mihi quicquam boni. sed ea quae mala sunt. At ille idcirco ait. Audite verbum domini. Vidi dominum sedentem in solio suo. et omnem exercitum caeli assistentem ei a dextris et a sinistris. Et dixit dominus. Quis decipiet achab re-

gem israel ut ascendat et corruat in ramoth galaad. Cumque
diceret unus hoc modo et alter alio, processit spiritus et stetit coram domino et ait
Ego decipiam eum. Cui dominus inquit: Quo decipies? At ille respondit
Egrediar et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Dixit
que dominus: Decipies et praevalebis; egredere et fac ita. Nunc igitur
ecce dedit dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum
et dominus locutus est de te mala. Accessit autem Sedechias filius
Chanaanee et percussit Michee maxillam et ait: Per quam
viam transivit spiritus domini a me ut loqueretur tibi? Dixit
que Micheas: Tu ipse videbis in die illo quando ingressus fueris
cubiculum de cubiculo ut abscondaris. Precepit autem rex
Israel dicens: Tollite Micheam et ducite eum ad Amon
principem civitatis et ad Ioas filium Amalech et dicetis
Haec dicit rex: Mittite hunc in carcerem et date ei pa
nis modicum et aque pauxillum donec revertar in pace.
Dixitque Micheas: Si reversus fueris in pace, non est locutus
dominus in me. Et ait: Audite omnes populi. Igitur ascenderunt rex
Israel et Iosaphat rex Iuda in ramoth galaad. Dixitque
rex ad Iosaphat: Mutabo habitum et sic ad pugnandum
vadam; tu autem induere vestibus meis. Mutatoque rex Israel
habitu venit ad bellum. Rex autem Syrie preceperat ducibus equi
tatus sui dicens: Ne pugnetis contra minimum aut contra maxi
mum nisi contra solum regem Israel. Itaque cum vidissent principes
equitatus Iosaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et circumdederunt
eum dimicantes. At ille clamavit ad dominum et auxiliatus
est ei atque avertit eos ab illo. Cum enim vidissent duces e
quitatus quod non esset rex Israel, reliquerunt eum. Accidit autem ut unus
e populo in incertum sagittam iaceret et percuteret regem Israel
inter cervicem et scapulas. At ille aurige suo ait: Converte
manum tuam et educ me de acie quia vulneratus sum.
Et finita est pugna in die illo. Porro rex Israel stabat in
curru suo contra Syros usque ad vesperam et mortuus est occiden
Reversus est autem Iosaphat rex **XIX** te sole
Iuda in domum suam in Ierusalem pacifice. Cui occurrit
Iehu filius Anani videns et ait ad eum: Impio prebes
auxilium et his qui oderunt dominum amicitia iungeris, et
idcirco iram quidem domini merebaris; sed bona opera in
venta sunt in te eo quod abstuleris lucos de terra Iuda et pre
paraveris cor tuum ut requireres dominum deum patrum tuorum.
Habitavit ergo Iosaphat in Ierusalem. Rursumque egressus est ad
populum de Bersabee usque ad montem oliveti et revoca
vit eos ad dominum deum patrum suorum. Constituitque iudices terre
in cunctis civitatibus Iuda munitis per singula loca
et precipiens iudicibus: Videte, ait, quid faciatis. Non enim
hominis exercetis iudicium sed domini; et quodcumque iudicaveritis in
vos redundabit. Sit timor domini vobiscum et cum diligen
tia cuncta facite. Non est enim apud dominum deum nostrum iniqui
tas nec personarum acceptio nec cupido munerum. In Ierusalem
quoque Iosaphat constituit levitas et sacerdotes et principes fa
miliarum ex Israel ut iudicium et causam domini iudicarent ha
bitatoribus eius. Precepitque eis dicens: Sic agetis in timore
domini fideliter et in corde perfecto. Omnem causam que venerit ad vos
fratrum vestrorum qui habitant in urbibus suis inter cognationem
et cognationem, ubicumque questio est de lege, de mandato,
de cerimoniis, de iustificationibus, ostendite eis ut non peccent
in dominum et ne veniat ira super vos et super fratres vestros. Sic ergo
agentes non peccabitis. Amarias autem sacerdos et pontifex
vester in his que ad dominum pertinent presidebit. Porro Za
badias filius Hismael qui est dux in domo Iuda super ea erit
opera que ad regis officium pertinent. Habetisque magistros levitas
coram vobis. Confortamini et agite diligenter et erit dominus
Post hec congregati sunt filii **XX** vobiscum in bonis.
Moab et filii Amon et cum eis de Ydumeis ad Iosaphat
ut pugnarent contra eum. Veneruntque nuntii et indicaverunt Iosa
phat dicentes: Venit contra te multitudo magna de his locis
que trans mare sunt et de Syria, et ecce consistunt in Asason
thamar que est Engaddi. Iosaphat autem timore perterritus totum
se contulit ad rogandum dominum et predicavit ieiunium univer
so Iuda. Congregatusque est Iuda ad precandum dominum. Sed
et omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. Cumque
stetisset Iosaphat in medio cetu Iude et Ierusalem in domo
domini ante atrium novum et ait: Domine deus patrum nostrorum, tu
es deus in celo et dominaris cunctis regnis gentium. In ma
nu tua est fortitudo et potentia, nec quisquam potest tibi re
sistere. Nonne tu deus noster interfecisti omnes habitatores terre
huius coram populo tuo Israel et dedisti eam semini Abraham
amici tui in sempiternum? Habitaveruntque in ea et exstruxerunt
in illa sanctuarium nomini tuo dicentes: Si venerint super nos
mala, gladius iudicii, pestilentia et fames, stabimus
coram domino domo hac in sempiternum in conspectu tuo in qua
invocatum est nomen tuum et clamabimus ad te in tribu
lationibus nostris et exaudies nos salvosque facies. Nunc
igitur ecce filii Amon et Moab et mons Seir per quos non
concessisti filiis Israel ut transirent quando egrediebant
tur de Egipto, sed declinaverunt ab eis et non interfecerunt
illos, e contrario agunt et nituntur eicere nos de possessione quam tu
dedisti nobis. Deus noster ergo non iudicabis eos? In nobis quidem
non est tanta fortitudo ut possimus huic multitudini re
sistere que irruit super nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus
hoc solum habemus residui ut oculos nostros dirigamus ad te.
Omnis vero Iuda stabat coram domino cum parvulis et uxori
bus et liberis suis. Erat autem Hyaziel filius Zacharie fi
lii Banaie filii Hieiel filii Mathanie levites de
filiis Asaph super quem factus est spiritus domini in medio tur
be et ait: Attendite omnis Iuda et qui habitatis in Ierusalem
et tu rex Iosaphat. Hec dicit dominus vobis: Nolite timere
nec paveatis hanc multitudinem; non est enim vestra pugna
sed dei. Cras descendetis contra eos, ascensuri enim sunt per clivum
nomine Sis, et invenietis illos in summitate torrentis
qui est contra solitudinem Ieruhel. Sed tantummodo confidenter
state et videbitis auxilium domini super vos, o Iuda et Ierusalem.
Nolite timere nec paveatis. Cras egrediemini contra eos et
dominus erit vobiscum. Iosaphat ergo et Iuda et omnes habitatores
Ierusalem ceciderunt proni in terram coram domino et adoraverunt
eum. Porro levite de filiis Caath et de filiis Chore lau
dabant dominum deum Israel voce magna in excelsum. Cumque
mane surrexissent, egressi sunt per desertum Thecue,
profectisque eis stans Iosaphat in medio eorum dixit: Au
dite me Iuda et omnes habitatores Ierusalem. Credite in domino deo
vestro et securi eritis; credite prophetis eius et cuncta eveni
ent prospera. Deditque consilium populo et statuit cantores domini
ut laudarent eum in turmis suis et antecederent exerci
tum ac voce consona dicerent: Confitemini domino quoniam bo
nus, quoniam in seculum misericordia eius. Cumque cepissent lau
des canere, vertit dominus insidias eorum in semet ipsos, filio
rum scilicet Amon et Moab et montis Seir qui egressi

fiuerant pugnare contra Iudam, et percussi sunt. Namque filii Ammon
et Moab consurrexerunt adversum habitatores montis Seir ut
interficerent et delerent eos. Cumque hoc opere perpetrassent, etiam in
semet ipsos versi mutuis concidere vulneribus. Porro Iuda
cum venisset ad speluncam que respicit solitudinem vidit
procul omnem late regionem plenam cadaveribus, nec
superesse quemquam qui necem potuisset evadere. Venit ergo Iosa
phat et omnis populus cum eo ad detrahenda spolia mortuorum,
inveneruntque inter cadavera variam supellectilem, ve
stes quoque et vasa pretiosissima, et diripuerunt, ita ut omnia
portare non possent, nec per tres dies spolia auferre pre pre
magnitudine. Die autem quarta congregati sunt in valle Be
nedictionis; etenim quoniam ibi benedixerant Domino vocaverunt locum illum
vallis Benedictionis usque in presentem diem. Reversusque est
omnis vir Iuda et habitatores Ierusalem et Iosaphat ante eos in
Ierusalem cum letitia magna, eo quod dedisset eis Dominus gaudium
de inimicis suis. Ingressique sunt in Ierusalem cum psalteriis et ci
tharis et tubis in domum Domini. Irruit autem pavor Domini super
universa regna terrarum cum audissent quod pugnasset Dominus
contra inimicos Israel. Quievitque regnum Iosaphat, et prebuit
ei Deus pacem per circuitum. Regnavit igitur Iosaphat
super Iudam, et erat xxxv annorum cum regnare cepisset,
xx autem et v annis regnavit in Ierusalem, et nomen matris eius
Azuba filia Selachi. Et ambulavit in via patris sui Asa,
nec declinavit ab ea faciens que placita erant coram
Domino. Verumptamen excelsa non abstulit, adhuc populus non direxe
rat cor suum ad Dominum Deum patrum suorum. Reliqua autem gestorum
Iosaphat priorum et novissimorum scripta sunt in libris Hieu
filii Anani, que digessit in libro regum Israel. Post hec ini
vit amicitias Iosaphat rex Iuda cum Ochozia rege Israel,
cuius opera fuerunt pessima. Et particeps fuit ut facerent na
ves que irent in Tharsis, feceruntque classem in Asionga
ber. Prophetavit autem Eliezer filius Dodau de Maresa ad Io
saphat dicens: Quia habuisti fedus cum Ochozia, percussit Dominus
opera tua, contriteque sunt naves nec potuerunt ire in Tharsis.
Dormivit autem Iosaphat cum patribus suis, et se **XXI**
pultus est cum eis in civitate David. Regnavitque
Ioram filius eius pro eo. Qui habuit fratres filios Iosaphat A
zariam, Iahiel, et Zachariam, et Azariam, et Michael, et
Saphatiam; omnes hii filii Iosaphat regis Iuda. Deditque
eis pater suus multa munera argenti et auri, et pensatio
nes cum civitatibus munitissimis in Iuda. Regnum autem
tradidit Ioram eo quod esset primogenitus. Surrexit autem
Ioram super regnum patris sui et confortatus est. Cumque se confirmasset
occidit omnes fratres suos gladio, et quosdam de principibus
Iuda. xxxii annorum erat Ioram cum regnare cepisset,
et viii annis regnavit in Ierusalem. Ambulavitque in vi
is regum Israel sicut egerat domus Achab; filia quippe Achab
erat uxor eius; et fecit malum in conspectu Domini. Noluit autem
Dominus disperdere domum David propter pactum quod inierat cum eo, et quia
promiserat ut daret illi lucernam et filiis eius in
omni tempore. In diebus illis rebellavit Edom ne esset subditus
Iude, et constituit sibi regem. Cumque transisset Ioram cum
principibus suis et cuncto equitatu qui erat secum, sur
rexit nocte et percussit Edom qui se circumdederat, et omnes
duces equitatus eius. Attamen rebellavit Edom ne esset sub
dicione Iude usque ad hanc diem. Eo tempore et Lobna reces
sit ne esset sub manu illius; dereliquerat enim Dominum Deum pa

trum suorum. Insuper et excelsa fabricatus est in urbibus Iude, et
fornicari fecit habitatores Ierusalem, et prevaricari Iudam.
Allate autem sunt ei littere ab Helia propheta in quibus scriptum
erat: Hec dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulasti
in viis Iosaphat patris tui et in viis Asa regis Iuda, sed in
cessisti per iter regum Israel, et fornicari fecisti Iudam et ha
bitatores Ierusalem imitatus fornicationem domus Achab; insuper
et fratres tuos domum patris tui meliores te occidisti, ecce
Dominus percutiet te plaga magna cum populo tuo et filiis et
uxoribus tuis et universa substantia tua. Tu autem egrotabis lan
guore pessimo uteri donec egrediantur vitalia tua
paulatim per singulos dies. Suscitavit ergo Dominus contra Ioram
spiritum Philistiinorum et Arabum qui confines sunt Ethiopibus,
et ascenderunt in terram Iuda, et vastaverunt eam, et diripu
erunt cunctam substantiam que inventa est in domo regis,
insuper et filios eius et uxores, nec remansit ei filius
nisi Ioachaz qui minimus natu erat. Et super hec omnia per
cussit eum Dominus alvi dolore insanabili. Cumque diei suc
cederet dies, et temporum spacia volverentur, duorum annorum ex
pletus est circulus, et sic longa consumptus est tabe, ita ut
egereret etiam viscera sua. Sicque languore pariter et vita
caruit. Mortuus est in infirmitate pessima, et non
fecit ei populus combustionis exequias, sicut fecerat
maioribus eius. xxxii annorum fuit cum regnare cepisset,
et viii annis regnavit in Ierusalem. Ambulavitque non
recte, et sepelierunt eum in civitate David, verumptamen non in se
Constituerunt autem habita **XXII** pulchro regum.
tores Ierusalem Ochoziam filium eius minimum
regem pro eo. Omnes enim maiores natu qui ante eum fue
rant interfecerant latrones Arabum qui irruerant
in castra. Regnavitque Ochozias filius Ioram re
gis Iuda. xlii annorum fuit Ochozias cum regnare ce
pisset, et uno anno regnavit in Ierusalem, et nomen ma
tris eius Athalia filia Amri. Sed et ipse ingressus est per vias
domus Achab; mater enim eius impulit eum ut impie age
ret. Fecit igitur malum in conspectu Domini sicut domus Achab;
ipsi enim fuerunt ei consiliarii post mortem patris sui in in
teritum eius. Ambulavitque in consilio eorum, et perrexit cum
Ioram filio Achab rege Israel in bellum contra Azael regem
Syrie in Ramoth Galaad. Vulneraveruntque Syri Ioram,
qui reversus est ut curaretur in Iezrahel; multas enim plagas
acceperat in supradicto certamine. Igitur Ochozias rex Iu
da filius Ioram descendit ut inviseret Ioram filium Achab
in Iezrahel egrotantem. Voluntatis quippe fuit Dei ad
interitum Ochozie ut veniret ad Ioram; et cum venisset
et egrederetur cum eo adversum Hieu filium Namsi, quem
unxit Deus ut deleret domum Achab. Cum ergo everteret Hieu
domum Achab, invenit principes Iuda et filios fratrum
Ochozie qui ministrabant ei, et interfecit illos. Ipsum
quoque perquirens Ochoziam comprehendit latentem in Sa
maria, adductumque ad se occidit. Et sepelierunt eum
eo quod esset filius Iosaphat qui quesierat Dominum in toto
corde suo; nec erat ultra spes aliqua ut de stirpe a
liquis regnaret Ochozie. Siquidem Athalia mater
eius videns quod mortuus esset filius suus, surrexit
et interfecit omnem stirpem regiam domus Ioram.
Porro Iosabeth filia regis tulit Ioas filium Ochozie,
et furata est eum de medio filiorum regis cum interficerentur

rent. Abscondit ergo eum cum nutrice sua in cubiculo le
ctulorum. Iosabeth autem que absconderat eum. erat filia re
gis ioram. uxor ioiade pontificis. soror ochozie. et id
circo non interfecit eum athalia. Fuit ergo cum eis in domo
domini absconditus sex annis quibus regnauit athalia super
terram.

XXIII

Anno autem vii. confortatus
ioiada pontifex assumpsit centuriones. azariam
uidelicet filium ieroboam. et hismael filium iohanan.
azariam quoque filium obed. et maasiam filium adaie. et eli
saphat filium zechri. et iniit cum eis foedus. Qui
circumeuntes iudam congregauerunt leuitas de cunctis
urbibus iuda. et principes familiarum israel. ueneruntque in
ierusalem. Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo domini
cum rege. Dixitque ad eos ioiada. Ecce filius regis reg
nabit sicut locutus est dominus super filios dauid. Iste est ergo
sermo quem facietis. Tertia pars uestrum qui ueniunt ad
sabbatum sacerdotum et leuitarum. et ianitorum erit in portis.
Tertia uero pars ad domum regis. et tertia ad portam que
appellatur fundamenti. omne uero reliquum uulgus sit in
atriis domus domini. Nec quispiam alius ingrediatur domum
domini nisi sacerdotes et qui ministrant de leuitis. Ipsi tan
tum ingrediantur qui sanctificati sunt. et omne reliquum uul
gus obseruet custodias domini. Leuite autem circumdent re
gem. habentes singuli arma sua. et si quis alius ingressus
fuerit templum interficiatur. Sintque cum rege intrante
et egrediente. Fecerunt ergo leuite et uniuersus iuda iuxta
omnia que preceperat ioiada pontifex. et assumpserunt singuli
uiros suos qui sub se erant. et ueniebant per ordinem sab
bati cum his qui iam impleuerant sabbatum et egressuri e
rant. Siquidem ioiada pontifex non dimiserat abire tur
mas que sibi per singulas ebdomadas succedere consue
uerant. Deditque ioiada sacerdos centurionibus lanceas
clipeosque et peltas regis dauid. quas consecrauerat in do
mo domini. constituitque omnem populum tenentium pugio
nes a parte templi dextra usque ad partem templi si
nistram coram altari et templo per circuitum regis.
Eduxerunt que filium regis. et imposuerunt ei diadema
dederuntque in manu eius tenendam legem
et constituerunt eum regem. unxitque eum ioiada ponti
fex et filii eius. Imprecatique sunt atque dixerunt uiuat
rex. Quod cum audisset athalia uocem. scilicet currentium ac
que laudantium regem. ingressa est ad populum in templum
domini. Cumque uidisset regem stantem super gradum in
introitu. et principes turmasque circa eum. omnemque
populum terre gaudentem atque clangentem tubis
et diuersi generis organis concinentem. uocemque lau
dantium. scidit uestimenta sua et ait. Insidie insidi
e. Egressus autem ioiada pontifex ad centuriones
et principes exercitus dixit eis. Educite illam extra sep
ta templi. et interficiatur foris gladio. Precepitque sa
cerdos. ne occideretur in domo domini. et imposuerunt cer
uicibus eius manus. Cumque intrasset portam equorum
domus regis interfecerunt eam ibi. Pepigit autem ioiada
foedus inter se uniuersumque populum et regem ut esset
populus domini. Itaque ingressus est omnis populus domum baal
et destruxit eam. et altaria ac simulacra illius
confregit. Mathan quoque sacerdotem baal interfecerunt
ante aras. Constituit autem ioiada prepositos in do
mo domini. ut sub manibus sacerdotum et leuitarum quos distri 110
buit dauid in domo domini offerrent holocausta domino sicut
scriptum est in libro moysi in gaudio et canticis. iuxta
dispositionem dauid. Constituit quoque ianitores in portis
domus domini. ut non ingrederetur eam inmundus in omni
re. Assumpsitque centuriones et fortissimos uiros ac prin
cipes populi. et omne uulgus terre. et fecerunt descendere
regem de domo domini. et introire per medium porte superi
oris in domum regis. et collocauerunt eum in solio re
gali. Letatusque est omnis populus terre. et urbs quieuit.
Porro athalia interfecta est gladio.

XXIIII

Septem annorum erat ioas cum regnare cepisset et
xl. annis regnauit in ierusalem. nomen matris eius
sebia de bersabee. Fecitque quod bonum erat coram domino
cunctis diebus ioiade sacerdotis. Accepit autem ei ioiada
uxores duas de quibus genuit filios et filias. Post
que placuit ioas ut instauraret domum domini. Congre
gauitque sacerdotes et leuitas et dixit eis. Egredimini
ad ciuitates iuda. et colligite de uniuerso israel pecuniam
ad sarta tecta templi domini dei uestri per singulos annos
festinatoque hoc facitote. Porro leuite egere negli
genter. Vocauitque rex ioiadem principem. et dixit ei
Quare non fuit tibi cure ut cogeres leuitas inferre de
iuda et ierusalem pecuniam que constituta est a moyse seruo
domini ut inferret eam omnis multitudo israel in taber
naculum testimonii. Athalia enim impiissima et filii
eius destruxerunt domum dei. et de uniuersis que sanctificata fu
erant templo domini ornauerant fanum baalim. Precepit
ergo rex et fecerunt archam. posueruntque eam iuxta portam
domini forinsecus. et predicatum est in iuda et ierusalem ut de
ferrent singuli pretium domino quod constituit moyses ser
uus dei super omnem israel in deserto. Letatique
sunt principes cuncti. et omnis populus. et ingressi contu
lerunt in archam domini atque miserunt ita ut impleretur.
Cumque tempus esset ut deferrent archam coram rege
per manus leuitarum. uidebant enim pecuniam multam
Ingrediebatur scriba regis. et quem primus sacer
dos constituerat. effundebantque pecuniam que erat in ar
cha. Porro archam reportabant ad locum suum. Sic
que faciebant per singulos dies. et congregata est infi
nita pecunia. quam dederunt rex et ioiada his qui preerant
operibus domus domini. At illi conducebant ex ea cesores la
pidum. et artifices operum singulorum ut instaurarent
domum domini fabros quoque ferri et eris. ut quod cadere ceperat
fulciretur. Egeruntque hii qui operabantur industrie. et ob
ducebatur parietum cicatrix per manus eorum. ac suscita
uerunt domum domini in statum pristinum. et firmiter eam sta
re fecerunt. Cumque complessent omnia opera. detulerunt
coram rege et ioiada reliquam partem pecunie de qua
facta sunt uasa templi. in ministerium et holocausta
fialeque et cetera uasa aurea. et argentea. et of
ferebantur holocausta in domo domini iugiter cunctis
diebus ioiade. Senuit autem ioiada plenus dierum. et
mortuus est cum esset c. annorum et xxx. Sepelieruntque
eum in ciuitate dauid cum regibus eo quod fecisset bonum
cum israel et cum domo eius. Postquam autem obiit ioiada
ingressi sunt principes iuda. et adorauerunt regem
Qui delinitus obsequiis eorum acquieuit eis. et dere

[illegible] zacharias [illegible] est

liquerunt templum domini dei patrum suorum. servieruntque lucis et sculptilibus. Et facta est ira domini contra iudam et ierusalem propter hoc peccatum. mittebatque eis prophetas ut reverterentur ad dominum, quos protestantes illi audire nolebant. Spiritus itaque dei induit zachariam filium ioiade sacerdotis, et stetit in conspectu populi, et dixit. Hec dicit dominus. Quare transgredimini preceptum domini quod vobis non proderit, et dereliquistis dominum ut derelinqueret vos. Qui congregati adversus eum miserunt lapides iuxta regis imperium in atrio domus domini. Et non est recordatus ioas rex misericordie quam fecerat ioiada pater illius secum, sed interfecit filium eius. Qui cum moreretur ait. Videat dominus et requirat. Cumque evolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus syrie, venitque in iudam et ierusalem, et interfecit cunctos principes populi, atque universam predam miserunt regi damascum. Et certe cum modicus venisset numerus syrorum, tradidit dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquissent dominum deum patrum suorum. In ioas quoque ignominiosa exercuere iudicia. et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis. Surrexerunt autem contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii ioiade sacerdotis, et occiderunt eum in lectulo suo, et mortuus est. Sepelieruntque eum in civitate david, sed non in sepulcris regum. Insidiati vero sunt ei zabad filius semath ammonitidis, et iosabeth filius semarith moabitidis. Porro filii eius ac summa pecunie que adunata fuerat sub eo, et instauratio domus dei, scripta sunt diligentius in libro regum.

XXV

Regnavit autem filius eius amasias pro eo. Viginti quinque annorum erat amasias cum regnare cepisset, et xxix annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius ioaden de ierusalem. Fecitque bonum in conspectu domini, verumtamen non in corde perfecto. Cumque roboratum sibi videret imperium, iugulavit servos qui occiderant regem patrem suum, sed filios eorum non interfecit, sicut scriptum est in libro legis moysi, ubi precepit dominus dicens. Non occident patres pro filiis, neque filii pro patribus suis, sed unusquisque in peccato suo morietur. Congregavit igitur amasias iudam, et constituit eos per familias tribunosque et centuriones in universo iuda et beniamin, et recensuit a xx annis et supra, invenitque xxx milia iuvenum qui egrederentur ad pugnam, et tenerent hastam et clipeum. Mercede quoque conduxit de israel c milia robustorum c talentis argenti. Venit autem homo dei ad illum et ait. O rex, ne egrediatur tecum exercitus israel. Non est enim dominus cum israel et cunctis filiis ephraym. Quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet dominus ab hostibus. Dei quippe est et adiuvare et in fugam convertere. Dixitque amasias ad hominem dei. Quid ergo fiet de c talentis que dedi militibus israel? Et respondit ei homo dei. Habet dominus unde tibi dare possit multo his plura. Separavit itaque amasias exercitum qui venerat ad eum ex ephraym, ut reverteretur in locum suum. At illi contra iudam vehementer irati reversi sunt in regionem suam. Porro amasias confidenter eduxit populum suum, et abiit in valle salinarum, percussitque filios seyr x milia. Et alia x milia virorum ceperunt filii iuda, et adduxerunt ad preruptum cuiusdam petre, precipitaveruntque eos de summo in preceps, qui universi crepuerunt. At ille exercitus quem remiserat amasias ne secum iret ad prelium, diffusus est in civitatibus iuda a samaria usque bethoron, et interfectis tribus milibus diripuit predam magnam. Amasias vero post cedem ydumeorum et allatos deos filiorum seyr, statuit eos in deos sibi, et adorabat eos, et illis adolebat incensum. Quam ob rem iratus dominus contra amasiam, misit ad illum prophetam qui diceret ei. Cur adorasti deos qui non liberaverunt populum suum de manu tua? Cumque hec ille loqueretur, respondit ei. Num consiliarius regis es? Quiesce, ne forte interficiam te. Discedensque propheta. Scio, inquit, quod cogitaverit dominus occidere te, quia fecisti hoc malum, et insuper non acquievisti consilio meo. Igitur amasias rex iuda inito consilio pessimo misit ad ioas filium ioachaz filii iehu regem israel dicens. Veni, videamus nos mutuo. At ille remisit nuntios dicens. Carduus qui est in libano misit ad cedrum libani dicens. Da filiam tuam filio meo uxorem. Et ecce bestie que erant in silva libani transierunt et conculcaverunt carduum. Dixisti, percussi edom, et idcirco erigitur cor tuum in superbiam. Sede in domo tua. Cur malum adversum te provocas, ut cadas et tu et iudas tecum? Noluit audire amasias, eo quod domini esset voluntas ut traderetur in manibus hostium propter deos edom. Ascendit igitur ioas rex israel, et mutuos sibi prebuere conspectus. Amasias autem rex iuda erat in bethsames iude. Corruitque iudas coram israel, et fugit in tabernacula sua. Porro amasiam regem iuda filium ioas filii ioachaz cepit rex israel in bethsames, et adduxit in ierusalem, et destruxit muros eius a porta ephraym usque ad portam anguli cccc cubitis. Omne quoque aurum et argentum, et universa vasa que repperit in domo domini, et apud obededom in thesauris domus regie, nec non et filios obsidum reduxit in samariam. Vixit autem amasias filius ioas rex iuda, postquam mortuus est ioas filius ioachaz rex israel, xv annis. Reliqua autem sermonum amasie priorum et novissimorum scripta sunt in libro regum iuda et israel. Qui postquam recessit a domino, tetenderunt ei insidias in ierusalem. At ille fugit lachis, miseruntque et interfecerunt eum ibi. Et reportantes super equos sepelierunt eum cum patribus suis in civitate david.

XXVI

Omnis autem populus iude filium eius oziam annorum xvi constituit regem pro patre suo amasia. Ipse edificavit ahilath, et restituit eam ditioni iude, postquam dormivit rex cum patribus suis. Sedecim annorum erat ozias cum regnare cepisset, et l duobus annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius iechelia de ierusalem. Fecitque quod erat rectum in oculis domini, iuxta omnia que fecerat amasias pater eius. Et exquisivit dominum in diebus zacharie intelligentis et videntis deum. Cumque requireret eum, direxit eum in omnibus. Denique egressus est et pugnavit contra philistiim, et destruxit murum geth et murum iamnie murumque azoti. Edificavit quoque oppida in azoto et in philistiim. Et adiuvit eum deus contra philistiim et contra arabas qui habitabant in gurbaal, et contra ammonitas. Pendebantque ammonite munera ozie, et divulgatum est nomen eius usque ad introitum egypti, propter crebras victorias. Edificavitque ozias turres in ierusalem super

portam anguli et super portam vallis et reliquas in eo-
dem muri latere firmavitque eas. Extruxit etiam tur-
res in solitudine et effodit cisternas plurimas eo quod ha-
beret multa pecora tam in campestribus quam in heremi
vastitate. Vineas quoque habuit et vinitores in montibus
et in Carmelo. Erat quippe homo agriculture deditus.
Fuit autem exercitus bellatorum eius qui procedebant ad prelia
sub manu Iehiel scribe Maasieque doctoris et sub
manu Ananie qui erat de ducibus regis. Omnisque numerus
principum per familias suas virorum fortium duum milium sex-
centorum. Et sub eis universus exercitus trecenta et vii milia d
qui erant apti ad bellum et pro rege contra adversarios di-
micabant. Preparavit quoque eis Ozias id est cuncto exercitui
clipeos et hastas et galeas et loricas arcusque et fundas
ad iaciendos lapides. Et fecit in Ierusalem diversi generis ma-
chinas quas in turribus collocavit et angulis murorum
ut mitterent sagittas et saxa grandia. Egressumque est
nomen eius procul eo quod auxiliaretur ei Dominus et corroborasset
illum. Sed cum roboratus esset elevatum est cor eius in interitum
suum et neglexit Dominum Deum suum. Ingressusque templum
Domini adolere voluit incensum super altare thymia-
matis. Statimque ingressus est post eum Azarias sacer-
dos et cum eo sacerdotes Domini lxxx viri fortissimi. Restiterunt
regi atque dixerunt. Non est tui officii Ozia ut adole-
as incensum Domino sed sacerdotum Domini hoc est filiorum
Aaron qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium.
Egredere de sanctuario ne contempseris quia non reputabitur
tibi in gloriam a Domino Deo. Iratusque est Ozias et tenens
in manu thuribulum ut adoleret incensum mina-
batur sacerdotibus in domo. Statimque orta est lepra
in fronte eius coram sacerdotibus in domo Domini super
altare thymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias
pontifex et omnes reliqui sacerdotes viderunt lepram
in fronte eius et festinato expulerunt eum. Sed et ipse
perterritus acceleravit egredi eo quod sensisset ilico pla-
gam Domini. Fuit igitur Ozias leprosus usque ad diem mor-
tis sue et habitavit in domo separata plenus lepra ob quam
eiectus fuerat de domo Domini. Porro Ioatham filius eius
rexit domum regis et iudicabat populum terre. Reliqua
autem sermonum Ozie priorum et novissimorum scripsit Isaias
filius Amos propheta. Dormivitque cum patribus suis
et sepelierunt eum in agro regalium sepulchrorum eo quod
esset leprosus. Regnavitque Ioatham filius eius pro eo.
Viginti quinque annorum erat Ioatham cum XXVII
regnare cepisset et xvi annis regnavit in Ierusalem.
Nomen matris eius Ierusa filia Sadoch. Fecitque quod rec-
tum erat coram Domino iuxta omnia que fecerat Ozias pater
eius excepto quod non est ingressus templum Domini
et adhuc populus delinquebat. Ipse edificavit portam
domus Domini excelsam et in muro Ophel multa construxit.
Urbes quoque edificavit in montibus Iuda et in sal-
tibus castella et turres. Ipse pugnavit contra regem fili-
orum Ammon et vicit eum. Dederuntque ei filii Ammon in tem-
pore illo c talenta argenti et x milia choros ordei
et totidem tritici. Hec ei prebuerunt filii Ammon in
anno secundo et tertio. Corroboratusque est Ioatham eo quod
direxisset vias suas coram Domino Deo suo. Reliqua
autem sermonum Ioatham et omnis pugne eius et opera

scripta sunt in libro regum Israel et Iuda. xxv annorum erat
cum regnare cepisset et xvi annis regnavit in Ierusalem.
Dormivitque Ioatham cum patribus suis et sepelierunt eum in
civitate David. Et regnavit Achaz filius eius pro eo.
Viginti annorum erat Achaz cum regnare XXVIII
cepisset et xvi annis regnavit in Ierusalem. Non fecit rec-
tum in conspectu Domini sicut David pater eius sed ambulavit in viis
regum Israel. Insuper et statuas fudit Baalim. Ipse est qui ad-
olevit incensum in valle Benennon et lustravit fi-
lios suos in igne iuxta ritum gentium quas interfecit Dominus
in adventu filiorum Israel. Sacrificabat quoque et thymiama
succendebat in excelsis et in collibus et sub omni lig-
no frondoso. Tradiditque eum Dominus Deus eius in manu
regis Syrie qui percussit eum magnamque predam cepit
de eius imperio et adduxit in Damascum. Manibus quoque
regis Israel traditus est et percussus est plaga grandi. Occidit-
que Phacee filius Romelie de Iuda cxx milia in die uno
omnes viros bellatores eo quod reliquissent Dominum Deum pa-
trum suorum. Eodem tempore occidit Zechri vir potens ex Ephra-
im Maasiam filium regis et Ezricam ducem do-
mus eius Helchanam quoque secundum a rege. Ceperuntque filii
Israel de fratribus suis cc milia mulierum puerorum et puellarum
et infinitam predam. Pertuleruntque eam in Samariam.
Ea tempestate erat ibi propheta Domini nomine Oded qui e-
gressus obviam exercitui venienti in Samariam
dixit eis. Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Iudam et
tradidit eos in manibus vestris et occidistis eos atrociter
ita ut in celum pertingeret vestra crudelitas. Insuper filios
Iuda et Ierusalem vultis vobis subicere in servos
et ancillas quod nequaquam facto opus est. Peccastis enim super hoc Domino
Deo vestro. Sed audite consilium meum et reducite captivos quos
adduxistis de fratribus vestris quia magnus furor Domini immi-
net vobis. Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ef-
fraym Azarias filius Iohannan Barachias fili-
us Mosollamoth Ezechias filius Sellum et Amasa filius
Adali contra eos qui veniebant de prelio et dixerunt eis. Non
introducetis huc captivos ne peccemus Domino. Quare
vultis addere super peccata nostra et vetera cumulare
delicta. Grande quippe peccatum est et ira furoris Domini immi-
net super Israel. Dimiseruntque viri bellatores predam
et universa que ceperant coram principibus et omni multitu-
dine. Steteruntque viri quos supra memoravimus et appre-
hendentes captivos omnesque qui nudi erant vestie-
runt de spoliis. Cumque vestissent eos et calciassent et refe-
cissent cibo ac potu unxissentque propter laborem et ad-
hibuissent eis curam quicumque ambulare non poterant
et erant imbecillo corpore imposuerunt eos iumentis et ad-
duxerunt Iericho civitatem palmarum ad fratres eorum. Ipsi-
que reversi sunt in Samariam. Tempore illo misit rex Achaz
ad regem Assyriorum postulans auxilium. Veneruntque Idu-
mei et percusserunt multos ex Iuda et ceperunt predam ma-
gnam. Philistiim quoque diffusi sunt per urbes campestres
et ad meridiem Iuda. Ceperuntque Bethsames et Hay-
lon et Gaderoth Socho quoque et Thamnan et Zamzo
cum viculis suis et habitaverunt in eis. Humiliaverat
enim Dominus Iudam propter Achaz regem Iuda eo quod nu-
dasset eum auxilio et contemptui habuisset Dominum. Adduxit-
que Dominus contra eum Theglaphalasar regem Assyriorum

qui afflixit eum et nullo resistente vastavit. Igitur a-
chaz spoliata domo domini et domo regum et principum
dedit regi assiriorum munera et tamen nichil ei profuit. In-
super et tempore angustie sue auxit contemptum in dominum. Ipse
per se rex achaz immolavit diis damasci victimas percus-
soribus suis et dixit. Dii regum syrie auxiliantur eis quos
ego placabo hostiis et aderunt mihi cum econtrario ipsi fuerint rui-
ne ei et universo israel. Direptis itaque achaz omnibus vasis
domus dei atque confractis clausit ianuas templi dei et
fecit sibi altaria in universis angulis ierusalem. In omni-
bus quoque urbibus iuda extruxit aras ad cremandum thus
atque ad iracundiam provocavit dominum deum patrum suorum.
Reliqua autem sermonum eius et omnium operum suorum priorum et no-
vissimorum scripta sunt in libro regum iuda et israel. Dor-
mivitque achaz cum patribus suis et sepelierunt eum in civi-
tate ierusalem. Neque enim receperunt eum in sepulcra regum
israel. Regnavitque ezechias filius eius pro eo. XXIX
Igitur ezechias regnare cepit cum XXV esset annorum et XXIX
annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius abya filia
zacharie. Fecitque quod erat placitum in conspectu domi-
ni iuxta omnia que fecerat david pater eius. Ipse anno et mense primo
regni sui aperuit valvas domus domini et instauravit
eas. Adduxitque sacerdotes atque levitas et congregavit
eos in plateam orientalem. Dixitque ad eos. Audite
me levite et sanctificamini. Mundate domum domini dei patrum
vestrorum. Auferte omnem inmunditiam de sanctuario. Pecca-
verunt patres nostri et fecerunt malum in conspectu domini dei nostri de-
relinquentes eum. Averterunt facies suas a tabernaculo domini
et prebuerunt dorsum. Clauserunt ostia que erant in porti-
cu et extinxerunt lucernas. Incensum quoque non adoleverunt et ho-
locausta non obtulerunt in sanctuario deo israel. Concitatus est
itaque furor domini super iudam et ierusalem. Tradiditque eos in
commotionem et in interitum et in sibilum sicut ipsi cerni-
tis oculis vestris. En corruerunt patres nostri gladiis filii nostri et filie
nostre et coniuges captive ducte sunt propter hoc scelus. Nunc igitur
placet mihi ut ineamus fedus cum domino deo israel et avertat a no-
bis furorem ire sue. Filii mei nolite negligere. Vos
elegit dominus ut stetis coram eo et ministretis ei colatis-
que eum et cremetis ei incensum. Surrexerunt ergo levite ma-
hath filius amasie et iohel filius azarie de filiis caa-
th. Porro de filiis merari cys filius abdi et azarias filius
ialaleel. De filiis autem gerson ioha filius zemma et eden
filius ioha. At vero de filiis elizaphan zamri et iahiel.
De filiis quoque asaph zacharias et mathanias. Necnon
de filiis eman iahiel et semei. Sed et de filiis idithun se-
meias et oziel. Congregaveruntque fratres suos et sanctificati sunt
et ingressi iuxta mandatum regis et imperium domini ut expi-
arent domum domini. Sacerdotes quoque ingressi templum domini ut
sanctificarent illud extulerunt omnem inmunditiam quam
intus repererant in vestibulo domus domini quam tulerunt
levite et asportaverunt ad torrentem cedron foras.
Ceperunt autem prima die mensis primi mundare et in die octa-
vo eiusdem mensis ingressi sunt porticum domus domini. Expiaveruntque
templum diebus VIII et die XVI mensis eiusdem quod cepe-
rant impleverunt. Ingressi quoque sunt ad ezechiam
regem et dixerunt ei. Sanctificavimus omnem domum domini et
altare holocausti vasaque eius necnon et mensam propositionis
cum omnibus vasis suis. Cunctamque templi supellec-
tilem quam polluerat rex achaz in regno suo postquam
prevaricatus est. Et ecce exposita sunt omnia coram altari domini.
Consurgensque diluculo ezechias rex adunavit omnes
principes civitatis et ascendit in domum domini. Obtuleruntque
simul tauros VII et arietes VII agnos VII et hir-
cos VII pro peccato pro regno pro sanctuario pro iuda. Dixitque
sacerdotibus filiis aaron ut offerrent super altare
domini. Mactaverunt igitur tauros et susceperunt sanguinem
sacerdotes et fuderunt illum super altare. Mactaverunt etiam
arietes et illorum sanguinem super altare fuderunt. Immo-
laveruntque agnos et fuderunt super altare sanguinem.
Applicaverunt hircos pro peccato coram rege et universa
multitudine. Posueruntque manus suas super eos et immola-
verunt illos sacerdotes et asperserunt sanguinem eorum
coram altari pro piaculo universi israel. Pro omni quippe israel
preceperat rex ut holocaustum fieret et pro peccato. Constituit
quoque levitas in domo domini cum cymbalis et psalteriis et
cytharis secundum dispositionem david et gad videntis et nathan
prophete. Siquidem preceptum domini fuit per manum prophetarum eius.
Steteruntque levite tenentes organa david et sacerdotes tu-
bas. Et iussit ezechias rex ut offerrent holocausta
super altare. Cumque offerrentur holocausta ceperunt lau-
des canere domino et clangere tubis atque in diversis organis
que david rex israel preparaverat concrepare. Omni autem turba ado-
rante cantores et hii qui tenebant tubas erant in offi-
cio suo donec compleretur holocaustum. Cumque finita esset
oblatio incurvatus est rex et omnes qui erant cum eo et adora-
verunt. Precepitque ezechias et principes levitis ut lauda-
rent dominum sermonibus david et asaph videntis. Qui lau-
daverunt eum magna leticia et incurvato genu adora-
verunt. Ezechias autem etiam addidit. Implestis manus vestras
domino. Accedite et offerte victimas et laudes in domo
dei. Obtulit ergo universa multitudo hostias et laudes et ho-
locausta mente devota. Porro numerus holocaustorum que obtulit mul-
titudo hic fuit. Tauros LXX arietes C agnos CC. San-
ctificaverunt quoque domino boves DC et oves tria milia. Sacerdotes
vero pauci erant nec poterant sufficere ut pelles ho-
locaustorum detraherent. Unde et levite fratres eorum adiuve-
runt eos donec impleretur opus et sanctificarentur antistites.
Levite quippe faciliore ritu sanctificantur quam sacer-
dotes. Fuerunt igitur holocausta plurima adipes paci-
ficorum et libamina holocaustorum. Et completus est cul-
tus domus domini. Letatusque est ezechias et omnis populus eo quod
ministerium domini esset expletum. De repente quippe hoc
fieri placuerat. XXX
Misit quoque ezechias ad omnem israel et iudam. Scripsitque epistolas ad effra-
im et manassem ut venirent in domum domini in ierusalem
et facerent phase domino deo suo. Inito ergo consilio regis et
principum et universi cetus israel decreverunt ut facerent
phase mense II. Non enim potuerant facere in tempore suo
quia sacerdotes qui possent sufficere sanctificati non fuerant
et populus nondum congregatus fuerat in ierusalem. Placuitque ser-
mo regi et omni multitudini. Et decreverunt ut mitte-
rent nuntios in universum israel de bersabee usque dan
ut venirent et facerent phase domino deo israel in ierusalem.
Multi enim non fecerant sicut in lege preceptum est. Perre-
xerunt cursores cum epistolis ex regis imperio et principum
eius in universum israel et iudam iuxta quod rex

iusserat predicantes. Filii Israel revertimini ad dominum deum
Abraham et Isaac et Israel. et revertetur ad reliquias que effu
gerunt manum regis Assyriorum. Nolite fieri sicut patres vestri
et fratres. qui recesserunt a domino deo patrum suorum. qui tradidit
eos in interitum ut ipsi cernitis. Nolite indurare cer
vices vestras sicut patres vestri. Tradite manus domino. et
venite ad sanctuarium eius quod sanctificavit in eternum. Servi
te domino deo patrum vestrorum. et avertetur a vobis ira fu
roris eius. Si enim vos reversi fueritis ad dominum. fratres vestri
et filii vestri habebunt misericordiam coram dominis suis. qui illos
duxerunt in captivitatem. et captivos. et revertentur
in terram hanc. Pius enim et clemens est dominus deus vester. et non a
vertet faciem suam a vobis. si reversi fueritis ad eum.
Igitur cursores velociter de civitate in civitatem per
terram Effraym et Manasse usque Zabulon. illis ir
ridentibus et subsannantibus eos. Attamen quidam viri ex
Aser et Manasse et Zabulon acquiescentes consilio vene
runt in Ierusalem. In Iuda vero facta est manus domini ut daret eis cor
unum. et facerent iuxta preceptum regis et principum verbum domini.
Congregatique sunt in Ierusalem populi multi ut facerent sollem
pnitatem azimorum in mense secundo. et surgentes destruxe
runt altaria que erant in Ierusalem. atque universa in quibus y
dolis adolebatur incensum subvertentes proiecerunt in torren
tem Cedron. Immolaverunt autem phase. xiiii. die men
sis secundi. Sacerdotes quoque atque levite tandem sanctifi
cati obtulerunt holocausta in domo domini. Steteruntque
in ordine suo. iuxta dispositionem et legem Moysi hominis
dei. Sacerdotes vero suscipiebant effundendum san
guinem de manibus levitarum. eo quod multa turba sanctifica
ta non esset. et idcirco immolarent levite phase hiis qui non
occurrerant sanctificari domino. Magna etiam pars populi de Effra
ym et Manasse et Ysachar et Zabulon que sanctificata non fu
erat comedit phase non iuxta quod scriptum est. Et oravit
pro eis Ezechias dicens. Dominus bonus propitiabitur cunctis
qui in toto corde requirunt dominum deum patrum suorum. et non
imputabit eis quod minus sanctificati sunt. Quem exaudi
vit dominus et placatus est populo. Feceruntque filii Israel qui in
venti sunt in Ierusalem sollempnitatem azimorum. vii.
diebus in letitia magna laudantes dominum per singu
los dies. levite quoque et sacerdotes per organa que
suo officio congruebant. Et locutus est Ezechias ad cor omni
um levitarum qui habebant intelligentiam bonam
super domino. Et comederunt vii. diebus sollempnitatis immo
lantes victimas pacificorum. et laudantes dominum
deum patrum suorum. Placuitque universe multitudini
ut celebrarent etiam alios dies vii. Quod et fecerunt
cum ingenti gaudio. Ezechias autem rex Iuda prebue
rat multitudini mille tauros. et vii. milia ovium.
Principes vero dederunt populo tauros mille et oves x. milia.
Sacerdotes sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo
et hilaritate perfusa omnis turba Iuda tam sa
cerdotum et levitarum quam universe multitudinis frequentie
que venerant ex Israel. proselitorum quoque de terra Israel
et habitantium in Iuda. Factaque est grandis celebritas in
Ierusalem. qualis a diebus Salomonis filii David regis Israel in
ea urbe non fuerat. Surrexerunt autem sacerdotes et
levite benedicentes populo. et exaudita est vox eorum perve
nitque oratio in habitaculum sanctum celi. XXXI

Cumque hec fuissent rite celebrata egressus est omnis Israel
qui inventus fuerat in urbibus Iuda. et fregerunt
simulacra. succideruntque lucos demoliti sunt excelsa. et
altaria destruxerunt. non solum de universo Iuda et Ben
iamin sed et de Ephraim quoque et Manasse donec
penitus everterent. Reversique sunt omnes filii Israel in posses
siones et civitates suas. Ezechias autem constituit turmas
sacerdotales et leviticas per divisiones suas. unumquemque
in officio proprietate in proprio tam sacerdotum videlicet
quam levitarum ad holocausta et pacifica ut ministra
rent et confiterentur canerentque in portis castrorum domini. Pars
autem regis erat ut de propria eius substantia offerretur holocau
stum mane semper et vespere. sabbatis quoque et kalendis
et sollempnitatibus ceteris sicut scriptum est in lege
Moysi. Precepit etiam populo habitantium in Ierusalem ut darent partes
sacerdotibus et levitis ut possent vacare legi domini. Que
cum percrebuisset in auribus multitudinis plurimas obtule
re primitias filii Israel frumenti. vini. et olei. mellis quo
que et omnium que gignit humus decimas obtulerunt. Sed
et filii Israel et Iuda qui habitabant in urbibus Iuda ob
tulerunt decimas boum et ovium. decimasque sanctorum que
voverant domino deo suo. atque portantes universa fe
cerunt acervos plurimos. Mense tertio ceperunt iacere fundamen
ta. et mense vii. compleverunt eos. Cumque ingressi fuissent
Ezechias et principes eius viderunt acervos. benedixerunt domino
ac populo Israel. Interrogavitque Ezechias sacerdotes et levi
tas cur ita iacerent acervi. Respondit illi Azarias sacerdos
primus de stirpe Sadoch dicens. Ex quo ceperunt offerri pri
mitie in domo domini comedimus et saturati sumus. et re
manserunt plurima. eo quod benedixerit dominus populo suo. Reliquiarum
autem est copia ista quam cernis. Precepit igitur Ezechias
ut prepararent horrea in domo domini. Que cum fecissent in
tulerunt tam primitias quam decimas. et quecumque vove
rant fideliter. Fuit autem prepositus prefectus eorum Chonenias
levita. et Semei frater eius secundus. post quem Iehiel. et Azari
as. et Naath. et Asahel. et Ierimoth. Iozabath quoque. et Ehe
liel. et Iesmachias. et Maath. et Banaias prepositi sub ma
nibus Choneni et Semei fratris eius. ex imperio Eze
chie regis. et Azarie pontificis domus domini ad quos
omnia pertinebant. Chore vero filius Iemna levites
et ianitor orientalis porte prepositus erat hiis que
sponte offerebantur domino primitiisque et consecratis in sancta
sanctorum. Et sub cura eius Eden et Beniamin. Iesue et Semei
as. Amarias quoque et Sechenias in civitatibus sacerdotum ut
fideliter distribuerent fratribus suis partes minoribus atque
maioribus. exceptis maribus ab annis tribus et supra
a cunctis qui ingrediebantur templum domini et quicquid per
dies singulos conducebatur in ministerio atque observa
tionibus iuxta divisiones suas. Sacerdotibus per famili
as suas. et levitis a xx. anno et supra per ordines et tur
mas suas. universeque multitudini tam uxoribus quam
liberis eorum utriusque sexus. Fideliter enim de hiis que
sanctificata fuerant prebebant cibos. Sed et filiorum Aaron per agros
et suburbana urbium singularum dispositi erant
viri qui partes distribuerent universo sexui masculi
no de sacerdotibus et levitis. Fecit ergo Ezechias uni
versa que diximus in omni Iuda. Operatusque est bonum
et rectum et verum coram domino deo suo in universa

cultura ministerii domus domini iuxta legem et cerimonias volens requirere dominum deum suum in toto corde suo fecitque et prosperatus est.

XXXII

Post que et huiuscemodi veritatem venit Sennacherib rex Assyriorum et ingressus Iudam obsedit civitates munitas volens eas capere. Quod cum audisset Ezechias venisse scilicet Sennacherib et totum belli impetum verti contra Ierusalem, inito cum principibus consilio virisque fortissimis ut obturarent capita fontium que erant extra urbem, et hoc omnium decernente sententia congregavit plurimam multitudinem et obturaverunt cunctos fontes et rivum qui fluebat in medio terre dicentes: Ne veniant reges Assyriorum et inveniant aquarum habundantiam. Edificavit quoque agens industrie omnem murum qui fuerat dissipatus et extruxit turres desuper et forinsecus alterum murum, instauravitque Mello in civitate David et fecit universi generis armaturam et clipeos. Constituitque principes bellatorum in exercitu et vocavit universos in platea porte civitatis ac locutus est ad cor eorum dicens: Viriliter agite et confortamini. Nolite timere nec paveatis regem Assyriorum et universam multitudinem que est cum eo. Multo enim plures nobiscum sunt quam cum illo. Cum illo est brachium carneum, nobiscum dominus deus noster qui auxiliator est noster pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus huiuscemodi verbis Ezechie regis Iuda. Que postquam gesta sunt misit Sennacherib rex Assyriorum servos suos in Ierusalem, ipse enim cum universo exercitu suo obsidebat Lachis, ad Ezechiam regem Iuda et ad omnem populum qui erat in urbe dicens: Hec dicit Sennacherib rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Ierusalem? Num Ezechias decipit vos ut tradat morti in fame et siti, affirmans quod dominus deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum? Numquid non iste est Ezechias qui destruxit excelsa illius et altaria, et precepit Iude et Ierusalem dicens: Coram altari uno adorabitis et in ipso comburetis incensum? An ignoratis que ego fecerim et patres mei cunctis terrarum populis? Numquid prevaluerunt dii gentium omniumque terrarum liberare regionem suam de manu mea? Quis est de universis diis gentium quas vastaverunt patres mei qui potuerit liberare populum suum de manu mea, ut possit etiam deus vester eruere vos de hac manu? Non vos ergo decipiat Ezechias nec vana persuasione deludat neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum suum de manu mea et de manu patrum meorum, consequenter nec deus vester poterit eruere vos de manu mea. Sed et alia multa locuti sunt servi eius contra dominum deum et contra Ezechiam servum eius. Epistolas quoque scripsit plenas blasphemie in dominum deum Israel et locutus est adversus eum: Sicut dii ceterarum gentium non potuerunt liberare populum suum de manu mea, sic et deus Ezechie eruere non poterit populum suum de manu ista. Insuper et clamore magno lingua iudaica contra populum qui sedebat in muris Ierusalem personabat ut terreret eos et caperent civitatem. Locutusque est contra deum Ierusalem sicut adversum deos populorum terre opera manuum hominum. Oraverunt autem Ezechias rex et Ysaias filius Amos propheta adversum hanc blasphemiam ac vociferati sunt usque in celum. Et misit dominus angelum suum qui percussit omnem virum robustum et bellatorem et principem exercitus regis Assyriorum. Reversusque est cum ignominia in terram suam. Cumque ingressus esset domum dei sui filii qui egressi fuerant de utero eius interfecerunt eum gladio. Salvavitque dominus Ezechiam et habitatores Ierusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum et de manu omnium, et prestitit eis quietem per circuitum. Multi etiam deferebant hostias et sacrificia domino in Ierusalem et munera Ezechie regi Iuda, qui exaltatus est post hec coram cunctis gentibus. In diebus illis egrotavit Ezechias usque ad mortem et oravit dominum, exaudivitque eum et dedit ei signum. Sed non iuxta beneficia que acceperat retribuit, quia elevatum est cor eius, et facta est contra eum ira et contra Iudam et Ierusalem. Humiliatusque est postea eo quod exaltatum fuisset cor eius, tam ipse quam habitatores Ierusalem, et idcirco non venit super eos ira domini in diebus Ezechie. Fuit autem Ezechias dives et inclitus valde, et thesauros sibi plurimos congregavit argenti et auri et lapidis preciosi, aromatum et armorum universi generis et vasorum magni precii. Apothecas quoque frumenti vini et olei, et presepia omnium iumentorum, caulasque pecoribus et urbes edificavit. Habebat quippe greges ovium et armentorum innumerabiles, eo quod dedisset ei dominus substantiam multam nimis. Ipse est Ezechias qui obturavit superiorem fontem aquarum Gion et avertit eas subter ad occidentem urbis David. In omnibus operibus suis fecit prospere que voluit. Attamen in legatione principum Babilonis qui missi fuerant ad eum ut interrogarent de portento quod acciderat super terram, dereliquit eum deus ut temptaretur et nota fierent omnia que erant in corde eius. Reliqua autem sermonum Ezechie et misericordiarum eius scripta sunt in visione Ysaie filii Amos prophete et in libro regum Iuda et Israel.

XXXIII

Dormivitque Ezechias cum patribus suis, et sepelierunt eum super sepulchra filiorum David, et celebravit eius exequias universus Iuda et omnes habitatores Ierusalem. Regnavitque Manasses filius eius pro eo. xij. annorum erat Manasses cum regnare cepisset, et .lv. annis regnavit in Ierusalem. Fecit autem malum coram domino iuxta abhominationes gentium quas subvertit dominus coram filiis Israel. Et conversus instauravit excelsa que demolitus fuerat Ezechias pater eius, construxitque aras Baalim et fecit lucos et adoravit omnem militiam celi et coluit eam. Edificavit quoque altaria in domo domini de qua dixerat dominus: In Ierusalem erit nomen meum in eternum. Edificavit autem ea cuncto exercitui celi in duobus atriis domus domini. Transireque fecit filios suos per ignem in valle Benennon. Observabat sompnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos et incantatores, multaque mala operatus est coram domino ut irritaret eum. Sculptile quoque et conflatile signum posuit in domo dei, de qua locutus est deus ad David et ad Salomonem filium eius dicens: In domo hac et in Ierusalem quam elegi de cunctis urbibus Israel ponam nomen meum in sempiternum. Et moveri non faciam pedem Israel de terra quam tradidi patribus eorum, ita dumtaxat si custodierint facere que precepi eis cunctamque legem et cerimonias atque iudicia per manum Moysi. Igitur Manasses seduxit Iudam et habitatores Ierusalem ut facerent malum super omnes gentes quas subverterat dominus a facie filiorum Israel. Locutusque est dominus ad eum et ad populum illius, et attendere noluerunt. Idcirco superinduxit

eis principes exercitus regis Assyriorum. ceperuntque Manassen
et vinctum catenis atque compedibus duxerunt eum in Babilo
nem. Qui postquam coangustiatus est oravit dominum deum
suum et egit penitentiam valde coram deo patrum suorum. Depre
catusque est eum, et obsecravit intente. et exaudivit orationem
eius. Reduxitque eum in Ierusalem in regnum suum. et cognovit
Manasses quod dominus ipse esset deus. Post hec edificavit mu
rum. extra civitatem David ad occidentem Gyon in tor
rente ab introitu porte piscium per circuitum usque ad
Ophel. et exaltavit illum vehementer. Constituitque prin
cipes exercitus in cunctis civitatibus Iuda munitis. et
abstulit deos alienos et simulacra de domo domini. aras
quoque quas fecerat in monte domus domini et in Ierusalem et proiecit
omnia extra urbem. Porro instauravit altare domini et
immolavit super illud victimas et pacifica et laudem
precepitque Iude ut serviret domino deo Israel. Attamen adhuc populus
immolabat in excelsis domino deo suo. Reliqua autem gestorum
Manasse. et obsecratio eius ad deum suum. verba quoque videntium
qui loquebantur ad eum in nomine domini dei Israel continentur in
sermonibus regum Israel. Oratio quoque eius et exauditio
et cuncta peccata atque contemptus. loca etiam in quibus edifi
cavit excelsa. et fecit lucos et statuas antequam ageret peni
tentiam scripta sunt in sermonibus Ozai. Dormivit ergo
Manasses cum patribus suis et sepelierunt eum in domo sua.
Regnavitque pro eo filius eius Amon. xxii. annorum erat
Amon cum regnare cepisset et duobus annis regnavit in
Ierusalem. Fecitque malum in conspectu domini sicut fecerat Manas
ses pater eius. et cunctis idolis que Manasses fuerat fabricatus
immolavit atque servivit. et non est reveritus faciem domini sicut
reveritus est Manasses pater eius. et multo maiora deliquit.
Cumque coniurassent adversus eum servi sui. interfecerunt eum in do
mo sua. Porro reliqua populi multitudo cesis his qui Amon per
cusserant constituit regem Iosiam filium eius pro eo.

XXXIIII

Octo annorum erat Iosias cum regnare
cepisset. et xxxi. anno regnavit in Ierusalem. Fecitque quod
erat rectum in conspectu domini. et ambulavit in viis David patris
sui. Non declinavit ad dexteram neque ad sinistram. Octavo
autem anno imperii sui cum adhuc esset puer. cepit querere
deum patris sui David. et xii. anno postquam ceperat mundavit
Iudam et Ierusalem ab excelsis et lucis. simulacrisque et scul
ptilibus. Destruxeruntque coram eo aras Baalim. et simu
lacra que superposita fuerant demoliti sunt. lucos etiam et sculp
tilia succidit atque comminuit. et super tumulos eorum qui
eis immolare consueverant. fragmenta dispersit. Ossa
preterea sacerdotum combussit in altaribus ydolorum. et mundavit
Iudam et Ierusalem. Sed et in urbibus Manasse et Ephraym
et Symeon usque Neptalim cuncta subvertit. Cumque altaria
dissipasset et lucos et sculptilia contrivisset in frusta.
cunctaque delubra demolitus esset de universa terra Israel
reversus est in Ierusalem. Igitur xviii. anno regni sui mun
data iam terra et templo domini. misit Saphan filium
Helchie et Maasiam principem civitatis et Ioha fi
lium Ioachaz a commentariis ut instaurarent domum
domini dei sui. qui venerunt ad Helchiam sacerdotem mag
num. acceperuntque pecuniam ab eo que illata fuerat in domum
domini et quam congregaverant levite et ianitores de Manas
se et Ephraym. et universis reliquiis Israel ab omni quoque
Iuda et Beniamin et habitatoribus Ierusalem tradiderunt
in manibus eorum qui preerant operariis in domo domini ut in
staurarent templum. et infirma quoque sarcirent. At illi
dederunt eam artificibus et cementariis ut emerent lapides
excisos de lapidicinis. et ligna ad commissuras edificii. et
ad contignationem domorum quas destruxerant reges Iuda.
qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem prepositi operantium
Iahath et Abdias de filiis Merari. Zacharias et Mosol
lam de filiis Caath qui urgebant opus. omnes levite
scientes organis canere. Super eos vero qui ad diversos
usus onera portabant erant scribe et magistri de levi
tis ianitores. Cumque efferrent pecuniam que illata fu
erat in templum domini reperit Helchias sacerdos librum
legis domini per manum Moysi. et ait ad Saphan scribam. Li
brum legis inveni in domo domini et tradidit ei. At ille
intulit volumen ad regem. et nuntiavit ei dicens. Omnia
que dedisti in manu servorum tuorum ecce complentur. Argen
tum quod repertum est in domo domini conflaverunt. datumque est prefectis ar
tificum et diversa opera fabricantium. Preterea tradidit mi
hi Helchias sacerdos hunc librum. Quem cum rege presente
recitasset. audissetque ille verba legis scidit vesti
menta sua et precepit Helchie et Ahicam filio Saphan et
Abdon filio Micha. Saphan quoque scribe et Asaie servo
regis dicens. Ite et orate dominum pro me et pro reliquis Is
rahel et Iuda super universis sermonibus libri istius qui
repertus est. Magnus enim furor domini stillavit super nos
eo quod non custodierint patres nostri verba domini ut facerent omnia
que scripta sunt in isto volumine. Abiit ergo Helchias et hii
qui simul a rege missi fuerant ad Oldam prophetissam uxorem
Sellum filii Thecuath filii Asra custodis vestium que
habitabat in Ierusalem in Masena. et locuti sunt ei verba que supra nar
ravimus. At illa respondit eis. Hec dicit dominus deus Israel. Dicite vi
ro qui misit vos ad me. hec dicit dominus. Ecce ego inducam
mala super locum istum et super habitatores eius. cunctaque male
dicta que scripta sunt in libro hoc quem legerunt coram
rege Iuda. quia dereliquerunt me et sacrificaverunt diis alie
nis ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operi
bus manuum suarum. idcirco stillabit furor meus super locum
istum. et non extinguetur. Ad regem autem Iuda qui misit
vos pro domino deprecando sic loquimini. Hec dicit dominus deus
Israel. Quia audisti verba voluminis. atque emollitum est cor
tuum et humiliatus es in conspectu domini super hiis que dicta sunt contra
locum hunc et habitatores Ierusalem. Reveritusque faciem
meam. scidisti vestimenta tua et flevisti coram me. Ego
quoque exaudivi te. Iam enim colligam te ad patres tuos
et inferreris in sepulchrum tuum in pace. nec videbunt ocu
li tui omne malum quod ego inducturus sum super locum
istum. et super habitatores eius. Retulerunt itaque regi cuncta
que dixerat. At ille convocatis universis maioribus natu
Iuda et Ierusalem ascendit in domum domini. unaque omnes viri Iu
da et habitatores Ierusalem. sacerdotes et levite et cunctus
populus a minimo usque ad maximum. Quibus audienti
bus in domo domini legit rex omnia verba voluminis. et
stans in tribunali suo percussit fedus coram domino ut
ambularet post eum. et custodiret precepta et testimonia
et iustificationes eius in toto corde suo et in tota anima sua
faceretque que scripta sunt in volumine illo quod lege
rat. Adiuravit quoque super hoc omnes qui reperti fuerant in Ierusalem
et Beniamin. Et fecerunt habitatores Ierusalem iuxta pactum domini

dei patrum suorum. Abstulit igitur iosias cunctas abhominationes de universis regionibus filiorum israel, et fecit omnes qui residui erant in israel servire domino deo suo. Cunctis diebus vite eius non recesserunt a domino deo patrum suorum.

XXXV

Fecit autem iosias in ierusalem phase domino, quod immolatum est quartadecima die mensis primi. Et constituit sacerdotes in officiis suis, hortatusque est eos ut ministrarent in domo domini. Levitis quoque ad quorum eruditionem omnis israel sanctificabatur domino locutus est. Ponite archam in sanctuario templi, quod edificavit salomon filius david rex israel. Neque enim eam ultra portabitis. Nunc autem ministrate domino deo vestro, et populo eius israel. Et preparate vos per domos et cognationes vestras in divisionibus singulorum, sicut precepit david rex israel, et descripsit salomon filius eius. Et ministrate in sanctuario per familias turmasque leviticas. Et sanctificati immolate phase. Fratres etiam vestros ut possint iuxta verba que locutus est dominus in manu moysi facere preparate. Dedit preterea iosias omni populo qui ibi fuerat inventus in sollempnitatem phase agnos et edos de gregibus et reliqui pecoris XXX milia, boum quoque tria milia. Hec de regis universa substantia. Duces quoque eius sponte quod voluerant obtulerunt tam populo quam sacerdotibus et levitis. Porro helchias et zacharias et iehiel principes domus domini dederunt sacerdotibus ad faciendum phase pecora commixtim duo milia sescenta, et boves trecentos. Chonenias autem et semeias et nathanael fratres eius, necnon asabias et iahiel et iozabath principes levitarum dederunt ceteris levitis ad celebrandum phase quinque milia pecorum, et boves quingentos. Preparatumque est ministerium, et steterunt sacerdotes in officio suo. Levite quoque in turmis iuxta regis imperium. Et immolatum est phase. Asperseruntque sacerdotes manu sua sanguinem, et levite detraxerunt pelles holocaustorum, et separaverunt ea ut darent per domos et familias singulorum, et offerrentur domino sicut scriptum est in lege moysi. De bobus quoque fecerunt similiter. Et assaverunt phase super ignem iuxta quod in lege scriptum est. Pacificas vero hostias coxerunt in lebetis et caccabis et ollis, et festinato distribuerunt universe plebi. Sibi autem et sacerdotibus postea paraverunt. Nam in oblatione holocaustorum et adipum usque ad noctem sacerdotes fuerunt occupati. Unde levite sibi et sacerdotibus filiis aaron paraverunt novissimis. Porro cantores filii asaph stabant in ordine suo iuxta preceptum david et asaph et eman et idithun prophetarum regis. Ianitores vero per portas singulas observabant, ita ut nec puncto quidem discederent a ministerio. Quam ob rem et fratres eorum levite paraverunt eis cibos. Omnis igitur cultura domini rite completa est in die illa, ut facerent phase et offerrent holocausta super altare domini iuxta preceptum regis iosie. Feceruntque filii israel qui reperti fuerant ibi phase in tempore illo et sollempnitatem azimorum septem diebus. Non fuit phase simile huic in israel a diebus samuelis prophete. Sed nec quisquam de regibus israel fecit phase sicut fecit iosias sacerdotibus et levitis et omni iude et israel qui repertus fuerat et habitantibus in ierusalem. Octavodecimo anno regni iosie hoc phase celebratum est. Postquam instauraverat iosias templum, ascendit nechao rex egypti ad pugnandum in charchamis iuxta eufraten. Et processit in occursum eius iosias. At ille missis ad eum nuntiis ait. Quid mihi et tibi rex iuda? Non hodie adversum te venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me deus festinato ire precepit. Desine adversum deum facere qui mecum est, ne interficiat te. Noluit iosias reverti, sed preparavit contra eum bellum, nec acquievit sermonibus nechao ex ore dei. Verum perrexit ut dimicaret in campo mageddo. Ibique vulneratus a sagittariis dixit pueris suis. Educite me de prelio, quia oppido vulneratus sum. Qui transtulerunt eum de curru in alterum currum qui sequebatur eum more regio, et asportaverunt eum in ierusalem. Mortuusque est et sepultus in mausoleo patrum suorum. Et universus iuda et ierusalem luxerunt eum, ieremias maxime. Cuius omnes cantores atque cantatrices usque in presentem diem lamentationes super iosiam replicant, et quasi lex obtinuit in israel. Ecce scriptum fertur in lamentationibus. Reliqua autem sermonum iosie et misericordiarum eius que lege precepta sunt domini. Opera quoque illius prima et novissima scripta sunt in libro regum israel et iuda.

XXXVI

Tulit ergo populus terre ioachaz filium iosie, et constituit regem pro patre suo in ierusalem. Trium et viginti annorum erat ioachaz cum regnare cepisset, et tribus mensibus regnavit in ierusalem. Amovit autem eum rex egypti cum venisset ierusalem, et condempnavit terram centum talentis argenti et talento auri. Constituitque regem pro eo eliachim fratrem eius super iudam et ierusalem, et vertit nomen eius ioachim. Ipsum vero ioachaz tulit secum, et adduxit in egyptum. Viginti quinque annorum erat ioachim cum regnare cepisset, et undecim annis regnavit in ierusalem. Fecitque malum coram domino deo suo. Contra hunc ascendit nabuchodonosor rex caldeorum, et vinctum catenis duxit in babilonem. Ad quam et vasa domini transtulit, et posuit ea in templo suo. Reliqua autem verborum ioachim et abhominationum eius quas operatus est, et que inventa sunt in eo, continentur in libro regum israel et iuda. Regnavit autem ioachim filius eius pro eo. Octo annorum erat ioachim cum regnare cepisset, et tribus mensibus ac decem diebus regnavit in ierusalem. Fecitque malum in conspectu domini. Cumque anni circulus volveretur, misit nabuchodonosor rex qui adduxerunt eum in babilonem, asportatis simul pretiosissimis vasis domus domini. Regem vero constituit sedechiam patruum eius super iudam et ierusalem. Viginti et unius anni erat sedechias cum regnare cepisset, et undecim annis regnavit in ierusalem. Fecitque malum in oculis domini dei sui, nec erubuit faciem ieremie prophete loquentis ad se ex ore domini. A rege quoque nabuchodonosor recessit, qui adiuraverat eum per deum, et induravit cervicem suam et cor ut non reverteretur ad dominum deum israel. Sed et universi principes sacerdotum et populus prevaricati sunt inique iuxta universas abhominationes gentium, et polluerunt domum domini quam sanctificaverat sibi in ierusalem. Mittebat autem dominus deus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum de nocte consurgens et cotidie commonens, eo quod parceret populo et habitaculo suo. At illi subsannabant nuntios dei, et parvipendebant sermones eius, illudebantque prophetis, donec ascenderet furor domini in populum eius, et esset nulla curatio. Adduxit enim super eos regem chaldeorum, et interfecit iuvenes eorum in domo sanctuarii. Non est misertus adolescentis et virginis, et senis, nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in manu eius. Universa quoque vasa domus domini

tam maiora quam minora, et thesauros templi et regis et principum transtulit in Babilonem. Incenderunt hostes domum dei, destruxerunt murum Ierusalem, universas turres combusserunt, et quicquid preciosi erat demoliti sunt. Si quis evaserat gladium ductus in Babilonem servivit regi et filiis eius donec imperaret rex Persarum, et compleretur sermo domini ex ore Ieremie, et celebraret terra sabbata sua. Cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum usque dum complerentur lxx anni. Anno autem primo Cyri regis Persarum ad explendum sermonem domini quem locutus fuerat per os Ieremie, suscitavit dominus spiritum Cyri regis Persarum, qui iussit predicari in universo regno suo et per scripturam dicens: Hec dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terre dedit michi dominus deus celi, et ipse precepit michi ut edificarem ei domum in Ierusalem que est in Iudea. Quis ex vobis est in omni populo eius? Sit dominus deus suus cum eo, et ascendat. Domine deus omnipotens patrum nostrorum Abraham, Ysaac et Iacob, et semini eorum iusto, qui fecisti celum et terram cum omni ornatu eorum, qui signasti mare verbo precepti tui, qui conclusisti abyssum et signasti terribili et laudabili nomini tuo, quem omnia pavent et tremunt a vultu virtutis tue, et insustentabilis ira super peccatores comminationis tue; inmensa vero et investigabilis misericordia promissionis tue, quia tu es dominus altissimus super omnem terram, longanimis et multum misericors et penitens super malicias hominum. Tu autem domine secundum bonitatem tuam promisisti penitentiam remissionis peccatorum; et tu domine iustorum non posuisti penitentiam iustis Abraham, Ysaac et Iacob, hiis qui tibi non peccaverunt, quia peccavi super numerum harene maris; multiplicate sunt iniquitates mee. Incurvatus sum multo vinculo ferri, et non est respiratio michi, quia excitavi iracundiam tuam et malum coram te feci, statuens abhominationes et multiplicans offensiones. Et nunc flecto genua cordis mei, precans a te bonitatem domine. Peccavi et iniquitatem meam agnosco. Peto rogans te domine, remitte michi, remitte michi. Ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in eternum reserves mala michi, quia indignum salvabis me secundum magnam misericordiam tuam, et laudabo te semper omnibus diebus vite mee, quia te laudat omnis virtus celorum, et tibi est gloria in secula seculorum. Amen. Incipit prologus in libro Hesdre.

Utrum difficilius sit facere quod poscitis an negare, necdum statui. Nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere sententie est, et magnitudo oneris inpositi ita cervices premit ut ante sub fasce ruendum sit quam levandum. Accedunt ad hoc invidorum studia, qui omne quod scribimus reprehendendum putant, et interdum contra se conscientia repugnante publice lacerant quod occulte legunt, in tantum ut clamare compellar et dicere: Domine, libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa. Tertius annus est quod semper scribitis et rescribitis ut Hesdre librum et Hester vobis de hebreo transferam, quasi non habeatis greca et latina volumina, aut quicquid illud est quod a nobis editur non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autem, ut ait quidam, niti, neque aliud fatigando nisi odium querere extreme dementie est. Itaque obsecro vos, mi Domnion et Rogatiane carissimi, ut privata lectione contenti librum non efferatis in publicum, nec fastidiosis ciborum ingeratis, vitetisque eorum supercilium qui iudicare tantum de aliis et ipsi facere nichil noverunt. Si qui autem fratrum quibus nostra non displicent, hiis describendi exemplar dederitis, admonete eos ut hebrea nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distincte et per intervalla scribant. Nichil enim prodest emendasse librum, nisi emendatio librariorum diligentia conservetur. Nec quemquam moveat quod unus a nobis editus liber est, nec apocriforum tertii et quarti libri sompniis delectetur; quia et apud Hebreos Hesdre Neemieque sermones in unum volumen coartantur, et que non habentur apud illos nec de xxiiii senibus sunt, procul abicienda. Si quis autem lxx vobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata et eversa demonstrat, nec potest utique verum asseri quod diversum est, mittite eum ad evangelia, in quibus multa ponuntur quasi de veteri testamento que apud lxx interpretes non habentur, velud illud: Quoniam Nazareus vocabitur, et: Ex Egipto vocavi filium meum, et: Videbunt in quem compunxerunt, multaque alia que latiori operi reservamus, et querite ab eis ubi scripta sint, cumque proferre non potuerint, vos legite de hiis exemplaribus que nuper a nobis edita maledicorum cotidie linguis confodiuntur. Ut autem ad compendium veniam, certe quod illaturus sum equissimum est. Edidi aliquid quod non habetur in greco vel aliter habetur quam a me versum est. Quid me interpretem laniant? Interrogent Hebreos, et ipsis auctoribus translationi mee vel arrogent vel derogent fidem. Porro aliud est si clausis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere et non imitantur grecorum studium et benivolentiam, qui post lxx translatores iam Christi evangelio coruscante Iudeos et Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, Symmachum et Theodotionem, et curiose legunt et per Origenis laborem in exaplis ecclesiis dedicaverunt. Quanto magis latini grati esse deberent, quod exultantem cernerent Greciam a se aliquid mutuari. Primum enim magnorum sumptuum est et infinite difficultatis exemplaria posse habere omnia. Deinde et qui habuerint et hebrei sermonis ignari sunt magis errabunt ignorantes quis e multis verius dixerit. Quod sapientissimo cuidam nuper apud grecos accidit, ut interdum scripture sensum relinquens unius cuiuslibet interpretis sequeretur errorem. Nos autem qui hebree lingue saltem parvam habemus scientiam, et latinus nobis utcumque sermo non deest, et de aliis magis possumus iudicare, et ea que ipsi intelligimus in nostra lingua exprimere. Itaque licet excetra sibilet, victorque Sinon incendia iactet, numquam meum iuvante Christo silebit eloquium. Etiam precisa lingua balbutiet. Legant qui volunt, qui nolunt abiciant; eventilent apices, litteras calumpnientur; magis vestra caritate provocabor ad studium quam illorum detractione et odio deterrebor. Incipit liber Hesdre.

In anno primo Cyri regis Persarum, ut compleretur verbum domini ex ore Ieremie, suscitavit dominus spiritum Cyri regis Persarum, et traduxit vocem in omni regno suo etiam per scripturam dicens: Hec dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna

na rex dedit mihi dominus deus celi et terre. et ipse precepit mihi ut edifi
carem ei domum in ierusalem que est in iudea. Quis est ex vobis
in vobis de universo populo eius? Sit deus illius cum eo. Ascendat
in ierusalem que est in iudea. et edificet domum domini dei israel. ipse est deus
qui est in ierusalem. Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque
habitant adiuvent eum viri de loco suo argento et
auro et substantia et pecoribus. excepto quod voluntarie offerunt
templo dei quod est in ierusalem. Et surrexerunt principes patrum de
iuda et beniamin. et sacerdotes et levite. et omnis cuius
suscitavit deus spiritum ut ascenderent ad edificandum tem
plum domini quod erat in ierusalem. Universique qui erant in circuitu
adiuverunt manus eorum in vasis argenteis et aureis. in
substantia in supellectili. in iumentis. exceptis his que sponte
obtulerant. Rex vero cyrus protulit vasa templi domini que
tulerat nabuchodonosor de ierusalem et posuerat ea in tem
plo dei sui. protulit autem ea cyrus rex persarum per manum mithri
datis filii gazabar. et annumeravit ea sasabasar prin
cipi iude. Et hic est numerus eorum. fiale auree .xxx. fiale argen
tee mille. cultri .xxix. ciphi aurei .xxx. Ciphi argen
tei .cccc.x. vasa alia .m. Omnia vasa aurea et argentea
.v.m. et .cccc. Universa tulit sasabasar cum his qui ascen
debant de transmigratione babilonis in ierusalem. II
Hi sunt autem provincie filii qui ascenderunt de captivi
tate quam transtulerat nabuchodonosor rex babilonis
in babilonem. et reversi sunt in ierusalem et iudeam unusquisque
in civitatem suam. qui venerunt cum zorobabel. Ie
sua. neemia. saraia. rahelaia. mardocha. belsan. mes
far. begai. reum. baana. Numerus virorum populi israel. Filii phares
duo .m. c. lxxii. Filii areth .dcc. lxxv. Filii gersephatia
.ccc. lxxii. Filii sephezia .ccc. lxxii. Filii area .dcc. lxxv. Fili
i phaath moab filiorum iosue et ioab duo milia .dccc. xii.
Filii helam .m. cc. liiii. Filii zechua .dccc. xlv. Filii zachai
.dcc. lx. Filii bani .dc. xlii. Filii bebai .dc. xxiii. Filii agaz
gad. mille .cc. xxii. Filii adonicam .dc. lxvi. Filii beguai
duo milia .lvi. Filii adin .cccc. liiii. Filii ather qui erant
ex ezechia .xcviii. Filii besai .ccc. xxiii. Filii iora .c. xii.
Filii asom .cc. xxiii. Filii gebar .xcv. Filii bethleem .c.
xxiii. Viri netupha .lvi. Viri anathoth .c. xxviii. Filii
azmaveth .xlii. Filii cariathiarim cephira et beroth
.dcc. xliii. Filii rama et gaba .dc. xxi. Viri machmas .c.
xxii. Viri bethel et gai .cc. xxiii. Filii nebo .lii. Filii megb
is .c. lvi. Filii helam alterius mille .cc. liiii. Filii arim .ccc.
xx. Filii lodadia et ono .dcc. xxv. Filii iericho .ccc. xlv. Fi
lii senaa tria milia .dc. xxx. Sacerdotes. Filii ydaia ida
ia in domo iesue .dcccc. lxxiii. Filii emmeor .m. lii.
Filii phessur .m. cc. xlvii. Filii arim .m. xvii. Levite
filii iesue et cedmihel filiorum odovie .lxxiiii. Cantores fi
lii asaph .c. xxviii. Filii ianitorum. filii sellum. filii ather
filii thelmon. filii accub. filii aricha. filii sobai. fi
lii sobai universi .c. xxxix. Nathinnei. filii osai. filii
asupha. filii thebaoth. filii ceros. filii sisaa. fi
lii phadon. filii lebana. filii agaba. filii accub. filii
agab. filii selmai. filii annan. filii gaddel. filii ga
zer. filii rahaia. filii nechoda. filii rasin. filii gazem
filii aram. filii phasee. filii besee. filii asenaa. filii
munim. filii nephusim. filii bethbuc. filii acupha
filii assur. filii besluth. filii mahida. filii arsa. filii
bercos. filii sisara. filii thema. filii nasia. filii atu

pha. filii servorum salomonis. filii sothei. filii sophereth
filii pharuda. filii iala. filii dercon. filii gedel. filii
saphatia. filii athil. filii phocereth qui erant de
asebaim. filii amin. omnes nathinnei et filii servorum
salomonis .ccc. xcii. Et hii qui ascenderunt de thela
mala thelersa cherub et edom et mer et non potuerunt in
dicare domum patrum suorum et semen suum utrum ex israel essent.
filii delaia. filii tobia. filii nechoda .dc. lii. Et de filiis
sacerdotum. filii obia. filii accos. filii berzellai qui
accepit de filiabus berzellai galladitis uxorem et
vocatus est nomine eorum. Hii quesierunt scripturam genealogie
sue et non invenerunt. et eiecti sunt de sacerdotio. Et dixit
athersatha eis ut non comederent de sancto sanctorum donec sur
geret sacerdos doctus atque perfectus. Omnis multitudo quasi
unus .xlii. m. ccc. lx. exceptis servis eorum et ancillis qui
erant .vii. m. ccc. xxxvii. et in ipsis cantores atque can
tatrices .cc. Equi eorum .dcc. xxxvi. Muli eorum .ccc.
xlv. Cameli eorum .cccc. xxxv. Asini eorum .vi. m. dcc.
xx. Et de principibus patrum cum ingrederentur templum
domini quod est in ierusalem sponte obtulerunt in domum dei ad
extruendam eam in loco suo. secundum vires suas de
derunt impensas operis auri solidos .lxi. milia et mille ar
genti minas .v. milia et vestes sacerdotales .c. Habitave
runt ergo sacerdotes et levite de populo et cantores et iani
tores et nathinnei in urbibus suis. universusque israel
Iamque venerat mensis vii. III in civitatibus suis.
et erant filii israel in civitatibus suis. Congregatus est ergo
populus quasi vir unus in ierusalem. Et surrexit iosue filius iose
dech et fratres eius sacerdotes et zorobabel filius sala
thiel et fratres eius et edificaverunt altare dei israel ut of
ferrent in eo holocaustomata sicut scriptum est in
lege moysi viri dei. Collocaverunt autem altare super
bases suas deterrentibus eos per circuitum populis terrarum et
obtulerunt super illud holocaustum domino mane et vespe
re. Feceruntque sollempnitatem tabernaculorum sicut scrip
tum est. et holocaustum diebus singulis per ordinem
secundum preceptum opus diei in die suo. et post hec holocau
stum iuge tam in kalendis quam in universis sollemp
nitatibus domini que erant consecrate. et in omnibus in quibus
ultro offerebatur munus deo. Primo die mensis septi
mi ceperunt offerre holocaustum domino. Porro templum
dei nondum fundatum erat. Dederunt autem pecunias latomis
et cementariis. cibum quoque et potum et oleum sydoniis ty
riisque. ut deferrent ligna cedrina de libano ad
mare ioppen. iuxta quod preceperat cyrus rex persarum eis.
Anno autem secundo adventus eorum ad templum dei in ie
rusalem mense ii. ceperunt zorobabel filius salathiel et io
sue filius iosedech et reliqui de fratribus eorum sacerdotes et
levite et omnes qui venerant de captivitate in ierusalem.
et constituerunt levitas a .xx. anno et supra ut urgerent
opus domus domini. Stetitque iosue et filii eius et fratres eius.
cedmihel et filii eius et filii iuda quasi vir unus ut insta
rent super eos qui faciebant opus in templo dei. filii
henadad. filii eorum et fratres eorum levite. Fundato igitur a
cementariis templo domini steterunt sacerdotes in ornatu
suo cum tubis. et levite filii asaph in cymbalis
ut laudarent deum per manum david regis israel. et concinebant
in hymnis et confessione domino quoniam bonus quoniam in eternum

nia eius super Israel. Omnis quoque populus vociferabatur cla
more magno in laudando dominum eo quod fundatum
esset templum domini. Plurimi etiam de sacerdotibus et levitis et prin
cipes patrum et seniores qui viderant templum prius
cum fundatum esset, et hoc templum in oculis eorum, flebant vo
ce magna, et multi vociferantes in letitia elevabant
vocem. Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris
letantium et vocem fletus populi. Commixtim enim populus vo
ciferabatur clamore magno, et vox audiebatur procul.
Audierunt autem hostes Iude et Beniamin quia filii capti
vitatis edificarent templum domino deo Israel. Et accedentes
tes ad Zorobabel et ad principes patrum dixerunt eis:
Edificemus vobiscum, quia ita ut vos querimus deum vestrum. Ecce
nos immolamus victimas ex diebus Asaradon regis
Assur, qui adduxit nos huc. Et dixit eis Zorobabel et
Iosue et reliqui principes patrum Israel: Non est nobis
et vobis ut edificemus domum deo nostro, sed nos ipsi soli edi
ficabimus domino deo nostro sicut nobis rex Cyrus Persarum
precepit. Factum est autem ut populus terre impediret manus populi
Iude et turbaret eos in edificando. Conduxerunt quoque adversum
eos consiliatores ut destruerent consilium eorum omnibus diebus
Cyri regis Persarum, et usque ad regnum Darii regis Persarum.

IIII

In anno autem Assueri, ipse est Artaxersis, in
principio regni eius scripserunt accusationem adversus habita
tores Iude et Ierusalem. Et in diebus Artaxersis scripsit Beselam
Mitridates et Thabel et ceteri qui erant in consilio eorum
ad Artaxersem regem Persarum. Epistola autem accusationis scripta
erat Syriace et legebatur sermone Syro. Reum Bethleem
et Samsai scriba scripserunt epistolam unam de Ierusalem Arta
xersi regi huiuscemodi: Reum Bethleem et Samsai scri
ba et reliqui consiliatores eorum Dinaei, Pharsarei, Ther
phalei, Arphasei, Harchuei, Babylonii, Susannachei,
Diaei, Elamite, et ceteri de gentibus quas transtulit Asena
phar magnus et gloriosus et habitare eas fecit in civita
tibus Samarie et in reliquis regionibus trans flumen in
pace. Hoc est exemplar epistole quam miserunt ad eum: Arta
xersi regi servi tui viri qui sunt trans fluvium salutem
dicunt. Notum sit regi quia Iudei qui ascenderunt a te
ad nos venerunt in Ierusalem civitatem rebellem et pessi
mam quam edificant extruentes muros eius et parietes
componentes. Nunc igitur notum sit regi quia si civitas illa edifica
ta fuerit et muri eius instaurati, tributum et vectigal et
annuos reditus non dabunt, et usque ad reges hec noxa
perveniet. Nos igitur memores salis quod in palatio come
dimus, et quia lesiones regis videre nephas ducimus, idcirco
misimus et nuntiavimus regi, ut recenseas in libris histo
riarum patrum tuorum et invenies scriptum in commentariis, et scies
quoniam urbs illa urbs rebellis est et nocens regibus et provin
ciis, et bella concitantur in ea ex diebus antiquis. Quam ob
rem et civitas ista destructa est. Nuntiamus nos regi quoniam si ci
vitas illa edificata fuerit et muri eius instaurati, pos
sessionem trans fluvium non habebis. Verbum misit rex
ad Reum Bethleem et Samsai scribam et ad reliquos
qui erant in consilio eorum habitatores Samarie, et ceteris
trans fluvium salutem dicens et pacem. Accusatio quam mi
sistis ad nos manifeste lecta est coram me, et a me precep
tum est, et recensuerunt inveneruntque quia civitas illa a die
bus antiquis adversus reges rebellat, et seditiones et prelia
concitantur in ea. Nam et reges fortissimi fuerunt in Ierusalem, qui
et dominati sunt omni regioni que trans fluvium est, tributum quo
que et vectigal et reditus accipiebant. Nunc igitur audite
sententiam: Prohibeatis viros illos, ut urbs illa non edificetur donec si
forte a me iussum fuerit. Videte ne negligenter hoc impleatis,
et paulatim crescat malum contra reges. Itaque exemplum
edicti Artaxersis regis lectum est coram Reum Bethleem
et Samsai scriba et consiliariis eorum, abieruntque festinantes in Ierusalem
ad Iudeos, et prohibuerunt eos in brachio et robore. Tunc in
termissum est opus domus dei in Ierusalem, et non fiebat usque ad secundum
annum regni Darii regis Persarum.

V

Prophetaverunt autem Aggeus propheta et Zacharias pro
pheta filius Addo prophetantes ad Iudeos qui erant in
Iudea et Ierusalem in nomine dei Israel. Tunc surrexerunt Zoroba
bel filius Salatiel et Iosue filius Iosedech et ceperunt
edificare templum dei in Ierusalem, et cum eis prophete adiuvan
tes eos. In ipso autem tempore venit ad eos Tathannai qui erat
dux trans flumen et Starbuzannai et consiliarii eorum, sicque
dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium ut domum hanc edifi
caretis et muros hos instauraretis? Ad quod respondimus eis
que essent nomina hominum auctorum illius edificationis. Oculus
autem dei eorum factus est super senes Iudeorum, et non potuerunt inhi
bere eos. Placuit quoque ut res ad Darium referretur, et tunc
satisfacerent adversus accusationem illam. Epistole exemplar
quam misit Thathannai dux regionis trans flumen et Starbu
zannai et consiliatores eius Arphasacei qui erant trans flu
men ad Darium regem. Sermo quem miserunt ei sic scri
ptus erat: Dario regi pax omnis. Notum sit regi isse nos
ad Iudeam provinciam ad domum dei magni que edificatur
lapide impolito, et ligna imponuntur in parietibus, opus
que illud diligenter extruitur et crescit in manibus eorum. In
terrogavimus ergo senes illos et ita diximus eis: Quis dedit
vobis potestatem ut domum hanc edificaretis et muros
instauraretis? Sed et nomina eorum quesivimus ab eis ut nuntia
remus tibi, quod scripsimus nomina eorum virorum qui sunt prin
cipes in eis. Huiuscemodi autem sermonem responderunt nobis
dicentes: Nos sumus servi dei celi et terre, et edificamus tem
plum quod erat extructum ante hos annos multos, quod
que rex Israel magnus edificaverat et extruxerat. Post
quam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri deum celi et
terre, et tradidit eos in manu Nabuchodonosor regis Baby
lonis Chaldei, domum quoque hanc destruxit, et populum eius
transtulit in Babylonem. Anno autem primo Cyri regis
Babylonis Cyrus rex Babylonis proposuit edictum ut domus
dei edificaretur. Nam et vasa templi dei aurea et argen
tea que Nabuchodonosor tulerat de templo quod erat in Ierusalem
et asportaverat ea in templum Babylonis protulit Cyrus
rex de templo Babylonis, et data sunt Sasabassar voca
bulo quem et principem constituit. Dixitque ei: Hec vasa
tolle et vade et pone ea in templo quod est in Ierusalem, et domus
dei edificetur in loco suo. Tunc itaque Sasabassar ille ve
nit et posuit fundamenta templi dei in Ierusalem, et ex eo tem
pore usque nunc edificatur, et necdum completum est. Nunc ergo
si videtur regi bonum recenseat in bibliotheca regis
que est in Babylone utrum nam a Cyro rege iussum
sit ut edificaretur domus dei in Ierusalem, et voluntatem
regis super hoc mittat ad nos. Tunc rex Darius precep
it et recensuerunt in bibliotheca librorum qui erant

epte exemplar

repositi in babylone et inventum est in Ecbathanis
quod est castrum in Medena provincia volumen unum talis-
que scriptus erat in eo commentarius. Anno primo Cyri re-
gis Cyrus rex decrevit ut domus Dei que est in Ierusalem edi-
ficaretur in loco ubi immolent hostias et ut ponant
fundamenta subportantia altitudinem cubitorum sexaginta
et latitudinem cubitorum sexaginta ordines de lapidibus in-
politis tres et sic ordines de lignis novis. Sumptus autem
de domo regis dabuntur. Sed et vasa aurea et argentea
templi Dei que Nabuchodonosor tulerat de templo Ierusalem et at-
tulerat ea in babylonem reddantur et referantur in tem-
plum Ierusalem in locum suum que et posita sunt in templo Dei.
Nunc ergo Thathannai dux regionis que est trans flumen
et Starbuzannai et consiliarii vestri Apharsachei qui estis
trans flumen procul recedite ab illis et dimittite fieri tem-
plum illud a duce Iudeorum et senioribus eorum et domum Dei illam
edificent in loco suo. Sed et a me preceptum est quid oporteat
fieri a presbyteris Iudeorum illis ut edificetur domus Dei. Scilicet ut de ar-
cha regis id est de tributis que dantur de regione trans flu-
men studiose sumptus dentur viris illis ne impediatur
opus. Quod si necesse fuerit et vitulos et agnos et hedos in ho-
locaustum Deo celi frumentum sal vinum et oleum secundum ri-
tum sacerdotum qui sunt in Ierusalem detur eis per singu-
los dies ne sit in aliquo querimonia et offerant oblationes
Deo celi orentque pro vita regis et filiorum eius. A me ergo posi-
tum est decretum ut omnis homo qui hanc mutaverit iussio-
nem tollatur lignum de domo ipsius et erigatur et configatur in
eo domus autem eius publicetur. Deus autem qui habitare fecit
nomen suum ibi dissipet omnia regna et populum qui extende-
rit manum suam ut repugnet et dissipet domum Dei
illam que est in Ierusalem. Ego Darius statui decretum quod studio-
se impleri volo. Igitur Thathannai dux regionis trans
flumen et Starbuzannai et consiliarii eius secundum quod preceperat
Darius rex sic diligenter executi sunt. Seniores autem Iude-
orum edificabant et prosperabantur iuxta prophetiam Aggei pro-
phete et Zacharie filii Addo. Et edificaverunt et construxerunt
iubente Deo Israel et iubente Cyro et Dario et Artaxerxe
regibus Persarum et compleverunt domum Dei istam usque ad diem
tertium mensis Adar qui est annus sextus regni Darii regis. Fe-
cerunt autem filii Israel sacerdotes et levite et reliqui fili-
orum transmigrationis dedicationem domus Dei in gaudio
et obtulerunt in dedicatione domus Dei vitulos centum arietes
ducentos agnos quadringentos hircos caprarum pro peccato totius Israel duodecim
iuxta numerum tribuum Israel et statuerunt sacerdotes in ordi-
nibus suis et levitas in vicibus suis super opera Dei in Ierusalem
sicut scriptum est in libro Moysi. Fecerunt autem filii trans-
migrationis pascha quartadecima die mensis primi. Purificati
enim erant sacerdotes et levite quasi unus omnes mundi
ad immolandum pascha universis filiis transmigra-
tionis et fratribus suis sacerdotibus et sibi. Et comederunt filii Is-
rael qui reversi fuerant de transmigratione et omnis qui se
separaverat a coinquinatione gentium terre ad eos ut que-
rerent Dominum Deum Israel et fecerunt sollempnitatem azi-
morum septem diebus in letitia quoniam letificaverat eos Dominus
et converterat cor regis Assur ad eos ut iuvaret manus eo-
rum in opere domus Domini Dei Israel. VII

Post hec autem verba in regno Artaxerxis regis Persarum
Esdras filius Saraie filii Azarie filii Helchie
filii Sellum filii Sadoch filii Achitob filii Amarie
filii Azarie filii Maraioth filii Zaraie filii Ozi fi-
lii Bocci filii Abisue filii Phinees filii Eleazar filii
Aaron sacerdotis ab initio. Ipse Esdras ascendit de ba-
bylone et ipse scriba velox in lege Moysi quam dedit
Dominus Deus Israel. Et dedit ei rex secundum manum Domini Dei eius
bonam super eum omnem petitionem eius. Et ascenderunt
de filiis Israel et de filiis sacerdotum et de filiis levitarum et
de cantoribus et de ianitoribus et de Nathinneis in Ierusalem
anno septimo Artaxerxis regis. Et venerunt in Ierusalem mense quinto
ipse est annus septimus regis. Quia in primo die mensis primi cepit
ascendere de babylone et in primo die mensis quinti venit
in Ierusalem iuxta manum Dei sui bonam super se. Esdras
autem paravit cor suum ut investigaret legem Domini et
faceret et doceret in Israel preceptum et iudicium. Hoc est autem ex-
emplar epistole edicti quod dedit rex Artaxerxes Esdre
sacerdoti scribe erudito in sermonibus et preceptis
Domini et cerimoniis eius in Israel. Artaxerxes rex re-
gum Esdre sacerdoti scribe legis Dei celi doctissi-
mo salutem. A me decretum est ut cuicumque placuerit in
regno meo de populo Israel et sacerdotibus eius et de levi-
tis ire in Ierusalem tecum vadat. A facie enim regis et septem con-
siliatorum eius missus es ut visites Iudeam et Ierusalem
in lege Dei tui que est in manu tua et ut feras argen-
tum et aurum quod rex et consiliatores eius sponte obtulerunt
Deo Israel. Cuius in Ierusalem tabernaculum est. Et omne argentum et
aurum quodcumque inveneris in universa provincia
babylonis et populus offerre voluerit et de sacerdoti-
bus qui sponte obtulerunt domui Dei sui que est in
Ierusalem libere accipe et studiose eme de hac pecunia
vitulos arietes agnos et sacrificia et libamina
eorum et offer ea super altare templi Dei vestri quod est in Ierusalem.
Sed et si quid tibi et fratribus tuis placuerit de reliquo
argento et auro ut faciatis iuxta voluntatem vestri
Dei facite. Vasa quoque que dantur tibi in ministerio domus Dei tui
trade in conspectu Dei Ierusalem. Sed et cetera quibus opus fuerit
in domo Dei tui quantumcumque necesse est ut expendas
dabis de thesauro regis et de fisco. Et a me. Ego Arta-
xerxes rex statui atque decrevi omnibus custodibus
arche publice qui sunt trans flumen ut quodcumque
petierit a vobis Esdras sacerdos scriba legis
Dei celi absque mora detis usque ad argenti talenta
centum et usque ad frumenti batos centum et usque ad vini choros cen-
tum et usque ad batos olei centum. Sal vero absque mensura. Omne
quod ad ritum Dei celi pertinet tribuatur diligenter
in domo Dei celi ne forte irascatur contra regnum re-
gis et filiorum eius. Vobis quoque notum facimus de universis
sacerdotibus et levitis cantoribus et ianitoribus Nathi-
neis et ministris domus Dei huius ut vectigal et tri-
butum et annonas non habeatis potestatem imponendi
super eos. Tu autem Esdra secundum sapientiam Dei tui que est in
manu tua constitue iudices et presides ut iudicent
omni populo qui est trans flumen his videlicet qui no-
verunt legem Dei tui sed et imperitos docete
libere. Et omnis qui non fecerit legem Dei tui et legem regis di-
ligenter iudicium erit de eo sive in mortem sive in exi-
lium sive in condempnationem substantie eius vel certe in carcerem.
Et dixit Esdras scriba. Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum qui

dedit hoc in corde regis ut glorificaret domum domini que est in Ierusalem, et in me inclinavit misericordiam suam coram rege et consiliatoribus eius et universis principibus regis potentibus; et ego confortatus manu domini dei mei que erat in me congregavi de Israel principes qui ascenderent mecum. Hii sunt ergo principes familiarum et genealogia eorum qui ascenderunt mecum in regno Artaxersis regis de Babylone. De filiis Phinees Gersom. De filiis Ythamar Daniel. De filiis David Accus. De filiis Sechenie de filiis Pharos Zacharias, et cum eo numerati sunt viri cl. De filiis Phaeth Moab Elioenai filius Zareie et cum eo cc viri. De filiis Sechenie filius Ezechiel et cum eo ccc viri. De filiis Adan Nabeth filius Ionathan et cum eo l viri. De filiis Alam Isaias filius Athalie et cum eo lxx viri. De filiis Saphatie Zebedia filius Michael et cum eo lxxx viri. De filiis Ioab Abdia filius Iehiel et cum eo ccxviii viri. De filiis Salomith filius Iosphie et cum eo clx viri. De filiis Bebai Zacharias filius Bebai et cum eo xxviii viri. De filiis Ezechan Iohanan filius Eccethan et cum eo cx viri. De filiis Adonicam qui erant novissimi, et hec nomina eorum: Heliphelech et Iehiel et Samaias et cum eis lx viri. De filiis Begui Uthai et Zacchur et cum eis lxx viri. Congregavi autem eos ad fluvium qui decurrit ad Ahava, et mansimus ibi tribus diebus, quesivique in populo et in sacerdotibus de filiis Levi et non inveni ibi. Itaque misi Eliezer et Ariel et Semeiam et Elnathan et Iarib et alterum Elnathan et Nathan et Zachariam et Mosollam principes et Ioarib et Elnathan sapientes, et misi eos ad Heddo qui est primus in Casphie loco, et posui in ore eorum verba que loquerentur ad Addon et ad fratres eius Nathinneos in loco Casphie, ut adducerent nobis ministros domus dei nostri. Et adduxerunt nobis per manum dei nostri bonam super nos virum doctissimum de filiis Moholi filii Levi filii Israel, et Sarabiam et filios eius et fratres eius xviii, et Asabiam et cum eo Isaiam de filiis Merari, fratresque eius et filios eius xx, et de Nathinneis quos dederat David et principes ad ministeria Levitarum Nathinneos ccxx; omnes hii suis nominibus vocabantur. Et predicavi ibi ieiunium iuxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram domino deo nostro et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris universeque substantie nostre. Erubui enim petere a rege auxilium et equites qui defenderent nos ab inimico in via, quia dixeramus regi: Manus dei nostri est super omnes qui querunt eum in bonitate, et imperium eius et fortitudo et furor super omnes qui derelinquunt eum. Ieiunavimus autem et rogavimus deum nostrum per hoc, et evenit nobis prospere. Et separavi de principibus sacerdotum xii, Sarabiam et Asabiam et cum eis de fratribus eorum x, appendique eis argentum et aurum et vasa consecrata domus domini dei nostri que obtulerat rex et consiliatores eius et principes eius universusque Israel eorum qui inventi fuerant. Et appendi in manibus eorum argenti talenta dcl et vasa argentea c, auri centum talenta, et crateres aureos xx qui habebant solidos millenos, et vasa eris fulgentis optimi duo, pulchra ut aurum. Et dixi eis: Vos sancti domini, et vasa sancta, et argentum et aurum quod sponte oblatum est domino deo patrum nostrorum. Vigilate et custodite donec appendatis coram principibus sacerdotum et Levitarum et ducibus familiarum Israel in Ierusalem in thesaurum domus domini. Susceperunt autem sacerdotes et Levite pondus argenti et auri et vasorum ut deferrent in Ierusalem in domum dei nostri. Promovimus ergo a flumine Ahava xii die mensis primi ut pergeremus Ierusalem, et manus dei nostri fuit super nos et liberavit nos de manu inimici et insidiatoris in via. Et venimus Ierusalem et mansimus ibi tribus diebus. Die autem quarta appensum est argentum et aurum et vasa in domo dei nostri per manum Remoth filii Urie sacerdotis, et cum eo Eleazar filius Phinees, cumque eis Iozabed filius Iosue et Noadaia filius Bennoi Levite, iuxta numerum et pondus omnium. Descriptumque est omne pondus in tempore illo. Sed et qui venerant de captivitate filii transmigrationis holocaustomata obtulerunt deo Israel, vitulos xii pro omni populo Israel, arietes xcvi, agnos lxxvii, hircos pro peccato xii; omnia in holocaustum domino. Dederunt autem edicta regis satrapis qui erant de conspectu regis et ducibus trans flumen, et elevaverunt populum et domum dei.

VII

Postquam autem hec completa sunt, accesserunt ad me principes dicentes: Non est separatus populus Israel et sacerdotes et Levite a populis terrarum et abhominationibus eorum, Chananei videlicet et Ethei et Pherezei et Iebusei et Ammonitarum, Moabitarum et Egyptiorum et Amorreorum. Tulerunt enim de filiabus eorum sibi et filiis suis uxores, et commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum; manus etiam principum et magistratuum fuit in transgressione hac prima. Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum et tunicam et evulsi capillos capitis mei et barbe, et sedi merens. Convenerunt autem ad me omnes qui timebant verbum dei Israel pro transgressione eorum qui de captivitate venerant, et ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum. Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, et scisso pallio et tunica genua curvavi et expandi manus meas ad dominum deum meum et dixi: Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te, quia iniquitates nostre multiplicate sunt super caput nostrum et delicta nostra creverunt usque ad celum a diebus patrum nostrorum. Sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc, et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi et sacerdotes nostri et reges nostri in manibus regum terrarum et in gladium et in captivitatem et in rapinam et in confusionem vultus sicut et in die hac. Et nunc quasi ad parum et ad momentum facta est deprecatio nostra apud dominum deum nostrum ut dimitterentur nobis reliquie et daretur paxillus in loco sancto eius et illuminaret oculos nostros deus noster et daret nobis modicam vitam in servitute nostra, quia servi sumus, et in servitute nostra non dereliquit nos deus noster, et inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum ut daret nobis vitam et sublimaret domum dei nostri et extrueret solitudines eius et daret nobis sepem in Iuda et in Ierusalem. Et nunc quid dicemus, domine deus noster, post hec? Quia dereliquimus mandata tua que precepisti in manu servorum tuorum prophetarum dicens: Terra ad quam vos ingredimini ut possideatis eam terra immunda est iuxta immunditiam populorum ceterarumque terrarum abhominationibus eorum

qui repleuerunt eam ab ore usque ad os in coinquina-
tione sua. Nunc ergo filias uestras ne detis filiis eorum et filias
eorum non accipiatis filiis uestris. et non queratis pacem eorum et
prosperitatem eorum usque in sempiternum ut confortemini et come-
datis que bona sunt terre et heredes habeatis filios uestros
usque in seculum. Et post omnia que uenerunt super nos in operi-
bus nostris pessimis et in delicto nostro magno. quia tu deus noster
liberasti nos de iniquitate nostra et dedisti nobis salutem
sicut est hodie. ut non reuerteremur et irrita faceremus manda-
ta tua. neque matrimonia iungeremus cum populis abhominationum
istarum. Numquid irasceris nobis usque ad consummationem
ne dimitteres nobis reliquias et salutem. Domine deus israhel
iustus es tu. quoniam derelicti sumus qui saluaremur sicut
die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro. Non enim stari
potest coram te super hoc. Sic ergo orante esdra et implorante
dominum et flente et iacente ante templum dei. collectus est ad eum
de israhel cetus grandis nimis uirorum et mulierum et puerorum et fle-
uit populus multo fletu. Et respondit sechenias filius iehiel
de filiis helam. et dixit esdre. Nos preuaricati su-
mus in dominum nostrum et duximus uxores alienigenas de populis
terre. et nunc si penitentia est in israhel super hoc percutiamus fedus cum
domino deo nostro ut proiciamus uniuersas uxores et eos qui de
eis nati sunt iuxta uoluntatem domini et eorum qui timent
preceptum dei nostri. secundum legem fiat. Surge tuum est decernere.
nosque erimus tecum. Confortare et fac. Surrexit ergo esdras
et adiurauit principes sacerdotum et leuitarum
et omnem israhel ut facerent secundum uerbum hoc. et iurauerunt.
Et surrexit esdras ante domum dei. et abiit ad cubiculum
iohanan filii heliasib. et ingressus est illuc. panem
non comedit. et aquam non bibit. lugebat enim transgres-
sionem eorum qui de captiuitate uenerant. et missa est
uox in iuda et in ierusalem omnibus filiis transmigratio-
nis. ut congregarentur in ierusalem. et omnis qui non uenerit in
tribus diebus iuxta consilium principum et seniorum auferetur
ab eo uniuersa substantia eius. et ipse abicietur de cetu transmigrationis.
Conuenerunt igitur omnes uiri iuda et beniamin in ierusalem
tribus diebus. ipse est mensis nonus. xx. die mensis. et sedit omnis populus
in platea domus dei trementes pro peccato et pluuiis. Et surrexit
esdras sacerdos et dixit ad eos. Uos transgressi estis et duxistis
uxores alienigenas ut adderetis super delictum israhel.
Et nunc date confessionem domino deo patrum uestrorum et facite
placitum eius. et separamini a populis terre et ab uxoribus ali-
enigenis. Et respondit uniuersa multitudo. dixitque uoce
magna. Iuxta uerbum tuum ad nos sic fiat. Uerumptamen quia
populus multus est et tempus pluuie et non sustinemus stare
foris. et non est opus diei unius uel duorum. uehementer quippe
peccauimus in sermone isto. Constituantur principes in u-
niuersa multitudine. et omnes in ciuitatibus nostris qui
duxerunt uxores alienigenas ueniant in tempori-
bus statutis et cum his seniores per ciuitatem et ciuitatem
et iudices eius. donec auertatur ira dei nostri a nobis super
peccato hoc. Igitur ionathan filius asahel et iaazia fi-
lius thecue steterunt super hoc. et mosollam et sebathai
leuites adiuuerunt eos. Feceruntque sic filii transmi-
grationis. et abierunt esdras sacerdos et uiri principes fa-
miliarum in domos patrum suorum. et omnes per nomina sua. et
sederunt in die primo mensis decimi ut quererent rem.
et consummati sunt omnes uiri qui duxerant uxores alie-
nigenas usque ad diem primam mensis primi. Et inuen-
ti sunt de filiis sacerdotum qui duxerant uxores alienige-
nas. de filiis iosue filii iosedech et fratres eius maasia
et eliezer et iarib et godolia. et dederunt manus suas ut e-
icerent uxores suas. et pro delicto suo arietem de ouibus
offerrent. Et de filiis emmer anani et zebedia. Et de
filiis arim maasia et helia et semeia et iehiel et o-
zias. Et de filiis phessur helioenai maasia hisma-
hel et nathanael et iozabed et elasa. Et de filiis leui-
tarum iozabed et semei et celaia ipse est calitha phata-
ia iuda et eliezer. Et de cantoribus eliasib. Et de ianı-
toribus sellum et tellem et uri. Et ex israhel. de filiis pha-
res remeia et ezia et melchia et miamin et mel-
chia et banaia. Et de filiis helam mathania za-
charias et iehiel et abdi et ierimoth et helia. Et de filiis
zechua helioenai heliasib mathania et ieri-
muth et zabad et aziza. Et de filiis bebai iohan-
nan anania zabbai athalai. Et de filiis bani mo-
sollam et melluc et adaia iasub et saal et ramoth.
Et de filiis phaeth moab edna et calal banaias et
maasias mathanias beseleel et bennui et ma-
nasse. Et de filiis herem eliezer iesue melchias
semeias symeon beniamin maloth samarias.
Et de filiis asom mathanai mathatha zabeth
heliphelech ermai manasse semei. De filiis ba-
ni maddi amram et huel et baneas
et badaias cheliau uania marimuth et eliasib
mathanias mathanai et iasi et bani et bennui se-
mei et salmias et nathan et adaias mechnedaba-
i sisai sarai ezrel et selemau semeria sellum
amaria ioseph. De filiis nebu iehiel matha-
thias zabed zabina ieddu et iohel banaia. Omnes
hii acceperant uxores alienigenas et fuerunt Expl.
ex eis mulieres que pepererant filios. Lib. nee-
Uerba neemie filii helchie. Et mie
factum est in mense casleu anno xx. et ego
eram in susis castro. et uenit ad me
anani unus de fratribus meis ipse et uiri
iuda. et interrogaui eos de iudeis qui remanserant
et supererant de captiuitate et de ierusalem. et dixerunt
mihi. Qui remanserunt et relicti sunt de captiuitate ibi
in prouincia in afflictione magna sunt et in obpro-
brio. et murus ierusalem dissipatus est et porte eius
combuste sunt igni. Cumque audissem uerba huius-
modi sedi et fleui et luxi diebus multis. et ieiunabam
et orabam ante faciem dei celi et dixi. Queso domine deus
celi fortis magne atque terribilis qui custodis pactum
et misericordiam cum his qui diligunt te et custodiunt mandata
tua. fiant aures tue auscultantes et oculi tui aperti ut
audias orationem serui tui quam ego oro coram te ho-
die nocte et die pro filiis israhel seruis tuis et confiteor pro
peccatis filiorum israhel quibus peccauerunt tibi. Et ego et domus pa-
tris mei peccauimus. uanitate seducti sumus et non
custodiuimus mandatum et cerimonias et iudicia
que precepisti moysi famulo tuo. Memento uerbi
quod mandasti moysi seruo tuo dicens. Cum trans-
gressi fueritis ego dispergam uos in populos. et si re-
uertamini ad me ut custodiatis precepta mea.

et faciatis ea. etiam si abducti fueritis ad extrema celi
inde congregabo vos et inducam in locum quem e-
legi. ut habitaret nomen meum ibi. Et ipsi servi tui et
populus tuus quem redemisti in fortitudine tua mag-
na et in manu tua valida. Obsecro domine sit auris
tua attendens ad orationem servi tui et ad orationem ser-
vorum tuorum qui volunt timere nomen tuum. et dirige hodie et da
ei misericordiam ante virum hunc. ego enim eram pincer-
na regis.

II

Factum est autem in mense nisan
anno vicesimo artaxersis regis. et vinum erat ante eum
et levavi vinum et dedi regi. et eram quasi languidus ante faciem
regis. Dixitque mihi rex. Quare vultus tuus tristis est
cum te egrotum non videam? Non est hoc frustra. sed malum nes-
cio quod in corde tuo est. et timui valde ac nimis. Et dixi re-
gi. Rex in eternum vive. quare non mereatur vultus meus, quia civi-
tas domus sepulchrorum patris mei deserta est. et porte eius combu-
ste sunt igni. Et ait mihi rex. Pro qua re postulas? Et oravi
deum celi. et dixi ad regem. Si videtur bonum regi. et si placet
servus tuus ante faciem tuam ut mittas me in iudeam
obsecro ad civitatem sepulchri patris mei. et edifica-
bo eam. Dixitque mihi rex et regina que sedebat iuxta eum.
Usque ad quod tempus erit iter tuum. et quando reverteris? Et placuit
ante vultum regis. et misit me. et constitui ei tempus. Et
dixi regi. Si regi videtur bonum epistolas det mihi ad duces
ut transducant me regionis trans flumen. ut tradu-
cant me donec veniam ad asaph custodem sal-
tus regis in iudeam. et epistolam ad asaph custodem
saltus regis. ut det mihi ligna. ut tegere possim portas
turris domus. et muri civitatis. et domum quam ingressus
fuero. Et dedit mihi rex iuxta manum dei mei bonam mecum. Et ve-
ni ad duces regionis trans flumen. dedique eis epistolas
regis. Miserat autem rex mecum principes militum et
equites. Et audierunt sanaballath oronites. et tobias
servus ammanites. et contristati sunt afflic-
tione magna quod venisset homo qui quereret prosperitatem filiorum
israel. Et veni in ierusalem. et eram ibi tribus diebus. Et surrexi
nocte ego et viri pauci mecum. et non indicavi cuiquam
quid deus dedisset in corde meo ut facerem in ierusalem. Et iumen-
tum non erat mecum nisi animal cui insidebam. Et egressus sum
per portam vallis nocte. et ante fontem draconis. et ad
portam stercoris. et considerabam murum ierusalem dissipa-
tum. et portas eius consumptas igni. Et transivi ad portam
fontis. et ad aqueductum regis. et non erat locus iumento cui se-
debam ut transiret. Et ascendi per torrentem nocte
et considerabam murum. et reversus veni ad portam vallis
et redii. Magistratus autem nesciebant quo abissem aut
quid ego facerem. Sed et iudeis et sacerdotibus et optimatibus
et magistratibus et reliquis qui faciebant opus usque
ad id locorum nichil indicaveram. Et dixi eis. Vos nostis
afflictionem in qua sumus. quia ierusalem deserta est. et porte eius
combuste sunt igni. Venite et edificemus muros ierusalem. et
non simus ultra obprobrium. Et indicavi eis manum dei mei
quod esset bona mecum. et verba regis que locutus est mihi. Et aio.
Surgamus et edificemus. Et confortate sunt manus eorum in bo-
no. Audierunt autem sanaballath oronites. et tobias
servus ammanites. et gosem arabs. et subsannaverunt
nos et despexerunt. dixeruntque. Que nam est hec res quam
facitis? Numquid contra regem vos rebellatis? Et reddi-
di eis sermonem. dixique ad eos. Deus celi ipse nos iuvat
et nos servi eius sumus. Surgamus et edificemus. Vobis autem
non est pars et iusticia et memoria in ierusalem.

III

Et surrexit eliasib sacerdos magnus. et fratres eius sacerdo-
tes. et edificaverunt portam gregis. Ipsi sanctificaverunt eam
et statuerunt valvas eius. et usque ad turrim centum cubitorum sancti-
ficaverunt eam usque ad turrim ananehel. Et iuxta eum viri
iericho edificaverunt. et iuxta eos edificavit zacchur filius
amri. Portam autem piscium edificaverunt filii asnaa. Ipsi
texerunt eam. et statuerunt valvas eius. et seras. et vectes.
Et iuxta eos edificavit marimuth filius urie filii acc.
Et iuxta eum edificavit mosolla filius barachie filii me-
sezebel. Et iuxta eum edificavit sadoch filius baana.
Et iuxta eum edificaverunt thecueni. optimates autem eorum non
supposuerunt colla sua in opere domini dei sui. Et portam ve-
terem edificaverunt ioiada filius phasea. et mosollam
filius besodia. Ipsi texerunt eam. et statuerunt valvas
eius. et seras et vectes. Et iuxta eos edificaverunt melethi-
as gabaonites. et iadon meronathites. viri de
gabaon et maspha pro duce qui erat in regione trans
flumen. Et iuxta eum edificavit eziel filius araia au-
rifex. Et iuxta eum edificavit anania filius pigmentari-
i. et dimiserunt ierusalem usque ad murum platee latioris.
Et iuxta eum edificavit raphaia filius hur princeps
vici ierusalem. Et iuxta eum edificavit ieieda filius haram
contra domum suam. Et iuxta eum edificavit accus filius asebonie.
Mediam autem partem vici edificavit melchias filius he-
rem. et asub filius phaeth moab. et turrem furnorum. Iuxta
eum edificavit sellum filius aloes princeps medie partis vici ierusalem
ipse et filie eius. Et portam vallis edificavit anum. et habita-
tores zanoe. Ipsi edificaverunt eam. et statuerunt valvas
eius et seras et vectes et mille cubitos in muro usque ad
portam sterquilinii. Et portam sterquilinii edificavit
melchias filius rechab princeps vici bethacharem. Ipse
edificavit eam et statuit valvas eius. et seras et vectes.
Et portam fontis edificavit sellum filius colozai princeps
pagi maspha. Ipse edificavit eam. et texit. et statuit val-
vas eius. et seras. et vectes. et muros piscine siloe in ortum re-
gis. et usque ad gradus qui descendunt de civitate david.
Post eum edificavit neemias filius azboch princeps dimidie
partis vici bethsur usque contra sepulchrum david. et usque ad piscinam
que grandi opere constructa est. et usque ad domum fortium. Post eum
edificaverunt levite. Post eum reum filius benni. Post
eum edificavit asebias princeps dimidie partis ceile
in vico suo. Post eum edificaverunt fratres eorum. bethin filius
enadad princeps dimidie partis ceila. Et edificavit iuxta
eum azer filius iosue princeps maspha mensuram
secundam contra ascensum firmissimi anguli. Post eum in mon-
te edificavit baruch filius zachai mensuram secundam ab
angulo usque ad portam domus eliasib. Et post eum edifi-
caverunt sacerdotes viri de campestribus iordanis. Post eum
edificavit beniamin et asub contra domum suam. Et post eum
edificavit azarias filius maasie filii ananie contra domum
suam. Post eum edificavit bennui filius enadad
mensuram secundam a domo azarie usque ad flexuram
et turrem que eminet de domo regis excelsa. id est in
atrio carceris. Post eum phadaia filius pharos. Nathin-
nei autem habitabant in ophel contra portam aquarum ad orien-

De edificatione ~~urbis~~ urbis

rem et turrem que prominebat. Post eum edificaverunt Thecueni mensuram alteram e regione a turre magna usque ad murum templi. Sursum autem ad portam equorum edificaverunt sacerdotes unusquisque contra domum suam. Post eos edificavit Sedoc filius Emmer contra domum suam. Et post eum edificavit Semeia filius Sechenie custos porte orientalis. Post eum edificavit Anania filius Selemie et Anon filius Selon sextus mensuram alteram. Post eum edificavit Mosollam filius Barachie contra gazophilacium suum. Post eum edificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathinneorum et scruta vendentium contra portam iudicialem et usque ad cenaculum anguli. Et portam gregis edificaverunt artifices et negociatores. IIII.

Factum est autem cum audisset Sanaballath quod edificaremus murum, iratus est valde, et motus nimis subsannavit iudeos, et dixit coram fratribus suis et frequentia Samaritanorum: Quid iudei faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt et complebunt in una die? Numquid poterunt edificare lapides de acervis pulveris, qui combusti sunt? Sed et Tobias Amanites proximus eius ait: Edificent; si ascenderit vulpes transiliet murum eorum lapideum. Et dixit Neemias: Audi deus noster quia facti sumus despectio. Converte obprobrium super caput eorum et da eos in despectionem in terra captivitatis. Ne operias iniquitatem eorum, et peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt edificantes. Itaque edificavimus murum et coniunximus totum usque ad partem dimidiam. Et provocatum est cor populi ad operandum. Factum est autem cum audisset Sanaballath et Tobias et Arabes et Amanite et Azotii quod obducta esset cicatrix muri Ierusalem, et quod cepissent interrupta concludi, irati sunt nimis. Et congregati sunt omnes pariter ut venirent et pugnarent contra Ierusalem et molirentur insidias. Et oravimus dominum deum nostrum, et posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. Dixit autem Iudas: Debilitata est fortitudo portantis et humus nimia est, et nos non poterimus edificare murum. Et dixerunt hostes nostri: Nesciant et ignorent donec veniamus in medium eorum, et interficiamus eos, et cessare faciamus opus. Factum est autem venientibus iudeis qui habitabant iuxta eos, et dicentibus nobis per x vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos, statui in loco post murum per circuitum populum in ordine cum gladiis suis et lanceis et arcubus. Et perspexi atque surrexi, et aio ad optimates et magistratus et ad reliquam partem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Domini magni et terribilis mementote, et pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris et filiabus vestris, uxoribus vestris et domibus. Factum est autem cum audissent inimici nostri nunciatum esse nobis, dissipavit deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros unusquisque ad opus suum. Et factum est a die illa, media pars iuvenum faciebat opus, et media pars parata erat ad bellum, et lancee et scuta et arcus et lorice, et principes post eos in omni domo Iuda edificantium in muro et portantium onera et imponentium. Una manu sua faciebat opus et altera tenebat gladium. Edificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes. Et edificabant et clangebant buccina iuxta me. Et dixi ad optimates et magistratus et ad reliquam partem vulgi: Opus grande est et latum, et nos separati sumus in muro procul alter ab altero. In loco quocumque audieritis clangorem tube, illuc concurrite ad nos. Deus enim noster pugnabit pro nobis. Et nos ipsi faciemus opus, et media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu aurore donec egrediantur astra. In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneat in medio Ierusalem, et sint nobis vices per noctem et diem ad operandum. Ego autem et fratres mei et custodes et pueri mei qui erant post me non deponebamus vestimenta nostra; unusquisque tantum nudabatur ad baptismum. V.

Et factus est clamor populi et uxorum eius magnus adversus fratres suos iudeos. Et erant qui dicerent: Filii nostri et filie nostre multe sunt nimis; accipiamus pro precio earum frumentum, et comedamus et vivamus. Et erant qui dicerent: Agros nostros et vineas et domos nostras opponamus, et accipiamus frumentum in fame. Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tributa regis, demusque agros nostros et vineas. Et nunc sicut carnes fratrum nostrorum sic carnes nostre sunt, et sicut filii eorum ita et filii nostri. Ecce nos subiugamus filios nostros et filias nostras in servitutem, et de filiabus nostris sunt famule, nec habemus unde possint redimi; et agros nostros et vineas nostras alii possident. Et iratus sum nimis cum audissem clamorem eorum secundum verba hec. Cogitavitque cor meum mecum, et increpavi optimates et magistratus, et dixi eis: Usuras ne singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregavi adversum eos contionem magnam, et dixi eis: Nos, ut scitis, redemimus fratres nostros iudeos, qui venditi fuerant gentibus secundum possibilitatem nostram; et vos igitur vendetis fratres vestros, et redimemus eos? Et siluerunt, nec invenerunt quid responderent. Et dixi ad eos: Non est bona res quam facitis. Quare non in timore dei nostri ambulatis, ne exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris? Et ego et fratres mei et pueri mei commodavimus plurimis pecuniam et frumentum. Non repetamus in commune istud es alienum; concedamus quod debetur nobis. Reddite eis hodie agros suos et vineas suas et oliveta sua et domos suas. Quin potius et centesimam pecunie frumenti vini et olei, quam exigere solebatis ab eis, date pro illis. Et dixerunt: Reddemus, et ab his nichil queremus. Sicque faciemus ut loqueris. Et vocavi sacerdotes, et adiuravi eos ut facerent iuxta quod dixeram. Insuper excussi sinum meum et dixi: Sic excutiat deus omnem virum qui non compleverit verbum istud de domo sua et de laboribus suis; sic excutiatur et vacuus fiat. Et dixit universa multitudo: Amen. Et laudaverunt deum. Fecit ergo populus sicut erat dictum. A die autem illa qua preceperat rex michi ut essem dux in terra Iuda, ab anno xx usque ad annum xxxii Artaxersis regis per annos xii, ego et fratres mei annonas que ducibus debebantur non comedimus. Duces autem primi qui fuerant ante me gravaverunt populum, et acceperunt ab eis in pane et vino et pecunia cottidie siclos xl. Sed et ministri eorum depresserunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem dei. Quin potius in opere muri edificavi, et agrum non emi, et omnes pueri mei congregati ad opus erant. Iudei quoque et magistratus eorum cl viri erant, et qui veniebant ad me de gentibus que in circuitu nostro sunt in mensa mea erant. Parabatur autem michi per dies singulos bos unus, arietes vi electi

exceptis volatilibus, et inter dies x. vina diversa, et alia multa tribuebam. Insuper et annonas ducatus mei non quesivi: valde enim erat attenuatus populus. Memento mei Deus meus in bonum secundum omnia que feci populo huic.

VI

Factum est autem cum audisset Sanaballath et Tobias et Gossem Arabs et ceteri inimici nostri quod edificassem ego murum, et non esset in ipso residua interruptio, usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis, miserunt Sanaballath et Tobias et Gossem Arabs ad me dicentes: Veni et percutiamus fedus in viculis in campo Ono. Ipsi autem cogitabant ut facerent mihi malum. Misi ergo ad eos nuntios dicens: Opus grande ego facio, et non possum descendere, ne forte negligatur cum venero et descendero ad vos. Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per iiii. vices, et respondi eis iuxta sermonem priorem. Et misit ad me Sanaballath iuxta verbum prius puerum suum v. vice, et epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo: In gentibus auditum est, et Gossem dixit quod tu et Iudei cogitetis rebellare, et propterea edificetis murum, et levare te velis super eos regem: propter quam causam et prophetas posueris qui predicent de te in Ierusalem dicentes: Rex in Iudea est. Auditurus est rex verba hec. Idcirco nunc veni ut ineamus consilium pariter. Et misi ad eos dicens: Non est factum secundum verba hec que tu loqueris: de corde enim tuo tu componis hec. Omnes enim hii terrebant nos, cogitantes quod cessarent manus nostre ab ~~opere~~ operibus et requiesceremus. Quam ob causam magis confortavi manus meas. Et ingressus sum domum Semaie filii Dalaie filii Methabehel secreto. Qui ait: Tractemus nobiscum in domo Dei in medio templi, et claudamus portas edis, quia venturi sunt ut interficiant te, et nocte venturi sunt ad occidendum te. Et dixi: Num quisquam similis mei fugit? et quis ut ego ingredietur templum et vivet? Non ingrediar. Et intellexi quod Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad me, et Tobias et Sanaballath mercede conduxissent eum. Acceperat enim pretium ut territus facerem et peccarem, et haberent malum quod exprobrarent mihi. Memento mei Domine pro Tobia et Sanaballath iuxta opera eorum talia, sed et Noadie prophete et ceterorum prophetarum qui terrebant me. Completus est autem murus xxv. die mensis Elul, l. duobus diebus. Factum est autem cum audissent omnes inimici nostri, ut timerent universe gentes que erant in circuitu nostro, et conciderent intra semetipsos, et scirent quod a Deo factum esset opus hoc. Sed et in diebus illis multe optimatum Iudeorum epistole mittebantur ad Tobiam, et a Tobia veniebant ad eos. Multi enim erant in Iudea habentes iuramentum eius, quia gener erat Sechenie filii Orel, et Iohanan filius eius acceperat filiam Mosollam filii Barachie. Sed et laudabant eum coram me, et verba mea nuntiabant ei; et Tobias mittebat litteras ut terreret me.

VII

Postquam autem edificatus est murus, et posui valvas, et recensui ianitores et cantores et Levitas, precepi Anani fratri meo et Ananie principi domus de Ierusalem (ipse enim quasi vir verax et timens Deum plus ceteris videbatur), et dixi eis: Non aperiantur porte Ierusalem usque ad calorem solis. Cumque adhuc assisterent, porte clause sunt et oppilate. Et posui custodes de habitatoribus Ierusalem singulos per vices suas, et unumquemque contra domum suam. Civitas autem erat lata nimis et grandis, et populus parvus in medio eius, et non erant domus edificate. Deus autem dedit in corde meo, et congregavi optimates et magistratus et vulgus, ut recenserem eos. Et inveni librum census eorum qui ascenderant primum, et inventum est scriptum in eo: Isti filii provincie qui ascenderunt de captivitate transmigrantium, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis, et reversi sunt in Ierusalem et in Iudeam, unusquisque in civitatem suam. Qui venerunt cum Zorobabel, Iosue, Neemias, Azarias, Naamias, Naamani, Mardocheus, Bethsar, Mespharath, Beggoai, Naum, Baana. Numerus virorum populi Israel: filii Phares duo milia c. lxxii. Filii Saphatie ccc. lxxii. Filii Area dc. lii. Filii Phaeth Moab filiorum Iesue et Ioab duo m. dccc. xviii. Filii Helam m. cc. l. iiii. Filii Zechua dccc. xlv. Filii Zachai dcc. lx. Filii Bannui dc. xl. viii. Filii Bebai dc. xxviii. Filii Azgad duo m. ccc. xxii. Filii Adonicam dc. lxvii. Filii Beguain duo milia lxvii. Filii Adin dc. l. v. Filii Azer filii Ezechie xc. viii. Filii Asem ccc. xxviii. Filii Bethsai ccc. xxiiii. Filii Areph c. xii. Filii Gabaon xc. v. Viri Bethleem et Nethupha c. lxxxviii. Viri Anathoth c. xxviii. Viri Bethazmoth xlii. Viri Cariathiarim, Cephira et Beroth dcc. xl. iii. Viri Rama et Gabaa dc. xxi. Viri Machmas c. xxii. Viri Bethel et Hai c. xxiii. Viri Nebo alterius l. ii. Viri Helam alterius m. cc. l. iiii. Filii Arem ccc. xx. Filii Iericho ccc. xlv. Filii Lodadid et Ono dcc. xxi. Filii Senaa tria m. dcccc. xxx. Sacerdotes: filii Idaia in domo Iosue dcccc. lxxiii. Filii Emmer m. l. ii. Filii Phassur m. cc. xl. vii. Filii Arem m. xvii. Levite: filii Iosue et Cadmihel filiorum Oduie lxxiiii. Cantores: filii Asaph c. xlviii. Ianitores: filii Sellum, filii Ater, filii Thelmon, filii Accub, filii Atita, filii Sobai c. xxxviii. Nathinnei: filii Soa, filii Aspha, filii Thebaoth, filii Cheroth, Cheros, filii Siaa, filii Phadon, filii Lebena, filii Agaba, filii Selmon, filii Anan, filii Geddel, filii Gaer, filii Raaia, filii Rasim, filii Necuda, filii Gezem, filii Aza, filii Phasea, filii Besai, filii Munim, filii Nephusim, filii Bethbuc, filii Acupha, filii Assur, filii Besloth, filii Meida, filii Arsa, filii Bercos, filii Sisara, filii Thema, filii Nesia, filii Athipha. Filii servorum Salomonis: filii Sothai, filii Sophereth, filii Pharida, filii Iacala, filii Delchon, filii Geddel, filii Saphatia, filii Athil, filii Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim filio Amon. Omnes Nathinnei et filii servorum Salomonis ccc. xcii. Hii sunt autem qui ascenderunt de Themelath, Thelarsa, Cherub, Addo et Emmer, et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semen suum, utrum ex Israel essent. Filii Dalaia, filii Thobia, filii Nechoda dc. xlii. Et de sacerdotibus: filii Abia, filii Achos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditidis uxorem, et vocatus est nomine eorum. Hii quesierunt scripturam genealogie sue et non invenerunt, et eiecti sunt de sacerdotio. Dixitque Athersatha eis ut non manducarent de sanctis sanctorum donec surgeret sacerdos doctus et eruditus. Omnis multitudo quasi vir unus xlii. m. ccc. lx., absque servis et ancillis eorum, qui erant vii. m. ccc. xxxvii. Et inter eos cantores et cantatrices cc. xlv. Cameli eorum cccc. xxxv. Asini vi. m. dcc. xxx. Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt

in expensas in opus dei. Athersatha dedit in thesaurum
auri dragmas .M. fialas .L. tunicas sacerdotales .D.XXX.
Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis auri
dragmas .XX.M. et argenti mnas .II.M.CC. Et quod dederunt re-
liqui populi auri dragmas .XX.M. et argenti mnas
duo .M. et tunicas sacerdotales .LXVII. Habitaverunt autem
sacerdotes et levite et ianitores et cantores et reliquum
vulgus et nathinnei et omnis israhel in civitatibus suis.
Et venerat mensis septimus. Cenophegie sub VIII
Esdra et neemia. filii autem israhel erant in civitatibus
suis. Congregatusque est omnis populus quasi vir unus ad plate-
am que est ante portam aquarum et dixerunt esdre scribe
ut afferret librum legis moysi quam preceperat dominus israheli.
Attulit ergo esdras sacerdos legem coram multitudine
virorum ac mulierum cunctisque qui poterant intelligere
in die primo mensis septimi. Et legit in eo aperte in platea
que erat ante portam aquarum a mane usque ad medium
diem in conspectu virorum et mulierum et sapientium et aures
omnis populi erant erecte ad librum. Stetit autem esdras scriba
super gradum ligneum quem fecerat ad loquendum et ste-
terunt iuxta eum mathathia et semma et ania et uria
et elchia et maasia ad dexteram eius et ad sinistram
phadaia misael et melchia et assum et asephdana et
zacharia et mosollam. Et aperuit esdras librum coram omni
populo. super universum quippe populum eminebat. Et cum aperu-
isset eum stetit omnis populus. Et benedixit esdras domino deo ma-
gno. Et respondit omnis populus amen amen elevans manus
suas. Et incurvati sunt et adoraverunt deum proni in terram.
Porro iosue et bani et serebia iamin accub sepha-
i odia maasia celitha azarias iozabed anan phal-
aia levite silentium faciebant in populo ad audien-
dam legem. Populus autem stabat in gradu suo. Et lege-
runt in libro legis dei distincte et aperte ad intelligen-
dum. Et intellexerunt cum legeretur. Dixit autem neemias. ipse est
athersatha. Et esdras sacerdos et scriba et levite interpre-
tantes universo populo. Dies sanctificatus est domino deo nostro. Nolite
lugere et nolite flere. Flebat enim omnis populus cum audiret verba
legis. Et dixit eis. Ite comedite pinguia et bibite mul-
sum et mittite partes eis qui non preparaverunt sibi. Quia sanctus dies domini
est et nolite contristari. Gaudium etenim domini est fortitudo
nostra. Levite autem silentium faciebant in omni populo dicentes. Ta-
cete quia dies sanctus est et nolite dolere. Abiit itaque omnis po-
pulus ut comederet et biberet et mitteret partes et faceret leti-
ciam magnam quia intellexerant verba que docuerat eos.
Et die secundo congregati sunt principes familiarum universi
populi sacerdotes et levite ad esdram scribam ut inter-
pretaretur eis verba legis. Et invenerunt scriptum in lege
precepisse dominum in manu moysi ut habitent filii israhel
in tabernaculis in die sollempni mense septimo. et ut predi-
cent et divulgent vocem in universis urbibus suis et in
ierusalem dicentes. Egredimini in montem et afferte
frondes olive et frondes ligni pulcherrimi frondes
mirti et ramos palmarum et frondes ligni nemorosi
ut fiant tabernacula sicut scriptum est. Et egressus
est omnis populus et attulerunt. Feceruntque sibi tabernacu-
la unusquisque in domate suo et in atriis suis et in a-
triis domus dei et in platea porte aquarum et in platea
porte effraym. Fecit ergo universa ecclesia eorum qui redi-

erant de captivitate tabernacula et habitaverunt in
tabernaculis. Non enim fecerant a diebus iosue filii
nun taliter filii israhel usque ad diem illum. Et fuit
letitia magna nimis. Legit autem in libro legis dei
per singulos dies a die primo usque ad diem novissi-
mum. Et fecerunt sollempnitatem septem diebus et in die
octavo collectam iuxta ritum. IX
In die autem vicesimo quarto mensis huius convenerunt filii israhel in ie-
iunio et in saccis et humus super eos. Et separatum est semen fi-
liorum israhel ab omni filio alienigena. Et steterunt coram
domino et confitebantur peccata sua et iniquitates patrum suorum.
Et consurrexerunt ad standum. Et legerunt in volumine
legis domini dei sui quater in die et quater in nocte confi-
tebantur et laudabant dominum deum suum. Surrexerunt
autem super gradum levitarum iosue et bani cedmihel
sebnia bani sarebias bani et clamaverunt
voce magna ad dominum deum suum. Et dixerunt levite
iosue et cedmihel bonni asebia serebia ara-
bia odaia sebnia fathathia. Surgite benedicite do-
mino deo vestro ab eterno usque in eternum et benedicant
nomini glorie tue excelso in omni benedictione et laude. Et
dixit esdras. Tu ipse domine solus tu fecisti celum et
celum celorum et omnem exercitum eorum terram et universa que
in ea sunt maria et omnia que in eis sunt. Et tu vivi-
ficas omnia hec. Et exercitus celi te adorat. Tu ipse
domine deus qui elegisti abram et eduxisti eum de ig-
ne chaldeorum. Et posuisti nomen eius abraham et inve-
nisti cor eius fidele coram te. Et percussisti cum eo fedus
ut dares ei terram chananei ethei euei et
amorrei et pherezei et iebusei et gergesei ut da-
res semini eius. Et implesti verba tua quoniam iustus es.
Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in egypto. Et clamo-
rem quoque eorum audisti super mare rubrum. Et dedisti si-
gna et portenta in pharaone et in universis ser-
vis eius et in omni populo terre illius. Cognovisti enim quia
superbe egerant contra eos. Et fecisti tibi nomen sicut et in hac
die. Et mare divisisti ante eos et transierunt per medium
maris in sicco. Persecutores autem eorum proiecisti in profun-
dum quasi lapidem in aquas validas. Et in columpna nu-
bis duxisti eos per diem et in columpna ignis
per noctem ut appareret eis via per quam ingredieban-
tur. Ad montem quoque synai descendisti et locu-
tus es cum eis de celo et dedisti eis iudicia recta et
legem veritatis cerimonias et precepta bona. Et sab-
batum sanctificatum ostendisti eis et mandata et ceri-
monias et legem precepisti eis in manu moysi
servi tui. Panem quoque de celo dedisti eis in fa-
me eorum et aquam de petra eduxisti eis sitientibus et
dixisti eis ut ingrederentur et possiderent terram quam
super quam levasti manum tuam ut traderes eis. Ipsi ve-
ro et patres nostri superbe egerunt et induraverunt cervi-
ces suas et non audierunt mandata tua. Et noluerunt
audire et non sunt recordati mirabilium tuorum que fece-
ras eis. Et induraverunt cervices suas et dederunt ca-
put ut converterentur ad servitutem suam. Tu
autem deus propitius clemens et misericors longa-
nimis et multe miserationis et non dereliquisti eos.
Et quidem cum fecissent sibi vitulum conflatilem

nem conflatilem et dixissent: Iste est deus tuus qui edu
xit te de Egypto, feceruntque blasfemias magnas, tu
autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in de
serto. Columpna nubis non recessit ab eis per diem
ut duceret eos in viam, et columpna ignis per noctem
ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur. Et spiritum tuum
bonum dedisti eis qui doceret eos, et manna tuum non prohi
buisti ab ore eorum, et aquam dedisti eis in siti. Quadraginta annis
pavisti eos in deserto, nichilque eis defuit. Vestimenta
eorum non inveteraverunt, et pedes eorum non sunt attriti. Et dedi
sti eis regna et populos, et partitus es eis sortes, et possederunt
terram Seon et terram regis Esebon et terram Og regis
Basan. Et filios eorum multiplicasti sicut stellas celi,
et adduxisti eos ad terram de qua dixeras patribus eorum
ut ingrederentur et possiderent. Et venerunt filii et possederunt
terram, et humiliasti coram eis habitatores terre Cha
naneos, et dedisti eos in manu eorum, et reges eorum et populos
terre, ut facerent eis sicut placebat illis. Ceperunt itaque urbes
munitas et humum pinguem, et possederunt domos ple
nas cunctis bonis, cisternas ab aliis fabricatas, vi
neas et oliveta et ligna pomifera multa. Et comederunt
et saturati sunt, et impinguati sunt, et habundaverunt
diviciis in bonitate tua magna. Provocaverunt autem
te ad iracundiam, et recesserunt a te, et proiecerunt legem
tuam post terga sua, et prophetas tuos occiderunt, qui contesta
bantur eos ut reverterentur ad te, feceruntque blasphemi
as grandes. Et dedisti eos in manu hostium suorum, et affli
xerunt eos. Et in tempore tribulationis sue clamaverunt ad
te, et tu de celo exaudisti eos, et secundum miserationes tuas
multas dedisti eis salvatores qui salvatores qui sal
varent eos de manu hostium suorum. Cumque requievis
sent, reversi sunt ut facerent malum in conspectu tuo, et dere
liquisti eos. Conversique sunt et clamaverunt ad te, tu autem
de celo exaudisti, et liberasti eos in misericordiis tuis mul
tis temporibus, et contestatus es eos ut reverterentur ad le
gem tuam. Ipsi vero superbe egerunt et non audierunt
mandata tua, et in iudiciis tuis peccaverunt, que si
fecerit homo vivet in eis. Et dederunt humerum rece
dentem, et cervicem suam induraverunt, et protraxisti
super eos annos multos, et contestatus es eos in spiritu tuo per
manum prophetarum tuorum, et non audierunt, et tradidisti eos in ma
nu populorum terrarum. In misericordiis autem tuis plurimis non
fecisti eos in consumptionem, nec dereliquisti eos, quoniam deus mi
serationum et clemens tu es. Nunc itaque domine deus noster deus
magne, fortis et terribilis, custodiens pactum et misericordiam,
ne avertas faciem tuam in omni labore qui inve
nit nos, reges nostros et sacerdotes nostros et principes
nostros et patres nostros et sacerdotes nostros et prophetas nostros
et omnem populum tuum a diebus regis Assur usque ad
diem hanc. Et tu iustus es in omnibus que venerunt super
nos, quia veritatem fecisti nobis; nos autem impie egi
mus. Reges nostri et principes nostri, sacerdotes et patres
nostri non fecerunt legem tuam, et non attenderunt manda
ta tua et testimonia que testificatus es in eis. Et ipsi in
regnis suis bonis et in bonitate tua multa quam
dederas eis, et in terra latissima et pingui quam tra
dideras in conspectu eorum, non servierunt tibi, nec reversi
sunt a studiis suis pessimis. Ecce nos ipsi hodie

servi sumus. Et terra quam dedisti patribus nostris ut comederent 119
panem eius et que bona sunt eius, et nos ipsi servi sumus
in ea. Et fruges eius multiplicantur regibus quos
posuisti super nos propter peccata nostra, et corporibus nostris do
minantur et iumentis nostris secundum voluntatem suam, et
in tribulatione magna sumus. Super omnibus ergo hiis nos
ipsi percutimus fedus et scribimus, et signant principes
nostri, levite nostri, sacerdotes nostri. X
Signatores autem fuerunt Neemias Athersatha filius
Athelai et Sedechias, Saraias, Azarias, Ieremias,
Phassur, Amaria, Melchia, Accus, Sebenia, Mellu
carem, Merimuth, Obdias, Daniel, Genton, Baruch,
Mosollam, Abia, Miamin, Mazia, Belga, Semeia;
hii sacerdotes. Porro levite: Iesue filius Azarie, Ben
nui de filiis Ennadad, Cedmihel, et fratres eorum Se
chenia, Odenia, Celita, Phalaia, Anam, Micha, Ro
ob, Asebia, Zacchur, Serebias, Sabania, Odia, Bani,
Hanuni. Capita populi: Phetos, Moab, Elam, Zecu, Ba
ni, Bonni, Azgad, Bebai, Donai, Bagoai, Adin, Ather,
Azochia, Azur, Odevia, Assu, Bessai, Ares, Anathot,
Nebai, Methpia, Mosollam, Azir, Mesezabel, Sadoch,
Reddua, Phelchia, Anania, Osee, Anania, Asub,
Aloes, Phalea, Solethreu, Asebna, Maasia, Echa
ia, Anam, Mellucarem, Baana. Et reliqui de populo,
sacerdotes, levite, ianitores, cantores, Nathinnei,
et omnis qui se separaverunt de populis terrarum ad legem dei, uxores
eorum et filii eorum et filie eorum, omnis qui poterat sapere, sponden
tes pro fratribus suis optimates eorum, et qui veniebant ad
pollicendum et iurandum ut ambularent in lege dei quam
dederat in manu Moysi servi sui, ut facerent et custodi
rent universa mandata domini dei nostri et iudicia eius et ce
rimonias eius, et ut non daremus filias nostras populo terre, et fili
as eorum non acciperemus filiis nostris. Populi quoque terre qui impor
tant venalia et omnia ad usum per diem sabbati ut ven
dant, non accipiemus ab eis in sabbato et in die sanctificata. Et
dimittemus annum septimum et exactionem universe manus. Et
statuemus super nos precepta ut demus terciam partem sicli
per annum ad opus domus dei nostri, ad panes propositionis et ad sacrifici
um sempiternum et in holocaustum sempiternum in sab
batis, in kalendis, in sollempnitatibus, in sanctificatis, et
pro peccato, ut exoretur pro Israel, et in omnem usum domus dei nostri.
Sortes ergo misimus super oblationem lignorum inter sacerdo
tes et levitas et populum, ut inferrentur in domo dei nostri
per domos patrum nostrorum per tempora a temporibus anni usque ad an
num, ut arderent super altare domini dei nostri, sicut scriptum
est in lege Moysi, et ut afferamus primogenita terre nostre
et primitiva universi fructus omnis ligni ab anno in annum
in domo domini, et primitiva filiorum nostrorum et pecorum nostrorum, et o
vium nostrarum ut offerantur in domo dei nostri sacerdotibus qui
ministrant in domo dei nostri. Et primitias ciborum nostrorum
et libaminum nostrorum et poma omnis ligni, vindemie quoque
et olei afferemus sacerdotibus ad gazophilacium domini
et decimam partem terre nostre levitis. Ipsi levite decimas
accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. Erit autem
sacerdos filius Aaron cum levitis in decimis levitarum,
et levite offerent decimam partem decime sue in do
mo dei nostri ad gazophilacium in domo thesauri. Ad ga
zophilacium enim deportabunt filii Israel et filii le

…tu primitias frumenti vini et olei et ibi erunt vasa sanctificata et sacerdotes et cantores et ianitores et ministri et non dimittemus domum dei nostri.

XI

Habitaverunt autem principes populi in Hierusalem reliqua vero plebs misit sortem ut tollerent unam partem de decem qui habitaturi essent in Hierusalem civitate sancta novem vero partes in civitatibus et benedixit populus omnibus viris qui se sponte obtulerant ut habitarent in Hierusalem. hii sunt itaque principes provinciae qui habitaverunt in Hierusalem et in civitatibus Iuda. habitavit autem unusquisque in possessione sua in urbibus suis Israhel sacerdotes levitae Nathinnei et filii servorum Salomonis et in Hierusalem habitaverunt de filiis Iuda et de filiis Beniamin. de filiis Iuda Athaias filius Aziam filii Zachariae filii Amariae filii Saphatiae filii Malelehel de filiis Phares Maasia filius Baruch filius Colozai filius Azia filius Adaia filius Ioiarib filius Zachariae filius Silonites omnes filii Phares qui habitaverunt in Hierusalem quadringenti sexaginta octo viri fortes. hii sunt autem filii Beniamin Sellum filius Mosollam filius Ioed filius Phadaia filius Colaia filius Masia filius Ethihel filius Isaia et post eum Gabbai Sellai nongenti viginti octo et Iohel filius Zechri praepositus eorum et Iudas filius Senua super civitatem secundus. et de sacerdotibus Idaia filius Ioiarib Iachin Saraia filius Elchie filius Mosollam filius Sadoch filius Meraioth filius Ahitob princeps domus Dei et fratres eorum facientes opera templi octingenti viginti duo et Adaia filius Ieroam filius Phelelia filius Amsi filius Zachariae filius Phessur filius Melchiae et fratres eius principes patrum ducenti quadraginta duo et Amassai filius Azrihel filius Aazi filius Mosollamoth filius Emmer et fratres eorum potentes nimis centum viginti octo et praepositus eorum Zabdihel filius potentium. et de levitis Sebenia filius Asob filius Azaricam filius Asabia filius Boni et Sabathai et Iozabed super omnia opera quae erant forinsecus in domo Dei a principibus levitarum et Mathania filius Micha filius Zebedei filius Asaph princeps ad laudandum et confitendum in oratione et Becbecia secundus de fratribus eius et Abda filius Samua filius Galal filius Idithun omnes levitae in civitate sancta ducenti octoginta quattuor et ianitores Accub Thelmon et fratres eorum qui custodiebant ostia centum septuaginta duo. et reliqui ex Israhel sacerdotes et levitae in universis civitatibus Iuda unusquisque in possessione sua et Nathinnei qui habitabant in Ophel et Siaha et Gaspha de Nathinneis. et episcopus levitarum in Hierusalem Azi filius Bani filius Asabie filius Mathaniae filius Miche de filiis Asaph cantores in ministerio domus Dei. praeceptum quippe regis super eos erat et ordo in cantoribus per singulos dies et Aphathaia filius Mosezebel de filiis Zara filii Iuda in manu regis iuxta omne verbum populi et in domibus per regiones eorum. de filiis Iuda habitaverunt in Cariatharbe et in filiabus eius et in Dibon et in filiabus eius et in Capseel et in villis eius et in Sicelech et in Mochone et in filiabus eius et in Remon et in Saraa et in Ierimuth Zanoa Odollam et in villis eorum Lachis et in regionibus eius Azecha et filiabus eius et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennom. filii autem Beniamin a Geba Mechmas et Aia et Bethel et filiabus eius Anathoth Nob Anania Asor Rama Gethaim Adid Seboim et Neballoth Lod et Ono valle Artificum et de levitis portiones Iudae et Beniamin.

XII

Hii autem sunt sacerdotes et levitae qui ascenderunt cum Zorobabel filio Salathihel et Iosue Saraia Ieremias Esdras Amarias Melluch Attus Sebenia Reum Merimuth Addo Genthon Miamin Abia Madia Belga Semeia et Ioiarib Idaia Sellum Amoc Elcia Idaia isti principes sacerdotum et fratres eorum in diebus Iosue porro levitae Iesua Bennui Cedmihel Serebia Iuda Mathanias super hymnos ipsi et fratres eorum et Becbecia atque Hanni et fratres eorum unusquisque in officio suo. Iosue autem genuit Ioachim et Ioachim genuit Eliasib et Eliasib genuit Ioiada et Ioiada genuit Ionathan et Ionathan genuit Ieddoa. in diebus autem Ioachim erant sacerdotes et principes familiarum Saraie Amaria Ieremie Anania Esdre Mosollam Amarie Iohanan Milicho Ionathan Sebenie Ioseph Arem Edna Maraioth Elci Addaie Zacharia Genthon Mosollam Abie Zecheri Miamin et Moadie Phelthi Belge Samua Semeie Ionathan Ioiarib Mathanai Iedaie Azi Sellai Celai Amoc Heber Helcie Asebia Idaie Nathanahel levitae in diebus Eliasib et Ioiada et Ionam et Ieddua scripti principes familiarum et sacerdotes in regno Darii Persae filii Levi principes familiarum scripti in libro verborum dierum et usque ad dies Ionathan filii Eliasib et principes levitarum Asebia Serebia et Iosue filius Cedmihel et fratres eorum per vices suas ut laudarent et confiterentur iuxta praeceptum regis David viri Dei et observarent aeque per ordinem Mathania et Becbecia Obedia Mosollam Thelmon Accub custodes portarum et vestibulorum ante portas. hii in diebus Ioachim filii Iosue filii Iosedech et in diebus Neemie ducis et Esdre sacerdotis scribeque.

XIII

In dedicatione autem muri Hierusalem requisierunt levitas de omnibus locis suis ut adducerent eos in Hierusalem et facerent dedicationem in laetitia in actione gratiarum et in cantico et in cymbalis et in psalteriis et in citharis. congregati sunt autem filii cantorum et de campestribus circa Hierusalem et de villis Netophati et de domo Galgal et de regionibus Gebaa et Azmaveth quoniam villas aedificaverunt sibi cantores in circuitu Hierusalem. et mundati sunt sacerdotes et levitae et mundaverunt populum et portas et murum. ascendere autem feci principes Iuda super murum et statui duos magnos choros laudantium et ierunt ad dexteram super murum ad portam Sterquilinii et ivit post eos Osaias et media pars principum Iuda et Azarias Esdras et Mosollam Iudas et Beniamin et Semeia et Ieremias et de filiis sacerdotum in tubis Zacharias filius Ionathan filius Semeie filius Mathanie filius Michaie filius Zachur filius Asaph et fratres eius Semeia et Azarel Galalai Malalai Maai Nathanahel et Iuda et Anani in vasis cantici David viri Dei et Esdras scriba ante eos in porta Fontis et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis David in ascensu muri super domum David et usque ad portam Aquarum ad orientem et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso et ego post eum et media pars populi super murum et super turrim Furnorum et usque ad murum latissimum et super portam Ephraim et super portam Antiquam et super portam Piscium et turrim Ananeel et turrim Emath et usque ad portam Gregis et steterunt in porta Custodie.

Steteruntque duo chori laudantium in domo dei et ego et
dimidia pars magistratuum mecum. Et sacerdotes Eliachim
Maasias Miamin Micheas Elioenai Zacharia Ana
nia in tubis. Et Maasia et Semeia et Eleazar et Azi et Iohan
nan et Melchia et Elam et Ezer. Et clare cecinerunt
cantores et Ezraia prepositus. Et immolaverunt in die illa
victimas magnas et letati sunt. Deus enim letificave
rat eos letitia magna. Sed et uxores eorum et liberi ga
visi sunt. Et audita est letitia Ierusalem procul. XIIII
Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophila
cia thesauri ad libamina et ad primitias et ad de
cimas ut introferrent per eos principes civitatis in
decore gratiarum actionis sacerdotes et levitas. Quia letificatus
est Iuda in sacerdotibus et levitis astantibus. Et custodi
erunt observationem dei sui et observationem expiationis
et cantores et ianitores iuxta preceptum David et Salomo
nis filii eius. Quia in diebus David et Asaph ab exordio erant
principes constituti cantorum in carmine laudantium
et confitentium deo. Et omnis Israel in diebus Zorobabel et in
diebus Neemie dabant partes cantoribus et ianitoribus
per dies singulos. Et sanctificabant levitas et levite sanc
tificabant filios Aaron. In die autem illo lectum est in vo
lumine Moysi audiente populo. Et inventum est scriptum
in eo quod non debeant introire Ammonites et Moabites
ecclesiam dei usque in eternum eo quod non occurrerint filiis Israel
cum pane et aqua et conduxerint adversum eos Balaam ad male
dicendum eis et convertit deus noster maledictionem in benedictionem.
Factum est autem cum audissent legem separaverunt omnem
alienigenam ab Israel. Et super hoc erat Eliasib sacerdos qui
fuerat prepositus in gazophilacio domus dei nostri et proximus
Tobie. Fecit ergo sibi gazophilacium grande. Et ibi erant
ante eum reponentes munera et thus et vasa et decimas
frumenti vini et olei partes levitarum et cantorum et iani
torum et primitias sacerdotales. In omnibus autem his non fui in
Ierusalem quia in anno xxxii Artaxersis regis Babilonis
veni ad regem et in fine dierum rogavi regem. Et ve
ni in Ierusalem et intellexi malum quod fecerat Eliasib To
bie ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus dei. Et
malum michi visum est valde. Et proieci vasa domus Tobie
foras de gazophilacio. Precepique et mundaverunt gazo
philacia et retuli ibi vasa domus dei sacrificium et thus.
Et cognovi quod partes levitarum non fuissent date et fugis
set unusquisque in regionem suam de levitis et de
cantoribus et de his qui ministrabant. Et egi causam ad
versus magistratus et dixi. Quare dereliquimus domum dei? Et
congregavi eos et feci stare in stationibus suis. Et omnis
Iuda apportabat decimam frumenti vini et olei in
horrea. Et constituimus super horrea Selemiam sacerdotem
et Sadoch scribam et Phadaiam de levitis et iuxta eos A
nan filium Zacur filium Mathanie quoniam fideles comprobati
sunt et ipsis credite sunt partes fratrum suorum. Memento mei deus
meus pro hoc et ne deleas miserationes meas quas feci in do
mo dei mei et in ceremoniis eius. XV
1 In diebus illis vidi in Iuda calcantes torcularia in sabbato
portantes acervos et onerantes super asinos vinum et u
vas et ficus et omne onus et inferentes Ierusalem in die sa
bbati et contestatus sum eos ut in die qua liceret vendere
venderent. Et Tyrii habitaverunt in ea inferen
tes pisces et omnia venalia et vendebant in sabbatis 120
filiis Iuda et Ierusalem. Et obiurgavi optimates Iuda et
dixi eis. Que est res hec mala quam vos facitis et
profanatis diem sabbati? Numquid non hec fecerunt pa
tres nostri et adduxit deus noster super nos omne malum
hoc et super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam
super Israel violando sabbatum. Factum est autem cum quievissent
porte Ierusalem die sabbati dixi claudite ianuas et
clauserunt ianuas. Et precepi ut non aperirent eas usque post
sabbatum. Et de pueris meis constitui super portas ut
nullus inferret onus in die sabbati. Et manserunt
negotiatores et vendentes universa venalia foris
Ierusalem semel et bis. Et contestatus sum eos et dixi eis. Quare ma
netis ex adverso muri? Si secundo hoc feceritis manum mittam
in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in sabbato. Dixi quo
que levitis ut mundarentur et venirent ad custodien
das portas et sanctificandam diem sabbati. Et pro hoc ergo memento
mei deus meus et parce michi secundum multitudinem mise
rationum tuarum. XVI
Sed in diebus illis vidi iudeos ducentes uxores Azo
tidas Ammonitidas et Moabitidas et filii eorum ex me
dia parte loquebantur azotice et nesciebant loqui iudaice
et loquebantur iuxta linguam populi et populi. Et obiurgavi eos et
maledixi et cecidi ex eis viros et decalvavi eos et adiura
vi in domino ut non darent filias suas filiis eorum et non accipe
rent de filiabus eorum filiis suis et sibimet ipsis dicens.
Numquid non in huiuscemodi re peccavit Salomon rex
Israel? Et certe in gentibus multis non erat rex
similis ei et dilectus deo suo erat. Et posuit eum deus super
regem super omnem Israel. Et ipsum ergo duxerunt ad peccatum mu
lieres alienigene. Numquid et nos inobedientes faciemus
omne peccatum grande hoc ut prevaricemur in domino deo nostro
et ducamus uxores peregrinas? De filiis autem Ioiada filii Eli
asib sacerdotis magni gener erat Sanaballath Ho
ronites quem fugavi a me. Recordare domine deus meus
adversus eos qui polluunt sacerdotium iusque sacerdota
le et leviticum. Igitur mundavi eos ab omnibus alienige
nis et constitui sacerdotum ordines et levitarum unumquem
que in ministerio suo et oblationem lignorum in temporibus
constitutis et in primitiis. Memento mei deus meus in bonum.
Et fecit Incipit tercius liber Esdre
Iosias pascha in Ierosolimis domino et
immolavit phase xiiii luna pri
mi mensis statuens sacerdotes per vices 5
dierum stolis amictos in templo domini
et dixit levitis sacris servis Israel ut sanctificarent se domino
in positione sancte arche domini in domo quam edificavit Sa
lomon filius David rex. Non erit vobis tollere super hu
meros eam. Et nunc deservite domino nostro et curam agite
gentis illius Israel ex parte secundum pagos et tribus vestras con
scriptionem David regis Israel et secundum magnificentiam
Salomonis filii eius omnis in templo. Et secundum par
ticulam principatus patriam vestram eorum qui stant in
conspectu fratrum suorum Israel immolate pascha et sacrificia
parate fratribus vestris et facite secundum preceptum domini quod da
tum est Moysi. Et donavit Iosias in plebem que
inventa est oves agnorum et hedorum et caprarum xxx
milia vitulos iii milia. Hec de regalibus data sunt.

secundum promissionem regis. Et sacerdotibus in pascha oves numero
duo milia et vitulos c. Et iechonias et semeias et natha-
nael fratres et azabias et oziel et coraba in phase oves v.
milia vitulos d. Et cum hec fierent eleganter steterunt sacer-
dotes et levite habentes azima per tribus et secundum partes principa-
tus patrum in conspectu populi offerebant domino secundum ea que in libro
moysi scripta sunt. Et assaverunt phase igni sicut opor-
tebat. Et hostias coxerunt in eneis et ollis cum benigno o-
dore. Et attulerunt omnibus qui erant ex plebe. Et post
hec paraverunt sibi et sacerdotibus. Sacerdotes enim offere-
bant adipes usque finita esset hora. Et levite paraverunt
sibi et fratribus suis filiis aaron. Et sacrificatores sacras
offerebant secundum ordinem secundum preceptum david et asaph et za-
charias et iedon qui erat a rege. Et hostiarii per singu-
las ianuas. ita ut non preuaricaretur unusquisque suam.
fratres enim eorum paraverunt illis. Et consummata sunt que pertinebant
ad sacrificium domini. In illa die egerunt phase et offerebant
hostias super domini sacrificium secundum preceptum regis iosie. Et e-
gerunt filii israel qui inventi sunt in tempore illo phase et di-
em festum azimorum per dies vii. Et non est celebratum phase
tale in israel a temporibus samuelis prophete. Et omnes reges israel non
celebraverunt tale pascha quale egit iosias et levite
et sacerdotes et iudei et omnis israel qui inventi sunt
in commoratione ierosolimis. xviii. anno regnante iosi-
a celebratum est phase. Et directa sunt opera iosie in conspectu
domini sui in corde pleno metuentia. Et que circa illum
quidem scripta sunt in prioribus temporibus de hiis qui peccave-
runt. qui que irreligiosi fuerunt in dominum pre omni gente. Et que
non quesierunt verba domini super israel. Et post omnem actum hunc
iosie ascendit pharao rex egipti veniens abicere in
carchamis super eufraten. Et exiuit in obviam illi io-
sias. Et misit rex egipti ad iosiam dicens. Quid mihi et
tibi est rex iude. Non sum missus a domino super eufraten
enim bellum meum est. festinans descende. Et non est rever-
sus iosias super currum. sed expugnare eum conabatur. non
attendens verbum prophetie ex ore domini. Sed constituit
ad eum bellum in campo macedanis. Et descende-
runt principes ad regem iosiam. Et dixit rex pueris suis
amovete me a prelio. infirmatus sum enim valde. Et statim
amoverunt eum pueri eius de acie. Et ascendit super cur-
rum secundarium suum. Et perveniens ierusalem vita functus
est. et sepultus est in patrio sepulchro. Et in tota iudea
lugebant iosiam. Et qui presidebant cum uxoribus lamen-
tabant eum. usque in hunc diem. Et datum est hoc fieri
semper in omni genere israel. Hec autem prescripta sunt in libro
historiarum regum iude. et in singula gesta actus io-
sie eius gloria. Et intellectus eius in lege domini. que ergo gesta
sunt ab eo. et que non scripta sunt in libro regum israel et
iude. Et assumentes qui erant ex gente iechoniam
filium iosie constituerunt regem pro iosia patre suo. cum esset
annorum xxiii. Et regnavit super israel mensibus tribus. Et amo-
vit eum rex egipti. ne regnaret in ierusalem. Et mul-
tavit gentem argenti talenta c. Et auri talentum
unum. Et constituit rex egipti ioachim fratrem eius regem
iude et ierusalem. Et alligavit magistratus ioachim zarace-
le fratrem suum. Et apprehendens reduxit egipto. Anno-
rum erat ioachim xxv. cum regnaret in terra iude
et in ierusalem et fecit malum in conspectu domini. Post hunc

autem ascendit nabuchodonosor rex babilonis. Et alligans
eum in aereo vinculo perduxit in babiloniam. Et sa-
cra vasa domini accepit nabuchodonosor et tulit. Et consecravit
in templo suo in babilonia. Nam de inmundicia
illius et irreligiositate scriptum est in libro temporum re-
gum. Et regnavit ioachim filius eius pro eo. Cum autem constitu-
tus est erat annorum viii. Regnavit autem mensibus iii
et dies x. in ierusalem et fecit malum in conspectu domini. Et
post annum mittens nabuchodonosor transmigravit eum in
babiloniam simul cum sacris vasis domini. Et constituit sedechi-
am regem iuda in ierusalem. Cum esset annorum xxi.
Regnavit autem annis xi. Et fecit malum in conspectu
domini. Et non est veritus a verbis que dicta sunt ab ieremia pro-
pheta ex ore domini. Et adiuratus a rege nabuchodonosor periurans
discessit. Et indurata cervice sua et corde suo trans-
gressus est legitima domini dei israel. Et duces populi domini multa
inique gesserunt. Et impie egerunt super omnes immundicias
gentium. et polluerunt templum domini quod sanctum erat in ie-
rosolimis. Et misit deus patrum suorum per ange-
lum suum revocare eos. propter quod parceret illis et taberna-
culo suo. Ipsi vero subsannabant in angelis suis
et qua die locutus est dominus erant illudentes prophetas eius.
Qui usque ad iracundiam concitatus est super gentem su-
am propter irreligiositatem suam precepit. Et ascen-
dere reges chaldeorum. Hii occiderunt iuvenes illorum
in gladio in circuitu sancti templi eorum. Et non pepercerunt
iuveni et virgini et seni et adolescenti. Sed omnes tra-
didit in manus illorum. Et omnia sacra vasa domini. Et re-
gales apothecas resumentes tulerunt in babiloni-
am. Et incenderunt domum domini et demolierunt mu-
ros ierusalem. Et turres eius incenderunt in igne. Et con-
summaverunt omnia honorifica eius ad nichilum rede-
gerunt. et reliquos a gladio in babilonem. Et erant
servi illius usque dum regnarent perse. in reple-
tione verbi domini in ore ieremie. quousque benigne a-
geret terra sabbata sua. Omni tempore desertionis sue sab-
batizavit in applicatione annorum lxx.

II

Regnante cyro rege persarum in consummatione verbi domini
in ore ieremie suscitavit dominus spiritum cyri regis per-
sarum. et predicavit in toto regno suo simul per scriptu-
ram dicens. Hec dicit rex persarum cyrus. Me constituit
regem orbis terrarum rex israel dominus dominus excelsus. Et signi-
ficavit me edificare sibi domum que est in iudea in
ierusalem que est in iudea. Si quis est ex gente vestra dominus ipsius
cum eo ascendat in ierusalem. Quotquot igitur circa loca
habitant adiuvent eum qui sunt in loco ipso in au-
ro et argento. in dationibus cum equis et iumentis. Cum
ceteris que secundum vota apposita sunt in edem domini que est in
ierusalem. Et stantes principes tribuum pagorum iude et tri-
bu beniamin. Et sacerdotes et levite quos excitavit
dominus. ascendere. et edificare domum domini que est in ierusalem.
Et qui erant in circuitu eorum adiuvaverunt in omni ar-
gento et auro et iumentis. Et votis quam pluribus. Contri-
quorum sensus excitatus est. Et rex cyrus protulit vasa
sacra domini que transtulit nabuchodonosor ex ierusalem. Et consecra-
vit ea in suo idolo. Et proferens ea cyrus rex persarum tra-
didit mitridato qui erat super thesauros ipsius. Per
hunc autem tradita sunt salmanasaro preside iudee.

Iosias mortuus est

hec numerat uasa que reportauit esdras de babilonia in ierusalem

Hoc autem hic numerus: libatoria argentea duo milia cccc.
Vrceoli argentei xxx. phiale auree xxx. Item
argentee duo milia cccc. et alia uasa mille. Omnia autem ua
sa aurea et argentea iiii milia cccc lxviii. et cia
cuata sunt a samanassaro simul hiis qui ex captiui
tate babilonie uenerant in ierusalem. In artax
erse autem regis persarum temporibus scripserunt ei de hiis qui
habitabant in iudea et ierusalem balsamus et mitridatus
et sabellius et ratimus baltenus et samellius scriba et
reliqui habitantes in samaria et ceteris locis subiectam
epistolam regi artaxersi. Domine pueri tui ratimus ab
accidentibus et sabellius scriba et reliqui curie tue
iudices in celen syriam et phenicem. Et nunc notum
sit domino regi quoniam iudei qui ascenderunt a nobis ad nos
uenientes in ierusalem ciuitatem refugam et pessimam
edificant fornos eius et statuunt muros et templum sus
citant. Que si ciuitas ista et muri consummati fuerint tribu
ta non soluent sustinebunt pendere sed et regibus resis
tent. Et quoniam id agitur circa templum recte habere arbitrati
sumus non respicere hoc ipsum. Sed notum facere domino regi
ut si uidebitur rex queratur in libris patrum tuorum et inuenies
eas in admonitionibus scripta de hiis et scies quoniam ciui
tas ista fuit refuga et reges et ciuitates concutiens
et iudei refuge et prelia concitantes in ea ab euo
ob quam causam ciuitas ista deserta est. Nunc ergo notum
facimus domine rex quoniam si ciuitas ista edificata fuerit et
huius muri erecti fuerint descensus tibi non erit in ce
lem syriam et phenicem. Tunc rescripsit rex ra
timo qui scribebat accedentia et beltimo et sabellio
scribe et ceteris constitutis et inhabitantibus in syria et
phenice et que subiecta sunt regi epistolam. Quoniam mi
sistis mihi. Precepi ergo inquiri et inuentum est quoniam ciuitas
illa est ab euo regibus resistens et homines refuge et prelia
in ea efficientes et reges fortissimi erant in ierusalem
dominantes et tributa exigentes a celen syriam
et phenicem. Nunc ergo precepi prohibere homines illos edifi
care ciuitatem et prouidere ne quid ultra hec fi
at. Sed nec procedant in plurimum ex eis que sunt malicie
ita ut regibus molestia importetur III

Tunc recitatis hiis que a rege artaxerxe scripta
fuerant ratimo et sabellius scriba et qui cum eis que
constituti erant uigentes festinantes uenerunt in ierusalem
cum equitatu et turba et agmine. ceperunt edificantes pro
hibere et uacabant ab edificatione templi in ierusalem us
que secundo anno regni darii regis persarum. Rex darius fe
cit cenam magnam omnibus uernaculis suis et omni
bus magistratibus medie et persidis et omnibus purpuratis
et pretoribus et consulibus et prefectis sub illo ab india usque
ethiopiam centum xxvii prouinciis. Et cum manducassent
et bibissent et saciati reuersi essent. tunc darius rex as
cendit in cubiculo suo et dormiuit et experrectus est.
Tunc illi tres iuuenes corporis custodes qui custodi
ebant corpus regis dixerunt alter alteri. Dicamus u
nusquisque nostrum sermonem qui preualeat et cui
cumque apparuerit sermo sapientior alterius da
bit illi darius rex dona magna et purpura cooperi
ri et in auro bibere et super aurum dormire et currum
aureum frenis et cydarim bissinam et torquem
circa collum et secundo loco sedebit a dario propter sapientiam suam
et cognatus darii uocabitur. Tunc scribentes singuli su
um uerbum signauerunt et posuerunt sub ceruical darii
regis et dixerunt. Cum surrexerit rex dabunt illi
scripta sua et quemcumque iudicauerit rex ex tribus
et magistratibus persidis quoniam uerbum eius sapientius
est ipsi dabitur uictoria sicut scriptum est. Unus scripsit.
fortius est uinum. Alius scripsit fortior est rex. Tercius scrip
sit fortiores sunt mulieres. Super omnia uincit ueritas. Et
cum surrexisset rex acceperunt scripta sua et dederunt
illi et legit. Et mittens uocauit omnes magistratus persarum
et medorum et purpuratos et pretores et prefectos et sederunt in
consilio et lecta sunt scripta coram ipsis. Et dixit. Vocate
adolescentes et ipsi indicabunt uerba sua. Et uocati sunt et
introierunt. Et dixit illis. Indicate nobis de hiis que
scripta sunt. Et cepit prior qui dixerat de fortitudine
uini et dixit. Viri quam preualet uinum omnibus
hominibus qui bibunt illud seducit mentem. Item regis et
orphani facit mentem uanam. Item serui ac liberi
pauperis ac diuitis et omnem mentem conuertit in secu
ritatem et iocunditatem et non meminit omnem tristi
ciam et debitum et omnia precordia facit honesta et non
meminit regem nec magistratum et omnia per talen
ta facit loqui. Et non meminerunt cum biberint amiciciam
nec fraternitatem. Sed post non multum sumunt gladios et
cum a uino discesserint et surrexerunt non meminerunt
que gesserint. O uiri nonne precellet uinum quia sic
cogit facere et tacuit hoc dicto IIII

Et incoauit sequens dicere qui dixit de fortitudine
regis. O uiri nonne precellunt homines qui terram et ma
re obtinent et omnia que in eis sunt. Rex autem super omnia
precellet et dominatur eorum et omnia quecumque dixerit illis fa
ciunt. Et si miserit ad bellatores uadunt et demoliuntur
montes et muros et turres. Iugulantur et iugulant
et regis iussionem non preterreunt. Nam si uicerint affe
runt regi omnia quecumque predati fuerint ipsi et alia omnia
et quotquot non militant sed nec pugnant sed colunt
terram. Rursum cum fuerint metentes afferunt tributa
regi et ipse unus solus. Et si dixerit occidere occidunt
Si dixerit remittere remittunt. Si dixerit percutere percu
tiunt. Si dixerit exterminare exterminant. Si dixerit edi
ficare edificant. Si dixerit excidere excidunt. Si dixe
rit plantare plantant. Et omnis plebs et uirtutes
eum obaudiunt. Et super hoc ipse recumbet et bibet et dor
mit. Hii autem custodiunt in circuitu eius et non posse
unt singuli et facere opera sua. Sed nec in dicto obe
dientes sunt ei uiri. Quomodo non precellet rex qui sic
declamatur. Et tacuit. Tercius qui dixerat de mulieri
bus et ueritate hic est zorobabel. Et cepit loqui. Viri
non magnus rex et multi homines nec uinum precellit.
Quis est ergo qui dominatur eorum. Nonne mulieres genu
erunt regem et omnem qui dominantur ~~celi et terre~~ mari
et terre. Et ex illis nati sunt et ipse educauerunt eos
qui plantauerunt uineas ex quibus uinum fit et ipse
faciunt stolas omnium hominum et ipse faciunt gloriam
hominibus et non possunt homines separari a mulieribus
Si congregauerint aurum et argentum et omnem
rem speciosam et uiderint mulierem unam bo

prima questio quam questionem fecerunt dario de fortitudine uini et regis et mulieris

secunda questio

tercia questio

no vitam et bona sua omnia hec relinquentes in eam
intendunt et aperto ore conspiciunt eam et eam attendunt
magis quam aurum et argentum et omnem rem preciosam.
Homo suum patrem relinquit qui enutrivit illum et suam
regionem et ad mulierem coniungitur et cum muliere reminuit
animam et neque patrem meminit neque matrem neque re-
gionem. Et hinc oportet vos scire quoniam mulieres dominan-
tur vobis. Nonne doletis? Et accipit homo gladium suum et va-
dit in viam facere furta et homicidia et mare naviga-
re et flumina et leonem videt et in tenebris ingre-
ditur et cum furtum fecerit et fraudes et rapinas a-
mabili sue affert. Et iterum diligit homo suam uxorem
magis quam patrem et matrem. Et multi dementes facti
sunt propter suas uxores et servi facti sunt propter illas. Et multi perie-
runt et vigilati sunt et peccaverunt propter mulieres. Et nunc credi-
te mihi quoniam magnus est rex in potestate sua quoniam omnes
regiones verentur tangere eum. Videbam tamen Apemen
filiam Bezacis mirifici concubinam regis sedentem
iuxta regem ad dexteram et auferentem diadema de
capite eius et imponentem sibi et palmis cedebat
regem de sinistra manu et super hec aperto ore intue-
batur eam. Et si arriserit ei videt. Si autem indigna-
ta fuerit ei blanditur donec reconcilietur in gratiam.
O viri cur non sunt fortiores mulieres? Magna est terra et
excelsum est celum que ista agunt. Et tunc rex et purpurati
intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veri-
tate. O viri nonne fortes sunt mulieres? Magna est terra et
excelsum est celum et velox cursus solis. Convertitur in gy-
ro celi et iterum recurrit ad locum suum in una die. Non-
ne magnificus est qui hec facit? Et veritas magna et
fortior pre omnibus. Omnis terra veritatem invocat, celum
et ipsam benedicit, et omnia opera moventur et tremunt eam
et non est cum ea quicquam iniquum. Iniquus rex, inique mulieres,
iniqui omnes filii hominum et omnia iniqua illorum opera, et non est
in ipsis veritas, et in sua iniquitate peribunt. Et veritas ma-
net et invalescit in eternum et vivit et optinet in secula
seculorum. Nec est apud eam accipere personas neque differentias,
sed que iusta sunt facit omnibus iniustis ac malignis, et
omnes benignantur in operibus eius. Et non est in iudicio eius
iniquum, sed fortitudo et regnum et potestas et maiestas omnium evorum.
Benedictus deus veritatis. Et desiit loquendo. Et omnes populi clama-
verunt et dixerunt: Magna est veritas et prevalet. Tunc rex
ait illi: Pete si quid vis amplius quam que scripta sunt et da-
bo tibi. Sedebis quia inventus es sapientior. Proximus
mihi sedebis et cognatus meus vocaberis. Tunc ait re-
gi: Memor esto voti quod vovisti edificare Ierusalem in di-
e qua regnum accepisti, et omnia vasa que accepta sunt ex
Ierusalem remittere que separavit Cyrus quando mactavit Ba-
bilonem et voluit remittere ea ibi. Et tu voluisti
edificare templum quod incenderunt Idumei quia ex-
terminata est Iudea a Chaldeis. Et nunc hoc est quod postu-
lo domine et peto, hoc est maiestas a te, quod postulo ut
facias votum quod vovisti deo celi ex ore tuo. Tunc sur-
gens Darius rex osculatus est illum et scripsit epistolas
ad omnes dispensatores et prefectos et purpuratos ut deduce-
rent eum et eos qui cum illo erant omnes ascendentes edi-
ficare Ierusalem. Et omnibus prefectis qui erant in Syria et Phe-
nice et Libano scripsit epistolas ut traherent ligna ce-
drina a Libano in Ierusalem ut edificarent cum eo civita-
tem. Et scripsit omnibus Iudeis qui ascendebant a reg-
no in Iudeam pro libertate omnem potentem et magistra-
tum et prefectum supervenire ad ianuas ipsorum et omnem
regionem quam obtinuerant esse immunem eis. Et Y-
dumei relinquerent castella que obtinent Iudeorum. Et
in structuram templi dare per singulos annos talen-
ta .xx. usque dum perdificaretur, et super sacrarium holocau-
stomata estimare cottidie sicut habent preceptum alia
talenta .x. offerre per singulos annos. Et omnibus qui pro-
cedunt a Babilonia condere civitatem ut esset libertas
tam ipsis quam filiis eorum et omnibus sacerdotibus qui procedunt.
Scripsit autem et quantitatem et sacram stolam in quibus da-
ri in qua deservirent. Et Levitis scripsit dare usque
stipendia usque in diem qua consummabitur domus et Ierusalem
extruetur. Et omnibus custodientibus civitatem scripsit da-
re eis sortes et stipendia. Et dimisit omnia vasa que
separaverat Cyrus a Babilonia, et omnia quecumque dixit
Cyrus ipse precepit fieri et mitti Ierusalem. Et cum processisset
ille adolescens elevans faciem in Ierusalem benedixit
regem celi et dixit: Abs te est victoria et abs te est
sapientia et claritas, et ego servus tuus sum. Benedictus es
qui dedisti mihi sapientiam, et tibi confiteor domine patrum nostrorum. Et acce-
pit epistolas et profectus est in Babiloniam et venit et nuntiavit
fratribus suis omnibus qui fuerunt in Babilonia. Et benedixerunt
deum patrum suorum qui dedit illis remissionem et refri-
gerium ut ascenderent et edificarent Ierusalem et templum
ubi nominatum est nomen eius in ipso. Et exultaverunt
cum musicis et leticia diebus .vii.

V

Post hec autem electi sunt ut ascenderent principes pagorum
per domos patrum suas et uxores illorum et filii et filie eo-
rum et servi et ancille ipsorum et pecora illorum. Et Da-
rius rex misit una cum eis equites .m. donec deducerent eos
in Ierusalem cum pace et cum musicis et cum tympanis et tibiis.
Et omnes fratres erant ludentes et fecit eos ascendere simul
cum eis. Et hec sunt nomina virorum qui ascenderunt per pagos
suos in tribus et in partem principatus ipsorum. Sacerdotes fi-
lii Phinees filii Aaron: Ihesus filius Iosedech. Ioachim
filius Zorobabel filii Salathiel de domo David ex pro-
genie Phares, tribu autem Iuda, locutus est qui locutus est
sub Dario rege Persarum sermones mirificos. In secundo
anno regni ipsius mense Nisan primo. Sunt autem hii qui
ex Iudea ascenderunt de captivitate transmigrationis
quos transmigraverat Nabuchodonosor rex Babilonie in Babi-
loniam. Et reversus est in Ierusalem et in omnes civitates in-
de unusquisque in civitatem suam qui venerunt
cum Zorobabel et Ihesu: Neemias, Areores, Helimeo, Em-
mamo, Mardocheo, Beelsaro, Mesphatothoro, Olio-
ro, Eboma, unus de principibus eorum. Et numerus ab gen-
tilibus eorum ex prepositis eorum. Filii Phares duo milia .c.lx-
xii. Filii Ares iii milia .l.vii. Filii Femo .c.xlii. In
filiis Ihesu et Ioabes .m.ccc.duo. Filii Demu .ii. milia
.ccc.lxx. Filii Corraba .cc.v. Filii Barica .c.lxxvii.
Filii Bebeth .ccc.iii. Filii Arge [illegible]. Filii
Chan .xxxvii. Filii Zorohar duo [illegible]. Filii
Admi .ccc.lx. Filii Azertechie [illegible]. Filii Cialo
Azelas .c.vii. Filii Azoroth [illegible]. Filii Ieru-
bone .c.xxxii. Filii Armane .c.[illegible]. Filii Ascon. Fi-

hec nominat qui captivati fuerunt in babilonia et post redierunt ad civitates suas

lii marsar . ccc . xxii . filii zalamus . xxxv . filii nephole
mon . c . xxxii . filii nepsiam . lv . filii hosbanatus . c . lviii .
filii cathami . c . xxxi . filii cetatar pacius tum enona
dies et medie . ccc . xvii . qui ex giramas et gabea . c . xxi .
Qui ex betellon et ceagge . lxv . Qui ex bastaio . c . xxii .
Qui ex bethemolon . lv . filii liptis . c . lv . filii labonum . ccc .
lvii . filii sichem . ccc . lxx . filii suadon et clomi . ccc . lxxvii .
filii ericus duo milia . c . xlv . filii anaas . ccc . lxx . Sacerdo
tes filii iaddus . filii eutein . filii eliasib . ccc . lxxii . filii
emerus . cc . lii . filii sasuri . ccc . lvii . filii caree . cc . xvii .
leuite filii ihesu in caduhel . et bannus et serebias et edi
as . lxxiiii . Omnis numerus a . xii . anno . xxx . milia . ccc . lxii . filii
et filie et uxores omnis computatio . xl . milia . ii . milia . cc . xlii .
filii sacerdotum qui psallebant in templo filii asa
ph . c . xxviii . ostiarii uero filii esluenin . filii azer . fi
lii amon . filii acuba . topa . filii tobi . omnes . c . xxxix .
Sacerdotes seruientes in templo filii sel . filii gasi
pa . filii tabboth . filii carie . filii su . filii helui . filii la
bana . filii armata . filii acub . filii uta . filii ceto . fi
lii aggab . filii obai . filii anani . filii canna . filii ged
du . filii au . filii radin . filii desanum . filii nechoba
filii caseba . filii gaze . filii ozin . filii sinoe . filii atten
filii basten . filii asiana . filii manei . filii nasisim
filii acusu . filii agista . filii aria . filii fanem . filii
fasalnon . filii meedda . filii fusa . filii caree . filii bar
chus . filii caree . filii desi . filii nasith . filii agistu .
filii pedon . Salomon filii eius . filii asophoth . filii
pharida . filii celi . filii dedon . filii gaddahel . filii se
phegei . filii aggia . filii sacarith . filii sabatham .
filii saroneth . filii malsie . filii amie . filii safin . filii
addus . filii suba . filii eura . filii raboris . filii fasfat .
filii malmon . Omnes sacro seruientes et pueri salomon .
ccc . lxxii . Hii sunt filii qui ascenderunt a thermel et
thersas principes eorum carmellam et careth et non
potuerunt edicere ciuitates suas et progenies quomodo
modo sunt ex israel . filii dalarii . filii tubam . filii
necodami . et ex sacerdotibus qui fungebantur sacerdo
cio et non sunt inuenti . filii obia . filii achisos . filii ad
din . qui accepit tumin uxorem ex filiabus far
zelen . et uocati sunt nomine eius . et horum conquisita est ge
neris scriptura in regestro et non est inuenta et prohibiti sunt
sacerdotio fungi . et dixit illis neemias et astaras
ne participarent sancta donec exurgat pontifex doctus
in ostensionem et ueritatem . Omnis autem israel erat . xii .
milia exceptis seruis et ancillis . xl . ii . milia . ccc . lx . Serui horum
et ancille . vii . milia . ccc . xxxvii . Cantores et cantatrices
cc . lxv . cameli eorum . ccc . xxxv . equi . vii . milia . xxxvi .
muli . cc . milia . xlv . subiugalia . v . milia . et de prepositis ipsis
per pagos dum uenirent in templum dei quod erat in
iherusalem . uouerunt suscitare templum in loco suo secundum
suam uirtutem . et dari in templum thesaurarium
operum sacrum auri mnas . xii . milia . stolas sacerdotales
c . et inhabitauerunt sacerdotes et leuite et qui ex erant
ex plebe in iherusalem . et in regione et sacri cantores et
ostiarii . et omnis israel in regionibus suis . Instante
autem vii . mense . Cumque essent filii israel unusquisque
in suis rebus conuenerunt unanimes in atrium quod erat
ad ianuam orientalem . et stantes ihesus filius io

sedech et fratres eius sacerdotes et zorobabel filius salathiel
et fratres paruit altare ut offerrent super illud holocau
tomata . secundum que in libro moysi libro hominis dei prescrip
ta sunt . et conuenerunt sibi ex aliis nationibus terre . et erexe
runt sacrarium in loco suo . omnes gentes terre et offerebant
hostias et holocaustomata domino matutina . et egerunt
scenophegia . et diem sollempnem sicut preceptum est
in lege et sacrificia cotidie sicut oportebat . et post
hec oblationes instituerunt et hostias sabbatorum et neo
meniarum et dierum sollempnium omnium sanctificatorum
et quotquot uouebant domino a neomenia septi
mi mensis ceperunt hostias offerre deo et templum domini
nondum erat edificatum . et dederunt pecuniam lapidariis
et fabris et potum et pabula cum gaudio . et dederunt car
ros sydoniis et tyriis ut transueherent illis de liba
no trabes cedrinas et facerent rates in ioppe portum
secundum decretum quod scriptum erat eis a cyro persarum rege
et in secundo anno uenientes in templum dei in iherusalem men
se secundo . inchoauit zorobabel filius salathiel et ihesus
filius iosedech et fratres eorum et sacerdotes et leuite et omnes
qui aduenerunt de captiuitate in iherusalem et fundaue
runt templum dei nouilunio secundi mensis secundi anni
cum uenissent in iudeam et iherusalem . et statuerunt leui
tas a . xx . annis super opera domini . et stetit ihesus et filii eius
et fratres omnes leuite conspirantes et executores legis et fa
cientes opera in domo domini . et steterunt sacerdotes haben
tes stolas cum tubis et leuite filii asaph habentes cym
bala collaudantes dominum et benedicentes secundum dauid regem
israel et cantabant canticum domino quoniam dulcedo eius et ho
nor in secula super omnem israel . et omnis populus tuba cecine
runt et conclamauerunt uoce magna laudantes dominum in
suscitatione domus domini . et uenerunt ex sacerdotibus et leuitis
et presidentibus secundum pagos senioribus qui uiderant pri
stinam domum et ad eius edificationem cum clamore et plan
ctu magno . et multi cum tubis et gaudio magno in
tantum ut populus non audiret tubas propter planctum populi . Tur
ba enim erat tuba canens magnifice ita ut a longe
audiretur . Et audierunt inimici tribus iude et benia
min et uenerunt scire que esset uox tubarum et cognoue
runt quoniam qui erant in captiuitate edificant tem
plum domino deo israel . et accedentes ad zorobabel et ihesum
et prepositos pagorum dixerunt eis . Edificabimus una uobis
cum . Similiter enim audiuimus dominum uestrum et ipsi paruimus ei
dum a diebus asbasareth regis assiriorum qui trans
migrauit hinc . et dixit illis zorobabel et ihesus et prin
cipes pagorum israel . Non est nobis et uobis edificare do
mum dei nostri . Nos enim soli edificabimus domum dei nostri secundum
ea que precepit cyrus rex persarum . Gentes autem terre incu
bentes hiis qui sunt in iudea . et leuantes opus sanctifica
tionis et insidias parantes et populum adducentes prohibebant e
os edificare . et aggressuras exercentes impedierunt
ne consummaretur edificium omni tempore uite cyri regis . et
protraxerunt structuram per biennium usque ad
darii regnum .

VI

In secundo autem anno regni darii prophetauit aggeus
et zacharias filius addin prophete apud iudeam et in
iherusalem in nomine domini dei israel super eos . Tunc stans zoro
babel filius salathiel et ihesus filius iosedech inchoa

auerunt edificare domum domini que est in ierusalem cum essent eis
prophete domini et adiuvarent eos in ipso tempore. venit ad illos
sisennes subregulus syrie et phenicis et satrabozannes
et sodales eius et dixerunt eis. Quo precipiente vobis domum
hanc edificatis et tectum istud et alia omnia perficitis? Et
qui sunt structores qui hec edificant? Et habuerunt gratiam
visitatione facta super eos qui erant ex captivitate a
domino seniores iudeorum et non sunt impediti edificare donec
significaretur dario de omnibus istis et responsum acciperent.
Exemplum epistole quam miserunt dario sisennes subre
gulus syrie et phenicis et satrabonnes et sodales eius
in syria et phenice presides regi dario salutem. Omnia
nota sint domino regi dario quia cum venissemus in regio
nem iudee et introissemus in ierusalem invenimus edifican
tes domum dei magnam et templum ex lapidibus politis
magnis et preciosis materiis in parietibus et opera illa
instanter fieri et suffragare et prosperare in manibus eorum
et in omni gloria quam diligentissime perfici. Tunc interro
gavimus seniores dicentes. Quo permittente vobis
edificatis domum istam et opera hec fundatis? Ideo autem in
terrogavimus eos ut notum faceremus tibi homines et prepositos
et nominum scripturam prepositorum postulavimus illos. At il
li responderunt nobis dicentes. Nos sumus servi domini qui fecit ce
lum et terram et edificabatur hec domus ante istos annos
multos a rege israel magno et fortissimo et consummata
est. Et quoniam patres nostri exacerbantes erant et peccave
runt in deum israel tradidit eos in manus nabuchodonosor re
gis babilonie regis caldeorum et domum istam demoli
entes incenderunt et populum captivum duxerunt in babi
loniam. In primo autem anno regnante cyro rege
babilonie scripsit cyrus rex domum hanc edificare
et illa sacra vasa aurea et argentea que tulerat
nabuchodonosor de domo que est in ierusalem et consecraverat ea in
suo templo rursus protulit ea cyrus rex de templo quod
erat in babilonia et tradita sunt zorobabel et sal
manassaro subregulo et preceptum est eis ut offer
rent hec vasa et reponerent in templo quod erat in ierusalem
et templum ipsum dei edificare in loco suo. Tunc salma
nassarus subiecit fundamenta domus domini que est in ierusalem
et exinde usque nunc edificatur et non accepit consummationem.
Nunc ergo si iudicatur a nobis o rex perquiratur in regalibus
bibliothecis cyri regis que sunt in babilonia et si in
ventum fuerit consilio cyri regis cepta esse structura do
mus domini que est in ierusalem et iudicatur a domino rege nostro
scribat de his nobis. Tunc rex darius precepit inquiri in
bibliothecis et inventus est in ecbathanis oppido quod
est in media regione locus unus in quo scripta erant
ista. Anno primo regnante cyro rex cyrus precepit do
mum domini que est in ierusalem edificare ubi incendebant
igni assiduo. Cuius altitudo sit cubitorum x. latitudo
lx. quadratum lapidibus politis tribus et meniano lig
no eiusdem regionis et meniano uno novo et impen
dia dari de domo cyri regis et sacra vasa domus domini tam
aurea quam argentea que extulit nabuchodonosor in domum
que est in ierusalem ubi erant posita ut ponantur illic.
et precepit curam agere sisennem subregulum syrie
et phenicis et satrabuzanem et sodales eius et qui or
dinati erant in syria et phenice presides ut abstine
rent se ab eodem loco et ego quoque precepi in totum edificare
et prospexi ut adiuvent eos qui sunt ex captivita
te iudeorum donec consummetur templum domus domini et a decima
tione tributorum syrie coeles et phenicis diligenter quan
titatem dari his hominibus ad sacrificium domini zoroba
bel preposito ad tauros et arietes et agnos similiter autem et fru
mentum et salem et vinum et oleum instanter per singulos annos pro
ut sacerdotes qui sunt in ierusalem dictaverint consumi coti
die sine ulla dilatione ut offerantur libationes deo sum
mo pro rege et pueris eius et orent pro ipsorum vita et denun
cietur ut quicumque transgressi fuerint aliquid ex hi
is que scripta sunt aut spreverint accipiatur lignum de su
is propriis et suspendantur et bona ipsorum regi ascriban
tur. Propterea et dominus cuius nomen invocatum est ibi extermi
net omnem regem et gentem qui manum suam ex
tenderit prohibere aut male tractare domum domini illam
que est in ierusalem. Ego darius rex decrevi ut quam diligen
tissime secundum hec fieri.

VII

Tunc sisennes subregulus coelen syrie et pheni
cem et satrabuzanes et sodales obsecuti his
que a dario rege decreta erant instabant sacrosanctis
operibus diligentissime cooperantes cum senioribus iudeorum
principibus syrie. et prosperata sunt sacrosancta opera prophetan
tibus aggeo et zacharia prophetis. et consummaverunt omnia
per preceptum domini dei israel et ex consilio cyri et darii et artax
erxis regis persarum et consummata est domus nostra usque ad ter
ciam et vicesimam diem mensis adar vi. anno darii
regis. Et fecerunt filii israel et sacerdotes et levite et ceteri
qui erant ex captivitate qui appositi sunt secundum ea que
scripta sunt in libro moysi. et obtulerunt in dedicationem
templi domini tauros c. arietes cc. agnos cccc. et hedos
pro peccatis universi israel xii. secundum numerum tribuum israel et ste
terunt sacerdotes et levite amicti stolas per tribus et
super opera domini dei israel secundum librum moysi et ostiarii
per singulas ianuas. Et egerunt filii israel cum his qui
erant ex captivitate illud phase xiiii. luna mensis
primi quando sanctificati sunt sacerdotes et levite et omnes filii
captivitatis non sunt simul sanctificati et levite omnes simul
sanctificati sunt et immolaverunt phase universis filiis cap
tivitatis et fratribus suis sacerdotibus et semet ipsis et
manducaverunt filii israel qui erant ex captivi
tate omnes qui remanserant ex omnibus execra
tionibus gentium terre querentes dominum et celebra
verunt diem festum azimorum vii. diebus epulantes
in conspectu domini quoniam convertit consilium regis assyriorum in
eis confortare manus eorum ad opera domini dei israel. Et
post hinc regnante artaxerse persarum rege accessit
esdras filius azarie filii elchie filii salome fi
lii sadduc filii achitob filii ameri filii azaei
filii bocce filii abysae filii finees filii eleazari
filii aaron sacerdotis primi. Hic esdras ascendit de
babilonia cum esset scriba et ingeniosus in le
ge moysi que data est a domino deo israel docere et facere
et dedit ei rex gloriam quod invenisset gratiam in omni
dignitate et desiderio in conspectu eius. Et ascenderunt
simul cum ipso ex filiis israel et sacerdotibus et levitis
et sacris cantoribus templi et ostiariis et servis tem
pli in ierusalem. Anno vii. regnante artaxerse.

in .v. mense. hic annus .vii. est regni. exeuntes enim de ba
bilonia. novissimo quinti mensis venerunt ierosoli
mam iuxta sceptra illius prosperitatem tribuens. A domino deo
imperantes. In hiis enim esdras magnam disciplinam
optinebat ne pretermitteret quicquam eorum que erunt
ex lege domini et preceptis et docendo universum israel omnem
iusticiam et iudicium. Accedentes autem qui scribebant
scripta artaxersis regis tradiderunt scriptum eius ve
nerat ab artaxerse rege ad esdram sacerdotem
et lectorem legis domini. Cuius exemplum sic textum
Rex artaxerses esdre sacerdoti VIII est
lectori legis domini salutem. Humanior ego iudi
cavi et beneficus precepi eis qui desiderant ex gente
iudeorum sua sponte et ex sacerdotibus et levitis qui sunt
in regno meo comitari tecum in ierusalem. Si qui ergo cu
piunt ire tecum conveniant et proficiscantur sicut placuit
mihi et .vii. amicis meis consiliariis ut visitent ea que
aguntur secundum iudeam et ierusalem observantes legem
sicut habes in lege domini. Et ferant munera domino israel que
novi ego et amici ierusalem. Et omne aurum et argentum
quod inventum fuerit in regione babilonie domino in ierusalem
cum illo quod donatum est pro ipsa gente in templo domini eorum
quod est in ierusalem ut colligatur hoc aurum et argentum et ad
tauros et arietes et agnos et hedos atque hiis similia con
gruentia ut offerant hostias domino super altare domini ipso
rum quod est in ierusalem. Et omnia quecumque volueris cum fratribus tuis
facere auro et argento perfice pro voluntate secundum preceptum
domini dei tui. Et sacra sancta vasa que data sunt tibi ad operatio
nem domini dei tui que sunt in ierusalem. Et cetera quecumque tibi sub
venerit ad opera templi dei tui dabis de regali gazo
philatio cum volueris cum fratribus tuis facere auro et argen
to perfice secundum voluntatem dei. Et ego quidem rex artax
erses precepi custodibus thesaurorum syrie et phenicis
ut quecumque scripserit esdras sacerdos et lector legis domini
diligenter detur ei usque ad argenti talenta centum
similiter et auri usque ad frumenti modios .c. et vini am
phoras .c. et alia quecumque habundanter sine taxatione
Omnia secundum legem dei fiant deo altissimo ne forte ex
urgat ira in regno regis et filii filiorum eius. Vobis autem
dicitur ut omnibus sacerdotibus et levitis et sacris cantoribus
et servis templi et scribis templi hii nullum tributum
nec ulla alia indictio interrogetur nec habeat quisquam po
testatem obicere eis quicquam. Tu autem esdras secundum sapientiam
dei constitue iudices et arbitros et in tota syria et phenice
et omnes qui legem dei tui noverint doce. Et quot
quot transgressi fuerint legem diligenter plectantur
sive morte sive cruciatu sive etiam pecunie multatione
vel adductione. Et dixit esdras scriba. Benedictus dominus pa
trum nostrorum qui dedit hanc voluntatem in cor regis
clarificare domum suam que est in ierusalem et me honori
ficavit in conspectu regis et consiliatorum et amicorum eius et
purpuratorum eius. Et ego constans factus sum secundum
opitulationem domini dei mei. Et congregavi ex israel vi
ros ut simul ascenderent mecum. Et hii sunt prepositi secundum
suas patrias et principatus portionales eorum qui me
cum ascenderunt de babilonia in regno artaxersis regis.
Ex filiis phares gersonus. Ex filiis ithamaruch
amenus filiorum david. Actus filius sechenie. Ex filiis
phares zacharias et cum eo rediit sunt viri .c.l. Ex filiis duc
toris moab elionte zaraei et cum ipso viri .cc.l. Ex filiis
zachues iechonias iechonie et cum ipso viri .cc.l. Ex filiis
salomaias gotholie et cum ipso viri .lxx. Ex filiis sapha
cie azarias michaeli et cum ipso viri .lxxx. Ex filiis ioab
dias iezeli et cum ipso viri .cc.xii. Ex filiis bani et salim
oth filius iosaphie et cum ipso viri .c.lx. Ex filiis babie
zacharias bebai et cum ipso viri .cc.viii. Ex filiis asa
thio iohannes achatie et cum ipso viri .c.x. Ex filiis
adonicam qui erant posteriores. Et hec sunt nomina eorum. Elifa
lam filius gebel et semeias et cum ipso viri .lxx. Et congre
gavi eos ad fluvium qui decurrit thra et metati illic
fuimus triduo et recognovi eos et ex filiis sacerdotum et
levitarum non inveni illic. Et misi ad eleazar et arieloim
et masman et in alovan et eliazen et samea et ioribum
nathan emiazam zachariam et mosollamum ipsos
ductores et prudentes et dixi eis ut venirent ad iuddeum
qui erat apud locum gazophilacii et mandavi eis
ut dicerent ioddeo et fratribus eius et illis qui erant in ga
zophilacio ut mitterent nobis eos qui sacerdotio
fungerentur in domo domini dei nostri. Et adduxerunt nobis secundum
manum validam domini dei nostri viros prudentes. Ex filiis mo
oli filii levi filii israel serebiam et filios et fratres qui erant
.xviii. asbiam et amum. Ex filiis filiorum chananei et
filii eorum viri .xx. Et ex hiis qui in templo serviebant
quos dedit david et ipsi principes ad operationem levitis tem
plo servientium .cc.xx. Omnium nomina significata sunt
in scripturis. Et vovi illuc ieiunium iuvenibus in conspectu
domini ut quererem ab eo bonum iter nobis et qui nobis
cum erant ex filiis et pecoribus propter insidias. Erubu
i enim petere a rege pedites et equites in comitatu
tutele gratia contra adversarios nostros. Diximus enim regi quoniam
virtus domini erat cum eis qui inquirunt eum in omni effectu.
Et ieiunavimus deprecati sumus dominum deum nostrum secundum hoc. Quem
et propicium habuimus et compotes facti sumus deo nostro. Et separavi
ex plebis prepositis et sacerdotibus templi viros suos
.xii. et serebiam et asamiam. Et cum eis ex fratribus eorum
viros .x. Et appendi eis argentum et aurum et vasa sa
cerdotalia domus domini dei nostri que donaverat rex et
consiliarii eius et principes et omnis israel. Et cum appen
dissem tradidi argenti talenta .dc.l. et auri talen
ta .c. et vasorum aureorum septies .xx. et vasa erea de bo
no erarico splendentia .xii. auri specimen redden
cia. Et dixi eis. Et vos sancti estis domino et vasa sancta sunt
et aurum et argentum votivum est domino deo patrum nostrorum.
Vigilate et custodite donec tradatis ex plebis pre
positis et sacerdotibus et levitis et principibus civitatum
israel in ierusalem in pastophorio domus dei nostri. Et hii qui
susceperunt sacerdotes et levite aurum et argentum
et vasa que erant in ierusalem intulerunt in templum
domini. Et promovimus a fluvio thra die .xii. primi men
sis usquequo introivimus in ierusalem. Et cum fratres fu
imus ibi tres dies quarta autem die ponderatum aurum
et argentum traditum est in domo domini dei nostri
marimoth filio iori sacerdoti et cum ipso erat ele
azar filius finees et erant cum ipsis iosabdius filius
iesu et moedras et bamni filius levite ad numerum
et ad pondus universa. Et scriptum est pondus ipsorum

ipsorum eadem hora. Qui autem venerant ex captivitate obtu-
lerunt sacrificium deo Israel tauros xii pro omni Israel, arie-
tes lxxxvi, agnos lxxii, hircos pro peccato xii, et pro salu-
te vaccas xii. omnia in sacrificium domini. Et relegerunt pre-
cepta regis regalibus dispensatoribus et subregulis
Coelen Syrie et Phenicis. Et honorificaverunt gentem
et templum domini. Et consummatis his accesserunt ad me
prepositi dicentes: Non segregaverunt genus Israel et principes
et sacerdotes et levite alienigenas gentes et na-
tiones terre immunditias suas a Chananeis et Cetheis et Phe-
rezeis et Iebuseis et Moabitis et Egyptiis et Ydumeis.
Convixerunt enim cum filiabus eorum et commixtum est semen sanctum a-
lienis gentibus terre. Et participes erant prepositi et magistra-
tus iniquitatis huius ab initio ipsius regni. Et mox ut
audivi ista, conscidi vestimenta et sacram tunicam
et laceravi capillos capitis et barbam, sedi dolens
et mestus. Et convenerunt ad me quotquot tunc move-
bantur in verbo domini dei Israel me lugentem super iniqui-
tatem istam. Et sedebam tristis usque ad vespertinum
sacrificium. Et surgens a ieiunio conscissa habens vestimen-
ta et sacram tunicam ingeniculans et extendens
manus ad dominum dicebam: Domine confusus sum et re-
veritus sum, peccata nostra ante faciem tuam. Peccata enim nostra
multiplicata sunt super capita nostra et iniquitates nostre exal-
tate sunt usque ad celum, quoniam a temporibus patrum nostrorum sumus
in magno peccato usque ad diem hunc. Et propter peccata nostra et pa-
trum nostrorum sumus traditi cum fratribus nostris et cum sacerdotibus nostris
regibus terre in gladium et in captivitatem et depreda-
tionem cum confusione usque in hodiernum diem. Et nunc
quantum est quod contingit nobis misericordia abs te domine deus
et relinque nobis radicem et nomen in locum sanctificationis tue
et detegere luminare nostrum in domo domini dei nostri. dare nobis
cibum in tempore servitutis nostre. Et cum serviremus non sumus
derelicti a domino deo nostro sed constituit nos in gratia ponere
nobis reges Persarum dare cibum et clarificare templum do-
mini dei nostri et edificare deserta Syon. dare nobis stabilitatem
in Iudea et Ierusalem. Et nunc quid dicemus domine habentes hec? transgressi
enim sumus tua precepta que dedisti in manus puero-
rum tuorum prophetarum dicens: Quoniam terra in quam introistis possidere
hereditatem eius terra polluta est coinquinationibus alieni-
genarum et immunditie illorum repleverunt eam tota immun-
dicia sua. Et nunc filias vestras non coniugetis filiis eorum et
filias eorum non accipietis filiis vestris et non queretis fa-
cere pacem cum illis omni tempore, ut invalescentes man-
ducetis optima terre et hereditatem distribuatis filiis
vestris usque in eternum. Et que contingunt nobis omnia fiunt propter
opera nostra maligna et magna peccata nostra. Et dedisti nobis
talem radicem et rursum reversi sumus transgredi
legitima tua ut commisceremur immunditie alienige-
narum gentium terre huius. Nonne irasceris nobis perdere nos
quoadusque non relinqueres radicem et semen nostrum? Domine deus Israel
verax es. Derelicta enim est radix usque in hodiernum
diem. Ecce nunc sumus in conspectu tuo in iniquitatibus
nostris. Non est enim adhuc stare ante te in his. Et cum ad-
orans confiteretur Esdras flens humi prostratus ante
templum congregati sunt ad eum ex Ierusalem turba ma-
gna valde viri et mulieres et iuvenes et iuvencule.
Fletus enim erat magnus in ipsa multitudine.

Et cum clamasset Iechonias filius Ieelis ex filiis Israel dixit
Esdras: Nos in deum peccavimus quod collocavimus nobis
in matrimonium mulieres alienigenas ex gentibus
terre. Et nunc quicumque nobis est super omnem Israel. In hoc ergo
sit iusiurandum a domino expellere omnes uxores nostras que
ex alienigenis sunt cum filiis earum sicut tibi decretum
est a maioribus secundum legem domini. Exurgens explica. Ad
te enim spectat hoc negotium et nos tecum sumus viri-
liter fac. Et exurgens Esdras adiuravit principes sa-
cerdotum et levitas et omnem Israel facere secundum omnia
hec et iuraverunt. IX

Et exurgens Esdras ante atrium templi abiit in pa-
stoforium Ionathe filii Nasabi et hospitatus i-
bi non gustavit panem nec aquam bibit super iniqui-
tates multitudinis. Et facta est predicatio in omni Iudea et
in Ierusalem omnibus qui erant ex captivitate congregari
in Ierusalem. Aut quicumque non occurrerent biduo vel triduo
dies secundum iudicium assidentium seniorum tollerentur facul-
tates sue et ipse alienus iudicaretur a multitudine captivita-
tis. Et congregati sunt omnes qui erant ex tribu Iuda et Benia-
min in tribus diebus in Ierusalem. Hic mensis est nonus vicesima die mensis.
Et sedit omnis multitudo in area templi trementes propter hye-
mem presentem. Et exurgens Esdras dixit eis: Vos iniqua
fecistis collocando vobis in matrimonium uxores alie-
nigenas ut adderetis ad peccata Israel. Et nunc date confessionem
et magnificentiam domino deo patrum nostrorum et perficite vo-
luntatem ipsius et discedite a gentibus terre et ab uxoribus
alienigenis. Et clamavit omnis multitudo et dixerunt
voce magna: sicut dixisti faciemus. Sed quoniam multitudo
magna est et tempus hyemnum et non possumus in subdiali
stare et hoc opus non est nobis unius diei neque bidui,
multum enim in his peccavimus. Stent prepositi multitudinis
et omnes qui nobiscum inhabitant et quotquot habent apud
se uxores alienigenas et assistant accepto tempore. Et
omni loco presbiteri et iudices usque solvant iram domini ne-
gotii eius. Ionathas autem filius Ezeli et Ozias Thecani
susceperunt secundum hec et Bosoramus levitas et Sabatheus
simul cooperati sunt cum illis. Et steterunt secundum hec omnia
universi qui erant ex captivitate. Et elegit sibi viros
Esdras sacerdos principes magnos de patribus eorum per
nomina. Et consederunt in novilunio mensis decimi exami-
nare negotium istud. Et determinatum est de viris qui habe-
bant uxores alienigenas usque ad neomeniam primi men-
sis. Et inventi sunt ex sacerdotibus permixti qui habe-
bant alienigenas uxores. Ex filiis Ihesu filii Iose-
deth et fratribus eius Masseas et Eliezerus et Iorebus et Ioa-
deus. Et iniecerunt manus ut expellerent uxores suas et ad
litandum in exoratione arietem pro ignorantia sua. Et
ex filiis Semmeri Masseas et Esses et Ioeleth et Aza-
rias. Et ex filiis Fosore Lomasias et Ismaenus et Na-
thaneus usito et Reddus et Talsas. Et ex levitis Iozab-
dus et Semeis et Colius et Calitas et Facteas et Colu-
das et Elionas. Et ex sacris cantoribus Eliasib Zaccarus.
Et ex ostiariis Sallumus et Tolbanes. Et ex Israel ex fi-
liis Foros Hiermas et Iezias et Ieddias et Melchias et Ma-
theus et Eleazarus et Iemebias et Banias. Et ex filiis
Iolamani Chamas et Zacharias et Iezrelus et Iobdi-
us et Erimoth et Elias. Et ex filiis Zaton Eliadas et

eliasimus et othias et iarimoth et zabdis et ebedias. Et ex filiis bebe: iohannes et ananias et zabdias et emeus. Et ex filiis umni: olamus et malluchus et iedeus et iasub et asabus et ierimoth. Et ex filiis addin: naathus et moosias et lusias et machamias et besbel et bonnus et manasses et caleus et raamas. Et ex filiis mia: enoitas et asseas et melchias et sameas et symon beniamin et malthus et marras. Et ex filiis asom: carianeus mathathias et bannus et eliphalath et manasses et semei. Et ex filiis banni: ieremias et moodias et abramus et iohel et baneas et pelias et ionas et marimoth et eliasib et mathaneus et elias et ozias et dielus et samedius et zambris et iosephus. Et ex filiis nobei: idelus et mathathias et sabadus et zecheda sedim et iessei baneas. Omnes isti coniunxerunt sibi uxores alienigenas et dimiserunt eas cum filiis. Et inhabitaverunt sacerdotes et levite et qui erant ex israel in ierusalem et in tota regione una neomenia mensis septimi, et erant filii israel in commorationibus suis. Et congregata est omnis multitudo simul in aream que est ab oriente porte sacre, et dixerunt esdre pontifici et lectori ut afferret legem moysi que tradita est a domino deo israel. Et attulit esdras pontifex legem omni multitudini eorum a viro usque ad mulierem et omnibus sacerdotibus audire legem novilunio mensis septimi. Et legebat in area que est ante sacram portam templi a prima luce usque ad vesperam coram viris et mulieribus, et dederunt omnes sensum ad legem. Et stetit esdras sacerdos et lector legis super ligneum tribunal quod fabricatum erat. Et steterunt ad eum mathathias et samus, ananias, azarias, urias, ezechias et balsamus ad dexteram, et ad sinistram faldeus, misael, malachias, abustas, sabus, nabadias et zacharias. Et assumpsit esdras librum coram omni multitudine. presidebat enim in gloria in conspectu omnium. Et cum absolvisset legem omnes recti steterunt. Et benedixit esdras dominum deum altissimum deum sabaoth omnipotentem. Et respondit omnis populus amen. Et elevatis sursum manibus procidentes in terram adoraverunt dominum. Et iussit esdras ut docerent legem ihesus et bananeus et sarabias et iadinus et accubus et sabatheus et calitheus, azarias et ioradus et ananias et philias levite qui docebant legem domini, et in multitudine legebant legem domini et preferebant singuli eos qui intelligebant lectionem. Et dixit atarates esdre pontifici et lectori et levitis qui docebant multitudinem dicens: Dies hic sanctus est domino. Et omnes flebant cum audissent legem. Digressi ergo manducate pinguissima queque et bibite dulcissima queque et mittite munera his qui non habent. Sanctus enim est hic dies domini, et nolite mesti esse. dominus enim clarificabit vos. Et levite denuntiabant in publico omnibus dicentes: Dies hic sanctus est, nolite mesti esse. Et abierunt omnes manducare et bibere et epulari et dare munera his qui non habebant ut epularentur. Magnifice enim sunt exaltati in verbis quibus edocti sunt. Et congregati sunt universi in ierusalem celebrare letitiam secundum testamentum domini dei israel.

Prologus in librum Thobie

Chromatio et Heliodoro episcopis Ieronimus presbyter in domino salutem. Mirari non desino exactionis vestre instantiam. Exigitis enim ut librum chaldeo sermone conscriptum ad latinum stilum traham, librum utique thobie, quem hebrei de cathalogo divinarum scripturarum secantes, his que agiographa memorant manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen studio meo. Arguunt enim nos hebreorum studia et imputant nobis contra suum canonem latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans phariseorum displicere iudicio et episcoporum iussionibus deservire, institi ut potui. Et quia vicina est chaldeorum lingua sermoni hebraico, utriusque lingue peritissimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui, et quicquid ille mihi hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario sermonibus latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cum gratum vobis didicero me quod iubere estis dignati complesse.

Incipit liber Thobie

Thobias ex tribu et civitate neptalim que est in superioribus galilee supra naason post viam que ducit ad occidentem in sinistro habens civitatem sephet, cum captus esset in diebus salmanassar regis assyriorum, in captivitate tamen positus viam veritatis non deseruit, ita ut omnia que habere poterat cotidie concaptivis fratribus qui erant ex genere suo impertiret. Cumque esset iunior omnibus in tribu neptalim, nichil tamen puerile gessit in opere. Denique cum irent omnes ad vitulos aureos quos ieroboam fecerat rex israel, hic solus fugiebat consortia omnium, et pergebat ierusalem ad templum domini et ibi adorabat dominum deum israel, omnia primitiva sua et decimas suas fideliter offerens, ita ut in tertio anno proselitis et advenis ministraret omnem decimationem. Hec et his similia secundum legem dei celi puerulus observabat. Cum vero factus esset vir, accepit annam uxorem de tribu sua, genuitque ex ea filium nomen suum imponens ei, quem ab infantia sua timere deum docuit et abstinere ab omni peccato. Igitur cum per captivitatem devenisset cum uxore sua et filio in civitatem niniven cum omni tribu sua, cum omnes ederent ex cibis gentilium, iste custodivit animam suam et numquam contaminatus est in escis eorum. Et quia memor fuit domini in toto corde suo, dedit ei deus gratiam in conspectu salmanassar regis, et dedit illi potestatem quocumque vellet ire, habens libertatem quecumque facere voluisset. Pergebat ergo per omnes qui erant in captivitate et monita salutis dabat eis. Cum autem pervenisset in rages civitatem medorum, et ex his quibus honoratus fuerat a rege habuisset decem talenta argenti, et cum multa turba generis sui gabelum videret egentem qui erat ex tribu eius, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti. Post multum vero temporis, mortuo salmanassar rege, cum regnaret sennacherib filius eius pro eo, et filios israel exosos haberet in conspectu suo, thobias cotidie pergebat per omnem cognationem suam et consolabatur eos, dividebatque unicuique prout poterat de facultatibus suis. esurientes alebat, nudisque vestimenta prebebat, et mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat. Denique cum reversus esset rex sennacherib fugiens a iudea plagam quam circa eum fecerat

deus pro blasphemia sua, et cum reversus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum. At ubi nuntiatum est regi, iussit eum occidi, et tulit omnem substantiam eius. Tobias vero cum filio suo et cum uxore fugiens nudus latuit, quia multi diligebant eum. Post dies vero XLV occiderunt regem filii ipsius, et reversus est Thobias ad domum suam, omnisque facultas eius restituta est ei. II

Post hec vero cum esset dies festus domini, et factum esset prandium bonum in domo Thobie, dixit filio suo: Vade et adduc aliquos de tribu nostra timentes deum, ut epulentur nobiscum. Cumque abisset, reversus nuntiavit ei unum ex filiis Israel iugulatum in platea iacere. Statimque exiliens de accubitu suo, relinquens prandium, ieiunus pervenit ad corpus. Tollensque illud portavit ad domum suam occulte, ut dum sol occubuisset, caute sepeliret eum. Cumque occultasset corpus, manducavit panem cum luctu et tremore, memorans illum sermonem quem dixit dominus per Amos prophetam: Dies festi vestri convertentur in lamentationem et luctum. Cum vero sol occubuisset, abiit et sepelivit eum. Arguebant autem eum omnes proximi sui dicentes: Iam huius rei causa interfici iussus es, et vix effugisti mortis imperium, et iterum sepelis mortuos? Sed Thobias plus timens deum quam regem, rapiebat corpora occisorum et occultabat in domo sua, et mediis noctibus sepeliebat ea. Contigit autem quadam die, ut fatigatus a sepultura veniens domum, iactasset se iuxta parietem et obdormisset, et ex nido hyrundinum dormienti illi calida stercora illi inciderent super oculos eius, fieretque cecus. Hanc autem temptationem ideo permisit dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientie eius, sicut et sancti Iob. Nam cum ab infantia sua semper deum timuerit et mandata eius custodierit, non est contristatus contra deum quod plaga cecitatis evenerit ei, sed immobilis in timore dei permansit, agens gratias deo omnibus diebus vite sue. Nam sicut beato Iob insultabant reges, ita isti parentes et cognati eius irridebant vitam eius, dicentes: Ubi est spes tua pro qua elemosinas et sepulturas faciebas? Thobias vero increpabat eos dicens: Nolite ita loqui, quoniam filii sanctorum sumus et vitam illam expectamus quam deus daturus est his qui fidem suam numquam mutant ab eo. Anna vero uxor eius ibat ad opus textrinum cotidie, et de labore manuum suarum victum quem consequi poterat deferebat. Unde factum est ut hedum caprarum accipiens detulisset domi. Cuius cum vocem balantis vir eius audisset, dixit: Videte ne forte furtivus sit; reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid aut contingere. Ad hec uxor eius irata respondit: Manifeste vana facta est spes tua, et elemosine tue modo apparuerunt. Atque his et aliis huiuscemodi verbis exprobrabat eum. III

Tunc Thobias ingemuit et cepit orare cum lacrimis dicens: Iustus es domine, et omnia iudicia tua iusta sunt, et omnes vie tue misericordia et veritas et iudicium. Et nunc domine memor esto mei, et ne vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea vel parentum meorum. Quoniam non obedivimus preceptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem et captivitatem et mortem, et in fabulam et in improperium omnibus nationibus in quibus dispersisti nos. Et nunc domine magna sunt iudicia tua, quia non egimus secundum precepta tua, et non ambulavimus sinceriter coram te. Et nunc domine secundum voluntatem tuam fac mecum, et precipe in pace recipi spiritum meum; expedit enim mihi mori magis quam vivere. Eadem itaque die contigit ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum, et ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui, quoniam tradita fuerat septem viris, et demonium nomine Asmodeus occiderat eos mox ut ingressi fuissent ad eam. Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei dicens: Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. Numquid et occidere me vis, sicut occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus sue, et tribus diebus et tribus noctibus non manducavit neque bibit, sed in oratione persistens cum lacrimis deprecabatur deum, ut ab isto improperio liberaret eam. Factum est autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens dominum dixit: Benedictum est nomen tuum deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris misericordiam facies, et in tempore tribulationis peccata dimittis his qui invocant te. Ad te domine faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo. Peto domine ut de vinculo improperii huius absolvas me, aut certe desuper terram eripias me. Tu scis domine quia numquam concupivi virum, et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. Numquam cum ludentibus miscui me, neque cum his qui in levitate ambulant participem me prebui. Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere. Et aut ego indigna fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni, quia forsitan viro alii conservasti me. Non est enim in hominis potestate consilium tuum. Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quod vita eius si in probatione fuerit coronabitur; si autem in tribulatione fuerit liberabitur; et si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam licebit venire. Non enim delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillum facis, et post lacrimationem et fletum exultationem infundis. Sit nomen tuum deus Israel benedictum in secula. In illo tempore exaudite sunt preces amborum in conspectu glorie summi dei. Et missus est angelus domini sanctus Raphael ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu domini recitate. IIII

Igitur cum Thobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se Thobiam filium suum dixitque ei: Audi fili mi verba oris mei, et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. Cum acceperit deus animam meam, corpus meum sepeli; et honorem habebis matri tue omnibus diebus vite eius. Memor enim esse debes que et quanta pericula passa sit propter te in utero suo. Cum autem et ipsa compleverit tempus vite sue, sepeli eam circa me. Omnibus autem diebus vite tue in mente habeto deum, et cave ne aliquando peccato consentias et pretermittas precepta domini dei nostri. Ex substantia tua fac elemosinam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere; ita enim fiet ut nec a te avertatur facies domini. Quomodo potueris ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, habundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Premium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. Quoniam elemosina ab omni peccato et a morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo deo elemosina omnibus facientibus eam. Attende tibi fili mi, ab omni

fornicatione, et preter uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. Superbiam numquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas; in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem eius restitue, et merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat. Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. Panem tuum cum esurientibus et egenis comede, et de vestimentis tuis nudos tege. Panem tuum et vinum tuum super sepulturam iusti constitue, et noli ex eo manducare et bibere cum peccatoribus. Consilium semper a sapiente perquire. Omni tempore benedic Deum, et pete ab eo ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant. Indico etiam tibi, fili mi, dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus esses, Gabelo in Ragis civitate Medorum, et chirographum eius apud me habeo. Et ideo perquire quomodo ad eum pervenias, et recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, et restituas ei chirographum suum. Noli timere, fili mi; pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene.

V

Tunc respondit Thobias patri suo, et dixit: Omnia quecumque precepisti mihi faciam, pater. Quomodo autem pecuniam hanc inquiram, ignoro: quod signum dabo ei? sed neque viam per quam pergatur illuc aliquando cognovi. Tunc pater suus respondit illi, et dixit: Chirographum quidem illius apud me habeo, quod dum illi ostenderis, statim restituet pecuniam. Sed perge nunc, et inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua, dum adhuc vivo, ut recipias eam. Tunc egressus Thobias, invenit iuvenem splendidum stantem precinctum, et quasi paratum ad ambulandum. Et ignorans quod angelus Dei esset, salutavit eum, et dixit: Unde te habemus, bone iuvenis? At ille respondit: Ex filiis Israel. Et Thobias dixit ei: Nosti viam que ducit in regionem Medorum? Cui respondit: Novi, et omnia itinera eius frequenter ambulavi, et mansi apud Gabelum fratrem nostrum, qui moratur in Ragis civitate Medorum, que posita est in monte Ecbathanis. Cui Thobias ait: Sustine me, obsecro, donec hec ipsa annuntiem patri meo. Tunc ingressus Thobias indicavit universa hec patri suo. Super que admiratus pater, rogavit eum ut introiret ad eum. Ingressus itaque salutavit eum, et dixit: Gaudium tibi sit semper. Et ait Thobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, et lumen celi non video? Cui ait iuvenis: Forti animo esto, in proximo est ut a Deo cureris. Dixit itaque illi Thobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? et cum redieris, restituam tibi mercedem tuam. Et dixit ei angelus: Ego ducam eum, et reducam eum ad te. Cui respondit Thobias: Rogo te, indica mihi de qua domo aut de qua tribu es tu? Cui Raphael angelus dixit: Genus queris mercenarii, an ipsum mercenarium qui cum filio tuo eat? Sed ne forte sollicitum te reddam, ego sum Azarias, Ananie magni filius. Et Thobias respondit: Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quod voluerim cognoscere genus tuum. Dixit autem illi angelus: Ego sanum ducam, et sanum tibi reducam filium tuum. Respondens autem Thobias, ait: Bene ambuletis, et sit Deus in itinere vestro, et angelus eius comitetur vobiscum. Tunc paratis omnibus que erant in via portanda, fecit Thobias vale patri suo et matri sue, et ambulaverunt ambo simul. Cumque profecti essent, cepit mater eius flere, et dicere: Baculum senectutis nostre tulisti, et transmisisti a nobis. Numquam fuisset ipsa pecunia pro qua misisti eum. Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc, quod videbamus filium nostrum. Dixitque ei Thobias: Noli flere; salvus perveniet filius noster, et salvus revertetur ad nos, et oculi tui videbunt eum. Credo enim quod angelus Dei bonus comitetur ei, et bene disponat omnia que circa ipsum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos. Ad hanc vocem cessavit mater eius flere, et tacuit.

VI

Profectus est autem Thobias, et canis secutus est eum, et mansit prima mansione iuxta fluvium Tygris. Et exivit ut lavaret pedes suos, et ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. Quem expavescens Thobias, clamavit voce magna, dicens: Domine, invadit me. Et dixit ei angelus: Apprehende branchiam eius, et trahe eum ad te. Quod cum fecisset, attraxit eum in siccum, et palpitare cepit ante pedes eius. Tunc dixit ei angelus: Exentera piscem hunc, et cor eius et fel et iecur repone tibi; sunt enim hec necessaria ad medicamenta utiliter. Quod cum fecisset, assavit carnes eius, et secum tulerunt in via; cetera salierunt, que sufficerent eis, quousque pervenirent ad Rages civitatem Medorum. Tunc interrogavit Thobias angelum, et dixit ei: Obsecro te, Azaria frater, ut dicas mihi quod remedium habebunt ista que de pisce servare iussisti? Et respondens angelus, dixit ei: Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus demoniorum, sive a viro sive a muliere, ita ut ultra non accedat ad eos. Et fel valet ad ungendos oculos in quibus fuerit albugo, et sanabuntur. Et dixit ei Thobias: Ubi vis ut maneamus? Respondensque angelus ei, ait: Est hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, et hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculum neque feminam ullam aliam habet preter eam. Tibi debetur omnis substantia eius, et oportet eam te accipere coniugem. Pete ergo eam a patre eius, et dabit eam tibi uxorem. Tunc respondit Thobias, et dixit: Audivi quia tradita est septem viris, et mortui sunt; sed et hoc audivi, quia demonium occidit eos. Timeo ergo ne forte et mihi hec eveniant; et cum sim unicus parentibus meis, deponam senectutem eorum cum tristitia ad inferos. Tunc angelus Raphael dixit ei: Audi me, et ostendam tibi qui sunt quibus prevalere potest demonium. Hi namque qui coniugium ita suscipiunt, ut Deum a se et a sua mente excludant, et sue libidini ita vacent sicut equus et mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem demonium super eos. Tu autem cum acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, et nichil aliud nisi in orationibus vacabis cum ea. Ipsa autem nocte, incenso iecore piscis, fugabitur demonium. Secunda vero nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris. Tertia autem nocte benedictionem consequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes. Transacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus, ut in semine Abrahe benedictionem in filiis consequaris.

VII

Ingressi sunt autem ad Raguelem, et suscepit eos Raguel cum gaudio. Intuensque Thobiam Raguel, dixit Anne uxori sue: Quam similis est iuvenis iste consobrino meo.

Et ait Raguel: Unde estis iuvenes fratres mei? At illi dixerunt: Ex tribu Nepthalim sumus, ex captivitate Ninive. Dixitque illis Raguel: Nostis Thobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Novimus. Cumque multa bona loqueretur de eo, dixit angelus ad Raguelem: Thobias de quo interrogas pater huius est. Et misit se Raguel, et cum lacrimis osculatus est eum, et plorans super collum eius dixit: Benedictio sit tibi fili mi, quia boni et optimi viri es filius. Et Anna uxor eius, et Sara ipsorum filia lacrimate sunt. Postquam autem locuti sunt, precepit Raguel occidi arietem et parari convivium. Cumque hortaretur eos discumbere ad prandium, Thobias dixit: Hic ego hodie non manducabo neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes, et promittas mihi dare Saram filiam tuam. Quo audito verbo Raguel expavit, sciens quid evenerit illis septem viris, et timere cepit ne forte huic similiter accideret. Et cum nutaret, et non daret ullum petenti responsum, dixit ei angelus: Noli timere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debetur coniux filia tua; propterea alius non potuit habere illam. Tunc dixit Raguel: Non dubito quod Deus preces et lacrimas meas in conspectu suo admiserit. Et credo quod ideo fecit vos Dominus venire ad me, ut ista coniungeretur cognationi sue secundum legem Moysi. Et nunc nolite dubium gerere quod tibi eam tradam. Et apprehendens dexteram filie sue, dextere Thobie tradidit, dicens: Deus Abraham, et Deus Ysaac, et Deus Iacob vobiscum sit, et ipse coniungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis. Et accepta carta fecerunt conscriptionem coniugii. Et post hec epulati sunt benedicentes Deum. Vocavitque Raguel ad se Annam uxorem suam, et precepit ei ut prepararet alterum cubiculum. Et introduxit illuc Saram filiam suam, et lacrimata est. Dixitque ei: Forti animo esto filia mea. Dominus celi det tibi gaudium pro tedio quod perpessa es.

VIII

Postquam vero cenaverunt, introduxerunt iuvenem ad eam. Recordatus itaque Thobias sermonum angeli, protulit de cassidili suo partem iecoris, posuitque eam super carbones vivos. Tunc Raphael angelus apprehendit demonium, et religavit illud in deserto superioris Egypti. Tunc hortatus est virginem Thobias, dixitque ei: Sara exurge, et deprecemur Deum hodie et cras et secundum cras, quia his tribus noctibus Deo iungimur. Tertia autem transacta nocte, in nostro erimus coniugio. Filii quippe sanctorum sumus, et non possumus ita coniungi sicut gentes que ignorant Deum. Surgentes autem pariter instanter orabant ambo simul ut sanitas daretur eis. Dixitque Thobias: Domine Deus patrum nostrorum, benedicant te celi et terra, mare et fontes et flumina, et omnis creatura tua que in eis est. Tu fecisti Adam de limo terre, dedistique ei adiutorium Evam. Et nunc Domine tu scis, quia non luxurie causa accipio sororem meam coniugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum. Dixit quoque Sara: Miserere nobis Domine, miserere nobis, et consenescamus ambo pariter sani. Et factum est circa pullorum cantum, accersiri iussit Raguel servos suos, et abierunt cum eo ut foderent sepulchrum. Dicebat enim: Ne forte simili modo evenerit ei, quo et ceteris illis septem viris qui ingressi sunt ad eam. Cumque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam dixit ei: Mitte unam ex ancillis tuis, et videat si mortuus est, et sepeliam eum antequam illucescat. Et misit unam ex ancillis suis. Que ingressa cubiculum, invenit eos salvos et incolumes, secum pariter dormientes. Et reversa nuntiavit bonum nuntium. Et benedixerunt Deum, Raguel videlicet et Anna uxor eius, et dixerunt: Benedicimus te Domine Deus Israel, quia non contigit nobis quemadmodum putabamus. Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam, et exclusisti a nobis inimicum persequentem nos. Misertus es autem duobus unicis. Fac eos Domine plenius benedicere te, et sacrificium tibi laudis tue et sue sanitatis offerre, ut cognoscat universitas gentium, quia tu es Deus solus in universa terra. Statimque precepit servis suis Raguel ut replerent fossam quam fecerant, priusquam elucesceret. Uxori autem sue dixit ut instrueret convivium, et prepararet omnia que in cibos erant iter agentibus necessaria. Duas quoque pingues vaccas et quatuor arietes occidi fecit, et parari epulas omnibus vicinis suis, cunctisque amicis. Et adiuravit Raguel Thobiam, ut duas ebdomadas moraretur apud eum. De omnibus autem que possidebat Raguel dimidiam partem dedit Tobie, et fecit hanc scripturam, ut pars dimidia que superat post obitum eorum Thobie dominio deveniret.

IX

Tunc vocavit angelum Thobias ad se, quem quidem hominem existimabat. Dixitque ei: Azaria frater, peto ut auscultes verba mea. Si me ipsum tradam tibi servum, non ero ego condignus providentie tue. Tamen obsecro te, ut assumas tibi animalia sive servitia, et vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum, reddasque ei cyrographum suum, et recipias ab eo pecuniam, et roges eum venire ad nuptias meas. Scis enim ipse quoniam numerat dies pater meus, et si tardavero una die plus, contristatur anima eius. Et certe vides quomodo adiuravit me Raguel, cuius adiurationem spernere non possum. Tunc Raphael assumens quatuor ex servis Raguelis, et duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit. Et inveniens Gabelum, reddidit ei cyrographum suum, et recepit ab eo omnem pecuniam. Indicavitque ei de Thobia filio Thobie omnia que gesta sunt. Fecitque eum secum venire ad nuptias. Cumque ingressus esset domum Raguelis, invenit Thobiam discumbentem. Et exiliens osculati sunt se invicem. Et flevit Gabelus, benedixitque Deum, et dixit: Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri, et iusti, et timentis Deum, et elemosinas facientis. Et dicatur benedictio super uxorem tuam, et super parentes vestros. Et videatis filios vestros et filios filiorum vestrorum usque in tertiam et quartam generationem. Et sit semen vestrum benedictum a Deo Israel, qui regnat in secula seculorum. Cumque omnes dixissent Amen, accesserunt ad convivium. Sed et cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

X

Cum vero moram faceret Thobias causa nuptiarum, sollicitus erat pater eius dicens: Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus est ibi? Putasne Gabelus mortuus est, et nemo reddet illi pecuniam? Cepit autem contristari nimis ipse, et Anna uxor eius cum eo. Et ceperunt ambo simul flere, eo quod die statuto minime rediret filius eorum ad eos. Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrimis atque dicebat: Heu me fili mi, ut quid misimus te peregrinari, lu-

lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostrae, solatium
vitae nostrae, spem posteritatis nostrae. Omnia simul in te uno haben-
tes te non debuimus dimittere a nobis. Cui dicebat Tobias: Ta-
cete et nolite turbari: sanus est filius noster: satis fidelis est vir
iste cum quo misimus eum. Illa autem nullo modo consolari poterat,
sed cotidie exiliens circumspiciebat et circuibat vias omnes
per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum si fieri
posset venientem. At vero Raguel dicebat ad generum suum:
Mane hic, et ego mittam nuntium salutis de te ad Tobiam
patrem tuum. Cui Tobias dixit: Ego novi quia pater meus et mater
mea modo dies computant, et cruciatur spiritus eorum in ipsis. Cumque
verbis multis rogaret Tobiam Raguel, et ille eum nulla
ratione vellet audire, tradidit ei Saram, et dimidiam
partem omnis substantiae suae in pueris, in puellis, in pecudibus,
in camelis, et in vaccis, et pecunia multa; et salvam atque
gaudentem dimisit eum a se dicens: Angelus Domini
sanctus sit in itinere vestro, perducatque vos incolumes,
et inveniatis omnia recte circa parentes vestros, et vi-
deant oculi mei filios vestros priusquam moriar. Et ap-
prehendentes parentes filiam suam osculati sunt
eam, et dimiserunt ire, monentes eam honorare
soceros suos, diligere maritum, regere familiam, gu-
bernare domum, et se ipsam irreprehensibilem exhibere.
Cumque reverterentur, pervenerunt ad Charan XI
quae est in medio itinere contra Niniven, XI. die. Dixit-
que angelus: Tobia frater, scis quemadmodum reliquis-
ti patrem tuum. Si placet itaque tibi, praecedamus, et lento
gradu sequentur iter nostrum familiae simul cum coniuge
tua et cum animalibus. Cumque hoc placuisset ut
irent, dixit angelus ad Tobiam: Tolle tecum ex fe-
lle piscis; erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex fel-
le illo, et abierunt. Anna autem sedebat secus viam cot-
tidie in supercilio montis, unde respicere poterat de
longinquo. Et dum ex eodem loco specularetur adventum
eius, vidit a longe, et illico cognovit venientem fi-
lium suum; currensque nuntiavit viro suo dicens: Ecce ve-
nit filius tuus. Dixitque Raphael ad Tobiam:
At ubi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum
tuum, et gratias agens ei accede ad patrem tuum, et osculare
eum. Statimque lini super oculos eius ex felle isto pis-
cis quod portas tecum. Scias enim quoniam mox aperientur oculi
eius, et videbit pater tuus lumen caeli, et in aspectu tuo gau-
debit. Tunc praecucurrit canis qui simul fuerat in via,
et quasi nuntius blandimento caudae suae gaudebat. Et ex-
surgens caecus pater coepit offendens pedibus currere,
et data manu puero occurrit obviam filio suo. Et sus-
cipiens osculatus est eum cum uxore sua, et coeperunt am-
bo flere prae gaudio. Cumque adorassent Deum et gratias e-
gissent, consederunt. Tunc sumens Tobias de felle piscis li-
nivit oculos patris sui. Et sustinuit quasi dimidiam fe-
re horam, et coepit albugo ab oculis eius quasi membrana
ovi egredi. Quam apprehendens Tobias traxit ab o-
culis eius, statimque visum recepit. Et glorificabant
Deum, videlicet ipse et uxor eius et omnes qui sciebant eum.
Dicebatque Tobias: Benedico te Deus Israel, quia tu
castigasti me et tu salvasti me. Et ecce video Tobi-
am filium meum. Ingressa est etiam post VII dies
Sara uxor filii eius et omnis familia, et pecora sana,
et cameli, et pecunia multa mulieris uxoris, sed et pecunia quam rece-
perat a Gabelo. Et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei
quae fecisset circa eum per hominem qui eum duxerat. Veneruntque
Achior et Nabath consobrini Tobiae gaudentes ad
Tobiam, congratulantes ei de omnibus bonis quae circa illum
ostenderat Deus. Et per VII dies epulantes omnes gaudio ma-
gno gavisi sunt. XII
Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, et dixit ei:
Quid possumus dare viro isti sancto qui tecum venit? Respon-
dens Tobias dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus
ei, aut quid dignum poterit esse beneficiis eius? Me duxit et
reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse suscepit, uxorem
ipse me habere fecit, et demonium ipse ab ea compescuit, gau-
dium parentibus fecit eius, et bonis omnibus per eum repleti
sumus. Quid illi ad haec dignum poterimus dare? Sed
peto te pater ut roges eum, si forte dignabitur medie-
tatem ex omnibus quaecumque allata sunt assumere.
Et vocantes eum pater scilicet et filius, tulerunt eum in
partem, et rogare eum coeperunt ut dignaretur dimidiam
partem omnium quae attulerant acceptam habere. Tunc
dixit eis occulte: Benedicite Deum caeli, et coram omnibus vi-
ventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam
suam. Etenim sacramentum regis abscondere bonum est, opera
autem Dei revelare et confiteri honorificum est. Bona est oratio
cum ieiunio et elemosina magis quam thesauros auri condere;
quoniam elemosina a morte liberat, et ipsa est quae purgat peccata, et facit
invenire vitam aeternam. Qui autem faciunt peccatum et in-
iquitatem, hostes sunt animae suae. Manifesto ergo vobis
veritatem, et non abscondam a vobis occultum sermonem.
Quando orabas cum lacrimis et sepeliebas mortuos, et
derelinquebas prandium tuum, et mortuos per diem abscon-
debas in domo tua, et nocte sepeliebas, ego obtuli
orationem tuam Domino. Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit
ut temptatio probaret te. Et nunc misit me Dominus ut curarem
te, et Saram uxorem filii tui a demonio liberarem.
Ego enim sum Raphael angelus, unus ex VII qui astamus ante
Dominum. Cumque haec audissent, turbati sunt, et ceci-
derunt trementes super faciem suam. Dixitque eis ange-
lus: Pax vobis, nolite timere. Etenim cum essem vobiscum,
eram per voluntatem Dei; videbar quidem vobiscum
manducare et bibere, sed ego cibo invisibili et
potu qui ab hominibus videri non potest. Tempus est ergo ut re-
vertar ad eum qui me misit. Vos autem benedicite Dominum
et narrate omnia mirabilia eius. Ipsum benedicite et
cantate illi. Et cum haec dixisset, ab aspectu eorum ablatus
est, et ultra eum non potuerunt videre. Tunc prostrati per
horas tres in faciem benedixerunt Deum, et exsurgentes
narraverunt omnia mirabilia eius. XIII
Aperiens autem Tobias senior os suum benedixit Dominum
et dixit: Magnus es Domine in aeternum, et in omnia saecula
regnum tuum; quoniam tu flagellas et salvas, deducis ad
inferos et reducis, et non est qui effugiat manum tuam.
Confitemini Domino filii Israel, et in conspectu gentium lau-
date eum, quoniam ideo dispersit vos inter gentes quae
ignorant eum, ut vos enarretis mirabilia eius,
et faciatis scire eos quia non est alius Deus omnipotens praeter
eum. Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras,
et ipse salvabit nos propter misericordiam suam. Aspicite ergo

que fecit nobiscum. et cum timore et tremore confitemini illi. regemque seculorum exaltate in operibus vestris. Ego autem in terra captivitatis mee confitebor illi quoniam ostendit maiestatem suam in gentem peccatricem. Convertimini ergo peccatores. et facite iustitiam coram deo credentes quod faciat vobiscum misericordiam suam. Ego autem et anima mea in eo letabimur. Benedicite dominum omnes electi eius. agite dies letitie. et confitemini illi. Ierusalem civitas dei castigavit te dominus in operibus manuum tuarum. Confitere domino in bonis tuis et benedic deum seculorum. ut reedificet in te tabernaculum suum. et revocet ad te omnes captivos. et gaudeas in omnia secula seculorum. Luce splendida fulgebis. et omnes fines terre adorabunt te. Nationes ex longinquo ad te venient et munera deferentes adorabunt dominum in te. et terram tuam in sanctificatione habebunt. Nomen enim magnum invocabunt in te. Maledicti erunt qui contempserint te. et condempnati erunt qui blasphemaverint te. Benedicti erunt qui edificaverint te. Tu autem letaberis in filiis tuis quoniam omnes benedicentur. et congregabuntur ad dominum. Beati omnes qui diligunt te. et qui gaudent super pace tua. Anima mea benedic dominum. quoniam liberabit Ierusalem civitatem suam a cunctis tribulationibus eius dominus deus noster. Beatus ero si fuerint reliquie seminis mei ad videndam claritatem Ierusalem. Porte Ierusalem ex saphiro et smaragdo edificabuntur. et ex lapidibus preciosis omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido et mundo omnes platee eius sternentur. et per vicos eius alleluia cantabitur. Benedictus deus qui exaltavit eam ut sit regnum eius in secula seculorum super eam. amen.

XIII

Et consummati sunt omnes sermones Thobie. et postea quam illuminatus est vixit annis xlii. et vidit filios nepotum suorum. Completis itaque annis c. ii. sepultus est honorifice in ninive. L. namque sex annorum lumen oculorum amisit. sexagenarius vero recepit. Reliquum vero vite sue in gaudio fuit. et cum bono profectu timoris dei perrexit in pace. In hora autem mortis sue vocavit ad se Thobiam filium suum. et vii iuvenes filios eius nepotes suos dixitque eis. Prope erit interitus ninive. Non enim excidit verbum dei. et fratres nostri qui dispersi sunt a terra israel revertentur ad eam. Omnis enim terra deserta eius replebitur. et domus dei que in ea incensa est iterum reedificabitur. Ibique revertentur omnes timentes deum. et relinquent gentes idola sua. et venient in Ierusalem. et inhabitabunt in eam. et gaudebunt in ea omnes reges terre adorantes regem israel. Audite ergo filii mei patrem vestrum. servite domino in timore et veritate. et inquirite ut faciatis que placita sunt illi. Et filiis vestris mandate ut faciant iustitias et elemosinas ut sint memores dei. et benedicant deum in omni tempore in veritate et in tota virtute sua. Nunc ergo filii audite me. et nolite manere hic. Sed quacumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulchro. ex eo dirigite gressus vestros ut exeatis hinc. Video enim quia iniquitas eius finem dabit ei. Factum est autem post obitum matris sue Thobias abscessit ex ninive cum uxore sua et filiis et filiorum filiis. et reversus est ad soceros suos. Invenitque eos incolumes in senectute bona. et curam eorum gessit. et ipse clausit oculos eorum et omnem hereditatem domus raguelis ipse percepit. Vidit usque ad quintam generationem filios filiorum suorum. Et completis annis xc. ix. in timore domini cum gaudio sepelierunt eum. Omnis autem cognatio eius. et omnis generatio eius in bona vita et in sancta conversatione permansit ita ut accepti essent tam deo quam hominibus et cunctis habitantibus in terra.

Prologus in libro Iudith

Apud hebreos liber Iudith inter agiographa legitur. Cuius auctoritas ad roboranda illa que in contentionem veniunt minus ydonea iudicatur. Chaldeo tamen sermone conscriptus inter hystorias computatur. Sed quia hunc librum synodus nicena in numero sanctarum scripturarum legitur computasse. acquievi postulationi vestre immo exactioni. et sepositis occupationibus quibus vehementer artabar. huic unam lucubratiunculam dedi. Magis sensum ex sensu quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem viciosissimam amputavi. Sola ea que intelligentia integra in verbis chaldeis invenire potui latinis expressi. Accipite Iudith viduam castitatis exemplum. et triumphali laude perpetuis eam preconiis declarate. Hanc enim non solum feminis sed et viris imitabilem dedit qui castitatis eius remunerator virtutem ei talem tribuit. ut invictam ab omnibus hominibus vinceret et insuperabilem superaret. Incipit liber Iudith

Arphaxath itaque rex medorum subiugaverat multas gentes imperio suo. et ipse edificavit civitatem potentissimam quam appellavit ecbathanis. ex lapidibus quadratis et sectis fecit muros eius in altitudine cubitorum lxx. et in latitudine cubitorum xxx. Turres vero eius posuit in altitudine cubitorum c. Per quadrum vero earum latus utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur. posuitque portas eius in altitudine turrium. et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui. et in gloria quadrigarum suarum. Anno igitur xii regni sui nabuchodonosor rex assyriorum qui regnabat in ninive civitate magna. pugnavit contra arphaxat et obtinuit eum in campo magno qui appellatur ragau circa eufraten. et tygrim. et iadason. in campo erioch regis elicorum. Tunc exaltatum est regnum nabuchodonosor. et cor eius elevatum est. et misit ad omnes qui habitabant in cilicia. et damasco et libano. et ad gentes que sunt in carmelo et cedar. et inhabitantes galileam in campo magno esdrelon. et ad omnes qui erant in samaria. et trans flumen iordanem usque ad Ierusalem. et omnem terram iesse quousque perveniatur ad montes ethiopie. Ad hos omnes misit nuntios nabuchodonosor rex assyriorum. qui omnes uno animo contradixerunt et remiserunt eos vacuos. ac sine honore abiecerunt. Tunc indignatus nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam iuravit per regnum et thronum suum quod defenderet se de omnibus regionibus et nationibus.

II

Anno xiii nabuchodonosor regis. xxii die primi mensis factum est verbum in domo nabuchodonosor regis assyriorum ut defenderet se. Vocavitque ad se omnes maiores natu. omnesque duces bellatores suos. et habuit cum eis misterium consilii sui. Dixitque cogitationem suam in eo esse ut omnem terram subiugaret imperio. Quod dictum cum

placuitque omnibus. Vocavit nabuchodonosor rex holofernem principem militie sue et dixit ei. Egredere adversum omne regnum occidentis, et contra eos precipue qui contempserunt imperium meum. Non parcet oculus tuus ulli regno omnemque urbem munitam subiugabis michi. Tunc holofernes vocavit duces et magistratus virtutis assyriorum et dinumeravit viros in expeditione sicut precepit ei rex, cxx milia peditum pugnatorum et equites sagittarios xii milia. Omnemque expeditionem suam fecit preire in multitudine innumerabilium camelorum cum his que exercitibus sufficerent copiose. Boum quoque armenta gregesque ovium quorum non erat numerus. Frumentum ex omni syria in transitu suo parari constituit. Aurum vero et argentum de domo regis assumpsit multum nimis. Et profectus est ipse et omnis exercitus eius cum quadrigis et equitibus et sagittariis qui cooperuerunt faciem terre sicut locuste. Cumque pertransisset fines assyriorum venit ad magnos montes ange qui sunt a sinistro latere cilicie. Ascendit itaque omnia castella eorum et obtinuit omnem munitionem. Effregit autem omnem civitatem opinatissimam melothi, predavitque omnes filios tharsis et filios hysmael qui erant contra faciem deserti et ad austrum terre zelam. Et transivit eufrathen et venit in mesopotamiam et fregit omnes civitates excelsas que erant ibi a torrente mambre usque quo pervenitur ad mare. Et occupavit terminos eius a cilicia usque ad fines iaphet qui sunt ad austrum. Adduxitque omnes filios madian et predavit omnem locupletationem eorum omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii. Et post hec descendit in campos damasci in diebus messis et succendit omnia sata, omnesque arbores ac vineas fecit incidi. Et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

III

Tunc miserunt legatos universarum urbium et provinciarum reges ac principes syrie, scilicet mesopotamie et syrie sobal et libie atque cilicie, qui venientes ad holofernem dixerunt. Desinat indignatio tua circa nos. Melius est enim ut viventes serviamus regi nabuchodonosor magno et subditi simus tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostre dampna patiamur. Omnis civitas nostra omnisque possessio, omnes colles et montes et campi, armenta boum, gregesque ovium, caprarumque equorumque camelorumque et universe facultates nostre atque familie in conspectu tuo sunt. Sint omnia sub lege tua. Nos et filii nostri servi tui sumus. Veni nobis pacificus dominus et utere servitio nostro sicut tibi placuerit. Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna et obtinuit omnem civitatem et omnem inhabitantem terram. De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios viros electos et fortes ad bellum. Tantusque metus provinciis illis incubuit ut universarum urbium habitatores principes et honorati simul cum populis exirent obviam venienti, excipientes eum cum coronis et lampadibus, ducentes choros in tybiis et tympanis. Nec tamen ista facientes ferocitatem pectoris eius mitigare potuerunt. Nam et civitates eorum destruxit et lucos eorum excidit. Preceperat enim ei nabuchodonosor rex assyriorum ut omnes deos terre exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur deus ab his nationibus que potuissent holofernis potentia subiugari. Pertransiens autem syriam sobal et omnem apamiam omnemque mesopotamiam venit ad ydumeos in terram gabaa. Accepitque civitates eorum et sedit ibi per xxx dies, in quibus diebus adunari precepit universum exercitum virtutis sue.

IIII

Tunc audientes hec filii israel qui habitabant in terra iuda timuerunt valde a facie eius. Tremor et horror invasit sensus eorum ne hoc faceret ierusalem et templo domini quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum. Et miserunt in omnem samariam per circuitum usque iericho et preoccupaverunt omnes vertices montium. Et muris circumdederunt vicos suos et congregaverunt frumenta in preparationem pugne. Sacerdos quoque eliachim scripsit ad universos qui erant contra esdrelon que est contra faciem magni campi iuxta dotaim, et universos per quos viam transitus esse poterat, ut obtinerent ascensus montium per quos via esse poterat ad ierusalem, et illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes. Et fecerunt filii israel secundum quod constituerat eis sacerdos domini eliachim. Et clamavit omnis populus ad dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in ieiuniis ipsi et mulieres eorum. Et induerunt se sacerdotes ciliciis et infantes prostraverunt se contra faciem templi domini, et altare domini operuerunt cilicio. Et clamaverunt ad dominum deum israel unanimiter ne darentur in predam infantes eorum et uxores eorum in divisionem et civitates eorum in exterminium et sancta eorum in pollutionem. Tunc eliachim sacerdos magnus domini circuivit omnem israel, allocutusque est eos dicens. Scitote quoniam exaudiet dominus preces vestras si manentes permanseritis in ieiuniis et orationibus in conspectu domini. Memores estote moysi servi domini qui amalech confidentem in virtute sua et in potentia sua et exercitu suo et in clipeis suis et in equitibus suis et in curribus suis non ferro pugnando sed precibus sanctis orando deiecit. Sic erunt universi hostes israel si perseveraveritis in hoc opere quod cepistis. Ad hanc igitur exhortationem eius dominum deprecantes permanebant in conspectu domini, ita ut etiam hii qui holocausta domino offerebant precincti ciliciis offerrent sacrificia domino, et erat cinis super capita eorum. Et ex toto corde suo omnes orabant deum ut visitaret populum suum israel.

V

Nunciatumque est holoferni principi militie assyriorum quod filii israel prepararent se ad resistendum ac montium itinera conclusissent. Et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavitque omnes principes moab et duces amon, et dixit eis. Dicite michi quis sit populus iste qui montana obsidet, aut que et quales et quante sint civitates eorum, que etiam sit virtus eorum, aut que sit multitudo eorum, vel quis rex sit militie eorum. Et quare pre omnibus qui habitant in oriente isti contempserunt me, et non exierunt obviam nobis ut susciperent nos cum pace. Tunc achior dux omnium filiorum amon respondens ait. Si digneris audire domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto qui in montanis habitat, et non egredietur verbum falsum de ore meo. Populus iste ex progenie chaldeorum est. Hic primum in mesopotamia habitavit, quia noluerunt sequi deos patrum suorum qui erant in terra chaldeorum. Deserentes itaque cerimonias patrum suorum que in multitudine deorum erant, unum deum celi coluerunt, qui et precepit eis ut exirent inde et habitarent in charan. Cumque

oppressit omnem terram famis descenderunt in Aegyptum illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt ut dinumerari eorum non posset exercitus. Cumque gravaret eos rex Aegypti atque in aedificationibus urbium suarum in luto et latere subiugasset eos clamaverunt ad Dominum suum et percussit totam terram Aegypti plagis variis. Cumque eiecissent eos Aegyptii a se et cessasset plaga ab eis et iterum eos vellent capere et ad suum servitium revocare fugientibus his Deus caeli mare aperuit ita ut hinc inde aquae quasi murus solidarentur et isti pede sicco fundum maris perambulando transirent. In quo loco dum innumerabilis exercitus Aegyptiorum eos persequeretur ita aquis coopertus est ut non remaneret vel unus qui factum posteris nuntiaret. Egressi etiam mare Rubrum deserta Sina montis occupaverunt in quibus numquam homo habitare potuit vel filius hominis requievit. Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum et per annos quadraginta annonam de caelo consecuti sunt. Ubicumque ingressi sunt sine arcu et sagitta et absque scuto et gladio Deus eorum pugnavit pro eis et vicit. Et non fuit qui insultaret populo isti nisi quando recessit a cultura Domini Dei sui. Quotienscumque autem praeter ipsum Deum suum alterum coluerunt dati sunt in praedam et in gladium et in opprobrium. Quotienscumque autem paenituerunt se recessisse a cultura Dei sui dedit eis Deus caeli virtutem resistendi. Denique Chananaeum regem et Iebuseum et Ferezeum et Hettheum et Eveum et Amorreum et omnes potentes in Esebon prostraverunt et terras eorum et civitates eorum ipsi possederunt. Et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui erat cum illis bona. Deus enim illorum odit iniquitatem. Nam et ante hos annos cum recessissent a via quam dederat illis Deus ut ambularent in ea exterminati sunt proeliis a multis nationibus et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam. Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum ex dispersione qua dispersi fuerant adunati sunt et ascenderunt montana haec omnia et iterum possident Hierusalem ubi sunt sancta eorum. Nunc ergo mi domine perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum ascendamus ad illos quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi et subiugati erunt sub iugo potentiae tuae. Si vero non est offensio populi huius coram Deo suo non poterimus resistere illis quoniam Deus eorum defendet illos et erimus in opprobrium universae terrae. Et factum est cum cessasset loqui Achior verba haec irati sunt omnes magnates Holofernis et cogitabant interficere eum dicentes ad alterutrum: Quis est iste qui filios Israhel dicat posse resistere regi Nabuchodonosor et exercitibus eius homines inermes et sine virtute et sine peritia artis pugnae? Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos ascendamus in montana et cum capti fuerint potentes eorum tunc cum eisdem gladio transverberabitur. Ut sciat omnis gens quoniam Nabuchodonosor deus terrae est et praeter ipsum alius non est.

VI

Factum est autem cum cessassent loqui indignatus Holofernes vehementer dixit ad Achior: Quoniam prophetasti nobis dicens quod gens Israhel defendatur a Deo suo ut ostendam tibi quoniam non est deus nisi Nabuchodonosor cum percusserimus eos omnes sicut hominem unum tunc et ipse cum illis Assyriorum gladio interibis et omnis Israhel tecum perditione disperiet. Et probabis quoniam Nabuchodonosor dominus sit universae terrae tuncque gladius militiae meae transiet per latera tua et confixus cades inter vulneratos Israhel et non respirabis ultra donec extermineris cum illis. Porro autem si prophetiam tuam veram existimas non concidat vultus tuus et pallor qui faciem tuam obtinet abscedat a te si verba mea haec putas impleri non posse. Ut autem noveris quia simul cum illis haec experieris ecce ex hac hora illorum populo sociaberis ut dum dignas gladii mei poenas exceperint ipse simul ultioni subiaceas. Tunc Holofernes praecepit servis suis ut comprehenderent Achior et perducerent eum in Bethuliam et traderent eum in manus filiorum Israhel. Et accipientes eum servi Holofernis profecti sunt per campestria. Sed cum appropinquassent ad montana exierunt contra eos fundibularii. Illi autem divertentes a latere montis ligaverunt Achior ad arborem manibus et pedibus et sic vinctum de restibus dimiserunt eum et reversi sunt ad dominum suum. Porro filii Israhel descendentes de Bethulia venerunt ad eum quem solventes duxerunt ad Bethuliam atque in medio populi illum statuentes percontati sunt quid rerum esset quod illum vinctum Assyrii reliquissent. In diebus illis erant illic principes Ozias filius Micha de tribu Symeon et Carmi qui et Gothoniel. In medio itaque seniorum et in conspectu omnium dixit Achior omnia quae locutus fuerat ipse ab Holoferne interrogatus et qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum et quemadmodum ipse Holofernes iratus iusserit eum Israhelitis hac de causa tradi ut dum vicerit filios Israhel tunc et ipsum Achior diversis iubeat interire suppliciis propter hoc quod dixisset Deus caeli defensor eorum est. Cumque Achior universa exposuisset omnis populus cecidit in faciem adorantes Dominum et communi lamentatione et fletu unanimes preces suas Domino effuderunt dicentes: Domine Deus caeli et terrae intuere superbiam eorum et respice ad nostram humilitatem et faciem sanctorum tuorum attende et ostende quoniam non derelinquis praesumentes de te et praesumentes de se et de sua virtute gloriantes humilias. Finito itaque fletu et per totum diem oratione populorum completa consolati sunt Achior dicentes: Deus patrum nostrorum cuius tu virtutem praedicasti ipse tibi hanc dabit vicissitudinem ut eorum magis tu interitum videas. Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis sit et tecum Deus in medio nostri ut sicut placuerit tibi ita cum tuis omnibus conversaris. Tunc Ozias finito consilio suscepit eum in domum suam et fecit ei cenam magnam et vocatis omnibus presbyteris simul expleto ieiunio refecerunt. Postea autem convocatus omnis populus per totam noctem intra ecclesiam oraverunt petentes auxilium a Deo Israhel.

VII

Holofernes autem altera die praecepit exercitibus suis ut ascenderent contra Bethuliam. Erant autem pedites bellatorum centum viginti milia et equites viginti duo milia praeter praeparationes virorum illorum quos occupaverat captivitas et adducti fuerant de provinciis et urbibus universae iuventutis. Omnes pariter paraverunt se ad pugnam contra filios Israhel et venerunt per crepidinem montis usque ad apicem qui respicit Dothain a loco qui dicitur Belma usque ad Chelmon qui est contra Esdrelon. Filii autem Israhel ut viderunt multitudinem illorum prostraverunt se super terram mittentes cinerem super capita sua unanimes orantes ut Deus Israhel misericordiam suam ostenderet super populum suum. Et assumentes arma sua bellica sederunt per loca quae angusti itineris tramitem dirigunt inter montuosa et erant custodientes ea tota die et nocte. Porro Holofernes dum circuit per gyrum repperit quod fons qui influebat aquae ductum illorum a parte australi extra civitatem dirigeret et incidi praecepit aquae ductum eorum. Erant tamen non longe a muris fontes ex quibus furtim videbantur haurire aquam ad re

speculandi perrexerunt ad praeliandum. Filii autem Ammon et Moab accesserunt ad Holofernem dicentes: Filii Israel non in lancea nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, et muniunt illos colles in praecipitio constituti. Ut ergo sine congressione pugnae possis superare eos, pone custodes fontium ut non hauriant aquam ex eis, et sine gladio interficies eos, vel certe fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non posse. Et placuerunt verba haec coram Holoferne et coram satellitibus eius, et constituit per gyrum centenarios per singulos fontes. Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisternae et collectiones aquarum omnibus inhabitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra civitatem unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie. Tunc ad Oziam congregati omnes viri feminaeque, iuvenes et parvuli, omnes simul una voce dixerunt: Iudicet Deus inter nos et te, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice cum Assyriis, et propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum. Et ideo non est qui adiuvet, cum prosternamur ante oculos eorum in siti et perditione magna. Et nunc congregate universos qui in civitate sunt, ut sponte tradamus nos omnes populo Holofernis. Melius est enim ut captivi benedicamus Dominum viventes, quam moriamur et simus opprobrium omni carni, cum viderimus uxores nostras et infantes nostros mori ante oculos nostros. Contestamur hodie caelum et terram, et Deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut iam tradatis civitatem in manu militiae Holofernis, et sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis. Et cum haec dixissent, factus est fletus et ululatus magnus in ecclesia ab omnibus, et per multas horas una voce clamaverunt ad Deum dicentes: Peccavimus cum patribus nostris, iniuste egimus, iniquitatem fecimus. Tu quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, et noli tradere confitentes te populo qui ignorat te, ut non dicant inter gentes: Ubi est Deus eorum? Et cum fatigati his clamoribus et his fletibus lassati siluissent, exsurgens Ozias infusus lacrimis dixit: Aequo animo estote fratres, et hos quinque dies exspectemus a Domino misericordiam. Forsitan enim indignationem suam abscindet, et dabit gloriam nomini suo. Si autem transactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus haec verba quae locuti estis.

VIII

Et factum est cum audisset haec verba Iudith vidua, quae erat filia Merari filii Idox filii Ioseph filii Oziae filii Elai filii Iamnor filii Gedeon filii Raphaim filii Achitob filii Melchiae filii Enan filii Nathaniae filii Salathiel filii Simeon filii Ruben, et vir eius fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis hordeaceae; instabat enim super alligantes manipulos in campo, et venit aestus super caput eius, et mortuus est in Bethulia civitate sua, et sepultus est illic cum patribus suis. Erat autem Iudith relicta eius vidua iam annis tribus et mensibus sex. Et in superioribus domus suae fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur, et habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitae suae, praeter sabbata et neomenias et festa domus Israel. Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, et familiam copiosam, ac possessiones armentis boum et gregibus ovium plenas. Et haec erat in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum. Haec itaque cum audisset quod Ozias promisisset quod transacto quinto die traderet civitatem, misit ad presbyteros Chabri et Charmi. Et venerunt ad illam, et dixit illis: Quod est hoc verbum in quo consensit Ozias ut tradat civitatem Assyriis, si intra quinque dies non venerit adiutorium nobis? Et qui estis vos qui tentatis Dominum? Non est iste sermo qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet et furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, et in arbitrium vestrum diem constituistis ei. Sed quia patiens est Dominus, in hoc ipso paeniteamus, et indulgentiam eius lacrimis postulemus. Non enim quasi homo sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur. Et ideo humiliemus illi animas nostras, et in spiritu constituti humiliato servientes illi dicamus flentes Domino ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam, ut sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra humilitate gloriemur, quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorum qui dereliquerunt Deum suum et adoraverunt deos alienos, pro quo scelere dati sunt in gladium et in rapinam et in confusionem inimicis suis. Nos autem alium Deum nescimus praeter ipsum. Exspectemus humiles consolationem eius, et exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, et humiliabit omnes gentes quaecumque insurgunt contra nos, et faciet illas sine honore Dominus Deus noster. Et nunc fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, et ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint quia tentati sunt patres nostri ut probarentur si vere colerent Deum suum. Memores esse debent quomodo pater noster Abraham tentatus est, et per multas tribulationes probatus Dei amicus effectus est. Sic Isaac, sic Iacob, sic Moyses, et omnes qui placuerunt Deo per multas tribulationes transierunt fideles. Illi autem qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, et impatientiam suam et improperium murmurationis suae contra Dominum protulerunt, exterminati sunt ab exterminatore, et a serpentibus perierunt. Et nos ergo non ulciscamur nos pro his quae patimur, sed reputantes peccatis nostris haec ipsa supplicia minora esse flagella Domini, quibus quasi servi corripimur ad emendationem, et non ad perditionem nostram evenisse credamus. Et dixerunt illi Ozias et presbyteri: Omnia quae locuta es vera sunt, et non est in sermonibus tuis ulla reprehensio. Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta es et timens Deum. Et dixit illis Iudith: Sicut quod potui loqui Dei esse cognoscitis, ita quod facere disposui probate si ex Deo est, et orate ut firmum faciat Deus consilium meum. Stabitis vos ad portam nocte ista, et ego exeam cum abra mea, et orate ut sicut dixistis in diebus quinque respiciat Dominus populum suum Israel. Vos autem nolo ut scrutemini actum meum, et usque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. Et dixit ad eam Ozias princeps Iuda: Vade in pace, et Dominus sit tecum in ultionem inimicorum nostrorum. Et revertentes abscesserunt.

IX

Quibus abscedentibus, Iudith ingressa est oratorium suum, et induens se cilicio posuit cinerem super caput suum, et prosternens se Domino clamabat ad Dominum dicens: Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum qui violatores extiterunt in coinquinatione sua et denudaverunt femur virginis in confusionem, et dedisti mulieres eorum in praedam et filias eorum in captivitatem

et omnem predam in divisionem servis tuis qui zelaverunt
zelum tuum. Subveni queso domine deus meus mihi vidue. Tu enim
fecisti priora et illa post illa cogitasti. Et hoc factum est quod ipse
voluisti. Omnes enim vie tue parate sunt et tua iudicia in tu-
a providentia posuisti. Respice castra Assyriorum nunc sic-
ut castra Egyptiorum videre dignatus es quando post servos
tuos armati currebant confidentes in quadrigis et in eq-
uitatu suo et in multitudine bellatorum. Sed aspexisti super
castra eorum et tenebre fatigaverunt eos. Tenuit pedes
eorum abyssus et aque operuerunt eos. Sic fiant et isti domine
qui confidunt in multitudine sua et in curribus suis et in
contis suis et in sagittis suis et lanceis gloriantur. Et nes-
ciunt quia tu ipse es deus noster qui conteris bella ab initio et
dominus nomen est tibi. Erige brachium tuum sicut ab in-
itio et allide virtutem illorum in virtute tua. Cadat
virtus eorum in iracundia tua qui promittunt
se violare sancta tua et polluere tabernaculum nominis tui et de-
icere gladio suo cornu altaris tui. Fac domine ut gladio
proprio superbia eius amputetur. Capiatur laqueo oculorum suorum in
me et percuties eum ex labiis caritatis mee. Da mihi in animo
constantiam ut contempnam illum et eius virtutem ut e-
vertam illum. Erit enim memoriale nominis tui cum manus
femine deiecerit eum. Non enim in multitudine est virtus tua
domine neque in equorum viribus voluntas tua. Nec superbi placue-
runt tibi ab initio sed humilium et mansuetorum semper tibi pla-
cuit deprecatio. Deus celorum creator aquarum et dominus totius
creature exaudi me miseram deprecantem et de tua
misericordia presumentem. Memento domine testamenti tui et da verbum
in ore meo et in corde meo consilium corrobora ut domus tu-
a in tua sanctificatione permaneat et omnes gentes agnoscant
quia tu es deus et non est alius preter te.

X.

Factum est autem cum cessasset clamare ad dominum sur-
rexit de loco in quo iacebat prostrata ad
dominum vocavitque abram suam et descendens in domum
suam abstulit a se cilicium et exuit se vestimentis vi-
duitatis sue et lavit corpus suum et unxit se myrra
optima et discriminavit crinem capitis sui et imposuit
mitram super caput suum et induit se vestimentis iocunditatis
sue induitque sandalia pedibus suis assumpsitque
dextraliola et lilia et inaures et anulos et omnibus ornamen-
tis suis ornavit se. Cui etiam dominus contulit splendorem
quoniam omnis ista compositio non ex libidine sed ex virtute pen-
debat. Et ideo dominus hanc in illam pulchritudinem am-
pliavit ut incomparabili decore omnium oculis appareret.
Imposuit itaque abre sue ascopam vini et vas olei
et polentam et lampades et panes et caseum et profecta est.
Cumque venissent ad portam civitatis invenerunt
expectantem Oziam et presbyteros civitatis. Qui cum vidis-
sent eam stupentes mirati sunt nimis pulchritu-
dinem eius. Nichil tamen interrogantes eam dimiserunt
transire dicentes. Deus patrum nostrorum det tibi gratiam et
omne consilium cordis tui sua virtute corroboret et
glorietur super te Ierusalem et sit nomen tuum in numero sancto-
rum et iustorum. Et dixerunt hi qui illic erant omnes una
voce fiat fiat. Iudith vero orans dominum transivit
per portas ipsa et abra eius. Factum est autem cum descen-
deret montem circa ortum diei occurrerunt ei ex-
ploratores Assyriorum et tenuerunt eam dicentes

Unde venis aut quo vadis. Que respondit filia sum Hebre-
orum ideo ego fugi a facie eorum quoniam futurum agnovi
quod dentur vobis in depredationem pro eo quod contempnentes
vos noluerint ultro tradere se ipsos ut invenirent mi-
sericordiam in conspectu vestro. Hac de causa cogitavi mecum di-
cens vadam ad faciem principis Holofernis ut indi-
cem illi secreta illorum et ostendam illi quo aditu pos-
sit obtinere eos ita ut non cadat vir unus de exercitu eius.
Et cum audissent viri illi verba eius considerabant
faciem eius et erat in oculis eorum stupor quoniam pulchri-
tudinem eius mirabantur nimis. Et dixerunt ad
illam. Conservasti animam tuam eo quod tale reppe-
risti consilium ut descenderes ad dominum nostrum. Hoc autem sci-
as quoniam cum steteris in conspectu eius bene tibi faciet et eris gra-
tissima in corde eius. Duxeruntque illam ad tabernacu-
lum Holofernis et annunciaverunt eam. Cumque in-
trasset ante faciem eius statim captus est in oculis suis Holofer-
nes. Dixeruntque ad eum satellites eius. Quis contempnit
populum Hebreorum qui tam decoras mulieres habent ut non
pro his merito pugnare contra eos debeamus. Vidit itaque Iu-
dith Holofernem sedentem in conopeo quod erat ex
purpura et auro et smaragdo et lapidibus preciosis
intextum et cum in faciem eius intendisset ad-
oravit eum prosternens se super terram. Et levaverunt
eam servi Holofernis iubente domino suo.

XI.

Tunc Holofernes dixit ei. Equo animo esto et noli pa-
vere in corde tuo quoniam ego numquam nocui viro qui
voluit servire Nabuchodonosor regi. Populus autem tuus si non contemp-
sisset me non levassem lanceam meam super eum. Nunc
autem dic mihi qua ex causa recessisti ab eis et placuit
tibi ut venires ad nos. Et dixit Iudith. Sume verba
ancille tue quoniam si secutus fueris verba ancille tue
perfectam rem faciet dominus tecum. Vivit enim Nabuchodonosor rex
terre et vivit virtus eius que est in te ad correptionem
omnium animarum errantium quoniam non solum homines serviunt
illi per te sed et bestie agri obtemperant illi. Nunciatur enim
industria animi tui universis gentibus et indicatum est
omni seculo quoniam tu solus bonus et potens es in omni regno
eius et disciplina tua omnibus provinciis predicatur.
Nec hoc latet quod locutus est Achior nec illud ignoratur
quod ei iusseris evenire. Constat enim deum nostrum sic peccatis
offensum ut mandaverit per prophetas suos ad populum quod tra-
deret eum pro peccatis suis. Et quoniam sciunt se offendisse deum
dominum suum filii Israel tremor tuus super ipsos est. Insuper et
fames invasit eos et ab ariditate aque iam inter mor-
tuos computantur. Denique hoc ordinant ut interficiant
pecora sua et sanguinem eorum bibant et sancta domini sui
que precepit deus non contingi in frumento vino et oleo
hec cogitaverunt impendere et volunt consumere que nec
manibus deberent contingere. Ergo quoniam hec faciunt certum est
quod in perditionem dabuntur. Quod ego ancilla tua cog-
noscens fugi ab illis et misit me dominus hec ipsa nunciare
tibi. Ego enim ancilla tua deum colo et nunc apud te. Et exi-
et ancilla tua et adorabit deum et dicet mihi quando red-
dat eis peccatum suum et veniens nunciabo tibi ita ut ego
adducam te per medium Ierusalem et habebis omnem popu-
lum Israel sicut oves quibus non est pastor et non la-
trabit vel unus contra te quoniam hec michi dicta sunt per provi-

deuotam dei. quia iam uas eius de hec ipsa iussa sum nuntiare tibi. Placuerunt autem omnia uerba hec coram holoferne et coram pueris suis. et mirabantur ad sapientiam eius. et dicebant alter ad alterum. Non est talis mulier super terram in aspectu. in pulcritudine. et in sensu uerborum. Et dixit ad illam holofernes. Benefecit deus qui misit te ante populum. ut des illum tu in manibus nostris. et quoniam bona est promissio tua. si fecerit mihi deus tuus hoc. erit et deus meus. et tu in domo nabuchodonosor magna eris. et nomen tuum nominabitur in uniuersa terra.

XII

Tunc iussit eam introire ubi repositi erant thesauri eius. et iussit illic manere eam. et constituit quid daretur illi de conuiuio suo. Cui respondit iudith et dixit. Nunc non potero manducare ex his que mihi precipis tribui. ne ueniat super me offensio. ex his autem que mihi detuli manducabo. Cui holofernes ait. Si defecerint tibi ista que tecum detulisti. quid faciemus tibi? Et dixit iudith. Viuit anima tua domine meus. quoniam non expendet omnia hec ancilla tua donec faciat deus in manu mea hec que cogitaui. Et induxerunt eam serui illius in tabernaculum quod preceperat. Et petiit dum introiret ut daretur ei copia nocte et ante lucem egrediendi foras ad orationem et deprecandi dominum. Et precepit cubiculariis suis ut sicut placeret illi exiret et introiret ad adorandum deum suum per triduum. Et exibat noctibus in uallem bethulie. et baptizabat se in fonte aque. Et ut ascendebat orabat dominum deum israel ut dirigeret uiam eius ad liberationem populi sui. Et introiens munda manebat in tabernaculo usque dum acciperet escam suam in uespere. Et factum est in quarto die holofernes fecit cenam seruis suis. et dixit ad uagao eunuchum suum. Vade et suade hebream illam ut sponte consentiat habitare mecum. Fedum est enim apud assyrios si femina irrideat uirum. agendo ut immunis ab eo transeat. Tunc introiuit uagao ad iudith. et dixit. Non uereatur bona puella introire ad dominum meum. ut honorificetur ante faciem eius. et manducet cum eo et bibat uinum in iocunditate. Cui iudith respondit. Que ego sum ut contradicam domino meo? Omne quod erit ante oculos eius bonum et optimum faciam. Quicquid autem illi placuerit hoc mihi erit optimum omnibus diebus uite mee. Et surrexit et ornauit se uestimento suo. et ingressa stetit ante faciem eius. Cor autem holofernis concussum est. Erat enim ardens in concupiscentia eius. Et dixit ei holofernes. Bibe nunc et accumbe in iocunditate. quoniam inuenisti gratiam coram me. Et dixit iudith. Bibam domine. quoniam magnificata est anima mea hodie pre omnibus diebus uite mee. Et accepit et manducauit et bibit coram ipso ea que parauerat illi ancilla eius. Et iocundus factus est holofernes ad eam. bibitque uinum multum nimis quantum numquam biberat in uita sua.

XIII

Vt autem sero factum est. festinauerunt serui illius ad hospitia sua. et conclusit uagao ostia cubiculi et abiit. Erant autem omnes fatigati a uino. Erat autem iudith sola in cubiculo. Porro holofernes iacebat in lecto nimia ebrietate sopitus. Dixitque iudith puelle sue ut staret foras ante ostium cubiculi et obseruaret. Stetitque iudith ante lectum orans cum lacrimis et labiorum motu in silentio dicens. Confirma me domine deus israel. et respice in hac hora ad opera manuum mearum. ut sicut promisisti ierusalem ciuitatem tuam erigas. et hoc quod credens per te posse fieri cogitaui perficiam. Et cum hec dixisset accessit ad columpnam que erat ad caput lectuli eius. et pugionem eius qui in ea ligatus pendebat exsoluit. Cumque euaginasset illum. apprehendit comam capitis eius et ait. Confirma me deus israel in hac hora. Et percussit bis in ceruicem eius et abscidit caput eius. et abstulit canopeum eius a columpnis. et euoluit corpus eius truncum. Et post pusillum exiuit. et tradidit caput holofernis ancille sue. et iussit ut mitteret illud in peram suam. Et exierunt due secundum consuetudinem suam quasi ad orationem. et transierunt castra. et girantes uallem uenerunt ad portam ciuitatis. Et dixit iudith a longe custodibus murorum. Aperite portas. quoniam nobiscum est deus qui fecit uirtutem in israel. Et factum est cum audissent uiri uocem eius. uocauerunt presbyteros ciuitatis. et concurrerunt ad eam omnes a minimo usque ad maximum. quoniam sperauerunt eam non esse uenturam. Et accendentes luminaria congirauerunt circa eam uniuersi. Illa autem ascendens in eminentiorem locum iussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent. dixit iudith. Laudate dominum deum nostrum qui non deseruit sperantes in se. et in me ancillam suam adimpleuit misericordiam suam quam promisit domui israel. et interfecit in manu mea hostem populi sui in hac nocte. Et proferens de pera caput holofernis ostendit illis dicens. Ecce caput holofernis principis militie assyriorum. et ecce canopeum illius in quo recumbebat in ebrietate sua. ubi per manum feminee percussit illum dominus deus noster. Viuit autem ipse dominus. quoniam custodiuit me angelus eius et hinc euntem et ibi commorantem et inde huc reuertentem. et non permisit me dominus ancillam suam coinquinari. sed sine pollutione peccati reuocauit me uobis gaudentem in uictoria sua. in euasione mea. et in liberatione uestra. Confitemini illi omnes quoniam bonus. quoniam in seculum misericordia eius. Vniuersi autem adorantes dominum dixerunt ad eam. Benedixit te dominus in uirtute sua. quia per te ad nichilum redegit inimicos nostros. Porro ozias princeps populi israel dixit ad eam. Benedicta es tu filia a domino deo excelso pre omnibus mulieribus super terram. Benedictus dominus qui creauit celum et terram. qui te direxit in uulnera capitis principis inimicorum nostrorum. Quia hodie nomen tuum ita magnificauit ut non recedat laus tua de ore hominum qui memores fuerint uirtutis domini in eternum. pro quibus non pepercisti anime tue propter angustias et tribulationem generis tui. sed subuenisti ruine ante conspectum dei nostri. Et dixit omnis populus. Fiat fiat. Porro achior uocatus uenit. et dixit ei iudith. Deus israel cui tu testimonium dedisti quod ulciscatur de inimicis suis. ipse caput omnium incredulorum incidit in hac nocte in manu mea. Et ut probes quia ita est. ecce caput holofernis qui in contemptu superbie sue deum israel contempsit. et tibi interitum minabatur dicens. Cum captus fuerit populus israel gladio perforari precipiam latera tua. Videns autem achior caput holofernis angustiatus pre pauore cecidit in faciem suam super terram. et estuauit anima eius. Postea uero quam resumpto spiritu recreatus est. procidit ad pedes eius et adorauit eam et dixit. Benedicta tu deo tuo in omni tabernaculo iacob. quoniam in omni gente que audierit nomen tuum magnificabitur super te deus israel.

XIIII

Dixit autem iudith ad omnem populum. Audite me fratres. Suspendite caput hoc super muros nostros. et erit cum exierit sol.

accipiat unusquisque arma sua et exite cum impetu, non ut
descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes. Tunc explo-
ratores necesse erit ut fugiant ad principem suum exci-
tandum ad pugnam. Cumque duces eorum concurrerint
ad tabernaculum Holofernis, et invenerint eum truncum
in suo sanguine volutatum, decidet super eos timor. Cum-
que cognoveritis fugere eos, ite post eos securi, quoniam Deus
conteret eos sub pedibus vestris. Tunc Achior videns vir-
tutem quam fecerat Deus Israhel, relicto gentilitatis ri-
tu credidit Deo, et circumcidit carnem praeputii sui, et appo-
situs est ad populum Israhel, et omnis successio generis eius
usque in hodiernum diem. Mox autem ut ortus est dies, suspen-
derunt super muros caput Holofernis, accepitque unus-
quisque vir arma sua, et egressi sunt cum grandi stre-
pitu et ululatu. Quod videntes exploratores, ad taberna-
culum Holofernis cucurrerunt. Porro hii qui in taberna-
culo erant, venientes et ante ingressum cubiculi perstre-
pentes, excitandi gratia inquietudinem arte moliе-
bantur, ut non ab excitantibus sed a sonantibus Holofer-
nes evigilaret. Nullus enim audebat cubiculum vir-
tutis Assyriorum pulsando vel intrando aperire. Sed cum
venissent eius duces et tribuni et universi maiores
exercitus regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis: Intrate
et excitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis au-
si sunt provocare nos ad proelium. Tunc ingressus Vagao cubi-
culum eius, stetit ante cortinam, et plausum fecit manibus
suis. Suspicabatur enim illum cum Iudith dormire. Sed cum nul-
lum motum iacentis sensu aurium perciperet, accessit proximans
ad cortinam, et elevans eam, vidensque cadaver absque ca-
pite Holofernis in suo sanguine tabefactum iacere super terram,
exclamavit voce magna cum fletu, et scidit vestimenta
sua. Et ingressus tabernaculum Iudith non invenit eam,
et exsilivit foras ad populum, et dixit: Una mulier Hebraea fe-
cit confusionem in domo regis Nabuchodonosor. Ecce enim Holofer-
nes iacet in terra, et caput eius non est in illo. Quod cum audis-
sent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimen-
ta sua, et intolerabilis eis timor et tremor cecidit super
eos, et turbati sunt animi eorum valde, et factus est clamor incom-
parabilis in media castra. XV a

Cumque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset,
fugit mens et consilium ab eis, et solo tremore et me-
tu agitati fugae praesidium sumunt, ita ut nullus loqueretur cum
proximo suo, sed inclinato capite, relictis omnibus, evadere
Hebraeos, quos armatos super se venire audierant, co-
nantes fugerent per vias camporum et semitas collium.
Videntes itaque filii Israhel fugientes, secuti sunt illos, des-
cendentesque clangebant tubis et ululabant post ipsos.
Et quoniam Assyrii non adunati in fugam ibant praecipites,
filii autem Israhel uno agmine persequentes debilitabant omnes
quos invenire potuissent, civitates et regiones Israhel. Omnis itaque regio omnisque
urbs electam iuventutem armatam misit post eos,
et persecuti sunt eos in ore gladii, quousque pervenirent
ad extremitatem finium suorum. Reliqui autem qui erant
in Bethulia ingressi sunt castra Assyriorum, et praedam
quam fugientes Assyrii reliquerant abstulerunt secum,
et onerati sunt valde. Hii vero qui victores extiterant
reversi sunt ad Bethuliam, omnia quaecumque illorum e-
rant abstulerunt secum, ita ut non esset numerus in pe-
coribus et in iumentis et universis mobilibus eorum, ut a mini-
mo usque ad magnum omnes divites fierent de praedationibus eorum.
Ioachim autem summus pontifex de Ierusalem venit in Bethuliam
cum universis presbyteris suis ut videret Iudith. Quae cum exisset ad
illum, benedixerunt illam omnes una voce dicentes: Tu gloria
Ierusalem, tu laetitia Israhel, tu honorificentia populi nostri, quae
fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum, eo quod castitatem
amaveris, et post virum tuum alterum nescieris. Ideo et ma-
nus Domini confortavit te, et ideo eris benedicta in aeternum.
Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. Per dies autem triginta vix col-
lecta sunt spolia Assyriorum a populo Israhel. Porro universa quae
Holofernis peculiaria fuisse probata sunt, dederunt
Iu- dith in auro et argento et vestibus et gemmis
et an omni supellectili, et tradita sunt omnia illi a populo.
et im Omnes populi gaudebant cum mulieribus et virgini-
bus ut et iuvenibus in organis et citharis. Tunc cantavit C. xvi.
hoc canticum Domino Iudith dicens: Incipite Domino in tym-
panis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi psal-
mum novum, exultate et invocate nomen eius. Dominus conterens
bella, Dominus nomen est illi. Qui posuit castra sua in medio
populi sui, ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum.
Venit Assur ex montibus ab aquilone in multitudine
fortitudinis suae, cuius multitudo obturavit torrentes,
et equi eorum cooperuerunt valles. Dixit se incensurum
fines meos, et iuvenes meos occisurum gladio, in-
fantes meos dare in praedam, virgines in captivita-
tem. Dominus autem omnipotens nocuit eum, et tradidit in
manus feminae, et confodit eum. Non enim cecidit potens eorum
a iuvenibus, nec filii Titan percusserunt eum, nec excelsi
gigantes imposuerunt se illi, sed Iudith filia Merari in
specie faciei suae dissolvit eum. Exuit enim se vestimento
viduitatis, et induit se vestimento laetitiae in exulta-
tione filiorum Israhel. Unxit faciem suam unguento, et col-
ligavit cincinnos suos mitra ad decipiendum illum.
Sandalia eius rapuerunt oculos eius, pulchritudo eius
captivam fecit animam eius, amputavit pugione
cervicem eius. Horruerunt Persae constantiam eius, et Medi
audaciam eius. Tunc ululaverunt castra Assyriorum,
quando apparuerunt humiles mei arescentes in siti. Filii puel-
larum compunxerunt eos, et sicut pueros fugientes occide-
runt eos. Perierunt in proelio a facie Domini Dei mei. Hymnum
novum cantemus Domino Deo nostro. Adonai Domine, Deus magnus
es tu, et praeclarus in virtute tua, et quem superare
nemo potest. Tibi serviat omnis creatura tua, quia dixisti
et facta sunt, misisti spiritum tuum et creata sunt, et non est qui
resistat voci tuae. Montes a fundamentis mo-
vebuntur cum aquis, petrae sicut cera liquescent ante fa-
ciem tuam. Qui autem timent te, magni erunt apud te per
omnia. Vae genti insurgenti super genus meum. Dominus
enim omnipotens vindicabit in eis, in die iudicii visita-
bit illos. Dabit enim ignem et vermes in carnes eorum,
ut urantur et sentiant usque in sempi-
ternum. Et factum est post haec, omnis populus post victoriam venit ad
adorare Dominum in Ierusalem. Et mox ut purificati sunt, ob-
tulerunt omnes holocausta et vota et repromis-
siones suas. Porro Iudith universa arma belli-
ca Holofernis, quae dedit illi populus, et canopeum
quod ipsa sustulerat, in anathema oblivionis.

tradidit. Erat autem universus populus iocundus secundum faciem sanctorum
et per tres menses gaudium huius victorie celebratum est cum Iudi-
th. Post dies autem illos unusquisque rediit in sua. Et Iudith
magna facta est in Bethulia, et preclarior erat universe ter-
re Israel. Erat etiam virtuti castitas adiuncta, ita ut non cog-
nosceret virum omnibus diebus vite sue, ex quo defunctus
est Manasses vir eius. Erat autem festis diebus procedens cum
magna gloria. Mansit autem in domo viri sui annos centum
et quinque, et dimisit abram suam liberam. Et defuncta est ac se-
pulta cum viro suo in Bethulia. Luxitque illam omnis
populus diebus septem in Israel. Et post mortem eius annis multis.
Dies autem victorie huius festivitatis ab Hebreis in numero sanctorum
dierum accipitur, et colitur a Iudeis ex illo tempore usque in
presentem diem. Prologus in libro Hester.

Librum Hester variis translatoribus constat esse
vitiatum. Quem ego de archivis Hebreorum ele-
vans, verbum ex verbo expressius transtuli.
Quem librum editio vulgata laciniosis hinc inde ver-
borum funibus trahit, addens ea que ex tempore dici poterant et
audiri, sicut solitum est scolaribus disciplinis, sumpto
themate excogitare quibus verbis uti potuit qui in-
iuriam passus est, vel ille qui iniuriam passus est fecit.
Vos autem, o Paula et Eustochium, quoniam et bibliothecas Hebre-
orum studuistis intrare, et interpretum certamina comprobastis,
tenentes Hester Hebraicum librum per singula verba nostram
translationem aspicite, ut possitis agnoscere me nichil
etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter sicut
in Hebreo habetur historiam Hebraicam Latine lingue
tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperatio-
nes expavescimus. Deo enim placere curantes, minas homi-
num penitus non timemus, quoniam dissipat Deus ossa eorum qui homi-
nibus placere desiderant. Et secundum apostolum, qui huiusmodi sunt
servi Christi esse non possunt. Rursum in libro Hester alfabe-
tum ex minio usque ad theta litteram fecimus in
diversis locis, volentes scilicet hoc prudenti interpretum ordinem
per hec insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem
Hebreorum ordinem prosequi in hac editione maluimus.

Incipit liber Hester.

I In diebus Assueri qui regnavit
ab India usque Ethiopiam super centum viginti septem
provincias, quando sedit in solio regni sui. Susa civitas
regni eius exordium fuit. Tertio igitur anno reg-
ni imperii sui fecit grande convivium cunctis principibus
et pueris suis fortissimis Persarum et Medorum, et inclitis
et prefectis provinciarum coram se, ut ostenderet divi-
tias glorie regni sui, ac magnitudinem atque
iactantiam potentie sue multo tempore, centum videlicet et octoginta
diebus. Cumque implerentur dies convivii, invitavit
omnem populum qui inventus est Susis a maximo usque
ad minimum. Et iussit septem diebus convivium preparari in
vestibulo orti et nemoris, quod regio cultu et manu
consitum erat. Et pendebant ex omni parte tentoria colo-
ris aerei et carpasini et iacinctini, sustentata fu-
nibus bissinis ac purpureis, qui eburneis circulis
inserti erant, et columpnis marmoreis fulci-
ebantur. Lectuli quoque aurei et argentei super pavi-
mentum smaragdino et pario stratum lapide dispo-
siti erant, quod mira varietate pictura decora-
bat. Bibebant autem qui invitati erant aureis
poculis, et aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque
ut magnificentia regia dignum erat habundans et preci-
puum ponebatur. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum,
sed sic rex statuerat, preponens mensis singulos de principi-
bus suis, ut sumeret unusquisque quod vellet. Vasthi quoque regi-
na fecit convivium feminarum in palatio, ubi rex Assuerus
manere consueverat. Itaque die septimo cum esset hilarior, et post
nimiam potationem incaluisset mero, precepit Maumam
et Bazatha et Arbona et Gabatha et Zarath et Abgatha et Tar-
chas, septem eunuchis qui in conspectu eius ministrabant, ut
introducerent reginam Vasthi coram rege, posito su-
per caput eius diademate, ut ostenderet cunctis populis et prin-
cipibus illius pulchritudinem. Erat enim pulchra val-
de. Que renuit, et ad regis imperium quod per eunuchos man-
daverat venire contempsit. Unde iratus rex et nimio
furore succensus interrogavit sapientes qui ex mo-
re regio semper ei aderant, et illorum faciebat cuncta
consilio scientium leges ac iura maiorum. Erant autem pri-
mi et proximi Carsena et Sethar et Admatha et Tharsis et
Mares et Marsana et Mamucha, septem duces Persarum atque Me-
dorum, qui videbant faciem regis, et primi post eum residere
soliti erant, cui sententie Vasthi regina subiaceret, que Assue-
ri regis imperium quod per eunuchos mandaverat facere
noluisset. Responditque Mamucha audiente rege atque
principibus: Non solum regem lesit regina Vasthi,
sed omnes principes et populos qui sunt in cunctis provinciis regis
Assueri. Egredietur enim sermo regine ad omnes mulieres,
ut contempnant viros suos et dicant: Rex Assuerus
iussit ut regina Vasthi intraret ad eum, et illa noluit.
Atque hoc exemplo omnes principum coniuges Persarum atque Me-
dorum parvipendent imperia maritorum. Unde regis iusta est
indignatio. Si tibi placet, egrediatur edictum a facie tua
et scribatur iuxta legem Persarum atque Medorum quam preteriri
illicitum est, ut nequaquam ultra Vasthi ingrediatur ad
regem, sed regnum illius altera que melior est illa accipiat.
Et hoc in omne quod latissimum est provinciarum tuarum divulgetur
imperium, et cuncte uxores tam maiorum quam minorum defe-
rant maritis suis honorem. Placuit consilium eius regi
et principibus, fecitque rex iuxta consilium Mamuche, et misit
epistolas per universas provincias regni sui, ut queque gens
audire et legere poterat, diversis linguis et characteribus, esse viros
principes ac maiores in domibus suis, et hoc per cunc-
tos populos divulgari.

II His itaque gestis, postquam regis Assueri indigna-
tio deferbuit, recordatus est Vasthi, et que
fecisset, vel que passa esset. Dixeruntque pueri regis ac mi-
nistri eius: Querantur regi puelle virgines ac spe-
ciose, et mittantur qui considerent per universas provin-
cias puellas speciosas et virgines, et adducant eas
ad Susam civitatem, et tradant eas in domum femi-
narum sub manu Egei eunuchi, qui est prepositus et
custos mulierum regiarum, et accipiant mundum
muliebrem et cetera ad usus necessaria. Et quecumque inter
omnes oculis regis placuerit ipsa regnet pro Vasthi. Pla-
cuit sermo regi, et ita ut suggesserant iussit
fieri. Erat vir Iudeus in Susis civitate vocabulo
Mardocheus filius Iair filii Semei filii Cis
de stirpe Gemini, qui translatus fuerat de Ierusalem

eo tempore quo Iechoniam regem Iuda Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat. Qui fuit nutritius filiae fratris sui Edissae, quae altero nomine vocabatur Hester, et utrumque parentem amiserat: pulchra nimis et decora facie. Mortuisque patre eius ac matre, Mardocheus sibi eam adoptavit in filiam. Cumque percrebuisset regis imperium, et iuxta mandatum illius multae pulchrae virgines adducerentur Susan, et Egeo traderentur eunucho, Hester quoque inter ceteras puellas ei tradita est, ut servaretur in numero feminarum. Quae placuit ei, et invenit gratiam in conspectu illius. Et iussit eunucho ut acceleraret mundum muliebrem, et traderet ei partes suas, et septem puellas speciosissimas de domo regis, et tam ipsam quam pedisequas eius ornaret atque excoleret. Quae noluit indicare ei populum et patriam suam: Mardocheus enim praeceperat ei ut de hac re omnino reticeret. Qui deambulabat cotidie ante vestibulum domus, in qua electae virgines servabantur, curam agens salutis Hester, et scire volens quid ei accideret. Cum autem venisset tempus singularum per ordinem puellarum ut intrarent ad regem, expletis omnibus quae ad cultum muliebrem pertinebant, mensis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat, ut sex mensibus oleo ungerentur myrtino, et aliis sex quibusdam pigmentis et aromatibus uterentur. Ingredientesque ad regem, quicquid postulassent ad ornatum pertinens accipiebant: et ut eis placuerat, compositae de triclinio feminarum ad regis cubiculum transiebant. Et quae intraverat vespere, egrediebatur mane, atque inde in secundas aedes deducebatur, quae sub manu Sasagazi eunuchi erant, qui concubinis regis praesidebat: nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi, nisi voluisset rex, et eam venire iussisset ex nomine. Evoluto autem tempore per ordinem, instabat dies quo Hester filia Abihail fratris Mardochei, quam sibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quae non quaesivit muliebrem cultum, sed quaecumque voluit Egeus eunuchus custos virginum, haec ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde, et incredibili pulchritudine: omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur. Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri mense decimo, qui vocatur Thebeth, septimo anno regni eius. Et adamavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres, et posuit diadema regni in capite eius, fecitque eam regnare in loco Vasthi. Et iussit convivium praeparari permagnificum cunctis principibus et servis suis pro coniunctione et nuptiis Hester. Et dedit requiem in universis provinciis, ac dona largitus est iuxta magnificentiam principalem. Cumque et secundo quaererentur virgines et congregarentur, Mardocheus manebat ad regis ianuam. Necdum prodiderat Hester patriam et populum suum, iuxta mandatum eius. Quicquid enim ille praecipiebat, observabat Hester: et ita cuncta faciebat ut eo tempore solita erat quo eam parvulam nutriebat. Eo igitur tempore, quo Mardocheus ad regis ianuam morabatur, irati sunt Bagathan et Thares duo eunuchi regis, qui ianitores erant, et in primo palatii limine praesidebant: volueruntque insurgere in regem, et occidere eum. Quod Mardocheum non latuit, statimque nuntiavit reginae Hester: et illa regi ex nomine Mardochei, qui ad se rem detulerat. Quaesitum est, et inventum: et appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis et annalibus traditur coram rege.

III

Post haec rex Assuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de stirpe Agag: et posuit solium eius super omnes principes quos habebat. Cunctique servi regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, et adorabant Aman: sic enim eis praeceperat imperator. Solus Mardocheus non flectebat genua, neque adorabat eum. Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii praesidebant: Cur praeter ceteros non observas mandata regis? Cumque hoc crebrius dicerent, et ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, scire cupientes utrum perseveraret in sententia: dixerat enim eis se esse Iudaeum. Quod cum audisset Aman, et experimento probasset quod Mardocheus non sibi flecteret genua, nec se adoraret, iratus est valde. Et pro nihilo duxit in unum Mardocheum mittere manus suas: audierat enim quod esset gentis Iudaeae, magisque voluit omnem Iudaeorum, qui erant in regno Assueri, perdere nationem. Mense primo (cuius vocabulum est Nisan) anno duodecimo regni Assueri, missa est sors in urnam, quae hebraice dicitur Phur, coram Aman, quo die et quo mense gens Iudaeorum deberet interfici: et exivit mensis duodecimus, qui vocatur Adar. Dixitque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, et a se mutuo separatus, novis utens legibus et caeremoniis, insuper et regis scita contemnens: et optime nosti quod non expediat regno tuo ut insolescat per licentiam. Si tibi placet, decerne ut pereat, et decem millia talentorum appendam arcariis gazae tuae. Tulit ergo rex anulum quo utebatur de manu sua, et dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Iudaeorum, dixitque ad eum: Argentum quod polliceris tuum sit: de populo age quod tibi placet. Vocatique sunt scribae regis mense primo Nisan, tertiadecima die eiusdem mensis: et scriptum est, ut iusserat Aman, ad omnes satrapas regis, et iudices provinciarum, diversarumque gentium, ut quaeque gens legere poterat, et audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri: et litterae signatae ipsius anulo, missae sunt per cursores regis ad universas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Iudaeos, a puero usque ad senem, parvulos et mulieres, uno die, hoc est tertiodecimo die mensis duodecimi, qui vocatur Adar, et bona eorum diriperent. Summa autem epistolarum haec fuit, ut omnes provinciae scirent, et pararent se ad praedictam diem. Festinabant cursores qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susan pependit edictum, rege et Aman celebrante convivium, et cunctis Iudaeis qui in urbe erant flentibus.

IV

Quae cum audisset Mardocheus, scidit vestimenta sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti: et in platea mediae civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, et hoc eiulatu usque ad fores palatii gradiens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quae crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Iudaeos, ieiunium, ululatus, et fletus, sacco et cinere multis pro strato utentibus. Ingressae sunt autem puellae Hester et eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens consternata est, et vestem misit, ut ablato sacco induerent eum: quam accipere noluit. Accitoque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat, praecepit

ut iret ad mardocheum et disceret ab eo cur hoc faceret. Egressusque athac ivit ad mardocheum stantem in platea civitatis ante ostium palatii qui indicavit ei omnia quae acciderant. Quomodo aman promisisset ut in thesauros regis pro iudaeorum nece inferret argentum. Exemplar quoque edicti quod pendebat in susis dedit ei ut reginae ostenderet et moneret eam ut intraret ad regem et deprecaretur eum pro populo suo. Regressus athac nuntiavit hester omnia quae mardocheus dixerat. Quae respondit ei et iussit ut diceret mardocheo. Omnes servi regis et cunctae quae sub dicione eius sunt provinciae norunt quod sive vir sive mulier non vocatus interius atrium regis intraverit absque ulla cunctatione statim interficiatur nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiae atque ita possit vivere. Ego igitur quomodo ad regem intrare potero quae triginta iam diebus non sum vocata ad eum. Quod cum audisset mardocheus rursum mandavit hester dicens. Ne putes quod animam tuam tantum liberes quia in domo regis es prae cunctis iudaeis. Si enim nunc silueris per aliam occasionem liberabuntur iudaei et tu et domus patris tui peribitis. Et quis novit utrum idcirco ad regnum veneris ut in tali tempore parareris. Rursumque hester haec mardocheo verba mandavit. Vade et congrega omnes iudaeos quos in susis repereris et orate pro me. Non comedatis et non bibatis tribus diebus et tribus noctibus et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens invocata tradensque me morti et periculo. Ivit itaque mardocheus et fecit omnia quae ei hester praeceperat.

IIII

Die autem tertio induta est hester regalibus vestimentis et stetit in atrio domus regiae quod erat interius contra basilicam regis. At ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus. Cumque vidisset hester reginam stantem placuit oculis eius et extendit contra eam auream virgam quam tenebat manu. Quae accedens osculata est summitatem virgae eius. Dixitque ad eam rex. Quid vis hester regina. Quae est petitio tua. Etiam si dimidiam partem regni petieris dabitur tibi. At illa respondit. Si regi placet obsecro ut venias ad me hodie et aman tecum ad convivium quod paravi. Statimque rex vocate inquit aman cito ut hester oboediat voluntati. Venerunt itaque rex et aman ad convivium quod eis regina paraverat. Dixitque ei rex postquam vinum biberat habundanter. Quid petis ut detur tibi et pro qua re postulas. Etiam si dimidiam partem regni mei petieris impetrabis. Cui respondit hester. Petitio mea et preces sunt istae. Si inveni gratiam in conspectu regis et si regi placet ut det mihi quod postulo et meam impleat petitionem veniat rex et aman ad convivium quod paravi eis et cras aperiam regi voluntatem meam. Egressus est itaque aman illo die laetus et alacer. Cumque vidisset mardocheum sedentem ante fores palatii et non solum non assurrexisse sibi sed nec motum quidem de loco sessionis suae indignatus est valde et dissimulata ira reversus in domum suam convocavit ad se amicos et zares uxorem suam et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum filiorumque turbam et quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset. Et post haec ait. Regina quoque hester nullum alium vocavit cum rege ad convivium praeter me. Apud quam etiam cras cum rege pransurus sum. Et cum haec omnia habeam nihil me habere puto quamdiu videro mardocheum iudaeum sedentem ante fores regias. Responderuntque zares uxor eius et ceteri amici. Iube parari excelsam trabem habentem altitudinem quinquaginta cubitos et dic mane regi ut appendatur super eam mardocheus et sic ibis cum rege laetus ad convivium. Placuit ei consilium et iussit excelsam parari crucem.

Noctem illam duxit rex insomnem iussitque sibi afferri historias et annales priorum temporum. Quae cum illo praesente legerentur ventum est ad illum locum ubi scriptum erat quomodo nuntiasset mardocheus insidias bagathan et thares eunuchorum regem assuerum iugulare cupientium. Quod cum rex audisset ait. Quid pro hac fide honoris ac praemii mardocheus consecutus est. Dixeruntque ei servi illius ac ministri. Nihil omnino mercedis accepit. Statimque rex. Quis est inquit in atrio. Aman quippe interius atrium domus regiae intraverat ut suggereret regi ut iuberet mardocheum suspendi patibulo quod ei fuerat praeparatum. Responderunt pueri. Aman stat in atrio. Dixitque rex. Ingrediatur. Cumque esset ingressus ait illi. Quid debet fieri viro quem rex honorare desiderat. Cogitans autem in corde suo aman et reputans quod nullum alium rex nisi se vellet honorare respondit. Homo quem rex honorare cupit debet indui vestibus regiis et imponi super equum qui de sella regis est et accipere regium diadema super caput suum. Et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum eius et per plateam civitatis incedens clamet et dicat. Sic honorabitur quemcumque voluerit rex honorare. Dixitque ei rex. Festina et sumpta stola et equo fac ut locutus es mardocheo iudaeo qui sedet ante fores palatii. Cave ne quicquam de his quae locutus es praetermittas. Tulit itaque aman stolam et equum indutumque mardocheum in platea civitatis et praecedebat atque clamabat. Hoc honore condignus est quem rex voluerit honorare. Reversusque est mardocheus ad ianuam palatii et aman festinavit ire in domum suam lugens et operto capite. Narravitque zares uxori suae et amicis omnia quae evenissent sibi. Cui responderunt sapientes quos habebat in consilio et uxor eius. Si de semine iudaeorum est mardocheus ante quem cadere coepisti non poteris resistere ei sed cades in conspectu eius. Adhuc illis loquentibus venerunt eunuchi regis et cito eum ad convivium quod regina paraverat pergere compulerunt.

Intravit itaque rex et aman ut biberent cum regina. Dixitque ei rex etiam in secunda die postquam vino incaluerat. Quae est petitio tua hester ut detur tibi et quid vis fieri. Etiam si dimidiam regni mei partem petieris impetrabis. Ad quem illa respondit. Si inveni gratiam in oculis tuis o rex et si tibi placet dona mihi animam meam pro qua rogo et populum meum pro quo obsecro. Traditi enim sumus ego et populus meus ut conteramur iugulemur et pereamus. Atque utinam in servos et famulas venderemur esset tolerabile malum et gemens tacerem. Nunc autem hostis noster est cuius crudelitas redundat in regem. Respondensque rex assuerus ait. Quis est iste et cuius potentiae ut haec audeat facere. Dixitque hester. Hostis et inimicus noster pessimus est iste aman. Quod ille audiens illico obstupuit vultum regis ac reginae ferre non sustinens. Rex

autem surrexit iratus: et de loco convivii intravit in hortum arbo-
ribus consitum. Aman quoque surrexit ut rogaret Hester regi-
nam pro anima sua: intellexit enim a rege paratum sibi ma-
lum. Qui cum reversus esset de horto nemoribus consito, et intrasset
locum convivii, reperit Aman super lectulum corruisse in
quo iacebat Hester, et ait: Etiam reginam vult oppri-
mere me presente in domo mea. Necdum verbum
de ore regis exierat, et statim operuerunt faciem eius. Dix-
itque Arbona unus de eunuchis qui stabant in ministerio
regis: En lignum quod paraverat Mardocheo qui locutus est pro
rege, stat in domo Aman, habens altitudinis .l. cubitos.
Cui dixit rex: Appendite eum in eo. Suspensus est itaque
Aman in patibulo quod paraverat Mardocheo: et regis
Die illo dedit rex Assuerus Hester ira quievit.
regine domum Aman adversarii Iudeorum: et Mardo-
cheus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim
Hester quod esset patruus suus. Tulitque rex anulum
quem ab Aman recipi iusserat, et tradidit Mardoche-
o. Hester autem constituit Mardocheum super domum suam. Nec
his contenta procidit ad pedes regis, flevitque et locuta
est ad eum, oravit ut malitiam Aman Agagite, et ma-
chinationes eius pessimas quas excogitaverat contra Iudeos
iuberet irritas fieri. At ille ex more sceptrum regium
aureum protendit manu, quo signum clementie monstrabatur.
Illaque consurgens stetit ante eum et ait: Si placet regi, et si
inveni gratiam in oculis eius, et deprecatio mea non ei videtur esse
contraria: obsecro ut novis epistolis veteres Aman littere insi-
diatoris et hostis Iudeorum quibus eos in cunctis regis pro-
vinciis perire preceperat corrigantur. Quo enim modo susti-
nere necem populi mei. Dixitque rex Assuerus Hester
regine et Mardocheo Iudeo: Domum Aman concessi He-
ster regine, et ipsum iussi affigi cruci, quia ausus est ma-
num mittere in Iudeos. Scribite ergo Iudeis sicut vobis pla-
cet ex regis nomine, signantes litteras anulo meo. Hec enim
consuetudo erat, ut epistolis que ex regis nomine mittebantur
et illius anulo signate erant nemo auderet contradicere. Acci-
tis scribis et librariis regis, erat autem tempus tertii mensis qui
appellatur Siban, .xxiii. illius die scripte sunt epistole ut Mar-
docheus voluerat ad Iudeos et ad principes procuratores-
que et iudices qui .c.xxvii. provinciis ab India usque
Ethiopiam presidebant: provincie atque provincie populo at-
que populo iuxta linguas et litteras suas, et Iudeis ut legere poterant
et audire. Ipseque epistole que ex regis nomine mittebantur anu-
lo eius obsignate sunt, et misse per veredarios qui
per omnes provincias discurrentes veteres litteras novis
nuntiis prevenirent. Quibus imperavit rex ut convenirent
Iudeos per singulas civitates, et in unum iuberent congrega-
ri, ut starent pro animabus suis, et omnes inimicos suos cum
coniugibus suis ac liberis et universis domibus interficerent
atque delerent. Et constituta est per omnes provincias una ul-
tionis dies, id est tertiadecima mensis .xii. adar. Summaque epistole
fuit hec: ut in omnibus terris ac populis qui regis Assueri sub-
iacebant imperio notum fieret paratos esse Iudeos ad capi-
endam vindictam de hostibus suis. Egressique sunt
veredarii celeres nuntios perferentes, et edictum regis pe-
pendit in Susis. Mardocheus autem de palatio et de con-
spectu regis egrediens fulgebat in vestibus regiis
iacinctinis videlicet et aerinis, coronam auream

portans in capite, et amictus serico pallio atque purpureo.
Omnisque civitas exultavit atque letata est. Iudeis autem
nova lux oriri visa est, gaudium, honor et tripudium. Apud
omnes populos, urbes atque provincias, quocumque regis precepta
veniebant, mira exultatio, epule atque convivia, et fes-
tus dies, in tantum ut plures alterius gentis et secte eorum re-
ligioni et cerimoniis iungerentur. Grandis enim cunctos Iu-
daici nominis terror invaserat.
Igitur .xii. mensis quem adar vocari ante iam diximus .xiii.
die, quando cunctis Iudeis interfectio parabatur, et hostes eorum
inhiabant sanguini, versa vice Iudei superiores esse
ceperunt, et se de adversariis vindicare. Congregatique sunt per
singulas civitates et oppida et loca ut extenderent ma-
num contra inimicos et persecutores suos. Nullusque ausus est
resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formi-
do penetrarat. Nam et provinciarum iudices, duces et pro-
curatores omnisque dignitas que singulis locis et operibus
preerat extollebant Iudeos timore Mardochei, quem
principem esse palatii et plurimum posse cognoverant.
Fama quoque nominis eius crescebat cotidie, et per cunc-
torum ora volitabat. Itaque percusserunt Iudei inimicos
suos plaga magna, et occiderunt eos, reddentes eis quod
sibi paraverant facere, in tantum ut in Susis .d. vi-
ros interficerent, et .x. filios Aman Agagite hostis Iudeorum,
quorum ista sunt nomina: Pharsan, Datha, Delphon, et Elpha-
ta, et Phorata, et Adalia, et Aridatha, et Epher, Mestha,
et Arthas, et Aridai, et Iazatha. Quos cum occidissent, pre-
das de substantiis eorum tangere noluerunt. Statimque numerus
eorum qui occisi erant in Susis ad regem relatus est. Qui
dixit regine: In urbe Susis interfecerunt Iudei .d. viros
et alios .x. filios Aman. Quantam putas eos exercere cedem
in universis provinciis? Quid ultra postulas, et quid vis
ut fieri iubeam? Cui illa respondit: Si regi placet, detur
potestas Iudeis ut sicut fecerunt hodie in Susis sic et
cras faciant, et .x. filii Aman in patibulis suspendan-
tur. Precepitque rex ut ita fieret. Statimque in Susis pepen-
dit edictum, et .x. filii Aman suspensi sunt. Congrega-
tis Iudeis .xiiii. die mensis adar, interfecti sunt in Susis
.ccc. viri, nec eorum ab illis direpta est substantia. Sed et per
omnes provincias que dicioni regis subiacebant pro
animabus suis steterunt Iudei, interfectis hostibus ac perse-
cutoribus suis, in tantum ut .lxxv. milia occisorum implerentur,
et nullus de substantiis eorum quicquam contingeret.
Dies autem .xiii. mensis adar unus apud omnes interfectionis
fuit, et .xiiii. die cedere desierunt. Quem constituerunt
esse sollempnem, ut in eo omni anno deinceps vaca-
rent epulis, gaudio atque conviviis. At hii qui in urbe
Susis cedem exercuerant .xiii. et .xiiii. die eiusdem mensis
in cede versati sunt; .xv. autem die percutere desierunt. Idcirco eun-
dem diem constituerunt sollempnem epularum atque le-
titie. Hii vero qui in oppidis non muratis ac villis mo-
rabantur .xiiii. diem mensis adar conviviorum et gau-
dii decreverunt, ita ut exultent in eo, et mittant si-
bi mutuo partes epularum et ciborum. Scripsit itaque Mardo-
cheus hec omnia, et litteris consignata misit ad Iudeos
qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in
vicino positis quam procul, ut .xiiii. et .xv. diem mensis
adar pro festis susciperent, et revertente semper anno sol-

lempniter honore celebrarent, quia in ipsis diebus se ulti sunt iudei de inimicis suis; et luctus atque tristitia in hylaritatem gaudiumque conversa sunt; essentque dies iste epularum atque letitie, et mitterent sibi invicem ciborum partes, et pauperibus munuscula largirentur. Susceperuntque iudei in sollempnem ritum cuncta que eo tempore facere ceperant, et que mardocheus litteris facienda mandaverat. Aman enim filius amadathi stirpis agag hostis et adversarius iudeorum cogitavit contra eos malum ut occideret eos atque deleret; et misit phur quod nostra lingua vertitur in sortem. Et postea ingressa est hester ad regem postulans ut conatus eius litteris regis irriti fierent, et malum quod contra iudeos cogitaverat reverteretur in caput eius. Denique et ipsum et filios eius affixerunt cruci; atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est sortium, eo quod phur, id est sors, in urnam missa fuerit. Et cuncta que gesta sunt epistole, id est libri huius, volumine continentur; queque sustinuerunt, et que deinceps mutata sunt, susceperunt super se iudei et semen suum, et super cunctos qui religioni eorum voluerint copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque sollempnitate transigere, quos scriptura testatur, et certa expetunt tempora, annis sibi iugiter succedentibus. Isti sunt dies quos nulla umquam delebit oblivio; et per singulas generationes cuncte que in toto orbe sunt provincie celebrabunt. Nec est ulla civitas in qua dies phurim, id est sortium, non observentur a iudeis et ab eorum progenie que hiis cerimoniis obligata est. Scripseruntque hester regina filia abiahel, et mardocheus iudeus etiam secundam epistolam, ut omni studio dies ista sollempnis sanctificaretur in posterum. Et miserunt ad omnes iudeos qui in c. xxvii. provinciis regis assueri versabantur, ut haberent pacem, et susciperent veritatem, observantes dies sortium, et suo tempore cum gaudio celebrarent, sicut constituerant mardocheus et hester; et illi observanda susceperunt a se et a semine suo, ieiunia atque clamores, et sortium dies, et omnia que in libri huius continentur historia, qui vocatur hester. Rex vero assuerus omnem terram, et cunctas maris insulas fecit tributarias. Cuius fortitudo et imperium, et dignitas atque sublimitas qua exaltavit mardocheum, scripta sunt in libris medorum atque persarum; et quomodo mardocheus iudaici generis secundus a rege assuero fuerit, et magnus apud iudeos, et acceptabilis plebi fratrum suorum, querens bona populo suo, et loquens ea que ad pacem seminis sui pertinerent. Que habentur in hebreo plena fide expressi. Hec autem que sequuntur scripta repperi in editione vulgata, que grecorum lingua et litteris continetur; et interim post finem libri hoc capitulum ferebatur, quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est veru, prenotavimus.

VI

Dixitque mardocheus: a deo facta sunt ista. Recordatus sum sompnii quod videram, hec eadem significantis, nec eorum quicquam irritum fuit. Parvus fons qui crevit in fluvium, et in lucem solemque conversus est, et in aquas plurimas redundavit, hester est, quam rex accepit uxorem et voluit esse reginam. Duo autem dracones, ego sum et aman. Gentes que convenerant, hii sunt qui delere conati sunt nomen iudeorum. Gens autem mea israel est, que clamavit ad dominum, et salvum fecit dominus populum suum. Liberavitque nos de omnibus malis, et fecit signa magna atque portenta inter gentes. Et duas esse sortes precepit, unam populi dei, et alteram cunctarum gentium. Venitque utraque sors in statutum ex illo iam tempore diem coram deo universis gentibus. Et recordatus est dominus populi sui, ac misertus est hereditatis sue. Et observabuntur dies isti in mense adar xiiii. et xv. die eiusdem mensis, cum omni studio et gaudio in unum populi cetum congregati, in cunctas deinceps generationes populi israel. Anno iiii. regnantibus ptolomeo et cleopatra, attulerunt dositheus, qui se sacerdotem et levitici generis esse ferebat, et ptolomeus filius eius, quam dixerunt interpretatum fuisse lisimachum ptolomei filium in iherusalem. Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in hebreo nec apud ullum fertur interpretum. Anno ii. regnante artaxerse maximo, prima die mensis nisan, vidit sompnium mardocheus filius iayri filii semei filii cys de tribu beniamin, homo iudeus qui habitabat in urbe susis, vir magnus et inter primos aule regie. Erat autem de eo numero captivorum quos transtulerat nabuchodonosor rex babilonis de iherusalem cum iechonia rege iude. Et hoc eius sompnium fuit: apparuerunt voces et tumultus et tonitrua et terre motus, et conturbatio super terram. Et ecce duo dracones magni, paratique contra se in prelium. Ad quorum clamorem cuncte concitate sunt nationes ut pugnarent contra gentem iustorum. Fuitque dies illa tenebrarum et discriminis, angustie et tribulationis, et ingens formido super terram. Conturbataque est gens iustorum timentium mala sua, et preparata ad mortem. Clamaveruntque ad deum, et illis vociferantibus fons parvus crevit in fluvium maximum, et in aquas plurimas redundavit. Lux et sol ortus est, et humiles exaltati sunt, et devoraverunt inclitos. Quod cum vidisset mardocheus, et surrexisset de strato, cogitabat quid deus facere vellet, et fixum habebat in animo, cupiens scire quid significaret sompnium. Morabatur autem eo tempore in aula regis cum bagatha et thara eunuchis regis, qui ianitores erant palatii. Cumque intellexisset cogitationes eorum, et curas diligentius pervidisset, didicit quod conarentur in regem artaxersem manus mittere, et nuntiavit super eo regi. Qui de utroque habita questione, confessos iussit duci ad mortem. Rex autem quod gestum erat scripsit in commentariis; sed et mardocheus rei memoriam litteris tradidit. Precepitque ei rex ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus. Aman vero filius amadathi bugeus erat gloriosissimus coram rege, et voluit nocere mardocheo et populo eius, pro duobus eunuchis regis qui fuerant interfecti. Huc usque prohemium. Que sequuntur in eo loco posita erant ubi scriptum est in volumine: et diripuerunt bona vel substantias eorum. Que in sola vulgata editione repperimus. Epistole autem hoc exemplar fuit: Rex maximus artaxerses, ab india usque ethiopiam c. xxvii. provinciarum principibus et ducibus qui eius imperio subditi sunt, salutem dicit. Cum plurimis gentibus imperarem, et universum orbem mee ditioni subiugassem, volui nequaquam abuti potentie magnitudine, sed clementia et lenitate gubernare subiectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Querente autem me a consiliariis meis quomodo hoc posset impleri, unus qui fide et sapientia ceteris precellebat, et erat post regem

sedis. aman nomine iudicavit in toto orbe terrarum populum
esse dispersum. Qui novis uteretur legibus. et contra omnium gentium con
suetudinem faciens. et regum iussa contempnens. et uni
versarum concordiam nationum sua dissensione violaret.
Quod cum didicissemus videntes unam gentem rebellem
adversus omne hominum genus perversis uti legibus. nostrisque iussio
nibus contraire. et turbare subiectarum nobis provinciarum pacem
atque concordiam. Iussimus ut quoscumque aman. qui omnibus
provinciis prepositus est. et secundus a rege. et quem patris loco co
limus monstraverit. cum coniugibus ac liberis deleantur ab ini
micis suis. nullusque eorum misereatur. xiiii. die mensis
xii. adar. anni presentis ut nefarii homines uno die ad
inferos descendentes reddant imperio nostro pacem quam
turbaverant. Hucusque exemplar epistole. Que sequuntur
post eum locum scripta reperi. ubi legitur. Pergensque mar
docheus fecit omnia que preceperat ei hester. Nec tamen habentur in
hebraico. et apud nullum penitus feruntur interpretum. Mar
docheus autem deprecatus est dominum. memor omnium operum eius
et dixit. Domine domine rex omnipotens in ditione enim tua cuncta sunt
posita. et non est qui possit tue resistere voluntati. si decreve
ris salvare israel. Tu fecisti celum et terram. et quicquid celi am
bitu continetur. Dominus omnium es. nec est qui resistat maiesta
ti tue. Cuncta nosti. et scis quia non pro superbia et contumelia et
aliqua glorie cupiditate fecerim hoc ut non adorarem aman
superbissimum. libenter enim pro salute israel etiam vestigia pe
dum eius deosculari paratus essem. sed timui ne honorem
dei mei transferrem ad hominem. et ne quemquam adorarem ex
cepto deo meo. Et nunc domine rex deus abraham miserere populi
tui. quia volunt nos inimici nostri perdere. et hereditatem tuam
delere. Ne despicias partem tuam quam redemisti de egipto.
Exaudi deprecationem meam. et propitius esto sorti et funiculo
hereditatis tue. et converte luctum nostrum in gaudium. ut vi
ventes laudemus nomen tuum domine. et ne claudas ora canen
tium te. Omnis quoque israel pari mente et obsecratione clamavit
ad dominum. eo quod eis certa mors impenderet. Hester quoque re
gina confugit ad dominum pavens periculum quod imminebat. Cum
que deposuisset vestes regias fletibus et luctui apta indumen
ta suscepit. et pro unguentis variis cinere et stercore imple
vit caput. et corpus suum humiliavit ieiuniis. Omniaque
loca in quibus ante letari consueverat crinium laceratione complevit.
Et deprecabatur dominum deum israel dicens. Domine mi qui rex noster
es solus. adiuva me solitariam. et cuius preter te nullus au
xiliator est alius. Periculum meum in manibus meis est. Audivi
a patre meo quod tu domine tulisses israel de cunctis gentibus.
et patres nostros ex omnibus retro maioribus suis ut possideres
hereditatem sempiternam. fecistique eis sicut locutus es. Pec
cavimus in conspectu tuo. et idcirco tradidisti nos in manus
inimicorum nostrorum. Coluimus enim deos eorum. Iustus es domine. Et
nunc non eis sufficit quod durissima nos opprimunt servitute. Sed
robur manuum suarum ydolorum potentie deputantes
volunt tua mutare promissa. et delere hereditatem
tuam. et claudere ora te laudantium. atque extinguere glo
riam templi et altaris tui. ut aperiant ora gentium
et laudent ydolorum fortitudinem. et predicent carnalem
regem in sempiternum. Ne tradas domine sceptrum tuum his
qui non sunt. ne rideant ad ruinam nostram. sed converte con
silium eorum super eos. et eum qui in nos cepit sevire disperde.
Memento domine et ostende te nobis in tempore tribulationis
nostre. Et michi da fiduciam domine rex deorum et universe potesta
tis. tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu
leonis. et transfer cor illius in odium hostis nostri. ut et ipse pere
at et ceteri qui ei consentiunt. Nos autem libera in manu tua
et adiuva me nullum aliud habentem auxilium nisi te domine.
qui habes omnium scientiam. et nosti quia oderim gloriam iniquorum
et detester cubile incircumcisorum. et omnis alienigene. Tu
scis necessitatem et necessitatem meam. quod abhomi
ner signum superbie et glorie mee. quod est super caput meum
in diebus ostentationis mee. et detester illud quasi pannum
menstruate. et non portem in diebus silentii mei. et quod non
comederim in mensa aman. nec michi placuerit convivium
regis. et non biberim vinum libaminum. et numquam letata sit an
cilla tua. ex qua die huc translata sum usque in presentem
diem. nisi in te domine deus abraham. Deus fortis super omnes
exaudi vocem eorum qui nullam aliam spem habent. et
libera nos de manu iniquorum. et erue me a timore meo.
Hec quoque addita reperi in editione vulgata. Et man
davit ei haut dubium quin hester mardocheus ingre
deretur ad regem. et rogaret pro populo suo et pro patria sua. Me
morare inquit dierum humilitatis tue. quomodo nutrita
sis in manu mea. Quia aman secundus a rege constitutus lo
cutus est contra nos in mortem. et tu invoca dominum. et lo
quere regi. et libera nos de morte. Nec non et ista que subdita
sunt in editione vulgata repperi. Die autem tertio deposuit
vestimenta ornatus sui. et circumdata est gloria sua. Cumque
regio fulgeret habitu. et invocasset omnium rectorem et
salvatorem deum. assumpsit duas famulas. et super
unam quidem innitebatur quasi pre deliciis et nimia teneri
tudine corpus suum ferre non sustinens. Altera autem
famularum sequebatur dominam defluentia in humum
indumenta sustentans. Ipsa autem roseo colore vul
tum perfusa. et gratis ac nitentibus oculis tristem cela
bat animum. et nimio timore contractum. Ingressa
igitur cuncta per ordinem ostia stetit contra regem ubi ille
residebat super solium regni sui indutus vestibus
regiis. auroque fulgens et preciosis lapidibus. eratque
terribilis aspectu. Cumque elevasset faciem et arden
tibus oculis furorem pectoris indicasset regina
corruit. et in pallorem colore mutato lapsum
super ancillam reclinavit caput. Convertitque deus
spiritum regis in mansuetudinem. et festinus ac me
tuens exsilivit de solio. et sustentans eam ulnis suis
donec rediret ad se his verbis blandiebatur. Quid habes
hester. Ego sum frater tuus. Noli metuere. Non morieris.
Non enim pro te sed pro omnibus constituta est hec lex. Accede
igitur et tange sceptrum. Cumque illa reticeret tulit au
ream virgam. et posuit super collum eius et osculatus
est eam et ait. Cur michi non loqueris. Que respondit. Vidi te domine
quasi angelum dei. et conturbatum est cor meum pre
timore glorie tue. Valde enim mirabilis es domine. et fa
cies tua plena est gratiarum. Cumque loqueretur rursus corru
it. et pene exanimata est. Rex autem turbabatur. et omnes
ministri eius consolabantur eam. Exemplar epistole re
gis artaxersis quam pro iudeis ad totas regni sui pro
vincias misit. quod et ipsum in hebraico volumine
non habetur. Rex magnus artaxersis ab india usque
ethiopiam .c.xxvii. provinciarum ducibus. qui nostre

Incipit Iob

obedivimus uisionum salutem dicit. Multi bonitate prin-
cipum et honore qui in eos collatus est abusi sunt in superbiam
et non solum subiectos regibus nituntur opprimere, sed datam
sibi gloriam non ferentes in ipsos qui dederunt moliuntur insidias.
Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis et humanitatis
in se iura uiolare, sed dei quoque cuncta cernentis arbi-
trantur se fugere posse sententiam. Et in tantum uesanie prorum-
punt ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant
et ita cuncta agunt ut omnium laude digni sint mendaciorum
cuniculis conentur subuertere, dum aures principum sim-
plices et ex sua natura alios estimantes callida fraude
decipiunt. Que res et ex ueteribus probatur hystoriis, et ex his
que geruntur cotidie, quomodo malis quorundam suggestio-
nibus regum studia deprauentur. Unde prouidendum est paci omnium
prouinciarum. Nec putare debetis si diuersa iubeamus
ex animi nostri uenire leuitate, sed pro qualitate et necessita-
te temporum ut rei publice poscit utilitas ferre sententiam. Et
ut manifestius quod dicimus intelligatis, Aman filius
Amadathi, animo et gente Macedo alienusque a persarum san-
guine, et pietatem nostram sua crudelitate commaculans,
peregrinus a nobis susceptus est, et tantam in se expertus
humanitatem ut pater noster uocaretur et adoraretur ab
omnibus post regem secundus. Qui in tantum arrogantie tu-
morem sublatus est ut regno nos priuare niteretur et spi-
ritu. Nam Mardocheum cuius fide et beneficiis uiuimus et consortem
regni nostri Hester cum omni gente sua nouis quibusdam
atque inauditis machinis expetiuit in mortem, hoc
cogitans ut illis interfectis insidiaretur nostre solitudini
et regnum persarum transferret in Macedonas. Nos autem a
pessimo mortalium iudeos neci destinatos in nulla pe-
nitus culpa repperimus, sed econtrario iustis utentes legibus
et filios altissimi et maximi semperque uiuentis dei, cuius bene-
ficio et patribus nostris et nobis regnum est traditum et usque hodie
custoditur. Unde eas litteras quas sub nomine nostro ille dire-
xerat sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius ur-
bis, id est Susis, et ipse qui machinatus est et omnis cognatio eius
pendet in patibulis, non nobis sed deo ei reddente quod me-
ruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus in cunctis urbi-
bus proponatur, ut liceat iudeis uti legibus suis. Quibus debe-
tis esse adminiculo ut eos qui se ad necem eorum paraue-
rant possint interficere xiii die mensis xii qui uocatur
Adar. Hanc enim diem omnipotens deus merroris et luctus
eis uertit in gaudium. Unde et uos inter ceteros dies festos hanc
habetote diem et celebrate eam cum omni leticia, ut et in
posterum cognoscant omnes qui fideliter persis obediunt dig-
nam pro fide recipere mercedem. Qui autem insidiantur
regno eorum perire pro scelere. Omnis autem prouincia et ciui-
tas que noluerit sollempnitatis huius esse parti-
ceps gladio et igne pereat, et sic deleatur ut non solum
hominibus sed et bestiis inuia sit in sempiternum pro exem-
plo contemptus et inobedientie. Incipit prologus in
libro Iob

Cogor per singulos scripture
diuine libros aduersariorum respondere ma-
ledictis, qui interpretationem meam reprehen-
sionem lxx interpretum criminantur,
quasi non et apud grecos Aquila, Simachus et Theodotion
uel uerbum e uerbo uel sensum e sensu uel ex utroque
commixtum et medie temperatum genus translationis
expresserint, et omnia ueteris instrumenti uolumina Orige- 183
nes obelis asteriscisque distinxerit, quos uel additos uel
de Theodotione sumptos translationi antique inseruit, pro-
bans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores
mei recipere in toto quod in partibus susceperunt, aut interpretatio-
nem meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest
ut quos plura intermisisse perspexerint non eosdem etiam in quibusdam
errasse fateantur, precipue in Iob, cui si ea que sub asteriscis
addita sunt subtraxeris pars maxima uoluminis detrun-
cabitur, et hoc dumtaxat apud grecos. Ceterum et apud latinos
ante eam translationem quam sub asteriscis et obelis nuper e-
didimus, dcc ferme aut dccc uersus desunt, ut decurtatus et la-
ceratus corrosusque liber feditatem sui publice legenti-
bus prebeat. Hec autem translatio nullum de ueteribus sequitur
interpretem, sed ex ipso hebraico arabicoque sermone et
interdum syro nunc uerba, nunc sensum, nunc simul utrumque re-
sonabit. Obliquus enim apud hebreos totus liber fertur
et lubricus, et quod greci rethores uocant schematismenos,
dumque aliud loquitur aliud agit, ut si uelis anguillam
uel murenulam strictis tenere manibus, quanto fortius
presseris tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam
huius uoluminis Lyddeum quendam preceptorem, qui
apud hebreos primus haberi putabatur, non paruis redemisse
nummis; cuius doctrina an aliquid profecerim nescio;
hoc unum scio non potuisse me interpretari nisi quod ante intel-
lexeram. A principio itaque uoluminis usque ad uerba
Iob apud hebreos prosaica oratio est. Porro a uerbis Iob
in quibus ait: Pereat dies in qua natus sum et nox in qua dic-
tum est conceptus est homo, usque ad eum locum in quo ante fi-
nem uoluminis scriptum est: Idcirco ipse me repre-
hendo et ago penitentiam in fauilla et cinere, exametri
uersus sunt, dactilo spondeoque currentes, et propter lingue
ydioma crebro recipientes et alios pedes non earundem
sillabarum sed eorundem temporum. Interdum quoque rithmus ipse dul-
cis et tinnulus fertur numeris lege solutis, quod me-
trici magis quam simplex lector intelligit. A supradicto
autem uersu usque ad finem libri paruum comma quod remanet
prosa oratione contexitur. Quod si cui uidetur incredulum metra
scilicet esse apud hebreos et in morem nostri Flacci grecique
Pindari et Alchei et Saffo uel psalterium uel lamentationes
Ieremie uel omnia ferme scripturarum cantica comprehen-
di, legat Philonem, Iosephum, Origenem, Cesarien-
sem Eusebium, et eorum testimonio me uerum dicere compro-
babit. Audiant quapropter canes mei idcirco me in hoc uo-
lumine laborasse, non ut interpretationem antiquam re-
prehenderem, sed ut ea que in illa aut obscura sunt aut omis-
sa aut certe scriptorum uitio deprauata manifestiora
nostra interpretatione fierent. Qui et hebreum sermonem
ex parte didicimus et in latino pene ab ipsis cunabulis
inter grammaticos et rethores et philosophos de-
triti sumus. Quod si apud grecos post lxx editionem iam christi
euangelio coruscante Iudeus Aquila et Simachus
ac Theodotion iudaizantes heretici sunt recepti, qui
multa mysteria saluatoris subdola interpretatione cela-
runt, et tamen in exaplois habentur apud ecclesias et explanantur
ab ecclesiasticis uiris, quanto magis ego christianus de parentibus
christianis natus et uexillum crucis in mea fronte por-
tans, cuius studium fuit omissa reperire, deprauata

÷ obelus est signum factum ad modum sagitte

※ asteriscus est signum factum ad modum stelle

corrigere et lucubramenta esse puro et fideli apud Simonem
vel a fastidiosis vel a malignis lectoribus non debeo rep-
robari. Habeant qui volunt veteres libros vel in membra-
nis purpureis auro argentoque descriptos vel uncia-
libus ut vulgo aiunt litteris onera magis exarata quam
codices dummodo mihi meisque permittant pauperes habere sce-
dulas et non tam pulchros codices quam emendatos. Utraque autem
editio et Septuaginta iuxta Grecos et mea iuxta Hebreos in latinum meo
labore translata est. Eligat unusquisque quod vult et studio-
sum se magis quam malivolum probet.

Si autem fiscellam iunco texerem aut palma-
rum folia complicarem ut in sudore vultus
mei comederem panem et ventris opere solli-
cita mente tractarem nullus morderet nemo
reprehenderet. Nunc autem quia iuxta sententiam Salvatoris volo
operari cibum qui non perit et antiquam divinorum volumi-
num viam sentibus virgultisque purgare error mihi
geminus ingeritur. Corrector vitiorum falsarius vocor et er-
rores non auferre sed serere. Tanta est enim vetustatis con-
suetudo ut etiam confessa plerisque vitia placeant dum ma-
gis pulchros habere volunt codices quam emendatos. Quapropter
o fratres dilectissimi unicum nobilitatis exemplar pro
fiscello calathis sportellisque munusculum ut mo-
nachorum spiritualia hec et mansura dona suscipite. Ac-
cipite Iob qui adhuc apud Latinos iacebat in stercore
et vermibus scatebat errorum integrum immaculatumque
gaudete. Quo enim post probationem atque victoriam du-
plicata ei universa sunt reddita ita ego in lingua no-
stram ut audacter loquar feci eum habere que amiserat. Ob-
secro et vos et unumquemque lectorem contra prefatione commo-
neo ut in principiis librorum eadem semper adnectens rogo ut
ubicumque semper precedentes virgulas videritis sciatis
ea que subiecta sunt in hebraicis voluminibus non haberi.
Porro ubi stelle imago prefulserit ex hebreo in nostro
sermone addita sunt. Necnon et illa que habere videbantur et ita
corrupta erant ut sensum legentibus tollerent coram
vobis magno labore correxi. Magis utile quid ex
cudio meo et titulis Christi venturum ratus quam ex aliorum
negotio. **Incipit liber Iob**

Vir erat in terra Hus nomine Iob et erat
vir ille simplex et rectus ac timens
deum et recedens a malo. Natique sunt
ei vij filii et tres filie et fuit possessio eius
vij milia ovium et tria milia camelorum
.d. quoque iuga boum et .d. asine ac familia multa nimis.
Eratque vir ille magnus inter omnes orientales.
Et ibant filii eius et faciebant convivia per domos unus-
quisque in domo die suo et mittentes vocabant tres
sorores suas. Cumque in orbem dies convivii transis-
sent mittebat ad eos Iob et sanctificabat illos. Consurgensque
diluculo offerebat holocausta per singulos. Dice-
bat enim ne forte peccaverint filii mei et benedixerint deo
in cordibus suis. Sic faciebat Iob cunctis diebus. Quadam
autem die cum venissent filii dei ut assisterent coram domino
affuit inter eos et Sathan. Cui dixit dominus: Unde venis? Qui
respondens ait: Circuivi terram et perambulavi eam. Dixit-
que dominus ad eum: Numquid considerasti servum meum Iob quod non sit
similis ei in terra homo simplex et rectus et timens deum
et recedens a malo. Cui respondit Sathan: Numquid frustra
timet deum Iob? Nonne tu vallasti eum et domum eius universam-
que substantiam eius per circuitum? Operibus manuum eius benedixisti
et possessio eius crevit in terra. Sed extende paululum manum
tuam et tange cuncta que possidet nisi in faciem benedixerit tibi. Dixit ergo
dominus ad Sathan: Ecce universa que habet in manu tua sunt tantum
in eum ne extendas manum tuam. Egressusque est Sathan a
facie domini. Cum autem quadam die filii et filie eius comederent et
biberent vinum in domo fratris sui primogeniti nuntius venit
ad Iob qui diceret: Boves arabant et asine pascebantur
iuxta eos et irruerunt Sabei tuleruntque omnia et pueros percusserunt
gladio et evasi ego solus ut nuntiarem tibi. Cumque adhuc
ille loqueretur venit alter et dixit: Ignis dei descendit de celo
et tactas oves puerosque consumpsit et effugi ego solus
ut nuntiarem tibi. Sed adhuc illo loquente venit alius et dixit:
Chaldei fecerunt tres turmas et invaserunt camelos et tule-
runt eos necnon et pueros percusserunt gladio et effugi ego
solus ut nuntiarem tibi. Adhuc loquebatur ille et ecce alius
intravit et dixit: Filiis tuis et filiabus tuis vescen-
tibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti
repente ventus vehemens irruit a regione deserti
et concussit iiij angulos domus que corruens oppressit pu-
eros tuos et mortui sunt et effugi ego solus ut nun-
tiarem tibi. Tunc surrexit Iob et scidit vestimenta sua
et tonso capite corruens in terram adoravit et dixit:
Nudus egressus sum de utero matris mee et nudus
revertar illuc. Dominus dedit dominus abstulit. Sicut domino
placuit ita factum est. Sit nomen domini benedictum. In omnibus
his non peccavit Iob labiis suis neque stultum quid
contra deum locutus est.

II

Factum est autem cum quadam die venissent filii dei et starent
coram domino venisset quoque Sathan inter eos et staret in
conspectu eius ut diceret dominus ad Sathan: Unde venis? Qui
respondens ait: Circuivi terram et perambulavi eam. Et dixit
dominus ad Sathan: Numquid considerasti servum meum Iob quod
non sit similis ei in terra vir simplex et rectus et timens
deum ac recedens a malo et adhuc retinens innocen-
tiam? Tu autem commovisti me adversus eum ut affligerem
eum frustra. Cui respondens Sathan ait: Pellem pro
pelle et cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Alioquin mitte
manum tuam et tange os eius et carnem et tunc vi-
debis quod in faciem benedicat tibi. Dixit ergo dominus ad Sa-
than: Ecce in manu tua est verumptamen animam illius
serva. Egressus igitur Sathan a facie domini percussit
Iob ulcere pessimo a planta pedis usque ad verticem
qui testa saniem radebat sedens in sterquilinio. Dixit
autem illi uxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate
tua? Benedic deo et morere. Qui ait ad illam: Quasi
una de stultis mulieribus locuta es. Si bona susce-
pimus de manu domini mala autem quare non sustineamus? In omnibus
his non peccavit Iob labiis suis. Igitur audientes tres
amici Iob omne malum quod accidisset ei venerunt singuli de
loco suo: Eliphat Themanites et Baldach Suithes et
Sophar Naamathites. Condixerant enim sibi ut pariter ve-
nientes visitarent eum et consolarentur. Cumque elevassent procul oculos suos non cogno-
verunt eum et exclamantes ploraverunt scissisque vestibus
sparserunt pulverem super caput suum in celum. Et sederunt

cum eo in terra vii diebus et vii noctibus et nemo loquebatur ei verbum videbant enim dolorem esse vehementem. III

Post hec aperuit Iob os suum et maledixit diei suo et locutus est. Pereat dies in qua natus sum et nox in qua dictum est conceptus est homo. Dies ille vertatur in tenebras non requirat Deus eum desuper et non illustretur lumine. Obscurent eum tenebre et caligo et involvat eum amaritudine. Noctem illam tenebrosus turbo possideat non computetur in diebus anni nec numeretur in mensibus. Sit nox illa solitaria nec laude digna. Maledicant ei qui maledicunt diei qui parati sunt suscitare leviathan. Obtenebrentur stelle caligine eius expectet lucem et non videat nec ortum surgentis aurore. Quia non conclusit ostia ventris qui portavit me nec abstulit mala ab oculis meis. Quare non in vulva mortuus sum egressus ex utero non statim perii. Cur exceptus genibus cur lactatus uberibus. Nunc enim dormiens silerem et somno meo requiescerem cum regibus et consulibus terre qui edificant sibi solitudines. Aut cum principibus qui possident aurum et replent domos suas argento. Aut sicut abortivum absconditum non subsisterem vel qui concepti non viderunt lucem. Ibi impii cessaverunt a tumultu et ibi requieverunt fessi robore. Et quondam vincti pariter sine molestia non exaudierunt vocem exactoris. Parvus et magnus ibi sunt et servus liber a domino suo. Quare misero data est lux et vita his qui in amaritudine anime sunt. Qui expectant mortem et non venit quasi effodientes thesaurum. Gaudentque vehementer cum invenerint sepulcrum. Viro cuius abscondita est via et circumdedit eum Deus tenebris. Antequam comedam suspiro et quasi inundantes aque sic rugitus meus. Quia timor quem timebam evenit mihi et quod verebar accidit. Nonne dissimulavi nonne silui nonne quievi et venit super me indignatio. IIII

Respondens autem Eliphaz Themanites dixit. Si ceperimus loqui tibi forsitan moleste accipies sed conceptum sermonem tenere quis poterit. Ecce docuisti plurimos et manus lassas roborasti. Vacillantes confirmaverunt sermones tui et genua trementia confortasti. Nunc autem venit super te plaga et defecisti tetigit te et conturbatus es. Ubi est timor tuus fortitudo tua patientia tua et perfectio viarum tuarum. Recordare obsecro te quis umquam innocens periit aut quando recti deleti sunt. Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem et seminant dolores et metunt eos flante Deo periisse et spiritu ire eius esse consumptos. Rugitus leonis et vox leene et dentes catulorum leonum contriti sunt. Tigris periit eo quod non haberet predam et catuli leonis dissipati sunt. Porro ad me dictum est verbum absconditum et quasi furtive suscepit auris mea venas susurri eius. In horrore visionis nocturne quando solet sopor occupare homines pavor tenuit me et tremor et omnia ossa mea perterrita sunt. Et cum spiritus me presente transiret inhorruerunt pili carnis mee. Stetit quidam cuius non agnoscebam vultum ymago coram oculis meis et vocem quasi aure lenis audivi. Numquid homo Dei comparatione iustificabitur aut factore suo purior erit vir. Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles et in angelis suis reperit pravitatem. Quanto magis hii qui habitant domos luteas qui terrenum habent fundamentum consumentur velud a tinea. De mane usque ad vesperam succidentur et quia nullus intelligit in eternum peribunt. Qui autem reliqui fuerint auferentur ex eis morientur et non in sapientia. V

Voca ergo si est qui tibi respondeat et ad aliquem sanctorum convertere. Virum stultum interficit iracundia et parvulum occidit invidia. Ego vidi stultum firma radice et maledixi pulchritudini eius statim. Longe fient filii eius a salute et conterentur in porta et non erit qui eripiat. Cuius messem famelicus comedet et ipsum rapiet armatus et ebibent sitientes divitias eius. Nichil in terra sine causa fit et de humo non egredietur dolor. Homo ad laborem nascitur et avis ad volandum. Quam ob rem ego deprecabor Dominum et ad Deum meum ponam eloquium meum. Qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia absque numero. Qui dat pluviam super faciem terre et irrigat aquis universa. Qui ponit humiles in sublime et merentes erigit sospitate. Qui dissipat cogitationes malignorum ne possint implere manus eorum quod ceperant. Qui apprehendit sapientes in astutia eorum et consilium pravorum dissipat. Per diem incurrent tenebras et quasi in nocte sic palpabunt in meridie. Porro salvum faciet egenum a gladio oris eorum et de manu violenti pauperem. Et erit egeno spes iniquitas autem contrahet os suum. Beatus homo qui corripitur a Domino increpationem ergo Domini ne reprobes. Quia ipse vulnerat et medetur percutit et manus eius sanabunt. In sex tribulationibus liberabit te et in septima non tanget te malum. In fame eruet te de morte et in bello de manu gladii. A flagello lingue absconderis et non timebis calamitatem cum venerit. In vastitate et fame ridebis et bestiam terre non formidabis. Sed cum lapidibus regionum pactum tuum et bestie terre pacifice erunt tibi. Et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum et visitans speciem tuam non peccabis. Scies quoque quoniam multiplex erit semen tuum et progenies tua quasi herba terre. Ingredieris in habundantia sepulcrum sicut infertur acervus tritici in tempore suo. Ecce hoc ut investigavimus ita est quod auditum mente pertracta. VI

Respondens autem Iob dixit. Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui et calamitas quam patior in statera. Quasi harena maris hec gravior appareret unde et verba mea dolore sunt plena. Quia sagitte Domini in me sunt quarum indignatio ebibit spiritum meum et terrores Domini militant contra me. Numquid rugiet onager cum habuerit herbam aut mugiet bos cum ante presepe plenum steterit. Aut poterit comedi insulsum quod non est sale conditum aut potest aliquis gustare quod gustatum affert mortem. Anime enim esurienti etiam amara dulcia esse videntur. Que prius nolebat tangere anima mea nunc pre angustia cibi mei sunt. Quis det ut veniat petitio mea et quod expecto tribuat mihi Deus. Et qui cepit ipse me conterat solvat manum suam et succidat me. Et hec mihi sit consolatio ut affligens me dolore non parcat nec contradicam sermonibus sancti. Que est enim fortitudo mea ut sustineam aut quis finis meus ut patienter agam. Nec fortitudo lapidum fortitudo mea nec caro mea enea est. Ecce non est auxilium mihi in me et necessarii quoque mei recesserunt a me. Qui tollit ab amico suo misericordiam timorem Domini derelinquit. Fratres mei preterierunt me sicut torrens qui raptim transit

in convallibus. Qui timent pruinam irruet super eos nix. Tempore quo fuerint dissipati peribunt; et ut incaluerit solventur de loco suo. Involute sunt semite gressuum eorum, ambulabunt in vacuum et peribunt. Considerate semitas Thema, itinera Saba, et expectate paulisper. Confusi sunt quia speravi; venerunt quoque usque ad me, et pudore cooperti sunt. Nunc venistis, et modo videntes plagam meam timetis. Numquid dixi: Afferte michi, et de substantia vestra donate michi? vel: Liberate me de manu hostis, et de manu robustorum eruite me? Docete me, et ego tacebo; et si quid forte ignoravi instruite me. Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum e vobis nullus sit qui possit arguere me? Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, et in ventum verba profertis. Super pupillum irruitis, et subvertere nitimini amicum vestrum. Verumtamen quod cepistis explete. Prebete autem aurem, et videte an mentiar. Respondete, obsecro, absque contentione, et loquentes id quod iustum est iudicate. Et non invenietis in lingua mea iniquitatem, nec in faucibus meis stultitia personabit.

VII

Militia est vita hominis super terram, et sicut dies mercennarii dies eius. Sicut cervus desiderat umbram, et sicut mercennarius prestolatur finem operis sui, sic et ego habui menses vacuos, et noctes laboriosas enumeravi michi. Si dormiero dico: Quando consurgam? et rursum expectabo vesperam, et replebor doloribus usque ad tenebras. Induta est caro mea putredine et sordibus pulveris; cutis mea aruit et contracta est. Dies mei velocius transierunt quam a texente tela succiditur, et consumpti sunt absque ulla spe. Memento quia ventus est vita mea, et non revertetur oculus meus ut videat bona. Nec aspiciet me visus hominis; oculi tui in me, et non subsistam. Sicut consumitur nubes et pertransit, sic qui descenderit ad inferos non ascendet, nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus eius. Quapropter et ego non parcam ori meo; loquar in tribulatione spiritus mei, confabulabor cum amaritudine anime mee. Numquid mare sum ego aut cetus, quia circumdedisti me carcere? Si dixero: Consolabitur me lectulus meus, et relevabor loquens mecum in strato meo, terrebis me per somnia, et per visiones horrore concuties. Quam ob rem elegit suspendium anima mea, et mortem ossa mea. Desperavi, nequaquam ultra iam vivam. Parce michi, Domine, nichil enim sunt dies mei. Quid est homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo, et subito probas illum. Usquequo non parcis michi, nec dimittis me ut glutiam salivam meam? Peccavi, quid faciam tibi, o custos hominum? Quare posuisti me contrarium tibi, et factus sum michimetipsi gravis? Cur non tollis peccatum meum, et quare non aufers iniquitatem meam? Ecce nunc in pulvere dormiam, et si mane me quesieris non subsistam.

VIII

Respondens autem Baldach Suhites dixit: Usquequo loqueris talia, et spiritus multiplex sermones oris tui? Numquid Deus supplantat iudicium, et Omnipotens subvertit quod iustum est? Etiam si filii tui peccaverunt ei, et dimisit eos in manu iniquitatis sue, tu tamen si diluculo consurrexeris ad Deum, et Omnipotentem fueris deprecatus, si mundus et rectus incesseris, statim evigilabit ad te, et pacatum reddet habitaculum iustitie tue, in tantum ut si priora tua fuerint parva, et novissima tua multiplicentur nimis. Interroga enim generationem pristinam, et diligenter investiga patrum memoriam. Hesterni quippe sumus et ignoramus, quoniam sicut umbra dies nostri sunt super terram. Et ipsi docebunt te, loquentur tibi, et de corde suo proferent eloquia. Numquid vivere potest scirpus absque humore, aut crescere carectum sine aqua? Cum adhuc sit in flore nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit. Sic vie omnium qui obliviscuntur Deum, et spes ypocrite peribit. Non ei placebit vecordia sua, et sicut tela aranearum fiducia eius. Innitetur super domum suam et non stabit; fulciet eam et non consurget. Humectus videtur antequam veniat sol, et in ortu suo germen eius egredietur. Super acervum petrarum radices eius densabuntur, et inter lapides commorabitur. Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum et dicet: Non novi te. Hec est enim leticia vie eius, ut rursum de terra alii germinentur. Deus non proiciet simplicem, nec porriget manum malignis, donec impleatur risu os tuum, et labia tua iubilo. Qui oderunt te induentur confusione, et tabernaculum impiorum non subsistet.

IX

Et respondens Iob ait: Vere scio quod ita sit, et quod non iustificetur homo compositus Deo. Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille. Sapiens corde est et fortis robore; quis restitit ei et pacem habuit? Qui transtulit montes, et nescierunt hii quos subvertit in furore suo. Qui commovet terram de loco suo, et columpne eius concutiuntur. Qui precipit soli et non oritur, et stellas claudit quasi sub signaculo. Qui extendit celos solus, et graditur super fluctus maris. Qui facit Arcturum et Oriona, et Hyadas et interiora austri. Qui facit magna et incomprehensibilia et mirabilia quorum non est numerus. Si venerit ad me non videbo eum; si abierit non intelligam. Si repente interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest: Cur ita facis? Deus cuius ire resistere nemo potest, sub quo curvantur qui portant orbem. Quantus sum ego ut respondeam ei, et loquar verbis meis cum eo? Qui etiam si habuero quippiam iustum non respondebo, sed meum iudicem deprecabor. Et cum invocantem me exaudierit, non credo quod exaudierit vocem meam. In turbine enim conteret me, et multiplicabit vulnera mea etiam sine causa. Non concedit quiescere spiritum meum, et implet me amaritudinibus. Si fortitudo queritur, fortissimus est; si equitas iudicii, nemo audet pro me testimonium reddere. Si iustificare me voluero, os meum condempnabit me; si innocentem me ostendero, pravum me comprobabit. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, et tedebit me vite mee. Unum est quod locutus sum: et innocentem et impium ipse consumit. Si flagellat, occidat semel, et non de penis innocentum rideat. Terra data est in manus impii; vultum iudicum eius operit. Quod si non ille est, quis ergo est? Dies mei velociores fuerunt cursore; fugerunt et non viderunt bonum. Transierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam. Cum dixero: Nequaquam ita loquar, commuto faciem meam, et dolore torqueor. Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti. Si autem et sic impius sum, quare frustra laboravi? Si lotus fuero quasi aquis nivis, et fulserint velut mundissime manus mee, tamen sordibus intinges me, et abhominabuntur me vestimenta mea. Neque enim viro qui similis mei est respondebo, nec qui mecum in iudicio ex

equo possit audiri. Non est qui utrumque valeat arguere et ponere manum suam in ambobus. Auferat a me virgam suam et pavor eius non me terreat. Loquar et non timebo eum, neque enim possum metuens respondere.

X

Taedet animam meam vitae meae; dimittam adversum me eloquium meum, loquar in amaritudine animae meae. Dicam Deo: Noli me condemnare; indica mihi cur me ita iudices. Numquid bonum tibi videtur si calumnieris et opprimas me opus manuum tuarum, et consilium impiorum adiuves? Numquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo et tu videbis? Numquid sicut dies hominis dies tui, et anni tui sicut humana sunt tempora, ut quaeras iniquitatem meam et peccatum meum scruteris, et scias quia nihil impium fecerim, cum sit nemo qui de manu tua possit eruere? Manus tuae fecerunt me et plasmaverunt me totum in circuitu, et sic repente praecipitas me? Memento quaeso quod sicut lutum feceris me, et in pulverem reduces me. Nonne sicut lac mulsisti me, et sicut caseum me coagulasti? Pelle et carnibus vestisti me, ossibus et nervis compegisti me. Vitam et misericordiam tribuisti mihi, et visitatio tua custodivit spiritum meum. Licet haec celes in corde tuo, tamen scio quia universorum memineris. Si peccavi et ad horam pepercisti mihi, cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris? Et si impius fuero, vae mihi est; et si iustus, non levabo caput, saturatus afflictione et miseria. Et propter superbiam quasi leaenam capies me, reversusque mirabiliter me crucias. Instauras testes tuos contra me et multiplicas iram tuam adversum me, et poenae militant in me. Quare de vulva eduxisti me? Qui utinam consumptus essem ne oculus me videret. Fuissem quasi non essem, de utero translatus ad tumulum. Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam et non revertar, ad terram tenebrosam et opertam mortis caligine, terram miseriae et tenebrarum, ubi umbra mortis et nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat.

XI

Respondens autem Sophar Naamathites dixit: Numquid qui multa loquitur non et audiet? aut vir verbosus iustificabitur? Tibi soli tacebunt homines? et cum ceteros irriseris a nullo confutaberis? Dixisti enim: Purus est sermo meus, et mundus sum in conspectu tuo. Atque utinam Deus loqueretur tecum et aperiret labia sua tibi, ut ostenderet tibi secreta sapientiae, et quod multiplex esset lex eius, et intellegeres quod multo minora exigaris ab eo quam meretur iniquitas tua. Forsitan vestigia Dei comprehendes et usque ad perfectum Omnipotentem reperies? Excelsior caelo est, et quid facies? profundior inferno, et unde cognosces? Longior terra mensura eius et latior mari. Si subverterit omnia vel in unum coartaverit, quis contradicet ei? aut quis dicere potest: Cur ita facis? Ipse enim novit hominum vanitatem, et videns iniquitatem nonne considerat? Vir vanus in superbiam erigitur et tamquam pullum onagri se liberum natum putat. Tu autem firmasti cor tuum et expandisti ad eum manus tuas. Si iniquitatem quae est in manu tua abstuleris a te, et non manserit in tabernaculo tuo iniustitia, tunc levare poteris faciem tuam absque macula, et eris stabilis et non timebis. Miseriae quoque oblivisceris, et quasi aquarum quae praeterierunt non recordaberis. Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam, et cum te consumptum putaveris, orieris ut lucifer. Et habebis fiduciam proposita tibi spe, et defossus securus dormies. Requiesces et non erit qui te exterreat, et deprecabuntur faciem tuam plurimi. Oculi autem impiorum deficient, et refugium peribit ab eis, et spes illorum abominatio animae.

XII

Respondens autem Iob dixit: Ergo vos estis soli homines, et vobiscum morietur sapientia? Et mihi est cor sicut et vobis, nec inferior vestri sum; quis enim haec quae nostis ignorat? Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum et exaudiet eum; deridetur enim iusti simplicitas. Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum. Abundant tabernacula praedonum, et audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manus eorum. Nimirum interroga iumenta et docebunt te, et volatilia caeli et indicabunt tibi. Loquere terrae et respondebit tibi, et narrabunt pisces maris. Quis ignorat quod omnia haec manus Domini fecerit? In cuius manu anima omnis viventis et spiritus universae carnis hominis. Nonne auris verba diiudicat, et fauces comedentis saporem? In antiquis est sapientia, et in multo tempore prudentia. Apud ipsum est sapientia et fortitudo, ipse habet consilium et intellegentiam. Si destruxerit, nemo est qui aedificet; si incluserit hominem, nullus est qui aperiat. Si continuerit aquas, omnia siccabuntur; si emiserit eas, subvertent terram. Apud ipsum est fortitudo et sapientia; ipse novit et decipientem et eum qui decipitur. Adducit consiliarios in stultum finem et iudices in stuporem. Balteum regum dissolvit et praecingit fune renes eorum. Ducit sacerdotes eorum inglorios et optimates supplantat. Commutans labium veracium et doctrinam senum auferens. Effundit despectionem super principes, eos qui oppressi fuerant relevans. Qui revelat profunda de tenebris et producit in lucem umbram mortis. Qui multiplicat gentes et perdit eas, et subversas in integrum restituit. Qui immutat cor principum populi terrae, et decipit eos ut frustra incedant per invium. Palpabunt quasi in tenebris et non in luce, et errare eos faciet quasi ebrios.

XIII

Ecce omnia vidit oculus meus, et audivit auris mea, et intellexi singula. Secundum scientiam vestram et ego novi, nec inferior vestri sum. Sed tamen ad Omnipotentem loquar, et disputare cum Deo cupio, prius vos ostendens fabricatores mendacii et cultores perversorum dogmatum. Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes. Audite ergo correptiones meas, et iudicium labiorum meorum attendite. Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos? Numquid faciem eius accipitis et pro Deo iudicare nitimini? Aut placebit ei quem celare nihil potest? aut decipietur ut homo vestris fraudulentiis? Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem eius accipitis. Statim ut se moverit turbabit vos, et terror eius irruet super vos. Memoria vestra comparabitur cineri, et redigentur in lutum cervices vestrae. Tacete paulisper ut loquar quodcumque mihi mens suggesserit. Quare lacero carnes meas dentibus meis et animam meam porto in manibus meis? Etiam si occiderit me, in ipso sperabo; verumtamen vias meas in conspectu eius arguam. Et ipse erit salvator meus; non enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita. Audite sermonem meum et aenigmata percipite auribus vestris. Si fuero iudicatus, scio quod iustus inveniar. Quis est qui iudicetur mecum? Veniat. Quare tacens consumor? Duo tantum ne facias mihi, et tunc a facie tua non abscondar. Manum tuam longe fac a me, et formido tua non me terreat. Voca me et ego respondebo tibi,

aut certe loquar et tu responde mihi. Quantas habeo iniquitates et peccata, scelera mea atque delicta ostende mihi. Cur faciem tuam abscondis et arbitraris me inimicum tuum? Contra folium quod vento rapitur ostendis potentiam tuam et stipulam siccam persequeris. Scribis enim contra me amaritudines et consumere me vis peccatis adolescentie mee. Posuisti in nervo pedem meum et observasti omnes semitas meas et vestigia pedum meorum considerasti. Qui quasi putredo consumendus sum et quasi vestimentum quod comeditur a tinea. Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur et conteritur et fugit velut umbra et numquam in eodem statu permanet. Et dignum ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos et adducere eum tecum in iudicium? Quis potest facere mundum de inmundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es?

XIIII

Breves dies hominis sunt; numerus mensium eius apud te est. Constituisti terminos eius qui preteriri non poterunt. Recede paululum ab eo ut quiescat donec optata veniat sicut mercennarii dies eius. Lignum habet spem: si precisum fuerit rursum virescit et rami eius pullulant. Si senuerit in terra radix eius et in pulvere emortuus fuerit truncus illius, ad odorem aque germinabit et faciet comam quasi cum primum plantatum est. Homo vero cum mortuus fuerit et nudatus atque consumptus, ubi queso est? Quomodo si recedant aque de mari et fluvius vacuefactus arescat, sic homo cum dormierit non resurget; donec atteratur celum non evigilabit nec consurget de somno suo. Quis mihi hoc tribuat ut in inferno protegas me et abscondas me donec pertranseat furor tuus et constituas mihi tempus in quo recorderis mei? Putasne mortuus homo rursum vivat? Cunctis diebus quibus nunc milito expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me et ego respondebo tibi; operi manuum tuarum porriges dexteram. Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis. Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. Mons cadens defluit et saxum transfertur de loco suo. Lapides excavant aque et alluvione paulatim terra consumitur; et hominem ergo similiter perdes. Roborasti eum paululum ut in perpetuum transiret; immutabis faciem eius et emittes eum. Sive nobiles fuerint filii eius sive ignobiles, non intelliget. Attamen caro eius dum vivit dolebit et anima illius super se lugebit.

XV

Respondens autem Eliphaz Themanites dixit: Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens et implebit ardore stomachum suum? Arguis verbis eum qui non est equalis tibi et loqueris quod tibi non expedit. Quantum in te est evacuasti timorem et tulisti preces coram Deo. Docuit enim iniquitas tua os tuum et imitaris linguam blasphemantium. Condempnabit te os tuum et non ego, et labia tua respondebunt tibi. Numquid primus homo tu natus es et ante omnes colles formatus? Numquid consilium Dei audisti et inferior te erit eius sapientia? Quid nosti quod ignoremus? quid intelligis quod nesciamus? Et senes et antiqui sunt in nobis multo vetustiores quam patres tui. Numquid grande est ut consoletur te Deus? Sed verba tua prava hoc prohibent. Quid te elevat cor tuum et quasi magna cogitans attonitos habes oculos? Quid tumet contra Deum spiritus tuus ut proferas de ore tuo huiuscemodi sermones? Quid est homo ut immaculatus sit et ut iustus appareat natus de muliere? Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis et celi non sunt mundi in conspectu eius. Quanto magis abhominabilis et inutilis homo qui bibit quasi aquas iniquitatem. Ostendam tibi, audi me; quod vidi narrabo tibi. Sapientes confitentur et non abscondunt patres suos, quibus solis data est terra et non transivit alienus per eos. Cunctis diebus suis impius superbit et numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius, et cum pax sit ille semper insidias suspicatur. Non credit quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans undique gladium. Cum se moverit ad querendum panem, novit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies. Terrebit eum tribulatio et angustia vallabit eum sicut regem qui preparatur ad prelium. Tetendit enim adversus Deum manum suam et contra omnipotentem roboratus est. Cucurrit adversus eum erecto collo et pingui cervice armatus est. Operuit faciem eius crassitudo et de lateribus eius arvina dependet. Habitavit in civitatibus desolatis et in domibus desertis que in tumulos sunt redacte. Non ditabitur nec perseverabit substantia eius nec mittet in terra radicem suam. Non recedet de tenebris; ramos eius arefaciet flamma et auferetur spiritu oris sui. Non credat frustra errore deceptus quod aliquo pretio redimendus sit. Antequam dies eius impleantur peribit et manus eius arescet. Ledetur quasi vinea in primo flore botrus eius et quasi oliva proiciens florem suum. Congregatio enim ypocrite sterilis et ignis devorabit tabernacula eorum qui munera libenter accipiunt. Concepit dolorem et peperit iniquitatem et uterus eius preparat dolos.

XVI

Respondens autem Iob dixit: Audivi frequenter talia; consolatores onerosi omnes vos estis. Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris? Poteram et ego similia vestri loqui, atque utinam esset anima vestra pro anima mea. Consolarer et ego vos sermonibus et moverem caput meum super vos. Roborarem vos ore meo et moverem labia mea quasi parcens vobis. Sed quid agam? Si locutus fuero non quiescet dolor meus, et si tacuero non recedet a me. Nunc autem oppressit me dolor meus et in nichilum redacti sunt omnes artus mei. Ruge mee testimonium dicunt contra me et suscitatur falsiloquus adversus faciem meam contradicens mihi. Collegit furorem suum in me et comminans mihi infremuit contra me dentibus suis; hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. Aperuerunt super me ora sua; exprobrantes percusserunt maxillam meam, saciati sunt penis meis. Conclusit me Deus apud iniquum et manibus impiorum me tradidit. Ego ille quondam opulentus repente contritus sum; tenuit cervicem meam, confregit me et posuit me sibi quasi in signum. Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, non pepercit et effudit in terram viscera mea. Concidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas. Saccum consui super cutem meam et operui cinere cornu meum. Facies mea intumuit a fletu et palpebre mee caligaverunt. Hec passus sum absque iniquitate manus mee cum haberem mundas ad Deum preces. Terra ne operias sanguinem meum neque inveniat in te locum latendi clamor meus. Ecce enim in celo testis meus et conscius meus in excelsis. Verbosi amici mei; ad Deum stillat oculus meus. Atque utinam sic iudicaretur vir cum Deo quomodo iudicatur filius hominis cum collega suo. Ecce enim breves anni transeunt et semitam per quam non revertar ambulo.

XVII

Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur.

in nervo .i. in cippo vel in compedibus

humore

i. aquositate

i. pinguedo

et solum mihi superest sepulchrum. Non peccavi et in amari
tudinibus moratur oculus meus. Libera me domine et pone me
iuxta te et cuiusvis manus pugnet contra me. Cor eorum longe
fecisti a disciplina propterea non exaltabuntur. Praedam pollicetur
sociis et oculi filiorum eius deficient. Posuit me quasi in proverbium vul
gi et exemplum sum coram vobis eis. Caligavit ab
indignatione oculus meus et membra mea quasi in nichilum
redacta sunt. Stupebunt iusti super hoc et innocens contra ypo
critam suscitabitur. Et tenebit iustus viam suam et mundis
manibus addet fortitudinem. Igitur omnes vos convertimini
et venite et non inveniam in vobis ullum sapientem. Di
es mei transierunt cogitationes mee dissipate sunt torque
ntes cor meum. Noctem verterunt in diem et rursum post
tenebras spero lucem. Si sustinuero infernus domus mea
est et in tenebris stravi lectulum meum. Putredini dixi
pater meus es mater mea et soror mea vermibus. Ubi est ergo nunc
praestolatio mea et patientiam meam quis considerat. In profundissi
mum inferni descendent omnia mea. Putas ne saltem
Respondens autem Baldath XVIII ibi erit requies michi.
Suhites dixit. Usque ad quem finem verba iactabitis in
telligite prius et sic loquamur. Quare reputati sumus ut
iumenta et sorduimus coram te. Qui perdis animam tuam
in furore tuo. Numquid propter te relinquetur terra et transfe
rentur rupes de loco suo. Nonne lux impii extingue
tur nec splendebit flamma ignis eius. Lux obtene
brabitur in tabernaculo illius et lucerna que super eum est ex
tinguetur. Artabuntur gressus virtutis eius et praecipitabit
eum consilium suum. Inmisit enim in rethe pedes suos et in
maculis eius ambulat. Tenebitur planta illius laqueo
et exardescet contra eum sitis. Abscondita est in terra pedica
eius et decipula eius super semitam. Undique terrebunt eum for
midines et involvent pedes eius. Attenuetur fame ro
bur eius et inedia invadat costas eius. Devoret pul
chritudinem cutis eius consumat brachia illius primoge
nita mors. Avellatur de tabernaculo suo fiducia eius et
calcet super eum quasi rex interitus. Habitent in taber
naculo illius socii eius qui non est. Aspergatur in tabernaculo
illius sulphur. Deorsum radices eius siccentur. Sursum
autem atteratur messis eius. Memoria illius pereat et non ce
lebretur nomen eius in plateis. Expellet eum de luce in
tenebras et de orbe transferet eum. Non erit semen eius neque
progenies in populo suo nec ulle reliquie in regionibus eius.
In die eius stupebunt novissimi et primos invadet
horror. Hec ergo sunt tabernacula iniqui et iste locus est
qui ignorat deum. XIX
Respondens autem Iob dixit. Usque quo affligitis animam
meam et atteritis me sermonibus. En decies confun
ditis me et non erubescitis opprimentes me. Nempe et si ig
noravi mecum erit ignorantia mea. At vos contra me eri
gimini et arguitis me obprobriis meis. Saltem nunc
intelligite quia deus non equo iudicio afflixerit me et
flagellis suis me cinxerit. Ecce clamabo vim patiens
et nemo exaudiet. Vociferabor et non est qui iudicet.
Semitam meam circumsepsit et transire non possum
et in calle meo tenebras posuit. Spoliavit me gloria
mea et abstulit coronam de capite meo. Destruxit
me undique et pereo et quasi avulse arbori abstulit spem
meam. Iratus est contra me furor eius et sic me habuit quasi hos

tem suum. Simul venerunt latrones eius et fecerunt sibi viam
per me et obsederunt in gyro tabernaculum meum. Fratres meos longe
fecit a me et noti mei quasi alieni recesserunt a me. Dereliquerunt
me propinqui mei et qui me noverant obliti sunt mei. Inqui
lini domus mee et ancille mee sicut alienum habuerunt me et quasi
peregrinus fui in oculis eorum. Servum meum vocavi et non respon
dit ore proprio deprecabar illum. Halitum meum exhorruit uxor
mea et orabam filios uteri mei. Stulti quoque despiciebant me
et cum ab eis recessissem detrahebant mihi. Abhominati sunt
me quondam consiliarii mei et quem maxime diligebam
adversatus est mihi. Pelli mee consumptis carnibus adhesit
os meum et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes
meos. Miseremini mei miseremini mei saltem vos
amici mei quia manus domini tetigit me. Quare persequimi
ni me sicut deus et carnibus meis saturamini. Quis michi tribu
at ut scribantur sermones mei. Quis michi det ut exarentur
in libro stilo ferreo vel plumbi lamina aut celte sculpantur
in silice. Scio enim quod redemptor meus vivit et in no
vissimo die de terra surrecturus sum. Et rursum circumda
bor pelle mea et in carne mea videbo deum salvatorem
meum. Quem visurus sum ego ipse et oculi mei conspecturi sunt
et non alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo. Quare ergo nunc
dicitis persequamur eum et radicem verbi inveniamus contra eum. Fugite
ergo a facie gladii quoniam ultor iniquitatum gladius est et scitote
Respondens autem Sophar Na XX esse iudicium.
amathites dixit. Idcirco cogitationes mee varie suc
cedunt sibi et mens in diversa rapitur. Doctrinam qua
me arguis audiam et spiritus intelligentie mee respondebit michi.
Hoc scio a principio ex quo positus est homo super terram quod laus im
piorum brevis sit et gaudium ypocrite ad instar puncti.
Si ascenderit usque in celum superbia eius et caput eius nubes
tetigerit quasi sterquilinium in fine perdetur. Et qui eum vide
rant dicent ubi est. Velud sompnium avolans non invenietur
transiet sicut visio nocturna. Oculus qui eum viderat non vide
bit nec ultra intuebitur eum locus eius. Filii eius atterentur
egestate et manus illius reddent ei dolorem suum. Ossa
eius implebuntur vitiis adolescentie eius et cum eo in pul
vere dormient. Cum enim dulce fuerit in ore eius malum ab
scondit illud sub lingua sua. Parcet illi et non derelinquet
illud et celabit in gutture suo. Panis eius in utero illius
vertetur in fel aspidum intrinsecus. Divitias quas devora
vit evomet et de ventre eius extrahet eas deus.
Caput aspidum suget et occidet eum lingua vipere. Non
videat rivulos fluminis torrentis mellis et butyri.
Luet que fecit omnia nec tamen consumetur iuxta multitudinem
adinventionum suarum sic et sustinebit. Quoniam confringens
nudavit domum pauperis domum rapuit et non edificavit
eam. Nec est satiatus venter eius et cum habuerit que cu
pierat possidere non poterit. Non remansit de cibo eius propterea
nichil remanebit de bonis eius. Cum satiatus fuerit artabitur
estuabit et omnis dolor irruet in eum. Utinam imple
atur venter eius ut emittat in eum iram furoris sui et plu
at super illum bellum suum. Fugiet arma ferrea et irru
et in arcum ereum. Eductus et egrediens de vagina
sua et fulgurans in amaritudine sua. Va
dent et venient super eum horribiles. Omnes tenebre abscon
dite sunt in occultis eius. Devorabit eum ignis qui
non succenditur. Affligetur relictus in tabernaculo

suo. Revelabunt celi iniquitatem eius, et terra consurget adversus
eum. Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris
Dei. Hec est pars hominis impii a Deo, et hereditas verborum eius a Domino.

XXI

Respondens autem Iob dixit: Audite queso sermones
meos, et agite penitentiam. Sustinete me ut ego loquar,
et post mea si videbitur, verba ridete. Numquid contra hominem disputa
tio mea est, ut merito non debeam contristari? Attendite me
et obstupescite, et superponite digitum ori vestro. Et ego cum re
cordatus fuero pertimesco, et concutit carnem meam tremor.
Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt confortatique divi
tiis? Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba et
nepotum in conspectu eorum. Domus eorum secure sunt et pacate, et non est
virga Dei super illos. Bos eorum concepit et non abortivit; vacca
peperit, et non est privata fetu suo. Egrediuntur quasi greges par
vuli eorum, et infantes eorum exultant lusibus. Tenent tympa
num et citharam, et gaudent ad sonitum organi. Ducunt
in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt. Qui
dixerunt Deo: Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.
Quis est omnipotens ut serviamus ei? et quid nobis prodest si ad
oraverimus eum? Verumptamen quia non sunt in manu eorum bona sua,
consilium impiorum longe sit a me. Quotiens lucerna impiorum
extinguetur, et superveniet eis inundatio, et furoris dividet do
lores sui? Erunt sicut palee ante faciem venti, et sicut fa
villa quam turbo dispergit. Deus servabit filiis illius dolorem
patris; et cum reddiderit, tunc sciet. Videbunt oculi eius inter
fectionem suam, et de furore omnipotentis bibet. Quid enim
ad eum pertinet de domo sua post se? et si numerus mensium eius dimidi
etur. Numquid Deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos iu
dicat? Iste moritur robustus et sanus, dives et felix. Viscera eius
plena sunt adipe, et medullis ossa illius irrigantur. Alius vero
moritur in amaritudine anime sue absque ullis opibus, et tamen
simul in pulvere dormient, et vermes operient eos. Certe no
vi cogitationes vestras, et sententias contra me iniquas. Dicitis enim:
Ubi est domus principis? et ubi tabernacula impiorum? Interroga
te quemlibet de viatoribus, et hec eadem illum intelligere cognos
cetis. Quia in diem perditionis servabitur malus, et ad diem fu
roris ducetur. Quis arguet coram eo viam eius? et que fecit
quis reddet illi? Ipse ad sepulchra ducetur, et in congerie
mortuorum vigilabit. Dulcis fuit glareis Cocyti, et post
se omnem hominem trahet, et ante se innumerabiles. Quomodo
igitur consolamini me frustra, cum responsio vestra repugnare
ostensa sit veritati?

XXII

Respondens autem Eliphaz Themanites dixit: Numquid
Deo comparari potest homo, etiam cum perfecte fuerit scientie? Quid prodest Deo
si iustus fueris? aut quid confers ei si immaculata fuerit via tua?
Numquid timens arguet te, et veniet tecum ad iudicium,
et non propter malitiam tuam plurimam, et infinitas iniqui
tates tuas? Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa,
et nudos spoliasti vestibus. Aquam lasso non dedisti, et esurienti
subtraxisti panem. In fortitudine brachii tui
possidebas terram, et potentissimus obtinebas eam. Vidu
as dimisisti vacuas, et lacertos pupillorum comminuisti. Propter
ea circumdatus es laqueis, et conturbat te formido subita.
Et putabas te tenebras non visurum, et impetu aquarum inun
dantium non oppressum iri. An cogitas quod Deus excelsior celo
sit, et super stellarum verticem sublimetur? Et dicis: Quid enim no
vit Deus? et quasi per caliginem iudicat. Nubes latibulum
eius, nec nostra considerat, et circa cardines celi perambulat.

nostra

Numquid semitam seculorum custodire cupis, quam calcaverunt vi
ri iniqui? Qui sublati sunt ante tempus suum, et fluvius subvertit
fundamentum eorum. Qui dicebant Deo: Recede a nobis; et quasi ni
chil possit facere omnipotens, estimabant eum, cum ille im
plesset domos eorum bonis. Quorum sententia procul sit a me. Videbunt
iusti et letabuntur, et innocens subsannabit eos. Nonne
succisa est erectio eorum, et reliquias eorum devoravit ignis? Acqui
esce igitur ei, et habeto pacem, et per hec habebis fructus optimos. Sus
cipe ex ore illius legem, et pone sermones eius in corde
tuo. Si reversus fueris ad omnipotentem, edificaberis, et longe
facies iniquitatem a tabernaculo tuo. Dabit pro terra
silicem, et pro silice torrentes aureos. Eritque omnipotens contra
hostes tuos, et argentum coacervabitur tibi. Tunc super
omnipotentem deliciis affluens, et elevabis ad Deum faciem
tuam. Rogabis eum, et exaudiet te, et vota tua red
des. Decernes rem, et veniet tibi, et in viis tuis splendebit
lumen. Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria; et qui inclina
verit oculos suos, ipse salvabitur. Salvabitur innocens;
salvabitur autem in munditia manuum suarum.

XXIII

Respondens autem Iob dixit: Nunc quoque in amaritu
dine est sermo meus, et manus plage mee aggra
vata est super gemitum meum. Quis michi tribuat ut cogno
scam et inveniam illum, et veniam usque ad solium
eius? Ponam coram eo iudicium, et os meum replebo
increpationibus, ut sciam verba que michi respondeat, et intel
ligam quid loquatur michi. Nolo multa fortitudine contendat me
cum, nec magnitudinis sue mole me premat. Proponat
equitatem contra me, et perveniat ad victoriam iudicium
meum. Si ad orientem iero, non apparet; si ad occidentem,
non intelligam illum. Si ad sinistram, quid agam? non
apprehendam eum. Si me vertam ad dexteram, non videbo
illum. Ipse vero scit viam meam, et probavit me quasi aurum
quod per ignem transit. Vestigia eius secutus est pes meus,
viam eius custodivi, et non declinavi ex ea. A manda
tis labiorum eius non recessi, et in sinu meo abscon
di verba oris eius. Ipse enim solus est, et nemo avertere potest
cogitationem eius; et anima eius quodcumque voluit, hoc
fecit. Cum expleverit in me voluntatem suam, et
alia multa similia presto sunt ei. Et iccirco a facie eius
turbatus sum, et considerans eum timore sollicitor. Deus
mollivit cor meum, et omnipotens conturbavit me. Non enim
perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam
operuit caligo.

XXIIII

Ab omnipotente non sunt abscondita tempora. Qui autem
noverunt eum ignorant dies illius. Alii terminos transtu
lerunt, diripuerunt greges, et paverunt eos. Asinum pupillorum
abegerunt, et abstulerunt pro pignore bovem vidue. Sub
verterunt pauperum viam, et oppresserunt pariter man
suetos terre. Alii quasi onagri in deserto egrediuntur
ad opus suum; vigilantesque ad predam preparant
panem liberis. Agrum non suum demetunt, et vineam
eius quem vi oppresserint vindemiant. Nudos dimit
tunt homines indumenta tollentes, quibus non est operimentum
in frigore. Quos imbres montium rigant, et non
habentes velamen amplexantur lapides. Vim fece
runt depredantes pupillos, et vulgum pauperem spo
liaverunt. Nudis et incedentibus absque vestitu
et esurientibus tulerunt spicas. Inter acervos eorum

meridiati sunt qui calcatis torcularibus sitiunt. De civitatibus fecerunt viros gemere, et anima vulneratorum clamabit, et Deus inultum abire non patitur. Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius, nec reversi sunt per semitas illius. Mane primo consurgit homicida, interficit egenum et pauperem, per noctem vero erit quasi fur. Oculus adulteri observat caliginem dicens: Non me videbit oculus, et operiet vultum suum. Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, et ignoraverunt lucem. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis, et sic in tenebris quasi in luce ambulant. Levis est super faciem aquae; maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum. Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, et usque ad inferos peccatum illius. Obliviscatur eius misericordia; dulcedo illius vermis; non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum. Pavit enim sterilem quae non parit, et viduae non benefecit. Detraxit fortes in fortitudine sua, et cum steterit non credet vitae suae. Dedit ei Deus locum paenitentiae, et ille abutitur eo in superbiam; oculi autem eius sunt in viis illius. Elevati sunt ad modicum, et non subsistent, et humiliabuntur sicut omnia, et auferentur, et sicut summitates spicarum conterentur. Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, et ponere ante Deum verba mea?

XXV

Respondens autem Baldath Suhites dixit: Potestas et terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis. Numquid est numerus militum eius? et super quem non surget lumen illius? Numquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? Ecce etiam luna non splendet, et stellae non sunt mundae in conspectu eius; quanto magis homo putredo, et filius hominis vermis.

XXVI

Respondens autem Iob dixit: Cuius adiutor es? numquid imbecillis? et sustentas brachium eius qui non est fortis? Cui dedisti consilium? forsitan illi qui non habet sapientiam, et prudentiam tuam ostendisti plurimam. Quem docere voluisti? nonne eum qui fecit spiramentum? Ecce gigantes gemunt sub aquis, et qui habitant cum eis. Nudus est infernus coram illo, et nullum est operimentum perditioni. Qui extendit aquilonem super vacuum, et appendit terram super nihilum. Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum. Qui tenet vultum solii sui, et expandit super illud nebulam suam. Terminum circumdedit aquis, usque dum finiantur lux et tenebrae. Columnae caeli contremiscunt, et pavent ad nutum eius. In fortitudine illius maria congregata sunt, et prudentia eius percussit superbum. Spiritus eius ornavit caelos, et obstetricante manu eius eductus est coluber tortuosus. Ecce haec ex parte dicta sunt viarum eius; et cum vix parvam stillam sermonis eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri?

XXVII

Addidit quoque Iob assumens parabolam suam, et dixit: Vivit Deus qui abstulit iudicium meum, et omnipotens qui ad amaritudinem adduxit animam meam, quia donec superest halitus in me, et spiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. Absit a me ut iustos vos esse iudicem; donec deficiam, non recedam ab innocentia mea. Iustificationem meam quam coepi tenere non deseram; neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. Sicut impius inimicus meus, et adversarius meus quasi iniquus. Quae est enim spes hypocritae, si avare rapiat, et non liberet Deus animam eius? Numquid Deus audiet clamorem eius, cum venerit super eum angustia? aut poterit in omnipotente delectari, et invocare Deum omni tempore? Docebo vos per manum Dei quae omnipotens habeat, nec abscondam. Ecce vos omnes nostis, et quid sine causa vana loquimini? Haec est pars hominis impii apud Deum, et hereditas violentorum quam ab omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filii eius, in gladio erunt, et nepotes eius non saturabuntur pane. Qui reliqui fuerint ex eo sepelientur in interitu, et viduae illius non plorabunt. Si comportaverit quasi terram argentum, et sicut lutum praeparaverit vestimenta, praeparavit quidem, sed iustus vestietur illis, et argentum innocens dividet. Aedificavit sicut tinea domum suam, et sicut custos fecit umbraculum. Dives cum dormierit, nihil secum afferet; aperiet oculos suos et nihil inveniet. Apprehendet eum quasi aqua inopia; nocte opprimet eum tempestas. Tollet eum ventus urens et auferet, et velut turbo rapiet eum de loco suo. Et mittet super eum, et non parcet; de manu eius fugiens fugiet. Stringet super eum manus suas, et sibilabit super eum intuens locum eius.

XXVIII

Habet argentum venarum suarum principia, et auro locus est in quo conflatur. Ferrum de terra tollitur, et lapis solutus calore in aes vertitur. Tempus posuit tenebris, et universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis et umbram mortis. Dividit torrens a populo peregrinante eos quos oblitus est pes egentis hominum, et invios. Terra de qua oriebatur panis in loco suo igni subversa est. Locus sapphiri lapides eius, et glebae illius aurum. Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis. Non calcaverunt eam filii institorum, nec pertransivit per eam leaena. Ad silicem extendit manum suam, subvertit a radicibus montes. In petris rivos excidit, et omne pretiosum vidit oculus eius. Profunda quoque fluviorum scrutatus est, et abscondita in lucem produxit. Sapientia vero ubi invenitur? et quis est locus intelligentiae? Nescit homo pretium eius, nec invenitur in terra suaviter viventium. Abyssus dicit: Non est in me; et mare loquitur: Non est mecum. Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione eius. Non conferetur tinctis Indiae coloribus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo vel sapphiro. Non adaequabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri excelsa et eminentia, si comparentur ei. Trahitur autem sapientia de occultis; non adaequabitur ei topazius de Aethiopia, nec tincturae mundissimae componetur. Unde ergo sapientia venit? et quis est locus intelligentiae? Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque caeli latet. Perditio et mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam eius. Deus intelligit viam eius, et ipse novit locum illius. Ipse enim fines mundi intuetur, et omnia quae sub caelo sunt respicit. Qui fecit ventis pondus, et aquas appendit in mensura. Quando ponebat pluviis legem, et viam procellis sonantibus, tunc vidit illam, et enarravit, et praeparavit, et investigavit. Et dixit homini: Ecce timor Domini ipsa est sapientia, et recedere a malo intelligentia.

XXIX

Addidit quoque Iob assumens parabolam suam, et dixit: Quis mihi tribuat ut sim iuxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat me? Quando splendebat lucerna eius super caput meum, et ad lumen eius ambulabam in tenebris. Sicut fui in diebus adolescentiae meae, quando secreto Deus erat in taberna-

[...]culo meo. Quando erat omnipotens mecum et in circuitu meo pueri mei; quando lavabam pedes meos butyro et petra fundebat mihi rivos olei; quando procedebam ad portam civitatis et in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuvenes et abscondebantur, et senes assurgentes stabant; principes cessabant loqui et digitum superponebant ori suo; vocem suam cohibebant duces et lingua eorum gutturi suo adherebat. Auris audiens beatificabat me et oculus videns testimonium reddebat mihi, eo quod liberassem pauperem vociferantem et pupillum cui non esset adiutor. Benedictio perituri super me veniebat et cor vidue consolatus sum. Iusticia indutus sum et vestivi me sicut vestimento et diademate iudicio meo. Oculus fui ceco et pes claudo. Pater eram pauperum et causam quam nesciebam diligentissime investigabam. Conterebam molas iniqui et de dentibus illius auferebam predam. Dicebamque: In nidulo meo moriar et sicut palma multiplicabo dies. Radix mea aperta est secus aquas et ros morabitur in messione mea. Gloria mea semper innovabitur et arcus meus in manu mea instaurabitur. Qui me audiebant expectabant sententiam meam et intenti tacebant ad consilium meum. Verbis meis addere nichil audebant et super illos stillabat eloquium meum. Expectabant me sicut pluviam et os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum. Si quando ridebam ad eos non credebant et lux vultus mei non cadebat in terram. Si voluissem ire ad eos sedebam primus; cumque sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen merentium consolator.

XXX

Nunc autem derident me iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei; quorum virtus manuum mihi erat pro nichilo, et vita ipsa putabantur indigni. Egestate et fame steriles, qui rodebant in solitudine squalentes calamitate et miseria. Et mandebant herbas et arborum cortices, et radix iuniperorum erat cibus eorum. Qui de convallibus ista rapientes, cum singula repperissent, ad ea cum clamore currebant. In desertis habitabant torrentium et in cavernis terre vel super glaream. Qui inter huiuscemodi letabantur et esse sub sentibus delicias computabant: filii stultorum et ignobilium et in terra penitus non parentes. Nunc in eorum canticum versus sum et factus sum eis in proverbium. Abhominantur me et longe fugiunt a me et faciem meam conspuere non verentur. Pharetram enim suam aperuit et afflixit me, et frenum posuit in os meum. Ad dexteram orientis calamitates mee illico surrexerunt; pedes meos subverterunt et oppresserunt quasi fluctibus semitis suis. Dissipaverunt itinera mea; insidiati sunt mihi et prevaluerunt, et non fuit qui ferret auxilium. Quasi rupto muro et aperta ianua irruerunt super me et ad meas miserias devoluti sunt. Redactus sum in nichilum; abstulisti quasi ventus desiderium meum, et velut nubes pertransiit salus mea. Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, et possident me dies afflictionis. Nocte os meum perforatur doloribus, et qui me comedunt non dormiunt. In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, et quasi capitio tunice succinxerunt me. Comparatus sum luto et assimilatus sum faville et cineri. Clamabo ad te et non exaudies me; sto et non respicis me. Mutatus es mihi in crudelem et in duricia manus tue adversaris mihi. Elevasti me et quasi super ventum ponens elisisti me valide. Scio quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi. Verumptamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam, et si corruerint ipse salvabis. Flebam quondam super eo qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi. Expectabam bona et venerunt mihi mala; prestolabar lucem et eruperunt tenebre. Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie; prevenerunt me dies afflictionis. Merens incedebam sine furore; consurgens in turba clamabam. Frater fui draconum et socius strutionum. Cutis mea denigrata est super me, et ossa mea aruerunt pre caumate. Versa est in luctum cythara mea, et organum meum in vocem flentium.

XXXI

Pepigi fedus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem de virgine. Quam enim partem haberet in me Deus desuper et hereditatem omnipotens de excelsis? Numquid non perditio est iniquo et alienatio operantibus iniquitatem? Nonne ipse considerat vias meas et cunctos gressus meos dinumerat? Si ambulavi in vanitate et festinavit in dolo pes meus, appendat me in statera iusta, et sciat Deus simplicitatem meam. Si declinavit gressus meus de via, et si secutum est oculos meos cor meum, et manibus meis adhesit macula, seram et alius comedat, et progenies mea eradicetur. Si deceptum est cor meum super muliere, et si ad ostium amici mei insidiatus sum, scortum alterius sit uxor mea, et super illam incurventur alii. Hoc enim nefas est et iniquitas maxima. Ignis est usque ad perditionem devorans et omnia eradicans genimina. Si contempsi subire iudicium cum servo meo et ancilla mea cum disceptarent adversum me. Quid enim faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus, et cum quesierit quid respondebo illi? Numquid non in utero fecit me qui et illum operatus est, et formavit me in vulva unus? Si negavi quod volebant pauperibus et oculos vidue expectare feci; si comedi buccellam meam solus et non comedit pupillus ex ea: quia ab infantia mea crevit mecum miseratio, et de utero matris mee egressa est mecum. Si despexi pereuntem eo quod non habuerit indumentum, et absque operimento pauperem; si non benedixerunt mihi latera eius, et de velleribus ovium mearum calefactus est; si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem: humerus meus a iunctura sua cadat, et brachium meum cum ossibus suis confringatur. Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, et pondus eius ferre non potui. Si putavi aurum robur meum et obrizo dixi fiducia mea; si letatus sum super divitiis meis multis, et quia plurima reperit manus mea; si vidi solem cum fulgeret et lunam incedentem clare, et letatum est in abscondito cor meum, et osculatus sum manum meam ore meo: que est iniquitas maxima et negatio contra Deum altissimum. Si gavisus sum ad ruinam eius qui me oderat, et exultavi quod invenisset eum malum: non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam eius. Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus eius ut saturemur? Foris non mansit peregrinus; ostium meum viatori patuit. Si abscondi quasi homo peccatum meum et celavi in sinu meo iniquitatem meam. Si expavi ad multitudinem nimiam, et despectio propinquorum terruit me, et non magis tacui nec egressus sum ostium. Quis mihi tribuat auditorem, ut desiderium meum omnipotens audiat, et librum scribat ipse qui iudicat, ut in humero meo portem illum et circumdem illum quasi coronam? Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, et quasi principi offeram eum. Si adversum me terra mea

clamat et cum ipsa sulci eius deflent. Si fructus eius comedi absque pecunia et animam agricolarum eius afflixi, pro frumento oriatur mihi tribulus et pro ordeo spina.

XXXII

Omiserunt autem tres viri isti respondere Iob eo quod iustus sibi videretur. Et iratus indignatusque est Heliu filius Barachel Buzites de cognatione Ram; iratus autem adversum Iob est eo quod iustum se esse diceret coram Deo. Porro adversum tres amicos eius indignatus est, eo quod non invenissent responsionem rationabilem, sed tantummodo condempnassent Iob. Igitur Heliu expectavit Iob loquentem, eo quod seniores se essent qui loquebantur. Cum autem vidisset quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer. Respondensque Heliu filius Barachel Buzites dixit: Iunior sum tempore, vos autem antiquiores; idcirco demisso capite veritus sum indicare vobis sententiam meam. Sperabam enim quod etas prolixior loqueretur et annorum multitudo doceret sapientiam. Sed ut video spiritus est in hominibus et inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam. Non sunt longevi sapientes nec senes intelligunt iudicium. Ideo dicam: Audite me et ostendam vobis etiam ego sententiam meam. Expectavi enim sermones vestros, audivi prudentiam vestram donec disceptaremini sermonibus. Et donec putabam aliquid vos dicere considerabam, sed ut video non est qui possit arguere Iob et respondere ex vobis sermonibus eius. Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam; Deus proiecit eum, non homo. Nichil locutus est mihi, et ego non secundum sermones vestros respondebo illi. Timuerunt et non responderunt ultra, abstulerunt a se eloquium. Quoniam igitur expectavi et non sunt locuti, steterunt nec responderunt ultra, respondebo et ego partem meam et ostendam scientiam meam. Plenus sum enim sermonibus et coartat me spiritus uteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo quod lagunculas novas disrumpit. Loquar et respirabo paululum, aperiam labia mea et respondebo. Non accipiam personam viri et Deum homini non equabo. Nescio enim quamdiu subsistam et si post modicum tollat me factor meus.

XXXIII

Audi igitur Iob eloquia mea et omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis. Simplici corde meo sermones mei et sententiam labia mea puram loquentur. Spiritus Dei fecit me et spiraculum Omnipotentis vivificavit me. Si potes responde mihi et adversus faciem meam consiste. Ecce et me sicut et te fecit Deus et de eodem luto ego quoque formatus sum. Verumptamen miraculum meum non te terreat et eloquentia mea non sit tibi gravis. Dixisti ergo in auribus meis et vocem verborum audivi: Mundus sum ego et absque delicto, immaculatus et non est iniquitas in me. Quia querelas in me repperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi. Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas. Hoc est ergo in quo non es iustificatus; respondebo tibi quia maior sit Deus homine. Adversus eum contendis quod non ad omnia verba responderit tibi. Semel loquitur Deus et secundo id ipsum non repetit. Per sompnium in visione nocturna quando irruit sopor super homines et dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum et erudiens eos instruit disciplina, ut avertat hominem ab his que fecit et liberet eum a superbia, eruens animam eius a corruptione et vitam illius ut non transeat in gladium. Increpat quoque per dolorem in lectulo, et omnia ossa eius marcescere facit. Abhominabilis ei fit in vita sua panis et anime illius cibus ante desiderabilis. Tabescet caro eius et ossa que tecta fuerant nudabuntur. Appropinquavit corruptioni anima eius et vita illius mortiferis. Si fuerit pro eo angelus loquens unus de milibus ut annuntiet hominis equitatem, miserebitur eius et dicet: Libera eum ut non descendat in corruptionem; inveni in quo ei propitier. Consumpta est caro eius a suppliciis, revertatur ad dies adolescentie sue. Deprecabitur Deum et placabilis ei erit, et videbit faciem eius in iubilo et reddet homini iustitiam suam. Respiciet homines et dicet: Peccavi et vere deliqui et ut eram dignus non recepi. Liberavit animam suam ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret. Ecce hec omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos, ut revocet animas eorum a corruptione et illuminet in luce viventium. Attende Iob et audi me et tace dum ego loquor. Si autem habes quod loquaris responde mihi; loquere, volo enim te apparere iustum. Quod si non habes, audi me; tace et docebo te sapientiam.

XXXIIII

Pronuntians itaque Heliu etiam hec locutus est: Audite sapientes verba mea et eruditi auscultate me. Auris enim verba probat et guttur escas gustu diiudicat. Iudicium eligamus nobis et inter nos videamus quid sit melius. Quia dixit Iob: Iustus sum et Deus subvertit iudicium meum. In iudicando enim me mendacium est; violenta sagitta mea absque ullo peccato. Quis est vir ut est Iob, qui bibit subsannationem quasi aquam, qui graditur cum operantibus iniquitatem et ambulat cum viris impiis? Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam si cucurrerit cum eo. Ideo viri cordati audite me: absit a Deo impietas et ab Omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei et iuxta vias singulorum restituet eis. Vere enim Deus non condempnabit frustra nec Omnipotens subvertet iudicium. Quem constituit alium super terram aut quem posuit super orbem quem fabricatus est? Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius et flatum ad se trahet. Deficiet omnis caro simul et homo in cinerem revertetur. Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur et ausculta vocem eloquii mei. Numquid qui non amat iudicium sanari potest? Et quomodo tu eum qui iustus est in tantum condempnas? Qui dicit regi: Apostata, qui vocat duces impios; qui non accipit personas principum nec cognovit tyrannum cum disceptaret contra pauperem; opus enim manuum eius sunt universi. Subito morientur et in media nocte turbabuntur populi et pertransibunt et auferent violentum absque manu. Oculi enim eius super vias hominum et omnes gressus eorum considerat. Non sunt tenebre et non est umbra mortis ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Neque enim ultra in hominis potestate est ut veniat ad Deum in iudicium. Conteret multos et innumerabiles et stare faciet alios pro eis. Novit enim opera eorum, et idcirco inducet noctem et conterentur. Quasi impios percussit eos in loco videntium. Qui quasi de industria recesserunt ab eo et omnes vias eius intelligere noluerunt, ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni et audiret vocem pauperum. Ipso enim concedente pacem, quis est qui condempnet? Ex quo absconderit vultum, quis est qui contempletur eum, et super gentem et super omnes homines? Qui regnare facit hominem ypocritam propter peccata populi. Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo. Si erravi, tu doce me; si iniquitatem locutus sum, ultra non addam. Numquid a te Deus expetit eam quia displicuit tibi? Tu enim cepisti loqui et non ego; quod si quid nosti melius, loquere. Viri intelligentes loquantur mihi et vir sapiens audiat.

me. Iob autem stulte locutus est, et verba illius non sonant discipli-
nam. Pater mi, probetur Iob usque ad finem. Ne desinas ab homine
iniquitatis. Qui addit super peccata sua blasphemiam, inter
nos interim constringatur, et tunc ad iudicium provocet sermo-
nibus suis Deum.

XXXV

Igitur Heliu haec rursum locutus est: Numquid aequa tibi videtur
tua cogitatio, ut diceres: Iustior Deo sum? Dixisti enim: Non
tibi placet quod rectum est; vel quid tibi proderit, si ego peccavero?
Itaque ego respondebo sermonibus tuis, et amicis tuis tecum.
Suspice caelum et intuere, et contemplare aethera quod altior
te sit. Si peccaveris, quid ei nocebis? et si multiplicatae
fuerint iniquitates tuae, quid facies contra illum? Porro si
iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu
tua accipiet? Homini qui similis tui est nocebit impietas
tua, et filium hominis adiuvabit iustitia tua. Prae multitu-
dine calumniatorum clamabunt, et heiulabunt propter vim
brachii tyrannorum. Et non dixit: Ubi est Deus qui fecit me,
et qui dedit carmina in nocte? Qui docet nos super iu-
menta terrae, et volucres caeli erudiet nos. Ibi clamabunt,
et non exaudiet, propter superbiam malorum. Non enim frustra au-
diet Deus, et omnipotens singulorum causas intuebitur. Etiam cum dixeris: Non
considerat, iudicare coram illo, et expecta eum. Nunc enim
non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus val-
de. Ergo Iob frustra aperuit os suum, et absque scientia verba mul-
tiplicat. Addens quoque Heliu haec locutus est: Sustine
me paululum, et indicabo tibi; adhuc enim habeo quod pro Deo lo-
quar. Repetam scientiam meam a principio, et operatorem
meum probabo iustum. Vere enim absque mendacio sermones
mei, et perfecta scientia probabitur tibi. Deus potentes non abicit, cum ipse
sit potens. Sed non salvat impios, et iudicium pauperibus
tribuit. Non auferet a iusto oculos suos, et reges in so-
lio collocat in perpetuum, et illi eriguntur. Et si fuerint in cathe-
nis, et vinciantur funibus paupertatis, indicabit eis opera eo-
rum, et scelera eorum, quia violenti fuerint. Revelabit quoque
aurem eorum ut corripiat, et loquetur ut revertantur ab ini-
quitate. Si audierint et observaverint, complebunt dies
suos in bono, et annos suos in gloria. Si autem non audierint,
transibunt per gladium, et consumentur in ~~tristitia~~ stultitia.
Simulatores et callidi provocant iram Dei, neque cla-
mabunt cum vincti fuerint. Morietur in tempestate anima
eorum, et vita eorum inter effeminatos. Eripiet pauperem de
angustia sua, et revelabit in tribulatione aurem eius.
Igitur salvabit te de ore angusto latissime, et non habentis
fundamentum subter se; requies autem mensae tuae erit ple-
na pinguedine. Causa tua quasi impii iudicata est;
causam autem iudiciumque recipies. Non te ergo
superet ira ut alium opprimas, nec multitudo donorum
inclinet te. Depone magnitudinem tuam absque
tribulatione, et omnes robustos fortitudine. Ne protra-
has noctem, ut ascendant populi pro eis. Cave ne declines
ad iniquitatem; hanc enim cepisti sequi post miseriam.
Ecce Deus excelsus in fortitudine sua, et nullus ei similis
in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias eius? aut quis
audet ei dicere: Operatus es iniquitatem? Memento quod
ignores opus eius, de quo cecinerunt viri. Omnes homines
vident eum, unusquisque intuetur procul. Ecce Deus
magnus vincens scientiam nostram. Numerus annorum eius in-
aestimabilis. Qui aufert stillas pluviae, et effundit
imbres ad instar gurgitum, qui de nubibus fluunt quae
praetexunt cuncta desuper. Si voluerit extendere nubes quasi
tentorium suum, et fulgurare lumine suo desuper,
cardines quoque maris operiet. Per haec enim iudicat populos,
et dat escam multis mortalibus. In manibus abscondit
lucem, et praecipit ei ut rursus adveniat. Annun-
tiat de ea amico suo quod possessio eius sit, et ad eam possit
ascendere.

XXXVI

Super hoc expavit cor meum,
et emotum est de loco suo. Audite auditionem in terrore
vocis eius, et sonum de ore illius procedentem. Subter omnes cae-
los ipse considerat, et lumen illius super terminos terrae. Post eum rugiet
sonitus, tonabit voce magnitudinis suae, et non in-
vestigabitur cum audita fuerit vox eius. Tonabit Deus
in voce sua mirabiliter, qui facit magna et inscru-
tabilia. Qui praecipit nivi ut descendat super terram,
et hiemis pluviis et imbribus fortitudinis suae. Qui
in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera
sua. Ingredietur bestia latibulum suum, et in antro
suo morabitur. Ab interioribus egredietur tempestas,
et ab arcturo frigus. Flante Deo concrescit gelu, et rur-
sum latissimae funduntur aquae. Frumentum desiderat nu-
bes, et nubes spargunt lumen suum. Quae lustrant cun-
cta per circuitum, quocumque eas voluntas gubernan-
tis duxerit, ad omne quod praeceperit illis super faciem or-
bis terrarum: sive in una tribu, sive in terra sua, sive in
quocumque loco misericordiae suae eas iusserit inveniri.
Ausculta haec Iob; sta, et considera mirabilia Dei. Numquid
scis quando praeceperit Deus pluviis ut ostenderent lucem nu-
bium eius? Numquid nosti semitas nubium magnas et
perfectas scientias? Nonne vestimenta tua calida sunt, cum
perflata fuerit terra austro? Tu forsitan cum eo fabricatus es
caelos, qui solidissimi quasi aere fundati sunt. Ostende nobis
quid dicamus illi; nos quippe involvimur tenebris. Quis
narrabit ei quae loquor? etiam si locutus fuerit homo, de-
vorabitur. At nunc non vident lucem; subito aer cogetur
in nubes, et ventus transiens fugabit eas. Ab aquilone
aurum venit, et ad Deum formidolosa laudatio. Digne eum
invenire non possumus: magnus fortitudine, et iudicio, et
iustitia, et enarrari non potest. Ideo timebunt eum viri, et non
audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapien-
tes.

XXXVII

Respondens autem Dominus Iob de turbine
dixit: Quis est iste involvens sententias sermonibus im-
peritis? Accinge sicut vir lumbos tuos; interrogabo te, et
responde mihi. Ubi eras quando ponebam fundamenta terrae? Indi-
ca mihi, si habes intelligentiam. Quis posuit mensuras eius, si
nosti? vel quis tetendit super eam lineam? Super quo bases
illius solidatae sunt? aut quis demisit lapidem angula-
rem eius, cum me laudarent simul astra matuti-
na, et iubilarent omnes filii Dei? Quis conclusit ostiis ma-
re, quando erumpebat quasi de vulva procedens? Cum ponerem nu-
bem vestimentum eius, et caligine illud quasi pannis infan-
tiae obvolverem? Circumdedi illud terminis meis, et posui
vectem et ostia, et dixi: Huc usque venies, et non procedes
amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos. Numquid
post ortum tuum praecepisti diluculo, et ostendisti auro-
rae locum suum? Et tenuisti concutiens extrema terrae,
et excussisti impios ex ea? Restituetur ut lutum signa-
culum, et stabit sicut vestimentum. Auferetur ab im-

piis lux sua et brachium excelsum confringetur. Numquid ingressus es profunda maris et in novissimis abyssi deambulasti? Numquid apertae sunt tibi portae mortis et ostia tenebrosa vidisti? Numquid considerasti latitudinem terrae? Indica mihi si nosti omnia. In qua via lux habitet et tenebrarum quis locus sit, ut ducas unumquodque ad terminos suos et intelligas semitas domus eius. Sciebas tunc quod nasciturus esses et numerum dierum tuorum noveras? Numquid ingressus es thesauros nivis aut thesauros grandinis aspexisti, quae praeparavi in tempus hostis, in diem pugnae et belli? Per quam viam spargitur lux, dividitur aestus super terram? Quis dedit vehementissimo imbri cursum et viam sonantis tonitrui, ut plueret super terram absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur; ut impleret inviam et desolatam et produceret herbas virentes? Quis est pluviae pater, vel quis genuit stillas roris? De cuius utero egressa est glacies, et gelu de caelo quis genuit? In similitudinem lapidis aquae durantur, et superficies abyssi constringitur. Numquid coniungere valebis micantes stellas Pliadas, aut gyrum Arcturi poteris dissipare? Numquid producis luciferum in tempore suo, et vesperum super filios terrae consurgere facis? Numquid nosti ordinem caeli, et pones rationem eius in terra? Numquid elevabis in nebula vocem tuam, et impetus aquarum operiet te? Numquid mittes fulgura, et ibunt, et revertentia dicent tibi: Adsumus? Quis posuit in visceribus hominis sapientiam, vel quis dedit gallo intelligentiam? Quis enarrabit caelorum rationem, et concentum caeli quis dormire faciet? Quando fundebatur pulvis in terra, et glebae compingebantur? Numquid capies leaenae praedam, et animam catulorum eius implebis, quando cubant in antris et in specubus insidiantur? Quis praeparat corvo escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum, vagantes eo quod non habeant cibos?

XXXIX

Numquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas observasti? Dinumerasti menses conceptus earum, et scisti tempus partus earum? Incurvantur ad fetum, et pariunt, et rugitus emittunt. Separantur filii earum, et pergunt ad pastum; egrediuntur, et non revertuntur ad eas. Quis dimisit onagrum liberum, et vincula eius quis solvit? Cui dedi in solitudine domum, et tabernacula eius in terra salsuginis. Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit. Circumspicit montes pascuae suae, et virentia quaeque perquirit. Numquid volet rinoceros servire tibi, aut morabitur ad praesepe tuum? Numquid alligabis rinocerota ad arandum loro tuo, aut confringet glebas vallium post te? Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius, et derelinques ei labores tuos? Numquid credes ei quod reddat sementem tibi, et aream tuam congreget? Penna struthionis similis est pennis herodii et accipitris. Quando derelinquit ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea? Obliviscitur quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat. Duratur ad filios suos quasi non sint sui; frustra laboravit nullo timore cogente. Privavit enim eam Deus sapientia, nec dedit ei intelligentiam. Cum tempus fuerit, in altum alas erigit; deridet equum et ascensorem eius. Numquid praebebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitum? Numquid suscitabis eum quasi locustas? Gloria narium eius terror. Terram ungula fodit, exsultat audacter; in occursum pergit armatis. Contemnit pavorem, nec cedit gladio. Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta et clipeus. Fervens et fremens sorbet terram, nec reputat tubae sonare clangorem. Ubi audierit bucinam, dicit: Vah! Procul odoratur bellum, exhortationem ducum et ululatum exercitus. Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad austrum? Aut ad praeceptum tuum elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum suum? In petris manet, et in praeruptis silicibus commoratur atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur escam, et de longe oculi eius prospiciunt. Pulli eius lambent sanguinem, et ubicumque cadaver fuerit, statim adest. Et adiecit Dominus et locutus est ad Iob: Numquid qui contendit cum Deo tam facile conquiescit? Utique qui arguit Deum debet respondere ei. Respondens autem Iob Domino dixit: Qui leviter locutus sum, respondere quid possum? Manum meam ponam super os meum. Unum locutus sum, quod utinam non dixissem, et alterum, quibus ultra non addam.

XL

Respondens autem Dominus Iob de turbine, ait: Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, et indica mihi. Numquid irritum facies iudicium meum, et condemnabis me ut tu iustificeris? Et si habes brachium sicut Deus, et si voce simili tonas? Circumda tibi decorem, et in sublime erigere, et esto gloriosus, et speciosis induere vestibus. Disperge superbos in furore tuo, et respiciens omnem arrogantem humilia. Respice cunctos superbos, et confunde eos, et contere impios in loco suo. Absconde eos in pulvere simul, et facies eorum demerge in foveam. Et ego confitebor quod salvare te possit dextera tua. Ecce behemoth, quem feci tecum, fenum quasi bos comedet. Fortitudo eius in lumbis eius, et virtus illius in umbilico ventris eius. Stringit caudam suam quasi cedrum; nervi testiculorum eius perplexi sunt. Ossa eius velut fistulae aeris; cartilago illius quasi laminae ferreae. Ipse principium viarum Dei est: qui fecit eum, applicabit gladium eius. Huic montes herbas ferunt; omnes bestiae agri ludent ibi. Sub umbra dormit in secreto calami, in locis humentibus. Protegunt umbrae umbram eius; circumdabunt eum salices torrentis. Ecce absorbebit fluvium, et non mirabitur; et habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. In oculis eius quasi hamo capiet eum, et in sudibus perforabit nares eius. An extrahere poteris leviathan hamo, et fune ligabis linguam eius? Numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius? Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? Numquid feriet tecum pactum, et accipies eum servum sempiternum? Numquid illudes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis? Concident eum amici, divident illum negotiatores? Numquid implebis sagenas pelle eius, et gurgustium piscium capite illius? Pone super eum manum tuam: memento belli, nec ultra addas loqui. Ecce spes eius frustrabitur eum, et videntibus cunctis praecipitabitur.

XLI

Non quasi crudelis suscitabo eum. Quis enim resistere potest vultui meo? Quis ante dedit mihi ut reddam ei? Omnia quae sub caelo sunt mea sunt. Non parcam ei, et verbis potentibus, et ad deprecandum compositis. Quis revelabit faciem indumenti eius, et in medium oris eius quis intrabit? Portas vultus eius quis aperiet? Per gyrum dentium eius formido. Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus. Una uni coniungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas. Una alteri adhaerebit, et tenentes se nequaquam separabuntur. Sternutatio eius

splendor ignis, et oculi eius ut palpebre diluculi. De ore eius
lampades procedunt sicut tede ignis accense. De naribus eius
procedit fumus sicut olle succense atque fervens. Alitus eius
prunas ardere facit, et flamma de ore eius egreditur. In collo
eius morabitur fortitudo, et faciem eius precedit egestas.
Membra carnium eius coherentia sibi. Mittet contra eum fulmi-
na, et ad locum alium non ferentur. Cor eius indurabitur quasi lapis,
et stringetur quasi malleatoris incus. Cum sublatus fuerit ti-
mebunt angeli, et territi purgabuntur. Cum apprehenderit
eum gladius subsistere non poterit, neque hasta neque torax.
Reputabit enim quasi paleas ferrum, et quasi lignum putridum
es. Non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam versi
sunt ei lapides funde. Quasi stipulam estimabit malleum,
et deridebit vibrantem hastam. Sub ipso erunt radii solis,
et sternet sibi aurum quasi lutum. Fervescere faciet quasi ollam
profundum maris, et ponet quasi cum unguenta bulliunt. Post
eum lucebit semita, estimabit abyssum quasi senescen-
tem. Non est super terram potestas que comparetur ei, qui factus
est ut nullum timeret. Omne sublime videt, ipse est
rex super omnes filios superbie. XLII
Respondens autem Iob Domino dixit: Scio quia omnia potes,
et nulla te latet cogitatio. Quis est iste qui celat consilium
absque scientia? Ideo insipienter locutus sum, et que ultra modum
excederent scientiam meam. Audi et ego loquar. Interrogabo
te, et responde mihi. Auditu auris audivi te, nunc autem oculus
meus videt te. Idcirco ipse me reprehendo, et ago penitentiam
in favilla et cinere. Postquam autem locutus est Dominus verba hec ad Iob,
dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus est furor
meus in te, et in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti
coram me rectum, sicut servus meus Iob. Sumite ergo
vobis septem tauros, et septem arietes, et ite ad servum meum
Iob, et offerte holocaustum pro vobis. Iob autem servus meus
orabit pro vobis. Faciem eius suscipiam ut non vobis im-
putetur stultitia. Neque enim locuti estis coram me rec-
te sicut servus meus Iob. Abierunt ergo Eliphaz Thema-
nites, et Baldath Suithes, et Sophar Naamathites, et fe-
cerunt sicut locutus fuerat ad eos Dominus, et suscepit Dominus faciem
Iob. Dominus quoque conversus est ad penitentiam Iob, cum oraret ille pro
amicis suis. Et addidit Dominus omnia quecumque fuerant Iob duplicia.
Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, et universe sorores sue, et
cuncti qui noverant eum prius, et comederunt cum eo panem
in domo eius, et moverunt super eum caput, et consolati sunt
eum super omne malum quod intulerat Dominus super eum. Et dederunt
ei unusquisque ovem unam, et inaurem auream unam.
Dominus autem benedixit novissimis Iob magis quam principio
eius. Et facta sunt ei quattuordecim milia ovium, et sex milia camelorum, et mille
iuga boum, et mille asine. Et fuerunt ei septem filii et filie tres.
Et vocavit nomen unius Diem, et nomen secunde Cassiam, et no-
men tertie Cornustibii. Non sunt autem invente mulieres
speciose sicut filie Iob in universa terra. Deditque eis pater
suus hereditatem inter fratres earum. Vixit
autem Iob post hec flagella centum quadraginta annis,
et vidit filios suos, et filios filiorum
suorum usque ad quartam generationem,
et mortuus est senex et plenus dierum.

Beatus vir — *Incipit liber hymnorum vel soliloquiorum prophete de Christo.*
qui non abiit
in consilio impiorum, et in via
peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentie non sedit. Sed
in lege Domini voluntas eius, et in lege eius meditabitur die ac
nocte. Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus
decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Et
folium eius non defluet, et omnia quecumque faciet prosperabun-
tur. Non sic impii, non sic, sed tamquam pulvis quem proi-
cit ventus a facie terre. Ideo non resurgent impii in
iudicio, neque peccatores in consilio iustorum. Quoniam novit Dominus
viam iustorum, et iter impiorum peribit. *Psalmus David* 2
Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt ina-
nia. Astiterunt reges terre, et principes convenerunt
in unum adversus Dominum, et adversus Christum eius. Dirumpamus
vincula eorum, et proiciamus a nobis iugum ipsorum. Qui
habitat in celis irridebit eos, et Dominus subsannabit eos.
Tunc loquetur ad eos in ira sua, et in furore suo contur-
babit eos. Ego autem constitutus sum rex ab eo super Syon montem
sanctum eius, predicans preceptum eius. Dominus dixit ad me
Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula
a me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam, et possessionem
tuam terminos terre. Reges eos in virga ferrea, et tam-
quam vas figuli confringes eos. Et nunc reges intelli-
gite, erudimini qui iudicatis terram. Servite
Domino in timore, et exultate ei cum tremore. Apprehendi-
te disciplinam, nequando irascatur Dominus, et pereatis de via iusta.
Cum exarserit in brevi ira eius, beati omnes qui confidunt
in eo. *Psalmus David cum fugeret a facie Absalon filii sui.* 3
Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me? Multi
insurgunt adversum me. Multi dicunt anime mee: Non
est salus ipsi in Deo eius. Tu autem Domine susceptor meus
es, gloria mea, et exaltans caput meum. Voce mea ad
Dominum clamavi, et exaudivit me de monte sancto suo.
Ego dormivi et soporatus sum, et exurrexi, quia Dominus sus-
cepit me. Non timebo milia populi circumdantis me.
Exsurge Domine, salvum me fac Deus meus.
Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine
causa, dentes peccatorum contrivisti. Domini est salus, et super po-
pulum tuum benedictio tua. *In finem carminum psalmus David.* 4
Cum invocarem ex- *vel in finem canticum psalmus David*
audivit me Deus iustitie mee, in tribulatione
dilatasti mihi. Miserere mihi, et exaudi orationem meam.
Filii hominum usquequo gravi corde? Ut quid diligitis va-
nitatem, et queritis mendacium? Et scitote quoniam mi-
rificavit Dominus sanctum suum. Dominus exaudiet me cum clama-
vero ad eum. Irascimini et nolite peccare, que dicitis
in cordibus vestris, et in cubilibus vestris compungimini. Sa-
crificate sacrificium iustitie, et sperate in Domino. Multi di-
cunt: Quis ostendit nobis bona? Signatum est super
nos lumen vultus tui Domine, dedisti letitiam in corde
meo. A fructu frumenti, vini, et olei sui multipli-
cati sunt. In pace in idipsum dormiam et requi-
escam. Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti
me. *In finem pro ea que consequitur hereditatem.* 5
Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamo-
rem meum. Intende voci orationis mee, rex
meus et Deus meus. Quoniam ad te orabo Domine, mane
exaudies vocem meam. Mane astabo tibi et vi-
debo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. Neque
habitabit iuxta te malignus, neque permanebunt

iniusti ante oculos tuos. Odisti omnes qui operantur iniquita
tem: perdes omnes qui loquuntur mendacium. Virum sanguinum
et dolosum abhominabitur dominus: ego autem in multitudine mi
sericordie tue. Introibo in domum tuam: adorabo ad tem
plum sanctum tuum in timore tuo. Domine deduc me in iustitia
tua propter inimicos meos: dirige in conspectu tuo viam
meam. Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est. Se
pulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose age
bant: iudica illos deus. Decidant a cogitationibus suis
secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos: quoniam
irritaverunt te domine. Et letentur omnes qui sperant in
te: in eternum exultabunt: et habitabis in eis. Et gloriabuntur
in te omnes qui diligunt nomen tuum: quoniam tu benedices iusto.
Domine ut scuto bone voluntatis tue coronasti nos.
Domine ne in furore tuo In finem psalmus David pro octava.
arguas me: neque in ira tua corripias me. Miserere
mei domine quoniam infirmus sum: sana me domine quoniam con
turbata sunt ossa mea. Et anima mea turbata est val
de: et tu domine usquequo. Convertere domine et eripe animam meam:
salvum me fac propter misericordiam tuam. Quoniam non est in morte
qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi.
Laboravi in gemitu meo lavabo per singulas
noctes lectum meum: lacrimis meis stratum meum
rigabo. Turbatus est a furore oculus meus: inveteravi
inter omnes inimicos meos. Discedite a me omnes
qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit dominus vocem
fletus mei. Exaudivit dominus deprecationem meam: dominus
orationem meam suscepit. Erubescant et conturbentur
vehementer omnes inimici mei: convertantur et erubescant
valde velociter. In finem psalmus David quem cantavit domino pro
Domine deus meus in te speravi: salvum verbis Chusi filii Ge
me fac ex omnibus persequentibus me: et libera me mini.
Ne quando rapiat ut leo animam meam: dum non est qui rede
mat neque qui salvum faciat. Domine deus meus si feci istud:
si est iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuen
tibus mihi mala: decidam merito ab inimicis meis inanis.
Persequatur inimicus animam meam et comprehendat: et con
culcet in terra vitam meam: et gloriam meam in pulve
rem deducat. Exurge domine in ira tua: et exaltare
in finibus inimicorum meorum. Et exurge domine deus meus
in precepto quod mandasti: et synagoga populorum circumdabit
te. Et propter hanc in altum regredere: dominus iudicat populos.
Iudica me domine secundum iustitiam meam: et secundum inno
centiam meam super me. Consumetur nequitia peccatorum
et diriges iustum: scrutans corda et renes deus. Iustum
adiutorium meum a domino: qui salvos facit rectos corde.
Deus iudex iustus fortis et patiens: numquid irascitur per sin
gulos dies. Nisi conversi fueritis gladium suum vibrabit:
arcum suum tetendit et paravit illum. Et in eo paravit va
sa mortis: sagittas suas ardentibus effecit. Ecce par
turit iniustitiam: concepit dolorem: et peperit iniquita
tem. Lacum aperuit et effodit eum: et incidit in foveam
quam fecit. Convertetur dolor eius in caput eius: et in ver
ticem ipsius iniquitas eius descendet. Confitebor
domino secundum iustitiam eius: et psallam nomini domini altissimi.
Domine dominus noster quam ad In finem psalmus David pro torcularibus.
mirabile est nomen tuum in universa terra. Quoniam
elevata est magnificentia tua super celos. Ex ore in
fantium et lactantium perfecisti laudem propter inimicos tuos:
ut destruas inimicum et ultorem. Quoniam videbo celos tuos
opera digitorum tuorum: lunam et stellas que tu fundasti. Quid
est homo quod memor es eius: aut filius hominis quoniam visitas eum.
Minuisti eum paulominus ab angelis: gloria et honore co
ronasti eum: et constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia
subiecisti sub pedibus eius: oves et boves universas: insuper
et pecora campi. Volucres celi et pisces maris: qui per
ambulant semitas maris. Domine dominus noster quam admi
rabile est nomen tuum in universa terra. In finem pro occultis filii 9
Confitebor tibi domine in toto corde meo: narrabo psalmus David
omnia mirabilia tua. Letabor et exultabo in te: psal
lam nomini tuo altissime. In convertendo inimicum meum
retrorsum: infirmabuntur et peribunt a facie tua. Quoniam fecis
ti iudicium meum et causam meam: sedes super thronum qui iu
dicas iustitiam. Increpasti gentes: et periit impius: nomen
eorum delesti in eternum et in seculum seculi. Inimici defecerunt
framee in finem: et civitates eorum destruxisti. Periit
memoria eorum cum sonitu: et dominus in eternum permanet. Para
vit in iudicio thronum suum: et ipse iudicabit orbem terre in e
quitate: iudicabit populos in iustitia. Et factus est dominus re
fugium pauperi: adiutor in opportunitatibus in tribulatione.
Et sperent in te qui noverunt nomen tuum: quoniam non dereliquisti
querentes te domine. Psallite domino qui habitat in Syon: annun
ciate inter gentes studia eius. Quoniam requirens sangui
nem eorum recordatus est: non est oblitus clamorem pauperum.
Miserere mei domine: vide humilitatem meam de ini
micis meis. Qui exaltas me de portis mortis: ut an
nunciem omnes laudationes tuas in portis filie Syon. Exul
tabo in salutari tuo: infixe sunt gentes in interitu
quem fecerunt. In laqueo isto quem absconderunt comprehensus
est pes eorum. Cognoscetur dominus iudicia faciens: in operibus
manuum suarum comprehensus est peccator. Convertantur peccatores
in infernum: omnes gentes que obliviscuntur deum. Quoniam non
in finem oblivio erit pauperis: patientia pauperum non peribit
in finem. Exurge domine non confortetur homo: iudicentur
gentes in conspectu tuo. Constitue domine legislatorem su
per eos: ut sciant gentes quoniam homines sunt. Ut quid domine re
cessisti longe: despicis in opportunitatibus in tribulatione.
Dum superbit impius incenditur pauper: comprehenduntur
in consiliis quibus cogitant. Quoniam laudatur peccator in desi
deriis anime sue: et iniquus benedicitur. Exacerbavit
dominum peccator: secundum multitudinem ire sue non queret. Non
est deus in conspectu eius: inquinate sunt vie illius in omni
tempore. Auferuntur iudicia tua a facie eius: omnium inimi
corum suorum dominabitur. Dixit enim in corde suo non movebi
tur a generatione in generationem sine malo. Cuius male
dictione os plenum est et amaritudine et dolo: sub lingua eius
labor et dolor. Sedet in insidiis cum divitibus in occultis
ut interficiat innocentem. Oculi eius in pauperem respi
ciunt: insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua. In
sidiatur ut rapiat pauperem: rapere pauperem dum at
trahit eum. In laqueo suo humiliabit eum: inclinabit
se et cadet cum dominatus fuerit pauperum. Dixit enim in cor
de suo oblitus est deus: avertit faciem suam ne vi
deat in finem. Exurge domine deus exaltetur manus
tua: ne obliviscaris pauperum. Propter quid irri
tavit impius deum: dixit enim in corde suo non requiret.

Vides quoniam tu laborem et dolorem consideras ut tradas eos in
manus tuas. Tibi derelictus est pauper orphano tu eris ad
iutor. Contere brachium peccatoris et maligni querek peccatum
illius et non invenietur. Dominus regnabit in eternum et in seculum
seculi peribitis gentes de terra illius. Desiderium pauperum exaudi
vit dominus preparationem cordis eorum audivit auris tua. Iudica
re pupillo et humili ut non apponat ultra magnifica
re se homo super terram. In finem psalmus david
x In domino confido quomodo dicitis anime mee transmigra in montem
sicut passer. Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum parave
runt sagittas suas in pharetra ut sagittent
in obscuro rectos corde. Quoniam que perfecisti destruxerunt iustus
autem quid fecit. Dominus in templo sancto suo dominus in celo sedes
eius. Oculi eius in pauperem respiciunt palpebre eius
interrogant filios hominum. Dominus
interrogat iustum et impium qui autem diligit iniquitatem
odit animam suam. Pluet super peccatores laqueos ignis sul
phur et spiritus procellarum pars calicis eorum. Quoniam iustus dominus et ius
titias dilexit equitatem vidit vultus eius. In finem
xi Salvum me fac domine quoniam defecit sanctus. psalmus david pro octava
quoniam diminute sunt veritates a filiis hominum. Va
na locuti sunt unusquisque ad proximum suum labia dolosa in
corde et corde locuti sunt. Disperdat dominus universa labia do
losa et linguam magniloquam. Qui dixerunt linguam
nostram magnificabimus labia nostra a nobis sunt quis noster dominus
est. Propter miseriam inopum et gemitum pauperum nunc
exurgam dicit dominus. Ponam in salutari fiducialiter agam
in eo. Eloquia domini eloquia casta argentum igne examinatum
probatum terre purgatum septuplum. Tu domine ser
vabis nos et custodies nos a generatione hac in eternum. In
circuitu impii ambulant secundum altitudinem tuam
multiplicasti filios hominum. In finem psalmus david
xii Usquequo domine oblivisceris me in finem usquequo avertis fa
ciem tuam a me. Quamdiu ponam consilia in anima mea
dolorem in corde meo per diem. Usquequo exaltabitur inimicus
meus super me. Respice et exaudi me domine deus meus. Illumina
oculos meos ne umquam obdormiam in morte ne quando dicat
inimicus meus prevalui adversus eum. Qui tribulant
me exultabunt si motus fuero ego autem in misericordia tua speravi.
Exultabit cor meum in salutari tuo cantabo domino qui
bona tribuit michi et psallam nomini domini altissimi. psalmus david
xiii Dixit insipiens in corde suo non est deus. Corrupti sunt
et abhominabiles facti sunt in studiis suis non est qui fa
ciat bonum non est usque ad unum. Dominus de celo prospexit super
filios hominum ut videat si est intelligens aut requi
rens deum. Omnes declinaverunt simul inutiles facti sunt
non est qui faciat bonum non est usque ad unum. Sepulcrum pa
tens est guttur eorum linguis suis dolose agebant
venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione
et amaritudine plenum est veloces pedes eorum ad effun
dendum sanguinem. Contritio et infelicitas in
viis eorum et viam pacis non cognoverunt non est timor dei ante
oculos eorum. Nonne cognoscent omnes qui operantur in
iquitatem qui devorant plebem meam sicut es
cam panis. Dominum non invocaverunt illic trepida
verunt timore ubi non erat timor. Quoniam dominus in generatione
iusta est consilium inopis confudistis quoniam dominus spes eius est.
Quis dabit ex syon salutare israel cum averterit dominus

captivitatem plebis sue exultabit iacob et letabitur israel.
Domine quis habitabit in tabernaculo tuo aut quis | psalmus david
requiescet in monte sancto tuo. Qui ingreditur sine
macula et operatur iustitiam. Qui loquitur veritatem
in corde suo qui non egit dolum in lingua sua. Nec
fecit proximo suo malum et opprobrium non accepit ad
versus proximos suos. Ad nichilum deductus est in
conspectu eius malignus timentes autem dominum glorificat.
Qui iurat proximo suo et non decipit qui pecuniam su
am non dedit ad usuram et munera super innocentem
non accepit. Qui facit hec non movebitur in eternum.
Conserva me domine quoniam speravi in te. | titulus inscrip xv
Dixi domino deus meus es tu quoniam bo | tionis ipsi david
norum meorum non eges. Sanctis qui sunt in terra eius mirifi
cavit omnes voluntates meas in eis. Multiplicate
sunt infirmitates eorum postea acceleraverunt. Non con
gregabo conventicula eorum de sanguinibus nec me
mor ero nominum eorum per labia mea. Dominus pars hereditatis
mee et calicis mei tu es qui restitues hereditatem
meam michi. Funes ceciderunt michi in preclaris etenim
hereditas mea preclara est michi. Benedicam dominum qui
tribuit michi intellectum insuper et usque ad noctem in
crepuerunt me renes mei. Providebam dominum in con
spectu meo semper quoniam a dextris est michi ne commovear. Prop
ter hoc letatum est cor meum et exultavit lingua mea
insuper et caro mea requiescet in spe. Quoniam non dere
linques animam meam in inferno nec dabis sanctum
tuum videre corruptionem. Notas michi fecisti vias vi
te adimplebis me letitia cum vultu tuo delectationes
in dextera tua usque in finem. oratio david
xvi Exaudi domine iustitiam meam intende deprecationem
meam. Auribus percipe orationem meam non in la
biis dolosis. De vultu tuo iudicium meum prodeat oculi
tui videant equitates. Probasti cor meum et vi
sitasti nocte igne me examinasti et non est inventa
in me iniquitas. Ut non loquatur os meum opera
hominum propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias du
ras. Perfice gressus meos in semitis tuis ut non
moveantur vestigia mea. Ego clamavi quoniam exau
disti me deus inclina aurem tuam michi et exaudi
verba mea. Mirifica misericordias tuas qui salvos facis
sperantes in te. A resistentibus dextere tue custodi
me ut pupillam oculi. Sub umbra alarum tuarum pro
tege me a facie impiorum qui me afflixerunt. Ini
mici mei animam meam circumdederunt adipem suum con
cluserunt os eorum locutum est superbiam. Proicien
tes me nunc circumdederunt me oculos suos statu
erunt declinare in terram. Susceperunt me sicut
leo paratus ad predam et sicut catulus leonis habitans in
abditis. Exurge domine preveni eum et supplanta
eum eripe animam meam ab impio frameam tuam
ab inimicis manus tue. Domine a paucis de terra divi
de eos in vita eorum de absconditis tuis adimpletus
est venter eorum. Saturati sunt filiis et dimiserunt
reliquias suas parvulis suis. Ego autem in iustitia
apparebo in conspectu tuo satiabor cum apparuerit gloria tua.
In finem puero domini david qui locutus est domino verba canti
ci huius in die qua eripuit eum dominus de manu omnium

inimicorum eius et de manu Saul et dixit.

Diligam te domine fortitudo mea. Dominus firmamentum meum et refugium meum et liberator meus. Deus meus adiutor meus et sperabo in eum. Protector meus et cornu salutis meae et susceptor meus. Laudans invocabo dominum et ab inimicis meis salvus ero. Circumdederunt me dolores mortis et torrentes iniquitatis conturbaverunt me. Dolores inferni circumdederunt me praeoccupaverunt me laquei mortis. In tribulatione mea invocavi dominum et ad deum meum clamavi. Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam et clamor meus in conspectu eius introivit in aures eius. Commota est et contremuit terra fundamenta montium conturbata sunt et commota sunt quoniam iratus est eis. Ascendit fumus in ira eius et ignis a facie eius exarsit carbones succensi sunt ab eo. Inclinavit caelos et descendit et caligo sub pedibus eius. Et ascendit super cherubin et volavit volavit super pennas ventorum. Et posuit tenebras latibulum suum in circuitu eius tabernaculum eius tenebrosa aqua in nubibus aeris. Prae fulgore in conspectu eius nubes transierunt grando et carbones ignis. Et intonuit de caelo dominus et altissimus dedit vocem suam grando et carbones ignis. Et misit sagittas suas et dissipavit eos fulgura multiplicavit et conturbavit eos. Et apparuerunt fontes aquarum et revelata sunt fundamenta orbis terrarum. Ab increpatione tua domine ab inspiratione spiritus irae tuae. Misit de summo et accepit me assumpsit me de aquis multis. Eripuit me de inimicis meis fortissimis et ab his qui oderunt me. Praevenerunt me in die afflictionis meae et factus est dominus protector meus. Et eduxit me in latitudinem salvum me fecit quoniam voluit me. Et retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi. Quia custodivi vias domini nec impie gessi a deo meo. Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo et iustitias eius non repuli a me. Et ero immaculatus cum eo et observabo me ab iniquitate mea. Et retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam et secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum eius. Cum sancto sanctus eris et cum viro innocente innocens eris. Et cum electo electus eris et cum perverso perverteris. Quoniam tu populum humilem salvum facies et oculos superborum humiliabis. Quoniam tu illuminas lucernam meam domine deus meus illumina tenebras meas. Quoniam in te eripiar a temptatione et in deo meo transgrediar murum. Deus meus impolluta via eius eloquia domini igne examinata protector est omnium sperantium in se. Quoniam quis deus praeter dominum aut quis deus praeter deum nostrum. Deus qui praecinxit me virtute et posuit immaculatam viam meam. Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum et super excelsa statuens me. Qui docet manus meas ad proelium et posuisti ut arcum aereum brachia mea. Et dedisti mihi protectionem salutis tuae et dextera tua suscepit me. Et disciplina tua correxit me in finem et disciplina tua ipsa me docebit. Dilatasti gressus meos subtus me et non sunt infirmata vestigia mea. Persequar inimicos meos et comprehendam illos

et non convertar donec deficiant. Confringam illos nec poterunt stare cadent subtus pedes meos. Et praecinxisti me virtute ad bellum et supplantasti insurgentes in me subtus me. Et inimicos meos dedisti mihi dorsum et odientes me disperdidisti. Clamaverunt nec erat qui salvos faceret ad dominum nec exaudivit eos. Et comminuam eos ut pulverem ante faciem venti ut lutum platearum delebo eos. Eripies me de contradictionibus populi constitues me in caput gentium. Populus quem non cognovi servivit mihi in auditu auris oboedivit mihi. Filii alieni mentiti sunt mihi filii alieni inveterati sunt et claudicaverunt a semitis suis. Vivit dominus et benedictus deus meus et exaltetur deus salutis meae. Deus qui das vindictas mihi et subdis populos sub me liberator meus de inimicis meis iracundis. Et ab insurgentibus in me exaltabis me a viro iniquo eripies me. Propterea confitebor tibi in nationibus domine et nomini tuo psalmum dicam. Magnificans salutes regis eius et faciens misericordiam xviii
christo suo David et semini eius usque in saeculum. In finem psalmus David.

Caeli enarrant gloriam dei et opera manuum eius annuntiat firmamentum. Dies diei eructat verbum et nox nocti indicat scientiam. Non sunt loquellae neque sermones quorum non audiantur voces eorum. In omnem terram exivit sonus eorum et in fines orbis terrae verba eorum. In sole posuit tabernaculum suum et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo. Exsultavit ut gigas ad currendam viam a summo caelo egressio eius. Et occursus eius usque ad summum eius nec est qui se abscondat a calore eius. Lex domini immaculata convertens animas testimonium domini fidele sapientiam praestans parvulis. Iustitiae domini rectae laetificantes corda praeceptum domini lucidum illuminans oculos. Timor domini sanctus permanet in saeculum saeculi iudicia domini vera iustificata in semet ipsa. Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum et dulciora super mel et favum. Etenim servus tuus custodit ea in custodiendis illis retributio multa. Delicta quis intellegit ab occultis meis munda me et ab alienis parce servo tuo. Si mei non fuerint dominati tunc immaculatus ero et emundabor a delicto maximo. Et erunt ut complaceant eloquia oris mei et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Domine adiutor
meus et redemptor meus. In finem psalmus David. 19

Exaudiat te dominus in die tribulationis protegat te nomen dei Iacob. Mittat tibi auxilium de sancto et de Sion tueatur te. Memor sit omnis sacrificii tui et holocaustum tuum pingue fiat. Tribuat tibi secundum cor tuum et omne consilium tuum confirmet. Laetabimur in salutari tuo et in nomine dei nostri magnificabimur. Impleat dominus omnes petitiones tuas nunc cognovi quoniam salvum fecit dominus christum suum. Exaudiet illum de caelo sancto suo in potentatibus salus dexterae eius. Hi in curribus et hi in equis nos autem in nomine domini dei nostri invocabimus. Ipsi obligati sunt et ceciderunt nos autem surreximus et erecti sumus. Domine salvum fac regem et exaudi nos in die qua in
vocaverimus te. In finem psalmus David. 20

Domine in virtute tua laetabitur rex et super salutare tuum exultabit vehementer. Desiderium cordis eius tribuisti ei et voluntate labiorum eius non frau

dasti eum. Quoniam prevenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso. Vitam petiit a te: et tribuisti ei longitudinem dierum in seculum et in seculum seculi. Magna gloria eius in salutari tuo: gloriam et magnum decorem impones super eum. Quoniam dabis eum in benedictionem in seculum seculi: letificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Quoniam rex sperat in domino: et in misericordia altissimi non commovebitur. Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes qui te oderunt. Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui: dominus in ira sua conturbabit eos et devorabit eos ignis. Fructum eorum de terra perdes: et semen eorum a filiis hominum. Quoniam declinaverunt in te mala: cogitaverunt consilia que non potuerunt stabilire. Quoniam pones eos dorsum: in reliquiis tuis preparabis vultum eorum. Exaltare domine in virtute tua: cantabimus et psallemus virtutes tuas. In finem psalmus David pro assumptione vel susceptione matutina vel pro cerva matutina.

21 Deus deus meus respice in me quare me dereliquisti: longe a salute mea verba delictorum meorum. Deus meus clamabo per diem et non exaudies: et nocte et non ad insipientiam mihi. Tu autem in sancto habitas laus israel. In te speraverunt patres nostri: speraverunt et liberasti eos. Ad te clamaverunt et salvi facti sunt: in te speraverunt et non sunt confusi. Ego autem sum vermis et non homo: opprobrium hominum et abiectio plebis. Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labiis et moverunt caput. Speravit in domino eripiat eum: salvum faciat eum quoniam vult eum. Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre: spes mea ab uberibus matris mee. In te proiectus sum ex utero. De ventre matris mee deus meus es tu: ne discesseris a me. Quoniam tribulatio proxima est: quoniam non est qui adiuvet. Circumdederunt me vituli multi: tauri pingues obsederunt me. Aperuerunt super me os suum: sicut leo rapiens et rugiens. Sicut aqua effusus sum: et dispersa sunt omnia ossa mea. Factum est cor meum tanquam cera liquescens: in medio ventris mei. Aruit tanquam testa virtus mea et lingua mea adhesit faucibus meis: et in pulverem mortis deduxisti me. Quoniam circumdederunt me canes multi: concilium malignantium obsedit me. Foderunt manus meas et pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea. Ipsi vero consideraverunt et inspexerunt me: diviserunt sibi vestimenta mea: et super vestem meam miserunt sortem. Tu autem domine ne elongaveris auxilium tuum a me: ad defensionem meam conspice. Erue a framea deus animam meam: et de manu canis unicam meam. Salva me ex ore leonis: et a cornibus unicornium humilitatem meam. Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesie laudabo te. Qui timetis dominum laudate eum: universum semen iacob glorificate eum. Timeat eum omne semen israel: quoniam non sprevit neque despexit deprecationem pauperis. Nec avertit faciem suam a me: et cum clamarem ad eum exaudivit me. Apud te laus mea in ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum. Edent pauperes et saturabuntur et laudabunt dominum qui requirunt eum: vivent corda eorum in seculum seculi. Reminiscentur et convertentur ad dominum universi fines terre. Et adorabunt in conspectu eius universe familie gentium. Quoniam domini est regnum: et ipse dominabitur gentium. Manducaverunt et adoraverunt omnes pingues terre: in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram. Et anima mea illi vivet: et semen meum serviet ipsi. Annuntiabitur domino generatio ventura: et annuntiabunt celi iustitiam eius populo qui nascetur quem fecit dominus. Psalmus David.

22 Dominus regit me et nichil michi deerit: in loco pascue ibi me collocavit. Super aquam refectionis educavit me: animam meam convertit. Deduxit me super semitas iustitie: propter nomen suum. Nam et si ambulavero in medio umbre mortis non timebo mala: quoniam tu mecum es. Virga tua et baculus tuus: ipsa me consolata sunt. Parasti in conspectu meo mensam: adversus eos qui tribulant me. Inpinguasti in oleo caput meum: et calix meus inebrians quam preclarus est. Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vite mee. Et ut inhabitem in domo domini: in longitudinem dierum. Psalmus David in prima sabbati.

23 Domini est terra et plenitudo eius: orbis terrarum et universi qui habitant in eo. Quia ipse super maria fundavit eum: et super flumina preparavit eum. Quis ascendet in montem domini: aut quis stabit in loco sancto eius. Innocens manibus et mundo corde qui non accepit in vano animam suam: nec iuravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem a domino: et misericordiam a deo salutari suo. Hec est generatio querentium eum: querentium faciem dei iacob. Attollite portas principes vestras et elevamini porte eternales: et introibit rex glorie. Quis est iste rex glorie: dominus fortis et potens dominus potens in prelio. Attollite portas principes vestras et elevamini porte eternales: et introibit rex glorie. Quis est iste rex glorie: dominus virtutum ipse est rex glorie.

24 Ad te domine levavi animam meam: deus meus. Psalmus David. In te confido non erubescam. Neque irrideant me inimici mei: etenim universi qui sustinent te non confundentur. Confundantur omnes iniqua agentes supervacue. Vias tuas domine demonstra michi: et semitas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua et doce me: quia tu es deus salvator meus: et te sustinui tota die. Reminiscere miserationum tuarum domine: et misericordiarum tuarum que a seculo sunt. Delicta iuventutis mee: et ignorantias meas ne memineris. Secundum misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam domine. Dulcis et rectus dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via. Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas. Universe vie domini misericordia et veritas: requirentibus testamentum eius et testimonia eius. Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo: multum est enim. Quis est homo qui timet dominum: legem statuit ei in via quam elegit. Anima eius in bonis demorabitur: et semen eius hereditabit terram. Firmamentum est dominus timentibus eum: et testamentum ipsius ut manifestetur illis. Oculi mei semper ad dominum: quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. Respice in me et miserere mei: quia unicus et pauper sum ego. Tribulationes cordis mei multiplicate sunt: de necessitatibus meis erue me. Vide humilitatem meam et laborem meum: et dimitte universa delicta mea. Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt: et odio ini-

quo oderunt me. Custodi animam meam et erue me: non
erubescam quoniam speravi in te. Innocentes et recti adhese-
runt mihi: quia sustinui te. Libera deus israel ex omnibus tribula-
tionibus suis. psalmus David.
Iudica me domine quoniam ego in innocentia mea ingressus sum:
et in domino sperans non infirmabor. Proba me domine et tempta
me: ure renes meos et cor meum. Quoniam misericordia tua ante oculos
meos est: et complacui in veritate tua. Non sedi cum consilio
vanitatis: et cum iniqua gerentibus non introibo. Odivi
ecclesiam malignantium: et cum impiis non sedebo. La-
vabo inter innocentes manus meas: et circumdabo altare
tuum domine. Ut audiam vocem laudis tue: et enarrem
universa mirabilia tua. Domine dilexi decorem domus
tue: et locum habitationis glorie tue. Ne perdas cum impiis
deus animam meam: et cum viris sanguinum vitam me-
am. In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum
repleta est muneribus. Ego autem in innocentia mea in-
gressus sum: redime me et miserere mei. Pes meus
stetit in directo: in ecclesiis benedicam te domine. psalmus David
Dominus illuminatio mea et salus priusquam
mea quem timebo. Dominus protector vite
mee: a quo trepidabo. Dum appro-
piant super me nocentes liniretur.
ut edant carnes meas. Qui tribulant me ini-
mici mei: ipsi infirmati sunt et ceciderunt. Si consistant
adversum me castra: non timebit cor meum. Si exur-
gat adversum me prelium: in hoc ego sperabo. Unam pe-
tii a domino hanc requiram: ut inhabitem in domo domini
omnibus diebus vite mee. Et videam voluptatem do-
mini et visitem templum eius. Quoniam abscondit me in ta-
bernaculo suo: in die malorum protexit me in abscon-
dito tabernaculi sui. In petra exaltavit me: et nunc
exaltavit caput meum super inimicos meos. Circui-
vi et immolavi in tabernaculo eius hostiam
vociferationis: cantabo et psalmum dicam domino. Ex-
audi domine vocem meam qua clamavi ad te: mise-
rere mei et exaudi me. Tibi dixit cor meum exqui-
sivit te facies mea: faciem tuam domine requiram.
Ne avertas faciem tuam a me: ne declines in ira a
servo tuo. Adiutor meus esto ne derelinquas me: neque
despicias me deus salutaris meus. Quoniam pater meus et mater me-
a dereliquerunt me: dominus autem assumpsit me. Legem po-
ne mihi domine in via tua: et in semita recta dirige me
in semita recta propter inimicos meos. Ne tradide-
ris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt
in me testes iniqui: et mentita est iniquitas sibi. Credo
videre bona domini in terra viventium. Expecta dominum
viriliter age: et confortetur cor tuum et sustine dominum. psalmus
Ad te domine clamabo deus meus ne sileas huic David
a me: ne quando taceas a me et assimilabor descen-
dentibus in lacum. Exaudi domine vocem deprecationis
mee dum oro ad te: dum extollo manus meas ad tem-
plum sanctum tuum. Ne simul tradas me cum peccatoribus: et cum
operantibus iniquitatem ne perdas me. Qui loquuntur
pacem cum proximo suo: mala autem in cordibus eorum. Da
illis secundum opera eorum: et secundum nequitiam adinventionum
ipsorum. Secundum opera manuum eorum tribue illis: redde
retributionem eorum ipsis. Quoniam non intellexerunt opera domini

et in opera manuum eius destrue illos: et non edificabis illos.
Benedictus dominus: quoniam exaudivit vocem deprecationis mee.
Dominus adiutor meus et protector meus: et in ipso speravit
cor meum: et adiutus sum. Et refloruit caro mea: et
ex voluntate mea confitebor ei. Dominus fortitudo plebis
sue: et protector salvationum christi sui est. Salvum fac populum
tuum domine: et benedic hereditati tue: et rege eos et extolle il-
los usque in eternum. psalmus David in consummatione tabernaculi. 28
Afferte domino filii dei: afferte domino filios arietum. Affer-
te domino gloriam et honorem: afferte domino gloriam nomini
eius: adorate dominum in atrio sancto eius. Vox domini super aquas:
deus maiestatis intonuit: dominus super aquas multas. Vox
domini in virtute: vox domini in magnificentia. Vox domini
confringentis cedros: et confringet dominus cedros libani. Et
comminuet eas tamquam vitulum libani: et dilectus quemadmodum
filius unicornium. Vox domini intercidentis flammam ig-
nis: vox domini concutientis desertum: et commovebit dominus de-
sertum cades. Vox domini preparantis cervos: et revelabit con-
densa: et in templo eius omnes dicent gloriam. Dominus di-
luvium inhabitare facit: et sedebit dominus rex in eternum. Dominus
virtutem populo suo dabit: dominus benedicet populo suo in pace.
Exaltabo te domine quoniam psalmus cantici in dedicatione domus 29
suscepisti me: nec delectasti inimicos meos super
me. Domine deus meus clamavi ad te: et sanasti me. Domine
eduxisti ab inferno animam meam: salvasti me a descen-
dentibus in lacum. Psallite domino sancti eius: et confitemini
memorie sanctitatis eius. Quoniam ira in indignatione eius: et vi-
ta in voluntate eius. Ad vesperum demorabitur fletus:
et ad matutinum leticia. Ego autem dixi in habundantia
mea: non movebor in eternum. Domine in voluntate tua
prestitisti decori meo virtutem. Avertisti faciem tuam
a me: et factus sum conturbatus. Ad te domine clamabo: et ad
deum meum deprecabor. Que utilitas in sanguine meo:
dum descendo in corruptionem. Numquid confitebitur tibi pul-
vis: aut annuntiabit veritatem tuam. Audivit dominus
et misertus est mei: dominus factus est adiutor meus. Con-
vertisti planctum meum in gaudium mihi: concidisti sac-
cum meum: et circumdedisti me leticia. Ut cantet tibi
gloria mea et non compungar: domine deus meus in eternum con-
fitebor tibi. In finem psalmus David pro extasi. 30
In te domine speravi non confundar in eternum: in iustitia tua
libera me. Inclina ad me aurem tuam: accele-
ra ut eripias me. Esto mihi in deum protectorem: et in
domum refugii ut salvum me facias. Quoniam fortitudo
mea et refugium meum es tu: et propter nomen tuum dedu-
ces me: et enutries me. Educes me de laqueo hoc quem
absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus. In manus
tuas commendo spiritum meum: redemisti me domine deus veri-
tatis. Odisti observantes vanitates supervacue. Ego
autem in domino speravi: exultabo et letabor in misericordia tua.
Quoniam respexisti humilitatem meam: salvasti de
necessitatibus animam meam. Nec conclusisti me in ma-
nibus inimici: statuisti in loco spatioso pedes meos. Mi-
serere mei domine quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus
meus: anima mea et venter meus. Quoniam defecit in dolore vi-
ta mea: et anni mei in gemitibus. Infirmata est
in paupertate virtus mea: et ossa mea conturbata sunt.
Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium ni-

nicis meis valde et timor notis meis. Qui videbant me
foras fugerunt a me. Oblivioni datus sum tamquam mortuus
a corde. Factus sum tamquam vas perditum, quoniam audivi vi-
tuperationem multorum commorantium in circuitu. In eo dum
convenirent simul adversum me, accipere animam meam con-
siliati sunt. Ego autem in te speravi domine [illegible] deus meus es tu
in manibus meis sortes mee. Eripe me de manu inimi-
corum meorum et a persequentibus me. Illustra faciem tu-
am super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua domine non
confundar quoniam invocavi te. Erubescant impii et dedu-
cantur in infernum, muta fiant labia dolosa. Que loqun-
tur adversus iustum iniquitatem in superbia et in abu-
sione. Quam magna multitudo dulcedinis tue domine
quam abscondisti timentibus te. Perfecisti eis qui sperant in te
in conspectu filiorum hominum. Abscondes eos in abscondito
faciei tue a conturbatione hominum. Proteges eos in taber-
naculo tuo a contradictione linguarum. Benedictus dominus quoniam mirifi-
cavit misericordiam suam mihi in civitate munita. Ego autem
dixi in excessu mentis mee: proiectus sum a facie oculorum tu-
orum. Ideo exaudisti vocem orationis mee dum clama-
rem ad te. Diligite dominum omnes sancti eius, quoniam veritatem
requiret dominus et retribuet habundanter facientibus super-
biam. Viriliter agite et confortetur cor vestrum omnes qui
speratis in domino. Intellectus David.
31 Beati quorum remisse sunt iniquitates, et quorum tecta sunt
peccata. Beatus vir cui non imputavit dominus peccatum nec
est in spiritu eius dolus. Quoniam tacui inveteraverunt ossa me-
a dum clamarem tota die. Quoniam die ac nocte aggra-
vata est super me manus tua, conversus sum in erumpna
mea dum configitur spina. Delictum meum cognitum
tibi feci, et iniusticias meas non abscondi. Dixi con-
fitebor adversum me iniusticiam meam domino, et tu remi-
sisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te
omnis sanctus in tempore oportuno. Verumptamen in diluvi-
o aquarum multarum ad eum non approximabunt. Tu es re-
fugium meum a tribulatione que circumdedit me, exulta-
tio mea erue me a circumdantibus me. Intellectum
tibi dabo et instruam te in via hac qua gradieris,
firmabo super te oculos meos. Nolite fieri sicut
equus et mulus quibus non est intellectus. In chamo et fre-
no maxillas eorum constringe qui non approximant ad
te. Multa flagella peccatoris, sperantem autem in
domino misericordia circumdabit. Letamini in domino et exultate
iusti, et gloriamini omnes recti corde. In finem psalmus David.
32 Exultate iusti in domino, rectos decet collaudatio. Con-
fitemini domino in cythara, in psalterio decem cor-
darum psallite illi. Cantate ei canticum novum, bene
psallite ei in vociferatione. Quia rectum est verbum
domini, et omnia opera eius in fide. Diligit misericordiam et iudi-
cium, misericordia domini plena est terra. Verbo domini celi firmati
sunt, et spiritu oris eius omnis virtus eorum. Congregans
sicut in utre aquas maris, ponens in thesauris abys-
sos. Timeat dominum omnis terra, ab eo autem commoveantur
omnes inhabitantes orbem. Quoniam ipse dixit et facta sunt,
ipse mandavit et creata sunt. Dominus dissipat consili-
a gentium, reprobat autem cogitationes populorum, et reprobat
consilia principum. Consilium autem domini in eternum ma-
net, cogitationes cordis eius in generatione et generationem.

Beata gens cuius est dominus deus eius, populus quem elegit in
hereditatem sibi. De celo respexit dominus, vidit omnes
filios hominum. De preparato habitaculo suo respexit
super omnes qui habitant terram. Qui finxit singilla-
tim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum. Non
salvatur rex per multam virtutem, et gigas non
salvabitur in multitudine virtutis sue. Fal-
lax equus ad salutem, in habundantia autem vir-
tutis sue non salvabitur. Ecce oculi domini super me-
tuentes eum, et in eis qui sperant super misericordia eius. Ut
eruat a morte animas eorum, et alat eos in fame. Anima
nostra sustinet dominum, quoniam adiutor et protector noster est.
Quia in eo letabitur cor nostrum, et in nomine sancto eius spera-
vimus. Fiat misericordia tua domine super nos quemadmodum
speravimus in te. Psalmus David cum mutavit vultum suum coram Abymelech.
Benedicam dominum in omni tempore, semper laus eius
33 in ore meo. In domino laudabitur anima mea, audi-
ant mansueti et letentur. Magnificate dominum me-
cum et exaltemus nomen eius in idipsum. Exquisivi do-
minum et exaudivit me, et ex omnibus tribulationibus meis
eripuit me. Accedite ad eum et illuminamini,
et facies vestre non confundentur. Iste pauper clamavit, et
dominus exaudivit eum, et de omnibus tribulationibus eius salvavit
eum. Immittet angelus domini in circuitu timentium eum, et
eripiet eos. Gustate et videte quoniam suavis est dominus, bea-
tus vir qui sperat in eo. Timete dominum omnes sancti eius, quoniam non
est inopia timentibus eum. Divites eguerunt et esurierunt,
inquirentes autem dominum non minuentur omni bono. Ve-
nite filii audite me, timorem domini docebo vos. Quis
est homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos. Pro-
hibe linguam tuam a malo, et labia tua ne lo-
quantur dolum. Diverte a malo et fac bonum, inquire pacem
et persequere eam. Oculi domini super iustos, et aures eius
in preces eorum. Vultus autem domini super facientes mala,
ut perdat de terra memoriam eorum. Clamaverunt
iusti et dominus exaudivit eos, et ex omnibus tribulationi-
bus eorum liberavit eos. Iuxta est dominus hiis qui tribula-
to sunt corde, et humiles spiritu salvabit. Multe tri-
bulationes iustorum, et de omnibus hiis liberavit eos dominus.
Custodit dominus omnia ossa eorum, unum ex hiis non conteretur.
Mors peccatorum pessima, et qui oderunt iustum delinquent.
Redimet dominus animas servorum suorum, et non delinquent omnes
qui sperant in eo. In finem psalmus ipsi David.
34 Iudica domine nocentes me, expugna impugnan-
tes me. Apprehende arma et scutum, et exurge in
adiutorium mihi. Effunde frameam et conclude
adversus eos qui persequuntur me, dic anime mee salus tu-
a ego sum. Confundantur et revereantur querentes
animam meam. Avertantur retrorsum et confundantur cogi-
tantes mihi mala. Fiant tamquam pulvis ante faci-
em venti, et angelus domini coartans eos. Fiat
via illorum tenebre et lubricum, et angelus domini
persequens eos. Quoniam gratis absconderunt mihi interitum
laquei sui, supervacue exprobraverunt animam meam.
Veniat illi laqueus quem ignorat, et captio quam
abscondit apprehendat eum, et in laqueum cadat in
ipso. Anima autem mea exultabit in domino, et delecta-
bitur super salutari suo. Omnia ossa mea di-

cent domine quis similis tibi. Eripiens inopem de
manu fortiorum eius: egenum et pauperem a diripientibus eum.
Surgentes testes iniqui: que ignorabam interroga
bant me. Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilita
tem anime mee. Ego autem cum mihi molesti essent: induebar
cilicio. Humiliabam in ieiunio animam meam: et
oratio mea in sinu meo convertetur. Quasi proximum et quasi
fratrem nostrum sic complacebam: quasi lugens et contristatus sic
humiliabar. Et adversum me letati sunt et convenerunt:
congregata sunt super me flagella et ignoravi. Dissi
pati sunt nec compuncti, temptaverunt me: subsannaverunt
me subsannatione: frenduerunt super me dentibus su
is. Domine quando respicies: restitue animam meam a
malignitate eorum: a leonibus unicam meam. Con
fitebor tibi in ecclesia magna: in populo gravi laudabo te.
Non supergaudeant mihi qui adversantur mihi inique:
qui oderunt me gratis et annuunt oculis. Quoniam mihi
quidem pacifice loquebantur: et in iracundia terre loquen
tes dolos cogitabant. Et dilataverunt super me os
suum: dixerunt euge euge viderunt oculi nostri.
Vidisti domine ne sileas: domine ne discedas a me. Exur
ge et intende iudicio meo: deus meus et dominus meus
in causam meam. Iudica me secundum iustitiam meam
domine deus meus: et non supergaudeant mihi. Non dicant
in cordibus suis euge euge anime nostre: nec dicant de
vorabimus eum. Erubescant et revereantur simul qui
gratulantur malis meis. Induantur confusione et re
verentia: qui maligna loquuntur super me. Exultent
et letentur qui volunt iustitiam meam: et dicant semper
magnificetur dominus qui volunt pacem servi eius.
Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam: tota
die laudem tuam. In finem servo domini psalmus David.
Dixit iniustus ut delinquat in semetipso: non est timor dei
ante oculos eius. Quoniam dolose egit in conspectu eius: ut inveni
atur iniquitas eius ad odium. Verba oris eius iniquitas
et dolus: noluit agere ut bene ageret: intelligere ut bene ageret.
Iniquitatem meditatus est in cubili suo: astitit
omni vie non bone: malitiam autem non odivit. Domine in
celo misericordia tua: et veritas tua usque ad nubes. Iustitia
tua sicut montes dei: iudicia tua abyssus multa.
Homines et iumenta salvabis domine: quemadmodum multipli
casti misericordiam tuam deus. Filii autem hominum in te
gmine alarum tuarum sperabunt. Inebriabuntur ab
ubertate domus tue: et torrente voluptatis tue po
tabis eos. Quoniam apud te est fons vite: et in lumine
tuo videbimus lumen. Pretende misericordiam tuam scien
tibus te: et iustitiam tuam his qui recto sunt cor
de. Non veniat mihi pes superbie: et manus peccatoris
non moveat me. Ibi ceciderunt qui operantur iniqui
tatem: expulsi sunt nec potuerunt stare. Psalmus David.
Noli emulari in malignantibus: neque zelaveris
facientes iniquitatem. Quoniam tamquam fenum
velociter arescent: et quemadmodum olera herbarum cito de
cident. Spera in domino et fac bonitatem: et inhabi
ta terram: et pasceris in divitiis eius. Delectare in
domino: et dabit tibi petitiones cordis tui. Revela domino
viam tuam et spera in eo: et ipse faciet. Et edu
cet quasi lumen iustitiam tuam: et iudicium tuum
tamquam meridiem: subditus esto domino et ora eum. Noli 143
emulari in eo qui prosperatur in via sua: in homine faci
ente iniustitias. Desine ab ira et derelinque furo
rem: noli emulari ut maligneris. Quoniam qui ma
lignantur exterminabuntur: sustinentes autem dominum ipsi
hereditabunt terram. Et adhuc pusillum et non erit peccator:
et queres locum eius et non invenies. Mansueti autem heredita
bunt terram: et delectabuntur in multitudine pacis.
Observabit peccator iustum: et stridebit super eum dentibus
suis. Dominus autem irridebit eum: quoniam prospicit quod veniat
dies eius. Gladium evaginaverunt peccatores: inten
derunt arcum suum. Ut deiciant pauperem et inopem:
ut trucident rectos corde. Gladius eorum intret in
corda ipsorum: et arcus eorum confringatur. Melius est mo
dicum iusto: super divitias peccatorum multas. Quoniam brachia
peccatorum conterentur: confirmat autem iustos dominus. Novit dominus
dies immaculatorum: et hereditas eorum in eternum erit. Non
confundentur in tempore malo: et in diebus famis saturra
buntur: quia peccatores peribunt. Inimici vero domini mox ho
norificati fuerint et exaltati: deficientes quemadmodum
fumus deficient. Mutuabitur peccator et non solvet: iustus
autem miseretur et tribuet. Quia benedicentes ei heredita
bunt terram: maledicentes autem ei disperibunt. Apud
dominum gressus hominis dirigentur: et viam eius volet. Cum
ceciderit non collidetur: quia dominus supponit manum suam. Iu
nior fui etenim senui: et non vidi iustum derelictum: nec
semen eius querens panem. Tota die miseretur et commo
dat: et semen eius in benedictione erit. Declina a malo et
fac bonum: et inhabita in seculum seculi. Quia dominus amat iu
dicium: et non derelinquet sanctos suos: in eternum conservabuntur.
Iniusti punientur: et semen impiorum peribit. Iusti autem
hereditabunt terram: et inhabitabunt in seculum seculi super eam.
Os iusti meditabitur sapientiam: et lingua eius loquetur
iudicium. Lex dei eius in corde ipsius: et non supplantabun
tur gressus eius. Considerat peccator iustum: et [illegible]
derat mortificare eum. Dominus autem non derelinquet illum
eum in manibus eius: nec damnabit eum cum iudica
bitur illi. Expecta dominum et custodi viam eius: et exal
tabit te ut hereditate capias terram: cum perierint pec
catores videbis. Vidi impium superexaltatum: et ele
vatum sicut cedros libani. Et transivi et ecce
non erat: quesivi eum et non est inventus locus eius. Custo
di innocentiam et vide equitatem: quoniam sunt
reliquie homini pacifico. Iniusti autem disperibunt simul:
reliquie impiorum interibunt. Salus autem iustorum a
domino: et protector eorum in tempore tribulationis. Et adiuva
bit eos dominus et liberabit eos: et eruet eos a peccatoribus
et salvabit eos: quia speraverunt in eo. Domine ne in furo
re tuo arguas me: neque in ira tua corripias me.
Quoniam sagitte tue infixe sunt mihi: et confirmasti super
me manum tuam. Non est sanitas in carne mea
a facie ire tue: non est pax ossibus meis a facie peccatorum
meorum. Quoniam iniquitates mee supergresse sunt
caput meum: et sicut onus grave gravate sunt
super me. Putruerunt et corrupte sunt cicatrices
mee: a facie insipientie mee. Miser factus
sum et curvatus sum usque in finem: tota die
contristatus ingrediebar. Quoniam lumbi mei im

repleti sunt illusionibus et non est sanitas in carne mea.
Afflictus sum et humiliatus sum nimis; rugiebam a ge
mitu cordis mei. Domine ante te omne desiderium meum et ge
mitus meus a te non est absconditus. Cor meum contur
batum est dereliquit me virtus mea et lumen oculo
rum meorum et ipsum non est mecum. Amici mei et proxi
mi mei adversum me appropinquaverunt et steterunt. Et
qui iuxta me erant de longe steterunt et vim faciebant
qui querebant animam meam. Et qui inquirebant ma
la michi locuti sunt vanitates et dolos tota die medita
bantur. Ego autem tamquam surdus non audiebam et
sicut mutus non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo
non audiens et non habens in ore suo redargutiones. Quoniam in
te domine speravi tu exaudies me domine deus meus. Quia
dixi nequando supergaudeant michi inimici mei et dum
commoventur pedes mei super me magna locuti sunt.
Quoniam ego in flagella paratus sum et dolor meus
in conspectu meo semper. Quoniam iniquitatem meam an
nuntiabo et cogitabo pro peccato meo. Inimici autem me
i vivunt et confirmati sunt super me et multiplicati sunt
qui oderunt me inique. Qui retribuunt mala pro
bonis detrahebant michi quoniam sequebar bonita
tem. Ne derelinquas me domine deus meus ne dis
cesseris a me. Intende in adiutorium meum domine
deus salutis mee. In finem psalmus David 38
Dixi custodiam vias meas ut non delinquam
in lingua mea. Posui ori meo cu
stodiam cum consisteret peccator adversum me.
Obmutui et humiliatus sum et silui a
bonis et dolor meus renovatus est. Concaluit cor
meum intra me et in meditatione mea exardescet
ignis. Locutus sum in lingua mea notum fac michi domine
finem meum. Et numerum dierum meorum quis est ut sciam
quid desit michi. Ecce mensurabiles posuisti dies me
os et substantia mea tamquam nichilum ante te. Verumtamen univer
sa vanitas omnis homo vivens. Verumtamen in yma
gine pertransit homo sed et frustra conturbatur. Thesau
rizat et ignorat cui congregabit ea. Et nunc que est
expectatio mea nonne dominus et substantia mea apud te est. Ab
omnibus iniquitatibus meis erue me. Obprobrium in
sipienti dedisti me. Obmutui et non aperui os me
um quoniam tu fecisti; amove a me plagas tuas.
A fortitudine manus tue ego defeci in increpatio
nibus. Propter iniquitatem corripuisti hominem. Et
tabescere fecisti sicut araneam animam eius. Ve
rumtamen vane conturbatur omnis homo. Exaudi o
rationem meam auribus percipe lacrimas meas.
Ne sileas quoniam advena ego sum apud te et peregri
nus sicut omnes patres mei. Remitte michi ut refri
gerer priusquam abeam et amplius non ero. In fi
Expectans expectavi dominum et intendit michi.
39 Et exaudivit preces meas et eduxit me de
lacu miserie et de luto fecis. Et statuit super pe
tram pedes meos et direxit gressus meos. Et im
misit in os meum canticum novum carmen deo nostro.
Videbunt multi et timebunt et sperabunt in domino.
Beatus vir cuius est nomen domini spes eius et non respexit
in vanitates et insanias falsas. Multa fecisti tu

domine deus meus mirabilia tua et cogitationibus tuis non
est qui similis sit tibi. Annuntiavi et locutus sum multipli
cati sunt super numerum. Sacrificium et oblationem noluisti
aures autem perfecisti michi. Holocaustum et pro peccato non postu
lasti tunc dixi ecce venio. In capite libri scriptum
est de me ut facerem voluntatem tuam deus meus
volui et legem tuam in medio cordis mei. Annun
tiavi iustitiam tuam in ecclesia magna ecce labia
mea non prohibebo domine tu scisti. Iustitiam tuam
non abscondi in corde meo veritatem tuam et salu
tuum dixi salutare tuum dixi. Non abscondi
misericordiam tuam et veritatem tuam a concilio multo.
Tu autem domine ne longe facias miserationes tuas a me
misericordia tua et veritas tua semper susceperunt me. Quoniam cir
cumdederunt me mala quorum non est numerus comprehenderunt
me iniquitates mee et non potui ut viderem. Mul
tiplicate sunt super capillos capitis mei et cor meum
dereliquit me. Complaceat tibi domine ut eruas me
domine ad adiuvandum me respice. Confundantur
et revereantur simul qui querunt animam meam ut au
ferant eam. Convertantur retrorsum et revereantur
qui volunt michi mala. Ferant confestim confusionem
suam qui dicunt michi euge euge. Exultent et
letentur super te omnes querentes te et dicant semper mag
nificetur dominus qui diligunt salutare tuum. Ego autem
mendicus sum et pauper dominus sollicitus est mei. Adiu
tor meus et protector meus tu es deus meus ne
40 tardaveris. In fi. psalmus David. In finem intellectus David
Beatus qui intelligit super egenum et pauperem in
die mala liberabit eum dominus. Dominus conservet eum et vi
vificet eum et beatum faciat eum in terra et non tradat eum in a
nimam inimicorum eius. Dominus opem ferat illi super
lectum doloris eius universum stratum eius versasti in in
firmitate eius. Ego dixi domine miserere mei sana
animam meam quia peccavi tibi. Inimici mei dixerunt
mala michi quando morietur et peribit nomen eius. Et si ingre
diebatur ut videret vana loquebatur cor eius congregavit
iniquitatem sibi. Egrediebatur foras et loquebatur
in idipsum. Adversum me susurrabant omnes ini
mici mei adversum me cogitabant mala michi. Ver
bum iniquum constituerunt adversum me numquid qui dormit
non adiciet ut resurgat. Et enim homo pacis mee
in quo speravi qui edebat panes meos magnificavit
super me supplantationem. Tu autem domine mise
rere mei et resuscita me et retribuam eis. In
hoc cognovi quoniam voluisti me quoniam non gaudebit
inimicus meus super me. Me autem propter innocentiam
suscepisti et confirmasti me in conspectu tuo in eternum.
Benedictus dominus deus israel a seculo et in seculum fiat fiat.
41 Quemadmodum desiderat In finem intellectus filiis
cervus ad fontes aquarum ita desiderat anima Chore
mea ad te deus. Sitivit anima mea ad deum fontem
vivum quando veniam et apparebo ante faciem dei.
Fuerunt michi lacrime mee panes die ac nocte dum
dicitur michi cotidie ubi est deus tuus. Hec recordatus
sum et effudi in me animam meam quoniam transibo
in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum dei.
In voce exultationis et confessionis sonus epulantis

Quare tristis es anima mea et quare conturbas me? Spera in
deo quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei et deus
meus. Ad me ipsum anima mea conturbata est propterea me-
mor ero tui de terra iordanis et hermoniim a monte
modico. Abyssus abyssum invocat in voce cataractarum
tuarum. Omnia excelsa tua et fluctus tui super me
transierunt. In die mandavit dominus misericordiam suam et nocte
canticum eius. Apud me oratio deo vite mee dicam deo
susceptor meus es. Quare oblitus es mei et quare contrista-
tus incedo dum affligit me inimicus. Dum confringuntur
ossa mea exprobraverunt michi qui tribulant me inimici
mei. Dum dicunt michi per singulos dies ubi est deus tuus.
Quare tristis es anima mea et quare conturbas me? Spera in
deo quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei et deus
Iudica me deus et discerne causam In finem psalmus David. meus 42
meam de gente non sancta ab homine iniquo et doloso eru-
e me. Quia tu es deus fortitudo mea quare me re-
pulisti et quare tristis incedo dum affligit me inimicus.
Emitte lucem tuam et veritatem tuam ipsa me de-
duxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum et in taber-
nacula tua. Et introibo ad altare dei ad deum
qui letificat iuventutem meam. Confitebor tibi
in cythara deus deus meus quare tristis es anima mea et
quare conturbas me. Spera in deo quoniam adhuc confitebor illi
salutare vultus mei et deus meus. In finem filiis chore. 43
Deus auribus nostris audivimus patres nostri ad intellectum
annuntiaverunt nobis. Opus quod operatus es in diebus eorum
et in diebus antiquis. Manus tua gentes disperdidit
et plantasti eos afflixisti populos et expulisti eos. Nec
enim in gladio suo possederunt terram et brachium eorum non sal-
vavit eos. Sed dextera tua et brachium tuum et il-
luminatio vultus tui quoniam complacuisti in eis. Tu es
ipse rex meus et deus meus qui mandas salutem
iacob. In te inimicos nostros ventilabimus cornu et in
nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. Non enim
in arcu meo sperabo et gladius meus non salvabit me.
Salvasti enim nos de affligentibus nos et odientes nos
confudisti. In deo laudabimur tota die et in nomine tuo
confitebimur in seculum. Nunc autem repulisti et confu-
disti nos et non egredieris deus in virtutibus nostris.
Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros et qui ode-
runt nos diripiebant sibi. Dedisti nos tamquam
oves escarum et in gentibus dispersisti nos. Vendidisti
populum tuum sine precio et non fuit multitudo in commu-
tationibus eorum. Posuisti nos obprobrium vicinis nostris subsan-
nationem et derisum hiis qui in circuitu nostro sunt.
Posuisti nos in similitudinem gentibus commotionem ca-
pitis in populis. Tota die verecundia mea contra me est et con-
fusio faciei mee cooperuit me. A voce exprobrantis
et obloquentis a facie inimici et persequentis. Hec omnia
venerunt super nos nec obliti sumus te et inique non egimus
in testamento tuo. Et non recessit retro cor nostrum et
declinasti semitas nostras a via tua. Quoniam humilia-
sti nos in loco afflictionis et cooperuit nos umbra mor-
tis. Si obliti sumus nomen dei nostri et si expandimus
manus nostras ad deum alienum. Nonne deus requiret
ista ipse enim novit abscondita cordis. Quoniam propter te
mortificamur tota die estimati sumus sicut o-
ves occisionis. Exurge quare obdormis domine exur- 144
ge et ne repellas in finem. Quare faciem tuam
avertis oblivisceris inopie nostre et tribulationis nostre. Quoniam
humiliata est in pulvere anima nostra conglutinatus est in
terra venter noster. Exurge domine adiuva nos et redime
nos propter nomen tuum. In finem pro hiis qui commutabuntur filiis chore 44
Eructavit cor meum ad intellectum filiis chore canticum pro dilecto.
verbum bonum dico ego opera mea regi. Lingua mea
calamus scribe velociter scribentis. Speciosus forma
pre filiis hominum diffusa est gratia in labiis tuis propterea benedi-
xit te deus in eternum. Accingere gladio tuo super femur
tuum potentissime. Specie tua et pulchritudine tu-
a intende prospere procede et regna. Propter veritatem
et mansuetudinem et iustitiam et deducet te mira-
biliter dextera tua. Sagitte tue acute populi sub te
cadent in corda inimicorum regis. Sedes tua deus
in seculum seculi virga directionis virga regni tui. Di-
lexisti iustitiam et odisti iniquitatem propterea unxit te deus
deus tuus oleo letitie pre consortibus tuis. Mirra et gutta
et casia a vestimentis tuis a domibus eburneis ex quibus
delectaverunt te filie regum in honore tuo. Astitit re-
gina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata
varietate. Audi filia et vide et inclina aurem tu-
am et obliviscere populum tuum et domum patris tui. Et con-
cupiscet rex decorem tuum quoniam ipse est dominus deus tuus
et adorabunt eum. Et filie tyri in muneribus vultum
tuum deprecabuntur omnes divites plebis. Omnis gloria
eius filie regis ab intus in fimbriis aureis circumamic-
ta varietatibus. Adducentur regi virgines post eam
proxime eius afferentur tibi. Afferentur in letitia et exul-
tatione adducentur in templum regis. Pro patribus tuis
nati sunt tibi filii constitues eos principes super omnem terram.
Memores erunt nominis tui domine in omni generatione et genera-
tionem. Propterea populi confitebuntur tibi in eternum et in seculum seculi. In finem filiis chore pro archanis psalmus 45
Deus noster refugium et virtus adiutor in tribulationibus
que invenerunt nos nimis. Propterea non timebimus
dum turbabitur terra et transferentur montes in cor maris.
Sonuerunt et turbate sunt aque eorum conturbati sunt mon-
tes in fortitudine eius. Fluminis impetus letificat ci-
vitatem dei sanctificavit tabernaculum suum altissimus. Deus
in medio eius non commovebitur adiuvabit eam deus
mane diluculo. Conturbate sunt gentes et inclinata
sunt regna dedit vocem suam mota est terra. Dominus
virtutum nobiscum susceptor noster deus iacob. Venite et vide-
te opera domini que posuit prodigia super terram. Auferens bel-
la usque ad finem terre arcum conteret et confringet arma et
scuta comburet igni. Vacate et videte quoniam ego sum
deus exaltabor in gentibus et exaltabor in terra. Dominus
virtutum nobiscum susceptor noster deus iacob. In finem pro
Omnes gentes plaudite manibus filiis chore psalmus 46
iubilate deo in voce exultationis. Quoniam dominus excel-
sus terribilis rex magnus super omnem terram. Subiecit
populos nobis et gentes sub pedibus nostris. Elegit nobis
hereditatem suam speciem iacob quam dilexit. Ascendit
deus in iubilo et dominus in voce tube. Psallite deo nostro
psallite regi nostro psallite. Quoniam rex omnis terre deus
psallite sapienter. Regnavit deus super gentes deus
sedet super sedem sanctam suam. Principes populorum con-

gregati sunt cum deo abraham quoniam dii fortes terre vehementer
elevati sunt. ps. laus cantici filiorum vel filiis chore secunda
47 Magnus dominus et laudabilis nimis in civitate dei nostri in
monte sancto eius. Fundatur exultatione universe terre mons
syon. latera aquilonis civitas regis magni. Deus in do-
mibus eius cognoscetur cum suscipiet eam. Quoniam ecce re-
ges terre congregati sunt convenerunt in unum. Ipsi videntes sic
admirati sunt. conturbati sunt. commoti sunt tremor apprehen-
dit eos. Ibi dolores ut parturientis. in spiritu vehemen-
ti conteres naves tharsis. Sicut audivimus sic vidimus
in civitate domini virtutum. in civitate dei nostri. deus fun-
davit eam in eternum. Suscepimus deus misericordiam tuam in
medio templi tui. Secundum nomen tuum deus sic et laus tu-
a in fines terre. iusticia plena est dextera tua. Letetur mons
syon. et exultent filie iude propter iudicia tua domine. Circum-
date syon et complectimini eam narrate in turribus eius.
Ponite corda vestra in virtute eius et distribuite domos
eius ut enarretis in progenie altera. Quoniam hic est de-
us deus noster in eternum et in seculum seculi. ipse reget nos in secula.
48 Audite hec omnes gentes In finem filiis chore.
auribus percipite omnes qui habitatis orbem. Quique
terrigene et filii hominum simul in unum dives et pauper.
Os meum loquetur sapientiam et meditatio cordis mei pruden-
ciam. Inclinabo in parabolam aurem meam. a-
periam in psalterio propositionem meam. Cur timebo in
die mala. iniquitas calcanei mei circumdabit
me. Qui confidunt in virtute sua et in multitudine
diviciarum suarum gloriantur. Frater non redimit redimet
homo et non dabit deo placacionem suam. Et precium redemp-
tionis anime sue et laborabit in eternum. et vivet adhuc in finem.
Non videbit interitum cum viderit sapientes morien-
tes. simul insipiens et stultus peribunt. Et relinquent
alienis divicias suas. et sepulcra eorum domus illorum in e-
ternum. Tabernacula eorum in progenie et progenie vocaverunt
nomina sua in terris suis. Homo cum in honore esset non
intellexit. comparatus est iumentis insipientibus et similis
factus est illis. Hec via illorum scandalum ipsis et postea in
ore suo complacebunt. Sicut oves in inferno positi sunt
mors depascet eos. Et dominabuntur eorum iusti in ma-
tutino. et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria
eorum. Verumptamen deus redimet animam meam de ma-
nu inferi cum acceperit me. Ne timueris cum dives fac-
tus fuerit homo. et cum multiplicata fuerit gloria domus eius. Quoniam cum
interierit non sumet omnia. neque descendet cum eo gloria
eius. Quia anima eius in vita ipsius benedicetur. et confitebi-
tur tibi cum benefeceris ei. Introibit usque in proge-
nies patrum suorum. et usque in eternum non videbit lumen. Ho-
mo cum in honore esset non intellexit. comparatus est iumentis
insipientibus et similis factus est illis. ps. david.
49 Deus deorum dominus locutus est et vocavit terram. A solis or-
tu usque ad occasum ex syon species decoris eius. Deus
manifeste veniet deus noster et non silebit. Ignis in
conspectu eius exardescet et in circuitu eius tempestas va-
lida. Advocavit celum desursum et terram discerne-
re populum suum. Congregate illi sanctos eius qui ordinant tes-
tamentum eius super sacrificia. Et annunciabunt celi iusti-
ciam eius. quoniam deus iudex est. Audi populus meus et loquar
israel et testificabor tibi deus deus tuus ego sum. Non in sacrifi-
ciis tuis arguam te. holocausta autem tua in conspectu meo
sunt semper. Non accipiam de domo tua vitulos. neque
de gregibus tuis hyrcos. Quoniam mee sunt omnes fere silvarum
iumenta in montibus et boves. Cognovi omnia volati-
lia celi. et pulcritudo agri mecum est. Si esuriero non di-
cam tibi. meus est enim orbis terre et plenitudo eius. Numquid
manducabo carnes taurorum. aut sanguinem hyrcorum
potabo. Immola deo sacrificium laudis. et redde altissi-
mo vota tua. Et invoca me in die tribulationis. et eri-
piam te et honorificabis me. Peccatori autem dixit deus
quare tu enarras iusticias meas. et assumis testamentum
meum per os tuum. Tu vero odisti disciplinam. et proiecisti
sermones meos retrorsum. Si videbas furem currebas
cum eo. et cum adulteris porcionem tuam ponebas. Os tu-
um habundavit malicia. et lingua tua concinnabat dolos.
Sedens adversus fratrem tuum loquebaris. et adversus filium ma-
tris tue ponebas scandalum hec fecisti et tacui. Existima-
sti inique quod ero tui similis. arguam te et statuam contra
faciem tuam. Intelligite hec qui obliviscimini
deum ne quando rapiat et non sit qui eripiat. Sacrificium lau-
dis honorificabit me. et illic iter quo ostendam illi salu-
tare dei. ps. david. cum venit ad eum nathan propheta. quando in-
50 Miserere mei deus secundum cum intravit ad bersabee
magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudinem
miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius
lava me ab iniquitate mea et a peccato meo munda me.
Quoniam iniquitatem meam ego cognosco et peccatum
meum contra me est semper. Tibi soli peccavi et malum coram
te feci ut iustificeris in sermonibus tuis et vincas
cum iudicaris. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum
et in peccatis concepit me mater mea. Ecce enim veritatem dile-
xisti incerta et occulta sapiencie tue manifestasti michi. As-
perges me domine ysopo et mundabor lavabis me et su-
per nivem dealbabor. Auditui meo dabis gaudi-
um et leticiam et exultabunt ossa humiliata. Aver-
te faciem tuam a peccatis meis et omnes iniquitates
meas dele. Cor mundum crea in me deus et spiritum rec-
tum innova in visceribus meis. Ne proicias me a
facie tua. et spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Red-
de michi leticiam salutaris tui et spiritu principali con-
firma me. Docebo iniquos vias tuas. et impi-
i ad te convertentur. Libera me de sanguinibus deus
deus salutis mee. et exultabit lingua mea iu-
sticiam tuam. Domine labia mea aperies. et os me-
um annunciabit laudem tuam. Quoniam si voluisses
sacrificium dedissem utique holocaustis non delectaberis.
Sacrificium deo spiritus contribulatus cor contritum et humi-
liatum deus non despicies. Benigne fac domine in bona
voluntate tua syon ut edificentur muri ierusalem.
Tunc acceptabis sacrificium iusticie. oblaciones
et holocausta tunc imponent super altare tuum
vitulos. In finem intellectus david cum venit doech ydumeus et nun-
51 Quid gloriaris ciavit sauli venit david in domum abymelech
qui in malicia es potens es in iniquitate. Tota
die iniusticiam cogitavit lingua tua. sicut
novacula acuta fecisti dolum. Dilexisti mali-
ciam super benignitatem. iniquitatem ma-
gis quam loqui equitatem. Dilexisti omnia

verba precipitationis lingua dolosa. Propterea deus destruet
te in finem: evellet te et emigrabit te de tabernaculo
et radicem tuam de terra viventium. Videbunt iusti et
timebunt et super eum ridebunt et dicent: ecce homo qui non posuit
deum adiutorem suum. Sed speravit in multitudine di-
vitiarum suarum: et prevaluit in vanitate sua. Ego autem
sicut oliva fructifera in domo dei: speravi in misericordia dei
in eternum et in seculum seculi. Confitebor tibi in seculum quia
fecisti: et expectabo nomen tuum quoniam bonum est in conspectu sanctorum
tuorum. In finem intellectus David pro amalech. 12
Dixit insipiens in corde suo: non est deus.
Corrupti sunt et abhominabiles facti
sunt in iniquitatibus: non est qui faciat bonum.
Deus de celo prospexit super filios hominum: ut vi-
deat si est intelligens aut requirens deum. Omnes decli-
naverunt simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum non est usque
ad unum. Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem: qui devo-
rant plebem meam ut cibum panis. Deum non invocave-
runt: illic trepidaverunt timore ubi non erat timor. Quoniam deus
dissipavit ossa eorum qui hominibus placent: confusi sunt quoniam
deus sprevit eos. Quis dabit ex syon salutare israel: cum
converterit deus captivitatem plebis sue exultabit iacob
et letabitur israel. In finem in carminibus intellectus David cum venissent 13
Deus in nomine tuo salvum me fac: et in virtute tua iu-
dica me. Deus exaudi orationem meam: zyphei et dixissent ad
meam auribus percipe verba oris mei. Saul nonne David absconditus est apud nos.
Quoniam alieni insurrexerunt adversum me: et fortes quesierunt a-
nimam meam: et non proposuerunt deum ante conspectum suum.
Ecce enim deus adiuvat me: et dominus susceptor est anime mee.
Averte mala inimicis meis: et in veritate tua disperde illos.
Voluntarie sacrificabo tibi: et confitebor nomini tuo domine quoniam bonum
est. Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me: et super inimicos
meos despexit oculus meus. In finem in carminibus intellectus David
Exaudi deus orationem meam et ne despexeris deprecationem 14
meam: intende mihi et exau-
di me. Contristatus sum in exercitatione mea: et contur-
batus sum a voce inimici et a tribulatione peccatoris.
Quoniam declinaverunt in me iniquitates: et in ira mo-
lesti erant mihi. Cor meum conturbatum est in me: et for-
mido mortis cecidit super me. Timor et tremor
venerunt super me: et contexerunt me tenebre. Et di-
xi quis dabit mihi pennas sicut columbe: et volabo
et requiescam. Ecce elongavi fugiens: et mansi
in solitudine. Expectabam eum qui salvum me fecit
a pusillanimitate spiritus et tempestate. Precipita
domine et divide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem et contradi-
ctionem in civitate. Die ac nocte circumdabit eam
super muros eius iniquitas: et labor in medio eius
et iniusticia. Et non defecit de plateis eius usura et dolus.
Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi: sustinuis-
sem utique. Et si is qui oderat me super me magna
locutus fuisset: abscondissem me forsitan ab eo.
Tu vero homo unanimis: dux meus et notus meus. Qui
simul mecum dulces capiebas cibos: in domo dei ambu-
lavimus cum consensu. Veniat mors super illos: et de-
scendant in infernum viventes. Quoniam nequicie in habi-
taculis eorum: in medio eorum. Ego autem ad deum clamavi:
et dominus salvabit me. Vespere et mane et meridie nar-
rabo et annunciabo: et exaudiet vocem meam. Rede-
met in pace animam meam ab hiis qui appropinquant mihi: quoniam
inter multos erant mecum. Exaudiet deus et humiliabit
illos: qui est ante secula. Non enim est illis commutatio et non
timuerunt deum: extendit manum suam in retribuendo.
Contaminaverunt testamentum eius: divisi sunt ab ira
vultus eius: et appropinquavit cor illius. Molliti sunt sermones
eius super oleum: et ipsi sunt iacula. Iacta super dominum cu-
ram tuam: et ipse te enutriet: non dabit in eternum fluc-
tuationem iusto. Tu vero deus deduces eos in puteum
interitus. Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies
suos: ego autem sperabo in te domine. In finem pro populo qui a sanctis 15
Miserere mei deus quoniam conculcavit me homo longe factus est.
homo tota die impugnans tribulavit me. Concul-
caverunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes
adversum me. Ab altitudine diei timebo: ego vero in
te sperabo. In deo laudabo sermones meos: in de-
o speravi non timebo quid faciat mihi caro. Tota die
verba mea execrabantur: adversum me omnes cogitationes
eorum in malum. Inhabitabunt et abscondent:
ipsi calcaneum meum observabunt. Sicut sustinu-
erunt animam meam pro nichilo salvos facies illos:
in ira populos confringes. Deus vitam meam annun-
ciavi tibi: posuisti lacrimas meas in conspectu tuo.
Sicut et in promissione tua: tunc convertentur inimi-
ci mei retrorsum. In quacumque die invocavero te: ecce
cognovi quoniam deus meus es. In deo laudabo ver-
bum in domino laudabo sermonem: in deo speravi non
timebo quid faciat mihi homo. In me sunt deus vota
tua: que reddam laudationes tibi. Quoniam eripuisti animam
meam de morte et pedes meos de lapsu: ut placeam 16
coram deo in lumine viventium. In finem ne disperdas David in
Miserere mei deus miserere mei: tituli inscriptionem
quoniam in te confidit anima mea. cum fugeret a facie saul
Et in umbra alarum tuarum sperabo: in speluncam
donec transeat iniquitas. Clamabo ad deum
altissimum: deum qui benefecit mihi. Misit de celo et li-
beravit me: dedit in opprobrium conculcantes me. Mi-
sit deus misericordiam suam et veritatem suam: et eripuit
animam meam de medio catulorum leonum: dormivi contur-
batus. Filii hominum dentes eorum arma et sagitte: et
lingua eorum gladius acutus. Exaltare super celos
deus: et super omnem terram gloria tua. Laqueum paraverunt
pedibus meis: et incurvaverunt animam meam. Fo-
derunt ante faciem meam foveam: et inciderunt in eam.
Paratum cor meum deus paratum cor meum: cantabo et
psalmum dicam. Exurge gloria mea exurge psalteri-
um et cythara: exurgam diluculo. Confitebor tibi
in populis domine: et psalmum dicam tibi in gentibus. Quoniam magni-
ficata est usque ad celos misericordia tua: et usque ad nubes
veritas tua. Exaltare super celos deus: et super omnem
terram gloria tua. In finem ne disperdas David in tituli
Si vere utique iusticiam loquimini: inscriptionem. 17
recte iudicate filii hominum. Etenim in corde iniqui-
tates operamini: in terra iniusticias manus vestre concin-
nant. Alienati sunt peccatores a vulva: erraverunt ab
utero locuti sunt falsa. Furor illis secundum similitudinem
serpentis: sicut aspidis surde et obturan-

tis aures suas. Que non exaudiet vocem incantan-
tium et venefici incantantis sapienter. Deus conteret
dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confringet dominus.
Ad nichilum devenient tamquam aqua decurrens: intendit
arcum suum donec infirmentur. Sicut cera que fluit auferen-
tur: supercecidit ignis et non viderunt solem. Priusquam
intelligerent spine vestre ramnum: sicut viventes sic
in ira absorbet eos. Letabitur iustus cum viderit vin-
dictam: manus suas lavabit in sanguine peccatorum. Et
dicet homo si utique est fructus iusto: utique est deus iu-
dicans eos in terra. In finem ne corrumpas David in tituli inscrip-
58 Eripe me de inimicis tione quando misit Saul et custodivit
meis deus meus: et ab insurgentibus domum eius ut in-
in me libera me. Eripe me de operantibus iniquitatem ter-
et de viris sanguinum salva me. Quia ecce ceperunt fice-
animam meam: irruerunt in me fortes. Neque ini- ret eum
quitas mea neque peccatum meum domine: sine iniquitate
cucurri et direxi. Exsurge in occursum meum et vide
et tu domine deus virtutum deus israel. Intende
ad visitandas omnes gentes: non miserearis omnibus
qui operantur iniquitatem. Convertentur ad ves-
peram et famem patientur ut canes: et circuibunt
civitatem. Ecce loquentur in ore suo: et gladius in
labiis eorum quoniam quis audivit. Et tu domine deridebis
eos: ad nichilum deduces omnes gentes. Fortitu-
dinem meam ad te custodiam: quia deus susceptor
meus: misericordia eius preveniet me. Deus meus osten-
dit michi super inimicos meos: ne occidas eos ne obli-
viscantur populi mei. Disperge illos in virtute tua: et de-
pone eos protector meus domine. Delictum oris eorum ser-
monem labiorum ipsorum: et comprehendantur in superbia su-
a. Et de execratione et mendacio annunciabuntur in con-
summatione: in ira consummationis et non erunt. Et scient quia
deus dominabitur iacob et finium terre. Convertentur ad
vesperam et famem patientur ut canes: et circuibunt
civitatem. Ipsi dispergentur ad manducandum: si vero
non fuerint saturati et murmurabunt. Ego autem can-
tabo fortitudinem tuam: et exaltabo mane mi-
sericordiam tuam. Quia factus es susceptor meus:
et refugium meum in die tribulationis mee.
Adiutor meus tibi psallam: quia deus susceptor
meus es: deus meus misericordia mea. In finem pro hiis qui immuta-
59 Deus repulisti nos buntur in tituli inscriptione ipsi David in
et destruxisti nos: ira- doctrinam cum succenderit me-
tus es et misertus es nobis. sopotamiam syrie et sobal et con-
Commovisti terram et con- vertit ioab et percussit in valle
turbasti eam: sana contritiones eius salinarum xii. milia.
quia commota est. Ostendisti populo tuo dura: potasti nos vi-
no compunctionis. Dedisti metuentibus te significationem:
ut fugiant a facie arcus. Ut liberentur dilecti tui:
salvum fac dextera tua et exaudi me. Deus locutus
est in sancto suo: letabor et partibor sichimam: et con-
vallem tabernaculorum metibor. Meus est ga-
laad et meus est manasses: et effraym fortitudo
capitis mei. Iuda rex meus: moab olla spei mee.
In ydumeam extendam calciamentum meum: michi alienige-
ne subditi sunt. Quis deducet me in civitatem mu-
nitam: quis deducet me usque in ydumeam.

Nonne tu deus qui repulisti nos: et non egredieris deus in
virtutibus nostris. Da nobis auxilium de tribulatione:
quia vana salus hominis. In deo faciemus virtutem: et
ipse ad nichilum deducet tribulantes nos. In finem in
60 Exaudi deus deprecationem meam: in- hymnis.
tende orationi mee. A finibus terre ad te clamavi:
dum anxiaretur cor meum in petra exaltasti me. Dedu-
xisti me quia factus es spes mea: turris fortitudinis a
facie inimici. Inhabitabo in tabernaculo tuo in
secula: protegar in velamento alarum tuarum. Quoniam tu deus meus
exaudisti orationem meam: dedisti hereditatem timen-
tibus nomen tuum. Dies super dies regis adicies: annos eius
usque in diem generationis et generationis. Permanet in e-
ternum in conspectu dei: misericordiam et veritatem eius quis requiret.
Sic psalmum dicam nomini tuo in seculum seculi: ut reddam
vota mea de die in diem. In finem pro idithun psalmus David
61 Nonne deo subiecta erit anima mea: ab ipso enim
salutare meum. Nam et ipse deus meus et saluta-
ris meus: susceptor meus non movebor amplius.
Quousque irruitis in hominem: interficitis universi vos:
tamquam parieti inclinato et macerie depulse. Verum-
tamen pretium meum cogitaverunt repellere: cucurri in siti:
ore suo benedicebant et corde suo maledicebant. Ve-
rumptamen deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia
mea. Quia ipse deus meus et salvator meus: ad-
iutor meus non emigrabo. In deo salutare me-
um et gloria mea: deus auxilii mei et spes mea in deo est.
Sperate in eo omnis congregatio populi: effundite coram
illo corda vestra: deus adiutor noster in eternum. Verumptamen
vani filii hominum mendaces filii hominum in stateris: ut
decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Nolite spe-
rare in iniquitate: et rapinas nolite concupiscere: divitie
si affluant nolite cor apponere. Semel locutus est
deus: duo hec audivi quia potestas dei est: et tibi domine misericordia:
quia tu reddes unicuique iuxta opera sua. psalmus David cum esset
62 Deus deus meus ad te de luce vigilo. in deserto y-
Sitivit in te anima mea: quam multipliciter dumee.
tibi caro mea. In terra deserta et invia et inaquo-
sa: sic in sancto apparui tibi: ut viderem virtutem tuam
et gloriam tuam. Quoniam melior est misericordia tua super
vitas: labia mea laudabunt te. Sic benedicam
te in vita mea: et in nomine tuo levabo manus
meas. Sicut adipe et pinguedine repleatur
anima mea: et labiis exultationis laudabit os me-
um. Si memor fui tui super stratum meum: in
matutinis meditabor in te quia fuisti adiu-
tor meus. Et in velamento alarum tuarum exulta-
bo: adhesit anima mea post te: me suscepit dex-
tera tua. Ipsi vero in vanum quesierunt animam me-
am: introibunt in inferiora terre: tradentur in
manus gladii: partes vulpium erunt. Rex vero le-
tabitur in deo: laudabuntur omnes qui
iurant in eo: quia obstructum est os loquentium ini-
qua. In finem psalmus David. 63
Exaudi deus orationem meam cum deprecor: a ti-
more inimici eripe animam meam. Protex-
isti me a conventu malignantium: a multitudi-
ne operantium iniquitatem. Quia exacuerunt

ut gladium linguas suas intenderunt arcum rem amaram ut sagittent in occultis immaculatum. Subito sagittabunt eum et non timebunt firmaverunt sibi sermonem nequam. Narraverunt ut absconderent laqueos dixerunt quis videbit eos. Scrutati sunt iniquitates defecerunt scrutantes scrutinio. Accedet homo ad cor altum et exaltabitur deus. Sagitte parvulorum facte sunt plage eorum et infirmate sunt contra eos lingue eorum. Conturbati sunt omnes qui videbant eos et timuit omnis homo. Et annuntiaverunt opera dei et facta eius intellexerunt. Letabitur iustus in domino et sperabit in eo et laudabuntur omnes recti corde.

Psalmus David canticum Ieremie et Aggei et Ezechielis de verbo peregrinationis quando incipiebant proficisci.

Te decet hymnus deus in Syon et tibi reddetur votum in Ierusalem. Exaudi orationem meam ad te omnis caro veniet. Verba iniquorum prevaluerunt super nos et impietatibus nostris tu propitiaberis. Beatus quem elegisti et assumpsisti inhabitabit in atriis tuis. Replebimur in bonis domus tue sanctum est templum tuum mirabile in equitate. Exaudi nos deus salutaris noster spes omnium finium terre et in mari longe. Preparans montes in virtute tua accinctus potentia qui conturbas profundum maris sonum fluctuum eius. Turbabuntur gentes et timebunt qui habitant terminos a signis tuis exitus matutini et vespere delectabis. Visitasti terram et inebriasti eam multiplicasti locupletare eam. Flumen dei repletum est aquis parasti cibum illorum quoniam ita est preparatio eius. Rivos eius inebrians multiplica genimina eius in stillicidiis eius letabitur germinans. Benedices corone anni benignitatis tue et campi tui replebuntur ubertate. Pinguescent speciosa deserti et exultatione colles accingentur. Induti sunt arietes ovium et valles abundabunt frumento clamabunt etenim hymnum dicent.

In finem canticum psalmi resurrectionis.

Iubilate deo omnis terra psalmum dicite nomini eius date gloriam laudi eius. Dicite deo quam terribilia sunt opera tua domine in multitudine virtutis tue mentientur tibi inimici tui. Omnis terra adoret te et psallat tibi psalmum dicat nomini tuo. Venite et videte opera dei terribilis in consiliis super filios hominum. Qui convertit mare in aridam in flumine pertransibunt pede ibi letabimur in ipso. Qui dominatur in virtute sua in eternum oculi eius super gentes respiciunt qui exasperant non exaltentur in semetipsis. Benedicite gentes deum nostrum et auditam facite vocem laudis eius. Qui posuit animam meam ad vitam et non dedit in commotionem pedes meos. Quoniam probasti nos deus igne nos examinasti sicut examinatur argentum. Induxisti nos in laqueum posuisti tribulationes in dorso nostro imposuisti homines super capita nostra. Transivimus per ignem et aquam et eduxisti nos in refrigerium. Introibo in domum tuam in holocaustis reddam tibi vota mea que distinxerunt labia mea. Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum offeram tibi boves cum hyrcis. Venite audite et narrabo omnes qui timetis deum quanta fecit anime mee. Ad ipsum ore meo clamavi et exultavi sub lingua mea. Iniquitatem si aspexi in corde meo non exaudiet dominus. Propterea exaudivit deus et attendit voci deprecationis mee. Benedictus deus qui non amovit orationem meam et misericordiam suam a me.

In finem in hymnis psalmus cantici David.

Deus misereatur nostri et benedicat nobis illuminet vultum suum super nos et misereatur nostri. Ut cognoscamus in terra viam tuam in omnibus gentibus salutare tuum. Confiteantur tibi populi deus confiteantur tibi populi omnes. Letentur et exultent gentes quoniam iudicas populos in equitate et gentes in terra dirigis. Confiteantur tibi populi deus confiteantur tibi populi omnes terra dedit fructum suum. Benedicat nos deus deus noster benedicat nos deus et metuant eum omnes fines terre.

In finem psalmus cantici David.

Exurgat deus et dissipentur inimici eius et fugiant qui oderunt eum a facie eius. Sicut deficit fumus deficiant sicut fluit cera a facie ignis sic pereant peccatores a facie dei. Et iusti epulentur et exultent in conspectu dei et delectentur in letitia. Cantate deo psalmum dicite nomini eius iter facite ei qui ascendit super occasum dominus nomen illi. Exultate in conspectu eius turbabuntur a facie eius patris orphanorum et iudicis viduarum. Deus in loco sancto suo deus qui inhabitare facit unius moris in domo. Qui educit vinctos in fortitudine similiter eos qui exasperant qui habitant in sepulcris. Deus cum egredereris in conspectu populi tui cum pertransieris in deserto. Terra mota est etenim celi distillaverunt a facie dei Synai a facie dei Israel. Pluviam voluntariam segregabis deus hereditati tue et infirmata est tu vero perfecisti eam. Animalia tua habitabunt in ea parasti in dulcedine tua pauperi deus. Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa. Rex virtutum dilecti dilecti et speciei domus dividere spolia. Si dormiatis inter medios cleros penne columbe deargentate et posteriora dorsi eius in pallore auri. Dum discernit celestis reges super eam nive dealbabuntur in Selmon mons dei mons pinguis. Mons coagulatus mons pinguis ut quid suspicamini montes coagulatos. Mons in quo beneplacitum est deo habitare in eo etenim dominus habitabit in finem. Currus dei decem milibus multiplex milia letantium dominus in eis in Syna in sancto. Ascendisti in altum cepisti captivitatem accepisti dona in hominibus. Etenim non credentes inhabitare dominum deum. Benedictus dominus die cotidie prosperum iter faciet nobis deus salutarium nostrorum. Deus noster deus salvos faciendi et domini domini exitus mortis. Verumptamen deus confringet capita inimicorum suorum verticem capilli perambulantium in delictis suis. Dixit dominus ex Basan convertam convertam in profundum maris. Ut intingatur pes tuus in sanguine lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Viderunt ingressus tuos deus ingressus dei mei regis mei qui est in sancto. Prevenerunt principes coniuncti psallentibus in medio iuvencularum tympanistriarum. In ecclesiis benedicite deo domino de fontibus Israel. Ibi Beniamin adolescentulus in mentis excessu. Principes Iuda duces eorum principes Zabulon et principes Neptalim. Manda deus virtuti tue confirma deus hoc quod operatus es in nobis. A templo tuo in Ierusalem tibi offerent reges munera. Increpa feras arundinis congregatio taurorum in vaccis populorum ut excludant eos qui probati sunt argento. Dissipa gentes que bella volunt venient legati ex Egypto Ethiopia preveniet manus eius deo. Regna terre cantate deo psallite domino. Psallite deo qui ascendit super celum celi ad orientem. Ecce dabit voci sue vocem virtutis date

gloriam desuper israel: magnificentia eius et uirtus eius in nubibus.
Mirabilis deus in sanctis suis deus israel ipse dabit uirtutem et
fortitudinem plebi sue benedictus deus. In finem pro his qui
68 Saluum me fac deus quoniam intrauerunt commutabuntur
aque usque ad animam meam. Infixus ipsi dauid.
sum in limo profundi: et non est substantia. Veni
in altitudinem maris: et tempestas demer
sit me. Laboraui clamans rauce facte sunt fauces mee: de
fecerunt oculi mei dum spero in deum meum. Multiplicati sunt
super capillos capitis mei qui oderunt me gratis. Conforta
ti sunt qui persecuti sunt me inimici mei iniuste: que non rapui
tunc exsoluebam. Deus tu scis insipientiam meam: et de
licta mea a te non sunt abscondita. Non erubescant in me
qui expectant te domine domine uirtutum. Non confundantur super
me qui querunt te deus israel. Quoniam propter te sustinui obprobrium
operuit confusio faciem meam. Extraneus factus sum fratri
bus meis: et peregrinus filiis matris mee. Quoniam zelus domus tu
e comedit me: et obprobria exprobrantium tibi ceciderunt
super me. Et operui in ieiunio animam meam: et factum est
in obprobrium michi. Et posui uestimentum meum cilicium: et
factus sum illis in parabolam. Aduersum me loquebantur qui sede
bant in porta: et in me psallebant qui bibebant uinum.
Ego uero orationem meam ad te domine tempus beneplaciti deus. In
multitudine misericordie tue exaudi me in ueritate salutis tue.
Eripe me de luto ut non infigar: libera me ab hiis qui o
derunt me: et de profundis aquarum. Non me demergat tempes
tas aque neque absorbeat me profundum: neque urgeat super me
puteus os suum. Exaudi me domine quoniam benigna est
misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum respi
ce in me. Et ne auertas faciem tuam a puero tuo: quoniam
tribulor uelociter exaudi me. Intende anime mee et libera
eam: propter inimicos meos eripe me. Tu scis inproperium
meum: et confusionem meam et reuerentiam meam. In
conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me: inproperium expectauit
cor meum et miseriam. Et sustinui qui simul contristaretur
et non fuit: qui consolaretur et non inueni. Et dederunt in escam me
am fel: et in siti mea potauerunt me aceto. Fiat mensa
eorum coram ipsis in laqueum: et in retributiones et in scan
dalum. Obscurentur oculi eorum ne uideant: et dorsum eorum
semper incurua. Effunde super eos iram tuam: et furor
ire tue comprehendat eos. Fiat habitatio eorum deserta: et in
tabernaculis eorum non sit qui inhabitet. Quoniam quem tu percussi
sti persecuti sunt: et super dolorem uulnerum meorum addiderunt.
Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: et non intrent
in iusticiam tuam. Deleantur de libro uiuentium: et
cum iustis non scribantur. Ego sum pauper et dolens: salus
tua deus suscepit me. Laudabo nomen dei cum cantico:
et magnificabo eum in laude. Et placebit deo super
uitulum nouellum: cornua producentem et ungulas. Vi
deant pauperes et letentur: querite deum et uiuet anima
uestra. Quoniam exaudiuit pauperes dominus: et uinctos suos non
despexit. Laudent illum celi et terra: mare et omnia rep
tilia in eis. Quoniam deus saluam faciet syon: et edifica
buntur ciuitates iude. Et inhabitabunt ibi: et hereditate
te acquirent eam. Et semen seruorum eius possidebit
eam: et qui diligunt nomen eius habitabunt in ea. In finem.
Deus psalmus dauid in rememorationem quod saluum fecit eum dominus.
69 in adiutorium meum intende: domine ad adiuuandum
me festina. Confundantur et reuereantur qui querunt
animam meam. Auertantur retrorsum et erubescant qui
uolunt michi mala. Auertantur statim erubescentes qui
dicunt michi euge euge. Exultent et letentur in te omnes
qui querunt te: et dicant semper magnificetur dominus qui diligunt
salutare tuum. Ego uero egenus et pauper sum: deus adiu
ua me. Adiutor meus et liberator meus esto: domine ne
moreris. Psalmus dauid filiorum ionadab et priorum captiuorum.
70 In te domine speraui non confundar in eternum: in iusticia tua libera
me et eripe me. Inclina ad me aurem tuam: et sal
ua me. Esto michi in deum protectorem: et in locum refu
gii ut saluum me facias. Quoniam firmamentum meum: et re
fugium meum es tu. Deus meus eripe me de manu pecca
toris: et de manu contra legem agentis et iniqui. Quoniam tu es pati
entia mea domine: domine spes mea a iuuentute mea. In
te confirmatus sum ex utero: de uentre matris mee tu es
protector meus. In te cantatio mea semper: tamquam pro
digium factus sum multis: et tu adiutor fortis. Repleatur os
meum laude ut cantem gloriam tuam: tota die magni
tudinem tuam. Ne proicias me in tempore senectu
tis: cum defecerit uirtus mea ne derelinquas me. Quia
dixerunt inimici mei michi: et qui custodiebant animam me
am consilium fecerunt in unum. Dicentes deus dereliquit eum perse
quimini et comprehendite eum: quia non est qui eripiat. Deus
ne elongeris a me: deus meus in auxilium meum res
pice. Confundantur et deficiant detrahentes anime me
e: operiantur confusione et pudore qui querunt mala michi. Ego
autem semper sperabo: et adiciam super omnem laudem tuam.
Os meum annuntiabit iusticiam tuam: tota die salu
tare tuum. Quoniam non cognoui litteraturam introibo in
potentias domini: domine memorabor iusticie tue solius.
Deus docuisti me a iuuentute mea: et usque nunc pronun
tiabo mirabilia tua. Et usque in senectam et senium: deus
ne derelinquas me. Donec annuntiem brachium tuum: ge
nerationi omni que uentura est. Potentiam tuam et ius
ticiam tuam deus usque in altissima que fecisti magna
lia: deus quis similis tibi. Quantas ostendisti michi
tribulationes multas et malas: et conuersus uiuificasti
me: et de abyssis terre iterum reduxisti me. Multiplicas
ti magnificentiam tuam: et conuersus consolatus es me.
Nam et ego confitebor tibi in uasis psalmi ueritatem
tuam deus: psallam tibi in cythara sanctus israel. Ex
ultabunt labia mea cum cantauero tibi: et anima
mea quam redemisti. Sed et lingua mea tota die
meditabitur iusticiam tuam: cum confusi et reueriti fu
71 erint qui querunt mala michi. In salomonem.
Deus iudicium tuum regi da: et iusticiam tuam fili
o regis. Iudicare populum tuum in iusticia: et pau
peres tuos in iudicio. Suscipiant montes pacem
populo: et colles iusticiam. Iudicabit pauperes populi: et
saluos faciet filios pauperum: et humiliabit calum
niatorem. Et permanebit cum sole et ante lunam
in generatione et generationem. Descendet sicut pluuia in
uellus: et sicut stillicidia stillantia super terram. Ori
etur in diebus eius iusticia et habundantia pacis: donec
auferatur luna. Et dominabitur a mari usque ad mare:
et a flumine usque ad terminos orbis terrarum. Coram
illo procident ethiopes: et inimici eius terram lingent.

Reges Tharsis et insulae munera offerent reges Arabum et Saba dona adducent. Et adorabunt eum omnes reges omnes gentes servient ei. Quia liberavit pauperem a potente et pauperem cui non erat adiutor. Parcet pauperi et inopi et animas pauperum salvas faciet. Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum et honorabile nomen eorum coram illo. Et vivet et dabitur ei de auro Arabiae et adorabunt de ipso semper tota die benedicent ei. Erit firmamentum in terra in summis montium superextolletur super Libanum fructus eius et florebunt de civitate sicut fenum terrae. Sit nomen eius benedictum in saecula ante solem permanet nomen eius. Et benedicentur in ipso omnes tribus terrae omnes gentes magnificabunt eum. Benedictus dominus deus Israel qui facit mirabilia solus. Et benedictum nomen maiestatis eius in aeternum et replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat. Defecerunt laudes vel hymni David filii Iesse. Psalmus asaph.

72 Quam bonus Israel deus his qui recto sunt corde. Mei autem paene moti sunt pedes paene effusi sunt gressus mei. Quia zelavi super iniquos pacem peccatorum videns. Quia non est respectus morti eorum et firmamentum in plaga eorum. In labore hominum non sunt et cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit eos superbia operti sunt iniquitate et impietate sua. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum transierunt in affectum cordis. Cogitaverunt et locuti sunt nequitiam iniquitatem in excelso locuti sunt. Posuerunt in caelum os suum et lingua eorum transivit in terra. Ideo convertetur populus meus hic et dies pleni invenientur in eis. Et dixerunt quomodo scit deus et si est scientia in excelso. Ecce ipsi peccatores et abundantes in saeculo obtinuerunt divitias. Et dixi ergo sine causa iustificavi cor meum et lavi inter innocentes manus meas. Et fui flagellatus tota die et castigatio mea in matutinis. Si dicebam narrabo sic ecce nationem filiorum tuorum reprobavi. Existimabam ut cognoscerem hoc labor est ante me. Donec intrem in sanctuarium dei et intellegam in novissimis eorum. Verumtamen propter dolos posuisti eis deiecisti eos dum allevarentur. Quomodo facti sunt in desolationem subito defecerunt perierunt propter iniquitatem suam. Velut somnium surgentium domine in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. Quia inflammatum est cor meum et renes mei commutati sunt et ego ad nihilum redactus sum et nescivi. Ut iumentum factus sum apud te et ego semper tecum. Tenuisti manum dexteram meam et in voluntate tua deduxisti me et cum gloria suscepisti me. Quid enim mihi est in caelo et a te quid volui super terram. Defecit caro mea et cor meum deus cordis mei et pars mea deus in aeternum. Quia ecce qui elongant se a te peribunt perdidisti omnes qui fornicantur abs te. Mihi autem adhaerere deo bonum est ponere in domino deo spem meam. Ut annuntiem omnes praedicationes tuas in portis filiae Sion. Intellectus asaph.

73 Ut quid deus repulisti in finem iratus est furor tuus super oves pascuae tuae. Memor esto congregationis tuae quam possedisti ab initio. Redemisti virgam hereditatis tuae mons Sion in quo habitasti in eo. Leva manus tuas in superbias eorum in finem quanta malignatus est inimicus in sancto. Et gloriati sunt qui oderunt te in medio sollemnitatis tuae. Posuerunt signa sua signa et non cognoverunt sicut in exitu super summum. Quasi in silva lignorum securibus exciderunt ianuas eius in idipsum in securi et ascia deiecerunt eam. Incenderunt igni sanctuarium tuum in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul quiescere faciamus omnes dies festos dei a terra. Signa nostra non vidimus iam non est propheta et nos non cognoscet amplius. Usquequo deus improperabit inimicus irritat adversarius nomen tuum in finem. Ut quid avertis manum tuam et dexteram tuam de medio sinu tuo in finem. Deus autem rex noster ante saecula operatus est salutem in medio terrae. Tu confirmasti in virtute tua mare contribulasti capita draconum in aquis. Tu confregisti capita draconis dedisti eum escam populis Aethiopum. Tu dirupisti fontes et torrentes tu siccasti fluvios Ethan. Tuus est dies et tua est nox tu fabricatus es auroram et solem. Tu fecisti omnes terminos terrae aestatem et ver tu plasmasti ea. Memor esto huius inimicus improperavit domino et populus insipiens incitavit nomen tuum. Ne tradas bestiis animas confitentes tibi et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem. Respice in testamentum tuum quia repleti sunt qui obscurati sunt terrae domibus iniquitatum. Ne avertatur humilis factus confusus pauper et inops laudabunt nomen tuum. Exsurge deus iudica causam tuam memor esto improperiorum tuorum eorum quae ab insipiente sunt tota die. Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. In finem ne disperdas vel corrumpas psalmus cantici asaph.

74 Confitebimur tibi deus confitebimur et invocabimus nomen tuum. Narrabimus mirabilia tua cum accepero tempus ego iustitias iudicabo. Liquefacta est terra et omnes qui habitant in ea ego confirmavi columnas eius. Dixi iniquis nolite inique agere et delinquentibus nolite exaltare cornu. Nolite extollere in altum cornu vestrum nolite loqui adversus deum iniquitatem. Quia neque ab oriente neque ab occidente neque a desertis montibus quoniam deus iudex est. Hunc humiliat et hunc exaltat quia calix in manu domini vini meri plenus mixto. Et inclinavit ex hoc in hoc verumtamen faex eius non est exinanita bibent ex eo omnes peccatores terrae. Ego autem adnuntiabo in saeculum cantabo deo Iacob. Et omnia cornua peccatorum confringam et exaltabuntur cornua iusti. In finem in laudibus canticum ad Assyrios psalmus asaph.

75 Notus in Iudaea deus in Israhel magnum nomen eius. Et factus est in pace locus eius et habitatio eius in Sion. Ibi confregit potentias arcuum scutum gladium et bellum. Illuminans tu mirabiliter a montibus aeternis turbati sunt omnes insipientes corde. Dormierunt somnum suum et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis. Ab increpatione tua deus Iacob dormitaverunt qui ascenderunt equos. Tu terribilis es et quis resistet tibi ex tunc ira tua. De caelo auditum fecisti iudicium terra tremuit et quievit. Cum exsurgeret in iudicium deus ut salvos faceret omnes mansuetos terrae. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi et reliquiae cogitationis diem festum agent tibi. Vovete et reddite domino deo vestro omnes qui in circuitu eius affertis munera. Terribili et ei qui aufert spiritum principum terribili apud omnes reges terrae.

76 Voce mea ad dominum clamavi. In finem pro idithun psalmus asaph

Voce mea ad deum et intendit mihi. In die tribulationis meae deum exquisivi manibus meis nocte contra eum: et non sum deceptus. Renuit consolari anima mea, memor fui dei et delectatus sum: et exercitatus sum et defecit spiritus meus. Anticipaverunt vigilias oculi mei: turbatus sum et non sum locutus. Cogitavi dies antiquos: et annos aeternos in mente habui. Et meditatus sum nocte cum corde meo: et exercitabar et scopebam spiritum meum. Numquid in aeternum proiciet deus: aut non apponet ut complacitior sit adhuc? Aut in finem misericordiam suam abscindet: a generatione in generationem? Aut obliviscetur misereri deus: aut continebit in ira sua misericordias suas? Et dixi nunc coepi: haec mutatio dexterae excelsi. Memor fui operum domini: quia memor ero ab initio mirabilium tuorum. Et meditabor in omnibus operibus tuis: et in adinventionibus tuis exercebor. Deus in sancto via tua: quis deus magnus sicut deus noster? tu es deus qui facis mirabilia. Notam fecisti in populis virtutem tuam: redemisti in brachio tuo populum tuum filios iacob et ioseph. Viderunt te aquae deus, viderunt te aquae: et timuerunt et turbatae sunt abyssi. Multitudo sonitus aquarum: vocem dederunt nubes. Etenim sagittae tuae transeunt: vox tonitrui tui in rota. Illuxerunt coruscationes tuae orbi terrae: commota est et contremuit terra. In mari via tua et semitae tuae in aquis multis: et vestigia tua non cognoscentur. Deduxisti sicut oves populum tuum in manu moysi et aaron. Intellectus asaph.

77 Attendite popule meus legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei. Aperiam in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio. Quanta audivimus et cognovimus ea: et patres nostri narraverunt nobis. Non sunt occultata a filiis eorum in generatione altera. Narrantes laudes domini et virtutes eius: et mirabilia eius quae fecit. Et suscitavit testimonium in iacob: et legem posuit in israel. Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis: ut cognoscat generatio altera. Filii qui nascentur et exsurgent: et narrabunt filiis suis. Ut ponant in deo spem suam et non obliviscantur operum dei: et mandata eius exquirant. Ne fiant sicut patres eorum: generatio prava et exasperans. Generatio quae non direxit cor suum: et non est creditus cum deo spiritus eius. Filii effrem intendentes et mittentes arcum: conversi sunt in die belli. Non custodierunt testamentum dei: et in lege eius noluerunt ambulare. Et obliti sunt benefactorum eius: et mirabilium eius quae ostendit eis. Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra aegypti in campo taneos. Interrupit mare et perduxit eos: et statuit aquas quasi in utre. Et deduxit eos in nube diei: et tota nocte in illuminatione ignis. Interrupit petram in heremo: et adaquavit eos velut in abysso multa. Et eduxit aquam de petra: et deduxit tamquam flumina aquas. Et apposuerunt adhuc peccare ei: in iram excitaverunt excelsum in inaquoso. Et temptaverunt deum in cordibus suis: ut peterent escas animabus suis. Et male locuti sunt de deo: dixerunt numquid poterit deus parare mensam in deserto? Quoniam percussit petram et fluxerunt aquae: et torrentes inundaverunt. Numquid et panem poterit dare: aut parare mensam populo suo? Ideo audivit dominus et distulit: et ignis accensus est in iacob et ira descendit in israel. Quia non crediderunt in deo: nec speraverunt in salutari eius. Et mandavit nubibus desuper: et ianuas caeli aperuit. Et pluit illis manna ad manducandum: et panem caeli dedit eis. Panem angelorum manducavit homo: cibaria misit eis in abundantia. Transtulit austrum de caelo: et induxit in virtute sua africum. Et pluit super eos sicut pulverem carnes: et sicut harenam maris volatilia pennata. Et ceciderunt in medio castrorum eorum: circa tabernacula eorum. Et manducaverunt et saturati sunt nimis et desiderium eorum attulit eis: non sunt fraudati a desiderio suo. Adhuc escae eorum erant in ore ipsorum: et ira dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorum: et electos israel impedivit. In omnibus his peccaverunt adhuc: et non crediderunt in mirabilibus eius. Et defecerunt in vanitate dies eorum: et anni eorum cum festinatione. Cum occideret eos quaerebant eum: et revertebantur et diluculo veniebant ad eum. Et rememorati sunt quia deus adiutor est eorum: et deus excelsus redemptor eorum est. Et dilexerunt eum in ore suo: et lingua sua mentiti sunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti sunt in testamento eius. Ipse autem est misericors et propitius fiet peccatis eorum: et non disperdet eos. Et abundavit ut averteret iram suam: et non accendit omnem iram suam. Et recordatus est quia caro sunt: spiritus vadens et non rediens. Quotiens exacerbaverunt eum in deserto: in iram concitaverunt eum in inaquoso? Et conversi sunt et temptaverunt deum: et sanctum israel exacerbaverunt. Non sunt recordati manus eius: die qua redemit eos de manu tribulantis. Sicut posuit in aegypto signa sua: et prodigia sua in campo taneos. Et convertit in sanguinem flumina eorum: et imbres eorum ne biberent. Misit in eos cynomiam et comedit eos: et ranam et disperdidit eos. Et dedit erugini fructus eorum: et labores eorum locustae. Et occidit in grandine vineas eorum: et moros eorum in pruina. Et tradidit grandini iumenta eorum: et possessionem eorum igni. Misit in eos iram indignationis suae: indignationem et iram et tribulationem: immissiones per angelos malos. Viam fecit semitae irae suae non pepercit a morte animabus eorum: et iumenta eorum in morte conclusit. Et percussit omne primogenitum in terra aegypti: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis cham. Et abstulit sicut oves populum suum: et perduxit eos tamquam gregem in deserto. Et deduxit eos in spe et non timuerunt: et inimicos eorum operuit mare. Et induxit eos in montem sanctificationis suae: montem quem acquisivit dextera eius. Et eiecit a facie eorum gentes: et sorte divisit eis terram in funiculo distributionis. Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus israel. Et temptaverunt et exacerbaverunt deum excelsum: et testimonia eius non custodierunt. Et averterunt se et non servaverunt pactum: quemadmodum patres eorum conversi sunt in arcum pravum. In iram concitaverunt eum in collibus suis: et in sculptilibus suis ad aemulationem eum provocaverunt. Audivit deus et sprevit: et ad nihilum redegit valde israel. Et repulit tabernaculum silo: tabernaculum suum ubi habitavit in hominibus. Et tradidit in captivitatem virtu

rem eorum et pulchritudinem eorum in manus inimici. Et con
clusit in gladio populum suum: et hereditatem suam sprevit. Iu
venes eorum comedit ignis: et virgines eorum non sunt lamenta
te. Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: et vidue eorum non
plorabantur. Et excitatus est tamquam dormiens dominus: tamquam
crapulatus a vino. Et percussit inimicos suos in posteriora:
opprobrium sempiternum dedit illis. Et repulit tabernaculum ioseph:
et tribum effraym non elegit. Sed elegit tribum iuda: mon
tem syon quem dilexit. Et edificavit sicut unicornium sa
nctificium suum in terra quam fundavit in secula. Et elegit
david servum suum et sustulit eum de gregibus ovium de post
fetantes accepit eum. Pascere iacob servum suum: et israel he
reditatem suam. Et pavit eos in innocentia cordis ps.
sui: et in intellectibus manuum suarum deduxit eos. asaph
78 Deus venerunt gentes in hereditatem tuam pollue
runt templum sanctum tuum: posuerunt ierusalem in pomorum cu
stodiam. Posuerunt morticina servorum tuorum escas vola
tilibus celi: carnes sanctorum tuorum bestiis terre. Effuderunt sangui
nem eorum tamquam aquam in circuitu ierusalem: et non erat qui
sepeliret. Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsannatio
et illusio hiis qui in circuitu nostro sunt. Usquequo domine irasce
ris in finem: accendetur velud ignis furor tuus zelus
tuus. Effunde iram tuam in gentes que te non no
verunt: et in regna que nomen tuum non invocaverunt. Quia come
derunt iacob: et locum eius desolaverunt. Ne memineris
iniquitatum nostrarum antiquarum: cito anticipent nos misericordie
tue: quia pauperes facti sumus nimis. Adiuva nos deus sa
lutaris noster: et propter gloriam nominis tui domine libera nos: et propicius esto
peccatis nostris propter nomen tuum. Ne forte dicant in gentibus
ubi est deus eorum: et innotescant in nationibus coram o
culis nostris. Ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est:
introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum. Secundum
magnitudinem brachii tui posside filios morti
ficatorum. Et redde vicinis nostris septuplum in sinu
eorum: improperium ipsorum quod exprobraverunt tibi domine. Nos
autem populus tuus et oves pascue tue: confitebimur tibi in se
culum. In generatione et generationem annunciabimus laudem
tuam. In finem pro hiis qui commutabuntur testimonium asaph psalmus pro assyrio
79 Qui regis israel intende: qui deducis velut ovem io
seph. Qui sedes super cherubim manifestare coram
effraym: beniamin et manasse. Excita potentiam tu
am: et veni ut salvos facias nos. Deus converte nos: et osten
de faciem tuam: et salvi erimus. Domine deus virtutum quousque
irasceris super orationem servi tui. Cibabis nos pane la
crimarum: et potum dabis nobis in lacrimis in mensura. Po
suisti nos in contradictionem vicinis nostris: et inimici nostri subsan
naverunt nos. Deus virtutum converte nos: et ostende faciem
tuam: et salvi erimus. Vineam de egypto transtulis
ti: eiecisti gentes et plantasti eam. Dux itineris fuisti
in conspectu eius: et plantasti radices eius: et implevit
terram. Operuit montes umbra eius: et arbusta eius cedros
dei. Extendit palmites suos usque ad mare: et usque ad
flumen propagines eius. Ut quid destruxisti maceriam
eius: et vindemiant eam omnes qui pretergrediuntur viam.
Exterminavit eam aper de silva: et singularis ferus
depastus est eam. Deus virtutum convertere: respice de ce
lo et vide: et visita vineam istam. Et perfice eam
quam plantavit dextera tua: et super filium hominis quem con
firmasti tibi. Incensa igni et suffossa ab increpatione vul
tus tui peribunt. Fiat manus tua super virum dextere tue: et super
filium hominis quem confirmasti tibi. Et non discedimus a te: vivi
ficabis nos: et nomen tuum invocabimus. Domine deus vir
tutum converte nos: et ostende faciem tuam: et salvi erimus. 80
Exultate deo adiutori In finem pro torcularibus
nostro: iubilate deo iacob. psalmus ipsi asaph quin
Sumite psalmum et date tympanum: ta sabbati
psalterium iocundum cum cythara. Bucci
nate in neomenia tuba: in insigni die sollempnitatis ves
tre. Quia preceptum in israel est: et iudicium deo iacob.
Testimonium in ioseph posuit illud cum exiret de terra egypti: lin
guam quam non noverat audivit. Divertit ab oneribus dor
sum eius: manus eius in cophino servierunt. In tribulatio
ne invocasti me et liberavi te: exaudivi te in abscondito
tempestatis: probavi te apud aquam contradictionis. Audi populus
meus et contestabor te israel: si audieris me non erit in te
deus recens: neque adorabis deum alienum. Ego enim sum dominus
deus tuus qui eduxi te de terra egypti: dilata os tuum et im
plebo illud. Et non audivit populus meus vocem meam:
et israel non intendit michi. Et dimisi eos secundum desideria cor
dis eorum: ibunt in adinventionibus suis. Si populus meus au
disset me: israel si in viis meis ambulasset. Pro nichilo
forsitan inimicos eorum humiliassem: et super tribulan
tes eos misissem manum meam. Inimici domini men
titi sunt ei: et erit tempus eorum in secula. Et cibavit illos ex 81
adipe frumenti: de petra melle saturavit eos. ps. asaph
Deus stetit in synagoga deorum: in medio autem deos di
iudicat. Usquequo iudicatis iniquitatem: et facies
peccatorum sumitis. Iudicate egeno et pupillo: humilem
et pauperem iustificate. Eripite pauperem: et egenum de
manu peccatoris liberate. Nescierunt neque intellexerunt
in tenebris ambulant: movebuntur omnia funda
menta terre. Ego dixi dii estis: et filii excelsi omnes. Vos
autem sicut homines moriemini: et sicut unus de principibus
cadetis. Surge deus iudica terram: quoniam tu hereditabis
in omnibus gentibus. Canticum psalmi asaph 82
Deus quis similis erit tibi: ne taceas neque compescaris deus.
Quoniam ecce inimici tui sonuerunt: et qui oderunt te ex
tulerunt caput. Super populum tuum malignaverunt consili
um: et cogitaverunt adversus sanctos tuos. Dixerunt venite
et disperdamus eos de gente: et non memoretur nomen israel ul
tra. Quoniam cogitaverunt unanimiter: simul adversum te testa
mentum disposuerunt tabernacula ydumeorum: et hysmahe
lite. Moab et agareni gebal et amon et amalech:
et alienigene cum habitantibus tyrum. Etenim assur ve
nit cum illis: facti sunt in adiutorium filiis loth. Fac
illis sicut madian et sysare: sicut iabin in torren
te cyson. Disperierunt in endor: facti sunt ut stercus terre.
Pone principes eorum sicut oreb et zeb: et zebee et
salmana. Omnes principes eorum qui dixerunt: heredita
te possideamus sanctuarium dei. Deus meus pone illos
ut rotam: et sicut stipulam ante faciem venti. Sicut
ignis qui comburit silvam: et sicut flamma comburens
montes. Ita persequeris eos in tempestate tua: et in
ira tua turbabis eos. Imple facies eorum ignomi
nia: et querent nomen tuum domine. Erubescant et conturben
tur in seculum seculi: et confundantur et pereant. Ut cognos

cant. quia nomen tibi dominus: tu solus altissimus in omni terra. In
83 Quam dilecta tabernacula tua domine finem pro torcularibus filiis
uirtutum: concupiscit et deficit anima mea in atria domini. chore
Cor meum et caro mea exultauerunt in deum uiuum. Etenim
passer inuenit sibi domum: et turtur nidum sibi ubi reponat
pullos suos. Altaria tua domine uirtutum rex meus et de-
us meus. Beati qui habitant in domo tua domine: in secula seculorum
laudabunt te. Beatus uir cuius est auxilium abs te: ascensi-
ones in corde suo disposuit in ualle lacrimarum in loco
quem posuit. Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de uir-
tute in uirtutem: uidebitur deus deorum in syon. Domine
deus uirtutum exaudi orationem meam: auribus percipe
deus iacob. Protector noster aspice deus: et respice in faciem
christi tui. Quia melior est dies una in atriis tuis super mi-
lia. Elegi abiectus esse in domo dei mei: magis quam habita-
re in tabernaculis peccatorum. Quia misericordiam et ueritatem dili-
git deus: gratiam et gloriam dabit dominus. Non priuabit bonis
eos qui ambulant in innocentia: domine uirtutum beatus
homo qui sperat in te. In finem filiis chore
84 Benedixisti domine terram tuam: auertisti captiuitatem ia-
cob. Remisisti iniquitatem plebis tue: operuisti
omnia peccata eorum. Mitigasti omnem iram tuam: auertisti
ab ira indignationis tue. Conuerte nos deus salutaris
noster: et auerte iram tuam a nobis. Numquid in eternum
irasceris nobis: aut extendes iram tuam a generatione
in generationem. Deus tu conuersus uiuificabis nos: et ple-
bs tua letabitur in te. Ostende nobis domine misericordiam
tuam: et salutare tuum da nobis. Audiam quid lo-
quatur in me dominus deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam.
Et super sanctos suos: et in eos qui conuertuntur ad cor. Uerumptamen
prope timentes eum salutare ipsius: ut inhabitet gloria in ter-
ra nostra. Misericordia et ueritas obuiauerunt sibi: iustitia et pax os-
culate sunt. Ueritas de terra orta est: et iustitia de ce-
lo prospexit. Etenim dominus dabit benignitatem: et terra nostra
dabit fructum suum. Iustitia ante eum ambulabit: et ponet in
uia gressus suos. oratio dauid
85 Inclina domine aurem tuam et exaudi me: quoniam inops et
pauper sum ego. Custodi animam meam quoniam sanctus sum:
saluum fac seruum tuum deus meus sperantem in te. Mise-
rere mei domine quoniam ad te clamaui tota die: letifica animam
serui tui: quoniam ad te domine animam meam leuaui. Quoniam
tu domine suauis et mitis: et multe misericordie omnibus inuocanti-
bus te. Auribus percipe domine orationem meam: et intende uoci
deprecationis mee. In die tribulationis mee clamaui ad te:
quia exaudisti me. Non est similis tui in diis domine: et non
est secundum opera tua. Omnes gentes quascumque fecisti uenient
et adorabunt coram te domine: et glorificabunt nomen
tuum. Quoniam magnus es tu et faciens mirabilia: tu es
deus solus. Deduc me domine in uia tua: et ingre-
diar in ueritate tua: letetur cor meum ut timeat nomen
tuum. Confitebor tibi domine deus meus in toto cor-
de meo: et glorificabo nomen tuum in eternum. Quia miseri-
cordia tua magna est super me: et eruisti animam meam
ex inferno inferiori. Deus iniqui insurrexerunt super me:
et synagoga potentium quesierunt animam meam: et
non proposuerunt te in conspectu suo. Et tu domine deus misera-
tor et misericors: patiens et multe misericordie et uerax. Res-
pice in me et miserere mei: da imperium puero tuo: et sal-
uum fac filium ancille tue. Fac mecum signum in bono: ut
uideant qui oderunt me et confundantur: quoniam tu domine adiuuisti
me: et consolatus es me. filiis chore psalmus cantici
86 Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit dominus portas
syon: super omnia tabernacula iacob. Gloriosa dicta sunt
de te ciuitas dei. Memor ero raab et babylonis: scientium
me. Ecce alienigene et tyrus et populus ethiopum: hii fu-
erunt illic. Numquid syon dicet homo: et homo natus est in ea:
et ipse fundauit eam altissimus. Dominus narrabit in scrip-
turis populorum et principum: horum qui fuerunt in ea. Sicut letan-
87 tium omnium habitatio est in te. canticum psalmi filiis chore in
Domine deus salutis mee: in die finem pro amalech ad respondendum
clamaui et nocte coram te. intellectus eman ez-
Intret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam raite
ad precem meam. Quia repleta est malis anima mea: et ui-
ta mea in inferno appropinquauit. Estimatus sum cum des-
cendentibus in lacum: factus sum sicut homo sine adiutorio
inter mortuos liber. Sicut uulnerati dormientes in
sepulcris quorum non es memor amplius: et ipsi de manu tu-
a repulsi sunt. Posuerunt me in lacu inferiori: in tenebro-
sis et in umbra mortis. Super me confirmatus est fu-
ror tuus: et omnes fluctus tuos induxisti super
me. Longe fecisti notos meos a me: posuerunt me
abhominationem sibi. Traditus sum et non egrediebar: oculi
mei languerunt pre inopia. Clamaui ad te domine tota
die: expandi ad te manus meas. Numquid mortuis fa-
cies mirabilia: aut medici suscitabunt et confitebuntur
tibi. Numquid narrabit aliquis in sepulchro mi-
sericordiam tuam: et ueritatem tuam in perditione. Numquid
cognoscentur in tenebris mirabilia tua: et iustitia
tua in terra obliuionis. Et ego ad te domine clamaui:
et mane oratio mea preueniet te. Ut quid domine repellis
orationem meam: auertis faciem tuam a me. Pau-
per sum ego et in laboribus a iuuentute mea: exaltatus
autem humiliatus sum et conturbatus. In me transierunt ire
tue: et terrores tui conturbauerunt me. Circumdederunt
me sicut aqua tota die: circumdederunt me simul. Elongasti
88 a me amicum et proximum: et notos meos a miseria.
Misericordias domini in eternum intellectus ethan israhelite
cantabo. In generatione et generationem annuntiabo
ueritatem tuam in ore meo. Quoniam dixisti in eternum misericordia
edificabitur in celis: preparabitur ueritas tua in eis. Dis-
posui testamentum electis meis: iuraui dauid seruo meo: usque
in eternum preparabo semen tuum. Et edificabo in generationem et ge-
nerationem sedem tuam. Confitebuntur celi mirabili-
a tua domine: etenim ueritatem tuam in ecclesia sanctorum. Quoniam
quis in nubibus equabitur domino: similis erit deo in fili-
is dei. Deus qui glorificatur in consilio sanctorum: magnus
et terribilis super omnes qui in circuitu eius sunt. Domine deus
uirtutum quis similis tibi: potens es domine et ueritas tua
in circuitu tuo. Tu dominaris potestati maris: mo-
tum autem fluctuum eius tu mitigas. Tu humili-
asti sicut uulneratum superbum: in brachio uirtu-
tis tue dispersisti inimicos tuos. Tui sunt celi et tua
est terra: orbem terre et plenitudinem eius tu funda-
sti: aquilonem et mare tu creasti. Thabor et her-
mon in nomine tuo exultabunt: tuum brachium cum
potentia. Firmetur manus tua: et exaltetur dextera

tra tua. Iustitia et iudicium preparatio sedis tue. Misericordia et ve-
ritas precedent faciem tuam. Beatus populus qui scit iubila-
tionem. Domine in lumine vultus tui ambulabunt et in
nomine tuo exultabunt tota die et in iustitia tua exal-
tabuntur. Quoniam gloria virtutis eorum tu es et in beneplacito
tuo exaltabitur cornu nostrum. Quia domini est assumptio
nostra et sancti israel regis nostri. Tunc locutus es in visi-
one sanctis tuis et dixisti posui adiutorium in potentem et exal-
tavi electum de plebe mea. Inveni david servum meum
oleo sancto meo unxi eum. Manus enim mea auxiliabitur ei
et brachium meum confirmabit eum. Nichil proficiet inimi-
cus in eo et filius iniquitatis non apponet nocere ei. Et con-
cidam a facie ipsius inimicos eius et odientes eum in
fugam convertam. Et veritas mea et misericordia mea cum ipso
et in nomine meo exaltabitur cornu eius. Et ponam
in mari manum eius et in fluminibus dexteram eius.
Ipse invocabit me pater meus es tu deus meus et
susceptor salutis mee. Et ego primogenitum ponam
illum excelsum pre regibus terre. In eternum servabo il-
li misericordiam meam et testamentum meum fidele ipsi. Et po-
nam in seculum seculi semen eius et thronum eius sicut dies celi.
Si autem dereliquerint filii eius legem meam et in iudi-
ciis meis non ambulaverint. Si iustitias meas prophana-
verint et mandata mea non custodierint. Visitabo in
virga iniquitates eorum et in verberibus peccata eorum. Misericordiam
autem meam non dispergam ab eo neque nocebo in veritate
mea. Neque prophanabo testamentum meum et que procedunt
de labiis meis non faciam irrita. Semel iuravi in
sancto meo si david mentiar semen eius in eternum manebit. Et
thronus eius sicut sol in conspectu meo et sicut luna per-
fecta in eternum et testis in celo fidelis. Tu vero repulisti
et despexisti distulisti christum tuum. Avertisti testamen-
tum servi tui prophanasti in terra sanctuarium eius. Des-
truxisti omnes sepes eius posuisti firmamentum eius
formidinem. Diripuerunt eum omnes transeuntes viam
factus est opprobrium vicinis suis. Exaltasti dexteram de-
primentium eum letificasti omnes inimicos eius. Avertisti
adiutorium gladii eius et non es auxiliatus ei in bello. De-
struxisti eum ab emundatione et sedem eius in terra colli-
sisti. Minorasti dies temporis eius perfudisti eum confusione.
Usquequo domine avertis in finem exardescet sicut ignis
ira tua. Memorare que mea substantia numquid enim va-
ne constituisti omnes filios hominum. Quis est homo qui vi-
vet et non videbit mortem eruet animam suam de ma-
nu inferi. Ubi sunt misericordie tue antique domine sicut iurasti
david in veritate tua. Memor esto domine opprobrii servorum
tuorum quod continui in sinu meo multarum gentium. Quod
exprobraverunt inimici tui domine quod exprobraverunt commutationem christi
tui. Benedictus dominus in eternum fiat fiat. Oratio moysi hominis dei.
Domine refugium factus es nobis a generatione in generatio- 89
nem. Priusquam montes fierent aut formare-
tur terra et orbis a seculo et usque in seculum tu es deus. Ne avertas
hominem in humilitatem et dixisti convertimini filii ho-
minum. Quoniam mille anni ante oculos tuos tamquam dies
hesterna que preteriit. Et custodia in nocte que pro nichilo
habentur eorum anni erunt. Mane sicut herba transe-
at mane floreat et transeat vespere decidat in-
duret et arescat. Quia defecimus in ira tua et in

furore tuo turbati sumus. Posuisti iniquitates nostras in
conspectu tuo seculum nostrum in illuminatione vultus tui. Quoniam
omnes dies nostri defecerunt et in ira tua defecimus. Anni nostri
sicut aranea meditabuntur dies annorum nostrorum in ipsis
septuaginta anni. Si autem in potentatibus octoginta anni et
amplius eorum labor et dolor. Quoniam supervenit mansuetu-
do et corripiemur. Quis novit potestatem ire tue et pre
timore tuo iram tuam dinumerare. Dexteram tu-
am sic notam fac et eruditos corde in sapientia. Con-
vertere domine usquequo et deprecabilis esto super servos tuos. Re-
pleti sumus mane misericordia tua et exultavimus et delectati
sumus in omnibus diebus nostris. Letati sumus pro diebus quibus
nos humiliasti annis quibus vidimus mala. Respice
in servos tuos et in opera tua et dirige filios eorum. Et
sit splendor domini dei nostri super nos et opera manuum nostrarum
dirige. Psalmus cantici psalmus david. 90
Qui habitat in adiutorio altissimi in protectione dei
celi commorabitur. Dicet domino susceptor meus es
tu et refugium meum deus meus sperabo in eum. Quoniam
ipse liberavit me de laqueo venantium et a verbo aspero. Sca-
pulis suis obumbrabit tibi et sub pennis eius sperabis. Scu-
to circumdabit te veritas eius non timebis a timore noc-
turno. A sagitta volante in die a negotio perambu-
lante in tenebris ab incursu et demonio meridiano.
Cadent a latere tuo mille et decem milia a dextris tuis
ad te autem non appropinquabit. Verumtamen oculis tuis considerabis
et retributionem peccatorum videbis. Quoniam tu es domine spes
mea altissimum posuisti refugium tuum. Non accedet
ad te malum et flagellum non appropinquabit tabernaculo
tuo. Quoniam angelis suis mandavit de te ut custodiant
te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te ne
forte offendas ad lapidem pedem tuum. Super aspi-
dem et basiliscum ambulabis et conculcabis leonem
et draconem. Quoniam in me speravit liberabo eum
protegam eum quoniam cognovit nomen meum. Clama-
vit ad me et ego exaudiam eum cum ipso sum in tribula-
tione eripiam eum et glorificabo eum. Longitudine
dierum replebo eum et ostendam illi salutare meum. Psalmus can-
Bonum est confiteri domino et tici in die sabbati. 91
psallere nomini tuo altissime. Ad annuntiandum mane
misericordiam tuam et veritatem tuam per noctem. In de-
cacordo psalterio cum cantico in cythara. Quia de-
lectasti me domine in factura tua et in operibus ma-
nuum tuarum exultabo. Quam magnificata sunt opera
tua domine nimis profunde facte sunt cogitationes tue.
Vir insipiens non cognoscet et stultus non intelliget
hec. Cum exorti fuerint peccatores sicut fenum et appa-
ruerint omnes qui operantur iniquitatem. Ut intereant
in seculum seculi tu autem altissimus in eternum domine. Quoniam ec-
ce inimici tui domine quoniam ecce inimici tui peribunt
et dispergentur omnes qui operantur iniquitatem. Et
exaltabitur sicut unicornis cornu meum et senec-
tus mea in misericordia uberi. Et despexit oculus meus
inimicos meos et in insurgentibus in me malig-
nantibus audiet auris mea. Iustus ut palma
florebit sicut cedrus libani multiplicabitur. Plan-
tati in domo domini in atriis domus dei nostri florebunt.
Adhuc multiplicabuntur in senectute uberi et bene

patiente erunt ut annuntient. quoniam rectus dominus deus noster et
non est iniquitas in eo. Laus cantici David in die ante sabbatum
92 Dominus regnavit decorem indutus est. indutus est dominus quando fundata
fortitudinem et precinxit se. Et enim firmavit est terra
orbem terre qui non commovebitur. Parata sedes tua deus ex tunc.
a seculo tu es. Elevaverunt flumina domine
elevaverunt flumina vocem suam. Elevaverunt
flumina fluctus suos a vocibus aquarum multarum. Mirabi
les elationes maris mirabilis in altis dominus. Testimo
nia tua credibilia facta sunt nimis. domum tuam de
cet sanctitudo domine in longitudinem dierum. Psalmus David. quarta
Deus ultionum dominus. deus ultionum libere egit. sabbati
93 Exaltare qui iudicas terram redde retributionem
superbis. Usquequo peccatores domine usquequo peccatores gloriabuntur. Ef
fabuntur et loquentur iniquitatem. loquentur omnes qui
operantur iniustitiam. Populum tuum domine humiliaverunt
et hereditatem tuam vexaverunt. Viduam et adve
nam interfecerunt et pupillos occiderunt. Et dixerunt non
videbit dominus. nec intelliget deus iacob. Intelli
gite insipientes in populo et stulti aliquando sapite. Qui
plantavit aurem non audiet. aut qui finxit oculum
non considerat. Qui corripit gentes non arguet. et qui do
cet hominem scientiam. Dominus scit cogitationes hominum
quoniam vane sunt. Beatus homo quem tu erudieris
domine et de lege tua docueris eum. Ut mitiges ei a
diebus malis. donec fodiatur peccatori fovea. Quia non
repellet dominus plebem suam. et hereditatem suam
non derelinquet. Quoadusque iustitia convertatur in
iudicium. et qui iuxta illam omnes qui recto sunt
corde. Quis consurget mihi adversus malignantes
aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem.
Nisi quia dominus adiuvit me. paulominus habitasset in in
ferno anima mea. Si dicebam motus est pes meus
misericordia tua domine adiuvabat me. Secundum multitudinem
dolorum meorum in corde meo consolationes tue letificave
runt animam meam. Numquid adheret tibi sedes iniqui
tatis. qui fingis laborem in precepto. Captabunt
in animam iusti et sanguinem innocentem condemp
nabunt. Et factus est mihi dominus in refugium et deus meus in ad
iutorium spei mee. Et reddet illis iniquitatem ip
sorum et in malitia eorum disperdet illos dominus deus noster. Laus
94 Venite exultemus domino iubilemus cantici ipsi David.
deo salutari nostro. Preoccupemus faciem eius in
confessione et in psalmis iubilemus ei. Quoniam deus ma
gnus dominus et rex magnus super omnes deos. quia non repellet
dominus plebem suam. Quia in manu eius sunt omnes
fines terre. et altitudines montium ipse conspicit. Quoniam ipsius
est mare et ipse fecit illud. et siccam manus eius formave
runt. Venite adoremus et procidamus ante deum ploremus co
ram domino qui fecit nos quia ipse est dominus deus noster. Et
nos populus pascue eius et oves manus eius. Hodie si vocem
eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Sic
ut in irritatione secundum diem temptationis in deserto.
Ubi temptaverunt me patres vestri probaverunt et viderunt
opera mea. Quadraginta annis offensus fui ge
nerationi illi et dixi semper hii errant. Et isti non cogno
verunt vias meas quibus iuravi in ira mea.
si introibunt in requiem meam. Psalmus David quando domus

95 Cantate domino canticum novum edificabatur post captivitatem
cantate domino omnis terra. Cantate domino et benedicite no
mini eius. annuntiate de die in diem salutare eius. Annun
tiate inter gentes gloriam eius in omnibus populis mirabilia eius.
Quoniam magnus dominus et laudabilis nimis terribilis est super omnes
deos. Quoniam omnes dii gentium demonia. dominus autem celos
fecit. Confessio et pulchritudo in conspectu eius. sanctimoni
a et magnificentia in sanctificatione eius. Afferte domino
patrie gentium. afferte domino gloriam et honorem. affer
te domino gloriam nomini eius. Tollite hostias et introite
in atria eius. adorate dominum in atrio sancto eius. Commo
veatur a facie eius universa terra dicite in gentibus quia
dominus regnavit. Et enim correxit orbem terre qui non commo
vebitur iudicabit populos in equitate. Letentur celi et
exultet terra commoveatur mare et plenitudo eius gaude
bunt campi et omnia que in eis sunt. Tunc exultabunt
omnia ligna silvarum a facie domini quia venit. quoniam venit
iudicare terram. Iudicabit orbem terre in equitate et
populos in veritate sua. Psalmus David quando terra eius restituta est ei.
Dominus regnavit exultet terra letentur insule multe.
Nubes et caligo in circuitu eius. iustitia et iudici
um correctio sedis eius. Ignis ante ipsum precedet et in
flammabit in circuitu inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius
orbi terre. vidit et commota est terra. Montes sicut cera
fluxerunt a facie domini. a facie domini omnis terra. Annunti
averunt celi iustitiam eius et viderunt omnes populi gloriam
eius. Confundantur omnes qui adorant sculptilia. et qui
gloriantur in simulacris suis. Adorate eum omnes an
geli eius. audivit et letata est syon. Et exultave
runt filie iude propter iudicia tua domine. Quoniam tu dominus
altissimus super omnem terram. nimis exaltatus es super
omnes deos. Qui diligitis dominum odite malum. custodit
dominus animas sanctorum suorum de manu peccatoris liberabit eos.
Lux orta est iusto et rectis corde letitia. Leta
mini iusti in domino et confitemini memorie
sanctificationis eius. Psalmus David. 96
Cantate domino canticum novum quia mi
rabilia fecit. Salvavit sibi dex
tera eius et brachium sanctum eius. No
tum fecit dominus salutare suum. in conspectu
gentium revelavit iustitiam suam.
Recordatus est misericordie sue et veritatis sue domui
israel. Viderunt omnes termini terre salutare dei nostri.
Iubilate domino omnis terra cantate et exultate et psal
lite. Psallite domino in cythara. in cythara et voce
psalmi in tubis ductilibus et voce tube cornee. Iu
bilate in conspectu regis domini. moveatur mare et plenitu
do eius. orbis terrarum et qui habitant in eo. Flumina
plaudent manu simul montes exultabunt a conspectu
domini quia venit quoniam venit iudicare terram. Iudi
97 cabit orbem terrarum in iustitia et populos in equitate. Psalmus
Dominus regnavit irascantur populi. qui sedes super cherubin
moveatur terra. Dominus in syon magnus et ex
celsus super omnes populos. Confiteantur nomini tuo mag
no. quoniam terribile et sanctum est et honor regis iudicium di
ligit. Tu parasti directiones iudicium et iustitiam
in iacob tu fecisti. Exaltate dominum deum nostrum
et adorate scabellum pedum eius quoniam sanctum est.

Moyses et aa[ron] ... ron in sacerdotibus eius: et samuel inter
eos qui inuo[ca] ... cant nomen eius. Inuocabant
dominum et ipse ex[audiebat] ... audiebat eos in columpna nu
bis loquebatur ... ad eos. Custodiebant testimoni
a eius et preceptum ... quod dedit illis. Domine deus noster tu ex
audiebas eos: deus tu propicius fuisti eis: et ulciscens in omnes
adinuentiones eorum. Exaltate dominum deum nostrum et ad
98 orate in monte sancto eius: quoniam sanctus dominus deus noster. ps. in confes
Iubilate deo omnis terra seruite domino in leticia. sione.
Introite in conspectu eius in exultatione. Scitote quoniam
dominus ipse est deus ipse fecit nos et non ipsi nos. Populus eius et o
ues pascue eius introite portas eius in confessione atria
eius in hymnis confitemini illi. Laudate nomen eius
quoniam suauis est dominus in eternum misericordia eius et usque in generatione
et generationem ueritas eius. ps. ipi d. 99
Misericordiam et iudicium cantabo tibi domine. Psallam et in
telligam in uia inmaculata quando uenies ad me. Per
ambulabam in innocentia cordis mei in medio domus
mee. Non proponebam ante oculos meos rem iniustam.
facientes preuaricationem odiui. Non adhesit michi cor
prauum declinantem a me malignum non cognoscebam
Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar
Superbo oculo et insatiabili corde cum hoc non edebam.
Oculi mei ad fideles terre ut sedeant mecum am
bulans in uia inmaculata hic michi ministrabat. Non
habitabit in medio domus mee qui facit superbiam qui loquitur
iniqua non direxit in conspectu oculorum meorum. In matutino inter
ficiebam omnes peccatores terre ut disperderem de ciuitate domini
omnes operantes iniquitatem. oratio pauperis cum anxiatus
100 Domine exaudi orationem meam et coram domino effuderit pre
et clamor meus ad te ueniat. Non auertas faciem tu
am tuam a me in quacumque die tribulor inclina cem
ad me aurem tuam. In quacumque die inuocauero
te uelociter exaudi me. Quia defecerunt sicut fumus
dies mei et ossa mea sicut cremium aruerunt. Percussus
sum ut fenum et aruit cor meum quia oblitus sum comedere
comedere panem meum. A uoce gemitus mei ad
hesit os meum carni mee. Similis factus sum pellicano
solitudinis factus sum sicut nicticorax in domicilio.
Vigilaui et factus sum sicut passer solitarius in te
cto. Tota die exprobrabant michi inimici mei et qui lau
dabant me aduersum me iurabant. Quia cinerem tam
quam panem manducabam et potum meum cum fletu
miscebam. A facie ire indignationis tue quia eleuans
allisisti me. Dies mei sicut umbra declinauerunt
et ego sicut fenum arui. Tu autem domine in eternum permanes
et memoriale tuum in generationem et generationem. Tu ex
urgens domine misereberis syon quia tempus miserendi eius
quia uenit tempus. Quoniam placuerunt seruis tuis lapides
eius et terre eius miserebuntur. Et timebunt gentes no
men tuum domine et omnes reges terre gloriam tuam. Quia
edificauit dominus syon et uidebitur in gloria sua. Respexit
in orationem humilium et non spreuit precem eorum. Scri
bantur hec in generatione altera et populus qui creabitur lau
dabit dominum. Quia prospexit de excelso sancto suo dominus
de celo in terram aspexit. Ut audiret gemitus com
peditorum ut solueret filios interemptorum. Ut annun
cient in syon nomen domini et laudem eius in ierusalem. In

conueniendo populos in unum et reges ut seruiant domino. 150
Respondit ei in uia uirtutis sue paucitatem dierum
meorum nuncia michi. Ne reuoces me in dimidio dierum
meorum in generatione et generationem anni tui. Initio
tu domine terram fundasti et opera manuum tuarum sunt celi.
Ipsi peribunt tu autem permanes et omnes sicut uestimentum
tum ueterascent. Et sicut opertorium mutabis eos et mu
tabuntur tu autem idem ipse es et anni tui non deficient. Filii ser
uorum tuorum habitabunt et semen eorum in seculum dirigetur.
Benedic anima mea domino et omnia que intra ps. d. 101
me sunt nomini sancto eius. Benedic anima mea domino et noli
obliuisci omnes retributiones eius. Qui propiciatur omnibus
iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.
Qui redimit de interitu uitam tuam: qui coronat
te in misericordia et miserationibus. Qui replet in bonis desi
derium tuum: renouabitur ut aquile iuuentus tua. Fa
ciens misericordias dominus et iudicium omnibus iniuriam patientibus.
Notas fecit uias suas moysi filiis israel uoluntates
suas. Miserator et misericors dominus longanimis et
multum misericors. Non in perpetuum irascetur neque in
eternum comminabitur. Non secundum peccata nostra fecit nobis neque
secundum iniquitates nostras retribuit nobis. Quoniam secundum al
titudinem celi a terra corroborauit misericordiam suam super
timentes se. Quantum distat ortus ab occidente longe
fecit a nobis iniquitates nostras. Quomodo miseretur
pater filiorum misertus est dominus timentibus se quoniam
ipse cognouit figmentum nostrum. Recordatus est quoniam pul
uis sumus homo sicut fenum dies eius tamquam flos agri sic efflo
rebit. Quoniam spiritus pertransibit in illo et non subsistet et non
cognoscet amplius locum suum. Misericordia autem
domini ab eterno et usque in eternum super timentes eum. Et iusticia
illius in filios filiorum his qui seruant testamentum
eius. Et memores sunt mandatorum ipsius ad faci
endum ea. Dominus in celo parauit sedem suam et regnum
ipsius omnibus dominabitur. Benedicite domino omnes angeli eius
potentes uirtute facientes uerbum illius
ad audiendam uocem sermonum eius. Benedicite
domino omnes uirtutes eius ministri eius qui facitis
uoluntatem eius. Benedicite domino omnia opera eius
in omni loco dominationis eius benedic anima mea domino. ps. d. 102
Benedic anima mea domino. domine deus meus magnificatus es
uehementer. Confessionem et decorem indu
isti amictus lumine sicut uestimento. Extendens
celum sicut pellem: qui tegis aquis superiora eius. Qui
ponis nubem ascensum tuum: qui ambulas super pen
nas uentorum. Qui facit angelos tuos spiritus et ministros
tuos ignem urentem. Qui fundasti terram
super stabilitatem suam non inclinabitur in seculum seculi.
Abyssus sicut uestimentum amictus eius super mon
tes stabunt aque. Ab increpatione tua fugient a
uoce tonitrui tui formidabunt. Ascendunt
montes et descendunt campi in locum quem fun
dasti eis. Terminum posuisti quem non transgredientur
neque conuertentur operire terram. Qui emittis fontes
in conuallibus inter medium montium pertransibunt
aque. Potabunt omnes bestie agri expectabunt
onagri in siti sua. Super ea uolucres celi habita
bunt de medio petrarum dabunt uoces. Rigans

montes de superioribus suis de fructu operum tuorum satiabitur
terra. Producens fenum iumentis et herbam servituti ho
minum. Ut educas panem de terra et vinum letificet cor hominis.
Ut exhilaret faciem in oleo et panis cor hominis confirmet.
Saturabuntur ligna campi et cedri libani quas plantavit
illic passeres nidificabunt. Herodii domus dux est eorum
montes excelsi cervis petra refugium erinaciis. Fecit
lunam in tempora sol cognovit occasum suum. Posuisti te
nebras et facta est nox in ipsa pertransibunt omnes bestie silve.
Catuli leonum rugientes ut rapiant et querant a deo es
cam sibi. Ortus est sol et congregati sunt et in cubilibus su
is collocabuntur. Exibit homo ad opus suum et ad operationem
suam usque ad vesperam. Quam magnificata sunt opera
tua domine omnia in sapientia fecisti impleta est terra posses
sione tua. Hoc mare magnum et spaciosum manibus il
lic reptilia quorum non est numerus. Animalia pusilla cum
magnis illic naves pertransibunt. Draco iste quem
formasti ad illudendum ei omnia a te expectant ut des
illis escam in tempore. Dante te illis colligent aperien
te te manum tuam omnia implebuntur bonitate.
Avertente autem te faciem turbabuntur auferes
spiritum eorum et deficient et in pulverem suum revertentur.
Emitte spiritum tuum et creabuntur et renovabis faciem
terre. Sit gloria domini in seculum letabitur dominus in operibus suis.
Qui respicit terram et facit eam tremere qui tangit
montes et fumigant. Cantabo domino in vita mea
psallam deo meo quamdiu sum. Iocundum sit ei eloquium
meum ego vero delectabor in domino. Deficiant peccatores
a terra et iniqui ita ut non sint benedic anima mea domino.
103 Confitemini domino et invocate nomen eius. alleluia alleluia
Annunciate inter gentes opera eius. Cantate ei et psal
lite ei narrate omnia mirabilia eius. Laudamini
in nomine sancto eius letetur cor querentium dominum. Querite
dominum et confirmamini querite faciem eius semper. Memen
tote mirabilium eius que fecit prodigia eius et iudi
cia eius que fecit oris eius. Semen abraham servi
eius filii iacob electi eius. Ipse dominus deus noster in universa
terra iudicia eius. Memor fuit in seculum testa
menti sui verbi quod mandavit in mille generationes.
Quod disposuit ad abraham et iuramenti sui ad
ysaac. Et statuit illud iacob in preceptum et israel in
testamentum eternum. Dicens tibi dabo terram chana
an funiculum hereditatis vestre. Cum essent numero bre
vi paucissimi et incole eius. Et pertransierunt de
gente in gentem et de regno ad populum alterum.
Non reliquit hominem nocere eis et corripuit pro
eis reges. Nolite tangere christos meos et in prophetis
meis nolite malignari. Et vocavit famem super
terram et omne firmamentum panis contrivit. Misit ante
eos virum in servum venundatus est ioseph. Humilia
verunt in compedibus pedes eius ferrum pertransiit anima eius
donec veniret verbum eius. Eloquium domini inflam
mavit eum misit rex et solvit eum princeps populorum et di
misit eum. Constituit eum dominum domus sue et principem
omnis possessionis sue. Ut erudiret principes eius sicut
semetipsum et senes eius prudentiam doceret. Et intra
vit israel in egyptum et iacob accola fuit in terra cham.
Et auxit populum suum vehementer et firmavit eum

super inimicos eius. Convertit cor eorum ut odirent
populum eius et dolum facerent in servos eius.
Misit moysen servum suum aaron quem elegit
ipsum. Posuit in eis verba signorum suorum et prodi
giorum suorum in terra cham. Misit tenebras et obscu
ravit et non exacerbavit sermones suos. Convertit
aquas eorum in sanguinem et occidit pisces eorum. Et dedit
terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum. Dixit
et venit cinomia et cinifes in omnibus finibus
eorum. Posuit pluvias eorum grandinem ignem com
burentem in terra ipsorum. Et percussit vineas eorum et fic
neas eorum et contrivit lignum finium eorum. Dixit et venit lo
custa et bruchus cuius non erat numerus. Et comedit omne fenum
in terra eorum et comedit omnem fructum terre eorum. Et per
cussit omne primogenitum in terra eorum primicias omnis
laboris eorum. Et eduxit eos cum argento et auro et non
erat in tribubus eorum infirmus. Letata est egyptus
in profectione eorum quia incubuit timor eorum super eos. Ex
pandit nubem in protectionem eorum et ignem ut lu
ceret eis per noctem. Petierunt et venit coturnix et pa
ne celi saturavit eos. Dirupit petram et fluxerunt
aque abierunt in sicco flumina. Quoniam memor fuit ver
bi sancti sui quod habuit ad abraham puerum suum. Et eduxit
populum suum in exultatione et electos suos in leticia. Et de
dit illis regiones gentium et labores populorum possederunt.
104 Ut custodiant iustificationes eius et legem eius requirant.
Confitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum alleluia alleluia
misericordia eius. Quis loquetur potentias domini auditas fa
ciet omnes laudes eius. Beati qui custodiunt iudicium
et faciunt iusticiam in omni tempore. Memento nostri domine in
beneplacito populi tui visita nos in salutari tuo. Ad vi
dendum in bonitate electorum tuorum ad letandum in leticia
gentis tue ut lauderis cum hereditate tua. Peccavimus
cum patribus nostris iniuste egimus iniquitatem fecimus.
Patres nostri in egypto non intellexerunt mirabilia tua
non fuerunt memores multitudinis misericordie tue. Et irri
taverunt ascendentes in mare mare rubrum. Et
salvavit eos propter nomen suum ut notam faceret potentiam
suam. Et increpavit mare rubrum et exsiccatum
est et deduxit eos in abyssis sicut in deserto. Et
salvavit eos de manu odientium et redemit eos de
manu inimici. Et operuit aqua tribulantes eos
unus ex eis non remansit. Et crediderunt in verbis eius
et laudaverunt laudem eius. Cito fecerunt obli
ti sunt operum eius et non sustinuerunt consilium eius. Et con
cupierunt concupiscentiam in deserto et tempta
verunt deum in inaquoso. Et dedit eis petitionem ipsorum
et misit saturitatem in animas eorum. Et irritaverunt
moysen in castris aaron sanctum domini. Aperta est terra
et deglutivit dathan et operuit super congregationem
abyron. Et exarsit ignis in synagoga eorum flam
ma combussit peccatores. Et fecerunt vitulum in oreb
et adoraverunt sculptile. Et mutaverunt gloriam
suam in similitudinem vituli comedentis fenum.
Obliti sunt deum qui salvavit eos qui fecit mag
nalia in egypto mirabilia in terra cham terribilia
in mari rubro. Et dixit ut disperderet eos si non
moyses electus eius stetisset in confractione in con

specu eius. Ut averteret iram eius ne disperderet eos: et pro
nihilo habuerunt terram desiderabilem. Non crediderunt
in verbo eius et murmuraverunt in tabernaculis suis:
non exaudierunt vocem domini. Et elevavit manum suam super
eos ut prosterneret eos in deserto. Et ut deiceret semen eorum in
nationibus: et dispergeret eos in regionibus. Et initi
ati sunt beelphegor: et comederunt sacrificia mortu
orum. Et irritaverunt eum in adinventionibus suis: et multi
plicata est in eis ruina. Et stetit phinees et placa
vit: et cessavit quassatio. Et reputatum est ei ad iustici
am in generatione et generationem usque in sempiternum.
Et irritaverunt eum ad aquas contradictionis: et vexatus est moy
ses propter eos: quia exacerbaverunt spiritum eius. Et distinxit
in labiis suis. non disperdiderunt gentes quas dixit dominus
illis. Et commixti sunt inter gentes: et didicerunt opera eorum. et ser
vierunt sculptilibus eorum: et factum est illis in scandalum. Et immo
laverunt filios suos: et filias suas demoniis. Et effude
runt sanguinem innocentem sanguinem filiorum suorum
et filiarum suarum quas sacrificaverunt sculptilibus chanaan
Et infecta est terra in sanguinibus et contaminata est in
operibus eorum: et fornicati sunt in adinventionibus suis. Et
iratus est furore dominus in populo suo: et abhominatus est hereditatem
suam. Et tradidit eos in manus gentium: et dominati sunt
eorum qui oderunt eos. Et tribulaverunt eos inimici eorum: et
humiliati sunt sub manibus eorum: sepe liberavit eos. Ipsi
autem exacerbaverunt eum in consilio suo: et humiliati sunt in iniquitatibus
suis. Et vidit cum tribularentur: et audivit orationem eorum.
Et memor fuit testamenti sui: et penituit eum secundum mul
titudinem misericordie sue. Et dedit eos in misericordias in conspectu
omnium qui ceperant eos. Salvos fac nos domine deus noster et
congrega nos de nationibus. Ut confiteamur nomini sancto tuo: et
gloriemur in laude tua. Benedictus dominus deus israel a seculo
et usque in seculum: et dicet omnis populus fiat fiat. alleluia. alleluia.
107 Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.
Dicant nunc qui redempti sunt a domino: quos redemit eos de
manu inimici de regionibus congregavit eos. A solis
ortu et occasu ab aquilone et mari. Erraverunt in soli
tudine in inaquoso: viam civitatis habitaculi non inve
nerunt. Esurientes et sitientes: anima eorum
in ipsis defecit. Et clamaverunt ad dominum cum tri
bularentur: et de necessitatibus eorum eripuit eos.
Et deduxit eos in viam rectam: ut irent in civi
tatem habitationis. Confiteantur domino misericordie eius: et mira
bilia eius filiis hominum. Quia satiavit animam inanem:
et animam esurientem satiavit bonis. Sedentem in
tenebris et umbra mortis: vinctos in mendicitate et
ferro. Quia exacerbaverunt eloquia dei: et consilium
altissimi irritaverunt. Et humiliatum est in laboribus
cor eorum: et infirmati sunt nec fuit qui adiuvaret.
Et clamaverunt ad dominum cum tribularentur: et de necessita
tibus eorum liberavit eos. Et eduxit eos de tenebris et umbra
mortis: et vincula eorum disrupit. Confiteantur domino
misericordie eius: et mirabilia eius filiis hominum. Quia contri
vit portas ereas: et vectes ferreos confregit. Suscepit
eos de via iniquitatis eorum: propter iniustitias enim suas
humiliati sunt. Omnem escam abhominata est anima e
orum: et appropinquaverunt usque ad portas mortis. Et clama
verunt ad dominum cum tribularentur: et de necessitatibus eorum eduxit

eos. Misit verbum suum et sanavit eos: et eripuit eos de in 157
teritionibus eorum. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia
eius filiis hominum. Et sacrificent sacrificium laudis: et annun
cient opera eius in exultatione. Qui descendunt mare in
navibus facientes operationem in aquis multis. Ipsi vi
derunt opera domini: et mirabilia eius in profundo. Dixit et ste
tit spiritus procelle: et exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt usque
ad celos: et descendunt usque ad abyssos: anima eorum in malis
tabescebat. Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius: et omnis
sapientia eorum devorata est. Et clamaverunt ad dominum cum tri
bularentur: et de necessitatibus eorum eduxit eos. Et statuit procel
lam eius in auram: et siluerunt fluctus eius. Et letati
sunt quia siluerunt: et deduxit eos in portum voluntatis
eorum. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia eius filiis
hominum. Et exaltent eum in ecclesia plebis: et in cathedra
seniorum laudent eum. Posuit flumina in desertum: et exi
tus aquarum in sitim. Terram fructiferam in salsugi
nem: a malitia inhabitantium in ea. Posuit desertum
in stagna aquarum: et terram sine aqua in exitus aquarum. Et
collocavit illic esurientes: et constituerunt civitatem habita
tionis. Et seminaverunt agros: et plantaverunt vineas: et fecerunt
fructum nativitatis. Et benedixit eis et multiplicati sunt
nimis: et iumenta eorum non minoravit. Et pauci facti sunt
et vexati sunt a tribulatione malorum et dolore. Effusa
est contentio super principes: et errare fecit eos in invio et non
in via. Et adiuvit pauperem de inopia: et posuit sicut
oves familias. Videbunt recti et letabuntur: et omnis ini
quitas oppilabit os suum. Quis sapiens et custodiet hec: et
intelliget misericordias domini. canticum psalmi ipsi david 106
Paratum cor meum deus paratum cor meum: cantabo et psal
lam in gloria mea. Exurge gloria mea exurge psal
terium et cythara: exurgam diluculo. Confitebor tibi in
populis domine: et psallam tibi in nationibus. Quia magna super
celos misericordia tua: et usque ad nubes veritas tua. Exalta
re super celos deus: et super omnem terram gloria tua: ut libe
rentur dilecti tui. Salvum fac dextera tua et exaudi me
deus locutus est in sancto suo. Exultabo et dividam sicci
mam: et convallem tabernaculorum dimetiar. Meus
est galaad et meus est manasses: et effraym susceptio capi
tis mei. Iuda rex meus moab lebes spei mee. In
ydumeam extendam calciamentum meum: mihi alienige
ne subditi sunt. Quis deducet me in civitatem mu
nitam: quis deducet me usque in ydumeam. Nonne
tu deus qui repulisti nos: et non egredieris deus in vir
tutibus nostris. Da nobis auxilium de tribulatione: quia va
na salus hominis. In deo faciemus virtutem: et ipse ad
nichilum deducet inimicos nostros. In finem psalmus david 108
Deus laudem meam ne tacueris: quia os peccatoris et os
dolosi super me apertum est. Locuti sunt adversum me
lingua dolosa: et sermonibus odii circumdederunt me: et ex
pugnaverunt me gratis. Pro eo ut me diligerent detra
hebant mihi: ego autem orabam. Et posuerunt adversum me
mala pro bonis: et odium pro dilectione mea. Constitue
super eum peccatorem: et diabolus stet a dextris eius. Cum
iudicatur exeat condempnatus: et oratio eius fiat in peccatum.
Fiant dies eius pauci: et episcopatum eius accipiat alter. Fiant
filii eius orphani: et uxor eius vidua. Nutantes trans
ferantur filii eius et mendicent: et eiciantur de habitationibus

sint. Scrutetur fenerator omnem substantiam eius et diripi-
ant alieni labores eius. Non sit illi adiutor nec sit qui
misereatur pupillis eius. Fiant nati eius in interitum
in generatione una deleatur nomen eius. In memoriam rede-
at iniquitas patrum eius in conspectu domini et peccatum matris eius non de-
leatur. Fiant contra dominum semper et dispereat de terra memoria
eorum pro eo quod non est recordatus facere misericordiam. Et perse-
cutus est hominem inopem et mendicum et compunctum corde
mortificare. Et dilexit maledictionem et veniet ei. 111
et noluit benedictionem et elongabitur ab eo. Et induit
maledictionem sicut vestimentum et intravit sicut
aqua in interiora eius et sicut oleum in ossibus eius. Fiat
ei sicut vestimentum quo operitur et sicut zona qua semper precin-
gitur. Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud dominum et qui lo-
cuntur mala adversus animam meam. Et tu domine domine
fac mecum propter nomen tuum quia suavis misericordia tua. Libera
me quia egenus et pauper ego sum et cor meum conturbatum
est intra me. Sicut umbra cum declinat ablatus
sum et excussus sum sicut locuste. Genua mea in- 112
firmata sunt a ieiunio et caro mea immutata est
propter oleum. Et ego factus sum opprobrium illis viderunt me et
moverunt capita sua. Adiuva me domine deus meus
salvum me fac propter misericordiam tuam. Ut sciant quia manus
tua hec et tu domine fecisti eam. Maledicent illi et tu bene-
dices. qui insurgunt in me confundantur servus autem tuus
letabitur. Induantur qui detrahunt mihi pudore et operiantur
sicut diploide confusione sua. Confitebor domino ni-
mis in ore meo et in medio multorum laudabo eum
Qui astitit a dextris pauperis ut salvam faceret a per-
sequentibus animam meam. ps. david 108
Dixit dominus domino meo sede a dextris meis
Donec ponam inimicos meos sc tu-
os scabellum pedum tuorum. Tecum
principium in die virtutis tue in splen-
doribus sanctorum ex utero ante luciferum genui
te. Iuravit dominus et non penitebit eum tu es sacerdos
in eternum secundum ordinem melchisedech. Dominus a dextris
tuis confregit in die ire sue reges. Iudicabit in na-
tionibus implebit ruinas conquassabit capita in terra multo-
rum. De torrente in via bibet propterea exaltabit caput. alleluia
Confitebor tibi domine in toto corde meo in consilio iu-
109 storum et congregatione. Magna opera domini exquisita
in omnes voluntates eius. Confessio et magnificen-
tia opus eius et iustitia eius manet in seculum se-
culi. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et
miserator dominus escam dedit timentibus se. Memor erit
in seculum testamenti sui virtutem operum suorum annuntiabit
populo. Ut det illis hereditatem gentium opera manuum eius veri-
tas et iudicium. Fidelia omnia mandata eius confirmata
in seculum seculi facta in veritate et equitate. Redemptionem
misit dominus populo suo mandavit in eternum testamentum suum
Sanctum et terribile nomen eius initium sapientie timor domini. In-
tellectus bonus omnibus facientibus eum laudatio eius ma-
net in seculum seculi. alleluia reversionis aggei et zacharie
Beatus vir qui timet dominum in mandatis eius volet
110 nimis. Potens in terra erit semen eius generatio
rectorum benedicetur. Gloria et divitie in domo eius et ius-
titia eius manet in seculum seculi. Exortum est in tene-
bris lumen rectis corde misericors et miserator et iu-
stus. Iocundus homo qui miseretur et commodat dispo-
net sermones suos in iudicio quia in eternum non commovebi-
tur. In memoria eterna erit iustus ab auditione mala non ti-
mebit. Paratum cor eius sperare in domino confirmatum est cor
eius non commovebitur donec despiciat inimicos suos. Dispersit
dedit pauperibus iustitia eius manet in seculum seculi cornu
eius exaltabitur in gloria. Peccator videbit et irascetur
dentibus suis fremet et tabescet desiderium peccatorum peribit.
Laudate pueri dominum laudate nomen domini. Sit alleluia
nomen domini benedictum ex hoc nunc et usque in seculum. A solis
ortu usque ad occasum laudabile nomen domini. Excel-
sus super omnes gentes dominus et super celos gloria eius. Quis
sicut dominus deus noster qui in altis habitat et humilia respi-
cit in celo et in terra. Suscitans a terra inopem et de ster-
core erigens pauperem. Ut collocet eum cum princi-
pibus cum principibus populi sui. Qui habitare facit sterilem
in domo matrem filiorum letantem. alleluia.
In exitu israel de egypto domus iacob de populo barbaro. Fa-
cta est iudea sanctificatio eius israel potestas eius. Mare vi-
dit et fugit iordanis conversus est retrorsum. Montes
exultaverunt ut arietes et colles sicut agni ovium.
Quid est tibi mare quod fugisti et tu iordanis quia conversus es
retrorsum. Montes exultastis sicut arietes et col-
les sicut agni ovium. A facie domini mota est terra a facie
dei iacob. Qui convertit petram in stagna aquarum et ru-
pem in fontes aquarum. Non nobis domine non nobis sed nomini tu-
o da gloriam. Super misericordia tua et veritate tua nequando di-
cant gentes ubi est deus eorum. Deus autem noster in celo
omnia quecumque voluit fecit. Simulacra gentium ar-
gentum et aurum opera manuum hominum. Os habent et non lo-
quentur oculos habent et non videbunt. Aures habent et non audient
nares habent et non odorabunt non clamabunt in gutture suo. Si-
miles illis fiant qui faciunt ea et omnes qui confidunt in
eis. Domus israel speravit in domino adiutor eorum et protec-
tor eorum est. Domus aaron speravit in domino adiutor eorum
et protector eorum est. Qui timent dominum speraverunt in domino
adiutor eorum et protector eorum est. Dominus memor fuit
nostri et benedixit nobis. Benedixit domui israel benedixit
domui aaron. Benedixit omnibus qui timent dominum
pusillis cum maioribus. Adiciat dominus super vos super vos
et super filios vestros. Benedicti vos a domino qui fecit celum et
terram. Celum celi domino terram autem dedit filiis hominum. Non
mortui laudabunt te domine neque omnes qui descendunt in
infernum. Sed nos qui vivimus benedicimus domino ex hoc
nunc et usque in seculum. alleluia. 113
Dilexi quoniam exaudiet dominus vocem orationis mee. Qui-
a inclinavit aurem suam mihi et in diebus meis invo-
cabo. Circumdederunt me dolores mortis et pericula inferni
invenerunt me. Tribulationem et dolorem inveni et no-
men domini invocavi. O domine libera animam meam misericors
dominus et iustus et deus noster miseretur. Custodiens parvulos do-
minus humiliatus sum et liberavit me. Convertere anima mea
in requiem tuam quia dominus benefecit tibi. Quia eripuit animam
meam de morte oculos meos a lacrimis pedes meos 112
a lapsu. Placebo domino in regione vivorum. alleluia.
Credidi propter quod locutus sum ego autem humiliatus sum
nimis. Ego dixi in excessu meo omnis ho-

mendax. Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit
michi. Calicem salutaris accipiam et nomen domini invocabo.
Vota mea domino reddam coram omni populo eius: preciosa in con-
spectu domini mors sanctorum eius. O domine quia ego servus tuus ego
servus tuus et filius ancille tue. Dirupisti vincula mea
tibi sacrificabo hostiam laudis et nomen domini invocabo. Vota
mea domino reddam in conspectu omnis populi eius in atriis domus
domini in medio tui ierusalem. alleluia. 117
Laudate dominum omnes gentes laudate eum omnes populi. Quoniam
confirmata est super nos misericordia eius et veritas domini manet in e-
118 Confitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum |alleluia| ternum
misericordia eius. Dicat nunc israel quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius.
Dicat nunc domus aaron quoniam in seculum misericordia eius. Dicant nunc
qui timent dominum quoniam in seculum misericordia eius. De tribulatione in-
vocavi dominum et exaudivit me in latitudine dominus.
Dominus michi adiutor non timebo quid faciat michi homo. Dominus
michi adiutor et ego despiciam inimicos meos. Bonum est
confidere in domino quam confidere in homine. Bonum est sperare in domino
quam sperare in principibus. Omnes gentes circuierunt me et in
nomine domini quia ultus sum in eos. Circumdantes circumde-
derunt me et in nomine domini quia ultus sum in eos. Circumde-
derunt me sicut apes et exarserunt sicut ignis in spinis et
in nomine domini quia ultus sum in eos. Impulsus eversus sum
ut caderem et dominus suscepit me. Fortitudo mea et laus mea
dominus et factus est michi in salutem. Vox exultationis et salutis
in tabernaculis iustorum. Dextera domini fecit virtutem dex-
tera domini exaltavit me dextera domini fecit virtutem.
Non moriar sed vivam et narrabo opera domini. Castigans
castigavit me dominus et morti non tradidit me. Aperite michi
portas iusticie et ingressus in eas confitebor domino. Hec porta
domini iusti intrabunt in eam. Confitebor tibi quoniam exaudis-
ti me et factus es michi in salutem. Lapidem quem reprobave-
runt edificantes hic factus est in caput anguli. A domino fa-
ctum est istud et est mirabile in oculis nostris. Hec est dies quam
fecit dominus exultemus et letemur in ea. O domine salvum me
fac o domine bene prosperare benedictus qui venit in nomine domini.
Benediximus vobis de domo domini deus dominus et illuxit nobis.
Constituite diem sollempnem in condensis usque
ad cornu altaris. Deus meus es tu et confitebor tibi deus
meus es tu et exaltabo te. Confitebor tibi quoniam exaudisti
me et factus es michi in salutem. Confitemini domino
quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius. alleluia alleluia. cxviij
Beati immaculati in via qui ambulant in lege domini. Be-
ati qui scrutantur testimonia eius in toto corde ex-
quirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem in vi-
is eius ambulaverunt. Tu mandasti mandata tua
custodiri nimis. Utinam dirigantur vie mee ad
custodiendas iustificationes tuas. Tunc non confundar
cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi
in directione cordis in eo quod didici iudicia iusticie tue.
Iustificationes tuas custodiam non me derelinquas
In quo corrigit adolescentior viam |Beth.| usque quo?
suam in custodiendo sermones tuos. In toto corde
meo exquisivi te ne repellas me a mandatis tuis.
In corde meo abscondi eloquia tua ut non peccem ti-
bi. Benedictus es domine doce me iustificationes tuas. In labi-
is meis pronunciavi omnia iudicia oris tui. In via tes-
timoniorum tuorum delectatus sum sicut in omnibus di-

vitiis. In mandatis tuis exercebor et considerabo vias tuas. 152
In iustificationibus tuis meditabor non obliviscar sermones
Retribue servo tuo vivifica me et custo|Gimel|tuos.
diam sermones tuos. Revela oculos meos et conside-
rabo mirabilia de lege tua. Incola ego sum in terra non
abscondas a me mandata tua. Concupivit anima mea de-
siderare iustificationes tuas in omni tempore. Increpasti superbos
maledicti qui declinant a mandatis tuis. Aufer a me oppro-
brium et contemptum quia testimonia tua exquisivi. Etenim
sederunt principes et adversum me loquebantur servus autem tuus
exercebatur in iustificationibus tuis. Nam et testimonia tua
meditatio mea est et consilium meum iustificationes tue. Deleth
Adhesit pavimento anima mea vivifica me secundum verbum tuum.
Vias meas enunciavi et exaudisti me doce me iustifica-
tiones tuas. Viam iustificationum tuarum instrue me et exer-
citabor in mirabilibus tuis. Dormitavit anima mea pre
tedio confirma me in verbis tuis. Viam iniquitatis amove
a me et in lege tua miserere mei. Viam veritatis elegi
iudicia tua non sum oblitus. Adhesi testimoniis tuis domine
noli me confundere. Viam mandatorum tuorum cucurri cum
Legem pone michi domine viam |He.| |dilatasti cor meum
iustificationum tuarum et exquiram eam semper. Da michi intel-
lectum et scrutabor legem tuam et custodiam illam in to-
to corde meo. Deduc me in semitam mandatorum tuorum
quia ipsam volui. Inclina cor meum in testimonia tua
et non in avariciam. Averte oculos meos ne videant va-
nitatem in via tua vivifica me. Statue servo tu-
o eloquium tuum in timore tuo. Amputa opprobrium
meum quod suspicatus sum quia iudicia tua iocunda. Ecce concupi-
vi mandata tua in equitate tua vivifica me.
Et veniat super me misericordia tua domine salutare tuum secundum elo-
quium tuum. Et respondebo exprobrantibus michi verbum quia spe-
ravi in sermonibus tuis. Et ne auferas de ore meo
verbum veritatis usquequaque quia in iudiciis tuis supersperavi. Et
custodiam legem tuam semper in seculum et in seculum seculi. Et
loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum et non con-
fundebar. Et ambulabam in latitudine quia manda-
ta tua exquisivi. Et meditabar in mandatis
tuis que dilexi. Et levavi manus meas ad mandata
tua que dilexi et exercebor in iustificationibus tuis. Zai
Memor esto verbi tui servo tuo in quo michi spem de-
disti. Hec me consolata est in humilitate mea
quia eloquium tuum vivificavit me. Superbi inique
agebant usquequaque a lege autem tua non declinavi. Me-
mor fui iudiciorum tuorum a seculo domine et consolatus sum. De-
fectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.
Cantabiles michi erant iustificationes tue in loco pere-
grinationis mee. Memor fui nocte nominis tui domine et cus-
todivi legem tuam. Hec facta est michi quia iustifica-
Portio mea domine |Heth| |tiones tuas exquisivi.
dixi custodire legem tuam. Deprecatus sum faciem
tuam in toto corde meo miserere mei secundum eloquium
tuum. Cogitavi vias meas et converti pedes meos in
testimonia tua. Paratus sum et non sum turbatus ut
custodiam mandata tua. Funes peccatorum circumplexi
sunt me et legem tuam non sum oblitus. Media noc-
te surgebam ad confitendum tibi super iudicia iusti-
ficationis tue. Particeps ego sum omnium timen-

tuū te ⁊ custodientiū mandata tua. Mia tua dñe ple
na ē t̄ra iustificatiões tuas doce me. teth
Bonitatem fecisti cū seruo tuo dñe. sc̄d ūbū tuū. Boni
tatem ⁊ disciplinam ⁊ sciam doce me q̄ in manda
tis tuis credidi. Priusq̄ humiliarer ego deliqui ꝑpterea
eloquiū tuū custodiui. Bonus es tu ⁊ in bonitate tua doce
me iustificatiões tuas. Multiplicata ē sup me iniq̄tas
suplorū. ego aū in toto corde meo scrutabor mandata
tua. Coagulatū ē sic̄ lac cor eorū ego u° legem tuam
meditat⁹ sum. Bonū m̄ q̄ humiliasti me ut discam iu
stificatiões tuas. Bonū m̄ lex oris tui sup milia auri ⁊
Manus tue fecerūt me ⁊ plasmauerūt | ioth | argenti.
me da m̄ intellectū ut discam mandata tua. Qui timēt
te uidebūt me ⁊ letabunt̄ q̄ in ūba tua supsperaui. Cog
noui dñe q̄ equitas iudicia tua. ⁊ in ūitate tua humi
liasti me. Fiat mia tua ut ꝯsolet̄ me sc̄d eloquiū tuū
seruo tuo. Ueniant m̄ miseratiões tue ⁊ uiuam. q̄
lex tua meditatō mea ē. Confundant̄ sr̄bi q̄ iniuꝯ
te iniquitatem fecerūt in me. ego aūt exercebor in man
datis tuis. Conuertant̄ m̄ timētes te ⁊ qui nouerūt te
stimonia tua. Fiat cor meum īmaculatū in iustificatiō
nib; tuis ut n̄ ꝯfundar. caph
Defecit in salutare tuū aīa mea. ⁊ in ūbū tuū sup
speraui. Defecerūt oculi mei in eloquiū tuū dicentes q̄n
ꝯsolaberis me. Quia fc̄us sū sicut ut̄ in pruina. iustifica
tiões tuas n̄ sum oblitus. Quot sunt dies serui tui q̄n
facies de ꝑsequētib; me iudiciū. Narrauerūt m̄ ini
qui fabulatiões. s; n̄ ut lex tua. Omnia mandata tu
a ūitas. inique ꝑsecuti sūt me adiuua me. Paulominꝰ
ꝯsumauerūt me in t̄ra. ego aū n̄ dereliq̄ mandata tu
a. Scd̄m miam tuam uiuifica me ⁊ custodiam tes
timonia oris tui. lamech
In etnū dñe ūbū tuū ꝑmanet in celo. In gnatiōe ⁊
generatiōem ūitas tua. fundasti t̄ram ⁊ ꝑmanet. Or
dinatiōe tua ꝑseuat dies. q̄m omia seruiūt t̄. Nisi q̄
lex tua meditatō mea ē tunc forte ꝑissem in humi
litate mea. In etnū n̄ obliuiscar iustificatiões tuas. q̄
in ipis uiuificasti me. Tuus sum ego saluū me fac.
q̄m iustificatiões tuas exq̄siui. Me expectauerūt pctō
res ut ꝑderent me. testimōia tua intellexi. Omnis ꝯsumma
tiōis uidi finem latū mandatū tuū nimis. mem.
Quomō dilexi legem tuam dñe tota die meditatō
mea ē. Sup inimicos meos prudentem me fe
cisti mandato tuo. q̄ in etnū m̄ ē. Sup omīs docentes
me intellexi. q̄ testimōia tua meditatō mea ē. Sup
senes intellexi q̄ mandata tua q̄siui. Ab omi ui
a mala ꝓhibui pedes meos. ut custodiam mandata
tua. A iudiciis tuis n̄ declinaui. q̄ tu legem po
suisti m̄. Quā dulcia faucib; meis eloquia tua
sup mel ori meo. A mandatis tuis intellexi ꝓpte
rea odiui omnem uiam iniquitatis. nun.
Lucerna pedib; meis ūbū tuū. ⁊ lumē semitis m̄.
Iuraui ⁊ statui custodire iudicia iusticie tue.
Humiliat⁹ sū usq̄quaq̄ dñe uiuifica me sc̄d ūer
bū tuū. Uoluntaria oris mei bn̄placita fac dñe ⁊
iudicia tua doce me. Aīa mea in manib; meis
sp̄ ⁊ legem tuam n̄ sū oblitus. Posuerūt pctō
res laq̄ū m̄ ⁊ de mandatis tuis n̄ erraui. Here
ditate acq̄siui testimōia tua in etnū. q̄ exultatō cor
dis mei sūt. Inclinaui cor meū ad faciend̄ iustificatiō
nes tuas in etnū ꝓpter retributiōem. samech
Iniquos odio habui ⁊ legem tuam dilexi. Adiutor
⁊ susceptor meus es tu. ⁊ in ūbū tuū supsperaui. Decli
nate a me maligni. ⁊ scrutabor mandata dei mei. Sus
cipe me sc̄d eloquiū tuū ⁊ uiuam. ⁊ n̄ ꝯfundas me ab
expectatiōe mea. Adiuua me ⁊ saluus ero ⁊ meditabor
in iustificatiōib; tuis semp. Spreuisti omīs discedentes
a iudiciis tuis. q̄ iniusta cogitatō eorū. Preuarican
tes reputaui omīs peccatores t̄re. ido dilexi testimōia tua
Confige timore tuo carnes meas a iudiciis eñi tuis ti
Feci iudiciū ⁊ iusticiam. n̄ tradas | ain | mui.
me calūpniantib; me. Suscipe seruū tuū in
bonū. n̄ calūpniant̄ me supbi. Oculi mei defecerūt in sa
lutare tuū ⁊ eloquiū iusticie tue. Fac cū seruo tuo sc̄d
miam tuam. ⁊ iustificatiões tuas doce me. Seruus
tuus sū ego da m̄ intellectū ut sciam testimōia tua.
Tempus faciendi dñe dissipauerūt legem tuam. I
deo dilexi mandata tua sup aurū ⁊ topaziō. Prop
terea ad omia mandata tua dirigebar. omē uiam
iniq̄m odio habui. phe
Mirabilia testimonia tua ido scrutata ē aīa mea
Declaratō sermonū tuorū illuīat ⁊ intellectū dat p
uulis. Os meū apui ⁊ attraxi spm̄ q̄ mandata tua
desiderabam. Aspice in me ⁊ miserere mei sc̄d iudiciū
diligentiū nomē tuū. Gressus meos dirige sc̄dm
eloquiū tuū ⁊ n̄ dñetur mei omīs iniusticia. Redi
me me a calūpniis hoīm ut custodiam mandata tua.
Faciem tuam illuīa sup seruū tuū ⁊ doce me iusti
ficatiões tuas. Exitus aquarū deduxerūt oculi mei. q̄
n̄ custodierūt legem tuam. sade
Iustus es dñe ⁊ rectū iudiciū tuū. Mandasti iusticiā
tuam ⁊ testimonia tua ⁊ ūitatem tuam nimis.
Tabescere me fecit zelus meus. q̄ obliti sūt ūba tua ini
mici mei. Ignitū eloquiū tuū uehemēt̄ ⁊ seruꝰ tuus
dilexit illud. Adolescentulus sū ego ⁊ ꝯtemptꝰ iusti
ficatiões tuas n̄ sū oblitus. Iusticia tua iusticia in etnū
⁊ lex tua ūitas. Tribulatō ⁊ angustia inuenerūt
me. mandata tua meditatō mea ē. Equitas tes
timonia tua in etnū. intellectū da m̄ ⁊ uiuam. coph
Clamaui in toto corde. exaudi me dñe iustifica
tiões tuas doce me. Clamaui ad te ⁊ saluū me
fac. ut custodiam mandata tua. Preueni in
maturitate ⁊ clamaui. q̄ in ūba tua supsperaui.
Preuenerūt oculi mei ad te diluculo. ut meditarer elo
quia tua. Uocem meam audi sc̄d miam tuam dñe
⁊ sc̄d iudiciū tuū uiuifica me. Appropinquauerūt me ꝑ
sequētes iniquitati. a lege aūt tua longe fc̄i sunt.
Prope es tu dñe. ⁊ omīs uie tue ūitas. Initiō cog
noui de testimoniis tuis. q̄ in etnū fundasti ea. res.
Uide humilitatem meam ⁊ eripe me q̄ legem
tuam n̄ sū oblitus. Iudica iudiciū meū ⁊ redime
me ꝓpter eloquiū tuū uiuifica me. Longe a pctōri
b; salus. q̄ iustificatiões tuas n̄ exq̄sierūt. Mīe tue
multe dñe. sc̄d iudiciū tuū uiuifica me. Multi qui
ꝑsequūt̄ me ⁊ tribulant me. a testimoniis tuis n̄
declinaui. Uidi p̄uaricantes ⁊ tabescebam. q̄

eloquia tua non custodierunt. Vide quoniam mandata tua di-
lexi domine in misericordia tua vivifica me. Principium verborum tuorum
veritas: in eternum omnia iudicia iustitie tue. Sin
Principes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis formi-
davit cor meum. Letabor ego super eloquia tua: sicut
qui invenit spolia multa. Iniquitatem odio habui et ab-
hominatus sum: legem autem tuam dilexi. Septies in die lau-
dem dixi tibi: super iudicia iustitie tue. Pax multa dili-
gentibus legem tuam: et non est illis scandalum. Expecta-
bam salutare tuum domine: et mandata tua dilexi. Custo-
divit anima mea mandata tua: et dilexit ea vehementer.
Servavi mandata tua et testimonia tua: quia omnes vie me-
Appropinquet deprecatio mea Tau e in conspectu tuo.
in conspectu tuo domine: iuxta eloquium tuum da michi intellectum.
Intret postulatio mea in conspectu tuo domine: secundum eloquium tuum
eripe me. Eructabunt labia mea ympnum: cum docueris
me iustificationes tuas. Pronuntiabit lingua mea e-
loquium tuum: quia omnia mandata tua equitas. Fiat ma-
nus tua ut salvet me: quoniam mandata tua elegi. Concu-
pivi salutare tuum domine: et lex tua meditatio mea est.
Vivet anima mea et laudabit te: et iudicia tua adiuvabunt
me. Erravi sicut ovis que periit: quere servum tuum domine quia man-
data tua non sum oblitus. canticum graduum. 119
Ad dominum cum tribularer clamavi: et exaudivit me.
Domine libera animam meam a labiis iniquis: et a lingua
dolosa. Quid detur tibi aut quid apponatur tibi: ad linguam dolo-
sam. Sagitte potentis acute: cum carbonibus desola-
toriis. Heu michi quia incolatus meus prolongatus est: habitavi cum
habitantibus cedar: multum incola fuit anima mea. Cum his
qui oderunt pacem eram pacificus: cum loquebar illis impug-
nabant me gratis. canticum graduum. 120
Levavi oculos meos in montes: unde veniet auxi-
lium michi. Auxilium meum a domino: qui fecit celum et terram.
Non det in commotionem pedem tuum: neque dormitet qui
custodit te. Ecce non dormitabit neque dormiet qui cus-
todit israel. Dominus custodit te dominus protectio tua: super manum
dexteram tuam. Per diem sol non uret te: neque luna
per noctem. Dominus custodit te ab omni malo: custodiat
animam tuam dominus. Dominus custodiat introitum tuum et
exitum tuum: ex hoc nunc et usque in seculum. canticum graduum 121
Letatus sum in his que dicta sunt michi: in domum domini ibimus.
Stantes erant pedes nostri: in atriis tuis ierusalem.
Ierusalem que edificatur ut civitas: cuius participatio eius
in idipsum. Illuc enim ascenderunt tribus tribus domini testimonium
israel ad confitendum nomini domini. Quia illic sederunt sedes in
iudicio: sedes super domum david. Rogate que ad pacem sunt ierusalem:
et habundantia diligentibus te. Fiat pax in vir-
tute tua: et habundantia in turribus tuis. Propter
fratres meos et proximos meos: loquebar pacem de te. Propter
domum domini dei nostri: quesivi bona tibi. canticum graduum 122
Ad te levavi oculos meos: qui habitas in celis. Ec-
ce sicut oculi servorum: in manibus dominorum suorum.
Sicut oculi ancille in manibus domine sue: ita oculi nostri
ad dominum deum nostrum donec misereatur nostri. Miserere nostri
domine miserere nostri: quia multum repleti sumus despectione.
Quia multum repleta est anima nostra: obprobrium ha-
bundantibus et despectio superbis. canticum graduum 123
Nisi quia dominus erat in nobis dicat nunc israel: nisi quia dominus

erat in nobis. Cum exsurgerent homines in nos: forte vivos
deglutissent nos. Cum irasceretur furor eorum in nos: forsitan
aqua absorbuisset nos. Torrentem pertransivit anima nostra:
forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem. Bene-
dictus dominus qui non dedit nos: in captionem den-
tibus eorum. Anima nostra sicut passer erepta est: de laqueo venan-
tium. Laqueus contritus est: et nos liberati sumus. Adiutorium nostrum
in nomine domini: qui fecit celum et terram. canticum graduum 124
Qui confidunt in domino sicut mons syon: non commove-
bitur in eternum qui habitat in ierusalem. Montes in cir-
cuitu eius: et dominus in circuitu populi sui: ex hoc nunc et usque in se-
culum. Quia non relinquet dominus virgam peccatorum super sortem
iustorum: ut non extendant iusti ad iniquitatem manus
suas. Benefac domine bonis: et rectis corde. Declinantes
autem in obligationes adducet dominus cum operantibus iniquitatem:
pax super israel. canticum graduum. 125
In convertendo dominus captivitatem syon: facti sumus sicut consolati.
Tunc repletum est gaudio os nostrum: et lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter gentes: magnificavit dominus facere cum eis.
Magnificavit dominus facere nobiscum: facti sumus letantes.
Converte domine captivitatem nostram: sicut torrens in
austro. Qui seminant in lacrimis: in exultatione metent.
Euntes ibant et flebant: mittentes semina sua.
Venientes autem venient cum exultatione: portantes ma-
Nisi dominus edificaverit cant. grad. nipulos suos 126
domum in vanum laboraverunt qui edificant eam. Ni-
si dominus custodierit civitatem: frustra vigilat qui custodit
eam. Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam
sederitis qui manducatis panem doloris. Cum dederit
dilectis suis sompnum: ecce hereditas domini filii merces fructus
ventris. Sicut sagitte in manu potentis: ita filii ex-
cussorum. Beatus vir qui implevit desiderium suum ex ip-
sis: non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.
Beati omnes qui timent dominum: qui ambu- cant. grad. 127
lant in viis eius. Labores manuum tuarum quia man-
ducabis: beatus es et bene tibi erit. Uxor tua sicut vitis
habundans: in lateribus domus tue. Filii tui sicut no-
velle olivarum: in circuitu mense tue. Ecce sic benedi-
cetur homo: qui timet dominum. Benedicat te dominus ex sy-
on: et videas bona ierusalem omnibus diebus vite tue. Et
videas filios filiorum tuorum: pacem super israel. cant. grad. 128
Sepe expugnaverunt me a iuventute mea: dicat
nunc israel. Sepe expugnaverunt me a iuventute
mea: etenim non potuerunt michi. Supra dorsum meum fabrica-
verunt peccatores: prolongaverunt iniquitatem suam. Dominus
iustus concidet cervices peccatorum: confundantur et convertantur
retrorsum omnes qui oderunt syon. Fiant sicut fenum
tectorum: quod priusquam evellatur exaruit. De quo non im-
plevit manum suam qui metet: et sinum suum qui ma-
nipulos colliget. Et non dixerunt qui preteribant benedictio
domini super vos: benediximus vobis in nomine domini. cant. grad. 129
De profundis clamavi ad te domine: domine exaudi vo-
cem meam. Fiant aures tue intendentes
in vocem deprecationis mee. Si iniquitates obser-
vaveris domine: domine quis sustinebit. Quia apud
te propitiatio est: et propter legem tuam sustinui te domine.
Sustinuit anima mea in verbo eius: speravit anima mea
in domino. Quia apud dominum misericordia: et copiosa apud

eum redemptio. Et ipse redimet israel ex omnibus iniqui-
tatibus eius. canticum graduum 130
Domine non est exaltatum cor meum neque elati sunt oculi mei.
Neque ambulavi in magnis neque in mirabilibus
super me. Si non humiliter sentiebam sed exaltavi animam me-
am. Sicut ablactatus super matre sua ita retributio in anima me-
a. Speret israel in domino ex hoc nunc et usque in seculum. canticum graduum
Memento domine david et omnis mansuetudinis eius. Sicut
131 iuravit domino votum vovit deo iacob. Ecce audivimus
eam in effrata invenimus eam in campis silve. Si in-
troiero in tabernaculum domus mee si ascendero in lec-
tum strati mei. Si dedero sompnum oculis meis et palpebris
meis dormitationem. Et requiem temporibus meis
donec inveniam locum domino tabernaculum deo iacob.
Introibimus in tabernaculum eius adorabimus in loco ubi
steterunt pedes eius. Surge domine in requiem tuam tu
et archa sanctificationis tue. Sacerdotes tui induantur
iustitiam et sancti tui exultent. Propter david servum tuum non
avertas faciem christi tui. Iuravit dominus david veritatem et
non frustrabitur eam de fructu ventris tui ponam super
sedem tuam. Si custodierint filii tui testamentum
meum et testimonia mea hec que docebo eos. Et filii eorum usque
in seculum sedebunt super sedem tuam. Quoniam elegit dominus
syon elegit eam in habitationem sibi. Hec requies mea
in seculum seculi hic habitabo quoniam elegi eam. Viduam eius
benedicens benedicam pauperes eius saturabo panibus. Sa-
cerdotes eius induam salutari et sancti eius exultatione
exultabunt. Illuc producam cornu david paravi lucernam christo
meo. Inimicos eius induam confusione super ipsum
autem efflorebit sanctificatio mea. canticum graduum
Ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres in unum. Sicut
132 unguentum in capite quod descendit in barbam bar-
bam aaron. Quod descendit in oram vestimenti eius
sicut ros hermon qui descendit in montem syon. Quo-
niam illic mandavit dominus benedictionem et vitam usque in
Ecce nunc benedicite dominum omnes servi domini | canticum graduum seculum
133 Qui statis in domo domini in atriis domus dei nostri. In
noctibus extollite manus vestras in sancta et benedicite dominum. Be-
nedicat te dominus ex syon qui fecit celum et terram. alleluia
Laudate nomen domini laudate servi dominum. Qui statis in
134 domo domini in atriis domus dei nostri. Laudate dominum
quia bonus dominus psallite nomini eius quoniam suave. Quoniam iacob ele-
git sibi dominus israel in possessionem sibi. Quia ego cognovi
quod magnus est dominus et deus noster pre omnibus diis. Omnia quecumque
voluit dominus fecit in celo et in terra in mari et in omnibus
abyssis. Educens nubes ab extremo terre fulgura in
pluviam fecit. Qui producit ventos de thesauris suis.
Qui percussit primogenita egypti ab homine usque ad pecus.
Et misit signa et prodigia in medio tui egypte in
pharaonem et in omnes servos eius. Qui percussit gen-
tes multas et occidit reges fortes. Seon regem amorre-
orum et og regem basan et omnia regna chanaan. Et de-
dit terram eorum hereditatem hereditatem israel populo suo.
Domine nomen tuum in eternum domine memoriale tuum in generatione
et generationem. Quia iudicabit dominus populum suum et in servis su-
is deprecabitur. Simulacra gentium argentum et aurum
opera manuum hominum. Os habent et non loquentur oculos habent
et non videbunt. Aures habent et non audient neque enim est

spiritus in ore ipsorum. Similes illis fiant qui faciunt ea et omnis qui
confidunt in eis. Domus israel benedicite domino domus aaron bene-
dicite domino. Domus levi benedicite domino qui timetis dominum
benedicite domino. Benedictus dominus ex syon qui habitat in ie-
Confitemini domino quoniam bonus | alleluia 135 | rusalem
quoniam in seculum misericordia eius. Confitemini deo deorum. Con-
fitemini domino dominorum. Qui facit mirabilia magna solus.
Qui fecit celos in intellectu. Qui firmavit terram super
aquas. Qui fecit luminaria magna. Solem in po-
testatem diei. Lunam et stellas in potestatem noc-
tis. Qui percussit egyptum cum primogenitis eorum. Qui eduxit
israel de medio eorum. In manu potenti et brachio ex-
celso. Qui divisit mare rubrum in divisiones. Et eduxit
israel per medium eius. Et excussit pharaonem et virtutem eius
in mari rubro. Qui traduxit populum suum per desertum.
Qui percussit reges magnos et occidit reges fortes. Se-
on regem amorreorum et og regem basan. Et omnia re-
gna chanaan et dedit terram eorum hereditatem. Heredi-
tatem israel servo suo. Quia in humilitate nostra me-
mor fuit nostri. Et redemit nos ab inimicis nostris. Qui
dat escam omni carni. Confitemini deo celi. Confi-
temini domino dominorum quoniam in seculum misericordia eius. david per ieremi- 136
Super flumina babylonis illic sedimus et flevimus am
dum recordaremur tui syon. In salicibus in medio eius
suspendimus organa nostra. Quia illic interrogaverunt
nos qui captivos duxerunt nos verba cantionum. Et qui
abduxerunt nos hymnum cantate nobis de canticis syon.
Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena. Si o-
blitus fuero tui ierusalem oblivioni detur dextera mea. Ad-
hereat lingua mea faucibus meis si non meminero tui.
Si non proposuero tui ierusalem in principio letitie mee.
Memor esto domine filiorum edom in diem ierusalem. Qui
dicunt exinanite usque ad fundamentum in ea. Filia
babylonis misera beatus qui retribuet tibi retributio-
nem tuam quam retribuisti nobis. Beatus qui tenebit
et allidet parvulos suos ad petram. psalmus david ipsi
137 Confitebor tibi domine in toto corde meo quoniam audi-
sti verba oris mei. In conspectu angelorum psallam
tibi adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor nomini tuo. Su-
per misericordia tua et veritate tua quoniam magnificasti super omne
nomen sanctum tuum. In quacumque die invocavero te exau-
di me multiplicabis in anima mea virtutem. Confi-
teantur tibi domine omnes reges terre quia audierunt verba oris
tui. Et cantent in viis domini quoniam magna est gloria domini.
Quoniam excelsus dominus et humilia respicit et alta a longe
cognoscit. Si ambulavero in medio tribulationis
vivificabis me et super iram inimicorum meorum ex-
tendisti manum tuam et salvum me fecit dextera tua.
Dominus retribuet pro me domine misericordia tua in seculum opera
manuum tuarum ne despicias. in finem psalmus david. 138
Domine probasti me et cognovisti me tu cognovisti sessio-
nem meam et resurrectionem meam. Intellex-
isti cogitationes meas de longe semitam meam et
funiculum meum investigasti. Et omnes vias meas pre-
vidisti quia non est sermo in lingua mea. Ecce tu domine cog-
novisti omnia novissima et antiqua tu formasti me
et posuisti super me manum tuam. Mirabilis facta est
scientia tua ex me confortata est et non potero ad eum.

Quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam. Si
ascendero in celum tu illic es. si descendero ad infernum
ades. Si sumpsero pennas meas diluculo et habitavero in
extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me et
tenebit me dextera tua. Et dixi forsitan tenebre con
culcabunt me et nox illuminatio mea in deliciis meis. Quia
tenebre non obscurabuntur a te. et nox sicut dies illuminabitur
sicut tenebre eius ita et lumen eius. Quia tu possedisti renes
meos. suscepisti me de utero matris mee. Confitebor
tibi quia terribiliter magnificatus es. mirabilia opera tua. et
anima mea cognoscit nimis. Non est occultatum a te os meum quod
fecisti in occulto et substantia mea in inferioribus terre. Imperfectum
meum viderunt oculi tui et in libro tuo omnes scribentur. dies forma
buntur et nemo in eis. Michi autem nimis honorifica
ti sunt amici tui deus. nimis confortatus est principatus eorum.
Dinumerabo eos et super harenam multiplicabuntur. exsurrexi
et adhuc sum tecum. Si occideris deus peccatores viri
sanguinum declinate a me. Quia dicitis in cogitatione
accipiant in vanitate civitates suas. Nonne qui ode
runt te domine oderam et super inimicos tuos tabescebam
Perfecto odio oderam illos. inimici facti sunt michi. Proba me
deus et scito cor meum interroga me et cognosce semitas
meas. Et vide si via iniquitatis in me est. et deduc
me in via eterna. In finem psalmus David. 139
Eripe me domine ab homine malo a viro iniquo eripe me.
Qui cogitaverunt iniquitates in corde tota die constitue
bant prelia. Acuerunt linguas suas sicut serpentes. vene
num aspidum sub labiis eorum. Custodi me domine de manu
peccatoris. ab hominibus iniquis eripe me. Qui cogitaverunt sup
plantare gressus meos. absconderunt superbi laqueum michi. Et
funes extenderunt in laqueum. iuxta iter scandalum posuerunt
michi. Dixi domino deus meus es tu exaudi domine vocem depre
cationis mee. Domine domine virtus salutis mee. obumbras
ti super caput meum in die belli. Non tradas me domine
a desiderio meo peccatori. cogitaverunt contra me
ne derelinquas me ne forte exaltentur. Caput circuitus eorum
labor labiorum ipsorum operiet eos. Cadent super eos carbo
nes in ignem deicies eos in miseriis non subsistent.
Vir linguosus non dirigetur in terra virum iniustum mala
capient in interitu. Cognovi quia faciet dominus iudicium in
opis et vindictam pauperum. Verumtamen iusti confitebuntur 140
nomini tuo. et habitabunt recti cum vultu tuo. In finem psalmus
Domine clamavi ad te exaudi me. intende voci mee David.
cum clamavero ad te. Dirigatur oratio mea sicut in
censum in conspectu tuo elevatio manuum mearum sacrifi
cium vespertinum. Pone domine custodiam ori meo et hosti
um circumstantie labiis meis. Non declines cor meum
in verba malicie. ad excusandas excusationes in peccatis
Cum hominibus operantibus iniquitatem. et non communicabo cum
electis eorum. Corripiet me iustus in misericordia et increpa
bit me oleum autem peccatoris non impinguet caput meum
Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum absorti sunt
iuncti petre iudices eorum. Audient verba mea quoniam po
tuerunt. sicut crassitudo terre erupta est super terram. Dissi
pata sunt ossa nostra secus infernum. quia ad te domine oculi mei
in te speravi non auferas animam meam. Custodi me
a laqueo quem statuerunt michi. et a scandalis operantium in
iquitatem. Cadent in retiaculo eius peccatores. sin
gulariter sum ego donec transeam. Intellectus David cum esset in spe 141
Voce mea ad dominum clamavi voce mea ad dominum depre lunca
catus sum. Effundo in conspectu eius orationem meam. et
tribulationem meam ante ipsum pronuntio. In deficiendo ex
me spiritum meum et tu cognovisti semitas meas. In via
hac qua ambulabam. absconderunt laqueum michi. Considerabam
ad dexteram et videbam. et non erat qui cognosceret me. Pe
riit fuga a me. et non est qui requirat animam meam. Cla
mavi ad te domine dixi tu es spes mea portio mea in terra vi
ventium. Intende ad deprecationem meam. quia humiliatus sum
nimis. Libera me a persequentibus me. quia confortati sunt super
me. Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini 142
tuo me expectant iusti donec retribuas michi. Psalmus David quando persequebatur
Domine exaudi orationem meam auribus percipe obsecratio eum filius
nem in veritate tua exaudi me in tua iustitia. Et suus
non intres in iudicium cum servo tuo domine. quia non iustificabitur absa
in conspectu tuo omnis vivens. Quia persecutus est inimicus lon.
animam meam humiliavit in terra vitam meam. Col
locavit me in obscuris sicut mortuos seculi. et anxiatus
est super me spiritus meus in me turbatum est cor meum. Me
mor fui dierum antiquorum meditatus sum in omnibus operibus
tuis in factis manuum tuarum meditabar. Expandi ma
nus meas ad te anima mea sicut terra sine
aqua tibi. Velociter exaudi me domine defecit spiritus meus.
Non avertas faciem tuam a me. et similis ero descen
dentibus in lacum. Auditam fac michi mane misericordiam tu
am quia in te speravi. Notam fac michi viam in qua am
bulem. quia ad te levavi animam meam. Eripe me
de inimicis meis domine ad te confugi doce me facere vo
luntatem tuam quia deus meus es tu. Spiritus tuus bonus
deducet me in terram rectam propter nomen tuum domine
vivificabis me in equitate tua. Educes de tribula
tione animam meam et in misericordia tua disperdes omnes inimi
cos meos. Et perdes omnes qui tribulant animam me
am quoniam ego servus tuus sum. Psalmus David ad goliam. 143
Benedictus dominus deus meus qui docet manus meas
ad prelium et digitos meos ad bellum. Misericordia mea et
refugium meum susceptor meus et liberator meus
Protector meus et in ipso speravi qui subdit populum me
um sub me. Domine quid est homo quia innotuisti ei aut fi
lius hominis quia reputas eum. Homo vanitati similis factus
est dies eius sicut umbra pretereunt. Domine inclina celos
tuos et descende tange montes et fumigabunt. Fulgura
coruscationem et dissipabis eos emitte sagittas tuas et
conturbabis eos. Emitte manum tuam de alto eripe me
et libera me de aquis multis et de manu filiorum alienorum.
Quorum os locutum est vanitatem. et dextera eorum dextera
iniquitatis. Deus canticum novum cantabo tibi. in psal
terio decacordo psallam tibi. Qui das salutem regibus qui
redemisti David servum tuum. de gladio maligno eripe me
Et erue me de manu filiorum alienorum quorum os locu
tum est vanitatem. et dextera eorum dextera iniquitatis.
Quorum filii sicut novelle plantationes a iuventute
sua. Filie eorum composite circumornate ut similitudo tem
pli. Promptuaria eorum plena eructantia ex hoc in
illud. Oves eorum fetose habundantes in egressibus su
is boves eorum crasse. Non est ruina maceriae neque tran
situs neque clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt

Psalmum cum hec sciunt. Beatus populus cui dominus deus eius. laudatio ipsi david
144 Exaltabo te deus meus rex et benedicam nomini tuo in seculum
et in seculum seculi. Per singulos dies benedicam tibi et lau
dabo nomen tuum in seculum et in seculum seculi. Magnus dominus et lau
dabilis nimis et magnitudinis eius non est finis. Generatio et
generatio laudabit opera tua et potentiam tuam pronunciabunt. Mag
nificentiam glorie sanctitatis tue loquentur et mirabilia tu
a narrabunt. Memoriam habundantie suavitatis tue
eructabunt et iusticia tua exultabunt. Miserator et mi
sericors dominus patiens et multum misericors. Suavis dominus
universis et miserationes eius super omnia opera eius. Confiteantur
tibi domine omnia opera tua et sancti tui benedicant tibi. Gloriam re
gni tui dicent et potentiam tuam loquentur. Ut notam
faciant filiis hominum potentiam tuam et gloriam magnifi
centie regni tui. Regnum tuum regnum omnium seculorum et domina
tio tua in omni generatione et generationem. Fidelis dominus in omnibus
verbis suis et sanctus in omnibus operibus suis. Allevat dominus omnes
qui corruunt. Oculi omnium in te sperant domine et tu das
escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam et imples
omne animal benedictione. Iustus dominus in omnibus viis suis et sanc
tus in omnibus operibus suis. Prope est dominus omnibus invoca
ntibus eum omnibus invocantibus eum in veritate. Volun
tatem timentium se faciet et deprecationem eorum exaudiet
et salvos faciet eos. Custodit dominus omnes diligentes
se et omnes peccatores disperdet. Laudationem domini loquetur os meum
145 et benedicat omnis caro nomini sancto eius in seculum et in seculum
Lauda anima mea dominum laudabo all. seculi
dominum in vita mea psallam deo meo quamdiu
fuero. Nolite confidere in principibus in filiis hominum in
quibus non est salus. Exibit spiritus eius et revertetur in terram
suam in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Beatus
cuius deus iacob adiutor eius spes eius in domino deo ipsius
qui fecit celum et terram mare et omnia que in eis
sunt. Qui custodit veritatem in seculum sec. facit iu
dicium iniuriam patientibus dat escam esurienti
bus. Dominus solvit compeditos dominus illuminat cecos. Dominus
erigit elisos dominus diligit iustos. Dominus custodit ad
venas pupillum et viduam suscipiet et viam peccatorum
disperdet. Regnabit dominus in secula deus tuus syon
in generatione et generationem. all.
146 Laudate dominum quoniam bonus est psalmus deo nostro sit iocun
da decoraque laudatio. Edificans ierusalem dominus disper
siones israelis congregabit. Qui sanat contritos corde
et alligat contritiones eorum. Qui numerat multitudinem
stellarum et omnibus eis nomina vocat. Magnus dominus noster et
magna virtus eius et sapientie eius non est numerus. Sus
cipiens mansuetos dominus humilians autem peccatores usque
ad terram. Precinite domino in confessione psallite deo
nostro in cythara. Qui operit celum nubibus et parat
terre pluviam. Qui producit in montibus fenum et her
bam servituti hominum. Qui dat iumentis escam ipso
rum et pullis corvorum invocantibus eum. Non in forti
tudine equi voluntatem habebit nec in tibiis viri
beneplacitum erit ei. Beneplacitum est domino super timentes
eum et in his qui sperant super misericordia eius. all. aggei
147 Lauda ierusalem dominum lauda deum et zacharie.
tuum syon. Quoniam confortavit seras portarum tuarum
benedixit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos
pacem et adipe frumenti satiat te. Qui emittit eloquium
suum terre velociter currit sermo eius. Qui dat nivem
sicut lanam nebulam sicut cinerem spargit. Mittit
cristallum suam sicut buccellas ante faciem frigoris
eius quis sustinebit. Emittet verbum suum et liquefaciet
ea flabit spiritus eius et fluent aque. Qui annunciat verbum
suum iacob iusticias et iudicia sua israel. Non fecit ta
liter omni nationi et iudicia sua non manifestavit eis. all.
148 Laudate dominum de celis laudate eum in excelsis. Lau
date eum omnes angeli eius laudate eum omnes
virtutes eius. Laudate eum sol et luna laudate eum
stelle et lumen. Laudate eum celi celorum et aque omnes
que super celos sunt laudent nomen domini. Quia ipse dixit
et facta sunt ipse mandavit et creata sunt. Statuit ea
in seculum et in seculum seculi preceptum posuit et non preteribit. Lau
date dominum de terra dracones et omnes abyssi. Ignis
grando nix glacies spiritus procellarum que faciunt verbum eius.
Montes et omnes colles ligna fructifera et omnes cedri.
Bestie et universa pecora serpentes et volucres penna
te. Reges terre et omnes populi serpentes et volucres prin
pes et omnes iudices terre. Iuvenes et virgines senes
cum iunioribus laudent nomen domini quia exaltatum est
nomen eius solius. Confessio eius super celum et terram
et exaltavit cornu populi sui. Hymnus omnibus sanctis eius
filiis israel populo appropinquanti sibi. all. aggei et zacharie
149 Cantate domino canticum novum laus eius in ecclesia sanctorum.
Letetur israel in eo qui fecit eum et filie syon exul
tent in rege suo. Laudent nomen eius in choro
in tympano et psalterio psallant ei. Quia beneplacitum
est domino in populo suo et exaltavit mansuetos in salu
tem. Exultabunt sancti in gloria letabuntur in cubilibus
suis. Exultationes dei in gutture eorum et gladii ancipi
tes in manibus eorum. Ad faciendam vindictam in
nationibus increpationes in populis. Ad alligandos re
ges eorum in compedibus et nobiles eorum in manicis ferreis.
Ut faciant in eis iudicium conscriptum gloria hec est omnibus
sanctis eius. all. 150
Laudate dominum in sanctis eius laudate eum in firma
mento virtutis eius. Laudate eum in virtutibus
eius laudate eum secundum multitudinem
magnitudinis eius. Laudate eum in sono tube.
laudate eum in psalterio et cythara. Laudate eum
in tympano et choro laudate eum in cordis et orga
no. Laudate eum in cymbalis bene sonantibus
laudate eum in cymbalis iubilationis omnis spiritus
laudet dominum. Incipit prologus in parabolas salomonis
Iungat epistola quos iungit sacerdotium immo carta
non dividat quos christi nectit amor. Commenta
rios in osee amos zachariam et malachiam
quos poscitis scripsissem si licuisset per valitu
dinem. Mittitis solatia sumptuum notarios no
stros et librarios sustentantes ut vobis po
tissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex la
tere frequens turba diversa poscentium quasi aut equum
sit me vobis esurientibus aliis laborare aut
in ratione dati et accepti cuiquam preter vos obnoxi
us sim. Itaque longa egrotatione fractus ne peni
tus hoc anno reticerem et apud vos mutus

al. omnes libros

... cem triduum opus nomini vestro consecravi. Interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum: masloth, quas hebrei parabolas, vulgata editio proverbia vocat; coeleth, quem grece ecclesiasten, latine concionatorem possumus dicere; sirasirim, quod in nostram linguam vertitur canticum canticorum. Fertur et panaretos Ihesu filii Sirach liber et alius pseudographus qui sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem hebraicum repperi, non ecclesiasticum ut apud latinos, sed parabolas prenotatum, cui iuncti erant ecclesiastes et canticum canticorum, ut similitudinem Salomonis non solum librorum numero sed etiam materiarum genere coequaret. Secundus apud hebreos nusquam est, quia et ipse stilus grecam eloquentiam redolet; et nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudei Filonis affirmant. Sicut ergo Iudith et Thobie et Machabeorum libros legit quidem ecclesia, sed eos inter canonicas scripturas non recipit, sic et hec duo volumina legit ad edificationem plebis, non ad auctoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sane septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam a nobis olim emendatam. Neque enim sic nova cudimus ut vetera destruamus. Et tamen cum diligentissime legerit, sciat magis nostra scripta intelligi, que non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prelo purissime commendata teste suum saporem servaverint. Incipiunt parabole Salomonis.

Parabole Salomonis filii David regis Israel, ad sciendam sapientiam et disciplinam, ad intelligenda verba prudentie, et suscipiendam eruditionem doctrine, iustitiam et iudicium et equitatem; ut detur parvulis astutia, et adolescenti scientia et intellectus. Audiens sapiens sapientior erit, et intelligens gubernacula possidebit. Animadvertet parabolam et interpretationem, verba sapientium et enigmata eorum. Timor domini principium sapientie. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Audi fili mi disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tue, ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. Fili mi si te lactaverint peccatores ne acquiescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra; deglutiamus eum sicut infernus viventem et integrum quasi descendentem in lacum. Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis. Sortem mitte nobiscum, marsupium sit unum omnium nostrum. Fili mi ne ambules cum eis; prohibe pedem tuum a semitis eorum. Pedes enim illorum ad malum currunt et festinant ut effundant sanguinem. Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, et moliuntur fraudes contra animas suas. Sic semite omnis avari animas possidentium rapiunt. Sapientia foris predicat, in plateis dat vocem suam; in capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua dicens: Usquequo parvuli diligitis infantiam, et stulti ea que sibi sunt noxia cupient, et imprudentes odibunt scientiam? Convertimini ad correptionem meam; en proferam vobis spiritum meum et ostendam verba mea. Quia vocavi et renuistis, extendi manum meam et non fuit qui aspiceret; despexistis omne consilium meum et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo cum vobis quod timebatis advenerit. Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio et angustia; tunc invocabunt me et non exaudiam; mane consurgent et non invenient me; eo quod exosam habuerint disciplinam, et timorem domini non susceperint, nec acquieverint consilio meo, et detraxerint universe correptioni mee. Comedent igitur fructus vie sue, suisque consiliis saturabuntur. Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet eos. Qui autem me audierit absque terrore requiescet, et habundantia perfruetur, timore malorum sublato.

II

Fili mi si susceperis sermones meos, et mandata mea absconderis penes te, ut audiat sapientiam auris tua, inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam. Si enim sapientiam invocaveris, et inclinaveris cor tuum prudentie; si quesieris eam quasi pecuniam, et sicut thesauros effoderis illam, tunc intelliges timorem domini, et scientiam dei invenies; quia dominus dat sapientiam, et ex ore eius prudentia et scientia. Custodiet rectorum salutem, et proteget gradientes simpliciter, servans semitas iustitie, et vias sanctorum custodiens. Tunc intelliges iustitiam et iudicium et equitatem et omnem semitam bonam. Si intraverit sapientia cor tuum, et scientia anime tue placuerit, consilium custodiet te, prudentia servabit te, ut eruaris a via mala, et ab homine qui perversa loquitur; qui relinquunt iter rectum, et ambulant per vias tenebrosas; qui letantur cum malefecerint, et exultant in rebus pessimis; quorum vie perverse et infames gressus eorum; ut eruaris a muliere aliena, et ab extranea que mollit sermones suos, et relinquit ducem pubertatis sue, et pacti dei sui oblita est. Inclinata est enim ad mortem domus eius, et ad inferos semite ipsius. Omnes qui ingrediuntur ad eam non revertentur, nec apprehendent semitas vite; ut ambules in via bona, et calles iustorum custodias. Qui enim recti sunt habitabunt in terra, et simplices permanebunt in ea. Impii vero de terra perdentur, et qui inique agunt auferentur ex ea.

III

Fili mi ne obliviscaris legis mee, et precepta mea cor tuum custodiat. Longitudinem enim dierum et annos vite et pacem apponent tibi. Misericordia et veritas non te deserant. Circunda eas gutturi tuo, et describe in tabulis cordis tui, et invenies gratiam et disciplinam bonam coram deo et hominibus. Habe fiduciam in domino ex toto corde tuo, et ne innitaris prudentie tue. In omnibus viis tuis cogita illum, et ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud temetipsum. Time deum et recede a malo. Sanitas quippe erit umbilico tuo, et irrigatio ossium tuorum. Honora dominum de tua substantia, et de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus, et implebuntur horrea tua saturitate, et vino torcularia redundabunt. Disciplinam domini fili mi ne abicias, nec deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit dominus corripit, et quasi pater in filio complacet sibi. Beatus homo qui invenit sapientiam, et qui affluit prudentia. Melior est acquisitio eius negotiatione auri et argenti; primi et purissimi fructus eius.

al. revolvet in corde suo parabolam

al. cor dilatatum

Preciosior est cunctis opibus: et omnia que desiderantur huic non valent comparari. Longitudo dierum in dextera eius, et in sinistra illius divitie et gloria. Vie illius vie pulchre, et omnes semite illius pacifice. Lignum vite est his qui apprehenderint eam, et qui tenuerit eam beatus. Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit celos prudentia. Sapientia illius eruperunt abyssi, et nubes rore concrescunt. Fili mi ne effluant hec ab oculis tuis. Custodi legem meam atque consilium, et erit vita anime tue, et gratia faucibus tuis. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, et pes tuus non impinget. Si dormieris non timebis; quiesces, et suavis erit somnus tuus. Ne paveas repentino terrore, et irruentes tibi potentias impiorum. Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum ne capiaris. Noli prohibere benefacere eum qui potest; si vales et ipse benefac. Ne dicas amico tuo: Vade et revertere, et cras dabo tibi, cum statim possis dare. Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam. Non contendas adversus hominem frustra, cum ipse tibi nichil mali fecerit. Ne emuleris hominem iniustum, nec imiteris vias eius, quia abhominatio est Domini omnis illusor, et cum simplicibus sermocinatio eius. Egestas a Domino in domo impii; habitacula autem iustorum benedicentur. Ipse deludet illusores, et mansuetis dabit gratiam. Gloriam sapientes possidebunt; stultorum exaltatio ignominia. IIII

Audite filii disciplinam patris, et attendite ut sciatis prudentiam. Donum bonum tribuam vobis; legem meam ne derelinquatis. Nam et ego fui filius patris mei, tenellus et unigenitus coram matre mea, et docebat me atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum; custodi precepta mea et vives. Posside sapientiam, posside prudentiam; ne obliviscaris neque declines a verbis oris mei. Ne dimittas eam et custodiet te; dilige eam et servabit te. Principium sapientie: posside sapientiam, et in omni possessione tua acquire prudentiam. Arripe illam et exaltabit te; glorificaberis ab ea cum eam fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, et corona inclita proteget te. Audi fili mi et suscipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vite. Viam sapientie monstrabo tibi, et ducam te per semitas equitatis, quas cum ingressus fueris non artabuntur gressus tui, et currens non habebis offendiculum. Tene disciplinam, ne dimittas eam; custodi illam, quia illa est vita tua. Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. Fuge ab ea, nec transeas per illam; declina et desere eam. Non enim dormiunt nisi malefecerint, et rapitur somnus ab eis nisi supplantaverint. Comedunt panem impietatis, et vinum iniquitatis bibunt. Iustorum autem semita quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad perfectam diem. Via impiorum tenebrosa; nesciunt ubi corruant. Fili mi ausculta sermones meos, et ad eloquia mea inclina aurem tuam. Ne recedant ab oculis tuis; custodi ea in medio cordis tui. Vita enim sunt invenientibus ea, et universe carnis sanitas. Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. Remove a te os pravum, et detrahentia labia sint procul a te. Oculi tui videant recta, et palpebre tue precedant gressus tuos. Dirige semitam pedibus tuis, et omnes vie tue stabilientur. Ne declines ad dexteram neque ad sinistram; averte pedem tuum a malo. Vias enim que a dextris sunt novit Dominus; perverse vero sunt que a sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet. V

Fili mi attende sapientiam meam, et prudentie mee inclina aurem tuam, ut custodias cogitationes, et disciplinam labia tua conservent. Ne intenderis fallacie mulieris. Favus enim distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur eius; novissima autem illius amara quasi absinthium, et lingua eius acuta quasi gladius biceps. Pedes eius descendunt in mortem, et ad inferos gressus illius penetrant. Per semitam vite non ambulant; vagi sunt gressus eius et investigabiles. Nunc ergo fili mi audi me, et ne recedas a verbis oris mei. Longe fac ab ea viam tuam, et ne appropinques foribus domus eius. Ne des alienis honorem tuum, et annos tuos crudeli; ne forte impleantur extranei viribus tuis, et labores tui sint in domo aliena, et gemas in novissimis, quando consumpseris carnes tuas et corpus tuum, et dicas: Cur detestatus sum disciplinam, et increpationibus non acquievit cor meum, nec audivi vocem docentium me, et magistris non inclinavi aurem meam? Pene fui in omni malo in medio ecclesie et synagoge. Bibe aquam de cisterna tua, et fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras, et in plateis aquas tuas divide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta, et letare cum muliere adolescentie tue. Cerva carissima et gratissimus hinnulus; ubera eius inebrient te in omni tempore, et in amore eius delectare iugiter. Quare seduceris fili mi ab aliena, et foveris in sinu alterius? Respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus illius considerat. Iniquitates sue capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur. Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, et in multitudine stultitie sue decipietur. VI

Fili mi si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam. Illaqueatus es verbis oris tui, et captus propriis sermonibus. Fac ergo quod dico fili mi, et temet ipsum libera, quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum. Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebre tue. Eruere quasi damula de manu, et quasi avis de manu aucupis. Vade ad formicam o piger, et considera vias eius et disce sapientiam. Que cum non habeat ducem, nec preceptorem nec principem, parat estate cibum sibi, et congregat in messe quod comedat. Usquequo piger dormies? quando consurges e somno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus ut dormias; et veniet tibi quasi viator egestas, et pauperies quasi vir armatus. Si vero impiger fueris, veniet ut fons messis tua, et egestas longe fugiet a te. Homo apostata vir inutilis graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, et omni tempore iurgia seminat. Huic extemplo veniet perditio sua, et subito conteretur

nec habet vir ultra medianam. Sex sunt que odit dominus et sep
timum detestatur anima eius. oculos sublimes. linguam mendacem.
manus effundentes sanguinem innoxium. cor machi
nantes cogitationes pessimas. pedes veloces ad currendum
in malum. proferentem mendacia. testem fallacem.
et eum qui seminat inter fratres discordias. Conserva fili
mi precepta patris tui. et ne dimittas legem matris tue.
liga ea iugiter in corde tuo. et circumda gutturi tuo. cum
ambulaveris gradiantur tecum. cum dormieris custodi
ant te. et evigilans loquere cum eis. quia mandatum lucerna
est et lex lux. et via vite increpatio disciplinae. ut custo
diant te a muliere mala. et a blanda lingua extranee.
Non concupiscat pulchritudinem eius cor tuum. nec
capiaris nutibus illius. Pretium enim scorti vix est unius panis.
mulier autem viri preciosam animam capit. Numquid potest
homo abscondere ignem in sinu suo ut vestimenta
eius non ardeant. aut ambulare super prunas et non
comburentur plante eius. Sic qui ingreditur ad mulierem
proximi sui. non erit mundus cum tetigerit eam. Non grandis
est culpa cum quis furatus fuerit. furatur enim ut esuri
entem impleat animam. deprehensus quoque reddet
septuplum. et omnem substantiam domus sue tradet
et liberabit se. Qui autem adulter est propter cordis inopiam
perdet animam suam. turpitudinem et ignominiam
congregat sibi. et opprobrium illius non delebitur. Quia zelus
et furor viri non parcet in die vindicte. Nec suscipiet
pro redemptione dona plurima.

VII

Fili mi custodi sermones meos. et precepta mea
reconde tibi. Fili honora dominum et valebis. preter
eum vero ne timueris alienum. Serva mandata me
a. et vives. et legem meam quasi pupillam oculi tui.
liga eam in digitis tuis. scribe illam in tabulis
cordis tui. Dic sapientie soror mea es. et prudentiam vo
ca amicam tuam ut custodiat te a muliere extranea. et ab
aliena que verba sua facit dulcia. De fenestra enim do
mus mee per cancellos prospexi iuvenem. et video par
vulos. considero vecordem iuvenem qui transit per
plateas. iuxta angulum. et prope viam domus illius
graditur. In obscuro advesperascente die in noc
tis tenebris et caligine. Et ecce mulier occurrit
illi ornatu meretricio preparata ad decipiendas animas
garrula et vaga. quietis impatiens. nec valens
in domo consistere pedibus suis. Nunc foris nunc in pla
teis. nunc iuxta angulos insidians. apprehensum
que deosculatur iuvenem. et procaci vultu blanditur
dicens. Victimas pro salute devovi. hodie reddi
di vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuum
desiderans te videre. et repperi. Intexui funibus lectu
lum meum. stravi tapetibus pictis ex egypto. Aspersi cu
bile meum mirra. aloe. et cinnamomo. Veni inebri
emur uberibus. et fruamur cupitis amplexibus do
nec illucescat dies. Non est enim vir in domo sua. a
biit via longissima. Sacculum pecunie secum tulit.
In die plene lune reversurus est in domum suam.
Irretivit eum multis sermonibus. et blanditiis la
biorum protraxit illum. Statim eam sequitur quasi bos
ductus ad victimam. et quasi agnus lasciviens. et
ignorans quod ad vincula stultus trahatur. donec
transfigat sagitta iecur eius. velut si avis festinet ad
laqueum. et nescit quod de periculo anime agitur. Nunc ergo fili
mi audi me. et attende verbis oris mei. Ne abstrahatur
in viis illius mens tua. neque decipiaris semitis eius.
multos enim vulneratos deiecit. et fortissimi quique in
terfecti sunt ab ea. Vie inferi domus eius penetrantes in
teriora mortis.

VIII

Numquid non sapientia clamitat. et prudentia dat vo
cem suam. In summis excelsisque verticibus supra
viam in mediis semitis stans. iuxta portas civi
tatis in ipsis foribus loquitur dicens. O viri ad vos cla
mito. et vox mea ad filios hominum. Intelligite parvu
li astutiam. et insipientes animadvertite. Audite quoniam
de rebus magnis locutura sum. et aperientur labia me
a ut recta predicent. Veritatem meditabitur guttur
meum. et labia mea detestabuntur impium. Iusti sunt
omnes sermones mei. non est in eis pravum quid. neque per
versum. Recti sunt intelligentibus. et equi invenien
tibus scientiam. Accipite disciplinam meam et non
pecuniam. doctrinam magis quam thesaurum eligite.
Melior est sapientia cunctis opibus preciosissimis. et omne
desiderabile ei non potest comparari. Ego sapientia habito in consilio
et eruditis intersum cogitationibus. Timor domini odit ma
lum. arrogantiam et superbiam. et viam pravam. et os
bilingue detestor. Meum est consilium et equitas. mea
est prudentia. mea fortitudo. Per me reges regnant
et legum conditores iusta decernunt. Per me principes im
perant. et potentes decernunt iustitiam. Ego diligentes
me diligo. et qui mane vigilaverint ad me inve
nient me. Mecum sunt divitie et gloria. opes superbe et
iustitia. Melior est fructus meus auro et lapide pre
cioso. et genimina mea argento electo. In viis
iustitie ambulo in medio semitarum iudicii. ut
ditem diligentes me. et thesauros eorum repleam.
Dominus possedit me in initio viarum suarum antequam quicquam
faceret a principio. Ab eterno ordinata sum. et ex anti
quis antequam terra fieret. Nondum erant abyssi. et ego
iam concepta eram. Necdum fontes aquarum erupe
rant. nec dum montes gravi mole constiterant
ante colles ego parturiebar. Adhuc terram non fecerat
et flumina. et cardines orbis terre. Quando preparabat celos
aderam. quando certa lege et gyro vallabat abyssos.
quando ethera firmabat sursum. et librabat fontes aquarum
quando circumdabat mari terminum suum. et legem ponebat
aquis ne transirent fines suos. Quando appendebat
fundamenta terre. cum eo eram. cuncta componens. et de
lectabar per singulos dies coram eo. omni tempore lu
dens in orbem terrarum. et delicie mee esse cum filiis homi
num. Nunc ergo filii audite me. Beati qui custodiunt vias
meas. Audite disciplinam et estote sapientes. et
nolite abicere eam. Beatus homo qui audit me. et qui
vigilat ad fores meas cotidie. et observat ad pos
tes ostii mei. Qui me invenerit inveniet vitam
et hauriet salutem a domino. Qui autem in me pecca
verit ledet animam suam. Omnes qui me oderunt
diligunt mortem.

IX

Sapientia edificavit sibi domum. excidit columpnas
septem. Immolavit victimas suas. miscuit vinum

et proposuit mensam suam. Misit ancillas suas ut vo
carent ad arcem et ad moenia civitatis. Si quis est parvulus
veniat ad me. Et insipientibus locuta est: Venite come
dite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis. Re
linquite infantiam et vivite, et ambulate per vias
prudentie. Qui erudit derisorem, ipse derisor sibi
iniuriam facit; et qui arguit impium sibi maculam
generat. Noli arguere derisorem ne oderit te. Argue
sapientem et diliget te. Da sapienti occasionem et
addetur ei sapientia. Doce iustum et festinabit accipere.
Principium sapientie timor domini, et scientia sanctorum prudentia.
Per me enim multiplicabuntur dies tui, et addentur tibi anni
vite. Si sapiens fueris tibimetipsi eris, et proximis
tuis. Si autem illusor solus portabis malum. Mulier
stulta et clamosa, plenaque illecebris et nichil omnino
sciens, sedit in foribus domus sue super sellam in ex
celso urbis loco, ut vocaret transeuntes per viam
et pergentes itinere suo. Qui est parvulus decli
net ad me. Et vecordi locuta est: Aque furtive
dulciores sunt, et panis absconditus suavior. Et igno
ravit quod ibi sint gigantes, et in profundis inferni
convive eius. Qui enim applicabitur illi descendet ad in
feros. Nam qui abscesserit ab ea salvabitur. X
Filius sapiens letificat patrem, filius vero stultus
mestitia est matris sue. Nil proderunt thesauri impieta
tis, iustitia vero liberabit a morte. Non affliget dominus fa
me animam iusti, et insidias impiorum subvertet. Egestatem
operata est manus remissa, manus autem fortium divitias
parat. Qui autem nititur mendaciis hic pascit ventos.
Idem autem sequitur aves volantes. Qui congregat in mes
se filius sapiens est. Qui autem stertit estate filius confu
sionis. Benedictio domini super caput iusti, os autem impiorum operit
iniquitatem. Memoria iusti cum laudibus, et nomen impi
orum putrescet. Sapiens corde precepta suscipiet, stul
tus ceditur labiis. Qui ambulat simpliciter ambulat
confidenter. Qui autem depravat vias suas manifestus
erit. Qui annuit oculo dabit dolorem, stultus labiis
verberabitur. Vena vite os iusti, et os impiorum operit
iniquitatem. Odium suscitat rixas, et universa delicta
operit caritas. In labiis sapientis invenitur sapientia, et
virga in dorso eius qui indiget corde. Sapientes
abscondunt scientiam, os autem stulti confusioni proximum est. Sub
stantia divitis urbs fortitudinis eius, pavor
pauperum egestas eorum. Opus iusti ad vitam, fructus
autem impii ad peccatum. Via vite custodienti disciplinam,
qui autem increpationes relinquit errat. Abscondunt
odium labia mendacia, qui profert contumeliam insi
piens est. In multiloquio non deerit peccatum, qui autem moderatur
labia sua prudentissimus est. Argentum electum lingua
iusti, cor impiorum pro nichilo. Labia iusti erudiunt
plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate mo
rientur. Benedictio domini divites facit, nec sociabitur eis af
flictio. Quasi per risum stultus operatur scelus, sapientia autem
viro prudentia. Quod timet impius veniet super
eum, desiderium suum iustis dabitur. Quasi tempestas
transiens non erit impius, iustus autem quasi fundamen
tum sempiternum. Sicut acetum dentibus et fumus oculis,
sic piger his qui miserunt eum in via. Timor domini ap
ponit dies, et anni impiorum breviabuntur. Expectatio iustorum
letitia, spes autem impiorum peribit. Fortitudo simplicis via
domini, et pavor his qui operantur malum. Iustus in eternum non commove
bitur, impii autem non habitabunt super terram. Os iusti parturiet
sapientiam, lingua pravorum peribit. Labia iusti considerant
placita, et os impiorum perversa. XI
Statera dolosa abhominatio est apud dominum, et pondus equum
voluntas eius. Ubi fuerit superbia ibi et contumelia, ubi
autem est humilitas ibi et sapientia. Simplicitas iustorum diri
get eos, et supplantatio perversorum vastabit eos. Non prode
runt divitie in die ultionis, iustitia autem liberabit a morte.
Iustitia simplicis diriget viam eius, et in impietate
sua corruet impius. Iustitia rectorum liberabit eos, et in
insidiis suis capientur iniqui. Mortuo homine impi
o nulla erit ultra spes, et expectatio sollicitorum peri
bit. Iustus de angustia liberatus est, et tradetur im
pius pro eo. Simulator ore decipit amicum suum, iusti
autem liberabuntur scientia. In bonis iustorum exultabit civi
tas, et in perditione impiorum erit laudatio. Benedictione iu
storum exaltabitur civitas, et ore impiorum subvertetur.
Qui despicit amicum suum indigens est corde, vir autem
prudens tacebit. Qui ambulat fraudulenter reve
lat archana, qui autem fidelis est celat amici commissum.
Ubi non est gubernator populus corruet, salus autem ubi
multa consilia. Affligetur malo qui fidem facit pro
extraneo, qui autem cavet laqueos securus erit. Mu
lier gratiosa inveniet gloriam, et robusti habebunt
divitias. Benefacit anime sue vir misericors, qui autem cru
delis est etiam propinquos abicit. Impius facit opus instabi
le, seminanti autem iustitiam merces fidelis. Clementia pre
parat vitam, et sectatio malorum mortem. Abhomina
bile domino cor pravum, et voluntas eius in his qui sim
pliciter ambulant. Manus in manu non erit inno
cens malus, semen autem iustorum salvabitur. Circulus
aureus in ~~manibus~~ suis naribus, mulier pulchra
et fatua. Desiderium iustorum omne bonum est, prestolatio
impiorum furor. Alii dividunt propria et ditiores fiunt,
alii rapiunt non sua et semper in egestate sunt. Anima que
benedicit impinguabitur, et qui inebriat ipse quoque
inebriabitur. Qui abscondit frumenta in tempore ma
ledicetur in populis, benedictio autem super caput venden
tium. Bene consurgit diluculo qui querit bona, qui autem
investigator malorum est ab eis opprimetur. Qui confidit
in divitiis suis corruet, iusti autem quasi virens folium
germinabunt. Qui conturbat domum suam possidebit
ventos, et qui stultus est serviet sapienti. Fructus
iusti lignum vite, et qui suscipit animas sapiens est.
Si iustus in terra recipit, quanto magis impius et peccator.
Qui diligit disciplinam XII
diligit scientiam, qui autem odit increpationes insipi
ens est. Qui bonus est hauriet sibi gratiam a domino, qui
autem confidit in cogitationibus suis impie agit. Non ro
borabitur homo ex impietate, et radix iustorum non commo
vebitur. Mulier diligens corona est viro suo, et putre
do in ossibus eius que confusione res dignas gerit.
Cogitationes iustorum iudicia, et consilia impiorum frau
dulenta. Verba impiorum insidiantur sanguini,
os iustorum liberabit eos. Verte impios et non erunt.

domus autem iustorum permanebit. Doctrina sua noscetur vir: qui autem vanus et excors est patebit contemptui. Melior est pauper et sufficiens sibi, quam gloriosus et indigens pane. Novit iustus animas iumentorum suorum: viscera autem impiorum crudelia. Qui operatur terram suam saturabitur panibus: qui autem sectatur otium stultissimus est. Qui suavis est vivit in moderationibus, et in suis munitionibus relinquit contumeliam. Desiderium impii munimentum est pessimorum: radix autem iustorum proficiet. Propter peccata labiorum ruina proximat malo: effugiet autem iustus de angustia. De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, et iuxta opera manuum suarum retribuetur ei. Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est audit consilia. Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat iniuriam callidus est. Qui quod novit loquitur, index iustitiae est: qui autem mentitur testis est fraudulentus. Est qui promittit et quasi gladio pungitur conscientiae: lingua autem sapientium sanitas est. Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus concinnat linguam mendacii. Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium. Non contristabit iustum quidquid ei acciderit: impii autem replebuntur malo. Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt placent ei. Homo versutus celat scientiam: et cor insipientium provocat stultitiam. Manus fortium dominabitur: quae autem remissa est tributis serviet. Maeror in corde viri humiliabit illum: et sermone bono laetificabitur. Qui negligit damnum propter amicum iustus est: iter autem impiorum decipiet eos. Non inveniet fraudulentus lucrum: et substantia hominis erit auri pretium. In semita iustitiae vita: iter autem devium ducit ad mortem.

XIII

Filius sapiens doctrina patris: qui autem illusor est non audit cum arguitur. De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem praevaricatorum iniqua. Qui custodit os suum custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum sentiet mala. Vult et non vult piger: anima autem operantium impinguabitur. Verbum mendax iustus detestabitur: impius autem confundit et confundetur. Iustitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorem supplantat. Est quasi dives cum nihil habeat: et est quasi pauper cum in multis divitiis sit. Redemptio animae viri divitiae suae: qui autem pauper est increpationem non sustinet. Lux iustorum laetificat: lucerna autem impiorum extinguetur. Inter superbos semper iurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio reguntur sapientia. Substantia festinata minuetur: quae autem paulatim colligitur manu multiplicabitur. Spes quae differtur affligit animam: lignum vitae desiderium veniens. Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat: qui autem timet praeceptum in pace versabitur. Animae dolosae errant in peccatis: iusti autem misericordes sunt et miserantur. Lex sapientis fons vitae, ut declinet a ruina mortis. Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago. Astutus omnia agit cum consilio: qui autem fatuus est aperit stultitiam. Nuntius impii cadet in malum: legatus fidelis sanitas. Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti glorificabitur. Desiderium si compleatur delectat animam: detestantur stulti eos qui fugiunt mala. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur. Peccatores persequitur malum: et iustis retribuentur bona. Bonus relinquit heredes filios et nepotes: et custoditur iusto substantia peccatoris. Multi cibi in novalibus patrum: et aliis congregantur absque iudicio. Qui parcit virgae odit filium suum: qui autem diligit eum instanter erudit. Iustus comedit et replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis.

XIIII

Sapiens mulier aedificat domum suam: insipiens extructam quoque manibus destruet. Ambulans recto itinere et timens Deum despicitur ab eo qui infami graditur via. In ore stulti virga superbiae: labia sapientium custodiunt eos. Ubi non sunt boves praesepe vacuum est: ubi autem apparent plurimae segetes, ibi manifesta fortitudo bovis. Testis fidelis non mentitur: profert autem mendacium dolosus testis. Quaerit derisor sapientiam et non invenit: doctrina prudentium facilis. Vade contra virum stultum et nescit labia prudentiae. Sapientia callidi est intelligere viam suam: et imprudentia stultorum errans. Stultus illudit peccatum: inter iustos morabitur gratia. Cor quod novit amaritudinem animae suae, in gaudio eius non miscebitur extraneus. Domus impiorum delebitur: tabernacula vero iustorum germinabunt. Est via quae videtur homini iusta: novissima autem eius deducunt ad mortem. Risus dolore miscebitur: et extrema gaudii luctus occupat. Viis suis replebitur stultus: et super eum erit vir bonus. Innocens credit omni verbo: astutus considerat gressus suos. Filio doloso nihil erit boni: servo autem sapienti prosperi erunt actus, et dirigetur via eius. Sapiens timet et declinat a malo: stultus transilit et confidit. Impatiens operabitur stultitiam: et vir versutus odiosus erit. Possidebunt parvuli stultitiam: et expectabunt astuti scientiam. Iacebunt mali ante bonos: et impii ante portas iustorum. Etiam proximo suo pauper odiosus erit: amici vero divitum multi. Qui despicit proximum suum peccat: qui autem miseretur pauperi beatus erit. Qui credit in Domino misericordiam diligit. Errant qui operantur malum: misericordia et veritas praeparant bona. In omni opere bono erit abundantia: ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. Corona sapientium divitiae eorum: fatuitas stultorum imprudentia. Liberat animas testis fidelis: et profert mendacia versipellis. In timore Domini fiducia fortitudinis, et filiis eius erit spes. Timor Domini fons vitae, ut declinet a ruina mortis. In multitudine populi dignitas regis: et in paucitate plebis ignominia principis. Qui patiens est multa gubernatur sapientia: qui autem impatiens est exaltat stultitiam suam. Vita carnium sanitas cordis: putredo ossium invidia. Qui calumniatur egentem exprobrat factori eius: honorat autem eum qui miseretur pauperis. In malitia sua expelletur impius: sperat autem iustus in morte sua. In corde prudentis requiescit sapientia: et indoctos quosque erudiet. Iustitia elevat gentem: miseros autem facit populos peccatum. Acceptus est regi minister intelligens: iracundiam eius inutilis sustinebit.

XV

Responsio mollis frangit iram: sermo durus suscitat furorem. Lingua sapientium ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos. Lingua pla-

rabilis lignum vite. Que autem immoderata est conteret spiritum. Stultus irridet disciplinam patris sui. Qui autem custodit increpationes astutior fiet. In habundanti iusticia virtus maxima est. Cogitationes autem impiorum eradicabuntur. Domus iusti plurima fortitudo, et in fructibus impii conturbatio. Labia sapientium disseminabunt scientiam; cor stultorum dissimile erit. Victime impiorum abhominabiles Domino; vota iustorum placabilia. Abhominatio est Domino via impii; qui sequitur iusticiam diligitur ab eo. Doctrina mala deserenti viam vite; qui increpationes odit morietur. Infernus et perditio coram Domino; quanto magis corda filiorum hominum. Non amat pestilens eum qui se corripit, nec ad sapientes graditur. Cor gaudens exhilarat faciem; in merore animi deicitur spiritus. Cor sapientis querit doctrinam, et os stultorum pascitur imperitia. Omnes dies pauperis mali; secura mens quasi iuge convivium. Melius est parum cum timore Domini quam thesauri magni et insaciabiles. Melius est vocari ad olera cum caritate quam ad vitulum saginatum cum odio. Vir iracundus provocat rixas; qui patiens est mitigat suscitatas. Iter pigrorum quasi sepes spinarum; via iustorum absque offendiculo. Filius sapiens letificat patrem, et stultus homo despicit matrem suam. Stultitia gaudium stulto, et vir prudens diriget gressus suos. Dissipantur cogitationes ubi non est consilium; ubi vero sunt plures consiliarii confirmantur. Letatur homo in sententia oris sui, et sermo oportunus optimus est. Semita vite super eruditum, ut declinet de inferno novissimo. Domum superborum demolietur Dominus, et firmos faciet terminos vidue. Abhominatio Domini cogitationes male, et purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo. Conturbat domum suam qui sectatur avariciam; qui autem odit munera vivet. Per misericordiam et fidem purgantur peccata; per timorem autem Domini declinat omnis a malo. Mens iusti meditatur sapientiam; os impiorum redundat malis. Longe est Dominus ab impiis, et orationes iustorum exaudiet. Lux oculorum letificat animam; fama bona impinguat ossa. Auris que audit increpationes vite in medio sapientium commorabitur. Qui abicit disciplinam despicit animam suam. Qui autem acquiescit increpationibus possessor est cordis. Timor Domini disciplina sapientie, et gloriam precedit humilitas.

XVI

Hominis est animum preparare, et Domini gubernare linguam. Omnes vie hominum patent oculis eius; spirituum ponderator est Dominus. Revela Domino opera tua, et dirigentur cogitationes tue. Universa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum. Abhominatio est Domini omnis arrogans; etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens. Initium vie bone facere iusticiam; accepta est autem apud Dominum magis quam immolare hostias. Misericordia et veritate redimitur iniquitas, et in timore Domini declinatur a malo. Cum placuerint Domino vie hominis, inimicos quoque eius convertet ad pacem. Melius est parum cum iusticia quam multi fructus cum iniquitate. Cor hominis disponet viam suam, sed Domini est dirigere gressus eius. Divinatio in labiis regis; in iudicio non errabit os eius. Pondus et statera iudicia Domini sunt, et opera eius omnes lapides sacculi. Abhominabiles regi qui agunt impie, quia iusticia firmatur solium. Voluntas regum labia iusta; qui recta loquitur diriget. Indignatio regis nuncii mortis, et vir sapiens placabit eam. In hilaritate vultus regis vita, et clementia eius quasi imber serotinus. Posside sapientiam, quia auro melior est, et acquire prudentiam, quia preciosior est argento. Semita iustorum declinat mala; custos anime sue servat viam suam. Contritionem precedit superbia, et ante ruinam exaltatur spiritus. Melius est humiliari cum mitibus quam dividere spolia cum superbis. Eruditus in verbo reperiet bona, et qui sperat in Domino beatus est. Qui sapiens est corde appellabitur prudens, et qui dulcis eloquio maiora reperiet. Fons vite eruditio possidentis; doctrina stultorum fatuitas. Cor sapientis erudiet os eius, et labiis illius addet gratiam. Favus mellis composita verba; dulcedo anime sanitas ossium. Est via que videtur homini recta, et novissima eius ducunt ad mortem. Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum. Vir impius fodit malum, et in labiis eius ignis ardescit. Homo perversus suscitat lites, et verbosus separat principes. Vir iniquus lactat amicum suum, et ducit eum per viam non bonam. Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum. Corona dignitatis senectus, que in viis iusticie reperietur. Melior est paciens viro forti, et qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur.

XVII

Melior est buccella sicca cum gaudio quam plena domus victimis cum iurgio. Servus sapiens dominabitur filiis stultis, et inter fratres hereditatem dividet. Sicut igne probatur argentum et aurum camino, ita corda probat Deus. Malus obedit lingue inique, et fallax obtemperat labiis mendacibus. Qui despicit pauperem exprobrat factori eius, et qui in ruina letatur alterius non erit impunitus. Corona senum filii filiorum, et gloria filiorum patres eorum. Non decent stultum verba composita, nec principem labium mentiens. Gemma gratissima expectatio prestolantis; quocumque se verterit prudenter intelligit. Qui celat delictum querit amicicias; qui altero sermone repetit separat federatos. Plus proficit correctio apud prudentem quam centum plage apud stultum. Semper iurgia querit malus; angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis urse occurrere raptis fetibus quam fatuo confidenti sibi in stultitia sua. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius. Qui dimittit aquam caput est iurgiorum, et antequam patiatur contumeliam iudicium deserit. Qui iustificat impium et qui condempnat iustum, abhominabilis est uterque apud Deum. Quid prodest habere divitias stultum, cum sapientiam emere non possit? Qui altam facit domum suam querit ruinam, et qui evitat discere incidet in mala. Omni tempore diligit qui amicus est, et frater in angustiis comprobatur. Homo stultus plaudet manibus cum spoponderit pro amico suo. Qui meditatur discordias diligit rixas, et qui exaltat ostium querit ruinam. Qui perversi cordis est non inveniet bonum, et qui vertit linguam incidet in malum. Natus est stultus in ignominiam suam, sed nec pater in fatuo letabitur. Animus gaudens etatem floridam facit; spiritus tristis exsiccat ossa. Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas iudicii. In facie prudentis lucet sapientia; oculi stultorum in fi

nibus terre. Ira patris filius stultus et dolor matris que genuit eum. Non est bonum dampnum inferre iusto nec percutere principem qui recta iudicat. Qui moderatur sermones suos doctus et prudens est, et pretiosi spiritus vir eruditus. Stultus quoque si tacuerit sapiens reputabitur, et si compresserit labia sua intelligens.

XVIII

Occasiones querit qui vult recedere ab amico; omni tempore erit exprobrabilis. Non recipit stultus verba prudentie, nisi ea dixeris que versantur in corde eius. Impius cum in profundum venerit peccatorum contempnit, sed sequitur eum ignominia et obprobrium. Aqua profunda verba ex ore viri, et torrens redundans fons sapientie. Accipere personam impii in iudicio non est bonum, ut declines a veritate iudicii. Labia stulti miscent se rixis, et os eius iurgia provocat. Os stulti contritio eius, et labia ipsius ruina anime eius. Verba bilinguis quasi simplicia, et ipsa perveniunt usque ad interiora ventris. Pigrum deicit timor; anime autem effeminatorum esurient. Qui mollis et dissolutus est in opere suo frater est sua opera dissipantis. Turris fortissima nomen domini; ad ipsum currit iustus et exaltabitur. Substantia divitis urbs roboris eius, et quasi murus validus circumdans eum. Antequam conteratur exaltatur cor hominis, et antequam glorificetur humiliatur. Qui prius respondet quam audiat stultum se demonstrat esse et confusione dignum. Spiritus viri sustentat inbecillitatem suam; spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere? Cor prudens possidebit scientiam, et auris sapientium querit doctrinam. Donum hominis dilatat viam eius, et ante principes spatium ei facit. Iustus prior est accusator sui; venit amicus eius et investigabit eum. Contradictiones comprimit sors, et inter potentes quoque diiudicat. Frater qui adiuvatur a fratre quasi civitas firma, et iudicia quasi vectes urbium. De fructu oris viri replebitur venter eius, et genimina labiorum ipsius saturabunt eum. Mors et vita in manibus lingue; qui diligunt eam comedent fructus eius. Qui invenit mulierem bonam invenit bonum et hauriet iocunditatem a domino. Qui expellit mulierem bonam expellit bonum; qui autem tenet adulteram stultus est et insipiens. Cum obsecrationibus loquitur pauper, et dives effabitur rigide. Vir amicabilis ad societatem magis amicus erit quam frater.

XIX

Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua quam dives torquens labia et insipiens. Ubi non est scientia anime non est bonum, et qui festinus est pedibus offendit. Stultitia hominis supplantat gressus eius, et contra deum fervet animo suo. Divitie addunt amicos plurimos; a paupere autem et hii quos habuit separantur. Testis falsus non erit impunitus, et qui mendacia loquitur non effugiet. Multi colunt personam potentis, et amici sunt dona tribuentis. Fratres hominis pauperis oderunt eum; insuper et amici procul recesserunt ab eo. Qui tantum verba sectatur nichil habebit; qui autem possessor est mentis diligit animam suam, et custos prudentie inveniet bona. Falsus testis non erit impunitus, et qui loquitur mendacia peribit. Non decent stultum delicie, nec servum dominari principibus. Doctrina viri per patientiam noscitur, et gloria eius est iniqua pretergredi. Sicut fremitus leonis ita et regis ira, et sicut ros super herbam ita et hylaritas eius. Dolor patris filius stultus, et tecta iugiter perstillantia litigiosa mulier. Domus et divitie dantur a parentibus, a domino autem proprie uxor prudens. Pigredo immittit soporem, et anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandata custodit animam suam; qui autem negligit viam suam mortificabitur. Feneratur domino qui miseretur pauperis, et vicissitudinem suam reddet ei. Erudi filium tuum ne desperes; ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam. Qui impatiens est sustinebit dampnum, et cum rapuerit aliud apponet. Audi consilium et suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis. Multe cogitationes in corde viri; voluntas autem domini in eternum permanet. Homo indigens misericors est, et melior pauper iustus quam vir mendax. Timor domini ad vitam, et in plenitudine commorabitur absque visitatione pessima. Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. Pestilente flagellato stultus sapientior erit; si autem corripueris sapientem intelliget disciplinam. Qui affligit patrem et fugit matrem ignominiosus est et infelix. Non cesses fili audire doctrinam, nec ignores sermones scientie. Testis iniquus deridet iudicium, et os impiorum devorat iniquitatem. Parata sunt derisoribus iudicia, et mallei percutientes stultorum corporibus.

XX

Luxuriosa res vinum et tumultuosa ebrietas; quicumque hiis delectatur non erit sapiens. Sicut rugitus leonis ita et terror regis; qui provocat eum peccat in animam suam. Honor est homini qui separat se a contentionibus; omnes autem stulti miscentur contumeliis. Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo estate et non dabitur ei. Sicut aqua profunda sic consilium in corde viri, sed homo sapiens exhauriet illud. Multi homines misericordes vocantur; virum autem fidelem quis inveniet? Iustus autem qui ambulat in simplicitate sua beatos post se filios derelinquet. Rex qui sedet in solio iudicii dissipat omne malum intuitu suo. Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum a peccato? Pondus et pondus, mensura et mensura, utrumque abhominabile est apud deum. Ex studiis suis intelligitur puer, si munda et recta sint opera eius. Aurem audientem et oculum videntem dominus fecit utrumque. Noli diligere sompnum, ne te egestas opprimat; aperi oculos tuos et saturare panibus. Malum est, malum est, dicit omnis emptor, et cum recesserit tunc gloriabitur. Est aurum et multitudo gemmarum, et vas pretiosum labia scientie. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni, et pro extraneis aufer pignus ab eo. Suavis est homini panis mendacii, et postea implebitur os eius calculo. Cogitationes consiliis roborantur, et gubernaculis tractanda sunt bella. Ei qui revelat misteria et ambulat fraudulenter et dilatat labia sua ne commiscearis. Qui maledicit patri suo et matri extinguetur lucerna eius in mediis tenebris. Hereditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit. Ne dicas: Reddam malum pro malo; expecta dominum et liberabit te. Abhominatio est apud dominum pondus et pondus; statera dolosa non est bona. A domino diriguntur gressus viri; quis autem hominum intelligere potest viam suam? Ruina est homini devorare sanctos, et post vota retractare. Dissipat impios rex sapiens et incurvat super eos fornicem. Lucerna domini spiraculum hominis, que investigat omnia secreta ventris. Misericordia et veritas custodiunt regem, et roboratur clementia thronus eius. Exultatio iuvenum fortitudo eorum, et dignitas senum canities. Livor vulneris absterget mala, et plage

in secretioribus ventris.

XXI

Sicut divisiones aquarum ita cor regis in manu Domini; quocumque voluerit inclinabit illud. Omnis via viri recta sibi videtur; appendit autem corda Dominus. Facere misericordiam et iudicium magis placet Domino quam victime. Exaltatio oculorum est dilatatio cordis; lucerna impiorum peccatum. Cogitationes robusti semper in habundantia; omnis autem piger semper in egestate est. Qui congregat thesauros lingua mendacii vanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis. Rapine impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere iudicium. Perversa via viri aliena est a Deo; qui autem mundus est, rectum opus eius. Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa et in domo communi. Anima impii desiderat malum; non miserebitur proximo suo. Multato sapiente sapientior erit parvulus; et si sectetur sapientem sumet scientiam. Excogitat iustus de domo impii, ut detrahat impios a malo. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit et non exaudietur. Munus absconditum extinguit iras, et donum in sinu indignationem maximam. Gaudium iusto est facere iudicium, et pavor operantibus iniquitatem. Vir qui erraverit a via doctrine in cetu gigantum commorabitur. Qui diligit epulas in egestate erit; qui amat vinum et pinguia non ditabitur. Pro iusto datur impius, et pro recto iniquus. Melius est habitare in terra deserta quam cum muliere rixosa et iracunda. Thesaurus desiderabilis et oleum in habitaculo iusti, et imprudens homo dissipabit illud. Qui sequitur iustitiam et misericordiam inveniet vitam, iustitiam et gloriam. Civitatem fortium ascendit sapiens, et destruxit robur fiducie eius. Qui custodit os suum et linguam suam custodit ab angustiis animam suam. Superbus et arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. Desideria occidunt pigrum, noluerunt enim quicquam manus eius operari. Tota die concupiscit et desiderat; qui autem iustus est tribuet et non cessabit. Hostie impiorum abhominabiles, quia offeruntur ex scelere. Testis mendax peribit; vir obediens loquetur victoriam. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum; qui autem rectus est corrigit viam suam. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Equus paratur ad diem belli; Dominus autem salutem tribuet.

XXII

Melius est nomen bonum quam divitie multe; super argentum et aurum gratia bona. Dives et pauper obviaverunt sibi; utriusque operator est Dominus. Callidus vidit malum et abscondit se; innocens pertransiit et afflictus est dampno. Finis modestie timor Domini, divitie et gloria et vita. Arma et gladii in via perversi; custos anime sue longe recedit ab eis. Proverbium: adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea. Dives pauperibus imperat, et qui accipit mutuum est servus fenerantis. Qui seminat iniquitatem metet mala, et virga ire sue consummabitur. Qui pronus est ad misericordiam benedicetur; de panibus enim suis dedit pauperi. Victoriam et honorem acquiret qui dat munera; animam autem aufert accipientium. Eice derisorem et exibit cum eo iurgium, cessabuntque cause et contumelie. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. Oculi Domini custodiunt scientiam, et supplantantur verba iniqui. Dicet piger: Leo est foris; in medio platearum occidendus sum. Fovea profunda os aliene; cui iratus est Dominus incidet in eam. Stultitia colligata est in corde pueri, et virga discipline fugabit eam. Qui calumpniatur pauperem ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori et egebit. Fili mi, inclina aurem tuam et audi verba sapientium; appone autem cor ad doctrinam meam, que pulchra erit tibi cum servaveris ~~in corde tuo~~ eam in ore tuo, et redundabit in labiis tuis, ut sit in Domino fiducia tua; unde et ostendam tibi eam hodie. Ecce descripsi eam tibi tripliciter in cogitationibus et scientia, ut ostenderem tibi firmitatem et eloquia veritatis, respondere ex his illis qui miserunt te. Non facias violentiam pauperi quia pauper est, neque conteras egenum in porta, quia Dominus iudicabit causam eius, et configet eos qui confixerunt animam eius. Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas eius et sumas scandalum anime tue. Noli esse cum his qui defigunt manus suas, qui vades se offerunt pro debitis; si enim non habes unde restituas, quid cause est ut tollas operimentum de cubili tuo? Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

XXIII

Quando sederis ut comedas cum principe, diligenter attende que sunt posita ante faciem tuam, et statue cultrum in gutture tuo; si tamen habes in potestate animam tuam. Ne desideres de cibis eius, in quo est panis mendacii. Noli laborare ut diteris, sed prudentie tue pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes quas non potes habere, quia facient sibi pennas quasi aquile et volabunt in celum. Ne comedas cum homine invido, et ne desideres cibos eius, quoniam in similitudinem arioli et coniectoris estimat quod ignorat. Comede et bibe, dicet tibi, et mens eius non est tecum. Cibos quos comederas evomes, et perdes pulchros sermones tuos. In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui. Ne attingas parvulorum terminos, et agrum pupillorum ne introeas; propinquus enim illorum fortis est, et ipse iudicabit contra te causam illorum. Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, et aures tue ad verba scientie. Noli subtrahere a puero disciplinam; si enim percusseris eum virga, non morietur. Tu virga percuties eum, et animam eius de inferno liberabis. Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum, et exultabunt renes mei cum locuta fuerint rectum labia tua. Non emuletur cor tuum peccatores, sed in timore Domini esto tota die, quia habebis spem in novissimo, et prestolatio tua non auferetur. Audi fili mi et esto sapiens, et dirige in via animum tuum. Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus et dantes symbola consumentur, et vestietur pannis dormitatio. Audi patrem tuum qui genuit te, et ne contempnas cum senuerit mater tua. Veritatem eme et noli vendere sapientiam et doctrinam et intelligentiam. Exultat gaudio pater iusti; qui sapientem genuit letabitur in eo. Gaudeat pater tuus et mater tua, et exultet que genuit te. Prebe fili mi cor tuum mihi, et oculi tui vias meas custodiant. Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus aliena.

159

Insidiatur in via quasi latro, et quos incautos viderit interficiet. Cui vae? cujus patri vae? cui rixae? cui foveae? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur perversa. Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator, amisso clavo. Et dices: Verberaverunt me, et non dolui; traxerunt me, et ego non sensi; quando evigilabo, et rursus vina reperiam?

XXIIII

Ne emuleris viros malos, nec desideres esse cum eis: quia rapinas meditatur mens eorum, et fraudes labia eorum loquuntur. Sapientia edificabitur domus, et prudentia roborabitur. In doctrina replebuntur cellaria, universa substantia pretiosa et pulcherrima. Vir sapiens fortis est, et vir doctus robustus et validus: quia cum dispositione initur bellum, et erit salus ubi multa consilia sunt. Excelsa stulto sapientia; in porta non aperiet os suum. Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur. Cogitatio stulti peccatum est, et abominatio hominum detractor. Si desperaveris lapsus in die angustie, imminuetur fortitudo tua. Erue eos qui ducuntur ad mortem, et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Si dixeris: Vires non suppetunt; qui inspector est cordis, ipse intelligit, et servatorem anime tue nihil fallit, reddetque homini juxta opera sua. Comede, fili mi, mel, quia bonum est, et favum dulcissimum gutturi tuo. Sic et doctrina sapientie anime tue: quam cum inveneris, habebis in novissimis spem, et spes tua non peribit. Ne insidieris, et queras impietatem in domo justi, neque vastes requiem ejus. Septies enim cadet justus, et resurget; impii autem corruent in malum. Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, et in ruina ejus ne exultet cor tuum, ne forte videat Dominus, et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam. Ne contendas cum pessimis, nec emuleris impios: quoniam non habent futurorum spem mali, et lucerna impiorum extinguetur. Time Dominum, fili mi, et regem, et cum detractoribus non commiscearis: quoniam repente consurget perditio eorum, et ruinam utriusque quis novit? Hec quoque sapientibus: Cognoscere personam in judicio non est bonum. Qui dicit impio: Justus es, maledicent eis populi, et detestabuntur eos tribus. Qui arguunt laudabuntur, et super eos veniet benedictio. Labia deosculabitur qui recta verba respondet. Prepara foris opus tuum, et diligenter exerce agrum tuum, ut postea edifices domum tuam. Ne sis testis frustra contra proximum tuum, nec lacteas quemquam labiis tuis. Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei; reddam unicuique secundum opus suum. Per agrum hominis pigri transivi, et per vineam viri stulti: et ecce totum repleverant urtice, operuerant superficiem ejus spine, et maceria lapidum destructa erat. Quod cum vidissem, posui in corde meo, et exemplo didici disciplinam. Parum, inquit, piger dormies, modicum dormitabis, pauxillum manus conseres ut quiescas: et veniet tibi quasi cursor egestas, et mendicitas quasi vir armatus. Hee quoque parabole Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechie regis Iuda.

XXV

Gloria Dei est celare verbum, et gloria regum investigare sermonem. Celum sursum, et terra deorsum, et cor regum inscrutabile. Aufer rubiginem de argento, et egredietur vas purissimum. Aufer impietatem de vultu regis, et firmabitur justitia thronus ejus. Ne gloriosus appareas coram rege, et in loco magnorum ne steteris. Melius est enim ut dicatur tibi: Ascende huc, quam ut humilieris coram principe. Que viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio cito, ne postea emendare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum. Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum extraneo ne reveles: ne forte insultet tibi cum audierit, et exprobrare non cesset. Gratia et amicitia liberant: quas tibi serva, ne exprobrabilis fias. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. Inauris aurea, et margarita fulgens, qui arguit sapientem et aurem obedientem. Sicut frigus nivis in die messis, ita legatus fidelis ei qui misit eum: animam ejus requiescere facit. Nubes, et ventus, et pluvie non sequentes, vir gloriosus et promissa non complens. Patientia lenietur princeps, et lingua mollis confringet duritiam. Mel invenisti: comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus evomas illud. Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando satiatus oderit te. Jaculum, et gladius, et sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium. Dens putridus, et pes lassus, qui sperat super infideli in die angustie, et amittit pallium in die frigoris. Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo. Sicut tinea vestimento, et vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da illi aquam bibere: prunas enim congregabis super caput ejus, et Dominus reddet tibi. Ventus aquilo dissipat pluvias, et facies tristis linguam detrahentem. Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa, et in domo communi. Aqua frigida anime sitienti, et nuntius bonus de terra longinqua. Fons turbatus pede, et vena corrupta, justus cadens coram impio. Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum, sic qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria. Sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

XXVI

Quomodo nix in estate, et pluvie in messe, sic indecens est stulto gloria. Nam sicut avis ad alta transvolans, et passer quolibet vadens, sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet. Flagellum equo, et camus asino, et virga in dorso imprudentium. Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. Claudus pedibus et iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium stultum. Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum parabola. Sicut qui mittit lapidem in acervum mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem. Quomodo si spina nascatur in manu temulenti, sic parabola in ore stultorum. Judicium determinat causas, et qui imponit stulto silentium, iras mitigat. Sicut canis qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens qui iterat stultitiam suam. Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens. Dicit piger: Leo est

in via, leaena in itineribus. Sicut ostium vertitur in cardine
suo, ita piger in lectulo suo. Abscondit piger manum sub
ascella sua, et laborat si ad os suum eam converterit. Sapien
tior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias. Sicut
qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impa
tiens et commiscetur rixae alterius. Sicut noxius est qui mittit
lanceas et sagittas in mortem, ita vir qui fraudu
lenter nocet amico suo, et cum fuerit deprehensus dicet:
Ludens feci. Cum defecerint ligna extinguetur ignis, et
susurrone subtracto iurgia conquiescunt. Sicut car
bones ad prunas et ligna ad ignem, sic homo iracundus
suscitat rixas. Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa per
veniunt ad intima cordis. Quomodo si argento sor
dido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia
cum pessimo corde sociata. Labiis suis intelligitur
inimicus, cum in corde tractaverit dolos. Quando submi
serit vocem suam ne credideris ei, quoniam septem nequitiae
sunt in corde illius. Qui operit odium fraudulenter,
revelabitur malitia eius in consilio. Qui fodit fove
am incidet in eam, et qui volvit lapidem revertetur
ad eum. Lingua fallax non amat veritatem, et os lubricum
operatur ruinas.

XXVII

Ne glorieris in crastinum ignorans quid superventura pari
at dies. Laudet te alienus et non os tuum, extraneus et non
labia tua. Grave est saxum et onerosa harena, sed
ira stulti utroque gravior. Ira non habet misericordiam, nec erum
pens furor, et impetum concitati spiritus ferre quis poterit?
Melior est manifesta correptio quam amor absconditus.
Meliora sunt vulnera diligentis quam fraudulenta
odientis oscula. Anima saturata calcabit favum, anima
esuriens et amarum pro dulci sumet. Sicut avis transmi
grans de nido suo, sic vir qui relinquit locum suum.
Unguento et variis odoribus ~~delectatur~~ cor, et bonis
amici consiliis anima dulcoratur. Amicum tuum et amicum patris
tui ne dimiseris, et domum fratris tui ne ingrediaris in die
afflictionis tuae. Melior est vicinus iuxta quam frater procul. Stu
de sapientiae fili mi, et laetifica cor meum, ut possis expro
branti respondere sermonem. Astutus videns malum
absconditus est; parvuli transeuntes sustinuerunt
dispendia. Tolle vestimentum eius qui spopondit
pro extraneo, et pro alieno aufer ei pignus. Qui benedicit
proximo suo voce grandi de nocte consurgens, maledi
centi similis erit. Tecta perstillantia in die frigoris
et litigiosa mulier comparantur. Qui retinet eam quasi
qui ventum teneat, et oleum dexterae suae vocabit.
Ferrum ferro exacuitur, et homo exacuit faciem
amici sui. Qui servat ficum comedet fructus eius,
et qui custos est domini sui glorificabitur. Quomodo
in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda
hominum manifesta sunt prudentibus. Infernus et per
ditio numquam replentur, similiter et oculi hominum insatia
biles. Quomodo probatur in conflatorio argentum, et in for
nace aurum, sic probatur homo ore laudantium. Cor ini
qui exquirit mala, cor autem rectum exquirit scientiam.
Si contuderis stultum in pila quasi tipsanas feriente
desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Diligenter
agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera. Non
enim habebis iugiter potestatem, sed corona tribuetur tibi
in generatione et generationem. Aperta sunt prata, et apparuerunt
herbae virentes, et collecta sunt faena de montibus. Agni
sunt ad vestimentum tuum, et hedi ad agri pretium. Sufficiat
tibi lac caprarum in cibos tuos, in necessaria domus tuae, et ad vic
tum ancillis tuis.

XXVIII

Fugit impius nemine persequente; iustus autem quasi leo
confidens absque terrore erit. Propter peccata terrae multi principes
eius; propter hominis sapientiam et horum scientiam quae dicuntur, vita ducis
longior erit. Vir pauper calumnians pauperes similis
est imbri vehementi in quo paratur fames. Qui derelin
quunt legem laudant impium; qui custodiunt, succen
duntur contra eum. Viri mali non cogitant iudicium; qui autem requi
runt dominum animadvertunt omnia. Melior est pauper ambu
lans in simplicitate sua quam dives pravis itine
ribus. Qui custodit legem filius sapiens est; qui autem co
messatores pascit confundit patrem suum. Qui coacer
vat divitias usuris et fenore, liberali in pauperes eas
congregat. Qui declinat aures suas ne audiat legem,
oratio eius erit execrabilis. Qui decipit iustos in via
mala, in interitu suo corruet, et simplices possidebunt
bona eius. Sapiens sibi videtur vir dives; pauper autem pru
dens scrutabitur eum. In exultatione iustorum multa gloria
est; regnantibus impiis ruinae hominum. Qui abscondit sce
lera sua non dirigetur; qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam
consequetur. Beatus homo qui semper est pavidus; qui vero mentis est du
rae corruet in malum. Leo rugiens et ursus esuriens
princeps impius super populum pauperem. Dux indigens
prudentia multos opprimet per calumniam; qui
autem odit avaritiam longi fient dies eius. Hominem qui
calumniatur animae sanguinem, si usque ad lacum fuge
rit, nemo sustinet. Qui ambulat simpliciter salvus
erit; qui perversis graditur viis concidet semel. Qui operatur
terram suam satiabitur panibus; qui sectatur otium replebitur
egestate. Vir fidelis multum laudabitur; qui autem festinat
ditari non erit innocens. Qui agnoscit in iudicio faciem
non benefacit; iste et pro buccella panis deserit veritatem.
Vir qui festinat ditari et aliis invidet ignorat quod eges
tas superveniat ei. Qui corripit hominem gratiam postea
inveniet apud eum magis quam ille qui per linguae
blandimenta decipit. Qui subtrahit aliquid a patre
suo et a matre et dicit hoc non esse peccatum, particeps ho
micidae est. Qui se iactat et dilatat iurgia concitat; qui
vero sperat in domino salvabitur. Qui confidit in corde suo stultus
est; qui autem graditur sapienter ipse salvabitur. Qui dat
pauperi non indigebit; qui despicit deprecantem sustine
bit penuriam. Cum surrexerint impii abscondentur homines;
cum illi perierint multiplicabuntur iusti.

XXIX

Viro qui corripientem dura cervice contemnit
repentinus ei superveniet interitus, et eum sanitas non sequetur.
In multiplicatione iustorum laetabitur vulgus; cum impii sum
pserint principatum gemet populus. Vir qui amat sapientiam
laetificat patrem suum; qui autem nutrit scorta perdet substantiam.
Rex iustus erigit terram; vir avarus destruet eam. Homo
qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo rete
expandit gressibus eius. Peccantem virum iniquum invol
vet laqueus, et iustus laudabit atque gaudebit. Novit
iustus causam pauperum; impius ignorat scientiam. Homines
pestilentes dissipant civitatem; sapientes vero avertunt

surrexerit. Vir sapiens si cum stulto contenderit sive irasca-
tur sive rideat non inveniet requiem. Viri sanguinum
oderunt simplicem; iusti autem quaerunt animam eius. Totum spiritum
suum profert stultus; sapiens differt et reservat in posterum.
Princeps qui libenter audit verba mendacii omnes ministros
habet impios. Pauper et creditor obviaverunt sibi; utriusque il-
luminator est dominus. Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus
eius in aeternum firmabitur. Virga atque correctio tribuit sapientiam;
puer autem qui dimittitur voluntati suae confundit matrem suam.
In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera; et ruinas
eorum iusti videbunt. Erudi filium tuum et refrigerabit te, et
dabit delicias animae tuae. Cum prophetia defecerit dissipabitur populus; qui vero
custodit legem beatus est. Servus verbis non potest erudiri, quia
quod dicis intelligit et respondere contemnit. Vidisti hominem ve-
locem ad loquendum? stultitia magis speranda est quam illius cor-
reptio. Qui delicate a pueritia nutrit servum suum, postea
sentiet eum contumacem. Vir iracundus provocat rixas, et qui
ad indignandum facilis est erit ad peccandum proclivior. Superbum
sequitur humilitas, et humilem spiritu suscipiet gloria. Qui cum
fure participat odit animam suam; adiurantem audit
et non indicat. Qui timet hominem cito corruet; qui spe-
rat in domino sublevabitur. Multi requirunt faciem princi-
pis, et iudicium a domino egreditur singulorum. Abominantur
iusti virum impium, et abominantur impii eos qui in recta
via sunt. Verbum custodiens filius extra perditionem erit.
Verba congregantis filii vomentis.

XXX

Visio quam locutus est vir cum quo deus erat, et qui deo se-
cum morante confortatus est, ait: Stultissimus sum virorum, et sa-
pientia hominum non est mecum. Non didici sapientiam et novi scien-
tiam sanctorum. Quis ascendit in caelum atque descendit? Quis continuit
spiritum in manibus ~~eius~~ suis? Quis colligavit aquas
quasi in vestimento? Quis suscitavit omnes terminos terrae? Quod
nomen est eius, et quod nomen filii eius, si nosti? Omnis sermo dei
ignitus clypeus est omnibus sperantibus in se. Ne addas quic-
quam verbis illius, et arguaris inveniarisque mendax. Duo
rogavi te; ne deneges mihi antequam moriar. Vanitatem
et verba mendacia longe fac a me. Mendicitatem et di-
vitias ne dederis mihi; tribue tantum victui meo necessaria, ne
forte satiatus illiciar ad negandum, et dicam: Quis est dominus?
et egestate compulsus furer, et periurem nomen dei mei. Ne
accuses servum ad dominum suum, ne forte maledicat tibi,
et corruas. Generatio quae patri suo maledicit, et quae matri suae non
benedicit. Generatio quae sibi munda videtur, et tamen non est lota a sor-
dibus suis. Generatio cuius excelsi sunt oculi, et palpebrae
eius in alta subrectae. Generatio quae pro dentibus gladios
habet, et commandit molaribus suis, ut come-
dat inopes de terra et pauperes ex hominibus. Sanguisugae
duae sunt filiae dicentes: Affer, affer. Tria sunt insaturabi-
lia, et quartum quod numquam dicit: Sufficit. Infernus, et os vul-
vae, et terra quae non satiatur aqua; ignis vero numquam dicit: Sufficit. Oculum
qui subsannat patrem et qui despicit partum ma-
tris suae, effodiant eum corvi de torrentibus, et come-
dant eum filii aquilae. Tria sunt difficilia mihi, et quartum
penitus ignoro: viam aquilae in caelo, viam colubri super
petram, viam navis in medio mari, et viam viri in
adolescentia. Talis est et via mulieris adulterae, quae comedit
et tergens os suum dicit: Non sum operata malum. Per tria mo-
vetur terra, et quartum quod non potest sustinere: per servum
cum regnaverit, per stultum cum saturatus fuerit cibo, per odiosam mu-
lierem cum in matrimonio fuerit assumpta, et per ancillam cum
fuerit heres dominae suae. Quattuor sunt minima terrae, et ipsa sunt sapi-
entiora sapientibus. Formicae, populus infirmus, qui praeparat in messe
cibum sibi. Lepusculus, plebs invalida, qui collocat in petra cubi-
le suum. Regem locusta non habet, et egreditur universa
per turmas suas. Stellio manibus nititur, et moratur in aedibus
regis. Tria sunt quae bene gradiuntur, et quartum quod incedit feliciter:
leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum;
gallus succinctus lumbos; et aries; nec est rex qui resistat ei.
Et qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime;
si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum. Qui autem
fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum; et
qui vehementer emungit, elicit sanguinem; et qui provo-
cat iras, producit discordias. Verba Lamuelis regis. Visio
quam erudivit eum mater sua. Quid dilecte mi, quid dilecte
uteri mei, quid dilecte votorum meorum?

XXXI

Ne dederis mulieribus substantiam tuam, et divitias tuas ad
delendos reges. Noli regibus, o Lamuel, noli regibus da-
re vinum, quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas; ne forte
bibant et obliviscantur iudiciorum et mutent causam fili-
orum pauperis. Date siceram maerentibus et vinum his qui
amaro sunt animo. Bibant et obliviscantur egestatis suae,
et doloris sui non recordentur amplius. Aperi os tuum muto, et
causis omnium filiorum qui pertranseunt. Aperi os tuum, decerne quod
iustum est, et iudica inopem et pauperem. Aleph.
Mulierem fortem quis inveniet? procul et de ultimis finibus
pretium eius. Beth. Confidit in ea cor viri sui, et spoliis
non indigebit. Gimel. Reddet ei bonum et non malum omnibus di-
ebus vitae suae. Deleth. Quaesivit lanam et linum, et operata est
consilio manuum suarum. He. Facta est quasi navis institoris
de longe portans panem suum. Vau. Et de nocte surrexit
deditque praedam domesticis suis et cibaria ancillis suis. Zai.
Consideravit agrum et emit eum; de fructu manuum suarum
plantavit vineam. Heth. Accinxit fortitudine lum-
bos suos, et roboravit brachium suum. Teth. Gustavit
et vidit quia bona est negotiatio eius; non extinguetur in
nocte lucerna eius. Ioth. Manum suam misit ad
fortia, et digiti eius apprehenderunt fusum. Caph. Manum
suam aperuit inopi, et palmas suas extendit ad pau-
perem. Lamech. Non timebit domui suae a frigoribus
nivis; omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus.
Mem. Stragulatam vestem fecit sibi; byssus et purpura
indumentum eius. Nun. Nobilis in portis vir eius, cum
sederit cum senatoribus terrae. Sameth. Sindonem fecit
et vendidit, et cingulum tradidit Chananaeo. Ain.
Fortitudo et decor indumentum eius, et ridebit in die no-
vissimo. Phe. Os suum aperuit sapientiae, et lex clementiae
in lingua eius. Sade. Consideravit semitas domus suae,
et panem otiosa non comedit. Coph. Surrexerunt filii eius
et beatissimam praedicaverunt; vir eius, et laudavit eam.
Res. Multae filiae congregaverunt divitias; tu super-
gressa es universas. Sin. Fallax gratia et vana est
pulchritudo; mulier timens dominum ipsa laudabitur. Thau.
Date ei de fructu manuum suarum, et laudent
eam in portis opera sua. Explicit liber
parabolarum. Incipit liber ecclesiastes.

Memini me hoc ferme
ante quinquennium cum adhuc Romae essem, et Ecclesiasten

blesilla 2 eustochium virginem filie paule

sancte blesille legerem, ut eam ad contemptum huius mundi provo-
carem, et omne quod in mundo cerneret putaret esse pro nichilo,
rogatus ab ea ut in morem commentarioli obscura queque
dissererem, ut absque me posset intelligere que legebat, quo-
niam in procinctu nostri operis subita morte subtracta est, et non
meruimus o paula et eustochium talem vite nostre habere consor-
tem, tantoque vulnere percussus obmutui. Nunc in beth-
leem positus, augustiore videlicet civitate, et illius memo-
rie et vobis reddo quod debeo, hoc breviter admonens, quod
nullius auctoritatem secutus sum, sed de hebreo transferens
magis me septuaginta interpretum consuetudini coaptavi, in his dum-
taxat que non multum ab hebraicis discrepabant.
Interdum aquile et symachi et theodotionis recordatus
sum, ut nec novitate nimia lectoris studium deter-
rerem, nec rursum contra conscientiam meam fonte veritatis omisso
opinionum rivulos consectarer. Incipit liber ecclesiastes

Verba ecclesiastes filii david regis ierusalem. Vanitas
vanitatum dixit ecclesiastes, vanitas vani-
tatum et omnia vanitas. Quid habet amplius
homo de universo labore suo quo laborat
sub sole? Generatio preterit et generatio advenit, terra vero in
eternum stat. Oritur sol et occidit, et ad locum suum revertitur, ibique re-
nascens gyrat per meridiem et flectitur ad aquilonem. Lustrans
universa in circuitu pergit spiritus, et in circulos suos revertitur.
Omnia flumina intrant in mare, et mare non redundat;
ad locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum flu-
ant. Cuncte res difficiles, non potest homo eas explicare sermo-
ne. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur.
Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. Nichil sub sole
novum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est. Iam
enim precessit in seculis que fuerunt ante nos. Non est priorum memoria,
sed nec eorum quidem que postea futura sunt erit recordatio apud
eos qui futuri sunt in novissimo. Ego ecclesiastes fui rex isra-
el in ierusalem, et proposui in animo meo querere et investigare
sapienter de omnibus que fiunt sub sole. Hanc occupationem
pessimam dedit deus filiis hominum ut occuparentur
in ea. Vidi cuncta que fiunt sub sole, et ecce universa va-
nitas et afflictio spiritus. Perversi difficile corriguntur, et stul-
torum infinitus est numerus. Locutus sum in corde me-
o dicens: Ecce magnus effectus sum et precessi omnes sapientia qui
fuerunt ante me in ierusalem. Et mens mea contemplata est
multa sapienter, et didici. Dedique cor meum ut scirem
prudentiam atque doctrinam, errores quoque atque stulti-
tiam, et agnovi quod in his quoque esset labor et afflictio spiritus,
eo quod in multa sapientia multa sit indignatio, et qui addit
scientiam addit laborem. II

Dixi ego in corde meo: Vadam et affluam deliciis
et fruar bonis. Et vidi quoque quod hoc esset vanitas.
Risum reputavi errorem, et gaudio dixi: Quid frustra
deciperis? Cogitavi in corde meo abstrahere a vino
carnem meam, ut animum meum transferrem ad
sapientiam devitaremque stultitiam, donec viderem quid
esset utile filiis hominum, quo facto opus est sub sole numero dierum
vite sue. Magnificavi opera mea, edificavi michi do-
mos et plantavi vineas, feci ortos et pomeria
et consevi ea cuncti generis arboribus, et extruxi michi piscinas
aquarum ut irrigarem silvam lignorum germinan-
tium. Possedi servos et ancillas multamque familiam
habui, armenta quoque et magnos ovium greges ultra omnes qui
fuerunt ante me in ierusalem. Coacervavi michi argentum et aurum
et substantias regum et provinciarum. Feci michi cantores et cantatri-
ces et delicias filiorum hominum, cyphos et urceolos in mini-
sterio ad vina fundenda. Et supergressus sum opibus omnes
qui ante me fuerunt in ierusalem. Sapientia quoque perseveravit
mecum, et omnia que desideraverunt oculi mei non negavi eis, nec
prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur et oblectaret se
in his que paraveram. Et hanc ratus sum partem meam si ute-
rer labore meo. Cumque me convertissem ad universa o-
pera que fecerant manus mee et ad labores in quibus frustra
sudaveram, vidi in omnibus vanitatem et afflictionem
animi, et nichil permanere sub sole. Transivi ad contemplandam
sapientiam erroresque et stultitiam. Quid est, inquam, homo ut sequi
possit regem factorem suum? Et vidi quod tantum precederet sapientia
stultitiam quantum differt lux a tenebris. Sapientis
oculi in capite eius, stultus in tenebris ambulat. Et
didici quod unus utriusque esset interitus, et dixi in corde meo:
Si unus et stulti et meus occasus erit, quid michi prodest
quod maiorem sapientie dedi operam? Locutusque sum cum mente
mea, animadverti quod hoc quoque esset vanitas. Non enim erit
memoria sapientis similiter ut stulti in perpetuum,
et futura tempora oblivione cuncta pariter operient. Moritur
doctus similiter et indoctus, et idcirco tedivit me vite me-
e, videntem mala universa esse sub sole, et cuncta vani-
tatem et afflictionem spiritus. Rursus detestatus sum omnem
industriam meam qua sub sole studiosissime labo-
ravi, habiturus heredem post me quem ignoro utrum sapi-
ens an stultus futurus sit, et dominabitur in laboribus
meis quibus desudavi et sollicitus fui. Et est quicquam tam
vanum? Unde cessavi, renuntiavitque cor meum ultra labora-
re sub sole. Nam cum alius laboret in sapientia et doctri-
na et sollicitudine, homini ocioso quesita dimittit, et hoc ergo
vanitas et magnum malum. Quid enim proderit homini de uni-
verso labore suo et afflictione spiritus qua sub sole cruciatus est? Cun-
cti dies eius doloribus et erumpnis pleni sunt, nec per noctem
mente requiescit. Et hec nonne est vanitas? Nonne melius est
comedere et bibere et ostendere anime sue bona de laboribus
suis? Et hoc de manu dei est. Quis ita devorabit et deli-
ciis affluet ut ego? Homini bono in conspectu suo dedit deus
sapientiam et scientiam et leticiam; peccatori autem dedit af-
flictionem et curam superfluam, ut addat et congreget
et tradat ei qui placuit deo. Sed et hoc vanitas et cassa sol-
licitudo mentis. III

Omnia tempus habent, et suis spaciis transeunt universa sub celo. Tem- sole
pus nascendi et tempus moriendi, tempus plantandi
et tempus evellendi quod plantatum est, tempus occidendi et tempus sa-
nandi, tempus destruendi et tempus edificandi, tempus flendi
et tempus ridendi, tempus plangendi et tempus saltandi,
tempus spargendi lapides et tempus colligendi, tempus am-
plexandi et tempus longe fieri ab amplexibus, tempus ac-
quirendi et tempus perdendi, tempus custodiendi et tempus abicien-
di, tempus scindendi et tempus consuendi, tempus tacendi et
tempus loquendi, tempus dilectionis et tempus odii, tempus
belli et tempus pacis. Quid habet amplius homo de labore suo?
Vidi afflictionem quam dedit deus filiis hominum ut distenden-
tur in ea. Cuncta fecit bona in tempore suo, et mundum
tradidit disputationi eorum, ut non inveniat homo opus quod opera-

nus est deus ab initio usque in finem. Et cognovi quod non esset melius nisi letari et facere bona in vita sua. Omnis enim homo qui comedit et bibit et videt bonum de labore suo hoc donum dei est. Didici quod omnia opera que fecit deus perseverent in eternum. Non possumus eis quicquam addere nec auferre que fecit deus ut timeatur. Quod factum est ipsum permanet. Que futura sunt iam fuerunt et deus instaurat quod abiit. Vidi sub sole in loco iudicii impietatem et in loco iusticie iniquitatem. Et dixi in corde meo: Iustum et impium iudicabit deus et tempus omnis rei tunc erit. Dixi in corde meo de filiis hominum ut probaret eos deus et ostenderet similes esse bestiis. Idcirco unus interitus est hominis et iumentorum et equa utriusque conditio. Sicut moritur homo sic et illa moriuntur. Similiter spirant omnia et nichil habet homo amplius iumento. Cuncta subiacent vanitati et omnia pergunt ad unum locum. De terra facta sunt et in terram pariter revertuntur. Quis novit si spiritus filiorum adam ascendit sursum et si spiritus iumentorum descendat deorsum. Et deprehendi nichil esse melius quam letari hominem in opere suo et hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet ut post se futura cognoscat.

IIII

Verti me ad alia et vidi calumpnias que sub sole geruntur et lacrimas innocentium et neminem consolatorem, nec posse resistere eorum violentie cunctorum auxilio destitutos. Et laudavi magis mortuos quam viventes. Et feliciorem utroque iudicavi qui necdum natus est nec vidit mala que sub sole fiunt. Rursum contemplatus sum omnes labores hominum et industrias animadverti patere invidie proximi. Et in hoc ergo vanitas et cura superflua est. Stultus complicat manus suas et comedit carnes suas dicens: Melior est pugillus cum requie quam plena utraque manus cum labore et afflictione animi. Considerans repperi et aliam vanitatem sub sole. Unus est et secundum non habet. Non filium non fratrem, et tamen laborare non cessat, nec saciantur oculi eius divitiis. Nec recogitat dicens: Cui laboro et fraudo animam meam bonis. In hoc quoque est vanitas et afflictio pessima. Melius est ergo duos esse simul quam unum. Habent enim emolumentum societatis sue. Si unus ceciderit ab altero fulcietur. Ve soli, quia cum ceciderit non habet sublevantem se. Et si dormierint duo fovebuntur mutuo; unus quomodo calefiet? Et si quispiam prevaluerit contra unum, duo resistunt ei. Funiculus triplex difficile rumpitur. Melior est puer pauper et sapiens rege sene et stulto qui nescit providere in posterum. Quod de carcere cathenisque interdum quis egrediatur ad regnum, et alius natus in regno inopia consumatur. Vidi cunctos viventes qui ambulant sub sole cum adolescente secundo qui consurget pro eo. Infinitus numerus est populi omnium qui fuerunt ante eum, et qui postea futuri sunt non letabuntur in eo. Sed et hoc vanitas et afflictio spiritus. Custodi pedem tuum ingrediens domum dei, et appropinqua ut audias. Multo enim melior est obediencia quam stultorum victime. Qui nesciunt quid faciant mali.

V

Ne temere quid loquaris neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram deo. Deus enim in celo et tu super terram; idcirco sint pauci sermones tui. Multas curas sequuntur sompnia et in multis sermonibus invenietur stulticia. Si quid vovisti deo ne moreris reddere. Displicet enim ei infidelis et stulta promissio. Sed quodcumque voveris redde. Multoque melius est non vovere quam post votum promissa non reddere. Ne dederis os tuum ut peccare facias carnem tuam. Neque dicas coram angelo: Non est providencia; ne forte iratus deus super sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum. Ubi multa sunt sompnia plurime vanitates et sermones innumeri. Tu vero deum time. Si videris calumpnias egenorum et violenta iudicia et subverti iusticiam in provincia, non mireris super hoc negocio, quia excelso excelsior alius est, et super hos quoque eminenciores sunt alii. Et insuper universe terre rex imperat servienti. Avarus non implebitur pecunia, et qui amat divicias fructus non capiet ex eis. Et hoc ergo vanitas. Ubi multe sunt opes multi et qui comedunt eas. Et quid prodest possessori nisi quod cernit divicias oculis suis? Dulcis est sompnus operanti sive parum sive multum comedat. Saturitas autem divitis non sinit eum dormire. Est et alia infirmitas pessima quam vidi sub sole: Divicie conservate in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima. Generavit filium qui in summa egestate erit. Sicut egressus est nudus de utero matris sue sic revertetur, et nichil auferet secum de labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas: quomodo venit sic revertetur. Quid ergo prodest ei quod laboravit in ventum? Cunctis diebus vite sue comedit in tenebris et in curis multis et in erumpna atque tristicia. Hoc itaque michi visum est bonum ut comedat quis et bibat et fruatur leticia ex labore suo quo laboravit ipse sub sole numero dierum vite sue quos dedit ei deus. Et hec est pars illius. Et omni homini cui dedit deus divicias atque substanciam potestatemque ei tribuit ut comedat ex eis et fruatur parte sua et letetur de labore suo, hoc est donum dei. Non enim satis recordabitur dierum vite sue, eo quod deus occupet deliciis cor eius.

VI

Est et aliud malum quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines. Vir cui deus dedit divicias et substanciam et honorem, et nichil deest anime sue ex omnibus que desiderat, nec tribuit ei potestatem deus ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud. Hoc vanitas et magna miseria est. Si genuerit quispiam centum liberos et vixerit multos annos et plures dies etatis habuerit, et anima illius non utatur bonis substancie sue sepulturaque careat, de hoc ego pronuncio quod melior illo sit abortivus. Frustra enim venit et pergit ad tenebras, et oblivione delebitur nomen eius. Non vidit solem neque cognovit distanciam boni et mali. Etiam si duobus milibus annis vixerit et non fuerit perfruitus bonis, nonne ad unum locum properant omnia? Omnis labor hominis in ore eius, sed anima eius non implebitur bonis. Quid habet amplius sapiens stulto, et quid pauper nisi ut pergat illuc ubi est vita? Melius est videre quod cupias quam desiderare quod nescias. Sed et hoc vanitas est et presumptio spiritus. Qui futurus est iam vocatum est nomen eius, et scitur quod homo sit et non possit contra fortiorem se in iudicio contendere. Verba sunt plurima multamque in disputando vanitatem habencia.

VII

Quid necesse est homini maiora se querere, cum ignoret quid conducat sibi in vita sua numero dierum peregrinationis sue et tempore quod velud umbra preterit? Aut quis ei poterit indicare quid post eum futurum sub sole sit? Melius est bonum nomen quam unguenta preciosa, et dies mortis die nativitatis. Melius est ire ad domum luctus quam ad domum convivii. In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit. Me-

lior est ira risu, quia per tristitiam vultus corrigitur animus delin-
quentis. Cor sapientium ubi tristitia est, et cor stultorum ubi le-
titia. Melius est a sapiente corripi quam stultorum adula-
tione decipi. Quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla,
sic risus stulti. Sed et hoc vanitas. Calumnia conturbat
sapientem, et perdet robur cordis illius. Melior est finis ora-
tionis quam principium. Melior est patiens arrogante. Ne sis ve-
lox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. Ne di-
cas: Quid putas causae est quod priora tempora meliora fuere quam
nunc sunt? Stulta est enim huiuscemodi interrogatio. Utilior
est sapientia cum divitiis, et magis prodest videntibus solem.
Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia. Hoc autem plus
habet eruditio et sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo.
Considera opera Dei quod nemo possit corrigere quem ille des-
pexerit. In die bona fruere bonis, et malam diem praeca-
ve. Sicut enim hanc sic et illam fecit Deus, ut non inveniat
homo contra eum iustas querimonias. Haec quoque vidi in diebus vani-
tatis meae. Iustus perit in iustitia sua, et impius mul-
to vivit tempore in sua malitia. Noli esse iustus multum, neque
plus sapias quam necesse est, ne obstupescas. Ne impie agas
multum, et noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo. Bo-
num est te sustentare iustum, sed et ab illo ne subtrahas
manum tuam, quia qui timet Deum nihil negligit. Sapientia
confortavit sapientem super decem principes civitatis. Non
est enim homo iustus in terra qui faciat bonum et non peccet. Sed et
cunctis sermonibus qui dicuntur ne accommodes cor tuum,
ne forte audias servum maledicentem tibi. Scit enim
conscientia tua quia et tu crebro maledixisti aliis. Cuncta tem-
ptavi in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar, et ipsa longius
recessit a me multo magis quam erat. Et alta profun-
ditas, quis inveniet eam? Lustravi universa animo
meo, ut scirem et considerarem et quaererem sapientiam
et rationem, et ut cognoscerem impietatem stulti, et erro-
rem imprudentium. Et inveni amariorem morte mu-
lierem, quae laqueus venatorum est, et sagena cor eius, vincula
sunt manus eius. Qui placet Deo effugiet illam; qui
autem peccator est capietur ab illa. Ecce hoc inveni, dixit Ecclesiastes,
unum et alterum ut invenirem rationem, quam adhuc quaerit
anima mea, et non inveni. Virum de mille unum repperi; mu-
lierem ex omnibus non inveni. Solummodo hoc inveni, quod
fecerit Deus hominem rectum, et ipse se infinitis miscuerit
quaestionibus. Quis talis ut sapiens est? et quis novit solu-
tionem verbi?

VIII

Sapientia hominis lucet in vultu eius, et potentissimus faciem
illius commutabit. Ego os regis observo, et praecepta
iuramenti Dei. Ne festines recedere a facie eius, neque
permaneas in opere malo, quia omne quod voluerit faciet,
et sermo illius potestate plenus est. Nec dicere ei quisquam po-
test: Quare ita facis? Qui custodit praeceptum non experietur
quicquam mali. Tempus et responsionem cor sapientis in-
telligit. Omni negotio tempus est et opportunitas, et multa hominis
afflictio, quia ignorat praeterita, et futura nullo scire potest
nuntio. Non est in hominis ditione prohibere spiritum, nec habet potestatem
in die mortis, nec sinitur quiescere ingruente
bello, neque salvabit impietas impium. Omnia haec consideravi
et dedi cor meum in cunctis operibus quae fiunt sub sole.
Interdum dominatur homo homini in malum suum. Vidi im-
pios sepultos, qui etiam cum adhuc viverent in loco sancto
erant, et laudabantur in civitate quasi iustorum operum.
Sed et hoc vanitas est. Etenim quia non profertur cito contra malos sententia,
absque timore ullo filii hominum perpetrant mala. At-
tamen peccator ex eo quod centies facit malum, et per patientiam
sustentatur, ego cognovi quod erit bonum timentibus Deum
qui verentur faciem eius. Non sit bonum impio, nec prolonge-
tur dies eius, sed quasi umbra transeant qui non timent faciem
Domini. Est et alia vanitas quae fit super terram. Sunt iusti qui-
bus mala proveniunt quasi opera egerint impiorum; et sunt impii
qui ita securi sunt quasi iustorum facta habeant. Sed et hoc va-
nissimum iudico. Laudavi igitur laetitiam, quod non esset homini
bonum sub sole nisi quod comederet et biberet atque gauderet,
et hoc solum secum auferret de labore suo in diebus vi-
tae suae quos dedit ei Deus sub sole. Et apposui cor me-
um ut scirem sapientiam et intelligerem distentionem
quae versatur in terra. Est homo qui diebus et noctibus somnum
non capit oculis. Et intellexi quod omnium operum Dei nullam
possit homo invenire rationem eorum quae fiunt sub sole. Et quan-
to plus laboraverit ad quaerendum, tanto minus inveni-
at. Etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire. Omnia
haec tractavi in corde meo ut intelligerem curiose.

IX

Sunt iusti atque sapientes, et opera eorum
in manu Dei; et tamen nescit homo utrum amore an o-
dio dignus sit, sed omnia in futurum servantur in-
certa, eo quod universa aeque eveniant iusto et impio, bo-
no et malo, mundo et immundo, immolanti hostias
et victimas et sacrificia contemnenti. Sicut bonus sic et
peccator; ut periurus, ita et ille qui verum deierat. Hoc pes-
simum inter omnia quae sub sole fiunt, quia eadem cunctis eve-
niunt. Unde et corda filiorum hominum implentur malitia
et contemptu in vita sua, et post haec ad inferos dedu-
centur. Nemo est qui semper vivat et qui huius rei habeat fi-
duciam. Melior est canis vivus leone mortuo. Viven-
tes enim sciunt se esse morituros, mortui vero nihil no-
verunt amplius, nec habent ultra mercedem, quia obli-
vioni tradita est memoria eorum. Amor quoque et odium
et invidiae simul perierunt, nec habent partem in hoc saeculo
et in opere quod sub sole geritur. Vade ergo et comede in laeti-
tia panem tuum, et bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo
placent opera tua. Omni tempore sint vestimenta tua
candida, et oleum de capite tuo non deficiat. Perfruere
vita cum uxore quam diligis cunctis diebus vitae in-
stabilitatis tuae, qui dati sunt tibi sub sole omni
tempore vanitatis tuae. Haec est enim pars in vita, et in labo-
re tuo quo laboras sub sole. Quodcumque potest facere
manus tua instanter operare, quia nec opus nec ra-
tio nec scientia nec sapientia erit apud inferos, quo tu prope-
ras. Verti me ad aliud, et vidi sub sole nec ve-
locium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapien-
tium panem, nec doctorum divitias, nec artificum
gratiam, sed tempus casumque in omnibus. Nescit homo finem
suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, et sicut aves
comprehenduntur laqueo, sic capiuntur homines tempore malo
cum eis extemplo supervenerit. Hanc quoque sub sole
vidi sapientiam, et probavi maximam. Civitas
parva et pauci in ea viri; venit contra eam rex mag-
nus et vallavit eam, extruxitque munitiones per
gyrum, et perfecta est obsidio. Inventusque est in ea vir

pauper et sapiens et liberavit eam per sapientiam suam et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam ego meliorem esse sapientiam fortitudine. Quomodo ergo sapientia pauperis contempta est et verba eius non sunt audita? Verba sapientium audiuntur in silentio plus quam clamor principis inter stultos. Melior est sapientia quam arma bellica, et qui in uno peccaverit multa bona perdet.

X

Muscae morientes perdunt suavitatem unguenti. Pretiosior est sapientia et gloria parva ad tempus stultitia. Cor sapientis in dextera eius, et cor stulti in sinistra illius. Sed et in via stultus ambulans cum ipse insipiens sit omnes stultos aestimat. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te locum tuum ne dimiseris, quia curatio cessare faciet peccata maxima. Est malum quod vidi sub sole quasi per errorem egrediens a facie principis: positum stultum in dignitate sublimi et divites sedere deorsum. Vidi servos in equis et principes ambulantes quasi servos super terram. Qui fodit foveam incidet in eam, et qui dissipat sepem mordebit eum coluber. Qui transfert lapides affligetur in eis, et qui scindit ligna vulnerabitur ab eis. Si retusum fuerit ferrum et hoc non ut prius sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, et post industriam sequitur sapientia. Si mordeat serpens in silentio nihil eo minus habet qui occulte detrahit. Verba oris sapientis gratia, et labia insipientis praecipitabunt eum. Initium verborum eius stultitia, et novissimum oris illius error pessimus. Stultus verba multiplicat. Ignorat homo quid ante se fuerit, et quid post se futurum sit quis ei poterit indicare? Labor stultorum affliget eos qui nesciunt in urbem pergere. Vae tibi terra cuius rex puer est et cuius principes mane comedunt. Beata terra cuius rex nobilis est, et cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum et non ad luxuriam. In pigritiis humiliabitur contignatio, et in infirmitate manuum perstillabit domus. In risum faciunt panem et vinum ut epulentur viventes, et pecuniae oboediunt omnia. In cogitatione tua regi ne detrahas et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti, quia et aves caeli portabunt vocem suam, et qui habet pennas annuntiabit sententiam.

XI

Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post multa tempora invenies illum. Da partem septem necnon et octo, quia ignoras quid futurum sit mali super terram. Si repletae fuerint nubes imbrem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad austrum aut ad aquilonem in quocumque loco ceciderit ibi erit. Qui observat ventum non seminat, et qui considerat nubes numquam metet. Quomodo ignoras quae sit via spiritus et qua ratione compingantur ossa in ventre praegnantis, sic nescis opera Dei qui fabricator est omnium. Mane semina semen tuum, et vespere ne cesset manus tua, quia nescis quid magis oriatur hoc aut illud, et si utrumque simul melius erit. Dulce lumen et delectabile est oculis videre solem. Si annis multis vixerit homo et in his omnibus laetatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis et dierum multorum qui cum venerint vanitatis arguentur praeterita. Laetare ergo iuvenis in adulescentia tua et in bono sit cor tuum in diebus iuventutis tuae, et ambula in viis cordis tui et in intuitu oculorum tuorum, et scito quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium. Aufer iram a corde tuo et amove malitiam a carne tua, adulescentia enim et voluptas vana sunt.

XII

Memento creatoris tui in diebus iuventutis tuae antequam veniat tempus afflictionis et appropinquent anni de quibus dicas non mihi placent. Antequam tenebrescat sol et lumen et stellae et luna, et revertantur nubes post pluviam. Cum commovebuntur custodes domus et nutabunt viri fortissimi et otiosae erunt molentes in minuto numero, et tenebrescent videntes per foramina, et claudent ostia in platea in humilitate vocis molentis, et consurgent ad vocem volucris et obsurdescent omnes filiae carminis. Excelsa quoque timebunt et formidabunt in via. Florebit amygdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur capparis, quoniam ibit homo in domum aeternitatis suae et circumibunt in platea plangentes. Antequam rumpatur funis argenteus et recurrat vitta aurea et conteratur hydria super fontem et confringatur rota super cisternam, et revertatur pulvis in terram suam unde erat, et spiritus redeat ad Deum qui dedit illum. Vanitas vanitatum dixit Ecclesiastes et omnia vanitas. Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes docuit populum et enarravit quae fecerat, et investigans composuit parabolas multas. Quaesivit verba utilia et conscripsit sermones rectissimos ac veritate plenos. Verba sapientium sicut stimuli et quasi clavi in altum defixi, quae per magistrorum consilium data sunt a pastore uno. His amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis, frequensque meditatio carnis afflictio est. Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time et mandata eius observa, hoc est omnis homo. Cuncta quae fiunt adducet Deus in iudicium pro omni errato sive bonum sive malum sit.

Incipit cantica canticorum

Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum, ideo adulescentulae dilexerunt te. Trahe me post te, curremus in odore unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua, exultabimus et laetabimur in te, memores uberum tuorum super vinum. Recti diligunt te. Nigra sum sed formosa filiae Hierusalem sicut tabernacula Cedar sicut pelles Salomonis. Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol. Filii matris meae pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis; vineam meam non custodivi. Indica mihi quem diligit anima mea ubi pascas ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres, egredere et abi post vestigia gregum tuorum et pasce hedos tuos iuxta tabernacula pastorum. Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te amica mea. Pulchrae sunt genae tuae sicut turturis, collum tuum sicut monilia. Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Cum esset rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suum. Fasciculus murrae dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Ecce tu pulcher es dilecte mi et decorus. Lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.

II

Ego flos campi et lilium convallium. Sicut lilium inter spinas sic amica mea inter filias. Sicut malus inter ligna silvarum sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius quem desideraveram sedi, et fructus eius dulcis gutturi meo. Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me caritatem. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Laeva eius sub capite meo

et dextera eius amplexabitur me. Adiuro vos filie Ierusalem per capre
as cervosque camporum, ne suscitetis neque evigilare faciatis
dilectam meam donec ipsa velit. Vox dilecti mei. Ecce iste
venit saliens in montibus et transiliens colles. Similis
est dilectus meus capree hinuloque cervorum. En ipse stat post
parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per
cancellos. En dilectus meus loquitur mihi. Surge propera amica
mea, formosa mea, et veni. Iam enim hyemps transiit,
ymber abiit et recessit. Flores apparuerunt in terra nostra,
tempus putationis advenit. Vox turturis audita est in terra
nostra. Ficus protulit grossos suos, vinee florentes dede
runt odorem. Surge propera amica mea, speciosa mea, et
veni columba mea, in foraminibus petre, in caverna
macerie. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in
auribus meis; vox enim tua dulcis et facies tua decora. Ca
pite nobis vulpes parvulas que demoliuntur vineas; nam
vinea nostra floruit. Dilectus meus mihi et ego illi, qui pasci
tur inter lilia, donec aspiret dies et inclinentur um
bre. Revertere, similis esto dilecte mi capree hinuloque
cervorum super montes Bether. III
In lectulo meo per noctes quesivi quem diligit anima mea,
quesivi illum et non inveni. Surgam et circuibo civita
tem per vicos et plateas, queram quem diligit anima me
a; quesivi illum et non inveni. Invenerunt me vigiles qui
custodiunt civitatem. Num quem diligit anima mea
vidistis? Paululum cum transissem eos, inveni quem di
ligit anima mea; tenui eum nec dimittam donec intro
ducam illum in domum matris mee et in cubiculum ge
nitricis mee. Adiuro vos filie Ierusalem per capreas cervos
que camporum, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilec
tam donec ipsa velit. Que est ista que ascendit per deser
tum sicut virgula fumi ex aromatibus mirre et thu
ris et universi pulveris pigmentarii? En lectulum Salomonis
sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes te
nentes gladios et ad bella doctissimi; uniuscuiusque en
sis super femur suum propter timores nocturnos. Ferculum fecit sibi
rex Salomon de lignis Libani; columpnas eius fecit ar
genteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, me
dia caritate constravit propter filias Ierusalem. Egredimini et
videte filie Syon regem Salomonem in diademate
quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius
et in die letitie cordis eius. IIII
Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es. Ocu
li tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. Ca
pilli tui sicut greges caprarum que ascenderunt de monte
Galaad. Dentes tui sicut greges tonsarum que ascenderunt
de lavacro, omnes gemellis fetibus, et sterilis non est inter eas.
Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum
dulce. Sicut fragmen mali punici ita gene tue, absque eo
quod intrinsecus latet. Sicut turris David collum tuum, que edifi
cata est cum propugnaculis; mille clipei pendent ex ea, omnis
armatura fortium. Duo ubera tua sicut duo hinnuli capree
gemelli qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies et incli
nentur umbre. Vadam ad montem mirre et ad collem
thuris. Tota pulchra es amica mea et macula non est
in te. Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, ve
ni, coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir et
Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Vulne
rasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in
uno oculorum tuorum et in uno crine colli tui. Quam pulchre sunt
mamme tue soror mea sponsa; pulchriora sunt ubera
tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata.
Favus distillans labia tua sponsa, mel et lac sub lingua
tua, et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Ortus
conclusus soror mea sponsa, ortus conclusus, fons signatus.
Emissiones tue paradisus malorum punicorum cum pomorum
fructibus, cypri cum nardo, nardus et crocus, fistula et
cynamomum cum universis lignis Libani, mirra et aloe
cum omnibus primis unguentis. Fons ortorum, puteus aquarum
viventium que fluunt impetu de Libano. Surge aquilo
et veni auster, perfla ortum meum et fluant aromata illius.
Veniat dilectus meus in ortum suum ut comedat fructum
pomorum suorum. Veni in ortum meum soror mea V
sponsa, messui mirram meam cum aromatibus meis,
comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo.
Comedite amici et bibite et inebriamini carissimi. Ego
dormio et cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis: Aperi
mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea,
quia caput meum plenum est rore et cincinni mei guttis noc
tium. Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa?
Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dilectus meus mi
sit manum suam per foramen, et venter meus intremu
it ad tactum eius. Surrexi ut aperirem dilecto meo; at il
le declinaverat atque transierat. Manus mee stillave
runt mirram, et digiti mei pleni mirra probatissima.
Pessulum ostii mei aperui dilecto meo, at ille declinave
rat atque transierat. Anima mea liquefacta est ut dilectus
locutus est. Quesivi et non inveni illum, vocavi et non respondit
michi. Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem, percus
serunt me et vulneraverunt me; tulerunt mihi pallium meum cus
todes murorum. Adiuro vos filie Ierusalem, si inveneritis dilec
tum meum ut annuntietis ei quia amore langueo. Qualis
est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? Qualis
est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? Dilectus
meus candidus et rubicundus, electus ex milibus. Ca
put eius aurum optimum. Come eius sicut elate pal
marum, nigre quasi corvus. Oculi eius sicut columbe super
rivulos aquarum que lacte sunt lote et resident iuxta
fluenta plenissima. Gene illius sicut areole aro
matum consite a pigmentariis. Labia eius lilia distil
lantia mirram primam. Manus illius tornatiles
auree plene iacinctis. Venter eius eburneus distinc
tus saphiris. Crura illius columpne marmoree que
fundate sunt super bases aureas. Species eius ut Libani,
electus ut cedri. Guttur illius suavissimum et totus desi
derabilis. Talis est dilectus meus et iste est amicus meus,
filie Ierusalem. Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mu
lierum? Quo declinavit dilectus tuus, et queremus eum tecum.
Dilectus meus descendit in ortum suum ad areolam VI
aromatum ut ibi pascatur in ortis et lilia colli
gat. Ego dilecto meo et dilectus meus mihi, qui pascitur inter
lilia. Pulchra es amica mea, suavis et decora sicut
Ierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. Averte oculos
tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui
sicut greges caprarum que apparuerunt de Galaad. Den
tes tui sicut grex ovium que ascenderunt de lavacro

columba mea

omnes gemellis fetibus et sterilis non est in eis. Sicut cortex mali
punici sic genae tuae absque occultis tuis. Sexaginta sunt reginae et octo-
ginta concubinae et adulescentularum non est numerus. Una est columba mea per-
fecta mea, una est matris suae, electa genitrici suae. Viderunt eam fi-
liae et beatissimam praedicaverunt, reginae et concubinae lauda-
verunt eam. Quae est ista quae progreditur quasi aurora consurgens, pul-
chra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.
Descendi in hortum meum ut viderem poma convallium et inspice-
rem si floruisset vinea et germinassent mala punica.
Nescivi; anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab. Re-
vertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere ut intueamur te.
Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum? VII
Quam pulchri sunt gressus tui in calciamentis, filia prin-
cipis. Iunctura feminum tuorum sicut monilia quae fabrica-
ta sunt manu artificis. Umbilicus tuus crater tornatilis
numquam indigens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici
vallatus liliis. Duo ubera tua sicut duo hinnuli gemel-
li capreae. Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut
piscinae in Esebon, quae sunt in porta filiae multitudinis.
Nasus tuus sicut turris Libani, quae respicit contra Damascum.
Caput tuum ut Carmelus, et comae capitis tui sicut purpura
regis vincta canalibus. Quam pulchra es et quam decora, caris-
sima, in deliciis. Statura tua assimilata est palmae, et
ubera tua botris. Dixi: Ascendam in palmam et apprehen-
dam fructus eius, et erunt ubera tua sicut botri vineae, et odor
oris tui sicut odor malorum. Guttur tuum sicut vinum optimum,
dignum dilecto meo ad potandum labiisque et dentibus illius
ad ruminandum. Ego dilecto meo, et ad me conversio eius. Veni,
dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. Mane
surgamus ad vineam, videamus si floruit vinea, si
flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica. Ibi da-
bo tibi ubera mea. Mandragorae dederunt odorem suum in
portis nostris omnia poma nova et vetera, dilecte mi, servavi
Quis mihi det te fratrem meum sugen- VIII tibi
tem ubera matris meae, ut inveniam te solum foris
et deosculer te, et iam me nemo despiciat. Apprehendam
te et ducam in domum matris meae et in cubiculum genitricis
meae. Ibi me docebis, et dabo tibi poculum ex vino condito et mustum
malorum granatorum meorum. Laeva eius sub capite meo, et dextera
illius amplexabitur me. Adiuro vos filiae Ierusalem ne suscite-
tis neque evigilare faciatis dilectam meam donec ipsa ve-
lit. Quae est ista quae ascendit de deserto deliciis affluens, innixa
super dilectum suum? Sub arbore malo suscitavi te; ibi corrup-
ta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. Pone me
ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum,
quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus aemulatio;
lampades eius lampades ignis atque flammarum. Aquae
multae non poterunt extinguere caritatem, nec flumina
obruent illam. Si dederit homo omnem substantiam domus
suae pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. Soror nostra parvu-
la et ubera non habet. Quid faciemus sorori nostrae in die qua
alloquenda est? Si murus est, aedificemus super eum propugnacu-
la argentea; si ostium est, compingamus illud tabulis
cedrinis. Ego murus, et ubera mea sicut turris, ex quo
facta sum coram eo quasi pacem reperiens. Vinea fuit pacifi-
co in ea quae habet populos; tradidit eam custodibus; vir affert
pro fructu eius mille argenteos. Vinea mea coram
me est. Mille tui pacifici, et ducenti his qui custo-
diunt fructus eius. Quae habitas in hortis, amici auscultant
te; fac me audire vocem tuam. Fuge, dilecte mi, et assimu-
lare capreae hinnuloque cervorum super montes aromatum.
Liber sapientiae **Prologus in libro sapientiae**
apud Hebraeos nusquam est. Unde et ipse stilus grae-
cam magis eloquentiam redolet. Hunc Iudaei
Philonis esse affirmant. Qui proprie Sapientia no-
minatur, quia in eo Christi adventus qui est sapientia patris, et passio
diligenter exprimitur. **Incipit liber sapientiae**
Diligite iustitiam qui iudicatis terram. Sen-
tite de Domino in bonitate et in simplicitate
cordis quaerite illum, quoniam invenitur ab
his qui non temptant illum; apparet autem
eis qui fidem habent in illum. Perversae enim
cogitationes separant a Deo; probata autem virtus corripit in-
sipientes. Quoniam in malivolam animam non introibit sapien-
tia nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus disciplinae
effugiet fictum et auferet se a cogitationibus quae sunt sine
intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate. Benig-
nus est enim spiritus sapientiae et non liberabit maledicum a labiis suis, quoniam
renum illius testis est Deus et cordis illius scrutator est verus
et linguae eius auditor. Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum,
et hoc quod continet omnia scientiam habet vocis. Propter hoc qui loquitur
iniqua non potest latere, nec praeteriet illum corripiens iudicium.
In cogitationibus enim impii interrogatio erit; sermonum autem
illius auditio ad Dominum veniet ad correptionem iniqui-
tatum illius, quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus
murmurationum non abscondetur. Custodite ergo vos
a murmuratione quae nihil prodest, et a detractione par-
cite linguae, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit; os
autem quod mentitur occidit animam. Nolite zelare mortem
in errore vitae vestrae, neque acquiratis perditionem in o-
peribus manuum vestrarum, quoniam Deus mortem non fecit nec laeta-
tur in perditione vivorum. Creavit enim Deus ut essent omnia,
et sanabiles fecit nationes orbis terrarum. Non enim est in illis
medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra. Iustitia
enim perpetua est et immortalis; iniustitia autem mor-
tis acquisitio. Impii autem manibus et verbis accersierunt illam,
et aestimantes illam amicam defluxerunt et sponsiones
posuerunt ad illam, quoniam morte digni sunt qui sunt ex parte
Dixerunt enim impii cogitantes apud II illius
se non recte: Exiguum et cum taedio est tempus vitae nostrae, et non
est refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus
ab inferis. Quia ex nihilo nati sumus, et post hoc erimus
tamquam non fuerimus, quoniam fumus flatus est in naribus nostris,
et sermo scintilla ad commovendum cor nostrum, qua extincta cinis
erit corpus nostrum, et spiritus diffundetur tamquam mollis aer, et tran-
sibit vita nostra tamquam vestigium nubis, et sicut nebula
dissolvetur quae fugata est a radiis solis et a calore illius
aggravata. Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus,
et nemo memoriam habebit operum nostrorum. Umbrae enim
transitus est tempus nostrum, et non est reversio finis nostri,
quoniam consignata est et nemo revertitur. Venite ergo et fruamur
bonis quae sunt, et utamur creatura tamquam in iuven-
tute celeriter. Vino pretioso et unguentis nos impleamus,
et non praetereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequam mar-
cescant; nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra.
Nemo nostrum exsors sit luxuriae nostrae; ubique relinquamus

signa letitie quoniam hec est pars nostra et hec est sors. Opprimamus pauperem iustum et non parcamus vidue nec veterani revereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo nostra lex iustitie quod enim infirmum est inutile invenitur. Circumveniamus ergo iustum quoniam inutilis est nobis et contrarius est operibus nostris et improperat nobis peccata legis et diffamat in nos peccata discipline nostre. Promittit se scientiam dei habere et filium dei se nominat. Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. Gravis est nobis et ad videndum quoniam dissimilis est aliis vita illius et immutate sunt vie illius. Tamquam nugaces estimati sumus ab illo et abstinet se a viis nostris tamquam ab immunditiis et prefert novissima iustorum et gloriatur se deum patrem habere. Videamus ergo si sermones illius veri sint et temptemus que ventura sunt illi et sciemus que erunt novissima illius. Si enim est verus filius dei suscipiet illum et liberabit illum de manibus contrariorum. Contumelia et tormento interrogemus eum ut sciamus reverentiam eius et probemus patientiam illius. Morte turpissima condempnemus eum. erit enim ei respectus ex sermonibus illius. Hec cogitaverunt et erraverunt. excecavit enim illos malitia eorum et nescierunt sacramenta dei neque mercedem speraverunt iustitie nec iudicaverunt honorem animarum sanctarum. quoniam deus creavit hominem inexterminabilem et ad imaginem similitudinis sue fecit illum. Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum. Imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

III

Iustorum autem anime in manu dei sunt et non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori et estimata est afflictio exitus illorum et quod a nobis est iter exterminium. illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati in multis bene disponentur quoniam deus temptavit illos et invenit illos dignos se. Tamquam aurum in fornace probavit illos et quasi holocausti hostiam accepit illos et in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt iusti et tamquam scintille in harundineto discurrent. Iudicabunt nationes et dominabuntur populis et regnabit dominus illorum in perpetuum. Qui confidunt in illo intelligent veritatem et fideles in dilectione acquiescent illi quoniam donum et pax est electis eius. Impii autem secundum que cogitaverunt correptionem habebunt qui neglexerunt iustum et a domino recesserunt. Sapientiam enim et disciplinam qui abicit infelix est et vacua est spes illorum et labores sine fructu et inhabitabilia opera eorum. Mulieres eorum insensate sunt et nequissimi filii eorum. Maledicta creatura eorum quoniam felix est sterilis et incoinquinata que nescivit thorum in delicto. habebit fructum in respectione animarum sanctarum. Et spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem nec cogitavit adversus deum nequissima. dabitur enim illi fidei donum electum et sors in templo dei acceptissima. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus et que non concidat radix sapientie. Filii autem adulterorum in consummatione erunt et ab iniquo thoro semen exterminabitur. Et si quidem longe vite erunt in nichilum computabuntur et sine honore erit novissima senectus illorum. Et si celerius defuncti fuerint non habebunt spem nec in die agnitionis allocutionem. Nationis enim iniquae dire sunt consummationes.

IIII

O quam pulchra est casta generatio cum claritate. immortalis est enim memoria illius quoniam et apud deum nota est et apud homines. Cum presens est imitantur illam et desiderant eam cum se eduxerit et in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminum premium vincens. Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis et adulterine plantationes non dabunt radices altas nec stabile firmamentum collocabunt. Et si in ramis in tempore germinaverint infirmiter posita a vento commovebuntur et a nimietate ventorum eradicabuntur. Confringentur enim rami inconsummati et fructus illorum inutiles et acerbi ad manducandum et ad nichilum apti. Ex iniquis enim somnis filii qui nascuntur testes sunt nequitie adversus parentes in interrogatione sua. Iustus autem si morte preoccupatus fuerit in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est non diuturna neque numero annorum computata. Cani sunt autem sensus hominis et etas senectutis vita immaculata. Placens deo factus est dilectus et vivens inter peccatores translatus est. Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius aut ne fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona et inconstantia concupiscentie transvertit sensum sine malitia. Consummatus in brevi explevit tempora multa. placita enim erat deo anima illius. propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes et non intelligentes nec ponentes in precordiis talia. quoniam gratia dei et misericordia est in sanctos eius et respectus in electos illius. Condempnat autem iustus mortuus vivos impios et iuventus celerius consummata longam vitam iniusti. Videbunt enim finem sapientis et non intelligent quid cogitaverit de illo deus et quare munierit illum dominus. Videbunt et contempnent eum. illos autem dominus irridebit. Et erunt post hec decidentes sine honore et in contumelia inter mortuos in perpetuum. quoniam disrumpet illos inflatos sine voce et commovebit illos a fundamentis et usque ad supremum desolabuntur et erunt gementes et memoria illorum peribit. Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi et traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

V

Tunc stabunt iusti in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt et qui abstulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili et mirabuntur in subitatione insperate salutis dicentes intra se penitentiam agentes et pre angustia spiritus gementes. Hii sunt quos habuimus aliquando in derisum et in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam et finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios dei et inter sanctos sors illorum est. Ergo erravimus a via veritatis et iustitie lumen non luxit nobis et sol intelligentie non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis et ambulavimus vias difficiles. viam autem domini ignoravimus. Quid nobis profuit superbia aut divitiarum iactantia quid contulit nobis. Transierunt omnia illa tamquam umbra et tamquam nuntius percurrens et tamquam navis que pertransit fluctuantem aquam cuius cum preterierit non est vestigium invenire neque semitam carine illius in fluctibus. aut tamquam avis que transvolat in aere cuius nullum invenitur argumentum itineris sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum et scindens per vim itineris aerem. commotis alis transvolavit et post hoc nullum signum invenitur itineris illius. Aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum divisus aer continuo in se reclusus est ut

ignoret transitus illius. Sic et nos nati continuo desivimus esse et virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere. In malignitate autem nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno hii qui peccaverunt. quoniam spes impii tamquam lanugo est que a vento tollitur et tamquam spuma gracilis que a procella dispergitur et tamquam fumus qui a vento diffusus est et tamquam memoria hospitis unius diei pretereuntis. Iusti autem in perpetuum vivent et apud dominum est merces eorum et cogitatio eorum apud altissimum. Ideo accipient regnum decoris et diadema speciei de manu domini quoniam dextera sua teget eos et brachio sancto suo defendet illos. Et accipiet armaturam zelus illius et armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace iusticiam et accipiet pro galea iudicium certum. Sumet scutum inexpugnabile equitatem. Acuet autem iram duram in lanceam et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Ibunt directe emissiones fulgurum et tamquam a bene curvato arcu nubium exterminabuntur et ad certum locum insilient. Et a petrosa ira plene mittentur grandines et excandescet in illos aqua maris et flumina concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis et tamquam turbo venti dividet illos et ad heremum perducet omnem terram iniquitas illorum et malignitas evertet sedes potentium. Melior est sapientia quam vires et vir prudens magis quam fortis.

VI

Audite ergo reges et intelligite discite iudices finium terre. Prebete aures vos qui continetis multitudines et placetis vobis in turbis nationum. quoniam data est a domino potestas vobis et virtus ab altissimo qui interrogabit opera vestra et cogitationes scrutabitur. quoniam cum essetis ministri regni illius non recte iudicastis neque custodistis legem iusticie neque secundum voluntatem dei ambulastis. Horrende et cito apparebit vobis quoniam iudicium durissimum in hiis qui presunt fiet. Exiguo enim conceditur misericordia. potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiusquam dominus qui est omnium dominator nec verebitur magnitudinem cuiusquam quoniam pusillum et magnum ipse fecit et equaliter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Ad vos ergo reges sunt hii sermones mei ut discatis sapientiam et ne excidatis. Qui enim custodierint iusta iuste iudicabuntur et qui didicerint ista invenient quid respondeant. Concupiscite ergo sermones meos et diligite illos et habebitis disciplinam. Clara est et que numquam marcescit sapientia et facile videtur ab hiis qui diligunt eam et invenitur ab hiis qui querunt illam. Preoccupat qui se concupiscunt ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit ad illam non laborabit. assidentem enim illam foribus suis inveniet. Cogitare ergo de illa sensus est consummatus et qui vigilaverit propter illam cito erit securus. quoniam dignos se ipsa circuit querens et in viis suis ostendet se illis hilariter et in omni providentia occurret illis. Initium enim illius verissima est discipline concupiscentia. Cura ergo discipline dilectio est et dilectio custodia legum illius est. Custoditio autem legum consummatio incorruptionis est. Incorruptio autem facit esse proximum deo. Concupiscentia itaque sapientie deducet ad regnum perpetuum. Si ergo delectamini in sedibus et sceptris o reges populi diligite sapientiam ut in perpetuum regnetis. Diligite lumen sapientie omnes qui preestis populis. Quid est autem sapientia et quemadmodum facta sit referam et non abscondam a vobis sacramenta dei sed ab initio nativitatis investigabo et ponam in lucem scientiam illius et non preteribo veritatem neque cum invidia tabescente iter habebo quoniam talis homo non erit particeps sapientie. Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum et rex sapiens stabilimentum populi est. Ergo accipite disciplinam per sermones meos et proderit vobis.

De regibus potentibus

VII

Sum quidem et ego mortalis homo similis omnibus et ex genere terreni illius qui prior factus est et in ventre matris figuratus sum caro. x. mensium tempore coagulatus sum in sanguine ex semine hominis et delectamento somni conveniente. Et ego natus accepi communem aerem et in similiter factam decidi terram et primam vocem similem omnibus emisi plorans. In involumentis nutritus sum et curis magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium. Unus ergo introitus est omnibus ad vitam et similis exitus. Propter hoc optavi et datus est michi sensus et invocavi et venit in me spiritus sapientie et preposui illam regnis et sedibus et divitias nichil esse duxi in comparatione illius nec comparavi illi lapidem preciosum quoniam omne aurum in comparatione illius harena est exigua et tamquam lutum estimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem et speciem dilexi eam et proposui pro luce habere illam quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem michi omnia bona pariter cum illa et innumerabilis honestas per manus illius et letatus sum in omnibus quoniam antecedebat me ista sapientia et ignorabam quoniam horum omnium mater est. Quam sine fictione didici et sine invidia communico et honestatem illius non abscondo. Infinitus enim thesaurus est hominibus quo qui usi sunt participes facti sunt amicitie dei propter discipline dona commendati. Michi autem dedit deus dicere ex sententia et presumere digna horum que michi dantur quoniam ipse sapientie dux est et sapientium emendator. In manu enim illius et nos et sermones nostri et omnis sapientia et operum scientia et disciplina. Ipse enim dedit michi horum que sunt scientiam veram ut sciam dispositionem orbis terrarum et virtutes elementorum initium et consummationem et medietatem temporum vicissitudinum permutationes et consummationes temporum morum mutationes et divisiones temporum anni cursus et stellarum dispositiones naturas animalium et iras bestiarum vim ventorum et cogitationes hominum differentias virgultorum et virtutes radicum et quecumque sunt absconsa et improvisa didici. Omnium enim artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentie sanctus unicus multiplex subtilis mobilis disertus incoinquinatus certus suavis amans bonum acutus quem nichil vetat benefaciens humanus benignus stabilis certus securus omnem habens virtutem omnia prospiciens et qui capiat omnes spiritus intelligibiles mundus subtilis. Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia. attingit autem ubique propter suam munditiam. Vapor est enim virtutis dei et emanatio quedam est claritatis omnipotentis dei sincera et ideo nichil inquinatum in illam incurrit. Candor est enim lucis eterne et speculum sine macula dei maiestatis et imago bonitatis illius. Et cum sit una omnia potest et in se permanens omnia innovat et per nationes in animas sanctas se transfert amicos dei et prophetas constituit. Neminem enim diligit deus nisi eum qui cum sapientia inhabitat. Est enim hec speciosior sole et super omnem dispositionem stellarum luci comparata invenitur prior. Illi enim succedit nox sapientiam autem non vincit malitia.

VIII

Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter et disponit omnia suaviter. Hanc amavi et exquisivi eam a iuventute mea et quesivi spon

sponsam mihi eam assumere, et amator factus sum forme illius. Generositatem illius glorificat contubernium habens dei: sed et omnium dominus dilexit eam. Doctrix enim est discipline dei, et electrix operum illius. Et si divitie appetuntur in vita, quid sapientia locupletius que operatur omnia? Si autem sensus operatur, quis horum que sunt magis quam illa est artifex? Et si iustitiam quis diligit, labores huius magnas habent virtutes: sobrietatem enim et prudentiam docet, et iustitiam et virtutem, quibus utilius nichil est in vita hominibus. Et si multitudinem scientie desiderat quis, scit preterita, et de futuris estimat: scit versutias sermonum, et dissolutiones argumentorum: signa et monstra scit antequam fiant, et eventus temporum et seculorum. Proposui ergo hanc adducere michi ad convivendum, sciens quoniam mecum communicabit de bonis, et erit allocutio cogitationis et tedii mei. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores iuvenis: et acutus inveniar in iudicio, et in conspectu potentium admirabilis ero, et facies principum mirabuntur me. Tacentem me sustinebunt, et loquentem me respicient, et sermocinante me plura, manus ori suo imponent. Preterea habebo per hanc immortalitatem, et memoriam eternam his qui post me futuri sunt relinquam. Disponam populos, et nationes michi erunt subdite. Timebunt me audientes reges horrendi: in multitudine videbor bonus, et in bello fortis. Intrans in domum meam conquiescam cum illa: non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus illius, sed letitiam et gaudium. Hec cogitans apud me, et commemorans in corde meo quoniam immortalitas est in cognatione sapientie, et in amicitia illius delectatio bona, et in operibus manuum illius honestas sine defectione, et in certamine loquele illius sapientia, et preclaritas in communicatione sermonum illius, circuibam querens ut michi illam assumerem. Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam. Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum. Et ut scivi quoniam aliter non possem esse continens nisi deus det, et hoc ipsum erat sapientie, scire cuius esset hoc donum: adii dominum, et deprecatus sum illum, et dixi ex totis precordiis meis.

IX Deus patrum meorum, et domine misericordie, qui fecisti omnia verbo tuo, et sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creature que a te facta est, ut disponat orbem terrarum in equitate et iustitia, et in directione cordis iudicium iudicet: da michi sedium tuarum assistricem sapientiam, et noli me reprobare a pueris tuis: quoniam servus tuus sum ego, et filius ancille tue. Homo infirmus, et exigui temporis, et minor ad intellectum iudicii et legum. Nam et si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nichilum computabitur. Tu autem elegisti me regem populo tuo, et iudicem filiorum tuorum et filiarum: et dixisti edificare me templum in monte sancto tuo, et in civitate habitationis tue altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod preparasti ab initio: et tecum sapientia tua, que novit opera tua, que et affuit tunc cum orbem terrarum faceres, et sciebat quid placitum esset oculis tuis, et quid directum in preceptis tuis. Mitte illam de celis sanctis tuis, et a sede magnitudinis tue, ut mecum sit et mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia, et intelligit, et deducet me in operibus meis sobrie, et custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea, et disponam populum tuum iuste, et ero dignus sedium patris mei. Quis enim hominum poterit scire consilium dei, aut quis poterit cogitare quid velit deus? Cogitationes enim mortalium timide, et incerte providentie nostre. Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficile estimamus que in terra sunt, et que in prospectu sunt invenimus cum labore. Que autem in celis sunt quis investigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et miseris spiritum sanctum tuum de altissimis: et sic correcte sint semite eorum qui in terris sunt, et que tibi placent didicerint homines? Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi domine a principio.

X Hec illum qui primus formatus est a deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, et eduxit illum a delicto suo, et eduxit illum de limo terre, et dedit illi virtutem continendi omnia. Ab hac ut recessit iniustus in ira sua, per iram homicidii fraternitatis deperiit. Propter quem cum aqua deleret terram, sanavit iterum sapientia, per contemptibile lignum iustum gubernans. Hec et in consensu nequitie cum se nationes contulissent, scivit iustum, et conservavit sine querela deo, et in filii misericordia fortem custodivit. Hec iustum a pereuntibus impiis liberavit fugientem, descendente igne in pentapoli: quibus in testimonium nequitie fumigabunda constat deserta terra, et incerto tempore fructus habentes arbores, et incredibilis anime memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim pretereuntes, non tantum in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona, sed et insipientie sue reliquerunt hominibus memoriam, ut in his que peccaverunt nec latere potuissent. Sapientia autem hos qui se observant a doloribus liberavit. Hec profugum ire fratris iustum deduxit per vias rectas, et ostendit illi regnum dei, et dedit illi scientiam sanctorum: honestavit illum in laboribus, et complevit labores illius. In fraude circumvenientium illum affuit illi, et honestum fecit illum. Custodivit illum ab inimicis, et a seductoribus tutavit illum, et certamen forte dedit illi ut vinceret, et sciret quoniam omnium potentior est sapientia. Hec venditum iustum non dereliquit, sed a peccatoribus liberavit eum. Descenditque cum illo in foveam, et in vinculis non dereliquit eum, donec afferret illi sceptrum regni, et potentiam adversus eos qui eum deprimebant: et mendaces ostendit qui maculaverunt illum, et dedit illi claritatem eternam. Hec populum iustum, et semen sine querela liberavit a nationibus que illum premebant. Intravit in animam servi dei, et stetit contra reges horrendos in portentis et signis. Et reddidit iustis mercedem laborum suorum, et deduxit illos in via mirabili: et fuit eis in velamento diei, et in luce stellarum per noctem. Transtulit illos per mare rubrum, et transvexit eos per aquam nimiam. Inimicos autem illorum demersit in mare, et ab altitudine inferorum eduxit illos. Ideo iusti tulerunt spolia impiorum, et decantaverunt domine nomen sanctum tuum, et victricem manum tuam laudaverunt pariter: quoniam sapientia aperuit os mutorum, et linguas infantium fecit disertas. Direxit opera eorum in manibus prophete sancti.

XI Iter fecerunt per deserta que non habitabantur, et in locis desertis fecerunt casas. Steterunt contra hostes, et de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt, et invocaverunt te, et data est illis aqua de petra altissima, et requies sitis de lapide duro. Per que enim penas passi sunt inimici illorum a defectione potus sui, et in eis cum abundarent filii israel letati sunt: per hec cum illis deessent, bene cum illis actum est. Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanum sanguinem dedisti iniustis. Qui cum minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti illis habundantem aquam insperate, ostendens

per sitim quae tunc fuit quemadmodum tuos exaltares et adversarios illorum necares. Cum enim temptati sunt, et quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum ira iudicati impii tormenta paterentur. Hos quidem tamquam pater monens probasti; illos autem tamquam durus rex interrogans condempnasti. Absentes enim et presentes similiter torquebantur. Duplex enim illos acceperat tedium et gemitus cum memoria preteritorum. Cum enim audirent per sua tormenta bene secum agi, commemorati sunt Dominum, admirantes in finem exitus. Quem enim in expositione prava proiectum deriserunt, in finem eventus mirati sunt, non similiter iustis sitientes. Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, quod quidam errantes colebant mutos serpentes et bestias supervacuas, inmisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam, ut scirent quia per que peccat quis, per hec et torquetur. Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, que creavit orbem terrarum ex materia invisa, inmittere illis multitudinem ursorum aut audaces leones, aut novi generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes, quarum non solum lesura poterat illos exterminare, sed et aspectus per timorem occidere. Nam et sine his uno spiritu poterant occidi, persecutionem passi ab ipsis factis suis, et dispersi per spiritum virtutis tue; sed omnia in mensura et numero et pondere disposuisti. Multum enim valere tibi soli superat semper, et virtuti brachii tui quis resistet? Quoniam tamquam momentum statere, sic est ante te orbis terrarum, et tamquam gutta roris antelucani que descendit in terram. Sed misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter penitentiam. Diligis enim omnia que sunt, et nichil odisti eorum que fecisti; nec enim odiens aliquid constituisti aut fecisti. Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod a te vocatum non esset, conservaretur? Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt, Domine, qui amas animas.

XII

O quam bonus et suavis est, Domine, spiritus tuus in nobis! Ideo hos qui exerrant partibus corripis, et de quibus peccant admones et alloqueris, ut relicta malitia credant in te, Domine. Illos enim antiquos inhabitatores terre sancte tue, quos exhorruisti, quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina et sacrificia iniusta, et filiorum suorum necatores sine misericordia, et comestores viscerum hominum, et devoratores sanguinis a medio sacramento tuo, et auctores parentes animarum inauxiliatarum, perdere voluisti per manus parentum nostrorum, ut dignam perciperent peregrinationem puerorum Dei, que tibi omnium carior est terra. Sed et his tamquam hominibus pepercisti, et misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim exterminarent. Non quia impotens eras in bello subicere impios iustis, aut bestiis sevis, aut verbo duro simul exterminare; sed partibus iudicans dabas locum penitentie, non ignorans quoniam nequam est natio eorum et naturalis malitia ipsorum, et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum. Semen enim erat maledictum ab initio; nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum. Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit si perierint nationes quas tu fecisti? Non enim est alius Deus quam tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non iniuste iudicas iudicium. Neque rex neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his quos perdidisti. Cum ergo sis iustus, iuste omnia disponis; ipsum quoque qui non debet puniri condempnare, exterum estimas a tua virtute. Virtus enim tua iustitie initium est, et ob hoc quod Dominus omnium es, omnibus te parcere facis. Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, et hos qui te nesciunt audacia traducis. Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, et cum magna reverentia disponis nos; subest enim tibi, cum volueris, posse. Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet iustum esse et humanum, et bone spei fecisti filios tuos, quoniam iudicans das locum in peccatis penitentie. Si enim inimicos servorum tuorum et debitos morti cum tanta cruciasti attentione, dans tempus et locum per que possent mutari a malitia, cum quanta diligentia iudicasti filios tuos, quorum parentibus iuramenta et conventiones dedisti bonarum promissionum! Cum ergo das nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus iudicantes, et cum de nobis iudicatur, speremus misericordiam. Unde et illis qui in vita sua insensate et iniuste vixerunt, per hec que coluerunt dedisti summa tormenta. Etenim in erroris via diutius erraverunt, deos estimantes hec que in animalibus sunt supervacua, infantium insensatorum more viventes. Propter hoc tamquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti. Qui autem ludibriis et increpationibus non sunt correpti, dignum Dei iudicium experti sunt. In his enim que patiebantur moleste ferebant, in quibus patientes indignabantur, per hec quos putabant deos, in ipsis cum exterminarentur videntes, illum quem olim negabant se nosse verum Deum agnoverunt; propter quod et finis condempnationis eorum veniet super illos.

XIII

Vani autem sunt omnes homines in quibus non subest scientia Dei, et de his que videntur bona non potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex; sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aerem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem et lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt. Quorum si specie delectati deos putaverunt, sciant quanto his dominator eorum speciosior est; speciei enim generator hec omnia constituit. Aut si virtutem et opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis quoniam qui hec fecit fortior est illis. A magnitudine enim speciei et creature cognoscibiliter poterit creator horum videri. Sed tamen adhuc in his minor est querela; et hii enim fortasse errant, Deum querentes et volentes invenire. Etenim cum in operibus illius conversentur, inquirunt, et persuasum habent quoniam bona sunt que videntur. Iterum autem nec his debet ignosci. Si enim tantum potuerunt scire ut possent estimare seculum, quomodo huius Dominum non facilius invenerunt? Infelices autem sunt, et inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum et argentum, artis inventionem, et similitudines animalium, aut lapidem inutilem, opus manus antique. Aut si quis artifex faber de silva lignum rectum secuerit, et huius docte eradat omnem corticem, et arte sua usus diligenter fabricet vas utile in conversationem vite, reliquiis autem eius operis ad preparationem esce abutatur, et reliquum horum quod ad nullum usum facit, lignum curvum et vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, et per scientiam sue artis figuret illud, et assimilet illud imagini hominis, aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica

et rubicundum faciens fuco colorem illius et omnem maculam que in illo est perliniens et faciat ei dignam habitationem et in pariete ponens illud et confirmans ferro ne forte cadat prospiciens illi sciens quoniam non potest adiuvare se imago enim est et opus est illi adiutorium et de substantia sua et de filiis suis et de nuptiis votum faciens inquirit non erubescit loqui cum illo qui sine anima est et pro sanitate quidem infirmum deprecatur et pro vita rogat mortuum et in adiutorium inutilem invocat et pro itinere petit ab eo quod ambulare non potest et de acquirendo et de operando et de omnium rerum eventu petit ab eo qui in omnibus est inutilis.

XIIII

Iterum alius navigare cogitans et per feros fluctus iter facere incipiens ligno portante se fragilius lignum invocat. Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit et artifex sapientia fabricavit sua. Tu autem pater gubernas providentia quoniam dedisti et in mari viam et inter fluctus semitam firmissimam ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare etiam si sine rate aliquis adeat mare. Sed ut non essent vacua sapientie tue opera propter hoc etiam et exiguo ligno credunt homines animas suas et transeuntes mare per ratem liberati sunt. Sed et ab initio cum perirent superbi gigantes spes orbis terrarum ad ratem confugiens remisit seculo semen nativitatis que manu tua erat gubernata. Benedictum est enim lignum per quod fit iustitia. Per manus autem quod fit idolum maledictum est et ipsum et qui fecit illud quia ille quidem operatus est illud autem cum esset fragile deus cognominatus est. Similiter autem odio sunt deo impius et impietas eius. Etenim quod factum est cum illo qui fecit tormenta patietur. Propter hoc et in idolis nationum non erit respectus quoniam creature dei in odium facte sunt et in temptationem anime hominum et in muscipulam pedibus insipientium. Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum et adinventio illorum corruptio vite est. Non enim erant ab initio neque erunt in perpetuum. Supervacuitas enim hominum hec advenit in orbem terrarum et ideo brevis illorum finis est inventus. Acerbo enim luctu dolens pater cito sibi rapti filii fecit imaginem et illum qui tunc quasi homo mortuus fuerat nunc tamquam deum colere cepit et constituit inter servos suos sacra et sacrificia. Deinde interveniente tempore convalescente iniqua consuetudine hic error tamquam lex custoditus est et tyrannorum imperio colebantur figmenta. Et hos quos in palam homines honorare non poterant propter hoc quod longe essent e longinquo figura eorum allata evidentem imaginem regis quem honorare volebant fecerunt ut illum qui aberat tamquam presentem colerent sua sollicitudine. Provexit autem ad horum culturam et hos qui ignorabant artificis eximia diligentia. Ille enim volens placere illi qui se assumpsit elaboravit arte sua ut similitudinem in melius figuraret. Multitudo autem hominum abducta per speciem operis eum qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat nunc deum estimaverunt. Et hec fuit vite humane deceptio quoniam aut affectui aut regibus deservientes homines incommunicabile nomen lapidibus et lignis imposuerunt. Et non suffecerat errasse eos circa dei scientiam sed et in magno viventes inscientie bello tot et tam magna mala pacem appellant. Aut enim filios suos sacrificantes aut obscura sacrificia facientes aut insanie plenas vigilias habentes neque vitam neque nuptias mundas iam custodiunt sed alius alium per invidiam occidit aut adulterans contristat. Et omnia commixta sunt sanguis homicidium furtum et fictio corruptio infidelitas turbatio periurium tumultus bonorum dei immemoratio animarum inquinatio nativitatis immutatio nuptiarum inconstantia inordinatio mechie et impudicitie. Infandorum enim idolorum cultura omnis mali causa est et initium et finis. Aut enim dum letantur insaniunt aut certe vaticinantur falsa aut vivunt iniuste aut peierant cito. Dum enim confidunt in idolis que sine anima sunt male iurantes noceri se non sperant. Utraque ergo illis evenient digne quoniam male senserunt de deo attendentes idolis et iuraverunt iniuste in dolo contempnentes iustitiam. Non enim iuratorum virtus sed peccantium pena perambulat semper in iniustorum prevaricationem.

XV

Tu autem deus noster suavis et verus es patiens et in misericordia disponens omnia. Etenim si peccaverimus tui sumus scientes magnitudinem tuam et si non peccaverimus scimus quoniam apud te sumus computati. Nosse enim te consummata est iustitia et scire iustitiam et virtutem tuam radix est immortalitatis. Non enim in errorem induxit nos hominum male artis excogitatio nec umbra picture labor sine fructu effigies sculpta per varios colores cuius aspectus insensato dat concupiscentiam et diligit mortue imaginis effigiem sine anima. Malorum amatores digni sunt qui spem habeant in talibus et qui faciunt illos et qui diligunt et qui colunt. Sed et figulus mollem terram premens laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas et de eodem luto fingit que munda sunt in usum vasa et similiter que his sunt contraria. Horum autem vasorum quis sit usus iudex est figulus. Et cum labore vano deum fingit de eodem luto ille qui paulo ante de terra factus fuerat et post pusillum reducit se unde acceptus est repetitus anime debitum quam habebat. Sed cura est illi non quia laboraturus est nec quoniam brevis illi vita est sed concertatur aurificibus et argentariis sed et erarios imitatur et gloriam prefert quoniam res supervacuas fingit. Cinis est enim cor eius et terra supervacua spes illius et luto vilior vita eius quoniam ignoravit qui se finxit et qui inspiravit illi animam que operatur et qui insufflavit ei spiritum vitalem. Sed et estimaverunt lusum esse vitam nostram et conversationem vite compositam ad lucrum et oportere undecumque etiam ex malo acquirere. Hic enim scit se super omnes delinquere qui ex terre materia fragilia vasa et sculptilia fingit. Omnes enim insipientes et infelices supra modum anime superbi sunt inimici populi tui et imperantes illi quoniam omnia idola nationum deos estimaverunt quibus neque oculorum usus est ad videndum neque nares ad percipiendum spiritum neque aures ad audiendum neque digiti manuum ad tractandum sed et pedes eorum pigri ad ambulandum. Homo enim fecit illos et qui spiritum mutuatus est is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit deum fingere. Cum sit enim mortalis mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his quos colit quia ipse quidem vixit cum esset mortalis illi autem numquam. Sed et animalia miserrima colunt insensata enim comparata his illis sunt deteriora. Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere effugerunt autem dei laudem et benedictionem eius.

XVI

Propter hec et his similia passi sunt digne tormenta et per multitudinem bestiarum exterminati sunt.

quibus tormentis bene disposuisti populum tuum quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui novum saporem escam parans eis ortygometram. ut illi quidem concupiscentes escam propter ea que illis ostensa et missa sunt etiam a necessaria concupiscentia averterentur. hii autem in brevi inopes facti novam gustaverunt escam. oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem. his autem tantum ostendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur. etenim cum illis supervenit seva bestiarum ira morsibus perversorum colubrorum exterminabantur. sed non in perpetuum ira tua permansit sed ad correptionem in brevi turbati sunt signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tue. qui enim conversus est non per hoc quod videbat sanabatur sed per te omnium salvatorem. in hoc autem ostendisti inimicis nostris quia tu es qui liberas ab omni malo. illos enim locustarum et muscarum occiderunt morsus et non est inventa sanitas anime illorum quia digni erant ab huiusmodi exterminari. filios autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes. misericordia enim tua adveniens sanabat illos. in memoria enim sermonum tuorum examinabantur et velociter salvabantur ne in altam incidentes oblivionem non possent tuo uti adiutorio. etenim neque herba neque malagma sanavit eos sed tuus domine sermo qui sanat omnia. tu es enim domine qui vite et mortis habes potestatem et deducis ad portas mortis et reducis. homo autem occidit quidem per malitiam animam suam et cum exierit spiritus non revertetur nec revocabit animam que recepta est. sed tuam manum effugere impossibile est. negantes enim te nosse impii per fortitudinem brachii tui flagellati sunt novis aquis et grandinibus et pluviis persecutionem passi sunt et per ignem consumpti. quod enim mirabile erat in aqua que omnia extinguit plus ignis valebat. vindex est enim orbis iustorum. quodam enim tempore mansuetabatur ignis ne comburerentur que ad impios missa erant animalia. sed ut ipsi videntes scirent quoniam dei iudicio patiuntur persecutionem. et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exardebat undique ut iniquae terre nationem exterminaret. pro quibus angelorum esca nutrivisti populum tuum et paratum panem de celo prestitisti illis sine labore omne delectamentum in se habentem et omnis saporis suavitatem. substantia enim tua dulcedinem tuam quam in filios habes ostendebat et deserviens uniuscuiusque voluntati ad quod quisque volebat convertebatur. nix autem et glacies sustinebant vim ignis et non tabescebant ut scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine et pluvia choruscans. hic autem iterum ut nutrirentur iusti etiam sue virtutis oblitus est. creatura enim tibi factori deserviens exardescit in tormentum adversus iniustos et lenior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt. propter hoc et tunc in omnia transfigurata omnium nutrici gratie tue deserviebat ad voluntatem eorum qui a te desiderabant. ut scirent filii tui quos dilexisti domine quoniam non nativitatis fructus pascunt homines sed sermo tuus hos qui in te crediderint conservat. quod enim ab igne non poterat exterminari statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat. ut notum omnibus esset quoniam oportet prevenire solem ad benedictionem tuam et ad ortum lucis te adorare. ingrati enim spes tamquam hibernalis glacies tabescet et disperiet tamquam aqua supervacua.

XVII

Magna enim sunt iudicia tua domine et inenarrabilia verba tua. propter hoc indisciplinate anime erraverunt. dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sancte vinculis tenebrarum et longe noctis compediti inclusi sub tectis fugitivi perpetue providentie iacuerunt. et dum putant latere in obscuris peccatis tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt paventes horrende et cum admiratione nimia perturbati. neque enim que continebat illos spelunca sine timore custodiebat quoniam sonitus descendens perturbabat illos. et persone triste illis apparentes pavorem illis prestabant. et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen prebere nec siderum limpide flamme illuminare poterant illam noctem horrendam. apparebat autem illis subitaneus ignis timore plenus et timore perculsi illius que non videbatur faciei estimabant deteriora esse que videbantur. et magice artis appositi erant derisus et sapientie glorie correptio cum contumelia. illi enim qui promittebant timores et perturbationes expellere se ab anima languente hii cum derisu pleni timore languebant. nam et si nihil illos ex monstris perturbabat transitu animalium et serpentium sibilatione commoti tremebundi peribant et aerem quem nulla ratione quis effugere posset negantes se videre. cum sit enim timida nequitia data est in omnium condempnationem. semper enim presumit seva perturbata conscientia. nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum. et dum ab intro minor est expectatio maiorem computat inscientiam eius cause de qua tormentum prestat. illi autem qui impotentem vere noctem et ab infimis et ab altissimis supervenientem eundem somnum dormientes aliquando monstrorum exagitabantur timore aliquando anime deficiebant traductione. subitaneus enim illis et insperatus timor supervenerat. deinde si quisquam ex illis decidisset custodiebatur in carcere sine ferro reclusus. si enim rusticus quis erat aut pastor aut agri laborum operarius preoccupatus esset ineffugibilem sustinebat necessitatem. una enim cathena tenebrarum omnes erant colligati. sive spiritus sibilans aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis aut vis aque decurrentis nimium aut sonus validus precipitatarum petrarum aut ludentium animalium cursus invisus aut mugientium valida bestiarum vox aut resonans de altissimis montibus echo deficientes faciebant illos pre timore. omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine et non impeditis operibus continebatur. solis autem illis superposita erat gravis nox imago tenebrarum que superventura illis erat. ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

XVIII

Sanctis autem tuis maxima erat lux et horum quidem vocem audiebant sed figuram non videbant. et quia non et ipsi passi erant magnificabant te. et qui ante lesi erant quia non ledebantur gratias agebant. et ut esset differentia donum petebant. propter quod ignis ardentem columpnam ducem habuerunt ignote vie et solem sine lesura boni hospitii prestitisti. digni quidem carere luce et pati carcerem tenebrarum qui inclusos custodiebant filios tuos per quos incipiebat incorruptum legis lumen seculo dari. cum cogitarent iustorum occidere infantes et uno exposito filio et libe-

rato in traductionem illorum multitudinem filiorum abstulisti et
pariter illos perdidisti in aqua valida. Illa enim nox ante cognita est
a patribus nostris ut vere scientes quibus juramentis crediderunt ani-
mequiores essent. Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem justorum
injustorum autem exterminatio. Sicut enim lesisti adversarios sic et nos
provocans magnificasti. Absconse enim sacrificabant
justi pueri bonorum et justitie legem in concordia disposu-
erunt similiter et bona et mala recepturos justos patrum omnium decan-
tantes laudes. Resonabat autem inconveniens inimicorum
vox et flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium. Si-
mili autem pena servus cum domino afflictus est et popularis homo regi si-
milia passus. Similiter ergo omnes uno nomine mortis mortuos
habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi suffi-
ciebant quoniam uno momento que erat preclarior natio eorum exter-
minata est. De omnibus enim non credentes propter veneficia tunc vero primum cum fuit
exterminium primogenitorum spoponderunt populum dei se esse.
Cum enim quietum silentium contineret omnia et nox in suo cur-
su medium iter haberet omnipotens sermo tuus domine exiliens de
celo a regalibus sedibus venit. Durus debellator in me-
diam exterminii terram prosilivit gladius acutus insi-
mulatum imperium tuum portans et stans replevit omnia
morte et usque ad celum attingebat stans in terra. Tunc
continuo visus somniorum malorum turbaverunt illos et ti-
mores supervenerunt insperati. Et alius alibi projectus semi-
vivus propter quam moriebatur causam demonstrabat mortis.
Visiones enim que illos turbaverunt hec premonebant ne in-
scii quare mala patiebantur perirent. Tetigit autem tunc
et justos temptatio mortis et commotio in heremo facta est
multitudinis sed non diu permansit ira tua. Properans
enim homo sine querela deprecari pro populis proferens servitutis sue
scutum orationem et per incensum deprecationem allegans
restitit ire et finem imposuit necessitati ostendens
quoniam tuus est famulus. Vicit autem turbas non in virtute cor-
poris nec armatura potentie sed verbo illum qui se vexa-
bat subjecit juramenta parentum et testamentum commemorans.
Cum enim iam acervatim cecidissent super alterutrum mor-
tui interstitit et amputavit impetum et divisit illam
que ad vivos ducebat viam. In veste enim poderis quam
habebat totus erat orbis terrarum et parentum magnalia in
quattuor ordinibus lapidum erant sculpta et magnificentia
tua in diademate capitis illius scripta erat. His autem ces-
sit qui exterminabat et hec extimuit. Erat enim sola temptatio
Impiis autem usque in novissimum XIX ire sufficiens
sine misericordia ira supervenit. Presciebat enim et futura il-
lorum quoniam cum ipsi reversi essent et permisissent ut se educerent
et cum magna sollicitudine premisissent illos consequeban-
tur eos penitentia acti. Adhuc enim inter manus habentes luctum
et deplorantes ad monumenta mortuorum aliam assump-
serunt sibi cogitationem inscitie et quos rogantes proje-
rant hos tamquam fugitivos persequebantur. Ducebat
enim illos ad hunc finem digna necessitas et horum que acci-
derant commemorationem amittebant ut que deerant
tormentis repleret punitio et populus quidem tuus mirabiliter
transiret illi autem novam mortem invenirent. Omnis
enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur deser-
viens tuis preceptis ut pueri tui custodirentur illesi. Nam
nubes castra eorum obumbrabat et ex aqua que ante erat ari-
da apparuit et ex mari rubro via sine impedi-
mento et campus germinans de profundo nimio per quem omnis
natio transivit que tegebatur tua manu. Videntes autem
tua mirabilia et monstra tamquam enim equi depaverunt escam
et tamquam agni exultaverunt magnificantes te domine qui
liberasti nos. Memores enim erant adhuc eorum que in incolatu
illorum facta fuerant quemadmodum pro natione animalium eduxit terra
muscas et pro piscibus eructavit fluvius multitudinem
ranarum. Novissime autem viderunt novam creaturam avi-
um adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis.
In allocutione enim desiderii ascendit illis de mari ortigo-
metra et vexationes peccatoribus supervenerunt non sine illis
que facta autem erant argumentis per vim fluminum. Juste enim
patiebantur secundum suas nequitias. Etenim detestabi-
liorem hospitalitatem instituerunt. Alii quidem ignotos non re-
cipiebant advenas alii autem bonos hospites in servi-
tutem redigebant et non solum hec sed et alius quidem respec-
tus illorum erat quoniam inviti respiciebant recipiebant
extraneos. Qui autem cum letitia receperunt hos quibus eisdem usi
erant iustitiis sevissimis afflixerunt doloribus. Percussi
sunt autem cecitate sicut illi in foribus justi cum subitaneis
cooperti essent tenebris unusquisque transitum ostii sui quere-
bat. In se enim elementa dum convertuntur sicut in orga-
no qualitatis sonus immutatur et omnia suum sonum custodi-
unt. Unde estimari ex ipso certo visu potest. Agrestia enim
in aquatica convertebantur. Et quecumque erant natantia
in terra transiebant. Ignis in aqua valebat supra
suam virtutem et aqua extinguentis nature
obliviscebatur. Flamme econtrario incorruptibilium animalium
non vexaverunt carnes coambulantium nec dissolvebant
illam que facile dissolvebatur sicut glacies bonam
escam. In omnibus enim magnificasti populum tuum domine
et honorasti et non despexisti in omni tempore et in omni
loco assistens eis. Prologus in librum ecclesiastici

Multorum nobis et magnorum per legem et
prophetas aliorumque qui secuti sunt illos sa-
pientia demonstrata est in quibus oportet
laudare Israel doctrine et sapientie causa. Quia
non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos sed et extrane-
os posse et dicentes et scribentes doctissimos fieri.
Avus meus Jesus postquam se amplius dedit ad diligen-
tiam lectionis legis et prophetarum et aliorum librorum qui
nobis a parentibus nostris tradita sunt voluit et ipse
scribere aliquid horum que ad doctrinam et sapientiam per-
tinent ut desiderantes discere et illorum periti fieri ma-
gis magisque attendant animo et confirmentur ad le-
gitimam vitam. Hortor itaque venire vos
cum benivolentia et attentiori studio lectionem
facere et veniam habere in illis in quibus videmur sequen-
tes ymaginem sapientie deficere in verborum compositione.
Nam deficiunt verba hebraica quando fuerint transla-
ta ad alteram linguam. Non autem sola hec sed et ipsa lex
et prophete ceteraque librorum non parvam habent differentiam quando inter
se dicuntur. Nam in octavo et tricesimo anno temporibus
Ptolomei Evergetis regis postquam perveni in Egyp-
tum et cum multum temporis ibi fecissem inveni ibi
libros relictos non parve neque contemptibilis doctri-
ne. Itaque bonum et necessarium putavi et ipse aliquam addere
diligentiam et laborem interpretandi istum librum

et multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa quae ad finem ducunt librum istum dare et illis qui voluerunt animum intendere et discere quemadmodum oporteat instituere mores qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere. Incipit liber Ecclesiastici.

Omnis sapientia a Domino Deo est et cum illo fuit semper et est ante aevum. Harenam maris et pluviae guttas et dies saeculi quis dinumeravit? Altitudinem caeli et latitudinem terrae et profundum abyssi quis dimensus est? Sapientiam Dei praecedentem omnia quis investigavit? Prior omnium creata est sapientia et intellectus prudentiae ab aevo. Fons sapientiae verbum Dei in excelsis et ingressus illius mandata aeterna. Radix sapientiae cui revelata est et astutias illius quis agnovit? Disciplina sapientiae cui revelata et manifesta et multiplicationem ingressus illius quis intellexit? Unus est altissimus creator omnium omnipotens et rex potens et metuendus nimis sedens super thronum illius et dominans Deus. Ipse creavit illam in Spiritu Sancto et vidit et dinumeravit et mensus est et effudit illam super omnia opera sua et super omnem carnem secundum datum suum et praebet illam diligentibus se. Timor Domini gloria et gloriatio et laetitia et corona exultationis. Timor Domini delectabit cor et dabit laetitiam et gaudium in longitudinem dierum. Timenti Dominum bene erit in extremis et in die defunctionis suae benedicetur. Quibus autem apparuerit in visu diligunt eam in visione et in agnitione magnalium suorum. Dilectio Dei honorabilis sapientia. Initium sapientiae timor Domini et cum fidelibus in vulva concreatus est et cum electis feminis graditur et cum iustis et fidelibus agnoscitur. Timor Domini scientiae religiositas. Religiositas custodiet et iustificabit cor, iucunditatem atque gaudium dabit. Timenti Dominum bene erit et in diebus consolationis illius benedicetur. Plenitudo sapientiae timere Deum et plenitudo a fructibus illius. Omnem domum illius implebit a generationibus et receptacula a thesauris illius. Corona sapientiae timor Domini replens pacem et salutis fructum. Et vidit et dinumeravit eam; utraque autem sunt dona Dei. Scientiam et intellectum prudentiae sapientia compartietur et gloriam tenentium se exaltat. Radix sapientiae timere Dominum, rami enim illius longaevi. In thesauris sapientiae intellectus et scientiae religiositas; execratio autem peccatoribus sapientia. Timor Domini expellit peccatum. Nam qui sine timore est non poterit iustificari; iracundia enim animositatis illius subversio illius est. Usque in tempus sustinebit patiens et postea redditio iucunditatis. Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius et labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesauris sapientiae significatio disciplinae; execratio autem peccatori cultura Dei. Fili, concupiscens sapientiam conserva iustitiam et Deus praebebit illam tibi. Sapientia enim et disciplina timor Domini et quod beneplacitum est illi fides et mansuetudo, et adimplebit thesauros illius. Ne sis incredibilis timori Domini et ne accesseris ad illum duplici corde. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum et non scandalizeris in labiis tuis. Attende in illis ne forte cadas et adducas animae tuae inhonorationem et revelet Deus absconsa tua et in medio synagogae elidat te, quoniam accessisti maligne ad Dominum et cor tuum plenum est dolo et fallacia. II

Fili, accedens ad servitutem Dei sta in iustitia et in timore et praepara animam tuam ad temptationem. Deprime cor tuum et sustine; inclina aurem tuam et suscipe verba intellectus et ne festines in tempus obductionis. Sustine sustentationes Dei, coniungere Deo et sustine ut crescat in novissimo vita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit accipe et in dolore sustine et in humilitate tua patientiam habe, quoniam in igne probatur aurum et argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis. Crede Deo et recuperabit te, et dirige viam tuam et spera in illum. Serva timorem illius et in illo veterasce. Metuentes Dominum sustinete misericordiam eius et non deflectatis ab illo ne cadatis. Qui timetis Dominum credite illi et non evacuabitur merces vestra. Qui timetis Dominum sperate in illum et in oblectationem veniet vobis misericordia. Qui timetis Dominum diligite illum et illuminabuntur corda vestra. Respicite, filii, nationes hominum et scitote quia nullus speravit in Domino et confusus est. Quis permansit in mandatis eius et derelictus est? aut quis invocavit illum et despexit eum? Quoniam pius et misericors est Deus et remittet in die tribulationis peccata, et protector est omnibus exquirentibus se in veritate. Vae duplici corde et labiis scelestis et manibus malefacientibus et peccatori terram ingredienti duabus viis. Vae dissolutis corde qui non credunt Deo et ideo non protegentur ab eo. Vae his qui perdiderunt sustinentiam et qui dereliquerunt vias rectas et diverterunt in vias pravas. Et quid facient cum inspicere coeperit Dominus? Qui timent Dominum non erunt incredibiles verbo illius et qui diligunt illum conservabunt viam illius. Qui timent Dominum inquirent quae beneplacita sunt ei et qui diligunt eum replebuntur lege ipsius. Qui timent Dominum praeparabunt corda sua et in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent Dominum custodiunt mandata illius et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius dicentes: Si paenitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini et non in manus hominum. Secundum enim magnitudinem ipsius sic et misericordia illius cum ipso est.

Filii sapientiae ecclesia iustorum et natio III illorum obedientia et dilectio. Iudicium patris audite filii et sic facite ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis et iudicium matris exquirens firmavit in filios. Qui diligit Deum exorabit pro peccatis et continebit se ab illis et in oratione dierum exaudietur. Et sicut qui thesaurizat ita et qui honorificat matrem suam. Qui honorat patrem suum iucundabitur in filiis et in die orationis suae exaudietur. Qui honorat patrem suum vita vivet longiore et qui obedit patri refrigerabit matrem. Qui timet Dominum honorat parentes et quasi dominis serviet his qui se genuerunt. In opere et sermone et omni patientia honora patrem tuum ut superveniat tibi benedictio a Deo et benedictio illius in novissimo maneat. Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris eradicat fundamenta. Ne glorieris in contumelia patris tui; non enim est tibi gloria eius confusio. Gloria enim hominis ex honore patris sui et dedecus filii pater sine honore. Fili, suscipe senectam patris tui et non contristes eum in vita illius, et si defecerit sensu veniam da et ne spernas eum in tua virtute. Elemosina enim patris non erit in oblivione. Nam pro peccato matris

restituetur tibi. et in iustitia edificabitur tibi. sed in die tri
bulationis commemorabitur tui. et sicut in sereno glacies
solventur peccata tua. Quam male fame est qui derelinquit
patrem. et est maledictus a deo qui exasperat matrem. Fili in man
suetudine opera tua perfice. et super hominum gloriam dili
geris. Quanto magnus es humilia te in omnibus. et coram deo
invenies gratiam. quoniam potentia dei solius. et ab humilibus ho
noratur. Altiora te ne quesieris. et fortiora te ne scru
tatus fueris. sed que precepit tibi deus cogita illa semper. et
in pluribus eius operibus ne fueris curiosus. non est enim tibi necessarium
ea que abscondita sunt videre oculis tuis. In supervacu
is rebus noli scrutari multipliciter. et in pluribus eius operi
bus non eris curiosus. plurima enim super sensum hominum
ostensa sunt tibi. Multos enim supplantavit suspitio eorum
et in vanitate detinuit sensus illorum. Cor durum habe
bit male in novissimo. et qui amat periculum in eo peri
bit. Cor ingrediens duas vias non habebit successus. et
pravus corde in illis scandalizabitur. Cor nequam gravabitur
in doloribus. et peccator adiciet ad peccandum. Synagoge
superborum non erit sanitas. frutex enim peccati eradicabitur
in illis. et non intelligetur. Cor sapientis intelligitur in sa
pientia. et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapi
entiam. Sapiens cor et intelligibile abstinebit
se a peccatis. et in operibus iustitie successus habebit. Ignem
ardentem extinguit aqua. et elemosina resistit peccatis. et deus
prospector eius qui reddit gratiam. meminit in posterum
et in tempore casus sui inveniet firmamentum. IIII

Fili elemosinam pauperis ne defraudes. et oculos tuos
ne transvertas a paupere. Animam esurientem
ne despexeris. et non protrahas datum angustianti. Ro
gationem contribulati ne abicias. et non avertas faciem
tuam ab egeno. Ab inope ne avertas oculos propter iram
et ne relinquas querentibus tibi retro maledicere. Male
dicentis enim tibi in amaritudine anime exaudietur
precatio illius. exaudiet autem eum qui fecit illum. Congre
gationi pauperum affabilem te facito. et presbitero humilia
animam tuam. et magnato humilia caput tuum.
Declina pauperi sine tristitia aurem tuam. et redde de
bitum tuum. et responde illi pacifica in mansuetudine.
Libera eum qui iniuriam patitur de manu superbi. et non
acide feras in anima tua. In iudicando esto pupillis
misericors ut pater. et pro viro matri illorum. et eris tu
velut filius altissimi obediens. et miserebitur tui
magis quam mater. Sapientia filiis suis vitam inspirat
et suscipit exquirentes se. et preibit in via iustitie.
et qui illam diligit diligit vitam. et qui vigila
verint ad illam complectentur placorem eius. Qui
tenuerint illam vitam hereditabunt. et quo introi
bit benedicet deus. Qui serviunt ei obsequentes erunt
deo. et eos qui diligunt illam diligit deus. Qui audit
illam iudicat gentes. et qui intuetur illam perma
nebit confidens. Si crediderit ei permanebit. et hereditab(it)
illam. et erunt in confirmatione creature illorum. Quoniam in temp
tatione ambulat cum eo. et in primis eligit eum. timo
rem et metum et probationem inducet super illum. et crucia
bit illum in tribulatione doctrine sue donec temp
tet eum in cogitationibus illius. et credat anime illius. et firma
bit illum. et iter adducet directum ad illum. et letificabit

illum. et denudabit absconsa sua illi. et thesaurizabit super
illum scientiam et intellectum iustitie. Si autem oberraverit derelin
quet eum. et tradet eum in manus inimici sui. Fili conser
va tempus. et devita a malo. pro anima tua non confundaris dicere ve
rum. est enim confusio adducens peccatum. et est confusio ad
ducens gloriam et gratiam. Ne ~~accipiens~~ accipias faciem
adversus faciem tuam. nec adversus animam tuam
mendacium. Ne reverearis proximum tuum in casu suo. nec
retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas faciem
tuam in tempore eius. sapientiam tuam in decore eius. In
lingua enim sapientia dignoscitur. et sensus et scientia et doctri
na in verbo sensati. et firmamentum eius in operibus iustitie. Non
contradicas verbo veritatis ullo modo. et de mendacio ineruditionis
tue confundere. Non confundaris confiteri peccata tua. et ne subi
cias te omni homini pro peccato. Noli resistere contra faciem poten
tis. nec coneris contra ictum fluvii. Pro iustitia agoniza
re pro anima tua. et usque ad mortem certa pro iustitia.
et deus expugnabit pro te inimicos tuos. Noli citatus
esse in lingua tua. et remissus in operibus tuis. Noli esse
sicut leo in domo tua evertens domesticos tuos. et
opprimens subiectos tibi. Non sit porrecta manus
tua ad accipiendum. et ad dandum collecta. V

Noli attendere ad possessiones iniquas. et ne dixeris est
michi sufficiens vita. nichil enim proderit in
tempore vindicte et obductionis. Ne sequaris in fortitudine
tua concupiscentiam cordis tui. et ne dixeris. Quomodo potui.
aut quis me subiciet propter facta mea. Deus enim vindicans
vindicabit. Ne dixeris peccavi. et quid michi accidit
triste. Altissimus enim est patiens redditor. De propitia
tu peccatorum noli esse sine metu. neque adicias peccatum super
peccatum. et ne dicas miseratio dei magna est. multitudi
nis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim et ira ab illo
cito proximant. et in peccatores respicit ira illius. Non tar
des converti ad dominum. et ne differas de die in diem. Subi
to enim veniet ira illius. et in tempore vindicte disperdet te.
Noli anxius esse in divitiis iniustis. non enim proderunt
in die obductionis et vindicte. Non ventiles te in omnem
ventum. et non eas in omnem viam. Sic enim peccator probatur
in duplici lingua. Esto firmus in via domini. et in veri
tate sensus tui et scientia. et prosequatur te verbum pacis
et iustitie. Esto mansuetus ad audiendum verbum dei
ut intelligas. et cum patientia proferas sapientia proferas
responsum verum. Si est tibi intellectus responde proximo.
sin autem sit manus tua super os tuum. ne capiaris in ver
bo indisciplinato. et confundaris. Honor et gloria in ser
mone sensati. lingua vero imprudentis subversio
est ipsius. Non appelleris susurro in vita tua. et
lingua tua ne capiaris. et confundaris. Super
furem enim est confusio et penitentia. et denotatio
pessima super bilinguem. susurratori autem
odium et inimicitia et contumelia. Iustifica pusillum
et magnum similiter. VI

Noli fieri pro amico inimicus proximo. improperium enim
et contumeliam malus hereditabit. et omnis
peccator invidus et bilinguis. Non te extollas in co
gitatione anime tue velut taurus. ne forte elidatur
virtus tua per stultitiam. et folia tua comedat
et fructus tuos perdat. et relinquaris velut lignum

de paupere

nium aridum in heremo. Anima enim nequam disperdet qui se
habet: et in gaudium inimicis dat illum, et deducet in sortem
impiorum. Verbum dulce multiplicat amicos, et lingua eu-
charis in bono homine habundabit. Multi pacifici sint
tibi, et consiliarius sit tibi unus de mille. Si possides ami-
cum, in temptatione posside eum, et ne facile credas ei te
ipsum. Est enim amicus secundum tempus suum, et non permanebit
in die tribulationis. Et est amicus qui convertitur ad inimi-
citiam, et est qui odium et rixam et convicia denudabit.
Est autem amicus socius mense, et non permanebit in die neces-
sitatis. Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi coequalis,
et in domesticis tuis fiducialiter aget. Si humiliaverit
se contra te, et a facie tua absconderit se, unanimem habe-
bis amicitiam bonam. Ab inimicis tuis separare, et
ab amicis tuis attende. Amicus fortis fidelis protectio.
Qui autem invenit illum, invenit thesaurum. Amico fide-
li nulla est comparatio, et non est digna ponderatio auri et ar-
genti contra bonitatem illius fidei. Amicus fidelis me-
dicamentum vite et immortalitatis, et qui metuunt Dominum
invenient illum. Qui timet Dominum eque habebit amiciti-
am bonam, quoniam secundum illum erit amicus illius. Fili, a iu-
ventute tua excipe doctrinam, et usque ad canos
invenies sapientiam. Quasi is qui arat et qui seminat
accede ad eam, et sustine bonos fructus illius. In ope-
re enim illius exiguum laborabis, et cito edes de
generationibus illius. Quam aspera est nimium sapientia indoctis ho-
minibus, et non permanebit in illa excors. Quasi lapidis vir-
tus probatio erit in illis, et demorabuntur proicere illam. Sa-
pientia enim doctrine secundum nomen eius est, et non multis est ma-
nifesta. Quibus autem cognita est, permanet usque ad conspectum
Dei. Audi, fili, et accipe consilium intellectus, et ne abicias
consilium meum. Iniice pedem tuum in compedes illius, et in tor-
ques illius collum tuum. Subice humerum tuum et porta
illam, et ne acedieris vinculis eius. In omni animo tuo ac-
cede ad illam, et in omni virtute tua conserva vias eius.
Investiga illam, et manifestabitur tibi, et continens fac-
tus ne derelinquas eam. In novissimis enim invenies
requiem in ea, et convertetur tibi in oblectationem. Et erunt
tibi compedes eius in protectionem fortitudinis, et bases vir-
tutis, et torques illius in stolam glorie. Decor enim vite est
in illa, et vincula illius alligatura salutaris. Sto-
lam glorie indues eam, et coronam gratulationis su-
perpones tibi. Fili, si attenderis mihi, disces eam, et si accommo-
daveris animum tuum, sapiens eris. Si inclinaveris au-
rem tuam, excipies doctrinam, et si dilexeris audire, sa-
piens eris. In multitudine presbyterorum prudentium sta, et sapien-
tie eorum ex corde coniungere, ut omnem narrationem Dei possis
audire, et proverbia laudis non effugiant a te. Et si videris sen-
satum, evigila ad eum, et gradus ostiorum illius exterat pes
tuus. Cogitatum habe in preceptis Dei, et in mandatis illius
maxime assiduus esto, et ipse dabit tibi cor, et concupiscen-
tia sapientie dabitur tibi.

VII

Noli facere mala, et non te apprehendent. Discede ab iniquo,
et deficient mala abs te. Fili, non semines mala in
sulcis iniustitie, et non metes ea in septuplum. Noli querere
ab homine ducatum, neque a rege cathedram honoris. Non
te iustifices ante Deum, quoniam agnitor cordis est ipse, et penes re-
gem noli velle videri sapiens. Noli querere fieri iudex,
nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extime-
scas faciem potentis, et ponas scandalum in agi-
litate tua. Non pecces in multitudinem civitatis,
nec te immittas in populum, neque alliges duplicia pecca-
ta: nec enim eris in uno immunis. Noli esse pusillanimis
in animo tuo. Exorare et facere elemosynam ne despicias. Ne dicas:
In multitudine munerum meorum respiciet Deus, et of-
ferente me Deo altissimo munera mea suscipiet.
Non irrideas hominem in amaritudine anime: est enim qui hu-
miliat et exaltat circumspector Deus. Noli arare men-
dacium adversus fratrem tuum, neque in amicum similiter fa-
cias. Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim
illius non est bona. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum,
et non iteres verbum in oratione tua. Non oderis labori-
osa opera, et rusticationem ab altissimo creatam. Non
te reputes in multitudine indisciplinatorum. Memento
ire, quoniam non tardabit. Humilia valde spiritum tuum, quoniam
vindicta carnis impii ignis et vermis. Noli prevaricari
in amicum pecuniam differenti, neque fratrem tuum carissimum
spreveris. Noli discedere a muliere sensata et bona, quam
sortitus es in timore Domini; gratia enim verecundie illius super
aurum. Ne ledas servum in veritate operantem, neque mer-
cennarium dantem animam suam. Servus sensatus
sit tibi dilectus quasi anima tua. Non defraudes illum liber-
tate, neque inopem derelinquas illum. Pecora tibi sunt?
attende illis; et si sunt utilia, perseverent apud te. Filii tibi
sunt? erudi illos, et curva illos a pueritia illorum. Filie tibi
sunt? serva corpus illarum, et non ostendas hilarem faciem
tuam ad illas. Trade filiam, et grande opus feceris, et
homini sensato da illam. Mulier si est tibi secundum animam tuam,
non proicias illam, et odibili non credas te. In toto corde tuo
honora patrem tuum, et gemitus matris tue ne obliviscaris.
Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses, et retribue illis
quomodo et illi tibi. In tota anima tua time Dominum, et sacerdotes
illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit,
et ministros eius ne derelinquas. Honora Deum ex tota
anima tua, et honorifica sacerdotes, et propurga te cum
brachiis. Da illis partem, sicut mandatum est tibi, primi-
tiarum et purgationis, et de negligentia tua purga
te cum paucis. Datum brachiorum tuorum et sacrificium sanctificatio-
nis offeres Domino, et initia sanctorum. Et pauperi porrige manum
tuam, ut perficiatur propitiatio et benedictio tua. Gratia dati
in conspectu omnis viventis, et mortuo non prohibeas gratiam.
Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus
ambula. Non te pigeat visitare infirmum: ex his
enim in dilectione firmaberis. In omnibus operibus tuis
memorare novissima tua, et in eternum non peccabis.
Noli litigare cum homine potente, ne forte incidas in ma-
nus illius. Non contendas cum viro locuplete, ne for-
te contra te constituat litem tibi. Multos enim perdi-

VIII

dit aurum et argentum, et usque cor regum extendit et con-
vertit. Non litiges cum homine linguato, et ne struas in ig-
nem illius ligna. Non communices homini indocto, ne ma-
le de progenie tua loquatur. Ne despicias hominem avertentem
se a peccato, neque improperes ei: memento quoniam omnes in cor-
reptione sumus. Ne spernas hominem in sua senec-
tute, etenim ex nobis senescunt. Noli de mortuo
inimico tuo gaudere, sciens quoniam omnes morimur

et in gaudium volumus venire. Ne despicias narrationem
presbyterorum sapientium et in proverbiis eorum conversare. ab ipsis enim disces
sapientiam et doctrinam intellectus et servire magna-
tis sine querela. Non te praetereat narratio seniorum. ipsi enim didi-
cerunt a patribus suis. quoniam ab ipsis disces intellectum et in tempore ne-
cessitatis dabis responsum. Non incendas carbones peccatorum arguens
eos et non incendaris flamma ignis peccatorum illorum. Ne con-
tra faciem stes contumeliosi. ne sedeat quasi insidiator
ori tuo. Noli fenerari homini fortiori te. quod si feneraveris
quasi perditum habe. Non spondeas super virtutem tuam.
quod si spoponderis quasi restituens cogita. Non iudices contra
iudicem quoniam secundum quod iustum est iudicat. Cum audace non eas
in via. ne forte gravet mala sua in te. Ipse enim secundum
voluntatem suam vadit et simul cum stultitia illius
peries. Cum iracundo non facias rixam et cum audace non
eas in desertum. quoniam quasi nihil est ante illum sanguis et
ubi non est adiutorium elidet te. Cum fatuis consilium non
habeas. non enim poterunt diligere nisi quae placent eis. Coram extra-
neo ne facias consilium. nescis enim quid pariet. Non omni
homini cor tuum manifestes ne forte inferat tibi gratiam
falsam et convicietur tibi.

IX

Non zeles mulierem sinus tui ne ostendas super te ma-
litiam doctrinae nequam. Non des mulieri potesta-
tem animae tuae ne ingrediatur in virtutem tuam et confun-
daris. ne respicias mulierem multivolam ne forte in-
cidas in laqueos illius. Cum saltatrice ne assiduus sis nec
audias illam ne forte pereas in efficacia illius. Vir-
ginem ne conspicias ne forte scandalizeris in decore
illius. Ne des fornicariis animam tuam in ullo ne per-
das te et animam tuam et hereditatem tuam. Noli circum-
spicere in vicis civitatis nec oberraveris in plateis
illius. Averte faciem tuam a muliere compta et ne circum-
spicias speciem alienam. propter speciem mulieris multi perierunt
et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Omnis
mulier quae est fornicaria quasi stercus in via ab omnibus prae-
tereuntibus conculcabitur. Speciem mulieris alienae multi
admirati reprobi facti sunt. Colloquium enim illius quasi
ignis exardescit. cum aliena muliere ne sedeas omnino
ne accumbas cum ea super cubitum. et non alterceris cum illa
in vino. ne forte declinet cor tuum in illam et sangui-
ne tuo labaris in perditionem. Non derelinquas amicum
antiquum. novus enim non erit similis illi. Vinum novum a-
micus novus veterascet et cum suavitate bibes illud.
Non zeles gloriam et opes peccatoris. Non enim scis quae futura
sit illius subversio. Non placeat tibi iniuria iniustorum
sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius. Longe
abesto ab homine potestatem habente occidendi. et non susci-
tandi. et non suspicaberis timorem mortis. et si accesse-
ris ad illum noli aliquid committere. Ne forte auferat vi-
tam tuam. Communionem mortis scito quoniam in me-
dio laqueorum ingredieris et super arma dolentium am-
bulabis. Secundum virtutem tuam cave te a proximo
tuo et cum sapientibus excogita. et cum prudentibus tra-
cta. viri iusti sint tibi convivae et in timore dei sit tibi
gloriatio. et in sensu sit tibi cogitatus dei. et omnis enarra-
tio tua in praeceptis altissimi. In manu opera lauda-
buntur et princeps populi in sapientia sermonis sui. In sensu
vero seniorum verbum. terribilis est in civitate sua homo

c. fornicariam

linguosus et temerarius in verbo suo odibilis erit.

X

Iudex sapiens iudicabit populum suum et principatus sen-
sati stabilis erit. Secundum iudicem populi sic et ministri eius
et qualis rector est civitatis tales et inhabitantes in ea.
Rex insipiens perdet populum suum. In manu dei potes-
tas terrae et execrabilis omnis iniquitas gentium. et uti-
lem rectorem in tempus suscitabit super illam. In ma-
nu dei prosperitas hominis et super faciem
scribae imponet honorem suum. Omnis iniuriae proxi-
mi ne memineris et nihil agas in operibus iniu-
riae. Odibilis coram deo est et hominibus superbia et execrabi-
lis omnis iniquitas gentium. Regnum a gente in gentem
transfertur propter iniustitias et iniurias et contumelias
et diversos dolos. Avaro enim nihil est scelestius. Quid su-
perbit terra et cinis. Nihil est iniquius quam pecuniam a-
mare. hic enim et animam suam venalem habet quoniam in vi-
ta sua proiecit intima sua. Omnis potentatus brevis
vita. languor prolixior gravat medicum. brevem lan-
guorem praecidit medicus. sic et rex hodie est et cras
morietur. Cum enim morietur homo hereditabit serpentes
et bestias et vermes. Initium superbiae hominis apostatare
a deo. quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor eius. quoniam ini-
tium peccati est superbia omnis. Qui tenuerit illam ad-
implebitur maledictis. et subvertet eum in finem. propter-
ea exhonoravit dominus conventus malorum et destruxit eos us-
que in finem. Sedes ducum superborum destruxit deus et se-
dere fecit mites pro eis. Radices gentium superbarum
arefecit deus et plantavit humiles ex ipsis gentibus.
terras gentium evertit dominus et perdidit eas usque ad fun-
damentum. Arefecit ex ipsis et disperdidit eos et cessare fe-
cit memoriam eorum a terra. Perdidit deus memori-
am superborum et reliquit memoriam humilium
sensu. Non est creata hominibus superbia neque iracundi-
a nationi mulierum. Semen hominum honorabitur hoc quod
timet deum. Semen autem hoc exhonorabitur quod praeterit
mandata domini. In medio fratrum rector illorum in ho-
nore. et qui timent deum erunt in oculis illius. Gloria di-
vitum honoratorum et pauperum gloria eorum est timor dei
est. Noli despicere iustum hominem pauperem et noli mag-
nificare virum peccatorem divitem. Magnus est
iudex et potens est in honore et non est maior illo
qui timet deum. Servo sensato liberi servient
et vir prudens et disciplinatus non murmurabit
correptus et inscius non honorabitur. Noli te extollere
in faciendo opere tuo et noli cunctari in tempore angus-
tiae. Melior est qui operatur et abundat in omnibus quam
qui gloriatur et eget pane. Fili in mansuetudine ser-
va animam tuam et da illi honorem secundum meri-
tum suum. Peccantem in animam suam quis iustifica-
bit. et quis honorificabit exhonorantem animam
suam. Pauper gloriatur per disciplinam et timorem su-
um. et est homo qui honorificatur propter substantiam suam.
Qui autem gloriatur in paupertate quanto magis in sub-
stantia. paupertatem vereatur.

XI

Sapientia humiliati exaltabit caput illius et in me-
dio magnatorum consedere eum faciet. Non laudes
virum in specie sua neque spernas hominem in visu suo.
Brevis in volatilibus est apis et initium dulcoris.

contra superbiam

hi fructus eius. In vestitu ne glorieris umquam, nec in die ho-
noris tui extollaris: quoniam mirabilia opera altissimi
solius, et gloriosa et absconsa, et invisa opera illius. Multi
tyranni sederunt in throno, et insuspicabilis portavit
diadema. Multi potentes oppressi sunt valde, et glo-
riosi traditi sunt in manus alterorum. Priusquam interroges ne vi-
tuperes quemquam: et cum interrogaveris corripe iuste. Pri-
usquam audias ne respondeas verbum: et in medio seniorum
ne adicias loqui. De ea re que te non molestat ne certa-
veris: et in iudicio peccantium non consistas. Fili, ne in
multis sint actus tui: et si dives fueris non eris immunis
a delicto. Si enim secutus fueris non apprehendes: et non effugies
si precurreris. Est homo laborans et festinans et dolens im-
pius: et tanto magis non habundabit. Est homo marcidus
egens recuperatione, plus deficiens virtute et habundans
paupertate: et oculus dei respexit illum in bono, et erex-
it eum ab humilitate ipsius, et exaltavit caput eius: et
mirati sunt in illo multi, et honoraverunt eum. Bona et
mala, vita et mors, paupertas et honestas a deo sunt.
Sapientia et disciplina et scientia legis apud dominum. Dilectio
et vie bonorum apud ipsum. Error et tenebre peccatoribus
concreata sunt. Qui autem exultant in malis consenescunt
in malis. Datum dei permanet iustis: et profectus illius suc-
cessus habebunt in eternum. Est qui locupletatur parce a-
gendo: et hec pars mercedis illius in eo quod dicit: In-
veni requiem mihi: et nunc manducabo de bonis me-
is solus. Et nescit quod tempus preteriat illum: et mors appropinquet: et re-
linquat omnia aliis et morietur. Sta in testamento tuo
et in illo colloquere: et in opere mandatorum tuorum vete-
rasce. Ne manseris in operibus peccatorum. Confide autem in
deo et mane in loco tuo. Facile est enim in oculis dei de-
subito honestare pauperem. Benedictio dei in mercedem
iusti festinat: et in hora veloci processus illius fruc-
tificat. Ne dicas: Quid est mihi opus? et que erunt mihi ex hoc bo-
na? Ne dicas: Sufficiens mihi sum: et quid ex hoc pessimabor?
In die bonorum ne inmemor sis malorum: et in die ma-
lorum ne inmemor sis bonorum: quoniam facile est coram deo
in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas.
Malitia hore oblivionem facit luxurie maxime:
et in fine hominis denudatio operum illius. Ante mortem
ne laudes hominem quemquam: quoniam in filiis suis ag-
noscitur vir. Non omnem hominem inducas in domum tu-
am: multe enim sunt insidie dolosi. Sicut enim eructant
precordia fetentium: et sicut perdix inducitur in cave-
am, et ut caprea in laqueum: sic et cor superborum: et sicut
prospector videns casum proximi sui. Bona enim in mala con-
vertens insidiatur: et in electis imponit maculam. A
scintilla una augetur ignis: et ab uno doloso auge-
tur sanguis. Homo enim peccator hominibus insidiatur. Atten-
de tibi a pestifero: fabricat enim mala: ne forte in-
ducat super te subsannationem in perpetuum. Admit-
te ad te alienigenam: et subvertet te in turbine:
et abalienabit te a tuis propriis. XII
Si benefeceris scito cui feceris: et erit gratia in bonis
tuis multa. Benefac iusto et invenies retributio-
nem magnam: et si non ab ipso certe a domino. Non est enim
ei bene qui assiduus est in malis: et elemosinas non danti: quoniam
et altissimus odio habet peccatores: et misertus est penitentibus.
Da misericordi: et ne suscipias peccatorem: et impiis et pecca-
toribus reddet vindictam, custodiens eos in diem vindicte. Da
bono: et non receperis peccatorem. Benefac humili: et non dederis
impio. Prohibe panes illi dare, ne in ipsis potentior
te sit. Nam duplicia mala invenies in omnibus bo-
nis quecumque feceris illi: quoniam et altissimus odio habet peccatores
et impiis reddet vindictam. Non agnoscetur in bonis
amicus: et non abscondetur in malis inimicus. In bonis
viri inimici illius in tristitia: et in malicia illius ami-
cus agnitus est. Non credas inimico tuo in eternum. Sicut enim
eramentum erugineat nequitia illius: et si humiliatus
vadat curvus, abice animum tuum et custodi te ab il-
lo. Non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram
tuam, ne conversus stet in loco tuo: ne forte conversus in
locum tuum inquirat cathedram tuam: et in novissi-
mo cognoscas verba mea: et in sermonibus meis sti-
muleris. Quis medebitur incantatori a serpente
percusso: et omnibus qui appropiant bestiis? et qui comitatur
cum viro iniquo et obvolutus est in peccatis eius? Una hora te-
cum permanebit: si autem declinaveris non supportabit. In la-
biis suis indulcat inimicus: et in corde suo insidi-
atur ut subvertat te in foveam. In oculis suis lacri-
matur inimicus: et si invenerit tempus non satiabitur sangui-
ne. Si incurrerint tibi mala invenies illum ibi priorem.
In oculis suis lacrimabitur inimicus: et quasi ad-
iuvans suffodiet plantas tuas. Caput suum mo-
vebit et plaudet manu: et multa susurrans com-
mutabit vultum suum. XIII
Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea: et qui communicaverit
superbo induet superbiam. Pondus super se tollet qui
honestiori se communicat: et ditiori te ne socius fueris. Quid
communicabit cacabus ad ollam? quando enim se colliserint
confringetur. Dives iniuste egit et fremebit: pauper
autem lesus tacebit. Si largitus fueris assumet te: et si
non habueris dereliquet te. Si habes convivet tecum et eva-
cuabit te: et ipse non dolebit super te. Si necessarius illi fu-
eris supplantabit te: et subridens spem dabit nar-
rans tibi bona: et dicet: Quid opus est tibi? et con-
fundet te in cibis suis donec te exinaniat bis et
ter: et in novissimo deridebit te: postea videns derelin-
quet te et caput suum movebit ad te. Humiliare deo et
expecta manus eius. Attende ne seductus in stultitiam
humilieris. Noli esse humilis in sapientia tua: ne hu-
miliatus in stultitiam seducaris. Advocatus a po-
tentiore discede: ex hoc enim magis te advocabit.
Ne improbus sis ne impingaris: et ne longe sis
ab eo ne eas in oblivionem. Ne retineas ex equo
loqui cum illo: nec credas multis verbis illius: ex multa enim
loquela temptabit te: et subridens interrogabit
te de absconditis tuis. Inmitis animus illius con-
servabit verba tua: et non parcet de malicia et de vin-
culis. Cave tibi et attende diligenter auditui tuo: quoniam
cum subversione tua ambulas. Audiens vero illa
quasi in somnis vide: et vigilabis. Omni vita tua
dilige deum: et invoca illum in salute tua. Omne animal
diligit simile sibi: sic et omnis homo proximum sibi.
Omnis caro ad similem sibi coniungetur: et omnis homo simili
sui sociabitur. Sicut communicabit lupus agno aliquando

sic peccator viro. Sic coinquinatio sancti ad canem. Aut quae pars bona diviti ad pauperem? Venatio leonis honager in heremo: sic pascua sunt divitum pauperes. Et sicut abhominatio superbo humilitas: sic et execratio divitis pauper. Dives commotus confirmatur ab amicis suis: humilis autem cum ceciderit expelletur et a notis. Diviti decepto multi recuperatores: locutus est superba, et iustificaverunt illum. Humilis deceptus est, insuper et arguitur: locutus est sensate, et non est ei datus locus. Dives locutus est, et omnes tacuerunt, et verbum illius usque ad nubes perducent. Pauper locutus est, et dicunt: Quis est hic? et si offenderit, subvertent illum. Bona est substantia cui non est peccatum in conscientia: et nequissima paupertas in ore impii. Cor hominis immutat faciem illius, sive in bono sive in malo. Vestigium cordis boni et faciem bonam difficile invenies et cum labore.

XIIII

Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, et non est stimulatus in tristitia delicti. Felix qui non habuit animi sui tristitiam, et non excidit a spe sua. Viro cupido et tenaci sine ratione est substantia: et homini livido ad quid aurum? Qui acervat ex animo suo iniuste, aliis congregat, et in bonis illius alius luxuriabitur. Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? et non iocundabitur in bonis suis. Qui sibi invidet, nichil est illo nequius: et hec est redditio malitie illius: et si bene fecerit, ignoranter et non volens facit: et in novissimo manifestat malitiam suam. Nequam est oculus lividi: et avertens faciem et despiciens animam suam. Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non satiabitur donec consumet iniustitiam arefaciens animam suam. Oculus malus ad mala: et non saciabitur pane, et indigens et in tristitia erit super mensam suam. Fili, si habes, benefac tecum, et Deo dignas oblationes offer. Memor esto quoniam mors non tardabit, et testamentum inferorum quod demonstratum est tibi: testamentum enim huius mundi morte morietur. Ante mortem benefac amico tuo, et secundum vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrauderis a die bona, et particula doni boni non pretereat te. Nonne aliis relinques dolores et labores tuos in divisione sortis? Da et accipe, et iustifica animam tuam. Ante obitum tuum operare iustitiam: quoniam non est apud inferos invenire cibum. Omnis caro sicut fenum veterascet, et sicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur et alia deiciuntur: sic generatio carnis et sanguinis, alia finitur et alia nascitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet: et qui illud operatur ibit cum illo. Et omne opus electum iustificabitur: et qui operatur illud honorabitur in illo. Beatus vir qui in sapientia morabitur, et qui in iustitia meditabitur, et in sensu cogitabit circumspectionem Dei. Qui excogitat vias illius in corde suo, et in absconditis illius intelligens, vadens post illam quasi investigator, et in viis illius consistens. Qui respicit per fenestras illius, et in ianuis illius audiens. Qui requiescit iuxta domum illius, et in parietibus illius figens palum. Statuet casulam suam ad manus illius, et requiescent in casula illius bona per evum. Statuet filios suos sub tegmine illius, et sub ramis illius morabitur. Protegetur sub tegmine illius a fervore, et in gloria eius requiescet.

XV

Qui timet Deum faciet bona: et qui continens est iustitie apprehendet illam, et obviabit illi quasi mater honorificata, et quasi mulier a virginitate suscipiet illum. Cibavit illum pane vite et intellectus, et aqua sapientie salutaris potabit illum: et firmabitur in illo et non flectetur: et continebit illum et non confundetur: et exaltabit illum apud proximos suos: et in medio ecclesie aperiet os eius: et adimplebit illum spiritu sapientie et intellectus: et stola glorie induet eum. Iocunditatem et exultationem thesaurizabit super eum: et nomine eterno hereditabit illum. Homines stulti non apprehendent illam: et homines sensati obviabunt illi: homines stulti non videbunt eam. Longe enim abest a superbia et dolo. Viri mendaces non erunt illius memores: et viri veraces invenientur in ea, et successum habebunt usque ad inspectionem Dei. Non est speciosa laus in ore peccatoris, quia non est a Domino missus: quoniam profecta est a Deo sapientia. Sapientie enim Dei astabit laus, et in ore fideli abundabit, et dominator dabit eam illi. Non dixeris: Per Deum abest. Que enim odit ne feceris. Ne dicas: Ille me implanavit. Non enim necessarii sunt ei homines impii. Omne execramentum erroris odit Dominus, et non erit amabile timentibus eum. Deus enim ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui. Adiecit mandata et precepta sua. Si volueris mandata conservare, conservabunt te, et in perpetuum fidem placitam servare. Apposuit tibi aquam et ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita et mors, bonum et malum: quod placuerit dabitur illi: quoniam multa sapientia Dei, et fortis in potentia, videns omnes sine intermissione. Oculi Domini ad timentes eum, et ipse agnoscit omnem operam hominis. Nemini mandavit impie agere, et nemini dedit spatium peccandi: non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium et inutilium.

XVI

Ne iocunderis in filiis impiis si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos si non est timor Dei in illis. Non credas vite illorum, et ne respexeris in labores illorum. Melior est enim unus timens Deum quam mille filii impii: et utile est mori sine filiis quam relinquere filios impios. Ab uno sensato inhabitabitur patria: et tribus impiis deseretur. Multa talia vidit oculus meus: et fortiora horum audivit auris mea. In synagoga peccantium exardebit ignis: et in gente incredibili exardescet ira. Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes sue virtuti: et non pepercit peregrinationi illorum, et execratus est eos pre superbia verbi illorum. Non misertus est illis, totam gentem perdens, et extollentem se in peccatis suis. Sic et sexcenta milia peditum qui congregati sunt in duritia cordis sui: et si unus fuisset cervicatus, mirum si fuisset immunis. Misericordia enim et ira est cum illo. Potens est exoratio, et effundens iram. Secundum misericordiam suam sic est correptio illius: hominem secundum opera sua iudicat. Non effugiet in rapina peccator: et non retardabit sufferentia misericordiam facientis. Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum: et secundum intellectum peregrinationis illius. Non dicas: A Deo abscondar: et ex summo

quis mei memorabitur. In populo magno non agnoscar.
Que est enim anima mea in tam immensa creatura? Ecce celum
et celi celorum, abyssus et universa terra et que in eis sunt in con-
spectu illius commovebuntur. Montes simul et colles et fun-
damenta terre, cum conspexerit illa deus, tremore concutientur.
Et in omnibus his insensatum est cor, et omne cor intelligitur ab
illo. Et vias illius quis intelligit, et procellam quam nec
oculus videbit hominis? Nam plurima eius opera sunt in abscon-
sis; sed opera iustitie eius quis enuntiabit? aut quis sustinebit?
Longe enim est testamentum a quibusdam, et interrogatio hominum
in consummatione est. Qui minoratur corde cogitat inania,
et vir imprudens et errans cogitat stulta. Audi me,
fili, et disce disciplinam sensus, et in verbis meis atten-
de in corde tuo, et dicam in equitate disciplinam, et scru-
tabor enarrare sapientiam; et in verbis meis attende in
corde tuo, et dico in equitate spiritus virtutes quas posuit deus
in opera sua ab initio, et in veritate enuntio scientiam eius.
In iudicio dei opera ipsius ab initio, et ab institutione ipsorum
distinxit partes illorum, et initia eorum in gentibus suis.
Ornavit in eternum opera illorum; nec esurierunt neque laborave-
runt, et non destiterunt ab operibus suis. Unusquisque proximum sibi non
angustiabit usque in eternum. Non sis incredibilis verbo illius.
Post hec deus in terram respexit, et implevit bonis suis
illam. Anima enim omnis vitalis denuntiavit ante faciem ipsius,
et in ipsam iterum reversio illorum.

XVII

Deus creavit de terra hominem, et secundum ymaginem
suam fecit illum. Et iterum convertit illum in ipsam,
et secundum se vestivit illum virtute. Numerum dierum et tempus dedit
illi, et dedit illi potestatem eorum que sunt super terram.
Posuit timorem illius super omnem carnem, et dominatus
est bestiarum et volatilium. Creavit ex ipso adiutorium simile
sibi. Consilium et linguam et oculos et aures et cor dedit illis
excogitandi, et disciplina intellectus replevit illos.
Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, et
mala et bona ostendit illis. Posuit oculum ipsorum super
corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum, ut
nomen sanctificationis collaudent, et gloriari in mirabili-
bus illius, ut magnalia enarrent operum eius. Addi-
dit illis disciplinam, et legem vite hereditavit eos.
Testamentum eternum constituit cum illis, et iustitiam et iu-
dicia sua ostendit illis. Et magnalia honoris eius
vidit oculus eorum, et honorem vocis audierunt aures
illorum. Et dixit illis: Attendite ab omni iniquo. Et man-
davit illis unicuique de proximo suo. Vie illorum coram
illo sunt semper, non sunt absconse ab oculis ipsius. In unam-
quamque gentem preposuit rectorem, et pars dei Israel facta est
manifesta. Et omnia opera illorum velut sol in conspectu dei,
et oculi eius sine intermissione inspicientes in viis
eorum. Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum,
et omnes iniquitates eorum in conspectu dei. Elemosina viri
quasi sacculus cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam conser-
vabit, et postea resurget et retribuet illis retribu-
tionem unicuique in caput ipsorum, et convertet in inferiores
partes terre. Penitentibus autem dedit viam iustitie, et confir-
mavit deficientes sustinere, et destinavit illis sortem
veritatis. Convertere ad dominum, et relinque peccata tua. Precare ante
faciem domini, et minue offendicula. Revertere ad dominum,
et avertere ab iniustitia tua, et nimis odito execratio-

nem. Et cognosce iustitias et iudicia dei, et sta in sorte pro-
positionis et orationis altissimi dei. In partes vade seculi sancti cum
vivis et dantibus confessionem deo. Ne moreris in erro-
re impiorum; ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil perit
confessio. Confiteberis vivens, laudabis deum, et gloriaberis in
miserationibus eius. Quam magna misericordia domini, et propitiatio illius
convertentibus ad se. Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non
est immortalis filius hominis, et in vanitatem malitie pla-
cuit. Quid lucidius sole? et hic deficiet. Aut quid nequius
quam quod excogitavit caro et sanguis? et hoc arguetur.
Virtutem altitudinis celi ipse conspicit, et omnes homines terra

XVIII

Qui vivit in eternum creavit omnia et cinis.
simul. Deus solus iustificabitur, et manet invictus
rex in eternum. Quis sufficiet enarrare opera illius? Quis
enim investigabit magnalia eius? Virtutem autem mag-
nitudinis eius quis enuntiabit? aut quis adiciet enarra-
re misericordiam eius? Non est minuere neque adicere, nec est inve-
nire magnalia dei. Cum consummaverit homo, tunc incipiet,
et cum quieverit, operabitur. Quid est homo, et que est gratia illius? et quid
est bonum aut quid nequam illius? Numerus dierum hominum
ut multum centum anni; quasi gutta aque maris deputati sunt,
et sicut calculus harene, sic exigui anni in die evi.
Propter hoc patiens est deus in illis, et effundit super illos
misericordiam suam. Vidit presumptionem cordis eorum quoniam mala
est, et cognovit subversionem illorum quoniam nequam est. Ideo
adimplevit propitiationem suam in illis, et ostendit illis
viam equitatis. Miseratio hominis circa proximum suum;
misericordia autem dei super omnem carnem. Qui misericordiam habet
et docet et erudit quasi pastor gregem suum, miseretur
excipientis doctrinam miserationis, et qui festinat
in iudiciis eius. Fili, in bonis non des querelam, et in omni
dato non des tristitiam verbi mali. Nonne ardorem
refrigerabit ros? sic et verbum melius quam datum.
Nonne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum homine
iustificato. Stultus acriter improperabit, et datum indiscipli-
nati tabescere facit oculos. Ante iudicium para iustitiam
tibi, et antequam loquaris disce. Ante languorem adhibe me-
dicinam, et ante iudicium interroga te ipsum, et in conspectu dei
invenies propitiationem. Ante languorem humilia te,
et in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam.
Non impediaris orare semper, et ne verearis usque ad
mortem iustificari, quoniam merces dei manet in eter-
num. Ante orationem prepara animam tuam, et noli esse quasi homo
qui temptat deum. Memento ire in die consummatio-
nis, et tempus retributionis in conversatione faciei. Memento pau-
pertatis in tempore habundantie, et necessitatem pau-
pertatis in die divitiarum. A mane usque ad vesperum im-
mutabitur tempus, et hec omnia citata in oculis dei. Homo
sapiens in omnibus metuet, et in diebus delictorum atten-
det ab inertia. Omnis astutus agnoscit sapientiam, et
invenienti eam dabit confessionem. Sensati in ver-
bis et ipsi sapienter egerunt, et intellexerunt veritatem
et iustitiam, et imploraverunt proverbia et iudicia. Post
concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere.
Si prestes anime tue concupiscentias eius, faciet te in
gaudium inimicis tuis. Ne oblecteris in turbis
nec in modicis, assidua enim est commissio illorum. Ne fueris
mediocris in contentione ex fenore, et non est tibi 170

nichil in sacculo. eris enim inuidus anime tue.

XIX

Operarius ebriosus non locupletabitur. et qui spernit modica paulatim decidet. Vinum et mulieres apostatare faciunt et sapientes. et arguent sensatos. et qui se iungit fornicariis nequam erit. putredo et vermes hereditabunt illum. et extolletur in exemplum maius. et tolletur de numero eius anima. Qui credit cito levis corde est. et minorabitur. et qui delinquit in animam suam insuper habebitur. Qui gaudet iniquitate denotabitur. et qui odit correptionem minuetur vita. et qui odit loquacitatem extinguit maliciam. Qui peccat in animam suam penitebit. et qui iocundatur in malicia denotabitur. Ne iteres verbum nequam et durum. et non minoraberis. Amico et inimico noli narrare sensum tuum. et si est tibi delictum noli denudare. Audiet enim te et custodiet te. et quasi defendens peccatum odiet te. et sic aderit tibi semper. Audisti verbum adversus proximum tuum. commoriatur in te. fidens quoniam non te disrumpet. A facie verbi parturit fatuus. tamquam gemitus partus infantis. Sagitta infixa femori carnis. sic verbum in corde stulti. Corripe amicum. ne forte non intellexerit et dicat non feci. aut si fecerit ne iterum addat facere. Corripe proximum. ne forte non dixerit. et si dixerit ne forte iteret. Corripe amicum. sepe enim fit commissio. et non omni verbo credas. Est qui labitur lingua sua. sed non ex animo. Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua. Corripe amicum antequam comminieris. et da locum timori altissimi. Quia omnis sapientia timor Dei. et in illa timere Deum. et in omni sapientia dispositio legis. et non est sapientia nequitie disciplina. et non est cogitatus peccatorum prudentia. Est nequitia et in ipsa execratio. et est insipiens qui minuitur sapientia. Melior est homo qui minuitur sapientia et deficiens sensu in timore Dei. quam qui habundat sensu et transgreditur legem altissimi. Est solertia certa. et ipsa iniqua. Est qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se. et interiora eius plena sunt dolo. et est qui se nimium submittit a multa humilitate. et est qui inclinat faciem et fingit se non videre quod ignoratum est. et si ab inbecillitate virium vetetur peccare. si invenerit tempus malefaciendi malefaciet. Ex visu cognoscitur vir. et ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis et risus dentium et ingressus hominis enuntiant de illo. Est correptio mendax in ira contumeliosi. et est iudicium quod non probatur esse bonum. et est tacens. et ipse est prudens.

XX

Quam bonum est arguere quam irasci. et confitentem in oratione non prohibere. Concupiscentia spadonis devirginabit iuvenculam. sic qui facit per vim iudicium iniquum. Quam bonum est correptum manifestare penitentiam. sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens qui invenitur sapiens. et est odibilis qui procax est ad loquendum. Est autem tacens non habens sensum loquele. et est tacens sciens tempus apti temporis. Homo sapiens tacebit usque ad tempus. lascivus autem et imprudens non servabunt tempus. Qui multis utitur verbis ledet animam suam. et qui potestatem sibi sumit iniuste odietur. Est processio in malis viro indisciplinato. et est inventio in detrimentum. Est datum quod non est utile. et est datum cuius retributio duplex est. Est propter gloriam minoratio. et est qui ab humilitate levabit caput. Est qui multa redimat modico precio. et restituens ea in septuplum. Sapiens in verbis seipsum amabilem facit. gratie autem fatuorum effundentur. Datus insipientis non erit utilis tibi. oculi enim eius septemplices sunt. Exigua dabit et multa improperabit. et apertio oris illius inflammatio est. Hodie fenerat quis. et cras expetit. odibilis est homo huiusmodi. Fatuo non erit amicus. et non erit gratia bonis illius. Qui enim edunt panem illius false lingue sunt. quotiens et quanti irridebunt eum. Neque enim quod habendum erat directo sensu distribuit. similiter et quod non erat habendum. Lapsus false lingue quasi qui in pavimento cadens. sic casus malorum festinanter veniet. Homo acharis quasi fabula vana in ore indisciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur parabola. non enim dicit illam in tempore suo. Est qui vetatur peccare pre inopia. et in requie sua stimulabitur. Est qui perdet animam suam pre confusione. et ab imprudenti persona perdet eam. persone autem acceptione perdet se. Est qui pre confusione promittit amico. et lucratus est eum inimicum gratis. Opprobrium nequam in homine mendacium. et in ore indisciplinatorum assidue erit. Potior fur quam assiduitas viri mendacis. perditionem autem ambo hereditabunt. Mores hominum mendacium sine honore. et confusio illorum cum ipsis sine intermissione. Sapiens in verbis producet seipsum. et homo prudens placebit magnatis. Qui operatur terram suam inaltabit acervum frugum. et qui operatur iustitiam ipse exaltabitur. qui vero placet magnatis effugiet iniquitatem. Xenia et dona excecant oculos iudicum. et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. Sapientia absconsa et thesaurus invisus. que utilitas in utrisque. Melior est qui celat insipientiam suam. quam homo qui abscondit sapientiam suam.

XXI

Fili peccasti. non adicias iterum. sed et de pristinis deprecare ut tibi dimittantur. Quasi a facie colubri fuge peccata. et si accesseris ad illa suscipient te. Dentes leonis dentes eius. interficientes animas hominum. Quasi romphea bis acuta omnis iniquitas. plage illius non est sanitas. Obiurgatio et iniurie adnullabunt substantiam. et domus que nimis locuples est adnullabitur superbia. sic substantia superbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures eius perveniet. et iudicium festinato adveniet illi. Qui odit correptionem vestigium est peccatoris. et qui timet Deum convertetur ad cor suum. Notus a longe potens lingua audaci. et sensatus scit labi se ab ipso. Qui edificat domum suam impendiis alienis. quasi qui colligit lapides suos in hieme. Stuppa collecta synagoga peccantium. et consummatio illorum flamma ignis. Via peccantium complantata lapidibus. et in fine illorum inferi et tenebre et pene. Qui custodit iustitiam continebit sensum eius. Consummatio timoris Dei sapientia et sensus. Non erudietur qui non est sapiens in bono. Est autem insipientia que habundat in malo. et non est sensus ubi est amaritudo. Scientia sapientis tamquam inundatio habundabit. et consilium illius sicut fons vite permanet. Cor fatui quasi vas confractum. et omnem sapientiam non tenebit. Verbum sapiens quodcumque audierit sciens lau-

dabit et adiciet. audivit luxuriosus et displicebit ei et
proiciet illud post dorsum suum. Narratio fatui quasi sarcina
in via. Nam in labiis sensati invenietur gratia. Os prudentis
quaeritur in ecclesia, et verba illius cogitabunt in cordibus su-
is. Tamquam domus exterminata sic fatuo sapientia, et scientia insensati
inenarrabilia verba. Compedes in pedibus stulto doctri-
na, et quasi vincula manuum super manum dextram. Fatuus
in risu exaltat vocem suam; vir autem sapiens vix taci-
te ridebit. Ornamentum aureum prudenti doctrina, et quasi
brachiale in brachio dextro. Pes fatui facilis in domum
proximi, et homo peritus confundetur a persona potentis. Stultus
a fenestra respiciet in domum; vir autem eruditus foris stabit.
Stultitia hominis auscultare per ostium, et prudens gravabitur
contumelia. Labia imprudentium stulta narrabunt;
verba autem prudentium statera ponderabuntur. In ore fa-
tuorum cor eorum, et in corde sapientium os illorum. Dum maledi-
cit impius diabolum, maledicit ipse animam suam. Susurro
coinquinabit animam suam, et in omnibus odietur; et qui man-
serit odietur; tacitus et sensatus honorabitur. XXII
In lapide luteo lapidatus est piger, et omnes loquentur super asper-
nationem illius. De stercore boum lapidatus est piger, et omnis
qui tetigerit eum excutiet manus. Confusio patris est de
filio indisciplinato; filia autem fatua in deminoratione demi-
noratione fiet. Filia prudens hereditas viro suo; nam quae
confundit in contumelia fit genitoris; patrem et virum
confundit audax, et ab impiis non minorabitur; ab utrisque autem
inhonorabitur. Musica in luctu importuna narratio;
flagella et doctrina in omni tempore sapientia. Qui docet fatu-
um quasi qui conglutinat testam. Qui narrat verbum
non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi som-
no. Cum dormiente loquitur qui narrat stulto sapientiam,
et in fine narrationis dicet: Quis est hic? Supra mortuum plora,
defecit enim lux eius; et supra fatuum plora, defecit enim sen-
sus. Modicum plora super mortuum, quoniam requievit; nequissi-
mi enim nequissima vita super mortem fatui. Luctus
mortui septem dies; fatui autem et impii omnes dies vitae
illorum. Cum stulto ne multum loquaris, et cum insensato ne
abieris. Serva te ab illo ut non molestiam habeas, et non
coinquinaberis in peccato illius. Deflecte ab illo, et invenies
requiem, et non acediaberis in stultitia illius. Super plum-
bum quid gravabitur? Et quod illi aliud nomen quam fatuus? Ha-
renam et salem et massam ferri facilius est ferre quam ho-
minem imprudentem et fatuum et impium. Sicut lora-
mentum ligneum colligatum fundamento aedificii non dissolve-
tur, sic et cor confirmatum in cogitatione consilii. Cogitatus
sensati in omni tempore metu non depravabitur. Sicut pale-
e in excelsis et cementa sine impensa posita contra faciem
venti non permanebunt, sic et cor timidum in cogitatione stulti
contra impetum timoris non resistet. Sicut ornatus harenosus
in pariete limpido, sic et cor trepidum in cogitatione
fatui omni tempore non metuet. Sic et qui in praeceptis Dei perma-
net semper. Pungens oculum deducet lacrimas, et qui pun-
git cor profert sensum. Mittens lapidem in volatilia
deiciet illa; sic et qui conviciatur amico dissolvit ami-
citiam. Ad amicum et si produxeris gladium, non desperes; est enim
regressus ad amicum. Si aperueris os triste, ne timu-
eris; est enim concordatio, excepto convicio et improperio et super-
bia et mysterii revelatione et plaga dolosa. In his omni-
bus effugiet amicus. Fidem posside cum amico in pau- 171
pertate illius, ut et in bonis illius laeteris. In tempore tribulationis
illius permane illi fidelis, ut et in hereditate illius co-
heres sis. Ante ignem camini vapor et fumus ignis
inaltatur; sic et ante sanguinem maledicta et contu-
meliae et minae. Amicum salutare non confundar, et a facie
illius non me abscondam; et si mala mihi evenerint per illum,
sustinebo. Omnis qui audiet cavebit se ab eo. Quis
dabit ori meo custodiam, et super labia mea signacu-
lum certum, ut non cadam ab ipsis, et lingua mea perdat me?
Domine pater et dominator vitae meae, ne XXIII
derelinquas me in cogitatu et consilio eorum, nec
sinas me cadere in illa exprobratione. Quis superponit in
cogitatu meo flagella, et in corde meo doctrinam sa-
pientiae, ut ignorationibus eorum non parcant mihi, et non appareant
delicta illorum, ne adincrescant ignoran-
tiae meae et multiplicentur delicta mea, et peccata mea ha-
bundent, et incidam in conspectu adversariorum meorum,
et gaudeat inimicus meus? Domine pater et deus vitae me-
ae, ne derelinquas me in cogitatu illorum; extollentiam
oculorum meorum ne dederis mihi, et omne desiderium averte a
me. Aufer a me ventris concupiscentias, et concubitus
concupiscentiae ne apprehendant me, et animo irreveren-
ti et infrunito ne tradas me. Doctrinam oris au-
dite, filii, et qui custodierit illam non periet labiis,
nec scandalizabitur in operibus nequissimis.
In vanitate sua apprehenditur peccator, et superbus
et maledicus scandalizabitur in illis. Iurationi non assues-
cat os tuum; multi enim casus in illa. Nominatio vero dei non
sit assidua in ore tuo, et nominibus sanctorum non admiscearis,
quoniam non eris immunis ab eis. Sicut enim servus interroga-
tus assidue a livore non minuitur, sic omnis iurans
et nominans in toto a peccato non purgabitur. Vir multum
iurans replebitur iniquitate, et non discedet a domo
illius plaga. Et si frustraverit fratrem, delictum illius
supra ipsum erit; et si dissimulaverit, delinquit du-
pliciter; et si in vacuum iuraverit, non
iustificabitur; replebitur enim retributione domus illi-
us. Est et alia loquela contraria in mortem; non inveni-
atur in hereditate Iacob. Etenim a misericordibus
omnia haec auferentur, et in delictis non volutabuntur.
Indisciplinatae loquelae non assuescat os tuum; est enim
in illa verbum peccati. Memento patris et matris tuae; in
medio enim magnatorum consistis, ne forte obliviscatur
tui deus in conspectu illorum, et assiduitate tua infa-
tuatus improperium patiaris, et maluisses non nasci,
et diem nativitatis tuae maledicas. Homo assuetus
in verbis improperii in omnibus diebus suis non erudi-
etur. Duo genera habundant in peccatis, et tertium adducit
iram et perditionem. Anima calida quasi ignis ardens non
extinguetur donec aliquid glutiat; et homo nequam
in ore carnis suae non desinet donec incendat ignem.
Homini fornicario omnis panis dulcis; non fatiga-
bitur transgrediens usque ad finem. Omnis homo
qui transgreditur lectum suum contempnens in animam
suam, et dicens: Quis me videt? Tenebrae circumdant
me, et parietes cooperiunt me, et nemo circumspicit
me. Quem vereor? Delictorum meorum non memora-

bus altissimi. Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit a se timorem Dei huiusmodi hominis timor, et oculi hominum timentes illum; et non cognovit quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconditas partes. Domino enim Deo antequam crearentur omnia sunt agnita; sic et post perfectum respicit omnia. Hic in plateis civitatis vindicabitur, et quasi pullus equinus fugabitur; et ubi non speravit, apprehendetur; et erit dedecus omnibus, eo quod non intellexerit timorem Domini. Sic et mulier omnis relinquens virum suum, peccabit, et statuens hereditatem ex alieno matrimonio. Primo enim in lege altissimi incredibilis fuit; et secundo virum suum dereliquit; tertio in adulterio fornicata est, et ex alio viro filios sibi statuit. Hec in ecclesiam adducetur, et in filios eius respicietur. Non tradent filii eius radices, et rami eius non dabunt fructum. Derelinquet in memoriam maledictum illius, et dedecus illius non delebitur. Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius quam timor Dei, et nihil dulcius quam respicere in mandatis Domini. Gloria magna est sequi Dominum, longitudo enim dierum assumetur ab eo. XXIIII

Sapientia laudabit animam suam, et in Deo honorabitur, et in medio populi sui gloriabitur, et in ecclesiis altissimi aperiet os suum, et in conspectu virtutis illius gloriabitur, et in medio populi sui exaltabitur, et in plenitudine sancta admirabitur, et in multitudine electorum habebit laudem, et inter benedictos benedicetur, dicens: Ego ex ore altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam. Ego feci in celis ut oriretur lumen indeficiens, et sicut nebula texi omnem terram. Ego in altissimis habitavi, et thronus meus in columpna nubis. Gyrum celi circuivi sola, et profundum abyssi penetravi, et in fluctibus maris ambulavi, et in omni terra steti, et in omni populo, et in omni gente primatum habui, et omnium excellentium et humilium corda virtute calcavi, et in his omnibus requiem quesivi, et in hereditate Domini morabor. Tunc precepit et dixit michi creator omnium, et qui creavit me requievit in tabernaculo meo, et dixit michi: In Iacob inhabita, et in Israel hereditare, et in electis meis mitte radices. Ab initio et ante secula creata sum, et usque ad futurum seculum non desinam, et in habitatione sancta coram ipso ministravi. Et sic in Syon firmata sum, et in civitate sanctificata similiter requievi, et in Ierusalem potestas mea. Et radicavi in populo honorificato, et in parte Dei mei hereditas illius, et in plenitudine sanctorum detentio mea. Quasi cedrus exaltata sum in Libano, et quasi cypressus in monte Syon. Quasi palma exaltata sum in Cades, et quasi plantatio rose in Iericho; quasi oliva speciosa in campis, et quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in plateis. Sicut cynamomum et balsamum aromatizans odorem dedi; quasi mirra electa dedi suavitatem odoris, et quasi storax et galbanus et ungula et gutta, et quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam, et quasi balsamum non mixtum odor meus. Ego quasi therebintus extendi ramos meos, et rami mei honoris et gratie. Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris, et flores mei fructus honoris et honestatis. Ego mater pulchre dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sancte spei. In me gratia omnis vie et veritatis, in me omnis spes vite et virtutis. Transite ad me omnes qui concu-

piscitis me, et a generationibus meis implemini. Spiritus enim meus super mel dulcis, et hereditas mea super mel et favum. Memoria mea in generationes seculorum. Qui edunt me adhuc esurient, et qui bibunt me adhuc sitient. Qui audit me non confundetur, et qui operantur in me non peccabunt. Hec omnia liber vite, et testamentum altissimi, et agnitio veritatis. Legem mandavit Moyses in preceptis iusticiarum, et hereditatem domui Iacob, et Israel promissiones. Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris sedentem in sempiternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, et sicut Tygris in diebus novorum. Qui adimplet quasi Eufrates sensum, qui multiplicat quasi Iordanis in tempore messis. Qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Gion in die vindemie. Qui perficit primus scire ipsam, et infirmior non investigabit eam. A mari enim habundabit cogitatio eius, et consilium illius in abysso magna. Ego sapientia effudi flumina. Ego quasi trames aque immense de fluvio. Ego quasi fluvii dorix, et sicut aqueductus exivi a paradiso. Dixi: Rigabo ortum plantationis, et inebriabo partus mei fructum. Et ecce factus est michi trames habundans, et fluvius meus appropinquavit ad mare. Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, et enarrabo illam usque ad longinquum. Penetrabo omnes inferiores partes terre, et inspiciam omnes dormientes, et illuminabo omnes sperantes in Domino. Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, et relinquam illam querentibus sapientiam, et non desinam in progenies eorum usque in evum sanctum. Videte quoniam non michi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem. XXV

In tribus placitum est spiritui meo, que sunt probata coram Deo et hominibus: concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier sibi bene consentientes. Tres species odivit anima mea, et aggravor valde anime illorum: pauperem superbum, et divitem mendacem, senem fatuum et insensatum. Que in iuventute tua non congregasti, quomodo invenies in senectute tua? Quam speciosum canicie iudicium, et presbiteris cognoscere consilium! Quam speciosa veteranis sapientia, et gloriosis intellectus et consilium! Corona senum multa peritia, et gloria illorum timor Dei. Novem insuspicabilia cordis magnificavi, et decimum dicam in lingua hominibus. Homo qui iocundatur in filiis vivens, et videns subversionem inimicorum suorum. Beatus qui habitat cum muliere sensata, et qui lingua sua non est lapsus, et qui non servivit indignis se. Beatus qui invenit amicum verum, et qui enarrat iusticiam auri audienti. Quam magnus qui invenit sapientiam et scientiam! Sed non est super timentem Deum. Timor Dei super omnia se superposuit. Beatus homo cui donatum est habere timorem Dei. Qui tenet illum cui assimilabitur? Timor Dei initium dilectionis eius, fidei autem initium agglutinandum est ei. Omnis plaga tristicia cordis est, et omnis malicia nequitia mulieris. Et omnem plagam, et non plagam videbit cordis, et omnem maliciam nequitiam, et non nequitiam mulieris, et omnem obductum, et non obductum odientium, et omnem vindictam, et non vindictam inimicorum. Non est caput nequius super caput colubri, et non est ira super iram mulieris. Commorari leoni et draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius, et obcecavit vultum suum tanquam ursus, et quasi saccum osten-

solū

… de malicia mulieris

det in medio proximorum. Ingemuit vir eius, et audiens suspiravit modicum. Brevis omnis malitia super malitiam mulieris: sors peccatorum cadat super illam. Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto. Ne respicias in mulieris speciem, et non concupiscas mulierem in specie. Mulieris ira, et irreverentia, et confusio magna. Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo. Cor humile, et facies tristis, et plaga mortis mulier nequam. Manus debiles, et genua dissoluta, mulier quae non beatificat virum suum. A muliere initium factum est peccati, et per illam omnes morimur. Non des aquae tuae exitum, nec modicum; nec mulieri nequam veniam prodeundi. Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum. A carnibus tuis abscide eam, ne semper te abutatur.

XXVI

Mulieris bonae beatus vir: numerus enim annorum illorum duplex. Mulier fortis oblectat virum suum, et annos vitae illius in pace implebit. Pars bona mulier bona: in parte bona timentium Deum dabitur viro pro factis bonis. Divitis autem et pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris. A tribus timuit cor meum, et in quarto facies mea metuit: zelaturam civitatis, et collectionem populi, et calumniam mendacem: super mortem omnia gravia. Dolor cordis et luctus mulier zelotypa. In muliere zelotypa flagellum linguae omnibus communicans. Sicut boum iugum quod movetur, ita et mulier nequam: qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem. Mulier ebriosa ira magna: et contumelia et turpitudo illius non tegetur. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, et in palpebris illius agnoscetur. In filia autem non avertente se, firma custodiam: ne inventa occasione abutatur se. Ab omni irreverentia oculorum eius cave, et ne mireris si te neglexerit. Sicut viator sitiens ad fontem os aperiet, et ab omni aqua proxima bibet, et contra omnem palum sedebit, et contra omnem sagittam aperiet pharetram donec deficiat. Gratia mulieris sedulae delectabit virum suum, et ossa illius impinguabit. Disciplina illius datum Dei est. Mulier sensata et tacita, non est immutatio eruditae animae. Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata. Omnis autem ponderatio non est digna continentis animae. Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonae species in ornamentum domus eius. Lucerna splendens super candelabrum sanctum, et species faciei super aetatem stabilem. Columnae aureae super bases argenteas, et pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Fundamenta aeterna supra petram solidam, et mandata Dei in corde mulieris sanctae. In duobus contristatum est cor meum, et in tertio iracundia mihi advenit: vir bellator deficiens per inopiam, et vir sensatus contemptus: et qui transgreditur a iustitia ad peccatum, Deus paravit eum ad rhomphaeam. Duae species difficiles et periculosae mihi apparuerunt: Difficile exuitur negotians a negligentia sua: et non iustificabitur caupo

XXVII

a peccatis labiorum.

Propter inopiam multi ~~peccatores~~ deliquerunt: et qui quaerit locupletari, avertit oculum suum. Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic et inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatum. Conteretur cum delinquente delictum. Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua. Sicut in percussura cribri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius. Vasa figuli probat fornax, et homines iustos tentatio tribulationis. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante sermonem ne laudes virum: haec enim tentatio est hominum. Si sequaris iustitiam, apprehendes illam, et indues quasi poderem honoris, et inhabitabis cum ea, et proteget te in sempiternum, et in die agnitionis invenies firmamentum. Volatilia ad sibi similia conveniunt: et veritas ad eos qui operantur illam revertetur. Leo venationi insidiatur semper: sic peccata operantibus iniquitatem. Homo sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur. In medio insensatorum serva verbum tempori: in medio autem cogitantium legem Dei assiduus esto. Narratio peccantium odiosa, et risus illorum in deliciis peccati. Loquela multum iurans horripilationem capiti statuet: et irreverentia ipsius obturatio aurium. Effusio sanguinis in rixa superborum, et maledictio illorum auditus gravis. Qui denudat arcana amici, fidem perdit, et non inveniet amicum ad animum suum. Dilige proximum tuum, et coniungere fide cum eo. Quod si denudaveris absconsa illius, non persequeris post eum. Sicut enim homo qui perdit amicum suum, sic qui perdit amicitiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu sua, sic dereliquisti proximum tuum, et non eum capies. Non illum sequeris, quoniam longe abest: effugit enim quasi caprea de laqueo, quoniam vulnerata est anima eius: ultra eum non poteris colligare. Et maledicti est concordatio. Denudare autem amici mysteria, desperatio est animae infelicis. Annuens oculo fabricat iniqua, et nemo eum abiciet. In conspectu oculorum tuorum conculcabit os suum, et super sermones tuos admirabitur: novissime autem pervertet os suum, et in verbis suis dabit scandalum. Multa audivi, et non coaequavi ei: et Dominus odiet illum. Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet: et plaga dolosi dividet vulnera. Et qui foveam fodit, incidet in eam: et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: et qui laqueum alio ponit, peribit in illo. Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur, et non agnoscet unde adveniet illi. Illusio et improperium superborum, et vindicta sicut leo insidiabitur illi. Laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum: dolor autem consumet eos antequam moriantur. Ira et furor, utraque exsecrabilia sunt, et vir peccator continens erit illorum.

XXVIII

Qui vindicari vult, a Domino inveniet vindictam, et peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocenti te: et tunc deprecanti tibi peccata solventur. Homo homini servat iram, et a Deo quaerit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis suis deprecatur? Ipse dum caro sit, reservat iram, et propitiationem petit a Deo? Quis exorabit pro delictis illius? Memento novissimorum, et desine inimicari. Tabitudo enim et mors imminent in mandatis eius. Memorare timorem Dei, et non irascaris proximo. Memorare testamentum Altissimi, et despice ignorantiam proximi. Abstine te a lite, et minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, et vir peccator conturbabit amicos, et in medio pacem habentium immittit inimicitiam. Secundum enim ligna silvae, sic ignis exardescit: et secundum virtutem hominis, sic iracundia illius erit, et secundum substantiam suam exaltabit iram suam

de lingua

Certamen festinatum incendit ignem, et lis festinans effundit sanguinem, et lingua testificans adducit mortem. Si sufflaveris quasi ignis exardebit, et si expueris super illam extinguetur; utraque ex ore proficiscuntur. Susurro et bilinguis maledictus: multos enim turbavit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, et dispersit illos de gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit, et domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres fortes eiecit, et privavit illas laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiem, nec habebit amicum in quo requiescat. Flagelli plaga livorem facit; plaga autem lingue comminuet ossa. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam. Beatus qui tectus est a lingua nequam, qui in iracundia illius non transivit, et qui non attraxit iugum eius, et in vinculis illius non est ligatus. Iugum enim illius iugum ferreum est, et vinculum illius vinculum ereum est. Mors illius mors nequissima, et utilis inferus potius quam illa. Perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit vias iniustorum; et in flamma sua non comburet iustos. Qui relinquunt Deum incident in eam, et exardebit in illis, et non extinguetur; et immittetur in illos quasi leo, et quasi pardus ledet illos. Sepi aures tuas spinis, et noli audire linguam nequam, et ori tuo facito ostia, et seras auribus tuis. Aurum tuum et argentum tuum confla, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos; et attende ne forte labaris in lingua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem.

XXIX

Qui facit misericordiam feneratur proximo suo, et qui prevalet manu mandata servat. Fenerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, et iterum redde proximo in tempore suo. Confirma verbum et fideliter age cum illo, et in omni tempore invenies quod tibi necessarium est. Multi quasi inventionem estimaverunt fenus, et prestiterunt molestiam his qui se adiuverunt. Donec accipiant osculantur manus dantis, et in promissionibus humiliant vocem suam; et in tempore redditionis postulabit tempus, et loquetur verba tedii et murmurationum, et tempus causabitur. Si autem potuerit reddere, adversabitur; solidi vix reddet dimidium, et computabit illud quasi inventionem. Sin autem, fraudabit illum pecunia sua, et possidebit illum inimicum gratis; et convitia et maledicta reddet illi, et pro honore et beneficio reddet illi contumeliam. Multi non causa nequitie non feneraverunt, sed fraudari gratis timuerunt. Verumtamen super humilem animo fortior esto, et pro elemosina non trahas illum. Propter mandatum assume pauperem, et propter inopiam eius ne dimittas illum vacuum. Perde pecuniam propter fratrem et amicum, et non abscondas illam sub lapide in perditionem. Pone thesaurum tuum in preceptis Altissimi, et proderit tibi magis quam aurum. Conclude elemosinam in sinu pauperis, et hec pro te exorabit ab omni malo. Elemosina viri quasi sacculus cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam conservabit; et postea resurget et retribuet illis retributionem unicuique in caput ipsorum. Super scutum potentis et super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit. Vir bonus fidem facit pro proximo suo, et qui perdiderit confusionem derelinquet sibi. Gratiam fideiussoris ne obliviscaris, dedit enim pro te animam suam. Repromissorem fugit peccator et immundus. Bona repromissoris sibi ascribit peccator, et ingratus sensu derelinquet liberantem se. Vir repromittit de proximo suo, et cum perdiderit reverentiam derelinquetur ab eo. Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, et commovit illos quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fecit, et vagati sunt in gentibus alienis. Peccator transgrediens mandatum Domini incidet in promissionem nequam, et qui conatur multa agere incidet in iudicium. Recupera proximum tuum secundum virtutem tuam, et attende tibi ne incidas. Initium vite hominis aqua et panis et vestimentum et domus protegens turpitudinem. Melior est victus pauperis sub tegmine asserum quam epule splendide in peregre sine domicilio. Minimum pro magno placeat tibi, et improperium peregrinationis non audies. Vita nequam hospitandi de domo in domum; et ubi hospitabitur non fiducialiter aget nec aperiet os. Hospitabitur et pascet et potabit ingratos, et ad hec amara audiet: Transi hospes, et orna mensam, et que in manu habes ciba ceteros. Exi a facie honoris amicorum meorum; necessitudine domus mee hospitio mihi factus est frater. Gravia hec homini habenti sensum: correptio domus et improperium feneratoris.

XXX

Qui diligit filium suum assiduat illi flagella, ut letetur in novissimo suo, et non palpet proximorum ostia. Qui docet filium suum laudabitur in illo, et in medio domesticorum in illo gloriabitur. Qui docet filium suum in zelum mittit inimicum, et in medio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus est pater illius, et quasi non est mortuus; similem enim reliquit sibi post se. In vita sua vidit et letatus est in illo; in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis. Reliquit enim defensorem domus contra inimicos, et amicis reddentem gratiam. Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua, et super omnem vocem turbabuntur viscera eius. Equus indomitus evadet durus, et filius remissus evadet preceps. Lacta filium et paventem te faciet; lude cum eo et contristabit te. Non corrideas illi, ne condoleas, et in novissimo obstupescent dentes tui. Non des illi potestatem in iuventute, et ne despicias cogitatus illius. Curva cervicem eius in iuventute, et tunde latera eius dum infans est, ne forte induret et non credat tibi, et erit tibi dolor anime. Doce filium tuum, et operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas. Melior est pauper sanus et fortis viribus quam dives imbecillis et flagellatus malitia. Salus anime in sanctitate iustitie melior est omni auro et argento, et corpus validum quam census immensus. Non est census super censum salutis corporis, et non est oblectamentum super cordis gaudium. Melior est mors quam vita amara, et requies eterna quam languor perseverans. Bona abscondita in ore clauso quasi appositiones epularum circumposite sepulcro. Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit nec odorabit. Sic qui effugatur a Domino, portans mercedes iniquitatis; videns oculis et ingemiscens, sicut spado complectens virginem et suspirans. Tristitiam non des anime tue, et non affligas temetipsum in consilio tuo. Iocunditas cordis hec

est vita hominis et thesaurus sine defectione sanctitatis. et exsultatio viri est longevitas. Miserere anime tue placens Deo, et contine; congrega cor tuum in sanctitate eius, et tristitiam longe expelle a te. Multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa. Zelus et iracundia minuunt dies, et ante tempus senectam adducet cogitatus. Splendidum cor bonum in epulis; epule enim illius diligenter fiunt.

XXXI

Vigilia honestatis tabefaciet carnes, et cogitatus illius auferet somnum. Cogitatus prescientie avertit sensum, et infirmitas gravis sobriam facit animam. Laboravit dives in congregatione substantie, et in requie sua replebitur bonis suis. Laboravit pauper in diminutione victus, et in fine inops fit. Qui aurum diligit non iustificabitur, et qui insequitur consumptionem replebitur ex ea. Multi dati sunt in auri casus, et facta est in specie ipsius perditio illorum. Lignum offensionis est aurum sacrificantium; ve illis qui sectantur illud, et omnis imprudens deperiet in illo. Beatus dives qui inventus est sine macula, et qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia et thesauris. Quis est hic, et laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua. Qui probatus est in illo, et perfectus inventus est, erit illi gloria eterna. Qui potuit transgredi, et non est transgressus, et facere mala, et non fecit. Ideo stabilita sunt bona illius in Domino, et elemosinas illius enarrabit omnis ecclesia sanctorum. Supra mensam magnam sedisti, non aperias super illam faucem tuam prior. Non dicas sic: Multa sunt que super illam sunt. Memento quoniam malus est oculus nequam. Nequius oculo quid creatum est? Ideo ab omni facie sua lacrimabitur cum viderit. Ne extendas manum tuam prior, et invidia contaminatus erubescas. Ne comprimaris in convivio. Intellige que sunt proximi tui ex te ipso. Utere quasi homo frugi his que tibi apponuntur, ne cum manducas multum odio habearis. Cessa prior causa discipline, et noli nimius esse, ne forte offendas. Et si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam. Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum, et in dormiendo non laborabis ab eo, et non senties laborem. Vigilia et colera et tortura viro infrunito. Somnus sanitatis in homine parco; dormiet usque mane, et anima illius cum ipso delectabitur. Et si coactus fueris in edendo multum, surge e medio, et evome, et refrigerabit te, et non adduces corpori tuo infirmitatem. Audi me, fili, et ne spernas me, et in novissimo invenies verba mea. In omnibus operibus tuis esto velox, et omnis infirmitas non occurret tibi. Splendidum in panibus benedicent labia multorum, et testimonium veritatis illius fidele. In nequissimo pane murmurabit civitas, et testimonium nequitie illius verum est. Diligentes in vino noli provocare; multos enim exterminavit vinum. Ignis probat ferrum durum; sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum. Equa vita hominibus vinum in sobrietate; si bibas illud moderate, eris sobrius. Que est vita que minuitur vino? Quid defraudat vitam? mors. Vinum in iocunditate creatum est, et non in ebrietate ab initio. Exultatio anime et cordis vinum moderate potatum. Sanitas est anime et corpori sobrius potus. Vinum multum potatum irritationem et iram et ruinas multas facit. Amaritudo anime vinum multum potatum. Ebrietatis animositas imprudentis offensio, minorans virtutem et faciens vulnera. In convivio vini non arguas proximum, et non despicias eum in iocunditate illius. Verba improperii non dicas illi, et non premas illum in repetendo.

XXXII

Rectorem te posuerunt? noli extolli; esto in illis quasi unus ex ipsis. Curam illorum habe, et sic conside, et omni cura tua explicata recumbe, ut leteris propter illos, et ornamentum gratie accipias coronam, et dignationem consequaris congregationis. Loquere maior natu; decet enim te primum verbum diligenti scientia, et non impedias musicam. Ubi auditus non est, non effundas sermonem, et importune noli extolli in sapientia tua. Gemmula carbunculi in ornamento auri, et comparatio musicorum in convivio vini. Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic numerus musicorum in iocundo et moderato vino. Audi tacens, et pro reverentia accedet tibi bona gratia. Adolescens, loquere in tua causa vix. Cum necesse fuerit, si bis interrogatus fueris, habeat caput tuum responsum. In multis esto quasi inscius, et audi tacens simul et querens. Loqui in medio magnatorum non presumas, et ubi sunt senes, non multum loquaris. Ante grandinem preibit coruscatio, et ante verecundiam preibit gratia, et pro reverentia accedet tibi bona gratia. Et hora surgendi non te trices; precurre autem prior in domum tuam, et illic avocare, et illic lude, et age conceptiones tuas, et non in delictis et verbo superbo. Super his omnibus benedicito Dominum qui fecit te, et inebriantem te ab omnibus bonis suis. Qui timet Dominum excipiet doctrinam eius, et qui vigilaverint ad illum invenient benedictionem. Qui querit legem, replebitur ab ea, et qui insidiose agit scandalizabitur in ea. Qui timent Dominum invenient iudicium iustum, et iustitias quasi lumen accendent. Peccator homo vitabit correptionem, et secundum voluntatem suam inveniet comparationem. Vir consilii non disperdet intelligentiam; alienus et superbus non pertimescet timorem. Etiam postquam fecit cum eo sine consilio, suis insectationibus arguetur. Fili, sine consilio nichil facias, et post factum non penitebis. In via ruine non eas, et non offendes in lapides. Nec credas te vie laboriose, ne ponas anime tue scandalum. Et a filiis tuis cave, et a domesticis tuis attende. In omni opere tuo crede ex fide anime tue; hoc est enim conservatio mandatorum. Qui credit Deo attendit mandatis, et qui confidit in illo non minorabitur.

XXXIII

Timenti Dominum non occurrent mala, sed in temptatione Deus illum conservabit, et liberabit a malis. Sapiens non odit mandata et iustitias, et non illidetur quasi in procella navis. Homo sensatus credit legi Dei, et lex illi fidelis. Qui interrogationem manifestat parabit verbum, et sic deprecatus exaudietur, et conservabit disciplinam, et tunc respondebit. Precordia fatui quasi rota carri, et quasi axis versatilis cogitatus illius. Equus emissarius sicut amicus subsannator, sub omni supra sedente hinnit. Quare dies diem superat, et iterum lux lucem, et annus annum a sole? A Domini scientia separati sunt facto sole, et preceptum custodiente. Et immutavit tempora et dies festos ipsorum, et in illa dies festos celebraverunt ad horam. Ex ipsis exaltavit et magnificavit Deus, et ex ipsis posuit in numerum dierum et annos. Et omnes homines de

solo et ex terra unde creatus est adam. In multitudine disciplinae dominus separavit eos et immutavit vias eorum. Ex ipsis benedixit et exaltavit, et ex ipsis sanctificavit et ad se applicavit. Ex ipsis maledixit et humiliavit et convertit illos ad separationem ipsorum. Quasi lutum figuli in manu ipsius plasmare et disponere illud. Omnes viae eius secundum dispositionem eius. Sic homo in manu illius qui se fecit, et reddet illi secundum iudicium suum. Contra malum bonum est, et contra vitam mors. Sic et contra virum iustum peccator. Et sic intuere in omnia opera altissimi: duo et duo, unum contra unum. Et ego novissimus evigilavi, et quasi qui colligit acinos post vindemiatores. In benedictione dei et ipse speravi. Et quasi qui vindemiat replevi torcular. Respicite quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam. Audite me magnati et omnes populi, et rectores ecclesiae auribus percipite. Filio et mulieri, fratri et amico non des potestatem super te in vita tua. Et non dederis alii possessionem tuam, ne forte poeniteat te et depreceris pro illis. Dum adhuc superes et aspiras, non immutabit te omnis caro. Melius est enim ut filii tui te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum. In omnibus operibus tuis praecellens esto. Ne dederis maculam in gloriam tuam. In die consummationis dierum vitae tuae, et in tempore exitus tui distribue hereditatem tuam. Cibaria et virga et onus asino, panis et disciplina et opus servo. Operatur in disciplina et requiescere quaerit. Laxa manus illi et quaerit libertatem. Iugum et lorum curvant collum durum, et servum inclinant operationes assiduae. Servo malivolo tortura et compedes. Mitte illum in operationem ne vacet. Multam enim malitiam docuit otiositas. In opera constitue eum, sic enim condecet illum. Quod si non audierit, curva illum compedibus. Et non amplifices super omnem carnem. Verum sine iudicio nihil facias grave. Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua. Quasi fratrem sic eum tracta, quoniam in sanguine animae comparasti eum. Si laeseris eum iniuste, in fugam convertetur. Et si extollens discesserit, quem quaeras et in qua via illum quaeras nescis.

XXXIIII

Vana spes et mendacium viro insensato, et somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram et persequitur ventum, sic et qui attendit ad visa mendacia. Secundum hoc visio somniorum. Ante faciem hominis similitudo alterius hominis. Ab immundo quid mundabitur? Et a mendace quid verum dicetur? Divinatio erroris et auguria mendacia et somnia malefacientium vanitas est. Et sicut parturientis cor tuum phantasias patitur. Nisi ab altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum. Multos enim errare fecerunt somnia, et exciderunt sperantes in illis. Sine mendacio consummabitur verbum legis, et sapientia in ore fidelis complanabitur. Qui non est tentatus quid scit? Vir in multis expertus cogitabit multa, et qui multa didicit enarrabit intellectum. Qui non est expertus pauca recognoscit. Qui autem in multis factus est multiplicabit malitiam. Qui tentatus non est qualia scit? Qui implanatus est abundabit nequitia. Multa vidi enarrando, et plurimas verborum consuetudines. Aliquotiens usque ad mortem periclitatus sum horum causa, et liberatus sum gratia dei. Spiritus

timentium deum quaeritur, et in respectu illius benedicetur. Spes enim illorum in salvantem illos, et oculi dei in diligentes se. Timentis dominum beata est anima eius. Et oculi domini super timentes eum. Protector potentiae, firmamentum virtutis, tegimen ardoris et umbraculum meridiani, deprecatio offensionis et adiutorium casus, exaltans animam et illuminans oculos, dans sanitatem et vitam et benedictionem. Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, et non sunt beneplacitae subsannationes iniustorum. Dominus solus sustinentibus se in via veritatis et iustitiae. Dona iniquorum non probat altissimus, nec respicit in oblationibus iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Panis egentium vita pauperum est; qui defraudat illum homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Qui effundit sanguinem et qui fraudem facit mercenario fratres sunt. Unus aedificans et unus destruens: quid prodest illis nisi labor? Unus orans et unus maledicens: cuius vocem exaudiet dominus? Qui baptizatur a mortuo et iterum tangit mortuum, quid proficit lavatio eius? Sic homo qui ieiunat in peccatis suis et iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? Orationem illius quis exaudiet?

XXXV

Qui conservat legem multiplicat orationem. Salutare sacrificium est attendere mandatis et discedere ab omni iniquitate. Et propitiationem litare sacrificii super iniustitias, et deprecatio pro peccatis recedere ab iniustitia. Retribuet gratiam qui offert similaginem, et qui facit misericordiam offert sacrificium. Beneplacitum est domino recedere ab iniquitate, et deprecatio recedere ab iniustitia. Non apparebis ante conspectum domini vacuus. Haec enim omnia propter mandatum dei fiunt. Oblatio iusti impinguat altare, et odor suavitatis est in conspectu altissimi. Sacrificium iusti acceptum est, et memoriam eius non obliviscetur dominus. Bono animo gloriam redde deo, et non minuas primitias manuum tuarum. In omni dato hilarem fac vultum tuum, et in exultatione sanctifica decimas tuas. Da altissimo secundum datum eius, et in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum. Quoniam retribuens est dominus, et septies tantum reddet tibi. Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa. Et noli inspicere sacrificium iniustum, quoniam dominus iudex est et non est apud illum gloria personae. Non accipiet dominus personam in pauperem, et deprecationem laesi exaudiet. Non despiciet preces pupilli, nec viduam si effundat loquelam gemitus. Nonne lacrimae viduae ad maxillam descendunt, et exclamatio eius super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad caelum, et dominus exauditor non delectabitur in illis. Qui adorat deum in oblectatione suscipietur, et deprecatio illius usque ad nubes propinquabit. Oratio humiliantis se nubes penetrabit, et donec appropinquet non consolabitur, et non discedet donec altissimus aspiciat. Et dominus non elongabit, sed iudicabit iustos et faciet iudicium, et fortissimus non habebit in illis patientiam ut contribulet dorsum illorum. Et gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitudinem superborum et sceptra ini-

quorum contribulet. donec reddat hominibus secundum actus su
os. et secundum opera ade. et secundum presumptionem illius. donec iudicet
iudicium plebis sue. et oblectabit iustos misericordia sua. Speci
osa dei misericordia in tempore tribulationis. quasi nubes pluvie in tempore
siccitatis. XXXVI Miserere nostri deus omnium
et respice nos. et ostende nobis lucem miserationum
tuarum. et inmitte timorem tuum super gentes. que non exquisi
erunt te. ut cognoscant quia non est deus nisi tu. ut enar
rent magnalia tua. Alleva manum tuam super gen
tes alienas. ut videant potentiam tuam. Sicut enim in con
spectu eorum sanctificatus es in nobis. sic in conspectu nostro ma
gnificaberis in eis. ut cognoscant te sicut et nos cog
novimus. quia non est alius deus preter te domine. Innova sig
na. et inmuta mirabilia. Glorifica manum et brachium dex
terum. Excita furorem. et effunde iram. Extolle adversa
rium. et afflige inimicum. Festina tempus. et memento finis
ut enarrent mirabilia tua. In ira flamme devoretur
qui salvatur. et qui pessimant plebem tuam inveni
ant perditionem. Contere caput principum. et inimicorum di
centium. non est alius preter nos. Congrega omnes tribus Ia
cob. et cognoscant quia non est deus nisi tu ut enar
rent magnalia tua. et hereditabis eos sicut ab initio.
Miserere plebi tue super quam invocatum est nomen tuum.
et Israel quem coequasti primogenito tuo. Miserere
civitati sanctificationis tue Ierusalem civitati requiei tue.
Reple Syon inenarrabilibus virtutibus tuis. et gloria
tua populum tuum. Da testimonium quia ab initio creature tu
e sunt. et suscita predicationes quas locuti sunt in nomine tuo
prophete priores. Da mercedem domine sustinentibus te. ut
prophete tui fideles inveniantur. et exaudi orationes servorum
tuorum. secundum benedictionem Aaron. Da populo tuo. et diri
ge nos in viam iustitie. ut sciant omnes qui habitant
terram. quia tu es deus conspector seculorum. Omnem escam
manducabit venter. et est cibus cibo melior. Fauces
contingit cibum fere. et cor insensatum verba mendacia. Cor
pravum dabit tristitiam. et homo peritus resistet illi. Omnem
masculum excipiet mulier. et est filia melior filio. Species
mulieris exhilarat faciem viri sui. et super omnem concupi
scentiam hominis superducet desiderium. Si est lingua
curationis. est et mitigationis. et misericordie. non est vir illius secundum
filios hominum. Qui possidet mulierem bonam inchoat
possessionem. adiutorium secundum illum est. et columpna ut re
quies. Ubi non est sepes diripietur possessio. et ubi non est muli
er ingemiscit egens. Quis credit ei qui non habet nidum.
et deflectens ubicumque obscuraverit. quasi succinctus la
tro exiliens de civitate in civitatem. XXXVII
Omnis amicus dicet. ego amicitiam copulavi.
sed est amicus solo nomine amicus. Nonne tri
stitia inest usque ad mortem. Sodalis autem et amicus
ad inimicitiam convertentur. O presumptio nequissima.
unde creata es cooperire aridam malitia et dolo
sitate illius. Sodalis amico coniucundatur in oblec
tationibus. et in die tribulationis adversarius erit. Soda
lis amico condolet causa ventris. et contra hostem accipiet
scutum. Non obliviscaris amici tui in animo tuo. et
non immemor sis illius in operibus tuis. Noli consiliari
cum socero tuo. et a zelantibus te absconde consilium.
Omnis consiliarius prodit consilium. sed est consiliarius in

semet ipso. A consiliario malo serva animam tuam. Prius sci
to que sit illius necessitas. et quid ipse animo suo cogitabit.
Ne forte mittat sudem in terram. et dicat tibi. Bona est via tu
a. et stet e contrario videre quid tibi eveniat. Cum viro ir
religioso tracta de sanctitate. et cum iniusto de iustitia. et
cum muliere de hiis que emulatur. cum timido de bello. cum ne
gociatore de traiectione. cum emptore de venditione. Cum
viro livido de gratiis agendis. cum impio de pieta
te. cum inhonesto de honestate. cum operario agrario
de omni opere. cum operario annuali de consummatione anni. cum
servo pigro de multa operatione. Non attendas hiis
in omni consilio. sed cum viro sancto assiduus esto. quemcum
que cognoveris observantem timorem dei. cuius anima est
secundum animam tuam. Qui cumque titubaverit in tenebris
non condolebit tibi. et cor boni consilii statue tecum. Non est enim
tibi aliud pluris illo. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera.
quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum.
et in hiis omnibus deprecare altissimum ut dirigat in veri
tate viam tuam. Ante omnia opera verbum verax precedat
te. et ante omnem actum consilium stabile. Verbum nequam im
mutabit cor. ex quo partes quattuor oriuntur. bonum et malum vita
et mors. et dominatrix illorum est assidua lingua. Vir peritus
multos erudivit. et anime sue suavis est. Qui sophistice lo
quitur odibilis est. in omni re defraudabitur. Non est illi da
ta a domino gratia. omni enim sapientia defraudatus est. Est sapiens anime
sue. et fructus sensus illius laudabiles sunt. Vir sapiens
plebem suam erudit. et fructus sensus illius fideles sunt.
Vir sapiens implebitur benedictionibus. et videntes lauda
bunt illum. Vita viri in numero dierum. dies autem Israel innu
merabiles sunt. Sapiens in populo hereditabit honorem
et nomen illius erit vivens in eternum. Fili in vita tua
tempta animam tuam. et si fuerit nequam non des illi potesta
tem. Non enim omnia omnibus expediunt. et non omni anime omne
genus placet. Noli avidus esse in omni epulatione. et non te
effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infir
mitas. et aviditas appropinquabit usque ad choleram. Propter cra
pulam multi obierunt. qui autem abstinens est adiciet vi
Honora medicum propter necessitatem XXXVII tam
etenim illum creavit altissimus. A deo enim est omnis medela
et a rege accipiet donationem. Disciplina medici exalta
bit caput illius. et in conspectu magnatorum collaudabitur.
Altissimus de terra creavit medicinam. et vir prudens
non abhorrebit eam. Nonne a ligno indulcata est aqua
amara. Ad agnitionem hominum virtus illorum. et dedit homi
nibus scientiam altissimus honorari in mirabilibus suis. In
hiis curans mitigabit dolorem. et unguentarius
faciet pigmenta suavitatis. et unctiones conficiet sanita
tis. et non consummabuntur opera eius. Pax enim dei super faciem
terre. Fili in tua infirmitate non despicias te ipsum. sed
ora dominum et ipse curabit te. Averte a delicto. et dirige
manus. et ab omni delicto munda cor tuum. Da suavita
tem et memoriam similaginis. et impingua oblatio
nem. et da locum medico. etenim illum dominus creavit. et non
discedat a te quia opera eius sunt necessaria. Est enim tempus quando in
manus eorum incurras. ipsi vero dominum deprecabuntur ut di
rigat requiem eorum. et sanitatem propter conversationem eo
rum. Qui delinquit in conspectu eius qui fecit illum inci
det in manus medici. Fili in mortuum produc lacri

maris et quasi dira passus incipe plorare et secundum iudicium contege
corpus illius et non despicias sepulturam ipsius. Propter delaturam autem
amare fer luctum illius uno die et consolare propter tristitiam
et fac luctum secundum meritum eius uno die uel duobus propter de-
tractionem. A tristitia enim festinat mors et cooperit uirtu-
tem et tristitia cordis flectit ceruicem. In abductione per-
manet permanet tristitia et substantia inopis secundum cor eius.
Ne dederis in tristitia cor tuum sed repelle eam a te et me-
mento nouissimorum et noli obliuisci neque enim est conuersio et
huic nichil proderis et te ipsum pessimabis. Memor esto iu-
dicii mei sic enim erit et tuum. Michi heri et tibi hodie. In
requie mortui requiescere fac memoriam eius et con-
solare illum in exitu spiritus sui. Sapientiam scribe in tempore uacu-
itatis et qui minoratur actu sapientiam percipiet. Qua sapientia reple-
bitur qui tenet aratrum et qui gloriatur in iaculo stimulo bo-
ues agitat et conuersatur in operibus eorum et narratio eius in filiis
taurorum. Cor suum dabit ad uersandos sulcos et uigilia eius
in sagina uaccarum. Sic omnis faber et architectus qui
noctem tamquam diem transigit. Qui sculpit signa-
cula sculptilia et assiduitas eius uariat picturam. Cor
suum dabit in similitudinem picture et uigilia sua perfi-
ciet opus. Sic faber ferrarius sedens iuxta incudem
et considerans opus ferri. Vapor ignis urit carnes eius
et in calore fornacis concertatur. Vox mallei innouat
aurem eius et contra similitudinem uasis oculus eius. Cor
suum dabit in consummationem operum et uigilia sua orna-
bit in perfectionem. Sic figulus sedens ad opus suum con-
uertens pedibus suis rotam qui in sollicitudine positus
est semper propter opus suum et innumero est omnis operatio eius. In
brachio suo formabit lutum et ante pedes suos curua-
bit uirtutem suam. Cor suum dabit ut consummet
linitionem et in uigilia sua mundabit fornacem. Omnes
hii in manibus suis sperauerunt et unusquisque in arte sua
sapiens est. Sine hiis omnibus non edificatur ciuitas et non
inhabitabunt nec inambulabunt et in ecclesiam non tran-
silient. Super sellam iudicis non sedebunt et testamen-
tum iudicii non intelligent neque palam facient iudi-
cium et disciplinam et in parabolis non inuenientur sed
creaturam eui confirmabunt et deprecatio illorum in operatione
artis accommodantes animam suam et conquirentes in le-
ge altissimi.

XXXIX

Sapientiam antiquorum
omnium exquiret sapiens et in prophetis uacabit.
Narrationem uirorum nominatorum conseruabit et in uersuti-
as parabolarum simul introibit. Occulta prouerbiorum exquiret
et in absconditis parabolarum conuersabitur. In medio magna-
torum ministrabit et in conspectu presidis apparebit. In
terram alienigenarum gentium transiet. Bona enim et
mala in hominibus temptabit. Cor suum tradet ad uigi-
landum diluculo ad dominum qui fecit illum et in conspectu al-
tissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione et pro delic-
tis suis deprecabitur. Si enim dominus magnus uoluerit spiritu in-
telligentie replebit illum. Et ipse tamquam imbres
mittet eloquia sapientie sue et in oratione confitebitur domino et
ipse diriget consilium eius et disciplinam et in abscon-
ditis suis consiliabitur. Ipse palam faciet disciplinam
doctrine sue et in lege testamenti domini gloriabitur. Col-
laudabunt multi sapientiam eius et usque in seculum non
delebitur. Non recedet memoria eius et nomen eius
requiretur a generatione in generationem. Sapientiam eius enar-
rabunt gentes et laudem eius annuntiabit ecclesia. Si perman-
serit nomen eius derelinquet plus quam mille et si requie-
uerit proderit illi. Adhuc consiliabor ut enarrem ut fu-
rore enim repletus sum. Et in uoce dicit. Obaudite me
diuini fructus et quasi rose plantate super riuos aquarum
fructificate. Quasi libanus odorem suauitatis habete. Flore-
te flores quasi lilium date odorem et frondete in gratiam
et collaudate canticum et benedicite dominum in operibus suis.
Date nomini eius magnificentiam et confitemini illi in
uoce labiorum uestrorum et in canticis labiorum et citharis
et sic dicetis in confessione. Opera domini uniuersa bona ual-
de. In uerbo enim eius stetit aqua sicut congeries et in ser-
mone oris illius sicut exceptoria aquarum. Quoniam in
precepto ipsius placatio fit et non est minoratio in sa-
lute ipsius. Opera omnis carnis coram illo et non est
quicquam absconditum ab oculis eius. A seculo usque in seculum res-
picit et nichil est mirabile in conspectu eius. Non est dicere
quid est hoc aut quid est istud. Omnia enim in tempore suo que-
rentur. Benedictio illius quasi fluuius inundauit. Et quo-
modo cataclismus terram inebriauit sic ira ipsius gentes
que non exquisierunt eum hereditabit. Quomodo conuertit aquas
in siccitatem et siccata est terra et uie illius uiis illorum
directe sunt sic peccatoribus offensiones in ira eius. Bona
bonis creata sunt ab initio sic nequissimis bona et
mala. Initium necessarie rei uite hominum aqua ignis
et ferrum sal lac et panis similagineus et mel et bo-
trus uue et oleum et uestimentum. Hec omnia in bona
sanctis et impiis et peccatoribus in mala conuertentur. Sunt spiritus
qui ad uindictam creati sunt et in furore suo confirma-
uerunt tormenta sua. In tempore consummationis effundent ui-
rtutem et furorem eius qui fecit illos confundent.
Ignis grando fames et mors omnia hec ad uindi-
ctam creata sunt. Bestiarum dentes et scorpii et serpen-
tes et romphea uindicans in exterminium impios. In
mandatis eius epulabuntur et super terram in necessi-
tate preparabuntur et in temporibus suis non preterient uerbum. Propter-
ea ab initio confirmatus sum et consiliatus sum et cogita-
ui et scripta dimisi. Omnia opera domini bona et omne opus
hora sua subministrabit. Non est dicere hoc illo ne-
quius est. Omnia enim in tempore suo comprobabuntur. Et nunc in omni
corde et ore collaudate et benedicite nomen domini.

XL

Occupatio magna creata est omnibus hominibus et iugum
graue super filios Adam a die exitus de uentre
matris eorum usque in diem sepulture in matrem omnium.
Cogitationes eorum et timores cordis adinuentiones
expectationis et dies finitionis a presidente super sedem
gloriosam usque ad humiliatum in terra et cinere
ab eo qui utitur iacincto et portat coronam usque ad
eum qui operitur lino crudo furor zelus tumultus
fluctuatio et timor mortis iracundia perseuerans
et contentio. Et in tempore refectionis in cubili sompnus noctis im-
mutat scientiam eius. Modicum tamquam nichil in requie et ab
eo in sompnis quasi in die respectus. Conturbatus est in uisu
cordis sui tamquam qui euaserit in die belli. In tempore
salutis sue exsurrexit et admirans ad nullum ti-
morem. Cum omni carne ab homine usque ad pecus et
super peccatores septuplum. Ad hec mors sanguis con-

tenebrae et rumphea, oppressiones, fames, contritio et flagel
la. Super iniquos creata sunt haec omnia, et propter illos factus est catha
clismus. Omnia quae de terra sunt in terram convertentur
et aquae omnes in mare convertentur. Omne munus et iniquitas de
lebitur, et fides in saeculum stabit. Substantiae iniustorum sicut flu
vius siccabuntur et sicut tonitruum magnum in pluvia per
sonabit. In aperiendo manus suas laetabitur: sic praeva
ricatores in consummatione tabescent. Nepotes impiorum
non multiplicabunt ramos, et radices immundae super cacu
men petrae sonant. Super omnem aquam viriditas
et ad oram fluminis ante omne fenum evelletur. Gratia sicut
paradisus in benedictionibus, et misericordia in saeculum permanet. Vita
operarii sufficientis sibi condulcabitur, et in ea inve
nies thesaurum. Aedificatio civitatis confirmabit nomen
et super hanc mulier immaculata computabitur. Vinum et musica
laetificant cor, et super utraque dilectio sapientiae. Tibiae et psal
terium suavem faciunt melodiam, et super utraque lingua
suavis. Gratiam et speciem desiderabit oculus, et super haec vi
rides sationes. Amicus et sodalis in tempore convenientes
et super utrosque mulier cum viro. Fratres in adiutorium in tempore
tribulationis, et super eos misericordia liberabit. Aurum et argentum
est constitutio pedum, et super utrumque consilium beneplacitum. Facultates
et virtutes exaltant cor, et super haec timor Domini. Non est
in timore Domini minoratio, et non est in eo inquirere adiuto
rium. Timor Domini sicut paradisus benedictionis, et super omnem
gloriam operuerunt illum. Fili, in tempore vitae tuae ne indigeas;
melius est enim mori quam indigere. Vir respiciens in men
sam alienam, non est vita eius in cogitatione victus. Alit
enim animam suam cibis alienis. Vir autem disciplinatus et
eruditus custodiet se. In ore imprudentis condulcabitur
inopia, et in ventre eius ignis ardebit. XLI

O mors, quam amara est memoria tua homini iniusto
et pacem habenti in substantiis suis, viro quieto
et cuius viae directae sunt in omnibus et adhuc valenti ac
cipere cibum. O mors, bonum est iudicium tuum homini indigenti
et qui minoratur viribus, defecto aetate et cui de omnibus
cura est, et incredibili qui perdit sapientiam. Noli metue
re iudicium mortis. Memento quae ante te fuerunt et quae superventu
ra sunt tibi. Hoc iudicium a Domino omni carni, et quae superve
niet in beneplacito Altissimi, sive decem sive centum si
ve mille anni. Non est enim in inferno accusatio
vitae. Filii abhominationum filii fiunt peccatorum. Periet heredi
tas, et cum semine illorum assiduitas opprobrii. De patre
impio queruntur filii, quoniam propter illum sunt in oppro
brio. Ve vobis viri impii qui dereliquistis legem
Domini Altissimi. Et si nati fueritis, in maledictione nasce
mini, et si mortui fueritis, in maledictione erit pars
vestra. Omnia quae de terra sunt in terram convertentur; sic
impii a maledicto in perditionem. Luctus hominum in cor
pore ipsorum; nomen autem impiorum delebitur. Curam habe
de bono nomine; hoc enim magis permanebit tibi quam
mille thesauri magni et pretiosi. Bonae vitae numerus
dierum; bonum autem nomen permanebit in aevo. Discipli
nam in pace conservate filii. Sapientia enim abscondita
et thesaurus invisus, quae utilitas in utrisque? Me
lior est homo qui abscondit stultitiam suam quam homo qui
abscondit sapientiam suam. Verumtamen reveremini
in his quae procedunt de ore meo. Non est enim bonum

omnem reverentiam observare. Non omnia in omni
bus bene placent in fide. Erubescite a patre et a matre de
fornicatione, et a praesidente et a potente de mendacio, a prin
cipe et a iudice de delicto, a synagoga et plebe de iniqui
tate, a socio et amico de iniustitia, et de loco in quo habi
tas de furto, de veritate Dei et testamento, de discubitu
in panibus, et ab obfuscatione dati et accepti, a salutan
tibus de silentio, a respectu mulieris fornicariae, et ab
aversione vultus cognati. Ne avertas faciem a proximo
tuo, ab auferendo partem et non restituendo. Ne re
spicias mulierem alieni viri, et ne scruteris ancillam
eius, nec steteris ad lectum eius. Cave ab amicis de ser
monibus improperii, et cum dederis ne improperes. XLII

Non duplices sermonem auditus de revela
tione sermonis absconditi, et eris vere sine confusio
ne et invenies gratiam in conspectu omnium hominum. Non
pro his omnibus confundaris, et ne accipias personam ut
delinquas, de lege Altissimi et testamento, et de iu
dicio iustificare impium, de verbo sociorum et viatorum, et
de datione hereditatis amicorum, de aequalitate staterae
et ponderum, de acquisitione multorum et paucorum, de corruptione
emptionis et negotiatorum, et de multa disciplina filio
rum, et servo pessimo latus sanguinare. Servo
pessimo super mulierem nequam bonum est signum. Ubi
manus multae sunt claude, et quaecumque trades numera
et appende; datum vero et acceptum omne describe. De disci
plina insensati et fatui, et de senioribus qui iudi
cantur ab adolescentibus, et eris eruditus in omnibus et
probabilis in conspectu omnium vivorum. Filia patris abscondi
ta est vigilia, et sollicitudo eius auferet somnum, ne
forte in adolescentia sua adultera efficiatur, et cum viro
commorata odibilis fiat; ne quando polluatur in virgini
tate sua et in paternis suis gravida inveniatur,
ne forte cum viro commorata transgrediatur aut certe
sterilis efficiatur. Super filiam luxuriosam confirma
custodiam, ne quando faciat te in opprobrium ve
nire inimicis, a detractione in civitate et abie
ctione plebis, et confundat te in multitudine populi. Omni
homini noli intendere in specie, et in medio mulierum noli
commorari. De vestimentis enim procedit tinea, et a muliere
iniquitas viri. Melior est enim iniquitas viri quam mulier
benefaciens, et mulier confundens in opprobrium. Memor
ero igitur operum Domini, et quae vidi annuntiabo. In ser
monibus Domini opera eius. Sol illuminans per omnia res
pexit, et gloria Domini plenum est opus eius. Nonne Dominus fe
cit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, quae confirma
vit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua? Abyssum et cor hominum
investigavit, et in astutia eorum excogitavit. Cog
novit enim Dominus omnem scientiam, et inspexit in signum
aevi annuntians quae praeterierunt et quae superventura re
velans vestigia occultorum. Non praeterit illum omnis cogitatus,
et non abscondit se ab eo ullus sermo. Magnalia sapientiae
suae decoravit, qui est ante saeculum et usque in saeculum, neque
adiectum est neque minuitur, et non eget alicuius consilio.
Quam desiderabilia sunt omnia opera eius, et tamquam scin
tilla quae est considerare. Omnia haec vivunt et manent
in saeculum, et in omni necessitate omnia obaudiunt ei. Omnia
duplicia unum contra unum, et non fecit quicquam deesse. Unius

[illegible]

Alterius confirmabit bona: et quis satiabitur videns gloriam eius? Altitudinis firmamentum

XLIII

pulchritudo eius est, species caeli in visione gloriae. Sol in aspectu annuntians in exitu, vas admirabile, opus Excelsi. In meridiano exurit terram, et in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Fornacem custodiens in operibus ardoris: tripliciter sol exurens montes, radios igneos exsufflans, et refulgens radiis suis obcaecat oculos. Magnus Dominus qui fecit illum, et in sermonibus eius festinavit iter. Et luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis et signum aevi. A luna signum diei festi: luminare quod minuitur in consummatione. Mensis secundum nomen eius est, crescens mirabiliter in consummatione. Vas castrorum in excelsis, in firmamento caeli resplendens gloriose. Species caeli gloria stellarum; mundum illuminans in excelsis Dominus. In verbis sancti stabunt ad iudicium, et non deficient in vigiliis suis. Vide arcum, et benedic eum qui fecit illum: valde speciosus est in splendore suo. Gyravit caelum in circuitu gloriae suae; manus Excelsi aperuerunt illum. Imperio suo acceleravit nivem, et accelerat coruscationes emittere iudicii sui. Propterea aperti sunt thesauri, et evolaverunt nebulae sicut aves. In magnitudine sua posuit nubes, et confracti sunt lapides grandinis. In conspectu eius commovebuntur montes, et in voluntate eius aspirabit notus. Vox tonitrui eius verberavit terram, tempestas aquilonis, et congregatio spiritus; et sicut avis deponens ad sedendum aspergit nivem, et sicut locusta demergens descensus eius. Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus, et super imbrem eius expavescet cor. Gelu sicut salem effundet super terram; et dum gelaverit, fiet tamquam cacumina tribuli. Frigidus ventus aquilo flavit, et gelavit crystallus ab aqua; super omnem congregationem aquarum requiescet, et sicut lorica induet se aquis. Et devorabit montes, et exuret desertum, et extinguet viride sicut igne. Medicina omnium in festinatione nebulae; et ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum. In sermone eius siluit ventus; cogitatione sua placavit abyssum, et plantavit illam Dominus Iesus. Qui navigant mare enarrant pericula eius; et audientes auribus nostris admirabimur. Illic praeclara opera et mirabilia, varia bestiarum genera, et omnium pecorum, et creatura belluarum. Propter ipsum confirmatus est itineris finis, et in sermone eius composita sunt omnia. Multa dicemus, et deficiemus in verbis; consummatio autem sermonum, ipse est. Gloriantes ad quid valebimus? ipse enim omnipotens super omnia opera sua. Terribilis Dominus, et magnus vehementer, et mirabilis potentia ipsius. Glorificantes Dominum quantumcumque potueritis, supervalebit adhuc, et admirabilis magnificentia eius. Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis: maior enim est omni laude. Exaltantes eum replemini virtute. Ne laboretis: non enim comprehendetis. Quis vidit eum, et enarrabit? et quis magnificabit eum sicut est ab initio? Multa abscondita sunt maiora his: pauca enim vidimus operum eius. Omnia autem Dominus fecit, et pie agentibus dedit sapientiam.

XLIIII

Laudemus viros gloriosos, et parentes nostros in generatione sua. Multam gloriam fecit Dominus magnificentia sua a saeculo. Dominantes in potestatibus suis, homines magni virtute, et prudentia sua praediti, nuntiantes in prophetis dignitatem prophetarum, et imperantes in praesenti populo, et virtute prudentiae populis sanctissima verba. In peritia sua requirentes modos musicos, et narrantes carmina scripturarum. Homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes, pacificantes in domibus suis. Omnes isti in generationibus gentis suae gloriam adepti sunt, et in diebus suis habentur in laudibus. Qui de illis nati sunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum. Et sunt quorum non est memoria: perierunt quasi qui non fuerint, et nati sunt quasi non nati, et filii ipsorum cum ipsis. Sed illi viri misericordiae sunt, quorum pietates non defuerunt; cum semine eorum permanent bona, hereditas sancta nepotes eorum, et in testamentis stetit semen eorum; et filii eorum propter illos usque in aeternum manent; semen eorum et gloria eorum non derelinquetur. Corpora ipsorum in pace sepulta sunt, et nomen eorum vivit in generationem et generationem. Sapientiam ipsorum narrent populi, et laudem eorum nuntiet ecclesia. Henoch placuit Deo, et translatus est in paradisum, ut det gentibus sapientiam. Noe inventus est perfectus, iustus, et in tempore iracundiae factus est reconciliatio. Ideo dimissum est reliquum terrae, cum factum est diluvium. Testamenta saeculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluvio omnis caro. Abraham magnus pater multitudinis gentium, et non est inventus similis illi in gloria; qui conservavit legem Excelsi, et fuit in testamento cum illo. In carne eius stare fecit testamentum, et in temptatione inventus est fidelis. Ideo iureiurando dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terrae cumulum, et ut stellas exaltare semen eius, et hereditare illos a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos terrae. Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem ipsius. Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus, et testamentum confirmavit super caput Iacob. Agnovit eum in benedictionibus suis, et dedit illi hereditatem, et divisit illi partem in tribubus duodecim. Et conservavit illi homines misericordiae, invenientes gratiam in oculis omnis carnis.

XLV

Dilectus a Deo et hominibus Moyses, cuius memoria in benedictione est. Similem illum fecit in gloria sanctorum, et magnificavit eum in timore inimicorum, et in verbis suis monstra placavit. Glorificavit illum in conspectu regum, et iussit illi coram populo suo, et ostendit illi gloriam suam. In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum, et elegit eum ex omni carne. Audivit enim eum et vocem ipsius, et induxit illum in nubem. Et dedit illi coram praecepta, et legem vitae et disciplinae, docere Iacob testamentum suum, et iudicia sua Israel. Excelsum fecit Aaron fratrem eius, et similem sibi de tribu Levi. Statuit ei testamentum aeternum, et dedit illi sacerdotium gentis, et beatificavit illum in gloria, et circumcinxit eum zona iustitiae, et induit eum stolam gloriae, et coronavit eum in vasis virtutis. Circumpedes, et femoralia, et humerale posuit ei, et cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro, dare sonitum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo in memoriam filiis gentis suae. Stolam sanctam auro et hyacintho et purpura, opus textile viri sapientis, iudicio et veritate praediti, torto cocco opus artificis, gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri

ni et opere lapidarii sculptis in memoriam secundum nu-
merum tribuum Israel. Corona aurea super mitram eius
expressa signo sanctitatis et gloria honoris et opus virtutis
desideria oculorum ornata. Sic pulchra ante ipsum non fuerunt
talia usque ad originem. Non est indutus illa alieni-
gena aliquis sed tantum filii ipsius soli et nepotes eius per
omne tempus. Sacrificia ipsius consummata igni cotidie comple-
vit Moyses manus eius et unxit illum oleo sancto suo. Factum est
illi in testamentum eternum et semini eius sicut dies celi fun-
gi sacerdotio et habere laudem et glorificare populum suum
in nomine suo. Ipsum elegit ab omni vivente offerre sac-
rificium deo incensum et bonum odorem in memoriam
placare pro populo suo. Et dedit illi in preceptis suis potesta-
tem in testamentis iudiciorum docere Iacob testimonia et in
lege sua lucem dare Israel. Quia contra illum steterunt alieni et
propter invidiam circumdederunt illum in deserto homines qui e-
rant cum Dathan et Abiron et congregatio Chore in iracun-
diam. Vidit dominus deus et non placuit illi et consumpti sunt in
impetu iracundie. Fecit illis monstra et consumpsit il-
los in flamma ignis. Et addidit Aaron gloriam et dedit
illi hereditatem et primitias frugum terre divisit illi. Pa-
nem ipsius in primis paravit in sacietatem. Nam et sa-
crificia domini edent que dedit illi et semini eius. Ceterum in
terra gentes non hereditabit et pars non est illi in gente. Ipse
enim pars eius est et hereditas. Phinees filius Elea-
zar tercius in gloria est in imitando eum in timore domini et stare
in reverentia gentis. In bonitate et alacritate anime sue
placuit deo Israel. Ideo statuit illi testamentum pacis prin-
cipem sanctorum et gentis sue ut sit illi et semini eius sa-
cerdotii dignitas in eternum. Et testamentum David regi filio Iesse
de tribu Iuda. Hereditas ipsi et semini eius ut daret sa-
pientiam in cor nostrum iudicare gentem suam in iusticia
ne abolerentur bona ipsorum et gloriam ipsorum in gentem
eorum eternam fecit.

XLVI

Fortis in bello Ihesus Nave successor Moysi in prophe-
tis qui fuit magnus secundum nomen suum maximus in sa-
lutem electorum dei expugnare insurgentes hostes ut
consequeretur hereditatem Israel. Quam gloriam adeptus est
in tollendo manus suas et iactando contra civitates romphe-
as. Quis ante illum sic restitit? Nam hostes ipse dominus percus-
sit. Annon in iracundia eius impeditus est sol et una dies
facta est quasi duo? Invocavit altissimum potentem in op-
pugnando inimicos undique et audivit illum mag-
nus et sanctus deus in saxis grandinis virtutis valde for-
tis. Impetum fecit contra gentem hostilem et in descen-
su perdidit contrarios ut cognoscant gentes potentiam eius
quia contra deum pugnare non est facile. Secutus est a ter-
go potentis. Et in diebus Moysi misericordiam fecit ipse et
Caleph filius Iephone stare contra hostem et prohibere
gentem a peccatis et perfringere murmur malicie. Et
ipsi duo constituti a periculo sunt liberati a numero sescentorum
milium peditum inducere illos in hereditatem in ter-
ram que manat lac et mel. Et dedit dominus illi Caleph for-
titudinem et usque in senectutem permansit illi
virtus ut ascenderet in excelsum terre locum et semen
ipsius obtinuit hereditatem ut viderent omnes filii
Israel quia bonum est obsequi sancto deo. Et iudices singuli
suo nomine quorum non est corruptum cor qui non aversi sunt
a domino ut sit memoria illorum in benedictione et ossa eorum 176
pullulent de loco suo et nomen eorum permaneat in eternum
permanens ad filios illorum sanctorum virorum gloria. Dilectus a do-
mino deo suo Samuel propheta domini renovavit impe-
rium et unxit principes in gente sua. In lege domini congre-
gatam iudicavit et vidit deus Iacob et in fide sua proba-
tus est propheta et cognitus est in verbis suis fidelis quia vidit
deum lucis. Et invocavit dominum omnipotentem in op-
pugnando hostes circumstantes undique in oblatione
agni inviolati. Et intonuit de celo dominus et in sonitu mag-
no auditam fecit vocem suam et contrivit principes
Tyriorum et omnes duces Philistiim et ante tempus finis vite sue
et seculi testimonium perhibuit in conspectu domini et christi pecunias
et usque ad calciamenta ab omni carne non accepit et non
accusavit illum homo. Et post hoc dormivit et notum
fecit regi et ostendit illi finem vite sue et exaltavit
vocem suam de terra in prophetia delere impietatem
gentis. Post hec surrexit Nathan propheta in diebus David.
Quasi adeps separatus a carne

XLVII

sic David a filiis Israel. Cum leonibus lusit quasi cum agnis
et in ursis similiter fecit sicut agnis ovium. In iuventute
sua numquid non occidit gigantem et abstulit obpro-
brium de gente in tollendo manum in saxo funde deiecit ex-
ultationem Golie? Ubi invocavit dominum omnipoten-
tem et dedit in dextera eius tollere hominem fortem in (tollere //)
bello et exaltare cornu gentis sue. Sic in decem mi-
libus glorificavit eum et laudavit eum in benedictionibus
domini in offerendo illi coronam glorie. Contrivit enim ini-
micos undique et extirpavit Philistiim contrarios usque in
hodiernam diem. Contrivit cornu ipsorum usque in eternum.
In omni opere dedit confessionem sancto et excelso in verbo glo-
rie. De omni corde suo laudavit dominum et dilexit dominum qui fe-
cit illum. Et dedit illi contra inimicos potentiam et stare fecit can-
tores contra altare et in sono eorum dulces fecit modulos
et dedit in celebrationibus decus et ornavit tempora usque ad
consummationem vite ut laudarent nomen sanctum domini et am-
plificarent mane dei sanctitatem. Christus purgavit peccata ipsius
et exaltavit in eternum cornu eius et dedit illi testamentum re-
gum et sedem glorie in Israel. Post ipsum surrexit filius sen-
satus et propter illum deiecit omnem potentiam inimicorum. Sa-
lomon imperavit in diebus pacis cui subiecit deus omnes
hostes ut conderet domum in nomine suo et pararet sancti-
tatem in sempiternum. Quemadmodum eruditus es in iu-
ventute tua et impletus es quasi flumen sapientia et terram re-
texit anima tua et replesti in comparationibus enigmata.
Ad insulas longe divulgatum est nomen tuum et di-
lectus es in pace tua. In cantilenis et in proverbiis
et comparationibus et interpretationibus miratae sunt terre et in nomine
domini cui cognomen est deus Israel. Collegisti quasi aurical-
cum aurum et ut plumbum complesti argentum et incli-
nasti femora tua mulieribus. Potestatem habuisti
in corpore tuo. Dedisti maculam in gloria tua et profa-
nasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos
et in ceteris stulticiam tuam ut faceres imperium bipar-
titum et ex Effraim imperare imperium durum. Deus autem
non derelinquet misericordiam suam et non corrumpet nec
delebit opera sua neque perdet a stirpe nepotes electi sui
et semen eius qui diligit dominum non corrumpet. Dedit

autem reliquias Iacob, et David de ipsa stirpe. Et finem habuit Salomon cum patribus, et dereliquit post se de semine suo gentis stultitiam, et imminutum a prudentia Roboam, qui avertit gentem consilio suo, et Ieroboam filium Nabath, qui peccare fecit Israel, et dedit viam peccandi Effraim, et plurima redundaverunt peccata ipsorum; valde enim averterunt illos a terra sua. Et quaesivit omnes nequitias usque dum perveniret ad illos defensio, et ab omnibus peccatis liberavit eos.

XLVIII

Et surrexit Helias propheta quasi ignis, et verbum ipsius quasi facula ardebat. Qui induxit in illos famem, et irritantes illum invidia sua pauci facti sunt; non poterant enim sustinere praecepta Domini. Verbo Domini continuit caelum, et deiecit de caelo ignem ter. Sic amplificatus est Helias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi? Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo Domini Dei. Qui deiecisti reges ad perniciem, et confregisti facile potentiam ipsorum, et gloriosos de lecto suo. Qui audis in Syna iudicium, et in Oreb iudicia defensionis. Qui ungis reges ad penitentiam, et prophetas facis successores post te. Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum. Qui inscriptus es in iudiciis temporum lenire iracundiam Domini, conciliare cor patris ad filium, et restituere tribus Iacob. Beati sunt qui te viderunt, et in amicitia tua decorati sunt. Nam nos vita vivimus tantum, post mortem autem non erit tale nomen nostrum. Helias quidem in turbine tectus est, et in Helyseo completus est spiritus eius. In diebus suis non pertimuit principem, et potentia nemo vicit illum, nec superavit illum verbum aliquod, et mortuum prophetavit corpus eius. In vita sua fecit monstra, et in morte mirabilia operatus est. In omnibus istis non penituit populus, et non recesserunt a peccatis suis usque dum eiecti sunt de terra sua, et dispersi sunt in omnem terram. Et relicta est gens perpauca, et princeps in domo David. Quidam ipsorum fecerunt quod placeret Deo; alii autem multa commiserunt peccata. Ezechias munivit civitatem suam, et induxit in medium eius aquam, et fodit ferro rupem, et aedificavit ad aquam puteum. In diebus ipsius ascendit Sennacherib, et misit Rapsacen, et sustulit manum suam contra illos, et extulit manum suam in Syon, et superbus factus est potentia sua. Tunc mota sunt corda et manus ipsorum, et doluerunt quasi parturientes mulieres. Et invocaverunt Dominum misericordem, et expandentes manus extulerunt ad caelum, et sanctus Deus Dominus audivit cito vocem ipsorum. Non est commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis suis, sed purgavit illos in manu Ysaiae sancti prophetae. Deiecit castra Assyriorum, et contrivit illos angelus Domini. Nam fecit Ezechias quod placuit Deo, et fortiter ivit in via David patris sui, quam mandaverat illi Ysaias propheta magnus et fidelis in conspectu Dei. In diebus ipsius retro rediit sol, et addidit regi vitam. Spiritu magno vidit ultima, et consolatus est lugentes in Syon usque in sempiternum. Ostendit futura et abscondita antequam evenirent.

XLIX

Memoria Iosiae in compositione odoris facta est opus pigmentarii. In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria, et ut musica in convivio vini. Ipse est directus divinitus in penitentia gentis, et tulit abominationes impietatis, et gubernavit ad Dominum cor ipsius, et in diebus peccatorum corroboravit pietatem. Praeter David et Ezechiam et Iosiam, omnes peccatum commiserunt. Nam reliquerunt legem potentes reges Iuda, et contempserunt timorem Dei. Dederunt enim regnum suum aliis, et gloriam suam alienigenae genti. Incenderunt electam sancti civitatem, et desertas fecerunt vias eius in manu Ieremiae. Nam male tractaverunt illum qui a ventre matris consecratus est propheta, evertere, et perdere, et iterum aedificare et renovare. Ezechiel, qui vidit conspectum gloriae, quam ostendit illi in curru cherubin. Nam commemoratus est inimicorum in imbre, benefacere illis qui ostenderunt rectas vias. Et duodecim prophetarum ossa pullulant de loco suo; nam corroboraverunt Iacob, et redemerunt se in fide virtutis suae. Quomodo amplificemus Zorobabel? nam et ipse quasi signum in dextera manu, sic et Ihesum filium Iosedech, qui in diebus suis aedificaverunt domum, et exaltaverunt templum sanctum Domino paratum in gloriam sempiternam. Et Neemias in memoria multi temporis, qui erexit nobis muros eversos, et stare fecit portas et seras, qui erexit domos nostras. Nemo natus est in terra qualis Enoch, nam et ipse receptus est a terra. Et Ioseph, qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi; et ossa ipsius visitata sunt, et post mortem prophetaverunt. Seth et Sem apud homines gloriam adepti sunt, et super omnem animam in origine Adam.

L

Symeon Oniae filius, sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, et in diebus suis corroboravit templum. Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex aedificatio, et excelsi parietes templi. In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, et quasi mare adimpleti sunt supra modum. Qui curavit gentem suam, et liberavit eam a perditione. Qui praevaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis, et ingressum domus et atrii amplificavit. Quasi stella matutina in medio nebulae, et quasi luna plena in diebus suis lucet. Et quasi sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriae, et quasi flos rosarum in diebus vernis, et quasi lilia quae sunt in transitu aquae, et quasi thus redolens in diebus aestatis. Quasi ignis effulgens, et thus ardens in igne. Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso. Quasi oliva pullulans, et cypressus in altitudinem se extollens, in accipiendo ipsum stolam gloriae, et vestiri eum in consummatione virtutis. In ascensu altaris sancti gloriam dedit sanctitatis amictum. In accipiendo autem partes de manu sacerdotum, et ipse stans iuxta aram; et circa illum corona fratrum, quasi plantatio cedri in monte Libano, sic circa illum steterunt quasi rami palmae, et omnes filii Aaron in gloria sua. Oblatio autem Domini in manibus ipsorum coram omni synagoga Israel; et consummatione fungens in ara amplificare oblationem excelsi regis, porrexit manum suam in libatione, et libavit de sanguine uvae, et effudit in fundamento altaris odorem divinum excelso principi. Tunc exclamaverunt filii

aaron in tubis ductilibus sonuerunt et auditam fe-
cerunt vocem magnam in memoriam coram deo.
Tunc omnis populus simul properaverunt et ceciderunt in faciem
super terram adorare dominum deum suum et dare preces omnipoten-
ti deo excelso. Et amplificaverunt psallentes in vocibus
suis et in magna domo sonus est auditus suavitatis ple-
nus. Et rogavit populus dominum excelsum in prece usquedum
perfectus est honor domini et munus suum perfecerunt. Tunc descen-
dens manus suas extulit in omnem congregationem filiorum
israel. dare gloriam deo a labiis suis et in nomine ipsius
gloriari. Et iteravit orationem suam volens ostende-
re virtutem dei. Et post tunc plus oravit deum omnium
qui magna fecit in omni terra. qui auxit dies nostros
a ventre matris nostre. et fecit nobiscum secundum suam
misericordiam. det nobis iocunditatem cordis et fieri pacem
in diebus nostris in israel per dies sempiternos credere israel
nobiscum esse misericordiam dei ut liberet eos in diebus suis. Du-
as gentes odit anima mea. tercia autem non est gens ce-
tum. Qui sedent in monte seyr et phylisti-im
et stultus populus qui habitat in sychimis. Doc-tri-
nam sapientie et discipline scripsit in codi-ce
isto ihesus filius syrach ierosolimita qui re-no-
vavit sapientiam de corde suo. Beatus qui
in istis versatur bonis. Qui ponit illa in cor-
de suo sapiens erit semper. Si enim hec fe-cerit
ad omnia valebit. quia lux dei vestigium eius est.

Confitebor tibi domine rex et **LI**
collaudabo te deum salvatorem meum.
Confitebor nomini tuo quoniam adiutor et protector factus es mihi
et liberasti corpus meum a perditione. a laqueo lingue ini-
que et a labiis operantium mendacium. et in conspectu as-
stantium factus es mihi adiutor. et liberasti me secundum multi-
tudinem misericordie nominis tui a rugientibus preparatis
ad escam de manibus querentium animam meam. et de
multis tribulationibus que circumdederunt me. a pressura
flamme que circumdedit me. et in medio ignis non sum es-
tuatus. De altitudine ventris inferi. et a lingua
coinquinata et a verbo mendacii. a rege iniquo et
a lingua iniusta laudabit usque ad mortem anima
mea dominum. et vita mea appropinquans erat in in-
ferno deorsum. Circumdederunt me undique et non erat
qui adiuvaret. respiciens eram ad adiutorium homi-
num et non erat. Memoratus sum misericordie tue domine et operationis
tue que a seculo sunt. quoniam eruis sustinentes te domine et libe-
ras eos de manu gentium. Exaltasti super terram habita-
tionem meam et pro morte defluente deprecatus sum.
Invocavi dominum patrem domini mei ut non derelinquat me
in die tribulationis mee. et in tempore superborum sine adiuto-
rio. Laudabo nomen tuum assidue. et collaudabo illud
in confessione. et exaudita est oratio mea. et liberasti me
de perditione. et eripuisti me de tempore iniquo. Propterea confite-
bor et laudem dicam tibi. et benedicam nomini domini.
Cum adhuc iunior sum priusquam oberrarem quesivi
sapientiam palam in oratione mea. Ante tempus postu-
labam pro illa. et usque in novissimis inquiram e-
am. et florebit tanquam precox uva. Letatum est in ea
cor meum. Ambulavit pes meus iter rectum. A
iuventute mea investigabam eam. Incli-
navi modice aurem meam et excepi illam. Multam
inveni in me ipso sapientiam. et multum profeci in ea. Danti mi-
hi sapientiam dabo gloriam. Consiliatus sum enim ut facerem illam.
zelatus sum bonum et non confundar. Colluctata est anima mea in il-
la. et in faciendo eam confirmatus sum. Manus meas
extendi in altum. et in sapientia eius luxit anima mea. et ig-
norantias meas illuminavit. Animam meam direxi
ad illam. et in agnitione inveni eam. Possedi cum
ipsis cor ab initio. propter hoc non derelinquar. Venter meus
conturbatus est querendo illam. propterea bonam possi-
debo possessionem. Dedit enim mihi dominus linguam mercedem
meam. et in ipsa laudabo eum. Appropiate ad me in-
docti. et congregate vos in domum discipline. Quid adhuc
retardatis. et quid dicitis in his. anime vestre sitiunt ve-
hementer. Aperui os meum et locutus sum. Comparate vo-
bis sine argento sapientiam. et collum vestrum subicite
iugo eius. et suscipiat anima vestra disciplinam. In pro-
ximo est enim invenire eam. Videte oculis vestris
quia modicum laboravi. et inveni mihi multam requiem.
Assumite disciplinam in multo numero argenti
et copiosum aurum possidete in ea. Letetur anima vestra
in misericordia eius. et non confundemini in laude eius. Opera-
mini opus vestrum ante tempus. et dabit vobis mercedem
vestram in tempore suo.

Prologus in libro ysaie prophete.

Nemo cum prophetas versibus viderit esse des-
criptos metro existimet eos apud hebre-
os ligari. et aliquid simile habere de psalmis
vel operibus salomonis. Sed quod in demos-
thene et tullio solet fieri ut per cola scribantur et comma-
ta. qui utique prosa et non versibus scripserunt. Nos quoque utili-
tati legentium providentes. interpretationem novam
novo scribendi genere distinximus. Ac primum de ysaia
sciendum quod in sermone suo disertus sit. quippe ut
vir nobilis et urbane elegantie. nec
habens quicquam in eloquio rusticitatis admixtum.
Unde accidit ut pre ceteris florem sermonis eius trans-
latio non potuerit conservare. Deinde etiam hoc adiciendum
quod non tam propheta dicendus sit quam evangelista. Ita
enim universa christi ecclesieque misteria ad liquidum prosecutus
est. ut non eum putes de futuro vaticinari. sed de preteritis
hystoriam texere. Unde conicio noluisse tunc temporis
lxx interpretes fidei sue sacramenta perspicue ethni-
cis prodere ne sanctum canibus et margaritas porcis darent.
Que cum hanc editionem legeritis. ab illis animadverte-
tis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit pro-
phetas intelligere. nec facile quempiam posse iudi-
care de interpretatione nisi intellexerint ante que lege-
rint. Nos quoque patere morsibus plurimorum qui stimu-
lante invidia quod consequi non valent despiciunt.
Sciens ergo et prudens in flammam mitto manum.
et nichilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor ut
quomodo greci post lxx translatores aquilam et sy-
machum et theodotionem legunt. vel ob studium
doctrine sue. vel ut lxx magis ex collatione eorum in-
telligant. Sic et isti saltem unum post priores habere
dignentur interpretem. Legant prius et postea des-
piciant. ne videantur non ex iudicio sed ex odii
presumptione ignorata dampnare. Prophetavit autem

prophetias in Ierusalem et in Iudea nec dum X tribubus in cap-
tivitatem ductis, ac de utroque regno nunc commixtim
nunc separatim texit oraculum. Et cum interdum ad presentem
respiciat hystoriam, et post Babilonie captivitatem
reditum populi significet in Iudeam, tamen omnis eius
cura de vocatione gentium et de adventu Christi est. Quem
quanto plus amatis, o Paula et Eustochium, tanto ma-
gis ab eo petite, ut pro obtrectatione presenti qua me
indesinenter emuli laniant, ipse michi mercedem restitu-
at in futuro, qui scit me ob hoc in peregrine lingue eruditio-
ne sudasse, ne Iudei de falsitate scripturarum ecclesiis
eius diutius insultarent. Incipit liber Ysaie

Visio Ysaie filii Amos quam vidit super Iu-
deam et Ierusalem in diebus Ozie, Ioathan,
Achaz et Ezechie regum Iuda. Audite
celi et auribus percipe terra, quoniam dominus locu-
tus est. Filios enutrivi et exaltavi,
ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem su-
um et asinus presepe domini sui, Israel autem me non cognovit, et populus
meus non intellexit. Ve genti peccatrici, populo gravi in-
iquitate, semini nequam, filiis sceleratis. Dereliquerunt
dominum, blasphemaverunt sanctum Israel, abalienati sunt
retrorsum. Super quo percutiam vos ultra addentes preva-
ricationem? Omne caput languidum et omne cor merens.
A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas.
Vulnus et livor et plaga tumens non est circumligata nec
curata medicamine neque fota oleo. Terra vestra deser-
ta, civitates vestre succense igni. Regionem
vestram coram vobis devorant alieni, et desolabitur
sicut in vastitate hostili, et derelinquetur filia Syon ut um-
braculum in vinea, et sicut tugurium in cucumerario, et
sicut civitas que vastatur. Nisi dominus exercituum reliquisset
nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, et quasi Sodoma similes
fuissemus, et quasi Gomorra similes essemus. Audite ver-
bum domini, principes Sodomorum, percipite auribus legem
dei nostri, populus Gomorre. Quo michi multitudinem victi-
marum vestrarum, dicit dominus? Plenus sum. Holocausta arie-
tum et adipem pinguium et sanguinem vitulorum et
agnorum et hyrcorum nolui. Cum veniretis ante conspectum
meum, quis quesivit hec de manibus vestris, ut ambulare-
tis in atriis meis? Ne offeratis ultra sacrificium frus-
tra; incensum abhominatio est michi. Neomeniam et sabba-
tum et festivitates alias non feram. Iniqui sunt cetus
vestri. Kalendas vestras et sollempnitates vestras odivit
anima mea. Facta sunt michi molesta, laboravi sustinens.
Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos
a vobis, et cum multiplicaveritis orationem, non exaudi-
am. Manus enim vestre sanguine plene sunt. Lavamini,
mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab
oculis meis. Quiescite agere perverse, discite benefacere.
Querite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupil-
lo, defendite viduam. Et venite et arguite me,
dicit dominus. Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix deal-
babuntur; et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana
alba erunt. Si volueritis et audieritis me, bona terre
comedetis. Quod si nolueritis et me ad iracundiam pro-
vocaveritis, gladius devorabit vos, quia os domini
locutum est. Quomodo facta est meretrix civitas fidelis,
plena iudicii? Iustitia habitavit in ea, nunc autem homi-
cide. Argentum tuum versum est in scoriam, vinum tuum mixtum est aqua.
Principes tui infideles, socii furum. Omnes diligunt
munera, sequuntur retributiones. Pupillo non iudicant, et causa
vidue non ingreditur ad eos. Propter hoc ait dominus deus
exercituum, fortis Israel: Heu, ego consolabor super hostibus
meis et vindicabor de inimicis meis. Et convertam ma-
num meam ad te, et excoquam ad purum scoriam tuam,
et auferam omne stagnum tuum. Et restituam iu-
dices tuos ut fuerunt prius, et consiliarios tuos sicut an-
tiquitus. Post hec vocaberis civitas iusti, urbs
fidelis. Syon in iudicio redimetur, et reducent eam in
iustitiam. Et conteret scelestos et peccatores simul, et qui dereli-
querunt dominum consumentur. Confundentur enim ab idolis quibus
sacrificaverunt, et erubescetis super ortis quos elegera-
tis, cum fueritis velut quercus defluentibus foliis, et ve-
lud ortus absque aqua. Et erit fortitudo vestra ut favil-
la stuppe, et opus vestrum quasi scintilla, et succendetur
utrumque simul, et non erit qui extinguat. II

Verbum quod vidit Ysaias filius Amos super
Iudam et Ierusalem. Et erit in novissimis di-
ebus preparatus mons domus domini in vertice montium,
et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes
gentes, et ibunt populi multi et dicent: Venite,
ascendamus ad ~~domum dei~~ montem domini et ad
domum dei Iacob, et docebit nos vias suas, et am-
bulabimus in semitis eius, quia de Syon exibit lex et
verbum domini de Ierusalem. Et iudicabit gentes, et arguet
populos multos, et conflabunt gladios suos in vomeres
et lanceas suas in falces. Non levabit gens contra gen-
tem gladium, nec exercebuntur ultra ad prelium. Domus
Iacob, venite et ambulemus in lumine dei nostri. Proie-
cisti enim populum tuum, domum Iacob, quia repleti sunt ut
olim, et augures habuerunt ut Philistiim, et pueris
alienis adheserunt. Et repleta est terra argento et au-
ro, et non est finis thesaurorum eius, et repleta est terra
eius equis, et innumerabiles quadrige eius, et re-
pleta est terra eius idolis. Opus manuum suarum ado-
raverunt quod fecerunt digiti eorum. Et incurvavit se ho-
mo, et humiliatus est vir. Ne ergo dimittas eis. Ingredere
in petram, et abscondere in fossa humo a facie
timoris domini et a gloria maiestatis eius. Oculi sublimes
hominis humiliati sunt, et incurvabitur altitudo
virorum; exaltabitur autem dominus solus in die illa. Quia dies
domini exercituum super omnem superbum et excelsum
et super omnem arrogantem, et humiliabitur. Et super
omnes cedros Libani sublimes et erectas, et super omnes
quercus Basan, et super omnes montes excelsos, et super
omnes colles elevatos, et super omnem turrim excelsam
et super omnem murum munitum, et super omnes naves
Tharsis, et super omne quod visu pulcrum est. Et incurva-
bitur omnis sublimitas hominum, et humiliabitur
altitudo virorum, et elevabitur dominus solus in die illa,
et idola penitus conterentur. Et introibunt in speluncas pe-
trarum et in voragines terre a facie formidinis domini
et a gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram.
In die illa proiciet homo idola argenti sui et simula-
cra auri sui, que fecerat sibi ut adoraret, talpas

et in scissuras petrarum et in cavernas saxorum a facie formidinis domini et a gloria maiestatis eius cum surrexerit percutere terram. Quiescite ergo ab homine cuius spiritus in naribus eius est quia excelsus reputatus est ipse.

III

Ecce enim dominator dominus exercituum auferet ab Ierusalem et a Iuda validum et fortem omne robur panis et omne robur aque, fortem et virum bellatorem, iudicem et prophetam et ariolum et senem, principem super quinquaginta et honorabilem vultu et consiliarium et sapientem de architectis et prudentem eloquii mistici. Et dabo pueros principes eorum et effeminati dominabuntur eis. Et irruet populus vir ad virum et unusquisque ad proximum suum; tumultuabitur puer contra senem et ignobilis contra nobilem. Apprehendet enim vir fratrem suum domesticum patris sui: vestimentum tibi est, princeps noster esto, ruina autem hec sub manu tua. Respondebit in die illa dicens: non sum medicus et in domo mea non est panis neque vestimentum; nolite me constituere principem populi. Ruit enim Ierusalem et Iudas concidit quia lingua eorum et adinventiones eorum contra dominum ut provocarent oculos maiestatis eius. Agnitio vultus eorum respondebit eis, et peccatum suum quasi Sodoma predicaverunt nec absconderunt. Ve anime eorum quoniam reddita sunt eis mala. Dicite iusto quoniam bene, quoniam fructum adinventionum suarum comedet. Ve impio in malum; retributio enim manuum eius fiet ei. Populum meum exactores sui spoliaverunt et mulieres dominate sunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt ipsi te decipiunt et viam gressuum tuorum dissipant. Stat ad iudicandum dominus et stat ad iudicandos populos. Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui et principibus eius. Vos enim depasti estis vineam meam et rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum et facies pauperum commolitis? dicit dominus deus exercituum. Et dixit dominus: pro eo quod elevate sunt filie Syon et ambulaverunt extento collo et nutibus oculorum ibant et plaudebant et ambulabant pedibus suis composito gradu, decalvabit dominus verticem filiarum Syon et dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet dominus ornamentum calciamentorum et lunulas et torques et monilia et armillas et mitras et discriminalia et periscelidas et murenulas et olfactoriola et inaures et anulos et gemmas in fronte pendentes et mutatoria et palliola et linteamina et acus et specula et sindones et vittas et theristra. Et erit pro suavi odore fetor et pro zona funiculus et pro crispanti crine calvitium et pro fascia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent et fortes tui in prelio. Et merebunt atque lugebunt portae eius, et desolata in terra sedebit.

IIII

Et apprehendent septem mulieres virum unum in die illa dicentes: panem nostrum comedemus et vestimentis nostris operiemur; tantummodo invocetur nomen tuum super nos, aufer obprobrium nostrum. In die illa erit germen domini in magnificentia et gloria et fructus terre sublimis et exultatio his qui salvati fuerint de Israel. Et erit omnis qui relictus fuerit in Syon et residuus in Ierusalem sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem. Si abluerit dominus sordes filiarum Syon et sanguinem Ierusalem laverit de medio eius in spiritu iudicii et spiritu ardoris. Et creavit dominus super omnem locum montis Syon et ubi invocatus est nubem per diem et fumum et splendorem ignis flammantis in nocte; super omnem enim gloriam protectio. Et tabernaculum in umbraculum diei ab estu et in securitatem et absconsionem a turbine et a pluvia.

V

Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vinee sue. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. Et sepivit eam et lapides elegit ex illa et plantavit eam electam et edificavit turrim in medio eius et torcular extruxit in ea, et expectavit ut faceret uvas et fecit labruscas. Nunc ergo habitatores Ierusalem et viri Iuda, iudicate inter me et vineam meam. Quid est quod debui ultra facere vinee mee et non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas et fecit labruscas? Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vinee mee: auferam sepem eius et erit in direptionem, diruam maceriam eius et erit in conculcationem. Et ponam eam desertam: non putabitur et non fodietur, et ascendent super eam vepres et spine, et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. Vinea enim domini exercituum domus Israel est, et viri Iuda germen eius delectabile. Expectavi ut faceret iudicium et ecce iniquitas, et iustitiam et ecce clamor. Ve qui coniungitis domum ad domum et agrum agro copulatis usque ad terminum loci. Numquid habitabitis vos soli in medio terre? In auribus meis sunt hec, dicit dominus exercituum: nisi domus multe deserte fuerint, grandes et pulchre absque habitatore. Decem enim iuga vinearum facient lagunculam unam et triginta modii sementis facient modios tres. Ve qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam et potandum usque ad vesperum ut vino estuetis. Cythara et lira et tympanum et tibia et vinum in conviviis vestris, et opus domini non respicitis nec opera manuum eius consideratis. Propterea captivus ductus est populus meus quia non habuit scientiam, et nobiles eius interierunt fame et multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatavit infernus animam suam et aperuit os suum absque ullo termino, et descendent fortes eius et populus eius et sublimes gloriosique eius ad eum. Et incurvabitur homo et humiliabitur vir, et oculi sublimium deprimentur. Et exaltabitur dominus exercituum in iudicio et deus sanctus sanctificabitur in iustitia. Et pascentur agni iuxta ordinem suum et deserta in ubertatem versa advene comedent. Ve qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis et quasi vinculum plaustri peccatum. Qui dicitis: festinet et cito veniat opus eius ut videamus, et appropiet et veniat consilium sancti Israel et sciemus illud. Ve qui dicitis malum bonum et bonum malum, ponentes tenebras lucem et lucem tenebras, ponentes amarum in dulce et dulce in amarum. Ve qui sapientes estis in oculis vestris et coram vobismet ipsis prudentes. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum et viri fortes ad miscendam ebrietatem. Qui iustificatis impium pro muneribus et iustitiam iusti aufertis ab eo. Propter hoc sicut devorat stipulam lingua ignis et calor flamme exurit, sic radix eorum quasi favilla erit et germen eorum ut pulvis ascendet. Abiecerunt enim legem domini exercituum et eloquium sancti Israel blasphemaverunt. Ideo iratus est furor domini in populo suo et extendit manum suam super eum et percussit eum, et conturbati sunt montes et facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est a-

uersus furor eius. sed adhuc manus eius extenta. Et elevabit signum in nationibus procul et sibilabit ad eum de finibus terrae. et ecce festinus velociter veniet. Non est deficiens neque laborans in eo. Non dormitabit neque dormiet neque solvetur cingulum renum eius nec rumpetur corrigia calciamenti eius. Sagittae eius acutae et omnes arcus eius extenti. Ungulae equorum eius ut silex et rotae eius quasi impetus tempestatis. Rugitus eius ut leonis rugiet ut catuli leonum et frendet et tenebit praedam et amplexabitur et non erit qui eruat. Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris. Aspiciemus in terram et ecce tenebrae tribulationis et lux obtenebrata est in caligine eius.

VI

In anno quo mortuus est rex Ozias vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum. et plena erat domus a maiestate eius. et ea quae sub ipso erant replebant templum. Seraphin stabant super illud. sex alae uni et sex alae alteri. duabus velabant faciem eius et duabus velabant pedes eius et duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum et dicebant. Sanctus sanctus sanctus Dominus Deus exercituum. plena est omnis terra gloria eius. Et commota sunt superliminaria cardinum a voce clamantis et domus repleta est fumo. Et dixi. Vae mihi quia tacui. quia vir pollutus labiis ego sum et in medio populi polluta labia habentis ego habito. et regem Dominum exercituum vidi oculis meis. Et volavit ad me unus de seraphin et in manu eius calculus quem forcipe tulerat de altari. et tetigit os meum et dixit. Ecce tetigit hoc labia tua et auferetur iniquitas tua et peccatum tuum mundabitur. Et audivi vocem Domini dicentis. Quem mittam et quis ibit nobis? Et dixi. Ecce ego mitte me. Et dixit. Vade et dices populo huic. Audite audientes et nolite intellegere et videte visionem et nolite cognoscere. Excaeca cor populi huius et aures eius adgrava et oculos eius claude ne forte videat oculis suis et auribus suis audiat et corde suo intellegat et convertatur et sanem eum. Et dixi. Usquequo Domine? Et dixit. Donec desolentur civitates absque habitatore et domus sine homine et terra relinquetur deserta. Et longe faciet Dominus homines et multiplicabitur quae derelicta fuerat in medio terrae. Et adhuc decimatio in ea et convertetur et erit in ostensionem sicut therebintus et sicut quercus quae expandit ramos suos. Semen sanctum erit id quod steterit in ea.

VII

Et factum est in diebus Achaz filii Ioatham filii Oziae regis Iuda ascendit Rasin rex Syriae et Facee filius Romeliae rex Israhel in Hierusalem ad proeliandum contra eam et non potuerunt debellare eam. Et nuntiaverunt domui David dicentes. Requievit Syria super Effraim. et commotum est cor eius et cor populi eius sicut moventur ligna silvarum a facie venti. Et dixit Dominus ad Ysaiam. Egredere in occursum Achaz tu et qui derelictus est Iasub filius tuus ad extremum aquaeductus piscinae superioris in via agri fullonis. et dices ad eum. Vide ut sileas. Noli timere et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum in ira furoris Rasin regis Syriae et filii Romeliae. eo quod consilium inierit contra te malum Syria Effraim et filius Romeliae dicentes. Ascendamus ad Iudam et suscitemus eum et avellamus eum ad nos et ponamus regem in medio eius filium Tabeel. Haec dicit Dominus Deus. Non stabit et non erit istud. Sed caput Syriae Damascus et caput Damasci Rasin. et adhuc LX et V anni et desinet Effraim esse populus. et caput Effraim Samaria. et caput Samariae filius Romeliae. Si non credideritis non permanebitis. Et adiecit Dominus loqui ad Achaz dicens. Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni sive in excelsum supra. Et dixit Achaz. Non petam et non temptabo Dominum. Et dixit. Audite ergo domus David. Numquid parum vobis est molestos esse hominibus quia molesti estis et Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitis nomen eius Emmanuel. Butyrum et mel comedet ut sciat reprobare malum et eligere bonum. Quia antequam sciat puer reprobare malum et eligere bonum derelinquetur terra quam tu detestaris a facie duorum regum suorum. Adducet Dominus super te et super populum tuum et super domum patris tui dies qui non venerunt a diebus separationis Effraim a Iuda cum rege Assyriorum. Et erit in die illa sibilabit Dominus muscae quae est in extremo fluminum Aegypti et api quae est in terra Assur. et venient et requiescent omnes in torrentibus vallium et cavernis petrarum et in omnibus frutectis et in universis foraminibus. In die illa radet Dominus in novacula conducta in his qui trans flumen sunt in rege Assyriorum caput et pilos pedum et barbam universam. Et erit in die illa nutriet homo vaccam boum et duas oves. et prae ubertate lactis comedet butyrum. Butyrum enim et mel comedet omnis qui relictus fuerit in medio terrae. Et erit in die illa omnis locus ubi fuerint mille vites mille argenteis et in spinas et in vepres erunt. Cum sagittis et arcu ingredientur illuc. vepres enim et spinae erunt in universa terra. Et omnes montes qui in sarculo sarientur non veniet illuc terror spinarum et veprium et erit in pascuam bovis et in conculcationem pecoris.

VIII

Et dixit Dominus ad me. Sume tibi librum grandem et scribe in eo stilo hominis. Velociter spolia detrahe cito praedare. Et adhibui mihi testes fideles Uriam sacerdotem et Zachariam filium Barachiae. et accessi ad prophetissam et concepit et peperit filium. Et dixit Dominus ad me. Voca nomen eius Accelera spolia detrahe festina praedari. Quia antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suam auferetur fortitudo Damasci et spolia Samariae coram rege Assyriorum. Et adiecit Dominus loqui ad me adhuc dicens. Pro eo quod abiecit populus iste aquas Syloe quae vadunt cum silentio et adsumpsit magis Rasin et filium Romeliae. propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes et multas regem Assyriorum et omnem gloriam eius. et ascendet super omnes rivos eius et fluet super omnes ripas eius et ibit per Iudam inundans et transiens usque ad collum veniet. Et erit extensio alarum eius implens latitudinem terrae tuae o Emmanuel. Congregamini populi et vincimini et audite universae procul terrae. Confortamini et vincimini accingite vos et vincimini. Inite consilium et dissipabitur. loquimini verbum et non fiet quia nobiscum Deus. Haec enim ait Dominus ad me. Sicut in forti manu erudivit me ne irem in viam populi huius dicens. Non dicatis. Coniuratio. omnia enim quae loquitur populus iste coniuratio est. et timorem eius ne timeatis neque paveatis. Dominum exercituum ipsum sanctificate. ipse pavor vester et ipse terror vester. Et erit vobis in sanctificationem. in lapidem autem offensionis et in petram scandali duabus domibus Israhel. in laqueum et in ruinam habitantibus Hierusalem.

et offendent ex eis plurimi et cadent et conterentur et irretientur
et capientur. Liga testimonium. signa legem in discipu-
lis meis. Et expectabo dominum qui abscondit faciem suam
a domo iacob. et prestolabor eum. Ecce ego et pueri mei quos
michi dedit dominus in signum et in portentum israel a domino exer-
cituum qui habitat in monte syon. Et cum dixerint ad vos que-
rite a phitonibus et a divinis qui strident in incanta-
tionibus suis. Nonquid non populus a deo suo requiret visionem
pro vivis ad mortuos? Ad legem magis et ad testimoni-
um. Quod si non dixerint iuxta verbum hoc non erit eis matutina
lux. Et transibit per eam. et corruet et esuriet. et cum esuri-
erit irascetur. et maledicet regi suo et deo suo. et suspi-
ciet sursum. et ad terram intuebitur. et ecce tribulatio et tene-
bre et dissolutio et angustia. et caligo persequens. et non poterit
avolare de angustia sua.

IX

Primo tempore alleviata est terra zabulon et terra neptali.
et novissimo aggravata est via maris trans iorda-
nem galilee gentium. Populus qui ambulabat in te-
nebris vidit lucem magnam. Habitantibus in regio-
ne umbre mortis lux orta est eis. Multiplicasti gen-
tem non magnificasti leticiam. Letabuntur coram te
sicut qui letantur in messe. sicut exultant victores
capta preda quando dividunt spolia. Iugum enim oneris eius
et virgam humeri eius et sceptrum exactoris eius superasti
sicut in die madian. Quia omnis violenta predatio cum
tumultu. et vestimentum mixtum sanguine erit in combus-
tionem. et cibus ignis. Parvulus enim natus est nobis. et filius
datus est nobis. et factus est principatus super humerum eius.
et vocabitur nomen eius admirabilis deus fortis. pater futuri
seculi. princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium. et pacis
non erit finis. super solium david sedebit. et super regnum eius ut con-
firmet illud. et corroboret in iudicio et iusticia amodo et usque
in sempiternum. Zelus domini exercituum faciet hoc. Verbum mi-
sit dominus in iacob. et cecidit in israel. Et sciet omnis populus israel
et habitantes samariam in superbia et magnitudine
cordis dicentes. Lateres ceciderunt. sed lapidibus quadris
edificabimus. Sicomoros succiderunt. sed cedros immutabimus.
Et elevabit dominus hostes rasin super eum. et inimicos eius
in tumultum vertet. Syriam ab oriente. et philistiim
ab occidente. et devorabunt israel toto ore. In omnibus his
non est aversus furor eius. sed adhuc manus eius extenta. Et po-
pulus non est reversus ad percutientem se. et dominum exercituum
non inquisierunt. Et disperdet dominus ab israel caput et caudam et
incurvantem et refrenantem in die una. Longevus
et honorabilis ipse est caput. Et propheta docens mendacium
ipse est cauda. Et erunt qui beatificant populum istum seducentes.
et qui beatificantur precipitati. Propter hoc super adolescentulis eius
non letabitur dominus. et pupillorum eius et viduarum non misere-
bitur. quia omnis ypocrita est et nequam. et universum os locu-
tum est stulticiam. In omnibus his non est aversus furor eius.
sed adhuc manus eius extenta. Populus non est reversus ad percutien-
tem se. Succensa est enim quasi ignis impietas. Veprem et
spinam vorabit. et succendetur in densitate saltus. et con-
volvetur in superbia fumi. In ira domini exercituum contur-
bata erit terra. et erit quasi esca ignis. Vir fratri suo non parcet.
et declinabit ad dexteram. et esuriet. et comedet ad sini-
stram. et non saturabitur. Unusquisque carnem brachii
sui vorabit. manasses ephraym et effraym manas-
sen. et simul ipsi contra iudam. In his omnibus non est aversus fu-
ror eius. sed adhuc manus eius extenta.

X

Ve qui condunt leges iniquas. et scribentes iniusti-
ciam scripserunt. ut opprimerent in iudicio pauperes et vim
facerent cause humilium populi mei. ut essent vidue preda
eorum. et pupillos diriperent. Quid facietis in die vi-
sitationis et calamitatis de longe venientis? Ad cuius fugi-
etis auxilium. et ubi derelinquetis gloriam vestram? ne incurve-
mini sub vinculo. et cum interfectis cadatis. Super omnibus his
non est aversus furor eius. sed adhuc manus eius extenta. Ve
assur. virga furoris mei. et baculus ipse est in manu eorum
mea indignatio. Ad gentem fallacem mittam eum. et contra
populum furoris mei mandabo illi ut auferat spolia et
diripiat predam. et ponat illum in conculcationem quasi lutum
platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur. et cor eius non ita estima-
bit. sed ad conterendum erit cor eius. et ad internecionem genti-
um non paucarum. Dicet enim. Nunquid non principes mei simul
reges sunt? Nunquid non ut charchamus. sic calanno. et ut
arphat sic emath? Nunquid non ut damascus sic sama-
ria? Quomodo invenit manus mea regna ydoli. sic et simu-
lacra eorum de ierusalem et de samaria. Nunquid non sicut feci
samarie et ydolis eius. sic faciam ierusalem et simula-
cris eius. Et erit cum impleverit dominus cuncta opera sua in
monte syon et in ierusalem. visitabo super fructum magni-
fici cordis regis assur. et super gloriam altitudinis oculorum
eius. Dixit enim. In fortitudine manus mee ego feci. et in
sapientia mea intellexi. et abstuli terminos populorum. et principes
eorum depredatus sum. et detraxi quasi potens in sublimi residen-
tes. Et invenit quasi nidum manus mea fortitudinem
populorum. et sicut colliguntur ova que derelicta sunt sic universam
terram ego congregavi. et non fuit qui moveret pennam
et aperiret os et ganniret. Nunquid gloriabitur securis
contra eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra
eum a quo trahitur? Quomodo si elevetur virga contra levantem se.
et exaltetur baculus qui utique lignum est. Propter hoc mittet
dominator dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem.
et subtus gloriam eius succensa ardebit quasi ignis combustio.
Et erit lumen israel in igne. et sanctus eius in flamma. et succen-
detur. et devorabitur spina eius et vepres in die una. Et gloria
saltus eius. et carmeli eius ab anima usque ad carnem con-
sumetur. Et erit terrore profugus. et reliquie saltus
ligni eius pre paucitate numerabuntur. et puer scribet eos.
Et erit in die illa. Non adiciet residuum israel. et hii qui
fugerint de domo iacob inniti super eo qui percutit eos.
sed innitetur super dominum sanctum israel in veritate. Reliquie
convertentur. reliquie inquam iacob ad dominum fortem. Si
enim fuerit populus tuus israel quasi harena maris reliquie con-
vertentur ex eo. Consummatio abbreviata inundabit
iusticiam. Consummationem enim et abbreviationem dominus
deus faciet exercituum. Noli timere populus meus habitator
syon ab assur. In virga enim percutiet te. et baculum
suum levabit super te in via egypti. Adhuc enim
paululum modicumque. et consummabitur indignatio mea
et furor meus super scelus eorum. Et suscitabit super eum dominus
exercituum flagellum iuxta plagam madian in petra
oreb. et virgam suam super mare. et levabit eam
in via egypti. Et erit in die illa auferetur onus
eius de collo tuo. et computrescet iugum a facie

olei. Veniet in Aioth, transibit in Magron, apud Ma-
chmas commendabit vasa sua. Transierunt cursim, Gabaa
sedes nostra; obstupuit Rama, Gabaath Saulis fugit. Hin-
ni voce tua, filia Gallim; attende, Laisa, paupercula A-
nathoth. Migravit Medemena; habitatores Gabim
confortamini. Adhuc dies est ut in Nobe stetur;
agitabit manum suam super montem filiae Sion,
collem Ierusalem. Ecce dominator Dominus exercituum confringet
lagunculam in terrore, et excelsi statura succidentur,
et sublimes humiliabuntur. Et subvertentur conden-
sa saltus ferro, et Libanus cum excelsis cadet. XI
Et egredietur virga de radice Iesse, et flos de radice eius
ascendet. Et requiescet super eum spiritus Domini: spiritus sapientiae et
intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis;
et replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum visionem ocu-
lorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet; sed
iudicabit in iustitia pauperes, et arguet in aequitate pro
mansuetis terrae; et percutiet terram virga oris sui, et spiritu
labiorum suorum interficiet impium. Et erit iustitia cingulum
lumborum eius, et fides cinctorium renum eius. Habitabit lupus
cum agno, et pardus cum agno accubabit; vitulus et leo
et ovis simul morabuntur, et puer parvulus minabit
eos. Vitulus et ursus pascentur, simul requiescent ca-
tuli eorum; et leo quasi bos comedet paleas. Et delectabitur
infans ab ubere super foramine aspidis; et in caver-
na reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet.
Non nocebunt et non occident in universo monte sancto meo,
quia repleta est terra scientia Domini, sicut aquae maris operientes. In
die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gen-
tes deprecabuntur, et erit sepulcrum eius gloriosum. Et erit in
die illa: adiciet Dominus secundo manum suam ad possidendum re-
siduum populi sui quod relinquetur ab Assyriis, et ab Aegypto, et a
Phetros, et ab Aethiopia, et ab Elam, et ab Sennaar, et ab
Emath, et ab insulis maris. Et levabit signum in nationes
et congregabit profugos Israel, et dispersos Iuda colliget a
iiii plagis terrae. Et auferetur zelus Ephraim, et hostes Iu-
da peribunt; Ephraim non aemulabitur Iudam, et Iu-
das non pugnabit contra Ephraim. Et volabit in humeris
Philisthiim per mare, simul praedabuntur filios orientis; Idu-
mea et Moab praeceptum manus eorum, et filii Ammon obe-
dientes erunt. Et desolabit Dominus linguam maris Aegypti,
et levabit manum suam super flumen in fortitudine spiritus
sui; et percutiet eum in septem rivis, ita ut transeant
per eum calciati. Et erit via residuo populo meo, qui relinquetur
ab Assyriis, sicut fuit Israel in die qua ascendit de terra
Et dices in illa die: Confitebor XII Aegypti.
tibi Domine, quoniam iratus es mihi; conversus est furor tuus, et consola-
tus es me. Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam
et non timebo, quia fortitudo mea et laus mea Dominus, et factus
est mihi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus
salvatoris; et dicetis in illa die: Confitemini Domino, et in-
vocate nomen eius; notas facite in populis adinventiones eius;
mementote quoniam excelsum est nomen eius. Cantate Domino, quoniam
magnifice fecit; annuntiate hoc in universa terra. Exsul-
ta et lauda, habitatio Sion, quia magnus in medio tui Sanctus Israel.
Onus Babylonis quod vidit Isaias filius XIII
Amos. Super montem caliginosum levate signum,
exaltate vocem, levate manum, et ingrediantur portas

duces. Ego mandavi sanctificatis meis, et vocavi fortes
meos in ira mea, exsultantes in gloria mea. Vox multitudinis in montibus quasi
populorum frequentium; vox sonitus regum gentium
congregatarum. Dominus exercituum praecepit militiae belli venien-
tibus de terra procul, a summitate caeli; Dominus et vasa furoris
eius, ut disperdat omnem terram. Ululate, quia prope est dies
Domini; quasi vastitas a Domino veniet. Propter hoc omnes manus dissol-
ventur, et omne cor hominis contabescet, et conteretur. Tortiones et dolo-
res tenebunt, quasi parturiens dolebunt; unusquisque ad proxi-
mum suum stupebit; facies combustae vultus eorum. Ecce di-
es Domini veniet crudelis, et indignationis plenus, et irae
furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, et pecca-
tores eius conterendos de ea. Quoniam stellae caeli et splendor earum
non expandent lumen suum; obtenebratus est sol in ortu su-
o, et luna non splendebit in lumine suo. Et visitabo su-
per orbis mala, et contra impios iniquitatem eorum; et requiescere
faciam superbiam infidelium, et arrogantiam fortium
humiliabo. Pretiosior vir erit auro, et homo mundo obrizo.
Super hoc caelum turbabo, et movebitur terra de loco suo
propter indignationem Domini exercituum, et propter diem irae furoris
eius. Et erit quasi damula fugiens, et quasi ovis, et non erit qui
congreget; unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad
terram suam fugient. Omnis qui inventus fuerit occidetur,
et omnis qui supervenerit cadet in gladio. Infantes eorum al-
lidentur in oculis eorum; diripientur domus eorum, et uxores
eorum violabuntur. Ecce ego suscitabo super vos Medos, qui
argentum non quaerant, nec aurum velint; sed sagittis parvulos
interficient, et lactantibus uteris non miserebuntur, et super
filios non parcet oculus eorum. Et erit Babylon illa civitas
gloriosa in regnis, inclita in superbia Chaldaeorum, sicut
subvertit Dominus Sodomam et Gomorrham. Non habitabitur
usque in finem, et non fundabitur usque ad generationem et ge-
nerationem; nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pasto-
res requiescent ibi. Sed requiescent ibi bestiae, et re-
plebuntur domus eorum draconibus; et habitabunt ibi struthiones,
et pilosi saltabunt ibi. Et respondebunt ibi ululae in ae-
dibus eius, et sirenae in delubris voluptatis. XIIII
Prope est ut veniat tempus eius, et dies eius non elonga-
buntur. Miserebitur enim Dominus Iacob, et eliget adhuc
de Israel, et requiescere eos faciet super humum suam;
adiungetur advena ad eos, et adhaerebit domui Ia-
cob. Et tenebunt eos populi, et adducent eos in locum suum,
et possidebit eos domus Israel super terram Domini in ser-
vos et ancillas; et erunt capientes eos qui se ceperant, et
subicient exactores suos. Et erit in die illa, cum requiem
dederit tibi Deus a labore tuo, et a concussione
tua, et a servitute dura qua ante servisti, sumes pa-
rabolam istam contra regem Babylonis, et dices: Quomodo ces-
savit exactor, quievit tributum? Contrivit Dominus ba-
culum impiorum, virgam dominantium, caedentem populos in
indignatione plaga insanabili, subicientem in
furore gentes, persequentem crudeliter. Conquievit et si-
luit omnis terra, gavisa est et exsultavit. Abietes quoque
laetatae sunt super te, et cedri Libani: Ex quo dormisti,
non ascendit qui succidat nos. Infernus subter con-
turbatus est in occursum adventus tui; suscitabit tibi
gigantes. Omnes principes terrae surrexerunt de soliis suis,
omnes principes nationum. Universi respondebunt et dicent

tibi. et tu vulneratus es sicut et nos. nostri similis effectus es. Detracta
est ad inferos superbia tua. concidit cadaver tuum. subter te
sternetur tinea. et operimentum tuum erunt vermes. Quomodo cecidisti
de celo lucifer qui mane oriebaris. corruisti in terram
qui vulnerabas gentes. qui dicebas in corde tuo. In celum
conscendam. super astra celi exaltabo solium meum. sedebo
in monte testamenti in lateribus aquilonis. ascendam
super altitudinem nubium. similis ero altissimo. Verumptamen
tamen ad infernum detraheris in profundum laci. Qui te vide-
rint ad te inclinabuntur. teque prospicient. Numquid iste est
vir qui conturbavit terram. qui concussit regna. qui po-
suit orbem desertum. et urbes eius destruxit. vinctis eius
non aperuit carcerem. Omnes reges gentium universi dormie-
runt in gloria unusquisque in domo sua. Tu autem proiectus es de
sepulcro tuo quasi stirps inutilis pollutus.
et obvolutus cum hiis qui interfecti sunt gladio descenderunt
ad fundamenta laci. Quasi cadaver putridum non habebis consor-
tium. neque cum eis in sepultura. Tu enim terram tuam disperdidi-
sti. tu populum tuum occidisti. non vocabitur in eternum. semen pessimorum.
Preparate filios eius occisioni in iniquitate patrum eorum. non con-
surgent nec hereditabunt terram. neque implebunt faciem orbis
civitatum. Et consurgam super eos dicit dominus exercituum
et perdam Babilonis nomen. et reliquias. et germen et progeniem
dicit dominus. Et ponam eam in possessionem ericii. et
in paludes aquarum. et scopabo eam in scopa terens dicit
dominus exercituum. Iuravit dominus exercituum dicens. Si non ut
putavi ita erit. et quomodo mente tractavi sic eveniet. ut
conteram Assyrium in terra mea. et in montibus meis con-
culcem eum. et auferetur ab eis iugum eius. et onus illius ab
humero eorum tolletur. Hoc consilium quod cogitavi super omnem ter-
ram. et hec est manus extenta super omnes gentes. Dominus enim ex-
ercituum decrevit. et quis poterit infirmare. et manus eius ex-
tenta. et quis avertet eam. In anno quo mortuus est rex
Achaz factum est onus istud. Ne leteris Philistea omnis tu. quoniam
comminuta est virga percussoris tui. De radice enim
colubri egredietur regulus. et semen eius absorbens vo-
lucrem. Et pascentur primogeniti pauperum. et pauperes
fiducialiter requiescent. et interire faciam in fame
radicem tuam. et reliquias tuas interficiam. Ulula
porta. clama civitas. prostrata est Philistea omnis. Ab
aquilone enim fumus veniet. et non est qui effugiat agmen eius.
Et quid respondebitur nuntiis gentis. quia dominus fundavit Syon
et in ipso sperabunt pauperes populi eius. XV

Onus Moab. quia nocte vastata est Ar Moab conticu-
it. quia nocte vastatus est murus Moab conticuit.
Ascendit domus et Dibon. ad excelsa in planctum. super
Nabo et super Medaba Moab ululavit. in
cunctis capitibus eius calvitium. omnis barba rade-
tur. In triviis eius accincti sunt sacco. super tecta eius
et in plateis eius omnis ululatus descendit in fle-
tum. Clamabit Esebon et Eleale. audita
est vox eorum. super hoc expediti Moab ululabunt.
anima eius ululabit sibi. Cor meum ad Moab clama-
bit. vectes eius usque ad Segor. vitulam conternantem.
Per ascensum enim Luith flens ascendet. et in via Oronaim
clamorem contritionis levabunt. Aque enim Nemrim de-
serte erunt. quia aruit herba. defecit germen. viror omnis
interiit. Secundum magnitudinem operis et visitatio-
nis eorum ad torrentem salicum ducent eos. Quoniam circuivit
clamor terminum Moab usque ad Gallim. ululatus eius
et usque ad puteum Helim clamor eius. Quia aque Dibon re-
plete sunt sanguine. ponam enim super Dibon additamenta
his qui fugerint de Moab leonem. et reliquiis terre.

Emitte agnum domine dominatorem terre. XVI
de petra deserti ad montem filie Syon. Et erit sicut
avis fugiens. et pulli de nido avolantes. Sic erunt filie
Moab in transcensu Arnon. Ini consilium. coge concilium.
pone quasi noctem umbram tuam in meridie. absconde
fugientes. et vagos ne prodas. Habitabunt apud te pro-
fugi mei. Moab esto latibulum eorum a facie vastatoris.
finitus est enim pulvis. consummatus est miser. defecit qui con-
culcabat terram. Et preparabitur in misericordia solium. et sedebit super
illud in veritate in tabernaculo David. iudicans et querens
iudicium. et velociter reddens quod iustum est. Audivimus
superbiam Moab. superbus est valde. superbia eius et arro-
gantia eius. et indignatio eius plus quam fortitudo eius.
Ideirco ululabit Moab ad Moab. universus ululabit
his qui letantur super muros cocti lateris. loquimini pla-
gas suas. Quoniam suburbana Esebon deserta sunt. et vi-
neam Sabama domini gentium exciderunt. flagella eius usque
ad Iazer pervenerunt. erraverunt in deserto. propagines eius
relicte sunt. transierunt mare. Super hoc plorabo in fle-
tu Iazer. vineam Sabama. inebriabo te lacrima mea
Esebon et Eleale. quia super vindemiam tuam et super
messem tuam vox calcantium irruit. Et auferetur le-
titia et exultatio de Carmelo. et in vineis non exultabit
neque iubilabit. vinum in torcularibus non calcabit qui cal-
care consueverat. vocem calcantium abstuli. Super hoc
venter meus ad Moab quasi cithara sonabit. et viscera
mea ad murum cocti lateris. Et erit cum apparuerit quod la-
boravit Moab super excelsis suis. ingredietur ad sancta
sua ut obsecret. et non valebit. Hoc verbum quod locutus
est dominus ad Moab ex tunc. Et nunc locutus est dominus di-
cens. In tribus annis quasi anni mercennarii auferetur gloria
Moab super omni populo multo. et relinquetur in eo sicut ra-
cemus parvus. et modicus. nequaquam multus. XVII

Onus Damasci. Ecce Damascus desinet esse civitas.
et erit sicut acervus lapidum in ruina. Derelicte
civitates Aroer gregibus erunt. et requiescent ibi. et
non erit qui exterreat. Et cessabit adiutorium ab Ephraym. et
regnum a Damasco. et reliquie Syrie sicut gloria filiorum
Israel erunt. dicit dominus exercituum. Et erit in die illa attenua-
bitur gloria Iacob. et pinguedo carnis eius emarcescet. Et e-
rit sicut congregans in messe quod restiterit. et brachium
eius spicas leget. et erit sicut querens spicas in valle
Raphaim. et relinquetur in eo sicut racemus. et sicut excussio
olee duarum aut trium olivarum in summitate ra-
mi. sive quattuor. aut quinque in cacuminibus eius fructus eius dicit
dominus deus Israel. In die illa inclinabitur homo ad factorem su-
um. et oculi eius ad sanctum Israel respicient. et non inclinabun-
tur ad altaria que fecerunt manus eius. et que operati sunt
digiti eius non respiciet lucos et delubra. In die il-
la erunt civitates fortitudinis eius derelicte sicut aratra
et segetes que derelicte sunt a facie filiorum Israel. et
erit deserta. quia oblita es dei salvatoris tui. et fortis
adiutoris tui non es recordata. propterea plantabis plan

tationem fidelem et germen alienum seminabis. In
die plantationis tue labrusca et mane semen
tuum florebit. ablata est messis in die hereditatis
et dolebit graviter. Ve multitudo populorum multorum ut multi
tudo maris sonantis et tumultus turbarum sicut soni
tus aquarum multarum. sonabunt populi sicut sonitus aquarum inundan
tium et increpabit eum et procul fugiet et rapietur sicut pul
vis montium a facie venti et sicut turbo coram tempes
tate. in tempore vespere et ecce turbatio in matutino et non sub
sistet. Hec est pars eorum qui vastaverunt nos et sors diripi
entium nos. XVIII
Ve terre cimbalo alarum que est trans flumina ethiopie que mittit in mari
legatos et in vasis papiri super aquas. Ite angeli ve
loces ad gentem convulsam et dilaceratam. ad populum
terribilem post quem non est alius. gentem expectan
tem et conculcatam cuius diripuerunt flumina terram
eius ad montem nominis domini exercituum montem sy
on. omnes habitatores orbis qui moramini in terra cum
elevatum fuerit signum in montibus videbitis et clango
rem tube audietis. quia hec dicit dominus ad me. Ego qui
escam et considerabo in loco meo sicut meridiana
lux clara est et sicut nubes roris in die messis. Ante
messem enim totus effloruit et inmatura perfectio germinabit
et precidentur ramusculi eius falcibus et que derelicta fue
rint abscidentur excutientur. et relinquentur simul avibus mon
tium et bestiis terre. et estate perpetua erunt super eum volucres
et omnes bestie terre super eum hiemabunt. In illo tempore defe
retur munus domino exercituum a populo divulso et dilace
rato. a populo terribili post quem non fuit alius. a gente ex
pectante et conculcata cuius diripuerunt flumina terram
eius ad locum nominis domini exercituum montem syon.
XIX
Onus egypti. Ecce dominus ascendet super
nubem levem et ingredietur egyptum et move
buntur simulacra egypti a facie eius et cor egypti ta
bescet in medio eius. et concurrere faciam egyptios ad
versus egyptios et pugnabit vir contra fratrem suum et vir
contra amicum suum civitas adversus civitatem. regnum ad
versus regnum. et dirumpetur spiritus egypti in visceribus eius
et consilium eius precipitabo. et interrogabunt simulacra su
a et divinos suos et phitones suos et ariolos. et tradam
egyptum in manu dominorum crudelium et rex fortis dominabitur
eorum ait dominus deus exercituum. et arescet aqua de mari
et fluvius desolabitur atque siccabitur et deficient flumina
et attenuabuntur et siccabuntur rivi aggerum. cala
mus et iuncus marcescet. nudabitur alveus et rivi
a fonte suo et omnis sementis irrigua siccabitur a
rescet et non erit. et merebunt piscatores et lugebunt
omnes in flumen mittentes hamum et expandentes
rete super faciem aquarum emarcescent. Confunden
tur qui operabantur linum plectentes et texentes
subtilia. et erunt irrigua eius flaccentia omnes qui
faciebant lacunas ad capiendos pisces. Stulti
principes thaneos sapientes consiliarii pharaonis de
derunt consilium insipiens. quomodo dicetis pharaoni filius sa
pientium ego filius regum antiquorum. Ubi nunc sunt
sapientes tui. annuntient tibi et indicent quid cogi
taverit dominus exercituum super egyptum. Stulti facti sunt prin
cipes thaneos emarcuerunt principes memphis. de
ceperunt egyptum angulum populorum eius. Dominus miscuit in
medio eius spiritum vertiginis et errare fecerunt egyptum in omni
opere suo sicut errat ebrius et vomens. et non erit egypto
opus quod faciat caput et caudam incurvantem et refre
nantem. In die illa erit egyptus quasi mulieres et stupebit
et timebunt a facie commotionis manus domini exercituum quam
movit ipse super eam. et erit terra iuda egypto in pavo
rem. omnis qui illius fuerit recordatus pavebit a facie consilii
domini exercituum quod ipse cogitavit super eam. In die il
la erunt v. civitates in terra egypti loquentes lingua cha
naan et iurantes per dominum exercituum. civitas so
lis vocabitur una. In die illa erit altare domini in me
dio terre egypti et titulus domini iuxta terminum eius et erit
in signum et testimonium domino exercituum in terra egypti.
clamabunt enim ad dominum a facie tribulantis et mit
tet eis salvatorem et propugnatorem qui liberet eos.
et cognoscetur dominus ab egypto et cognoscent egyptii dominum
in die illa et colent eum in hostiis et muneribus et vota
vovebunt domino et solvent. et percutiet dominus egyptum plaga
et sanabit eam et revertentur egyptii ad dominum et placabi
tur eis et sanabit eos. In die illa erit via de egypto
in assirios et servient egyptii assiriis et intrabit as
sirius egyptum et egyptus in assirios. In die illa erit israel
tertius egyptio et assirio benedictio in medio terre. cui benedixit
dominus exercituum dicens. Benedictus populus meus egypti et opus
manuum mearum assirius. hereditas autem mea israel. XX
In anno quo ingressus est tharthan in azotum cum misisset
eum sargon rex assiriorum et pugnasset contra azotum et cepisset
eam. in tempore illo locutus est dominus in manu ysaye filii
amos dicens. Vade et solve saccum de lumbis tuis et calci
amenta tua tolle de pedibus tuis. et fecit sic vadens nudus
et discalciatus. et dixit dominus. sicut ambulavit servus meus
ysaias nudus et discalciatus trium annorum signum et portentum
erit super egyptum et super ethiopiam sic minabit rex assi
riorum captivitatem egypti et transmigrationem ethio
pie iuvenum et senum nudam et discalciatam discoo
pertis natibus ad ignominiam egypti. et timebunt et con
fundentur ab ethiopia spe sua et ab egypto gloria sua. et
dicet habitator insule eius in die illa. Ecce hec erat
spes nostra ad quos confugimus in auxilium ut liberarent nos
a facie regis assiriorum. et quomodo effugere poterimus nos. XXI
Onus deserti maris. Sicut turbines ab affrico ve
niunt de deserto venit de terra horribili. Visio
dura nuntiata est michi. Qui incredulus est infideliter agit
et qui depopulator est vastat. Ascende elam et obside me
de. omnem gemitum eius cessare feci. Propterea reple
ti sunt lumbi mei dolore. angustia possedit me
sicut angustia parturientis. corrui cum audirem con
turbatus sum cum viderem. emarcuit cor meum
tenebre stupefecerunt me. babilon dilecta mea po
sita est michi in miraculum. Pone mensam contempla
re in specula comedentes et bibentes. surgite prin
cipes arripite clipeum. quia hec dixit dominus michi. Vade et pone
speculatorem et quodcumque viderit annuntiet. et vidit
currum duorum equitum ascensorem asini et ascenso
rem cameli et contemplatus est diligenter multo intui
tu. et clamavit leo. super speculam domini ego sum
stans iugiter per diem et super custodiam meam ego

sum stans totis noctibus. ecce iste venit vir ascensor bi-
ge equitum. Et respondit et dixit. cecidit cecidit babylon. et omnia
sculptilia deorum eius contrita sunt in terram. Tritura mea
et filia aree mee que audivi a domino exercituum deo israel
annunciavi vobis. Onus duma. Ad me clamat de seyr.
Custos quid de nocte. custos quid de nocte. Dixit custos.
venit mane et nox. Si queritis querite. convertimini et
venite. Onus in arabia. In saltu ad vesperam dor-
mietis in semitis dodanim. occurrentes sitienti
ferte aquam qui habitatis terram austri. cum panibus occur-
rite fugienti. A facie enim gladiorum fugerunt. a facie
gladii imminentis. a facie arcus extenti. a facie gra-
vis prelii. Quia hec dicit dominus ad me. Adhuc in uno an-
no quasi in anno mercenarii. auferetur omnis gloria cedar.
et reliquie numeri sagittariorum fortium de filiis cedar im-
minuentur. Dominus enim deus israel locutus est. XXII

Onus vallis visionis. Quidnam tibi quoque est quia as-
cendisti et tu omnis in tecta. clamoris plena urbs
frequens civitas exultans. Interfecti tui non interfecti gladio
nec mortui in bello. cuncti principes tui fugerunt
simul dure que ligati sunt. omnes qui inventi sunt vin-
cti sunt pariter procul fugerunt. Propterea dixi. recedite a me.
amare flebo. nolite incumbere ut conso-
lemini me super vastitate filie populi mei. dies enim
interfectionis et conculcationis et fletuum domino deo exer-
cituum in valle visionis. scrutans murum et magni-
ficus super montem. Et elam sumpsit pharetram.
et currum hominis equitis. et parietem nudavit clipeus.
et erunt valles tue electe plene quadrigarum. et equites po-
nent sedes suas in porta. et revelabitur operimentum iu-
de. et videbis in die illa armamentarium domus saltus. et
scissuras civitatis david videbitis. quia multiplicate sunt.
et congregastis aquas piscine inferioris. et domos ierusalem nu-
merastis. et destruxistis domos ad muniendum murum.
et lacum fecistis inter duos muros. et aquam piscine veteris.
et non suspexistis ad eum qui fecerat eam. et operatorem eius
de longe non vidistis. Et vocavit dominus deus exercituum in die il-
la ad fletum et ad planctum. et ad calvitium et ad cingulum
sacci. et ecce gaudium et leticia. occidere vitulos et iugu-
lare arietes. comedere carnes et bibere vinum. come-
damus et bibamus cras enim moriemur. et revelata est in
auribus meis vox domini exercituum. Si dimittetur iniqui-
tas hec vobis donec moriamini. dicit dominus deus exercitu-
um. Vade et ingredere ad eum qui habitat in taberna-
culo ad sobnam prepositum templi. et dices ei. Quid tu
hic aut quasi quis hic. quia excidisti tibi hic sepulcrum. exci-
disti in excelso memoriale diligenter in petra tibi
tabernaculum. Ecce dominus asportari te faciet sicut as-
portatur gallus gallinacius. et quasi amictum sic
sublevabit te. Coronans coronabit te tribulatione
quasi pilam mittet te in terram latam et spaciosam. i-
bi morieris. et ibi erit currus glorie tue. et ignominia
domus domini tui. et expellam te de statione tua. et de mi-
nisterio tuo deponam te. Et erit in die illa vocabo
servum meum heliachim filium helchie. et in-
duam illum tunica tua. et cingulo tuo confor-
tabo eum. et potestatem tuam in manu eius. et
erit quasi pater habitantibus ierusalem. et domui iuda. et da-
bo clavem domus david super humerum eius. et aperiet. et non e-
rit qui claudat. et claudet. et non erit qui aperiat. et figam
illum paxillum in loco fideli. et erit in solium glorie domus
patris sui. et suspendam super eum omnem gloriam domus pa-
tris eius vasorum diversa genera. omne vas parvulum a vasis
craterarum usque ad omne vas musicorum. In die illa dicit
dominus exercituum auferetur paxillus qui fixus fuerat in loco
fideli. et frangetur et cadet. et peribit quod pependerat in eo
quia dominus locutus est. XXIII

Onus tyri. Ululate naves maris quia vastata est do-
mus unde venire consueverant. de terra cethim revela-
tum est eis. Tacete qui habitatis in insula. negociatores sy-
donis transfretantes mare repleverunt te. In aquis multis
semen nili. messis fluminis fruges eius. et facta est nego-
ciatio gentium. Erubesce sydon ait mare. fortitudo ma-
ris dicens. Non parturivi et non peperi. et non enutrivi iuve-
nes. nec ad incrementum perduxi virgines. Cum audi-
tum fuerit in egypto dolebunt. cum audierint de tyro.
Transite maria. ululate qui habitatis in insula. Num-
quid non hec vestra est que gloriabatur a diebus pristinis in antiqui-
tate sua. Ducent eam longe pedes sui ad peregrinan-
dum. Quis cogitavit hoc super tyrum quondam corona-
tam. cuius negociatores principes. institores eius incli-
ti terre. Dominus exercituum cogitavit hoc. ut detraheret su-
perbiam omnis glorie. et ad ignominiam deduceret univer-
sos inclitos terre. Transi terram tuam quasi flumen filia ma-
ris. non est cingulum ultra. manum suam supra mare
extendet. conturbavit regna. Dominus mandavit adver-
sus chanaan. ut contereret fortes eius. et dixit. Non ad-
icies ultra ut glorieris. calumpniam sustinens virgo
filia sydonis. In cethim consurgens transfreta. ibi
quoque non erit requies tibi. Ecce terra chaldeorum. talis po-
pulus non fuit. Assur fundavit eam. in captivita-
tem traduxerunt robustos eius. suffoderunt domos eius. et
posuerunt eam in ruinam. Ululate naves maris quia
devastata est fortitudo vestra. Et erit in die illa in o-
blivione eris o tyre. lxx annis. sicut dies regis unius.
post lxx autem annos erit tyro quasi canticum meretricis. Su-
me cytharam. circui civitatem meretrix oblivioni
tradita. bene cane. frequenta canticum. ut memo-
ria tui sit. Et erit post lxx annos visitabit dominus ty-
rum. et reducet eam ad mercedes suas. et rursum erit cum for-
nicabitur cum universis regnis terre super faciem terre. et erunt
negociationes eius et mercedes eius sanctificate domino. non
condentur neque reponentur. quia his qui habitaverint coram
domino erit negociatio eius. ut manducent in saturita-
tem. et vestiantur usque ad vetustatem. XXIIII

Ecce dominus nudabit terram et dissipabit eam. et affli-
get faciem eius. et disperget habitatores eius. et erit sicut po-
pulus sic sacerdos. et sicut servus sic dominus eius. sicut an-
cilla sic domina eius. sicut emens sic ille qui vendit. sicut
fenerator sic is qui mutuum accipit. sicut qui repetit
sic qui debet. Dissipatione dissipabitur terra. et direptione preda-
bitur. dominus enim locutus est verbum hoc. Luxit et defluxit terra.
et infirmata est. defluxit orbis. infirmata est altitu-
do populi terre. et terra infecta est ab habitatoribus suis.
quia transgressi sunt leges. mutaverunt ius. dissipave-
runt fedus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram

et peccabunt habitatores eius. Ideoque insanient cultores eius
et relinquentur homines pauci. Luxit vindemia. Infirmata est
vitis. Ingemuerunt omnes qui laetabantur corde. Cessavit gau
dium tympanorum. Quievit sonitus laetantium. Conticuit dulce
do cytharae. Cum gaudio non bibent vinum. Amara erit potio
bibentibus illam. Attrita est civitas vanitatis. Clausa est omnis
domus nullo introeunte. Clamor erit super vino in plateis.
Deserta est omnis laetitia. Translatum est gaudium terrae. Relicta
est in urbe solitudo et calamitas opprimet portas. Quia haec
erunt in medio terrae in medio populorum. Quomodo si paucae olivae
quae remanserunt excutiantur ex olea et racemi cum fuerit fini
ta vindemia. Hii levabunt vocem suam atque lauda
bunt cum glorificatus fuerit dominus. Hinnient de mari. Propter hoc in
doctrinis glorificate dominum in insulis maris nomen domini
dei israel. A finibus terrae laudes audivimus gloriam iusti. Et dixi
Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Ve mihi. Praevaricantes
praevaricati sunt et praevaricatione transgressorum praevaricati
sunt. Formido et fovea et laqueus super te qui habitator es
terrae. Et erit qui fugerit a facie formidinis cadet in fove
am et qui se explicaverit de fovea tenebitur laqueo quia catha
ractae de excelsis apertae sunt et concutientur fundamenta terrae.
Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commo
tione movebitur terra, agitatione agitabitur terra sicut ebrius
et auferetur quasi tabernaculum unius noctis et gravabit
eam iniquitas sua et corruet et non adiciet ut resurgat.
Et erit in die illa visitabit dominus super militiam caeli
in excelso et super reges terrae qui sunt super terram. Et congre
gabuntur in congregatione unius fascis in lacum et claudentur
ibi in carcere et post multos dies visitabuntur. Et erubescet
luna et confundetur sol cum regnaverit dominus exercituum in
monte Sion et in Ierusalem et in conspectu senum suorum fuerit glori
ficatus.

XXV

Domine deus meus es tu, exaltabo te, confitebor nomini
tuo quoniam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas
fideles amen. Quia posuisti civitatem in tumulum, urbem
fortem in ruinam, domum alienorum ut non sit civitas et
in sempiternum non aedificetur. Super hoc laudabit te populus
fortis, civitas gentium robustarum timebit te. Quia factus es
fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione su
a, spes a turbine, umbraculum ab aestu. Spiritus enim robustorum
quasi turbo impellens parietem. Sicut aestus in siti tu
multum alienorum humiliabis, et quasi calore sub nube tor
rente propagines fortium marcescere facies. Et faciet dominus
exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium,
convivium vindemiae defecatae. Et praecipitabit in monte
isto faciem vinculi colligati super omnes populos et telam quae
orditur super universas nationes. Praecipitabit mortem in
sempiternum et auferet dominus deus omnem lacrimam ab omni
facie, et obprobrium populi sui auferet de universa terra quia
dominus locutus est. Et dicet in die illa: Ecce deus noster iste, expec
tavimus eum et salvabit nos. Iste dominus, sustinuimus
eum, exultabimus et laetabimur in salutari eius. Quia requies
cet manus domini in monte isto et triturabitur Moab sub
eo sicut teruntur paleae in plaustro. Et extendet
manus suas sub eo sicut natans extendit ad natan
dum, et humiliabit gloriam eius cum allisione manuum eius
et munitiones sublimium murorum tuorum concidentur et hu
miliabuntur et detrahentur ad terram usque ad pulverem.

In die illa cantabitur canticum istud in terra Iuda. XXVI
Urbs fortitudinis nostrae Sion salvator, ponetur in ea
murus et antemurale. Aperite portas et ingrediatur gens
iusta et custodiens veritatem. Vetus error abiit. Ser
vabis pacem, pacem quia in te domine speravimus. Sperastis
in domino in saeculis aeternis, in domino deo forti in perpetuum.
Quia incurvabit habitantes in excelso, civitatem su
blimem humiliabit. Humiliabit eam usque ad
terram, detrahet eam usque ad pulverem. Concul
cabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum. Semita iusti
recta est, rectus est callis iusti ad ambulandum. Et in
semita iudiciorum tuorum domine sustinuimus te. Nomen
tuum et memoriale tuum et memoriale tuum in desiderio
animae. Anima mea desideravit te in nocte, sed et spiritu meo et
praecordiis meis de mane vigilabo ad te. Cum feceris iudicia
tua in terra, iustitiam discent omnes habitatores orbis.
Misereamur impio et non discet facere iustitiam. In terra
sanctorum iniqua gessit et non videbit gloriam domini. Domine excel
tetur manus tua, ut non videant. Videant et confun
dantur zelantes populi et ignis hostes tuos devoret. Domine
dabis pacem nobis, omnia enim opera nostra operatus es nobis.
Domine deus noster, domini possederunt nos absque te, tantum in te re
cordemur nominis tui. Morientes non vivant, gigantes
non resurgant. Propterea visitasti et contrivisti eos et per
didisti omnem memoriam eorum. Indulsisti domine genti,
indulsisti genti. Numquid glorificatus es? Elongasti
omnes terminos terrae. Domine in angustia requisierunt
te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis. Sicut
quae concepit cum appropinquaverit ad partum dolens cla
mat in doloribus suis, sic facti sumus a facie tua domine.
Concepimus et quasi parturivimus et peperimus spiritum salutis.
Iustitiam non fecimus in terra. Ideo non ceciderunt habitatores
terrae. Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent.
Expergiscimini et laudate qui habitatis in pulvere,
quia ros lucis ros tuus, et terram gigantum detrahes in
ruinam. Vade populus meus, intra in cubicula tua,
claude ostia tua super te, abscondere modicum ad mo
mentum donec pertranseat indignatio mea. Ecce enim dominus
egredietur de loco sancto suo ut visitet iniquitatem
habitatoris terrae contra eum, et revelabit terra sangui
nem suum et non operiet ultra interfectos suos.

In die illa visitabit dominus in gladio XXVII
suo duro et grandi et forti super leviathan ser
pentem vectem et super leviathan serpentem tor
tuosum et occidet cetum qui in mari est. In die illa
vinea meri cantabit ei. Ego dominus qui servo
eam, repente propinabo ei. Ne forte visitetur contra eam
nocte et die servo eam. Indignatio non est mihi. Quis
dabit me spinam et veprem in proelio? Gradiar
super eam, succendam eam pariter. An potius te
nebit fortitudinem meam, faciet pacem
mihi, pacem faciet mihi. Qui ingrediuntur impetu a
Iacob, florebit et germinabit Israel, et implebunt
faciem orbis semine. Numquid iuxta plagam per
cutientis se percussit eum, aut sicut occidit interfec
tos eius sic occisus est? In mensura contra mensuram cum ab
iecta fuerit iudicabit eam. Meditatus est in spiritu
suo duro per diem aestus. Idcirco super hoc dimittetur

iniquitas domui Iacob et iste omnis fructus ut aufe
ratur peccatum eius. Cum posuerit omnes lapides alta
ris sicut lapides cineris allisos non stabunt lu
ci et delubra. Civitas enim munita desolata e
rit speciosa relinquetur et dimittetur quasi desertum.
Ibi pascetur vitulus et ibi accubabit et consumet sum
mitates eius. In siccitate messis illius conterentur mulieres ve
nientes et docentes eam. Non est enim populus sapiens
propterea non miserebitur eius qui fecit eum et qui formavit
eum non parcet ei. Et erit in illa die percutiet dominus ab alveo
fluminis usque ad torrentem Egypti et vos congrega
bimini unus et unus filii Israel. Et erit in die illa clan
getur in tuba magna et venient qui perditi fuerant
de terra Assyriorum et qui eiecti erant de terra Egypti
et adorabunt dominum in monte sancto in Ierusalem.

(V)e corone superbie ebriis Ephraim XXVIII
et flori decidenti glorie exultationis eius qui erant
in vertice vallis pinguissime errantes a vino. Ecce
validus et fortis dominus sicut impetus grandinis turbo
confringens sicut impetus aquarum multarum inundantium
et emissarum super terram spatiosam. Pedibus conculcabitur coro
na superbie ebriorum Effraym. Et erit flos decidens glorie
exultationis eius qui est super verticem vallis pingui
um quasi temporaneum ante maturitatem autumpni. Quod
cum aspexerit videns statim ut manu tenuerit devo
rabit illud. In die illa erit dominus exercituum corona glorie
et sertum exultationis residuo populi sui et spiritus iudicii se
denti super iudicium et fortitudo revertentibus de bello
ad portam. Verum hii quoque pre vino nescierunt et pre
ebrietate erraverunt. Sacerdos et propheta nescierunt
pre ebrietate absorti sunt a vino. Erraverunt in ebri
etate nescierunt videntem ignoraverunt iudicium.
Omnes enim mense replete sunt vomitu sordiumque ita ut non
esset locus. Quem docebit scientiam et quem in
telligere faciet auditum? Ablactatos a lacte avulsos
ab uberibus. Quia manda remanda manda reman
da expecta reexpecta modicum ibi expecta reexpec
ta modicum ibi modicum ibi. In loquela enim labii et lin
gua altera loquetur ad populum istum. Cui dixit: Hec est re
quies mea reficite lassum et hoc est refrigerium meum
et noluerunt audire. Et erit eis verbum domini manda reman
da manda remanda expecta reexpecta expecta
reexpecta modicum ibi modicum ibi ut vadant et
cadant retrorsum et conterantur et illaqueentur et capiantur. Propter
hoc audite verbum domini viri illusores qui dominamini su
per populum meum qui est in Ierusalem. Dixistis enim: Percussimus fe
dus cum morte et cum inferno fecimus pactum. Flagellum
inundans cum transierit non veniet super nos quia posuimus
mendacium spem nostram et mendacio protecti sumus. Idcirco
hec dicit dominus deus: Ecce ego mittam in fundamentis
Syon lapidem angularem probatum pretiosum in fun
damento fundatum. Qui crediderit non festinet. Et po
nam in pondere iudicium et iustitiam in mensura. Et sub
vertet grando spem mendacii et protectionem aque inunda
bunt. Et delebitur fedus vestrum cum morte et pactum
vestrum cum inferno non stabit. Flagellum inundans cum
transierit eritis ei in conculcationem. Quandocumque pertran
sierit tollet vos quia mane diluculo pertransibit

in die et in nocte et tantum sola vexatio intellectum dabit
auditui. Coangustatum est enim stratum ita ut alter deci
dat et pallium breve utrumque operire non potest. Sicut enim in mon
te divisionum stabit dominus sicut in valle que est in Gaba
on irascetur ut faciat opus suum alienum est opus eius ut
operetur opus suum peregrinum est opus eius ab eo. Et nunc no
lite illudere ne forte constringantur vincula vestra. Consu
mationem enim et abbreviationem audivi a domino deo ex
ercituum super universam terram. Auribus percipite et audite
vocem meam attendite et audite eloquium meum. Numquid
tota die arabit arans ut serat proscindet et sariet hu
mum suam? Nonne cum adequaverit faciem eius seret gi
th et ciminum sparget et ponet triticum per ordinem et or
deum et milium et viciam in finibus suis. Et erudiet illum
deus suus in iudicio docebit illum. Non enim in serris
triturabitur gith nec rota plaustri super ciminum circu
ibit sed in virga excutietur gith et ciminum in baculo
panis autem comminuetur. Verum non in perpetuum triturans tri
turabit illum neque vexabit eum rota plaustri neque un
gulis suis comminuet eum. Et hoc a domino deo exercituum exi
vit ut mirabile faceret consilium et magnificaret iusti

(V)e ariel ariel civitas quam ex XXIX ciam
pugnavit David. Addite est annus ad annum sollempnita
tes evolute sunt. Et circumvallabo Ariel et erit tristis
et merens et erit mihi quasi Ariel. Et circumdabo quasi
speram in circuitu tuo et iaciam contra te aggerem et mu
nimenta ponam in obsidionem tuam. Humiliaberis
de terra loqueris et de humo audietur eloquium tuum et
erit quasi phitonis de terra vox tua et de humo mussita
bit eloquium tuum. Et erit sicut pulvis tenuis multi
tudo ventilantium te et sicut favilla pertransiens
multitudo eorum qui contra te prevaluerunt. Eritque repente
confestim a domino exercituum visitabitur in tonitruo et
commotione terre et voce magna turbinis et tempestatis et
flamme ignis devorantis. Et erit sicut somnium visi
onis nocturne multitudo omnium gentium que dimi
caverunt contra Ariel omnes qui militaverunt et obsederunt
et prevaluerunt adversus eam. Et sicut somniat esuriens
et comedit cum autem fuerit expergefactus va
cua est anima eius et sicut somniat sitiens et bibit et post
quam fuerit expergefactus lassus adhuc sitit et anima eius
vacua est sic erit multitudo omnium gentium que dimi
caverunt contra montem Syon. Obstupescite et admira
mini fluctuate et vacillate. Inebriamini et non
a vino movemini et non ebrietate quoniam miscuit vobis
dominus spiritum soporis claudet oculos vestros prophetas et princi
pes vestros qui vident visiones operiet. Et erit vobis vi
sio omnium sicut verba libri signati quem cum dederint
scienti litteras dicent: Lege istum. Et respondebit: Non possum
signatus est enim. Et dabitur liber nescienti litteras diceturque
ei: Lege. Et respondebit: Nescio litteras. Et dixit dominus: Eo
quod appropinquat populus iste ore suo et labiis suis glorificat
me cor autem eius longe est a me et timuerunt me manda
to hominum et doctrinis. Ideo ecce ego addam ut admi
rationem faciam populo huic miraculo grandi et stupen
do. Peribit enim sapientia a sapientibus eius et intellectus pru
dentium eius absconditur. Ve qui profundi estis corde
ut a domino abscondatis consilium quorum sunt in tenebris

opera et dicunt: Quis videt nos? et quis novit nos? Perversa
est haec vestra cogitatio, quasi si lutum contra figulum cogitet, et dicat
opus factori suo: Non fecisti me; et figmentum dicat fictori su-
o: Non intelligis. Nonne adhuc in modico et in brevi
convertetur Libanus in Carmel, et Carmel in saltum reputabi-
tur? Et audient in illa die surdi verba libri, et de tenebris
et caligine oculi caecorum videbunt. Et addent mites in
Domino laetitiam, et pauperes homines in Sancto Israel exultabunt,
quoniam defecit qui praevalebat, consummatus est illusor, et succisi
sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem: Qui pec-
care faciebant homines in verbo, et arguentem in porta
supplantabant, et declinaverunt frustra a iusto.
Propter hoc haec dicit Dominus ad domum Iacob, qui redemit Abra-
ham: Non modo confundetur Iacob, nec modo vultus eius erubes-
cet; sed cum viderit filios suos, opera manuum mearum in
medio sui sanctificantes nomen meum, et sanctificabunt Sanctum
Iacob, et Deum Israel praedicabunt; et scient errantes spiritu
intellectum, et mussitatores discent legem. XXX

Vae filii desertores, dicit Dominus, ut faceretis consilium, et non ex
me; et ordiremini telam, et non per spiritum meum, ut ad-
deretis peccatum super peccatum; qui ambulatis ut descenda-
tis in Aegyptum, et os meum non interrogastis, sperantes auxili-
um in fortitudine Pharaonis in confusionem, et fiducia
umbrae Aegypti, habentes fiduciam in umbra Aegypti. Et
erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, et fiducia
umbrae Aegypti in ignominiam. Erant enim in Taphnis
principes tui, et nuntii tui usque ad Hanes pervenerunt. Omnes con-
fusi sunt super populo qui eis prodesse non potuit; nec fuerunt
in auxilium et in aliquam utilitatem, sed in confusionem et
opprobrium. Onus iumentorum austri. In terra tribulationis et an-
gustiae, leaena, et leo ex eis, vipera et regulus volans,
portantes super humeros iumentorum divitias suas, et super
gibbum camelorum thesauros suos, ad populum qui eis
prodesse non poterit. Aegyptus enim frustra et vane auxiliabitur;
ideo clamavi super hoc: Superbia tantum est; quiesce. Nunc
ergo ingressus scribe ei super buxum, et in libro diligenter
exara illud, et erit in die novissimo in testimonium
usque in aeternum. Populus enim ad iracundiam provocans est,
et filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei;
qui dicunt videntibus: Nolite videre; et aspicientibus: Nolite
aspicere nobis ea quae recta sunt; loquimini nobis
placentia, videte nobis errores. Auferte a me vi-
am, declinate a me semitam, cesset a facie nostra Sanctus
Israel. Propterea haec dicit Sanctus Israel: Pro eo quod reprobastis verbum
hoc, et sperastis in calumniam et in tumultum, et innixi
estis super eo, propterea erit vobis iniquitas haec sicut
interruptio cadens, et requisita in muro excelso,
quoniam subito, dum non speratur, veniet contritio eius. Et comminue-
tur sicut conteritur lagena figuli contritione pervalida; et non
invenietur de fragmentis eius testa in qua portetur ig-
niculus de incendio, aut hauriatur parum aquae de
fovea. Quia haec dicit Dominus Deus Sanctus Israel: Si revertamini
et quiescatis, salvi eritis; in silentio et in spe erit
fortitudo vestra. Et noluistis, et dixistis: Nequaquam, sed
ad equos fugiemus; ideo fugietis. Et super veloces as-
cendemus; ideo velociores erunt qui persequentur vos. Mil-
le homines a facie terroris unius, et a facie terroris .v. fugie-
tis, donec relinquamini quasi malus navis in vertice
montis, et quasi signum super collem. Propterea exspectat Dominus ut mi-
sereatur vestri, et ideo exaltabitur parcens vobis, quia Deus
iudicii Dominus; beati omnes qui exspectant eum. Populus enim
Sion habitabit in Ierusalem; plorans nequaquam
plorabis; miserans miserebitur tui; ad vocem
clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi. Et dabit
Dominus panem arctum et aquam brevem, et non faciet avola-
re a te ultra doctorem tuum; et erunt oculi tui videntes
praeceptorem tuum, et aures tuae audient verbum post tergum
monentis: Haec via, ambulate in ea, neque ad dexteram
neque ad sinistram. Et contaminabis laminas sculptilium
argenti tui, et vestimentum conflatilis auri tui, et disper-
ges ea sicut immunditiam menstruatae. Egredere, dices
ei. Et dabitur pluvia semini tuo ubicumque seminaveris
in terra, et panis frugum terrae erit uberrimus et pinguis. Pas-
cetur in possessione tua in die illa agnus spatiose; et tau-
ri tui et pulli asinorum qui operantur terram, commixtum
migma comedent sicut in area ventilatum est. Et
erunt super montem excelsum omnem, et super omnem
collem elevatum rivi currentium aquarum, in die interfec-
tionis multorum, cum ceciderint turres. Et erit lux lunae
sicut lux solis, et lux solis erit septempliciter sicut
lux .vii. dierum, in die qua alligaverit Dominus vulnus
populi sui, et percussuram plagae eius sanaverit. Ecce no-
men Domini venit de longinquo, ardens furor eius, et gra-
vis ad portandum; labia eius repleta sunt indig-
natione, et lingua eius quasi ignis devorans. Spiritus eius ve-
lut torrens inundans usque ad medium colli, ad perden-
das gentes in nihilum, et frenum erroris quod erat in
maxillis populorum. Canticum erit vobis sicut vox sanctifi-
catae sollemnitatis, et laetitia cordis sicut qui pergit
cum tibia ut intret in montem Domini ad Fortem Israel.
Et auditam faciet Dominus gloriam vocis suae, et terrorem
brachii sui ostendet in comminatione furoris,
et flamma ignis devorantis; allidet in turbine,
et in lapide grandinis. A voce enim Domini pavebit Assur
virga percussus; et erit transitus virgae fundatus, quam
requiescere faciet Dominus super eum in cytharis et in tym-
panis, et in bellis praecipuis expugnabit eos. Praepa-
rata est enim ab heri Topheth, a rege praeparata, profunda
et dilatata. Nutrimenta eius ignis et ligna multa;
flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens

XXXI

Vae qui descendunt in eam.
Aegyptum ad auxilium, in equis sperantes, et habentes
fiduciam super quadrigis quia multae sunt, et super
equitibus quia praevalidi nimis; et non sunt confisi
super Sanctum Israel, et Dominum non requisierunt. Ipse autem sapi-
ens adduxit malum, et verba sua non abstulit; et consur-
get contra domum pessimorum, et contra auxilium operantium ini-
quitatem. Aegyptus homo et non Deus; et equi eorum caro
et non spiritus; et Dominus inclinabit manum suam, et corruet
auxiliator, et cadet cui praestatur auxilium, simulque
omnes consumentur. Quia haec dicit Dominus ad me: Quomodo si rugi-
at leo et catulus leonis super praedam suam, cum occur-
rerit ei multitudo pastorum, a voce eorum non formi-
dabit, et a multitudine eorum non pavebit; sic descen-
det Dominus exercituum ut proelietur super montem Si-
on et super colles eius. Sicut aves volantes, sic

proteget dominus exercituum Ierusalem protegens et liberans transiens et salvans. Convertimini sicut in profundum recesseratis filii Israel. In die enim illa abiciet vir idola argenti sui et idola auri sui que fecerunt vobis manus vestre in peccatum. Et cadet Assur in gladio non viri, et gladius non hominis vorabit eum, et fugiet non a facie gladii, et iuvenes eius vectigales erunt. Et fortitudo eius a terrore transibit, et pavebunt fugientes principes eius, dixit dominus, cuius ignis est in Syon et caminus eius in Ierusalem.

XXXII

Ecce in iustitia regnabit rex, et principes in iudicio preerunt. Et erit vir sicut qui absconditur a vento et celat se a tempestate, sicut rivi aquarum in siti et umbra petre prominentis in terra deserta. Non caligabunt oculi videntium, et aures audientium diligenter auscultabunt. Et cor stultorum intelliget scientiam, et lingua balborum velociter loquetur et plane. Non vocabitur ultra is qui insipiens est princeps, neque fraudulentus appellabitur maior. Stultus enim fatua loquetur, et cor eius faciet iniquitatem, ut perficiat simulationem, et loquatur ad dominum fraudulenter, et vacuam faciet animam esurientis, et potum sitienti auferet. Fraudulenti vasa pessima sunt, quia enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone mendacii, cum loqueretur pauper iudicium. Princeps vero ea que digna sunt principe cogitabit, et ipse super duces stabit. Mulieres opulente, surgite et audite vocem meam; filie confidentes, percipite auribus eloquium meum. Post dies et annum vos conturbabimini confidentes; consummata est enim vindemia, collectio ultra non veniet. Obstupescite opulente, conturbamini confidentes; exuite vos et confundimini, accingite lumbos vestros. Super ubera plangite, super regione desiderabili, super vinea fertili. Super humum populi mei spine et vepres ascendent, quanto magis super omnes domos gaudii civitatis exultantis? Domus enim dimissa est, multitudo urbis relicta est; tenebre et palpatio facte sunt super speluncas usque in eternum; gaudium onagrorum pascua gregum. Donec effundatur super nos spiritus de excelso, et erit desertum in Chermel, et Chermel in saltum reputabitur. Et habitabit in solitudine iudicium, et iustitia in Chermel sedebit. Et erit opus iustitie pax, et cultus iustitie silentium et securitas usque in sempiternum. Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis et in tabernaculis fiducie et in requie opulenta. Grando autem in descensione saltus, et humilitate humiliabitur civitas. Beati qui seminatis super omnes aquas, inmittentes pedem bovis et asini.

XXXIII

Ve qui predaris, nonne et ipse predaberis? et qui spernis, nonne et ipse sperneris? cum consummaveris depredationem, depredaberis; cum fatigatus desieris contempnere, contempneris. Domine, miserere nostri, te enim expectavimus; esto brachium nostrum in mane, et salus nostra in tempore tribulationis. A voce angeli fugerunt populi, ab exaltatione tua disperse sunt gentes. Et congregabuntur spolia vestra sicut colligitur bruchus, velut cum fosse plene fuerint de eo. Magnificatus est dominus quoniam habitavit in excelso; implevit Syon iudicio et iustitia. Et erit fides in temporibus tuis, divitie salutis, sapientia et scientia; timor domini ipse thesaurus eius. Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amare flebunt. Dissipate sunt vie, cessavit transiens per semitam; irritum factum est pactum, proiecit civitates, non reputavit homines. Luxit et elanguit terra; confusus est Libanus et obsorduit; factus est Saron sicut desertum, et concussa est Basan et Carmelus. Nunc consurgam, dicit dominus, nunc exaltabor, nunc sublevabor. Concipietis ardorem, parietis stipulam; spiritus vester ut ignis vorabit vos. Et erunt populi de incendio cinis, spine congregate igni comburentur. Audite qui longe estis que fecerim, et cognoscite vicini fortitudinem meam. Conterriti sunt in Syon peccatores, possedit tremor ypocritas. Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? Qui ambulat in iustitiis et loquitur veritatem, qui proicit avaritiam ex calumpnia, et excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, et claudit oculos suos ne videat malum. Iste in excelsis habitabit, munitiones saxorum sublimitas eius; panis ei datus est, aque eius fideles sunt. Regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longe. Cor tuum meditabitur timorem: ubi est litteratus? ubi legis verba ponderans? ubi doctor parvulorum? Populum inpudentem non videbis, populum alti sermonis, ita ut non possis intelligere disertitudinem lingue eius, in quo nulla est sapientia. Respice Syon civitatem sollempnitatis nostre; oculi tui videbunt Ierusalem, habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clavi eius in sempiternum, et omnes funiculi eius non rumpentur. Quia solummodo ibi magnificus est dominus noster; locus fluviorum rivi latissimi et patentes; non transibit per eum navis remigum, neque trieris magna transgredietur eum. Dominus enim iudex noster, dominus legifer noster, dominus rex noster, ipse veniet et salvabit nos. Laxati sunt funiculi tui, et non prevalebunt; sic erit malus tuus ut dilatare signum non queas. Tunc dividentur spolia predarum multarum; claudi diripient rapinam. Nec vicinus dicet: elangui; populus qui habitabit in ea auferetur ab eo iniquitas.

XXXIIII

Accedite gentes et audite, et populi attendite; audiat terra et plenitudo eius, orbis et omne germen eius. Quia indignatio domini super omnes gentes, et furor super universam militiam eorum; interfecit eos et dedit eos in occisionem. Interfecti eorum proicientur, et de cadaveribus eorum ascendet fetor; tabescent montes a sanguine eorum. Et tabescet omnis militia celorum, et complicabuntur sicut liber celi, et omnis militia eorum defluet sicut defluit folium de vinea et de ficu. Quoniam inebriatus est in celo gladius meus; ecce super Ydumeam descendet, et super populum interfectionis mee ad iudicium. Gladius domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe, de sanguine agnorum et hircorum, de sanguine medullatorum arietum; victima enim domini in Bosra, et interfectio magna in terra Edom. Et descendent unicornes cum eis et tauri cum potentibus; inebriabitur terra eorum sanguine, et humus eorum adipe pinguium. Quia dies ultionis domini, annus retributionis iudicii Syon. Et convertentur torrentes eius in picem, et humus eius in sulphur, et erit terra eius in picem ardentem. Nocte et die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus eius; a generatione in generationem desolabitur, in secula seculorum non erit transiens per eam. Et possidebunt illam onocrotalus et ericius, ibis et corvus habitabunt in ea, et extendetur super eam mensura ut redigatur ad nichilum, et perpendiculum in desolationem. Nobiles eius non erunt ibi; regem potius invocabunt, et omnes principes eius erunt in nichilum. Et orientur in domibus eius spine et urtice

et paliurus in munitionibus eius et erit cubile draconum
et pascua strucionum. Et occurrent demonia onocentauris et
pilosus clamabit alter ad alterum; ibi cubabit lamia et
invenit sibi requiem. Ibi habuit foveam ericius et enutri-
vit catulos et circumfodit et fovit in umbra eius. Illuc con-
gregati sunt milvi alter ad alterum. Requirite diligenter in
libro domini et legite: unum ex eis non defuit, alter alterum non que-
sivit, quia quod ex ore meo procedit ille mandavit, et spiritus eius
ipse congregavit ea. Et ipse misit eis sortem, et manus eius divi-
sit eam illis in mensuram; usque in eternum possidebunt eam,
in generatione et generationem habitabunt in ea. XXXV
Letabitur deserta et invia, et exultabit solitudo et flo-
rebit quasi lilium. Germinans germinabit et exulta-
bit letabunda et laudans; gloria libani data est ei, decor
carmeli et saron; ipsi videbunt gloriam domini et decorem dei
nostri. Confortate manus dissolutas et genua debilia
roborate. Dicite pusillanimes: Confortamini et noli-
te timere; ecce deus vester ultionem adducet retributio-
nis; deus ipse veniet et salvabit nos. Tunc aperientur oculi
cecorum et aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cer-
vus claudus et aperta erit lingua mutorum, quia scisse sunt
in deserto aque et torrentes in solitudine, et que erat ari-
da in stagnum, et sitiens in fontes aquarum. In cubilibus in
quibus prius habitabant dracones viror calami et iunci
orietur, et erit ibi semita et via, et via sancta vocabitur.
Non transibit per eam pollutus, et hec erit vobis direc-
ta via, ita ut stulti non errent per eam. Non erit ibi le-
o et mala bestia non ascendet per eam nec invenietur
ibi, et ambulabunt qui liberati fuerint, et redempti a domino
convertentur et venient in syon cum laude, et leticia sempi-
terna super caput eorum. Gaudium et leticiam obtinebunt,
et fugiet dolor et gemitus. XXXVI
Et factum est in quartodecimo anno regis ezechie,
ascendit sennacherib rex assiriorum super omnes ci-
vitates iuda munitas et cepit eas. Et misit rex assi-
riorum rapsacen de lachis in ierusalem ad regem ezechi-
am in manu gravi, et stetit in aqueductu piscine su-
perioris in via agri fullonis. Et egressus est ad eum eliachim
filius elchie qui erat super domum, et sobna scriba, et ioae
filius asaph a commentariis. Et dixit ad eos rapsaces: Di-
cite ezechie: Hec dicit rex magnus rex assiriorum: Que est
ista fiducia qua confidis? Aut quo consilio vel fortitudine
rebellare disponis? Super quem habes fiduciam quia re-
cessisti a me? Ecce confidis super baculum harundineum confrac-
tum istum super egyptum, cui si innixus fuerit homo, intrabit
in manum eius et perforabit eam. Sic pharao rex egyp-
ti omnibus qui confidunt in eo. Quod si responderis mihi: In domino deo
nostro confidimus; nonne ipse est cuius abstulit ezechias ex-
celsa et altaria, et dixit iude et ierusalem: Coram altari is-
to adorabitis? Et nunc trade te domino meo regi assiriorum
et dabo tibi duo milia equorum, nec poteris prebere ex te
ascensores eorum. Et quomodo sustinebis faciem iudicis u-
nius loci ex servis domini mei minoribus? Quod si confidis in egip-
to in quadrigis et in equitibus. Et nunc numquid sine domino
ascendi ad terram istam ut perderem eam? Dominus dixit
ad me: Ascende super terram istam et disperde eam. Et dixit
eliachim et sobna et ioae ad rapsacen: Loquere ad ser-
vos tuos syra lingua; intelligimus enim. Ne loquaris
ad nos iudaice in auribus populi qui est super murum. Et dixit
ad eos rapsaces: Numquid ad dominum tuum et ad te misit me
dominus meus ut loquerer omnia verba ista? Et non potius ad
viros qui sedent in muro ut comedant stercora sua et bi-
bant urinam pedum suorum vobiscum? Et stetit rapsaces
et clamavit voce magna iudaice et dixit: Audite verba
regis magni regis assiriorum. Hec dicit rex: Non seducat
vos ezechias super domino dicens: Eruens liberabit nos dominus;
non dabitur civitas ista in manu regis assiriorum. No-
lite audire ezechiam; hec enim dicit rex assiriorum: Facite
mecum benedictionem et egredimini ad me, et comedite u-
nusquisque vineam suam, et bibite unusquisque aquam
cisterne sue, donec veniam et tollam vos ad terram que
est ut terra vestra, terram frumenti et vini, terram panis et vinearum.
Ne conturbet vos ezechias dicens: Dominus liberabit nos. Numquid
liberaverunt dii gentium unusquisque terram suam de ma-
nu regis assiriorum? Ubi est deus emath et arphath? Ubi est
deus sepharvaim? Numquid liberaverunt samariam de
manu mea? Quis est ex omnibus diis terrarum istarum qui
eruerit terram suam de manu mea ut eruat dominus ie-
rusalem de manu mea? Et siluerunt et non responderunt ei verbum; man-
daverat enim eis rex dicens: Ne respondeatis ei. Et ingressus
est eliachim filius elchie qui erat super domum et sobna
scriba et ioae filius asaph a commentariis ad ezechiam
scissis vestibus, et nuntiaverunt ei verba rapsacis. XXXVII
Et factum est cum audisset rex ezechias, scidit vestimen-
ta sua, et obvolutus est sacco, et intravit in domum domini.
Et misit eliachim qui erat super domum et sobnam scri-
bam et seniores de sacerdotibus opertos saccis ad ysaiam fi-
lium amos prophetam, et dixerunt ad eum: Hec dicit ezechias: Dies
tribulationis et angustie et correptionis et blasphemie
dies hec, quia venerunt filii usque ad partum, et virtus non est
pariendi. Si quomodo audiat dominus deus tuus verba rapsacis
quem misit rex assiriorum dominus suus ad blasphemandum
deum viventem et ad exprobrandum sermonibus quos audivit dominus deus
tuus, leva ergo orationem pro reliquiis que reperte sunt. Et venerunt
servi regis ezechie ad ysaiam, et dixit ad eos ysai-
as: Hec dicetis domino vestro: Hec dicit dominus: Ne timeas a
facie verborum que audisti quibus blasphemaverunt
pueri regis assiriorum me. Ecce ego dabo ei spiritum et au-
diet nuntium et revertetur in terram suam, et corruere eum
faciam gladio in terra sua. Reversus est autem rap-
saces et invenit regem assiriorum preliantem adver-
sus lobnam; audierat enim quod profectus esset de lachis. Et
audivit de tharacha rege ethiopie dicentes: Egres-
sus est ut pugnet contra te. Quod cum audisset misit nuntios
ad ezechiam dicens: Hec dicetis ezechie regi iude
loquentes: Non te decipiat deus tuus in quo tu confidis
dicens: Non dabitur ierusalem in manu regis assiriorum.
Ecce tu audisti que fecerunt omnes reges assiriorum omni-
bus terris quas subverterunt, et tu poteris liberari? Numquid
eruerunt eos dii gentium quos subverterunt patres mei,
gozan et aram et reseph et filios eden qui erant in
thalasar? Ubi est rex emath et rex arphath et rex ur-
bis sepharvaim, ana et ava? Et tulit ezechias
libros de manu nuntiorum et legit eos, et ascendit in domum
domini et expandit eos coram domino. Et ad dominum oravit
dicens: Domine exercituum deus israel qui sedes super che-

xxxvi [illegible]

cherubin. tu es deus solus omnium regnorum terre. tu fecisti ce-
lum et terram. Inclina domine aurem tuam et audi. aperi ocu-
los tuos domine et vide. et audi omnia verba sennacherib. que
misit ad blasphemandum deum viventem. Vere enim domine
desertas fecerunt reges assyriorum terras et regiones earum. et
dederunt deos eorum igni. Non enim erant dii sed opera manuum
hominum. ligna et lapides. et comminuerunt eos. Et nunc domine deus noster
salva nos de manu eius. et cognoscant omnia regna ter-
re quia tu es dominus deus solus. Et misit ysayas filius amos ad
ezechiam dicens. Hec dicit dominus deus israel. Pro quibus rogas-
ti me de sennacherib rege assyriorum. hoc est verbum quod
locutus est dominus super eum. Despexit te. subsannavit te
virgo filia syon. post te caput movebit virgo filia
ierusalem. Cui exprobrasti. et quem blasphemasti. et super
quem levasti. altitudinem oculorum tuorum ad sanctum
israel. In manu servorum tuorum exprobrasti domino. et dixisti
In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi alti-
tudinem montium iuga libani. et succidam excelsa cedrorum
eius. et electas abietes illius. et introibo altitudinem sum-
mitatis eius. saltum carmeli eius. ego fodi. et bibi aquam et
siccavi vestigio pedis mei omnes rivos aggerum. Numquid
non audisti que olim fecerim ei. Ex diebus antiquis ego plas-
mavi illud. et nunc adduxi. et factum est in eradicationem collium
compugnantium, civitatum munitarum. Habitatores earum
breviata manu contremuerunt. et confusi sunt. facti sunt sicut
fenum agri. et gramen pascue. et herba tectorum que exaruit
antequam maturesceret. Habitationem tuam et introitum tuum
et egressum tuum ego cognovi. et insaniam tuam contra
me. Cum fureres adversum me. superbia tua ascendit in
aures meas. ponam ergo circulum in naribus tuis. et frenum
in labiis tuis. et reducam te in viam per quam venisti.
Tibi autem hoc erit signum. Comede hoc anno que sponte nascuntur
et in anno secundo pomis vescere. In anno autem tercio semina-
te et metite. et plantate vineas. et comedite fructum e-
arum. Et mittet id quod salvatum fuerit de domo iuda. et quod
residuum est mittet radicem deorsum. faciet fructum sursum.
Quia de ierusalem exibunt reliquie. et salvatio de monte sy-
on. zelus domini exercituum faciet hoc. Propterea hec dicit
dominus de rege assyriorum. Non introibit civitatem hanc
et non iaciet ibi sagittam. et non occupabit eam clipeus. et non
mittet in circuitu eius aggerem. In via qua venit per eam
revertetur. et civitatem hanc non ingredietur dicit dominus. et protegam
civitatem istam ut salvem eam propter me. et propter david
servum meum. Egressus est autem angelus domini et percussit in
castris assyriorum. c. lxxxv. milia. Et surrexerunt mane
et ecce omnes cadavera mortuorum. Et egressus est. et abiit. et re-
versus est sennacherib rex assyriorum. et habitavit in nini-
ve. Et factum est cum adoraret in templo nesrach deum suum
adramelech et sarasar filii eius percusserunt eum gladio. fu-
geruntque in terram ararath. et regnavit pro eo asaradon
filius eius.

XXXVIII

In diebus illis egrotavit ezechias usque ad mortem. et in-
troivit ad eum ysayas filius amos propheta. et dixit ei. Hec di-
cit dominus. Dispone domui tue. quia morieris tu et non vives.
Et convertit ezechias faciem suam ad parietem et ora-
vit ad dominum et dixit. Obsecro domine memento quomodo am-
bulaverim coram te in veritate et in corde perfecto. et quod
bonum est in oculis tuis fecerim. Et flevit ezechias fletu
magno. Et factum est verbum domini ad ysaiam dicens. Vade et dic
ezechie. Hec dicit dominus deus david patris tui. Audivi orationem
tuam. et vidi lacrimas tuas. Ecce ego adiciam super di-
es tuos xv. annos. et de manu regis assyriorum eruam
te et civitatem istam. et protegam eam. Hoc autem tibi erit
signum a domino. quia faciet dominus verbum hoc quod locutus est. Ecce
ego reverti faciam umbram linearum per quas descende-
rat in orologio achaz in sole retrorsum x. lineis. Et re-
versus est sol. x. lineis per gradus quos descenderat. Scrip-
tura ezechie regis iuda. cum egrotasset. et convaluisset de
infirmitate sua. Ego dixi in dimidio dierum meorum va-
dam ad portas inferi. Quesivi residuum annorum me-
orum. dixi non videbo dominum deum in terra viventium. Non as-
piciam hominem ultra et habitatorem quietis. Generatio mea
ablata est et convoluta est a me. quasi tabernaculum pastorum
Precisa est velut a texente vita mea. Dum adhuc ordirer
succidit me. de mane usque ad vesperam finies me.
Sperabam usque ad mane quasi leo sic contrivit omnia ossa
mea. De mane usque ad vesperam finies me. Sicut pullus hi-
rundinis sic clamabo. meditabor ut columba. Attenuati
sunt oculi mei suspicientes in excelso. Domine vim pa-
cior responde pro me. Quid dicam. aut quid respondebit mi-
chi cum ipse fecerim. Recogitabo tibi omnes annos me-
os in amaritudine anime mee. Domine si sic vivitur. et in ta-
libus vita spiritus mei. corripies me et illustrabis me. vivifi-
cabis me. Ecce in pace amaritudo mea amarissima.
Tu autem eruisti animam meam ut non periret. Proiecisti post
tergum tuum omnia peccata mea. Quia non infernus confitebitur tibi
neque mors laudabit te. Non expectabunt qui descen-
dunt in lacum veritatem tuam. Vivens vivens ipse con-
fitebitur tibi. sicut et ego hodie. Pater filiis notam faci-
et veritatem tuam. Domine salvum me fac. et psalmos
nostros cantabimus cunctis diebus vite nostre in domo domini.
Et iussit ysaias ut tollerent massam de ficis. et cataplas-
marent super vulnus. et sanaretur. Et dixit ezechias. Quod erit
signum. quia ascendam in domum domini.

XXXIX

In tempore illo misit merodach baladan filius baladan rex
babilonis libros et munera ad ezechiam. audierat enim
quod egrotasset. et convaluisset. Letatus est autem super eis ezechi-
as. et ostendit eis cellam aromatum. et argenti. et auri
et odoramentorum. et unguenti optimi. et omnes apothecas
supellectilis sue. et universa que inventa
sunt in thesauris eius. Non fuit verbum quod non ostenderet eis
ezechias in domo sua. et in omni potestate sua. Introi-
vit autem ysayas propheta ad ezechiam regem. et dixit ei.
Quid dixerunt viri isti et unde venerunt ad te. Et dixit eze-
chias. De terra longinqua venerunt ad me de babilone.
Et dixit. Quid viderunt in domo tua. Et dixit ezechias.
Omnia que in domo mea sunt viderunt. Non fuit res quam non
ostenderim eis in thesauris meis. Et dixit ysaias ad
ezechiam. Audi verbum domini exercituum. Ecce dies veni-
ent. et auferentur omnia que in domo tua sunt. et que thesau-
rizaverunt patres tui usque ad diem hanc in babilonem.
Non derelinquetur quicquam dicit dominus. Et de filiis tuis qui exi-
bunt de te quos genueris tollent. et erunt eunuchi in
palatio regis babilonis. Et dixit ezechias ad ysaiam.
Bonum est verbum domini quod locutus est. Et dixit. Fiat tantum pax
et veritas in diebus meis.

XL

Consolamini consolamini populus meus dicit Dominus Deus vester. Loquimini ad cor Hierusalem et advocate eam quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius; suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Vox clamantis in deserto parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri in solitudine. Omnis vallis exaltabitur et omnis mons et collis humiliabitur, et erunt prava in directa et aspera in vias planas. Et revelabitur gloria Domini, et videbit omnis caro pariter quod os Domini locutum est. Vox dicentis clama. Et dixi quid clamabo? Omnis caro fenum et omnis gloria eius quasi flos agri. Exsiccatum est fenum et cecidit flos, quia spiritus Domini sufflavit in eo; vere fenum est populus. Exsiccatum est fenum et cecidit flos, verbum autem Domini nostri stabit in aeternum. Super montem excelsum ascende tu qui evangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam qui evangelizas Hierusalem, exalta noli timere; dic civitatibus Iuda ecce Deus vester. Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, et brachium eius dominabitur; ecce merces eius cum eo et opus illius coram illo. Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos et in sinu suo levabit, fetas ipse portabit. Quis mensus est pugillo aquas et caelos palmo ponderavit? Quis appendit tribus digitis molem terrae et libravit in pondere montes et colles in statera? Quis adiuvit spiritum Domini, aut quis consiliarius eius fuit et ostendit illi? Cum quo iniit consilium et instruxit eum, et docuit eum semitam iustitiae, et erudivit eum scientiam et viam prudentiae ostendit illi? Ecce gentes quasi stilla situlae et quasi momentum staterae reputatae sunt; ecce insulae quasi pulvis exiguus. Et Libanus non sufficiet ad succendendum, et animalia eius non sufficient ad holocaustum. Omnes gentes quasi non sint sic sunt coram eo, et quasi nihilum et inane reputatae sunt ei. Cui ergo similem fecistis Deum, aut quam imaginem ponetis ei? Numquid sculptile conflavit faber, aut aurifex auro figuravit illud, et laminis argenteis argentarius? Forte lignum et imputribile elegit artifex sapiens quaerit quomodo statuat simulacrum quod non moveatur. Numquid non scitis, numquid non audistis, numquid non annuntiatum est vobis ab initio, numquid non intellexistis fundamenta terrae? Qui sedet super gyrum terrae, et habitatores eius sunt quasi lucustae; qui extendit quasi nihilum caelos et expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum; qui dat secretorum scrutatores quasi non sint, iudices terrae velut inane fecit. Et quidem neque plantato neque sato neque radicato in terra trunco eorum, repente flavit in eos et aruerunt, et turbo quasi stipulam auferet eos. Et cui adsimilastis me et adaequastis, dicit Sanctus? Levate in excelsum oculos vestros et videte quis creavit haec; qui educit in numero militiam eorum et omnes ex nomine vocat, prae multitudine fortitudinis et roboris virtutisque eius neque unum reliquum fuit. Quare dicis Iacob et loqueris Israhel: abscondita est via mea a Domino et a Deo meo iudicium meum transivit? Numquid nescis aut non audisti? Deus sempiternus Dominus qui creavit terminos terrae non deficiet neque laborabit, nec est investigatio sapientiae eius; qui dat lasso virtutem, et his qui non sunt fortitudinem et robur multiplicat. Deficient pueri et laborabunt, et iuvenes in infirmitate cadent; qui autem sperant in Domino mutabunt fortitudinem, adsument pennas sicut aquilae, current et non laborabunt, ambulabunt et non deficient. XLI

Taceant ad me insulae et gentes fortitudinem mutent; accedant et tunc loquantur, simul ad iudicium appropinquemus. Quis suscitavit ab oriente iustum, vocavit eum ut sequeretur se? Dabit in conspectu eius gentes et reges obtinebit; dabit quasi pulverem gladio eius, sicut stipulam vento raptam arcui eius. Persequetur eos, transibit in pace, semita in pedibus eius non apparebit. Quis haec operatus est et fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus primus et novissimus ego sum. Viderunt insulae et timuerunt, extrema terrae obstupuerunt, appropinquaverunt et accesserunt. Unusquisque proximo suo auxiliabitur et fratri suo dicet confortare. Confortavit faber aerarius percutiens malleo eum qui cudebat tunc temporis, dicens glutino bonum est; et confortavit eum clavis ut non moveretur. Et tu Israhel serve meus, Iacob quem elegi, semen Abraham amici mei, in quo apprehendi te ab extremis terrae et a longinquis eius vocavi te, et dixi tibi: servus meus es tu, elegi te et non abieci te. Ne timeas quia tecum sum ego, ne declines quia ego Deus tuus; confortavi te et auxiliatus sum tibi, et suscepit te dextera iusti mei. Ecce confundentur et erubescent omnes qui pugnant adversum te; erunt quasi non sint et peribunt viri qui contradicunt tibi. Quaeres eos et non invenies viros rebelles tuos; erunt quasi non sint et velut consumptio homines bellantes adversum te. Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam dicensque tibi: ne timeas, ego adiuvi te. Noli timere vermis Iacob, qui mortui estis ex Israhel; ego auxiliatus sum tibi, dicit Dominus, et redemptor tuus Sanctus Israhel. Ego posui te quasi plaustrum triturans novum habens rostra serrantia; triturabis montes et comminues et colles quasi pulverem pones. Ventilabis eos et ventus tollet, et turbo disperget eos; et tu exultabis in Domino, in Sancto Israhel laetaberis. Egeni et pauperes quaerunt aquas et non sunt; lingua eorum siti aruit. Ego Dominus exaudiam eos, Deus Israhel non derelinquam eos. Aperiam in supinis collibus flumina et in medio camporum fontes; ponam desertum in stagna aquarum et terram inviam in rivos aquarum. Dabo in solitudinem cedrum et spinam et myrtum et lignum olivae; ponam in deserto abietem, ulmum et buxum simul, ut videant et sciant et recogitent et intellegant pariter quia manus Domini fecit hoc, et Sanctus Israhel creavit illud. Prope facite iudicium vestrum, dicit Dominus; afferte si quid forte habetis, dicit rex Iacob. Accedant et nuntient nobis quaecumque ventura sunt; priora quae fuerunt nuntiate, et ponemus cor nostrum, et sciemus novissima eorum; et quae ventura sunt indicate nobis. Annuntiate quae ventura sunt in futurum, et sciemus quia dii estis vos; bene quoque aut male si potestis facite, et loquamur et videamus simul. Ecce vos estis ex nihilo et opus vestrum ex eo quod non est; abominatio est qui elegit vos. Suscitavi ab aquilone et veniet ab ortu solis; vocabit nomen meum, et adducet magistratus quasi lutum et velut plastes conculcans humum. Quis annuntiavit ab exordio ut sciamus, et a principio ut dicamus: iustus es? Non est neque adnuntians neque praedicens neque audiens sermones vestros. Primus ad Sion dicet: ecce adsum, et Hierusalem evangelistam dabo. Et vidi et non erat ex istis quisquam qui iniret consilium et interrogatus responderet verbum. Ecce omnes iniusti et vana opera eorum, ventus et inane simulacra eorum. XLII

Ecce servus meus suscipiam eum electus meus conplacuit sibi in illo anima mea dedi spiritum meum super eum iudicium gentibus proferet non clamabit neque accipiet personam nec audietur vox eius foris calamum quassatum non conteret et linum fumigans non extinguet in veritate educet iudicium non erit tristis neque turbulentus donec ponat in terra iudicium et legem eius insule expectabunt. Hec dicit dominus deus creans celos et extendens eos firmans terram et que germinant ex ea dans flatum populo qui est super eam et spiritum calcantibus eam. Ego dominus vocavi te in iustitia et apprehendi manum tuam et servavi te et dedi te in fedus populi in lucem gentium ut aperires oculos cecorum ut educeres de conclusione vinctum de domo carceris sedentes in tenebris. Ego dominus hoc est nomen meum gloriam meam alteri non dabo et laudem meam sculptilibus. Que prima fuerunt ecce venerunt nova quoque ego annuntio antequam oriantur audita vobis faciam. Cantate domino canticum novum laus eius ab extremis terre qui descenditis in mare et plenitudo eius insule et habitatores earum. Sublevetur desertum et civitates eius in domibus habitabit Cedar laudate habitatores petre de vertice montium clamabunt. Ponent domino gloriam et laudem eius in insulis nuntiabunt. Dominus sicut fortis egredietur sicut vir proeliator suscitabit zelum vociferabitur et clamabit super inimicos suos confortabitur. Tacui semper silui patiens fui sicut parturiens loquar dissipabo et absorbebo simul. Desertos faciam montes et colles et omne gramen eorum exsiccabo et ponam flumina in insulas et stagna arefaciam. Et ducam cecos in viam quam nesciunt in semitis quas ignoraverunt ambulare eos faciam ponam tenebras coram eis in lucem et prava in directa hec verba feci eis et non dereliqui eos. Conversi sunt retrorsum confundantur confusione qui confidunt in sculptili qui dicunt conflatili vos dii nostri. Surdi audite et ceci intuemini ad videndum. Quis cecus nisi servus meus et surdus nisi ad quem nuntios meos misi quis cecus nisi qui venundatus est et quis cecus nisi servus domini. Qui vides multa nonne custodies qui apertas habes aures nonne audies. Et dominus voluit ut sanctificaret eum et magnificaret legem et extolleret. Ipse autem populus direptus et vastatus laqueus iuvenum omnes et in domibus carcerum absconditi sunt facti sunt in rapinam nec est qui eruat in direptionem nec est qui dicat redde. Quis est ex vobis qui audiat hoc attendat et auscultet futura. Quis dedit in direptionem Iacob et Israel vastantibus nonne dominus ipse cui peccavimus et noluerunt in viis eius ambulare et non audierunt legem eius. Et effudit super eum indignationem furoris sui et forte bellum et combussit eum in circuitu et non cognovit et succendit eum et non intellexit.

XLIII

Et nunc hec dicit dominus creans te Iacob et formans te Israel noli timere quia redemi te et vocavi te nomine tuo meus es tu. Cum transieris per aquas tecum ero et flumina non operient te cum ambulaveris in igne non combureris et flamma non ardebit in te. Quia ego dominus deus tuus sanctus Israel salvator tuus dedi propitiationem tuam Egyptum Ethiopiam et Saba pro te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis et gloriosus ego dilexi te et dabo homines pro te et populos pro anima tua. Noli timere quia ego tecum sum ab oriente adducam semen tuum et ab occidente congregabo te. Dicam aquiloni da et austro noli prohibere affer filios meos de longinquo et filias meas ab extremis terre. Et omnem qui invocat nomen meum in gloriam meam creavi eum formavi eum et feci eum. Educ foras populum cecum et oculos habentem surdum et aures ei sunt. Omnes gentes congregate sunt simul et colligantur tribus. Quis in vobis annuntiet istud et que prima sunt audire nos faciet. Dent testes eorum et iustificentur et audiant et dicant vere. Vos testes mei dicit dominus et servus meus quem elegi ut sciatis et credatis mihi et intelligatis quia ego ipse sum ante me non est formatus deus et post me non erit. Ego sum ego sum dominus et non est absque me salvator. Ego annuntiavi et salvavi auditum feci et non fuit in vobis alienus vos testes mei dicit dominus et ego deus. Ab initio ego ipse et non est qui de manu mea eruat operabor et quis avertet illud. Hec dicit dominus redemptor vester sanctus Israel propter vos emisi in Babylonem et detraxi vectes universos et Chaldeos in navibus suis gloriantes. Ego dominus sanctus vester creans Israel rex vester. Hec dicit dominus qui dedit in mari viam et in aquis torrentibus semitam. Qui eduxit quadrigam et equum agmen et robustum simul obdormierunt nec resurgent contriti sunt quasi linum et extincti sunt. Ne memineritis priorum et antiqua ne intueamini. Ecce ego facio nova et nunc orientur utique cognoscetis ea ponam in deserto viam et in invio flumina. Glorificabit me bestia agri dracones et struthiones quia dedi in deserto aquas flumina in invio ut darem potum populo meo electo meo. Populum istum formavi mihi laudem meam narrabit. Non me invocasti Iacob nec laborasti in me Israel. Non obtulisti mihi arietem holocausti tui et victimis tuis non glorificasti me non te servire feci in oblatione nec laborem tibi prebui in thure. Non emisti mihi argento calamum et adipe victimarum tuarum non inebriasti me verumptamen servire me fecisti in peccatis tuis prebuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Ego sum ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me et peccatorum tuorum non recordabor. Reduc me in memoriam et iudicemur simul narra si quid habes ut iustificeris. Pater tuus primus peccavit et interpretes tui prevaricati sunt in me. Et contaminavi principes sanctos dedi ad internecionem Iacob et Israel in blasphemiam.

XLIIII

Et nunc audi Iacob serve meus et Israel quem elegi. Hec dicit dominus faciens et formans te ab utero auxiliator tuus noli timere serve meus Iacob et rectissime quem elegi. Effundam enim aquas super sitientem et fluenta super aridam effundam spiritum meum super semen tuum et benedictionem meam super stirpem tuam. Et germinabunt inter herbas quasi salices iuxta preterfluentes aquas. Iste dicet domini ego sum et ille vocabit in nomine Iacob et hic scribet manu sua domino et in nomine Israel assimilabitur. Hec dicit dominus rex Israel et redemptor eius dominus exercituum ego primus et ego novissimus et absque me non est deus. Quis similis mei vocet et annuntiet et ordinem exponat mihi ex quo constitui populum antiquum ventura et que futura sunt annuntient eis. Nolite timere neque conturbemini

ex quo audire te feci et annuntiavi? Vos estis testes mei. Numquid est Deus absque me, et formatorem quem ego non noverim? Plastae idoli omnes nihil sunt, et amantissima eorum non proderunt eis. Ipsi sunt testes eorum, quia non vident neque intellegunt, ut confundantur. Quis formavit deum et sculptile conflavit ad nihil utile? Ecce omnes participes eius confundentur, fabri enim sunt ex hominibus. Convenient omnes, stabunt et pavebunt, et confundentur simul. Faber ferrarius lima operatus est, in prunis et in malleis formavit illud, et operatus est in brachio fortitudinis suae; esuriet et deficiet, non bibet aquam et lassescet. Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina, fecit illud in angularibus, et in circino tornavit illud; et fecit imaginem viri quasi speciosum hominem, habitantem in domo. Succidit cedros, tulit ilicem et quercum quae steterat inter ligna saltus; plantavit pinum, quam pluvia nutrivit. Et facta est hominibus in focum; sumpsit ex eis et calefactus est, et succendit et coxit panes; de reliquo autem operatus est deum, et adoravit; fecit sculptile, et curvatus est ante illud. Medium eius combussit igni, et de medio eius carnes comedit; coxit pulmentum et saturatus est, et calefactus est et dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum. Reliquum autem eius deum fecit et sculptile sibi; curvatur ante illud et adorat illud, et obsecrat dicens: Libera me, quia deus meus es tu. Nescierunt neque intellexerunt; obliti enim sunt ne videant oculi eorum, et ne intellegant corde suo. Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt neque sentiunt ut dicant: Medietatem eius combussi igne, et coxi super carbones eius panes, coxi carnes et comedi, et de reliquo eius idolum faciam? Ante truncum ligni procidam? Pars eius cinis est; cor insipiens adorabit illud, et non liberabit animam suam, neque dicet: Forte mendacium est in dextera mea. Memento horum, Iacob et Israel, quoniam servus meus es tu. Formavi te, servus meus es tu, Israel; ne obliviscaris mei. Delevi ut nubem iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua; revertere ad me, quoniam redemi te. Laudate, caeli, quoniam misericordiam fecit Dominus; iubilate, extrema terrae; resonate, montes, laudationem, saltus et omne lignum eius, quoniam redemit Dominus Iacob, et Israel gloriabitur. Haec dicit Dominus redemptor tuus et formator tuus ex utero: Ego sum Dominus faciens omnia, extendens caelos solus, stabiliens terram, et nullus mecum; irrita faciens signa divinorum, et ariolos in furorem vertens; convertens sapientes retrorsum, et scientiam eorum stultam faciens; suscitans verbum servi sui, et consilium nuntiorum suorum complens. Qui dico Hierusalem: Habitaberis, et civitatibus Iuda: Aedificabimini, et deserta eius suscitabo. Qui dico profundo: Desolare, et flumina tua arefaciam. Qui dico Cyro: Pastor meus es, et omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Hierusalem: Aedificaberis, et templo: Fundaberis.

XLV

Haec dicit Dominus christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, ut subiciam ante faciem eius gentes, et dorsa regum vertam, et aperiam ante eum ianuas, et portae non claudentur. Ego ante te ibo, et gloriosos terrae humiliabo; portas aereas conteram, et vectes ferreos confringam. Et dabo tibi thesauros absconditos, et arcana secretorum, ut scias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Israel, propter servum meum Iacob, et Israel electum

meum; et vocavi te in nomine tuo, assimilavi te, et non cognovisti me. Ego Dominus, et non est amplius; extra me non est Deus. Accinxi te, et non cognovisti me, ut sciant hi qui ab ortu solis et qui ab occidente, quoniam absque me non est. Ego Dominus et non est alter Deus, formans lucem et creans tenebras, faciens pacem et creans malum; ego Dominus faciens omnia haec. Rorate, caeli, desuper, et nubes pluant iustum; aperiatur terra, et germinet salvatorem, et iustitia oriatur simul. Ego Dominus creavi eum. Vae qui contradicit fictori suo, testa de samiis terrae. Numquid dicet lutum figulo suo: Quid facis, et opus tuum absque manibus est? Vae qui dicit patri: Quid generas? et mulieri: Quid parturis? Haec dicit Dominus Sanctus Israel, plastes eius: Ventura interrogate me; super filios meos et super opus manuum mearum mandate mihi. Ego feci terram, et hominem super eam creavi ego; manus meae extenderunt caelos, et omni militiae eorum mandavi. Ego suscitavi eum ad iustitiam, et omnes vias eius dirigam; ipse aedificabit civitatem meam, et captivitatem meam dimittet, non in pretio neque in muneribus, dicit Dominus exercituum. Haec dicit Dominus Deus: Labor Aegypti et negotiatio Aethiopiae et Sabaim, viri sublimes, ad te transibunt et tui erunt; post te ambulabunt, vincti manicis pergent, et te adorabunt, teque deprecabuntur: Tantum in te est Deus, et non est absque te Deus. Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel salvator. Confusi sunt et erubuerunt omnes; simul abierunt in confusionem fabricatores errorum. Israel salvatus est in Domino salute aeterna; non confundemini et non erubescetis usque in saeculum saeculi. Quia haec dicit Dominus creans caelos, ipse Deus formans terram et faciens eam, ipse plastes eius; non in vanum creavit eam, ut habitaretur formavit eam. Ego Dominus, et non est alius. Non in abscondito locutus sum, in loco terrae tenebroso; non dixi semini Iacob: Frustra quaerite me. Ego Dominus loquens iustitiam, annuntians recta. Congregamini et venite, et accedite simul, qui salvati estis de gentibus. Nescierunt qui levant lignum sculpturae suae, et rogant deum non salvantem. Annuntiate et venite, et consiliamini simul. Quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc praedixit illud? Numquid non ego Dominus, et non est ultra deus absque me? Deus iustus et salvans non est praeter me. Convertimini ad me et salvi eritis, omnes fines terrae, quia ego Deus, et non est alius. In memetipso iuravi, egredietur de ore meo iustitiae verbum, et non revertetur, quia mihi curvabitur omne genu, et iurabit omnis lingua. Ergo in Domino, dicet, meae sunt iustitiae et imperium; ad eum venient et confundentur omnes qui repugnant ei. In Domino iustificabitur et laudabitur omne semen Israel.

XLVI

Confractus est Bel, contritus est Nabo; facta sunt simulacra eorum bestiis et iumentis, onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinem. Contabuerunt et contrita sunt simul; non potuerunt salvare portantem, et anima eorum in captivitatem ibit. Audite me, domus Iacob, et omne residuum domus Israel, qui portamini a meo utero, qui gestamini a mea vulva. Usque ad senectam ego ipse, et usque ad canos ego portabo; ego feci et ego feram, ego portabo et salvabo. Cui assimilastis me et adaequastis, et comparastis me, et fecistis similem? Qui confertis aurum

de sacculo et argentum statera ponderant conducentes aurificem ut faciat deum et procidunt et adorant. portant illum in humeris gestantes et ponent in loco suo et stabit ac de loco suo non movebitur. sed et cum clamaverint ad eum non audiet de tribulatione non salvabit eos. Mementote istud et fundamini redite praevaricatores ad cor. recordamini prioris saeculi quoniam ego sum deus et non est ultra deus nec est similis mei. adnuntians ab exordio novissimum et ab initio quae necdum facta sunt dicens consilium meum stabit et omnis voluntas mea fiet. vocans ab oriente avem et de terra longinqua virum voluntatis meae et locutus sum et adducam illud creavi et faciam illud. Audite me duro corde qui longe estis a iustitia. prope feci iustitiam meam non elongabitur et salus mea non morabitur. dabo in Syon salutem et in Israhel gloriam meam.

XLVII

Descende sede in pulvere virgo filia Babylon sede in terra non est solium filiae Chaldeorum quia ultra non vocaberis mollis et tenera. Tolle molam et mole farinam denuda turpitudinem tuam discoperi humerum revela crura transi flumina. revelabitur ignominia tua et videbitur opprobrium tuum ultionem capiam et non resistet mihi homo. Redemptor noster dominus exercituum nomen illius sanctus Israhel. Sede tacens et intra in tenebras filia Chaldeorum quia non vocaberis ultra domina regnorum. Iratus sum super populum meum contaminavi hereditatem meam et dedi eos in manu tua non posuisti eis misericordias super senem adgravasti iugum tuum valde. et dixisti in sempiternum ero domina non posuisti haec super cor tuum neque recordata es novissimi tui. Et nunc audi haec delicata et habitans confidenter quae dicis in corde tuo ego sum et non est praeter me amplius non sedebo vidua et ignorabo sterilitatem. Venient tibi haec duo subito in die una sterilitas et viduitas universa venerunt super te propter multitudinem maleficiorum tuorum et propter duritiam incantatorum tuorum vehementem et fiduciam habuisti in malicia tua et dixisti non est qui videat me. Sapientia tua et scientia tua haec decepit te et dixisti in corde tuo ego sum et praeter me non est altera. veniet super te malum et nescies ortum eius et inruet super te calamitas quam non poteris expiare veniet super te repente miseria quam nescies. Sta cum incantatoribus tuis et cum multitudine maleficiorum tuorum in quibus laborasti ab adolescentia tua si forte quid prosit tibi aut si possis fieri fortior. defecisti in multitudine consiliorum tuorum stent et salvent te augures caeli qui contemplabantur sidera et supputabant menses ut ex eis annuntiarent ventura tibi. ecce facti sunt quasi stipula ignis conbussit eos non liberabunt animam suam de manu flammae non sunt prunae quibus calefiant nec focus ut sedeant ad eum. sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraveras negotiatores tui ab adolescentia unusquisque in via sua erraverunt non est qui salvet te.

XLVIII

Audite hoc domus Iacob qui vocamini nomine Israhel et de aquis Iuda existis qui iuratis in nomine domini et dei Israhel recordamini non in veritate neque in iustitia. de civitate enim sancta vocati sunt et super deum Israhel confirmati sunt dominus exercituum nomen eius. Priora ex tunc annuntiavi et ex ore meo exierunt et audita feci ea. Repente operatus sum et venerunt. sciebam enim quia durus es et nervus ferreus cervix tua et frons tua aerea. praedixi tibi ex tunc antequam venirent indicavi tibi ne forte diceres idola mea fecerunt haec et sculptilia mea et conflatilia mandaverunt. illa quae audisti vide omnia vos autem num annuntiastis. audita feci tibi nova ex tunc et conservata sunt quae nescis. nunc creata sunt et non ex tunc et ante diem et non audisti ea ne forte dicas ecce ego cognovi ea. neque audisti neque cognovisti neque ex tunc aperta est auris tua. scio enim quia praevaricans praevaricaberis et transgressorem ex utero vocavi te. propter nomen meum longe faciam furorem meum et laude mea infrenabo te ne intereas. Ecce excoxi te sed non quasi argentum elegi te in camino paupertatis. propter me faciam ut non blasphemer et gloriam meam alteri non dabo. Audi me Iacob et Israhel quem ego voco ego ipse ego primus et ego novissimus. manus quoque mea fundavit terram et dextera mea mensa est caelos ego vocabo eos et stabunt simul. Congregamini omnes vos et audite quis de eis annuntiavit haec dominus dilexit eum faciet voluntatem suam in Babylone et brachium suum in Chaldeis. ego ego locutus sum et vocavi eum adduxi eum et directa est via eius. Accedite ad me et audite hoc non a principio in abscondito locutus sum ex tempore antequam fieret ibi eram et nunc dominus deus misit me et spiritus eius. Haec dicit dominus redemptor tuus sanctus Israhel ego dominus deus tuus docens te utilia gubernans te in via qua ambulas. utinam attendisses mandata mea facta fuisset sicut flumen pax tua et iustitia tua sicut gurgites maris et fuisset quasi harena semen tuum et stirps uteri tui ut lapilli eius non interisset et non esset attritum nomen eius a facie mea. Egredimini de Babylone fugite a Chaldeis in voce exultationis annuntiate auditum facite hoc efferte illud usque ad extrema terrae. Dicite redemit dominus servum suum Iacob. non sitierunt in deserto cum educeret eos aquam de petra produxit eis et scidit petram et fluxerunt aquae. non est pax impiis dicit dominus.

XLIX

Audite insulae et attendite populi de longe dominus ab utero vocavit me de ventre matris meae recordatus est nominis mei. et posuit os meum quasi gladium acutum in umbra manus suae protexit me et posuit me sicut sagittam electam in pharetra sua abscondit me. et dixit mihi servus meus es tu Israhel quia in te gloriabor. Et ego dixi in vacuum laboravi sine causa et vane fortitudinem meam consumpsi ergo iudicium meum cum domino et opus meum cum deo meo. Et nunc haec dicit dominus formans me ex utero servum sibi ut reducam Iacob ad eum et Israhel non congregabitur et glorificatus sum in oculis domini et deus meus factus est fortitudo mea. Et dixit parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Iacob et feces Israhel convertendas. dedi te in lucem gentium ut sis salus mea usque ad extremum terrae. Haec dicit dominus redemptor Israhel sanctus eius ad contemptibilem animam ad abominatam gentem ad servum dominorum reges videbunt et consurgent principes et adorabunt propter dominum quia fidelis est et sanctum Israhel qui elegit te. Haec dicit dominus in tempore placito exaudivi te et in die salutis auxiliatus

acceptus sum tibi et conservavi te et dedi te in foedus populi ut sus-
citares terram et possideres hereditates dissipatas ut diceres
his qui vincti sunt exite et his qui in tenebris revela-
mini. Super vias pascentur et in omnibus planis pascua eorum.
Non esurient neque sitient et non percutiet eos aestus et sol quia
miserator eorum reget eos et ad fontes aquarum potabit eos
et ponam omnes montes meos in viam et semitae meae exal-
tabuntur. Ecce isti de longe venient et ecce illi ab aqui-
lone et mari et isti de terra australi. Laudate caeli et exulta
terra. Iubilate montes laudem quia consolatus est dominus populum
suum et pauperum suorum miserebitur. Et dixit Sion: Dere-
liquit me dominus et dominus oblitus est mei. Numquid oblivisci
potest mulier infantem suum ut non misereatur filio uteri
sui? Et si illa oblita fuerit ego tamen non obliviscar tui.
Ecce in manibus meis descripsi te; muri tui coram o-
culis meis semper. Venerunt structores tui destruentes te
et dissipantes a te exibunt. Leva in circuitu oculos
tuos et vide: omnes isti congregati sunt venerunt tibi. Vi-
vo ego dicit dominus quia his omnibus velut ornamento ve-
stieris et circumdabis tibi eos quasi sponsa. Quia deserta tu-
a et solitudines tuae et terra ruinae tuae nunc angusta erit
prae habitatoribus et longe effugabuntur qui absorbebant
te. Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tuae:
Angustus est mihi locus; fac spatium mihi ut habitem. Et di-
ces in corde tuo: Quis genuit mihi istos? Ego sterilis non
pariens transmigrata et captiva; et istos quis enutri-
vit? Ego destituta et sola, et isti ubi erant? Haec dicit dominus
deus: Ecce levabo ad gentes manum meam et exaltabo
ad populos signum meum et afferent filios tuos in ulnis
et filias tuas super humeros portabunt. Et erunt reges nutri-
cii tui et reginae nutrices tuae; vultu in terram demisso
adorabunt te et pulverem pedum tuorum lingent. Et scies
quia ego dominus super quo non confundentur qui expectant eum.
Numquid tolletur a forti praeda aut quod captum fuerit a
robusto salvum esse poterit? Quia haec dicit dominus: Equidem
et captivitas a forti tolletur et quod ablatum fuerit a robu-
sto salvabitur. Eos vero qui iudicaverunt te ego iudica-
bo et filios tuos ego salvabo. Et cibabo hostes tuos car-
nibus suis et quasi musto sanguine suo inebriabuntur
et sciet omnis caro quia ego dominus salvans te et redemptor tuus

L

fortis Iacob.
Haec dicit dominus. Quis est hic liber
repudii matris vestrae quo dimisi eam? Aut quis
est creditor meus cui vendidi vos? Ecce enim in ini-
quitatibus vestris venditi estis et in sceleribus vestris di-
misi matrem vestram. Quia veni et non erat vir, vocavi et
non erat qui audiret. Numquid abbreviata et parvula
facta est manus mea ut non possim redimere? Aut non
est in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea
desertum faciam mare, ponam flumina in siccum;
computrescent pisces sine aqua et morientur in siti. Indu-
am caelos tenebris et saccum ponam operimentum eorum. Dominus
dedit mihi linguam eruditam ut sciam sustentare
eum qui lapsus est verbo. Erigit mane, mane eri-
git mihi aurem ut audiam quasi magistrum. Dominus
deus aperuit mihi aurem; ego autem non contradico, retrorsum
non abii. Corpus meum dedi percutientibus et genas
meas vellentibus; faciem meam non averti ab incre-
pantibus et conspuentibus in me. Dominus deus auxiliator
meus et ideo non sum confusus; ideo posui faciem me-
am ut petram durissimam et scio quoniam non confun-
dar. Iuxta est qui iustificat me, quis contradicet mihi? Stemus
simul. Quis est adversarius meus? Accedat ad me. Ecce dominus
deus auxiliator meus. Quis ergo est qui condemnet me?
Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos.
Quis ex vobis timens dominum audiens vocem servi sui?
Qui ambulavit in tenebris et non est lumen ei, speret in no-
mine domini et innitatur super deum suum. Ecce vos omnes ac-
cendentes ignem et accincti in flammis quas succendis-
tis. De manu mea factum est hoc vobis: in dolo-
ribus dormietis.

LI

Audite me qui sequimini quod iustum est et quaeritis dominum.
Attendite ad petram unde excisi estis et ad caver-
nam laci de qua praecisi estis. Attendite ad Abraham pa-
trem vestrum et ad Saram quae peperit vos, quia unum vocavi eum
et benedixi ei et multiplicavi eum. Consolabitur ergo dominus Sion et con-
solabitur omnes ruinas eius et ponet desertum eius quasi delicias
et solitudinem eius quasi hortum domini. Gaudium et laetitia inve-
nietur in ea, gratiarum actio et vox laudis. Attendite ad
me populus meus et tribus mea me audite, quia lex a me
exiet et iudicium meum in lucem populorum requiescet. Prope
est iustus meus, egressus est salvator meus et brachia
mea populos iudicabunt; me insulae expectabunt et brach-
ium meum sustinebunt. Levate in caelum oculos vestros et vi-
dete sub terra deorsum, quia caeli sicut fumus liquescent et terra
sicut vestimentum atteretur et habitatores eius sicut haec interi-
bunt. Salus autem mea in sempiternum erit et iustitia mea non
deficiet. Audite me qui scitis iustum, populus lex mea in
corde eorum. Nolite timere opprobrium hominum et blasphemias
eorum non metuatis. Sicut enim vestimentum sic comedet eos
vermis et sicut lanam sic devorabit eos tinea. Salus
autem mea in sempiternum erit et iustitia mea in generationes
generationum. Consur- ge, consurge, induere
fortitudinem brachium domini; consurge sicut in
diebus antiquis in generationibus saeculorum. Numquid non tu per-
cussisti superbum, vulnerasti draconem?
Numquid non tu siccasti mare, aquam abyssi vehe-
mentis, qui posuisti profundum maris viam ut
transirent liberati? Et nunc qui redempti sunt
a domino revertentur et venient in Sion laudantes et
laetitia sempiterna super capita eorum. Gaudium et lae-
titiam tenebunt, fugiet dolor et gemitus. Ego
ego ipse consolabor vos. Quis tu ut timeres ab homi-
ne mortali et a filio hominis qui quasi faenum ita arescet? Et
oblitus es domini creatoris tui qui tetendit caelos
et fundavit terram, et formidasti iugiter tota die a fu-
rore faciei furoris eius qui te tribulabat et paraverat
ad perdendum. Ubi est nunc furor tribulantis? Cito veniet
gradiens ad aperiendum et non interficiet usque ad inter-
necionem nec deficiet panis eius. Ego autem sum dominus deus
tuus qui conturbo mare et intumescunt fluctus eius.
Dominus exercituum nomen meum. Posui verba mea in ore tu-
o et in umbra manus meae protexi te ut plantes caelos et
fundes terram et dicas ad Sion: Populus meus es tu. Ele-
vare, elevare, consurge Ierusalem quae bibisti de manu
domini calicem irae eius; usque ad fundum calicis soporis
bibisti et potasti usque ad feces. Non est qui susten-

ret eam ex omnibus filiis quos genuit: et non est qui apprehendat manum eius ex omnibus filiis quos enutrivit. Duo sunt quae occurrerunt tibi: quis contristabitur super te? Vastitas et contritio, et fames et gladius: quis consolabitur te? Filii tui proiecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum sicut oryx illaqueatus: pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui. Idcirco audi hoc paupercula, et ebria non a vino. Haec dicit dominator tuus Dominus et Deus tuus, qui pugnavit pro populo suo: Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meae: non adicies ut bibas illum ultra. Et ponam illum in manu eorum qui te humiliaverunt, et dixerunt animae tuae: Incurvare ut transeamus: et posuisti ut terram corpus tuum, et quasi viam transeuntibus.

LII

Consurge, consurge, induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriae tuae Ierusalem civitas sancti: quia non adiciet ultra ut pertranseat per te incircumcisus et immundus. Excutere de pulvere, consurge, sede Ierusalem: solve vincula colli tui captiva filia Sion. Quia haec dicit Dominus: Gratis venundati estis, et sine argento redimemini. Quia haec dicit Dominus Deus: In Aegyptum descendit populus meus in principio ut colonus esset ibi: et Assur absque ulla causa calumniatus est eum. Et nunc quid mihi est hic, dicit Dominus, quoniam ablatus est populus meus gratis? Dominatores eius inique agunt, dicit Dominus, et iugiter tota die nomen meum blasphematur. Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipse qui loquebar, ecce adsum. Quam pulchri super montes pedes annuntiantis et praedicantis pacem, annuntiantis bonum, praedicantis salutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus. Vox speculatorum tuorum: levaverunt vocem, simul laudabunt: quia oculo ad oculum videbunt cum converterit Dominus Sion. Gaudete et laudate simul deserta Ierusalem: quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Ierusalem. Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium: et videbunt omnes fines terrae salutare Dei nostri. Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere: exite de medio eius, mundamini qui fertis vasa Domini. Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis: praecedet enim vos Dominus, et congregabit vos Deus Israel. Ecce intelliget servus meus, exaltabitur et elevabitur, et sublimis erit valde. Sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius, et forma eius inter filios hominum. Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: quia quibus non est narratum de eo viderunt, et qui non audierunt contemplati sunt.

LIII

Quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est? Et ascendet sicut virgultum coram eo, et sicut radix de terra sitienti: non est species ei neque decor: et vidimus eum, et non erat aspectus, et desideravimus eum: despectum et novissimum virorum, virum dolorum et scientem infirmitatem: et quasi absconditus vultus eius et despectus, unde nec reputavimus eum. Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit: et nos reputavimus eum quasi leprosum, et percussum a Deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostrae super eum, et livore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit: et posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum. Oblatus est quia ipse voluit, et non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet, et non aperiet os suum. De angustia et de iudicio sublatus est. Generationem eius quis enarrabit? quia abscissus est de terra viventium: propter scelus populi mei percussi eum. Et dabit impios pro sepultura, et divitem pro morte sua: eo quod iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore eius. Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longaevum, et voluntas Domini in manu eius dirigetur. Pro eo quod laboravit anima eius, videbit et saturabitur. In scientia sua iustificabit ipse iustus servus meus multos, et iniquitates eorum ipse portabit. Ideo dispertiam ei plurimos, et fortium dividet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, et cum sceleratis reputatus est: et ipse peccatum multorum tulit, et pro transgressoribus oravit.

LIIII

Lauda sterilis quae non paris, decanta laudem et hinni quae non pariebas: quoniam multi filii desertae magis quam eius quae habebat virum, dicit Dominus. Dilata locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos, et clavos tuos consolida. Ad dexteram enim et ad laevam penetrabis: et semen tuum gentes hereditabit, et civitates desertas inhabitabit. Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces: non enim te pudebit, quia confusionis adolescentiae tuae oblivisceris, et opprobrii viduitatis tuae non recordaberis amplius. Quia dominabitur tui qui fecit te, Dominus exercituum nomen eius: et redemptor tuus Sanctus Israel, Deus omnis terrae vocabitur. Quia ut mulierem derelictam et maerentem spiritu vocavit te Dominus, et uxorem ab adolescentia abiectam. Dixit Dominus Deus tuus: Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, et in misericordia sempiterna misertus sum tui, dixit redemptor tuus Dominus. Sicut in diebus Noe istud mihi est, cui iuravi ne inducerem aquas diluvii ultra super terram: sic iuravi ut non irascar tibi, et non increpem te. Montes enim commovebuntur, et colles contremiscent: misericordia autem mea non recedet a te, et foedus pacis meae non movebitur, dixit miserator tuus Dominus. Paupercula tempestate convulsa, absque ulla consolatione, ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in sapphiris: et ponam iaspidem propugnacula tua, et portas tuas in lapides sculptos, et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles. Universos filios tuos doctos a Domino, et multitudinem pacis filiis tuis. Et in iustitia fundaberis: recede procul a calumnia, quia non timebis, et a pavore, quia non appropinquabit tibi. Ecce accola veniet qui non erat mecum, advena quondam tuus adiungetur tibi. Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas, et proferentem vas in opus suum: et ego creavi interfectorem ad disperdendum. Omne vas quod fictum est contra te non dirigetur: et omnem linguam resistentem tibi in iudicio iudicabis. Haec est hereditas servorum Domini, et iustitia eorum apud me, dicit Dominus.

LV

Omnes sitientes venite ad aquas: et qui non habetis argentum, properate, emite et comedite: venite, emite absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac. Quare appenditis argentum

non in panibus, et laborem vestrum non in saturitate? Audite au-
dientes me, et comedite bonum, et delectabitur in crassitu-
dine anima vestra. Inclinate aurem vestram, et venite ad
me; audite, et vivet anima vestra, et feriam vobiscum pactum
sempiternum, misericordias David fideles. Ecce testem populis dedi eum, du-
cem ac praeceptorem gentibus. Ecce gentem quam nesciebas
vocabis, et gentes quae te non cognoverunt ad te current
propter dominum deum tuum, et sanctum Israel, quia glorificavit te. Quae-
rite dominum dum inveniri potest; invocate eum dum prope est.
Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogita-
tiones suas, et revertatur ad dominum, et miserebitur eius, et ad
deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. Non enim cogita-
tiones meae cogitationes vestrae, neque viae meae viae vestrae, dicit
dominus. Quia sicut exaltantur caeli a terra, sic exaltatae sunt viae
meae a viis vestris, et cogitationes meae a cogitationibus ve-
stris. Et quomodo descendit imber et nix de
caelo, et illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, et in-
fundit eam, et germinare eam facit, et dat semen seren-
ti et panem comedenti, sic erit verbum meum quod egredi-
etur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet
quaecumque volui, et prosperabitur in his ad quae misi illud. Quia in lae-
titia egrediemini, et in pace deducemini; montes
et colles cantabunt coram vobis laudem, et omnia ligna
regionis plaudent manu. Pro saliunca ascendet
abies, et pro urtica crescet myrtus; et erit dominus nominatus
in signum aeternum quod non auferetur. LVI
lvj Haec dicit dominus: Custodite iudicium, et facite iustitiam,
quia iuxta est salus mea ut veniat, et iustitia mea
ut reveletur. Beatus vir qui facit hoc, et filius hominis
qui apprehendet istud, custodiens sabbatum ne polluat il-
lud, custodiens manus suas ne faciat omne malum. Et non
dicat filius advenae qui adhaeret domino dicens: Separatione di-
videt me dominus a populo suo. Et non dicat eunuchus: Ecce ego lig-
num aridum. Quia haec dicit dominus eunuchis: Qui custodierint
sabbata mea, et elegerint quae ego volui, et tenuerint foedus
meum, dabo eis in domo mea et in muris meis locum
et nomen melius a filiis et filiabus; nomen sempiternum dabo
eis quod non peribit. Et filios advenae qui adhaerent domino ut colant
eum, et diligant nomen eius, ut sint ei in servos, omnem
custodientem sabbatum ne polluat illud, et tenentem
foedus meum, adducam eos in montem sanctum meum,
et laetificabo eos in domo orationis meae; holocausta eorum
placebunt mihi, et victimae eorum placebunt mihi super altare
meum; quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis
populis. Ait dominus deus qui congregat dispersos Israel: Adhuc
congregabo ad eum congregatos eius. Omnes bes-
tiae agri, venite ad devorandum, universae bestiae sal-
tus. Speculatores eius caeci omnes, nescierunt universi; canes
muti non valentes latrare, videntes vana, dor-
mientes, et amantes somnia. Et canes impu-
dentissimi nescierunt saturitatem; ipsi pastores igno-
raverunt intelligentiam; omnes in viam suam de-
clinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam, a summo
usque ad novissimum. Venite, sumamus vinum, et im-
pleamur ebrietate; et erit sicut hodie, sic et cras, et
lvij Iustus perit, et non est LVII multo amplius
qui recogitet in corde suo; et viri misericordiae colliguntur,
quia non est qui intelligat. A facie enim malitiae collec-
tus est iustus. Veniat pax, requiescat in cubili suo
qui ambulavit in directione sua. Vos autem accedite
huc, filii auguratricis, semen adulteri et fornica-
riae. Super quem lusistis? Super quem dilatastis os, et eieci-
stis linguam? Numquid non vos filii scelesti, semen mendax?
Qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum,
immolantes parvulos in torrentibus, subter eminen-
tes petras? In partibus torrentis pars tua, haec est sors tu-
a, et ipsis effudisti libamen, obtulisti sacrificium. Num-
quid super his non indignabor? Super montem excel-
sum et sublimem posuisti cubile tuum, et illuc ascen-
disti ut immolares hostias. Et post ostium et retro po-
stem posuisti memoriale tuum; quia iuxta me disco-
operuisti, et suscepisti adulterum; dilatasti cubile tuum,
et pepigisti cum eis foedus; dilexisti stratum eorum ma-
nu aperta. Et ornasti te regio unguento, et mul-
tiplicasti pigmenta tua; misisti legatos tuos pro-
cul, et humiliata es usque ad inferos. In multitudi-
ne viae tuae laborasti; non dixisti: Quiescam. Vitam
manus tuae invenisti, propterea non rogasti. Pro quo
sollicita timuisti, quia mentita es, et mei non es recor-
data, neque cogitasti in corde tuo? Quia ego tacens
et quasi non videns, et mei oblita es. Ego annuntiabo ius-
titiam tuam, et opera tua non proderunt tibi. Cum clama-
veris, liberent te congregati tui; et omnes eos auferet
ventus, tollet aura. Qui autem habet fiduciam mei
hereditabit terram, et possidebit montem sanctum
meum. Et dicam: Viam facite, praebete iter, declina-
te de semita, auferte offendicula de via populi mei.
Quia haec dicit dominus excelsus et sublimis, habitans aeter-
nitatem, et sanctum nomen eius, in excelso et in sancto habitans,
et cum contrito et humili spiritu, ut vivificet spiritum hu-
milium, et vivificet cor contritorum. Non enim in sem-
piternum litigabo, neque usque ad finem irascar; quia
spiritus a facie mea egredietur, et flatus ego faciam.
Propter iniquitatem avaritiae eius iratus sum, et per-
cussi eum; abscondi a te faciem meam, et indig-
natus sum; et abiit vagus in via cordis sui.
Vias eius vidi, dimisi eum et reduxi eum, et reddi-
di consolationes ipsi et lugentibus eius. Creavi fructum
labiorum pacem, pacem ei qui longe est et qui prope est,
dixit dominus, et sanavi eum. Impii autem quasi mare
fervens, quod quiescere non potest, et redundant fluctus eius
in conculcationem et lutum. Non est pax, dicit dominus deus,
impiis. LVIII
Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam,
et annuntia populo meo scelera eorum, et domui Ia-
cob peccata eorum. Me etenim de die in diem quaerunt,
et scire vias meas volunt, quasi gens quae iustitiam fe-
cerit, et quae iudicium dei sui non dereliquerit. Rogant me
iudicia iustitiae, appropinquare deo volunt.
Quare ieiunavimus, et non aspexisti; humiliavimus
animas nostras, et nescisti? Ecce in die ieiunii vestri
invenitur voluntas vestra, et omnes debitores vestros
repetitis. Ecce ad lites et contentiones ieiunatis, et per-
cutitis pugno impie. Nolite ieiunare sicut usque
ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor
vester. Numquid tale est ieiunium quod elegi, per diem

affligere hominem animam suam? numquid contorquere quasi circu-
lum caput suum, et saccum et cinerem sternere? numquid istud vo-
cabis ieiunium, et diem acceptabilem Domino? Nonne hoc
est magis ieiunium quod elegi? dissolve colligationes impi-
etatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos qui confrac-
ti sunt liberos, et omne onus dirumpe. Frange esurienti pa-
nem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam.
Cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexe-
ris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, et sanitas tua ci-
tius orietur, et anteibit faciem tuam iustitia tua, et gloria Domini
colliget te. Tunc invocabis, et Dominus exaudiet; clama-
bis, et dicet: Ecce assum, quia misericors sum Dominus Deus tuus.
Si abstuleris de medio tui cathenam, et desieris digi-
tum extendere, et loqui quod non prodest. Cum effuderis esuri-
enti animam tuam, et animam afflictam repleveris, orietur
in tenebris lux tua, et tenebre tue erunt sicut meridies. Et
requiem dabit tibi Dominus Deus tuus semper, et imple-
bit splendoribus animam tuam, et ossa tua liberabit,
et eris quasi ortus irriguus, et sicut fons aquarum cuius non defi-
cient aque. Et edificabuntur in te deserta seculorum; funda-
menta generationis et generationis suscitabis, et vocaberis
edificator sepium, avertens semitas iniquitatum.
Si averteris a sabbato pedem tuum, facere voluntatem
tuam in die sancto meo, et vocaveris sabbatum delicatum,
et sanctum Domini gloriosum, et glorificaveris eum dum non facis vias
tuas, et non invenitur voluntas tua, ut loquaris ser-
monem. Tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super
altitudinem terre, et cibabo te hereditate Iacob patris
tui. Os enim Domini locutum est. LIX

Ecce non est abbreviata manus Domini, ut salvare ne-
queat, neque aggravata est auris eius, ut non exaudi-
at. Sed iniquitates vestre diviserunt inter vos et Deum vestrum,
et peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis, ne
exaudiret. Manus enim vestre pollute sunt sanguine, et
digiti vestri iniquitate; labia vestra locuta sunt men-
dacium, et lingua vestra iniquitatem fatur. Non est
qui invocet iustitiam, neque est qui iudicet vere;
sed confidunt in nichilo, et loquuntur vanitates; conceperunt
laborem, et pepererunt iniquitatem. Ova aspidum
ruperunt, et telas aranee texerunt. Qui comederit
de ovis eorum morietur; et quod confotum est erumpet in re-
gulum. Tele eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus
suis; opera eorum opera inutilia, et opus iniquitatis in
manibus eorum. Pedes eorum ad malum currunt, et festinant
ut effundant sanguinem innocentem; cogita-
tiones eorum cogitationes inutiles; vastitas et contritio in
viis eorum. Viam pacis nescierunt, et non est iudicium in
gressibus eorum; semite eorum incurvate sunt eis; omnis
qui calcat in eis ignorat pacem. Propter hoc elongatum
est a nobis iudicium, et non apprehendet nos iustitia. Ex-
pectavimus lucem, et ecce tenebre; splendorem, et
in tenebris ambulavimus. Palpavimus sicut ceci pa-
rietem, et quasi absque oculis attrectavimus; impegimus
in meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui.
Rugiemus quasi ursi omnes, et quasi columbe meditantes
gememus; expectavimus iudicium, et non est; salutem, et elon-
gata est a nobis. Multiplicate sunt enim iniquitates
nostre coram te, et peccata nostra responderunt nobis, quia
scelera nostra nobiscum, et iniquitates nostras cognovimus:
peccare et mentiri contra Dominum; et aversi sumus ne iremus post tergum
Dei nostri, ut loqueremur calumpniam et transgressio-
nem; concepimus et locuti sumus de corde verba mendacii. Et
conversum est retrorsum iudicium, et iustitia longe stetit, quia cor-
ruit in platea veritas, et equitas non potuit ingredi. Et fa-
cta est veritas in oblivionem, et qui recessit a malo
prede patuit. Et vidit Dominus, et malum apparuit in oculis
eius, quia non est iudicium. Et vidit quia non est vir, et appropriatus
est quia non est qui occurreret; et salvabit sibi brachium
suum, et iustitia eius ipsa confirmavit eum. Indutus est iustitia
ut lorica, et galea salutis in capite eius; indutus est vesti-
mentis ultionis, et opertus est quasi pallio zeli. Sicut ad vindic-
tam, quasi ad retributionem indignationis hostibus su-
is, et vicissitudinem inimicis suis; insulis vicem
reddet. Et timebunt qui ab occidente nomen Domini, et qui
ab ortu solis gloriam eius, cum venerit quasi fluvius vio-
lentus, quem spiritus Domini cogit; et venerit Syon redemptor,
et eis qui redeunt ab iniquitate in Iacob, dicit Dominus.
Hoc fedus meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus meus qui est
in te, et verba mea que posui in ore tuo, non recedent de
ore tuo, et de ore seminis tui, dixit Dominus, amodo et usque

LX

Surge, illuminare Ie- in sempiternum. lx
rusalem, quia venit lumen tuum, et gloria Domini super
te orta est. Quia ecce tenebre operient terram, et caligo populos;
super te autem orietur Dominus, et gloria eius in te videbitur. Et ambu-
labunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus
tui. Leva in circuitu oculos tuos, et vide: omnes isti
congregati sunt, venerunt tibi; filii tui de longe venient,
et filie tue de latere surgent. Tunc videbis, et afflues,
et mirabitur et dilatabitur cor tuum, quando conversa fuerit
ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi.
Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madi-
an et Epha; omnes de Saba venient, aurum et thus de-
ferentes, et laudem Domino annuntiantes. Omne pecus
Cedar congregabitur tibi; offerentur super placabili
altari meo, et domum maiestatis mee glorificabo.
Qui sunt isti qui ut nubes volant, et quasi columbe ad
fenestras suas? Me enim insule expectant, et naves
maris in principio, ut adducam filios tuos de lon-
ge; argentum eorum et aurum eorum cum eis, nomini Domini Dei tui
et Sancto Israel, quia glorificavit te. Et edificabunt filii peregri-
norum muros tuos, et reges eorum ministrabunt tibi. In
indignatione enim mea percussi te, et in reconciliatione mea
misertus sum tui. Et aperientur porte tue iugiter; die et
nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitu-
do gentium, et reges earum adducantur. Gens enim et reg-
num quod non servierit tibi, peribit; et gentes solitudine va-
stabuntur. Gloria Libani ad te veniet, abies et buxus
et pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis mee; et locum
pedum meorum glorificabo. Et venient ad te curvi fi-
lii eorum qui humiliaverunt te, et adorabunt vestigia
pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, et vocabunt te
civitatem Domini, Syon Sancti Israel. Pro eo quod fuisti derelicta
et odio habita, et non erat qui per te transiret, ponam te
in superbiam seculorum, gaudium in generationem et generationem.
Et suges lac gentium, et mamilla regum lactaberis;
et scies quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus

fortis Iacob. Pro aere afferam aurum, et pro ferro afferam argentum, et pro lignis aes, et pro lapidibus ferrum; et ponam visitationem tuam pacem, et praepositos tuos iustitiam. Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas et contritio in terminis tuis; et occupabit salus muros tuos, et portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunae illuminabit te; sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra sol tuus, et luna tua non minuetur; quia Dominus erit tibi in lucem sempiternam, et complebuntur dies luctus tui. Populus autem tuus omnes iusti, in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis meae, opus manus meae ad glorificandum. Minimus erit in mille, et parvulus in gentem fortissimam; ego Dominus in tempore eius subito faciam istud.

LXI

Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me; Dominus ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et praedicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem; et praedicarem annum placabilem Domino, et diem ultionis Deo nostro; ut consolarer omnes lugentes; ut ponerem consolationem lugentibus Sion, et darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu maeroris; et vocabuntur in ea fortes iustitiae, plantatio Domini ad glorificandum. Et aedificabunt deserta a saeculo, et ruinas antiquas erigent, et instaurabunt civitates desertas, dissipatas in generationem et generationem. Et stabunt alieni, et pascent pecora vestra; et filii peregrinorum agricolae et vinitores vestri erunt. Vos autem sacerdotes Domini vocabimini; ministri Dei nostri, dicetur vobis; fortitudinem gentium comedetis, et in gloria earum superbietis. Pro confusione vestra duplici et rubore laudabunt partem eorum; propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, laetitia sempiterna erit eis. Quia ego Dominus diligens iudicium, et odio habens rapinam in holocausto; et dabo opus eorum in veritate, et foedus perpetuum feriam eis. Et scient in gentibus semen eorum, et germen eorum in medio populorum; omnes qui viderint eos cognoscent illos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus. Gaudens gaudebo in Domino, et exsultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimentis salutis, et indumento iustitiae circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona, et quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim terra profert germen suum, et sicut hortus semen suum germinat, sic Dominus Deus germinabit iustitiam et laudem coram universis gentibus.

LXII

Propter Sion non tacebo, et propter Ierusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor iustus eius, et salvator eius ut lampas accendatur. Et videbunt gentes iustum tuum, et cuncti reges inclitum tuum; et vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominavit. Et eris corona gloriae in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui. Non vocaberis ultra Derelicta, et terra tua non vocabitur amplius Desolata; sed vocaberis Voluntas mea in ea, et terra tua Inhabitata, quia complacuit Domino in te, et terra tua inhabitabitur. Habitabit enim iuvenis cum virgine, et habitabunt in te filii tui; et gaudebit sponsus super sponsam, et gaudebit super te Deus tuus. Super muros tuos, Ierusalem, constitui custodes; tota die et tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiscimini Domini, ne taceatis, et ne detis silentium ei, donec stabiliat et donec ponat Ierusalem laudem in terra. Iuravit Dominus in dextera sua et in brachio fortitudinis suae: Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis, et si biberint filii alieni vinum tuum in quo laborasti; quia qui congregabunt illud comedent, et laudabunt Dominum, et qui comportant illud bibent in atriis sanctis meis. Transite, transite per portas, praeparate viam populo, planum facite iter, eligite lapides, et elevate signum ad populos. Ecce Dominus auditum fecit in extremis terrae: dicite filiae Sion: Ecce salvator tuus venit; ecce merces eius cum eo, et opus illius coram illo. Et vocabunt eos Populus sanctus, redempti a Domino; tu autem vocaberis Quaesita civitas, et non derelicta.

LXIII

Quis est iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suae? Ego qui loquor iustitiam, et propugnator sum ad salvandum. Quare ergo rubrum est indumentum tuum, et vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum; calcavi eos in furore meo, et conculcavi eos in ira mea; et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, et omnia indumenta mea inquinavi. Dies enim ultionis in corde meo, annus redemptionis meae venit. Circumspexi, et non erat auxiliator; quaesivi, et non fuit qui adiuvaret; et salvavit mihi brachium meum, et indignatio mea ipsa auxiliata est mihi. Et conculcavi populos in furore meo, et inebriavi eos in indignatione mea, et detraxi in terram virtutem eorum. Miserationum Domini recordabor, laudem Domini super omnibus quae reddidit nobis Dominus, et super multitudinem bonorum domui Israel, quae largitus est eis secundum indulgentiam suam, et secundum multitudinem misericordiarum suarum. Et dixit: Verumtamen populus meus est, filii non negantes; et factus est eis salvator in omni tribulatione eorum. Non est tribulatus, et angelus faciei eius salvavit eos; in dilectione sua et in indulgentia sua ipse redemit eos, et portavit eos, et levavit eos cunctis diebus saeculi. Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt, et afflixerunt spiritum sancti eius; et conversus est eis in inimicum, et ipse debellavit eos. Et recordatus est dierum saeculi Moysi et populi sui. Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? Ubi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui? Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio maiestatis suae; qui scidit aquas ante eos, ut faceret sibi nomen sempiternum. Qui eduxit eos per abyssos, quasi equum in deserto non impingentem; sicut animal in campo descendens, spiritus Domini ductor eius fuit: sic adduxisti populum tuum, ut faceres tibi nomen gloriae. Attende de caelo, et vide de habitaculo sancto tuo et gloriae tuae. Ubi est zelus tuus, et fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum, et miserationum tuarum? super me continuerunt se. Tu enim pater noster, et Abraham nescivit nos, et Israel ignoravit nos; tu, Domine, pater noster, redemptor noster, a saeculo nomen tuum. Quare errare nos fecisti, Domine, de viis tuis? indurasti cor nostrum ne timeremus te? Convertere propter servos tuos, tribus hereditatis tuae. Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum; hostes nostri conculcaverunt sanctificationem tuam. Facti sumus quasi in principio, cum non dominareris nostri, neque invocaretur nomen tuum super nos.

LXIIII

Utinam dirumperes caelos, et descenderes; a facie tua

montes defluerent sicut exustio ignis tabescerent aque ardescerent igni ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis a facie tua gentes turbarentur cum feceris mirabilia non sustinebimus. Descendisti et a facie tua montes defluxerunt. A seculo non audierunt neque auribus perceperunt oculus non vidit deus absque te que preparasti expectantibus te. Occurristi letanti et facienti iustitiam in viis tuis recordabuntur tui ecce tu iratus es et peccavimus in ipsis fuimus semper et salvabimur. Et facti sumus ut inmundus omnes nos quasi pannus menstruate universe iustitie nostre et cecidimus quasi folium universi et iniquitates nostre quasi ventus abstulerunt nos. Non est qui invocet nomen tuum qui consurgat et teneat te abscondisti faciem tuam a nobis et allisisti nos in manu iniquitatis nostre. Et nunc domine pater noster es tu nos vero lutum et fictor noster tu et opera manuum tuarum omnes nos. Ne irascaris domine satis et ne ultra memineris iniquitatis nostre ecce respice populus tuus omnes nos. Civitas sancti tui facta est deserta Syon deserta facta est Iherusalem desolata domus sanctificationis nostre et glorie nostre ubi laudaverunt te patres nostri facta est in exustionem ignis et omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas. Numquid super his continebis te domine tacebis et affliges nos vehementer. Quesierunt me qui ante non interrogabant invenerunt qui non quesierunt me

LXV

Dixi ecce ego ad gentem que non invocabat nomen meum. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum qui graditur in via non bona post cogitationes suas. Populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper. Qui immolant in ortis et sacrificant super lateres. Qui habitant in sepulcris et in delubris idolorum dormiunt qui comedunt carnem suillam et ius prophanum in vasis eorum. Qui dicunt recede a me non appropinques michi quia inmundus es. Isti fumus erunt in furore meo ignis ardens tota die. Ecce scriptum est coram me non tacebo sed reddam et retribuam in sinum eorum iniquitates vestras et iniquitates patrum vestrorum simul dicit dominus. Qui sacrificaverunt super montes et super colles exprobraverunt michi et remetiar opus eorum primum in sinu eorum. Hec dicit dominus. Quomodo si inveniatur granum in botro et dicatur ne dissipes illud quoniam benedictio est sic faciam propter servos meos ut non disperdam totum. Et educam de Iacob semen et de Iuda possidentem montes meos et hereditabunt eam electi mei et servi mei habitabunt ibi. Et erunt campestria in caulas gregum et vallis Achor in cubile armentorum populo meo qui requisierunt me. Et vos qui dereliquistis dominum qui obliti estis montem sanctum meum qui ponitis fortune mensam et libatis super eam. Numerabo vos in gladio et omnes in cede corruetis pro eo quod vocavi et non respondistis locutus sum et non audistis et faciebatis malum in oculis meis et que nolui elegistis. Propter hoc hec dicit dominus deus. Ecce servi mei comedent et vos esurietis ecce servi mei bibent et vos sitietis. Ecce servi mei letabuntur et vos confundemini ecce servi mei laudabunt pre exultatione cordis et vos clamabitis pre dolore cordis et pre contritione spiritus ululabitis. Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis et interficiet te dominus deus et servos suos vocabit nomine alio. In quo qui benedictus est super terram benedicetur in deo amen et qui iurat in terra iurabit in deo amen quia oblivioni tradite sunt angustie priores et quia abscondite sunt ab oculis meis. Ecce enim ego creo celos novos et terram novam et non erunt in memoria priora et non ascendent super cor. Sed gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum in his que ego creo quia ecce ego creo Iherusalem exultationem et populum eius gaudium. Et exultabo in Iherusalem et gaudebo in populo meo et non audietur in ea ultra vox fletus et vox clamoris. Non erit ibi amplius infans dierum et senex qui non impleat dies suos quoniam puer centum annorum morietur et peccator centum annorum maledictus erit. Et edificabunt domos et inhabitabunt et plantabunt vineas et comedent fructus earum. Non edificabunt et alius habitabit non plantabunt et alius comedet secundum enim dies ligni erunt dies populi mei et opera manuum eorum inveterabunt. Electi mei non laborabunt frustra neque generabunt in conturbatione quia semen benedictorum domini est et nepotes eorum cum eis. Eritque antequam clament ego exaudiam adhuc illis loquentibus ego exaudiam. Lupus et agnus pascentur simul et leo et bos comedent paleas et serpenti pulvis panis eius non nocebunt neque occident in omni monte sancto meo dicit dominus.

LXVI

Hec dicit dominus. Celum sedes mea terra autem scabellum pedum meorum que est ista domus quam edificabitis michi et quis iste locus quietis mee. Omnia hec manus mea fecit et facta sunt universa ista dicit dominus. Ad quem autem respiciam nisi ad pauperculum et contritum spiritu et trementem sermones meos. Qui immolat bovem quasi qui interficiat virum qui mactat pecus quasi qui excerebret canem qui offert oblationem quasi qui sanguinem suillum offerat qui recordatur thuris quasi qui benedicat idolo. Hec omnia elegerunt in viis suis et in abhominationibus suis anima eorum delectata est. Unde et ego eligam illusiones eorum et que timebant adducam eis quia vocavi et non erat qui responderet locutus sum et non audierunt et fecerunt malum in oculis meis et que nolui elegerunt. Audite verbum domini qui tremitis ad verbum eius. Dixerunt fratres vestri odientes vos et abicientes propter nomen meum glorificetur dominus et videbimus in leticia vestra ipsi autem confundentur. Vox populi de civitate vox de templo vox domini reddentis retributionem inimicis suis. Antequam parturiret peperit antequam veniret partus eius peperit masculum. Quis audivit unquam tale et quis vidit huic simile. Numquid parturiet terra in die una aut parietur gens simul quia parturivit et peperit Syon filios suos. Numquid ego qui alios parere facio ipse non pariam dicit dominus. Si ego qui generationem ceteris tribuo sterilis ero ait dominus deus tuus. Letamini cum Iherusalem et exultate in ea omnes qui diligitis eam gaudete cum ea gaudio universi qui lugetis super eam. Ut sugatis et repleamini ab ubere consolationis eius ut mulgeatis et deliciis affluatis ab omnimoda gloria eius. Hec dicit dominus. Ecce ego declinabo super eam quasi flumen pacis et quasi torrentem inundantem gloriam gentium quam suggetis ad ubera

portabimini et super genua blandientur vobis. Quomodo
si cui mater blandiatur ita ego consolabor vos et in ierusa-
lem consolabimini. videbitis et gaudebit cor vestrum et os-
sa vestra quasi herba germinabunt et cognoscetur manus
domini servis eius et indignabitur inimicis suis. Quia
ecce dominus in igne veniet et quasi turbo quadrige eius red-
dere in indignatione furorem suum et increpationem
suam in flamma ignis. quia in igne dominus diiudicabit
et in gladio suo ad omnem carnem et multiplica-
buntur interfecti a domino qui sanctificabantur et mundos se
putabant in ortis post ianuam intrinsecus qui
comedebant carnem suillam et abhominationem et
murem simul consumentur dicit dominus. ego autem opera eorum
et cogitationes eorum venio ut congregem cum omnibus
gentibus et linguis et venient et videbunt gloriam
meam et ponam in eis signum et mittam ex eis qui
salvati fuerint ad gentes in mare in affricam
et lidiam tendentes sagittam in ytaliam et greciam
ad insulas longe ad eos qui non audierunt
de me et non viderunt gloriam meam et annunciabunt glo-
riam meam gentibus et adducent omnes fratres ves-
tros de cunctis gentibus donum domino in equis et in
quadrigis et in lecticis et in mulis et in carrucis ad
montem sanctum meum ierusalem dicit dominus. quomodo si infe-
rant filii israel munus in vase mundo in domum
domini et assumam ex eis in sacerdotes et levitas dicit
dominus. Quia sicut celi novi et terra nova que ego facio
stare coram me dicit dominus. Sic stabit semen
vestrum et nomen vestrum et erit mensis ex mense et sabbatum
ex sabbato. veniet omnis caro ut adoret coram
facie mea dicit dominus et egredientur et videbunt cada-
vera virorum qui prevaricati sunt in me. Vermis
eorum non morietur et ignis eorum non extinguetur et erunt
usque ad satietatem visionis omni carni. Prologus

Ieremias propheta cui hic prologus in libro ieremie
scribitur sermone quidem apud hebreos ysaie et
osee et quibusdam aliis prophetis videtur esse rustici-
or. sed sensibus par. quippe qui eodem spiritu prophetaverit.
Porro simplicitas eloquii de loco ei in quo natus
est accidit. Fuit enim anathothites qui est hodie ana-
thotiviculus tribus ab ierosolimis distans milibus sacer-
dos ex sacerdotibus et in matris utero sanctificatus virginitate
sua evangelicum virum prophete dedicans. Hic vatici-
nari exorsus est puer et captivitatem urbis acru-
dere non soli spiritu sed oculis carnis intuitus est. Iam enim
x tribus israel assirii in medos transtulerant. Iam ter-
ras eorum colonie gentium possidebant. Unde in iuda
tantum et beniamin prophetavit et civitatis sue ruinas
duplici planxit alphabeto quod nos in suis me-
tris versibus usque reddidimus. Preterea ordinem visionum qui apud
grecos et latinos omnino confusus est ad pristinam fi-
dem correximus. librum autem baruch notarii eius
qui apud hebreos nec legitur nec habetur pretermisimus
pro hiis omnibus maledicta ab emulis prestolantes. Qui-
bus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc
facio quia vos cogitis o paula et eustochium. Verum
ad compendium mali rectius fuerat modum furori eorum
silentio meo ponere quam cotidie novum aliquid scrip-
titantem insaniam multorum provocare.

Verba ieremie Incipit liber ieremie
filii elchie de sacerdotibus qui fuerunt
in anathoth in terra beniamin. quod
factum est verbum domini ad eum in diebus io-
sie filii amon regis iuda in xiii.
anno regni eius. et factum est in diebus ioachim regis
iuda filii iosie usque ad consummationem undecimi
anni sedechie filii iosie regis iuda usque ad tran-
smigrationem ierusalem in mense quinto. Et factum est verbum
domini ad me dicens. Priusquam te formarem
in utero novi te. et antequam exires de vulva sancti-
ficavi te. et prophetam in gentibus dedi te. et dixi. a. a.
a. domine deus. ecce nescio loqui. quia puer ego sum.
Et dixit dominus ad me. Noli dicere quia puer sum. quoniam ad
omnia que mittam te ibis. et universa quecumque man-
davero tibi loqueris. Ne timeas a facie eorum quia ego te-
cum sum ut eruam te dicit dominus. Et misit dominus manum
suam et tetigit os meum. Et dixit dominus ad me. Ec-
ce dedi verba mea in ore tuo. Ecce constitui te hodie
super gentes et super regna. ut evellas et destru-
as et disperdas et dissipes et edifices et plantes. Et factum
est verbum domini ad me dicens. Quid tu vides iere-
mia. Et dixi. Virgam vigilantem ego video.
Et dixit dominus ad me. bene vidisti. quia vigilabo ego
super verbo meo ut faciam illud. Et factum est verbum
domini secundo ad me dicens. Quid tu vides. Et
dixi. Ollam succensam ego video. et faciem eius
a facie aquilonis. Et dixit dominus ad me. Ab aquilo-
ne pandetur omne malum super omnes habitatores
terre. et venient et ponent. quia ecce ego convoca-
bo omnes cognationes regnorum aquilonis ait dominus. et
venient et ponent unusquisque solium suum
in introitu portarum ierusalem. et super omnes muros
eius in circuitu. et super universas urbes iuda.
et loquar iudicia mea cum eis super omnem maliciam
eorum qui dereliquerunt me. et libaverunt diis alienis
et adoraverunt opus manuum suarum. Tu ergo accin-
ge lumbos tuos. et surge et loquere ad eos omnia que
ego precipio tibi. Ne formides a facie eorum. nec enim
timere te faciam vultum eorum. Ego quippe de-
di te hodie in civitatem munitam et in colump-
nam ferream et in murum eneum super omnem
terram. regibus iuda et principibus eius et sacerdo-
tibus et omni populo terre. et bellabunt adversum
te. et non prevalebunt quia ego tecum sum ait dominus ut li-
berem te.

II

Et factum est verbum domini ad me dicens. Vade et cla-
ma in auribus ierusalem dicens. Hec dicit dominus.
Recordatus sum tui miserans adolescentiam
tuam et caritatem desponsationis tue quando se-
cuta me es in deserto in terra que non seminatur.
Sanctus israel domino primicie frugum eius. omnes qui de-
vorant eum delinquunt. mala venient super
eos dicit dominus. Audite verbum domini domus
iacob et omnes cognationes domus israel. Hec
dicit dominus. Quid invenerunt patres vestri in me ini-
quitatis. quia elongaverunt a me et ambulave-

et post vanitatem et vani facti sunt. Et non dixerunt ubi est
dominus qui ascendere nos fecit de terra egypti, qui trans
duxit nos per desertum, per terram inhabitabilem et in
viam, per terram sitis et ymaginem mortis, per terram
in qua non ambulavit vir, neque habitavit homo. Et induxi vos
in terram carmeli ut comederetis fructum eius et
bona illius. Et ingressi contaminastis terram meam et
hereditatem meam posuistis in abhominationem. Sacer
dotes non dixerunt ubi est dominus, et tenentes legem nesci
erunt me, et pastores prevaricati sunt in me, et prophete prophe
taverunt in baal, et ydola secuti sunt. Propterea adhuc con
tendam in iudicio vobiscum ait dominus, et cum filiis vestris dis
ceptabo. Transite ad insulas cethim et videte, et in
cedar mittite et considerate vehementer, et videte si tale
est factum huiusmodi. Si mutavit gens deos suos, et certe ipsi
non sunt dii. Populus vero meus gloriam suam in ydolum.
Obstupescite celi super hoc, et porte eius desolamini
vehementer dicit dominus. Duo enim mala fecit populus meus:
me dereliquerunt fontem aque vive, et foderunt sibi
cisternas dissipatas que continere non valent aquas.
Numquid servus est israel aut vernaculus? Quare ergo factus
est in predam? Super eum rugierunt leones et dederunt suam
vocem, posuerunt terram eius in solitudinem; civitates
eius exuste sunt, et non est qui habitet in eis. Filii quoque
mempheos et taphnes constupraverunt te usque ad verti
cem. Numquid non istud factum est tibi quia dereliquisti dominum
deum tuum eo tempore quo ducebat te per viam? Et nunc quid
tibi vis in via egypti ut bibas aquam turbidam,
et quid tibi cum via assiriorum ut bibas aquam flumi
nis? Arguet te malitia tua, et aversio tua incre
pabit te. Scito et vide quia malum et amarum est reliquis
se te dominum deum tuum, et non esse timorem mei apud te dicit
dominus deus exercituum. A seculo confregisti iugum meum, ru
pisti vincula mea et dixisti: Non serviam. In omni
enim colle sublimi et sub omni ligno frondoso tu pro
sternebaris meretrix. Ego autem plantavi te vineam
electam omne semen verum. Quomodo ergo conversa es michi
in pravum vinea aliena? Si laveris te nitro et
multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in
iniquitate tua coram me dicit dominus deus. Quomodo
dicis non sum polluta, post baalim non ambula
vi? Vide vias tuas in convalle, scito quid feceris. Cur
sor levis explicans vias suas. Onager assuetus
in solitudine in desiderio anime sue attraxit ven
tum amoris sui; nullus avertet eam. Omnes qui
querunt eam non deficient, in menstruis eius inve
nient eam. Prohibe pedem tuum a nuditate et guttur
tuum a siti. Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam;
adamavi quippe alienos et post eos ambulabo.
Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, sic confusi
sunt domus israel, ipsi et reges eorum, principes et sacerdo
tes et prophete eorum dicentes ligno: Pater meus es tu,
et lapidi: Tu me genuisti. Verterunt ad me tergum
et non faciem, et in tempore afflictionis sue dicent: Surge
et libera nos. Ubi sunt dii tui quos fecisti tibi? Sur
gant et liberent te in die afflictionis tue. Secundum nu
merum quippe civitatum tuarum erant dii tui iuda.
Quid vultis mecum iudicio contendere? Omnes dereliquistis
me dicit dominus. Frustra percussi filios vestros, disciplinam
non receperunt. Devoravit gladius vester prophetas vestros, quasi
leo vastator generatio vestra. Videte verbum domini. Numquid
solitudo factus sum israeli aut terra serotina? Quare ergo dixit
populus meus: Recessimus, non veniemus ultra ad te?
Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui, aut spon
sa fascie pectoralis sue? Populus vero meus oblitus est
mei diebus innumeris. Quid niteris ostendere bonam
viam tuam ad querendam dilectionem, que insuper et ma
litias tuas docuisti vias tuas, et in alis tuis inventus
est sanguis animarum pauperum et innocentium? Non in fos
sis inveni eos, sed in omnibus que supra memoravi.
Et dixisti: Absque peccato et innocens ego sum, et propterea averta
tur furor tuus a me. Ecce ego iudicio contendam te
cum eo quod dixeris: Non peccavi. Quam vilis facta es nimis iterans
vias tuas, et ab egypto confunderis sicut confusa es
ab assur. Nam et ab ista egredieris, et manus tue e
runt super caput tuum, quia obtrivit dominus confidentiam
tuam, et nichil habebis prosperum.

III

Vulgo dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, et
recedens ab eo duxerit virum alterum, numquid reverte
tur ad eam ultra? Numquid non polluta et contami
nata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum
amatoribus multis, tamen revertere ad me dicit dominus,
et ego suscipiam te. Leva oculos tuos in directum
et vide ubi nunc prostrata sis. In viis sedebas expec
tans eos quasi latro in solitudine, et polluis
ti terram in fornicationibus tuis et in malitiis tuis.
Quam ob rem prohibite sunt stille pluviarum, et serotinus
ymber non fuit. Frons mulieris meretricis facta est tibi,
noluisti erubescere. Ergo saltem amodo voca me: Pater
meus, dux virginitatis mee tu es. Numquid irasce
ris in perpetuum, aut perseverabis in finem? Ecce
locuta es et fecisti mala, et potuisti. Et pro nichil pe
nitentie verbis superbie blasphemasti, et imple
sti malam cogitationem tuam, et ostendisti con
virium fortitudinem tuam, ut posses facere quod ser
mone tractasti. Et dixit dominus ad me in diebus iosie
regis: Numquid vidisti que fecerit aversatrix israel?
Abiit sibimet super omnem montem excelsum
et sub omni ligno frondoso, et fornicata est ibi. Et dixi
cum fecisset hec omnia: Ad me revertere; et non est reversa.
Et vidit prevaricatrix soror eius iuda quia pro eo quod
mechata esset aversatrix israel, dimisissem eam
et dedissem ei libellum repudii; et non timuit prevari
catrix iuda soror eius, sed abiit et fornicata est et ipsa,
in facilitate fornicationis sue contaminavit terram,
et mechata est cum lapide et cum ligno. Et in omnibus hiis non
est reversa ad me prevaricatrix soror eius iuda
in toto corde suo, sed in mendacio ait dominus deus. Et
dixit dominus ad me: Iustificavit animam suam a
versatrix israel comparatione prevaricatricis iuda. Vade
et clama sermones istos contra aquilonem, et dices: Re
vertere aversatrix israel ait dominus, et non avertam faciem
meam a vobis, quia sanctus ego sum dicit dominus, et non irascar
in perpetuum. Tamen scito iniquitatem tuam, quia in dominum
deum tuum prevaricata es, et dispersisti vias tuas alienis
sub omni ligno frondoso, et vocem meam non

audisti ait dominus. Convertimini filii revertentes dicit dominus quia ego vir vester. et assumam vos unum de civitate et duos de cognatione et introducam vos in syon. et dabo vobis pastores iuxta cor meum et pascent vos scientia et doctrina. Cumque multiplicati fueritis et creveritis in terra in diebus illis ait dominus non dicent ultra archa testamenti domini neque ascendet super cor neque recordabuntur illius nec visitabitur nec fiet ultra. In tempore illo vocabunt ierusalem solium domini et congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine domini in ierusalem et non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi. In diebus illis ibit domus iuda ad domum israel et venient simul de terra aquilonis ad terram quam dedi patribus vestris. Ego autem dixi quomodo ponam te in filiis et tribuam tibi terram desiderabilem hereditatem preclaram exercituum gentium. et dixi patrem vocabis me et post me ingredi non cessabis. Sed quomodo si contempnat mulier amatorem suum sic contempsit me domus israel dicit dominus. Vox in viis audita est fletus et ululatus filiorum israel quoniam iniquam fecerunt viam suam obliti sunt domini dei sui. Convertimini filii revertentes et sanabo aversiones vestras. Ecce nos venimus ad te tu enim es dominus deus noster. Vere mendaces erant colles et multitudo montium vere in domino deo nostro salus israel. Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra greges eorum et armenta eorum filios eorum et filias eorum. Dormiemus in confusione nostra et operiet nos ignominia nostra quoniam domino deo nostro peccavimus nos et patres nostri ab adolescentia nostra usque ad hanc diem et non audivimus vocem domini dei nostri.

IIII

Si reverteris israel ait dominus ad me convertere. Si abstuleris offendicula tua a facie mea non commoveberis. Et iurabis vivit dominus in veritate et in iudicio et in iustitia. et benedicent eum gentes ipsumque laudabunt. Hec enim dicit dominus viro iuda et ierusalem. Novate vobis novale et nolite serere super spinas. Circumcidimini domino et auferte preputia cordium vestrorum viri iuda et habitatores ierusalem. ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea et succendatur et non sit qui extinguat propter malitiam cogitationum vestrarum. Annuntiate in iuda et in ierusalem auditum facite. loquimini et canite tuba in terra clamate fortiter et dicite. Congregamini et ingrediamur civitates munitas. levate signum in syon. Confortamini et nolite stare quia malum ego adduco ab aquilone et contritionem magnam. Ascendit leo de cubili suo et predo gentium se levavit. egressus est de loco suo ut ponat terram tuam in solitudinem. civitates tue vastabuntur remanentes absque habitatore. Super hoc accingite vos ciliciis plangite et ululate quia non est aversa ira furoris domini a nobis. Et erit in die illa dicit dominus peribit cor regis et cor principum et obstupescent sacerdotes et prophete consternabuntur. Et dixi heu heu heu domine deus ergone decepisti populum istum et ierusalem dicens pax erit vobis. et ecce pervenit gladius usque ad animam. In tempore illo dicetur populo huic et ierusalem. ventus urens in viis que sunt in deserto vie filie populi mei non ad ventilandum et ad purgandum. Spiritus plenus ex his veniet michi. et nunc ego loquar iudicia mea cum eis. Ecce quasi nubes ascendet et quasi tempestas currus eius velociores aquilis equi illius. Ve nobis quoniam vastati sumus. Lava a malitia cor tuum ierusalem ut salva fias. usquequo morabuntur in te cogitationes noxie. Vox enim annuntiantis a dan et notum facientis ydolum de monte effraym. Dicite gentibus ecce auditum est in ierusalem custodes venire de terra longinqua et dare super civitates iuda vocem suam. Quasi custodes agrorum facti sunt super eam in gyro quia me ad iracundiam provocavit dicit dominus. Vie tue et cogitationes tue fecerunt hec tibi. ista malitia tua quia amara quia tetigit cor tuum. Ventrem meum ventrem meum doleo. sensus cordis mei turbati sunt in me. non tacebo quoniam vocem bucine audivit anima mea clamorem prelii. Contritio super contritionem vocata est et vastata est omnis terra. repente vastata sunt tabernacula mea subito pelles mee. Usquequo videbo fugientem. audiam vocem bucine. Quia stultus populus meus me non cognovit. filii insipientes sunt et vecordes. sapientes sunt ut faciant mala. bene autem facere nescierunt. Aspexi terram et ecce vacua erat et nichili. et celos et non erat lux in eis. Vidi montes et ecce movebantur et omnes colles conturbati sunt. Intuitus sum et non erat homo et omne volatile celi recessit. Aspexi et ecce carmelus desertus et omnes urbes eius destructe sunt a facie domini et a facie ire furoris eius. Hec enim dicit dominus. deserta erit omnis terra sed tamen consummationem non faciam. Lugebit terra et merebunt celi desuper eo quod locutus sum. Cogitavi et non penituit me nec aversus sum ab eo. A voce equitis et mittentis sagittam fugit omnis civitas. ingressi sunt ardua et ascenderunt rupes. universe urbes derelicte sunt et non habitat in eis homo. Tu autem vastata quid facies cum vestieris te coccino. cum ornata fueris monili aureo et pinxeris stibio oculos tuos. frustra componeris. contempserunt te amatores tui animam tuam querent. Vocem enim quasi parturientis audivi angustias ut puerpere. vox filie syon intermorientis expandentisque manus suas. Ve michi quia defecit anima mea propter interfectos.

V

Circuite vias ierusalem et aspicite et considerate et querite in plateis eius an inveniatis virum facientem iudicium et querentem fidem et propitius ero ei. Quod si etiam vivit dominus dixerint et hoc falso iurabunt. Domine oculi tui respiciunt fidem. percussisti eos et non doluerunt. attrivisti eos et renuerunt accipere disciplinam. induraverunt facies suas super petram et noluerunt reverti. Ego autem dixi forsitan pauperes sunt et stulti ignorantes viam domini iudicium dei sui. Ibo igitur ad optimates et loquar eis. ipsi enim cognoverunt viam domini iudicium dei sui. et ecce magis hii simul confregerunt iugum ruperunt vincula. Idcirco percussit eos leo de silva. lupus ad vesperam vastavit eos. pardus vigilans super civitates eorum. omnis qui egressus fuerit ex eis capietur. quia multiplicate sunt prevaricationes eorum. confortate sunt aversiones eorum. Super quo propitius tibi esse potero. filii tui dereliquerunt me et iurant in his qui non sunt dii. Saturavi eos et mechati sunt et in domo meretricis luxuriabantur. Equi amatores et emissarii facti sunt. unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. Numquid super his non visitabo dicit dominus. et in gente tali non ulciscetur anima mea. Ascendite muros eius et dissipate. consummationem autem nolite facere. auferte propagines eius quia non sunt domini. Prevaricatione enim prevaricata est in me domus israel.

domus Iuda ait dominus. Negaverunt dominum et dixerunt non est ipse neque
veniet super nos malum. Gladium et famem non videbimus.
Prophete fuerunt in ventum locuti et responsum non fuit in eis.
Hec ergo evenient illis. Hec dicit dominus deus exercituum. Quia locuti
estis verbum istud ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem
et populum istum in ligna et vorabit eos. Ecce ego ad
ducam super vos gentem de longinquo domus Israel ait dominus
gentem robustam gentem antiquam gentem cuius ignorabis
linguam nec intelliges quid loquatur. Pharetra eius
quasi sepulchrum patens universi fortes et comedet segetes tu
as et panem tuum devorabit filios tuos et filias tuas. Come
det gregem tuum et armenta tua comedet vineam tuam
et ficum tuam et conteret urbes munitas tuas in quibus tu habes
fiduciam gladio. Verumtamen in diebus illis ait dominus non faciam
vos in consummationem. Quod si dixeritis quare fecit nobis dominus deus no
ster omnia hec dices ad eos. Sicut dereliquistis me et servistis
deo alieno in terra vestra. Annuntiate hoc domui Iacob et audi
tum facite in Iuda dicentes. Audi popule stulte qui non habes
cor. Qui habentes oculos non videtis et aures et non auditis. Me
ergo non timebitis ait dominus et a facie mea non dolebitis. Qui
posui harenam terminum mari preceptum sempiternum quod non
preteribit et commovebuntur et non poterunt et intumescent fluc
tus eius et non transibunt illud. Populo autem huic factum est cor incre
dulum et exasperans. Recesserunt et abierunt et non dixerunt in cor
de suo. Metuamus dominum deum nostrum qui dat nobis pluviam
temporaneam et serotinam in tempore suo plenitudinem
annue messis custodientem nobis. Iniquitates vestre
declinaverunt hec et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis. Quia
inventi sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucu
pes laqueos ponentes et pedicas ad capiendos viros. Sicut
decipula plena avibus sic domus eorum plene dolo. Ideo ma
gnificati sunt et ditati incrassati sunt et impinguati
et preterierunt sermones meos pessime. Causam vidue non iudi
caverunt causam pupilli non direxerunt et iudicium pauperum non
iudicaverunt. Numquid super his non visitabo dicit dominus aut
super gentem huiuscemodi non ulciscetur anima mea. Stu
por et mirabilia facta sunt in terra. Prophete prophetabant men
dacium et sacerdotes applaudebant manibus suis et populus
meus dilexit talia. Quid igitur fiet in novissimo eius.

VI

Confortamini filii Beniamin in
medio Ierusalem et in Thecua clangite buccina et super
Bethacarem levate vexillum quia malum visum est ab aqui
lone et contritio magna. Speciose et delicate assimilavi
filiam Syon. Ad eam venient pastores et greges eorum
fixerunt in ea tentoria in circuitu pascet unusquisque
eos qui sub manu sua sunt. Sanctificate super eam bellum.
Consurgite et ascendamus in meridie. Ve nobis quia decli
navit dies quia longiores facte sunt umbre vesperi. Surgite
et ascendamus in nocte et dissipemus domos eius. Quia hec
dicit dominus exercituum. Cedite lignum eius et fundite circa Ierusalem
aggerem. Hec est civitas visitationis omnis calumpnia in
medio eius. Sicut frigidam facit cisterna aquam suam sic fri
gidam fecit maliciam suam. Iniquitas et vastitas
audietur in ea coram me semper infirmitas et plaga. Eru
dire Ierusalem ne forte recedat anima mea a te ne forte po
nam te desertam terram inhabitabilem. Hec dicit dominus
exercituum. Usque ad racemum colligent quasi in vinea re
liquias Israel. Converte manum tuam quasi vindemiator
ad cartallum. Cui loquar et quem contestabor ut audiat.
Ecce incircumcise aures eorum et audire non possunt. Ecce verbum
domini factum est eis in obprobrium et non suscipient illud. Pro
pterea furore domini plenus sum laboravi sustinens. Effun
de super parvulum foris et super consilium iuvenum simul. Vir enim cum
uxore capietur senex cum pleno dierum. Et transibunt
domus eorum ad alteros agri et uxores pariter quia extendam
manum meam super habitantes terram dicit dominus. A minore
quippe usque ad maiorem omnes avaricie student et a
propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Et cura
bant contritionem filie populi mei cum ignominia dicentes
pax pax et non erat pax. Confusi sunt quia abhominationem fe
cerunt quin potius confusione non sunt confusi et erubescere nes
cierunt. Quam ob rem cadent inter ruentes in tempore vi
sitationis sue corruent dicit dominus. Hec dicit dominus. State
super vias et videte et interrogate de semitis antiquis
que sit via bona et ambulate in ea et invenietis refri
gerium animabus vestris. Et dixerunt non ambulabimus. Et consti
tui super vos speculatores. Audite vocem tube. Et dixe
runt non audiemus. Ideo audite gentes et cognosce
congregatio quanta faciam eis. Audi terra. Ecce ego addu
cam mala super populum istum fructum cogitationum eius
quia verba mea non audierunt et legem meam proiecerunt.
Ut quid mihi thus de Saba affertis et calamum suaveo
lentem de terra longinqua. Holocautomata vestra non
sunt accepta et victime vestre non placuerunt mihi. Propterea hec
dicit dominus deus. Ecce ego dabo in populum istum ruinas
et ruent in eis patres et filii simul vicinus et proximus
et peribunt. Hec dicit dominus deus. Ecce populus venit de terra
aquilonis et gens magna consurget a finibus terre.
Sagittam et scutum arripiet crudelis est et non miserebi
tur. Vox eius quasi mare sonabit et super equos ascen
dent preparati quasi vir ad prelium adversum te filia Syon. Au
divimus famam eius dissolute sunt manus nostre
tribulatio apprehendit nos dolores ut parturientem.
Nolite exire ad agros et in via ne ambuletis quoniam
gladius inimici pavor in circuitu. Filia
populi mei accingere cilicio et conspergere cinere. Luctum u
nigeniti fac tibi planctum amarum quia repente ve
niet vastator super nos. Probatorem dedi te in
populo meo robustum et scies et probabis viam eorum.
Omnes isti principes declinantes ambulantes frau
dulenter es et ferrum universi sunt corrupti. Defecit
sufflatorium in igne consumptum est plumbum. Frustra
conflavit conflator malitie enim eorum non sunt consumpte.
Argentum reprobum vocate eos quia dominus proiecit illos.

VII

Verbum quod factum est ad Ieremiam a domino
dicens. Sta in porta domus domini et predica ibi ver
bum istud et dic. Audite verbum domini omnis Iuda qui ingre
dimini per portas has ut adoretis dominum. Hec dicit
dominus deus exercituum deus Israel. Bonas facite vias
vestras et studia vestra et habitabo vobiscum in loco isto.
Nolite confidere in verbis mendacii dicentes. Tem
plum domini templum domini templum domini est. Quoniam si bene
direxeritis vias vestras et studia vestra si feceritis iudi
cium inter virum et proximum eius advene et pupillo
et vidue non feceritis calumpniam nec sanguinem
innocentem effuderitis in loco hoc et post deos

alienos non ambulaueritis in malum uobismet ipsis, ha-
bitabo uobiscum in loco isto in terra quam dedi patribus uestris
a seculo usque in seculum. Ecce uos confiditis uobis in sermoni-
bus mendacii qui non proderunt uobis, furari, occidere, adulterari,
iurare mendaciter, libare Baalim et ambulare post
deos alienos quos ignoratis, et uenistis et stetistis co-
ram me in domo hac in qua inuocatum est nomen meum,
et dixistis: Liberati sumus eo quod fecerimus omnes abhominationes istas.
Numquid ergo spelunca latronum facta est domus ista in qua inuo-
catum est nomen meum in oculis uestris? Ego, ego sum,
ego uidi, dicit dominus. Ite ad locum meum in Silo ubi habi-
tauit nomen meum a principio, et uidete que fecerim ei propter
maliciam populi mei Israel. Et nunc quia fecistis omnia opera hec,
dicit dominus, et locutus sum ad uos mane consurgens et lo-
quens, et non audistis, et uocaui uos et non respondistis, fa-
ciam domui huic in qua inuocatum est nomen meum
et in qua uos habetis fiduciam, et loco quem dedi uobis
et patribus uestris sicut feci Silo, et proiciam uos a facie me-
a sicut proieci omnes fratres uestros, uniuersum semen Effra-
im. Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro
eis laudem et orationem, et non obsistas michi, quia non exau-
diam te. Nonne uides quid isti faciunt in ciuita-
tibus Iuda et in plateis Ierusalem? Filii colligunt ligna,
et patres succendunt ignem, et mulieres conspergunt adipem
ut faciant placentas regine celi et libent diis ali-
enis et me ad iracundiam prouocent. Numquid ad ira-
cundiam me prouocant, dicit dominus? Nonne semetip-
sos in confusionem uultus sui? Ideo hec dicit dominus deus: Ec-
ce furor meus et indignatio mea conflatur super locum
istum, super uiros et super iumenta et super lignum regionis
et super fruges terre, et succendetur et non extinguetur. Hec
dicit dominus exercituum deus Israel: Holocaustoma-
ta uestra addite uictimis uestris et comedite carnes,
quia non sum locutus cum patribus uestris et non precepi eis in die
qua eduxi eos de terra Egypti de uerbo holocau-
stomatum et uictimarum. Sed hoc uerbum precepi eis dicens:
Audite uocem meam et ero uobis deus et uos e-
ritis michi populus, et ambulate in omni uia quam
mandaui uobis ut bene sit uobis. Et non audierunt
nec inclinauerunt aurem suam, sed abierunt in uo-
luptatibus suis et prauitate cordis sui mali, facti-
que sunt retrorsum et non in ante a die qua egressi sunt patres
eorum de terra Egypti usque ad diem hanc. Et misi ad uos
omnes seruos meos prophetas per diem consurgens di-
luculo et mittens, et non audierunt me nec inclina-
uerunt aurem suam, sed indurauerunt ceruicem
et peius operati sunt quam patres eorum. Et loqueris ad eos
omnia uerba hec, et non audient te, et uocabis eos et non
respondebunt tibi. Et dices ad eos: Hec est gens que non
audiuit uocem domini dei sui nec recepit discipli-
nam. Periit fides et ablata est de ore eorum. Tonde ca-
pillum tuum et proice, et sume in directum planc-
tum, quia proiecit dominus et reliquit generationem furoris
sui. Quia fecerunt filii Iuda malum in oculis meis, di-
cit dominus. Posuerunt offendicula sua in domo in qua
inuocatum est nomen meum ut polluerent eam,
et edificauerunt excelsa Tophet que est in ual-
le filii Ennon ut incenderent filios suos et
filias suas igni, que non precepi nec cogitaui in cor-
de meo. Ideo ecce dies uenient, dicit dominus, et non dicetur
amplius Tophet et uallis filii Ennon, sed uallis
interfectionis, et sepelient in Tophet eo quod non sit locus.
Et erit morticinum populi huius in cibum uolucribus celi et
bestiis terre, et non erit qui abigat. Et quiescere faciam
de urbibus Iuda et de plateis Ierusalem uocem gaudii
et uocem leticie, uocem sponsi et uocem sponse, in
desolatione enim erit terra.

VIII

In tempore illo, ait dominus, eicient ossa regum Iuda et ossa prin-
cipum eius et ossa sacerdotum et ossa prophetarum et ossa eorum
qui habitauerunt Ierusalem de sepulchris suis, et pandent
ea ad solem et lunam et omnem miliciam celi quam
dilexerunt et quibus seruierunt et post que ambulauerunt
et que quesierunt et adorauerunt. Non colligentur et non sepe-
lientur; in sterquilinium super faciem terre erunt. Et
eligent magis mortem quam uitam omnes qui re-
sidui fuerint de cognatione hac pessima in uniuersis
locis que derelicta sunt ad que eieci eos, dicit dominus exer-
cituum. Et dices ad eos: Hec dicit dominus: Numquid qui ca-
dit non resurget, et qui auersus est non reuertetur?
Quare ergo auersus est populus iste in Ierusalem auersione conten-
tiosa? Apprehenderunt mendacium et noluerunt reuer-
ti. Attendi et auscultaui. Nemo quod bonum est loquitur,
nullus est qui agat penitentiam super peccato suo dicens:
Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suum quasi equus
impetu uadens ad prelium. Miluus in celo cog-
nouit tempus suum; turtur et hirundo et ciconia
custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non
cognouit iudicium domini. Quomodo dicitis: Sapientes nos
sumus et lex domini nobiscum est? Vere mendacium operatus est
stilus mendax scribarum. Confusi sunt sapientes, per-
territi et capti sunt; uerbum domini proiecerunt et sapientia eius
nulla est in eis. Propterea dabo mulieres eorum exteris et
agros eorum alienis heredibus, quia a minimo usque ad
maximum omnes auariciam sequuntur; a propheta usque ad
sacerdotem cuncti faciunt mendacium. Et sanabant
contritionem filie populi mei ad ignominiam dicentes:
Pax, pax, cum non esset pax. Confusi sunt quia abhominatio-
nem fecerunt; quin immo confusione non sunt confusi et e-
rubescere nescierunt. Idcirco cadent inter corruen-
tes, in tempore uisitationis sue corruent, dicit dominus. Con-
gregans congregabo eos, dicit dominus. Non est uua in
uitibus et non sunt ficus in ficulnea, folium defluxit, et
dedi eis que pretergressa sunt. Quare sedemus?
Conuenite et ingrediamur ciuitatem munitam
et sileamus ibi, quia dominus noster silere nos fecit et potum
dedit nobis aquam fellis; peccauimus enim domino. Expec-
tauimus pacem, et non erat bonum; tempus medele, et ecce
formido. A Dan auditus est fremitus equorum eius,
a uoce hinnituum pugnatorum eius commota est
omnis terra, et uenerunt et deuorauerunt terram et
plenitudinem eius, urbem et habitatores eius.
Quia ecce ego mittam uobis serpentes regulos
quibus non est incantatio, et mordebunt uos, ait
dominus. Dolor meus super dolorem, in me cor meum
merens. Et ecce uox clamoris filie populi mei de terra
longinqua: Numquid non dominus est in Sion, aut rex

eius non est in ea. Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt
in sculptilibus suis et in vanitatibus alienis. Transiit mes-
sis, finita est estas, et nos salvati non sumus. Super contritio-
nem filie populi mei contritus sum et contristatus; stupor obti-
nuit me. Numquid resina non est in Galaad? aut medi-
cus non est ibi? Quare igitur non est obducta cicatrix
filie populi mei?

IX

Quis dabit capiti meo
aquam et oculis meis fontem lacrimarum? et plora-
bo die ac nocte interfectos filie populi mei. Quis dabit
me in solitudinem diversorium viatorum, et derelinquam
populum meum, et recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt,
cetus prevaricatorum. Et extenderunt linguam suam
quasi arcum mendacii et non veritatis; confortati sunt
in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, et me non
cognoverunt, dicit dominus. Unusquisque se a proximo suo cus-
todiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam, quia om-
nis frater supplantans supplantabit, et omnis amicus frau-
dulenter incedet. Et vir fratrem suum deridebit, et veritatem
non loquentur; docuerunt enim linguam suam loqui menda-
cium; ut inique agerent laboraverunt. Habitatio tua in
medio doli; in dolo renuerunt scire me, dicit dominus.
Propterea hec dicit dominus exercituum: Ecce ego confla-
bo et probabo eos. Quid enim aliud faciam
a facie filie populi mei? Sagitta vulnerans lingua
eorum, dolum locuta est; in ore suo pacem cum amico
suo loquitur, et occulte ponit ei insidias. Numquid su-
per his non visitabo, dicit dominus? aut in gente huius-
modi non ulciscetur anima mea? Super montes assu-
mam fletum ac lamentum, et super speciosa deser-
ti planctum, quoniam incensa sunt eo quod non sit pertransi-
ens; et non audierunt vocem possidentis. A volucre
celi usque ad pecora transmigraverunt et recesserunt.
Et dabo Ierusalem in acervos harene et cubilia dracho-
num, et civitates Iuda dabo in desolationem eo quod non
sit habitator. Quis est vir sapiens qui intelligat hoc,
et ad quem verbum oris domini fiat ut annunciet istud? Qua-
re periit terra, exusta est quasi desertum eo quod non sit
qui pertranseat? Et dixit dominus: Quia dereliquerunt legem
meam, et non ambulaverunt in ea, et abierunt post pra-
vitatem cordis sui, et post Baalim quos didicerunt
a patribus suis. Ideo hec dicit dominus exercituum deus
Israel: Ecce ego cibabo populum istum absinthio, et po-
tum dabo eis aquam fellis; et dispergam eos in genti-
bus quas non noverunt ipsi et patres eorum, et mittam post
eos gladium donec consumantur. Hec dicit dominus exer-
cituum deus Israel: Contemplamini et vocate la-
mentatrices et veniant, et ad eas que sapientes sunt
mittite et properent. Festinent et assumant super
nos lamentum; deducant oculi nostri lacrimas, et pal-
pebre nostre defluant aquis. Quia vox lamentationis
audita est de Syon: Quomodo vastati sumus, et confusi ve-
hementer? quia dereliquimus terram, quia deiecta sunt
tabernacula nostra. Audite ergo mulieres verbum domini,
et assumant aures vestre sermonem oris eius; et
docete filias vestras lamentum, et unaquaque proximam
suam planctum. Quia ascendit mors per fenestras
vestras, ingressa est domos vestras, disperdere parvulos
deforis, iuvenes de plateis. Loquere: Hec dicit dominus:

Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regi-
onis, et quasi fenum post tergum metentis, et non est qui col-
ligat. Hec dicit dominus: Non glorietur sapiens in sapientia su-
a, et non glorietur fortis in fortitudine sua, et non glorietur
dives in divitiis suis; sed in hoc glorietur qui glori-
atur, scire et nosse me, quia ego sum dominus qui facio misericordiam et
iudicium et iusticiam in terra. Hec enim placent michi, ait
dominus. Ecce dies veniunt, dicit dominus, et visitabo super omnem
qui circumcisum habet preputium, super Egyptum, et super
Iudam, et super Edom, et super filios Amon, et super
Moab, et super omnes qui attonsi sunt in comam, habi-
tantes in deserto; quia omnes gentes habent preputium,
omnis autem domus Israel incircumcisi sunt corde.

X

Audite verbum quod locutus est dominus super vos, domus Israel.
Hec dicit dominus: Iuxta vias gentium nolite discere,
et a signis celi nolite metuere que timent gentes,
quia leges populorum vane sunt; quia lignum de saltu precidit
opus manus artificis in ascia. Argento et auro
decoravit illud, clavis et malleis compegit ut non
dissolvatur. In similitudinem palme fabricata sunt
et non loquentur; portata tollentur, quia incedere non valent.
Nolite ergo timere ea, quia nec male possunt facere nec bene
facere. Non est similis tui, domine; magnus tu, et magnum
nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te, o
rex gentium? tuum est enim decus; inter cunctos sapientes
gentium et in universis regnis eorum nullus est similis
tui. Pariter insipientes et fatui probabuntur; doctri-
na vanitatis eorum lignum est. Argentum involutum
de Tharsis affertur, et aurum de Ophaz, opus
artificis et manus erarii; iacinctus et purpura in-
dumentum eorum, opus artificum universa hec. Dominus autem
deus verus est; ipse deus vivens et rex sempiternus.
Ab indignatione eius commovebitur terra, et non sustine-
bunt gentes comminationem eius. Sic ergo dicetis eis:
Dii qui celos et terram non fecerunt pereant de terra
et de his que sub celo sunt. Qui facit terram in for-
titudine sua, preparat orbem in sapientia sua, et pruden-
cia sua extendit celos. Ad vocem suam dat multi-
tudinem aquarum in celo, et elevat nebulas
ab extremitatibus terre; fulgura in pluviam
fecit, et educit ventum de thesauris suis. Stultus
factus est omnis homo a scientia sua; confusus est omnis artifex
in sculptili, quia falsum est quod conflavit, et non est spiri-
tus in eis. Vana sunt, et opus risu dignum; in tempore visi-
tationis sue peribunt. Non est his similis pars Iacob;
qui enim formavit omnia ipse est, et Israel virga
hereditatis eius; dominus exercituum nomen illi. Con-
grega de terra confusionem tuam que habitas
in obsidione; quia hec dicit dominus: Ecce ego longe
proiciam habitatores terre in hac vice, et tribulabo e-
os ita ut non inveniantur. Ve mihi super contritione
mea; pessima plaga mea. Ego autem dixi: Plane
hec infirmitas mea est, et portabo illam. Tabernacu-
lum meum vastatum est, omnes funiculi mei disru-
pti sunt; filii mei exierunt a me et non subsistunt.
Non est qui extendat ultra tentorium meum et eri-
gat pelles meas; quia stulte egerunt pastores et do-
minum non quesierunt; propterea non intellexerunt, et omnis

grex eorum dispersus est. Vox auditionis ecce venit et commotio magna de terra aquilonis, ut ponat civitates Iuda in solitudinem et habitaculum draconum. Scio domine quia non est hominis via eius, nec viri est ut ambulet et dirigat gressus suos. Corripe me domine, verumtamen in iudicio et non in furore tuo, ne forte ad nichilum redigas me. Effunde indignationem tuam super gentes que non cognoverunt te, et super provincias que nomen tuum non invocaverunt, quia comederunt Iacob et devoraverunt eum et consumpserunt illum et decus eius dissipaverunt.

XI

Verbum quod factum est ad Ieremiam a domino dicens: Audite verba pacti huius, et loquimini ad viros Iuda et habitatores Ierusalem, et dices ad eos: Hec dicit dominus deus Israel: Maledictus vir qui non audierit verba pacti huius, quod precepi patribus vestris in die qua eduxi vos de terra Egypti de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam et facite omnia que precipio vobis, et eritis mihi in populum et ego ero vobis in deum, ut suscitem iuramentum quod iuravi patribus vestris daturum me eis terram fluentem lacte et melle, sicut est dies hec. Et respondi et dixi: Amen domine. Et dixit dominus ad me: Vociferare omnia verba hec in civitatibus Iuda et foris Ierusalem dicens: Audite verba pacti huius et facite illa, quia contestans contestatus sum patres vestros in die qua eduxi vos de terra Egypti usque ad diem hanc; mane consurgens contestatus sum et dixi: Audite vocem meam. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam, sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali, et induxi super eos omnia verba pacti huius quod precepi ut facerent et non fecerunt. Et dixit dominus ad me: Inventa est coniuratio in viris Iuda et in habitatoribus Ierusalem. Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priores qui noluerunt audire verba mea, et hii ergo abierunt post deos alienos ut servirent eis. Irritum fecerunt domus Israel et domus Iuda pactum meum quod pepigi cum patribus eorum. Quam ob rem hec dicit dominus: Ecce ego inducam super eos mala de quibus exire non poterunt, et clamabunt ad me et non exaudiam eos. Et ibunt civitates Iuda et habitatores Ierusalem et clamabunt ad deos quibus libant, et non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum. Secundum numerum enim civitatum tuarum erant dii tui Iuda, et secundum numerum viarum Ierusalem posuisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim. Tu ergo noli orare pro populo hoc et ne assumas pro eis laudem et orationem, quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum. Quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Numquid carnes sancte auferent a te malicias tuas in quibus gloriata es? Olivam uberem pulchram fructiferam speciosam vocavit dominus nomen tuum; ad vocem loquele grandis exarsit ignis in ea et combusta sunt fruteta eius. Et dominus exercituum qui plantavit te locutus est super te malum pro malis domus Israel et domus Iuda que fecerunt sibi ad irritandum me libantes Baalim. Tu autem domine demonstrasti mihi et cognovi; tunc ostendisti mihi studia eorum. Et ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam, et non cognovi quia cogitaverunt super me consilia dicentes: Mittamus lignum in panem eius et eradamus eum de terra viventium, et nomen eius non memoretur amplius. Tu autem domine Sabaoth qui iudicas iuste et probas renes et corda, videam ultionem tuam ex eis; tibi enim revelavi causam meam. Propterea hec dicit dominus ad viros Anathoth qui querunt animam meam et dicunt: Non prophetabis in nomine domini, et non morieris in manibus nostris. Propterea hec dicit dominus exercituum: Ecce ego visitabo super eos; iuvenes morientur in gladio, filii eorum et filie eorum morientur in fame, et reliquie non erunt ex eis; inducam enim malum super viros Anathoth, annum visitationis eorum.

XII

Iustus quidem tu es domine si disputem tecum, verumtamen iusta loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus qui prevaricantur et inique agunt? Plantasti eos et radicem miserunt, proficiunt et faciunt fructum; prope es tu ori eorum et longe a renibus eorum. Et tu domine nosti me, vidisti me et probasti cor meum tecum. Congrega eos quasi gregem ad victimam, et sanctifica eos in die occisionis. Usquequo lugebit terra et herba omnis regionis siccabitur propter maliciam habitantium in ea? Consumptum est animal et volucre, quoniam dixerunt: Non videbit novissima nostra. Si cum peditibus currens laborasti, quomodo contendere poteris cum equis? Cum autem in terra pacis securus fueris, quid facies in superbia Iordanis? Nam et fratres tui et domus patris tui, etiam ipsi pugnaverunt adversum te et clamaverunt post te plena voce; ne credas eis cum locuti fuerint tibi bona. Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. Facta est mihi hereditas mea quasi leo in silva; dedit contra me vocem, ideo odivi eam. Numquid avis discolor hereditas mea mihi? Numquid avis tincta per totum? Venite, congregamini omnes bestie terre, properate ad devorandum. Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam, dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis. Posuerunt eam in dissipationem, luxitque super me; desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde. Super omnes vias deserti venerunt vastatores, quia gladius domini devorabit ab extremo terre usque ad extremum eius; non est pax universe carni. Seminaverunt triticum et spinas messuerunt; hereditatem acceperunt et non eis proderit. Confundemini a fructibus vestris propter iram furoris domini. Hec dicit dominus adversum omnes vicinos meos pessimos qui tangunt hereditatem quam distribui populo meo Israel: Ecce ego evellam eos de terra sua, et domum Iuda evellam de medio eorum. Et cum evellero eos, convertar et miserebor eorum et reducam eos, virum ad hereditatem suam et virum in terram suam. Et erit, si eruditi didicerint vias populi mei ut iurent in nomine meo: Vivit dominus, sicut docuerunt populum meum iurare in Baal, edificabuntur in medio populi mei. Quod si non audierint, evellam gentem illam evulsione et perditione, dicit dominus.

XIII

Hec dicit dominus ad me: Vade et posside tibi lumbare lineum, et pones illud super lumbos tuos et in aquam non inferes illud. Et possedi lumbare iuxta verbum domini, et posui circa lumbos meos. Et factus est sermo domini ad me secundo dicens: Tolle lumbare quod possedisti

quod est circa lumbos tuos, et surgens vade ad Eufraten et
absconde illud ibi in foramine petrae. Et abii et abscondi
illud in Eufrate, sicut praeceperat mihi Dominus. Et factum est post dies
plurimos dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Eufraten et
tolle inde lumbare quod praecepi tibi ut absconderes illud ibi.
Et abii ad Eufraten et fodi et tuli lumbare de loco ubi
absconderam illud. Et ecce computruerat lumbare, ita
ut nulli usui aptum esset. Et factum est verbum Domini ad me
dicens: Haec dicit Dominus: Sic computrescere faciam superbiam
Iuda et superbiam Ierusalem multam. Populum istum pessimum qui
nolunt audire verba mea et ambulant in pravitate cor
dis sui, abieruntque post deos alienos ut servirent eis
et adorarent eos, et erunt sicut lumbare istud quod nulli u
sui aptum est. Sicut enim adheret lumbare ad lumbos viri, sic
agglutinavi mihi omnem domum Israel et omnem domum Iuda, dicit
Dominus, ut essent mihi in populum et in nomen et in laudem et
in gloriam, et non audierunt. Dices ergo ad eos sermonem istum:
Haec dicit Dominus Deus Israel: Omnis laguncula implebitur
vino. Et dicent ad te: Numquid ignoramus quia omnis
laguncula implebitur vino? Et dices ad eos: Haec di
cit Dominus: Ecce ego implebo omnes habitatores terrae huius
et reges qui sedent de stirpe David super thronum eius et sacer
dotes et prophetas et omnes habitatores Ierusalem ebrietate. Et
dispergam eos virum a fratre suo et patres et filios pariter,
ait Dominus. Non parcam et non concedam neque miserebor
ut non disperdam eos. Audite et auribus percipite. Nolite
elevari, quia Dominus locutus est. Date Domino Deo vestro gloriam
antequam contenebrescat et antequam offendant pedes ve
stri ad montes caliginosos. Expectabitis lucem et
ponet eam in umbram mortis et in caliginem.
Quod si hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima
mea a facie superbiae. Plorans plorabit et deducet
oculus meus lacrimam, quia captus est grex Domini.
Dic regi et dominatrici: Humiliamini, sedete, quoniam de
capite vestro descendet corona gloriae vestrae. Civitates au
stri clausae sunt et non est qui aperiat. Translata est omnis
Iuda transmigratione perfecta. Levate oculos vestros et vi
dete qui venitis ab aquilone. Ubi est grex qui
datus est tibi, pecus inclitum tuum? Quid dices cum vi
sitaverit te? Tu enim docuisti eos adversum te et erudisti
in caput tuum. Numquid non dolores apprehenderunt
te quasi parturientem mulierem? Quod si dixeris in cor
de tuo: Quare venerunt mihi haec? Propter multitudinem ini
quitatis tuae revelata sunt verecundiora tua, pol
lutae sunt plantae tuae. Si mutare potest Aethiops pel
lem suam aut pardus varietates suas, et vos
poteritis benefacere cum didiceritis malum. Et disseminabo
eos quasi stipulam quae vento raptatur in deser
to. Haec sors tua parsque mensurae tuae a me, dicit
Dominus, quia oblita es mei et confisa es in mendacio. Unde et
ego nudavi femora tua contra faciem tuam et
apparuit ignominia tua, adulteria tua et hinni
tus tuus, scelus fornicationis tuae. Super colles in a
gro vidi abominationes tuas. Vae tibi Ierusalem, non munda
beris post me usquequo adhuc. XIIII

Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam de sermo
nibus siccitatis. Luxit Iudea et portae eius cor
ruerunt et obscuratae sunt in terra, et clamor Ierusalem
ascendit. Maiores miserunt minores suos ad aquam; ve
nerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam, reporta
verunt vasa sua vacua; confusi sunt et afflicti et operue
runt capita sua propter terrae vastitatem, quia non venit
pluvia in terra. Confusi sunt agricolae, operuerunt capita
sua. Nam et cerva in agro peperit et reliquit, quia non
erat herba. Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt
ventum quasi dracones, defecerunt oculi eorum quia non erat her
ba. Si iniquitates nostrae responderint nobis, Domine, fac propter no
men tuum, quoniam multae sunt aversiones nostrae, tibi
peccavimus. Expectatio Israel, salvator eius in tempore
tribulationis, quare quasi colonus futurus es in terra et quasi
viator declinans ad manendum? Quare futurus es ve
lut vir vagus, ut fortis qui non potest salvare? Tu autem
in nobis es, Domine, et nomen tuum invocatum est super nos;
ne derelinquas nos. Haec dicit Dominus populo huic qui di
lexit movere pedes suos et non quievit et Domino non placuit:
Nunc recordabitur iniquitatum eorum et visitabit peccata
eorum. Et dixit Dominus ad me: Noli orare pro populo isto in
bonum. Cum ieiunaverint non exaudiam preces eorum,
et si obtulerint holocausta et victimas non sus
cipiam ea, quoniam gladio et fame et peste ego consumam
eos. Et dixi: A, a, a, Domine Deus, prophetae dicunt eis: Non vide
bitis gladium et fames non erit in vobis, sed pacem
veram dabit in loco isto. Et dixit Dominus ad me: Falso
prophetae vaticinantur in nomine meo. Non misi eos et non
praecepi eis neque locutus sum ad eos. Visionem menda
cem et divinationem fraudulentam et seductionem
cordis sui prophetant vobis. Idcirco haec dicit Dominus de prophetis
qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicen
tes: Gladius et fames non erit in terra hac: In gladio
et fame consumentur prophetae illi. Et populi quibus prophetaverunt
erunt proiecti in viis Ierusalem prae fame et gladio, et non erit
qui sepeliat eos, ipsi et uxores eorum, filii et filiae eorum,
et effundam super eos malum suum. Et dices ad eos ver
bum istud: Deducant oculi mei lacrimas per noctem
et diem et non taceant, quoniam contritione magna contrita est
virgo filia populi mei, plaga pessima vehementer. Si e
gressus fuero ad agros, ecce occisi gladio, et si introi
ero civitatem, ecce attenuati fame. Propheta quoque
et sacerdos abierunt in terram quam ignorabant.
Numquid proiciens abiecisti Iudam? Aut Sion abho
minata est anima tua? Quare ergo percussisti nos ita
ut nulla sit sanitas? Expectavimus pacem et non est
bonum, et tempus curationis et ecce turbatio. Cognovimus,
Domine, impietates nostras, iniquitates patrum nostrorum,
quia peccavimus tibi. Ne des nos in opprobrium propter nomen
tuum, neque facias nobis contumeliam. Solii gloriae tuae
recordare, ne irritum facias foedus tuum nobiscum.
Numquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant,
aut caeli possunt dare imbres? Nonne tu es, Domine Deus
noster, quem expectavimus? Tu enim fecisti omnia haec.

Et dixit Dominus ad me: Si steterit Moyses XV
et Samuel coram me, non est anima mea ad popu
lum istum. Eice illos a facie mea et egrediantur. Quod si dix
erint ad te: Quo egrediemur? Dices ad eos: Haec dicit
Dominus: Qui ad mortem, ad mortem, et qui ad gla
dium, ad gladium, et qui ad famem, ad famem

et qui ad captivitatem, ad captivitatem. Et visitabo super eos quattuor species, dicit Dominus: gladium ad occisionem, et canes ad lacerandum, et volatilia celi et bestias terre ad devorandum et dissipandum. Et dabo eos in fervorem universis regnis terre, propter Manassen filium Ezechie regis Iuda, super omnibus que fecit in Ierusalem. Quis enim miserebitur tui, Ierusalem? aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu reliquisti me, dicit Dominus, retrorsum abisti; et extendam manum meam super te, et interficiam te: laboravi rogans. Et dispergam eos ventilabro in portis terre; interfeci et disperdidi populum meum, et tamen a viis suis non sunt reversi. Multiplicate sunt mihi vidue eius super arenam maris; induxi eis super matrem adolescentis vastatorem meridie; misi super civitates repente terrorem. Infirmata est que peperit septem; defecit anima eius; occidit ei sol, cum adhuc esset dies; confusa est et erubuit; et residuos eorum in gladium dabo in conspectu inimicorum eorum, ait Dominus. Ve mihi, mater mea! quare genuisti me virum rixe, virum discordie in universa terra? Non feneravi, nec feneravit mihi quisquam; omnes maledicunt mihi. Dicit Dominus: Si non reliquie tue in bonum, si non occurri tibi in tempore afflictionis et in tempore tribulationis et angustie adversus inimicum. Numquid federabitur ferrum ferro ab aquilone et es? Divitias tuas et thesauros tuos in direptionem dabo gratis in omnibus peccatis tuis et in omnibus terminis tuis. Et adducam inimicos tuos de terra quam nescis, quia ignis succensus est in furore meo, super vos ardebit. Tu scis, Domine; recordare mei et visita me, et tuere me ab his qui persequuntur me; noli in patientia tua suscipere me; scito quoniam sustinui propter te obprobrium. Inventi sunt sermones tui, et comedi eos; et factum est mihi verbum tuum in gaudium et in letitiam cordis mei, quoniam invocatum est nomen tuum super me, Domine Deus exercituum. Non sedi in concilio ludentium, et gloriatus sum a facie manus tue; solus sedebam, quoniam comminatione replesti me. Quare factus est dolor meus perpetuus, et plaga mea desperabilis renuit curari? facta est mihi quasi mendacium aquarum infidelium. Propter hoc hec dicit Dominus: Si converteris, convertam te, et ante faciem meam stabis; et si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris. Convertentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos. Et dabo te populo huic in murum ereum fortem; et bellabunt adversum te, et non prevalebunt, quia ego tecum sum ut salvem te et eruam te, dicit Dominus; et liberabo te de manu pessimorum, et redimam te de manu fortium.

XVI

Et factum est verbum Domini ad me dicens: Non accipies uxorem, et non erunt tibi filii et filie in loco isto. Quia hec dicit Dominus super filios et filias qui generantur in loco isto, et super matres eorum que genuerunt eos, et super patres eorum de quorum stirpe sunt nati in terra hac: Mortibus egrotationum morientur; non plangentur et non sepelientur; in sterquilinium super faciem terre erunt; et gladio et fame consumentur; et erit cadaver eorum in escam volatilibus celi et bestiis terre. Hec enim dicit Dominus: Non ingrediaris domum convivii, neque vadas ad plangendum, neque consoleris eos, quia abstuli pacem meam a populo isto, dicit Dominus, misericordiam et miserationes. Et morientur grandes et parvi in terra ista; non sepelientur neque plangentur, et non se incident, neque calvitium fiet pro eis. Et non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum super mortuo, et non dabunt eis potum calicis ad consolandum super patre suo et matre. Et domum convivii non ingredieris ut sedeas cum eis et comedas et bibas. Quia hec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris et in diebus vestris vocem gaudii et vocem letitie, vocem sponsi et vocem sponse. Et cum annuntiaveris populo huic omnia verba hec, et dixerint tibi: Quare locutus est Dominus super nos omne malum grande istud? que iniquitas nostra? et quod peccatum nostrum quod peccavimus Domino Deo nostro? Dices ad eos: Quia dereliquerunt me patres vestri, ait Dominus, et abierunt post deos alienos, et servierunt eis et adoraverunt eos, et me dereliquerunt, et legem meam non custodierunt. Sed et vos peius operati estis quam patres vestri; ecce enim ambulat unusquisque post pravitatem cordis sui mali ut me non audiat. Et eiciam vos de terra hac in terram quam ignoratis vos et patres vestri; et servietis ibi diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicetur ultra: Vivit Dominus qui eduxit filios Israel de terra Egypti, sed: Vivit Dominus qui eduxit filios Israel de terra aquilonis et de universis terris ad quas eieci eos; et reducam eos in terram suam quam dedi patribus eorum. Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, et piscabuntur eos; et post hec mittam eis multos venatores, et venabuntur eos de omni monte et de omni colle et de cavernis petrarum. Quia oculi mei super omnes vias eorum; non sunt abscondite a facie mea, et non fuit occulta iniquitas eorum ab oculis meis. Et reddam primum duplices iniquitates et peccata eorum, quia contaminaverunt terram meam in morticinis idolorum suorum et abhominationibus suis impleverunt hereditatem meam. Domine, fortitudo mea et robur meum, et refugium meum in die tribulationis: ad te gentes venient ab extremis terre et dicent: Vere mendacium possederunt patres nostri, vanitatem que eis non profuit. Numquid faciet sibi homo deos? et ipsi non sunt dii. Ideo ecce ego ostendam eis per vicem hanc, ostendam eis manum meam et virtutem meam; et scient quia nomen mihi Dominus.

XVII

Peccatum Iuda scriptum est stilo ferreo in ungue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum et in cornibus ararum eorum. Cum recordati fuerint filii eorum ararum suarum et lucorum suorum lignorumque frondentium in montibus excelsis, sacrificantes in agro, fortitudinem tuam et omnes thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in universis finibus tuis. Et relinqueris sola ab hereditate tua quam dedi tibi; et servire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras, quoniam ignem succendisti in furore meo, usque in eternum ardebit. Hec dicit Dominus: Maledictus homo qui confidit in homine et ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit cor eius. Erit enim quasi mirice in deserto, et non videbit cum venerit bonum, sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis et inhabitabili. Benedictus vir qui

confidit in domino et erit dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod trans-
plantatur super aquas quod ad humorem mittit radices suas
et non timebit cum venerit estus. Et erit folium eius viride. et in
tempore siccitatis non erit sollicitum nec aliquando desinet facere
fructum. Pravum est cor hominis et inscrutabile quis cognos-
cet illud? Ego dominus scrutans cor et probans renes. qui do uni-
cuique iuxta viam suam et iuxta fructum adinventionum suarum. Per-
dix fovit que non peperit. fecit divitias et non in iudicio. In me-
dio dierum suorum derelinquet eas et in novissimo suo erit in-
sipiens. Solium glorie altitudinis a principio locus sanctifica-
tionis nostre expectatio Israel. Domine omnes qui te derelinquunt con-
fundentur. recedentes a te in terra scribentur quoniam dereliquerunt
venam aquarum viventium dominum. Sana me domine et sana-
bor. salvum me fac et salvus ero quoniam laus mea tu es.
Ecce ipsi dicunt ad me. Ubi est verbum domini veniat. Et ego non
desideravi. Tu scis quod egressum est de labiis meis. rectum
in conspectu tuo fuit. Non sis tu mihi formidini tu
spes mea tu in die afflictionis. Confundantur qui me perse-
cuntur et non confundar ego. paveant illi et non paveam ego.
Induc super eos diem afflictionis et duplici contritione
contere eos. Hec dicit dominus ad me. Vade et sta in porta
filiorum populi per quam ingrediuntur reges iuda et egrediuntur
et in cunctis portis Ierusalem et dices ad eos. Audite verbum
domini reges iuda et omnis iudea cunctique habitatores
Ierusalem qui ingredimini per portas istas. Hec dicit dominus
deus. Custodite animas vestras et nolite portare pondera portare
in die sabbati nec inferatis per portas Ierusalem. Et nolite
eicere onera de domibus vestris in die sabbati et omne opus
non facietis. Sanctificate diem sabbati sicut precepi patribus vestris.
Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam. sed
induraverunt cervicem suam ne audirent me et ne
acciperent disciplinam. Et erit si audieritis me dicit
dominus ut non inferatis onera per portas civitatis huius. In
die sabbati ne faciatis in eo opus. ingredientur per por-
tas civitatis huius reges et principes sedentes super solium
David et ascendentes in curribus et equis ipsi et principes
eorum viri iuda et habitatores Ierusalem. et habitabitur civitas
hec in sempiternum. Et venient de civitatibus iuda et de
circuitu Ierusalem et de terra beniamin et de campestribus
et de montuosis et ab austro portantes holocaustum
et sacrificium et thus et inferent oblationem in domum
domini. Si autem non audieritis me ut sanctificetis diem sab-
bati et ne portetis onus et ne inferatis per portas Ierusalem
in die sabbati. succendam ignem in portis eius
et devorabit domus Ierusalem et non extinguetur.

XVIII

Verbum quod factum est ad Ieremiam
a domino dicens. Surge et descende in domum figuli
et ibi audies verba mea. Et descendi in domum figuli et
ecce ipse faciebat opus super rotam. Et dissipatum est
vas quod ipse faciebat e luto manibus suis. conversusque fe-
cit illud vas alterum sicut placuerat in oculis eius ut face-
ret. Et factum est verbum domini ad me dicens. Numquid sicut
figulus iste non potero facere vobis domus Israel ait dominus. Ecce
sicut lutum in manu figuli sic vos in manu
mea domus Israel. Repente loquar adversum gentem
et adversum regnum in manu figuli. sic vos in manu
mea ut eradicem et destruam et disperdam illud.
Si penitentiam egerit gens illa a malo suo quod locutus
sum adversum eam. agam et ego penitentiam super malo quod
cogitavi ut facerem ei. Et subito loquar de gente et de reg-
no ut edificem et plantem illud. Si fecerit malum in oculis
meis ut non audiat vocem meam. penitentiam agam
super bono quod locutus sum ut facerem ei. Nunc ergo dic viro
iuda et habitatori Ierusalem dicens. Hec dicit dominus. Ecce ego fin-
go contra vos malum et cogito contra vos cogitationem. Revertatur
unusquisque a via sua mala et dirigite vias vestras et stu-
dia vestra. Qui dixerunt. Desperavimus. post cogitationes nostras
ibimus et unusquisque post pravitatem cordis sui mali
faciemus. Ideo hec dicit dominus. Interrogate gentes quis au-
divit horribilia talia que fecit nimis virgo Israel.
Numquid deficiet de petra agri nix libani aut evelli
possunt aque erumpentes frigide et defluentes. Quia oblitus
est mei populus. frustra libantes et impingentes in vi-
is suis in semitis seculi ut non ambularent per eas in
itinere non trito. ut fieret terra eorum in desolationem et in si-
bilum sempiternum. Omnis enim qui preterierit per eam obstu-
pescet et movebit caput suum. Sicut ventus urens
disperdam eos coram inimico. Dorsum et non faciem os-
tendam eis in die perditionis eorum. Et dixerunt. Venite et
cogitemus contra Ieremiam cogitationes. Non enim peribit
lex a sacerdote neque consilium a sapiente nec sermo
a propheta. Venite et percutiamus eum lingua et non attenda-
mus ad universos sermones eius. Attende domine ad
me et audi vocem adversariorum meorum. Numquid red-
ditur pro bono malum quia foderunt foveam anime mee. Re-
cordare quod steterim in conspectu tuo ut loquerer pro eis
bonum et averterem indignationem tuam ab eis. Propterea
da filios eorum in famem et deduc eos in manus
gladii. Fiant uxores eorum absque liberis et vidue et
viri earum interficiantur morte. Iuvenes eorum confodiantur
gladio in prelio. Audiatur clamor de domibus eorum. Ad-
duces enim super eos latronem repente quia foderunt foveam
ut caperent me et laqueos absconderunt pedibus meis.
Tu autem domine scis omne consilium eorum adversum me in mortem.
Ne propitieris iniquitati eorum et peccatum eorum a facie tua
non deleatur. Fiant corruentes in conspectu tuo in conspectu
tempore furoris tui abutere eis.

XIX

Hec dicit dominus. Vade et accipe laguneculam figuli
testeam a senioribus populi et a senioribus sacerdo-
tum. Et egredere ad vallem filii ennon que est iuxta in-
troitum porte fictilis et predicabis ibi verba que ego loquar
ad te. Et dices. Audite verbum domini reges iuda et habita-
tores Ierusalem. Hec dicit dominus exercituum deus Israel. Ecce ego
inducam afflictionem super locum istum ita ut omnis qui
audierit illam tinniant aures eius. Eo quod dereliquerint
me et alienum fecerint locum istum et libaverint diis
alienis in eo quos nescierunt ipsi et patres eorum et reges
iuda. et repleverint locum istum sanguine innocen-
tum. Et edificaverunt excelsa baalim ad comburendos
filios suos igni in holocaustum baalim. que non prece-
pi nec locutus sum nec ascenderunt in cor meum. Propter-
ea hec dicit dominus. Ecce dies veniunt. et non vocabitur
locus iste amplius thophet et vallis filii ennon
sed vallis occisionis. Et dissipabo consilium iude et Ierusalem
in loco isto et subvertam eos gladio in conspectu ini-
micorum suorum et in manu querentium animas eorum. Et dabo

cadavera eorum escam volatilibus caeli et bestiis terrae. Et ponam
civitatem hanc in stuporem et in sibilum. Omnis qui
praeterierit per eam obstupescet et sibilabit super universa
plaga eius. Et cibabo eos carnibus filiorum suorum et carnibus
filiarum suarum, et unusquisque carnes amici sui comedet in
obsidione et angustia, in qua concludent eos inimici eorum
et qui quaerunt animas eorum. Et conteres lagunculam in oculis virorum
qui ibunt tecum, et dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum: Sic con-
teram populum istum et civitatem istam sicut conteritur vas
figuli, quod non potest ultra restaurari. Et in Topheth sepeli-
entur, eo quod non sit alius locus ad sepeliendum. Sic faciam
loco huic, ait Dominus, et habitatoribus eius, ut ponam civi-
tatem istam sicut Topheth. Et erunt domus Ierusalem et
domus regum Iuda sicut locus Topheth inmundae, omnes
domus in quarum domatibus sacrificaverunt omni mili-
tiae caeli et libaverunt libamina diis alienis. Venit
autem Hieremias de Topheth, quo miserat eum Dominus ad prophe-
tandum, et stetit in atrio domus Domini et dixit ad omnem
populum: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel: Ecce ego indu-
cam super civitatem hanc et super omnes urbes eius
universa mala quae locutus sum adversum eam, quoniam
induraverunt cervicem suam ut non audirent sermones
meos. XX

Et audivit Phassur filius Emmer sacerdos, qui con-
stitutus erat princeps in domo Domini, Hieremiam pro-
phetantem sermones istos. Et percussit Phassur Hiere-
miam prophetam et misit eum in nervum, quod erat in por-
ta Beniamin superiori in domo Domini. Cumque illu-
xisset in crastinum, eduxit Phassur Hieremiam de ner-
vo, et dixit ad eum Hieremias: Non Phassur vocavit
Dominus nomen tuum, sed Pavorem undique. Quia haec dicit
Dominus: Ecce ego dabo te in pavorem, te et omnes ami-
cos tuos, et corruent gladio inimicorum suorum, et ocu-
li tui videbunt. Et omnem Iudam dabo in manu regis
Babylonis, et traducet eos in Babylonem et percu-
tiet eos gladio. Et dabo universam substantiam civitatis
huius et omnem laborem eius omneque pretium et cunc-
tos thesauros regum Iuda dabo in manu inimicorum
eorum, et diripient eos et tollent et deducent eos in Ba-
bylonem. Tu autem Phassur et omnes habitatores domus
tuae ibitis in captivitatem, et in Babylonem venies
et ibi morieris ibique sepelieris tu et omnes ami-
ci tui quibus prophetasti mendacium. Seduxisti me Domine
et seductus sum; fortior me fuisti et invaluisti. Factus
sum in derisum tota die, omnes subsannabant me. Quia iam
olim loquor vociferans iniquitatem et vastita-
tem clamito, et factus est mihi sermo Domini in opprobrium
et in derisum tota die. Et dixi: Non recordabor eius neque
loquar ultra in nomine eius. Et factus est in corde meo quasi
ignis exaestuans claususque in ossibus meis, et defeci fer-
re non sustinens. Audivi enim contumelias multorum
et terrorem in circuitu: Persequimini et persequamur
eum, ab omnibus viris qui erant inimici mei et ami-
ci mei et custodientes latus meum, si quo modo de-
cipiatur et praevaleamus adversus eum, et consequamur ultionem
ex eo. Dominus enim mecum est quasi bellator fortis; idcirco
qui persequuntur me cadent et infirmi erunt; confundentur
vehementer quia non intellexerunt opprobrium sempiternum
quod numquam delebitur. Et tu Domine exercituum probator iusti
qui vides renes et cor, videam quaeso ultionem tuam
ex eis; tibi enim revelavi causam meam. Cantate Domino,
laudate Dominum, quia liberavit animam pauperis de manu
malorum. Maledicta dies in qua natus sum; dies in qua peperit
me mater mea non sit benedicta. Maledictus vir qui annunti-
avit patri meo dicens: Natus est tibi puer masculus, et
quasi gaudio laetificavit eum. Sit homo ille ut sunt civita-
tes quas subvertit Dominus et non paenituit eum; audiat clamo-
rem mane et ululatum in tempore meridiano, qui non
me interfecit a vulva, ut fieret mihi mater mea se-
pulchrum et vulva eius conceptus aeternus. Quare de
vulva egressus sum ut viderem laborem et do-
lorem, et consumerentur in confusione dies mei? XXI

Verbum quod factum est ad Hieremiam a Domino, quando misit
ad eum rex Sedecias Phassur filium Melchiae
et Sophoniam filium Maasiae sacerdotem, dicens:
Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonosor rex
Babylonis proeliatur adversum nos, si forte faciat Dominus
nobiscum secundum omnia mirabilia sua, et recedat a
nobis. Et dixit Hieremias ad eos: Sic dicetis Sedechi-
ae: Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego convertam vasa belli
quae in manibus vestris sunt et quibus vos pugnatis
adversum regem Babylonis et Chaldeos qui obsident
vos in circuitu murorum, et congregabo eos in me-
dio civitatis huius, et debellabo vos ego in ma-
nu extenta et in brachio forti et in furore et in
indignatione et in ira grandi. Et percutiam habita-
tores civitatis huius, homines et bestiae pestilentia ma-
gna morientur. Et post haec ait Dominus: Dabo Sedechiam
regem Iuda et servos eius et populum eius, et qui dere-
licti sunt in civitate hac a peste et gladio et fame,
in manu Nabuchodonosor regis Babylonis
et in manu inimicorum eorum et in manu quaeren-
tium animam eorum, et percutiet eos in ore gladii, et
non flectetur neque parcet nec miserebitur. Et ad populum
hunc dices: Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego do coram
vobis viam vitae et viam mortis. Qui habitaverit
in urbe hac morietur gladio et fame et peste;
qui autem egressus fuerit et transfugerit ad Chaldeos qui
obsident vos vivet, et erit ei anima sua quasi spolium.
Posui enim faciem meam super civitatem hanc
in malum et non in bonum, ait Dominus; in manu regis Ba-
bylonis dabitur, et exuret eam igni. Et domui regis
Iuda: Audite verbum Domini, domus David. Haec dicit Dominus: Iudi-
cate mane iudicium et eruite vi oppressum de manu
calumniantis, ne forte egrediatur ut ignis in-
dignatio mea et succendatur et non sit qui extinguat
propter malitiam studiorum vestrorum. Ecce ego ad te habitatri-
cem vallis solidae atque campestris, ait Dominus, qui dici-
tis: Quis percutiet nos, et quis ingredietur domos nostras? Et
visitabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum, dicit
Dominus, et succendam ignem in saltu eius, et devora-
bit omnia in circuitu eius. XXII

Haec dicit Dominus: Descende in domum regis Iuda et loqueris ibi verbum hoc et
dices: Audi verbum Domini, rex Iuda, qui sedes super soli-
um David, tu et servi tui et populus tuus qui ingredimini
per portas istas. Haec dicit Dominus: Facite iudicium et ius-

iustitiam et liberate vi oppressum de manu calumniatoris, et advenam et pupillum et viduam nolite contristare, neque opprimatis inique, et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. Si enim facientes feceritis verbum istud, ingredientur per portas domus huius reges sedentes de genere David super thronum eius, et ascendentes currus et equos, ipsi et servi et populus eorum. Quod si non audieritis verba haec, in memetipso iuravi, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus haec. Quia haec dicit Dominus super domum regis Iuda: Galaad tu mihi caput Libani; si non posuero te solitudinem, urbes inhabitabiles. Et sanctificabo super te interficientem virum et arma eius, et succident electas cedros tuas et praecipitabunt in ignem. Et pertransibunt gentes multae per civitatem hanc, et dicet unusquisque proximo suo: Quare fecit Dominus sic civitati huic grandi? Et respondebunt: Eo quod dereliquerint pactum Domini Dei sui, et adoraverint deos alienos et servierint eis. Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu; plangite eum qui egreditur, quia non revertetur ultra nec videbit terram nativitatis suae. Quia haec dicit Dominus ad Sellum filium Iosiae regis Iuda, qui regnavit pro Iosia patre suo, qui egressus est de loco isto: Non revertetur huc amplius, sed in loco ad quem transtuli eum, ibi morietur, et terram istam non videbit amplius. Vae qui aedificat domum suam in iniustitia et cenacula sua non in iudicio; amicum suum opprimet frustra et mercedem eius non reddet ei. Qui dicit: Aedificabo mihi domum latam et cenacula spatiosa; qui aperit sibi fenestras et facit laquearia cedrina pingitque sinopide. Numquid regnabis quoniam confers te cedro? Pater tuus numquid non comedit et bibit, et fecit iudicium et iustitiam tunc cum bene erat ei? Iudicavit causam pauperis et egeni in bonum suum; numquid non ideo quia cognovit me, dicit Dominus? Tui vero oculi et cor ad avaritiam et ad sanguinem innocentem fundendum et ad calumniam et ad consummationem mali operis. Propterea haec dicit Dominus ad Ioachim filium Iosiae regem Iuda: Non plangent eum: Vae frater, et vae soror; non concrepabunt ei: Vae domine, et vae incliti. Sepultura asini sepelietur, putrefactus et proiectus extra portas Ierusalem. Ascende Libanum et clama, et in Basan da vocem tuam, et clama ad transeuntes, quia contriti sunt omnes amatores tui. Locutus sum ad te in abundantia tua, et dixisti: Non audiam. Haec est via tua ab adolescentia tua, quia non audisti vocem meam. Omnes pastores tuos pascet ventus, et amatores tui in captivitatem ibunt; et tunc confunderis et erubesces ab omni malitia tua. Quae sedes in Libano et nidificas in cedris, quomodo congemuisti cum venissent tibi dolores quasi dolores parturientis? Vivo ego, dicit Dominus, quia si fuerit Iechonias filius Ioachim regis Iuda anulus in manu dextera mea, inde evellam eum. Et dabo te in manu quaerentium animam tuam, et in manu quorum tu formidas faciem, et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis et in manu Chaldaeorum. Et mittam te et matrem tuam quae genuit te in terram alienam in qua nati non estis, ibique moriemini; et in terram ad quam ipsi levant animam suam ut revertantur illuc, non revertentur. Numquid vas fictile atque contritum vir iste Iechonias? Numquid vas absque omni voluptate?

Quare abiecti sunt ipse et semen eius, et proiecti in terram quam ignoraverunt? Terra, terra, terra, audi sermonem Domini. Haec dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur; nec enim erit de semine eius vir qui sedeat super solium David et potestatem habeat ultra in Iuda.

XXIII

de pastoribus

Vae pastoribus qui disperdunt et dilacerant gregem pascuae meae, dicit Dominus. Ideo haec dicit Dominus Deus Israel ad pastores qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum, et eiecistis eos, et non visitastis eos; ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait Dominus. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris ad quas eiecero eos illuc, et convertam eos ad rura sua, et crescent et multiplicabuntur. Et suscitabo super eos pastores et pascent eos; non formidabunt ultra et non pavebunt, et nullus quaeretur ex numero, dicit Dominus. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David germen iustum, et regnabit rex et sapiens erit, et faciet iudicium et iustitiam in terra. In diebus illis salvabitur Iuda, et Israel habitabit confidenter, et hoc est nomen quod vocabunt eum: Dominus iustus noster. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicent ultra: Vivit Dominus qui eduxit filios Israel de terra Aegypti, sed: Vivit Dominus qui eduxit et adduxit semen domus Israel de terra aquilonis et de cunctis terris ad quas eiecerat eos illuc; et habitabunt in terra sua. Ad prophetas. Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea; factus sum quasi vir ebrius et quasi homo madidus a vino, a facie Domini et a facie verborum sanctorum eius. Quia adulteris repleta est terra, quia a facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt arva deserti; factus est cursus eorum malus, et fortitudo eorum dissimilis. Propheta namque et sacerdos polluti sunt, et in domo mea inveni malum eorum, ait Dominus. Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris; impellentur enim et corruent in ea; afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum, ait Dominus. Et in prophetis Samariae vidi fatuitatem: prophetabant in Baal et decipiebant populum meum Israel. Et in prophetis Ierusalem vidi similitudinem adulterii et iter mendacii, et confortaverunt manus pessimorum, ut non converteretur unusquisque a malitia sua; facti sunt mihi omnes ut Sodoma, et habitatores eius quasi Gomorrha. Propterea haec dicit Dominus exercituum ad prophetas: Ecce ego cibabo eos absinthio et potabo eos felle; a prophetis enim Ierusalem egressa est pollutio super omnem terram. Haec dicit Dominus exercituum: Nolite audire verba prophetarum qui prophetant vobis et decipiunt vos; visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini. Dicunt his qui blasphemant me: Locutus est Dominus: Pax erit vobis; et omni qui ambulat in pravitate cordis sui dixerunt: Non veniet super vos malum. Quis enim affuit in consilio Domini, et vidit et audivit sermonem eius? Quis consideravit verbum illius et audivit? Ecce turbo dominicae indignationis egredietur, et tempestas erumpens super caput impiorum veniet. Non revertetur furor Domini usque dum faciat et usque dum compleat cogitationem cordis sui; in novissimis diebus intellegetis consilium eius. Non mittebam prophetas, et ipsi currebant; non loquebar ad eos, et ipsi prophetabant. Si stetissent in consilio meo et nota fecissent verba mea populo meo, avertissem utique eos a via sua mala et a pessimis

[illegible]

cogitationibus suis. Putasne deus e vicino ego sum dicit dominus
et non deus de longe? Omnia cognosco. Si occultabitur vir in
absconditis, et ego non videbo eum dicit dominus? Numquid non celum
et terram ego impleo ait dominus? Audivi que dixerunt prophete
prophetantes in nomine meo mendacium atque dicentes: Sompniavi
sompniavi. Usquequo istud est in corde prophetarum vaticinantium
mendacium et prophetantium seductiones cordis sui? Qui
volunt facere ut obliviscatur populus meus nominis mei propter
sompnia eorum que narrat unusquisque ad proximum suum sicut
obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baalim. Propheta qui habet
sompnium narret sompnium; et qui habet sermonem meum
loquatur sermonem meum vere. Quid paleis ad triti
cum ait dominus? Numquid non verba mea sunt quasi ignis ardens
dicit dominus et quasi malleus conterens petram? Propterea ecce
ego ad prophetas dicit dominus qui furantur verba mea unus
quisque a proximo suo. Ecce ego ad prophetas ait dominus qui ac
cipiunt linguas suas et aiunt Dicit dominus. Ecce ego ad pro
phetas sompniantes mendacium ait dominus qui narrave
runt ea et seduxerunt populum meum in mendacio suo
et in miraculis suis, cum ego non misissem eos nec man
dassem eis, qui nichil profuerunt populo huic dicit dominus. Si
igitur interrogaverit te populus iste vel propheta aut sacerdos dicens:
Quod est onus domini? dices ad eos: Vos estis onus. Proiciam quippe
vos dicit dominus. Et propheta et sacerdos et populus qui dicit
Onus domini, visitabo super virum illum et super domum eius. Hec dicetis
unusquisque ad proximum et ad fratrem suum: Quid respondit dominus
et quid locutus est dominus? Et onus domini ultra non memorabitur, et
onus erit unicuique sermo suus; et pervertistis verba dei vi
ventis domini exercituum dei nostri. Hec dices ad prophetam: Quid
respondit tibi dominus et quid locutus est dominus? Si autem onus
domini dixeritis, propter hoc hec dicit dominus: Quia dixistis sermonem
istum Onus domini, et misi ad vos dicens Nolite dicere Onus domini,
propterea ecce ego tollam vos portans et derelinquam vos et
civitatem quam dedi vobis et patribus vestris a facie mea,
et dabo vos in obprobrium sempiternum et in ignominiam
sempiternam que numquam oblivione delebitur.

XXIIII

Ostendit michi dominus et ecce duo calathi pleni ficis
positi ante templum domini, postquam transtulit Nabu
chodonosor rex Babylonis Iechoniam filium Ioachim
regem Iuda et principes eius et fabrum et inclusorem
eius de Ierusalem et adduxit eos in Babylonem. Calathus unus
ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus esse primi tem
poris; et calathus unus ficus habebat malas nimis que
comedi non poterant eo quod essent male. Et dixit dominus ad me:
Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas bonas
valde et malas malas valde que comedi non possunt
eo quod sint male. Et factum est verbum domini ad me dicens: Hec
dicit dominus deus Israel: Sicut ficus hee bone, sic cognos
cam transmigrationem Iuda quam emisi de loco isto
in terram Chaldeorum in bonum. Et ponam oculos meos super
eos ad placandum et reducam eos in terram hanc
et edificabo eos et non destruam, et plantabo eos et non
evellam. Et dabo eis cor ut sciant me quia ego dominus, et
erunt michi in populum et ego ero eis in deum, quia revertentur
ad me in toto corde suo. Et sicut ficus pessime que come
di non possunt eo quod sint male, hec dicit dominus: Sic dabo Sede
chiam regem Iuda et principes eius et reliquos de
Ierusalem qui remanserunt in urbe hac et qui habitant
in terra Egypti. Et dabo eos in vexationem afflictio
nemque omnibus regnis terre, in obprobrium et in pa
rabolam et in proverbium et in maledictionem in univer
sis locis ad que eieci eos. Et mittam in eis gladium et fa
mem et pestem donec consumantur de terra quam dedi eis et pa
tribus eorum.

XXV

Verbum quod factum est ad Ieremiam de omni populo Iuda in an
no iiii Ioachim filii Iosie regis Iuda, postquam Ie
chonias translatus est in Babylonem. Ipse est annus primus
Nabuchodonosor regis Babylonis; quod locutus est Ieremias propheta
ad omnem populum Iuda et ad universos habitatores Ierusalem
dicens: A tertio decimo anno regni Iosie filii Amon re
gis Iuda usque ad hanc diem, iste est tertius et vicesimus annus, factum est
verbum domini ad me, et locutus sum ad vos de nocte consurgens
et loquens, et non audistis. Et misit dominus ad vos omnes servos
suos prophetas consurgens diluculo mittensque, et non audi
stis neque inclinastis aures vestras ut audiretis cum di
ceret: Revertimini unusquisque a via sua mala et a pes
simis cogitationibus vestris, et habitabitis in terra quam dominus dedit
vobis et patribus vestris a seculo et usque in seculum. Et nolite ire
post deos alienos ut serviatis eis adoretisque eos, neque
me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestra
rum, et non affligam vos. Et non audistis me dicit dominus, ut
me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum
vestrarum in malum vestrum. Propterea hec dicit dominus exercituum: Pro eo
quod non audistis verba mea, ecce ego mittam et assu
mam universas cognationes aquilonis ait dominus, et Na
buchodonosor regem Babylonis servum meum, et adducam
eos super terram istam et super habitatores eius et super omnes
nationes que in circuitu eius sunt, et interficiam
eos et ponam eos in stuporem et in sibilum et in
solitudines sempiternas. Perdamque ex eis vocem
gaudii et vocem letitie, vocem sponsi et vocem
sponse, vocem mole et lumen lucerne. Et erit univer
sa terra eius in solitudinem et in stuporem, et servi
ent omnes gentes iste regi Babylonis lxx annis.
Cumque impleti fuerint anni lxx, visitabo super regem
Babylonis et super gentem illam dicit dominus iniqui
tates eorum, et super terram Chaldeorum, et ponam illam in
solitudines sempiternas. Et adducam super terram
illam omnia verba mea que locutus sum contra eam, omne quod
scriptum est in libro isto, quecumque prophetavit Ieremias ad
versum omnes gentes. Quia servierunt eis cum essent gentes
multe et reges magni, et reddam eis secundum opera eorum
et secundum facta manuum suarum. Quia sic dicit
dominus exercituum deus Israel: Sume calicem vini fu
roris huius de manu mea, et propinabis de illo cunctis
gentibus ad quas ego mittam te. Et bibent et turbabuntur
et insanient a facie gladii quem ego mittam inter
eos. Et accepi calicem de manu domini et propinavi
cunctis gentibus ad quas misit me dominus: Ierusalem et cunc
tis civitatibus Iuda et regibus eius et principibus eius, ut
darem eos in solitudinem et in stuporem et in
sibilum et in maledictionem sicut est dies ista; Pharaoni
regi Egypti et servis eius et principibus eius et omni populo
eius, et universis generaliter; cunctis regibus terre Ausi
tidis et cunctis regibus terre Philistiim, et Ascaloni
et Gaze et Accaron et Azoti et reliquiis Idumee et Mo

ad. et filiis Ammon. et cunctis regibus Tyri et universis regibus Sidonis et regibus terrae insularum qui sunt trans mare. et Dedan et Theman et Buz et universis qui attonsi sunt in comam. et cunctis regibus Arabiae et cunctis regibus occidentis qui habitant in deserto. et cunctis regibus Zambri et cunctis regibus Elam et cunctis regibus Medorum. et cunctis regibus aquilonis de prope et de longe unicuique contra fratrem suum et omnibus regnis terrae quae super faciem eius sunt. et rex Sesach bibet post eos. Et dices ad eos. Haec dicit Dominus exercituum deus Israel. Bibite et inebriamini et vomite et cadite et nolite surgere a facie gladii quem ego mittam inter vos. Cumque noluerint accipere calicem de manu tua ut bibant dices ad eos. Haec dicit Dominus exercituum. Bibentes bibetis. quia ecce in civitate in qua invocatum est nomen meum ego incipio affligere. et vos quasi innocentes et immunes eritis? Non eritis immunes. gladium enim ego voco super omnes habitatores terrae dicit Dominus exercituum. Et tu prophetabis ad eos omnia verba haec et dices ad illos. Dominus de excelso rugiet et de habitaculo sancto suo dabit vocem suam. Rugiens rugiet super decorem suum celeuma quasi calcantium concinetur adversus omnes habitatores terrae. Pervenit sonitus usque ad extrema terrae quia iudicium Domino cum gentibus. iudicatur ipse cum omni carne. impios tradidi gladio dicit Dominus. Haec dicit Dominus exercituum. Ecce afflictio egredietur de gente in gentem et turbo magnus egredietur a summitatibus terrae. et erunt interfecti Domini in die illa a summo terrae usque ad summum eius. Non plangentur et non colligentur neque sepelientur. in sterquilinium super faciem terrae iacebunt. Ululate pastores et clamate et aspergite vos cinere optimates gregis. quia completi sunt dies vestri ut interficiamini et dissipationes vestrae et cadetis sicut vasa pretiosa. et peribit fuga a pastoribus et salvatio ab optimatibus gregis. Vox clamoris pastorum et ululatus optimatum gregis quia vastavit Dominus pascua eorum. et conticuerunt arva pacis a facie irae furoris Domini. Dereliquit sicut leo tabernaculum suum quia facta est terra eorum in desolationem a facie irae columbae et a facie irae furoris Domini.

XXVI.

In principio regni Ioachim filii Iosiae regis Iuda factum est verbum istud a Domino dicens. Haec dicit Dominus. Sta in atrio domus Domini et loqueris ad omnes civitates Iuda de quibus veniunt ut adorent in domo Domini universos sermones quos ego mandavi tibi ut loquaris ad eos. Noli subtrahere verbum si forte audiant et convertantur unusquisque a via sua mala et paeniteat me mali quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum. Et dices ad eos. Haec dicit Dominus. Si non audieritis me ut ambuletis in lege mea quam dedi vobis ut audiatis sermones servorum meorum prophetarum quos ego misi ad vos de nocte consurgens et dirigens et non audistis. dabo domum istam sicut Silo et urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terrae. Et audierunt sacerdotes et prophetae et omnis populus Hieremiam loquentem verba haec in domo Domini. Cumque complesset Hieremias loquens omnia quae praeceperat ei Dominus ut loqueretur ad universum populum adprehenderunt eum sacerdotes et pseudoprophetae et omnis populus dicentes. Morte moriatur. Quare prophetavit in nomine Domini dicens. Sicut Silo erit domus haec et urbs ista desolabitur eo quod non sit habitator. Et congregatus est omnis populus adversus Hieremiam in domo Domini. Et audierunt principes Iuda verba haec et ascenderunt de domo regis in domum Domini et sederunt in introitu portae domus Domini novae. Et locuti sunt sacerdotes et prophetae ad principes et ad omnem populum dicentes. Iudicium mortis est viro huic quia prophetavit adversum civitatem istam sicut audistis auribus vestris. Et ait Hieremias ad omnes principes et ad omnem populum dicens. Dominus misit me ut prophetarem ad domum istam et ad civitatem hanc omnia verba quae audistis. Nunc ergo bonas facite vias vestras et studia vestra et audite vocem Domini dei vestri et paenitebit Dominum mali quod locutus est adversum vos. Ego autem ecce in manibus vestris sum. facite mihi quod bonum et rectum est in oculis vestris. Verumtamen scitote et cognoscite quod si occideritis me sanguinem innocentem tradetis contra vosmet ipsos et contra civitatem istam et habitatores eius. In veritate enim misit me Dominus ad vos ut loquerer in auribus vestris omnia verba haec. Et dixerunt principes et omnis populus ad sacerdotes et ad prophetas. Non est viro huic iudicium mortis quia in nomine Domini dei nostri locutus est ad nos. Surrexerunt ergo viri de senioribus terrae et dixerunt ad omnem coetum populi loquentes. Micheas de Morasthi fuit propheta in diebus Ezechiae regis Iuda et ait ad omnem populum Iuda dicens. Haec dicit Dominus exercituum. Sion quasi ager arabitur et Hierusalem in acervum lapidum erit et mons domus in excelsa silvarum. Numquid morte condempnavit eum Ezechias rex Iuda et omnis Iuda? numquid non timuerunt Dominum et deprecati sunt faciem Domini et paenituit Dominum mali quod locutus erat adversum eos? Itaque nos facimus grande malum contra animas nostras. Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini Urias filius Semei de Cariathiarim et prophetavit adversum civitatem istam et adversum terram hanc iuxta omnia verba Hieremiae. Et audivit rex Ioachim et omnes potentes et principes eius verba haec et quaesivit rex interficere eum. Et audivit Urias et timuit fugitque et ingressus est Aegyptum. Et misit rex Ioachim viros in Aegyptum Elnathan filium Achobor et viros cum eo in Aegyptum. Et eduxerunt Uriam de Aegypto et adduxerunt eum ad regem Ioachim et percussit eum gladio et proiecit cadaver eius in sepulcris vulgi ignobilis. Igitur manus Ahicam filii Saphan fuit cum Hieremia ut non traderetur in manus populi et interficerent eum. In principio regni Ioachim filii Iosiae regis Iuda factum est verbum istud ad Hieremiam a Domino dicens.

XXVII.

Haec dicit Dominus ad me. Fac tibi vincula et catenas et pones eas in collo tuo. et mittes eas ad regem Edom et ad regem Moab et ad regem filiorum Ammon et ad regem Tyri et ad regem Sidonis in manu nuntiorum qui venerunt Hierusalem ad Sedeciam regem Iuda. Et praecipies eis ut ad dominos suos loquantur. Haec dicit Dominus exercituum deus Israel. Haec dicetis ad dominos vestros. Ego feci terram et homines et iumenta quae sunt super faciem universae terrae in fortitudine mea magna et in brachio meo extento et dedi eam ei qui placuit in oculis meis. Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor servi mei regis Babylonis. Insuper et bestias agri dedi ei ut serviant illi. Et servient ei omnes gentes

celeuma. id est proceleuma quam nautae faciunt cum trahunt navem ad portum vel song. vel leta song vel celeuma quam faciunt in torcularibus post vindemias torcularii

et filio eius et filio filii eius donec veniat tempus terrae eius et ipsius
et servient ei gentes multae et reges magni. Gentem autem et regnum
quod non servierit Nabuchodonosor regi Babylonis et quicumque non
curvaverit collum suum sub iugo regis Babylonis in gladio
et fame et peste visitabo super gentem illam ait Dominus
donec consumam eos in manu eius. Vos ergo nolite audi
re prophetas vestros et divinos et somniatores et augures
et maleficos qui dicunt vobis: Non servietis regi Ba
bylonis. Quia mendacium prophetant vobis ut longe faci
ant vos de terra vestra et eiciant vos et pereatis. Por
ro gens quae subiecerit cervicem suam sub iugo regis
Babylonis et servierit ei dimittam eam in terra
sua dicit Dominus et colet eam et habitabit in ea. Et ad
Sedechiam regem Iuda locutus sum secundum omnia verba haec dicens:
Subicite colla vestra sub iugo regis Babylonis et ser
vite ei et populo eius et vivetis. Quare moriemini tu et popu
lus tuus gladio et fame et peste sicut locutus est Dominus ad gen
tem quae servire noluerit regi Babylonis? Nolite au
dire verba prophetarum dicentium vobis: Non servietis regi
Babylonis, quia mendacium ipsi loquuntur vobis. Quia non misi
eos ait Dominus et ipsi prophetant in nomine meo mendaciter ut e
iciant vos et pereatis tam vos quam prophetae qui vaticinantur
vobis. Et ad sacerdotes et ad populum istum locutus sum dicens:
Haec dicit Dominus Deus: Nolite audire verba prophetarum vestrorum
qui prophetant vobis dicentes: Ecce vasa Domini revertentur
de Babylone nunc cito. Mendacium enim prophetant vobis. Nolite
ergo audire eos sed servite regi Babylonis ut vivatis. Quare
datur haec civitas in solitudinem? Et si prophetae sunt et est verbum
Dei in eis occurrant Domino exercituum ut non veniant va
sa quae derelicta fuerant in domo Domini et in domo regis Iu
da et in Ierusalem in Babylonem. Quia haec dicit Dominus exercituum
ad columnas et ad mare et ad bases et ad reliqua va
sorum quae remanserunt in civitate hac, quae non tulit Na
buchodonosor rex Babylonis cum transferret Iechoniam filium
Ioachim regem Iuda de Ierusalem in Babylonem et omnes
optimates Iuda et Ierusalem. Quia haec dicit Dominus exercituum Deus
Israel ad vasa quae derelicta sunt in domo Domini et in domo
regis Iuda et in Ierusalem: In Babylonem transferentur
et ibi erunt usque ad diem visitationis suae dicit Dominus et af
ferri faciam ea et restitui in loco isto.

XXVIII

Et factum est in anno illo in principio regni Sedechiae
regis Iuda in anno quarto in mense quinto dixit ad me
Ananias filius Azur propheta de Gabaon in domo Domini
coram sacerdotibus et omni populo dicens: Haec dicit Dominus exerci
tuum Deus Israel: Contrivi iugum regis Babylonis. Adhuc
duo anni dierum et ego referri faciam ad locum istum
omnia vasa Domini quae tulit Nabuchodonosor rex Babylonis de loco
isto et transtulit ea in Babylonem. Et Iechoniam
filium Ioachim regem Iuda et omnem transmigrationem
Iudae qui ingressi sunt in Babylonem ego convertam
ad locum istum ait Dominus. Conteram enim iugum regis Babylo
nis. Et dixit Ieremias propheta ad Ananiam prophetam
in oculis sacerdotum et in oculis omnis populi qui stabant in domo
Domini. Et ait Ieremias Ananiae: Amen sic faciat Dominus. Suscitet
Dominus verba tua quae prophetasti ut referantur vasa in
domum Domini et omnis transmigratio de Babylone ad lo
cum istum. Verumtamen audi verbum hoc quod ego loquor in
auribus tuis et in auribus universi populi. Prophetae qui fu
erunt ante me et ante te ab initio prophetaverunt super terras mul
tas et super regna magna de proelio et de afflictione et de fa
me. Propheta qui vaticinatus est pacem cum venerit verbum
eius scietur propheta quem miserit Dominus in veritate. Et tulit
Ananias propheta catenam de collo Ieremiae prophetae
et confregit eam. Et ait Ananias propheta in conspectu omnis
populi dicens: Haec dicit Dominus: Sic confringam iugum Nabu
chodonosor regis Babylonis post duos annos dierum de collo
omnium gentium. Et abiit Ieremias propheta in viam su
am. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam postquam confregit
catenam Ananias propheta de collo Ieremiae prophetae dicens: Va
de et dic Ananiae: Haec dicit Dominus: Catenas ligneas con
trivisti et facies pro eis catenas ferreas. Quia haec dicit Dominus
exercituum Deus Israel: Iugum ferreum posui super collum
cunctarum gentium istarum ut serviant Nabuchodonosor regi
Babylonis et servient ei. Insuper et bestias terrae dedi
ei. Et dixit Ieremias propheta ad Ananiam prophetam:
Audi Anania: non misit te Dominus et tu confidere fecisti
populum istum in mendacio. Idcirco haec dicit Dominus: Ecce ego
mittam te a facie terrae. Hoc anno morieris. Adversum
Dominum enim locutus es. Et mortuus est Ananias propheta
in anno illo mense septimo.

XXIX

Haec sunt verba libri quae misit Ieremias propheta de
Ierusalem ad reliquias seniorum transmigrationis et
ad sacerdotes et prophetas et ad omnem populum quem tra
duxerat Nabuchodonosor de Ierusalem in Babylonem post
quam egressus est Iechonias rex et domina et eunuchi et prin
cipes Iuda et Ierusalem et faber et inclusor de Ierusalem
in manu Elasa filii Saphan et Gamariae filii
Helciae quos misit Sedechias rex Iuda ad Nabuchodonosor
regem Babylonis in Babylonem dicens: Haec dicit
Dominus exercituum Deus Israel omni transmigrationi quam trans
tuli de Ierusalem in Babylonem: Aedificate domos et
plantate hortos et comedite fructum eorum. Accipite
uxores et generate filios et filias et date filiis vestris
uxores et filias vestras date viris et pariant filios et filias
et multiplicamini ibi et nolite esse pauci numero. Et quae
rite pacem civitatis ad quam transmigrare vos feci et
orate pro ea ad Dominum quia in pace illius erit pax vobis. Haec
enim dicit Dominus exercituum Deus Israel: Non vos seducant
prophetae vestri qui sunt in medio vestrum et divini vestri et
non attendatis ad somnia vestra quae vos somniatis
quia falso ipsi prophetant vobis in nomine meo et non misi e
os dicit Dominus. Quia haec dicit Dominus: Cum coeperint impleri
in Babylone lxx anni visitabo vos et suscita
bo super vos verbum meum bonum ut reducam vos
ad locum istum. Ego enim scio cogitationes quas ego cogito su
per vos ait Dominus cogitationes pacis et non afflictionis ut dem
vobis finem et patientiam. Et invocabitis me et ibitis
et orabitis me et exaudiam vos. Quaeretis me et inve
nietis cum quaesieritis me in toto corde vestro. Et inveniar
a vobis dicit Dominus et reducam captivitatem
vestram et congregabo vos de universis gentibus et de cun
ctis locis ad quae expuli vos dicit Dominus et reverti vos
faciam de loco ad quem vos transmigrare feci.
Quia dixistis: Suscitavit nobis Dominus prophetas in Babylone.
Quia haec dicit Dominus ad regem qui sedet super solium David
et ad omnem populum habitatorem urbis huius, ad fratres

urbis qui non sunt egressi vobiscum in transmigrationem. Haec dicit
Dominus exercituum: Ecce ego mittam in eis gladium et famem
et pestem. Et ponam eos sicut malas ficus quae comedi non possunt
eo quod pessime sunt. Et persequar eos in gladio et in fame et
in pestilentia. Et dabo eos in vexationem universis regnis
terre: in maledictionem et in stuporem et in sibilum et in
opprobrium cunctis gentibus ad quas ego eieci eos. Eo quod non au
dierunt verba mea dicit Dominus quae misi ad eos per servos meos
prophetas de nocte consurgens et mittens et non audistis di
cit Dominus. Vos ergo audite verbum Domini omnis transmigratio
quam emisi de Ierusalem in Babylonem. Haec dicit Dominus exerci
tuum Deus Israel ad Achab filium Culie ad Achab filium Culie
et ad Sedechiam filium Maasie qui prophetant vobis in no
mine meo mendacium. Ecce ego tradam eos in manu Na
buchodonosor regis Babylonis et percutiet eos in oculis vestris
et assumetur ex eis maledictio omni transmigrationi Iu
de que est in Babylone dicentium: Ponat te Dominus sicut Se
dechiam et sicut Achab quos frixit rex Babylonis
in igne pro eo quod fecerint stultitiam in Israel et me
chati sunt in uxores amicorum suorum et locuti sunt verbum
in nomine meo quod non mandavi eis. Ego sum iudex et
testis dicit Dominus. Et ad Semeiam Neelamitem dices:
Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Pro eo quod misisti libros
in nomine meo ad omnem populum qui est in Ierusalem et ad
Sophoniam filium Maasie sacerdotem et ad univer
sos sacerdotes dicens: Dominus dedit te sacerdotem pro Ioi
ada sacerdote ut sis dux in domo Domini super omnem
virum arreptitium et prophetantem ut mittas eum in ner
vum et in carcerem. Et nunc quare non increpasti Ieremiam
Anathothiten qui prophetat vobis? Quia super hoc misit
in Babylonem dicens: Longum est: edificate domos et
habitate et plantate ortos et comedite fructus eorum. Le
git ergo Sophonias sacerdos librum istum in auribus Iere
mie prophete. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam dicens:
Mitte ad omnem transmigrationem dicens: Haec dicit Dominus
ad Semeiam Neelamitem: Pro eo quod prophetavit vobis
Semeias et ego non misi eum et fecit vos confidere in men
dacio, idcirco haec dicit Dominus: Ecce ego visitabo super
Semeiam Neelamitem et super semen eius. Non erit vir
ei vir sedens in medio populi huius et non videbit bonum quod ego
faciam super populo meo ait Dominus quia prevaricationem locutus
est adversum Dominum.

XXX

Hoc verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino dicens: Haec
dicit Dominus Deus Israel: Scribe tibi omnia verba quae
locutus sum ad te in libro. Ecce enim dies veniunt dicit
Dominus et convertam conversionem populi mei Israel et Iuda ait
Dominus. Et convertam eos ad terram quam dedi patribus eorum et
possidebunt eam. Et haec verba que locutus est Dominus ad
Israel et ad Iudam. Quoniam haec dicit Dominus: Vocem terroris au
divimus: formido et non est pax. Interrogate et videte
si generat masculus. Quare ergo vidi omnis viri ma
num super lumbum suum quasi parturientis et converse sunt
universe facies in auruginem? Ve quia magna
dies illa nec est similis eius: tempusque tribulationis est Iacob
et ex ipso salvabitur. Et erit in die illa ait Dominus exer
cituum: conteram iugum eius de collo tuo et vincula
eius disrumpam et non dominabuntur eius amplius ali
eni. Sed servient Domino Deo suo et David regi suo
quem suscitabo eis. Tu ergo ne timeas serve meus Iacob
ait Dominus neque paveas Israel quia ecce ego salvabo te de terra
longinqua et semen tuum de terra captivitatis eorum. Et revertetur
Iacob et quiescet et cunctis affluet bonis et non erit quem formidet
quoniam ego tecum sum dicit Dominus ut salvem te. Faciam enim
consummationem in cunctis gentibus in quibus dispersi te: te
autem non faciam in consummationem sed castigabo te in
iudicio ut non tibi videaris innoxius. Quia haec dicit
Dominus: Insanabilis fractura tua, pessima plaga tu
a. Non est qui iudicet iudicium tuum ad alligandum:
curationum tuarum utilitas non est tibi. Omnes amatores
tui obliti sunt tui, te non querent. Plaga enim inimici per
cussi te castigatione crudeli: propter multitudinem iniqui
tatis tue dura facta sunt peccata tua. Quid clamas
super contritione tua? Insanabilis est dolor tuus: propter multitu
dinem iniquitatis tue et propter dura peccata tua feci haec
tibi. Propterea omnes qui comedunt te devorabuntur et uni
versi hostes tui in captivitatem ducentur et qui te
vastant vastabuntur cunctosque predatores tuos dabo
in predam. Obducam enim cicatricem tibi et a vulneribus
tuis sanabo te dicit Dominus. Quia eiectam vocaverunt
te Sion: haec est que non habebat requirentem. Haec dicit Dominus:
Ecce ego convertam conversionem tabernaculorum Iacob
et tectis eius miserebor et edificabitur civitas in ex
celso suo et templum iuxta ordinem suum fundabitur. Et
egredietur laus de eis voxque ludentium. Et multipli
cabo eos et non minuentur et glorificabo eos et non at
tenuabuntur. Et erunt filii eius sicut a principio et cetus
eius coram me permanebit et visitabo adversum omnes
qui tribulant eum. Et erit dux eius ex eo et princeps
de medio eius producetur et applicabo eum et accedet ad
me. Quis enim iste est qui applicet cor suum ut appro
pinquet mihi ait Dominus? Et eritis mihi in populum et ego
ero vobis in Deum. Ecce turbo Domini furor e
grediens, procella ruens in capite impiorum conquiescet.
Non avertet iram indignationis Dominus donec faciat et
compleat cogitationem cordis sui. In novissimo dierum
intelligetis ea.

XXXI

In tempore illo dicit Dominus ero Deus universis cognationibus
Israel et ipsi erunt mihi in populum. Haec dicit Dominus: Invenit
gratiam in deserto populus qui remanserat a gladio: va
det ad requiem suam Israel. Longe Dominus apparuit
mihi. In caritate perpetua dilexi te. Ideo attraxi
te miserans. Rursumque edificabo te et edificaberis
virgo Israel. Adhuc ornaberis tympanis tuis
et egredieris in choro ludentium. Et adhuc planta
bis vineas in montibus Samarie. Plantabunt
plantantes donec veniat tempus non vindemiabunt
quia erit dies in qua clamabunt custodes in monte Sa
marie et in monte Effraym: Surgite et ascen
damus in Sion ad Dominum Deum nostrum. Quia haec dicit Dominus:
Exultate in letitia Iacob et hinnite contra caput gen
tium: personate, canite et dicite: Salva Domine populum
tuum, reliquias Israel. Ecce ego adducam eos de terra
aquilonis et congregabo eos ab extremis terre. Inter
quos erunt cecus et claudus et pregnans et pariens simul,
cetus magnus revertentium huc. In fletu venient
et in misericordia reducam eos. Et adducam eos per

torrentes aquarum in via recta et non impingent in ea
quia factus sum Israel pater et Ephraim primogenitus meus est. Audite
verbum Domini gentes et annuntiate in insulis quae procul sunt
et dicite: Qui dispersit Israel congregabit eum et custodiet
eum sicut pastor gregem suum. Redemit enim Dominus Iacob
et liberavit eum de manu potentioris. Et venient et lau
dabunt in monte Sion et confluent ad bona Domini super
frumento et vino et oleo et fetu pecorum et armentorum. Eritque
anima eorum quasi hortus irriguus et ultra non esurient. Tunc laeta
bitur virgo in choro iuvenes et senes simul. Et convertam luc
tum eorum in gaudium et consolabor eos et laetificabo a dolore
suo. Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine et
populus meus bonis meis adimplebitur ait Dominus. Haec
dicit Dominus: Vox in excelso audita est lamentationis fle
tus et luctus Rachel plorantis filios suos et nolentis con
solari super eos quia non sunt. Haec dicit Dominus: Quiescat vox
tua a ploratu et oculi tui a lacrimis quia est merces operi
tuo ait Dominus et revertentur filii ad fines suos et revertentur de
terra inimici et est spes in novissimis tuis ait Dominus. Au
diens audivi Ephraim transmigrantem: Castigasti
me et eruditus sum quasi iuvenculus indomitus. Converte
me et convertar quia tu Dominus Deus meus. Postquam enim con
vertisti me egi paenitentiam et postquam ostendisti mihi percussi
femur meum. Confusus sum et erubui quoniam sustinui ob
probrium adolescentiae meae. Si filius honorabilis mihi
Ephraim si puer delicatus quia ex quo locutus sum de eo ad
huc recordabor eius. Idcirco conturbata sunt viscera me
a super eum miserans miserebor eius ait Dominus. Statue
tibi speculam pone tibi amaritudines dirige cor
tuum in viam rectam in qua ambulasti. Revertere vir
go Israel revertere ad civitates tuas istas. Usquequo deliciis
dissolveris filia vaga? Quia creavit Dominus novum super
terram: femina circumdabit virum. Haec dicit Dominus exercituum
Deus Israel: Adhuc dicent verbum istud in terra Iuda et in
urbibus eius cum convertero captivitatem eorum: Benedicat
tibi Dominus pulchritudo iustitiae mons sanctus. Et habitabunt
in eo Iudas et omnes civitates eius simul agricolae et mina
ntes greges. Quia inebriavi animam lassam et omnem
animam esurientem saturavi. Ideo quasi de somno
suscitatus sum et vidi et somnus meus dulcis mihi. Ecce di
es veniunt dicit Dominus et seminabo domum Israel et domum
Iuda semine hominum et semine iumentorum. Et sicut vigi
lavi super eos ut evellerem et demolirer et dissipa
rem et disperderem et affligerem sic vigilabo super eos
ut aedificem et plantem ait Dominus. In diebus illis non di
cent ultra: Patres comederunt uvam acerbam et den
tes filiorum obstupuerunt. Sed unusquisque in iniquitate sua
morietur. Omnis homo qui comederit uvam acerbam
obstupescent dentes eius. Ecce dies veniunt dicit
Dominus et feriam domui Israel et domui Iu
da foedus novum non secundum pactum quod pepigi cum patribus
vestris in die qua apprehendi manum eorum ut educerem
eos de terra Aegypti pactum quod irritum fecerunt et ego domina
tus sum eorum dicit Dominus. Sed hoc erit pactum quod feriam
cum domo Israel post dies illos dicit Dominus: Dabo legem
meam in visceribus eorum et in corde eorum scribam
eam et ero eis in Deum et ipsi erunt mihi in populum. Et
non docebit ultra vir proximum suum et vir fratrem su

um dicens: Cognosce Dominum. Omnes enim cognoscent me
a minimo eorum usque ad maximum ait Dominus quia propiti
abor iniquitatibus eorum et peccati eorum non ero memor
amplius. Haec dicit Dominus qui dat solem in lumine diei
ordinem lunae et stellarum in lumine noctis. Qui
turbat mare et sonant fluctus eius Dominus exercituum nomen
illi. Si defecerint leges istae coram me dicit Dominus tunc
et semen Israel deficiet ut non sit gens coram me cunctis
diebus. Haec dicit Dominus: Si mensurari potuerint caeli desur
sum et investigari fundamenta terrae deorsum et ego abici
am universum semen Israel propter omnia quae fecerunt dicit Dominus.
Ecce dies veniunt dicit Dominus et aedificabitur civitas Domino
a turre Ananeel usque ad portam anguli. Et exibit ul
tra normam mensurae in conspectu eius super collem Ga
reb et circuibit Goatha et omnem vallem cadaverum
et cineris et universam regionem mortis usque ad tor
rentem Cedron et usque ad angulum portae equorum ori
entalis sanctum Domini non evelletur et non destruetur ultra in perpetuum.
Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino in XXXII a
anno decimo Sedechiae regis Iuda ipse est annus octavus decimus
Nabuchodonosor. Tunc exercitus regis Babylonis obsidebat Ie
rusalem et Ieremias propheta erat clausus in atrio carce
ris qui erat in domo regis Iuda. Clauserat enim
eum Sedechias rex Iuda dicens: Quare vaticinaris
dicens: Haec dicit Dominus: Ecce ego dabo civitatem istam
in manu regis Babylonis et capiet eam. Et Sedechi
as rex Iuda non effugiet de manu Chaldaeorum sed trade
tur in manus regis Babylonis et loquetur os eius cum
ore illius et oculi eius oculos illius videbunt. Et in Baby
lone ducet Sedechiam et ibi erit donec visitem eum
ait Dominus. Si autem dimicaveritis adversum Chaldaeos nihil
prosperum habebitis. Et dixit Ieremias: Factum est verbum Domini
ad me dicens: Ecce Ananeel filius Sellum patruelis
tuus veniet ad te dicens: Eme tibi agrum meum qui
est in Anathoth tibi enim competit ex propinquitate ut
emas. Et venit ad me et venit ad me Ananeel
filius patrui mei secundum verbum Domini ad vestibulum
carceris et ait ad me: Posside agrum meum qui est
in Anathoth in terra Beniamin quia tibi competit hereditas
et tu propinquior es ut possideas. Intellexi autem
quod verbum Domini esset et emi agrum ab Ananeel filio pa
trui mei qui est in Anathoth et appendi ei argen
tum septem stateres et decem argenteos et scripsi in libro
et signavi et adhibui testes et appendi argentum in
statera. Et accepi librum possessionis signatum et stipulationes
et rata et signa foris et dedi librum possessionis Baruc
filio Neri filii Maasiae in oculis Ananeel patruelis
mei in oculis testium qui scripti erant in libro emp
tionis in oculis Iudaeorum omnium qui sedebant in atrio
carceris. Et praecepi Baruch coram eis dicens: Haec dicit
Dominus exercituum Deus Israel: Sume libros istos librum
emptionis hunc signatum et librum hunc qui apertus est
et pone illos in vase fictili ut permanere possint
diebus multis. Haec enim dicit Dominus exercituum Deus
Israel: Adhuc possidebuntur domus et agri et vineae
in terra ista. Et oravi ad Dominum postquam tradidi li
brum possessionis Baruch filio Neri dicens: Heu heu
heu Domine Deus ecce tu fecisti caelum et terram in for

tudine tua magna et in brachio tuo extento: non
erit tibi difficile omne verbum. Qui facis misericordiam in mi
libus et reddis iniquitatem patrum in sinum filiorum post
eos. Fortissime magne potens dominus exercituum nomen tibi. Mag
nus consilio et incomprehensibilis cogitatu: cuius oculi a
perti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas uni
cuique secundum vias suas et secundum fructum adinventionum
eius. Qui posuisti signa et portenta in terra Egypti
usque ad diem hanc et in Israel et in hominibus, et fecisti tibi
nomen sicut est dies hec. Et eduxisti populum tuum Israel
de terra Egypti in signis et portentis et in manu ro
busta et in brachio extento et in terrore magno. Et
dedisti eis terram hanc quam iurasti patribus eorum ut da
res eis terram fluentem lacte et melle. Et ingressi sunt
et possederunt eam et non obedierunt voci tue et in lege
tua non ambulaverunt. Omnia que mandasti eis ut facerent
non fecerunt, et evenerunt eis omnia mala hec. Ecce muni
tiones extructe sunt adversum civitatem ut capiatur
et urbs data est in manus Chaldeorum et in manus regis
Babylonis qui preliantur adversus eam a facie gla
dii et famis et pestilentie: et quecumque locutus es accide
runt ut tu ipse cernis. Et tu dicis mihi domine deus: Eme a
grum argento et adhibe testes, cum urbs data sit
in manus Chaldeorum. Et factum est verbum domini ad Ieremiam
dicens. Ecce ego dominus deus universe carnis: numquid mihi dif
ficile erit omne verbum? Propterea hec dicit dominus: Ecce ego tra
dam civitatem istam in manus Chaldeorum et in ma
nu regis Babylonis et capient eam. Et venient Chaldei
preliantes adversus urbem hanc et succendent eam
igni et comburent eam et domos in quarum domatibus sacri
ficabant Baal et libabant diis alienis libamina ad
irritandum me. Erant enim filii Israel et filii Iuda iugiter fa
cientes malum in oculis meis ab adolescentia sua. Fi
lii Israel qui usque nunc exacerbant me in opere manuum
suarum, dicit dominus. Quia in furore et in indignatione mea fa
cta est mihi civitas hec a die qua edificaverunt eam usque ad diem
istam qua auferetur a conspectu meo propter malitiam filio
rum Israel et filiorum Iuda quam fecerunt ad iracundiam me
provocantes, ipsi et reges eorum, principes eorum et sacer
dotes et prophete eorum, viri Iuda et habitatores Ierusalem. Et ver
terunt ad me terga et non facies, cum docerem eos diluculo et
erudirem, et nollent audire ut acciperent discipli
nam. Et posuerunt idola sua in domo in qua invocatum
est nomen meum ut polluerent eam. Et edificaverunt
excelsa Baal que sunt in valle filii Ennon ut ini
tiarent filios suos et filias suas Moloch, quod non man
davi eis nec ascendit in cor meum ut facerent abho
minationem hanc et in peccatum deducerent Iudam.
Et nunc propter ista hec dicit dominus deus Israel ad civitatem
hanc de qua vos dicitis quod tradetur in manus regis
Babylonis in gladio et fame et in peste. Ecce ego
congregabo eos de universis terris ad quas eieci eos in
furore meo et in ira mea et in indignatione mea gran
di et reducam eos ad locum istum et habitare eos faciam con
fidenter. Et erunt mihi in populum et ego ero eis in deum. Et da
bo eis cor unum et animam unam ut timeant me u
niversis diebus et bene sit eis et filiis eorum post eos. Et feriam
eis pactum sempiternum et non desinam eis benefacere et ti
morem meum dabo in corde eorum ut non recedant a me.
Et letabor super eis cum bene eis fecero et plantabo eos in
terra ista in veritate in toto corde meo et in tota anima me
a. Quia hec dicit dominus: Sicut adduxi super populum istum omne
malum hoc grande, sic adducam super eos omne bonum quod e
go loquor ad eos. Et possidebuntur agri in terra ista de qua
vos dicitis quod deserta sit eo quod non remanserit homo et iu
mentum et data sit in manus Chaldeorum. Agri pecunia e
mentur et scribentur in libro et imprimetur signum in terra
Beniamin et in circuitu Ierusalem et in civitatibus Iuda et
in civitatibus montanis et in civitatibus campestri
bus et in civitatibus que ad austrum sunt, quia convertam cap
tivitatem eorum, ait dominus.

XXXIII

Et factum est verbum domini ad Ieremiam secundo cum adhuc clausus
esset in atrio carceris dicens. Hec dicit dominus qui
facturus est et formaturus illud et paraturus, dominus nomen eius.
Clama ad me et exaudiam te et annuntiabo tibi grandia
et firma que nescis. Quia hec dicit dominus deus Israel ad domos ur
bis huius et ad domos regis Iuda que destructe sunt et
ad munitiones et ad gladium venientium ut dimicent
cum Chaldeis et impleant eas cadaveribus hominum quos per
cussi in furore meo et in indignatione mea, abscondens
faciem meam a civitate hac propter omnem malitiam
eorum. Ecce ego obducam eis cicatricem et sanitatem
et curabo eos et revelabo illis deprecationem pacis et veri
tatis. Et convertam conversionem Iuda et conversionem
Ierusalem et edificabo eos sicut a principio. Et emunda
bo illos ab omni iniquitate sua in qua peccaverunt mi
chi et propitius ero iniquitatibus eorum in quibus dereliquerunt
me et spreverunt me. Et erit mihi in nomen et in gaudium
et in laudem et in exultationem in cunctis gentibus
terre que audierint omnia bona que ego facturus sum eis. Et pa
vebunt et turbabuntur in universis bonis et in omni pa
ce quam ego faciam eis. Hec dicit dominus: Adhuc audietur
in loco isto quem vos dicitis esse desertum eo quod non sit homo nec
iumentum in civitatibus Iuda et foris Ierusalem que desolate
sunt absque homine et absque habitatore et absque pecore, vox
gaudii et vox letitie, vox sponsi et vox sponse,
vox dicentium: Confitemini domino exercituum quoniam bonus
est dominus, quoniam in eternum misericordia eius, et portantium vota in do
mum domini. Reducam enim conversionem terre sicut a princi
pio, dicit dominus. Hec dicit dominus exercituum: Adhuc erit in loco
isto deserto absque homine et absque iumento et in cunctis ci
vitatibus eius habitaculum pastorum accubantium gre
gum. In civitatibus montuosis et in civitatibus cam
pestribus et in civitatibus que ad austrum sunt et in terra
Beniamin et in circuitu Ierusalem et in civitatibus Iuda
adhuc transibunt greges ad manum numerantis, ait
dominus. Ecce dies veniunt, dicit dominus, et suscitabo verbum
verbum bonum quod locutus sum ad domum Israel et ad domum
Iuda. In diebus illis et in tempore illo germinare faciam
David germen iustitie, et faciet iudicium et iustitiam in terra.
In diebus illis salvabitur Iuda et Israel habitabit confidenter.
Et hoc est nomen quod vocabunt eum: Dominus iustus noster. Quia hec di
cit dominus: Non interibit de David vir qui sedeat super
thronum domus Israel. Et de sacerdotibus et levitis non interi
bit vir a facie mea qui offerat holocautomata
et incendat sacrificium et cedat victimas omnibus

diebus. Et factum est verbum domini ad ieremiam dicens. Hec dicit
dominus. Si irritum potest fieri pactum meum cum die et pactum meum
cum nocte ut non sit dies et nox in tempore suo: et pactum meum
irritum esse poterit cum david servo meo ut non sit ex eo filius
qui regnet in throno eius: et levite et sacerdotes mi-
nistri mei. Sicut enumerari non possunt stelle celi: et metiri
non arena maris: sic multiplicabo semen david servi mei
et levitas ministros meos. Et factum est verbum domini ad ieremiam
dicens. Numquid non vidisti quod populus hic locutus sit di-
cens: Due cognationes quas elegerat dominus abiecte sunt:
et populum meum despexerunt: eo quod non sit ultra gens coram
eis. Hec dicit dominus. Si pactum meum inter diem et noctem
et leges celo et terre non posui: equidem et semen iacob et david
servi mei proiciam ut non assumam de semine eius
principes seminis abraham ysaac et iacob. Redu-
cam enim conversionem eorum: et miserebor eis.

xxxiiii XXXIIII

Verbum quod factum est ad ieremiam a domino quando
nabuchodonosor rex babilonis et omnis exercitus eius: universa-
que regna terre que erant sub potestate manus eius
et omnes populi bellabant contra ierusalem: et contra omnes urbes eius di-
cens. Hec dicit dominus deus israel. Vade et loquere ad sedechi-
am regem iuda: et dices ad eum. Hec dicit dominus. Ecce e-
go tradam civitatem hanc in manu regis ba-
bilonis: et succendet eam igni. Et tu non effugies de
manu eius: sed comprehensione capieris: et in manu eius tra-
deris. Et oculi tui oculos regis babilonis videbunt: et
os eius cum ore tuo loquetur: et babilonem introibis. At-
tamen audi verbum domini sedechia rex iuda. Hec dicit dominus ad
te. Non morieris in gladio: sed in pace morieris. Et
secundum combustiones patrum tuorum regum priorum qui fuerunt
ante te: sic comburent te. Et ve domine plangent te: quia verbum
ego locutus sum dicit dominus. Et locutus est ieremias propheta ad
sedechiam regem iuda universa verba hec in ierusalem.
Et exercitus regis babilonis pugnabat contra ierusalem: et
contra omnes civitates iuda que reliquie erant: contra lachis
et contra azecha. Hee enim supererant de civitatibus iuda
urbes munite. Verbum quod factum est ad ieremiam a domino:
postquam percussit rex sedechias fedus cum omni populo in
ierusalem predicans ut dimitteret unusquisque servum suum
et unusquisque ancillam suam hebreum et hebream
liberos: et nequaquam dominarentur eis. Audierunt ergo omnes princi-
pes et universus populus qui inierunt pactum ut dimitterent
unusquisque servum suum: et unusquisque ancillam suam
liberos: et ultra non dominarentur eis. Audierunt igitur et dimiserunt.
Et conversi sunt deinceps: et retraxerunt servos et ancillas su-
as quos dimiserant liberos: et subiugaverunt in
famulos et in famulas. Et factum est verbum domini
ad ieremiam a domino dicens. Hec dicit dominus deus israel. Ego percus-
si fedus cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra
egipti de domo servitutis dicens. Cum completi fu-
erint vii. anni dimittat unusquisque fratrem suum he-
breum qui venditus est ei: et serviet tibi sex annis: et di-
mittes eum a te liberum. Et non audierunt me patres vestri: nec
inclinaverunt aurem suam. Et conversi estis vos ho-
die: et fecistis quod rectum est in oculis meis ut predicare-
tis unusquisque libertatem ad amicum suum: et in-
iistis pactum in conspectu meo in domo in qua invo-
catum est nomen meum super eam. Et reversi estis et com-
maculastis nomen meum: et reduxistis unusquisque ser-
vum suum: et unusquisque ancillam suam quos dimi-
seratis ut essent liberi et sue potestatis: et subiugastis
eos ut sint vobis servi et ancille. Propterea hec dicit dominus.
Vos non audistis me ut predicaretis libertatem unus-
quisque fratri suo: et unusquisque amico suo. Ecce ego pre-
dico vobis libertatem ait dominus ad gladium et ad fa-
mem et ad pestem: et dabo vos in commotionem cunc-
tis regnis terre. Et dabo viros qui prevaricantur fedus
meum: et non observaverunt verba federis mei quibus as-
sensi sunt in conspectu meo: vitulum quem conciderunt in
duas partes: et transierunt inter divisiones eius: principes
iuda et principes ierusalem: et eunuchi et sacerdotes et
omnis populus terre qui transierunt inter divisiones vi-
tuli: et dabo eos in manu inimicorum suorum: et in ma-
nu querentium animam eorum. Et erit morticinum eorum
in escam volatilibus celi et bestiis terre. Et sedechiam
regem iuda et principes eius dabo in manu inimi-
corum suorum: et in manu querentium animam eorum: et in manu exer-
cituum regis babilonis qui recesserunt a vobis. Ecce
ego precipio dicit dominus: et reducam eos in civitatem
hanc: et preliabuntur adversus eam: et capient eam et
succendent igni: et civitates iuda dabo in solitudi-
nem eo quod non sit habitator.

XXXV xxxv

Verbum quod factum est ad ieremiam a domino in diebus io-
achim filii iosie regis iuda dicens. Vade ad do-
mum rechabitarum: et loquere eis: et introduces eos in domum
domini in unam exedram thesaurorum: et dabis eis bibe-
re vinum. Et assumpsi iechoniam filium ieremie filii absaina
et fratres eius: et omnes filios eius: et universam domum re-
chabitarum: et introduxi eos in domum domini ad ga-
zophilacium filiorum ennan filii godolie hominis dei
quod erat iuxta gazophilacium principum super thesaurum
maasie filii sellum qui erat custos vestibuli: et posui
coram filiis domus rechabitarum ciphos plenos vino
et calices: et dixi ad eos. Bibite vinum. Qui responderunt. Non
bibemus vinum: quia ionadab filius rechab pater noster pre-
cepit nobis dicens. Non bibetis vinum vos et filii vestri
usque in sempiternum: et domum non edificabitis: et sementem non
seretis: et vineas non plantabitis nec habebitis: sed in
tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris: ut vivatis
diebus multis super faciem terre in qua vos peregrinamini.
Obedivimus ergo voci ionadab filii rechab patris nostri
in omnibus que precepit nobis ita ut non biberemus vinum
cunctis diebus nostris nos et mulieres nostre filii et filie nostre:
et non edificaremus domos ad habitandum: et vineam et a-
grum et sementem non habuimus: sed habitavimus in tabernacu-
lis: et obedientes fuimus iuxta omnia que precepit nobis
ionadab pater noster. Cum autem ascendisset nabuchodonosor rex
babilonis ad terram nostram diximus. Venite ingre-
diamur ierusalem a facie exercitus chaldeorum: et a facie exer-
citus syrie: et mansimus in ierusalem. Et factum est verbum domini
ad ieremiam dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel.
Vade et dic viris iuda et habitatoribus ierusalem. Numquid non
accipietis disciplinam ut obediatis verbis meis
dicit dominus. Prevaluerunt sermones ionadab filii rechab
quos precepit filiis suis ut non biberent vinum: et non bi-
berunt usque ad diem hanc: quia obedierunt precepto

patris sui. Ego autem locutus sum ad vos de mane consurgens
et loquens, et non obedistis mihi. Misitque ad vos omnes servos me-
os prophetas, consurgens diluculo, mittensque et dicens: Con-
vertimini unusquisque a via sua pessima, et bona fa-
cite studia vestra, et nolite sequi deos alienos, neque colatis
eos, et habitabitis in terra quam dedi vobis et patribus vestris: et non
inclinastis aurem vestram, neque audistis me. Firmave-
runt ergo filii Jonadab filii Rechab praeceptum patris sui quod
praeceperat eis: populus autem iste non obedivit mihi. Idcirco haec
dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego adducam super
Judam et super omnes habitatores Jerusalem universam afflic-
tionem quam locutus sum adversum illos, eo quod locutus sum ad il-
los, et non audierunt; vocavi illos, et non responderunt mihi. Domui autem
Rechabitarum dixit Jeremias: Haec dicit Dominus exercituum Deus
Israel: Pro eo quod obedistis praecepto Jonadab patris vestri, et cu-
stodistis omnia mandata eius, et fecistis universa quae prae-
cepit vobis, propterea haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Non de-
ficiet vir de stirpe Jonadab filii Rechab stans in
conspectu meo cunctis diebus.

XXXVI

Et factum est in anno quarto Joachim filii Josiae regis
Juda, factum est verbum hoc ad Jeremiam a Domino dicens:
Tolle volumen libri, et scribes in eo omnia verba quae locu-
tus sum tibi adversum Israel et Judam et adversum omnes gen-
tes a die qua locutus sum ad te ex diebus Josiae usque ad diem
hanc. Si forte audiente domo Juda universa mala
quae ego cogito facere eis, revertatur unusquisque a via sua
pessima: et propitius ero iniquitati et peccato eorum. Vocavit
ergo Jeremias Baruch filium Neriae: et scripsit Baruch
ex ore Jeremiae omnes sermones Domini quos locutus est
ad eum in volumine libri: et praecepit Jeremias Baruch
dicens: Ego clausus sum, nec valeo ingredi domum
Domini. Ingredere ergo tu, et lege de volumine in quo
scripsisti ex ore meo verba Domini audiente populo in domo
Domini in die jejunii: insuper et audiente universo Juda
qui veniunt de civitatibus suis leges eis: si forte ca-
dat oratio eorum in conspectu Domini, et revertatur unusquisque a
via sua pessima: quoniam magnus furor et indigna-
tio quam locutus est Dominus adversum populum hunc. Et fecit Baruch filius
Neriae iuxta omnia quae praeceperat ei Jeremias
propheta, legens ex volumine sermones Domini in
domo Domini. Factum est autem in anno quinto Joachim fi-
lii Josiae regis Juda, in mense nono, praedicaverunt jeju-
nium in conspectu Domini omni populo in Jerusalem, et universae multi-
tudini quae confluxerat de civitatibus Juda in Jerusalem. Le-
gitque Baruch ex volumine sermones Jeremiae in
domo Domini in gazophylacio Gamariae filii Saphan
scribae, in vestibulo superiore, in introitu portae novae
domus Domini, audiente omni populo. Cumque audis-
set Michaeas filius Gamariae filii Saphan omnes
sermones Domini ex libro, descendit in domum regis ad
gazophylacium scribae: et ecce ibi omnes principes sede-
bant: Elisama scriba, et Dalaias filius Semeiae,
et Elnathan filius Achobor, et Gamarias filius Sa-
phan, et Sedecias filius Ananiae, et universi princi-
pes. Et nuntiavit eis Michaeas omnia verba quae audivit
legente Baruch ex volumine in auribus populi.
Miserunt itaque omnes principes ad Baruch Judi filium
Nathaniae filii Selemiae filii Chusi, dicentes: Vo-
lumen ex quo legisti audiente populo sume in manu
tua, et veni. Tulit ergo Baruch filius Neriae volumen
in manu sua, et venit ad eos. Et dixerunt ad eum: Sede, et le-
ge haec in auribus nostris. Et legit Baruch in auribus eorum. Igitur
cum audissent omnia verba, obstupuerunt unusquisque ad proxi-
mum suum, et dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi
omnes sermones istos. Et interrogaverunt eum dicentes: Indica
nobis quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore eius.
Dixit autem eis Baruch: Ex ore suo loquebatur quasi legens ad
me omnes sermones istos: et ego scribebam in volumine
atramento. Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, abs-
condere tu et Jeremias, et nemo sciat ubi sitis. Et ingressi
sunt ad regem in atrium: porro volumen commendaverunt
in gazophylacium Elisamae scribae: et nuntiaverunt audien-
te rege omnes sermones. Misitque rex Judi ut sume-
ret volumen: qui tollens illud de gazophylacio Eli-
samae scribae, legit audiente rege et universis princi-
pibus qui stabant circa regem. Rex autem sedebat in
domo hiemali in mense nono: et posita erat arula co-
ram eo plena prunis. Cumque legisset Judi tres
pagellas vel quattuor, scidit illud scalpello scribae, et proiecit
in ignem qui erat super arulam, donec consumeretur
omne volumen igni quod erat in arula. Et non timuerunt,
neque sciderunt vestimenta sua, rex et omnes servi eius qui
audierunt sermones istos. Verumtamen Elnathan
et Dalaias et Gamarias contradixerunt regi ne combureret
librum: et non audivit eos. Et praecepit rex Jeremiel filio
Amelech et Saraiae filio Ezriel et Selemiae filio Ab-
deel, ut comprehenderent Baruch scribam et Jeremiam
prophetam. Postquam combusserat rex volumen et sermones
quos scripserat Baruch ex ore Jeremiae, dicens: Rursum
tolle volumen aliud, et scribe in eo omnes sermones
priores qui erant in primo volumine, quod combussit
Joachim rex Juda. Et ad Joachim regem Juda di-
ces: Haec dicit Dominus: Tu combussisti volumen illud dicens:
Quare scripsisti in eo annuntians: Festinus veniet rex
Babylonis, et vastabit terram hanc, et cessare faciet
ex illa hominem et iumentum? Propterea haec dicit Dominus contra
Joachim regem Juda: Non erit ex eo qui sedeat super
solium David: et cadaver eius proiicietur ad aestum per diem et ad
gelu per noctem. Et visitabo contra eum et contra semen eius et
contra servos eius iniquitates suas, et adducam super
eos et super habitatores Jerusalem et super viros Juda omne
malum quod locutus sum ad eos, et non audierunt. Jeremias
autem tulit volumen aliud, et dedit illud Baruch fili-
o Neriae scribae: qui scripsit in eo ex ore Jeremiae
omnes sermones libri quem combusserat rex Juda
Joachim igni: et insuper additi sunt sermones multo
plures quam ante fuerant.

XXXVII

Et regnavit Sedecias filius Josiae pro Jechoni-
a filio Joachim, quem constituit regem Nabuchodonosor
rex Babylonis in terra Juda: et non obedivit ipse et servi
eius et populus terrae verbis Domini quae locutus est in manu
Jeremiae prophetae. Et misit rex Sedecias Juchal filium
Selemiae et Sophoniam filium Maasiae sacerdotem
ad Jeremiam prophetam dicens: Ora pro nobis Dominum
Deum nostrum. Jeremias autem libere ambulabat in
medio populi: nondum enim miserant eum in custodiam car-

terus. Igitur exercitus pharaonis egressus est de egypto et audientes caldei qui obsidebant ierusalem huiuscemodi nuntium recesserunt ab ierusalem. Et factum est verbum domini ad ieremiam prophetam dicens. Hec dicit dominus deus israel. Sic dicetis regi iuda qui misit vos ad me interrogandum. Ecce exercitus pharaonis qui egressus est vobis in auxilium revertetur in terram suam in egyptum. Et redient caldei et preliabuntur contra civitatem hanc et capient eam et incendent igni. Hec dicit dominus. Nolite decipere animas vestras dicentes. Euntes abibunt et recedent a nobis caldei, quia non abibunt. Sed et si percusseritis omnem exercitum caldeorum qui preliantur adversum vos, et derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati, singuli de tentorio suo consurgent et incendent civitatem hanc igni. Ergo cum recessisset exercitus caldeorum ab ierusalem propter exercitum pharaonis, egressus est ieremias de ierusalem ut iret in terram beniamin et divideret ibi possessionem in conspectu civium. Cumque pervenisset ad portam beniamin erat ibi custos porte per vices nomine ierias filius selemie filii ananie, et apprehendit ieremiam prophetam dicens. Ad chaldeos profugis. Et respondit ieremias: Falsum est, non fugio ad chaldeos. Et non audivit eum, sed comprehendit ierias ieremiam et adduxit eum ad principes. Quam ob rem irati principes contra ieremiam, cesum eum miserunt in carcerem qui erat in domo ionathe scribe. Ipse enim prepositus erat super carcerem. Itaque ingressus est ieremias in domum laci et in ergastulum, et sedit ibi ieremias diebus multis. Mittens autem sedechias rex tulit eum, et interrogavit eum in domo sua abscondite et dixit: Putasne est sermo a domino? Et dixit ieremias: Est. Et ait: In manu regis babilonis traderis. Et dixit ieremias ad regem sedechiam: Quid peccavi tibi et servis tuis et populo tuo, quia misisti me in domum carceris? Ubi sunt prophete vestri qui prophetabant vobis et dicebant: Non veniet rex babilonis super vos et super terram hanc? Nunc ergo audi obsecro domine mi rex, valeat deprecatio mea in conspectu tuo, et ne me remittas in domum ionathe scribe ne moriar ibi. Precepit ergo sedechias rex ut traderetur ieremias in vestibulo carceris, et ut daretur ei torta panis cotidie, excepto pulmento, donec consumerentur omnes panes de civitate. Et mansit ieremias in vestibulo carceris.

XXXVIII

Audivit autem saphatias filius nathan, et gedelias filius phassur, et iochal filius selemie, et phassur filius melchie, sermones quos ieremias loquebatur ad omnem populum dicens: Hec dicit dominus: Quicumque manserit in civitate hac morietur gladio et fame et peste. Qui autem profugerit ad chaldeos vivet, et erit anima eius sospes et vivens. Hec dicit dominus: Tradendo tradetur civitas hec in manu exercitus regis babilonis et capiet eam. Et dixerunt principes regi: Rogamus ut occidatur homo iste. De industria enim dissolvit manus virorum bellantium qui remanserunt in civitate hac et manus universi populi loquens ad eos iuxta verba hec. Siquidem homo iste non querit pacem populo huic sed malum. Et dixit rex sedechias: Ecce ipse in manibus vestris est. Nec enim fas est regem vobis quicquam negare. Tulerunt ergo ieremiam et proiecerunt eum in lacum melchie filii amalech qui erat in vestibulo carceris, et submiserunt ieremiam funibus in lacum in quo non erat aqua sed lutum. Descendit itaque ieremias in cenum. Audivit autem abdemelech ethiops vir eunuchus qui erat in domo regis quod misissent ieremiam in lacum. Porro rex sedebat in porta beniamin. Et egressus est abdemelech de domo regis et locutus est ad regem dicens: Domine mi rex, male fecerunt viri isti omnia quecumque perpetrarunt contra ieremiam prophetam, mittentes eum in lacum ut moriatur ibi fame. Non sunt enim panes ultra in civitate. Precepit itaque rex abdemelech ethiopi dicens: Tolle tecum hinc triginta viros et leva ieremiam prophetam de lacu antequam moriatur. Assumptis ergo abdemelech secum viris ingressus est domum regis que erat sub cellario et tulit inde veteres pannos et antiqua que computruerant et summisit ea ad ieremiam in lacum per funiculos. Dixitque abdemelech ethiops ad ieremiam: Pone veteres pannos et hec scissa et putrida sub cubito manuum tuarum et super funes. Fecit ergo ieremias sic. Et extraxerunt eum funibus et eduxerunt eum de lacu. Mansit autem ieremias in vestibulo carceris. Et misit rex sedechias et tulit ad se ieremiam prophetam ad ostium tertium quod erat in domo domini. Et dixit rex ad ieremiam: Interrogo ego te sermonem, ne abscondas a me aliquid. Dixit autem ieremias ad sedechiam: Si annuntiavero tibi, numquid non interficies me? Et si consilium dedero tibi, non me audies. Iuravit ergo sedechias rex ieremie clam dicens: Vivit dominus qui fecit nobis animam hanc, si occidero te et si tradidero te in manus virorum istorum qui querunt animam tuam. Et dixit ieremias ad sedechiam: Hec dicit dominus exercituum deus israel: Si profectus exieris ad principes regis babilonis, vivet anima tua et civitas hec non succendetur igni, et salvus eris tu et domus tua. Si autem non exieris ad principes regis babilonis, tradetur civitas hec in manus chaldeorum et succendent eam igni, et tu non effugies de manu eorum. Et dixit rex sedechias ad ieremiam: Sollicitus sum propter iudeos qui transfugerunt ad chaldeos, ne forte tradar in manus eorum et illudant mihi. Respondens autem ieremias dixit ei: Non te tradent. Audi queso vocem domini quam ego loquor ad te, et bene tibi erit et vivet anima tua. Quod si nolueris egredi, iste est sermo quem ostendit mihi dominus. Ecce omnes mulieres que remanserunt in domo regis iuda educentur ad principes regis babilonis, et ipse dicent: Seduxerunt te et prevaluerunt adversum te viri pacifici tui, demerserunt te in ceno et in lubrico pedes tuos et recesserunt a te. Et omnes uxores tue et filii tui educentur ad chaldeos, et non effugies manus eorum, sed in manu regis babilonis capieris, et civitatem hanc comburet igni. Dixit ergo sedechias ad ieremiam: Nullus sciat verba hec et non morieris. Si autem audierint principes quia locutus sum tecum, et venerint ad te et dixerint tibi: Indica nobis quid locutus sis cum rege, ne celes nos et non te interficiemus, et quid locutus est tecum rex, dices ad eos: Prostravi ego preces meas coram rege, ne me reduci iuberet in domum ionathan et ibi morerer. Venerunt ergo omnes principes ad ieremiam et int

rogaverunt eum et locutus est eis iuxta omnia verba que locutus est ei rex et cessaverunt ab eo neque enim fuerat auditum. Mansit igitur ieremias in vestibulo carceris usque ad diem qua capta est ierusalem. Et factum est ut caperetur ierusalem.

XXXIX

Anno nono sedechie regis iuda mense decimo venit nabuchodonosor rex babylonis et omnis exercitus eius ad ierusalem et obsidebant eam. Undecimo autem anno sedechie mense quarto quinta die mensis aperta est civitas et ingressi sunt omnes principes regis babylonis et sederunt in porta media neregel sereser semegarnabu sarsachim rapsaces neregel sereser rebmag et omnes reliqui principes regis babylonis. Cumque vidisset eos rex iuda sedechias et omnes viri bellatores fugerunt et egressi sunt nocte de civitate per viam orti regis et per portam que erat inter duos muros et egressi sunt ad viam deserti. Persecutus est autem eos exercitus chaldeorum et comprehenderunt sedechiam in campo solitudinis iericontine et captum adduxerunt ad nabuchodonosor regem babylonis in reblatha que est in terra emath et locutus est ad eum iudicia. Et occidit rex babylonis filios sedechie in reblatha in oculis eius et omnes nobiles iuda occidit rex babylonis. Oculos quoque sedechie eruit et vinxit eum compedibus ut duceretur in babylonem. Domum quoque regis et domum vulgi succenderunt chaldei igni et murum ierusalem subverterunt. Et reliquias populi qui remanserunt in civitate et perfugas qui transfugerant ad eum et superfluos vulgi qui remanserant transtulit nabuzardan magister militum in babylonem. Et de plebe pauperum qui nichil penitus habebant dimisit magister militum nabuzardan in terra iuda et dedit eis vineas et cisternas in die illa. Preceperat autem nabuchodonosor rex babylonis de ieremia nabuzardan magistro militie dicens: Tolle illum et pone super eum oculos tuos nichilque ei mali facias sed ut voluerit sic facias ei. Misit ergo nabuzardan princeps militie et nabusezban rapsaces et neregel et sereser et rebmag et omnes optimates regis babylonis miserunt et tulerunt ieremiam de vestibulo carceris et tradiderunt eum godolie filio achiam filii saphan ut intraret domum et habitaret in populo. Ad ieremiam autem factus fuerat sermo domini cum clausus esset in vestibulo carceris dicens: Vade et dic abdemelech ethiopi dicens: Hec dicit dominus exercituum deus israel: Ecce ego inducam sermones meos super civitatem hanc in malum et non in bonum et erunt in conspectu tuo in die illa. Et liberabo te in die illa ait dominus et non traderis in manu virorum quos tu formidas sed eruens liberabo te et gladio non cades sed erit tibi anima tua in salutem quia in me habuisti fiduciam ait dominus.

XL

Sermo qui factus est ad ieremiam a domino postquam dimissus est a nabuzardan magistro militie de rama quando tulit eum vinctum cathenis in medio omnium qui migrabant de ierusalem et de iuda et ducebantur in babylonem. Tollens ergo princeps militie ieremiam dixit ad eum: Dominus deus tuus locutus est malum hoc super locum istum et adduxit et fecit dominus sicut locutus est quia peccastis domino et non audistis vocem eius et factus est vobis sermo hic. Nunc ergo ecce solvi te hodie de cathenis que sunt in manibus tuis. Si placet tibi ut venias mecum in babylonem veni et ponam oculos meos super te. Si autem displicet tibi venire mecum in babylonem reside hic. Ecce omnis terra in conspectu tuo est. Quo elegeris et quo placuerit tibi ut vadas illuc perge. Et mecum noli venire sed habita apud godoliam filium achiam filii saphan quem preposuit rex babylonis civitatibus iuda. Habita ergo cum eo in medio populi vel quocumque placuerit tibi ut vadas vade. Dedit quoque ei magister militie cibaria et munuscula et dimisit eum. Venit autem ieremias ad godoliam filium achiam in masphath et habitavit cum eo in medio populi qui relictus fuerat in terra. Cumque audissent omnes principes exercitus qui dispersi fuerant per regiones ipsi et socii eorum quod prefecisset rex babylonis godoliam filium achiam terre et quod commendasset ei viros et mulieres et parvulos et de pauperibus terre qui non fuerant translati in babylonem venerunt ad godoliam in masphath et ismael filius nathanie et iohanna filius caree et ionathan et sareas filius thenehemeth et filii ophi qui erant de nethophati et iechonias filius mechati ipsi et viri eorum. Et iuravit eis godolias filius achiam filii saphan et comitibus eorum dicens: Nolite timere servire chaldeis. Habitate in terra et servite regi babylonis et bene erit vobis. Ecce ego habito in masphath ut respondeam precepto chaldeorum qui mittuntur ad nos. Vos autem colligite vindemiam et messem et oleum et condite in vasis vestris et manete in urbibus vestris quas tenetis. Sed et omnes iudei qui erant in moab et in filiis amon et in ydumea et in universis regionibus audito quod dedisset rex babylonis reliquias in iudea et quod preposuisset super eos godoliam filium achiam filii saphan reversi sunt inquam omnes iudei de universis locis ad que profugerant et venerunt in terram iuda ad godoliam in masphath et collegerunt vinum et messem multam nimis. Iohanna autem filius caree et omnes principes exercitus qui dispersi fuerant in regionibus venerunt ad godoliam in masphath et dixerunt ei: Scito quod baalis rex filiorum amon misit hysmael filium nathanie percutere animam tuam. Et non credidit eis godolias filius achiam. Iohanna autem filius caree dixit ad godoliam seorsum in masphath loquens: Ibo et percutiam hysmael filium nathanie nullo sciente ne interficiat animam tuam et dissipentur omnes iudei qui congregati sunt ad te et peribunt reliquie iuda. Et ait godolias filius achiam ad iohannam filium caree: Noli facere verbum hoc. Falsum enim tu loqueris de hysmael.

XLI

Et factum est in mense septimo venit hysmael filius nathanie filii elisama de semine regali et optimates regis et decem viri cum eo ad godoliam filium achiam in masphath et comederunt ibi panes simul in masphath. Surrexit autem hysmael filius nathanie et decem viri qui cum eo erant et percusserunt godoliam filium achiam filii saphan.

gladio et interfecerunt eum quem praefecerat rex Babylonis terrae. Omnes
quoque Iudaeos qui erant cum Godolia in Masphat et Chaldaeos
qui reperti sunt ibi et viros bellatores percussit Hismahel.
Secundo autem die postquam occiderat Godoliam nullo sciente ve-
nerunt viri de Sichem et de Silo et de Samaria octoginta viri
rasi barba et scissis vestibus et squalentes munera et thus ha-
bebant in manu ut offerrent in domo Domini. Egressus
ergo Hismahel filius Nathaniae in occursum eorum de Masph-
at incedens et plorans ibat. Cum autem occurrisset eis dixit
ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam. Qui cum
venissent ad medium civitatis interfecit eos Hismahel
filius Nathaniae circa medium laci ipse et viri qui
erant cum eo. Decem autem viri reperti sunt inter eos qui dixe-
runt ad Hismahel: Noli occidere nos quia habemus thesauros
in agro frumenti et hordei et olei et mellis. Et cessa-
vit et non interfecit eos cum fratribus suis. Lacus enim in quem
proiecit Hismahel omnia cadavera virorum quos percus-
sit propter Godoliam ipse est quem fecit Asa rex propter Baa-
sa regem Israhel. Ipsum replevit Hismahel filius Na-
thaniae occisis. Et captivos duxit Hismahel omnes re-
liquias populi qui erant in Masphat filias regis et
universum populum qui remanserant in Masphat
quos commendaverat Nabuzardan princeps mili-
ciae Godoliae filio Ahicam. Et cepit eos Hismahel filius Na-
thaniae et abiit ut transiret ad filios Ammon. Au-
divit autem Iohanna filius Caree et omnes principes
bellatorum qui erant cum eo omne malum quod fece-
rat Hismahel filius Nathaniae. Et assumptis univer-
sis viris profecti sunt ut bellarent adversum Hisma-
helem filium Nathaniae et invenerunt eum ad aquas
multas quae sunt in Gabaon. Cumque vidisset omnis
populus qui erat cum Hismahel Iohannan filium Ca-
ree et universos principes bellatorum qui erant cum
eo laetati sunt. Et reversus est omnis populus quem ceperat His-
mahel in Masphat. Reversusque abiit ad Iohannan
filium Caree. Hismahel autem filius Nathaniae fugit
cum octo viris a facie Iohanna et abiit ad filios
Ammon. Tulit ergo Iohanna filius Caree et omnes
principes bellatores qui erant cum eo universas reli-
quias vulgi quas reduxerat ab Hismahel filio
Nathaniae de Masphat postquam percussit Godoliam
filium Ahicam fortes viros ad proelium et mulieres et pueros
et eunuchos quos reduxerat de Gabaon. Et abierunt
et sederunt peregrinantes in Chanaan quae est iuxta Beth-
leem ut pergerent et introirent Aegyptum a facie
Chaldaeorum. Timebant enim eos quia percusserat Hys-
mahel filius Nathaniae Godoliam filium Ahicam
quem praeposuerat rex Babylonis in terra Iuda.

XLII

Et accesserunt omnes principes bellatorum
et Iohanna filius Caree et Iezonias filius
Osaiae et reliquum vulgus a parvo usque ad magnum. Dixe-
runtque ad Ieremiam prophetam: Cadat oratio nostra in conspectu
tuo et ora pro nobis ad Dominum Deum tuum pro universis
his reliquiis quia derelicti sumus pauci de pluri-
bus sicut oculi tui nos intuentur. Et annuntiet nobis
Dominus Deus tuus viam per quam pergamus et verbum quod fa-
ciamus. Dixit autem ad eos Ieremias propheta: Audivi. Ecce
ego oro ad Dominum Deum vestrum secundum verba vestra. Omne
verbum quodcumque responderit mihi indicabo vobis nec celabo
vos quicquam. Et illi dixerunt ad Ieremiam: Sit Dominus inter
nos testis veritatis et fidei si non iuxta omne verbum in quo
miserit te Dominus Deus tuus ad nos sic faciemus. Sive bonum est
sive malum voci Domini Dei nostri ad quem mittimus te oboedi-
emus ut bene sit nobis cum audierimus vocem Domini
Dei nostri. Cum autem completi essent decem dies factum est verbum
Domini ad Ieremiam. Vocavitque Iohannan filium Caree et
omnes principes bellatorum qui erant cum eo et univer-
sum populum a minimo usque ad maximum et dixit ad
eos: Haec dicit Dominus Deus Israhel ad quem misistis me ut
prosternerem preces vestras in conspectu eius: Si quiescentes
manseritis in terra hac aedificabo vos et non destruam,
plantabo et non evellam. Iam enim placatus sum super ma-
lo quod feci vobis. Nolite timere a facie regis Ba-
bylonis quem vos pavidi formidatis. Nolite ti-
mere eum dicit Dominus quia vobiscum sum ego ut sal-
vos vos faciam et eruam de manu eius. Et da-
bo vobis misericordias et miserebor vestri et habitare vos fa-
ciam in terra vestra. Si autem dixeritis vos non habitabimus
in terra ista nec audiemus vocem Domini Dei nostri dicen-
tes: Nequaquam sed ad terram Aegypti pergemus ubi non
videbimus bellum et clangorem tubae non audie-
mus et famem non sustinebimus et ibi habitabimus. Prop-
ter hoc nunc audite verbum Domini reliquiae Iuda. Haec dicit Dominus
exercituum Deus Israhel: Si posueritis faciem vestram
ut ingrediamini Aegyptum et intraveritis ut ibi
habitetis, gladius quem vos formidatis ibi comprehen-
det vos in terra Aegypti et fames pro qua estis sollici-
ti adhaerebit vobis in Aegypto et ibi moriemini.
Omnesque viri qui posuerint faciem suam ut
ingrediantur Aegyptum ut habitent ibi morien-
tur gladio et fame et peste. Nullus de eis re-
manebit nec effugiet a facie mali quod ego af-
feram super eos. Quia haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel:
Sicut conflatus est furor meus et indignatio mea
super habitatores Hierusalem sic conflabitur indignatio mea
super vos cum ingressi fueritis Aegyptum et eritis
in iusiurandum et in stuporem et in maledictum et in
obprobrium et nequaquam ultra videbitis locum istum. Ver-
bum Domini super vos reliquiae Iuda. Nolite intrare
Aegyptum. Scientes scietis quia obtestatus sum vobis
hodie quia decepistis animas vestras. Vos enim misistis me
ad Dominum Deum nostrum dicentes: Ora pro nobis ad Dominum
Deum nostrum et iuxta omnia quaecumque dixerit tibi Dominus Deus
noster sic annuntia nobis et faciemus. Et annuntiavi vo-
bis hodie et non audistis vocem Domini Dei vestri super
universis pro quibus misit me ad vos. Nunc ergo sci-
entes scietis quia gladio et fame et peste morie-
mini in loco ad quem voluistis intrare ut habi-
taretis ibi.

XLIII

Factum est autem cum complesset Ieremias loquens ad populum
universos sermones Domini Dei eorum pro quibus
miserat eum Dominus Deus eorum ad illos omnia verba
haec dixit Azarias filius Osiae et Iohanna filius
Caree et omnes viri superbi dicentes ad Ieremiam:
Mendacium tu loqueris. Non misit te Dominus Deus
noster dicens: Ne ingrediamini Aegyptum ut habitetis

tis illuc. sed baruch filius nerie incitat te adversum nos ut tradat nos in manus chaldeorum ut interficiat nos et transduci faciat in babylonem. et non audivit iohanna filius caree et universi principes bellatorum universos reliquiarum iuda qui reversi fuerant et universus populus vocem domini ut manerent in terra iuda. sed tollens iohanna filius caree et universi principes bellatorum universos reliquiarum iuda qui reversi fuerant de cunctis gentibus ad quas fuerant ante dispersi. ut habitarent in terra iuda viros et mulieres et parvulos et filias regis et omnem animam quam reliquerat nabuzardan princeps militie cum godolia filio aicham filii saphan et ieremiam prophetam et baruch filium nerie et ingressi sunt in terram egypti quia non obedierunt voci domini et venerunt usque ad thaphnis. Et factus est sermo domini ad ieremiam in thaphnis dicens. Sume in manu tua lapides grandes. et abscondes eos in crypta. que est sub muro latericio in porta domus pharaonis in thaphnis cernentibus viris iudeis. et dices ad eos. hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego mittam et assumam nabuchodonosor regem babylonis servum meum et ponam thronum eius super lapides istos quos abscondi. et statuet solium suum super eos. veniensque percutiet terram egypti. quos in mortem in mortem. et quos in captivitatem in captivitatem. et quos in gladium in gladium. et succendet ignem in delubris deorum egypti. et comburet ea. et captivos ducet illos. et amicietur terram egypti sicut amicitur pastor pallio suo. et egredietur inde in pace et conteret statuas domus solis que sunt in terra egypti. et delubra deorum egypti comburet igni.

XLIIII

Verbum quod factum est ad ieremiam et ad omnes iudeos qui habitabant in terra egypti. habitantes in magdalo et in thaphnis et in memphis et in terra phatures dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Vos vidistis omne malum istud quod adduxi super ierusalem et super omnes urbes iuda. et ecce sunt deserte hodie et non est in eis habitator propter maliciam quam fecerunt ut me ad iracundiam provocarent et irent ut sacrificarent et colerent deos alienos. quos nesciebant et illi et vos et patres vestri. et misi ad vos omnes servos meos prophetas de nocte consurgens mittensque et dicens. Nolite facere verbum abhominationis huiuscemodi quod odivi. et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam. ut converterentur a malis suis et non sacrificarent diis alienis. et conflata est indignatio mea et furor meus et succensa est in civitatibus iuda et in plateis ierusalem. et in plateis ierusalem et verse sunt in solitudinem et vastitatem secundum diem hanc. et nunc hec dicit dominus exercituum deus israel. Quare vos facitis malum hoc grande contra animas vestras ut intereat ex vobis vir et mulier parvulus et lactans de medio iude. nec relinquatur vobis quicquam residuum provocantes me in operibus manuum vestrarum sacrificando diis alienis in terra egypti in quam ingressi estis ut habitetis ibi et dispereatis et sitis in maledictionem et in obprobrium cunctis gentibus terre. Numquid obliti estis mala patrum vestrorum et mala regum iuda et mala uxorum eorum et mala vestra et mala uxorum vestrarum que fecerunt in terra iuda et in regionibus ierusalem. Non sunt mundati usque ad diem hanc et non timuerunt et non ambulaverunt in lege domini et in preceptis meis que dedi coram vobis et coram patribus vestris. Ideo hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum et disperdam omnem iudam. et assumam reliquias iude qui posuerunt facies suas ut ingrederentur in terram egypti et habitarent ibi et consumentur omnes in terra egypti. cadent in gladio et in fame et consumentur a minimo usque ad maximum in gladio et in fame morientur et erunt in iusiurandum et in miraculum et in maledictionem et in obprobrium. et visitabo super habitatores terre egypti sicut visitavi super ierusalem in gladio et in fame et in peste. et non erit qui effugiat et sit residuus de reliquiis iudeorum qui vadunt ut peregrinentur in terra egypti et revertantur in terram iuda ad quam ipsi elevant animas suas ut revertantur et habitent ibi. non revertentur nisi qui fugerint. Responderunt autem ieremie omnes viri scientes quod sacrificarent uxores eorum diis alienis et universe mulieres quarum stabat multitudo grandis et omnis populus habitantium in terra egypti in phatures dicentes. Sermonem quem locutus es ad nos in nomine domini non audiemus ex te. sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro ut sacrificemus regine celi et libemus ei libamina sicut fecimus nos et patres nostri reges nostri et principes nostri in urbibus iuda et in plateis ierusalem. et saturati sumus panibus et bene nobis erat malumque non vidimus. ex eo autem tempore quo cessavimus sacrificare regine celi et libare ei libamina indigemus omnibus et gladio et fame consumpti sumus. Quod si nos sacrificamus regine celi et libamus ei libamina numquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum eam et libandum libamina. Et dixit ieremias ad omnem populum adversum viros et adversum mulieres et adversum universam plebem que responderant ei verbum dicens. Numquid non sacrificium quod sacrificastis in civitatibus iuda et in plateis ierusalem vos et patres vestri reges vestri et principes vestri et populus terre horum recordatus est dominus et ascendit super cor eius et non poterat dominus ultra portare propter maliciam studiorum vestrorum et propter abhominationes quas fecistis. et facta est terra vestra in desolationem et in stuporem et in maledictum eo quod non sit habitator sicut est dies hec. propterea quod sacrificaveritis ydolis et peccaveritis domino et non audieritis vocem domini et in lege et in preceptis et in testimoniis eius non ambulaveritis. Ideirco evenerunt vobis mala hec. sicut est dies hec. Dixit autem ieremias ad omnem populum et ad universas mulieres. Audite verbum domini omnis iuda qui estis in terra egypti. hec dicit dominus exercituum deus israel dicens. Vos et uxores vestre locuti estis ore vestro et manibus vestris implestis dicentes. Faciamus vota nostra que vovimus et sacrificemus regine celi et libemus ei libamina. Implestis vota vestra et opere perpetrastis ea. Ideirco audite verbum domini omnis iuda qui habitatis in terra egypti. Ecce ego iuravi in nomine meo magno ait dominus quia nequaquam ultra vocabitur no

nomen meum ex ore omnis viri iudei dicentis: Vivit dominus deus
in omni terra egypti. Ecce ego vigilabo super eos in ma-
lum et non in bonum. Et consumentur omnes viri iuda qui sunt in terra e-
gypti gladio et fame donec penitus consumantur. Et qui fu-
gerint gladium revertentur de terra egypti in terram iu-
da viri pauci. Et scient omnes reliquie iuda ingredien-
tium terram egypti ut habitent ibi, cuius sermo compleatur
meus an illorum. Et hoc vobis signum ait dominus quod visi-
tem ego super vos in loco isto, ut sciatis quia vere
complebuntur sermones mei contra vos in malum. Hec dicit
dominus: Ecce ego tradam pharaonem ephree regem egypti in
manu inimicorum eius et in manu querentium
animam illius, sicut tradidi sedechiam regem iuda in
manu nabuchodonosor regis babilonis inimici sui
et querentis animam eius.

XLV

Verbum quod locutus est ieremias propheta ad baruch filium
nerie cum scripsisset verba hec in libro ex ore ie-
remie anno quarto ioachim filii iosie regis iuda di-
cens: Hec dicit dominus deus israel ad te baruch: Dixisti:
Ve misero mihi quoniam addidit dominus dolorem dolori meo.
Laboravi in gemitu meo et requiem non inve-
ni. Hec dicit dominus: Ecce quos edificavi ego destruo,
et quos plantavi ego evello, et universam terram hanc.
Et tu queris tibi grandia? Noli querere, quia ecce ego adducam
malum super omnem carnem ait dominus, et dabo tibi animam
tuam in salutem in omnibus locis ad quecumque perrexeris.

XLVI

Quod factum est verbum domini ad ieremiam
prophetam contra gentes, ad egyptum adversum exercitum
pharaonis nechao regis egypti, qui erat iuxta flu-
vium eufraten in charchamis, quem percussit nabu-
chodonosor rex babilonis in quarto anno ioachim filii
iosie regis iuda. Preparate scutum et clipeum, et procedite
ad bellum. Iungite equos et ascendite equites. State
in galeis, polite lanceas, induite vos loricis. Quid
igitur? Vidi ipsos pavidos et terga vertentes, et fortes eo-
rum cesos. Fugerunt concito nec respexerunt. Terror undi-
que ait dominus. Non fugiet velox, nec salvari se putet
fortis. Ad aquilonem iuxta flumen eufraten victi sunt
et ruerunt. Quis est iste qui quasi flumen ascendit, et ve-
lut fluviorum intumescunt gurgites eius? Egyptus flu-
minis instar ascendit, et velut flumina movebun-
tur fluctus eius, et dicet: Ascendens operiam terram. Perdam
civitatem et habitatores eius. Ascendite equos, et exul-
tate in curribus, et procedant fortes: ethiopia et libies
tenentes scutum, et lidii arripientes et iacien-
tes sagittas. Dies autem ille domini dei exercituum, dies ul-
tionis, ut sumat vindictam de inimicis suis. Devo-
rabit gladius et saturabitur, et inebriabitur sangui-
ne eorum. Victima enim domini dei exercituum in terra
aquilonis iuxta flumen eufraten. Ascende in galaad
et tolle resinam virgo filia egypti. Frustra
multiplicas medicamina: sanitas non erit tibi. Au-
dierunt gentes ignominiam tuam, et ululatus tuus re-
plevit terram, quia fortis impegit in fortem, et am-
bo pariter conciderunt. Verbum quod locutus est dominus ad ieremiam pro-
phetam super eo quod venturus esset nabuchodonosor rex ba-
bilonis et percussurus terram egypti. Annunciate
egypto et auditum facite in magdalo, et
resonet in memphis et in thaphnis. Dicite: Sta et prepa-
ra te, quia devorabit gladius ea que per circuitum tuum sunt.
Quare computruit fortis tuus? Non stetit, quoniam dominus sub-
vertit eum. Multiplicavit ruentes, ceciditque vir
ad proximum suum et dicent: Surge, et revertamur ad populum
nostrum ad terram nativitatis nostre a facie gladii co-
lumbe. Vocate nomen pharaonis regis egypti tumultum
adduxit tempus. Vivo ego inquit rex dominus exercituum
nomen eius, quoniam sicut thabor in montibus et sicut car-
melus in mari veniet. Vasa transmigrationis fac
tibi habitatrix filia egypti, quia memphis in solitu-
dinem erit et deseretur inhabitabilis. Vitula elegans
atque formosa egyptus: stimulator ab aquilone veni-
et ei. Mercennarii quoque eius qui versabantur in
medio eius quasi vituli saginati versi sunt, et fugerunt
simul, nec stare potuerunt, quia dies interfectionis eorum venit
super eos, tempus visitationis eorum. Vox eius quasi eris sona-
bit, quoniam cum exercitu properabunt, et cum securibus
venient ei, quasi ligna cedentes succiderunt saltum
eius ait dominus, qui supputari non potest. Multiplicati sunt
super locustas et non est eis numerus. Confusa est filia
egypti, et tradita in manu populi aquilonis. Dixit dominus
exercituum deus israel: Ecce ego visitabo super tu-
multum alexandrie, et super pharaonem, et super egyp-
tum, et super deos eius, et super reges eius, et super eos qui
confidunt in eo. Et dabo eos in manu querentium
animam eorum, et in manus nabuchodonosor regis babilo-
nis et in manus servorum eius. Et post hec habitabitur
sicut diebus pristinis ait dominus. Et tu ne timeas ser-
ve meus iacob, ait dominus, quia ego tecum sum, quia consu-
mam ego cunctas gentes ad quas eieci te. Te vero
non consumam, sed castigabo te in iudicio, nec quasi in-
nocenti parcam tibi.

XLVII

Quod factum est verbum domini ad ieremiam prophetam contra palestinos an-
tequam percuteret pharao gazam. Hec dicit dominus: Ecce aque
ascendunt ab aquilone, et erunt quasi torrens inundans,
et operient terram et plenitudinem eius, urbem et
habitatores eius. Clamabunt homines et ululabunt omnes
habitatores terre a strepitu pompe armatorum et bel-
latorum eius, a commotione quadrigarum eius et mul-
titudine rotarum eius. Non respexerunt patres filios
manibus dissolutis pro adventu diei in quo vas-
tabuntur omnes philistiim, et dissipabitur tyrus et sydon
cum omnibus reliquis auxiliis suis. Depopulatus est enim dominus
palestinos reliquias insule capadocie. Venit cal-
vitium super gazam, conticuit ascalon et reliquie
vallis earum. Usquequo concideris, o mucro domini, usquequo non qui-
esces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare
et sile. Quomodo quiescet cum dominus preceperit ei adversum
ascalonem et adversum maritimas eius regiones?
Ibique condixit illi. Ad moab.

XLVIII

Hec dicit dominus exercituum deus israel: Ve super nabo
quoniam vastata est et confusa. Capta est cariathi-
arim, confusa est fortis et tremuit. Non est ultra
exultatio in moab. Contra esebon cogitaverunt ma-
lum: venite et disperdamus eam de gente. Ergo silens
conticesces, sequeturque te gladius. Vox clamoris
de oronaim, vastitas et contritio magna. Contrita

est Moab: annuntiate clamorem parvulis eius. Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fletu: quia in descensu Oronaim hostes ululatum contritionis audierunt. Fugite, salvate animas vestras: et eritis quasi myricae in deserto. Pro eo enim quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis, et in thesauris tuis, tu quoque capieris: et ibit Chamos in transmigrationem, sacerdotes eius et principes eius simul. Et veniet praedo ad omnem urbem, et urbs nulla salvabitur: et peribunt valles, et dissipabuntur campestria, quoniam dixit Dominus. Date florem Moab, quia florens egredietur: et civitates eius desertae erunt, et inhabitabiles. Maledictus qui facit opus Dei fraudulenter: et maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, et requievit in faecibus suis: nec transfusus est de vase in vas, et in transmigrationem non abiit: idcirco permansit gustus eius in eo, et odor eius non est immutatus. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et mittam ei ordinatores et stratores laguncularum, et sternent eum, et vasa eius exhaurient, et lagunculas eorum collident. Et confundetur Moab a Chamos, sicut confusa est domus Israel a Bethel, in qua habebat fiduciam. Quomodo dicitis: Fortes sumus, et viri robusti ad praeliandum? Vastata est Moab, et civitates illius succiderunt: et electi iuvenes eius descenderunt in occisionem, ait rex, Dominus exercituum nomen eius. Prope est interitus Moab ut veniat: et malum eius velociter accurret nimis. Consolamini eum omnes qui estis in circuitu eius, et universi qui scitis nomen eius, dicite: Quomodo confracta est virga fortis, baculus gloriosus? Descende de gloria, et sede in siti habitatio filiae Dibon: quoniam vastator Moab ascendet ad te, dissipabit munitiones tuas. In via sta, et prospice habitatio Aroer: interroga fugientem, et ei qui evasit dic: Quid accidit? Confusus est Moab, quoniam victus est: ululate et clamate, annuntiate in Arnon quoniam vastata est Moab. Et iudicium venit ad terram campestrem: super Helon, et super Iasa, et super Mephaath, et super Dibon, et super Nabo, et super domum Deblathaim, et super Cariathaim, et super Bethgamul, et super Bethmaon, et super Carioth, et super Bosra, et super omnes civitates terrae Moab, quae longe, et quae prope sunt. Abscissum est cornu Moab, et brachium eius contritum est, ait Dominus. Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus est: et allidet manum Moab in vomitu suo, et erit in derisum etiam ipse. Fuit enim in derisum tibi Israel: quasi inter fures reperisses eum: propter verba ergo tua, quae adversum illum locutus es, captivus duceris. Relinquite civitates, et habitate in petra habitatores Moab: et estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis. Audivimus superbiam Moab, superbus est valde: sublimitatem eius, et arrogantiam, et superbiam, et altitudinem cordis eius. Ego scio, ait Dominus, iactantiam eius: et quod non sit iuxta eam virtus eius, nec iuxta quod poterat conata sit facere. Ideo super Moab heiulabo, et ad Moab universam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes. De planctu Iazer plorabo tibi vinea Sabama: propagines tuae transierunt mare, usque ad mare Iazer pervenerunt: super messem tuam et vindemiam tuam praedo irruit. Ablata est laetitia et exsultatio de Carmelo, et de terra Moab, et vinum de torcularibus sustuli: nequaquam calcator uvae solitum celeuma cantabit. De clamore Hesebon usque Eleale, et Iasa dederunt vocem suam: a Segor usque ad Oronaim, vitula conternantem: aquae quoque Nemrim pessimae erunt. Et auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelsis, et sacrificantem diis eius. Super hoc cor meum ad Moab quasi tibiae resonabit: et cor meum ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarum: quia plus fecit quam potuit, idcirco perierunt. Omne enim caput calvitium, et omnis barba rasa erit: in cunctis manibus colligatio, et super omne dorsum cilicium. Super omnia tecta Moab, et in plateis eius omnis planctus: quia contrivi Moab sicut vas inutile, ait Dominus. Quomodo victa est, et ululaverunt? quomodo deiecit cervicem Moab, et confusus est? eritque Moab in derisum, et in exemplum omnibus in circuitu suo. Haec dicit Dominus: Ecce quasi aquila volabit, et extendet alas suas ad Moab. Capta est Carioth, et munitiones comprehensae sunt: et erit cor fortium Moab in die illa sicut cor mulieris parturientis. Et cessabit Moab esse populus: quoniam contra Dominum gloriatus est. Pavor, et fovea, et laqueus super te, o habitator Moab, dicit Dominus. Qui fugerit a facie pavoris, cadet in foveam: et qui conscenderit de fovea, capietur laqueo: adducam enim super Moab annum visitationis eorum, ait Dominus. In umbra Hesebon steterunt de laqueo fugientes: quia ignis egressus est de Hesebon, et flamma de medio Seon, et devoravit partem Moab, et verticem filiorum tumultus. Vae tibi Moab, periisti popule Chamos: quia comprehensi sunt filii tui, et filiae tuae in captivitatem. Et convertam captivitatem Moab in novissimis diebus, ait Dominus.

XLIX

Hucusque iudicia Moab. Item ad filios Ammon. Haec dicit Dominus: Numquid filii non sunt Israel? aut heres non est ei? Cur igitur hereditate possedit Melchom Gad: et populus eius in urbibus eius habitavit? Ideo ecce dies veniunt, dicit Dominus, et auditum faciam super Rabbath filiorum Ammon fremitum praelii, et erit in tumulum dissipata, filiaeque eius igne succendentur, et possidebit Israel possessores suos, ait Dominus. Ulula Hesebon, quoniam vastata est Hai: clamate filiae Rabbath, accingite vos ciliciis: plangite et circuite per sepes: quoniam Melchom in transmigrationem ducetur, sacerdotes eius, et principes eius simul. Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua, filia delicata, quae confidebas in thesauris tuis, et dicebas: Quis veniet ad me? Ecce ego inducam super te terrorem, ait Dominus Deus exercituum, ab omnibus qui sunt in circuitu tuo: et dispergemini singuli a conspectu vestro, nec erit qui congreget fugientes. Et post haec reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus. Ad Idumaeam. Haec dicit Dominus exercituum: Numquid non ultra est sapientia in Theman? periit consilium a filiis: inutilis facta est sapientia eorum. Fugite et terga vertite, descendite in voraginem habitatores Dedan: quoniam perditionem Esau adduxi super eum, tempus visitationis eius. Si vindemiatores venissent super te, non reliquissent racemum: si fures in nocte, rapuissent quod sufficeret sibi. Ego vero discooperui Esau, revelavi abscondita eius, et celari non poterit: vastatum est semen eius, et fratres eius, et vicini eius, et non erit. Relinque pupillos tuos, et ego faciam eos vivere.

et vidue tue in me sperabunt. Quia hec dicit dominus: Ecce quibus non erat iudicium ut biberent calicem, bibentes bibent: et tu quasi innocens relinqueris? Non eris innocens, sed bibens bibes. Quia per memetipsum iuravi, dicit dominus, quia in solitudinem et in opprobrium et in desertum et in maledictionem erit Bosra: et omnes civitates eius erunt in solitudines sempiternas. Auditum audivi a domino, et legatus ad gentes missus est: Congregamini, et venite contra eam, et consurgamus in prelium. Ecce enim parvulum dedi te in gentibus, contemptibilem inter homines. Arrogantia tua decepit te, et superbia cordis tui, qui habitas in cavernis petre, et apprehendere niteris altitudinem collis: cum exaltaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit dominus. Et erit Ydumea deserta: omnis qui transibit per eam stupebit, et sibilabit super omnes plagas eius. Sicut subversa est Sodoma et Gomorra et vicine eius, ait dominus: non habitabit ibi vir, et non incolet eam filius hominis. Ecce quasi leo ascendet de superbia Iordanis ad pulchritudinem robustam: quia subito currere faciam eum ad illam: et quis erit electus quem preponam ei? Quis enim similis mei? Et quis sustinebit me? Et quis est iste pastor qui resistat vultui meo? Propterea audite consilium domini quod iniit de Edom, et cogitationes eius quas cogitavit de habitatoribus Theman: si non deiecerint eos parvuli gregis, nisi dissipaverint cum eis habitaculum eorum: a voce ruine eorum commota est terra: clamor in mari Rubro auditus est vocis eius. Ecce quasi aquila ascendet et avolabit, et expandet alas suas super Bosram: et erit cor fortium Ydumee in die illa sicut cor mulieris parturientis. Ad Damascum. Confusa est Emath et Arphath, quia auditum pessimum audierunt: turbati sunt in mari pre sollicitudine, quiescere non potuit. Dissoluta est Damascus, versa est in fugam: tremor apprehendit eam, angustie et dolores tenuerunt eam quasi parturientem. Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem leticie? Ideo cadent iuvenes eius in plateis eius, et omnes viri prelii conticescent in die illa, ait dominus exercituum. Et succendam ignem in muro Damasci, et devorabit menia Benadab. Ad Cedar et ad regna Asor, que percussit Nabuchodonosor rex Babilonis. Hec dicit dominus: Surgite, et ascendite ad Cedar, et vastate filios orientis. Tabernacula eorum et greges eorum capient: pelles eorum et omnia vasa eorum et camelos eorum tollent sibi: et vocabunt super eos formidinem in circuitu. Fugite, abite vehementer, in voraginibus sedete qui habitatis Asor, ait dominus: iniit enim contra vos Nabuchodonosor rex Babilonis consilium, et cogitavit adversum vos cogitationes. Consurgite, et ascendite ad gentem quietam et habitantem confidenter, ait dominus: non hostia nec vectes eis: soli habitant. Et erunt cameli eorum in direptionem, et multitudo iumentorum eorum in predam: et dispergam eos in omnem ventum qui sunt attonsi in comam, et ex omni confinio eorum adducam interitum super eos, ait dominus. Et erit Asor in habitaculum draconum, deserta usque in eternum: non manebit ibi vir, nec incolet eam filius hominis. Quod factum est verbum domini ad Ieremiam prophetam adversum Elam in principio regni Sedechie regis Iuda, dicens: Hec dicit dominus exercituum: Ecce ego confringam arcum Elam et summam fortitudinem eorum. Et inducam super Elam quatuor ventos a quatuor plagis celi, et ventilabo eos in omnes ventos istos: et non erit gens ad quam non perveniant profugi Elam. Et pavere faciam Elam coram inimicis suis, et in conspectu querentium animam eorum: et adducam super eos malum, iram furoris mei, dicit dominus: et mittam post eos gladium, donec consumam eos. Et ponam solium meum in Elam, et perdam inde reges et principes, ait dominus. In novissimis autem diebus reverti faciam captivos Elam, dicit dominus.

L

Verbum quod locutus est dominus de Babilonia et de terra Chaldeorum in manu Ieremie prophete. Annuntiate in gentibus, et auditum facite: levate signum, predicate, et nolite celare: dicite: Capta est Babilon, confusus est Bel, victus est Maradach: confusa sunt sculptilia eorum, superata sunt idola eorum. Quoniam ascendet contra eam gens ab aquilone, que ponet terram eius in solitudinem: et non erit qui habitet in ea ab homine usque ad pecus: et moti sunt et abierunt. In diebus illis et in tempore illo, ait dominus, venient filii Israel, ipsi et filii Iuda simul: ambulantes et flentes properabunt, et dominum deum suum querent. In Syon interrogabunt viam, huc facies eorum. Venient, et apponentur ad dominum federe sempiterno, quod nulla oblivione delebitur. Grex perditus factus est populus meus: pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus: de monte in collem transierunt, obliti sunt cubilis sui. Omnes qui invenerunt comederunt eos: et hostes eorum dixerunt: Non peccavimus, pro eo quod peccaverunt domino decori iustitie et expectationi patrum eorum domino. Recedite de medio Babilonis, et de terra Chaldeorum egredimini: et estote quasi edi ante gregem. Quia ecce ego suscito et adducam in Babilonem congregationem gentium magnarum de terra aquilonis: et preparabuntur adversus eam, et inde capietur: sagitta eius quasi viri fortis interfectoris non revertetur vacua. Et erit Chaldea in predam: omnes vastantes eam replebuntur, ait dominus. Quoniam exultatis et magna loquimini, diripientes hereditatem meam: quoniam effusi estis sicut vituli super herbam, et mugistis sicut tauri. Confusa est mater vestra nimis, et adequata pulveri que genuit vos: ecce novissima erit in gentibus, deserta, invia, et arens. Ab ira domini non habitabitur, sed redigetur tota in solitudinem: omnis qui transibit per Babilonem stupebit, et sibilabit super universis plagis eius. Preparamini contra Babilonem per circuitum, omnes qui tenditis arcum: debellate eam, non parcatis iaculis, quia domino peccavit. Clamate adversus eam: ubique dedit manum, ceciderunt fundamenta eius, destructi sunt muri eius, quoniam ultio domini est: ultionem accipite de ea: sicut fecit, facite ei. Disperdite satorem de Babilone et tenentem falcem in tempore messis: a facie gladii columbe unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient. Grex dispersus Israel, leones eiecerunt eum: primus comedit eum rex Assur: iste novissimus exossavit eum Nabuchodonosor rex Babilonis. Propterea hec dicit dominus exercituum deus Israel: Ecce ego visitabo regem Babilonis et terram eius, sicut visitavi regem Assur. Et reducam Israel ad habitaculum suum: et pascetur Carmelum et Basan, et in monte Effraim et Galaad saturabitur anima eius. In diebus illis et in tempore illo, ait dominus, queretur iniquitas Israel, et non erit: et peccatum Iuda, et non invenietur: quoniam propitius ero eis quos reliquero. Super terram dominantium ascende, et super habitatores eius visita: disperde et interfice que post eos sunt, ait

domini, et fac iuxta omnia quae praecepi tibi. Vox belli in terra, et contritio magna. Quomodo confractus est et contritus malleus universae terrae? Quomodo versa est in desertum Babylon in gentibus? Illaqueavi te, et capta es Babylon, et nesciebas: inventa es et apprehensa, quoniam Dominum provocasti. Aperuit Dominus thesaurum suum, et protulit vasa irae suae: quoniam opus est Domino Deo exercituum in terra Chaldaeorum. Venite ad eam ab extremis finibus: aperite ut exeant qui conculcent eam: tollite de via lapides, et redigite in acervos, et interficite eam: nec sit quicquam reliquum. Dissipate universos fortes eius, descendant in occisionem: vae eis, quia venit dies eorum, tempus visitationis eorum. Vox fugientium, et eorum qui evaserunt de terra Babylonis: ut annuntient in Sion ultionem Domini Dei nostri, ultionem templi eius. Annuntiate in Babylonem plurimis, omnibus qui tendunt arcum: consistite adversus eam per gyrum, et nullus evadat: reddite ei secundum opus suum: iuxta omnia quae fecit, facite ei: quia contra Dominum erecta est, adversum sanctum Israel. Idcirco cadent iuvenes eius in plateis eius: et omnes viri bellatores eius conticescent in die illa, dicit Dominus. Ecce ego ad te superbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tuus, tempus visitationis tuae. Et cadet superbus, et corruet, et non erit qui suscitet eum: et succendam ignem in urbibus eius, et devorabit omnia in circuitu eius. Haec dicit Dominus exercituum: Calumniam sustinent filii Israel et filii Iuda simul: omnes qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos. Redemptor eorum fortis, Dominus exercituum nomen eius: iudicio defendet causam eorum, ut exterreat terram, et commoveat habitatores Babylonis. Gladius ad Chaldaeos, ait Dominus, et ad habitatores Babylonis, et ad principes, et ad sapientes eius. Gladius ad divinos eius, qui stulti erunt: gladius ad fortes eius, qui timebunt. Gladius ad equos eius, et ad currus eius, et ad omne vulgus quod est in medio eius: et erunt quasi mulieres: gladius ad thesauros eius, qui diripientur. Siccitas super aquas eius erit, et arescent: quia terra sculptilium est, et in portentis gloriantur. Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis: et habitabunt in ea struthiones: et non inhabitabitur ultra usque in sempiternum, nec exstruetur usque ad generationem et generationem. Sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrham, et vicinas eius, ait Dominus: non habitabit ibi vir, neque incolet eam filius hominis. Ecce populus venit ab aquilone, et gens magna, et reges multi consurgent a finibus terrae. Arcum et scutum apprehendent: crudeles sunt et immisericordes: vox eorum quasi mare sonabit, et super equos ascendent, sicut vir paratus ad proelium, contra te filia Babylonis. Audivit rex Babylonis famam eorum, et dissolutae sunt manus eius: angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem. Ecce quasi leo ascendet de superbia Iordanis ad pulchritudinem robustam: quia subito faciam eum currere ad illam: et quis erit electus, quem praeponam ei? Quis enim similis mei? et quis sustinebit me? et quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? Propterea audite consilium Domini, quod mente concepit adversum Babylonem: et cogitationes eius, quas cogitavit super terram Chaldaeorum: nisi detraxerint eos parvuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum. A voce captivitatis Babylonis commota est terra, et clamor inter gentes auditus est.

LI

Haec dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super Babylonem, et super habitatores eius, qui cor suum levaverunt contra me, quasi ventum pestilentem. Et mittam in Babylonem ventilatores, et ventilabunt eam, et demolientur terram eius: quoniam venerunt super eam undique in die afflictionis eius. Non tendat qui tendit arcum suum, et non ascendat loricatus: nolite parcere iuvenibus eius, interficite omnem militiam eius. Et cadent interfecti in terra Chaldaeorum, et vulnerati in regionibus eius. Quoniam non fuit viduatus Israel et Iuda a Deo suo Domino exercituum: terra autem eorum repleta est delicto a Sancto Israel. Fugite de medio Babylonis, et salvet unusquisque animam suam: nolite tacere super iniquitatem eius: quoniam tempus ultionis eius est a Domino, vicissitudinem ipse retribuet ei. Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram: de vino eius biberunt gentes, et ideo commotae sunt. Subito cecidit Babylon, et contrita est: ululate super eam, tollite resinam ad dolorem eius, si forte sanetur. Curavimus Babylonem, et non est sanata: derelinquamus eam, et eamus unusquisque in terram suam: quoniam pervenit usque ad caelos iudicium eius, et elevatum est usque ad nubes. Protulit Dominus iustitias nostras: venite, et narremus in Sion opus Domini Dei nostri. Acuite sagittas, implete pharetras: suscitavit Dominus spiritum regum Medorum: et contra Babylonem mens eius est ut perdat eam, quoniam ultio Domini est, ultio templi sui. Rex Medorum contra Babylonem a Domino suscitatus est. Super muros Babylonis levate signum, augete custodiam, levate custodes, praeparate insidias: quia cogitavit Dominus, et fecit quaecumque locutus est contra habitatores Babylonis. Quae habitas super aquas multas, locuples in thesauris: venit finis tuus pedalis praecisionis tuae. Iuravit Dominus exercituum per animam suam: quoniam replebo te hominibus quasi brucho, et super te celeuma cantabitur. Qui fecit terram in fortitudine sua, praeparavit orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit caelos. Dante eo vocem multiplicantur aquae in caelo: qui levat nubes ab extremo terrae, fulgura in pluviam fecit: et produxit ventos de thesauris suis. Stultus factus est omnis homo a scientia: confusus est omnis conflator in sculptili, quia mendax est conflatio eius, et non est spiritus in eis. Vana sunt opera, et risu digna, in tempore visitationis suae peribunt. Non sicut haec pars Iacob: quia qui fecit omnia, ipse est: et Israel sceptrum hereditatis eius: Dominus exercituum nomen eius. Collidis tu mihi vasa belli, et ego collidam in te gentes, et disperdam in te regna: et collidam in te equum et equitem eius, et collidam in te currum et ascensorem eius: et collidam in te virum et mulierem, et collidam in te senem et puerum, et collidam in te iuvenem et virginem: et collidam in te pastorem et gregem eius, et collidam in te agricolam et iugales eius, et collidam in te duces et magistratus. Et reddam Babyloni et cunctis habitatoribus Chaldaeae omne malum suum, quod fecerunt in Sion in oculis vestris, ait Dominus. Ecce ego ad te mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis universam terram: et extendam manum meam super te, et evolvam te de petris, et dabo te in montem combustionis. Et non tollam de te lapidem in angulum, et lapidem in fundamenta, sed perditus in aeternum eris, ait Dominus. Levate signum in terra: clangite buccina in gentibus, sanctificate super eam gentes: annuntiate contra illam Ararath

regibus menni et ascenez. numerate contra eam tafsar. ad
ducite equum quasi bruchum aculeatum. Sanctificate contra eam
gentes reges medie duces eius et universos magistratus
eius. cunctamque terram potestatis eius. Et commovebitur
terra et turbabitur. quia evigilabit contra babylonem cogita
tio domini ut ponat terram babylonis desertam et inhabita
bilem. Cessaverunt fortes babylonis a prelio habitave
runt in presidiis. devoratum est robur eorum et facti sunt
quasi mulieres. Incensa sunt tabernacula eius contrita sunt
vectes eius. Currens obviam currenti veniet et
nuntius obvius nuntianti. ut annuntiet regi babylonis
quia capta est civitas eius a summo usque ad summum.
et vada preoccupata sunt. et paludes incense sunt igni.
et viri bellatores conturbati sunt. Quia hec dicit dominus exerci
tuum deus israel. Filia babylonis quasi area. tempus triture eius
adhuc modicum. et veniet tempus messionis eius. Come
dit me devoravit me nabuchodonosor rex babylonis. Red
didit me quasi vas inane. absorbuit me quasi draco
replevit ventrem suum teneritudine mea. et
eiecit me. Iniquitas adversum me et caro mea super ba
bylonem dicat habitatio syon. et sanguis meus super
habitatores chaldee dicit ierusalem. Propterea hec dicit dominus. Ecce
ego iudicabo causam tuam et ulciscar ultionem tuam. Et
desertum faciam mare eius et siccabo venam eius. Et erit
babylon in tumulos habitatio draconum stupor et si
bilus eo quod non sit habitator. Simul ut leones rugient
et excutient comas velut catuli leonum. In calore e
orum ponam potus eorum et inebriabo eos ut sopiantur
et dormiant somnum sempiternum et non consurgant dicit
dominus. Deducam eos quasi agnos ad victimam et quasi ari
etes cum hedis. Quomodo capta est sesach et comprehensa est incli
ta universe terre. Quomodo facta est in stuporem babylon inter
gentes. Ascendit super babylonem mare multitudi
ne fluctuum eius operta est. Facte sunt civitates eius in stupo
rem terra inhabitabilis et deserta. terra in qua nullus ha
bitet nec transeat per eam filius hominis. Et visitabo super
bel in babylonem et eiciam quod absorbuerat de
ore eius. et non confluent ad eum ultra gentes. siquidem
et murus babylonis corruet. Egredimini de me
dio eius populus meus ut salvet unusquisque animam
suam ab ira furoris domini. Et ne forte molescat cor
vestrum. et timeatis auditum qui audietur in terra. et veni
et in anno auditio. et post hunc annum auditio. et in
iquitas in terra. et dominator super dominatorem. Propterea ecce
dies veniunt. et visitabo super sculptilia babylonis
et omnis terra eius confundetur et universi interfecti cadent
in medio eius. Et laudabunt super babylonem celi
et terra. et omnia que in eis sunt quia ab aquilone veni
ent ei predones ait dominus. Et quomodo fecit babylon ut cade
rent occisi in israel. sic de babylone cadent occisi in
universa terra. Qui fugistis gladium venite nolite
stare. Recordamini procul domini. et ierusalem ascendat super
cor vestrum. Confusi sumus quoniam audivimus obprobrium op
peruit ignominia facies nostras quia venerunt alie
ni super sanctificationem domus domini. Propterea ecce dies veni
unt dicit dominus. et visitabo super sculptilia babylonis.
et in omni terra eius mugiet vulneratus. Si ascende
rit babylon in celum et firmaverit in excelso ro
bur suum. a me venient vastatores eius ait dominus.
Vox clamoris de babylone et contritio magna de
terra chaldeorum quoniam vastavit dominus babylonem.
et perdidit ex ea vocem magnam. Et sonabunt fluc
tus eorum quasi aque multe. dedit sonitum vox eorum quia
venit super eam id est super babylonem predo et appre
hensi sunt fortes eius et emarcuit arcus eorum. Quia
fortis ultor dominus reddens retribuet. Et inebriabo princi
pes eius et sapientes eius et duces eius et magistratus eius et
fortes. et dormient somnum sempiternum. et non expergiscen
tur ait rex dominus exercituum nomen eius. Hec dicit dominus ex
ercituum. Murus babylonis ille altissimus suffossio
ne suffodietur. et porte eius excelse igne comburentur.
et labores populorum ad nichilum. et gentium in ignem eri
ent et disperibunt. Verbum quod precepit ieremias propheta saraie
filio nerie filii maasie cum pergeret cum sedechia rege
in babylonem in anno quarto regni eius. Saraias autem
erat princeps prophetie. Et scripsit ieremias omne malum quod
venturum erat super babylonem in libro uno. omnia
verba hec que scripta sunt contra babylonem. Et dixit
ieremias ad saraiam. Cum veneris in babylonem et vide
ris et legeris omnia verba hec. dices domine tu locutus es contra lo
cum istum ut disperderes eum ne sit qui in eo habitet ab ho
mine usque ad pecus. et ut sit perpetua solitudo. Cumque com
pleveris legere librum istum ligabis ad eum lapidem
et proicies illum in medium eufraten. et dices. Sic sub
merget babylon et non consurget a facie afflictionis quam
ego adduco super eam. et dissolvetur. Hucusque verba
Filius .xx. et unius anni erat LII ieremie.
sedechias cum regnare cepisset. et .xi. annis
regnavit in ierusalem. et nomen matris eius amithal filia
ieremie de lobna. Et fecit malum in oculis domini iuxta
omnia que fecerat ioachim. quoniam furor domini erat in ie
rusalem et in iuda usque quo proiceret eos a facie sua.
et recessit sedechias a rege babylonis. Factum est autem
in anno .ix. regni eius in mense .x. decima die
mensis venit nabuchodonosor rex babylonis ipse et omnis
exercitus eius adversus ierusalem. et obsederunt eam. et edi
ficaverunt contra eam munitiones in circuitu. Et fuit ci
vitas obsessa usque ad .xi. annum regis sedechie. Men
se autem quarto .ix. die mensis obtinuit fames civi
tatem. et non erant alimenta populo terre. Et dirupta est
civitas et omnes viri bellatores eius fugerunt et exie
runt de civitate nocte per viam porte que est inter
duos muros. et ducit ad ortum regis chaldeis obsi
dentibus urbem in gyro. et abierunt per viam que ducit
in heremum. Persecutus est autem chaldeorum exercitus regem
et apprehenderunt sedechiam in deserto quod est iuxta
iericho. et omnis comitatus eius diffugit ab eo. Cumque
comprehendissent regem adduxerunt eum ad regem ba
bylonis in reblatha. que est in terra emath. et lo
cutus est ad eum iudicia. Et iugulavit rex babylonis
filios sedechie in oculis eius. sed et omnes principes
iuda occidit in reblatha. Et oculos sedechie e
ruit. et vinxit eum compedibus. et adduxit eum rex
babylonis in babylonem. et posuit eum in domo
carceris usque ad diem mortis eius. In mense autem
quinto decima die mensis. ipse est annus .xix. nabu

chodonosor regis babilonis venit nabuzardan princeps
militie qui stabat coram rege babilonis in Jerusalem.
et incendit domum domini et domum regis et universas domos Jerusalem
et omnem domum magnam igne combussit. et totum murum
Jerusalem per circuitum destruxit cunctus exercitus chaldeorum qui
erant cum magistro militie. de pauperibus autem populi et de re-
liquo vulgo quod remanserat in civitate et de perfu-
gis qui perfugerant ad regem babilonis et ceteros
de multitudine transtulit nabuzardan princeps
militie. de pauperibus vero terre reliquit nabuzardan
princeps militie vinitores et agricolas. Columpnas
quoque ereas que erant in domo domini et bases et mare e-
neum quod erat in domo domini confregerunt chaldei et tulerunt
omne es eorum in babilonem. et lebetes et creagras et
psalteria et phialas et mortariola et omnia vasa erea
que in ministerio fuerant tulerunt. et ydrias et thimiamate-
ria et urceos et pelves et candelabra et ciathos quot
quot aurea aurea et quotquot argentea argentea
tulit magister militie. columpnas duas et mare unum
et vitulos xii ereos qui erant sub basibus quas
fecerat rex salomon in domo domini. non erat pon-
dus eris omnium vasorum horum. de columpnis autem xviii
cubiti altitudinis erant in columpna una et funi-
culus xii cubitorum circuibat eam. porro grossitu-
do eius iiii digitorum et intrinsecus cava erat et capi-
tella super utramque erea. altitudo capitelli unius
v cubitorum et retiacula et mala granata super coro-
nam in circuitu omnia erea. sic erat
columpna ii et mala granata. et erant super capi-
tellum in circuitu omnia erea. similiter columpne alterius
et fuerunt mala granata nonaginta et vi dependen-
tia et c retiacula circumdabant omnia mala grana-
ta. et tulit magister militie saraiam sacerdotem pri-
mum et sophoniam sacerdotem secundum et tres custodes ves-
tibuli. et de civitate tulit eunuchum unum qui erat pre-
positus super viros bellatores et vii viros de his
qui videbant faciem regis qui inventi sunt in
civitate. et scribam principem militum qui probabat
tyrones et lx viros de populo terre qui inventi sunt in
medio civitatis. Tulit autem eos nabuzardan magister
militie et adduxit eos ad regem babilonis in re-
blatha. et percussit eos rex babilonis et interfecit eos
in reblatha in terra emath. et translatus est iuda
de terra sua. iste est populus quem transtulit nabuchodonosor in an-
no vii iudeos tria milia et xxiii. In anno xxiii
nabuchodonosor transtulit nabuzardan magister militie
iudeorum animas septingentas xlv. omnes ergo anime qua-
tuor milia sexcente. Et factum est in xxxvii anno trans-
migrationis ioachin regis iuda xii mense xxv
die mensis elevavit evilmerodach rex babilonis
ipso anno regni sui caput ioachin regis iude
et eduxit eum de domo carceris et locutus est cum eo
bona. et posuit thronum eius super thronos regum qui
erant post se in babilone. et mutavit vestimenta
carceris eius. et comedebat panem coram eo semper
cunctis diebus vite sue. et cibaria eius cibaria perpetua
dabantur ei a rege babilonis statuta per singu-
los dies usque ad diem mortis sue cunctis diebus

vite sue. Et factum est postquam in captivitatem ductus est
israel et Jerusalem destructa est sedit ieremias propheta flens
et planxit lamentatione hac in Jerusalem et amaro animo
suspirans et eiulans dixit. Incipit lamentatio
ieremie quod est in titulo cinoth cum absolutione litterarum hebraicarum.

Quomodo sedet sola civitas ple- cap. aleph.
na populo facta est quasi vidua domina gentium
princeps provinciarum facta est sub tribu-
to. beth. Plorans ploravit in nocte et
lacrime eius in maxillis eius. non est qui
consoletur eam ex omnibus caris eius. omnes amici eius spreve-
runt eam et facti sunt ei inimici. Gimel Migravit
iudas propter afflictionem et multitudinem servitutis. habi-
tavit inter gentes nec invenit requiem. omnes persecu-
tores apprehenderunt eam inter angustias. deleth Vie
syon lugent eo quod non sint qui veniant ad sollemp-
nitatem. Omnes porte eius destructe sacerdotes eius gementes .i. inimici
virgines eius squalide et ipsa oppressa amaritudine.
he Facti sunt hostes eius in capite et inimici eius locu-
pletati sunt quia dominus locutus est super eam propter multitudinem
iniquitatum eius. parvuli eius ducti sunt in captivi-
tatem ante faciem tribulantis. vau Et egressus
est a filia syon omnis decor eius. facti sunt principes eius
velut arietes non invenientes pascua et abierunt
absque fortitudine ante faciem subsequentis. zai Re-
cordata est Jerusalem dierum afflictionis sue et prevarica-
tionis et omnium desiderabilium suorum que habuerat a diebus
antiquis cum caderet populus eius in manu hostili et non
esset auxiliator. viderunt eam hostes et deriserunt sab-
bata eius. heth Peccatum peccavit Jerusalem propterea insta-
bilis facta est. omnes qui glorificabant eam spreverunt
eam quia viderunt ignominiam eius. ipsa autem gemens
et conversa est retrorsum. teth Sordes eius in pedibus eius
nec recordata est finis sui. deposita est vehementer non
habens consolatorem. vide domine afflictionem meam quoniam e-
rectus est inimicus. ioth Manum suam misit hos-
tis ad omnia desiderabilia eius. quia vidit gentes
ingressas sanctuarium suum de quibus preceperas ne intra-
rent in ecclesiam tuam. caph Omnis populus eius ge-
mens et querens panem dederunt quaeque pretiosa pro cibo
ad refocillandam animam. vide domine et considera quoniam
facta sum vilis. lamech O vos omnes qui transitis per
viam attendite et videte si est dolor sicut dolor
meus. quoniam vindemiavit me ut locutus est dominus
in die ire furoris sui. De excelso misit ignem in xii
ossibus meis et erudivit me. expandit rete pedi-
bus meis convertit me retrorsum. posuit me desolatam
tota die merore confectam. Nun Vigilavit iugum iiii
iniquitatum mearum in manu eius convolute sunt
et imposite collo meo. infirmata est virtus mea
dedit me dominus in manu de qua non potero surgere. Samech
Abstulit omnes magnificos meos dominus de medio mei
vocavit adversum me tempus ut contereret electos meos. tor-
cular calcavit dominus virgini filie iuda. ain Id-
circo ego plorans et oculus meus deducens aquas
quia longe factus est a me consolator convertens animam
meam. facti sunt filii mei perditi quoniam invaluit
inimicus. phe Expandit syon manus suas

non est qui consoletur eam. Mandavit dominus adversum iacob in cir
cuitu eius hostes eius. facta est ierusalem quasi polluta menstruis
inter eos. sade Iustus est dominus quia os eius ad iracundiam pro
vocavi. Audite obsecro universi populi et videte dolorem
meum. virgines mee et iuvenes mei abierunt in cap
tivitatem. coph Vocavi amicos meos et ipsi decepe
runt me. sacerdotes mei et senes mei in urbe consump
ti sunt. quia quesierunt cibum sibi ut refocillarent animas su
as. res Vide domine quoniam tribulor. conturbatus est venter meus. sub
versum est cor meum in memet ipsa quoniam amaritudine ple
na sum. foris interficit gladius et domi mors similis est.
Sin Audierunt quia ingemisco ego et non est qui consoletur me.
omnes inimici mei audierunt malum meum. letati sunt quoniam
tu fecisti. adduxisti diem consolationis et fient similes mi
chi. tau Ingrediatur omne malum eorum coram te et vindemia
eos sicut vindemiasti me propter iniquitates meas. mul
ti enim gemitus mei et cor meum merens. aleph. II.

Quomodo obtexit caligine in furore suo dominus fili
am syon. proiecit de celo terram inclitam israel et
non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui.
beth Precipitavit dominus nec pepercit omnia speciosa iacob. de
struxit in furore suo munitiones virginis iuda. et de
iecit in terram. polluit regnum et principes eius. gimel Con
fregit in ira furoris sui omne cornu israel. avertit re
trorsum dexteram suam a facie inimici. et succendit
in iacob quasi ignem flamme devorantis in gyro.
deleth Tetendit arcum suum quasi inimicus. firmavit dex
teram suam quasi hostis. et occidit omne quod pulcrum erat
visu in tabernaculis filie syon. effudit quasi ignem in
dignationem suam. he Factus est dominus velut inimicus
precipitavit israel. precipitavit omnia menia eius. dissipavit
munitiones eius et replevit in filia iuda humiliatum
et humiliatam. vau Et dissipavit quasi ortum tento
rium suum oblivioni tradidit dominus in syon festivi
tatem et sabbatum. et obprobrium et in indignationem fu
roris sui regem et sacerdotem. zain Repulit dominus
altare suum maledixit sanctificationi sue. tradidit in ma
nus inimici muros turrium eius. vocem dederunt in do
mo domini sicut in die sollempni. heth Cogitavit
dominus dissipare murum filie syon. tetendit funiculum su
um et non avertit manum suam a perditione. luxitque antemu
rale et murus pariter dissipatus est. teth Defixe sunt
in terra porte eius perdidit et contrivit vectes eius. et reges
eius et principes eius in gentibus. non est lex et prophe
te eius non invenerunt visionem a domino. ioth Sederunt
in terra conticuerunt senes filie syon. consperserunt
cinere capita sua. accincti sunt ciliciis. abiecerunt in
terra virgines ierusalem. accincte sunt ciliciis. abiecerunt
in terra capita sua virgines iuda. caph Defecerunt
pre lacrimis oculi mei conturbata sunt viscera mea. effu
sum est in terra iecur meum super contritionem filie populi mei. cum
deficeret parvulus et lactans in plateis oppidi. la
med Matribus suis dixerunt ubi est triticum et vinum. cum deficere
rent quasi vulnerati in plateis civitatis. cum exhalarent
mem animas suas in sinu matrum suarum. Cui comparabo te vel cui
assimilabo te filia ierusalem. cui exequabo te et consolabor te
filia syon. magna est enim velut mare contritio tua.
quis medebitur tui. nun Prophete tui viderunt tibi fal

sa et stulta. nec aperiebant iniquitatem tuam ut
te ad penitentiam provocarent. viderunt autem tibi as
sumptiones falsas et eiectiones. samech Plauserunt super
te in manibus omnes transeuntes per viam. sibilave
runt et moverunt capita sua super filiam ierusalem. Hecine
est urbs dicentes perfecti decoris gaudium universe
terre. ayn Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui. sibi
laverunt et fremuerunt dentibus suis et dixerunt devora
bimus. en ista est dies quam expectabamus. invenimus vi
dimus. phe Fecit dominus que cogitavit complevit sermonem
suum quem preceperat a diebus antiquis. destruxit et non
pepercit. letificavit super te inimicum. et exaltavit cor
nu hostium tuorum. sade Clamavit cor eorum ad dominum
super muros filie syon. deduc quasi torrentem la
crimas per diem et noctem. non des requiem tibi neque
taceat pupilla oculi tui. coph Consurge lauda
in nocte in principio vigiliarum. effunde sicut aquam
cor tuum ante conspectum domini. leva ad eum manus tuas pro
animabus parvulorum tuorum qui defecerunt in fame in capi
te omnium compitorum. res Vide domine et considera quem
vindemiaveris ita. ergo ne comedent mulieres fruc
tum suum. parvulos ad mensuram palme. Si occidetur
in sanctuario domini sacerdos et propheta. sin Iacuerunt
in terra foris puer et senex. virgines mee et iuve
nes mei ceciderunt in gladio. interfecisti in die fu
roris tui. percussisti nec misertus es. tau Voca
sti quasi ad diem sollempnem qui terrerent me de
circuitu. et non fuit qui effugeret in die furoris
domini et relinqueretur. quos educavi et enutrivi
inimicus meus consumpsit eos. aleph. III.

Ego vir videns paupertatem meam in vir
ga indignationis eius. Me minavit
et adduxit in tenebras et non in lucem. aleph Tan
tum in me vertit et convertit manum suam tota die.
Vetustam fecit pellem meam et carnem
meam. contrivit ossa mea. beth Edificavit in
gyro meo et circumdedit me felle et labore. beth
In tenebrosis collocavit me quasi mortuos sempi
ternos. gimel Circumedificavit adversum me ut non
egrediar. aggravavit compedem meum. Sed et
cum clamavero et rogavero exclusit orationem me
am. gimel Conclusit vias meas lapidibus quadris.
semitas meas subvertit. Ursus insidians
factus est michi leo in absconditis. deleth Semitas me
as subvertit et confregit me. posuit me desolatam.
Tetendit arcum suum et posuit me quasi signum
ad sagittam. Misit in renibus meis filias phare
tre sue. he Factus sum in derisum omni populo canticum eorum
tota die. Replevit me amaritudinibus. inebri
avit me absinthio. vau Confregit ad numerum den
tes meos. cibavit me cinere. Et repulsa est
anima mea oblitus sum bonorum. Et dixi periit finis meus.
et spes mea a domino. recordare paupertatis et trans
migrationis mee et absinthii et fellis. zai Me
moria memor ero et tabescet in me anima mea.
Hoc recolens in corde meo in deo sperabo. heth
Misericordie domini quia non sumus consumpti. quia non defecerunt mise
rationes eius. Novi diluculo multa est fides tua. pars

mea: dominus, dixit anima mea, propterea expectabo eum. teth Bonus
est dominus sperantibus in eum, anime querenti illum. Bonum est prestola
ri cum silentio salutare dei. Bonum est viro cum portaverit
iugum ab adolescentia sua. ioth Sedebit solitarius et tacebit, quia
levavit se super se. Ponet in pulvere os suum, si
forte sit spes. Dabit percutienti se maxillam, saturabitur
obprobriis. Quia non repellet in sempiternum dominus. caph
Quia si abiecit, et miserebitur secundum multitudinem
misericordiarum suarum. Non enim humiliavit ex corde suo et
abiecit filios hominum, ut contereret sub pedibus suis omnes
vinctos terre. lamech Ut declinaret iudicium viri in con
spectu altissimi, ut perverteret hominem in iudicio suo dominus
ignoravit. mem Quis est iste qui dixit ut fieret,
domino non iubente? Ex ore altissimi non egredientur nec
bona nec mala? Quid murmuravit homo vivens,
vir pro peccatis suis? nun Scrutemur vias nostras et queramus
et revertamur ad dominum. Levemus corda nostra cum manibus
ad dominum in celos. Nos inique egimus, et ad iracundiam pro
vocavimus; idcirco tu inexorabilis es. samech Operuisti
in furore, et percussisti nos; occidisti nec pepercisti. Opposu
isti nubem tibi, ne transeat oratio. Eradicationem
et abiectionem posuisti me in medio populorum. ain
Oculus meus afflictus est nec tacuit, eo quod non esset re
quies. Donec respiceret et videret dominus de celis. Oculus
meus depredatus est animam meam in cunctis filiabus ur
bis mee. Aperuerunt super nos os suum omnes inimici. phe
Formido et laqueus facta est nobis vaticinatio et contritio.
Divisiones aquarum deduxit oculus meus in contritione
filie populi mei. sade Venatione ceperunt me quasi avem in
imici mei gratis. Lapsa est in lacum vita mea, et po
suerunt lapidem super me. Inundaverunt aque super caput
meum; dixi: perii. coph Invocavi nomen tuum, domine,
de lacu novissimo. Vocem meam audisti; ne a
vertas aurem tuam a singultu meo et clamoribus. Appropin
quasti in die qua invocavi te; dixisti: ne timeas.
Iudicasti, domine, causam anime mee, redemptor vite mee. res
Vidisti, domine, iniquitatem illorum adversum me; iudica
iudicium meum. Vidisti omnem furorem, universas co
gitationes eorum adversum me. sin Audisti obprobrium eorum,
domine, omnes cogitationes eorum adversum me. Labia insur
gentium michi et meditationes eorum adversum me tota die.
Sessionem eorum et resurrectionem vide: ego sum psalmus eorum.
thau Reddes eis vicem, domine, iuxta opera manuum suarum.
Dabis eis scutum cordis, laborem tuum. Persequeris in fu
rore tuo et conteres eos sub celis, domine. aleph IIII
Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus?
Dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium pla
tearum. beth Filii Syon incliti et amicti auro primo, quo
modo reputati sunt in vasa testea, opus manuum
figuli? gimel Sed et lamie nudaverunt mammas,
lactaverunt catulos suos; filia populi mei crude
lis quasi strutio in deserto. deleth Adhesit lingua
lactentis ad palatum eius in siti; parvuli petierunt
panem, et non erat qui frangeret eis. he Qui vesce
bantur voluptuose interierunt in viis; qui nutrie
bantur in croceis amplexati sunt stercora. vau Et
maior effecta est iniquitas filie populi mei peccato Sodomo
rum, que subversa est in momento, et non ceperunt in ea manus.
zay Candidiores nazarei eius nive, nitidiores lac
te, rubicundiores ebore antiquo, saphiro pulchri
ores. heth Denigrata est super carbones facies eorum, et non
sunt cogniti in plateis. Adhesit cutis ossibus eorum; aruit et facta
est quasi lignum. teth Melius fuit occisis gladio quam interfectis
fame, quoniam isti extabuerunt consumpti a sterilitate
terre. ioth Manus mulierum misericordium coxerunt
filios suos; facti sunt cibus earum in contritione filie populi mei. caph
Complevit dominus furorem suum, effudit iram indi
gnationis sue, et succendit dominus ignem in Syon, et de
voravit fundamenta eius. lamech Non crediderunt reges
terre et universi habitatores orbis quoniam ingrederetur hostis
et inimicus per portas Ierusalem. mem Propter peccata prophetarum
eius et iniquitates sacerdotum eius, qui effuderunt in
medio eius sanguinem iustorum. nun Erraverunt
ceci in plateis, polluti sunt in sanguine; cumque non
possent, tenuerunt lacinias suas. samech
Recedite, polluti, clamaverunt eis; recedite, abite, no
lite tangere. Iurgati quippe sunt et commoti, dixerunt
inter gentes: non addet ultra ut habitet in eis. ain
Facies domini divisit eos, non addet ut respiciat eos. Fa
cies sacerdotum non erubuerunt, neque senum mi
seriti sunt. phe Cum adhuc subsisteremus, defecerunt
oculi nostri ad auxilium nostrum vanum; cum respiceremus at
tenti ad gentem que salvare non poterat. sade
Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostra
rum; appropinquavit finis noster, completi sunt dies nostri, quia ve
nit finis noster. coph Velociores fuerunt persecuto
res nostri aquilis celi; super montes persecuti sunt nos,
in deserto insidiati sunt nobis. res Spiritus oris nostri
Christus dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus: in umb
ra tua vivemus in gentibus. sin Gaude et leta
re, filia Edom, que habitas in terra Hus; ad te quoque perve
niet calix, inebriaberis atque nudaberis. thau
Completa est iniquitas tua, filia Syon; non addet
ultra ut transmigret te. Visitabit iniquita
tem tuam, filia Edom, discooperiet peccata tua. ex
Recordare plicit lamentationes incipit oratio
domine quid acciderit nobis; intuere et
respice obprobrium nostrum. Hereditas nostra
versa est ad alienos, domus nostre ad extraneos.
Pupilli facti sumus absque patre, matres nostre quasi vidue.
Aquam nostram pecunia bibimus, ligna nostra precio compara
vimus. Cervicibus nostris minabamur, lassis non dabatur
requies. Egipto dedimus manum et Assyriis, ut satu
remur pane. Patres nostri peccaverunt et non sunt, et nos ini
quitates eorum portavimus. Servi dominati sunt nostri;
non fuit qui redimeret de manu eorum. In animabus
nostris afferebamus panem nobis a facie gladii
in deserto. Pellis nostra quasi clibanus exusta est a fa
cie tempestatum famis. Mulieres in Syon humi
liaverunt, et virgines in civitatibus Iuda. Principes
manu suspensi sunt; facies senum non erubuerunt.
Adolescentibus impudice abusi sunt, et pueri in
ligno corruerunt. Senes defecerunt de portis, iuve
nes de choro psallentium. Defecit gaudium cordis
nostri; versus est in luctum chorus noster. Cecidit corona
capitis nostri; ve nobis quia peccavimus. Propterea mestum

est mestum cor nostrum. ideo contenebrati sunt oculi nostri. propter mon-
tem syon quia disperiit. vulpes ambulaverunt in eo. Tu
autem domine in eternum permanebis. solium tuum in generationem
et generationem. Quare in perpetuum oblivisceris nostri. dere-
linques nos in longitudinem dierum. Converte nos domine
ad te et convertemur. innova dies nostros sicut a principio. Sed
proiciens expulisti nos. iratus es contra nos vehementer. Prologus

Liber iste qui baruch nomine in libro baruch
prenotatur in hebreo canone non habetur sed tantum in
vulgata editione. similiter et epistola ieremie. propter no-
titiam autem legentium hic scripta sunt. quia multa de
christo novissimisque temporibus indicant. Incipit liber baruch.

Et hec verba libri que scripsit baruch fi-
lius nerie filii maasie filii sedechi-
e filii sedei filii helchie in babyloni-
a in anno quinto in septimo die mensis. in tem-
pore quo ceperunt chaldei ierusalem. et suc-
cenderunt eam igni. Et legit baruch verba libri
huius ad aures iechonie filii ioachim regis iuda. et
ad aures universi populi venientis ad librum. et ad aures
potentium filiorum regum. et ad aures presbiterorum. et ad aures
populi a minimo usque ad maximum eorum omnium habitan-
tium in babylonia. ad flumen sodi. Qui audientes
plorabant et ieiunabant et orabant in conspectu domini
et collegerunt pecuniam secundum quod potuit
uniuscuiusque manus. et miserunt in ierusalem ad ioa-
chim filium helchie filii salon sacerdotem. et ad sacer-
dotes. et ad omnem populum qui inventi sunt cum eo in ierusalem
cum acciperet vasa templi domini que ablata fuerant de
templo revocare in terram iuda. decima die mensis
sivan. vasa argentea que fecit sedechias filius
iosie rex iuda. posteaquam cepisset nabuchodonosor rex
babylonis iechoniam. et principes et vinctos. et po-
tentes et populum terre ab ierusalem et duxit eos vinctos
in babylonem. Et dixerunt. Ecce misimus ad vos pe-
cunias de quibus emite holocaustomata et thus. et
facite manna. et offerte pro peccato ad aram domini dei nostri.
Et orate pro vita nabuchodonosor regis babylonis et pro
vita balthasar filii eius. ut sint dies ipsorum sicut
dies celi super terram. et det dominus virtutem nobis
et illuminet oculos nostros ut vivamus sub umbra
nabuchodonosor regis babylonis et sub umbra baltha-
sar filii eius. et serviamus eis multis diebus. et inve-
niamus gratiam in conspectu eorum. Et pro nobis ipsis orate
ad dominum deum nostrum. quia peccavimus domino deo nostro
et non est aversus furor eius a nobis usque in hunc di-
em. Et legite librum istum quem misimus ad vos reci-
tari in templo domini in die sollempni et in die
oportuno. Et dicetis. Domino deo nostro iustitia. nobis
autem confusio faciei nostre sicut est dies hec omni iu-
da. et habitantibus in ierusalem. regibus nostris. et principibus
nostris. sacerdotibus nostris. et prophetis nostris. et patribus
nostris. Peccavimus ante dominum deum nostrum. et non credidi-
mus diffidentes in eum. et non fuimus subiectibiles il-
li. et non obaudivimus vocem domini dei nostri ut ambu-
laremus in mandatis eius que dedit nobis.
a die qua eduxit patres nostros de terra egypti usque ad
diem hunc eramus incredibiles ad dominum deum nostrum
et dissipati recessimus ne audiremus vocem ipsius. Et ad-
heserunt nobis multa mala. et maledictiones quas constitu-
it dominus moysi servo suo. qui eduxit patres nostros de terra
egypti dare nobis terram fluentem lac et mel sicut
hodierna die. Et non audivimus vocem domini dei nostri
secundum omnia verba prophetarum quos misit ad nos. et ad
iudices nostros. Et abivimus unusquisque in sensu
cordis sui maligni operari diis alienis. facientes
mala ante oculos domini dei nostri. II

Propter quod statuit dominus deus noster verbum suum quod
locutus est ad nos et ad iudices nostros qui iu-
dicaverunt in israel. et ad reges nostros. et ad principes
nostros. et ad omnem israel et iuda. ut adduceret dominus super
nos mala magna que non sunt facta sub celo. quemadmodum
facta sunt in ierusalem. secundum que scripta sunt in lege moy-
si. ut manducaret homo carnes filii sui. et carnes
filie sue. Et dedit eos in manum regum omnium qui
sunt in circuitu nostro in improperium. et in desolatio-
nem. in omnibus populis in quibus nos dispersit
dominus. Et facti sunt subtus et non supra. quia peccavi-
mus domino deo nostro non obaudiendo voci ipsius.
Domino deo nostro iustitia. nobis autem et patribus nostris
confusio faciei. sicut est dies hec. quia locutus est dominus super
nos omnia mala hec que venerunt super nos. Et non sumus
deprecati faciem domini dei nostri ut reverteremur unusquisque
nostrum a viis nostris pessimis. Et vigilavit dominus in ma-
lis et adduxit ea super nos quia iustus est dominus in omnibus
operibus suis. que mandavit nobis. et non audivimus
vocem ipsius ut iremus in preceptis domini que dedit
ante faciem nostram. Et nunc domine deus israel qui eduxi-
sti populum tuum de terra egypti in manu valida.
et in signis. et in prodigiis. et in virtute tua mag-
na. et in brachio excelso. et fecisti tibi nomen sicut
est dies ista. Peccavimus impie gessimus inique
egimus domine deus noster in omnibus iustitiis tuis.
Avertatur ira tua a nobis quia derelicti sumus pauci
inter gentes ubi dispersisti nos. Exaudi domine pre-
ces nostras. et orationes nostras. et educ nos propter te. et da
nobis invenire gratiam ante faciem eorum qui
nos abduxerunt. ut sciat omnis terra quia tu es dominus
deus noster. et quia nomen tuum invocatum est super israel
et super genus ipsius. Respice domine de domo sancta
tua in nos. et inclina aurem tuam. et exaudi
nos. Aperi oculos tuos et vide. quia non mortui qui sunt
in inferno. quorum spiritus acceptus est a visceribus suis
dabunt honorem et iustificationem domino. sed anima
que tristis est super magnitudinem mali. et incedit
curva et infirma. et oculi deficientes. et anima esu-
riens dant tibi gloriam et iustitiam domino. quia non secun-
dum iustitias patrum nostrorum fundimus preces ante con-
spectum tuum domine deus noster. sed quia misisti iram tuam
et furorem tuum super nos. sicut locutus es in manu
puerorum tuorum prophetarum dicens. Sic dicit dominus. Incli-
nate humerum vestrum. et cervicem vestram. et opera-
mini regi babylonis. et sedebitis in terra quam dedi
patribus vestris. Quod si non feceritis. non audientes vocem
domini dei vestri operari regi babylonis defectionem
vestram faciam. ~~faci~~ de civitatibus iuda. et a fo-

rusalem: et auferam a vobis vocem iucunditatis et vo
cem gaudii, et vocem sponsi et vocem sponsae: et erit
omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam. Et non
audierunt vocem tuam, ut operarentur regi Babylo
nis: et statuisti verba tua quae locutus es in manibus
puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa regum
nostrorum, et ossa patrum nostrorum de loco suo: et ecce sunt pro
iecta in calore solis et in gelu noctis: et mortui sunt
in doloribus pessimis in fame et in gladio et in e
missione. Et posuisti templum in quo invocatum est
nomen tuum in ipso, sicut haec dies, propter iniquitatem
domus Israel et domus Iuda. Et fecisti in nobis domine deus
noster secundum omnem bonitatem tuam, et secundum omnem mi
serationem tuam illam magnam, sicut locutus es in
manu pueri tui Moysi, in die qua praecepisti ei scribere
legem tuam coram filiis Israel, dicens: Si non audie
ritis vocem meam, multitudo haec magna convertetur
in minimam inter gentes, quia eos dispergam: quia scio
quia me non audiet populus: populus enim est dura cervice. Et convertetur
ad cor suum in terra captivitatis suae: et scient quia ego sum
dominus deus eorum, et dabo eis cor, et intelligent: et aures,
et audient. Et laudabunt me in terra captivitatis
suae, et memores erunt nominis mei. Et avertent se a dor
so suo duro, et a malignitatibus suis: quia reminiscentur
viam patrum suorum, qui peccaverunt in me. Et revocabo
illos in terram quam iuravi patribus illorum, Abraham, Y
saac, et Iacob, et dominabuntur eius: et multiplicabo eos, et
non minorabuntur. Et statuam illis testamentum alterum sem
piternum, ut sim illis in deum, et ipsi erunt mihi in populum: et
non movebo amplius populum meum filios Israel a terra quam
dedi eis.

III

Et nunc domine deus Israel anima in
angustiis, et spiritus anxius clamat ad te: audi domine
et miserere, quia deus es misericors, et miserere nostri,
quia peccavimus ante te, qui sedes in sempiternum, et nos peri
bimus in aevum? Domine deus omnipotens, deus Israel, audi nunc ora
tionem mortuorum Israel, et filiorum ipsorum, qui peccaverunt
ante te, et non audierunt vocem domini dei sui, et agglutinata
sunt nobis mala. Noli meminisse iniquitatis patrum
nostrorum, sed memento manus tuae, et nominis tui in tempore isto:
quia tu es dominus deus noster, et laudabimus te domine: quia propter hoc
dedisti timorem tuum in cordibus nostris, et ut invoce
mus nomen tuum, et laudemus te in captivitate nostra, quia
convertimur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccave
runt in te. Et ecce nos in captivitate nostra sumus
hodie, quo nos dispersisti in improperium, et in maledictum,
et in peccatum, secundum omnes iniquitates patrum nostrorum, qui
discesserunt a te domine deus noster. Audi Israel mandata
vitae: auribus percipe ut scias pruden tiam.
Quid est Israel quod in terra inimicorum es? Inveterasti in
terra aliena, coinquinatus es cum mortuis: deputatus
es cum descendentibus in infernum. Dereliquisti fon
tem sapientiae. Nam si in via dei ambulasses, habitasses
utique in pace super terram. Disce ubi sit prudentia,
ubi sit virtus, ubi sit intellectus: ut scias simul
ubi sit longiturnitas vitae et victus, ubi sit lumen
oculorum et pax. Quis invenit locum eius? et quis intra
vit in thesauros eius? Ubi sunt principes gentium,
et qui dominantur super bestias quae sunt super terram? Qui in
avibus caeli illudunt, Qui argentum thesaurizant
et aurum, in quo confidunt homines, et non est finis acquisitio
nis eorum? qui argentum fabricant et solliciti sunt, nec
est inventio operum illorum? Exterminati sunt, et ad inferos
descenderunt, et alii loco eorum exsurrexerunt. Iuvenes vi
derunt lumen, et habitaverunt super terram: viam autem dis
ciplinae ignoraverunt, neque intellexerunt semitas eius,
neque filii eorum susceperunt eam, a facie ipsorum longe facta
est. Non est audita in terra Chanaan, neque visa est in The
man. Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quae de terra
est, negotiatores terrae, et Theman, et fabulatores, et
exquisitores prudentiae et intelligentiae: viam autem
sapientiae nescierunt, neque commemorati sunt semitas eius. O
Israel quam magna est domus dei, et ingens locus possessionis
eius! Magnus est, et non habet finem: excelsus et immensus.
Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt
statura magna, scientes bellum. Non hos elegit
dominus, neque viam disciplinae invenerunt: propterea perierunt.
Et quoniam non habuerunt sapientiam, perierunt propter suam insipientiam.
Quis ascendit in caelum, et accepit eam, et eduxit eam
de nubibus? Quis transfretavit mare, et invenit il
lam? et attulit super aurum electum? Non est qui possit
scire vias eius, neque qui exquirat semitas eius: sed qui scit
universa novit eam, et invenit eam prudentia su
a: Qui praeparavit terram in aeterno tempore, et replevit eam
pecudibus et quadrupedibus: Qui emittit lumen, et vadit:
et vocavit illud, et obedit illi in tremore. Stellae
autem dederunt lumen in custodiis suis, et laetatae sunt:
vocatae sunt, et dixerunt: Adsumus: et luxerunt ei cum iucun
ditate, qui fecit illas. Hic est deus noster, non aestimabitur
alius adversus eum. Hic adinvenit omnem viam dis
ciplinae, et tradidit illam Iacob puero suo, et Israel di
lecto suo. Post haec in terris visus est, et cum hominibus conversatus est.

IIII

Hic liber mandatorum dei, et lex quae est in
aeternum: omnes qui tenent eam pervenient ad vitam:
qui autem dereliquerunt eam, in mortem. Convertere Iacob, et
apprehende eam, ambula per viam ad splendorem
eius contra lumen eius. Ne tradas alteri gloriam tuam, et
dignitatem tuam genti alienae. Beati sumus Israel:
quia quae deo placent, nobis manifesta sunt. Animaequior
esto populus dei, memorabilis Israel. Venundati estis gen
tibus non in perditionem: sed propter quod in ira ad iracundiam
provocastis deum, traditi estis adversariis. Exacerbastis enim
eum qui fecit vos, deum aeternum, immolantes daemoniis
et non deo. Obliti enim estis eum qui nutrivit vos, et contri
stastis nutricem vestram Ierusalem. Vidit enim iracundiam
a deo venientem vobis, et dixit: Audite confines
Sion, adduxit enim mihi deus luctum magnum: Vidi enim capti
vitatem populi mei, filiorum meorum et filiarum, quam super
duxit illis aeternus. Nutrivi enim illos cum iucunditate: di
misi autem illos cum fletu et luctu. Nemo gaudeat
super me viduam et desolatam: a multis derelicta sum
propter peccata filiorum meorum, quia declinaverunt a lege dei.
Iustitias autem ipsius nescierunt, nec ambulaverunt
per vias mandatorum dei, neque per semitas veritatis
eius cum iustitia ingressi sunt. Veniant confines Si
on, et memorentur captivitatem filiorum et filiarum
mearum, quam superduxit illis aeternus. Adduxit enim super

illos gentem de longinquo gentem improbam et al
terius lingue qui non sunt reveriti senem neque puerorum miser
ti sunt et abduxerunt dilectos vidue et a filiis unicam de
solaverunt. Ego autem quid possum adiuvare vos? Qui enim
adduxit super vos mala ipse vos eripiet de manibus in
imicorum vestrorum. Ambulate filii ambulate ego enim
derelicta sum sola. Exui me stola pacis indui autem me
sacco obsecrationis et clamabo ad altissimum in diebus
meis. Animequiores estote filii clamate ad dominum
et eripiet vos de manu principum inimicorum. Ego enim
speravi in eternum salutem vestram et venit michi gaudium
a sancto super misericordia que veniet vobis ab eterno salvatore nostro.
Emisi enim vos cum luctu et ploratu reducet autem vos michi dominus
cum gaudio et iocunditate in eternum. Sicut enim viderunt vi
cine Syon captivitatem vestram a deo sic videbunt
et in celeritate salutem vestram in deo que superveniet vo
bis cum honore magno et splendore eterno. Filii pa
cienter sustinete iram que supervenit vobis. Persecutus
est enim te inimicus tuus sed cito videbis perditionem
ipsius et super cervices ipsius ascendes. Delicati mei am
bulaverunt vias asperas. Ducti sunt enim ut grex direp
tus ab inimicis. Animequiores estote filii et proclama
te ad dominum. Erit enim memoria vestra ab eo qui duxit
vos. Sicut enim fuit sensus vester ut erraretis a deo deci
es tantum iterum convertentes requiretis eum. Qui enim induxit
vobis mala ipse rursum adducet vobis sempiternam
iocunditatem cum salute vestra. Animequior esto Ierusalem
exhortatur enim te qui te nominavit. Nocentes peribunt
qui te vexaverunt et qui gratulati sunt in tua rui
na punientur. Civitates quibus servierunt filii tui pu
nientur et que accepit filios tuos. Sicut enim gavisa est
in tua ruina et letata est in casu tuo Babylon sic
contristabitur in sua desolatione. Et amputabitur exul
tatio multitudinis eius et gaudimonium eius erit in
luctum. Ignis enim superveniet ei ab eterno in longitur
nis diebus et habitabitur a demoniis in multitudinem
temporis. Circumspice Ierusalem ad orientem et vide iocundita
tem a deo tibi venientem. Ecce enim veniunt filii tui
quos dimisisti dispersos veniunt collecti ab oriente
usque ad occidentem in verbo sancti gaudentes in ho
norem dei. Exue te Ierusalem stola luctus et vexationis
tue et indue te decore et honore eius que a deo tibi est in gloria
sempiterna. Circumdabit te deus diploide iustitie
et imponet mitram capiti tuo honoris eterni. Deus
enim ostendet splendorem suum in te qui sub celo est.
Nominabitur enim tibi nomen tuum a deo in sempiternum. Pax
iustitie et honor pietatis. Exurge Ierusalem et sta in ex
celso et circumspice ad orientem et vide collectos fili
os tuos ab oriente sole usque ad occidentem in verbo
sancti gaudentes dei memoria. Exierunt enim abs te pedi
bus ducti ab inimicis. Adducet autem illos dominus ad te por
tatos in honorem sicut filios regni. Constituit enim
deus humiliare omnem montem excelsum et rupes
perennes et convalles replere in equalitatem terre ut am
bulet Israel diligenter in honorem dei. Obumbraverunt
autem silve et omne lignum suavitatis Israel mandato dei.
Adducet enim deus Israel cum iocunditate in lumine ma
iestatis sue cum misericordia et iustitia que est ex ipso.

Incipit exemplum epistole quam misit Ieremias ad ab
ductos captivos in Babyloniam a rege Babyloniorum
ut annuntiaret illis secundum quod preceptum est illi a deo.
Propter peccata que peccastis ante dominum addu VI
cemini in Babyloniam captivi a Nabuchodonosor re
ge Babyloniorum. Ingressi itaque in Babylonem
eritis ibi annis pluribus et tempore longo usque ad genera
tiones septem. Post hoc autem educam vos inde cum pace. Nunc
autem videbitis in Babylonia deos aureos et
argenteos et lapideos et ligneos in humeris por
tari ostentantes metum gentibus. Videte ergo ne et vos
similes efficiamini factis alienis et metuatis et metus
vos capiat in ipsis. Visa itaque turba de retro et ab
ante adorantes dicite in cordibus vestris te oportet ado
rari domine. Angelus autem meus vobiscum est. Ipse autem exquiram
animas vestras. Nam lingua ipsorum polita a fabro et ipsa et in
aurata et inargentata falsa sunt et non possunt loqui.
Et sicut virgini amanti ornamenta ita accepto auro
fabricata sunt. Coronas certe habent aureas super capi
ta sua dii illorum unde subtrahunt sacerdotes ab eis
aurum et argentum et erogant illud in semet ipsis. Dant
autem et ex ipso prostitutis et meretrices ornant et iterum
cum receperint illud a meretricibus ornant deos suos.
Hii autem non liberantur ab erugine et tinea. Opertis autem
illis veste purpurea extergent faciem ipsorum propter pul
verem domus qui est plurimus inter eos. Sceptrum autem habet
ut homo sicut iudex regionis qui in se peccantem
non interficit. Habet etiam in manu gladium et securim. Se autem
de bello et a latronibus non liberat. Unde vobis notum
sit quia non sunt dii. Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas
hominis confractum inutile efficitur tales sunt dii illorum.
Constitutis illis in domo oculi eorum pleni sunt pulvere
a pedibus introeuntium. Et sicut alicui qui regem offen
dit circumsepte sunt ianue aut sicut ad sepulchrum
adductum mortuum ita tutantur sacerdotes ostia
clausuris et seris ne a latronibus expolientur. Lucer
nas accendunt illis et quidem multas ex quibus nullam
videre possunt. Sunt autem sicut trabes in domo. Corda
vero eorum dicunt elingere serpentes qui de terra sunt dum
comedunt eos et vestimentum ipsorum et non sentiunt. Nigre
fiunt facies eorum a fumo qui in domo fit. Supra
corpus eorum et super caput eorum volant noctue et
hirundines et aves et similiter et catte. Unde scietis quia non
sunt dii. Ne ergo timueritis eos. Aurum etiam quod habent
ad speciem est. Nisi aliquis exterserit eruginem
non fulgebunt. Neque enim dum conflarentur sentiebant.
Ex omni pretio empta sunt ex quibus spi
ritus non est in ipsis. Sine pedibus in humeris por
tantur ostentantes ignobilitatem suam homini
bus. Confundantur etiam qui colunt ea. Propterea si ceciderint
in terram a semet ipsis non consurgunt. Neque si quis
eum statuerit rectum per semet ipsum stabit. Sed sicut
mortuis munera illis apponentur. Hostias illorum
vendunt sacerdotes ipsorum et abutuntur. Similiter et mu
lieres eorum decerpentes neque infirmo neque mendican
ti aliquid impertiunt. De sacrificiis eorum fete et men
struate contingunt. Scientes itaque ex his quia non
sunt dii ne timeatis eos. Unde enim vocantur dii?

que mulieres apponunt diis argenteis et aureis et ligneis. Et in domibus eorum sacerdotes sedent habentes tunicas scissas et capita et barbam rasam, quorum capita nuda sunt. Rugiunt autem clamantes contra deos suos sicut in cena mortui. Vestimenta eorum auferunt sacerdotes et vestiunt uxores suas et filios suos. Neque si quid mali patiuntur ab aliquo, neque si quid boni, poterunt retribuere: neque regem constituere possunt neque auferre. Similiter neque dare divitias possunt neque malum retribuere. Si quis illis votum voverit et non reddiderit, neque hoc requirunt. A morte non liberant, neque infirmum a potentiore eripiunt. Hominem cecum ad visum non restituent. De necessitate hominem non liberabunt. Vidue non miserebuntur, neque orphanis benefacient. Lapidibus de monte similes sunt dii illorum lignei et lapidei et aurei et argentei. Qui autem colunt illa confundentur. Quomodo ergo estimandum est aut dicendum illos esse deos? Adhuc enim ipsis Chaldeis non honorantibus ea: qui cum audierint mutum non posse loqui, offerunt illud ad Bel, postulantes ab eo loqui: quasi possint sentire qui non habent motum, et ipsi cum intellexerint relinquent ea: sensum enim non habent ipsi dii illorum. Mulieres autem circumdate funibus in viis sedent, succendentes ossa olivarum. Cum autem aliqua ex ipsis abstracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proxime sue exprobrat quod ea non sit digna habita sicut ipsa, neque funis eius disruptus sit. Omnia autem que illis fiunt falsa sunt. Quomodo estimandum aut dicendum est illos esse deos? A fabris autem et ab aurificibus facta sunt. Nihil aliud erunt nisi id quod volunt esse sacerdotes. Artifices etiam ipsi qui ea faciunt non sunt multi temporis. Numquid ergo possunt ea que fabricata sunt ab ipsis esse dii? Reliquerunt autem falsa et obprobrium postea futuris. Nam cum supervenerit illis prelium et mala, cogitant sacerdotes ubi se abscondant cum illis. Quomodo ergo sentiri debeant quoniam dii non sunt, qui nec de bello se liberant, neque de malis se eripiunt? Nam cum sint lignea et inaurata et inargentata, scietur postea quia falsa sunt ab gentibus universis et regibus: que manifesta sunt quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, et nullum dei opus in ipsis est. Regem regioni non suscitant, neque pluviam hominibus dabunt. Iudicium quoque non discernent, neque regiones liberabunt ab iniuria: quia nihil possunt sicut cornicule inter medium celi et terre. Etenim cum inciderit ignis in domum deorum ligneorum et aureorum et argenteorum, sacerdotes quidem ipsorum fugient et liberabuntur: ipsi vero sicut trabes in medio comburentur. Regi autem et bello non resistent. Quomodo ergo estimandum est aut recipiendum quia dii sunt? Non a furibus neque a latronibus se liberabunt dii lignei et lapidei et inaurati et inargentati: quibus iniqui fortiores sunt. Aurum et argentum et vestimentum quo operti sunt auferent illis et abibunt, nec sibi auxilium ferunt. Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam, aut vas in domo utile, in quo gloriabitur qui possidet illud, quam falsi dii: vel ostium in domo quod custodit que in ipsa sunt, quam falsi dii. Sol quidem et luna ac sidera cum sint splendida et emissa ad utilitates obaudiunt. Similiter et fulgur cum apparuerit perspicuum est. Id ipsum autem et spiritus in omni regione spirat. Et nubes quibus cum imperatum fuerit a deo perambulare universum orbem perficiunt quod imperatum est eis. Ignis etiam missus desuper ut consumat montes et silvas facit quod preceptum est ei. Hec autem neque speciebus neque virtutibus uni eorum similia sunt. Unde neque estimandum est neque dicendum esse illos deos, quando non possunt neque iudicium iudicare, neque facere hominibus. Scientes itaque quia non sunt dii, ne ergo timueritis eos. Neque enim regibus maledicent neque benedicent. Signa etiam in celo gentibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt, neque illuminabunt ut luna. Bestie meliores sunt illis, que possunt fugere sub tectum ac prodesse sibi. Nullo itaque modo nobis est manifestum quia sunt dii, propter quod ne timeatis eos. Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit, ita sunt dii illorum lignei et argentei et inaurati. Eodem modo et in orto spina alba, supra quam omnis avis sedet. Similiter et mortuo proiecto in tenebris similes sunt dii illorum lignei et inaurati et inargentati. A purpura quoque et marmore que super illos tineant, scietis itaque quia non sunt dii. Ipsi etiam postremo comeduntur, et erit in obprobrium in regione. Melior est homo iustus qui non habet simulachra: nam erit longe ab obprobriis.

Incipit prologus Ezechielis prophete.

Ezechiel propheta cum Ioachin rege Iuda captivus ductus est in Babilonem, ibique his qui cum eo captivi fuerant prophetavit, penitentibus quod ad Hieremie vaticinium sponte ad Chaldeos se tradidissent, et viderent adhuc urbem Ierosolimam stare, quam ille casuram esse predixerat. Tricesimo autem etatis sue anno et captivitatis quinto exorsus est ad captivos loqui, et eodem tempore licet posterior hic in Chaldea, Hieremias in Iudea prophetaverunt. Sermo eius nec satis disertus nec admodum rusticus est, sed ex utroque medie temperatus. Sacerdos et ipse sicut et Hieremias, principia vero ac fines magnis habens obscuritatibus involuta. Sed et vulgata eius editio non multum distat ab hebraico. Unde satis miror quid cause extiterit ut, si eosdem in universis libris hebreis interpretes in aliis eadem et in aliis diversa transtulerunt. Legite ergo et hunc iuxta translationem nostram, que per cola scripta et commata manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici mei et hoc subsannaverint, dicentes eis quod nemo eos compellat ut scribant. Sed vereor ne illud eis eveniat quod grece significantius dicitur ut vocentur [illegible] phagolidori, hoc est apud nos manducantes [illegible] ac

Incipit liber Ezechielis prophete.

Et factum est in tricesimo anno, in quarto, in quinta die mensis, cum essem in medio captivorum iuxta fluvium Chobar, aperti sunt celi et vidi visiones Dei. In quinta mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Ioachim regis Iuda, factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldeorum secus flumen Chobar, et facta est super eum ibi manus Domini. Et vidi, et ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone, et nubes magna, et ignis involvens, et splendor in circuitu eius, et de medio eius quasi species electri, id est de medio ignis, et ex medio eius similitudo quatuor animalium, et hic aspectus eorum: similitudo hominis in eis. Et quatuor fa-

cies uni. et quatuor pennae uni. Pedes eorum pedes recti, et planta pedis eorum quasi planta pedis vituli, et scintillae quasi aspectus aeris candentis. Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus, et facies et pennas per quatuor partes habebant. Iunctaeque erant pennae eorum alterius ad alterum. Non revertebantur cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur. Similitudo autem vultus eorum facies hominis et facies leonis a dextris ipsorum quatuor; facies autem bovis a sinistris ipsorum quatuor; et facies aquilae desuper ipsorum quatuor. Et facies eorum et pennae eorum extentae desuper; duae pennae singulorum iungebantur, et duae tegebant corpora eorum. Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat: ubi erat impetus spiritus illuc gradiebantur, nec revertebantur cum ambularent. Et similitudo animalium, aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, et quasi aspectus lampadarum. Haec erat visio discurrens in medio animalium, splendor ignis, et de igne fulgur egrediens. Et animalia ibant et revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis. Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram iuxta animalia, habens quatuor facies. Et aspectus rotarum et opus earum quasi visio maris; et una similitudo ipsarum quatuor; et aspectus earum et opera quasi sit rota in medio rotae. Per quatuor partes earum euntes ibant, et non revertebantur cum ambularent. Statura quoque erat rotis, et altitudo, et horribilis aspectus; et totum corpus plenum oculis in circuitu ipsarum quatuor. Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter et rotae iuxta ea; et cum elevarentur animalia de terra, elevabantur simul et rotae. Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu, et rotae pariter levabantur sequentes eum; spiritus enim vitae erat in rotis. Cum euntibus ibant, et cum stantibus stabant; et cum elevatis a terra, pariter elevabantur et rotae sequentes ea, quia spiritus vitae erat in rotis. Et similitudo super caput animalium firmamenti quasi aspectus crystalli horribilis, et extenti super capita eorum desuper. Sub firmamento autem pennae eorum rectae alterius ad alterum; unumquodque duabus alis velabat corpus suum, et alterum similiter velabatur. Et audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis Dei; cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis, ut sonus castrorum; cumque starent, dimittebantur pennae eorum. Nam cum fieret vox super firmamentum quod erat super caput eorum, stabant et submittebant alas suas. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni; et super similitudinem throni similitudo quasi aspectus hominis desuper. Et vidi quasi speciem electri velut aspectum ignis intrinsecus eius per circuitum; a lumbis eius et desuper, et a lumbis eius usque deorsum, vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu, velut aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluviae. Hic erat aspectus splendoris per gyrum.

II

Haec visio similitudinis gloriae Domini. Et vidi, et cecidi in faciem meam, et audivi vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili hominis, sta super pedes tuos, et loquar tecum. Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi, et statuit me super pedes meos; et audivi loquentem ad me, et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatrices quae recesserunt a me; patres eorum praevaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc. Et filii dura facie et indomabili corde sunt ad quos ego te mitto; et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus. Si forte vel ipsi audiant, et si forte quiescant, quoniam domus exasperans est; et scient quia propheta fuerit in medio eorum. Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos, neque sermones eorum metuas, quoniam increduli et subversores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas, et vultus eorum ne formides, quia domus exasperans est. Loqueris ergo verba mea ad eos, si forte audiant et quiescant, quoniam irritatores sunt. Tu autem, fili hominis, audi quaecumque loquor ad te; et noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est; aperi os tuum, et comede quaecumque ego do tibi. Et vidi, et ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber; et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus et foris; et scriptae erant in eo lamentationes, et carmen, et vae.

III

Et dixit ad me: Fili hominis, quodcumque inveneris comede; comede volumen istud, et vadens loquere ad filios Israel. Et aperui os meum, et cibavit me volumine illo, et dixit ad me: Fili hominis, venter tuus comedet, et viscera tua complebuntur volumine isto quod ego do tibi. Et comedi illud, et factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me: Fili hominis, vade ad domum Israel, et loqueris verba mea ad eos. Non enim ad populum profundi sermonis et ignotae linguae tu mitteris, ad domum Israel; neque ad populos multos profundi sermonis et ignotae linguae, quorum non possis audire sermones; et si ad illos mitteris, ipsi audirent te. Domus autem Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me; omnis quippe domus Israel attrita fronte est et duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, et frontem tuam duriorem frontibus eorum. Ut adamantem et ut silicem dedi faciem tuam; ne timeas eos, neque metuas a facie eorum, quia domus exasperans est. Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones meos quos ego loquor ad te, assume in corde tuo, et auribus tuis audi; et vade ingredere ad transmigrationem, ad filios populi tui, et loqueris ad eos, et dices eis: Haec dicit Dominus Deus, si forte audiant et quiescant. Et assumpsit me spiritus, et audivi post me vocem commotionis magnae: Benedicta gloria Domini de loco suo; et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, et vocem rotarum sequentium animalia, et vocem commotionis magnae. Spiritus quoque levavit me, et assumpsit me; et abii amarus in indignatione spiritus mei; manus enim Domini erat mecum confortans me. Et veni ad transmigrationem, ad acervum novarum frugum, ad eos qui habitabant iuxta flumen Chobar, et sedi ubi illi sedebant; et mansi ibi septem diebus maerens in medio eorum. Cum autem pertransissent septem dies, factum est verbum Domini ad me, dicens: Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel; et audies de ore meo verbum, et annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium: Morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut avertatur a via sua impia, et vivat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate sua

et a via sua impia: ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu
autem animam tuam liberasti. Sed et si conversus iustus a iustitia su
a fuerit, et fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram
eo, ipse morietur, quia non annuntiasti ei: in peccato suo morietur, et
non erunt in memoria iustitie eius quas fecit: sanguinem
vero eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiave
ris iusto ut non peccet iustus, et ille non peccaverit, vivens
vivet, quia annuntiasti ei, et tu animam tuam liberasti.
Et facta est super me manus domini, et dixit ad me: Sur
gens egredere in campum, et ibi loquar tecum. Et surgens
egressus sum in campum: et ecce ibi gloria domini stabat
quasi gloria quam vidi iuxta fluvium Chobar: et cecidi in fa
ciem meam. Et ingressus est in me spiritus, et statuit me
supra pedes meos: et locutus est mihi, et dixit ad me: Ingre
dere, et includere in medio domus tue. Et tu fili hominis, ecce
data sunt super te vincula, et ligabunt te in eis: et non egre
dieris in medio eorum. Et linguam tuam adherere faciam
palato tuo, et eris mutus, nec quasi vir obiurgans: quia do
mus exasperans est. Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tu
um, et dices ad eos: Hec dicit dominus deus: Qui audit, audiat:
et qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est. IIII
Et tu fili hominis sume tibi laterem, et pones eum coram
te: et describes in eo civitatem Ierusalem. Et ordinabis
adversus eam obsidionem, et edificabis munitiones, et
comportabis aggerem, et dabis contra eam castra, et pones arie
tes in gyro. Et tu sume tibi sartaginem ferream, et pones
eam in murum ferreum inter te et inter civitatem: et obfir
mabis faciem tuam ad eam, et erit in obsidionem, et
circumdabis eam. Signum est domui Israel. Et tu dormies super
latus tuum sinistrum, et pones iniquitates domus Israel super
eo numero dierum quibus dormies super illud, et assumes ini
quitatem eorum. Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum
numero dierum, ccc. et nonaginta dies: et portabis iniqui
tatem domus Israel. Et cum compleveris hec, dormies super latus
tuum dextrum secundo, et assumes iniquitatem domus Iu
da .xl. diebus: diem pro anno, diem inquam pro anno dedi tibi.
Et ad obsidionem Ierusalem convertes faciem tuam, et bra
chium tuum erit extentum: et prophetabis adversus eam. Ecce
circumdedi te vinculis: et non te convertes a latere tuo in latus
aliud, donec compleas dies obsidionis tue. Et tu sume
tibi frumentum, et hordeum, et fabam, et lentem, et milium
et viciam: et mittes ea in vas unum, et facies tibi panes
numero dierum quibus dormies super latus tuum: ccc. et .xc. diebus
comedes illud. Cibus autem tuus quo vesceris, erit in
pondere .xx. stateres in die: a tempore usque ad tempus come
des illud. Et aquam in mensura bibes, sextam partem hin
a tempore usque ad tempus bibes illud. Et quasi subcinericium ordea
ceum comedes illud: et stercore quod egreditur de homine
operies illud in oculis eorum. Hec dicit dominus: Sic comedent filii
Israel panem suum pollutum inter gentes, ad quas eiciam
eos. Et dixi: A a a domine deus, ecce anima mea non est pollu
ta, et morticinum et laceratum a bestiis non comedi ab
infantia mea usque nunc, et non est ingressa in os meum omnis
caro immunda. Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum
pro stercoribus humanis, et facies panem tuum in eo.
Et dixit ad me: Fili hominis, ecce ego conteram baculum panis
in Ierusalem: et comedent panem suum in pondere, et in
sollicitudine: et aquam in mensura, et in angustia bi
bent, ut deficientibus pane et aqua corruat unusquisque ad fra
trem suum, et contabescant in iniquitatibus suis. V
Et tu fili hominis sume tibi gladium acutum radentem
pilos: assumes eum, et duces per caput tuum, et per barbam tu
am: et assumes tibi stateram ponderis, et divides eos. Ter
tiam partem igni combures in medio civitatis
iuxta completionem dierum obsidionis: et assumens tertiam
partem concides gladio in circuitu eius: tertiam vero aliam
ventum disperges, et gladium nudabo post eos. Et sumes
inde parvum numerum: et ligabis eos in summitate pal
lii tui. Et ex eis rursum tolles, et proicies eos in medio ig
nis, et combures eos igni: et ex eo egredietur ignis in om
nem domum Israel. Hec dicit dominus deus: Ista est Ieru
salem, in medio gentium posui eam, et in circuitu
eius terras. Et contempsit iudicia mea, ut plus esset im
pia quam gentes: et precepta mea ultra quam terre que in
circuitu eius sunt. Iudicia enim mea proiecerunt, et in pre
ceptis meis non ambulaverunt. Idcirco hec dicit dominus
deus: Quia superastis gentes que in circuitu vestro sunt,
et in preceptis meis non ambulastis, et iudicia me
a non fecistis, et iuxta iudicia gentium que in circuitu
vestro sunt non estis operati: Ideo hec dicit dominus deus: Ecce
ego ad te, et ipse ego faciam in medio tui iudici
a in oculis gentium, et faciam in te que non feci, et qui
bus similia ultra non faciam, propter omnes abominationes tuas.
Ideo comedent patres filios in medio tui, et filii
comedent patres suos: et faciam in te iudicia, et venti
labo universas reliquias tuas in omnem ventum.
Ideo vivo ego, dicit dominus deus, nisi pro eo quod sanctum meum
violasti in omnibus offensionibus tuis, et in omnibus
abominationibus tuis: ego quoque confringam, et non par
cet oculus meus, et non miserebor. Tertia pars tui peste mo
rietur, et fame consumetur in medio tui: et tertia pars in
gladio cadet in circuitu tuo: Tertiam vero partem
tuam in omnem ventum dispergam, et gladium eva
ginabo post eos. Et complebo furorem meum, et requi
escere faciam indignationem meam in eis, et con
solabor: et scient quia ego dominus locutus sum in zelo me
o, cum impleuero indignationem meam
in eis. Et dabo te in desertum, et in obprobrium gen
tibus que in circuitu tuo sunt, in conspectu omnis pre
tereuntis. Et eris obprobrium et blasphemia, exem
plum et stupor in gentibus que in circuitu tuo sunt,
cum fecero in te iudicia in furore, et in indignatione
et in increpationibus ire. Ego dominus locutus sum. Quando mi
sero sagittas famis pessimas in eos, que erunt morti
fere, et quas mittam ut disperdam vos: et famem congre
gabo super vos, et conteram in vobis baculum panis, et
immittam in vos famem, et bestias pessimas usque
ad internecionem: et pestilentia et sanguis transi
bunt per te, et gladium inducam super te. Ego dominus locutus sum.
Et factus est sermo domini ad me VI [illegible]
dicens: Fili hominis pone faciem tuam ad mon
tes Israel, et prophetabis ad eos, et dices: Montes Israel au
dite verbum domini. Hec dicit dominus deus montibus et collibus,
rupibus et vallibus: Ecce ego inducam super vos gla
dium, et disperdam excelsa vestra, et demoliar aras
vestras, et confringentur simulacra vestra, et deiciam inter

ante idola vestra et dabo cadavera filiorum Israhel ante faciem simulacrorum vestrorum et dispergam ossa vestra circum aras vestras in omnibus habitationibus vestris urbes desertae erunt et excelsa demolientur et dissipabuntur et interibunt arae vestrae et confringentur et cessabunt idola vestra et conterentur delubra vestra et delebuntur opera vestra et cadet interfectus in medio vestri et scietis quia ego sum Dominus et relinquam in vobis eos qui fugerint gladium in gentibus cum dispersero vos in terras et recordabuntur mei liberati vestri in gentibus ad quas captivi ducti sunt quia contrivi cor eorum fornicans et recedens a me et oculos eorum fornicantes post idola sua et displicebunt sibi metipsi super malis que fecerant in universis abominationibus suis et scient quia ego Dominus non frustra locutus sum ut facerem eis malum hoc. Hec dicit Dominus Deus percute manum tuam et allide pedem tuum et dic heu ad omnes abominationes malorum domus Israhel quia gladio fame et peste ruituri sunt qui longe est peste morietur qui autem prope gladio corruet et qui relictus fuerit et obsessus fame morietur et conplebo indignationem meam in eis et scietis quia ego Dominus cum fuerint interfecti vestri in medio idolorum vestrorum in circuitu ararum vestrarum in omni colle excelso et in cunctis summitatibus montium et subtus omne lignum nemorosum et subtus universam quercum frondosam locum ubi accenderunt thura redolentia universis idolis suis et extendam manum meam super eos et faciam terram desolatam et destitutam a deserto Deblatha in omnibus habitationibus eorum et scient quia ego Dominus.

VII Et factus est sermo Domini ad me dicens et tu fili hominis hec dicit Dominus Deus terre Israhel finis venit venit finis super quatuor plagas terre nunc finis super te et inmittam furorem meum in te et iudicabo te iuxta vias tuas et ponam contra te omnes abominationes tuas et non parcet oculus meus super te et non miserebor sed vias tuas ponam super te et abominationes tue in medio tui erunt et scietis quia ego Dominus. Hec dicit Dominus Deus afflictio una afflictio ecce venit finis venit venit finis evigilavit adversum te ecce venit venit contritio super te qui habitas in terra venit tempus prope est dies occisionis et non glorie montium nunc de propinquo effundam iram meam super te et conplebo furorem meum in te et iudicabo te iuxta vias tuas et inponam tibi omnia scelera tua et non parcet oculus meus nec miserebor sed vias tuas tibi inponam et abominationes tue in medio tui erunt et scietis quia ego sum Dominus percutiens ecce dies ecce venit egressa est contritio floruit virga germinavit superbia iniquitas surrexit in virgam impietatis non ex eis et non ex populo neque ex sonitu eorum et non erit requies in eis venit tempus appropinquavit dies qui emit non letetur et qui vendit non lugeat quia ira super omnem populum eius quia qui vendit ad id quod vendidit non revertetur et adhuc in viventibus vita eorum visio enim ad omnem multitudinem eius non regredietur et vir in iniquitate vite sue non confortabitur canite tuba preparentur omnes et non est qui vadat ad prelium ira enim mea super universum populum eius gladius foris pestis et fames intrinsecus qui in agro est gladio morietur qui in civitate pestilentia et fame devorabuntur et salvabuntur qui fugerint ex eis et erunt in montibus quasi columbe convallium omnes trepidi unusquisque in iniquitate sua omnes manus dissolventur et omnia genua fluent aquis et accingent se ciliciis et operiet eos formido et in omni facie confusio et in universis capitibus eorum calvitium argentum eorum foras proicietur et aurum eorum in sterquilinium erit argentum eorum et aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini animam suam non saturabunt et ventres eorum non implebuntur quia scandalum iniquitatis eorum factum est et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt et imagines abominationum suarum et simulacrorum fecerunt ex eo propter hoc dedi eis illud in inmunditiam et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum et impiis terre in predam et contaminabunt illud et avertam faciem meam ab eis et violabunt archanum meum et introibunt in illud emissarii et contaminabunt illud fac conclusionem quoniam terra plena est iudicio sanguinum et civitas plena est iniquitate et adducam pessimos de gentibus et possidebunt domos eorum et quiescere faciam superbiam potentium et possidebunt sanctuaria eorum angustia superveniente requirent pacem et non erit conturbatio super conturbationem veniet et auditus super auditum et querent visionem de propheta et lex peribit a sacerdote et consilium a senioribus rex lugebit et princeps induetur merore et manus populi terre conturbabuntur secundum viam eorum faciam eis et secundum iudicia eorum iudicabo eos et scient quia ego Dominus.

VIII Et factum est in anno sexto in sexto mense in quinta mensis ego sedebam in domo mea et senes Iuda sedebant coram me et cecidit ibi super me manus Domini Dei et vidi et ecce similitudo quasi aspectus ignis ab aspectu lumborum eius et deorsum ignis et a lumbis eius et sursum quasi aspectus splendoris ut visio electri et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei et elevavit me spiritus inter terram et celum et adduxit me in Ierusalem in visione Dei iuxta ostium interius quod respiciebat ad aquilonem ubi erat statutum idolum zeli ad provocandam emulationem et ecce ibi gloria Dei Israhel secundum visionem quam videram in campo et dixit ad me fili hominis leva oculos tuos ad viam aquilonis et levavi oculos meos ad viam aquilonis et ecce ab aquilone porte altaris idolum zeli in ipso introitu et dixit ad me fili hominis putasne vides tu quid isti faciunt abominationes magnas quas domus Israhel facit hic ut procul recedam a sanctuario meo et adhuc conversus videbis abominationes maiores et introduxit me ad ostium atrii et vidi et ecce foramen unum in pariete et dixit ad me fili hominis fode parietem et cum perfodissem parietem apparuit ostium unum et dixit ad me ingredere et vide abominationes pessimas quas isti faciunt hic et ingressus vidi et ecce omnis similitudo reptilium et animalium abominatio et universa idola domus Israhel depicta in circuitu in pariete per totum et septuaginta viri de senioribus domus Israhel et Iechonias filius Saphan stabat in medio eorum stantium ante picturas et unusquisque habebat thuribulum in manu sua et va-

por nebule de thure consurgebat. Et dixit ad me: Certe vi-
des fili hominis que seniores domus Israel faciunt in tenebris unus-
quisque in abscondito cubiculi sui. Dicunt enim: Non videt dominus nos,
dereliquit dominus terram. Et dixit dominus ad me: Adhuc conversus vi-
debis abominationes maiores quas isti faciunt. Et introduxit
me per ostium porte domus domini quod respiciebat ad aqui-
lonem. Et ecce ibi mulieres sedebant plangentes
Adonidem. Et dixit ad me: Certe vidisti fili hominis. Ad-
huc conversus videbis abominationes maiores his. Et intro-
duxit me in atrium domus domini interius. Et ecce in ostio
templi domini inter vestibulum et altare quasi xxv viri
dorsa habentes contra templum domini et facies ad orientem. Et
adorabant ad ortum solis. Et dixit ad me: Certe vidisti
fili hominis. Numquid leve est hoc domui Iuda ut facerent
abominationes istas quas fecerunt hic? Quia replentes terram
iniquitate conversi sunt ad irritandum me. Et ecce applicant
ramum ad nares suas. Ergo et ego faciam in furore. Non
parcet oculus meus nec miserebor. Et cum clamave-
rint ad aures meas voce magna non exaudiam e-

IX

Et clamavit in auribus meis os
voce magna dicens: Appropinquaverunt visitationes
urbis. Et unusquisque vas interfectionis habet in manu su-
a. Et ecce sex viri veniebant de via porte superioris
que respicit ad aquilonem. Et uniuscuiusque vas interi-
tus in manu eius. Vir quoque unus in medio eorum ves-
titus erat lineis. Et atramentarium scriptoris ad renes
eius. Et ingressi sunt et steterunt iuxta altare eneum. Et gloria
domini Israel assumpta est de cherub que erat super eum ad limen
domus. Et vocavit virum qui indutus erat lineis et atramenta-
rium scriptoris habebat in lumbis suis. Et dixit dominus ad eum:
Transi per mediam civitatem in medio Ierusalem et signa
thau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abominationi-
bus que fiunt in medio eius. Et illis dixit audiente me: Transite
per civitatem sequentes eum et percutite. Non parcat oculus vester neque
misereamini. Senem adolescentulum et virginem
parvulum et mulieres interficite usque ad internecionem. Omnem autem super
quem videritis thau ne occidatis. Et a sanctuario meo in-
cipite. Ceperunt ergo a viris senioribus qui erant ante faci-
em domus. Et dixit ad eos: Contaminate domum et im-
plete atria interfectis. Egredimini. Et egressi sunt et per-
cutiebant eos qui erant in civitate. Et cede completa re-
mansi ego. Ruique in faciem meam et clamans
aio: Heu heu heu domine deus. Ergo ne disperdes omnes
reliquias Israel effundens furorem tuum super Ierusalem?
Et dixit ad me: Iniquitas domus Israel et Iuda magna est ni-
mis valde. Et repleta est terra sanguinibus et civitas re-
pleta est aversione. Dixerunt enim: Dereliquit dominus terram et dominus
non videt. Igitur et meus non parcet oculus neque miserebor. Vi-
am eorum super caput eorum reddam. Et ecce vir qui indutus
erat lineis qui habebat atramentarium in dorso suo respondit
verbum dicens: Feci sicut precepisti mihi.

X

Et vidi et ecce in firmamento quod erat super caput
cherubin quasi lapis sapphirus quasi species similitudi-
nis solii apparuit super ea. Et dixit ad virum qui
indutus erat lineis et ait: Ingredere in medio ro-
tarum que sunt subtus cherubin et imple manum tuam
prunis ignis que sunt inter cherubin et effunde super ci-
vitatem. Ingressusque est in conspectu meo. Cheru-
bin autem stabant a dextris domus cum ingrederetur vir. Et nu-
bes implevit atrium interius. Et elevata est gloria domini
desuper cherub ad limen domus. Et repleta est domus nube
et atrium repletum est a splendore glorie domini. Et sonitus alarum
cherubin audiebatur usque ad atrium exterius quasi vox dei
omnipotentis loquentis. Cumque precepisset viro qui indutus
erat lineis dicens: Sume ignem de medio rotarum
que sunt inter cherubin. Ingressus ille stetit iuxta
rotam. Et extendit cherub manum suam de medio che-
rubin ad ignem qui erat inter cherubin. Et sumpsit et de-
dit in manus eius qui indutus erat lineis. Qui accipiens e-
gressus est. Et apparuit in cherubin similitudo manus hominis
subtus pennas eorum. Et vidi et ecce iiii rote iuxta cherubin
rota una iuxta cherub unum et rota alia iuxta cherub al-
terum. Species autem rotarum erat quasi visio lapidis crisoliti. Et
aspectus earum similitudo una iiii quasi sit rota in medi-
o rote. Cumque ambularent in iiii partes gradiebantur et
non revertebantur ambulantes, sed ad locum ad quem ire decli-
nabat que prima erat sequebantur et cetere nec revertebantur. Et omne
corpus earum et colla et manus et penne et circuli plena e-
rant oculis in circuitu iiii rotarum. Et rotas illas voca-
vit volubiles audiente me. Quattuor autem facies habebat
unum. Facies una facies cherub et facies secunda facies hominis
et in tertio facies leonis et in quarto facies aquile. Et ele-
vati sunt cherubin. Ipsum est animal quod videram iuxta flu-
men chobar. Cumque ambularent cherubin ambula-
bant pariter et rote iuxta ea. Et cum elevarent cherubin alas
suas ut exaltarentur de terra non residebant rote sed et
ipse iuxta erant. Stantibus illis stabant et cum elevarentur eleva-
bantur. Spiritus enim vite erat in eis. Et egressa est gloria domini a
limine templi et stetit super cherubin. Et elevantia
cherubin alas suas exaltata sunt a terra coram me. Et
illis egredientibus rote quoque subsecute sunt. Et ste-
tit in introitu porte domus domini orientalis. Et gloria
domini dei Israel erat super ea. Ipsum est animal quod vidi sub-
ter deum Israel iuxta fluvium chobar. Et intellexi quia
cherubin essent. Quattuor vultus uni et quattuor ale uni. Et simili-
tudo manus hominis sub alis eorum. Et similitudo vultuum eorum ipsi
vultus quos videram iuxta fluvium chobar et intuitus
eorum et impetus singulorum ante faciem suam ingre-

XI

Et elevavit me spiritus et introduxit di
me ad portam domus domini orientalem que respicit
solis ortum. Et ecce in introitu porte xxv viri. Et vidi
in medio eorum Iechoniam filium Azur et Pheltiam fi-
lium Banaie principes populi. Dixitque ad me: Fili hominis
hii sunt viri qui cogitant iniquitatem et tractant
consilium pessimum in urbe ista dicentes: Nonne dudum
edificate sunt domus? Hec est lebes nos autem carnes. Idcir-
co vaticinare de eis vaticinare fili hominis. Et
irruit in me spiritus domini et dixit ad me: Loquere. Hec dicit
dominus: Sic locuti estis domus Israel et cogitationes cordis vestri
ego novi. Plurimos occidistis in urbe hac et imple-
stis vias eius interfectis. Propterea hec dicit dominus deus: Interfecti
vestri quos posuistis in medio eius hii sunt carnes et
hec est lebes. Et educam vos de medio eius. Gladium me-
tuistis et gladium inducam super vos ait dominus deus. Et
eiciam vos de medio eius. Daboque vos in manu ho-
stium et faciam in vobis iudicia. Gladio cadetis in

finibus israel iudicabo vos, et scietis quia ego dominus. Hec non erit vobis in lebetem, et vos non eritis in medio eius in carnes. In finibus israel iudicabo vos, et scietis quia ego dominus, quia in preceptis meis non ambulastis et iudicia mea non fecistis, sed iuxta iudicia gentium que in circuitu vestro sunt estis operati. Et factum est cum prophetarem, Pheltias filius Banaie mortuus est, et cecidi in faciem meam clamans voce magna et dixi: Heu heu heu domine deus, consummationem tu facis reliquiarum israel. Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, fratres tui fratres tui viri propinqui tui et omnis domus israel universi quibus dixerunt habitatores ierusalem: Longe recedite a domino, nobis data est terra in possessionem. Propterea hec dicit dominus deus: quia longe feci eos in gentibus et quia dispersi eos in terris, ero eis in sanctificationem modicam in terris ad quas venerunt. Propterea loquere: hec dicit dominus deus: Congregabo vos de populis et adunabo vos de terris in quibus dispersi estis, daboque vobis humum israel. Et ingredientur illuc et auferent omnes offensiones cunctasque abominationes eius de illa. Et dabo eis cor unum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum, et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum, ut in preceptis meis ambulent et iudicia mea custodiant faciantque ea, et sint mihi in populum et ego sim eis in deum. Quorum cor post offendicula et abominationes suas ambulat, horum viam in capite suo ponam, dicit dominus deus. Et elevaverunt cherubim alas suas et rote cum eis, et gloria dei israel erat super ea. Et ascendit gloria domini de medio civitatis stetitque super montem qui est ad orientem urbis. Et spiritus levavit me adduxitque in chaldeam ad transmigrationem in visione in spiritu dei. Et sublata est a me visio quam videram, et locutus sum ad transmigrationem omnia verba domini que ostenderat mihi.

XII

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, in medio domus exasperantis tu habitas, qui oculos habent ad videndum et non vident, et aures ad audiendum et non audiunt, quia domus exasperans est. Tu ergo fili hominis fac tibi vasa transmigrationis, et transmigrabis per diem coram eis. Transmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum in conspectu eorum, si forte aspiciant, quia domus exasperans est. Et efferes foras vasa tua quasi vasa transmigrantis per diem in conspectu eorum. Tu autem egredieris vespere coram eis sicut egreditur migrans. Ante oculos eorum perfode tibi parietem, et egredieris per eum. In conspectu eorum in humeris portaberis, in caligine efferēris. Faciem tuam velabis et non videbis terram, quia portentum dedi te domui israel. Feci ergo sicut preceperat mihi dominus: vasa mea protuli quasi vasa transmigrantis per diem, et vespere perfodi mihi parietem manu, et in caligine egressus sum, in humeris portatus in conspectu eorum. Et factus est sermo domini ad me mane dicens: Fili hominis, numquid non dixerunt ad te domus israel, domus exasperans: quid tu facis? Dic ad eos: hec dicit dominus deus: super ducem honus istud qui est in ierusalem et super omnem domum israel que est in medio eorum. Dic: ego portentum vestrum. Quomodo feci, sic fiet illis: in transmigrationem et captivitatem ibunt. Et dux qui est in medio eorum in humeris portabitur, in caligine egredietur; parietem effodient ut educant eum; facies eius operietur ut non videat oculo terram. Et extendam rete meum super illum, et capietur in sagena mea, et adducam eum in babylonem in terram chaldeorum, et ipsam non videbit, ibique morietur. Et omnes qui circa eum sunt, presidium eius et agmina eius dispergam in omnem ventum, et gladium evaginabo post eos. Et scient quia ego dominus, quando dispersero illos in gentibus et disseminavero eos in terris. Et relinquam ex eis viros paucos a gladio et fame et pestilentia, ut enarrent omnia scelera eorum in gentibus ad quas ingredientur, et scient quia ego dominus. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, panem tuum in conturbatione comede, sed et aquam tuam in festinatione et merore bibe. Et dices ad populum terre: hec dicit dominus deus ad eos qui habitant in ierusalem in terra israel: Panem suum in sollicitudine comedent et aquam suam in desolatione bibent, ut desoletur terra a multitudine sua propter iniquitatem omnium qui habitant in ea. Et civitates que nunc habitantur desolate erunt, terraque deserta, et scietis quia ego dominus. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, quod est proverbium istud vobis in terra israel dicentium: In longum differentur dies, et peribit omnis visio? Ideo dic ad eos: hec dicit dominus deus: Quiescere faciam proverbium istud, neque vulgo dicetur ultra in israel. Et loquere ad eos quod appropinquaverint dies et sermo omnis visionis. Non enim erit ultra omnis visio cassa neque divinatio ambigua in medio filiorum israel, quia ego dominus loquar; et quodcumque locutus fuero verbum, et fiet. Non prolongabitur amplius, sed in diebus vestris domus exasperans loquar verbum et faciam illud, dicit dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, ecce domus israel dicentium: Visio quam hic videt in dies multos, et in tempora longa iste prophetat. Propterea dic ad eos: hec dicit dominus deus: Non prolongabitur ultra omnis sermo meus; verbum quod locutus fuero complebitur, dicit dominus deus.

XIII

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, vaticinare ad prophetas israel qui prophetant, et dices prophetantibus de corde suo: Audite verbum domini. Hec dicit dominus deus: Ve prophetis insipientibus qui sequuntur spiritum suum et nihil vident. Quasi vulpes in desertis prophete tui israel erant. Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo israel, ut staretis in prelio in die domini. Vident vana et divinant mendacium dicentes: ait dominus, cum dominus non miserit eos; et perseveraverunt confirmare sermonem. Numquid non visionem cassam vidistis et divinationem mendacem locuti estis? Et dixistis: ait dominus, cum ego non sim locutus. Propterea hec dicit dominus deus: quia locuti estis vana et vidistis mendacium, ideo ecce ego ad vos, ait dominus deus. Et erit manus mea super prophetas qui vident vana et divinant mendacium. In consilio populi mei non erunt, et in scriptura domus israel non scribentur, nec in terram israel ingredientur, et scietis quia ego dominus deus. Eo quod deceperint populum meum dicentes: pax, et non est pax; et ipse edificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis. Dic ad eos qui liniunt absque temperatura quod casurus sit. Erit enim imber inundans, et dabo lapides pregrandes desuper irruentes, et ventum procelle dissipantem. Siquidem ecce cecidit paries; numquid non dicetur vobis: ubi est litura quam linistis? Propterea hec dicit dominus deus: et erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione mea, et imber inundans in furore meo erit, et lapides pregrandes in ira in consumptionem. Et destruam parietem quem linistis absque temperamento, et adequabo eum terre, et revelabitur fundamentum eius.

et cadet et consumetur in medio eius et scietis quia ego sum dominus. Et im-
plebo indignationem meam in pariete et in his qui liniunt
eum prophete israel qui prophetant ad ierusalem et vident ei visionem
pacis et non est pax ait dominus deus. Et tu fili hominis pone faciem tuam
contra filias populi tui que prophetant de corde suo et vaticinare super
eas et dic. Hec dicit dominus. Ve que consuunt pulvillos sub omni
cubito manus et faciunt cervicalia sub capite universe eta-
tis ad capiendas animas et cum caperent animas populi mei vivifica-
bant animas eorum et violabant me ad populum meum propter pugil-
lum ordei et fragmentum panis ut interficerent animas que non moriuntur
et vivificarent animas que non vivunt mentientes populo meo cre-
denti mendaciis. Propter hoc hec dicit dominus deus. Ecce ego ad pul-
villos vestros quibus vos capitis animas volantes et dirumpam
eos de brachiis vestris et dimittam animas quas vos capitis
animas ad volandum. Et dirumpam cervicalia vestra et libera-
bo populum meum de manu vestra nec erunt ultra in manibus
vestris ad predandum et scietis quia ego dominus. Pro eo quod merere feci-
stis cor iusti mendaciter quem ego non contristavi et confortastis
manus impii ut non reverteretur a via sua mala et vive-
ret. Propterea vana non videbitis et divinationes non divinabitis
amplius. Et eruam populum meum de manu vestra et scietis
quia ego dominus. Et venerunt ad me viri seniorum israel et sede-
runt coram me.

XIIII

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis viri
isti posuerunt immunditias in cordibus suis et scandalum
iniquitatis sue posuerunt statuerunt contra faciem suam. Num-
quid interrogatus respondebo eis? Propter hoc loquere eis et di-
ces ad eos. Hec dicit dominus deus. Homo homo de domo israel qui
posuerit immunditias suas in corde suo et scandalum iniqui-
tatis sue statuerit contra faciem suam et venerit ad prophetam
interrogans per eum me. Ego dominus respondebo ei in multitudi-
ne immunditiarum suarum ut capiatur domus israel in corde
suo quo recesserunt a me in cunctis idolis suis. Propterea dic
ad domum israel. Hec dicit dominus deus. Convertimini et rece-
dite ab idolis vestris et ab universis contaminationibus vestris
avertite facies vestras. Quia homo homo de domo israel et de proseli-
tis quicumque advena fuerit in israel si alienatus fuerit a me
et posuerit idola sua in corde suo et scandalum iniquita-
tis sue statuerit contra faciem suam et venerit ad prophetam
ut interroget me per eum ego dominus respondebo ei per me et ponam
faciem meam super hominem illum et faciam eum in exem-
plum et in proverbium et disperdam eum de medio populi mei et sci-
etis quia ego dominus. Et propheta cum erraverit et locutus fuerit verbum
ego dominus decepi prophetam illum et extendam manum
meam super eum et delebo eum de medio populi mei israel. Et por-
tabunt iniquitatem suam iuxta iniquitatem
interrogantis sic iniquitas prophete erit ut non erret ultra
domus israel a me neque polluatur in universis prevaricationi-
bus suis sed sit mihi in populum et ego sim eis in deum ait
dominus exercituum. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili ho-
minis terra cum peccaverit mihi ut prevaricetur prevaricans
extendam manum meam super eam et conteram virgam
panis eius et immittam in eam famem et interficiam
de ea hominem et iumentum. Et si fuerint tres viri isti in me-
dio eius Noe Daniel et Iob ipsi iustitia sua liberabunt
animas suas ait dominus exercituum. Quod si et bestias pessimas
induxero super terram et vastavero eam et fuerit invia eo
quod non sit pertransiens propter bestias tres viri qui fuerint in
ea vivo ego dicit dominus deus quia nec filios nec filias libera-
bunt sed ipsi soli liberabuntur terra autem desolabitur. Vel si gladi-
um induxero super terram illam et dixero gladio transi per
terram et interfecero hominem et iumentum de ea et tres viri
isti fuerint in medio eius vivo ego dicit dominus deus non libe-
rabunt filios neque filias sed ipsi soli liberabuntur. Si autem et
pestilentiam immisero super terram illam et effude-
ro indignationem meam super eam in sanguine ut
auferam ex ea hominem et iumentum et si fuerint in ea
Noe Daniel et Iob in medio eius vivo ego dicit
dominus deus quia filium et filiam non liberabunt sed ipsi iustitia
sua liberabunt animas suas. Quoniam hec dicit dominus deus. Quod
et si quattuor iudicia mea pessima gladium famem et
bestias malas et pestilentiam immisero in ierusalem ut
interficiam de ea hominem et pecus et tamen relinquetur in
ea salvatio educentium filios et filias. Ecce ipsi egre-
dientur ad vos et videbitis viam eorum et consolabimi-
ni super malo quod induxi in ierusalem in omnibus que importa-
vi super eam. Et consolabuntur vos cum videritis viam
eorum et adinventiones eorum et cognoscetis quia non frustra
fecerim omnia que feci in ea ait dominus deus.

XV

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis quid
fiet ligno vitis ex omnibus lignis nemorum que sunt
inter ligna silvarum? Numquid tolletur de ea lignum ut fiat
opus aut fabricabitur de ea paxillus ut dependeat in
eo quodcumque vas? Ecce igni datum est in escam utram-
que partem eius consumpsit ignis et medietas eius redacta
est in favillam. Numquid utile erit ad opus? Et-
iam cum esset integrum non erat aptum ad opus. Quanto magis cum
ignis illud devoraverit et combusserit nichil ex eo fiet
operis. Propterea hec dicit dominus deus. Quomodo lignum vitis inter lig-
na silvarum quod dedi igni ad devorandum sic tradam habi-
tatores ierusalem et ponam faciem meam in eos. De
igne egredientur et ignis consumet eos et scietis quia e-
go dominus cum posuero faciem meam in eos et dedero
terram inviam et desolatam eo quod prevaricatores
extiterint dicit dominus deus.

XVI

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis no-
tas fac ierusalem abhominationes suas et dices. Hec dicit
dominus deus ierusalem. Radix tua et generatio tua de terra cha-
nanea. Pater tuus amorreus et mater tua cethea. Et quando na-
ta es in die ortus tui non est precisus umbilicus tuus et aqua
non es lota in salutem nec sale salita nec involuta
pannis. Non pepercit super te oculus meus ut facerem tibi
unum de his misertus tui. Sed proiecta es super faciem terre in
abiectione anime tue in die qua nata es. Transiens autem per
te vidi te conculcari in sanguine tuo. Et dixi tibi cum esses in
sanguine tuo vive. Dixi inquam tibi in sanguine tuo
vive. Multiplicatam quasi germen agri dedi te et multi-
plicata es et grandis effecta et ingressa es et perve-
nisti ad mundum muliebrem. Ubera tua intumue-
runt et pilus tuus germinavit et eras nuda et confusi-
one plena. Et transivi per te et vidi te et ecce tempus tuum
tempus amantium et expandi amictum meum super te et
operui ignominiam tuam et iuravi tibi et ingressa
sum pactum tecum ait dominus deus et facta es mihi. Et lavi te aqua
et emundavi sanguinem tuum ex te et unxi te oleo
et vestivi te discoloribus et calciavi te ianthino et

cinxi te bysso et indui te subtilibus. et ornavi te ornamen-
to. et dedi armillas in manibus tuis. et torquem circa collum
tuum. et dedi inaurem super os tuum. et circulos auribus tuis
et coronam decoris in capite tuo. et ornata es auro et argen-
to. et vestita es bysso et polymito et multis coloribus. simi-
lam et mel et oleum comedisti. et decora facta es vehementer
nimis. et profecisti in regnum. et egressum est nomen tuum in
gentes propter speciem tuam. quia perfecta eras in decore meo
quem posueram super te dicit dominus deus. Et habens fiduciam
in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo. et ex-
posuisti fornicationem tuam omni transeunti ut eius
fieres. Et sumens de vestimentis tuis fecisti tibi excelsa
hinc inde consuta. et fornicata es super eis. sicut non est factum
neque futurum est. Et tulisti vasa decoris tui de auro meo
et de argento meo quae dedi tibi. et fecisti tibi imagines
masculinas. et fornicata es in eis. Et sumpsisti vestimen-
ta tua multicoloria. et vestita es eis. et oleum meum et thy-
miama meum posuisti in conspectu eorum. Et panem meum quem
dedi tibi. similam et oleum et mel. quibus enutrivi
te posuisti in conspectu eorum in odorem suavitatis. et factum
est ait dominus deus. Et tulisti filios tuos et filias tuas quas
generasti mihi. et immolasti eis ad devorandum. Numquid parva est
fornicatio tua. Immolasti filios meos et dedisti illos
consecrans eis. Et post omnes abhominationes tuas et fornicationes non
es recordata dierum adolescentiae tuae quando eras nuda et con-
fusione plena. conculcata in sanguine tuo. Et accidit
post omnem malitiam tuam. vae vae ait dominus deus
et aedificasti tibi lupanar et fecisti tibi prostibulum in
cunctis plateis. Ad omne caput viae aedificasti signum prosti-
tutionis tuae. et abhominabilem fecisti decorem tuum. et di-
visisti pedes tuos omni transeunti. et multiplicasti om-
nes fornicationes tuas. Et fornicata es cum filiis aegypti
vicinis tuis magnarum carnium. et multiplicasti forni-
cationem tuam ad irritandum me. Ecce ego extendam
manum tuam super tue meam super te. et auferam iusti-
ficationem tuam. et dabo te in animas odientium te filiarum
palestinorum quae erubescunt in via tua scelerata. Et forni-
cata es in filiis assyriorum eo quod necdum fueris expleta. Et
postquam fornicata es. nec sic es saciata. Et multiplicasti
fornicationem tuam in terra chanaan cum chaldeis. et
nec sic saciata es. In quo mundabo cor tuum ait dominus
deus cum facias haec omnia opera mulieris meretricis et procacis. Quia
fabricasti lupanar tuum in capite omnis viae. et ex-
celsum tuum fecisti in omni platea. Nec facta es quasi meretrix
fastidiosa augens pretium. sed quasi mulier adultera quae
super virum suum inducit alienos. Omnibus meretricibus
dantur mercedes. tu autem dedisti mercedem cunctis amato-
ribus tuis. et donabas eis ut intrarent ad te undique
ad fornicandum tecum. Factumque in te est contra consuetudinem
mulierum in fornicationibus tuis. et post te non erit for-
nicatio. In eo enim quod dedisti mercedes. et mercedes non ac-
cepisti factum est in te contrarium. Propterea audi meretrix verbum
domini. Haec dicit dominus deus. quia effusum est aes tuum. et revelata
est ignominia tua in fornicationibus tuis super ama-
tores tuos. et super idola abhominationum tuarum in sanguine
filiorum tuorum quos dedisti eis. Ecce ego congregabo omnes
amatores tuos quibus commixta es. et omnes quos dilex-
isti cum universis quos oderas. et congregabo eos super
te undique. et nudabo ignominiam tuam coram eis et
videbunt omnem turpitudinem tuam. Et iudicabo te
iudiciis adulterarum. et effundentium sanguinem. et
dabo te in sanguinem furoris et zeli. Et dabo te in
manus eorum. et destruent lupanar tuum. et demolientur
prostibulum tuum. et nudabunt te vestimentis tuis. et au-
ferent vasa decoris tui. et derelinquent te nudam et ple-
nam ignominia. Et adducent super te multitudinem
et lapidabunt te lapidibus et trucidabunt te gladiis
suis. Et comburent domos tuas igni. et facient in te iu-
dicia in oculis mulierum plurimarum. Et desines fornicari. et
mercedes ultra non dabis. Et requiescet indignatio mea in
te. et auferetur zelus meus a te. et quiescam nec ira-
scar amplius. Eo quod non fueris recordata dierum adolescen-
tiae tuae. et provocasti me in omnibus his. Quapropter et ego vias tu-
as in capite tuo dedi ait dominus deus. Et non feci iuxta sce-
lera tua in omnibus abhominationibus tuis. Ecce omnis
qui dicit vulgo proverbium in te assumet illud dicens. Si-
cut mater ita et filia eius. Filia matris tuae es tu quae pro-
iecit virum suum et filios suos. et soror sororum tuarum quae pro-
iecerunt viros suos et filios suos. Mater vestra cethea et pater
vester amorreus. Et soror tua maior samaria ipsa et filiae
eius quae habitant ad sinistram tuam. Soror autem tua minor
te quae habitat a dextris tuis sodoma et filiae eius. Sed nec in vi-
is earum ambulasti. neque secundum scelera earum fecisti parum mi-
nus. paene sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis. Vi-
vo ego dicit dominus deus. quia non fecit sodoma soror tua ipsa
et filiae eius sicut fecisti tu et filiae tuae. Ecce haec fuit ini-
quitas sodomae sororis tuae superbia. saturitas panis et
habundantia. et ocium ipsius et filiarum eius. et manum ege-
no et pauperi non porrigebant. Et elevatae sunt et fecerunt a-
bhominationes coram me. et abstuli eas sicut vi-
disti. Et samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit. sed
vicisti eas sceleribus tuis. et iustificasti sorores tuas in
omnibus abhominationibus tuis quas operata es. Ergo et tu por-
ta confusionem tuam. quae vicisti sorores tuas peccatis tuis
sceleratius agens ab eis. Iustificatae sunt enim a te. Ergo et
tu confundere et porta ignominiam tuam quae iustifi-
casti sorores tuas. Et convertam restituens eas. conver-
sione sodomorum cum filiabus suis. et conversionem sama-
riae et filiarum eius. et convertam reversionem tuam in me-
dio earum. ut portes ignominiam tuam. et confunda-
ris in omnibus quae fecisti consolans eas. Et soror tua sodoma.
et filiae eius revertentur ad antiquitatem suam. et sama-
ria et filiae eius revertentur ad antiquitatem suam
et tu et filiae tuae revertimini ad antiquitatem vestram.
Non fuit autem sodoma soror tua audita in ore tuo
in die superbiae tuae. antequam revelaretur malitia tua
sicut hoc tempore in opprobrium filiarum syriae. et cunctarum in cir-
cuitu tuo filiarum palestinarum quae ambiunt te per
gyrum. Scelus tuum et ignominiam tuam tu portasti
ait dominus deus. Quia haec dicit dominus deus. Et faciam tibi sicut
despexisti iuramentum ut irritum faceres pactum. et recor-
dabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentiae
tuae. et suscitabo tibi pactum sempiternum. Et recordaberis
viarum tuarum et confunderis. cum receperis sorores tuas
maiores cum minoribus tuis. et dabo eas tibi in filias
sed non ex pacto tuo. Et suscitabo ego pactum meum

tecum, et sit tibi ultra aperire os prae confusione tua, cum placatus tibi fuero in omnibus quae fecisti, ait Dominus Deus.

XVII

Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, propone aenigma, et narra parabolam ad domum Israel, et dices: Haec dicit Dominus Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis et varietate, venit ad Libanum, et tulit medullam cedri. Summitatem frondium eius avulsit, et transportavit eam in terram Chanaan, in urbe negotiatorum posuit illam. Et tulit de semine terrae, et posuit illud in terra pro semine, ut firmaret radicem super aquas multas: in superficie posuit illud. Cumque germinasset, crevit in vineam latiorem humili statura, respicientibus ramis eius ad eam: et radices eius sub illa erant. Facta est ergo vinea, et fructificavit in palmites, et emisit propagines. Et facta est aquila altera grandis, magnis alis, multisque plumis: et ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam, palmites suos extendit ad illam, ut irrigaret eam de areolis germinis sui. In terra bona super aquas multas plantata est, ut faciat frondes, et portet fructum, ut sit in vineam grandem. Dic: Haec dicit Dominus Deus: Ergo ne prosperabitur? nonne radices eius evellet, et fructus eius distringet, et siccabit omnes palmites germinis eius, et arescet: et non in brachio grandi, neque in populo multo, ut evelleret eam radicitus? Ecce plantata est: ergone prosperabitur? nonne cum tetigerit eam ventus urens, siccabitur, et in areis germinis sui arescet? Et factum est verbum Domini ad me dicens: Dic ad domum exasperantem: Nescitis quid ista significent? Dic: Ecce venit rex Babylonis in Ierusalem: et assumet regem et principes eius, et adducet eos ad semetipsum in Babylonem. Et tollet de semine regni, ferietque cum eo foedus: et ab eo accipiet iusiurandum: sed et fortes terrae tollet, ut sit regnum humile, et non elevetur, sed custodiat pactum eius, et servet illud. Qui recedens ab eo misit nuntios ad Aegyptum, ut daret sibi equos et populum multum. Numquid prosperabitur, vel consequetur salutem qui fecit haec? et qui dissolvit pactum, numquid effugiet? Vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam in loco regis, qui constituit eum regem, cuius fecit irritum iuramentum, et solvit pactum quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur. Et non in exercitu grandi, neque in populo multo faciet contra eum Pharao proelium: in iactu aggeris, et in exstructione vallorum, ut interficiat animas multas. Spreverat enim iuramentum, ut solveret foedus, et ecce dedit manum suam: et cum omnia haec fecerit, non effugiet. Propterea haec dicit Dominus Deus: Vivo ego, quoniam iuramentum quod sprevit, et foedus quod praevaricatus est, ponam in caput eius. Et expandam super eum rete meum, et comprehendetur sagena mea: et adducam eum in Babylonem, et iudicabo eum ibi in praevaricatione qua despexit me. Et omnes profugi eius cum universo agmine suo gladio cadent: residui autem in omnem ventum dispergentur: et scietis quia ego Dominus locutus sum. Haec dicit Dominus Deus: Et sumam ego de medulla cedri sublimis, et ponam: de vertice ramorum eius tenerum distringam, et plantabo super montem excelsum et eminentem. In monte sublimi Israel plantabo illud, et erumpet in germen, et faciet fructum, et erit in cedrum magnam: et habitabunt sub ea omnes volucres, et universum volatile sub umbra frondium eius nidificabit. Et scient omnia ligna regionis quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, et exaltavi lignum humile: et siccavi lignum viride, et frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, et feci.

XVIII

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt? Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis parabola haec in proverbium in Israel. Ecce omnes animae meae sunt: ut anima patris, ita et anima filii mea est: anima quae peccaverit, ipsa morietur. Et vir si fuerit iustus, et fecerit iudicium et iustitiam, in montibus non comederit, et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel: et uxorem proximi sui non violaverit, et ad mulierem menstruatam non accesserit: et hominem non contristaverit: pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit: panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit vestimento: ad usuram non commodaverit, et amplius non acceperit: ab iniquitate averterit manum suam, et iudicium verum fecerit inter virum et virum: in praeceptis meis ambulaverit, et iudicia mea custodierit, ut faciat veritatem: hic iustus est, vita vivet, ait Dominus Deus. Quod si genuerit filium latronem, effundentem sanguinem, et fecerit unum de istis: et haec quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, et uxorem proximi sui polluentem: egenum et pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, et ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem: ad usuram dantem, et amplius accipientem: numquid vivet? non vivet. Cum universa haec detestanda fecerit, morte morietur, sanguis eius in ipso erit. Quod si genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui quae fecit, timuerit, et non fecerit simile eis: super montes non comederit, et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, et uxorem proximi sui non violaverit: et virum non contristaverit, pignus non retinuerit, et rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit vestimento: a pauperis iniuria averterit manum suam, usuram et superabundantiam non acceperit, iudicia mea fecerit, in praeceptis meis ambulaverit: hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet. Pater eius quia calumniatus est, et vim fecit fratri, et malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua. Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? videlicet quia filius iudicium et iustitiam operatus est, omnia praecepta mea custodivit, et fecit illa, vita vivet. Anima quae peccaverit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii: iustitia iusti super eum erit, et impietas impii erit super eum. Si autem impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis quae operatus est, et custodierit omnia praecepta mea, et fecerit iudicium et iustitiam, vita vivet, et non morietur. Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor: in iustitia sua, quam operatus est, vivet. Numquid voluntatis meae est mors impii, dicit Dominus Deus, et non ut convertatur a viis suis, et vivat? Si autem averterit se iustus a iustitia sua, et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes quas operari solet impius, numquid vivet? omnes iustitiae eius, quas fecerat, non recordabuntur: in praevaricatione, qua praevaricatus est, et in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur. Et dixistis: Non est aequa via Domini. Audite ergo, domus Israel: Numquid via mea non est aequa

T. I[illegible]

T. non portet filius iniquitatem patris

& non magis ut convertatur a viis suis et vivat? Cum autem averterit se iustus a iustitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur in eis; in iniustitia quam operatus est morietur. Et cum averterit se impius ab impietate sua quam operatus est, et fecerit iudicium et iustitiam, ipse animam suam vivificabit. Considerans enim et avertens se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est, vita vivet et non morietur. Et dicunt filii Israel: Non est equa via Domini. Numquid vie mee non sunt eque, domus Israel, et non magis vie vestre prave? Idcirco unumquemque iuxta vias suas iudicabo, domus Israel, ait Dominus Deus. Convertimini et agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, et non erit vobis in ruinam iniquitas. Proicite a vobis omnes prevaricationes vestras in quibus prevaricati estis, et facite vobis cor novum et spiritum novum; et quare moriemini, domus Israel? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus; revertimini et vivite.

XIX

Et tu, fili hominis, assume planctum super principes Israel et dices: Quare mater tua leena inter leones cubavit, in medio leunculorum enutrivit catulos suos? Et eduxit unum de leunculis suis; leo factus est et didicit capere predam hominemque comedere. Et audierunt de eo gentes, et non absque vulneribus suis ceperunt eum, et adduxerunt eum in catenis in terram Egypti. Que cum vidisset quoniam infirmata est et periit expectatio eius, tulit unum de leunculis suis, leonem constituit eum. Qui incedebat inter leones, et factus est leo, et didicit capere predam et homines devorare. Didicit viduas facere et civitates eorum in desertum adducere; et desolata est terra et plenitudo eius a voce rugitus illius. Et convenerunt adversus eum gentes undique de provinciis, et expanderunt super eum rete suum; in vulneribus earum captus est. Et miserunt eum in caveam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis; miserunt eum in carcerem, ne audiretur vox eius ultra super montes Israel. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata; fructus eius et frondes eius creverunt ex aquis multis. Et facte sunt ei virge solide in sceptra dominantium, et exaltata est statura eius inter frondes, et vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum. Et evulsa est in ira, in terram proiecta, et ventus urens siccavit fructum eius; marcuerunt et arefacte sunt virge roboris eius; ignis comedit eam. Et nunc transplantata est in deserto, in terra invia et sitienti. Et egressus est ignis de virga ramorum eius, qui fructum eius comedit, et non fuit in ea virga fortis, sceptrum dominantium. Planctus est, et erit in planctum.

xx.

XX

Et factum est in anno septimo, in quinto mense, in decima mensis, venerunt viri de senioribus Israel ut interrogarent Dominum, et sederunt coram me. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, loquere senioribus Israel et dices ad eos: Hec dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandum me vos venistis? Vivo ego, quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus. Si iudicas eos, si iudicas, fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis. Et dices ad eos: Hec dicit Dominus Deus: In die qua elegi Israel et levavi manum meam pro stirpe domus Iacob, et apparui eis in terra Egypti, et levavi manum meam pro eis dicens: Ego Dominus Deus vester; in die illa levavi manum meam pro eis ut educerem eos de terra Egypti in terram quam provideram eis, fluentem lacte et melle, que est egregia inter omnes terras. Et dixi ad eos: Unusquisque offensiones oculorum suorum abiciat, et in idolis Egypti nolite pollui; ego Dominus Deus vester. Et irritaverunt me, noluerunt me audire; unusquisque abominationes oculorum suorum non proiecit, nec idola Egypti reliquerunt. Et dixi ut effunderem indignationem meam super eos et implerem iram meam in eis in medio terre Egypti. Et feci propter nomen meum ut non violaretur coram gentibus in quarum medio erant, et inter quas apparui eis ut educerem eos de terra Egypti. Eieci ergo eos de terra Egypti et eduxi eos in desertum, et dedi eis precepta mea et iudicia mea ostendi eis, que faciat homo et vivat in eis. Insuper et sabbata mea dedi eis ut essent signum inter me et eos, et scirent quia ego Dominus sanctificans eos. Et irritaverunt me domus Israel in deserto; in preceptis meis non ambulaverunt et iudicia mea proiecerunt, que faciens homo vivet in eis, et sabbata mea violaverunt vehementer; dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos in deserto et consumerem eos. Et feci propter nomen meum ne violaretur coram gentibus de quibus eieci eos in conspectu earum. Ego igitur levavi manum meam super eos in deserto, ne inducerem eos in terram quam dedi eis fluentem lacte et melle, precipuam terrarum omnium, quia iudicia mea proiecerunt et in preceptis meis non ambulaverunt et sabbata mea violaverunt; post idola enim cor eorum gradiebatur. Et pepercit oculus meus super eos ut non interficerem eos, nec consumpsi eos in deserto. Dixi autem ad filios eorum in solitudine: In preceptis patrum vestrorum nolite incedere nec iudicia eorum custodiatis nec in idolis eorum polluamini. Ego Dominus Deus vester; in preceptis meis ambulate et iudicia mea custodite et facite ea, et sabbata mea sanctificate, ut sit signum inter me et vos, et sciatis quia ego Dominus Deus vester. Et exacerbaverunt me filii, in preceptis meis non ambulaverunt et iudicia mea non custodierunt ut facerent ea, que cum fecerit homo vivet in eis, et sabbata mea violaverunt; et comminatus sum ut effunderem furorem meum super eos et implerem iram meam in eis in deserto. Averti autem manum meam et feci propter nomen meum, ut non violaretur coram gentibus de quibus eieci eos in oculis earum. Ego ergo levavi manum meam in eos in solitudine ut dispergerem illos in nationes et ventilarem eos in terras, eo quod iudicia mea non fecissent et precepta mea reprobassent et sabbata mea violassent, et post idola patrum suorum fuissent oculi eorum. Ergo et ego dedi eis precepta non bona et iudicia in quibus non vivent. Et pollui eos in muneribus suis cum offerrent omne quod aperit vulvam propter delicta sua; et scient quia ego Dominus. Quam ob rem loquere ad domum Israel, fili hominis, et dices ad eos: Hec dicit Dominus Deus: Adhuc et in hoc blasphemaverunt me patres vestri cum sprevissent me contemnentes, et induxissem eos in terram super quam levavi manum meam ut darem eis; viderunt omnem collem excelsum et omne lignum nemorosum, et immolaverunt ibi victimas suas, et dederunt ibi in irritationem oblationes suas, et posuerunt ibi odorem suavitatis sue, et libaverunt libationes suas. Et dixi ad eos: Quid est excelsum ad quod vos ingredimini? Et vocatum est nomen eius Excelsum usque ad hanc diem. Propterea dic ad domum Israel: Hec dicit Dominus Deus: Certe in via patrum vestrorum vos polluimini, et post

offendicula eorum vos fornicamini, et in oblatione donorum vestrorum cum traducitis filios vestros per ignem. Vos polluimini in omnibus idolis vestris usque hodie. Et ego respondebo vobis domus Israel? Vivo ego dicit Dominus Deus, quia non respondebo vobis, neque cogitatio mentis vestrae fiet dicentium: Erimus sicut gentes et sicut cognationes terrae, ut colamus ligna et lapides. Vivo ego dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti et in brachio extento et in furore effuso regnabo super vos. Et adducam vos in desertum populorum, et iudicabo vobiscum ibi facie ad faciem. Sicut iudicio contendi adversum patres vestros in deserto terrae Egypti, sic iudicabo vos, dicit Dominus. Et subiciam vos sceptro meo, et inducam vos in vinculis foederis. Et eligam de vobis transgressores et impios, et de terra incolatus eorum educam eos, et terram Israel non ingredientur, et scietis quia ego Dominus. Et vos domus Israel, haec dicit Dominus Deus: Singuli post idola vestra ambulate et servite eis. Quod si in hoc non audieritis me, et nomen meum sanctum pollueritis ultra in muneribus vestris et in idolis vestris, in monte sancto meo, in monte excelso Israel, ait Dominus Deus, ibi serviet mihi omnis domus Israel. Omnes inquam in terra in qua placebunt mihi, et ibi quaeram primitias vestras et initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris. In odorem suavitatis suscipiam vos cum eduxero vos de populis, et congregavero vos de terris in quas dispersi estis, et sanctificabor in vobis in oculis nationum. Et scietis quia ego Dominus cum induxero vos ad terram Israel, in terram pro qua levavi manum meam ut darem eam patribus vestris. Et recordabimini ibi viarum vestrarum et omnium scelerum vestrorum, quibus polluti estis in eis, et displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris quas fecistis. Et scietis quia ego Dominus cum benefecero vobis propter nomen meum, et non secundum vias vestras malas neque secundum scelera vestra pessima, domus Israel, ait Dominus Deus. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam contra viam austri, et stilla ad africum, et propheta ad saltum agri meridiani. Et dices saltui meridiano: Audi verbum Domini. Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego succendam in te ignem, et comburam in te omne lignum viride et omne lignum aridum. Non extinguetur flamma succensionis, et comburetur in ea omnis facies ab austro usque ad aquilonem. Et videbit universa caro quia ego Dominus succendi eam, nec extinguetur. Et dixi: A, a, a, Domine Deus, ipsi dicunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iste?

XXI

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam ad Ierusalem, et stilla ad sanctuaria, et propheta contra humum Israel. Et dices terrae Israel: Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, et eiciam gladium meum de vagina sua, et occidam in te iustum et impium. Pro eo autem quod occidi in te iustum et impium, idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab austro usque ad aquilonem, ut sciat omnis caro quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem. Et tu fili hominis ingemisce in contritione lumborum, et in amaritudinibus ingemisce coram eis. Cumque dixerint ad te: Quare tu gemis? Dices: Pro auditu, quia venit, et tabescet omne cor, et dissolventur universae manus, et infirmabitur omnis spiritus, et per cuncta genua fluent aquae. Ecce venit et fiet, ait Dominus Deus. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, propheta et dices: Haec dicit Dominus Deus: Loquere: Gladius, gladius exacutus est et limatus. Ut caedat victimas exacutus est, ut splendeat limatus est. Qui moves sceptrum filii mei, succidisti omne lignum. Et dedi eum ad levigandum ut teneatur manu. Iste exacutus est gladius, et iste limatus est, ut sit in manu interficientis. Clama et ulula fili hominis, quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel qui fugerant. Gladio traditi sunt cum populo meo. Idcirco plaude super femur, quia probatus est. Et hoc cum sceptrum subverterit et non erit, dicit Dominus Deus. Tu ergo fili hominis propheta, et percute manu ad manum, et duplicetur gladius ac triplicetur gladius interfectorum. Hic est gladius occisionis magnae, qui obstupescere eos facit et corde tabescere, et multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladii acuti et limati ad fulgendum, amicti ad caedem. Exacuere, vade ad dexteram sive ad sinistram, quocumque faciei tuae est appetitus. Quin et ego plaudam manu ad manum, et implebo indignationem meam. Ego Dominus locutus sum. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Et tu fili hominis pone tibi duas vias, ut veniat gladius regis Babylonis. De terra una egredientur ambae, et manu capiet coniecturam, in capite viae civitatis coniciet. Viam pones ut veniat gladius ad Rabbath filiorum Ammon, et ad Iudam in Ierusalem munitissimam. Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem quaerens, commiscens sagittas. Interrogavit idola, exta consuluit. Ad dexteram eius facta est divinatio super Ierusalem, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut edificet munitiones. Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum, et sabbatorum otium imitans. Ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum. Idcirco haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod recordati estis iniquitatis vestrae, et revelastis praevaricationes vestras, et apparuerunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris; pro eo inquam quod recordati estis, manu capiemini. Tu autem profane, impie dux Israel, cuius venit dies in tempore iniquitatis praefinita, haec dicit Dominus: Aufer cidarim, tolle coronam. Nonne haec est quae humilem sublevavit, et sublimem humiliavit? Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam, et hoc non factum est donec veniret cuius est iudicium, et tradam ei. Et tu fili hominis propheta et dic: Haec dicit Dominus Deus ad filios Ammon et ad opprobrium eorum, et dices: Mucro, mucro, evagina te ad occidendum, lima te ut interficias et fulgeas, cum tibi viderentur vana et divinarentur mendacia, ut dareris super colla vulneratorum impiorum, quorum venit dies in tempore iniquitatis praefinita. Revertere ad vaginam tuam in loco quo creatus es. In terra nativitatis tuae iudicabo te, et effundam super te indignationem meam. In igne furoris mei sufflabo in te, daboque te in manus hominum insipientium et fabricantium interitum. Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio terrae, oblivioni traderis, quia ego Dominus locutus sum.

XXII

Et factum est verbum Domini ad me dicens: Et tu fili hominis, nonne iudicas civitatem sanguinum? Et ostendes ei omnes abominationes suas, et dices: Haec dicit Dominus Deus: Civitas effundens sanguinem in medio sui, ut veniat tempus eius, et quae fecit idola contra semetipsam ut pollueretur. In sanguine tuo qui a te effusus est deliquisti, et in idolis tuis quae fecisti polluta es, et appropinquare fecisti dies tuos, et adduxisti tempus annorum tuorum. Propterea dedi te opprobrium gentibus et irrisionem universis terris. Quae iuxta sunt et quae procul a te triumphabunt de te, sordida, nobilis, grandis interitu. Ecce principes Israel singuli in brachio suo fuerunt in te

ad effundendum sanguinem. Patrem et matrem contumeliis affecerunt in te, advenam calumniati sunt in medio tui, pupillum et viduam contristaverunt apud te. Sanctuaria mea sprevisti, et sabbata mea polluisti. Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, et super montes comederunt in te; scelus operati sunt in medio tui. Verecundiora patris discooperuerunt in te; immunditiam menstruatae humiliaverunt in te. Et unusquisque in uxorem proximi sui operatus est abominationem, et socer nurum suam polluit nefarie; frater sororem suam filiam patris sui oppressit in te. Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem; usuram et superabundantiam accepisti, et avare proximos tuos calumniabaris, meique oblita es, dicit Dominus Deus. Ecce complosi manus meas super avaritiam tuam quam fecisti, et super sanguinem qui effusus est in medio tui. Numquid sustinebit cor tuum, aut praevalebunt manus tuae in diebus quos ego faciam tibi? Ego Dominus locutus sum, et faciam. Et dispergam te in nationes, et ventilabo te in terras, et deficere faciam immunditiam tuam a te. Et possidebo te in conspectu gentium, et scies quia ego Dominus. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, versa est mihi domus Israel in scoriam; omnes isti aes et stannum et ferrum et plumbum in medio fornacis; scoria argenti facti sunt. Propterea haec dicit Dominus Deus: Eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem, congregatione argenti et aeris et ferri et stanni et plumbi in medio fornacis, ut succendam in ea ignem ad conflandum. Sic congregabo in furore meo et in ira mea, et requiescam, et conflabo vos. Et congregabo vos, et succendam vos in igne furoris mei, et conflabimini in medio eius. Ut conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in medio eius; et scietis quia ego Dominus, cum effuderim indignationem meam super vos. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda et non compluta in die furoris. Coniuratio prophetarum in medio eius, sicut leo rugiens rapiensque praedam, animas devoraverunt, opes et pretium acceperunt, viduas eius multiplicaverunt in medio eius. Sacerdotes eius contempserunt legem meam, et polluerunt sanctuaria mea; inter sanctum et profanum non habuere distantiam, et inter pollutum et mundum non intellexerunt, et a sabbatis meis averterunt oculos suos, et coinquinabar in medio eorum. Principes eius in medio eius quasi lupi rapientes praedam ad effundendum sanguinem, et ad perdendas animas, et avare sectando lucra. Prophetae autem eius liniebant eos absque temperamento, videntes vana et divinantes eis mendacium, dicentes: Haec dicit Dominus Deus, cum Dominus non sit locutus. Populi terrae calumniabantur calumniam, et rapiebant violenter; egenum et pauperem affligebant, et advenam opprimebant calumnia absque iudicio. Et quaesivi de eis virum qui interponeret sepem et staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam; et non inveni. Et effudi super eos indignationem meam, in igne irae meae consumpsi eos; viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

XXIII

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, duae mulieres filiae matris unius fuerunt, et fornicatae sunt in Aegypto, in adolescentia sua fornicatae sunt; ibi subacta sunt ubera earum, et fractae sunt mammae pubertatis earum. Nomina autem earum Oolla maior, et Ooliba soror eius minor; et habui eas, et pepererunt filios et filias. Porro earum nomina Samaria Oolla, et Ierusalem Ooliba. Fornicata est igitur super me Oolla, et insanivit in amatores suos, in Assyrios propinquantes, vestitos hyacintho, principes et magistratus, iuvenes cupidinis, universos equites, ascensores equorum. Et dedit fornicationes suas super eos, electos filios Assyriorum universos; et in omnibus in quos insanivit, in immunditiis eorum polluta est. Insuper et fornicationes suas quas habuerat in Aegypto non reliquit; nam et illi dormierunt cum ea in adolescentia eius, et illi confregerunt ubera pubertatis eius, et effuderunt fornicationem suam super eam. Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur, super quorum insanivit libidine. Ipsi discooperuerunt ignominiam illius; filios et filias eius tulerunt, et ipsam occiderunt gladio; et factae sunt famosae mulieres, et iudicia perpetraverunt in eam. Quod cum vidisset soror eius Ooliba, plus quam illa insanivit libidine, et fornicationem suam super fornicationem sororis suae ad filios Assyriorum praebuit impudenter, ducibus et magistratibus ad se venientibus, indutis veste varia, equitibus qui vectabantur equis, et adolescentibus forma cunctis egregia. Et vidi quod polluta esset via una ambarum. Et auxit fornicationes suas; cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldaeorum expressas coloribus, et accinctos balteis renes, et tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babylonis terraeque Chaldaeorum in qua orti sunt, insanivit super eos concupiscentia oculorum suorum, et misit nuntios ad eos in Chaldaeam. Cumque venissent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam stupris suis, et polluta est ab eis, et saturata est anima eius ab illis. Denudavit quoque fornicationes suas, discooperuit ignominiam suam; et recessit anima mea ab ea, sicut recesserat anima mea a sorore eius. Multiplicavit enim fornicationes suas, recordans dies adolescentiae suae quibus fornicata est in terra Aegypti; et insanivit libidine super concubitum eorum, quorum carnes sunt ut carnes asinorum, et sicut fluxus equorum fluxus eorum. Et visitasti scelus adolescentiae tuae, quando subacta sunt in Aegypto ubera tua, et confractae sunt mammae pubertatis tuae. Propterea, Ooliba, haec dicit Dominus Deus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus satiata est anima tua, et congregabo eos adversum te in circuitu, filios Babylonis et universos Chaldaeos, nobiles tyrannosque et principes, omnes filios Assyriorum, iuvenes forma egregia, duces et magistratus universos, principes principum et nominatos ascensores equorum. Et venient super te instructi curru et rota, multitudo populorum; lorica et clypeo et galea armabuntur contra te undique; et dabo coram eis iudicium, et iudicabunt te iudiciis suis. Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore; nasum tuum et aures tuas praecident, et quae remanserint gladio concident; ipsi filios tuos et filias tuas capient, et novissimum tuum devorabitur igni. Et denudabunt te vestimentis tuis, et tollent vasa gloriae tuae. Et requiescere faciam scelus tuum de te, et fornicationem tuam de terra Aegypti; nec levabis oculos tuos ad eos, et Aegypti non recordaberis amplius. Quia haec dicit Dominus Deus: Ecce ego tradam te in manus eorum quos odisti, in manus de quibus satiata est anima tua. Et agent tecum in odio, et tollent omnes labores tuos, et dimittent te nudam et ignominia plenam; et revelabitur ignominia fornicationum tuarum

Scelus tuum et fornicationes tue fecerunt hec tibi quia fornicata es post gentes inter quas polluta es in ydolis earum. In via sororis tue ambulasti, et dabo calicem eius in manu tua. Hec dicit dominus deus: Calicem sororis tue bibes profundum et latum. Eris in derisum et in subsannationem, qui est capacissimus. Ebrietate et dolore repleberis, calice meroris et tristicie, calice sororis tue Samarie. Et bibes illum et epotabis usque ad feces, et fragmenta eius devorabis, et ubera tua lacerabis, quia ego locutus sum, ait dominus deus. Propterea hec dicit dominus deus: Quia oblita es mei et proiecisti me post corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum et fornicationes tuas. Et ait dominus ad me dicens: Fili hominis, num iudicas Oollam et Oolibam, et annuncia eis scelera earum. Quia adultere sunt, et sanguis in manibus earum, et cum ydolis suis fornicate sunt; insuper et filios suos quos genuerunt mihi obtulerunt eis ad devorandum. Sed et hoc fecerunt mihi: polluerunt sanctuarium meum in die illa, et sabbata mea prophanaverunt. Cumque immolarent filios suos ydolis suis, et ingrederentur sanctuarium meum in die ut polluerent illud; etiam hec fecerunt in medio domus mee. Miserunt ad viros de longe venientes, ad quos nuncios miserant. Itaque ecce venerunt, quibus te lavisti, et circumlinisti stibio oculos tuos, et ornata es mundo muliebri. Sedisti in lecto pulcherrimo, et mensa ornata est ante te; thymiama meum et unguentum meum posuisti super eam. Et vox multitudinis exultantis erat in ea; et in viris qui de multitudine hominum adducebantur, et veniebant de deserto, posuerunt armillas in manibus eorum, et coronas speciosas in capitibus eorum. Et dixi ei que attrita est in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione sua etiam hec. Et ingressi sunt ad eam quasi ad mulierem meretricem; sic ingrediebantur ad Oollam et ad Oolibam, mulieres nepharias. Viri ergo iusti sunt; hii iudicabunt eas iudicio adulterarum, et iudicio effundentium sanguinem, quia adultere sunt, et sanguis in manibus earum. Hec enim dicit dominus deus: Adduc ad eas multitudinem, et trade eas in tumultum et rapinam, et lapidentur lapidibus populorum, et confodiantur gladiis eorum; filios et filias earum interficient, et domos earum succendent igni. Et auferam scelus de terra, et discent omnes mulieres ne faciant secundum scelus earum. Et dabunt scelus vestrum super vos, et peccata ydolorum vestrorum portabitis, et scietis quia ego dominus deus. XXIIII

Et factus est sermo domini ad me in anno nono, in mense decimo, decima mensis, dicens: Fili hominis, scribe tibi nomen diei huius, in qua confirmatus est rex Babilonis adversum Ierusalem hodie. Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, et loqueris ad eos: Hec dicit dominus deus: Pone ollam, pone inquam, et mitte in eam aquam. Congere frusta eius in eam, omnem partem bonam, femur et armum, electa et ossibus plena. Electum pecus assume; compone quoque struem ossium sub ea; efferbuit coctio eius, et discocta sunt ossa illius in medio eius. Propterea hec dicit dominus deus: Ve civitati sanguinum, olle cuius rubigo in ea est, et rubigo eius non exivit de ea; per partes et per partes suas eice eam; non cecidit super eam sors. Sanguis enim eius in medio eius est; super limpidissimam petram effudit illum; non effudit super terram ut possit operiri pulvere. Ut superinducerem indignationem meam in eam, et vindicta ulciscerer, dedi sanguinem eius super petram limpidissimam, ne operiretur. Propterea hec dicit dominus deus: Ve civitati sanguinum, cuius ego grandem faciam pyram. Congere ossa que igne succendam; consumentur carnes, et coquetur universa compositio, et ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam, ut incalescat, et liquefiat es eius, et confletur in medio eius inquinamentum eius, et consumatur rubigo eius. Multo labore sudatum est, et non exivit de ea nimia rubigo eius, neque per ignem. Immundicia tua execrabilis, quia mundare te volui, et non es mundata a sordibus tuis; sed nec mundaberis prius donec quiescere faciam indignationem meam in te. Ego dominus locutus sum. Veniet et faciam; non transeam, nec parcam, nec placabor. Iuxta vias tuas et iuxta adinventiones tuas iudicabo te, dicit dominus. Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, ecce ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum in plaga; et non planges, neque plorabis, neque fluent lacrime tue. Ingemisce tacens, mortuorum luctum non facies; corona tua circumligata sit tibi, et calciamenta tua erunt in pedibus tuis; nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes. Locutus sum ergo ad populum mane, et mortua est uxor mea vespere; fecique mane sicut preceperat mihi. Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis quid ista significent que tu facis? Et dixi ad eos: Sermo domini factus est ad me dicens: Loquere domui Israel: Hec dicit dominus deus: Ecce ego polluam sanctuarium meum, superbiam imperii vestri, et desiderabile oculorum vestrorum, et super quo pavet anima vestra; filii vestri et filie quas reliquistis gladio cadent. Et facietis sicut feci: ora amictu non velabitis, et cibos lugentium non comedetis. Coronas habebitis in capitibus vestris, et calciamenta in pedibus; non plangetis neque flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris, et unusquisque gemet ad fratrem suum. Eritque Ezechiel vobis in portentum; iuxta omnia que fecit facietis, cum venerit istud; et scietis quia ego dominus deus. Et tu, fili hominis, ecce in die qua tollam ab eis fortitudinem eorum, et gaudium dignitatis, et desiderium oculorum eorum, super quo requiescunt anime eorum, filios et filias eorum; in die illa cum venerit fugiens ad te ut annunciet tibi, in die illa aperietur os tuum cum eo qui fugit, et loqueris, et non silebis ultra; eritque eis in portentum, et scietis quia ego dominus. XXV

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam contra filios Ammon, et prophetabis de eis. Et dices filiis Ammon: Audite verbum domini dei. Hec dicit dominus deus: Pro eo quod dixisti: Euge, euge, super sanctuarium meum, quia pollutum est, et super terram Israel, quoniam desolata est, et super domum Iuda, quoniam ducti sunt in captivitatem; idcirco ecce ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem, et collocabunt caulas suas in te, et ponent in te tentoria sua; ipsi comedent fruges tuas, et ipsi bibent lac tuum. Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, et filios Ammon in cubile pecorum; et scietis quia ego dominus. Quia hec dicit dominus deus: Pro eo quod plausisti manu, et percussisti pede, et gavisa es ex toto affectu super terram Israel; idcirco ecce ego extendam manum meam super te, et tradam te in direptionem gentium, et interficiam te de populis, et perdam de terris, et conteram; et scies quia ego dominus deus. Hec dicit dominus deus: Pro eo quod dixerunt Moab et Seir: Ecce sicut omnes gentes domus Iuda; idcirco ecce ego

a parte humeri moab de civitatibus de civitatibus inquam eius et de finibus eius inclitas terre bethiesimoth et beelmeon et cariathaim filiis orientis cum filiis amon et dabo eam in hereditatem ut non sit ultra memoria filiorum amon in gentibus. Et in moab faciam iudicia et scient quia ego dominus. Hec dicit dominus deus pro eo quod fecit ydumea ultionem ut se vindicaret de filiis iuda peccavitque delinquens et vindictam expetivit de eis ideo hec dicit dominus deus extendam manum meam super ydumeam et auferam de ea hominem et iumentum et faciam eam desertam ab austro et qui sunt in dedan gladio cadent. Et dabo ultionem meam super ydumeam per manum populi mei israel et facient in edom iuxta iram meam et furorem meum et scient vindictam meam dicit dominus deus. Hec dicit dominus deus pro eo quod fecerunt palestini vindictam et ulti se sunt toto animo interficientes et implentes inimicitias veteres propterea hec dicit dominus deus ecce ego extendam manum meam super palestinos et interficiam interfectores et perdam reliquias maritime regionis faciamque in eis ultiones magnas arguens in furore et scient quia ego dominus cum dedero vindictam meam super eos.

XXVI

Et factum est in undecimo anno prima mensis factus est sermo domini ad me dicens fili hominis pro eo quod dixit tyrus de ierusalem euge confracte sunt porte populorum conversa est ad me implebor deserta est propterea hec dicit dominus deus ecce ego super te tyre et ascendere faciam ad te gentes multas sicut ascendit mare fluctuans et dissipabunt muros tyri et destruent turres eius et radam pulverem eius de ea et dabo eam in limpidissimam petram. Siccatio sagenarum erit in medio maris quia ego locutus sum ait dominus deus et erit in direptionem gentibus. Filie quoque eius que sunt in agro gladio interficientur et scient quia ego dominus. Quia hec dicit dominus deus ecce ego adducam ad tyrum nabuchodonosor regem babylonis ab aquilone regem regum cum equis et curribus et equitibus et cetu populoque magno. Filias tuas que sunt in agro gladio interficiet et circumdabit te munitionibus et comportabit aggerem in gyro et elevabit contra te clipeum et vineas et arietes temperabit in muros tuos et turres tuas destruet in armatura sua. Inundatione equorum eius operiet te pulvis eorum a sonitu equitum et rotarum et curruum movebuntur muri tui cum ingressus fuerit portas tuas quasi per introitum urbis dissipate. Ungulis equorum suorum conculcabit omnes plateas tuas populum tuum gladio cedet et statue tue nobiles in terram corruent. Vastabunt opes tuas diripient negociationes tuas et destruent muros tuos et domos tuas preclaras subvertent et lapides tuos et ligna tua et pulverem tuum in medio aquarum ponent. Et quiescere faciam multitudinem canticorum tuorum et sonitus citharaum tuarum non audietur amplius. Et dabo te in limpidissimam petram siccatio sagenarum eris nec edificaberis ultra quia ego locutus sum ait dominus deus. Hec dicit dominus deus tyro numquid non a sonitu ruine tue et gemitu interfectorum tuorum cum occisi fuerint in medio tui commovebuntur insule et descendent de sedibus suis omnes principes maris et auferent exuvias suas et vestimenta sua varia abicient et induentur stupore in terra sedebunt et attoniti super casu admirabuntur et assumentes super te lamentum dicent tibi. Quomodo peristi que habitas in mari urbs inclita que fuisti fortis in mari cum habitatoribus tuis quos formidabant universi. Nunc stupebunt naves in die pavoris tui et turbabuntur insule in mari eo quod nullus egrediatur ex te. Quia hec dicit dominus deus cum dedero te urbem desolatam sicut civitates que non habitantur et adduxero super te abyssum et operuerint te aque multe et detraxero te cum his qui descendunt in lacum ad populum sempiternum et collocavero te in terra novissima sicut solitudines veteres cum his qui deducuntur in lacum ut non habiteris porro cum dedero gloriam in terra viventium in nichilum redigam te et non eris et requisita non invenieris ultra in sempiternum dicit dominus deus.

XXVII

Et factus est sermo domini ad me dicens tu ergo fili hominis assume super tyrum lamentum et dices tyro que habitat in introitu maris negociatrici populorum ad insulas multas. Hec dicit dominus deus o tyre tu dixisti perfecti decoris ego sum et in corde maris sita. Finitimi tui qui te edificaverunt impleverunt decorem tuum. Abietibus de sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris. Cedrum de libano tulerunt ut facerent tibi malum. Quercus de basan dolaverunt in remos tuos. Transtra tua fecerunt tibi ex ebore indico et pretoriola de insulis ytalie. Byssus varia de egypto texta est tibi in velum ut poneretur in malo iacinctus et purpura de insulis elisa facta sunt operimentum tuum. Habitatores sydonis et aradii fuerunt remiges tui sapientes tui tyre facti sunt gubernatores tui. Senes biblii et prudentes eius habuerunt nautas ad ministerium varie supellectilis tue. Omnes naves maris et naute earum fuerunt in populo negociationis tue. Perse et lidii et libies erant in exercitu tuo viri bellatores tui clipeum et galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo. Filii aradii cum exercitu tuo super muros tuos in circuitu sed et pigmei qui erant in turribus tuis pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum ipsi compleverunt pulchritudinem tuam. Carthaginienses negociatores tui a multitudine cunctarum divitiarum argento ferro stanno plumboque repleverunt nundinas tuas. Grecia thubal et mosoch ipsi institores tui mancipia et vasa erea advexerunt populo tuo. De domo thogorma equos et equites et mulos adduxerunt ad forum tuum. Filii dedan negociatores tui insule multe negociatio manus tue dentes eburneos et hebeninos commutaverunt in precio tuo. Syrus negociator tuus propter multitudinem operum tuorum gemmam et purpuram et scutulata et byssum et sericum et chodchod proposuerunt in mercatu tuo. Iuda et terra israel ipsi institores tui in frumento primo balsamum et mel et oleum et resinam proposuerunt in nundinis tuis. Damascenus negociator tuus in multitudine operum tuorum in multitudine diversarum opum in vino pingui in lanis coloris optimi. Dan et grecia et mozel in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabricatum stacten et calamum in negociatione tua. Dedan institores tui in tapetibus ad sedendum. Arabia et universi principes cedar ipsi negociatores manus tue cum agnis et arietibus et hedis venerunt ad te negociatores tui.

venditores Saba et Reema, ipsi negotiatores tui cum
universis primis aromatibus, et lapide pretioso, et auro que
proposuerunt in mercatu tuo. Aran et Chenne et Eden et Chen
negotiatores Saba. Assur. Chelmath venditores
tui. Ipsi negotiatores tui multifariam in involucris
iacincti et polimitarum, gazarum pretiosarum que obvolute et
astricte erant funibus. cedros quoque habebant in ne
gotiationibus tuis. Naves maris principes tui in ne
gotiatione tua. et repleta es et glorificata nimis in
corde maris. In aquis multis adduxerunt te remi
ges tui. ventus auster contrivit te in corde maris. Di
vitie tue, et thesauri tui, et multiplex instrumentum tu
um. Naute tui et gubernatores tui qui tenebant
supellectilem tuam, et populo tuo preerant, viri quoque bella
tores tui qui erant in te cum universa multitudine
tua que est in medio tui cadent in corde maris in die
ruine tue. A sonitu clamoris gubernatorum tuorum
conturbabuntur classes. descendent de navibus suis omnes
qui tenebant remum. Naute et universi gubernato
res maris in terra stabunt, et eiulabunt super te voce
magna, et clamabunt amare, et superiacient pul
verem capitibus suis, et cinere conspergentur. et radent
super te calvitium, et accingentur ciliciis. et plorabunt
te in amaritudine anime ploratu amarissimo. Et as
sument super te carmen lugubre, et plangent te.
Que est ut Tyrus que obmutuit in medio maris? Que in
exitu negotiationum tuarum de mari implesti populos
multos. In multitudine divitiarum tuarum et populorum tuorum
ditasti reges terre. Nunc contrita es in mari, in profun
dis aquarum. Opes tue et omnis multitudo tua que erat
in medio tui ceciderunt. Universi habitatores insularum
obstupuerunt super te, et reges earum omnes tempestate
perculsi mutaverunt vultus. Negotiatores populorum sibi
laverunt super te. ad nichilum deducta es, et non eris usque
in sempiternum.

XXVIII

Et factus est sermo Domini ad me dicens. Fili hominis dic
principi Tyri. Hec dicit Dominus Deus. Eo quod elevatum est
cor tuum et dixisti. Deus ego sum, et in cathedra Dei sedi in
corde maris, cum sis homo et non Deus. et dedisti cor tuum quasi cor
Dei. Ecce sapientior es Daniele. omne secretum non est
absconditum a me. in sapientia et prudentia tua feci
sti tibi fortitudinem. et elevatum est cor tuum in robo
re tuo. Propterea hec dicit Dominus Deus. Eo quod elevatum est cor
tuum quasi cor Dei. Idcirco ecce adducam super te alienos
robustissimos gentium. et nudabunt gladios suos super
pulchritudinem sapientie tue, et polluent decorem
tuum. Interficient et detrahent te. morieris in interitu
occisorum in corde maris. Numquid dicens loqueris Deus ego
sum coram interficientibus te, cum sis homo et non Deus. In ma
nu occidentium te morte incircumcisorum morieris
in manu alienorum, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.
Et factus est sermo Domini ad me dicens. Fili hominis leva planc
tum super regem Tyri, et dices ei. Hec dicit Dominus Deus. Tu
signaculum similitudinis plenus sapientia, et perfectus decore in
deliciis paradisi Dei fuisti. Omnis lapis pretiosus operi
mentum tuum. Sardius, topazius, et iaspis, crisolitus, et o
nix, et berillus, et saphirus, et carbunculus, et smarag
dus. aurum opus decoris tui. et foramina tua in
die qua conditus es preparata sunt. Tu cherub extentus et
protegens, et posui te in monte sancto Dei, in medio lapi
dum ignitorum ambulasti. Perfectus in viis tuis a die conditio
nis tue donec inventa est iniquitas in te. In multi
tudine negotiationis tue repleta sunt interiora tua ini
quitate, et peccasti, et eieci te de monte sancto Dei. et perdidi te
o cherub protegens de medio lapidum ignitorum. Et eleva
tum est cor tuum in decore tuo. perdidisti sapientiam tuam in
decore tuo. in terram proieci te. ante faciem regum dedi te
ut cernerent te. In multitudine iniquitatum tuarum
et iniquitate negotiationis tue polluisti sanctificationem tu
am. producam ergo ignem de medio tui qui comedat
te, et dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium viden
tium te. Omnes qui viderint te in gentibus obstupescent super
te. Nichili factus es, et non eris in perpetuum. Et factus est sermo
Domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra
Sidonem, et prophetabis de ea, et dices. Hec dicit Dominus Deus.
Ecce ego ad te Sidon, et glorificabor in medio tui, et scient
quia ego Dominus. Cum fecero in ea iudicia, et sanctificatus fuero in ea,
et immittam in eam pestilentiam, et sanguinem in
plateis eius. et corruent interfecti in medio eius gladio per
circuitum. et scient quia ego Dominus Deus. et non erit ultra domui
Israel offendiculum amaritudinis, et spina dolorem in
ferens undique per circuitum eorum qui adversantur eis. et scient
quia ego Dominus Deus. Hec dicit Dominus Deus. Quando congregavero
domum Israel de populis in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis
coram gentibus, et habitabunt in terra sua quam dedi servo
meo Iacob. et habitabunt in ea securi, et edificabunt
domos, et plantabunt vineas, et habitabunt confidenter. Cum
fecero iudicia in omnibus qui adversantur eis per circuitum,
et scient quia ego Dominus Deus eorum.

XXIX

In anno decimo, duodecimo mense, una die mensis, factum
est verbum Domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam
contra Pharaonem regem Egypti, et prophetabis de eo et de
Egypto universa. Loquere et dices. Hec dicit Dominus Deus. Ecce
ego ad te Pharao rex Egypti, draco magne qui cu
bas in medio fluminum tuorum, et dicis. Meus est fluvius, et
ego feci memet ipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis,
et agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis. et ex
traham te de medio fluminum tuorum, et universi pisces tui squa
mis tuis adherebunt, et proiciam te in desertum, et omnes pis
ces fluminis tui. super faciem terre cades. Non colligeris ne
que congregaberis. bestiis terre et volatilibus celi dedi te ad
devorandum. Et scient omnes habitatores Egypti quia ego Dominus,
pro eo quod fuisti baculus harundineus domui Israel, quando ap
prehenderunt te manu, et confractus es, et lacerasti omnem
humerum eorum. et innitentibus eis super te comminutus es, et dis
solvisti omnes renes eorum. Propterea hec dicit Dominus Deus. Ecce ego
adducam super te gladium, et interficiam de te hominem et
iumentum, et erit terra Egypti in desertum et in solitudinem,
et scient quia ego Dominus. pro eo quod dixeris fluvius meus est
et ego feci eum. Idcirco ecce ego ad te et ad flumina tua,
daboque terram Egypti in solitudinem gladio dissipa
tam a turre Siene usque ad terminos Ethiopie. Non
pertransibit eam pes hominis, nec pes iumenti gradietur
in ea. et non habitabitur XL annis. Daboque terram Egyp
ti desertam in medio terrarum desertarum, et civitates
eius in medio urbium subversarum, et erunt desolate XL

[illegible]

annis: et dispergam egiptios in nationes, et ventilabo eos in terras. Quia hec dicit dominus deus: Post finem quadraginta annorum congregabo egiptum de populis in quibus dispersi fuerant. Et reducam captivitatem egipti, et collocabo eos in terra phatures, in terra nativitatis sue: et erunt ibi in regnum humile. Inter regna cetera erit humillima, et non elevabitur ultra super nationes: et imminuam eos ne imperent gentibus. Neque erunt ultra domui israel in confidentia, docentes iniquitatem, ut fugiant et sequantur eos: et scient quia ego dominus deus. Et factum est in vicesimo et septimo anno, in primo mense, in una mensis: factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, nabuchodonosor rex babylonis servire fecit exercitum suum servitute magna adversus tyrum: omne caput decalvatum, et omnis humerus depilatus est: et merces non est reddita ei, neque exercitui eius de tyro, pro servitute qua servivit mihi adversum eam. Propterea hec dicit dominus deus: Ecce ego dabo nabuchodonosor regem babylonis in terra egipti: et accipiet multitudinem eius, et depredabitur manubias eius, et diripiet spolia eius: et erit merces exercitui illius, et operi pro quo servivit adversum eam. Dedi ei terram egipti, pro eo quod laboraverit mihi, ait dominus deus. In die illo pullulabit cornu domui israel, et tibi dabo apertum os in medio eorum: et scient quia ego dominus.

XXX.

Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, propheta, et dic: Hec dicit dominus deus: Ululate, ve, ve diei: quia iuxta est dies, et appropinquat dies domini: dies nubis, tempus gentium erit. Et veniet gladius in egiptum: et erit pavor in ethiopia, cum ceciderint vulnerati in egipto, et ablata fuerit multitudo illius, et destructa fundamenta eius. Ethiopia, et libya, et lydi, et omne reliquum vulgus, et chub, et filii terre federis, cum eis gladio cadent. Hec dicit dominus deus: Et corruent fulcientes egiptum, et destruetur superbia imperii eius: a turre syenes gladio cadent in ea, ait dominus deus exercituum. Et dissipabuntur in medio terrarum desolatarum, et urbes eius in medio civitatum desertarum erunt. Et scient quia ego dominus, cum dedero ignem in egipto, et attriti fuerint omnes auxiliatores eius. In die illa egredientur nuntii a facie mea in trieribus ad conterendam ethiopie confidentiam: et erit pavor in eis in die egipti, quia absque dubio veniet. Hec dicit dominus deus: Cessare faciam multitudinem egipti in manu nabuchodonosor regis babylonis. Ipse et populus eius cum eo, fortissimi gentium adducentur ad disperdendam terram: et evaginabunt gladios suos super egiptum: et implebunt terram interfectis. Et faciam alveos fluminum aridos, et tradam terram in manus pessimorum: et dissipabo terram et plenitudinem eius in manu alienorum, ego dominus locutus sum. Hec dicit dominus deus: Et disperdam simulacra, et cessare faciam idola de memphis: et dux de terra egipti non erit amplius: et dabo terrorem in terra egipti. Et disperdam terram phatures, et dabo ignem in taphnis, et faciam iudicia in alexandria. Et effundam indignationem meam super pelusium robur egipti, et interficiam multitudinem alexandrie. Et dabo ignem in egipto: quasi parturiens dolebit pelusium, et alexandria erit dissipata: et in memphis angustie cotidiane. Iuvenes heliopoleos et bubasti gladio cadent, et ipse captive ducentur. Et in taphnis nigrescet dies, cum contrivero ibi sceptra egipti, et defecerit in ea superbia potentie eius: ipsam nubes operiet, filie autem eius in captivitatem ducentur. Et faciam iudicia in egipto: et scient quia ego dominus.

Et factum est in undecimo anno, in primo mense, in septima mensis: factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, brachium pharaonis regis egipti confregi: et ecce non est obvolutum ut restitueretur ei sanitas, ut ligaretur pannis, et fasciaretur linteolis, ut recepto robore posset tenere gladium. Propterea hec dicit dominus deus: Ecce ego ad pharaonem regem egipti, et comminuam brachium eius forte, sed confractum: et deiciam gladium de manu eius. Et dispergam egiptum in gentibus, et ventilabo eos in terris. Et confortabo brachia regis babylonis, daboque gladium meum in manu eius: et confringam brachia pharaonis, et gement gemitibus interfecti coram facie eius. Et confortabo brachia regis babylonis, et brachia pharaonis concident: et scient quia ego dominus, cum dedero gladium meum in manu regis babylonis, et extenderit eum super terram egipti. Et dispergam egiptum in nationes, et ventilabo eos in terras: et scient quia ego dominus.

XXXI.

Et factum est in undecimo anno, tertio mense, una mensis: factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, dic pharaoni regi egipti, et populo eius: Cui similis factus es in magnitudine tua? Ecce assur quasi cedrus in libano, pulcher ramis, et frondibus nemorosus, excelsusque altitudine, et inter condensas frondes elevatum est cacumen eius. Aque nutrierunt illum, abyssus exaltavit illum: flumina eius manabant in circuitu radicum eius, et rivos suos emisit ad universa ligna regionis. Propterea elevata est altitudo eius super omnia ligna regionis: et multiplicata sunt arbusta eius, et elevati sunt rami eius pre aquis multis. Cumque extendisset umbram suam, in ramis eius fecerunt nidos omnia volatilia celi, et sub frondibus eius genuerunt omnes bestie saltuum: et sub umbraculo illius habitabat cetus gentium plurimarum. Eratque pulcherrimus in magnitudine sua, et in dilatatione arbustorum suorum: erat enim radix illius iuxta aquas multas. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso dei, abietes non adequaverunt summitatem eius, et platani non fuerunt eque frondibus illius: omne lignum paradisi dei non est assimilatum illi, et pulchritudini eius. Quoniam speciosum feci eum, et multis condensisque frondibus: et emulata sunt eum omnia ligna voluptatis, que erant in paradiso dei. Propterea hec dicit dominus deus: Pro eo quod sublimatus est in altitudine, et dedit summitatem suam virentem atque condensam, et elevatum est cor eius in altitudine sua: tradidi eum in manu fortissimi gentium, faciens faciet ei: iuxta impietatem eius eieci eum. Et succident eum alieni, et crudelissimi nationum, et proicient eum super montes, et in cunctis convallibus corruent rami eius, et confringentur arbusta eius in universis rupibus terre: et recedent de umbraculo eius omnes populi terre, et relinquent eum. In ruina eius habitaverunt omnia volatilia celi, et in ramis eius fuerunt universe bestie regionis. Quam ob rem non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum, neque ponent sublimitatem suam inter nemorosa atque frondosa, nec stabunt in sublimitate sua omnia que irrigantur aquis: quia omnes traditi sunt in mortem ad terram ultimam in me-

filios hominum, ad eos qui descendunt in lacum. Haec dicit Dominus Deus: In die quando descendit ad inferos, induxi luctum, operui eum abysso, et prohibui flumina ejus, et coercui aquas multas: contristatus est super eum Libanus, et omnia ligna agri concussa sunt. A sonitu ruinae ejus commovi gentes, cum deducerem eum ad infernum cum his qui descendebant in lacum: et consolata sunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia atque praeclara in Libano, universa quae irrigabantur aquis. Nam et ipsi cum eo descendent ad infernum ad interfectos gladio: et brachium uniuscujusque sedebit sub umbraculo ejus in medio nationum. Cui assimilatus es, o inclyte atque sublimis, inter ligna voluptatis? ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in medio incircumcisorum dormies, cum eis qui interfecti sunt gladio. Ipse est Pharao, et omnis multitudo ejus, dicit Dominus Deus.

XXXII

Et factum est duodecimo anno, in mense duodecimo, in una mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens: Fili hominis, assume lamentum super Pharaonem regem Aegypti, et dices ad eum: Leoni gentium assimilatus es, et draconi qui est in mari: et ventilabas cornu in fluminibus tuis, et conturbabas aquas pedibus tuis, et conculcabas flumina eorum. Propterea haec dicit Dominus Deus: Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum, et extraham te in sagena mea. Et projiciam te in terram; super faciem agri abjiciam te: et habitare faciam super te omnia volatilia caeli, et saturabo de te bestias universae terrae. Et dabo carnes tuas super montes, et replebo colles tuos sanie tua. Et irrigabo terram foetore sanguinis tui super montes, et valles implebuntur ex te. Et operiam, cum extinctus fueris, caelos, et nigrescere faciam stellas eorum: solem nube tegam, et luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria caeli moerere faciam super te, et dabo tenebras super terram tuam, dicit Dominus Deus, cum ceciderint vulnerati tui in medio terrae, ait Dominus Deus. Et irritabo cor populorum multorum, cum induxero contritionem tuam in gentibus super terras quas nescis. Et obstupescere faciam super te populos multos, et reges eorum horrore nimio formidabunt super te, cum volare coeperit gladius meus super facies eorum: et obstupescent repente singuli pro anima sua in die ruinae suae. Quia haec dicit Dominus Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi: in gladiis fortium dejiciam multitudinem tuam: inexpugnabiles gentes omnes hae: et vastabunt superbiam Aegypti, et dissipabitur multitudo ejus. Et perdam omnes bestias ejus quae erant super aquas plurimas: et non conturbabit eas pes hominis ultra, neque ungula jumentorum turbabit eas. Tunc purissimas reddam aquas eorum, et flumina eorum quasi oleum adducam, ait Dominus Deus, cum dedero terram Aegypti desolatam: deseretur autem terra a plenitudine sua, quando percussero omnes habitatores ejus: et scient quia ego Dominus. Planctus est, et plangent eum: filiae gentium plangent eum: super Aegyptum et super multitudinem ejus plangent eum, ait Dominus Deus. Et factum est in duodecimo anno, in quintadecima die mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens: Fili hominis, cane lugubre super multitudinem Aegypti: et detrahe eam ipsam, et filias gentium robustarum ad terram ultimam, cum his qui descendunt in lacum. Quo pulchrior es? descende, et dormi cum incircumcisis. In medio interfectorum gladio cadent: gladius datus est; attraxerunt eam et omnes populos ejus. Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferni, qui cum auxiliatoribus ejus descenderunt, et dormierunt incircumcisi, interfecti gladio. Ibi Assur et omnis multitudo ejus: in circuitu illius sepulcra eorum: omnes interfecti, et qui ceciderunt gladio. Quorum data sunt sepulcra in novissimis laci: et facta est multitudo ejus per gyrum sepulcri ejus: universi interfecti, cadentesque gladio, qui dederant quondam formidinem in terra viventium. Ibi Aelam, et omnis multitudo ejus per gyrum sepulcri sui: omnes hi interfecti, ruentesque gladio: qui descenderunt incircumcisi ad terram ultimam: qui posuerunt terrorem suum in terra viventium, et portaverunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum. In medio interfectorum posuerunt cubile ejus in universis populis ejus: in circuitu ejus sepulcrum illius: omnes hi incircumcisi, interfectique gladio: dederunt enim terrorem in terra viventium, et portaverunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum: in medio interfectorum positi sunt. Ibi Mosoch et Thubal, et omnis multitudo ejus: in circuitu ejus sepulcra illius: omnes hi incircumcisi, interfectique, et cadentes gladio, quia dederunt formidinem suam in terra viventium. Et non dormient cum fortibus, cadentibusque et incircumcisis, qui descenderunt ad infernum cum armis suis, et posuerunt gladios suos sub capitibus suis: et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum, quia terror fortium facti sunt in terra viventium. Et tu ergo in medio incircumcisorum contereris, et dormies cum interfectis gladio. Ibi Idumaea, et reges ejus, et omnes duces ejus, qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio: et qui cum incircumcisis dormierunt, et cum his qui descendunt in lacum. Ibi principes aquilonis omnes, et universi venatores, qui deducti sunt cum interfectis, paventes, et in sua fortitudine confusi: qui dormierunt incircumcisi cum interfectis gladio, et portaverunt confusionem suam cum his qui descendunt in lacum. Vidit eos Pharao, et consolatus est super universa multitudine sua quae interfecta est gladio: Pharao, et omnis exercitus ejus, ait Dominus Deus: quia dedi terrorem meum in terra viventium, et dormivit in medio incircumcisorum cum interfectis gladio Pharao et omnis multitudo ejus, ait Dominus Deus.

XXXIII

Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Fili hominis, loquere ad filios populi tui, et dices ad eos: Terra cum induxero super eam gladium, et tulerit populus terrae virum unum de novissimis suis, et constituerit eum super se speculatorem, et ille viderit gladium venientem super terram, et cecinerit buccina, et annuntiaverit populo: audiens autem, quisquis ille est, sonitum buccinae, non se observaverit, veneritque gladius, et tulerit eum, sanguis ipsius super caput ipsius erit. Sonum buccinae audivit, et non se observavit: sanguis ejus in ipso erit: si autem se custodierit, animam suam salvabit. Quod si speculator viderit gladium venientem, et non insonuerit buccina, et populus se non custodierit, veneritque gladius, et tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem ejus de manu speculatoris requiram. Et tu, fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel: audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris: non fueris locutus ut se custodiat impius a via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Si autem annuntiante te ad impium ut a viis suis convertatur, non fuerit conversus a via sua, ipse in iniquitate sua morietur: porro tu animam tuam liberasti. Tu ergo

fili hominis dic ad domum Israel. Sic locuti estis dicentes: Iniqui-
tates nostre et peccata nostra super nos sunt, et in ipsis nos tabesci-
mus. Quomodo ergo vivere poterimus? Dic ad eos: Vivo ego, dicit dominus
deus. Nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via
sua et vivat. Convertimini a viis vestris pessimis, et quare
moriemini domus Israel? Tu itaque fili hominis dic ad filios popu-
li tui: Iusticia iusti non liberabit eum in quacumque die pecca-
verit, et impietas impii non nocebit ei in quacumque die
conversus fuerit ab impietate sua; et iustus non poterit vivere
in iusticia sua in quacumque die peccaverit. Etiam si dixe-
ro iusto quod vita vivat, et confisus in iusticia sua fecerit
iniquitatem, omnes iusticie eius oblivioni tradentur,
et in iniquitate sua quam operatus est in ipsa morietur.
Si autem dixero impio: Morte morieris, et egerit peni-
tentiam a peccato suo, feceritque iudicium et iusticiam, et pi-
gnus restituerit ille impius, rapinamque reddide-
rit, in mandatis vite ambulaverit, nec fecerit quicquam
iniustum, vita vivet et non morietur. Omnia peccata eius que pec-
cavit non imputabuntur ei; iusticiam et iudicium fe-
cerit, vita vivet. Et dixerunt filii populi tui: Non est equi
ponderis via domini; et ipsorum via iniusta est. Cum enim iustus
recesserit a iusticia sua, feceritque iniquitates, morietur
in eis. Et cum recesserit impius ab impietate sua, fe-
ceritque iudicium et iusticiam, vivet in eis. Et dicitis: Non
est recta via domini. Unumquemque iuxta vias suas iudica-
bo de vobis domus Israel. Et factum est in xii. anno in x.
mense, in quinta mensis transmigrationis nostre, venit ad
me qui fugerat de Ierusalem dicens: Vastata est civitas. Ma-
nus autem domini facta fuerat ad me vespere antequam veniret
qui fugerat, aperuitque os meum donec veniret ad
me mane; et aperto ore meo non silui amplius. Et factum est
verbum domini ad me dicens: Fili hominis, qui habitant in ruinis
his super humum Israel loquentes aiunt: Unus erat Abra-
ham, et hereditate possedit terram; nos autem multi, nobis
data est terra in possessionem. Idcirco dices ad eos: Hec dicit
dominus deus: Qui in sanguine comeditis, et oculos vestros
levatis ad inmunditias vestras, et sanguinem funditis, numquid
terram hereditate possidebitis? Stetistis in gladiis vestris, fe-
cistis abhominationes, et unusquisque uxorem proximi sui
polluit, et terram hereditate possidebitis? Hec dices ad eos:
Sic dicit dominus deus: Vivo ego, quia qui in ruinis habitant
gladio cadent, et qui in agro est bestiis tradetur ad devo-
randum; qui autem in presidiis et speluncis sunt peste morientur.
Et dabo terram in solitudinem et desertum, et deficiet super-
bia et fortitudo eius, et desolabuntur montes Israel, eo quod
nullus sit qui per eos transeat. Et scient quia ego dominus, cum de-
dero terram desolatam et desertam propter universas abhomi-
nationes suas quas operati sunt. Et tu fili hominis, filii populi tui qui lo-
quuntur de te iuxta muros et in hostiis domorum, et dicunt
unus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes: Venite et
audiamus quis sit sermo egrediens a domino. Et veniunt
ad te quasi si ingrediatur populus, et sedent coram te
populus meus, et audiunt sermones tuos et non faciunt eos, quia
in canticum oris sui vertunt illos, et avariciam suam
sequitur cor eorum. Et es eis quasi carmen musicum quod suavi dul-
cique sono canitur; et audiunt verba tua et non faciunt ea.
Et cum venerit quod predictum est, ecce enim venit, tunc scient quod
prophete fuerunt inter eos.

XXXIIII

Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, propheta de
pastoribus Israel, propheta et dices pastoribus: Hec dicit
dominus deus: Ve pastoribus Israel qui pascebant semet ipsos.
Nonne greges pascuntur a pastoribus? Lac comedebatis, et
lanis operiebamini, et quod crassum erat occidebatis; gre-
gem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non conso-
lidastis, et quod egrotum non sanastis, quod fractum est non alliga-
stis, et quod abiectum est non reduxistis, quod perierat non quesistis;
sed cum austeritate imperabatis eis et cum potentia. Et dis-
perse sunt oves mee, eo quod non esset pastor, et facte sunt in de-
vorationem omnium bestiarum agri, et disperse sunt. Errave-
runt greges mei in cunctis montibus, et in universo col-
le excelso, et super omnem faciem terre dispersi sunt greges
mei, et non erat qui requireret. Propterea pastores audite
verbum domini: Vivo ego, dicit dominus deus, quia pro eo quod fa-
cti sunt greges mei in rapinam et oves mee in devo-
rationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor, neque
enim quesierunt pastores gregem meum, sed pascebant
pastores semet ipsos, et greges meos non pascebant, propter-
ea pastores audite verbum domini: Hec dicit dominus deus: Ecce
ego super pastores requiram gregem meum de ma-
nu eorum, et cessare faciam eos ultra ut non pascant gre-
gem meum, nec pascant amplius pastores semet ipsos,
et liberabo gregem meum de ore eorum, et non erit ultra in es-
cam eis. Quia hec dicit dominus deus: Ecce ego ipse requiram
oves meas, et visitabo eas sicut visitat pastor gre-
gem suum in die quando fuerit in medio ovium suarum dissi-
patarum; sic visitabo oves meas, et liberabo eas de omni-
bus locis in quibus disperse fuerant in die nubis et ca-
liginis. Et educam eas de populis, et congregabo eas de ter-
ris, et inducam eas in terram suam, et pascam e-
as in montibus Israel, in rivis et in cunctis sedibus
terre. In pascuis uberrimis pascam eas, et in mon-
tibus excelsis Israel erunt pascua earum. Ibi requiescent
in herbis virentibus, et in pascuis pinguibus pas-
centur super montes Israel. Ego pascam oves meas,
et ego eas accubare faciam, dicit dominus deus. Quod
perierat requiram, et quod abiectum fuerat reducam,
et quod confractum fuerat alligabo, et quod infirmum erat
consolidabo, et quod pingue et forte custodiam, et pas-
cam illas in iudicio. Vos autem greges mei, hec dicit dominus
deus: Ecce ego iudico inter pecus et pecus, arietum et
hircorum. Nonne vobis satis erat pascua bona depasci?
Insuper et reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus
vestris, et cum purissimam aquam biberetis, reliquam pe-
dibus vestris turbabatis. Et oves mee his que conculcata
fuerant pedibus vestris pascebantur, et que pedes vestri turbave-
rant hec bibebant. Propterea hec dicit dominus deus ad eos: Ecce
ego ipse iudico inter pecus pingue et macilentum,
pro eo quod lateribus et humeris impingebatis, et cornibus
vestris ventilabatis omnia infirma pecora, donec disp-
gerentur foras. Salvabo gregem meum, et non erit ultra
in rapinam, et iudicabo inter pecus et pecus. Et susci-
tabo super ea pastorem unum qui pascat ea, servum
meum David. Ipse pascet ea, et ipse erit eis in pastorem.
Ego autem dominus ero eis in deum, et servus meus David prin-
ceps in medio eorum. Ego dominus locutus sum. Et faciam
cum eis pactum pacis, et cessare faciam bestias pes-

bestiae terrae et qui habitant in deserto securi dormient in
saltibus. Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem
et deducam imbrem in tempore suo, pluviae benedictionis erunt.
Et dabit lignum agri fructum suum et terra dabit germen suum et erunt
in terra sua absque timore et scient quia ego dominus cum contrivero
catenas iugi eorum et eruero eos de manu imperan-
tium sibi. Et non erunt ultra in rapinam gentibus, neque
bestiae terrae devorabunt eos, sed habitabunt confidenter absque
ullo terrore. Et suscitabo germen nominatum et non erunt
ultra imminuti fame in terra, nec portabunt amplius ob-
probria gentium. Et scient quia ego dominus deus eorum cum eis
et ipsi populus meus domus Israhel ait dominus deus. Vos autem greges
mei, greges pascuae meae homines estis, et ego dominus deus vester.
Et factus est sermo domini ad XXXV me dicens: Fili hominis pone faciem tuam adversum mon-
tem Seir et prophetabis de eo et dices illi: Haec dicit dominus deus.
Ecce ego ad te mons Seir et extendam manum meam
super te et dabo te desolatum atque desertum. Urbes tuas de-
molia et tu desertus eris et scies quia ego dominus, eo quod fu-
eris inimicus sempiternus et concluseris filios Israhel in
manus gladii in tempore afflictionis eorum in tempore iniquita-
tis extremae. Propterea vivo ego dicit dominus deus, quoniam san-
guini tradam te et sanguis te persequetur. Et dabo montem
Seir desolatum atque desertum et auferam de eo euntem
et redeuntem, et implebo montes eius occisorum suorum. In
collibus tuis et in vallibus tuis atque in torrentibus interfecti
gladio cadent. In solitudines sempiternas tradam
te et civitates tuae non habitabuntur et scietis quia ego dominus. Eo
quod dixeris: Duae gentes et duae terrae meae erunt et hereditate
possidebo eas, cum dominus esset ibi. Propterea vivo ego dicit dominus
deus, quia faciam iuxta iram tuam et secundum zelum tuum quem
fecisti odio habens eos, et notus efficiar per eos cum te iudicavero.
Et scies quia ego dominus audivi universa obprobria tua quae locutus
es de montibus Israhel dicens: Deserti nobis dati sunt ad
devorandum. Et insurrexistis super me ore vestro et derogas-
tis adversum me verba vestra, ego audivi. Haec dicit dominus deus: Lae-
tante universa terra in solitudinem te redigam.
Sicut gavisus es super hereditatem domus Israhel eo quod fuerit
dissipata, sic faciam tibi: dissipatus eris mons Seir
et Idumea omnis et scient quia ego dominus. Tu autem fili hominis
propheta super montes Israhel et dices: Montes Israhel audite
verbum domini. Haec dicit dominus deus: Eo quod dixerit inimicus de vo-
bis: Euge altitudines sempiternae in hereditatem da-
tae sunt nobis, propterea vaticinare et dic: Haec dicit dominus
deus, pro eo quod desolati estis et conculcati per circuitum et facti
in hereditatem reliquis gentibus et ascendistis super
labium linguae et obprobrium populi, propterea montes Israhel
audite verbum domini dei. Haec dicit dominus deus montibus
et collibus, torrentibus, vallibusque desertis, parietinis
et urbibus derelictis quae depopulatae sunt et subsanna-
tae a reliquis gentibus per circuitum, propterea haec dicit
dominus deus: Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reli-
quis gentibus et de Idumea universa, quae dederunt
terram meam sibi in hereditatem cum gaudio et to-
to corde et ex animo et eiecerunt eam ut vastarent. Id-
circo vaticinare super humum Israhel et dices mon-
tibus et collibus, iugis et vallibus: Haec dicit dominus deus:
Ecce ego in zelo meo et in
furore meo locutus sum, eo quod confusionem gentium susti-
nueritis. Idcirco haec dicit dominus deus: Ego levavi manum
meam ut gentes quae in circuitu vestro sunt ipsae confusio-
nem suam portent. Vos autem montes Israhel ramos vestros ger-
minetis et fructum vestrum adferatis populo meo Israhel,
prope est enim ut veniat. Quia ecce ego ad vos et convertar ad vos
et arabimini et accipietis sementem, et multiplicabo
in vobis homines omnemque domum Israhel, et habitabuntur civitates
et ruinosa instaurabuntur. Et replebo vos hominibus et iumentis
et multiplicabuntur et crescent et habitare vos faciam sicut
a principio bonisque donabo maioribus quam habuistis ab ini-
tio et scietis quia ego dominus. Et adducam super vos homines populum
meum Israhel et hereditate possidebunt te et eris eis in here-
ditatem et non addes ultra ut absque eis sis. Haec dicit dominus
deus: Pro eo quod dicunt de vobis: Devoratrix hominum es
et suffocans gentem tuam, propterea homines non comedes am-
plius et gentem tuam non necabis ultra ait dominus deus.
Nec auditam faciam in te amplius confusionem gen-
tium et obprobrium populorum nequaquam portabis et gentem tuam
non amittes amplius ait dominus deus. Et factum est verbum
domini ad me dicens: Fili hominis domus Israhel habitaverunt in hu-
mo sua et polluerunt eam in viis suis et in studiis suis,
iuxta inmunditiam menstruatae facta est via eorum coram me.
Et effudi indignationem meam super eos pro sanguine
quem fuderunt super terram et in idolis suis polluerunt
eam. Et dispersi eos in gentes et ventilati sunt
in terras. Iuxta vias eorum et adinventiones iudicavi eos.
Et ingressi sunt ad gentes ad quas introierunt et pol-
luerunt nomen sanctum meum cum diceretur de eis: Populus domini iste est
et de terra eius egressi sunt. Et peperci nomini sancto meo quod
polluerat domus Israhel in gentibus ad quas ingressi sunt.
Idcirco dices domui Israhel: Haec dicit dominus deus: Non propter
vos ego faciam domus Israhel, sed propter nomen sanctum meum quod
polluistis in gentibus ad quas intrastis. Et sanctifica-
bo nomen meum magnum quod pollutum est inter gentes quod
polluistis in medio earum, ut sciant gentes quia ego do-
minus ait dominus exercituum cum sanctificatus fuero in vobis coram eis.
Tollam quippe vos de gentibus et congregabo vos de uni-
versis terris et adducam vos in terram vestram. Et effundam
super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus
inquinamentis vestris et ab universis idolis vestris munda-
bo vos. Et dabo vobis cor novum et spiritum novum ponam
in medio vestri et faciam ut in praeceptis meis ambu-
letis et iudicia mea custodiatis et operemini. Et habita-
bitis in terra quam dedi patribus vestris et eritis mihi in populum
et ego ero vobis in deum. Et salvabo vos ex universis
inquinamentis vestris et vocabo frumentum et multipli-
cabo illud et non imponam vobis famem. Et multipli-
cabo fructum ligni et genimina agri ut non portetis
ultra obprobrium famis in gentibus. Et recordabi-
mini viarum vestrarum pessimarum studiorumque non bonorum
et displicebunt vobis iniquitates vestrae et scelera
vestra. Non propter vos ego faciam ait dominus deus, no-
tum sit vobis. Confundimini et erubescite super viis
vestris domus Israhel. Haec dicit dominus deus: In die qua mun-
davero vos ex omnibus iniquitatibus vestris et habi-
tari fecero urbes et instauravero ruinosa et
terra deserta fuerit exculta quae quondam erat de-

desolata necnon et omnis viatoris dicent terra illa inculta facta
est ut hortus voluptatis et civitates deserte et destitute atque
suffosse munite sederunt et scient gentes quecumque derelicte fu-
erint in circuitu vestro quia ego dominus edificavi dissipata
plantavi inculta ego dominus locutus sum et fecerim. Hec dicit dominus
deus. Adhuc in hoc invenient me domus israel ut faciam e-
is multiplicabo eos sicut gregem hominum ut gregem
sanctum ut gregem ierusalem in sollempnitatibus eius sic erunt
civitates deserte plene gregibus hominum et scient quia ego dominus

XXXVII

Facta est super me manus domini et eduxit me
in spiritu domini et dimisit me in medio campi qui erat
plenus ossibus et circumduxit me per ea in gyro erant autem
multa valde super faciem campi sicca que vehementer et dixit
ad me fili hominis putas ne vivent ossa ista. Et dixi domine
deus tu nosti. Et dixit ad me vaticinare de ossibus istis
et dices eis Ossa arida audite verbum domini. Hec dicit dominus deus
ossibus his ecce ego intromittam in vos spiritum et vive-
tis et dabo super vos nervos et succrescere faciam super vos
carnes et superextendam in vobis cutem et dabo vobis
spiritum et vivetis et scietis quia ego dominus. Et prophetavi sicut preceperat
michi. factus est autem sonitus prophetante me et ecce commotio et
accesserunt ossa ad ossa unumquodque ad iuncturam suam et
vidi et ecce super ea nervi et carnes ascenderunt et exten-
sa est in eis cutis desuper et spiritum non habebant et dixit ad me
vaticinare ad spiritum vaticinare fili hominis et dices ad spiritum
Hec dicit dominus deus a quatuor ventis veni spiritus et insuffla
super interfectos istos et reviviscant. Et prophetavi sicut preceperat
michi et ingressus est in ea spiritus et vixerunt steteruntque
super pedes suos exercitus grandis nimis valde. Et dixit
ad me fili hominis ossa hec universa domus israel est ipsi dicunt
aruerunt ossa nostra et periit spes nostra et abscisi sumus
propterea vaticinare et dices ad eos. Hec dicit dominus deus
Ecce ego aperiam tumulos vestros et educam vos de se-
pulcris vestris populus meus et inducam vos in terram
vestram israel et scietis quia ego dominus. Cum aperuero sepulcra vestra
et eduxero vos de tumulis vestris populus meus et dedero spiritum me-
um in vobis et vixeritis et requiescere vos faciam super hu-
mum vestram et scietis quia ego dominus locutus sum et feci ait dominus
deus. Et factus est sermo domini ad me dicens Et tu fili hominis
sume tibi lignum unum et scribe super illud iude et filiorum israel
sociorum eius et tolle lignum alterum et scribe super illud Ioseph
lignum effraym et cuncte domus israel sociorumque eius et adiunge
illa unum ad alterum tibi in lignum unum et erunt in unionem
in manu tua. Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes
Nonne indicas nobis quid in his tibi velis. Loqueris
ad eos Hec dicit dominus deus. Ecce ego assumam lignum io-
seph quod est in manu effraym et tribus israel que sunt ei ad-
iuncte et dabo eas pariter cum ligno iuda et faciam e-
as in lignum unum et erunt in manu eius. Erunt autem ligna
super que scripseris in manu tua in oculis eorum et dices
ad eos Hec dicit dominus deus. Ecce ego assumam filios is-
rael de medio nationum ad quas abierunt et congregabo eos
undique et adducam eos ad humum suam et faciam
eos in gentem unam in terra in montibus israel et
rex unus erit omnibus imperans et non erunt ultra due gen-
tes nec dividentur amplius in duo regna neque pol-
luentur in idolis suis et abhominationibus et cunctis iniqui-
tatibus suis et salvos eos faciam de universis sedibus
suis in quibus peccaverunt et mundabo eos et erunt michi populus
et ego ero eis deus. Et servus meus david rex super eos et pas-
tor unus omnium eorum erit. In iudiciis meis ambulabunt
et mandata mea custodient et facient ea et habitabunt
super terram quam dedi servo meo iacob in qua habita-
verunt patres vestri et habitabunt super eam ipsi et filii eorum
et filii filiorum eorum usque in sempiternum et david servus
meus princeps eorum in perpetuum et percutiam cum illis fe-
dus pacis pactum sempiternum erit eis et fundabo eos
et multiplicabo et dabo sanctificationem meam in medio
eorum in perpetuum et erit tabernaculum meum in eis et ero eis
deus et ipsi erunt michi populus. Et scient gentes quia ego dominus
sanctificator israel cum fuerit sanctificatio mea in medio eorum in
perpetuum.

XXXVIII

Et factus est sermo domini ad me dicens. fili hominis pone
faciem tuam contra gog et terram magog principem ca-
pitis mosoch et tubal et vaticinare de eo et dices ad
eum. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te gog principem
capitis mosoch et tubal et circumagam te et ponam
frenum in maxillis tuis et educam te et omnem exercitum
tuum equos et equites vestitos loricis universos multi-
tudinem magnam hastam et clipeum arripientium
et gladium perse ethiopes et libies cum eis omnes scu-
tati et galeati gomer et universa agmina eius domus
thogorma latera aquilonis et totum robur eius populique
multi tecum. Prepara et instrue te et omnem multitudinem
tuam que coacervata est ad te et esto eis in preceptum. Post
dies multos visitaberis in novissimo annorum venies
ad terram que reversa est a gladio et congregata est de populis
multis ad montes israel qui fuerunt deserti iugiter. Hec
de populis educta est et habitaverunt in ea confidenter univer-
si. Ascendens autem quasi tempestas venies et quasi nubes
ut operias terram tu et omnia agmina tua et populi
multi tecum. Hec dicit dominus deus. In die illa ascendent
sermones super cor tuum et cogitabis cogitationem pes-
simam et dices. Ascendam ad terram absque muro ve-
niam ad quiescentes habitantesque secure omnes hii habitant
sine muro vectes et porte non sunt eis ut diripias spo-
lia et invadas predam ut inferas manum tuam super eos
qui deserti fuerant et postea restituti et super populum
qui est congregatus. Qui possidere cepit et esse habitator um-
bilici terre. Saba et dedan et negotiatores tharsis
et omnes leones eius dicent tibi. Numquid ad sumenda spo-
lia tu venis. Ecce ad diripiendam predam congre-
gasti multitudinem tuam ut tollas argentum
et aurum et auferas supellectilem atque substantiam et diripias ma-
nubias infinitas. Propterea vaticinare fili hominis et dices
ad gog. Hec ait dominus deus. Numquid non in die illo cum
habitaverit populus meus israel confidenter scies. Et venies
de loco tuo a lateribus aquilonis tu et populi multi tecum
ascensores equorum universi cetus magnus et exercitus ve-
hemens et ascendes super populum meum israel quasi nubes
ut operias terram. In novissimis diebus eris et adducam
te super terram meam ut sciant gentes me cum sancti-
ficatus fuero in te in oculis eorum o gog. Hec dicit dominus deus
Tu ergo ille es de quo locutus sum in diebus antiquis in ma-
nu servorum meorum prophetarum israel qui prophetaverunt in diebus
illorum tempore ut adducerem te super eos. Et erit in die illa

in die adventus Gog super terram Israhel ait Dominus Deus ascendet indi
gnatio mea in furore meo et in zelo meo in igne irae meae
locutus sum quia in die illa erit commotio magna super terram Israhel
et commovebuntur a facie mea pisces maris et volucres caeli
et bestiae agri et omne reptile quod movetur super humum cunctique
homines qui sunt super faciem terrae et subvertentur montes et ca
dent sepes et omnis murus corruet in terram et convocabo
adversum eum in cunctis montibus meis gladium ait Dominus
Deus gladius uniuscuiusque in fratrem suum dirigetur et iudicabo
eum peste et sanguine et imbre vehementi et lapidibus
inmensis ignem et sulphur pluam super eum et super ex
ercitum eius et super populos multos qui sunt cum eo et magnifi
cabor et sanctificabor et notus ero in oculis gentium multa
rum et scient quia ego Dominus

XXXIX

Tu autem fili hominis vaticinare adversum Gog et dices haec
dicit Dominus Deus ecce ego super te Gog principem ca
pitis Mosoch et Thubal et circumagam te et seducam te
et ascendere faciam de lateribus aquilonis et adducam te
super montes Israhel et percutiam arcum tuum in manu sinis
tra et sagittas tuas de manu dextera tua deiciam super
montes Israhel cades tu et omnia agmina tua et populi qui
sunt tecum feris avibus omnique volatili et bestiis terrae de
di te ad devorandum super faciem agri cades quia ego lo
cutus sum ait Dominus Deus et inmittam ignem in Magog
et in his qui habitant in insulis confidenter et scient quia ego
Dominus Deus Israhel et nomen sanctum meum notum faciam in medi
o populi mei Israhel ecce venit et factum est ait Dominus Deus haec est
dies de qua locutus sum et egredientur habitatores de civi
tatibus Israhel et succendent et conburent clipeum arma et
hastas arcum et sagittas et baculos manuum et contos et
succendent ea igne septem annis et non portabunt ligna
de regionibus nec succident de saltibus quoniam arma succen
dent igne et depraedabuntur eos quibus praedae fuerant et diripient
vastatores suos ait Dominus Deus et erit in die illa dabo
locum Gog nominatum sepulchrum in Israhel vallem viatorum
ad orientem maris quae praetereuntes faciet obstupescere
et sepelient ibi Gog et omnem multitudinem eius et vo
cabitur vallis multitudinis Gog et sepelient eos domus
Israhel ut mundent terram septem mensibus sepeliet autem eum omnis
populus terrae et erit eis nominata dies in qua glorificatus sum ait Dominus
et viros iugiter constituent lustrantes terram qui sepeliant
et requirant eos qui remanserant super faciem terrae ut e
mundent eam post menses autem septem quaerere incipient et
circuibunt peragrantes terram et cum viderint os hominis sta
tuent iuxta illud titulum donec sepeliant illud
pollinctores in valle multitudinis Gog nomen
autem civitatis Amona et mundabunt terram Tu
fili hominis haec dicit Dominus Deus dic omni volucri et u
niversis avibus cunctisque bestiis agri convenite propera
te concurrite undique ad victimam meam quam ego
immolo vobis victimam grandem super montes
Israhel ut comedatis carnes et bibatis sanguinem carnes
fortium comedetis et sanguinem principum terrae
bibetis arietum agnorum et hircorum taurorum et altilium
et pinguium omnium et comedetis adipem in saturitate
et bibetis sanguinem in ebrietatem de victima quam e
go immolabo vobis et saturabimini super mensam meam
de equo et equite forti et de universis bellatoribus ait

Dominus Deus et ponam gloriam meam in gentibus et videbunt omnes gen
tes iudicium meum quod fecerim et manum meam quam posu
erim super eos et scient domus Israhel quia ego Dominus Deus eorum a die
illa et deinceps et scient gentes quoniam in iniquitate sua
capta sit domus Israhel eo quod reliquerint me et absconderim faciem
meam ab eis et tradiderim eos in manus hostium et cecide
runt in gladio universi iuxta inmunditiam eorum et scelus
feci eis et abscondi faciem meam ab eis propterea haec dicit Dominus
Deus nunc reducam captivitatem Iacob et miserebor
omnis domus Israhel et assumam zelum pro nomine meo sancto et por
tabunt confusionem suam et omnem praevaricationem qua
praevaricati sunt in me cum habitaverint in terra sua confidenter
neminem formidantes et reduxero eos de populis et congre
gavero de terris inimicorum suorum et sanctificatus fuero in eis in
oculis gentium plurimarum et scient quia ego Dominus Deus eorum eo
quod transtulerim eos in nationes et congregaverim eos
super terram suam et non dereliquerim quemquam ex eis ibi
et non abscondam ultra faciem meam ab eis eo quod ef
fuderim spiritum meum super omnem domum Israhel ait Dominus Deus

XL

In vicesimo et quinto anno transmigrationis
nostrae in exordio anni decima mensis quarto decimo anno
postquam percussa est civitas in hac ipsa die facta est super
me manus Domini et adduxit me illuc in visionibus Dei
et adduxit me in terram Israhel et dimisit me super montem
excelsum nimis super quem erat quasi aedificium civitatis ver
gentis ad austrum et introduxit me illuc et ecce vir cuius
erat species eris et funiculus lineus in manu eius et calamus
mensurae in manu eius stabat autem in porta et locutus est ad
me idem vir fili hominis vide oculis tuis et auribus tu
is audi et pone cor tuum in omnia quae ego ostendam tibi quia
ut ostendantur tibi adductus es huc adnuntia omnia quae tu vides
domui Israhel et ecce murus forinsecus in circuitu domus
undique et in manu viri calamus mensurae sex cubitorum et
palmo et mensus est latitudinem aedificii calamo uno
et altitudinem quoque calamo uno et venit ad portam
quae respiciebat viam orientalem et ascendit per gradus
eius et mensus est limen portae calamo uno latitudinem
id est limen unum calamo uno in latitudine et thalamum
uno calamo in longum et uno calamo in latum et inter
thalamos quinque cubitos et limen portae iuxta vestibulum
portae intrinsecus calamo uno et mensus est vestibulum
portae octo cubitorum et frontem eius duobus cubitis vesti
bulum autem portae erat intrinsecus porro thalami portae
ad viam orientalem tres hinc et tres inde mensura
una trium et mensura una frontium ex utraque parte
et mensus est latitudinem liminis portae decem cubitorum et
longitudinem portae tredecim cubitorum et margi
nem cubiti unius et terminus unus finis utrimque tha
lami autem sex cubitorum erant hinc et inde et mensus
est portam a tecto thalami usque ad tectum eius lati
tudinem viginti et quinque cubitorum ostium contra ostium et fecit
frontes per sexaginta cubitos et ad frontem atrium portae undi
que per circuitum et ante faciem portae quae pertingebat usque
ad faciem vestibuli portae interioris quinquaginta cubitos et fenes
tras obliquas in thalamis et in frontibus eorum quae erant
intra portam undique per circuitum similiter autem erant et in
vestibulis fenestrae per gyrum intrinsecus et ante
frontes pictura palmarum et eduxit me ad atrium

exterius. et ecce gazophilacia et pavimentum stratum lapide in atrio per circuitum. xxx. gazophilacia in circuitu pavimenti. et pavimentum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius. Et mensus est latitudinem a facie porte inferioris usque ad frontem atrii interioris. extrinsecus centum cubitos ad orientem et ad aquilonem. Portam quoque que respiciebat viam aquilonis atrii exterioris mensus est tam in longitudine quam in latitudine. et thalamos eius tres hinc et tres inde. et frontem eius et vestibulum eius secundum mensuram porte prioris. l. cubitorum longitudinem et latitudinem xxv. cubitorum. Fenestre autem eius et vestibulum et sculpture secundum mensuram porte que respiciebat ad orientem. et vii. graduum erat ascensus eius et vestibulum ante eam. Et porta atrii interioris contra portam aquilonis et orientalem. et mensus est a porta usque ad portam centum cubitos. Et eduxit me ad viam australem. et ecce porta que respiciebat ad austrum. et mensus est frontem eius et vestibulum eius iuxta mensuras superiores. et fenestras eius et vestibula in circuitu sicut fenestras ceteras. l. cubitorum longitudinem et latitudinem xxv. cubitorum. et in gradibus vii. ascendebatur ad eam. et vestibulum ante fores eius et celate palme erant una hinc et altera inde in fronte eius. Et porta atrii interioris in via australi. et mensus est a porta usque ad portam in via australi. c. cubitos. Et introduxit me in atrium interius ad portam australem et mensus est portam iuxta mensuras superiores. thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius eisdem mensuris. et fenestras eius et vestibulum eius in circuitu. l. cubitos longitudinis et latitudinis xxv. cubitos. et vestibulum per gyrum longitudinem xxv. cubitorum et latitudinem v. cubitorum. et vestibulum eius ad atrium exterius. et palme eius in fronte et viii. gradus erant quibus ascendebatur per eam. Et introduxit me in atrium interius per viam orientalem. et mensus est portam secundum mensuras superiores. thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius sicut supra. et fenestras eius et vestibula eius in circuitu longitudinem l. cubitorum. et latitudinem xxv. cubitorum. et vestibulum eius id est atrii exterioris. et palme celate in fronte eius hinc et inde. et in octo gradibus ascensus eius. Et introduxit me ad portam que respiciebat ad aquilonem. et mensus est secundum mensuras superiores. thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius et fenestras eius per circuitum longitudinem l. cubitorum et latitudinem xxv. cubitorum. Vestibulum eius respiciebat ad atrium exterius. et celatura palmarum in fronte eius hinc et inde. et in viii. gradibus ascensus eius. Et per singula gazophilacia ostium in frontibus portarum. et ibi lavabant holocaustum. Et in vestibulo porte due mense hinc et due mense inde ut immoletur super eas holocaustum et pro peccato et pro delicto. Et ad latus exterius quod ascendit ad hostium porte que pergit ad aquilonem due mense. et ad latus alterum ante vestibulum porte due mense. Quattuor mense hinc et quattuor mense inde. per latera porte octo mense erant super quas immolabant. Quattuor autem mense ad holocaustum de lapidibus quadris extructe. longitudine cubiti unius et dimidii et latitudine cubiti unius et dimidii. et altitudine cubiti unius. super quas ponant vasa in quibus immolatur holocaustum et victima. Et labra earum palmi unius reflexa intrinsecus per circuitum. super mensas autem carnes oblationis. Et extra portam interiorem gazophilacia cantorum in atrio interiori quod erat in latere porte respicientis ad aquilonem. et facies eorum contra viam australem. una ex latere porte orientalis que respiciebat ad viam aquilonis. Et dixit ad me. Hoc est gazophilacium quod respicit viam meridianam. sacerdotum qui excubant in custodiis templi. Porro gazophilacium quod respicit ad viam aquilonis sacerdotum erit qui excubant ad ministerium altaris. Isti sunt filii sadoch. qui accedunt de filiis levi ad dominum ut ministrent ei. Et mensus est atrium longitudine c. cubitorum et latitudinem c. cubitorum per quadrum. et altare ante faciem templi. Et introduxit me in vestibulum templi. et mensus est vestibulum v. cubitis hinc et v. cubitis inde. et latitudinem porte trium cubitorum hinc et trium cubitorum inde. longitudinem autem vestibuli xx. cubitorum et latitudinem xi. cubitorum. et viii. gradibus ascendebatur ad eam. Et columpne erant in frontibus. una hinc et altera inde.

XLI

Et introduxit me in templum. et mensus est frontes vi. cubitos latitudinis hinc et vi. cubitos latitudinis inde latitudinem tabernaculi. et latitudo porte x. cubitorum erat. et latera porte v. cubitis hinc et v. cubitis inde. et mensus est longitudinem eius xl. cubitorum et latitudinem xx. cubitorum. Et ingressus intrinsecus mensus est in fronte porte duos cubitos. et portam x. cubitorum. et latitudinem porte vii. cubitorum. et mensus est longitudinem eius xx. cubitorum et latitudinem xx. cubitorum ante faciem templi. et dixit ad me. Hoc est sanctum sanctorum. et mensus est parietem domus vi. cubitorum. et latitudinem lateris iiii. cubitorum undique per circuitum domus. Latera autem latus ad latus. bis xxx. tria. et erant eminentia que ingrederentur per parietem domus in lateribus per circuitum ut continerent. et non attingerent parietem templi. et platea erat in rotundum ascendens sursum per cocleam. et in cenaculum templi deferebat per gyrum. idcirco latius erat templum in superioribus. et sic de inferioribus ascendebatur ad superiora in medium. Et vidi in domo altitudinem per circuitum. fundamenta laterum ad mensuram calami vi. spatio cubitorum. et latitudinem per parietem lateris forinsecus v. cubitorum. et erat interior domus in lateribus domus. Et inter gazophilacia latitudinem xx. cubitorum in circuitu domus undique et ostium lateris ad orationem. ostium unum ad viam aquilonis. et ostium unum ad viam australem. et latitu[illegible]dinem loci ad orationem v. cubitorum in circuitu. Et edificium quod erat separatum versum ad viam [illegible] ad occidentem ad mare latitudinis lxx. cubitorum. paries autem edificii v. cubitorum latitudinis in circuitu et longitudo eius xc. cubitorum. Et mensus est domus longitudinem c. cubitorum. et quod separatum erat edificium et parietes eius longitudinis c. cubitorum. Latitudo autem ante faciem domus et eius quod erat separatum contra orientem c. cubitorum. Et mensus est longitudinem edificii contra faciem eius quod erat separatum ad dorsum. Ethecas ex utraque parte c. cubitorum. et templum interius et vestibula atrii limina. et fenestras obliquas. Et ethecas in circuitu per tres partes contra uniuscuiusque limen stra

tum ex ligno per gyrum in circuitu: terra autem usque ad fenestras, et fenestre clause super ostia, usque ad domum interiorem, et forinsecus per omnem parietem in circuitu intrinsecus et forinsecus ad mensuram. Et fabricata cherubim et palme. Et palma inter cherub et cherub. Duasque facies habebat cherub: faciem hominis iuxta palmam ex hac parte, et faciem leonis iuxta palmam ex alia parte, expressam per omnem domum in circuitu. De terra usque ad superiorem partem cherubim et palme celate erant in pariete templi. Limen quadrangulum, et facies sanctuarii, aspectus contra aspectum. Altaris lignei trium cubitorum altitudo, et longitudo eius duorum cubitorum: et anguli eius, et longitudo eius, et parietes eius lignei. Et locutus est ad me: Hec est mensa coram domino. Et duo ostia erant in templo et in sanctuario. Et in duobus ostiis ex utraque parte bina erant ostiola, que in se invicem plicabantur. Bina enim ostia erant ex utraque parte ostiorum: et celata erant in ipsis ostiis templi cherubim, et sculptura palmarum, sicut in parietibus quoque expressa erant. Quam ob rem et erant grossiora ligna in vestibuli fronte forinsecus. Super que fenestre oblique, et similitudo palmarum hinc atque inde in humerulis vestibuli, secundum latera domus latitudinemque parietum.

XLII

Et eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad aquilonem, et eduxit me in gazophilacium quod erat contra separatum edificium, et contra edem vergentem ad aquilonem. In facie longitudinis centum cubitos ostii aquilonis, et latitudinis quinquaginta cubitos, contra viginti cubitos atrii interioris, et contra pavimentum stratum lapide atrii exterioris, ubi erat porticus iuncta porticui triplici. Et ante gazophilacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora respiciens vie cubiti unius. Et ostia eorum ad aquilonem, ubi erant gazophilacia in superioribus humiliora, quia supportabant porticus que ex illis eminebant de inferioribus et de mediis edificii. Tristega enim erant, et non habebant columpnas sicut erant columpne atriorum: propterea eminebant de inferioribus et de mediis a terra cubitis quinquaginta. Et peribolus exterior secundum gazophilacia que erant in via atrii exterioris ante gazophilacia: longitudo eius quinquaginta cubitorum. Quia longitudo erat gazophilaciorum atrii exterioris quinquaginta cubitorum, et longitudo ante faciem templi centum cubitorum. Et erat subter gazophilacia hec introitus ab oriente ingredientium in ea de atrio exteriori. In latitudine periboli atrii quod erat contra viam orientalem in faciem edificii separati, et erant ante edificium gazophilacia. Et via ante faciem eorum iuxta similitudinem gazophilaciorum que erant in via aquilonis: secundum longitudinem eorum sic et latitudo eorum, et omnis introitus eorum et similitudines et ostia eorum. Secundum ostia gazophilaciorum que erant in via respiciente ad notum, ostium in capite vie, que via erat ante vestibulum separatum per viam orientalem ingredientibus. Et dixit ad me: Gazophilacia aquilonis et gazophilacia austri que sunt ante edificium separatum, hec sunt gazophilacia sancta in quibus vescuntur sacerdotes qui appropinquant ad dominum in sancta sanctorum. Ibi ponent sancta sanctorum, et oblationem pro peccato et pro delicto: locus enim sanctus est. Cum autem ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium exterius, et ibi reponent vestimenta sua in quibus ministrant, quia sancta sunt. Vestienturque vestimentis aliis, et sic procedant ad populum. Cumque complesset mensuras domus interioris, eduxit me per viam porte que respiciebat ad viam orientalem, et mensus est eam undique per circuitum. Mensus est autem contra ventum orientalem calamo mensure circuitum quingentos calamos in calamo mensure per gyrum. Et ad ventum australem mensus est quingentos calamos in calamo mensure per circuitum. Et ad ventum occidentalem mensus est quingentos calamos in calamo mensure. Per quatuor ventos mensus est murum eius undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, et latitudinem quingentorum cubitorum, dividentem inter sanctuarium et vulgi locum.

XLIII

Et eduxit me ad portam que respiciebat ad viam orientalem. Et ecce gloria dei israel ingrediebatur per viam orientalem, et vox erat ei quasi vox aquarum multarum, et terra splendebat a maiestate eius. Et vidi visionem secundum speciem quam videram quando venit ut disperderet civitatem, et species secundum aspectum quem videram iuxta fluvium chobar, et cecidi super faciem meam. Et maiestas domini ingressa est templum per viam porte que respiciebat ad orientem. Et levavit me spiritus, et introduxit me in atrium interius, et ecce repleta erat gloria domini domus. Et audivi loquentem ad me de domo, et vir qui stabat iuxta me dixit ad me: Fili hominis, locus solii mei et locus vestigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum israel in eternum, et non polluent ultra domus israel nomen sanctum meum, ipsi et reges eorum in fornicationibus suis, et in ruinis regum suorum, et in excelsis. Qui fabricati sunt limen suum iuxta limen meum, et postes suos iuxta postes meos, et murus erat inter me et eos, et polluerunt nomen sanctum meum in abhominationibus suis quas fecerunt; propter quod consumpsi eos in ira mea. Nunc ergo repellant procul fornicationem suam, et ruinam regum suorum a me, et habitabo in medio eorum semper. Tu autem, fili hominis, ostende domui israel templum, et confundantur ab iniquitatibus suis, et metiantur fabricam, et erubescant ex omnibus que fecerunt. Figuram domus et fabrice eius, exitus et introitus et omnem descriptionem eius, et universa precepta eius, cunctumque ordinem eius, et omnes leges eius ostendes eis, et scribes in oculis eorum, ut custodiant omnes descriptiones eius et precepta illius, et faciant ea. Ista lex domus in summitate montis: omnis finis eius in circuitu sanctum sanctorum est. Hec est ergo lex domus. Iste autem mensure altaris in cubito verissimo, qui habebat cubitum et palmum. In sinu eius erat cubitus, et cubitus in latitudine, et diffinitio eius usque ad labium eius in circuitu palmus unus. Hec quoque erat fossa altaris. Et de sinu terre usque ad crepidinem novissimam duo cubiti, et latitudo cubiti unius. Et a crepidine minore usque ad crepidinem maiorem quatuor cubiti, et latitudo unius cubiti. Ipse autem ariel quatuor cubitorum, et ab ariel usque ad sursum cornua quatuor. Et ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos latitudinis, quadrangulatum equis lateribus. Et crepido quatuordecim cubitorum longitudinis per quatuordecim cubitos latitudinis in quatuor angulis eius, et corona in circuitu eius dimidii cubiti, et sinus eius unius cubiti per circuitum: gradus autem eius versi ad orientem. Et dixit ad me: Fili hominis, hec dicit dominus deus: Hii sunt ritus altaris in quacumque die fuerit fabricatum, ut offeratur super illud holocaustum et effundatur sanguis

et dabis sacerdotibus et levitis qui sunt de semine Sadoc
qui accedunt ad me ait Dominus Deus ut offerant mihi vitulum de ar
mento pro peccato. Et assumens de sanguine eius pones super quat
tuor cornua eius et super quattuor angulos crepidinis et super coronam
in circuitu et mundabis illud et expiabis. Et tolles vitulum
qui oblatus fuerit pro peccato et comburet eum in separato loco domus extra
sanctuarium. Et in die secunda offeres hircum caprarum inmaculatum
pro peccato et expiabunt altare sicut expiaverunt in vitulo.
Cumque conpleveris expians illud offeres vitulum de armento
inmaculatum et arietem de grege inmaculatum. Et offeres
eos in conspectu Domini et mittent sacerdotes super eos sal et offerent
eos in holocaustum Domino. VII diebus facies hircum pro peccato
cottidie et vitulum de armento et arietem de pecoribus in
maculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare
et mundabunt illud et implebunt manum eius. Expletis autem die
bus in die octava et ultra facient sacerdotes super
altare holocausta vestra et quae pro pace offerunt et placa
tus ero vobis ait Dominus Deus. XLIIII

Et convertit me ad viam portae sanctuarii exterioris quae
respiciebat ad orientem et erat clausa. Et dixit
Dominus ad me porta haec clausa erit. Non aperietur et vir non
transiet per eam quoniam Dominus Deus Israhel ingressus est per eam
eritque clausa principi. Princeps ipse sedebit in ea ut co
medat panem coram Domino. Per viam portae vestibuli
ingredietur et per viam eius egredietur. Et adduxit me per vi
am portae aquilonis in conspectu domus et vidi et ec
ce implevit gloria Domini domum Domini et cecidi in faciem
meam. Et dixit ad me Dominus fili hominis pone cor tuum et
vide oculis tuis et auribus tuis audi omnia quae ego loquar
ad te de universis caerimoniis domus Domini et de cunctis le
gibus eius et pones cor tuum in viis templi per omnes exi
tus sanctuarii. Et dices ad exasperantem me domum Israhel
haec dicit Dominus Deus. Sufficiant vobis omnia scelera vestra
domus Israhel eo quod inducitis filios alienos incircumci
sos corde et incircumcisos carne ut sint in sanctuario me
o et polluant domum meam. Et offertis panes meos
adipem et sanguinem et dissolvitis pactum meum in
omnibus sceleribus vestris et non servastis praecepta sanctuarii mei
et posuistis custodes observationum mearum in sanctuario
meo vobismet ipsis. Haec dicit Dominus Deus. Omnis alieni
gena incircumcisus corde et incircumcisus carne non ingre
dietur sanctuarium meum omnis filius alienus qui est in medio
filiorum Israhel. Sed et Levitae qui longe recesserunt a me in
errore filiorum Israhel et erraverunt a me post idola sua et
portaverunt iniquitatem suam erunt in sanctuario meo
aeditui et ianitores portarum domus et ministri domus ipsi
mactabunt holocausta et victimas populi et ipsi stabunt
in conspectu eorum ut ministrent eis pro eo quod ministra
verunt illis in conspectu idolorum suorum et facti sunt domui Israhel
in offendiculum iniquitatis. Idcirco levavi manum me
am super eos dicit Dominus Deus et portaverunt iniquitatem
suam et non adpropinquabunt ad me ut sacerdotio fungantur
mihi neque accedent ad omne sanctuarium meum iuxta sancta sancto
rum sed portabunt confusionem suam et scelera sua quae
fecerunt. Et dabo eos ianitores domus in omni ministe
rio eius et universis quae fiunt in ea. Sacerdotes autem
Levitae filii Sadoc qui custodierunt caerimonias sanctua
rii mei cum errarent filii Israhel a me ipsi accedent
ad me ut ministrent mihi et stabunt in conspectu meo ut offerant
mihi adipem et sanguinem ait Dominus Deus. Ipsi ingredientur
sanctuarium meum et ipsi accedent ad mensam meam ut mi
nistrent mihi et custodiant caerimonias meas. Cumque in
gredientur portas atrii interioris vestibus lineis induen
tur nec ascendet super eos quicquam laneum quando ministrant
in portis atrii interioris et intrinsecus. Vittae lineae erunt
in capitibus eorum et feminalia linea erunt in lumbis e
orum et non accingentur in sudore. Cumque egredientur atrium exterius
ad populum exuent se vestimentis suis in quibus ministra
verant et reponent ea in gazophylacio sanctuarii et vestient
se vestimentis aliis et non sanctificabunt populum in vestibus suis.
Caput autem suum non radent neque comam nutrient sed
tondentes adtondent capita sua. Et vinum non bibet
omnis sacerdos quando ingressurus est atrium interius. Et viduam
et repudiatam non accipient uxores sed virgines de
semine domus Israhel sed et viduam quae fuerit vidua a sa
cerdote. Et populum meum docebunt quid sit inter sanctum et pollu
tum et inter mundum et inmundum ostendent eis. Et cum fuerit contro
versia stabunt in iudiciis meis et iudicabunt leges me
as et praecepta mea in omnibus sollemnitatibus meis custo
dient et sabbata mea sanctificabunt. Et ad mortuum hominem
non ingredientur ne polluantur nisi ad patrem et matrem et fi
lium et filiam et fratrem et sororem quae alterum virum non habuerit
in quibus contaminabuntur. Et postquam fuerit emundatus VII di
es numerabuntur ei. Et in die introitus sui in sanctuarium
ad atrium interius ut ministret mihi in sanctuario offe
ret pro peccato suo ait Dominus Deus. Non erit autem eis heredi
tas ego hereditas eorum et possessionem non dabitis eis
in Israhel ego enim possessio eorum. Victimam et pro peccato et pro
delicto ipsi comedent et omne votum in Israhel ipsorum
erit et primitiva omnium primogenitorum et
omnia libamenta ex omnibus quae offeruntur sacerdotum erunt
et primitiva ciborum vestrorum dabitis sacerdoti ut reponat
benedictionem domui suae. Omne morticinum et captum a bes
tia de avibus et de pecoribus non comedent sacerdotes.

Cumque coeperitis terram dividere sortito separate primi
tias Domino sanctificatum de terra longitudi XLV
nem XXV milia et latitudinem X milia. Sanctifica
tum erit in omni termino eius per circuitum. Et erit ex omni parte
sanctificatum quingentos per quingentos quadrifariam per cir
cuitum et L cubitis in suburbana eius per gyrum. Et a men
sura ista mensurabis longitudinem XXV milium et
latitudinem X milium et in ipso erit templum sanctumque sancto
rum. Sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii qui
accedunt ad ministerium Domini et erit eis locus in domos et in
sanctuarium sanctitatis. XXV autem milia longitudinis et
X milia latitudinis erunt Levitis qui ministrant domui
ipsi possidebunt XX gazophylacia. Et possessionem civitatis
dabitis V milia latitudinis et longitudinis XXV
milia sed separationem sanctuarii et in possessionem civitatis
et contra faciem separationis sanctuarii et contra faciem possessionis
urbis a latere maris usque ad mare et a latere ori
entis usque ad orientem. Longitudinem autem iuxta
unamquamque partium a termino occidentali usque ad termi
num orientalem. De terra erit possessio eius in Israhel et non de
populabunt ultra principes populum meum sed terram dabunt do
mui Israhel secundum tribus eorum. Haec dicit Dominus Deus. Sufficiat

nobis principes israhel iniquitatem et rapinas intermittite
et iudicium et iustitiam facite. Separate confinia vestra a populo
meo, ait dominus deus. Statera iusta et ephi iusta et bathus iustus
et bathus unus erit vobis. ephi et bathus equalia et unius men-
sure erunt ut capiant decimam partem chori ephi. iuxta
mensuram chori erit equa libratio eorum. siclus autem xx obolos
habet. Porro xx sicli et xxv sicli et xv sicli mnam unam
faciunt. Et hec sunt primitie quas tolletis. sextam partem ephi
de choro frumenti. et sextam partem ephi de choro ordei. Men-
sura quoque olei bathus olei. decima pars chori est. et x ba-
thi chorum faciunt. quia decem bathi implent chorum. et arie-
tem unum de grege ducentorum de hiis que nutriunt israhel in
sacrificium et in holocaustum et in pacifica ad expiandum
pro eis ait dominus deus. Omnis populus terre tenebitur primitiis hiis
principi in israhel. et super principem erunt holocausta et sacri-
ficium et libamina. In sollempnitatibus et in kalendis et in
sabbatis et in universis sollempnitatibus domus israhel. ipse faciet
pro peccato sacrificium et holocaustum et pacifica ad expiandum
pro domo israhel. Hec dicit dominus deus. In primo mense una mensis
sumes vitulum de armento immaculatum et expiabis sanctuari-
um. et tollet sacerdos de sanguine quod erit pro peccato et ponet
in postibus domus et in iiii angulis crepidinis altaris et
in postibus porte atrii interioris. et sic facies in vii mensis
pro unoquoque qui ignoravit et errore deceptus est. et expi-
abis pro domo. In primo mense xiiii die mensis erit vobis
phase sollempnitas. vii diebus azima comedentur. Et fa-
ciet princeps in die illa pro se et pro universo populo terre vitulum
pro peccato. et in vii dierum sollempnitate faciet holocau-
stum domino vii vitulos et vii arietes immaculatos cot-
tidie vii diebus. et pro peccato hircum caprarum cottidie. et sacri-
ficium ephi per vitulum et ephi per arietem faciet et olei hin
per singula ephi. Septimo mense xv die mensis in sollempni-
tate faciet sicut supradicta sunt per vii dies. tam pro peccato
quam pro holocausto et in sacrificio et in oleo. XLVI

Hec dicit dominus deus. Porta atrii interioris que respicit ad
orientem erit clausa vi diebus in quibus opus fit.
Die autem sabbati aperietur. sed et in die kalendarum aperietur.
Et intrabit princeps per viam vestibuli porte deforis et sta-
bit in limine porte. et facient sacerdotes holocaustum
eius et pacifica eius. et adorabit super limen porte et egredie-
tur. porta autem non claudetur usque ad vesperam. et adorabit
populus terre ad ostium porte illius in sabbatis et in kalendis
coram domino. Holocaustum autem hoc offeret princeps domino in
die sabbati vi agnos immaculatos et arietem imma-
culatum. et sacrificium ephi per arietem. In agnis autem
sacrificium quod dederit manus eius. et olei hin per singula
ephi. In die autem kalendarum vitulum de armento immacu-
latum. et vi agni et arietes immaculati erunt. et ephi per vi-
tulum et ephi quoque per arietem faciet sacrificium. De ag-
nis autem sicut invenerit manus eius. et olei hin per sin-
gula ephi. Cumque ingressurus est princeps per viam vesti-
buli porte ingrediatur. et per eandem viam exeat. Et cum intra-
bit populus terre in conspectu domini in sollempnitatibus qui in-
greditur per portam aquilonis ut adoret egrediatur per vi-
am porte meridiane. Porro qui ingreditur per viam
porte meridiane egrediatur per viam porte aquilonis.
Non revertetur per viam porte per quam ingressus est. sed e regi-
one illius egredietur. Princeps autem in medio eorum cum
ingredientibus ingredietur. et cum egredientibus egredietur.
In nundinis et in sollempnitatibus erit sacrificium ephi
per vitulum et ephi per arietem. In agnis erit sacrificium
sicut invenerit manus eius. et olei hin per singula ephi. Cum
autem fecerit princeps spontaneum holocaustum aut pacifica
voluntaria domino. aperietur ei porta que respicit ad orien-
tem. et faciet holocaustum suum et pacifica sua sicut fieri solet
in die sabbati. et egredietur. claudeturque porta postquam exierit.
Et agnum eiusdem anni immaculatum faciet holocaustum
cottidie domino. semper mane faciet illud. Et faciet sacrifi-
cium super eo cata mane mane sextam partem ephi. et
de oleo terciam partem hin. ut misceatur simile. sacrifi-
cium domino legitimum iuge atque perpetuum. Faciet agnum et sa-
crificium et oleum cata mane mane holocaustum sempi-
ternum. Hec dicit dominus deus. Si dederit princeps donum alicui
de filiis suis. hereditas eius filiorum suorum erit. possidebunt
eam hereditarie. Si autem dederit legatum de hereditate sua
uni servorum suorum erit illius usque ad annum remissionis
et revertetur ad principem. Hereditas autem eius filiis eius erit. et
non accipiet princeps de hereditate populi per violentiam et de
possessione eorum. sed de possessione sua hereditatem dabit filiis su-
is. ut non dispergatur populus meus unusquisque a possessione sua. Et
introduxit me per ingressum qui erat ex latere porte
in gazophilacia sanctuarii ad sacerdotes que respicie-
bant ad aquilonem. et erat ibi locus vergens ad occi-
dentem. Et dixit ad me. Iste est locus ubi coquent sacerdotes
et pro peccato et pro delicto. ubi coquent sacrificium. ut non efferant
in atrium exterius et sanctificetur populus. Et eduxit me in
atrium exterius. et circumduxit me per iiii angulos atrii.
et ecce atriolum erat in angulo atrii. atriola
singula per angulos atrii. In iiii angulis atrii atrio-
la disposita xl cubitorum per longum et xxx per latum. men-
sure unius iiii erant. et paries per circuitum ambiens
iiii atriola. et culine fabricate erant subter porticus
per gyrum. Et dixit ad me. Hec est domus culinarum in qua co-
quent ministri domus domini victimas populi. XLVII

Et convertit me ad portam domus. et ecce aque egredie-
bantur subter limen domus ad orientem. facies enim
domus respiciebat ad orientem. aque autem descendebant
in latus templi dextrum ad meridiem altaris. Et eduxit
me per viam porte aquilonis. et convertit me ad viam foras
portam exteriorem viam que respiciebat ad orientem.
et ecce aque redundantes a latere dextro. cum egrederetur vir ad
orientem qui habebat funiculum in manu sua. et mensus
est mille cubitos. et transduxit me per aquam usque ad ta-
los. Rursumque mensus est mille. et transduxit me per aquam
usque ad genua. Rursumque mensus est mille. et duxit
me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille torrentem
quem non potui pertransire. quoniam intumuerant aque
profundi torrentis qui non potest transvadari. Et dixit ad me.
Certe vidisti fili hominis. Et duxit me et convertit me ad ripam
torrentis. Cumque me convertissem ecce in ripa torrentis
ligna multa nimis ex utraque parte. Et ait ad me. Aque
iste que egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis
et descendunt ad plana deserti intrabunt mare
et exibunt. et sanabuntur aque. Et omnis anima vivens que ser-
pit quocumque venerit torrens vivet. Et erunt pisces multi
satis postquam venerint illuc aque iste. et sanabuntur et vi-

venit omnia ad que venerit torrens vivent. Et stabunt super
illa piscatores ad engaddi usque ad engallim siccatio
sagenarum erit. Plurime species erunt piscium eius sicut pisces
maris magni multitudinis nimie. In litoribus autem
eius et in palustribus non sanabuntur quia in salinas dabuntur.
Et super torrentem orietur in ripis eius ex omni parte omne lig-
num pomiferum. Non defluet folium ex eo et non deficiet fructus
eius. Per singulos menses afferet primitiva quia aque eius de sanctu-
ario egredientur. Et erunt fructus eius in cibum et folia eius ad
medicinam. Hec dicit dominus deus. Hic est terminus in quo
possidebitis terram in xii. tribubus Israel quia Ioseph du-
plicem funiculum habet. Possidebitis autem eam singuli
eque ut frater suus, super quam levavi manum meam ut
darem patribus vestris, et cadet hec terra vobis in possessionem.
Hic est terminus terre ad plagam septentrionalem a mari
magno via Bethalon venientibus Sedada, Emath,
Berotha, Sabarim que est inter medium Damasci et confini-
um Emath, domus Thicon que est iuxta terminos Auran. Et er-
it terminus a mari usque ad atrium Ennon terminus Damasci
et ab aquilone usque ad aquilonem terminus Emath
plaga autem septentrionalis. Porro plaga orienta-
lis de medio Auran et de medio Damasci et de medio
Galaad et de medio terre Israel Iordanis disterminans ad
mare orientale metiemini plagam orientalem.
Plaga autem australis meridiana a Thamar usque ad a-
quas contradictionis Cades et torrens usque ad mare magnum.
Et plaga ad meridiem australis. Et plaga maris est
mare magnum a confinio per directum donec venias Emath.
Hec est plaga maris. Et dividetis terram istam vobis per tribus
Israel et mittetis eam in hereditatem vobis et advenis qui
accesserint ad vos qui genuerint filios in medio vestrum et erunt
vobis sicut indigene inter filios Israel. Vobiscum divident pos-
sessionem in medio tribuum Israel. In tribu autem quacumque fuerit adve-
na ibi dabitis possessionem illi ait dominus deus. XLVIII

Et hec nomina tribuum a finibus aquilonis iuxta viam He-
thalon pergentibus Emath. Et erunt ibi plaga orientalis
mare Dan una. Atrium Enon terminus Damasci ab aquilo-
ne iuxta Emath. Et erit ibi plaga orientalis mare Dan
una. Et a termino Dan a plaga orientali usque ad plagam
maris Aser una. Et super terminum Aser a plaga orientali
usque ad plagam maris Manasse una. Et super terminum
Manasse a plaga orientali usque ad plagam ma-
ris Effraym una. Et super terminum Effraym a plaga ori-
entali usque ad plagam maris Ruben una. Et super terminum
Ruben a plaga orientali usque ad plagam maris
Iuda una. Et super terminum Iuda a plaga orientali us-
que ad plagam maris erunt primitie quas separabitis
xxv. milibus latitudinis et longitudinis
sicuti singule partes a plaga orientali usque ad pla-
gam maris. Et erit sanctuarium in medio eius. Primi-
tie quas separabitis domino longitudo xxv. milibus et la-
titudo x. milibus. Hee autem erunt primitie sanctuarii sacer-
dotum ad aquilonem longitudinis xxv. milia et ad
mare latitudinis x. milibus. Sed et ad orientem latitu-
dinis x. milia et ad meridiem longitudinis xxv. mi-
lia. Et erit sanctuarium domini in medio eius. Sacerdotibus sanctu-
arium erit de filiis Sadoch qui custodierunt ceremo-
nias meas et non erraverunt cum errarent filii Israel sicut

erraverunt et levite. Et erunt eis primitie de primitiis terre sanc-
tum sanctorum iuxta terminum levitarum. Sed et levitis similiter iuxta fines
sacerdotum xxv. milia longitudinis et latitudinis
x. milia. Omnis longitudo xxv. milium et latitudo x. mi-
lium. Et non vendent ex eo neque mutabunt neque transferentur
primitie terre quia sanctificate sunt domino. Quinque milia autem
que supersunt in latitudine per xxv. milia profana erunt
urbis in habitaculum et in suburbana. Et erit civitas in me-
dio eius. Et hee mensure eius ad plagam septentrionalem
d. et iiii. milia et ad plagam meridianam d. et iiii. mi-
lia et ad plagam orientalem d. et iiii. milia et ad
plagam occidentalem d. et iiii. milia. Erunt autem sub-
urbana civitatis ad aquilonem cc.l. et ad meridiem
cc.l. et ad orientem cc.l. et ad mare cc.l. Quod autem reliquum
fuerit in longitudine secundum primitias sanctuarii x.
milia in orientem et x. milia in occidentem erunt
sicut primitie sanctuarii et erunt fruges eius in panes his
qui serviunt civitati. Servientes autem civitati opera-
buntur ex omnibus tribubus Israel. Omnes primitie xxv. mi-
lium per xxv. milia in quadrum separabuntur in primitias
sanctuarii et possessionem civitatis. Quod autem reliquum fuerit prin-
cipis erit ex omni parte primitiarum sanctuarii usque ad
terminum orientalem. Sed et ad mare e regione xxv.
milium usque ad terminum maris similiter in partibus principis
erit. Et erunt primitie sanctuarii et sanctuarium templi civitatis
in medio eius. De possessione autem levitarum et de possessione ci-
vitatis in medio partium principis erit inter terminum Iuda
et inter terminum Beniamin. Et ad principem pertinebit. Et
reliquis tribubus a plaga orientali usque ad plagam
occidentalem Symeon una. Et super terminum Symeonis
a plaga orientali usque ad plagam occidentis Ys-
sachar una. Et super terminum Ysachar a plaga orientali
usque ad plagam occidentalem Zabulon una. Et
super terminum Zabulon a plaga orientali usque ad pla-
gam maris Gad una. Et super terminum Gad ad plagam
austri in meridie. Et erit finis de Thamar usque ad aquas
contradictionis Cades hereditas contra mare magnum. Hec est ter-
ra quam mittetis in sortem tribubus Israel. Et hee partitiones
earum ait dominus deus. Et hii egressus civitatis a plaga
septentrionali d. et iiii. milia mensurabis. Et por-
te civitatis in nominibus tribuum Israel porte tres a sep-
tentrione porta Ruben una porta Iuda una por-
ta Levi una. Et ad plagam orientalem d. et iiii. milia
et porte tres porta Ioseph una porta Beniamin u-
na porta Dan una. Et ad plagam meridianam d. et
iiii. milia metieris porta Symeonis una porta Ys-
sachar una porta Zabulon una. Et ad plagam
occidentalem d. et iiii. milia porte eorum tres porta
Gad una porta Aser una porta Neptalim una.
Per circuitum xviii. milia. Et nomen civitatis ex illa die
Dominus ibidem. Amen. Prologus in libro Danielis prophete

Danielem prophetam iuxta lxx. interpretes domini
salvatoris ecclesie non legunt utentes Theodo-
tionis editione. Et hoc cur acciderit nescio.
Sive enim quia sermo chaldaicus est et quibusdam
suis proprietatibus a nostro eloquio discrepat noluerunt
lxx. interpretes easdem lingue lineas in transla-
tione servare. Sive sub nomine eorum ab alio nescio

quo non satis chaldeam linguam sciente editus est liber. Sive aliud quid causae exstiterit ignorans, hoc unum affirmare possum quod multum a veritate discordet, et recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe Danielem maxime et Ezram hebraicis quidem litteris sed chaldaico quidem sermone conscriptos et unam Hieremiae pericopen. Iob quoque cum arabica lingua plurimam habere societatem. Denique et ego adulescentulus post Quintilianum et Tullium lectionem ac flores rhetoricos cum me in linguae huius pistrinum reclusissem, et multo sudore multoque tempore vix coepissem anhelantia stridentiaque verba resonare, et quasi per cryptam ambulans rarum desuper lumen aspicere, inpegi novissime in Danielem, et tanto taedio affectus sum ut desperatione subita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verum adhortante me quodam Hebraeo et illud mihi crebrius sua lingua ingerente: labor improbus omnia vincit, qui mihi videbar sciolus inter eos, coepi rursus discipulus esse chaldaicus. Et ut verum fatear, usque ad praesentem diem magis possum sermonem chaldaicum legere et intellegere quam sonare. Haec idcirco refero ut difficultatem vobis Danielis ostenderem, qui apud Hebraeos nec Susannae habet historiam nec hymnum trium puerorum nec Belis draconisque fabulas. Quas nos quia in toto orbe dispersae sunt veru anteposito easque iugulante subiecimus, ne videremur apud inperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audivi ego quendam de praeceptoribus Iudaeorum cum Susannae derideret historiam et a Graeco nescio quo diceret esse confictam, illud opponere quod Origeni quoque Africanus opposuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι et ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι de graeco sermone descendere. Cuius rei nos intellegentiam nostris hanc possumus dare ut verbi gratia dicamus ab arbore ilice dixisse eum ilico pereas, et a lentisco in lentem te comminuat angelus, vel non lente pereas, aut lentus id est flexibilis ducaris ad mortem, sive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuisse otii tribus pueris cavillabatur ut in camino aestuantis incendii metro luderent et per ordinem ad laudem Dei omnia elementa provocarent. Aut quod miraculum divinaeque inspirationis indicium vel draconem interfectum offa picis vel sacerdotum Belis machinas deprehensas, quae magis prudentia sollertis viri quam prophetali essent spiritu perpetrata. Cum vero ad Abacuc veniat et de Iudaea in Chaldeam raptum discophorum lectum alium ferebat, exemplum non legisse in toto veteri testamento quemquam sanctorum gravi volasse corpore et in puncto unius horae tanta terrarum spatia transisse. Cumque quidam e nostris satis ad loquendum promptulus Ezechielem adduxisset in medium et diceret eum de Chaldea in Iudaeam fuisse translatum, derisit hominem et ex ipso volumine demonstravit Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Denique et apostolum nostrum, videlicet ut eruditum virum et qui legem ab Hebraeis didicisset, non fuisse ausum affirmare se raptum in corpore, sed dixisse: sive in corpore sive extra corpus nescio, Deus scit. Huiuscemodi et talibus argumentis apocryphas in libro ecclesiae fabulas arguebat. Super quo ego lectoris iudicium arbitrio derelinquens illud admoneo non haberi Danielem apud Hebraeos inter prophetas, sed inter eos qui agiographa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis scriptura dividitur, in legem, in prophetas et agiographa, id est in quinque et in octo et in undecim libros, de quo non est huius temporis disserere. Quae autem ex hoc propheta immo contra hunc librum

Porphyrius obiciat, testes sunt Methodius, Eusebius et Apollinaris, qui multis versuum milibus eius vesaniae respondentes nescio an curioso lectori satisfecerint. Unde obsecro vos, o Paula et Eustochium, fundatis pro me ad Dominum preces ut quamdiu in hoc corpusculo sum scribam aliquid gratum vobis, utile ecclesiae, dignum posteris. Praesentium quippe iudiciis non satis moveor, qui in utramque partem labuntur aut amore aut odio. Incipit liber Danielis prophete.

Anno tertio regni Ioachim regis Iudae venit Nabuchodonosor rex Babylonis in Hierusalem et obsedit eam, et tradidit Dominus in manu eius Ioachim regem Iudae et partem vasorum domus Dei, et asportavit ea in terram Sennaar in domum dei sui, et vasa intulit in domum thesauri dei sui. Et ait rex Asfanez praeposito eunuchorum suorum ut introduceret de filiis Israhel et de semine regio et tyrannorum pueros in quibus nulla esset macula, decoros forma et eruditos omni sapientia, cautos scientia et doctos disciplina, et qui possent stare in palatio regis, ut doceret eos litteras et linguam Chaldeorum. Et constituit eis annonam per singulos dies de cibis suis et de vino unde bibebat ipse, ut enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filiis Iudae Daniel, Ananias, Misahel et Azarias. Et inposuit eis praepositus eunuchorum nomina: Danieli Balthasar, Ananiae Sidrach, Misaheli Misach, et Azariae Abdenago. Proposuit autem Daniel in corde suo ne pollueretur de mensa regis neque de vino potus eius, et rogavit eunuchorum praepositum ne contaminaretur. Dedit autem Danieli gratiam et misericordiam Deus in conspectu principis eunuchorum. Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum meum regem, qui constituit vobis cibum et potum, qui si viderit vultus vestros macilentiores prae ceteris adulescentulis coaevis vestris, condempnabitis caput meum regi. Et dixit Daniel ad Malassar quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem, Ananiam, Misahelem et Azariam: Tempta nos obsecro servos tuos diebus decem, et dentur nobis legumina ad vescendum et aqua ad bibendum, et contemplare vultus nostros et vultus puerorum qui vescuntur cibo regio, et sicut videris sic facias cum servis tuis. Qui audito sermone huiuscemodi temptavit eos diebus decem. Post dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores et corpulentiores prae omnibus pueris qui vescebantur cibo regio. Porro Malassar tollebat cibaria et vinum potus eorum, dabatque eis legumina. Pueris autem his dedit Deus scientiam et disciplinam in omni libro et sapientia, Danieli autem intellegentiam omnium visionum et somniorum. Completis itaque diebus post quos dixerat rex ut introducerentur, introduxit eos praepositus eunuchorum in conspectu Nabuchodonosor. Cumque eis locutus fuisset rex, non sunt inventi tales de universis ut Daniel, Ananias, Misahel et Azarias, et steterunt in conspectu regis. Et omne verbum sapientiae et intellectus quod sciscitatus est ab eis rex invenit in eis decuplum super cunctos ariolos et magos qui erant in universo regno eius. Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis.

II In anno secundo regni Nabuchodonosor vidit Nabuchodonosor somnium, et conterritus est spiritus eius, et somnium eius fugit ab eo. Praecepit ergo rex ut convocarentur arioli et magi et malefici et Chaldei, ut indicarent regi somnia

magos suos. Qui cum venissent steterunt coram rege. Et dixit
ad eos rex: Vidi somnium, et mente confusus ignoro quid
viderim. Responderunt Chaldaei regi syriace: Rex in sempiternum
vive: dic somnium servis tuis, et interpretationem eius in-
dicabimus. Et respondens rex ait: Sermo recessit a me: nisi
indicaveritis mihi somnium, et coniecturam eius, peribitis
vos, et domus vestrae publicabuntur. Si autem somnium, et con-
iecturam eius narraveritis, praemia, et dona, et honorem mul-
tum accipietis a me. Somnium igitur, et interpretationem eius
indicate mihi. Responderunt secundo, atque dixerunt: Rex somnium dicat
servis suis, et interpretationem eius indicabimus. Respondit rex,
et ait: Certe novi quod tempus redimitis, scientes quod recesserit
a me sermo. Si ergo somnium non indicaveritis mihi,
una est de vobis sententia, quod interpretationem quoque fallacem
et deceptione plenam composueritis, ut loquamini mihi
donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi, ut sciam
quod interpretationem quoque eius veram loquamini. Responden-
tes ergo Chaldaei coram rege dixerunt: Non est homo super
terram, qui sermonem tuum, rex, possit implere: sed neque regum
quisquam magnus et potens verbum huiuscemodi sciscitatur ab omni ari-
olo, et mago, et Chaldaeo. Sermo enim, quem tu quaeris, rex, gra-
vis est: nec reperietur quisquam, qui indicet illum in con-
spectu regis, exceptis diis, quorum non est cum hominibus conversatio. Quo
audito, rex in furore, et in ira magna prae-
cepit ut perirent omnes sapientes Babylonis. Et egressa sen-
tentia, sapientes interficiebantur: quaerebanturque Daniel
et socii eius, ut perirent. Tunc Daniel requisivit de lege
atque sententia ab Arioch principe militiae regis, qui egressus
fuerat ad interficiendos sapientes Babylonis. Et interroga-
vit eum, qui a rege potestatem acceperat, quam ob causam tam
crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum ergo rem indi-
casset Arioch Danieli, Daniel ingressus rogavit regem
ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi. Et in-
gressus est domum suam, Ananiaeque et Misaeli, et Azariae soci-
is suis indicavit negotium: ut quaererent misericordiam a facie
Dei caeli super sacramento isto, et non perirent Daniel et socii eius
cum ceteris sapientibus Babylonis. Tunc Danieli mysterium
per visionem nocte revelatum est: et benedixit Deum caeli, et ait:
Sit nomen Domini benedictum a saeculo et usque in saeculum: quia sapientia
et fortitudo eius sunt. Et ipse mutat tempora et aetates: transfert re-
gna, atque constituit: dat sapientiam sapientibus, et scientiam in-
telligentibus disciplinam. Ipse revelat profunda et abscon-
dita, et novit in tenebris constituta: et lux cum eo est. Tibi Deus
patrum nostrorum confiteor, teque laudo: quia sapientiam et fortitudi-
nem dedisti mihi: et nunc ostendisti mihi quae rogavimus te, quia
sermonem regis aperuisti nobis. Post haec Daniel in-
gressus ad Arioch, quem constituerat rex ut perderet
sapientes Babylonis, sic ei locutus est: Sapientes
Babylonis ne perdas: introduc me in conspectu regis, et
solutionem regi narrabo. Tunc Arioch festinus introdu-
xit Danielem ad regem, et dixit ei: Inveni hominem de
filiis transmigrationis Iudae, qui solutionem regi annuntiet.
Respondit rex, et dixit Danieli, cuius nomen erat Baltassar:
Putasne vere potes mihi indicare somnium quod vidi, et
interpretationem eius? Et respondens Daniel coram rege, ait:
Mysterium, quod rex interrogat, sapientes, magi, arioli
et aruspices nequeunt indicare regi. Sed est Deus in
caelo revelans mysteria, qui indicavit tibi, rex Na-
buchodonosor, quae ventura sunt in novissimis temporibus. Somni-
um tuum, et visiones capitis tui in cubili tuo huius-
cemodi sunt. Tu rex cogitare coepisti in strato tuo quid
esset futurum post haec: et qui revelat mysteria ostendit tibi quae
ventura sunt. Mihi quoque non in sapientia quae est in me plus quam in
cunctis viventibus sacramentum hoc revelatum est: sed ut inter-
pretatio regi manifesta fieret, et cogitationes mentis tuae sci-
res. Tu rex videbas, et ecce quasi statua una grandis: sta-
tua illa magna, et statura sublimis stabat
contra te, et intuitus eius erat terribilis. Huius statuae caput ex
auro optimo erat, pectus autem et brachia de argento,
porro venter et femora ex aere: pedum autem quaedam pars ferrea,
quaedam fictilis. Videbas ita, donec abscisus est de mon-
te lapis sine manibus: et percussit statuam in pedibus eius
ferreis et fictilibus, et comminuit eos. Tunc contrita sunt pari-
ter ferrum, testa, aes, argentum, et aurum, et redacta quasi in
favillam aestivae areae, quae rapta sunt vento: nullusque
locus inventus est eis: lapis autem, qui percusserat statuam,
factus est mons magnus, et implevit universam terram. Hoc
est somnium: interpretationem quoque eius dicemus coram te, rex.
Tu rex regum es: et Deus caeli regnum, fortitudinem, et im-
perium, et gloriam dedit tibi: et omnia, in quibus habitant filii hominum,
et bestiae agri: volucres quoque caeli dedit in manu tua,
et sub dicione tua universa constituit: tu es ergo caput
aureum. Et post te consurget regnum aliud minus te, argen-
teum: et regnum tertium aliud aereum, quod imperabit universae ter-
rae. Et regnum quartum erit velut ferrum. Quomodo ferrum com-
minuit, et domat omnia, sic comminuet, et conteret omnia haec. Por-
ro quia vidisti pedum, et digitorum partem testae figuli,
et partem ferream: regnum divisum erit, quod tamen de plantario
ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mixtum luto
et testae. Et digitos pedum ex parte ferreos, et ex parte fictiles:
ex parte regnum erit solidum, et ex parte contritum. Quod autem vidisti
ferrum mixtum testae ex luto, commiscebuntur quidem huma-
no semine, sed non adhaerebunt sibi, sicuti ferrum misceri non
potest testae. In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus
caeli regnum, quod in aeternum non dissipabitur, et regnum eius alteri po-
pulo non tradetur: comminuet, et consumet universa regna haec:
et ipsum stabit in aeternum. Secundum quod vidisti quod de monte
abscisus est lapis sine manibus, et comminuit testam, et
ferrum, et aes, et argentum, et aurum, Deus magnus ostendit
regi quae ventura sunt postea: et verum est somnium, et fidelis
interpretatio eius. Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem
suam, et Danielem adoravit, et hostias, et incensum
praecepit ut sacrificarent ei. Loquens ergo rex, ait Danieli:
Vere Deus vester Deus deorum est, et Dominus regum, et revelans mysteria,
quoniam potuisti aperire hoc sacramentum. Tunc rex Danielem
in sublime extulit, et munera multa et magna dedit
ei: et constituit eum super omnes provincias Babylonis: et principem
et praefectum, et magistrum super cunctos sapientes Babylonis.
Daniel autem postulavit a rege, et constituit super opera pro-
vinciae Babylonis Sidrac, Misach, et Abdenago: ipse autem
Daniel erat in foribus regis.

III

Nabuchodonosor rex fecit statuam auream, altitu-
dine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex, et
statuit eam in campo Dura provinciae Babylonis.
Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, ma-
gistratus, et iudices, et duces, et tyrannos, et praefectos,

omnes principes regionum ut convenirent ad dedicationem sta-
tue quam erexerat nabuch rex. Tunc congregati sunt satrape
magistratus et iudices et duces et tyranni et optimates qui erant
in potestatibus constituti et universi principes regionum ut convenirent
ad dedicationem statue quam erexerat nabuch. Stabant autem
in conspectu statue quam posuerat nabuch et preco clamabat valen-
ter. Vobis dicitur populis tribubus et linguis: In hora qua audie-
ritis sonitum tube et fistule et cythare sambuce psalterii et sim-
phonie et universi generis musicorum, cadentes adorate statuam
auream quam constituit nabuch rex. Si quis autem non prostratus adoraverit
eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post hec
igitur statim ut audierunt omnes populi sonitum tube fistule et cy-
thare sambuce et psalterii simphonie et omnis generis mu-
sicorum, cadentes omnes populi et tribus et lingue adoraverunt sta-
tuam auream quam constituerat nabuch rex. Statimque in
ipso tempore accedentes viri chaldei accusaverunt iudeos. Dixe-
runtque nabuch regi: Rex in eternum vive. Tu rex posuisti de-
cretum ut omnis homo qui audierit sonitum tube
fistule et cythare et sambuce et psalterii et simpho-
nie et universi generis musicorum prosternat se et adoret
statuam auream. Si quis autem non procidens adoraverit mit-
tatur in fornacem ignis ardentis. Sunt ergo viri iudei quos
constituisti super opera regionis babilonis sydrac misach
et abdenago. Viri isti contempserunt rex decretum tuum. Deos
tuos non colunt et statuam auream quam constitui non adora-
tis. Nunc ergo si estis parati quacumque hora audieritis sonitum tube
fistule cythare sambuce psalterii et simphonie et omnis
generis musicorum prosternite vos et adorate statuam quam
feci. Quod si non adoraveritis eadem hora mittemini in for-
nacem ignis ardentis. Et quis est deus qui eripiat vos de
manu mea? Respondentes sydrac misach et abdenago di-
xerunt regi nabuch: Non oportet nos de hac re respondere
tibi. Ecce enim deus noster quem colimus potest eripere nos de ca-
mino ignis ardentis et de manibus tuis liberare o rex.
Quod si noluerit notum sit tibi rex quia deos tuos non colimus et sta-
tuam auream quam erexisti non adoramus. Tunc nabuch
repletus est furore et aspectus faciei eius immutatus est super
sydrac misach et abdenago et precepit ut succenderetur
fornax septuplum quam succendi consueverat. Et viris for-
tissimis de exercitu suo iussit ut ligatis pedibus sydrac
misach et abdenago mitterent eos in fornacem ig-
nis ardentis. Et confestim viri illi vincti cum braccis suis
et tiaris et calciamentis et vestibus missi sunt in medium
ignis ardentis. Nam iussio regis urgebat. Fornax
autem succensa erat nimis. Porro viros illos qui mise-
rant sydrach et misach et abdenago interfecit flamma
ignis. Viri autem hii tres sydrac misach et abdenago
ceciderunt in medio camini ignis ardentis colligati.
Que sequuntur in hebreis voluminibus non repperi. Et ambulabant
in medio flamme laudantes deum et benedicentes domino.
Stans autem azarias oravit sic aperiensque os suum in me-
dio ignis ait: Benedictus es domine deus patrum nostrorum et lauda-
bilis et gloriosum nomen tuum in secula. Quia iustus es in omnibus
que fecisti nobis et universa opera tua vera et vie tue recte
et omnia iudicia tua vera. Iudicia enim vera fecisti iuxta
omnia que induxisti super nos et super civitatem sanctam pa-
trum nostrorum ierusalem, quia in veritate et in iudicio induxisti omnia
hec propter peccata nostra. Peccavimus enim et inique egimus recedentes
a te et deliquimus in omnibus et precepta tua non audivimus nec
observavimus nec fecimus sicut preceperas nobis ut bene nobis
esset. Omnia ergo que induxisti super nos et universa que fecisti nobis
vero iudicio tuo fecisti. Et tradidisti nos in manibus inimi-
corum iniquorum et pessimorum prevaricatorumque et regi iniusto
et pessimo ultra omnem terram. Et nunc non possumus aperire os.
Confusio et obprobrium facti sumus servis tuis et his qui colunt
te. Ne queso tradas nos in perpetuum propter nomen tuum et ne
dissipes testamentum tuum neque auferas misericordiam tuam a nobis
propter abraham dilectum tuum et ysaac servum tuum et israel
sanctum tuum quibus locutus es pollicens quod multiplicares
semen eorum sicut stellas celi et sicut harenam que est in litto-
re maris. Quia domine inminuti sumus plusquam omnes gentes sumusque
humiles in universa terra hodie propter peccata nostra. Et non est in
tempore hoc princeps et dux et propheta neque holocaustum neque sacrifi-
cium neque oblatio neque incensum neque locus primitiarum coram
te ut possimus invenire misericordiam tuam. Sed in animo contri-
to et spiritu humilitatis suscipiamur. Sicut in holocausta
arietum et taurorum et in milibus agnorum pinguium, sic fiat
sacrificium nostrum hodie in conspectu tuo ut placeat tibi. Quoniam non est
confusio confidentibus in te. Et nunc sequimur te in toto corde et time-
mus et querimus faciem tuam. Ne confundas nos, sed fac nobis-
cum iuxta mansuetudinem tuam et secundum multitudinem
misericordie tue. Et erue nos in mirabilibus tuis et da gloriam nomi-
ni tuo domine. Et confundantur omnes qui ostendunt servis tuis ma-
la. Confundantur in omnipotentia tua et robur eorum con-
teratur et sciant quia tu es dominus deus solus et gloriosus super orbem
terrarum. Et non cessabant qui miserant eos ministri regis
succendere fornacem naptha et stupa et pice et malle-
olis. Et effundebatur flamma super fornacem cubitis
xlix. Et erupit et incendit quos repperit iuxta fornacem
de chaldeis. Angelus autem domini descendit cum azaria et so-
ciis eius in fornacem et excussit flammam ignis de for-
nace et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem
et non tetigit eos omnino ignis neque contristavit nec quicquam
molestie intulit. Tunc hii tres quasi ex uno ore lauda-
bant deum et glorificabant et benedicebant deo in for-
nace dicentes: Benedictus es domine deus patrum nostrorum et lau-
dabilis et gloriosus et superexaltatus in secula. Et benedictum nomen
glorie tue sanctum et laudabile et superexaltatum in omnibus seculis.
Benedictus es in templo sancto glorie tue et superlaudabilis et glo-
riosus in secula. Benedictus es in throno regni tui et superlauda-
bilis et superexaltatus in secula. Benedictus es qui intueris abys-
sos et sedes super cherubim et laudabilis et superexaltatus
in secula. Benedictus es in firmamento celi et laudabilis et
laudabilis in secula. Benedicite omnia opera domini domino lauda-
te et superexaltate eum in secula. Benedicite angeli domini domino
lau. et superexal. eum in secula. Benedicite celi domino lau. et super-
exal. eum in secula. Benedicite aque omnes que super celos sunt
domino lau. et superexal. eum in secula. Benedicite omnes virtu-
tes domini domino laud. et superexal. eum in secula. Benedicite sol et lu-
na domino l. et s. ex. eum in secula. Benedicite stelle celi domino l. Benedicite
ymber et ros domino l. Benedicite omnis spiritus dei domino l. Benedicite
ignis et estus domino l. Benedicite frigus et estas domino. Benedicite ro-
res et pruina domino l. Benedicite gelu et frigus domino l. Benedicite
glacies et nives domino l. Benedicite noctes et dies domino l. Bene-
dicite lux et tenebre domino l. Benedicite fulgura et nubes
domino l. Benedicat terra dominum laudet et superexaltet eum

in secula. Benedicite montes et colles domino. Benedicite universa germinan-
tia in terra domino. Benedicite fontes domino. Benedicite maria et flumina
domino. Benedicite cete et omnia que moventur in aquis domino. Benedicite
omnes volucres celi domino. Benedicite omnes bestie et pecora domino.
Benedicite filii hominum domino. Benedicat Israel dominum. Benedicite sa-
cerdotes domini domino. Benedicite servi domini domino. Benedicite spiritus et anime
iustorum domino. Benedicite sancti et humiles corde domino. Benedicite A-
nania, Azaria, Misael domino; laudate et superexaltate
eum in secula. Quia eruit nos de inferno et fecit salvos de manu
mortis, et liberavit de medio ardentis flamme, et de
medio ignis eruit nos. Confitemini domino quoniam bonus,
quoniam in seculum misericordia eius. Benedicite omnes religiosi domino deo
deorum; laudate et confitemini ei quia in omnia secula misericordia eius.
Hucusque in hebreo non habetur, et que posuimus de Theodoti-
onis editione translata sunt. Tunc rex Nabuch. obstu-
puit, et surrexit propere et ait optimatibus suis: Nonne tres
viros misimus in medio ignis compeditos? Qui respondentes regi
dixerunt: Vere rex. Respondit rex et ait: Ecce ego video viros quattuor
solutos, et ambulantes in medio ignis, et nichil
corruptionis in eis est, et species quarti similis filio dei. Tunc accessit
Nabuch. rex ad ostium fornacis ignis ardentis, et ait:
Sydrac, Misach, et Abdenago, servi dei excelsi, vivi egre-
dimini et venite. Statimque egressi sunt Sydrac, Misach
et Abdenago de medio ignis. Et satrape congregati et ma-
gistratus et iudices et potentes regis contemplabantur vi-
ros illos, quoniam nichil potestatis habuisset ignis in corpo-
ribus eorum, et capillus capitis eorum non esset adustus, et sarabal-
la eorum non fuissent inmutata, et odor ignis non transisset
per eos. Et erumpens Nabuch. ait: Benedictus deus eorum, Sydrac
videlicet, Misach et Abdenago, qui misit angelum suum et
eruit servos suos qui crediderunt in eum, et verbum regis im-
mutaverunt, et tradiderunt corpora sua ne servirent et ne
adorarent omnem deum excepto deo suo solo. A me ergo posi-
tum est hoc decretum, ut omnis populus, et lingua, et tribus quecumque
locuta fuerit blasphemiam contra deum Sydrac, Misach
et Abdenago dispereat, et domus eius vastetur. Neque enim est
deus alius qui possit ita salvare. Tunc rex promovit
Sydrac, Misach et Abdenago in provincia Babilonis.
Nabuch. rex omnibus et linguis qui habitant in universa
terra: Pax vobis multiplicetur. Signa et mirabilia
fecit apud me deus excelsus. Placuit ergo mihi predicare eius
signa, quia magna sunt, et mirabilia eius, quia fortia, et regnum
eius regnum sempiternum, et potestas eius in generationem et genera-
tionem.

IIII

Ego Nabuch. quietus eram in domo mea et flo-
rens in palatio meo. Somnium vidi quod perterruit
me, et cogitationes mee in strato meo, et visiones capi-
tis mei conturbaverunt me. Et per me propositum est decretum
ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes Ba-
bilonis, et ut solutionem somnii indicarent mihi. Tunc
ingrediebantur arioli, magi, Chaldei et aruspices, et som-
nium narravi in conspectu eorum, et solutionem eius non indicaverunt
mihi, donec collega ingressus est in conspectu meo Daniel, cui
nomen Balthasar secundum nomen dei mei, qui habet spiritum deorum sanc-
torum in semetipso. Et somnium coram eo locutus sum. Bal-
thasar princeps ariolorum, quia ego scio quod spiritum deorum sancto-
rum habeas in te, et omne sacramentum non est impossibi-
le tibi, visiones somniorum meorum quas vidi et solutionem
earum narra. Visio capitis mei in cubili meo: Videbam
et ecce arbor in medio terre, et altitudo eius nimia; et mag-
na arbor et fortis, et proceritas eius contingens celum; aspectus illius
erat usque ad terminos universe terre. Folia eius pulcherrima,
et fructus eius nimius, et esca universorum in ea. Subter eam
habitabant animalia et bestie, et in ramis eius conversabantur vo-
lucres celi, et ex ea vescebatur omnis caro. Videbam in
visione capitis mei super stratum meum, et ecce vigil et
sanctus de celo descendit, et clamavit fortiter, et sic ait: Suc-
cidite arborem, et precidite ramos eius, et excutite fo-
lia eius, et dispergite fructus eius; fugiant bestie que sub-
ter eam sunt, et volucres de ramis eius. Verumptamen germen
radicum eius in terra sinite, et alligetur vinculo ferre-
o et ereo in herbis que foris sunt, et rore celi tingatur, et cum
feris pars eius in herba terre. Cor eius ab humano commutetur
et cor fere detur ei, et septem tempora mutentur super eum. In sententia
vigilum decretum est, et sermo sanctorum et petitio, donec cognos-
cant viventes quoniam dominatur excelsus in regno hominum
et cuicumque voluerit dabit illud, et humillimum hominem con-
stituet super eum. Hoc somnium vidi ego Nabuch. rex.
Tu ergo Balthasar interpretationem narra festinus, quia omnes sa-
pientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi. Tu autem
potes, quia spiritus deorum sanctorum est in te. Tunc Daniel cuius nomen
Balthasar cepit intra semetipsum tacitus cogitare
quasi una hora, et cogitationes eius conturbabant eum. Respondens
autem rex ait: Balthasar, somnium et interpretationem eius
non conturbent te. Respondit Balthasar et dixit: Domine mi,
somnium hiis qui te oderunt, et interpretatio eius hosti-
bus tuis sit. Arborem quam vidisti sublimem atque ro-
bustam, cuius altitudo pertingit usque ad celum, et aspec-
tus illius usque in omnem terram, et rami eius pulcher-
rimi, et fructus eius nimius, et esca omnium in ea, sub-
ter eam habitantes bestie agri, et in ramis eius commoran-
tes aves celi. Tu es rex qui magnificatus es et inva-
luisti, et magnitudo tua crevit et pervenit usque ad
celum, et potestas tua in terminos universe terre. Quod autem vidit
rex vigilem et sanctum descendere de celo, et dicere: Succidi-
te arborem et dissipate illam, attamen germen ra-
dicum eius in terra dimittite, et vinciatur ferro et
ere in herbis foris, et rore celi conspergatur, et cum feris
sit pabulum eius, donec septem tempora mutentur super eum:
hec est interpretatio sententie altissimi, que pervenit super do-
minum meum regem. Eicient te ab hominibus, et cum bestiis
ferisque erit habitatio tua, et fenum ut bos comedes, et
rore celi infunderis. Septem quoque tempora mutabuntur super
te, donec scias quod dominetur excelsus super regnum hominum
et cuicumque voluerit det illud. Quod autem precepit ut germen
radicum eius relinqueretur, id est arboris, regnum tuum tibi
manebit postquam cognoveris potestatem esse celestem.
Quam ob rem rex consilium meum tibi placeat, et peccata
tua elemosinis redime, et iniquitates tuas misericor-
diis pauperum. Forsitan ignoscet delictis tuis.
Omnia hec venerunt super Nabuch. regem. Post finem
mensium .xii. in aula Babilonis deambulabat. Respon-
ditque rex et ait: Nonne hec est civitas magna quam
ego edificavi in domum regni in robore fortitudinis
mee et in gloria decoris mei? Cum adhuc sermo esset
in ore regis, vox de celo ruit: Tibi dicitur, Nabuch.

regnum tuum transierit a te, et ab hominibus eicient te, et cum bestiis
atque feris erit habitatio tua: fenum quasi bos comedes, et .vii. tempora
mutabuntur super te, donec scias quod dominetur Excelsus in regno
hominum, et cuicumque voluerit det illud. Eadem hora sermo com-
pletus est super Nabuchodonosor, et ex hominibus abiectus est, et fe-
num ut bos comedit, et rore caeli corpus eius infectum est, donec
capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, et ungues
eius quasi ungues avium. Igitur post finem dierum, ego Nabu-
chodonosor oculos meos ad caelum levavi, et sensus meus redditus
est mihi: et Altissimo benedixi, et viventem in sempiternum lau-
davi, et glorificavi: quia potestas eius potestas sempiter-
na, et regnum eius in generationem et generationem. Et omnes habitato-
res terrae apud eum in nihilum reputati sunt: iuxta voluntatem
enim suam facit tam in virtutibus caeli, quam in habitatori-
bus terrae: et non est qui resistat manui eius, et dicat ei: Quare fe-
cisti? In ipso tempore sensus meus reversus est ad me, et ad hono-
rem regni mei decoremque perveni: et figura mea re-
versa est ad me: et optimates mei requisierunt me, et magistratus
mei: et in regno meo constitutus sum: et magnificentia am-
plior reddita est mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonosor lau-
do, et magnifico, et glorifico regem caeli: quia opera eius
vera, et viae eius iudicia, et gradientes in superbia potest
humiliare.

V

Balthasar rex fecit grande convivium optimatibus suis
mille: et unusquisque secundum suam bibebat aetatem. Prae-
cepit ergo iam temulentus rex ut afferrentur vasa aurea
et argentea quae asportaverat Nabuchodonosor pater eius de templo
quod fuit in Ierusalem, ut biberent in eis rex, et optimates sui,
uxoresque eius, et concubinae eius. Tunc allata sunt vasa aurea
et argentea quae asportaverat de templo quod fuerat in Ie-
rusalem: et biberunt in eis rex, et optimates eius, uxores et
concubinae eius. Bibebant vinum, et laudabant deos suos
aureos, et argenteos, aereos, ferreos, ligneosque, et lapi-
deos. In eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scri-
bentis contra candelabrum in superficie parietis aulae regiae:
et rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc facies
eius commutata est, et cogitationes eius perturbabant eum:
et compages renum eius solvebantur, et genua eius ad se invicem
collidebantur. Exclamavit itaque rex fortiter ut intro-
ducerent magos, Chaldaeos, et aruspices. Et proloquens
rex ait sapientibus Babylonis: Quicumque legerit scriptu-
ram hanc, et interpretationem eius manifestam mihi fecerit, pur-
pura vestietur, et torquem auream habebit in collo, et tertius
in regno meo erit. Tunc ingressi omnes sapientes regis,
non potuerunt scripturam legere, nec interpretationem eius indi-
care regi. Unde rex Balthasar satis conturbatus est, et vultus
eius immutatus est: sed et optimates eius turbabantur. Regina
autem pro re quae acciderat regi, et optimatibus eius, domum convivii
ingressa est: et proloquens ait: Rex, in aeternum vive: non te conturbent
cogitationes tuae, neque facies tua immutetur. Est vir in regno
tuo, qui spiritum deorum sanctorum habet in se: et in diebus patris tui scientia
et sapientia inventae sunt in eo: nam et rex Nabuchodonosor pa-
ter tuus principem magorum, incantatorum, Chaldaeorum, et aru-
spicum constituit eum, pater, inquam, tuus, o rex: quia spiritus amplior,
et prudentior, intelligentiaque, et interpretatio somni-
orum, et ostensio secretorum, ac solutio ligatorum inventae
sunt in eo, hoc est in Daniele: cui rex imposuit nomen Bal-
thasar. Nunc itaque Daniel vocetur, et narrabit interpretatio-
nem. Igitur introductus est Daniel coram rege. Ad quem
praefatus rex ait: Tu es Daniel de filiis captivitatis Iu-
dae, quem adduxit pater meus rex de Iudaea? Audivi
de te, quoniam spiritum deorum habeas, et scientia, et intelligentia, et sapi-
entia ampliores inventae sunt in te. Et nunc introgressi
sunt in conspectu meo sapientes magi, ut scripturam hanc
legerent, et interpretationem eius indicarent mihi: et nequiverunt
sensum huius sermonis edicere mihi. Porro ego audivi de te,
quod possis obscura interpretari, et ligata dissolvere: si ergo va-
les scripturam legere, et interpretationem eius indicare mi-
hi, purpura vestieris, et torquem auream circa col-
lum tuum habebis, et tertius in regno meo princeps
eris. Ad quem respondens Daniel ait coram rege: Mune-
ra tua sint tibi, et dona domus tuae alteri da: scripturam autem
legam tibi rex, et interpretationem eius ostendam tibi. O rex,
Deus altissimus regnum, et magnificentiam, gloriam, et
honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo. Et propter magnificen-
tiam, quam dederat ei, universi populi, tribus, et linguae treme-
bant, et metuebant eum: quos volebat, interficiebat:
et quos volebat, percutiebat: et quos volebat, exaltabat:
et quos volebat, humiliabat. Quando autem elevatum est cor eius,
et spiritus eius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio
regni sui, et gloria eius ablata est: et a filiis hominum eiectus
est, sed et cor eius cum bestiis positum est, et cum onagris erat
habitatio eius: fenum quoque ut bos comedebat, et rore caeli
corpus eius infectum est, donec cognosceret quod potestatem haberet
Altissimus in regno hominum: et quemcumque voluerit, suscita-
bit super illud. Tu quoque filius eius Balthasar non
humiliasti cor tuum, cum scires haec omnia: sed adversum
Dominatorem caeli elevatus es: et vasa domus eius allata
sunt coram te: et tu, et optimates tui, et uxores tuae, et con-
cubinae tuae vinum bibistis in eis: deos quoque argente-
os, et aureos, et aereos, et ferreos, ligneosque, et lapideos, qui
non vident, neque audiunt, neque sentiunt, laudasti: porro Deum,
qui habet flatum tuum in manu sua, et omnes vias tuas, non
glorificasti. Idcirco ab eo missus est articulus manus, qui
scripsit hoc quod exaratum est. Haec est autem scriptura, quae digesta
est: Mane, Thecel, Phares. Et haec interpretatio sermonis.
Mane: numeravit Deus regnum tuum, et complevit illud. The-
chel: appensus es in statera, et inventus es minus ha-
bens. Phares: divisum est regnum tuum, et datum est Medis, et
Persis. Tunc iubente rege indutus est Daniel purpu-
ra, et circumdata est torques aurea in collo eius: et praedica-
tum est de eo quod haberet potestatem tertius in regno suo.
Eadem nocte interfectus est Balthasar rex Chaldaeus.
Et Darius Medus successit in regnum, annos natus .lx.

VI

Placuit Dario, et constituit supra | duos
regnum satrapas .cxx. ut essent in toto regno suo.
Et super eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat:
ut satrapae illis redderent rationem, et rex non sustineret aliquam
molestiam. Igitur Daniel superabat omnes principes, et sa-
trapas: quia spiritus Dei amplior erat in illo. Porro rex cogi-
tabat constituere eum super omne regnum: unde principes et sa-
trapae quaerebant ut invenirent occasionem Danieli
ex latere regis: nullamque causam, et suspicionem repe-
rire potuerunt, eo quod fidelis esset, et omnis culpa et suspicio non in-
veniretur in eo. Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus
Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei 222

sunt. Tunc principes et satrapae surripuerunt regi, et sic locuti sunt ei: Dari rex, in aeternum vive. Consilium inierunt cuncti principes regni tui, magistratus et satrapae, senatores et iudices, ut decretum imperatorium exeat et edictum, ut omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine usque ad triginta dies, nisi a te rex, mittatur in lacum leonum. Nunc itaque rex confirma sententiam et scribe decretum, ut non immutetur quod statutum est a Medis atque Persis, nec praevaricari cuiquam liceat. Porro rex Darius proposuit decretum et statuit. Quod cum Daniel comperisset, id est constitutam legem, ingressus est domum suam, et fenestris apertis in cenaculo suo contra Ierusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua, et adorabat, confitebaturque coram deo suo, sicut et ante facere consueverat. Viri ergo illi curiosius inquirentes invenerunt Danielem orantem et obsecrantem deum suum. Et accedentes locuti sunt regi super edicto: Rex, numquid non constituisti ut omnis homo qui rogaret quemquam de diis et hominibus usque ad dies triginta, nisi te rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens rex ait: Verus est sermo iuxta decretum Medorum atque Persarum, quod praevaricari non licet. Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Iudae non curavit de lege tua et de edicto quod constituisti, sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua. Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est, et pro Daniele posuit cor ut liberaret eum, et usque ad occasum solis laborabat ut erueret eum. Viri autem illi intelligentes regem dixerunt ei: Scito rex quia lex Medorum est atque Persarum, ut omne decretum quod constituerit rex non liceat immutari. Tunc rex praecepit, et adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus quem colis semper, ipse liberabit te. Allatusque est lapis unus, et positus est super os laci, quem obsignavit rex anulo suo et anulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielem. Et abiit rex in domum suam, et dormivit incenatus, cibique non sunt allati coram eo, insuper et somnus recessit ab eo. Tunc rex primo diluculo consurgens festinus ad lacum leonum perrexit, appropinquansque lacui Danielem voce lacrimabili inclamavit, et affatus est eum: Daniel serve dei viventis, deus tuus cui servis semper, putasne valuit liberare te a leonibus? Et Daniel regi respondens ait: Rex in aeternum vive. Deus meus misit angelum suum et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi, quia coram eo iustitia inventa est in me, sed et coram te rex delictum non feci. Tunc vehementer rex gavisus est super eum, et Danielem praecepit educi de lacu. Eductusque est Daniel de lacu, et nulla laesio inventa est in eo, quia credidit deo suo. Iubente autem rege adducti sunt viri illi qui accusaverant Danielem, et in lacum leonum missi sunt, ipsi et filii eorum et uxores eorum, et non pervenerunt ad pavimentum laci donec arriperent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt. Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribubus et linguis habitantibus in universa terra: Pax vobis multiplicetur. A me constitutum est decretum ut in universo imperio et regno meo tremiscant et paveant deum Danielis. Ipse est enim deus vivens et aeternus in saecula, et regnum eius non dissipabitur, et potestas eius usque in aeternum. Ipse liberator atque salvator, faciens signa et mirabilia in caelo et in terra, qui liberavit Danielem de lacu leonum. Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii regnumque Cyri Persae.

VII

Anno primo Balthasar regis Babylonis Daniel somnium vidit; visionem autem capitis eius in cubili suo, et somnium scribens brevi sermone comprehendit, summatimque perstringens ait: Videbam in visione mea nocte, et ecce quattuor venti caeli pugnabant in mari magno, et quattuor bestiae grandes ascendebant de mari, diversae inter se. Prima quasi leaena, et alas habebat aquilae; aspiciebam donec evulsae sunt alae eius et sublata est de terra, et super pedes quasi homo stetit, et cor hominis datum est ei. Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit, et tres ordines erant in ore eius et in dentibus eius, et sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. Post haec aspiciebam, et ecce alia quasi pardus, et alas habebat avis quattuor super se, et quattuor capita erant in bestia, et potestas data est ei. Post haec aspiciebam in visione noctis, et ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis et fortis nimis; dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans; dissimilis autem erat ceteris bestiis quas videram ante eam, et habebat cornua decem. Considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie eius; et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os loquens ingentia. Aspiciebam donec throni positi sunt, et antiquus dierum sedit; vestimentum eius candidum quasi nix, et capilli capitis eius quasi lana munda; thronus eius flammae ignis, rotae eius ignis accensus. Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie eius; milia milium ministrabant ei, et decies milies centena milia assistebant ei. Iudicium sedit, et libri aperti sunt. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium quos cornu illud loquebatur, et vidi quoniam interfecta esset bestia, et perisset corpus eius, et traditum esset ad comburendum igni; aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas, et tempora vitae constituta essent eis usque ad tempus et tempus. Aspiciebam ergo in visione noctis, et ecce cum nubibus caeli quasi filius hominis veniebat, et usque ad antiquum dierum pervenit, et in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem et honorem et regnum, et omnes populi, tribus et linguae ipsi servient; potestas eius potestas aeterna, quae non auferetur, et regnum eius quod non corrumpetur. Horruit spiritus meus; ego Daniel territus sum in his, et visiones capitis mei conturbaverunt me. Accessi ad unum de assistentibus, et veritatem quaerebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonum, et edocuit me: Hae quattuor bestiae magnae quattuor regna sunt quae consurgent de terra. Suscipient autem regnum sancti dei altissimi, et obtinebunt regnum usque in saeculum et saeculum saeculorum. Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, quae erat dissimilis valde ab omnibus et terribilis nimis; dentes et ungues eius ferrei; comedebat et comminuebat, et reliqua pedibus suis conculcabat; et de cornibus decem quae habebat in capite, et de alio quod ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua, et de cornu illo quod habebat oculos et os loquens grandia, et maius erat ceteris. Aspiciebam, et ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos et praevalebat eis, donec venit antiquus dierum et iudicium dedit sanctis excelsi, et tempus advenit, et regnum obtinuerunt sancti. Et sic ait: Bestia quarta regnum quartum erit in terra, quod maius erit omnibus regnis, et devorabit universam terram, et conculcabit et comminuet eam. Porro cornua decem ipsius regni decem reges erunt, et alius consurget post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit. Et sermones contra excelsum lo-

-quetur et sanctos altissimi conteret et putabit quod possit mutare tempora et leges, et tradentur in manu eius usque ad tempus et tempora et dimidium temporis. Et iudicium sedebit, ut auferatur potentia et conteratur et dispereat usque in finem. Regnum autem et potestas et magnitudo regni quae est subter omne caelum, detur populo sanctorum altissimi; cuius regnum, regnum sempiternum est, et omnes reges servient ei et obedient. Hucusque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, et facies mea mutata est in me; verbum autem in corde meo conservavi.

VIII

Anno tertio regni Balthasar regis visio apparuit mihi. Ego Daniel post id quod videram in principio, vidi in visione mea cum essem in Susis castro quod est in Elam regione, vidi autem in visione esse me super portam Ulai. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce aries unus stabat ante paludem, habens cornua excelsa, et unum excelsius altero atque succrescens. Postea vidi arietem cornibus ventilantem contra occidentem et contra aquilonem et contra meridiem, et omnes bestiae non poterant resistere ei, neque liberari de manibus eius; fecitque secundum voluntatem suam, et magnificatus est. Et ego intelligebam; ecce autem hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem totius terrae, et non tangebat terram; porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. Et venit usque ad arietem illum cornutum quem videram stantem ante portam, et cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suae. Cumque appropinquasset prope arietem, efferatus est in eum, et percussit arietem, et comminuit duo cornua eius, et non poterat aries resistere ei; cumque eum misisset in terram, conculcavit, et nemo quibat liberare arietem de manu eius. Hircus autem caprarum magnus factus est nimis; cumque crevisset, fractum est cornu magnum, et orta sunt quattuor cornua subter illud per quattuor ventos caeli. De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum, et factum est grande contra meridiem et contra orientem et contra fortitudinem. Et magnificatum est usque ad fortitudinem caeli, et deiecit de fortitudine et de stellis, et conculcavit eas. Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est, et ab eo tulit iuge sacrificium, et deiecit locum sanctificationis eius. Robur autem datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata, et prosternetur veritas in terra, et faciet, et prosperabitur. Et audivi unum de sanctis loquentem, et dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti: Usquequo visio, et iuge sacrificium, et peccatum desolationis quae facta est, et sanctuarium et fortitudo conculcabitur? Et dixit ei: Usque ad vesperam et mane dies duo millia trecenti, et mundabitur sanctuarium. Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem, et quaererem intelligentiam, ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. Et audivi vocem viri inter Ulai, et clamavit et ait: Gabriel, fac intelligere istum visionem. Et venit, et stetit iuxta ubi ego stabam; cumque venisset, pavens corrui in faciem meam, et ait ad me: Intellige, fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur visio. Cumque loqueretur ad me, collapsus sum pronus in terram; et tetigit me, et statuit me in gradu meo, dixitque mihi: Ego ostendam tibi quae futura sunt in novissimo maledictionis, quoniam habet tempus finem suum. Aries quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persarum. Porro hircus caprarum rex Graecorum est, et cornu grande quod erat inter oculos eius, ipse est rex primus. Quod autem fracto illo surrexerunt quattuor pro eo, quattuor reges de gente eius consurgent, sed non in fortitudine eius. Et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie et intelligens propositiones. Et roborabitur fortitudo eius, sed non in viribus suis, et supra quam credi potest universa vastabit, et prosperabitur et faciet. Et interficiet robustos et populum sanctorum secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu eius, et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet plurimos; et contra principem principum consurget, et sine manu conteretur. Et visio vesperi et mane quae dicta est, vera est; tu ergo visionem signa, quia post multos dies erit. Et ego Daniel langui, et aegrotavi per dies plurimos; cumque surrexissem, faciebam opera regis, et stupebam ad visionem, et non erat qui interpretaretur.

IX

In anno primo Darii filii Assueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldaeorum, anno uno regni eius, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum de quo factus est sermo Domini ad Ieremiam prophetam, ut complerentur desolationis Ierusalem septuaginta anni. Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare et deprecari in ieiuniis, sacco, et cinere. Et oravi Dominum Deum meum, et confessus sum, et dixi: Obsecro, Domine Deus magne et terribilis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus te et custodientibus mandata tua. Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, et recessimus, et declinavimus a mandatis tuis ac iudiciis. Non oboedivimus servis tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omnique populo terrae. Tibi, Domine, iustitia, nobis autem confusio faciei, sicut est hodie viro Iuda et habitatoribus Ierusalem, et omni Israel, his qui prope sunt et his qui procul in universis terris ad quas eiecisti eos propter iniquitates eorum in quibus peccaverunt in te. Domine, nobis confusio faciei, regibus nostris, principibus nostris, et patribus nostris, qui peccaverunt. Tibi autem Domino Deo nostro misericordia et propitiatio, quia recessimus a te, et non audivimus vocem Domini Dei nostri ut ambularemus in lege eius quam posuit nobis per servos suos prophetas. Et omnis Israel praevaricati sunt legem tuam, et declinaverunt ne audirent vocem tuam, et stillavit super nos maledictio et detestatio quae scripta est in libro legis Moysi servi Dei, quia peccavimus ei. Et statuit sermones suos quos locutus est super nos et super principes nostros qui iudicaverunt nos, ut superinducerent in nos malum magnum, quale numquam fuit sub omni caelo, secundum quod factum est in Ierusalem. Sicut scriptum est in lege Moysi, omne malum hoc venit super nos; et non rogavimus faciem tuam, Domine Deus noster, ut reverteremur ab iniquitatibus nostris et cogitaremus veritatem tuam. Et vigilavit Dominus super malitiam, et adduxit eam super nos; iustus Dominus Deus noster in omnibus operibus suis quae fecit; non enim audivimus vocem eius. Et nunc, Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu forti, et fecisti tibi nomen secundum diem hanc, peccavimus, iniquitatem fecimus, Domine, in omnem iustitiam tuam; avertatur, obsecro, ira tua et furor tuus a civitate tua Ierusalem et monte sancto tuo; propter peccata enim nostra et iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem et populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum. Nunc ergo exaudi, Deus noster, orationem servi tui et preces eius, et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum quod desertum est, propter temetipsum. Inclina, Deus meus, aurem tuam et audi; aperi oculos tuos, et vide desolationem nostram, et civitatem super quam invocatum est nomen tuum; neque enim in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Exaudi, Domine; placare, Domine; attende et fac; ne moreris propter temetipsum, Deus meus, quia nomen tuum invocatum est super civitatem

et super populum tuum. Cumque adhuc loquerer et orarem et confiterer peccata mea et peccata populi mei Israel ut prosternerem preces meas in conspectu dei mei pro monte sancto dei mei, adhuc loquente me in oratione mea, ecce vir Gabriel quem videram in visione in principio cito volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini. Et docuit me et locutus est mihi dixitque: Daniel nunc egressus sum ut docerem te et intelligeres. Ab exordio precum tuarum egressus est sermo. Ego autem veni ut indicarem tibi quia vir desideriorum es. Tu autem animadverte sermonem et intellige visionem. Septuaginta ebdomades abbreviate sunt super populum tuum et super urbem sanctam tuam ut consummetur prevaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iustitia sempiterna et impleatur visio et prophetia et ungatur sanctus sanctorum. Scito ergo et animadverte ab exitu sermonis ut iterum edificetur Ierusalem usque ad christum ducem ebdomades septem et ebdomades sexaginta due erunt, et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporum. Et post ebdomadas sexaginta duas occidetur christus, et non erit eius populus qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, et finis eius vastitas, et post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis ebdomada una, et in dimidio ebdomadis deficiet hostia et sacrificium, et erit in templo abominatio desolationis, et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio.

X

Anno tertio Cyri regis Persarum verbum revelatum est Danieli cognomento Balthasar et verum verbum et fortitudo magna, intellexitque sermonem; intelligentia enim opus est in visione. In diebus illis ego Daniel lugebam trium ebdomadarum diebus; panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introierunt in os meum, sed neque unguento unctus sum donec complerentur trium ebdomadarum dies. Die autem vicesima et quarta mensis primi eram iuxta fluvium magnum qui est Tigris. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce vir unus vestitus lineis, et renes eius accincti auro obrizo, et corpus eius quasi crisolitus, et facies eius velut species fulguris, et oculi eius ut lampas ardens, et brachia eius et que deorsum usque ad pedes quasi species eris candentis, et vox sermonum eius ut vox multitudinis. Vidi autem ego Daniel solus visionem; porro viri qui erant mecum non viderunt, sed terror nimius irruit super eos et fugerunt in absconditum. Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc, et non remansit in me fortitudo, sed et species mea immutata est in me et emarcui nec habui quicquam virium. Et audivi vocem sermonum eius, et audiens iacebam consternatus super faciem meam, et vultus meus herebat terre. Et ecce manus tetigit me et erexit me super genua mea et super articulos manuum mearum. Et dixit ad me: Daniel vir desideriorum, intellige verba que ego loquor ad te, et sta in gradu tuo; nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens. Et ait ad me: Noli metuere Daniel, quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu dei tui exaudita sunt verba tua, et ego veni propter sermones tuos. Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus, et ecce Michael unus de principibus primis venit in adiutorium meum, et ego remansi ibi iuxta regem Persarum. Veni autem ut docerem te que ventura sunt populo tuo in novissimis diebus, quoniam adhuc visio in dies prolatatur. Cumque loqueretur mihi huiuscemodi verbis, deieci vultum meum ad terram et tacui. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea, et aperiens os meum locutus sum et dixi ad eum qui stabat contra me: Domine mi, in visione tua dissolute sunt compages mee et nichil in me remansit virium. Et quomodo poterit servus domini mei loqui cum domino meo? Nichil in me remansit virium, sed et alitus meus intercluditur. Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis et confortavit me et dixit: Noli timere vir desideriorum; pax tibi. Confortare et esto robustus. Cumque loqueretur mecum, convalui et dixi: Loquere domine mi, quia confortasti me. Et ait: Numquid scis quare venerim ad te? Et nunc revertar ut prelier adversum principem Persarum. Cum enim egrederer apparuit princeps Grecorum veniens. Verumtamen annuntiabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis, et nemo est adiutor meus in omnibus his nisi Michael princeps vester.

XI

Ego autem ab anno primo Darii Medi stabam ut confortaretur et roboraretur. Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, et quartus ditabitur opibus nimiis super omnes; et cum invaluerit divitiis suis concitabit omnes adversum regnum Grecie. Surget vero rex fortis et dominabitur potestate multa et faciet quod placuerit ei. Et cum steterit conteretur regnum eius et dividetur in quattuor ventos celi, sed non in posteros eius neque secundum potentiam illius qua dominatus est; lacerabitur enim regnum eius etiam in externos exceptis his. Et confortabitur rex Austri, et de principibus eius prevalebit super eum et dominabitur ditione; multa enim dominatio eius. Et post finem annorum federabuntur, filiaque regis Austri veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam, et non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen eius, et tradetur ipsa et qui adduxerunt eam, adolescentes eius et qui confortabant eam in temporibus. Et stabit de germine radicum eius plantatio, et veniet cum exercitu et ingredietur provinciam regis Aquilonis, et abutetur eis et obtinebit. Insuper et deos eorum et sculptilia, vasa quoque pretiosa argenti et auri captiva ducet in Egyptum; ipse prevalebit adversus regem Aquilonis. Et intrabit in regnum rex Austri et revertetur ad terram suam. Filii autem eius provocabuntur et congregabunt multitudinem exercituum plurimorum, et veniet properans et inundans, et revertetur et concitabitur et congredietur cum robore eius. Et provocatus rex Austri egredietur et pugnabit adversus regem Aquilonis, et preparabit multitudinem nimiam, et dabitur multitudo in manu eius. Et capiet multitudinem, et exaltabitur cor eius, et deiciet multa milia, sed non prevalebit. Convertetur enim rex Aquilonis et preparabit multitudinem multo maiorem quam prius, et in fine temporum annorumque veniet properans cum exercitu magno et opibus nimiis. Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem Austri; filii quoque prevaricatorum populi tui extollentur ut impleant visionem et corruent. Et veniet rex Aquilonis et comportabit aggerem et capiet urbes munitissimas, et brachia Austri non sustinebunt, et consurgent electi eius ad resistendum, et non erit fortitudo. Et veniens faciet super

iuxta placitum suum et non erit qui stet contra faciem eius et stabit
in terra inclita et consumetur in manu eius. et ponet faciem suam
ut veniat ad tenendum universum regnum eius et recta faciet
cum eo et filiam feminarum dabit illi ut evertat illud et non
stabit nec illius erit. et convertet faciem suam ad insulas
et capiet multas et cessare faciet principem opprobrii sui
et opprobrium eius convertetur in eum. et convertet faciem suam ad
imperium terre sue et impinget et corruet et non invenie-
tur. et stabit in loco eius vilissimus et indignus decore regi-
o et in paucis diebus conteretur non in furore nec in prelio. et sta-
bit in loco eius despectus et non tribuetur ei honor regius et
veniet clam et obtinebit regnum in fraudulentia. et
brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius et conterentur
insuper et dux federis. et post amicicias cum eo faciet dolum
et ascendet et superabit in modico populo. et habundantes
et uberes urbes ingredietur et faciet que non fecerunt patres eius
et patres patrum eius rapinas et predam et divitias eorum dissipa-
bit. et contra firmissimas cogitationes inibit consilium et hoc
usque ad tempus. et concitabitur fortitudo eius et cor eius adversum
regem austri in exercitu magno et rex austri provoca-
bitur ad bellum multis auxiliis et fortibus nimis et non
stabunt quia inibunt adversum eum consilia. et comedentes pa-
nem cum eo conterent illum exercitusque eius opprimetur et ca-
dent interfecti eius plurimi. duorum quoque regum cor erit
ut male faciant et ad mensam unam loquentur menda-
cium et non proficient quia adhuc finis in aliud tempus. et revertetur
in terram suam cum opibus multis et cor eius adversum testa-
mentum sanctum et faciet et revertetur in terram suam. sta-
tuto tempore revertetur et veniet ad austrum et non erit priori simile
novissimum. et venient super eum trieres et romani et
percutietur et revertetur et indignabitur contra testamentum
sanctuarii et faciet et revertetur et cogitabit adversum eos qui
dereliquerunt testamentum sanctuarii. et brachia ex eo stabunt et
polluent sanctuarium fortitudinis et auferent iuge sacri-
ficium et dabunt abhominationem in desolationem et impii in
testamentum simulabunt fraudulenter. populus autem sciens deum suum
obtinebit et faciet. et docti in populo docebunt plurimos et ruent
in gladio et in flamma et in captivitatem et in rapi-
nam dierum. Cumque corruerint sublevabuntur auxilio
parvulo et applicabuntur eis plurimi fraudulenter. et de erudi-
tis ruent ut conflentur et eligantur et dealbentur usque ad tempus prefi-
nitum quia adhuc aliud tempus erit. et faciet iuxta suam volun-
tatem rex et elevabitur et magnificabitur adversus omnem
deum et adversus deum deorum loquetur magnifica et dirigetur
donec impleatur iracundia. perpetrata quippe est diffinitio
et deum patrum suorum non reputabit et erit in concupiscentiis
feminarum nec quemquam deorum curabit quia adversum universa
consurget. deum autem maozim in loco suo venerabitur et deum
quem ignoraverunt patres eius colet auro et argento
et lapide precioso rebusque preciosis. et faciet ut muniat ma-
ozim cum deo alieno quem cognovit et multiplicabit glo-
riam et dabit eis potestatem in multis et terram dividet gra-
tuito. et in tempore prefinito preliabitur adversus eum rex austri
et quasi tempestas veniet contra illum rex aquilonis in curribus et
in equitibus et in classe magna et ingredietur terras et conteret
et pertransiet. et introibit in terram gloriosam et multe corruent
hee autem sole salvabuntur de manu eius edom et moab et principium
filiorum amon. et mittet manum suam in terras et terra

egipti non effugiet. et dominabitur thesaurorum auri et argenti
et in omnibus preciosis egipti per libiam quoque et ethiopiam
transibit. et fama turbabit eum ab oriente et ab aquilo-
ne et veniet in multitudine magna ut conterat et interfi-
ciat plurimos. et figet tabernaculum suum apedno inter ma-
ria super montem inclitum et sanctum et veniet usque ad summi-
tatem eius et nemo auxiliabitur ei.

XII

In tempore illo consurget michael princeps magnus qui stat
pro filiis populi tui et veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo
gentes esse ceperunt usque ad tempus illud. et in tempore illo sal-
vabitur populus tuus. omnis qui inventus fuerit scriptus
in libro vite. et multi de his qui dormiunt in pulvere
terre evigilabunt. alii in vitam eternam et alii in opprobri-
um ut videant semper. Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splen-
dor firmamenti et qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stel-
le in perpetuas eternitates. Tu autem daniel claude sermones
et signa librum usque ad tempus statutum pertransibunt plurimi et mul-
tiplex erit scientia. Et vidi ego daniel et ecce quasi duo alii
stabant. unus hinc super ripam fluminis stabat et alius
inde ex altera parte fluminis. et dixi viro qui indutus e-
rat lineis qui stabat super aquas fluminis cum elevasset
dexteram et sinistram suam in celum et iurasset per viventem
in eternum quia in tempus et tempora et dimidium temporis et cum completa fuerit
dispersio manus populi sancti complebuntur universa hec. et ego audivi
et non intellexi et dixi. domine mi quid erit post hec. et ait. va-
de daniel quia clausi sunt signatique sermones usque ad
tempus prefinitum. eligentur et dealbabuntur et quasi ignis probabuntur
multi et impie agent impii neque intelligent omnes im-
pii. porro docti intelligent. et a tempore cum ablatum fuerit iu-
ge sacrificium et posita fuerit abhominatio in desolationem
dies mille cc nonaginta. beatus qui expectat et per-
venit usque ad dies mille ccc et xxxv. Tu autem vade ad
prefinitum et requiesces et stabis in sorte tua in fine dierum.
Hucusque danielem in hebreo volumine legimus. cetera
que sequuntur usque ad finem libri de theodotio-
nis editione translata sunt.

XIII

Erat vir in babilone et nomen eius ioachim et accepit
uxorem nomine susannam filiam elchie pulchram
nimis et timentem dominum. parentes autem illius cum essent iusti
erudierunt filiam suam secundum legem moysi. Erat autem io-
achim dives valde et erat ei vicinum pomerium domui sue
et ad ipsum confluebant iudei eo quod esset honorabilior omni-
um. et constituti sunt duo senes iudices in anno illo de
quibus locutus est dominus. quia iniquitas egressa est de babilo-
ne a senioribus iudicibus qui videbantur regere populum.
Isti frequentabant domum ioachim et veniebant ad
eos omnes qui habebant iudicia. Cum autem populus revertisset per
meridiem ingrediebatur susanna et deambulabat
in pomerio viri sui. videbant eam senes coti-
die ingredientem et deambulantem et exarserunt
in concupiscentiam eius et everterunt sensum suum et declina-
verunt oculos suos ut non viderent celum neque recordarentur
iudiciorum iustorum. Erant autem ambo vulnerati amore eius
nec indicaverunt sibi invicem dolorem suum. erubes-
cebant enim indicare sibi concupiscentiam suam volen-
tes concumbere cum ea. et observabant cotidie sollicitius
videre eam. Dixitque alter ad alterum. eamus domum quia
prandii hora est. et egressi recesserunt a se. Cumque rever-

essent uenerunt in unum ⁊ sciscitantes ad inuicem cau-
sam confessi sunt concupiscentiam suam. Et tunc in commune statuerunt tem-
pus quando eam possent inuenire solam. Factum est autem cum obseruarent
diem aptum ingressa est aliquando sicut heri ⁊ nudius tercius
cum duabus solis puellis. uoluitque lauari in pomario. estus
quippe erat ⁊ non erat ibi quisquam preter duos senes absconditos contem-
plantes eam. Dixit ergo puellis. Afferte michi oleum ⁊ smig-
mata ⁊ ostia pomerii claudite ut lauer. Et fecerunt
sicut preceperat. clauseruntque ostia pomerii ⁊ egresse sunt
per posticum ut afferrent que iusserat. nesciebantque se-
nes intus esse absconditos. Cum autem egresse essent puelle
surrexerunt duo senes ⁊ accurrerunt ad eam ⁊ dixerunt.
Ecce ostia pomerii clausa sunt ⁊ nemo nos uidet ⁊ in
concupiscentia tui sumus. Quam ob rem assentire nobis
⁊ commiscere nobiscum. Quod si nolueris dicemus testimonium contra
te quod fuerit tecum iuuenis ⁊ ob hanc causam emiseris puel-
las a te. Ingemuit Susanna ⁊ ait. Angustie michi sunt
undique. Si enim hoc egero mors michi est. Si autem non egero non effu-
giam manus uestras. Sed melius est michi incidere absque opere in ma-
nus uestras quam peccare in conspectu domini. Et exclamauit uoce
magna Susanna. Exclamauerunt autem ⁊ senes aduersus
eam. Et cucurrit autem unus ⁊ aperuit ostium pomerii. Cum autem
audissent clamorem in pomerio irruerunt per posticum
famuli domus ut uiderent quidnam esset. Postquam autem senes
locuti sunt erubuerunt serui uehementer quia numquam dictus fuerat
sermo huiuscemodi de Susanna. Et facta est dies crastina. Cumque
uenisset populus ad uirum eius Ioachim uenerunt ⁊ duo presbiteri ple-
ni iniqua cogitatione aduersus Susannam ut interficerent eam
⁊ dixerunt coram populo. Mittite ad Susannam filiam Helchie
uxorem Ioachim ⁊ statim miserunt. Et uenit cum paren-
tibus ⁊ filiis ⁊ uniuersis cognatis suis. Porro Susanna erat
delicata nimis ⁊ pulchra specie. At iniqui illi iusserunt ut
discoperiretur. erat enim cooperta ut uel sic satiarentur deco-
re eius. Flebant igitur sui ⁊ omnes qui nouerant eam. Consurgen-
tes autem duo presbiteri in medio populi posuerunt manus suas super
caput eius. Que flens suspexit ad celum. erat enim cor eius
fiduciam habens in domino ⁊ dixerunt presbiteri. Cum deambula-
remus in pomerio soli ingressa est hec cum duabus puel-
lis ⁊ clausit ostium pomerii ⁊ dimisit puellas. Venit-
que ad eam adolescens qui erat absconditus ⁊ concubuit
cum ea. Porro nos cum essemus in angulo pomerii uidentes
iniquitatem cucurrimus ad eos ⁊ uidimus eos pariter commis-
ceri ⁊ illum quidem nequiuimus comprehendere quia fortior nobis
erat ⁊ apertis ostiis exsiluit. Hanc autem cum apprehendissemus
interrogauimus quisnam esset adolescens ⁊ noluit
indicare nobis. Huius rei testes sumus. Credidit eis multi-
tudo quasi senioribus populi ⁊ iudicibus ⁊ condempnauerunt eam
ad mortem. Exclamauit autem uoce magna Susan-
na ⁊ dixit. Domine deus eterne qui absconditorum es cognitor
qui nosti omnia antequam fiant. tu scis quoniam falsum tulerunt testimonium
aduersum me ⁊ ecce morior cum nichil horum fecerim que isti mali-
tiose composuerunt aduersum me. Exaudiuit autem dominus uo-
cem eius. Cumque duceretur ad mortem suscitauit dominus spiritum
sanctum pueri iunioris cuius nomen Daniel ⁊ exclamauit
uoce magna. Mundus ego sum a sanguine huius ⁊ con-
uersus omnis populus ad eum dixit. Quis est iste sermo quem tu lo-
cutus es. Qui cum staret in medio eorum dixit. Sic fatui
filii Israel non iudicantes neque quod uerum est cognoscentes
condempnastis filiam Israel. Reuertimini ad iudicium
quia falsum testimonium locuti sunt aduersus eam. Reuersus
est ergo populus cum festinatione ⁊ dixerunt ei senes. Veni ⁊ sede
in medio nostrum ⁊ indica nobis quia tibi dedit deus hono-
rem senectutis. Dixit ad illos Daniel. Separate illos
ab inuicem procul ⁊ diiudicabo eos. Cum ergo diuisi essent
alter ab altero uocauit unum de eis ⁊ dixit ad eum. Inue-
terate dierum malorum nunc uenerunt peccata tua que operabaris
prius iudicans iudicia iniusta. innocentes opprimens
⁊ dimittens noxios dicente domino. Innocentem ⁊ iu-
stum non interficies. Nunc ergo si uidisti eam dic sub qua ar-
bore uideris eos colloquentes sibi. Qui ait. Sub scino. Dixit
autem Daniel. Recte mentitus es in caput tuum. Ecce enim
angelus dei accepta sententia ab eo scindet te medium
⁊ amoto eo iussit uenire alium ⁊ dixit ei. Semen Cha-
naan ⁊ non Iuda species decepit te ⁊ concupiscentia subuertit
cor tuum. Sic faciebatis filiabus Israel ⁊ ille timentes loqueban-
tur uobiscum sed non filia Iuda sustinuit iniquitatem
uestram. Nunc ergo dic michi sub qua arbore uideris eos loquen-
tes sibi. Qui ait. Sub prino. Dixit autem ei Daniel. Re-
cte mentitus es ⁊ tu in caput tuum. Manet enim angelus
domini gladium habens ut secet te medium ⁊ interficiat uos.
Exclamauit itaque omnis cetus uoce magna ⁊ benedi-
xerunt deum qui saluat sperantes in se ⁊ consurrexerunt ad-
uersus duos presbiteros. Conuicerat enim eos Daniel ex ore
suo falsum dixisse testimonium. Feceruntque eis sicut
male egerant aduersus proximum ut facerent secundum
legem Moysi ⁊ interfecerunt eos ⁊ saluatus est sanguis
innoxius in die illa. Helchias autem ⁊ uxor eius lauda-
uerunt dominum in die illa pro filia sua Susanna cum Ioachim
marito eius ⁊ cognatis eius omnibus quia non esset in-
uenta in ea res turpis. Daniel autem factus est magnus
in conspectu populi a die illa ⁊ deinceps ⁊ rex Astiages
appositus est ad patres suos ⁊ suscepit Cyrus Perses re-
gnum eius. Erat autem Daniel conuiua regis ⁊ honora-
tus super omnes amicos eius.

XIIII

Erat quoque ydolum nomine Bel apud Babilonios ⁊ im-
pendebantur in eo per singulos dies simile ar-
tabe .xii. ⁊ oues .xl. uini quoque amphore .vi. Rex quoque
colebat eum ⁊ ibat per singulos dies adorare eum.
Porro Daniel adorabat deum suum. Dixitque ei rex.
Quare non adoras Bel. Qui respondens ait illi. Quia non colo
ydola manufacta sed uiuentem deum qui creauit ce-
lum ⁊ terram ⁊ habet potestatem omnis carnis ⁊ dixit ad eum
rex. Non tibi uidetur Bel esse uiuens deus. an non ui-
des quanta comedat ⁊ bibat cotidie ⁊ ait Daniel ar-
ridens. Ne erres rex. iste enim intrinsecus luteus est ⁊ fo-
risecus ereus neque comedit aliquando ⁊ iratus rex
uocauit sacerdotes eius ⁊ ait eis. Nisi dixeritis michi quis
est qui comedit impensas has moriemini. Si autem os-
tenderitis quia Bel comedat hec morietur Daniel quia
blasphemauit Bel ⁊ dixit Daniel regi. Fiat iuxta
uerbum tuum. Erant autem sacerdotes Bel .lxx. exceptis
uxoribus ⁊ paruulis ⁊ filiis ⁊ uenit rex cum Daniele in
templum Belis ⁊ dixerunt sacerdotes Belis. Ecce nos egre-
dimur foras ⁊ tu rex pone escas ⁊ uinum misce ⁊ clau-
de ostium ⁊ signa anulo tuo ⁊ cum ingressus fueris ma-
ne nisi inueneris omnia comesta a Bel morte mori-

eris, vel Daniel qui mentitus est adversum nos. Contemnebant autem
quia fecerant sub mensa introitum absconditum, et per illum ingre-
diebantur semper, et devorabant ea. Factum est autem postquam e-
gressi sunt illi, et rex posuit cibos ante Bel, praecepit Daniel pueris
suis, et attulerunt cinerem, et per totum templum cribravit co-
ram rege, et egressi clauserunt ostium, et signantes annu-
lo regis abierunt. Sacerdotes autem ingressi sunt nocte iuxta
consuetudinem suam, et uxores et filii eorum, et comederunt
omnia et biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo, et Da-
niel cum eo. Et ait rex: Salvane sunt signa, Daniel? Qui
respondit: Salva, rex. Statimque cum aperuisset ostium, intu-
itus est rex mensam, et exclamavit voce magna: Ma-
gnus es Bel, et non est apud te dolus quisquam. Et risit Daniel, et te-
nuit regem ne ingrederetur intro, et dixit: Ecce pavi-
mentum, animadverte cuius vestigia sunt haec. Et dixit rex:
Video vestigia virorum et mulierum et infantium. Et ira-
tus est rex. Tunc apprehendit rex sacerdotes et uxores et
filios eorum, et ostenderunt ei abscondita ostiola, per quae
ingrediebantur, et consumebant quae erant super super
mensam. Occidit ergo illos rex, et tradidit Bel in potesta-
tem Danielis, qui subvertit eum et templum eius. Et erat dra-
co magnus in loco illo, et colebant eum Babylonii. Et dixit
rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere quia iste non sit deus vi-
vens: adora ergo eum. Dixitque Daniel regi: Dominum Deum me-
um adoro, quia ipse est Deus vivens; iste non est vivens.
Tu autem rex da mihi potestatem, et interficiam draconem
absque gladio et fuste. Et ait rex: Do tibi. Tulit ergo Dani-
el picem et adipem et pilos, et coxit pariter, fecitque massas,
et dedit in os draconis, et disruptus est draco. Et dixit Da-
niel regi: Ecce quem colebatis. Quod cum audissent Ba-
bylonii, indignati sunt vehementer, et congregati sunt adver-
sus regem, et dixerunt: Iudaeus factus est rex. Bel destruxit,
et draconem interfecit, et sacerdotes occidit. Et dixerunt,
cum venissent ad regem: Trade nobis Danielem, qui
Bel destruxit et draconem interfecit; alioquin in-
terficiemus te et domum tuam. Vidit ergo rex quod irruerent i-
n eum vehementer, et necessitate compulsus tradidit eis Danie-
lem. Qui miserunt eum in lacum leonum, et erat ibi sex diebus.
Porro in lacu erant leones septem, et dabantur eis cotidie
duo corpora et duae oves, et tunc non data sunt eis, ut devo-
rarent Danielem. Erat autem Abacuc propheta in Iudaea,
et ipse coxerat pulmentum, et intriverat panes in alveolo,
et ibat in campum ut ferret messoribus. Dixitque angelus an-
gelus Domini ad Abacuc: Fer prandium quod habes in Baby-
lonem Danieli, qui est in lacu leonum. Et dixit Abacuc: Domine,
Babylonem non vidi, et lacum nescio. Et apprehendit eum
angelus Domini in verticem eius, et portavit eum capillo
capitis sui, posuitque eum in Babylonem super lacum in impe-
tu spiritus sui. Et clamavit Abacuc dicens: Daniel serve Dei,
tolle prandium quod misit tibi Deus. Et ait Daniel: Recor-
datus es mei, Domine Deus, et non dereliquisti diligentes
te. Surgensque Daniel comedit. Porro angelus Domini
restituit Abacuc confestim in loco suo. Venit ergo rex di-
e septimo ut lugeret Danielem, et venit ad lacum, et intro-
spexit, et ecce Daniel sedens in medio leonum. Et excla-
mavit voce magna rex, dicens: Magnus es, Domine Deus
Danielis. Et extraxit eum de lacu. Porro illos qui perdi-
tionis eius causa fuerant intromisit in lacum, et devorati sunt

in momento coram eo. Tunc rex ait: Paveant universi in univer-
sa terra Deum Danielis, quia ipse est liberator et salvator, faciens
signa et mirabilia in caelo et in terra, qui liberavit Danielem
de lacu leonum. Prologus in libro duodecim prophetarum.

Non idem ordo est duodecim prophetarum apud Hebraeos qui et
apud nos. Unde secundum id quod ibi legitur, hic quoque
dispositi sunt. Osee commaticus est, et quasi per sententias
loquens. Iohel planus in principio, in fine obscurior. Et usque
ad Malachiam habent singuli proprietates suas. Quem Esdram scri-
bam legis et doctorem Hebraei autumant. Et quia longum est
nunc de omnibus dicere, hoc tantum vos, o Paula et Eustochium, ad-
monitas volo, non esse librum duodecim prophetarum, et Osee syncronon
esse. Malachiam vero Aggei et Zachariae fuisse temporibus.
In quibus autem tempus non praefertur in titulo, sub eis eos regibus prophetas-
se sub quibus et hi qui ante eos habent titulos prophetaverunt.

Temporibus Oziae et Ioathe et Achaz et Ezechiae regum
Iuda, et Ieroboam filii Ioas regis Israel, Osee fi- Item
lius Beeri. Beeri ad prophetiam Dei prologus
tendam spiritu sancto repletus est. De memoratis itaque nullo re-
gum Achaz rex Iuda et Ieroboam rex Israel Dominum dereli-
querunt, ut historiae regum et Paralipomenon indicant,
in Israel idolatriae cultum impio ac potestate sua adinvenire
coegerunt. Propter quod Deus ad Osee hoc locutus est dicens: Accipe
tibi uxorem fornicariam, vel fornicatricem, et fac fi-
lios fornicationis. Fornicariam itaque non electam de corpo-
ris meretricem, sed gentilem Deum ignorantem appellat,
quae Dei creatoris sui amore contempto simulacrorum se
subiecerant desiderio. Sed cum Dei praecepto propheta ut hac
re parvulos conceptum ex ea filium Hiezrael fecit no-
minare, Deo pollicente post breve tempus sanguinem
Hiezrael in domo Hieu vindicare. Cuius praecessionis
haec causa est. Hieu per Heliseum in regem unctus ad defenden-
dum sanguinem Naboth civis Hiezraelitae, quem tunc temporis me-
morabilis erat, quem Iezabel Achab regis Israel interemerat,
sicut regum historia exponit, et cum gravius vice divini
praecepti vindicandi sanguinis causa in omnem memorati
domum desevisset, hoc pacto divini decreti quievisse invenitur,
cuius pronepote Ieroboam qui sede comprehensus est, contigunt
quae sunt mutanda, ac contra Dei praecepta et religionem cum
populus Israel agente, sanguis Naboth qui in loco certe Hiez-
rael filiat prefusus in domo Hieu patris memorati re-
colere propter peccata redundantius significatur. Unde factum est ut una
Dei in populo Israel per desolationem prophetae praedicta dixerit. Domum
autem inde via lectione comprehensa ob hoc permissa est quod Ezechi-
as rex Iuda filius Achaz sublatus idolis, et tamen pater eius
quam ceteri reges consecraverit templum Dei purgasse ac purificasse
se monstratur. Incipit liber Osee prophete.

Verbum Domini quod factum est ad Osee filium
Beeri in diebus Oziae, Ioathan, Achaz, E-
zechiae regum Iuda, et in diebus Ieroboam
filii Ioas regis Israel. Principium loquendi Domino
in Osee. Et dixit Dominus ad Osee: Vade, su-
me tibi uxorem fornicationum, et fac tibi filios forni-
cationum, quia fornicans fornicabitur terra a Domino. Et abiit, et ac-
cepit Gomer filiam Debelaim, et concepit, et peperit ei filium.
Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen eius Hiezrael, quoniam adhuc
modicum, et visitabo sanguinem Hiezrael super domum Hieu, et
quiescere faciam regnum domus Israel. Et in illa die conteram

arum de Iezrahel in valle. Et concepit adhuc et peperit filiam
et dixit ei: Voca nomen eius Absque misericordia, quia non addam ultra mi
sereri domui Israel, sed oblivione obliviscar eorum. Et domui
Iuda miserebor, et salvabo eos in Domino Deo suo; et non salva
bo eos in arcu et gladio et bello et in equis et in equitibus. Et abla
ctavit eam que erat Absque misericordia. Et concepit et peperit filium. Et
dixit: Voca nomen eius Non populus meus, quia vos non populus meus
et ego non ero vester deus. Et erit numerus filiorum Israel quasi hare
na maris, que sine mensura est et non numerabitur. Et erit in loco ubi
dicetur eis filii dei viventis. Et congregabuntur filii Iuda
et filii Israel pariter, et ponent sibimet caput unum, et ascendent
de terra, quia magnus dies Iezrahel.

II

Dicite fratribus vestris: Populus meus, et sorori vestre: Misericordiam
consecuta. Iudicate matrem vestram, iudicate, quoniam ipsa
non uxor mea, et ego non vir eius. Auferat fornicationes suas a
facie sua, et adulteria sua de medio uberum suorum, ne for
te expoliem eam nudam, et statuam eam nudam
secundum diem nativitatis sue, et ponam eam quasi solitudinem,
et statuam eam velud terram inviam, et interficiam eam
siti. Et filiorum illius non miserebor, quoniam filii fornicationum sunt. Quia
fornicata est mater eorum, confusa est que concepit eos. Quia dixit: Vadam
post amatores meos, qui dant panes meos mihi, et aquas me
as, et lanam meam, et linum meum, et oleum meum, et potum me
um. Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, et sepi
am eam macheria, et semitas suas non inveniet. Et sequetur
amatores suos, et non apprehendet eos; et queret eos, et non inveni
et. Et dicet: Vadam et revertar ad virum meum priorem, quia
bene michi erat tunc magis quam nunc. Et hec nescivit, quia ego dedi
ei frumentum et vinum et oleum, et argentum multiplicavi ei
et aurum, que fecerunt Baal. Idcirco convertar, et sumam frumentum
meum in tempore suo, et vinum meum in tempore suo, et liberabo la
nam meam et linum meum, que operiebant ignominiam
eius. Et nunc revelabo stultitiam eius in oculis amato
rum eius, et vir non eruet eam de manu mea. Et cessa
re faciam omne gaudium eius, sollempnitatem eius, neome
niam eius, sabbatum eius, et omnia festa tempora eius. Et corrum
pam vineam eius et ficum eius, de quibus dixit: Mercedes hee
mee sunt, quas dederunt michi amatores mei. Et ponam eam in
saltum, et comedet eam bestia agri. Et visitabo super eam di
es Baalim quibus accendebat incensum, et ornabatur inau
re sua et monili suo, et ibat post amatores suos, et mei
obliviscebatur, dicit Dominus. Propter hoc ecce ego lactabo eam, et ad
ducam eam in solitudinem, et loquar ad cor eius. Et dabo
ei vinitores eius ex eodem loco, et vallem Achor ad aperiendam
spem. Et canet ibi iuxta dies iuventutis sue, et iuxta dies
ascensionis sue de terra Egipti. Et erit in die illa, ait Dominus,
vocabit me Vir meus, et non vocabit me ultra Baali.
Et auferam nomina Baalim de ore eius, et non recordabitur ultra
nominis eorum. Et percutiam cum eis fedus in die illa cum bestia
agri et cum volucre celi et cum reptili terre; et arcum et gladium
et bellum conteram de terra, et dormire eos faciam fiducialiter.
Et sponsabo te michi in sempiternum, et sponsabo te michi in iusti
cia et iudicio et in misericordia et in miserationibus. Et sponsabo te michi
in fide, et scies quia ego Dominus. Et erit in die illa: exaudiam,
dicit Dominus, exaudiam celos, et illi exaudient terram, et
terra exaudiet triticum et vinum et oleum, et hec exaudient
Iezrahel. Et seminabo eam michi in terram, et miserebor eius que fuit
Absque misericordia. Et dicam Non populo meo: Populus meus es tu; et ipse di
cet: Deus meus es tu.

III

Et dixit Dominus ad me: Adhuc vade, et dilige mulierem di
lectam amico et adulteram, sicut diligit Dominus filios
Israel, et ipsi respiciunt ad deos alienos et diligunt
vinacia uvarum. Et fodi eam michi quindecim argenteis et cho
ro ordei et dimidio choro ordei. Et dixi ad eam: Dies
multos expectabis me; non fornicaberis et non eris viro,
sed et ego expectabo te. Quia dies multos sedebunt filii Israel
sine rege et sine principe et sine sacrificio et sine altari et
sine ephod et sine theraphin. Et post hec revertentur filii Israel
et querent Dominum Deum suum et David regem suum, et pavebunt
ad Dominum et ad bonum eius in novissimo dierum.

IIII

Audite verbum Domini, filii Israel, quia iudicium Domino cum
habitatoribus terre. Non est enim veritas et non est misericordia et non est scientia Dei
in terra. Maledictum et mendacium et homicidium et furtum et
adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit.
Propter hoc lugebit terra, et infirmabitur omnis qui habitat in ea,
in bestia agri et in volucre celi; sed et pisces maris con
gregabuntur. Verumptamen unusquisque non iudicet, et non argu
atur vir; populus enim tuus sicut hii qui contradicunt sacerdoti.
Et corrues hodie, et corruet etiam propheta tecum. Nocte
tacere feci matrem tuam. Conticuit populus meus eo quod non
habuit scientiam. Quia tu scientiam repulisti, repellam te
ut ego ne sacerdotio fungaris michi; et oblita es legis
dei tui, obliviscar filiorum tuorum et ego. Secundum multitu
dinem eorum sic peccaverunt michi; gloriam eorum in ignomi
niam commutabo. Peccata populi mei comedent, et ad ini
quitatem eorum sublevabunt animas eorum. Et erit sicut populus
sic sacerdos; et visitabo super eum vias eius, et cogitationes
eius reddam ei. Et comedent et non saturabuntur; fornicati
sunt et non cessaverunt, quoniam Dominum dereliquerunt in
non custodiendo. Fornicatio et vinum et ebrietas auferunt
cor. Populus meus in ligno suo interrogavit, et baculus
eius annunciavit ei; spiritus enim fornicationum decepit eos,
et fornicati sunt a Deo suo. Super capita montium sacrifi
cabant, et super colles accendebant thimiamata, subtus
quercum et populum et therebintum, quia bona erat umbra
eius. Ideo fornicabuntur filie vestre, et sponse vestre ad
ultere erunt. Non visitabo super filias vestras cum fuerint for
nicate, et super sponsas vestras cum adulteraverint, quoniam
ipsi cum meretricibus conversabantur, et cum effeminatis
sacrificabant; et populus non intelligens vapulabit. Si
fornicaris tu, Israel, non delinquat saltem Iuda; et noli
te ingredi in Galgala, et ne ascenderitis in Betha
ven, neque iuraveritis: Vivit Dominus. Quia sicut vacca lascivi
ens declinavit Israel; nunc pascet eos Dominus quasi agnum in
latitudine. Particeps idolorum Effraym, dimitte eum.
Separatum est convivium eorum, fornicatione for
nicati sunt; dilexerunt afferre ignominiam protec
tores eius. Ligavit eum spiritus in alis suis, et confundentur
a sacrificiis suis.

V

Audite hoc, sacerdotes, et attendite, domus Israel, et domus re
gis, auscultate, quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti
estis speculationi, et sicut rete expansum super Thabor. Et vic
timas declinastis in profundum; et ego eruditor omnium
eorum. Ego scio Effraym, et Israel non est absconditus a me; quia
nunc fornicatus est Effraym, contaminatus est Israel. Non
dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Deum suum.

quia spiritus fornicationum in medio eorum, et Dominum non cognoverunt. Et respondebit arrogantia Israel in faciem eius: et Israel et Ephraim ruent in iniquitate sua; ruet etiam Iudas cum eis. In gregibus suis et in armentis suis vadent ad quaerendum Dominum, et non invenient: ablatus est ab eis. In Dominum praevaricati sunt, quia filios alienos genuerunt; nunc devorabit eos mensis cum partibus suis. Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama; ululate in Bethaven, post tergum tuum Beniamin. Ephraim in desolatione erit in die correptionis; in tribubus Israel ostendi fidem. Facti sunt principes Iuda quasi assumentes terminum; super eos effundam quasi aquam iram meam. Calumniam patiens est Ephraim, fractus iudicio, quoniam coepit abire post sordes. Et ego quasi tinea Ephraim, et quasi putredo domui Iuda. Et vidit Ephraim languorem suum, et Iudas vinculum suum: et abiit Ephraim ad Assur, et misit ad regem ultorem; et ipse non poterit salvare vos, nec solvere poterit a vobis vinculum. Quia ego quasi leaena Ephraim, et quasi catulus leonis domui Iuda: ego, ego capiam et vadam; tollam, et non est qui eruat. Vadens revertar ad locum meum, donec deficiatis, et quaeratis faciem meam.

VI

In tribulatione sua mane consurgent ad me: Venite, et revertamur ad Dominum, quia ipse cepit, et sanabit nos; percutiet, et curabit nos. Vivificabit nos post duos dies; in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu eius. Sciemus, sequemurque ut cognoscamus Dominum; quasi diluculum praeparatus est egressus eius, et veniet quasi imber nobis temporaneus et serotinus terrae. Quid faciam tibi, Ephraim? Quid faciam tibi, Iuda? Misericordia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens. Propter hoc dolavi in prophetis; occidi eos in verbis oris mei: et iudicia tua quasi lux egredientur. Quia misericordiam volui, et non sacrificium; et scientiam Dei plus quam holocausta. Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum meum; ibi praevaricati sunt in me. Galaad civitas operantium idolum, supplantata sanguine. Et quasi fauces virorum latronum, particeps sacerdotum in via interficientium pergentes de Sichem, quia scelus operati sunt. In domo Israel vidi horrendum; ibi fornicationes Ephraim.

VII

Contaminatus est Israel. Sed et Iuda, pone messem tibi, cum convertero captivitatem populi mei. Cum sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Ephraim, et malitia Samariae, quia operati sunt mendacium: et fur ingressus est spolians, latrunculus foris. Et ne forte dicant in cordibus suis omnem malitiam eorum me recordatum, nunc circumdederunt eos adinventiones suae, coram facie mea factae sunt. In malitia sua laetificaverunt regem, et in mendaciis suis principes. Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquente; quievit paululum civitas a commixtione fermenti, donec fermentaretur totum. Dies regis nostri; coeperunt principes furere a vino; extendit manum suam cum illusoribus. Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum, cum insidiaretur eis; tota nocte dormivit coquens eos, mane ipse succensus quasi ignis flammae. Omnes calefacti sunt quasi clibanus, et devoraverunt iudices suos: omnes reges eorum ceciderunt; non est qui clamet in eis ad me. Ephraim in populis ipse commiscebatur; Ephraim factus est subcinericius panis qui non reversatur. Comederunt alieni robur eius, et ipse nescivit: sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit. Et humiliabitur superbia Israel in faciem eius, nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, et non quaesierunt eum in omnibus his. Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor: Aegyptum invocabant, ad Assyrios abierunt. Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum; quasi volucrem caeli detraham eos; caedam eos secundum auditionem coetus eorum. Vae eis, quoniam recesserunt a me! Vastabuntur, quia praevaricati sunt in me: et ego redemi eos, et ipsi locuti sunt contra me mendacia. Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis: super triticum et vinum ruminabant; recesserunt a me. Et ego erudivi eos, et confortavi brachia eorum; et in me cogitaverunt malitiam. Reversi sunt ut essent absque iugo; facti sunt quasi arcus dolosus; cadent in gladio principes eorum a furore linguae suae: ista subsannatio eorum in terra Aegypti.

VIII

In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini, pro eo quod transgressi sunt pactum meum, et legem meam praevaricati sunt. Me invocabunt: Deus meus, cognovimus te, Israel. Proiecit Israel bonum; inimicus persequetur eum. Ipsi regnaverunt, et non ex me; principes exstiterunt, et non cognovi: argentum suum et aurum suum fecerunt sibi idola, ut interirent. Proiectus est vitulus tuus, Samaria; iratus est furor meus in eos. Usquequo non poterunt emundari? Quia ex Israel et ipse est; artifex fecit illum, et non est Deus: quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariae. Quia ventum seminabunt, et turbinem metent: culmus stans non est in eis, germen non faciet farinam; quod et si fecerit, alieni comedent eam. Devoratus est Israel; nunc factus est in nationibus quasi vas immundum. Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi: Ephraim munera dederunt amatoribus. Sed et cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos: et quiescent paulisper ab onere regis et principum. Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum, factae sunt ei arae in delictum. Scribam ei multiplices leges meas, quae velut alienae computatae sunt. Hostias offerent, immolabunt carnes, et comedent, et Dominus non suscipiet eas: nunc recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum: ipsi in Aegyptum convertentur. Et oblitus est Israel factoris sui, et aedificavit delubra; et Iudas multiplicavit urbes munitas: et mittam ignem in civitates eius, et devorabit aedes illius.

IX

Noli laetari, Israel; noli exsultare sicut populi: quia fornicatus es a Deo tuo; dilexisti mercedem super omnes areas tritici. Area et torcular non pascet eos, et vinum mentietur eis. Non habitabunt in terra Domini; reversus est Ephraim in Aegyptum, et in Assyriis pollutum comedit. Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei; sacrificia eorum quasi panis lugentium: omnes qui comedunt eum contaminabuntur, quia panis eorum animae ipsorum, non intrabit in domum Domini. Quid facietis in die sollempni, in die festivitatis Domini? Ecce enim profecti sunt a vastitate: Aegyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos; desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum. Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis: scitote, Israel, stultum prophetam, insanum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuae, et multitudinem amentiae. Speculator Ephraim cum Deo meo; propheta laqueus ruinae factus est super omnes vias eius, insania in domo Dei eius. Profunde peccaverunt, sicut in diebus Gabaa: recordabitur iniquitatem eorum, et visitabit peccata eorum. Quasi uvas in deserto inveni Israel; quasi prima poma ficulneae in cacumine eius vidi patres eorum: ipsi autem intraverunt ad Beelphegor, et abalienati sunt in confusione

et in sinu abhominabiles sicut ea que dilexerunt. Effraym quasi avis
avolavit. gloria eorum a partu et ab utero et a conceptu. Quod si et
enutrierint filios suos absque liberis eos faciam in hominibus.
Sed et ve eis cum recessero ab eis. Effraym ut vidi tyrus erat
fundata in pulchritudine. et effraym deducet ad in-
terfectorem filios suos. Da eis domine. Quid dabis eis? Da eis vul-
vam sine liberis. et ubera arentia. Omnes nequitie eorum in gal-
gal. quia ibi exosos habui eos propter maliciam adinventionum
eorum. De domo mea eiciam eos. Non addam ut diligam eos.
omnes principes eorum recedentes. Percussus est effraym. radix
eorum exsiccata est. fructum nequaquam facient. Quod si et ge-
nuerint interficiam amantissima uteri eorum. Abiciet eos
dominus deus meus quia non audierunt eum. et erunt vagi in nationibus.
X
Vitis frondosa israel. fructus adequatus est ei.
secundum multitudinem fructus sui multiplicavit al-
taria. iuxta ubertatem terre sue exuberavit simulacris.
Divisum est cor eorum. depopulabitur aras eorum. quia nunc dicent.
Non est rex nobis. Non enim timemus dominum. et rex quid faciet nobis.
loquimini verba visionis inutilis. et ferietis fedus cum
indano. et germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri.
Vaccas bethaven coluerunt habitatores samarie. quia luxit
super eum populus eius. et editui eius super eum exultaverunt in gloria
eius. quia migravit ab ea. Siquidem et ipse in assur delatus est
munus regi ultori. Confusio effraym capiet. et confundetur
israel in voluntate sua. Transire fecit samaria regem
suum quasi spumam super faciem aque. et disperdentur excelsa y-
doli. peccatum israel. lappa et tribulus ascendet super aras eorum.
et dicent montibus operite nos. et collibus cadite super nos.
Ex diebus gabaa peccavit israel. ibi steterunt. non comprehen-
det eos in gabaa prelium super filios iniquitatis. Iuxta desi-
derium meum corripiam eos. congregabuntur super eos populi
cum corripientur propter duas iniquitates suas. Effraym vitu-
la docta diligere trituram. et ego transivi super pulchritu-
dinem colli eius. ascendam super effraym. arabit iu-
das. confringet sibi sulcos iacob. Seminate vobis
in veritate iusticiam. et metite in ore misericordie. et innova-
te vobis novale. Tempus autem requirendi dominum cum venerit qui doce-
bit vos iusticiam. Arastis impietatem. iniquitatem
messuistis. comedistis frugem mendacii. Quia confisus
es in viis tuis. in multitudine fortium tuorum. Consur-
get tumultus in populo tuo. et omnes munitiones tue vastabuntur.
Sicut vastatus est salmana. a domo eius qui iudicavit
baal in die prelii. mater super filios allisa. Sic fecit vobis
bethel. a facie malicie nequiciarum vestrarum. XI
Sicut mane transit pertransiit rex israel. quia puer israel
et dilexi eum. et ex egypto vocavi filium meum. Vocave-
runt eos. sic abierunt a facie eorum. Baalim immola-
bant. et simulacris sacrificabant. et ego quasi nutricius
effraym portabam eos in brachiis meis. et nescierunt
quod curarem eos. In funiculis adam traham eos in vin-
culis caritatis. et ero eis quasi exaltans iugum super maxil-
las eorum. et declinavi ad eum ut vesceretur. Non revertetur
in terram egypti. et assur ipse rex eius. quoniam noluerunt converti.
Cepit gladius in civitatibus eius. et consumet electos eius
et comedet capita eorum. et populus meus pendebit ad re-
ditum meum. Iugum autem imponetur eis simul. quod non aufere-
tur. Quomodo dabo te effraym. protegam te israel. Quomodo
dabo te sicut adama. ponam te ut seboim. Conversum
est in me cor meum. pariter conturbata est penitudo mea.
Non faciam furorem ire mee. non convertar ut disperdam
effraym. quoniam deus ego et non homo. In medio tui sanctus. et
non ingrediar civitatem. Post dominum ambulabunt. quasi
leo rugiet. quia ipse rugiet. et formidabunt filii maris. et
avolabunt quasi avis ex egypto. et quasi columba de terra as-
syriorum. et collocabo eos in domibus suis dicit dominus. Circum-
dedit me effraym in negatione. et in dolo domus israel.
Iudas autem testis descendit cum deo. et cum sanctis fidelibus. XII
Effraym pascit ventum. et sequitur estum. tota die men-
dacium. et vastitatem multiplicat. et fedus cum assiriis
iniit. et oleum in egyptum ferebat. Iudicium ergo domini cum
iuda. et visitatio super iacob. Iuxta vias eius. et iuxta adinventi-
ones eius reddet ei. In utero supplantavit fratrem suum. et in
fortitudine sua directus est cum angelo. et invaluit
ad angelum. et confortatus est. flevit. et rogavit eum. In be-
thel invenit eum. et ibi locutus est nobiscum. Et dominus deus
exercituum. dominus memoriale eius. Et tu ad dominum deum tuum
converteris. misericordiam et iudicium custodi. et spera in deo tuo semper.
Chanaan in manu eius statera dolosa. calumpniam
dilexit. et dixit effraym. Verumptamen dives effectus sum. in-
veni idolum mihi. Omnes labores mei non invenient mihi in-
iquitatem quam peccavi. et ego dominus deus tuus de terra egy-
pti. Adhuc sedere te faciam in tabernaculis. sicut in diebus
festivitatis. et locutus sum super prophetas. et ego visionem
multiplicavi. et in manu prophetarum assimilatus sum.
Si in galaad ydolum. ergo frustra erant in galgal
bobus immolantes. Nam et altaria eorum quasi acervi super
sulcos agri. Fugit iacob in regionem syrie. et servivit
israel in uxorem. et in uxorem servavit. In propheta
autem eduxit dominus israel de egypto. et in propheta servatus est. Ad
iracundiam me provocavit effraym in amaritudinibus
suis. et sanguis eius super eum veniet. et obprobrium eius
restituet ei dominus suus. XIII
Loquente effraym horror invasit israel. et deliquit in
baal. et mortuus est. Et nunc addiderunt ad peccandum. fe-
ceruntque sibi conflatile de argento suo. quasi similitudinem
ydolorum. factura artificum totum est. His ipsi dicunt. Im-
molate homines. vitulos adorantes. Idcirco erunt quasi
nubes matutina. et sicut matutinum ros preteriens.
Sicut pulvis turbine raptus ex area. et sicut fumus
de fumario. Ego autem dominus deus tuus de terra egypti. et
deum absque me nescies. et salvator non est preter me. Ego
cognovi te in deserto. In terra solitudinis. iuxta
pascua sua. et adimpleti sunt. et saturati. Elevaverunt
cor suum. et obliti sunt mei. et ego ero eis quasi lee-
na. sicut pardus in via assyriorum. Occurram eis quasi ur-
sa raptis catulis. et disrumpam interiora iecoris eorum
et consumam eos ibi quasi leo. bestia agri scindet eos. Perdi-
tio tua israel. tantum in me auxilium tuum. Ubi est rex tuus
maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis. et iu-
dices tui. de quibus dixisti. Da mihi regem et principes.
Dabo tibi regem in furore meo. et auferam in
indignatione mea. Colligata est iniquitas effraym
absconditum peccatum eius. Dolores parturientis venient
ei. Ipse filius non sapiens. Nunc enim non stabit in contri-
tione filiorum. De manu mortis liberabo eos. de mor-
te redimam eos. Ero mors tua o mors. ero mor-

sus tuus inferne. Consolatio abscondita est ab ocu-
lis meis, quia ipse inter fratres dividet. Adducet urentem ventum
dominus, desolabit fontem eius de deserto ascendentem, et sic-
cabit venas eius, et desolabit fontem eius, et ipse diripiet the-
saurum omnis vasis desiderabilis. XIIII

Pereat Samaria quoniam ad amaritudinem concitavit deum
suum. In gladio pereat, parvuli eorum elidantur, et fete eius
discindantur. Convertere Israel ad dominum deum tuum, quoniam corruisti
in iniquitate tua. Tollite vobiscum verba, et convertimini ad
dominum, et dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, et accipe bo-
num, et reddemus vitulos labiorum nostrorum. Assur non salvabit nos,
super equum non ascendemus, nec dicemus ultra dii nostri opera ma-
nuum nostrarum, quia eius qui in te est misereberis pupilli. Sana-
bo contritiones eorum, diligam eos spontanee, quia aversus est
furor meus ab eo. Ero quasi ros, et Israel germinabit sicut li-
lium, et erumpet radix eius ut libani. Ibunt rami eius, et
erit quasi oliva gloria eius, et odor eius ut libani. Convertentur seden-
tes in umbra eius, vivent tritico, et germinabunt quasi vine-
a. Memoriale eius sicut vinum libani. Effraym quid mi-
hi ultra ydola? Ego exaudiam eum, et dirigam eum ego ut
abietem virentem. Ex me fructus tuus inventus est.
Quis sapiens et intelliget ista? intelligens et sciet hec?
Quia recte vie domini, et iusti ambulabunt in eis, prevarica-
tores vero corruent in eis. Prologus Ioel prophete.

Sanctus Ioel apud hebreos post Osee ponitur, et sicut ibi
sub nomine Effraym ad .x. tribus conferuntur vatici-
nationum quas vel Samaria vel Israel sepe meruerant, sic
in hunc prophetam omne quod dicitur ad tribum Iuda et ad Ie-
rusalem pertinere credendum est, in illa non visus Israel, id est .x.
tribuum, in hec [illegible] tempora quoque eius prophetavit
eas debes accipe quam in Osee leguntur. In diebus Ozie, Ioatham,
Achaz, et Ezechie regum Iuda, et in diebus Ieroboam
filii Ioas regis Israel. Petro fratri et sermonem domini ad
[illegible] eius refertur, cum sit non ad [illegible] quod [illegible]
ut alibi legimus. Dominus fratris enim in tui salutem. Audi-
tus autem in scripturis sanctis non est ille qui in aure sonat
sed qui in corde percipitur. Iuxta illud quod dominus loquitur: Qui habet au-
res audiendi audiat. Quam autem dicitur enotue et evangelice
latine sonat: auribus percipite, ipse non aure sed corde
percipitur. Qui senes sunt et celestes audiunt spiritualiter. Qui
autem habitant in terra appellantur quod terrenis auribus percipiunt.
Ubicumque autem hec duo verba invenita ponuntur, non ad simpli-
cem tantum verborum sensum sed ad reconditam quoque doctrinam in-
telligentiam pertinere. In Genesi Lamech loquitur
ad uxores suas Ada et Sella: Audite verba mea uxores
Lamech, auribus percipite sermones meos, quia virum
occidi in vulnus meum, et iuvenem in livore meo. Et
Ysaias: Audite celi et auribus percipe terra. Item alius prologus

Ioel Fatuel filius describit terram .xij. tribuum eruca,
bruco, locusta, rubigine vastante consumptam, et post
eversionem prioris populi effusum spiritum sanctum dicit super servos
domini et ancillas, id est super .c. xx. credentium nomina, qui fuerunt
vivi in cenaculo montis Syon .c. xx. Qui ab uno usque
ad .xv. paulatim et per incrementa surgentes .xv. gra-
duum numerum efficiunt, qui in psalterio mistice continentur.
Ut ex his etiam gentibus gratiorum hec sumuntur per nomina et
tres sunt augmentorum preces, ex quibus in te solet orationis
orationem. Aut ei decesset aut beniuolos aut atten-

tos auditores debes efficere. Hic quoque propheta recte magnitudine
cladis futuriens principibus eorum qui auditi erant vo-
lens ad penitentiam provocare reddit attentos ad tantam
futurorum malum, ut considerantes venture cladis asperitatem con-
versi arripiant penitentiam. In hoc propheta adverto nec reges nec
tempora sunt prenotata, et huiusdem temporibus ac regibus quibus
quibus Osee prophetavit, Ioel incipiens aut eius
describens tropologice, hoc est quod qui omnium dei et etiam
dei habitu aptam recte incipit prophetare. Incipit Ioel propheta

Verbum domini quod factum est ad Iohel filium
Fatuel. Audite hoc senes et auribus
percipite omnes habitatores terre. Si factum
est istud in diebus vestris aut in diebus
patrum vestrorum. Super hoc filiis vestris nar-
rate, et filii vestri filiis suis, et filii eorum
generationi alteri. Residuum eruce comedit locusta, et
residuum locuste comedit bruchus, et residuum bruchi come-
dit rubigo. Expergiscimini ebrii et flete et ululate omnes
qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore vestro. Gens
enim ascendit super terram meam fortis et innumerabilis,
dentes eius ut dentes leonis, et molares eius ut catuli
leonis. Posuit vineam meam in desertum, et ficum meam
decorticavit. Nudans spoliavit eam et proiecit, albi fa-
cti sunt rami eius. Plange quasi virgo accincta sacco super
virum pubertatis tue. Periit sacrificium et libatio de domo
domini, luxerunt sacerdotes ministri domini. Depopulata
est regio, luxit humus, quoniam devastatum est triticum, confusum
est vinum, elanguit oleum. Confusi sunt agricole, ulula-
verunt vinitores super frumento et ordeo, quia periit
messis agri. Vinea confusa est, et ficus elanguit. Malogra-
natum et palma et malum, omnia ligna agri aruerunt,
quia confusum est gaudium a filiis hominum. Accingite vos et
plangite sacerdotes, ululate ministri altaris. Ingredi-
mini, cubate in sacco ministri dei mei, quoniam interiit de
domo dei vestri sacrificium et libatio. Sanctificate ieiunium,
vocate cetum, congregate senes, et omnes habitatores terre in
domum dei vestri, et clamate ad dominum: A a a diei, quia prope est
dies domini, et quasi vastitas veniet a potente. Numquid non coram
oculis vestris alimenta perierunt de domo dei vestri leticia et exul-
tatio? Computruerunt iumenta in stercore suo, demolita
sunt horrea, dissipate sunt apothece, quoniam confusum est triticum.
Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? Quia
non est pascua eis, sed et greges pecorum disperierunt. Ad te domine
clamabo, quia ignis comedit speciosa deserti, et flamma
succendit omnia ligna regionis, sed et bestie agri quasi area
sitiens imbrem suspexerunt ad te, quoniam exsiccati sunt
fontes aquarum, et ignis devoravit speciosa deserti. II

Canite tuba in Syon, ululate in monte sancto meo,
conturbentur omnes habitatores terre, quia venit dies domini,
quia prope est dies tenebrarum et caliginis, dies nubis et tur-
binis. Quasi mane expansum super montes populus multus et fortis,
similis ei non fuit a principio, et post eum non erit usque ad an-
nos generationis et generationis. Ante faciem eius ignis vorans,
et post eum exurens flamma. Quasi ortus voluptatis terra
coram eo, et post eum solitudo deserti, neque est qui effugiat eum.
Quasi aspectus equorum aspectus eorum, et quasi equites sic current.
Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient,
sicut sonitus flamme ignis devorantis stipulam, ve-

sicut populus fortis preparatus ad prelium. A facie eius cruciabuntur populi.
Omnes vultus redigentur in ollam. Sicut fortes current; qua-
si viri bellatores ascendent murum; viri in viis suis gradientur;
viri in semitis suis gradientur; viri in viis suis gradientur,
et non declinabunt a semitis suis. Unusquisque fratrem suum non co-
arctabit; singuli in calle suo ambulabunt. Sed et per fenes-
tras cadent, et non demolientur. Urbem ingredientur; in mu-
ro current; domos conscendent; per fenestras intrabunt quasi
fur. A facie eius contremuit terra; moti sunt celi; sol et luna
obtenebrati sunt, et stelle retraxerunt splendorem suum.
Et dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui, quia multa
sunt castra eius nimis, et fortia, et facientia verbum eius. Ma-
gnus enim dies domini, et terribilis valde; et quis sustinebit eum?
Nunc ergo in toto corde vestro convertimini ad me, dicit dominus, in
ieiunio et fletu et planctu. Et scindite corda vestra, et non ves-
timenta vestra; et convertimini ad dominum deum vestrum, quia beni-
gnus et misericors est, patiens et multe misericordie, et prestabilis
super malitiam. Quis scit si convertatur et ignoscat deus, et relin-
quat post se benedictionem, sacrificium et libamen domino deo
vestro? Canite tuba in Syon, sanctificate ieiunium, vocate coe-
tum, congregate populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes,
congregate parvulos et sugentes ubera. Egrediatur
sponsus de cubili suo, et sponsa de thalamo suo. Inter
vestibulum et altare plorabunt sacerdotes ministri domini, et di-
cent: Parce, domine, parce populo tuo, et ne des hereditatem tuam
in opprobrium, ut dominentur eis nationes. Quare dicunt
in populis: Ubi est deus eorum? Zelatus est dominus terram suam, et pe-
percit populo suo. Et respondit dominus, et dixit populo suo: Ecce ego
mittam vobis frumentum, et vinum, et oleum, et replebimi-
ni eis; et non dabo vos ultra opprobrium in gentibus. Et e-
um qui ab aquilone est procul faciam a vobis, et expellam
eum in terram inviam et desertam; faciem eius contra ma-
re orientale, et extremum eius ad mare novissimum; et as-
cendet fetor eius, et ascendet putredo eius, quia superbe egit.
Noli timere, terra; exulta et letare, quia magnificavit dominus
ut faceret. Nolite timere, animalia regionis, quia germinaverunt
speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum; ficus et vi-
nea dederunt virtutem suam. Et filii Syon, exultate
et letamini in domino deo vestro, quia dedit vobis doctorem iu-
stitie doctorem iustitie, et descendere faciet ad vos ymbrem
matutinum et serotinum sicut in principio. Et implebuntur aree
frumento, et redundabunt torcularia vino et oleo. Et red-
dam vobis annos quos comedit locusta, bruchus, ru-
bigo et eruca, fortitudo mea magna, quam misi in vos.
Et comedetis vescentes et saturabimini, et laudabitis
nomen domini dei vestri, qui fecit vobiscum mirabilia; et non
confundetur populus meus in sempiternum. Et scietis quia in medio
Israel ego sum, et ego dominus deus vester, et non est amplius; et non confunde-
tur populus meus in eternum. Et erit post hec: effundam spiritum
meum super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filie
vestre; senes vestri somnia somniabunt, et iuvenes vestri
visiones videbunt. Sed et super servos meos et ancillas meas
in diebus illis effundam spiritum meum. Et dabo prodigia in celo
et in terra, sanguinem et ignem et vaporem fumi.
Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, antequam
veniat dies domini magnus et horribilis. Et erit: omnis qui in-
vocaverit nomen domini salvus erit, quia in monte Syon et in
Ierusalem erit salvatio, sicut dixit dominus, et in residuis quos
dominus vocaverit.

III

Quia ecce in diebus illis et in tempore illo, cum convertero capti-
vitatem Iuda et Ierusalem, congregabo omnes gentes et
deducam eas in vallem Iosaphat, et disceptabo ibi
cum eis super populo meo et hereditate mea Israel, quos disperse-
runt in nationibus; et terram meam diviserunt, et super populum
meum miserunt sortem; et posuerunt puerum in prostibulo, et
puellam vendiderunt pro vino ut biberent. Verum quid mihi et
vobis, Tyrus et Sidon, et omnis terminus Palestinorum? Numquid ul-
tionem vos reddetis mihi? Et si ulciscimini vos contra me, cito ve-
lociter reddam vicissitudinem vobis super caput vestrum.
Argentum enim meum et aurum tulistis, et desiderabilia mea et
pulcherrima intulistis in delubra vestra. Et filios Iuda
et filios Ierusalem vendidistis filiis Grecorum, ut longe face-
retis eos de finibus suis. Ecce ego suscitabo eos de loco in quo
vendidistis eos, et convertam retributionem vestram in
caput vestrum. Et vendam filios vestros et filias vestras in ma-
nibus filiorum Iuda, et venundabunt eos Sabeis, genti longin-
que, quia dominus locutus est. Clamate hoc in gentibus, sanctificate
bellum, suscitate robustos; ascendant omnes viri bella-
tores. Concidite aratra vestra in gladios, et ligones vestros
in lanceas. Infirmus dicat quia ego fortis sum. Erumpite
et venite, omnes gentes, de circuitu, et congregamini.
Ibi occumbere faciet dominus omnes robustos tuos. Consurgant
et ascendant gentes in vallem Iosaphat, quia ibi
sedebo ut iudicem omnes gentes in circuitu. Mitti-
te falces, quia maturavit messis; venite et descendite,
quia plenum est torcular; exuberant torcularia, quia multi-
plicata est malitia eorum. Populi, populi in valle concisionis, quia
iuxta est dies domini in valle concisionis. Sol et luna ob-
tenebrati sunt, et stelle retraxerunt splendorem suum.
Et dominus de Syon rugiet, et de Ierusalem dabit vocem suam,
et movebuntur celi et terra; et dominus spes populi sui, et fortitudo
filiorum Israel. Et scietis quia ego dominus deus vester, habitans in Syon
in monte sancto meo; et erit Ierusalem sancta, et alieni non transi-
bunt per eam amplius. Et erit in die illa: stillabunt mon-
tes dulcedinem, et colles fluent lacte, et per omnes
rivos Iuda ibunt aque; et fons de domo domini egredietur
et irrigabit torrentem spinarum. Egyptus in desolatio-
nem erit, et Idumea in desertum perditionis, pro eo quod
inique egerint in filios Iuda, et effuderint sanguinem
innocentem in terra sua. Et Iudea in eternum habitabitur,
et Ierusalem in generationem et generationem. Et mundabo sangui-
nem eorum quem non mundaveram, et dominus commorabitur
in Syon.

Prologus in libro Amos prophete

Ozias rex cum dei religionem sollicite emula-
retur, nimio religionis amore presumpserat contra pre-
ceptum legis Moysi, accepto thuribulo, ut in
hystoria libri sermonum paralipomenon ostendit, sacerdota-
le officium presumere conatus est. Ob eam rem terre motum in tem-
plo dei exortum constat. Cuius et Zacharias propheta meminit.
Ad hunc terre motum Amos propheta temporibus Ozie regis
et temporibus Ieroboam filii Ioas regis Israel in eas gentes
que longe posite sunt iram dei ob eas causas quas memora-
vit assiduam denuntiat. Quia idem propheta in sequentibus ait: Pri-
oribus impietatibus et super quattuor non convertam eum. Ergo prius
indulgentiam domini dare posse significat, quando eadem
peccata admittentibus nec penitentiam nec indulgentiam

daturum esuriat. Nam per pigmus similitudinem quam in patre regis
sumitur et pondere gravitatem atque irrevocabilem dei iram
ad eversionem earundem civitatum processuram voluit demonstrare.

Amos propheta pastor et rusti | Item prologus | strax
cus et ruborum moros distinguens paucis verbis
explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria et
quatuor scelera damasci. gaze tyri. ydumee. filiorum amon. et
moab. et in septimo octavoque gradu iude et israel. Hic loquitur ad vac
cas pingues que sunt in monte samarie. et ruituram do
mum maiorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem
locuste et stantem dominum super murum litum vel adamantinum
et uncinum pomorum attrahentem supplicium peccatoribus et famem
in terra. non famem panis neque sitim aque. sed audiendi verbum
dei. Sion dixit tuba amos. sed verba amos vero interpreta
tur onustus. Hic amos spirituali gratia plenus prophetavit inter
ceteros prophetas. Non enim ipse solus erat propheta. sed et alii erant
quippe non potuit propheta non pastor animarum fuisse. Qui et tuba sua
clangit per singulos dies erudiens et docens in ecclesia. In veri
tate enim vox omnium prophetarum tamquam tuba spiritualis est predicatoris
in ecclesia. Secundum quod scriptum est. Ascende in montem excel
sum tu qui evangelizas syon. et exalta vocem tuam et cetera.

Hic amos propheta non fuit pater | Item prologus.

Ysaie prophete quidam. et ille propheta extitit. Nam ali
us in ultimis ille alius iste apud hebreos scribitur. Que
differentia litterarum apud hebreos non habetur latinos. Et ille fortis et
robustus. hic vero avulsus interpretatur. Qui locutus est contra
decem tribus que per ydolatriam a cultu dei vel et a regno david
erant avulse. Fuit autem cognatione ortus ex oppido thecue
quod sex miliaribus distat a bethleem contra geriem
pecorum in latitudine camporum qui sunt proximi oppido
thecue in quibus humi arido atque harenoso nichil om
nino frugum gignitur. Sed ubivis pascuis habundant
et ideo cuncta sunt pastoribus plena. Et sterilitas terre compen
satur pecorum multitudine. Ex hoc numero pastorum fuit a
mos imperitus sermone. sed plenus scientia. Prophetavit autem eisdem
temporibus quibus iohel. ysaias. ionas. osee. prophetarunt. Sed aliquanto
tulum exorsus est prophetare antequam prophetarent. maxime autem contra x.
tribus locutus est pauca de duabus inserens. Hunc autem
de numero pastorum misit dominus ut in samaria prophetaret. quem
amasias sacerdos frequentibus plagis afflixerat. Tandem fi
lius eius ozias vecte per tempora transfixit. Post hec se
mivivus in terram suam evectus. Post aliquot dies
dolore vulneris expiravit. sepultusque est cum patribus
suis. Liber amos prophete.

Verba amos qui fuit in pastoribus
thecue quae vidit super israel in diebus
ozie regis iuda. et in diebus ieroboam
filii ioas regis israel ante duos annos
terre motus. Et dixit dominus de syon rugiet
et de ierusalem dabit vocem suam. Et luxerunt speciosa pas
torum et exsiccatus est vertex carmeli. Hec dicit dominus. Super tri
bus sceleribus damasci. et super quatuor. non convertam eum eo quod tri
turaverint in plaustris ferreis galaad. Et mittam
ignem in domum azael. et devorabit domos benadab.
Et conteram vectem damasci. et disperdam habitatorem
de campo ydoli. et tenentem sceptrum de domo volup
tatis. Et transferetur populus syrie cyrenen.
dicit dominus. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus gaze et super

quatuor. non convertam eum eo quod transtulerint captivitatem
perfectam ut concluderent eam in ydumea. Et mittam ig
nem in murum gaze. et devorabit edes eius. Et disperdam
habitatores de azoto. et tenentem sceptrum de aschalone.
et convertam manum meam super accharon. et peribunt reliquie
philistinorum dicit dominus deus. Hec dicit dominus deus. Super tribus
sceleribus tyri. et super quatuor. non convertam eum eo quod concluserint
captivitatem perfectam in ydumea. et non sunt recordati
federis fratrum. Et mittam ignem in murum tyri. et devo
rabit edes eius. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus edom
et super quatuor. non convertam eum eo quod persecutus sit in gladio
fratrem suum. et violaverit misericordiam eius. et tenuerit ultra furo
rem suum. et indignationem suam servaverit usque in
finem. Mittam ignem in theman. et devorabit e
des bosre. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus filiorum amon.
et super quatuor. non convertam eum eo quod dissecuerit pregnantes
galaad ad dilatandum terminum suum. Et succendam ignem
in muro rabbe. et devorabit edes eius in ululatu in die
belli. et in turbine in die commotionis. Et ibit melchon in

II

captivitatem. ipse et principes eius simul dicit dominus.
Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus moab. et super quatuor. non
convertam eum eo quod incenderit ossa regis ydumee
usque ad cinerem. Et mittam ignem in moab. et devorabit
edes carioth. et morietur in sonitu moab in clangore
tube. Et disperdam iudicem de medio eius. et omnes principes eius
interficiam cum eo dicit dominus. Hec dicit dominus. Super tribus sce
leribus iuda. et super quatuor. non convertam eum eo quod abiecerit
legem domini. et mandata eius non custodierit. Deceperunt enim
eos ydola sua. post que abierant patres eorum. Et mittam ignem
in iuda. et devorabit edes ierusalem. Hec dicit dominus. Super tribus
sceleribus israel. et super quatuor. non convertam eum pro eo quod vendiderit
argento iustum. et pauperem pro calciamentis. Qui conterunt
super pulverem terre capita pauperum. et viam humilium
declinant. Et filius ac pater eius ierunt ad puellam ut
violarent nomen sanctum meum. Et super vestimentis pigneratis
accubuerunt iuxta omne altare. et vinum dampnatorum bibe
bant in domo dei sui. Ego autem exterminavi amorreum a
facie eorum. cuius altitudo cedrorum altitudo eius. et fortis ipse
quasi quercus. Et contrivi fructum eius desuper. et radices
eius subter. Ego sum qui ascendere vos feci de terra egypti. Et
duxi vos in deserto xl. annis. ut possideretis terram
amorrei. Et suscitavi de filiis vestris in prophetas. et de iuve
nibus nazareos. Numquid non ita est filii israel dicit dominus. Et
propinabatis nazareis vinum. et prophetis mandabatis dicen
tes. Ne prophetetis. Ecce ego stridebo super vos sicut stridet
plaustrum onustum feno. Et peribit fuga a veloce
et fortis non obtinebit virtutem suam. et robustus non
salvabit animam suam. Et tenens arcum non stabit. et ve
lox pedibus suis non salvabitur. Et ascensor equi non salvabit
animam suam. Et robustus corde inter fortes nudus fugi
et in die illa dicit dominus.

III

Audite verbum quod locutus est dominus super vos filii israel. super
omnem cognationem quam eduxi de terra egypti
dicens. Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terre.
Idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.
Numquid ambulabunt pariter duo nisi eis convenerit.
Numquid rugiet leo in saltu nisi habuerit predam. Numquid
dabit catulus leonis vocem de cubili suo nisi ali

quid apprehenderit? Numquid cadet avis in laqueum terre absque
aucupe? Numquid auferetur laqueus de terra antequam quid ceperit? Si
clanget tuba in civitate et populus non expavescet? Si erit ma-
lum in civitate quod dominus non fecerit? Quia non faciet dominus deus verbum
nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas. Leo rugiet,
quis non timebit? Dominus deus locutus est, quis non prophetabit? Auditum
facite in edibus Azoti et in edibus terre Egypti et dicite: Congre-
gamini super montes Samarie et videte insanias multas
in medio eius et calumpniam patientes in penetralibus
eius. Et nescierunt facere rectum dicit dominus, thesaurizantes
iniquitatem et rapinam in edibus suis. Propterea hec dicit dominus
deus: Tribulabitur et circuietur terra et detrahetur ex te forti-
tudo tua et diripientur edes tue. Hec dicit dominus: Quomodo si eruat
pastor de ore leonis duo crura aut extremum auricule,
sic eruentur filii Israel qui habitant in Samaria in plaga
lectuli et in Damasci grabato. Audite et contestamini in
domo Iacob dicit dominus deus exercituum, quia in die cum visitare cepero
prevaricationes Israel super eum, visitabo et super altaria
Bethel et amputabuntur cornua altaris et cadent in terram
et percutiam domum hyemalem cum domo estiva, et peribunt
domus eburnee et dissipabuntur edes multe dicit dominus. IIII
Audite verbum hoc vacce pingues que estis in monte Samarie, que
calumpniam facitis egenis et confringitis pauperes, que
dicitis dominis vestris: Afferte et bibemus. Iuravit dominus deus in sancto suo
quia ecce dies venient super vos, et levabunt vos in contis et re-
liquias vestras in ollis ferventibus, et per aperturas exibitis altera
contra alteram et proiciemini in Armon, dicit dominus. Venite ad Be-
thel et impie agite, ad Galgalam et multiplicate prevarica-
tionem, et offerte mane victimas vestras, tribus diebus decimas
vestras, et sacrificate de fermentato laudem et vocate volunta-
rias oblationes et annuntiate: sic enim voluistis filii Israel, dicit dominus. Unde et
ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris
et indigentiam panum in omnibus locis vestris, et non estis reversi
ad me dicit dominus. Ego quoque prohibui a vobis imbrem cum
adhuc tres menses superessent usque ad messem, et plui super unam
civitatem et super civitatem alteram non plui, pars una compluta
est et pars super quam non plui aruit. Et venerunt due et tres civita-
tes ad unam civitatem ut biberent aquam et non sunt satiate,
et non redistis ad me dicit dominus. Percussi vos in vento urente
et in aurugine multitudinem ortorum vestrorum et vinearum
vestrarum, et oliveta vestra et ficeta vestra comedit eruca, et non
redistis ad me dicit dominus. Misi in vos mortem in via E-
gypti, percussi in gladio iuvenes vestros usque ad captivi-
tatem equorum vestrorum, et ascendere feci putredinem castrorum
vestrorum in nares vestras, et non redistis ad me dicit dominus. Subverti
vos sicut subvertit dominus Sodomam et Gomorram et facti estis
sicut torris raptus de incendio, et non redistis ad me dicit
dominus. Quapropter hec faciam tibi Israel; postquam autem hec fecero tibi, prepara te
in occursum dei tui Israel, quia ecce formans montes et cre-
ans ventum et annuntians homini eloquium suum, faciens matu-
tinam nebulam et gradiens super excelsa terre, dominus de-
us exercituum nomen eius. V
Audite verbum istud quod ego levo planctum super vos domus
Israel. Cecidit et non adiciet ut resurgat virgo Israel, pro-
iecta est in terram suam, non est qui suscitet eam. Quia hec dicit
dominus deus: Urbs de qua egrediebantur mille relinquentur in
ea .c. in domo Israel. Quia hec dicit dominus domui Israel: Querite
me et vivetis, et nolite querere Bethel et in Galgalam nolite
intrare, et in Bersabee non transibitis, quia Galgal capti-
va ducetur et Bethel erit inutilis. Querite dominum et vivite,
ne forte comburatur ut ignis domus Ioseph et devorabit et
non erit qui extinguat Bethel. Qui convertitis in absinthi-
um iudicium et iustitiam in terra relinquitis, facientem
Arcturum et Orionem et convertentem in mane tene-
bras et diem in noctem mutantem, qui vocat aquas
maris et effundit eas super faciem terre, dominus nomen eius.
Qui subridet vastitatem super robustum et depopulationem super
potentem affert. Odio habuerunt in porta corripientem
et loquentem perfecte abhominati sunt. Idcirco pro eo quod diripi-
ebatis pauperem et predam electam tollebatis ab eo,
domos quadro lapide edificabitis et non habitabitis in
eis, vineas amantissimas plantabitis et non bibe-
tis vinum earum, quia cognovi multa scelera vestra et fortia
peccata vestra, hostes iusti accipientes munus et pauperes
deprimentes in porta. Ideo prudens in tempore illo tacebit
quia tempus malum est. Querite bonum et non malum ut vivatis, et erit
dominus deus exercituum vobiscum sicut dixistis. Odite malum
et diligite bonum et constituite in porta iudicium, si forte
misereatur dominus deus exercituum reliquiis Ioseph. Propterea hec dicit dominus
deus exercituum dominator: In omnibus plateis planctus et
in cunctis que foris sunt dicetur ve ve, et vocabunt agri-
colam ad luctum et ad planctum eos qui sciunt plangere,
et in omnibus vineis erit planctus, quia pertransibo in medio
tui dicit dominus. Ve desiderantibus diem domini, ad quid eam
vobis? Dies domini ista tenebre et non lux. Quomodo si fugiat
vir a facie leonis et occurrat ei ursus, et in-
grediatur domum et innitatur manu sua super parietem
et mordeat eum coluber. Numquid non tenebre dies domini et
non lux, et caligo et non splendor in ea? Odi et proieci festi-
vitates vestras et non capiam odorem cetuum vestrorum. Quod
si obtuleritis mihi holocaustomata et munera vestra non
suscipiam. Aufer a me tumultum carminum tuorum, et
cantica lyre tue non exaudiam. Et revelabitur quasi aqua
iudicium et iustitia quasi torrens fortis. Numquid hostias et
sacrificium obtulistis mihi in deserto .xl. annis domus
Israel? Et portastis tabernaculum Moloch vestro et yma-
ginem idolorum vestrorum, sidus dei vestri, que fecistis vo-
bis. Et migrare vos faciam trans Damascum dicit
dominus deus exercituum nomen eius. VI
Ve vobis qui opulenti estis in Syon et confiditis in
monte Samarie, optimates capita populorum, in-
gredientes pompatice domum Israel. Transite in Cala-
ne et videte, et ite inde in Emath magnam, et descen-
dite in Geth Palestinorum, et ad optima queque regna
horum. Si latior terminus eorum termino vestro est. Qui separati estis
in diem malum et appropinquatis solio iniquitatis. Qui
dormitis in lectis eburneis et lascivitis in stratis vestris.
Qui comeditis agnum de grege et vitulos de medio ar-
menti. Qui canitis ad vocem psalterii, sicut David puta-
verunt se habere vasa cantici, bibentes in phialis
vinum et optimo unguento delibuti, et nichil patie-
bantur super contritione Ioseph. Quapropter nunc migrabunt
in capite transmigrantium, et auferetur factio lasci-
vientium. Iuravit dominus deus in anima sua, dicit dominus ex-
ercituum: Detestor ego superbiam Iacob et domos eius odi,
et tradam civitatem cum habitatoribus suis. Quod si re-

reliqui fuerint x uiri in domo una et ipsi morientur. et tollet e-
um propinquus suus et comburet eum ut efferat ossa de domo. et
dicet ei qui in penetralibus domus est. numquid adhuc est penes
te? Et respondit. finis est. et dicet ei. Tace et non recorderis
nominis domini. Quia ecce dominus mandabit et percutiet domum maiorem
ruinis et domum minorem scissionibus. Numquid currere queunt
in petris equi aut arari potest in bubalis? quoniam conuertistis in
amaritudinem iudicium et fructum iustitie in absinthium.
Qui letamini in nichilum qui dicitis. Numquid non in fortitudine
nostra assumpsimus nobis cornua? Ecce ego suscitabo super
uos domus israel dicit dominus deus exercituum gentem et conteret
uos ab introitu emath usque ad torrentem deserti.
Hec ostendit mihi dominus deus. et ecce fictor locuste in principi-
o germinantium serotini ymbris. et ecce VII
serotinus post tonsorem gregis. Et factum est cum consummasset
comedere herbam terre. dixi. Domine deus propitius esto obsecro.
Quis suscitabit iacob quia paruulus est. Misertus est dominus super
hoc. Non erit dixit dominus deus. Hec ostendit mihi dominus deus
Et ecce uocabit iudicium ad ignem dominus deus. et deuorabit
abyssum multam. et comedet simul partem. et dixi. Domine deus
quiesce obsecro. Quis suscitabit iacob. quia paruulus est. Misertus
est dominus super hoc. Sed et istud non erit dixit dominus deus. Hec ostendit mihi
dominus deus. et ecce dominus stans super murum litum. et in manu eius
trulla cementarii. Et dixit dominus ad me. Quid tu uides amos?
Et dixi. Trullam cementarii. et dixit dominus. Ecce ego ponam
trullam in medio populi mei israel. Non adiciam ultra super-
inducere eum. Et demolientur excelsa ydoli. et sanctificationes israel
desolabuntur. Et consurgam super domum ieroboam in gla-
dio. Et misit amasias sacerdos bethel ad ieroboam re-
gem israel dicens. Rebellauit contra te amos in medio
domus israel. Non poterit terra sustinere uniuersos sermones
eius. Hec enim dicit amos. In gladio morietur ieroboam et is-
rael captiuus migrabit de terra sua. Et dixit amasias ad
amos. Qui uides gradere. fuge in terram iuda. et comede
ibi panem. et prophetabis ibi. et in bethel non adicies ultra
ut prophetes. quia sanctificatio regis est et domus regni est. Et respondit a-
mos ad amasiam. Non sum propheta. Non sum filius prophete. Sed ar-
mentarius ego sum uellicans sicomoros. Et tulit me
dominus cum sequerer gregem. et dixit dominus ad me. Vade et
prophetia ad populum meum israel. Et nunc audi uerbum domini. Tu
dicis. non prophetabis super israel et non stillabis super domum ydoli.
Propter hoc dicit dominus. Uxor tua in ciuitate fornicabitur
et filii tui et filie tue in gladio cadent. et humus tua fu-
niculo metietur. et tu in terra polluta morieris. et israel cap-
tiuus migrabit de terra sua. VIII
Hec ostendit mihi dominus deus. et ecce uncinus pomorum. Et
dixit. Quid tu uides amos? Et dixi. Uncinum pomorum.
Et dixit dominus ad me. Venit finis super populum meum israel. Non adi-
ciam ultra ut pertranseam eum. et stridebunt cardines
templi in die illa dicit dominus deus. Multi morientur. in omni
loco proicietur silentium. Audite hoc qui conteritis pauperem et de-
ficere facitis egenos terre dicentes. Quando transibit mensis
et uenundabimus merces. et sabbatum. et aperiemus frumen-
tum ut imminuamus mensuram. et augeamus siclum. et suppo-
namus stateras dolosas. ut possideamus in argento ege-
nos et pauperes pro calciamentis. et quisquilias frumenti uenda-
mus. Iurauit dominus in superbia iacob. Si oblitus fuero usque
ad finem omnia opera eorum. Numquid super isto non commouebitur

terra. et lugebit omnis habitator eius. et ascendet quasi fluuius uni-
uersus. et eicietur et defluet quasi riuus egypti. Et erit in die illa di-
cit dominus. occidet sol in meridie. et tenebrescere faciam terram in
die luminis. et conuertam festiuitates uestras in luctum. et omnia
cantica uestra in planctum. et inducam super omne dorsum uestrum
saccum. et super omne caput uestrum caluitium. et ponam eam quasi
luctum unigeniti. et nouissima eius quasi diem amarum.
Ecce dies ueniunt dicit dominus. et mittam famem in terram. non
famem panis neque sitim aque. sed audiendi uerbum domini. et com-
mouebuntur a mari usque ad mare. et ab aquilone usque
ad orientem circuibunt querentes uerbum domini. et non inuenient.
In die illa deficient uirgines pulchre. et adolescentes
in siti. Qui iurant in delicto samarie. et dicunt. Ui-
uit deus tuus dan. et uiuit uia bersabee. et cadent et
Vidi dominum stantem IX non resurgent ultra
super altare et dixit. Percute cardinem. et commoueantur
superliminaria. auaritia enim in capite omnium. et nouissimum
eorum in gladio interficiam. Non erit fuga eis. Fugiet et
qui fugerit non saluabitur ex eis. Si descenderint usque ad
infernum. inde manus mea educet eos. et si ascenderint
usque in celum. inde detraham eos. Et si absconditi fue-
rint in uertice carmeli. inde scrutans auferam eos. et si
celauerint se ab oculis meis in profundo maris. ibi manda-
bo serpenti. et mordebit eos. Et si abierint in captiuitatem
coram inimicis suis. ibi mandabo gladio. et occidet eos.
Et ponam oculos meos super eos in malum. et non in bonum. Et dominus
deus exercituum qui tangit terram et tabescet. et lugebunt
omnes habitantes in ea. Et ascendet sicut riuus omnis. et de-
fluet sicut fluuius egypti. Qui edificat ascensionem suam
in celo. et fasciculum suum super terram fundauit. Qui uocat
aquas maris. et effundet eas super faciem terre dominus nomen eius.
Numquid non ut filii ethiopum uos estis mihi filii israel ait dominus.
Numquid non israel ascendere feci de terra egypti. et palestinos de
cappadocia. et syros de cyrene. Ecce oculi domini dei super regnum
peccans. et conteram illud a facie terre. Verumptamen conterens non
conteram domum iacob dicit dominus. Ecce enim mandabo ego
et concutiam in omnibus gentibus domum israel. sicut concuti-
tur triticum in cribro. et non cadet ex eo lapillus super terram. In
gladio morientur omnes peccatores populi mei. qui dicunt non
appropinquabit. et ueniet super nos malum. In die illa
suscitabo tabernaculum dauid quod cecidit. et reedificabo apertu-
ras murorum eius. et ea que corruerant instaurabo. et re-
edificabo eum sicut in diebus antiquis. ut possideant
reliquias ydumee. et omnes nationes eo quod inuocatum est no-
men meum super eos dicit dominus faciens hec. Ecce dies ueniunt
dicit dominus. et comprehendet arator messorem. et calcator uue
mittentem semen. et stillabunt montes dulcedinem. et omnes
colles culti erunt. et conuertam captiuitatem populi mei israel
et edificabunt ciuitates desertas. et habitabunt. et planta-
bunt uineas. et bibent uinum earum. et facient ortos. et come-
dent fructus eorum. Et plantabo eos super humum suam. et
non euellam eos ultra de terra sua quam dedi eis dicit dominus
deus tuus. Prologus in libro abdie prophete.
Iacob patriarcha fratrem habuit esau. qui ob ruborem
corporis sui edom hebrea lingua appellatus est. quod lati-
ne sanguineus dicitur. Hic in memoriam fratris sui quia
israel nomen acceperat graui odio commotus inimicari
conatus est. Unde terra omnis que populum israel. hec est fili-

... o patriarche iacob. Porro esau edom in vilitati presertim dicti sunt, esau et edom appellati sunt. Et quia populus israel de captivitate chaldeorum per cyrum regem persarum nutu dei reducitur in urbem, ab alio regno graviter afflictus atque oppressus est. Ideo hoc regnum quod more esau fratrem populum persecutum est, per denuntiationem abdie prophete increpatur, qui non dei indignatione sed sua virtute populum superatum gloriabatur. De quo regno olim per david in psalmo .c.xxx.vi. dictum est: Memorare domine filiorum edom in die ierusalem. Nam velud iam comprehensa futura in gentes indicit, ob causas iam comprehensas regni dei in populo israel significat. Hebrei hunc dicunt esse qui sub rege samarie achab et impiissima iezabel pavit .c. prophetas in speluncis vel specubus, qui non curvaverunt genua ante baal. [...] .vij. milibus erant quos helias arguitur ignorasse. Sepulchrum quoque eius usque hodie cum mausoleo helisei prophete et baptiste iohannis in sebaste veneratur honore, que olim samaria dicebatur. Hanc herodes rex antipatris filius in honore augusti cesaris greco nomine vocavit augustam. Igitur quia .c. prophetas paverat, accepit gratiam prophetandi, et de duce exercitus fit dux ecclesie. Qui in samaria prophetarum gregem paverat, nunc in toto orbe christi pascit ecclesias. Et sicut stephanus coronam meruit passionis, sic hic servitute dei cum apostolo paulo nomine gloriatur, quia abdias servus domini in nostro sonat eloquio.

Visio abdie. Hec dicit **Liber abdie prophete.**

Dominus deus ad edom: Auditum audivimus a domino, et legatum ad gentes misit: Surgite et consurgamus adversus eum in prelium. Ecce parvulum dedi te in gentibus; contemptibilis tu es valde. Superbia cordis tui extulit te, habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum, qui dicit in corde suo: Quis detrahet me in terram? Si exaltatus fueris ut aquila, et si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit dominus. Si fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo conticuisses? Nonne furati essent sufficientia sibi? Si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemos reliquissent tibi? Quomodo scrutati sunt esau, investigaverunt abscondita eius? Usque ad terminum emiserunt te; omnes viri federis tui illuserunt tibi; invaluerunt adversum te viri pacis tue; qui comedunt tecum ponent insidias subter te: non est prudentia in eo. Numquid non in die illa, dicit dominus, perdam sapientes de ydumea, et prudentiam de monte esau? Et timebunt fortes tui a meridie, ut intereat vir de monte esau. Propter interfectionem et propter iniquitatem in fratrem tuum iacob operiet te confusio, et peribis in eternum. In die cum stares adversus eum, quando capiebant alieni exercitum eius, et extranei ingrediebantur portas eius, et super ierusalem mittebant sortem, tu quoque eras quasi unus ex eis. Et non despicies in die fratris tui, in die peregrinationis eius, et non letaberis super filios iuda in die perditionis eorum, et non magnificabis os tuum in die angustie, neque ingredieris portam populi mei in die ruine eorum, neque despicies et tu in malis eius in die vastitatis illius, et non emitteris adversus exercitum eius in die vastitatis eius, neque stabis in exitibus ut interficias eos qui fugerint, et non concludes reliquos eius in die tribulationis. Quoniam iuxta est dies domini super omnes gentes. Sicut fecisti fiet tibi; retributionem tuam convertet in caput tuum. Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum, bibent omnes gentes iugiter, et bibent et absorbebunt, et erunt quasi non sint. Et in monte sion erit salvatio, et erit sanctus, et possidebit domus iacob eos qui se possederant. Et erit domus iacob ignis, et domus ioseph flamma, et domus esau stipula, et succendentur in eis et devorabunt eos, et non erunt reliquie domus esau, quia dominus locutus est. Et hereditabunt hi qui ad austrum sunt montem esau, et qui in campestribus philisthiim, et possidebunt regionem effraym et regionem samarie, et beniamin possidebit galaad. Et transmigratio exercitus huius filiorum israel omnia loca chananeorum usque ad sareptam; et transmigratio ierusalem que in bosphoro est possidebit civitates austri. Et ascendent salvatores in montem sion iudicare montem esau, et erit domino regnum. Amen. **Prologus in libro Ione prophete.**

Sanctum ionam hebrei affirmant fuisse filium mulieris vidue sareptane, quem helias propheta mortuum suscitavit, matre postea dicente ad eum: Nunc cognovi quia vir dei es tu, et verbum dei in ore tuo est veritas. Ob hanc causam et ipsum puerum sic vocatum amathi. Amathi enim in nostra lingua veritatem sonat, et ex eo quod verum helias locutus est, ille qui suscitatus est filius esse dicitur veritatis. Ideo de veritate columba nascitur, quia iona columbam sonat. In [...] israel ionas ad gentes mittitur, quia ninive agente penitentiam illi in malitia perseverant. Temporibus autem ieroboe regis israel, qui deo derelicto cum populo suo in samaria idolis sacrificabant, ionam prophetam fuisse scriptura libri regum indicat. Qui cum prophetia illuminante [...] civitatis ninive ruinam dei conversione videret, ne falsa videretur prophetare, ad denuntiandum interitum eiusdem civitatis ire nolebat. Nam sic deus ad abraham de impietate sodomorum locutus est: Clamor sodomorum et gomorreorum pervenit ad me. Ita de ninive dicitur, eo quod ascendit clamor malitie eius ad celum. Sed quia sententia dei de sodomitis facta, ninive revocata est. Ita et ionas ninivem placatam sententiam revocare nolebat, divine dispensationis ignarus, qui salutem hominum ad se convertentium magis vult quam interitum. Hoc illi accidit quod et sancto eliseo, qui filium sunamitidis mulieris mortuum ignoravit. Ideo a conspectu dei ionas fugere se putabat, humanum aliquid passus, dicente david: Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam. **Item prologus.**

Iona columba et dolens, filius amathi, qui fuit de geth que est in ophir, ad gentium preconium mittitur; qui contempnens fugit, fugiens dormit, periclitatur navis; sed sorte latentem reperit. Cetus abiectum devoravit et orantem revomuit. Refectus predicavit subversionem, sed contristatur in penitentia urbis, salutem gentium invidet. Gaudet in edere virentis umbraculo, et dolet subito arescentis. Cuius sepulchrum in quodam urbium geth in viculo demonstratur, qui est in secundo miliario sephorum urbe quo pergitur tyberiadem. **Incipit liber Ione prophete.**

Et factum est verbum domini ad ionam filium

amathi dicens. Surge et vade in Niniven civitatem
grandem et predica in ea, quia ascendit malicia eius coram
me. Et surrexit Ionas ut fugeret in Tharsis a facie do-
mini. Et descendit Ioppen et invenit navem euntem in Thar-
sis et dedit naulum eius et descendit in eam ut iret cum
eis in Tharsis a facie domini. Dominus autem misit ventum ma-
gnum in mare et facta est tempestas magna in mari et
navis periclitabatur conteri. Et timuerunt naute et clama-
verunt viri ad deum suum et miserunt vasa que erant in
navi in mare ut alleviaretur ab eis. Et Ionas descendit
ad interiora navis et dormiebat sopore gravi. Et acces-
sit ad eum gubernator et dixit ei. Quid tu sopore depri-
meris? Surge, invoca deum tuum, si forte recogitet deus
de nobis et non pereamus. Et dixit vir ad collegam suum: Ve-
nite et mittamus sortes et sciamus quare hoc malum sit nobis.
Et miserunt sortes et cecidit sors super Ionam. Et dixerunt ad
eum: Indica nobis cuius causa malum istud sit nobis. Que est
opus tuum? Que terra tua? Et quo vadis? Vel ex quo populo es
tu? Et dixit ad eos: Hebreus ego sum et dominum deum celi ego
timeo qui fecit mare et aridam. Et timuerunt viri ti-
more magno et dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti? Cogno-
verunt enim viri quod a facie domini fugeret, quia indicaverat eis
Ionas. Et dixerunt: Quid faciemus tibi et cessabit mare a
nobis? Quia mare ibat et intumescebat super eos. Et dixit
ad eos: Tollite me et mittite in mare et cessabit ma-
re a vobis. Scio enim ego quoniam propter me hec tempestas grandis super vos.
Et remigabant viri ut reverterentur ad aridam et non
valebant, quia mare ibat et intumescebat super eos.
Et clamaverunt ad dominum et dixerunt: Quesumus domine ne pe-
reamus in anima viri istius et ne des super nos sanguinem in-
nocentem, quia tu domine sicut voluisti fecisti. Et tulerunt
Ionam et miserunt in mare et stetit mare a fervore
suo. Et timuerunt viri timore magno dominum et immola-
verunt hostias domino et voverunt vota. II

Et preparavit dominus piscem grandem ut deglutiret Io-
nam et erat Ionas in ventre piscis tribus diebus
et tribus noctibus. Et oravit Ionas ad dominum deum suum de
ventre piscis et dixit: Clamavi ad dominum de tribulatione
mea et exaudivit me. De ventre inferi clamavi
et exaudisti vocem meam. Proiecisti me in profundum
in corde maris et flumen circumdedit me. Omnes gurgites
tui et fluctus tui super me transierunt. Et ego dixi: Ab-
iectus sum a conspectu oculorum tuorum, verumptamen rursus vi-
debo templum sanctum tuum. Circumdederunt me aque usque ad
animam meam, abyssus vallavit me, pelagus operu-
it caput meum. Ad extrema montium descendi, terre
vectes concluserunt me in eternum. Et sublevabis
de corruptione animam meam, domine deus meus. Cum angustia-
retur in me anima mea, domini recordatus sum, ut veniat ad
te oratio mea ad templum sanctum tuum. Qui custodiunt vani-
tates frustra misericordiam suam derelinquunt. Ego autem in
voce laudis immolabo tibi. Quecumque vovi reddam pro salute
domino. Et dixit dominus pisci et evomuit Ionam in aridam.

Et factum est verbum domini ad Ionam secundo dicens: III
Surge et vade in Niniven civitatem magnam
et predica in ea predicationem quam ego loquor ad te. Et
surrexit Ionas et abiit in Niniven iuxta verbum
domini. Et Ninive erat civitas magna itinere trium dierum.
Et cepit Ionas introire civitatem itinere diei unius
et clamavit et dixit: Adhuc .xl. dies et Ninive subver-
tetur. Et crediderunt viri Ninivite deo et predicaverunt ieiu-
nium et vestiti sunt saccis a maiore usque ad minorem.
Et pervenit verbum ad regem Ninive et surrexit de solio suo
et abiecit vestimentum suum a se et indutus est sacco et sedit
in cinere. Et clamavit et dixit: In Ninive ex ore regis
et principum eius dicens: Homines et iumenta et boves et pecora
non gustent quicquam nec pascantur et aquam non bibant. Et operi-
antur saccis homines et iumenta et clament ad dominum in fortitu-
dine et convertatur vir a via sua mala et ab iniquitate que est
in manibus eorum. Quis scit si convertatur et ignoscat deus
et revertatur a furore ire sue et non peribimus? Et vidit deus
opera eorum quia conversi sunt de via sua mala et misertus est
deus super maliciam quam locutus est ut faceret eis et non fecit.

Et afflictus est Ionas afflictione magna. IIII
et iratus est et oravit ad dominum et dixit: Obsecro domine
numquid non hoc est verbum meum cum adhuc essem in terra mea?
Propter hoc preoccupavi ut fugerem in Tharsis. Scio enim quia tu deus
clemens et misericors es, patiens et multe miserationis
et ignoscens super maliciam. Et nunc domine quaeso tolle animam
meam a me, quia melior est mihi mors quam vita. Et dixit
dominus: Putasne bene irasceris tu? Et egressus est Ionas
de civitate et sedit contra orientem civitatis et fecit
sibimet ibi umbraculum et sedebat subter illud in umbra
donec videret quid accideret civitati. Et preparavit dominus deus
ederam et ascendit super caput Ione ut esset umbra super
caput eius et protegeret eum, laboraverat enim. Et letatus
est Ionas super edera leticia magna. Et preparavit deus
vermem ascensu diluculi in crastinum et percussit ederam
et exaruit. Et cum ortus fuisset sol precepit dominus vento cali-
do et urenti, et percussit sol super caput Ione et estuabat
et petivit anime sue ut moreretur et dixit: Melius est mihi
mori quam vivere. Et dixit dominus ad Ionam: Putasne bene
irasceris tu super ederam? Et dixit: Bene irascor ego usque
ad mortem. Et dixit dominus: Tu doles super ederam in qua
non laborasti neque fecisti ut cresceret, que sub una nocte na-
ta est et una nocte periit. Et ego non parcam Ninive
civitati magne in qua sunt plus quam .c.xx. milia hominum
qui nesciunt quid sit inter dexteram et sinistram su-
am et iumenta multa. Incipit prologus Michee.

Temporibus Ioathe et Achaz et Ezechie regum
Iuda Micheam prophetam ad hanc prophetandam
spiritu sancto repletum fuisse lectio ipsa demonstrat.
Sed de superioribus nullo regum Ioathan et Ezechiam deo
ob religionem placuisse hystoria certi libri
regum et Paralipomenon indicant. Achaz vero relic-
to deo ydola Samarie quibus et filios suos in sa-
crificium igni cremandos obtulerat coluisse constat.
Quam ob rem deus Samariam que reges Israel et Iudam ne-
moratorum simulatione et superstitione fefellerat [illegible]
patris indignationem suam in eam percussurum commi-
natus est propheta ipso. Israel prevaricatori et principibus eius
qui eundem populum Israel suasione ad
colenda ydola compulerant urbis interitum
quantum captivitatem et interitum ad
futurum denuntiavit. Incipit Micheas.
Verbum domini quod factum est ad Micheam

morastiten in diebus Ioathan, Achaz, Ezechie regum Iuda,
quod vidit super Samariam et Ierusalem. Audite populi omnes, et atten-
dat terra et plenitudo eius: et sit Dominus Deus vobis in testem, Dominus de tem-
plo sancto suo. Quia ecce Dominus egredietur de loco suo: et descendet,
et calcabit super excelsa terre. Et consumentur montes subtus eum,
et valles scindentur sicut cera a facie ignis, et sicut aque que
decurrunt in preceps. In scelere Iacob omne istud, et in peccatis
domus Israel. Quod scelus Iacob? nonne Samaria? et que excelsa Iude?
nonne Ierusalem? Et ponam Samariam quasi acervum lapidum in
agro cum plantatur vinea: et detraham in vallem lapi-
des eius, et fundamenta eius revelabo. Et omnia sculptilia eius conci-
dentur, et omnes mercedes eius comburentur igni, et omnia idola eius in
perditionem ponam: quia de mercedibus meretricis congregata
sunt, et usque ad mercedem meretricis revertentur. Super hoc plan-
gam et ululabo: vadam spoliatus et nudus: faciam planc-
tum velud draconum, et luctum quasi struthionum. Quia desperata est
plaga eius, quia venit usque ad Iudam, tetigit portam populi
mei usque ad Ierusalem. In Geth nolite annuntiare, lacrimis
ne ploretis: in domo Pulveris pulvere vos conspergite. Et
transite vobis habitatio Pulchra, confusa ignominia:
non est egressa que habitat in Exitu: planctum Domus vicine
accipiet ex vobis, que stetit sibimet. Quia infirmata
est in bonum que habitat in amaritudinibus: quia descendit malum a Domino
in portam Ierusalem. Tumultus quadrige stuporis habita-
tioni Lachis: principium peccati est filie Sion, quia in te inventa
sunt scelera Israel. Propterea dabit emissarios super hereditatem
Geth: domus mendacii in deceptionem regibus Israel.
Adhuc heredem adducam tibi que habitas in Maresa: usque
ad Odollam veniet gloria Israel. Decalvare et tondere
super filios deliciarum tuarum: dilata calvitium tuum sicut a-
quila: quoniam captivi ducti sunt ex te.

II

Ve qui cogitatis inutile, et operamini malum in cu-
bilibus vestris: in luce matutina faciunt illud, quoniam
contra Deum est manus eorum. Et concupierunt agros, et violenter tule-
runt, et domos rapuerunt: et calumniabantur virum, et domum
eius, virum et hereditatem eius. Idcirco hec dicit Dominus: Ecce
ego cogito super familiam istam malum: unde non aufe-
retis colla vestra, et non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum
est. In die illa sumetur super vos parabola, et cantabitur can-
ticum cum suavitate dicentium: Depopulatione vastati sumus:
pars populi mei commutata est: quomodo recedet a me cum revertatur,
qui regiones vestras dividat? Propter hoc non erit tibi mittens
funiculum sortis in cetu Domini. O Israel, ne loquamini loquen-
tes: non stillabit super istos, non comprehendet confusio. Dicit domus
Iacob: Numquid abbreviatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogi-
tationes eius? Nonne verba mea bona sunt cum eo qui recte gra-
ditur? Et e contrario populus meus in adversarium consurrexit: desu-
per tunicam pallium sustulistis: et eos qui transibant sim-
pliciter convertistis in bellum. Mulieres populi mei eiecistis de do-
mo deliciarum suarum: a parvulis earum tulistis laudem meam
in perpetuum. Surgite et ite, quia non habetis hic requiem:
propter immunditiam eius corrumpetur putredine pessima. Uti-
nam non essem vir habens spiritum, et mendacium potius loquerer.
Stillabo tibi in vinum et in ebrietatem: et erit super quem stil-
latur populus iste. Congregatione congregabo Iacob totum te:
in unum conducam reliquias Israel, pariter ponam illum
quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio caularum: tu-
multuabuntur a multitudine hominum. Ascendet enim pan-
dens iter ante eos: divident, et transibunt portam, et egredi-
entur per eam: et transibit rex eorum coram eis, et Dominus in ca-
pite eorum.

III

Et dixi: Audite principes Iacob, et duces domus Israel: Num-
quid non vestrum est scire iudicium, qui odio habetis bo-
num, et diligitis malum? Qui violenter tollitis pelles eorum de-
super eos, et carnem desuper ossibus eorum. Qui comederunt
carnem populi mei, et pellem eorum desuper excoriaverunt:
et ossa eorum confregerunt, et conciderunt sicut in lebete, et quasi carnem
in medio olle. Tunc clamabunt ad Dominum, et non exaudiet
eos: et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut
nequiter egerunt in adinventionibus suis. Hec dicit Dominus
super prophetas qui seducunt populum meum: qui mordent
dentibus suis, et predicant pacem: et si quis non dederit in
ore eorum quippiam, sanctificant super eum prelium. Propterea nox vo-
bis pro visione erit, et tenebre vobis pro divinatione:
et occumbet sol super prophetas, et obtenebrabitur super eos
dies. Et confundentur qui vident visiones, et confundentur
divini: et operient vultus suos omnes, quia non est responsum
Dei. Verumptamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, iu-
dicio et virtute: ut annuntiem Iacob scelus suum, et Isra-
el peccatum suum. Audite hec principes domus Iacob, et iu-
dices domus Israel: qui abhominamini iudicium, et omnia
recta pervertitis. Qui edificatis Sion in sanguini-
bus, et Ierusalem in iniquitate. Principes eius in muneri-
bus iudicabant, et sacerdotes eius in mercede docebant,
et prophete eius in pecunia divinabant: et super Dominum requi-
escebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum?
non venient super nos mala. Propter hoc causa vestri, Sion quasi
ager arabitur, et Ierusalem quasi acervus lapidum erit, et mons
templi in excelsa silvarum.

IIII

Et in novissimo dierum erit mons domus Domini preparatus
in vertice montium, et sublimis super colles: et flu-
ent ad eum populi, et properabunt gentes multe, et dicent: Ve-
nite ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Ia-
cob: et docebit nos de viis suis, et ibimus in semitis eius:
quia de Sion egredietur lex, et verbum Domini de Ierusalem. Et iudicabit
inter populos multos, et corripiet gentes fortes usque in
longinquum: et concident gladios suos in vomeres, et hastas
suas in ligones. Non sumet gens adversus gentem
gladium, et non discent ultra belligerare. Et sedebit vir
subtus vineam suam, et subtus ficum suam, et non erit
qui deterreat: quia os Domini exercituum locutum est. Quia omnes populi
ambulabunt unusquisque in nomine dei sui: nos autem
ambulabimus in nomine Dei nostri in eternum et ultra. In di-
e illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem, et eam
quam eieceram colligam, et quam afflixeram consolabor:
et ponam claudicantem in reliquias, et eam que
laboraverat in gentem robustam. Et regnabit
Dominus super eas in monte Sion, ex hoc nunc et usque
in eternum. Et tu turris gregis nebulosa filie Sion,
usque ad te veniet: et veniet potestas prima, reg-
num filie Ierusalem. Nunc quare merore contraheris? Numquid
rex non est tibi, aut consiliarius tuus periit, quia comprehen-
dit te dolor sicut parturientem? Dole et satage
filia Sion, quasi parturiens: quia nunc egredieris de ci-
vitate, et habitabis in regione, et venies usque
ad Babylonem: ibi liberaberis, ibi redimet

te dominus de manu inimicorum tuorum. Et nunc congregate sunt super
te gentes multe que dicunt lapidetur et aspiciat in Syon
oculus noster. Ipsi autem non cognoverunt cogitationes domini et non
intellexerunt consilium eius. quia congregavit eos quasi fenum
aree. Surge et tritura filia Syon. quia cornu tuum ponam
ferreum. et ungulas tuas ponam ereas et comminu-
es populos multos. et interficies domino rapinas eorum et forti-
tudinem eorum domino universe terre. V

Nunc vastaberis filia latronis. obsidionem posue-
runt super nos. in virga percutient maxillam iudi-
cis Israel. Et tu Bethleem Effrata parvulus es in milibus
Iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel. et
egressus eius ab initio a diebus eternitatis. Propter hoc dabit deus
eos usque ad tempus in quo parturiens pariet. et reliquie fratrum
eius convertentur ad filios Israel. et stabit et pascet in for-
titudine domini. in sublimitate nominis domini dei sui. et converten-
tur. quia nunc magnificabitur usque ad terminos universe
terre. et erit iste pax cum Assyrius venerit in terram nostram
et quando calcaverit in domibus nostris. et suscitabimus super eum
septem pastores. et octo primates homines. et pascent terram
Assur in gladio. et terram Nemroth in lanceis eius.
Et liberabit ab Assur cum venerit in terram nostram. et cum
calcaverit in finibus nostris. et erunt reliquie Iacob in me-
dio populorum multorum quasi ros a domino. et quasi stille super herbam. que
non expectat virum. et non prestolabitur filios hominum. Et erunt reli-
quie Iacob in gentibus in medio populorum multorum. quasi
leo in iumentis silvarum. et quasi catulus leonis rugiens
in gregibus pecorum. Qui cum transierit et conculcaverit et
ceperit non est qui eruat. Et exaltabitur manus tua
super hostes tuos. et omnes inimici tui peribunt. Et erit in
die illa dicit dominus. auferam equos tuos de medio tui.
et disperdam quadrigas tuas. et perdam civitates terre tue
et destruam omnes munitiones tuas. et auferam ma-
leficia de manu tua. et divinationes non erunt in te. et perire
faciam sculptilia tua. et statuas tuas de medio tui.
et non adorabis ultra opera manuum tuarum. et
evellam lucos tuos de medio tui. et conteram civita-
tes tuas. Et faciam in furore et in indignatione ul-
tionem in omnibus gentibus que non audierunt. VI

Audite que dominus loquitur. Surge contende iudicio adver-
sum montes. et audiant colles vocem tuam. Au-
diant montes iudicium domini. et fortia fundamenta ter-
re. quia iudicium domini cum populo suo. et cum Israel diiudicabitur.
Populus meus quid feci tibi. aut quid molestus fui tibi.
Responde mihi. Quia eduxi te de terra Egypti. et de domo servi-
tutis liberavi te. et misi ante faciem tuam Moysen et A-
aron. et Mariam. Populus meus memento queso quid cogi-
taverit Balac rex Moab. et quid responderit ei Balaam
filius Beor de Sethim usque ad Galgalam. ut cog-
nosceres iustitiam domini. Quid dignum offeram domino.
Curvabo genu deo excelso. numquid offeram ei holo-
caustomata. et vitulos anniculos. Numquid pla-
cari potest deus in milibus arietum aut in multis mili-
bus hircorum pinguium. Numquid dabo primogenitum meum
pro scelere meo fructum ventris mei pro peccato anime mee.
Indicabo tibi homo quid sit bonum. et quid dominus requirat
a te. Utique facere iudicium. et diligere misericordiam. et sollici-
tum ambulare cum deo tuo. Vox domini ad civitatem

clamat. et salus erit timentibus nomen tuum. Audite
tribus. et quis approbabit illud. Adhuc ignis in domo impii
thesauri iniquitatis. et mensura minor ire plena. Num-
quid iustificabo stateram impiam. et saccelli ponde-
ra dolosa. in quibus divites eius repleti sunt iniquitate. et
habitantes in ea loquebantur mendacium. et lingua eorum fraudu-
lenta in ore eorum. Et ego ergo cepi percutere te perditione super
peccatis tuis. Tu comedes et non saturaberis. et humiliatio tua in
medio tui. Et apprehendes et non salvabis. et quos sal-
vaveris in medium gladium dabo. Tu seminabis
et non metes. tu calcabis olivam et non ungeris oleo. et
mustum et non bibes vinum. Et custodisti precepta Amri. et omne
opus domus Achab. et ambulasti in voluptatibus eorum
ut darem te in perditionem. et habitantes in ea in sibilum.
et obprobrium populi mei portabitis. VII

Ve mihi quia factus sum sicut qui colligit in autumpno
racemos vindemie. Non est botrus ad comeden-
dum. precoquas ficus desideravit anima mea. Periit sanctus de terra
et rectus in hominibus non est. Omnes in sanguine insidiantur
vir fratrem suum venatur ad mortem. Malum manuum suarum
dicunt bonum. princeps postulat. et iudex in reddendo
est. et magnus locutus est desiderium anime sue. et conturbave-
runt eam. Qui optimus in eis est quasi paliurus. et
qui rectus quasi spina de sepe. Dies speculationis tue visi-
tatio tua venit. nunc erit vastitas eorum. Nolite credere a-
mico. et nolite confidere in duce. Ab ea que dormit in sinu tuo
custodi claustra oris tui. quia filius contumeliam facit
patri. et filia consurgit adversus matrem suam. nurus contra
socrum suam. et inimici hominis domestici eius. Ego autem
ad dominum aspiciam. expectabo deum salvatorem me-
um. audiet me deus meus. Ne leteris inimica me-
a super me. quia cecidi consurgam. cum sedero in tenebris
dominus lux mea est. Iram domini portabo quoniam peccavi ei.
donec causam meam iudicet et faciat iudicium meum.
educet me in lucem. videbo iustitiam eius. Et aspiciet
et me inimica mea. et operietur confusione. que dicit
ad me. ubi est dominus deus tuus. oculi mei videbunt
eam. nunc erit in conculcationem ut lutum platearum. Dies
ut edificentur macerie tue. In die illa longe
fiet lex. In die illa et usque ad te veniet Assur. et us-
que ad civitates munitas. et a civitatibus munitis usque
ad flumen. et ad mare de mari. et ad montem de monte.
Et terra erit in desolationem propter habitatores suos. propter fruc-
tum cogitationum eorum. Pasce populum tuum in virga tua. gre-
gem hereditatis tue habitantes solos in saltu. In me-
dio Carmeli pascentur Basan et Galaad iuxta dies an-
tiquos. Secundum diem egressionis tue de terra Egypti osten-
dam ei mirabilia. Videbunt gentes. et confundentur super
omni fortitudine sua. ponent manum super os. aures
eorum surde erunt. Lingent pulverem sicut serpentes
velut reptilia terre perturbabuntur de edibus suis.
Dominum deum nostrum non desiderabunt. et timebunt te. Quis
deus similis tui qui aufers iniquitatem. et transfers
peccatum reliquiarum hereditatis tue. Non inmittet ultra fu-
rorem suum. quoniam volens misericordiam est. Revertetur et mi-
serebitur nostri. deponet iniquitates nostras. et proiciet in
profundum maris omnia peccata nostra. Dabis veritatem Ia-
cob misericordiam Abraham. que iurasti patribus nostris a diebus

Antiquus. **Incipit prologus naum prophete.**

Naum prophetam ante adventum regis assyriorum qui post x tribus israel captivas in suas regiones transtulerat ut illius hebreorum traditio confirmat. Siquidem in fine ezechie predicti regis adventum eius propheta nuntiare monstratur. Cum enim habitatores ninive iona interitum civitatis predicante sed divina ira deserta tum interitum sustinerent peccatorum et impietatis pristinam egissent. accepta dei misericordia gravioribus se criminibus implicare viderentur. Quia decem memorat propheta spiritu plenus iudicium dei annuntiat irati est locutus. Deus zelans et ulciscens dominus. Jam enim x tribus ab assyriis ducte fuerant in captivitatem sub ezechia rege iuda sub quo et hic in consolatione populi transmigrati ad assyrios ninive visio cernitur. Nec erat parva consolatio tam his qui iam assyriis serviebant quam reliquis qui sub ezechia de tribu iuda et beniamin qui ab eisdem hostibus insidiabantur ut audirent assyrios quoque a chaldeis esse capiendos sicut in consequentibus libri huius demonstrabitur. **Incipit naum propheta**

Onus ninive. liber visionis naum helcesei. Deus emulator et ulciscens dominus. ulciscens dominus et habens furorem. ulciscens dominus in hostes suos et irascens ipse inimicis suis. Dominus patiens et magnus fortitudine et mundans non faciet innocentem. Dominus in tempestate et turbine vie eius et nebule pulvis pedum eius. Increpans mare et exsiccans illud. et omnia flumina ad desertum adducens. Infirmatus est basan et carmelus. et flos libani elanguit. Montes commoti sunt ab eo. et colles adsolati sunt. et contremuit terra a facie eius. et orbis et omnes habitantes in eo. Ante faciem indignationis eius quis stabit. Et quis resistet in ira furoris eius. Indignatio eius effusa est ut ignis. et petre dissolute sunt ab eo. Bonus dominus et confortans in die tribulationis. et sciens sperantes in se. Et in diluvio pretereunte consummationem faciet loci eius. et inimicos eius persequentur tenebre. Quid cogitatis contra dominum. consummationem ipse faciet. Non consurget duplex tribulatio. quia sicut spine se invicem complectuntur. sic convivium eorum pariter potantium consumetur quasi stipula ariditate plena. Ex te enim exibit cogitans contra dominum maliciam. mente pertractans prevaricationem. Hec dicit dominus. Si perfecti fuerint. et ita plures sic quoque attondentur. et pertransibit. Afflixi te et non affligam te ultra. Et nunc conteram virgam eius de dorso tuo. et vincula tua dirumpam. Et precipiet super te dominus. non seminabitur ex nomine tuo amplius. De domo dei tui interficiam sculptile et conflatile. ponam sepulchrum tuum quia inhonoratus es. Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem. Celebra iuda festivitates tuas et redde vota tua. quia non adiciet ultra ut pertranseat in te belial. universus interiit.

II

Ascendit qui dispergat coram te qui custodiat obsidionem. contemplare viam. conforta lumbos. robora virtutem valde. Quia sicut reddidit dominus superbiam iacob. sic superbiam israel. quia vastatores dissipaverunt eos. et propagines eorum corruperunt. Clypeus fortium eius ignitus. viri exercitus in coccineis. Ignee habene currus in die preparationis eius. et agitatores eius consopiti sunt. In itineribus conturbati sunt. quadrige collise sunt in plateis. Aspectus eorum quasi lampades. quasi fulgura discurrentia. Recordabitur fortium suorum. ruent in itineribus suis. velociter ascendent muros eius. et preparabitur umbraculum. Porte fluviorum aperte sunt. et templum ad solum dirutum. Et miles captivus abductus est. et ancille eius minabuntur gementes ut columbe murmurantes in cordibus suis. Et ninive quasi piscina aquarum aque eius. Ipsi vero fugerunt. State state. et non est qui revertatur. Diripite argentum diripite aurum. et non est finis divitiarum ex omnibus vasis desiderabilibus. Dissipata est et scissa. et dilacerata. et cor tabescens. et dissolutio geniculorum. et defectio in cunctis renibus. et facies omnium sicut nigredo olle. Ubi est habitaculum leonum. et pascua catulorum leonum. ad quam ivit leo ut ingrederetur illuc catulus leonis. et non est qui exterreat. Leo cepit sufficienter catulis suis. et necavit leenis suis. et implevit preda speluncas suas. et cubile suum rapina. Ecce ego ad te dicit dominus deus exercituum. et succendam usque ad fumum quadrigas tuas. et leunculos tuos comedet gladius. et exterminabo de terra predam tuam. et non audietur ultra vox nuntiorum tuorum.

III

Ve civitas sanguinum universa mendacia dilaceratione plena. non recedet a te rapina. Vox flagelli et vox impetus rote. et equi frementis. et quadrige ferventis. et equitis ascendentis. et micantis gladii. et fulgurantis haste. et multitudinis interfecte. et gravis ruine. nec est finis cadaverum. et corruent in corporibus suis. propter multitudinem fornicationum meretricis. speciose et grate. et habentis maleficia. que vendidit gentes in fornicationibus suis. et familias in maleficiis suis. Ecce ego ad te dicit dominus deus exercituum. et revelabo pudenda tua in facie tua. et ostendam gentibus nuditatem tuam. et regnis ignominiam tuam. et proiciam super te abhominationes tuas. et contumeliis te afficiam. et ponam te in exemplum. Et erit omnis qui viderit te resiliet a te. et dicet. Vastata est ninive. Quis commovebit super te caput. Unde queram consolatorem tibi. Numquid melior es alexandria populorum que habitat in fluminibus. aque in circuitu eius. cuius divitie mare. aque muri eius. Ethiopia fortitudo eius et egyptus. et non est finis. Affrica et libies fuerunt in auxilio eius. Sed et ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem. parvuli eius elisi sunt in capite omnium viarum. et super inclitos eius miserunt sortem. et omnes optimates eius confixi sunt in compedibus. Et tu ergo inebriaberis. et eris despecta. et tu queres auxilium ab inimico. Omnes munitiones tue sicut ficus cum grossis suis. si concusse fuerint cadent in os comedentis. Ecce populus tuus mulieres in medio tui. inimicis tuis adapertione pandentur porte terre tue. devorabit ignis vectes tuos. Aquam propter obsidionem hauri tibi. extrue munitiones tuas. Intra in lutum et calca. subigens tene laterem. Ibi comedet te ignis. peribis gladio. devorabit te ut bruchus. Congregare ut bruchus. multiplicare ut locusta. Plures fecisti negociationes tuas quam stelle sint celi. Bruchus expansus est. et avolavit. Custodes tui quasi locusta.

et parvuli tui quasi locustae locustarum quae consident in sepibus in die
frigoris; sol ortus est et avolaverunt, et non est cognitus locus
earum ubi fuerint. Dormitaverunt pastores tui, rex Assur; sepe-
lientur principes tui; latitavit populus tuus in montibus, et non est
qui congreget. Non est obscura contritio tua; pessima est
plaga tua. Omnes qui audierunt auditionem tuam compresserunt
manum super te, quia super quem non transiit malitia tua semper?

Quatuor prophetae in duodecim prophetarum volumine **Prologus**
sunt, et quibus tempus in principio lemma. **Abacuch**
et ponitur titulus in hunc: Malachias porro Zacharias
in medio et circa finem duos huiusmodi ponit titulos,
ex quibus unus est onus verbi domini in terra adrac et damasci requies
eius; alter in fine onus verbi domini super israel. De naum ordinibus ut
iam liber editus est. De zacharia et malachia sicut vita
comes fuerit disseremus. Nunc autem abacuch habemus in manibus, qui
ex eo quod amabilis domino est vocatur amplexator, vel quod in certa-
men et luctam et, ut ita dicam, amplexum cum deo congreditur:
amplexantis vel luctantis fortitudinis est nomen. Nullus enim
tam audaci voce ausus est deum ad disceptationem iustitiae
provocare et dicere ei: Cur in rebus humanis et mundi istius
pompa tanta rerum versatur iniquitas? Usquequo domine clama-
bo et non exaudies; vociferabor ad te vim patiens et non
salvabis. Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem vide-
re; lacerata est lex et non pervenit usque ad rectum iudicium, quia
impius praevalet adversus iustum. Ideo egreditur iudicium per-
versum. Vide quam temeraria vox sit et quo blasphemera-
tis creatorem suum ad iudicium provocare, vas fragile
adversus figulum cur tale vel tale factum sit disputare. Nec
non et hoc ad discendum. Quod assumptio vel pondus quod sequitur iam
esse diximus, prophetae visio est, et adversum montanum dog-
ma perversum intelligit quod videt, nec ut amens loquitur
nec more insanientium feminarum dat sine mente sonum.
Unde apostolus iubet ut si prophetantibus aliis alii fuerit revela-
tum, taceant qui prius loquebantur. Statim subiunxit: Non
est enim dissensionis deus sed pacis. Ex quo intelligitur
quod ex voluntate reticeat, alii locum dat ad loquendum, pos-
sit et loqui et tacere cum velit. Qui autem extasi id est invitus loquitur, nec
tacere nec loqui in sua potestate habet. Illud quoque discite quod semel
a me violenter exigitis, ut quasi gradus quosdam et scalas
ad altiora intenti hystoriam tibi intexerem, prophetiam esse
contra babilonem et nabuch regem chaldeorum, ut quo prio-
re propheta, nam sicut abacuc sequitur vaticinium naum contra nini-
ven et assyrios qui vastaverunt decem tribus quae vocantur israel, ita
abacuc prophetiam habeat adversus babilonem et nabuch,
a quibus iudas et urbs templumque subversa sunt. Et ut sci-
as eo tempore fuisse abacuc quo iam duae tribus quae vocabantur
iuda ductae erant in captivitatem, daniel docere te poterit,
ad quem in lacum leonum abacuc cum prandio mittitur. Fertur
apud hebraeos haec ipsa ut legatur historia. Igitur
sive quis recipit scripturam istam sive non recipit, utrum
quod pro nobis est aut eis recipit et iam post statim textum liber
abacuc texitur, aut non recipit et quasi propheta scribat quae ventu-
ra cognoscit. Invenimus in exordio eiusdem causam adversus deum
prophetam: cur nabuch templum vastet et iudaeam, cur ie-
rusalem quondam urbem domini destruat, et clamet propheta et
non audiatur, vociferetur ad dominum oppressus a chaldaeis et non sal-
vet. Quare et ipse propheta vel populus cuius persona loquitur ad haec usque ve-
nit et hunc usque perductus sit ut iniquitatem in hostium et
suum videret laborem. Cur iniustitia praevalet adversus
te. Et haec dicit pro nimia angustia, nesciens aurum in igne
conflari et tres pueros de camino puriores exisse quam intra-
verant. Quod et hoc gradualiter accipere possumus, quod ex persona huma-
nae impatientiae loquatur, ut in quandam vocem et plenam
doloris erumpat dicens: Usquequo respicis contemptores et taces
conculcante impio iustiorem se. Hoc autem loquitur nesciens ut
iudicia dei investigabilia et profundum divitiarum sapientiae et
scientiae eius. Quia non ita videt deus ut videt homo. Homo enim praesen-
tia respicit, deus futura et etiam cognoscit. Et quomodo si ae-
grotus aestuans febribus aquam frigidam postulet
et dicat ad medicum: Vim patior, crucior, examinor;
usquequo medice clamabo et non exaudies. Et respondet ei sapi-
entissimus et clementissimus medicus: Scio quo tempore debeam
quod postulas dare. Non misereor tui, quia nimia ista cru-
delitas est, voluntas tua contra te petit. Ita et dominus noster sciens
clementiae suae pondera atque mensuras interdum non exaudit
clamantem ut conferet et magis provocet ad rogandum
et quasi igne excoctum iustiorem et puriorem faciat, quod
intelligens apostolus, sed id quod iniquum est consecutus a domino,
ait: Et non deficimus et benedicimus dominum in omni tempore. Et scit
quia qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit,
et gloriatur in labore et dolore, et cum ieremia dicit: Tribula-
tionem et dolorem et miseriam inveni et nomen domini invocabo. Et quomodo alius
multatur deus, sic sanctus vir et bellator invictus ad exercendum
se et probandum tribulationem et miseriam venire deside-
rat. **Incipit liber abacuch**

Onus quod vidit abacuc propheta. Usquequo domine
clamabo et non exaudies; vociferabor ad
te vim patiens et non salvabis. Quare
ostendisti mihi iniquitatem et laborem
videre, praedam et iniustitiam contra me? Quare respicis con-
temptores et taces conculcante impio iustiorem se? Et fa-
cies homines quasi pisces maris et quasi reptilia non habentia ducem.
Et factum est iudicium et contradictio potentior. Propter hoc lacerata est lex
et non pervenit usque ad finem iudicium, quia impius praeva-
let adversus iustum; propterea egredietur iudicium perversum. Aspi-
cite in gentibus et videte, et admiramini et obstupescite,
quia opus factum est in diebus vestris quod nemo credet cum nar-
rabitur. Quia ecce ego suscitabo chaldaeos, gentem a-
maram et velocem, ambulantem super latitudinem
terrae ut possideat tabernacula non sua. Horribilis et terri-
bilis est; ex semetipsa iudicium et onus egredietur. Levio-
res pardis equi eius et velociores lupis vespertinis, et diffun-
dentur equites eius; equites namque eius de longe venient,
volabunt quasi aquila festinans ad comedendum. Omnes ad praedam ve-
nient; facies eorum ventus urens, et congregabit quasi hare-
nam captivitatem. Et ipse de regibus triumphabit, et
tyranni ridiculi eius erunt; ipse super omnem muni-
tionem ridebit, et comportabit aggerem et capiet eam. Tunc
mutabitur spiritus eius et pertransibit et corruet. Haec est forti-
tudo eius dei sui. Numquid non tu a principio domine deus
meus, sancte meus, et non moriemur? Domine in iudicium posu-
isti eum, et fortem ut corriperes fundasti eum. Mundi sunt
oculi tui ne videas malum, et respicere ad iniquitatem
non poteris. Quare non respicis super inique agentes et taces
devorante impio iustiorem se? Et facies homines quasi
pisces maris et quasi reptile non habens principem. Totum

in hamo sublevavit, traxit illud in sagena sua, et con-
gregavit in rete suo. Super hoc letabitur et exultabit. Propter
ea immolabit sagene sue, et sacrificabit reti suo, quia in
ipsis incrassata est pars eius, et cibus eius electus. Propter hoc ergo expandit sa-
genam suam, et semper interficere gentes non parcet. II

Super custodiam meam stabo, et figam gradum meum super
munitionem, et contemplabor ut videam quid dicatur
mihi, et quid respondeam ad arguentem me. Et respondit mihi Dominus, et dixit:
Scribe visum, et explana eum super tabulas, ut percurrat qui
legit eum. Quia adhuc visus procul, et apparebit in finem, et non
mentietur. Si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet
et non tardabit. Ecce qui incredulus est, non erit recta anima eius in
semet ipso. Iustus autem in sua fide vivet. Et quomodo vinum
potantem decipit, sic erit vir superbus, et non decorabitur, qui
dilatavit quasi infernus animam suam, et ipse quasi mors
et non adimpletur, et congregabit ad se omnes gentes, et coa-
cervabit ad se omnes populos. Numquid non omnes isti super eum pa-
rabolam sument, et loquelam enigmatum eius, et dicetur:
Ve ei qui multiplicat non sua. Usquequo et aggravat contra se den-
sum lutum? Numquid non repente consurgent qui mordeant
te, et suscitabuntur lacerantes te, et eris in rapinam eis?
Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes qui reliqui
fuerint de populis propter sanguinem hominis, et iniquitatem terre ci-
vitatis, et omnium habitantium in ea. Ve qui congregat avariti-
am malam domui sue, ut sit in excelso nidus eius, et libera-
ri se putat de manu mali. Cogitasti confusionem domu-
i tue, concidisti populos multos, et peccavit anima tua. Quia
lapis de pariete clamabit, et lignum quod inter iuncturas edi-
ficiorum est respondebit. Ve qui edificat civitatem in san-
guinibus, et preparat urbem in iniquitate. Numquid non hec sunt
a Domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igni, et gentes
in vacuum, et deficient. Quia replebitur terra ut cognoscat
gloriam Domini, quasi aque operientes mare. Ve qui potum dat amico
suo mittens fel suum, et inebrians ut aspiciat nuditatem
eius. Repletus es ignominia pro gloria. Bibe tu quoque, et con-
sopire. Circumdabit te calix dextere Domini, et vomitus ignomi-
nie super gloriam tuam. Quia iniquitas Libani operiet te, et va-
stitas animalium deterrebit eos, de sanguinibus hominum
et iniquitate terre, et civitatis, et omnium habitantium in ea. Quid
prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus, conflatile et
imaginem falsam? Quia speravit in figmento fictor eius
ut faceret simulachra muta. Ve qui dicit ligno: Exper-
giscere; Surge, lapidi tacenti. Numquid ipse docere poterit?
Ecce iste coopertus est auro et argento, et omnis spiritus non est in
visceribus eius. Dominus autem in templo sancto suo: sileat a facie
eius omnis terra. III

Domine audivi auditionem tuam
et timui. Domine, opus tuum in medio annorum vivifica
illud. In medio annorum notum facies; cum iratus fueris misericordie
recordaberis. Deus ab austro veniet, et sanctus de monte
Pharan. Operuit celos gloria eius, et laudis eius plena est
terra. Splendor eius ut lux erit; cornua in manibus eius. Ibi ab-
scondita est fortitudo eius. Ante faciem eius ibit mors. Et egre-
dietur diabolus ante pedes eius. Stetit, et mensus est terram. Aspexit
et dissolvit gentes, et contriti sunt montes seculi. Incurva-
ti sunt colles mundi ab itineribus eternitatis eius. Pro ini-
quitate vidi tentoria Ethiopie, turbabuntur pelles terre
Madian. Numquid in fluminibus iratus es, Domine? aut in flu-
minibus furor tuus? vel in mari indignatio tua? Qui
ascendes super equos tuos, et quadrige tue salvatio. Suscitans susci-
tabis arcum tuum, iuramenta tribubus que locutus es. Fluvios scin-
des terre; viderunt te aque, et doluerunt montes; gurges aquarum tran-
siit. Dedit abyssus vocem suam, altitudo manus suas le-
vavit. Sol et luna steterunt in habitaculo suo; in luce sagit-
tarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis haste tue. In
fremitu conculcabis terram, in furore obstupefacies gentes.
Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum christo tuo.
Percussisti caput de domo impii; denudasti fundamentum
eius usque ad collum. Maledixisti sceptris eius, capiti bellato-
rum eius venientibus ut turbo ad dispergendum me. Exultatio
eorum sicut eius qui devorat pauperem in abscondito. Viam
fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum. Audivi
et conturbatus est venter meus; a voce contremuerunt labia me-
a. Ingrediatur putredo in ossibus meis, et subter me scate-
at. Ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad
populum accinctum nostrum. Ficus enim non florebit, et non erit germen in vineis.
Mentietur opus olive, et arva non afferent cibum. Abscidetur
de ovili pecus, et non erit armentum in presepibus. Ego autem in Domino
gaudebo, et exultabo in Deo Iesu meo. Deus Dominus fortitu-
do mea, et ponet pedes meos quasi cervorum, et super excelsa
mea deducet me victor in psalmis canentem. Prologus.

Tradunt Hebrei cuiuscumque prophete Sophonie prophete
pater aut avus ponatur in titulo, ipsos quoque prophe-
tas fuisse. Unde et Amos unus de xii prophetis, qui di-
cit: Non sum propheta nec filius prophete, sed pastor caprarum vel-
licans sycomoros, patris nomen in titulo non habet. Hec si ve-
rum est, Sophonias propheta qui nomine ut tradicam prophe-
tico gloriosa maiorum suorum stirpe generatus est. Habuit enim
patrem Chusi, avum Godoliam, proavum Amasiam, at-
avum Ezechiam, et talem quadrigam ipse velut exte-
nus auriga conplevit. Nomen Sophonie alii speculam,
alii archanum Domini transtulerunt. Sive ergo speculam sive
archanum Domini, absconditum Domini inspiratur. Utrumque prophe-
te convenit. Dicitur ei ad Ezechiel: Fili hominis, speculatorem
domui Israel te posui. Iste ergo propheta qui erat in specula
et in sublimibus constitutus, viderat mysteria Dei. Habebat
Chusi, qui interpretatur humilitas. Habebat quoque avum
Godoliam, qui dicitur magnitudo Domini, proavum Amasiam,
qui et ipse dicitur in sermonem Domini, proavum Amasiam,
atavum Ezechiam qui sonat fortitudo Domini. De for-
titudine itaque Domini natus est sermo Domini. De sermone Domini
nata est Domini magnitudo. De magnitudine Domini nata
est humilitas, ut cum pervenerit aliquis ad perfectum dicat:
Quia non sum dignus vocari apostolus. Unde in psalmis: Domine non est
exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Iosiam re-
gem vide cuius temporibus Sophonias prophetasse invenitur,
deo pre omnibus regibus Iude placuisse hystoria quarti libri
regum et verba dierum Paralipomenon demonstrat. Iosias simu-
lachra, que pater suus Amon et avus Manasses in tem-
plo dei collocaverant, deiecta comminuisse monstratur. In
quibus etiam serpentem eneum a Moyse factum, cum errori
induceret populum superstitione ydolorum deceptus, abstulerat.
Id custodisse pascha et initiasse temporibus multis solus
celebrasse firmatur. Ideo Deus per prophetam temporibus memo-
rati regis que perventura essent ostendens gentibus
quid idem comprehendisse assiduorum iudicum populo uno visse
sunt, putatam urbis restaurationem tunc temporis

tribuendam rectius lectoris destinavit. **Liber Sophonie prophete.**

Verbum domini quod factum est ad Sophoniam filium Chusi filii Godolie filii Amarie filii Ezechie in diebus Iosie filii Amon regis Iuda. Congregans congregabo omnia a facie terre dicit dominus. Congregans hominem et pecus, congregans volatilia celi et pisces maris, et ruine impiorum erunt, et disperdam homines a facie terre dicit dominus. Et extendam manum meam super Iudam et super omnes habitatores Ierusalem, et disperdam de loco hoc reliquias Baal, et nomina edituorum cum sacerdotibus, et eos qui adorant super tecta militiam celi, et adorant et iurant in domino et iurant in Melchon, et qui avertuntur de post tergum domini, et qui non quesierunt dominum nec investigaverunt eum. Silete a facie domini dei, quia iuxta est dies domini, quia preparavit dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos. Et erit in die hostie domini, visitabo super principes et super filios regis et super omnes qui induti sunt veste peregrina. Et visitabo super omnem qui arroganter ingreditur super limen in die illa, qui complent domum domini dei sui iniquitate et dolo. Et erit in die illa dicit dominus vox clamoris a porta piscium, et ululatus a secunda, et contritio magna a collibus. Ululate habitatores pile, conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt omnes involuti argento. Et erit in tempore illo scrutabor Ierusalem in lucernis, et visitabo super viros defixos in fecibus suis, qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene dominus et non faciet male. Et erit fortitudo eorum in direptionem, et domus eorum in desertum, et edificabunt domos et non habitabunt, et plantabunt vineas et non bibent vinum earum. Iuxta est dies domini magnus, iuxta et velox nimis; vox diei domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies ire dies illa, dies tribulationis et angustie, dies calamitatis et miserie, dies tenebrarum et caliginis, dies nebule et turbinis, dies tube et clangoris super civitates munitas et super angulos excelsos. Et tribulabo homines, et ambulabunt ut ceci, quia domino peccaverunt; et effundetur sanguis eorum sicut humus, et corpora eorum sicut stercora. Sed et argentum eorum et aurum eorum non poterit liberare eos in die ire domini; in igne zeli eius devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram.

II

Convenite congregamini gens non amabilis, priusquam pariat iussio quasi pulverem transeuntem diem, antequam veniat super vos ira furoris domini, antequam veniat super vos dies indignationis domini. Querite dominum omnes mansueti terre, qui iudicium eius estis operati; querite iustum, querite mansuetum, si quomodo abscondamini in die furoris domini. Quia Gaza destructa erit, et Ascalon in desertum; Azotum in meridie eicient, et Accaron eradicabitur. Ve qui habitatis funiculum maris, gens perditorum; verbum domini super vos Chanaan terra Philistinorum, et disperdam te ita ut non sit inhabitator. Et erit funiculus maris requies pastorum et caule pecorum. Et erit funiculus eius qui remanserit de domo Iuda; ibi pascentur, in domibus Ascalonis ad vesperam requiescent, quia visitabit eos dominus deus eorum, et avertet captivitatem eorum. Audivi opprobrium Moab et blasphemias filiorum Amon, que exprobraverunt populo meo, et magnificati sunt super terminos eorum. Propterea vivo ego dicit dominus exercituum deus Israel, quia Moab ut Sodoma erit, et filii Amon quasi Gomorra, siccitas spinarum et acervi salis et desertum usque in eternum; reliquie populi mei diripient illos, et residui gentis mee possidebunt eos. Hoc eis eveniet pro superbia sua, quia blasphemaverunt et magnificati sunt super populum domini exercituum. Horribilis dominus super eos, et attenuabit omnes deos terre, et adorabunt eum viri de loco suo, omnes insule gentium. Sed et vos Ethiopes interfecti gladio meo eritis. Et extendet manum suam super aquilonem et perdet Assur, et ponet speciosam in solitudinem et in invium et quasi desertum. Et accubabunt in medio eius greges, omnes bestie gentium; et onocrotalus et ericius in liminibus eius morabuntur; vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari, quoniam attenuabo robur eius. Hec est civitas gloriosa habitans in confidentia, que dicebat in corde suo: Ego sum et extra me non est alia amplius. Quomodo facta est in desertum cubile bestie? Omnis qui transit per eam sibilabit et movebit manum suam.

III

Ve provocatrix et redempta civitas columba. Non audivit vocem et non suscepit disciplinam; in domino non est confisa, ad deum suum non appropinquavit. Principes eius in medio eius quasi leones rugientes, iudices eius lupi vespere, non relinquebant in mane. Prophete eius vesani, viri infideles; sacerdotes eius polluerunt sanctum, iniuste egerunt contra legem. Dominus iustus in medio eius non faciet iniquitatem; mane mane iudicium suum dabit in lucem, et non abscondetur; nescivit autem iniquus confusionem. Disperdidi gentes, et dissipati sunt anguli earum; desertas feci vias eorum, dum non est qui transeat; desolate sunt civitates eorum, non remanente viro neque ullo habitatore. Dixi: Attamen timebis me, suscipies disciplinam, et non peribit habitaculum eius propter omnia in quibus visitavi eam; verumtamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas. Quapropter expecta me dicit dominus in die resurrectionis mee in futurum, quia iudicium meum ut congregem gentes et colligam regna, et effundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei; in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra. Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine domini, et serviant ei humero uno. Ultra flumina Ethiopie, inde supplices mei, filii dispersorum meorum, deferent munus mihi. In die illa non confunderis super cunctis adinventionibus tuis quibus prevaricata es in me, quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbie tue, et non adicies exaltari amplius in monte sancto meo. Et derelinquam in medio tui populum pauperem et egenum, et sperabunt in nomine domini. Reliquie Israel non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, et non invenietur in ore eorum lingua dolosa, quoniam ipsi pascentur et accubabunt, et non erit qui exterreat. Hec dicit dominus: Lauda filia Sion, Syon iubila filia Ierusalem. Letare et exulta Israel in omni corde filia Ierusalem. Letare et exulta Israel in omni corde filia Ierusalem. Abstulit dominus iudicium tuum, avertit inimicos tuos; rex Israel dominus in medio tui, non timebis malum ultra. In die illa dicetur Ierusalem: Noli timere; Syon, non dissolvantur manus tue. Dominus deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit; gaudebit super te in letitia, silebit in dilectione sua, exultabit super te in laude. Nugas qui a lege recesserant congregabo, quia ex te erant, ut non ultra habeas super eis obprobrium. Ecce ego interficiam omnes qui afflixerunt te in tempore illo, et salvabo claudicantem, et eam que eiecta fuerat congregabo, et ponam eos in laudem et in nomen in omni terra confusionis eorum. In tempore illo quo adducam vos, et in tempore quo congregabo vos; dabo enim vos in nomen et in laudem omnibus populis terre, cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris, dicit dominus. **Incipit prologus Aggei prophete.**

Ieremias propheta ob causam perfidie Sedechie regis, ut in hystoria libri Regum et Paralipomenon indicatur, quia fidem promissam Nabuchodonosor regi Chaldeorum non servaverat, populum Israel refert cum memorato rege Israel expugnata urbe captivum Babyloniam fuisse perductum. Et cum memoratus propheta civitatis ipsius eversionem pro servitio dei et effusione sanguinis innocentium deplanxit in Trenis, volens consolari deus gentem eam in ultima desolatione eiusdem prophete ob causam memoratam precepit despicere LXX annorum captivitatem eundem populum in terra Chaldeorum statuit sustinere, hac ratione ut completo numero annorum novus populus immunis a memoratis peccatis ad revocationem terram perveniret. Sexagesimo tertio secundo anno regno Chaldeorum subverso, cui adhuc VIII anni ad regnandum restabant, quod et quinta visio Danielis ostendit propter causam sacrilegii que in eadem visione continetur fuisse extinctum, Darius rex qui Medis imperabat, ut VII visio Danielis ostendit, memoratorum regno successit. Cuius primo anno regni, ut decima visio ostendit Danielis, supputatis annis videns appropinquare tempus revisionis que per Ieremiam fuerat promissa, orans causam pro se et pro populo eandem promissionem a deo postulabat impleri. Cui per Gabrielem angelum in eadem visione usque post eosdem universa esse completa deus edixit. Nam moriente supradicto rege Medorum, et succedente in regno Cyro rege Persarum, promissione dei completa per eundem regem populum Israel in urbem reductum historia libri Paralipomenon et initium Esdre confirmant. Cumque a populo Israel a senioribus templum dei edificari cepisset, mortuo Cyro rege Persarum ac regnante Dario rege Persarum qui memorato successerat, invidie gentes civitatis urbem, ut idem Esdras refert, restaurationem templi et civitatis impedire ceperunt. Qua ratione deiectus populus Israel restaurationem supradicti templi diu necdum usque promissionem concessam esse credebant. Propter quod in secundo anno regni memorati Darii regis Persarum Aggeus propheta a deo missus ad Zorobabel qui de tribu Iuda erat, qui potestatem regni suscepturus erat, et Iesum filium Iosedech filium sacerdotem magnum monet ut credant completo annorum numero tempus restaurationis urbis advenisse, hoc addito ne incredulitatem propter vellent inmutari, de quo dominus dicit per eundem prophetam: Hic dicit: Non venit tempus ut reedificetur domus dei. Omnia autem que dixerit hic propheta continent revisionem populi, edificationem templi, renovationem civitatis, observantiam sacerdotalem, et initium regnorum exitum significant. Liber Aggei prophete.

In anno secundo Darii regis Persarum in mense sexto in die una mensis factum est verbum domini in manu Aggei prophete ad Zorobabel filium Salathiel et ad Iesum filium Iosedech sacerdotem magnum dicens: Hec dicit dominus exercituum dicens: Populus iste dicit: Nondum venit tempus domus domini edificande. Et factum est verbum domini in manu Aggei prophete dicens: Numquid tempus vobis est ut habitetis in domibus laqueatis, et domus ista deserta? Et nunc hec dicit dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum et intulistis parum; comedistis et non estis satiati; bibistis et non estis inebriati; operuistis vos et non estis calefacti; et qui mercedes congregavit misit eas in sacculum pertusum. Hec dicit dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Ascendite in montem, portate ligna et edificate domum, et acceptabilis mihi erit, et glorificabor, dicit dominus. Respexistis ad amplius, et ecce factum est minus; et intulistis in domum, et exsufflavi illud. Quam ob causam? dicit dominus exercituum: Quia domus mea deserta est, et vos festinastis unusquisque in domum suam. Propter hoc super vos prohibiti sunt celi ne darent rorem, et terra prohibita est ne daret germen suum. Et vocavi siccitatem super terram, et super montes, et super triticum, et super vinum, et super oleum, et quecumque profert humus, et super homines, et super iumenta, et super omnem laborem manuum. Et audivit Zorobabel filius Salatiel et Iesus filius Iosedech sacerdos magnus et omnes reliquie populi vocem dei sui, et verba Aggei prophete sicut misit eum dominus deus eorum ad eos; et timuit omnis populus a facie domini. Et dixit Aggeus nuntius domini de nuntiis domini populo dicens: Ego vobiscum, dicit dominus. Et suscitavit dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel ducis Iuda, et spiritum Iesu filii Iosedech sacerdotis magni, et spiritum reliquorum de omni populo; et ingressi sunt et faciebant opus in domo domini exercituum dei sui, ii. capitulum
in die vicesima et quarta mensis, in sexto mense, in anno secundo Darii regis. In septimo mense vicesima et prima mensis factum est verbum domini in manu Aggei prophete dicens: Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda et ad Iesum filium Iosedech sacerdotem magnum et ad reliquos populi dicens: Quis in vobis est derelictus qui vidit domum istam in gloria sua prima? Et quid vos videtis hanc nunc? Numquid non ita est quasi non sit in oculis vestris? Et nunc confortare Zorobabel, dicit dominus, et confortare Iesu fili Iosedech sacerdos magne, et confortare omnis populus terre, dicit dominus exercituum, et facite, quoniam ego vobiscum sum, dicit dominus exercituum, verbum quod pepigi vobiscum cum egrederemini de terra Egypti; et spiritus meus erit in medio vestrum. Nolite timere, quia hec dicit dominus exercituum: Adhuc unum modicum est, et ego movebo celum et terram et mare et aridam, et movebo omnes gentes; et veniet desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria, dicit dominus exercituum. Meum est argentum et meum est aurum, dicit dominus exercituum. Magna erit gloria domus istius novissime plus quam prime, dicit dominus exercituum. In vicesima et quarta noni mensis, in anno secundo Darii regis, factum est verbum domini ad Aggeum prophetam dicens: Hec dicit dominus deus exercituum: Interroga sacerdotes legem dicens: Si tulerit homo carnem sanctificatam in hora vestimenti sui et tetigerit de summitate eius panem aut pulmentum aut vinum aut oleum aut omnem cibum, numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes dixerunt: Non. Et dixit Aggeus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes et dixerunt: Contaminabitur. Et respondit Aggeus et dixit: Sic populus iste et sic gens ista ante faciem meam, dicit dominus, et sic omne opus manuum eorum; et omnia que obtulerit ibi contaminata erunt. Et nunc ponite corda vestra a die hac et supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo domini. Cum accederetis ad acervum viginti modiorum et fierent decem, et intraretis ad torcular ut exprimeretis quinquaginta lagenas et fiebant viginti, percussi vos vento urente et aurugine et grandine omnia opera manuum vestrarum, et non fuit in vobis

qui reverteretur ad me dicit dominus. Ponite corda vestra ex die
ista et in futurum a die xxiiii et nona noni mensis a die qua
fundamenta iacta sunt templi domini. ponite super cor ve
strum. Numquid iam semen in germine est. et adhuc vi
nea et ficus et malogranatum et lignum olive non floruit.
Ex die ista benedicam. Et factum est verbum domini secundo ad agge
um in xx et iiii mensis dicens. Loquere ad zorobabel ducem
iuda dicens. Ego movebo celum pariter et terram. et subver
tam solium regnorum. et conteram fortitudinem regni
gentium. et subvertam quadrigam et ascensorem eius
et descendent equi et ascensores eorum vir in gladio fratris sui.
In die illo dicit dominus exercituum assumam te zorobabel. fili sa
lathiel serve meus dicit dominus. et ponam te quasi signaculum
quia te elegi dicit dominus exercituum. Prologus in libro zacharie

Anno secundo darii regis medorum aggeum et zachariam
prophetasse iheronimus eorundem declarat. Sed hoc de ca
aggeus zacharie in ordine prophetarum prelatus videtur quod cum duo
bus in libris ut predicte lectiones ostenduntur in prophetia precessisse inve
niuntur. ad restaurationem templi precepto domini prophetantes
clamasse. Esdras refert dicens. In secundo anno darii re
gis prophetavit aggeus et zacharias filius addo prophe
te super iudeos qui erant in iudea et ierusalem in nomine dei
israel. Tunc surrexerunt zorobabel filius salathiel et
iesus filius iosedech et principes eius ceperunt edificare
domum dei que est in ierusalem. Quibus cum audissent prophete exo
ratione sua adiuverunt eos. Nam populus israel ab imi
tatione patrum delictorum per suam commonitionem id propheta
cupiens revocare verbis legis comprehensus est. Vidi nocte
et ecce vir ascenderat super equum rufum sedentem et sta
tem in medio mirteti umbrosi. Cuius visionis solutio
est. Vir ascendens super equum rufum licet angelus in
telligatur tamen quod per fidei colorem equi ostendere visus est vin
dictam sanguinis in eam gentem. Significat preferen
dam que populum israel in captivitatem redegerat. Nam et
ysayas propheta per ruborem vestimentorum inter gentes vin
dictam cum sanguine ad perferendam demonstrans
huius verbis usus est dicens. Quis est iste qui venit de edom
tinctis vestibus de bosra. Et est. Stantem autem vero in medio
mirteti umbrosi quod dicit leticiam et securitatem per
mirteti significationem voluit significare vel de
signare eius ligni. Moyses in libro levitico cum fa
ceret mentionem ait. accipiens die primo fructus ligni
speciosi. ut leticiam populi per vim olentis ligni umbra
culum demonstraret. Per hanc visionem que liberationem populi
et vindictam de adversariis futuram demonstrat ob hoc noc
te propheta se vidisse memorat. quia populum israel in pri
ma liberatione de terra egypti noctu discessisse constabat
Cuius exemplum presens populus aliquid preter sui se reversurum in
debat. Liberationis eiusdem ac reditus captivitatis de terra chal
deorum per noctem in propheta est revelata. Liber zacharie

In mense viii in anno secundo darii factum est verbum domini ad
zachariam filium barachie filii addo prophetam dicens.
Iratus est dominus super patres vestros iracundia. Et dices ad eos. Hec
dicit dominus exercituum deus. Convertimini ad me dicit
dominus exercituum. et convertar ad vos dicit dominus exercituum. Ne sitis
sicut patres vestri ad quos clamabant prophete priores dicentes.
Hec dicit dominus exercituum. Convertimini de viis vestris malis
et cogitationibus vestris pessimis. et non audierunt. nec atten
derunt ad me dicit dominus exercituum. Patres vestri ubi sunt. et prophete
numquid in eternum vivent. Verumptamen verba mea et legitima
que mandavi servis meis prophetis. numquid non comprehenderunt
patres vestros. et conversi sunt et dixerunt. Sicut cogitavit dominus exerci
tuum facere nobis secundum vias nostras et secundum adinventiones no
stras fecit nobis. In die xx et iiii xi mensis sabath in an
no secundo darii factum est verbum domini ad zachariam filium bara
chie filii addo prophetam dicens. Vidi per noctem et ecce vir
ascendens super equum rufum et ipse stabat inter mirteta
que erant in profundo et post eum equi rufi varii et al
bi. Et dixi. Quid sunt isti domine mi. Et dixit ad me angelus
domini qui loquebatur in me. Ego ostendam tibi quid sint hec. Et
respondit vir qui stabat inter mirteta et dixit. Isti sunt quos
misit dominus ut perambulent terram. Et responderunt angelo domini
qui stabat inter mirteta et dixerunt. Perambulavimus
terram. et ecce omnis terra habitatur et quiescit. Et respondit angelus
domini et dixit. Domine exercituum usquequo tu non misereberis ierusalem
et urbium iuda quibus iratus es. Iste iam septuagesimus annus est.
Et respondit dominus angelo qui loquebatur in me verba bona verba consolato
ria. Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me. Clama
dicens. Hec dicit dominus exercituum. Zelatus sum ierusalem et sy
on zelo magno et ira magna ego irascor super gentes 5
opulentas. quia ego iratus sum parum. ipsi vero adiuverunt
in malum. Propterea hec dicit dominus. Revertar ad ierusalem in mi
sericordiis. domus mea edificabitur in ea. dicit dominus exerci
tuum et perpendiculum extendetur super ierusalem. Adhuc clama
dicens. Hec dicit dominus exercituum. Adhuc affluent civita
tes mee bonis. et consolabitur dominus adhuc syon et eliget
adhuc ierusalem. Et elevavi oculos meos et vidi et ecce
quattuor cornua. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me. Quid
sunt hec. Et dixit ad me. Hec sunt cornua que ventilaverunt
iudam et israel et ierusalem. Et ostendit mihi dominus quattuor fabros. Et
dixi. Quid isti veniunt facere. Qui ait dicens. Hec sunt cor
nua que ventilaverunt iudam per singulos viros. et nemo
eorum levavit caput suum. et venerunt isti deterrere ea. ut
deiciant cornua gentium que levaverunt cornu super terram
iuda ut dispergerent eam.

II

Et levavi oculos meos et vidi. et ecce vir et ecce in
manu eius funiculus mensorum. Et dixi. Quo tu va
dis. Et dixit ad me. Ut metiar ierusalem et videam quanta sit la
titudo eius et quanta longitudo eius. Et ecce angelus qui lo
quebatur in me egrediebatur. et alius angelus egrediebatur
in occursum eius. Et dixit ad eum. Curre loquere ad puerum istum
dicens. Absque muro habitabitur ierusalem pre multitudine hominum
et iumentorum in medio eius. Et ego ero ei ait dominus murus ignis
in circuitu. et in gloria ero in medio eius. O. O. O. fugite
de terra aquilonis dicit dominus. quoniam in quattuor ventos celi dispersi vos.
dicit dominus. O syon fuge que habitas apud filiam babilonis.
quia hec dicit dominus exercituum. post gloriam misit me ad gentes
que spoliaverunt vos. Qui enim tetigerit vos tangit pupillam
oculi mei. quia ecce ego levo manum meam super eos. et erunt
preda hiis qui serviebant sibi. et cognoscetis quia dominus exercituum
misit me. Lauda et letare filia syon quia ecce ego venio et
habitabo in medio tui ait dominus. et applicabuntur gentes mul
te ad dominum in die illa. et erunt mihi in populum. et habitabo in
medio tui. et scies quia dominus exercituum misit me ad te. Et pos
sidebit dominus iudam partem suam in terra sanctificata
et eliget adhuc ierusalem. Sileat omnis caro a facie domini quia consur

rexit de habitaculo sancto suo

III

Et ostendit mihi dominus sacerdotem magnum Iesum stantem
coram angelo domini et Sathan stabat a dextris eius ut ad
versaretur ei. Et dixit dominus ad Sathan: Increpet in te dominus Satha-
n et increpet dominus in te qui elegit Ierusalem. Numquid non iste tor-
ris est erutus de igne? Et Iesus erat indutus sordidis vestibus
et stabat ante faciem angeli. Qui respondit et dixit ad eos
qui stabant coram se dicens: Auferte vestimenta sordi-
da ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abstuli a te iniquitatem
tuam et indui te mutatoriis. Et dixit: Ponite cydarim
mundam super caput eius. Et posuerunt cydarim super caput eius et in-
duerunt eum vestibus. Et angelus domini stabat. Et contesta-
batur angelus domini Iesum dicens: Haec dicit dominus deus exer-
cituum: Si in viis meis ambulaveris et custodiam meam
custodieris, tu quoque iudicabis domum meam et custodies
atria mea, et dabo tibi ambulantes de his qui nunc hic assi-
stunt. Audi Iesu sacerdos magne tu et amici tui qui habitant
coram te, quia viri portendentes sunt. Ecce enim ego adducam
servum meum orientem. Quia ecce lapis quem dedi coram Iesu:
super lapidem unum septem oculi sunt. Ecce ego caelabo sculptu-
ram eius, ait dominus exercituum, et auferam iniquitatem terrae illius
in die una. In die illa dicit dominus exercituum vocabit vir amicum
suum subter vineam et subter ficum.

IIII

Et reversus est angelus qui loquebatur in me et suscitavit me
quasi virum qui suscitatur de somno suo. Et dixit ad me:
Quid tu vides? Et dixi: Vidi et ecce candelabrum aureum totum
et lampas eius super caput ipsius et septem lucernae eius super illud
et septem infusoria lucernis quae erant super caput eius. Et duae oli-
vae super illud, una a dextris lampadis et alia a sinistris
eius. Et respondi et aio ad angelum qui loquebatur in me dicens:
Quid sunt haec domine mi? Et respondit angelus qui loquebatur in me
et dixit ad me: Numquid nescis quid sunt haec? Et dixi: Non domine
mi. Et respondit et ait ad me dicens: Hoc est verbum domini ad Zoroba-
bel dicens: Non in exercitu nec in robore sed in spiritu meo
dicit dominus exercituum. Quis tu mons magne coram Zoroba-
bel in planum? Et educet lapidem primarium et exaequabit
gratiam gratiae eius. Et factum est verbum domini ad me dicens: Ma-
nus Zorobabel fundaverunt domum istam et manus eius perfici-
ent eam, et scietis quia dominus exercituum misit me ad vos. Quis
enim despexit dies parvos? Et laetabuntur et videbunt lapidem
stagneum in manu Zorobabel. Septem isti oculi domini qui
discurrunt in universam terram. Et respondi et dixi ad eum: Quid
sunt duae olivae istae ad dexteram candelabri et ad sinis-
tram eius? Et respondi secundo et dixi ad eum: Quid sunt duae spicae
olivarum quae sunt iuxta duo rostra aurea in quibus sunt suf-
fusoria ex auro? Et ait ad me dicens: Numquid nescis quid
sunt haec? Et dixi: Non domine mi. Et dixit: Isti sunt duo filii olei
splendoris qui assistunt dominatori universae terrae.

V

Et conversus sum et levavi oculos meos et vidi et ecce vo-
lumen volans. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et
dixi: Ecce ego video volumen volans; longitudo eius
viginti cubitorum et latitudo eius decem cubitorum. Et dixit ad me:
Haec est maledictio quae egreditur super faciem universae terrae,
quia omnis fur sicut ibi scriptum est iudicabitur, et omnis
iurans ex hoc similiter iudicabitur. Educam illud dicit dominus ex-
ercituum, et veniet ad domum furis et ad domum iurantis
in nomine meo mendaciter, et commorabitur in medio domus
eius et consumet eum et ligna eius et lapides eius. Et egressus
est angelus qui loquebatur in me et dixit ad me: Leva oculos
tuos et vide quid hoc est quod egreditur. Et dixi: Quidnam est?
Et ait: Haec est amphora egrediens. Et dixit: Haec est oculus eorum
in universa terra. Et ecce talentum plumbi portabatur et
ecce mulier una sedens in medio amphorae. Et dixit:
Haec est impietas. Et proiecit eam in medio amphorae et mi-
sit massam plumbeam in os eius. Et levavi oculos me-
os et vidi et ecce duae mulieres egredientes et spiritus in alis
earum et habebant alas quasi milvi et levaverunt amphoram
inter caelum et terram. Et dixi ad angelum qui loquebatur
in me: Quo istae deferunt amphoram? Et dixit ad me:
Ut aedificetur ei domus in terra Sennaar, et stabiliatur
et ponatur ibi super basem suam.

VI

Et conversus sum et levavi oculos meos et vidi et ecce
quattuor quadrigae egredientes de medio duorum mon-
tium, et montes montes aerei. In quadriga prima equi ru-
fi, in quadriga secunda equi nigri, et in quadriga tertia equi
albi, in quadriga quarta equi varii fortes. Et respondi et dixi ad an-
gelum qui loquebatur in me: Quid sunt haec domine mi? Et respondit
angelus et ait ad me: Isti sunt quattuor venti caeli qui egredi-
untur ut stent coram dominatore universae terrae. In qua erant
equi nigri egrediebantur in terram aquilonis, et albi egres-
si sunt post eos, et varii egressi sunt ad terram austri. Qui
autem erant robustissimi exierunt et quaerebant ire et discurre-
re per omnem terram. Et dixit: Ite perambulate terram. Et
vocavit me et locutus est ad me dicens: Ecce qui egredi-
untur in terram aquilonis requiescere fecerunt spiritum meum in
terra aquilonis. Et factum est verbum domini ad me dicens: Su-
me a transmigratione ab Holdai et a Tobia et ab Idaia
et venies tu in die illa et intrabis domum Iosiae filii
Sophoniae qui venerunt de Babylone. Et sumes aurum et
argentum et facies coronas et pones in capite Iesu
filii Iosedech sacerdotis magni. Et loqueris ad eum dicens:
Haec dicit dominus exercituum dicens: Ecce vir oriens nomen
eius, et subter eum orietur et aedificabit templum domino,
et ipse exstruet templum domino, et ipse portabit gloriam
et sedebit et dominabitur super solio suo, et erit sacerdos super
solio suo, et consilium pacis erit inter illos duos. Et coro-
nae erunt Helem et Tobiae et Idaiae et Hen filio Sopho-
niae memoriale in templo domini. Et qui procul sunt
venient et aedificabunt in templo domini, et scie-
tis quia dominus exercituum misit me ad vos. Erit autem
hoc si auditu audieritis vocem domini dei vestri.

VII

Et factum est in anno quarto Darii regis
factum est verbum domini ad Zachariam in quarta die
noni mensis qui est Casleu. Et miserunt ad domum dei Sara-
sar et Rogommelech et viri qui erant cum eis ad deprecan-
dam faciem domini, ut dicerent sacerdotibus domus
domini exercituum et prophetis loquentes: Numquid flendum est
mihi in quinto mense vel sanctificare me debeo sicut feci iam
multis annis? Et factum est verbum domini exercituum ad me di-
cens: Loquere ad omnem populum terrae et ad sacerdotes dicens:
Cum ieiunaretis et plangeretis in quinto et septimo per hos
septuaginta annos, numquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum
comederitis et bibitis, numquid non vobis comeditis et
vobismetipsis bibitis? Numquid non sunt verba quae
locutus est dominus in manu prophetarum priorum cum adhuc Ie-
rusalem habitaretur et esset opulenta, ipsa et urbes in

circuitu eius: et ad austrum et in campestribus habitaretur. Et factum
est verbum domini ad zachariam dicens. Hec ait dominus exercituum dicens.
Iudicium verum iudicate: et misericordiam et miserationes facite unus-
quisque cum fratre suo. Et viduam et pupillum et advenam
et pauperem nolite calumpniari: et malum vir fratri suo non co-
gitet in corde suo. Et noluerunt attendere: et averterunt
scapulam recedentes: et aures suas aggravaverunt ne audi-
rent. Et cor suum posuerunt ut adamantem: ne audirent
legem: et verba que misit dominus exercituum in spiritu suo sancto per ma-
num prophetarum priorum. Et facta est indignatio magna a domino deo ex-
ercituum. Et factum est sicut locutus est: et sicut non audierunt sic clama-
bunt: et non exaudiam dicit dominus exercituum. Et dispersi eos per omnia
regna que nescierunt: et terra desolata est ab eis eo quod non esset tran-
siens et revertens: et posuerunt terram desiderabilem in desertum.

VIII

Et factum est verbum domini exercituum ad me dicens.
Hec dicit dominus exercituum. Zelatus sum syon zelo magno: et
indignatione magna zelatus sum eam. Hec dicit dominus exercitu-
um. Reversus sum ad syon: et habitabo in medio ierusalem. Et
vocabitur ierusalem civitas veritatis: et mons domini domini exercituum
mons sanctificatus. Hec dicit dominus exercituum. Adhuc habitabunt
senes et anus in plateis ierusalem: et viri baculus in manu
eius pre multitudine dierum. Et platee civitatis conplebuntur
infantibus et puellis ludentibus in plateis eius. Hec dicit
dominus exercituum. Si videbitur difficile in oculis reliquiarum
populi huius in diebus illis: numquid dicit dominus exercituum. Numquid
in oculis meis difficile erit dicit dominus exercituum. Hec dicit
dominus exercituum. Ecce ego salvabo populum meum de terra o-
rientis: et de terra occasus solis. Et adducam eos et habitabunt
in medio ierusalem: et erunt michi in populum: et ego ero eis in deum
et in veritate et in iusticia. Hec dicit dominus exercituum. Conforten-
tur manus vestre qui auditis in his diebus sermones
istos per os prophetarum in die qua fundata est domus domini ex-
ercituum ut templum edificaretur. Siquidem ante dies illos
merces hominum non erat: nec merces iumentorum erat: neque introeunti
et exeunti erat pax pre tribulatione. Et dimisi omnes homines
unumquemque contra proximum suum. Nunc autem non iuxta dies priores
ego faciam reliquiis populi huius: dicit dominus exercituum. Sed
semen pacis erit. Vinea dabit fructum suum: et terra
dabit germen suum: et celi dabunt rorem suum. Et possi-
dere faciam reliquias populi huius universa hec. Et erit sicut
eratis maledictio in gentibus domus iuda et domus israel:
sic salvabo vos et eritis benedictio. Nolite timere. Conforten-
tur manus vestre: quia hec dicit dominus exercituum. Sicut cogi-
tavi ut affligerem vos cum ad iracundiam provocassent
patres vestri me dicit dominus: et non sum misertus: sic conversus
cogitavi in diebus istis ut bene faciam domui iuda
et ierusalem. Nolite timere. Hec sunt ergo verba que facietis. Lo-
quimini veritatem unusquisque cum proximo suo. Veri-
tatem et iudicium pacis iudicate in portis vestris. Et u-
nusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cor-
dibus vestris: et iuramentum mendax ne diligatis. Omnia enim
hec sunt que odi dicit dominus. Et factum est verbum domini exercituum
ad me dicens. Hec dicit dominus exercituum. Ieiunium quarti et
ieiunium quinti et ieiunium septimi et ieiunium decimi
erit domui iude in gaudium et in leticiam: et in sollemp-
nitates preclaras. Veritatem tantum et pacem diligite. Hec
dicit dominus exercituum. Usque venient populi et habitent in
civitatibus multis: et vadant habitatores unus ad alterum

dicentes. Eamus et deprecemur faciem domini: et queramus dominum exerci-
tuum: vadam et ego. Et venient populi multi et gentes robuste
ad querendum dominum exercituum in ierusalem: et deprecandam faciem
domini. Hec dicit dominus exercituum. In diebus illis in quibus appre-
hendent decem homines ex omnibus linguis gentium:
et apprehendent fimbriam viri iudei dicentes. Ibimus vo-

IX

biscum. Audivimus enim quoniam deus vobiscum est.
Onus verbi domini in terra adrach: et damasci requiei eius:
quia domini est oculus hominis: et omnium tribuum israel. Emath
quoque in terminis eius: et tyrus et sydon. Assumpserunt quippe
sibi sapientiam valde. Et edificavit tyrus munitionem
suam: et coacervavit argentum quasi humum: et aurum
ut lutum platearum. Ecce dominus possidebit eam: et percu-
tiet in mari fortitudinem eius: et hec igni devorabitur.
Videbit aschalon et timebit: et gaza et dolebit ni-
mis: et accaron quoniam confusa est spes eius. Et peribit rex
de gaza: et aschalon non habitabitur. Et sedebit separator in
azoto: et disperdam superbiam philistinorum. Et auferam
sanguinem eius de ore eius: et abhominationes eius de medi-
o dentium eius: et relinquetur etiam ipse deo nostro: et erit quasi dux
in iuda: et accharon quasi iebuseus. Et circumdabo domum
meam ex his qui militant michi euntes et revertentes:
et non transibit super eos ultra exactor: quia nunc vidi in
oculis meis. Exulta satis filia syon: iubila filia ie-
rusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus et salvator: ipse pau-
per et ascendens super asinam et super pullum filium asine. Et
disperdam quadrigam ex effraym: et equum de ierusalem: et dissi-
pabitur arcus belli: et loquetur pacem gentibus: et potestas
eius a mari usque ad mare: et a fluminibus usque ad fi-
nes terre. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti
vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Convertimini ad
munitionem vincti spei: hodie quoque annuncians duplicia
reddam tibi. Quoniam extendam michi iudam quasi arcum
implevi terram effraym: et suscitabo filios tuos syon
super filios tuos grecia: et ponam te quasi gladium for-
tium. Et dominus deus super eos videbitur: et exibit ut fulgur
gladius eius: et dominus deus in tuba canet: et vadet in tur-
bine austri. Dominus exercituum proteget eos: et devorabunt
et subicient lapidibus funde: et bibentes inebriabun-
tur quasi a vino: et replebuntur ut fiale et quasi cornua altaris.
Et salvabit eos dominus deus eorum in die illa ut gregem
populi sui: quia lapides sancti elevabuntur super terram eius. Quid enim
bonum eius est: et quid pulchrum eius nisi frumentum electorum: et vinum

X

germinans virgines.
Petite a domino pluviam in tempore serotino: et dominus fa-
ciet nives: et pluviam ymbris dabit eis singu-
lis herbam in agro. Quia simulacra locuta sunt inutile:
et divini viderunt mendacium: et somniatores locuti sunt
frustra: vane consolabantur. Idcirco abducti sunt quasi grex:
affligentur: quia non est eis pastor. Super pastores iratus
est furor meus: et super hircos visitabo: quia visitavit
dominus exercituum gregem suum domum iuda: et posuit eos
quasi equum glorie sue in bello. Ex ipso angulus: et ex ipso
paxillus: ex ipso arcus prelii: et ex ipso egredietur omnis
exactor simul. Et erunt quasi fortes conculcantes lu-
tum viarum in prelio: et bellabunt quia dominus cum eis:
et confundentur ascensores equorum. Et confortabo domum
iuda: et domum ioseph salvabo: et convertam eos: quia mi-

[mi]serebor eorum: et erunt sicut fuerunt quando non proieceram eos. Ego enim dominus deus eorum, et exaudiam eos. Et erunt quasi fortes Ephraym, et letabitur cor eorum quasi a vino: et filii eorum videbunt et letabuntur, et exultabit cor eorum in domino. Sibilabo eis et congregabo illos, quia redemi eos: et multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati. Et seminabo eos in populis, et de longe recordabuntur mei: et vivent cum filiis suis, et revertentur. Et reducam eos de terra Egypti, et de Assyriis congregabo eos, et ad terram Galaad et Libani adducam eos, et non invenietur eis locus. Et transibit in maris freto, et percutiet in mari fluctus, et confundentur omnia profunda fluminis: et humiliabitur superbia Assur, et sceptrum Egypti recedet. Confortabo eos in domino, et in nomine eius ambulabunt, dicit dominus.

XI

Aperi Libane portas tuas, et comedat ignis cedros tuas. Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt. Ululate quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus. Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum: vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis. Hec dicit dominus deus meus: Pasce pecora occisionis, que qui possederant occidebant, et non dolebant, et vendebant ea dicentes: Benedictus dominus, divites facti sumus. Et pastores eorum non parcebant eis. Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit dominus. Ecce ego tradam homines, unumquemque in manu proximi sui, et in manu regis sui: et concident terram, et non eruam de manu eorum. Et pascam pecus occisionis propter hoc, o pauperes gregis. Et assumpsi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, et alteram vocavi Funiculum, et pavi gregem. Et succidi tres pastores in mense uno, et contracta est anima mea in eis. Siquidem et anima eorum variavit in me. Et dixi: Non pascam vos. Quod moritur, moriatur: et quod succiditur, succidatur: et reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui. Et tuli virgam meam, que vocabatur Decus, et abscidi eam ut irritum facerem fedus meum, quod percussi cum omnibus populis. Et in irritum deductum est in die illa: et cognoverunt sic pauperes gregis, qui custodiunt mihi, quia verbum domini est. Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam: et si non, quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit dominus ad me: Proice illud ad statuarium, decorum pretium quo appretiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, et proieci illos in domo domini ad statuarium. Et precidi virgam meam secundam, que appellabatur Funiculus, ut dissolverem germanitatem inter Iudam et Israel. Et dixit dominus ad me: Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti. Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non queret, et contritum non sanabit, et id quod stat non enutriet, et carnes pinguium comedet, et ungulas eorum dissolvet. O pastor et ydolum derelinquens gregem: gladius super brachium eius, et super oculum dextrum eius: brachium eius ariditate siccabitur, et oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

XII

Onus verbi domini super Israel. Dixit dominus extendens celum, et fundans terram, et fingens spiritum hominis in eo: Ecce ego ponam Ierusalem superliminare crapule omnibus populis in circuitu: sed et Iuda erit in obsidione contra Ierusalem. Et erit in die illa: ponam Ierusalem lapidem oneris cunctis populis: omnes qui levabunt eam concisione lacerabuntur, et colligentur adversus eam omnia regna terre. In die illa, dicit dominus, percutiam omnem equum in stuporem, et ascensorem eius in amentiam: et super domum Iuda aperiam oculos meos, et omnem equum populorum percutiam cecitate. Et dicent duces Iuda in corde suo: Confortentur mihi habitatores Ierusalem in domino exercituum deo eorum. In die illa ponam duces Iuda sicut caminum ignis in lignis, et sicut facem ignis in feno: et devorabunt ad dexteram et ad sinistram omnes populos in circuitu: et habitabitur Ierusalem rursus in loco suo in Ierusalem. Et salvabit dominus tabernacula Iuda sicut in principio: ut non magnifice glorietur domus David, et gloria habitantium Ierusalem contra Iudam. In die illa proteget dominus habitatores Ierusalem, et erit qui offenderit ex eis in die illa quasi David: et domus David quasi dei, sicut angelus domini in conspectu eius. Et erit in die illa: queram conterere omnes gentes que veniunt contra Ierusalem. Et effundam super domum David, et super habitatores Ierusalem spiritum gratie et precum: et aspicient ad me quem confixerunt: et plangent eum planctu quasi super unigenitum, et dolebunt super eum sicut doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Ierusalem, sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon. Et planget terra: familie et familie seorsum: familie domus David seorsum, et mulieres eorum seorsum: familie domus Nathan seorsum, et mulieres eorum seorsum: familie domus Levi seorsum, et mulieres eorum seorsum: familie Semei seorsum, et mulieres eorum seorsum. Omnes familie relique, familie et familie seorsum, et mulieres eorum seorsum.

XIII

In die illa erit fons patens domui David, et habitantibus Ierusalem, in ablutionem peccatoris et menstruate. Et erit in die illa, dicit dominus exercituum: disperdam nomina ydolorum de terra, et non memorabuntur ultra: et prophetas et spiritum immundum auferam de terra. Et erit cum prophetaverit quispiam ultra, dicent ei pater eius et mater eius qui genuerunt eum: Non vives, quia mendacium locutus es in nomine domini. Et configent eum pater eius et mater eius genitores eius cum prophetaverit. Et erit in die illa: confundentur prophete unusquisque ex visione sua cum prophetaverit: nec operientur pallio saccino ut mentiantur. Sed dicet: Non sum propheta, homo agricola ego sum: quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea. Et dicetur ei: Quid sunt plage iste in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. Framea suscitare super pastorem meum, et super virum coherentem mihi, dicit dominus exercituum. Percute pastorem, et dispergentur oves gregis: et convertam manum meam ad parvulos. Et erunt in omni terra, dicit dominus, partes due in ea disperdentur et deficient: et tertia pars relinquetur in ea. Et ducam tertiam partem per ignem, et uram eos sicut uritur argentum: et probabo eos sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum, et ego exaudiam eum. Et dicam: Populus meus es: et ipse

XIIII

Ecce dies veniunt domini, dicit dominus deus meus. [Ecce] dicit dominus, et dividentur spolia tua in medio tui. Et congregabo omnes gentes ad Ierusalem in prelium: et capietur civitas et vastabuntur domus, et mulieres violabuntur: et egredietur media pars civitatis in captivitatem, et reliquum populi non auferetur ex urbe. Et egredietur dominus et preliabitur contra gentes illas, sicut preliatus est in die certaminis. Et stabunt pedes eius in die illa super montem Olivarum qui est contra Ierusalem ad orientem: et scindetur mons

olivarum ex media parte sui ad orientem et ad occidentem
praerupto grandi valde et separabitur medium montis ad aqui-
lonem et medium eius ad meridiem et fugietis ad vallem
montium meorum quoniam coniungetur vallis montium usque ad proxi-
mum et fugietis sicut fugistis a facie terraemotus in diebus O-
ziae regis Iuda et veniet dominus deus meus omnesque sancti cum eo
et erit in die illa non erit lux sed frigus et gelu et erit dies
una quae nota est domino non dies neque nox et in tempore vesperi erit lux
et erit in die illa exibunt aquae vivae de Hierusalem medium
earum ad mare orientale et medium earum ad mare novissi-
mum in aestate et in hieme erunt et erit dominus rex super omnem ter-
ram in die illa erit dominus unus et erit nomen eius XV unum
et revertetur omnis terra usque ad desertum de colle Remmon
ad austrum Hierusalem et exaltabitur et habitabit in loco suo a
porta Beniamin usque ad locum portae prioris et usque ad
portam angulorum et a turre Ananehel usque ad tor-
cularia regis et habitabunt in ea et anathema non erit am-
plius sed sedebit Hierusalem secura et haec erit plaga qua percu-
tiet dominus omnes gentes quae pugnaverunt adversus Hierusalem ta-
bescet caro uniuscuiusque stantis super pedes suos et oculi
eius contabescent in foraminibus suis et lingua eorum
contabescet in ore suo in die illa erit tumultus domini
magnus in eis et adprehendet vir manum proximi sui et conser-
tur manus eius super manum proximi sui sed et Iudas pugna-
bit adversus Hierusalem et congregabuntur divitiae omnium gen-
tium in circuitu aurum et argentum et vestes multae sa-
tis et sic erit ruina equi et muli et cameli et asini et omnium
iumentorum quae fuerint in castris illis sicut ruina haec
et omnes qui reliqui fuerint de universis gentibus quae ve-
nerint contra Hierusalem ascendent ab anno in annum ut adorent
regem dominum exercituum et celebrent festivitatem ta-
bernaculorum et erit qui non ascenderit de familiis terrae
ad Hierusalem ut adoret regem dominum exercituum non erit
super eos imber quod et si familia Aegypti non ascenderit
et non venerit nec super eos erit sed erit ruina qua percu-
tiet dominus omnes gentes quae non ascenderint ad celebran-
dam festivitatem tabernaculorum hoc erit peccatum Aegyp-
ti et hoc peccatum omnium gentium quae non ascenderint ad festi-
vitatem tabernaculorum in die illa erit quod super frenum
equi est sanctum domino et erunt lebetes in domo domini quasi
phialae coram altari et erit omnis lebes in Hierusalem et in
Iuda sanctificatus domino exercituum et venient omnes immolan-
tes et sument ex eis et coquent in eis et non erit mercator
ultra in domo domini exercituum in die illa. Prologus in libro

Deus per Moysen populo Israel praecepit Malachiae
sacerdotes tabernaculi sui omni corporali vitio li-
beros hostias sine vitio vacuas tribui offerre
quibus legem suam ad regendum populum ob hoc dederat
ut per sacrificiorum oblationem futurum cultum dei et honorem sa-
pientiae praeceptis caelestibus facerent oboedire. Unde sacerdotes
angelos dei esse hoc loco scriptura testatur. Sed quia tanti
muneris gratiam contempnentes super deum populus praestat
sacerdotes sacrificia vitio depravata ipsi criminibus
atque impietatibus maculati deo offerre coeperunt
ideo per Malachiam prophetam deus populum Israel increpans
ait Dilexi vos dicit dominus et dixistis In quo dilexisti
nos. Nonne frater erat Esau Iacob dicit dominus et dilexi
Iacob. Esau autem odio habui. Esau autem fratrem Iacob non
iniqua aut spontanea voluntate odio habuit deus vel
sine merito gratia Iacob dilectum manifestum est. Non sed praescientiam
suam erat Esau quod effusionem sanguinis fratris in-
cepisse. Iacob autem suum creatorem observantiam legis
desiderare cognoscere. Cuius rei gratia superdicto huius exemplo est
dicentis Dilexi Iacob. Esau autem odio habui. Quorum ex operibus
memoratorum quorum liber Geneseos meminit in quo
uniuscuiusque eorum situs extra propositum manifeste ostendit ut
scriptum est. Creverunt pueri et erat Esau homo agrestis sciens
venari. Iacob autem homo simplex manens in tabernacu-
lis. Nam velut qui leviter comprehensa sunt praevaricationem populi Israel
in observandis sacrificiis dei increpationem eorum in eundem quod
deos alienos coluerunt significat. Incipit Malachias propheta.

Onus verbi domini ad Israel in manu Ma-
lachiae prophetae. Dilexi vos dicit dominus et di-
xistis In quo dilexisti nos? Nonne frater e-
rat Esau Iacob dicit dominus et dilexi Iacob
Esau autem odio habui et posui montes eius in soli-
tudinem et hereditatem eius in dracones deserti.
Quod si dixerit Idumea destructi sumus sed revertentes aedi-
ficabimus quae destructa sunt haec dicit dominus exercituum Isti aedi-
ficabunt et ego destruam et vocabuntur termini impie-
tatis et populus cui iratus est dominus usque in aeternum et oculi vestri vi-
debunt et vos dicetis Magnificetur dominus super terminum Israel.
Filius honorat patrem et servus dominum suum timebit. Si ergo
pater ego sum ubi est honor meus et si dominus ego sum ubi est timor
meus dicit dominus exercituum ad vos o sacerdotes qui despicitis
nomen meum et dixistis In quo despeximus nomen tuum? Of-
fertis super altare meum panem pollutum et dicitis In quo
polluimus te? In eo quod dicitis Mensa domini despecta est. Si offe-
ratis caecum ad immolandum nonne malum est et si offeratis
claudum vel languidum nonne malum est? Offer illud duci tu-
o si placuerit ei aut si susceperit faciem tuam dicit
dominus exercituum. Et nunc deprecamini vultum domini ut misereatur
vestri de manu enim vestra factum est hoc si quomodo suscipiat fa-
cies vestras dicit dominus exercituum. Quis est in vobis qui clau-
dat ostia et incendat altare meum gratuito? Non est
mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum et munus non susci-
piam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum
magnum est nomen meum in gentibus et in omni loco sacrificatur
et offertur nomini meo oblatio munda quia magnum est nomen meum
in gentibus dicit dominus exercituum et vos polluistis illud in
eo quod dicitis Mensa domini contaminata est et quod superponitur
contemptibile est cum igne qui illud devorat et dixistis Ecce
de labore et exsufflastis illud dicit dominus exercituum et in-
tulistis de rapina claudum et languidum et intulistis
munus. Numquid suscipiam illud de manu vestra dicit
dominus? Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum
et votum faciens immolat debile domino quia rex magnus
ego dicit dominus exercituum et nomen meum horribile in gen-
Et nunc ad vos mandatum hoc o sa- II tibus
cerdotes. Si nolueritis audire et si nolueritis ponere
super cor ut detis gloriam nomini meo ait dominus exercituum
mittam in vos egestatem et maledicam benedicti-
onibus vestris et maledicam illis quoniam non posuistis super cor.
Ecce ego proiciam vobis brachium et dispergam super
vultum vestrum stercus sollemnitatum vestrarum et assumet
vos secum et scietis quia misi ad vos mandatum istud ut

esset pactum meum cum Levi dicit dominus exercituum. Pactum meum fuit cum eo vitae et pacis, et dedi ei timorem, et timuit me, et a facie nominis mei pavebat. Lex veritatis fuit in ore eius, et iniquitas non est inventa in labiis eius. In pace et in aequitate ambulavit mecum, et multos avertit ab iniquitate. Quia labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirent de ore eius, quia angelus domini exercituum est. Vos autem recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege. Irritum fecistis pactum Levi, dicit dominus exercituum. Propter quod et ego dedi vos contemptibiles et humiles omnibus populis, sicut non servastis vias meas, et accepistis faciem in lege. Numquid non pater unus omnium nostrum? Numquid non deus unus creavit nos? Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum? Transgressus est Iuda, et abominatio facta est in Israel et in Ierusalem, quia contaminavit Iudas sanctificationem domini quam dilexit, et habuit filiam dei alieni. Disperdat dominus virum qui fecerit hoc, magistrum et discipulum, de tabernaculis Iacob, et offerentem munus domino exercituum. Et hoc rursum fecistis: operiebatis lacrimis altare domini, fletu et gemitu, ita ut non respiciam ultra ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu vestra. Et dixistis: Quam ob causam? Quia dominus testificatus est inter te et uxorem pubertatis tuae, quam tu despexisti; et haec particeps tua et uxor foederis tui. Nonne unus fecit, et residuum spiritus eius est? Et quid unus quaerit nisi semen dei? Custodite ergo spiritum vestrum, et uxorem adolescentiae tuae noli despicere. Cum odio habueris eam, dimitte, dicit dominus deus Israel; operiet autem iniquitas vestimentum eius, dicit dominus exercituum. Custodite spiritum vestrum, et nolite despicere. Laborare fecistis dominum in sermonibus vestris, et dixistis: In quo eum laborare fecimus? In eo quod dicitis: Omnis qui facit malum bonus est in conspectu domini, et tales ei placent; aut certe ubi est deus iudicii?

III Ecce ego mitto angelum meum, et praeparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum suum dominator quem vos quaeritis, et angelus testamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit dominus exercituum; et quis poterit cogitare diem adventus eius, et quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans, et quasi herba fullonum; et sedebit conflans et emundans argentum, et purgabit filios Levi, et colabit eos quasi aurum et quasi argentum, et erunt domino offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit domino sacrificium Iuda et Ierusalem, sicut dies saeculi et sicut anni antiqui. Et accedam ad vos in iudicio, et ero testis velox maleficis et adulteris et periuris, et qui calumniantur mercedem mercennarii, viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit dominus exercituum. Ego enim dominus et non mutor; et vos filii Iacob non estis consumpti. A diebus enim patrum vestrorum recessistis a legitimis meis et non custodistis. Revertimini ad me, et revertar ad vos, dicit dominus exercituum. Et dixistis: In quo revertemur? Si affiget homo deum, quia vos configitis me? Et dixistis: In quo configimus te? In decimis et in primitiis. Et in penuria vos maledicti estis, et me vos configitis, gens tota. Inferte omnem decimam in horreum meum, ut sit cibus in domo mea, et probate me super hoc, dicit dominus, si non aperuero vobis cataractas caeli et effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam. Et increpabo pro vobis devorantem, et non corrumpet fructum terrae vestrae, nec erit sterilis vinea in agro, dicit dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes; eritis enim vos terra desiderabilis, dicit dominus exercituum. Invaluerunt super me verba vestra, dicit dominus. Et dixistis: Quid locuti sumus contra te? Dixistis: Vanus est qui servit deo; et quod emolumentum quia custodivimus praecepta eius, et quia ambulavimus tristes coram domino exercituum? Ergo nunc beatos dicimus arrogantes, siquidem aedificati sunt facientes impietatem, et temptaverunt deum, et salvi facti sunt. Tunc locuti sunt timentes dominum, unusquisque cum proximo suo; et attendit dominus et audivit, et scriptus est liber monumenti coram eo timentibus dominum et cogitantibus nomen eius. Et erunt mihi, ait dominus exercituum, in die qua ego facio in peculium; et parcam eis sicut parcit vir filio suo servienti sibi. Et convertimini, et videbitis quid sit inter iustum et impium, et inter servientem deo et non servientem ei. IIII

Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus, et erunt omnes superbi et omnes facientes impietatem stipula, et inflammabit eos dies veniens, dicit dominus exercituum, quae non derelinquet eis radicem et germen. Et orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiae, et sanitas in pennis eius; et egrediemini et salietis sicut vituli de armento, et calcabitis impios cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum, in die qua ego facio, dicit dominus exercituum. Mementote legis Moysi servi mei, quam mandavi ei in Horeb ad omnem Israel, praecepta et iudicia. Ecce ego mittam vobis Heliam prophetam, antequam veniat dies domini magnus et horribilis. Et convertet cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres eorum, ne forte veniam et percutiam terram anathemate. Amen. Prologus in libro Machabeorum.

Domino excellentissimo et in cultu christianae religionis strenuissimo Ludovico regi, Rabanus vilissimus servorum dei in domino deorum perpetuam optat salutem. Cum sim pristinus auctor ad parendum atque serviendum vestrae voluntati, cotidie cogito quid honorificentiae vestrae gratum exhibeam, ut mei memoria sedulo apud vos maneat, et devotio ministerii mei erga obsequium vestrum appareat. Cum enim grandis in donis angustia in animo versatur cogitandi quid potissimum reverentiae vestrae offeram, quia alii vestrae idque sibi condecet, et opulentia rerum vires illis ministrat, multiplicia vobis deferunt munera. Ego autem ita prime hoc non efficere posse sentio, quia tamen vacuus a munere penitus non ero, quia iuxta paupertatem virium mearum et ingenii mei tenuitatem ea quae in meditatione sanctarum scripturarum elaboravi offerre decerno. Quae licet non sint condigna prudentiae vestrae, tamen credo non sint usquequaque spernenda. Praeterito siquidem anno transmisi vobis tractatum in Danielem prophetam, quem non solum ex doctrina maiorum, sed etiam ex iure putatus sensu confeceram. Nunc ubi comperi esse illud quo romana ecclesia constituit libros Machabeorum legi in ecclesia, eorundem librorum expositionem, quam ante annos aliquot rogantibus amicis sensu hystorico simul et allegorico dictaveram, excellentiae vestrae defero, ut si aliquem sensum mysticum in eis dinoscere vos delectet, habeatis in promptu qualiter illum explicare invenire valeatis. Non dico valde diserte et oratione rhetorica, sed lucido sermone et catholica fide. Vos quoque si quid in praedicto opere repperiatis vobis gratum, et recte prolatum, ei gratie hoc deputetis a quo est omne bonum. Si quid autem minus recte vel inquirentem positum vobis videatur, imperitiae meae ra

gis deprecetur quam maxime ut quamdiu in hoc corpusculo
vixero in Christi servitio pro mea possibilitate sine labora
re contendo ipsius etiam misericordie ut quicquid in adiutorio dedit vel
se ipsum in me bono opere faciat consummare. De quo propheta ait
Prope est dominus omnibus invocantibus eum in veritate. Ut deus scilicet
qui est deus pariter in se. Divinitas domini nostri Ihesu Christi. Qui
vos hic incolumes et regis dei voluntatem amanter ad
multorum salutem custodiat. Et post huius vite cursum ad
veram et eternam beatitudinem pervenire concedat.
Reverentissimo domino et omni Item prologus.
caritatis officio dignissimo Geroldo sacri
palatii archidiacono. Rabanus vilis dei servus
servorum in Christo salutem. Meminimine in palatio Vi
vangionum civitatis constitutum tecum habere sermonem
de eminentia sacrarum scripturarum et de difficultate di
vinarum hystoriarum. In quibus non solum pro antiquitate lo
ca. sed et varietatem rerum et situm provinciarum obscurius
est sensus. Quin et per tropos figurarum occultus est intel
lectus. Et quia eodem tempore commentarios in libro regum nuper a no
bis editos venerabili abbati Hilduino tradidi. Tu
quoque puritatem meam exhortatus es quatinus in libros
Paralipomenon atque Machabeorum commentarios iuxta vesti
gia maiorum pari studio conderem. Feci quantum potui.
Et posterioris libri expositionem Ludovico regi editam de
di. Sequentis vero tue sanctitati tradendam reservavi. Ut
petitio tua non esset vana. Nec haberes me suggillandum
qui tibi roganti votum conferre quasi aliud gratis nolle
vim. Pro hoc iam effectum habes utere eo sicut decet
servum Christi cum communione multorum. Quod solus impe
traveras ad plurimorum utilitatem pervenire facias.
Decreto quoque volo sanctitatem tuam scire quod ipsum o
pus in loco partim de divina hystoria. partim de Iosephi
iudeorum hystorici traditione. partim vero de aliarum gen
tium hystoriis contexui. Ut quia non tantum gentis iudee at
que principum eius. Sed et aliarum gentium sunt in ipso libro
mentio fit ex multorum librorum collatione utraque sacre hy
storie pateat. Et sensus narrationis eius lectori lucidior
fiat. Tu vero si quid in memorato opere tibi gratum at
que utile inveneris. largitori omnium bonorum inde grates
referas. Si quid autem reprehensibile in eo esse perspex
eris, nostre infirmitati et imperitie deputes et apud cle
mentem iudicem veniam impetrare nobis per sacras
orationes festines. Sic quod optimo largitori dignum hono
rem et fragili opifici oportunum conferes solatium. Sancti
tatem tuam divina maiestas prosperis successibus pol
lentem et vere beatitudinis gaudia promerentem omni
tempore mei memorem conservare dignetur. Item prologus.
Machabeorum libri duo prenotant prelia inter hebreorum
duces gentemque persarum. pugnam quoque sabbato
rum et nobiles Machabei ducis triumphos ex cu
ius nomine libri isti sunt nuncupati. Hec ergo hystoria
continet. Et inclita illa gesta Machabeorum fratrum qui sub An
thioco rege pro sacris legibus dira tormenta perpessi sunt
quos mater dira pia dulcius supplicium ur
gerentes non solum non flevit. Sed et gaudens
hortabatur ad gloriam passionis. Liber
Et factum est postquam Machabeorum. I.
percussit Alexander Philippi rex Mace
do qui primus regnavit in Grecia egressus de terra Cethim
percussit Darium regem Persarum et Medorum. Constituit prelia
multa. et obtinuit omnium munitiones. et interfecit reges
terre. et pertransiit usque ad fines terre. et accepit spolia multi
tudinis gentium. et siluit terra in conspectu eius. Et congregavit
virtutem. et exercitum fortem nimis. et exaltatum est et ele
vatum cor eius. et obtinuit regiones gentium et tyrannos
et facti sunt illi in tributum. et post hec decidit in lectum. et cog
novit quia moreretur. et vocavit pueros suos nobiles
qui secum erant nutriti a iuventute sua. et divisit illis
regnum suum cum adhuc viveret. et regnavit Alexander
annis .xii. et mortuus est. et obtinuerunt pueri eius regnum
unusquisque in loco suo. et imposuerunt sibi omnes diade
mata post mortem eius. et filii eorum post eos annis
multis. et multiplicata sunt mala in terra. et exiit ex
eis radix peccatrix Antiochus illustris filius An
tiochi regis qui fuerat Rome obses. et regnavit in an
no .c. xxx. vii. regni Grecorum. In diebus illis exierunt
ex Israel filii iniqui. et suaserunt multis dicentes. Eamus
et disponamus testamentum cum gentibus que circa nos sunt. Quia
ex quo recessimus ab eis invenerunt nos multa mala. Et
visus est bonus sermo in oculis eorum. et destinaverunt ali
qui de populo. et abierunt ad regem. et dedit illis potestatem ut
facerent iustitiam gentium. et edificaverunt gymnasium in Ie
rosolimis secundum leges nationum. et fecerunt sibi prepucia. et re
cesserunt a testamento sancto. et iuncti sunt nationibus. et venundati
sunt ut facerent malum. Et paratum est regnum in conspectu An
tiochi. et cepit regnare in terra Egipti. ut regnaret
super duo regna. et intravit in Egiptum in multitu
dine gravi. in curribus et elephantis. et equitibus. et co
piosa navium multitudine. et constituit bellum adversus
Ptolomeum regem Egipti. et veritus est Ptolomeus
a facie eius. et fugit. et ceciderunt vulnerati multi. et com
prehendit civitates munitas in terra Egipti. et accepit
spolia Egipti terre. et convertit Antiochus postquam percussit
Egiptum in .c. et .xl. et tertio anno. et ascendit ad Israel
et ascendit in Ierosolimam in multitudine gravi.
et intravit in sanctificationem cum superbia. et accepit alta
re aureum. et candelabrum luminis. et universa vasa eius.
et mensam propositionis. et libatoria. et phialas. et mortariola
aurea. et velum et coronas. et ornamentum aureum quod erat in
facie templi. et comminuit omnia. Et accepit argentum et
aurum. et vasa concupiscibilia. et accepit thesauros occul
tos quos invenit. et sublatis omnibus abiit in terram
suam. et fecit cedem hominum. et locutus est in superbia mag
na. et factus est planctus magnus in Israel. et in omni loco eorum
et ingemuerunt principes et seniores. et virgines. et iuvenes
infirmati sunt. et speciositas mulierum immutata est.
Omnis maritus sumpsit lamentum. et que sedebant in thoro
maritali lugebant. et commota est terra super habitantes in
ea. et universa domus Iacob induit confusionem. Et post
duos annos dierum misit rex principem tributorum in
civitates Iuda. et venit in Ierusalem cum turba magna. et lo
cutus est ad eos verba pacifica in dolo. et crediderunt ei. et ir
ruit super civitatem repente. et percussit eam plaga
magna. et perdidit populum multum ex Israel. Et accepit spolia civi
tatis. et succendit eam igni. et destruxit domos eius. et
muros eius in circuitu. et captivas duxerunt mulieres

et natos et pecora possederunt. et aedificaverunt civitatem David
muro magno et firmo, et turribus firmis, et facta est il-
lis in arcem. et posuerunt illic gentem peccatricem, viros iniquos,
et convaluerunt in ea. et posuerunt arma et escas, et congregave-
runt spolia Ierusalem. et reposuerunt illic, et facti sunt in laqueum
magnum. et factum est hoc ad insidias sanctificationi, et in dolum mag-
num in Israel semper. et effuderunt sanguinem innocentem
per circuitum sanctificationis, et contaminaverunt sanctificationem.
et fugerunt habitatores Ierusalem propter eos, et facta est habitatio ex-
terorum, et facta est extera semini suo, et nati eius reliquerunt
eam. Sanctificatio eius desolata est sicut solitudo. Dies fes-
ti eius conversi sunt in luctum, sabbata eius in opprobrium, hono-
res eius in nihilum. secundum gloriam eius multiplicata est ig-
nominia eius, et sublimitas eius conversa est in luc-
tum. et scripsit rex Antiochus omni regno suo, ut esset
omnis populus unus, et relinqueret unusquisque legem suam. et
consenserunt omnes gentes secundum verbum regis Antiochi. et
multi ex Israel consenserunt ei, et sacrificaverunt idolis, et
coinquinaverunt sabbatum. et misit rex Antiochus li-
bros per manus nuntiorum in Ierusalem, et in omnes civitates Iuda-
e, ut sequerentur leges gentium terrae, et prohiberent holo-
causta et sacrificia et placationes fieri in templo Dei, et
prohiberent celebrari sabbatum et dies sollempnes, et co-
inquinari sancta et sanctum populum Israel. et iussit aedificari a-
ras et templa et idola, et immolari carnes suillas
et pecora communia, et relinquere filios suos incircumci-
sos, et coinquinari animas eorum in omnibus immunditiis
et abhominationibus, ita ut obliviscerentur legem, et immu-
tarent omnes iustificationes Dei. et quicumque non fecissent
secundum verbum regis Antiochi. secundum omnia verba haec scrip-
sit omni regno suo, et praeposuit principes populo qui haec fieri
cogerent. et iusserunt civitatibus Iuda sacrificare. et congre-
gati sunt multi de populo ad eos qui dereliquerant legem Domini,
et fecerunt mala super terram, et effugaverunt populum Israel in
abditis et in absconditis fugitivorum locis. Die quinta decima mensis
casleu, quinto et quadragesimo et centesimo anno, aedificavit
rex Antiochus abhominandum idolum desolationis super altare
Dei, et per universas civitates Iudae in circuitu aedifica-
verunt aras, et ante ianuas domorum et in plateis incen-
debant thura et sacrificabant, et libros legis Dei com-
busserunt igni scindentes eos, et apud quemcumque inve-
niebantur libri testamenti Domini, et quicumque observabat
legem Domini, secundum edictum regis trucidabant eum. In virtute
sua faciebant haec populo Israel qui inveniebatur in omni mense
in civitatibus. et vicesima quinta die mensis sacrificabant super
aram quae erat contra altare. et mulieres quae circumcidebant filios
suos trucidabantur secundum iussum regis Antiochi, et sus-
pendebant pueros a cervicibus per universas domos eorum,
et eos qui circumciderant illos trucidabant. et multi de populo
Israel diffinierunt apud se ut non manducarent immunda,
et elegerunt magis mori quam cibis coinquinari immundis,
et noluerunt infringere legem Dei sanctam, et trucidati sunt.
et facta est ira magna super populum valde. II

In diebus illis surrexit Mathathias filius Iohannis fi-
lii Symeonis sacerdos ex filiis Ioarim ab Ierusalem, et con-
sedit in monte Modin. et habebat filios quinque, Iohannan
qui cognominabatur Gaddis, et Symeonem qui cog-
nominabatur Thasi, et Iudam qui vocabatur
Machabeus, et Eleazarum qui cognominabatur Abaron,
et Ionathan qui cognominabatur Apphus. hii viderunt
mala quae fiebant in populo Iuda et in Ierusalem. et dixit
Mathathias: Vae mihi, ut quid natus sum videre contritio-
nem populi mei, et contritionem civitatis sanctae, et sedere illic, in
manibus inimicorum? sancta in manu extraneorum facta sunt,
templum eius sicut homo ignobilis. vasa gloriae eius capti-
va abducta sunt, trucidati sunt senes eius in pla-
teis, et iuvenes eius ceciderunt in gladio inimicorum.
Quae gens non hereditavit regnum eius, et non obtinuit
spolia eius? omnis compositio eius ablata est. quae erat libera
facta est ancilla. et ecce sancta nostra, et pulchritudo nostra, et
claritas nostra desolata est, et coinquinaverunt eam gentes.
Quid ergo adhuc nobis vivere? et scidit Mathathias
et filii eius vestimenta sua, et operuerunt se ciliciis, et
planxerunt valde. et venerunt illuc qui missi erant
a rege Antiocho, ut cogerent eos qui confugerant in
civitatem Modin immolare, et accendere thura, et
a lege Dei discedere. et multi de populo Israel consentientes ac-
cesserunt ad eos. sed Mathathias et filii eius constanter ste-
terunt. et respondentes qui missi erant ab Antiocho dixe-
runt Mathathiae: Princeps, et clarissimus, et magnus es in
hac civitate, et ornatus filiis et fratribus. ergo accede prior, et fac
iussum regis, sicut fecerunt omnes gentes, et viri Iuda, et qui
remanserunt in Ierusalem, et eris tu et filii tui inter amicos
regis, et amplificatus argento et auro, et muneribus
multis. et respondit Mathathias, et dixit voce magna:
et si omnes gentes regi obediunt Antiocho, ut disce-
dant unusquisque a servitute legis patrum suorum, et
consentiant mandatis eius, ego et fratres mei et filii mei
obediemus legi patrum nostrorum. propitius sit nobis Deus.
Non est nobis utile relinquere legem et iustitias Dei.
Non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabi-
mus transgredientes legis nostrae mandata, ut ea-
mus altera via. Et ut cessavit loqui verba haec, acces-
sit quidam Iudaeus in omnium oculis sacrificare idolis
super aram in civitate Modin secundum iussum regis. et
vidit Mathathias et doluit, et contremuerunt renes
eius, et accensus est furor eius secundum iudicium legis, et
insiliens trucidavit illum super aram. sed et virum quem
miserat rex Antiochus, qui cogebat immolare, occidit
in ipso tempore, et aram destruxit, et zelatus est legem
sicut fecit Phinees Zambri filio Salomi. Et ex-
clamavit Mathathias voce magna in civitate
dicens: Omnis qui zelum habet legis statuens testamentum,
exeat post me. et fugit ipse et filii eius in montes,
et reliquerunt quaecumque habebant in civitate. tunc descende-
runt multi quaerentes iudicium et iustitiam in deser-
tum, ut sederent ibi ipsi et filii eorum et mulieres eorum
et pecora eorum, quoniam induraverunt super eos mala. Et
renuntiatum est viris regis et exercitui qui erant in
Ierusalem civitate David, quoniam discessissent quidam vi-
ri qui dissipaverunt mandatum regis in loca occul-
ta in deserto, et abissent post illos multi. et statim
pervenerunt ad eos, et constituerunt adversus eos praelium
in die sabbatorum, et dixerunt ad eos: Resistitis et nunc
adhuc? exite, et facite secundum verbum regis Antiochi, et vive-
tis. et dixerunt: Non exibimus, neque faciemus verbum

regis ut polluamus diem sabbatorum. Et concitaverunt adversus
eos prelium. Et non responderunt eis, nec lapidem miserunt in eos, neque
oppilaverunt loca occulta, dicentes: Moriamur omnes in sim-
plicitate nostra: et testes erunt super nos celum et terra, quod iniuste
perditis nos. Et intulerunt illis bellum sabbatis: et mortui
sunt ipsi et uxores eorum, et filii eorum et pecora eorum usque ad
mille animas hominum. Et cognovit Mathathias et amici
eius, et luctum habuerunt super eos valde. Et dixit vir proximo
suo: Si omnes fecerimus sicut fratres nostri fecerunt, et non pug-
naverimus adversus gentes pro animabus nostris et iustificationi-
bus nostris: nunc citius disperdent nos a terra. Et cogitaverunt in die illa
dicentes: Omnis homo quicumque venerit ad nos in bel-
lo die sabbatorum, pugnemus adversus eum: et non moriemur omnes
sicut mortui sunt fratres nostri in occultis. Tunc congrega-
ta est ad eos synagoga Iudeorum, fortis viribus ex Israel,
omnis voluntarius in lege. Et omnes qui fugiebant a malis
additi sunt ad eos, et facti sunt illis ad firmamentum. Et colle-
gerunt exercitum, et percusserunt peccatores in ira sua, et viros
iniquos in indignatione sua: et ceteri fugerunt ad natio-
nes ut evaderent. Et circuivit Mathathias et amici
eius, et destruxerunt aras, et circumciderunt pueros incircumci-
sos quotquot invenerunt in finibus Israel in fortitu-
dine. Et persecuti sunt filios superbie, et prosperatum est opus
in manibus eorum. Et obtinuerunt legem de manibus gen-
tium et de manibus regum: et non dederunt cornu peccatori. Et ap-
propinquaverunt dies Mathathie moriendi, et dixit fili-
is suis: Nunc confortata est superbia et castigatio et tempus
eversionis et ira indignationis. Nunc ergo o filii emula-
Verba Mathathie ad filios suos — tores estote legis, et date animas vestras pro testamento
patrum. Et mementote operum patrum que fecerunt in genera-
tionibus suis: et accipietis gloriam magnam et nomen eternum.
Abraham nonne in temptatione inventus est fidelis, et re-
putatum est ei ad iustitiam? Joseph in tempore angustie
sue custodivit mandatum, et factus est dominus Egypti. Phi-
nees pater noster zelando zelum dei accepit testamentum sa-
cerdotii eterni. Ihesus dum implevit verbum factus est dux in
Israel. Caleph dum testificatur in ecclesia accepit heredita-
tem. David in sua misericordia consecutus est sedem regni in
secula. Helias dum zelat zelum legis receptus est in celum.
Ananias, Azarias, Misael credentes liberati sunt de
flamma. Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore
leonum. Et ita cogitate per generationem et generationem, quia
omnes qui sperant in eum non infirmantur. Et a verbis vi-
ri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius stercus et vermis est:
hodie extollitur, et cras non invenietur, quia conversus est
in terram suam, et cogitatio eius periit. Vos ergo filii
confortamini, et viriliter agite in lege, quia cum feceritis
que vobis precepta sunt in lege a domino deo vestro, in ipsa glo-
riosi eritis. Et ecce Symon frater vester, scio quod vir consilii est:
ipsum audite semper, et ipse vobis erit pater. Et Iudas Macha-
beus fortis viribus a iuventute sua, sit vobis prin-
ceps militie, et ipse aget bellum populi. Et adducetis ad vos
omnes factores legis: et vindicate vindictam populi
vestri. Retribuite retributionem gentibus, et intendi-
te in preceptum legis. Et benedixit eos, et appositus est ad
patres suos. Et defunctus est c. xl. vi. anno: et sepul-
Mathathias mortuus est — tus est a filiis suis in sepulchris patrum suorum in Mo-
din, et planxerunt eum omnis Israel planctu magno.

Et surrexit Iudas qui vocabatur Machabeus **III** 288
filius eius pro eo. Et adiuvabant eum omnes fratres eius,
et universi qui se coniunxerant patri eius, et preliabantur prelium
Israel cum letitia. Et dilatavit gloriam populo suo, et induit se
loricam sicut gigas, et succinxit se arma bellica sua
in preliis, et protegebat gladio suo castra. Similis factus est
leoni in operibus suis, et sicut catulus leonis rugiens
in venatione. Et persecutus est iniquos perscrutans eos: et qui con-
turbabant populum suum, eos succendit flammis. Et re-
pulsi sunt inimici eius pre timore eius, et omnes operarii ini-
quitatis conturbati sunt: et directa est salus in manu eius.
Et exacerbabat reges multos, et letificabat Iacob in
operibus suis, et in seculum memoria eius in benedictione. Et per-
ambulabat civitates Iuda, et perdidit impios ex eis,
et avertit iram ab Israel. Et nominatus est usque ad novissimum terre,
et congregavit pereuntes. Et congregavit Apollonius gentes
et a Samaria virtutem multam et magnam ad bellan-
dum contra Israel. Et cognovit Iudas, et exiit obviam ei: et il-
lum percussit et occidit illum: et ceciderunt vulnerati multi,
et reliqui fugerunt. Et accepit spolia eorum, et gladium Apol-
lonii abstulit Iudas, et erat pugnans in eo omnibus diebus.
Et audivit Seron princeps exercitus Syrie, quod congregavit Iu-
das congregationem fidelium et ecclesiam secum, et ait: Faciam
mihi nomen et glorificabor in regno, et debellabo Iudam
et eos qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum regis. Et prepa-
ravit se: et ascenderunt cum eo castra impiorum, fortes auxi-
liarii ut facerent vindictam in filios Israel. Et appropin-
quaverunt usque ad Bethoron: et exivit Iudas obviam illi
cum paucis. Ut viderunt autem exercitum venientem sibi ob-
viam, dixerunt Iude: Quomodo poterimus pauci pugnare ad-
versus multitudinem tantam, tam fortem, et nos fatigati
sumus ieiunio hodie? Et ait Iudas: Facile est concludi multos
in manu paucorum: et non est differentia in conspectu dei celi liberare
in multis et in paucis: quoniam non in multitudine exercitus vic-
toria belli, sed de celo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos
in multitudine contumaci et superbia, ut disperdant nos
et uxores nostras et filios nostros, et ut spolient nos. Nos vero
pugnabimus pro animabus nostris et legibus nostris: et ipse dominus conteret
eos ante faciem nostram: vos autem ne timueritis eos. Ut
cessavit autem loqui, insiluit in eos subito: et contritus est Seron
et exercitus eius in conspectu ipsius. Et persecutus est eum in descen-
su Bethoron usque in campum: et ceciderunt ex eis dccc
viri. Reliqui autem fugerunt in terram Philistiim. Et cecidit
timor Iude ac fratrum eius, et formido super omnes gentes in
circuitu eorum. Et pervenit ad regem nomen eius, et de preliis
Iude narrabant omnes gentes. Ut audivit autem rex An-
tiochus sermones istos, iratus est animo, et misit et congre-
gavit exercitum universi regni sui, castra fortia valde.
Et aperuit erarium suum, et dedit stipendia exercitui in an-
num: et mandavit illis ut essent parati ad omnia. Et vidit
quod defecit pecunia de thesauris suis, et tributa regio-
nis modica propter dissensionem et plagam quam fecit in
terram ut tolleret legitima que erant a primis diebus:
et timuit ne non haberet ut semel et bis in sumptus et dona-
tiva que dederat ante larga manu: et habunda-
verat super reges qui ante eum fuerant. Et consternatus est
animo valde: et cogitavit ire in Persiden, et accipe-
re tributa regionum, et congregare argentum multum

& reliquit lysiam nobilem hominem de genere regali super
negocia regia. a flumine eufraten usque ad flumen
egypti. & ut nutriret antiochum filium suum donec re
diret. & tradidit ei medium exercitum. & elephantos. & man
dauit ei de omnibus que uolebat. & de inhabitantibus iudeam
& ierusalem. & ut mitteret ad eos exercitum ad conterendam & extir
pandam uirtutem israel & reliquias ierusalem. & auferendam
memoriam eorum de loco. & ut constitueret habitatores filios
alienigenas in omnibus finibus eorum. & sorte distribueret
terram eorum. & rex assumpsit partem exercitus residui. & exiuit
ab antiochia ciuitate regni sui anno .c.xl.vii. &
transfretauit eufraten flumen & perambulabat superio
res regiones. & elegit lysias ptolomeum filium dorim.
& nichanorem. & gorgiam uiros potentes ex amicis
regis. & misit cum eis .xl. milia uirorum. & .vii. milia equitum
& uenerunt in terram iuda. ut disperderent eam secundum uerbum re
gis. & processerunt cum uniuersa uirtute sua. & ue
nerunt & applicauerunt ammaum in terra campestri. Et
audierunt mercatores regionum nomen eorum. & acceperunt argen
tum & aurum multum ualde. & pueros. & uenerunt in castra
ut acciperent filios israel in seruos. & additi sunt ad eos
exercitus syrie. & terre alienigenarum. Et uidit iudas & fratres e
ius quia multiplicata sunt mala. & exercitus applicabat ad fines
eorum. & cognouerunt uerba regis que mandauit populo face
re in interitum & consummationem. & dixerunt unusquisque ad proxi
mum suum. Erigamus deiectionem populi nostri. & pugnemus
pro populo nostro. & sanctis nostris. & congregatus est conuentus ut essent
parati in prelium. & ut orarent & peterent misericordiam. & miseratio
nes. & ierusalem non habitabatur. sed erat sicut desertum. Non erat
qui ingrederetur & egrederetur de natis eius. & sanctum conculcabatur
& filii alienigenarum erant in arce ibi erat habitatio gen
tium. & ablata est uoluptas ab iacob. & defecit ibi tybi
a & cythara. & congregati sunt. & uenerunt in masphat con
tra ierusalem. quia locus orationis erat in masphat antea in
israel. & ieiunauerunt illa die. & induerunt se ciliciis. &
cinerem posuerunt in capite suo. & disciderunt uestimenta
sua. & expanderunt libros legis de quibus scrutabantur
gentes similitudinem simulacrorum suorum. & attule
runt ornamenta sacerdotalia & primicias & decimas & su
scitauerunt nazareos. qui impleuerant dies. & clamaue
runt uoce magna in celum dicentes. Quid faciemus istis
& quo eos ducemus. & sancta tua conculcata sunt. & contamina
ta sunt. & sacerdotes tui facti sunt in luctum. & in humili
tatem. & ecce nationes conuenerunt aduersum nos. ut nos dis
perdant. tu scis que cogitant in nos. Quomodo poterimus sub
sistere ante faciem illorum. nisi tu deus adiuues nos. & tu
bis exclamauerunt uoce magna. Et post hec constituit
iudas duces populi tribunos. & centuriones. & pentacontar
chos. & decuriones. & dixit his qui edificabant domos.
& sponsabant uxores. & plantabant uineas. & formi
dolosis. ut rediret unusquisque in domum suam. secundum
legem. & mouerunt castra. & collocauerunt ad austrum
ammaum. Et ait iudas. Accingimini. & estote filii po
tentes. & estote parati in mane ut pugnetis aduersus na
tiones has que conuenerunt disperdere nos & sancta nostra. quoniam melius
est nos mori in bello quam uidere mala gentis nostre &
sanctorum. Sicut autem fuerit uoluntas in celo sic fiat. IIII
Et assumpsit gorgias .v. milia uirorum. & mille equi

Cum hic .. qui uxores desponsauerant .. uine
am plantabant .. domos
edificabant excusabantur
ab exercitu in ueteri
lege.

tes electos. & mouerunt castra nocte ut applicarent ad castra
iudeorum. & percuterent eos subito. & filii qui erant ex arce
erant illis duces. & audiuit iudas. & surrexit ipse & po
tentes percutere uirtutem exercitus regis que erant in amma
um. adhuc enim dispersus erat exercitus a castris. & uenit gorgi
as in castra iude noctu. & neminem inuenit. & querebat
eos in montibus. quia dixit. fugiunt hii a nobis. & cum dies
factus esset apparuit iudas in campo cum tribus milibus ui
rorum tantum. qui tegumenta & gladios non habebant. & uiderunt
castra gentium ualida. & loricatos. & equitatus in circuitu
eorum. & hii docti ad prelium. Et ait iudas uiris qui secum erant.
Ne timueritis multitudinem eorum. & impetum ne formi
detis. Mementote qualiter salui facti sunt patres nostri in
mari rubro. Cum sequeretur eos pharao cum exercitu. & nunc
clamemus in celum. & miserebitur nostri dominus. & memor erit
testamenti patrum nostrorum. & conteret exercitum istum ante faciem
nostram hodie. & scient omnes gentes. quia deus est qui redi
mat & liberet israel. Et leuauerunt alienigene oculos su
os. & uiderunt eos uenientes ex aduerso. & exierunt de cas
tris in prelium. & tuba cecinerunt hii qui erant cum iuda
& congressi sunt. & contrite sunt gentes. & fugerunt in campum.
Nouissimi autem ceciderunt gladio. & persecuti sunt eos usque
ad gezeron. & usque in campos ydumee. & azoti. & iamnee
& ceciderunt ex illis usque ad .v. milia uirorum. Et reuersus est
iudas. & exercitus eius sequens eum. dixitque ad populum. Non
concupiscatis spolia. quia bellum contra nos est. & gorgias & ex
ercitus eius prope nos in monte. sed state nunc contra inimi
cos nostros. & expugnate eos. & post hec sumetis spolia se
curi. & adhuc loquente iuda hec. ecce apparuit pars quedam
prospiciens de monte. & uidit gorgias quod in fugam conuer
si sunt sui. & succensa sunt castra. fumus enim qui uide
batur declarabat quod factum est. Quibus illi conspectis timu
erunt ualde aspicientes simul & iudam. & exercitum in cam
po paratum ad prelium. & fugerunt omnes in campum alienige
narum. & iudas reuersus est ad spolia castrorum. & acceperunt
aurum multum. & argentum. & iacinctum. & purpuram
marinam. & opes magnas. & conuersi hymnum canebant
& benedicebant deum in celum. quoniam bonus est. quoniam in seculum
misericordia eius. & facta est salus magna in israel in die illa.
Quicumque autem alienigenarum euaserunt uenerunt & nuncia
uerunt lysie uniuersa que acciderant. Quibus ille auditis
consternatus animo deficiebat. quia non qualia uoluit talia contin
gerunt in israel. & qualia mandauit rex. & sequenti anno
congregauit lysias uirorum electorum .lx. milia. & equitum .v.
milia. ut debellaret eos. & uenerunt in iudeam. & ca
stra posuerunt in bethoron. & occurrit eis iudas cum
.x. milibus uiris. & uiderunt exercitum fortem. & orauit
& dixit. Benedictus es saluator israel qui contriuisti im
petum potentis in manu serui tui dauid. & tradidisti
castra alienigenarum in manu ionathe filii saul. &
armigeri eius. Conclude exercitum istum in manu popu
li tui israel. & confundantur in exercitu suo & equitibus. Da
illis formidinem. & tabefac audaciam uirtu
tis eorum. & commoueantur contritione sua. Deice illos gla
dio diligentium te. & collaudent te omnes qui noue
runt nomen tuum in hymnis. & commiserunt prelium. & ceci
derunt de exercitu lysie .v. milia uirorum. Videns autem
lysias. fugam suorum. & iudeorum audaciam.

et pax sit, aut vivere aut mori fortiter. Et abiit Antiochiam, et elegit milites ut multiplicati rursus venirent in Iudaeam. Dixit autem Iudas et fratres eius: Ecce contriti sunt inimici nostri; ascendamus nunc mundare sancta et renovare. Et congregatus est omnis exercitus, et ascenderunt in montem Sion. Et viderunt sanctificationem desertam, et altare profanatum, et portas exustas, et in atriis virgulta nata sicut in saltu vel in montibus, et pastophoria diruta. Et sciderunt vestimenta sua, et planxerunt planctu magno, et imposuerunt cinerem super caput suum, et ceciderunt in faciem super terram, et exclamaverunt tubis signorum, et clamaverunt in caelum. Tunc ordinavit Iudas viros ut pugnarent adversus eos qui erant in arce, donec emundarent sancta. Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei, et mundaverunt sancta, et tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. Et cogitavit de altari holocaustorum quod profanatum erat, quid de eo faceret. Et incidit illis consilium bonum ut destruerent illud, ne forte illis esset in opprobrium, quia contaminaverunt illud gentes; et demoliti sunt illud. Et reposuerunt lapides in montem domus in loco apto, quoadusque veniret propheta, et responderet de eis. Et acceperunt lapides integros secundum legem, et aedificaverunt altare novum secundum illud quod fuit prius; et aedificaverunt sancta, et quae intra domum erant intrinsecus; et aedem et atria sanctificaverunt. Et fecerunt vasa sancta nova, et intulerunt candelabrum, et altare incensorum, et mensam in templum. Et incensum posuerunt super altare, et accenderunt lucernas quae super candelabrum erant, et lucebant in templo. Et posuerunt super mensam panes, et appenderunt vela, et consummaverunt omnia opera quae fecerant. Et ante matutinum surrexerunt quinta et vigesima die mensis noni (hic est mensis Casleu) centesimi quadragesimi octavi anni, et obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum novum quod fecerunt. Secundum tempus et secundum diem in qua contaminaverunt illud gentes, in ipsa renovatum est in canticis, et citharis, et cinyris, et cymbalis. Et cecidit omnis populus in faciem, et adoraverunt, et benedixerunt in caelum eum qui prosperavit eis. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, et obtulerunt holocausta cum laetitia, et sacrificium salutaris et laudis. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis, et scutulis, et dedicaverunt portas, et pastophoria, et imposuerunt eis ianuas. Et facta est laetitia in populo magna valde, et aversum est opprobrium gentium. Et statuit Iudas, et fratres eius, et universa ecclesia Israel ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo, a quinta et vigesima die mensis Casleu, cum laetitia et gaudio. Et aedificaverunt in tempore illo montem Sion, et per circuitum muros altos et turres firmas, ne quando venirent gentes, et conculcarent eum sicut antea fecerunt. Et collocavit illic exercitum ut servarent eum, et munivit eum ad custodiendam Bethsuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumaeae.

V

Et factum est ut audierunt gentes in circuitu quia aedificatum est altare et sanctuarium sicut prius, iratae sunt valde, et cogitabant tollere genus Iacob qui erant inter eos, et coeperunt occidere de populo, et persequi. Et debellabat Iudas filios Esau in Idumaea, et eos qui erant in Acrabathane, quia circumsedebant Israelitas, et percussit eos plaga magna. Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum et in scandalum, insidiantes ei in via. Et conclusi sunt ab eo in turribus, et applicuit ad eos, et anathematizavit eos, et incendit turres eorum igni cum omnibus qui in eis erant. Et transiit ad filios Ammon, et invenit manum fortem, et populum copiosum, et Timotheum ducem ipsorum; et commisit cum eis proelia multa, et contriti sunt in conspectu eorum, et percussit eos; et cepit Gazer civitatem et filias eius, et reversus est in Iudaeam. Et congregatae sunt gentes quae sunt in Galaad adversus Israelitas qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos; et fugerunt in Datheman munitionem. Et miserunt litteras ad Iudam et fratres eius, dicentes: Congregatae sunt adversum nos gentes per circuitum, ut nos auferant; et parant venire, et occupare munitionem in quam confugimus; et Timotheus est dux exercitus eorum. Nunc ergo veni, et eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis. Et omnes fratres nostri qui erant in locis Tubin, interfecti sunt, et captivas duxerunt uxores eorum, et natos, et spolia, et peremerunt illic fere mille viros. Et adhuc epistolae legebantur, et ecce alii nuntii venerunt de Galilaea conscissis tunicis, nuntiantes secundum verba haec, dicentes convenisse adversum se a Ptolemaida, et Tyro, et Sidone; et repleta est omnis Galilaea alienigenis, ut nos consumant. Ut audivit autem Iudas et populus sermones istos, convenit ecclesia magna cogitare quid facerent fratribus suis qui in tribulatione erant, et expugnabantur ab eis. Dixitque Iudas Simoni fratri suo: Elige tibi viros, et vade, et libera fratres tuos in Galilaea; ego autem et frater meus Ionathas ibimus in Galaaditim. Et reliquit Iosephum filium Zachariae, et Azariam duces populi cum residuo exercitu in Iudaea ad custodiam; et praecepit illis, dicens: Praeestote populo huic, et nolite bellum committere adversum gentes, donec revertamur. Et datae sunt Simoni viri tria millia ut iret in Galilaeam; Iudae autem octo millia in Galaaditim. Et abiit Simon in Galilaeam, et commisit proelia multa cum gentibus, et contritae sunt gentes a facie eius, et persecutus est eos usque ad portam Ptolemaidis. Et ceciderunt de gentibus fere tria millia virorum, et accepit spolia eorum. Et assumpsit eos qui erant in Galilaea et in Arbatis cum uxoribus, et natis, et omnibus quae erant illis, et adduxit in Iudaeam cum laetitia magna. Et Iudas Machabaeus, et Ionathas frater eius transierunt Iordanem, et abierunt viam trium dierum per desertum. Et occurrerunt eis Nabuthaei, et susceperunt eos pacifice, et narraverunt eis omnia quae acciderant fratribus eorum in Galaaditide, et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa, et Bosor, et in Alimis, et in Casphor, et Mageth, et Carnaim; hae omnes civitates munitae et magnae. Sed et in ceteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, et in crastinum constituerunt admovere exercitum civitatibus his, et comprehendere, et tollere eos in una die. Et convertit Iudas et exercitus eius viam in desertum Bosor repente, et occupavit civitatem; et occidit omnem masculum in ore gladii, et accepit omnia spolia eorum, et succendit eam igni. Et surrexerunt inde nocte, et ibant usque ad munitionem. Et factum est diluculo, cum elevassent oculos suos, ecce populus multus, cuius non erat numerus, portantes scalas et machinas ut

comprehenderent munitionem et expugnarent eos. Et vidit Iudas quia cepit bellum et clamor belli ascendit ad celum sicut tuba et clamor magnus de civitate, et dixit exercitui suo: Pugnate hodie pro fratribus nostris. Et venit tribus ordinibus post eos et exclamaverunt tubis et clamaverunt in oratione. Et cognoverunt castra Thimothei quia Machabeus est, et refugerunt a facie eius, et percusserunt eos plaga magna, et ceciderunt ex eis in illa die fere octo milia virorum. Et divertit Iudas in Masphat et expugnavit et cepit eam, et occidit omnem masculum eius et sumpsit spolia eius et succendit eam igni. Inde perrexit et cepit Casbon et Maged et Bosor et reliquas civitates Galaaditidis. Post hec autem verba congregavit Thimotheus exercitum alium et castra posuit contra Raphon trans torrentem. Et misit Iudas speculari exercitum, et renuntiaverunt ei dicentes quia convenerunt ad eum omnes gentes que in circuitu nostro sunt, exercitus multus nimis; et Arabas conduxerunt in auxilium sibi, et castra posuerunt trans torrentem parati ad te venire in prelium. Et abiit Iudas obviam illis. Et ait Thimotheus principibus exercitus sui: Cum appropinquaverit Iudas et exercitus eius ad torrentem aque, si transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum, quia potens poterit adversum nos. Si vero timuerit transire et posuerit castra extra flumen, transfretemus ad eos et poterimus adversus illum. Ut autem appropinquavit Iudas ad torrentem aque, statuit scribas populi secus torrentem et mandavit eis dicens: Neminem hominum reliqueritis, sed veniant omnes in prelium. Et transfretavit ad illos prior et omnis populus post eum; et contrite sunt omnes gentes a facie eorum, et proiecerunt arma sua et fugerunt ad fanum quod erat in Carnaim. Et occupavit ipsam civitatem et fanum succendit igni cum omnibus qui erant in ipso; et oppressa est Carnaim, et non potuit sustinere contra faciem Iude. Et congregavit Iudas universos Israhelitas qui erant in Galaaditide, a minimo usque ad maximum, et uxores eorum et natos et exercitum magnum valde, ut venirent in terram Iuda. Et venerunt usque Ephron; et hec civitas magna in ingressu posita, munita valde, et non erat declinare ab ea dextera vel sinistra, sed per mediam iter erat. Et incluserunt se qui erant in civitate et obstruxerunt portas lapidibus. Et misit ad eos Iudas verbis pacificis dicens: Transeamus per terram vestram ut eamus in terram nostram, et nemo nobis nocebit; tantum pedibus transibimus. Et nolebant eis aperire. Et precepit Iudas predicare in castris ut applicarent unusquisque in quo erat loco. Et applicuerunt se viri virtutis; et oppugnavit civitatem illam tota die et tota nocte, et tradita est civitas in manu eius. Et peremerunt omnem masculum in ore gladii, et eradicavit eam et accepit spolia eius, et transivit per totam civitatem super interfectos. Et transgressi sunt Iordanem in campo magno contra faciem Bethsan. Et erat Iudas congregans extremos et hortabatur populum per totam viam, donec venerunt in terram Iuda. Et ascenderunt in montem Syon cum letitia et gaudio, et obtulerunt holocausta quod nemo ex eis cecidisset donec reverterentur in pace. Et in diebus quibus erat Iudas et Ionathas in terra Galaad, et Symon frater eius in Galilea contra faciem Ptolomaidis, audivit Iosephus Zacharie filius et Azarias princeps virtutis res bene gestas et prelia que facta sunt, et dixit: Faciamus et ipsi nobis nomen, et eamus pugnare adversus gentes que in circuitu nostro sunt. Et precepit his qui erant in exercitu suo, et abierunt Iamniam. Et exivit Gorgias de civitate et viri eius obviam illis in pugnam. Et fugati sunt Iosephus et Azarias usque in fines Iudee, et ceciderunt illa die de populo Israhel ad duo milia viri; et facta est plaga magna in populo, quia non audierunt Iudam et fratres eius, existimantes fortiter se facturos. Ipsi autem non erant de semine virorum illorum per quos salus facta est in Israhel. Et viri Iuda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israhel et gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum. Et convenerunt ad eos fausta acclamantes. Et exivit Iudas et fratres eius, et expugnaverunt filios Esau in terra que ad austrum est, et percussit Chebron et filias eius, et muros eius et turres eius succendit igni in circuitu. Et movit castra ut iret in terram alienigenarum, et perambulavit Samariam. In illa die ceciderunt sacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in prelium. Et declinavit Iudas in Azotum in terram alienigenarum, et diruit aras eorum, et sculptilia deorum suorum succendit igni, et cepit spolia civitatum, et reversus est in terram Iuda.

VI

Et rex Antiochus perambulabat superiores regiones, et audivit esse civitatem Elymaidem in Perside nobilissimam et copiosam in auro et argento, templumque in ea locuples valde, et illic velamina aurea et lorice et scuta que reliquit Alexander Philippi rex Macedo qui regnavit primus in Grecia. Et venit et querebat capere civitatem et predari eam, et non potuit, quoniam innotuit sermo his qui erant in civitate; et insurrexerunt in prelium, et fugit inde et abiit cum tristitia magna, et reversus est Babyloniam. Et venit qui nuntiaret ei in Perside quia fugata sunt castra que erant in terra Iuda, et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis et fugatus est a facie Iudeorum, et invaluerunt armis et viribus et spoliis multis que ceperunt de castris que exciderunt, et quia diruerunt abhominationem quam edificaverat super altare quod erat in Ierusalem, et sanctificationem sicut prius circumdederunt muris excelsis, sed et Bethsuram civitatem suam. Et factum est ut audivit rex sermones istos, expavit et commotus est valde, et decidit in lectum et incidit in languorem pre tristitia, quia non est factum sicut cogitabat. Et erat illic dies multos, quia renovata est in eo tristitia magna, et arbitratus est se mori. Et vocavit omnes amicos suos et dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, et concidi et corrui corde pre sollicitudine, et dixi in corde meo: In quantam tribulationem deveni et in quos fluctus tristitie in quibus nunc sum, qui iocundus eram et dilectus in potestate mea. Nunc vero reminiscor malorum que feci in Ierusalem, unde et abstuli omnia spolia aurea et argentea que erant in ea, et misi auferre habitantes Iudeam sine causa. Cognovi ergo quia propterea invenerunt me mala ista, et ecce pereo tristitia magna in terra aliena. Et vocavit Philippum unum de amicis suis, et preposuit eum super universum regnum suum, et dedit ei diadema

hic mortuus est Antiochus

stolam suam et anulum, ut adduceret Antiochum filium suum et nutriret eum et regnaret. Et mortuus est illic Antiochus rex anno centesimo quadragesimo nono. Et cognovit Lysias quoniam mortuus est rex, et constituit regnare Antiochum filium eius, quem nutrivit adulescentem, et vocavit nomen eius Eupatorem. Et hii qui erant in arce concluserant Israhel in circuitu sanctorum, et quaerebant eis mala semper ad firmamentum gentium. Et cogitavit Iudas disperdere eos, et convocavit universum populum ut obsiderent eos. Et convenerunt simul et obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, et fecerunt balistas et machinas. Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur, et adiunxerunt se illis aliqui ex impiis Israhel, et abierunt ad regem et dixerunt: Quousque non facis iudicium et vindicas fratres nostros? Nos decrevimus servire patri tuo et ambulare in praeceptis eius et obsequi edictis eius, et filii populi nostri propter hoc alienabant se a nobis, et quicumque inveniebantur ex nobis interficiebantur, et hereditates nostrae diripiebantur. Et non ad nos tantum extenderunt manum, sed et in omnes fines nostros. Et ecce applicuerunt hodie ad arcem Hierusalem occupare eam, et munitionem in Bethsuram munierunt. Et nisi praeveneris eos velocius, maiora quam haec facient, et non poteris obtinere eos. Et iratus est rex ut haec audivit, et convocavit omnes amicos suos et principes exercitus sui et eos qui super equites erant. Sed et de regnis aliis et de insulis maritimis venerunt ad eum exercitus conducticii. Et erat numerus exercitus eius centum milia peditum et viginti milia equitum, et elephanti triginta duo docti ad proelium. Et venerunt per Idumeam et applicuerunt ad Bethsuram, et pugnaverunt dies multos, et fecerunt machinas. Et exierunt et succenderunt eas igni, et pugnaverunt viriliter. Et recessit Iudas ab arce et admovit castra ad Bethzacharam contra castra regis. Et surrexit rex ante lucem et concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam, et comparaverunt se exercitus ad proelium, et tubis cecinerunt. Et elephantis ostenderunt sanguinem uvae et mori ad acuendos eos in proelium. Et diviserunt bestias per legiones, et astiterunt singulis elephantis mille viri in loricis concatenatis, et galeae aereae in capitibus eorum, et quingenti equites ordinati unicuique bestiae electi erant. Hii ante tempus ubicumque erat bestia, ibi erant, et quocumque ibat ibant, et non discedebant ab ea. Sed et turres ligneae super eos firmae protegentes per singulas bestias, et super eas machinae, et super singulas viri virtutis triginta duo qui pugnabant desuper, et intus magister bestiae. Et residuum equitatum hinc et inde statuit in duas partes, tubis exercitum commovere et perurgere constipatos in legionibus eius. Et ut refulsit sol in clipeos aureos et aereos, resplenduerunt montes ab eis, et resplenduerunt sicut lampades ignis. Et distincta est pars exercitus regis per montes excelsos et alia per loca humilia, et ibant caute et ordinate. Et commovebantur omnes inhabitantes terram a voce multitudinis eorum et incessu turbae et collisione armorum; erat enim exercitus magnus valde et fortis. Et appropiavit Iudas et exercitus eius in proelium, et ceciderunt de exercitu regis sescenti viri. Et vidit Eleazar filius Saura unam de bestiis loricatam loricis regis, et erat eminens super ceteras bestias, et visum est ei quod in ea esset rex. Et dedit se ut liberaret populum suum et acquireret sibi nomen aeternum. Et cucurrit ad eam audacter in medium legionis interficiens a dextris et a sinistris, et cadebant ab eo huc atque illuc. Et ivit sub pedes elephantis, et supposuit se ei, et occidit eum, et cecidit in terram super ipsum, et mortuus est illic. Et videntes virtutem regis et impetum exercitus eius, diverterunt se ab eis. Castra autem regis ascenderunt contra eos in Hierusalem, et applicuerunt castra regis ad Iudaeam et montem Sion. Et fecit pacem cum hiis qui erant in Bethsura, et exierunt de civitate, quia non erant eis ibi alimenta conclusis, quia sabbata erant terrae. Et comprehendit rex Bethsuram et constituit ibi custodiam servare eam. Et convertit castra ad locum sanctificationis dies multos, et statuit illuc balistas et machinas et ignis iacula et tormenta ad lapides iactandos et spicula et scorpios ad mittendas sagittas et fundibula. Fecerunt autem et ipsi machinas adversus machinas eorum et pugnaverunt dies multos. Escae autem non erant in civitate eo quod septimus annus esset, et qui remanserant in Iudaea de gentibus consumpserant reliquias eorum quae repositae fuerant. Et remanserunt in sanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames, et dispersi sunt unusquisque in locum suum. Et audivit Lysias quod Philippus, quem constituerat rex Antiochus cum adhuc viveret ut nutriret Antiochum filium suum ut regnaret, reversus esset a Perside et Media, et exercitus qui abierat cum ipso, et quia quaerebat suscipere regni negotia, festinavit ire et dicere ad regem et duces exercitus: Deficimus cotidie, et esca nobis modica est, et locus quem obsidemus est munitus, et incumbit nobis ordinare de regno. Nunc itaque demus dextras hominibus istis, et faciamus cum illis pacem et cum omni gente eorum, et constituamus illis ut ambulent in legitimis suis sicut prius; propter legitima enim ipsorum quae despeximus irati sunt et fecerunt omnia haec. Et placuit sermo in conspectu regis et principum, et misit ad eos pacem facere, et receperunt illam. Et iuravit illis rex et principes, et exierunt de munitione. Et intravit rex montem Sion et vidit munitionem loci, et rupit cito iuramentum quod iuravit, et mandavit destruere murum in gyro. Et discessit festinanter et reversus est Antiochiam, et invenit Philippum dominantem civitati, et pugnavit adversus eum et occupavit civitatem.

VII

Anno centesimo quinquagesimo primo exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, et ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam, et regnavit illic. Et factum est ut ingressus est in domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum et Lysiam ut adducerent eos ad eum. Et res ei innotuit, et ait: Nolite mihi ostendere faciem eorum. Et occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem regni sui. Et venerunt ad eum viri iniqui et impii ex Israhel, et Alchimus dux eorum, qui volebat fieri sacerdos. Et accusaverunt populum apud regem dicentes: Perdidit Iudas et fratres eius amicos tuos, et nos dispersit de terra nostra. Nunc ergo mitte virum cui credis, ut eat et videat exterminium omne quod fecit nobis et regionibus regis, et puniat omnes amicos eius et adiutores eorum. Et elegit rex ex amicis suis Bachidem, qui dominabatur trans flumen magnum in regno, et fidelem regi, et misit eum ut videret exterminium quod fecit Iudas. Sed et Alchimum impium constituit in sacerdotium, et mandavit ei facere ultionem in filios Israhel. Et surrexerunt et venerunt cum exercitu magno in terram Iuda, et miserunt nuntios et locuti sunt ad Iudam et ad fratres eius verbis pacificis in dolo. Et non intenderunt sermonibus eorum; viderunt enim quia venerunt cum exercitu magno. Et convenerunt ad Alchimum et Bachidem congregatio scribarum requirere quae

iusta sunt. Et primi Assidei qui erant in filiis Israel. et exquirebant
ab eis pacem. Dixerunt enim. Homo sacerdos de semine Abra
ham venit. non decipiet nos. Et locutus est cum eis verba pacifi
ca. et iuravit illis dicens. Non inferemus vobis malum neque ami
cis vestris. et crediderunt ei. et comprehendit ex eis .lx. viros. et occi
dit eos in una die secundum verbum quod scriptum est. Carnes sanctorum tuorum
et sanguinem eorum effuderunt in circuitu Ierusalem. et non erat qui
sepeliret. Et incubuit timor et tremor in omnem populum. quia di
xerunt. Non est in illis veritas et iudicium. Transgressi sunt enim constitu
tum et iusiurandum quod iuraverunt. Et movit Bachides castra
ab Ierusalem. et applicuit in Bethzecha. et misit et comprehendit
multos ex eis qui a se refugerant. et quosdam de populo mac
tavit. et in puteum magnum proiecit. Et commisit regionem Al
chimo. et reliquit cum eo auxilium in adiutorium ipsi. Et abiit
Bachides ad regem. et satis agebat Alchimus pro principatu
sacerdotii sui. et convenerunt ad eum omnes qui perturbabant po
pulum suum. et obtinuerunt terram Iuda. et fecerunt plagam ma
gnam in Israel. Et vidit Iudas omnia mala que fecit Alchimus
et qui cum eo erant filiis Israel plus multo quam gentes. et exiit in
omnes fines Iudee in circuitu. et fecit vindictam in viros
desertores. et cessaverunt ultra exire in regionem. Vidit autem
Alchimus quod praevaluit Iudas et qui cum eo erant filii Israel. et cog
novit quia non potest sustinere eos. et regressus est ad regem. et accu
savit eos multis criminibus. Et misit rex Nichanorem unum
ex principibus suis nobiliorem in nobilioribus qui erat ini
micitias exercens contra Israel. et mandavit ei evertere populum. Et ve
nit Nichanor in Ierusalem cum exercitu magno. et misit ad Iu
dam et ad fratres eius cum dolo verbis pacificis dicens. Non sit
pugna inter me et vos. veniam cum viris paucis ut videam
facies vestras cum pace. Et venit ad Iudam et salutaverunt se in
vicem pacifice. et hostes parati erant rapere Iudam. Et
innotuit sermo Iude quoniam cum dolo venerat ad eum. et conterritus
est ab eo. et amplius noluit videre faciem eius. Et cognovit
Nichanor quia denudatum est consilium eius. et exiit obviam Iude
in pugnam iuxta Capharsalama. et ceciderunt de Nicha
noris exercitu fere .v. milia virorum. et fugerunt in civitatem
David. Et post hec verba ascendit Nichanor in montem Sy
on. et exierunt de sacerdotibus populi salutare eum in pace. et demon
strare ei holocaustomata que offerebantur pro rege. et irri
dens sprevit eos. et polluit. et locutus est superbe. et iuravit cum
ira dicens. Nisi traditus fuerit Iudas et exercitus eius in
manus meas. continuo cum regressus fuero in pace suc
cendam domum istam. et exiit cum ira magna. et intraverunt
sacerdotes. et steterunt ante faciem altaris et templi. et flen
tes dixerunt. Tu domine elegisti domum istam ad invocandum
nomen tuum in ea ut esset domus orationis et obsecrationis populo tuo.
Fac vindictam in homine isto et exercitu eius et cadant in
gladio. memento blasphemias eorum. et ne dederis eis ut
permaneant. Et exiit Nichanor ab Ierusalem. et castra ap
plicuit ad Betheron. et occurrit illi exercitus Syrie. Et Iudas
applicuit in Adarsa cum tribus milibus virorum. et oravit
Iudas et dixit. Qui missi erant a rege Sennacherib domine
quia blasphemaverunt te exiit angelus. et percussit ex eis .c.
lxxxv. milia. sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodie
et sciant ceteri quia male locutus est super sancta tua. et iudica illum
secundum malitiam illius. Et commiserunt exercitus prelium .xiii.
die mensis Adar. et contrita sunt castra Nichanoris. et ceci
dit ipse primus in prelio. Ut autem vidit exercitus eius quia
cecidisset Nichanor. proiecerunt arma sua. et fugerunt. Et per
secuti sunt eos viam unius diei ab Adazer usque venian
tur in Gazara. et tubis cecinerunt post eos cum significationi
bus. et exierunt de omnibus castellis Iudee in circuitu. et venti
labant eos cornibus. et convertebantur iterum ad eos. et ceciderunt
omnes gladio. et non est relictus ex eis nec unus. et acceperunt spolia
eorum in predam. et caput Nichanoris amputaverunt. et dex
teram eius quam extenderat superbe. et attulerunt et suspen
derunt contra Ierusalem. et letatus est populus valde. et egerunt diem illam
in letitia magna. et constituit agi omnibus annis diem
istam .xiii. die mensis Adar. Et siluit terra Iuda dies paucos.

VIII

Et audivit Iudas nomen Romanorum quia sunt
potentes viribus. et acquiescunt ad omnia que postulantur ab
eis. et quicumque accesserunt ad eos statuerunt cum eis amici
tias. et quia sunt potentes viribus. Et audierunt prelia eorum. et vir
tutes bonas quas fecerunt in Galatia. quia obtinuerunt
eos. et duxerunt sub tributum. et quanta fecerunt in regione
Hyspanie. et quod in potestatem redegerunt metalla argenti
et auri que illic sunt. et possederunt omnem locum consilio suo et
patientia loca que longe erant valde ab eis. et reges qui sup
venerant illis ab extremis terre contriverunt et percusse
runt eos plaga magna. Ceteri autem dant eis tributum
omnibus annis. et Philippum et Persen Ceteorum regem. et ceteros
qui adversus eos arma tulerant contriverunt in bello.
et obtinuerunt eos. et Antiochum magnum regem Asie qui
eis pugnam intulerat habens .c.xx. elephantos. et equi
tatum. et currus. et exercitum magnum valde contritum ex eis. Et
quia ceperunt eum vivum. et statuerunt ei ut daret ipse
et qui regnaverint post ipsum tributum magnum. et daret
obsides. et constitutum. et regionem Indorum. et Medos. et Ly
dos de optimis regionibus eorum. et acceptas eas ab illis
dederunt Eumeni regi. et quia qui erant apud Elladam vo
luerant ire et tollere eos. et innotuit sermo his
et miserunt ad eos ducem unum. et pugnaverunt contra illos. et
ceciderunt ex eis multi. et captivas duxerunt uxores eorum et
filios. et diripuerunt eos. et terram eorum possederunt. et destruxe
runt muros eorum. et in servitutem illos redegerunt
usque in hunc diem. et residua regna et insulas que ali
quando restiterant illis exterminaverunt. et in potestatem re
degerunt. Cum amicis autem suis et qui in ipsis requiem habebant
conservaverunt amicitiam. et obtinuerunt regna que erant
proxima. et que erant longe. quia quicumque audiebant nomen
eorum timebant eos. Quibus vero vellent auxilio esse ut
regnarent regnabant. quos autem vellent regno de
turbabant. et exaltati sunt valde. Et in omnibus istis nemo
portabat diadema. nec induebatur purpura ut mag
nificaretur in ea. et quia curiam fecerunt sibi. et cotidie con
sulebant .ccc.xx. consulentes semper de multitudine.
ut que digna sunt gerant. et committunt uni homini magi
stratum suum per singulos annos dominari universe terre
sue. et omnes obediunt uni. et non est invidia neque zelus inter eos.
Et elegit Iudas Eupolemum filium Iohannis filii Iacob. et Ia
sonem filium Eleazari. et misit eos Romam constituere cum
illis amicitiam et societatem. et ut auferrent ab eis
iugum Grecorum. quia viderunt quia in servitutem premerent reg
num Israel. et abierunt Romam via multa valde. et introi
erunt curiam. et dixerunt. Iudas Machabeus. et fratres eius
et populus Iudeorum miserunt nos ad vos statuere vobiscum

societatem et pacem, et conscribere nos socios et amicos vestros. Et placuit sermo in conspectu eorum. Et hoc rescriptum est quod rescripserunt in tabulis ereis, et miserunt in Ierusalem ut esset apud eos ibi memoriale pacis et societatis. Bene sit Romanis et genti Iudeorum in mari et in terra in eternum, gladiusque et hostis procul fiat ab eis. Quod si institerit bellum Romanis prius aut omnibus sociis eorum in omni dominatione eorum, auxilium feret gens Iudeorum prout tempus dictaverit corde pleno; et preliantibus non dabunt neque subministrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut placuit Romanis, et custodient mandata eorum nichil ab eis accipientes. Similiter autem et si genti Iudeorum prius acciderit bellum, adiuvabunt Romani ex animo prout eis tempus permiserit; et adiuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sicut placuit Romanis, et custodient mandata eorum absque dolo. Secundum hec verba constituerunt Romani populo Iudeorum. Quod si post hec verba hii aut illi addere aut demere ad hec aliquid voluerint, facient ex proposito suo, et quecumque addiderint aut dempserint rata erunt. Sed et de malis que Demetrius rex fecit in eos scripsimus ei dicentes: Quare gravasti iugum tuum super amicos nostros et socios Iudeos? Si ergo iterum adierint nos adversum te, faciemus illis iudicium et pugnabimus tecum mari et terra.

IX

Interea ubi audivit Demetrius quia cecidit Nichanor et exercitus eius in prelio, apposuit Bachidem et Alchimum rursum mittere in Iudeam, et dextrum cornu cum illis. Et abierunt viam que ducit in Galgala, et castra posuerunt in Masaloth que est in Arbellis, et preoccupaverunt eam, et peremerunt animas hominum multas. In mense primo anni centesimi quinquagesimi secundi applicuerunt exercitum ad Ierusalem; et surrexerunt et abierunt in Berea viginti milia virorum et duo milia equitum. Et Iudas posuerat castra in Laisa, et tria milia viri electi cum eo. Et viderunt multitudinem exercitus quia multi sunt, et timuerunt valde; et multi subtraxerunt se de castris, et non remanserunt ex eis nisi octingenti viri. Et vidit Iudas quod defluxit exercitus suus, et bellum perurgebat eum, et confractus est corde quia non habebat tempus congregandi eos, et dissolutus est. Et dixit hiis qui residui erant: Surgamus et eamus ad adversarios nostros, si poterimus pugnare adversus eos. Et avertebant eum dicentes: Non poterimus, sed liberemus animas nostras modo et revertamur ad fratres nostros, et tunc pugnabimus adversus eos; nos autem pauci sumus. Et ait Iudas: Absit istam rem facere ut fugiamus ab eis; et si appropiavit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, et non inferamus crimen glorie nostre. Et movit exercitus de castris, et steterunt illis obviam; et divisi sunt equites in duas partes, et fundibularii et sagittarii preibant exercitum, et primi certaminis omnes potentes. Bachides autem erat in dextro cornu, et proximavit legio ex duabus partibus, et clamabant tubis. Exclamaverunt autem et hii qui erant ex parte Iude etiam ipsi, et commota est terra a voce exercituum; et commissum est prelium a mane usque ad vesperam. Et vidit Iudas quod firmior est pars Bachidis in dextris, et convenerunt cum ipso omnes constantes corde, et contrita est dextera pars ab eis, et persecutus est eos usque ad montem Azoti. Et qui in sinistro cornu erant viderunt quod contritum est dextrum cornu, et secuti sunt post Iudam et eos qui cum ipso erant a tergo; et ingravatum est prelium, et ceciderunt vulnerati multi ex hiis et ex illis. Et Iudas cecidit, et ceteri fugerunt. Et Ionathas et Symon tulerunt Iudam fratrem suum, et sepelierunt eum in sepulchro patrum suorum in civitate Modin. Et fleverunt eum omnis populus Israel planctu magno, et lugebant dies multos, et dixerunt: Quomodo cecidit potens qui salvum faciebat Israel! Et cetera verba bellorum Iude et virtutum quas fecit et magnitudinis eius non sunt descripta; multa enim erant valde. Et factum est post obitum Iude, emerserunt iniqui in omnibus finibus Israel, et exorti sunt omnes qui operabantur iniquitatem. In diebus illis facta est fames magna valde, et tradidit se Bachidi omnis regio eorum cum ipsis. Et elegit Bachides viros impios, et constituit eos dominos regionis; et exquirebant et perscrutabantur amicos Iude, et adducebant eos ad Bachidem, et vindicabat in illos et illudebat. Et facta est tribulatio magna in Israel, qualis non fuit ex die qua non est visus propheta in Israel. Et congregati sunt omnes amici Iude, et dixerunt Ionathe: Ex quo frater tuus Iudas defunctus est, vir similis ei non est qui exeat contra inimicos nostros Bachidem et eos qui inimici sunt gentis nostre. Nunc itaque te hodie eligimus esse pro eo nobis in principem et ducem ad bellandum bellum nostrum. Et suscepit Ionathas tempore illo principatum, et surrexit loco Iude fratris sui. Et cognovit Bachides, et querebat eum occidere. Et cognovit Ionathas et Symon frater eius et omnes qui cum eo erant, et fugerunt in desertum Thecue, et consederunt ad aquam lacus Asphar. Et cognovit Bachides, et die sabbatorum venit ipse et omnis exercitus eius trans Iordanem. Et Ionathas misit fratrem suum ducem populi, et rogavit Nabutheos amicos suos ut commodarent illis apparatum suum, qui erat copiosus. Et exierunt filii Iambri ex Madaba, et comprehenderunt Iohannem et omnia que habebat, et abierunt habentes ea. Post hec verba renuntiatum est Ionathe et Symoni fratri eius quia filii Iambri faciunt nuptias magnas, et ducunt sponsam ex Madaba filiam unius de magnis principibus Chanaan cum ambitione magna. Et recordati sunt sanguinis Iohannis fratris sui, et ascenderunt et absconderunt se sub tegumento montis. Et elevaverunt oculos suos et viderunt, et ecce tumultus et apparatus multus, et sponsus processit et amici eius et fratres eius obviam illis cum tympanis et musicis et armis multis. Et surrexerunt ad eos ex insidiis et occiderunt eos, et ceciderunt vulnerati multi, et residui fugerunt in montes; et acceperunt omnia spolia eorum. Et converse sunt nuptie in luctum, et vox musicorum ipsorum in lamentum. Et vindicaverunt vindictam sanguinis fratris sui, et reversi sunt ad ripam Iordanis. Et audivit Bachides, et venit die sabbatorum usque ad oram Iordanis in virtute magna. Et dixit ad suos Ionathas: Surgamus et pugnemus contra inimicos nostros; non est enim hodie sicut heri et nudiustertius. Ecce enim bellum ex adverso, aqua vero Iordanis hinc et inde, et ripe et paludes et saltus, et non est locus divertendi. Nunc ergo clamate in celum ut liberemini de manu inimicorum nostrorum. Et commissum est bellum. Et extendit Ionathas manum suam percutere Bachidem, et divertit ab eo retro. Et dissiluit Ionathas et qui cum eo erant in Iordanem, et transnataverunt ad eos Iordanem. Et ceciderunt de parte Bachidis die illa mille viri, et reversi sunt in Ierusalem. Et edificaverunt civitates munitas in Iudea, munitionem que erat in Iericho et in Ammaum et in Bethoron et Bethel et Thamnatha et Phara et Topo muris excelsis et portis et seris. Et posuit custodiam in eis, ut inimicitias exercerent in Israel. Et munivit civitatem Bethsuram et Gazaram et arcem, et posuit in eis auxilia et apparatum escarum. Et accepit filios principum regionis obsides, et posuit eos in arce in Ierusalem in custodia. Et an

hic moritur Iudas; regnavit Ionathas

mortuus est alchimus mala morte

no c.l.iij. mense ij. precepit alchimus destrui muros domus sancte interi-
oris et destrui opera prophetarum et cepit destruere.
In tempore illo percussus est alchimus et impedita sunt opera illius et
obclusum est os eius et dissolutus est paralisi nec ultra potuit loqui
verbum et mandare de domo sua. Et mortuus est alchimus in tem-
pore illo cum tormento magno. Et vidit bachides quoniam mortuus
est alchimus et reversus est ad regem et siluit terra annis duobus.
Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes ecce ionathas et qui cum
eo sunt in silentio habitant confidentes. Nunc ergo adducamus ba
chidem et comprehendet eos omnes una nocte. Et abierunt et consilium
ei dederunt. Et surrexit ut veniret cum exercitu multo et misit
occulte epistolas sociis suis qui erant in iudea ut comprehenderent
ionathan et eos qui cum eo erant. Sed non potuerunt quia innotuit
eis consilium eorum. Et apprehendit de viris regionis qui principes
erant malitie .l. viros et occidit eos. Et secessit ionathas et
simon et qui cum eo erant in bethbessen que est in deserto.
et extruxit diruta eius et firmaverunt eam. Et cognovit
bachides et congregavit universam multitudinem suam
et hiis qui de iudea erant denuntiavit. Et venit et castra po
suit desuper bethbesse et oppugnavit eam dies multos
et fecit machinas. Et reliquit ionathas symonem fratrem
suum in civitate et exiit in regionem et venit cum numero
et percussit odaren et fratres eius et filios phaseron in taberna
culis ipsorum et cepit cedere et crescere in virtutibus. Si
mon vero et qui cum ipso erant exierunt de civitate et succen
derunt machinas. Et pugnaverunt contra bachidem et contritus
est ab eis et afflixerunt eum valde quoniam consilium eius et congres
sus eius erat inanis. Et iratus contra viros iniquos qui ei
consilium dederant ut veniret in regionem ipsorum mul
tos ex eis occidit. Ipse autem cogitavit cum reliquis abire
in regionem suam. Et cognovit ionathas et misit ad
eum legatos componere cum ipso pacem et reddere ei captivi
tatem. Et libenter accepit et fecit secundum verba eius et iuravit
nichil se ei facturum mali omnibus diebus vite eius et reddidit
ei captivitatem quam prius erat predatus de terra iuda. Et con
versus abiit in terram suam et non apposuit amplius veni
re in fines eius. Et cessavit gladius ex israel. Et habitavit io
nathas in machmas et cepit ionathas ibi iudicare
populum et exterminavit impios ex israel.

X

Et anno c.lx. ascendit alexander antiochi filius
qui cognominatus est nobilis et occupavit ptolo
maidam et receperunt eum et regnavit illic. Et audivit
demetrius rex et congregavit exercitum copiosum valde et exivit
obviam illi in prelium. Et misit demetrius epistolam ad iona
tham verbis pacificis ut magnificaret eum. Dixit enim
anticipemus facere pacem cum eo priusquam faciat cum alexan
dro adversus nos. Recordabitur enim omnium malorum que fecimus
in eum et in fratrem eius et in gentem eius. Et dedit ei potestatem
congregandi exercitum et fabricare arma et esse ipsum socium eius
et obsides qui erant in arce iussit tradi ei. Et venit io
nathas in ierusalem et legit epistolas in auditu omnis populi et eo
rum qui in arce erant. Et timuerunt timore magno
quoniam audierunt quod dedit ei rex potestatem congregandi ex
ercitum. Et traditi sunt ionathe obsides et reddidit eos pa
rentibus suis. Et habitavit ionathas in ierusalem et cepit e
dificare et innovare civitatem. Et dixit facientibus opera
ut extruerent muros et montem syon in circuitu
ex lapidibus quadratis ad munitionem. Et ita
fecerunt. Et fugerunt alienigene qui erant in munitioni
bus quas bachides edificaverat et reliquit unusquisque locum
suum et abiit in terram suam. Tantum in bethsura remanse
runt aliqui ex hiis qui reliquerant legem et precepta dei
erat enim hec eis ad refugium. Et audivit alexander rex pro
missa que promisit demetrius ionathe et narraverunt illi
et prelia et virtutes quas ipse fecit et fratres eius et labores quos
laboraverunt. Et ait numquid inveniemus aliquem virum talem
nunc faciemus eum amicum et socium nostrum. Et scripsit epistolam et
misit ei secundum hec verba dicens. Rex alexander fratri iona
the salutem. Audivimus de te quod vir potens sis viribus
et aptus es ut sis amicus noster. Et nunc constituimus te hodie
summum sacerdotem gentis tue et ut amicus regis vo
ceris. Et misit ei purpuram et coronam auream et que no
stra sunt sentias nobiscum et conserves amicitias ad nos.
Et induit se ionathas stola sancta vij. mense anno c.
lx. in die sollempni scenophegie et congregavit ex
ercitum et fecit arma copiosa. Et audivit demetrius verba
ista et contristatus est et ait. Quid hoc fecimus quia preoccupavit
nos alexander apprehendere amicitiam iudeorum ad muni
men suum. Scribam et ego illi verba deprecatoria et dig
nitates et dona ut sit mecum in adiutorio. Et scripsit
eis in hec verba. Rex demetrius genti iudeorum salutem.
Quoniam servastis ad nos pactum et mansistis in amicitia
nostra et non accessistis ad inimicos nostros audivimus et gavi
si sumus. Et nunc perseverate adhuc conservare ad nos fidem
et retribuemus vobis bona pro hiis que fecistis nobis
cum. Et remittemus vobis prestationes mul
tas et dabimus vobis dona. Et nunc absolvo vos et omnes iude
os a tributis et pretia salis indulgeo et coronas remit
to et tertias seminis et dimidiam partem fructus lig
ni quod est portionis mee relinquo vobis ex hodier
na die et deinceps ne accipiatur a terra iuda et a tribus
civitatibus que addite sunt illi ex samaria et galilea
ex hodierna die et in totum tempus. Et ierusalem sit sancta et li
bera cum finibus suis et decime et tributa ipsius sint. Re
mitto et potestatem arcis que est in ierusalem et do eam summo
sacerdoti ut constituat in ea viros quoscumque ipse ele
gerit qui custodiant eam. Et omnem animam iudeorum que
captiva est a terra iuda in omni regno meo relinquo liberam
gratis ut omnes a tributis solvantur etiam pecorum suorum. Et omnes
dies sollempnes et sabbata et neomenie et dies decre
ti et tres dies ante diem sollempnem et tres dies post
diem sollempnem sint omnes immunitatis et remis
sionis omnibus iudeis qui sunt in regno meo. Et nemo
habebit potestatem agere aliquid et movere negotia ad
versus aliquem illorum in omni causa. Et ascribantur ex iudeis
in exercitu regis ad xxx. milia virorum et dabuntur
illis copie ut oportet omnibus exercitibus regis et ex ipsis
ordinabuntur qui sint in munitionibus regis magnis
et ex hiis constituentur super negotia regni que aguntur
ex fide et principes sint ex eis et ambulent in legibus su
is sicut precepit rex in terra iuda. Et tres civitates que ad
dite sunt iudee ex regione samarie cum iudea repu
tentur ut sint sub uno et non obediant aliene potesta
ti nisi summo sacerdoti. Ptolomaidam et confines eius quas de
di donum sanctis qui sunt in ierusalem ad necessarios sumptus sanctorum. Et
ego dabo singulis annis xv. milia siclorum argenti

epistola alexandri ad ionatham

epistola demetrii regis ad iudeos

de rationibus regis que me contingunt. Et omne quod reliquum
fuerit eius non reddiderant qui super negotia erant annis
prioribus ex hoc dabunt in opera domus. Et super hec quinque milia
siclorum argenti que accipiebant de sanctis domus per singulos an
nos. Et hec ad sacerdotes pertineant qui ministerio fungun
tur. Et quicumque confugerint in templum quod est Ierosolimis et
in omnibus finibus eius obnoxii regis in omni negotio di
mittantur. Et universa que sunt eis in regno meo libera
habeant. Et ad edificanda vel restauranda opera sanctorum sumptus
dabuntur de ratione regis. Et ad extruendos muros Ierusalem
et communiendos in circuitu sumptus dabuntur de ratione regis
et ad construendos muros in Iudea. Ut audivit Ionathas
et populus sermones istos non crediderunt eis nec receperunt
eos quia recordati sunt malitie magne quam fecerat in
Israel et tribulaverat eos valde. Et complacuit eis in Alex
andrum quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis et ipsi auxili
um ferebant omnibus diebus. Et congregavit rex Alexan
der exercitum magnum et admovit castra contra Demetrium. Et commi
serunt prelium reges et fugit exercitus Demetrii et insecutus est eum
Alexander et incubuit super eos et invaluit prelium nimis donec
occidit sol. Et cecidit Demetrius in illa die. Et misit Alexan
der ad Ptolomeum regem Egypti legatos secundum hec verba di
cens. Quoniam regressus sum in regnum meum et sedi in sede pa
trum meorum et obtinui principatum et contrivi Demetrium
et possedi regionem nostram et commisi cum eo pugnam et
contritus est cum eo ipse et castra eius a nobis et sedimus in se
de regni eius. Nunc statuamus ad invicem amicitias et da
mihi filiam tuam uxorem et ego gener tuus et dabo tibi
dona et ipsi dignitatem. Et respondit Ptolomeus rex di
cens. Felix dies in qua reversus es ad terram patrum
tuorum et sedisti in sede regni eorum. Nunc faciam tibi quod scrip
sisti. Sed occurre mihi Ptolomaidam ut videamus nos invicem
et spondeam tibi sicut dixisti. Et exivit Ptolomeus de
Egypto ipse et Cleopatra filia eius et venit Ptolomaidam an
no .c.lx.ii. Et occurrit ei Alexander rex et dedit ei Cleopa
tram filiam suam et fecit nuptias eius Ptolomaide si
cut reges in magna gloria. Et scripsit Alexander rex Ionathe
ut veniret obviam sibi. Et abiit cum gloria Ptolomaidam
et occurrit ibi duobus regibus et dedit illis argentum multum
et aurum et dona et invenit gratiam in conspectu eorum. Et convene
runt adversus eum viri pestilentes ex Israel viri iniqui inter
pellantes adversus eum et non intendit ad eos rex. Et iussit
spoliari Ionathan vestibus suis et indui eum purpura
et collocavit eum rex sedere secum. Exite cum eo in medium ci
vitatis et predicate ut nemo quisquam adversus eum interpellet
de ullo negotio nec quisquam ei molestus sit de ulla ratione.
Et factum est ut viderunt qui interpellabant gloriam eius
que predicabatur et opertum eum purpura fugerunt omnes. Et magnifica
vit eum rex et scripsit eum inter primos amicos et posuit eum
ducem et participem principatus. Et reversus est Ionathas
in Ierusalem cum pace et letitia. In anno .c.lx.v. venit Deme
trius filius Demetrii a Creta in terram patrum suorum. Et
audivit Demetrius rex et contristatus est valde et reversus
est Antiochiam. Et constituit Demetrius Apollonium qui
preerat Celesyrie et congregavit exercitum suum mag
num et accessit ad Iamniam. Et misit ad Ionathan
summum sacerdotem dicens. Tu solus resistis nobis.
Ego autem factus sum in derisum et in opprobrium propterea

quia tu potestatem adversum nos exerces in montibus. Nunc ergo si
confidis in virtutibus tuis descende ad nos in campum
et comparemur illic invicem quia mecum est virtus bellorum. In
terroga et disce quis sum ego et ceteri qui auxilio sunt mihi qui et
dicunt quia non potest stare pes vester ante faciem nostram quia bis in
fugam conversi sunt patres tui in terra sua. Et nunc quomodo poteris sustinere
equitatum et exercitum tantum in campo ubi non est lapis neque saxum neque
locus fugiendi. Ut audivit autem Ionathas sermones
Apollonii motus est animo. Et elegit .x. milia virorum et
exiit ab Ierusalem et occurrit ei Symon frater eius in adiu
torium. Et applicuerunt castra in Ioppen et exclusit eum a ci
vitate quia custodia Apollonii Ioppe erat et oppugna
vit eam. Et exterriti qui erant in civitate ape
ruerunt ei et obtinuit Ionathas Ioppen. Et audivit
Apollonius et admovit tria milia equitum et exercitum
multum. Et abiit in Azotum tamquam iter faciens et statim
exiit in campum eo quod haberet multitudinem equitum et con
fideret in eis. Et insecutus est eum Ionathas in Azotum et com
miserunt prelium. Et reliquit Apollonius in castris mil
le equites post eos occulte. Et cognovit Ionathas quoniam
insidie sunt post se et circuierunt castra eius et iecerunt iacula
in populum a mane usque ad vesperam. Populus autem stabat sicut
preceperat Ionathas et laboraverunt equi eorum. Et eiecit Sy
mon exercitum suum et commisit contra legionem. Equites enim
fatigati erant et contriti sunt ab eo et fugerunt. Et qui dispersi erant
sunt in campum fugerunt in Azotum et intraverunt in Bethda
gon idolum suum ut ibi se liberarent. Et succendit Ionath
as Azotum et civitates que erant in circuitu eius et accepit
spolia eorum et templum Dagon et eos qui fugerunt in illud
succendit igni. Et fuerunt qui ceciderunt gladio cum his
qui succensi sunt fere .viii. milia virorum. Et movit
inde Ionathas castra et applicuit ea Ascalona. Et exi
erunt de civitate obviam illi in magna gloria. Et re
versus est Ionathas in Ierusalem cum suis habentibus spolia mul
ta. Et factum est ut audivit Alexander rex sermones
istos et addidit adhuc glorificare Ionathan. Et mi
sit ei fibulam auream sicut consuetudo est dari cog
natis regum et dedit ei Accharon et omnes fines eius.

Et rex Egipti congregavit XI [illegible]
exercitum sicut harenam que est circa oram maris
et naves multas et querebat obtinere regnum Alexandri
dolo et addere illud regno suo. Et exiit in Syriam verbis
pacificis et aperiebant ei civitates et occurrebant ei quia man
daverat Alexander rex ei obviam exire eo quod socer suus
esset. Cum autem introiret civitatem Ptolomeus pone
bat custodias militum in singulis civitatibus. Et ut ap
propiavit Azoto ostenderunt ei templum Dagon succen
sum igni et Azotum et cetera eius demolita et corpora
proiecta et eorum qui cesi erant in bello tumulos quos
fecerunt secus viam. Et narraverunt regi quia hec fecit
Ionathas ut invidiam facerent ei. Et tacuit rex. Et
occurrit Ionathas regi in Ioppen cum gloria et invicem
se salutaverunt et dormierunt illic. Et abiit Ionathas
cum rege usque ad fluvium qui vocatur Eleutherus et reversus
est in Ierusalem. Rex autem Ptolomeus obtinuit do
minium civitatum usque Seleuciam maritimam
et cogitabat in Alexandrum consilia mala. Et misit
legatos ad Demetrium dicens. Veni componamus inter

nos pacem et dabo tibi filiam meam quam habet alexander et regnabis in regno patris tui. penituit enim me quod dederim illi filiam meam. quesivit enim me occidere. et vituperavit eum propterea quod concupierat regnum eius. et abstulit filiam suam et dedit eam demetrio. et alienavit se ab alexandro et manifestate sunt inimicitie eius. et intravit ptolomeus antiochiam et imposuit duo diademata capiti suo egipti et asie. alexander autem erat in cilicia illis temporibus quia rebellabant qui erant in locis illis. et audivit alexander et venit ad eum in bellum. et produxit ptolomeus rex exercitum et occurrit ei in manu valida et fugavit eum. et fugit alexander in arabiam ut ibi protegeretur. rex autem ptolomeus exaltatus est. et abstulit zabdihel arabs caput alexandri et misit ptolomeo. et rex ptolomeus mortuus est in die tertia. et qui erant in munitionibus perierunt ab his qui erant intra castra. et regnavit demetrius anno c lx vii. In diebus illis congregavit ionathas eos qui erant in iudea ut expugnarent arcem que est in ierusalem et fecerunt contra eam machinas multas. et abierunt quidam qui oderant gentem suam viri iniqui ad regem demetrium et renuntiaverunt ei quod ionathas obsideret arcem. et ut audivit iratus est. et statim venit ptolomaidam et scripsit ionathe ne obsideret arcem sed occurreret sibi ad colloquium festinato. Ut audivit autem ionathas iussit obsidere. et elegit de senioribus israel et de sacerdotibus et dedit se periculo. et accepit aurum et argentum et vestem et alia exenia multa et abiit ad regem ptolomaidam et invenit gratiam in conspectu eius. et interpellabant adversus eum quidam iniqui ex gente sua. et fecit ei rex sicut fecerant ei qui ante eum fuerant. et exaltavit eum in conspectu omnium amicorum suorum. et statuit ei principatum sacerdotii et quecumque alia habuit prius preciosa. et fecit eum principem amicorum. et postulavit ionathas a rege ut immunem faceret iudeam et tres toparchias et samariam et confines eius et promisit ei talenta ccc. et consensit rex et scripsit ionathe epistolas de his omnibus hunc modum continentes. Rex demetrius fratri ionathe salutem et genti iudeorum. Exemplum epistole quam scripsimus lasteni parenti nostro de vobis misimus ad vos ut sciretis. Rex demetrius lasteni parenti salutem. Genti iudeorum amicis nostris et conservantibus que iusta sunt apud nos decrevimus benefacere propter benignitatem ipsorum quam erga nos habent. Statuimus ergo illis omnes fines iudee et tres civitates lydam et ramathe que addite sunt iudee ex samaria et omnes confines earum sequestrari omnibus sacrificantibus in ierosolimis pro his que ab eis rex prius accipiebat per singulos annos et pro fructibus terre et pomorum. et alia que ad nos pertinebant decimarum et tributorum ex hoc tempore remittimus eis. et areas salinarum et coronas que nobis deferebantur omnia ipsis concedimus. et nihil horum irritum erit ex hoc et in omne tempus. Nunc ergo curate facere horum exemplum et detur ionathe et ponatur in monte sancto in loco celebri. Et videns demetrius rex quod siluit terra in conspectu suo et nihil ei resistit dimisit totum exercitum suum unumquemque in locum suum excepto exercitu quem traxit ab insulis gentium. et inimici erant ei omnes exercitus patrum eius. Triphon autem erat quidam partium alexandri prius et vidit quia omnis exercitus murmuravit contra demetrium et ivit ad machuel arabem qui nutriebat antiochum filium alexandri.

et assidebat ei ut traderet eum ipsi ut regnaret loco patris sui. et enuntiavit ei quanta fecit demetrius et inimicitias exercituum eius adversus illum. et mansit ibi diebus multis. Et misit ionathas ad demetrium regem ut eiceret eos qui in arce erant in ierusalem et qui in presidiis erant quia impugnabant israel. Et misit demetrius ad ionathan dicens: Non hoc tantum faciam tibi et genti tue sed gloria illustrabo te et gentem tuam cum fuerit oportunum. Nunc ergo recte feceris si miseris viros in auxilium mihi quia discessit omnis exercitus meus. Et misit ei ionathas tria milia virorum fortium antiochiam et venerunt ad regem et delectatus est rex in adventu eorum. Et convenerunt de civitate c xx milia virorum et volebant interficere regem. et fugit rex in aulam et occupaverunt qui erant de civitate itinera civitatis et ceperunt pugnare. et vocavit rex iudeos in auxilium et convenerunt omnes simul ad eum et dispersi sunt omnes per circuitum civitatem. et occiderunt in illa die c milia hominum et succenderunt civitatem et ceperunt spolia multa in die illa et liberaverunt regem. Et viderunt qui erant de civitate quod obtinuissent iudei civitatem sicut volebant et infirmati sunt mente sua et clamaverunt ad regem cum precibus dicentes: Da nobis dextras et cessent iudei oppugnare nos et civitatem. Et proiecerunt arma et fecerunt pacem et glorificati sunt iudei in conspectu regis et in conspectu omnium qui erant in regno eius. et nominati sunt in regno et regressi sunt in ierusalem habentes spolia multa. et sedit demetrius rex in sede regni sui et siluit terra in conspectu eius. Et mentitus est omnia quecumque dixit et alienavit se a ionatha et non retribuit ei secundum beneficia que sibi retribuerat et vexabat eum valde. Post hec autem reversus est triphon et antiochus cum eo puer adolescens et regnavit et imposuit sibi diadema. et congregati sunt ad eum omnes exercitus quos disperserat demetrius et pugnaverunt contra eum et fugit et terga vertit. et accepit triphon bestias et obtinuit antiochiam. Et scripsit antiochus adolescens ionathe dicens: Constituo tibi sacerdotium et constituo te super quattuor civitates ut sis de amicis regis. Et misit illi vasa aurea in ministerium et dedit ei potestatem bibendi in auro et esse in purpura et habere fibulam auream. et symonem fratrem eius constituit ducem a terminis tyri usque ad fines egipti. Et exiit ionathas et perambulabat trans flumen civitates. et congregatus est ad eum omnis exercitus syrie in auxilium et venit ascalonem et occurrerunt ei de civitate honorifice. et abiit inde gazam et concluserunt se qui erant gaze et obsedit eam et succendit que erant in circuitu civitatis et predatus est eam. Et rogaverunt gazenses ionatham et dedit illis dextram et accepit filios eorum obsides et misit illos in ierusalem et perambulavit regionem usque damascum. Et audivit ionathas quod prevaricati sunt principes demetrii in cades que est in galilea cum exercitu multo volentes eum removere a negotio regni. et occurrit illis. fratrem autem suum symonem reliquit intra provinciam. Et applicavit symon ad bethsuram et expugnabat eam diebus multis et conclusit eos. et postulaverunt ab eo dextras accipere et dedit illis et eiecit eos inde et cepit civitatem et posuit in ea presidium. Et ionathas et castra eius applicuerunt ad aquam genesar et ante lucem vigilaverunt in

epistola demetrii regis ad ionatham

epistola antiochi ad ionatham

campo asor. Et ecce castra alienigenarum occurrebant in campo. et tendebant ei insidias in montibus. Ipse autem occurrit ex adverso. Insidie vero exsurrexerunt de locis suis et commiserunt prelium. et fugerunt qui erant ex parte ionathe omnes. et nemo relictus est ex eis nisi mathathias filius absalomi. et iudas filius calphi princeps militie exercitus. Et scidit ionathas vestimenta sua. et posuit terram in capite suo. et oravit. Et reversus est ionathas ad eos in prelium. et convertit illos in fugam. et pugnaverunt. Et viderunt qui fugiebant partis illius. et reversi sunt ad eum. et insequebantur cum eo usque cades ad castra sua. et pervenerunt usque illuc. Et ceciderunt de alienigenis in die illa tria milia virorum. et reversus est ionathas in ierusalem. XII

Et vidit ionathas quia tempus eum iuvat. et elegit viros et misit eos romam statuere et renovare cum eis amicitiam. Et ad spartiatas et ad alia loca misit epistolas secundum eandem formam. Et abierunt romam. et intraverunt in curiam et dixerunt. Ionathas summus sacerdos et gens iudeorum miserunt nos ad vos ut renovaremus amicitiam et societatem secundum pristinum. Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca ut deducerent eos in terram iuda cum pace. Et hoc est exemplum epistolarum quas scripsit ionathas spartiatis. Ionathas summus sacerdos et seniores gentis et sacerdotes et reliquus populus iudeorum spartiatis fratribus salutem. Iam pridem misse erant epistole ad oniam summum sacerdotem a dario qui regnabat apud vos. quoniam estis fratres nostri sicut rescriptum continet quod subtectum est. Et suscepit onias virum qui missus fuerat cum honore. et accepit epistolas in quibus significabatur de societate et amicitia. Nos cum nullo horum indigeremus habentes solatio libros sanctos qui sunt in manibus nostris. maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem et amicitiam. ne forte alieni efficiamur a vobis. Multa enim tempora transierunt ex quo misistis ad nos. Nos ergo in omni tempore sine intermissione in diebus sollempnibus et ceteris quibus oportet memores sumus vestri in sacrificiis que offerimus et in observationibus sicut fas est et decet meminisse fratrum. Letamur itaque de gloria vestra. Nos autem circumdederunt multe tribulationes et multa prelia. et impugnaverunt nos reges qui sunt in circuitu nostro. Noluimus ergo vobis molesti esse neque ceteris sociis et amicis nostris in his preliis. Habuimus enim de celo auxilium. et liberati sumus et humiliati sunt inimici nostri. Elegimus itaque numenium antiochi et antipatrem iasonis filium. et misimus ad romanos renovare cum eis amicitiam et societatem pristinam. Mandavimus itaque eis ut veniant et ad vos et salutent vos. et reddant vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis nostre. Et nunc bene facietis rescribentes nobis ad hec. Et hoc rescriptum est epistolarum quod miserat onias rex spartiatarum. Onias ionathe sacerdoti magno salutem. Inventum est in scriptura de spartiatis et iudeis quoniam sunt fratres. et quod sunt de genere abraham. Et nunc ex quo hec cognovimus benefacitis scribentes nobis de pace vestra. Sed et nos rescripsimus vobis. Pecora vestra et possessiones vestre nostre sunt. et nostre vestre. Mandavimus itaque hec nuntiare vobis. Et audivit ionathas quoniam egressi sunt principes demetrii cum exercitu multo super quam prius pugnare adversus eum. et exiit ab ierusalem. et occurrit eis in amathithe regione. Non enim dederat eis spatium ut ingrederentur regionem eius. et misit speculatores in castra eorum. et reversi renuntiaverunt quod constituerunt supervenire illuc. Cum occidisset sol precepit ionathas suis vigilare et esse in armis paratos ad pugnam tota nocte. et posuit custodes per circuitum castrorum. Et audierunt adversarii quod paratus est ionathas cum suis in bello. et timuerunt. et formidaverunt in corde suo. et accenderunt focos in castris suis. Ionathas autem et qui cum eo erant non cognoverunt usque mane. Videbant autem luminaria ardentia. Et secutus est eos ionathas. et non comprehendit eos. transierant enim flumen eleutherum. Et divertit ionathas ad arabes qui vocabantur zabadei. et percussit eos. et accepit spolia eorum. Et iunxit et venit damascum. et perambulabat omnem regionem illam. Symon autem exiit et venit usque ascalonem et ad proxima presidia. et declinavit in ioppen. et occupavit eam. Audivit enim quod vellent presidium tradere partibus demetrii. et posuit ibi custodes ut custodirent eam. Et reversus est ionathas. et convocavit seniores populi. et cogitavit cum eis edificare presidia in iudea. et edificare muros in ierusalem. et exaltare altitudine magna inter medium arcis et civitatis ut separet eam a civitate ut esset ipsa singulariter. et neque emant neque vendant. et convenerunt ut edificarent civitatem. Et cecidit murus qui erat super torrentem ab oriente. et reparavit eum qui vocatur caphetetha. Et symon edificavit adiada in sephela. et munivit eam. et imposuit portas et seras. Et cum cogitasset tryphon regnare asie et assumere diadema. et extendere manum in antiochum regem. timens ne forte non permitteret eum ionathas. sed pugnaret adversus eum. querebat comprehendere eum et occidere. Et exurgens abiit in bethsan. Et exivit ionathas obviam cum xl milibus virorum electorum in prelium. et venit bethsan. Et vidit tryphon quod venit ionathas cum exercitu multo ut extenderet in eum manus. et timuit. et excepit eum cum honore. et commendavit eum omnibus amicis suis. et dedit ei munera. et precepit exercitibus suis ut obedirent ei sicut sibi. Et dixit ionathe. Ut quid vexasti universum populum cum bellum non sit nobis. Et nunc remitte eos in domos suas. Elige autem tibi viros paucos qui tecum sint. et veni mecum ptolomaidam. et tradam illam tibi. et reliqua presidia. et exercitum et universos prepositos negotii. et conversus abibo. Propterea enim veni. Et credidit ei. et fecit sicut dixit. et dimisit exercitum. et abierunt in terram iuda. Retinuit autem secum tria milia virorum. ex quibus remisit in galileam duo milia. Mille autem cum eo venerunt. Ut autem intravit ionathas ptolomaidam clauserunt portas ptolomenses. et comprehenderunt eum. et omnes qui cum illo intraverunt gladio interfecerunt. Et misit tryphon exercitum et equites in galileam. et in campum magnum ut perderent omnes socios ionathe. At illi cum cognovissent quia comprehensus est ionathas et periit et omnes qui cum eo erant. hortati sunt semetipsos. et exierunt parati in prelium. Et videntes hii qui insecuti fuerant quia pro anima res est illis reversi sunt. Illi autem venerunt omnes in pace in terram iuda. et planxerunt ionathan et eos qui cum eo erant valde. et luxit israel luctu magno. Et quesierunt omnes gentes que erant in circuitu eorum conterere eos. Dixerunt enim. Non habent principem et adiuvantem. Nunc ergo expugnemus illos et tollamus de hominibus memoriam eorum. XIII

Et audivit symon quod congregavit tryfon exercitum copiosum ut veniret in terram iuda et attereret eam. videns quia in tremore populus est et in timore ascendit ierusalem. et congregavit populum. et adhortans dixit. Vos

epistola ionathe ad romanos

epistola ... ad ...

captus est ionathas et simon frater eius succedit

sciris quanta ego et fratres mei et domus patris mei fecimus pro legi
bus et pro sanctis proelia et angustias quales vidimus. Horum gratia perie
runt fratres mei propter Israel et relictus sum ego solus. Et nunc non
mihi contingat parcere animae meae in omni tempore tribulationis. Non
enim melior sum fratribus meis. Vindicabo itaque gentem me
am et sancta, natos quoque nostros et uxores, quia congregatae sunt gentes
universae conterere nos inimicitiae gratia. Et accensus est
spiritus populi simul ut audivit sermones istos. Et responderunt voce
magna dicentes: Tu es dux noster loco Iudae et Ionathae
fratris tui; pugna proelium nostrum, et omnia quaecumque dixeris nobis
faciemus. Et congregans omnes viros bellatores acceleravit
consummare universos muros Ierusalem et munivit eam in gyro.
Et misit Ionathan filium Absalomi et cum eo exercitum no
vum in Ioppen. Et eiectis his qui erant in ea, remansit
illic ipse. Et movit Tryphon a Ptolomaida cum exercitu
multo ut veniret in terram Iuda, et Ionathas cum eo in
custodia. Symon autem applicuit in Addus contra faciem cam
pi. Et ut cognovit Tryphon quia surrexit Symon in
loco fratris sui Ionathae et quia commissurus esset cum eo proelium, mi
sit ad eum legatos dicens: Pro argento quod debebat fra
ter tuus Ionathas in ratione regis detinuimus eum. Et nunc mitte
argenti talenta .c. et duos filios eius obsides, ut non di
missus fugiat a nobis, et remittemus eum. Et cognovit
Symon quia cum dolo loqueretur secum; iussit tamen dari argen
tum et pueros, ne inimicitiam magnam sumeret ad populum
Israel dicentem: Quia non misit ei argentum et pueros, propterea
periit. Et misit pueros et .c. talenta, et mentitus est et non dimisit
Ionathan. Et post haec venit Tryphon intra regionem
ut contereret eam, et gyraverunt per viam quae ducit Ador. Et Sy
mon et castra eius ambulabant in omnem locum quocum
que ibant. Qui autem in arce erant miserunt ad Tryphonem
legatos ut festinaret venire per desertum et mitteret
illis alimonias. Et paravit Tryphon omnem equitatum ut ve
niret illa nocte; erat autem nix multa valde, et non venit
in Galaditim. Et cum appropinquasset Baschaman, occidit
Ionathan et filios eius illic. Et convertit Tryphon et abiit
in terram suam. Et misit Symon et accepit ossa Ionathae
fratris sui et sepelivit ea in Modin civitate patrum eius. Et plan
xerunt eum omnis Israel planctu magno et luxerunt eum dies
multos. Et aedificavit Symon super sepulchrum patris sui
et fratrum suorum aedificium altum visu lapide polito a tergo
et ante. Et statuit .vii. pyramidas unam contra unam
patri et matri et .iiii. fratribus. Et his circumposuit columnas
magnas et super columnas arma ad memoriam aeternam
et iuxta arma naves sculptas quae viderentur ab omnibus na
vigantibus mare. Hoc est sepulchrum quod fecit in Modin
usque in hunc diem. Tryphon autem cum iter faceret cum Antiocho
rege adolescente dolo occidit eum, et regnavit loco eius
et imposuit sibi diadema Asiae, et fecit plagam magnam
in terra. Et aedificavit Symon praesidia Iudaeae muniens
ea turribus excelsis et muris magnis et portis et seris, et po
suit alimenta in munitionibus. Et elegit Symon viros
et misit ad Demetrium regem ut faceret remissionem
regioni, quia actus omnes Tryphonis per direptionem fuerant
gesti. Et Demetrius rex ad verba ista respondit ei et scripsit
epistolam talem: Rex Demetrius Symoni summo sacerdo
ti et amico regum et senioribus et genti Iudaeorum salutem.
Coronam auream et bahem quam misistis suscepimus

mortuus est ionathas et filii eius

epistola regis demetrii ad simonem

et parati sumus facere vobiscum pacem magnam et scribe
re praepositis regis remittere vobis quae indulsimus. Quaecumque enim
constituimus vobis constant. Munitiones quas aedificastis vobis
sint. Remittimus quoque ignorantias et peccata usque in hodi
ernum diem et coronam quam debebatis; et si quid aliud
erat tributarium in Ierusalem, iam non sit tributarium. Et si qui
ex vobis apti sunt conscribi inter nostros, conscribantur, et sit inter
nos pax. Anno .c. lxx°. ablatum est iugum gentium ab Israel,
et coepit populus scribere in tabulis et gestis publicis: Anno
primo sub Symone summo sacerdote magno duce et
principe Iudaeorum. In diebus illis applicuit Symon ad
Gazam et circumdedit eam castris et fecit machinas et
applicuit ad civitatem et percussit turrem unam et com
prehendit eam. Et qui eruperant erant intra machi
nam in civitatem, et factus est motus magnus in civita
te. Et ascenderunt qui erant in civitate cum uxoribus et
filiis supra murum, scissis tunicis suis, et clamaverunt
voce magna postulantes a Symone dextras sibi
dari et dixerunt: Non nobis reddas secundum malitias nostras
sed secundum misericordias tuas. Et serviemus tibi. Et flexus Symon non
debellavit eos, eiecit tamen eos de civitate et mundavit
aedes in quibus fuerant simulachra, et tunc intravit in
eam cum hymnis benedicens Dominum. Et eiecta ab ea omni
immunditia, collocavit in ea viros qui legem facerent
et munivit eam et fecit sibi habitationem. Qui autem erant
in arce Ierusalem prohibebantur egredi et ingredi regionem
et emere ac vendere, et esurierunt valde et multi ex eis fame
perierunt. Et clamaverunt ad Symonem ut dextras acci
perent, et dedit illis; et eiecit eos inde et mundavit arcem
a contaminationibus. Et intraverunt in eam tertia et xx°
die secundi mensis anno .c. lxx. primo cum laude et ramis
palmarum et cinyris et cymbalis et nablis et hymnis
et canticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israel. Et constituit
ut omnibus annis agerentur dies hi cum laetitia. Et mu
nivit montem templi qui erat secus arcem, et habita
vit ibi ipse et qui cum eo erant. Et vidit Simon Iohannem
filium suum quod fortis vir proelii esset, posuit eum ducem
virtutum universarum, et habitavit in Gazaris. XIIII xiiii

Anno .c. lxxii. congregavit rex Demetrius exercitum
suum et abiit in Mediam ad contrahen
da sibi auxilia ut expugnaret Tryphonem. Et ut
audivit Arsaces rex Persidis et Mediae quia intravit De
metrius ~~fines suos~~ confines suos, misit unum de principi
bus suis ut comprehenderet eum vivum et adduceret eum
ad se. Et abiit et percussit castra Demetrii et comprehendit eum
et duxit eum ad Arsacen et posuit eum in custodiam. Et si
luit terra Iuda omnibus diebus Symonis, et quaesivit bona
gentis suae, et placuit illis potestas eius et gloria eius omnibus die
bus. Et cum omni gloria sua accepit Ioppen in portum et fecit in
troitum in insulis maris. Et dilatavit fines gentis suae
et obtinuit regionem. Et congregavit captivitatem
multam et dominatus est Gazarae et Bethsurae et arci, et ab
stulit immunditias ex ea, et non erat qui resisteret ei. Et u
nusquisque colebat terram suam cum pace, et terra Iuda da
bat fructus suos et ligna camporum fructum suum. Se
niores in plateis sedebant omnes et de bonis terrae trac
tabant, et iuvenes induebant se gloriam et stolas bel
li. Et civitatibus tribuebat alimonias et constituebat

eas ut essent vasa munitionis, quoadusque nominatum est nomen glorie
eius usque ad extremum terre. Fecit pacem super terram, et letatus est Isra-
hel leticia magna. Et sedit unusquisque sub vite sua et sub ficulnea
sua, et non erat qui eos terreret. Defecit impugnans eos super terram: re-
ges contriti sunt in diebus illis. Et confirmavit omnes humiles populi sui,
et legem exquisivit, et abstulit omne malum et iniquum. Sancta glo-
rificavit, et multiplicavit vasa sanctorum. Et auditum est Rome quia
defunctus est Ionathas, et usque in Spartiam: et contristati sunt val-
de. Ut audierunt autem quod Symon frater eius factus esset summus sacerdos
loco eius, et ipse obtineret regionem et civitates in ea, scrip-
serunt ad eum in tabulis ereis ut renovarent amicitias et
societatem quam fecerant cum Iuda et Ionatha fratribus eius.
Et lecte sunt in conspectu ecclesie in Ierusalem. Et hoc exemplum epistola-
rum quas Spartiate miserunt. Spartianorum principes et civitates Symo-
ni sacerdoti magno et senioribus et sacerdotibus et reliquo
populo Iudeorum fratribus salutem. Legati qui missi sunt ad
populum nostrum nuntiaverunt nobis de vestra gloria et honore ac
leticia, et gavisi sumus in introitu eorum. Et scripsimus que
ab eis erant dicta in conciliis populi sic: Numenius Antiochi
et Antipater Iasonis filius, legati Iudeorum, venerunt
ad nos renovantes nobiscum amiciciam pristinam. Et
placuit populo excipere viros gloriose, et ponere exemplum sermonum
eorum in segregatis populi libris, ut sit ad memoriam populo
Spartiatarum. Exemplum autem horum scripsimus Symoni magno
sacerdoti. Post hec autem misit Symon Numenium Romam habentem
clipeum magnum aureum pondo mnarum mille ad statuen-
dam cum eis societatem. Cum autem audisset populus Romanus ser-
mones istos, dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Symo-
ni et filiis eius? Restituit enim ipse fratres suos, et expugnavit
inimicos Israel ab eis. Et statuerunt ei libertatem, et descripse-
runt in tabulis ereis, et posuerunt in titulis in monte Syon.
Et hoc est exemplum scripture. xviii die mensis Elul, anno c lxx
ii, anno tercio sub Symone sacerdote magno in Asara-
mel, in conventu magno sacerdotum et populi et principum gentis
et seniorum regionis, nota facta sunt hec: Quoniam frequenter facta sunt
prelia in regione vestra. Symon autem Mathathie filius, ex filiis
Iarib, et fratres eius dederunt se periculo, et restiterunt adversariis
gentis sue, ut starent sancta ipsorum et lex, et gloria magna glorifi-
caverunt gentem suam. Et congregavit Ionathas gentem
suam, et factus est illis sacerdos magnus, et appositus est ad populum su-
um. Et voluerunt inimici eorum calcare sancta et atterere regionem
ipsorum, et extendere manus in sancta eorum. Tunc restitit Symon,
et pugnavit pro gente sua, et erogavit pecunias multas,
et armavit viros virtutis gentis sue, et dedit illis stipen-
dia. Et munivit civitates Iudee, et Bethsuram que erat in
finibus Iudee, ubi erant arma hostium antea, et posuit illic
presidium viros Iudeos. Et Ioppen munivit que erat ad
mare, et Gazaram que est in finibus Azoti, in qua hostes ante
habitabant, et collocavit ibi Iudeos: et quecumque apta erant
ad correctionem eorum posuit in eis. Et vidit populus actum Symo-
nis, et gloriam quam cogitabat facere genti sue, et posuerunt
eum ducem et principem sacerdotum, eo quod ipse fecerat hec omnia,
et iustitiam et fidem quam conservavit genti sue, et exquisivit omni
modo exaltare populum suum. Et in diebus eius prosperatum est in manibus
eius ut tollerentur gentes de regione ipsorum, et qui in civitate
David erant in Ierusalem in arce, de qua procedebant et contami-
nabant omnia que in circuitu sanctorum sunt, et inferebant
plagam magnam castitati. Et collocavit in ea vi-
ros Iudeos ad tutamentum regionis et civitatis, et exaltavit
muros Ierusalem. Et rex Demetrius statuit illi summum sacer-
dotium. Secundum hec fecit eum amicum suum, et glorificavit eum gloria
magna. Audivit enim quod appellati sunt Iudei a Romanis ami-
ci et socii et fratres, et quia susceperunt legatos Symonis gloriose, et quia
Iudei et sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum et summum
sacerdotem in eternum, donec surgat propheta fidelis, et ut sit super eos
dux, et ut cura esset illi pro sanctis, et ut constitueret prepositos super opera
eorum et super regionem et super arma et super presidia, et cura sit
illi de sanctis, et ut audiatur ab omnibus, et scribantur in nomine
eius omnes conscriptiones in regione, et ut operiatur purpura
et auro, et ne liceat ulli ex populo et ex sacerdotibus irritum facere
aliquid horum, et contradicere hiis que ab eo dicuntur, aut convocare conven-
tum in regione sine ipso, et vestiri purpura et uti
fibula aurea. Qui autem fecerit extra hec aut irritum fecerit aliquid
horum reus erit. Et complacuit omni populo statuere Symonem et
facere iuxta verba ista. Et suscepit Symon, et placuit ut summo sacer-
dotio fungeretur, et esset dux et princeps gentis Iudeorum et sacerdo-
tum, et preesset omnibus. Et scripturam istam dixerunt ponere in tabu-
lis ereis, et ponere eas in peribolo sanctorum in loco celebri; exem-
plum autem horum ponere in erario, ut habeat Symon et filii eius. XVa

Epistola Antiochi regis ad Symonem

Et misit rex Antiochus filius Demetrii epistolas ab in-
sulis maris Symoni sacerdoti et principi gentis Iudeorum
et universe genti; et erant continentes hunc modum: Rex Anti-
ochus Symoni sacerdoti magno et genti Iudeorum salutem.
Quoniam quidem pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo
autem vindicare regnum et restituere illud sicut erat ante, et electam
feci multitudinem exercitus, et feci naves bellicas; volo autem
procedere per regionem, ut ulciscar in eos qui corruperunt re-
gionem nostram, et qui desolaverunt civitates multas in reg-
no meo. Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes quas remiserunt ti-
bi ante me omnes reges, et quecumque alia dona remiserunt tibi; et permit-
to tibi facere percussuram proprii numismatis in regione
tua. Ierusalem autem sanctam esse et liberam, et omnia arma que
fabricata sunt, et presidia que construxisti, que tenes, maneant
tibi. Et omne debitum regis, et que futura sunt regia, ex hoc et in to-
tum tempus remittuntur tibi. Cum autem obtinuerimus regnum nostrum, glo-
rificabimus te et gentem tuam et templum gloria magna,
ita ut manifestetur gloria vestra in universa terra. Anno c
lxxiiii exiit Antiochus in terram patrum suorum, et conve-
nerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relicti essent
cum Triphone. Et insecutus est eum Antiochus rex, et venit
Doram fugiens per maritimam. Sciebat enim quod congre-
gata sunt mala in eum. Et reliquit eum exercitus. Et applicuit
Antiochus super Doram cum c xx milibus virorum belli-
geratorum et viii milibus equitum, et circuivit civitatem, et
naves a mari accesserunt, et vexabant civitatem a
terra et mari, et neminem sinebant ingredi vel egre-
di. Venit autem Numenius et qui cum eo fuerant ab urbe
Roma, habentes epistolas regibus et regionibus scriptas, in
quibus continebantur hec: Lucius consul Romanorum Ptolomeo
regi salutem. Legati Iudeorum venerunt ad nos ami-
ci nostri, renovantes pristinam amiciciam et societa-
tem, missi a Symone principe sacerdotum et populo Iudeorum.
Attulerunt autem clipeum aureum mnarum mille. Pla-
cuit itaque nobis scribere regibus et regionibus ut
non inferant illis mala, neque impugnent eos et civi-
tates eorum et regiones eorum, et ut non ferant auxilium

pugnantibus adversum eos. Visum est autem nobis accipere ab eis clype-
um. Si qui ergo pestilentes refugerunt de regione ipsorum ad vos
tradite eos Symoni principi sacerdotum ut vindicet in
eos secundum legem suam. Hec eadem scripta sunt Demetrio regi
et Attalo et Ariarathi et Arsaci et in omnes regiones et Lampsa-
mo et Spartiatis et in Delo et in Mindo et Sycione et Cariam et Samum
et Pamphyliam et Lyciam et Alicarnasum et Rodum et Fase-
lida et Co et Syden et Aradon et Gortinam et Gnidum et Cyprum
et Cyrenen. Exemplum autem eorum scripserunt Symoni principi
sacerdotum. Antiochus autem rex applicuit castra in Dora in secun-
do admovens ei semper manus et machinas faciens et conclusit
Tryphonem ne procederet. Et misit ad eum Symon duo milia
virorum electorum in auxilium et argentum et aurum et vasa copio-
sa. Et noluit ea accipere sed rupit omnia que pactus est cum eo
antea et alienavit se ab eo. Et misit ad eum Athenobium unum
de amicis suis ut tractaret cum ipso dicens: Vos tenetis
Ioppen et Gazaram et arcem que est in Ierusalem civitates regni
mei. Fines earum desolastis et fecistis plagam magnam
in terra et dominati estis per loca multa in regno meo. Nunc ergo
tradite civitates quas occupastis et tributa locorum quibus do-
minati estis extra fines Iudee. Sin autem date pro illis quingenta ta-
lenta argenti et exterminii quod exterminastis et tributorum civi-
tatum alia talenta quingenta. Sin autem veniemus et expug-
nabimus vos. Et venit Athenobius amicus regis in Ierusalem et vi-
dit gloriam Symonis et claritatem in auro et argento et ap-
paratum copiosum et obstipuit et retulit ei verba regis.
Et respondit Symon et dixit ei: Neque alienam terram sumpsimus
neque aliena detinemus sed hereditatem patrum nostrorum que iniuste
ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est. Nos vero tempus habentes
vendicamus hereditatem nostram patrum nostrorum. Nam de Ioppe et
Gazara que expostulas ipsi faciebant in populo plagam mag-
nam et in regione nostra. Horum damus talenta .c. Et non respondit
ei Athenobius verbum. Reversus autem cum ira ad regem renuntia-
vit ei verba ista et gloriam Symonis et universa que vidit. Et
iratus est rex ira magna. Tryphon autem fugit navi in Orto-
siada. Et constituit rex Cendebeum ducem maritimum et exerci-
tum peditum et equitum dedit illi. Et mandavit ei edificare Ce-
dronem et obstruere portas civitatis et debellare populum.
Rex autem persequebatur Tryphonem. Et pervenit Cendebeus Iamniam
et cepit irritare plebem et conculcare Iudeam et captivare
populum et interficere et edificare Cedronem. Et collocavit illic
equites et exercitum ut egressi perambularent viam Iudee
sicut constituit ei rex.
XVI
Et ascendit Iohannes de Ga-
zaris et nuntiavit Symoni patri suo que fecit Cendebeus in
populo ipsorum. Et vocavit Symon duos filios suos seniores
Iudam et Iohannem et ait illis: Ego et fratres mei et domus patris mei
expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc
diem et prosperatum est in manibus nostris liberare Israel aliquo-
tiens. Nunc autem senui sed estote loco meo et fratris mei et e-
gressi pugnate pro gente nostra. Auxilium vero de celo vobis-
cum sit. Et elegit de regione .xx. milia virorum belligeratorum et
equites et profecti sunt ad Cendebeum et dormierunt in Modin. Et sur-
rexerunt mane et abierunt in campum et ecce exercitus copiosus
in obviam illis peditum et equitum. Et fluvius torrens erat
inter medium ipsorum. Et admovit castra contra faciem eorum ipse
et populus eius et vidit populum trepidantem ad transfretandum
torrentem et transfretavit primus et viderunt eum viri et
transierunt post eum. Et divisit populum et equites in medio
peditum. Erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis. Et excla-
maverunt sacris tubis et in fugam conversus est Cendebeus et castra
eius et ceciderunt ex eis multi vulnerati. Residui autem
in munitionem fugerunt. Tunc vulneratus est Iudas frater Symonis
Iohannis. Iohannes autem insecutus est eos donec venit Cedronem
quam edificaverat. Et fugerunt usque ad turres que erant in agris
Azoti et succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo mi-
lia virorum et reversus est in Iudeam in pace. Et Ptolomeus
filius Abobi constitutus erat dux in campo Iericho et
habebat argentum et aurum multum. Erat enim gener summi
sacerdotis. Et exaltatum est cor eius et volebat obtinere regionem
et cogitabat dolum adversus Symonem et filios eius ut tol-
leret eos. Symon autem perambulans civitates que erant
in regione Iudee et sollicitudinem gerens earum descen-
dit in Iericho ipse et Mathathias filius eius et Iudas an-
no .c. lxx. vii. mense .xi. Hic est mensis Sabath. Et suscepit
eos filius Abobi in munitiunculam que vocatur Doch cum
dolo quam edificavit et fecit eis convivium magnum et abscon-
dit illic viros. Et cum inebriatus esset Symon et filii eius
surrexit Ptolomeus cum suis et sumpserunt arma sua et
intraverunt in convivium et occiderunt eum et duos filios
eius et quosdam pueros eius. Et fecit deceptionem magnam
in Israel et reddidit mala pro bonis. Et scripsit hec Ptolo-
meus et misit regi ut mitteret ei exercitum in auxilium
et traderet ei regionem et civitates eorum et tributa. Et
misit alios in Gazaram tollere Iohannem. Et tribu-
nis misit epistolas ut venirent ad se et daret eis ar-
gentum et aurum et dona. Et alios misit occupare Ie-
rusalem et montem templi. Et precurrens quidam nuntiavit
Iohanni in Gazara quia periit pater eius et fratres eius et quia
misit te quoque interfici. Ut audivit autem vehementer expa-
vit et comprehendit viros qui venerant perdere eum
et occidit eos. Cognovit enim quia querebant eum perdere. Et
cetera sermonum Iohannis et bellorum eius et bonarum virtutum
quibus fortiter gessit et edificii murorum quos extruxit
et rerum gestarum eius ecce hec scripta sunt in libro dierum
sacerdotii eius ex quo factus est princeps sacerdotum post
patrem suum.

Liber Machabeorum .II.

Fratribus qui sunt per Egyptum Iudeis salutem
dicunt fratres qui sunt in Ierosolimis Iudei et qui
in regione Iudea et pacem bonam.
Benefaciat vobis Deus et meminerit tes-
tamenti sui quod ad Abraham et Ysaac et Iacob locutus
est servorum suorum fidelium et det vobis cor omnibus ut co-
latis eum et faciatis eius voluntatem corde mag-
no et animo volenti. Adaperiat cor vestrum in lege sua
et in preceptis suis et faciat pacem. Et audiat orationes
vestras et reconcilietur vobis nec vos deserat in tempore ma-
lo. Et nunc hic sumus orantes pro vobis. Regnante Deme-
trio anno .c. lx. ix. nos Iudei scripsimus vobis in tri-
bulatione et impetu qui supervenit nobis in istis an-
nis ex quo recessit Iason a sancta terra et a regno. Por-
tam succenderunt et effuderunt sanguinem in-
nocentem. Et oravimus ad Dominum et exauditi sumus
et obtulimus sacrificium et similaginem et accen-
dimus lucernas et proposuimus panes. Et nunc frequen-
tate dies scenopegie mensis Casleu. Anno .c. lxxx-
viii. populus qui est in Ierosolimis et in Iudea senatusque et Iu-

· moriuntur
Simon et
duo filii
dum cenarent (?)
filius eius (?)
successit (?) [illegible]

tus Aristobolo magistro Ptolomei regis qui est de genere christorum sacer-
dotum et his qui in Egypto sunt Iudeis salutem et sanitatem.
De magnis periculis a deo liberati magnifice gratias agimus
ipsi utpote qui adversus talem regem dimicavimus.
Ipse enim ebullire fecit de Perside eos qui pugnaverunt contra nos
et sanctam civitatem. Nam cum in Perside esset dux ipse et cum
ipso immensus exercitus cecidit in templo Naneae consilio de-
ceptus sacerdotum Naneae. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum
Antiochus et amici eius et ut acciperet pecunias multas dotis
nomine. Cumque proposuissent eas sacerdotes Naneae et ipse cum
paucis ingressus esset intra ambitum fani clauserunt
templum cum intrasset Antiochus. Aperto que occulto aditu
templi mittentes lapides percusserunt ducem et eos qui
cum eo erant et diviserunt membratim et capitibus am-
putatis foras proiecerunt. Per omnia benedictus deus qui tradidit
impios. Facturi igitur XXV die mensis casleu purificationem
templi necessarium duximus significare vobis ut et vos quoque aga-
tis diem scenopegie et diem ignis qui datus est quando Ne-
emias edificato templo et altari obtulit sacrificia.
Nam cum in Persidem ducerentur patres nostri sacerdotes qui tunc
dei cultores erant acceptum ignem de altari occulte
absconderunt in valle ubi erat puteus altus et siccus et in eo
contutati sunt eum ita ut omnibus ignotus esset locus. Cum
autem preterissent anni multi et placuit deo ut mit-
teretur Neemias a rege Persidis nepotes sacerdotum illo-
rum qui absconderant misit ad requirendum ignem. Et
sicut narraverunt nobis non invenerunt ignem sed aquam
crassam et iussit eos haurire et afferre sibi et sacrifi-
cia que imposita erant iussit sacerdos Neemias asper-
gi aqua ipsa et ligna et que erant superposita. Utque hoc factum
est et tempus affuit quo sol refulsit qui prius erat in nu-
bilo et accensus est ignis magnus ita ut omnes mira-
rentur. Orationem autem faciebant omnes sacerdotes dum consu-
meretur sacrificium Ionatha inchoante. Ceteris autem respon-
dentibus et Neemie oratio erat hunc habens modum. Domine deus omnium
creator terribilis et fortis iustus et misericors qui solus
es bonus rex. Solus prestans. Solus iustus et omnipotens et eternus
qui liberas Israel de omni malo. Qui fecisti patres electos
et sanctificasti eos. Accipe sacrificium pro universo populo tuo Israel
et custodi partem tuam et sanctifica. Congrega dispersionem no-
stram. Libera eos qui serviunt gentibus et contemptos et ab-
hominatos respice ut sciant gentes quia tu es deus noster. Afflige
opprimentes nos et contumeliam facientes in superbia. Consti-
tue populum tuum in loco sancto tuo sicut dixit Moyses. Sa-
cerdotes autem psallebant hymnos usque consumptum esset
sacrificium. Et residua autem Neemias iussit lapides ma-
iores perfundi. Quod ut factum est flamma ex eis accensa est
sed ex lumine quod refulsit ab altari consumpta est. Ut vero
manifesta res est renuntiatum est regi Persarum quod in loco in quo
ignem absconderant hii qui translati fuerant sacer-
dotes aqua apparuit de qua Neemias et qui cum eo erant
purificaverunt sacrificia. Considerans autem rex et rem dili-
genter examinans fecit ei templum ut probaret quod factum
erat et cum probasset sacerdotibus donavit multa bona et alia
innumera et accipiens manu sua tribuebat eis. Ap-
pellavit autem Neemias hunc locum Nepthar quod inter-
pretatur purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi. II
Invenitur autem in descriptionibus Ieremie prophete quod iussit eos
ignem accipere qui transmigrabant ut significatum est et ut
mandavit transmigratis. Et dedit illis legem ne obliviscere-
rentur precepta domini et ut non exerrarent mentibus videntes
simulachra aurea et argentea et ornamenta eorum. Et alia huius-
modi dicens hortabatur ne legem amoverent a corde suo. Erat autem
in ipsa scriptura quomodo tabernaculum et archam iussit propheta
divino responso ad se facto comitari secum. Usque exiit in montem
in quo Moyses ascendit et vidit dei hereditatem. Et ve-
niens ibi Ieremias invenit locum spelunce et tabernaculum
et archam et altare incensi intulit illuc et ostium obstruxit.
Et accesserunt quidam simul qui sequebantur ut notarent sibi
locum et non poterant invenire. Ut autem cognovit Ieremias cul-
pans illos dixit quod ignotus erit locus donec congreget deus
congregationem populi et propitius fiat et tunc deus dominus ostendet
hec et apparebit maiestas domini et nubes erit sicut et Moy-
si manifestabatur et sicut cum Salomon petiit ut locus sancti-
ficaretur magno deo manifestabat hec. Et ut sapientiam habens ob-
tulit sacrificium dedicationis templi et consummationis. Sicut et Mo-
yses orabat ad dominum et descendit ignis de celo et consumpsit
holocaustum. Dixit quia Moyses eo quod non sit comestum quod erat
pro peccato consumptum est. Similiter et Salomon VIII diebus celebravit
dedicationem. Inferebantur autem in descriptionibus et commentariis
Neemie hec eadem et ut construens bibliothecam congregavit
de regionibus libros et prophetarum et David et epistolas regum et de
donariis. Similiter autem et Iudas ea que deciderant per bellum quod nobis
acciderat congregavit omnia et sunt apud nos. Si ergo deside-
ratis hec mittite qui perferant vobis. Acturi itaque puri-
ficationem scripsimus vobis. Bene ergo facietis si egeritis hos dies.
Deus autem qui liberavit populum suum et reddidit hereditatem
suam omnibus et regnum et sacerdotium et sanctificationem sicut pro-
misit in lege. Speramus quod cito nostri miserebitur et congrega-
bit de sub celo in locum sanctum. Eripuit enim nos de magnis
periculis et locum purgavit. De Iuda vero Machabeo et fratribus eius
et de templi magni purificatione et de are dedicatione sed
et de preliis que pertinent ad Antiochum nobilem et filium eius
Eupatorem et de illuminationibus que de celo facte sunt ad eos
qui pro Iudeis fortiter fecerunt. Ita ut universam regionem
cum pauci essent vindicarent et barbaram multitudinem
fugarent et famosissimum toto orbe templum reciperarent
et civitatem liberarent ut et leges que abolite erant res-
tituerentur domino cum omni tranquillitate propitio facto il-
lis. Item et ab Iasone Cyreneo V libris comprehensa temp-
tavimus nos uno volumine breviare. Considerantes
enim multitudinem librorum et difficultatem volentibus
aggredi narrationes historiarum propter multitudinem rerum
curavimus volentibus quidem legere ut esset animi oblec-
tatio. Studiosis vero ut facilius possint memorie commenda-
re. Omnibus autem legentibus utilitas conferatur. Et nobis quidem
ipsis qui hoc opus breviandi causa suscepimus non facilem
laborem immo vero negotium plenum vigiliarum et sudoris
assumpsimus. Sicut hii qui preparant convivium et querunt aliorum
voluntati parere propter multorum gratiam libenter laborem sus-
tinemus. Veritatem quidem de singulis auctoribus conceden-
tes. Ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes.
Sicut enim nove domus architecto de universa struc-
tura curandum est. Ei vero qui pingere curat que apta sunt
ad ornatum exquirenda sunt. Ita estimandum est et in no-
bis. Etenim intellectum colligere et ordinare sermonem

et curiosius partes singulas quasque in genere historiae congruit auc-
tori: brevitatem vero dictionis sectari, et executiones rerum vi-
tare brevianti concedendum est. Hinc ergo narrationem incipie-
mus: de praefatione tantum dixisse sufficiat. Stultum etenim est ante hysto-
riam effluere, in ipsa autem hystoria succingi. III

Igitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc
optime custodirentur, propter Oniae pontificis dispositionem et pieta-
tem, et animos odio habentes mala, fiebat ut et ipsi reges et prin-
cipes locum summo honore dignum ducerent, et templum maxi-
mis muneribus illustrarent, ita ut Seleucus Asiae rex
de redditibus suis praestaret omnes sumptus ad ministerium sacrifi-
ciorum pertinentes. Simon autem de tribu Benjamin praepositus
templi constitutus contendebat, obsistente sibi principe sacerdo-
tum, iniquum aliquid in civitate moliri. Sed cum vincere Oniam non
posset, venit ad Apollonium Tharseae filium, qui illo tempore erat
dux Coelesyriae et Phoenicis, et nuntiavit ei pecuniis innumera-
bilibus plenum esse aerarium Jerosolymis, et communes copias immen-
sas esse, quae non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibi-
le sub potestate regis cadere universa. Cumque retulisset Apollo-
nius ad regem de pecuniis quae delatae erant, ille accitum Helio-
dorum qui erat super negotia eius, misit cum mandatis ut praedictam
pecuniam transportaret. Statimque Heliodorus iter est aggres-
sus, specie quidem quasi per Coelesyriam et Phoenicem civitates esset pera-
graturus, re vera autem regis propositum perfecturus. Sed cum venisset
Jerosolymam et benigne a summo sacerdote in civitate esset
exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum, et cuius rei gratia
adesset aperuit: interrogabat autem si vere haec ita essent. Tunc
summus sacerdos ostendit deposita esse haec, et victualia vi-
duarum et pupillorum: quaedam vero esse Hircani Tobiae viri valde
eminentis in his quae detulerat impius Simon: universa
autem argenti talenta esse .cccc. et auri .cc.: decipi vero eos qui
credidissent loco et templo quod per universum mundum honoratur
pro sui veneratione et sanctitate impossibile omnino esse. At ille
pro his quae habebat in mandatis a rege, dicebat omni genere
regi ea esse deferenda. Constituta autem die intrabat de his
Heliodorus ordinaturus. Non modica vero per universam civi-
tatem erat trepidatio. Sacerdotes autem ante altare cum stolis
sacerdotalibus jactaverunt se, et invocabant de caelo eum qui
de depositis legem posuit, ut his qui deposuerant ea salva
custodiret. Jam vero qui videbat summi sacerdotis vultum, mente
vulnerabatur: facies enim et color immutatus declarabat inter-
num animi dolorem. Circumfusa enim erat maestitia viro quaedam
et horror corporis, per quem manifestus aspicientibus dolor cor-
dis eius efficiebatur. Alii etiam congregati gregatim de domi-
bus confluebant, publica supplicatione obsecrantes pro
eo quod in contemptum locus esset venturus. Accinctaeque mulie-
res ciliciis pectus per plateas confluebant, sed et virgines
quae conclusae erant procurrebant ad Oniam, aliae autem ad
muros, quaedam vero per fenestras aspiciebant. Universae
autem protendentes manus in caelum deprecabantur. Erat enim mi-
sera commixtae multitudinis et magni sacerdotis in agone
constituti expectatio. Et hi quidem invocabant omnipoten-
tem deum ut credita sibi his qui crediderant cum omni inte-
gritate conservarentur. Heliodorus autem quod decreverat
perficiebat, eodem loco ipse cum satellitibus circa aerarium prae-
sens. Sed spiritus omnipotentis dei magnam fecit suae osten-
sionis evidentiam, ita ut omnes qui ausi fuerant parere
ei ruentes dei virtute in dissolutionem et formidi-
nem converterentur. Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens
sessorem optimis operimentis adornatus: isque cum impetu He-
liodoro priores calces elisit. Qui autem ei sedebat vide-
batur arma habere aurea. Alii autem apparuerunt duo iuvenes
virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu: qui
circumsteterunt eum, et ex utraque parte flagellabant sine
intermissione, multis plagis verberantes. Subito autem He-
liodorus concidit in terram, eumque multa caligine circum-
fusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum eiece-
runt. Et is qui cum multis cursoribus et satellitibus praedictum
ingressus est aerarium, portabatur nullo sibi auxilium fe-
rente, manifesta dei cognita virtute. Et ille quidem per di-
vinam virtutem iacebat mutus atque omni spe et salu-
te privatus. Hi autem dominum benedicebant, quia magnificabat
locum suum: et templum, quod paulo ante timore ac tumultu
erat plenum, apparente omnipotente domino, gaudio et lae-
titia impletum est. Tunc vero ex amicis Heliodori qui-
dam rogabant confestim Oniam, ut invocaret Altis-
simum, ut vitam donaret ei qui in supremo spiritu e-
rat constitutus. Considerans autem summus sacerdos ne forte
rex suspicaretur malitiam aliquam ex Iudaeis circa He-
liodorum consummatam, obtulit pro salute viri hostiam sa-
lutarem. Cumque summus sacerdos exoraret, iidem iuvenes
us eisdem vestibus amicti astantes Heliodoro dixerunt:
Oniae sacerdoti gratias age: nam propter eum tibi dominus vitam
donavit. Tu autem a deo flagellatus nuntia omnibus magna-
lia dei et potestatem. Et his dictis non comparuerunt. Helio-
dorus autem hostia deo oblata, et votis magnis promis-
sis ei qui vivere illi concessit, et Oniae gratias agens, recep-
to exercitu repedabat ad regem. Testabatur autem omnibus
ea quae sub oculis suis viderat opera magni dei. Cum autem
rex interrogasset Heliodorum quis esset aptus adhuc Ie-
rosolymam mitti, ait: Si quem habes hostem regni
tui insidiatorem, mitte illuc, et flagellatum eum
recipies, si tamen evaserit: eo quod in loco vere sit quaedam
dei virtus. Nam ipse qui habet in caelis habitationem visitator
et adiutor est loci illius, et venientes ad malefaciendum
percutit ac perdit. Igitur de Heliodoro et aerarii custo-
dia ita se res habuit.

IIII

Simon autem praedictus pecuniarum et patriae delator male loquebatur de Onia,
tamquam ipse Heliodorum instigasset ad haec, et ipse fuisset in-
ventor malorum, provisoremque civitatis ac defensorem
gentis suae et aemulatorem legis dei audebat insidi-
atorem regni dicere. Sed cum inimicitiae in tantum procederent
ut etiam per quosdam Simonis necessarios homicidia fierent, conside-
rans Onias periculum contentionis, et Apollonium insa-
nire, ut pote ducem Coelesyriae et Phoenicis, ad augendam
malitiam Simonis, ad regem se contulit, non ut civi-
um accusator, sed communem utilitatem apud semetipsum
universae multitudinis considerans. Videbat enim sine re-
gali providentia impossibile esse pacem rebus dari, nec
Simonem posse cessare a stultitia sua. Sed post Se-
leuci vitae excessum, cum suscepisset regnum Antiochus,
qui Nobilis appellabatur, ambiebat Iason frater Oniae summum
sacerdotium, adito rege promittens ei argenti talen-
ta .ccc. lx. et ex redditibus aliis talenta .lxxx. Super
haec promittebat et alia .c.l. si potestati eius concederetur
gymnasium et ephebiam sibi constituere, et eos qui

in Ierosolimis antiochenos scribere. Quod cum rex annuisset et optinuisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cepit. Et amotis his que humanitatis causa iudeis a regibus fuerant constituta per Iohannem patrem eupolemi, qui apud romanos de amicitia et societate functus est legatione, legitima ciuium iura destituens, praua instituta sanciebat. Etenim ausus est sub ipsa arce gimnasium constituere, et optimos quosque epheborum in lupanaribus ponere. Erat autem hoc non initium, sed incrementum quoddam et profectus gentilis et alienigene conuersationis, propter impii et non sacerdotis iasonis nefarium et inauditum scelus, ita ut sacerdotes iam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto templo et sacrificiis neglectis festinarent participes fieri palestre et prebitionis eius iniuste, et in exercitiis disci. Et patrios quidem honores nichil habentes, grecas glorias optimas arbitrabantur, quarum gratia periculosa eos contentio habebat, et eorum instituta emulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos hostes et peremptores habuerant. In leges enim diuinas impie agere impune non cedit, sed hoc tempus sequens declarabit. Cum autem quinquennalis agon tyro celebraretur, et rex presens esset, misit iason facinorosus ab ierosolimis uiros peccatores, portantes argenti didragmas trecentas in sacrificium herculis, quas postulauerunt hii qui asportauerant, ne in sacrificiis erogarentur, quia non oporteret, sed in alios sumptus eas deputari. Sed hee oblate sunt quidem ab eo qui miserat in sacrificium herculis; propter presentes autem date sunt in fabricam nauium triremium. Misso autem in egipto apollonio nesthei filio propter primates ptolomei philometoris regis, cum cognouisset autem antiochus alienum se a negotiis regni effectum, propriis utilitatibus consulens, profectus inde uenit ioppen, et inde ierusalem. Et magnifice a iasone et ciuitate susceptus, cum facularum luminibus et laudibus ingressus est, et inde in phenicen exercitum conuertit. Et post triennii tempus misit iason menelaum supradicti symonis fratrem, portantem pecunias regi, et de negotiis necessariis responsa perlaturum. At ille commendatus regi, cum magnificasset faciem potestatis eius, in semetipsum retorsit summum sacerdotium, superponens iasoni talenta argenti trecenta. Acceptisque a rege mandatis uenit, nichil quidem habens dignum sacerdotio, animos uero crudelis tyranni et fere belue iram gerens. Et iason quidem, qui proprium fratrem captiuauerat, ipse deceptus profugus in ammanitem expulsus est regionem. Menelaus autem principatum quidem obtinuit; de pecuniis uero regi promissis nichil agebat, cum exactionem faceret sostratus, qui arci erat prepositus; nam ad hunc exactio uectigalium pertinebat. Quam ob causam utrique ad regem sunt euocati. Et menelaus amotus est a sacerdotio, succedente lysimacho fratre suo; sostratus autem prelatus est cypriis. Et cum hec agerentur, contigit tharsenses et mallotas seditionem mouere, eo quod antiochidi regis concubine dono essent dati. Festinanter itaque rex uenit sedare illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis andronico. Alia uendiderat tyro et per uicinas ciuitates. Quod cum certissime cognouisset onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens antiochie secus daphnem. Unde menelaus accedens ad andronicum, rogabat ut oniam interficeret. Qui cum uenisset ad oniam, et datis dextris cum iureiurando, quamuis esset ei suspectus, suasisset de asilo procedere, statim eum peremit, non ueritus iustitiam. Ob quam causam non solum iudei, sed alie quoque nationes indignabantur et moleste ferebant de nece tanti uiri iniusta. Sed regressum regem de cilicie locis adierunt iudei apud antiochiam, simul et greci, conquerentes de iniqua nece onie. Contristatus itaque animo antiochus propter oniam, et flexus ad misericordiam, lacrimas fudit, recordatus defuncti sobrietatem et modestiam. Accensisque animis, andronicum purpura exutum per totam ciuitatem iubet circumduci, et in eodem loco in quo in oniam impietatem commiserat, sacrilegum uita priuari, domino illi dignam retribuente penam. Multis autem sacrilegiis in templo a lysimacho commissis menelai consilio, et diuulgata fama, congregata est multitudo aduersum lysimachum, multo iam auro exportato. Turbis autem insurgentibus, et animis ira repletis, lysimachus armatis fere tribus millibus iniquis manibus uti cepit, duce quodam tyranno etate pariter et dementia prouecto. Sed ut intellexerunt conatum lysimachi, alii lapides, alii fustes ualidos arripuere, quidam uero cinerem in lysimachum iecere. Et multi quidem uulnerati, quidam autem et prostrati, omnes uero in fugam conuersi sunt; ipsum etiam sacrilegum secus erarium interfecerunt. De his ergo cepit iudicium aduersus menelaum agitari. Et cum uenisset rex tyrum, ad ipsum negotium detulerunt missi tres uiri a senioribus. Et cum superaretur menelaus, promisit ptolomeo multas pecunias dare ad suadendum regi. Itaque ptolomeus in quodam atrio positum quasi refrigerandi gratia regem adiit et deduxit a sententia, et menelaum quidem uniuerse malitie reum criminibus absoluit; miseros autem, qui etiam si apud scithas causam dixissent, innocentes iudicarentur, hos morte dampnauit. Cito ergo iniustam penam dederunt, qui pro ciuitate et populo et sacris uasis causam prosecuti sunt. Quam ob rem tyrii quoque indignati, erga sepulturam eorum liberalissimi extiterunt. Menelaus autem propter eorum qui in potentia erant auaritiam permanebat in potestate, crescens in malitia ad insidias ciuium.

V

Eodem tempore antiochus secundam profectionem parauit in egiptum. Contigit autem per uniuersam ierosolimorum ciuitatem uideri diebus .xl. equites per aera discurrentes, auratas stolas habentes, et hastas quasi cohortes armatas, et cursus equorum per ordines digestos, et congressiones fieri cominus, et scutorum motus, et galeatorum multitudinem gladiis districtis, et telorum iactus, et aureorum armorum splendorem, omnisque generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti. Sed cum falsus rumor exisset, tamquam uita excessisset antiochus, assumptis iason non minus mille uiris, repente aggressus est ciuitatem, et ciuibus ad murum conuolantibus, ad ultimum apprehensa ciuitate, menelaus fugit in arcem. Iason uero non parcebat in cede ciuibus suis, nec cogitabat prosperitatem aduersum cognatos malum esse maximum, arbitrans hostium et non ciuium se trophea capturum. Et principatum quidem non obtinuit, finem uero insidiarum suarum confusionem accepit, et profugus iterum abiit in ammanitem. Ad ultimum in exitium sui conclusus ab aretha arabum tyranno, fugiens de ciuitate in ciuitatem, omnibus odiosus, ut refuga legum et execrabilis, ut patrie et ciuium hostis, in egiptum extrusus est. Et qui multos de patria sua expulerat, peregre periit, lacedemonas profectus, quasi pro cognatione ibi refugium habiturus. Et qui insepultos

multos abiecerat ille et inlamentatus et insepultus abiectus a sepul-
tura neque peregrina usus neque patrio sepulcro participans. His
itaque gestis suspicatus est rex societatem deserturos Iudeos
et ob hoc profectus ex Egypto efferatis animis civitatem quidem ar-
mis cepit. Iussit autem militibus interficere nec parcere occursantibus et
per domos ascendentes trucidare. Fiebant ergo cedes iuvenum ac
seniorum, mulierum et natorum exterminia, virginumque et parvulorum
neces. Erant autem toto triduo octoginta milia interfecti, quadraginta milia vin-
cti, non minus autem venundati. Sed nec ista sufficiunt. Ausus est etiam intrare
templum universa terra sanctius, Menelao ductore, qui legum et
patrie fuit proditor. Et scelestis manibus sumens sancta
vasa que ab aliis regibus et civitatibus erant posita ad orna-
tum loci et gloriam contrectabat indigne et contaminabat. Ita
alienatus mente Antiochus non considerabat quod propter peccata habitantium
civitatem modicum Deus fuerat iratus, propter quod et accidit circa locum
despectio. Alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse involutos,
sicut Heliodorus qui missus est a Seleucho rege ad expoliandum
erarium, etiam hic statim adveniens flagellatus et repulsus utique
fuisset ab audacia. Verum non propter locum gentem, sed propter gentem locum Dominus elegit. Ideo
et ipse locus particeps factus est populi malorum, postea autem fiet socius bo-
norum. Et qui derelictus in ira Dei omnipotentis est, iterum in magni
Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur. Igitur Antiochus
mille octingentis ablatis de templo talentis velociter
Antiochiam regressus est existimans se pro superbia terram
ad navigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum propter mentis
elationem. Reliquit autem et prepositos ad affligendam gentem:
Ierosolimis quidem Philippum genere Frigem, moribus crudelio-
rem eo ipso a quo constitutus est, in Garizim autem Andronicum
et Menelaum qui gravius quam ceteri imminebant civibus. Cum-
que appositus esset contra Iudeos, misit odiosum principem Apollo-
nium cum exercitu viginti duobus milibus, precipiens ei omnes perfecte etatis
interficere, mulieres ac iuvenes vendere. Qui cum venisset Ieroso-
limam pacem simulans quievit usque ad diem sanctum sab-
bati, et tunc feriatis Iudeis arma capere suis precepit. Omnes-
que simul qui ad spectaculum processerant trucidavit, et civi-
tatem cum armatis discurrens ingentem multitudi-
nem peremit. Iudas autem Machabeus qui decimus fuerat se-
cesserat in desertum locum. Ibique inter feras vitam in mon-
tibus cum suis agebat, et feni cibo vescentes demora-
bantur ne participes essent coinquinationis. VI

Sed non post multum temporis misit rex senem quendam An-
tiochenum qui compelleret Iudeos ut se transferrent
a patriis et Dei legibus, contaminare et quod in Ierosolimis
erat templum et cognominare Iovis Olimpii, et in Ga-
rizim prout erant hii qui locum inhabitabant, Iovis hospi-
talis. Pessima autem et universis gravis erat malorum incur-
sio. Nam templum luxuria et comessationibus erat plenum
et scortantium cum meretricibus, sacratisque edibus mulieres se ultro
ingerebant, intro ferentes ea que non licebat. Altare etiam ple-
num erat illicitis que legibus prohibebantur. Neque autem sabbata
custodiebantur, neque dies sollempnes patrii servaban-
tur, nec simpliciter se quisquam Iudeum confitebatur. Ducebantur autem
cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia, et cum
Liberi sacra celebrarentur cogebantur edera coronati
Libero circuire. Decretum autem exiit in proximas gentilium
civitates suggerentibus Ptolomeis, ut pari modo et
ipsi adversus Iudeos agerent ut sacrificarent, eos autem
qui nollent transire ad instituta gentilium interfice-
rent. Erat ergo videre miseriam. Due enim mulieres delate sunt
natos suos circumcidisse, quas ad ubera infantibus suspen-
sis, cum publice per civitatem circumduxissent, per muros
precipitaverunt. Alii vero ad proximas coeuntes speluncas et
latenter sabbati diem celebrantes, cum indicati essent
Philippo, flammis succensi sunt, eo quod verebantur propter reli-
gionem et observantiam manu sibimet auxilium
ferre. Obsecro autem eos qui hunc librum lecturi sunt ne ab-
horrescant propter adversos casus, sed reputent ea que accide-
runt non ad interitum sed ad correctionem esse generis nostri. Etenim
multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim
ultiones adhibere magni beneficii est indicium. Non enim
sicut in aliis nationibus Dominus patienter expectat ut eas
cum iudicii dies venerit in plenitudine peccatorum pu-
niat, ita et in nobis statuit ut peccatis nostris in finem
devolutis ita demum in nos vindicet. Propter quod numquam quidem
a nobis misericordiam suam amovet. Corripiens vero in
adversis populum suum non derelinquit. Sed hec nobis ad commo-
nitionem legentium dicta sint paucis. Iam autem veniendum
est ad narrationem. Igitur Eleazarus unus de primoribus scri-
barum, vir etate provectus et vultu decorus, aperto ore hi-
ans compellebatur carnem porcinam manducare.
At ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem
vitam complectens voluntarie preibat ad supplicium.
Intuens autem quomodo oporteret accedere, patienter sustinens
destinavit non admittere illicita propter vite amorem. Hii
autem qui astabant iniqua miseratione commoti propter an-
tiquam viri amicitiam, tollentes eum secreto rogabant
afferri carnes quibus vesci ei licebat, ut simularet
manducasse sicut rex imperaverat de sacrificii carni-
bus, ut hoc facto a morte liberaretur. Propter veterem viri amici-
tiam hanc in eo faciebant humanitatem. At ille co-
gitare cepit etatis ac senectutis sue eminentiam
dignam, et ingenuam nobilitatis caniciem, atque a puero
optime conversationis actus, et secundum sanctam et a Deo conditam legis consti-
tutionem, respondit cito dicens premitti se velle in infernum.
Non enim etati nostre dignum est fingere, ut multi adolescen-
tes arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tran-
sisse ad vitam alienigenarum, et ipsi propter meam simu-
lationem et propter modicum corruptibilis vite tempus decipiantur,
et per hoc maculam atque execrationem mee senectuti con-
quiram. Nam etsi in presenti tempore suppliciis hominum eri-
piar, sed manum omnipotentis nec vivus nec defunctus
effugiam. Quamobrem fortiter vita excedendo senec-
tute quidem dignus apparebo, adolescentibus autem exemplum
forte relinquam, si prompto animo ac fortiter pro gravissimis
ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His
dictis confestim ad supplicium trahebatur. Hii autem qui eum du-
cebant, et paulo ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt
propter sermones ab eo dictos, quos ille per arrogantiam
prolatos arbitrabantur. Sed cum plagis perimeretur, ingemu-
it et dixit: Domine qui habes sanctam scientiam, manifeste
tu scis quia cum a morte possem liberari, duros corpo-
ris sustineo dolores, secundum animam vero propter timorem tuum
libenter hec patior. Et iste quidem hoc modo vita decessit, non
solum iuvenibus sed et universe genti memoriam mor-
tis sue exemplum virtutis et fortitudinis derelinquens.

Contigit autem et septem fratres una cum matre VII vij

apprehensos compelli a rege contingere contra fas carnes porcinas flagris et taureis cruciatos. Unus autem ex illis qui erat primus sic ait: Quid quaeris et quid vis discere a nobis? parati sumus mori magis quam patrias Dei leges praevaricari. Iratus itaque rex iussit sartagines et ollas aeneas succendi: quibus statim succensis iussit ei qui prior fuerat locutus amputari linguam: et cute capitis abstracta summas quoque manus et pedes ei praescindi, ceteris eius fratribus et matre inspicientibus. Et cum iam per omnia inutilis factus esset, iussit ignem admoveri, et adhuc spirantem torreri in sartagine: in qua cum diu cruciaretur, ceteri una cum matre invicem se hortabantur mori fortiter, dicentes: Dominus Deus aspiciet veritatem et consolabitur in nobis, quemadmodum in protestatione cantici declaravit Moyses: Et in servis suis consolabitur. Mortuo itaque illo primo hoc modo, sequentem deducebant ad illudendum: et cute capitis eius cum capillis abstracta interrogabant si manducaret, priusquam toto corpore per membra singula puniretur. At ille respondens patria voce dixit: Non faciam. Propter quod et iste sequenti loco primi tormenta suscepit: et in ultimo spiritu constitutus sic ait: Tu quidem scelestissime in praesenti vita nos perdis: sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus in aeternae vitae resurrectione suscitabit. Post hunc tertius illuditur, et linguam postulatus cito protulit, et manus constanter extendit: et cum fiducia ait: E caelo ista possideo, sed propter Dei leges nunc haec ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero: ita ut rex et qui cum ipso erant mirarentur adolescentis animum, quod tamquam nihilum duceret cruciatus. Et hoc ita defuncto, quartum vexabant similiter torquentes. Et cum iam esset ad mortem sic ait: Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a Deo, iterum ab ipso resuscitandos: tibi enim resurrectio ad vitam non erit. Et cum admovissent quintum, vexabant eum. At ille respiciens in eum dixit: Potestatem inter homines habens, cum sis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus nostrum a Deo esse derelictum. Tu autem patienter sustine, et videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te et semen tuum torquebit. Post hunc ducebant sextum, et is mori incipiens sic ait: Noli frustra errare: nos enim propter nosmetipsos haec patimur, peccantes in Deum nostrum, et digna admiratione facta sunt in nobis: tu autem ne existimes tibi impune futurum quod contra Deum pugnare temptaveris. Supra modum autem mater mirabilis et bonorum memoria digna, quae pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat propter spem quam in Deum habebat: singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia: et femineae cogitationi masculinum animum inserens dixit ad eos: Nescio qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum et animam donavi vobis et vitam, et singulorum membra non ego ipsa compegi, sed enim mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, et spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam, sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges eius. Antiochus autem contemni se arbitratus, simul et exprobrantis voce despecta, cum adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed et cum iuramento affirmabat se divitem et beatum facturum, et translatum a patriis legibus amicum habiturum, et res necessarias praebiturum. Sed ad haec cum adolescens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, et suadebat ei ut adolescenti fieret in salutem. Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram se filio suo. Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miserere mei, quae te in utero novem mensibus portavi, et lac triginta annis dedi, et alui, et in aetatem istam perduxi. Peto, nate, ut aspicias ad caelum et terram et ad omnia quae in eis sunt: et intelligas quia ex nihilo fecit illa Deus, et hominum genus: ita fiet ut non timeas carnificem istum, sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Cum haec illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem sustinetis? non obedio praecepto regis, sed praecepto legis quae data est nobis per Moysen. Tu vero qui inventor omnis malitiae factus es in Hebraeos, non effugies manum Dei. Nos enim pro peccatis nostris haec patimur. Et si nobis propter increpationem et correptionem Dominus noster modicum iratus est, sed iterum reconciliabitur servis suis. Tu autem, o sceleste et omnium hominum flagitiosissime, noli frustra extolli vanis spebus in servos eius inflammatus: nondum enim omnipotentis Dei et omnia inspicientis iudicium effugisti. Nam fratres mei, modico nunc dolore sustentato, sub testamento aeternae vitae effecti sunt: tu vero iudicio Dei iustas superbiae tuae poenas exsolves. Ego autem sicut et fratres mei animam et corpus meum trado pro patriis legibus: invocans Deum maturius genti nostrae propitium fieri, teque cum tormentis et verberibus confiteri quod ipse est Deus solus. In me vero et in fratribus meis desinet omnipotentis ira, quae super omne genus nostrum iuste superducta est. Tunc rex accensus ira, in hunc super omnes crudelius desaevit, indigne ferens se derisum. Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens. Novissime autem post filios et mater consumpta est. Igitur de sacrificiis et de nimiis crudelitatibus satis dictum est.

VIII

Iudas vero Machabeus et qui cum illo erant introibant latenter in castella: et convocantes cognatos et amicos, et eos qui manserant in Iudaismo assumentes, eduxerunt ad se vi milia virorum. Et invocabant Dominum ut respiceret in populum qui ab omnibus calcabatur: et misereretur templo quod contaminabatur ab impiis: misereretur etiam exterminio civitatis quae esset illico complananda, et vocem sanguinis ad se clamantis audiret: memoraretur quoque iniquissimas mortes parvulorum innocentium, et blasphemias nomini suo illatas, et indignaretur super his. At Machabeus congregata multitudine intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domini in misericordiam conversa est. Et superveniens castellis et civitatibus improvisus succendebat eas, et opportuna loca occupans non paucas hostium strages dabat: maxime autem noctibus ad huiuscemodi excursus ferebatur, et fama virtutis eius ubique diffundebatur. Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentius res ei prospere cedere, ad Ptolomeum ducem Coelesyriae et Phoenicis scripsit ut auxilium ferret regis negotiis. At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis ei de permixtis gentibus armatis non minus xx milibus, ut universum Iudaeorum genus deleret, adiuncto ei et Gorgia viro militari et in bellicis rebus experientissimo. Constituit autem Nicanor ut regi tributum quod Romanis erat dandum duo milia talentorum de captivitate Iudaeorum suppleret. Statimque ad maritimas civitates misit, convocans ad coemptionem Iudaicorum mancipiorum, promittens se xc mancipia talento distracturum, non respiciens ad vindictam quae eum ab omnipotente esset consecutura. Iudas autem ubi cogno-

ter indicavit hiis qui secum erant iudeis nichanoris adventum. ex quibus quidam formidantes et non credentes dei iustitie in fugam convertebantur. alii vero si qui de hiis supererant vendebant. simulque dominum deprecabantur ut eriperet eos ab impio nichanore qui eos priusquam comminus veniret vendiderat. et si non propter eos propter testamentum quod erat ad patres eorum et propter invocationem sancti et magnifici nominis eius super ipsos. Convocatis machabeus vii milibus qui cum ipso erant rogabat ne hostibus reconciliarentur. neque metuerent inique venientium adversum se hostium multitudinem sed fortiter contenderent ante oculos habentes contumeliam que in loco sancto ab hiis iniuste esset illata. itemque et ludibrio habite civitatis iniuriam. adhuc etiam veterum instituta convulsa. Nam illi quidem armis confidunt ait simul et audacia. nos autem in omnipotente domino qui potest et venientes adversum nos et universum mundum uno nutu delere confidimus. Ammonuit autem eos et de auxiliis dei que facta sunt erga parentes. et quod sub sennacherib c et lxxxv milia perierunt. et de prelio quod eis adversus gallathas fuit in babilonia. ut omnes cum ad rem ventum esset macedonibus sociis hesitantibus ipsi vi milia soli peremerunt centum xx milia propter auxilium illis datum de celo et beneficia pro hiis plurima consecuti sunt. Hiis verbis constantes effecti sunt et pro legibus et patria mori parati. Constituit itaque fratres suos duces utriusque ordinis symonem et iosephum et ionathan subiectis unicuique millenis et quingentenis. Ad hec ab ezra lecto sancto libro et dato signo adiutorii dei. In prima acie ipse dux commisit cum nichanore. et facto sibi adiutore omnipotente interfecerunt super ix milia hominum. maiorem autem partem exercitus nichanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt. pecuniis vero eorum qui ad emptionem ipsorum venerant sublatis ipsos usquequaque persecuti sunt. et reversi sunt hora conclusi. nam erat ante sabbatum. quam ob causam non perseveraverunt insequentes. Arma autem ipsorum et spolia congregantes sabbatum agebant benedicentes dominum qui liberavit eos in isto die misericordie initium stillans in eos. Post sabbatum vero debilibus et orphanis et viduis diviserunt spolia. et residua ipsi cum suis habuere. Hiis itaque gestis et communiter ab omnibus facta obsecratione misericordem dominum postulabant ut in finem servis suis reconciliaretur. Et ex hiis qui cum timotheo et bachide erant contra se contendentes super xx milia interfecerunt. et munitiones excelsas obtinuerunt. et plures predas diviserunt equam portionem debilibus pupillis et viduis sed et senioribus facientes. et cum arma eorum collegissent diligenter omnia composuerunt in locis opportunis. Residua vero spolia ierosolimam detulerunt. et philarchen qui cum thimotheo erat interfecerunt virum sceleratum qui in multis iudeos afflixerat. et cum epinicia agerent in ierusalem eum qui sacras ianuas incenderat id est callisthenen cum in quoddam domicilium refugisset incenderunt digna ei mercede pro impietatibus suis reddita. Facinorosissimus autem nichanor qui mille negociatores ad iudeorum venditionem adduxerat humiliatus auxilio domini ab hiis quos nullos existimaverat deposita veste glorie per mediterranea fugiens solus venit antiochiam summam infelicitatis de interitu sui exercitus consecutus. et qui promiserat romanis se tributum restituere de captivitate ierosolimorum predicabat nunc protectorem deum habere iudeos et ob id invul-
nerabiles esse eo quod sequerentur leges ab ipso institutas.

IX a

Eo tempore antiochus inhoneste revertebatur de perside. Intraverat enim in eam que dicitur persipolis et temptavit expoliare templa et civitatem opprimere. sed multitudine ad arma concurrente in fugam versi sunt. et ita contigit ut antiochus post fugam rediret. et cum venisset circa ecbathanam recognovit que erga nichanorem et thimotheum gesta sunt. Iratus autem in ira arbitrabatur se iniuriam illorum qui se fugaverant posse in iudeos retorquere. ideoque iussit agitari currum suum sine intermissione agens iter celesti eum iudicio perurgente. eo quod ita superbe locutus est se venturum ierosolimam et congeriem sepulchri iudeorum eam facturum. Sed qui universa conspicit dominus deus israel percussit eum insanabili et invisibili plaga. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem apprehendit eum dolor dirus viscerum et amara internorum tormenta. et quidem satis iuste quippe qui multis et novis cruciatibus aliorum torserat viscera. licet ille nullo modo a sua malitia cessaret. Super hec autem superbia repletus ignem spirans animo in iudeos et precipiens accelerari negocium contigit illum impetu euntem de curru cadere et gravi corporis collisione membra vexari. Isque qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare supra humanum modum superbia repletus et montium altitudines in statera appendere nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur manifestam dei virtutem in semetipso contestans. ita ut de corpore impii vermes scaturirent ac viventes in doloribus carnes eius effluerent odore etiam illius et fetore exercitus gravaretur. et qui paulo ante sydera celi contingere se arbitrabatur eum nemo poterat propter intolerantiam fetoris portare. Hinc igitur cepit ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire divina ammonitus plaga per momenta singula doloribus suis augescentibus. et cum nec ipse iam fetorem suum ferre posset ita ait. Iustum est subditum esse deo et mortalem non paria deo sentire. Orabat autem scelestus dominum a quo non esset misericordiam consecuturus. et civitatem ad quam festinans veniebat ut eam ad solum deduceret ac sepulchrum congestorum faceret nunc optat liberam reddere. et iudeos quos nec sepultura quidem se dignos habiturum sed avibus ac feris diripiendos traditurum et cum parvulis exterminaturum dixerat equales nunc atheniensibus facturum pollicetur. templum etiam sanctum quod prius expoliaverat optimis donis ornaturum et vasa sancta multiplicaturum et pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis prestaturum. super hec et iudeum se futurum et omnem locum terre perambulaturum et predicaturum dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus supervenerat enim in eum iustum dei iudicium desperans scripsit ad iudeos in modum deprecationis epistulam hec continentem. Optimis civibus iudeis plurimam salutem et bene valere et esse felices rex et princeps antiochus. Si bene valetis et filii vestri et ex sententia vobis cuncta sunt maximas agimus gratias. et ego in infirmitate constitutus vestri autem memor benigne reversus de persidis locis et infirmitate gravi apprehensus necessarium duxi pro communi utilitate curam habere. non desperans memetipsum sed spem multam habens effugiendi infirmitatem. Respiciens autem quod et pater meus quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum

epistula antiochi regis ad iudeos

ostendit qui prius se suscepit principatum. Vel si quid contrarium acciderit aut difficile nuntiatum fuerit scientes hii qui in regionibus erant cui esset rerum summa derelicta non turbarentur. Ad hec considerans de proximo potentes quosque et vicinos temporibus insidiantes et eventui expectantes designavi filium meum antiochum regem quem sepe recurrens in superiora regna multis vestrum commendabam et scripsi ad eum que subiecta sunt. Oro itaque vos et peto memores beneficiorum publice et privatim ut unusquisque conservet fidem ad me et ad filium meum. Confido enim eum modeste et humane acturum et sequentem propositum meum communem vobis fore. Igitur homicida et blasphemus pessime percussus et ut ipse alios tractaverat peregre in montibus miserabili obitu vita functus est. Transferebat autem corpus philippus collactaneus eius qui metuens filium antiochi ad ptolomeum philometora in egyptum abiit.

X

Machabeus autem et qui cum illo erant domino se protegente templum quidem et civitatem recepit. Aras autem quas alienigene per plateas struxerant itemque delubra demolitus est. Et purgato templo aliud altare fecerunt et de ignitis lapidibus igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium et incensum et lucernas et panes propositionis posuerunt. Quibus gestis rogabant dominum prostrati in terram ne amplius talibus malis inciderent sed et si quando peccassent ut ab ipso mitius corriperentur et non barbaris ac blasphemis hominibus traderentur. Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat contigit eadem die purificationem fieri xxv. mensis qui fuit casleu. Et cum leticia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum. Recordantes quod ante modicum temporis diem sollempnem tabernaculorum in montibus et in speluncis more bestiarum egerant propter quod thirsos et ramos virides et palmas preferebant ei qui prosperavit mundare locum suum. Et decreverunt communi precepto et decreto universe genti iudeorum omnibus annis agere dies istos. Et antiochi quidem qui appellatus est nobilis vite excessus ita se habuit. Nunc autem de eupatore antiocho filio impii que gesta sunt narrabimus breviantes mala que in bellis gesta sunt. Hic enim suscepto regno constituit super negotia regni lysiam quendam phenicis et syrie milicie principem. Nam ptolomeus qui dicebatur macer iusti tenax esse erga iudeos instituit et precipue propter iniquitatem que facta erat in eos et pacifice agere cum eis. Sed ob hoc accusatus ab amicis apud eupatorem cum frequenter proditor audiret eo quod cyprum creditam sibi a philometore deseruisset et ad antiochum nobilem translatus et ab eo recessisset veneno vitam finivit. Gorgias autem cum esset dux locorum assumptis advenis frequenter iudeos debellabat. Iudei vero qui tenebant oportunas munitiones fugatos ab ierosolimis suscipiebant et bellare temptabant. Hii vero qui erant cum machabeo per orationes dominum vocantes ut esset sibi adiutor impetum fecerunt in munitiones ydumeorum multaque vi insistentes loca optinuerunt occurrentes interemerunt et omnes simul non minus a xx. milibus trucidaverunt. Quidam autem cum confugissent in duas turres valde munitas omnem apparatum ad repugnandum habentes. Machabeus ad eorum expugnationem relicto symone et iosepho itemque zacheo eisque qui cum ipsis erant satis multis ipse ad eas que amplius perurgebant pugnas conversus est. Hii vero qui cum symone erant cupiditate ducti a quibusdam qui in turribus erant suasi sunt pecunia et lxx. milibus didragmis acceptis dimiserunt quosdam effugere. Cum autem machabeo nuntiatum esset quod factum est congregatis principibus populi accusavit quod pecunia fratres vendidissent adversariis eorum dimissis. Hos igitur proditores factos interfecit et confestim duas turres occupavit. Armis autem ac manibus omnia prospere agendo in duabus munitionibus plus quam xx. milia peremit. At timotheus qui prius a iudeis fuerat superatus convocato exercitu peregrine multitudinis et congregato equitatu asiano advenit quasi armis iudeam capturus. Machabeus autem et qui cum ipso erant appropiante illo deprecabantur dominum caput terra aspergentes lumbosque ciliciis precincti ad altaris crepidinem provoluti ut sibi propitius inimicis autem eorum esset inimicus et adversariis adversaretur sicut lex dicit. Et ita post orationem sumptis armis longius de civitate procedentes et proximi hostibus effecti resederunt. Primo autem solis ortu utrique commiserunt. Isti quidem victorie et prosperitatis sponsorem cum virtute dominum habentes. Illi autem ducem belli animum habebant. Sed cum vehemens pugna esset apparuerunt adversariis de celo viri quinque in equis frenis aureis decori ducatum iudeis prestantes. Ex quibus duo machabeum medium habentes armis suis circumseptum incolumem conservabant. In adversarios autem tela et fulmina iaciebant ex quo et cecitate confusi et repleti perturbatione cadebant. Interfecti autem sunt xx. milia d. et equites dc. Thimotheus vero confugit in gazare presidium munitum cui preerat cereas. Machabeus autem et qui cum eo erant letantes obsederunt presidium diebus .iiij. At hii qui intus erant loci firmitate confisi supra modum maledicebant et sermones nefandos iactabant. Sed cum dies .v. illucesceret .xx. iuvenes ex hiis qui cum machabeo erant accensi animis propter blasphemiam viriliter accesserunt ad murum et feroci animo incedentes ascendebant. Sed et alii similiter ascendentes turres portasque succendere aggressi sunt atque ipsos maledicos vivos concremare. Per continuum autem biduum presidio vastato thimotheum occultantem se in quodam repertum loco peremerunt et fratrem illius cheream et apollofanem occiderunt. Quibus gestis in hymnis et confessionibus benedicebant dominum qui magna fecit in israel et victoriam dedit illis.

XI

Sed paruo post tempore lysias procurator regis et propinquus ac negotiorum prepositus graviter ferens de hiis que acciderant congregatis lxxx. milibus et equitatu universo veniebat adversus iudeos existimans se civitatem quidem captam gentibus habitaculum facturum templum vero in pecunie questum sicut cetera delubra gentium habiturum et per singulos annos venale sacerdotium nequaquam recogitans dei potestatem sed mente effrenatus in multitudine peditum et in milibus equitum et lxxx. elephantis confidebat. Ingressus autem iudeam et appropians bethsure que erat in angusto loco ab ierosolima intervallo v. stadiorum illud presidium expugnabat. Ut autem machabeus et qui cum eo erant cognoverunt expugnari presidia cum fletu et lacrimis rogabant dominum et omnis turba simul ut bonum angelum mitteret ad salutem israel. Et ipse primus machabeus sumptis armis ceteros adhortatus est simul secum periculum subire et ferre auxilium fratribus suis. Cumque pariter prompto animo procederent ierosolimis apparuit precedens eos eques in veste candida

armis aureis hastam vibrans. Tunc omnes simul benedixerunt misericordem dominum, et convaluerunt animis: non solum homines sed et bestias ferocissimas, et muros ferreos parati penetrare. Ibant igitur prompti de celo habentes adiutorem, et miserantem super eos dominum. Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex eis .xi. milia peditum, et equitum mille sexcentos: universos autem in fugam verterunt. Plures vero ex eis vulnerati nudi evaserunt: sed et ipse Lysias turpiter fugiens evasit. Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans factam erga se diminutionem, et intelligens invictos esse Hebreos, dei omnipotentis auxilio innitentes, misit ad eos: promisitque consensurum se omnibus que iusta sunt, et regem compulsurum amicum fieri. Annuit autem Machabeus precibus Lysie, in omnibus utilitati consulens: et quecumque Machabeus scripsit Lysie de Iudeis, ea rex concessit. Nam erant scripte Iudeis epistole a Lysia quidem hunc modum continentes: Lysias populo Iudeorum salutem. Iohannes et Abessalon qui missi fuerant a vobis, tradentes scripta postulabant ut ea que per illos significabantur implerem. Quecumque igitur regi potuerunt perferri, exposui: et que res permittebat, concessit. Si igitur in negociis fidem conservaveritis, et deinceps bonorum vobis causa esse temptabo. De ceteris autem per singula verbo mandavi et istis, et his qui a me missi sunt, colloqui vobiscum. Bene valete. Anno .c.xl.viij. dioscori die mensis .xx. et .iiij. Regis autem epistola ista continebat: Rex Antiochus Lysie fratri salutem. Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos qui sunt in regno nostro sine tumultu agere, et rebus suis adhibere diligentiam, audivimus Iudeos non consensisse patri ut transferrentur ad ritum Grecorum, sed tenere velle suum institutum: ac propterea postulare a nobis concedi sibi legitima sua. Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, statuentes iudicavimus templum restitui illis, ut agerent secundum suorum maiorum consuetudinem. Bene igitur feceris si miseris ad eos, et dexteram dederis: ut cognita nostra voluntate, bono animo sint, et utilitatibus propriis deserviant. Ad Iudeos vero regis epistola talis erat: Rex Antiochus senatui Iudeorum et ceteris Iudeis salutem. Si valetis, sic estis ut volumus: sed et ipsi bene valemus. Adiit nos Menelaus dicens velle vos descendere ad vestros qui sunt apud nos. His igitur qui commeant usque ad diem .xxx. mensis Xandici, damus dextras securitatis, ut Iudei utantur cibis et legibus suis sicut et prius: et nemo eorum ullo modo molestiam patiatur de his que per ignorantiam gesta sunt. Misimus autem et Menelaum qui vos alloquatur. Valete. Anno centesimo .xl.viij. Xandici mensis .xv. die. Miserunt autem etiam Romani epistolam ita se habentem: Quintus Memmius et Titus Manilius legati Romanorum populo Iudeorum salutem. De his que Lysias cognatus regis concessit vobis, et nos concessimus. De quibus autem ad regem iudicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentius inter vos conferentes, ut decernamus sicut congruit vobis. Nos enim Antiochiam accedimus. Ideoque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cuius estis voluntatis. Bene valete.

XII

a Anno .c.xl.viij. .xv. die mensis Xandici. His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem: Iudei autem agriculture operam dabant. Sed hi qui resederant, Timotheus et Apollonius Gennei filius, sed et Ieronimus et Demophon super hos, et Nichanor Cypriarches, non sinebant eos in silencio agere et quiete. Ioppite vero tale quoddam flagitium perpetrarunt. Rogaverunt Iudeos cum quibus habitabant ascendere scaphas quas paraverant, cum uxoribus et filiis, quasi nullis inimicitiis inter eos subiacentibus, sed communi civitatis decreto. Quod et ipsis acquiescentibus pacisque causa nichil suspectum habentibus, cum in altum processissent, submerserunt non minus ducentos. Quam crudelitatem Iudas in sue gentis homines factam ut cognovit, precepit viris qui erant cum ipso: et invocato iusto iudice deo, venit adversus interfectores fratrum, et portum quidem nocte succendit, scaphas exussit, eos autem qui ab igne refugerant gladio peremit. Et cum hec ita egisset, discessit quasi iterum reversurus, et universos Ioppitas eradicaturus. Sed cum cognovisset et eos qui erant Iamnie velle pari modo facere habitantibus secum Iudeis, Iamnitis quoque nocte supervenit, et portum cum navibus succendit, ita ut lumen ignis pareret Ierusalem a stadiis ducentis .xl. Inde cum iam abissent .ix. stadiis, et iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes .v. milia viri, et equites .d. Cumque pugna valida fieret, et auxilio dei prospere cessisset, residui victi Arabes petebant a Iuda dextras sibi dari, promittentes pascua daturos, et in ceteris profuturos. Iudas autem arbitratus vere in multis eos utiles, promisit pacem: dextrisque acceptis discesserunt ad tabernacula sua. Aggressus est autem et civitatem quandam firmam pontibus murisque circumseptam, que a turbis habitabatur gentium promiscuarum, cui nomen Casphin. Hii vero qui intus erant, confidentes in stabilitate murorum et apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis lacessentes Iudam, ac blasphemantes, et loquentes que fas non est. Machabeus autem invocato magno mundi principe, qui sine arietibus et machinis temporibus Iesu precipitavit Iericho, irruit ferociter muris: et capta civitate per domini voluntatem, innumerabiles cedes fecit, ita ut adiacens stagnum stadiorum duorum latitudinis sanguine interfectorum fluere videretur. Inde discesserunt stadia .dcc.l. et venerunt in Characha ad eos qui dicuntur Tubianei Iudei. Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nullo negocio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo presidio. Dositheus autem et Sosipater qui erant duces cum Machabeo, peremerunt a Timotheo relictos in presidio .x. milia viros. At Machabeus ordinatis circum se sex milibus, et constitutis per cohortes, adversus Thimotheum processit habentem secum .c.xx. milia peditum, equitumque duo milia .d. Cognito autem Iude adventu, Timotheus premisit mulieres et filios, et reliquum apparatum in presidium quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, et accessu difficile propter locorum angustias. Cumque cohors Iude prima apparuisset, timor hostibus incussus est ex presentia dei qui universa conspicit: et in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis a suis deicerentur, et gladiorum suorum ictibus debilitarentur. Iudas autem vehementer instabat puniens prophanos, et prostravit ex eis .xxx. milia virorum. Ipse vero Thimotheus incidit in partes Dosithei et Sosipatris: et multis precibus postulabat ut vivus dimitteretur, eo quod multorum ex Iudeis parentes haberet ac fratres, quos morte eius decipi eveniret. Et cum fidem dedisset restituturum se eos secundum constitutum, illesum eum dimiserunt propter fratrum salutem. Iudas autem regressus est a Charnio, interfectis .xxv. milibus. Post horum fugam et necem movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diversarum gentium habitabat: et robusti iuvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant: in hac autem machine multe et telorum erat apparatus. Sed cum omnipotentem invocassent qui potes

tate invenit hostium confringit cepit civitatem et ex eis qui
intus erant xxv milia prostravit. Inde ad civitatem Scy-
tharum abierunt quae ab Ierosolymis dc stadiis aberat. Contestanti-
bus autem his qui apud Scythopolitas erant Iudaeis quod benig-
ne ab eis haberentur etiam temporibus infelicitatis et quod modeste se-
cum egerint gratias agentes eis et exhortati et de cetero erga genus
suum benignos esse venerunt Ierosolymam die sollempni
septimanarum instante. Et post pentecosten abierunt contra Gorgi-
am praepositum Idumeae. Exivit autem cum peditibus tribus milibus
et equitibus cccc. Quibus congressis contigit paucos ruere Iu-
daeorum. Dositheus vero quidam de Bacenoris eques vir fortis
Gorgiam tenebat et cum vellet illum capere vivum eques quidam
de Thracibus irruit in eum humerumque eius amputavit atque
ita Gorgias fugit in Maresa. At illis qui cum Esdrin
erant diutius pugnantibus et fatigatis invocavit Do-
minum Iudas adiutorem et ducem belli fieri. Incipiens voce
patria et cum hymnis clamorem extollens fugam Gor-
giae militibus incussit. Iudas autem collecto exercitu venit
in civitatem Odollam et cum septima dies superveniret
secundum consuetudinem purificati in eodem loco sabbatum egerunt
et sequenti die venit cum suis Iudas ut corpora prostratorum tol-
leret et cum parentibus poneret in sepulchris paternis. In-
venerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis de donari-
is ydolorum quae apud Iamniam fuerunt a quibus lex prohibet Iu-
daeos. Omnibus ergo manifestum est ob hanc causam eos cecidisse.
Omnes itaque benedixerunt iustum iudicium Domini qui occulta fecerat
esse manifesta. Atque ita ad preces conversi rogaverunt ut id quod
factum fuerat delictum oblivioni traderetur. At vero fortissimus Iu-
das hortabatur populum conservare se sine peccato sub oculis viden-
tes quae facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati sunt. Et facta collatione
xii milia dragmas argenti misit Ierosolymam offerri
pro peccatis mortuorum sacrificium bene et religiose de resurrectione cogi-
tans. Nisi enim eos qui ceciderant resurrecturos speraret su-
perfluum videretur et vanum orare pro mortuis. Et quia considerabat
quod hi qui cum pietate dormitionem acceperant optimam
haberent repositam gratiam. Sancta ergo et salubris est cogitatio
pro defunctis exorare ut a peccatis solvantur. XIII

Anno c xl ix cognovit Iudas Antiochum Eupato-
rem venire cum multitudine adversus Iudaeam et cum
eo Lysiam procuratorem et praepositum negotiorum secum habentem
peditum cx milia et equitum v milia et elephantos xx
duos currus cum falcibus ccc. Commiscuit autem se illis et Menelaus
et cum multa fallacia deprecabatur Antiochum non pro patriae salu-
te sed sperans se constitui in principatum. Sed rex regum sus-
citavit animos Antiochi in peccatorem et suggerente Lysia
hunc esse causam omnium malorum iussit ut eis est consuetudo apprehen-
sum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris l cubi-
torum aggestum undique habens cineris. Haec prospectum habebat
in praeceps. Inde in cinerem deici iussit sacrilegum omnibus eum
propellentibus ad interitum. Et tali lege praevaricatorem legis
contigit mori nec terrae dari Menelaum. Et quidem satis iuste.
Nam quia multa erga aram Dei delicta commisit cuius ig-
nis et cinis erat sanctus ipse in cineris morte damnatus
est. Sed rex mente effrenatus veniebat nequiorem se
patre suo Iudaeis ostensurus. Quibus Iudas cognitis prae-
cepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent ut sicut sem-
per et nunc adiuvaret eos. Quippe qui lege et patria sanctoque
templo privari vererentur. Ac populum qui nuper pau-
lulum respirasset ne sineret blasphemis rursus nationibus subdi.
Omnibus itaque id simul facientibus et petentibus a Domino misericordiam
cum fletu et ieiuniis per triduum continuum prostratis hortatus est eos
Iudas ut se praepararent. Ipse vero cum senioribus cogitavit prius quam
rex admoveret exercitum ad Iudaeam et obtineret civitatem
exire et Domini iudicio committere exitum rei. Dans itaque potestatem
omnium Deo mundi creatori et hortatus suos ut fortiter dimi-
carent et usque ad mortem pro legibus templo civitate pa-
tria et civibus starent circa Modin exercitum constituit. Et dato
signo suis Dei victoriae iuvenibus fortissimis electis nocte
aggressus aulam regiam in castris interfecit viros xiiii
milia et maximum elephantorum cum his qui superpositi erant.
Summoque metu ac perturbatione hostium castra replentes rebus
prospere gestis abierunt. Hoc autem factum est die illucescente ad-
iuvante eum Domini protectione. Sed rex accepto gustu audaciae
Iudaeorum arte difficultatem locorum temptabat et Bethsurae
quae erat Iudaeorum praesidium munitum castra admovebat. Sed
fugabatur impingebat minuebatur. His autem qui intus
erant Iudas necessaria mittebat. Enuntiavit autem mysteria hostibus
Rodocus quidam de Iudaico exercitu qui requisitus
comprehensus est et conclusus. Iterum rex sermonem habuit
ad eos qui erant in Bethsuris. Dextram dedit accepit.
Abiit. Commisit cum Iuda superatus est. Ut autem cognovit rebel-
lasse Philippum Antiochiae qui relictus erat super nego-
tia mente consternatus Iudaeos deprecans subditusque eis iu-
rat de omnibus quibus iustum visum est. Et reconciliatus optulit
sacrificium honoravit templum et munera posuit. Et
Machabeum amplexatus est et fecit eum a Ptolomaide usque ad
Gerrenos ducem et principem. Ut autem venit Ptolomai-
dam graviter ferebant Ptolomenses amicitiae conven-
tionem indignantes ne forte foedus irrumperent. Tunc ascendens
Lysias tribunal et exposuit rationem et populum sedavit et re-
versus est Antiochiam. Et hoc modo regis profectio et reditus processit.

XIIII

Sed post triennium tempus cognovit Iudas et qui cum
eo erant Demetrium Seleuci cum multitudine va-
lida et navibus per portum Tripolis ascendisse ad loca oppor-
tuna et tenuisse regiones adversus Antiochum et eius ducem
Lysiam. Alchimus autem quidam qui summus sacerdos fuerat sed vo-
luntarie coinquinatus est temporibus commixtionis. Considerans
nullo modo sibi esse salutem neque accessum ad altare venit
ad regem Demetrium c xl anno offerens ei auream
coronam et palmam super haec et thallos qui templi esse vi-
debantur. Et ipsa quidem die siluit. Tempus autem opportunum dementiae
suae nactus convocatus a Demetrio ad consilium et interroga-
tus quibus rebus et consiliis Iudaei niterentur respondit. Ipsi qui di-
cuntur Assidaei Iudaeorum quibus praeest Iudas Machabeus bella
nutriunt et seditiones movent nec patiuntur regnum esse in
quiete. Nam et ego defraudatus parentum gloria dico autem
summo sacerdotio huc veni primo quidem utilitatibus
regis fidem servans secundo etiam civibus consulens. Nam illorum
pravitate universum genus nostrum non minime vexatur. Sed oro
his singulis rex cognitis et regioni et generi secundum pervulga-
tam humanitatem omnibus tuam prospice. Nam quamdiu
superest Iudas impossibile est pacem esse negotiis. Ta-
libus autem ab eo dictis et ceteri amici hostiliter se habentes ad-
versus Iudam inflammaverunt Demetrium. Qui statim Ni-
canorem praepositum elephantorum ducem misit in Iudae-
am datis mandatis ut ipsum quidem Iudam caper-

vinum eos iudas qui cum illo erant disperget. Constituit Alchimum
maximum templi tem summum sacerdotem. Tunc gentes que de Iu
dea fugerant Iudam, segregatim se Nichanori miscebant,
miserias et clades Iudeorum prosperitates rerum suarum existiman
tes. Audito itaque Iudei Nichanoris adventu et conventu
nationum, conspersi terra rogabant eum qui populum suum constituit
in eternum. Qui et suam portionem signis evidentibus protegit.
Imperante autem duce statim inde moverunt, conveneruntque ad
castellum Dessau. Symon vero frater Iude commiserat cum Nicha
nore, sed conterritus est repentino adventu adversariorum. Nichanor
tamen audiens virtutem comitum Iude et animi magnitudinem
quam pro patrie certaminibus habebant, sanguinis iudicium facere
metuebat. Quam ob rem premisit Posidonium et Theodotium
et Matthiam ut darent dextras atque acciperent. Et cum diu de
his consilium ageretur, et ipse dux ad multitudinem retulisset,
et omnium una fuit sententia amicitiis annuere. Itaque diem
constituerunt quo secreto inter se agerent. Et singulis selle prolate
sunt et posite. Precepit autem Iudas armatos esse locis oportunis
ne forte ab hostibus mali repente aliquid oriretur. Et con
gruum colloquium fecerunt. Morabatur autem Nichanor Ierosolimis,
nichilque inique agebat, gregesque turbarum que congregate
fuerant dimisit. Habebat autem Iudam semper carum ex animo, et erat
viro inclinatus. Rogavitque eum ducere uxorem filiosque
procreare. Nuptias fecit, quiete egit, communiterque vive
bant. Alchimus autem videns caritatem illorum ad invi
cem et conventiones, venit ad Demetrium et dicebat Nicha
norem rebus alienis assentire, Iudamque regni insi
diatorem successorem sibi destinasse. Itaque rex
exasperatus et pessimis huius criminationibus irritatus scrip
sit Nichanori dicens graviter quidem se ferre de amicitie
conventione, iubere tamen Machabeum citius vinctum mittere
Antiochiam. Quibus cognitis Nichanor consternabatur
et graviter ferebat si ea que convenerant irrita faceret,
nichil lesus a viro. Sed quia regi resistere non poterat, oportu
nitatem observabat qua preceptum perficeret. At Machabeus
videns austerius secum agere Nichanorem, et consuetum occur
sum ferocius exhibentem, intelligens non ex bono esse
austeritatem istam, paucis suorum congregatis occul
tavit se a Nichanore. Quod cum ille cognovit fortiter se
a viro preventum, venit ad maximum et sanctissimum tem
plum, et sacerdotibus solitas hostias offerentibus iussit
sibi tradi virum. Quibus cum iuramento dicentibus nesci
re se ubi esset qui querebatur, extendens manum ad templum
iuravit: Nisi Iudam vinctum michi tradideritis, istud dei fanum
in planiciem deducam et altare effodiam et templum
hoc Libero patri consecrabo. Et his dictis abiit. Sacerdotes autem
protendentes manus in celum, invocabant eum qui semper pugnator
esset gentis ipsorum, hec dicentes: Tu domine universorum qui
nullius indiges, voluisti templum habitationis tue fieri in nobis.
Et nunc sancte sanctorum omnium domine, conserva in eternum impollutam
domum istam que nuper mundata est. Razias autem quidam de
senioribus ab Ierosolimis delatus est Nichanori, vir amator
civitatis et bene audiens, qui pro affectu pater Iudeorum
appellabatur. Hic multis temporibus continentie propositum
tenuit in iudaismo, corpusque et animam tradere contentus
pro perseverantia. Volens autem Nichanor manifestare
odium quod habebat in Iudeos, misit milites quingentos ut eum
comprehenderent. Putabat enim si illum decepisset se cla
dem Iudeis maximam illaturum. Turbis autem irruere
domum eius et ianuam dirumpere atque ignem admovere
cupientibus, cum iam comprehenderetur, gladio se petiit, eligens
nobiliter mori quam subditus fieri peccatoribus et contra natales
suos indignis iniuriis agi. Sed cum per festinationem non
certo ictu plagam dedisset, et turbe intra ostia irrumpe
rent, recurrens audacter ad murum, precipitavit semet
ipsum viriliter in turbas. Quibus velociter locum dantibus ca
su eius venit per mediam cervicem, et cum adhuc spiraret
accensus animo surrexit, et cum sanguis eius ma
gno fluxu deflueret, et gravissimis vulneribus esset saucius,
cursu turbam pertransiit, et stans supra quandam petram
preruptam, et iam exanguis effectus, complexus intesti
na sua utrisque manibus proiecit super turbas, invocans
dominatorem vite ac spiritus ut hec illi iterum redderet. Atque ita
vita defunctus est.

XV

Nichanor autem ut comperit Iudam esse in locis Samarie,
cogitavit die sabbati cum omni impetu committere bel
lum. Iudeis vero qui illum per necessitatem sequebantur dicen
tibus: Ne ita ferociter et barbare feceris, sed honorem tribu
e diei sanctificationis, et honora eum qui universa conspicit.
At ille infelix interrogavit si est potens in celo qui
imperavit agi diem sabbatorum. Et respondentibus illis: Est dominus vivus
ipse in celo potens qui iussit agi septimam diem. At il
le ait: Et ego potens sum super terram qui impero sumi ar
ma et negocia regis impleri. Tamen non obtinuit ut consi
lium perficeret. Et Nichanor quidem cum summa superbia erectus
cogitabat commune tropheum statuere de Iuda. Machabeus
autem confidebat semper cum omni spe auxilium sibi a deo affutu
rum. Et hortabatur suos ne formidarent adventum na
tionum, sed in mentem haberent adiutoria sibi facta de ce
lo, et nunc sperarent ab omnipotente sibi affuturam victo
riam. Et allocutus est eos de lege et prophetis, admonens et cer
tamina que fecerant prius, promptiores eos constituit.
Et ita animis eorum erectis simul ostendens gentium
fallaciam et iuramentorum prevaricationem. Singulos
autem illorum armavit non clipei et haste munitione, sed
sermonibus optimis et exhortationibus, exposito digno
fide somnio per quod universos letificavit. Erat autem hu
iusmodi visus. Oniam qui fuerat summus sacerdos virum bonum et
benignum, verecundum visu, modestum moribus, et eloquio de
corum, et qui a puero in virtutibus exercitatus sit, manus
protendentem orare pro omni populo Iudeorum. Post hoc appa
ruisse et alium virum etate et gloria mirabilem, et mag
ni decoris habitudine circa illum. Respondentem vero Oniam di
xisse: Hic est fratrum amator et populi Israel. Hic est qui multum orat
pro populo et universa sancta civitate Ieremias propheta dei. Ex
tendisse autem Ieremiam dextram, et dedisse Iude gladi
um aureum dicentem: Accipe sanctum gladium munus a deo
quo deicies adversarios populi mei Israel. Exhortati itaque
Iude sermonibus bonis valde de quibus extolli posset
impetus et animi iuvenum confortari, statuerunt dimicare
et confligere fortiter, ut virtus de negociis iudicaret, eo quod
civitas sancta et templum periclitarentur. Erat enim pro uxo
ribus et filiis, itemque pro fratribus et cognatis minor
sollicitudo, maximus vero et primus pro sanctitate timor
erat templi. Sed et eos qui in civitate erant non
minima sollicitudo habebat pro his qui congressuri

…ri erant. Et iam cum omnes sperarent iudicium futurum, hostesque adessent, atque exercitus esset ordinatus, bestie equitesque oportuno in loco compositi, considerans Machabeus adventum multitudinis, et apparatum varium armorum, ac ferocitatem bestiarum, extendens manus in celum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam. Dixit autem invocans hoc modo: Tu, Domine, qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Jude, et interfecisti de castris Sennacherib ·c·lxxxv· milia, et nunc dominator celorum, mitte angelum tuum bonum ante nos in timore et tremore magnitudinis brachii tui, ut metuant qui cum blasphemia veniunt adversus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit. Nicanor autem et qui cum ipso erant cum tubis et canticis admovebant. Judas vero et qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt. Manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus ·xxxv· milia, presentia Dei magnifice delectati. Cumque cessassent, et cum gaudio redirent, cognoverunt Nicanorem ruisse cum armis suis. Facto itaque clamore et perturbatione excitata, patria voce omnipotentem Dominum benedicebant. Precepit autem Judas, qui per omnia corpore et animo mori pro civibus paratus erat, caput Nicanoris et manum cum humero abscisam Jerusalem perferri. Quo cum pervenisset, convocatis contribulibus et sacerdotibus ad altare, accersivit et eos qui in arce erant, et ostenso capite Nicanoris et manu nefaria quam extendens contra domum sanctam omnipotentis Dei magnifice gloriatus est, linguam etiam impii Nicanoris precisam iussit particulatim avibus dari, manum autem dementis contra templum suspendi. Omnes igitur celi benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus qui locum suum incontaminatum conservavit. Suspendit autem Nicanoris caput in summa arce, ut evidens esset et manifestum signum auxilii Domini Dei. Itaque omnes communi consilio decreverunt nullo modo diem istum absque celebritate preterire: habere autem celebritatem tertia decima die mensis Adar, quod dicitur voce Syriaca pridie Mardochei die. Igitur his erga Nicanorem gestis, et ex illis temporibus ab Hebreis civitate possessa, ego quoque in his faciam finem sermonis. Et siquidem bene, et ut historie competit, et ipse velim: sin autem minus digne, concedendum est michi. Sicut enim vinum semper bibere, aut semper aquam contrarium est: alternis autem uti delectabile: ita legentibus si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

Prologus super Matheum evangelistam

Matheus ex Judea sicut in ordine primus ponitur, ita evangelium in Judea primus scripsit, cuius vocatio ad Deum ex publicanis actibus fuit, duorum in generatione Christi principia presumens: unius, cuius prima circumcisio in carne, alterius cuius secundum cor electio fuit; et ex utrisque in patribus Christus. Sicque quaternario denario numero triformiter posito, principium a credendi fide in electionis tempus porrigens, et ex electione usque in transmigrationis diem dirigens, atque a transmigrationis die usque in Christum definiens, decursam adventus Domini ostendit generationem: ut numero satisfaciens et tempori, et se quod esset ostenderet, et Dei in se opus monstrans, etiam in his quorum genus posuit, Christi operantis a principio testimonium non negaret. Quarum omnium rerum tempus, ordo, numerus, dispositio vel ratio, quod fidei necessarium est, Deus Christus est, qui factus est ex muliere, factus sub lege, natus ex virgine, passus in cruce, omnia in cruce figens ut triumphans ea in semet ipso, resurgens in corpore, et patris nomen in patribus filio, et filii nomen patri restituens in filiis, sine principio, sine fine, ostendens unum se cum patre esse, quia unus est. In quo evangelio utile est desiderantibus Deum sic prima vel media vel perfecta cognoscere, ut et vocationem apostoli et opus evangelii et dilectionem Dei in carne nascentis per universa legentes intelligant, atque id in eo in quo apprehensi sunt et apprehendere expetunt recognoscant. Nobis enim hoc in studio argumenti fuit, et fidem facte rei tradere, et operantis Dei intelligendam diligenter esse dispositionem querentibus non tacere.

Item prologus

Matheus cum primo predicasset evangelium in Judea, volens transire ad gentes, primus evangelium scripsit hebraice, quod fratribus a quibus ibat ad memoriam reliquit. Sicut enim necesse fuit ad confirmationem fidei evangelium predicari, sic et contra hereticos scribi. Cum autem plures evangelium scripserint, quatuor tantum auctoritatis ecclesie habent testimonium, quia per iiii mundi partes fidem trinitatis, et sunt quasi iiii rote in quadriga Domini que vehit eum per predicationem evangelii, et genus humanum quadrifida morte peremptum eorum erat predicatione vivificandum. Unde et aliorum evangelia deciderunt, nec recepta sunt, quia nolebant prefinitum numerum cassari per virtutem sacramenti. Designantur et evangeliste iiii figuris que non sunt deceptorie, sed vere misterii sibi congrue. Matheus in homine intelligitur, quia circa humanitatem Christi principaliter immoratur. Marcus in leone, quia agit de resurrectione. Lucas in vitulo, agens de sacerdotio. Johannes in aquila, scribens sacramenta divinitatis. Christus vero quem descripserunt homo fuit de virgine natus, vitulus in immolatione, leo in resurrectione, aquila in ascensione; vel in homine humanitas, in vitulo sacerdotium, in leone regnum, in aquila exprimitur divinitatis sacramentum.

Liber generationis **Liber Mathei evangeliste.** Jhesu Christi filii David filii Abraham. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam et fratres eius. Judas autem genuit Phares et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esrom. Esrom autem genuit Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Raab. Booz autem genuit Obeth ex Ruth. Obeth autem genuit Jesse. Jesse autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea que fuit Urie. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. Ezechias autem genuit Manassem. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. Iosias autem genuit Iechoniam et fratres eius in transmigratione Babilonis. Et post transmigrationem Babilonis Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Joseph virum Marie, de qua natus est Jhesus qui vocatur Christus. Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David generationes

xiiii. et a David usque ad transmigrationem Babylonis generationes xiiii. et a transmigratione Babylonis usque ad Christum generationes xiiii. Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph antequam convenirent inventa est in utero habens de Spiritu Sancto. Ioseph autem vir eius cum esset iustus et nollet eam traducere voluit occulte dimittere eam. Haec autem eo cogitante ecce angelus Domini in somnis apparuit ei dicens: Ioseph fili David noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim in ea natum est de Spiritu Sancto est. Pariet autem filium et vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc autem totum factum est ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ecce virgo in utero habebit et pariet filium et vocabunt nomen eius Emmanuel quod est interpretatum nobiscum Deus. Exurgens autem Ioseph a somno fecit sicut praecepit ei angelus Domini et accepit coniugem suam et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum et vocavit nomen eius Iesum.

II

Cum ergo natus esset Iesus in Bethleem Iudae in diebus Herodis regis, ecce magi ab oriente venerunt Hierosolymam dicentes: Ubi est qui natus est rex Iudaeorum? Vidimus enim stellam eius in oriente et venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex turbatus est et omnis Hierosolyma cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum et scribas populi sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethleem Iudae. Sic enim scriptum est per prophetam: Et tu Bethleem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israhel. Tunc Herodes clam vocatis magis diligenter didicit ab eis tempus stellae quae apparuit eis. Et mittens illos in Bethleem dixit: Ite et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis renuntiate mihi ut et ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem abierunt. Et ecce stella quam viderant in oriente antecedebat eos usque dum veniens staret supra domum ubi erat puer. Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre eius, et procidentes adoraverunt eum. Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, tus et murram. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Qui cum recessissent, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph dicens: Surge et accipe puerum et matrem eius et fuge in Aegyptum et esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim ut Herodes quaerat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius nocte et secessit in Aegyptum, et erat ibi usque ad obitum Herodis, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ex Aegypto vocavi filium meum. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset a magis iratus est valde, et mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethleem et in omnibus finibus eius a bimatu et infra secundum tempus quod exquisierat a magis. Tunc adimpletum est quod dictum est per Hieremiam prophetam dicentem: Vox in Rama audita est, ploratus et ululatus; Rachel plorans filios suos, et noluit consolari quia non sunt. Defuncto autem Herode ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto dicens: Surge et accipe puerum et matrem eius et vade in terram Israhel. Defuncti sunt enim qui quaerebant animam pueri. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius et venit in terram Israhel. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Iudaea pro Herode patre suo timuit illo ire, et admonitus in somnis secessit in partes Galilaeae. Et veniens habitavit in civitate quae vocatur Nazareth, ut adimpleretur quod dictum est per prophetas quoniam Nazareus vocabitur.

III

In diebus autem illis venit Iohannes Baptista praedicans in deserto Iudaeae et dicens: Paenitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum. Hic est enim de quo dictum est per Esaiam prophetam dicentem: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Ipse autem Iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum et zonam pelliceam circa lumbos suos. Esca autem eius erat locustae et mel silvestre. Tunc exibat ad eum Hierosolyma et omnis Iudaea et omnis regio circa Iordanem, et baptizabantur ab eo in Iordane confitentes peccata sua. Videns autem multos Pharisaeorum et Sadducaeorum venientes ad baptismum dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo dignum fructum paenitentiae. Et ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahae. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor quae non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. Ego quidem baptizo vos in aqua in paenitentiam. Qui autem post me venturus est fortior me est, cuius non sum dignus calciamenta portare. Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni. Cuius ventilabrum in manu sua, et permundabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem conburet igni inextinguibili. Tunc venit Iesus a Galilaea in Iordanem ad Iohannem ut baptizaretur ab eo. Iohannes autem prohibebat eum dicens: Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me? Respondens autem Iesus dixit ei: Sine modo. Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. Baptizatus autem Iesus confestim ascendit de aqua, et ecce aperti sunt ei caeli, et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam et venientem super se. Et ecce vox de caelis dicens: Hic est Filius meus dilectus in quo mihi conplacui.

IIII

Tunc Iesus ductus est in desertum a Spiritu ut temptaretur a diabolo. Et cum ieiunasset xl diebus et xl noctibus, postea esuriit. Et accedens temptator dixit ei: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit ei: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum supra pinnaculum templi, et dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Quia angelis suis mandavit de te, et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Iesus rursum: Scriptum est: Non temptabis Dominum Deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam eorum, et dixit ei: Haec omnia tibi dabo si cadens adoraveris me. Tunc dixit ei Iesus: Vade Satana. Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies. Tunc reliquit eum diabolus, et ecce angeli accesserunt et ministrabant ei. Cum autem audisset Iesus quod Iohannes traditus esset, secessit in Galilaeam. Et relicta civitate Nazareth venit et habitavit in Capharnaum maritimam in finibus Zabulon et Nepthalim, ut adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam: Terra Zabulon et terra Nepthalim, via maris trans Iordanem, Galilaeae gentium. Populus qui ambulabat in te-

nebris vidit lucem magnam et sedentibus in regione um
bre mortis lux orta est eis. Exinde cepit Ihesus predicare et di
cere: penitentiam agite, appropinquabit enim regnum celorum. Ambulans autem
Ihesus iuxta mare Galilee vidit duos fratres, Symonem qui
vocatur Petrus et Andream fratrem eius mittentes retia in
mare; erant enim piscatores. Et ait illis: Venite post
me et faciam vos fieri piscatores hominum. At illi relictis reti
bus continuo secuti sunt eum. Et procedens inde vidit alios duos
fratres, Iacobum Zebedei et Iohannem fratrem eius, in navi cum Zebede
o patre eorum reficientes retia sua, et vocavit eos. Illi autem sta
tim relictis retibus et patre secuti sunt eum. Et circuibat Ihesus to
tam Galileam docens in synagogis eorum et predicans evan
gelium regni, et sanans omnem languorem et omnem in
firmitatem in populo. Et abiit opinio eius in totam Syri
am, et obtulerunt ei omnes male habentes variis languoribus
et tormentis comprehensos, et qui demonia habebant, et lunaticos
et paraliticos, et curavit eos. Et secute sunt eum turbe multe
de Galilea et Decapoli et de Ierusalem et de Iudea et de trans
Iordanem.

V

Videns autem Ihesus turbas ascendit in montem, et cum se
disset accesserunt ad eum discipuli eius, et aperiens os suum
docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum ce
lorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lu
gent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam,
quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam conse
quentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici,
quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusti
tiam, quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati estis cum maledixerint
vobis homines et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum ad
versum vos mentientes propter me. Gaudete et exultate quoniam merces
vestra copiosa est in celis. Sic enim persecuti sunt et prophetas qui fue
runt ante vos. Vos estis sal terre. Quod si sal evanuerit, in quo
salietur? Ad nichilum valet ultra nisi ut mittatur foras et
conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest civi
tas abscondi supra montem posita. Neque accendunt lu
cernam et ponunt eam sub modio sed super candela
brum ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra
coram hominibus ut videant opera vestra bona et glorificent pa
trem vestrum qui in celis est. Nolite putare quoniam veni solvere
legem, sed adimplere. Amen quippe dico vobis donec tran
seat celum et terra, iota unum aut unus apex non preteribit
a lege donec omnia fiant. Qui ergo solverit unum de mandata
tis meis minimis istis et docuerit sic homines, minimus
vocabitur in regno celorum. Qui autem fecerit et docuerit,
hic magnus vocabitur in regno celorum. Dico autem vobis
quia nisi habundaverit iustitia vestra plusquam scribarum et phari
seorum, non intrabitis in regnum celorum. Audistis quia dictum est
antiquis: Non occides; qui autem occiderit reus erit iudicio. Ego
autem dico vobis quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudi
cio. Qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio.
Qui autem dixerit fatue, reus erit gehenne ignis. Si
ergo offers munus tuum ad altare et ibi recordatus
fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus
tuum ante altare et vade prius reconciliari fratri tuo, et tunc
veniens offeres munus tuum. Esto consentiens adversario tuo
cito dum es in via cum eo, ne forte tradat te adversarius
tuus iudici et iudex tradat te ministro et in carce
rem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde donec red
das novissimum quadrantem. Audistis quia dictum est antiquis:
Non mechaberis. Ego autem dico vobis quia omnis qui viderit mu
lierem ad concupiscendum eam iam mechatus est eam in cor
de suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, scandali
zat te, erue eum et proice abs te; expedit enim tibi ut pereat unum membrorum
tuorum quam totum corpus tuum eat in gehennam. Dictum est autem
quicumque dimiserit uxorem suam det ei libellum repu
dii. Ego autem dico vobis quia omnis qui dimiserit uxorem suam ex
cepta causa fornicationis facit eam mechari, et qui dimis
sam duxerit adulterat. Iterum audistis quia dictum est antiquis:
Non periurabis, reddes autem Domino iuramenta tua. Ego autem dico
vobis non iurare omnino, neque per celum quia thronus Dei est, neque per ter
ram quia scabellum pedum eius est, neque per Ierusalem quia civi
tas est regis magni, neque per caput tuum iuraveris quia non po
tes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester
est est, non non. Quod autem his habundantius est a malo est. Audis
tis quia dictum est: oculum pro oculo, dentem pro dente. Ego autem
dico vobis non resistere malo. Sed si quis te percusserit in dex
teram maxillam, prebe illi et alteram. Et ei qui vult tecum
in iudicio contendere et tunicam tuam tollere, dimitte ei
et pallium. Et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum
illo alia duo. Qui autem petit a te da ei, et volenti mu
tuare a te ne avertaris. Audistis quia dictum est: diliges proxi
mum tuum et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis
diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos,
et orate pro persequentibus et calumpniantibus vos, ut sitis filii pa
tris vestri qui in celis est, qui solem suum oriri facit super bo
nos et malos et pluit super iustos et iniustos. Si enim diligi
tis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne et
publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid
amplius facitis? Nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo per
fecti sicut et pater vester celestis perfectus est. Attendite ne iustitiam ve
stram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis; alio
quin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in celis est.
Cum ergo facis elemosinam, noli ante te tuba canere sicut ypo
crite faciunt in synagogis et vicis ut honorificentur
ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te
autem faciente elemosinam nesciat sinistra tua quid faciat dex
tera tua, ut sit elemosina tua in abscondito, et pater tuus qui videt
in abscondito reddet tibi.

VI

Et cum oratis non eritis sicut ypocrite tristes, qui amant
in synagogis et in angulis platearum stantes ora
re ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mer
cedem suam. Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum
et clauso ostio ora patrem tuum in abscondito, reddet tibi.
Orantes autem nolite multum loqui sicut ethnici faciunt. Pu
tant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo
assimilari eis; scit enim pater vester quid opus sit vobis antequam
petatis eum. Sic ergo orabitis: Pater noster qui es in celis, sancti
ficetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tu
a sicut in celo et in terra. Panem nostrum supersubstantialem
da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra sicut
et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos indu
cas in temptationem, sed libera nos a malo. Amen. Si
enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis pater
vester celestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus,
nec pater vester celestis delicta vestra dimittet vobis peccata
vestra. Cum autem ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite t

ties. exterminant enim facies suas ut pareant hominibus ieiu-
nantes. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Tu autem cum
ieiunas unge caput tuum et faciem tuam lava ne videaris
hominibus ieiunans sed patri tuo qui est in abscondito et pater tuus qui videt
in abscondito reddet tibi. Nolite thesaurizare vobis thesauri-
zare vobis thesauros in terra ubi erugo et tinea demolitur
et ubi fures effodiunt et furantur. Thesaurizate autem vobis the-
sauros in celo ubi nec erugo nec tinea demolitur
et ubi fures non effodiunt nec furantur. Ubi enim est thesaurus
tuus ibi est et cor tuum. Lucerna corporis tui est oculus tuus.
Si oculus tuus fuerit simplex totum corpus tuum lucidum erit.
Si autem oculus tuus fuerit nequam totum corpus tuum tenebrosum erit.
Si ergo lumen quod in te est tenebre sunt ipse tenebre quante erunt.
Nemo potest duobus dominis servire. aut enim unum odio habebit et
alterum diliget. aut unum sustinebit et alterum contempnet. Non
potestis deo servire et mammone. Ideo dico vobis ne
solliciti sitis anime vestre quid manducetis aut corpori vestro quid
induamini. Nonne anima plus est quam esca et corpus plus
quam vestimentum. Respicite volatilia celi quoniam non serunt neque me-
tunt neque congregant in horrea et pater vester celestis pascit ea.
Nonne vos magis pluris estis illis. Quis autem vestrum cogitans
potest adicere ad staturam suam cubitum unum. Et de vestimento
quid solliciti estis. Considerate lilia agri quomodo crescunt non labo-
rant neque nent. Dico autem vobis quoniam nec Salomon in omni
fenum
gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si enim agri quod hodie
est et cras in clibanum mittitur deus sic vestit quanto magis
vos modice fidei. Nolite ergo solliciti esse dicentes. Quid man-
ducabimus aut quid bibemus aut quo operiemur. Hec enim omnia gentes
inquirunt. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. Querite
ergo primum regnum dei et iustitiam eius et hec omnia adicientur vobis.
Nolite ergo solliciti esse in crastinum. crastinus enim dies sollicitus erit
sibi ipsi. Sufficit enim diei malitia sua.

VII

Nolite iudicare et non iudicabimini. In quo enim iudicio
iudicaveritis iudicabimini. et in qua mensura mensi fueritis re-
metietur vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui
et trabem in oculo tuo non vides. aut quomodo dicis fratri tuo frater
sine eiciam festucam de oculo tuo. et ecce trabes est in
oculo tuo. Ypocrita eice primum trabem de oculo tuo et
tunc videbis eicere festucam de oculo fratris tui. Nolite
sanctum dare canibus neque mittatis margaritas vestras ante porcos
ne forte conculcent eas pedibus suis et conversi dirum-
pant vos. Petite et dabitur vobis. Querite et invenietis.
pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit. et qui
querit invenit. et pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo quem
si petierit filius suus panem numquid lapidem porriget ei.
aut si piscem petierit numquid serpentem porriget ei.
aut si petierit ovum numquid scorpionem porriget ei. Si
ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris quan-
to magis pater vester qui in celis est dabit bona petentibus se.
Omnia ergo quecumque vultis ut faciant vobis homines ita et
vos facite illis. Hec est enim lex et prophete. Intrate per angustam
portam. quia lata porta et spatiosa via que ducit ad perditio-
nem. et multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta por-
ta et arta via que ducit ad vitam. et pauci sunt qui in-
veniunt eam. Attendite a falsis prophetis qui veniunt
ad vos in ~~venuit ad vos~~ in vestimentis ovium. intrin-
secus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognosce-
tis eos. Numquid colligunt de spinis uvas. aut de tri-
bulis ficus. Sic omnis arbor bona bonos fructus facit. ma-
la autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor mala fru-
ctus bonos facere. neque arbor bona fructus malos facere. Omnis
arbor que non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur.
Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi
domine domine intrabit in regnum celorum. Sed qui facit voluntatem
patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorum. Mul-
ti dicent mihi in illa die domine domine. Nonne in nomine tuo
prophetavimus et in nomine tuo demonia eiecimus et in nomine tuo
virtutes multas fecimus. Et tunc confitebor illis. quia numquam
novi vos. Discedite a me qui operamini iniquitatem.
Omnis ergo qui audit verba hec et facit ea assimilabitur vi-
ro sapienti qui edificavit domum suam supra petram.
et descendit pluvia et venerunt flumina et flaverunt
venti et irruerunt in domum illam et non cecidit. fundata
enim erat supra firmam petram. Et omnis qui audit verba
mea hec et non facit ea. similis erit viro stulto qui edificavit
domum suam supra harenam. et descendit pluvia et ve-
nerunt flumina et flaverunt venti et irruerunt in domum
illam. et cecidit. et fuit ruina eius magna. Et factum est cum
consummasset Ihesus verba hec. admirabantur turbe super doctri-
na eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens. et non
sicut scribe eorum et pharisei.

VIII

Cum autem descendisset Ihesus de monte secute sunt eum
turbe multe. et ecce leprosus veniens adora-
bat eum dicens. Domine si vis potes me mundare. Et exten-
dens Ihesus manum tetigit eum dicens. Volo mundare. Et confes-
tim mundata est lepra eius. Et ait illi Ihesus. Vide nemini dixe-
ris sed vade ostende te sacerdotibus. et offer munus quod pre-
cepit Moyses in testimonium illis. Cum autem introisset Car-
pharnaum accessit ad eum centurio rogans eum et dicens.
Domine puer meus iacet in lecto paraliticus et male tor-
quetur. Et ait illi Ihesus. Ego veniam et curabo eum. Et respondens cen-
turio ait illi. Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum
sed tantum dic verbo et sanabitur puer meus. Nam et ego homo
sum sub potestate constitutus habens sub me milites. et
dico huic vade et vadit. et alio veni et venit. et servo
meo fac hoc et facit. Audiens autem hec Ihesus miratus est et se-
quentibus se dixit. Amen dico vobis non inveni tantam fi-
dem in Israel. Dico vobis quod multi ab oriente et occi-
dente venient et recumbent cum Abraham et Ysaac et
Iacob in regno celorum. Filii autem regni eicientur in tene-
bras exteriores. ibi erit fletus et stridor dentium. Et dixit
Ihesus centurioni. Vade et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus
est puer ex illa hora. Et cum venisset Ihesus in domum Pe-
tri vidit socrum eius iacentem et febricitantem. et teti-
git manum eius et dimisit eam febris. et surrexit et mi-
nistrabat eis. Vespere autem facto obtulerunt ei multos demo-
nia habentes et eiciebat spiritus verbo. et omnes male habentes cura-
vit. Ut adimpleretur quod dictum est per Ysayam prophetam
dicentem. Ipse infirmitates nostras accepit. et egrota-
tiones portavit. Videns autem Ihesus turbas multas cir-
cum se iussit discipulos ire trans fretum. Et accedens u-
nus scriba ait illi. Magister sequar te quocumque ieris.
Et dicit ei Ihesus. Vulpes foveas habent. et volucres celi ni-
dos. Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Alius
autem de discipulis eius ait illi. Domine permitte me primum ire
et sepelire patrem meum. Ihesus autem ait illi. Sequere me. Et

dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et ascendente eo
in naviculam secuti sunt eum discipuli eius. et ecce motus
magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. ipse vero
dormiebat. et accesserunt ad eum discipuli eius et suscitaverunt eum
dicentes. Domine salva nos perimus. et dicit eis Ihesus. Quid timidi
estis modice fidei. Tunc surgens imperavit ventis et mari
et facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt dicen
tes. Qualis est hic quia venti et mare obediunt ei. et cum venisset
Ihesus trans fretum in regionem Gerasenorum occurrerunt ei duo
habentes demonia de monumentis exeuntes sevi nimis, ita ut
nemo posset transire per viam illam. et ecce clamaverunt
dicentes. Quid nobis et tibi Ihesu fili dei. Venisti huc
ante tempus torquere nos. Erat autem non longe ab eis grex porcorum
multorum pascens. Demones autem rogabant
eum dicentes. Si eicis nos hinc mitte nos in gregem por
corum. et ait illis. Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos. et ecce
magno impetu abiit totus grex per preceps in mare
et mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt. et venientes in
civitatem nuntiaverunt hec omnia et de his qui demonia habue
rant. et ecce tota civitas exiit obviam Ihesu. et viso eo ro
gabant eum ut transiret a finibus eorum. IX

Et ascendens Ihesus in naviculam transfretavit, et ve
nit in civitatem suam. et ecce offerebant ei paraliticum
iacentem in lecto. Videns autem Ihesus fidem illorum dixit
paralitico. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce qui
dam de scribis dixerunt intra se. Hic blasphemat. Et cum
vidisset Ihesus cogitationes eorum dixit. Ut quid cogitatis mala
in cordibus vestris. Quid est facilius dicere dimittuntur tibi peccata
tua, aut dicere surge et ambula. Ut autem sciatis quia filius
hominis habet potestatem dimittendi peccata in terra, tunc ait para
litico. Surge tolle lectum tuum et vade in domum tuam. Et
surrexit et abiit in domum suam. Videntes autem turbe
timuerunt et glorificaverunt deum qui dedit potestatem ta
lem hominibus. Et cum transiret inde Ihesus vidit hominem seden
tem in theloneo Matheum nomine. et ait illi. Sequere me.
Et surgens secutus est eum. Et factum est discumbente eo in
domo, ecce multi publicani et peccatores venientes dis
cumbebant cum Ihesu et discipulis eius. et videntes pharisei
dicebant discipulis eius. Quare cum publicanis et pecca
toribus manducat magister vester. At Ihesus audiens ait. Non
est opus valentibus medicus sed male habentibus. Euntes autem
discite quid est. Misericordiam volo et non sacrificium. Non enim ve
ni vocare iustos sed peccatores. Tunc accesserunt ad eum disci
puli Iohannis dicentes. Quare nos et pharisei ieiunamus fre
quenter, discipuli autem tui non ieiunant. et ait illis Ihesus. Numquid possunt
filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus. Venient
autem dies cum auferetur ab eis sponsus, et tunc ieiunabunt.
Nemo autem immittit commissuram panni rudis in ve
stimentum vetus, tollit enim plenitudinem eius a vestimen
to et peior scissura fit. Neque mittunt vinum novum in utres
veteres, alioquin rumpuntur utres et vinum effunditur et utres pereunt.
Sed vinum novum in utres novos mittunt et ambo conser
vantur. Hec illo loquente ad illos, ecce princeps unus accessit et ad
orabat eum dicens. Domine filia mea modo defuncta est. Sed veni
impone manum tuam super eam et vivet. Et surgens Ihesus
sequebatur eum et discipuli eius. et ecce mulier que sanguinis flu
xum patiebatur .xii. annis accessit retro et tetigit fim
briam vestimenti eius. Dicebat enim intra se. Si tetigero

tantum vestimentum eius salva ero. At Ihesus conversus et videns eam dixit.
Confide filia. fides tua te salvam fecit. et salva facta est mu
lier ex illa hora. Et cum venisset Ihesus in domum principis et vi
disset tibicines et turbam tumultuantem dicebat. Re
cedite, non est enim mortua puella sed dormit. et deridebant
eum. Et cum eiecta esset turba, intravit et tenuit manum eius
et dixit. Puella surge. Et surrexit puella. et exiit fama
hec in universam terram illam. Et transeunte inde Ihesu secuti
sunt eum duo ceci clamantes et dicentes. Miserere nostri fili
David. Cum autem venisset domum accesserunt ad eum ceci. et dixit
eis Ihesus. Creditis quia hoc possum facere vobis. Dicunt ei. Utique domine.
Tunc tetigit oculos eorum dicens. Secundum fidem vestram fi
at vobis. et aperti sunt oculi eorum. Et comminatus est illis Ihesus dicens.
Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes diffamaverunt
eum per totam terram illam. Egressis autem illis ecce obtule
runt ei hominem mutum demonium habentem. et eiecto de
monio locutus est mutus. et mirate sunt turbe dicentes. Numquam
apparuit sic in Israel. Pharisei autem dicebant. In principe demo
niorum eicit demonia. Et circuibat Ihesus omnes civitates et
castella docens in synagogis eorum, et predicans evange
lium regni, et curans omnem languorem et omnem infir
mitatem. Videns autem turbas misertus est eis, quia erant
vexati et iacentes sicut oves non habentes pastorem. Tunc
dixit discipulis suis. Messis quidem multa, operarii autem pau
ci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in mes
sem suam.

X

Et convocatis .xii. discipulis suis
dedit illis potestatem spirituum immundorum ut eice
rent eos, et curarent omnem languorem et omnem infir
mitatem. .xii. nomina discipulorum sunt hec. Primus Symon
qui dicitur Petrus, et Andreas frater eius. Philippus et Bartholomeus.
Iacobus Zebedei et Iohannes frater eius. Thomas et Matheus publi
canus. Iacobus Alphei et Tadeus. Symon Chananeus et
Iudas Scariothes qui et tradidit eum. Hos .xii. misit Ihesus
precipiens eis et dicens. In viam gentium ne abieritis
et in civitates Samaritanorum ne intraveritis. Sed potius ite
ad oves que perierunt domus Israel. Euntes autem predicate dicentes
quia appropinquavit regnum celorum. Infirmos curate. mortuos
suscitate. leprosos mundate. demones eicite. Gratis acce
pistis gratis date. Nolite possidere aurum neque argentum
neque pecuniam in zonis vestris. Non peram in via. neque
duas tunicas. neque calciamenta neque virgam. Dignus est enim opera
rius cibo suo. In quamcumque civitatem aut castellum intra
veritis. interrogate quis in ea dignus sit. et ibi manete
donec exeatis. Intrantes autem domum salutate eam dicen
tes. Pax huic domui. Et si quidem fuerit domus illa digna
veniet pax vestra super eam. Si autem non fuerit digna pax vestra ad
vos revertetur. Et quicumque non receperit vos neque audierit sermo
nes vestros exeuntes foras de domo vel de civitate excu
tite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis. Tolerabilius
erit terre Sodomorum et Gomorreorum in die iudicii quam
illi civitati. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.
Estote ergo prudentes sicut serpentes. et simplices sicut
columbe. Cavete autem ab hominibus. tradent enim vos in conciliis
et in synagogis suis flagellabunt vos. et ad presides et ad
reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus.
Cum autem tradent vos nolite cogitare quomodo aut quid loqua
mini. dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim
vos estis qui loquimini. Sed spiritus patris vestri qui loquitur in

hic incipit capitulum .X.

Ihesus

[illegible]

vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium, et insurgent
filii in parentes, et morte afficient eos; et eritis odio omnibus
hominibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic
salvus erit. Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in
aliam. Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel
donec veniat filius hominis. Non est discipulus super magistrum
nec servus super dominum suum. Sufficit discipulo ut sit sicut
familias — magister eius, et servo sicut dominus eius. Si patrem familias beelzebub
vocaverunt, quanto magis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos;
nichil enim opertum quod non revelabitur, et occultum quod non scietur. Quod dico vo
bis in tenebris dicite in lumine; et quod in aure auditis
predicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam
autem non possunt occidere; sed potius timete eum qui potest et animam et cor
pus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse ve
neunt? et unus ex eis non cadet super terram sine patre vestro. Vestri
autem et capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: mul
tis passeribus meliores vos estis. Omnis ergo qui confitebitur me
coram hominibus, confitebor et ego eum coram patre meo qui
in celis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, nega
bo et ego eum coram patre meo qui in celis est. Nolite
arbitrari quia venerim pacem mittere in terram; non
veni pacem mittere in terram sed gladium. Veni enim separa
re hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem
suam, et nurum adversus socrum suam; et inimici hominis do
mestici eius. Qui amat patrem aut matrem plus quam me
non est me dignus; et qui amat filium aut filiam super me non est
me dignus; et qui non accipit crucem suam et sequitur me non est me
dignus. Qui invenit animam suam perdet illam; et qui perdiderit
animam suam propter me inveniet eam. Qui recipit vos
me recipit, et qui me recipit recipit eum qui me misit. Qui
recipit prophetam in nomine prophete mercedem prophete accipiet;
et qui recipit iustum in nomine iusti mercedem iusti accipiet;
et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aque
frigide tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet merce
dem suam.

XI

Et factum est cum consummasset Ihesus precipiens .xii. discipulis suis,
transiit inde ut doceret et predicaret in civitatibus eorum.
Iohannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos
de discipulis suis ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expec
tamus? Et respondens Ihesus ait illis: Euntes renunciate Iohanni que audis
tis et vidistis: ceci vident, claudi ambulant, leprosi mun
dantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evange
lizantur; et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem
abeuntibus, cepit Ihesus dicere ad turbas de Iohanne: Quid existis in
desertum videre? arundinem vento agitatam? Sed quid exis
tis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur
in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico — etiam
vobis, et plus quam prophetam. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce mit
to angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam
tuam ante te. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mu
lierum maior Iohanne baptista. Qui autem minor est in regno celorum
maior est illo. A diebus autem Iohannis baptiste usque nunc regnum ce
lorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. Omnes enim prophete et
lex usque ad Iohannem prophetaverunt; et si vultis recipere, ipse est
helias qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiat.
Cui autem similem estimabo generationem istam? Similis est
pueris sedentibus in foro, qui clamantes coequalibus dicunt: Ce
cinimus vobis et non saltastis; lamentavimus vobis et
non planxistis. Venit enim Iohannes neque manducans neque bibens,
et dicunt: Demonium habet. Venit filius hominis manducans et
bibens, et dicunt: Ecce homo vorax et potator vini, publicano
rum et peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia a filiis suis. Et ex
probrare cepit civitatibus in quibus facte sunt plurime virtutes
eius, quia non egissent penitentiam. Ve tibi corozaim, ve tibi bethsai
da, quia si in tyro et sydone facte essent virtutes que facte sunt in vo
bis, olim in cinere et cilicio penitentiam egissent. Verumptamen dico vo
bis, tyro et sydoni remissius erit quam vobis in die iudicii. Et
tu capharnaum, numquid usque in celum exaltaberis? usque in infer
num descendes. Quia si in sodomis facte essent virtutes que facte sunt in te,
forte mansissent usque in hunc diem. Verumptamen di
co vobis quia terre sodomorum remissius erit in die iudicii quam
tibi. In illo tempore respondens Ihesus dixit: Confitebor tibi pater domine celi
et terre, quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et revela
sti ea parvulis. Ita pater, quoniam sic placitum fuit ante te. Omnia mihi
tradita sunt a patre meo; et nemo novit filium nisi pater, neque
patrem quis novit nisi filius, et cui voluerit filius revela
re. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego
reficiam vos. Tollite iugum meum super vos et discite a me quia
mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris.
Iugum enim meum suave est et onus meum leve.

XII

In illo tempore abiit Ihesus per sata sabbato; discipuli autem eius esurien
tes ceperunt vellere spicas et manducare. Pharisei autem viden
tes dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt quod non licet eis facere sab
batis. At ille dixit eis: Nonne legistis quid fecerit David quando esuri
it et qui cum eo erant? quomodo intravit in domum dei et panes propositionis
comedit, quos non licebat ei comedere neque his qui cum eo erant nisi
solis sacerdotibus? Aut non legistis in lege quia sabbatis sacerdotes
in templo sabbatum violant et sine crimine sunt? Dico autem
vobis quia templo maior est hic. Si autem sciretis quid est: Misericordiam
volo et non sacrificium, numquam condempnassetis innocentes. Dominus enim
est filius hominis etiam sabbati. Et cum inde transisset, venit in synagogam
eorum. Et ecce homo manum habens aridam; et interrogabant eum dicen
tes: Si licet sabbato curare? ut accusarent eum. Ipse autem dixit
eis: Quis erit ex vobis homo qui habeat unam ovem, et si ceciderit
sabbatis in foveam, nonne tenebit et levabit eam? Quanto
magis melior est homo ove. Itaque licet sabbatis bene face
re. Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, et restitu
ta est sanitati sicut altera. Exeuntes autem pharisei consilium faciebant ad
versus eum quomodo eum perderent. Ihesus autem sciens recessit inde; et secu
ti sunt eum multi, et curavit eos omnes; et precepit eis ne mani
festum eum facerent, ut adimpleretur quod dictum est per ysaiam
prophetam dicentem: Ecce puer meus quem elegi, dilectus
meus in quo bene complacuit anime mee. Ponam spiritum meum
super eum, et iudicium gentibus nunciabit. Non contendet neque
clamabit, neque aliquis in plateis audiet vocem eius.
Arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans
non extinguet, donec eiciat ad victoriam iudicium; et in
nomine eius gentes sperabunt. Tunc oblatus est ei demonium
habens cecus et mutus, et curavit eum ita ut loqueretur et videret; et
stupebant omnes turbe et dicebant: Numquid hic est filius
david? Pharisei autem audientes dixerunt: Hic non eicit de
monia nisi in beelzebub principe demoniorum. Ihesus autem
sciens cogitationes eorum dixit eis: Omne regnum divisum contra se
desolabitur, et omnis civitas vel domus divisa contra se non sta
bit. Et si sathanas sathanam eicit, adversus se divisus
est; quomodo ergo stabit regnum eius? Et si ego in beelzebub

eicio demones, filii vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi iudices vestri
erunt. Si autem ego in spiritu dei eicio demones, igitur pervenit in
vos regnum dei. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis et va
sa eius diripere, nisi prius alligaverit fortem? et tunc domum illius di
ripiet. Qui non est mecum contra me est, et qui non congregat mecum disper
git. Ideo dico vobis omne peccatum et blasfemia remittetur homini
bus, spiritus autem blasfemie non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra
filium hominis remittetur ei; qui autem dixerit contra spiritum sanctum non
remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro. Aut facite ar
borem bonam et fructum eius bonum, aut facite arborem malam
et fructum eius malum, siquidem ex fructu arbor cognoscitur. Progenies
viperarum, quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? Ex habundantia
enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona, et
malus homo de malo thesauro profert mala. Dico autem vobis
quoniam de omni verbo ocioso quod locuti fuerint homines reddent rationem
de eo in die iudicii. Ex verbis enim tuis iustificaberis, et ex verbis tu
is condempnaberis. Tunc responderunt ei quidam de scribis et phariseis di
centes: Magister, volumus a te signum videre. Qui respondens ait illis:
Generatio mala et adultera signum querit, et signum non dabitur ei nisi signum
Ione prophete. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus et
tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terre tribus diebus et tri
bus noctibus. Viri Ninivite surgent in iudicio cum generatione
ista et condempnabunt eam, quia penitentiam egerunt in predicatione
Ione, et ecce plus quam Ionas hic. Regina austri surget
in iudicio cum generatione ista et condempnabit eam, quia venit a
finibus terre audire sapientiam Salomonis, et ecce plus quam
Salomon hic. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat
per loca arida querens requiem et non invenit. Tunc dicit: Re
vertar in domum meam unde exivi. Et veniens invenit
eam vacantem, scopis mundatam et ornatam. Tunc va
dit et assumit vii alios spiritus secum nequiores se, et intrantes
habitant ibi, et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Sic
erit et generationi huic pessime. Adhuc eo loquente ad turbas, ec
ce mater eius et fratres eius stabant foris querentes loqui ei.
Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua et fratres tui foris stant
querentes te. At ipse respondens dicenti sibi ait: Que est mater mea
et qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos
dixit: Ecce mater mea et fratres mei. Quicumque enim fecerit volun
tatem patris mei qui in celis est, ipse meus frater et soror
In illo die exiens Ihesus de domo XIII et mater est.
sedebat secus mare, et congregate sunt ad eum turbe multe,
ita ut naviculam ascendens sederet, et omnis turba sta
bat in littore maris. Et locutus est eis multa in parabolis dicens:
Ecce exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, qui
dam ceciderunt secus viam, et venerunt volucres celi et co
mederunt illa. Alia autem ceciderunt in petrosa ubi non habebant ter
ram multam, et continuo exorta sunt, quia non habebant alti
tudinem terre. Sole autem orto estuaverunt, et quia non habebant
radicem aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas, et creve
runt spine et suffocaverunt ea. Alia vero ceciderunt in terram
bonam et dederunt fructum, aliud centesimum, aliud sexa
gesimum, aliud tricesimum. Qui habet aures audiendi au
diat. Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in parabolis
loqueris eis? Qui respondens ait illis: Quia vobis datum est nosse
misterium regni celorum. Qui enim habet dabitur ei et habundabit;
qui autem non habet, id quod videtur habere auferetur ab eo. Ideo in pa
rabolis loquor eis, quia videntes non vident et audientes non
audiunt neque intelligunt, ut adimpleatur in eis prophetia Ysaie
L. i. c.

dicentis: Auditu audietis et non intelligetis, et videntes vide
bitis et non videbitis. Incrassatum est enim cor populi huius, et auribus graviter audierunt, et
oculos suos clauserunt, ne quando videant oculis et auribus audi
ant et corde intelligant et convertantur et sanem eos. Vestri autem
beati oculi quia vident et aures vestre quia audiunt. Amen quippe dico vo
bis quia multi prophete et iusti cupierunt videre que videtis et non viderunt, et
audire que auditis et non audierunt. Vos ergo audite parabolam se
minantis. Omnis qui audit verbum regni et non intelligit, venit
malus et rapit quod seminatum est in corde eius; hic est qui seminatus est
secus viam. Qui autem seminatus est supra petrosam, hic est
qui verbum audit et continuo cum gaudio suscipit illud; non habet
autem in se radicem, sed est temporalis; facta autem tribulatione et persecutione
propter verbum continuo scandalizatur. Qui autem seminatus est in spi
nis, hic est qui verbum audit, et sollicitudo seculi istius et fallacia
divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur. Qui vero
in terram bonam seminatus est, hic est qui audit verbum
et intelligit et fructum affert, et facit quidem aliud centesi
mum, aliud autem sexagesimum, porro aliud tricesimum. Ali
am parabolam proposuit eis dicens: Simile factum est regnum celorum homini
qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines
venit inimicus eius et superseminavit zizania in
medio tritici et abiit. Cum autem crevisset herba et fructum fe
cisset, tunc apparuerunt et zizania. Accedentes autem servi pa
tris familias dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti
in agro tuo? Unde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus
homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei: Vis imus et colligimus ea?
Et ait: Non, ne forte colligentes zizania eradicetis simul
cum eis et triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem, et
in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania
et alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congre
gate in horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis dicens:
Simile est regnum celorum grano sinapis quod accipiens homo
seminavit in agro suo; quod minimum est quidem omnibus seminibus;
cum autem creverit maius est omnibus oleribus et fit arbor ita ut vo
lucres celi veniant et habitent in ramis eius. Aliam parabolam
locutus est eis: Simile est regnum celorum fermento quod acceptum mulier
abscondit in farine satis tribus donec fermentatum est totum.
Hec omnia locutus est Ihesus in parabolis ad turbas, et sine parabolis
non loquebatur eis, ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentem:
Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a constitu
tione mundi. Tunc dimissis turbis venit in domum, et acces
serunt ad eum discipuli eius dicentes: Edissere nobis parabo
lam zizaniorum agri. Qui respondens ait: Qui seminat bonum semen est
hominis filius; ager autem est mundus; bonum vero semen hii sunt filii reg
ni; zizania autem filii sunt nequam; inimicus autem qui seminat
ea est diabolus; messis vero consummatio seculi est; messores
autem angeli sunt. Sicut ergo zizania colliguntur et igni combu
runtur, sic erit in consummatione seculi. Mittet filius hominis an
gelos suos et colligent de regno eius omnia scandala
et eos qui faciunt iniquitatem, et mittent eos in ca
minum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. Tunc iusti
fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures
audiendi audiat. Simile est regnum celorum thesauro ab
scondito in agro, quem qui invenit homo abscondit, et pre
gaudio illius vadit et vendit universa que habet et emit a
grum illum. Iterum simile est regnum celorum homini negotiatori que
renti bonas margaritas. Inventa autem una preciosa mar
garita abiit et vendidit omnia que habuit et emit eam.

Iterum simile est regnum celorum sagene misse in mare et ex omni
genere piscium congreganti. quam cum impleta esset educentes et secus
litus sedentes elegerunt bonos in vasa sua. malos autem foras
miserunt. Sic erit in consummatione seculi. exibunt angeli et separabunt
malos de medio iustorum. et mittent eos in caminum ignis.
Ibi erit fletus et stridor dentium. Intellexistis hec omnia. dicunt
ei. etiam. ait illis. Ideo omnis scriba doctus in regno celorum
similis est homini patrifamilias. qui profert de thesauro suo nova
et vetera. Et factum est cum consummasset ihesus parabolas istas transiit
inde. et veniens in patriam suam docebat eos in synagogis
eorum. ita ut mirarentur et dicerent. unde hec sapientia h.
unde huic sapientia hec et virtutes. Nonne hic est fabri filius.
Nonne mater eius dicitur maria. et fratres eius iacobus et ioseph et si-
mon et iudas. et sorores eius nonne omnes apud nos sunt. unde ergo huic
omnia ista. et scandalizabantur in eo. Ihesus autem dixit eis. Non
est propheta sine honore nisi in patria sua et in domo sua. et non
fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem eorum.

XIIII

In illo tempore audivit herodes tetrarcha famam
de ihesu. et ait pueris suis. hic est iohannes baptista. ipse surrexit
a mortuis. et ideo virtutes operantur in eo. Herodes enim te-
nuit iohannem et alligavit eum et posuit eum in carcerem propter
herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi iohannes. Non licet
tibi habere eam. et volens eum occidere timuit populum quia sicut
prophetam eum habebant. Die autem natalis herodis saltavit filia he-
rodiadis in medio. et placuit herodi. unde cum iuramento pol-
licitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. at illa premonita
a matre sua. Da mihi inquit hic in disco caput iohannis baptiste.
Et contristatus est rex propter iusiurandum. et propter eos qui pariter recumbe-
bant iussit dari. misitque et decollavit iohannem in car-
cere. et allatum est caput eius in disco et datum est puelle. et tulit puella
matri sue. et accedentes discipuli eius tulerunt corpus eius
et sepelierunt illud. et venientes nuntiaverunt ihesu. Quod cum audis-
set ihesus secessit inde in navicula in locum desertum seorsum.
et cum audissent turbe secute sunt eum pedestres de civitati-
bus. et exiens vidit turbam multam. et misertus est eis. et cu-
ravit languidos eorum. Vespere autem facto accesserunt ad eum
discipuli eius dicentes. Desertus est locus et hora iam pre-
teriit. Dimitte turbas ut euntes in castella emant si-
bi escas. Ihesus autem dixit eis. Non habent necesse ire. date illis
vos manducare. Responderunt ei. Non habemus hic nisi quinque
panes et duos pisces. Qui ait eis. afferte mihi illos huc.
Et cum iussisset turbam discumbere super fenum. acceptis v panibus
et duobus piscibus aspiciens in celum benedixit. et fregit et de-
dit discipulis suis. Discipuli autem dederunt turbis. et mandu-
caverunt omnes et saturati sunt. et tulerunt reliquias fragmentorum
xii cophinos plenos. Manducantium autem fuit numerus v
milia virorum. exceptis mulieribus et parvulis. Et statim
compulit ihesus discipulos ascendere in naviculam et
precedere eum trans fretum. donec dimitteret turbas. Et dimis-
sa turba ascendit in montem solus orare. Vespere
autem facto solus erat ibi. Navicula autem in medio mari
iactabatur fluctibus. erat enim ventus contrarius. Quarta
autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super ma-
re. et videntes eum super mare ambulantem turba-
ti sunt dicentes quia fantasma est. et pre timore clama-
verunt. Statimque ihesus locutus est eis dicens. Habete fiduci-
am ego sum. nolite timere. Respondens autem petrus dixit. Do-
mine si tu es iube me venire ad te super aquas.

At ipse ait. veni. Et descendens petrus de navicula am-
bulabat super aquas ut veniret ad ihesum. Videns vero
ventum validum venientem timuit. et cum cepisset mer-
gi clamavit dicens. Domine salvum me fac. et continuo ihesus
extendens manum apprehendit eum. et ait illi. Modice fidei
quare dubitasti. Et cum ascendissent in naviculam cessavit
ventus. Qui autem in navicula erant venerunt et adorave-
runt eum dicentes. vere filius dei es. Et cum transfretas-
sent venerunt in terram genesar. Et cum cognovissent eum
viri loci illius miserunt in universam regionem illam
et obtulerunt ei omnes male habentes. et rogabant eum ut vel
fimbriam vestimenti eius tangerent. et quicumque tetigerunt sal-
vi facti sunt.

XV

Tunc accesserunt ad eum ab ierosolimis scribe et
pharisei dicentes. Quare discipuli tui transgrediun-
tur traditiones seniorum. Non enim lavant manus suas cum
panem manducant. Ipse autem respondens ait illis. Quare
et vos transgredimini mandatum dei propter traditionem
vestram. Nam deus dixit. honora patrem tuum et matrem
tuam. et qui maledixerit patri vel matri morte moria-
tur. Vos autem dicitis. Quicumque dixerit patri vel matri munus
quodcumque est a me est ex me est tibi proderit. et non honorifica-
vit patrem suum aut matrem suam. et irritum fecistis
mandatum dei propter traditionem vestram. ypocrite bene pro-
phetavit de vobis ysaias propheta dicens. populus hic labiis
me honorat. cor autem eorum longe est a me. Sine causa autem
colunt me docentes doctrinas et mandata hominum. Et con-
vocatis ad se turbis dixit eis. Audite et intelligite. Non quod
intrat in os coinquinat hominem. Tunc accedentes
discipuli eius dixerunt ei. Scis quia pharisei audito hoc verbo scan-
dalizati sunt. At ille respondens ait. Omnis plantatio quam non
plantavit pater meus celestis eradicabitur. Sinite illos.
ceci sunt et duces cecorum. Cecus autem si ceco ducatum prestet
ambo in foveam cadunt. Respondens autem petrus dixit ei. E-
dissere nobis parabolam istam. At ille dixit. Adhuc et vos
sine intellectu estis. Non intelligitis quia omne quod in os
intrat in ventrem vadit. et in secessum emittitur. que
autem procedunt de ore de corde exeunt. et ea coinquinant hominem.
De corde enim exeunt cogitationes male. homicidia. adulteria.
fornicationes. furta. falsa testimonia. blasphemie. Hec
sunt que coinquinant hominem. Non lotis autem manibus man-
ducare non coinquinat hominem. Et egressus inde ihesus seces-
sit in partes tyri et sydonis. et ecce mulier chananea
a finibus illis egressa. clamavit dicens ei. Miserere mei
domine fili david. filia mea male a demonio vexatur. Qui
non respondit ei verbum. et accedentes discipuli eius roga-
bant eum dicentes. Dimitte eam quia clamat post nos.
Ipse autem respondens ait. Non sum missus nisi ad oves que perierunt
domus israel. At illa venit et adoravit eum dicens. Domine
adiuva me. Qui respondens ait. Non est bonum sumere panem
filiorum et mittere canibus. At illa dixit. Etiam domine. Nam
et catelli edunt de micis que cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc
respondens ihesus ait illi. O mulier magna est fides tua.
fiat tibi sicut vis. et sanata est filia eius ex illa hora. Et
cum transisset inde ihesus venit secus mare galilee. et as-
cendens in montem sedebat ibi. et accesserunt ad eum
turbe multe habentes secum mutos. et claudos. debiles
et cecos. et alios multos. et proiecerunt eos ad pedes eius. et cu-

rauit eos: ita ut turbe mirarentur uidentes mutos loquen-
tes. et claudos ambulantes. cecos uidentes. et magnifica-
bant deum israel. Ihesus autem conuocatis discipulis suis dixit. Mi-
sereor turbe quia triduo iam perseuerant mecum. et non habent
quod manducent. et dimittere eos ieiunos nolo ne deficiant
in uia. Et dicunt ei discipuli. Unde ergo nobis in deserto panes
tantos. ut saturemus turbam tantam. Et ait illis ihesus. Quot
panes habetis. At illi dixerunt. vii. et paucos pisciculos. Et pre-
cepit turbe ut discumberent super terram. Et accipiens .vii. panes et
pisces. et gratias agens. fregit. et dedit discipulis suis. et disci-
puli dederunt populo. Et comederunt omnes et saturati sunt. Et
quod superfuit de fragmentis tulerunt .vii. sportas plenas. Erant
autem qui manducauerunt .iiii. milia hominum extra paruulos
et mulieres. Et dimissa turba ascendit in nauiculam
et uenit in fines magedon.

XVI

Et accesserunt ad eum pharisei et saducei temptantes. et ro-
gauerunt eum ut signum de celo ostenderet eis. At ille respondens ait
illis. Facto uespere dicitis. serenum erit. rubicundum est enim celum.
et mane. Hodie tempestas. rutilat enim triste celum. Faciem ergo
celi diiudicare nostis. signa autem temporum non potestis scire. Genera-
tio mala et adultera signum querit. et signum non dabitur ei nisi signum ione
prophete. Et relictis illis abiit. Et cum uenissent discipuli eius trans fre-
tum obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis. Intuemini et ca-
uete a fermento phariseorum et saduceorum. At illi cogitabant
inter se dicentes. quia panes non accepimus. Sciens autem ihesus dixit
eis. Quid cogitatis inter uos modice fidei. quia panes non habetis.
Nondum intelligitis. neque recordamini .v. panum in .v. milia
hominum. et quot cophinos sumpsistis. Neque .vii. panum .iiii.
milia hominum. et quot sportas sumpsistis. Quare non intelligitis
quia non de pane dixi uobis. cauete a fermento phariseorum et sadu-
ceorum. Tunc intellexerunt. quia non dixit cauendum a fermen-
to panum. sed a doctrina phariseorum et saduceorum. Uenit autem
ihesus in partes cesaree philippi. et interrogabat discipulos
suos dicens. Quem dicunt homines esse filium hominis. At illi
dixerunt. Alii iohannem baptistam. alii autem heliam. alii uero
ieremiam. aut unum ex prophetis. Dicit illis ihesus. Uos autem quem
me esse dicitis. Respondens symon petrus dixit. Tu es christus filius
dei uiui. Respondens autem ihesus dixit ei. Beatus es symon bario-
na. quia caro et sanguis non reuelauit tibi. sed pater meus qui
est in celis. Et ego dico tibi. quia tu es petrus. et super hanc petram
edificabo ecclesiam meam. et porte inferi non preualebunt ad-
uersus eam. Et tibi dabo claues regni celorum. et quodcumque liga-
ueris super terram erit ligatum et in celis. et quodcumque solueris
super terram erit solutum et in celis. Tunc precepit discipulis
suis ut nemini dicerent quia ipse esset ihesus. Et inde cepit ihesus
ostendere discipulis suis. quia oporteret eum ire ierusalem. et multa
pati a senioribus et scribis et principibus sacerdotum. et occi-
di. et tertia die resurgere. Et assumens eum petrus cepit in-
crepare eum dicens illum. Absit a te domine. non erit tibi hoc.
Qui conuersus dixit petro. Uade post me sathana. scanda-
lum mihi es. quia non sapis ea que dei sunt. sed ea que hominum. Tunc ihesus
dixit discipulis suis. Si quis uult post me uenire
abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequa-
tur me. Qui enim uoluerit animam suam saluam facere perdet e-
am. Qui autem perdiderit animam suam propter me. inueniet eam.
Quid enim prodest homini si uniuersum mundum lucretur. anime uero sue
detrimentum patiatur. aut quam dabit homo commutationem pro ani-
ma sua. Filius enim hominis uenturus est in gloria patris sui. cum an-
gelis suis. et tunc reddet unicuique secundum opera eius. Amen dico uobis.
Sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem do-
nec uideant filium hominis uenientem in regno suo.

XVII

Et post dies sex assumpsit ihesus petrum et iacobum et iohannem fratrem
eius. et duxit illos in montem excelsum seorsum. et trans-
figuratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol. uestimen-
ta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt eis moy-
ses et helyas cum eo loquentes. Respondens autem petrus dixit ad ihesum.
Domine bonum est nos hic esse. Si uis faciamus hic tria tabernacula. tibi
unum. moysi unum. et helye unum. Adhuc eo loquente ecce nubes lu-
cida obumbrauit eos. Et ecce uox de nube dicens. Hic est filius meus
dilectus in quo michi bene complacui. ipsum audite. Et audientes dis-
cipuli ceciderunt in faciem suam. et timuerunt ualde. Et ac-
cessit ihesus. et tetigit eos. dixitque eis. Surgite. et nolite timere.
Leuantes autem oculos suos neminem uiderunt nisi solum ihesum.
Et descendentibus illis de monte precepit illis ihesus dicens. Ne-
mini dixeritis uisionem donec filius hominis a mortuis resur-
gat. Et interrogauerunt eum discipuli eius dicentes. Quid ergo scri-
be dicunt quod heliam oporteat primum uenire. At ille respondens
ait eis. Helyas quidem uenturus est. et restituet omnia. Dico autem uobis
quia helyas iam uenit. et non cognouerunt eum. sed fecerunt in eo quecumque
uoluerunt. Sic et filius hominis passurus est ab eis. Tunc intellexerunt dis-
cipuli quia de iohanne baptista dixisset eis. Et cum uenisset ad turbam
accessit ad eum homo genibus prouolutus ante eum dicens. Domine
miserere filio meo quia lunaticus est. et male patitur. Nam
sepe cadit in ignem. et crebro in aquam. et obtuli eum dis-
cipulis tuis. et non potuerunt curare eum. Respondens ihesus ait. O ge-
neratio incredula et peruersa quousque ero uobiscum.
usque patiar uos. afferte huc illum ad me. Et increpauit
eum ihesus. et exiit ab eo demonium. et curatus est puer ex illa ho-
ra. Tunc accesserunt discipuli ad ihesum secreto. et dixerunt ei. Qua-
re nos non potuimus eicere illum. Dixit illis ihesus. Propter incredulitatem
uestram. Amen quippe dico uobis. Si habueritis fidem sicut
granum synapis dicetis monti huic transi hinc. et tran-
sibit. et nichil impossibile erit uobis. Hoc autem genus non eicitur
nisi per orationem et ieiunium. Conuersantibus autem eis in galilea
dixit illis ihesus. Filius hominis tradendus est in manus hominum
et occident eum. et tertia die resurget. Et contristati sunt uehe-
menter. Et cum uenissent capharnaum accesserunt qui didrag-
ma accipiebant ad petrum. et dixerunt ei. Magister uester non
soluit didragma. Ait. Etiam. Et cum intrasset in do-
mum preuenit eum ihesus dicens. Quid tibi uidetur symon. Re-
ges terre a quibus accipiunt tributum uel censum. a filiis suis
an ab alienis. Et ille dixit. Ab alienis. Dixit illi ihesus.
Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos. uade ad
mare. et mitte hamum. et eum piscem qui primus ascenderit
tolle. et aperto ore eius inuenies staterem. illum sumens da
eis pro me et pro te.

XVIII

In illa hora accesserunt ad ihesum discipuli dicentes. Quis putas
maior est in regno celorum. Et aduocans ihesus paruulum statuit
eum in medio eorum. et dixit. Amen dico uobis. nisi conuersi fu-
eritis. et efficiamini sicut paruuli non intrabitis in regnum
celorum. Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste. hic
est maior in regno celorum. Et qui susceperit unum paruulum talem
in nomine meo me suscipit. Qui autem scandalizauerit unum
de pusillis istis minimis qui in me credunt expedit
ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius. et demergatur in
profundum maris. Ue mundo ab scandalis. necesse est enim ut ue-

niant scandala. Verumtamen ve homini illi per quem scandalum venit.
Si autem manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscide eum et pro
ice abs te. Bonum est tibi ad vitam ingredi debilem vel claudum
quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem eternum. Et si
oculus tuus scandalizat te, erue eum et proice abs te. Bonum est tibi cum uno oculo
in vitam intrare quam duos oculos habentem mitti in gehen
nam ignis. Videte ne contempnatis unum ex pusillis his. Di
co enim vobis quia angeli eorum in celis semper vident faciem patris
mei qui in celis est. Venit enim filius hominis salvare quod perierat. Quid
vobis videtur? Si fuerint alicui centum oves et erraverit una ex
eis, nonne relinquit nonaginta novem in deserto et vadit
querere eam que erravit? Et si contigerit ut inveniat eam, amen di
co vobis quia gaudebit super eam magis quam super .xc. ix. que
non erraverunt. Sic non est voluntas ante patrem vestrum qui in celis est
ut pereat unus de pusillis istis. Si autem peccaverit in te frater tuus, va
de et corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus
es fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum unum vel duos
ut in ore duorum testium vel trium stet omne verbum. Quod si non au
dierit eos, dic ecclesie. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut
ethnicus et publicanus. Amen dico vobis, quecumque alligaveritis
super terram erunt ligata et in celis, et quecumque solveritis super terram
erunt soluta et in celo. Iterum dico vobis quia si duo ex vobis consen
serint super terram de omni re quamcumque petierint, fiet illis a patre
meo qui in celis est. Ubi enim duo vel tres sunt congregati
in nomine meo, ibi sum ego in medio eorum. Tunc accedens ad eum
Petrus dixit: Domine, quotiens peccabit in me frater meus et di
mittam ei? usque septies? Dixit illi Ihesus: Non dico tibi usque sep
ties, sed usque septuagesies septies. Ideo assimilatum est
regnum celorum homini regi qui voluit rationem ponere cum servis suis.
Et cum cepisset rationem ponere, oblatus est ei unus qui debebat .x. mi
lia talenta. Cum autem non haberet unde redderet, iussit eum dominus eius ve
nundari et uxorem eius et filios et omnia que habebat et reddi. Procidens
autem servus ille rogabat eum dicens: Patientiam habe in me et omnia
reddam tibi. Misertus autem dominus servi illius dimisit eum et debitum
dimisit ei. Egressus autem servus ille invenit unum de conser
vis suis qui debebat ei .c. denarios, et tenens suffocabat
eum dicens: Redde quod debes. Et procidens conservus eius ro
gabat eum dicens: Patientiam habe in me et omnia reddam tibi. Il
le autem noluit, sed abiit et misit eum in carcerem donec red
deret debitum. Videntes autem conservi eius que fiebant contristati
sunt valde, et venerunt et narraverunt domino suo omnia que facta fu
erant. Tunc vocavit illum dominus suus et dixit illi: Serve ne
quam, omne debitum remisi tibi quoniam rogasti me. Nonne ergo
oportuit et te misereri conservi tui sicut et ego miser
tus sum tui? Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoadusque
redderet universum debitum. Sic et pater meus celestis faciet
vobis si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

XIX

Et factum est cum consummasset Ihesus sermones
istos, migravit a Galilea et venit in fines Iudee
trans Iordanem, et secute sunt eum turbe multe, et cura
vit eos ibi. Et accesserunt ad eum pharisei temptantes eum
et dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam quacumque
ex causa? Qui respondens ait eis: Non legistis quia qui fecit homi
nem ab initio masculum et feminam fecit eos? et dixit:
Propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adherebit uxori sue
et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo sed una
caro. Quod ergo deus coniunxit homo non separet. Dicunt illi: Quid ergo
Moyses mandavit dari libellum repudii et dimittere?

Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vo
bis dimittere uxores vestras; ab initio autem non fuit sic. Dico autem
vobis quia quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob forni
cationem et aliam duxerit, mechatur, et qui dimissam du
xerit mechatur. Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa hominis cum
muliere, non expedit nubere. Qui dixit illis: Non omnes capi
unt verbum istud, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi qui
de matris utero sic nati sunt, et sunt eunuchi qui facti sunt ab homini
bus, et sunt eunuchi qui castraverunt se ipsos propter regnum celorum.
Qui potest capere capiat. Tunc oblati sunt ei parvuli ut ma
nus eis imponeret et oraret. Discipuli autem eius increpabant
eos. Ihesus vero ait eis: Sinite parvulos venire ad me et
nolite prohibere; talium est enim regnum celorum. Et cum imposuisset
eis manus, abiit inde. Et ecce unus accedens illi ait: Magi
ster bone, quid boni faciam ut habeam vitam eternam? Qui
dicit ei: Quid me interrogas de bono? Unus est bonus deus.
Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. Dicit illi:
Que? Ihesus autem dixit: Non homicidium facies. Non adulterabis.
Non facies furtum. Non falsum testimonium dices. Honora pa
trem tuum et matrem, et diliges proximum tuum sicut te ipsum.
Dicit illi adolescens: Omnia hec custodivi a iuven
tute mea. Quid adhuc michi deest? Ait illi Ihesus: Si vis per
fectus esse, vade et vende omnia que habes et da pauperibus, et habebis
thesaurum in celo; et veni, sequere me. Cum audisset autem ado
lescens verbum hoc, abiit tristis; erat enim habens multas possessiones. Ihesus
autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis quia dives diffici
le intrabit in regnum celorum. Et iterum dico vobis: Facilius est ca
melum per foramen acus transire quam divitem intrare in reg
num celorum. Auditis autem his discipuli mirabantur valde dicen
tes: Quis poterit ergo salvus esse? Aspiciens autem Ihesus dixit eis:
Apud homines hoc impossibile est, apud deum autem omnia possibilia
sunt. Tunc respondens Petrus dixit ei: Ecce nos qui reliquimus omnia
et secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Ihesus autem dixit illis: Amen
dico vobis quod vos qui secuti estis me, in regeneratione cum se
derit filius hominis in sede maiestatis sue, sedebitis et vos
super sedes .xii. iudicantes .xii. tribus Israel. Et omnis qui reliquerit
domum vel fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut ux
orem aut filios aut agros propter nomen meum, centuplum ac
cipiet et vitam eternam possidebit. Multi autem erunt primi
novissimi et novissimi primi.

XX

Simile est regnum celorum homini patrifamilias qui exiit primo
mane conducere operarios in vineam suam. Conventione
autem facta cum operariis ex denario diurno misit eos in vi
neam suam. Et egressus circa horam tertiam vidit alios
stantes in foro otiosos, et dixit illis: Ite et vos in vine
am meam, et quod iustum fuerit dabo vobis. Illi autem abierunt.
Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam et fecit
similiter. Circa undecimam vero exiit et invenit
alios stantes et dixit eis: Quid hic statis tota die otiosi?
Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in
vineam meam. Cum sero autem factum esset, dicit dominus vi
nee procuratori suo: Voca operarios et redde illis merce
dem suam, incipiens a novissimis usque ad primos.
Cum venissent ergo qui circa undecimam horam ve
nerant, acceperunt singulos denarios. Venientes
autem et primi arbitrati sunt quod plus essent accepturi; acce
perunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes mur
murabant adversus patrem familias dicentes: Hii novissimi

novissimi una hora fecerunt et pares illos nobis fecisti qui
portavimus pondus diei et aestus. At ille respondens uni eorum dixit
amice non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario convenisti
mecum? Tolle quod tuum est et vade. Volo autem et huic no
vissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An
oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Sic erunt novissimi pri
mi et primi novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero
electi. Et ascendens Iesus Ierosolimam assumpsit .xii. dis
cipulos suos secreto et ait illis: Ecce ascendimus Ierosolimam
et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et condemp
nabunt eum morte. Et tradent eum gentibus ad deludendum
et flagellandum et crucifigendum et tertia die resurget.
Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedei cum filiis suis
adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis?
Ait illi: Dic ut sedeant hii duo filii mei unus ad dex
teram tuam et unus ad sinistram in regno tuo. Respon
dens autem Iesus dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere
calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. Ait illis:
Calicem quidem meum bibetis. Sedere autem ad sinistram
meam vel ad dexteram non est meum dare vobis sed quibus
paratum est a patre meo. Et audientes .x. indignati sunt de duo
bus fratribus. Iesus autem vocavit eos ad se et ait: Scitis quia prin
cipes gentium dominantur eorum et qui maiores sunt potestatem
exercent in eos. Non ita erit inter vos, sed quicumque vo
luerit inter vos maior fieri sit vester minister. Et qui
cumque voluerit inter vos primus esse erit vester servus. Sicut
filius hominis non venit ministrari sed ministrare et dare
animam suam redemptionem pro multis. Et egredien
tibus illis ab Iericho secuta est eum turba multa. Et ec
ce duo ceci sedentes secus viam audierunt quia Iesus
transiret et clamaverunt dicentes: Domine miserere nostri
fili David. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At
illi magis ac magis clamabant dicentes: Domine mi
serere nostri fili David. Et stetit Iesus et vocavit eos et ait:
Quid vultis ut faciam vobis? Dicunt illi: Domine ut ape
riantur oculi nostri. Misertus autem eorum Iesus tetigit oculos eorum
et confestim viderunt et secuti sunt eum.

XXI

Et cum appropinquassent Ierosolimam et venissent Beth
phage ad montem Oliveti, tunc Iesus misit duo
os discipulos suos dicens illis: Ite in castellum quod contra vos
est et statim invenietis asinam alligatam et pul
lum cum ea; solvite et adducite mihi. Et si quis vobis aliquid di
xerit dicite quia dominus his opus habet, et confestim dimittet
eos. Hoc autem totum factum est ut adimpleretur quod dictum est
per prophetam dicentem: Dicite filie Syon: Ecce rex tuus
venit tibi mansuetus sedens super asinam et pullum filium
subiugalis. Euntes autem discipuli fecerunt sicut precepit
illis Iesus. Et adduxerunt asinam et pullum et imposuerunt super
eos vestimenta sua et eum desuper sedere fecerunt. Plurima
autem turba straverunt vestimenta sua in via. Alii autem
cedebant ramos de arboribus et sternebant in via.
Turbe autem que precedebant et que sequebantur clamabant di
centes: Osanna filio David. Benedictus qui venit in nomine
domini. Osanna in excelsis. Et cum intrasset Ierosolimam
commota est universa civitas dicens: Quis est hic? Populi autem di
cebant: Hic est Iesus propheta a Nazareth Galilee. Et intra
vit Iesus in templum dei et eiciebat omnes vendentes
et ementes de templo et mensas nummulariorum et cathedras
vendentium columbas evertit. Et dixit eis: Scriptum est: Domus mea
domus orationis vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam la
tronum. Et accesserunt ad eum ceci et claudi in templo et sana
vit eos. Videntes autem principes sacerdotum et scribe mirabi
lia que fecit et pueros clamantes in templo et dicentes: O
sanna filio David, indignati sunt et dixerunt ei: Audis quid
isti dicunt? Iesus autem dixit eis: Utique. Numquam legistis quia ex
ore infantium et lactantium perfecisti laudem? Et relictis
illis abiit foras extra civitatem in Bethaniam ibi
que mansit et docebat eos de regno dei. Mane autem rever
tens in civitatem esuriit. Et videns fici arborem u
nam secus viam venit ad eam et nichil invenit in
ea nisi folia tantum. Et ait illi: Numquam ex te fructus nascatur
in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea. Et videntes
discipuli mirati sunt dicentes: Quomodo continuo aruit? Res
pondens autem Iesus ait eis: Amen dico vobis si habueritis fidem et non
hesitaveritis non solum de ficulnea facietis sed et si huic
monti dixeritis tolle te et iacta te in mare, et ita
fiet. Et omnia quecumque petieritis in oratione credentes accipie
tis. Et cum venisset in templum accesserunt ad eum docentem
principes sacerdotum et seniores populi dicentes: In qua potestate
hec facis et quis dedit tibi hanc potestatem? Respondens Iesus
dixit: Interrogabo vos et ego unum sermonem quem si
dixeritis mihi et ego vobis dicam in qua potestate hec fa
cio. Baptismus Iohannis unde erat? ex celo an ex hominibus? At
illi cogitabant inter se dicentes: Si dixerimus ex celo,
dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixeri
mus ex hominibus, timemus turbam; omnes enim habebant Iohannem
sicut prophetam. Et respondentes ad Iesum dixerunt: Nescimus. Et
ait illis et ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate hec facio.
Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos fi
lios et accedens ad primum dixit: Fili vade operare hodie in
vineam meam. Ille autem respondens ait: Nolo. Postea autem pe
nitentia motus abiit. Accedens autem ad alterum dixit simili
ter. Ille respondens ait: Eo domine, et non ivit. Quis ex duobus (eo .i. vado)
voluntatem fecit patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Iesus:
Amen dico vobis quia publicani et meretrices precedent
vos in regnum dei. Venit enim ad vos Iohannes in via iusti
tie et non credidistis ei; publicani autem et meretrices credide
runt ei. Vos autem videntes nec penitentiam habuistis postea ut
crederetis ei. Aliam parabolam audite. Homo erat pater
familias qui plantavit vineam et sepem circumdedit ei
et fodit in ea torcular et edificavit turrim et locavit eam
agricolis et peregre profectus est. Cum autem tempus fructuum appro
pinquasset misit servos suos ad agricolas ut acciperent
fructus eius. Et agricole apprehensis servis eius alium cecide
runt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt. Iterum misit alios
servos plures prioribus et fecerunt illis similiter. Novissime autem
misit ad eos filium suum dicens: Verebuntur filium meum.
Agricole autem videntes filium dixerunt intra se: Hic est he
res; venite occidamus eum et habebimus hereditatem eius.
Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam et occiderunt. Cum
ergo venerit dominus vinee quid faciet agricolis illis? Aiunt
illi: Malos male perdet et vineam suam locabit ali
is agricolis qui reddant ei fructum temporibus suis. Dicit illis
Iesus: Numquam legistis in scripturis: Lapidem quem reprobaverunt
edificantes hic factus est in caput anguli; a domino factum
est istud et est mirabile in oculis nostris. Ideo dico vobis

quia auferetur a vobis regnum Dei et dabitur genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit super lapidem istum confringetur; super quem vero ceciderit conteret eum. Et cum audissent principes sacerdotum et pharisaei parabolas eius, cognoverunt quod de ipsis diceret. Et quaerentes eum tenere timuerunt turbas, quia sicut prophetam eum habebant. Et respondens Iesus dixit iterum in parabolis eis dicens:

XXII

Simile factum est regnum caelorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolebant venire. Iterum misit alios servos dicens: Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia occisa, et omnia parata; venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam; reliqui vero tenuerunt servos eius et contumeliis affectos occiderunt. Rex vero cum audisset iratus est, et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos et civitatem illorum succendit. Tunc ait servis suis: Nuptiae quidem paratae sunt, sed qui invitati fuerant non erant digni. Ite ergo ad exitus viarum, et quoscumque inveneritis vocate ad nuptias. Et egressi servi eius in vias congregaverunt omnes quos invenerunt, bonos et malos, et impletae sunt nuptiae discumbentium. Intravit autem rex ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus eius et pedibus mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus et stridor dentium. Multi autem sunt vocati, pauci vero electi. Tunc abeuntes pharisaei consilium inierunt ut caperent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: Magister, scimus quia verax es et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo; non enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis quid tibi videtur: licet censum dari Caesari an non? Cognita autem Iesus nequitia eorum ait: Quid me temptatis, hypocritae? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Iesus: Cuius est imago haec et superscriptio? Dicunt ei: Caesaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari, et quae sunt Dei Deo. Et audientes mirati sunt, et relicto eo abierunt. In illo die accesserunt ad eum sadducaei, qui dicunt non esse resurrectionem, et interrogaverunt eum dicentes: Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater eius uxorem illius et suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos septem fratres; et primus uxore ducta defunctus est, et non habens semen reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter secundus et tertius usque ad septimum. Novissime autem omnium et mulier defuncta est. In resurrectione ergo cuius erit de septem uxor? Omnes enim habuerunt eam. Respondens autem Iesus ait illis: Erratis nescientes scripturas neque virtutem Dei. In resurrectione enim neque nubent neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in caelo. De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est a Domino dicente vobis: Ego sum Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Iacob? Non est Deus mortuorum sed viventium. Et audientes turbae mirabantur in doctrina eius. Pharisaei autem audientes quod silentium imposuisset sadducaeis convenerunt in unum, et interrogavit eum unus ex eis legis doctor temptans eum: Magister, quod est mandatum magnum in lege? Ait illi Iesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et in tota anima tua et in tota mente tua. Hoc est maximum et primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet et prophetae.

Congregatis autem pharisaeis interrogavit eos Iesus dicens: Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei: David. Ait illis: Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius eius est? Et nemo poterat respondere ei verbum, neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

XXIII

Tunc Iesus locutus est ad turbas et ad discipulos suos dicens: Super cathedram Moysi sederunt scribae et pharisaei. Omnia ergo quaecumque dixerint vobis servate et facite; secundum vero opera eorum nolite facere: dicunt enim et non faciunt. Alligant enim onera gravia et importabilia et imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea movere. Omnia vero opera sua faciunt ut videantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria sua et magnificant fimbrias. Amant autem primos recubitus in cenis et primas cathedras in synagogis et salutationes in foro et vocari ab hominibus rabbi. Vos autem nolite vocari rabbi; unus est enim magister vester, omnes autem vos fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis super terram; unus est enim pater vester qui in caelis est. Nec vocemini magistri, quia magister vester unus est, Christus. Qui maior est vestrum erit minister vester. Qui autem se exaltaverit humiliabitur, et qui se humiliaverit exaltabitur. Vae autem vobis scribae et pharisaei hypocritae, quia clauditis regnum caelorum ante homines; vos enim non intratis nec introeuntes sinitis intrare. Vae vobis scribae et pharisaei hypocritae, quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes; propter hoc amplius accipietis iudicium. Vae vobis scribae et pharisaei hypocritae, quia circuitis mare et aridam ut faciatis unum proselytum, et cum fuerit factus facitis eum filium gehennae duplo quam vos. Vae vobis duces caeci, qui dicitis: Quicumque iuraverit per templum, nihil est; qui autem iuraverit in auro templi, debet. Stulti et caeci, quid enim maius est, aurum an templum quod sanctificat aurum? Et quicumque iuraverit in altari, nihil est; quicumque autem iuraverit in dono quod est super illud, debet. Caeci, quid enim maius, donum an altare quod sanctificat donum? Qui ergo iurat in altari, iurat in eo et in omnibus quae super illud sunt. Et quicumque iuraverit in templo, iurat in illo et in eo qui habitat in ipso. Et qui iurat in caelo, iurat in throno Dei et in eo qui sedet super eum. Vae vobis scribae et pharisaei hypocritae, qui decimatis mentam et anethum et cyminum, et reliquistis quae graviora sunt legis, iudicium et misericordiam et fidem. Haec oportuit facere et illa non omittere. Duces caeci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. Vae vobis scribae et pharisaei hypocritae, quia mundatis quod deforis est calicis et paropsidis, intus autem pleni estis rapina et immunditia. Pharisaee caece, munda prius quod intus est calicis et paropsidis, ut fiat id quod deforis est mundum. Vae vobis scribae et pharisaei hypocritae, quia similes estis sepulchris dealbatis, quae a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia. Sic et vos a foris quidem paretis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate. Vae vobis scribae et pharisaei hypocritae, qui aedificatis sepulchra prophetarum et ornatis monumenta iustorum et dicitis: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. Itaque testimonio estis vobismet ipsis quia filii estis eorum

qui prophetas occiderunt. Et vos implete mensuram patrum vestrorum. Serpentes genimina viperarum quomodo fugietis a iudicio gehennae? Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes et scribas et ex illis occidetis et crucifigetis et ex eis flagellabitis in synagogis vestris et persequemini de civitate in civitatem ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariae filii Barachiae quem occidistis inter templum et altare. Amen dico vobis venient haec omnia super generationem istam. Hierusalem Hierusalem quae occidis prophetas et lapidas eos qui ad te missi sunt quotiens volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas et noluisti. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis non me videbitis amodo donec dicatis benedictus qui venit in nomine Domini.

XXIIII

Et egressus Iesus de templo ibat. Et accesserunt discipuli eius ut ostenderent ei aedificationes templi. Ipse autem respondens dixit illis videtis haec omnia? Amen dico vobis non relinquetur hic lapis super lapidem qui non destruatur. Sedente autem eo super montem Oliveti accesserunt ad eum discipuli secreto dicentes: Dic nobis quando haec erunt et quod signum adventus tui et consummationis saeculi. Et respondens Iesus dixit illis: Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes ego sum Christus et multos seducent. Audituri enim estis proelia et opiniones proeliorum. Videte ne turbemini. Oportet enim haec fieri sed nondum est finis. Consurget enim gens in gentem et regnum in regnum et erunt pestilentiae et fames et terraemotus per loca. Haec autem omnia initia sunt dolorum. Tunc tradent vos in tribulationem et occident vos et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Et tunc scandalizabuntur multi et invicem tradent et odio habebunt invicem. Et multi pseudoprophetae surgent et seducent multos. Et quoniam habundabit iniquitas refrigescet caritas multorum. Qui autem perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Et praedicabitur hoc evangelium regni in universo orbe in testimonium omnibus gentibus et tunc veniet consummatio. Cum ergo videritis abominationem desolationis quae dicta est a Danihele propheta stantem in loco sancto qui legit intellegat. Tunc qui in Iudaea sunt fugiant ad montes et qui in tecto non descendat tollere aliquid de domo sua et qui in agro non revertatur tollere tunicam suam. Vae autem praegnantibus et nutrientibus in illis diebus. Orate autem ut non fiat fuga vestra hieme vel sabbato. Erit enim tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi usque modo neque fiet. Et nisi breviati fuissent dies illi non fieret salva omnis caro, sed propter electos breviabuntur dies illi. Tunc si quis vobis dixerit ecce hic est Christus aut illic nolite credere. Surgent enim pseudochristi et pseudoprophetae et dabunt signa magna et prodigia ita ut in errorem inducantur si fieri potest etiam electi. Ecce praedixi vobis. Si ergo dixerint vobis ecce in deserto est nolite exire, ecce in penetralibus nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente et paret usque in occidentem ita erit et adventus Filii hominis. Ubicumque fuerit corpus ibi congregabuntur et aquilae. Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur et luna non dabit lumen suum et stellae cadent de caelo et virtutes caelorum movebuntur. Et tunc parebit signum Filii hominis in caelo et tunc plangent omnes tribus terrae et videbunt Filium hominis venientem in nubibus caeli cum virtute multa et maiestate. Et mittet angelos suos cum tuba et voce magna et congregabunt electos eius a quattuor ventis a summis caelorum usque ad terminos eorum. Ab arbore autem fici discite parabolam cum iam ramus eius tener fuerit et folia nata scitis quia prope est aestas. Ita et vos cum videritis haec omnia scitote quia prope est in ianuis. Amen dico vobis quia non praeteribit generatio haec donec omnia fiant. Caelum et terra transibunt verba autem mea non praeteribunt. De die autem illa et hora nemo scit neque angeli caelorum nisi solus Pater. Sicut autem fuit in diebus Noe ita erit et adventus Filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes nubentes et nuptum tradentes usque ad eum diem quo introivit in arcam Noe et non cognoverunt donec venit diluvium et tulit omnes, ita erit adventus Filii hominis. Tunc duo erunt in agro unus assumetur et alter relinquetur. Duae molentes in mola una assumetur et altera relinquetur. Duo in lecto unus assumetur et alter relinquetur. Vigilate ergo quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Illud autem scitote quia si sciret pater familias qua hora fur venturus esset vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam. Ideo et vos estote parati quia qua nescitis hora Filius hominis venturus est. Quis putas est fidelis servus et prudens quem constituit dominus suus super familiam suam ut det illis cibum in tempore? Beatus ille servus quem cum venerit dominus eius invenerit sic facientem. Amen dico vobis quoniam super omnia bona sua constituet eum. Si autem dixerit malus ille servus in corde suo moram facit dominus meus venire et coeperit percutere conservos suos, manducet autem et bibat cum ebriosis, veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua ignorat et dividet eum partemque eius ponet cum hypocritis. Illic erit fletus et stridor dentium.

XXV

Tunc simile erit regnum caelorum decem virginibus quae accipientes lampades suas exierunt obviam sponso et sponsae. Quinque autem ex eis erant fatuae et quinque prudentes. Sed quinque fatuae acceptis lampadibus non sumpserunt oleum secum, prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso dormitaverunt omnes et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines illae et ornaverunt lampades suas. Fatuae autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro quia lampades nostrae extinguuntur. Responderunt prudentes dicentes: Ne forte non sufficiat nobis et vobis ite potius ad vendentes et emite vobis. Dum autem irent emere venit sponsus et quae paratae erant intraverunt cum eo ad nuptias et clausa est ianua. Novissime autem veniunt et reliquae virgines dicentes: Domine Domine aperi nobis. At ille respondens ait: Amen dico vobis nescio vos. Vigilate itaque et orate quia nescitis diem neque horam. Sicut enim homo peregre proficiscens vocavit servos suos et tradidit illis bona sua et uni dedit quinque talenta alii autem duo alii vero unum unicuique secundum propriam virtutem et profectus est statim. Abiit autem et qui quinque talenta acceperat et operatus est in eis et lucratus est alia quinque. Similiter et qui duo acceperat lucratus est alia duo. Qui autem unum acceperat abiens fodit in terram et abscondit pecuniam domini sui. Post multum vero temporis venit dominus servorum illorum et posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat obtulit alia quinque talenta dicens: Domine quinque talenta tradidisti mihi ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serve bone et fidelis quia super pauca fuisti fidelis

super multa te constituam. intra in gaudium domini tui. Acces-
sit autem et qui duo talenta acceperat et ait. Domine duo talenta
tradidisti mihi. ecce alia duo superlucratus sum. Ait illi dominus eius.
Euge serve bone et fidelis. quia super pauca fuisti fidelis super mul-
ta te constituam. intra in gaudium domini tui. Accedens autem
et qui unum talentum acceperat ait. Domine scio quia homo durus es. metis
ubi non seminasti. et congregas ubi non sparsisti. et timens abii et
abscondi talentum tuum in terra. ecce habes quod tuum est. Respondens
autem dominus eius dixit ei. Serve male et piger. sciebas quia me-
to ubi non semino. et congrego ubi non sparsi. oportuit ergo te pe-
cuniam meam committere nummulariis. et ego veniens re-
cepissem utique quod meum est cum usura. Tollite itaque ab eo ta-
lentum. et date ei qui habet x talenta. Omni enim habenti dabitur
et habundabit. ei autem qui non habet. et quod videtur habere auferetur
ab eo. Et inutilem servum eicite in tenebras exteriores. illic
erit fletus et stridor dentium. Cum autem venerit filius hominis in
maiestate sua. et omnes angeli eius cum eo. tunc sedebit super
sedem maiestatis sue. et congregabuntur ante eum omnes gen-
tes. et separabit eos ab invicem. sicut pastor segregat
oves ab hedis. et statuet oves quidem a dextris suis. hedos
autem a sinistris. Tunc dicet rex his qui a dextris eius erunt.
Venite benedicti patris mei possidete paratum vobis regnum
a constitutione mundi. Esurivi enim et dedistis mihi manducare. Si-
tivi et dedistis mihi bibere. hospes eram et collegistis me.
nudus et cooperuistis me. infirmus et visitastis me. In car-
cere eram et venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti dicen-
tes. Domine quando vidimus te esurientem et pavimus. sitientem
et dedimus tibi potum. quando autem te vidimus hospitem et collegimus
te. aut nudum et cooperuimus te. aut quando te vidimus infirmum
aut in carcere et venimus ad te. Et respondens dicet illis. Amen dico
vobis quamdiu fecistis uni ex minimis his fratribus meis mi-
nimis mihi fecistis. Tunc dicet rex et his qui a sinistris eius
erunt. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus
est diabolo et angelis eius. Esurivi enim et non dedistis mihi man-
ducare. sitivi et non dedistis mihi bibere. hospes eram et non
collegistis me. nudus et non cooperuistis me. infirmus et in car-
cere et non visitastis me. Tunc respondebunt ei et ipsi dicentes. Domine quando vi-
dimus te esurientem. aut sitientem. aut hospitem aut
nudum aut infirmum vel in carcere et non ministravimus tibi.
Tunc respondebit illis dicens. Amen dico vobis quamdiu non fe-
cistis uni de minoribus his. nec mihi fecistis. Et ibunt hii
in supplicium eternum. iusti autem in vitam eternam. XXVI

Et factum est cum consummasset Iesus sermones hos omnes dixit
discipulis suis. Scitis quia post biduum pascha fiet. et filius
hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc congregati sunt principes sacer-
dotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum qui di-
cebatur Cayphas. et consilium fecerunt ut Iesum dolo tenerent et
occiderent. Dicebant autem. Non in die festo. ne forte tu-
multus fieret in populo. Cum autem esset Iesus in Bethania in do-
mo Symonis leprosi. accessit ad eum mulier habens alabau-
strum unguenti preciosi. et effudit super caput ipsius recumben-
tis. Videntes autem discipuli indignati sunt di-
centes. Ut quid perditio hec. potuit enim venundari multo et dari
pauperibus. Sciens autem Iesus ait illis. Quid molesti estis hu-
ic mulieri. opus enim bonum operata est in me. Nam pauperes semper ha-
betis vobiscum. me autem non semper habebitis. Mittens enim hec un-
guentum hoc in corpus meum. ad sepeliendum me fecit.
Amen dico vobis ubicumque predicatum fuerit hoc evangelium
in toto mundo dicetur et quod hec fecit in memoriam eius. Tunc
abiit unus de xii. qui dicebatur Iudas Scarioth ad princi-
pes sacerdotum. et ait illis. Quid vultis mihi dare. et ego eum
vobis tradam. At illi constituerunt ei xxx argenteos. Et ex-
inde querebat oportunitatem ut eum traderet. Prima autem
die azimorum accesserunt discipuli ad Iesum dicentes. Ubi
vis paremus tibi comedere pascha. At Iesus dixit. Ite
in civitatem ad quendam et dicite ei. Magister dicit. Tempus meum
prope est. apud te facio pascha cum discipulis meis. Et fe-
cerunt discipuli sicut precepit eis Iesus. et paraverunt pascha. Ves-
pere autem facto discumbebat cum xii discipulis suis. Et edentibus
illis dixit. Amen dico vobis quia unus vestrum me traditurus
est. Et contristati valde ceperunt singuli dicere. Numquid ego sum
domine. At ille respondens ait. Qui intingit mecum manum in
parapside hic me tradet. Filius quidem hominis vadit sicut scrip-
tum est de eo. ve autem homini illi per quem filius hominis tradetur.
Bonum erat illi si natus non fuisset homo ille. Respondens autem ·homo
Iudas qui tradidit eum dixit. Numquid ego sum rabbi. Ait
illi. Tu dixisti. Cenantibus autem illis accepit Iesus panem
et benedixit ac fregit. deditque discipulis suis et ait. Ac- accipite
cipite et comedite hoc est corpus meum. Et accipiens ca-
licem gratias egit. et dedit discipulis illis dicens. Bibite
ex hoc omnes. Hic est sanguis meus novi testamenti.
qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico
autem vobis. Non bibam amodo de hoc genimine vitis
usque in diem illum cum illud vobiscum bibam novum
in regno patris mei. Et hymno dicto exierunt in montem
Oliveti. Tunc dicit illis Iesus. Omnes vos scandalum patiemi-
ni in me in ista nocte. Scriptum est enim. Percutiam pasto-
rem. et dispergentur oves gregis. Postquam autem resurrexe-
ro precedam vos in Galileam. Respondens
autem Petrus ait illi. Et si omnes scandalizati fuerint in
te. ego numquam scandalizabor. Ait illi Iesus. Amen dico
tibi quia in hac nocte antequam gallus cantet ter me ne-
gabis. Ait illi Petrus. Etiam si oportuerit me mori tecum
non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt. Tunc venit
Iesus cum illis in villam que dicitur Gessemani. et dixit dis-
cipulis suis. Sedete hic donec vadam illuc et orem. Et
assumpto Petro et duobus filiis Zebedei cepit contrista-
ri et mestus esse. Tunc ait illis. Tristis est anima mea usque
ad mortem. Sustinete hic et vigilate mecum. Et progres-
sus pusillum procidit in faciem suam orans et dicens.
Pater mi si possibile est transeat a me calix iste. Verum-
tamen non sicut ego volo sed sicut tu vis. Et venit ad disci-
pulos suos et invenit eos dormientes. et dixit Petro
sic. Non potuistis una hora vigilare mecum. Vigilate
et orate ut non intretis in temptationem. Spiritus quidem
promptus est caro autem infirma. Iterum secundo abiit et ora-
vit dicens. Pater mi si non potest transire hic calix nisi
bibam illum fiat voluntas tua. Et venit iterum et in-
venit eos dormientes. erant enim oculi eorum gravati.
Et relictis illis iterum abiit et oravit tercio eundem sermo-
nem dicens. Tunc venit ad discipulos suos et dixit
illis. Dormite iam et requiescite. Ecce appropinquavit
hora. et filius hominis tradetur in manus peccatorum. Sur-
gite eamus. ecce appropinquavit qui me tradet. Adhuc eo
loquente ecce Iudas unus de xii. et cum eo venit turba
multa. cum gladiis et fustibus missi a principibus

sacerdotum et senioribus populi. Qui autem tradidit eum dedit eis signum dicens: Quemcumque osculatus fuero ipse est, tenete eum. Et confestim accedens ad Iesum dixit: Ave rabbi. Et osculatus est eum. Dixitque ei Iesus: Amice, ad quod venisti? Tunc accesserunt et manus iniecerunt in Iesum et tenuerunt eum. Et ecce unus ex eis qui erant cum Iesu extendens manum exemit gladium suum et percutiens servum principis sacerdotum amputavit auriculam eius. (dexteram) Tunc ait illi Iesus: Converte gladium tuum in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladium gladio peribunt. An putas quia non possum rogare patrem meum et exhibebit mihi modo plusquam XII legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur scripturae quia sic oportet fieri? In illa hora dixit Iesus turbis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me; cotidie apud vos sedebam docens in templo et non me tenuistis. Hoc autem totum factum est ut adimplerentur scripturae prophetarum. Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. At illi tenentes Iesum duxerunt ad Caypham principem sacerdotum ubi scribae et pharisaei et seniores convenerant. Petrus autem sequebatur eum a longe usque in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro sedebat cum ministris ut videret finem. Principes autem sacerdotum et omne concilium quaerebant falsum testimonium contra Iesum ut eum morti traderent, et non invenerunt cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes et dixerunt: Hic dixit: Possum destruere templum Dei et post triduum reaedificare illud. Et surgens princeps sacerdotum ait illi: Nihil respondes ad ea quae isti adversum te testificantur? Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum vivum ut dicas nobis si tu es Christus filius Dei. Dicit illi Iesus: Tu dixisti. Verumptamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei et venientem in nubibus caeli. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua dicens: Blasphemavit; quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam; quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis. Tunc expuerunt in faciem eius et colaphis ceciderunt; alii autem palmas dederunt in faciem eius dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit? Petrus autem sedebat foris in atrio. Et accessit ad eum una ancilla dicens: Et tu cum Iesu Galilaeo eras. At ille negavit coram omnibus dicens: Nescio quid dicis. Exeunte autem illo ianuam vidit eum alia ancilla et ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Iesu Nazareno. Et iterum negavit cum iuramento quia non novi hominem. Et post pusillum accesserunt qui stabant et dixerunt Petro: Vere et tu ex illis es, nam et loquela tua manifestum te facit. Tunc coepit detestari et iurare quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit. Et recordatus est Petrus verbi Iesu quod dixerat: Prius quam gallus cantet ter me negabis. Et egressus foras flevit amare.

XXVII

Mane autem facto consilium inierunt omnes principes sacerdotum et seniores populi adversus Iesum ut eum morti traderent. Et vinctum (eum) adduxerunt et tradiderunt Pontio Pilato praesidi. Tunc videns Iudas qui eum tradidit quod damnatus esset, paenitentia ductus retulit XXX argenteos principibus sacerdotum et senioribus populi dicens: Peccavi tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? Tu videris. Et proiectis argenteis in templo recessit et abiens laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum acceptis argenteis dixerunt: Non licet mittere eos in corbanan quia pretium sanguinis est. Consilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille Acheldemach, hoc est ager sanguinis, usque in hodiernum diem. Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem: Et acceperunt XXX argenteos pretium appretiati quem appretiaverunt a filiis Israel, et dederunt eos in agrum figuli sicut constituit mihi Dominus. Iesus autem stetit ante praesidem, et interrogavit eum praeses dicens: Tu es rex Iudaeorum? Dicit ei Iesus: Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum et senioribus populi nihil respondit. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur praeses vehementer. Per diem autem sollemnem consueverat praeses dimittere populo, vinctum (vinctum unum quem voluissent. Habebat autem tunc) vinctum insignem qui dicebatur Barabbas. Congregatis ergo illis dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis, Barabbam an Iesum qui dicitur Christus? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum. Sedente autem eo pro tribunali misit ad eum uxor eius dicens: Nihil tibi et iusto illi; multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Principes autem sacerdotum et seniores persuaserunt populis ut peterent Barabbam, Iesum vero perderent. Respondens autem praeses ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam. Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu qui dicitur Christus? Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis praeses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret sed magis tumultus fieret, accepta aqua lavit manus coram populo dicens: Innocens ego sum a sanguine iusti huius; vos videritis. Et respondens universus populus dixit: Sanguis eius super nos et super filios nostros. Tunc dimisit illis Barabbam, Iesum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur. Tunc milites praesidis suscipientes Iesum in praetorio congregaverunt ad eum universam cohortem. Et exuentes eum clamidem coccineam circumdederunt ei, et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius et harundinem in dextera eius, et genu flexo ante eum illudebant ei dicentes: Ave rex Iudaeorum. Et expuentes in eum acceperunt harundinem et percutiebant caput eius. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum clamide et induerunt eum vestimentis eius, et duxerunt eum ut crucifigerent. Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenaeum venientem de villa nomine Symonem; hunc angariaverunt ut tolleret crucem eius. Et venerunt in locum qui dicitur Golgatha, quod est Calvariae locus. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum; et cum gustasset noluit bibere. Postquam autem crucifixerunt eum diviserunt vestimenta eius sortem mittentes, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. Et sedentes servabant eum. Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam: Hic est Iesus Nazarenus rex Iudaeorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, unus a dextris et unus a sinistris. Praetereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua et dicentes: Vah qui destruis templum Dei et in triduo illud reaedificas, salva temet ipsum. Si filius Dei es, descende de cruce. Similiter et principes sacerdotum illudentes cum scribis et senioribus dicebant: Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. Si rex Israel est, descendat nunc de cruce et credimus ei. Confidit in Deum; liberet eum nunc si vult. Dixit enim quia Dei filius sum. Idipsum autem et latrones qui crucifixi erant cum eo improperabant ei. A sexta autem hora tenebrae factae

sunt super universam terram usque ad horam nonam. Et cir
ca horam nonam exclamavit ihesus voce magna dicens:
Hely hely lamazabatani, hoc est Deus meus, deus meus, ut
quid dereliquisti me? Quidam autem illic stantes et audientes
dicebant: Heliam vocat iste. Et continuo currens unus ex eis
acceptam spongiam implevit aceto et imposuit harundini
et dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant: Sine videamus an
/ ccii veniat helyas liberans eum. Ihesus autem iterum clamans voce mag
na emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas par
tes a summo usque deorsum, et terra mota est, et petre scisse sunt
et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum qui dormierant
resurrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem
eius venerunt in sanctam civitatem et apparuerunt multis. Cen
turio autem et qui cum eo erant custodientes ihesum, viso terre
motu et his que fiebant, timuerunt valde dicentes: Vere fi
lius dei erat iste. Erant autem ibi mulieres multe a longe que
secute erant ihesum a galilea ministrantes ei, inter quas
erat maria magdalene et maria iacobi et ioseph ma
ter et mater filiorum zebedei. Cum sero autem factum esset, venit quidam
homo dives ab arimathia nomine ioseph, qui et ipse discipulus
erat ihesu. Hic accessit ad pilatum et petiit corpus ihesu. Tunc pilatus iussit reddi corpus. Et accepto cor
pore ioseph involvit illud in sindone munda et
posuit in monumento suo novo quod exciderat in petra et advol
vit saxum magnum ad ostium monumenti et abiit. Erant
autem ibi maria magdalene et altera maria sedentes contra sepul
crum. Altera autem die que est post parasceven convenerunt principes
sacerdotum et pharisei ad pilatum dicentes: Domine recordati su
mus quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies re
surgam. Iube ergo custodiri sepulchrum usque in tercium diem,
ne forte veniant discipuli eius et furentur eum et dicant plebi:
surrexit a mortuis, et erit novissimus error peior priore.
Ait illis pilatus: Habetis custodiam, ite custodite sicut
scitis. Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum signan
tes lapidem cum custodibus.

XXVIII

Vespere autem sabbati que lucescit in prima sabbati venit ma
ria magdalene et altera maria videre sepulchrum.
Et ecce terre motus factus est magnus. Angelus enim domini descendit
de celo et accedens revolvit lapidem et sedebat super
/ candida eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur et vestimenta eius sicut
nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes et facti sunt velut
mortui. Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere
vos. Scio enim quod ihesum qui crucifixus est queritis. Non est hic. Sur
rexit enim sicut dixit. Venite et videte locum ubi positus erat do
minus. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit,
et ecce precedet vos in galileam, ibi eum videbitis. Ecce
predixi vobis. Et exierunt cito de monumento cum timore et
gaudio magno currentes nuntiare discipulis eius. Et ecce
ihesus occurrit illis dicens: Avete. Ille autem accesserunt et tenu
erunt pedes eius et adoraverunt eum. Tunc ait illis ihesus: Nolite ti
mere. Ite nuntiate fratribus meis ut eant in galileam, ibi me
videbunt. Que cum abiissent, ecce quidam de custodibus ve
nerunt in civitatem et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia
que facta fuerant. Et congregati cum senioribus consilio accepto
pecuniam copiosam dederunt militibus dicentes: Dicite quia di
scipuli eius nocte venerunt et furati sunt eum nobis
dormientibus. Et si hoc auditum fuerit a preside, nos suadebimus
ei et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt
sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud iudeos

usque in hodiernum diem. Undecim autem discipuli abierunt in galile
am in montem ubi constituerat illis ihesus. Et videntes eum ado
raverunt, quidam autem eorum dubitaverunt. Et accedens ihesus lo
cutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in celo et in terra.
Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine
patris et filii et spiritus sancti, docentes eos servare omnia quecumque
mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus
usque ad consummationem seculi. Prologus in librum marci euangelii.

Marcus euangelista dei electus et petri in baptis
mate filius atque in divino sermone discipulus, sacer
dotium in israhel agens, secundum carnem levita, ad
fidem christi conversus euangelium in ytalia scripsit, ostendens
in eo quid et generi suo deberet et christo. Nam initium princi
pii in voce prophetica exclamationis instituens, ordinem
levitice electionis ostendit, ut predicans predestinatum iohan
nem filium zacharie in voce angeli emissum enuntiantis,
non solum verbum caro factum, sed corpus domini in omnia per verba
divine vocis animatum initio euangelice predica
tionis ostenderet, ut qui hec legens sciret cui initium car
nis in domino et ihesu advenientis habitaculum caro deberet
agnoscere, atque in se verbi vocis quod in consonantibus per
diderat inveniret. Denique et perfecti euangelii opus in
trans et a baptismo domini predicare deum incipiens non labo
ravit nativitatem carnis quam in prioribus viderat di
cere, sed totus expulsionem deserti, ieiunium
numeri, temptationem diaboli, congregationem bestiarum et
ministerium protulit angelorum, ut instituens nos ad
intelligendum singula in brevi compingens nec
auctoritatem facte rei demeret et perficiendi operis plenitudi
nem non negaret. Denique amputasse sibi post fidem pollicem — Policem
dicitur ut sacerdotio reprobus haberetur. Sed tantum consentiens fi
dei predestinata potuit electio ut nec sic in opere verbi per
deret quod prius meruerat in genere. Nam alexandrie episcopus
fuit, cuius per singula opus fuit scire et euangelium in se
dicta disponere et disciplinam legis in se agnoscere
et divinam in carne domini intelligere naturam. Que
in nos primum requiri oportet, deinde inquisita
volumus agnosci, habentes mercedem exhortationis
quoniam qui plantat et qui rigat unum sunt. Qui autem incre
mentum prestat deus est. Incipit marchus euangelium.

Initium euangelii ihesu christi filii dei, sicut scriptum
est in ysaia propheta: Ecce ego mitto angelum meum
ante faciem tuam qui preparabit viam tuam ante
te. Vox clamantis in deserto: parate viam domini, rec
tas facite semitas eius. Fuit iohannes in deserto bap
tizans et predicans baptismum penitentie in remissionem
peccatorum. Et egrediebantur ad eum et ierosolimite uni
versi et omnis regio iudee, et baptizabantur ab illo
in iordanis flumine confitentes peccata sua. Et erat
iohannes vestitus pilis cameli et zona pellicea cir
ca lumbos eius, et locustas et mel silvestre ede
bat. Et predicabat dicens: Venit fortior me
post me, cuius non sum dignus procumbens solvere corrigiam
calciamentorum eius. Ego baptizavi vos aqua, ille vero bap
tizabit vos in spiritu sancto. Et factum est in diebus illis
venit ihesus a nazareth galilee et baptizatus est
a iohanne in iordane. Et statim ascendens de aqua vi
dit celos apertos et spiritum sanctum tamquam columbam descen-

cendentem et manentem in ipso. Et vox facta est de celis: Tu descend
es filius meus dilectus, in te complacui. Et statim spiritus expulit eum in
et erat ibi desertum. Et erat in deserto xl diebus et xl noctibus et temptabatur a sathana, e-
ratque cum bestiis, et angeli ministrabant ei. Postquam autem tradi-
tus est iohannes venit ihesus in galileam predicans evangelium re-
gni dei et dicens: Quoniam impletum est tempus, et appropinquabit regnum dei:
penitemini et credite evangelio. Et preteriens secus mare
galilee vidit symonem et andream fratrem eius mittentes
retia in mare; erant enim piscatores. Et dixit eis ihesus: Venite
post me, faciam vos fieri piscatores hominum. Et protinus relictis
retibus secuti sunt eum. Et progressus inde pusillum vidit iaco-
bum zebedei et iohannem fratrem eius, et ipsos in navi componentes
retia. Et statim vocavit illos. Et relicto patre suo zebedeo in
navi cum mercennariis secuti sunt eum. Et ingrediebantur capha-
rnaum. Et statim sabbatis ingressus in synagogam doce-
bat eos. Et stupebant super doctrina eius; erat enim docens eos quasi
potestatem habens, et non sicut scribe. Et erat in synagoga eorum
homo in spiritu inmundo, et exclamavit dicens: Quid nobis et tibi
ihesu nazarene? Venisti autem perdere nos? Scio quia sis sanctus dei.
Et comminatus est ei ihesus dicens: Obmutesce et exi de homine. Et discer-
pens eum spiritus inmundus, et exclamans voce magna exiit
ab eo. Et mirati sunt omnes, ita ut conquirerent inter se dicentes: Quid-
nam est hoc? Quenam doctrina hec nova? Quia in potestate et spi-
ritibus inmundis imperat, et obediunt ei. Et processit rumor eius
statim in omnem regionem galilee. Et protinus egredientes
de synagoga venerunt in domum symonis et andree cum ia-
cobo et iohanne. Decumbebat autem socrus symonis febricitans,
et statim dicunt ei de illa. Et accedens elevavit eam apprehen-
sa manu eius; et continuo dimisit eam febris, et ministra-
bat eis. Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebant ad eum
omnes male habentes et demonia habentes. Et erat omnis civitas
congregata ad ianuam. Et curavit multos qui vexabantur
variis langoribus, et demonia multa eiciebat, et non sinebat
ea loqui quoniam sciebant eum. Et diluculo valde surgens egressus
abiit in desertum locum, ibique orabat. Et prosecutus est eum symon
et qui cum illo erant. Et cum invenissent eum dixerunt ei: Quia omnes querunt
te. Et ait illis: Eamus in proximos vicos et civitates, ut et ibi pre-
dicem; ad hoc enim veni. Et erat predicans in synagogis eorum
et in omni galilea, et demonia eiciens. Et venit ad eum leprosus
deprecans eum, et genu flexo dixit: Si vis, potes me mundare.
Ihesus autem misertus eius extendit manum suam, et tangens
eum ait illi: Volo, mundare. Et cum dixisset, statim discessit ab
eo lepra, et mundatus est. Et comminatus est ei, statimque eiecit
illum, et dicit ei: Vide nemini dixeris, sed vade ostende
te principibus sacerdotum, et offer pro emundatione tua que prece-
pit moyses in testimonium illis. At ille egressus cepit predicare
et diffamare sermonem, ita ut iam non posset mani-
feste introire in civitatem, sed foris in desertis locis esset,
et conveniebant ad eum undique.

II

Et iterum intravit in capharnaum post dies octo, et au-
ditum est quod in domo esset, et convenerunt multi, ita ut
non caperet neque ad ianuam, et loquebatur eis verbum. Et venerunt
ad eum ferentes paraliticum qui a iiii portabatur. Et cum
non possent offerre eum illi pre turba, nudaverunt tectum
ubi erat, et patefacientes submiserunt grabatum in quo
paraliticus iacebat. Cum autem vidisset ihesus fidem illorum
ait paralitico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua. Erant autem il-
lic quidam de scribis sedentes et cogitantes in cordibus
suis: Quid hic sic loquitur? Blasphemat. Quis potest dimitte-
re peccata nisi solus deus? Quo statim cognito ihesus spiritu suo
quia sic cogitaverunt intra se dicit illis: Quid ista cogitatis in
cordibus vestris? Quid est facilius dicere paralitico: Dimittuntur
tibi peccata, aut dicere: Surge, tolle grabatum tuum et ambu-
la? Ut autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra di-
mittendi peccata, ait paralitico: Tibi dico, surge, tolle gra-
batum tuum et vade in domum tuam. Et statim surrexit ille
et sublato grabato abiit coram omnibus, ita ut admira-
rentur omnes, et honorificarent deum dicentes: Quia numquam sic vi-
dimus. Et egressus est rursus ad mare, omnisque turba veniebat
ad eum, et docebat eos. Et cum preteriret vidit levi alphei seden-
tem ad theloneum, et ait illi: Sequere me. Et surgens
secutus est eum. Et factum est cum accumberet in domo illius, mul-
ti publicani et peccatores simul discumbebant cum ihesu et disci-
pulis eius; erant enim multi qui sequebantur eum. Et scribe et phari-
sei videntes quia manducaret cum publicanis et peccatori-
bus dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis et pecca-
toribus manducat et bibit magister vester? Hoc audito ihesus ait
illis: Non necesse habent sani medico, sed qui male habent. Non
enim veni vocare iustos, sed peccatores. Et erant discipuli iohannis
et pharisei ieiunantes. Et veniunt et dicunt illi: Quare dis-
cipuli iohannis et phariseorum ieiunant, tui autem discipuli non
ieiunant? Et ait illis ihesus: Numquid possunt filii nuptiarum
quamdiu sponsus est cum illis ieiunare? Venient autem dies cum
auferetur ab eis sponsus, et tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo
assumentum vestimenti panni rudis assuit vestimento
veteri; alioquin aufert supplementum novum a veteri, et maior
scissura fit. Et nemo mittit vinum novum in utres vete-
res; alioquin disrumpet vinum utres, et vinum effundetur, et utres peribunt;
sed vinum novum in utres novos mitti debet. Et factum est
iterum cum dominus sabbatis ambularet per sata, et discipuli
ceperunt progredi et vellere spicas. Pharisei autem dicebant
ei: Ecce quid faciunt discipuli tui sabbatis quod non licet?
Et ait illis: Numquam legistis quid fecerit david, cum necessitatem habu-
it et esuriit ipse et qui cum eo erant? Quomodo introivit in do-
mum dei sub abiathar principe sacerdotum, et panes pro-
positionis manducavit, quos non licebat edere nisi solis sacerdoti-
bus, et dedit eis qui cum eo erant? Et dicebat eis: Sabbatum
propter hominem factum est, et non homo propter sabbatum. Itaque dominus est filius
hominis et sabbati.

III

Et introivit iterum in
synagogam. Et erat ibi homo habens manum aridam,
et observabant eum si sabbatis curaret, ut accusarent
illum. Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medio.
Et dicit eis: Licet sabbatis bene facere an male? Animam sal-
vam facere an perdere? At illi tacebant. Et circumspiciens
eos cum ira, contristatus super cecitatem cordis eorum,
dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, et resti-
tuta est manus illi. Exeuntes autem pharisei statim cum hero-
dianis consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent.
Ihesus autem cum discipulis suis secessit ad mare, et multa
turba a galilea et iudea secuta est eum, et ab ierosolimis
et ab ydumea et trans iordanem; et qui circa tyrum et
sydonem multitudo magna, audientes que facie-
bat venerunt ad eum. Et dixit discipulis suis ut
navicula sibi deserviret propter turbam, ne comprime-
rent eum. Multos enim sanabat, ita ut irruerent in eum
ut illum tangerent. Quotquot autem habebant plagas

et spiritus inmundi cum illum videbant procidebant ei et clamabant
dicentes: tu es filius dei. Et vehementer comminabatur eis ne eum ma-
nifestarent. Et ascendens in montem vocavit ad se
quos voluit ipse, et venerunt ad eum. Et fecit ut essent xii cum
illo, et ut mitteret eos predicare. Et dedit illis potestatem curan-
di infirmitates et eiciendi demonia. Et imposuit Symoni
nomen Petrus. Et Iacobum Zebedei et Iohannem fratrem Iacobi, et im-
posuit eis nomina Boanerges, quod est filii tonitrui. Et Andream
et Philippum et Bartholomeum et Matheum et Thomam et Ia-
cobum Alphei et Thatheum et Symonem Chananeum et Iudam
Scarioth qui tradidit illum. Et veniunt ad domum, et convenit
iterum turba ita ut non possent neque panem manducare.
Et cum audissent sui, exierunt tenere eum. Dicebant
enim quoniam in furorem versus est. Et scribe qui ab Ierosolimis des-
cenderant dicebant quoniam Beelzebub habet, et quia in principe de-
moniorum eicit demonia. Et convocatis eis in parabolis dice-
bat illis: Quomodo potest Sathanas Sathanam eicere? Et si regnum
in se dividatur, non potest stare regnum illud. Et si domus super semet
ipsam dispertiatur, non potest domus illa stare. Et si Sathanas consur-
rexerit in semet ipsum dispertitus est, et non poterit stare, sed
finem habet. Nemo potest vasa fortis ingressus in domum
diripere nisi prius fortem alliget, et tunc domum eius diripiet.
Amen dico vobis quoniam dimittentur filiis hominum peccata et blas-
phemie quibus blasphemaverint. Qui autem blasphemaverit
in spiritum sanctum non habebit remissionem in eternum, sed reus
erit eterni delicti. Quoniam dicebant: spiritum inmundum habet. Et ve-
niunt mater eius et fratres, et foris stantes miserunt ad eum vocan-
tes eum. Et sedebat circa eum turba, et dicunt ei: ecce mater
tua et fratres tui foris querunt te. Et respondens ait eis: que est mater mea
et fratres mei? Et circumspiciens eos qui in circuitu eius sede-
bant ait: ecce mater mea et fratres mei. Qui enim fecerit
voluntatem dei, hic frater meus et soror mea et mater est.
Et iterum cepit Ihesus docere ad mare. Et IIII
congregata est ad eum turba multa, ita ut in navi
ascendens sederet in mari, et omnis turba circa mare su-
per terram erant. Et docebat eos in parabolis multa, et dicebat
illis in doctrina sua: audite. Ecce exiit seminans
ad seminandum. Et dum seminat, aliud cecidit circa viam
et venerunt volucres celi et comederunt illud. Aliud vero ce-
cidit super petrosa ubi non habuit terram multam, et sta-
tim exortum est quoniam non habebat altitudinem terre. Et quan-
do exortus est sol exestuavit, et eo quod non habebat radicem
exaruit. Et aliud cecidit in spinas, et ascenderunt spine
et suffocaverunt illud, et fructum non dedit. Et aliud cecidit
in terram bonam, et dabat fructum ascendentem et
crescentem, et afferebat unum tricesimum, et unum sexa-
gesimum, et unum centesimum. Et dicebat: Qui habet aures
audiendi audiat. Et cum esset singularis, interrogaverunt
eum hii qui cum eo erant xii parabolam exponere.
Et dicebat eis: vobis datum est nosse misterium regni dei.
Illis autem qui foris sunt in parabolis omnia fiunt, ut videntes
videant et non videant, et audientes audiant et non intel-
ligant, ne quando convertantur et dimittantur eis peccata. Et ait il-
lis: Nescitis parabolam hanc? Et quomodo omnes parabolas cognos-
cetis? Qui seminat verbum seminat. Hii autem sunt qui circa viam
ubi seminatur verbum, et cum audierint, confestim venit
Sathanas et aufert verbum quod seminatum est in cordibus
eorum. Et hii sunt similiter qui super petrosa seminantur. Qui
cum audierint verbum statim cum gaudio accipiunt
illud, et non habent radicem in se, sed temporales sunt. Deinde orta
tribulatione et persecutione propter verbum confestim scandaliza-
ntur. Et alii sunt qui in spinis seminantur: hii sunt qui
verbum audiunt, et erumpne seculi et deceptio divitiarum et cir-
ca reliqua concupiscentie introeuntes suffocant verbum et sine
fructu efficitur. Et hii sunt qui super terram bonam seminati
sunt, qui audiunt verbum et suscipiunt et fructificant
unum xxx, unum lx, et unum centesimum. Et dicebat illis:
Numquid venit lucerna ut sub modio ponatur aut
sub lecto? Nonne ut super candelabrum ponatur? Non est
enim aliquid absconditum quod non manifestetur, nec factum est oc-
cultum quod in palam non veniat. Si quis habet aures au-
diendi audiat. Et dicebat illis: videte quid audia-
tis. In qua mensura mensi fueritis remetietur vobis et adi-
cietur vobis. Qui enim habet dabitur illi, et qui non habet et quod habet au-
feretur ab eo. Et dicebat: sic est regnum dei quemadmodum si homo
iaciat sementem in terram, et dormiat et exurgat noc-
te et die, et semen germinet et increscat dum nescit il-
le. Ultro enim terra fructificat primum herbam, deinde spi-
cam, deinde plenum frumentum in spica. Et cum ex se produxe-
rit fructum, statim mittit falcem quoniam adest messis.
Et dicebat: cui assimilabimus regnum dei, aut cui parabo-
le comparabimus illud? Sicut granum synapis quod cum semina-
tum est in terra minus est omnibus seminibus que sunt in terra. Et
cum natum fuerit ascendit in arborem et fit maius omnibus
holeribus, et facit ramos magnos ita ut possint sub
umbra eius aves celi habitare. Et talibus multis parabolis
loquebatur eis verbum prout poterant audire. Sine parabola
autem non loquebatur eis. Seorsum autem discipulis suis disse-
rebat omnia. Et ait illis in illo die cum sero esset factum:
transeamus contra. Et dimittentes turbam assumunt
eum ita ut erat in navi, et alie naves erant cum illo.
Et facta est procella magna venti, et fluctus mittebat
in navim ita ut impleretur navis. Et erat ipse in pu-
pi super cervical dormiens, et excitant illum et dicunt illi:
Magister, non ad te pertinet quia perimus? Et exsurgens comminatus est
vento et dixit mari: tace, obmutesce. Et cessavit ven-
tus et facta est tranquillitas magna. Et ait illis: Quid
timidi estis? Necdum habetis fidem? Et timuerunt timore
magno, et dicebant ad alterutrum: Quis putas est
iste quia ventus et mare obediunt ei? V
Et venerunt trans fretum maris in regionem Ge-
rasenorum. Et exeunti ei de navi statim occurrit ei
de monumentis homo in spiritu inmundo, qui domicilium habebat
in monumentis, et neque cathenis iam quisquam poterat
eum ligare, quoniam sepe compedibus et cathenis vinctus disru-
pisset cathenas et compedes comminuisset, et nemo poterat eum
domare. Et semper die ac nocte in monumentis et in montibus
erat clamans et concidens se lapidibus. Videns autem Ihesum
a longe cucurrit et adoravit eum, et clamans voce ma-
gna dixit: Quid michi et tibi Ihesu fili dei altissi-
mi? Adiuro te per deum ne me torqueas. Dicebat enim ei: exi
spiritus inmunde ab homine. Et interrogabat eum: quod tibi nomen est?
Et dicit ei: Legio michi nomen est, quia multi sumus. Et deprecaba-
tur eum multum ne se expelleret extra regionem. Erat
autem ibi circa montem grex porcorum pascens in agris.
Et deprecabantur eum spiritus dicentes: mitte nos in porcos

ut in eos introeamus. Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos: et magno impetu grex precipitatus est in mare ad duo milia, et suffocati sunt in mari. Qui autem pascebant eos, fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem et in agros. Et egressi sunt videre quid esset facti: et veniunt ad Iesum: et vident illum qui a demonio vexabatur sedentem, vestitum, et sane mentis, et timuerunt. Et narraverunt illis qui viderant qualiter factum esset ei qui demonium habuerat, et de porcis. Et rogare ceperunt eum ut discederet de finibus eorum. Cumque ascenderet navim, cepit illum deprecari qui a demonio vexatus fuerat ut esset cum illo. Et non admisit eum, sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, et misertus sit tui. Et abiit, et cepit predicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus: et omnes mirabantur. Et cum ascendisset Iesus in navim rursum trans fretum, convenit turba multa ad eum, et erat circa mare. Et venit quidam de archisynagogis nomine Iairus, et videns eum procidit ad pedes eius, et deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone manum super eam, ut salva sit, et vivat. Et abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa, et comprimebant eum. Et mulier, que erat in profluvio sanguinis annis xii, et fuerat multa perpessa a compluribus medicis: et erogaverat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat: cum audisset de Iesu, venit in turba retro, et tetigit vestimentum eius: dicebat enim: Quia si vel vestimentum eius tetigero, salva ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis eius: et sensit corpore quia sanata esset a plaga. Et statim Iesus in semetipsum cognoscens virtutem que exierat de illo, conversus ad turbam, ait: Quis tetigit vestimenta mea? Et dicebant ad eum discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, et dicis: Quis me tetigit? Et circumspiciebat videre eam que hoc fecerat. Mulier vero timens et tremens, sciens quod factum esset in se, venit et procidit ante eum, et dixit ei omnem veritatem. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace, et esto sana a plaga tua. Adhuc eo loquente, veniunt nuntii ad archisynagogum, dicentes: Quia filia tua mortua est: quid ultra vexas magistrum? Iesus autem audito verbo quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere: tantum crede. Et non admisit quemquam se sequi nisi Petrum, et Iacobum, et Iohannem fratrem Iacobi. Et veniunt in domum archisynagogi, et vidit tumultum, et flentes, et eiulantes multum. Et ingressus, ait illis: Quid turbamini, et ploratis? puella non est mortua, sed dormit. Et irridebant eum. Ipse vero eiectis omnibus assumit patrem, et matrem puelle, et qui secum erant, et ingrediuntur ubi puella erat iacens. Et tenens manum puelle, ait illi: Tabitha cumi, quod est interpretatum: Puella tibi dico surge. Et confestim surrexit puella, et ambulabat: erat autem annorum xii: et obstupuerunt stupore magno. Et precepit illis vehementer ut nemo id sciret: et iussit illi dare manducare.

VI

Et egressus inde abiit in patriam suam: et sequebantur eum discipuli sui. Et facto sabbato cepit in synagoga docere: et multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes: Unde huic hec omnia? et que est sapientia que data est illi, et virtutes tales que per manus eius efficiuntur? Nonne hic est faber, filius Marie, frater Iacobi, et Ioseph, et Iude, et Simonis? Nonne et sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in eo. Et dicebat illis Iesus: Quia non est propheta sine honore nisi in patria sua, et in domo sua, et in cognatione sua. Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curavit: et mirabatur propter incredulitatem eorum, et circuibat castella in circuitu docens. Et vocavit xii: et cepit eos mittere binos, et dabat illis potestatem spirituum immundorum. Et precepit eis ne quid tollerent in via nisi virgam tantum: non peram, non panem, neque in zona es, sed calceatos sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis. Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum, illic manete donec exeatis inde: et quicumque non receperint nec audierint vos, exeuntes inde excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis. Et exeuntes predicabant ut penitentiam agerent: et demonia multa eiciebant, et ungebant oleo multos egrotos, et sanabant. Et audivit rex Herodes, manifestum enim factum est nomen eius, et dicebat: Quia Iohannes Baptista resurrexit a mortuis: et propterea virtutes operantur in illo. Alii autem dicebant: Quia Helias est. Alii autem dicebant: Quia propheta est quasi unus ex prophetis. Quo audito Herodes ait: Quem ego decollavi Iohannem, hic a mortuis resurrexit. Ipse enim Herodes misit ac tenuit Iohannem, et vinxit eum in carcere propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Iohannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi: et volebat occidere eum, nec poterat. Herodes autem metuebat Iohannem, sciens eum virum iustum et sanctum: et custodiebat eum, et audito eo multa faciebat, et libenter eum audiebat. Et cum dies oportunus accidisset, Herodes natalis sui cenam fecit principibus, et tribunis, et primis Galilee. Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, et saltasset, et placuisset Herodi, simulque recumbentibus, rex ait puelle: Pete a me quod vis, et dabo tibi. Et iuravit illi: Quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei. Que cum exisset, dixit matri sue: Quid petam? At illa dixit: Caput Iohannis Baptiste. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petivit dicens: Volo ut protinus des mihi in disco caput Iohannis Baptiste. Et decollavit eum in carcere. Et attulit caput eius in disco: et dedit illud puelle, et puella dedit matri sue. Quo audito discipuli eius venerunt, et tulerunt corpus eius: et posuerunt illud in monumento. Et convenientes apostoli ad Iesum, renuntiaverunt ei omnia que egerant et docuerant. Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum, et requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant et redibant multi: et nec spatium manducandi habebant. Et ascendentes in navim, abierunt in desertum locum seorsum. Et viderunt eos abeuntes, et cognoverunt multi: et pedestres de omnibus civitatibus cucurrerunt illuc, et prevenerunt eos. Et exiens vidit turbam multam Iesus: et misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, et cepit illos docere multa. Et cum iam hora multa fieret, accesserunt discipuli eius, dicentes: Desertus locus est hic, et iam hora preteriit: dimitte illos, ut euntes in proximas villas et vicos, emant sibi cibos quos manducent. Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, et dabimus illis manducare. Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, et videte. Et cum cognovissent, dicunt: v, et duos pisces. Et precepit illis ut accumbere facerent

omnes secundum contubernia super viride fenum. Et discubuerunt in par-
tes per centenos et quinquagenos. Et acceptis quinque panibus et duo-
bus piscibus, intuens in caelum benedixit et fregit panes et dedit
discipulis suis ut ponerent ante eos. Et duos pisces divi-
sit omnibus. Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Et su-
stulerunt reliquias fragmentorum xii cophinos plenos et
de piscibus. Erant autem qui manducaverunt quinque milia vi-
rorum. Et statim coegit discipulos suos ascendere navim
ut praecederent eum trans fretum ad Bethsaida dum ipse di-
mitteret populum. Et cum dimisisset eos abiit in montem
orare. Et cum sero esset erat navis in medio mari et ipse
solus in terra. Et videns eos laborantes in remigan-
do, erat enim ventus contrarius eis, et circa quartam vigiliam
noctis venit ad eos ambulans supra mare et vole-
bat praeterire eos. At illi ut viderunt eum ambulantem
supra mare putaverunt fantasma esse et exclama-
verunt. Omnes enim eum viderunt et conturbati sunt. Et statim
locutus est cum eis et dixit eis: Confidite, ego sum, nolite ti-
mere. Et ascendit ad illos in navim et cessavit ventus. Et
plus magis intra se stupebant; non enim intellexerant
de panibus, erat enim cor eorum obcaecatum. Et cum transfretas-
sent pervenerunt in terram Genezareth et applicuerunt.
Cumque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum, et
percurrentes universam regionem illam coeperunt in
grabatis eos qui se male habebant circumferre ubi audi-
ebant eum esse. Et quocumque introibat in vicos vel in vil-
las aut in civitates, in plateis ponebant infirmos
et deprecabantur eum ut vel fimbriam vestimenti eius tange-
rent. Et quotquot tangebant eum salvi fiebant.

VII

Et conveniunt ad eum pharisei et quidam de scribis ve-
nientes ab Ierosolimis. Et cum vidissent quosdam de
discipulis eius communibus manibus, id est non lotis, manduca-
re panem, vituperaverunt. Pharisei enim et omnes Iudei nisi
crebro laverint manus non manducant, tenentes tra-
ditionem seniorum. Et a foro nisi baptizentur non come-
dunt. Et alia multa sunt quae tradita sunt illis servare: bapti-
smata calicum et urceorum et eramentorum et lectorum. Et interrogabant eum
pharisei et scribae: Quare discipuli tui non ambu-
lant iuxta traditionem seniorum sed communibus ma-
nibus manducant panem? At ille respondens dixit eis:
Bene prophetavit Ysayas de vobis hypocritis sicut scriptum est:
Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a
me. In vanum autem me colunt docentes doctrinas et praecepta
hominum. Relinquentes enim mandatum dei tenetis traditionem ho-
minum, baptismata urceorum et calicum; et alia similia huiusmodi facitis
multa. Et dicebat illis: Bene irritum facitis praeceptum dei
ut traditionem vestram servetis. Moyses enim dixit: Hono-
ra patrem tuum et matrem tuam. Et qui maledixerit pa-
tri vel matri morte moriatur. Vos autem dicitis: Si dixerit homo
patri aut matri corban, quod est donum, quodcumque ex me est
tibi profuerit. Et ultra non dimittitis eum quicquam facere patri suo
aut matri, rescindentes verbum dei per traditionem vestram
quam tradidistis. Et multa similia huiusmodi facitis. Et ad-
vocans iterum turbam dicebat illis: Audite me omnes
et intelligite. Nichil est extra hominem introiens in eum quod
possit eum coinquinare, sed quae de homine procedunt illa sunt quae
coinquinant hominem. Si quis habet aures audiendi audiat.
Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum
discipuli eius parabolam. Et ait illis: Sic et vos imprudentes
estis. Non intelligitis quia omne extrinsecus introiens
in hominem non potest eum coinquinare quia non introivit in cor
eius sed in ventrem et in secessum exit, purgans omnes
escas. Dicebat autem quoniam quae de homine exeunt illa coinquinant
hominem. Ab intus enim de corde hominum male cogitationes pro-
cedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avari-
tiae, nequitiae, dolus, inpudicitia, oculus malus, blas-
phemia, superbia, stultitia. Omnia haec mala ab intus proce-
dunt et coinquinant hominem. Et inde surgens abiit
in fines Tyri et Sidonis. Et ingressus domum neminem
voluit scire, et non potuit latere. Mulier enim statim ut au-
divit de eo, cuius filia habebat spiritum inmundum, intravit
et procidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis Syro-
phenissa genere. Et rogabat eum ut demonium eiceret de
filia eius. Qui dixit illi: Sine prius saturari filios. Non
est bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. At illa
respondit et dixit illi: Utique domine, nam et catelli comedunt
sub mensa de micis puerorum. Et ait illi: Propter hunc sermonem
vade, exiit demonium de filia tua. Et cum abisset domum
invenit puellam iacentem supra lectum et demonium
exisse. Et iterum exiens de finibus Tyri venit per Sidonem
ad mare Galileae inter medios fines Decapoleos.
Et adducunt ei surdum et mutum et deprecabantur eum ut im-
ponat illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum
misit digitos suos in auriculas eius et expuens te-
tigit linguam eius et suspiciens in caelum ingemuit
et ait: Effeta, quod est adaperire. Et statim apertae sunt aures
eius et loquebatur recte. Et praecepit eis ne cui dicerent. Quanto
autem eis praecipiebat tanto magis plus praedicabant
et eo amplius admirabantur dicentes: Bene omnia fecit
et surdos fecit audire et mutos loqui.

VIII

In illis diebus iterum cum turba multa esset cum Ihesu nec
haberent quod manducarent, convocatis discipulis ait illis:
Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent
me nec habent quod manducent. Et si dimisero eos ieiunos
in domum suam deficient in via. Quidam enim ex eis
de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui: Unde illos pote-
rit quis hic saturare panibus in solitudine? Et interro-
gavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: vii. Et praece-
pit turbae discumbere super terram. Et accipiens vii panes gratias
agens fregit et dabat discipulis suis ut apponerent; et
apposuerunt turbae. Et habebant pisciculos paucos, et ipsos
benedixit et iussit apponi. Et manducaverunt et satura-
ti sunt, et sustulerunt quod superaverat de fragmentis vii spor-
tas. Erant autem qui manducaverant quasi iiii milia
hominum. Et dimisit eos. Et statim ascendit navim cum
discipulis suis, venit in partes Dalmanutha. Et exi-
erunt pharisei et coeperunt conquirere cum eo quaerentes ab eo sig-
num de caelo, temptantes eum. Et ingemiscens spiritu ait:
Quid generatio ista signum quaerit? Amen dico vobis si dabitur
generationi isti signum. Et dimittens eos ascendit iterum na-
vim et abiit trans fretum. Et obliti sunt panes sumere
et nisi unum panem non habebant secum in navi. Et praecipi-
ebat eis dicens: Videte et cavete a fermento phariseorum
et fermento Herodis. Et cogitabant ad alterutrum dicentes
quia panem non habemus. Quo cognito ait illis Ihesus: Quid
cogitatis quia panes non habetis? Nondum cognoscitis neque

telligitis adhuc caecatum habetis cor vestrum oculos habentes non vi
detis et aures habentes non auditis nec recordamini quando quinque pa
nes fregi in quinque milia et quot cophinos fragmentorum ple
nos sustulistis dicunt ei xii quando et vii panes in iiii milli
a quot sportas fragmentorum tulistis et dicunt ei vii et dicebat
eis Quomodo nondum intelligitis et veniunt Bethsaidam et addu
cunt ei caecum et rogabant eum ut illum tangeret et apprehensa
manu caeci eduxit eum extra vicum et expuens in oculos
eius impositis manibus suis interrogavit eum si quid vi
deret et aspiciens ait Video homines velut arbores ambu
lantes deinde iterum imposuit manus super oculos eius et coepit
videre et restitutus est ita ut clare videret omnia et misit illum in
domum suam dicens Vade in domum tuam et si in vicum
introieris nemini dixeris et ingressus est Iesus et discipuli
eius in castella Caesareae Philippi et in via interrogabat
discipulos suos dicens Quem me dicunt esse homines Qui re
sponderunt illi dicentes alii Iohannem Baptistam alii Heliam
alii vero quasi unum de prophetis Tunc dicit illis vos vero quem me esse dici
tis Respondens Petrus ait Tu es Christus et comminatus est eis ne cui dicerent
de illo et coepit docere eos quoniam oportet filium hominis pati mul
ta et reprobari a summis sacerdotibus et summis senioribus
et scribis et occidi et post tres dies resurgere et palam verbum
loquebatur et apprehendens Petrus eum coepit increpare
Qui conversus videns discipulos suos comminatus est Petro
dicens Vade retro me Satanas quoniam non sapis ea quae Dei
sunt sed quae hominum sunt Et convocata turba cum discipulis suis
dixit eis Si quis vult me sequi deneget semetipsum
et tollat crucem suam et sequatur me Qui enim voluerit
animam suam salvam facere perdet eam Qui autem perdiderit
animam suam propter me et evangelium salvam faciet eam Quid
enim proderit homini si lucretur totum mundum et detrimentum animae suae fa
ciat aut quid dabit homo commutationem pro anima sua Qui enim
me confessus fuerit et verba mea in generatione ista adultera
et peccatrice et filius hominis confitebitur eum cum venerit in gloria
Et dicebat illis IX patris sui cum angelis
amen dico vobis quia sunt quidam de hic stantibus qui
non gustabunt mortem donec videant regnum Dei venien
tem in virtute et post dies vi assumpsit Iesus Petrum et Ia
cobum et Iohannem et ducit illos in montem excelsum seorsum solos
et transfiguratus est coram ipsis et vestimenta eius facta sunt
splendentia et candida nimis velut nix qualia fullo
non potest super terram candida facere et apparuit illis Helias
cum Moyse et erant loquentes cum Iesu et respondens Petrus ait
Iesu Rabbi bonum est nos hic esse faciamus hic tria ta
bernacula tibi unum et Moysi unum et Heliae unum non enim scie
bat quid diceret erant enim timore exterriti et facta est nu
bes obumbrans eos et venit vox de nube dicens Hic
est filius meus carissimus audite illum et statim circumspi
cientes neminem amplius viderunt nisi Iesum tantum
secum et descendentibus illis de monte praecepit illis ne
cuiquam quae vidissent narrarent nisi cum filius hominis a mor
tuis resurrexerit et interrogabant eum dicentes Quid
ergo dicunt Pharisaei et scribae quia Heliam oportet venire pri
mum Qui respondens ait illis Helias cum venerit primo resti
tuet omnia et quomodo scriptum est in filium hominis ut multa pa
tiatur et contempnatur sed dico vobis quia et Helias venit
et fecerunt illi quaecumque voluerunt sicut scriptum est de eo Et
veniens ad discipulos suos vidit turbam mag

nam circa eos et scribas conquirentes cum illis et confestim omnis
populus videns Iesum stupefactus est et expaverunt et accurrentes
salutabant eum et interrogavit eos Quid inter vos conquiritis
et respondens unus de turba dixit Magister attuli filium meum
ad te habentem spiritum mutum Qui ubicumque eum comprehenderit
allidit eum et spumat et stridet dentibus et arescit et dixi disci
pulis tuis ut eicerent eum et non potuerunt Qui respondens eis dixit
O generatio incredula quamdiu apud vos ero quamdiu vos
patiar afferte illum ad me et attulerunt eum et cum vidisset
illum statim spiritus conturbavit illum et elisus in terram volu
tabatur spumans et interrogavit patrem eius quantum temporis est
ex quo hoc ei accidit at ille ait ab infantia et frequenter
eum in ignem et in aquas misit ut eum perderet sed si quid po
tes adiuva nos misertus nostri Iesus autem ait illi Si potes
credere omnia possibilia sunt credenti et continuo exclamans
pater pueri cum lacrimis aiebat Credo Domine adiuva incredu
litatem meam et cum videret Iesus concurrentem turbam
comminatus est spiritui immundo dicens illi Surde et mute spiritus
ego praecipio tibi exi ab eo et amplius ne introeas in eum
et exclamans et multum discerpens eum exiit ab eo et factus
est sicut mortuus ita ut multi dicerent quia esset mortuus Iesus
autem tenens manum eius elevavit eum et surrexit et cum intro
isset in domum discipuli eius secreto interrogabant eum
Quare nos non potuimus eicere eum et dixit illis Hoc genus in
nullo potest exire nisi in oratione et ieiunio et inde profecti praete
rgrediebantur Galileam nec volebat quemquam scire Do
cebat autem discipulos suos et dicebat quoniam filius hominis tra
detur in manus hominum et occident eum et occisus tertia die re
surget at illi ignorabant verbum et timebant interro
gare eum et venerunt Capharnaum Qui cum domi essent inter
rogabat eos Quid in via tractabatis at illi tacebant
Siquidem in via disputaverant quis eorum maior esset et re
sidens vocavit xii et ait illis Si quis vult primus esse erit
omnium novissimus et omnium minister et accipiens puerum statuit
eum in medio eorum Quem cum complexus esset ait illis Quis
quis unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo me recipit
et quicumque me susceperit non me suscipit sed eum qui me
misit Respondit illi Iohannes Magister vidimus quendam in nomine
tuo eicientem daemonia qui non sequitur nos et prohibui
mus eum Iesus autem ait Nolite prohibere eum Nemo est enim qui fa
ciat virtutem in nomine meo et possit cito male loqui
de me Qui enim non est adversum vos pro vobis est Quisquis enim potum
dederit vobis calicem aquae frigidae in nomine meo quia Christi
estis amen dico vobis non perdet mercedem suam et quisquis
unum de pusillis his credentibus in me scandalizaverit
bonum est magis si circumdaretur mola asinaria in collo
eius et in mare mitteretur et si scandalizaverit te ma
nus tua abscide illam bonum est tibi debilem introire
in vitam quam duas manus habentem ire in gehennam
in ignem inextinguibilem ubi vermis eorum non mo
ritur et ignis non extinguitur et si pes tuus scanda
lizat te amputa illum bonum est tibi claudum introire in
vitam aeternam quam duos pedes habentem mitti in ge
hennam ignis inextinguibilis ubi vermis eorum non mo
ritur et ignis non extinguitur Quod si oculus tuus
scandalizat te eice eum bonum est tibi luscum introire
in regnum Dei quam duos oculos habentem mitti in gehen
nam ignis ubi vermis eorum non moritur et ignis non

extinguitur. omnis enim igne salietur salietur. et omnis salietur
victima sale. bonum est sal. quod si sal insulsum fuerit in quo illud
condietis? habete in vobis sal et pacem habete inter vos. X
Et exinde exsurgens venit in fines Iudeae ultra Ior-
danem. et conveniunt iterum turbae ad eum. et sicut consue-
verat iterum docebat illos. et accedentes pharisaei interrogabant
eum. si licet viro uxorem dimittere temptantes eum. At
ille respondens ait. Quid vobis praecepit Moyses? Qui dixe-
runt. Moyses permisit libellum repudii scribere et dimit-
tere. Quibus respondens Iesus ait. Ad duritiam cordis vestri scrip-
sit vobis praeceptum istud. Ab initio autem creaturae masculum
et feminam fecit deus eos. et dixit. propter hoc relinquet homo
patrem et matrem et adhaerebit uxori suae. et erunt duo in car-
ne una. Itaque iam non sunt duo sed una caro. Quod ergo deus
coniunxit homo non separet. Et in domo iterum discipuli eius de eodem in-
terrogaverunt eum. et ait illis. Quicumque dimiserit uxorem su-
am. et aliam duxerit. adulterium committit super eam. et si uxor
dimiserit virum suum. et alii nupserit. moechatur. Et offere-
bant illi parvulos ut tangeret eos. Discipuli autem commina-
bantur offerentibus. Quos cum vidisset indigne tulit et a-
it illis. Sinite parvulos venire ad me. et ne prohibueritis
eos. talium est enim regnum dei. Amen dico vobis. quisquis non rece-
perit regnum dei velut parvulus. non intrabit in illud. Et
complexans eos. et imponens manus super illos benedicebat
eos. Et cum egressus esset in viam. procurrens quidam genu
flexo ante eum rogabat eum dicens. Magister bone quid
faciam ut vitam aeternam percipiam? Iesus autem dixit ei.
Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus deus. Praecepta no-
sti. ne adulteres. ne occidas. ne fureris. ne falsum testimonium
dicas. ne fraudem feceris. honora patrem et matrem. At
ille respondens ait illi. Magister haec omnia conservavi a iuven-
tute mea. Iesus autem intuitus est. et dilexit eum. et dixit
ei. Unum tibi deest. Vade. quaecumque habes vende et da pauperibus
et habebis thesaurum in caelo. et veni sequere me. Qui con-
tristatus in verbo abiit maerens. erat enim habens multas
possessiones. Et circumspiciens ait discipulis suis. Quam diffi-
cile qui pecunias habent in regnum dei introibunt. Dis-
cipuli autem obstupescebant in verbis eius. At Iesus rursus
respondens ait illis. Filioli quam difficile est confidentes in pe-
cuniis in regnum dei introire. Facilius est camelum per
foramen acus transire quam divitem intrare in reg-
num dei. Qui magis admirabantur dicentes ad se-
ipsos. et quis potest salvus fieri? Et intuens illos Iesus ait illis.
Apud homines impossibile est. sed apud deum omnia possibi-
lia sunt. Et coepit ei Petrus dicere. Ecce nos dimisi-
mus omnia. et secuti sumus te. Respondens Iesus ait. Amen dico
vobis. Nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut
sorores. aut patrem aut matrem. aut filios aut a-
gros propter me et propter evangelium. qui non accipiat centi-
es tantum. nunc in tempore hoc. domos et fratres et sorores et matres
et filios et agros cum persecutionibus. et in saeculo futuro vi-
tam aeternam. Multi autem erunt primi novissimi
et novissimi primi. Erant autem in via ascenden-
tes Ierosolimam. et praecedebat illos Iesus et stupebant.
et sequentes timebant. Et assumens iterum XII. coepit il-
lis dicere quae essent ei eventura. quia ecce ascendimus Ie-
rosolimam. et filius hominis tradetur principibus sa-
cerdotum et scribis. et condemnabunt eum morte. et tra-
dent eum gentibus. et illudent ei et conspuent eum et flagel-
labunt eum. et interficient eum. et tertia die resurget. Et acce-
dunt ad eum Iacobus et Iohannes filii Zebedaei dicentes. Ma-
gister volumus ut quodcumque petierimus facias nobis. At
ille dixit eis. Quid vultis ut faciam vobis? Et dixe-
runt. Da nobis ut unus ad dexteram tuam. et alius
ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. Iesus autem
dixit eis. Nescitis quid petatis. Potestis bibere ca-
licem quem ego bibiturus sum. aut baptismo quo bap-
tizor baptizari? At illi dixerunt ei. Possumus. Iesus autem
dixit illis. Calicem quidem quem ego bibo bibetis. et bap-
tismo quo ego baptizor baptizabimini. Sedere
autem ad dexteram meam vel ad sinistram non est me-
um dare vobis. sed quibus paratum est. Audientes X. indi-
gnati sunt de Iacobo et Iohanne. Iesus autem vocans eos
ait illis. Scitis quia hii qui videntur principari genti-
bus dominantur eis. et principes eorum potestatem habent ipsorum.
Non ita est autem in vobis. sed quicumque voluerit fieri maior
erit minister vester. et quicumque voluerit in vobis primus
esse erit omnium servus. Nam et filius hominis non venit
ut ministraretur ei. sed ut ministraret. et daret animam
suam redemptionem pro multis. Et veniunt Iericho. et
proficiscente eo de Iericho et discipulis eius et plurima
multitudine filius Timaei Bartimeus caecus
sedebat iuxta viam mendicans. Qui cum au-
disset quia Iesus Nazarenus est. coepit clamare et dicere. Iesu fi-
li David miserere mei. Et comminabantur ei multi ut ta-
ceret. At ille multo magis clamabat. Iesu fili David
miserere mei. Et stans Iesus iussit eum vocari. et voca-
bant caecum dicentes ei. Animaequior esto. surge vocat
te. Qui proiecto vestimento suo exiliens venit ad eum.
Et respondens Iesus dixit ei. Quid tibi vis faciam? Cae-
cus dixit ei. Rabboni ut videam. Iesus autem dixit ei. Vade
fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit et seque-
batur eum in via.

XI

Et cum appropinquaret Ierosolimae et Bethaniae ad mon-
tem Oliveti mittit duos ex discipulis suis et
ait illis. Ite in castellum quod contra vos est. et statim intro-
euntes illuc invenietis pullum ligatum. super quem nemo
adhuc hominum sedit. solvite et adducite illum. Et
si quis vobis aliquid dixerit. Quid facitis? dicite
quia domino necessarius est. et continuo illum dimittet huc.
Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante ianuam
foris in bivio. et solvunt eum. Et quidam de illic stan-
tibus dicebant illis. Quid facitis solventes pullum?
Qui dixerunt illis sicut praeceperat Iesus. et dimiserunt eis. Et
adduxerunt pullum ad Iesum. et imposuerunt illi
vestimenta sua. et sedit super eum. Multi autem straverunt
vestimenta sua in via. alii autem caedebant frondes
de arboribus. et sternebant in via. Et qui praeibant
et qui sequebantur clamabant dicentes. Osanna. Benedi-
ctus qui venit in nomine domini. Benedictum quod venit
regnum patris nostri David. Osanna in excelsis. Et introivit
Ierosolimam in templum. et circumspectis omnibus cum
iam vespera esset hora exiit in Bethaniam cum XII.
Et alia die cum exiret a Bethania esuriit. Cumque vi-
disset ficum a longe habentem folia venit. si quid
forte inveniret in ea. et cum venisset ad eam nihil

invenit preter folia. Non enim erat tempus ficorum. Et respondens
dixit ei: Iam non amplius in eternum ex te quisquam fructum mandu
cet. Et audiebant discipuli eius. Et veniunt Ierosolimam. Et cum in
troisset in templum, cepit eicere vendentes et ementes de
templo, et mensas nummulariorum et cathedras vendentium co
lumbas evertit. Et non sinebat ut quisquam transferret vas per tem
plum. Et docebat eos dicens: Nonne scriptum
est: Quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis gentibus? Vos autem
fecistis illam speluncam latronum. Quo audito principes
sacerdotum et scribe querebant quomodo illum perderent. Timebant
enim eum, quoniam universa turba admirabatur super doctrina eius.
Et cum vespera esset facta, egrediebatur de civitate. Et cum ma
ne transirent, viderunt ficum aridam factam a radicibus. Et
recordatus Petrus dixit ei: Rabbi, ecce ficus cui male
dixisti aruit. Et respondens Ihesus ait illis: Habetis fidem dei? Amen di
co vobis, quicumque dixerit huic monti: Tollere et mittere in
mare, et non hesitaverit in corde suo, sed crediderit, quodcum
que dixerit fieri, fiet ei. Propterea dico vobis, omnia quecumque o
rantes petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis.
Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus
aliquem, ut et pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vestra.
Quod si vos non dimiseritis, nec pater vester qui in celis est dimit
tet peccata vestra. Et veniunt rursus Ierosolimam. Et cum am
bularet in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes et scri
be et seniores, et dicunt illi: In qua potestate hec facis? et quis dedit
tibi hanc potestatem ut ita facias ista? Ihesus autem respondens
ait illis: Interrogabo vos et ego unum verbum, et respondete michi, et
dicam vobis in qua potestate hec faciam. Baptismus Iohannis de
celo erat an ex hominibus? Respondete michi. At illi cogitabant
secum dicentes: Si dixerimus e celo, dicet: Quare ergo non credidis
tis ei? Si dixerimus ex hominibus, timemus populum.
Omnes enim habebant Iohannem quia vere propheta esset. Et respondentes
dicunt Ihesu: Nescimus. Et respondens Ihesus ait illis: Neque ego dico
vobis in qua potestate hec facio. XII

Et cepit illis in parabolis loqui. Vineam pastinavit
homo, et circumdedit sepem, et fodit lacum, et edificavit
turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est.
Et misit ad agricolas in tempore servum, ut acciperet ab a
gricolis de fructu vinee. Qui apprehensum eum ceciderunt
et dimiserunt eum vacuum. Et iterum misit ad illos alium servum,
et illum in capite vulneraverunt, et contumeliis affecerunt.
Et rursum alium misit, et illum occiderunt, et plures alios, quos
dam cedentes, alios vero occidentes. Adhuc ergo unum habens
filium karissimum, et illum misit ad illos novissimum dicens:
Quia reverebuntur filium meum. Coloni autem dixerunt
ad invicem: Hic est heres; venite, occidamus eum, et nostra
erit hereditas. Et apprehendentes eum extra vineam eie
cerunt et occiderunt. Quid ergo faciet dominus vinee? Veniet
et perdet colonos, et dabit vineam aliis. Nec scripturam
hanc legistis: Lapidem quem reprobaverunt edificantes,
hic factus est in caput anguli; a domino factum est istud, et
est mirabile in oculis nostris. Et querebant eum tenere,
et timuerunt turbam. Cognoverunt enim quoniam ad eos
parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt. Et mit
tunt ad eum quosdam ex phariseis et herodianis, ut
eum caperent in verbo. Qui venientes dicunt ei: Magister,
scimus quia verax es, et non curas quemquam; neque enim vides in fa
ciem hominum, sed in veritate viam dei doces. Licet dari
tributum cesari an non dabimus? Qui sciens versutiam eorum
ait illis: Quid me temptatis? Afferte michi denarium ut vi
deam. At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius est imago hec et in
scriptio? Dicunt ei: Cesaris. Respondens autem Ihesus ait illis: Reddite
ergo que sunt cesaris cesari, et que sunt dei deo. Et mirabantur
omnes super eo. Et venerunt ad eum saducei, qui dicunt resurrectionem non
esse, et interrogabant eum dicentes: Magister, Moyses scrip
sit nobis ut si cuius frater mortuus fuerit et dimiserit uxorem
et filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipsius et susci
tet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant. Et primus
accepit uxorem, et relictus est mortuus est non relic
to semine. Et secundus accepit eam, et mortuus est, et nec iste
reliquit semen. Et tertius similiter. Et acceperunt eam similiter septem, et
non reliquerunt semen. Novissima omnium mortua est et mulier.
In resurrectione ergo cum resurrexerint, cuius de hiis erit uxor?
Septem enim habuerunt eam uxorem. Et respondens Ihesus ait illis:
Nonne ideo erratis nescientes scripturas neque virtu
tem dei? Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent
neque nubentur, sed erunt sicut angeli dei in celis. De
mortuis autem quod resurgunt, non legistis in libro Moysi
super rubum, quomodo illi dixerit deus dicens: Ego sum deus
Abraham et deus Ysaac et deus Iacob? Non est deus
mortuorum sed vivorum. Vos ergo multum erratis. Et
accessit unus de scribis qui audierat illos conquirentes,
et videns quoniam bene illis responderit, interrogavit eum quod esset
primum mandatum. Respondit ei quia primum omnium man
datum est: Audi Israel, dominus deus tuus deus unus est. Et diliges
dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tu
a et ex tota mente tua et ex tota virtute
tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est
huic: Diliges proximum tuum tamquam te ipsum. Maius horum
aliud mandatum non est. Et ait illi scriba: Bene magister,
in veritate dixisti, quia unus est deus et non est alius preter
eum; ut diligatur ex toto corde et ex tota mente et ex to
to intellectu et ex tota anima et ex tota fortitudine, et
diligere proximum tamquam se ipsum maius est omnibus holo
caustomatibus et sacrificiis. Ihesus autem videns quod sapi
enter respondisset, dixit illi: Non longe es a regno dei.
Et nemo iam audebat eum interrogare. Et respondens Ihesus
dicebat docens in templo: Quomodo dicunt scribe Christum
filium esse David? Ipse enim David dicebat in spiritu sancto: Dixit
dominus domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam ini
micos tuos scabellum pedum tuorum. Ipse ergo David dicit
eum dominum, et unde est filius eius? Et multa turba liben
ter eum audiebat. Et dicebat eis in doctrina sua: Ca
vete a scribis qui volunt in stolis et salutari
in foro, et in primis cathedris sedere in synagogis,
et primos recubitus in cenis, qui devorant domos
viduarum sub obtentu prolixe orationis. Hii accipi
unt prolixius iudicium. Et sedens Ihesus contra gazophila
tium et multi divites iactabant multa. Aspicie
bat quomodo turba iactaret es in gazophilacium,
et multi divites iactabant multa. Cum venisset
autem una vidua pauper, misit duo minuta, quod
est quadrans. Et convocans discipulos suos ait illis:
Amen dico vobis, quoniam vidua hec pauper plus omnibus mi
sit qui miserunt in gazophilacium. Omnes enim ex eo
quod habundabat illis miserunt; hec vero de penuria

sua omnia q̄ h̄uit misit totū uictū suum XIII
Et cū egredeřet̄ de templo ait illi unꝰ ex discipłis suis
Magr̄ aspice q̄les lapides ⁊ quales structure. Et r̄n
dens ait illi. Vides has omīs magnas edificatiōes. Non
relinquet̄ lapis sup̄ lapidem. qui n̄ destruat̄. Et cū sedēt
in monte oliueti c̄t̄ templū. interrogabant eum separatim
eū petrus ⁊ iacobꝫ ⁊ iohēs ⁊ andreas. Dic nobis qn̄
h̄ fient. ⁊ qđ signū qn̄ h̄ omīa incipient ꝯsūmari. Et
r̄ndens ih̄c cepit illis dic̄. Videte ne quis uos seducat.
multi enī uenient in noīe meo dicētes qr̄ ego sū. ⁊ sedu
cent multos. Cū au͂ audieritis bella ⁊ opiniones bel
lorū ne timueritis. oportet enī h̄ fi. s; nō statim finis.
Exurget enī gens sup̄ gentem ⁊ regnū sup̄ regnū. ⁊ erūt
t̄remot̄ p̄ loca ⁊ fames. Initiū dolorū h̄. Videte au͂
uos met ip̄os. Tradent enī uos in ꝯciliis. ⁊ in synago
gis uapulabitis. ⁊ an̄ reges ⁊ p̄sides stabitis p̄p̄ me
in testim̄ illis. ⁊ in omīs gentes p̄mū oportet p̄di
cari euangeliū. Et cū duxerint uos tradentes. nolite
p̄cogitare quid loquamini. s; qđ datū fuit uobis
in illa hora id loquimini. Non enī uos estis loquētes
s; sp̄s scūs. Tradet au͂ fr̄ fr̄em in mortem. ⁊ pat̄ fili
ū. ⁊ ꝯsurgent filii in parentes ⁊ morte eos afficiēt.
⁊ eritis odio omībꝫ p̄p̄ nomē meū. Qui au͂ sustinu
erit in finem hic saluꝰ erit. Cū au͂ uideritis abhoīa
tōem desolatiōis stantem ubi n̄ debꝫ. qui legit intel
ligat. Tūc qui in iudea sūt fugiant in montem.
Et qui sup̄ tectū ne descendat in domū. nec introe
at ut tollat quid de domo sua. Et qui in agro erit
n̄ reūtatur retro tollē uestimētū suū. Ve au͂ p̄g
nantibꝫ ⁊ nutrientibꝫ in ill' diebꝫ. Orate u͂o ut in
hyeme n̄ fiant. Erūt au͂ dies illi tribulaciōis tales
quales n̄ fuūt ab initio creature quā ꝯdidit deus
usqꝫ nūc. nec fient. Et nisi abreuiasset dies dn̄s nō
fuisset salua omīs caro. s; p̄p̄ electos quos elegit bre
uiauit dies. ⁊ tūc si quis uobis dixerit. Ecce hic est
xp̄c. ecce illic. ne credideritis. Exurgent enī pseudo xp̄i
⁊ pseudo p̄phe ⁊ dabūt signa ⁊ prodigia uel portenta
ad seducendos si fi' p̄t ⁊ electos. Vos u͂o uidete. Ecce
p̄dixi uobis omīa. S; in illis diebꝫ post tribulatō
nem illam sol ꝯtenebrabit̄ ⁊ luna n̄ dabit splen
dorem suū ⁊ stelle celi erūt decidentes ⁊ uirtutes q̄
sūt in celis mouebūtur. ⁊ tūc uidebūt filiū hoīs ue
nientem in nubibꝫ celi cū uirtute magna ⁊ gl'a
⁊ tunc mittet angelos suos ⁊ ꝯgregabit electos su
os a. iiii. uentis a sūmo t̄re usqꝫ ad sūmū celi. A
ficu au͂ discite parabolam cū iam ramꝰ eiꝰ tener fu
erit ⁊ nata fuerint folia. cognoscitis qr̄ in p̄ximo sit
estas. Sic ⁊ uos cū uideritis hec fi' scitote qđ in p̄xio
sit in ostiis. Amē dico uobis qm̄ n̄ p̄terit gnātō ista
donec omīa fiant. Celū ⁊ t̄ra transibūt. u͂ba aūt
mea n̄ transient. De die au͂ illa uel hora nemo scit
nec angeli in celo. nec filiꝰ n̄ pat̄. Videte. Vigilate.
⁊ orate. Nescitis enī qn̄ t̄ps sit. Sicut enī hō qui pereg
p̄fectꝰ reliquit domū suam ⁊ dedit seruis suis potes
tatem. cuiusqꝫ operis ⁊ ianitori p̄cepit ut uigilet.
Vigilate u͂o. Nescitis enī qn̄ dn̄s domꝰ ueniat. sero
an media nocte. an galli cantu an mane. ne cū
uenit repente inueniat uos dormientes. Quod
au͂ uobis dico omībꝫ dico. Vigilate. XIIII
Erat au͂ pascha ⁊ azima post biduū. ⁊ q̄rebant
sūmi sacerdotes ⁊ scribe. quō eū dolo tenerent
⁊ occiderent. Dicebant au͂. Non in die festo. Ne forte
tumultus fieret in p̄p̄o. Et cū eēt bethanie in domo
symonis leprosi. uenit mulier h̄ns alabastrū
unguenti nardi spicati p̄ciosi. ⁊ fracto alaba
stro effudit sup̄ caput eius. Erant au͂ quidam in
digne ferentes intra semet ip̄os ⁊ dicentes. Ut quid p̄
ditō h̄ unguenti fc̄a est. Poterat enim unguentū
istud uendari plusquā. ccc. denariis. ⁊ dari paup̄ibꝰ.
⁊ fremebant in eam. Ih̄c au͂ dixit. Sinite eam.
Quid illi molesti estis. Bonū opus op̄ata ē in me.
Sp̄ enī paupes h̄ebitis uobiscū. ⁊ cū uolueritis pōt
tis illis b̄n̄ facē. Me au͂ n̄ sp̄ h̄ebitis. Qđ h̄uit hec fe
cit. p̄uenit ungē corpꝰ meū in sepulturam. Amē
dico uobis. ubicūqꝫ p̄dicatū fuit euangeliū istud
in uniūso mundo ⁊ qđ fecit h̄ narrabit in memo
riam eius. ⁊ Iudas scariothes unus ex. xii. abiit ad
sūmos sacerdotes ut p̄deret eū illis. Qui audientes
gauisi sūt ⁊ p̄miserūt ei pecuniam se daturos. ⁊ que
rebat quō eū oportune traderet. ⁊ p̄ma die azimorū
qn̄ pascha imolabat̄ dicūt ei discipuli. Quo uis ea
mꝰ ⁊ paremꝰ t̄ ut manduces pascha. ⁊ mittit duos
ex discipulꝭ suis ⁊ dicit illis. Ite in ciuitatem. ⁊ occur
ret uobis hō lagenam aq̄ baiulans. Sequimini
eū. Et quocūqꝫ introierit dicite dn̄o domꝰ. qr̄ magr̄
dicit. Ubi est refectō mea. ubi pascha cū discipulis
meis manducem. ⁊ ip̄e demonstrabit uobis cena
culū grande stratū. ⁊ illuc parate nobis. ⁊ abierūt
discipuli eiꝰ ⁊ uenerūt in ciuitatem. ⁊ inuenerūt
sicut dixerat illis. ⁊ parauerūt pascha. Vespe au͂ fc̄o
uenit cū. xii. ⁊ discūbentibꝫ eis ⁊ manducantibꝫ
ait ih̄c. Amē dico uobis qr̄ unꝰ ex uobis tradet me
qui manducat mecū. At illi ceperūt ꝯtristari ⁊ di
cē singillatim. Nūquid ego. Qui ait illis. Unus ex
xii. qui intingit manū mecū in catino. ⁊ filiꝰ qđ
hoīs uadit sicut scriptū est de illo. Ve au͂ hoī illi
p̄ quem filius hoīs tradetur. Bonū erat illi. si nat̄
n̄ fuisset hō ille. ⁊ manducantibꝫ ill' accepit ih̄c
panem. ⁊ bñdicens fregit. ⁊ dedit ill' ⁊ ait. Sumi
te. hoc est corpus meū. ⁊ accepto calice gr̄as agens
dedit ill' ⁊ biberūt ex eo omīs ⁊ ait ill'. Hic ē sanguis
meus noui testamenti. qui p̄ multis effundetur.
Amē dico uobis qđ iam n̄ bibam de hoc genimine
uitis. usqꝫ in diem illū. cū illud bibam nouū in
regno dei. ⁊ hymno dicto exierūt in montem oliua
rum. ⁊ ait illis ih̄c. Omīs uos scandalizabimini
in me in nocte ista. qr̄ scriptū est. Percutiam pasto
rem ⁊ dispergent̄ oues gregis. S; postquā resur
rexero p̄cedam uos in galileam. Petrus au͂ ait
illi. Et si omīs scandalizati fuerint. s; n̄ ego. Et ait
illi ih̄c. Amē dico tibi qr̄ tu hodie in hac nocte p̄ius
q̄m gallus bis uocem dederit ter me es nega
turus. At ille amplius loquebatur. Et si oportue
rit me sil' ꝯmori tecū. n̄ te negabo. Similit̄ au͂ ⁊ oēs
dicebant. ⁊ ueniūt in p̄diū. cui nomē gethsemani.
⁊ ait discipulis suis. Sedete hic donec orem. ⁊ as

sumit Petrum et Iacobum et Iohannem secum et coepit pave
re et taedere. Et ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem.
Sustinete hic et vigilate mecum. Et cum processisset pau
lulum, procidit super terram et orabat ut si fieri posset tran
siret ab eo hora. Et dixit: Abba pater, omnia possibilia
sunt; transfer hunc calicem a me. Sed non quod ego volo
sed quod tu. Et venit et invenit eos dormientes et ait Petro:
Symon dormis? Non potuisti una hora vigilare
mecum? Vigilate et orate ut non intretis in temptatio
nem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Et iterum abi
ens eundem sermonem oravit dicens. Et reversus denuo
invenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum gra
vati, et ignorabant quid responderent ei. Et venit tertio et ait
illis: Dormite iam et requiescite. Sufficit; venit hora;
ecce filius hominis traditur in manus peccatorum. Surgite eamus; ecce
qui me tradet prope est. Et adhuc eo loquente venit Iudas Sca
riothes unus ex XII et cum eo turba multa cum gladi
is et lignis a summis sacerdotibus et scribis et senioribus.
Dederat autem traditor eis signum: Quemcumque osculatus fuero
ipse est; tenete eum et ducite caute. Et cum venisset statim acce
dens ad eum ait: Rabbi, et osculatus est eum. At illi manus inie
cerunt in eum et tenuerunt eum. Unus autem de circumstantibus edu
cens gladium percussit servum summi sacerdotis et amputavit
illi auriculam. Et respondens Iesus ait illis: Tamquam ad latronem
existis cum gladiis et lignis comprehendere me? Cotidie eram
apud vos docens in templo et non me tenuistis. Sed ut adim
pleantur scripturae. Tunc discipuli eius relinquentes eum omnes
fugerunt. Adolescens autem quidam sequebatur eum amic
tus sindone super nudo et tenuerunt eum. At ille reiecta
sindone nudus profugit ab eis. Et adduxerunt Iesum ad
summum sacerdotem, et convenerunt in unum omnes sacerdotes
et scribae et seniores. Petrus autem a longe secutus est eum usque
intro in atrium summi sacerdotis, et sedebat cum minis
tris et calefaciebat se ad ignem. Summi vero sacerdotes
et omne concilium quaerebant adversus Iesum ut eum morti tra
derent, nec inveniebant. Multi enim falsum testimonium dicebant
adversus eum, et convenientia testimonia non erant. Et quidam
surgentes falsum testimonium ferebant adversus eum dicentes:
Quoniam nos audivimus eum dicentem: Ego dissolvam
templum hoc manu factum et post triduum aliud non ma
nu factum edificabo. Et non erat conveniens testimonium
illorum. Et exsurgens summus sacerdos in medium interrogavit
Iesum dicens: Non respondes quicquam ad ea quae tibi obiciuntur
ab his? Ille autem tacebat et nihil respondit. Rursum summus
sacerdos interrogabat eum et dixit ei: Tu es Christus filius
Dei benedicti? Iesus autem dixit ei: Ego sum. Et videbitis filium hominis
sedentem a dextris virtutis Dei et venientem cum nu
bibus caeli. Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua
ait: Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphe
miam. Quid vobis videtur? Qui omnes condempnave
runt eum esse reum mortis. Et coeperunt quidam conspuere eum
et velare faciem eius et colaphis eum caedere et dicere ei: Prophe
tiza. Et ministri alapis eum caedebant. Et cum esset Petrus
in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis,
et cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens eum ait: Et
tu cum Iesu Nazareno eras. At ille negavit dicens: Neque
scio neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, et sta
tim gallus cantavit. Rursus autem cum vidisset eum ancil
la coepit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est. At ille iterum ne
gavit. Et post pusillum rursum qui adstabant dicebant Pe
tro: Vere ex illis es, nam et Galileus es. Ille autem coepit ana
thematizare et iurare: Nescio hominem istum quem dicitis. Et
statim iterum gallus cantavit. Et recordatus est Petrus
verbi quod dixerat ei Iesus: Priusquam gallus cantet bis, ter me nega
bis. Et coepit flere. Et confestim mane consilium facientes summi
sacerdotes cum senioribus et scribis et universo concilio vincien
tes Iesum duxerunt et tradiderunt Pilato.

XV

Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Iudaeorum? At il
le respondens ait illi: Tu dicis. Et accusabant eum summi
sacerdotes in multis. Pilatus autem rursum interrogavit eum di
cens: Non respondes quicquam? Vide in quantis te accusant. Iesus
autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus. Per diem
autem festum solebat dimittere illis unum ex vinctis quemcumque pe
tissent. Erat autem qui dicebatur Barrabas, qui cum seditiosis
vinctus erat, qui in seditione fecerat homicidium. Et cum
ascendisset turba coepit rogare sicut semper faciebat illis. Pi
latus autem respondit eis et dixit: Vultis dimittam vobis regem
Iudaeorum? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum
summi sacerdotes. Pontifices autem concitaverunt turbam ut
magis Barrabam dimitteret eis. Pilatus autem iterum respondens
ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Iudaeorum? At illi
iterum clamaverunt: Crucifige eum. Pilatus autem dicebat eis:
Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifi
ge eum. Pilatus autem volens satisfacere populo dimisit illis
Barrabam et tradidit eis Iesum flagellis caesum ut cru
cifigeretur. Milites autem duxerunt eum intro in atrium praeto
rii, et convocant totam cohortem et induunt eum purpura
et imponunt ei plectentes spineam coronam. Et coeperunt
salutare eum: Ave rex Iudaeorum. Et percutiebant caput eius
harundine et ponentes genua adorabant eum. Et postquam
illuserunt ei exuerunt eum purpura et induerunt eum ve
stimentis suis. Et educunt eum ut crucifigerent illum. Et anga
riaverunt quempiam praetereuntem Symonem Cyreneum veni
entem de villa, patrem Alexandri et Rufi, ut tolleret crucem
eius. Et perducunt eum in Golgatha locum, quod est interpretatum
est Calvariae locus. Et dabant ei bibere vinum myrratum,
et non accepit. Et crucifigentes eum diviserunt vestimenta sua
mittentes sortem super eis quis quid tolleret. Erat autem hora ter
tia et crucifixerunt eum. Et erat titulus causae eius inscriptus:
Rex Iudaeorum. Et cum eo crucifigunt duos latrones, unum a
dextris et unum a sinistris eius. Et impleta est scriptura
quae dicit: Et cum iniquis deputatus est. Et praetereuntes blasphemabant
eum moventes capita sua et dicentes: Vah qui destruis
templum Dei et in tribus diebus reedificas illud, salvum
fac temet ipsum descendens de cruce. Similiter et summi sacer
dotes ludentes ad alterutrum cum scribis dicebant: Ali
os salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. Christus rex Israel
descendat nunc de cruce ut videamus et credamus. Et qui
cum eo crucifixi erant conviciabantur ei. Et facta hora sexta
tenebrae factae sunt super totam terram usque in horam
nonam. Et hora nona exclamavit Iesus voce mag
na dicens: Heloy heloy lamazabathani, quod est
interpretatum Deus meus Deus meus ut quid me dereliquisti?
Et quidam de circumstantibus audientes dicebant: Ecce
Heliam vocat. Currens autem unus et implens spon
giam aceto circumponensque calamo potum dabat

ei dicens. Sinite videamus si veniat helias ad deponendum
eum. Jhesus autem emissa voce magna expiravit. Et velum templi scis-
sum est in duo a summo usque deorsum. Videns autem centurio qui exad-
verso stabat quia sic clamans expirasset ait. Vere hic homo filius dei
erat. Erant autem et mulieres de longe aspicientes. inter quas erat
maria magdalene et maria iacobi minoris et ioseph
mater. et salome. et cum esset in galilea sequebantur eum. et mini-
strabant ei. et alie multe que simul ascenderant cum eo ierusalem.
Et cum iam sero esset factum quia erat parasceve quod est ante sabbatum venit
ioseph ab arimathia nobilis decurio qui et ipse erat ex-
spectans regnum dei. et audacter introivit ad pilatum. et petiit cor-
pus ihesu. Pilatus autem mirabatur si iam obisset. et accersito
centurione interrogavit eum si iam mortuus esset. Et cum cogno-
visset a centurione donavit corpus ihesu ioseph. Ioseph autem mercatus
sindonem. et deponens eum involvit sindone. et posuit
eum in monumento quod erat excisum in petra. et advolvit
lapidem ad ostium monumenti. Maria autem magdalene
et maria ioseph aspiciebant ubi poneretur. XVI

Et cum transisset sabbatum maria magdalene et maria
iacobi et salome emerunt aromata ut venientes
ungerent ihesum. Et valde mane una sabbatorum veniunt ad
monumentum orto iam sole. Et dicebant ad invicem. Quis
revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti. Et respi-
cientes viderunt revolutum lapidem. erat quippe magnus
valde. Et introeuntes in monumentum viderunt iuvenem
sedentem in dextris coopertum stola candida. et obstu-
puerunt. Qui dicit illis. Nolite expavescere. Ihesum queritis
nazarenum crucifixum. surrexit non est hic. ecce locus ubi
posuerunt eum. Sed ite dicite discipulis eius et petro quia precedit
vos in galileam. ibi eum videbitis sicut dixit vobis.
At ille exeuntes fugerunt de monumento. invaserat enim
eas pavor et tremor. et nemini quicquam dixerunt. timebant
enim. Surgens autem ihesus mane prima sabbati. apparuit primo
marie magdalene de qua eiecerat .vii. demonia. Illa
vadens nuntiavit hiis qui cum eo erant lugentibus et flen-
tibus. At illi audientes quia viveret. et visus esset ab ea non
crediderunt. Post hec autem duobus ex eis ambulantibus osten-
sus est in alia effigie euntibus in villam. et illi euntes
nuntiaverunt ceteris. nec illis crediderunt. Novissime autem re-
cumbentibus illis .xi. apparuit illis ihesus. et exprobravit in-
credulitatem illorum et duritiam cordis. quia hiis qui
viderant eum resurrexisse non crediderunt. Et dixit eis.
Euntes in mundum universum predicate evangelium omni cre-
ature. Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit.
Qui vero non crediderit condempnabitur. Signa autem eos qui cre-
diderint hec sequentur. In nomine meo demonia eicient.
linguis loquentur novis. serpentes tollent. et si mortiferum
quid biberint non eis nocebit. super egros manus imponent.
et bene habebunt. Et dominus quidem ihesus postquam locutus est eis assump-
tus est in celum. et sedet a dextris dei. Illi autem profecti predicave-
runt ubique domino cooperante. et sermonem confirman-
te sequentibus signis. Prologus in libro luce evangel.

Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narratio-
nem que in nobis complete sunt rerum sicut tradide-
runt nobis qui ab initio ipsi viderunt et ministri
fuerunt sermonis. visum est et mihi assecuto omnia a prin-
cipio diligenter ex ordine tibi scribere optime theo-
phile ut cognoscas eorum verborum de quibus eruditus es
veritatem. Incipit prologus.

Lucas syrus natione antiochensis arte medicus.
discipulus apostolorum paulum secutus postea usque ad
confessionem eius serviens deo sine crimi-
ne nam neque uxorem umquam habens neque filios .lxxiiii. anno-
rum obiit in bithinia plenus spiritu sancto. Qui cum iam essent scrip-
ta evangelia per matheum quidem in iudea. per marcum autem
in ytalia. sancto instigante spiritu in achaie partibus hoc scrip-
sit evangelium. significans etiam ipse in principio ante a-
lia esse descripta. Cui extra ea que ordo evangelice dispositionis
exposcit ea maxime necessitas laboris fuit ut primum
grecis fidelibus omni prophetatione venturi in carnem dei
christi manifestata humanitas. ne iudaicis fabulis atten-
ti in solo legis desiderio tenerentur. neve hereticis fa-
bulis et stultis sollicitationibus seducti exciderent a veri-
tate elaboraret. Dehinc ut in principio evangelii io-
hannis nativitate presumpta cui evangelium scriberet. et in quo
electus scriberet indicaret contestans in se completa esse que
ab aliis essent inchoata. Cui ideo post baptismum filii dei a perfectio-
ne generationis in christo implete. et repetende a principi-
o nativitatis humane potestas permissa est. ut requi-
rentibus demonstraret in quo apprehendens erat per
nathan filium introitu recurrentis in deum generationis
admisso indisparabilis dei ut predicans in hominibus christum
suum perfecti hominis redire in se per filium faceret. qui
per david patrem venientibus iter prebebat in christo. Cui
luce non inmerito etiam scribendorum actuum apostolicorum potestas
in ministerio datur. ut deo in deum pleno et proditionis
filio extincto oratione ab ipsis apostolis facta sorte domini
electionis numerus compleretur. Sicque paulus consummationem apostoli-
cis actibus daret quem diu contra stimulum recalcitrantem
dominus elegisset. Quod et legentibus ac requirentibus deum
et si per singula expediri a nobis utile fuerat. Sciens tamen
quod operantem agricolam oporteat primum de fructibus
suis edere vitavimus publicam curiositatem. ne non tam
volentibus deum demonstrare videremur quam fastidientibus
prodidisse. Liber luce evangeliste

Fuit in diebus herodis regis iudee sacer-
dos quidam nomine zacharias de vice
abia. et uxor illi de filiabus aaron. et
nomen eius elyzabeth. Erant autem iu-
sti ambo ante deum incedentes in omni-
bus mandatis et iustificationibus domini sine querela. et non erat
illis filius. eo quod esset elyzabeth sterilis. et ambo processis-
sent in diebus suis. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur
zacharias in ordine vicis sue ante deum secundum consuetu-
dinem sacerdotii sorte exiit ut incensum poneret in-
gressus in templum domini. et omnis multitudo populi erat o-
rans foris hora incensi. Apparuit autem illi angelus
domini. stans a dextris altaris incensi. et zacharias tur-
batus est videns. et timor irruit super eum. ait autem ad illum
angelus. Ne timeas zacharia quoniam exaudita est deprecatio
tua. et elyzabeth uxor tua pariet tibi filium. et voca-
bis nomen eius iohannem. et erit gaudium tibi et exultatio. et mul-
ti in nativitate eius gaudebunt. Erit enim magnus co-
ram domino. et vinum et siceram non bibet. et spiritu sancto reple-
bitur adhuc ex utero matris sue. et multos filiorum israel con-
vertet ad dominum deum ipsorum. et ipse precedet ante illum in spiritu

in virtute Heliae ut convertat corda patrum in filios et incredulos ad prudentiam iustorum parare domino plebem perfectam. Et dixit Zacharias ad angelum: unde hoc sciam? ego enim sum senex et uxor mea processit in diebus suis. Et respondens angelus dixit ei: ego sum Gabriel qui asto ante deum et missus sum loqui ad te et haec tibi evangelizare. Et ecce eris tacens et non poteris loqui usque in diem quo haec fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis quae implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans Zachariam et mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos, et cognoverunt quod visionem vidisset in templo; et ipse erat innuens illis et permansit mutus. Et factum est ut impleti sunt dies officii eius, abiit in domum suam. Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor eius et occultabat se mensibus quinque dicens: quia sic fecit mihi dominus in diebus quibus respexit auferre obprobrium meum inter homines. In mense autem sexto missus est angelus Gabriel a deo in civitatem Galilaeae cui nomen Nazareth ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Ioseph de domo David, et nomen virginis Maria. Et ingressus angelus ad eam dixit: ave gratia plena dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quae cum audisset turbata est in sermone eius et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei: ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in utero et paries filium et vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus et filius altissimi vocabitur, et dabit illi dominus deus sedem David patris eius, et regnabit in domo Iacob in aeternum et regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum: quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei: spiritus sanctus superveniet in te et virtus altissimi obumbrabit tibi; ideoque et quod nascetur sanctum vocabitur filius dei. Et ecce Elisabeth cognata tua et ipsa concepit filium in senectute sua, et hic mensis est sextus illi quae vocatur sterilis, quia non erit inpossibile apud deum omne verbum. Dixit autem Maria: ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus. Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione in civitatem Iuda, et intravit in domum Zachariae et salutavit Elisabeth. Et factum est ut audivit salutationem Mariae Elisabeth, exultavit infans in utero eius, et repleta est spiritu sancto Elisabeth et exclamavit voce magna et dixit: benedicta tu inter mulieres et benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi ut veniat mater domini mei ad me? Ecce enim ut facta est vox salutationis tuae in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo. Et beata quae credidisti, quoniam perficientur ea quae dicta sunt tibi a domino. Et ait Maria: Magnificat anima mea dominum, et exultavit spiritus meus in deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen eius. Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede et exaltavit humiles. Esurientes implevit bonis et divites dimisit inanes. Suscepit Israhel puerum suum recordatus misericordiae suae, sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini eius in saecula. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus et reversa est in domum suam. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi et peperit filium. Et audierunt vicini et cognati eius quia magnificavit dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. Et factum est in die octavo venerunt circumcidere puerum et vocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater eius dixit: nequaquam, sed vocabitur Iohannes. Et dixerunt ad illam: quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri eius quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem scripsit dicens: Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt universi. Apertum est autem ilico os eius et lingua eius, et loquebatur benedicens deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum, et super omnia montana Iudaeae divulgabantur omnia verba haec. Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo dicentes: quis putas puer iste erit? etenim manus domini erat cum illo. Et Zacharias pater eius impletus est spiritu sancto et prophetavit dicens: Benedictus dominus deus Israhel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae. Et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui. Sicut locutus est per os sanctorum qui a saeculo sunt prophetarum eius, salutem ex inimicis nostris et de manu omnium qui oderunt nos; ad faciendam misericordiam cum patribus nostris et memorari testamenti sui sancti, iusiurandum quod iuravit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis, ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati serviamus illi in sanctitate et iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Et tu puer propheta altissimi vocaberis, praeibis enim ante faciem domini parare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum, per viscera misericordiae dei nostri in quibus visitavit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu, et erat in desertis usque in diem ostensionis suae ad Israhel.

II

Factum est autem in diebus illis exiit edictum a Caesare Augusto ut describeretur universus orbis. Haec descriptio prima facta est a praeside Syriae Cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem. Ascendit autem et Ioseph a Galilaea de civitate Nazareth in Iudaeam civitatem David quae vocatur Bethleem, eo quod esset de domo et familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore praegnante. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret, et peperit filium suum primogenitum et pannis eum involvit et reclinavit eum in praesepio, quia non erat eis locus in diversorio. Et pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis supra gregem suum. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos et claritas dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus: nolite timere, ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie salvator qui est Christus dominus in civitate David. Et hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum et positum in praesepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militiae caelestis laudantium deum et dicentium: Gloria in altissimis deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Et factum est ut discesserunt ab eis angeli in caelum, pastores loquebantur ad invicem: transeamus usque Bethleem et videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit dominus et ostendit nobis. Et venerunt festinantes et invenerunt Mariam et Ioseph et infantem positum in praesepio. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierunt mirati sunt et de his quae dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conservabat omnia verba haec conferens in corde suo. Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes deum in omnibus quae audierant et viderant sicut dictum est ad illos. Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer

vocatum est nomen eius Ihesus quod vocatum est ab angelo priusquam in utero
secundum Lucam conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purgationis Marie secundum legem
Moysi tulerunt illum in Ierusalem ut sisterent eum Domino sicut scrip-
tum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam
sanctum Domino vocabitur. Et ut darent hostiam Domino secundum quod
dictum est in lege Domini: par turturum aut duos pullos colum-
barum. Et ecce homo erat in Ierusalem cui nomen Symeon. Et homo iste
iustus et timoratus expectans consolationem Israel. Et Spiritus Sanctus e-
rat in eo. Et responsum acceperat a Spiritu Sancto non visurum se mortem
nisi prius videret Christum Domini. Et venit in spiritu in templum. Et
cum inducerent puerum Ihesum parentes eius ut facerent secundum consue-
tudinem legis pro eo. Et ipse accepit eum in ulnas suas et
benedixit Deum et dixit: Nunc dimittis servum tuum Domine secundum ver-
bum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Quod
parasti ante faciem omnium populorum: lumen ad revelationem gen-
tium et gloriam plebis tue Israel. Et erant pater eius et mater mirantes
super hiis que dicebantur de illo. Et benedixit illis Symeon
et dixit ad Mariam matrem eius: Ecce positus est hic in rui-
nam et in resurrectionem multorum in Israel et in signum cui contradi-
cetur. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius ut reve-
lentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna prophe-
tissa filia Fanuel de tribu Aser. Hec processerat in diebus
multis et vixerat cum viro suo annis .vii. a virginitate
sua. Et hec vidua usque ad annos .lxxx. iiii. que non discede-
bat de templo ieiuniis et obsecrationibus serviens die
ac nocte. Et hec ipsa hora superveniens confitebatur Domino et
loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem
Israel. Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini reversi sunt
in Galileam in civitatem suam Nazareth. Puer
autem crescebat et confortabatur plenus sapientia et gratia Dei erat
in illo. Et ibant parentes eius per annos omnes in Ierusalem
in die sollempni pasche. Et cum factus esset annorum .xii.
ascendentibus illis Ierosolimam secundum consuetudinem diei
festi, consummatisque diebus cum redirent remansit puer
Ihesus in Ierusalem et non cognoverunt parentes eius. Existiman-
tes autem illum in comitatu esse venerunt iter diei et require-
bant eum inter cognatos et notos. Et non invenientes
regressi sunt in Ierusalem requirentes eum. Et factum est post
triduum invenerunt illum in templo sedentem in me-
dio doctorum audientem illos et interrogantem. Stupebant
autem omnes qui eum audiebant super prudentia et responsis eius.
Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili quid
fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes querebamus
te. Et ait ad illos: Quid est quod me querebatis? Nesciebatis quia
in hiis que patris mei sunt oportet me esse? Et ipsi non intel-
lexerunt verbum quod locutus est ad illos. Et descendit cum eis et
venit Nazareth et erat subditus illis. Et mater eius conserva-
bat omnia verba hec conferens in corde suo. Et Ihesus proficiebat
sapientia et etate et gratia apud Deum et homines.

III

Anno .xv. imperii Tyberii Cesaris, procurante Pontio
Pilato Iudeam, tetrarcha autem Galilee Herode,
Philippo autem fratre eius tetrarcha Yturee et Traconiti-
dis regionis, et Lysania Abiline tetrarcha, sub princi-
pibus sacerdotum Anna et Caypha, factum est verbum Domini super
Iohannem Zacharie filium in deserto. Et venit in omnem
regionem Iordanis predicans baptismum penitentie in remis-
sionem peccatorum, sicut scriptum est in libro sermonum
Ysaie prophete: Vox clamantis in deserto: parate viam
Domini, rectas facite semitas eius. Omnis vallis implebitur et
omnis mons et collis humiliabitur. Et erunt prava in direc-
ta et aspera in vias planas. Et videbit omnis caro salutare
Dei. Dicebat ergo ad turbas que exibant ut baptizarentur
ab ipso: Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere
a ventura ira? Facite ergo fructus dignos penitentie. Et ne cepe-
ritis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis quia potens
est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahe. Iam
enim securis ad radicem arborum posita. Omnis ergo arbor
non faciens fructum bonum exciditur et in ignem mitte-
tur. Et interrogabant eum turbe dicentes: Quid ergo faciemus?
Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas det non habenti
et qui habet escas similiter faciat. Venerunt autem et publicani ut
baptizarentur et dixerunt ad illum: Magister quid faciemus?
At ille dixit ad illos: Nichil amplius quam constitutum est vo-
bis faciatis. Interrogabant autem eum et milites dicentes:
Quid faciemus et nos? Et ait illis: Neminem concutiatis
neque calumpniam faciatis et contenti estote stipendiis
vestris. Existimante autem populo et cogitantibus omnibus de Iohan-
ne ne forte ipse esset Christus, respondit Iohannes dicens omnibus:
Ego quidem aqua baptizo vos. Veniet autem fortior me post
me cuius non sum dignus solvere corrigiam calciamentorum
eius. Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni. Cuius venti-
labrum in manu eius et purgabit aream suam
et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem combu-
ret igni inextinguibili. Multa quidem et alia exhortans
interrogabat, evangelizabat populum. Herodes autem tetrar-
cha cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris
sui et de omnibus malis que fecit Herodes adiecit et hoc supra
omnia: inclusit Iohannem in carcerem. Factum est autem cum bap-
tizaretur omnis populus et Ihesu baptizato et orante aper-
tum est celum et descendit Spiritus Sanctus corporali specie sicut co-
lumba in ipsum et vox de celo audita est: Tu es filius meus
dilectus, in te complacuit michi. Et ipse Ihesus erat incipiens
quasi annorum .xxx. ut putabatur filius Ioseph. Qui fuit
Hely. Qui fuit Mathath. Qui fuit Levi, qui fuit Mel-
chi. Qui fuit Iamne, qui fuit Ioseph. Qui fuit Mathathie.
Qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli. Qui fuit
Nagge. Qui fuit Mathat. Qui fuit Mathathie. Qui
fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, qui fuit
Iohanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit
Salathiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui fuit
Addi, qui fuit Chosan. Qui fuit Helmadan. Qui
fuit Her. Qui fuit Ihesu. Qui fuit Eliezer. Qui fuit Ioram.
Qui fuit Mathath. Qui fuit Levi, qui fuit Simeon
qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph. Qui fuit Iona. Qui
fuit Heliachim. Qui fuit Melcha. Qui fuit Menna.
Qui fuit Mathatha. Qui fuit Nathan. Qui fuit David. Qui fu-
it Iesse. Qui fuit Obeth. Qui fuit Booz. Qui fuit Salmon.
Qui fuit Naason. Qui fuit Aminadab. Qui fuit A-
ram. Qui fuit Esrom. Qui fuit Phares. Qui fuit Iude.
Qui fuit Iacob. Qui fuit Ysaac. Qui fuit Abraham.
Qui fuit Thare. Qui fuit Nachor. Qui fuit Seruch.
Qui fuit Ragau. Qui fuit Phalec. Qui fuit Heber. Qui fuit
Sale. Qui fuit Chaynan. Qui fuit Arphaxat. Qui fuit
Sem. Qui fuit Noe. Qui fuit Lamech. Qui fuit Ma-
thusale. Qui fuit Enoch. Qui fuit Iareth. Qui fuit
Malaleel. Qui fuit Chaynan. Qui fuit Enos, qui fuit

i glo. 30 anno baptizatur. fecit miracula.
[illegible] ut recipiunt [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] quod non est [illegible] miraculo
[illegible] ut [illegible]

Seth. Qui fuit Adam. Qui fuit Dei.

IIII

Iesus autem plenus spiritu sancto regressus est a Iordane et agebatur in spiritu in desertum diebus quadraginta et temptabatur a diabolo. Et nichil manducavit in diebus illis et consummatis illis esuriit. Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es dic lapidi huic ut panis fiat. Et respondit ad illum Iesus: Scriptum est quia non in solo pane vivit homo sed in omni verbo Dei. Et duxit eum diabolus et ostendit illi omnia regna orbis terre in momento temporis et ait ei: Tibi dabo potestatem hanc universam et gloriam illorum quia mihi tradita sunt et cui volo do illa. Tu ergo si adoraveris coram me erunt tua omnia. Et respondens Iesus dixit illi: Scriptum est Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies. Et duxit illum in Ierusalem et statuit eum supra pinnaculum templi et dixit illi: Si filius Dei es mitte te hinc deorsum. Scriptum est enim quod angelis suis mandavit de te ut conservent te et quia in manibus tollent te ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Et respondens Iesus ait illi: Dictum est non temptabis Dominum Deum tuum. Et consummata omni temptatione diabolus recessit ab eo usque ad tempus. Et regressus est Iesus in virtute spiritus in Galileam et fama exiit per universam regionem de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum et magnificabatur ab omnibus. Et venit Nazareth ubi erat nutritus et intravit secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam et surrexit legere. Et traditus est illi liber Ysaie prophete. Et ut revolvit librum invenit locum ubi scriptum erat: Spiritus Domini super me propter quod unxit me evangelizare pauperibus misit me sanare contritos corde predicare captivis remissionem et cecis visum dimittere confractos in remissionem predicare annum Domini acceptum et diem retributionis. Et cum plicuisset librum reddidit ministro et sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum. Cepit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hec scriptura in auribus vestris. Et omnes testimonium illi dabant et mirabantur in verbis gratie que procedebant de ore ipsius et dicebant: Nonne hic est filius Ioseph? Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc similitudinem: Medice cura te ipsum. Quanta audivimus facta in Capharnaum fac et hic in patria tua. Ait autem: Amen dico vobis quia nemo propheta acceptus est in patria sua. In veritate dico vobis multe vidue erant in diebus Helye in Israel quando clausum est celum annis tribus et mensibus sex cum facta esset fames magna in omni terra et ad nullam illarum missus est Helyas nisi in Sarepta Sydonie ad mulierem viduam. Et multi leprosi erant in Israel sub Heliseo propheta et nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus. Et repleti sunt omnes in synagoga ira hec audientes. Et surrexerunt et eiecerunt eum extra civitatem et duxerunt illum usque ad supercilium montis supra quem civitas illorum erat edificata ut precipitarent illum. Ipse autem transiens per medium illorum ibat. Et descendit in Capharnaum civitatem Galilee ibique docebat eos sabbatis. Et stupebant in doctrina eius. Et in synagoga erat homo habens demonium immundum et exclamavit voce magna dicens: Sine quid nobis et tibi Iesu Nazarene? Venisti perdere nos? Scio te qui sis sanctus Dei. Et increpavit illum Iesus dicens: Obmutesce et exi ab illo. Et cum proiecisset illum demonium in medium exiit ab illo nichilque illum nocuit. Et factus est pavor in omnibus et colloquebantur ad invicem dicentes: Quod est hoc verbum quia in potestate et virtute imperat immundis spiritibus et exeunt?

Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis. Surgens autem Iesus de synagoga introivit in domum Symonis. Socrus autem Symonis tenebatur magnis febribus et rogaverunt illum pro ea. Et stans super illam imperavit febri et dimisit illam. Et continuo surgens ministrabat illis. Cum autem sol occidisset omnes qui habebant infirmos variis languoribus ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens curabat eos. Exibant autem demonia a multis clamantia et dicentia: Quia tu es filius Dei. Et increpans non sinebat ea loqui quia sciebant ipsum esse Christum. Facta autem die egressus ibat in desertum locum et turbe requirebant eum et venerunt usque ad ipsum et detinebant illum ne discederet ab eis. Quibus ille ait: Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei quia ideo missus sum. Et erat predicans in synagogis Galilee.

V

Factum est autem cum turbe irruerent in eum ut audirent verbum Dei et ipse stabat secus stagnum Genezareth et vidit duas naves stantes secus stagnum. Piscatores autem descenderant et lavabant retia. Ascendens autem in unam navim que erat Symonis rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas. Ut cessavit autem loqui dixit ad Symonem: Duc in altum et laxate retia vestra in capturam. Et respondens Symon dixit illi: Preceptor per totam noctem laborantes nichil cepimus in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent concluserunt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt sociis qui erant in alia navi ut venirent et adiuvarent eos. Et venerunt et impleverunt ambas naviculas ita ut pene mergerentur. Quod cum videret Symon Petrus procidit ad genua Iesu dicens: Exi a me Domine quia homo peccator sum. Stupor enim circumdederat eum et omnes qui cum illo erant in captura piscium quam ceperant. Similiter autem Iacobum et Iohannem filios Zebedei qui erant socii Symonis. Et ait ad Symonem Iesus: Noli timere ex hoc iam homines eris capiens. Et subductis ad terram navibus relictis omnibus secuti sunt eum. Et factum est cum esset in una civitatum et ecce vir plenus lepra et videns Iesum et procidens in faciem rogabat eum dicens: Domine si vis potes me mundare. Et extendens manum tetigit illum dicens: Volo mundare. Et confestim discessit lepra ab illo. Et ipse precepit illi ut nemini diceret sed vade ostende te sacerdoti et offer pro emundatione tua sicut precepit Moyses in testimonium illis. Perambulabat autem magis sermo de illo et conveniebant turbe multe ut audirent et curarentur ab infirmitatibus suis. Ipse autem secedebat in deserto et orabat. Et factum est in una dierum et ipse sedebat docens. Et erant pharisei sedentes et legis doctores qui venerant ex omni castello Galilee et Iudee et Ierusalem et virtus Domini erat ad sanandum eos. Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus et querebant eum inferre et ponere ante eum. Et non invenientes qua parte illum inferrent pre turba ascenderunt supra tectum et per tegulas submiserunt illum cum lecto in medium ante Iesum. Quorum fidem ut vidit dixit: Homo remittuntur tibi peccata tua. Et ceperunt cogitare scribe et pharisei dicentes: Quis est hic qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus? Ut autem cognovit Iesus cogitationes eorum respondens dixit ad illos: Quid cogita-

tis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere: dimittuntur tibi peccata
tua, an dicere: Surge et ambula? Ut autem sciatis quia filius hominis
habet potestatem in terra dimittendi peccata, ait paralitico: Tibi
dico surge, tolle lectum tuum et vade in domum tuam. Et confestim
consurgens coram illis tulit lectum in quo iacebat, et abiit
in domum suam magnificans deum. Et stupor apprehendit
omnes, et magnificabant deum, et repleti sunt timore dicentes
quia vidimus mirabilia hodie. Et post hec exiit, et vidit
publicanum nomine Levi sedentem ad theloneum, et ait illi:
Sequere me. Et relictis omnibus surgens secutus est eum. Et fecit ei
convivium magnum Levi in domo sua, et erat turba multa pu-
blicanorum et aliorum qui cum illis erant discumbentes. Et murmura-
bant pharisei et scribe eorum dicentes ad discipulos eius: Qua-
re cum publicanis et peccatoribus manducatis et bibitis? Et
respondens ihesus dixit ad illos: Non egent sani medico, sed qui
male habent. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad penitenti-
am. At illi dixerunt ad illum: Quare discipuli iohannis ieiunant fre-
quenter et obsecrationes faciunt, similiter et phariseorum, tui autem edunt
et bibunt? Quibus ipse ait: Numquid potestis filios sponsi, dum cum illis
est sponsus, facere ieiunare? Venient autem dies cum ablatus fuerit
ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autem
et similitudinem ad illos: quia nemo commissuram a vestimen-
to novo immittit in vestimentum vetus; alioquin et novum rumpit
et veteri non convenit commissura a novo. Et nemo mittit vi-
num novum in utres veteres; alioquin rumpet vinum novum utres
et ipsum effundetur et utres peribunt; sed vinum novum in utres
novos mittendum est, et utraque conservantur. Et nemo bibens
vetus statim vult novum, dicit enim: vetus melius est. VI

Factum est autem in sabbato secundoprimo cum transiret per sata,
vellebant discipuli eius spicas et manducabant con-
fricantes manibus. Quidam autem phariseorum dicebant illis:
Quid facitis quod non licet in sabbatis? Et respondens ihesus ad eos
dixit: Nec hoc legistis quod fecit david cum esurisset ipse et qui cum eo
erant? Quomodo intravit in domum dei, et panes propositionis sumpsit
et manducavit, et dedit his qui cum ipso erant, quos non li-
cebat manducare nisi solis tantum sacerdotibus? Et dicebat il-
lis quia dominus est filius hominis et sabbati. Factum est autem in alio sabbato
ut intraret in synagogam et doceret. Et erat ibi homo
et manus eius dextra erat arida. Observabant autem scri-
be et pharisei si in sabbato curaret, ut invenirent unde
accusarent illum. Ipse vero sciebat cogitationes eorum, et ait
homini qui habebat manum aridam: Surge et sta in medi-
um. Et surgens stetit. Ait autem ad illos ihesus: Interrogo vos
si licet sabbatis bene agere an male, animam salvam facere
an male. Animam salvam facere an perdere? Et circumspectis omni-
bus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit, et resti-
tuta est sanitati manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipi-
entia, et colloquebantur ad invicem quidnam facerent de
ihesu. Factum est autem in diebus illis, exiit in montem orare,
et erat pernoctans in oratione dei. Et cum dies factus esset voca-
vit discipulos suos, et elegit xii ex ipsis, quos et apostolos
nominavit: Symonem quem cognominavit petrum, et an-
dream fratrem eius, iacobum et iohannem, philippum et bar-
tholomeum, matheum et thomam, et iacobum alphei,
et symonem qui vocatur zelotes, iudam iacobi, et iu-
dam scarioth, qui fuit proditor. Et descendens ihesus de mon-
te cum illis stetit in loco campestri, et turba discipulorum eius
et multitudo copiosa plebis ab omni iudea et iherusalem et
maritima et tyri et sydonis, qui venerant ut audirent
eum et sanarentur a languoribus suis. Et qui vexabantur a spiri-
tibus inmundis sanabantur curabantur. Et omnis turba quere-
bat eum tangere, quia virtus de illo exibat et sanabat omnes.
Et ipse elevatis oculis in discipulos suos dicebat: Beati
pauperes, quia vestrum est regnum dei. Beati qui nunc esuritis, quia sa-
turabimini. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Beati eritis
cum oderint vos homines, et cum separaverint vos et exprobra-
verint et eiecerint nomen vestrum tamquam malum propter filium
hominis. Gaudete in illa die et exultate; ecce enim merces vestra
multa est in celo. Secundum hec enim faciebant prophetis patres eorum.
Verumptamen ve vobis divitibus, qui habetis consolationem ve-
stram. Ve vobis qui saturati estis, quia esurietis. Ve
vobis qui nunc ridetis, quia lugebitis et flebitis. Ve cum
benedixerint vobis homines; secundum hec faciebant pseudoprophetis pa-
tres eorum. Sed vobis dico qui auditis: Diligite inimi-
cos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Benedicite male-
dicentibus vobis, orate pro calumpniantibus vos. Et qui
te percusserit in maxillam, prebe ei et alteram. Et ab eo
qui aufert tibi vestimentum, et tunicam noli prohibere.
Omni autem petenti te tribue, et qui aufert que tua sunt ne
repetas. Et prout vultis ut faciant vobis homines, et vos
facite illis similiter. Et si diligitis eos qui vos diligunt, que vobis
est gratia? Nam et peccatores diligentes se diligunt. Et si be-
nefeceritis his qui vobis benefaciunt, que est vobis gratia? Si-
quidem et peccatores hoc faciunt. Et si mutuum dederitis his a
quibus speratis recipere, que gratia est vobis? Nam et peccatores peccatori-
bus fenerantur ut recipiant equalia. Verumptamen diligite
inimicos vestros, et benefacite, et mutuum date nichil inde
sperantes, et erit merces vestra multa, et eritis filii altissimi,
quia ipse benignus est super ingratos et malos. Estote ergo mi-
sericordes sicut et pater vester misericors est. Nolite iudica-
re et non iudicabimini. Nolite condempnare et non con-
dempnabimini. Dimittite et dimittemini. Date
et dabitur vobis: mensuram bonam et confertam et coa-
gitatam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem
quippe mensura qua mensi fueritis remetietur vobis. Dice-
bat autem illis et similitudinem: Numquid potest cecus cecum
ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? Non est disci-
pulus super magistrum; perfectus autem omnis erit si sit sicut
magister eius. Quid autem vides festucam in ocu-
lo fratris tui, trabem autem que in oculo tuo est non consideras?
Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, sine eiciam festucam
de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns? Y-
pocrita, eice primum trabem de oculo tuo, et tunc
perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui. Non
est enim arbor bona que facit fructus malos, neque
arbor mala faciens fructum bonum. Unaquaque enim
arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis
colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam.
Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bo-
num, et malus homo de malo thesauro profert malum.
Ex habundantia enim cordis os loquitur. Quid autem voca-
tis me domine domine, et non facitis que dico? Omnis qui venit
ad me et audit sermones meos et facit eos, ostendam
vobis cui similis sit. Similis est homini edifican-
ti domum, qui fodit in altum et posuit fundamentum
supra petram. Inundatione autem facta illisum est flumen

domum illam et non potuit eam movere: fundata enim erat supra
firmam petram. Qui autem audit et non facit similis est homini ae-
dificanti domum suam supra terram sine fundamento, in quam il-
lisus est fluvius, et continuo cecidit, et facta est ruina domus illius
magna.

VII

Cum autem implesset omnia verba
sua in aures plebis intravit Capharnaum.
Centurionis autem cuiusdam servus male habens erat mori-
turus, qui illi erat pretiosus. Et cum audisset de Iesu, misit ad
eum seniores Iudaeorum rogans eum ut veniret et salvaret
servum eius. At illi cum venissent ad Iesum rogabant e-
um sollicite dicentes ei: quia dignus est ut hoc illi praestes: diligit
enim gentem nostram et synagogam ipse aedificavit nobis.
Iesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longe esset a domo mi-
sit ad eum centurio amicos dicens: Domine noli vexari, non
enim sum dignus ut sub tectum meum intres: propter quod et me ipsum
non sum dignum arbitratus ut venirem ad te, sed dic verbo et
sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potes-
tate constitutus, habens sub me milites, et dico huic vade et
vadit, et alio veni et venit, et servo meo fac hoc et facit.
Quo audito Iesus miratus est, et conversus sequentibus se turbis
dixit: Amen dico vobis, nec in Israel tantam fidem inve-
ni. Et reversi qui missi fuerant domum invenerunt servum qui
languerat sanum. Et factum est deinceps ibat Iesus in civitatem
quae vocatur Naim, et ibant cum illo discipuli eius et turba co-
piosa. Cum autem appropinquaret portae civitatis, ecce de-
functus efferebatur filius unicus matris suae, et haec
vidua erat, et turba civitatis multa cum illa. Quam cum
vidisset dominus, misericordia motus super eam dixit illi: Noli fle-
re. Et accessit et tetigit loculum. Hi autem qui portabant ste-
terunt. Et ait: Adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat
mortuus et coepit loqui, et dedit illum matri suae. Accepit autem
omnes timor, et magnificabant deum dicentes: quia propheta magnus
surrexit in nobis, et quia deus visitavit plebem suam. Et
exiit hic sermo in universam Iudaeam de eo et omnem cir-
ca regionem. Et nuntiaverunt Iohanni discipuli eius de omnibus his.
Et convocavit duos de discipulis suis Iohannes et misit ad Iesum
dicens: Tu es qui venturus es an alium expectamus?
Cum autem venissent ad eum viri dixerunt: Iohannes Baptista mi-
sit nos ad te dicens: Tu es qui venturus es an alium
expectamus? In ipsa autem hora curavit multos a langui-
oribus suis et plagis et spiritibus malis, et caecis multis dona-
vit visum. Et respondens dixit illis: Euntes renuntiate Iohanni
quae audistis et vidistis: quia caeci vident, claudi ambulant,
leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pau-
peres evangelizantur. Et beatus est quicumque non fuerit scandaliza-
tus in me. Et cum discessissent nuntii Iohannis, coepit dicere de Io-
hanne ad turbas: Quid existis in desertum videre? arundinem
vento agitatam? Sed quid existis videre? hominem mol-
libus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt
et in deliciis in domibus regum sunt. Sed quid existis vide-
re? prophetam? Utique dico vobis et plus quam prophetam. Hic est
de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem
tuam qui praeparabit viam tuam ante te. Dico enim vobis:
maior inter natos mulierum propheta Iohanne Baptista nemo est.
Qui autem minor est in regno caelorum maior est illo. Et omnis
populus audiens et publicani iustificaverunt deum bapti-
zati baptismo Iohannis. Pharisaei autem et legis periti consilium dei spre-
verunt in semetipsos non baptizati ab eo. Ait autem dominus:
Cui ergo similes dicam homines generationis huius et cui similes sunt?
Similes sunt pueris sedentibus in foro et loquentibus ad
invicem et dicentibus: Cantavimus vobis tibiis et non
saltastis; lamentavimus et non plorastis. Venit enim Iohannes Bap-
tista neque manducans panem neque bibens vinum, et dicitis:
daemonium habet. Venit filius hominis manducans et bibens,
et dicitis: Ecce homo devorator et bibens vinum, amicus pu-
blicanorum et peccatorum. Et iustificata est sapientia ab omnibus
filiis suis. Rogabat autem illum quidam de Pharisaeis ut man-
ducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisaei discubuit. Et ec-
ce mulier quae erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod
Iesus accubuisset in domo Pharisaei, attulit alabastrum
unguenti, et stans retro secus pedes eius lacrimis coepit
rigare pedes eius, et capillis capitis sui tergebat, et os-
culabatur pedes eius et unguento ungebat. Videns
autem Pharisaeus qui vocaverat eum ait intra se dicens: Hic
si esset propheta sciret utique quae et qualis esset mulier quae
tangit eum, quia peccatrix est. Et respondens Iesus dixit ad illum:
Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister dic. Et respon-
dit Iesus: Duo debitores erant cuidam feneratori: u-
nus debebat denarios quingentos et alius quinquaginta. Non haben-
tibus autem illis unde redderent donavit utrisque. Quis ergo
eum plus diliget? Respondens Simon dixit: Aestimo quia is cui
plus donavit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. Et conversus
ad mulierem dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intra-
vi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti; haec autem
lacrimis rigavit pedes meos et capillis suis tersit.
Osculum mihi non dedisti; haec autem ex quo intravi non cessa-
vit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti; haec
autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi:
Remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum. Cui
autem minus dimittitur minus diligit. Dixit autem ad illam
Iesus: Remittuntur tibi peccata. Et coeperunt qui simul ac-
cumbebant dicere intra se: Quis est hic qui etiam peccata dimittit?
Dixit autem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit, va-
de in pace.

VIII viii

Et factum est deinceps et ipse
iter faciebat per civitates et castella praedicans et
evangelizans regnum dei, et xii cum illo, et mulieres aliquae quae
erant curatae a spiritibus malignis et infirmitatibus:
Maria quae vocatur Magdalene, de qua vii daemonia exi-
erant, et Iohanna uxor Chuzae procuratoris Herodis,
et Susanna et aliae multae quae ministrabant ei de
facultatibus suis. Cum autem turba plurima conveniret et
de civitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem:
Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat
aliud cecidit secus viam et conculcatum est, et volucres 5
caeli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram
et natum aruit quia non habebat humorem. Et aliud ce-
cidit inter spinas et simul exortae spinae suffocave-
runt illud. Et aliud cecidit in terram bonam et ortum
fecit fructum centuplum. Haec dicens clamabat: Qui
habet aures audiendi audiat. Interrogabant autem
eum discipuli eius quae esset haec parabola. Quibus ipse dixit:
Vobis datum est nosse mysterium regni dei, cete-
ris autem in parabolis ut videntes non videant et au-
dientes non intelligant. Est autem haec parabola: Semen
est verbum dei. Qui autem secus viam hi sunt qui
audiunt, deinde venit diabolus et tollit verbum

de corde eorum ne credentes salui fiant. Nam qui supra
petram: hii sunt qui cum audierint cum gaudio suscipiunt
uerbum. et hii radices non habent qui ad tempus credunt. et in tempore temp
tationis recedunt. Quod autem in spinas cecidit: hii sunt qui au
dierunt. et a sollicitudinibus et diuitiis et uoluptatibus ui
te euntes suffocantur. et non referunt fructum. Quod autem in bonam
terram: hii sunt qui in corde bono et optimo audientes
uerbum retinent. et fructum afferunt in patientia. Nemo autem lucer
nam accendens operit eam uase: aut subtus lectum ponit.
sed supra candelabrum ponit ut intrantes uideant lumen.
Non est enim occultum quod non manifestetur. nec absconditum quod non
cognoscatur et in palam ueniat. Videte ergo quomodo audiatis.
Qui enim habet dabitur illi. et quicumque non habet. et quod putat habere au
feretur ab eo. Venerunt autem ad illum mater et fratres eius. et non poterant
adire ad eum pre turba. et nuntiatum est ei. Mater tua et fratres tui stant
foris uolentes te uidere. Qui respondens dixit ad eos. Mater mea
et fratres mei: hii sunt qui uerbum dei audiunt et faciunt. Factum est autem
in una dierum. et ipse ascendit nauiculam et discipuli eius.
et ait ad illos. Transfretemus trans stagnum. et ascenderunt.
Nauigantibus autem illis obdormiuit. et descendit procella uenti
in stagnum. et complebantur fluctibus. et periclitabantur. Acceden
tes autem suscitauerunt eum dicentes. Preceptor perimus. At ille surgens
increpauit uentum. et tempestatem aque. et cessauit. et facta est
tranquillitas. Dixit autem illis. Vbi est fides uestra? Qui timentes
mirati sunt ad inuicem dicentes. Quis putas hic est quia et
uentis et mari imperat. et obediunt ei. Et nauigauerunt
ad regionem gerasenorum que est contra galileam. Et cum egres
sus esset ad terram occurrit illi uir quidam qui habebat demo
nium iam temporibus multis et uestimento non induebatur. neque
in domo manebat sed in monumentis. Is ut uidit ihesum
procidit ante illum. et exclamans uoce magna dixit. Quid
mihi et tibi est ihesu fili dei altissimi? obsecro te ne me tor
queas. Precipiebat enim spiritui inmundo ut exiret ab homine. Mul
tis enim temporibus arripiebat illum. et uinciebatur ca
thenis et compedibus custoditus. et ruptis uinculis ageba
tur a demonio in deserto. Interrogauit autem illum
ihesus dicens. Quod tibi nomen est? At ille dixit. Legio. quia in
trauerant demonia multa in eum. et rogabant il
lum ne imperaret illis ut in abyssum irent. Erat autem
ibi grex porcorum multorum pascentium in monte.
et rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi.
et permisit illis. Exierunt ergo demonia ab homine. et in
trauerunt in porcos. et impetu abiit per preceps grex in
stagnum. et suffocatus est. Quod ut uiderunt factum qui pascebant
fugerunt. et nuntiauerunt in ciuitatem et in uillas. Exi
erunt autem uidere quod factum est. et uenerunt ad ihesum. et inuenerunt
hominem sedentem a quo demonia exierant uestitum
ac sana mente ad pedes eius. et timuerunt. Nuntiauerunt
autem illis et qui uiderant quomodo sanus factus esset a legione.
et rogauerunt illum omnis multitudo regionis gerasenorum
ut discederet ab ipsis. quia timore magno tenebantur. Ipse
autem ascendens nauem reuersus est. et rogabat illum uir
a quo demonia exierant ut cum eo esset. Dimisit autem
eum ihesus dicens. Redi in domum tuam. et narra quanta tibi
fecit deus. et abiit per uniuersam ciuitatem predicans
quanta illi fecisset ihesus. Factum est autem cum rediisset ihesus excepit
illum turba. erant enim omnes expectantes eum. Et ecce ue
nit uir cui nomen iairus. et ipse princeps synagoge

erat. et cecidit ad pedes ihesu rogans eum ut intraret in
domum eius. quia filia unica erat illi fere annorum .xii. et
hec moriebatur. Et contigit dum iret a turbis comprimebatur. Et
mulier quedam erat in fluxu sanguinis ab annis
.xii. que in medicos erogauerat omnem substantiam suam.
nec ab ullo potuerat curari. accessit retro et teti
git fimbriam uestimenti eius. et confestim stetit
fluxus sanguinis eius. et ait ihesus. Quis est qui me tetigit?
Negantibus autem omnibus dixit petrus. et qui cum illo e
rant. Preceptor turbe te comprimunt. et affligunt. et tu di
cis. Quis me tetigit? Et dixit ihesus. Tetigit me aliquis.
Nam et ego agnoui uirtutem de me exisse. Videns
autem mulier quia non latuit tremens uenit et procidit ante pe
des eius. et ob quam causam tetigerit eum indicauit coram
omni populo. et quemadmodum confestim sanata est. At ipse dixit
ei. Filia fides tua saluam te fecit. Vade in pace. Ad
huc illo loquente uenit quidam ad principem syna
goge dicens illi. quia mortua est filia tua. Noli uexa
re magistrum. Ihesus autem hoc uerbo audito respondit patri puelle.
Noli timere. Crede tantum. et salua erit. Et cum peruenisset ad do
mum non permisit intrare secum quemquam nisi petrum et
iohannem. et iacobum. et patrem et matrem puelle. Flebant autem
omnes et plangebant illam. At ille dixit. Nolite flere.
Non est enim mortua puella sed dormit. et deridebant eum
scientes quia mortua esset. Ipse autem tenens manum eius cla
mauit dicens. Puella surge. et reuersus est spiritus eius. et sur
rexit continuo. et iussit illi dari manducare. et stu
puerunt parentes eius. quibus precepit ne alicui dicerent

IX a

Conuocatis autem .xii. quod factum erat.
apostolis. dedit illis uirtutem et potestatem super omni
a demonia. et ut languores curarent. et misit illos pre
dicare regnum dei. et sanare infirmos. et ait ad illos. Ni
chil tuleritis in uia. neque uirgam. neque peram. neque pe
cuniam. neque panem. neque duas tunicas habeatis. Et
in quamcumque domum intraueritis ibi manete. et inde
ne exeatis. et quicumque non receperint uos exeuntes de ci
uitate illa. et puluerem pedum uestrorum excutite in tes
timonium supra illos. Egressi autem circuibant per castel
la euangelizantes. et curantes ubique. Audiuit autem
herodes tetrarcha omnia que fiebant ab eo. et hesi
tabat eo quod diceretur a quibusdam. quia iohannes surrexit
a mortuis. a quibusdam uero quia helyas apparuit.
ab aliis autem quia unus ex antiquis prophetis surrexit. Et ait he
rodes. Iohannem ego decollaui. Quis est autem iste de quo e
go audio talia. et querebat uidere eum. Et reuersi apostoli
narrauerunt illi quecumque fecerunt. et assumptis illis secessit
seorsum in locum desertum qui est bethsaida. Quod cum cogno
uissent turbe secute sunt illum. et excepit illos. et lo
quebatur illis de regno dei. et eos qui cura indigebant
sanabat. Dies autem ceperat declinare. et accedentes .xii.
dixerunt illi. Dimitte turbas ut euntes in castella
uillasque que circa sunt deuertant ut inueniant escas.
quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos. Vos da
te illis manducare. At illi dixerunt. Non sunt nobis
plus quam .v. panes et duo pisces. nisi forte nos eamus
et emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem
fere .v. milia uirorum. Ait autem ad discipulos suos.
Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos. Et

ita fecerunt et discumbere fecerunt omnes. Acceptis autem
v panibus et duobus piscibus respexit in caelum et benedix-
it illis et fregit et distribuit discipulis suis ut ponerent ante
turbas. Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Et subla-
tum est quod superfuit illis fragmentorum cophini xii. Et factum
est cum solus esset orans, erant cum illo et discipuli et in-
terrogavit illos dicens: Quem me dicunt esse turbe? At
illi dixerunt. Responderunt et dixerunt: Iohannem Baptistam,
alii autem Heliam, alii autem quod quia propheta unus de pri-
oribus surrexit. Dixit autem illis: Vos autem quem me esse dici-
tis? Respondens Symon Petrus dixit: Christum dei. At ille in-
crepans illos precepit ne cui dicerent hoc, dicens: Quia opor-
tet filium hominis multa pati et reprobari a senioribus
et a principibus sacerdotum et scribis et occidi et tercia die
resurgere. Dicebat autem ad omnes: Si quis vult veni-
re post me abneget semet ipsum et tollat cru-
cem suam cottidie et sequatur me. Qui enim voluerit
animam suam salvam facere perdet eam. Nam qui
perdiderit animam suam propter me salvam faciet illam.
Quid enim proficit homini si lucretur universum mundum, se autem ipsum
perdat et detrimentum sui faciat? Nam qui me erubuerit et
sermones meos, hunc filius hominis erubescet cum ve-
nerit in maiestate sua et patris et sanctorum angelorum. Di-
co autem vobis vere: sunt aliqui hic stantes qui non gusta-
bunt mortem donec videant regnum dei. Factum est autem
post hec verba fere dies viii et assumpsit Petrum et Iacobum
et Iohannem et ascendit in montem ut oraret. Et factum est
dum oraret species vultus eius altera et vestitus eius albus reful-
gens. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Mo-
yses et Helyas visi in maiestate et dicebant exces-
sum eius quem completurus erat in Ierusalem. Petrus vero et qui
cum illo erant gravati erant sompno. Et evigilan-
tes viderunt maiestatem eius et duos viros qui stabant
cum illo. Et factum est cum discederent ab illo ait Petrus ad
Ihesum: Preceptor bonum est nos hic esse, et faciamus hic tri-
a tabernacula: unum tibi et unum Moysi et unum Helye, ne-
sciens quid diceret. Hec autem illo loquente facta est nubes et obum-
bravit eos, et timuerunt intrantibus illis in nubem. Et
vox facta est de nube dicens: Hic est filius meus dilectus,
ipsum audite. Et dum fieret vox inventus est Ihesus solus.
Et ipsi tacuerunt et nemini dixerunt in illis diebus quicquam
ex his que viderant. Factum est autem in sequenti die descen-
dentibus illis de monte occurrit illi turba multa. Et ecce
vir de turba exclamavit dicens: Magister obsecro te
respice in filium meum quia unicus est mihi. Et ecce spiritus apprehen-
dit illum et subito clamat et elidit et dissipat eum
cum spuma, et vix discedit dilanians eum. Et rogavi
discipulos tuos ut eicerent illum et non potuerunt. Respondens
autem Ihesus dixit: O generatio infidelis et perversa, usque quo ero a-
pud vos et patiar vos? Adduc huc filium tuum. Et cum acce-
deret elisit illum demonium et dissipavit. Et increpavit
Ihesus spiritum immundum et sanavit puerum et reddidit illum
patri suo. Stupebant autem omnes in magnitudine
dei. Omnibusque mirantibus in omnibus que faciebat di-
xit ad discipulos: Vos ponite vos in cordibus
vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est ut tra-
datur in manus hominum. At illi ignorabant ver-
bum istud et erat velatum ante eos ut non sentirent

illud, et timebant interrogare eum de hoc verbo. Intravit autem
cogitatio in eos quis eorum esset maior. At Ihesus videns cogita-
tiones cordis eorum apprehendens puerum statuit secus se et ait illis:
Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo me suscipit,
et quicumque me receperit recipit eum qui me misit. Nam qui minor
est inter omnes vos hic maior est. Respondens autem Iohannes dixit:
Preceptor vidimus quendam in nomine tuo demonia eicientem
et prohibuimus eum quia non sequitur nobiscum. Et ait ad illum Ihesus:
Nolite prohibere. Qui enim non est adversum vos pro vobis est. Factum est
autem dum complerentur dies assumptionis eius et ipse faciem suam
firmavit ut iret Ierusalem et misit nuntios ante conspectum su-
um. Et euntes intraverunt civitatem Samaritanorum ut pre-
pararent illi et non receperunt illum quia facies eius erat euntis
in Ierusalem. Cum vidissent autem discipuli eius Iacobus et Iohannes di-
xerunt: Domine vis dicimus ut ignis descendat de celo et
consumat illos sicut Helyas fecit? Et conversus increpavit
illos dicens: Nescitis cuius spiritus estis. Filius enim hominis non ve-
nit animas hominum perdere sed salvare. Et abierunt in aliud in
aliud castella castellum. Factum est autem ambulantibus illis
in via dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris.
Et ait illi Ihesus: Vulpes foveas habent et volucres celi
nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Ait
autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine permitte me
primum ire et sepelire patrem meum. Et dixit ei Ihesus: Sine
ut mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade et an-
nuntia regnum dei. Et ait alter: Sequar te domine, sed primum permit-
te mihi renuntiare his qui domi sunt. Ait ad illum Ihesus: Nemo
mittens manum suam ad aratrum et respiciens retro
aptus est regni de regno dei.

X

Post hec autem designavit dominus Ihesus et alios lxxii et
misit illos binos ante faciem suam in omnem ci-
vitatem et locum quo ipse erat venturus. Et dicebat illis:
Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo
dominum messis ut mittat operarios in messem suam.
Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite
portare sacculum neque peram neque calciamenta, et neminem
per viam salutaveritis. In quamcumque domum intraveritis
primum dicite: Pax huic domui, et si ibi fuerit filius pa-
cis requiescet super illum pax vestra, sin autem ad vos reverte-
tur. In eadem autem domo manete edentes et bibentes
que apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Noli-
te transire de domo in domum. Et in quamcumque civitatem
intraveritis et susceperint vos, manducate que apponuntur
vobis et curate infirmos qui in illa sunt et dicite
illis: Appropinquabit in vos regnum dei. In quamcumque civitatem
intraveritis et non receperint vos, exeuntes in pla-
teas eius dicite: Etiam pulverem qui adhesit nobis
de civitate vestra extergimus in vos. Hoc tamen scitote
quia appropinquabit regnum dei. Dico vobis quia Sodomi-
tis remissius erit quam civitati illi in die illa. Ve
tibi Corozaim, ve tibi Bethsaida, quia si in Tyro et
Sydone facte fuissent virtutes que in vobis sunt facte,
olim in cilicio et cinere sedentes penituissent. Verum-
tamen Tyro et Sydoni remissius erit in iudicio quam
vobis. Et tu Capharnaum usque ad celum exaltata
usque ad infernum demergeris. Qui vos audit me
audit, et qui vos spernit me spernit. Qui autem spernit
me spernit eum qui me misit. Reversi sunt autem lxxii

cum gaudio dicentes: Domine etiam demonia subiciuntur nobis
in nomine tuo. Et ait illis: Videbam sathanam sicut fulgur
de celo cadentem. Ecce dedi vobis potestatem calcandi
supra serpentes et scorpiones et supra omnem virtutem
inimici et nichil vos nocebit. Verumptamen in hoc nolite
gaudere quia spiritus vobis subiciuntur. Gaudete autem quod nomina
vestra scripta sunt in celis. In ipsa hora exultavit in
spiritu sancto et dixit: Confiteor tibi pater domine celi et terre quia
abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reve
lasti ea parvulis. Etiam pater quia sic placuit ante te. Omnia
tradita sunt a patre meo et nemo scit qui sit filius nisi pater
et qui sit pater nisi filius et cui filius voluerit revelare. Et con
versus ad discipulos suos dixit: Beati oculi qui vident que vos
videtis. Dico enim vobis quod multi prophete et reges voluerunt
videre que vos videtis et non viderunt et audire que auditis et
non audierunt. Et ecce quidam legis peritus surrexit temp
tans eum et dicens: Magister quid faciendo vitam eternam
possidebo? At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est
quomodo legis? At ille respondens dixit: Diliges dominum deum tuum
ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex omnibus viri
bus tuis et ex omni mente tua et proximum tuum sicut te ipsum.
Dixit ad ihesum: Et quis est proximus meus? Suscipiens autem
ihesus dixit: Homo quidam descendebat ab iherusalem in ieri
cho et incidit in latrones qui etiam despoliaverunt eum
et plagis impositis abierunt semivivo relicto. Ac
cidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via et vi
so illo preterivit. Similiter et levita cum esset secus viam
et videns eum pertransiit. Samaritanus autem quidam iter
faciens venit secus eum et videns eum misericordia motus est. Et
appropians alligavit vulnera eius infundens vinum
et oleum et imponens illum in iumentum suum duxit in sta
bulum et curam eius egit. Et altera die protulit duos dena
rios et dedit stabulario et ait: Curam illius habe
et quodcumque supererogaveris cum ego rediero reddam tibi.
Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui inci
dit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in il
lum. Et ait illi ihesus: Vade et tu fac similiter. Factum est autem dum irent
et ipse intravit in quoddam castellum et mulier quedam
martha nomine excepit illum in domum suam. Et huic
erat soror nomine maria que etiam sedens secus pedes domini
audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa
frequens ministerium. Que stetit et ait: Domine non est tibi cure
quod soror mea reliquit me solam ministrare? Dic
ergo illi ut me adiuvet. Et respondens dixit illi dominus: Martha
martha sollicita es et turbaris erga plurima. Por
ro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit que
non auferetur ab ea.

XI

Et factum est cum esset in loco quodam orans ut cessa
vit dixit unus ex discipulis eius ad eum: Domine doce nos
orare sicut et iohannes docuit discipulos suos. Et ait illis:
Cum oratis dicite: Pater noster sanctificetur nomen tuum. Adve
niat regnum tuum. Panem nostrum cotidianum da nobis
hodie et dimitte nobis peccata nostra. Siquidem et ipsi dimi
ttimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tem
ptationem. Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum et
ibit ad illum media nocte et dicet illi: Amice commo
da mihi tres panes quoniam amicus meus venit de via
ad me et non habeo quod ponam ante illum. Et ille deintus respon
dens dicat: Noli mihi molestus esse. Iam ostium clausum est et pueri mei
mecum sunt in cubili. Non possum surgere et dare tibi. Et ille
si perseveraverit pulsans, dico vobis et si non dabit illi sur
gens eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius sur
get et dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico vobis
petite et dabitur vobis. Querite et invenietis. Pulsate
et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit et qui querit in
venit et pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis patrem
petit panem numquid lapidem dabit illi? Aut piscem
numquid serpentem pro pisce dabit illi? Aut si petierit
ovum numquid porriget ei scorpionem? Si ergo vos cum
sitis mali nostis bona data dare filiis vestris quanto
magis pater vester celestis de celo dabit spiritum bonum peten
tibus se. Et erat eiciens demonium et illud erat mutum.
Et cum eiecisset demonium locutus est mutus et admirate sunt
turbe. Quidam autem ex eis dixerunt: In beelzebub
principe demoniorum eicit demonia. Et alii temptantes
signum de celo querebant ab eo. Ipse autem ut vidit cogita
tiones eorum dixit: Omne regnum in se ipsum divisum desola
bitur et domus supra domum cadet. Si autem et sathanas in se
ipsum divisus est quomodo stabit regnum eius? Quia dicitis in be
elzebub eicere me demonia. Si autem ego in beelze
bub eicio demonia, filii vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi
iudices vestri erunt. Porro si in digito dei eicio demoni
a profecto pervenit in vos regnum dei. Cum fortis armatus
custodit atrium suum in pace sunt omnia que possidet. Si autem
fortior illo superveniens vicerit eum universa arma
eius auferet in quibus confidebat et spolia eius distribu
et. Qui non est mecum adversum me est. Et qui non colligit
mecum dispergit. Cum immundus spiritus exierit ab homine
perambulat per loca inaquosa querens requiem et
non inveniens dicit: Revertar in domum meum unde meam
exivi. Et cum venerit invenit scopis mundatam
et ornatam. Tunc vadit et assumit septem alios spiritus
secum nequiores se et ingressi habitant ibi et fiunt no
vissima hominis illius peiora prioribus. Factum est autem cum hec
diceret extollens vocem quedam mulier de turba dixit
illi: Beatus venter qui te portavit et ubera que
suxisti. At ille dixit: Quinimmo beati qui audiunt ver
bum dei et custodiunt illud. Turbis autem concurrentibus
cepit dicere: Generatio hec generatio nequam est. Signum querit et
signum non dabitur ei nisi signum ione prophete. Nam sicut fu
it ionas signum ninivitis ita erit et filius hominis ge
nerationi isti. Regina austri surget in iudicio
cum viris huius generationis et condempnabit illos quia
venit a finibus terre audire sapientiam salomonis et
ecce plus quam salomon hic. Viri ninivite surgent in
iudicio cum generatione hac et condempnabunt
eam quia penitentiam egerunt ad predicationem ione et ec
ce plus quam iona hic. Nemo lucernam accendit
et in abscondito ponit neque sub modio sed supra can
delabrum ut qui ingrediuntur lumen videant. Lucer
na corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit
simplex totum corpus tuum lucidum erit. Si autem
nequam fuerit et corpus tuum tenebrosum erit. Vide
ergo ne lumen quod in te est tenebre sint. Si ergo corpus
tuum totum lucidum fuerit non habens aliquam partem tenebra
rum erit lucidum totum et sicut lucerna fulgoris illu

minabit te. Et cum loqueretur rogavit illum quidam phariseus ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit. Phariseus autem cepit intra se reputans dicere quare non baptizatus esset ante prandium. Et ait dominus ad illum: Nunc vos pharisei quod deforis est calicis et catini mundatis; quod autem intus est vestrum plenum est rapina et iniquitate. Stulti, nonne qui fecit quod deforis est, etiam id quod deintus est fecit? Verumtamen quod superest date elemosinam, et ecce omnia munda sunt vobis. Sed ve vobis phariseis, qui decimatis mentam et rutam et omne olus, et preteritis iudicium et caritatem dei. Hec autem oportuit facere et illa non omittere. Ve vobis phariseis, qui diligitis primas cathedras in synagogis et salutationes in foro. Ve vobis, quia estis ut monumenta que non apparent, et homines ambulantes supra nesciunt. Respondens autem quidam ex legis peritis ait illi: Magister, hec dicens etiam nobis contumeliam facis. At ille ait: Et vobis legis peritis ve, quia oneratis homines oneribus que portare non possunt, et ipsi uno digito non tangitis sarcinas. Ve vobis qui edificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos. Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum, quoniam quidem ipsi eos occiderunt, vos autem edificatis eorum sepulcra. Propterea et sapientia dei dixit: Mittam ad illos prophetas et apostolos, et ex illis occident et persequentur, ut inquiratur sanguis omnium prophetarum qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista, a sanguine Abel usque ad sanguinem Zacharie qui periit inter altare et edem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione. Ve vobis legis peritis, qui tulistis clavem scientie: ipsi non introistis, et eos qui introibant prohibuistis. Cum hec ad illos diceret, ceperunt pharisei et legis periti graviter insistere et os eius opprimere de multis, insidiantes ei et querentes capere aliquid ex ore eius ut accusarent eum.

XII

Multis autem turbis circumstantibus ita ut se invicem conculcarent, cepit dicere ad discipulos suos: Attendite a fermento phariseorum, quod est ypocrisis. Nichil autem opertum est quod non reveletur, neque absconditum quod non sciatur. Quoniam que in tenebris dixistis in lumine dicentur, et quod in aurem locuti estis in cubiculis predicabitur in tectis. Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his qui occidunt corpus et post hec non habent amplius quod faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui postquam occiderit habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete. Nonne quinque passeres veneunt dipondio? Et unus ex illis non est in oblivione coram deo. Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis vos. Dico autem vobis: Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et filius hominis confitebitur illum coram angelis dei. Qui autem negaverit me coram hominibus, denegabitur coram angelis dei. Et omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi; ei autem qui in spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur. Cum autem inducent vos in synagogas et ad magistratus et potestates, nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis aut quid dicatis. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora que oporteat vos dicere. Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo ut mecum dividat hereditatem. At ille dixit ei: Homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos? Dixitque ad illos: Videte et cavete ab omni avaritia, quia non in habundantia cuiusquam vita eius est ex his que possidet. Dixit autem ad illos similitudinem dicens: Hominis cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit, et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: destruam horrea mea et maiora faciam, et illuc congregabo omnia que nata sunt mihi et bona mea, et dicam anime mee: Anima, multa habes bona posita in annos plurimos; requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te; que autem parasti cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat et non est in deum dives. Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis, nolite solliciti esse anime vestre quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum. Considerate corvos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, et deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitando potest adicere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant neque nent. Dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. Si autem fenum quod hodie in agro est et cras in clibanum mittitur deus sic vestit, quanto magis vos pusille fidei? Et vos nolite querere quid manducetis aut quid bibatis, et nolite in sublime tolli. Hec enim omnia gentes mundi querunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. Verumtamen primum querite regnum dei, et hec omnia adicientur vobis. Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Vendite que possidetis et date elemosinam. Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in celis, quo fur non appropiat neque tinea corrumpit. Ubi enim est thesaurus vester, ibi et cor vestrum erit. Sint lumbi vestri precincti, et lucerne ardentes in manibus vestris, et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit et pulsaverit confestim aperiant ei. Beati servi illi quos cum venerit dominus invenerit vigilantes. Amen dico vobis quod precinget se et faciet illos discumbere et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia et si in tertia vigilia venerit et ita invenerit, beati sunt servi illi. Hoc autem scitote, quia si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis parabolam hanc an et ad omnes? Dixit autem dominus: Quis putas est fidelis dispensator et prudens quem constituit dominus super familiam suam ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille servus quem cum venerit dominus invenerit ita facientem. Vere dico vobis quia supra omnia que possidet constituet illum. Quod si dixerit servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire, et ceperit percutere pueros et ancillas et edere et bibere et inebriari, veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua nescit, et dividet eum partemque eius cum infidelibus ponet. Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini sui et non se preparavit et non fecit secundum volunta-

bit multis. Qui autem non cognovit et fecit digna plagis vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est multum quaeretur ab eo: et cui commendaverunt multum plus petent ab eo. Ignem veni mittere in terram: et quid volo nisi ut accendatur? Baptismo autem habeo baptizari: et quomodo coarctor usque dum perficiatur? Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed separationem. Erunt enim ex hoc quinque in una domo divisi, tres in duo, et duo in tres dividentur: pater in filium, et filius in patrem suum, mater in filiam, et filia in matrem, socrus in nurum suam, et nurus in socrum suam. Dicebat autem et ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbus venit: et ita fit. Et cum austrum flantem, dicitis: Quia aestus erit: et fit. Hypocritae, faciem caeli et terrae nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid autem et a vobis ipsis non iudicatis quod iustum est? Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo: ne forte trahat te ad iudicem, et iudex tradat te exactori, et exactor mittat te in carcerem. Dico tibi, non exies inde, donec etiam novissimum minutum reddas.

XIII

Aderant autem quidam ipso in tempore nuntiantes illi de Galilaeis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens dixit illis: Putatis quod hi Galilaei prae omnibus Galilaeis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? Non, dico vobis: sed nisi paenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Sicut illi decem et octo, supra quos cecidit turris in Siloam, et occidit eos: putatis quia et ipsi debitores fuerint praeter omnes homines habitantes in Hierusalem? Non, dico vobis: sed si non paenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Dicebat autem hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit quaerens fructum in illa, et non invenit. Dixit autem ad cultorem vineae: Ecce anni tres sunt ex quo venio quaerens fructum in ficulnea hac, et non invenio: succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat? At ille respondens dixit illi: Domine, dimitte illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam, et mittam stercora: et si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam. Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier, quae habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo: et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum videret Iesus, vocavit eam ad se, et ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus, et confestim erecta est, et glorificabat Deum. Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Iesus, dicebat turbae: Sex dies sunt in quibus oportet operari: in his ergo venite, et curamini, et non in die sabbati. Respondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocritae, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum, aut asinum a praesepio, et ducit adaquare? Hanc autem filiam Abrahae, quam alligavit Satanas, ecce decem et octo annis, non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? Et cum haec diceret, erubescebant omnes adversarii eius: et omnis populus gaudebat in universis, quae gloriose fiebant ab eo. Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, et cui simile esse existimabo illud? Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, et crevit, et factum est in arborem magnam: et volucres caeli requieverunt in ramis eius. Et iterum dixit: Cui simile aestimabo regnum Dei? Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae sata tria, donec fermentaretur totum. Et ibat per civitates et castella docens, et iter faciens in Hierusalem. Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos: Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quaerent intrare, et non poterunt. Cum autem intraverit paterfamilias, et clauserit ostium, incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi nobis: et respondens dicet vobis: Nescio vos unde sitis. Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis nostris docuisti. Et dicet vobis: Nescio vos unde sitis: discedite a me omnes operarii iniquitatis. Ibi erit fletus et stridor dentium: cum videritis Abraham et Isaac et Iacob et omnes prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. Et venient ab oriente et occidente, et ab aquilone et austro, et accumbent in regno Dei. Et ecce sunt novissimi qui erunt primi, et sunt primi qui erunt novissimi. In ipsa die accesserunt quidam Pharisaeorum, dicentes illi: Exi, et vade hinc: quia Herodes vult te occidere. Et ait illis: Ite, et dicite vulpi illi: Ecce eicio daemonia, et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consummor. Verumtamen oportet me hodie et cras et sequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Hierusalem. Hierusalem, Hierusalem, quae occidis prophetas, et lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum avis nidum suum sub pennis, et noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cum dicetis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

XIIII

Et factum est cum intrasset Iesus in domum cuiusdam principis Pharisaeorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et respondens Iesus dixit ad legisperitos et Pharisaeos, dicens: Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad haec respondere illi. Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo, et veniens is qui te et illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum: et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus: quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur. Dicebat autem et ei qui se invitaverat: Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites: ne forte et ipsi te reinvitent, et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et caecos: et beatus eris, quia non habent unde retribuant tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Haec cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus qui manducabit panem in regno Dei. At ipse dixit ei: Homo quidam fecit cenam magnam, et vocavit multos. Et misit servum suum hora cenae dicere invitatis ut venirent, quia iam parata sunt omnia. Et coeperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, et eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire. Et reversus servus nuntiavit haec domino suo. Tunc iratus paterfamilias

[illegible]

dixit servo suo: Exi cito in plateas et vicos civitatis, et pauperes ac debiles, cecos et claudos introduc huc. Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Et ait dominus servo: Exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cenam meam. Ibant autem turbe multe cum eo; et conversus dixit ad illos: Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem, et uxorem et filios, et fratres et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam et venit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim edificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum, ne posteaquam posuerit fundamentum et non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cepit edificare et non potuit consummare? Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat si possit cum decem milibus occurrere ei qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea que pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus que possidet, non potest meus esse discipulus. Bonum est sal; si autem sal evanuerit, in quo condietur? Neque in terra neque in sterquilinio utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat.

XV

Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores ut audirent illum. Et murmurabant pharisei et scribe dicentes quia hic peccatores recipit et manducat cum eis. Et ait ad illos parabolam istam dicens: Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam que perierat donec inveniat eam? Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens, et veniens domum convocat amicos et vicinos dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam que perierat. Dico autem vobis quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta novem iustis qui non indigent penitentia. Aut que mulier habens dragmas decem, et si perdiderit dragmam unam, nonne accendit lucernam et evertit domum et querit diligenter donec inveniat? Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas dicens: Congratulamini mihi, quia inveni dragmam quam perdideram. Ita dico vobis, gaudium erit angelis dei super uno peccatore penitentiam agente. Ait autem: Homo quidam habuit duos filios. Et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantie que me contingit. Et divisit illis substantiam. Et non post multos dies congregatis omnibus adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et ipse cepit egere. Et abiit et adhesit uni civium regionis illius; et misit illum in villam suam ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, et nemo illi dabat. In se autem reversus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei habundant panibus, ego autem hic fame pereo. Surgam et ibo ad patrem meum, et dicam ei: Pater, peccavi in celum et coram te; iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum ex mercenariis tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius et misericordia motus est, et accurrens cecidit super collum eius et osculatus est eum. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in celum et coram te; iam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferte stolam primam et induite illum, et date anulum in manum eius, et calciamenta in pedes; et adducite vitulum saginatum et occidite, et manducemus et epulemur: quia hic filius meus mortuus fuerat et revixit, perierat et inventus est. Et ceperunt omnes epulari. Erat autem filius illius senior in agro; et cum veniret et appropinquaret domui, audivit symphoniam et chorum. Et vocavit unum de servis et interrogavit que hec essent. Isque dixit ei: Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit. Indignatus est autem et nolebat introire. Pater ergo illius egressus cepit rogare illum. At ille respondens dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, et numquam mandatum tuum preterivi, et numquam dedisti michi edum ut cum amicis meis epularer. Sed postquam filius tuus hic qui devoravit substantiam suam cum meretricibus venit, occidisti illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt. Epulari autem et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus fuerat et revixit, perierat et inventus est.

XVI

Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives qui habebat vilicum, et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona illius. Et vocavit illum et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem vilicationis tue; iam enim non poteris vilicare. Ait autem vilicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert a me vilicationem? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero a vilicatione recipiant me in domos suas. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, et sede cito, scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum choros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas et scribe octoginta. Et laudavit dominus vilicum iniquitatis, quia prudenter fecisset; quia filii huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in eterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo et in maiore fidelis est; et qui in modico iniquus est et in maiore iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod verum est quis credet vobis? Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est quis dabit vobis? Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odiet et alterum diliget, aut uni adherebit et alterum contempnet. Non potestis deo servire et mammone. Audiebant autem hec omnia pharisei qui erant avari, et deridebant eum. Et ait illis: Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus; deus autem novit corda vestra, quia quod hominibus altum est abhominatio est ante deum. Lex et prophete usque ad Iohannem; ex eo regnum dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit. Facilius est autem celum et terram preterire quam de lege unum apicem cadere. Omnis qui dimittit uxorem suam et ducit alteram mechatur; et qui dimissam a viro ducit mechatur. Homo quidam erat dives qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur cotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus, cupiens saturari de micis que cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat; sed et canes veniebant et lingebant ulcera eius. Factum est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum Abrahe. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in

summo eius, et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est, ut hii qui volunt hinc transire ad vos non possint, neque inde huc transmeare. Et ait: Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei, habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moysen et prophetas, audiant illos. At ille dixit: Non, pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, penitentiam agent. Ait autem illi: Si Moysen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent ei.

XVII

Et ad discipulos suos ait: Impossibile est ut non veniant scandala; ve autem illi per quem veniunt. Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius et proiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis. Attendite vobis. Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum, et si penitentiam egerit, dimitte illi. Et si septies in die peccaverit in te et septies in die conversus fuerit ad te dicens: Penitet me, dimitte illi. Et dixerunt apostoli Domino: Adauge nobis fidem. Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem sicut granum sinapis, diceretis huic arbori moro: Eradicare et transplantare in mare, et obediret vobis. Quis autem vestrum habens servum arantem aut boves pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi, recumbe; et non dicat ei: Para quod cenem, et precinge te et ministra michi donec manducem et bibam, et post hec tu manducabis et bibes? Numquid gratiam habet servo illi, quia fecit que illi imperaverat? Non puto. Sic et vos cum feceritis omnia que precepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus; quod debuimus facere fecimus. Et factum est dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam et Galileam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe et levaverunt vocem suam dicentes: Ihesu preceptor, miserere nostri. Quos ut vidit dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent mundati sunt. Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum, et cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens; et hic erat Samaritanus. Respondens autem Ihesus dixit: Nonne decem mundati sunt? Et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit. Interrogatus autem a phariseis quando venit regnum Dei, respondit eis et dixit: Non venit regnum Dei cum observatione, neque dicent: Ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est. Et ait ad discipulos suos: Venient dies quando desideretis videre unum diem filii hominis, et non videbitis. Et dicent vobis: Ecce hic, et ecce illic. Nolite ire neque sectemini. Nam sicut fulgur coruscans de sub celo in ea que sub celo sunt fulget, ita erit filius hominis in die sua. Primum autem oportet illum multa pati et reprobari a generatione hac. Et sicut factum est in diebus Noe, ita erit et in diebus filii hominis: edebant et bibebant, uxores ducebant et dabantur ad nuptias, usque in diem qua intravit Noe in archam, et venit diluvium et perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Loth: edebant et bibebant, emebant et vendebant, plantabant et edificabant. Qua die autem exiit Loth a Sodomis, pluit ignem et sulphur de celo, et omnes perdidit. Secundum hec erit qua die filius hominis revelabitur. In illa die qui fuerit in tecto et vasa eius in domo, ne descendat tollere illa; et qui in agro similiter non redeat retro. Memores estote uxoris Loth. Quicumque quesierit animam suam salvam facere, perdet illam; et quicumque perdiderit illam, vivificabit eam. Dico vobis: In illa nocte erunt duo in lecto uno, unus assumetur et alter relinquetur. Due erunt molentes in unum, una assumetur et altera relinquetur. Respondentes dicunt illi: Ubi, Domine? Qui dixit eis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquile. Duo in agro, unus assumetur, alter relinquetur.

XVIII

Dicebat autem et parabolam ad illos quoniam oportet semper orare et non deficere, dicens: Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat et hominem non reverebatur. Vidua autem quedam erat in civitate illa, et veniebat ad eum dicens: Vindica me de adversario meo. Et nolebat per multum tempus. Post hec autem dixit intra se: Et si Deum non timeo nec hominem revereor, tamen quia molesta est michi hec vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens suggillet me. Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? Dico autem vobis quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen filius hominis veniens putas inveniet fidem in terra? Dixit autem et ad quosdam qui in se confidebant tamquam iusti, et aspernabantur ceteros, parabolam istam dicens: Duo homines ascendebant in templum ut orarent, unus phariseus et alter publicanus. Phariseus stans hec apud se orabat dicens: Deus, gratias ago tibi quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium que possideo. Et publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad celum levare, sed percutiebat pectus suum dicens: Deus, propitius esto michi peccatori. Amen dico vobis, descendit hic iustificatus ab illo in domum suam; quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Afferebant autem ad illum et infantes ut eos tangeret. Quod cum viderent discipuli, increpabant illos. Ihesus autem convocans illos dixit: Sinite pueros venire ad me, et nolite eos vetare; talium est enim regnum Dei. Amen dico vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud. Et interrogavit eum quidam princeps dicens: Magister bone, quid faciendo vitam eternam possidebo? Dixit autem ei Ihesus: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi solus Deus. Mandata nosti: Non occides, non mechaberis, non furtum facies, non falsum testimonium dices; honora patrem tuum et matrem. Qui ait: Hec omnia custodivi a iuventute mea. Quo audito Ihesus ait ei: Adhuc unum tibi deest: omnia quecumque habes vende et da pauperibus, et habebis thesaurum in celo; et veni, sequere me. His ille auditis contristatus est, quia dives erat valde. Videns autem illum Ihesus tristem factum dixit: Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei intrabunt. Facilius est enim camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum Dei. Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest salvus fieri? Ait illis: Que impossibilia sunt apud homines possibilia sunt apud Deum. Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia et secuti sumus te. Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est qui reliquit domum aut parentes aut fratres aut uxorem aut filios propter regnum Dei, et non recipiat multo plura in hoc

tempore et in seculo futuro vitam eternam. Assumpsit autem Ihesus xii
discipulos suos et ait illis: Ecce ascendimus Ierosolimam et consu
mabuntur omnia que scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tradetur
enim gentibus et illudetur et flagellabitur et conspuetur et postquam
flagellaverint occident eum, et die tertia resurget. Et ipsi nihil
horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis
et non intelligebant que dicebantur. Factum est autem cum appropinqua
ret Ihesus Iericho, cecus quidam sedebat secus viam mendi
cans. Et cum audiret turbam pretereuntem interrogabat
quid hoc esset. Dixerunt autem ei quod Ihesus Nazarenus transiret.
Et clamavit dicens: Ihesu fili David miserere mei. Et qui preibant
increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat:
Fili David miserere mei. Stans autem Ihesus iussit illum adduci ad
se. Et cum appropinquasset interrogavit illum dicens: Quid tibi vis
faciam? At ille dixit: Domine ut videam. Et Ihesus dixit illi:
Respice, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit et seque
batur illum magnificans deum. Et omnis plebs ut vidit dedit
Et ingressus Ihesus peram- XIX laudem deo.
bulabat Iericho. Et ecce vir nomine Zacheus, et hic
erat princeps publicanorum, et ipse dives. Et querebat vi
dere Ihesum quis esset, et non poterat pre turba, quia statura pu
sillus erat. Et precurrens ascendit in arborem sicomo
rum ut videret eum, quia inde erat transiturus. Et cum venisset
ad locum suspiciens Ihesus vidit illum et dixit ad eum: Za
chee festinans descende, quia hodie in domo tua oporte
ret me manere. Et festinans descendit et excepit illum
gaudens. Et cum viderent omnes murmurabant dicentes quod
ad hominem peccatorem divertisset. Stans autem Zacheus dixit
ad dominum: Ecce dimidium bonorum meorum domine do pauperibus,
et si quid aliquem defraudavi reddo quadruplum. Ait Ihesus ad
eum: Quia hodie salus huic domui facta est, eo quod et ipse filius sit Abra
he. Venit enim filius hominis querere et salvum facere quod perierat. Hec
illis audientibus adiciens dixit parabolam, eo quod esset prope
Ierusalem, et quia existimarent quod confestim regnum dei manifesta
retur. Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longin
quam accipere sibi regnum et reverti. Vocatis autem x servis suis de
dit illis x mnas, et ait ad illos: Negotiamini dum venio.
Cives autem eius oderant illum, et miserunt legationem post illum di
centes: Nolumus hunc regnare super nos. Et factum est ut re
diret accepto regno, et iussit vocari servos quibus dedit
pecuniam ut sciret quantum quisque negotiatus esset. Venit autem
primus dicens: Domine, mna tua x mnas acquisivit. Et
ait illi: Euge serve bone, quia in modico fuisti fidelis,
eris potestatem habens super x civitates. Et alter venit dicens:
Domine mna tua fecit v mnas. Et huic ait: Et tu esto super
v civitates. Et alius venit dicens: Domine ecce mna tua
quam habui repositam in sudario. Timui enim te, quia homo au
sterus es: tollis quod non posuisti, et metis quod non seminasti. Dicit
ei: De ore tuo te iudico serve nequam. Sciebas quod ego
homo austerus sum, tollens quod non posui et metens quod non semina
vi. Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, et ego ve
niens cum usuris utique exegissem illam? Et astantibus
dixit: Auferte ab illo mnam et date illi qui x mnas
habet. Et dixerunt illi: Domine habet x mnas. Dico autem vobis quia
omni habenti dabitur et abundabit, ab eo autem qui non habet et quod
habet auferetur ab eo. Verumptamen inimicos meos illos
qui noluerunt me regnare super se adducite huc et in
terficite ante me. Et his dictis precedebat ascendens Ieroso
limam. Et factum est cum appropinquasset ad Bethfage et Bethaniam
ad montem qui vocatur Oliveti, misit duos discipulos su
os dicens: Ite in castellum quod contra vos est, in quod introeuntes in
venietis pullum asine alligatum, cui nemo unquam hominum sedit.
Solvite illum et adducite. Et si quis vos interrogaverit quare
solvitis, sic dicetis ei: quia dominus operam eius desiderat. Abie
runt autem qui missi fuerant, et invenerunt sicut dixit illis stan
tem pullum. Solventibus autem illis pullum dixerunt domini eius
ad illos: Quid solvitis pullum? At illi dixerunt: quia dominus eum
necessarium habet. Et duxerunt illum ad Ihesum. Et iactantes vestimenta
sua super pullum imposuerunt Ihesum. Eunte autem illo subster
nebant vestimenta sua in via. Et cum appropinquaret iam ad
descensum montis Oliveti ceperunt omnes turbe descenden
tium gaudentes laudare deum voce magna super omnibus
quas viderant virtutibus dicentes: Benedictus rex qui venit
in nomine domini, pax in celo et gloria in excelsis. Et quidam pha
riseorum de turbis dixerunt ad illum: Magister increpa discipu
los tuos. Quibus ipse ait: Dico vobis quia si hii tacuerint
lapides clamabunt. Et cum appropinquavit videns
civitatem flevit super illam dicens: Quia si cognovisses
et tu, et quidem in hac die tua que ad pacem tibi; nunc autem abscon
dita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, et circumda
bunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te, et coangusta
bunt te undique, et ad terram prosternent te et filios tuos qui
in te sunt, et non relinquent in te lapidem super lapidem, eo
quod non cognoveris tempus visitationis tue. Et ingressus in tem
plum cepit eicere vendentes in illo et ementes, dicens illis:
Scriptum est quia domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fe
cistis illam speluncam latronum. Et erat docens cotidie in
templo. Principes autem sacerdotum et scribe et principes plebis
querebant illum perdere, et non inveniebant quid facerent illi.
Omnis enim populus suspensus erat audiens illum. XX
Et factum est in una dierum docente illo populum in templo
et evangelizante, convenerunt principes sacerdotum et
scribe cum senioribus, et aiunt dicentes ad illum: Dic nobis in qua
potestate hec facis, aut quis est qui dedit tibi hanc potestatem?
Respondens autem dixit ad illos: Interrogabo vos et ego unum verbum:
respondete mihi: Baptismus Iohannis de celo erat an ex hominibus? At
illi cogitabant inter se dicentes: quia si dixerimus de celo, dicet:
Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus, ple
bs universa lapidabit nos; certi enim sunt Iohannem prophetam
esse. Et responderunt se nescire unde esset. Et ait illis Ihesus: Neque
ego dico vobis in qua potestate hec facio. Cepit autem dicere
ad plebem parabolam hanc: Homo quidam plantavit
vineam, et locavit eam colonis, et ipse peregre fuit
multis temporibus. Et in tempore misit ad cultores servum ut
de fructu vinee darent illi. Qui cesum dimiserunt
eum inanem. Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc
quoque cedentes et afficientes contumelia dimiserunt ina
nem. Et addidit tertium mittere. Qui et illum vulnerantes
eiecerunt. Dixit autem dominus vinee: Quid faciam? Mit
tam filium meum dilectum; forsitan cum hunc viderint vere
buntur. Quem cum vidissent coloni cogitaverunt inter
se dicentes: Hic est heres, occidamus eum ut nostra fiat he
reditas. Et eiectum illum extra vineam occiderunt. Quid ergo
faciet illis dominus vinee? Veniet et perdet colonos istos
et dabit vineam aliis. Quo audito dixerunt illi: Ab
sit. Ille autem aspiciens eos dixit: Quid ergo est hoc quod

scriptum est: Lapidem quem reprobaverunt aedificantes, hic factus
est in caput anguli? Omnis qui ceciderit super illum lapidem,
conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum.
Et quaerebant principes sacerdotum et scribae mittere in illum manus
illa hora: et timuerunt populum: cognoverunt enim quod ad il-
los dixerit similitudinem istam. Et observantes miserunt in-
sidiatores, qui se iustos simularent, ut caperent eum in ser-
mone, et traderent eum principatui et potestati praesidis. Et interro-
gaverunt illum dicentes: Magister, scimus quia recte dicis et doces: li-
cet nobis dare tributum Caesari, an non? Considerans autem
dolum illorum dixit ad eos: Quid me tentatis? Ostendite mihi de-
narium. Cuius habet imaginem et superscriptionem? Respondentes dixe-
runt ei: Caesaris. Et ait illis: Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari: et quae
sunt Dei Deo. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe:
et mirati in responso eius tacuerunt. Accesserunt autem quidam Saddu-
caeorum, qui negant esse resurrectionem, et interrogaverunt eum dicentes: Ma-
gister, Moyses scripsit nobis: Si frater alicuius mortuus fuerit habens
uxorem, et hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam frater eius
uxorem, et suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant:
et primus accepit uxorem, et mortuus est sine liberis. Et sequens ac-
cepit illam, et ipse mortuus est sine filio. Et tertius accepit illam. Similiter
et omnes septem, et non reliquerunt semen, et mortui sunt. Novissima omnium
mortua est et mulier. In resurrectione ergo cuius eorum erit uxor? siquidem septem
habuerunt eam uxorem. Et ait illis Iesus: Filii saeculi huius nubunt, et tra-
duntur ad nuptias: illi vero qui digni habebuntur saeculo illo, et resurrectione
ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores: neque enim ultra
mori poterunt: aequales enim angelis sunt, et filii sunt Dei, cum sint filii re-
surrectionis. Quia vero resurgant mortui, et Moyses ostendit secus
rubum, sicut dicit Dominum Deum Abraham, et Deum Isaac, et Deum
Iacob. Deus autem non est mortuorum, sed vivorum: omnes enim
vivunt ei. Respondentes autem quidam scribarum, dixerunt: Magi-
ster, bene dixisti. Et amplius non audebant eum quidquam interrogare.
Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum filium David esse? et ipse
David dicit in libro Psalmorum: Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris me-
is, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. David ergo illum Dominum vocat: et quomodo
filius eius est? Audiente autem omni populo dixit discipulis suis: Atten-
dite a scribis, qui volunt ambulare in stolis, et amant
salutationes in foro, et primas cathedras in synagogis,
et primos discubitus in conviviis: qui devorant domos
viduarum simulantes longam orationem. Hi accipient
damnationem maiorem.

XXI

Respiciens autem vidit eos qui mittebant munera
sua in gazophylacium divites. Vidit autem et quandam
viduam pauperculam mittentem duo aera minuta.
Et dixit: Vere dico vobis, quia vidua haec pauper plus quam
omnes misit. Nam omnes hi ex abundanti sibi mise-
runt in munera Dei: haec autem ex eo quod deest illi, omnem vi-
ctum suum quem habuit misit. Et quibusdam dicentibus de templo
quod bonis lapidibus et donis ornatum esset, dixit: Haec quae vide-
tis, venient dies in quibus non relinquetur lapis super lapidem
qui non destruatur. Interrogaverunt autem illum dicentes: Praeceptor, quando haec
erunt, et quod signum cum fieri incipient? Qui dixit: Videte ne sedu-
camini: multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum:
et tempus appropinquavit: nolite ergo ire post illos. Cum autem audieritis
proelia et seditiones, nolite terreri: oportet primum haec fieri, sed
nondum statim finis. Tunc dicebat illis: Surget gens contra
gentem, et regnum adversus regnum. Et terraemotus magni
per loca erunt, et pestilentiae, et fames, terroresque de caelo
et signa magna erunt. Sed ante haec omnia inicient vobis
manus suas, et persequentur tradentes in synagogas et custo-
dias, trahentes ad reges et praesides propter nomen meum. Continget
autem vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non prae-
meditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os et sapientiam,
cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. Trademini
autem a parentibus, et fratribus, et cognatis, et amicis, et morte afficient
ex vobis: et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum: et
capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis
animas vestras. Cum autem videritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc
scitote quia appropinquavit desolatio eius. Tunc qui in Iudaea sunt fu-
giant ad montes: et qui in medio eius sunt, discedant: et qui in re-
gionibus non intrent in eam. Quia dies ultionis hi sunt, ut im-
pleantur omnia quae scripta sunt. Vae autem praegnantibus et nutrien-
tibus in illis diebus: erit enim pressura magna super terram, et ira
populo huic. Et cadent in ore gladii: et captivi ducentur in omnes
gentes, et Ierusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora
nationum. Et erunt signa in sole, et luna, et stellis: et in terris pressu-
ra gentium prae confusione sonitus maris et fluctuum: arescen-
tibus hominibus prae timore et exspectatione quae supervenient u-
niverso orbi: nam virtutes caelorum movebuntur. Et tunc vide-
bunt filium hominis venientem in nube cum potestate ma-
gna et maiestate. His autem fieri incipientibus, respicite et
levate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit
illis similitudinem: Videte ficulneam, et omnes arbores: cum
producunt iam ex se fructum, scitis quoniam prope est aestas. Ita et vos
cum videritis haec fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. Amen di-
co vobis, quia non praeteribit generatio haec donec omnia fiant. Caelum et
terra transibunt: verba autem mea non transibunt. Attendite autem
vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, et ebrieta-
te, et curis huius vitae, et superveniat in vos repentina
dies illa: tamquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedent
super faciem omnis terrae. Vigilate itaque omni tempore orantes,
ut digni habeamini fugere ista omnia quae futura sunt, et sta-
re ante filium hominis. Erat autem diebus docens in templo: no-
ctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur Oli-
veti. Et omnis populus manicabat ad eum venire in templo
audire illum.

XXII

Appropinquabat autem dies
festus azymorum, qui dicitur Pascha: et quaerebant princi-
pes sacerdotum et scribae quomodo eum interficerent: timebant vero
plebem. Intravit autem Satanas in Iudam, qui cognomina-
batur Scarioth, unum de duodecim. Et abiit, et locutus est cum princi-
pibus sacerdotum, et magistratibus, quemadmodum illum traderet
eis. Et gavisi sunt, et pacti sunt pecuniam illi dare. Et spopon-
dit. Et quaerebat opportunitatem ut traderet illum sine turbis.
Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi pascha.
Et misit Petrum et Iohannem, dicens: Euntes parate nobis
pascha ut manducemus. At illi dixerunt: Ubi vis pare-
mus? Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem,
occurret vobis homo quidam amphoram aquae portans: se-
quimini eum in domum in quam intrat, et dicetis patrifamilias
domus: Dicit tibi magister: Ubi est diversorium, ubi pascha cum disci-
pulis meis manducem? Et ipse ostendet vobis cenacu-
lum magnum stratum, et ibi parate. Euntes autem invenerunt
sicut dixit illis, et paraverunt pascha. Et cum facta esset hora, dis-
cubuit, et duodecim apostoli cum eo. Et ait: Desiderio desideravi
hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. Dico enim
vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur

in regno dei. Et accepto calice gratias egit et dixit. Accipite et divi
dite inter vos. Dico enim vobis quod non bibam de generatione vitis
donec veniat regnum dei. Et accepto pane gratias egit et fregit
et dedit eis dicens. Hoc est corpus meum quod pro vobis traditur.
Hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem post
quam cenavit dicens. Hic est calix novum testamentum in meo
sanguine qui pro vobis fundetur. Verumptamen ecce manus tra
dentis me mecum est in mensa. Et quidem filius hominis secundum quod diffi
nitum est vadit. Verumptamen ve homini illi per quem filius tradetur.
Et ipsi ceperunt querere inter se quis esset ex eis qui eum tradi
turus esset. Facta est et contentio inter eos quis eorum videretur ma
ior esse. Dixit autem eis. Reges gentium dominantur eorum et qui potesta
tem habent super eos benefici vocantur. Vos autem non sic. Sed qui ma
ior est in vobis fiat sicut iunior et qui precessor est sicut mini
strator. Nam quis maior est qui recumbit an qui ministrat?
Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum sicut qui mini
strat. Vos autem estis qui permansistis mecum in temptationibus
meis. Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus
regnum. Ut edatis et bibatis super mensam meam in regno
meo. Et sedeatis super thronos iudicantes xii tribus israel.
Ait autem dominus Symoni. Symon ecce sathanas expetivit
vos ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te ut
non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.
Qui dixit ei. Domine tecum paratus sum et in carcerem et in mor
tem ire. At ille dixit. Dico tibi petre. Non cantabit hodie
gallus donec ter abneges nosse me. Et dixit eis. Quando mi
si vos sine sacculo et pera et calciamentis. Numquid aliquid
defuit vobis. At illi dixerunt. Nichil. Dixit ergo eis. Sed nunc qui habet
sacculum tollat similiter et peram. Et qui non habet vendat tunicam
suam et emat gladium. Dico enim vobis. Quoniam adhuc hoc
quod scriptum est oportet impleri in me. Et cum iniquis deputa
tus est. Etenim ea que sunt de me finem habent. At illi dixerunt. Domine
ecce duo gladii hic. At ille dixit eis. Satis est. Et egressus i
bat secundum consuetudinem in montem olivarum. Secuti sunt autem
illum et discipuli. Et cum pervenisset ad locum dixit eis. Orate ne in
tretis in temptationem. Et ipse avulsus est ab eis quantum iactus
est lapidis et positis genibus orabat dicens. Pater si vis transfer
calicem istum a me. Verumptamen non mea voluntas sed tua fiat. Ap
paruit autem illi angelus de celo confortans eum. Et factus in ago
nia prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut gutte sangui
nis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione et ve
nisset ad discipulos suos invenit eos dormientes pre
tristicia. Et ait illis. Quid dormitis? Surgite et orate ne intre
tis in temptationem. Adhuc eo loquente ecce turba. Et qui
vocabatur iudas unus de xii antecedebat eos. Et appropinquavit
ihesu ut oscularetur eum. Ihesus autem dixit illi. Iuda osculo
filium hominis tradis? Videntes autem hii qui circa ipsum erant
quod futurum erat dixerunt ei. Domine si percutimus in gladio? Et per
cussit unus ex illis servum principis sacerdotum et amputavit
auriculam eius dextram. Respondens autem ihesus ait. Sinite usque
huc. Et cum tetigisset auriculam eius sanavit eum. Dixit
autem ihesus ad eos qui venerant ad se principes sacerdotum
et magistratus templi et seniores. Quasi ad latronem exi
stis cum gladiis et fustibus. Cum cotidie vobiscum fuerim in tem
plo non extendistis manus in me. Sed hec est hora vestra et potes
tas tenebrarum. Comprehendentes autem eum duxerunt ad do
mum principis sacerdotum. Petrus vero sequebatur eum a longe.
Accenso autem igne in medio atrio et circumsedentibus illis
erat petrus in medio eorum. Quem cum vidisset ancilla quedam
sedentem ad lumen et eum fuisset intuita dixit. Et hic cum illo
erat. At ille negavit eum dicens. Mulier non novi illum. Et post
pusillum alius videns eum dixit. Et tu de illis es. Petrus vero
ait. O homo non sum. Et intervallo facto quasi hore unius alius quidam affir
mabat dicens. Vere et hic cum illo erat. Nam et galileus est.
Et ait petrus. Homo nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo lo
quente cantavit gallus. Et conversus dominus respexit petrum. Et recor
datus est petrus verbi domini sicut dixerat. Quia priusquam gallus can
tet ter me negabis. Et egressus foras flevit amare. Et vi
ri qui tenebant eum illudebant ei cedentes eum. Et velave
runt eum et percutiebant faciem eius et interrogaverunt eum dicen
tes. Prophetiza nobis christe quis est qui te percussit. Et multa alia
blasphemantes dicebant in eum. Et ut factus est dies convenerunt
seniores plebis et principes sacerdotum et scribe et duxerunt
illum in concilium suum dicentes. Si tu es christus dic nobis. Et ait illis.
Si vobis dixero non credetis mihi. Si autem et interrogavero non
respondebitis mihi neque dimittetis. Ex hoc autem erit filius
hominis sedens a dextris virtutis dei. Dixerunt autem omnes. Tu ergo
es filius dei? Qui ait. Vos dicitis quia ego sum. At illi dixerunt.
Quid adhuc desideramus testimonium? Ipsi enim audivimus de
ore eius.

XXIII

Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad pila
tum. Ceperunt autem accusare illum dicentes. Hunc invenimus sub
vertentem gentem nostram et prohibentem tributa dari
cesari et dicentem se christum regem esse. Pilatus autem interroga
vit eum dicens. Tu es rex iudeorum? At ille respondens ait. Tu
dicis. Ait autem pilatus ad principes sacerdotum et turbas. Nichil
invenio cause in hoc homine. At illi invalescebant dicentes.
Commovet populum docens per universam iudeam incipiens a
galilea usque huc. Pilatus autem audiens galileam interroga
vit si homo galileus esset. Et ut cognovit quod de herodis pote
state esset remisit eum ad herodem. Qui et ipse ierosolimis
erat illis diebus. Herodes autem viso ihesu gavisus est valde.
Erat autem ex multo tempore cupiens videre eum eo quod audiret
multa de eo. Et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. In
terrogabat autem illum multis sermonibus. At ipse nichil respon
debat. Stabant autem principes sacerdotum et scribe constanter accusan
tes eum. Sprevit autem illum herodes cum exercitu suo et illusit in
dutum veste alba. Et remisit ad pilatum. Et facti sunt amici
herodes et pilatus in ipsa die. Nam antea inimici e
rant ad invicem. Pilatus autem convocatis principibus sacer
dotum et magistratibus et plebe dixit ad illos. Obtulistis mihi
hominem hunc quasi avertentem populum. Et ecce ego coram
vobis interrogans nullam causam invenio in homine
isto ex his in quibus eum accusatis. Sed neque herodes. Nam
remisi illum ad vos. Et ecce nichil dignum morte actum est
ei. Emendatum ergo illum dimittam. Necesse autem habebat di
mittere eis per diem festum unum. Exclamavit autem simul
universa turba dicens. Tolle hunc et dimitte nobis bar
rabam qui erat propter seditionem quandam factam in civita
te et homicidium missus in carcerem. Iterum autem pilatus locu
tus est ad illos volens dimittere ihesum. At illi succlama
bant dicentes. Crucifige crucifige eum. Ille autem tercio dixit
ad illos. Quid enim mali fecit iste? Nullam causam mortis in
venio in eo. Corripiam ergo illum et dimittam. At illi
instabant vocibus magnis postulantes ut crucifi
geretur. Et invalescebant voces eorum. Et pilatus adiu

270

dicavit fieri petitionem eorum. Dimisit autem illis eum qui propter homicidium et
seditionem missus fuerat in carcerem quem petebant. Iesum vero
tradidit voluntati eorum. Et cum ducerent eum, apprehenderunt Symo
nem quendam Cyrenensem venientem de villa, et imposuerunt
illi crucem portare post Iesum. Sequebatur autem illum multa turba
populi et mulierum, que plangebant et lamentabantur eum. Conversus
autem ad illas Iesus dixit: Filie Ierusalem, nolite flere super me, sed
super vos ipsas flete et super filios vestros. Quoniam ecce venient dies in
quibus dicent: Beate steriles et ventres qui non genuerunt et ubera que
non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos, et
collibus: Operite nos. Quia si in viridi ligno hec faciunt, in arido
quid fiet? Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo ut interficerentur.
Et postquam venerunt in locum qui Calvarie vocatur, ibi crucifixerunt
eum et latrones, unum a dextris et alterum a sinistris. Iesus
autem dicebat: Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Divi
dentes vero vestimenta sua miserunt sortem. Et stabat populus
expectans, et deridebant eum principes cum eis dicentes: Alios sal
vos fecit, se ipsum salvum faciat, si hic est Christus Dei electus. Illu
debant autem ei et milites accedentes et acetum offerentes illi
dicentes: Si tu es rex Iudeorum, salvum te fac. Erat autem et superscrip
tio scripta super eum litteris grecis et latinis et hebraicis: Hic est rex
Iudeorum. Unus autem de his qui pendebant latronibus blasphema
bat eum dicens: Si tu es Christus, salvum fac temet ipsum et nos.
Respondens autem alter increpabat eum dicens: Neque tu times Deum,
quod in eadem damnatione es. Et nos quidem iuste, nam digna factis
recepimus; hic vero nichil mali gessit. Et dicebat ad Iesum: Domine,
memento mei cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi Iesus: Amen
dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Erat autem fere hora sexta, et
tenebre facte sunt in universam terram usque ad horam no
nam. Et obscuratus est sol, et velum templi scissum est medium.
Et clamans voce magna Iesus ait: Pater, in manus tuas commendo
spiritum meum. Et hec dicens expiravit. Videns autem centurio quod fa
ctum erat glorificavit Deum dicens: Vere hic homo iustus erat.
Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud et
videbant que fiebant percucientes pectora sua revertebantur.
Stabant autem omnes noti eius a longe et mulieres que secute erant
eum a Galilea hec videntes. Et ecce vir nomine Ioseph qui e
rat decurio, vir bonus et iustus. Hic non consenserat consilio et acti
bus eorum, ab Arimathia civitate Iudee, qui expectabat et
ipse regnum Dei. Hic accessit ad Pilatum et petiit corpus
Iesu. Et depositum involvit in syndone et posuit eum in
monumento exciso in quo nondum quisquam positus fuerat. Et di
es erat parasceves et sabbatum illucescebat. Subsecute autem
mulieres que cum ipso venerant de Galilea viderunt monumentum
et quemadmodum positum erat corpus eius. Et revertentes para
verunt aromata et unguenta, et sabbato quidem siluerunt secundum
Una autem sabbati valde XXIIII mandatum.
diluculo venerunt ad monumentum portantes que para
verant aromata. Et invenerunt lapidem revolutum a mo
numento. Et ingresse non invenerunt corpus domini Iesu. Et fac
tum est dum mente consternate essent de isto, ecce duo viri ste
terunt secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem et de
clinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid queritis
viventem cum mortuis? Non est hic, sed surrexit. Recorda
mini qualiter locutus est vobis cum adhuc in Galilea
esset dicens: quia oportet filium hominis tradi in manus
hominum peccatorum et crucifigi et tertia die resurgere. Et recor
date sunt verborum eius. Et regresse a monumento nuntiave
runt hec omnia illis undecim et ceteris omnibus. Erat autem Maria Magdale
ne et Iohanna et Maria Iacobi et cetere que cum ipsis erant que
dicebant ad apostolos hec. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum ver
ba ista, et non crediderunt illis. Petrus autem surgens cucurrit
ad monumentum, et procumbens vidit linteamina posita
sola, et abiit mirans secum quod factum fuerat. Et ecce duo ex il
lis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum
sexaginta ab Ierusalem nomine Emaus. Et ipsi loquebantur ad invicem
de hiis omnibus que acciderant. Et factum est dum fabularentur et se
cum quererent, et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem eorum
tenebantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt
hii sermones quos confertis ad invicem ambulantes
et estis tristes? Et respondens unus cui nomen Cleophas dixit ei: Tu
solus peregrinus es in Ierusalem et non cognovisti que facta sunt in il
la his diebus? Quibus ille dixit: Que? Et dixerunt: De Iesu
Nazareno, qui fuit vir propheta potens in opere et sermone
coram Deo et omni populo; quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes et prin
cipes nostri in damnationem mortis et crucifixerunt eum. Nos
autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel. Et nunc super hec om
nia tertia dies est hodie ex quo hec facta sunt. Sed et mulieres quedam
ex nostris terruerunt nos, que ante lucem fuerunt ad monumentum
et non invento corpore eius venerunt dicentes se et visionem
angelorum vidisse qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex
nostris ad monumentum et ita invenerunt sicut mulieres dixe
runt; ipsum vero non invenerunt. Et ipse dixit ad eos: O stulti et
tardi corde ad credendum in omnibus que locuti sunt prophete. Non
ne oportuit Christum pati et ita intrare in gloriam suam?
Et incipiens a Moyse et omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus
scripturis que de ipso erant. Et appropinquaverunt castello quo
ibant, et ipse se finxit longius ire. Et coegerunt illum dicentes: Ma
ne nobiscum quoniam advesperascit et inclinata est iam dies. Et
intravit cum illis. Et factum est dum discumberet cum illis, accepit
panem et benedixit ac fregit et porrigebat illis. Et aperti sunt
oculi eorum et cognoverunt eum, et ipse evanuit ex oculis eorum.
Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in
nobis dum loqueretur in via et aperiret scripturas? Et sur
gentes eadem hora regressi sunt in Ierusalem, et invenerunt
congregatos undecim et eos qui cum ipsis erant dicentes quod surrexit
dominus vere et apparuit Simoni. Et ipsi narrabant que
gesta erant in via, et quomodo cognoverunt eum in fractio
ne panis. Dum autem hec loquuntur, Iesus stetit in medio eorum
et dixit eis: Pax vobis, ego sum, nolite timere. Contur
bati vero et conterriti existimabant se spiritum videre. Et dixit
eis: Quid turbati estis et cogitationes ascendunt in corda
vestra? Videte manus meas et pedes meos, quia ego ipse sum.
Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet sicut
me videtis habere. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et pe
des. Adhuc autem illis non credentibus et mirantibus pre gaudio
dixit: Habetis aliquid hic quod manducetur? At illi obtulerunt
ei partem piscis assi et favum mellis. Et cum manducasset
coram eis, sumens reliquias dedit eis. Et dixit ad eos: Hec
sunt verba que locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum,
quoniam necesse est impleri omnia que scripta sunt in lege Moysi et
prophetis et psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum ut intellige
rent scripturas. Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, et sic oporte
bat pati Christum et resurgere a mortuis tertia die, et predicari
in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes
incipientibus ab Ierosolima. Vos autem testes estis horum.

Et ego mitto promissum patris mei in vos; vos autem sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto. Eduxit autem eos foras in Bethaniam, et elevatis manibus suis benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in caelum. Et ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno; et erant semper in templo laudantes et benedicentes Deum. Prologus in libro Iohannis evangeliste.

Hic est Iohannes evangelista unus ex discipulis Dei, qui virgo a Deo electus est, quem de nuptiis volentem nubere vocavit Deus. Cui virginitatis in hoc duplex testimonium datur in evangelio, quod et pre ceteris dilectus a Deo dicitur, et huic matrem suam pendens in cruce commendavit Deus, ut virginem virgo servaret. Denique manifestans in evangelio quod erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans, solum verbum carnem factum esse, nec lumen a tenebris comprehensum fuisse testatur, primum signum ponens quod in nuptiis fecit Dominus, ostendens quod ipse erat, ut legentibus demonstraret quod ubi Dominus invitatus est deficere nuptiarum vinum debeat, ut veteribus immutatis nova omnia que a Christo instituuntur appareant. Hoc autem evangelium scripsit in Asia, postea quam in Pathmos insula apocalypsim scripserat, ut cui in principio canonis incorruptibile principium prenotatur in Genesi, ei etiam incorruptibilis finis per virginem in apocalypsi redderetur, dicente Christo: Ego sum alpha et omega. Et hic est Iohannes qui sciens supervenisse diem recessus sui, convocatis discipulis suis in Epheso, per multa signorum experimenta promens Christum, descendens in defossum sepulture sue locum, facta oratione, positus est ad patres suos, tam extraneus a dolore mortis quam a corruptione carnis invenitur alienus. Tamen post omnes scripsit evangelium, et hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel scriptorum temporis dispositio vel librorum ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur, ut sciendi desiderio collocato et querentibus fructus laboris et Deo magisterii doctrina servetur.

In principio erat verbum, liber Iohannis evangeliste

et verbum erat apud Deum, et Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nichil. Quod factum est in ipso vita erat, et vita erat lux hominum; et lux in tenebris lucet, et tenebre eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo cui nomen erat Iohannes. Hic venit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit. In propria venit, et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, hiis qui credunt in nomine eius; qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Et verbum caro factum est, et habitavit in nobis; et vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratie et veritatis. Iohannes testimonium perhibet de ipso, et clamat dicens: Hic est quem dixi: Qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia; quia lex per Moysen data est, gratia autem et veritas per Ihesum Christum facta est. Deum nemo vidit umquam; unigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarravit. Et hoc est testimonium Iohannis, quando miserunt Iudei ab Ierosolimis sacerdotes et levitas ad eum ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est et non negavit; et confessus est quia non sum ego Christus. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Helias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus hiis qui miserunt nos? Quid dicis de te ipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viam Domini, sicut dixit Ysaias propheta. Et qui missi fuerant erant ex Phariseis. Et interrogaverunt eum et dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Helias, neque propheta? Respondit eis Iohannes dicens: Ego baptizo in aqua; medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius non sum dignus ut solvam eius corrigiam calciamenti. Hec in Bethania facta sunt trans Iordanem, ubi erat Iohannes baptizans. Altera die vidit Iohannes Ihesum venientem ad se, et ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hic est de quo dixi: Post me venit vir qui ante me factus est, quia prior me erat. Et ego nesciebam eum; sed ut manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans. Et testimonium perhibuit Iohannes dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de celo, et mansit super eum. Et ego nesciebam eum; sed qui misit me baptizare in aqua, ille michi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu Sancto. Et ego vidi, et testimonium perhibui, quia hic est filius Dei. Altera die iterum stabat Iohannes, et ex discipulis eius duo. Et respiciens Ihesum ambulantem dicit: Ecce agnus Dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt Ihesum. Conversus autem Ihesus, et videns eos sequentes se, dicit eis: Quid queritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicitur interpretatum magister, ubi habitas? Dicit eis: Venite et videte. Venerunt et viderunt ubi maneret, et manserunt apud eum die illo; hora autem erat quasi decima. Erat autem Andreas frater Symonis Petri unus ex duobus qui audierant a Iohanne et secuti fuerant eum. Invenit hic primum fratrem suum Symonem, et dicit ei: Invenimus Messiam, quod est interpretatum Christus. Et adduxit eum ad Ihesum. Intuitus autem eum Ihesus dixit: Tu es Symon filius Iohanna; tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. In crastinum autem voluit exire in Galileam, et invenit Philippum. Et dicit ei Ihesus: Sequere me. Erat autem Philippus a Bethsaida civitate Andree et Petri. Invenit Philippus Nathanael, et dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege et prophete invenimus, Ihesum filium Ioseph a Nazareth. Et dixit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni et vide. Vidit Ihesus Nathanael venientem ad se, et dicit de eo: Ecce vere Israelita in quo dolus non est. Dicit ei Nathanael: Unde me nosti? Respondit et dixit ei Ihesus: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te. Respondit ei Nathanael et ait: Rabbi, tu es filius Dei, tu es rex Israel. Respondit Ihesus et dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, credis; maius hiis videbis. Et dicit ei: Amen amen dico vobis, videbitis celum apertum, et angelos Dei ascendentes et descendentes supra filium hominis.

II

Et die tertia nuptie facte sunt in Chana Galilee, et erat mater Ihesu ibi. Vocatus est autem Ihesus et discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino dicit mater Ihesu ad eum: Vinum non habent. Dicit ei Ihesus: Quid michi et tibi est, mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quodcumque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapidee ydrie sex posite secundum purificationem Iudeorum, capientes singule metretas binas vel ternas. Dicit eis Ihesus: Implete ydrias

aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. Et dicit eis Iesus: Haurite nunc et ferte architriclino. Et tulerunt. Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam, et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam, vocat sponsum architriclinus et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit, et cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem servasti vinum bonum usque adhuc. Hoc fecit initium signorum Iesus in Chana Galileae, et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli eius. Post hoc descendit Capharnaum ipse et mater eius et fratres eius et discipuli eius, et ibi manserunt non multis diebus. Et prope erat pascha Iudaeorum, et ascendit Iesus Ierosolimam. Et invenit in templo vendentes oves et boves et columbas, et nummularios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oves quoque et boves, et nummulariorum effudit aes et mensas subvertit. Et his qui columbas vendebant dixit: Auferte hinc ista, et nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Recordati vero sunt discipuli eius quia scriptum est: Zelus domus tuae comedit me. Responderunt ergo Iudaei et dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis quia haec facis? Respondit Iesus et dixit eis: Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo Iudaei: Quadraginta et sex annis aedificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli eius quia hoc dicebat de corpore suo, et crediderunt scripturae et sermoni quem dixit Iesus. Cum autem esset Ierosolimis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius quae faciebat. Ipse autem Iesus non credebat semet ipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, et quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine; ipse enim sciebat quid esset in homine.

III

Erat autem homo ex Phariseis, Nichodemus nomine, princeps Iudeorum. Hic venit ad Iesum nocte et dixit ei: Rabbi, scimus quia a deo venisti magister. Nemo enim potest haec signa facere quae tu facis, nisi fuerit deus cum eo. Respondit Iesus et dixit ei: Amen amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum dei. Dixit ad eum Nichodemus: Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Numquid potest in ventrem matris suae iterato introire et renasci? Respondit Iesus: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto, non potest introire in regnum dei. Quod natum est ex carne caro est, et quod natum est ex spiritu spiritus est. Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat, et vocem eius audis, sed nescis unde veniat aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Respondit Nichodemus et dixit ei: Quomodo possunt haec fieri? Respondit Iesus et dixit ei: Tu es magister in Israel et haec ignoras? Amen amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur, et testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis et non creditis, quomodo si dixero vobis caelestia credetis? Et nemo ascendit in caelum nisi qui de caelo descendit, filius hominis qui est in caelo. Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam aeternam. Sic enim deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aeternam. Non enim misit deus filium suum in mundum ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Qui credit in eum non iudicatur; qui autem non credit iam iudicatus est, quia non credit in nomine unigeniti filii dei. Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum, et dilexerunt magis homines tenebras quam lucem; erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit odit lucem, et non venit ad lucem ut non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem venit ad lucem, ut manifestentur eius opera, quia in deo sunt facta. Post haec venit Iesus et discipuli eius in Iudeam terram, et illic demorabatur cum eis et baptizabat. Erat autem et Iohannes baptizans in Ennon iuxta Salim, quia aquae multae erant illic, et veniebant et baptizabantur. Nondum enim missus fuerat Iohannes in carcerem. Facta est ergo questio ex discipulis Iohannis cum Iudeis de purificatione. Et venerunt ad Iohannem et dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, et omnes veniunt ad eum. Respondit Iohannes et dixit: Non potest homo accipere quicquam nisi fuerit ei datum de caelo. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis quod dixerim: Non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponsam sponsus est; amicus autem sponsi, qui stat et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. Illum oportet crescere, me autem minui. Qui desursum venit super omnes est. Qui de terra est de terra loquitur. Qui de caelo venit super omnes est, et quod vidit et audivit hoc testatur, et testimonium eius nemo accipit. Qui accepit eius testimonium signavit quia deus verax est. Quem enim misit deus verba dei loquitur; non enim ad mensuram dat deus spiritum. Pater diligit filium, et omnia dedit in manu eius. Qui credit in filium habet vitam aeternam; qui autem incredulus est filio non videbit vitam aeternam, sed ira dei manet super eum.

IIII

Ut ergo cognovit Iesus quia audierunt Pharisei quod Iesus plures discipulos facit et baptizat quam Iohannes, quamquam Iesus non baptizaret sed discipuli eius, reliquit Iudeam et abiit iterum in Galileam. Oportebat autem eum transire per mediam Samariam. Venit ergo Iesus in civitatem Samarie quae dicitur Sichar, iuxta predium quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autem ibi fons Iacob. Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem. Hora erat quasi sexta. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierant in civitatem ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu Iudeus cum sis bibere a me poscis, quae sum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudei Samaritanis. Respondit Iesus et dixit ei: Si scires donum dei, et quis est qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, et puteus altus est; unde ergo habes aquam vivam? Numquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, et ipse ex eo bibit et filii eius et pecora eius? Respondit Iesus et dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac sitiet iterum; qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in aeternum, sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam. Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam neque veniam huc haurire. Dicit ei Iesus: Vade, voca virum tuum et veni huc. Respondit mulier et dixit: Non habeo virum. Dicit ei Iesus: Bene dixisti quia non habeo virum; quinque enim viros habuisti, et hunc quem habes non est tuus vir. Hoc vere dixisti. Dicit ei mulier: Domine, video quia propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis quia Ierosolimis est locus ubi adorare oportet. Dicit ei Iesus: Mulier, crede mihi quia venit hora quando neque in monte hoc neque in Ierosolimis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nescitis; nos ad

oramus quia scimus quia salus ex iudeis est. Sed uenit hora et nunc est quando ueri adoratores adorabunt patrem in spiritu et ueritate. Nam et pater tales querit qui adorent eum. Spiritus est deus et eos qui adorant eum in spiritu et ueritate oportet adorare. Dicit ei mulier Scio quia messias uenit qui dicitur christus. Cum ergo uenerit ille nobis annuntiabit omnia. Dicit ei ihesus Ego sum qui loquor tecum. Et continuo uenerunt discipuli eius et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit Quid queris aut quid loqueris cum ea. Reliquit ergo ydriam suam mulier et abiit in ciuitatem et dicit illis hominibus Venite et uidete hominem qui dixit mihi omnia quecumque feci. Numquid ipse est christus? Exierunt de ciuitate et ueniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli eius dicentes Rabbi manduca. Ille autem dixit eis Ego cibum habeo manducare quem uos nescitis. Dicebant ergo discipuli ad inuicem Numquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis ihesus Meus cibus est ut faciam uoluntatem eius qui misit me ut perficiam opus eius. Nonne uos dicitis quia adhuc iiii menses sunt et messis uenit? Ecce dico uobis leuate oculos uestros et uidete regiones quia albe sunt iam ad messem. Et qui metit mercedem accipit et congregat fructum in uitam eternam ut et qui seminat simul gaudeat et qui metit. In hoc enim est uerbum uerum quia alius est qui seminat et alius qui metit. Ego misi uos metere quod uos non laborastis. Alii laborauerunt et uos in labores eorum introistis. Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum samaritanorum propter uerbum mulieris testimonium perhibentis quia dixit mihi omnia quecumque feci. Cum uenissent ergo ad illum samaritani rogauerunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermonem eius. Et mulieri dicebant quia iam non propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim audiuimus et scimus quia hic est uere saluator mundi. Post duos autem dies exiit inde et abiit in galileam. Ipse enim testimonium perhibuit quia propheta in patria sua honorem non habet. Cum ergo uenisset in galileam exceperunt eum galilei cum omnia uidissent que fecerat ierosolimis in die festo. Et ipsi enim uenerant ad diem festum. Venit ergo iterum in chana galilee ubi fecit aquam uinum. Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur capharnaum. Hic cum audisset quia ihesus adueniret a iudea in galileam abiit ad eum et rogabat eum ut descenderet et sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo ihesus ad eum Nisi signa et prodigia uideritis non creditis. Dicit ad eum regulus Domine descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei ihesus Vade filius tuus uiuit. Credidit homo sermoni quem dixit ei ihesus et ibat. Iam autem eo descendente serui occurrerunt ei et nuntiauerunt ei dicentes quia filius eius uiueret. Interrogabat autem horam ab eis in qua melius habuerit. Et dixerunt ei quia heri hora vii reliquit eum febris. Cognouit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei ihesus Filius tuus uiuit. Et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit ihesus cum uenisset a iudea in galileam.

V

Post hec erat dies festus iudeorum et ascendit ihesus ierosolima. Est autem ierosolimis probatica piscina que cognominabatur hebraice bethsaida v porticus habens. In his iacebat multitudo magna languentium cecorum claudorum aridorum expectantium aque motum. Angelus autem domini secundum tempus descendebat in piscinam et mouebatur aqua. Et qui prior descendebat in piscinam post motionem aque sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi xxx et viii annos habens in infirmitate sua. Hunc cum uidisset ihesus iacentem et cognouisset quia iam multum tempus haberet dicit ei Vis sanus fieri? Respondit ei languidus Domine hominem non habeo ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam. Dum uenio enim ego alius ante me descendit. Dicit ei ihesus Surge tolle grabatum tuum et ambula. Et statim sanus factus est homo et sustulit grabatum suum et ambulabat. Erat autem sabbatum in die illa. Dicebant ergo iudei illi qui sanatus fuerat Sabbatum est. Non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis Qui me sanum fecit ille mihi dixit Tolle grabatum tuum et ambula. Interrogauerunt ergo eum Quis est ille homo qui dixit tibi Tolle grabatum tuum et ambula? Is autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Ihesus autem declinauit a turba constituta in loco. Postea inuenit eum ihesus in templo et dixit ei Ecce sanus factus es. Iam noli peccare ne deterius tibi contingat aliquid. Abiit ille homo et nuntiauit iudeis quia ihesus esset qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur iudei ihesum quia hec faciebat in sabbato. Ihesus autem respondit eis Pater meus usque modo operatur et ego operor. Propterea ergo magis querebant eum iudei interficere quia non solum soluebat sabbatum sed et patrem suum dicebat deum equalem se faciens deo. Respondit itaque ihesus et dixit eis Amen amen dico uobis non potest filius a se facere quicquam nisi quod uiderit patrem facientem. Quecumque enim ille fecerit hec et filius similiter facit. Pater enim diligit filium et omnia demonstrat ei que ipse facit et maiora his demonstrabit ei opera ut uos miremini. Sicut enim pater suscitat mortuos et uiuificat sic et filius quos uult uiuificat. Neque enim pater iudicat quemquam sed omne iudicium dedit filio ut omnes honorificent filium sicut honorificant patrem. Qui non honorificat filium non honorificat patrem qui misit illum. Amen amen dico uobis quia qui uerbum meum audit et credit ei qui misit me habet uitam eternam et in iudicium non uenit sed transit a morte in uitam. Amen amen dico uobis quia uenit hora et nunc est quando mortui audient uocem filii dei et qui audierint uiuent. Sicut enim pater habet uitam in semetipso sic dedit et filio uitam habere in semetipso et potestatem dedit ei iudicium facere quia filius hominis est. Nolite mirari hoc quia uenit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient uocem filii dei et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem uite qui uero mala egerunt in resurrectionem iudicii. Non possum ego a me ipso facere quicquam. Sicut audio iudico et iudicium meum iustum est quia non quero uoluntatem meam sed uoluntatem eius qui misit me patris. Si ego testimonium perhibeo de me ipso testimonium meum non est uerum. Alius est qui testimonium perhibet de me et scio quia uerum est testimonium eius quod perhibet de me. Vos misistis ad iohannem et testimonium perhibuit ueritati. Ego autem non ab homine testimonium accipio sed hec dico ut uos salui sitis. Ille erat lucerna ardens et lucens. Vos autem uoluistis exultare ad horam in luce eius. Ego autem habeo testimonium maius iohanne. Opera enim que dedit mihi pater ut perficiam ea, opera ipsa que facio testimonium perhibent de me quia pater misit me. Et qui misit me pater ipse testimonium perhibuit de me. Neque uocem eius umquam audistis neque speciem eius uidistis et uerbum eius non habetis in uobis manens quia quem misit ille huic uos non creditis. Scrutamini scripturas in quibus putatis uitam eternam habere et ille sunt que testimonium perhibent de me et non uultis uenire ad me ut uitam habeatis. Claritatem ab hominibus non accipio sed cognoui uos quia dilectionem dei non habetis in uobis. Ego ueni in nomine patris mei et non accepistis me. Si alius uenerit in nomine suo illum accipietis. Quomodo uos potestis credere qui gloriam ad inuicem accipitis et gloriam que a solo deo est non queritis. Nolite putare quia ego

accusaturus sim uos apud patrem. est qui accusat uos moyses
in quo uos speratis. Si enim crederetis moysi crederetis forsitan
et mihi. de me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis quomodo
uerbis meis credetis.

VI

Post hec abiit ihesus trans mare galilee quod est tyberiadis
et sequebatur eum multitudo magna. quia uidebant signa
que faciebat super hiis qui infirmabantur. Abiit ergo in montem
ihesus et ibi sedebat cum discipulis suis. erat autem proximum pascha
dies festus iudeorum. Cum sublevasset ergo oculos ihesus et uidisset quia
multitudo maxima uenit ad eum. dixit ad philippum. Unde
ememus panes ut manducent hii. hoc autem dicebat temp
tans eum. ipse enim sciebat quid esset facturus. Respondit ei philippus. du
centorum denariorum panes non sufficiunt eis ut unusquisque modi
cum quid accipiat. Dicit ei unus ex discipulis eius. andreas frater sy
monis petri. Est puer unus hic qui habet .v. panes ordeaceos et
duos pisces. sed hec quid sunt inter tantos. Dixit ergo ihesus. Facite
homines discumbere. Erat autem fenum multum in loco. Discubuerunt ergo ui
ri numero quasi .v. milia. Accepit ergo ihesus panes. et cum gratias egisset
distribuit discumbentibus. similiter et ex piscibus quantum uolebant.
Ut autem impleti sunt dixit discipulis suis. Colligite que supera
uerunt fragmenta ne pereant. Collegerunt ergo et impleuerunt
.xii. cophinos fragmentorum ex .v. panibus ordeaceis et du
obus piscibus que superfuerunt hiis qui manducauerant. Illi
ergo homines cum uidissent quod fecerat signum dicebant. quia hic est
uere propheta qui uenturus est in mundum. Ihesus autem cum cogno
uisset quia uenturi essent ut raperent eum et facerent eum regem
fugit iterum in montem ipse solus. Ut autem sero factum est
descenderunt discipuli eius ad mare. et cum ascendissent na
uim. uenerunt trans mare in capharnaum. et tenebre
iam facte erant. et non uenerat ad eos ihesus. Mare autem uen
to magno flante exurgebat. Cum remigassent ergo
quasi stadia .xxv. aut .xxx. uident ihesum ambulantem
super mare. et proximum naui fieri. et timuerunt. Ille autem dixit
eis. ego sum nolite timere. Voluerunt ergo accipere eum in nauim. et
statim nauis fuit ad terram in quam ibant. Altera die turba
que stabat trans mare uidit quia nauicula alia non erat ibi
nisi una. et quia non introisset cum discipulis suis ihesus in nauem.
sed soli discipuli eius abissent. Alie uero superuenerunt naues
a tyberiade iuxta locum ubi manducauerant panem gratias
agentes deo. Cum ergo uidisset turba quia ihesus non esset ibi neque
discipuli eius. ascenderunt in nauiculas et uenerunt ca
pharnaum querentes ihesum. Et cum inuenissent eum trans
mare. dixerunt ei. Rabbi quando huc uenisti. Respondit eis
ihesus et dixit. Amen amen dico uobis. queritis me non quia uidi
stis signa. sed quia ex panibus manducastis et saturati es
tis. Operamini non cibum qui perit sed qui permanet in uitam
eternam. quem filius hominis dabit uobis. hunc enim pater
signauit deus. Dixerunt ergo ad eum. Quid faciemus
ut operemur opera bona dei. Respondit ihesus et dixit eis. Hoc est
opus dei ut credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei.
Quod ergo tu facis signum ut uideamus et credamus tibi. Quid o
peraris. patres nostri manducauerunt manna in deser
to sicut scriptum est. panem de celo dedit eis man
ducare. Dixit ergo eis ihesus. Amen amen dico uobis. non dedit
uobis moyses panem de celo. sed pater meus dat uo
bis panem uerum de celo. panis enim uerus est qui de
celo descendit. et dat uitam mundo. Dixerunt ergo ad
eum. Domine semper da nobis panem hunc. Dixit autem eis
ihesus. ego sum panis uite. qui uenit ad me non esuriet. et qui
credit in me non sitiet umquam. Sed dixi uobis
quia et uidistis me et non credidistis. Omne quod dat mihi pater ad
me ueniet. et eum qui uenit ad me non eiciam foras. quia descen
di de celo. non ut faciam uoluntatem meam. sed uolun
tatem eius qui misit me. Hec est enim uoluntas eius qui misit
me patris. ut omne quod dedit mihi non perdam ex eo sed resusci
tem illud in nouissimo die. Hec est autem uoluntas patris mei
qui misit me. ut omnis qui uidet filium et credit in eum habeat ui
tam eternam. et ego resuscitabo eum in nouissimo die.
Murmurabant ergo iudei de illo. quia dixisset. ego sum panis
uiuus qui de celo descendi. et dicebant. Nonne hic est
ihesus filius ioseph cuius nos nouimus patrem et matrem. Quomodo
ergo dicit hic. quia de celo descendi. Respondit ergo ihesus et dixit eis.
Nolite murmurare inuicem. Nemo potest uenire ad me
nisi pater qui misit me traxerit illum. et ego resuscitabo
eum in nouissimo die. Scriptum est in prophetis. et erunt omnes do
cibiles dei. Omnis qui audiuit a patre et didicit uenit ad
me. Non quia patrem uidit quisquam nisi is qui a deo est. hic uidit patrem.
Amen amen dico uobis. Qui credit in me habet uitam e
ternam. Ego sum panis uite. patres uestri manducauerunt
manna in deserto et mortui sunt. Hic est panis de ce
lo descendens. ut si quis ex ipso manducauerit non mo
riatur. Ego sum panis uiuus qui de celo descendi. Si quis man
ducauerit ex hoc pane uiuet in eternum. et panis quem ego
dabo caro mea est pro mundi uita. Litigabant ergo iudei
ad inuicem dicentes. Quomodo potest hic nobis carnem suam
dare ad manducandum. Dixit ergo eis ihesus. Amen amen dico
uobis. nisi manducaueritis carnem filii hominis et bi
beritis eius sanguinem non habebitis uitam in uobis.
Qui manducat carnem meam et bibit meum sangui
nem habet uitam eternam. et ego resuscitabo eum in
nouissimo die. Caro enim mea uere est cibus. et sanguis
meus uere est potus. Qui manducat meam carnem
et bibit sanguinem meum in me manet et ego in
illo. Sicut misit me uiuens pater et ego uiuo propter patrem
et qui manducat me. et ipse uiuet propter me. Hic est
panis qui de celo descendit. non sicut patres uestri mandu
cauerunt manna et mortui sunt. Qui manducat hunc
panem uiuet in eternum. Hec dixit in synagoga do
cens in capharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis
eius dixerunt. Durus est hic sermo. quis potest eum audire.
Sciens autem ihesus apud semet ipsum quia murmurarent
de hoc discipuli eius dixit eis. Hoc uos scandalizat.
Si ergo uideritis filium hominis ascendentem ubi erat
prius. Spiritus est qui uiuificat. caro non prodest quicquam. Verba que
ego locutus sum uobis spiritus et uita sunt. Sed sunt quidam ex
uobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio ihesus qui essent
credentes. et quis traditurus eum esset. et dicebat. Propterea dixi
uobis quia nemo potest uenire ad me nisi fuerit ei datum a
patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro et
iam cum illo non ambulabant. Dixit ergo ihesus ad .xii.
Numquid et uos uultis abire. Respondit ergo ei symon pe
trus. Domine ad quem ibimus. uerba uite eterne habes. et nos
credidimus et cognouimus quia tu es christus filius dei. Respondit
ergo eis ihesus. Nonne ego uos .xii. elegi. et ex uobis
unus diabolus est. Dicebat autem de iuda symonis
scariothis. Hic enim erat traditurus eum. cum esset unus

ex duodecim·

VII

Post hec autem ambulabat Ihesus in Galileam. Non enim volebat in Iudeam ambulare, quia querebant eum Iudei interficere. Erat autem in proximo dies festus Iudeorum Scenophegia. Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi hinc et vade in Iudeam, ut et discipuli tui videant opera tua que facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit et querit ipse in palam esse. Si hec facis, manifesta te ipsum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eum. Dicit ergo eis Ihesus: Tempus meum nondum advenit; tempus autem vestrum semper est paratum. Non potest mundus odisse vos, me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo quia opera illius mala sunt. Vos ascendite ad diem festum hunc; ego autem non ascendam ad diem festum istum, quia meum tempus nondum impletum est. Hec cum dixisset, ipse mansit in Galilea. Ut autem ascenderunt fratres eius, tunc et ipse ascendit ad diem festum non manifeste sed quasi in occulto. Iudei ergo querebant eum in die festo et dicebant: Ubi est ille? Et murmur multus erat de illo in turba. Quidam enim dicebant quia bonus est. Alii autem dicebant: Non, sed seducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Iudeorum. Iam autem die festo mediante ascendit Ihesus in templum et docebat. Et mirabantur Iudei dicentes: Quomodo hic litteras scit cum non didicerit? Respondit eis Ihesus et dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me. Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina utrum ex Deo sit an ego a me ipso loquar. Qui a semet ipso loquitur gloriam propriam querit. Qui autem querit gloriam eius qui misit illum, hic verax est et iniustitia in illo non est. Nonne Moyses dedit vobis legem? Et nemo ex vobis facit legem. Quid me queritis interficere? Respondit turba et dixit: Demonium habes. Quis te querit interficere? Respondit Ihesus et dixit eis: Unum opus feci et omnes miramini. Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem, non quia ex Moyse est sed ex patribus, et in sabbato circumciditis hominem. Si circumcisionem accipit homo in sabbato ut non solvatur lex Moysi, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Dicebant ergo quidam ex Ierosolimis: Nonne hic est quem querunt interficere? Et ecce palam loquitur et nichil ei dicunt. Numquid vere cognoverunt principes quia hic est Christus? Sed hunc scimus unde sit; Christus autem cum venerit nemo scit unde sit. Clamabat ergo Ihesus in templo docens et dicens: Et me scitis et unde sim scitis; et a me ipso non veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis. Ego scio eum, quia ab ipso sum et ipse me misit. Querebant ergo eum apprehendere, et nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum et dicebant: Christus cum venerit numquid plura signa faciet quam que hic facit? Audierunt Pharisei turbam murmurantem de illo hec, et miserunt principes et Pharisei ministros ut apprehenderent eum. Dixit ergo eis Ihesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum et vado ad eum qui misit me. Queretis me et non invenietis, et ubi ego sum vos non potestis venire. Dixerunt ergo Iudei ad semet ipsos: Quo hic iturus est quia non inveniemus eum? Numquid in dispersionem gentium iturus est et docturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit: Queretis me et non invenietis, et ubi ego sum vos non potestis venire? In novissimo autem die magno festivitatis stabat Ihesus et clamabat dicens: Si quis sitit veniat ad me et bibat. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aque vive. Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum. Nondum enim erat spiritus datus, quia Ihesus nondum erat glorificatus. Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius dicebant: Hic est vere propheta. Alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid a Galilea venit Christus? Nonne scriptura dicit quia ex semine David et de Bethleem castello ubi erat David venit Christus? Dissensio itaque facta est in turba propter eum. Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum, sed nemo misit super eum manus. Venerunt ergo ministri ad pontifices et Phariseos. Et dixerunt eis illi: Quare non adduxistis illum? Responderunt ministri: Numquam sic locutus est homo sicut hic homo loquitur. Responderunt ergo eis Pharisei: Numquid et vos seducti estis? Numquid aliquis ex principibus credidit in eum aut ex Phariseis? Sed turba hec que non novit legem maledicti sunt. Dicit Nichodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis: Numquid lex nostra iudicat hominem nisi prius audierit ab ipso et cognoverit quid faciat? Responderunt et dixerunt ei: Numquid et tu Galileus es? Scrutare scripturas et vide quia propheta a Galilea non surgit. Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

VIII

Ihesus autem perrexit in montem Oliveti. Et diluculo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos. Adducunt autem scribe et Pharisei mulierem deprehensam in adulterio, et statuerunt eam in medio, et dixerunt ei: Magister, hec mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem Moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hec autem dicebant temptantes eum, ut possent accusare eum. Ihesus autem inclinans se deorsum digito scribebat in terra. Cum autem perseverarent interrogantes eum, erexit se et dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in eam lapidem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terra. Audientes autem hec unus post unum exibant, incipientes a senioribus; et remansit solus Ihesus et mulier in medio stans. Erigens autem se Ihesus dixit ei: Mulier, ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condempnavit? Que dixit: Nemo, domine. Dixit autem Ihesus: Nec ego te condempnabo. Vade et iam amplius noli peccare. Iterum ergo locutus est Ihesus eis dicens: Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite. Dixerunt ergo Pharisei: Tu de te ipso testimonium perhibes; testimonium tuum non est verum. Respondit Ihesus et dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium meum, quia scio unde veni et quo vado. Vos autem nescitis unde venio aut quo vado. Vos secundum carnem iudicatis; ego non iudico quemquam. Et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego et qui misit me pater. Et in lege vestra scriptum est quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, et testimonium perhibet de me qui misit me pater. Dicebant ergo ei: Ubi est pater tuus? Respondit Ihesus: Neque me scitis neque patrem meum. Si me sciretis, forsitan et patrem meum sciretis. Hec verba locutus est Ihesus in gazophilacio docens in templo, et nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius. Dixit ergo iterum eis Ihesus: Ego vado et queretis me, et in peccato vestro moriemini. Quo ego vado vos non potestis venire. Dicebant ergo Iudei: Numquid interficiet semet ipsum, quia dicit: Quo ego vado vos non potestis venire? Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris. Si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Di-

cebant ergo ei. Tu quis es? Dixit eis Iesus. Principium qui et lo
quor vobis. Multa habeo de vobis loqui et iudicare. Sed qui
misit me verax est. et ego que audivi ab eo haec loquor in mun
do. et non cognoverunt quia patrem eius dicebat deum. Dicit ergo eis
Iesus. Cum exaltaveritis filium hominis tunc cognoscetis quia ego
sum. et a me ipso facio nichil. sed sicut docuit me pater hec lo
quor. et qui misit me mecum est. et non reliquit me solum. quia que pla
cita sunt ei facio semper. Haec illo loquente multi crediderunt in eum.
Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei ex iudeis. Si vos
manseritis in sermone meo. vere discipuli mei eri
tis. et vos cognoscetis veritatem. et veritas liberabit vos.
Responderunt ergo ei iudei. Semen abrahe sumus. et nemini servi
vimus umquam. quomodo tu dicis quia liberi eritis. Respondit eis Iesus. Amen
amen dico vobis. quia omnis qui facit peccatum servus est peccati. Servus
autem non manet in domo in eternum. filius manet in eternum.
Si ergo vos filius liberaverit. vere liberi eritis. Scio quia filii
abrahe estis. sed queritis me interficere quia sermo meus non
capit in vobis. Ego quod vidi apud patrem meum loquor
et vos que vidistis apud patrem vestrum facitis. Responderunt et dixerunt
ei. pater noster abraham est. Dicit eis Iesus. Si filii abrahe
estis. opera abrahe facite. Nunc autem queritis me interficere
hominem qui veritatem vobis locutus sum quam audivi a deo.
hoc abraham non fecit. vos facitis opera patris vestri. Dixe
runt ergo ei. Nos ex fornicatione non sumus nati. unum patrem habe
mus deum. Dixit ergo eis Iesus. Si deus pater vester esset. diligeretis
me utique. ego enim ex deo processi. et veni. Neque enim a me
ipso veni. sed ille me misit. Quare loquelam meam non cog
noscitis. quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex pa
tre diabolo estis. et desideria patris vestri vultis facere. Ille homici
da erat ab initio. et in veritate non stetit quia veritas non est in eo.
cum loquitur mendacium. ex propriis loquitur. quia mendax est et pater eius.
Ego autem si veritatem dico non creditis mihi. Quis ex vobis
arguet me de peccato. Si veritatem dico quare non creditis mihi.
Qui est ex deo verba dei audit. Propterea vos non auditis quia ex deo
non estis. Responderunt ergo iudei et dixerunt. Nonne bene dicimus nos
quia samaritanus es tu. et demonium habes. Respondit Iesus et dixit.
Ego demonium non habeo. sed honorifico patrem meum. et vos
inhonorastis me. Ego autem gloriam meam non quero. est qui
querat et iudicet. Amen amen dico vobis. si quis sermonem
meum servaverit mortem non videbit in eternum. Dixerunt
ergo iudei. Nunc cognovimus quia demonium habes. Abraham
mortuus est et prophete. et tu dicis. Si quis meum sermonem
servaverit mortem non gustabit in eternum. Numquid tu ma
ior es patre nostro abraham qui mortuus est. et prophete mor
tui sunt. Quem te ipsum facis? Respondit Iesus. Si ego glorifi
co me ipsum gloria mea nichil est. Est pater meus qui glori
ficat me. quem vos dicitis quia deus vester est. et non cognovis
tis eum. ego autem novi eum. et si dixero quia non scio eum ero
similis vobis mendax. Sed scio eum. et sermonem eius servo.
Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum.
et vidit et gavisus est. Dixerunt ergo iudei ad eum. Quinquaginta annos
nondum habes. et abraham vidisti? Dixit ergo eis Iesus. Amen
amen dico vobis. antequam abraham fieret ego sum.
Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum. Iesus autem abscon
ix capitulum dit se et exivit de templo. Et preteriens Iesus vidit hominem
cecum a nativitate. et interrogaverunt eum discipuli
eius. Rabbi quis peccavit hic aut parentes eius ut cecus
nasceretur. Respondit Iesus. Neque hic peccavit neque parentes eius. sed ut
manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius
qui misit me donec dies est. venit nox quando nemo potest opera
ri. Quamdiu sum in mundo lux sum mundi. Haec cum dixisset ex
spuit in terram. et fecit lutum ex sputo. et linivit lutum super
oculos eius. et dixit ei. Vade et lava in natatoria syloe
quod interpretatur missus. Abiit ergo et lavit. et venit videns. Ita
que vicini. et qui viderant eum prius quia mendicus erat dice
bant. Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alii dicebant
quia hic est. alii autem nequaquam. sed similis est eius. Ille autem dicebat
quia ego sum. Dicebant ergo ei. Quomodo aperti sunt tibi oculi tui?
Respondit. Ille homo qui dicitur Iesus lutum fecit. et unxit oculos me
os. et dixit mihi. Vade ad natatoriam syloe. et lava. et abii
et lavi. et vidi. Et dixerunt ei. Ubi est ille? Ait. Nescio. Adducunt
eum ad phariseos qui cecus fuerat. Erat autem sabbatum quando lu
tum fecit Iesus. et aperuit oculos eius. Iterum interrogabant
eum pharisei. quomodo vidisset. Ille autem dixit eis. Lutum posu
it mihi super oculos et lavi et video. Dicebant ergo ex pharise
is quidam. Non est hic homo a deo. quia sabbatum non custodit.
Alii dicebant. Quomodo potest homo peccator haec signa facere? Et scis
ma erat inter eos. Dicunt ergo ceco iterum. Tu quid dicis de
illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit. Quia propheta est. Non
crediderunt ergo iudei de illo quia cecus esset et vidisset. donec voca
verunt parentes eius qui viderat. et interrogaverunt
eos dicentes. Hic est filius vester quem vos dicitis quia natus est cecus. Quomodo
ergo nunc videt? Responderunt eis parentes eius et dixerunt. Scimus quia
hic est filius noster. et quia cecus natus est. Quomodo autem nunc videat
nescimus. aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. Ipsum inter
rogate. etatem habet. ipse de se loquatur. Haec dixerunt paren
tes eius quia timebant iudeos. Iam enim conspiraverant iu
dei. ut si quis eum confiteretur Christum extra synagogam fieret.
Propterea parentes eius dixerunt. quia etatem habet. ipsum inter
rogate. Vocaverunt ergo rursum hominem qui cecus fuerat et di
xerunt ei. Da gloriam deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit
ergo ille. Si peccator est nescio. Unum scio quia cum cecus essem
modo video. Dixerunt ergo illi. Quid fecit tibi? Quomodo aperuit
tibi oculos tuos? Respondit ille. Dixi vobis iam et audistis.
Quid iterum vultis audire? Numquid et vos vultis dis
cipuli eius fieri? Maledixerunt ei et dixerunt. Tu discipulus illi
us. nos autem moysi discipuli sumus. Nos scimus quia moysi
locutus est deus. hunc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo
et dixit eis. In hoc enim mirabile est quia vos nescitis unde
sit. et aperuit oculos meos. Scimus autem quia peccatores deus
non audit. sed si quis dei cultor est et voluntatem eius facit.
hunc exaudit. A seculo non est auditum quia quis aperuit oculos ce
ci nati. Nisi esset hic a deo. non poterat facere quicquam. Responderunt
et dixerunt ei. In peccatis natus es totus. et tu doces nos? Et eie
cerunt eum foras. Audivit Iesus quia eiecerunt eum foras.
et cum invenisset eum dixit ei. Tu credis in filium dei?
Respondit ille et dixit. Quis est domine ut credam in eum? Et
dixit ei Iesus. Et vidisti eum. et qui loquitur tecum ipse est. At il
le ait. Credo domine. et procidens adoravit eum. Dixit ei
Iesus. In iudicium ego in hunc mundum veni. ut qui
non vident videant. et qui vident ceci fiant. Et audi
erunt quidam ex phariseis qui cum ipso erant. et dixe
runt ei. Numquid et nos ceci sumus? Dixit eis Iesus. Si ceci
essetis. non haberetis peccatum. Nunc vero dicitis quia videmus. Peccatum
vestrum manet.
X
Amen amen dico vobis. qui non intrat per ostium in

ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro. Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium. Huic ostiarius aperit, et oves vocem eius audiunt, et proprias oves vocat nominatim et educit eas. Et cum proprias oves emiserit, ante eas vadit, et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non cognoverunt vocem alienorum. Hoc proverbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis. Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen amen dico vobis, quia ego sum ostium ovium. Omnes quotquot venerunt fures sunt et latrones, sed non audierunt eos oves. Ego sum ostium. Per me si quis introierit salvabitur, et ingredietur et egredietur et pascua inveniet. Fur non venit nisi ut furetur et mactet et perdat. Ego veni ut vitam habeant et abundantius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. Mercennarius autem et qui non est pastor, cuius non sunt oves propriae, videt lupum venientem et dimittit oves et fugit, et lupus rapit et dispergit oves. Mercennarius autem fugit, quia mercennarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. Ego sum pastor bonus, et cognosco oves meas, et cognoscunt me meae. Sicut novit me Pater, et ego nosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis. Et alias oves habeo quae non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor. Propterea me Pater diligit, quia ego pono animam meam ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso. Potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a Patre meo. Dissensio iterum facta est inter Iudaeos propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Daemonium habet et insanit. Quid eum auditis? Alii dicebant: Haec verba non sunt daemonium habentis. Numquid daemonium potest caecorum oculos aperire? Facta sunt autem encaenia in Hierosolymis, et hiems erat. Et ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Circumdederunt ergo eum Iudaei et dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam. Respondit eis Iesus: Loquor vobis et non creditis. Opera quae ego facio in nomine Patris mei, haec testimonium perhibent de me. Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis. Oves meae vocem meam audiunt, et ego cognosco eas, et sequuntur me. Et ego vitam aeternam do eis, et non peribunt in aeternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est, et nemo potest rapere de manu Patris mei. Ego et Pater unum sumus. Sustulerunt lapides Iudaei ut lapidarent eum. Respondit eis Iesus: Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo; propter quod eorum opus lapidatis me? Responderunt ei Iudaei: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, et quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum. Respondit eis Iesus: Nonne scriptum est in lege vestra quia ego dixi dii estis? Si illos dixit deos ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi scriptura, quem Pater sanctificavit et misit in mundum, vos dicitis quia blasphemas, quia dixi Filius Dei sum. Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, et si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis et credatis quia Pater in me est et ego in Patre. Quaerebant ergo eum apprehendere, et exivit de manibus eorum. Et abiit iterum trans Iordanen in eum locum ubi erat Iohannes baptizans primum, et mansit illic. Et multi venerunt ad eum, et dicebant quia Iohannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quaecumque dixit Iohannes de hoc vera erant. Et multi crediderunt in eum.

XI

Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania, de castello Mariae et Marthae sororis eius. Maria autem erat quae unxit Dominum unguento et extersit pedes eius capillis suis, cuius frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur. Audiens autem Iesus dixit eis: Infirmitas haec non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam. Diligebat autem Iesus Martham et sororem eius Mariam et Lazarum. Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. Deinde post haec dixit discipulis suis: Eamus in Iudaeam iterum. Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quaerebant te Iudaei lapidare, et iterum vadis illuc? Respondit Iesus: Nonne duodecim horae sunt diei? Si quis ambulaverit in die non offendit, quia lucem huius mundi videt. Si autem ambulaverit in nocte offendit, quia lux non est in eo. Haec ait, et post haec dixit eis: Lazarus amicus noster dormit, sed vado ut a somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si dormit salvus erit. Dixerat autem Iesus de morte eius; illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo dixit eis Iesus manifeste: Lazarus mortuus est, et gaudeo propter vos ut credatis, quia non eram ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas qui dicitur Didymus ad condiscipulos: Eamus et nos ut moriamur cum eo. Venit itaque Iesus et invenit eum quattuor dies iam in monumento habentem. Erat autem Bethania iuxta Hierosolymam quasi stadiis quindecim. Multi autem ex Iudaeis venerant ad Mariam et Martham ut consolarentur eas de fratre suo. Martha autem ut audivit quia Iesus venit, occurrit illi; Maria autem domi sedebat. Dixit ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Sed et nunc scio quia quaecumque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Dixit illi Iesus: Resurget frater tuus. Dixit illi Martha: Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. Dixit ei Iesus: Ego sum resurrectio et vita. Qui credit in me, et si mortuus fuerit, vivet; et omnis qui vivit et credit in me non morietur in aeternum. Credis hoc? Ait illi: Utique Domine, ego credidi quia tu es Christus Filius Dei, qui in hunc mundum venisti. Et cum haec dixisset, abiit et vocavit Mariam sororem suam silentio dicens: Magister adest et vocat te. Illa ut audivit, surrexit cito et venit ad eum. Nondum enim venerat Iesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Iudaei igitur qui erant cum ea in domo et consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia cito surrexit et exiit, secuti sunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum ut ibi ploret. Maria ergo cum venisset ubi erat Iesus, videns eum cecidit ad pedes eius et dixit ei: Domine, si fuisses hic, frater meus non esset mortuus. Iesus ergo ut vidit eam plorantem, et Iudaeos qui venerant cum ea plorantes, infremuit spiritu et turbavit se ipsum et dixit: Ubi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni et vide. Et lacrimatus est Iesus. Dixerunt ergo Iudaei: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic qui aperuit oculos caeci nati facere ut et hic non moreretur? Iesus ergo rursum fremens in semet ipso venit ad monumentum. Erat autem spelunca, et lapis superpositus erat ei. Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror eius qui mortuus fuerat

domine iam fetet, quatriduanus enim est. Dicit ei Iesus: Nonne dixi tibi quoniam si credideris videbis gloriam Dei? Tulerunt ergo lapidem. Iesus autem elevatis sursum oculis dixit: Pater, gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat dixi, ut credant quia tu me misisti. Hec cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare, veni foras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus manus et pedes institis, et facies eius sudario erat ligata. Dicit eis Iesus: Solvite eum et sinite abire. Multi ergo ex Iudeis qui venerant ad Mariam et Martham et viderant que fecit crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad phariseos et dixerunt eis que fecit Iesus. Collegerunt ergo pontifices et pharisei concilium adversus Iesum et dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, et venient Romani et tollent locum nostrum et gentem. Unus autem ex ipsis Cayphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam nec cogitatis quia expedit nobis ut unus moriatur homo pro populo et non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit, sed cum esset pontifex anni illius prophetavit quia Iesus erat moriturus pro gente, et non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui erant dispersi congregaret in unum. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum. Iesus autem iam non palam ambulabat apud Iudeos, sed abiit in regionem iuxta desertum in civitatem que dicitur Effrem, et ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat pascha Iudeorum, et ascenderunt multi Ierosolimam de regione ante pascha ut sanctificarent se ipsos. Querebant ergo Iesum et conloquebantur ad invicem in templo stantes: Quid putatis quia non venit ad diem festum? Dederant enim pontifices et pharisei mandatum ut si quis cognoverit ubi sit indicet ut comprehendant eum.

XII

Iesus ergo ante sex dies pasche venit Bethaniam ubi fuerat Lazarus mortuus quem suscitavit Iesus. Fecerunt autem ei cenam ibi, et Martha ministrabat, Lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici pretiosi, et unxit pedes Iesu et extersit capillis suis pedes eius, et domus impleta est ex odore unguenti. Dixit ergo unus ex discipulis eius Iudas Scarioth, qui erat eum traditurus: Quare hoc unguentum non venditum trecentis denariis et datum est egenis? Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat et loculos habens ea que mittebantur portabat. Dixit ergo Iesus: Sinite illam ut in diem sepulture mee servet illud. Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habebitis. Cognovit ergo turba multa ex Iudeis quia illic esset, et venerunt non propter Iesum tantum, sed ut Lazarum viderent quem suscitavit a mortuis. Cogitaverunt autem principes sacerdotum ut et Lazarum interficerent, quia multi propter eum abibant ex Iudeis et credebant in Iesum. In crastinum autem turba multa que convenerat ad diem festum cum audissent quia Iesus venit Ierosolimam acceperunt ramos palmarum et processerunt obviam ei et clamabant: Osanna, benedictus qui venit in nomine Domini, rex Israel. Et invenit Iesus asellum et sedit super eum, sicut scriptum est: Noli timere, filia Syon; ecce rex tuus venit sedens super pullum asine. Hec non cognoverunt discipuli eius primum, sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia hec erant scripta de eo et hec fecerunt ei. Testimonium ergo perhibebat turba que erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento et suscitavit eum a mortuis. Propterea et obviam venit ei turba, quia audierunt eum fecisse hoc signum. Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nichil proficimus? Ecce mundus totus post eum abiit. Erant autem gentiles quidam ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo. Hii ergo accesserunt ad Philippum qui erat a Bethsaida Galilee et rogabant eum dicentes: Domine, volumus Iesum videre. Venit Philippus et dicit Andree; Andreas rursum et Philippus dixerunt Iesu. Iesus autem respondit eis dicens: Venit hora ut clarificetur Filius hominis. Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam perdet eam, et qui odit animam suam in hoc mundo in vitam eternam custodit eam. Si quis michi ministrat, me sequatur, et ubi ego sum illic et minister meus erit. Si quis michi ministraverit, honorificabit eum pater meus. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, salvifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc. Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de celo dicens: Et clarificavi et adhuc clarificabo. Turba ergo que stabat et audierat dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit Iesus et dixit: Non propter me hec vox venit, sed propter vos. Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eicietur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum. Hoc autem dicebat significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege quia Christus manet in eternum; et quomodo tu dicis oportet exaltari Filium hominis? Quis est iste Filius hominis? Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non tenebre vos comprehendant; et qui ambulat in tenebris nescit quo vadit. Dum lucem habetis, credite in lucem ut filii lucis sitis. Hec locutus est Iesus et abiit et abscondit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum, ut sermo Ysaie prophete impleretur quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est? Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Ysaias: Excecavit oculos eorum et induravit cor eorum ut non videant oculis et intelligant corde et convertantur et sanem eos. Hec dixit Ysaias quando vidit gloriam eius et locutus est de eo. Verumtamen et ex principibus multi crediderunt in eum, sed propter phariseos non confitebantur ut de synagoga non eicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam Dei. Iesus autem clamavit et dixit: Qui credit in me non credit in me sed in eum qui misit me. Qui videt me videt eum qui misit me. Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me in tenebris non maneat. Et si quis audierit verba mea et non custodierit, ego non iudico eum. Non enim veni ut iudicem mundum, sed ut salvificem mundum. Qui spernit me et non accipit verba mea, habet qui iudicet eum. Sermo quem locutus sum ille iudicabit eum in novissimo die. Quia ego ex me ipso non locutus sum, sed qui misit me pater ipse michi mandatum dedit quid dicam et quid loquar. Et scio quia mandatum eius vita eterna est. Que ergo ego loquor, sicut dixit michi pater sic loquor.

XIII

Ante diem autem festum pasche sciens Iesus quia venit hora eius ut transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo

in finem dilexit eos. Et cena facta cum diabolus iam misisset in cor ut traderet eum Iudas Symonis Scariothis, sciens quia omnia dedit ei pater in manus, et quia a deo exivit et ad deum vadit, surgit a cena et ponit vestimenta sua. Et cum accepisset linteum precinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim, et cepit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo quo erat precinctus. Venit ergo ad Symonem Petrum. Dixit ei Petrus: Domine, tu michi lavas pedes? Respondit Ihesus et dixit ei: Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea. Dicit ei Petrus: Non lavabis michi pedes in eternum. Respondit ei Ihesus: Si non lavero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Symon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, sed et manus et caput. Dicit ei Ihesus: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum; propterea dixit: Non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum, accepit vestimenta sua; et cum recubuisset iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me magister et domine, et bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros dominus et magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis ita et vos faciatis. Amen amen dico vobis, non est servus maior domino suo, neque apostolus maior est eo qui misit illum. Si hec scitis, beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico; ego scio quos elegerim. Sed ut adimpleatur scriptura: Qui manducat meum panem levabit calcaneum suum contra me. Amodo dico vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis quia ego sum. Amen amen dico vobis, qui accipit si quem misero me accipit; qui autem me accipit accipit eum qui me misit. Cum hec dixisset Ihesus turbatus est spiritu, et protestatus est, et dixit: Amen amen dico vobis, quia unus ex vobis me tradet. Aspiciebant ergo ad invicem discipuli hesitantes de quo diceret. Erat ergo recumbens unus ex discipulis eius in sinu Ihesu, quem diligebat Ihesus. Innuit ergo huic Symon Petrus, et dicit ei: Quis est de quo dicit? Itaque cum recubuisset ille supra pectus Ihesu, dicit ei: Domine, quis est? Respondit Ihesus: Ille est cui intinctum panem ego porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iude Symonis Scariothe. Et post buccellam tunc introivit in eum Sathanas. Et dicit ei Ihesus: Quod facis fac citius. Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit. Quidam autem putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixisset ei Ihesus: Eme ea que opus sunt nobis ad diem festum, ut egenis aliquid daret. Cum ergo accepisset ille buccellam, exivit continuo. Erat autem nox. Cum ergo exisset, dixit Ihesus: Nunc clarificatus est filius hominis, et deus clarificatus est in eo. Et deus clarificavit eum in semet ipso. Si deus clarificatus est in eo, et deus clarificavit eum in semet ipso, et continuo clarificabit eum. Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Queretis me, et sicut dixi Iudeis, Quo ego vado vos non potestis venire, et vobis dico modo. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Dicit ei Symon Petrus: Domine, quo vadis? Respondit Ihesus: Quo ego vado non potes me sequi modo, sequeris autem postea. Dicit ei Petrus: Quare non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam. Respondit Ihesus: Animam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi, non cantabit gallus donec ter me negabis.

Et ait discipulis suis.

XIIII

Non turbetur cor vestrum neque formidet. Creditis in deum et in me credite. In domo patris mei mansiones multe sunt. Si quo minus dixissem vobis, quia vado parare vobis locum. Et si abiero et preparavero vobis locum, iterum venio et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi ego sum et vos sitis. Et quo ego vado scitis, et viam scitis. Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quo vadis, et quomodo possumus viam scire? Dicit ei Ihesus: Ego sum via, veritas et vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Si cognovissetis me, et patrem meum utique cognovissetis; et amodo cognoscetis eum et vidistis eum. Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis patrem, et sufficit nobis. Dicit ei Ihesus: Tanto tempore vobiscum sum et non cognovistis me? Philippe, qui videt me videt et patrem. Quomodo tu dicis: Ostende nobis patrem? Non credis quia ego in patre et pater in me est? Verba que ego loquor vobis a me ipso non loquor; pater autem in me manens ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre et pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite. Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera que ego facio et ipse faciet, et maiora horum faciet, quia ego ad patrem vado. Et quodcumque petieritis patrem in nomine meo hoc faciam, ut glorificetur pater in filio. Si quid petieritis patrem in nomine meo hoc faciam. Si diligitis me, mandata mea servate. Et ego rogabo patrem, et alium paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in eternum, spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit et in vobis erit. Non relinquam vos orphanos; veniam ad vos. Adhuc modicum, et mundus me iam non videt; vos autem videbitis me, quia ego vivo et vos vivetis. In illa die vos cognoscetis quia ego sum in patre meo, et vos in me, et ego in vobis. Qui habet mandata mea et servat ea, ille est qui diligit me. Qui autem diligit me diligetur a patre meo, et ego diligam eum et manifestabo ei me ipsum. Dicit ei Iudas, non ille Scariothis: Domine, quid factum est quia manifestaturus es nobis te ipsum et non mundo? Respondit Ihesus et dixit ei: Si quis diligit me sermonem meum servabit, et pater meus diliget eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis non est meus, sed eius qui misit me patris. Hec locutus sum vobis apud vos manens. Paraclitus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quecumque dixero vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis; non quomodo mundus dat ego do vobis. Non turbetur cor vestrum neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis: Vado et venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad patrem, quia pater maior me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis. Iam non multa loquar vobiscum; venit enim princeps mundi huius, et in me non habet quicquam. Sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem, et sicut mandatum dedit michi pater sic facio. Surgite eamus hinc. Ego sum vitis vera, et pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum, et omnem qui fert fructum purgabit eum ut fructum plus afferat. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Manete in me, et ego in vobis. Sicut palmes non potest facere fructum a semet ipso nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis.

XV

Ego sum vitis, vos palmites. Qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum.

q sine me nichil potestis facere. Si quis in me non manserit mit
tetur foras sicut palmes et arescet. et colligent eum et in ig
nem mittent et ardet. Si manseritis in me et uerba mea
in uobis manserint quodcumque uolueritis petetis et fiet uobis.
In hoc clarificatus est pater meus ut plurimum fructum afferatis.
et efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pater et ego
dilexi uos. Manete in dilectione mea. Si precepta mea serua
ueritis manebitis in dilectione mea. sicut et ego precepta patris mei
seruaui. et maneo in eius dilectione. Hec locutus sum uobis ut gau
dium meum sit in uobis. et gaudium uestrum impleatur. Hoc est
preceptum meum ut diligatis inuicem sicut dilexi uos.
Maiorem hac dilectionem nemo habet quam ut animam suam
ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis. si fe
ceritis que ego precipio uobis. Iam non dicam uos seruos quia
seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos
quia omnia quecumque audiui a patre meo nota feci uobis. Non
uos me elegistis sed ego elegi uos. et posui uos ut e
atis. et fructum afferatis et fructus uester maneat. ut quod
cumque petieritis patrem in nomine meo det uobis. Hec
mando uobis ut diligatis inuicem. Si mundus uos
odit scitote quia me priorem uobis odio habuit. Si de mun
do fuissetis mundus quod suum erat diligeret. quia uero de mun
do non estis sed ego elegi uos de mundo propterea odit uos mun
dus. Mementote sermonis mei quem ego dixi uobis. non
est seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt et uos per
sequentur. Si sermonem meum seruauerunt et uestrum ser
uabunt. Sed hec omnia facient uobis propter nomen meum. quia nes
ciunt eum qui misit me. Si non uenissem et locutus eis non
fuissem peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent
de peccato suo. Qui me odit et patrem meum odit. Si opera
ra non fecissem in eis que nemo alius fecit peccatum non haberent.
Nunc autem et uiderunt et oderunt et me et patrem meum. Sed ut adim
pleatur sermo qui in lege eorum scriptus est. quia odio habuerunt
me gratis. Cum autem uenerit paraclitus quem ego mittam
uobis a patre spiritum ueritatis qui a patre procedit ille testimo
nium perhibebit de me. et uos testimonium perhibebitis quia ab initio
mecum estis.

XVI

Hec locutus sum uobis ut
non scandalizemini. Absque synagogis facient
uos sed uenit hora ut omnis qui interficit uos arbitretur
obsequium se prestare deo. et hec facient uobis. quia non nouerunt
patrem neque me. Sed hec locutus sum uobis ut cum uenerit hora
eorum reminiscamini. quia ego dixi uobis. Hec autem uobis
ab initio non dixi quia uobiscum eram. et nunc uado ad eum qui
me misit. et nemo ex uobis interrogat me quo ua
dis. Sed quia hec locutus sum uobis tristicia impleuit cor
uestrum. Sed ego ueritatem dico uobis. expedit uobis ut ego uadam
Si enim non abiero paraclitus non ueniet ad uos. si autem abi
ero mittam eum ad uos. Et cum uenerit ille arguet mun
dum de peccato et de iusticia et de iudicio. De peccato quidem. quia
non crediderunt in me. De iusticia uero quia ad patrem uado et
iam non uidebitis me. De iudicio autem quia princeps huius mundi
iam iudicatus est. Adhuc multa habeo uobis dicere. sed non potes
tis portare modo. Cum autem uenerit spiritus ille ueritatis do
cebit uos omnem ueritatem. Non enim loquetur a semetipso
sed quecumque audiet loquetur. et que uentura sunt annunciabit uobis.
Ille me clarificabit quia de meo accipiet. et annunciabit
uobis omnia quecumque habet pater mea sunt. propterea dixi uobis
quia de meo accipiet et annunciabit uobis. Modicum

et non uidebitis me. et iterum modicum et uidebitis me quia
uado ad patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicem.
Quid est hoc quod dicit nobis modicum. nescimus quid loquitur.
Cognouit ergo Iesus quia uolebant eum interrogare. et dixit eis.
De hoc queritis inter uos quia dixi modicum et non uidebitis me
et iterum modicum et uidebitis me. Amen amen dico uobis quia
plorabitis et flebitis uos. mundus autem gaudebit. uos
autem contristabimini. sed tristicia uestra uertetur in gaudium.
Mulier cum parit tristiciam habet quia uenit hora eius. Cum autem
pepererit puerum iam non meminit pressure propter gaudium quia
natus est homo in mundum. Et uos igitur nunc quidem tristiciam habetis.
Iterum autem uidebo uos. et gaudebit cor uestrum. et gaudium
uestrum nemo tollet a uobis. et in illo die me non interro
gabitis quicquam. Amen amen dico uobis. si quid petieritis patrem
in nomine meo dabit uobis. Vsque modo non petistis quicquam
in nomine meo. Petite et accipietis ut gaudium uestrum sit
plenum. Hec in prouerbiis locutus sum uobis. uenit hora cum iam
non in prouerbiis loquar uobis. sed palam de patre meo annunci
abo uobis. In illo die in nomine meo petetis. et non dico
uobis quia rogabo patrem de uobis. ipse enim pater amat uos
quia uos me amastis et credidistis quia ego a deo exiui. Exiui
a patre et ueni in mundum. iterum relinquo mundum et ua
do ad patrem. Dicunt ei discipuli eius. Ecce nunc palam
loqueris et prouerbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia
et non est opus tibi ut quis te interroget. In hoc credimus quia a
deo existi. Respondit eis Iesus. Modo creditis. ecce uenit hora
et iam uenit ut dispergamini unusquisque in propria. et me so
lum relinquatis. et non sum solus. quia pater mecum est. Hec locutus sum uo
bis ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram ha
bebitis. sed confidite ego uici mundum.

XVII

Hec locutus est Iesus. et subleuatis oculis in celum dixit. Pater
uenit hora clarifica filium tuum ut filius tuus cla
rificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis. ut omne
quod dedisti ei det eis uitam eternam. Hec est autem uita
eterna. ut cognoscant te solum deum et quem misisti uerum. et quem
misisti Iesum Christum. Ego te clarificaui super terram opus con
summaui quod dedisti michi ut faciam. et nunc clarifica
me tu pater apud temetipsum claritate quam habui priusquam
mundus fieret apud te. Manifestaui nomen tuum hominibus
quos dedisti michi de mundo. tui erant. et michi eos dedisti
et sermonem meum seruauerunt. Et nunc cognouerunt quia omnia
que dedisti michi abs te sunt. quia uerba que dedisti michi dedi eis.
et ipsi acceperunt et cognouerunt uere quia a te exiui. et
crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo non pro mun
do. sed pro hiis quos dedisti michi quia tui sunt. et mea omnia
tua sunt. et tua mea sunt. et clarificatus sum in eis. et
iam non sum in mundo. et hii in mundo sunt. et ego ad te
uenio. Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti
michi. Ego custodiui et nemo ex eis periit nisi filius perdi
tionis ut scriptura impleatur. Nunc autem ad te uenio. et hec
loquor in mundo ut habeant gaudium meum impletum
in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum. et mun
dus odio eos habuit. quia non sunt de mundo sicut et ego non
sum de mundo. Sanctifica eos in ueritate. Non rogo ut tol
las eos de mundo. sed ut serues eos a malo. De mundo
non sunt sicut et ego non sum de mundo. Sanctifica eos in ueri
tate. Sermo tuus ueritas est. Sicut tu misisti me in mundum
et ego eos misi in mundum. et ego pro eis sanctifico me

ipsum ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem
rogo tantum, sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut
omnes unum sint, sicut tu pater in me et ego in te, ut et ipsi
in nobis unum sint, ut mundus credat quia tu me misisti. Et
ego claritatem quam tu dedisti mihi dedi eis, ut sint unum
sicut nos unum sumus. Ego in eis et tu in me, ut sint con-
summati in unum, et cognoscat mundus quia tu me misi-
sti, et dilexisti eos sicut me dilexisti. Pater, quos dedi-
sti mihi, volo ut ubi sum ego et illi sint mecum, ut vide-
ant claritatem meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me
ante mundi constitutionem. Pater iuste, mundus te non cognovit,
ego autem te cognovi, et hii cognoverunt quia tu me misisti.
Et notum feci eis nomen tuum, et notum faciam, ut dilectio qua
dilexisti me in ipsis sit, et ego in ipsis.

XVIII

Hec cum dixisset Ihesus, egressus est cum discipulis suis trans
torrentem Cedron, ubi erat ortus, in quem introi-
vit ipse et discipuli eius. Sciebat autem et Iudas qui trade-
bat eum locum, quia frequenter Ihesus convenerat illuc cum discipu-
lis suis. Iudas ergo cum accepisset cohortem a ponti-
ficibus et phariseis ministros, venit illuc cum lanter-
nis et facibus et armis. Ihesus itaque sciens omnia que ven-
tura erant super eum, processit et dixit ad eos: Quem que-
ritis? Responderunt ei: Ihesum Nazarenum. Dicit eis Ihesus: Ego sum.
Stabat autem et Iudas qui tradebat eum cum ipsis. Ut ergo
eis dixit Ego sum, abierunt retrorsum et ceciderunt in
terram. Iterum interrogavit eos: Quem queritis? Illi autem
dixerunt: Ihesum Nazarenum. Respondit eis Ihesus: Dixi vobis
quia ego sum. Si ergo me queritis, sinite hos abire. Ut im-
pleretur sermo quem dixit: Quia quos dedisti mihi non perdidi
ex eis quemquam. Symon ergo Petrus habens gladium eduxit
eum et percussit pontificis servum, et abscidit eius auricu-
lam dextram. Erat autem nomen servo Malchus. Dixit
ergo Ihesus Petro: Mitte gladium in vaginam. Calicem
quem dedit mihi pater non vis ut bibam illum? Co-
hors ergo et tribunus et ministri Iudeorum comprehende-
runt Ihesum et ligaverunt eum, et adduxerunt eum ad An-
nam primum. Erat enim socer Cayphe, qui erat pon-
tifex anni illius. Erat autem Cayphas qui consilium dederat
Iudeis quia expedit unum hominem mori pro populo. Se-
quebatur autem Ihesum Symon Petrus et alius disci-
pulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici et
introivit cum Ihesu in atrium pontificis. Petrus autem
stabat ad ostium foris. Exivit ergo discipulus alius
qui erat notus pontifici, et dixit hostiarie, et introdu-
xit Petrum. Dixit ergo Petro ancilla hostiaria: Numquid
et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum.
Stabant autem et servi et ministri ad prunas, quia
frigus erat, et calefaciebant se. Erat autem cum eis et Pe-
trus stans et calefaciens se. Pontifex ergo interroga-
vit Ihesum de discipulis suis et de doctrina eius. Respondit
ei Ihesus: Ego palam locutus sum mundo. Ego semper
docui in synagoga et in templo, quo omnes Iu-
dei conveniunt, et in occulto locutus sum nichil. Quid me
interrogas? Interroga eos qui audierunt quid locutus sum
ipsis; ecce hii sciunt que dixerim ego. Hec autem cum dixisset,
unus assistens ministrorum dedit alapam Ihesu
dicens: Sic respondes pontifici? Respondit ei Ihesus: Si male
locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, quid

me cedis

Et misit eum Annas ligatum ad Caypham pontifi-
cem. Erat autem Symon Petrus stans et calefaciens
se. Dixerunt ergo ei: Numquid et tu discipulus eius es? Negavit
ille et dixit: Non sum. Dicit unus ex servis pontificis,
cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam: Nonne e-
go te vidi in orto cum illo? Iterum ergo negavit Petrus,
et statim gallus cantavit. Adducunt ergo Ihesum ad Cay-
pham in pretorium. Erat autem mane, et ipsi non introierunt
in pretorium, ut non contaminarentur sed manducarent
pascha. Exivit ergo Pilatus ad eos foras et dixit: Quam
accusationem affertis adversus hominem hunc? Responderunt et di-
xerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus
eum. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, et secundum legem
vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudei: Nobis non licet
interficere quemquam. Ut sermo Ihesu impleretur quem dixit sig-
nificans qua morte esset moriturus. Introivit ergo iterum
in pretorium Pilatus et vocavit Ihesum et dixit ei: Tu es
rex Iudeorum? Respondit Ihesus: A temet ipso hoc dicis, an alii
dixerunt tibi de me? Respondit Pilatus: Numquid ego Iudeus
sum? Gens tua et pontifices tradiderunt te mihi. Quid
fecisti? Respondit Ihesus: Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex
hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique
decertarent ut non traderer Iudeis. Nunc autem regnum me-
um non est hinc. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu?
Respondit Ihesus: Tu dicis quia rex ego sum. Ego in hoc natus sum
et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati.
Omnis qui est ex veritate audit vocem meam. Dicit
ei Pylatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum
exivit ad Iudeos et dixit eis: Ego nullam invenio
in eo causam. Est autem consuetudo vobis ut unum dimit-
tam vobis in pascha. Vultis ergo dimittam vobis
regem Iudeorum? Clamaverunt ergo rursum omnes dicentes: no hic s barraba
erat autem Barrabas latro.

XIX

Tunc ergo apprehendit Pilatus Ihesum et flagellavit.
Et milites plectentes coronam de spinis in-
posuerunt capiti eius, et veste purpurea circumdederunt eum,
et veniebant ad eum et dicebant: Ave rex Iudeorum; et da-
bant ei alapas. Exivit iterum Pilatus foras et dixit eis:
Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoscatis quia nul-
lam in eo causam invenio. Exivit ergo Ihesus portans spi-
neam coronam et purpureum vestimentum. Et dicit eis:
Ecce homo. Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri, cla-
mabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pi-
latus: Accipite eum vos et crucifigite; ego enim non inve-
nio in eo causam. Responderunt ei Iudei: Nos legem habemus,
et secundum legem debet mori, quia filium dei se fecit. Cum
ergo audisset Pylatus hunc sermonem, magis timu-
it. Et ingressus est in pretorium iterum, et dixit ad Ihesum: Un-
de es tu? Ihesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus:
Michi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te
et potestatem habeo dimittere te? Respondit Ihesus: Non haberes
potestatem adversum me ullam, nisi tibi esset datum
desuper. Propterea qui tradidit me tibi maius peccatum habet.
Exinde querebat Pilatus dimittere eum. Iudei autem cla-
mabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus
Cesaris. Omnis enim qui se regem facit contradicit Ce-
sari. Pylatus ergo cum audisset hos sermones, ad-
duxit foras Ihesum, et sedit pro tribunali in loco qui

dicitur Lithostrotos, hebraice autem Gabbatha. Erat autem parasceve
pasche hora quasi sexta, et dicit iudeis: Ecce rex vester. Illi autem
clamabant dicentes: Tolle tolle crucifige eum. Dicit eis
Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices:
Non habemus regem nisi cesarem. Tunc ergo tradidit eis il-
lum ut crucifigeretur. Susceperunt autem Ihesum et duxerunt. Et ba-
iulans sibi crucem exivit in eum qui dicitur Calvarie lo-
cum, hebraice Golgatha, ubi eum crucifixerunt, et cum eo alios
duos hinc et hinc, medium autem Ihesum. Scripsit autem et titu-
lum Pilatus et posuit super crucem. Erat autem scriptum: Ihesus
Nazarenus rex iudeorum. Hunc ergo titulum multi iudeorum le-
gerunt, quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus est Ihesus.
Et erat scriptum hebraice, grece et latine. Dicebant ergo
Pilato pontifices iudeorum: Noli scribere rex iudeorum, sed
quia ipse dixit rex sum iudeorum. Respondit Pilatus: Quod scripsi scrip-
si. Milites ergo cum crucifixissent eum acceperunt vestimenta
eius et fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem, et tuni-
cam. Erat autem tunica inconsutilis desuper contexta per totum.
Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam, sed sor-
tiamur de illa cuius sit, ut scriptura impleatur dicens: Par-
titi sunt vestimenta mea sibi, et in vestem meam mise-
runt sortem. Et milites quidem hec fecerunt. Stabant autem
iuxta crucem Ihesu mater eius et soror matris eius Maria Cle-
ophe et Maria Magdalene. Cum vidisset ergo Ihesus matrem
et discipulum stantem quem diligebat, dicit matri sue: Mulier
ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et
ex illa hora accepit eam discipulus in suam. Postea
sciens Ihesus quia iam omnia consummata sunt ut consummare-
tur scriptura dicit: Sitio. Vas ergo erat positum aceto ple-
num. Illi autem spongiam plenam aceto ysopo circumponen-
tes obtulerunt ori eius. Cum ergo accepisset Ihesus acetum dixit:
Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. Iudei
autem quoniam parasceve erat ut non remanerent in cruce cor-
pora sabbato, erat enim magnus dies ille sabbati, rogaverunt
Pilatum ut frangerentur crura eorum et tollerentur. Vene-
runt ergo milites et primi quidem fregerunt crura, et alterius qui
crucifixus est cum eo. Ad Ihesum autem cum venissent ut viderunt
eum iam mortuum non eius fregerunt crura, sed unus militum
lancea latus eius aperuit, et continuo exivit sanguis et
aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit, et verum est testimonium eius,
et ille scit quia vera dicit ut et vos credatis. Facta sunt enim hec
ut scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo.
Et iterum alia scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt.
Post hec autem rogavit Pilatum Ioseph ab Arimathia
eo quod esset discipulus Ihesu, occultus autem propter metum iude-
orum, ut tolleret corpus Ihesu, et permisit Pilatus. Venit ergo
et tulit corpus Ihesu. Venit autem et Nichodemus qui ve-
nerat ad Ihesum nocte primum, ferens mixturam myr-
re et aloes quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Ihesu et liga-
verunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est iude-
is sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est ortus, et
in orto monumentum novum in quo nondum quisquam positus
fuerat. Ibi ergo propter parasceven iudeorum quia iuxta erat monu-
mentum posuerunt Ihesum.

XX

Una autem sabbati Maria Magdalene venit mane
cum adhuc essent tenebre ad monumentum, et vidit
lapidem revolutum a monumento. Cucurrit ergo et ve-
nit ad Symonem Petrum et alium discipu-
lum quem diligebat Ihesus, et dicit eis: Tulerunt dominum de mo-
numento, et nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo Petrus et ille
alius discipulus, et venerunt ad monumentum. Currebant
autem duo simul, et ille alius discipulus precucurrit citius Petro
et venit prior ad monumentum. Et cum se inclinasset vidit li-
theamina posita, et sudarium quod fuerat super caput eius
non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in
unum locum. Tunc ergo introivit et ille discipulus qui venerat
primus ad monumentum, et vidit et credidit. Nondum enim sciebant
scripturam quia oportebat eum a mortuis resurgere. Abie-
runt ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autem stabat ad
monumentum foris plorans. Dum ergo fleret inclinavit se
et prospexit in monumentum, et vidit duos angelos in
albis sedentes unum ad caput et unum ad pedes ubi positum
fuerat corpus Ihesu. Dicunt ei illi: Mulier quid ploras? Di-
cit eis: Quia tulerunt dominum meum, et nescio ubi posuerunt
eum. Hec cum dixisset conversa est retrorsum et vidit Ihesum stan-
tem et non sciebat quia Ihesus esset. Dicit ei Ihesus: Mulier quid
ploras? Quem queris? Illa existimans quia ortolanus esset
dicit ei: Domine si tu sustulisti eum dicito michi ubi posuisti
eum, et ego eum tollam. Dicit ei Ihesus: Maria. Conversa il-
la dicit ei: Rabboni, quod dicitur magister. Dicit ei Ihesus: Noli me
tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad
fratres meos et dic eis: Ascendo ad patrem meum et patrem
vestrum, deum meum et deum vestrum. Venit Maria Magdalena
annuncians discipulis quia vidi dominum, et hec dixit michi. Cum
ergo sero esset die illo una sabbatorum, et fores essent clau-
se ubi erant discipuli congregati propter metum iudeorum, ve-
nit Ihesus et stetit in medio discipulorum et dixit eis: Pax
vobis. Et cum hec dixisset ostendit eis manus et latus. Gavi-
si sunt ergo discipuli viso domino. Dicit ergo eis iterum: Pax vo-
bis. Sicut misit me pater et ego mitto vos. Hec cum dixisset
insufflavit et dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Quorum
remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis
retenta sunt. Thomas autem unus ex duodecim qui dicitur Di-
dimus non erat cum eis quando venit Ihesus. Dixerunt ergo ei alii
discipuli: Vidimus dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro
in manibus eius fixuram clavorum et mittam digitum
meum in locum clavorum et mittam manum meam in la-
tus eius non credam.

XXI

Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus et Thomas
cum eis. Venit Ihesus ianuis clausis et stetit in medio
et dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thome: Infer digitum tu-
um huc et vide manus meas, et affer manum tuam et mit-
te in latus meum, et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit
Thomas et dixit ei: Dominus meus et deus meus. Dicit
ei Ihesus: Quia vidisti me Thoma credidisti. Beati qui non vi-
derunt et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit Ihesus
in conspectu discipulorum suorum que non sunt scripta in libro hoc.
Hec autem scripta sunt ut credatis quia Ihesus est Christus filius dei, et
ut credentes vitam habeatis in nomine eius. Postea
manifestavit se iterum Ihesus ad mare Tyberiadis. Ma-
nifestavit autem sic. Erant simul Symon Petrus et Tho-
mas qui dicitur Didimus, et Nathanael qui erat
a Chana Galilee, et filii Zebedei, et alii ex discipulis eius
duo. Dicit eis Symon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei:
Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in na-
vim, et illa nocte nichil prendiderunt. Mane autem iam

iam facto stetit Iesus in litore; non tamen cognoverunt discipuli quia Iesus est. Dicit ergo eis Iesus: Pueri, numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. Dixit eis: Mittite in dexteram navigii rete, et invenietis. Miserunt ergo rete, et iam non valebant illud trahere prae multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Iesus Petro: Dominus est. Simon Petrus autem cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio venerunt (non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas et piscem superpositum et panem. Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus et traxit rete in terram plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus; et cum tanti essent, non est scissum rete. Dicit eis Iesus: Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes quia Dominus est. Et venit Iesus et accepit panem et dabat eis, et piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis cum resurrexisset a mortuis. Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Iohannis, diligis me? Ait illi: Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Iohannis, amas me? Contristatus est Petrus quia dixit ei tertio: Amas me? et dicit ei: Domine, tu scis omnia, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce oves meas. Amen amen dico tibi, cum esses iunior, cingebas te et ambulabas ubi volebas; cum autem senueris, extendes manus tuas et alius te cinget et ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit significans qua morte esset clarificaturus Deum. Et hoc cum dixisset, dicit ei: Sequere me. Conversus Petrus vidit illum discipulum quem diligebat Iesus sequentem, qui et recubuit in cena super pectus eius et dixit: Domine, quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit ad Iesum: Domine, hic autem quid? Dicit ei Iesus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere. Exivit ergo sermo iste inter fratres quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus: Non moritur, sed: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his et scripsit haec, et scimus quia verum est testimonium eius. Sunt autem et alia multa quae fecit Iesus, quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt libros. Prologus.

Romani sunt in partes Italiae. Hi praeventi sunt a falsis apostolis et sub nomine Domini nostri Iesu Christi in legem et prophetas erant inducti. Hos revocat apostolus ad veram et evangelicam fidem, scribens eis a Chorintho.

Incipit epistola Pauli apostoli ad Romanos.

Paulus servus Iesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de Filio suo qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui praedestinatus est Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri, per quem accepimus gratiam et apostolatum ad oboediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius, in quibus estis et vos vocati Iesu Christi, omnibus qui sunt Romae dilectis Dei, vocatis sanctis. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Iesu Christo. Primum quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo. Testis enim mihi est Deus, cui servio in spiritu meo in evangelio Filii eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis, obsecrans si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos. Desidero enim videre vos ut aliquid impertiar vobis gratiae spiritualis ad confirmandos vos, id est simul consolari in vobis per eam quae invicem est fidem vestram atque meam. Nolo autem vos ignorare, fratres, quia saepe proposui venire ad vos, et prohibitus sum usque adhuc, ut aliquem fructum habeam in vobis sicut et in ceteris gentibus. Graecis ac barbaris, sapientibus et insipientibus debitor sum. Itaque quod in me promptum est et vobis qui Romae estis evangelizare. Non enim erubesco evangelium; virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Iudaeo primum et Graeco. Iustitia enim Dei revelatur ex fide in fidem, sicut scriptum est: Iustus autem ex fide vivit. Revelatur enim ira Dei de caelo super omnem impietatem et iniustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in iniustitia detinent, quia quod notum est Dei manifestum est in illis; Deus enim illis revelavit. Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus et divinitas, ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis et obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt, et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et volucrum et quadrupedum et serpentium. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis, qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium, et coluerunt et servierunt creaturae potius quam creatori, qui est benedictus in saecula. Amen. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae. Nam feminae eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem et masculi relicto naturali usu feminae exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitiam, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quae non conveniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non oboedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, absque foedere, sine misericordia; qui cum iustitiam Dei cognovissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte, non solum qui faciunt ea sed et qui consentiunt facientibus.

II

Propter quod inexcusabilis es, o homo omnis qui iudicas. In quo enim alterum iudicas, te ipsum condemnas; eadem enim agis quae iudicas. Scimus enim quoniam iudicium Dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt. Existimas autem hoc, o homo qui iudicas eos qui talia agunt et facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? An divitias bonitatis eius et patientiae et longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad paenitentiam te adducit? Secundum duritiam autem tuam et inpaenitens cor thesaurizas tibi iram in die irae et revelationis iusti iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera eius: his quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem quaerentibus, vitam aeternam; his autem qui sunt ex contentione et qui non acquiescunt veritati

credunt autem iniquitati, ira et indignatio. Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudaei primum et Graeci; gloria autem et honor et pax omni operanti bonum, Iudaeo primum et Graeco. Non enim est acceptio personarum apud Deum. Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt; et quicumque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Cum enim gentes, quae legem non habent, naturaliter ea quae legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex. Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationum accusantium aut etiam defendentium, in die cum iudicabit Deus occulta hominum secundum evangelium meum per Iesum Christum. Si autem tu Iudaeus cognominaris, et requiescis in lege, et gloriaris in Deo, et nosti voluntatem eius, et probas utiliora, instructus per legem, confidis te ipsum esse ducem caecorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiae et veritatis in lege. Qui ergo alium doces, te ipsum non doces; qui praedicas non furandum, furaris; qui dicis non moechandum, moecharis; qui abominaris idola, sacrilegium facis; qui in lege gloriaris, per praevaricationem legis Deum inhonoras. Nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est. Circumcisio quidem prodest, si legem observes; si autem praevaricator legis sis, circumcisio tua praeputium facta est. Si igitur praeputium iustitias legis custodiat, nonne praeputium illius in circumcisionem reputabitur? Et iudicabit id quod ex natura est praeputium, legem consummans, te qui per litteram et circumcisionem praevaricator legis es. Non enim qui in manifesto Iudaeus est, neque quae in manifesto in carne est circumcisio; sed qui in abscondito Iudaeus est, et circumcisio cordis in spiritu non littera, cuius laus non ex hominibus sed ex Deo est.

III

Quid ergo amplius Iudaeo est, aut quae utilitas circumcisionis? Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis eloquia Dei. Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuavit? Absit. Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum est: Ut iustificeris in sermonibus tuis, et vincas cum iudicaris. Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Numquid iniquus est Deus qui infert iram? Secundum hominem dico. Absit. Alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mundum? Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit in gloriam ipsius, quid adhuc et ego tamquam peccator iudicor? Et non sicut blasphemamur et sicut aiunt nos quidam dicere, Faciamus mala ut veniant bona; quorum damnatio iusta est. Quid igitur? Praecellimus eos? Nequaquam. Causati enim sumus Iudaeos et Graecos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est: Quia non est iustus quisquam; non est intelligens, non est requirens Deum. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant; venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est; veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio et infelicitas in viis eorum, et viam pacis non cognoverunt; non est timor Dei ante oculos eorum. Scimus autem quoniam quaecumque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo; quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est, testificata a lege et prophetis. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi super omnes qui credunt in eum. Non enim est distinctio; omnes enim peccaverunt et egent gloria Dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quae est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiae suae propter remissionem praecedentium delictorum in sustentatione Dei, ad ostensionem iustitiae eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus et iustificans eum qui ex fide est Iesu Christi. Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non, sed per legem fidei. Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis. An Iudaeorum Deus tantum? Nonne et gentium? Immo et gentium. Quoniam quidem unus est Deus qui iustificat circumcisionem ex fide, et praeputium per fidem. Legem ergo destruimus per fidem? Absit, sed legem statuimus.

IIII

Quid ergo dicemus invenisse Abraham patrem nostrum secundum carnem? Si enim Abraham ex operibus legis iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. Quid enim Scriptura dicit? Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad iustitiam. Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Ei vero qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundum propositum gratiae Dei. Sicut et David dicit beatitudinem hominis cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus legis: Beati quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum. Beatitudo ergo haec in circumcisione tantum manet, an etiam in praeputio? Dicimus enim quia reputata est Abrahae fides ad iustitiam. Quomodo ergo reputata est? In circumcisione an in praeputio? Non in circumcisione, sed in praeputio. Et signum accepit circumcisionis, signaculum iustitiae fidei quae est in praeputio, ut sit pater omnium credentium per praeputium, ut reputetur et illis ad iustitiam, et sit pater circumcisionis, non his tantum qui sunt ex circumcisione, sed et his qui sectantur vestigia quae est in praeputio fidei patris nostri Abrahae. Non enim per legem promissio Abrahae aut semini eius ut heres esset mundi, sed per iustitiam fidei. Si enim qui ex lege heredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio. Lex enim iram operatur; ubi enim non est lex, nec praevaricatio. Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei qui ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est Abrahae, qui est pater omnium nostrum, sicut scriptum est: Quia patrem multarum gentium posui te, ante Deum cui credidit, qui vivificat mortuos et vocat ea quae non sunt tamquam ea quae sunt. Qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum sicut stellae caeli et sicut harena quae est in litore maris. Et non infirmatus est in fide, nec consideravit corpus suum iam emortuum, cum fere centum annorum esset, et emortuam vulvam Sarae. In repromissione etiam Dei non haesitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo plenissime sciens quia quaecumque promisit Deus potens est et facere. Ideo et reputatum est illi ad iustitiam. Non est autem scriptum tantum propter ipsum quia reputatum est illi ad iustitiam, sed et propter nos quibus reputabitur credentibus in eum qui suscitavit Iesum Christum Dominum nostrum a mortuis, qui traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter iustificationem nostram.

V

Iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem et accessum habemus per fidem in gratiam istam in qua stamus et gloriamur in spe gloriae filiorum Dei.

Non solum autem sed et gloriamur in tribulationibus scientes quod tribulatio patientiam operatur patientia autem probationem probatio autem spem spes autem non confundit quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Ut quid enim Christus cum adhuc infirmi essemus secundum tempus pro impiis mortuus est. Vix enim pro iusto quis moritur. Nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem suam caritatem deus in nobis. Quoniam si cum adhuc peccatores essemus secundum tempus Christus pro nobis mortuus est, multo magis nunc iustificati in sanguine ipsius salvi erimus ab ira per ipsum. Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mortem filii eius, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius. Non solum autem sed et gloriamur in deo per dominum nostrum Ihesum Christum per quem nunc reconciliationem accepimus. Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt. Usque ad legem enim peccatum erat in mundo. Peccatum autem non imputabatur cum lex non esset. Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem praevaricationis Adae qui est forma futuri. Sed non sicut delictum ita et donum. Si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia dei et donum in gratia unius hominis Ihesu Christi in plures habundavit. Et non sicut per unum peccatum ita et donum. Nam iudicium quidem ex uno in condempnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multo magis habundantiam gratiae et donationis et iustitiae accipientes in vita regnabunt per unum Ihesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condempnationem, sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitae. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obeditionem iusti constituentur multi. Lex autem subintravit ut habundaret delictum. Ubi autem habundavit delictum superhabundavit gratia, ut sicut regnavit peccatum in mortem ita et gratia regnet per iustitiam in vitam aeternam per Ihesum Christum dominum nostrum.

VI

Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia habundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis fratres quia quicumque baptizati sumus in Christo Ihesu in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam patris ita et nos in novitate vitae ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius simul et resurrectionis erimus. Scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est ut destruatur corpus peccati ut ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est peccato iustificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum Christo credimus quia simul etiam vivemus cum eo, scientes quod Christus resurgens a mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod autem mortuus est peccato mortuus est semel. Quod autem vivit vivit deo. Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato viventes autem deo in Christo Ihesu domino nostro. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ut obediatis concupiscentiis eius. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos deo tamquam ex mortuis viventes et membra vestra arma iustitiae deo. Peccatum enim vobis non dominabitur; non enim sub lege estis sed sub gratia. Quid ergo? Peccabimus quia non sumus sub lege sed sub gratia? Absit. Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum servi estis eius cui obeditis, sive peccati ad mortem sive obeditionis ad iustitiam? Gratias autem ago deo quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinae in qua traditi estis. Liberati autem a peccato servi facti estis iustitiae. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestrae. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire inmunditiae et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiae in sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati liberi fuistis iustitiae. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc autem liberati a peccato servi autem facti deo habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam aeternam. Stipendia enim peccati mors. Gratia autem dei vita aeterna in Christo Ihesu domino nostro.

VII

An ignoratis fratres, scientibus enim legem loquor, quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? Nam quae sub viro est mulier vivente viro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit vir eius soluta est a lege viri. Igitur vivente viro vocabitur adultera si fuerit cum altero viro. Si autem mortuus fuerit vir eius liberata est a lege viri ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. Itaque fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus Christi ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit ut fructificemus deo. Cum enim essemus in carne passiones peccatorum quae per legem erant operabantur in membris nostris ut fructificarent morti. Nunc autem soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus et non in vetustate litterae. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum peccatum revixit. Ego autem mortuus sum et inventum est mihi mandatum quod erat ad vitam hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me et per illud occidit me. Itaque lex quidem sancta et mandatum sanctum et iustum et bonum. Quod ergo bonum est mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum ut appareat peccatum per bonum operatum est mihi mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. Scimus enim quia lex spiritalis est. Ego autem carnalis sum venundatus sub peccato. Quod enim operor non intellego. Non enim quod volo bonum hoc ago, sed quod odio malum illud facio. Si autem quod nolo illud facio, consentio legi quoniam bona est. Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Non enim quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum hoc ago. Si autem quod nolo illud facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Invenio igitur legem volenti mihi facere bonum quoniam mihi malum adiacet. Condelector enim legi dei secundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae et captivantem me in lege peccati quae est in membris meis. Infelix ego homo. Quis me li-

liberabit de corpore mortis huius? gratia autem dei per Iesum Christum dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi dei, carne autem legi peccati.

VIII

Nihil ergo nunc damnationis est his qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant. Lex enim spiritus vite in Christo Iesu liberavit me a lege peccati et mortis. Nam quod impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem, deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati et de peccato damnavit peccatum in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem sed secundum spiritum ambulamus. Qui enim secundum carnem sunt, que carnis sunt sapiunt; qui vero secundum spiritum sunt, que sunt spiritus sentiunt. Nam prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritus vita et pax. Quia sapientia carnis inimica est deo: legi enim dei non est subiecta, nec enim potest. Qui autem in carne sunt deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis sed in spiritu, si tamen spiritus dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter iustificationem. Quod si spiritus eius qui suscitavit Iesum Christum a mortuis habitat in vobis, qui suscitavit Iesum Christum a mortuis vivificabit et mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis. Ergo fratres debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Quicumque enim spiritu dei aguntur, hii filii sunt dei. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba pater. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii dei. Si autem filii, et heredes: heredes quidem dei, coheredes autem Christi; si tamen compatimur ut et conglorificemur. Existimo enim quod non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis. Nam expectatio creature revelationem filiorum dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe, quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc. Non solum autem illa, sed et nos ipsi primitias spiritus habentes, et ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum dei expectantes, redemptionem corporis nostri. Spe enim salvi facti sumus. Spes autem que videtur non est spes. Nam quod videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. Similiter et spiritus adiuvat infirmitatem nostram. Nam quid oremus sicut oportet nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda scit quid desideret spiritus, quia secundum deum postulat pro sanctis. Scimus autem quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos prescivit et predestinavit conformes fieri imaginis filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem predestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et iustificavit. Quos autem iustificavit, illos et magnificavit. Quid ergo dicemus ad hec? Si deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo nobis omnia donavit? Quis accusabit adversus electos dei? Deus qui iustificat. Quis est qui condempnet? Christus Iesus qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui est ad dexteram dei, qui et interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit a caritate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an persecutio, an periculum, an gladius? sicut scriptum est: quia propter te mortificamur tota die, estimati sumus ut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors neque vita neque angeli neque principatus neque virtutes neque instantia neque futura neque fortitudo neque altitudo neque profundum neque creatura alia poterit nos separare a caritate dei que est in Christo Iesu domino nostro.

IX

Veritatem dico in Christo Iesu, non mentior, testimonium perhibente mihi conscientia mea in spiritu sancto, quoniam tristitia mihi est magna et continuus dolor cordi meo. Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israhelite, quorum adoptio est filiorum et gloria et testamentum et legislatio et obsequium et promissa, quorum patres, et ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula amen. Non autem quod exciderit verbum dei. Non enim omnes qui sunt ex Israhel, hii sunt Israhelite, neque qui semen sunt Abrahe, omnes filii, sed in Ysaac vocabitur tibi semen; id est non qui filii carnis hii filii dei, sed qui filii sunt promissionis estimantur in semine. Promissionis enim verbum hoc est: secundum hoc tempus veniam et erit Sare filius. Non solum autem illa, sed et Rebecca ex uno concubitum habens Ysaac patris nostri. Cum enim nondum nati fuissent aut aliquid boni egissent aut mali, ut secundum electionem propositum dei maneret, non ex operibus sed ex vocante dictum est ei quia maior serviet minori, sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas apud deum? absit. Moysi enim dicit: Miserebor cui misereor, et misericordiam prestabo cui miserebor. Igitur non volentis neque currentis, sed miserentis dei est. Dicit enim scriptura Pharaoni: quia in hoc ipsum excitavi te ut ostendam in te virtutem meam et ut annuntietur nomen meum in universa terra. Ergo cuius vult miseretur, et quem vult indurat. Dicis itaque mihi: quid adhuc queritur? voluntati enim eius quis resistit? O homo, tu quis es qui respondeas deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit: quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Quod si deus volens ostendere iram et notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa ire apta in interitum, ut ostenderet divitias glorie sue in vasa misericordie que preparavit in gloriam, et quos vocavit nos non solum ex Iudeis sed et ex gentibus, sicut in Osee dicit: vocabo non plebem meam plebem meam, et non dilectam meam dilectam meam, et non misericordiam consecutam misericordiam consecutam. Et erit in loco ubi dictum est eis: non plebs mea vos, illic vocabuntur filii dei vivi. Ysaias autem clamat pro Israhel: si fuerit numerus filiorum Israhel tamquam harena maris, reliquie salve fient. Verbum enim consummans et abbrevians in equitate, quia verbum breviatum faciet dominus super terram. Et sicut predixit Ysaias: nisi dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus et sicut Gomorra similes fuissemus. Quid ergo dicemus? Quod gentes que non sectabantur iustitiam apprehenderunt iustitiam, iustitiam autem que ex fide est. Israhel vero sectando legem iustitie in legem iustitie non pervenit. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus. Offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptum est: Ecce pono in Syon lapidem offensionis et petram scandali, et omnis qui credidit in eum non confundetur.

X

Fratres, voluntas quidem cordis mei et obsecratio ad deum fit pro illis in salutem. Testimonium enim perhibeo illis quod emulationem quidem dei habent

et non secundum scientiam. Ignorantes autem Dei iustitiam et suam quaerentes statuere, iustitiae Dei non sunt subiecti. Finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti. Moyses enim scripsit quoniam iustitiam quae ex lege est qui fecerit homo vivet in ea. Quae autem ex fide est iustitia dicit sic: Ne dixeris in corde tuo quis ascendet in caelum? id est Christum deducere. Aut quis descendet in abyssum? hoc est Christum a mortuis revocare. Sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore tuo et in corde tuo: hoc est verbum fidei quod praedicamus. Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum Christum, et in corde tuo credideris quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: Omnis qui credit in illum non confundetur. Non enim est distinctio Iudaei et Graeci, nam idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum. Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini salvus erit. Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine praedicante? Quomodo vero praedicabunt nisi mittantur? sicut scriptum est: Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona. Sed non omnes obediunt evangelio. Isaias enim dicit: Domine quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Sed dico: Numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum. Sed dico: numquid Israel non cognovit? Primus Moyses dicit: Ego ad aemulationem vos adducam in non gentem, in gentem insipientem in iram vos mittam. Isaias autem audet et dicit: Inventus sum a non quaerentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant. Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem.

XI

Dico ergo: Numquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam et ego Israelita sum ex semine Abrahae de tribu Beniamin. Non repulit Deus plebem suam quam praescivit. An nescitis in Helia quid dicit scriptura? quemadmodum interpellat Deum adversum Israel: Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt, et ego relictus sum solus, et quaerunt animam meam. Sed quid dicit illi divinum responsum? Reliqui mihi septem milia virorum qui non curvaverunt genua sua ante Baal. Sic ergo et in hoc tempore reliquiae secundum electionem gratiae Dei salvae factae sunt. Si autem gratia Dei, iam non ex operibus; alioquin gratia iam non est gratia. Quid ergo? quod quaerebat Israel hoc non est consecutus, electio autem consecuta est, ceteri vero excaecati sunt, sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum conpunctionis, oculos ut non videant et aures ut non audiant, usque in hodiernum diem. Et David dicit: Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum et in captionem et in scandalum et in retributionem ipsis. Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva. Dico ergo: numquid sic offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delicto salus est gentibus ut illos aemulentur. Quod si delictum illorum divitiae sunt mundi, et diminutio eorum divitiae gentium, quanto magis plenitudo eorum? Vobis enim dico gentibus: quamdiu quidem ego sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo, si quo modo ad aemulandum provocem carnem meam et salvos faciam aliquos ex illis. Si enim amissio eorum reconciliatio est mundi, quae assumptio nisi vita ex mortuis? Quod si delibatio est sancta et massa, et si radix sancta et rami. Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses insertus es in illis et socius radicis et pinguedinis olivae factus es, noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas sed radix te. Dices ergo: fracti sunt rami ut ego inserar. Bene, propter incredulitatem fracti sunt; tu autem fide stas. Noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem et severitatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt severitatem, in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate; alioquin et tu excideris. Sed et illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur; potens est enim Deus iterum inserere illos. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro et contra naturam insertus es in bonam olivam, quanto magis hii secundum naturam inserentur suae olivae. Nolo enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc, ut non sitis vobis ipsis sapientes, quia caecitas ex parte contigit in Israel donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est: Veniet ex Sion qui eripiat et avertat impietatem ex Iacob. Et hoc illis a me testamentum, cum abstulero peccata eorum. Secundum evangelium quidem inimici propter vos, secundum electionem autem carissimi propter patres. Sine paenitentia enim sunt dona et vocatio Dei. Sicut enim aliquando et vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem, ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut et ipsi misericordiam consequantur. Conclusit enim Deus omnia in incredulitate ut omnium misereatur. O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles viae eius. Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi et retribuetur ei? Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia; ipsi honor et gloria in saecula, amen.

XII

Obsecro itaque vos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Et nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis quae sit voluntas Dei bona et beneplacens et perfecta. Dico enim per gratiam quae data est mihi omnibus qui sunt inter vos non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Habentes autem donationes secundum gratiam quae data est nobis differentes, sive prophetiam secundum rationem fidei, sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui praeest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odientes malum, adherentes bono, caritate fraternitatis invicem diligentes, honore invicem praevenientes, sollicitudine non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes, spe gaudentes, in tribulatione patientes, orationi instantes, necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos, benedicite et nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, id ipsum invicem sentientes, non alta sapientes sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmet ipsos, nulli malum pro malo reddentes, providentes bona non tantum coram Deo sed et coram omnibus hominibus. Si fieri potest quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes, non vosmet ipsos defendentes, carissimi, sed date locum irae; scriptum est enim: mihi vindictam, et ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi; hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

XIII

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a Deo; quae autem sunt a Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati Dei ordinationi resistit.

Qui aut resistunt, sibi ipsi dampnationem acquirunt. Nam principes
non sunt timori boni operis sed mali. Vis autem non timere potesta-
tem? Bonum fac, et habebis laudem ex illa. Dei enim minister est
tibi in bonum. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gla-
dium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum
agit. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram sed propter
conscientiam. Ideo enim et tributa prestatis. Ministri enim dei sunt
in hoc ipsum servientes. Reddite ergo omnibus debita: cui
tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui timorem
timorem, cui honorem honorem. Nemini quicquam de-
beatis nisi ut invicem diligatis. Qui enim diligit proximum,
legem implevit. Nam non adulterabis, non occides, non
furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, et si quod
est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur:
Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Dilectio proximi malum
non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. Et hoc scientes tempus, quia
hora est iam nos de sompno surgere. Nunc enim propior est
nostra salus quam cum credidimus. Nox precessit, dies autem appro-
pinquavit. Abiciamus ergo opera tenebrarum et induamur arma
lucis. Sicut in die honeste ambulemus: non in comessationi-
bus et ebrietatibus, non in cubilibus et inpudicitiis, non in conten-
tione et emulatione, sed induimini dominum Ihesum Christum, et car-
nis curam ne feceritis in desideriis. XIIII.

Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogi-
tationum. Alius enim credit manducare se omnia; qui autem infir-
mus est, holus manducet. Is qui manducat non mandu-
cantem non spernat; et qui non manducat, manducantem
non iudicet. Deus enim illum assumpsit. Tu quis es qui iudi-
cas alienum servum? Domino suo stat aut cadit. Stabit autem:
potens est enim deus statuere illum. Nam alius iudicat diem
inter diem, alius iudicat omnem diem. Unusquisque in suo
sensu habundet. Qui sapit diem, domino sapit. Et qui man-
ducat, domino manducat: gratias enim agit deo. Et qui non man-
ducat, domino non manducat, et gratias agit deo. Nemo enim
nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus,
domino vivimus; sive morimur, domino morimur. Sive ergo vivi-
mus sive morimur, domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est et re-
surrexit, ut et vivorum et mortuorum dominetur. Tu autem quid iu-
dicas fratrem tuum? Aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim
astabimus ante tribunal Christi. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit
dominus, quoniam michi flectetur omne genu, et omnis lingua confite-
bitur deo. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet deo. Non
ergo amplius invicem iudicemus, sed hoc iudicate ma-
gis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Scio et
confido in domino Ihesu, quia nichil commune per ipsum, nisi ei qui
existimat quid commune esse, illi commune est. Si enim propter cibum frater tuus
contristatur, iam non secundum caritatem ambulas. Noli
cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. Non ergo bla-
sphemetur bonum nostrum. Non est enim regnum dei esca et potus,
sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto. Qui enim in hoc servit Christo,
placet deo et probatus est hominibus. Itaque que pacis sunt secte-
mur, et que edificationis sunt invicem custodiamus. Noli propter es-
cam destruere opus dei. Omnia quidem munda sunt, sed malum est
homini qui per offendiculum manducat. Bonum est non man-
ducare carnem et non bibere vinum, neque in quo frater tuus of-
fendit aut scandalizatur aut infirmatur. Tu fidem quam ha-
bes, penes temet ipsum habe coram deo. Beatus qui non iudicat
semet ipsum in eo quod probat. Qui autem discernit, si man-

ducaverit dampnatus est, quia non ex fide. Omne autem quod non est
ex fide, peccatum est. XV.

Debemus autem nos firmiores inbecillitates infirmorum sustinere, et non nobis
placere. Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad e-
dificationem. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est:
Inproperia inproperantium tibi ceciderunt super me. Quecumque enim scrip-
ta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et
consolationem scripturarum spem habeamus. Deus autem patientie et
solatii det vobis id ipsum sapere in alterutrum secundum Ihesum Christum,
ut unanimes uno ore honorificetis deum et patrem domini
nostri Ihesu Christi. Propter quod suscipite invicem, sicut et Christus sus-
cepit vos in honorem dei. Dico enim Ihesum Christum minis-
trum fuisse circumcisionis propter veritatem dei, ad confirman-
das promissiones patrum; gentes autem super misericordia honorare
deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in gentibus,
domine, et nomini tuo cantabo. Et iterum dicit: Letamini gentes
cum plebe eius. Et iterum: Laudate omnes gentes dominum, et
magnificate eum omnes populi. Et rursus Ysaias ait: Erit
radix Iesse, et qui exurget regere gentes, in eum gentes
sperabunt. Deus autem spei repleat vos omni gaudio et pa-
ce in credendo, ut habundetis in spe et virtute spiritus sancti.
Certus sum autem, fratres mei, et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi
pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alter-
utrum monere. Audacius autem scripsi vobis, fratres, ex parte, tam-
quam in memoriam vos reducens, propter gratiam que data est
michi a deo, ut sim minister Christi Ihesu in gentibus, sanctificans
evangelium dei, ut fiat oblatio gentium accepta et sanctifica-
ta in spiritu sancto. Habeo igitur gloriam in Christo Ihesu ad deum. Non enim
audeo aliquid loqui eorum que per me non efficit Christus in obedi-
entiam gentium, verbo et factis, in virtute signorum et
prodigiorum, in virtute spiritus sancti, ita ut ab Ierusalem per circui-
tum usque ad Illiricum repleverim evangelium Christi.
Sic autem predicavi evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne
super alienum fundamentum edificarem, sed sicut scriptum est:
Quibus non est annuntiatum de eo videbunt, et qui non audierunt
de eo intellegent. Propter quod impediebar plurimum venire
ad vos, et prohibitus sum usque adhuc. Nunc vero ulterius locum non
habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veni-
endi ad vos ex multis iam precedentibus annis, cum in Hy-
spaniam proficisci cepero, spero quod preteriens videam vos
et a vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte frui-
tus fuero. Nunc igitur proficiscar in Ierusalem ministrare sanctis. Proba-
verunt enim Macedonia et Achaia collationem aliquam facere
in pauperes sanctorum qui sunt in Ierusalem. Placuit enim eis, et de-
bitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt
gentiles, debent et in carnalibus ministrare eis. Hoc
igitur cum consummavero et assignavero eis fructum hunc, per
vos proficiscar in Hyspaniam. Scio autem quoniam veniens
ad vos in habundantiam benedictionis Christi veniam. Ob-
secro igitur vos, fratres, per dominum nostrum Ihesum Christum et per cari-
tatem sancti spiritus, ut adiuvetis me in orationibus vestris pro
me ad deum, ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudea,
et obsequii mei oblatio accepta fiat in Ierusalem
sanctis, ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem
dei, et refrigerer vobiscum. Deus autem pacis sit cum omnibus
vobis. Amen. XVI.

Commendo autem vobis Phebem sororem nostram, que est in ministerio ecclesie que
est Chencris, ut eam suscipiatis in domino digne

sue et assistatis ei in quocumque negotio uestri indiguerit. Et enim
ipsa quoque astitit multis et mihi. Salutate Priscam et Aquilam
adiutores meos in Christo Ihesu qui pro anima mea suas ceruices sup-
posuerunt. Quibus non solus ego gratias ago sed et cuncte ecclesie gen-
tium et domesticam ecclesiam eorum. Salutate Epenetum dilec-
tum mihi qui est primitiuus Asie in Christo Ihesu. Salutate Mariam
que multum laborauit in uobis. Salutate Andronicum et
Iuliam cognatos et captiuos meos qui sunt nobiles in a-
postolis qui et ante me fuerunt in Christo. Salutate Ampliatum di-
lectissimum mihi in domino. Salutate Urbanum adiutorem nostrum in Christo
Ihesu et Stachen dilectum meum. Salutate Apellen probum in Christo.
Salutate eos qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate Herodionem
cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcisi domo qui sunt
in domino. Salutate Tripheanam et Triphosam que laborant
in domino. Salutate Persidam karissimam que multum laborauit in
domino. Salutate Rufum electum in domino et matrem eius et meam.
Salutate Asincritum, Flegontem, Hermen, Patrobam,
Herman et qui cum eis sunt fratres. Salutate Philologum et Iuliam
et Nereum et sororem eius et Olimpiadem et omnes qui cum eis
sunt sanctos. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant uos
omnes ecclesie Christi. Rogo autem uos fratres ut obseruetis eos qui dissen-
siones et offendicula preter doctrinam quam uos didicistis fa-
ciunt et declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo domino non seruiunt sed
uentri suo et per dulces sermones et benedictiones seducunt
corda innocentium. Uestra enim obedientia in omnem locum diuul-
gata est. Gaudeo igitur in uobis. Sed uolo uos sapientes
esse in bono et simplices in malo. Deus autem pacis conterat
Sathanam sub pedibus uestris uelociter. Gratia domini nostri
Ihesu Christi uobiscum. Salutat uos Thymotheus adiutor
meus et Lucius et Iason et Sosipater cognati mei. Salu-
to uos ego Tertius qui scripsi epistolam in domino. Salutat
uos Gaius hospes meus et uniuersa ecclesia. Salutat uos
Erastus archarius ciuitatis et Quartus frater. Gratia domini nostri Ihesu
Christi cum omnibus uobis amen. Ei autem qui potens est uos confirma-
re iuxta euangelium meum et predicationem Ihesu Christi secundum re-
uelationem misterii temporibus eternis taciti quod nunc pate-
factum est per scripturas prophetarum secundum preceptum eterni dei
ad obeditionem fidei in cunctis gentibus cogniti soli
sapienti deo per Ihesum Christum cui honor et gloria in secula secu-
lorum amen. **Prologus in epistola Pauli ad Corinthios .I.**

Chorinthii sunt Achaii et hii similiter ab apostolo
audierunt uerbum ueritatis et subuersi sunt multi-
pharie a falsis apostolis. Quidam a philosophie uer-
bosa eloquentia, alii secta legis iudaice inducti. Hos re-
uocat apostolus ad ueram fidem euangelicam sapientiam scri-
bens eis ab Epheso per Thimotheum discipulum suum. **Incipit .I.**

Paulus uocatus **epistola Pauli ad Chorinthios**
apostolus Ihesu Christi per uoluntatem dei et So-
stenes frater ecclesie dei que est Chorinthi sanctifi-
catis in Christo Ihesu uocatis sanctis cum omni-
bus qui inuocant nomen domini nostri Ihesu Christi
in omni loco ipsorum et nostro. Gratia uobis et pax a deo patre nostro
et domino Ihesu Christo. Gratias ago deo meo semper pro uobis in
gratia dei que data est uobis in Christo Ihesu quod in omnibus
diuites facti estis in illo in omni uerbo et in omni scientia sicut
testimonium Christi confirmatum est in uobis ita ut nichil uobis
desit in ulla gratia expectantibus reuelationem domini
nostri Ihesu Christi qui confirmabit uos usque in finem
sine crimine in die aduentus domini nostri Ihesu Christi. Fidelis autem
deus per quem uocati estis in societatem filii eius Ihesu Christi
domini nostri. Obsecro autem uos fratres per nomen domini nostri Ihesu Christi
ut id ipsum dicatis omnes et non sint in uobis scismata. Si-
tis autem perfecti in eodem sensu et in eadem scientia. Significatum est
enim de uobis mihi fratres mei ab his qui sunt Cloes quia conten-
tiones sunt inter uos. Hoc autem dico quod unusquisque uestrum dicit
ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego autem Cephe,
ego autem Christi. Diuisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus
est pro uobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?
Gratias ago deo meo quod neminem uestrum baptizaui
nisi Crispum et Gaium, ne quis dicat quod in nomine meo bap-
tizati estis. Baptizaui autem et Stephane domum. Ceterum
nescio si quem alium baptizauerim. Non enim misit me Christus
baptizare sed euangelizare. Non in sapientia uerbi ut non
euacuetur crux Christi. Uerbum enim crucis pereuntibus quidem stul-
titia est, his autem qui salui fiunt id est nobis uirtus dei est.
Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium et prudenti-
am prudentium reprobabo. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi
conquisitor huius seculi? Nonne stultam fecit deus sapi-
entiam huius mundi? Nam quia in dei sapientia non cognouit mun-
dus per sapientiam deum, placuit deo per stultitiam predicatio-
nis saluos facere credentes. Quoniam et Iudei signa petunt et
Greci sapientiam querunt. Nos autem predicamus Christum crucifixum,
Iudeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam, ipsis
autem uocatis Iudeis atque Grecis Christum dei uirtutem et
dei sapientiam. Quia quod stultum est dei sapientius est hominibus et quod
infirmum est dei fortius est hominibus. Uidete enim uocationem
uestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non
multi potentes, non multi nobiles. Sed que stulta sunt mun-
di elegit deus ut confundat fortia, et ignobilia mundi et
contemptibilia elegit deus et ea que non sunt ut ea que sunt
destrueret, ut non glorietur omnis caro in conspectu eius. Ex
ipso autem uos estis in Christo Ihesu qui factus est nobis sapientia
et iustitia et sanctificatio et redemptio ut quemadmodum scrip-
tum est: Qui gloriatur in domino glorietur. **II**

Et ego cum uenissem ad uos fratres ueni non in sub-
limitate sermonis aut sapientie annuntians uobis
testimonium Christi. Non enim iudicaui me scire aliquid inter
uos nisi Ihesum Christum et hunc crucifixum. Et ego in infirmi-
tate et timore et tremore multo fui apud uos, et sermo
meus et predicatio mea non in persuasibilibus humane
sapientie uerbis sed in ostensione spiritus et uirtutis, ut fides
uestra non sit in sapientia hominum sed in uirtute dei. Sapientiam
autem loquimur inter perfectos, sapientiam uero non huius seculi neque
principum huius seculi qui destruuntur, sed loquimur dei sapi-
entiam in misterio que abscondita est, quam predestinauit
deus ante secula in gloriam nostram, quam nemo principum huius
seculi cognouit. Si enim cognouissent numquam dominum glorie
crucifixissent. Sed sicut scriptum est: Quod oculus non uidit nec
auris audiuit nec in cor hominis ascendit que preparauit deus
his qui diligunt illum. Nobis autem reuelauit deus
per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda dei. Quis enim scit
hominum que sunt hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita et que dei sunt
nemo cognoscit nisi spiritus dei. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus
sed spiritum qui ex deo est ut sciamus que a deo donata sunt nobis,
que et loquimur non in doctis humane sapientie uerbis sed in doc-
trina spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis autem homo non

percipit ea quae sunt spiritus dei. Stultitia enim est illi et non potest intellegere, quia spiritaliter examinatur. Spiritalis autem iudicat omnia, et ipse a nemine iudicatur. Sicut scriptum est: Quis enim cognovit sensum domini, aut quis instruxit eum? Nos autem sensum Christi habemus.

III

Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus. Tamquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis intelligere, sed nec nunc quidem potestis; adhuc enim carnales estis. Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis? Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli, alius autem: Ego sum Apollo, nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? Ministri eius cui credidistis, et unicuique sicut deus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat deus. Qui plantat autem et qui rigat unum sunt. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Dei enim sumus adiutores; dei agricultura estis, dei aedificatio estis. Secundum gratiam dei quae data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui; alius autem superaedificat. Unusquisque autem videat quomodo superaedificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Si quis autem superaedificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, faenum, stipulam, uniuscuiusque opus manifestum erit; dies enim domini declarabit, quia in igne revelabitur, et uniuscuiusque opus quale sit ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superaedificavit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Nescitis quia templum dei estis vos, et spiritus dei habitat in vobis? Si quis autem templum dei violaverit, disperdet illum deus. Templum enim dei sanctum est, quod estis vos. Nemo se seducat. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat ut sit sapiens. Sapientia enim huius mundi stultitia est apud deum. Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum. Et iterum: Dominus novit cogitationes sapientium quoniam vanae sunt. Nemo itaque glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive praesentia, sive futura; omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem dei.

IIII

Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum dei. Hic iam quaeritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. Mihi autem pro minimo est ut a vobis iudicer aut ab humano die; sed neque meipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum; qui autem iudicat me dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium, et tunc laus erit unicuique a deo. Haec autem fratres transfiguravi in me et Apollo propter vos, ut in nobis discatis ne supra quam scriptum est unus adversus alterum infletur pro alio. Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Iam saturati estis, iam divites facti estis; sine nobis regnatis; et utinam regnetis, ut et nos vobiscum regnaremus. Puto enim quod deus nos apostolos novissimos ostendit tamquam morti destinatos, quia spectaculum facti sumus mundo et angelis et hominibus. Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo; nos infirmi, vos autem fortes; vos nobiles, nos autem ignobiles. Usque in hanc horam et esurimus et sitimus et nudi sumus et colaphis caedimur et instabiles sumus, et laboramus operantes manibus nostris. Maledicimur et benedicimus; persecutionem patimur et sustinemus; blasphemamur et obsecramus; tamquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc. Non ut confundam vos haec scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. Nam si decem milia paedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Iesu per evangelium ego vos genui. Rogo ergo vos, imitatores mei estote sicut et ego Christi. Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus carissimus et fidelis in domino, qui vos commonefaciat vias meas quae sunt in Christo Iesu, sicut ubique in omni ecclesia doceo. Tamquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam. Veniam autem ad vos cito, si deus voluerit, et cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt sed virtutem. Non enim in sermone est regnum dei sed in virtute. Quid vultis? In virga veniam ad vos, an in caritate et spiritu mansuetudinis?

V

Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu, iam iudicavi ut praesens eum qui sic operatus est, in nomine domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu cum virtute domini Iesu, tradere huiusmodi hominem Sathanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die domini nostri Iesu Christi. Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur, non in fermento veteri neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis. Scripsi vobis in epistola ne commisceamini fornicariis; non utique fornicariis huius mundi, aut avaris aut rapacibus aut idolis servientibus, alioquin debueratis de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis non commisceri, si is qui frater nominatur inter vos est fornicator aut avarus aut idolis serviens aut maledicus aut ebriosus aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare? Nonne de his qui intus sunt vos iudicatis? Nam eos qui foris sunt deus iudicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.

VI

Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum iudicari apud iniquos, et non apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis quoniam angelos iudicabimus? Quanto magis saecularia. Saecularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam qui possit iudicare inter fratrem et fratrem suum? Sed frater cum fratre in iudicio contendit, et hoc apud infideles. Iam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis et fraudatis, et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarii neque idolis servientes neque adulteri neque molles neque masculorum concubitores neque fures neque avari neque ebriosi neque maledici neque rapaces regnum dei possidebunt.

bunt. Et hec aliquando quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis,
sed iustificati estis in nomine domini nostri Ihesu Christi. Omnia michi licent,
sed non omnia expediunt. Omnia michi licent, sed ego sub nullius redi
gar potestate. Esca ventri, et venter escis. Deus autem et hunc et
hanc destruet. Corpus autem non fornicationi, sed domino, et dominus corpori.
Deus vero et dominum suscitavit, et nos suscitabit per virtutem su
am. Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo mem
bra Christi faciam membra meretricis? Absit. An nescitis quoniam
qui adheret meretrici unum corpus efficitur? Erunt enim inquit duo
in carne una. Qui autem adheret domino unus spiritus est. Fugite for
nicationem. Omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est. Qui autem
fornicatur in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra
templum sunt spiritus sancti qui in vobis est, quem habetis a deo, et non estis
vestri? Empti enim estis pretio magno. Glorificate et portate

VII

De quibus autem deum in corpore vestro.
scripsistis michi: bonum est homini mulierem non tangere. Propter for
nicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquaque
suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat, similiter autem et uxor
viro. Mulier potestatem sui corporis non habet, sed vir. Similiter autem
et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite frau
dari invicem, nisi forte ex consensu ad tempus ut vacetis oratio
ni, et iterum revertimini in idipsum, ne temptet vos satha
nas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico vobis secundum indul
gentiam, non secundum imperium. Volo autem omnes homines esse sicut
me ipsum. Sed unusquisque proprium donum habet a deo, alius quidem sic, ali
us vero sic. Dico autem non nuptis et viduis: bonum est illis si sic perma
neant sicut et ego. Quod si non se continent, nubant. Melius
est enim nubere quam uri. Hiis autem qui matrimonio iuncti sunt
precipio non ego sed dominus, uxorem a viro non discedere; quod si dis
cesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.
Et vir uxorem non dimittat. Nam ceteris ego dico, non
dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, et hec consentit habi
tare cum illo, non dimittat illam. Et si qua mulier habet virum
infidelem, et hic consentit habitare cum illa, non dimittat
virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, et
sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Alioquin filii
vestri inmundi essent, nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis discedit,
discedat. Non enim servituti subiectus est frater aut soror in
huiusmodi. In pace autem vocavit nos deus. Unde enim scis mulier si virum
salvum facies? Aut unde scis vir si mulierem salvam
facies? Nisi unicuique sicut divisit deus, unumquemque sicut vo
cavit deus, ita ambulet, et sicut in omnibus ecclesiis doceo.
Circumcisus aliquis vocatus est? non adducat preputium. In pre
putio aliquis vocatus est? non circumcidatur. Circumcisio nichil est
et preputium nichil est, sed observatio mandatorum dei. Unusquisque
in qua vocatione est vocatus, in ea permaneat. Servus
vocatus es? non sit tibi cure; sed si potes fieri liber, magis utere.
Qui enim in domino vocatus est servus, libertus est domini. Si
militer et qui liber vocatus est, servus est Christi. Pretio empti estis,
nolite fieri servi hominum. Unusquisque ergo in quo vocatus est
frater, in hoc permaneat apud deum. De virginibus autem preceptum domini
non habeo; consilium autem do tamquam misericordiam consecutus a domino
ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem
necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori? no
li querere solutionem. Solutus es ab uxore? Noli querere
uxorem. Si autem acceperis uxorem, non peccasti; et si
nupserit virgo, non peccavit. Tribulationem tamen carnis
habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. Hoc itaque dico fratres,
tempus breve est. Reliquum est ut et qui habent uxores tamquam
non habentes sint, et qui flent tamquam non flentes, et qui gau
dent tamquam non gaudentes, et qui emunt tamquam non possi
dentes, et qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur; preterit enim
figura huius mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui
autem sine uxore est sollicitus est que domini sunt, cogitat quo
modo placeat deo. Qui autem cum uxore est sollicitus est que
sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est. Et mulier in
nupta et virgo cogitat que domini sunt, ut sit sancta corpore
et spiritu. Que autem nupta est cogitat que sunt mundi, quomodo place
at viro. Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut
laqueum vobis iniciam, sed ad id quod honestum est, et quod facul
tatem prebeat sine impedimento dominum obsecrandi. Si
quis autem turpem se videri existimat super virgine
sua quod sit superadulta, et ita oportet fieri, quod vult faci
at; non peccat si nubat. Nam qui statuit in corde suo fir
mus, non habens necessitatem, potestatem autem habens sue voluntatis,
et hoc iudicavit in corde suo, servare virginem suam,
bene facit. Igitur et qui matrimonio iungit virginem su
am bene facit, et qui non iungit melius facit. Mulier alliga
ta est legi quanto tempore vir eius vivit; quod si dormierit vir
eius, liberata est a lege; cui vult nubat, tantum in domino. Be
atior autem erit si sic permanserit secundum meum consilium. Pu
to autem quod et ego spiritum dei habeam.

VIII

De hiis autem que ydolis immolantur scimus, quia omnes scientiam
habemus. Scientia autem inflat, caritas edificat. Si quis autem
se existimat scire aliquid, nondum cognovit quomodo oporteat
eum scire. Si quis autem diligit deum, hic cognitus est ab eo. De
escis autem que ydolis immolantur scimus, quia nichil est ydolum in mundo,
et quod nullus deus nisi unus. Nam etsi sunt qui dicantur dii sive in
celo sive in terra, siquidem sunt dii multi et domini multi, nobis tamen
unus deus pater ex quo omnia, et nos in illum, et unus dominus Ihesus Christus
per quem omnia, et nos per ipsum. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum
conscientia ydoli usque nunc quasi ydolothitum manducant, et con
scientia ipsorum cum sit infirma polluitur. Esca autem nos non commendat
deo. Neque enim si manducaverimus habundabimus, neque si non mandu
caverimus deficiemus. Videte autem ne forte hec licentia vestra offen
diculum fiat infirmis. Si enim quis viderit eum qui habet scientiam in
ydolio recumbentem, nonne conscientia eius cum sit infirma, e
dificabitur ad manducandum ydolothita? Et peribit infir
mus in tua scientia frater propter quem Christus mortuus est. Sic autem peccan
tes in fratres et percutientes conscientiam eorum infirmam, in
Christo peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum,
non manducabo carnem in eternum, ne fratrem meum

IX

Non sum liber? Non sum apostolus? scandalizem.
Nonne Christum Ihesum dominum nostrum vidi? Nonne opus meum
vos estis in domino? Et si aliis non sum apostolus, sed tamen vobis sum;
nam signaculum apostolatus mei vos estis in domino. Mea
defensio ad eos qui me interrogant hec est. Numquid non habemus
potestatem manducandi et bibendi? Numquid non habemus
potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut et ce
teri apostoli, et fratres domini, et Cephas? Aut ego solus et Barnabas
non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis sti
pendiis umquam? Quis plantat vineam et de fructu eius
non edit? Quis pascit gregem et de lacte gregis non man
ducat? Numquid secundum hominem hec dico? An et lex hec non di
cit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi
trituranti. Numquid de bobus cura est deo? An propter nos

utique propter nos dicit. Nam propter nos scripta sunt: quoniam debet in spe qui
arat arare: et qui triturat in spe fructus percipiendi. Si nos vo-
bis spiritualia seminavimus, non magnum est si nos carnalia vestra metamus.
Si alii potestatis vestrae participes sunt, quare non potius nos? Sed non usi sumus
hac potestate: sed omnia sustinemus, ne offendiculum demus evangelio
Christi. Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quae de sacrario sunt edunt:
qui altario deserviunt, cum altario participantur? Ita et Dominus ordi-
navit his qui evangelium annuntiant, de evangelio vivere.
Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi haec ut ita fiant
in me: bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam
quis evacuet. Nam si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas
enim mihi incumbit: vae enim mihi est si non evangelizavero. Si autem volens
hoc ago, mercedem habeo: si autem invitus, dispensatio mihi credi-
ta est. Quae est ergo merces mea? Ut evangelium praedicans sine sumptu
ponam evangelium, ut non abutar potestate mea in evan-
gelio. Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut
plures lucrifacerem. Et factus sum Iudaeis tamquam Iudaeus, ut Iudaeos lu-
crarer: his qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, cum ipse non
essem sub lege, ut eos qui sub lege erant lucrifacerem:
his qui sine lege erant, tamquam sine lege essem, cum sine lege
Dei non essem: sed in lege essem Christi, ut lucrifacerem eos qui sine
lege erant. Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lu-
crifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. Omnia
autem facio propter evangelium: ut particeps eius efficiar. Nesci-
tis quod hi qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus
accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis. Omnis qui in
agone contendit, ab omnibus se abstinet: et illi quidem ut
corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorrup-
tam. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi
aerem verberans: sed castigo corpus meum, et in servitutem
redigo: ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar.

X

Nolo enim vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes
sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt, et omnes in Mo-
yse baptizati sunt in nube et in mari: et omnes eandem escam spi-
ritalem manducaverunt, et omnes eundem potum spiritalem bi-
berunt: bibebant autem de spiritali consequente eos petra: pe-
tra autem erat Christus. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo:
nam prostrati sunt in deserto. Haec autem in figura facta sunt nostri,
ut non simus concupiscentes malorum, sicut et illi concupierunt.
Neque idolatrae efficiamini, sicut quidam illorum: quemadmo-
dum scriptum est: Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt
ludere. Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et
ceciderunt una die viginti tria milia. Neque temptemus Christum, si-
cut quidam eorum temptaverunt, et a serpentibus perierunt.
Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmurave-
runt, et perierunt ab exterminatore. Haec autem omnia in figura contin-
gebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in
quos fines saeculorum devenerunt. Itaque qui se existimat stare, vi-
deat ne cadat. Temptatio vos non apprehendat nisi humana:
fidelis autem Deus est, qui non patietur vos temptari super id
quod potestis, sed faciet cum temptatione etiam proventum ut possitis
sustinere. Propter quod carissimi mihi, fugite ab idolorum cultura. Ut pru-
dentibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis
cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et pa-
nis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Quoniam unus
panis, et unum corpus multi sumus, nam omnes de uno pane et
de uno calice participamus. Videte Israhel secundum carnem: nonne
qui edunt hostias, participes sunt altaris? Quid ergo dico
quod idolis immolatum aliquid sit, aut quod idolum sit aliquid? Sed
quae immolant gentes, daemoniis immolant, et non Deo. Nolo autem
vos socios fieri daemoniorum: non potestis calicem Domini bibere, et
calicem daemoniorum. Non potestis mensae Domini participes esse,
et mensae daemoniorum. An aemulamur Dominum? Numquid fortiores
illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia licent, sed
non omnia aedificant. Nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius. Omne quod
in macello venit manducate, nihil interrogantes
propter conscientiam. Domini est terra, et plenitudo eius. Si quis autem infide-
lium vocat vos ad cenam, et vultis ire: omne quod vobis
apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.
Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis, nolite mandu-
care propter illum qui indicavit, et propter conscientiam: conscientiam autem dico non
tuam, sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab ali-
ena conscientia? Si ego cum gratia participo, quid blasphemor
pro eo quod gratias ago? Sive ergo manducatis, sive bibitis,
vel aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. Sine
offensione estote Iudaeis, et gentibus, et ecclesiae Dei: sicut et
ego per omnia omnibus placeo, non quaerens quod mihi utile est,
sed quod multis: ut salvi fiant.

XI

Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. Laudo autem vos fratres
quod per omnia mei memores estis: et sicut tradidi vobis prae-
cepta tenetis mea. Volo autem vos scire quod omnis viri caput
Christus est: caput autem mulieris vir: caput vero Christi Deus. Omnis
vir orans aut prophetans velato capite deturpat
caput suum. Unum enim est ac si decalvetur. Nam si non velatur
mulier, tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi aut decalvari,
velet caput suum. Vir quidem non debet velare caput suum: quoniam
imago et gloria Dei est: mulier autem gloria viri est. Non enim vir ex
muliere est, sed mulier ex viro. Etenim non est creatus vir propter mu-
lierem, sed mulier propter virum. Ideo debet mulier velamen habere super
caput suum propter angelos. Verumtamen neque vir sine muliere, neque mulier
sine viro in Domino. Nam sicut mulier de viro, ita et vir
per mulierem: omnia autem ex Deo. Vos ipsi iudicate: decet mu-
lierem non velatam orare Deum? Nec ipsa natura docet vos,
quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi:
mulier vero si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli
pro velamine ei dati sunt. Si quis autem videtur contentiosus esse,
nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesia Dei. Hoc
autem praecipio: non laudans quod non in melius, sed in deterius con-
venitis. Primum quidem convenientibus vobis in ecclesiam
audio scissuras esse, et ex parte credo. Nam oportet hae-
reses esse, ut et qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.
Convenientibus ergo vobis in unum, iam non est dominicam
cenam manducare. Unusquisque enim suam cenam prae-
occupat vel praesumit ad manducandum. Et alius quidem
esurit, alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad
manducandum et bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis,
et confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo
vos? in hoc non laudo. Ego enim accepi a Domino quod et tradidi
vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem,
et gratias agens fregit, et dixit: Accipite, et manducate:
hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in me-
am commemorationem. Similiter et calicem, postquam cena-
vit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo
sanguine: hoc facite quotienscumque bibetis, in meam
commemorationem. Quotienscumque enim manducabi-
tis panem hunc, et calicem bibetis, mortem

domini annuntiabitis donec veniat. Itaque quicumque manducaverit
panem vel biberit calicem domini indigne reus erit corporis et
sanguinis domini. Probet autem se ipsum homo et sic de pane illo edat et
de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne iudi
cium sibi manducat et bibit non diiudicans corpus domini. Ideo inter
vos multi infirmi et imbecilles et dormiunt multi. Quod si nos
met ipsos diiudicaremus non utique iudicaremur. Dum iudica
mur autem a domino corripimur ut non cum hoc mundo dampnemur.
Itaque fratres mei cum convenitis ad manducandum invicem
expectate. Si quis esurit domi manducet ut non in iudi
cium conveniatis. Cetera autem cum venero disponam. XII

De spiritualibus autem nolo vos ignorare fratres. Scitis quoniam
cum gentes essetis ad simulacra muta prout du
cebamini euntes. Ideo notum vobis facio quod nemo in spi
ritu dei loquens dicit anathema ihesu. Et nemo potest dicere dominus ihesus
nisi in spiritu sancto. Divisiones vero gratiarum sunt idem autem spiritus. Et divisio
nes ministrationum sunt idem vero deus qui operatur omnia in omnibus.
Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii
quidem per spiritum datur sermo sapientie. Alii autem sermo scientie secundum eundem
spiritum. Alteri fides in eodem spiritu. Alii gratia sanitatum in uno
spiritu. Alii operatio virtutum. Alii prophetia. Alii discretio spiri
tuum. Alii genera linguarum. Alii interpretatio sermonum. Hec autem
omnia operatur unus atque idem spiritus dividens singulis prout vult.
Sicut enim corpus unum est et membra habet multa. Omnia autem membra cor
poris cum sint multa unum corpus sunt ita et christus. Etenim in uno
spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus sive iudei sive
gentiles sive servi sive liberi et omnes in uno spiritu potati su
mus. Nam et corpus non est unum membrum sed multa. Si dixerit pes
quoniam non sum manus non sum de corpore non ideo non est de corpore. Et si
dixerit auris quoniam non sum oculus non sum de corpore. Non ideo non
est de corpore. Si totum corpus oculus ubi auditus? Et si to
tum auditus ubi odoratus? Nunc autem posuit deus membra et unum
quodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia unum
membrum ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra unum
autem corpus. Non potest autem dicere oculus manui opera tua
non indigeo. Aut iterum caput pedibus non estis mihi neces
sarii. Sed multo magis que videntur membra corporis in
firmiora esse necessariora sunt. Et que putamus ignobi
liora membra esse corporis his honorem habundanti
orem circumdamus et que inhonesta sunt nostra habun
dantiorem honestatem habent. Honesta autem nostra nul
lius egent. Sed deus temperavit corpus ei cui deerat ha
bundantiorem tribuendo honorem ut non sit scisma
in corpore. Sed in id ipsum pro invicem sollicita sint
membra. Et si quid patitur unum membrum compatiuntur omnia mem
bra. Sive gloriatur unum membrum congaudent omnia membra. Vos autem
estis corpus christi et membra de membro. Et quosdam quidem
posuit deus in ecclesia primum apostolos secundo prophetas tertio
doctores. Deinde virtutes exinde gratias curationum opitula
tiones gubernationes genera linguarum interpretationes sermo
num. Numquid omnes apostoli? Numquid omnes prophete? Numquid omnes doc
tores? Numquid omnes virtutes? Numquid omnes gratiam habent
curationum? Numquid omnes linguis loquuntur? Numquid omnes
interpretantur? Emulamini autem carismata meliora.
Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

Si linguis hominum loquar et angelorum XIII
caritatem autem non habeam factus sum velut es so
nans aut cimbalum tinniens. Et si habuero pro
phetiam et noverim misteria omnia et omnem scientiam. Et si habuero
omnem fidem ita ut montes transferam caritatem autem
non habuero nichil sum. Et si distribuero in cibos pauperum
omnes facultates meas et si tradidero corpus meum ita ut
ardeam caritatem autem non habuero nichil michi prodest. Cari
tas patiens est benigna est. Caritas non emulatur non agit
perperam non inflatur non est ambitiosa non querit que sua
sunt. Non irritatur. Non cogitat malum. Non gau
det super iniquitatem congaudet autem veritati. Omnia
suffert omnia credit omnia sperat omnia sustinet. Caritas
numquam excidit sive prophetie evacuabuntur sive lingue ces
sabunt sive scientia destruetur. Ex parte enim cognovimus et ex
parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est evacuabitur
quod ex parte est. Cum essem parvulus loquebar ut parvulus
sapiebam ut parvulus. Cogitabam ut parvulus. Quando autem
factus sum vir evacuavi que erant parvuli. Videmus enim nunc
per speculum in enigmate. Tunc autem facie ad faciem.
Nunc cognosco ex parte. Tunc autem cognoscam sicut et cog
nitus sum. Nunc autem manent fides spes caritas tria hec. Ma
ior autem horum est caritas. XIIII

Sectamini caritatem. Emulamini spiritalia. Ma
gis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua non hominibus
loquitur sed deo. Nemo enim audit. Spiritus autem loquitur misteria.
Nam qui prophetat hominibus loquitur ad edificationem et exhorta
tionem et consolationem. Qui loquitur lingua semet ipsum
edificat. Qui autem prophetat ecclesiam dei edificat. Volo autem
omnes vos loqui linguis. Magis autem prophetare. Nam ma
ior est qui prophetat quam qui loquitur linguis nisi forte
interpretetur ut ecclesia edificationem accipiat. Nunc autem
fratres si venero ad vos linguis loquens quid prodero nisi
vobis loquar aut in revelatione aut scientia aut prophetia
aut in doctrina. Tamen que sine anima sunt vocem dantia
sive tibia sive cythara nisi distinctionem sonituum de
derint quomodo scietur id quod canitur aut quod cythari
zatur? Etenim si incertam vocem det tuba quis
parabit se ad bellum? Ita et vos per linguam nisi mani
festum sermonem dederitis quomodo scietur id quod dicitur?
Eritis enim in aera loquentes. Tam multa ut puta genera
linguarum sunt in hoc mundo et nichil sine voce est. Si ergo
nescivero virtutem vocis ero ei cui loquar barba
rus et is qui loquitur michi barbarus. Sic et vos quoniam emula
tores estis spirituum ad edificationem ecclesie querite ut habun
detis. Et ideo qui loquitur lingua oret ut interpretetur. Nam
si orem lingua spiritus meus orat. Mens autem mea sine fru
ctu est. Quid ergo est? Orabo spiritu orabo et mente. Psallam
spiritu psallam et mente. Ceterum si benedixeris spiritu quis sup
plet locum ydiote? Quomodo dicet amen super tuam bene
dictionem? Quoniam quid dicas nescit. Nam tu quidem bene gratias
agis sed alter non edificatur. Gratias ago deo meo quod
omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinque ver
ba sensu meo loqui ut et alios instruam quam decem milia
verborum in lingua. Fratres nolite pueri effici sensibus. Sed ma
litia parvuli estote. Sensibus autem perfecti estote. In lege enim
scriptum est quoniam in aliis linguis et in aliis labiis
loquar populo huic et nec sic audient me dicit dominus. Itaque
lingue in signum sunt non fidelibus sed infidelibus. Prophetie
autem non infidelibus sed fidelibus. Si ergo conveniat universa
ecclesia in unum et omnes linguis loquantur intrent autem ydio

phe aut infideles · nõne dicent q̄d insanitis · Si aũ omnes p
phetent · intret aũ q̄s infidelis ul' ydiotha · conuincit̃ ab
omnib; · diiudicat̃ ab omnib; · occulta ei cordis eius mani
festa fiunt · Et ita cadens in faciem adorabit deũ p̄nũti
ans q̄ uere deus in uobis sit · Quid g° ē fr̃es · cũ conuenitis
uniusquisq; ur̃m psalmũ hĩt · doctrinam hĩt apocalip
sim hĩat · linguam hĩat · interp̄tatõem hĩat · oĩa ad
edificatõem fiant · Siue lingua q̄s loq̄r sc̃d duos · aut ut
multũ tres · ⁊ p partes ut unus interp̄tet̃ · Si aũ n̄ fuit interp̄s
in ecc̃a taceat · Sibi aũ loq̄tur ⁊ deo · Prophe aũ duo
aut tres dicant · ⁊ ceti diiudicent · Q si alii reue
latũ fuit sedenti · p̄or taceat · Potestis eñ omnes p singlos
prophãre ut omnes discant ⁊ omnes exhortent̃ · ⁊ sp̃c prophetarũ
prophis subiecti sunt · Non eñ dissensionis ē deus s; pacis ·
Sicut ⁊ in omib; ecc̃iis sc̃or docẽo · mulieres in ecc̃iis ta
ceant · Non eñ p̄mittit̃ eis loq̄ · s; subditas eẽ sicut lex
dicit · Si quid aũ uolunt discẽ domi uiros suos interro
gent · Turpe ē eñ mulĩ loqui in ecc̃a · an a uobis u̇
bũ dĩ p̄cessit · aũ ad uos solos p̄uenit · Si q̄s uĩr propha
eẽ aut sp̃ualis · cognoscat q̄ scribo uob · q2 dñi sunt
mandata · Si q̄s aũ ignorat ignorabit̃ · Itaq; fr̃es
emulamini prophare · ⁊ loqui linguis nolite p̄hibẽ
oĩa aũ honeste ⁊ sc̃dm ordinem fiant in uobis ·

Notũ aũt uobis facio fr̃es · euãgliũ q̄d p̄di XV
caui uobis · quod ⁊ accepistis · In quo ⁊ statis · p q̄d
⁊ saluamini · qua r̃oe p̄dicauim̃ uobis · Si tenẽatis
n̄ frustra credidistis · tradidi eñ uobis in p̄mis q̄d ⁊ ac
cepi · qm̃ xp̄c mortuus ē p p̄ccis nr̃is sc̃dm scripturas
⁊ q2 sepultus ē · ⁊ q2 resurrexit t̃cia die sc̃dm scrip̃as
⁊ q2 uisus ē cephe · ⁊ post h̃ xi · Deĩn uisus est plusq̃
q̄ngentis fr̃ib; simul · ex quib; multi manent usq;
adhuc · Quidam aũ dormier̃ · Deĩn uisus ē iacobo ·
deĩn apl̃is omib; · Nouissime aũ omĩu tanq̃ abortiuo
uisus ē ⁊ m̃ · Ego eñ sũ minimus aplõr qui n̄ sũ dignũ
uocari apl̃s · qm̃ p̄secut̃ sũ ecc̃am dĩ · Gr̃a aũ dĩ sũ
id q̄d sũ · ⁊ gr̃a eius in me uacua n̄ fuit · s; habũ
dantĩ illis omib; laboraui · Non ego aũ s; gr̃a dei me
cũ · Siue eñ ego siue illi sic p̄dicauim̃ · ⁊ sic credidistis ·
Si aũ xp̄c p̄dicat̃ q̄d resurrexit a mortuis · qm̃ q̄uo
quidam dĩt in uob · qm̃ resurr̃ mortuor̃ n̄ est · Si
aũ resurr̃ mortuor̃ n̄ ē · neq; xp̄c resurrex̃ · Si aũ xp̄c
n̄ resurrexit · inanis ē p̄dicatõ nr̃a · Inanis ē ⁊ fi
des ur̃a · Inuenim̃ aũ ⁊ falsi testes dĩ · qm̃ testim̃ dix
im̃ adũsus deũ q̄d suscitauit xp̃m · q̄ n̄ suscita
uit si mortui n̄ resurgũt · Nam si mortui n̄ resur
gũt · neq; xp̄c resurrexit · Q si xp̄c n̄ resurrexit ua
na ē fides ur̃a · adhuc eñ estis in p̄ccis ur̃is · Ḡo ⁊ q̄
dormier̃t in xp̄o p̄ierũt · Si in hac uita tm̃ in xp̄o sp̄e
rantes sum̃ · miserabiliores sum̃ omib; hõib; · Nũc
aũ xp̄c resurrexit a mortuis · p̄mitie dormientiũ
ũ · qm̃ quid̃ p hõiem mors · ⁊ p hõiem resurrectõ
mortuor̃ · Sicut in adam omnes moriũt̃ · ita in xp̄o
omnes uiuificabũt̃ · Unusquisq; aũ in suo ordine p̄
mitie xp̄c · Deĩn hĩ qui sunt xp̄i · qui in aduentũ eius
crediderũt · Deĩn finis cũ tradiderit regnũ deo ⁊ pr̃i
cũ euacuauerit om̃em principatũ ⁊ potestatem ⁊
uirtutem · Oportet aũ illũ regnare donẽ ponat om̃s
inimicos sub pedib; eius · Nouissime aũ inimica des

truet̃ mors · omnia eñ subiecit sub pedib; eius · Cũ aũ di
cat omnia subiecta sunt ei · sine dubio p̄t eũ qui subie
cit ei oĩa · Cũ aũ subiecta fuerint ei omnia · tũc ip̄e filius
subiect̃ erit illi q̄ sibi subiecit oĩa · ut sit deus omnia
in omib; · Alioq̃n quid facient q̄ baptizant̃ p mortuis
si omĩo mortui n̄ resurgũt · ut q̄d ⁊ baptizant̃ p illis
ut quid ⁊ nos piclitam̃ oĩ hora · Cottidie morior p̄
gl̃am ur̃am fr̃es · qm̃ hẽo in xp̄o ih̃u dño nr̃o · Si sc̃dm
hõiem ad bestias pugnaui ephesi · q̄d m̃ p̄dest si mor
tui n̄ resurgũt · Manducem̃ ⁊ bibam̃ · cras eñ moriemur ·
Nolite seduci · Corrũpũt eñ bonos mores colloq̃a ma
la · Euigilate iusti · ⁊ nolite peccare · Ignorantiam
eñ dei quidam hñt · ad reuerentiam uobis loquor · S;
dicet aliq̄s · Quo resurgent mortui · aut q̄li corpore
uenient · Insipiens q̄ tu seminas n̄ uiuificat̃ n̄
p̄us moriat̃ · ⁊ q̄ seminas n̄ corp̃ q̄ futurũ ē semina
s; nudũ granũ · ut puta tritici aut alicuĩ cetor̃ · Deus
aũ dat illi corpus sicut uult · ⁊ unicuiq; seminũ p̄pũ
corpus · Non omnis caro eadẽ caro · s; alia q̄dẽ hominũ · alia
aũ pecor̃ · alia aũ uolucrũ · alia aũ piscium · ⁊ corpora
celestia ⁊ corpora t̃restria · s; alia q̄dẽ celestiũ gl̃a · alia
aũ t̃restriũ · alia claritas solis · alia claritas lune
⁊ alia claritas stellar̃ · Stella eñ a stella differt in
claritate · Sic ⁊ resurrectõ mortuor̃ · Seminat̃ in cor
ruptõe · surget in incorruptõe · Seminat̃ in igno
bilitate · surget in gl̃a · Seminat̃ in infirmitate · sur
get in uirtute · Seminat̃ corp̃ aĩale · surget corp̃
sp̃uale · Si ē corp̃ aĩale est ⁊ sp̃uale · sicut scriptũ ē
factus ē p̄mus hõ adam in aĩam uiuentem · nouissi
mus adam in sp̃um uiuificantem · S; n̄ p̄us q̄ sp̃u
ale ē · s; q̄d aĩale · deĩn q̄ sp̃uale ē · p̄mus hõ de t̃ra t̃re
nus · sc̃d̃s hõ de celo celestis · Qualis t̃renũ · tales t̃reni
⁊ q̄lis celestis · tales ⁊ celestes · Ḡ sicut portauim̃ y
maginem t̃reni · portem̃ ⁊ ymaginem celestis · H̃
aũ dico fr̃es · q2 caro ⁊ sanguis regnũ dĩ possidẽ n̄
poss̃ · neq; corruptõ incorruptõem possidebit · Ecce mi
st̃iũ uobis dico · Omnes quidẽ resurgem̃ · s; n̄ omnes inmu
tabim̃ · In momẽto in ictu oc̃li · In nouissima tuba ·
Canet eñ tuba · ⁊ mortui q̄ in xp̄o sunt resurgent p̄
mi · incorrupti · ⁊ nos q̄dẽ inmutabim̃ · Oportet eñ corrup
tibile h̃ induẽ incorruptõem · ⁊ mortale hoc induẽ
inmortalitatem · Cũ aũ mortale h̃ induerit inmor
talitatem tũc fiet s̃mo qui scrip̃t̃ ē · absorta ē mors
in uictoria · Ubi ē mors uictoria tua · Ubi ē mors stimul̃
tuus · Stimul̃ aũ mortis p̄ccm̃ ē · Uirt̃ aũ p̄cti lex · Deo
aũ gr̃as qui dedit nobis uictoriam · p dñm nr̃m ie
sũ xp̃m qui mortuus ē p uobis · Itaq; fr̃es mei di
lecti stabiles estote ⁊ inmobiles · habũdantes in omĩ
ope dñi sẽp · scientes q̄d labor ur̃ n̄ est inanis in dño ·

De collectis aũ que fiunt in sc̃os sicut XVI
ordinaui ecc̃iis galathie · ita ⁊ uos facite per
unam sabbi · Unusquisq; ur̃m ap̄d se reponat recon
dens q̄ sibi placuit · ut n̄ cũ uenero tũc collecte fi
ant · Cũ aũ p̄sens fuero quos p̄baũitis p ep̃las · hos
mittam p̄ferre gr̃am ur̃am in ir̃lm · Q̄ si dignũ
fuit ut ⁊ ego eam · mecũ ibũt · Ueniam aũ ad uos
cũ macedoniam p̄transiero · Nam macedoniam
p̄transibo · Ap̄d uos aũ forsitan manebo · Uel etiã

hiemabo: ut et vos me deducatis quocumque iero. Nolo enim
vos modo in transitu videre: spero enim me aliquantulum temporis manere
apud vos, si Dominus permiserit. Permanebo autem Ephesi usque ad Pen-
tecosten. Ostium enim mihi apertum est magnum et evidens: et adversa-
rii multi. Si autem venerit Timotheus, videte ut sine timore sit
apud vos: opus enim Domini operatur, sicut et ego. Ne quis ergo illum spernat:
deducite autem illum in pace, ut veniat ad me: expecto enim
illum cum fratribus. De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam mul-
tum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus: et utique non
fuit voluntas eius ut nunc veniret: veniet autem cum ei vacu-
um fuerit. Vigilate, et state in fide, viriliter agite, et confor-
tamini. Omnia vestra in caritate fiant. Obsecro
vos fratres, nostis domum Stephanae, et Fortunati, quoniam sunt pri-
mitiae Achaiae, et in ministerium sanctorum ordinaverunt se ipsos: ut
et vos subditi sitis eiusmodi, et omni operanti et laboranti.
Gaudeo autem in praesentia Stephanae, et Fortunati, et Acha-
ici: quoniam id quod vobis deerat, ipsi suppleverunt. Refecerunt
enim et meum spiritum et vestrum. Cognoscite ergo qui eiusmodi sunt. Salu-
tant vos omnes ecclesiae Asiae. Salutant vos in Domino multum Aqui-
la et Priscilla, apud quos et ego hospitor, cum domestica sua ecclesia.
Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo
sancto. Salutatio mea manu Pauli. Si quis non amat Dominum
nostrum Iesum Christum, sit anathema maranatha. Gratia Domini
nostri Iesu Christi vobiscum. Caritas mea cum omnibus vobis in Christo
Iesu Domino nostro. Amen. Explicit I epistola ad ~~galathas~~ cor.

Post actam paenitentiam consolatoriam scribit
eis epistolam a Troade per Titum: et collaudans
eos hortatur ad meliora, contristatos quidem
eos, sed emendatos ostendens. Epistola ad ~~galathas~~ cor. II.

Paulus apostolus Christi Iesu per voluntatem Dei
et Timotheus frater, ecclesiae Dei quae est Corinthi,
cum omnibus sanctis qui sunt in universa Acha-
ia: gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino
Iesu Christo. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Ie-
su Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui conso-
latur nos in omni tribulatione nostra: ut possimus et ipsi con-
solari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem qua
exhortamur et ipsi a Deo. Quoniam sicut abundant passi-
ones Christi in nobis: ita et per Christum abundat consolatio
nostra. Sive autem tribulamur pro vestra tribulatione et salu-
te, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra
exhortatione et salute, quae operatur tolerantiam earundem passi-
onum, quas et nos patimur: ut spes nostra firma sit pro vobis:
scientes quoniam sicut socii passionum estis, sic eritis et conso-
lationis. Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione
nostra, quae facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus
supra virtutem, ita ut taederet nos etiam vivere. Sed ipsi in
nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fiden-
tes in nobis, sed in Deo qui suscitat mortuos: qui de tan-
tis periculis eripuit nos, et eruet: in quem speramus
quoniam et adhuc eripiet, adiuvantibus et vobis in oratio-
ne pro nobis: ut ex multarum personis facierum, eius quae in
nobis est donationis, per multos gratiae agantur gratiae deo
pro nobis. Nam gloria nostra haec est, testimonium conscientiae no-
strae, quod in simplicitate et sinceritate Dei, et non in
sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mun-
do: abundantius autem ad vos. Non enim alia scribimus
vobis, quam quae legistis, et cognovistis nos ex parte,

quia gloria vestra sumus, sicut et vos nostra, in die Domini nostri Iesu Christi.
Et hac confidentia volui prius venire ad vos, ut secundam
gratiam haberetis: et per vos transire in Macedoniam,
et iterum a Macedonia venire ad vos, et a vobis dedu-
ci in Iudaeam. Cum ergo hoc voluissem, numquid levitate usus
sum? aut quae cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me est
et non? Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est
in illo est et non. Dei enim Filius Iesus Christus, qui in vobis per
nos praedicatus est, per me et Silvanum et Timotheum, non
fuit in illo est et non, sed est in illo fuit. Quotquot enim
promissiones Dei sunt, in illo est: ideo et per ipsum amen Deo
ad gloriam nostram. Qui autem confirmat nos vobiscum in
Christo, et qui unxit nos Deus: et qui signavit nos, et dedit pignus
spiritus in cordibus nostris. Ego autem testem Deum invoco in
animam meam, quod parcens vobis non veni ultra Corinthum:
non quia dominamur fidei vestrae, sed adiutores sumus gaudii
vestri: nam fide statis. II
Statui autem hoc ipsum apud me, ne iterum in tristitia
venirem ad vos. Si enim ego contristo vos: et quis est
qui me laetificet, nisi qui contristatur ex me? Et hoc ipsum scripsi vo-
bis, ut non cum venero tristitiam super tristitiam habeam de qui-
bus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia
meum gaudium omnium vestrum est. Nam ex multa tribulatione et
angustia cordis scripsi vobis per multas lacrimas: non
ut contristemini: sed ut sciatis quam caritatem habeo ha-
bundantius in vobis. Si quis autem contristavit me, non
me contristavit: sed ex parte, ut non onerem omnes vos. Sufficit
illi qui eiusmodi est, obiurgatio haec quae fit a pluribus: ita ut e
contrario magis donetis et consolemini, ne forte abundan-
tiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est. Propter quod obsecro
vos ut confirmetis in illo caritatem. Ideo enim et scripsi,
ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus oboedien-
tes sitis. Cui autem aliquid donastis, et ego: nam et ego quod
donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi, ut non cir-
cumveniamur a Satana. Non enim ignoramus cogitationes
eius. Cum venissem autem Troadem propter evangelium Christi, et
ostium mihi apertum esset in Domino, non habui requiem spiritui meo, eo
quod non invenerim Titum fratrem meum, sed valefaciens eis,
profectus sum in Macedoniam. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos
in Christo Iesu, et odorem notitiae suae manifestat
per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo in his qui salvi
fiunt, et in his qui pereunt: aliis quidem odor mortis in mortem:
aliis autem odor vitae in vitam. Et ad haec quis tam idoneus?
Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum
Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram
Deo in Christo loquimur. III
Incipimus iterum nosmetipsos commendare? aut numquid egemus
(sicut quidam) commendaticiis epistolis ad vos, aut ex vobis?
Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quae scitur
et legitur ab omnibus hominibus: manifestati quoniam epistola estis
Christi ministrata a nobis, et scripta non atramento, sed
Spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabu-
lis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per
Christum ad Deum: non quod sufficientes simus cogitare ali-
quid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex
Deo est: qui et idoneos nos fecit ministros novi testa-
menti: non littera, sed spiritu: littera enim occidit, spiritus autem
vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata

in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere
filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus eius, quae e-
vacuatur: quomodo non magis ministratio spiritus erit in
gloria? Nam si ministratio damnationis in gloria est, multo
magis abundat ministerium iustitiae in gloria. Nam nec glo-
rificatum est quod claruit in hac parte propter excellentem gloriam.
Si enim quod evacuatur per gloriam est, multo magis quod ma-
net in gloria est. Habentes igitur talem spem multa fiducia
utimur: et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem
suam, ut non intenderent filii Israel in faciem eius, quod
evacuatur, sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum
enim diem id ipsum velamen in lectione veteris testamenti ma-
net non revelatum, quoniam in Christo evacuatur. Sed usque in ho-
diernum diem cum legitur Moyses, velamen positum est super
cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.
Dominus autem spiritus est: ubi autem spiritus Domini, ibi libertas. Nos vero omnes
revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem
imaginem transformamur a claritate in cla-
ritatem, tamquam a Domini spiritu. IIII

Ideo habentes hanc administrationem, iuxta quod misericordiam conse-
cuti sumus, non deficimus, sed abdicamus occulta dedecoris, non am-
bulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in ma-
nifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem
conscientiam hominum coram Deo. Quod si etiam opertum est evangelium nostrum,
in his qui pereunt est opertum: in quibus deus huius saeculi excae-
cavit mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio
evangelii gloriae Christi, qui est imago invisibilis Dei. Non
enim nosmetipsos praedicamus, sed Ihesum Christum Dominum nostrum:
nos autem servos vestros per Ihesum. Quoniam Deus qui dixit de tene-
bris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris
ad illuminationem scientiae claritatis Dei in faciem Christi
Ihesu. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sub-
limitas sit virtutis Dei, et non ex nobis. In omnibus tri-
bulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non
destituimur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur: deici-
mur, sed non perimus: semper mortificationem Ihesu Christi in corpore nostro
circumferentes, ut et vita Ihesu in corporibus nostris mani-
festetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis o-
peratur, vita autem in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei,
sicut scriptum est: Credidi, propter quod locutus sum: et nos credimus,
propter quod et loquimur: scientes quoniam qui suscitavit Ihesum, et nos
cum Ihesu suscitabit, et constituet nobiscum. Omnia enim propter vos:
ut gratia abundans per multos gratiarum actione abundet in
gloriam Dei. Propter quod non deficimus: sed licet is qui foris est noster homo
corrumpitur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem. Id enim
quod in praesenti est momentaneum et leve tribulationis nostrae, supra
modum in sublimitatem aeternum gloriae pondus operatur in no-
bis, non contemplantibus nobis quae videntur, sed quae non videntur. Quae
enim videntur temporalia sunt: quae autem non videntur aeterna sunt. V

Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissol-
vatur, quod aedificationem ex Deo habeamus, domum non ma-
nufactam, aeternam in caelis. Nam et in hoc ingemiscimus, ha-
bitationem nostram quae de caelo est superindui cupientes:
si tamen vestiti, non nudi inveniamur. Nam et qui sumus in
hoc tabernaculo ingemiscimus gravati: eo quod nolumus
expoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur quod mortale
est a vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit
nobis pignus spiritus. Audentes igitur semper, et scientes quoniam dum

Semper nos qui vivimus in mortem tradimur propter Ihesum ut et vita Ihesu manifeste[tur]

sumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino (per fidem enim
ambulamus, et non per speciem): audemus autem, et bonam volu-
ntatem habemus magis peregrinari a corpore, et praesentes
esse ad Dominum. Et ideo contendimus sive praesentes, sive absentes, pla-
cere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal
Christi, ut recipiat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bo-
num, sive malum. Scientes ergo timorem Domini hominibus suade-
mus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris
manifestos nos esse. Non iterum nos commendamus vobis, sed occasionem
damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad
eos qui in facie gloriantur, et non in corde. Sive enim mente excedimus
Deo: sive sobrii sumus, vobis. Caritas enim Christi urget nos: aes-
timantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mor-
tui sunt: et pro omnibus mortuus est Christus, ut et qui vivunt, iam non
sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. Ita-
que nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus
secundum carnem Christum, sed nunc iam non novimus. Si
qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt: ecce
facta sunt omnia nova. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit
sibi per Christum: et dedit nobis ministerium reconciliationis. Quoniam
quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non repu-
tans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum reconciliationis.
Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Ob-
secramus pro Christo, reconciliamini Deo. Eum qui non noverat peccatum,
pro nobis peccatum fecit Deus pater, ut nos efficeremur iustitia Dei
in ipso. VI

Adiuvantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exau-
divi te, et in die salutis adiuvi te. Ecce nunc tempus accepta-
bile, ecce dies salutis. Nemini dantes ullam of-
fensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhi-
beamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa
patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in
plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in
vigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longa-
nimitate, in suavitate, in spiritu sancto, in caritate
non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iu-
stitiae a dextris et a sinistris, per gloriam et ignobili-
tatem, per infamiam et bonam famam: ut sedu-
ctores, et veraces: sicut qui ignoti, et cogniti: quasi mo-
rientes, et ecce vivimus: ut castigati, et non morti-
ficati: quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes,
multos autem locupletantes: tamquam nihil habentes, et omnia
possidentes. Os nostrum patet ad vos, o Corinthii, cor
nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis:
angustiamini autem in visceribus vestris. Eandem autem habentes
remunerationem, tamquam filiis dico, dilatamini et
vos. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quae enim participa-
tio iustitiae cum iniquitate? aut quae societas luci ad te-
nebras? Quae autem conventio Christi ad Belial? aut quae pars
fideli cum infideli? Qui autem consensus templo Dei cum
idolis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus:
Quoniam inhabitabo in illis, et inambulabo, et ero illorum
Deus, et ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum,
et separamini, dicit Dominus, et immundum ne tetigeritis: et e-
go recipiam vos: et ero vobis in patrem, et vos
eritis mihi in filios et filias, dicit Dominus omnipotens. VII

Has ergo habentes promissiones, karissimi, mundemus
nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perfi-

cientes sanctificationem in timore dei. Capite nos. Neminem
lesimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus. Non
ad condempnationem vestram dico. Prediximus enim quod in cordibus nostris estis
ad commoriendum et ad convivendum. Multa mihi fiducia est apud vos, mul-
ta mihi gloriatio pro vobis. Repletus sum consolatione, superhabundo
gaudio in omni tribulatione nostra. Nam cum venissemus Mace-
doniam nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribu-
lationem passi sumus: foris pugne, intus timores.
Sed qui consolatur humiles consolatus est nos Deus in adventu Tyti.
Non solum autem in adventu eius, sed et in consolatione qua consolatus
est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum,
vestram emulationem pro me, ita ut magis gauderem. Quoniam et
si contristavi vos in epistola, non me penitet; et si peniteret, vi-
dens quod epistola illa, et si ad horam vos contristavit, nunc
gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad peni-
tentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detri-
mentum patiamini ex nobis. Que enim secundum Deum tristitia est, penitentiam
in salutem stabilem operatur; seculi autem tristitia mortem opera-
tur. Ecce enim hoc ipsum secundum Deum contristari vos, quantam in
vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed in-
dignationem, sed timorem, sed desiderium, sed emulationem, sed vin-
dictam. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negotio.
Igitur et si scripsi vobis, non propter eum qui fecit iniuriam, nec
propter eum qui passus est, sed ad manifestandam sollicitudinem
nostram quam habemus pro vobis coram Deo. Ideo consolati sumus.
In consolatione autem nostra habundantius magis gavisi sumus
super gaudio Tyti, quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. Et
si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus; sed sicut omnia
vobis in veritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra que fuit ad Ty-
tum veritas facta est; et viscera eius habundantius in vobis sunt, re-
miniscentis omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore et tre-
more excepistis eum. Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

VIII

Notam autem facimus vobis fratres gratiam Dei que
data est in ecclesiis Macedonie, quod in multo experimento
tribulationis habundantia gaudii ipsorum fuit, et altissima
paupertas eorum habundavit in divitias simplicitatis
eorum; quia secundum virtutem testimonium illis perhibeo, et supra virtu-
tem voluntarii fuerunt, cum multa exhortatione obsecran-
tes nos gratiam et communicationem ministerii quod fit in sanctos. Et non sicut
speravimus, sed semet ipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per
voluntatem Dei, ita ut rogaremus Tytum, ut quemadmodum cep-
it, ita et perficiat in vobis et gratiam istam. Sed sicut in omnibus ha-
bundatis fide et sermone et scientia et omni sollicitudine,
insuper et caritate vestra in nos, ut et in hac gratia habundetis.
Non quasi imperans dico, sed per aliorum sollicitudinem et vestre carita-
tis ingenium bonum comprobans. Scitis enim gratiam Domini nostri Ihesu
Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius in-
opia vos divites essetis. Et consilium in hoc do. Hoc enim vobis
utile est, qui non solum facere sed et velle cepistis ab anno pri-
ore. Nunc vero et facto perficite, ut quemadmodum promptus est animus
voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. Si enim volun-
tas prompta est, secundum id quod habet accepta est, non secundum quod non habet. Non
enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex equali-
tate in presenti tempore vestra habundantia illorum inopiam
suppleat, ut et illorum habundantia vestre inopie sit sup-
plementum, ut fiat equalitas, sicut scriptum est: Qui multum habuit non ha-
bundavit, et qui modicum non minoravit. Gratias autem ago Deo qui dedit
eandem sollicitudinem pro vobis in corde Tyti, quoniam exhor-
tationem quidem suscepit, sed cum sollicitior esset, sua voluntate pro-
fectus est ad vos. Misimus etiam cum illo fratrem nostrum cuius laus est
in evangelio per omnes ecclesias. Non solum autem, sed et ordinatus est ab
ecclesiis comes peregrinationis nostre in hanc gratiam que ministra-
tur a nobis ad Domini gloriam et destinatam voluntatem
vestram, devitantes hoc ne quis nos vituperet in hac ple-
nitudine que ministratur a nobis in Domini gloriam. Providemus enim
bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Misimus autem cum illis
et fratrem nostrum quem probavimus in multis sepe sollicitum esse,
nunc autem multo sollicitiorem, confidentia multa in vobis,
sive pro Tyto qui est socius meus et in vos adiutor, sive fratres nostri
apostoli ecclesiarum gloria Christi. Ostensionem ergo que est carita-
tis vestre et nostre glorie pro vobis in illos ostendite in faciem

IX

Nam de ministerio quod fit in sanctos ecclesiarum.
ex habundanti est mihi scribere vobis. Scio enim promptum
animum vestrum, pro quo de vobis glorior apud Macedones, quoniam
et Achaia parata est ab anno preterito, et vestra emulatio provoca-
vit plurimos. Misimus autem fratres, ut ne quod gloriamur de vobis e-
vacuetur in hac parte, ut quemadmodum dixi parati sitis, ne cum
venerint Macedones mecum et invenerint vos imparatos, e-
rubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia. Necessarium
ergo existimavi rogare fratres ut preveniant ad vos
et preparent repromissam benedictionem hanc paratam esse
sic quasi benedictionem, non quasi avaritiam. Hoc autem dico: qui
parce seminat, parce et metet; et qui seminat in benedictionibus, de bene-
dictionibus et metet. Unusquisque prout destinavit in corde suo,
non ex tristitia aut ex necessitate. Hylarem enim datorem
diligit Deus. Potens est autem Deus omnem gratiam habundare
facere in vobis, ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes
habundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit, dedit
pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Qui autem admi-
nistrat semen seminanti, et panem ad manducandum
prestabit, et multiplicabit semen vestrum, et augebit incremen-
ta frugum iustitie vestre, ut in omnibus locupletati habun-
detis in omnem simplicitatem, que operatur per nos gratiarum ac-
tionem Deo. Quoniam ministerium huius officii non solum supplet ea
que desunt sanctis, sed et habundat per multas gratiarum actiones in
Domino, per probationem ministerii huius glorificantes Deum in obe-
dientia confessionis vestre in evangelium Christi, et simplicitate
communicationis in illos et in omnes, et in ipsorum obsecratione pro
vobis desiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.
Gratias ago Deo super inenarrabili dono eius.

X

Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem et
modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos,
absens autem confido in vobis. Rogo autem vos ne presens
audeam per eam confidentiam qua existimor audere
in quosdam qui arbitrantur nos tamquam secundum carnem am-
bulemus. In carne enim ambulantes non secundum carnem mi-
litamus. Nam arma militie nostre non sunt carnalia, sed potentia
Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes et
omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam
Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in
obsequium Christi, et in promptu habentes ulcisci omnem inobedi-
entiam. Que secundum faciem sunt videte. Si quis confidit sibi Chri- cum impleta fuit vestra obedientia
sti se esse, hoc cogitet iterum apud se, quia sicut ipse Christi est, ita et nos.
Nam et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam
nobis dedit Dominus in edificationem et non in destructionem
vestram, non erubescam. Ut autem non existimer tamquam

terrere vos per epistolas. quoniam quidem epistole inquiunt graves sunt et fortes, presentia autem corporis infirma, et sermo contemptibilis. Hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales et presentes in facto. Non enim audemus inserere aut comparare nos quibusdam qui se ipsos commendant; sed ipsi in nobis nosmet ipsos metientes, et comparantes nosmet ipsos nobis. Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regule qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usque ad vos. Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos; usque ad vos enim pervenimus in evangelio Christi. Non in immensum gloriantes in alienis laboribus, spem autem habentes crescentis fidei vestre, in vobis magnificari secundum regulam nostram in habundantiam, in illa que ultra vos sunt evangelizare, non in aliena regula in his que preparata sunt gloriari. Qui autem gloriatur, in Domino glorietur. Non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. XI.

Utinam sustineretis modicum quid insipientie mee, sed et supportate me. Emulor enim vos Dei emulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Timeo autem ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, et excidant a simplicitate que est in Christo. Nam si is qui venit, alium Christum predicat quem non predicavimus, aut alium spiritum accipitis quem non accepistis, aut aliud evangelium quod non recepistis, recte pateremini. Existimo enim nichil me minus fecisse a magnis apostolis. Nam etsi imperitus sermone, sed non scientia; in omnibus autem manifestatus sum vobis. Aut numquid peccatum feci, me ipsum humilians ut vos exaltemini? quoniam gratis evangelium Dei evangelizavi vobis? Alias ecclesias exspoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos, et egerem, nulli onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres qui venerunt a Macedonia: et in omnibus sine onere me vobis servavi, et servabo. Est veritas Christi in me, quoniam hec gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaie. Quare? quia non diligo vos? Deus scit. Quod autem facio, et faciam, ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut et nos. Nam eiusmodi pseudoapostoli sunt operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. Et non mirum: ipse enim Sathanas transfigurat se in angelum lucis. Non est ergo magnum si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitie: quorum finis erit secundum opera ipsorum. Iterum dico, ne quis me putet insipientem esse, alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier. Quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia glorie. Quoniam multi gloriantur secundum carnem, et ego gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes: cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cedit. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet, in insipientia dico, audeo et ego: Hebrei sunt, et ego: Israhelite sunt, et ego: semen Abrahe sunt, et ego: ministri Christi sunt, et ego: ut minus sapiens dico, plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus habundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Iudeis quinquies quadragenas una minus accepi. Ter virgis cesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris fui: in itineribus sepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus: in labore et erumpna, in vigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore et nuditate: preter illa que extrinsecus sunt, instantia mea cotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? Si gloriari oportet, que infirmitatis mee sunt gloriabor. Deus et pater Domini nostri Ihesu Christi, qui est benedictus in secula, scit quod non mentior. Damasci prepositus gentis Arethe regis custodiebat civitatem Damascenorum ut me comprehenderet: et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus eius. XII.

Si gloriari oportet, non expedit quidem, veniam autem ad visiones et revelationes Domini. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi usque ad tertium celum. Et scio huiusmodi hominem, sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit, quoniam raptus est in paradysum: et audivit archana verba que non licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem nichil gloriabor nisi in infirmitatibus meis. Nam et si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis mee angelus Sathane, qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogavi ut discederet a me: et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: cum enim infirmor, tunc potens sum. Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari: nichil enim minus feci ab his qui sunt supra modum apostoli: tametsi nichil sum: signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, et prodigiis, et virtutibus. Quid est enim quod minus habuistis pre ceteris ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc iniuriam. Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos: et non ero gravis vobis. Non enim quero que vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar. Sed esto: ego vos non gravavi: sed cum essem astutus, dolo vos cepi. Numquid per aliquem eorum quos misi ad vos circumveni vos? Rogavi Titum, et misi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? Nonne eodem spiritu ambulavimus? Nonne eisdem vestigiis? Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur: omnia autem, karissimi, propter edificationem vestram. Timeo enim ne forte cum venero, non quales volo inveniam vos: et ego inveniar a vobis qualem non vultis: ne forte contentiones, emulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos: ne iterum cum venero humiliet me Deus apud vos, et lugeam multos ex his qui ante peccaverunt, et non egerunt penitentiam super immunditia et fornicatione et impudicitia quam gesserunt. XIII. xiii

Ecce tertio hoc venio ad vos: in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Predixi, et predico, ut presens, et nunc absens his qui an-

peccaverunt et ceteris omnibus quoniam si venero iterum non parcam
an experimentum eius queritis qui in me loquitur Christus qui in
vobis non infirmatur sed potens est in vobis. Nam et si crucifi
xus est ex infirmitate sed vivit ex virtute dei. Nam
et nos infirmi sumus in illo sed vivemus cum eo ex virtute dei
in vobis. Vosmet ipsos temptate si estis in fide. Ipsi vos
probate. An non cognoscitis vosmet ipsos quia Christus Ihesus in vobis
est. Nisi forte reprobi estis. Spero autem quod cognoscetis quia nos non sumus
reprobi. Oramus autem deum ut nichil mali faciatis non ut nos
probati pareamus sed ut vos quod bonum est faciatis. Nos autem ut re
probi simus. Non enim possumus aliquid adversus veritatem sed
pro veritate. Gaudemus enim quoniam nos infirmi sumus. vos autem
potentes estis. Hoc et oramus vestram consummationem. Ideo ergo
absens scribo ut non presens durius agam secundum potestatem quam
dominus dedit michi in edificationem et non in destructionem. De cetero
fratres gaudete. perfecti estote et exhortamini. idem sapite
pacem habete et deus pacis et dilectionis erit vobiscum. Salu
tate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.
Gratia domini nostri Ihesu Christi et caritas dei et communicatio sancti spiritus sit
cum omnibus vobis amen. Prologus in epistola ad galathas.

Galathe sunt greci. Hii verbum veritatis primum ab apostolo ac
ceperunt sed post discessum eius temptati sunt a falsis
apostolis ut in legem et circumcisionem verterentur. Hos apo
stolus revocat ad fidem veritatis. scribens eis ab epheso.

Epistola ad galathas.

Paulus apostolus
non ab hominibus neque per hominem sed per Ihesum Christum
et deum patrem qui suscitavit eum a mortuis
et qui mecum sunt omnes fratres ecclesiis galathie
Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Ihesu
Christo qui dedit semet ipsum pro peccatis nostris ut eriperet nos
de presenti seculo nequam secundum voluntatem dei et patris nostri cui
est honor et gloria in secula seculorum amen. Miror quod sic tam cito
transferimini ab eo qui vos vocavit in Christi gratiam
in aliud evangelium quod non est aliud. Nisi sunt aliqui qui vos conturbant
et volunt convertere evangelium Christi. Sed licet nos aut
angelus de celo evangelizet vobis preterquam quod evange
lizavimus vobis anathema sit. Sicut prediximus et nunc iterum di
co. Si quis vobis evangelizaverit preter id quod accepistis
anathema sit. Modo enim hominibus suadeo an deo. an quero
hominibus placere. Si adhuc hominibus placerem Christi servus non
essem. Notum enim vobis facio fratres evangelium quod evangeli
zatum est a me quia non est secundum hominem. neque enim ego ab homine ac
cepi illud. neque didici sed per revelationem Ihesu Christi. Audistis
enim conversationem meam aliquando in iudaismo. quoniam supra
modum persequebar ecclesiam Christi et expugnabam illam
et proficiebam in iudaismo supra multos coetane
os meos in genere meo habundantius emulator existens
paternarum mearum traditionum. Cum autem placuit ei qui
me segregavit ex utero matris mee et vocavit per
gratiam suam ut revelaret filium suum in me. ut evan
gelizarem illum in gentibus. continuo non acquievi car
ni et sanguini. neque veni ierusalem ad antecessores me
os apostolos. sed abii in arabiam. et iterum reversus sum dama
scum. Deinde post annos tres veni ierusalem videre pe
trum et mansi apud eum diebus xv. alium autem apostolorum vidi
neminem nisi iacobum fratrem domini. Que autem scribo vobis
ecce coram deo quia non mentior. Deinde veni in partes
syrie et cilicie. eram autem ignotus facie ecclesiis
iudee que erant in Christo. tantum autem auditum habebant. quoniam qui perse
quebatur nos aliquando nunc evangelizat fidem quam aliquando expugna
bat. et in me clarificabant deum.

II

Deinde post annos xiiii. iterum ascendi ierusalem cum
barnaba assumpto et tyto. ascendi autem secundum revela
tionem. et contuli cum illis evangelium quod predico in gentibus
seorsum autem hiis qui videbantur aliquid esse. ne forte in vacuum
currerem aut cucurrissem. sed neque tytus qui mecum erat
cum esset gentilis compulsus est circumcidi sed propter subintroduc
tos falsos fratres qui subintroierunt explorare libertatem no
stram quam habemus in Christo Ihesu. ut nos in servitutem redige
rent. neque ad horam cessimus subiectioni ut veritas evange
lii permaneat apud vos. ab hiis autem qui videbantur esse ali
quid quales aliquando fuerint nichil mea interest. Deus enim personam
hominis non accipit. Michi enim qui videbantur esse aliquid nichil contulerunt
sed econtra cum vidissent quod creditum est michi evangelium prepucii sicut
et petro circumcisionis. Qui enim operatus est petro in apostolatum cir
cumcisionis operatus est et michi inter gentes. et cum cognovissent
gratiam dei que data est michi iacobus et cephas et iohannes qui
videbantur columpne esse dextras dederunt michi et barnabe
societatis. ut nos inter gentes. ipsi autem in circumcisionem
tantum ut pauperum memores essemus. quod etiam sollicitus fui
hoc ipsum facere. Cum autem venisset petrus anthiochiam in
faciem ei restiti. quia reprehensibilis erat. Prius enim quam veni
rent quidam a iacobo cum gentibus edebat. Cum autem ve
nissent subtrahebat et segregabat se timens eos qui
ex circumcisione erant. et simulationi eius consenserunt ceteri
iudei. ita ut barnabas duceretur ab eis in illam simula
tionem. sed cum vidissem quod non recte ambularent ad verita
tem evangelii dixi cephe coram omnibus. Si tu cum iude
us sis gentiliter vivis et non iudaice. quomodo gentes co
gis iudaizare. Nos natura iudei et non ex gentibus pecca
tores. scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis nisi
per fidem Ihesu Christi et nos in Christo Ihesu credimus ut iusti
ficemur ex fide Christi et non ex operibus legis. propter quod ex operi
bus legis non iustificabitur omnis caro. Quod si querentes iu
stificari in Christo inventi sumus et ipsi peccatores. numquid
Christus peccati minister est. Absit. Si enim que destruxi iterum
hec edifico prevaricatorem me constituo. Ego enim per
legem legi mortuus sum. ut deo vivam. Christo confixus
sum cruci. Vivo autem iam non ego. vivit vero in me Christus.
Quod autem nunc vivo in carne. in fide vivo filii dei qui
dilexit me et tradidit semet ipsum pro me. Non abi
cio gratiam dei. Si enim per legem iustitia ergo Christus gratis mor
tuus est.

III

O insensati galathe quis vos
fascinavit non obedire veritati. ante quorum oculos
Ihesus Christus proscriptus est in vobis crucifixus. Hoc solum a vobis
volo discere. ex operibus legis spiritum accepistis an ex
auditu fidei. Sic stulti estis. ut cum spiritu ceperitis nunc
carne consummamini. Tanta passi estis sine causa. Qui ergo
tribuit vobis spiritum et operatur virtutes in vobis.
ex operibus legis an ex auditu fidei. Sicut scriptum est
abraham credidit deo et reputatum est illi ad iusti
ciam. Cognoscite ergo quia ex fide. qui sunt hii sunt filii
abrahe. Providens autem scriptura quia ex fide iustificat
gentes deus prenunciavit abrahe. quia benedicentur in
te omnes gentes. Igitur qui ex fide sunt benedicentur cum
fideli abraham. Quicumque enim ex operibus legis sunt

sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quae scripta sunt in libro legis ut faciat ea. Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud Deum manifestum est, quia iustus ex fide vivit. Lex autem non est ex fide, sed qui fecerit ea vivet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno, ut in gentibus benedictio Abrahae fieret in Christo Iesu, ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. Fratres, secundum hominem dico, tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat. Abrahae dictae sunt promissiones et semini eius. Non dicit: et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno: et semini tuo, qui est Christus. Hoc autem dico: testamentum confirmatum a Deo, quae post quadringentos et triginta annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem. Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahae autem per repromissionem donavit Deus. Quid igitur lex? Propter transgressionem posita est, donec veniret semen cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. Mediator autem unius non est, Deus autem unus est. Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex quae posset vivificare, vere ex lege esset iustitia. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem quae revelanda erat. Itaque lex pedagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur. At ubi venit fides, iam non sumus sub pedagogo. Omnes enim filii Dei estis per fidem in Christo Iesu. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudeus neque Grecus, non est servus neque liber, non est masculus neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Iesu. Si autem vos Christi, ergo Abrahae semen estis, secundum promissionem heredes. IIII.

Dico autem, quanto tempore heres parvulus est, nihil differt a servo, cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus et actoribus est usque ad praefinitum tempus a patre. Ita et nos cum essemus parvuli sub elementis mundi eramus servientes. At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum Dei reciperemus. Quoniam autem estis filii Dei, misit Deus spiritum filii sui in corda vestra clamantem: Abba pater. Itaque iam non est servus sed filius. Quod si filius, et heres per Deum. Sed tunc quidem ignorantes Deum, his qui natura non sunt dii serviebatis. Nunc autem cum cognoveritis Deum, immo cogniti sitis a Deo, quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa, quibus denuo servire vultis? Dies observatis et menses et tempora et annos. Timeo autem vos ne forte sine causa laboraverim in vobis. Estote sicut et ego, quia et ego sicut vos. Fratres, obsecro vos: nihil me lesistis. Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis iam pridem, et temptationem vestram in carne mea non sprevistis neque respuistis, sed sicut angelum Dei excepistis me, sicut Christum Iesum. Ubi est ergo beatitudo vestra? Testimonium enim perhibeo vobis quia si fieri posset oculos vestros eruissetis et dedissetis mihi. Ergo inimicus vobis factus sum verum dicens vobis? Emulantur vos non bene, sed excludere vos volunt ut illos emulemini. Bonum autem emulamini in bono semper, et non tantum cum presens sum apud vos. Filioli mei, quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis. Vellem autem esse apud vos modo et mutare vocem meam, quoniam confundor in vobis. Dicite mihi qui sub lege vultis esse: legem non legistis? Scriptum est enim quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum de libera.

Sed qui de ancilla secundum carnem natus est, qui autem de libera per repromissionem. Quae sunt per allegoriam dicta. Haec enim sunt duo testamenta: unum quidem in monte Syna in servitutem generans, quae est Agar. Syna enim mons est in Arabia, qui coniunctus est ei quae nunc est Ierusalem, et servit cum filiis suis. Illa autem quae sursum est Ierusalem libera est, quae est mater nostra. Scriptum est enim: Letare sterilis quae non paris, erumpe et clama quae non parturis, quia multi filii deserte magis quam eius quae habet virum. Nos autem fratres secundum Ysaac promissionis filii sumus. Sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus fuerat persequebatur eum qui secundum spiritum, ita et nunc. Sed quid dicit scriptura? Eice ancillam et filium eius. Non enim heres erit filius ancille cum filio libere. Itaque fratres non sumus ancille filii sed libere, qua libertate nos Christus liberavit. State et nolite iterum iugo servitutis contineri. V.

Ecce ego Paulus dico vobis quoniam si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit. Testificor autem rursum omni homini circumcidenti se quoniam debitor est universe legis faciende. Evacuati estis a Christo qui in lege iustificamini, a gratia excidistis. Nos enim spiritu ex fide spem iustitiae expectamus. Nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium, sed fides quae per caritatem operatur. Currebatis bene: quis vos impedivit veritati non obedire? Persuasio haec non est ex eo qui vocat vos. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Ego confido de vobis in Domino quod nihil aliud sapietis. Qui autem conturbat vos portabit iudicium, quicumque est ille. Ego autem fratres si circumcisionem adhuc predico, quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis. Utinam et abscidantur qui vos conturbant. Vos enim in libertatem vocati estis fratres, tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem spiritus servite invicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Quod si invicem mordetis et comeditis, videte ne ab invicem consumamini. Dico autem: Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem. Haec enim invicem adversantur, ut non quaecumque vultis illa faciatis. Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. Manifesta sunt autem opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, emulationes, ire, rixe, dissensiones, secte, invidie, homicidia, ebrietates, comessationes et his similia, quae predico vobis sicut predixi, quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur. Fructus autem spiritus est caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus huiusmodi non est lex. Qui autem sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. Si vivimus spiritu, spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis glorie cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. VI.

Fratres et si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum ne et tu tempteris. Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. Nam si quis existimat se aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit. Opus autem suum probet unusquisque, et sic in semet ipso tantum gloriam habebit et non in altero. Unusquisque enim onus suum portabit. Communicet autem is qui cathezizatur verbo ei qui se

cathezizat in omnibus bonis. Nolite errare. Deus non irridetur. Que e-
nim seminaverit homo hec et metet. quoniam qui seminat in carne
sua de carne et metet corruptionem. Qui autem seminat in
spiritu de spiritu metet vitam eternam. Bonum autem facientes non
deficiamus. tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus
habemus operemur bonum ad omnes. maxime autem ad domesticos
fidei. Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. Quicumque
enim volunt placere in carne. hii cogunt vos circumcidi tantum ut
crucis christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circumciduntur
legem custodiunt. sed volunt vos circumcidi ut in carne
vestra glorientur. Michi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri ihesu
christi per quem michi mundus crucifixus est et ego mundo. In christo
enim ihesu neque circumcisio aliquid valet. neque preputium sed nova creatura.
Et quicumque hanc regulam secuti fuerint pax super illos et
misericordia et super israel dei. De cetero. Nemo michi molestus sit. Ego
enim stigmata domini ihesu in corpore meo porto. Gratia do-
mini nostri ihesu christi cum spiritu vestro fratres. Amen. Prologus in

Ephesii sunt asiani. Epistola ad ephesios.
Hii accepto verbo veritatis perstiterunt in fide
hos collaudat apostolus scribens eis a roma de car-
cere per tychicum diaconum. Epistola ad ephesios.

Paulus apostolus ihesu christi per voluntatem dei
omnibus sanctis qui sunt ephesi et fidelibus in
christo ihesu. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et
domino ihesu christo. Benedictus deus et pater domini no-
stri ihesu christi. qui benedixit nos in omni
benedictione spirituali in celestibus in christo. sicut elegit nos
in ipso ante mundi constitutionem. ut essemus sancti et immaculati
in conspectu eius in caritate. Qui predestinavit nos in adop-
tionem filiorum per ihesum christum in ipsum secundum propositum voluntatis su-
e in laudem glorie gratie sue in qua gratificavit nos in dilecto
filio suo. In quo habemus redemptionem per sanguinem eius
redemptionem peccatorum secundum divitias gratie eius que superhabundavit
in nobis in omni sapientia et prudentia. ut notum faceret nobis
sacramentum voluntatis sue secundum bonum placitum eius quod propo-
suit in eo in dispensatione plenitudinis temporum in-
staurare omnia in christo. que in celis et que in terra sunt in ipso. In
quo et nos sorte vocati sumus predestinati secundum propositum eius
qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue. ut simus in lau-
dem glorie eius nos qui ante speravimus in christo. In quo et vos cum
audissetis verbum veritatis evangelium salutis vestre. In quo
et credentes signati estis spiritu promissionis sancto qui est pignus
hereditatis nostre in redemptionem acquisitionis in laudem
glorie ipsius. Propterea et ego audiens fidem vestram que est in christo
ihesu. et dilectionem in omnes sanctos non cesso gratias agens pro vobis.
memoriam vestri faciens in orationibus meis. ut deus do-
mini nostri ihesu christi pater glorie det vobis spiritum sapientie et revelationis
in agnitione eius illuminatos oculos cordis vestri. ut sciatis
que sit spes vocationis eius. et que divitie glorie hereditatis eius
in sanctis. et que sit supereminens magnitudo virtutis eius
in nos. qui credimus secundum operationem potentie virtutis eius quam
operatus est in christo. suscitans illum a mortuis. et constituens
ad dexteram suam in celestibus supra omnem principatum
et potestatem. et virtutem et dominationem. et omne nomen quod no-
minatur non solum in hoc seculo sed et in futuro. Et omnia subiecit
sub pedibus eius. et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam
que est corpus ipsius et plenitudo eius. qui omnia in omnibus
adimpletur.

Et vos cum essetis mortui in delictis et peccatis vestris in II
quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi huius secundum
principem potestatis aeris huius. spiritus qui nunc operatur in filios
diffidentie. In quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desi-
deriis carnis nostre facientes voluntatem carnis et co-
gitationum. et eramus natura filii ire sicut et ceteri. Deus autem
qui dives est in misericordia propter nimiam caritatem suam
qua dilexit nos. et cum essemus mortui peccatis. convivificavit
nos christo. cuius gratia estis salvati. et conresuscitavit et
consedere fecit in celestibus in christo ihesu ut ostenderet in seculis
supervenientibus habundantes divitias gratie sue in bo-
nitate super nos in christo ihesu in operibus bonis que preparavit

Gratia enim estis salvati per fidem et hoc non ex vobis. Dei enim donum est non ex operibus ut ne quis glorietur. Ipsius enim sumus factura creati in christo ihesu

deus ut in illis ambulemus. Propter quod memores estote quod
aliquando vos qui eratis gentes in carne qui dicebamini
in preputium ab ea que dicitur circumcisio in carne manu
facta. qui eratis illo in tempore sine christo. alienati a conversatione
israel. et hospites testamentorum promissionis. spem non habentes
et sine deo in hoc mundo. Nunc autem in christo ihesu vos qui a-
liquando eratis longe facti estis prope in sanguine christi.
Ipse enim est pax nostra. qui fecit utraque unum. et medium pa-
rietem macerie solvens inimicitias in carne sua.
legem mandatorum decretis evacuans ut duos condat
in semet ipsum in unum novum hominem faciens pacem
et reconciliet ambos in uno corpore deo per crucem interfi-
ciens inimicitias in semet ipso. Et veniens evangeli-
zavit et vobis pacem qui longe fuistis. et pacem
hiis qui prope. quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno
spiritu ad patrem. Ergo iam non estis hospites et advene. Sed es-
tis cives sanctorum et domestici dei. Superedificati super fundamen-
tum apostolorum et prophetarum. ipso summo angulari lapide christo
ihesu. In quo omnis edificatio constructa crescit in templum
sanctum in domino. In quo et vos coedificamini in habitaculum
Huius rei gratia ego | III | dei in spiritu sancto.
paulus vinctus christi ihesu pro vobis gentibus. Si tamen
audistis dispensationem gratie dei que data est michi in vobis
quoniam secundum revelationem notum michi factum est sacramentum si-
cut supra scripsi in brevi prout potestis legentes intel-
ligere prudentiam meam in misterio christi. quod aliis
generationibus non est agnitum filiis hominum sicut nunc revela-
tum est sanctis apostolis eius et prophetis in spiritu esse gentes cohere-
des et concorporales et comparticipes promissionis in christo
ihesu per evangelium cuius factus sum ego minister secundum donum
gratie dei que data est michi secundum operationem virtutis eius. Michi
autem omnium sanctorum minimo data est gratia hec in gentibus e-
vangelizare investigabiles divitias gratie christi. et illu-
minare omnes. que sit dispensatio sacramenti absconditi a
seculis in deo qui omnia creavit. ut innotescat principi-
bus et potestatibus in celestibus per ecclesiam multiformis sa-
pientia dei secundum prefinitionem seculorum quam fecit in christo ihesu
domino nostro. in quo habemus fiduciam et accessum in confiden-
tia per fidem eius. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus
meis pro vobis que est gloria vestra. Huius rei gratia flecto ge-
nua mea ad patrem domini nostri ihesu christi. Ex quo omnis
paternitas in celo et in terra nominatur. ut det vobis secundum
divitias glorie sue virtutem corroborari per spiritum eius
in interiorem hominem christum habitare per fidem in cordi-
bus vestris. In caritate radicati et fundati. ut possi-
tis comprehendere cum omnibus sanctis. que sit latitudo et longi-

tudo et sublimitas et profundum. Scire etiam supereminentem scientie caritatem Christi: ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus, secundum virtutem que operatur in nobis: ipsi gloria in ecclesia et in Christo Ihesu in omnes generationes seculi seculorum. Amen.

IIII

Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in caritate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestre. Unus Dominus, una fides, unum baptisma. Unus Deus et pater omnium, qui super omnes et per omnia et in omnibus nobis. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus. Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et descendit primum in inferiores partes terre? Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes celos, ut impleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in edificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in mensuram etatis plenitudinis Christi: ut iam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrine in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. Veritatem autem facientes in caritate crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus: ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in edificationem sui in caritate. Hoc igitur dico et testificor in Domino, ut iam non ambuletis sicut et gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam que est in illis, propter cecitatem cordis ipsorum. Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitie in operationem immunditie omnis in avaritia. Vos autem non ita didicistis Christum, si tamen illum audistis, et in ipso edocti estis, sicut est veritas in Ihesu. Deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestre, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo: quoniam sumus invicem membra. Irascimini et nolite peccare: sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad edificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Et nolite contristare Spiritum Sanctum Dei in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut et Deus donavit vobis.

V

Estote ergo imitatores Dei sicut filii karissimi: et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos et tradidit se ipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis. Fornicatio autem et omnis immunditia aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo aut stultiloquium aut scurrilitas que ad rem non pertinet: sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote intelligentes quod omnis fornicator aut immundus aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et Dei. Nemo vos seducat inanibus verbis: propter hec enim venit ira Dei in filios diffidentie. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebre, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia et veritate, probantes quid sit beneplacitum Deo: et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem et redarguite. Que enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere. Omnia autem que arguuntur a lumine, manifestantur: omne enim quod manifestatur lumen est. Propter quod dicit: Surge qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus. Videte itaque fratres, quomodo caute ambuletis: non quasi insipientes, sed ut sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes que sit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino: gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Ihesu Christi Deo et patri. Subiecti invicem in timore Christi. Mulieres viris suis subdite sint sicut Domino: quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesie: ipse salvator corporis eius. Sed sicut ecclesia subiecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus. Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit ecclesiam, ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, se ipsum diligit. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit: sed nutrit et fovet eam, sicut et Christus ecclesiam: quia membra sumus corporis eius, de carne eius et de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adherebit uxori sue, et erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo et in ecclesia. Verumtamen et vos singuli unusquisque uxorem suam sicut se ipsum diligat: uxor autem timeat virum.

VI

Filii obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim iustum est. Honora patrem tuum et matrem tuam: quod est mandatum primum in promissione: ut bene sit tibi, et sis longevus super terram. Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros: sed educate illos in disciplina et correptione Domini. Servi obedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate cordis vestri sicut Christo: non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate servientes sicut Domino et non hominibus: scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus sive liber. Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes quia et illorum et vester Dominus est in celis: et personarum acceptio non est apud Deum. De cetero fratres confortamini in Domino, et in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli: quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum

et se ipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret mundans lavacro aque in verbo vite ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam

et se ipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret mundans lavacro aque in verbo vite ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam

et spiritualia nequitiae in caelestibus. Propterea accipite armaturam dei ut possitis resistere in die malo et in omnibus perfecti stare. State ergo succincti lumbos vestros in veritate et induti loricam iustitiae et calciati pedes in praeparatione evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, et galeam salutis adsumite et gladium spiritus quod est verbum dei, per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus sanctis et pro me ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia notum facere mysterium evangelii pro quo legatione fungor in catena ista, ita ut in ipso audeam prout oportet me loqui. Ut autem et vos sciatis quae circa me sunt quid agam omnia vobis nota faciet Tychicus karissimus frater et fidelis minister in domino, quem misi ad vos in hoc ipsum ut cognoscatis quae circa nos sunt et consoletur corda vestra. Pax fratribus et caritas cum fide a deo patre nostro et domino Iesu Christo. Gratia cum omnibus qui diligunt dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione. amen.

Prologus in epistola ad Philippenses.

Philippenses sunt Macedones. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide, nec receperunt falsos apostolos. Hos collaudat apostolus scribens eis a Roma de carcere per Epaphroditum.

Epistola ad Philippenses.

Paulus et Timotheus servi Iesu Christi omnibus sanctis in Christo Iesu qui sunt Philippis cum episcopis et diaconibus. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. Gratias ago deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in evangelio a prima die usque nunc, confidens hoc ipsum quia qui coepit in vobis opus bonum perficiet usque in diem Christi Iesu. Sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis eo quod habeam vos in corde et in vinculis meis et in defensione et confirmatione evangelii socios gaudii mei omnes vos esse. Testis enim mihi est deus quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi. Et hoc oro ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia et in omni sensu, ut probetis potiora, ut sitis sinceres et sine offensa in diem Christi, repleti fructu iustitiae per Iesum Christum in gloriam et laudem dei. Scire autem vos volo fratres quia quae circa me sunt magis ad profectum venerunt evangelii, ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni praetorio et in ceteris omnibus, et plures e fratribus in domino confidentes in vinculis meis abundantius auderent sine timore verbum dei loqui. Quidam quidem et propter invidiam et contentionem, quidam autem et propter bonam voluntatem Christum praedicant. Quidam ex caritate, scientes quoniam in defensionem evangelii positus sum. Quidam autem ex contentione Christum adnuntiant non sincere, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim? dum omnimodo sive per occasionem sive per veritatem Christus adnuntiatur, et in hoc gaudeo sed et gaudebo. Scio enim quia hoc mihi proveniet ad salutem per vestram orationem et subministrationem spiritus Iesu Christi, secundum expectationem et spem meam, quia in nullo confundar sed in omni fiducia sicut semper et nunc magnificabitur Christus in corpore meo sive per vitam sive per mortem. Mihi autem vivere Christus est et mori lucrum. Quod si vivere in carne hic mihi fructus operis est, et quid eligam ignoro. Coartor autem e duobus, desiderium habens dissolvi et esse cum Christo, multo magis melius, permanere in carne necessarium est propter vos. Et hoc confidens scio quia manebo et permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum et gaudium fidei, ut gratulatio vestra abundet in Christo Iesu in me per meum adventum iterum ad vos. Tantum digne evangelio Christi conversamini, ut sive cum venero et videro vos sive absens audiam de vobis quia statis in uno spiritu unanimes conlaborantes fidei evangelii, et in nullo terreamini ab adversariis, quae est illis causa perditionis, vobis autem salutis, et hoc a deo, quia vobis donatum est pro Christo non solum ut in eum credatis sed ut et pro illo patiamini, idem certamen habentes quale et vidistis in me et nunc audistis de me.

II Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solacium caritatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum ut idem sapiatis, eandem caritatem habentes, unianimes idipsum sentientes, nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, non quae sua sunt singuli considerantes sed et ea quae aliorum. Hoc enim sentite in vobis quod et in Christo Iesu, qui cum in forma dei esset non rapinam arbitratus est esse se aequalem deo, sed semet ipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo. Humiliavit semet ipsum factus oboediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et deus illum exaltavit et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur caelestium et terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Itaque karissimi mei sicut semper oboedistis non ut in praesentia mei tantum sed multo magis nunc in absentia mea cum metu et tremore vestram salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate. Omnia autem facite sine murmurationibus et haesitationibus, ut sitis sine querella et simplices filii dei sine reprehensione in medio nationis pravae et perversae, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitae continentes ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri neque in vacuum laboravi. Sed et si immolor supra sacrificium et obsequium fidei vestrae, gaudeo et congratulor omnibus vobis. Idipsum autem et vos gaudete et congratulamini mihi. Spero autem in domino Iesu Timotheum cito me mittere ad vos, ut et ego bono animo sim cognitis quae circa vos sunt. Neminem enim habeo tam unanimem qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. Omnes enim quae sua sunt quaerunt, non quae Iesu Christi. Experimentum autem eius cognoscite, quia sicut patri filius mecum servivit in evangelio. Hunc igitur spero me mittere ad vos mox ut videro quae circa me sunt. Confido autem in domino quoniam et ipse veniam ad vos cito. Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem meum et cooperatorem et conmilitonem meum, vestrum autem apostolum et ministrum necessitatis meae, mittere ad vos. Quoniam quidem omnes vos desiderabat et maestus erat propter quod audieratis illum infirmatum. Nam et infirmatus est usque ad mortem, sed deus misertus est eius, non solum autem eius verum et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. Festinantius ergo misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis et ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum cum omni gaudio in domino et eiusmodi cum honore habetote, quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

III De cetero fratres mei gaudete in domino. Eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium. Videte canes

videte malos operarios videte concisionem. Nos enim sumus circumcisio qui spiritu servimus deo et gloriamur in Christo Ihesu et non in carne fiduciam habentes. Quamquam ego habeam confidentiam et in carne. Si quis alius videtur confidere in carne ego magis circumcisus octavo die ex genere Israhel de tribu Beniamin Hebreus ex Hebreis secundum legem phariseus secundum emulationem persequens ecclesiam dei secundum iustitiam que in lege est conversatus sine querela. Sed que mihi fuerunt lucra hec arbitratus sum propter Christum detrimenta. Verumptamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Ihesu Christi domini mei propter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora ut Christum lucrifaciam et inveniar in illo non habens meam iustitiam que ex lege est sed illam que ex fide est Christi que ex deo est iustitia in fide ad agnoscendum illum et virtutem resurrectionis eius et societatem passionis illius configuratus morti eius si quo modo occurram ad resurrectionem que est ex mortuis. Non quod iam acceperim aut iam perfectus sim sequor autem si quo modo comprehendam in quo et comprehensus sum a Christo Ihesu. Fratres ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem que quidem retro sunt obliviscens ad ea vero que sunt priora extendens me ipsum ad destinatum persequor ad bravium superne vocationis in Christo Ihesu. Quicumque ergo perfecti sumus hoc sentiamus et si quid aliter sapitis et hoc vobis deus revelavit. Verumptamen ad quod pervenimus ut idem sapiamus et in eadem permaneamus regula. Imitatores mei estote fratres et observate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant quos sepe dicebam vobis nunc autem et flens dico inimicos crucis Christi quorum finis interitus quorum deus venter est et gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt. Nostra autem conversatio in celis est unde et salvatorem expectamus dominum nostrum Ihesum Christum qui reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue secundum operationem qua possit et subicere sibi omnia.

IIII

Itaque fratres mei karissimi et desideratissimi gaudium meum et corona mea sic state in domino karissimi. Euchodiam rogo et Sinthicen deprecor id ipsum sapere in domino. Etiam rogo et te germane compar adiuva illas que mecum laboraverunt in evangelio cum Clemente et ceteris adiutoribus meis quorum nomina sunt in libro vite. Gaudete in domino semper iterum dico gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus prope est. Nichil solliciti sitis sed in omni oratione et obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestre innotescant apud deum. Et pax dei que exsuperat omnem sensum custodiat corda vestra et intelligentias vestras in Christo Ihesu domino nostro. De cetero fratres quecumque sunt vera quecumque pudica quecumque iusta quecumque sancta quecumque amabilia quecumque bone fame si qua virtus si qua laus discipline hec cogitate que et didicistis et accepistis et audistis et vidistis in me. Hec agite et deus pacis erit vobiscum. Gavisus sum autem in domino vehementer quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire sicut et sentiebatis occupati autem eratis. Non quasi propter penuriam dico. Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. Scio et humiliari scio et habundare ubique et in omnibus institutus sum et satiari et esurire et habundare et penuriam pati. Omnia possum in eo qui me confortat. Verumptamen bene fecistis communicantes tribulationi mee. Scitis

autem et vos Philippenses quod in principio evangelii quando profectus sum a Macedonia nulla mecum ecclesia communicavit in ratione dati et accepti nisi vos soli quia et Thessalonicam semel et bis in usum mihi misistis. Non quia quero datum sed requiro fructum habundantem in ratione vestra. Habeo autem omnia et habundo repletus sum acceptis ab Epaphrodito que misistis in odorem suavitatis hostiam acceptam placentem deo. Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum secundum divitias suas in gloria in Christo Ihesu. Deo autem et patri nostro gloria in secula seculorum amen. Salutate omnem sanctum in Christo. Salutant vos qui mecum sunt fratres. Salutant vos omnes sancti maxime autem qui de Cesaris domo sunt. Gratia domini nostri Ihesu Christi cum spiritu vestro amen.

Prologus in epistola ad Colocenses

Colocenses et hii sicut Laodicenses sunt Asiani et ipsi preventi erant a pseudoapostolis. Nec ad hos accessit apostolus ipse. Sed et hos per epistolam recorrigit. Audierant enim verbum ab Archippo qui et ministerium in eos accepit. Ergo apostolus iam ligatus scripsit eis ab Epheso per Tychicum dyaconem et Onesimum acolitum.

Epistola ad Colocenses

Paulus apostolus Christi Ihesu per voluntatem dei et Thimotheus frater his qui sunt Colosis sanctis et fidelibus fratribus in Christo Ihesu. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Ihesu Christo. Gratias agimus deo et patri domini nostri Ihesu Christi semper pro vobis orantes audientes fidem vestram in Christo Ihesu et dilectionem quam habetis in sanctos omnes propter spem que reposita est vobis in celis quam ante audistis in verbo veritatis evangelii quod pervenit ad vos sicut et in universo mundo est et fructificat et crescit sicut in vobis ex ea die qua audistis et cognovistis gratiam dei in veritate sicut didicistis ab Epaphra karissimo conservo nostro qui est fidelis pro vobis minister Christi Ihesu qui et manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu. Ideo et nos ex qua die audivimus non cessamus pro vobis orantes et postulantes ut impleamini agnitione voluntatis eius in omni sapientia et intellectu spirituali ut ambuletis digne deo per omnia placentes in omni opere bono fructificantes et crescentes in scientia dei in omni virtute confortati secundum potentiam claritatis eius in omni patientia et longanimitate cum gaudio gratias agentes deo patri qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine qui eripuit nos de potestate tenebrarum et transtulit in regnum filii dilectionis sue in quo habemus redemptionem remissionem peccatorum qui est ymago dei invisibilis primogenitus omnis creature quoniam in ipso condita sunt universa in celis et in terra visibilia et invisibilia sive throni sive dominationes sive principatus sive potestates omnia per ipsum et in ipso creata sunt et ipse est ante omnes et omnia in ipso constant et ipse est caput corporis ecclesie qui est principium primogenitus ex mortuis ut sit in omnibus ipse primatum tenens quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare et per eum reconciliari omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius sive que in terris sive que in celis sunt. Et vos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis nunc autem reconciliavit in corpore carnis eius per mortem exhibere vos sanctos et immaculatos et irreprehensibiles coram ipso si tamen permanetis in fide fundati et stabiles et immobiles a spe evangelii quod

cui factus sum ego paulus minister. Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis et adimpleo ea que desunt passionum christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia

audistis quod predicatum est in universa creatura que sub celo est cuius factus sum ego paulus minister secundum dispensationem dei que data est mihi in vobis ut impleam verbum dei misterium quod absconditum fuit a seculis et generationibus. Nunc autem manifestatum est sanctis eius quibus voluit deus notas facere divitias glorie sacramenti huius in gentibus quod est christus in vobis spes glorie quem nos annuntiamus corripientes omnem hominem et docentes omnem hominem in omni sapientia ut exhibeamus omnem hominem perfectum in christo ihesu. In quo et laboro certando secundum operationem eius quam operatur in me in virtute.

II

Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis et pro hiis qui sunt laodicie et quicumque non viderunt faciem meam in carne ut consolentur corda eorum instructi in caritate et in omnes divitias plenitudinis intellectus in agnitionem misterii dei patris christi ihesu in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi. Hoc autem dico ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam etsi corpore absens sum sed spiritu vobiscum sum gaudens et videns ordinem vestrum et firmamentum eius que in christo est fidei vestre. Sicut ergo accepistis ihesum christum dominum nostrum in ipso ambulate radicati et superedificati in ipso et confirmati in fide sicut et didicistis habundantes in illo in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem falaciam secundum traditionem hominum secundum elementa huius mundi et non secundum christum quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter et estis in illo repleti qui est caput omnis principatus et potestatis in quo et circumcisi estis circumcisione non manu facta in expoliatione corporis carnis sed in circumcisione christi consepulti ei in baptismo in quo et resurrexistis per fidem operationis dei qui suscitavit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis et preputio carnis vestre convivificavit cum illo donans vobis omnia delicta delens quod adversus nos erat cyrographum decreti quod erat contrarium nobis et ipsum tulit de medio affigens illud cruci et expolians principatus et potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu aut in parte diei festi aut neomenie aut sabbatorum que sunt umbra futurorum corpus autem christi. Nemo vos seducat volens in humilitate et religione angelorum que non vidit ambulans frustra inflatus sensu carnis sue et non tenens caput ex quo totum corpus per nexus et coniunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum dei. Si ergo mortui estis cum christo ab elementis huius mundi quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis? Ne tetigeritis neque gustaveritis neque contrectaveritis que sunt omnia in interitu ipso usu secundum precepta et doctrinas hominum que sunt rationem quidem habentia sapientie in superstitione et humilitate et non ad parcendum corpori non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

III

Igitur si consurrexistis cum christo que sursum sunt querite ubi christus est in dextera dei sedens. Que sursum sunt sapite non que super terram. Mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum christo in deo. Cum enim christus apparuerit vita vestra tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate ergo membra vestra que sunt super terram fornicationem et immunditiam libidinem concupiscentiam malam et avaritiam que est simulacrorum servitus propter que venit ira dei super filios incredulitatis in quibus et vos ambulastis aliquando cum viveretis in illis. Nunc autem deponite et vos omnia iram indignationem maliciam blasphemiam turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri invicem expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis et induentes novum eum qui renovatur in agnitionem dei secundum imaginem eius qui creavit eum. Ubi non est masculus et femina gentilis et iudeus circumcisio et preputium barbarus et scita servus et liber sed omnia et in omnibus christus. Induite vos ergo sicut electi dei sancti et dilecti viscera misericordie benignitatem humilitatem modestiam patientiam supportantes invicem et donantes vobismetipsis si quis adversus aliquem habet querelam. Sicut et dominus donavit vobis ita et vos. Super omnia autem hec caritatem habete quod est vinculum perfectionis. Et pax christi exultet in cordibus vestris in qua et vocati estis in uno corpore et grati estote. Verbum christi habitet in vobis habundanter in omni sapientia docentes et commonentes vosmetipsos in psalmis in ymnis et canticis spiritualibus in gratia cantantes in cordibus vestris domino. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere omnia in nomine domini nostri ihesu christi gratias agentes deo patri per ipsum. Mulieres subdite estote viris sicut oportet in domino. Viri diligite uxores vestras et nolite amari esse ad illas. Filii obedite parentibus per omnia. Hoc enim beneplacitum est in domino. Patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros ut non pusillo animo fiant. Servi obedite per omnia dominis carnalibus non ad oculum servientes quasi hominibus placentes sed in simplicitate cordis timentes deum. Quodcumque facitis ex animo operamini sicut domino et non hominibus scientes quod a domino accipietis retributionem hereditatis. Domino christo servite. Qui enim iniuriam facit recipiet id quod inique gessit et non est personarum acceptio apud deum.

IIII

Domini quod iustum est et equum servis prestate scientes quod et vos dominum habetis in celo. Orationi instantes vigilantes in ea in gratiarum actione orantes simul et pro nobis ut deus aperiat nobis hostium sermonis ad loquendum misterium christi propter quod et vinctus sum ut manifestem illud ita ut oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Que circa me sunt omnia vobis nota faciet tichicus karissimus frater et fidelis minister et conservus in domino quem misi ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat que circa vos sunt et consoletur corda vestra cum onesimo karissimo et fideli fratre qui est ex vobis. Qui omnia que hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos aristarcus concaptivus meus et marcus consobrinus barnabe de quo accepistis mandata. Si venerit ad vos excipite illum. Et ihesus qui dicitur iustus qui sunt ex circumcisione. Hii soli adiutores mei in regno dei qui mihi fuerunt solatio. Salutat vos epaphras qui ex vobis est servus christi ihesu semper sollicitus pro vobis in orationibus ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis et pro hiis qui sunt laodicie et qui ierapoli. Salutat vos lucas medicus karissimus et demas. Salutate fratres qui sunt laodicie et nimpham et que in domo eius est ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud vos epistola facite ut et in laodicensium ecclesia legatur et eam que laodicensium est vos legatis. Et dicite archippo. Vide ministerium quod

Facite.

accepisti in domino ut illud impleas. Salutatio mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia domini Ihesu vobiscum. Amen. *Explicit epistola ad colossenses. Incipit prologus in epistola ad thessalonicenses.*

Thessalonicenses sunt Macedones qui accepto verbo veritatis perstiterunt in fide etiam in persecutione civium suorum; praeterea nec receperunt falsos apostolos, nec ea que a falsis apostolis dicebantur. Hos conlaudat apostolus scribens eis ab Athenis per Tychicum et Onesimum. *Explicit prologus. Incipit epistola ad thessalonicenses.*

Paulus et Silvanus et Timotheus ecclesie thessalonicensium in deo patre et domino Ihesu Christo. Gratia vobis et pax. Gratias agimus deo semper pro omnibus vobis memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione, memores operis fidei vestre et laboris et caritatis et sustinentie spei domini nostri Ihesu Christi ante deum et patrem nostrum. Scientes fratres dilecti a deo electionem vestram, quia evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum sed et in virtute et in spiritu sancto et in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis et domini, excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio spiritus sancti, ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia et in Achaia. A vobis enim diffamatus est sermo domini non solum in Macedonia et in Achaia, sed in omni loco fides vestra que est ad deum profecta est, ita ut non sit nobis necesse quicquam loqui. Ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos, et quomodo conversi estis ad deum a simulacris servire deo vivo et vero et expectare filium eius de celis, quem suscitavit ex mortuis, Ihesum qui eripuit nos ab ira ventura.

II

Nam ipsi scitis fratres introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit, sed ante passi et contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis, fiduciam habuimus in deo nostro loqui ad vos evangelium dei in multa sollicitudine. Exhortatio enim nostra non de errore neque de inmunditia neque in dolo, sed sicut probati sumus a deo ut crederetur nobis evangelium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes sed deo qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis, neque in occasione avaritie, deus testis est, nec querentes ab hominibus gloriam neque a vobis neque ab aliis, cum possemus vobis oneri esse ut Christi apostoli; sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios suos; ita desiderantes vos cupide volebamus tradere vobis non solum evangelium dei sed etiam animas nostras, quoniam carissimi nobis facti estis. Memores enim estis fratres laborem nostrum et fatigationem, nocte et die operantes ne quem vestrum gravaremus, predicavimus in vobis evangelium dei. Vos testes estis et deus, quam sancte et iuste et sine querela vobis qui credidistis fuimus, sicut scitis qualiter unumquemque vestrum tamquam pater filios suos deprecantes vos et consolantes testificati sumus, ut ambularetis digne deo qui vocavit vos in suum regnum et gloriam. Ideo et nos gratias agimus deo sine intermissione, quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus dei accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est vere verbum dei, qui operatur in vobis qui credidistis. Vos enim imitatores facti estis fratres ecclesiarum dei que sunt in Iudea in Christo Ihesu, quia eadem passi estis et vos a contribulibus vestris sicut et ipsi a Iudeis, qui et dominum occiderunt Ihesum et prophetas et nos persecuti sunt, et deo non placent et omnibus hominibus adversantur, prohibentes nos gentibus loqui ut salve fiant, ut impleant peccata sua semper; pervenit enim ira dei super illos usque in finem. Nos autem fratres desolati a vobis ad tempus hore, aspectu non corde, abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio, quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus, et semel et iterum, et impedivit nos Sathanas. Que est enim nostra spes aut gaudium aut corona glorie? Nonne vos ante dominum nostrum Ihesum Christum estis in adventu eius? Vos enim estis gloria nostra et gaudium.

III

Propter quod non sustinentes amplius placuit nobis remanere Athenis solis, et misimus Timotheum fratrem nostrum et ministrum dei in evangelio Christi ad confirmandos vos et exhortandos pro fide vestra, ut nemo moveatur in tribulationibus istis. Ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. Nam et cum apud vos essemus predicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est et scitis. Propterea et ego amplius non sustinens misi ad cognoscendam fidem vestram, ne forte temptaverit vos is qui temptat, et inanis fiat labor noster. Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis et annuntiante nobis fidem et caritatem vestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre sicut nos quoque vos, ideo consolati sumus fratres in vobis in omni necessitate et tribulatione nostra per vestram fidem, quoniam nunc vivimus si vos statis in domino. Quam enim gratiarum actionem possumus deo retribuere pro vobis in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante deum nostrum, nocte et die abundantius orantes ut videamus faciem vestram et compleamus ea que desunt fidei vestre? Ipse autem deus et pater noster et dominus noster Ihesus Christus dirigat viam nostram ad vos. Vos autem dominus multiplicet et abundare faciat caritatem vestram in invicem et in omnes, quemadmodum et nos in vobis, ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate ante deum et patrem nostrum in adventu domini nostri Ihesu Christi cum omnibus sanctis eius. Amen.

IIII

De cetero ergo fratres rogamus vos et obsecramus in domino Ihesu, ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo vos oporteat ambulare et placere deo, sic et ambuletis ut habundetis magis. Scitis enim que precepta dederim vobis per dominum Ihesum. Hec est enim voluntas dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore, non in passione desiderii sicut et gentes que ignorant deum, ne quis supergrediatur neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est dominus de his omnibus, sicut prediximus vobis et testificati sumus. Non enim vocavit nos deus in inmunditiam sed in sanctificationem. Itaque qui spernit non hominem spernit sed deum, qui etiam dedit spiritum suum sanctum in vobis. De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis, ipsi enim vos a deo didicistis ut diligatis invicem; etenim facitis illud in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos fratres ut habundetis magis, et operam detis ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris sicut precepimus vobis, et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt, et nullius aliquid desideretis. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Ihesus mortuus est et resurrexit, ita et deus eos qui dormierunt per Ihesum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini, quia nos qui vivimus, qui residui sumus in adventum domini, non preveniemus eos qui dormi-

erunt. Quoniam ipse dominus in iussu et in voce archangeli et in tuba
dei descendet de celo. et mortui qui in christo sunt resurgent pri
mi. Deinde nos qui vivimus qui relinquimur simul rapiemur cum illis
in nubibus obviam christo in aera. et sic semper cum domino erimus. Itaque
consolamini invicem in verbis istis.

V

De temporibus autem et momentis fratres non indigetis ut scribamus
vobis. Ipsi enim diligenter scitis quia dies domini sicut fur in noc
te ita veniet. Cum enim dixerint pax et securitas tunc repentinus eis
superveniet interitus. sicut dolor in utero habenti. et non effugient. Vos
autem fratres non estis in tenebris. ut vos dies illa tamquam fur com
prehendat. omnes enim vos filii lucis estis. et filii diei. non sumus noc
tis neque tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut et ceteri. sed vigile
mus. et sobrii simus. Qui enim dormiunt nocte dormiunt. et qui
ebrii sunt nocte ebrii sunt. Nos autem qui diei sumus sobrii simus in
duti loricam fidei. et caritatis. et galeam spem salu
tis. quoniam non posuit nos deus in iram. sed in acquisitionem salu
tis per dominum nostrum ihesum christum qui mortuus est pro nobis. ut sive
vigilemus sive dormiamus. simul cum illo vivamus. Propter quod conso
lamini invicem. et edificate alterutrum. sicut et facitis. Ro
gamus autem vos fratres. ut noveritis eos qui laborant inter vos et pre
sunt vobis in domino. et monent vos. ut habeatis illos ha
bundantius in caritate propter opus illorum. et pacem habete cum
eis. Rogamus autem vos fratres. corripite inquietos. consolamini
pusillanimes. suscipite infirmos. patientes estote ad
omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat. sed
semper quod bonum est sectamini in invicem. et in omnes. Semper gaude
te. sine intermissione orate. In omnibus gratias agite.
hec est enim voluntas dei in christo ihesu in omnibus vobis. Spiritum nolite
extinguere. Prophetias nolite spernere. omnia autem probate. quod bonum est
tenete. Ab omni specie mala abstinete vos. Ipse autem deus pa
cis sanctificet vos per omnia. ut integer spiritus vester. et anima et corpus
sine querela in adventu domini nostri ihesu christi servetur. Fidelis
est deus qui vocavit vos. qui et faciet. Fratres orate pro vo
bis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos per dominum
ut legatur epistola hec omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri ihesu christi
cum omnibus vobis amen. Prologus in .II. epistola ad thessalonicenses.

Ad thessalonicenses secundam scribit epistolam
apostolus et notum facit eis de temporibus novissimis. et de
adventu adversarii. de deceptione eius. Scribit hanc
epistolam ab athenis per tithicum diaconum et onesimum aco
litum. Epistola .II. ad thessalonicenses.

Paulus et silvanus et thimotheus ecclesie thessalonicensium
in deo patre nostro et domino ihesu christo. Gratia vobis et
pax a deo patre nostro et domino ihesu christo. Gratias
agere debemus semper deo pro vobis fratres. ita ut
dignum est. quoniam supercrescit fides vestra. et habun
dat caritas uniuscuiusque vestrum invicem. ita ut nos ipsi
in vobis gloriemur in ecclesiis dei pro patientia vestra. et fide. et in omnibus per
secutionibus vestris. et tribulationibus quas sustinetis. in exemplum
iusti iudicii dei. ut digni habeamini in regno dei. pro quo
et patimini. Si tamen iustum est apud deum retribuere retributionem
his qui vos tribulant. et vobis qui tribulamini requi
em nobiscum in revelatione domini nostri ihesu christi de celo cum an
gelis virtutis eius. in flamma ignis dantis vindictam
his qui non noverunt deum. et qui non obediunt evangelio do
mini nostri ihesu christi. Qui penas dabunt in interitu eternas a
facie domini. et a gloria virtutis eius. cum venerit glo
rificari in sanctis suis. et admirabilis fieri in omnibus
qui crediderunt. quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo.
In quo et oramus semper pro vobis. ut dignetur vos vocatione
sua vocare deus noster. et impleat omnem voluntatem boni
tatis sue. et opus fidei in virtute. ut clarificetur nomen domini
nostri ihesu christi in vobis. et vos in illo secundum gratiam dei nostri. et domini

II

Rogamus autem vos fratres per adventum ihesu christi
domini nostri ihesu christi. et nostre congregationis in ipsum. ut non
cito moveamini a vestro sensu. neque terreamini. neque per spiritum
neque per sermonem neque per epistolam tamquam per nos missam quasi in
stet dies domini. Ne quis vos seducat ullo modo. quoniam nisi venerit
discessio primum. et revelatus fuerit homo peccati filius perdi
tionis. qui adversatur. et extollitur supra omne quod dicitur deus. aut quod
colitur. ita ut in templo dei sedeat ostendens se tamquam ipse
sit deus. Non retinetis quod cum adhuc essem apud vos hec dice
bam vobis. Et nunc quid detineat scitis. ut reveletur in suo
tempore. Nam misterium iam operatur iniquitatis tantum. ut qui
tenet nunc teneat donec de medio fiat. et tunc revelabitur
ille iniquus quem dominus ihesus interficiet spiritu oris sui. et destruet
illustratione adventus sui. eum cuius est adventus secundum opera
tionem sathane in omni virtute. et signis. et prodigiis men
dacibus. et in omni seductione iniquitatis. his qui pereunt. eo quod
caritatem veritatis non receperunt. ut salvi fierent. Ideo
mittet illis deus operationem erroris. ut credant menda
cio. ut iudicentur omnes qui non crediderunt veritati. sed consen
serunt iniquitati. Nos autem debemus gratias agere deo semper pro vobis
fratres dilecti a deo quod elegit nos deus primitias in salutem
in sanctificatione spiritus et fide veritatis. In qua et vocavit vos
per evangelium nostrum in acquisitionem glorie domini nostri ihesu christi. Ita
que fratres state et tenete traditiones quas didicistis. sive per sermo
nem sive per epistolam nostram. Ipse autem dominus noster ihesus christus et deus
et pater noster qui dilexit nos. et dedit consolationem eternam et
spem bonam in gratia. exhortetur corda vestra. et confirmet
in omni opere et sermone bono.

III

De cetero fratres orate pro nobis ut sermo dei currat et
clarificetur sicut et apud vos. et ut liberemur ab impor
tunis et malis hominibus. Non enim omnium est fides. Fidelis autem dominus est
qui confirmabit vos. et custodiet a malo. Confidimus autem
de vobis in domino. quoniam que precipimus. et facitis. et facietis.
Dominus autem dirigat corda vestra in caritate dei et patientia christi.
Denuntiamus autem vobis fratres in nomine domini nostri ihesu christi. ut
subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. et
non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis. quemadmo
dum oporteat imitari nos. quoniam non inquieti fuimus inter
vos. neque gratis panem manducavimus ab aliquo. sed in
labore. et in fatigatione nocte et die operantes. ne quem ve
strum gravaremus. Non quasi non habuerimus potestatem. sed ut
nosmet ipsos formam daremus vobis ad imitandum nos.
Nam et cum essemus apud vos. hoc denuntiabamus vobis. quoniam si
quis non vult operari non manducet. Audivimus enim inter vos
quosdam ambulare inquiete. nichil operantes. sed curiose a
gentes. His autem qui eiusmodi sunt denuntiamus. et obsecramus
in domino ihesu christo. ut cum silentio operantes. suum panem
manducent. Vos autem fratres nolite deficere benefacientes
in christo ihesu domino nostro. Quod si quis non obedit verbo nostro per
epistolam hunc notate. et non commisceamini cum illo. ut con
fundatur. et nolite quasi inimicum existimare illum. sed corri
pite ut fratrem. Ipse autem dominus pacis det vobis pacem sempi
ternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis. Salutatio

mea manu pauli. Quod est signum in omni epistola. ita scribo. gratia domini
nostri ihesu xpisti cum omnibus vobis amen. Prologus in epistola prima ad thimotheum.

Thimotheum instruit et docet de ordinatione episcopatus
et dyachonii. et omni ecclesiastice discipline scribens ei a
laodicia. Epistola prima ad timotheum.

Paulus apostolus xpisti ihesu secundum imperium dei salva-
toris nostri. et xpisti ihesu spei nostre. thimotheo
dilecto filio in fide. gratia et misericordia. et pax a deo patre
et xpisto ihesu domino nostro. Sicut rogavi te ut
remaneres ephesi cum irem macedoniam. ut denuntiares
quibusdam ne aliter docerent. neque intenderent fabulis et genea-
logiis interminatis. que questiones prestant magis quam edificatio-
nem dei que est in fide. Finis autem precepti est caritas de corde puro
et conscientia bona et fide non ficta. a quibus quidam aberrantes
conversi sunt in vaniloquium volentes esse legis doctores. non intel-
ligentes neque que loquuntur. neque de quibus affirmant. Scimus autem
quia bona est lex. si quis ea legitime utatur. sciens hoc quia lex
iusto non est posita. sed iniustis et non subditis. impiis et peccatori-
bus sceleratis et contaminatis. patricidis et matricidis. homicidis.
et fornicariis masculorum concubitoribus. plagiariis. men-
dacibus. et periuris. et si quid aliud sane doctrine adversatur.
que est secundum evangelium glorie beati dei. quod creditum est mihi. Gratias
ago ei qui me confortavit in xpisto ihesu domino nostro. quia fi-
delem me existimavit ponens in ministerio. Qui prius
blasfemus fui. et persecutor. et contumeliosus. sed misericordiam
dei consecutus sum. quia ignorans feci in incredulitate.
Superhabundavit autem gratia domini nostri cum fide et dilectione que est
in xpisto ihesu. Fidelis sermo. et omni acceptione dignus. quia xpistus
ihesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere. quorum
primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum ut in me primo
ostenderet xpistus ihesus omnem patientiam ad informationem eorum
qui credituri sunt illi in vitam eternam. Regi autem seculorum
inmortali invisibili soli deo honor et gloria in secula seculorum a-
men. Hoc preceptum commendo tibi fili thimothee secundum precedentes
in te prophetias. ut milites in illis bonam militiam habens
fidem et bonam conscientiam. quam quidam repellentes circa fi-
dem naufragaverunt. ex quibus est hymeneus et alexander
quos tradidi sathane ut discant non blasfemare. II
Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes. orationes. postu-
lationes gratiarum actiones pro omnibus hominibus. pro regibus et omnibus
qui in sublimitate constituti sunt. ut quietam et tran-
quillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc
enim bonum est et acceptum coram salvatore nostro deo qui omnes
homines vult salvos fieri. et ad agnitionem veritatis venire.
Unus enim deus unus et mediator dei et hominum homo xpistus ihesus qui de-
dit redemptionem semetipsum pro omnibus. Cuius testimonium tem-
poribus suis confirmatum est. In quo positus sum ego predicator
et apostolus. Veritatem enim dico in xpisto ihesu et non mentior. doctor
gentium in fide et veritate. Volo igitur viros orare in omni
loco. levantes puras manus sine ira et disceptatione. Simili-
ter et mulieres in habitu ornato cum verecundia et sobrietate orna-
tes se non in tortis crinibus. aut auro. aut margaritis.
vel veste preciosa. sed quod decet mulieres promittentes pie-
tatem per bona opera. Mulier in silentio discat cum omni
subiectione. Docere autem mulieri non permitto. neque dominari in vi-
rum. sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est. deinde
eva. et adam non est seductus. mulier autem seducta in
prevaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem
si permanserit in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate.
Fidelis sermo. et omni acceptione plenus. Si quis episco- III
patum desiderat. bonum opus desiderat. Oportet ergo episcopum irrep-
rehensibilem esse. et unius uxoris virum. sobrium. orna-
tum. prudentem. pudicum. hospitalem. doctorem. non
vinolentum. non percussorem. sed modestum. Non litigio-
sum. Non cupidum. sed sue domui bene prepositum. filios habentem
subditos cum omni castitate. Si quis autem domui sue preesse nes-
cit quomodo ecclesie dei diligentiam adhibebit. Non neophitum
ne in superbiam elatus in iudicium incidat dyaboli.
Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab hiis qui foris sunt
ut non in obprobrium incidat et in laqueum dyaboli. Dyacho-
nos similiter pudicos. non bilingues. non multo vino deditos.
Non turpe lucrum sectantes habentes misterium fidei in con-
scientia pura. Et hii autem probentur primum. et sic ministrent nul-
lum crimen habentes. Mulieres similiter pudicas. non detrahentes.
sobrias fideles in omnibus. Dyachones sint unius uxoris vi-
ri. qui filiis suis bene presint et suis domibus. Qui enim bene mi-
nistraverint gradum bonum sibi acquirent. et multam fidu-
ciam in fide que est in xpisto ihesu. Hec tibi scribo fili thimothee
sperans me ad te venire cito. Si autem tardavero ut scias
quomodo oporteat te in domo dei conversari que est ecclesia dei vivi.
columpna et firmamentum veritatis. Et manifeste magnum est
pietatis sacramentum. Quod manifestatum est in carne. iustifica-
tum est in spiritu. apparuit angelis. predicatum est gentibus. cre-
ditum est in mundo. assumptum est in gloria. IIII
Spiritus autem manifeste dicit. quia in novissimis temporibus
discedent quidam a fide. attendentes spiritibus er-
roris et doctrinis demoniorum in ypocrisi loquentium menda-
cium et cauteriatam habentium suam conscientiam. prohibentium nu-
bere. abstinere a cibis quos deus creavit ad percipiendum cum
gratiarum actione fidelibus et hiis qui cognoverunt veritatem. quia
omnis creatura dei bona. et nichil reiciendum quod cum gratiarum actione
percipitur. Sanctificatur enim per verbum dei et orationem. Hec proponens
fratribus bonus eris minister xpisti ihesu enutritus verbis fidei
et bone doctrine quam assecutus es. Ineptas autem et aniles
fabulas devita. Exerce teipsum ad pietatem. Nam
corporalis exercitatio ad modicum utilis est. pietas autem ad
omnia utilis est. promissionem habens vite que nunc est et future.
Fidelis sermo et omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus et
maledicimur. quia speramus in deum vivum. qui est salvator
omnium hominum. maxime fidelium. Precipe hec et doce. Nemo ad-
olescentiam tuam contempnat. sed exemplum esto fide-
lium in verbo. in conversatione. in caritate. in fide. in casti-
tate. Dum venio attende lectioni exhortationi et doctri-
ne. Noli negligere gratiam dei que in te est que data est tibi per
prophetiam cum impositione manuum presbiterii. Hec meditare. in
hiis esto. ut profectus tuus manifestus sit omnibus. Atten-
de tibi et doctrine. insta in illis. Hoc enim faciens. et teipsum
salvum facies et eos qui te audiunt. Seniorem ne
increpaveris. sed obsecra ut patrem. Iuvenes ut fratres.
anus ut matres. Iuvenculas ut sorores in omni casti-
tate. Viduas honora que vere vidue sunt. V
Si qua autem vidua filios aut nepotes habet dis-
cat primum domum suam regere. et mutuam vicem
reddere parentibus. Hoc enim acceptum est coram deo. Que autem
vere vidua est et desolata. speret in deum et instet ob-
secrationibus et orationibus nocte ac die. Nam que in deli-

[deli]ciis est vivens mortua est. Et hec precipe ut irreprehensibiles sint. Si quis autem suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit et est infideli deterior. Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, que fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio pauperes recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. Adolescentiores autem viduas devita. Cum enim luxuriate fuerint in Christo, nubere volunt, habentes dampnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Simul autem et ociose discunt circuire domos; non solum autem ociose, sed et verbose et curiose, loquentes que non oportet. Volo autem iuniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. Iam enim quedam converse sunt retro post sathanam. Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, et non gravetur ecclesia, ut hiis que vere vidue sunt sufficiat. Qui bene presunt presbiteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo et doctrina. Dicit enim scriptura: Non infrenabis os bovi trituranti; et dignus est operarius mercede sua. Adversus presbiterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus vel tribus testibus. Peccantes autem coram omnibus argue, ut et ceteri timorem habeant. Testor coram deo et Ihesu Christo et electis angelis, ut hec custodias sine preiudicio, nichil faciens in alteram partem declinando. Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Te ipsum castum custodi. Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates. Quorundam hominum manifesta peccata sunt, precedentia ad iudicium; quosdam autem subsequuntur. Similiter et facta bona manifesta sunt, et que aliter se habent abscondi non possunt.

VI

Quicumque sunt sub iugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen domini et doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos, non contempnant, quia fratres sunt, sed magis serviant, quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt. Hec doce et exhortare. Si quis aliter docet et non acquiescit sanis sermonibus domini nostri Ihesu Christi, et ei que secundum pietatem est doctrine, superbus est, nichil sciens, sed languens circa questiones et pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidie, contentiones, blasphemie, suspitiones male, conflictationes hominum mente corruptorum, et qui a veritate privati sunt, existimantium questum esse pietatem. Est autem questus magnus pietas cum sufficientia. Nichil enim intulimus in hunc mundum, haut dubium quia nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta et quibus tegamur, hiis contenti sumus. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in temptationem et in laqueum diaboli, et desideria multa et inutilia et nociva, que mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a fide et inseruerunt se doloribus multis. Tu autem, o homo dei, hec fuge; sectare vero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam eternam in qua vocatus es, et confessus bonam confessionem coram multis testibus. Precipio tibi coram deo qui vivificat omnia in Christo Ihesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem, ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum domini nostri Ihesu Christi, quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens, rex regum et dominus dominantium, qui solus habet inmortalitatem et lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest; cui honor et imperium in sempiternum. Amen. Divitibus huius seculi precipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in deo vivo, qui prestat nobis omnia habunde ad fruendum; bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam. O Thimothee, depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates et oppositiones falsi nominis scientie, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Gratia dei tecum. Amen. Explicit. In II epistola ad Timoth.

Item Thimotheo scribit de exhortatione martyrii et omnis regule veritatis, et quid futurum sit novissimis temporibus, et de sua passione, scribens a laodicia. Epistola II ad Thim.

Paulus apostolus Christi Ihesu per voluntatem dei, secundum promissionem vite que est in Christo Ihesu, Thimotheo karissimo filio suo. Gratia, misericordia, pax a deo patre nostro et Christo Ihesu domino nostro. Gratias ago deo meo, cui servio a progenitoribus meis in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac die, desiderans te videre, memor lacrimarum tuarum, ut gaudio implear, recordationem accipiens eius fidei que in te est non ficta, que habitavit primum in avia tua Loyde et matre tua Eunice; certus sum autem quod et in te. Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam dei que est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis deus spiritum timoris, sed virtutis et dilectionis et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium domini nostri Ihesu Christi, neque me vinctum eius, sed collabora evangelio secundum virtutem dei, qui nos liberavit et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum et gratiam que data est nobis in Christo Ihesu ante tempora secularia. Manifestata est autem nunc per illuminationem salvatoris nostri Ihesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam et incorruptionem per evangelium, in quo positus sum ego predicator et apostolus et magister gentium. Ob quam causam etiam hec patior, sed non confundor. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. Formam habe sanorum verborum que a me audisti in fide et in dilectione in Christo Ihesu. Bonum depositum custodi per spiritum sanctum qui habitat in nobis. Scis enim hoc, quod aversi sunt a me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Phigellus et Hermogenes. Det misericordiam dominus Honesiphori domui, quia sepe me refrigeravit et cathenam meam non erubuit; sed cum Romam venisset, sollicite me quesivit et invenit. Det illi dominus invenire misericordiam a deo in illo die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

II

Tu ergo, fili mi, confortare in gratia que est in Christo Ihesu, et que audisti a me per multos testes, hec commenda fidelibus hominibus qui idonei erunt et alios docere. Labora sicut bonus miles Christi Ihesu. Nemo militans deo implicat se secularibus negotiis, ut ei placeat cui se probavit. Nam et qui certat in agone non coronabitur nisi legitime certaverit. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Intellige que dico. Dabit enim tibi dominus in omnibus intellectum. Memor esto dominum Ihesum Christum

resurrexisse a mortuis ex semine David secundum evangelium me
um, in quo laboro usque ad vincula quasi male operans. Sed verbum
Dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo propter electos, ut et
ipsi salutem consequantur, quae est in Christo Ihesu, cum gloria caelesti. Fi
delis sermo. Nam si commortui sumus, et convivemus; si su
stinebimus, et conregnabimus; si negaverimus, et ille negabit
nos; si non credimus, ille fidelis permanet; negare se ipsum non potest.
Haec autem commoneo, testificans coram Deo. Noli verbis contendere:
ad nihilum enim utile est nisi ad subversionem audientium. Sol
licite autem cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium in
confusibilem, recte tractantem verbum veritatis. Profana
autem et vaniloquia devita; multum enim proficiunt ad impieta
tem, et sermo eorum ut cancer serpit; ex quibus est Philetus et Hy
meneus, qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem iam
factam, et subverterunt quorundam fidem. Sed firmum fundamentum
Dei stat, habens signaculum hoc: Cognovit Dominus qui sunt eius; et discedat
ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini. In magna
autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea
et fictilia; et quaedam quidem in honorem, quaedam autem in
contumeliam. Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas
in honorem sanctificatum, et utile Domino, ad omne opus bonum paratum.
Iuvenilia desideria fuge, sectare vero iustitiam, fidem,
caritatem, pacem, cum his qui invocant Dominum de
corde puro. Stultas autem et sine disciplina quaestiones devita,
sciens quia generant lites. Servum autem Domini non oportet litiga
re, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum
modestia corripientem eos qui resistunt veritati, ne
quando Deus det illis paenitentiam ad cognoscendam veritatem,
et resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur
ad ipsius voluntatem.

III

Hoc autem scito, quod in no
vissimis diebus instabunt tempora periculosa, et erunt
homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi,
parentibus non oboedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine
pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benig
nitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amato
res magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem
autem eius abnegantes. Et hos devita. Ex his enim sunt qui
penetrant domos, et captivas ducunt mulierculas one
ratas peccatis, quae ducuntur variis desideriis, semper discentes
et numquam ad scientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum autem
Iannes et Mambres restiterunt Moysi, ita et hii resistunt
veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Sed ultra
non proficient; insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illo
rum fuit. Tu autem assecutus es meam doctrinam, institu
tionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, pa
tientiam, persecutiones, passiones, qualia mihi facta sunt Antiochiae,
Iconii, Lystris; quales persecutiones sustinui, et ex omni
bus eripuit me Dominus. Et omnes qui pie volunt vivere in Christo Ihesu
persecutionem patientur. Mali autem homines et seductores
proficient in peius, errantes et in errorem mittentes.
Tu vero permane in his quae didicisti et credita sunt tibi, sciens
a quo didiceris; et quia ab infantia sacras litteras nosti,
quae te possunt instruere ad salutem per fidem quae est in Christo
Ihesu. Omnis enim scriptura divinitus inspirata utilis est ad
docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum
in iustitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum in
structus.

IIII

Testificor coram Deo et Christo Ihesu,
qui iudicaturus est vivos et mortuos, per adven
tum ipsius et regnum eius: praedica verbum, insta opportune, im
portune; argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctri
na. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt,
sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurien
tes auribus, et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas
autem convertentur. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac e
vangelistae, ministerium tuum imple, sobrius esto. Ego enim
iam delibor, et tempus resolutionis meae instat. Bonum certa
men certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reli
quo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in
illa die iustus iudex; non solum autem mihi, sed et his qui diligunt
adventum eius. Festina ad me venire cito. Demas enim me
dereliquit, diligens hoc saeculum, et abiit Thessalonicam;
Crescens in Galathiam, Titus in Dalmatiam; Lucas
est mecum solus. Marcum assume et adduc tecum; est enim mihi
utilis in ministerium. Tychicum autem misi Ephesum. Penu
lam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer te
cum, et libros, maxime autem membranas. Alexander aerarius
multa mala mihi ostendit; reddet illi Dominus secundum opera eius; quem
et tu devita; valde enim restitit verbis nostris. In prima
mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt;
non illis imputetur. Dominus autem mihi astitit, et confortavit me,
ut per me praedicatio impleatur, et audiant omnes gentes;
et liberatus sum de ore leonis. Liberavit autem me Dominus ab omni
opere malo, et salvum faciet in regnum suum caeleste; cui gloria
in saecula saeculorum. Amen. Saluta Priscam et Aquilam, et Onesifo
ri domum. Erastus autem remansit Chorinthi; Trophimum autem
reliqui infirmum Mileti. Festina ante hiemem ve
nire. Salutat te Eubolus, et Prudens, et Linus, et Claudia,
et fratres omnes. Dominus noster Ihesus Christus cum spiritu tuo. Gratia Dei vobiscum.
Amen.

Prologus in epistola ad Titum.

Titum commonefacit et instruit de constitutione
presbyterii et de spirituali conversatione et hereticis vitandis
qui in scripturis Iudaicis credunt, scribens ei
a Nicopoli.

Epistola ad Titum.

Paulus servus Dei, apostolus autem Ihesu Christi secundum fidem
electorum Dei et agnitionem veritatis quae secundum
pietatem est in spem vitae aeternae, quam
promisit qui non mentitur Deus ante tempora saecula
ria; manifestavit autem temporibus su
is verbum suum in praedicatione quae credita est mihi secundum praeceptum
salvatoris nostri Dei, Tito dilecto filio secundum communem fidem, gratia
et pax a Deo Patre et Christo Ihesu salvatore nostro. Huius rei
gratia reliqui te Cretae, ut ea quae desunt corrigas, et constitu
as per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. Si quis sine
crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in ac
cusatione luxuriae aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine
esse sicut Dei dispensatorem, non superbum, non iracundum, non vi
nolentum, non percussorem, non turpis lucri cupi
dum, sed hospitalem, benignum, prudentem, sobri
um, iustum, sanctum, continentem, amplectentem eum qui
secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit
exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt argu
ere. Sunt enim multi inoboedientes, vaniloqui et seducto
res, maxime qui de circumcisione sunt, quos oportet re
darguere; qui universas domos subvertunt, docentes quae non
oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis, proprius
ipsorum propheta: Cretenses semper menda

res malae bestiae ventris pigri. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure ut sani sint in fide, non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum aversantium se a veritate. Omnia munda mundis; coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum, sed coinquinatae sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abhominati et increduli et ad omne opus bonum reprobi. II

13 Tu autem loquere quae decent sanam doctrinam. Senes ut sobrii sint, pudici et prudentes, sani in fide, in dilectione et patientia. Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non vino multo servientes, bene docentes, ut prudentiam doceant. Adolescentulas ut viros suos ament, filios suos diligant, prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasfemetur verbum Dei. Iuvenes similiter hortare ut sobrii sint. In omnibus te ipsum praebe exemplum bonorum operum in doctrina, in integritate, in gravitate; verbum sanum, irreprehensibile, ut is qui adversus est vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctrinam salvatoris nostri Dei ornent in omnibus. Apparuit enim gratia Dei et salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et saecularia desideria, sobrie et iuste et pie vivamus in hoc saeculo, expectantes beatam spem et adventum gloriae magni Dei et salvatoris nostri Ihesu Christi, qui dedit semet ipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Haec loquere et exhortare et argue cum omni imperio. Nemo te contempnat. III

Admone illos principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem blasfemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Eramus enim aliquando et nos insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis et voluptatibus variis, in malicia et invidia agentes, odibiles, odientes invicem. Cum autem benignitas et humanitas apparuit salvatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiae quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos habunde per Ihesum Christum salvatorem nostrum, ut iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vitae aeternae. Fidelis sermo est, et de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus praeesse qui credunt Deo. Haec sunt bona et utilia hominibus. Stultas autem quaestiones et genealogias et contentiones et pugnas legis devita; sunt enim inutiles et vanae. Hereticum hominem post unam et secundam correptionem devita, sciens quia subversus est qui eiusmodi est, et delinquit, proprio iudicio condempnatus. Cum misero ad te Arteman aut Tithicum, festina ad me venire Nicopolim; ibi enim statui hiemare. Zenam legis peritum et Apollo sollicite praemitte, ut nichil illis desit. Discant autem et nostri bonis operibus praeesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen. Prologus in epistola ad Philemonem.

Philemoni familiares litteras facit pro Onesimo servo eius, scribens ei ab urbe Roma de carcere per supra scriptum Onesimum. Epistola ad Philomonem

Paulus vinctus Christi Ihesu et Thimotheus frater Philemoni dilecto et adiutori nostro, et Apphie sorori karissimae, et Archippo commilitoni nostro, et ecclesiae quae in domo tua est. Gratia vobis et pax a Deo patre nostro et domino Ihesu Christo. Gratias ago Deo meo semper memoriam tui faciens in orationibus meis, audiens caritatem tuam et fidem quam habes in domino Ihesu et in omnes sanctos, ut communicatio fidei tuae evidens fiat in agnitione omnis boni in Christo Ihesu. Gaudium enim magnum habui et consolationem in caritate tua, quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater. Propter quod multam fiduciam habens in Christo Ihesu imperandi tibi quod ad rem pertinet, propter caritatem magis obsecro, cum sis talis ut Paulus senex, nunc autem et vinctus Ihesu Christi. Obsecro te pro meo filio quem genui in vinculis, Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et mihi et tibi utilis, quem remisi tibi. Tu autem illum ut mea viscera suscipe, quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis evangelii. Sine consilio autem tuo nichil volui facere, ut ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. Forsitan enim ideo discessit ad horam a te, ut in aeternum illum reciperes, iam non ut servum, sed pro servo karissimum fratrem, maxime mihi, quanto autem magis tibi et in carne et in domino. Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu, ego reddam, ut non dicam tibi quod et te ipsum mihi debes. Ita frater, ego te fruar in domino; refice viscera mea in Christo. Confidens de obedientia tua scripsi tibi, sciens quoniam et super id quod dico facies. Simul autem et para mihi hospitium; nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Ihesu, Marcus, Aristarcus, Demas, Lucas, adiutores mei. Gratia domini nostri Ihesu Christi cum spiritu vestro. Amen. Prologus in epistola ad Hebreos.

In primis dicendum est cur apostolus Paulus in hac epistola scribendo non servaverit morem suum, ut vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Haec causa est, quod ad eos scribens qui ex circumcisione crediderant, quasi gentium apostolus et non Hebreorum, sciens quoque eorum superbiam suamque humilitatem ipse demonstrans, meritum officii sui noluit anteferre. Nam simili modo etiam Iohannes apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non praetulit. Hanc quoque epistolam fertur apostolus ad Hebreos conscriptam Hebraica lingua misisse, cuius sensum et ordinem retinens Lucas evangelista post excessum beati apostoli Pauli Greco sermone exposuit. Epistola ad Hebreos

Multipharie multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et saecula; qui cum sit splendor gloriae et figura substantiae eius, portansque omnia verbo virtutis suae, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus quanto differentius prae illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium

Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terre dicit et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit qui facit angelos suos spiritus et ministros suos flammam ignis. Ad filium autem thronus tuus deus in seculum seculi virga equitatis virga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem propterea unxit te deus deus tuus oleo exultationis pre participibus tuis. Et tu in principio domine terram fundasti et opera manuum tuarum sunt celi. Ipsi peribunt tu autem permanebis et omnes ut vestimentum veterescent et velut amictum mutabis eos et mutabuntur tu autem idem ipse es et anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando sede a dextris meis quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis.

II

Propterea habundantius oportet observare nos ea que audivimus ne forte effluamus. Si enim qui per angelos dictus est sermo factus est firmus et omnis prevaricatio et inobedientia accepit iustam retributionem mercedis quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem que cum initium accepisset enarrari per dominum ab eis qui audierunt in nos confirmata est contestante deo signis et portentis et variis virtutibus et spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Non enim angelis subiecit orbem terre futurum de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quis dicens quid est homo quod memor es eius aut filius hominis quoniam visitas eum. Minuisti eum paulo minus ab angelis gloria et honore coronasti eum et constituisti eum super opera manuum tuarum omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo enim quod ei omnia subiecit nichil dimisit non subiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei. Eum autem qui modico quam angeli minoratus est videmus Ihesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum ut gratia dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum propter quem omnia et per quem omnia qui multos filios in gloriam adduxerat auctorem salutis eorum per passionem consummare. Qui enim sanctificat et qui sanctificantur ex uno omnes propter quam causam non confunditur fratres eos vocare dicens nuntiabo nomen tuum fratribus meis in medio ecclesie laudabo te. Et iterum ego ero fidens in eum et iterum ecce ego et pueri mei quos dedit michi deus. Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini et ipse similiter participavit eisdem ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium id est diabolum et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. Nusquam enim angelos apprehendit sed semen Abrahe apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari ut misericors fieret et fidelis pontifex ad deum ut repropitiaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse et temptatus potens est et eis qui temptantur auxiliari.

III

Unde fratres sancti vocationis celestis participes considerate apostolum et pontificem confessionis nostre Ihesum qui fidelis est ei qui fecit illum sicut et Moyses in omni domo eius. Amplioris enim glorie iste pre Moyse dignus habitus est quanto ampliorem honorem habet domus qui fabricavit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo. Qui autem omnia creavit deus est. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus in testimonium eorum que dicenda erant. Christus vero tanquam filius in domo sua que domus sumus nos si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus. Quapropter sicut dicit spiritus sanctus hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto ubi temptaverunt me patres vestri probaverunt et viderunt opera mea. Quadraginta annis propter quod offensus fui generationi huic et dixi semper errant corde. Ipsi vero non cognoverunt vias meas quibus iuravi in ira mea si introibunt in requiem meam. Videte fratres ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a deo vivo. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies donec hodie cognominatur ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus si tamen initium substantie eius usque ad finem firmum retineamus dum dicitur hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes exacerbaverunt sed non universi qui profecti sunt ab Egypto per Moysen. Quibus autem offensus est quadraginta annis nonne illis qui peccaverunt quorum cadavera prostrata sunt in deserto. Quibus autem iuravit non introire in requiem ipsius nisi illis qui increduli fuerunt. Et videmus quia non potuerunt introire in requiem ipsius propter incredulitatem.

IIII

Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim et nobis nuntiatum est quemadmodum et illis sed non profuit illis sermo auditus non admixtus fidei ex hiis que audierunt. Ingrediemur enim in requiem qui credidimus quemadmodum dixit sicut iuravi in ira mea si introibunt in requiem meam. Et quidem operibus ab institutione mundi perfectis dixit enim quodam loco de die septima sic et requievit deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest introire quosdam in illam et hii quibus prioribus annuntiatum est non introierunt propter incredulitatem iterum terminat diem quendam hodie in David dicendo post tantum temporis sicut supradictum est hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Nam si eis Ihesus requiem prestitisset nunquam de alia loqueretur posthac die. Itaque relinquitur sabbatismus populo dei. Qui enim ingressus est in requiem eius etiam ipse requievit ab operibus suis sicut a suis deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem ut ne in id ipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim dei sermo et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti et pertingens usque ad divisionem anime ac spiritus compagum quoque et medullarum et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius omnia autem nuda et aperta sunt oculis eius ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit celos Ihesum filium dei teneamus spei nostre confessionem. Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris temptatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratie eius ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

V

Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in hiis que sunt ad deum ut offerat

ferat dona et sacrificia pro peccatis. qui condolere possit his qui ignorant et errant. quoniam et ipse circumdatus est infirmitate. et propterea debet quemadmodum et pro populo ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem sed qui vocatur a deo tamquam aaron. Sic et christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret. sed qui locutus est ad eum filius meus es tu ego hodie genui te. quemadmodum et in alio loco dicit. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. qui in diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum qui possit illum salvum facere a morte cum clamore valido et lacrimis offerens exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum esset filius dei didicit ex his que passus est obedientiam. et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis eterne appellatus a deo pontifex iuxta ordinem melchisedech. De quo nobis grandis sermo et ininterpretabilis ad dicendum. quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus rursus indigetis ut vos doceamini que sint elementa exordii sermonum dei. Et facti estis quibus lacte opus sit non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps expers est sermonis iustitie. parvulus enim est. perfectorum autem est solidus cibus eorum qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. VI

Quapropter intermittentes inchoationis christi sermonem ad perfectionem feramur. non rursum iacientes fundamentum penitentie ab operibus mortuis et fidei ad deum baptismatum doctrine. impositionis quoque manuum ac resurrectionis mortuorum et iudicii eterni. Et hoc faciemus siquidem permiserit deus. Impossibile est enim eos qui semel sunt illuminati. Gustaverunt etiam donum celeste et participes facti sunt spiritus sancti. Gustaverunt nihilominus bonum dei verbum virtutesque seculi venturi et prolapsi sunt rursus renovari ad penitentiam. Rursum crucifigentes sibimet ipsis filium dei et ostentui habentes. Terra enim sepe venientem super se bibens imbrem et generans herbam oportunam illis a quibus colitur accipit benedictionem a deo. proferens autem spinas ac tribulos reproba est et maledicto proxima. Cuius consummatio in combustionem. Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora et viciniora saluti tametsi ita loquimur. Non enim iniustus est deus ut obliviscatur operis vestri et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius qui ministrastis sanctis et ministratis. Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem fidei usque in finem. ut non segnes efficiamini verum imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt promissiones. Abrahe namque promittens deus quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem. iuravit per semetipsum dicens. Nisi benedicens benedicam te et multiplicans multiplicabo te. et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant et omnis controversie eorum finis ad confirmationem est iuramentum. In quo abundantius volens deus ostendere pollicitationis heredibus inmobilitatem consilii sui interposuit iusiurandum. ut per duas res inmobiles quibus impossibile est mentiri deum fortissimum solatium habeamus. Qui confugimus ad tenendam propositam spem. quam sicut anchoram habemus anime tutam ac firmam et incedentem usque ad interiora velaminis ubi precursor pro nobis introivit iesus secundum ordinem melchisedech pontifex factus in eternum.

VII

Hic est melchisedech rex salem sacerdos dei summi qui obviavit abrahe regresso a cede regum et benedixit ei. cui et decimas omnium divisit abraham. primum quidem qui interpretatur rex iustitie. deinde autem et rex salem quod est rex pacis. sine patre sine matre sine genealogia. neque initium dierum neque finem vite habens. assimilatus autem filio dei manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit hic cui et decimas dedit de precipuis abraham patriarcha. Et quidem de filiis levi sacerdotium accipientes mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem id est a fratribus suis. quamquam et ipsi exierint de lumbis abrahe. Cuius autem generatio non annumeratur in eis decimas sumpsit ab abraham et hunc qui habebat repromissiones benedixit. Sine ulla autem contradictione quod minus est a meliore benedicitur. Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt. Ibi autem contestatur quia vivit. et ita ut dictum sit per abraham et levi. Qui decimas accepit decimatus est. adhuc enim in lumbis patris erat quando obviavit ei melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat. populus enim sub ipso legem accepit. quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem melchisedech alium surgere sacerdotem et non secundum ordinem aaron dici. Translato enim sacerdotio necesse est ut et legis translatio fiat. In quo enim hec dicuntur de alia tribu est de qua nullus altari presto fuit. Manifestum est enim quod ex iuda ortus sit dominus noster in qua tribu nihil de sacerdotibus moyses locutus est. Et amplius adhuc manifestum est si secundum ordinem melchisedech exurgat alius sacerdos qui non secundum legem mandati carnalis factus est sed secundum virtutem vite insolubilis. Contestatur enim quoniam tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Reprobatio quidem fit precedentis mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem. nihil enim ad perfectum adduxit lex. Introductio vero melioris spei per quam proximamus ad deum. Et quantum est non sine iureiurando. alii quidem sine iureiurando sacerdotes facti sunt. hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum. Iuravit dominus et non penitebit eum. tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. In tantum melioris testamenti sponsor factus est iesus. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes secundum legem. idcirco quod morte prohiberentur permanere. hic autem eo quod maneat in eternum sempiternum habet sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad deum. semper vivens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex sanctus innocens impollutus segregatus a peccatoribus et excelsior celis factus. qui non habet necessitatem cotidie quemadmodum sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre. deinde pro populi. hoc enim fecit semel seipsum offerendo. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes. Sermo autem iurisiurandi qui post legem est filium in eternum perfectum. VIII

Capitulum autem super ea que dicuntur. talem habemus pontificem qui consedit in dextera sedis magnitudinis in celis sanctorum minister et tabernaculi veri quod fixit dominus et non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur. unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terram nec esset sacerdos. cum essent qui offerrent secundum legem munera. qui exemplari et umbre deserviunt celestium. Sicut responsum est moysi cum consummaret tabernaculum. Vide inquit omnia facito secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte. Nunc autem melius sortitus est ministerium quanto

Filius

et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. Nam si illud prius culpa vacasset, non utique secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus, et consummabo super domum Israel et super domum Iuda testamentum novum, non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de terra Egypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus. Quia hoc est testamentum quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus: dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas; et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum; et non docebit unusquisque proximum suum et unusquisque fratrem suum dicens: Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me a minore usque ad maiorem eorum; quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum iam non memorabor. Dicendo autem novum veteravit prius; quod autem antiquatur et senescit, prope interitum est.

IX

Habuit quidem et prius iustificationes culture et sanctum seculare. Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra et mensa et propositio panum, que dicitur sancta. Post velamentum autem secundum tabernaculum, quod dicitur sancta sanctorum, aureum habens turibulum et archam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron que fronduerat, et tabule testamenti; superque eam erant cherubin glorie obumbrantia propitiatorium, de quibus non est modo dicendum per singula. His vero ita compositis, in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes; in secundo autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine, quem offert pro sua et populi ignorantia: hoc significante Spiritu Sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. Que parabola est temporis instantis, iuxta quam munera et hostie offeruntur, que non possunt iuxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibis et in potibus et variis baptismatibus et iustitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum, id est non huius creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, eterna redemptione inventa. Si enim sanguis hircorum aut taurorum et cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semet ipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. Et ideo novi testamenti mediator est, ut morte intercedente in redemptionem earum prevaricationum que erant sub priori testamento, repromissionem accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est; alioquin nondum valet dum vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo, accipiens sanguinem vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et ysopo, ipsum quoque librum et omnem populum aspersit dicens: Hic est sanguis testamenti quod mandavit ad vos Deus. Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit. Et omnia pene in sanguine secundum legem mundantur, et sine sanguinis effusione non fit remissio. Necesse est ergo exemplaria quidem celestium his mundari, ipsa autem celestia melioribus hostiis quam istis. Non enim in manufacta sancta Iesus introivit, exemplaria verorum, sed in ipsum celum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis; neque ut sepe offerat semet ipsum, quemadmodum pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno; alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione seculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori,

X

Post hoc autem iudicium: sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata; secundo sine peccato apparebit expectantibus se in salutem. Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, per singulos annos eisdem ipsis hostiis quas offerunt indesinenter, numquam potest accedentes perfectos facere; alioquin cessassent offerri, ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores semel mundati. Sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. Impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi; holocaustomata et pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam. Deus, superius dicens, quia hostias et oblationes et holocaustomata pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi, que secundum legem offeruntur. Tunc dixi: Ecce venio ut faciam, Deus, voluntatem tuam. Aufert primum ut sequens statuat. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Et omnis quidem sacerdos presto est cotidie ministrans, et easdem sepe offerens hostias, que numquam possunt auferre peccata. Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei, de cetero expectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos. Contestatur autem nos et Spiritus Sanctus. Postquam enim dixit: Hoc est testamentum quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus, dando leges meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum superscribam eas, et peccatorum et iniquitatum eorum iam non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio est, iam non oblatio pro peccato. Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, quam initiavit nobis viam novam et viventem per velamen, id est carnem suam, et sacerdotem magnum super domum Dei, accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala et abluti corpus aqua munda; teneamus spei nostre confessionem indeclinabilem (fidelis enim est qui repromisit), et consideremus invicem in provocationem caritatis et bonorum operum, non deserentes collectionem nostram sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem. Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia; terribilis autem quedam expectatio iudicii, et ignis emulatio que consumptura est adversarios. Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus est, et Spiritui gratie contumeliam fecerit? Scimus enim qui dixit: Michi vindictam, et ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum suum. Horrendum est incidere in manus Dei viventis. Rememoramini autem pristinos dies, quibus illuminati magnum certamen passionum sustinuistis; et in altero quidem obprobriis et tribulationibus spectaculum facti; in altero autem

socii talis conversantium estis effecti. Nam et vinctis compassi es-
tis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis cog-
noscentes vos habere meliorem et manentem substantiam.
Nolite itaque amittere confidentiam vestram que magnam
habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est, ut voluntatem
dei facientes reportetis promissionem. Adhuc enim mo-
dicum aliquantulum, qui venturus est veniet et non tar-
dabit. Iustus autem meus ex fide vivit. Quod si subtra-
xerit se, non placebit anime mee. Nos autem non sumus subtractio-
nis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem anime. XI
Est enim fides sperandarum substantia rerum, argumentum non ap-
parentium. In hac enim testimonium consecuti sunt se-
nes. Fide intelligimus aptata esse secula verbo dei, ut
ex invisibilibus visibilia fierent. Fide plurimam hosti-
am Abel quam Cayn obtulit deo, per quam consecutus est esse iustus,
testimonium perhibente muneribus eius deo, et per illam de-
functus adhuc loquitur. Fide Enoch translatus est ne videret
mortem, et non inveniebatur quia transtulit illum deus.
Ante translationem enim habuit testimonium placuisse deo. Si-
ne fide autem impossibile est placere deo. Credere enim oportet
accedentem ad deum quia est, et inquirentibus se remune-
rator sit. Fide Noe responso accepto de hiis que adhuc
non videbantur metuens aptavit archam in salutem
domus sue, per quam dampnavit mundum, et iustitie que per fidem
est heres est institutus. Fide qui vocatur Abraham obedivit
in locum exire quem accepturus erat in hereditatem, et exiit
nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromissio-
nis tamquam in aliena, in casulis habitando cum Ysaac et
Iacob coheredibus repromissionis eiusdem. Expectabat enim fun-
damenta habentem civitatem, cuius artifex et conditor deus.
Fide et ipsa Sara sterilis virtutem in conceptione seminis accepit
et preter tempus etatis, quoniam fidelem credidit esse eum qui repromi-
serat. Propter quod et ab uno orti sunt, et hoc emortuo, tamquam
sidera celi in multitudine, et sicut harena que est
ad horam maris innumerabilis. Iuxta fidem de-
functi sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed a lon-
ge eas aspicientes et salutantes, et confitentes quia
peregrini et hospites sunt super terram. Qui enim hec dicunt sig-
nificant se patriam inquirere. Et si quidem ipsius meminis-
sent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi. Nunc
autem meliorem appetunt, id est celestem. Ideo non confunditur deus
vocari deus eorum, paravit enim illis civitatem. Fide obtu-
lit Abraham Ysaac cum temptaretur, et unigenitum
offerebat in quo susceperat promissiones, ad quem dictum
est quia in Ysaac vocabitur tibi semen, arbitrans quia
et a mortuis suscitare eum potens est deus. Unde eum et
in parabolam accepit. Fide et de futuris benedixit Y-
saac Iacob et Esau. Fide Iacob moriens singulos
filios Ioseph benedixit, et adoravit fastigium virge
eius. Fide Ioseph moriens de profectione filiorum Israel me-
moratus est, et de ossibus suis mandavit. Fide Mo-
yses natus celatus est mensibus tribus a parentibus suis, eo
quod vidissent elegantem infantem, et non timuerunt
regis edictum. Fide Moyses grandis effectus negavit
se esse filium filie Pharaonis, magis eligens affligi cum
populo dei quam temporalis peccati habere iocunditatem, maiores divi-
tias estimans thesauro Egiptiorum inproperium Christi. Aspici-
ebat enim in remunerationem. Fide reliquit Egiptum,
non veritus animositatem regis. Invisibilem enim tamquam videns
sustinuit. Fide celebravit pascha et sanguinis effusionem,
ne qui vastabat primitiva Egyptiorum tangeret eos. Fide
transierunt mare rubrum tamquam per aridam terram, quod experti
Egyptii devorati sunt. Fide muri Iericho corruerunt
circuitu dierum vii. Fide Raab meretrix non periit cum incre-
dulis excipiens exploratores cum pace. Et quid adhuc dicam?
Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac,
Samson, Iepte, David et Samuel, et aliis prophetis, qui per fidem
vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repro-
missiones, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impe-
tum ignis, effugaverunt aciem gladii, convaluerunt
de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verte-
runt exterorum. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos
suos. Alii autem distenti sunt, non suscipientes re-
demptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem.
Alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula et car-
ceres. Lapidati sunt, secti sunt, temptati sunt, in occisio-
ne gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in pel-
libus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus
non erat mundus, in solitudinibus errantes, in mon-
tibus et in speluncis et in cavernis terre. Et hii omnes testimoni-
o fidei probati inventi sunt, non acceperunt repro-
missionem, deo pro nobis melius aliquid providente,
ut non sine nobis consummarentur. XII
Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium,
deponentes omne pondus et circumstans nos peccatum, per pa-
tientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicien-
tes in auctorem fidei et consummatorem Ihesum, qui pro propo-
sito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione con-
tempta, atque in dextera sedis dei sedet. Recogitate
enim eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semet-
ipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris defici-
entes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis ad-
versus peccatum repugnantes, et obliti estis consolationis
que vobis tamquam filiis loquitur dicens: Fili mi, noli negli-
gere disciplinam domini, neque fatigeris dum ab eo argu-
eris. Quem enim diligit dominus castigat, flagellat autem
omnem filium quem recipit. In disciplina perseverate,
tamquam filiis vobis offert se deus. Quis enim filius quem
non corripiat pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius
participes facti sunt omnes, ergo adulteri et non filii estis. Deinde
quidem patres carnis nostre habuimus eruditores et reveba-
mur eos. Non multo magis obtemperabimus patri spirituum
et vivemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum volun-
tatem suam erudiebant nos. Hic autem ad id quod
utile est in recipiendo sanctificationem eius. Omnis autem dis-
ciplina in presenti quidem videtur non esse gaudii sed meroris,
postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam red-
det iustitie. Propter quod remissas manus et soluta genua
erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non
quis claudicans erret, magis autem sanetur. Pacem
sequimini cum omnibus et sanctimoniam sine qua nemo
videbit deum, contemplantes ne quis desit gra-
tie dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans
impediat, et per illam inquinentur multi, ne quis
fornicator aut prophanus ut Esau, qui propter unam
escam vendidit primogenita sua. Scitote enim

quia et postea cupiens hereditare benedictionem reprobatus est. Non enim invenit paenitentiae locum, quamquam cum lacrimis inquisisset eam. Non enim accessistis ad tractabilem et accensibilem ignem et turbinem et caliginem et procellam et tubae sonum et vocem verborum, quam qui audierunt excusaverunt se, ne eis fieret verbum. Non enim portabant quod dicebatur: Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur: Moyses dixit: Exterritus sum et tremebundus. Sed accessistis ad Sion montem et civitatem Dei viventis, Ierusalem caelestem, et multorum milium angelorum frequentiam, et ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in caelis, et iudicem omnium Deum, et spiritus iustorum perfectorum, et testamenti novi mediatorem Iesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel. Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt recusantes eum qui super terram loquebatur, multo magis nos qui de caelis loquentem nobis avertimus. Cuius vox movit terram tunc; nunc autem repromittit dicens: Adhuc semel et ego movebo non solum terram sed et caelum. Quod autem adhuc semel dicit, declarat mobilium translationem tamquam factorum, ut maneant ea quae sunt immobilia. Itaque regnum immobile suscipientes habemus gratiam, per quam serviamus placentes Deo cum metu et reverentia. Etenim Deus noster ignis consumens est. XIII

Caritas fraternitatis maneat in vobis. Et hospitalitatem nolite oblivisci; per hanc enim placuerunt quidam angelis hospitio receptis. Mementote vinctorum tamquam simul vincti, et laborantium tamquam et ipsi in corpore morantes. Honorabile connubium in omnibus et thorus immaculatus; fornicatores enim et adulteros iudicabit Deus. Sint mores sine avaritia, contenti praesentibus; ipse enim dixit: Non te deseram neque derelinquam. Ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Mementote praepositorum vestrorum qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conversationis imitamini fidem. Iesus Christus heri et hodie, ipse et in saecula. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Optimum enim est gratia stabilire cor, non escis, quae non profuerunt ambulantibus in eis. Habemus altare de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deserviunt. Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. Propter quod et Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium eius portantes. Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est fructum labiorum confitentium nomini eius. Beneficientiae autem et communionis nolite oblivisci; talibus enim hostiis promeretur Deus. Obedite praepositis vestris et subiacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant et non gementes; hoc enim non expedit vobis. Orate pro nobis. Confidimus enim quia bonam conscientiam habemus, in omnibus bene volentes conversari. Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius restituar vobis. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium in sanguine testamenti aeterni, dominum nostrum Iesum Christum, aptet vos in omni bono, ut faciatis voluntatem eius, faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum, cui est gloria in saecula saeculorum. Amen. Rogo autem vos, fratres, ut sufferatis verbum solacii; etenim perpaucis scripsi vobis. Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum, cum quo si celerius venerit videbo vos. Salutate omnes praepositos vestros et omnes sanctos. Salutant vos fratres de Italia. Gratia cum omnibus vobis. Amen. Prologus.

Lucas Antiochensis natione Syrus, cuius laus in evangelio canitur, apud Antiochiam medicinae artis egregius, et apostolorum Christi discipulus, postea usque ad confessionem Pauli secutus apostolum, sine crimine in virginitate permanens Deo maluit servire. Qui LXXIIII annorum obiit in Bithynia plenus Spiritu Sancto. Hic cum iam scripta essent evangelia, Spiritu Sancto instigante in Achaiae partibus evangelium scribens Graecis fidelibus incarnationem Domini fideli narratione ostendit, eumdem ex stirpe David descendisse monstravit. Cui non immerito potestas scribendi actus apostolorum in ministerio datur, ut Deo in Deum pleno et filio perditionis exstincto, oratione ab apostolis facta, sorte Domini electionis numerus compleretur, sicque Paulus consummationem apostolicis actibus daret, quem diu contra stimulum calcitrantem Dominus elegisset. Quod legentibus et requirentibus Deum breviter voluit ostendere sermone, quam plurimum ad fastidientibus prodesse, sciens quod operantem agricolam oportet de suis fructibus edere. Quam gratia divina subsecuta est, ut non solum corporibus sed et animabus eius proficeret medicina.

Actus apostolorum.

Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quae coepit Iesus facere et docere usque in diem qua praecipiens apostolis per Spiritum Sanctum quos elegit assumptus est. Quibus et praebuit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis per dies XL apparens eis et loquens de regno Dei. Et convescens praecepit eis ab Ierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris quam audistis per os meum. Quia Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto non post multos hos dies. Igitur qui convenerant interrogabant eum dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate. Sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus Sancti in vos, et eritis mihi testes in Ierusalem et in omni Iudaea et Samaria et usque ad ultimum terrae. Et cum haec dixisset, videntibus illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in caelum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui et dixerunt: Viri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? Hic Iesus qui assumptus est a vobis in caelum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in caelum. Tunc reversi sunt in Ierusalem a monte qui vocatur Oliveti, qui est iuxta Ierusalem sabbati habens iter. Et cum introissent in cenaculum ascenderunt, ubi manebant Petrus et Iohannes, Iacobus et Andreas, Philippus et Thomas, Bartholomeus et Mattheus, Iacobus Alphei et Simon Zelotes et Iudas Iacobi. Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre Iesu et fratribus eius. In diebus illis exsurgens Petrus in medio fratrum dixit. Erat autem turba hominum

De publica [illegible] apostolorum

Hec est [illegible] in libro actuum apostolorum [illegible] publicator veritatis per apostolos [illegible]

[illegible] medicina [illegible]

fere centum viginti. Viri fratres oportet impleri scripturam quam praedixit
spiritus sanctus per os David de Iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum
qui connumeratus erat in nobis et sortitus est sortem ministe-
rii huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis et suspensus
crepuit medius et diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum
est omnibus habitantibus in Ierusalem ita ut appellaretur ager ille lin-
gua eorum acheldemach hoc est ager sanguinis. Scrip-
tum est enim in libro psalmorum: fiat commoratio eorum deserta et non
sit qui habitet in ea et episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo
ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore quo intra-
vit et exivit inter nos dominus Iesus incipiens a baptismate
Iohannis usque in diem qua assumptus est a nobis testem
resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt duos
Ioseph qui vocabatur Barsabas qui cognominatus est Iustus
et Mathiam. Et orantes dixerunt: Tu domine qui nosti cor-
da omnium ostende quem elegeris ex his duobus unum accipere
locum ministerii huius et apostolatus de quo praevaricatus est Iudas
ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis et cecidit
sors super Mathiam et annumeratus est cum undecim apostolis. II
Et cum complerentur dies pentecostes erant omnes discipuli
pariter in eodem loco. Et factus est repente sonus de caelo
tamquam advenientis spiritus vehementis et replevit totam
domum ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertitae
linguae tamquam ignis seditque supra singulos eorum et re-
pleti sunt omnes spiritu sancto et coeperunt loqui variis linguis
prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in Ierusalem ha-
bitantes Iudaei viri religiosi ex omni natione quae sub caelo
est. Facta autem hac voce convenit multitudo et mente confusa
est quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquen-
tes. Stupebant autem omnes et mirabantur dicentes admiran-
tes: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur Galilaei sunt?
Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam suam
in qua nati sumus? Parthi et Medi et Elamitae et qui
habitant Mesopotamiam Iudaeam et Cappadociam
Pontum et Asiam Frygiam et Pamphiliam Aegyptum
et partes Libiae quae est circa Cyrenen et advenae Romani
Iudaei quoque et proselyti Cretes et Arabes audivimus
eos loquentes nostris linguis magnalia Dei. Stupebant
autem omnes et mirabantur dicentes: Quidnam vult hoc esse?
Alii autem irridebant dicentes quia musto pleni sunt. Stans
autem Petrus cum undecim elevavit vocem suam et locutus
est eis: Viri Iudaei et qui habitatis Ierusalem universi hoc
vobis notum sit et auribus percipite verba mea. Non
enim sicut vos aestimatis hii ebrii sunt cum sit hora diei ter-
tia. Sed hoc est quod dictum est per prophetam Iohel: Et erit in novis-
simis diebus dicit dominus effundam de spiritu meo super
omnem carnem et prophetabunt filii vestri et filiae vestrae et iuve-
nes vestri visiones videbunt et seniores vestri somnia som-
niabunt. Et quidem super servos meos et ancillas meas in
diebus illis effundam de spiritu meo et prophetabunt et dabo prodi-
gia in caelo sursum et signa in terra deorsum sangui-
nem et ignem et vaporem fumi. Sol convertetur in te-
nebras et luna in sanguinem antequam veniat dies
domini magnus et manifestus. Et omnis quicumque invocaverit
nomen domini salvus erit. Viri Israhelitae audite verba haec. Ie-
sum Nazarenum virum approbatum a deo in vobis virtu-
tibus et prodigiis et signis quae fecit deus per illum in me-
dio vestri sicut vos scitis. Hunc definito consilio et prae-
scientia dei traditum per manus iniquorum affligentes interemistis quem
deus suscitavit solutis doloribus inferni. Iuxta quod impos-
sibile erat teneri illum ab eo. David enim dicit in eum: Provi-
debam dominum coram me quoniam a dextris meis est ne com-
movear. Propter hoc laetatum est cor meum et exultavit lin-
gua mea. Insuper et caro mea requiescet in spe. Quoniam non
derelinques animam meam in inferno nec dabis sanctum tu-
um videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitae re-
plebis me iocunditate cum facie tua. Viri fratres liceat au-
denter dicere ad vos de patriarcha David quoniam defunctus est et sepul-
tus est et sepulchrum eius est apud nos usque in hodiernum diem.
Propheta igitur cum esset et sciret quia iureiurando iurasset illi deus
de fructu lumbi eius sedere super sedem eius providens locutus est
de resurrectione Christi quia neque derelictus est in inferno neque caro eius vidit cor-
ruptionem. Hunc Iesum resuscitavit deus cui omnes nos tes-
tes sumus. Dextera igitur dei exaltatus et promissione spiritus sancti accep-
ta a patre effudit hunc quem vos videtis et auditis. Non enim David
ascendit in caelum. Dicit autem ipse: Dixit dominus domino meo sede
a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum
pedum tuorum. Certissime sciat ergo omnis domus Israhel quia et dominum
eum et Christum fecit deus hunc Iesum quem vos crucifixistis. His
auditis compuncti sunt corde et dixerunt ad Petrum et ad reliquos
apostolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ait ad illos:
Paenitentiam inquit agite et baptizetur unusquisque vestrum in nomine
Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum et accipietis donum
spiritus sancti. Vobis enim est repromissio et filiis vestris et omnibus qui longe
sunt quoscumque advocaverit dominus deus noster. Aliis etiam verbis plu-
rimis testificatus est et exhortabatur eos dicens: Salvamini
a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem eius bapti-
zati sunt et appositae sunt in die illa animae circiter tria milia.
Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum et communicatione fractionis
panis et orationibus. Fiebat autem omni animae timor. Multa quoque
prodigia et signa per apostolos in Ierusalem fiebant et metus erat
magnus in universis. Omnes etiam qui credebant erant pariter et habe-
bant omnia communia. Possessiones et substantias vendebant et divide-
bant omnia omnibus prout cuique opus erat. Cotidie quoque perdurantes
unanimiter in templo et frangentes circa domos pa-
nem sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis
collaudantes deum et habentes gratiam ad omnem plebem.
Dominus autem augebat qui salvi fierent cotidie in id-
Petrus autem et Iohannes ascendebant III ipsum
in templum ad horam orationis nonam. Et quidam
vir qui erat claudus ex utero matris suae baiulabatur quem po-
nebant cotidie ad portam templi quae dicitur Speciosa ut
peteret elemosynam ab introeuntibus in templum. Is cum vidisset
Petrum et Iohannem incipientes introire in templum roga-
bat ut elemosynam acciperet. Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne
dixit: Respice in nos. At ille intendebat in eos sperans
se aliquid accepturum ab eis. Petrus autem dixit: Argen-
tum et aurum non est mihi. Quod autem habeo hoc tibi do. In nomine Iesu
Christi Nazareni surge et ambula. Et apprehensa manu eius
dextera allevavit eum et protinus consolidatae sunt bases eius et
plantae. Et exiliens stetit et ambulabat et intravit
cum illis in templum ambulans et exiliens et laudans
deum. Et vidit omnis populus eum ambulantem et laudantem
deum. Cognoscebant autem illum quoniam ipse erat qui ad elemosynam
sedebat ad Speciosam portam templi et impleti
sunt stupore et extasi in eo quod contigerat illi. Cum au-

tenet autem Petrum et Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum
quae appellatur Salomonis stupentes. Videns autem Petrus respondit ad
populum: Viri Israhelitae quid miramini in hoc, aut nos quid in
tuemini quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc am
bulare? Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Iacob, Deus patrum nostro
rum glorificavit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis et
negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti.
Vos autem sanctum et iustum negastis, et petistis virum homicidam
donari vobis. Auctorem vero vitae interfecistis, quem Deus susci
tavit a mortuis, cuius nos testes sumus. Et in fide nominis eius
hunc quem vos vidistis et nostis confirmavit nomen eius, et fi
des quae per eum est dedit integram sanitatem istam in
conspectu omnium vestrum. Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fe
cistis sicut et principes vestri. Deus autem quae praenuntiavit per os omnium
prophetarum pati Christum suum sic implevit. Paenitemini igitur
et convertimini ut deleantur peccata vestra, ut cum venerint tem
pora refrigerii a conspectu Domini, et miserit eum qui praedicatus est
vobis Iesum Christum, quem oportet quidem caelum recipere usque in tem
pora restitutionis omnium, quae locutus est Deus per os sanctorum suorum
a saeculo prophetarum. Moyses quidem dixit: Quoniam prophetam susci
tabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris, tamquam me
ipsum audietis iuxta omnia quaecumque locutus fuerit vobis. Erit
autem omnis anima quae non audierit prophetam illum exterminabitur
de plebe. Et omnes prophetae a Samuel et deinceps qui locuti sunt
annuntiaverunt dies istos. Vos autem estis filii prophetarum et testa
menti quod disposuit Deus ad patres vestros dicens ad Abraham:
Et in semine tuo benedicentur omnes familiae terrae. Vobis primum Deus
suscitans filium suum misit eum benedicentem vobis, ut con
vertat se unusquisque a nequitia sua.

IIII

Loquentibus autem illis ad populum supervenerunt sacerdotes et ma
gistratus templi et Sadducaei, dolentes quod docerent populum
et annuntiarent in Iesum resurrectionem ex mortuis. Et iniecerunt
in eos manus, et posuerunt eos in custodiam usque in cra
stinum. Erat autem iam vespera. Multi autem eorum qui audierant ver
bum crediderunt; et factus est numerus eorum .v. milia. Factum est
autem in crastinum ut congregarentur principes eorum et seni
ores et scribae in Ierusalem, et Annas princeps sacerdo
tum et Caiphas et Iohannes et Alexander et quotquot erant
de genere sacerdotali. Et statuentes eos in medio inter
rogabant: In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc
vos? Tunc repletus Spiritu Sancto Petrus dixit ad eos: Princi
pes populi et seniores audite. Si nos hodie diiudicamur in be
nefacto hominis infirmi, in quo iste salvus factus est, no
tum sit omnibus vobis et omni plebi Israhel, quia in nomine Domini nostri
Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus
suscitavit a mortuis, in hoc iste adstat coram vobis sa
nus. Hic est lapis qui reprobatus est a vobis aedificantibus,
qui factus est in caput anguli. Et non est in alio aliquo sa
lus. Nec enim aliud nomen est sub caelo datum hominibus in quo
oporteat nos salvos fieri. Videntes autem Petri constantiam
et Iohannis, comperto quod homines essent sine litteris et idiotae, ad
mirabantur, et cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant. Ho
minem quoque videntes stantem cum eis qui curatus fu
erat, nihil poterant contradicere. Iusserunt autem eos foras extra concilium
secedere, et conferebant ad invicem dicentes: Quid faciemus
hominibus istis? Quoniam quidem notum signum factum est per eos omnibus habitan
tibus Ierusalem, manifestum est, et non possumus negare. Sed
ne amplius divulgetur in populum, comminemur eis ne ultra
loquerentur in nomine hoc ulli hominum. Et vocantes eos denuntiaverunt
ne omnino loquerentur neque docerent in nomine Iesu. Petrus vero et
Iohannes respondentes dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei
vos potius audire quam Deum, iudicate. Non enim possumus quae
vidimus et audivimus non loqui. At illi comminantes dimiserunt
eos, non invenientes quomodo punirent eos propter populum, quia omnes
clarificabant id quod factum erat in eo quod acciderat. An
norum enim erat amplius .xl. homo in quo factum fuerat signum istud
sanitatis. Dimissi autem venerunt ad suos, et annuntiaverunt
eis quanta ad eos principes sacerdotum et seniores dixissent.
Qui cum audissent unanimiter levaverunt vocem ad
Deum et dixerunt: Domine tu qui fecisti caelum et terram, mare
et omnia quae in eis sunt, qui Spiritu Sancto per os patris nostri David pueri tui
dixisti: Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt
inania? Adstiterunt reges terrae, et principes convenerunt in unum
adversus Dominum et adversus Christum eius. Convenerunt enim vere
in civitate ista adversus Dominum et adversus Christum eius. Con
venerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tu
um Iesum quem unxisti Herodes et Pontius Pilatus cum gentibus
et populis Israhel facere quae manus tua et consilium tuum decre
verunt fieri. Et nunc Domine respice in minas eorum, et da ser
vis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum, in eo quod
manum tuam extendas ad sanitates et signa et prodi
gia fieri per nomen sancti filii tui Iesu. Et cum orassent mo
tus est locus in quo erant congregati, et repleti sunt omnes
Spiritu Sancto et loquebantur verbum Dei cum fiducia. Multitudinis
autem credentium erat cor unum et anima una. Nec quisquam
eorum quae possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis
omnia communia. Et virtute magna reddebant apostoli testi
monium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri, et gratia mag
na erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat
inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domo
rum erant vendentes afferebant pretia eorum quae ven
debant, et ponebant ante pedes apostolorum. Dividebatur
autem singulis prout cuique opus erat. Ioseph autem qui cog
nominatus est Barnabas ab apostolis, quod est interpretatum filius
consolationis, Levites Cyprius genere, cum haberet agrum ven
didit eum, et attulit pretium et posuit ante pedes apostolorum.

V

Vir autem quidam nomine Ananias cum Saphira
uxore sua vendidit agrum, et fraudavit de pretio
agri conscia uxore sua, et afferens partem quandam ad pe
des apostolorum posuit. Dixit autem Petrus: Anania, cur temp
tavit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto et frau
dare de pretio agri? Nonne manens tibi manebat
et venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in
corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo.
Audiens autem Ananias haec verba cecidit et expiravit. Et
factus est timor magnus super omnes qui audierunt. Surgen
tes autem iuvenes amoverunt eum, et efferentes sepelie
runt. Factum est autem quasi horarum trium spatium, et ux
or ipsius nesciens quod factum fuerat introivit. Respondit
autem ei Petrus: Dic mihi mulier, si tanti agrum ven
didistis? At illa dixit: Etiam tanti. Petrus autem
ad eam: Quid utique convenit vobis temptare Spiritum
Domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum ad ostium,
et efferent te. Confestim cecidit ad pedes eius et ex
piravit. Intrantes autem iuvenes invenerunt eam
mortuam, et extulerunt et sepelierunt ad virum suum.

Et factus est timor magnus in uniuersa ecclesia et in omnes qui au-
dierunt hec. Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia mul-
ta in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis.
Ceterorum autem nemo audebat coniungere se illis, sed magnificabat
eos populus. Magis autem augebatur in domino credentium multitu-
do uirorum ac mulierum, ita ut in plateas eicerent infir-
mos et ponerent in lectulis et grabatis, ut uenientes Pe-
tro saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum et liberarentur
ab infirmitatibus suis. Concurrebat autem et multitudo uicinarum ci-
uitatum Ierusalem afferentes egros et uexatos a spiritibus
inmundis, qui curabantur omnes. Exurgens autem princeps
sacerdotum et omnes qui cum illo erant, que est heresis Saduceorum, reple-
ti sunt zelo et iniecerunt manus in apostolos et posuerunt eos in cus-
todia publica. Angelus autem domini per noctem aperiens ianuas
carceris et educens eos dixit: Ite et stantes
loquimini in templo plebi omnia uerba uite huius. Qui cum au-
dissent, intrauerunt diluculo in templum et docebant.
Adueniens autem princeps sacerdotum et qui cum eo erant, con-
uocauerunt concilium et omnes seniores filiorum Israel et miserunt ad car-
cerem ut adducerentur. Cum autem uenissent ministri et ap-
erto carcere non inuenissent illos, reuersi nuntiauerunt dicentes:
Carcerem quidem inuenimus clausum cum omni diligentia et custo-
des stantes ad ianuas; aperientes autem neminem intus
inuenimus. Ut autem audierunt hos sermones magistratus templi
et principes sacerdotum, ambigebant de illis quidnam
fieret. Adueniens autem quidam nuntiauit eis quia ecce uiri
quos posuistis in carcerem sunt in templo stantes et do-
centes populum. Tunc abiit magistratus cum ministris et ad-
duxit illos sine ui; timebant enim populum ne lapidarentur.
Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio. Et interroga-
uit eos princeps sacerdotum dicens: Precipiendo precepimus
uobis ne doceretis in nomine isto, et ecce replestis Ierusalem doc-
trina uestra et uultis inducere super nos sanguinem
hominis istius. Respondens autem Petrus et apostoli dixerunt: Obedire opor-
tet deo magis quam hominibus. Deus patrum nostrorum suscitauit
Iesum, quem uos interemistis suspendentes in ligno. Hunc
principem deus et saluatorem exaltauit dextera sua
ad dandam penitentiam Israeli et remissionem peccatorum. Et
nos sumus testes horum uerborum et spiritus sanctus quem dedit deus
omnibus credentibus uel obedientibus sibi. Hec cum audis-
sent, dissecabantur et cogitabant interficere illos. Sur-
gens autem quidam in concilio Phariseus nomine Gamaliel le-
gis doctor honorabilis uni- uniuerse plebi,
iussit foras ad breue homines fieri. Dixitque ad illos: Viri Is-
raelite, attendite uobis super hominibus istis quid acturi
sitis. Ante hos enim dies extitit Theodas dicens se esse ali-
quem, cui consensit numerus uirorum circiter quadringentorum; qui occisus
est, et omnes quicumque credebant ei dissipati sunt et redacti ad
nichilum. Post hunc extitit Iudas Galileus in diebus
professionis, et auertit populum suum post se; et omnes quotquot
consenserunt ei dispersi sunt. Et nunc itaque dico uo-
bis, discedite ab hominibus istis et sinite illos; quoniam si est
ex hominibus consilium hoc aut opus, dissoluetur; si uero ex
deo est, non poteritis dissoluere eos, ne forte et deo repu-
gnare inueniamini. Consenserunt autem illi, et conuocan-
tes apostolos cesis denuntiauerunt eis ne amplius loquerentur
in nomine Iesu, et dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gau-
dentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine

Iesu contumeliam pati. Omni autem die non cessabant in tem-
plo et circa domos docentes et euangelizantes Christum
Iesum.

VI

In diebus autem illis crescente numero
discipulorum factum est murmur Grecorum aduersus Hebreos eo quod
despicerentur in ministerio cotidiano uidue eorum. Con-
uocantes autem xii multitudinem discipulorum dixerunt:
Non est equum nos derelinquere uerbum dei et ministrare mensis.
Considerate ergo fratres uiros ex uobis boni testimonii
vii plenos spiritu sancto et sapientia, quos constituamus super hoc
opus. Nos uero orationi et ministerio uerbi instantes erimus.
Et placuit sermo omni multitudini, et elegerunt Stephanum
uirum plenum fide et spiritu sancto, et Philippum et Prochorum et Ni-
canorem et Timonem et Parmenam et Nicholaum
aduenam Antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum
apostolorum, et orantes imposuerunt eis manus. Et uerbum domini cre-
scebat, et multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem ualde.
Multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei. Stephanus autem
plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia et signa
magna in populo. Surrexerunt autem quidam de synago-
ga que appellatur Libertinorum et Cyrenensium et Alex-
andrinorum et eorum qui erant a Cilicia et Asia, dispu-
tantes cum Stephano; et non poterant resistere sapientie et spiritui qui
loquebatur. Tunc submiserunt uiros qui dicerent se audisse
eum dicentem uerba blasphemie in Moysen et deum.
Commouerunt itaque plebem et seniores et scribas,
et concurrentes rapuerunt eum et adduxerunt in concilium,
et statuerunt falsos testes dicentes: Homo iste non cessat loqui
uerba aduersus locum sanctum et legem. Audiuimus enim eum
dicentem quoniam Iesus Nazarenus hic destruet locum istum et mu-
tabit traditiones quas tradidit nobis Moyses. Et intu-
entes eum omnes qui sedebant in concilio uiderunt faciem
eius tamquam faciem angeli. Dixit autem princeps sacerdotum
Stephano: Si hec ita se habent? Qui ait:

VII

Viri fratres et patres audite. Deus glorie apparuit patri nostro
Abraham cum esset in Mesopotamia, priusquam mo-
raretur in Charran, et dixit ad illum: Exi de terra tua
et de cognatione tua, et ueni in terram quam monstrauero
tibi. Tunc exiit de terra Chaldeorum et habitauit in Charran.
Et inde postquam mortuus est pater eius, transtulit illum in
terram istam in qua nunc uos habitatis. Et non dedit illi heredi-
tatem in ea nec passum pedis, sed repromisit dare il-
li eam in possessionem et semini eius post ipsum, cum non haberet filium.
Locutus est autem ei deus quia erit semen eius accola in terra a-
liena, et seruituti eos subicient et male tractabunt
eos annis cccc; et gentem cui seruierint iudica-
bo ego, dicit dominus. Et post hec exibunt et deseruient mihi in
loco isto. Et dedit illi testamentum circumcisionis. Et sic ge-
nuit Ysaac et circumcidit eum die octauo, et Ysaac Iacob,
xii patriarchas. Et patriarche emulantes Ioseph uen-
diderunt eum in Egyptum. Et erat deus cum eo, et eripuit eum
ex omnibus tribulationibus eius, et dedit ei gratiam et sapientiam
in conspectu Pharaonis regis Egypti, et constituit eum prepositum
super Egyptum et super omnem domum suam. Venit autem fames in
uniuersam Egyptum et Chanaan et tribulatio ma-
gna, et non inueniebant cibos patres nostri. Cum audisset
autem Iacob esse frumentum in Egypto, misit patres nos-
tros primum; et in secundo cognitus est Ioseph a fratribus suis,
et manifestum est Pharaoni genus eius. Mittens autem Ioseph

accersiuit Iacob patrem suum et omnem cognationem suam in animabus septuaginta quinque. Et descendit Iacob in Egyptum et defunctus est ipse et patres nostri. Et translati sunt in Sychem et positi in sepulchro quod emit Abraham pretio argenti a filiis Emor filii Sychem. Cum autem appropinquaret tempus promissionis quam confessus fuerat Deus Abrahe, crevit populus et multiplicatus est in Egypto, quoadusque surrexit rex alius in Egypto qui non sciebat Ioseph. Hic circumveniens genus nostrum afflixit patres nostros ut exponerent infantes suos ne vivificarentur. Eodem tempore natus est Moyses et fuit gratus Deo, et nutritus est tribus mensibus in domo patris sui. Exposito autem illo sustulit eum filia Pharaonis et nutrivit eum sibi in filium. Et eruditus est Moyses in omni sapientia Egyptiorum, et erat potens in verbis et in operibus suis. Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius ut visitaret fratres suos filios Israel. Et cum vidisset quendam iniuriam patientem, vindicavit eum et fecit ultionem ei qui iniuriam sustinebat percusso Egyptio. Existimabat autem intelligere fratres quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis, at illi non intellexerunt. Sequenti vero die apparuit illis litigantibus et reconciliabat eos in pace dicens: Viri, fratres estis, ut quid nocetis alterutrum? Qui autem iniuriam faciebat proximo suo repulit eum dicens: Quis te constituit principem et iudicem super nos? Numquid interficere me tu vis sicut interfecisti heri Egyptium? Fugit autem Moyses in verbo isto, et factus est advena in terra Madian, ubi generavit duos filios. Et expletis annis quadraginta apparuit illi in deserto montis Syna angelus in igne flamme rubi. Moyses autem videns admiratus est visum. Et accedente illo ut consideraret facta est ad eum vox Domini dicens: Ego sum Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Ysaac, Deus Iacob. Tremefactus Moyses non audebat considerare. Dixit autem illi Dominus: Solve calciamentum pedum tuorum, locus enim in quo stas terra sancta est. Videns vidi afflictionem populi mei qui est in Egypto, et gemitum eorum audivi, et descendi liberare eos. Et nunc veni et mittam te in Egyptum. Hunc Moysen quem negaverunt dicentes: Quis te constituit iudicem et principem super nos? hunc Deus principem et redemptorem misit cum manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciens prodigia et signa in terra Egypti et in Rubro mari et in deserto annis quadraginta. Hic est Moyses qui dixit filiis Israel: Prophetam vobis suscitabit Deus de fratribus vestris tamquam me, ipsum audietis. Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte Syna et cum patribus nostris, qui accepit verba vite dare nobis. Cui noluerunt obedire patres nostri, sed repulerunt illum et aversi sunt cordibus suis in Egyptum, dicentes ad Aaron: Fac nobis deos qui precedant nos; Moyses enim hic qui eduxit nos de terra Egypti, nescimus quid factum sit ei. Et vitulum fecerunt in illis diebus, et obtulerunt hostiam simulacro, et letabantur in operibus manuum suarum. Convertit autem Deus et tradidit eos servire militie celi, sicut scriptum est in libro prophetarum: Numquid victimas aut hostias obtulistis michi annis quadraginta in deserto, domus Israel? Et suscepistis tabernaculum Moloch et sidus dei vestri Rempham, figuras quas fecistis adorare eas; et transferam vos in Babylonem. Tabernaculum testimonii fuit cum patribus nostris in deserto, sicut disposuit illis Deus loquens ad Moysen ut faceret illud secundum formam quam viderat. Quod et induxerunt suscipientes patres nostri cum Ihesu in possessionem gentium quas expulit Deus a facie patrum nostrorum usque in diebus David, qui invenit gratiam apud Deum et petiit ut inveniret tabernaculum Deo Iacob. Salomon autem edificavit illi domum. Sed non Excelsus in manufactis habitat, sicut propheta dicit: Celum michi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum edificabitis michi, dicit Dominus, aut quis locus requietionis mee? Nonne manus mea fecit hec omnia? Dura cervice et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis; sicut patres vestri ita et vos. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prenuntiabant de adventu Iusti, cuius vos nunc proditores et homicide fuistis, qui accepistis legem in dispositione angelorum et non custodistis. Audientes autem hec dissecabantur cordibus suis et stridebant dentibus in eum. Cum autem esset plenus Spiritu Sancto, intendens in celum vidit gloriam Dei et Ihesum stantem a dextris virtutis Dei, et ait: Ecce video celos apertos et Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et eicientes eum extra civitatem lapidabant. Et testes deposuerunt vestes suas secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum invocantem et dicentem: Domine Ihesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus clamavit voce magna dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset obdormivit in Domino.

VIII

Saulus autem erat consentiens neci eius. Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia que erat Ierosolimis, et omnes dispersi sunt per regiones Iudee et Samarie preter apostolos. Curaverunt autem Stephanum viri timorati et fecerunt planctum magnum super eum. Saulus autem devastabat ecclesiam per domos intrans, et trahens viros ac mulieres tradebat in custodiam. Igitur qui dispersi erant pertransibant evangelizantes verbum Dei. Philippus autem descendens in civitatem Samarie predicabat illis Christum. Intendebant autem turbe hiis que a Philippo dicebantur unanimiter, audientes et videntes signa que faciebat. Multi enim eorum qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna exiebant. Multi autem paralitici et claudi curati sunt. Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam erat nomine Symon, qui ante fuerat in civitate magus seducens gentem Samarie, dicens se esse aliquem magnum, cui auscultabant omnes a minimo usque ad maximum dicentes: Hic est virtus Dei que vocatur magna. Attendebant autem eum propter quod multo tempore magicis suis dementasset eos. Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Ihesu Christi baptizabantur viri ac mulieres. Tunc Symon et ipse credidit, et cum baptizatus esset adherebat Philippo. Videns autem signa et virtutes maximas fieri stupens admirabatur. Cum autem audissent apostoli qui erant Ierosolimis quia recepit Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Iohannem. Qui cum venissent oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum Sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Ihesu. Tunc imponebant manus super illos et accipiebant Spiritum Sanctum. Cum vidisset autem Symon quia per impositionem manus apostolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam dicens: Date et michi hanc

potestatem ut cuicumque imposuero manus accipiat spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum dei existimasti pecunia possideri. Non est tibi pars neque sors in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram deo. Penitentiam itaque age ab hac nequicia tua, et roga deum si forte remittatur tibi hec cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse. Respondens autem Symon dixit: Precamini vos pro me ad dominum ut nichil veniat super me horum que dixistis. Et illi quidem testificati et locuti verbum domini redibant Ierosolimam, et multis regionibus Samaritanorum euangelizabant. Angelus autem domini locutus est ad Philippum dicens: Surge et vade contra meridianum ad viam que descendit ab Ierusalem in Gazam; hec est deserta. Et surgens abiit. Et ecce vir Ethiops eunuchus potens Candacis regine Ethiopum, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare in Ierusalem, et revertebatur sedens super currum suum legensque Ysayam prophetam. Dixit autem spiritus Philippo: Accede et adiunge te ad currum istum. Accurrens autem Philippus audivit eum legentem Ysayam prophetam et dixit: Putasne intelligis que legis? Qui ait: Et quomodo possum si non aliquis ostenderit michi? Rogavitque Philippum ut ascenderet et sederet secum. Locus autem scripture quam legebat erat hic: Tamquam ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se obmutescat, sic non aperuit os suum. In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis enarrabit? Quoniam tolletur de terra vita eius. Respondens autem eunuchus Philippo dixit: Obsecro te, de quo propheta dicit hoc? De se an de aliquo alio? Aperiens autem Philippus os suum dixit, et incipiens a scriptura ista euangelizavit illi Ihesum. Et dum irent per viam venerunt ad quandam aquam, et ait eunuchus: Ecce aqua. Quis prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo filium dei esse Ihesum. Et iussit stare currum. Et descenderunt uterque in aquam, Philippus et eunuchus, et baptizavit eum. Cum autem ascendissent de aqua, spiritus domini rapuit Philippum, et amplius non vidit eum eunuchus. Ibat enim per viam suam gaudens. Philippus autem inventus est in Azoto, et pertransiens euangelizabat civitatibus cunctis donec veniret Cesaream.

IX

Saulus autem adhuc spirans minarum et cedis in discipulos domini accessit ad principem sacerdotum et petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos invenisset huius vie viros ac mulieres vinctos perduceret in Ierusalem. Et cum iter faceret contigit ut appropinquaret Damasco, et subito circumfulsit eum lux de celo. Et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Qui dixit: Quis es, domine? Et ille: Ego sum Ihesus Nazarenus quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Et dominus ad eum: Surge et ingredere civitatem, et dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi qui comitabantur cum eo stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nichil videbat. Ad manus autem illum trahentes introduxerunt Damascum. Et erat tribus diebus non videns, et non manducavit neque bibit. Erat autem quidam discipulus Damasci nomine Ananias, et dixit ad illum in visu dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego, domine. Et dominus ad eum: Surge, vade in vicum qui vocatur Rectus, et quere in domo Iude Saulum nomine Tharsensem. Ecce enim orat. Et vidit virum Ananiam nomine introeuntem et imponentem sibi manus ut visum recipiat. Respondit autem Ananias: Domine, audivi a multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem. Et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum. Dixit autem ad eum dominus: Vade, quoniam vas electionis est michi iste, ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel. Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abiit Ananias et introivit in domum, et imponens ei manus dixit: Saule frater, dominus misit me Ihesus qui apparuit tibi in via qua veniebas, ut videas et implearis spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squame, et visum recepit, et surgens baptizatus est. Et cum accepisset cibum confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci per dies aliquot. Et continuo ingressus in synagogas predicabat dominum Ihesum quoniam hic est filius dei. Stupebant autem omnes et dicebant: Nonne hic est qui expugnabat in Ierusalem eos qui invocabant nomen istud? Et huc ad hoc venit ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum. Saulus autem multo magis invalescebat et confundebat Iudeos qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus. Cum autem implerentur dies multi, consilium fecerunt Iudei ut eum interficerent. Note autem facte sunt Saulo insidie eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte ut eum interficerent. Accipientes autem discipuli eum nocte per murum dimiserunt eum submittentes in sporta. Cum autem venisset in Ierusalem temptabat se iungere discipulis, et omnes timebant eum, non credentes quia esset discipulus. Barnabas autem apprehendens illum duxit ad apostolos, et narravit illis quomodo in via vidisset dominum et quia locutus est ei, et quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Ihesu. Et erat cum illis intrans et exiens in Ierusalem, fiducialiter agens in nomine domini. Loquebatur quoque gentibus et disputabat cum Grecis. Illi autem querebant occidere eum. Quod cum cognovissent fratres, deduxerunt eum nocte Cesaream et dimiserunt Tharsum. Ecclesia quidem per totam Iudeam et Galileam et Samariam habebat pacem et edificabatur ambulans in timore domini, et consolatione sancti spiritus replebatur. Factum est autem ut Petrus dum transiret universos deveniret ad sanctos qui habitabant Lidde. Invenit autem ibi hominem quendam Eneam ab annis octo iacentem in grabato, qui erat paraliticus. Et ait illi Petrus: Enea, sanet te dominus Ihesus Christus. Surge et sterne tibi. Et continuo surrexit. Et viderunt illum omnes qui habitabant Lidde et Sarone, qui conversi sunt ad dominum. In Ioppe autem fuit quedam discipula nomine Tabita, que interpretata dicitur Dorchas. Hec erat plena operibus bonis et elemosinis quas faciebat. Factum est autem in diebus illis ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent posuerunt eam in cenaculo. Cum autem prope esset Lidda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea miserunt duos viros ad eum rogantes: Ne pigriteris venire usque ad nos. Exsurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum venisset duxerunt illum in cenaculum, et circumsteterunt illum omnes vidue flentes et ostendentes tuni

tunicas et vestes quas faciebat illis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras Petrus ponens genua oravit, et conversus ad corpus dixit: Tabitha surge. At illa aperuit oculos suos, et viso Petro resedit. Dans autem illi manum erexit eam. Et cum vocasset sanctos et viduas, assignavit eam vivam. Notum autem factum est per universam Ioppen, et crediderunt multi in Domino. Factum est autem ut dies multos moraretur in Ioppe apud Simonem quendam coriarium.

X

Vir autem quidam erat in Cesarea nomine Cornelius centurio cohortis que dicitur Italica, religiosus et timens Deum cum omni familia sua, faciens elemosinas multas plebi, et deprecans Deum semper. Is vidit in visu manifeste quasi hora nona diei angelum Dei introeuntem ad se et dicentem sibi: Corneli. At ille intuens eum timore correptus dixit: Quis es domine? Dixit autem illi: Orationes tue et elemosine tue ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. Et nunc mitte viros in Ioppen, et accersi Symonem quendam qui cognominatur Petrus. Hic hospitatur apud Symonem quendam coriarium, cuius est domus iuxta mare. Hic dicet tibi quid te oporteat facere. Et cum discessisset angelus qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos et militem metuentem Dominum ex his qui illi parebant. Quibus cum narrasset omnia, misit illos in Ioppen. Postera autem die, iter illis facientibus et appropinquantibus civitati, ascendit Petrus in superiora domus ut oraret circa horam sextam. Et cum esuriret voluit gustare. Parantibus autem illis cecidit super eum mentis excessus, et vidit celum apertum et descendens vas quoddam velut linteum magnum quattuor initiis submitti de celo in terram, in quo erant omnia quadrupedia et serpentia terre et volatilia celi. Et facta est vox ad eum: Surge Petre, occide et manduca. Ait autem Petrus: Absit a me domine, quia numquam manducavi omne commune et immundum. Et vox iterum secundo ad eum: Que Deus purificavit tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter, et statim receptum est vas in celum. Et dum intra se hesitaret Petrus quidnam esset visio quam vidisset, ecce viri qui missi fuerant a Cornelio inquirentes domum Symonis astiterunt ad ianuam. Et cum vocassent, interrogabant si Symon qui cognominatur Petrus illic haberet hospitium. Petro autem cogitante de visione dixit Spiritus ei: Ecce viri tres querunt te. Surge itaque et descende et vade cum eis nichil dubitans, quia ego misi illos. Descendens autem Petrus ad viros dixit: Ecce ego sum quem queritis. Que causa est propter quam venistis? Qui dixerunt: Cornelius centurio, vir iustus et timens Deum, et testimonium habens ab universa gente Iudeorum, responsum accepit ab angelo sancto accersire te in domum suam et audire verba abs te. Introducens ergo eos recepit hospitio. Sequenti autem die surgens profectus est cum illis, et quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt eum, ut Petro testes sint. Altera autem die introivit Cesaream. Cornelius vero expectabat illos, convocatis cognatis suis et necessariis amicis. Et factum est cum introisset Petrus, obvius venit illi Cornelius, et procidens ad pedes eius adoravit. Petrus vero elevavit eum dicens: Surge, et ego ipse homo sum sicut et tu. Et loquens cum illo intravit, et invenit multos qui convenerant. Dixitque ad eos: Vos scitis quomodo abhominatum sit viro Iudeo coniungi aut accedere ad alienigenam; et michi ostendit Deus neminem communem aut immundum dicere hominem. Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo quam ob causam accersistis me. Et Cornelius ait: A nudius quarta die usque ad hanc horam eram ieiunans, et hora nona in domo mea orans, et ecce vir stetit ante me in veste candida et ait: Corneli, exaudita est oratio tua et elemosine tue commemorate sunt in conspectu Dei. Mitte ergo in Ioppen et accersi Symonem qui cognominatur Petrus. Hic hospitatur in domo Symonis coriarii iuxta mare. Qui cum venerit loquetur tibi. Confestim ergo misi ad te, et tu benefecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo assumus audire omnia quecumque tibi precepta sunt a Domino. Aperiens autem Petrus os suum dixit: In veritate comperi quoniam non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet eum et operatur iusticiam acceptus est illi. Verbum misit Deus filiis Israel annuntians pacem per Ihesum Christum; hic est omnium Dominus. Vos scitis quod factum est verbum per universam Iudeam, incipiens enim a Galilea post baptismum quod predicavit Iohannes, Ihesum a Nazareth, quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto et virtute, qui pertransiit benefaciendo et sanando omnes oppressos a dyabolo, quoniam Deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium que fecit in regione Iudeorum et Ierusalem; quem occiderunt suspendentes in ligno. Hunc Deus suscitavit tertia die et dedit eum manifestum fieri, non omni populo sed testibus preordinatis a Deo, nobis qui manducavimus et bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis. Et precepit nobis predicare populo et testificari quia ipse est qui constitutus est a Deo iudex vivorum et mortuorum. Huic omnes prophete testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Adhuc loquente Petro verba hec, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. Et obstupuerunt ex circumcisione fideles qui venerant cum Petro, quia et in nationes gratia Spiritus sancti effusa est. Audiebant enim illos loquentes linguis et magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest ut non baptizentur hii qui Spiritum sanctum acceperunt sicut et nos? Et iussit eos baptizari in nomine Domini Ihesu Christi. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

XI

Audierunt autem apostoli et fratres qui erant in Iudea quoniam et gentes receperunt verbum Dei. Cum ascendisset autem Petrus Ierosolimam, disceptabant adversus illum qui erant ex circumcisione dicentes: Quare introisti ad viros preputium habentes et manducasti cum illis? Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem dicens: Ego eram in civitate Ioppe orans et vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam velut linteum magnum quattuor initiis submitti de celo, et venit usque ad me. In quod intuens considerabam, et vidi quadrupedia terre et bestias et reptilia et volatilia celi. Audivi autem et vocem dicentem michi: Surge Petre, occide et manduca. Dixi autem: Nequaquam domine, quia commune aut immundum numquam introivit in os meum. Respondit autem vox secundo de celo: Que Deus mundavit tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter, et recepta sunt omnia rursum in celum. Et ecce viri tres confestim astiterunt

in domo in qua eram, missi a Cesarea ad me. Dixit autem
spiritus mihi ut irem cum illis nichil hesitans. Venerunt autem mecum et sex
fratres isti, et ingressi sumus in domum viri. Narravit autem quomodo
vidisset angelum in domo sua stantem et dicentem sibi:
Mitte in Ioppen et accersi Symonem qui cognominatur
Petrus, qui loquetur tibi verba in quibus salvus eris tu et universa
domus tua. Cum autem cepissem loqui, cecidit spiritus sanctus super eos
sicut et in nos in initio. Recordatus sum autem verbi domini sicut
dicebat: Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptiza-
bimini spiritu sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis deus sicut
et nobis qui credidimus in dominum Ihesum Christum, ego quis eram qui
possem prohibere deum? His auditis tacuerunt et glorificave-
runt deum dicentes: Ergo et gentibus penitentiam dedit deus
ad vitam. Et illi quidem qui dispersi erant a tribulatione que
facta fuerat sub Stephano perambulaverunt usque ad Fenicen
et Cyprum et Antiochiam, nemini loquentes verbum nisi solis
Iudeis. Erant autem quidam ex eis viri Cyprii et Cyrenei,
qui cum introissent Antiochiam loquebantur ad Grecos
annunciantes dominum Ihesum. Et erat manus domini cum eis, multus-
que numerus credentium conversus est ad dominum. Pervenit autem ser-
mo ad aures ecclesie que erat Ierosolimis super istis, et miserunt
Barnabam usque ad Antiochiam. Qui cum pervenisset
et vidisset gratiam domini gavisus est, et hortabatur omnes
in proposito cordis permanere in domino, quia erat vir bonus
et plenus spiritu sancto et fide. Et apposita est multa
turba domino. Profectus est autem Tharsum ut quereret Saulum. Quem
cum invenisset perduxit Antiochiam. Et annum totum conversati
sunt ibi in ecclesia, et docuerunt turbam multam, ita ut cog-
nominarentur primum Antiochie discipuli Christiani. In his
autem diebus supervenerunt ab Ierosolimis prophete Antiochiam,
et surgens unus ex eis nomine Agabus significabat per spiritum
famem magnam futuram in universo orbe terrarum,
que facta est sub Claudio. Discipuli autem prout quisque habebat
proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iu-
dea fratribus. Quod et fecerunt mittentes ad seniores per manus
Eodem autem tempore misit XII Barnabe et Sauli.
Herodes rex manus ut affligeret quosdam de ecclesia.
Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio. Videns autem quia
placeret Iudeis, apposuit apprehendere et Petrum. Erant
autem dies azimorum. Quem cum apprehendisset misit in car-
cerem, tradens quatuor quaternionibus militum ad custo-
diendum, volens post pascha producere eum populo. Et Pe-
trus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine
intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Cum autem productu-
rus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens
inter duos milites vinctus cathenis duabus, et cus-
todes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus
domini astitit, et lumen refulsit in habitaculo carceris; percus-
soque latere Petri excitavit eum dicens: Surge velociter.
Et ceciderunt cathene de manibus eius. Dixit autem angelus
ad eum: Precingere et calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit
illi: Circumda tibi vestimentum tuum et sequere me. Et exiens
sequebatur eum, et nesciebat quia verum est quod fiebat per an-
gelum; existimabat autem se visum videre. Transeuntes autem
primam et secundam custodiam venerunt ad portam fer-
ream que ducit ad civitatem, que ultro aperta est eis. Et
exeuntes processerunt vicum unum, et continuo discessit angelus
ab eo. Et Petrus ad se reversus dixit: Nunc scio vere quia mi-
sit dominus angelum suum et eripuit me de manu Herodis
et de omni expectatione plebis Iudeorum. Consideransque ve-
nit ad domum Marie matris Iohannis qui cognominatur Marcus,
ubi erant multi congregati et orantes. Pulsante autem eo
ad hostium ianue, processit puella ad videndum nomine
Rode. Ut cognovit vocem Petri, pre gaudio non aperu-
it ianuam, sed introcurrens nunciavit stare Petrum
ante ianuam. At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem
affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus eius est.
Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent vi-
derunt eum et obstupuerunt. Annuens autem eis manu ut
tacerent, narravit quomodo dominus eduxisset eum de carcere, dixitque:
Nunciate Iacobo et fratribus hec. Et egressus abiit in alium
locum. Facta autem die erat non parva turbatio inter milites quid-
nam factum esset de Petro. Herodes autem cum requisisset eum
et non invenisset, inquisitione facta de custodibus iussit eos
duci. Descendensque a Iudea in Cesaream ibi commo-
ratus est. Erat autem iratus Tyriis et Sydoniis. At illi u-
nanimes venerunt ad eum, et persuaso Blasto qui erat
super cubiculum regis postulabant pacem, eo quod a-
lerentur regiones illorum ab illo. Statuto autem die
Herodes vestitus veste regali sedit pro tribunali et
concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat: Dei vo-
ces et non hominis. Confestim autem percussit eum angelus domini
eo quod non dedisset honorem deo, et consumptus a vermibus ex-
piravit. Verbum autem domini crescebat et multiplicabatur. Bar-
nabas autem et Saulus reversi sunt ab Ierosolimis expleto
ministerio, assumpto Iohanne qui cognominatus est Marcus.
Erant autem in ecclesia que erat Antiochie XIII
prophete et doctores, in quibus Barnabas et Symon
qui vocabatur Niger, et Lucius Cyrenensis, et Mana-
en qui erat Herodis tetrarche collactaneus, et
Saulus. Ministrantibus autem illis domino et ieiunantibus dixit
illis spiritus sanctus: Segregate michi Saulum et Barnabam in
opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes et orantes
imponentesque eis manus dimiserunt illos. Et ipsi quidem
missi a spiritu sancto abierunt Seleuciam, et inde naviga-
verunt Cyprum. Et cum venissent Salaminam predicabant
verbum dei in synagogis Iudeorum. Habebant autem et Iohannem
in ministerio. Et cum perambulassent universam insulam
usque ad Paphum, invenerunt quendam virum magum pseu-
doprophetam Iudeum cui nomen erat Bariesu, qui erat
cum proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic accersitis
Barnaba et Paulo desiderabat audire verbum dei. Re-
sistebat autem illis Elimas magus, sic enim interpretatur nomen
eius, querens avertere proconsulem a fide. Saulus autem qui et
Paulus repletus spiritu sancto intuens in eum dixit: O ple-
ne omni dolo et omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iusti-
cie, non desinis subvertere vias domini rectas. Et nunc ecce ma-
nus domini super te, et eris cecus, non videns solem usque
ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo et tenebre, et
circuiens querebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cum
vidisset factum credidit admirans super doctrina domini. Et
cum a Papho navigassent Paulus et qui cum eo erant,
venerunt Pergen Pamphilie. Iohannes autem discedens ab
eis reversus est Ierosolimam. Illi vero pertranseuntes Pergen
venerunt Antiochiam Pisidie, et ingressi synagogam
die sabbatorum sederunt. Post lectionem autem legis et prophetarum

miserunt principes synagogae ad eos dicentes viri fratres si quis
est in vobis sermo exhortationis ad plebem dicite. Surgens
autem paulus et manu silentium indicens ait viri israhelitae
et qui timetis deum audite. Deus plebis israhel elegit patres
nostros et plebem exaltavit cum essent incolae in terra aegy
pti et in brachio excelso eduxit eos ex ea. Et per .xl. an
norum tempus mores eorum sustinuit in deserto. Et
destruens gentes .vii. in terra chanaan sorte distri
buit eis terram eorum quasi post .cccc. et .l. annos. et post haec
dedit iudices usque ad samuhel prophetam. Et exinde
postulaverunt regem et dedit illis deus saul filium cis vi
rum de tribu beniamin annis .xl. Et amoto illo susci
tavit illis david regem cui testimonium perhibens dixit.
Inveni david filium iesse virum secundum cor meum qui faciet omnes
voluntates meas. Huius deus ex semine secundum promissionem
eduxit israhel salvatorem iesum praedicante iohanne ante faci
em adventus eius baptismum paenitentiae omni populo israhel. Cum impleret autem
iohannes cursum suum dicebat. Quem me arbitramini
esse non sum ego. sed ecce venit post me cuius non sum dignus
calciamenta solvere pedum eius. Viri fratres filii generis abra
ham et qui in vobis timent deum vobis verbum salutis huius
missum est. Qui enim habitabant hierusalem et principes eius hunc iesum
ignorantes et voces prophetarum quae per omne sabbatum leguntur iudican
tes impleverunt et nullam causam mortis invenientes in
eum petierunt a pilato ut interficerent eum. Cumque consum
massent omnia quae de eo scripta erant deponentes eum
de ligno posuerunt eum in monumento. Deus vero susci
tavit eum a mortuis tertia die qui visus est per dies mul
tos his qui simul ascenderant cum eo de galilaea in hie
rusalem qui usque nunc sunt testes eius ad plebem. et nos vo
bis adnuntiamus eam quae ad patres nostros repromissio facta
est quoniam hanc deus adimplevit filiis nostris resuscitans
iesum sicut et in psalmo secundo scriptum est filius meus es tu ego
hodie genui te. Quod autem resuscitavit eum a mortuis am
plius non reversurum in corruptionem ita dixit. Quia dabo vobis
sancta david fidelia. Ideoque et alibi dicit. Non dabis sanctum
tuum videre corruptionem. David enim in sua generatione cum
administrasset voluntati dei dormivit et appositus est
ad patres suos et vidit corruptionem. Quem vero deus sus
citavit a mortuis non vidit corruptionem. Notum igitur sit
vobis viri fratres quia per hunc vobis remissio peccatorum adnuntia
tur ab omnibus peccatis quibus non potuistis in lege moysi
iustificari. In hoc omnis qui credit iustificatur. Videte ergo
ne superveniat vobis quod dictum est in prophetis. Videte contemp
tores et admiramini et disperdimini quia opus operor ego in
diebus vestris opus quod non credetis si quis enarraverit vobis.
Exeuntibus autem illis rogabant ut sequenti sabbato lo
querentur sibi verba haec. Cumque dimissa esset synagoga se
cuti sunt multi iudaeorum et colentium advenarum paulum
et barnabam. Qui loquentes suadebant eis ut permanerent
in gratia dei. Sequenti vero sabbato paene universa civitas con
venit audire verbum dei. Videntes autem turbas iudaei
repleti sunt zelo et contradicebant his quae a paulo diceban
tur blasphemantes. Tunc constanter paulus et barnabas
dixerunt. Vobis oportebat primum loqui verbum dei. sed quoniam
repellitis illud et indignos vos iudicatis aeternae vi
tae ecce convertimur ad gentes. Sic enim praecepit nobis dominus
posui te in lumen gentibus ut sis in salutem usque
ad extremum terrae. Audientes autem gentes gavisae sunt
et glorificabant verbum domini et crediderunt quotquot erant
praeordinati ad vitam aeternam. Disseminabatur autem
verbum domini per universam regionem. Iudaei autem concitave
runt mulieres religiosas et honestas et primos civitatis
et excitaverunt persecutionem in paulum et barnabam et
eiecerunt eos de finibus suis. At illi excusso pulvere pedum
in eos venerunt iconium. Discipuli quoque replebantur
gaudio et spiritu sancto.

XIIII

Factum est autem iconii ut simul introirent synago
gam iudaeorum et loquerentur ita ut crederet iudaeorum
et graecorum copiosa multitudo. Qui vero increduli fuerunt
iudaei suscitaverunt et ad iracundiam concitaverunt
animas gentium adversus fratres. Multo igitur tempore demora
ti sunt fiducialiter agentes in domino testimonium perhibente ver
bo gratiae suae dante signa et prodigia fieri per manus eorum. Di
visa est autem multitudo civitatis et quidam quidem erant cum
iudaeis quidam vero cum apostolis. Cum autem factus esset impe
tus gentilium et iudaeorum cum principibus suis ut contume
liis adficerent et lapidarent eos intellegentes confu
gerunt ad civitates lycaoniae lystram et derben et u
niversam in circuitu regionem et ibi evangelizantes
erant. Et quidam vir lystris infirmus pedibus sedebat
claudus ex utero matris suae qui numquam ambulaverat. Hic
audivit paulum loquentem. Qui intuitus eum et videns quia
fidem haberet ut salvus fieret dixit voce magna sur
ge super pedes tuos rectus. Et exilivit et ambulabat.
Turbae autem cum vidissent quod fecerat paulus levave
runt vocem suam lycaonice dicentes. Dii similes facti homini
bus descenderunt ad nos. Et vocabant barnabam iovem
paulum vero mercurium quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos
quoque iovis qui erat ante civitatem tauros et co
ronas ante ianuas adferens cum populis volebat sacrifica
re. Quod ubi audierunt apostoli barnabas et paulus con
scissis tunicis suis exilierunt in turbas clamantes
et dicentes. Viri quid haec facitis. Et nos mortales su
mus similes vobis homines adnuntiantes vobis ab his vanis
converti ad deum vivum qui fecit caelum et terram et mare et omnia
quae in eis sunt. Qui in praeteritis generationibus dimisit omnes gentes ingre
di vias suas. Et quidem non sine testimonio semet ipsum reliquit
benefaciens de caelo dans pluvias et tempora fructifera implens
cibo et laetitia corda vestra. Et haec dicentes vix sedaverunt turbas ne
sibi immolarent. Supervenerunt autem quidam ab antiochia
et iconio iudaei. Et persuasis turbis lapidantes paulum
traxerunt extra civitatem aestimantes eum mortuum
esse. Circumdantibus autem eum discipulis surgens intravit
civitatem. Et postera die profectus est cum barnaba in der
ben. Cumque evangelizassent civitati illi et docuissent
multos reversi sunt lystram et iconium et antiochiam
confirmantes animas discipulorum exhortantesque ut perma
nerent in fide. Et quoniam per multas tribulationes oportet
nos intrare in regnum caelorum. Et cum constituissent illis
per singulas ecclesias presbyteros et orassent cum ieiunationibus com
mendaverunt eos domino in quem crediderunt. Transeuntesque pisi
diam venerunt in pamphyliam. Et loquentes verbum domini
in pergen descenderunt in attaliam. Et inde naviga
verunt antiochiam unde erant traditi gratiae dei
in opus quod compleverunt. Cum autem venissent et congre

gasserunt etiam retulerunt quanta fecisset deus cum illis et quia aperuisset gentibus ostium fidei. Morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis.

XV

Et quidam descendentes de Iudaea docebant fratres quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi non potestis salvari. Facta ergo seditione non minima Paulo et Barnabae adversus illos statuerunt ut ascenderent Paulus et Barnabas et quidam alii ex aliis ad apostolos et presbyteros in Hierusalem super hac quaestione. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibant Phoenicen et Samariam narrantes conversionem gentium et faciebant gaudium magnum omnibus fratribus. Cum autem venissent Hierosolymam suscepti sunt ab ecclesia et ab apostolis et senioribus adnuntiantes quanta Deus fecisset cum illis. Surrexerunt autem quidam de haeresi Pharisaeorum qui crediderunt dicentes quia oportet circumcidi eos praecipere quoque servare legem Moysi. Conveneruntque apostoli et seniores videre de verbo hoc. Cum autem magna conquisitio fieret surgens Petrus dixit ad eos viri fratres vos scitis quoniam ab antiquis diebus in nobis elegit Deus per os meum audire gentes verbum evangelii et credere. Et qui novit corda Deus testimonium perhibuit dans illis Spiritum Sanctum sicut et nobis et nihil discrevit inter nos et illos fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid temptatis Deum inponere iugum super cervices discipulorum quod neque patres nostri neque nos portare potuimus. Sed per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus salvari quemadmodum et illi. Tacuit autem omnis multitudo et audiebant Barnabam et Paulum narrantes quanta Deus fecisset signa et prodigia in gentibus per eos. Et postquam tacuerunt respondit Iacobus dicens viri fratres audite me. Simon narravit quemadmodum primum Deus visitavit sumere ex gentibus populum nomini suo. Et huic concordant verba prophetarum sicut scriptum est post haec revertar et reaedificabo tabernaculum David quod decidit et diruta eius reaedificabo et erigam illud ut requirant ceteri hominum Dominum et omnes gentes super quas invocatum est nomen meum dicit Dominus faciens haec. Notum a saeculo est Domino opus suum. Propter quod ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad Deum sed scribere ad eos ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum et fornicatione et suffocatis et sanguine. Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum praedicent in synagogis ubi per omne sabbatum legitur. Tunc placuit apostolis et senioribus cum omni ecclesia eligere viros ex eis et mittere Antiochiam cum Paulo et Barnaba Iudam qui cognominabatur Barsabban et Silam viros primos in fratribus scribentes per manus eorum. Apostoli et seniores fratres his qui sunt Antiochiae et Syriae et Ciliciae fratribus ex gentibus salutem. Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes turbaverunt vos verbis evertentes animas vestras quibus non mandavimus placuit nobis collectis in unum eligere viros et mittere ad vos cum carissimis nostris Barnaba et Paulo hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi. Misimus ergo Iudam et Silam qui et ipsi vobis verbis referent eadem. Visum est enim Spiritui Sancto et nobis nihil ultra inponere vobis oneris quam haec necessario ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum et sanguine suffocato et fornicatione a quibus custodientes vos bene agetis. Valete. Illi ergo dimissi descenderunt Antiochiam et congregata multitudine tradiderunt epistulam. Quam cum legissent gavisi sunt super consolatione. Iudas autem et Silas et ipsi cum essent prophetae verbo plurimo consolati sunt fratres et confirmaverunt. Facto autem ibi tempore dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos qui miserant illos. Visum est autem Silae ibi remanere. Iudas autem solus abiit Hierusalem. Paulus autem et Barnabas demorabantur Antiochiae docentes et evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini. Post aliquot autem dies dixit ad Barnabam Paulus revertentes visitemus fratres per universas civitates in quibus praedicavimus verbum Domini quomodo se habeant. Barnabas autem volebat secum adsumere et Iohannem qui cognominabatur Marcus. Paulus autem rogabat eum ut qui discessisset ab eis de Pamphylia et non isset cum eis in opus non deberet recipi eum. Facta est autem dissensio ita ut discederent ab invicem et Barnabas quidem adsumpto Marco navigaret Cyprum. Paulus vero electo Sila profectus est traditus gratiae Dei a fratribus. Perambulabat autem Syriam et Ciliciam confirmans ecclesias praecipiens custodire praecepta apostolorum et seniorum.

XVI

Pervenit autem in Derben et Lystram. Et ecce discipulus quidam erat ibi nomine Timotheus filius mulieris Iudaeae fidelis patre gentili. Huic testimonium bonum reddebant qui in Lystris erant et Iconio fratres. Hunc voluit Paulus secum proficisci et adsumens circumcidit eum propter Iudaeos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat gentilis. Cum autem pertransirent civitates tradebant eis custodire dogmata quae erant decreta ab apostolis et senioribus qui erant Hierosolymis. Et ecclesiae quidem confirmabantur fide et abundabant numero cottidie. Transeuntes autem Frygiam et Galatiae regionem vetati sunt a Spiritu Sancto loqui verbum Dei in Asia. Cum venissent autem in Mysiam temptabant ire in Bithyniam et non permisit eos Spiritus Iesu. Cum autem pertransissent Mysiam descenderunt Troadem. Et visio per noctem Paulo ostensa est. Vir Macedo quidam erat stans et deprecans eum et dicens transiens in Macedoniam adiuva nos. Ut autem visum vidit statim quaesivimus proficisci in Macedoniam certi facti quod vocasset nos Deus evangelizare eis. Navigantes autem a Troade recto cursu venimus Samothraciam et sequenti die Neapolim et inde Philippis quae est prima partis Macedoniae civitas colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot conferentes. Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen ubi videbatur oratio esse et sedentes loquebamur mulieribus quae convenerant. Et quaedam mulier nomine Lydia purpuraria civitatis Thyatirenorum colens Deum audivit cuius Dominus aperuit cor intendere his quae dicebantur a Paulo. Cum autem baptizata esset et domus eius deprecata est dicens si iudicastis me fidelem Domino esse introite in domum meam et manete et coegit nos. Factum est autem euntibus nobis ad orationem puellam quandam habentem spiritum pythonem obviare nobis quae quaestum magnum praestabat dominis suis divinando. Haec subsecuta Paulum et nos clamabat dicens isti homines servi Dei excelsi sunt qui adnuntiant vobis viam salutis. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus et conversus spiritui dixit praecipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora. Videntes autem domini eius quia exivit spes quaestus eorum adprehendentes Paulum et Silam perduxerunt in forum ad principes et offerentes eos magistratibus dixerunt hii homines conturbant civitatem nostram cum sint Iudaei et adnuntiant morem quem non licet nobis suscipere neque facere cum simus Romani. Et cucurrit plebs adversus eos et magistratus scissis tunicis eorum iusserunt virgis caedi. Et cum multas plagas eis inposuissent miserunt in carcerem praecipientes custodi ut diligenter

custodirent eos. Qui cum tale praeceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem, et pedes eorum strinxit ligno. Media autem nocte Paulus et Silas adorantes laudabant Deum, et audiebant eos qui in custodia erant. Subito vero terrae motus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia, et universorum vincula soluta sunt. Expergefactus autem custos carceris, et videns ianuas apertas carceris, evaginato gladio volebat se interficere, estimans fugisse vinctos. Clamavit autem Paulus voce magna dicens: Nihil feceris tibi mali; universi enim hic sumus. Petitoque lumine introgressus est, et tremefactus procidit Paulo et Sile ad pedes; et producens eos foras ait: Domini, quid me oportet facere ut salvus fiam? At illi dixerunt: Crede in Dominum Ihesum, et salvus eris tu et domus tua. Et locuti sunt ei verbum Domini cum omnibus qui erant in domo eius. Et tollens eos in illa hora noctis lavit plagas eorum, et baptizatus est ipse et omnis domus eius continuo. Cumque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, et laetatus est cum omni domo sua credens Deo. Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores dicentes: Dimitte homines illos. Nuntiavit autem custos carceris verba haec Paulo: Quia miserunt magistratus ut dimittamini; nunc igitur exeuntes ite in pace. Paulus autem dixit eis: Caesos nos publice indemnatos homines Romanos miserunt in carcerem, et nunc occulte nos eiciunt? Non ita, sed veniant, et ipsi nos eiciant. Nuntiaverunt autem magistratibus lictores verba haec. Timueruntque audito quod Romani essent; et venientes deprecati sunt eos, et educentes rogabant ut egrederentur de urbe. Exeuntes autem de carcere introierunt ad Lydiam, et visis fratribus consolati sunt eos, et profecti sunt.

XVII

Cum autem perambulassent Amphipolim et Apolloniam, venerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Iudaeorum. Secundum consuetudinem autem Paulus introivit ad eos, et per sabbata tria disserebat eis de Scripturis, adaperiens et insinuans quia Christum oportuit pati et resurgere a mortuis, et quia hic est Ihesus Christus quem ego annuntio vobis. Et quidam ex eis crediderunt, et adiuncti sunt Paulo et Silae, et de colentibus gentilibusque multitudo magna, et mulieres nobiles non paucae. Zelantes autem Iudaei, assumentesque de vulgo viros quosdam malos, et turba facta concitaverunt civitatem; et assistentes domui Iasonis quaerebant eos producere in populum. Et cum non invenissent eos, trahebant Iasonem et quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi qui orbem concitant et huc venerunt, quos suscepit Iason; et hi omnes contra decreta Caesaris faciunt, regem alium dicentes esse Ihesum. Concitaverunt autem plebem et principes civitatis audientes haec. Et accepta satisfactione a Iasone et a ceteris dimiserunt eos. Fratres vero confestim per noctem dimiserunt Paulum et Silam in Beroeam. Qui cum venissent in synagogam Iudaeorum introierunt. Hi autem erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonicae, qui susceperunt verbum cum omni aviditate, cotidie scrutantes Scripturas si haec ita se haberent. Et multi quidem crediderunt ex eis, et gentilium mulierum honestarum et viri non pauci. Cum autem cognovissent in Thessalonica Iudaei quia et Beroeae praedicatum est a Paulo verbum Dei, venerunt et illuc commoventes et turbantes multitudinem. Statimque tunc Paulum dimiserunt fratres, ut iret usque ad mare; Silas autem et Timotheus remanserunt ibi. Qui autem deducebant Paulum perduxerunt eum usque ad Athenas, et accepto mandato ab eo ad Silam et Timotheum ut quam celeriter venirent ad illum, profecti sunt. Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus eius in ipso, videns idolatriae deditam civitatem. Disputabat igitur in synagoga cum Iudaeis et colentibus, et in foro per omnes dies ad eos qui audiebant. Quidam autem epicurei et stoici philosophi disserebant cum eo, et quidam dicebant: Quid vult seminiverbius hic dicere? Alii vero dicebant: Novorum daemoniorum videtur annuntiator esse, quia Ihesum et resurrectionem annuntiabat eis. Et apprehensum eum ad Ariopagum duxerunt dicentes: Possumus scire quae est haec nova quae a te dicitur doctrina? Nova enim quaedam infers auribus nostris; volumus ergo scire quidnam velint haec esse. Athenienses autem omnes et advenae hospites ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere aut audire aliquid novi. Stans autem Paulus in medio Ariopagi ait: Viri Athenienses, per omnia quasi superstitiosiores vos video. Praeteriens enim et videns simulacra vestra inveni et aram in qua scriptum erat: Ignoto Deo. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis. Deus qui fecit mundum et omnia quae in eo sunt, hic caeli et terrae cum sit Dominus, non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam et inspirationem et omnia. Fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terrae, definiens statuta tempora et terminos habitationis eorum, quaerere Deum si forte attrectent eum aut inveniant, quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum. In ipso enim vivimus et movemur et sumus, sicut et quidam vestrorum poetarum dixerunt: Ipsius enim et genus sumus. Genus ergo cum simus Dei, non debemus aestimare auro aut argento aut lapidi sculpturae artis et cogitationis hominis divinum esse simile. Et tempora quidem huius ignorantiae despiciens Deus nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique paenitentiam agant, eo quod statuit diem in quo iudicaturus est orbem in aequitate in viro in quo statuit, fidem praebens omnibus, suscitans eum a mortuis. Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam vero dixerunt: Audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus exivit de medio eorum. Quidam vero viri adhaerentes ei crediderunt, in quibus et Dionisius Ariopagita, et mulier nomine Damaris, et alii cum eis.

XVIII

Post haec egressus ab Athenis venit Corinthum, et inveniens quendam Iudaeum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, et Priscillam uxorem eius, eo quod praecepisset Claudius discedere omnes Iudaeos a Roma, accessit ad eos; et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos et operabatur; erant autem scenofactoriae artis. Et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponens nomen Domini Ihesu, suadebatque Iudaeis et Graecis. Cum venissent autem de Macedonia Silas et Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Iudaeis esse Christum Ihesum. Contradicentibus autem eis et blasphemantibus, excutiens vestimenta sua dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum; mundus ego; ex hoc ad gentes vadam. Et migrans inde intravit in domum cuiusdam nomine Titi Iusti colentis Deum, cuius domus erat coniuncta synagogae. Crispus autem archisynagogus credidit Domino cum omni domo sua; et multi Corinthiorum audientes cre-

debant et baptizabantur. Dixit autem dominus nocte per visionem pau-
lo: Noli timere, sed loquere et ne taceas, propter quod ego sum tecum: et nemo
apponetur tibi ut noceat te, quoniam populus est mihi multus in civitate
hac. Sedit autem ibi annum et vi mensibus docens apud eos verbum dei. Gal-
lione autem proconsule Achaie insurrexerunt uno animo iudei in pau-
lum, et duxerunt eum ad tribunal dicentes: Quia contra legem hic persu-
adet hominibus colere deum. Incipiente autem paulo aperire os, dixit
Gallio ad iudeos: Si quidem esset iniquum aliquid aut facinus
pessimum, o viri iudei, recte vos sustinerem. Si vero questiones
sunt de verbo et nominibus legis vestre, vos ipsi videritis: iudex horum
ego nolo esse. Et minavit eos a tribunali. Apprehenden-
tes autem omnes Sosthenem principem synagoge percutiebant
eum ante tribunal: et nichil eorum Gallioni cure erat. Pa-
ulus autem cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus vale
faciens navigavit Syriam et cum eo Priscilla et Aquila,
Qui sibi totonderant in Cenchris caput: habebat enim votum.
Devenitque Ephesum et illos ibi reliquit. Ipse vero ingressus
synagogam disputabat cum iudeis. Rogantibus autem eis
ut ampliori tempore maneret, non consensit. Sed valefaciens et di-
cens: Oportet me sollempnem diem advenientem
facere Iherusalem: iterum revertar ad vos deo volente, pro-
fectus est ab Epheso. Et descendens Cesaream ascendit et salu-
tavit ecclesiam, et descendit Anthiochiam. Et facto ibi aliquanto
tempore profectus est perambulans ex ordine Galaciam regi-
onem et Frigiam, confirmans omnes discipulos. Iudeus autem quidam
Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens devenit Ephe-
sum potens in scripturis. Hic erat edoctus viam domini et
fervens spiritu loquebatur et docebat diligenter ea que sunt Ie-
su, sciens tantum baptisma Iohannis. Hic ergo cepit fiducialiter agere
in synagoga. Quem cum audissent Priscilla et Aquila, assum-
pserunt eum et diligentius exposuerunt ei viam domini. Cum autem
vellet ire Achaiam, exhortati fratres scripserunt discipulis
ut susciperent eum. Qui cum venisset contulit multum hiis qui
crediderant. Vehementer enim iudeos revincebat publice osten-
dens per scripturas esse Christum Ihesum.

Ca XIX a

Factum est autem cum Apollo esset Chorinthi, ut paulus pe-
ragratis superioribus partibus veniret Ephesum et inveni-
ret quosdam de discipulis. Dixitque ad eos: Si spiritum sanctum
accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si spiritus
sanctus est audivimus. Ille vero ait: In quo ergo baptizati estis?
Qui dixerunt: In Iohannis baptismate. Dixit autem paulus: Iohannes
baptizavit baptismo penitentie populum dicens in eum qui ventu-
rus esset post ipsum ut crederent, hoc est in Ihesum. Hiis
auditis baptizati sunt in nomine domini Ihesu. Et cum im-
posuisset illis manus paulus, venit spiritus sanctus super eos et
loquebantur linguis et prophetabant. Erant autem omnes fere viri
xii. Ingressus autem synagogam cum fiducia loquebatur
per tres menses disputans et suadens de regno dei. Cum
autem quidam indurarentur et non crederent, maledicentes viam
domini coram multitudine, discedens ab eis segrega-
vit discipulos cotidie disputans in scola tyranni
cuiusdam. Hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes qui
habitabant in Asia audirent verbum domini, iudei at-
que gentiles. Virtutesque quaslibet faciebat deus per manus
pauli, ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore
eius sudaria vel semicinctia et recedebant ab eis lan-
guores et spiritus nequam egrediebantur. Temptaverunt
autem quidam et de circumeuntibus iudeis exorcistis
invocare super eos qui habebant spiritus malos nomen domini
nostri Ihesu Christi dicentes: Adiuro vos per Ihesum quem paulus
predicat. Erant autem quidam Sceue iudei principis sa-
cerdotum vii filii qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus ne-
quam dixit eis: Ihesum novi et paulum scio. Vos autem qui es-
tis? Et insiliens homo in eos in quo erat demonium pes-
simum, et dominatus amborum invaluit contra eos, ita ut nudi
et vulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem notum factum
est omnibus iudeis atque gentilibus qui habitabant Ephesi,
et cecidit timor super omnes illos, et magnificabant nomen
domini Ihesu. Multique credentium veniebant confitentes et
annunciantes actus suos. Multi autem ex eis qui fuerant
curiosa sectati, contulerunt libros et combusserunt omnes
coram omnibus, et computatis pretiis illorum invenerunt pe-
cuniam denariorum quinquaginta milium. Ita fortiter
crescebat verbum dei et confirmabatur. Hiis autem exple-
tis proposuit paulus in spiritu transita Macedonia et
Achaia ire Iherusalem dicens: Quoniam postquam fuero ibi, oportet
me et Romam videre. Mittens autem in Macedoniam
duos ex ministrantibus sibi Thimotheum et Herastum, ipse
remansit ad tempus in Asia. Facta est autem in illo die tur-
batio non minima de via domini. Demetrius enim quidam
nomine argentarius faciens edes argenteas Dia-
ne prestabat artificibus non modicum questum. Quos convo-
cans et eos qui huiusmodi erant pontifices opifices dixit:
Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio. Et vide-
tis et auditis quia non solum Ephesi sed pene totius Asie pau-
lus hic suadens avertit multam turbam dicens quoniam
non sunt dii qui manibus fiunt. Non solum autem hec periclita-
bitur nobis pars in redargutionem venire, sed magne
Diane templum in nichilum reputabitur, sed et des-
trui incipiet maiestas eius quam tota Asia colit
et orbis. Hiis auditis repleti sunt ira et exclamave-
runt dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta
est civitas confusione et impetum fecerunt uno animo in the-
atrum rapto Gayo et Aristarcho Macedonibus comi-
tibus pauli. Paulo autem volente intrare in populum non
permiserunt discipuli. Quidam autem et de Asie principi-
bus qui erant amici eius miserunt ad eum rogantes
ne se daret in theatrum. Alii autem aliud clamabant.
Erat enim ecclesia confusa et plures nesciebant qua ex causa con-
venissent. De turba autem detraxerunt quendam Alexan-
drum propellentibus eum iudeis. Alexander autem manu
silentio postulato volebat rationem reddere populo. Quem
ut cognoverunt iudeum esse, vox facta est una omnium quasi per
horas duas clamantium: Magna Diana Ephesiorum.
Et cum sedasset scriba turbas dixit. Dixit. Viri Ephe-
sii, quis enim est omnium qui nesciat Ephesiorum civitatem
cultricem esse magne Diane, Iovisque prolis? Cum ergo
hiis contradici non possit, oportet vos sedatos esse et nichil
temere agere. Adduxistis enim homines istos neque sacrilegos
neque blasphemantes deam vestram. Quod si Demetrius
et qui cum eo sunt artifices habent adversus aliquem causam, conven-
tus forenses aguntur et proconsules sunt, accusent se
invicem. Si quid autem alterius rei queritis in legitima ecclesia
poterit absolvi. Nam et periclitamur argui sedicio-
nis hodierne, cum nullus obnoxius sit de quo possi-
mus reddere rationem concursus istius. Et cum hec dixisset di-

dimisit ecclesiam.

XX

Postquam autem cessavit tumultus, vocatis Paulus discipulis et exhortatus eos, valedixit et profectus est ut iret in Macedoniam. Cum autem perambulasset partes illas et exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Graeciam. Ubi cum fecisset menses tres, factae sunt illi insidiae a Iudaeis navigaturo in Syriam, habuitque consilium ut reverteretur per Macedoniam. Comitatus est autem eum Sopater Pyrrhi Beroeensis, Thessalonicensium vero Aristarchus et Secundus, et Gaius Derbeus et Timotheus, Asiani vero Tychicus et Trophimus. Hi cum praecessissent, sustinuerunt nos Troade. Nos vero navigavimus post dies azymorum a Philippis, et venimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem. Una autem sabbati cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem. Erant autem lampades copiosae in cenaculo ubi eramus congregati. Sedens autem quidam adulescens nomine Eutychus super fenestram, cum mergeretur somno gravi, disputante diu Paulo, ductus somno cecidit de tertio cenaculo deorsum, et sublatus est mortuus. Ad quem cum descendisset Paulus, incubuit super eum, et complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipsius in eo est. Ascendens autem frangensque panem et gustans, satisque allocutus usque in lucem, sic profectus est. Adduxerunt autem puerum viventem, et consolati sunt non minime. Nos autem ascendentes navem navigavimus in Asson, inde suscepturi Paulum; sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus. Cum autem convenisset nos in Asson, assumpto eo venimus Mitylenen. Et inde navigantes, sequenti die venimus contra Chium, et alia die applicuimus Samum, et sequenti die venimus Miletum. Proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia; festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem Pentecosten faceret Hierosolymis. A Mileto autem mittens Ephesum, vocavit maiores natu ecclesiae. Qui cum venissent ad eum et simul essent, dixit eis: Vos scitis a prima die qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, serviens Domino cum omni humilitate et mansuetudine et lacrimis et temptationibus quae mihi acciderunt ex insidiis Iudaeorum; quomodo nihil subtraxerim utilium quominus annuntiarem vobis et docerem vos publice et per domos, testificans Iudaeis atque gentilibus in Deum paenitentiam et fidem in Dominum nostrum Iesum Christum. Et nunc ecce alligatus ego spiritu vado in Hierusalem, quae in ea ventura sint mihi ignorans, nisi quod Spiritus Sanctus per omnes civitates protestatur mihi dicens quoniam vincula et tribulationes Hierosolymis me manent. Sed nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum et ministerium verbi quod accepi a Domino Iesu, testificari evangelium gratiae Dei. Et nunc ecce ego scio quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes per quos transivi praedicans regnum Dei. Quapropter contestor vos hodierna die quia mundus sum a sanguine omnium. Non enim subterfugi quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis. Attendite vobis et universo gregi in quo vos Spiritus Sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei quam acquisivit sanguine suo. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos non parcentes gregi; et ex vobis ipsis exsurgent viri loquentes perversa ut abducant discipulos post se. Propter quod vigilate, memoria retinentes quoniam per triennium nocte et die non cessavi cum lacrimis monens unumquemque vestrum. Et nunc commendo vos Deo et verbo gratiae ipsius, qui potens est aedificare et dare hereditatem in sanctificatis omnibus. Argentum aut aurum aut vestem nullius concupivi, sicut ipsi scitis, quoniam ad ea quae mihi opus erant et his qui mecum sunt ministraverunt manus istae. Omnia ostendi vobis quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Iesu, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare quam accipere. Et cum haec dixisset, positis genibus suis cum omnibus illis oravit. Magnus autem fletus factus est omnium, et procumbentes super collum Pauli osculabantur eum, dolentes maxime in verbo quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non essent visuri. Et deducebant eum ad navem.

XXI

Cum autem factum esset ut navigaremus abstracti ab eis, recto cursu venimus Coum, et sequenti die Rhodum, et inde Pataram. Et cum invenissemus navem transfretantem in Phoenicen, ascendentes navigavimus. Cum apparuissemus autem Cypro, relinquentes eam ad sinistram navigavimus in Syriam, et venimus Tyrum; ibi enim navis expositura erat onus. Inventis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem; qui Paulo dicebant per Spiritum ne ascenderet Hierosolymam. Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus et filiis usque foras civitatem; et positis genibus in litore oravimus. Et cum valefecissemus invicem, ascendimus navem; illi autem redierunt in sua. Nos vero navigatione expleta a Tyro descendimus Ptolomaidam, et salutatis fratribus mansimus die una apud illos. Alia autem die profecti venimus Caesaream, et intrantes domum Philippi evangelistae, qui erat unus de septem, mansimus apud eum. Huic autem erant quattuor filiae virgines prophetantes. Et cum moraremur ibi per dies aliquot, supervenit quidam vir a Iudaea propheta nomine Agabus. Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli, et alligans sibi pedes et manus dixit: Haec dicit Spiritus Sanctus: Virum cuius est zona haec sic alligabunt in Hierusalem Iudaei et tradent in manus gentium. Quod cum audissemus, rogabamus nos et qui loci illius erant ne ascenderet Hierosolymam. Tunc respondit Paulus et dixit: Quid facitis flentes et affligentes cor meum? Ego enim non solum alligari sed et mori in Hierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu. Et cum ei suadere non possemus, quievimus dicentes: Domini voluntas fiat. Post dies autem istos praeparati ascendebamus in Hierusalem. Venerunt autem quidam ex discipulis a Caesarea nobiscum, adducentes secum apud quem hospitaremur Mnasonem quendam Cyprium antiquum discipulum. Et cum venissemus Hierosolymam, libenter exceperunt nos fratres. Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesque collecti sunt seniores. Quos cum salutasset, narrabat per singula quae Deus fecisset in gentibus per ministerium ipsius. At illi cum audissent, magnificabant Deum, dixeruntque ei: Vides, frater, quot milia sunt in Iudaeis qui crediderunt, et omnes aemulatores sunt legis. Audierunt autem de te quia discessionem doceas a Moyse eorum qui per gentes sunt Iudaeorum

non debere eos circumcidere filios suos neque secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te supervenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis viri quattuor votum habentes super se. His assumptis, sanctifica te cum illis: et impende in illis ut radant capita sua: et scient omnes quia quae de te audierunt falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem. De his autem qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus iudicantes ut abstineant se ab idolis immolato et sanguine et suffocato et fornicatione. Tunc Paulus assumptis viris postera die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio. Cum autem septem dies consummarentur, hi qui de Asia erant Iudaei, cum vidissent eum in templo, concitaverunt omnem populum, et iniecerunt ei manus clamantes: Viri Israhelitae adiuvate: hic est homo qui adversus populum et legem et locum hunc omnes ubique docens, insuper et gentiles induxit in templum, et violavit sanctum locum istum. Viderant enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso, quem aestimaverunt quoniam in templum introduxisset Paulus. Commotaque est civitas tota, et facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum trahebant eum extra templum: et statim clausae sunt
54 ianuae. Quaerentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis quia tota confunditur Hierusalem. Qui statim assumptis militibus et centurionibus decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum et milites, cessaverunt percutere Paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit eum, et iussit alligari catenis duabus: et interrogabat quis esset et quid fecisset. Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere prae tumultu, iussit duci eum in castra. Et cum venisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus propter vim populi. Sequebatur enim multitudo populi clamans: Tolle eum. Et cum coepisset induci in castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Graece nosti? Nonne tu es Aegyptius qui ante hos dies tumultum concitasti, et eduxisti in desertum quattuor milia virorum sicariorum? Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum quidem Iudaeus a Tarso Ciliciae, non ignotae civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum. Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus annuit manu ad plebem: et magno silentio facto allocutus est Hebraea lingua dicens:

XXII

Viri fratres et patres audite quam ad vos nunc reddo rationem. Cum audissent autem quia Hebraea lingua loqueretur ad eos, magis praestiterunt silentium. Et dixit: Ego sum vir Iudaeus natus Tarso Ciliciae, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamalihelis eruditus iuxta veritatem paternae legis, aemulator legis sicut et vos omnes estis hodie: qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans et tradens in custodias viros ac mulieres, sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddit et omnes maiores: a quibus et epistulas accipiens ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Hierusalem, ut punirentur. Factum est autem eunte me et appropinquante Damasco media die, subito de caelo circumfulsit me lux copiosa: et decidens in terram audivi vocem de caelo dicentem mihi: Saule Saule quid me persequeris? Ego autem respondi: Quis es domine? Dixitque ad me: Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris. Et qui mecum erant lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum. 300 Et dixi: Quid faciam domine? Dominus autem dixit ad me: Surgens vade Damascum: et ibi tibi dicetur de omnibus quae te oporteat facere. Et cum non viderem prae claritate luminis illius, ad manum deductus a comitibus veni Damascum. Ananias autem quidam vir secundum legem testimonium habens ab omnibus habitantibus Iudaeis, veniens ad me et astans dixit mihi: Saule frater respice. Et ego eadem hora respexi in eum. At ille dixit: Deus patrum nostrorum praeordinavit te ut cognosceres voluntatem eius et videres iustum et audires vocem ex ore eius: quia eris testis illi ad omnes homines eorum quae vidisti et audisti. Et nunc quid moraris? Exsurge, et baptizare, et ablue peccata tua, invocato nomine ipsius. Factum est autem revertenti mihi in Hierusalem et oranti in templo fieri me in stupore mentis, et videre illum dicentem mihi: Festina et exi velociter ex Hierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me. Et ego dixi: Domine ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem et caedens per synagogas eos qui credebant in te: et cum funderetur sanguis Stephani testis tui, et ego astabam et consentiebam et custodiebam vestimenta interficientium illum. Et dixit ad me: Vade quoniam ego ad nationes longe mittam te. Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, et levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra huiusmodi: non enim fas est eum vivere. Vociferantibus autem eis et proicientibus vestimenta sua et pulverem iactantibus in aerem, iussit tribunus induci eum in castra, et flagellis caedi et torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei. Et cum astrinxissent eum loris, dixit astanti sibi centurioni Paulus: Si hominem Romanum et indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito centurio accessit ad tribunum et nuntiavit ei dicens: Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus est. Accedens autem tribunus dixit illi: Dic mihi si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. Et respondit tribunus: Ego multa summa civilitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem et natus sum. Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit postquam rescivit quia civis Romanus esset, et quia alligasset eum. Postera autem die volens scire diligentius qua ex causa accusaretur a Iudaeis, solvit eum, et iussit sacerdotes convenire et omne concilium, et producens Paulum statuit inter illos.

XXIII

Intendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum usque in hodiernum diem. Princeps autem sacerdotum Ananias praecepit astantibus sibi percutere os eius. Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet te Deus paries dealbate: et tu sedens iudicas me secundum legem, et contra legem iubes me percuti? Et qui astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis? Dixit autem Paulus: Nesciebam fratres quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. Sciens autem Paulus quia una pars esset Sadducaeorum et altera Pharisaeorum, exclamavit in concilio: Viri fratres ego Pharisaeus sum filius Pharisaeorum: de spe et resurrectione mortuorum ego iudicor. Et cum haec dixisset, facta est dissensio inter Pharisaeos et Sadducaeos, et soluta est multitudo. Sadducaei enim dicunt non esse resurrectionem neque angelum neque spiritum, Pharisaei autem utraque confitentur. Factus est autem clamor magnus: et surgentes quidam Pharisaeorum pugnabant dicentes: Nihil mali invenimus in

hominem isto. Quid si spiritus locutus est ei aut angelus. Et cum mag-
na dissensio facta esset timens tribunus ne discerperetur Paulus
ab ipsis iussit milites descendere et rapere eum de medio eorum
ac deducere eum in castra. Sequenti autem nocte assistens ei
dominus ait: Constans esto, sicut enim testificatus es de me in Ierusa-
lem sic te oportet et Romae testificari. Facta autem die collegerunt
se quidam ex Iudaeis et devoverunt se dicentes neque man-
ducaturos neque bibituros donec occiderent Paulum. Erant
autem plus quam quadraginta viri qui hanc coniurationem fecerant.
Qui accesserunt ad principes sacerdotum et seniores et di-
xerunt: Devotione devovimus nos nihil gustaturos do-
nec occidamus Paulum. Nunc ergo vos notum facite tribuno
cum concilio ut producat illum ad vos tamquam aliquid certius co-
gnituri de eo. Nos vero priusquam appropiet parati sumus interfi-
cere illum. Quod cum audisset filius sororis Pauli insidi-
as venit et intravit in castra nuntiavitque Paulo.
Vocans autem Paulus ad se unum ex centurionibus ait:
Adolescentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid
indicare illi. Et ille quidem assumens eum duxit ad tri-
bunum et ait: Vinctus Paulus rogavit me hunc adoles-
centem perducere ad te habentem aliquid loqui tibi. Appren-
dens autem tribunus manum illius secessit cum eo seorsum et
interrogavit illum: Quid est quod habes indicare mihi? Ille
autem dixit: Iudaeis convenit rogare te ut crastina die
producas Paulum in concilium quasi aliquid certius inquisituri sint
de illo. Tu vero ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis
viri amplius quadraginta qui se devoverunt non manduca-
re neque bibere donec interficiant eum, et nunc parati sunt ex-
spectantes promissum tuum. Tribunus igitur dimisit adolescen-
tem praecipiens ne cui loqueretur quoniam haec nota sibi fecis-
set. Et vocatis duobus centurionibus dixit illis:
Parate milites ducentos ut eant usque Caesaream et equites
septuaginta et lancearios ducentos a tertia hora noctis, et iumenta
parate ut imponentes Paulum salvum perducerent
ad Felicem praesidem. Timuit enim ne forte raperent eum Iu-
daei et occiderent et ipse postea calumniam sustineret, tamquam pe-
cuniam accepturus. Scribens ei epistolam continentem
haec: Claudius Lysias optimo praesidi Felici salutem.
Virum hunc comprehensum a Iudaeis et incipientem interfici
ab eis superveniens cum exercitu eripui cognito quia Romanus
est. Volensque scire causam quam obiciebant illi deduxi eum in
concilium eorum. Quem inveni accusari de quaestionibus legis ipsorum,
nihil vero dignum morte aut vinculis habentem crimen. Et cum mihi
relatum esset de insidiis quas paraverant illi misi eum ad te,
denuntians et accusatoribus ut dicant apud te. Milites ergo
secundum praeceptum sibi assumentes Paulum duxerunt per noc-
tem in Antipatridem. Et postera die dimissis equitibus
ut cum eo irent reversi sunt ad castra. Qui cum venissent
Caesaream et tradidissent epistolam praesidi statuerunt
ante illum et Paulum. Cum legisset autem et interrogasset de qua
provincia esset et cognoscens quia de Cilicia, Audiam
te inquit cum accusatores tui venerint. Iussitque in prae-
torio Herodis custodiri eum.

XXIIII

Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum Ana-
nias cum senioribus quibusdam et Tertullo quodam
oratore qui adierunt praesidem adversus Paulum. Et citato
Paulo coepit accusare Tertullus dicens: Cum in multa pa-
ce agamus per te et multa corrigantur per tuam provi-
dentiam, semper et ubique suscipimus optime Felix cum omni gratiarum
actione. Ne diutius autem te protraham, oro breviter audias
nos pro tua clementia. Invenimus hunc hominem pestiferum
et concitantem seditiones omnibus Iudaeis in universo orbe
et auctorem seditionis sectae Nazarenorum, qui etiam templum vi-
olare conatus est. Quem et apprehensum voluimus secundum legem
nostram iudicare. Superveniens autem tribunus Lysias cum
vi magna eripuit eum de manibus nostris, iubens accusa-
tores eius ad te venire, a quo poteris ipse iudicans
de omnibus istis cognoscere de quibus nos accusamus eum. Adie-
cerunt autem et Iudaei dicentes haec ita se habere. Respondit autem Pau-
lus annuente sibi praeside dicere: Ex multis annis te esse
iudicem genti huic sciens bono animo pro me satisfa-
ciam. Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies quam duodecim
ex quo ascendi adorare in Ierusalem. Et neque in templo
invenerunt me cum aliquo disputantem aut concursum
facientem turbae neque in synagogis neque in civitate
neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant. Confi-
teor autem hoc tibi quod secundum sectam quam dicunt heresim sic deservi-
o deo patri credens omnibus quae in lege et prophetis scripta sunt,
spem habens in deum quam et hi ipsi exspectant resurrectionem fu-
turam iustorum et iniquorum. In hoc et ipse studeo sine offendi-
culo conscientiam habere ad deum et ad homines semper. Post annos
autem plures elemosynas facturus in gentem meam veni et oblationes
et vota. In quibus invenerunt me purificatum in templo
non cum turba neque cum tumultu. Quidam autem ex Asia Iu-
daei quos oportebat apud te praesto esse et accusare si quid
haberent adversum me. Aut hi ipsi dicant si quid invenerunt
in me iniquitatis cum stem in concilio, nisi de una hac so-
lummodo voce qua clamavi inter eos stans quia de resurrectio-
ne mortuorum ego iudicor hodie a vobis. Distulit
autem illos Felix certissime sciens de via dicens: Cum tri-
bunus Lysias venerit audiam vos. Iussitque centurioni
custodire eum et habere requiem nec quemquam prohibere de suis mi-
nistrare ei. Post aliquot autem dies veniens Felix
cum Drusilla uxore sua quae erat Iudaea vocavit et
audivit Paulum et audivit ab eo fidem quae est in Christum
Ihesum. Disputante autem illo de iustitia et castitate et de
iudicio futuro tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet
vade, tempore autem opportuno accersiam te. Simul et sperans
quod pecunia ei daretur a Paulo, propter quod et frequenter accersi-
ens eum loquebatur cum eo. Biennio autem expleto accepit
successorem Felix Porcium Festum. Volens autem gratiam
praestare Iudaeis Felix reliquit Paulum vinctum.

XXV

Festus ergo cum venisset in provinciam post triduum
ascendit Ierosolymam a Caesarea. Adieruntque eum prin-
cipes sacerdotum et primi Iudaeorum adversus Paulum,
et rogabant eum postulantes gratiam adversus eum ut
iuberet perduci eum in Ierusalem insidias tendentes ut
interficerent eum in via. Festus autem respondit servari Pau-
lum in Caesarea, se autem maturius profecturum. Qui ergo in vobis
potentes sunt ait descendentes simul, si quod est in viro cri-
men accusent eum. Demoratus autem inter eos dies non am-
plius quam octo aut decem descendit Caesaream, et altera die
sedit pro tribunali et iussit Paulum adduci. Qui cum
perductus esset circumsteterunt eum qui ab Ierosolyma descende-
rant Iudaei multas et graves causas obicientes quas non po-
terant probare. Paulo autem omnibus rationem reddente quoniam

neque in legem iudeorum neque in templum neque in cesarem
quicquam peccavi. Festus autem volens gratiam prestare iudeis
respondens paulo dixit. Vis ierosolimam ascendere et ibi de
his iudicari apud me. Dixit autem paulus. Ad tribu/
nal cesaris sto. ubi me oportet iudicari. Iudeis non
nocui. sicut tu melius nosti. Si enim nocui. aut dignum mor
te aliquid feci. non recuso mori. Si vero nichil eorum est que hii
accusant me. nemo potest me illis donare. Cesarem ap
pello. Tunc festus cum consilio locutus respondit. Cesarem appella
sti. ad cesarem ibis. Et cum dies aliquot transacti essent
agrippa rex et bernice descenderunt cesaream ad salutan
dum festum. Et cum dies plures ibidem morarentur. festus regi in
dicavit de paulo dicens. Vir quidam est derelictus a feli
ce vinctus. de quo cum essem iherosolimis adierunt me prin
cipes sacerdotum et seniores iudeorum postulantes adversus
illum dampnationem. Ad quos respondi. quia non est romanis consu
etudo donare aliquem hominem. priusquam is qui accusatur presentes
habeat accusatores. locumque defendendi accipiat ad ab
luenda crimina que ei obiciuntur. Cum ergo huc convenissent
sine ulla dilatione in sequenti die sedens pro tribunali ius
si adduci virum. De quo cum stetissent accusatores nul
lam causam ferebant. de quibus ego suspicabar malum.
questiones vero quasdam de superstitione sua habebant adversus eum
et de quodam ihesu defuncto quem affirmabat paulus vi
vere. Hesitans autem ego de huiusmodi questione dicebam si vellet
ire ierosolimam. et ibi iudicari de istis. Paulo autem appel
lante ut servaretur augusti cognitioni. iussi servari
eum donec mittam eum ad cesarem. Agrippa autem dixit
ad festum. Volebam et ipse hominem audire. Cras inquit
audies eum. Altera autem die cum venisset agrippa et bernice
cum multa ambitione et introissent in auditorium cum tri
bunis et viris principalibus civitatis. iubente festo
adductus est paulus. Et dixit festus. Agrippa rex et omnes qui
simul adestis nobiscum viri. videtis hunc hominem de quo
omnis multitudo iudeorum interpellavit me. ierosolimis petentes
et acclamantes non oportere eum vivere amplius. Ego vero compe
ri nichil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellan
te ad augustum iudicavi mittere. De quo quid certum
scribam domino non habeo. Propter quod produxi eum ad vos et maxi
me ad te o rex agrippa. ut interrogatione facta habeam
quid scribam. Sine ratione enim michi videtur mittere vinctum et causam
Agrippa vero **XXVI** eius non significare.
ad paulum ait. Permittitur tibi loqui pro temet ipso. Tunc
paulus extenta manu cepit rationem reddere. De omnibus de
quibus accusor a iudeis. rex agrippa. estimo me beatum apud
te. cum sim defensurus me hodie. maxime te sciente
omnia que apud iudeos sunt. consuetudines et questiones. Propter
quod obsecro. patienter me audias. Et quidem vitam meam
a iuventute que ab initio fuit in gente mea in ierosoli/
mis. noverunt omnes iudei. prescientes me ab initio si velint
testimonium perhibere. quoniam secundum certissimam sectam nostre re
ligionis vixi phariseus. Et nunc in spe que ad patres nostros facta
est repromissionis a deo. sto in iudicio subiectus. in quam
duodecim tribus nostre nocte ac die servientes sperant deveni
re. De qua spe accusor a iudeis rex. Quid incredibi
le iudicatur apud vos si deus mortuos suscitat. Et ego
quidem estimaveram me adversus nomen ihesu nazare
ni debere multa agere contraria. quod et feci ierosolimis. et multos sanctorum

ego in carceribus inclusi. a principibus sacerdotum potestate ac
cepta. et cum occiderentur detuli sententiam. Et per omnes synagogas
frequenter puniens eos compellebam blasphemare. et am
plius insaniens in eos. persequebar usque ad exteras ci
vitates. In quibus dum irem damascum cum potestate et per
missu principum sacerdotum die media in via vidi rex
de celo supra splendorem solis circumfulsisse me lu
men et eos qui mecum simul erant. Omnesque nos cum decidissemus
in terram. audivi vocem dicentem michi hebraica lin
gua. Saule saule quid me persequeris. durum est tibi
contra stimulum calcitrare. Ego autem dixi. Quis es domine.
Dominus autem dixit. Ego sum ihesus quem tu persequeris. Sed exurge
et sta super pedes tuos. ad hoc enim apparui tibi ut
constituam te ministrum et testem eorum que vidisti et au
disti et eorum quibus apparebo tibi. eripiens te de populo et
gentibus in quas nunc ego mitto te aperire oculos eorum
ut convertantur a tenebris ad lucem et de potestate sath
ane ad deum. ut accipiant remissionem peccatorum et
sortem inter sanctos per fidem que est in me. Unde rex agrippa non
fui incredulus celesti visioni. Sed his qui sunt damasci
primum et ierosolimis. et per omnem regionem iudee et genti
bus annunciabam. ut penitentiam agerent et converterentur ad deum
digna penitentie opera facientes. Hac ex causa me iudei cum es
sem in templo comprehensum temptabant. volentes
me interficere. Auxilio autem adiutus dei usque in hodier
num diem sto. testificans minori atque maiori. nichil
extra dicens quam que prophete locuti sunt futura esse et moy
ses. si passibilis christus. si primus ex resurrectione mortuorum lu
men annunciaturus est populo et gentibus. Hec loquente eo et rationem
reddente. festus magna voce dixit. Insanis pau
le. multe te littere ad insaniam convertunt. Et paulus
Non insanio inquit optime feste. sed veritatis et sobri
etatis verba eloquor. Scit enim de his rex ad quem et constan
ter loquor. latere enim eum nichil horum arbitror. Neque enim
in angulo quicquam horum gestum est. Credis rex agri
ppa prophetis. Scio quia credis. Agrippa autem dixit ad paulum. In
modico suades me christianum fieri. Et paulus. Opto apud deum et in
modico et in magno non tantum te. sed et omnes qui audiunt ho
die fieri tales qualis et ego sum. exceptis vinculis his. Et
exurrexit rex et preses et bernice et qui assidebant eis.
Et cum secessissent loquebantur ad invicem dicentes
quia nichil dignum morte quid fecit homo iste. Agrippa
autem festo dixit. Dimitti poterat homo iste si non appellasset
Ut autem iudicatum est **XXVII** cesarem.
navigare eum in ytaliam. et tradi paulum cum re
liquis custodibus centurioni nomine iulio cohortis au
guste. Ascendentes autem navem adrumetinam. et in
cipientes navigare circa asie loca sustulimus perse
verante nobiscum aristarcho macedone thessalo
nicense. Sequenti autem die devenimus sydonem. Huma
ne autem tractans iulius paulum permisit ad amicos ire
et curam sui agere. Et inde cum sustulissemus subnavi
gavimus cyprum. propterea quod essent venti contrarii. Et pelagus
cilicie et pamphilie navigantes venimus lystram
que est licie. Et ibi inveniens centurio navem alexan
drinam navigantem in ytaliam. transposuit
nos in eam. Et cum multis diebus tarde navigaremus
et vix devenissemus contra gnidum. prohibente nos vento

adnavigavimus crete iuxta salmonam et vix iuxta na-
vigantes venimus in locum quendam qui vocatur boni portus cui
iuxta civitas erat thessala. Multo autem tempore peracto et cum
iam non esset tuta navigatio eo quod ieiunium iam preterisset
consolabatur eos paulus dicens eis. Viri video quoniam cum
iniuria et multo damno non solum oneris et navis sed
et animarum nostrarum incipit navigatio. Centurio autem gu-
bernatori et nauclero magis credebat quam his que a pau-
lo dicebantur. Et cum aptus portus non esset ad hyemandum
plurimi statuerunt consilium navigare inde si quomodo possent
devenientes phenicem hyemare portum crete re-
spicientem ad affricum et ad chorum. Aspirante autem
austro estimantes propositum se tenere cum sustulis-
sent de asson legebant cretam. Non post multum
autem misit se contra ipsam ventus typhonicus qui voca-
tur euroaquilo. Cumque arrepta esset navis
et non posset conari in ventum data nave flatibus fe-
rebamur. Insulam autem quandam decurrentes que vocatur cau-
da potuimus vix obtinere scapham. Qua sublata
adiutoriis utebantur accingentes navem. Timen-
tes autem ne in syrtim inciderent submisso vase sic fe-
rebantur. Valida autem nobis tempestate iactatis sequen-
ti die iactum fecerunt et tertia die suis manibus arma-
menta navis proiecerunt. Neque autem sole neque syderibus ap-
parentibus per plures dies et tempestate non exigua immi-
nente iam ablata erat spes omnis salutis nostre. Et cum
multa ieiunatio fuisset tunc stans paulus in me-
dio eorum dixit. Oportebat quidem o viri audito me non tol-
lere a creta lucrique facere iniuriam hanc et iacturam
et nunc suadeo vobis bono animo esse. Amissio enim nullius
anime erit ex vobis preterquam navis. Astitit enim mihi hac no-
cte angelus dei cuius sum ego et cui deservio dicens. Ne
timeas paule. Cesari te oportet assistere et ecce donavit
tibi deus omnes qui navigant tecum. Propter quod bono animo esto-
te viri. Credo enim deo meo quia sic erit quemadmodum dictum est
mihi. In insulam autem quandam oportet nos devenire. Sed
postquam quartadecima nox supervenit navigantibus nobis
in adria circa mediam noctem suspicabantur nau-
te apparere sibi aliquam regionem. Qui et summittentes
invenerunt passus viginti et pusillum separati inde invene-
runt passus quindecim. Timentes autem ne in aspera loca incideremus
de puppi mittentes anchoras quatuor optabant diem
fieri. Nautis vero querentibus fugere de navi cum misissent
scapham in mare sub obtentu quasi inciperent a pro-
ra anchoras extendere. Dixit paulus centurioni et
militibus nisi hii in navi manserint vos salvi fieri non pote-
stis. Tunc absciderunt milites funes scaphe et passi sunt
eam excidere. Et cum lux inciperet fieri rogabat paulus omnes
sumere cibum dicens. Quartadecima die hodie expec-
tantes ieiuni permanetis nichil accipientes. Propter quod rogo
vos accipere cibum pro salute vestra quia nullius vestrum capil-
lus de capite peribit. Et cum hec dixisset sumens panem
gratias egit deo in conspectu omnium et cum fregisset cepit man-
ducare. Animequiores autem facti omnes et ipsi assumpserunt cibum.
Eramus vero universe anime in navi CCLXXVI. Et satiati
cibo alleviabant navem iactantes triticum in
mare. Cum autem dies factus esset terram non agnoscebant
sinum vero quendam considerabant habentem litus. In quem cogi-
tabant si possent eicere navem. Et cum anchoras sustu-
lissent committebant se mari simul laxantes iuncturas
gubernaculorum. Et levato arthemone secundum aure fla-
tum tendebant ad litus. Et cum incidissent in locum bitha-
lassum impegerunt navem et prora quidem fixa manebat
immobilis puppis vero solvebatur a vi maris. Militum autem
consilium fuit ut custodias occiderent ne quis cum enatasset
effugeret. Centurio autem volens servare paulum prohibu-
it fieri iussitque eos qui possent natare mittere se in
mare primos et evadere et ad terram exire et ceteros ali-
os in tabulis ferebant quosdam super ea que de navi essent
et sic factum est ut omnes anime evaderent ad terram.

XXVIII

Et cum evasissemus tunc cognovimus quia militene
insula vocabatur. Barbari vero prestabant non modi-
cam humanitatem nobis. Accensa autem pira reficie-
bant nos omnes propter imbrem qui imminebat et frigus. Cum
congregasset autem paulus sarmentorum aliquantam multitu-
dinem et imposuisset super ignem vipera a calore cum pro-
cessisset invasit manum eius. Ut vero viderunt barbari pen-
dentem bestiam in manu eius ad invicem dice-
bant. Utique homicida est homo hic qui cum evaserit de ma-
ri ultio divina non permittit eum vivere. Et ille quidem excu-
tiens bestiam in ignem nichil mali passus est. At illi
estimabant eum in tumorem convertendum et subito
casurum et mori. Diu autem illis expectantibus et viden-
tibus nichil mali in eo fieri convertentes se dicebant eum
esse deum. In locis autem illis erant predia principis insule
nomine publii qui nos suscipiens triduo benigne
exhibuit. Contigit autem patrem publii febribus et dis-
interia vexatum iacere. Ad quem paulus intra-
vit et cum orasset et imposuisset ei manus salvavit eum.
Quo facto omnes qui habebant in insula infirmitates
accedebant et curabantur. Qui etiam multis honoribus
nos honoraverunt et navigantibus imposuerunt que ne-
cessaria erant. Post menses autem tres navigantibus et
navigavimus in navi alexandrina que in insula hy-
emaverat cui erat insigne castorum. Et cum venissemus
syracusanam mansimus ibi triduo. Inde circumle-
gentes devenimus regium et post unum diem flante au-
stro secunda die venimus puteolos ubi inventis fratribus ro-
gati sumus ibi manere apud eos dies VII. Et sic veni-
mus romam. Et inde cum audissent fratres occurrerunt
nobis usque ad forum appii et tres tabernas. Quos cum vidis-
set paulus gratias agens deo accepit fiduciam. Cum autem
venissemus romam permissum est paulo permanere sibi-
met cum custodiente se milite. Post tertium autem diem
convocavit primos iudeorum. Cumque convenissent dice-
bat eis. Ego viri fratres nichil adversus plebem fa-
ciens aut morem paternum vinctus ierosolimis tradi-
tus sum in manus romanorum. Qui cum interrogationem de
me habuissent voluerunt me dimittere eo quod nulla esset
causa mortis in me. Contradicentibus autem iudeis coac-
tus sum appellare cesarem non quasi gentem meam habens
aliquid accusare. Propter hanc igitur causam rogavi vos
videre et alloqui. Propter spem enim israel catena hac cir-
cumdatus sum. At illi dixerunt ad eum. Nos neque litteras ac-
cepimus de te a iudea neque adveniens aliquis fratrum
nuntiavit aut locutus est quid de te malum. Roga-

mus a te audire que sentis. Nam de secta hac notum est
nobis quia ubique ei contradicitur. Cum constituissent autem illi diem
venerunt ad eum in hospitium plures quibus exponebat
testificans regnum dei suadensque eis de Ihesu ex lege
Moysi et prophetis a mane usque ad vesperam. Et quidam
credebant hiis que dicebantur. Quidam vero non credebant.
Cumque invicem non essent consentientes discedebant
dicente Paulo unum verbum: quia bene spiritus sanctus locutus est per Ysa
iam prophetam ad patres nostros dicens: Vade ad populum
istum et dic ad eos: aure audietis et non intelligetis et vi
dentes videbitis et non perspicietis. Incrassatum est enim cor
populi huius et auribus graviter audierunt et oculos suos compres
serunt ne forte videant oculis et auribus audiant et
corde intelligant et convertantur et sanem eos. Notum ergo
sit vobis omnibus quoniam gentibus missum est hoc salutare dei
et ipsi audient. Et cum hec dixisset exierunt ab eo iudei mul
tam habentes inter se questionem. Mansit autem biennio toto
in suo conducto et suscipiebat omnes qui ingrediebantur
ad eum predicans regnum dei et docens que sunt de domino Ihesu Christo
cum omni fiducia sine prohibitione. Amen. Prologus in canones eccle
Non ita est ordo apud grecos qui asticas.
integre sapiunt fidemque rectam sectantur
epistolarum .vii. que canonice nuncupantur. Sicut in
latinis codicibus invenitur quod quia Petrus est primus in or
dine apostolorum prime sint etiam eius epistole in ordine ceterarum. Sed sicut
evangelistas dudum ad veritatis lineam correximus ita
has proprio ordini deo nos iuvante reddidimus. Est
enim una earum prima Iacobi, due Petri, Iohannis tres, Iu
de una. Que si sic ut ab eis digeste sunt ita quoque ab in
terpretibus fideliter in latinum verterentur eloquium nec ambigu
itatem legentibus facerent nec sermonum sese varietas
impugnaret. Illo precipue loco ubi de unitate tri
nitatis in prima Iohannis epistola positum legimus. In qua
etiam ab infidelibus translatoribus multum erratum esse
a fidei veritate comperimus trium tantummodo vocabula hoc est
aque sanguinis et spiritus in ipsa sua editione ponenti
bus et patris verbique ac spiritus testimonium omittentibus in quo
maxime et fides catholica roboratur et patris et filii et spiritus
sancti una divinitatis substantia comprobatur. In ceteris vero
epistolis quantum a nostra aliorum distet editio lectoris pruden
tie derelinquo. Sed tu virgo Christi Eustochium dum a me
impensius scripture veritatem inquiris meam
quodammodo senectutem invidorum dentibus corroden
dam exponis qui me falsarium corruptoremque
sacrarum pronuntiant scripturarum. Sed ego in tali opere nec
emulorum meorum invidentiam pertimesco nec sancte
scripture veritatem poscentibus denegabo.
Iacobus Ihesu Christi servus .xii. Epistola Iacobi.
tribubus que sunt in dispersione salutem. Omne gau
dium existimate fratres mei cum in temptationibus va
riis incideritis scientes quod probatio fidei vestre pati
entiam operatur. Patientia autem opus perfectum habeat ut
sitis perfecti et integri in nullo deficientes. Si quis
autem vestrum indiget sapientia postulet a deo qui dat
omnibus affluenter et non improperat et dabitur ei. Pos
tulet autem in fide nichil hesitans. Qui enim hesitat
similis est fluctui maris qui a vento movetur
et circumfertur. Non ergo estimet homo ille quod accipi

at aliquid a domino. Vir duplex animo inconstans est 3021
in omnibus viis suis. Glorietur autem frater humilis in exalta
tione sua, dives autem in humilitate sua quia sicut flos
feni transibit. Exortus est enim sol cum ardore et arefecit
fenum et flos eius decidit et decor vultus eius deperiit. Ita et di
ves in itineribus suis marcescet. Beatus vir qui suffert
temptationem quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam
vite quam repromisit deus diligentibus se. Nemo cum
temptatur dicat quoniam a deo temptatur. Deus
enim intemptator malorum est, ipse autem neminem temp
tat. Unusquisque vero temptatur a concupiscentia sua ab
stractus et illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit parit pec
catum, peccatum vero cum consummatum fuerit generat mortem. Noli
te itaque errare fratres mei dilectissimi. Omne datum op
timum et omne donum perfectum desursum est descendens a patre
luminum apud quem non est transmutatio nec vicissitudi
nis obumbratio. Voluntarie genuit nos verbo veri
tatis ut simus initium aliquod creature eius. Scitis fratres mei
dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus
autem ad loquendum et tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam
dei non operatur. Propter quod abicientes omnem immunditiam
et habundantiam malitie in mansuetudine su
scipite insitum verbum quod potest salvare animas vestras. Esto
te autem factores verbi et non auditores tantum fallentes vos
metipsos. Quia si quis auditor est verbi et non factor hic compara
bitur viro consideranti vultum nativitatis sue in speculo.
Consideravit enim se et abiit et statim oblitus est qualis fuerit. Qui
autem perspexerit in lege perfecte libertatis et permanserit
in ea, non auditor obliviosus factus sed factor operis, hic
beatus in facto suo erit. Si quis autem putat se religiosum esse
non refrenans linguam suam sed seducens cor suum,
huius vana est religio. Religio munda et immacu
lata apud deum et patrem hec est: visitare pupillos et vi
duas in tribulatione eorum et immaculatum se custodire
ab hoc seculo.

II

Fratres mei nolite in
personarum acceptione habere fidem domini nostri Ihesu Christi
glorie. Etenim si introierit in conventum vestrum vir au
reum anulum habens in veste candida, introierit autem
et pauper in sordido habitu, et intendatis in eum qui
indutus est veste preclara et dixeritis: Tu sede hic
bene; pauperi autem dicatis: Tu sta illic aut sede sub
scabello pedum meorum; nonne iudicatis apud vos met
ipsos et facti estis iudices cogitationum iniquarum? Au
dite fratres mei dilectissimi, nonne deus elegit pauperes in
hoc mundo divites in fide et heredes regni quod repromi
sit deus diligentibus se? Vos autem exhonorastis pau
perem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos et ipsi tra
hunt vos ad iudicia? Nonne ipsi blasphemant bonum no
men quod invocatum est super vos? Si tamen legem perficitis re
galem secundum scripturas: Diliges proximum tuum sicut
te ipsum, bene facitis. Si autem personas accipitis peccatum operami
ni redarguti a lege quasi transgressores. Quicumque
autem totam legem servaverit offendat autem in uno factus
est omnium reus. Qui enim dixit: Non mechaberis, dixit et
Non occides. Quod si non mechaberis occides autem, factus es transgressor
legis. Sic loquimini et sic facite sicut per legem liber
tatis incipientes iudicari. Iudicium enim sine misericordia illi qui
non fecit misericordiam. Superexaltat autem misericordia iudicium. Quid

prodest fratres mei si fidem quis dicat se habere opera autem non habeat. Numquid poterit fides salvare eum? Si autem frater et soror nudi sint et indigeant victu cotidiano, dicat autem aliquis de vobis illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini, non dederitis autem eis quae necessaria sunt corpori, quid proderit? Sic et fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. Sed dicet aliquis: Tu fidem habes, et ego opera habeo. Ostende mihi fidem tuam sine operibus, et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam unus est deus: bene facis. Et demones credunt et contremiscunt. Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus otiosa est? Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Ysaac filium suum super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, et ex operibus fides consummata est. Et suppleta est scriptura dicens: Credidit Abraham deo, et reputatum est illi ad iustitiam, et amicus dei appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo et non ex fide tantum. Similiter autem et Raab meretrix nonne ex operibus iustificata est, suscipiens nuntios et alia via eiciens? Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.

III

Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quoniam maius iudicium sumitis. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Potest etiam freno circumducere totum corpus. Si autem equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circumferimus. Ecce et naves, cum magne sint et a ventis validis minentur, circumferuntur autem a modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit. Ita et lingua modicum quidem membrum est et magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit. Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, que maculat totum corpus et inflammat rotam nativitatis nostre inflammata a gehenna. Omnis enim natura bestiarum et volucrum et serpentium et ceterorum domantur et domita sunt a natura humana. Linguam autem nullus hominum domare potest: inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus deum et patrem, et in ipsa maledicimus homines qui ad similitudinem dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet fratres mei hec ita fieri. Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem et amaram aquam? Numquid potest fratres mei ficus uvas facere aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam. Quis sapiens et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientie. Quod si zelum amarum habetis et contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari et mendaces esse adversus veritatem. Non est enim ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum. Que autem desursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, iudicans sine simulatione. Fructus autem iustitie in pace seminatur facientibus pacem.

IIII

Unde bella et lites in vobis? Nonne ex concupiscentiis vestris que militant in membris vestris? Concupiscitis et non habetis; occiditis et zelatis et non potestis adipisci; litigatis et belligeratis et non habetis propter quod non postulatis. Petitis et non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis. Adulteri nescitis quia amicitia huius mundi inimica est dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse seculi huius, inimicus dei constituitur. An putatis quia inaniter scriptura dicat: Ad invidiam concupiscit spiritus qui habitat in vobis? Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Subditi ergo estote deo. Resistite autem diabolo, et fugiet a vobis. Appropinquate deo, et appropinquabit vobis. Emundate manus peccatores, et purificate corda duplices animo. Miseri estote et lugete et plorate. Risus vester in luctum convertatur, et gaudium in merorem. Humiliamini in conspectu domini, et exaltabit vos. Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi et iudicat legem. Si autem iudicas legem, non es factor legis sed iudex. Unus est enim legislator et iudex, qui potest perdere et liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastino ibimus in civitatem illam, et faciemus ibi quidem annum, et mercabimur, et lucrum faciemus, qui ignoratis quid erit vobis in crastino. Que est enim vita vestra? Vapor est ad modicum parens, deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si dominus voluerit, et si vixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis maligna est. Scienti igitur bonum facere et non facienti peccatum est illi.

V

Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris que advenient vobis. Divitie vestre putrefacte sunt, et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum eruginavit, et erugo eorum in testimonium vobis erit et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus. Ecce merces operariorum vestrorum qui messuerunt regiones vestras, que fraudata est a vobis, clamat, et clamor eorum in aures domini sabaoth introivit. Epulati estis super terram et in luxuriis enutristis corda vestra in die occisionis. Addixistis, occidistis iustum, et non restitit vobis. Patientes igitur estote fratres usque ad adventum domini. Ecce agricola expectat preciosum fructum terre, patienter ferens donec accipiat temporaneum et serotinum. Patientes estote et vos, et confirmate corda vestra, quoniam adventus domini appropinquabit. Nolite ingemiscere fratres in alterutrum, ut non iudicemini. Ecce iudex ante ianuam assistit. Exemplum accipite fratres exitus mali et longanimitatis, laboris et patientie, prophetas qui locuti sunt in nomine domini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, et finem domini vidistis, quoniam misericors est dominus et miserator. Ante omnia autem fratres mei nolite iurare, neque per celum neque per terram neque per aliud quodcumque iuramentum. Sit autem sermo vester: Est est, non non, ut non sub iudicio decidatis. Tristatur autem aliquis vestrum? Oret equo animo et psallat. Infirmatur aliquis ex vobis? Inducat presbiteros ecclesie, et orent super eum, unguentes eum oleo in nomine domini. Et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum dominus, et si in peccatis sit, dimittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini. Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Helyas homo erat similis nobis passibilis, et oratione oravit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres et menses sex. Et rursum oravit, et celum

dedit pluviam et terra dedit fructum suum. Fratres mei si quis ex vobis erraverit a veritate et converterit quis eum, scire debet quia qui converti fecerit peccatorem ab errore vie sue salvabit animam eius a morte et operit multitudinem peccatorum. Explicit epistola. Incipit epistola Petri prima.

Petrus apostolus Ihesu Christi electis advenis dispersionis Ponti, Galatie, Capadocie, Asie et Bithinie secundum prescientiam Dei Patris in sanctificationem spiritus in obedientiam et aspersionem sanguinis Ihesu Christi. Gratia vobis et pax multiplicetur. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Ihesu Christi qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Ihesu Christi ex mortuis in hereditatem incorruptibilem et incontaminatam et inmarcessibilem conservatam in celis in vobis qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem paratam revelari in tempore novissimo. In quo exultabitis modicum nunc si oportet contristari in variis temptationibus ut probatio vestre fidei multo preciosior auro quod per ignem probatur inveniatur in gloriam et laudem et honorem in revelatione Ihesu Christi, quem cum non videritis diligitis, in quem nunc quoque non videntes creditis, credentes autem exultabitis letitia inenarrabili et glorificata, reportantes finem fidei vestre salutem animarum. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophete qui de futura in vobis gratia prophetaverunt, scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi, prenuntians eas que in Christo sunt passiones et posteriores glorias, quibus revelatum est quia non sibi ipsis, vobis autem ministrabant ea que nunc nuntiata sunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis Spiritu Sancto misso de celo, in quem desiderant angeli prospicere. Propter quod succincti lumbos mentis vestre sobrii perfecte sperate in eam que offertur vobis gratiam in revelatione Ihesu Christi, quasi filii obedientie non configurati prioribus ignorantie vestre desideriis, sed secundum eum qui vocavit vos sanctum et ipsi in omni conversatione sancti sitis quoniam scriptum est: Sancti eritis quoniam ego sanctus sum. Et si patrem invocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus, in timore incolatus vestri tempore conversamini, scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paterne traditionis sed precioso sanguine quasi agni incontaminati et inmaculati Christi Ihesu, precogniti quidem ante constitutionem mundi, manifestati autem novissimis temporibus propter vos qui per ipsum fideles estis in Deo qui suscitavit eum a mortuis et dedit ei gloriam ut fides vestra et spes esset in Deo, animas vestras castificantes in obedientia caritatis in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius, renati non ex semine corruptibili sed incorruptibili per verbum Dei vivi et permanentis in eternum. Quia omnis caro ut fenum et omnis gloria eius tamquam flos feni; exaruit fenum et flos eius decidit, verbum autem Domini manet in eternum. Hoc est autem verbum quod evangelizatum est vobis.

II

Deponentes igitur omnem maliciam et omnem dolum et simulationes et invidias et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite ut in eo crescatis in salutem, si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus. Ad quem accedentes lapidem vivum ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum et honorificatum, et ipsi tamquam lapides vivi superedificamini domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias acceptabiles Deo per Ihesum Christum. Propter quod continet scriptura: Ecce pono in Syon lapidem summum angularem electum preciosum,

et qui crediderit in eum non confundetur. Vobis igitur honor credentibus; non credentibus autem lapis quem reprobaverunt edificantes hic factus est in caput anguli et lapis offensionis et petra scandali his qui offendunt verbo nec credunt, in quo et positi sunt. Vos autem estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuntietis qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus Dei, nunc autem populus Dei, qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti. Karissimi, obsecro vos tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis que militant adversus animam, conversationem vestram inter gentes habentes bonam ut in eo quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis. Subiecti estote omni humane creature propter Deum, sive regi quasi precellenti, sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est voluntas Dei ut benefacientes obmutescere faciatis inprudentium hominum ignorantiam, quasi liberi et non quasi velamen habentes malicie libertatem, sed sicut servi Dei. Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, regem honorificate. Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis sed etiam dyscolis. Hec est enim gratia, si propter conscientiam Dei sustinet quis tristicias patiens iniuste. Que enim est gratia si peccantes et colaphizati suffertis? Sed si benefacientes patienter sufferetis, hec est gratia apud Deum. In hoc enim vocati estis, quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit nec inventus est dolus in ore eius, qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur, tradebat autem iudicanti se iniuste, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum ut peccatis mortui iustitie vivamus, cuius livore sanati estis. Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.

III

Similiter et mulieres subdite sint viris suis, ut et si qui non credunt verbo per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant, considerantes in timore castam conversationem vestram. Quarum sit non extrinsecus capillatura aut circumdatio auri aut indumenti vestimentorum cultus, sed qui est absconditus cordis homo in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim aliquando et sancte mulieres sperantes in Deo ornabant se subiecte propriis viris, sicut Sarra obediebat Abrahe dominum eum vocans, cuius estis filie benefacientes et non pertimentes ullam perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori vasculo muliebri inpertientes honorem tamquam et coheredibus gratie vite ut non inpediantur orationes vestre. In fine autem omnes unanimes, in oratione estote compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes, quia in hoc vocati estis ut benedictionem hereditate possideatis. Qui enim vult vitam diligere et dies videre bonos, coherceat linguam suam a malo et labia eius ne loquantur dolum. Declinet autem a malo et faciat bonum, inquirat pacem et persequatur eam, quia oculi Domini super iustos et aures eius in preces eorum; vultus autem Domini super facientes mala. Quis est

303

lxi

quem uobis noceat si boni emulatores fueritis. Sed et si quid
patimini propter iusticiam beati. Timorem autem eorum ne timue
ritis. ut non conturbemini. Dominum autem xpistum sanctificate in
cordibus uestris. parati semper ad satisfactionem omni poscenti uos
rationem de ea que in uobis est fide et spe. sed cum modesti
a et timore conscientiam habentes bonam ut in eo quod detrahunt
de uobis confundantur qui calumpniantur uestram bonam in
xpisto conuersationem. Melius est enim benefacientes si uelit uolun
tas dei pati quam malefacientes. Quia et xpistus semel pro peccatis
nostris mortuus est. iustus pro iniustis. ut nos offerret deo
mortificatos quidem carne. uiuificatos autem spiritu. In
quo et his qui in carcere conclusi erant spiritualiter ue
niens predicauit. Qui increduli fuerant aliquando quando ex
pectabant dei patientiam in diebus noe cum fabricaretur
archa. In qua pauci. id est octo anime salue facte sunt per aquam. Quod
et uos nunc similis forme saluos facit baptisma. non carnis
depositio sordium. sed conscientie bone interrogatio in deum per
resurrectionem domini nostri ihesu xpisti. qui est in dextera dei
profectus deglutiens mortem. ut uite eterne here
des efficeremur. profectus in celum subiectis angelis sibi et po
testatibus et uirtutibus. IIII

Xpisto ergo passo in carne. et uos eadem cogitatione arma
mini. quia qui passus est in carne desiit a peccatis. ut iam
non hominum desideriis. sed uoluntati dei. quod reliquum est in car
ne uiuat temporis. Sufficit enim preteritum tempus ad uolunta
tem gentium consummandam. qui ambulauerunt in luxu
riis. in desideriis uinolentiis. comessationibus. pota
tionibus. et illicitis ydolorum cultibus. In quibus nunc obstupes
cunt. in quo admirantur non concurrentibus uobis in eandem
luxurie confusionem blasphemantes. qui reddent rationem ei
qui paratus est iudicare uiuos et mortuos. Propter hoc enim et
mortuis euangelizatum est. ut iudicentur quidem secundum homines
in carne. uiuant autem secundum deum in spiritu. Omnium autem finis
appropinquabit. Estote itaque prudentes. sobrii. et uigila
te in orationibus. Ante omnia autem mutuam in uobismet ip
sis caritatem continuam habentes. quia caritas operit multi
tudinem peccatorum. hospitales inuicem sine murmura
tione. unusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam
administrantes sicut boni dispensatores multiformis
gratie dei. Si quis loquitur quasi sermones dei. Si quis mini
strat tanquam ex uirtute quam administrat deus. ut in omni
bus honorificetur deus per ihesum xpistum dominum nostrum ihesum
xpistum. cui est gloria in secula seculorum amen. Karissimi nolite pe
regrinari in feruore qui ad temptationem uobis fit quasi
noui aliquid uobis contingat. sed communicantes xpisti passionibus
gaudete. ut et in reuelatione glorie eius gaudeatis exul
tantes. Si exprobramini in nomine xpisti beati eritis. quoniam quod
est honoris glorie et uirtutis dei. et qui est eius spiritus super uos re
quiescet. Nemo autem uestrum patiatur quasi homicida. aut
fur. aut maledicus. aut alienorum appetitor. Si autem ut
xpistianus non erubescat. glorificet autem deum in isto nomi
ne. quoniam tempus est ut incipiat iudicium a domo dei. Si autem primum
a nobis quis finis eorum qui non credunt dei euangelio. Et
si iustus quidem uix saluabitur. impius et peccator ubi pare
bunt. Itaque et hii qui patiuntur secundum uoluntatem dei fide
li creatori commendant animas suas in benefactis. V

Seniores ergo qui in uobis sunt obsecro consenior et
testis xpisti passionum. qui et eius que in futuro est glorie re
uelanda communicator. pascite qui in uobis est gregem dei prou
identes non coacte. sed spontanee secundum deum. neque turpis lucri
gratia. sed uoluntarie. Neque ut dominantes in cleris. sed forma
facti gregis ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum
percipietis inmarcessibilem glorie coronam. Similiter ado
lescentes subditi estote senioribus. Omnes autem inuicem
humilitatem insinuate. quia deus superbis resistit.
humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub po
tenti manu dei ut uos exaltet in tempore uisitationis.
omnem sollicitudinem uestram proicientes in eum. quoniam
ipsi cura est de uobis. Sobrii estote et uigilate. quia
aduersarius uester diabolus tanquam leo rugiens circuit querens
quem deuoret. cui resistite fortes in fide. scientes ean
dem passionem ei qui in mundo est uestre fraternitati fieri. Deus
autem omnis gratie qui uocauit uos in eternam gloriam suam
in xpisto ihesu modicum passos ipse perficiet et confirmabit so
lidabitque. Ipsi gloria et imperium in secula seculorum amen. Per siluanum
fidelem fratrem uobis ut arbitror breuiter scripsi.
obsecrans et contestans hanc esse ueram gratiam dei
in qua statis. Salutat uos ecclesia que est in babilone collecta
et marcus filius meus. Salutate inuicem in osculo
sancto. Gratia uobis omnibus qui estis in xpisto ihesu amen. Epistola pe

tri .ii.
Simon petrus seruus et apostolus
ihesu xpisti his qui coequalem nobiscum
sortiti sunt fidem in iusticia dei nostri et
saluatoris ihesu xpisti. Gratia uobis et pax ad
impleatur in cognitione domini nostri ihesu
xpisti quomodo omnia uobis diuine uirtutis sue que ad uitam
et pietatem donata sunt per cognitionem eius qui uocauit
nos propria gloria et uirtute per quem maxima et preciosa uo
bis promissa donauit. ut per hec efficiamini diuine con
sortes nature. fugientes eius que in mundo est concupiscentie
corruptionem. Vos autem curam omnem subinferentes mi
nistrate in fide uestra uirtutem. In uirtute autem scientiam.
In scientia autem abstinentiam. In abstinentia autem pa
tientiam. In patientia autem pietatem. In pietate autem frater
nitatis amorem. In amore autem fraternitatis caritatem.
Hec enim si uobiscum assint et superent. non uacuos nec sine
fructu uos constituent in domini nostri ihesu xpisti cognitio
ne. Cui enim non presto sunt hec cecus est et manu temp
tans. obliuionem accipiens purgationis ueterum su
orum delictorum. Quapropter fratres magis satagite. ut per bona
opera certam uestram uocationem et electionem faciatis.
Hec enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim habundan
ter ministrabitur uobis introitus in eternum regnum domini
nostri et saluatoris ihesu xpisti. Propter quod incipiam semper
commonere de his. et quidem scientes et confirmatos uos uo
lo in presenti ueritate. Iustum autem arbitror suscitare uos
in commonitione. certus quod uelox est depositio tabernaculi
mei. secundum quod et dominus noster ihesus xpistus significauit mihi. Dabo autem operam
et frequenter habere uos post obitum meum. ut horum memo
riam faciatis. Non enim indoctas fabulas secuti notam
fecimus uobis domini nostri ihesu xpisti uirtutem et presentiam
sed speculatores facti illius magnitudinis. accipiens enim
a deo patre honorem et gloriam uoce delapsa ad eum
huiuscemodi a magnifica gloria. Hic est filius meus dile
ctus in quo mihi complacui. ipsum audite. Et hanc uocem
nos audiuimus de celo allatam cum essemus cum ipso

in monte sancto. Et habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes quasi lucernae lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, et lucifer oriatur in cordibus vestris: hoc primum intelligentes quod omnis prophetia scripturae propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed Spiritu Sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. II

Fuerunt vero et pseudoprophetae in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum qui emit eos Dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus iudicium iam olim non cessat: et perditio eorum non dormitat. Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari: et originali mundo non pepercit, sed octavum Noe iustitiae praeconem custodivit, diluvium mundo impiorum inducens: et civitates Sodomorum et Gomorrhaeorum in cinerem redigens, eversione damnavit: exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens: et iustum Loth oppressum a nefandorum iniuria ac luxuriosa conversatione eripuit: aspectu enim et auditu iustus erat: habitans apud eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Novit Dominus pios de temptatione eripere: iniquos vero in diem iudicii reservare cruciandos: magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditiae ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes: ubi angeli fortitudine et virtute cum sint maiores, non portant adversum se execrabile iudicium. Hi vero velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem et in perniciem, in his quae ignorant blasphemantes, in corruptione sua peribunt, percipientes mercedem iniustitiae, voluptatem existimantes diei delicias: coinquinationes et maculae, deliciis affluentes, in conviviis suis luxuriantes vobiscum, oculos habentes plenos adulterii et incessabilis delicti, pellicientes animas instabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii: derelinquentes rectam viam erraverunt, secuti viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit: correptionem vero habuit suae vesaniae: subiugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit prophetae insipientiam. Hi sunt fontes sine aqua, et nebulae turbinibus exagitatae, quibus caligo tenebrarum reservatur. Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desideriis carnis luxuriae eos qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur: libertatem illis promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis: a quo enim quis superatus est, huius et servus est. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri et Salvatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiae, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reversus ad suum vomitum: et, Sus lota in volutabro luti. III

Hanc ecce vobis karissimi secundam scribo epistolam, in quibus vestram excito in commonitione sinceram mentem: ut memores sitis eorum quae praedixi verborum a sanctis prophetis, et apostolorum vestrorum, praeceptorum Domini et Salvatoris. Hoc primum scientes, quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, dicentes: Ubi est promissio aut adventus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturae. Latet enim eos hoc volentes, quod caeli erant prius, et terra de aqua et per aquam consistens Dei verbo: per quae ille tunc mundus aqua inundatus periit. Caeli autem qui nunc sunt, et terra eodem verbo repositi sunt, igni reservati in diem iudicii et perditionis impiorum hominum. Unum vero hoc non lateat vos karissimi, quia unus dies apud Dominum sicut mille anni, et mille anni sicut dies unus. Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti. Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo caeli magno impetu transient, elementa vero calore solventur, terra autem et quae in ipsa sunt opera exurentur. Cum igitur haec omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatibus, expectantes et properantes in adventum diei Domini, per quem caeli ardentes solventur, et elementa ignis ardore tabescent? Novos vero caelos et novam terram secundum promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. Propter quod karissimi haec expectantes, satagite immaculati et inviolati ei inveniri in pace. Et Domini nostri Iesu Christi longanimitatem salutem arbitramini: sicut et karissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his: in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles depravant, sicut et ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Vos igitur fratres praescientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. Crescite vero in gratia et in cognitione Domini nostri et Salvatoris Iesu Christi. Ipsi gloria et nunc et in diem aeternitatis. Amen.

Incipit epistola Iohannis prima.

Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostrae contrectaverunt de verbo vitae: et vita manifestata est, et vidimus, et testamur, et annuntiamus vobis vitam aeternam, quae erat apud Patrem, et apparuit nobis: quod vidimus et audivimus, annuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre et cum Filio eius Iesu Christo. Et haec scribimus vobis ut gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum. Et haec est annuntiatio quam audivimus ab eo, et annuntiamus vobis: quoniam Deus lux est, et tenebrae in eo non sunt ullae. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur, et veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus sicut et ipse est in luce, societatem habemus ad invicem, et sanguis Iesu Filii eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et iustus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum, et verbum eius non est in nobis. II

Filioli mei, haec scribo vobis ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum: et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata eius observe-
mus. Qui dicit se nosse deum et mandata eius non custodit,
mendax est, et in eo veritas non est. Qui autem servat verbum eius,
vere in hoc caritas dei perfecta est. In hoc scimus quoniam in ipso
sumus, si in ipso perfecti fuerimus. Qui dicit se in illo mane-
re, debet sicut ille ambulavit et ipse ambulare. Karissimi non
mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus
quod habuistis ab initio. Mandatum vetus est verbum quod au-
distis. Iterum mandatum novum scribo vobis, quod verum est et in
ipso et in vobis, quia tenebre iam transierunt, et verum
lumen iam lucet. Qui dicit se in luce esse et fratrem suum o-
dit, in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suum,
in lumine manet, et scandalum in eo non est. Qui autem odit
fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris ambulat, et
nescit quo eat, quia tenebre obcecaverunt oculos e-
ius. Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vobis peccata ve-
stra propter nomen eius. Scribo vobis patres, quoniam cognovistis e-
um qui ab initio est. Scribo vobis adolescentes, quoniam vi-
cistis malignum. Scribo vobis infantes, quia cognovis-
tis patrem. Scribo vobis iuvenes, quoniam fortes estis, et ver-
bum dei manet in vobis, et vicistis malignum. Nolite dili-
gere mundum, neque ea que in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est
caritas patris in eo, quoniam omne quod est in mundo concupiscentia
carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vite, que non est
ex patre, sed ex mundo est. Et mundus transibit, et concupiscen-
tia eius. Qui autem facit voluntatem dei manet in eternum.
Filioli novissima hora est, et sicut audistis quia an-
tichristus venit, nunc antichristi multi facti sunt, unde scimus quia
novissima hora est. Ex nobis prodierunt, sed ex nobis non
erant. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique
nobiscum. Sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis.
Sed vos unctionem habetis a sancto, et nostis omnia. Non scripsi vo-
bis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam, et
quoniam omne mendacium ex veritate non est. Quis est mendax, nisi is qui
negat patrem et filium. Omnis qui negat filium, nec patrem
habet. Qui autem confitetur filium, et patrem habet. Vos quod audistis ab ini-
tio in vobis permaneat. Quia si in vobis permanserit quod au-
distis ab initio, et vos in filio et patre manebitis. Et hec est
repromissio quam ipse pollicitus est nobis, vitam eternam. Hec scrip-
si vobis de his qui seducunt vos. Et vos unctionem quam acce-
pistis ab eo maneat in vobis. Et non necesse habetis ut aliquis
doceat vos, sed sicut unctio eius docet vos de omnibus, et verum
est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos, manete in eo. Et nunc
filioli manete in eo, ut cum apparuerit habeamus fiduci-
am, et non confundamur ab eo in adventu eius. Si scitis quoniam iu-
stus est, scitote quoniam et omnis qui facit iustitiam ex ipso natus est.

II
Videte qualem caritatem dedit nobis
deus pater, ut filii dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non
novit nos, quia non novit eum. Karissimi nunc filii dei sumus, et
nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniam cum apparu-
erit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Et
omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se sicut et ille sanctus
est. Omnis qui facit peccatum, et iniquitatem facit, et
peccatum est iniquitas. Et scitis quia ille apparuit ut peccata
tolleret, et peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet non pec-
cat, et omnis qui peccat non videt eum nec novit eum. Filioli
nemo vos seducat. Qui facit iustitiam iustus est, sicut et ille
iustus est. Qui facit peccatum ex diabolo est, quoniam ab ini-
tio diabolus peccat. In hoc apparuit filius dei ut dissolvat opera
diaboli. Omnis qui natus est ex deo peccatum non facit, quoniam semen ip-
sius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex deo natus est. In
hoc manifesti sunt filii dei et filii diaboli. Omnis qui non est iustus
non est ex deo, et qui non diligit fratrem suum, quoniam hec est annuntiatio
quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum. Non sicut
Caym qui ex maligno erat. Qui occidit fratrem suum, et prop-
ter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iu-
sta. Nolite mirari fratres si odit vos mundus. Nos scimus quoniam
translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.
Qui non diligit manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum
homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam eter-
nam in semet ipso manentem. In hoc cognovimus ca-
ritatem dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, et nos
debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam mundi huius
et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit vis-
cera sua ab eo, quomodo caritas dei manet in eo? Filioli
mei non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate. In hoc
cognoscimus quoniam ex veritate sumus, et in conspectu eius suade-
bimus corda nostra. Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum, ma-
ior est deus corde nostro, et novit omnia. Karissimi si cor nostrum
non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad deum, ut quicquid
petierimus accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custo-
dimus, et ea que sunt placita coram eo facimus. Et hoc est man-
datum eius, ut credamus in nomine eius filii Iesu Christi, et diligamus
alterutrum, sicut dedit mandatum nobis. Et qui servat man-
data eius in illo manet, et ipse in eo. Et in hoc scimus quoniam
manet in nobis de spiritu quem dedit nobis.

III
Carissimi nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex deo
sint, quoniam multi pseudoprophete exierunt in mundum. In
hoc cognoscitur spiritus dei. Omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in
carne venisse ex deo est. Et omnis spiritus qui solvit Iesum
ex deo non est. Et hic est antichristus, de quo audistis quoniam venit,
et nunc iam in mundo est. Vos ex deo estis filioli, et vicistis eum,
quoniam maior est qui in vobis est, quam qui in mundo. Ipsi de mundo sunt,
ideo de mundo loquuntur, et mundus eos audit. Nos ex deo sumus.
Qui novit deum audit nos. Qui autem non est ex deo non audit
nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis et spiritum erroris.
Karissimi diligamus nos invicem, quia caritas ex deo est.
Et omnis qui diligit fratrem suum ex deo natus est, et cognoscit
deum. Qui non diligit, non habet caritatem, et non novit deum,
quoniam deus caritas est. In hoc apparuit caritas dei in nobis,
quoniam filium suum unigenitum misit deus in mundum, ut
vivamus per eum. In hoc est caritas, non quasi nos dilexerimus deum,
sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit filium suum propicia-
tionem pro peccatis nostris. Karissimi si deus dilexit nos, et nos
debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit umquam.
Si diligamus invicem, deus in nobis manet, et caritas
eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus quoniam in eo
manemus, et ipse in nobis, quoniam de spiritu sancto suo dedit no-
bis. Et nos vidimus et testificamur quoniam pater misit filium
suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit
quoniam Iesus est filius dei, deus in eo manet, et deus in
eo. In hoc perfecta est caritas dei nobiscum, ut fiduciam
habeamus in die iudicii, quia sicut ille est, et nos sumus in
hoc mundo. Timor non est in caritate, sed perfecta caritas
foras mittit timorem, quoniam timor penam habet. Qui
autem timet non est perfectus in caritate. Nos ergo diligamus

deum quem ipse prior dilexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo deum et fratrem suum oderit mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, deum quem non videt quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus a deo ut qui diligit deum diligat et fratrem suum. V

Omnis qui credit quoniam Ihesus est Christus ex deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit diligit et eum qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos dei cum deum diligamus et mandata eius faciamus. Hec est enim caritas dei ut mandata eius custodiamus et mandata eius gravia non sunt. Quoniam omne quod natum est ex deo vincit mundum. Et hec est victoria que vincit mundum fides nostra. Quis est autem qui vincit mundum nisi qui credit quoniam Ihesus est filius dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem Ihesus Christus. Non in aqua solum sed in aqua et sanguine. Et spiritus est qui testificatur quoniam Christus est veritas. Quoniam tres sunt qui testimonium dant in celo pater verbum et spiritus sanctus et hii tres unum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in terra spiritus aqua et sanguis. Si testimonium hominum accipimus testimonium dei maius est. Quoniam hoc est testimonium dei quod maius est quoniam testificatus est de filio suo. Qui credit in filium dei habet testimonium dei in se. Qui non credit filio mendacem facit eum quia non credit in testimonio quod testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testimonium quoniam vitam eternam dedit nobis deus et hec vita in filio eius est. Qui habet filium dei habet vitam. Qui non habet filium dei non habet vitam. Hec scribo vobis ut sciatis quoniam vitam habetis eternam qui creditis in nomine filii dei. Et hec est fiducia quam habemus ad deum quia quodcumque petierimus secundum voluntatem eius audit nos. Et scimus quia audit nos quicquid petierimus. Scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem petat et dabit ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem non pro illo dico ut roget quis. Omnis iniquitas peccatum est et est peccatum ad mortem. Scimus quia omnis qui natus est ex deo non peccat sed generatio dei conservat eum et malignus non tangit illum. Scimus quoniam ex deo sumus et mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam filius dei venit et dedit nobis sensum ut cognoscamus verum deum et simus in filio eius vero. Hic est verus deus et vita eterna. Filioli custodite vos a simulacris. Amen. epistola iohannis II.

Senior electe domine et natis eius quos ego diligo in veritate et non ego solus sed et omnes qui cognoverunt veritatem propter veritatem que permanet in nobis et nobiscum erit in eternum. Sit nobiscum gratia misericordia pax a deo patre et a Christo Ihesu filio patris in caritate et veritate. Gavisus sum valde quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate sicut mandatum accepimus a patre. Et nunc rogo te domina non tamquam mandatum novum scribens tibi sed quod habuimus ab initio ut diligamus alterutrum. Et hec est caritas ut ambulemus secundum mandata eius. Hoc est mandatum novum ut quemadmodum audistis ab initio in eo ambuletis. Quoniam multi seductores exierunt in mundum qui non confitentur Ihesum Christum venisse in carne. Hic est seductor et antichristus. Videte vos metipsos ne perdatis que operati estis sed ut mercedem plenam accipiatis. Omnis qui recedit et non permanet in doctrina Christi deum non habet. Qui permanet in doctrina hic et filium et patrem habet. Si quis venit ad vos et hanc doctrinam non affert nolite eum recipere in domum nec ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi ave communicat operibus eius malignis. Ecce predixi vobis ut in diem domini nostri Ihesu Christi non confundamini. Plura habens vobis scribere nolui per cartam et atramentum. Spero enim me futurum apud vos et os ad os loqui ut gaudium vestrum plenum sit. Salutant te filii sororis tue electe. Gratia tecum. Amen. epistola iohannis III.

Senior Gaio karissimo quem ego diligo in veritate. Karissime de omnibus orationem facio prospere te ingredi et valere sicut prospere agit anima tua. Gavisus sum valde venientibus fratribus et testimonium perhibentibus veritati tue sicut tu in veritate ambulas. Maiorem horum non habeo gratiam quam ut audiam filios meos in veritate ambulare. Karissime fideliter facis quicquid operaris in fratres et hoc in peregrinos qui testimonium reddiderunt caritati tue in conspectu ecclesie. Quos bene facientes deduces digne deo. Pro nomine enim eius profecti sunt nichil accipientes a gentilibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi ut cooperatores simus veritatis. Scripsissem forsitan ecclesie sed is qui amat primatum gerere in eis Diotrepes non recipit nos. Propter hoc si venero commoneam eius opera que facit verbis malignis garriens in nos. Et quasi non ei sufficiant ista nec ipse suscipit fratres et eos qui suscipiunt prohibet et de ecclesia eicit. Karissime noli imitari malum sed quod bonum est. Qui benefacit ex deo est. Qui malefacit non videt deum. Demetrio testimonium redditur ab omnibus et ab ipsa veritate sed et nos testimonium perhibemus et nosti quoniam testimonium nostrum verum est. Multa habui tibi scribere sed nolui per atramentum et calamum scribere tibi. Spero autem protinus te videre et os ad os loqui. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta tu amicos per nomen. epistola Iude.

Iudas Ihesu Christi servus frater autem Iacobi hiis qui sunt in deo patre dilectis et Christo Ihesu conservatis et vocatis. Misericordia vobis et pax adimpleatur. Karissimi omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute necesse habui vobis scribere deprecans supercertari semel tradite sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines qui olim prescripti sunt in hoc iudicium impii dei nostri gratiam transferentes in luxuriam et solum dominatorem et dominum nostrum Ihesum Christum negantes. Commonere autem vos volo scientes semel omnia quoniam Ihesus populum suum de terra Egipti salvans secundo eos qui non crediderunt perdidit. Angelos vero qui non servaverunt suum principatum sed dereliquerunt suum domicilium in iudicium magni dei vinculis eternis sub caligine reservavit. Sicut Sodoma et Gomorra et finitime civitates simili modo exfornicate et abeuntes post carnem alteram facte sunt exemplum ignis eterni penam sustinentes. Similiter et hii qui carnem quidem maculant dominationem autem spernunt maiestatem autem blasphemant. Cum Michael archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore non est ausus iudicium inferre blasphemie sed dixit imperet tibi dominus. Hii autem quecumque quidem ignorant blasphemant. Quecumque autem naturaliter tamquam muta animalia norunt in hiis corrumpuntur. Ve illis qui in via Cayn abierunt et errore Balaam mercede effusi sunt et in contradictione Chore perierunt. Hii sunt in epulis suis macule convivantes sine timore semetipsos pascentes. Nubes sine aqua que a ventis circumferuntur. Arbores autumpnales infructuose bis mortue eradicate. Fluctus feri maris despumantes suas confusiones. Sidera errantia quibus procella tenebrarum conservata est in eternum. Prophetavit autem de hiis septimus ab Adam Enoch dicens Ecce venit

Diotrepes nomen proprium est cuiusdam heretici

dominus in sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes et arguere omnes impios
de omnibus operibus impietatis eorum quibus impie egerunt et de omnibus
duris que locuti sunt contra deum peccatores impii. Hii sunt murmura-
tores querulosi secundum desideria sua ambulantes et os eorum loquitur
superbiam mirantes personas questus causa. Vos autem karissimi memores
estote verborum que predicta sunt ab apostolis domini nostri Ihesu Christi qui dice-
bant vobis quoniam in novissimis temporibus venient illu-
sores secundum desideria sua ambulantes non in pietate. Hii
sunt qui segregant semet ipsos animales spiritum non habentes.
Vos autem karissimi superedificantes vosmet ipsos sanctissime vestre
fidei in spiritu sancto orantes vos ipsos in dilectione dei servate
expectantes misericordiam domini nostri Ihesu Christi in vitam eter-
nam. Et hos quidem arguite iudicatos. Illos autem salva-
te de igne rapientes. Aliis autem misereamini in timore
dei odientes et eam que carnalis est maculatam tuni-
cam. Ei autem qui potens est vos conservare sine peccato et constituere vos
ante conspectum glorie sue divine immaculatos in exultatione
in adventu domini nostri Ihesu Christi soli deo salvatori nostro
per Ihesum Christum dominum nostrum gloria et magnificentia im-
perium et potestas ante omnia secula et nunc et in omnia secula amen. Prologus

in apocalipsi

Omnes qui pie volunt vivere in Christo
sicut ait apostolus persecutionem patiuntur. Unde
fili accedens ad servitutem dei sta in iustitia et
timore et prepara animam tuam ad temptationem. Temptatio
namque est vita hominis super terram. Ne autem fideles in hiis defici-
ant consolatur eos dominus atque confirmat dicens: Vobiscum sum usque
ad consummationem seculi. Et: Nolite timere pusillus grex. Preparans in-
deus preter tribulationes quas passura erat ecclesia ab apostolis fun-
data super petram Christum ut minus timeantur disposuit una
cum filio et spiritu sancto eas revelare. Revelavit autem tota trini-
tas Christo secundum humanitatem, Christus vero Iohanni per angelum,
Iohannes ecclesie. De qua revelatione hunc librum composuit. Unde
et liber iste apocalipsis dicitur id est revelatio quia hic continentur
que revelavit deus Iohanni et Iohannes ecclesie, quanta scilicet ecclesia passa sit
in tempore primitivo et nunc patiatur et in novissimis temporibus anti-
christi passura sit quando tanta erit tribulatio ut si fieri potest et
moveantur electi, et que premia habuit et nunc et in futuro premia sit
susceptura, ut quos denuntiata supplicia terrent promissa
premia letificent. Ideo iste liber inter reliquas scripturas
novi testamenti prophetie nomine censetur et aliis est excellen-
tior prophetiis veteris testamenti quia de Christo et ecclesia magna
ex parte iam adimpleta sacramenta denuntiat vel et ideo
quia cum aliis sit uniphariam, isti triphariam data est prophetia scilicet
de preterito et presenti et futuro. Ad autem confirmandam aucto-
ritatem occurrit et auctoritas mittentis et defuncti san-
cti accipientis scilicet Iohannis. Cum autem Iohanni hec in visione fu-
erint revelata et sunt tria genera visionum, sub quo genere
contineantur videndum est. Visio enim alia corporalis, cum
videlicet corporalibus oculis aliquid videmus; alia spiritua-
lis seu ymaginaria, cum videlicet dormientes vel etiam vi-
gilantes ymagines rerum cernimus quibus aliud
significatur, sicut vidit pharao spicas et moyses rubum ar-
dere, ille dormiens iste vigilans; alia intellectualis
cum videlicet spiritu sancto revelante intellectu mentis veritatem
misteriorum capimus, sicut est capimus quo vidit Iohannes que in hoc
libro refert. Non enim figuras tantum spiritu vidit sed et earum
significata mente intellexit. Vidit autem Iohannes et scripsit
in pathmos insula relegatus a domitiano in
exilio principe impiissimo. Hanc enim ad scribendum con-
pellente causa quia dum exul teneretur a domitiano in pathi-
mos insula in ecclesiis quibus preerat mixta pullulaverant
atque inolevissent vitia atque diverse hereses. Erant enim quidam
heretici qui dicebant Christum non fuisse ante mariam quia temporaliter
de ea natus erat, quos Iohannes in principio euangelii sui
redarguit dicens: In principio erat verbum, et in hoc li-
bro cum dicit alpha et omega id est principium et finis. Dice-
bant etiam quidam ecclesiam pondere tribulationum ante finem
seculi destruendam et pro labore non premium esse suscepturam.
Horum igitur errores volens destruere Iohannes ostendit Christum
principium esse et finem. Unde per ysayam: Ante me non est formatus
deus et post me non erit. Et ecclesiam per exercitium tribulationum non
deficere sed proficere et pro hiis bravium eternum recepturam. Scribit
autem Iohannes vii ecclesiis asie et earum vii episcopis, de presulis in-
struens et per eam totam generalem ecclesiam docens. Est
namque materia Iohannis in hoc opere status ecclesie spiritualis asye ne eti-
net ... videlicet quanta in presenti patiatur et in futuro re-
cepta sit. Intentio vero eius est monere ad patientiam que
servanda est quia brevis labor et quia premium magnum.
Modus tractandi talis. Primo premittit prologum et salu-
tationem ubi reddit auditores benignos et attentos. Quo
premisso accedit ad narrationem. Ante narrationem vero
ostendit Christum esse ab eterno sine principio et fine, indu-
cens ipsum loquentem: Ego sum alpha et omega, principium et
finis. Postea accedens ad narrationem distinguit vii
visiones quibus tractatus iste consummatur. Premittit autem
prologum dicens: Apocalipsis Ihesu Christi, subaudis hec est, sicut
in aliis: Visio ysaie hec est, et: Parabole salomonis. Apoca-
lipsis. liber

Apocalipsis Ihesu Christi quam
dedit illi deus palam facere servis su-
is que oportet fieri cito, et significavit mittens
per angelum suum servo suo Iohanni, qui
testimonium perhibuit verbo dei et testimonium Ihesu
Christi in hiis quecumque vidit. Beatus qui legit et qui audit
verba prophetie huius et servat ea que in ea scripta sunt. Tempus enim
prope est. Iohannes vii ecclesiis que sunt in asia. Gratia vobis et pax
ab eo qui est et qui erat et qui venturus est, et a vii
spiritibus qui in conspectu throni eius sunt, et a Ihesu Christo qui
est testis fidelis primogenitus mortuorum et princeps regum
terre, qui dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris in sangui-
ne suo et fecit nos regnum et sacerdotes deo et patri suo. Ipsi
gloria et imperium in secula seculorum amen. Ego sum alpha et
omega principium et finis, dicit dominus deus qui est et qui erat
et qui venturus est omnipotens. Ego Iohannes frater vester et particeps
et socius in tribulatione et regno et patientia in Christo Ihesu
fui in insula que appellatur pathmos propter verbum dei et testimonium
Ihesu Christi. Fui in spiritu in dominica die et audivi post me
vocem magnam tamquam tube dicentis michi: Quod vides scri-
be in libro et mitte vii ecclesiis que sunt in asia, ephe-
so et smyrne et pergamo et thyatire et sardis et phila-
delphie et laodicie. Et conversus sum ut viderem vocem
que loquebatur mecum. Et conversus vidi vii candela-
bra aurea, et in medio vii candelabrorum similem fi-
lio hominis vestitum podere et precinctum ad mamillas zona
aurea. Caput autem eius et capilli erant candidi tam-
quam lana alba et tamquam nix, et oculi eius tamquam flam-
ma ignis, et pedes eius similes auricalco sicut in camino

[cami]no ardenti et vox illius tamquam vox aquarum multarum et habebat in dextera sua VII stellas et de ore eius gladius ex utraque parte acutus exibat et facies eius sicut sol lucet in virtute sua. Et cum vidissem eum cecidi ad pedes eius tamquam mortuus et posuit dexteram suam super me dicens Noli timere ego sum primus et novissimus et vivus et fui mortuus et ecce sum vivens in saecula saeculorum et habeo claves mortis et inferni. Scribe ergo quae vidisti et quae sunt et quae oportet fieri post haec. Sacramentum VII stellarum quas vidisti in dextera mea et VII candelabra aurea: septem stellae angeli sunt VII ecclesiarum et candelabra VII septem ecclesiae sunt.

II

Et angelo Ephesi ecclesiae scribe: Haec dicit qui tenet VII stellas in dextera sua qui ambulat in medio VII candelabrorum aureorum. Scio opera tua et laborem tuum et patientiam tuam et quia non potes sustinere malos et temptasti eos qui se dicunt apostolos esse et non sunt et invenisti eos mendaces et patientiam habes et sustinuisti propter nomen meum et non defecisti. Sed habeo adversum te pauca quod caritatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque unde excideris et age paenitentiam et prima opera fac; sin autem venio tibi et movebo candelabrum tuum de loco suo nisi paenitentiam egeris. Sed hoc habes quia odisti facta Nicholaitarum quae et ego odi. Qui habet aures audiendi audiat quid Spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo edere de ligno vitae quod est in paradiso Dei mei. Et angelo Smyrnae ecclesiae scribe: Haec dicit primus et novissimus qui fuit mortuus et vivit. Scio tribulationem tuam et paupertatem tuam sed dives es et blasphemaris ab his qui se dicunt Iudaeos esse et non sunt sed sunt synagoga Sathanae. Nihil horum timeas quae passurus es. Ecce missurus est diabolus ex vobis aliquos in carcerem ut temptemini et habebitis tribulationem diebus X. Esto fidelis usque ad mortem et dabo tibi coronam vitae. Qui habet aures audiendi audiat quid Spiritus dicat ecclesiis. Qui vicerit non laedetur a morte secunda. Et angelo Pergami ecclesiae scribe: Haec dicit qui habet rompheam ex utraque parte acutam. Scio ubi habitas ubi sedes est Sathanae et tenes nomen meum et non negasti fidem meam et in diebus Antiphas testis meus fidelis qui occisus est apud vos ubi Sathanas habitat. Sed habeo adversus te pauca quia habes illic tenentes doctrinam Balaam qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israhel edere de sacrificiis idolorum et fornicari. Ita habes et tu tenentes doctrinam Nicholaitarum. Similiter paenitentiam age; si quo minus veniam tibi cito et pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui habet aures audiendi audiat quid Spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo manna absconditum et dabo illi calculum candidum et in calculo nomen novum scriptum quod nemo scit nisi qui accipit. Et angelo Thyatirae ecclesiae scribe: Haec dicit Filius Dei qui habet oculos tamquam flammam ignis et pedes eius similes auricalco. Novi opera tua et fidem et caritatem et ministerium et patientiam tuam et opera tua novissima plura prioribus. Sed habeo adversus te pauca quia permittis mulierem Iezabel quae se dicit propheten docere et seducere servos meos fornicari et manducare de idolothytis. Et dedi illi tempus ut paenitentiam ageret et non vult paenitere a fornicatione sua. Ecce ego mittam eam in lectum et qui moechantur cum ea in tribulatione maxima erunt nisi paenitentiam ab operibus suis egerint. Et filios eius interficiam in morte et scient omnes ecclesiae quia ego sum scrutans renes et corda et dabo unicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem dico ceteris qui Thyatirae estis quicumque non habent doctrinam hanc qui non cognoverunt altitudinem Sathanae quemadmodum dicunt: Non mittam super vos aliud pondus; tamen id quod habetis tenete donec veniam. Et qui vicerit et qui custodierit usque in finem opera mea dabo illi potestatem super gentes et reget eas in virga ferrea tamquam vas figuli confringentur sicut et ego accepi a Patre meo et dabo illi stellam matutinam. Qui habet aures audiendi audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

III

Et angelo Sardis ecclesiae scribe: Haec dicit qui habet VII spiritus Dei et VII stellas. Scio opera tua quia nomen habes quod vivas et mortuus es. Esto vigilans et confirma cetera quae moritura erant; non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis et audieris et serva et paenitentiam age. Si ergo non vigilaveris veniam ad te tamquam fur et nescies qua hora veniam ad te. Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinaverunt vestimenta sua et ambulabunt mecum in albis quia digni sunt. Qui vicerit sic vestietur vestimentis albis et non delebo nomen eius de libro vitae et confitebor nomen eius coram Patre meo et coram angelis eius. Qui habet aures audiendi audiat quid Spiritus dicat ecclesiis. Et angelo Philadelphiae ecclesiae scribe: Haec dicit Sanctus et Verus qui habet clavem David qui aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere quia modicam habes virtutem et servasti verbum meum et non negasti nomen meum. Ecce dabo de synagoga Sathanae qui dicunt se Iudaeos esse et non sunt sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos et scient quia ego dilexi te. Quoniam servasti verbum patientiae meae et ego te servabo ab hac hora temptationis quae ventura est in orbem universum temptare habitantes in terra. Ecce venio cito; tene quod habes ut nemo accipiat coronam tuam. Et qui vicerit faciam illum columnam in templo Dei mei et foras non egredietur amplius et scribam super eum nomen Dei mei et nomen civitatis Dei mei novae Hierusalem quae descendit de caelo a Deo meo et nomen meum novum. Qui habet aures audiendi audiat quid Spiritus dicat ecclesiis. Et angelo Laodiciae ecclesiae scribe: Haec dicit Amen, testis fidelis et verus, qui est principium creaturae Dei. Scio opera tua quia neque frigidus es neque calidus. Utinam frigidus esses aut calidus; sed quia tepidus es et nec frigidus nec calidus incipiam te evomere ex ore meo. Quia dicis quod dives sum et locupletatus et nullius egeo et nescis quia tu es miser et miserabilis et pauper et caecus et nudus, suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum ut locuples fias et vestimentis albis induaris et non appareat confusio nuditatis tuae et collyrio inunge oculos tuos ut videas. Ego quos amo arguo et castigo; aemulare ergo et paenitentiam age. Ecce sto ad ostium et pulso. Si quis audierit vocem meam et aperuerit ianuam introibo ad illum et cenabo cum illo et ipse mecum. Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno meo sicut et ego vici et sedi cum Patre meo in throno eius. Qui habet aures audiendi audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

IIII

Post haec vidi et ecce ostium apertum in caelo et vox prima quam audivi tamquam tubae loquentis mecum dicens As[cende]

ascende huc et ostendam tibi que oportet cito fieri post hec. Et statim fui in spiritu. Et ecce sedes posita erat in celo et supra sedem sedens. Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis et sardini. Et iris erat in circuitu sedis. Et sedilia xxiiii. et super thronos xxiiii seniores sedentes circumamicti stolis albis et in capitibus eorum coronas aureas. Et de throno procedebant fulgura et voces et tonitrua. Et vii lampades ardentes ante thronum qui sunt vii spiritus dei. Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum simile cristallo. Et in medio sedis et in circuitu sedis iiii animalia plena oculis ante et retro. Et animal primum simile leoni. et secundum animal simile vitulo. et tertium animal habens faciem quasi hominis. et quartum animal simile aquile volanti. Et iiii animalia singula eorum habebant alas senas et in circuitu et intus plena sunt oculis. et requiem non habebant die ac nocte dicentia. Sanctus. sanctus. sanctus dominus deus omnipotens qui erat et qui est et qui venturus est. Et cum darent illa animalia iiii gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum viventi in secula seculorum procedebant xxiiii seniores ante sedentem in throno et adorabant viventem in secula seculorum. et mittebant coronas suas ante thronum dicentes. Dignus es domine deus noster accipere gloriam et honorem et virtutem quia tu creasti omnia et propter voluntatem tuam erant et creata sunt.

V

Et vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus et foris signatum sigillis vii. Et vidi angelum fortem predicantem voce magna. Quis est dignus aperire librum et solvere signacula eius. Et nemo poterat neque in celo neque in terra neque subtus terram aperire librum neque respicere eum. Et ego flebam multum quia nemo dignus inventus est aperire librum nec videre eum. Et unus de senioribus dixit mihi ne fleveris. Ecce vicit leo de tribu iuda radix david qui dignus est aperire librum et solvere vii signacula eius. Et vidi et ecce in medio throni et iiii animalium et in medio seniorum agnum stantem tamquam occisum habentem cornua vii et oculos vii qui sunt vii spiritus dei missi in omnem terram. Et venit et accepit de dextera sedentis in throno librum. Et cum aperuisset librum iiii animalia et xxiiii seniores ceciderunt coram agno habentes singuli cytharas et phialas aureas plenas odoramentorum que sunt orationes sanctorum et cantabant canticum novum dicentes. Dignus es deus domine deus aperire librum et solvere signacula eius quoniam occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo ex omni tribu et lingua et populo et natione. et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes et regnabunt super terram. Et vidi et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni et animalium et seniorum et erat numerus eorum milia milium dicentium magna voce. Dignus est agnus qui occisus est accipere virtutem et divinitatem et sapientiam et fortitudinem et honorem et gloriam et benedictionem. Et omnem creaturam que in celo est et super terram et subtus terram et mare et que sunt in eo omnes audivi dicentes. sedenti in throno et agno benedictio et honor et gloria et potestas in secula seculorum. Et iiii animalia dicebant amen. Et xxiiii seniores ceciderunt in facies suas et adoraverunt viventem in secula seculorum.

VI

Et vidi quod aperuisset agnus unum de vii sigillis et audivi unum de iiii animalibus dicens tamquam vocem tonitrui. veni et vide. Et vidi et ecce equus albus et qui sedebat super illum habebat arcum et data est ei corona et exivit vincens ut vinceret. Et cum aperuisset sigillum secundum audivi secundum animal dicens. Veni et vide. Et exivit alius equus rufus et qui sedebat super illum datum est ei ut sumeret pacem de terra et ut invicem se interficiant et datus est ei gladius magnus. Et cum aperuisset sigillum tertium audivi tertium animal dicens veni et vide. Et ecce equus niger et qui sedebat super illum habebat stateram in manu sua. Et audivi tamquam vocem in medio iiii animalium dicentium bilibris tritici denario uno et tres bilibres ordei denario uno et vinum et oleum ne leseris. Et cum aperuisset sigillum quartum audivi vocem quarti animalis dicentis veni et vide. Et ecce equus pallidus et qui sedebat super eum nomen illi mors et infernus sequebatur eum. Et data est illi potestas super iiii partes terre interficere gladio et fame et morte et bestiis terre. Et cum aperuisset sigillum quintum vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum dei et propter testimonium quod habebant. et clamabant voce magna dicentes usquequo domine sanctus et verus non iudicas nostrum sanguinem et non vindicas de hiis qui habitant in terra. et date sunt illis singule stole albe et dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum donec compleantur conservi eorum et fratres eorum qui interficiendi sunt sicut et illi. Et vidi cum aperuisset sigillum sextum et ecce terre motus magnus factus est et sol factus est niger tamquam saccus cilicinus et luna tota facta est sicut sanguis et stelle de celo ceciderunt super terram sicut ficus emittit grossos suos cum a vento magno movetur et celum recessit sicut liber involutus et omnis mons et insule de locis suis mote sunt et reges terre et principes et tribuni et divites et fortes et omnis servus et liber absconderunt se in speluncis et in petris montium et dicunt montibus et petris. Cadite super nos et abscondite nos a facie sedentis super thronum et ab ira agni quoniam venit dies magnus ire ipsorum et quis poterit stare.

VII

Post hec vidi iiii angelos stantes super iiii angulos terre tenentes iiii ventos terre ne flarent super terram neque super mare neque in ullam arborem. Et vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis habentem signum dei vivi. Et clamavit voce magna quatuor angelis quibus datum est nocere terre et mari dicens. Nolite nocere terre et mari neque arboribus quoadusque signemus servos dei nostri in frontibus eorum. Et audivi numerum signatorum c xl iiii milia signati ex omni tribu filiorum israel. Ex tribu iuda xii milia signati. Ex tribu ruben xii milia signati. Ex tribu gad xii milia. Ex tribu aser xii milia signati. Ex tribu neptalim xii milia signati. Ex tribu manasse xii milia signati. Ex tribu symeon xii milia signati. Ex tribu levi xii milia signati. Ex tribu ysachar xii milia signati. Ex tribu zabulon xii milia signati. Ex tribu ioseph xii milia signati. Ex tribu beniamin xii milia signati. Post hec vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus et tribubus et populis et linguis stantes ante thronum et in conspectu agni amicti stolis albis et palme in manibus eorum et clamabant voce magna dicentes. Salus deo nostro qui sedet super thronum et agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni et seniorum et iiii animalium et ceciderunt in conspectu throni in facies suas et adoraverunt deum dicentes. amen. benedictio et claritas et sapientia et gratiarum actio honor et virtus et fortitudo deo

nostro in secula seculorum amen. Et respondit unus de senioribus et dixit mihi:
Hii qui amicti sunt stolis albis qui sunt et unde venerunt? Et
dixi illi: Domine mi tu scis. Et dixit mihi: Hii sunt qui venerunt
de tribulatione magna et laverunt stolas suas et dealba-
verunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante thronum Dei et ser-
viunt ei die ac nocte in templo eius; et qui sedet in throno
habitabit super illos. Non esurient neque sitient amplius
nec cadet super illos sol neque ullus estus, quoniam agnus qui in
medio throni est reget illos et deducet illos ad vi-
te fontes aquarum, et absterget Deus omnem lacrimam
ab oculis eorum. Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est silen-
cium in celo quasi media hora.

VIII

Et vidi septem angelos stantes in conspectu Dei, et date
sunt illis septem tube. Et alius angelus venit et ste-
tit ante altare habens turibulum aureum, et data sunt illi
incensa multa ut daret de orationibus sanctorum omnium super
altare aureum quod est ante thronum Dei. Et ascendit fumus
incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram Deo.
Et accepit angelus turibulum aureum et implevit illud de
igne altaris et misit in terram, et facta sunt tonitrua
et voces et fulgura et terremotus magnus. Et septem angeli
qui habebant septem tubas preparaverunt se ut tuba cane-
rent. Et primus angelus tuba cecinit, et facta est grando et ignis
commixta in sanguine, et missum est in terram; et tercia pars
terre combusta est, et tercia pars arborum concremata est, et omne fenum
viride combustum est. Et secundus angelus tuba cecinit, et tamquam
mons magnus igne ardens missus est in mare, et
facta est tercia pars maris sanguis, et mortua est tercia pars
creature eorum que habebant animas in mari, et tercia pars na-
vium interiit. Et tercius angelus tuba cecinit, et cecidit
de celo stella magna ardens tamquam facula, et cecidit
in terciam partem fluminum et in fontes aquarum; et nomen stel-
le dicitur absinthium, et facta est tercia pars aquarum in absinthi-
um, et multi hominum mortui sunt de aquis quia amare facte sunt.
Et quartus angelus tuba cecinit, et percussa est tercia pars +
solis et tercia pars diei non luceret et noctis similiter. Et vidi et
audivi vocem unius aquile volantis per medium ce-
li dicentis voce magna: Ve, ve, ve habitantibus in terra
de ceteris vocibus trium angelorum qui erant tuba ca-
nituri.

IX

Et quintus angelus tuba cecinit, et vidi stellam de
celo cecidisse in terram, et data est ei clavis pu-
tei abyssi. Et aperuit puteum abyssi, et ascendit fumus
putei sicut fumus fornacis magne, et obscuratus est
sol et aer de fumo putei. Et de fumo putei exierunt
locuste in terram, et data est illis potestas sicut habent scorpi-
ones terre potestatem. Et preceptum est illis ne lederent fe-
num terre neque omne viride neque omnem arborem, nisi tantum ho-
mines qui non habent signum Dei in frontibus suis. Et da-
tum est eis ne occiderent eos, sed ut cruciarent mensibus
quinque; et cruciatus eorum ut cruciatus scorpionis cum percutit
hominem. Et in diebus illis querent homines mortem et non
invenient eam, et desiderabunt mori, et fugiet mors
ab eis. Et similitudines locustarum similes equis paratis ad pre-
lium, et super capita earum tamquam corone similes auro, et
facies earum tamquam facies hominum. Et habebant capillos sicut
capillos mulierum, et dentes earum sicut dentes leonum
erant. Et habebant loricas sicut loricas ferreas, et

+ solis et tercia pars lune et tercia pars stellarum ita ut obscuraretur tercia pars eorum.

vox alarum illarum sicut vox curruum equorum multorum cur-
rentium in bellum. Et habebant caudas similes scorpionum, et
aculei erant in caudis earum, et potestas earum nocere hominibus
mensibus quinque. Et habebant super se regem angelum abyssi cui
nomen hebraice Abaddon, grece autem Apollion, et latine
habens nomen Exterminans. Ve unum abiit, et ecce adhuc
veniunt duo ve post hec. Et sextus angelus tuba cecinit,
et audivi vocem unam ex quattuor cornibus altaris au-
rei quod est ante oculos Dei, dicentem sexto angelo qui habebat tubam:
Solve quattuor angelos qui alligati sunt in flumine
magno Eufrate. Et soluti sunt quattuor angeli qui para-
ti erant in horam et diem et mensem et annum ut oc-
ciderent terciam partem hominum. Et numerus equestris exercitus vi-
cies milies dena milia. Et audivi numerum eorum. Et ita
vidi equos in visione, et qui sedebant super eos habebant
loricas igneas et iacinctinas et sulphureas, et capita
equorum erant tamquam capita leonum, et de ore eorum pro-
cedit ignis et fumus et sulphur. Et ab hiis tribus
plagis occisa est tercia pars hominum, de igne et de fumo et de
sulphure qui procedebant ex ore ipsorum. Potestas enim equo-
rum in ore eorum est et in caudis eorum. Nam caude eorum similes
serpentibus habentes capita, et in hiis nocent. Et ceteri ho-
mines qui non sunt occisi in hiis plagis neque penitentiam e-
gerunt de operibus manuum suarum ut non adorarent demo-
nia et simulacra aurea et argentea et erea et lapi-
dea et lignea, que neque videre possunt neque audire neque ambu-
lare; et non egerunt penitentiam ab homicidiis suis neque
a fornicatione sua neque a furtis suis.

X

Et vidi alium angelum fortem descendentem de
celo amictum nube, et yris in capite eius, et facies
eius erat ut sol, et pedes eius tamquam columpna ignis.
Et habebat in manu sua libellum apertum, et posuit pe-
dem suum dextrum super mare, sinistrum autem super
terram. Et clamavit voce magna quemadmodum leo cum
rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua vo-
ces suas. Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces
suas, ego scripturus eram. Et audivi vocem de
celo dicentem: Signa que locuta sunt septem tonitrua,
et noli ea scribere. Et angelus quem vidi stantem
super mare et super terram levavit manum suam
ad celum, et iuravit per viventem in secula seculorum, qui
creavit celum et ea que in eo sunt, et terram et ea que in
ea sunt, et mare et ea que in eo sunt, quia tempus non erit am-
plius; sed in diebus vocis septimi angeli cum ceperit tu-
ba canere, consummabitur misterium Dei sicut euangeliza-
vit per servos suos prophetas. Et vocem audivi de
celo iterum loquentem mecum et dicentem: Vade et accipe
librum apertum de manu angeli stantis super mare et
super terram. Et abii ad angelum dicens ei ut daret
mihi librum. Et dixit michi: Accipe librum et devora illum, et fa-
ciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dul-
ce tamquam mel. Et accepi librum de manu angeli et
devoravi illum, et erat in ore meo tamquam mel dul-
ce; et cum devorassem eum, amaricatus est venter meus.
Et dixit michi: Oportet te iterum prophetare gentibus et populis et
linguis et regibus multis.

XI

Et datus est michi calamus similis virge, et dictum est michi:
Surge et metire templum Dei et altare et ad-

·ūo finit·

ceantes in eo. Atriū ū qđ ē foris templū eice foras
⁊ ne metiaris illđ. qm̄ datū ē gentibꝫ. ⁊ ciuitatem scām
calcabūt mēsibꝫ xl. duobꝫ. ⁊ dabo duobꝫ testibꝫ meis
⁊ ꝓphabūt diebꝫ. mille. ducentis. lx. amicti saccis. hii
sūt due oliue ⁊ duo candelabra lucentia in ɔspcū
dn̄i tre stantes. ⁊ si quis uoluīt eos nocē ignis exiet
de ore eoꝝ. ⁊ deuorabit inimicos eoꝝ. ⁊ si quis uoluīt
eos ledē sic oportet eū occidi. hii hn̄t ptātem clau
dendi celū ne pluat diebꝫ ꝓphie illoꝝ. ⁊ ptātem
hn̄t sr̄ aqs ɔuertendi eas in sanguinem. ⁊ pcute
trām oī plaga. quocienscūqꝫ uoluerint. ⁊ cū finierint testi
moniū suū. bestia q̄ ascendit de abysso faciet adūsus
eos bellū. ⁊ uincet illos ⁊ occidet eos. ⁊ corpa eoꝝ ia
cebūt in plateis ciuitatis magne. q̄ uocat̄ spālr̄
sodoma ⁊ egiptꝰ ubi ⁊ dn̄s eoꝝ crucifixus ē. ⁊ uidebūt de
tribubꝫ ⁊ de ꝑplis ⁊ linguis ⁊ gentibꝫ. ⁊ iacebūt cor
pora eoꝝ ꝑ tres dies ⁊ dimidiū. ⁊ corpa eoꝝ nō sinēt
ponī in monumētis. ⁊ inhitantes trām gaudē
būt sup illos. ⁊ iocūdabūt. ⁊ munera mittent adin
uicem. qm̄ hii duo ꝓphe cruciauerūt eos. qui inhi
tabant sr̄ trām. Et post dies tres ⁊ dimidiū sps̄ ui
te a deo intrauit in eos. ⁊ steterūt sup pedes suos. ⁊ ti
mor magnus cecidit sr̄ eos q̄ uiderūt eos. ⁊ audie
rūt uocem magnam de celo dicentem illis. ascendite
huc. ⁊ ascenderūt in celū in nube. ⁊ uiderūt illos
inimici illoꝝ. ⁊ in illa hora factꝰ ē t̄re motꝰ magnus
⁊ decima ps̄ ciuitatis cecidit. ⁊ occisi sūt in t̄re mo
tu noīa hoīm. vii. milia. ⁊ reliqui in timore sūt missi
⁊ dederūt gl̄am deo celi. Ve scđ abiit. ⁊ ecce. Ve.
tciū ueniet cito. Et. vii. angls tuba cecinit.
⁊ fc̄e sūt uoces magne in celo. dicentes. fcm̄ ē regnū h'
mundi dn̄i nr̄i ⁊ xp̄i filii eiꝰ. ⁊ regnabit in scl'a sclo
rū. Et. xxiiii. seniores qui in ɔspcū dn̄i sedent in
sedibꝫ suis ceciderūt in facies suas. ⁊ adorauerūt
dn̄m dicentes. Grās agimꝰ tibi dn̄e deus nr̄ omp̄s qui es
⁊ qui eras. ⁊ qui uenturus es. qꝛ accepisti uirtutē
tuam magnam. ⁊ regnasti. ⁊ irate sūt gentes
⁊ aduenit ira tua. ⁊ tps̄ mortuoꝝ iudicari. ⁊
reddē mercedem seruis tuis ꝓphis ⁊ scīs ⁊ timētibꝫ
nomē tuū pusillis ⁊ magnis. ⁊ exterminandi eos
qui corruperūt trām.

XII.

Et aptū ē templū in celo. ⁊ uisa ē archa testa
mēti eiꝰ in templo eiꝰ. ⁊ fc̄a sūt fulgura ⁊ uoces
⁊ t̄re motꝰ ⁊ grando magna. ⁊ signū magnū appa
ruit in celo. ⁊ mulr̄ amicta sole. ⁊ luna sub pe
dibꝫ eiꝰ. ⁊ in capite eiꝰ corona stellaꝝ. xii. ⁊ in utero
hn̄s. ⁊ clamat parturiens. ⁊ cruciatur ut pariat.
⁊ uisū ē aliud signū in celo. ⁊ ecce draco magnꝰ
rufus. hn̄s capita. vii. ⁊ cornua. x. ⁊ in capitibꝫ
eiꝰ. vii. diademata. ⁊ cauda eiꝰ trahebat tciam p
tem stellaꝝ celi ⁊ misit eas in trām. Et draco
stetit an̄ mulierem q̄ erat paritura. ut cū peperisset filiū
eiꝰ deuoraret. ⁊ peperit filiū eiꝰ deuoraret masculū
q̄ recturꝰ erat oīs gentes in uirga ferrea. ⁊
raptꝰ ē filiꝰ eiꝰ ad dm̄ ⁊ ad thronū eiꝰ. ⁊ mulier
fugit in solitudinem. ubi hēbat locū paratū a
deo ut ibi pascāt eam diebꝫ. m. cc. lx. ⁊ factū ē
ꝓliū magnū in celo. Michael ⁊ angeli eiꝰ ꝓlia
bant cū dracone. ⁊ draco pugnabat ⁊ angli eius
⁊ nō ualuerūt. neqꝫ locus inuentus ē eoꝝ amplius in ce
lo. ⁊ ꝓiectꝰ ē draco ille magnꝰ. serpens antiqꝰ q̄ uo
catur diabolus. ⁊ sathanas qui seducit uniuersū
orbem. ⁊ ꝓiectus ē in trām. ⁊ angli eiꝰ cū illo missi
sūt. ⁊ audiui uocem magnam in celo dicentem.
Nūc fc̄a ē salus ⁊ uirtus ⁊ regnū dei nr̄i. ⁊ ptās xp̄i
eiꝰ. qꝛ ꝓiectus ē accusator frm̄ nr̄oꝝ q̄ accusabat illos
an̄ ɔspcū dei nr̄i die ac nocte. ⁊ ipi uicerūt eū ꝑp
sanguinem agni ⁊ ꝑp uerbū testimonii sui. ⁊ nō dilexe
rūt aīas suas usqꝫ ad mortem. ꝓpea letamini celi
⁊ q̄ hitatis in eis. Ve t̄re ⁊ mari. qꝛ descendit diabolꝰ
ad uos. hn̄s iram magnam sciens qꝛ modicū tps̄
hꝫ. ⁊ postqꝫ uidit draco qđ ꝓiectus eēt in trām. ꝑ
secutꝰ ē mulierem q̄ peperit masculū. ⁊ date sūt mulieri
ale due aquile magne ut uolaret in desertū in
locū suū. ubi alitur ꝑ tps̄ ⁊ tpa ⁊ dimidiū tpis
a facie serpentis. ⁊ misit serpens ex ore suo post mulie
rem aquā tamqꝫ flumē. ut eam faceret trahi a flu
mine. ⁊ adiuuit tra mulierem. ⁊ apuit tra os suū
⁊ absorbuit flumē qđ misit draco de ore suo. ⁊ i
ratꝰ ē draco in mulierem. ⁊ abiit facē ꝓliū cū reli
quis de sēie eius. qui custodiūt mandata dei. ⁊ ha
bent testim̄ ih̄u xp̄i. ⁊ stetit sup harenam maris.

XIII.

Et uidi de mari bestiam ascendentem.
hn̄tem capita. vii. ⁊ cornua. x. ⁊ sup cornua
eiꝰ. x. diademata. ⁊ sup capita eiꝰ noīa blasfemie
⁊ bestia q̄ uidi similis erat pardo ⁊ pedes eiꝰ sicut pedes
ursi. ⁊ os eius sicut os leonis. ⁊ dedit illi draco uir
tutem suam. ⁊ ptātem magnam. ⁊ uidi unū
de capitibꝫ suis. qs̄i occisū in mortem. ⁊ plaga
mortis eiꝰ curata est. ⁊ admirata ē uniūsa tra.
post bestiam. ⁊ adorauerūt draconem q̄ dedit ptā
tem bestie. ⁊ adorauerūt bestiam dicentes. Quis
similis bestie. ⁊ quis poterit pugnare cū ea. Et datū
ē ei. os loquens magna ⁊ blasfemiam. ⁊ data ē pt
tas facē mēses xl. duos. ⁊ apuit os suū in blasfemi
as ad dm̄ blasfemare nomē eiꝰ ⁊ tabernaculū eiꝰ. ⁊ e
os q̄ in celo hitant. Et datū ē illi bellū facē cū
scīs ⁊ uincē eos. ⁊ data ē illi ptās in oēm tribū
⁊ ꝑplm. ⁊ linguam ⁊ gentem. ⁊ adorauerūt omnes
eam q̄ inhitant trām quoꝝ nō sūt noīa scripta
in libro uite agni. qui occisus ē ab origine mūdi
Si quis hꝫ aures audiendi audiat. Qui in cap
tiuitatem duxerit in captiuitatem uadet. Qui
in gladio occiderit oportet eū gladio occidi. Hic
ē paciā ⁊ fides scōꝝ. ⁊ uidi aliam bestiam ascen
dentem de tra. ⁊ hēbat cornua duo similia agni. ⁊ lo
quebatur sicut draco. ⁊ ptātem prioris bestie oēz
faciebat in ɔspcū eius. ⁊ fecit trām ⁊ hitantes in
ea. adorare bestiam primam. cuiꝰ curata ē plaga
mortis. ⁊ fecit signa magna. ut ⁊ ignem faceret
de celo descendē in trām in ɔspcū oīm hoīm. ⁊ sedu
cit hitantes in trām ꝑp signa q̄ data sūt illi fa
cē in ɔspcū bestie dicens hitantibꝫ in tra ut fa
ciant ymaginem bestie. q̄ hꝫ plagam gladii ⁊
uixit. ⁊ datū ē illi ut daret spm̄ ymagini bestie
⁊ ut loquatur ymago bestie. ⁊ faciet ut quicūqꝫ nō

adoraverint imaginem bestiae occidantur. Et faciet omnes pusillos et magnos, et divites et pauperes, et liberos et servos, habere caracterem in manu dextera aut in frontibus suis, et ne quis possit emere aut vendere nisi habeat caracterem, nomen bestiae aut numerum nominis eius. Hic sapientia est. Qui habet intellectum computet numerum bestiae. Numerus enim hominis est, et numerus eius est DC LXVI.

XIIII

Et vidi, et ecce agnus stabat supra montem Sion, et cum eo CXLIIII milia habentes nomen eius et nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et audivi vocem de caelo tamquam vocem aquarum multarum, et tamquam vocem tonitrui magni; et vocem quam audivi sicut citharoedorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum novum ante sedem, et ante quattuor animalia, et seniores; et nemo poterat dicere canticum nisi illa CXLIIII milia qui empti sunt de terra. Hii sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Hii sequuntur agnum quocumque ierit. Hii empti sunt ex omnibus primitiae Deo et agno, et in ore ipsorum non est inventum mendacium: sine macula enim sunt ante thronum Dei. Et vidi alterum angelum volantem per medium caelum, habentem evangelium aeternum ut evangelizaret super sedentes super terram et super omnem gentem et tribum et linguam et populum, dicens magna voce: Timete Dominum et date illi honorem, quia venit hora iudicii eius; et adorate eum qui fecit caelum et terram, mare et omnia quae in eis sunt, et fontes aquarum. Et alius angelus secutus est dicens: Cecidit, cecidit Babylon civitas illa magna, quae a vino irae fornicationis suae potavit omnes gentes. Et tertius angelus secutus est illos dicens magna voce: Si quis adoraverit bestiam et imaginem eius, et acceperit caracterem in fronte sua aut in manu sua, hic bibet de vino irae Dei quod mixtum est mero in calice irae ipsius, et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum et ante conspectum agni. Et fumus tormentorum eorum in saecula saeculorum ascendet, nec habent requiem die ac nocte qui adoraverunt bestiam et imaginem eius, et si quis acceperit caracterem nominis eius. Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei et fidem Iesu. Et audivi vocem de caelo dicentem mihi: Scribe: Beati mortui qui in Domino moriuntur. A modo iam dicit Spiritus ut requiescant a laboribus suis; opera enim illorum sequuntur illos. Et vidi, et ecce nubem candidam, et supra nubem sedentem similem filio hominis, habentem in capite suo coronam auream et in manu sua falcem acutam. Et alius angelus exivit de templo clamans voce magna ad sedentem super nubem: Mitte falcem tuam et mete, quia venit hora ut metatur, quoniam maturavit messis terrae. Et misit ille qui sedebat super nubem falcem suam in terram, et messuit terram. Et alius angelus exivit de templo quod est in caelo, habens et ipse falcem acutam. Et alius angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra ignem, et clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam dicens: Mitte falcem tuam acutam et vindemia botros vineae terrae, quoniam maturae sunt uvae eius. Et misit angelus falcem suam acutam in terram et vindemiavit vineam terrae, et misit in lacum irae Dei magnum. Et calcatus est lacus extra civitatem, et exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sescenta.

XV

Et vidi aliud signum in caelo magnum et mirabile, angelos septem habentes plagas septem novissimas, quoniam in illis consummata est ira Dei. Et vidi tamquam mare vitreum mixtum igne, et eos qui vicerunt bestiam et imaginem eius et numerum nominis eius stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei, et cantantes canticum Moysi servi Dei et canticum agni, dicentes: Magna et mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens; iustae et verae sunt viae tuae, Domine rex saeculorum. Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus pius es, quoniam omnes gentes venient et adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt. Et post haec vidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in caelo, et exierunt septem angeli habentes septem plagas de templo, vestiti lapide mundo et candido, et praecincti circa pectora zonis aureis. Et unum de quattuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas plenas iracundiae Dei viventis in saecula saeculorum. Et impletum est templum fumo a maiestate Dei et de virtute eius, et nemo poterat introire in templum donec consummarentur septem plagae septem angelorum.

XVI

Et audivi vocem magnam de templo dicentem septem angelis: Ite et effundite septem phialas irae Dei in terram. *de celo* Et abiit primus angelus et effudit phialam suam in terram, et factum est vulnus saevum et pessimum in homines qui habebant caracterem bestiae, et in eos qui adoraverunt bestiam et imaginem eius. Et secundus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tamquam mortui, et omnis anima vivens mortua est in mari. *aqua* Et tertius effudit phialam suam super flumina et super fontes aquarum, et factus est sanguis. Et audivi angelum aquarum dicentem: Iustus es, Domine, qui es et qui eras sanctus, qui haec iudicasti, quia sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere: digni sunt. Et audivi alterum dicentem: Etiam, Domine Deus omnipotens, vera et iusta iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, et datum est illi aestu affligere homines et igni; et aestuaverunt homines aestu magno, et blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt paenitentiam ut darent illi gloriam. Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiae, et factum est regnum eius tenebrosum, et commanducaverunt linguas suas prae dolore, et blasphemaverunt Deum caeli prae doloribus et vulneribus suis, et non egerunt paenitentiam ex operibus suis. Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Eufraten, et siccavit aquam eius ut praepararetur via regibus ab ortu solis. Et vidi de ore draconis et de ore bestiae et de ore pseudoprophetae exire spiritus tres immundos in modum ranarum. Sunt enim spiritus daemoniorum facientes signa, et procedunt ad reges totius terrae congregare illos in proelium ad diem magnum Dei omnipotentis. Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet et videant turpitudinem eius. Et congregabit illos in locum qui vocatur Hebraice Harmagedon. Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem

et exivit vox magna de templo a throno dicens: Factum est. Et facta sunt fulgura et voces et tonitrua, et terremotus factus est magnus, qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt super terram, talis terremotus sic magnus. Et facta est civitas magna in tres partes, et civitates gentium ceciderunt. Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis ire eius. Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi. Et grando magna sicut talentum descendit de celo in homines, et blasphemaverunt homines Deum propter plagam grandinis, quoniam magna facta est vehementer.

XVII

Et venit unus de septem angelis qui habebant septem phialas, et locutus est mecum dicens: Veni, ostendam tibi dampnationem meretricis magne que sedet super aquas multas, cum qua fornicati sunt reges terre, et inebriati sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis eius. Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam plenam nominibus blasphemie, habentem capita septem et cornua decem. Et mulier erat circumdata purpura et coccino et inaurata auro et lapide pretioso et margaritis, habens poculum aureum in manu sua plenum abhominatione et inmunditia fornicationis eius. Et in fronte eius nomen scriptum: Misterium, Babylon magna mater fornicationum et abhominationum terre. Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum et de sanguine martirum Ihesu. Et miratus sum cum vidissem illam admiratione magna. Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris et bestie que portat eam, que habet capita septem et cornua decem. Bestia quam vidisti fuit et non est, et ascensura est de abysso, et in interitum ibit. Et mirabuntur inhabitantes terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vite a constitutione mundi, videntes bestiam que erat et non est. Et hic est sensus, qui habet sapientiam. Septem capita septem montes sunt super quos mulier sedet, et reges septem sunt. Quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum venit; et cum venerit oportet illum breve tempus manere. Et bestia que erat et non est, et ipsa octava est, et de septem est, et in interitum vadit. Et decem cornua que vidisti decem reges sunt qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tamquam reges una hora accipient post bestiam. Hii unum consilium habent, et virtutem et potestatem suam bestie tradunt. Hii cum agno pugnabunt, et agnus vincet illos, quoniam Dominus dominorum est et rex regum, et qui cum illo sunt vocati et electi et fideles. Et dixit mihi: Aque quas vidisti ubi meretrix sedet populi sunt et gentes et lingue. Et decem cornua que vidisti in bestia, hii odient fornicariam, et desolatam facient illam et nudam, et carnes eius manducabunt, et ipsam igne concremabunt. Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum est illi, ut dent suum regnum bestie donec consummentur verba Dei. Et mulier quam vidisti est civitas magna que habet regnum super reges terre.

XVIII

Et post hec vidi alium angelum descendentem de celo habentem potestatem magnam, et terra illuminata est a gloria eius. Et exclamavit in fortitudine dicens: Cecidit cecidit Babylon magna, et facta est habitatio demoniorum et custodia omnis spiritus inmundi et custodia omnis volucris inmunde et odibilis, quia de vino fornicationis eius biberunt omnes gentes, et reges terre cum illa fornicati sunt, et mercatores terre de virtute deliciarum eius divites facti sunt. Et audivi aliam vocem de celo dicentem: Exite de illa, populus meus, ut ne participes sitis delictorum eius et de plagis eius non accipiatis, quoniam pervenerunt peccata eius usque ad celum, et recordatus est Dominus iniquitatum eius. Reddite illi sicut et ipsa reddidit vobis, et duplicate duplicia secundum opera eius; in poculo quo miscuit vobis miscete illi duplum. Quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum, quia in corde suo dicit: Sedeo regina, et vidua non sum, et luctum non videbo. Ideo in una die venient plage eius, mors et luctus et fames, et igni comburetur, quia fortis est Deus qui iudicabit illam. Et flebunt et plangent se super illam reges terre qui cum illa fornicati sunt et in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii eius, longe stantes propter timorem tormentorum eius, dicentes: Ve, ve, ve, civitas illa magna Babylon, et civitas illa fortis, quoniam una hora venit iudicium tuum. Et negotiatores terre flebunt super illam et lugebunt, quoniam merces eorum nemo emet amplius: merces auri et argenti et lapidis pretiosi et margarite et bissi et purpure et serici et cocci, et omne lignum thyinum, et omnia vasa eboris, et omnia vasa de lapide pretioso et eramento et ferro et marmore, et cinnamomum et amomum et odoramentorum et unguenti et thuris et vini et olei et simile et tritici et iumentorum et ovium et equorum et redarum et mancipiorum et animarum hominum. Et poma tua desideria anime tue discesserunt a te, et omnia pinguia et preclara perierunt a te, et amplius illa iam non invenient. Mercatores horum, qui divites facti sunt, ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum eius, flentes ac lugentes, et dicentes: Ve, ve civitas illa magna que amicta erat bysso et purpura et cocco et lapide pretioso et margaritis, quoniam una hora destitute sunt tante divitie. Et omnis gubernator et omnis qui in lacum navigat, et naute, et qui in mari operantur, longe steterunt, et clamaverunt videntes locum incendii eius, dicentes: Que similis civitati huic magne? Et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes et lugentes, et dicentes: Ve, ve civitas illa magna in qua divites facti sunt omnes qui habebant naves in mari de pretiis eius, quoniam una hora desolata est. Exulta super eam celum et sancti apostoli et prophete, quoniam iudicavit Deus iudicium vestrum de illa. Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare dicens: Hoc impetu mittetur Babylon illa civitas magna, et ultra iam non invenietur. Et vox cytharedorum et musicorum et tibia canentium et tuba non audietur in ea amplius, et omnis artifex omnis artis non invenietur in ea amplius, et vox mole non audietur amplius, et lux lucerne non lucebit in ea amplius, et vox sponsi et sponse non audietur adhuc in te amplius, quia mercatores tui erant principes terre, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes. Et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est, et omnium qui interfecti sunt in

XIX

Post hec audivi quasi vocem turbarum terra. multarum in celo dicentium: Alleluia. Laus et gloria et virtus Deo nostro est, quia vera et iusta iudicia sunt eius, qui iudicavit de meretrice magna que corrupit terram in prostitutione sua, et vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus eius. Et iterum dixerunt: Alleluia. Et fumus eius ascendit in secula seculorum. Et ceciderunt seniores viginti quattuor et quattuor animalia, et adoraverunt Deum sedentem super thronum dicentes: Amen, Alleluia. Et vox de throno exivit dicens: Laudem dicite Deo nostro, omnes servi eius, et qui timetis Deum, pusilli et

magne et audivi quasi vocem tube magne et sicut vocem aquarum multarum et sicut vocem tonitruorum magnorum dicentium alleluia quoniam regnavit dominus deus noster omnipotens. Gaudeamus et exultemus et demus gloriam ei quia venerunt nuptie agni et uxor eius preparavit se. Et datum est illi ut cooperiat se byssino splendenti candido. byssinum enim iustificationes sunt sanctorum. Et dixit mihi scribe. beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt. Et dixit mihi hec verba dei vera sunt. Et cecidi ad pedes eius ut adorarem eum. Et dixit mihi vide ne feceris. conservus tuus sum et fratrum tuorum habentium testimonium ihesu. deum adora. testimonium enim ihesu est spiritus prophetie. Et vidi celum apertum et ecce equus albus et qui sedebat super eum vocabatur fidelis et verax et cum iusticia iudicat et pugnat. Oculi autem eius sicut flamma ignis et in capite eius diademata multa. habens nomen scriptum quod nemo novit nisi ipse. Et vestitus erat veste aspersa sanguine et vocatur nomen eius verbum dei. Et exercitus qui sunt in celo sequebantur eum in equis albis vestiti byssino albo et mundo. Et de ore ipsius procedebat gladius ex utraque parte acutus ut in ipso percutiat gentes. Et ipse reget eas in virga ferrea. Et ipse calcat torcular vini furoris ire dei omnipotentis. Et habet in vestimento et in femore suo scriptum. Rex regum et dominus dominantium. Et vidi unum angelum stantem in sole et clamavit voce magna dicens omnibus avibus que volant per medium celi. Venite et congregamini ad cenam dei magnam ut manducetis carnes regum et carnes tribunorum et carnes fortium et carnes equorum et sedentium in ipsis et carnes omnium liberorum ac servorum et pusillorum ac magnorum. Et vidi bestiam et reges terre et exercitus eorum congregatos ad faciendum prelium cum illo qui sedebat in equo et cum exercitu eius. Et apprehensa est bestia et cum ea pseudo propheta qui fecit signa coram ipso quibus seduxit eos qui acceperunt caracterem bestie et qui adorant imaginem eius. Vivi missi sunt hii duo in stagnum ignis ardentis et sulphuris. Et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum qui procedit de ore ipsius et omnes aves saturate sunt carnibus eorum.

XX

Et vidi angelum descendentem de celo habentem clavem abyssi et cathenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem serpentem antiquum qui est diabolus et sathanas et ligavit eum per annos mille. Et misit eum in abyssum et clausit et signavit super illum ut non seducat amplius gentes donec consummentur mille anni. Et post hec oportet illum solvi modico tempore. Et vidi sedes et sederunt super eas et iudicium datum est illis. Et animas decollatorum propter testimonium ihesu et propter verbum dei. et qui non adoraverunt bestiam neque ymaginem eius nec acceperunt caracterem eius in frontibus aut in manibus suis. et vixerunt et regnaverunt cum christo mille annis. Ceteri mortuorum non vixerunt donec consummentur mille anni. Hec est resurrectio prima. Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione prima. In hiis secunda mors non habet potestatem. Sed erunt sacerdotes dei et christi et regnabunt cum illo mille annis. Et cum consummati fuerint mille anni solvetur sathanas de carcere suo et exibit et seducet gentes que sunt super quatuor angulos terre gog et magog. et congregabit eos in prelium quorum numerus est sicut harena maris. Et ascenderunt super latitudinem terre et circuierunt castra sanctorum et civitatem dilectam. Et descendit ignis a deo de celo et devoravit eos. Et diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphuris ubi et bestia et pseudo propheta cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum amen. Et vidi thronum magnum candidum et sedentem super eum a cuius aspectu fugit terra et celum. et locus non est inventus ab eis. Et vidi mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu throni. et libri aperti sunt. Et alius liber apertus est qui est vite. et iudicati sunt mortui ex hiis que scripta erant in libris secundum opera ipsorum. Et dedit mare mortuos suos qui in eo erant. et mors et infernus dederunt mortuos suos qui in ipsis erant. et iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum. Et infernus et mors missi sunt in stagnum ignis. hec est mors secunda. Et qui non est inventus in libro vite scriptus missus est in stagnum ignis.

XXI

Et vidi celum novum et terram novam. Primum enim celum et prima terra abiit et mare iam non est. Et ego iohannes vidi sanctam civitatem ierusalem novam descendentem de celo a deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo. Et audivi vocem magnam de throno dicentem. Ecce tabernaculum dei cum hominibus et habitabit cum eis. Et ipsi populus eius erunt. et ipse deus cum eis erit eorum deus. Et absterget deus omnem lacrimam ab oculis eorum. et mors ultra non erit neque luctus neque clamor neque dolor erit ultra quia prima abierunt. Et dixit qui sedebat in throno. Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi. Scribe quia hec verba fidelissima sunt et vera. Et dixit mihi factum est. Ego sum alpha et ω initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte aque vive gratis. Qui vicerit possidebit hec. et ero illi deus et ille erit mihi filius. Timidis autem et incredulis et execratis et homicidis et fornicatoribus et veneficis et ydolatris et omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno igne ardenti et sulphure quod est secunda mors. Et venit unus de septem angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis. et locutus est mecum dicens. Veni et ostendam tibi sponsam uxorem agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum. et ostendit mihi civitatem magnam sanctam ierusalem descendentem de celo a deo habentem claritatem dei. et lumen eius simile lapidi precioso tamquam lapidi iaspidis sicut cristallum. Et habebat murum magnum et altum habentem portas xii et in portis angelos xii et nomina inscripta que sunt nomina xii tribuum filiorum israel. Ab oriente porte tres et ab aquilone porte tres et ab austro porte tres et ab occasu porte tres. Et murus civitatis habens fundamenta xii et in ipsis xii nomina xii apostolorum agni. Et qui loquebatur mecum habebat mensuram harundineam auream ut metiretur civitatem et portas eius et murum. Et civitas in quadro posita est et longitudo eius tanta est quanta et latitudo. Et mensus est civitatem de arundine aurea per stadia xii milia. longitudo et altitudo et latitudo eius equalia sunt. Et mensus est murum eius cxliiii cubitorum mensura hominis que est angeli. Et erat structura muri eius ex lapide iaspide. ipsa vero civitas aurum mundum simile vitro mundo. Et fundamenta muri civitatis omni lapide precioso ornata. Primum fundamentum iaspis. secundum saphirus. tercium calcedonius. quartum smaragdus. quintum sardonix. sextum sardius. septimum crisolitus. octavum berillus. nonum topazius. decimum crisopassus. undecimum iacinctus. duodecimum ametistus. Et xii porte xii margarite sunt per singulas. et singule porte erant ex singulis margaritis. Et platea civitatis aurum mundum tamquam vitrum perlucidum. Et templum non vidi in ea. Dominus enim deus omnipotens templum

plum vivens est et agnus. Et civitas non eget sole neque luna ut
luceant in ea. Nam claritas dei illuminavit eam.
et lucerna eius est agnus. Et ambulabunt gentes in lumine eius et re-
ges terre afferent gloriam suam et honorem in illam. Et
porte eius non claudentur per diem. Nox enim non erit illic. Et af-
ferent gloriam et honorem gentium in illam. Nec intra-
bit in eam aliquid coinquinatum aut
abhominationem faciens et mendacium nisi qui scripti sunt in
libro vite et agni. XXII.

Et ostendit mihi fluvium aque vive splendidum tamquam
cristallum procedentem de sede dei et agni. In me-
dio platee eius et ex utraque parte fluminis lignum vite
afferens fructus duodecim per menses singulos reddens fructum
suum et folia ligni ad sanitatem gentium. Et omne ma-
ledictum non erit amplius. Et sedes dei et agni in illa erit
et servi eius servient illi. Et videbunt faciem eius et nomen eius
in frontibus eorum. Et nox ultra non erit et non egebunt lumine
lucerne neque lumine solis quoniam dominus deus illuminabit il-
los et regnabunt in secula seculorum. Et dixit mihi. Hec verba
fidelissima et vera sunt. Et dominus deus spirituum prophetarum mi-
sit angelum suum ostendere servis suis que oportet
fieri cito. Et ecce venio velociter. Beatus qui custodit
verba prophetie libri huius. Deum adora. Et ego Iohannes qui au-
divi et vidi hec. Et postquam audissem et vidissem ceci-
di ut adorarem ante pedes angeli qui mihi hec ostendebat
et dixit mihi vide ne feceris. Conservus enim tuus sum et fratrum tuorum
prophetarum et eorum qui servant verba prophetie libri huius.
Deum adora. Et dixit mihi. Ne signaveris verba prophetie
libri huius. Tempus enim prope est. Qui nocet noceat ad-
huc et qui in sordibus est sordescat adhuc et qui iustus
est iustificetur adhuc et sanctus sanctificetur adhuc. Ecce ve-
nio cito et merces mea mecum est reddere unicuique secundum
opera sua. Ego sum alpha et ω primus et novissimus principium
et finis. Beati qui lavant stolas suas in sanguine
agni ut sit potestas eorum in ligno vite et per portas in-
trent civitatem. Foris autem canes et venefici et impudici
et homicide et ydolis servientes et omnis qui amat et facit
mendacium. Ego Iesus misi angelum meum testificari vo-
bis hec in ecclesiis. Ego sum radix et genus David stella
splendida et matutina. Et sponsus et sponsa dicunt
veni. Et qui audit dicat veni. Et qui sitit veniat. Et qui
vult accipiat aquam vite gratis. Contestor enim omni au-
dienti verba prophetie libri huius. Si quis apposuerit ad
hec apponet deus super illum plagas scriptas in libro
isto. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetie
huius auferet deus partem eius de libro vite et de civitate
sancta et de his que scripta sunt in libro isto. Dicit qui
testimonium perhibet istorum. Etiam venio cito. Amen. Veni
domine Iesu. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis.
Amen. Incipiunt interpretationes nominum hebraicorum incipientium per A.

Aaz apprehen-
dens vel appre-
hensio.
Aad testifi-
cans vel testimonium.
Aadhar decoratio.
Aalma virgo abscondita vel
Aalsyso virginitatis

Aara montana vel mons
fortitudinis
Aaron mons fortis vel
mons fortitudinis sive
montanus
Aaronite montes robu-
sti vel montium fortitudi-
nes sive montani aut
montes eorum.
Aarsorus lumen sive illu-
minans aut illuminatio
Aasthath de pretio vel pre-
tio sive tu ante aut tem-
poralis tuus
Aaz apprehendens vel fortis
vel fortitudo aut apprehendens
Azia precinctus vel preciens
seu apprehendens dominum aut
fortitudo domini. H. b. sequitur a.

Abba pater vel pater sirum est
non hebreum.
Abbacuc luctator fortis
vel rigidus sive amplexans
eos aut susceptio eorum.
Abbadia servus domini vel ser-
viens domino
Abbaga pater solempnitatis vel
pater sollempnitatis seu pater
legis aut patris lectio
Abbana pater domini vel pater habun-
dans sum pater meus iste aut pa-
tris mei habundantia.
Abbaim pater eius vel paternitas
eorum.
Abbana pater congregans vel lapi-
des colligens.
Abbam patris requies vel pater
commotus seu pater congregatus
mihi vel pater gratificans me.
Abbamia pater gratias domino vel
pater gratificans domini
Abbaria transiens domini vel
in transitu domini sum pater fas-
cians dominum aut pater in-
gulans domino.
Abbarim pertransiens aut
pertransitio seu montes in
transitu vel montes transeuntium.
Abbaron pater suscitans do-
lorem vel pater ingulans seu
murationem sum pater suscitans
iniquitatem aut pater ingu-
lans mutilatum.
Abbasbai pecus vel pepercit
se pecus meum aut pecunia
mea.
Abda serviens vel servi-
um sum serviens est vel servi-
tus mea vel servivi ei mihi
Abdehel servus regis vel
serviens regno sive servi-
regnis aut servus regnator
Abdenego servus tacens vel
serviens taceo vel dominum au-
xilii aut domus auxiliator
Abdi servus meus vel servi-
ens mihi.
Abdias servus domini vel ser-
viens domino sum domini testis aut
domino electus
Abdiel servus dei vel servi-
ens deo.
Abdo servus eius vel serviens ei.
Abdon servientes eis vel
servientis ei.
Abdon servus meriens vel
servus inutilis.
Abdon servus ministrans
vel servus unicus.
Abdon ancilla dolens vel
serviens iuramento.
Abed servus proprius vel serviens ipse
Abedia servientes domino vel
servitium domini.
Abel commitens vel commissio
Abel luctus est vapor seu
vanitas aut miserabilis
Abela committens ei vel com-
missio eius sive lugens eum
aut miserabilis ei.
Abelga vapor vallium vel
luctus devorans.
Abelmarim vanitas hereta-
rum vel luctus miserantium.
Abelmeola vapor vall-
is vel luctus premium
seu vanitas domini vel
miserabilitas in hereditatis
Abelmeula idem est.
Abelsathim vapor spino-
sus vel luctus contumans
sive miserabilis positio aut
vanitas resurrectionis.
Abenboen lapis pollicis
eorum vel lapis in medio eorum
Abnezer lapis adiutorii
vel lapis auxiliator.
Abenner lapis lucidus
vel pater lucerne.
Aber commissio vel certamen
unitatis seu princeps aut per-
ticipatio
Abercuius vel tuorum sive
lucidus aut illustratus
Abesalon pax patris vel
pater pacis sum pacis luctus
aut patris amicitiarum
Abessan pater habundans vel
patris egressio.
Abezari patris repulsio vel
via exploratoris
Abethsethim luctus luctorum
vel vanitas gementis.
Abgatha pater tangens

riduitem· ul' p̄ris tact⁹ ruītis
Abia p̄r dn̄s· ul' p̄ris dn̄i
siue dn̄i p̄rnitas· aut u p̄r sūt
Abiasaf pat' me' exultans· ul'
p̄ris mei exultatio·
Abiat p̄r me' ꝯtemptus· ul'
p̄ris mei despectio
Abiasson p̄r me' sci' intelli
gens· ul' p̄ris mei sc̄a intelligē
Abiam p̄ris mei p̄pli· (ca
ul' pat' meus eoꝝ
Abiacab p̄r meus ꝯiugēs
ul' p̄ris mei collectō·
Abiasaph p̄r meus ꝯgre
gans· ul' p̄ris nn̄i ꝯgregatō
Abiathar pat' meus uol· ul'
pat' meus sup̄fluus· siue
pat' meus suscitans p̄rem
aut pat' meus p̄ro uigilās
Abida p̄r meus sciens· ul'
p̄ris mei sc̄ia·
Abidam pat' me' sciens
eos· ul' pat' meus sc̄ia eoꝝ·
Abidan p̄r meus iudex· ul'
p̄ris mei iudiciū
Abiel p̄r meus d̄s· ul' p̄ris
mei deitas·
Abiem p̄ris mei uir· ul' p̄r
meus maternus
Abiezer pat' meus fortis
ul' patris mei auxiliū siu
p̄r me' separat' aū p̄ris mei
sanctificatio·
Abieri patris nn̄i auxiliū·
ł p̄r meus auxiliator meus·
Abigabaon p̄r coll' mentis
aut p̄r uall' mestae· seu
p̄r me' uall' mesta· ul' p̄r
meus coll' mentium·
Abigail p̄r me' exultans
ul' patris mei exultatio·
Abigal p̄r roris ul' erroris
siue p̄ris mei aceruū aut
p̄ris mei inuolutio
Abihel pat' meus deus· ł
p̄ris mei deitas·
Abilina lugens ul' plo
rans siū luctus aū ploratō·
Abilmel lugentes· ul' plo
rantes· seu uanu aut mi
serabiles·
Abimeser idem ē·
Abinahel p̄r meus a d̄o
ul' pat' meus exaudiens
deū·
Abimelech p̄r me' rex· ul'
p̄ris mei regnū
Abim pat' misure· ul' p̄r

mensuratus· siū p̄r fuit aut
pater erit
Abinaam p̄ris mei decor
ul' p̄ris mei ꝯmotio·
Abinadab p̄ris mei uo
tū· ul' p̄r meus spontane⁹
Abinaim· p̄ris mei fide
litas· ul' p̄ris mi ueʃtē
Abira pat' meus magr̄
ul' p̄ris mi magisterium
Abiram pat' excelsus
ul' pat' meus exultatus
siū p̄r meus sublimitatis
p̄ris mei·
Abiron pat' me' magr̄ ni
ussitans· ul' pat' me' magr̄
murmurans· siue p̄r me'
magr̄ nuq̄· aut pat' me'
magr̄ nutus
Abisa p̄r salutis· ul' pa
tris salutare·
Abisa p̄r meus sacrificās
ul' patris mei sacrificiū
siū p̄ris mei incensū aut
p̄ris mei holocaustum·
Abisai p̄r salutis mee· ul'
patris salutare in
Abisai pat' meus incen
siū aū· ul' p̄r meus sacri
ficiū meū
Abisai pat' meus sēsibil'
ul' patris nn̄i rugitus
Abisag patris mei incen
siū· ul' patris mei holocaustū
Abisue p̄r meus cantans·
ul' p̄ris mei cantilena· siū
p̄r me' loq̄ns· aut p̄ris mi
locutio·
Abisur pat' meus mur⁹
ul' p̄r meus directe
Abisur p̄r meus robustus
ul' pat' meus angustiatus
siue pat' meus ꝯtinens
aū patris mei acerbitas
Abithal p̄r meus ros· ul'
pat' irrorat'· siū p̄rem me
ū app̄hendens· aut p̄ris
mei apprehensio
Abiu p̄r meus ē ul' p̄r ip̄se
Abiud p̄ris mi robur· ul'
patris robur siū pat' eoꝝ aū
Abizer p̄r ⸢pat'
lucidus· ul' p̄ris lucerna·
Aboli p̄r incantator· ul'
patris amplexatio
Abor pat' montigeni· ul'
p̄ris forāu siū p̄r uiri aū
pat' uiridus

Abra patris magistiū· ul'
patris exaltatō·
Abraham pat' uidens p̄o
pulū· ul' p̄r uidens multitu
dinem seu p̄r multitudi
nis· aut pat' multarū· sub
intelli̇ḡ gentiū n̄ ē ei in nōie
Abram pat' excelsus· ul' p̄r
exaltat'· siū pat' sublimis
aut p̄ris sublimitas·
Abrech pat' delicat⁹ ul' p̄r
tenerrim⁹ ip̄se ē· q̄ p̄lat⁹ in
egypto cū eēt tener ac de
licat⁹ etate iuuentutis
fr̄us ē pat' seu merito sa
p̄ie· ⁊ p̄lat⁹ sapientum
Absalon pax p̄ris· ul' p̄r
pacis ul' p̄ris luct⁹ aut pa
tris amaricatō
Absalom p̄rem meū paci
ficans· ul' p̄ris mei amari
Abscimal p̄r ⸢catō
egressus d̄no· ul' p̄ris ha
bundantia d̄ni·
Abur p̄ris lum̄· ul' p̄r igne⁹
seu p̄r incendens aut p̄ris
Abur liuor ⸢captio
ul' plaga· seu liuidus aū
uulneratus· ħ· e· seq̄· a·
Achab frat' p̄ris· ul'
fraternitas patru
tatis·
Acham· fr̄ pat's sui· ul' fr̄
nitas p̄rnitatis sue·
Acharob murres· ul' demo
lino·
Achabim detent· ul' sore
piones·
Achabia soror laborans
ul' soror· que· siū soror dn̄i
aut fr̄ ei dominus
Achaia fr̄es laborantes·
ul' fr̄es· qui seu fr̄er dn̄i· aū
fr̄ eoꝝ dominus
Acham p̄rupta· ul' tribra
culū· siū soror laborat· aut
fr̄nitas eoꝝ
Achal oīa· ul' in oībȝ· seu
frat' ꝯceptus· aut fr̄ ꝯiunx
Acham labor ⸢tiō
ul' nt̄tas· seu coluber
insidians· aut fr̄nitas e
Achamon fr̄ sapie ⸢cor
ul' fr̄ sapientissim⁹
Achan tribulator ł natri·
Achan uetitas· ul' tri
bulatō ul' app̄hensio gr̄e·
Achan retinens ul' app̄

hendens· siue retinens
grām aut app̄hensio grē·
Achar inter· ul' tribula
tor siue tumult⁹ aū p̄rusio·
Acharam turbans p̄plm·
ul' p̄rusio p̄r siue p̄rtens
eos aut turbatō eoꝝ·
Acharan· inter grē· ul'
turbans gratificos·
Acharcha· inferis· ul'
pauimentum·
Acearis filius· ul' ing̃
tus· seu seruitas aut in
gratitudo
Acearon in pascuis· ul'
gregis pascua· seu stēr
tas aut eruditio tristie·
Acearonite in pascuis
ul' pascua gregū· siū stēr
aut eruditu tristiciaꝝ
Achar tenens aut app̄hē
dens· siū retentō aut app̄
hensio·
Achaz ꝯtinens ul' app̄
hendens· siū ꝯtinens uisio
ni· app̄hendens fortitu
Achanas ⸢dine
apprehendens dn̄m· ul'
app̄hensio dn̄i· seu ꝯuus
fuerit d̄no aut app̄hen
dens uisionem diuinam·
Achazab fr̄ lupi· ul' fr̄
deuorans· seu tenens lu
pū· aū app̄hendens rapa
Acsa claudi ⸢citate
catis· uel scitura·
Acsaph clauda· ꝯtiō
ul' fractura ꝯgregatō
nis· ⸢thirn aū hūilitas
Acethaim ul' retentō siū
Acel idem ē·
Acerech dissipans· ul'
disp̄dens siū demoliens
aut inficiens
Acerechi dissipans me
ul' disp̄dens me· siū de
molitō mea· aut inter
Achela ⸢stō mea
suscipien seu ul' suscep
Acheldemach· ⸢rō ei
ag̃ sanguinis· ul' ager
sanguineus· sirū est
non hebreum·
Acherubim cognosce
ul' intellige siue sciens
multitudinem aut scie
multitudo· ⸢mea
Achi fr̄ me'· ul' fr̄nitas

Achia umbraculum vel
preruptio · seu frater domini aut
fraternitas domini
Achiam frater ipsius · vel fratris pro
pinquus · umbraculum eorum aut
preruptio eorum ·
Achias fratres vel retribu
tio seu frater domini aut fraternitas domini ·
Achie umbraculum vel in
Achila suus ¶ Colligens
capiens eum · vel susceptio
Achilat · suscepi ¶ Eum
eum seu ipsum vel susceptio eius
Achim fletus ¶ Mei
vel plorans sive frater eius
aut fraternitas eorum ·
Achimaas frater meus assumptio
vel fratris mei assumptio ·
Achimai frater meus redu
ctus · vel fratris mei reductio
Achiman frater meus quis
vel frater meus quo sum
Achimelech frater meus
rex · vel fratris mei regnum
Achimoth frater meus mor
tuus vel fratris mei delectio
Achinaam frater decor
vel frater decorus ·
Achinoem frater decus
vel fraternitati delectabilis ·
Achior frater meus lumen · vel
frater meus montanus seu
fratris mei fortis aut fratris
mei iracundia · ¶ Est
Achis frater meus vel quo sum
Achis frater vir · vel frater
tas mea ·

Achisamech frater meus me
um corroborans · vel fratris
mei firmamentum ·
Achisamech frater meus me
um adiuvans aut frater
tas adiutor seu fraterni
tas futura aut fraternitas
Achitob frater meus ¶ Ecce
bonus · fratris mei bonitas ·
Achitophel frater meus
cadens fratris mei ruinam ·
Achitophel · frater meus
cadens · vel frater meus ruina
eius · sive frater meus trac
tans · aut frater meus agi
Achizib · ¶ Tamen
stultitia vel mendacium seu
fratris mei stultitia aut retem
Acchoham ¶ Eo
vel usque huc sum humilitas

Acchoham vel usque huc
seu retinens eum aut humi
Acchoreha ¶ Iurtas eius
mi · vel usque huc sum humilitas
ter aut retenti ·
Acchosham · usque huc sive
humilitas aut retentio ·
Acchobor murex · vel delectatio
tatio ¶ Turens aut presbyter
Acchor turbatio · turmultus sup
Acchor fratris lumen · vel fratrica
tundo seu condempnatio fratris
fortitudinem aut fratris iracundia ·
Achion retentio vel apprehen
sio · seu retinens aut app
Acchulsham · ¶ Phendes ·
gravitas vel humilitas
Acchuphaham usque huc
vel humilis eructatio
Acchus retinens consilium
vel humilis consiliator
Acchur retinens lumen lu
men · vel humilitas lignea ·
Aczib retentio · vel dere
licta · aut stultitia ·
Aczeba mendacium ei · vel stul
titia eius · seu retinentes eum
aut derelicta ei · Incipit d · se

Ada quinta · a ·
testificans vel
testimonium
dad testis vel primus sive
pepulit aut proelii ·
Adada testis est · vel usque ad
testium · sive pepulit ei · aut pa
truelis eius ·
Addabarim deuteronomi
um grece · secunda legis latio la
Adadezer decor ¶ Sive
auxilium · vel pepulit sive
pepulit separator ·
Adadezer testium fortitudi
nis · vel patruelis sanctificatio
sive fortitudine pepulit
aut testificatio sanctificatio
Adaglam congregans eos
vel congregatio eorum
Adam robustus vel suffi
ciens · sive testis meus aut
fortitudo mea ·
Adaia servus domino · vel te
stimonium domini
Adaia servus domini · vel tes
tificans dominum
Adali servus laborans ·
vel servus laboriosus ·
Adam testificans eos · vel
testium eorum ·

Adam homo · vel terrenus · sive
indigena vel terra rubra ·
Adama humus aut terra sum
terrena vel desiderabilis ·
Adamis terrena vel san
guines pro illum mo
Adami magnificans · vel
que est magnificentia
sive serviens presbytero meo
aut testificans presbyterum me
Adar gregis · vel presbyter ¶ Cum
Adar pallium vel sublimis
sive testis vigilans · aut ser
vus suscitator · ¶ Sicut
Adar pallium vel magnum
Adarsa testificans solem
vel servus illuminator
Adasa nova · vel novitas
sive testis future · aut ser
vitus plasmationis
Adassor servus fortis vel
testis angustiatus seu
serviens petre · aut testifi
cans sagittam diminutus
Adgam · presbyter sordis vel tes
tis sordidus ·
Adimarta servus donator
vel testificans consummatione
Adrach · stola vel decor
sive indumentum aut indu
Adraim ¶ Ictu
mandans pessimos vel
mandatio pessimorum
Adramalech stola regis
vel decor regni · seu rex i
ductus aut regnator decor
Adrenabeth servus prophetizans
vel testificator prophetie ·
Ader rex effusus · vel terra
gregis · sive testis vigilans
aut servus consurgens ·
Adera testis facture · vel
servus plasmatore · sive
servitus novitatis aut
testificatio sanctificationis ·
Adena servus domini · vel
testificans dominum
Adeshel grex dei · vel
oves divine · seu devo
rans dominum · aut indutio dei ·
Adremelech stola regis 5
vel decor regni · seu rex in
ductus · aut regnator de
corus · ¶ Unus vel filii eius
Adremmon testis fidelis
Adrezer · stola fortis · vel
decor separatus · seu decor
auxilium · aut indumentum

sanctificationis · ¶ Filium meum
Addi servus meus · vel te
Adiada servient testi
bus · vel fortitudo testifi
cantium · ¶ Ficans domini ductor
Adihel · servus dei vel testi
Adin servitus eius vel te
stis vndicum
Adina serviens cause
eius vel testis indutum eius ·
Adino tenellus · vel delica
tus · seu fortis iudex iu
dex aut fortis causator
Adithaim servus dup
plex · vel testificatio ·
Adrias conveniens mala · vel
testis maior seu decore fa
cture aut indutio plas
mationis ·
Adriel presbyter dei · vel oves
divine · seu decorans domini
aut indutio dei ·
Ado servus vel testis seu
serviens domino aut fortitu
do eius ·
Addar servus vigilans
vel servus suscitatio ·
Adoch servum tenens · vel
testificationis apprehensio ·
Adollam congregans eos
vel congregatio eorum seu te
stium aque · aut testificatio
in aqua · ¶ Lam ·
Adollam idem est quod adol
Adomamin congregans
eos · vel congregatio eorum seu
testes aque · aut testifica
tor in aqua ·
Adom serviens eis · vel for
titudo eorum
Addomim rubea · vel
ascensus · deterior iste est
locus ille cruentus · et san
guinatus · quo devenit
homo · qui ab ierusalem descendit
in iericho · et incidit in la
Adon servus ¶ Tiones
metens · vel testis mur
murans · sive fortis unus
aut fortitudo muralis
Adonai dominus · vel dominator
Adonaia dominus vel dominans
vel domini dominatio ·
Adonias dominator est dominus
vel domini est dominatio
Adonibezech dominus micans
vel dominus fulgurans · seu
dominus dominator egestatis aut

dns dnator uani conceptus.
Adonicam. dns callidus.
vel dnator calliditatis
Adonnu dns exaltatus
vel dnator sublimis
Adonisedech. dns pacis
vel dnator iustitie. Cdnu
Adopsithe libertas vel gau
Ador seruus grans. vel
testificatio generationis.
Adullam testimonium prius
vel seruiens ebrietati
Aduram decor excelsus. vel
generatio excelsa. seu decor
excelsus. aut fluuium ex
altatio
Aduram ruina exal
tata. vel fluminis exal
tatis siue decor excelsi
aut fluuium exaltatio
Adumetina. uisio sub
limis. vel uidens subli
mia. hic seq. a.

Aegla uitula. vel
iuuencula.
siue sollemp
nis aut festiuitas eius.
Aegyptus tenebre aut
angustia. siue tribulatio
coangustans. aut tribu
latoris coangustatio
Aegyptii tenebre aut
angustiantes. seu tri
bulantes. angustantes
aut tribulatores. coan
gustatores
Aeglon iuuencula vel
uacca eorum. seu uacca me
rores aut iuuenta m/
Aelam uesti/ Cunculi
bulum. vel ante fores. seu
postes. aut supliminia
Aelamite Cre
uestibula. vel ante fores
seu postes aut suplimi
Aelam appo Cnata
siti. vel abiecta. seu des
piciens aut conparata.
Aelamite appositi vel
abiecti. seu despicientes
aut conparati
Aemoth tabule. vel offi
cine. seu tabule mortis
aut officine mortuorum
Aena fons vel bruti. seu
fons eius aut oculus eius
Aendor fons grans. vel
oculus generationis.

Aeneas paup. et miser. seu
sordens aut sordo.
Aengannim fons hor
ti. vel oculus elatorum
Aenon eorum. vel oculus
eorum Clapidum. vel actuan
Aerim seruitus actiuus
Aesbeelon/ Clapides
aspectum meroris. vel
uita dolentium.
Aesmon. terra deserta
vel terra merita. seu terra
merens aut terra inui
Aethan Cterra
ualida. vel antiqua siue
ascendens aut fortitu
Aethi obsu Cdo
refaciens. vel pertrens seu
frater pessimi. aut obsu
refaciens pater meus
Aethiopia. tenebre. vel
caligo. seu tenebrans
vel caligans.
Aethnopes tenebrosi. vel
caligniosi. siue tenebran
tes aut caligantes.
Aethonodosai. uia in
fernorum. vel uiantes in
fernus. hic seq. a.

Aphaim. humi
lior. vel uolat
eorum siue libe
rans eos. aut securitas
Aphain. id est. Ceorum
Aphain humus uola
tus seu liberans pauper
aut securitas.
Aphain humus mea
vel uolatus meus. seu libe
rans pauperes meos. aut
securitas gratie mee.
Aphar terra. vel puluis
siue humus aut fodiens
Aphar puluis susci
tans. vel humus uigilie
seu liberans uigiles
aut securitas suscita
Aphara terra Ceorum
eius. vel puluis eius
siue humus eius aut fo
diens eum
Afara puluis susci
tans eum. vel humus ui
gilie eius seu liberans
euigilantes ei. aut
securitas suscitatorum
Affara caue Cei
vel uitulus seu pluuia

eius aut fodiens eum
Apharaim puluis susci
tans eos. vel humus uigilie
eorum siue liberans uigilan
tes eis. aut securitas susci
tatorum
Apharaim fodiens humum
vel puluis inutilis.
Apharaim fodiens ma
re. vel maris effossio.
Apharim puluis suscitans
eos. vel humus uigilie. vel
liberans uigilantes eis. aut
securitas suscitantium mortuorum
Apharsatra digna. vel fo
diens eleuationem seu li
bertas solis. aut liberans
illuminatos.
Apharsiai tellus sal
uata. vel terra salutis seu
puluis suscitans salu
tem. aut humus uigilans
saluatori.
Apharsothi. securitas
uel libertas seu liberatio ger
minis. aut securitas resur
rectionis. Cvel iudicium dni
Aphanas iudicaui dns
Aphec continuit. vel con
tinentia. siue continens
aut furor nouus
Aphec continebit. vel appre
hendet eum siue continens aut
apprehensio.
Apheta continebit eum. vel
apprehendet eum siue contine
as eius. aut apprehensio
eius
Aphia furor aliena. vel
uita dissipata. seu uitam
dissipans. aut uitedis/
Aphelethi Ccussio
mirabilis. aut admi
randus. seu uiuificans
aut excludens
Apheri humus. vel fodi
ens seu puluis aut uita
Apherezei separati. Cnis
vel absque muro. seu fo
dientes. oliuam aut
uiculi fornicantes.
Aphes dominum in finibus
ruben. vel rubor in ex
tremis ascendentis.
Aphesec liberi egrediens
vel securitas egressio
nis. Cbalitas do
Affiabiaal. dns vel li/

Affiua fertilis vel augm
Affricani Ctata.
fertiles vel augmentati
Aphasiba colligens re
te. vel congregans conuersio
nem. seu liber egressus
aut secura egressio.
Aphith securus vel liber
seu securitas aut libera
Aphon uolans Ctas
iniqua. vel uolatus mero
ris seu libere murmurans
aut securitas mutilis
Aphonite uolantes
inique. vel uolando me
rentes aut securi muti
les. aut libere murmura
tes.
Aphus uolans confusio
vel uolatus confusionis. seu
libere confusens aut secu
rus festinator
Aphur eius inductum
tis. vel eius declinatio
Aphurei est inductura
vel est declinantes. hic
ba. b. seq. a.

Abba. b. seq. a.
festiua vel
sollempnis
Aba loquens vel meditans
siue meditatio aut lo
quela. Csollempnitas presens.
Abaua festiuus pater vel
Abbarus sicut tribulans
vel tribulationis anxia
tio
Abat planctus egypti
vel planctus egyptiorum
seu furtus festina. aut
sollempne testim
Abat doma vel tectum
seu festine sollempnis
aut festina sollempni
Abire domata/ Ctas
vel tecta sua sollempnes
festiue aut festiui sol
Abai quo. Clempnitat
vel festiuitas. seu loquel
mea aut meditatio mea
Abia uitula. vel iu
uencula siue sollemp
nis aut festiuitas eius
Abar aduena vel con
uertens. seu festum sanc
tificans. aut sollempni
Abareni adue Ctas
ne vel conuerse. seu festa
sanctificantes. vel sol/

lenipuitates uigiliar.
Agarrai aduena uiuiſ
uel cōuiſio deuoratorum ſeu
feſtiuus magiſter meus. aut
ſollempnitatis magnorum
Aggee qō uel ſollempnit
ſeu feſtiuitas aut ſollemp
Aggei qō uel Ciuitas
ſollempnitas ſeu meditacio
aut lectio. Feſtiuitas pāc
Ageba ſollempnitas prr
Agedgad accinctus uel an
ticiam pede
Agedgad feſtiua ſuccī
ſcionis uel ſollempne re
bus accinctionis.
Aggelom ſollempnitas
candor et amicicia uindicta
Aggee. Gentem mea
feſtiuus uel ſollempnitas q
rens confluum aut lenis feſti
Aggi qō uel Gratior
ſollempnitas ſeu uidens
me aut feſtiuitas mea
Aggia ſpiens domini uel
ſollempnitas domini
Aggia ſollempnitas do
mino uel feſtiuitas domini
Agurremon fons ſub
limis uel fons ecce ſeu
fons congregans aut fons
maior granatorum
Aggrippa congregans
ſubito uel congregatio ſu
Agrith. Grita
aduene uel incola ſeu
aduena meus aut inco
Agrith Clamens
feſtiuitas uel ſollemp
nis uel meditatio aut
Agithe. Clecla
feſtiua uel ſollempnes
ſeu lectiter aut medi
tantes. h. h. ſecunda a.

Ahab frater patris uel
fraternitas pater
uiratus.
Ahalon campi uel au
lones ſeu ualles grandes
aut ualles campeſtres.
Ahalach mons diuidens
uel mons lenis et lampi
dus uel lubricus.
Ahamoni ſapientia uel ſa
Ahara Comprehenſione
fratris odore uel frater odoris
Aharhel frater exercitui et
requies exercitu dei ipſe eſt

odab cognatio meus. quaſi quis
Aharestesta. Creto
uel ſol ſeu ſiccitas aut a
uiditas
Ahaz prēuius uel prēuenis
ſeu fortis apprehendens
Ahazias patris domini uel
preuenis ſeu apprehendens
dominum aut fortitudo domini
Aheberim heberorum uel
tranſitorum ſeu tranſi
tus aut tranſitores eorum
Aher ubertatis uel in
fecunditas. Comparatio
Aheri declinans uel de
Ahesam uoluntas uel con
ſilium ſeu uoluntati aut
conſilio ego
Ahiumet uel uiuit ſeu
uita uallium aut quo uiuit
Ahi fraternitas uel ubi hec
ſeu uallis aut quo
Ahia frater eſt uel ubi eſt ſeu
uita eius.
Ahia frater eius uel uallis
eius ſeu uita uallis aut
quo uiuit eſt.
Ahaſiau eum uel ceruorum
lapides ſeu uallis ferium
aut quo in altitudine
Ahiaion admirans uel
admiratio ſeu uita me
rens aut uallis uindictans
Ahias uita plaſmata et
uita futura ſeu frater ſuſtollens
aut fratris plaſmatio
Ahidad uiuens gloria uel
uita glorie ſeu frater meus
glorians aut fratris mei gloriatio
Ahie fraternitas uel obumbra
tio ſeu frater obumbrans aut
fratris obumbratio
Ahiel uiuens deo uel
uiuens dei ſeu uita
uallium dei aut quo diuine
Ahiere uallis Gutte
amica uel uita amici ſeu
frater meus amicus uel fratris mea
Ahiezer frater Concita
meus fortis uel frater meus
auxiliator ſeu uita ual
lium ſeparata aut quo in
te ſcribatoris
Ahilam dolens uel pro
dens ſeu aut fores uel aut
ueſtibulum.
Ahiloch frater inuicens et
frater ligatus ſeu uallis de

clinans aut uite uacua
Ahilud uallis Gito
inclita uel quo nobilis
ſeu frater inclitus aut fra
tris nobilitas.
Ahiman uita que uel
quo que ſeu frater que aut fratris
Ahimalech Conquoſi
uita regis uel uallis regi
a ſeu frater meus rex aut
fratris mei regnum
Ahim fons uel oculus
Ahinadab frater ſponte et
frater ſpontaneus ſeu uita
uallium ſpontanearum aut
quo uite ſpontanee.
Ahim frater meus uel fra
tres ſeu uita uallium do
lentium aut quo uite in
utilis.
Ahiram uallis excelſa
uel uita exaltata ſeu frater
meus ſublimis aut fratris
mei exaltatio Gens
Ahiram ſculptor uel ſual
Ahiramite ſculptores
uel ſculpentes Gentium
Ahiroth ſculptum et ſcal
Ahiſamoth fratris mei
ſculpta uel fratris mei erect
io ſeu fratrem meum adiu
uans aut fratrem meum
roborans.
Ahisar frater meus princeps
uel fratris mei leuamen ſeu
uita uallium principis aut
quo uite anguſtiantis
Ahitub frater meus bonus
uel fratris mei bonitas ſeu
uita uallium deſertum
aut quo uite deſerte.
Ahoi ſpina et compunctio.
Ahotes ſpinoſus uel compunc
Ahoraban ſpina Gens
ſapiente uel compunctio intel
ligentis. Gens probator
Ahoniam perturbat
uel probator ſeu perigens
quis aut ſpina quo.
Ahim uinculum uel ima
go. h. i. ſecunda a.

Ai uiuus uel
deuorator
Aiaminus
eius uel deuorans eum
Aiath uiſitur uel deſ
catus condempnatio ſeu
uiſitur declinans aut

deuoratio priorum
Aicham frater meus ſur
gens uel fratris mei reſur
rectio ſeu uiſitur calli
dus aut deuorator calli
Aichel Coditatis
uiſitur dei uel deuora
tor deus.
Aiath dolens uel pru
riens ſeu uiſitur uincitur
aut deuorator declinans
Ailon uallis adiuuans
ſiue ubi erant urſi aut
ubi urſi ſunt
Ailud uiſitur utinam
utilis uel deuorate uti
nam deuoratus.
Ailon ubi erant urſi uel
ubi urſi ſunt
Aim multus uel ydola
tra.
Aiman ydolum ſtruum uel
multus donatio et uiſi
quis aut deuorator quo
Ain fora uel oculus.
Aiiaam uiſitur deuorans
uel deuoratio pulchritudinis
Ainagalim. Oditur
oculus uituli ſiue fons
mutans ſiue oculus reue
lans aut fons tranſitus
Aion uiſitur Gratis
nitens uel uiſitur uniqui
ſeu deuorans innuiue
aut deuorator inutilis.
Air ciuitas uel oppidum.
Airſames ciuitas ſol
uel oppido illuminatum
Aiſmoth deſerto uel ad
Aith condempna Cuſto
tus uel condempnatio
Aiuth uiſitur uindice
uel deuorans gloſum. h. b. a.

Ala commixtio uel
aſcendens ſiue
inſirmus aut in
Alab. Firmitas
lactea uel dulcedo.
Alach lubricus et ipſe mea.
Alacharnaſſi ſeruitum
gaudens et commixtio diui
dens princeps.
Alas laxitas uel ſaſſi
tas ſeu lenitas aut lati
tudo.
Alata lapitas eſt uel ſal
titas eſt ſeu lenitas eius
aut latitudo eſt

lam infirmans. vel commix
tio eorum. vel condempnans indignatio
Alamath despiciens mortem.
Alamon despectio. vel desert
institutio vel inficiens seu infir
mans eos dolori. aut com
miscens eos iniquitati.
Alas commixtio vel servitium
Alasam triplicem. vel
confractam. seu conminuens
ipsum. aut fractura ipsius
Albalbon pater meus dolor
vel pater super intelligens
Alemus servitium viam
consilium. vel conmiscens calcaneum
festinationem.
Ale ostensio vel conmiscens
seu infirmus aut infirmum
Aleph. mille. Interpretatur
vel doctrina temptationis
Alephim ignis. vel ignes
sive doctrina mandati
aut insilia temptationum
Alel. laus vel laudatio.
Alleluia laudate dominum vel
laudatio dei
Alexander allevians
tenebras. vel auferens
angustias tenebrarum
Alexandria idem.
Alexandrini tenebras
allevantes vel tenebra
rum angustias auferentes
Alphalthi. bitumen. vel
aque bituminis.
Alpheus doctus. vel co
cinnitum. seu fugitivus aut
millesimus.
Alvan contempnens donum
vel despectio gratie.
Alvan erectus vel erectio.
Alvus vestibulum. vel ex
ternum atriis. \| natio
Almath mors vel indig
Almathan contemptor
doni. vel despiciens dona
torem. Interpretatur despiciens
Almon contemptor vel
Almon deblathaim con
temptus palatarum. vel
despiciens olymbria. \| tio
Almoth mors vel indigna
Aluel laus fortitudinis. vel
laudatio plasmatoris
Alon laus doloris. vel
laus merentis. sive lau
dator iniquus. vel lau
dator inutilis

Alva despiciens. vel con
temptus vel contempnens
aut despectio.
Alvam contempnens eos
vel despiciens eos. seu con
temptus eis aut despectio
eorum. \| Interpretatur contempnentes eos aut
Alvan contemptor vel despiciens
Alvus sex. \| despectio eorum
initium vel commixtio seu con
tempnens consilium aut
despectus festinationem. Hic
M gens. M. per
vel ipsa. A.
Amma gens
mea. vel ipse meus.
Amaa gens eius. vel po
pulus eius. seu ipse testis.
aut ipsum testificans
Amaad ipsum testificans
vel ipsi testificatio
Amad ipse adhuc. vel
ipse serviens. sive ipse
testis. aut ipse testimonium
Amadathi. ipse serviens
promptus. vel ipse testificatus
Amadre ipse \| ipse
testes grandis. vel ipse ser
viens generationem
Amal commixta. vel ipse
condescendens sibi ipse infir
mitas aut ipse despectio
Amalasar dixit princeps
vel decimum principis. seu gens
coniuncta carceri. aut ipse
despectus carceratus.
Amalech gens bruta.
vel ipse lambens
Amalechite gens bruta
vel ipsi lambentes.
Aman iniquus vel coangu
stans. seu comprimens me.
vel coangustatio mea.
Amana iniquus ei. vel
coangustans. seu compri
mens eum. aut coangus
Amanite. Interpretatur ei
iniqui. vel coangustan
tes. seu comprimentes eos. aut
coangustatio eorum
Amam ipso donatus
vel ipsi gratificatio.
Amamite ipso donati
vel ipsi gratificati
Aman cubitus. vel in
sura. seu ipse quis aut
gens quomodo
Amanite cubitati.

vel mensurati. seu gentes
quomodo aut ipsi quomodo.
Amansama. cubitus sta
tens vel mensura erectionis
seu ipse dono adversus. aut
ipse gratificatione firmatur
Amaraphal dicta cadens
vel dixit ut caderet. seu ipse
curatur deo. aut ipse medi
camentum dei.
Amara rennuens vel
rebellans residuus. seu ipse
laudatur tritico. aut ipse
acuatur frumento
Amarias dicens domino. vel ver
bum domini. seu gens suscitans
dominum. aut ipse vigilans
domino. Interpretatur dicentes
Amarite dicentes domino. vel
verbum domini. seu ipse dominum sus
citantes aut ipse domino vigi
Amas furor vel indigna
tio sive ipsum tollens. aut
ipse plasmationis.
Amasa furor eius. vel i
dignans ei. seu sustollens
gentem. aut ipse plasmans pla
Amasar. \| smatio.
furor meus. vel indigna
tio mea. seu ipsum tollens
me aut ipse plasmatio.
Amasai furor meus.
vel indignatio mea. seu
gentem sustollens me
aut plasmatio ipse plasmans.
Amasia indignans domino
vel furor domini. seu gentem
sustollens domino aut ipse pla
mator domini
Amasias idem supra
Amath mors vel indigna
tio seu ipse donatus aut
ipse consummatus
Amath iratus. vel indig
natio seu ipse protector aut
ipse temporalis.
Amatha iratus eius.
vel indignatio eius. seu ipse
declinans eum. aut ipse pec
Amatheus. Interpretatur ei.
ipse peccans. vel indig
natio rigidus mea.
Amathi iratus mea.
vel indignatio meae
seu ipse peccans. aut ipse
declinans. Iste amathi
est propheta sarepte vi
due filius quem resus

citavit helyas. unde postea
a domino ad eum factum in isto
cognovit quia vir dei es tu
et verbum domini verum est in o
re tuo.
Amathia iratus mea
domino. vel fidelitas mea domino
seu ipse peccans domino. aut
ipse declinans dominum
Amathim iratus vel in
dignatio eorum. seu ipse pec
cans eis. aut ipse declinans
Amathitheus. Interpretatur eos
iratus viri. vel indigna
tio assumpte. seu ipse pec
cans viro. vel ipse decli
nans assumptionem.
Amaum ipsum abiciens
vel ipsi abiectio
Amaan concupiscibilis
vel concupiscentia. sive
ipse iudicans eos. aut
ipse iudex eorum \| fiat
Amen vere vel veritas. sive
Amossa ipsum tollens
vel ipsi ablatio
Amessia ipsum levans
domini. vel ipse sublevatio
Amesseth. Interpretatur domino
ipse auriens. vel ipse pro
longatus. aut ipsi pro
fectio. sive ipse gemen. aut
ipse vesuvio
Amethia luctus. ipse in
dignatio. sive ipse domini
aut ipsi profectio.
Amotheu ipse ascen
dens. vel ipse fortitudo
Amethi luctus meus
vel indignatio mea
sive ipse meum. aut ipse
obstupefactus.
Amphibol ipse ore
ruens. vel ipse ore cor
ruens. \| ipse meus
Ammi gens mea vel
Amna ipse domini. vel ipse
donatio. Interpretatur ipse mi deus
Amiel ipse mei deus vel
Aminadab ipse meus
sponte. vel ipse meus
spontaneus. sive ipse
mihi nova. aut ipse meus
Ammiud \| turbans
ipse meus inclitus. vel
ipse meus gloriosus.
Amisaddai. ipse meus
sufficiens vel ipse mei suf

ficientia.
Amithal calefactus ros. vel
calefactio roris. sive populus meus
irroratus. aut populi mei irro
ratio. Populi mei gladio.
Amiuth populus meus melius
Amizadab populi mei fluenti
toris. aut populus meus torrens
Amnes ro Effusio
vulneris. vel fortis. sive populus
fugiens aut populi mei tempus
Amob pecus. Contractio
vel sustinens. sive populus meus
dilatus. aut populi mei am
plexatio. Populi mei amplexio
Amoth ipsum tenens. vel
Amolu flos farine. vel
deflorata farina.
Amon honans. vel ho
nustus. sive nutriens aut
fidelis
Amon donans. vel nu
tritus. sive donatio aut
mirus fetus
Amon populus dolens. vel populus
murmurans. sive populus
iniquus. aut populus nimius
Amon populus pecus. vel
populus mortis. sive populus gravis
mei aut filius populi mei.
Amona populus pecus
ei. vel populus merons eius
sive filius gravis eius. aut
filius populi eius.
Amona comprimens eum
vel coangustatio eius.
Amoni comprimens me
vel coangustatio mea
Amoni populus pecus
michi. vel populus mortis
mei. sive filius gravis mei.
aut filius populi mei.
Amonite comprimentes me
vel coangustantes me
Amonite populi pecuniates mi
hi populi dolorum meorum. seu fi
lii gravis mei. aut filii
populorum meorum
Amora tegmen. vel a
maricans. sive populus
servus. vel populi illuminatio
Amorei amari. vel
loquentes. seu populi sermo ani
populi illuminati.
Amos fortis. vel potens
sive honorans. aut mu.
Amos Corroboratus
orans. vel fortitu
do seu ipsum auellens
aut populi diuisio
Amosa fortis vel potens
ei. sive orans eum aut
fortitudo est
Amosa uir robustus
ei. vel orans eum. seu po
pulum auellens ei. aut
diuisio populi eius.
Amoth calefactio vel ca
Amothor Calefaciens.
calefactio gravitatis. vel ca
lefaciens gravitatem
Ampliatus populi malleus
vel populus malleator. seu
populus ore malleans. aut
populus ore contundens.
Amraphel dicens cadens
uel dixit ut caderet. seu
populus curatus dei aut populi me
dicamentum deus.
Amram populus excelsus
vel populi celsitudo. sive populus
exaltatus. aut populi exal
Amramite Exaltatio
populi excelsi. vel populi exaltati
Amri amaricans Ex
vel lacessens. seu populus
magister. aut populi magis
terium. Populi commutatio
Amsi populus indigens. vel
Amathar populus pascens
vel populus abigens. sive populus
explorator odoris. aut
populus explorator ascen
Amuhel Stimulus
calefactus deo. vel populus
Amula populus Cruciatus
dolens ei. vel populus pa
riens eum. Parientes
Amulite populi dolentes.
Amithal calefactus ros.
vel calefactio roris. seu po
pulus irroratus aut
populi irroratio. hic .n. p[ar]s .a.

Asa donatus
vel gratifi
catus. seu
donum aut gratificatio.
Asna gratia. vel sensus. seu
donans. aut donatio.
Asab una. vel hu
militas. sive donum patris
aut gratia paternitatis
Asaham Seuus
humilis exurgens seu
donum aut gratifica cal
liditas
Asceed congnationum. regno
Azachum. n. Eminatio
est innocens. vel humilitas
veniens. sive montis
collo sublimi. aut humili
tatis veniens. Nichil commotus
Azame nichil commote. vel
Azaphim incidentes
uiolenti. sive gigantes
aut gravem declinantes.
Azahe nichil commotum
est iste. vel nichil commotio est
ista. sive donatus viv[en]te in
te aut gratificatus sive s[er]v[e]p
Asacha nubes Trin
vel obumbratio. sive don
ipsius aut gratificatio eorum
Asamalech donum regum
vel visio regis. sive donatus
regnator. aut gratificatio
Asanam Regia
gaudentes aque. vel gratifi
cantes aquarum
Asan donum gratie. vel gra
tificatio donata.
Asaneel gratia dei. vel
visio dei. sive cui donata
uita deus. aut qui est donatus deo
Asanec dono uiuens.
vel gratia paruus
Asani donatus iu. vel gratifi
catio mea. catio mea
Asani visio iu. vel gratifi
Asanias donum gratie domini
vel donata gratificatio
Asanias Domino
videns gratie domini. vel grati
ficans gratie domini
Asanim videntes
aque. vel donatores. vel
Asar donans. Videns
vel donatus. vel gravem
tollens. aut videns plas
mationem
Asath gratia. vel videns
sive gratie peccans aut vi
sio temporis.
Asatha videns eum. vel gra
tificans eum. seu gratie pec
cans eum aut visio tempo
Asatham Uriseius
videns. vel gratificans
eos. seu gratie peccans eorum
aut visio temporis eorum
Asathim humilitas ua
na. vel visio uana. seu
montis colli. aut humi
les consurgentes.
Asathoth visio. vel
obedita sive videns sig
no domini. aut gratificatio
designantis.
Asathothia visio dei
vel obediens domino. seu
videns signo domini. aut
gratificans designan
tem dominum.
Asathothite videntes
tes vel obedientes. sive vi
dentes signo. aut gratifi
cantes designatorem.
Asdreas videns pabulo
vel dechorus in stacte
sive decus. aut secundum greci
cam ethimologiam
apta.
Asayot. i. a iuxta iuvit
Asdronicus videns
pabulo. vel decor ad sta
dium. sive cogitans pastio
nem. aut visio pastionis.
Asehga sollicitavit
vel humiliavit. sive
sollicitans vallis. aut
humilians colles.
Asegeb auster. vel inidi
es. sive australis aut me
ridianus. Commotio mea
Aser nichil commotus. in. vel nichil
Aselab donum dei patris. vel
tificans domini patrem
Aslem articuli. vel coro
ne. seu frangens aut pro
tonator. Ficatio mea
Aslem donum meum. vel gratifi
Aser lumen. vel illuminatio
mea. seu dono uigilans
aut gratificatione consur
Asige donum Geus
semptum. vel gratificatio
Ashael Protorus
gratia. vel eversio seu visus
testibus. aut gratificatio
serviens
Asi pauper vel egens. sive
donum meum aut gratifi
catio mea. Cans domini
Asiaton domini. aut gratifi
Asiam donum patris. vel gratia
Asiehel donatus Eorum
deo. vel gratificans domini
vel gratificans eos. vel
paupertas eorum
Aslo donans eis. vel grati
ficans eos. sive dolor eorum
aut labor eorum.

Assob dono fluens vel gratificatio servientis.
Assor dominator meus vel gratias nunc seu gratie numeri aut gratificationem innuitans.
Asthiphas datus transitui vel dantis transcensio.
Aschirecus pauper silens vel paupertatis silentium.
Astrochem pauperum silentia aut paupertate sui.
Astipar [C]anticum dans laudem vel dantis laudatio paupertate domine.
Asmipeidem. [C]ael domini laudatum vel dantis laudationem.
Asrala dolens vel pariens.
Asilum donum unicum vel gratificatio sempiternum.
Hic o sequitur a.
Aodem nus vel tribulum. [G]losatur
Aod inclitus vel
Aodhi spina vel compunctio.
Aodhite spinosi vel compungentes.
Aochiban spina sapientie vel compunctio intelligentis.
Aochiman conturbatus vel perturbator seu pungens quis aut pungens quomodo.
Aoth nobilitas vel gloriatio. p post a.
Apphaim hiatus eorum vel violatus eorum.
Appharaim liber onager vel continens libertatem.
Appauma libertas propter dominum vel continens proprium domino.
Appelles congregans eos vel congregatio eorum.
Appia liba vel libertas sive continens aut continen[tia].
Appiforum ... tia libera vel fortis libertas.
Appollo mirabilis vel admirandus.
Appollophanes mirandus facie vel mirabilis con...
Appollonia [C]ontemplator disciplina vel synagoga.
Appollonius ... eorum mirantium vel admirabilis.
Appollos congregans eos vel congregatio eorum.

Apostolus missus vel legatus.
Apser iste egrediens vel continentia egressionis.
Apsiba continens rectitudinem vel libertas consolationis. hic q post a.
Aquila dolens vel parturiens seu dolor aut parturitio. hic r post a.
Ar suscitatio vel vigilie.
Arba electus vel electio seu vigilans ei aut suscitans eum.
Arab insidie vel calliditas eius seu vigilans patri aut suscitans patrem.
Araba insidie eius aut calliditas eius sive suscitans patrem suum aut vigilia patris eius.
Araba mixta vel vespera sive occidens aut mixtura.
Araba plana ... bil. vel campestris seu deserta aut occidentalis.
Arabath deserta terre vel planities petrorum seu suscitans patrem patri aut vigilans patri declinanti.
Arabathite deserti terre vel planities petrorum seu suscitantes patrem patri aut vigilantes patri declinanti.
Arabes humiles vel occidentales seu callidi aut mixti.
Arabathene [C]onditores humiles robur vel dextra fortitudo seu suscitans patrem robustum aut vigilans patri fortitudinis.
Arabica callida vel insidiatrix sive humilis aut occidentalis.
Araboth ... dentalis plana vel humilia sive campestria aut equalia.
Arach longitudo vel longanimitas sive suscitans patrem aut vigilia fratris.
Aracheus longitudo consilii vel longanimitas festinans seu vigilans fratris consilium aut suscitans fratrem festinantem.
Arachi longitudo mea vel longanimitas mea seu vigilans fratri meo aut suscitans fratrem meum.
Arachites longus vel longanimis seu vigilans fratri consilio aut suscitans fratrem captivum.
Arad descenditur vel descensio sive suscitans servum aut vigilans testio.
Arada descendens ei vel descensio eius seu vigilans futuri aut suscitans
Arada ... testium mirabilium vel admiratio obstupuit aut admirator.
Aradi deponens ... est des vel deponens seu vigilans servituti mee aut suscitans testium meum.
Aradus deponens consilium vel descendens festinantis seu vigilans servituti festinanti aut suscitans testificationem consilium.
Aradus admirans vel obstupescens sive vindemiator meus sufficiens aut vindemiatoris mei sufficientia.
Arado miraculum vel depositio seu suscitans servum aut vigilia testificationis.
Arapha suscitans dirum vel vigilans fodiens.
Araphite suscitatores vel vigilantes fodien[tes].
Arathoth [C]...tes negotiator vel negotiatio seu vigilans vite aut suscitans pavorem.
Araia eligens dominum vel electio domini seu vigilans domino aut suscitatio domini.
Aral suscitans infirmum vel vigilans ostendens seu suscitans contemptum dentem aut vigilia desper[ationis].
Aram suscitans ... tonis excelsum vel vigilans exaltatori.
Aram res cum archa vel res cum capsa sive indignatio.
Aram suscitans ... terre gementem vel vigilia pre...
Aram excelsus vel iratus sive decor vel electio eorum.
Arama excelsa vel irascens seu devorans eum aut deiectio eius.

Arama suscitans gementem ei vel vigilia propheticel.
Aramathai deiciens eum aut deiectio eius sive decore pavidus aut excelse consummans.
Aramelech suscitans gentem regi vel vigilia ipsius regni.
Aramelech excelsum regis vel electus rex sive decor regni aut iracundia regis.
Aran res cum archa vel res cum capsa sive suscitans excelsum aut vigilans exaltatori.
Aram acervus tritici vel laus fructum sive suscitans dominum aut vigilans gratie.
Arnon laus fructum vel acervum tritici sive suscitans dominum iniquum aut vigilans gratie mutue.
Ararath mons vel ... vel mons vellicatus sive suscitans contritioni sedenti descendentem aut vigilans testio descendenti.
Aran mons vel sublimitas sive vigilans vigilio meo aut suscitans suscitantem me.
Aranite montani vel sublimes seu vigilantes vigilio meo aut suscitatores suscitatoris mei.
Aras electio vel superba seu suscitans suffollentem aut vigilans plas...
Arasith [C]...matorum artifex vel artificium.
Arath testium descendentium vel consurrectio descensionis aut suscitans patrem aut vigilans exaltare.
Arbach brucus vel locusta sive brucus patri aut locusta equaliter.
Arbachite locuste vel bruci sive bruci peccantes aut locuste equales.
Arbathus locusta ... vel brucus assumptus sive hamus pavidus aut humilitatis superior.
Arbee quarta vel quatuor.
Arbella suscitans ... cedentem viri vel vigilia sive assumptio.

Arbi locusta vel bruchus
siue hamus meus aut humili
Arbo ham. Ceteras mea
vel uis hut siue humilis
aut humilitas est
Arbech humile vel cam
pestris siue hami tenet
aut hami veteris siue
Arbona. Humilitas
locusta iniqua vel bruc
mutile siue humilitas mens
eius aut veteris doloris est
Arbath insidie vel insi
dians Cinsidians tertio
Archad insidiator patris vel
Archelaus agnoscens
leo vel agnitio leonis
Archi atharoth mora
corone vel longitudo cor
Archippus insidie Castu
ossis vel longitudo operis
seu insidie dilatati aut
insidiarum dilatatio
Ardon suscitans iudi
cem vel uigilia iudican
tem
Area eligens eum vel electio
eius seu suscitans descen
dentem aut uigilia dei
Arebba Cnomis
plana vel campestris
seu deserta aut inhabita
bilis Cententio dei.
Arebra humilis domino vel de
Arebla insidians ei
Arebua. Cinsidiator
humilis vel pulcher vel
insidians pulcritudo
Arech longitudo vel
longanimitas.
Arechon longanimi
tas tristis vel longitudo
iniqua seu admiratio
possessionis aut descensio
negociationis.
Ared descendens aut
descensio siue ascensus
montium aut ascensus
Areph Csaltum
suscitatorem insurgere vel
uigilia dissolutionis.
Areth declinans me
vel declinatio mea siue
suscitans dominum meum aut
uigilia dei mei.
Arethe declinati mei
vel declinationes mee
siue suscitantes domi

num aut uigilantes cor
Arem acerui Cmeo
lapidum vel lapides acerua
Arem filius meus Cti
vel filiatio in ea siue susci
tans fontem aut uigilia
Ares electus vel electio Ccustu
seu suscitans futuram aut
uigilia plasmationis.
Aroth stupor vel descensi
o siue suscitans pauorem
aut uigilia uite.
Aretha stupor eius vel des
cendens ei vel suscitans
pauorem ei aut uigilia
Aretma. Cuite est
archa vel repositio
Arphasat suscitans transitum
vel uigilia transgressionis.
Arphasei suscitatores
narrantium vel uigilia trans
gressionum Cuatio
Arphath sanans vel cal
uans siue sanitas aut cal
Arphasath sanans vel
Arga tonsura Csaluans
vel mensurator
Argob maledicens ex
celsum vel maledicta sub
limitas
Aradai suscitans dilectum
meum vel uigilia amabilis
Aridatha deo Cmei
datus vel leonis donum sufficit
Ariel leo deus Ceius
vel leo dei Cmei leo
Arieli leo dominus vel dei
Arim uigilia florentis
floridi vel suscitatio uisio
nis buccelle
Arim acerui lapidum vel
lapides aceruati.
Arimathi exaltatio est
vel ipse est exaltatus.
Arimathia suscitans do
mino vel uigilia dona
Arioth ebrie Ctis cor
dis vel ad solonem redi
Ariopagus Cgens
preputia sollempnitatis
vel primitie sollempnitatis
Ariopagita primitie
vel primitiua sollemp
Ariopagos Cnitas
primitiua sollempnita
vel primitie sollempnita
tis. Sihet uiolentum cum ca
thenensis curio nomen fit

que animus noster suscepit
Arisei leo temptans vel le
onis temptatio.
Aristarcus suscitans coro
natum vel montis futura super
Aristobolus Csiue
suscitans dolorem vel sus
citatio genitus
Arama sublimis vel consur
gens seu sublimitas vel
Arama. Consurgens
geddon mons elagtuels
vel mons globosus seu consur
rectio tecti aut consurrectio in
Aramatha Capta ana
im sublimitas duorum vel
altitudo eorum siue subli
mes duo aut consurgens
Armenia Cbini
mons incisus vel mons
nelleatus seu montica
incisio aut montis uelli
Armenii mon Catio
tes uulsi vel montes uel
licati vel montium uulsi
ones aut montium uelli
Arnon Ceatores
anathema merores vel yma
go tristie
Arnon domus vel cella
tum siue illuminans aut ana
Arnoma ana Ctha
tha merores mei vel y
mago tristie mee.
Arnon domus mea vel
cellarium meum siue illumi
nans me aut anathema me
Arnaphes uigili Csu
geuentis vel suscitatio con
Arnam Custodis
uigilia domus vel suscitat
io gratie siue archa meroris
aut maledicto earum
Arnon archa meroris
vel maledicto seu lumen eo
rum aut maledicto eorum
Arod maledicto suffici
ens vel maledicta sufficien
Arodi maledictus Cte
sufficientis vel maledicto
sufficientium.
Arodite maledicti suffi
cientis vel maledictioni suf
ficientia.
Arsher suffusio uigili
e vel uacuefactio uigil
Arsoher murice vel ex
genus siue sublevans tor

siue aut exurgens aut sus
Arsoherite Cfossa
uacuefactiones uigiles
vel suffossiones uigiliarum
Arsoherite vel sublevan
tes siue subpressi.
Arsoru nexus vel insupell
Arsomach nexus quotus vel
uersipellis presses Ctas
Arsor mons vel sublimi
Arsorites sublimis vel
montanus
Arsoleth nexus serui vel
iniqua positio seu uigi
lantis gerens aut suscitatio
resurrectionis.
Arsa sol eius vel illuminatio
Arsaces sol duritia vel
illuminatio uomitus.
Arsemel silens circum
cisio vel silentium circumci
sionis siue suscitans no
men dei aut uigilans audi
tio in diuinae.
Arsech mora vel inmorans
Arsechaba mora patris
vel inmorans patrem
Arsarees lumen silentio
temptans vel lumen silen
ter temptatus.
Arsheman anathema
tizantem vel contemnente
eos.
Arshemus. i. diana
conturbans vel anatha
tizans siue suscitans e
grotantes aut egrota
tionem suscitatio
Arsuceus circumcidens
me vel circumcisio mea.
Arsuias illuminans vel
Arsam actuus Cilluminatio
uirtutis vel laus fructu.
Arsur suscitans ignem
vel uigilia luminis.
Arsus mensa vel aurea
seu uigilans consilio aut
suscitans festiuationem.

Asa tollens Spiritus
vel factura
siue sustollens
aut plasmatio
Asahel eius captiuitas vel
eius confusio siue sustollens
patrem aut plasmatio pa
Asabai colligens Ctis
domini vel congregans domino
siue sustollens patrem domini

aut plasmatio p̄ēs dn̄i·
Asach statura scripta·ul'
plasmatoris umbra dn̄i
aut sustollens fr̄em
Asadias statura sustenso
mino·ul' sustollens testi
monium domini·
Asahel sustollens dn̄o ⁊
plasmatio dī
Asua facit dn̄s·ul' facien
te dn̄o·siue sustollens do
mini aut plasmatio dn̄i
Asana idem
Aseph colligens ul' con
gregans·siu collectio aut
Asam   congregatio·
delen̄s·ul' fumus·seu sus
tollens ip̄sm aut plasma
tio eorum·
Asama delens eū·ul' fu
migans eū·siue sustollens
ip̄sm aut plasmatio eorum
Asan tollens don̄·aut
plasmatio grē
Asana tollens don̄ ei·
ul' plasmatio grē ei
Asar carcer ul' carcatus
seu staturam suscitans aut
sustollens uigilantes·
Asaridan uinctus·ul' ex
acitus·siue sustollens in
giles·iudices aut plasma
tionem suscitauis iudicio·
Asarel carc̄ dei·ul' carce
ratus deo·seu statura sus
citans dn̄i·aut sustollens
uigiles dn̄i
Asarela statura suscitans
maledictum·ul' plasmatio
tollens·uigiliam male
dictionis
Aseronthamar bitudo
pessime·ul' bitudo contrarii
siue atrium amaritudinis
ul' uestibulum commutationis·
Asarsialim·diuitias uul
pes·ul' atrium uulpium siue
statura suscitans salutem
aut plasmatio uigilans
saluatori
Asarsusim diuities opti
nens ul' h̄e recitens·seu
statura suscitans equū aut
plasmatio uigilans recti
Asalomcha   sciom·
mar os amarū ul' silen
tium commutatum statura faci
ens iniquitatem commuta

tionis aut plasmatio tol
lens dolorem amaritu
Asaar dolu   dinis·
ctu·ul' mane diluculo
seu staturam estimans aut
plasmatoris existimatio
Asaradon uictor·ul' ex
acitus seu statura suscitans
suos iniquos·aut plasma
tio uigilans testis mentis
Asarahel beatis   lum
deus·ul' bitudo dei·seu
statura uigilans deo aut
plasmatio suscitans dn̄i
Asaramel sustollens ex
celsum dn̄i ⁊ plasmatio
excelsi dei·
Asbaal plasmans uir
ul' tollens uetustatem
Asbel captiuus dei·ul'
atrium uetustatis·
Asbehel captiuus dei·ul'
statura uetusta·
Ascalom·appensa·ul'
impensa·siue ignis in
famis·aut ignis ignobi
Ascalomceap   lis
pensi ul' impensi·siue
ignes infames aut ig
nes ignobiles·
Asenez tollens posses
sionem contemptibilis·ul' sustol
lens contemptibilem p̄
Asehezez   sionem
ignis aspersio·ul' sit ignis
Asaed dissio   aspersus
lutio·ul' effusio siue incen
dens aut incendium·
Ase tollens ul' statura si
ue sustollens·aut plas
Asebam   matio
sustollens sp̄ excelsum aut
plasmatio sp̄ excelsa·
Asebias sustollens do
minum·ul' plasmatio do·
Asebin statue status ⁊
plasmatio stationis·
Aselomias tollens pol
licitem dn̄i·ul' statura in
medio dn̄atoris
Aseth statura p̄ncipis·
ul' plasmatoris umbra
culum·seu sustollens
fratrem·aut tollens fru
tatem
Asedech testa·ul' sol
siue ariditas·aut siccita
tas ardoris·

Asedim siccitas ardoris
aut suburbana eorum
Asedemoth arua·ul' sub
urbana·
Asedoch phasgan·abscisi
o·ul' os delicti·seu tollens
abscisum aut plasmatoris do
Asedoth statura   minatio
pabuli·ul' plasmatio uiri
Asebeshpha   dictamis
gari·dilatio statue uiridis·
ul' faciens pabulum abscisi
Aseph arcū   frons
ul' uestibulum·seu colligens
aut congregatio
Asem sustollens eos·ul'
plasmatio eorum
Asemona·festinans·ul'
os eius ab osse ī ab ore·
Asen sustollens fontem
ul' plasmatio oculi·
Asena ignis aspersus·ul'
ignis aspersio·seu sustollens
fontem eius aut plasma
tio oculi eius·
Asenna ruina eius ul' p̄
cipitans eum·
Asenaphar ruens ona
ger·ul' precipitans·
Asenech ruina·ul' precipi
tatio seu staturam dedicans
aut plasmationem editi
Asenne leuans·   cadu
ne·ul' subleuatio mea·
Asenech ruens ⁊ precipi
tans·siu ignis aspersus·aut
ignis aspersio   seu bitudo
Aser·atrium·ul' diuitie
Aserte atria ul' diuitie
seu bitudines aut bi est
Aseran atrium uulturis·
⁊ diuitie deuoratoris·
Aserai bitudo mea·ul' lx
atus erit in·siu atrium meū
aut diuitie mee·
Asardan exercitus·ul' in
brachium eius·siue bitudini
cum·aut diuitie iudicium
Aserim atrium   de
ul' uestibulum·siue diuitie
aut bitudo eorum
Asermachinath bitu
do·ul' q̄ ē bn̄ donatio·
Asermoth atrium mortis
ul' diuitie tpales·
Aseroth atrium angus
tie·ul' diuitie·
Aseroch atria·ul' ues

tibula·seu uille aut bi
tudines·   uicie salutis
Asersual bn̄ salus ⁊ di
Asersusa·atrium gau
dii ul' bitudo letitie
Asera uolans·ul' faci
ens nomen·seu sustollens
auditum·aut plasma
tio famose auditionis·
Asema·ab osse ī ab ore
ul' sustollens nomen eius
aut faciens famosam
Asen statura dentium·ul'
plasmatio sup' uisum
Aseu tollens nomen aut
sustollens amphoram
temptationis·
Aseremoth·sub urba
na·ul' suburbia·seu
atrium indignationis·rigi
de·aut bitudo formida
Asergadar   tionis eorum
atrium accinctum uirtutis ⁊
diuitie temptationis de
Asha·   uorantis
tollens siccitas ul' statura
Asphamath   eructans
equorum domitor·ul' statu
ra confusa fortiter
Asphenez equorum domi
tor·ul' statura confusionem
apprehendens·
Asphar tollens ona
grum·ul' plasmatio fero
Asra sustol   citatis
lens dn̄m·ul' plasmatio
Asra gradiens   do
ul' eleuans·seu auferens
aut elatio   tollens dn̄m
Asram statue do·ul' sus
Asram elet elati·aut
auferentes siu gradientes·
Asias sustollens dn̄m
ul' plasmatio dn̄i
Asida miluus aut hero
dius seu statura·
Asiel sustollens dn̄m ⁊
plasmatio dī
Asiheh gradiens do
ul' sileuatio dei·
Asim sustollens eos
ul' plasmatio eorum·
Asima sustollens eos
ei ul' plasmatio eorum
Asimeris   tel
dirigens ehurnibus ⁊
Asionga   directio
ber·ligna uiri·ul' do

latio hominis. seu faciens
misericordes conuenire siue custodiam
meam. aut sustollens do
lorem consilii sublimem.
Asir uinctum Cum
vel uinctus. seu structura
uigilans. aut sustol
lens uigilantes.
Asiel dei uinculum. vel hodie
vel structure dilecte aut plasma
tores amabiles.
Asir uinculum. vel uin
ctiatus. seu structura uigi
lans aut sustollens ui.
Asria sti. Est illa mere
ra uigilans dominus. vel sus
tollens uigiliar domino
Asiria diligens vel de
lectus. siue dirigens vel di
Asiriu structure Credo
uigilantes. seu sustol
lentes uigiliar domini
Asiriu directi vel di
rigentes. seu dilecti vel
Asila Diligentes
structura laborans. vel sus
tollens laborantes.
Asmo nouissimum est
vel structura presens.
Asmodeus structure iudi
vel plasmator iudicantis.
Asemona festinans. vel
celerem mutans
Asnaa tollens serpen
tem. vel plasmator coluber
Asoph colligens uel ues
tibulum. seu festinans
vel festinator
Asem silens. vel os ab
ore non ab osse.
Asomech os uniorum
ab osse non ore. vel silens
mutus aut festinator
Ason sti. Pauoris
ra pupille. vel plasma
tor cornea.
Asor atrium vel sagit
ta luminis. seu tollens
foratum. aut plasmator
Asarod Cura die
don ucebor. vel exaltans
seu atrium seruiens mag
aut tollens foratum ter
timonium mutabile
Asoram atrium ex
celsum. vel sagitta lu
minis exaltati seu
tollens foratum excel
sum. aut plasmator uacuidere.
Asoch sustollens ligni. vel
plasmator spalis.
Asothire tollentes ligna
vel structure templares
Asera diminutor vel dimi
nutus seu tollens magi
sterium aut plasmator magi
sterii Tollens magisterium dei
Asrahel diminutus domini vel sub
Asrai vim faciens. vel
commotio. seu diminutus ipse
aut diminutio precens.
Asrehel vis deo. vel bini
do dei. seu sustollens ma
gnum domini. aut plasmator
magisterii dei.
Asrabeltire viderunt. vel visi
tantes domini. siue sustollentes
magnum domini. aut plasma
ti magisterio dei.
Asraol ignis gemiti. vel
ignis prurientium.
Astari caula mea. vel pre
sepe meum
Astari ouile meum. vel
cubiculum meum. siue atrium
meum. aut structura explora
Astaroth Tonis mee
ouile. vel structura explora
torum. Seu caule aut presepia.
Astaroth arca vel cubiculum
Astarothites caula. vel
atrium seu presepe aut cubi
Astaroth mee Celum
ouile. vel structura
Astarem structura consilia
vel plasmatoris consilium
Astrages uoluntas festi
na. vel consilium festinationis.
Asub structura incendii
vel plasmator incendii
Asupha Cogitationis
tollens subito. vel structura
Assuerus. Eructans
beatitudo vel atrium eius.
Asfi structura cornea. vel
tollens pupillam eorum.
Asim os eorum vel firmigit
Asur diuites. vel Tegens
beatus. seu figura liuum
nus. aut tollens uicem
Asurim diuites. Domi
nii vel atrium meum. seu
structura luminis mei. aut
sustollens incendium meum
Asurim diuitie Cum
eorum. vel beatitudo illumina
nans eos aut tollens in
Assur tollens Tendentes
robustum vel tollens ac
Assur sus Ebrietatem
tollens mutuum vel tol
lens angustias. seu struc
turam continens. aut
plasmator directionis.
Assur negociator vel ne
gociator siue neum aut ig
nis illuminator
Assur dirigens. vel diri
gens sibi vis aut gradiens.
Assurim sustollentes mu
ueres vel tollens aduersa
Assurim faciens Te
robustos eos. vel plasma
tor diuerta eis. siue tollens
angustias eorum. aut sus
tollens continentiam eorum
Assurim nemora. vel
ignium illuminatores. siue
negociatores aut ne
gotiationes
Assurim dirigentes vel
diligentes seu ubi aut gradientes
dientes. hic r. p. a.
Atha tempore vel primum. seu
delinquens aut temporalis
Athar pecor humana
tus. vel perti reueriens. seu
delinquens fili. aut temporalis
Arad inimis. Finis
uel testimonium.
Athara peccauit domino
vel temporalis domini
Athama concupiscentia vel
desiderium.
Athalia tempore domini vel tempore
eius. seu peccauit domino aut
declinatio domini
Athanael tempus meum dei
vel preciu meum deo
Athanai temp. finitionis
vel precium commotionis seu corono
na donati mei. aut ex
plorator glorificationis me
Athar pecor sui Et se.
cutans. vel temporalis uigilia.
Athara pectium suscitans
ei vel temporalis uigilia eius.
Atharim exploratiue
vel explorator presens.
Atharoth corone. vel ear
Athar primum Cum
tempus. vel tempus precens.
Athene dispersi vel dissi
pate.
Athenenses dissipati
vel dispergentes.
Athenobites pretium la
trans. vel temporalis latrator
Ather tempus consurgens
vel precii effusio
Athersata tempus consurgentes
contrariis. vel pretium effun
dens aduersa.
Athion tempus medium vel
precii diuiduator. siue
tempus congregate iniquita
tis aut precium congregationis
iniustitie.
Athipha tempus subiti
vel precium eructans silen
Atha pretium Cecit
vel tempus inuertans.
Athin tempus quieuit vel dolo.
Atolus tempus consilii vel pretii
Athoniel Coniunctio
Gaudens deo vel tempus eius
Athupha tempus Cor
subitum. vel pretii infirmi
Athul tempus consilii. Crax
vel prece. hic v. p. a.
Aua iniquus vel ini
quitas.
Auim fons
vel motus. seu mouens
aut subuersio eorum
Aui ferox. vel ferocitas
siue iniquus in aut iniquitas
Auia inspiciens Tu mea
vel stulticia
Auim aceruus lapidum vel
iniquitas eorum
Ausa uoluntas mea.
vel iniquitatis mee sal
Auith iniquus Tuarum
vel iniquitas.
Auoth sedes vel commora
tio seu uincalum aut caua
Auoth uita Uilla
vel gloria. seu uille vel cau
Auothiair uilla Tamen
celum uigilis vel sedes in
gloria. seu commoratio illu
minans aut in celi ca
nabula illuminationis
Auothiar gloria lumi
nis. vel uita illuminans.
seu uille uigilantium
aut oppida illuminatorum
Auphaton frugifera
ra. uel puluerulenta.
siue ubertas aut de ante
ueniens

Axphachonite tingistis
vel pulvere tinenti sive
uberes aut decente uenine
Augusti sollempnes ... cives
intei stantes vel sollemp
nitas addita. ... pestrie.
Avion vallis grandis eum
Aunam merore eorum vel
labores eorum.
Aunan non est vel inutile
Auram iracundia vel ira
Auran irascens ... quod
vel iracundia.
Aussitide consilium vel con
siliatrix. hic x. p. a.
Axa furor vel
furibunda.
Axan claudi
cans vel irascens.
Axath medicina vel
medicamentum. z. p. a.
Aza videns
vel robustus.
seu fortis deo
aut fortitudo eius
Azabias videns presentem
dominum vel fortitudo presens
domini ... fortitudo dei
Azael videns dominum vel
Azam videns eos vel
fortitudo eorum
Azanoe fortitudo commo
tionis vel visio requietionis
Azara dorsum vel crepido
Azaria auxilium domini vel
auxiliator est dominus
Azarias idem est
Azariam adiuvans
ipsum vel auxilium ip
sius dorsum eorum aut crepi
Azaz continens ... do eorum
vel apprehendens seu
videns fortem aut visio
Azazias continens ... fortis
domini vel apprehensio domini
seu videns fortitudinem domini
aut robusta visio domini
Azabel videre uorem vel
robustus vetustate
Azabelite videntes
vetera vel robusti
vetustatibus
Azaboth videns nomen
dem vel videns in no
vitate seu fortis vetu
stas aut fortitudo tu
Azchad videns ... generatum
mare vel fortitudo maris

Azchach videns colentem
vel videns contemptionem
seu fortis deus violans
aut fortitudo pure
Azeb pergens aut ambiens
seu vallis devorans aut
vallis rappantis.
Azeca fortitudo aut
decepta. sive robusta aut
clausa pessulo.
Azer auxilium vel sancti
catio seu fortis consurgens
aut videns vigilans.
Azgad fortis tempora
tio vel videns accinctum
latrunculum
Azi fortis meus vel visio
mea. ... dei
Aziam videns ipsos vel forti
tudo eorum aut fortitudo/
Aziel pergens vel ambiens
vel proficiscens seu videns
deum aut fortitudo dei.
Aziel pergens vel abiens.
seu videns aut fortitu
Azia fortis ... do dei
videns vel videns iussi
Aziz fortis ... one
vigilans vel videns in
Aziza fortis ... gilias
iste vel visio ista
Azmath videns mor
tem vel fortis morte
Azmaneth videns
mortem vel fortis mor
Azmoth ... tis
fortis morte vel app
hendens mortem.
Aznoth fortis mensu
sio vel apprehendens de
cem.
Azor adiutus vel au
xiliator. seu videns
lumen aut fortitudo ...
Azoria incendens domino
vel incendium domini
Azotus incendium vel
incendens sive ignis
patruelis aut ignis pa
Azoum ... tium in
cendentes vel incendi
a seu ignes patruelis aut
ignes patrui mei
Azotide incendium
vel ignis patruelis
Azriechel adiuvans
deum vel fortitudo dei.
Azuba relicta vel de/

serta seu relictio aut de
sertio
Azur adiutor lucidus
vel auxilium igneum sive in
deus lumen aut robus
tum incendium. Interpreta
tiones hebreorum nominum incipi
entium per B. litteram. a.
Baachana. p. b.
venit ...
vel venit
...
Baal in vel vetustas
sui hominis aut devorator
Baala venit ... vel hominis
eam seu vir eius aut devo
Baalaianan ... transiens
venit hic donum vel hominis ea
gratiam seu vir gratie ei
aut devorator gratificationis.
Baalasse vetustas devo
rans atrium vel vir hominis sa
gittam lumini seu ve
tustas tollens foramen aut
vir plasmator iracundie
Baalath vir ascendens
vel hominis ascensionem seu
vetustas tenens aut devo
rator priores.
Baalberith vir hominis pa
ctum vel vetustas devorans
Baalpharasim ... fed
viros devoratores divi
dens vel hominis vetustatem
Baalphegor ... divisio
vir hominis hiatum vel vetus
tas devorans os pellis.
Baalgad vir fortunatus
vel hominis temptantem seu
vir accinctus latrunculus aut
vir devorator vetustatis
Baalia vir hominis domini
vel vetustas devorans
dimittentem. ... superiores
Baalim ascendentes vel
Baalim viri vel hominis
sui in superioribus aut devo
Baalis vetu ... rator ex
stat viri vel hominis assump
tionem seu devorans viri
aut vetustatis assumptio
Baalmaon descendens
hominibus vel descendisti hu
miliatus seu vir hominis
domicilium vel vetustas
devorans habitaculum.
Baalmesar hominis eam vel
vir ex principe seu vetus/

tas eius aut devorator prin
cipis.
Baaloth ascendens vel
in ascensionibus seu vir
hominis tui aut vetustas
Baalsa/ ... devorans
rosa hominis lunulam osten
dentem seu vetustas
tenuis aut vir hominis ...
lam tricennalem.
Baalthamar vir hominis
palmam vel vir hominis
amaritudinem seu ve
tusta devorans commu
tationes aut vetustas de/
vorans commutationem.
Baana venit donatus
vel venit gratificatus.
Baana filius eius vel ve
niens ei seu venit respondere
aut venit responsio.
Baam venit donatum
vel veni gratificatio mea
Baam veniens in vel
fili meus seu venit res
Baara venit ... responsio
respondens vel venit responsio
Baari venit ... in
vel venit responsio mea.
Baari fontes vel putei
seu in ventre aut in
commutando.
Baarias venit ...
vel venit respondens domini
Baasa venit tollens
vel veniens festra.
Babatha translata
vel transitus prior seu
translatio ... aut
confusio priorum.
Babel confundens vel confu
sio seu transferens aut
Babilon idest ... translatio
Babilonii confusi vel trans/
lati seu confidentes aut
transferentes.
Bachar in agminare
vel ingressus est
Bachathar vetustas
in agminare vel lugens
ingressus est.
Bachenor lugens lu
cerna vel ingressus est
agnus lucerne.
Bacci venis vel luctus
sive lugens aut in no
Bachides luctus ... inimi
fortis vel vetustas in

uomitu.
Badachar. ueniet compugi
uel ueniet tauris. uel ue
nit merces. uel ueniet tur
batio
Badad maximum. uel excel
lentissimum. seu uenit des
titutum uenit sufficiens.
Badadi maximum. uel ex
cellentissimum meum. seu ro
bur meum. aut sufficientia
Badaias scripturae. Cuna
dilo. uel uindo domini. seu ue
nit dominus aut uenit domina
Badal scriptus. Ecce
uel sublimus seu uenit
ostendens. aut uenit in
Badam solus. Ciuitas.
aut in uindo. seu uenit po
pulus uel aduentus eorum
Badan scriptus. uel in
uindo seu uenit donum aut
uenit gratificatio
Badazer maximum auxi
lium. uel excellentissimus
sanctificator seu uenit ste
rilis aut uenit separatio
Badsecha. filia .vij. uel
filia iuramenti. seu ueni
eloquium aut uenit consilio
Badsiha filia desperationis
uel satietatis. seu uenit
quiescens. aut uenit mite
domini. ipsa est. ista est
Badsuha. et badsecha
est ipsa bersabee mater salo(monis)
Bachin. Constitutus
lectus uite mee. uel tac(tus)
suscipiens eam
Baen uniuersis oculis. uel ini
quitas fontis. siue uenit
fons. aut uenit oculus.
Bagad uenit accinctus
uel uelut in fortuna.
seu uenit latrunculus.
aut uenit temptatio
Bagaioth uel uigilium seu
uenit actiuus aut uenit
inuolutio
Bagatha. excellentie
poene et sublimitas patrum(?)
Bagathan uenit tac
tus ridentis. uel uenit
risus tangentium
Bagazim. in excelso
contemptus. uel uenit
Baggo. fortitudo
aut sublimitas deuo

rans eos. uel uigilium multitudinis eorum
Baheni lectus uel in eis. seu
uenit lectus. aut lectus eorum
Bai filius meus. uel uemens in
Bala absorta. uel inueterata
siue absorbens uel inueterans
Balaa absorbens eum. uel in
ueteratio eius
Balaach deuorans. uel pre
cipitans. siue absorbens eum
aut inueterans seruitutem.
Balaam uanus populus. uel si
ne populo seu in eis aut precipitans
Balaam sceleris(?). Ceos
gentem. uel deuorans populum.
siue absorbens eos. uel absque
substantia eorum.
Balaan turbans domum. uel
deuorator domini. siue absorbens
generationes aut inueterato gentium(?)
Balaannam hunc gentem
uel inueterans generationem. siue
absorbens domum aut precipita(ns)
Balach lingens. retro gre(ssus)
uel ludens. siue inuoluens
Balada. Caui eluso(?).
absorbens testes. uel inue
terans seruitutem. seu ue
niens eam iudicare. aut pre
cipitatio testimonii.
Baladad uetustas sola. uel
deuorans testem. siue absor
bens scriptura(?) aut precipitans
Baladan. preueles(?)
uenit sibimet iudicans
uel uanitas per semet ipso
seu absorbens iudicet aut
inueterator iudicium.
Balagad absorbens latru
nculos. uel precipitans temp(tationem)
Balagad. tardem(?)
uir accinctus. uel hinc accinc
tum siue uir fortunatus aut
uir piratam(?). Cum(?)
Balan turbatio uel precipita(tio).
Balanan turbator populi
uel precipitator eorum
Balanan turbans domum uel
precipitans generationem
Balasce ascendens arcum
uel hunc sagittam uenta
nt siue absorbens fortes
aut inueterator angustie
Balad absorbens potentem uel
inueteratus ipse
Balad lugens. uel inuol
uens. uel lugens aut e
lisio

Baladad uetustas sola
uel uetustatis solitudo
Baldan uenit sibimet
iudicans. uel uanitas per
semet ipso. seu absorbens
iudices. aut inueterator
iudicum.
Bale precipitans uel de
uorans precipitatores
Balecce deuoratores eorum
Balaz absorbens. uel
precipitans. siue absor
buit aut precipitauit.
Balada marcor cog
nouit. uel marcor cog
nitio siue absens absorbens
testium. aut inueterator
Baloth Ciuitas.
ascendentes. uel manste
sionibus siue absorbens aut
inueterans confessione.
Balsalisa hunc uitulam
consternantem. seu uel
tas deuorans titui(?). aut
uir hunc uitulam tenen(s)
Balthasar Cnaleen(?)
capillus capitis. uel ab
sorbens diuitias. primum.
Balas hic uentus(?)
Bama in quo. uel que sunt
in quibus aut ipse excel
sa. Bamoth in sa
morem. uel excelsa.
seu mors aduentens
aut mortis aduentus.
Bamothbaal excelsa i
morte uiri hostis. uel mo
rs aduenientis uetustatem
Bana deuorantem
uenit comedens. uel uenit
Banaa uenit. responsio.
cumulus(?) et uenit responsio est
Banai uenit conus(?) in
uel uenit responsio mea.
Banai idem.
Banaias edificans
domino. uel intelligentia domini siue
respondens domino aut responsio domini
Banaza filius uidens. uel
fortitudinis filius.
Banea uenit. responsum ei
uel uenit responsio eius
Baneas uenit responsum
dolentis. uel uenit responsio
plasmationis
Banebaach filius fulmi
nis. uel filius fulgoris.
seu filius fulguran

tis. aut filius percutientis.
Banebarach uenit cunus(?)
fulminum. uel uenit cunus
fulgoris seu uenit cunus
fulgurantis. uel uenit
deus percutiens.
Baniachan. filius stridu
ris. uel filius necessitudinis
aut uenit separatio seu ue
nit infirmitas. eius in
Beni filius meus. uel ueni
Bauni pollex meus. uel in
medio mei.
Baniamin filius meus uiue
uel filius meus semper(?)
Baon iniquitate. uel in
Baon ue iniquitatibus
nit dolor. uel uenit ini
quitas seu uenit inanitas
aut uenit inutilis. libus
Baor in pelle. uel in pel(le)
Bace uenit lumen. uel
uenit foramen seu uenit
pellis aut uenit iracundia.
Bar filius. uel filiatio. Sy
rum est non hebreum
Bara lectus uel creata
seu filius est aut inuenta(?)
Barrabas filius uenie(?)
patris. uel filius magistri sy
rum est pater et hebreum.
Barach fulmen. uel fulgor
siue fulgurans aut p(ercussio)
Barachel ueniens
fulgur dei. uel fulmen dei
siue fulgens deo aut p(ercussio)
Baremium. custodi
tribuli. uel cruciata uidor(?)
Barachias benedictus domino
uel benedictus domini
Barachias fulgor domini
uel fulminans dominus siue
fulgurans. aut percussio
Barachiel domini
benedictus deo. uel benedictus
Barachiel
fulgor dei mei. uel ful
gur dei mei. siue fulgu
rans deo meo aut percus
sio dei mei
Barada filius decoris. uel
filius decoris seu filius
seruus. aut filius certi(?)
Barahel domini inclinati(?)
depre domini. et benedictio dei. siue
lectus deo. aut creatus(?)
Baralahauri(?) di
centes. uel in egelsitate(?)

seu ueniens ad faciendum
aut filius suscitantis plas
Barath grando. Commutatio
uel tempestas. seu filius perfectionis
aut filius temporalis.
Baraza filius uidens. uel
filius fortitudinis.
Bareth grando uel tem-
pestas seu filius uiuacitatis aut
filius pauidus
Barenum fugit eum de-
piam separatam fuga est
Barim masbul filius
domini siue in clamore est aut
in commutatione ipsius
Barien filius in malo
uel filius maleficii quod
et ipsum in nullo bariona
corrupte nominant
Barieshu filius ipse uel fi-
lius potens. seu filius com-
motus. aut filius facti.
Bariona filius. Commus
columbe aut filius simpli-
citatis. sicut est pro ihe-
breum. bar quippe sicut
predictum est syriace filius et io
na columba utrumque sermo
Baritha. Cum eo di-
phthongus uel subita
nea. siue os abyssi. aut
os profundi
Barnabas filius conso-
lationis uel filius prophete. sive
filius uenientis aut filii
Barue filius. Consolationis
motionis uel filius mu-
tationis. Ex filii electe mutationis
Barnee electi motionis et
Barsabas filius requiei
uel filius quietis ex syro et
hebreo sermone compositum.
sive filius iuramenti aut filius
conuersionis. Consolationis
filius cecus uel filius ceci
tatis quem corrupte quidam
bartimeum legunt
Barthume filius pingue-
dinis. et filius ruinantis.
Bartholomeus filius suspen-
dentis me. uel filius suspen-
dentis aquas syrum est non
Baruch. Hebreum
benedictus uel benedictio.
Barzaith filius oliue est
uel filius fructificationis cor
Basan bruchus uel pin-
guedo. seu siccitas aut

confusio. Angustia est
Basar in fantia. uel in
angustia. seu infantulus aut
Basara infans eius. uel
infantia eius. siue angusti-
ans eum. aut in angustia
Bashama confusio. Celi
calor eius. uel angustia cali
Basthath. Uoluntatis est
adeps. uel receptio desiderii
Basechath adipem. uel
defecationem. Desertatio
Basechath adeps. uel de
fecatio. siue desertans aut
Basemath deposita et
delinquens. seu ueniens
aut delictum
Basemoth ueniens et
delinquens sum omnibus
Basias adeps domini. uel
defecatus domino
Basmath deposita. uel
delinquens siue delinquens aut
Bathanim. Delictio-
nis stramentum. uel domus hu
Bathueb. Humilitatis
uirgo dei. uel castus dei
Baurim electi. uel electorum
siue iuuenes aut robusti
Bauranites. fortis uel
electus seu iuuenis aut ro-
Bazatha. Conbus.
contemptiens ipse. uel despe-
ctus prior. Et despectio est.
Bazotha contemptiens eum.
Bazothia contemptiens
dominum uel despectio domini. e. p.

Bead. Incipit. b.
Bestis et edifi-
catione scriptum.
Bean in quo gratie. uel in i-
quitas donationis.
Bebai os uulturis. uel
confusio deuorantis.
Bechechias inclitus domino
uel primogenitus domini
Becher inclitus et primo-
Becherite. Gentes
incliti uel primogeniti.
Bechetias inclitus domino
uel primogenitus domini
Bechor primogenitus et
Bechori. Unigenitus
primogenitus meus. uel
unigenitus tuus
Bechoreti primogenitus
fortis. uel unigenitus
timidus.

Bechuth inclitus confusio
primogenitum contemptiens.
Bed filia uel usura.
Bedad instauratio. uel
instaurans. siue in usura di-
uicias. aut filia uoluptu-
osa. ed salee filia. Cosa-
nus. uel filia iuramenti seu
in usura saturitatis. aut
filia satietatis.
Bedsau filia dura. uel in u-
sura iniqua seu filia in i-
quitatis. aut ipsa iniquitas.
Bedellion lapis et carbunculus
Beel uetustus dei. Cail
uel uir deuorator seu deus
uetustatis. aut uir hunc
uetustatem.
Beelphegor uir hiatus hy-
atum. uel uetustus deus hy-
atus. siue deus uetustatis
hyantis. aut uetustas de-
uorans os pellis superius
ipse est papus. uel simulacrum
Beelsephon. Cognominatur
uir huius archana. uel deus
aquilonis. siue uetustus dominus
huius speculum. aut uetustus
deuorans ascensionem
Beelzebub. Cum specu-
lum uir muscarum uel princeps
muscarum seu uetustus deus
huius muscas. aut uetustas
deuorans muscas.
Behemoth animal. uel animal
seu bestia. aut bestia.
Bera fons est. uel puteus
eius. siue in uisione aut putei
Beeri fons meus. uel Cum
puteus meus siue in uisione
aut putei mei.
Bega sublimis. uel excel-
sa siue sublimitas. aut cel-
Beggoai. Cum fructo
uigilantis. uel hilaritas
Beguai. Cum deuoratus
excelsus meus uel sublimi-
tas mea uel fabrica uestis
uel fabrica deuoratoris.
Begui excelsus meus
uel sublimitas mea.
Beguini fabrica certa
mei uel fabrica certa tibi
Bechelmon uetustus de
habitaculi. uel deus huius do-
miculi uetustatis.
Bel uetustas. uel absque
Bela hiatus. uel medium

in seu uetustas est. uel
Belath. Cum absque eo
huius uel hiatus ab hiatu
Belath. Cum ab hiatu
uetustas prius. uel absque
Belathala. Cum ipse
huius uel hiatus quod femini-
no ab hiatu principium est
non album inspiratum
Belathela hiatus. appen-
dens. uel indumentum uiro
Belbena. ue. Cum
uetustas primogeniti domini
uel absque nobilitate domini
Belge absque motu. uel
uetusta commotio.
Belga tertii.
Belguai absque ualle
uel absque corruptio seu ue-
tustas uorago. aut
uetustas deuoratoris
Belia uetustus domini et
absque domino
Belia puteus est. uel in
clamore eius. siue in ma-
gistratu in commutatione ipsi
Belial absque iugo. uel
Belial tertium absque domino
lucis. aut certa angustia.
siue uetustas deficiens
uel absque conuenientia.
Belmelech deus meus
rex. uel uetustas mea
Belma. Cum regnans
huius desiderium. uel absque deo
Belmencia. Cum initio
huius domicilii uel absque
inhabitatione.
Belsam uetustas du-
ra. uel ipsius uetustatis
Belsar. Cum incertus
absque principe. uel absque
carbone. seu uetustum
uelamen. aut uetustatis
Belsathim. Angustia.
absque germine. uel abs-
que potentie seu uetustas
spirans. uel uetustas
resolutionis earum corum
Ben filius. et filiatio
Benabinadab filius
patris mei uotum. et filius
patris mei spontaneus.
Benahel edificatus
deo. uel edificatio dei. siue
filius eius. deo aut filius
Benaa filius. Cum dei
doloris. uel filius potentis.

Bendegar terebintum vel filius prevaricationis.
Benebarach filius fulminis vel filius fulgoris, seu filios fulgurans, aut filiorum percussio.
Benacham filius callidus, filius surgens vel filius nectus aut filius vetus.
Benemenam ¶ stratus filius in eius vel filius in me.
Benemmon ¶ [illegible] eorum filium esse fuit vel filius et
Beneseyem. ¶ Celsi fuit filium tonantis vel filium tonitrui, quod corrupte legitur ubique obtinuit.
Beneseth filius ¶ Iter inimicus vel filius confir
Bengab ¶ [illegible] filius viri fortis vel filius invenientis virtutem.
Benhur filius tuus vel filius igneus ¶ [illegible]
Beni filius meus vel filiatio.
Benin filius requiescens vel filius requietionis.
Beniamin filius dextre vel filius virtutum sive filius amaritudinis vel filius amarus.
Beniamin filius dextre vel filius virtutis sive filius annorum aut filius dierum.
Benna certum lumen vel ecce angustia seu filius deficiens aut filius prevaricationis.
Bennoy filius meus vel filius requiei.
Bennon filius lugens vel filius doloris seu filius rememorans aut filius
Benoni filius ¶ [illegible] meus vel filius iniquitatis michi seu filius doloris mei aut filius iniquitatis mee ¶ filiatio mea.
Beniu filius filii mei vel
Benniu filius requiescens vel filius requietionis.
Benui filius servus vel filius piscis sive filius unicus aut filius templi.
Benur filius ¶ [illegible] incendens vel filius lucidus seu filius luminis aut filius igneus.

Benzoheth filius huius pavidus vel filius suspensus
Beon tollens vel in ¶ [illegible] medio sui inimicus vel in ira aut iniquitate dolens.
Beor impelle vel impellens seu iniquus aut iniquitas iracundie.
Ber fons vel puteus.
Bera fons eius vel puteus eius.
Berameth fons excelsus vel puteus altitudinis
Berchos fontis ¶ [illegible] calix vel putei potus.
Berdam puteus iudicantis vel fons iudicii.
Beraa puteus eius vel filia eius hebreum est puteus
Beri ¶ [illegible] puteus meus vel putei
Beria fons ¶ [illegible] dum vel puteus Domino
Berith fedus vel pactum
Bernice puteus innocens vel filia elegantis
Beronice id est ¶ [illegible] utrumque hec nomina ex hebreo syro quod composita est
Beroea puteus eius vel filia eius ¶ [illegible] eius
Berecenses filii eius vel puteus
Beroni filia que vel filius aquis puteus quis. Et hec nomina ex hebreo puteus et syro composita sunt
Beroth fontes vel putei seu fons sanctus eius aut puteus spiritualis.
Berotha fontes eius vel puteus eius sive fons spiritus eius aut puteus tempore
Berothai ¶ [illegible] fontes mei vel putei mei seu fons spiritus aut puteus temporis me
Berothite fontales vel puteales seu fontes spiritus dentes michi aut putei temporantes me.
Bersa puteus federis vel fons iuramenti.
Bersabee fons vii vel fons iuramenti sive puteus saciantis aut puteus saturitatis.
Beresith in capite vel in capitulo i genesis, qui est capitulum omnium librorum [illegible]

Becham forsitan vel puteus altitudinis.
Berzellai ferrum meum vel fortitudo mea.
Besai pinguedo mea vel ignominiosus eius
Besaia pinguis Domini vel ignominiosus Domino
Besamath delinquens vel delictio sive pinguis domus aut confusio donationis.
Beschath adeps vel de
Besee pin ¶ [illegible] gens vel ignominiosorum
Besellam obumbrantis eos vel obumbratio
Beseleel in umbra ¶ [illegible] dei vel umbraculum divinum.
Besodia angustia in sinu vel tribulans sinum
Besoth pinguis vigil vel ignominiose de
Besortribi ¶ [illegible] latus vel in angustia sive carnalis aut pellicius.
Beth domus vel hiraslim.
Betha requies vel requietio sive domus eius aut hiraslim eius.
Bethacaracem domus sibilus vel domus erudientis
Bethaphe ¶ [illegible] Beth domus sollicitudinis domus iustificantis seu domus excludens aut domus miserabilis.
Bethaphe domus erroris vel domus mali non a malicia sed ab arbore intelligendum.
Bethaphe domus oris vel domus discipline la quei aut domus dixi
Bethaphua ¶ [illegible] domus inveniens eos vel domus declinans os eorum seu reges labiorum eius aut requietio in dunctis eius.
Bethagan domus certi vel domus elationis.
Bethagla domus induitionis vel domus festi vitatis eius vel domus de cionis aut domus plan gentium

Bethaglam domus placitus vel domus festivitatis
Betham domus ¶ [illegible] ydoli vel domus ydolatrie sive domus devorans eos aut domus vulturis eorum
Bethasimoth domus deserta vel domus adducens
Bethaloth ¶ [illegible] domus campestris vel domus in campestribus seu requies vacans aut requiem destinans.
Betharnoth domus mortua vel domus mortalium sive requies mortis aut requiescens mortuus.
Bethanania domus presbiterorum vel domus amaritudinis seu requies amaricans aut requietio presbiteri.
Bethanan domus doni vel domus gratie seu requies donationis aut requietio gratificationis.
Bethanath domus respondentis vel humiliationis seu domus ubi est spiritus Dominus aut domus ubi est spiritus gratia dei
Bethania domus obedientie vel domus afflictionis eius seu domus domini dei aut domus gratificata Domino
Bethanoth domus gratie vel domus responsionis seu domus pertinens aut domus pertinentium
Bethara domus aque vel domus putei
Betharam domus excelsus vel domus excelsa seu domus suscitans eum aut domus vigiliarum eius
Betharaam domus montium vel domus sublimitatis eorum seu domus suscitans gentem aut domus in gilans ipso.
Betharaba domus suscitans patres vel domus vigilans patribus
Betharabi domus grandis vel domus multa sive domus hostis aut domus vespertina.
Betharapha domus sanans vel domus medicine seu requies medici aut

requietio sanitatis.
Betharam domus excelsi vel
domus sublimium.
Betharam domus decepta-
tionis vel electa. siue domus susci-
tatus generationis. aut domus
vigilantis ipse
Betharam domus vigilantium
domino. vel domus suscitans
gratificationem.
Betharim domus rex (?) vel
domus arcis. siue domus mon-
tium aut domus ascendens
humilium
Bethasan domus firma (?)
vel domus delicti. siue domus
tollens domum. aut domus
plasmata gratie
Bethasan domus deponens
vel domus deposita. siue do-
mus deponens dominum. domum. aut
domus deposita gratie.
Bethauen domus idolatrie
vel domus inutilis
Bethaui domus fontis eius
vel domus puteorum.
Bethberai domus putei
mei. vel domus in lumine
Bethfelle domus contemptionis (?) mo
confusa. vel domus pinguis
Bethachon domus
domus sculpta. vel domus scu-
lpture domus cognitionis
Bethchar domus agni. vel
Bethgiu (?) domus fugi-
da vel domus adiutorii (?)
Bethdagar piscis
domus tristicie. vel domus fru-
Bethdagon mitis (?)
domus piscis tristis. vel do-
mus piscium tristicie.
Bethe domus eius. vel
hebraicum domus dei
Bethel domus dei. vel hyma
Bethemeech domus
valle. vel domus profunditatis
siue uterus fultus. aut
uentris sustentaculum
Bethen uentris. vel uteri
seu domus fortis aut domus
Bethesimoth oculi
domus deserta. vel domus
adducens mortem.
Bethphage domus oris. vel
domus bucce. vel domus oris
uallium. aut domus maxil-
larum. syrum est non hebreum
Bethphaleth domus cal-
uans vel domus excludens
seu domus iniustificans. aut
domus admirabilis.
Bethphales transcen-
dens. vel domus transitorie
Bethphere domus hyans
vel domus hyatus seu domus
hyans pellicem. aut
domus oris pellium
Bethphese domus tran-
siens. vel domus transcen-
dens. siue domus oris. aut
domus odoris florentis.
Bethgader. muri vel
domus marie.
Bethgamul domus re-
tribuens. vel domus ret-
Bethiesimoth (?) sibi (?) domus
domus desiderii dulcis. vel
domus constitute dulcedi-
nis. domus pl
Bethun domibus. vel
Bethia domus domini. vel
domus illuminationis
Bethlabathoth domus
uenientium. vel domus in-
gredientium
Bethleem domus panis
vel domus refectionis.
Bethleemite domus
panis vel domus refectionum
Bethlenaboth domus
uenientium. vel domus e-
dificantium
Bethmacha domus mol-
lis. vel domus contracta. seu
domus perficiens. aut do-
mus ingeniosa.
Bethmaon domus ha-
bitaculi. vel domus inhabita-
Bethmar domus
chaboth domus curruum
vel domus quadrigarum
Beth marchaboth do-
mus quadrigarum. vel domus
quadrigantium.
Bethmarcha domus tri-
buti. vel domus humilis fortis
Bethmoreg domus aucha-
ni. vel domus consilii. siue domus
anchanorum. aut domus consilia
Bethnemra. tigris
domus pardorum. vel domus
Bethoralia (?) Samaritanus
domus humilis. vel domus vesp-
tina. siue domus leonum.
aut domus leonis quam vocat uulgo
inhabitabilem.
Bethoro domus lux. vel domus
Bethoron magna
domus ire. vel domus arche. siue
domus montium. aut domus as-
census humilium
Betholath domus celatura
aut domus immaculata.
Bethorob domus platearum
vel domus latitudinis.
Bethsalee domus vini. vel
domus uinarum. siue domus
habundantie. aut domus sa-
Bethsachath civitas
domus circumcisionum. vel do-
mus fluctuum
Bethsaida domus frugum
vel domus piscationum. siue domus
pecularum. aut domus uenatorum
Bethsames domus solis
vel domus illuminationis.
Bethsamite domus solis
pl. vel domus illuminatae
Bethsan domus dormien-
tis. vel domus securitatis. siue
domus habundantie. aut
domus egressionis.
Bethsemeth domus solis
vel domus illuminans
Bethsimon domus obedi-
entis. vel domus obedientie. siue
domus audiens merorem.
aut domus deponens illum
Bethsimul ciuitas
domus leti. vel domus letorum.
siue domus mortificans. aut
domus mortificationis.
Bethsur domus acerba.
vel domus angustie. siue
domus continens. aut domus
fortitudinis.
Bethsur domus fortis. vel
domus directa. siue domus muni-
tionis. aut domus continentie.
Bethsura domus muri
eius. vel domus dirigentis
Bethsura domus seu
acerba ei. vel domus angu-
stie eius. siue domus conti-
nens eum. aut domus forti-
tudinis eius.
Bethsuram domus diri-
gens eos. vel domus muri
Bethsuram eorum
domus robusti ipsi. vel domus
angustians ipsum. siue do-
mus continens eos. aut
domus arbitrantis eorum
Bethula uirgo. vel cas-
ta. siue domus dolentis ei
vel domus parturiens eum
Bethulia uirgo domini
vel casta domino aut domus
parturiens dominum
Bethullarima. domus
ignis sublimis. vel do-
mus incendium consurgen-
tis.
Bethazatharam do-
mus memorie. vel domus
memorantis
Bezech fulgur. vel e-
gestas. siue micans aut
contemptus. uanus
Bezecha micans ei. vel
egestas eius. seu fulgu-
rans eum. aut contemnens
uanitatem eius.

Bibium (?) ululantium
vel ululantem
Bithalasim filios contundens. vel
filiorum contritio
Bethia. filia domini. vel
filia dominans. ipsa est filia
pharaonis que adoptauit
Bethima moysen
filia mutilus. vel filia
speciosa.
Brie sobrie sobrius
vel moderatus.
Briere sobrium. vel mo-
Boaner. ciuitas
Boges post b.
filii tonantes.
vel filii tonitrui.
Boanerges filii tonan-
tes vel filii tonitrui
Becri uetustas. vel ue-
tus. uocatus. vel in uomitu.
Becri lugens. vel lucens seu
Bochim luctus do-
est. vel lugent dominum est
vel uelut domino est. aut in uo-
mitu domini est
Bothor ingressus est
agnum. vel primogenitus
in. primogenitus eorum
Bothorath petro. vel
Bothri dilectus in. vel
primogenitus in. me
Bothru primogenitus
vel dilectus.
Boni pollex eorum. vel in
medio eorum
Bon pollex eorum vel in
medio eorum

Bon pollex vel in me
dio.
Boni pollex meus
vel in medio mei.
Boon digitus vel in me
Booz in quo [ro]
bur. vel in quo mes
sias in ipso fortitudo. aut
ipse in fortitudine
Borith fedus vel pac
tum.
Bosor absencius vel absci
sio. seu ipse florens. aut
in ipso floruit.
Bosorum angustia
succrescens. vel tribu
latio ferrans.
Bosor tribulatio. vel
angustia. siue carne
aut pelliceus.
Bosora tribulans eum
vel in angustia eius
siue caro eius. aut an
ticians ei.
Besbu caro vel anti
cratio. siue tribulatio sine
aut in angustia mea
Bosra in angustia et
tribulatione. v. p. b.

Bubastus os expe
riens vel labi
um experientis.
Bugaeus excelsus vel sb
Buzi [con]temptus vel contemptus
vel germinans
Buna veniens sedens
vel veniens sessio.
Bunos veniens sedens vel
collis prouiorum | minia
Busa confusio vel igno/
Buz despiciens vel con
temnens.
Buzi contemptus. vel
despectus. seu despexit
me aut contemptibilis in
Buzites despectus. vel
contemptibilis. Incipiunt
nomina hebraeorum in
capitulo C. C. C. sequuntur

Caalatha a.
uocatus vel ue
locitas. sub
auditur
uenerit. seu etiam ue
nit. aut esse aduenit
Caath prima vel pa
Caath dolens [Ex]sanima
vel dolens. siue compones
aut dentes molares.
Caathite penitentes
vel pacientes.
Cabalaam praeceptus vel pr
cepium. seu precipitauit. aut
precipitabit.
Cabaroth memoria vel
sepulcrum
Cabaroth memoria
mea. vel sepulcrum meum.
aut sepulcra vel memorie
psalmi mei
Cabarotha. rama me
morie desiderium vel concupiscentie
Cabasam. [Con]ue
gregatus eos. vel ecce eorum
Cabarma. ecce gratie vel ecce
eorum.
Cadmare vel principium
Cademoth mare mor
tuum. vel principium mortis
Cades translata vel fons
iudicii.
Cades sancta vel mutata. seu
mare tollens. aut principi
um plasmationis.
Cadesa transferens eam
vel fons iudicii eius
Cadesa scetrum. vel sanctitas
eius. siue mutata est. aut
principium plasmationis est
Cadesbarne. sanctitas mo
tionis. vel sanctitas electe mu
tationis. [At]tenuatio
Cadesim commutatio vel est
Cadumim mare rubrum
vel mare antiquorum. propter an
tiquas que facta sunt in eo mi/
Cadmoneus [Tr]istitia
caligo vel tenebre. quae nos
per litteram q. et v. quadran
tem dicimus
Caph incuruans vel in
Caph uola. [In]curuatio
vel palma. siue manus.
Capharnaum ager pingue
dinis. vel villa consolationis.
Capharsamala manus
suscitans uestimentis. vel
operatio vigilans retribu
Caphethera. [Ar]tonii
manus robusta. vel opera
tio perfecta. [Ma]nus dissipata.
Caphira expiatio vel ma
Caphsar sagax vel in
uestigator. siue uomens
eos. aut uomitus eorum.
Caim. possessio vel lamenta
tio. siue acquisitus vel acquisitio.
Cainam possidens ipsum
vel lamentatio ipsius. siue acqui
rens eos. aut acquisitio
Cainan. [La]mentatio eorum
possidens domum vel lamen
tatio gratie. siue acquirens
gratiam. aut acquisitio do
Caleb. [Co]rdatus
canis. vel quasi uride. siue quasi
cor. aut quasi omne cor.
Caleph. canis. vel quasi
uride. siue quasi cor. aut quasi
omne cor [Qu]asi omne cor
Calcha. quasi uiridis. aut
Calistenes mistura hu
militatis. vel consummatio
Calubi [Cu]stodis
canis meus. vel quasi uiri
dis meus. siue quasi cor meum
aut quasi omne cor meum
Claudius. spes trans
quilla. vel spes tranquilli
Claudia [Tran]quillitatis
spes tranquilla. vel
spes tranquillitatis.
Clauthomon. letus
fletus. vel letus fletuum
Camma. status vel re/
Camuel. [Re]surrectio
stans deo. vel resurrectio
Camuelite [De]i
stantes deo. vel resurrectio
Camon status [Do]
mini. vel resurrectio eius
Camma sudum. vel cama
mus. seu sperans. aut
speratio. flotans. itaque
cum nomen latinum. camma
de lingua hebrea sumpsit
Canath [Tr]istitia
eiulatio. vel zelotipia.
Candatus commutans vel
commutatio.
Cander clamor. vel re
cursus. seu retinens. aut
retentio.
Cappadocia manus torto
ris. vel manus exploratores
siue manus domino redditus. aut
manus redempta domino
Cappadoces manus tortor
vel manus exploratorum. siue
manus redempti domino
aut manus domino reddita
Caparis. manus [Re]
redempta. vel manus
redemptio. siue manus
tortoris aut manus explo
Capteb [Ex]ploratoris
etiam vel congregatio
Capsehel congregans
deo. vel etiam dei.
Captor cappator. vel cap
padocia. siue manus tor
toris aut manus explo
Capturim [Explo]ratoris.
cappadoces. vel manus
torquentes. siue manus tortoris
aut manus exploratorum.
Canaan commutatus vel
commutatio
Cananeus idem.
Carcham vrbs attrec
tans. vel ciuitas congrega
Carchan eum [Vi]ctor
tas gratie. vel oppidum commota
Carchar muesin [Ves]tis
gatio. aut inuestigantes.
siue oppidum uigilans.
Carce calui uel caluicies
siue occurrens ignis. aut
occursus igneus.
Careem decaluans eos
vel decaluatio eorum
Cariath vrbs murata
vel ciuitas. vel oppidum.
Cariathai. [Ci]uitas villa
presto uocata. vel prouo
catio. siue villa eorum. aut
oppidum eorum
Cariatham villa eorum
aut ciuitas populosa.
Cariatharbe. villa quattuor.
vel ciuitas quattuor. i. adam
et abraham. et ysaac. et
iacob. qui ibi sepulti sunt.
Cariathbaal. vrbs
uirorum. vel ciuitas habens
seu villa deuorans. aut
oppidum uesti uetustum.
Cariathdennal. villa
filiorum. vel villa silentii
Cariathiarim villa re
ficiens. uel villa doctorum.
Cariatharim villa
siluarum. vel ciuitas saltu
um. seu villa deficientes.
aut doctrinis eorum
Cariathim ciuitas ma
ris. vel oppidum marinum
Cariasepher. villa pre
ceptitudinis. vel ciuitas
Caricaa. [Li]trarum
ciuitas prestie. vel oppidum
patientie. seu villa do/

lentium aut ciuitas dola
Caree caluus. Corr.
uel caluities siue occur
rens ignis aut cecus ig
Carioth occurrens uel su
giti· uel occursus ignei
siue caluities sedens aut
caluicium sedile
Carioth occurrens sig
num uel occursus igneus
Carmelus mollis uel te
nellus· siue agnoscens cir
cumcisionem aut scientia cir
cumcisionis
Carmelite molles uel
tenelli seu scientes circum
cisionem aut cognitio cir
cumcidentibus
Carmi uinea mea uel
cognitus mea· siue agnoscens ag
noscens aut cognitus aq.
Carmite uinee mee
uel cogniti mi· siue agnos
centes aquas aut cogni
tiones aquarum
Carnaim cornua uel
deffensiones siue cadens
fluctu aut diuisio commo
Carnio cornua Corr.
uel deffensio
Carnon cornu iniquitatis
uel deffensio inutilis seu
consendens mentes aut
diuisio murmurantium.
Carmelitis molles uel
teneritudo· siue cognoscens
circumcisionem aut scientia
circumcisionis
Caronichite molles
uel teneri siue cognoscen
tes circumcisionem aut
cognitio circumcidentibus
Carpuni scientem
tatem· uel cognoscentem
Carthago Explorans
saturatus· seu urbis me
ditans aut ciuitas sol
lempnis.
Carthaginenses scru
tantes uel consummati siue
ciues sollempnes aut
urbane meditantes
Carcham profectus uocatio
uel uocatio eius profectus siue
urbis ipsius aut ciuitas
Carchus profectus Corr.
uocatus uel profectus uocatus
quod apud nos melius esset

est per q litteram ut di
catur quartus.
Casaia summus dominus uel
principium domini
Casbon duri fortes
uel duri fortitudine
seu summitas inutilis
aut principium inmutua
Casphia Corr.
summitas liberans do
mini uel principium liba
tatis domini
Casim summitas uel
principium· siue summitas
eorum aut principium eorum
Casiu messis uel rusticus
seu summe uigilans aut
principium uigilie.
Caslis summitas uiri uel
principium assumptionis
Cathat meesus pecu
uel congregans tpe.
Catheth mordens
uiram uel congregans
Cauda Claude
clangor robustus uel
pacta fortis.
Caue prima uel pacta
siue clangor tibie aut
clangens buccina· ex
isto hebreo uidetur esse
tractum nostrum latinum
hic c. sta e.
Cedar meror
uel tenebre seu
merens aut te
nebrosus.
Cedemoth antecedens
uel prius· siue orienta
lis aut oriens. Corr.
Cedem oriens uel orientem
Cedma antiquior
uel antecedens· siue orien
talis aut oriens
Cedmonei antecedentes
tes uel antiqua tristitia
seu priores aut orien
Cedmihel Corr.
oriens deo uel antecessio
Cedron tristis Corr.
meror uel uiuitis dolor.
Ceelatha congregatio
uel ecclesia uenit.
Cephas petrus uel
firmitas. syrum est non
Cephira Hebreum
expiatio uel manus
dissipata.

Cephirata expians uigi
lem eius uel manum dissi
patam suscitans.
Cella ad scidam iacta·
uel suscitant eam· siue
tollens sibimet aut sus
tollens semet ipsa
Cellaia uox domini uel tol
lens sibimet dominum
Celasthari uallis gigan
tium uel humilitas fortium.
Celesib uindicans pa
trem· uel uindicatio patris
Celeia uallis domini uel con
gratur dominus· seu uindicans
dominum aut uindicatio domini
Celeon uindicans dolo
rem aut uindicatio iniquitatis
Celesiria uandi Corr.
cans aram uel uindicatio
sublimitatis. Corr.
Celethi occidentes uel ...
Celeunia antecedens uel
Celta Occidentale
qui uideris· uel ecce uenies
Celano uallis robusta·
uel congregatio fortitudinis
Clemens ecclesiastes uel contio
Cleophas Corr.
continens transcendens uel
congregatio transeuntis
Cleopatra congregans
agnitores uel contem dissol
Cenithei Corr.
cetenis deo uel antecessio di
Cennazelothes uel zelo
Ceneiras Corr.
possidens sectatores uel pos
sessio sectatorum
Cendebeus zelotes suf
ficiens ad intellectum uel ze
lotipus habundantem intelli
Cenereth Corr.
sicut cythare uel qui luctua
Ceneroth qui lucere uel
qui cytharam
Cenez zelotipus uel zelotes
seu possessor contemptus aut
possessio contemptibilis.
Cenezi zelotipi uel zelo
tes· siue possessores contempti
aut possessores contemptibiles
Ceni et meum uel erraui
meus· siue nidus meus
aut possessio mea.
Cepsam ecce congrego
Cepsaim congregans
uel natores.

Cereas occidens strumam
uel exterminator plasma
Cerethi occidentes Corr.
uel exterminatores
Crescens tenebrosus
aut tenebrantes
Cerera uocata uel uoca
tio consummata· iuxta syrum
et hebreum mixtum est.
Ceretes uocati uocationes
consummati. Corr. consummata
Ceretenses uocati uel uoca
Cesar possidens prin
ceps uel possessor principalis.
Cesarea possessio principis
uel possessio principalis
Ceselethace posses
sa principi lucis uel possessio
luminis aduenientis
Cesion durus fortitu
dine uel durities fortitu
dinis.
Cetheus fixus uel abscis
sus constrictus uel tinctus ex
Cethim fixi uel Consessio
abscisi siue constricti aut mente
excedentes.
Cethimoth figens timorem
uel abscindens confusionem
seu constricta timore aut in
sania confusionis
Cethrona tenebrans
eos uel tinniama eorum
Cethura uincta uel
copulata· siue timiama
offerens aut mente exce
dens luminum. hic c. se
Chelcia. quinta c.
cetus uel iuctus
siue assumptio aut
nominatur ei.
Chuta lugens uel luc
tus· seu possidens eos
siue luctus eorum
Cinani lugens eos
uel possidens eos· siue luctus
eorum aut possessio eorum
Cinene luctus uel pos
Cinei lugens Corr. sessio
nes uel possidentes
Cinoth lamentatio uel
lamentatores· siue lugens
temporis aut possidens confusionem.
Cinex luctus uel possessio·
quod apud nos melius esset
per q litteram et u ut dicatur
Quinex.
Cippi memoria aut tristitia

Cypres merens aut tristis
Cypriarches merens
princeps uel tristicia princi
pis. inter hebreum et grecum
Cyrus |inuestis.
hereditans uel hereditator
Cirinus heres uel hereditas q(uae)
apud nos inueniretur per q(uod)
legitur i. u. ut dicatur qui
Cirenei |rini
hereditas uel hereditatum
Cireneus heres uel he
Cirenenses |reditates
hereditas uel hereditates
Cisurpius sciens uel cog
Cis. uir |nitor
uomens uel durus
Cison durus iniquus
uel uiris uomens dolo
Cison lenis |rem
cans eos uel duricia eorum
siue inquinauit in eos aut
uomitus rumaionis
Citim auertes uel stupe
tes. siue mirantes aut
admiratio.
Cichilothim(?) uel plage
consummatoris. c. sex. o.
Coph uocatio uel confu
sio siue aurium excus
Cophath mor |sio
dentes uel congregati sunt
morsus aut congregatio
Cochala. inuertans
uel inuertens
Cohilaam. inuerte
rans ipsum uel inue
teratio ipsius
Coho. excussio uel per
fidiatio siue profanans aut
Cohaia. |excutiens
uox sancta uel uocis sancto
siue uox domini aut uox
Colaza |domita.
uox uidentis uel uox
fortitudinis. |uelox eorum
Colonia uox eorum uel re
Colonienses uocare
eos uel reuelationes eorum
Colossi uoci sancte obedi
ens uel uocis sancte obediam
Colocenses uoci sancte o
bedientes uel uoci sancte obe
Coloza uox |dientie
fortitudinis uel fidelis dux
Colohel omnis |...
uel conclusio siue inuesti
gantes aut consummatio

Condunec(?) cipressus uel phia
la. |eius
Corban donum uel oblatio
Corbana. donum eius uel oblatio
Corbanam donum gratie uel ob
latio gratificationis.
Cornelius intelligens cir
cumcisionem uel in uestigia
circuncisionis.
Cosam diuinans uel diui
natio siue diuinans eos aut
diuinatio eorum. c. sex. u.
Chus gelu uel frigus.
Chus durus
uel uomens
Curta. bibuit. |uit
uel duplicitas.
Cuthei duplices uel in
biuio. |eorum
Cusa canis uel latrina
Cusi canis meus uel
latrans in.
Hucusque per simplicem c. lit
teram. id est sine aspiratione. lit
tera sunt principia nominum extra
quam secum aspiratione addita
id est per chi grecum legen
da sunt. sciendum tamen est quod he
breus sermo non habet chi lit
teram sed nomina que apud nos per
hanc leguntur apud eos scri
bitur per heth. quod dupplici as
piratione profertur. c. iii. h. seq.
Chabol. est gratia
uel est commitans(?).
Chabon quasi in
telligens uel quasi intellige
Chabonim. |ca
uea uel caruncula. seu quasi in
telligens eos aut quasi intel
ligentia eorum
Chabonim manu spinarum
uel acerbus spinarum siue
separantes aut separationes.
Chabor coniungens uel inca
tator siue coniunctio aut incan
Chabul displi |tatio
centia uel indignatio
Chaber quasi grauitas uel
quasi elatio |puncta
Chaton suspensus uel stil
Chaisaar uir fortis in
gilans uel robusta uiri
fustatio
Chalaal. concreta regio
conspectionis uel concretio
regionis perfecte
Chalachar pascens

uel nutriens seu pabulum
aut nutrimentum.
Chalad pascens martyrium
uel consummatio testimonii
Chalamath omnium |ti
fortitudinem huius uel omnis
fortitudinis huius
Chalamar omne amarum uel
omnis amaritudo.
Chalamath mensure
uel consummauit. siue consum
matus aut consummatio
Chalanne omnis uel omnis
seu omnes nos aut consumma
tio futura.
Chalchal pascens uel
nutriens seu pabulum aut
nutrimentum.
Chaldea quasi fera uel quasi
ferox. siue quasi demonium
aut quasi mamilla.
Chaldei quasi fere uel quasi
feroces seu quasi demones
aut quasi mamille
Chale concreta regio
uel concretio regionis
Chaleb canis uel quasi
uirile siue quasi cor aut quasi
Chaleselim |omne cor
coniungens regio eorum uel
concreta regio eorum
Chalphi congens(?) regi
onem errorem uel concretio
regionis cessantem(?).
Cham. callidus uel cal
lidus. siue calor aut calli
Cham sur |ditas
gens uel resurrectio. siue
necessitas aut necessaria
Chamahal fidelis con
iunctio uel similitudo dei
Chamaan |perfectionis
fides uel fidelitas. seu
fides ipsius aut fidelitas
Chamaan |ipsius
similis uel fidelis. seu
fidelis dono. aut simili
tudo glorificationis.
Chamoam fides ipsius uel
similitudo eorum
Chamon surgens do
lor uel calidus mentor(?)
seu calida iniquitas aut
necessitas murmura(?)
Charmoe. |tionis
congregauit uel congregat
siue quasi antecedens aut
quasi antecedentium.

Chamuhel calens deo
uel callidus dei. seu dei
necessitas. aut dei resur
rectio
Chamuelim calentes
deo uel callidi dei. siue
deo necessarii. aut deo re
surgentes.
Chamul calefactus eos
uel calefactio eorum.
Chamuil surgens do
lor uel necesse pertinentis(?)
seu calens dolore aut cal
liditas partientis.
Chana zelus uel emu
latio. seu possedit eos aut
possessio eorum
Chanaam suspirans
uel motus eorum siue humi
lis aut negociator
Chanaam zelus ipsius
uel emulans ipsum. seu
possidens ipsos aut pos
sessio ipsorum
Chanaan possidens domum
uel emulator gratie
Chanaan erubescens
uel reuersus est. seu qui
mouentur aut quasi seniores(?)
Chanaan paupertulus.
uel negociator. siue pos
sidens donum aut emula
tor gratie.
Chanana humilians
eum uel negocians ei. siue
possidens donum eius aut
emulator gratie eius.
Cananeus possidens uel
Chananeus |possessio
emulator uel zelotes. uel
emulatores seu separatum(?)
aut negociator.
Chananei possidentes
uel possessores.
Chananei zelotes. uel
emulatores seu separati(?)
aut negociatores.
Chanidam(?) humilitas
uel ipse paupertulus sum meus(?)
Chanani |tabit(?)
paupertulus meus uel ne
gocians mihi. seu possidens
donum meum aut emulator
gratie mee.
Chananel humiles uel
possidentes. siue zelotipi
aut emulatores.
Capsalchel congregans do

uel ecclesia dei.
Characha. ira furens uel
foramen uastitatis
Charada extraneus. uel custodia
filiorum israel
Charalla. ciuitas laudis
uel oppidum laudationis. Cbri
Charanluua uel foramen
seu furibundus aut u...
Charram fodiens eos. uel
effossio eorum
Charram. ira. uel ira
siue furor. aut foramina
Charhath inuestigauit
ptium. uel inuestigatio ptium
Charith diuisio. uel concisio
siue cognitus. uel agnitus
Charmanos \ tio
agnus congregans. uel agnitio
qui est arguentium
Charmim uinea eorum
uel cognitio aque.
Charsena. furor hauriendi
dans. uel occultus angustie.
Charcha. parata uocatio
domini. uel preferit uocationem
gratie Ciuiam implantes
Chasaloth. spes eorum uel
Chasbi. calix in me. uel i
molatum. siue calix meus
aut imolatio mea.
Chasbon. calix mortis
aut imolatio multitudinis
seu calix murmurans.
aut imolatio iniuste
Chased. quasi complantes uel
quasi implantes. dicitur uero israhel
auiel. mutato nomine.
Chaslein. spes eius. uel spes
in eo. C. fortitudine domini
Chaseloti fortis duritia
Chaseth. melior uel messio.
seu durate fortis. aut durus
Chasphim Cfortitudine
immolans eorum. aut calix in
uiens \ in eo
Chasleu spes eius uel spans
Chasloum consummatio uel
omnis dolor. siue tecentes
uel uicendium meum.
Chaslon. scelus uel tristitia
siue protectus aut protectio
Chazbi mendacium uel un
Chazip. fictio. uel Cquitas
undatum
Chebron. coniugium uel in
cantatio. seu uidens sem
piterne. aut uisio sempi
terna. Chia cab...
Chedel. signum pauperis uel
Chelbon. lactei uel albe
Chelca. pars domini Cter
uel patiens domini
Chelcian pars domini est. uel
patiens domini est
Chelian incendium domini
est. uel consummatio domini est
Chelion. incendium. uel
consummatio. Clon
Chelmath. pars domini uel
donatio parata. Sic et chel
Chelon abuntio. uel con
summatio. quasi omnis dolor aut
reuelatio dei.
Chellon ab initio. uel con
summatio. seu omnis dolor aut
reuelatio eorum
Chelud signum declinans
uel scientia mutilus Clucine
Chemme qui cithara. uel qui
Chenereth. signum cytha
re uel qui lucerna.
Chenereth. qui lucerne
uel signa citharae
Chennor. canticum. uel
cythara. seu agnitum
lumen aut cognitio lu
Chereloch \ minis
uisio signum. uel uidisti
Cherethim. Csignum
deponentes eos uel dis
ponentes eorum
Cherethorum. cognitio au
ferens. uel cognita absco
Chermel. mollis uel te
nerum. siue agri tener
aut cognitio circumcisionis.
Cherois glacies uel solu
Cherub scientia \ tudo
multiplicata. uel scientie ple
nitudo
Cherubim. lumulata
pictura. uel scientia multiplicata
cata. seu scientie plenitudo
aut qui plenus scientie et intel
Chesion. pre Clect
gens. uel precepto. siue
scelus aut tristitia
Chesllum. uel chesllum
consummatio. uel omnis dolor
sin incendens eos aut in
cendium eorum
Cheth paciens uel preceptio
Chethcanith. signum in
famie. uel fortitudo iniqui
tatis
Chethus. percussa generatio
uel percutiens generationem
Chethim. signati. uel me
tu. seu formidantes aut in
Chidoni. Csauientes
scuti. uel clipeus
Chiphara. expians. uel
expiatio. seu catulus eius aut
matus dissipata. quia aut domini
uel catulum. leonem
quasi greci chimeron uocant
Chilaab. uindicans patrem
uel uindicatio patris \ tudo
Chilil robustus. uel forti
Chilioth. stulti signum. uel
stultitie designatio
Chimin iudicans eos. uel iu
dicatio eorum
Choa. ecclesia. uel congregatio
Choadad maximum. uel
precipuum. Ccontemptio
Chobal. contemptans. uel
Cholar. gratitudo. uel in
xta electum. \ thagmes
Chodched carthago. uel car
Chodonazer. capiens plas
ma unum. uel captiua u
ni plasmatis.
Chodorlagomer qui genera
tio manipuli. uel qui hunc
decorum manipulum.
Chodorlaomor. qui hunc
decorum manipulum.
Choeleth. ecclesiastes grece con
cionator latine. Cfamulo
Chomaxim. edicti. uel
Chomor lacessens. uel pro
uocans sui lacessiones aut
prouocatores \ uel prouisio domini
Chonemas. prouisa a domino
Chobar decaluans patrem
uel caluaria patris.
Chore clamans. uel caluus
siue glacies aut caluicium
Choreb ardor uel siccitas.
siue chorus aut solitudo
Choreb mensa. uel mas
sa. siue temptans aut temp
Choreus. iratus Ctatio
uel leuer siue fauinatus
aut de foramine
Chorrei. leberi. uel iracun
di. siue fauinati. aut de
foraminibus
Chorethchi. dissidens. uel
dissensio. seu dissipans aut
dissipatio
Chori caluus meus. uel cla
mans in. siue caluicium
meum. aut glacies mea.
Chorre. glaciosi mei. uel
clamantes in. siue caluu
mei. aut caluitia mea
Chorrei. farina. uel fa
rinatus. seu post me aut
foramina mea.
Chorintis uel urbanus
uel oritur ipse. seu consulta
tio eorum. aut administra
tio rei publice
Chorinthii. tunes. uel
quesi lautes sibi. siue
decuriones eorum. aut pu
blici administratores
Chorographia. regiones
descriptio. uel regionum
descriptio
Chorozaim. hec secre
tum meum. uel hic misterium meum
Chos calix uel potatio
Chosi calix meus. uel
potatio mea.
Chosam. calix donatus
uel potius gratificatio.
Chou congregans eos. uel
congregatio eorum Cmundatum
Chozbi. iniquitas. uel
Chozabeth. iniquitatem
mus. uel mendacium hira
cum \ tatio
Chub constans. uel conceptio
Chun perterens. uel percussio
Chus ethiops. uel tene
brosus. ustur. uel deno
Chusam. tene Ctrans
feras eos. uel nigredo.
Chusan. ten... transitio
ni. uel nigredo constrica
Chusarrasa \ tonis
chaam tenebrosa in
quitas. uel nigredo im
pietatis Cnesciens me
Chusi nigrum. uel te
Chusi secretum. uel silen
tium. siue archanum. aut
profunditas.
Chusa. duricia ista
uel tenebrosus iste. Inci

piunt uero hebraica nomina
que per d. scribuntur a. p. ex.

Daba eleuatus
uel pellicium.
Dabri
dauit me. uel pellicium
meum.

Dabbath · elut · vel pellium
Dabrath · oraculum ⸢cum⸣
vel loquela·
Daberreth · oraculum fora
tum · vel locutio putorum·
Daleelamum · palympo
menon grece · vel vadi
ex latine· ⸢cum dei·⸣
Dabir loquens · vel loquela·
sive loquens deo aut oraculum/
Dabira loquens ei · vel loqua
cius sive loquens deus·
aut eminus utentes (?)
Dabri · loquens · vel locutio
sive oraculum aut eloquentia·
Dachar compungens vel com/
punctio · aut compungentes aut
Dadan ⸢compunctio vel⸣
iudicatus · vel iudicium sui
solitarium aut sui electus (?)
Daca fortis malicia · vel
iudicium maledictum·
Daeci fortes maligne
vel iudices maledici·
Daphca · adhesio · vel re
missio · sive adherens sanum (?)
pulsatio·
Daphenen · pulsans
celos · vel adhesio ...
Daptum · signum ⸢cum tri⸣
eptum · vel signum optio (?)
Dagan · triticum · vel fru
mentum · seu piscis tonans (?)
aut piscis gravitatis (?)
Dagon · piscis meroris
vel piscis tristis · seu pis
cis unus · aut pisces tristis
Daial fortis domino · vel pau
Dalaias hau ⸢periens domi⸣
riens domino vel pauperculus
Dalaian · hau ⸢domi⸣
riens domino est · vel pauper
Dalam egens ⸢est domine⸣
pauper · vel egena paupertas
Dalila situla · vel pauper
Dalmatia· ⸢Cella⸣
grandis egestas · vel mag
nitudo egestatis·
Dalmatica · grandis ege
stas · vel magnitudo pau
pertatis·
Dalmanutha · situla
qua pauper · vel paupertas
requiescens supius (?)
Damaum · sanguis et
sanguinem · seu sangui
ni aut sanguineus
Damaris · silens sive cap

vel silentium capitis·
Damascus · sanguis sacci
vel sanguine sacens (?)
Damascus sanguinem
bibens · vel sanguinem pro
pinans · sive sanguinis
potus aut sanguis osculum (?)
Damascenum sanguinis sac
ci · vel sanguinis osculum·
Damascenum sanguinem bi
bentes · vel sanguinis propina
tores · sive sanguinis potatores
aut sanguinis potores
Damna · ea · vel iudicium
sive silens aut silentium
Dan · ea vel iudicium·
Dana ea eius · vel iudicium
eius· ⸢tecres (?)⸣
Danite iudices vel causa
Daniel · ea dei iudicium dei sive
iudicans deus · aut iudica
vit me deus· ⸢cari⸣
Daran · australis · vel afflu
Darau · austrat · vel afflu
Dardale · generatio ⸢care⸣
cognitionis · vel generatio agmi (?)
Darius · ferus · vel ⸢tor (?)⸣
augmentatus·
Daron & darona · afflu
ca · vel plaga australis·
Dasem frenum · vel retina
Dathan · donum eorum ⸢celm (?)⸣
vel donum sufficiens
Dathemam · donatio sor
medo loca · vel donum suffi
cientiam accipiens·
David fortis manu · vel
vultu desiderabilis·
Debilam delens sed · vel
delectio sed [illegible] d · post · e ·
Deblased · apex defectus
vel eloquentia defecata·
Deblata · palata · vel ob
probrium · greco sermone
deblata · ionus civitas in
Deblataim ⸢...⸣
palate · vel obprobria seu
palate eorum · aut obprobria
Deblaim · delens ⸢con⸣
secd · vel delectio seccaris·
Deblataim · lateres · vel
masse · que solent comprigi
de recentibus ficis · quas
hebrei deblathim nuncupant
Debera · locutio vel ursa
Deberith ⸢timens⸣
locutio vel ursa timens
Debre loquens · vel loquela·

sive ursum timens · aut
ursi timor·
Delon sufficiens ad in
tellectum · vel habundanter
intelligens
Debongath · sufficiens
ad intellectum tempta
toris · vel habundanter in
telligens · accinctum lateri (?)
Debbora loquens ⸢(...)⸣
vel loquax · seu eloquens
aut eloquentia·
Deda adherens · vel pulsans·
seu remittens aut re
Dedaplan ⸢missio⸣
nata · vel palmata · sive
subtilitas · aut planta
Dedan · hec iudicium ⸢(...)⸣
vel valle iudicium
Dedam generatio eius · vel ge
neratio eorum
Deplita · pulsans · vel
adherens sive pulsatio
aut remissio·
Delaia · hauriens dominum
vel paupercula domini
Delean · egens · vel e
gestas eorum ⸢(...)nua⸣
Deleth · tabule · vel tabu
la · seu pauper aut ia
Delphon · pauper facie · vel
egenus contemplator
Delo ianua · vel pauper
Delthi pauper ⸢(...)⸣
egenus · vel paupertate
Demans · ⸢egestas⸣
silens · vel serenus · sive
silentium · aut sangui
Demetrius ⸢(...)⸣
minimi persequens · vel ve
hementer metens·
seu fortis ad persequendum
aut voluntas iurgande (?)
(...) ⸢silens aut silentium⸣
Dempna ea · vel iudicium seu
Demophon · silentium
sublime meroris · vel san
guineus eructans·
Demon · sanguineus
meror · vel sufficiens (...)
Demonum ⸢(...)⸣
sanguineus meror eius
vel sufficiens iniquitatis
Deradia · iudicium ⸢(...)⸣
ferens · vel iudicium affe
Derinahala ⸢(...)⸣
ea pes · vel silentium se
renitatis·

Derben · loquens · vel sib
generans · | ..ratus·
Derbeus loquax · vel ge
Derthyn · loquela perieris (?)
vel generatio pulsionis
Desan · fortis elephantis
vel fortitudo elephantis·
Dessau · fortis dignitas
vel pinguedo elevationis·
Deseth · murus · vel unctio
sive paries aut calcatio·
Deson fortis papilla · vel
calcatus eam · sed pro sermo
ne hebraice pinguedo in
terpretatur aut cinis · id est favil
la holocausti·
Deuthel · agnoscant deum
vel agnoscite deus · d · post
Diabolus ⸢ i · ⸣
defluens · vel deor
sum · grece autem dicitur
criminator · vel clausus
in ergastulo · | vel diluvio (?)
Diaphanes · illuminans
Diana · egritudinis (...)
(...) · vel egritudinis (...)
Diapsalma ⸢...⸣
(...) · vel (...) cessa
tio sive (...) aut
greco sermone interpretatur
verum distinctio·
Dibon · sufficiens ad in
tellectum · vel habundanter
intelligens · accinctum
lateri (?)
Dimaon sufficiens eis do
lor · vel sufficit meror · vel
sufficientia · iniquita
tis eorum · aut sufficientia
iniquitatis eorum
Dimona · sublimitas ·
vel (...) numeravit
Dina · ea · hec · vel iudicium
Dinei · iudices ⸢(...)⸣
hec · vel causidica isti
Dionisius diiudicavit (?)
vel vehementer fugiens·
Dioscore · pulcri ad re
gendum · vel pulcre · con
gentes sunt aut gemini
castores ⸢pastores⸣
Dioscorus · pulcre con
regens · vel pulcre ad re
Diospolis · ⸢gendum⸣
abundans · vel abundantia
Diotrepes · inveniens | to
ni (...) · vel deus (...)
nitens · ·

Disan· fortis elephan
tis· ul' fortitudo elephā
Dison· tunis· aut Cric·
pinguedo· siue fortis
papilla· ul' exaltatio ei
Desine ad occidentem
ul' occidentalis
Diues· cornus· ul' rex·
Doch· commotus· l'
commotio· d· seq· o
siue solutus
aut sollicitudo
Dodaim· patrui ul' patru
Dodan patruus | relic
tio ē· ul' patruelis diuē·
Dochet motus· ul' motū
siue solutus aū solutum
Dominum· Cdo
rubra· ul' ascensus in
fōz Clentum
Domina silens ul' si
Dotan iudicatum· ul'
Doz natum | iudicato
tas ul' generatio
Dozam generans ipsos
ul' generatio ipsorum Cuila·
Dorchas· caprea· ul' cā
Dorda· natiuitas fortū
ul' generatio desiderabilis
Dorinum generat· excelsi
ul' generatio exaltata
Dorix generis furor· l'
generationis meditationis
Dorim· generationes ex
celse· ul' generatio ex
Dothapher Caldam
natiuitas aduenientium
niet· ul' generatio pruinoli
aduenientium
Dosithē· collatio stupe
da· ul' infectio eius forum
Dothaim pa Cdans
bulum· ul' uirides eorum· siū
sufficiens defectio· aut suf
ficientia defectionis· d· seq
Dudi
Dolitans· ul' rela
rilicelus | tudo
Dudi decus ul' pulcri
Duel decoratus dominum ul'
pulcritudo dei
Duma tacens· l' silen
tium· siue gaudium aut
Durach Clentia
loquens ul' locutio· seu lo
quens se· aut locutio sua
Durin pulcritudo· l'
loquela· seu loquens ipse· aut

pulcritudo decorum
Dusitia· generis patisita
ul' generationem patisitas
Interpretationes nominum inci
pientium per e· seq· b·
Ebal uallis
uetusta· l'
uetus uo
rago· seu
uallis deficiens· aut acerus
lapidis
Ebrona transiens· transi
situs· siue transcendens
aut transgressio
Ebrona· incantatio
ul' incantatio· siue com
gium aut uisio sempiterna·
Ebron transiens l'
transitio mea· siue trans
cendens mea· aut trans
gressio mea·
Ebron incantator
meus ul' incantatio
mea· siue coniugium meum
aut uisio sempiterna·
Ebronne transeuntes
me· siue transitus mei· aut
transgressiones mee
Ebronnes incantato
res mei· ul' incantationes
mee· seu coniugium meum· aut
incantes super me· e· seq
Edata d·
Edana· ul' uo
luptuosa·
Edena· uoluptas ei
ul' deliciose ornata·
Edenum· uoluptates
deliciose· ul' ornata di
Eden uo Cuitiose
luptas· l' ornatus· siue
diuitie· aut deliciose
Edena· uoluptas
plena delicie pulcre
seu ornatus pulcher
aut diuitie pulcritudo
Eder· uo Cdune·
luptas uigilie· ul' or
natus pulcher·
Eduitie· effuse· aut
deliciose resurgens·
Eder· delicias colligens·
ul' uoluptuosa plas
Edissa· Cinatio
delicata mulier· ul'
uoluptuosa assump
Edna· uolup Cro
tuosa pulcra· ul' or

natarum pulcritudinis·
Ednas ornamentum colles·
ul' deliciosa plasmatio seu
delicatus serpens· aut uo
luptuositas coluber
Edom rufus ul' fuluus
siue terrenus aut sanguis
Edoma rufa· ul' terrena
siue rubens aut sanguine
Edrai· mundatio Ca
pudit me· l' mundatio pulc
Edraim· mundatio Cinel
malorum ul' natiuitas per
fimorum· seu pastor desti
tio· aut mundatio pulsidorum
Effraim crescens Ceorum· e·
ul' auctus· siue augmentum
aut fertilitas seq· f·
Efframete augentes
ul' aucti· seu fertiles aut
crescentes Cuilenta
Effrata· uidens· fructi
fera· seu fertilis aut puluis
Effrem· auctus· ul' cres
cens· seu fertilis aut fecun
dus Ctus sit
Efferta adapinio ul' adap
Effron puluis meroris
ul' puluis mutie· aut
puluis eorum aut uisio in
iquitatum
Effa mensura· l' effundens
siue resultat aū resolutio
Effai· mensura mea· ul'
defectio mea· siue effudens
me· aut dissolutus in
Effarath dissolutio in
bracchii· ul' effusio uisi
onis consumate·
Effra uidens· ul' fructi
fera· seu fertilis aut puls
Effrata id est Cuerulēta
Effratei· fertiles· l' frugi
feri· seu uidentes aut
puluerulenti·
Effeneus effundens de
corem· ul' dissoluens y
Epher· Cmagiter
mensura consurgens· ul' ef
fusus uigilans· seu solu
tus pelliceus· aut reso
Efferite· Cluto
effusi uigilantes· uel mensu
re consurgentes· seu disso
luti pellicei aut resoluen
tes resurrectionem
Ephermesta· mensura ef
fundens uarium· ul' co

lorem dissoluens uari
Ephesum· Cterum
consilium meum· ul' ara
mea· seu finis eorum aut
uoluntas mea in ea·
Ephesu uoluntas mea
in ea· ul' ara mea in
eis· seu fines eorum aut
consiliatores mei·
Epherree· fecunditas
ul' augmentatio
Ephi· mensura tum mo
diorum· l' tres modium trium
Ephon· Csuratri
super indumentum· ul' sup
Epsiba· Chumiale
mensura redimidius·
ul' uoluntas mea in
ea· e· seq· G·
Egabathan
sollempne mandatum
hui ide· ul' leta dom
Egbathanis· | confusio
sollempne mandat
huius uiri· ul' leta do
mus confusionis assumpte
Egens· lex· l' sollemp
Egyptus tene Cnis
bre· ul' angustia· siue
tribulatio coangus
tans· ul' tribulationes
coangustatio·
Egyptiacus tenebro
sus· ul' angustiatus·
siue tribulatione coan
gustatus· aut coangus
tatione tribulatus·
Egla uitula· ul' iuuē
ca· siue sollempnis ul'
sollempnitas· ipsa ē
michol· uxor dd· aut
genuit ei egeetha
ram qui prius creabitur
Eglaim uitule· ul'
iuuencule· siue sollēp
ne eis· aut festiuita
Eglon· Ctres eorum
uitulus merens· ul'
iuuencula iniqui
tatis· siue sollempnie
rotundum· aut festiuitas
Ela· e· seq· l· | iuxta
maledicta ul' quercus
aut arbustula·
Elaath ad solium· ul'
ad solitarium· siue ad u
im aut maledictio pru
Elada dei seruus· l'

di testium siue maledicto
fortis aut tribunus dei
Eliada ad sciam. Cognitionis
vel ad ascensum siue laus
fruticis aut dei scientia siue pro
auri interpretatio superhic
Eliade ascensio vel ascen
sus siue dei fructus aut ma
ledicto testimonii.
Eliam oculus vel scilicet seu
positus aut superilluminare
Elabi vestibulum aut
separatio seu despiciens
aut oppositi.
Elas maledictus ipse vel
faciens deprehendens.
Elasa separatio ad facie
endum seu laudem fa
ciens aut laudabilis
plasmatio.
Eliasa separatio vel ad
faciendo siue deum sus
tollens aut dei plasma
Elasar hanc Cognitio
separans vel separatio seu
declinans aut dei decli
Elasar lau Cognitio
dans carentem vel lau
dans carentium siue lau
des excellentium aut
laudans plasmatio
nem suscitantes
Elam vir vel unitas
siue solitarii aut solum
Elath arbores Cognitio
vel terebintus siue deo per
cans aut maledictus
ipse protector. Cognitio. Aut prefecti
Eltane applicans vel
prosecuto siue applicabit
Elbon deo fortis vel ro
bustus fortitudine
Elcani possessor vel res
timonium eorum siue sur
gens aut dei nictans.
Elchan pars eorum vel
testium eorum seu dei pre
to aut dei possessio.
Elchath portio vel
porticiuncula seu portio
temporis aut porticun
cula portoris.
Elchese aduocatio vel
Elchese Cognitio aduocata.
aduocatus vel aduocator
Elchesi aduocator meus
vel aduocatio mea.
Eldea ad scientiam vel de
scientia. Cognitionem
Eleale consensio vel consen
Eleaman tui dei mei de
cus vel dei mei pulcritu
Eleazar deus meus Cognitio
adiutor vel dei mei adiu
Eleazarus deus Cognitionum
meus adiutor consilium vel
deus meus adiuuans sal
Elech deus Cognitionem
pater meus vel dei pietatis
Elech portio vel porticula
Elechite portiuncule vel
Elec ascenden Cognitionem
tis vel ascensionis siue as
cendens vel ascensio Cognitio
Eliel laudans vel lauda
Elem postes vel scala seu
vestibulum aut superilluminata
Elama positus Cognitio eorum
eius vel scientia est siue celea
lens aut dominum accipiens.
Elemon scientia dei vel ad
ascensionem pertinentas
Elenon greci Cognitio
vel grecorum.
Eleon diuinitas vel ad
laborantes ipse est mons
oliueti de quo dominus coram
discipulis ascendit in celum
Elesa ad insulam vel ad
faciendum seu sustollens
dominum aut dei plasmatio.
Eleutherius solum cenans
vel exercitum cohortatio
Eliab deus meus pater
vel dei mei pietatis.
Eliaba vana absconsio
vel nequam absconditus seu
deus meus pater eius aut
dei mei pietas eius
Eliachim deus meus
suscitans vel deus meus
Eleada deus Cognitio eorum
meus cognouit vel deus
meus audiet vel dei mei
seruus aut dei mei tes/
Eliadem Cognitionum
deus meus cognouit vel
deus meus audiet eos siue
ue deus meus seruiens
aut deus meus testifica
Eliade deus Cognitio eorum
meus cognouit vel deus
meus audiet seu domini
seruus aut dei mei tes/
Eliam Cognitionum
deus meus ipse vel dei
mei ipse seu deus meus
mirabilis eis aut deus meus
miraculum eorum.
Eliasib deus meus futuram
intendens vel deus meus
plasmatorem querens
Eliacha deus meus tu
vel deus meus veniens siue
deo meo peccans aut
dei mei tecte.
Elicam deo meo calens
vel dei mei callidus vel
deo meo stringens vel dei
mei necessarius.
Elieu vestibula vel ma
tris seu postes aut sup
Elida deus Cognitionum
meus nouit aut sciden
tia dei mei.
Eliad dei mei pietatis
vel deus meus patruelis.
Eliade deus meus sit
ipsum esse vel deus meus
sit ipsum iuste siue deus
meus nouit susceptos
aut deus meus suscipit
Eliphelechath Cognitio
accruum ernuslus gentium
ius vel emissio gentium
nis aceruatim seu deus
meus sit perdens aut
deus nouit proclam.
Eliezer deus meus
fortis vel deus meus
adiutor siue deo meo
separatus aut dei mei
Eliphar Cognitio
deus meus mirabilis
vel dei miraculum.
Eliphelech deus meus
dividens aut dei mei
diuisio siue deus meus
mirabilis lenauis in/
uenies aut deus meus
mirabilis lenaus pa
uidos Cognitio congregacio
Elizam dei mei ipse
Elamam deus meus
donans vel deus meus
donans siue deo meo do
nante aut deo meo
donante.
Elimas transgredi
faciens vel ad trans
gressionem migre
Elimelech Cognitio
ad regem vel ad prin
cipem siue dei mei regis
gnum aut deus meus regna
Elion excelsus Cognitio
siue sublimitas siue dei
dolor aut deo mutilus.
Elionai sublimatus mi
chi aut excelsus deuorans
Elioreb dei mei tempes
aut dei tempestas.
Elisa ad insulam vel
dei nostri saluatio.
Elisabeth dei mei sep
tima vel deus meus cog
nouit siue dei mei iura
mentum aut dei mei saturitas
Elisaph dei mei specu
la vel deus meus specula
tor siue deus meus abs
cons aut dei mei absconsio.
Elisaph dei mei labium
vel dei mei vinculum seu dei
specula aut dei mei an
Elisaphan Cognitio
dei mei lepus vel dei mei
heredis siue dei mei spe
culator aut dei mei uni
cuius superius.
Elisee dei mei salus
vel deus meus defendit
Elisama deus Cognitio
meus audiuit vel dei
mei auditio.
Elisamue deus meus
audiuit et deus meus
exaudiuit.
Elisar dei mei princeps
vel dei mei velamen seu
pater meus fortis aut pater
meus coangustans
Elise dei mei salus
vel dei mei precio.
Eliseth dei mei salus
vel deus meus ipse est siue deus
meus saluans iustum
aut deus meus saluans
Elisma. Cognitio
dei mei salus vel dei mei
precio
Elisue idem est.
Elisuer deo meo murus
vel deo meo continens seu
pater meus fortis aut
pater meus coangustans
Eliud deus Cognitio
meus dominus vel deus meus
Eliadem Cognitio
dei mei mensura vel dei
mei estimatio.
Elimelech regum vel /

deus regnator.
Elimodad dei generatio uel
dei natiuitas.
Elimelech dei mensura uel
ad numerum eius preputiarum.
Elinoen contempnens uel
Elinodobia. contemptus
thaim contempnens pietatis
uel contemptus obscuri
Elnom locus. corporum
uel ille sub hic aut contemp
Eleathan. Cuneus me
addens uel adiectio siue ad
dentem aut dei donatio
Elnathan dei donatio
uel deo datus
Elo deo uel deitas siue ex
ercitus eius aut exercitus eorum
Elocupera turme multi
tudinis. eorum. mea.
Eloi deus meus uel deitas
Eloim deus eius uel deitas
eorum uel exercitus fortitudinis
Eloni exercitus fortitudinis
Elon quercus uel robo
reus uel regio aut exercitus
Eloch. fortitudo
arietatio uel arietis signum
sibi deo tribus aut deo compar
Eladba vana absconditio
uel nequam absconditus.
Elthaei vanus nominatus
aut nephas nomen.
Elthece profectus uel platio.
Elthece prolatio uel platio
Eltheceum profectus. eorum
fontem uel platio oculi.
Eltholech natiuitas uel
ad natiuitatem
Eluan exaltatus uel exal
tatio. prieus gloria
Elud gloriosus uel ann
Eluid deus dolens et dominus per
uiriens. e. sequitur. m.
Emach uallis uel profunditas
Emachim ualles uel pro
funditates. uel profunditas dei
Emachiel uallis diuina
Eman callidus uel accipi
ens sibi calor eorum aut for
titudo eorum
Emach formidans eos
uel acceptio eorum sibi indig
nans rigide aut indig
natio rigidus.
Emathem fortitudo eorum
uel accipiens eos seu in
dignans rigide aut indig

natio rigida.
Emaus uir festinans
uel desiderium consilii / uiri
Emanna uir uel deside
Eman uir eorum uel desi
derans eorum
Emanuel nobiscum deus
uel nobiscum diuinitas.
Emaus uir festinans.
uel desiderium consilii
Emechasis uallis concidens
uel uallis concisionis.
Emor asinus uel simo
sibi sermocinans aut
sermocinatio
Emim gentes uel pro
sibi horrendi aut terri
Emim idem est. biles
Emerta calor eius uel ac
cipiens eum. cauis
Emor asinus uel asinus
sibi loquax aut amari
Emorim asinus uel asi
nei siue loquaces aut ama
Emorith ricantes.
mirabilis lux mea uel desi
derans desiderium. e. sequitur
En fons uel tur
oculus. n.
Ena ecce est
uel ecce oculos seu fons
ei aut oculus eius
Enach fortis uel potens.
sibi gigas aut terribilis
Enachim fortes uel po
tentes sibi gigantes aut
Enada. terribiles
fons acutus uel oculi exa
cutio siue fons suffici
ens aut oculos testimonio
Enadda idem est. enig.
Enadab fons spontaneus
uel esse uoluntarii
Enaddan oculus iudicans
uel fons iudicii.
Enagallim fons ui
tulo uel oculus uitulorum
Enar fons meus uel o
culus meus.
Enaim ecce hi sunt et
ecce sunt oculi seu fons
eorum aut oculi eorum
Enam iubet uel ecce
hi sunt sibi fontes eorum aut
Enarach oculi eorum
ecce concepit uel ecce concep
Enathan ad datio
dantem uel deo dante

sibi fons datus est aut oculus
donationis eorum.
Enathan dans gratiam
uel dantis gratia seu fons da
tus uniquique aut cuiusda
tus domini. dicationes
Encenia renouata dedi
catio uel renouatio nuda
Endad fons solitarius uel
oculus subtilis / uel uiuit
Endor fons generationis
Enear pauper et uirtus seu
... aut ... est
Enebam fons uel oculo
Engaddi fons hedi uel
oculus temptationis.
Engallim fons iniciam
tis uel oculus transmigrationis
seu fons reuelationis.
Engannim fons orti uel
oculus electionis.
Enganni fons ortorum et
oculus electionis eorum
Enhel gratia mea deo et
gratia mea dei
Enoch dedicauit uel de
dicatio seu edificauit aut
cum deo ambulans.
Enochite dedicantes
et dedicauerunt deo seu edi
ficantes aut cum deo am
bulantes.
Enon ecce sunt et ecce hi
sunt seu fons robustus
aut oculus fortitudinis.
Enon oculus meroris uel o
culus meroris seu fons tri
sticie aut fons minimationis
Enos homo uel desperatus
seu mutans aut uiro
Enremmon. ulter
fons congregatus uel oculus
sublimis. ita
Ensames fons solis et
oculus mutans hominum
Epaphras e. sequitur
crescens aut p
augens
seu frugifer aut ... in
Epafroditon deus
fertile uel frugifer seu
fecundans aut fertilitas.
Epiemia super iudeam
uel super iugentia.
Epicairei super curam et
supra curantes
Epenethon super indu
tus uel super induuium.

Eram e. sequitur
uacue r.
Eri uel ua
cue fundo.
Erasto fratri meo uides
uel fratris mei uisio ca
ritas absconde uectabu
lum figuratum
Erech uigil uita et
effusus pauor. de
Ergab lapis uel lapi
Eriroch ebrietas uel ...
Erith. iudices
anathema meroris uel a
natha tristicie aut in
facie doloris.
Erman auferens uel
ablatio siue anatha
uir aut anathatus.
Ermen generatio
anathema tristicie uel ana
thatizans uiuentem.
Erohon dolor uel do
lor sibi in facie eorum
aut in facie doloris. e.
Esaan confir sequitur
mans s.
uel nitens
sibi sustollens gratiam
aut plasmatio dona
Esaban ignis / nostre
in eo uel ignis in eis
Esban idem
Esbaham confirmo seu
nitor uel nitens aut
confirmator. fortitudinis
Esbaham uoluntas
meroris uel uoluntas
Escal incensum uel in
sule leuatio.
Escarcei uoluntas me
roris uel consilium tristicie
Escarnai nitens
uel confirmatio in ea
Esebon cogitatio uoluntas
uel uinculum uel
fortis operatio aut consili
um confortate tristicie
Esau faciens uel factura.
Esay uanitas uel frustra
siue rubeus aut acus
Esbaal ignis / lapis
maritus uel ignea
maritatio
Esben uenit uel stat
sibi ignis uanitas aut ig
nis uere / cognitio tristicie
Esdon flatus ...

321

Escha contemptans
vel hereditans despectio
Esthaboth. Cine-
re gloria vel cecidit glo-
ria sua vel gloria sua aut gloria
tota hic ceciditum.
Eschan contemptan-
tes vel hereditantes despectus
Eschol botrus. Eterni
vel ignis omnis seu in-
tus ignis aut totus ig-
Esca mussores. Meus
vel mea. Incendium
Esdod effusio vel in-
Esdod incendia vel in-
cendentes siue ignis
patruelis aut ignis patris
Esdra ad iuvandum. Timei
tor vel auxilium siue mea
domini aut mea manu
Esdrelon. Semina-
vit dei vel semina mea
Esdrem. Deus meus
adiuvans me vel pes
vel messores iniquitatem
Eshon angustia. Cog-
tristicie vel cogitatio me-
Esel iniustus. Tremor
vel iniquitas
Esi iniustus meus vel
iniquitas mea.
Esmai prope dixit est vel
deo appropinquans est.
Esemel gemma vel
electrum. Electo
Eser plasma vel e-
Esthara. structuram
apiens vel plasma
tio regionis.
Esli iniustus meus vel
iniquitas mea seu
structura laborans aut
plasmatio laboriosa.
Esmona festinans
vel festinatio.
Esna ignis vel stridens
vel consumens aut cons
Esrom iudici. Excitatio
gentis vel orientalis
Esriel auxilium dei vel au-
xiliatus a deo.
Estham sagittarium in
deus vel sagittarium in
sione sui fortis vel ira/
stentis gregum iaculo.
Estron atrium eius vel
atrium eorum seu atrium
tristicie aut atrium iu/
dicantis iudicia.
Estronitica atria eius vel
atria eorum sive atria tris-
ticie aut atria iudi-
cantis iudicia. Etro
Estha ignis vel cogitatio
Esthama ignis manens
vel cogitatio doloris.
Esthamo id est.
Esthamoha ignis ma-
nens et vel cogitatio do-
Esthaol ignis. Flos eius
vel genitivum vel ignis
parientium.
Esthaolite ignee gemen-
tes vel ignee parien-
Esthaome. Ignes
cogitans dolorem vel
cogitatio doloris.
Esthau ignis dolentium
vel ignis parientium.
Esthonima cogitans
vel cogitatio siue contractans
Estemo. Cogitatio
ignis manens vel cogi-
tatio doloris.
Esthemohe feria vel uen-
ter muliebris.
Esthon ignis merens
vel cogitatio iniquitatis e-
Ethai robustus sequitur t.
meus vel protectio mea
Ethra fortis dominus vel per-
fectio domini
Ethalon in cunabulis
moris vel repositio ethie
Etham fortis vel robu-
stus seu fortis eorum aut
perfectio eorum
Etham ascendens vel
ascensio seu fortis dono
aut robustus gente
Ethanim robusti vel
robustorum seu fortes do-
no aut fortes gens.
Ethbel robustus deo
vel perfectio dei.
Ethema merens vel ingens
siue meror aut luctus.
Ether formido vel tu eius
Etheus sui. Stabulum
pens vel formidans sive
stupidus aut formido
Ethunetii vel timue-
rint sive stupor aut
obstupuerunt.
Ethin perfectio aut forti-
tudo seu fortis eis aut
perfectio eorum. Tenebre
Ethiopia caligo vel te-
Ethiopes tenebrosi vel
caliginosi
Ethnici pagani vel
gentiles. | fortitudo dei
Ethniel robustus deo vel
Eva. e. sequitur v
ue vel vita
seu calami-
tas aut vita iuventutum
Evilus vel habitator vel
Evechora. Habitatio
apprehendens dominum vel
apprehensio domini.
Evech est vel desiderat
seu desiderans aut desi-
Evergethes. Deum
tonallar pessimum vel
fera oppressio.
Eveus ferus vel pessimus
seu ferox aut lapides
Evei feri. Colligentes
vel pessimi seu feroces
aut lapides colligentes
Eufrata frugifera
vel pulverulenta seu
crescens videns aut de-
orsum veniens
Eufrates crescens vel
frugifer sive humus aut
pulverulens.
Eufrateus idem
Evueth vel calami-
Evich. Trasmea
ferales vel feroces sive
desiderans aut desideri
Evil stultus. Chimeri
vel insipiens.
Evila dolens vel pari-
ens seu stolidus aut apen
Evilath id est. Capio
Evilmerodach stul-
tus amarus vel insipi-
ens amaricans.
Evim iniqui vel ini-
quitas seu vesci aut
calamitas eorum
Eumenes ornans eum
eva viri vel comminuens
ex parte assumptum
Evnice ornans vel or-
natum.
Evpor ornator separans
vel comminuens separator.
Eufrathites crescens
vel frugifer sive humus
aut pulverulentus
Eupolemus ornans or-
natos vel comminuens ma-
malleator
Euroclion dirigens in
vel vel comminuens doctri-
Euthiceus amiens vel in
facilis. Grece autem dicitur for-
Eusthaius. Ctinatus
idem est. e. sequitur x.
Exachanus
solemne
mandatum
hymnale vel leta com
Extasis mi. Fonis
excedens vel mentis ex-
cessio. e. sequitur z.
Ezaba propius vel
humilitas mea.
Ezabai proprie
meus vel humilitas mea.
Ezaho videns vel visio
Ezazon videns sursum
vel videns in superioribus
Ezead videns servitu-
tem vel fortis testifica-
Ezecha auxilium. Cor
vel confortatio.
Ezechias auxilium dei
vel confortavit me dominus
Ezechiel auxilium dei
vel confortavit me deus.
Ezel videns dominum vel for-
Ezer auxi- | titudo di-
uina vel fortitudo sui separa-
tus aut sanctificans
Ezia videns dominum vel
fortitudo domini
Eziel videns deum vel
fortitudo dei
Ezion videns dolorem
vel videns iniquitatem.
Ezir sanctificans vigi-
lem vel fortitudo in
Ezrael semen. Ingre-
di dominum vel atrium dei sive
auxilium dei aut auxili-
atus a deo. | Atrium meum
Ezrai seminans in vel
Ezarites auxilium meum
vel seminator meus. | tor
Ezras auxilium vel semina/
Ezrel semen dei vel auxi-
liator deus
Ezri semen meum vel auxi-
liator meus
Ezricham semen meum
surgens vel auxilia-
tor meus nimius.

Ezriel servum meum deo aut
auxiliator deus meus.
Zro servum eius vel atrium
eius sive auxilians eum
aut auxiliatus a deo. Inci
Phace. P. F. F. litt.
aperiens vel oris a-
assumptio.
Phacee idem est.
Phaceia aperiens domino vel
os assumens domini.
Phaceia id est assumens ei.
Phacie aperiente domino vel
Phacud visitans vel visita
Phada redemptio. Elevatio
vel redemptio.
Phadai redemptio mea vel
redemptio mea.
Phadaia redemptio domini vel
Phadassur. Credemptio cir-
cumvallatus vel redemptio for-
tis seu redimens angusti
atos aut redemptio a lectica.
Phadassurte. Cuius
vallatio vel redemptio for-
tis seu redimens angu-
stias aut redemptionem eius.
Phadaeth redi. Civitatem
nientis vel redemptio
Phadias redemptio. Cprotoris
a domino vel redemptio do
Phado redimens eum vel rede-
Phadon redi. Cpto ex-
iniens inientes vel redemp-
tio nugatium.
Phagiel occursio dei vel
occurrit mihi deus.
Phagiu hiatus vel os pel-
licei. sive occurrens in-
vitum aut cedens in
Phaheo cuius deus. Ccendio.
testis vel operarius vitae.
Phalathi salvator meus
vel salvatio mea.
Phalaia cadens domino vel
occasus domini.
Phalasai cadens princeps
vel occasus carbonis.
Phadas cadens genu vel
ruina paupertatis.
Phalean cadens populus
Phaleth. Coccasus eorum
dividens vel divisus seu
divisit me aut divisio
Phalei cadens. Cmea
deo vel occasus dei
Phalesar cadente prin-
cipe vel occasus carbonis.

Phalleth salvans vel
salvatio sive occasus
Phalethi. Cuiuste
salvans me vel salva-
tio mea seu occasus vi-
re mee aut cadens pa-
vore mei.
Phalthasar cadens
princeps vel occasus viri.
Phalon cadens. Cite
merore vel casus vinq.
Phalonites. Cletus.
cadens murmurans
vel casus inutilis.
Phalthi evadens vel li-
beratus sive salvatio meus
aut salvator meus.
Phalthias evadens a
domino aut liberatus domini
seu salvat me dominus aut
salus mea domino.
Phalthiel evadens a deo
vel liberatus dei seu sal-
vat me deus aut sal.
Phallu. Cmea do-
mirabilis vel admira-
tio. Cau admirabiles
Phallute mirabiles
Phanuel contemplans
deum vel facies dei.
Phara ferox vel ferus
sive onager aut ferocitas.
Pharai contritor vel sac-
crilegus sive onager meus
aut ferocitas mea.
Pharan ferus vel ona-
ger sive frugifer aut
Pharaha. Ceritas eorum
vindauit verum vel dis-
sipavit eum seu dene-
gans vivit aut discoo-
periens eum.
Pharaperao denudat
percussos vel dissipans
separatos seu denegans
percussionem aut discoo-
periens separatam.
Pharas auctus vel sic
crescens sive dividens
aut divisio.
Pharasim sic crescens
eis aut augmentum eorum
sive dividens eos aut
Pharathi. divisio eorum
hiatus vel hiavit
seu hiantem me aut
hiatus mea.
Pharathon hiatus

iniquus aut aviolaris (?)
Pharnath divisio mea
vel vitulus saginatus.
Phares dividens vel di-
visus sive dissipans vel in-
Pharisei divi. Cisolents
sive dividentes seu in-
olenti aut dissipantes.
Pharnath discedens a
me vel vitulus saginatus.
Pharos violentia vel dis-
sipatio.
Pharsandatha onager
habundans donis vel fe-
ritas egregia sufficiens.
Pharsath onager contritus vel
ferocitas prevaricationis.
Pharsathei onagri contriti
vel feri prevaricatores
Pharsim sinonians vel
sinonimato.
Pharuda ferocitas uxor-
is vel cessio indicantis
Pharue ferocitas vel cessi-
Pharurim ferocitas. Co
vel cessi.
Phassace transcendens
vel transcensio vel tran-
situs sive transgrediens
pro isto phase nunc invenim
legens aut transgressio.
Phase transcensio vel
transitus sive transgre-
diens pro isto phase vel
pascha legunt
Phasea transiens eum vel
transcensio eius.
Phasee transgrediens
eum vel transgressio eius.
Phasech transgressor
vel transgressus sive
transgrediens angu-
stias aut transgressio an
Phaselida. Cgurum
transgressio vitae vel
transiens edificatos
Phaseron transiens mon-
tes mereris vel transce-
sio tragedie vinque.
Phaspha aperiens sibi
eum vel donatio assumptio
Phasga dolatus. Cuius
vel excisus sive abscisio
aut os delicti.
Phasse transiens mon-
tem vel transcensio tra-
gedie. (vel transcensio vel
Phassa transitus venies.

vel transcensio ve
Phassur. Cuentis
pavor undique vel apri-
ens acerbitatem.
Phath cisma vel pla-
ga velut cum dominus sep-
tentrionalis plaga
vel meridiana regio.
Phathaia cisma domini
vel plaga sive aperiens
dominus aut operatio domini.
Phathiel evadens a deo
vel latitudo dei sive
aperiens deus aut opera
Phathmoab. Itus dei
aperiens ex patre genitos
vel apertio de patre genitor
Phatuel evadens a deo
vel latitudo dei sive a-
periens deo aut apertio dei.
Phatures decepta calca-
tus vel calcans deceptor
sive buccellam confir-
mans aut buccella
confirmata.
Phau vel subito vel
eructans vel eructatio
Phedisur. F. seq-
na vel os abe-
de sive error
aut disciplina.
Pheben ore edificans
vel discipline filia.
Phedahel redemptus
deo vel redemptio dei
Phegor hiatus vel o-
ris pellis sive os pelli-
ceum aut oris hiatus.
Pheldas excludens fre-
num vel exclusio retinaculi
Phelech ruina. Casu
vel directo.
Phelelias salvat domino
vel vivificatio dei.
Pheleth excludens vel
mirabilis seu vivifi-
cans aut salvatio.
Phelethe excludens eum
vel mirabiles ei.
Phelethi salvans me
vel mirabilis mei.
Phelethia salvat dominus
vel vivificatio domini seu
excludens dominum aut
mirabilis.
Phelethite excluden-
tes vel salvati seu mi-
rabiles aut vivificati.

322

seu excludentes aut iu
uificantes. | uiuificatus
Fesex excludens uel sal
uatus seu iniurabilis aut
uiuificatus.
Felicem ruinam statu
re uel timorem eius. non e
latinum sed hebreum.
Felmonialmoni. iste
uel iste latus siue nescio
quis aut nescio qualis.
Fellon cadens mere
uel casus inquirens.
Fellonites cadens mur
murans uel casus murmuris.
Felonem faciem dei
uel faciem meam.
Feleth euadens uel li
beratus seu saluari
meo aut saluationi
Felethias | meos
euadens a domino uel libera
tus domini. seu saluat me
dominus aut salus mea dominus.
Feglon diuiter uel
diuisio seu dissoluens
aut dissectio. | gens
Fenath nue uel inu
Fennagor congregatio grata
tio uel confusio gratiationis
siue per errorem fornicatio uel
disciplina inuenientium.
Fenenna conuersa uel confusio
Fenuel uultus uel albugo
Fenidu disci | trunt
plina ascendentium
uel disciplina ascensi
onis eorum. | explicatio ludic
Feor os uacuus uel dei
Ferezeus separatio uel dis
seminatio seu separans
aut disseminatus.
Ferezei separantes uel dis
seminanti seu separationes
aut disseminationes.
Ferox dissipans uel ui
olentus seu dissipatio
aut uiolentia.
Ferut uiolentie angu
stie seu dissipatio acer
Fese transiens | bitrans
uel transcendens siue os
aut orator floris
Fesse idem est.
Fesga dolatio uel fis
sio siue ori transiens aut os eius
Fesse os uiuens | mitte
uel error frustre siue laqueus
fortis aut disciplina an
Fesbeor uiolator | gustie
uel os mansuetudinis uel h
latrum nominum uiolentis hebreu
ice figuratum est
Fessur os acerbum uel laqueus
angustie siue errans robu
stus aut disciplina direptionis.
Feth aperiens uel apertio.
Fetha aperi uel aperite siue
aperiens eum aut apertio eius.
Fedeste diuidens uel diuisio
aperiens siue os inclinans.
uel uibratus uitulus.
Fethea aperiens domini uel
apertio domini
Fethmoab aperiens ex pa
tre genitos uel apertio de pa
tre genitorum
Fethora os turturis uel
ore explorans seu buccel
la lumis aut oris explora
Fethros dissoluet | tio
contumeliam uel dissolutio inclu
Fethrosim dissol | re
uens inclusam eis uel dis
solutio inclusure eius eorum
Fethuel aperiens deo uel
latitudo eorum dei.
Fethusim aperiens eis uel
latitudo eorum
Fezael os meum dei uel os
meum deus siue os concinnans
deo aut os disciplinae dei
Fezielite ora mea dei uel
ora mea deus siue ora conci
nantia deo aut ora disci
plinarum. | F ante I.

Fiahiroth ore no
bilium uel ore nobi
litatis.
Fichol os uel os omnium.
Fieunon ore uidi uel
ora eorum siue considero aut
os agillatum.
Figelus ceruus uel ceruorum
Filadelphia saluans he
reditatem domino uel saluans ade
sionem domini
Filarces declinans principem
uel declinatio principis
Figelus os principis uel os
Filemonem | supple
mine donat uel mira do
natio siue os paruus eorum aut
paruus oris eorum
Faletus declinans uel
declinatio siue os meum aut
caro mea. | os manuum
Filippus os lampadis uel
Filippis os manuum uel
os lampadarum
Filippenses ora manu
um uel ora lampadarum
Filistea cecidit uel cadi
potio seu ruina duplex
aut ruina potui.
Filistiim cadentes uel
cadentes potione seu ruina
duplex aut ruina potionis.
Filogolus ore sepulcrum
uel os meum ei mortuum.
Filethor cadens uirga
uel casus lectuli
Finees ore parcit uel ore re
cens siue os requiescunt aut
ore reperto | oris augustum
Finees os muti uel os
silens siue os augustans aut
Finon os meum muti
e uel os meum nepotum
ab ore non abolle.
Fisidia os sonans uel
oris sonitus seu cognos
cens dominum aut cognitio
Fison caritas | domini
os pupille siue os muta
ti aut oris mutatio.
Fithon subito uel subi
taneus siue os abyssi aut
os profundi.
Fithonia subito uel
subitanea siue os abys
si aut oris profunditas
Fithonissa subito uel
potiua
Frigia scindens pec
tora uel scissio pectorum
Frigius idem est
Frigenses scindentes
pectora uel scissiones
F ante O. | pectorum

Focereth eiuden
tes cadentes
uel apparuisse et
tunicatione.
Focerethi euidentes
cadentes me uel appa
ruisse explanatione mei
Fodasur uallatio uel
fortis redemptio
Focaderi ore edificationis
uel discipline filius
Fogorrhosam uel hira
tus siue os pellium aut os
pellicem.
Foha hic ad albuum loci
uel rubrum siue rubus aut
Fori euidens | stipendio
uel operarii | aut feruentis
Fozatha fere ipsi aut pro
Fecchonum diuisio per
secte gratie ipsius uel diuisio per
secta ipsius gloria.
Fortunatus diuidens
parte uel diuisio portionis.
Foseth dolatio uite uel
abscisio paucorum.
Fosga dolatio uel abscisi
o siue os mutum uel os
Fothiel | contractum
hic declinans domini uel
hic declinatio dei. hec ad
albuum non pertinent. | F
F ante V.

Futha
labia eius uel in
duite eos uel in
duit eos eorum aut declina
Fulladeus | tes ora eorum
uel adiectio siue cadens aut
Fuui os | ruina
meum uel os in ab ore non
ab osse. | os meum dei.
Fumiel os meum deo uel
Fur sors uel urna.
Fura frugifer uel la
guncula siue sors ea aut ur
Furim | na eius
sortium uel urna eorum siue sors
eorum aut urna eorum
Futh labia uel induite
siue indumenti aut declina
Futhiel | tio oris
declinans dominum uel decli
natio oris dei.
Futifar oris inclinatio
uel os inclinans ad disse
cationem. | Incipit G. G ante A.

Gaa uallis
estus uel
uallis estuum
Gaad abi
ciens furturem uel re
uelatam testificatio.
Gaal abiectio uel reuelatio.
Gaala abiciens eum
uel reuelatio eius.
Gaam abiciens ipsum
uel reuelatio ipsius siue
uallis estus eorum aut
uallis estuans eis.
Gaas commotus uel commo
Gaalat commota | tio
tempestas uel gemitio

Gabaa ualle uel excelsum
Gabaa uallis eius uel excelsum
Galaad uallis filii eius
excelsum uel collis praecelsus seu
uallis testificans aut pro
cliuum seruiens
Gabaad uallis patris uel ex
cliuum patris | cliuum meum
Gabai uallis mea uel pro
Gabdo uallis alta uel pro
cliuum sublime
Gabaon uallis mestitie
uel excelsum iniquitatis
Gabaonite ualles mesti
tie uel excelsum et iniquitatem
Gabaroth sepes uel colonie
siue in sepibus aut uato
Gabaatha collis | Gloriosus
altus uel excelsum sublime
Gabaathite colles | Gloriae
alti uel excelsa sublimia
Gabathon collis mestitie
uel sublimitas eorum
Gabee collis sublimis uel
colle sublimium
Gabel uallis deo festinans
uel collis diuitiarum constitutio
Gabis altitudo confusionis
uel alta confusio
Gabli terra allophilorum
uel terra inimicorum
Gabriel uirtus mea deus uel
fortitudo dei siue confortata
uit me deus aut confortatio
Gabuam | Gloria mea deus
sublimitas uel altitudo
Gad accinctus latro uel
accinctus latrunculus
Gad temptatio uel in eunte
ti seu felicior aut in fortuna
Gadite succincti | tuna
latrones uel accincti
Gadite temptati seu fe
lices aut in euentibus
Gadda temptatio uel accincti
Gaddam temptatio | ecto
ipsius uel accinctio ipsius
Gaddel hedus dei uel temp
tatus deus
Gader murus uel sepes | eius
Gadera murus eius uel sepes
Gaderite muri uel macie
Gaderoth sepes eorum uel
Gadgad confusio | Gratia
uel accinctio siue nuncius aut
expeditus | qui temptat
Gaddi hedus meus uel ac
cinctio mea siue accinctus me/
aut temptatio mea
Gaddie hedi mei uel ac
cinctiones mee siue accincti
mei aut temptationes
Gadihel temp | Gratia me
tauit me deus uel accinctio
Gadischite | mea deo
temptati deo uel accincti
Gaddis accinctus | dei
uir uel temptationem assumens
Gador accinctio uel tempta
tio uacuitatis
Gaher uorago consurgens
uel deuoratio resurrectionis
Gai uallis uel praecipitium siue
Gail exultans | deuorans
uel exultatio
Gahil uel collis seu uallis
uel collis seu deuorans
Gahiloth ualles uel
colles seu uoragines
aut deuorationes
Gaius mobilis uel com
motus seu uallensis
aut desiderabilis | commotio
Gal aceruus uel inuolu
Galaad tumulus uel aceruus
testis uel testimonium siue trans
migrantes tertio aut
transmigratio testium
Galadite tumuli tes
tium uel aceruus testium
seu testiera transmigran
tes aut testium transmi
Galadad | grauitas
uel hominis uel uetustas
Galadithin | ta
uetustates uel acuos pos
Galadithi | teste
uetuste aquae uel proceda
Galal uoluta | quam
bris uel uolutatio
Galali uolutabra uel
uolutationes seu uolu
tabrum meum aut uolu
Galalai | tatio mea
uolutabris uel laris uel
uolutatio deuorationis
Galatham aurum aquae
possessa uel aquae possessio
Galathia magnifica
uel translata seu trans
migratio uel transmigratio
Galathe mag | tatio
nifica uel translata
siue transmeuntes aut
Galathen | transmigran
tes idem est
Galgal rota uel reuelatio
Galgala collis praeputiorum
uel collis circumcisionis
Galgalla rota eius uel re
uelatio seu uolutabrum
aut inuolutio
Galgalis rota uiri uel
reuelatio assumptionis
Galgalis uolutabris uel
reuelationibus seu rotis aut
inuolutionibus
Galilea rota uel uolu
bilis seu transiens aut
transmigratio mea
Galilei uolubiles uel rota
ti seu transmeuntes aut
transmigrationem facientes
Galim aceruus lapidum uel
terra palustria
Galiloth reuelationes uel
transmutationes seu reue
latio partis aut transmigra
tio prudentium
Gallia transferens uel
translata seu transferens
translatio transmeuntium
Gallim inundatio uel re
uelatio seu transferentes
eos aut transmigratio eorum
Gallion transferens in
iquitatem uel translatio
Gamalias | iniustus
retributio domini uel retribu
Gamaliel | et in deus
uel fortiter
Gamarial retributio domini
uel retribuet ei dominus
Gar ortus uel elatio
Garer ortus meus uel elatio mea
Gangel ortus confluens
uel elatio irrigata
Garmin ortus uel elationes
Gaon uallis est uel uallis
commota seu uallis estuans
aut uallis commotio | cuius
Gara ruminans uel proles
Garab scabies uel scabiosus
siue incolatus multus aut in
colatus mitior
Gareb idem est
Gareth alieni descendens
uel aliena descensio
Garizim accola uel adue
na eius siue diuidentes eos
aut partitio eorum
Garim diuisio uel abscisio
Garin alieni diuertens
uel incolatus homini multus
Gapha uallis eruditi
ans uel commotio subita
Garham tangens ri
sum uel tangentis risus
siue tactus ridentis aut
risus tangentium
Gather torcular uidens
tempus uel accola explorans
Gatheron | propone
torcular uidens dolorem
Gatherothite torcular
uidentes tempus uel accole
explorantes proteruitatem
Gauson uolutabrum
uel uolutatio siue inuol
uens eum aut inuolutio
Gatha robusta uel | eius
uel fortitudo eius sciendum
tamen quod nomen apud hebreos
G litteram in principio non
habet sed incipit a uocali
aim et aza non gaza sub
stracta G littera
Gazabar robustus filius
uel fortitudo filius mix
tum est ex hebreo et syro
Gazan uix uel amygda
la seu robustus domino aut
fortitudo gratie
Gazaza diuidens eum uel
partio eius
Gazaris diuidens uirum
uel partio assumptionis
Gazee archa dei uel forti
Gazei uel | tudo dei
busta domini uel fortes eius
Gazenses idem est | fortitu
Gazem roborans eos uel
Gazer | fortitudo eorum
robuste consurgens uel
fortis uigilans
Gazera robuste consur
gens ei uel fortis uigi
Gazer pars | tia eius
uel diuisus siue pars
sio aut ordinatio
Gazera diuidens eum
uel partitio eius siue ordi
nans eum aut ordinatio
Gasee tonsor | eius
uel tonsio ipse est nabal
carmelus cuius uxorem
accepit dauid G sequitur
Gebal uallis e
uel praeceptum
Gebal praecep
tum uel deficiens uel ual
lis uetus aut uorago

exterminans | siue filios.
Gedar. fodiens uel ex
Geldeheth. uallis forti
tudinis uel collis testium
Gebethon uallis mesti
tie uel collis mentium
Gebin. fossa uel effusio
Gebim. fosse uel effusiones
Geboth. lucta uel harena
siue pilulus aut tumulus
Gedel. accinctus deo uel ma
teria dei | accinctio dei.
Geddel temptatio uel ac
Gedelias. magnificus
domini uel magnificatus domino
Gedeon circuiens in u
tero uel experimentum iniqui
tatis. siue temptatio hu
militatis. siue aut temp
tatio iniquitatis eorum
Gedera. sepes uel maceria
Geddi. temptatio uel ac
cinctio | uel festinans haedus
Geduihel. accinctio dei
Geddo. accinctio uel tempta
Geddor. accedens | accinctio
uel applicatus. siue sepium
Gedor | aut maceriarum
accessus meus uel ap
plicatio mea. siue sepes
mea. aut maceria mea
Gedudi. latrunculus uel
expeditus. siue accinctio
aut latroni tumens.
Gedur sepes ignea uel
maceria incendens.
Gehenna. uallis hermon
uel uallis gratuita. seu
de ualle sint. aut uallis est
Gelloe. uolu | tatio
tatio uel decursus. siue
acervus pluens aut ace
rvus pluviarum | gratia.
Gelon. migrans uel mi
Gelonites. transmigrans
uel transmigratus.
Gemasceis. uallis salsa.
uel uallis salis. seu mare
aut amaritudo
Gemalite. ualles sal
sae uel ualles salis. seu ma
ria. aut amaritudines
Gemela. uallis salsa. uel
uallis salis | maris salsi domini.
Genniel. mare dei uel ca
Gennasar. ortus principum
uel natiuitatis mutata. siue
mutata natiuitas.

Geneboth. ortus filii. uel prin
cipium filiorum |
Genasar. ortus uel princip
ium. siue mutata natiuitas
aut mutatum natiuitatis
Genesareth idem est
Genuans. ortus gentium.
uel principium monumentis
Genthon. ortus eorum. uel
principium humilitatis.
Geon. pectus uel prerupti.
Gera. incola uel peregrinus
siue e ruminans. aut inco
Gerra. incolatus | colat
uel peregrinatio
Geraara. incolatus uisio
uel ruminatio eorum. | ter
Gerans aduenae propinqui
Geraser. suburbanum. uel
colonum ibidem. siue incole
mei. aut peregrinationes mee
Gerem. incole. uel peregrini
uel contempta eorum
Gergeseus. propinquus adue
na. uel colonum eiciens. uel
colonum applicans. aut colone
Gerian. tu | applicatio
tinnans domino est. uel peregrini
Gerihel. timor | domino e
nans deo. uel peregrini dei
Gerimoth timens mortem
uel metuens altitudinem
Germani | incoles
ruminans quod consilium. uel
peregrini complens unum.
Geron accola inutilis uel
ruminans iniquitatem.
Gersam. aduena. uel alienus
siue perfugus. aut eorum electio
Gersamite. idem est
Gersia aduena domini. uel a
lienus domino | electio eorum
Gerson aduena ibi. uel
Gersom. aduena mea ibi.
uel electio mea.
Gersonni. idem est.
Gersonite. aduene ibi. uel
Gerusa | electio eorum
peregrinatio. uel incolatus.
siue ruminans. aut tu
Gersia. inco | minatio
lapsus. uel ruminatio
Gerethi incole. uel cum
Gelboaam. | manantes
defluens. uel sedens in se
siue ipsum despiciens. aut
ipse sedens in se.
Gensen terra completa. uel

pressus meus. siue appropinquans
plantatori eorum
Gesemani. uallis pinguedinis
uel uallis pinguedinum.
Gesdor. applicans lumen
me. uel applicans dirigentem
Gessim. idem. | tenuis me
Gessur. applicans lumen
uel applicans dirigentem.
Gessuri. iuxta lumen. uel
macula luminis.
Gessurim. iuxta lumen meum
uel applicans e lumine meo
Geth torcular. uel compressus
siue compressus aut compressio.
Gethe idem est.
Gethaam refluens ge
nus. uel despiciens ipsos.
Gethasthar. scutum huius
uel fossum. siue torcular est
aut effossio eius.
Gethai. compressus signi
uel torcularis consummatio
Gethaim. torcular ipsorum.
uel compressus ipsorum. siue appli
cuerunt eos. uel applicatio eorum
Getdelthi. torcular egeni
uel compressio paupertatis.
Gethether. torcular se
patis uel compressio diuisa
Gethei compri | tudes
mentes. uel torcularia
Gethma. torcular fratri
gens. uel compressio congrega
Gether. macra | contemp
tibile. uel sepes. siue in uaso
aut cum dolore.
Gethar murus est uel
accidans ea.
Gethremon. torcular
excelsum. uel compressio sub
Gethremmon | limitans
comprimens sublimes. uel
torcular mali punici
Gethsemani. uallis pin
guis. uel pinguedinum.
siue comprimens nocti hin
le. aut torcular fomoris
Gerson | auditus
compressus pugillam. uel
torcular coccineum.
Gezabel. fluxus uanus
uel fluens sanguine. seu
Gezabel | cohitans
est ter. uel est fluxus
Gezeru | sanguinis
inistans intimus palpa
tionum.

Gethphe. robustus laquus
uel fortitudo disciplinae
Gezon fluxus doluis uel
cohitatio mutilis.
Gezonites fluens mense
uel cohitatio mutatus.
Gideroth G. sequitur. I.
sepes uel maceria.
Gederothaim
sepes duorum. uel maceries bine.
Giezi. uallis uisio. uel p
rupta uidens. | redempti
Gigaal. redemptio. uel ge
Gilam. migra. uel migrans
Gilonites. transmigrans
uel transmigratus.
Ginnel. plenitudo. uel
retributio | caput
Gineth. ortus uite. uel pa
Gio luctatio. uel luctare
Gion luctatio. uel harena
Gir. diuisio. uel passio
Gilla. sacrificans. uel ca
stificium | conuentio
Gindum. inflatio. uel
Goatha gens G.
peccatrix sequitur O.
uel oculus. O.
prior.
Gob lacus. uel locusta.
Godolias magnificans
dominum. uel magnificus deus
Godoliathi. magnificen
tia pro tui mei. uel magnific
Gog. dog | in tecto meo
ma. uel tectum | redemptio di
Gohel propinquus deo. uel
Gohim. gentes. uel ipsi.
Golam. transmigrans
eius. uel uolutatio eorum
Golgotha. locus calui
uel locus caluarie. syrum
est non hebreum
Golias transmigrans
uel transmigratio. siue
reuelans eos aut robu
stus eorum
Golad id est | uata
Goli aceruum. uel teca pal
Gom. fouea. uel despices.
siue laqueus. aut decepla.
Gomer. assumptio. uel perfectio
siue consummatus aut consu
Gomor. perfectio | minatio
uel consolatio. uel perfectus
uenditio. mensura est an
tiquorum que mensura decima
pars ephi

Gomorra· cecitas· vel sedi
tio· siue timens populum· aut
timor populorum· et sciendum quod
hoc nomen in hebraico non habet
·G· literam· sed scribitur per uo
calem· ayin· et dicitur ag
Gonath· ortus | incola
tus· vel arrogantia temporalis
Gontabar· furtum filie· vel
furantes filia· | gemitus meus
Gomoni· meus· vel atrio
Gorgias· diuidens ciuitatem
vel presidio·
Gortinam· preudens· vel
diuidens castra eorum
Gosem· applicans eos
vel appropinquans plantatio
Gosen· applicans | incolatus
vel applicatio· sive appropin
quans plantatorum·
Gosiam· applicata· vel
iuxta eam· siue applicans
Geson ap | aut applicatio
appropinquans palpator· vel
appropinquans plantator·
Gethomel· torcular ge
dens deo· vel oppressio ap
Gother | plicans signo·
rum vel aurum vel auiditas· aut
fortitudo eorum
Gozham· nux· vel amig
dalum· vel nux eorum ascen
sio· G· secundum ·v·
Guhel· appropinquans
deo· vel redemptio
Gohelme | dei
redemptio dei· vel propinquus
Gulias· propinquus | deo
domino· vel redemptio dei
Guni· ortus meus· vel ar
rogantia mea·
Guniteorum mei· vel ar
rogantie mee·
Gurbaal· diuidens· vel
percussio uetustatis· Incipit
Haben· h· h· secundum
in filio· vel a·
in principio·
Haber prin
ceps· vel principium· siue
commissio aut certamen
Haberite | iuuit
principes· vel principatio
nes· seu commisit aut
certamen iniecit
Habi· pater meus· vel fra
ter meus iste· | frater meus domini·
Habihel pater meus deus· vel·

Hachalyn· neccessitas
Hacha | vel incen
sum· turba· vel turba
Hachim preterit | rio
eos· vel retentio eorum
Hachor· excelsum· vel sub
Hadada | limitas
testis vel usque ad testium
Hadrahim· uidentes
pessimos· vel mundatio
Hadrel· | pessimorum
greges dei· vel aggregati
Hadin· testis | deo
testimonium· vel uidens testimonium
Hafer· terra· | citatio
vel puluis· siue humi
Haphara | aut fodiens
taurus· siue puluis est
aut fodiens eum
Hapharim· mare est
fodiens· vel maris est
fossio· | ditatio
Haga· loquens· vel medi
tans siue locutio aut me
Hagelath· amicitia· vel
annuntiatio· siue accinctus
aut latrunculi
Hagha· aduena meus
vel incola dei·
Halhilon· uita uallium
contemnentium· vel quo uiuendo
Halhul iste | tetre
dolens vel uitam presens·
Hali uita uallium· vel
Halitha | quo uite
uita uallium est· vel quo ui
Halitha· id est | te eius
Halilo· ubi erant ur
si· vel ubi ursi sunt
Halthan· uita ual
lium mirandarum· vel quo
uite mirabilis
Halyon· fons· vel celer
Halypo· uita uallium
est· vel quo uite eius
Halaa· seruitus est· vel
consternans eum·
Halae· peccato· vel prepetua
siue lubricum aut impie
Halasa· tri | dutio
plex· vel conseruata· siue
conseruans aut conseruatio
Halda· despectus domini
vel despectus domini
Halus· seruitus· vel con
seruatio
Hamal· indignans·
vel furans· siue furor

aut indignatio·
Hamel· populus meus deus· vel
populi meus dei | illuminans·
Hamori· populus suus aut populus
Hanani· celestis vox· vel
celestis uocis· siue populus dolens
aut populus parturiens·
Hanamitre· celestium uoces
vel celestes uoces contentio
siue per dolentes· aut per partu
Hanam· addens | rientes
populo· vel presso populo | ponens
Hanan· reddens domini· vel
Hanath· reddens· vel respondens
siue reddidit aut respondit·
Hanegaba· sollicitans· vel
humilians· siue sollicita
uit· aut humiliauit | ab
Hanihel· pauper dei· vel pre
Hanon· respondens meror· vel
reddens iniquitatem· seu
reddens dolorem· aut responsio
Hahobi· spine | inutilis
vel compunctiones | punctio
Hahobita· spina· vel com
Hapheron· puluis meroris
vel terra inutilis
Harada· miraculum· vel ad
miratio | filiatio mea
Haren· filii mei· vel filiat
Hares testatio mea· vel ter
titudini· | tatus
Harim exaltatio· vel exal
Hasarmoth· atrium mor
tis· vel atrium angustie·
Haseroth atria· vel uesti
bula· seu uille aut bitu
Hason festinatio | dies
uel festinantes·
Hadthad uacuus· vel dissipa
tio· seu testium aut dissipator
Hatharoth· circuli· uel
Hathonitel | corone
respondens deo· vel respondit ei deus
Hania· ipsa iniquitas· vel
susceptio iniquorum
Hanan· fons· vel meror· si
ue subuertens eos· aut cb
Hanil· stul | tusio eorum
titia· vel insipientia· siue stul
tus aut insipiens·
Hanoth sedes· vel commo
ratio· siue uinculum· aut cu
Hauran· | nabula
claudus· vel nascens· seu
claudicans· aut claudica
Hazath· medians | tio
vel meditantium

Haria· uidens siue pru
Hazazath commen | sio
cia· vel apprehensio· siue
continens aut apprehen
Hazbi· mendacium | deus
vel iniquitas·
Hazel· pergens· vel abiectio
susceptio aut pertiens·
Hazuba· deserta· vel re
licta· siue desertio aut re
H· secundum E· · · | lictio
He esse· vel uiuens
He· ipsa· vel ista
siue suscipiens
aut susceptio
Heber· uictor· vel tran
siens· siue transitus aut
Hebre | transitus
uincens· vel transitor
siue transiens aut tra
Hebron pauperis | siue
aut pauper sensus·
Heler· uictor meus vel
transitio sempiterna·
Hebronite· coniugati·
vel incantatores· siue
incantatores aut uisio
nes sempiterne
Hecethan· ipse uirtute ex
cedens· vel iste suscipi
ens humilitatem·
Hedai· ornatus meus vel
uoluptuosus meus
Heddo pauidus seruus
vel testificator uite·
Hefer fouea· vel pecipi
Hehire qui est | cum
vel qui exultat·
Hela uallis queruus
vel maledictio
Helai· uallis· querulus mee
vel maledicta in·
Helam abiectio· vel ex
terminare | preterium
Helam oppositio· vel co
poris· vel reclare aut sem
Helon deo gratias· vel deo
donatus· seu uallis quercuum
Helead | aut robustus
dei filius· vel deus excel
Helchai· portio | sus·
vel pretiosa· | di fossio·
Helchana dei zelus· vel
Helchia· pars domini· vel
uendicatus domino
Helcese aduocata· vel
Helcesius | aduocatio
aduocauit vel aduocatus·

Helchi partus mihi, vel vere
dicatio mea, vel dicatio domino
Helchias pars domini, vel vere
Helchian pars domini est, vel
vendicatio domino est
Heldaa acutum eius, vel
exacuens eum. ¶ Eveus
Heldad acutum, vel exa
Heldai acutum meum, vel
Helcana ¶ zelatio mea
aut dei mei donum vel dei mei
Heled accepto ¶ gra
tie, vel accipiens gratiam.
Helem postea, vel scala
seu vestibulum aut super
Helesa ¶ Eliminare
consternatio, vel constratus.
Helles exiens, vel exitio
Helesnoth grece exo
dus latine autem exitus
Helech accipiens vitam
vel susceptio pavoris.
Helphaal deo exclusus
vel dei miraculum.
Heli fortis, vel ascendens.
Hely deus meus vel dei
Helias deus dominus ¶ Ezechias
meus, vel dei donatio, sive
attendens dominus, aut vo
luntas dominator
Heliab deus meus pater, vel
dei mei paternitas
Heliasaph dei mei collec
tio, vel dei mei congregatio
Heliasaph dei mei fa
cies, vel dei mei conversio.
Heliatha deo meo per
catus, vel dei mei separatio
Heliazer dei mei videns
vel dei mei visio, seu au
xilium dei mei, aut fortitudo
Helichel ¶ Certitudo dei mihi
deo meo potestas, vel dei
mei pericula, vel dei mei ditatio
Heliel deus meus deus, vel
Heliphal deus meus cadens
Heliphales deus meus
dividens, vel dei mei di
Heliphalu ¶ visio
dei mei mirabilis, vel
dei mei miraculum
Heliphalech dei mei
ruina, vel dei mei deiectio
Heliam idem.
Helyhel deus meus dei
vel dei mei deus.
Helim deficiens, vel
fortis eorum, sive arietes, vel

robusti
Helimardus dei mei comes, vel
dei mei mensura sufficiens.
Helienoenus deo meo gravans
vel dei mei gravatio
Helioenai dei mei fons
meus, vel dei mei oculus meus
Heliopos dei cultum, vel eorum
Heliozeb dei ¶ Civitas
mei cervus, vel dei mei soli
tudo, vel dei mei arbor, vel
dei mei temptatio
Helisaad missionem, vel deus
meus salvator
Helizaba dei mei salus, vel
dei mei defensio, sive dei mei
iuramentum, aut dei mei ha
bundantia, vel dei mei salutare
Heliseus deus meus salvator, vel
Helisi dei mei salus, vel dei
mei protectio ¶ meus ipse
Helisu deus meus, vel deus dominator
sive deus meus iste, aut deus
Helisei dei mei auxilium, vel
dei mei fortitudo.
Helmodam deo nascens, vel
dei nativitas ¶ Ezechias
Helnahem deo fidelis, vel dei
Helnathan deus dans, vel dei
Hebree dei, vel dicitur donatio
Helom commotio, vel exercitatio
Helonite ¶ fortitudine
exercitum fortitudinis, vel
exercitati fortitudinibus
Helsaphan deo vincens, vel
dei victoria, sive deum contem
plans aut speculator dei.
Helthethe comprehensus, vel placatio
Helthechen idem est
Heltholath acutum acume
num, vel acumen doloris.
Hemam perturbans, vel contur
batio, sive suscipiens, aut
Hemeth ¶ formido eorum
vallis, vel abyssus, sive profundi
tas, aut profunditas ¶ Eclesia
Hen ecce fontem, vel ecce
Hennach gigas, vel for
tis, sive humilis consurgens
aut humilis consurrectio.
Henachim gigantes, vel
robusti, sive potentes aut
Henay cursus ¶ Eccles
mercedis, vel fontis tristitie
Hennon vallis tristitie, vel
vallis mestitie
Her vigilans, aut pellicea
sive consurgens aut consurrectio

Heram vacue fuit, vel va
cue faciens, seu vacue
fecit, aut vacuefactio.
Heranite vacuefecit, vel
vacuefacientes, seu va
cuefecit, aut vacuefactiones
Herasius vigilans, vel
effusus, seu frater meus vi
dens, aut fratris mei visio.
Herchuza consurgens
vindicatio ¶ Actibus.
Herchurei consurgens
vindicatio, vel vigilantes
Hered vigil vita, vel con
surgens pavore
Herednie vigilantes vi
te, vel consurgentes pavo
Heram vigi ¶ Tribus
lans eis, vel consurgens
Resurrectio eorum
Heri vigilans mihi, vel re
Herias vi ¶ surrectio mea
gilans domino, vel resurrectio
Herme effusi ¶ domino
vel vigiles, seu pellicei
aut consurgentes
Herithophseth vacuefa
ciens conspectum, vel vacu
efactio conspectus pregenitus.
Hermagedon consurgens
temptatio, vel vigiliam
Herman ¶ Christianus
anathema mereris eorum, vel
anathematizatio eorum tristitie
Hermes anathema meroris
vel anathema tristitie.
Hermogenes mons
structurus, vel nonnulli eos
in valle tristitie
Hermon anathema me
roris, vel anathema tristitie
Hermonim anathema
meroris eorum, vel ana
thema tristitie eorum.
Herodes pellibus gloriantes
vel pelliceus gloriosus.
Herodiani pellibus glo
riantes, vel pellicei glo
Herodias pel ¶ Christi
libus glorians, vel pellicea
Herodion ¶ gloria
formido, vel pavor.
Hesdrelon mea dei
vel auxilium meum deus
Hesli vicini ¶ meus
meus, vel vicinitas mea
Hesrom atrium, vel am
plitudo.

Hest abscondita, vel ab
scondens, sive elevata in
propositis aut separata in corpore
Heth vita, vel pavor.
Hethan consummatio, vel consu
mans eos, aut suscipiens navigatio
Hetheus vivax, vel pavi
dus, sive formidans aut stu
Hethnas pavor ¶ Eccle
colubri, vel vita spirans.
Hethe vita mea, vel pavor
meus. H. sequitur I.

Hia sublimis, vel
exaltatus.
Hiarite sub
limes, vel exaltati.
Hiehithiel ipse est dup
plex deo, vel ipse est separans
Hieson ipse est ¶ Eudomi
preens, vel ipse est faciens
sive ipse commovens forma
aut ipse est exaltatus fortitu
Hiemila prevens ¶ Eorumque
maledictio, vel commovens
accipientem.
Hierthon ipsa possessio, vel
vigilantia negotii.
Hiersana ipsa faciens co
na, vel ipse prevenit confusio
Hieu ipse est, vel est.
Hieu prevens, vel faciens sive
commotus aut commodatio
Hieus commotus, vel commo
tio, seu ipse est prevens, aut
ipse est faciens.
Hiezer ipse est fortis, vel
ipse est auxiliator, sive ipse
est auxiliator, sive ipse est
separatus aut ipse est sistens
Hiezerite ipsi sunt ¶ Eccle
fortes, vel ipsi sunt auxili
atores, sive ipsi sunt separati
aut ipsi sunt sanctificati.
Higall aduatio exalta
ta, vel exaltationis inuo
lutio ¶ memoria dei.
Hiel faciens deo, vel con
Hila exaltatus, vel exal
Hilai exaltatus ¶ Eccle
tio, vel exaltatio mea.
Himeneus ipse vivens
festinantes, vel suscepi
ens adimpletionem consilii.
Hin mensura, vel mensura
tio loquitur mariae, sive
fuit, aut erit ¶ Eccle ei.
Hir vigilans, vel vigilan

Hura filius uisio· uel uigilans·
Hiram uigilans ipse· uel uigilie ipse· siue uiuit excelsus aut ipse est uiuens excelse. Explanatio.
Hurai frenum meum uidit uel frenum mei uisio· seu uigilanter sustollens aut uigilans.
Hurcham consurgens possessio.
Husbaal· ipse uir uetustus uel ipse uir deuorator.
Husamuel· ipse nominatus dei· uel ipse postulans a deo. Conductio.
Husimuth· ipse mortem adducens· uel ipse mortis ad...
Hespania· accinctio· uel expeditio· Expediti.
Hispanienses· accincti uel...
Hitai· commouens bina· uel perdens duobus
Hiezallud· ipse fluens terris uel ipsa terris fluctio·
Hyziel· ipse fortis deus· uel ipsa fortitudo dei· H. sequitur
Holda meditator· O.
uel meditatio sui dilectus uel amplexatio·
Hobaa· destruens· uel discernens seu discretio aut diuiticulum·
Holdai· destruens me· uel discernens me siue diuiticulum meum· aut discretio mea.
Holofernes· infirmitas discessionis· uel infirmitas uituli saginati
Homam· perditum amaricans· uel perditio amaricatio·
Hotier· conspans uel ma...
Hoter labor uel Corruptus dolor siue laborans·
Horeb rusca· uel massa· siue temptatio aut temptans
Horeb ardor· uel siccitas·
Horei liberi· Siccorum uel iracundie· siue de foraminibus aut farinarii
Horem· dolor· uel ira seu
Hori farina· Excelso uel farinarius siue post ille aut foramen meum
Horim fortes· uel excelsi siue gigantes aut robusti
Hosedi maledictio sufficiens uel maledicta sufficientes
Hocethostada· ueste indigens uestio· uel uitam positum uestificationem·

Hosa spes uel saluatio
Hurchath· H. sequitur
Hurscolpens· V.
uel sculpsit eum sculptor· aut sculptura·
Hophim penetralia uel
Homa festinans· Clauii
liber· uel manipulus eius·
Hori longitudo mea uel illuminator meus·
Hus festinans uel consiliator
Husan· festinans ipse uel consiliator ipse
Husathi· festinante me· uel festinatio mea·
Husi festinans me· uel consiliator meus· I. et J. sequitur A.
Iaa· dominus uel dominator
Iaalehel incipiens laudare dominum· uel expectatio laudis dei·
Iaalon· ilex· uel quercus·
Iaamena· extremus in uno (?) uel calor· uel extremitas aestus dolatio· Ascensi.
Iaan· ascensus· uel ascendit sui·
Iaare saltus uel silua·
Iaas fuit· uel dimidium siue dimidiantis aut dimidiator·
Iaasiel· dimidiauit deus uel dimidiatio dei
Iaath expectans ipse· uel expectatio ipsius· pater eius·
Iaatther· auxilium uel auxiliabitur
Iaazian· auxilium domini uel auxiliabitur dominus
Iaba· luctatio· uel intelligentia·
Iabes calor· uel dolens· seu siccitas aut siccata·
Iabin· sapiens· uel sapientia siue intellectus aut in
Iabis ciuitas Intelligentia doctrine· uel ciuitas ...
Iabob· pulsus uel lucta siue luctans uel luctatio
Iaboth· puluis uel lucta· siue luctans· uel
Iabnia luctatio sapiens domino· aut intelligentia domini
Iacabeth gladius· uel ubi est gloria· seu est gratuitus· aut est grauitudo·
Iachala fortis est· uel confortans eum

Iachalia fortis dominus uel fortitudo domini· Tribulatio
Iacham tribulatio uel
Iachan· tribulatio uel ...
Iachemen· tein Tribulatio panis firmitatem· uel separatio firmitatis·
Iachin separans· uel separatio siue separatus aut separatio Praeparans (?)
Iacim· firmus uel firm...
Iachin· idem·
Iachinite· firmitates·
Iacob· supplantator· uel supplantatio Continuatio
Iacobus· supplantans fer...
Iachan· separans· uel sepa...
Iachonia· propositio Certus uel praeparatio· uel ... seu paratus domino· aut praeparatio domini·
Iadahe· sciens· uel scientia· seu cognoscens· uel cognitio·
Iadai· sciens me· uel cognitio
Iadaia· sciens Cognitio mea· domini· uel cognitio domini
Iadasan· sciens egressum· uel cognoscens habitatem
Iadias cognitus Certa domino uel certa domini
Iadiel sciens dominum· uel cognitus deo
Iaddo sciens testimonium· uel expectatio seruitutis·
Iadon· sciens dolorem uel cognitio iniquitatis·
Iahe expectans loquelam uel expectatio discipline·
Iaphe eligens· uel electio siue ostendens· aut illuminatio·
Iapheth· latitudo· uel dilatatio
Iaphia ostendens Curatio uel ostensio· siue aperiens uel apertio Superstites·
Iaphie ostendens· uel aperiens· siue expectans os· aut
Iagzahal· propinquitas uel propinquus· Tunc
Iagur· aduena· uel colonus
Iahel· expectans dominum uel expectatio dei· aut incipiens aut carnale coniugium·
Iahel ascendens· uel ascensio· siue ascendit deus aut ascensio dei·
Iahelite expectantes dominum· uel expectatores dei· siue incipientes· aut carnalia coniugia·
Iahelite· ascendentes

uel ascensiones· siue ascendentes deo· uel ascensi
Iahela· Conuersi uiuens deo· uel expectatio dei· siue postulans dominum· aut postulatio dei·
Iahziel· uita dei· uel exordium dei· siue postulans aut requiescens·
Iair· uigilans· uel illuminans· siue illuminauit aut illuminatio·
Iairus illuminans· uel illuminatio· siue uigilie aut
Ialam Vigilans expectans hostiam· uel expectator perditionis·
Ialelel· expectans dominum uel expectatio dei·
Ialech expectans pauorem· uel expectatio
Ialon· expectans Curate pauorem· uel expectatio iniquitatis·
Iam· mare uel dies·
Iambri· mare lacescens· uel dies amari
Iamin dies Ceruus (?) pslalmi uisio· uel marina seu amaritudines aut amaricationes·
Iamin uirtus dextra siue asinus· siue asinei·
Iaminite dextre· uel
Iamina Virtutes mare· uel dextra· siue marinus· aut ubi est signum
Iamine idem·
Iamnes marinus· uel ubi est signum·
Iamnia· dextra domini uel ubi est signum·
Iamnite uirtutes deo uel iniquitatibus est signum·
Iamnor· amaricans lucrum· uel dextera uacua
Iamra mare Dies eorum pellucens· uel mare eorum in capite
Iamros mare pellucens· uel mare in capite
Iamsuph mare rubrum· uel dies russoris
Iamuel· dies eius deus uel dies eius dei·
Iamuelite dies eorum deus· uel dies eorum dei·
Ianai gubernator meus

vel gubernatio mea.
Iamin. sperator meus
vel speratio mea.
Iamoe expectans commo
tionem vel expectatio commotionis
Iano gu correptionis
gubernator vel gubernatio
Ianohe gubernator vel
gubernaculum
Iaon devitans incole
vel gubernator doloris.
Iamna regere vel regi
Iamim. certo
dormitans vel dormitatio
Iacob confitens vel glori
ficans. vel aut est fratrum
cui est fraternitas.
Iara deficiens vel defectio
Iarata timens dominum
vel timor domini seu defi
ciens domino aut deficiens
Iaramoth dominus
tutus mortem vel de
Iarelu defectio mortis
na vel defectio
Iarre idem est
Iared roborans vel ro
boratus. sive descendens
Iarihe anguitima
silva vel saltus.
Iasiden descensio
vel ruptio iudicii.
Iasphahel dimisit deus
vel dimissio domini.
Iasphel dimisit deus
vel dimissio dei.
Iasib visio vel diiu
dicans sive videns
aut diiudicatio
Iasim saltum vel sil
varum vel mons saltuum aut
mons silvarum
Ias dominus vel dominator
Iasa structura mandati
vel structus in mandato
sive structum mandatum aut
structus in mandato.
Iassa dimidium vel
dimidiatio sive structum
mandatum aut structus in
Iasaph mandato
habitator vel habitatio seu
sedens aut confidentia.
Iasahel dimidium dei
vel dimicavit deus
Iaseu commixtio vel
Iasi eque commixtio
itas vel desiderium.

Iasiel equalis deo vel residuum
Iaso structura mandati dona
tum vel structus in mandato
Iason desiderans vel ma
Iasu damni fecit
gaudens vel visio
Iasub revertens vel rever
sio sive revertans vel revo
Iasubite reversi revertens
revertentes vel reversi sive revo
cantes aut revocati.
Iatatha peccantes in
ea vel peccatum in eis.
Iatham domini perfectio vel
dominus consummatus aut dominus per
fectus aut domini consummatio.
Iathan domini humilis vel
domini visio seu expectans hu
militatem aut expecta
tio sponsus. curati
Iathanael expectans hu
militatem domini vel domini humilitas
Ianadiath columba desolu
ens. ipse vel columbaris desi
Ianathi colens pro
columba vel est .i. syrum
est non hebreum.
Iaur expectans incendium
vel expectatio lucis.
Iaus expectans consilium vel
expectatio festinantis.
Iazi adiuvit vel adiutori
um sive auxilians aut auxi
liator auxiliatio domini
Iazias audiens dominum vel
Iaziel audiens dominum vel
auscultatio dei.
Iabar mons fortis vel
vir suscitator
Iaboch recedit gloria vel
translata est gloria
Iathanian ne refecti
ti vel translata est requi
Iachinaan certo
divisum Iherusalem vel consolatio
Iachonias inhabitantes
ducum vel vocata sive ubi
est thalamus aut speratio con
Iachuchiel consolatio
spes dei vel sperans in deum
Idala dilectus
domini vel amabilis domino
Idaias idem.
Idida dilectus domini ipse
Ididim vel amabilis domino
ipse dominum. ipse est Salomon qui
dilectus domini dicitur ipse suam
misericordiam gratuitam que

eum diligere dignatus est cum
unicus mira dilectione indi
gnus existeret quam consulavit ma
gister est et que reprehendit divina
scriptura pro peccato scolatus
et immoderato amore mu
Idida dilectus liber
domini vel amabilitas eius.
Idithun saliens vel tran
siliens eos.
Idox dilectus voluntarie
vel amabilis violentia.
Idumea rufa vel rubra
seu terrena aut sanguinea.
Idumei rufi vel rubei
seu terreni aut sanguinei
1 Ieabarim .i. sequitur e.
lapides transeuntes
vel acervi lapidum transeuntes
Iebar mons communium
fortis vel erectio de sursum
Iebamar extra
sapiens domino vel intelli
Iebee gratia domini
prima vel excitatio
Iebei mutans fortitudinem
vel expectatio putei.
Iebethon vallis mesti
tie vel collis merentium
Iebgar eligens vel electio
Ieblaham absorbet
vel absorptio sive absor
bens ipsum aut ipsum de
sepultus.
Iebnahel edificans deo
vel edificatio dei.
Iebnohel idem.
Ieboth arena vel tue
Iebus presepe calcato
vel calcata seu conculcati
aut conculcatio.
Iebusi presepe meum aut
conculcatio mea.
Iecha tecaclar vel op
pressio sive oppressus aut
Iechaa oppressa
tecaclar eius vel opp
Iechaa eum
lucitanseri vel haremael
Iechda magnificus
vel magnificentia.
Iechalian magni
ficus domino est vel mag
nificentia domini est
Iechim inclinans
ipse vel inclinatio ipse
Iechelia tecaclar la
boris vel oppressio labo

riosa.
Iechelia idem est.
Iechenias sperans domino vel
speratio domini positio ipsi.
Iechimam stridit ipsum
Iechamaam vindicans
ipsum vel vindicatio ipsius.
Iechimam vindicans ipsum
Iechimam acquirens po
pulum vel acquisitio ipsius.
Iechimeam possidens
ipsum vel vindicatio ipsius.
Iechimelin possidens po
pulum vel speratio ipsius.
Iechonias sic structus vel
sperator seu sperans domino
aut speratio domini.
Iechan extensio vel
inclinatio vel ... aut
matrimonium.
Iechel certus deus vel aux
ilians deo suppli
Iezhze tecaclar
Ielada manus maledicta
vel manus maledictionis.
Iedula idem.
Ieebor manus male
dicta tribulans vel male
manus maledictionis an
gustiantis. ipse
Iedea sciens dominum vel cog
Iedi sciens me vel cognitio
Iedel sciens mea
domini vel magnificus deo
Iedlaph manus tollens
vel manus ad os sub ma
nu sublevans aut ma
nuum sublevatio.
Iedoha sciens eum aut
cognitio eius. notatio
Iethan pinguis vel in
Iedo accedens vel appli
cans seu accensus aut
Iedua applicatio
temptans eum vel accine
Iedula manus ei
maledicta vel manus ma
Iepdaia lectio
imminens domino vel apparens
Iephehel domini
aperio dei vel aperit deus
Iephteth exclusio pecca
vel aptio dilectionis
Iephlem excludens pec
catum meum vel aptio delec
tionis mee. sive dominus in
relbihis aut dominus ...
catorum.

Iephone uis' l' inuisis.
Iephonne annuens. l'
Iegaal ānuitō.
ppinq' ul' redimēs. seu p
pinquitas aū redemptō
Iegaali ppinq' in. ul' redēp
Iegaam. tō mea.
despiciens ul' despect' aū
Iehiel uiuēs contempt'
deo l' postulatō dei. siue
uiuitas deo aut expecta
Iehely. uiuens tō dei
deo meo. ul' postulatō dō
meo. aut expectatō dnm.
Iehi uita. ul' exoredū.
seu recep aut postulatō
Ieiada cognoscens dnm
aut cognitō dei
Ieleph man' tollens. l'
man' addens. seu manus
subleuans. aū manuū
Iemida subleuatō
plenitudo aū cunctatio
Iemei. deus me'. ul' rob'
mei. malis deo
Iemias nūans dnī l' nu/
Iemini. robur meū. l'
dextra mea. entē.
Iemla parcens ul' ma
ledō. l' commouens accipe/
Iemlech nūs uite. ul'
amaritudo pauorꝫ.
Iemna. mare. ul' ama
ra. sū nūs. aū nūatus.
Iemnatte. maria. ul' a
mari. sū nūabiles aut
Iemuel marini
dies eī dei. l' dies eī deus.
Iepsen. aptū nomē. ul'
apta auditō
Ieptha. apiens l' aptō
Iepthae. id est.
Iepthe. apiens. l' apt'
sū apuit. ul' aptō.
Iepthon. apiens dolorē
Iera timꝰ. ul' timor. sū
misi'corꝫ. aut mīa
Ieraa. tim' dnī. ul' mīa
eī demolitō
Ierathom auriugo. ul'
Ieramahel. dnī timens.
ul' mīa dei. | l' mīa dī nū
Ierameli tim' dei mei
Ieramuel idem.
Ieramueli id
Ierahon timores. ul' ti
mebit. seu tim' iniqita
tem. aū misscors miserentis.

Ierapsi uidin superius
l' timore misi'cors aut
Ieraam. auriugo ecas
pp. ul' demoliens pplm.
Ierbeel. uidin dei. l' di
iudicans superiora.
Ieremias. excelsus dño
ul' sublimitas dnī
Ieremian. excelsus dño
ē. ul' sublimitas dnī ē
Ierimiel excelsus dño
dō. l' sublimitas dnī dī
Ierias tim' dnm. ul' ti
Ierian. mor dnī
tim' iniquitate. ul' timor
dnī est
Ierib cedr l' luna.
Ieribai. cedr uirtutis
l' defcō deuoratorꝫ.
Iericho. luna. l' odor
Iericonthium. adorā
tes eū. ul' deficientes eī
Ierihel. tim' dnī. ul'
Ierimoth timoris dī
tim' mortem. ul' me
tiens altitudinem mor
Ierimuth id ē. tis
Ieroth. uirgum signi
ul' iudicii designatō
Iermay. dns excels'. l'
dnī excelsitudo.
Ieroam. tim' ppli
ul' iudicium pp
Ierobaal. uirgū hois
ul' iudin hōis. aut
uirgū superiorꝫ.
Ierobeal timor uiri.
ul' timor uetustatis.
sū timens hōiem. aū
timens deuoratōem.
Ieroboam. eā pp eā pp
seu discernens pplm.
aū super diiudicans
Ieroboseth. iudicans
ignominiam. l' diiu
dicans cōfusionem.
Ieron. timor. l' pegri
natō. sū timidus aū ex
Ieronim. gēmit
pulcritudinis uisio. l'
diiudicans lectides.
Ierosolima. pacifica
ul' uisio pacis.
Ierosolimite. pacifici
l' pacem uidentes.
Ieršia aduena dni l'
Ieruhel tibicen dnī.
collis dei. l' coll' benedcōis.

Ierusa rumināns ul' ru
minatō. sū iniquitas aū pe
Ierusin. pacifica guatō
ul' pacis uisio. sū timor p
ditis. aut timebit pdō.
Iesa uetustas. ul' planu
ges. siue saluatō. aū desi
Iessa incendi dicit meū.
ul' sacrificiū. seu insule
sacrificiū. aut insule ho
Iessanar locaustū.
incendiū suscitans. ul'
holocausti uigilia.
Iessante. incensa susci
tantes. ul' holocaustorꝫ
Iessai. incen fugitiue
sū meū. ul' sacrificium
meū. sū insule sacrificiū
aut insule holocaustum.
Iessamau. uetustas ama
ra. ul' desidū amaritudo
Iessau. uetustas. ul' ue
Iesana. uetu status
stas eī. ul' mutatiōnes eū
Iesar. figmentū. l' tribulō
sū insule sacrificiū. aut
insule oblō
Iessar uidores. l' unctō mīa
sū uidians. aū metaporsi
Iesbaam uidolim
collaudans ppln. ul' col
Iesbacol laudatō pp.
laudans. l' collaudatō
Iesbachasa. collaudans
sūmū. l' collaudatō ppli
Iesba. ē in me. l' coeqit
Iesimedo ē in in
me spontane. l' coequit in
Iesboth. spontanee
est. aius. ul' taci. tō eī
Iescha. tabnaclm. ul' ūc/
Iesse incendens. ul' insu
le. incendiū. sū insule ti
bani. aū insule holocau
Iessema salus sista
desidū. l' saluatō regescē
Iesep. fipit. l' tis
plasmauit. seu sctō aū
Iesette plasmatō
fictores. ul' plasmatores.
Iesesi eqit saluatores. l' de
sidiū saluatōis.
Iesem. desidūm. l' desidā
uī. seu equalis meus aū
equitas mea. equalit
Iespha. ūctō. ul' tabina
Iesphan. id clim
Iesi eqitas. ul' tabnaclm.

Iessi incendium. l' sac'
Iesta eqitas sacrificiū meū
dño. l' saluatores.
Iesuel. incens' dño ul'
sacrificiū dei.
Iesimuth. desidiū dul
ce. ul' desidāta dulcedo
Iesmachias uetustas
percutiens dnm. ul' fig
mentū percussionis dnī.
Iesmaias salus confirman
tis dnm. ul' saluatō re
quietōis dnī.
Iesbel sacrificans deo
ul' leuatō dei.
Iesua. plantules. ul'
est desideriū meū salus
Iesue. saluatō. ul' desi
Iesur. eqit ih. dnī.
ul' eqitas mīa. a
Iesu desidauit. l' desidōi
Iesurite. desidantes. ul'
desideria.
Iesur dolor. ul' est in
dolore. seu salus luis
aut eqitas ignea.
Iesurti salus doloris
mei. ul' saluatō in do
lore meo. seu salus ci
uitans me. aū eqitas
Iesus saluator | dnī
ul' salutaris. seu sal'
Ietha ex aū salutare.
tensio. ul' inclinatō.
seu superfluens. aū sup
Iethaam fluitō
superfluus pplo. ul' su
fluitas pp. seu incli
nans pplm. aū exten
Iethara sio eorꝫ
bonitas. ul' declinatō
Iethabetha. bonitas
ul' bonitates. seu de/
clinauit. ut ueniat
aū declinatō puerō
Iethan. uicet nis
ul' incitamonium seu
inclinans eos. aū ex
tensio eorꝫ
Iethaba. bonitas. l'
declinatō uenientis.
Iethata. inclinatō
palme. ul' extensio ti/
Iether mo tatis.
dicens residuū. ul' mo
dica residuitas. | natō.
Iether donans. l' do/
Iethnaam. ṗs deus.

pplim · ul' populi pp'li
Iethra superfluens ul' ho
Iethaam honorabile.
honor eius ul' superfluens
Iethrahel · ipsius honor dei ul' residuus deo
Iethrai · honor meus ul' superfluus tuus
Ietharam · honoratus es ul' residuus eorum
Iethram · honor domini l' superfluitas gratie
Iethri · superfluus l' honor
Iethrites residuum l' ho-
Iethro superfluens l' honorabilis
Iethur · ordinatus l' dolor · seu ordinatus · aut ordinatio
Ieth extensio l' sublimi-
Ieu · ponens l' commotio
· seu maleficus aut ma-
Ieus · id est
Ieusa ipse ponens eum ul' ipsa commotio eius ·
Ieuhel · ipse ponens deus ul' ipsa commotio dei ·
Iezan dux ul' diuitie
Iezabel est ubi ul' est fluxus sanguinis
Iezabel fluxus maris ul' fluens sanguine seu coha-
bitatrix · aut sterquilinium
Iezamas · uiuens ul' au-
diens eum · siue audiui dominum aut asscultatio domini
Iezarue fortes l' auxili-
Iezechel · fortis dei · ul' ap-
prehendens deum
Iezechias fortis dominus
apprehendens dominum · siue confortauit dominus eum · aut dominus confortatus est
Iezechiel · fortis dei l'
apprehendens deum · siue deus confortauit eum · robur
Iezer fortitudo ul' adiu-
Iezerite fortes · ul' auxi-
Iezehel audi iniquitatem dei ul' asscultatio di-
Iezila · fortis labor l'
adiutorium laborantis
Iezonias · uiuens eum · aut aures eius · siue audiens domini · aut asscultatio domini
Iezia sericum · ul' seminator
Iezrahel · semen dei l' seia
Iezrahelite
· seia inter deo · ul' seia
reticet dei · domino
Iezraia · semen domini l' seminans
Isaac · abuciens
ul' uir reuelationis ·
Isar · acetum ul' innoui-
dum sicut est in hebreum
Isar seduchar · acetum testio-
nis · ul' inuolutio testiorum
Isathanis · sollempnis carminum
datum hymnale · l' iteratum
Israel · sed dominus
Isdra · aduena · l' eleuator · siue
fed' uisus · aut sacra cessio
Isdi · uir deuicidi · ul' ex
cessione mutator
Isdra · uir deuicidi · ul'
concessio mutans
Isfamie · uir l' minuit
siue minuens aut concessio · · ·
Ioa retinens · rege · o ·
ul' retentio / retentio eius
Ioaa · retinens eum · ul'
Ioaaz · retinens fortitu-
dinem · ul' ubi est retinere
seu dominum uidens · aut domini
Ioachaz · id est fortitudo
Ioab inimicus in inimi-
cis · siue est pater · aut est paternitas
Ioachaz · fortis · ul' robus-
tus · seu domino fortis · aut
domini fortitudo
Ioachim · ubi est preparatio · ul'
cuius est preparatio · seu domino preparat · aut dominum resurrectio ·
Ioada · domini seruus · ul' domini
Ioaden · dominus testimonium
testis oculi · ul' dominus testificans
Ioada · delicatus fortitudo
que est tenera · ul' que est delica-
ta · siue domini delecta ·
aut domini dilectio
Iohaba · ipse cognoscens
ul' domini cognitio · siue cognoscens scientiam · aut cognoscens
principium · pulcritudo
Ioanan domini decus · ul' do-
Ioarib dominus suscitans mo-
rtuos · ul' dominus uigilans fortiter
Ioachim · fortitudo
domino exaltatus · ul' dominus ex
Ioas · spirans l' castratio ·
temporalis · siue dominum sustollens aut domini plasmatio ·
Ioatham · perfectus · ul' perfectio
siue consumatus · aut consuma-
Ioathas · perfectus suis · tio
tollens · aut consumata plas-
matio ·
Ioaz domini uidens · ul'
domini fortitudo · siue ubi est
retinere eum · aut ubi est apprehensio
Iob dolor · uisio eius ·
ul' ociositas · aut ululans ·
Iob magis · l' magnus
Iobab · siue dolens ·
distillans · siue ipse ma-
gis · seu magnus pater · aut
dolores · ul' ululationis
distillatio ·
Iobal · delatus · ul' delatio
siue diminutione · aut diuinus
Iobanna · uisio
magis donat domino · l' do-
lor gratie domini · lenis deo
Iobel magis dei · ul' do-
lens deo
Iochabel domini gloria · ul'
domini preparatio · siue domini uiuit iu-
sta · aut domini intelligentia
Iochel · gaudium diuinum · ul'
preparatio dei · confessio eorum
Iochelam · confessio eorum · l'
Iod scientia · l' principium · siue
dominator · aut dominatio
Iodahe · ipse cognoscens ·
ul' domini cognitio · siue cog-
noscens scientiam · aut cog-
noscens principium ·
Ioched domino seruiens ·
ul' dominum testificans
Iohezer domini fortis l'
domino separatus ·
Iophe · domini os l' domini
disciplina · seu dominus ele-
git · aut dominus annunciauit
Iogli · contemptus · l' des-
piciens · aut dominatio ei
Ioha · domino reddens l'
domini benedictio · siue donans ei
Iohanna domini donum l'
Iohanna · domini gratia
dans misericordiam · l' domini
uita · seu domino gratia · aut
dominus gratia eius
Iohannam · domini gratie
eius · ul' dominus misericordia eorum
Iohannan · oratio do-
natus l' domini donum ·
Iohannam · res donum ·
Iohem · domino do-
natus · ul' domino gratia
Ioher domini gratia · cer-
gratia · ul' in quo est gratia
siue cui donatum est · aut
cui donatio a domino facta est ·
Iohel diminutus · ul'
mutatus · siue defluens · aut
Iohel fuit · incipiens
dei · l' incipiente deo · seu
est deus · aut dominus deus
Ioachim · qui est consurgens
aut domini resurrectio · siue deus
suscitans · aut domino suscita-
Ioiada · deum · tiare
cognoscens · l' domini cogni-
Ioiadahe · domini · tio
cognitio · ul' ipso domino cog-
Ioiadam · noscente
dominus cognoscens fortem
l' deus cognoscens ostium ·
Ioiarib · domini ultio · l' deus
Ioiarim deo · iudicium
mitte exaltans · ul' dominum ex-
altatio · aut deus excelsum ·
Iomna · matutina · l'
Iona · dextra eius
columba · ul' dolens · siue
ubi est donatus · aut ubi est do-
Ionadab · natio
dominus obediens · ul' domini spontaneus
Ionadab · spontaneus
columba pepercit · ul' dona-
to principe · est deo ·
Ionas dolens ul' donatus
siue cui est donatio · aut quod datus
Ionatham columba ue-
niens · ul' columbe donum · siue
columba dans · aut domini do-
Ioni columba · natio
mea · ul' donans mihi · siue
donum meum · aut donatio mea
Ioppe · pulchra · l' pulcri-
Ior · riuus ul' tudo ·
fluuius ·
Iora riuus eius · ul' fluuius
eius · seu maris sublimi-
um · aut domini celsitudo
Iorabeth domus excelsa ·
ul' domus sublimium ·
Ioracl · riuus spirans · ul'
fluuius pulcritudinis ·
Ioram · qui excelsus est
ul' ubi est excelsus · aut deus
Ioram · sublimitas
riuus domini · ul' fluuius
Iordanus riuus iudicii
ul' fluuius iudicantis · siue
descensio eorum · aut apprehen-
sio eorum
Iore · riuus excelsus ·
ul' fluuium exaltatio
Iorim riuus eorum · ul' flu-
uius eorum · siue excelsus
riuus · l' fluuius exaltatus

Ioca scriptura mandati vel
domini salvatio. resurrectionis
Iosabeseth. ubi est saturitas
germinis. vel ubi est satietas.
Iosabeth. domini saturitas.
vel domini iuratio.
Iosabia. ubi est incensum
domini. vel in quo est iuramentum.
Ioseph domini confessio. vel
domino inaudiatur. seu domini
labium. aut domino angustiat.
Iosaphath ipse iudicavit
vel ipse iudicat. sive dominus iu-
dicium. aut dominus iudicabit.
Iosech domini iussio. vel domino
Iosedech domini iustificatio
Ioseph augmentum et appositio
Iosephi augens
consilio. vel apponens res-
titutoribus. [...]
Iosphias. ipse liber domino. vel
Iosias ubi est incensum domini.
vel in quo est sacrificium.
Iosophonias. domino absconditus. vel domini speculator.
Iosias ubi est salus domini.
vel in quo est salvatio dei.
Iosue. salus vel salva-
tor. aut salvaturus.
Ioth. scientia. vel principi-
um. seu dominator aut dominatio.
Iotha est perfectus. vel est per-
fectio. sive est domini perfectus. aut
est domini perfectio.
Iotham domini perfectio. aut
domini consummatio. sive perfectio
eorum. aut consummatio eorum.
Iothan. scientia domini vel prin-
Iovis. in [...]
inimicus huic. vel dominus ille.
Iozabaad. domino dotatus.
vel domini dotatio.
Iozbad domini fluentis
torrentis. vel domino torrens fluxus.
Iozabar. domino dotatus.
vel qui est dotatus a domino
Iozabeth domini dos. vel que
est dotata a domino
Iozechar. domini ultio. vel
domini vindicta
Iozadech. domini fortis sum.
vel dominum fortem testis
Iozarib. domini ultio. vel
domini diiudicatio
Iozan. domino ductio est.
vel domini oliva est. q. seq. R.
Iras civitas
descendentis vel civitas

cie descensio. sive vigilans
servus. aut suscitans testimonium
Isac frater meus videns
vel frater mei visio. seu vi-
gilantem suscitans.
aut vigilans plasmatori
Is vir vel assumpsit
Isa mulier [...]
vel assumptio
Isaac risus vel gaudium
Isaar. vir vigilans. vel
vir suscitator.
Isaarite. viri vigilan-
tes. vel viri suscitato[res]
Isachar. qui est merces
est merces. vel dominum me-
morans. sive vir incedens.
aut est merces mea.
Isacharite. qui sunt
mercedes. vel dominum me-
morantes. seu viri in-
cedentes. aut sunt mercedes
Isai. salus mee
mea. vel domini salutare
seu vir devorator. aut
vir assumens salutare
Isaias domini salus. vel dominus
Iscar. vir parvulus. aut
vir immunis. seu vir
vigilans. aut vir susci-
Isari. vir [...]tator
parvulus mei. vel vir im-
morationis. seu vir elisa-
vans me. aut vigilans
Isbaas vir [...]
vetustus. vel vir devo-
rator. [...] ipse
Isboam. vir devorans
populum. vel assumpsit in sede
Isboseth. vir confusionis
vel assumpta confusio.
Iscarioth. vir memo-
rie. vel est merces eius. seu me-
moria mortis. aut me-
moriale domini [...]
Isimuth. vir destruc-
tus vel assumens dissipatio
Ismael vir auditus
dei. vel assumens auditio
Ismaelite [...] ne di-
viri auditi deo. vel as-
sumentes exaudientes di-
Israel vir videns deum
vel princeps cum deo. sive
directio est. aut fortis dei
Isbira rectus dei
nus videns dominum suum vel
princeps cum deo suo. sive

est visio domini eius. aut fortis dei
rectio dei sui.
Israelite. viri videntes deum
vel assumpta principes cum deo
Isuar. vir parvulus. vel vir
immunis. seu vir salvus
aut assumptio salutaris.
Isui. vir legis. vel assump-
tio salutis. [...] bonitatis
Isbob. vir boni. vel assump-
Italia inter
excedens. vel vitulus excel-
Italici inter [...]sio
excelsus. vel inter excedens
Itamar insule [...]
palma. vel insule ama-
ritudo. sive ubi amarus. aut
ubi commotio [...]
Ithurea. montana. vel
sublimis. syrum est non hebreum
Ithurei montani. vel su-
blimes [...]
Ithus mons excelsus vel mons
Iubileus
annus remissionis. vel an-
nus remissionis.
Iuchal. potestas vel fortitudo
Iuchadan. potestas op-
primens. vel fortis oppressio
Iuda. confitens [...]
dominum. vel glorificatio domini.
Iudaismus. laus. vel confes[sio]
Iudaite. confiten[tes ...]
tes. vel glorificantes
Iudas confitens vel glorificans
Iudea. confessio. vel glorifica[tio]
Iudei. laudantes. [...]
vel confitentes.
Iudi laudans vel confitens.
Iudith confitens vel glorificata
Iulius. incipiens [...]
vel principium [...]
Iulia. incipiens vel principium
Iunius incipiens vel prin[cipium]
Iunia. incipi[ens ...]
eius vel principium
Iuppiter. in tutamine separans.
vel deus separator.
Iustus elatus. aut elatio
sui pretens. aut ipse allevatus
Iuth principium. vel dilata-
tio. Incipit L littera.
Laabadom.
apollion grece
exterminans
vel exterminator.
Laabim [...] latine
deusti vel inflammante[s]

seu deustio. aut inflammatio. 327
Laada. flamma iudicii.
vel deustio iudicantis.
Laadan. prudens vel nescia-
ens. [...] iniquitate
Laamas incidens vel ad
Labaddom. perdens. vel
deficiens. sive soluta-
rius. aut solitudo eorum
Laban. album vel albedo.
sive candidus aut candi-
Labana [...]
dealbans eum vel candida
Labnoth [...] eius
euntes vel egredientes.
Labeth. acceptans. vel ac-
Laben. ceptabilis
candor vel candidum. seu
cor ego. aut cor filio meo
Labin in deusti. vel in-
flammantes. sive deus-
tio aut inflammatio
Laho ingressus seu vel
ingressio. seu venien-
tes aut ingredientes.
Lacedemonia. consurgens
silentium. vel consurgens ca-
Lacedemo[nes ...]
nes consurgentes silen-
tio. vel consurgentes ca-
[...]
Lachis [...] vel sibi
Lachoch consurgens vel
consurrectio consurgendi
Lacham. consurrectio vel ad
Laed. ipse sibimet in-
[...]. vel ipse met vir suus
Laphidon. lampas.
que colitur ab ore non
Lael in [...] ab omni
deo vel in deum
Lais. leo. vel filie leo-
nis. seu ipse sibimet
vir. aut ipse sibimet
Laisa [...] vir suus
leena. vel in salutem
seu filia leonis. aut fi-
lia leene. [...]
Lamathara. signum vel
conditio. sive ad signum aut
Lamazabathani
ut quid dereliquisti
me. vel ut quid est dere-
Lamaza [...] mi-
thani. ut quid dereliq[uisti]
me. vel ut quod derelictio mea
Lamech. qui est nomen
tue. vel forma ad [...]

sive erectio aut firmamentum
Lamech· doctrina vel disci
plina cordis· sive cor ser
viens aut cor servitu
Lamech· qui ¶ tis
est non sit hominis· percutiens
vel percussus· sive humilians
aut humiliatus
Lamuhel· cum quo est deus·
vel in quo est benedictio
Laodicia· fuit in vo
mitu vel nativitas ex
pectata· sive tribus amata
a domino aut tribus amabilis
Laodicenses· ¶ domini
sunt in vomitibus· vel
nativitates expectate
seu tribus amate domino
aut tribus amabiles domini
Laomim· tribus vel naciones
seu philarci nationum
tribuum aut principes mul
torum populorum
Lapidoth· fulgore vel
fulgur· sive fulguratus
aut fulguratio ¶ consortio
Larma· sublimitas vel
Lasa· salus vel salva
tio· sive in salutem aut
in salvationem·
Lasabi· speravit in me
vel in domino spes eius
Lasthenes· salus dona
vel salvator a domino
Lathusim· fabri vel
malleatores
Lazarus adiutus domini
vel auxiliatus a domino· l·
Lebana reg. e.
albedo vel candida
Leben candidus ¶ tio
vel edificatio· ¶ tore
Lebbeus corculum· vel cor
Lebena· lateris vel ce
Lebna· lateres ¶ tudinum
vel certitudo· ¶ certitudinis
Lebnuthiti· latericii vel
Lebona· albedo vel can
didatio ¶ cula eius
Lecha· gena eius vel max
Lechi gena mea vel
maxilla mea·
Lechis gena viri vel
maxilla assumpta·
Lechonim consurgens
vel consurrectio ¶ citans vel exurgens
Ledan· flamma iudi
Lediel· flamma iudi
cavit deus· vel dei exurgentis
Leedan· flamma iudicantis
vel exurgens iudicium
Leemas· iniquitas vel ad
Leeth· flamma ¶ iniquitatis
mea vivere· vel exultatio pa
Legbatha· ¶ vocis
ignis· vel incendium
Lehem· panis vel bellum
Lemazabathani· ut
quid dereliquisti me· vel ut
quid est delictum mea·
Lesa· salus vel salvatio sive
in salutem· aut in salva
Lesem ad nomen ¶ tionem
vel ad audiendum
Lesemdan· ad nomen iudi
cium· vel ad aurem iudi
Levaboth· ¶ cantis
venientes vel adiudican
Levi· additus vel ¶ tes
appositus· sive assumptus
aut applicatus·
Levite additi vel appositi
sive assumpti aut applicati
Levites· adiectio· vel appo
sitio· sive applicatio aut p
Leviathan ¶ secutio
persequens eos· vel additamentum
· l· reg. l· ¶ tum eorum
Lia laborans· vel
laboriosa·
Libani albus vel
candidus· sive candor aut
candidatio
Liburni· fetura palee vel
facientes paleas ¶ eius
Libia· veniens vel [illegible]
Licaonia· suscitans vel
suscitatio ¶ suscitatio sive
ad suscitandum aut ad
suscitationem·
Licaonum· suscitantes
vel ad suscitandum
Lia consurgens· vel lacri
mas fundens·
Lia lacrimas fundens·
vel consurrectio eius
Liaus consurgens· vel ipse
suscitans sive lacrimas
fundens· aut lacrimarum ef
fusio· ¶ fusiones
Liani consurgentes· vel ipsi
suscitantes sive lacrimas
fundentes aut lacrimarum ef
Licaonia· suscitatus vel
suscitatio ¶ vel suscitati
Licaonenses· suscitantes·
Lidi· generati vel edificati
Lidia· nata ei· vel edi
ficatio ei ¶ tes
Lidim· nati vel edificati
Lidda utilis vel edificata
Linus tibicen vel candi
Lisania· nata ¶ dus
temptatio vel nativitas
Lisarge ¶ temptatio
nativitatis vel generatus
Lismacus generans
percussionem vel generatio
nis percussio
Listra· gens decorum vel
generans decorem·
Listus utilitas angusti
e· vel utilis tribulatio
Lithostratos· sublimi
tas· vel petrarum· seu ge
nerans latitudinem aut
utilitas generationis· l·
Lobna reg. o.
albedo vel candi
data· sive albore
vel candidatio·
Lobem· albus· vel can
didatus· sive cor ibi aut
cor filii mei ¶ datio
Lobni albus vel candi
dus· sive albor vel candi
Lobnitici· albi· vel
candidati sive albedines
aut candidationes
Lodom albus vel candi
datus sive cor ibi aut cor
Loduim ¶ filio meo·
culum meum· vel declina
Lodobar· ipsi ¶ tio
verbum vel ipsi sermocina
Lodadid· ipsi ¶ tio
servitus vel ipsi testi
Lodadim ¶ ficatio
ipsi causa vel ipsi iudicium
Lorde consecratio utili
tatis vel que consecrata est
utilitatem·
Lomma lateres candi
dati vel ater laterum
candidatio·
Loommim· philarche
nationum tribuum· vel prin
cipes multorum populorum
Loth vacans· vel de
clinans· seu vinctus
aut ipse conclusus
Lotham· ipse concludens
eos vel ipse vinctum eorum
Lotham vinctum vel
conclusio· seu declinans
aut vacans gene·
Lothe vinctum eius aut
quasi conclusio l. reg. u.
Lucas ipse elevans
vel ipse consurgens·
Lucius ipse ele
vans· vel ipse consurgens·
Lud· vinctus· vel decli
nans· sive utinam na
tus aut utinam utilis
Ludim· vinculati vel
declinantes· sive fortitudo
[illegible] aut utinam psalta
Luith gene ¶ [illegible]
vel maxille ¶ tia
Luza· nux vel amigdalus [illegible]
Maalehel
congregavit
deus vel congre
gatio dei·
Maacha mollicies vel co
Maachati ¶ fractio
fracta est michi· vel tu sint
in· seu venit celis aut
ventris percussio
Maaddi· mensura servi
mei· vel quasi sufficiens
Maai ¶ testium meum
congregatus michi vel con
gregatio mea ¶ mutans·
Maala chorus· vel infir
Maalaph· de mille· vel
de doctrina·
Maalath· chorus prior
vel infirmitas spiritalis·
Maalehel· laudans de
um· vel laudatio dei·
Maalmeon· de habitatione
vel humeri habitationem·
Maalon de fenestra vel
a principio sive consummatus
aut securitas·
Maallon· de fenestra
vel a principio seu consum
matus aut securitas·
Maama congregatus po
pulus ei aut congrega
tio populi eius
Maamme congregatio
populi ei· vel congregationes po
pulorum eius ¶ desiderabilis·
Maamad· desiderium vel
Maarath· idem ¶ credens
Maanath regressens vel
Maria· amara· vel domi
na mea· seu ex visione aut
ex visione·

Maaroth fovee l' spelu-
aasias opus dn̄o ¶ Ice
ul' assūptō dn̄i
Maath desidiū ul' deside
rabil'.
Mabar munitī suscī
tans l' muniti mu̅ uigil
Mabdehel ¶ Ue-
munit deo ul' munitō
Mabdhelite ¶ di
muniti deo ul' munitō
Mabsan timi ¶ ne deo
titus ul' pregens siue
tuuum au̅ predō
Mabsar muniens l' mu
Macha ingeni ¶ uitō
ū ul' pcussio ¶ sio
Machamgenuū ul' pē
Machabeus pregens ul'
predō sīu pcutiens aut
Machabei ¶ ingenios
pregentes ul' predōes
siu pcutientes au̅ inge
Machati ¶ mori
subactus m̄ ul' mollia
Macedaleru ¶ ermia
sio l' orientalē sup̄ius
au̅ in ancessu ¶ ancede͡r
Macedon exurens ul'
exustio sīu oriens aut
Macedo exurens ul' ex
ustio sīu oriens au̅ an
Macedonia ¶ cedens
exusta ul' exustio sīu
ancedens au̅ orientalē
Macedones exurentes
ul' exusti sīu ancedē
tes au̅ orientales
Maceloth cetus ul' ecc̄
sīu ꝯgregata au̅ ꝯgre
Macema ¶ gaudes
exurens dn̄s ul' orien
Maces finis ¶ tal' dn̄i
ul' defunctō ¶ tō
Maces finis ul' defini
Macher oriens uita l'
ancedens pauorem
Machi quid est ul' q̄
est sīu rex meus aut
regnū meū.
Machiel rex meus de͡
ul' regnū meū dei.
Machimath quid est
dn̄i ul' que est donatō
Machir uendabit ul'
restituet seu indens au̅
de infirmitate
Machirite uendabit

l' restituet seu uiden
tes au̅ de infirmitatib;
Machinas humiliatas l'
attrectatō ¶ eoꝝ
Machinachar humi'
ul' attrectata seu tan
gens au̅ ululat(i)ū
Machias ꝯcupiscentia
ul' ꝯcupiscibilis.
Mada mēsura l' q̄ sufficiens
Madabas in ¶ ciuit
suram uenientem su
stollens l' sufficientie
uenientis plasmatō
Madalena a saltu
eius ul' a nemore ei
sīu saltus eoꝝ au̅ ue
Madai ¶ ni eoꝝ
mensura mea ul' q̄m
sufficient m̄.
Madiachel turris mea
deus ul' deffensio mea
Madan ¶ deus meus
ꝯtrictō ul' hitaclm
seu mēsura domi aut
sufficientia gr̄e
Madbaret heremi l' soli
Madia mēsu ¶ tudo
ra dō l' sufficiens dn̄o
Madiam de ea ul' de
iudō sīu in cam aut
in iudin ¶ ꝯtrō dō
Madian ꝯtus l' diuisio
cans seu iniquitas au̅
Madianei ꝯtes ul'
diiudicantes seu in
qui au̅ ꝯdictes.
Madim iudin l' diiu
dicatō ¶ ex ipsis
Madmena mēsura ul'
ceri ul' q̄m sufficient
Madon ꝯdictō l' hita
culū sīu inhitatō au̅
inhitantes.
Mapha speculator l'
speculatō seu de spe
culo au̅ de speculatōe
Magali colonia ul'
transmigratō
Magala transmigrāti
eū ul' colonia eius.
Magalum colonie
ul' transmigratōes.
Maglena deffendēs
filiū filiū sibi l' def
fensio filii eius.
Magdal magnitudo
ul' turris seu pmit

tens au̅ pmittitō
Magdal magnitudo ul'
Magdalel turris dei ul' mag
nificauit me deus.
Magdalū magnitudo
l' turris seu deffendens
au̅ pmittitō eoꝝ
Magdalene magnifica
ul' pmittita sīu turensis
au̅ deffensibil'
Magdahel turris dn̄i ul' ma
gnificant dn̄i seu intu̅
accepit a deo au̅ magni
ficauit me deus.
Magdalgad turris pirate
ul' deffendens accinctū
Magdol ¶ laterculum
turris l' magnitudo.
Magdala turris ei ul'
magnificauit eū.
Magdola eius grandes
uel q̄ turris sīu q̄ est foru
tudo au̅ q̄ ē magnificē
Maggedda ¶ cia
nūciatis ul' annūciatō.
Magedan fructus ouis ul'
annūciatō gr̄e
Maggedo temptatō
ul' de temptatōe sīu po
moꝝ eius au̅ fructū ce
ne eius sīu poma ei.
Magedo temptans l'
temptatō sīu cenaculū
au̅ inhitatō
Maggedon temptās
l' temptatō sīu cenacu
lū au̅ inhitatō.
Magec cena pauoris l'
temptatō uite.
Maginas tangens ul'
detractū seu uite tribu
tū au̅ ululatus tributoꝝ
Maggag doma ul' de
mā tectū sīu de tecto au̅
de domate ¶ ce
Magro gutur l' de fau
Magron gutr' morū l'
de fauce iniquitatis
Mahari dolor uisionis
l' amaritudo mea.
Mahelchiram ex dei pre
uel ex uita excelsa.
Mahuhihahel ex uita
deus ul' quis ē dn̄s deus.
Maida ꝯtō ul' mēsura
Mauzam ¶ sufficiens
desiderat eis l' desideriū
eoꝝ.

Malach angls ul' nūciꝰ.
Malachi angls meus l'
anūciatō mea.
Malachias angel' dn̄i
ul' anūcians dn̄m
Malachim ul' regū
Malachim nūciantes
ul' angeli eoꝝ
Malaboth liber regnoꝝ
Malachoth angls ip̄e
l' anūcians ꝯtionem.
Malalai laudatte me
ul' laudatō dei
Malalehel laudans de
ū ul' laudatō dei
Malaboth angli ul'
anūciatores ¶ nari
Malalar laudatte pa
cipit ul' despectoe ang'
Malathea uisio l' de
uisione sīu despiciens
au̅ despectō ¶ pat
Malcha regū l' ꝑtia
Malchi rex meus l' ꝑtia
Malchia ¶ pat in
regnatte dn̄s ul' pa
rapatus dn̄i
Malchon rex meus
ul' princeps migrantis.
Malcho rex ꝯsiliū ul' pri
ceps festinatoꝝ ¶ tee
Malech nūci ul' regna
Maleloth angelus an
gelus uincit ul' anū
cians declinatōem
Maloth princeps ul' an
Maloth ¶ nūciatores
angli ul' anūciatores.
Mallote plenitudines
l' adimpleti ¶ diuisio.
Mambre diuidens ul'
diuisio sīu claritudo
au̅ perspicuitas.
Mambres mare in ca
pite ul' mare pellis
Mamezer ¶ sīu
delonge ul' elongatō
sīu alienat' au̅ aliena
Mammon ¶ tō
lucrū pecunie ul' cu
piditas diuiciaꝝ
Mammona diuicie
ul' cupiditates unde
hoc nomē syrū est pre
the hebreū uictū est
Mamucha ¶ utrez
elongans calorem
ul' alienatō ꝑsolatōis.

Mamucham · elongans
calorem · uel auenator
perscolatorius ·
Man · quid · uel quomodo ·
Manna quid est hoc · uel
quid est istud ¶ Cenis
Mana · donans · uel requies
Manaa · munus · uel consolatio
siue sacrificium · aut holo
Manaath · ¶ Caustum
munera · uel consolatores · seu
numerans uitam · aut pa
uorum complectio
Manath · sepulchrum
uel monumentum · seu re
quies · aut consolatio ¶ Consolatio
Manaem · consolans · uel
Manaem · castrum · uel ca
Manath ¶ Ghnachim
requies · uel sepulcrum ·
Manaiam · castra · uel
tabernacula · seu requi
etiones · aut consolationes ·
Manasses · necessitas
uel obstupescens · siue
obliuiosus · aut quando
Mane ¶ Hoc est
numerus · uel numerauit
siue compleuit · aut comple
Maneeth · ¶ Tonans
nus uite · uel numerans
uitam · seu complens
pauorem · aut pauores
Manhu · ¶ Complectio
quidnam hoc est · uel
quid est istud ·
Manzamaroth · tri
dentes · uel fuscinule ·
Manlius · quod laboras
uel quomodo laboriosus es ·
Manue requiescens · uel
requietio ¶ Curatio
Maoch · euaratus · uel c
Maol · chorus · uel pleni
Maon · habita ¶ Cubi
culum · uel habitatio
Maozim · habitationes
uidens · uel habitaculum for
titudinis eorum
Mapsa · munimentum · uel
protectio
Mapsam · munimentum
eos · uel protectio eorum ·
Mara amaritans · uel
Mara ¶ Amaritudo
darath amara contemp
tia · uel amara iacta
tia · seu amare contemnens

aut amarus arrogans
Marai · amari ¶ Cruciatu
cam sine · uel amaritudo
Maraioth amara ¶ Amaritudines
ra sita · uel amaritans domina
Marala · amara ¶ Ascensio
concessio · uel amaritans
Maranatha ¶ Concedens
in dominum nostrum aduenit · uel
qui dominus noster aduenerit sy
rum est non hebreum ·
Marath · amarum tuo · uel
amaritudo peccati
Marchaloth · quadrige · uel
quadrigantes · ¶ Car
Marcus amictus · uel defri
Marcus amarus · uel decli
natus · seu certus aut
sublimis mandato ·
Mardath amara contritio
uel impudenter contritus ·
Mardochai · amare con
terens uulturem · uel ama
ra contritio deuorantis
Mardocheus amare con
terens · impudentem · uel a
mara contritio impuden
Mares amare ¶ Tol
tollens · uel amara plas
Maresa · a capi ¶ Mansio
te · uel a principio
Mareth · amara · uita
uel amaritudo pauoris
Maria illuminata · uel il
luminatrix ·
Maria smirna maris
uel stella maris · siue illu
minans · aut mare amarum
syro autem sermone domina
Marimoth ¶ Impetrat
lites · uel iurgia · siue dis
sensiones aut contentiones ·
Marimuth · litigantes · uel
contradicens · siue amara
mors aut amaritudo
Marita · a ca ¶ Mortis
pite · uel a principio · seu
amare tollens · aut ama
Marma · ¶ Sera plasmatio
amarorum · uel amara
Marodach ¶ Contritio
amara peccatum · uel ama
Maraoth ¶ Sera contritio
amara fuit · uel amari
Maroim · ¶ Ecclesie dominatio ·
sublimius · uel excelso ·
seu amare tristis · aut
amara tristitia ·

Marsana · amare hum
dans · uel amara egressio ·
Martha · prouocans · uel ir
ritans · syro autem sermone
Masa · onus · uel ¶ Donans
assumptio · ¶ Deus ·
Masia · onans seu · uel assump
Massa · pondus · uel alleuiatio
Masada retinens ¶ Ca
uel requirens · siue assu
mens seruitutem · aut o
rans testimonium ·
Masaphoth rostra in
centententia · uel de thu
lone rostrorum
Masai · onus · uel assumptio
mea · ¶ Assumptio domini
Masaia · onus domino · uel as
Masal parabola · uel prouerbium ·
Masan · iocunditates · uel
iocunditatibus · seu onus
domini · aut assumptio gratie
Maseth · pincerna · uel
propinator ¶ Speculator ·
Masepha · speculator · uel
Massephath speculator
uel contemplator ·
Masseia · onus domino · uel as
sumptio domini ¶ Dedit
Masena · percussa · uel sedata
seu sedans · aut sedem /
Masera · eruditio · uel
Masereri · ¶ Disciplina
erudita · uel disciplina
Masereca · ¶ Ti
tubans · uel attrectans
seu libatio · aut uecti
Massere ¶ Galuath
phoch specularis · sup
inductum · uel contempla
tor superhumeralis ·
Maseroth · speciales
refugia · siue munitio
nes · aut protectiones ·
Maspha · speculatio · uel
contemplatio · siue de spe
culatione · aut de contem
Masphath ¶ Sponte
contemplans · ipso · uel spe
culator ipse ¶ Templo
Masphe speculatio · uel co /
Massa · onus domino · uel
assumptio domini ¶ Parabole
Masloth prouerbia · uel /
Masma · exaudiens
uel exauditio
Masmana · auditor
domini · uel exaudiens gratie

tiam · ¶ Assumptio plenitudinis
Masob · onus seruum · uel as
Masobia · speculatur dominum
uel assumptio domini ·
Masrecha · uectigal · ua
num · uel attracta libatio ·
Masrephoth · speculans
sup inductum · uel contem
plator · superhumeralis
Masresa · onus impium · uel
assumptio iniquitatis ·
Matha · donans · uel dona
to · siue tributum · aut thule
Mathalaim · ¶ Sibi
consumans eos · uel perfectio eorum
Mathaina · munus · uel do
Mathan · ¶ Creatio
donans · uel donatus · seu
donator doni · aut dona
Mathana ¶ Dono gratie
donans eis · uel donatio eius ·
Mathanai · donum eius · uel
uel donatio eius mea ·
Mathania · donans domino
uel donatio domini ¶ Eorum
Mathaniam donatus
dominus eius · uel donatio domini /
Mathanite · donatores
uel donati · seu donantes
donorum · aut donatores gratie ·
Mathanus completa · uel complu
tio · seu completus · aut completo
Mathath · donans ¶ Me
pretium · uel donatio temporis ·
Mathatha · donans pec
catum ei · uel donatio temporalis
Mathathias donatus ado
mino · uel donum domini aliquando
Mathcha · dulcis saturitas ·
uel dulcedo saturitatis ·
Mathecha donans ei · uel
donatio eius ·
Matheus donator consilii
uel doni festinationis ·
Mathiania · donatorem
gratie dedit · uel donauit do
natorem domino ·
Mathias donatus domino · uel
donatus dominum pro iudea · si
mul leo positus est ·
Mathuuin · donum domini · uel
donatus domino est ·
Mathusale · euangelium · hic
non probatione ·
Mathlam · consumans eos ·
Mathnahiel pretium · uel
uirga descendens ·
Mathneth · Iechonomi

ł dispensator.
Mathias. dono indigens. uł donator dormitans.
Mathusalam. mortem misit uł mortis emissio. siue mortis interrogatio. aut mortuus est. aut mittet.
Maniel. uiuens (interrogauit) deo. uł uiuens deo. seu ex uita dei. aut quis est sicut
Mauman. (E)dus dei. quis est de longe. ł ex uita alienatus.
Maza. ex hoc. ł exiit.
Mazrath. zodion. i. signa horoscopi. p. xij. ho
Maroroth. zodia (uel) (uocat) chon. que mathematici .xij. signa appellant.
Mazia. ex hoc deus dns est. ł est isto dnatio.
Magian. ex hoc dns est ł ex isto dnatio est. (C)istic zelo.
Mazioth. ex hoc tpe. uł ex
Mazuroth. uincula. ł disciplinę. seu successione aut exclusione. .xj. liber.
Mecedem. ab exordio. ł contra orientem.
Mechia percussio dni ł percussio dni. (C)astigatio.
Methmas. humilitas. uł
Mechne. basis. quiescent. uł uenditus commotionum.
Mechomoth. sustine. ł suppositores. seu bases aut sustentacula.
Mechorath. uendes. uł uenditio.
Mechorati. uendes mihi ł uenditio mea.
Mechurath. uenditus uł uenditio.
Mechunathite. uenditi uł uenditores.
Medab. fames antiquus. uł fames antiquorum.
Medaba. fames antique ei. uł fames aquarum eius.
Medabena. onus. ł pondus. siue de onere aut de pondere.
Medad. mensus (E)deribus est. uł accipiens. siue metiens. aut mensuratio.
Medalla. aque sublimes. uł mensura iniqua.
Medam. metiens. uł ex dens. siue mandatum aut

zelo. (C)el. ł zelus eius.
Medana. aque eminentes. uł aquarum eminentia.
Mede. mensura. ł aque emi
Medemena. (C)uentes mensura aut ueteres eius. ł aque eminentes ex ipsis.
Medena. aque sublimes. uł aquarum sublimitas.
Mede. adequari. uł mensura.
Medra (E)stimatio mensura. ł adequatio.
Medin. mensurans cum uł adequato iudicium.
Medan. mensurans colorem. ł adequatio iuris.
Meede. id. (C)ustodiem.
Meeber. de consilio. ł iudicio.
Meethabel. benigna dei. ł benignitas dei.
Mephaat. impetus aque. ł impetus aquarum.
Mephaat. spectum. ł speculatio.
Mephet. speculum uite ł speculatio pauoris.
Megra. despiciens. ł despectio. (C)ognominis.
Megbis. despiciens confusionem. ł despectio.
Meda. quid deo. ł mensura sufficiens.
Mezabel. benigna dei. uł benignitas dei.
Mela. uallis solis. uł uallis salsa. (C)napter.
Melcha. regina. ł rex.
Melcham. regens eos. uł rex eorum. (uel) regnans in
Melchia. rex meus. uł
Melchias. rex dns. uł regnum dni. (C)dei.
Melchiel. rex meus deus. uł regnum meum.
Melchielue regens deum uł regina mea dei.
Melchisedech. rex iustus. uł rex pacificus. siue rex pacis. aut rex iusti
Melchisue. (C)lare rex saluator. uł regnum
Melchisue (C)salutis rex loquax. ł regnum cantilene. siue rex meus tyrannus. aut rex meus
Melchom (C)ypdrio rex eorum. ł principans
Melchom. (C)leis

rex merces uł rex princeps
Melchonoth (C)inuestitis ficiat. uł regina. siue reges induti. aut regum tabu
Melea. uallis sal. (C)ia. uel uallis salsa. (C)tor
Melech. regnum. uł regina.
Melech. chorus. ł a principio. (C)principio meo
Melechi. chorus meus. uł a
Melechiar. chorus dno. ł a principio dni.
Melechine. instruitas uł de instructoribus seu mandatum humile. aut mandatum humilians.
Mello. plenus uł plenitudo siue adimpletor aut adimpletio
Meloth. pleni. uł adimpleti. siue plenitudines. aut impletiones.
Melsa. rex. ł marinus.
Melluth. uallis salsa ignis mordentis. ł uallis salis dolorem perferentium.
Melluchanen. uallis salsa mordentium lapides uł uallis ignea lapidum.
Melluchanen (C)aciuator idem. (C)uł impletiones.
Melluth. plenitudines.
Mem. aquo. ł ex ipsis.
Membrana. aperta. ł manifesta. seu manifesta.
Memphis. (C)ato. aut apto os. uł ab ore. siue oses. aut
Memphi (C)os ab ipsis. iosech. os confusionis uł os confusionis. siue os ignominie aut de ore ignominia.
Memphon os meorum. ł de ore muncatus (C)ipsis uide
Meminit. ex quo est. ł ex
Memmi. aque mee. ł uisita
Memurth (C)mea ex ipsis ex que dies. uł uisita commotionis
Men. uiscera. uel ex ipsis
Menna. uiscera mea uł ex ipsis numerus meis.
Menela. uisita maledicta uł ex ipsis maledictis.
Mer. aptus. ł manifestus. siue illuminans. aut illuminatio.
Merab. multitudo. ł defensitudine. siue manifestans pretium aut illuminatio pris
Meran. amaricans. uł amaritudo. siue apiens

uigilias. aut illuminans
Meraite. (C)sustitans amaritudines. ł amaricati. siue aperientes uigilias. aut illuminantes sui.
Merituri (C)ontrariorum aperiens cantaturus. uł illuminans. signum
Mere. aptus. uł manifestus. siue illuminans seu aut illuminatio eius.
Mered rebellis. ł aptio siue illuminans. aut ma
Meremuth (M)anifestatio aperiens mortem. uł illuminans mortuos.
Merepheth. fouens. ł incubans. siue incubabat. aut refouebat.
Merbaal. litigans cum marito. uł litigans cum altissimo. siue litigauit in maritis. aut litigans est altissimum.
Merob. multitudo. ł de multitudine.
Merodach. amara pracitas uł in amaritudinem inuitens. aut a mare ortitus. (C)ret
Merem aque. ł perditura
Meron. illuminans me leuites. ł manifestans
Meronath (C)amiquos illuminans mentem. uł manifestans iniquitates
Merona (C)iesteum thites. idem. (C)duus
Meroth apiens uisionem. ł illuminatio fortitu
Meroz. consulens ł consilium. siue archanum. aut aque sal orum (C)aluto
Mes. hospes. uł hostis. siue mensurator. aut in
Messa euado. uł aqua rara. (C)aut mensuratio est
Mesa. hospes eius. uł hostis eius. siue mensurans eius
Messa hospes saluans. ł mensura salutis.
Messa aque rara. ł appropriatio. seu dans potum aut appropinquator
Mesa appropinquans. uł potum dans. siue hospes fratris aut hostis fraternitatis

Messalem hostis missus
uel reddens retributionem seu
Mesaloch Cinsuratis
euadens uictus uel a
qui retro declinatio
Mesamelech portio dotis
choro uel approximans a prin
Mesethrames Capio
uel trahens siue compleus
aut completio.
Meseth deficiens uel p
longans seu defectio
aut prolongatio
Mesepha speculatrix
aut contemplator seu
speculatio aut contempla
Mesellima. Cum
capiens eos domino uel
palpatio eorum domini
Meseroth uincula uel
disciplinae seu successi
siones aut exclusiones
Mesezabel benignus
deo uel insinuator domini
Mesphar speculatorem
suscitans uel contemplatio
Mespha Cinsingula
reth hospes humans
uel hostis humatus
Mesphe hospitium tamquam
uel hostii disciplinae
Messias cristus uel unc
tus siue christus aut unctus.
Mesolam hospes sce
uel mensura expiationis
Mesollam capiens e
os uel palpatio eorum
Mesopotamia eleua
ta uoce quadam uel
eleuatio cuidam uo
Mesram Cvocatio
hospitans eos uel mensu
ra eorum. sciendo non quod
mesram egyptus appel
latur. Cuietas.
Meschi uariis uel ua
Messullam mensura do
loris uel hostis amicior
Methcha uirga uel te
Methabaal. Cedulus
benignus uir hominis uel quod
bona deuorans uetusta
Methabel quomodo Cest
bonus deus uel quomodo bona
Methabebel Cdiuitias
idem. Cuel dulcis uisio
Methri dulcedo uidens
Meusim saluans eos.

uel attrectatio eorum
Meza ex hoc uel ex isto
Mezaab eleuata uel sicut ea
sine aqua fluens uel aqua sicut
Mezaab aqua aurea Cum
uel filia auri fusoris.
Miamum
quis mensis fetus
uel qui donatus
Mibaar electus uel electio siue
de electis aut de electione
Micha quis hic ad ubi uel loco
uel quis iste. Csic deitas
Michael quis ut deus uel quis
Michaia quis ut dominus
uel quis est iste dominator
Michatob quis hic domina
tans uel qui est hic latitudo
Michas quis est hic ad ubi
uel loco uel quis est iste
Micheas quis est iste uel quis est
Michol aqua Cuniuersitas
omnis uel aqua ex omnibus. Cum
Mido metiens uel mensura
Miphaath aqua inuper
uel aquarum impulsio
Miphiboal os deuorans
uel os uetustatis.
Miphiboseth os confusi
uel os uerecundum siue os confu
sionis aut os ignominiae
Michael domus dei uel domus
Mirechene Cexercitus
gittans castra uel gittatio
Miletum ge Cconnatus
tians uel gittatio siue ge
nare aut quod est est Ctor
Micho regum uel regina
Miamin quis mensis
fetus uel cui donatus est
Mirra amara uel ama
ricatus siue amaritudo
aut amaricatio
Mirbaal litigans cum
marito uel litigans cum al
tissimo siue litigans in
marito aut litigans
contra altissimum.
Misaal tractus deo uel quis
interrogauit deum
Misaam trahens prius in
uel interrogatio eorum
Misach quis ut uisus uel
quis ut sic siue quis ut risus
aut quis de gaudio
Misahel populus dei uel quis
est ut saluans deus.
Misa quod indigentia uel quod

est decimatio.
Misor humilitas uel tribu
latione seu de humilitate
aut de tribulatione.
Misor plana uel directa
siue humilis aut campestris.
Mitilene transfugus
uel declinans seu declina
tio aut transfugio
Mitriadates declinans do
num sufficiens uel transmi
grans donum sufficientis.
Mizaab quis ut aurum
obrizum uel quis est sic aurum
in spiritu. Cpessimum.
Moab de patre uel de ex
Moabite Cpatre
de patre genti aut
ex parte gentiati.
Moadia mensura domini uel
sufficiens domino
Moaz fortis uel robustus
siue robur aut fortitudo
Mozian de adiutori
o domini uel dominus auxilia
Mobinna. Ctor est
edificatum uel edificator
Mobunnai edificans
me uel edificatio mea.
Mochebor uulnerans
patrem lumen uel patre ira
Mochona Ccredere
suppositio uel sustenta
Mochorei uenum Celim
dator meus uel uenditio
Mochoath Cinna
plage uel uulnera
Mochoatha plaga eius
uel uulnerans eum Celatio
Modab natiuitas uel ge
Moda nascens patre uel
generatio eius.
Modin iudicium uel domini
dicatio. Cuel iudicium eorum
Modim iudicans eos
Modollam generationem
testificans uel natiuita
tis testificatio.
Moelath dolens uel parturi
ens siue a dolente aut
a parturiente.
Moelachi dolor meus
uel parturiens in Cratio
Moses palpatio uel attrectatio
Mosia palpans eum uel
attrectatio eius.
Moyses assumptus uel as
sumptus de aqua

Moyses ungens uel liniens
siue attrectans aut palpans.
Molada parturiens parturi
uel dolor parturitionis.
Molath regnans uel prin
cipans seu dolens aut p
Molath rex Ctreus
meus uel princeps meus
siue dolor meus aut parturi
Molathite Cum mea
regnantes uel principantes
siue dolentes uel parturien
Molchol regens Cter
eos uel princeps eorum Capio
Molid infirmitas uel a prin
Moloch rex uel princeps
siue rex meus aut princeps meus.
Mool infirmitas uel de in
firmitate siue chorus aut
Mola Ca principio
chorus eius uel ab initio
eius siue infirmans eum
aut infirmitas eius.
Moolt infirmitas mea
uel de infirmitate mea
siue chorus meus aut a principio
Mooli chorus Cinio
laborat uel a principio la
borioso siue infirmus labo
rans aut de infirmita
te laboriosa.
Moolite chori mei uel
a principio meo seu in
firmantes me aut de in
firmitatibus meis.
Moos infirmitas uel hi
Moosa infir Ctactum
mans eum uel hiatactum
Moosia infirmus Ceius
domini uel hiatactum domini
Morath heres uel hereditas
Morathi heres meus uel
hereditas mea.
Morastim heres eorum
iste uel hereditas eorum ista.
Morasthite heredes mei
isti uel isti sunt hereditates
Moria uisio Cmee
uel uisionis siue illuminans
aut timor domini uel hic est locus
in quo abrahe dictum est
uade in terram uisionis
Morithi heres meus uel
hereditas mea
Moronte sublimitas uel
celsitudo a saluatore
Mosa saltus uel eruditio
Mosahe saluator uel sal

uiſicator· Cal eoꝝ
Moſellammoth capientꝰ
eoſ morti· ł palpatō moꝝ/
Moſera erudito· ul' diſcipli-
Moſeroth· uincla · na
ł diſcipline
Moſphetham· ſorteſ· ul'
uicinie· ſeu ſocciū aut
uicinitas· tor
Moſi palpatoꝛ· ł attrecta
Moſoch· captā· ul' capiēs
ſiū capientes aū capture
Moſollam· capienteſ eoſ
ł palpatō eoꝝ
Moſollamia capienſ e
os dn̄o· ł palpatō eoꝝ dō
Moſollāmoth· capienſ
eoſ morti· ul' palpatō
Moſollaam mortis eoꝝ
capienſ eoſ· ul' palpans e
Moſmaunethi· loꝝ
ul' diſciplina· Cina dei
Moſeel erudit deo ł diſcipli
Nomina· de· ſeq̄· v·
Moſolans eoſ· ul' uiſ
cera eoꝝ·
Muſa palpanſ· ul' attrec
tanſ· ſiū palpatō· aū attre
Muſach· pal ctatō
panſ ſtrem· ul' attrectatō
Muſichoth· ſtiſ
uincula ul' diſcipline
Muſi palpans ł contrectans
Muſite palpante ul' co
trectantes· Incip͂ ł· N· ſeq̄
Naa pulchra· ul' pl
critudo ·a·
Naab abſcondit
ul' requieſcens ·tō ma
Naabi abſcondit mē ł re
Naad pulchra fuit· ul'
pulchrum teſtamentū·
Naalal laudent· ł lau
dabūt ſiū torrens· aut
Naalia laudatō
torrens dī ł laudans dō/
Naaliſhel· idem mea
Naalon· decuſ candoris
ul' pulchritudo later
Naama decora· ł pulch
ritudo· ſiū commouens eū
aut commotō eoꝝ
Naaman· decorus· ul'
pulchrum· ſiū commoueſ
eoſ· aut commotō eoꝝ
Naamani decoꝛ· meꝰ ł
pulchritudo meus· ſiū co/
mouens me aū commotō

mea·
Naamath· mouens
mortem· ł decor p̄ri
Naamathite· mouentes
mortem ł decori pro
Naamuir plenitudo ł
Naar· commotō eoꝝ
puer ł infantulꝰ
Naara puer ei ł infan
Naarath· tulꝰ ei
puericia tp̄ris ł infan
Naari puer ł cia pro eius
mi ł infantulꝰ meus·
Naarias puer dn̄o ł
infantulus dn̄i·
Naas serpens ł colub
ſiū augurans aū augu
Naaſon· cium
requiem sonans ł
requies ſonitꝰ
Naaſſon· coluber· co
mutans· ł serpens i
utis· ſiū augurans colo
rem· aū augurium in
certatis
Naath decor tpīs· ul'
plenitudo p̄ri· ſiū abs
condens p̄cem· aū req
Nabab· ceſens tpr
exaltāt p̄pha ł p̄phetauit
tur· ſiū pulcri aut pr
lum· aut ceſſionis ini
Nabaihi· conp̄ tiū
cuius ł requieſcens
Nabaloth· ſedens ul'
excludens· ſiū requieſcens
tpe aū conſpicuꝰ ceſſione
Nabal· ſtultus· ul' in
Nabaho· ſipiens
p̄pha· ul' inſipientes
Nabaioth· ſedens ł
excludens· ſiū conſpicuꝰ
aū requieſcens·
Nabath· ſcandalū·
ul' ſcandalizatꝰ· aū
inſipiens ł inſipia
Nabathei inſipien
tes ł ſcandalizantes·
Nabathi· ueniens
ul' includens· ſeu ue
niens· aut incluſio
Nadabel· uiꝰ ne
dei· ul' ſeruiens deo
Nabeoth· p̄phans
Nablach ł p̄phiza
organū ul' laudator
Nablon tū
pſalteriū grece lauda

torum· Corui
Nablū· organū ul' lauda
Nabo ſeſſio ł p̄phia· ſiū
excluſio aū ſuperueniens·
Nabe p̄pha· ul' p̄pheta
Nabeth· ſeſſio· ul' p̄phia
ſiū excludens· aut ſonū
Nabu· ueniens· leus
ul' includens·
Nabugodonoſor ſedens
in anguſtia agnita· uel
ſeſſio in agnitōem angu
ſtie· ſiū p̄phizans· iſtū mo
di ſignū aū p̄phia laguncule
Nabuſa anguſtie
barri· calcans ipſe ul' cal
catō tp̄is· tatis
Nabuzarachim· calcator
fr̄m ul' calcatō frīs fr̄m
Nabuchei· p̄phie ul' p̄phi
zantes· uidium
Nabuzardan· p̄phauit
paleas· ul' p̄pha alienū
Nachem· p̄parans eos
ul' p̄paratō eoꝝ tis
Nachon· p̄paratō uirgita
Nachor requieſcente lu
ce· ul' obſecratō nouiſſima·
ſiū req̄es luminis aū p̄pa
tō uacādie· ueius
Nad aſcendens ł aſcenſio
Nadab· notum ł ſponta
Nadabias· ueniens dn̄o ul'
ſpontaneus dn̄i eoꝝ
Naemam· fides ł fidelitas
ſiū mouens eos· aū mot
Naeth· requieſcens ł req̄etō
Naphtheddoe· diſpſa gnā
tō ul' diſpſio generatōis·
Napheth· marina· ul' ma
ritima· ł cuſio generatōis
Naphethor· cuſa genatō
Napheg· marum· ul' ma
Naphei· mar ritimus
aī· ul' aīar̄ ueſtigia
Napher aīa· ul' ueſtigiū
Naphis id· nus
Nagge· in diē ul' in dia
Nageth id·
Nahaiei puer meus ł
infantia mea cō dei
Nahellel· p̄mil laus· ſiū
laudans dn̄m aū lauda
Naid ſalū ł mare· ul'
fluctuans aū inſtabilis
ul' ſedis incerte·
Naim· fluct' ul' mos· ſiū
fluctuant aū commotō

Naioth· conſpicuū ul' ex
Nalol· torrens clude'
ul' laudatō
Nama decus ł commotō
Namohel dormiuit
deus ul' dormitō dei·
ſiū hīu qui ſit dei aū
quos dormire facit de
Namra pdus ł amari
tudo· ſiū amaritudines
aū amaricatōes·
Namurim· pdi· ł apoſ
tate· ſiū pfugi· aū trāſ
greſſiones eoꝝ
Namſi palpans· ł trā
gens ſiue attrectans
aū attrectatō de·
Namuhel· leq̄tis cō
eū deo ł eū quo leq̄t/
Namuhelite loquentes
eū deo· ul' q̄bꝫ leq̄t de
Nanee· paſcis ul' fet
ſiū gn̄m pulchritudis
aū paſcua eoꝝ
Naſiſus· colligens ł
collectō ſiū lucerna ſī
dens· aū aceruꝰ leuitate·
Naſab exſiccans ł ex
ſiccatō·
Nazaraeum gn̄m molle
ul' gn̄m uene· ſiū gn̄ni
nans eis aū gn̄natō
Naſia colub' eoꝝ
dn̄i· ul' ſerpens delator
Naſib uincl' ul' ſtatō
Naſim· dux ł princeps·
ſiū principans eis aut pn
cipat' eoꝝ
Naſon conſlans ł re
quieſcens· ſiū augurans·
aut augurū· donatō eoꝝ
Natham· donat' eis ł
Nathameleth donat'
regno· ul' donatō regꝭ
Nathan uariens
donans dō· ul' donat'
Nathanael gene
dn̄i dei· ul' donauit eū
Nathunei dō dn̄e
nantes· ul' donati·
ſiū ſpodiatones grece
aū ſubminiſtri lati/
Nathon· donat' ne
uoꝛ· ul' donatō mii
Naua· ſeuū tatis
ul' gerū· ſiū latrat'
aut pulchritudo
Naue idem·

Naū generans vel genitor consolator
Naū generans eum vel consolator eorum. Ccrato
Nazareth flos in virgultum siue sanctitas aut consolatio
Nazareth victo vel munditia siue custodiens aut separato
Nazareus virgultum vel floridus seu custodiens aut separatus
Nazareus mundus vel sanctus siue victus aut consecratus. vtrumque hoc nomen apud hebreos non scribitur per z literam sed per hebream sade quod nec s nec z latinum sonat.
Nazarei virgulta vel floridi siue custodientes aut separati.
Nazarei mundi vel sancti siue consecrati.
Neapolis. n. secunda e
Nimue commota vel nimia commotio. Cchristo
Neelaaz lassitudo aspirationis vel latitudo aspere
Neelalal latrans lassus vel latrantis lassitudinis siue latrantis leuitas aut latrantis lassitudo.
Neellamath lassitudo eius pomutin vel insilia tempore
Nebe latrans vel latratus siue psalterium aut mensura
Nebel latrans deo vel latratus dei siue mensura dei aut dei psalterium
Nebo latrans vel latratus.
Nebui latrator meus vel psalterium meum.
Nechao percussit vel percussio ista. Crato
Necel statio vel animet
Necho percutiens vel percussio. Ciudicio
Necoda includens
Nechophath includens vel exclusio siue inclusum aut percussionem eius
Nechora. Cdeus aduena vel tutela aut sui fortis est aut ancilla
Necte stella Ccrato est vel terre uertis.
Neelamite stale et terrena
Neelle euidam hereditas Crter
vel euidam hereditas
Neelleniute euidam hereditas vel euidam hereditas.
Neeleskol torrens botri vel botrus torrentis.
Neema consolans vel consolato
Neemias consolatus a domino vel consolato domini.
Neestra est vel metallica
Nesthaiel aspirans deo vel applicans ori dei.
Nesthe aspirans vel sufflans vel spiritus aut sufflato.
Nesthee applicans ori vel nisus quod notum est.
Nesbeth. Clapidum pira vel carbo siue seducens aut seductio. Cratione hic
Nepheth eandem interpretationem
Nesthenion marina vel
Nephi puri Cmaritima vel ruidens vel purificato.
Nesthsa purificans aggrauatum vel purificatio ag
Nesththai. Cguati deceptio vel dissolutio.
Nesthuslim aptum notum vel dissoluta auditio.
Negoda includens.
Neger floreus vel floridus inditio vel percussio inditum.
Nethel stans deus vel statio
Nestbeth stans vel Cdi statio siue status temporis.
Neman pulchritudo vel consolatio. Cammaticatio.
Nemsbra profugium vel apostasia siue pardus aut
Nemsbroth pardi vel apostata siue apostatauit aut apostasia. Cricato
Nemia profugium vel transgressio siue pardus aut anima
Nemrim pardi vel apostate siue amaricantes eos aut profugia eorum
Nemri pardi vel apostate siue pardorum aut apostatarum
Nemroth Cratarum tyrannus vel profugus siue transgressor aut apostata
Nemsi palpans. Cta vel tangens siue attrectans aut attrectatio Csolutio
Nephtad deceptio vel dissolutio
Nephthali latitudo mea vel conuersio est
Nephtali dissertus vel est uictus seu conuoluit me aut conuolutio mea.
Nephtalim habitatio vel conuersatio siue conuertens eos aut latitudo eorum Cconuersatio
Nephtalim implicatio vel seu dilatauit me aut dilatatio mea.
Nephtalimite conuertentes eos et latitudines eorum
Nephtalimite habitacula vel conuersationes seu dilatationes aut implicatio
Nephthar Crues mee purificans vel purificato
Nepthe decipiens vel dissoluens siue deceptio aut dissolutio Cdissolo
Nepthee decepta vel dissoluti siue deceptio aut
Nepthoim decipientes vel decipientes siue decipientes eos aut dissolutio uel eorum
Nepthupha deceptio inde remisse vel dissolutio ne claudicans
Nepthuim sculpentes vel aperientes siue decipientes eos aut dissoluentes
Nepthusim Ceorum aptum notum vel dissolutio
Ner. Cta auditio lucidus vel lucerna.
Neregel lucis acutus vel lucerne acuatio
Nereus lucis consilium vel lucerna festinans
Nereth cythara vel qui lucerna seu lux mea aut lucerna pauo
Nergal lucis Ctis acutus vel lucerne
Nergel Cacuata lucerna acuata vel lucerne acuatio
Nerger lucerna inuoluta vel lucerne inuolutio
Neri Cuolutio lucerna mi vel lucerna mea. Clucerna domini
Neria lucerna domini vel
Nesia coluber domini vel serpens dominus
Nesbi titulus meus vel statio mea.
Neson augurans vel augurium siue augur fortis aut auguris fortitudo
Nesrach temptatio tenera vel fugitiua tenera.
Nesthens erarium vel monetarius. Ccommotio eorum
Nethman dedit vel motio siue commouens eos aut
Nethua ymago vel ymaginatio
Nethophath includens me vel inclusio mea.
Nethophathite includentes me vel incluso
N. post i. Cres mea
Nichanor stans lucerna vel statura lucida.
Nichodemus includens iudicio vel est iudicio per terrenitatis.
Nicholaus effluens vel effluxio siue stultus ecclesie languentis aut stultitia languoris ecclesie.
Nicholaite effluentes vel effluxiones siue stulti ecclesie languentis aut stultitie languoris ecclesie.
Nicopolis gerentium preter tentionem vel precio ger
Niger Cnimius niger ascendens vel ascensio.
Nimpha os ampla vel ori applicato
Ninive pera vel speciosa seu germen pulchritudinis aut natiuitas pulchre
Niniuite peri Cclea vel speciosi seu germina pulchritudinis aut natiuitates pulchre.
Nisan augurans germen vel augurium donationis.
Noe n. post o. i
Nimotiens vel commotio.
Noadara vouet seruituti tem domino vel commotus testimonio
Noadiae uouens domini vel commotio nimia
Noaba mouens Cti eos vel commotio eorum
Noatha mouens in puri vel commotio consummationis
Nob latrans Cmusion vel latratus.
Nobe latrans vel latratus.

Nodaib · ut uel inflato
Noe requiescens · uel re
quietur · siue commotatio
Noemma · decor · Cto
uel fides · seu uoluptas · aut
delectatio. Consolatio
Noeman · pulchritudo · uel
pulchra · seu consolatio · autem
Noemanite · pulcri · uel
consolati · siue consolatores · aut
consolatores. Consolata
Noemi · pulchra · uel consolata
Noestha · metallum · uel es eius
Noesthan · es eorum · uel me
tallum eorum Cto latitudinem
Nophech · mors apparens · uel commo
Nogen · nudies · uel nudi
atus. Nudiamus
Noga · nudies · uel metri
Nodom · decus · uel consolatio
Noorai · decorans magis
trum meum · uel consolatio ma
Noorari · decor · Cgri mei
rans magistrum meum · uel
consolatio magistri mei
Neerari · decorans eum tem
tem magistrum · uel consolatio
consummati magistri
Nezam · reuelauit exalta
te · uel commotio exaltati.

Incipit O. v.

Obath · pulchra · uel
pulchritudo
Ozi · pascens eos
uel pascua eorum
Noni fetus · uel pistus · siue
uiuens aut sempiternus
Nomenius decorus · uel inde
decus. Incipit O. de
suus Hebr. a.

Oad · unitas ·
uel laudatio
Oal · tabernacu
lum · uel inhabita
Oali · tabernaculum Cto
meum · uel inhabitatio mea
Oam · uere pleno · uel in sanu
Obab · spans · uel Cens
amplexans · siue dilectus
Obadia · Candidus
seruus domini · uel seruiens do
Obach · uagus Cmuro
uel phitonissa · siue incan
tator · aut incantatio
Obdarem · serui auster
lis · uel seruitus astricarum
Obdias seruiens domino · uel
seruitus domini.

Obeth · seruiens · uel serui
Obededom · serui Cate
eus rufo · uel seruiens
filius · seruiens terra · uel
seruiens consanguineo
Obedia · seruus domini · uel
seruiens domino
Obedihel · seruus dei · uel
seruiens deo. Cdno
Obia · filius domini · uel seruiens
Oboth · phitonis · uel · ista
gi · siue lagene grandes
aut lagenarum grandium
Ooth · diligens · uel per
scrutans · siue dilectio · aut per
Ochol tenens Cscrutatio
habitatorem · uel apprehendens
tabernaculum
Ochoza · tenens magi
strum · uel retentio magis
Ochoath · Ctri
retentio · uel apprehensio domini
Ochozias · retinuit eos do
minus · uel apprehensio domini
Ochozias · retinens
dominum · uel apprehensio domini
Ochran · tenens · uel ap
prehendens · siue retentio
aut apprehensio.
Odaua · insultans · uel
insultatio
Odella · seruus domini · uel
testificans dominum
Odia · seruus domini · uel tes
tificans dominum
Odia · filius domini · uel testi
ficans dominum
Odollam · testium eorum
uel testimonium apparitio
Odollamites · consola
aliquis · uel testatur in aq
Odor contestatur aliq
guardatorem · uel testifica
tio guardatoris.
Odonia · filius domini · uel
testificans dominum
Odsi · insulta me · uel uae
sura mea.
Odura · insultura ma
gni · uel testificans ma
gnum

Oephra · insultura · uel
effluentis · siue
estus aut estuatio
Ephi · insultura terrum
mediorum · uel tres mo
dii insultati.
Oeth · diligens · uel
perscrutans · siue dilectio · aut per
scrutatio
Ophaestalio · uel estuatio
Ophas · nebula · uel obscura
tio · siue obscuratus · aut nebu
Opham thalla Iosius
in eorum · uel maritima eorum
Ophar · uolans · uel uola
tus · seu uolantes · aut uolo
Ophath · Ciatores.
aurum obrizum · uel aurum
purissimum.
Ophaz · aurum obrizum · uel
aurum purissimum.
Ophel nebula · uel obs
curatio · siue obscurat · aut
nebulosus · nomnosus
Opher ignominia · uel ig
Ophi · infirmi · uel ignominiosi
Ophin · tabernacula · uel habi
tatores · uel habitatores mee
Ophim tabernacula mea
Ophir · infirmauit · uel in
firmitas · seu circuitus · aut
herbosum · sana consilio.
Ophni discalciat · uel in
Ophra · uolans · uel thra
Og · congregans · uel Clam
coacerans · seu absconditor
aut coaceruatio.
Oga nobis · uel gloriosus
siue abscondens eum · aut coac
Ohia · ipse cognouit Cuancer
unt · uel cognouit dominus
Ohiada · ipse cognouit per
uirtutem · uel cognouit
dominus testium
Ohol · tabernaculum · uel in
habitatio · uel infirmitas eius
Olam infirmans eos.
Olam infirmauit eos
uel infirmitas eorum
Olam seculum · uel eternitas ·
siue annus iubileus · aut an
nus remissionis
Olda · destruens · uel dissi
pans · seu destructio · aut
Oldam · Cdiuticlin
destruens me · uel disser
pens · seu destructio
meum · aut desertio mea.
Oldar · discernens dominum
uel diuitiae magnae · Cto
Ol · infirmitas · uel preces
Oliab infirmans patrem
uel protectio patris
Olimpa dolens · uel pretereo.
Olimpiadis · dolor tristis ·
tis · uel preueniens seruitute.
Olofernes · infirmitas
diuisionis · uel infirmans
uitulum saginati ·
Omar · ipsum amaritas
uel ipsius amaritas.
Omer · crispans · uel ma
Omrot. Cniplis ·
crispans me · uel manu
Omri · Cplex me
crispans magistrum me
um · uel manipulus meus
On · dolor · Cgri mei
uel meror · Ctatis
Ou · iniquitas · uel inuti
Ossi · inutilitas · uel inutir
Osia · meus · Cratio
eius · uel dolor eius ·
Osia inutilis · uel ei · uel mi
Osia iniquitas · Cquitas ei
rans ei · uel inutilitas ei
Osiam · meror ipsorum · uel me
Osiam · mu · Cror eorum
uel ipsorum · uel iniquitas eorum
Osiam · iniquitas ipsorum · uel inu
Osiam · Citatio eorum
meror domini · uel dolor gentis
Osian · iniquitas domi
uel inutilitas gentis
Osian murmurans
domino · uel inutilitas
Onesimus · Cgentis
decorus · uel seruus · siue
decus · uel seruo ·
Onesiphorus · seruus
tris · uel dextre adherens
Osi · merens · uel · uel
dolor meus ·
Osi · inutilis · uel iniu
Ou · miseri · Ciquitas mea
meum · uel inutilitas mea.
Osiu · dolore commotus
uel mole requiescere ·
Osiu · inutilis requi
es · uel iniquitas commotio ·
Osiu · mirum · motus ·
uel inutilitas · uel detectio ·
Osias · merens domino ·
uel dolor domini.
Osias · iniquitas domino · uel
inutilis domini
Onitas murmurans
domino · uel inutilitas domini
Ono · merens eum · uel do
Ono · mu · Cdolor ei
tis ei · uel iniquitas
Oslo murmurans · Cei
uel inutilitas eius.

Osion. immutare inimicans uel mutatio inimicantis siue dolor mutabilis aut me roris inuitate. ‖ hircino
Oola. tabernaculum eius.
Oolla. idem.
Oollo. tabernaculum meum uel inhabitatio mea.
Ooliab. tabernaculum meum patris uel inhabitatio mea.
Ooliba. taber- ‖ ipsa naculum meum mea. uel ipse est tabernaculum meum.
Oolibama. tabernaculi altitudo. uel tabernaculum meum in aliquo.
Oon. dolor uel labor. seu dolentes aut laboriosus.
Oziam. uidens eos. uel fortitudo eorum.
Ozias. uidens dominum uel fortitudo domini. o. sequitur R.

Or. foramen. uel iracundia.
Ors. mons. uel lumen. siue pellis aut iracundie.
Oram. comprehensibilis uel comprehendens. siue conceptio. aut comprehensio.
Oram. uidens uel excelsior. seu uere iracundie aut uere iracundo. ‖ iniquorum
Oram. mons pro patre uel lumen.
Oram. pellis pro patre uel foramen.
Oram. ‖ istorum iracundie pro patre uel iracundia eorum. ‖ estimatio
Orechat. estimauit uel
Orechath. estimans me uel estimatio mea.
Orechacharot. longa corona uel longitudo corone. ‖ uirtudo
Oreb. ardor uel siccitas siue coruinus aut solitudo.
Orebrusa. uel massa siue temptans aut temptatio.
Orem. dolor uel ‖ eorum iracundia.
Oreth. longanimitas uel diuturnus siue longanimitatis aut diuturni.
Orpha. ceruix ‖ talis eius aut superbientis.
Ori. lux mea uel mons
Ori. pellis mea ‖ lumen uel foramen meum.
Ori. nascens miseri- cordia mea.
Ori. gigas uel excelsus.
Ori. coctus uel excelsitas.
Ori. apprehendens me uel apprehensio mea.
Orim. gigantes uel excelsi.
Orim. coctores uel excelsi.
Orim. apprehendentes me uel apprehensiones mee.
Orma. anathema uel anathematizatio.
Ornan. lumen nobis uel illuminatio nostra ‖ cum conationis
Ornan. lumen gaudio uel illuminatio
Oron. mons mutabilis uel foramen tristitie.
Oron. pellis mutabilis uel ira murmurantium.
Oron. lumen meroris uel dolor mutantium.
Oronite. uires mutiles uel foramina tristitiarum.
Oronite. pelles iniquitatis uel dolores mutationum.
Oronite. lumina meroris uel iracundie murmurantium.
Oronim. lumen imbrium eorum uel iracundia mutatum.
Oronim. mons in ‖ eorum ultus eius uel foramen tristitie.
Oronim. idem. ‖ eorum
Oronaim. mons mutabilis uel foramen tristitie eorum.
Oronaim. lumen meroris eorum uel iracundia mutatum.
Orthasiada. ‖ eorum uerte indigens testio uel lumen positum testificatio.
Osa. spes uel saluator.
Osai. spes nostra uel saluatio mea. ‖ saluatio domini
Osaias. sperans in domino uel
Osanna. salua uel saluifica. siue saluifica aut saluatio nostra saluificatio.
Osee. spes uel saluator.
Osee. sperans meo uel saluatio eius.
Osia. sperans in domino uel saluatio domini.
Otham. tempus eius uel designatio eorum. ‖ uitas mea
Othei. signum meum uel tempus
Othiro. dolor eius uel gementium. ‖ cum tempore
Othir. pater uigilans uel signum
Othin. stans pater uel status
Othola. signum ‖ temporis

[...]alteris uel designatio temporis.
[O]thoniel. signum ‖ temporis dei uel tempus dei.
[O]chechani. signans tempus uel designatio eorum.
[O]x. uiolente uel uolun-
zas. uidens ‖ tame uel robustus seu ui-
so. aut fortitudo
[O]zai. fortis me uel robustus meus. seu uidens me aut fortitudo mea.
[O]zam. uidens eos uel fortitudo eorum.
Ozan. uidens dominum uel fortitudo gentis?
[O]zamoth. quasi signum uel fortis designatio.
Ozazia. fortes ducto- uel uidens oliuam.
[O]zen. uidens fortem uel fortis cecus.
Ozensara. uidens fortem principis uel fortis cecus angustiati.
[O]zgi. uidens luctam uel luctatoris robusti.
Ozi. uidens. uel robustus seu uisio aut fortitudo.
[O]zias. uidens dominum uel fortitudo domini.
Oziam. uisio domini est uel fortitudo domini est.
[O]ziphi. gemmans uel geminatio.
Oziel. uidens dominum uel fortitudo dei. ‖ dei
[O]zielite. uidentes dominum uel fortitudines.
Ozni. auris mea uel auditus meus.
[O]znite. aures mee uel auditores mei.
incipit p. post p. sequitur her littera. a.

Paphum redimens cantorem uel redemptio canentium.
Palestina. ore contusa uel ore confundens siue oris confusio. aut os malleatoris.
Palestini. ore contusi uel ore confundentes siue ora malleatorum aut oris confusiones.
Pammam. ore confunden- tes uel os malleatoris.
Pamphilia. confusio a ruina uel diuisio casus.
Pamphilienses. ‖ cau- confusi a ruina uel diuidentes
Panarethot ‖ cadentes liber erit uel liberi effectus.
Parasitarii? garrulus uel conpectator ‖ uel separato
Parasceue. cena pura.
Parion. discoopertus aut
Parmena ‖ discoperiens diuidens plenitudines uel diuisio plenitudinis.
Parthia. partem diuidens uel parta diuisio.
Parthi. partem diuidentes uel partio diuidentium.
Parthia transcendens uel transgressio ‖ transgressio.
Pascha transcensus uel
Pathraa. separato est
Pathmos ‖ separatio uestium uel separato-
Pathraa. ‖ palpantium uidens eum uel dissolutio eius
Pathrochas. separans uel dissoluens. ‖ separato
Pathura. separatrix uel se-
Paulus. os tube uel ore eorum seu electum mirabile aut elegit miraculum. p. e.
Pedno ? quietem e-

Peemptato ? mouens uel dissecatio ? ....
Pelusium. os ‖ eorum malleans uel os mallea
Pentateuchum. ‖ eorum dissecans ualles uel di- uidens cornua eorum.
Pergen. deuorans uel
Peridolus. ‖ uorago saccus absortus uel ... uaricata eorum.
Perida temptatio ‖ d... tus. uel temptatio amabilis
Perizon. incisibilis uel in-
Perone. saccus ‖ cusso uel repositio
Persida temptans uel latitudinem diffluens.
Perse temptatio uel latitudinem diffluentes ‖ tuitione
Persolos? temptatio cuius tatum uel diffluens lata et
Petrus agnoscens uel dis- calcians. siue agnitor aut

dissoluens. P. [post] S. I.

Pigmei cogitatio
i minuo vel diminu. ag-
noscentes. consolatio.
Pila. os malleus. vel oris
Pilatos ore conidens vel os
pus. malleatoris
dissoluens vel dissolutus
Pisidia. cogitatio domino vel
cogitatio dei.
Pistici. fidele vel fidelitas
Prisca cognita vel agnosc-
Priscilla. agnosc. cernens
cens deum. vel agnitio dei
Pristus. agnitus vel agnosc-
cibile. P. [post] S. O. cer-
Ocalunacha
vel inhibitio
Potiathi. ore conidens vel
os malleatoris. cognatio
Pontus inclinans vel incli-
natio inclinantes vel in
Ponti declinationes
natus consilium vel declinans
Porci. festinationem
data diuisio. diuiditur
do. vel diuidens diuitiam.
Possidonie. cogitationes. cog-
noscens venationem. vel cog
nitio commotionis.
Prohue. fructus vel confusio
vel fructuum congregatio.
Prochore. fructus congregatio
vel fructuum congregatio
Ptholomei ad mensuram
deducens. vel ad mensuram
Ptholomai. deductus
ad mensuram deducens vel
ad mensuram reductio
Ptholomaida. ad mensu-
ram deducens vel ad mensu-
Ptholo. ram reducta.
mais idem.
Ptholomaidenses. ad men-
suram deducti vel ad men-
suram reducentes. P. [post]
cibile. [illegible]
Pdalunachu. vel mihi
Peccatum ... [illegible] ... tatio
mdur consilio vel in diuin
Pucheos. cui consili-
declinans vel declinatio
Putinpharet. os inclinans
vel oris inclinatio. siue os i-
clinans ad dissecandum
aut dissecans. aut os incli-
nans. Hec omnia nomina greca
vel latina. sed linguam

hebraicam uolentes inter-
pretata sunt. Secundum naturam
est quod apud hebreos. p. [?] ... [illegible]
habet. sed ullum nomen est
apud eos quod hec elementa con-
tinet. abusiue igitur acci-
piendi sunt. qui per has litteras
scripta sunt. [illegible]

Raab. timens
vel impetus.
Raab. lata
vel dilatata.
seu latitudo aut dilata-
Si enim raab per am me-
diam legatur scribatur.
Et tunc legit. si he. impe-
tum. Si uero per h. latitudi-
nem. vel dilatationem.
h autem euenit per accentu-
um. varia distinctionem
ut in tam varias. et
contrarias significationes con-
uenientes. et in diuisa ...
Raaba. latus
fames eius vel impetus eius
siue dilatans eum aut dila-
Raabia. tatio eius
impetus domini vel fames
die domino. siue diiudicatus
dominum. aut diiudicatio
Raathath. dei
bucca. vel maxilla siue
bucce aut maxille.
Raam. uisio. vel uisi-
o. siue tonitruum. aut vel
Raama. tonitru
uidens eum vel tonitruum
eius. aut multitudo eius
siue inutilis. vel tonitruum.
Raamias. uisio domino
vel uidens deum aut to-
Raamses. malicia ti-
nee. vel malicia de tinea
siue tonitruum leticie aut in
tonantis leticia.
Raason. cursus vel sta-
tera. siue contemplatio
aut consummatio
Raatha magister pro-
vel magistratio teipsius.
Rabba. multa. vel ma-
gna. siue uidicans aut
uidicatum.
Rabbaam. multitudo
populi. vel multitudo populi
siue uidicans populum

aut iudicium populorum.
Rabbai. multum vel mag-
nitudo mea. siue uidicans
me. aut iudicium meum.
Rabbath. multum tempus vel
grande tempus. siue uidicans
tempus. aut uidicium populorum
Rabbi. doctor vel magister
seu docens me aut magister
Rabuth. meus
doctrina. multitudinis. vel
magisterium uidicantis.
Rabbaai. multa haec. vel mul-
titudo ista. seu multa in-
aut multitudo mea.
Rablath. multi. vel mul-
ta. siue multitudo ista. aut
Rabinag. multitudines
princeps cum vel dominator
Rabonii. ... [illegible] ... meum.
doctor vel magister. seu docens
me. aut magister meus.
Raboch. grande signum.
vel multum contentus. siue uidicans
contentiones aut iudicium contentionum.
Rablatet. multis osculo
vel princeps deosculans
Rabsaris princeps eunu-
chus. vel magister eunuchorum.
Rabbarez. multum alienus
vel grandis descensio.
Racha. vanus vel vanitas
seu absque cerebro. aut signi-
Rachab. ... significatur
contra. vel quadriga. seu ui-
sio. aut ascensio. vel gratiatio
Rachal. tristis. vel dextera
sua ferens. seu res. aut me-
Rachel. ouis. aut uisio
seu. uidens deum dei.
aut uidens principium
Rachus. filia vel pecunia
Radai. uidens me. aut
fortitudo mea
Rapha sanitas vel me-
dicina dei. medicina dei
Raphael sanans. vel
Raphaia. sanans domino
vel medicina domini
Raphaim. gigantes vel
medici. aut ... remissi
aut laxatores
Raphao. sanans eum
vel medicina eius.
Raphaci. sana uisio
vel fortitudinis medi-
Rapher. defluens. vel
medicus. seu volans.

uolutans. aut cursus oris.
Raphidim. tempta-
tio. vel laxe manus. siue
lusio oris. aut os sussti-
Raphidim. remissus
sanitas fortium. vel sa-
nitas iudicum. siue uisio
sus forti. aut dissolutio
fortium. Juxta interpretatio-
nem lingue syre interpre-
tatur remisse manus vel
remissio manuum.
Raphion. medicina
doloris. vel temptatio
iniquitatis.
Raphon. idem est.
Raphu. temptatio.
vel dissolutio. siue sani-
tas aut medicina.
Ragau rex. vel nego-
ciator. seu tristis. aut
dolor siue ferens.
Ragau. pascens vel egro-
tans. tatio.
Raguel pastor. vel egro-
Ragon hyemps. vel
pabulum. seu multum de-
lectans. aut multum de-
Raguel. pastor. pastor
dei. vel egrotans
deo. siue pascens deum. aut
pabulum eius deus
Rahuhel idem.
Rahaia. pastor domini vel
egrotans domino. siue
pascens deum aut pa-
bulum eius dominus
Rahelaia. idem
Ram. excelsus. vel
delectatus. siue tonitru-
um. aut exaltatio.
Rama. excelsa. vel ex-
altata. siue tonitru-
um. aut exaltatio.
Ramale. sublimitas
vel exaltatio. siue toni-
truum. aut exaltabitur
Ramalia excelsus
deo. vel tonitruum dei
seu excelse laborans.
aut exaltatio laborans
Ramasse pa[..]. vis-
bulum. vel tinea. seu ma-
licia tinee. aut malici-
a de tinea.
Ramatha. excelsum
signum. vel exaltata pro
seu mortem uidit. aut

R

mortis visio.
Ramath idem.
Ramathaim excelsum signum p'p' vel exaltatio prin
cipum seu mortem vide
eis aut visio mortis eorum
Ramathaim. excel
sa duo. vel excelsa bina
sive duo sublimes. aut
duo exaltati. Et duo
vel bina sublimia est.
Due civitates. Regia et s
acerdotalis. unde est Helca
nes filius de rama
thaim que precepit de Ebu
lem filius mater ei de
tribu iuda. Quod notatur
in eo quod eufratensis dicitur
ab ephrata. videlicet
uxor caleph. Et constat
extitisse de illa tribu.
Ramathnethi. excel
sum signum genere. vel eleva
tio in agmine. Cetera
Ramathite. excelsa
signa. vel mortem vide /
Rameleech. excelsa
peccato. vel exaltata predicta
Ramesse. amaricans
vel commotio vermium tinea.
seu corrosio tinee. aut
tonitruum gaudium.
Ramech. mortis visio
vel signum excelsum. sive cor
ruptio pavoris. aut
exaltatio vite
Ramoth. excelsum sig
num vel exaltata visio
Raron cursus magnus
vel assumatio magistri
Raronites. currens
magister. vel consumat ma
gisterio. Cetera magistris.
Raronite currentes
magisterio vel consumati /
Rasaia. incipit dominus vel
varietas domini. Cetera duorum
Rasathaim. varie
tas bina. vel iniquitates /
Rasim. variis eorum
vel iniquitas eorum
Rasin. impetus vel
iniquus. seu varie
tas aut pictura.
Rathamim. sonitus
vel incapit. seu visio
consummata. aut visi
onis consummatio fecerit
hec signum incipit. visio
que ignem conservare. ita
ut si pruina. ex eis caute
operta sunt. usque ad annum
ignita perdurent
Rabuhel. pastor dei vel
egrotans deus. sive pascens
deum. aut pabulum eius deus
Razias. saciatus domino. vel
misterium domini
Razom. vinicie. vel sacrarum
Razon. idem. R. regum .e.
Reaias. magnus dominus
vel declaratio domini.
Rebbanita. vel
magna. seu indicans.
aut indicium.
Rebbau. multum in vel mag
nitudo mea. sive index
meus aut iudicium meum
Rebe. quartus vel ulterius. sive or
dinatus aut ordinatio.
Rebee. idem est.
Rebecca. pacientia vel multum
accepit. sive multa premiavit
quam multum accepit. Cetera tudo
Rebla. commissum vel multi
Reblata. multitudo vel
multum ista. sive multum com
sit hic. aut multum commissum.
Rebmag. quartus. Cetera huius
ingeniosus vel ordinata
Recha. Cetera peccato.
mollis vel delicatus. sive mol
lities aut teneritudo.
Rechab. conscendens vel
excelsus. seu mollis pater aut
teneritudo patris.
Rechabite. ascendentes
vel excelsi. seu teneri pa
tribus aut delicie patrum.
Recchat. mollities. vel
Rechem Cetera sublimitas.
pictura. vel varietas. seu
vacuitas. aut vacuitatio
Rechima. temptatio vel
malicia. conspirans aut coni
Recesa. cham Cetera virtus
vel fortitudo sive retinaculum.
Rephaim. aut cohiratio
scriptura. vel requies. sive nostra
requies. aut mea scriptura.
Regalim. pedes vel ambu
latio. sive vis aut tenda
Reguum. cibus vel refectio. sive
pascens eos aut pascua eorum
Regma. temptatio vel
malicia. conspirans.
Regem. id est vel ambulatio
eorum pastor meus vel
pabulum meum.
Remma. excelsa. vel
videns aliquid. Cetera ei
Remphan. excelsa eius
vel exaltatio. vel rich
Remma. excelsus dominus
vel exaltatio domini
Remmi. excelsa commo
tio. vel videns aliquid
Remon excelsum ....
vel exaltatio vivitus
Remmono. excelse
mercis. vel exaltatio
mugitus. Cetera gatio
Remmon. excelsa vel congre
Remmon. sublimitas
vel exaltata. seu malum
punitum aut malum congrua
Remmonpha. Cetera vivi
res. convidens cicatrix vel
dissipans congregationem.
Remmonphares. sub
limitas violenta. vel
exaltatio dissipata. seu
divisio mali punita
aut divisio mali consumati
Remoth videns mor
tem. vel visio mortis.
Rena magister absco
ditus. vel magisterium per
Res caput Cetera videns
vel pascua Cetera censeum
Resa caput eius vel pascua
Resa. cham. vel fortis. sive
gradum aut retinaculum
Resatha. Cetera lum
impietas. vel iniquitas
Resathaim impius
eorum. vel iniquitas eorum
Reseph. iniquitas mea
sive vel caput domini
Resen caput fontis
vel pascua eius Cetera vis
Reseph impietas. vel
iniquitas. seu caput
vite. aut pascua pascio
Resha. currens vel
velox. seu currens. aut
Resa Cetera velocitas
caput domini. vel placens
Rethma. sonitus Cetera dicere
vel impius. seu videns
consummare. aut visio
eius. Cetera consummata.
placens. vel pastor est
seu paucitas. aut pas
tio mea. Cetera lum eorum
Reu pascens eum. vel pabu
Rezer. magnus ulcera
forma. vel magis ulcera
fortificata. R. reg. i.
Ribla multa vel mag
na. sive dividicans
aut videntes.
Ribbai multum in vel mag
nitudo. seu iudex meus
aut iudicium meum.
Rupha. videns bona. vel
videns buccellam.
Ruphath. videns bona
tempus. vel videns buccellam
Ruthus. Cetera vite christi
crescens. vel bonum. seu bonum
aut inquisitio bonitatis
Ruphet. videns bona pa
voris. vel videns buccel
lam vite christi. R. accesso
Ro. magnus vel magi
sterium.
Roaga. magnum
meditatus. vel magnum lau
datus aut fortis susceptio.
Robam. impetus vel latum
Roboam della Cetera tudo
tamen populi. vel dispersum
populi. seu impetus populi. aut in
clinatio populorum
Rohoboth. platee. vel lati
tudines. seu platee in
clinate. aut platearum medi
Roe videns Cetera natus
vel fortis. seu visionis
fortitudo. aut visio fortis
Roddihe. Cetera tudinis
videns mutans. vel videns
certamen. seu videns in
Rodim pes Cetera diuti
videntis. vel visio videns
Rodim Cetera eum petens
visio et decensio. sive dies
sentiens. aut dissidium.
Rodim. videntes. vel dec
cedentes. sive dissentien
tes aut discordia.
Roechus. fortis durus
vel videns ingredientem.
Rogam. deorsum ferens. vel
magis tristicie.
Rogel. deorsum ferens
vel negotiatio tristicie
Rogelim. deorsum ferens
eos. vel negotiatio tristicie eorum
Rogemelech. magis fo
vete populus. vel magistratus.

disciplinam prurionis.
Roma. magnitudo sca
gens. vel magnificatio.
Roma. tonans. vel sublimis sive tonitruum. aut sublimitas. Excelsa.
Romam tonantes. vel sublimes. sive tonantes sublimitas. aut tonitrua excelsa.
Romelia. magis scan gens. laborantes vel sublime tonitruum laborans.
Rob platee. vel Cuius latitudines. studies.
Roobia platee domini. vel latitudines dominorum.
Roboth. platee. medicinate. vel platearum medicina.
Rees turris. vel Crates apuiaclin.
Ros caput. vel initium.
Rosmophin. caput scyeum. vel initium vicinarum.
Roth. visio. vel festinato. seu deficiens aut de
Rubeym [al. irā] festo
videns filium. vel visionis filii
seu videns in medio aut
videns per medium.
Rubenitha. videns filium mei. vel filium mei visio. seu videte me. me
et videte per medium mei.
Rubenite. videntes filios. vel visiones filiorum
seu videntes per medium.
Rufus sanans. vel resiciens. sive nos sanans aut
Ruma. Erecto vel excelsa. vel videns aliquid
Ruth. videns. vel festinans. seu deficiens aut deficiens. Incipit littera S. post .R. sequitur hec littera.

Saaph speculum
vel angustias
Saal reddens
vel aggravans
Saal perdola. vel Ceus pugil seu vulpis aut
Saalim Coruscatio vole. vel pugiles. seu vulpes aut coruscatio.
Saalabim. aggravans intellectum. vel aggravatio intelligentie.

Saalum reddens. vel redditor. sive redditio. aut
Saar Redditio est estimans. vel estimatio.
Saarie estimantes vel estimatores.
Saarim. estimantes eos. vel estimatores eorum.
Saasim. in tribute egrediens. vel in turbatio
Abba. Confessionis. capta. vel captiva. sive captivitas aut conversio.
Saba capta. vel captiva. sive captivitas
Saba Caut conversio. clamans. vel convertens. seu clamor aut eloquium.
Sabatha. rete Cia vel retinaculum. sive lectus ei. aut eloquentia est.
Sabaias captus domino vel conversio domini.
Sabanim clamantes vel eloquentes. sive captivi. aut convertentes. Est.
Sabana. leva. vel sum
Sabama. excelsa. vel conversio. quedam. sive tollens altitudinem. aut tollens excelsum. Celsum
Saban. tollens altitudinem. vel excellens ex
Sabee. agnus vel ovis. sive vij. aut iuramentum.
Sabee. septies. vel habundans. sive saturitas aut habundantia.
Sabana. leva mos vel conversio quippiam. seu tolle altitudinem aut tolle excelsum. Conversionum
Sabaoth virtutes. vel exercitus. sive virtutum aut
Sabarim. montes circumeuntes. vel montium circ
Sabath Cessatio sceptrum. vel virga. sive tribu eius. aut principatus.
Sabatha. girans. vel circuiens seu circuitus
Saba Caut circuitus thacha. sedes tua. vel circuiens te. seu circuitus tuus aut circuitio
Sabathai Sitia civitas meus vel circuitio mea.

Sabim redeuntes. vel redeuntes
Sabaisim redeuntes. vel re
Sabe septies. vel Cques habundans. sive saturitas.
Sabee. agne vel oves. sive vij. aut iuramentum.
Sabee. septies. vel habundans. sive saturitas aut habundantia
Saber captivum. Clamantia vel clamantes. sive conversio.
Saber captivum. Caut eloquentes. tribu ingulans. vel convertere.
Sab. virgul. Csurgere domini. vel adiuvans sive ovis
Sabech Caut saturitas. captivi pauperis. vel conversio in te. aut adiuvatio.
Sabeth oves. vel saturitas. sive iuramentum aut adiutoria.
Sabies. damna. Cto vel casa. sive iuramentum domino aut saturitas domini. Conversio
Sablath. requies. vel mora.
Sablatham. redeuntes in eis. vel intromissio eorum
Sabonm. domine. vel taxe. sive stantes aut statio
Sabonn tollens altitudinem. vel extollens excel
Sachar. civium. Csum vel pretium. Cuamne
Sachath. stuguli. vel caur
Sada archangelus. vel lata a late. vel a latitudine.
Sadada. lata archangelus. vel archangelus est.
Sadala. late. tranquillum. vel archangelus. mutatus. Grecia
Saddar. opinio. orbis. vel or
Sade regio. vel iustitia. seu consolatio. aut venatio. Sciendum est in hac littera. S. quod sicut quidam vocales cum apud nos sint eedem. apud hebreos diversis caracteribus annotentur. diversos quoque sonos habent. Ita quoque diversas figuras sive continent. Ita et ipsa eadem .S. cum una apud nos sit. apud illos diversa sortitur nomina diversasque figuras possidet. ac diversos sonos reddit. vero mirum estimet si ipsa eadem in diversis in significationibus commutetur. tres sunt enim apud hebreos littere. una que vocatur. samech. et simpliciter legitur sicut per .S.

nostram litteram proferatur.
Altera simplex. sed dicitur in quodam stridore quem non nostri sermonis insonitum. Tertia sade nominatur. que nec an nec pen. sonus vestris auditur.
Sademoth. regi oves vel arva. seu iustitie. aut
Saderoth Considerans portans publica vel conventio prestantium
Sades vel domini iustitia vel lux liberorum meorum
Sadaid. archangelus. viri vel consolatio testimonii
Sadec iustitia Lectionis vel iustificatio. sive iustus.
Sadu Caut iustificatio. vel iusti. vel iustificati sive iustitie aut iustificationes.
Sadema pestilens aer. vel pestilentia aeris.
Saph iniustitia vel labium seu speculum aut angustia.
Sapha. miciens eum. vel labium eius. seu speculans eum. aut angustia est.
Saphar miciens me vel speculans me. sive labium meum. aut angusti
Saphan Cania veniens ipsum. vel labium ipse. seu angustians eos. aut speculum eorum.
Saphan. absconsus vel prestans.
Saphan. lepus. vel herinaceus. sive angustians aut erugillus.
Saphan speculans eum. vel labium gree. seu vel eum super. aut barba superior vidum.
Saphano. vel alii gre. vel speculatio dona
Saphane Ctonc labium eius. vel labium super. seu barba est. aut barba superior.
Saphan Cuidum cephane salvator mundi. vel absconditorum repertor. Iste est ioseph qui et egiptum salvavit et abscondita revelavit
Saphania Cphoni abscondit dominus. vel protegit dominus. seu speculans

donantem dominum aut
labium gratie dei
Saphat iudicans uel iu
dicauit siue iudicium aut
diiudicatio
Saphatha iudicans pro
pheta seu iudicauit eum
et ipsum iudicauit seu
iudicans eum et aut diiudicat
Saphacias ¶ catio eius
iudicat dominus uel diiudica
tio domini ¶ to mortuorum
Saphatimoth iudicans
mortem aut diiudicatio
Sapher decus uel pulcri
tudo seu speculans uigi
les aut labium restringentium
Saphirus narrans uel
lectus siue librarius aut
egregie speciosus
Saphira litterata uel li
braria siue narrans aut
egregie speciosa. Iuxta
proprietatem uero syri ser
monis uel species formo
sa uel formositas.
Saphon labium minu
entis et specimen inutile
seu iniquitatis merces
aut angustia iniquitatis
Saphira iudicatio
uel iudicium domini ¶ ratio
Saga lectio et minuo
Sahel temptans uel
Sarach. ¶ temptatio
dampna uel capa.
Salla leua uel missa
seu tollens aut missio.
Salabim pacis gratui
tas et uestimentum gratie
seu aggrauans aut
aggrauatio intelligentie
Salabon tol ¶ ge
lens merorem et aggraua
tio iniquitatis
Salabonite tollentes
merorem et aggrauantium
iniquitatibus
Salacha lauacrum et
tollens uenit seu tulit
sustinet aut temptatio
Salai tol ¶ leuantium
lentis me uel missio mea
Salabim salus cordis
uel saluatus cordium eorum
Salama uestimentum
uel pacificans seu ue
stis pacis aut retributio

Salamihel pax mea deus
uel retribuet mihi deus siue deus
uestimentum meum aut retribu
tio mea retributio dei.
Salamim perfecti uel consumma
ti seu perfectio aut consummatio.
Salamina fructus et commotio
seu umbra commotionis aut sal
uatio iudicii.
Salathi fructus uel petitio
Salathiel petens deum et
fructus dei.
Sale egrediens et egressio
Salebim pacis grauitas uel
uestimentum graue seu aggra
uans intellectum aut aggra
uatio intelligentie ¶ sio
Salech egrediens et egres
Saled egrediens et emissio
Saleph missus uel reddi
tus siue consummatus perfecte
aut consummatio perfecta
Salem pax et iustitia siue
missus aut missio.
Salem reddens et reddita
siue consummata perfecte aut consum
matio perfectionis
Salemoth egrediens mor
tis et egressio mortuum seu
tollens mortem aut e
missio mortis.
Salphaad umbra patre uel
umbra fortitudinis seu um
bra formidinis aut umbra i
Salt missa ¶ io spin
uel leua seu tollens aut
Salum leua ¶ missio
uel inuoluet seu tollens eos
aut missio eorum
Salua uitula trima et
uitula triennalis seu ui
tula consternans aut ui
tula constrata.
Salma perfecta et pacificans
seu sentiens aut sensibilis
seu pacificans aut consumma
Salman sentiens et sen
sibilis seu pacificans aut
Salma ¶ consummatio
na perfectus et consummatus
siue pacificans eum aut sen
sibilitas est
Salmanasar perfectum
ecclesie uel consummatio ad uin
culum seu sentiens capti
uum aut pacificans au
Salmane ¶ congregatos
pacificans eum et consumma

tio est seu umbra prohi
bendo aut umbra commotio
Salmande ¶ nix
sensus uite uel pacificans
susceptos seu umbra offen
dicula aut ymago forti
tudinis.
Salmona ymagencula
est uel ymago fortitu
dinis est seu umbra pre
tuis aut umbra rusticatoris
Salmanem nomen hera
culi uel umbra uisu seu um
bra uirtutis eorum aut y
mago fortitudinis eorum
Salo tollens et emissio
eorum ¶ uo aut pacificatio
Salon retribuens uel
pacificus seu retribu
tione pacificante
uel retribuens eius.
Salonii retribuens
illi uel pacificatio mea
Salonim pax mea
est uel retributio mea
Salomith ¶ eorum
respiciens transiens
gradum et transiens
gradus respiciens terram
Salomon ¶ pacificus
pacificus uel retributor
seu pacificans inermet
aut retribuens in
quit ¶ ratio
Salus fructus et pe
Salu temptatio uel
probans uel respice temp
tationis. Iuxta ethy
mologiam uero greci ser
monis interpretatur ue
getus uel retorquatur
Salumith temptia
tio respiciens transiens
gradum uel terminum
gradus respiciens.
Saluta uita consternatus
natus uel temptatio
respiciens eum
Samma auditum
uel positio seu exaudiens
aut exaudibilis.
Sammaa auditus per
dit eum uel ibidem exau
ditus eius ¶ et celorum
Samacha celorum
Samachias celorum
domine aut celorum eorum
Samath ¶ mine

inchoatum uel auditio testi
Samagar ¶ mu
nomen aduene et exaudi
Samai ¶ tio mea
celestis uel humilis seu ue
ni aut ibidem positio
Sammata humilis domino et
audiens dominum seu ibidem
exauditio domini ¶ fiducia in
Samarbri lanama et eu
Samarath nomen amara
uel exauditio amaritudinis
Samareus ¶ decor
lana et coniunctio seu custo
dis aut custodia.
Samarie lana mea uel
quibus est seu custos meus
aut custodia mea.
Samaria lana domini uel
coniunctio domino seu custos
domini aut custodiens dominum
Samaritanus lana uel
coniunctio seu custos aut
custodiens ¶ custoditi
Samaritani lane uel
quieti seu custodes aut
Samarite lane et quieti
seu custodes aut custoditi.
Samaron throni eorum
uel throni positio iniquitatis
Sambuca sol et lumi
ne illuminans aut umbra
Sameech fulchra ¶ tio
uel erectio seu adiutori
um aut firmamentum.
Samu custodiens et eius
uos seu custodit aut eius
Samel sol ¶ tudo
uel fortis sol seu manda
tum humile aut mandatum
Samgar ¶ humiliauit
nominatus incola uel nomina
tio aduenarum
Samias sustollens no
men domini et audiens dominum
plasmatorem.
Samir uepres et mani
tu seu nomen uigilie aut
exaudiens uigilantes.
Samith nomen quale
uel exauditio patri ¶ audiet
Sammoth nomina uel nomi
Samohe nomen uite
uel exaudiens susceptio
Samothracia ¶ uiem
audiens commonem uel
audiens reuelationem.
seu auditio commotionis.

aut auditio venerationis
Samothraces audientes
visiones vel auditores visionis aut audire velle
latronum.
Samphan nolat principes
vel exauditor angustie
Samuri nova lacesser
vel exauditio amaritudinis
Samsame nova audit
vel famosa auditio
Samson sol fortis vel
sol fortitudo seu sol eos
aut illuminans eos
Samuu audiens vel
exaudibilis seu ibidem positi
eis aut ibidem exauditio
Samua audiens eum
vel exaudibilis ei seu ibi
dem positio ei aut ibidem ex
auditio eius.
Samuhel nomen eius deus
vel postulatus a deo sive exau
diens deum aut exauditio
Samun audiens ¶ dei
eos vel nominatio eorum | debilis
Sam nominatio vel exau
Samusatam nominatio
eius vel exauditio eorum
Samusathi nominatio
ei vel exauditio mea.
San dormiens vel secus
seu habundans aut egre
Sanaballath ¶ diens
habundans virtute vel egres
sa devoratio perfectoris.
Sanabia dormiens domino
vel egressio domini seu ha
bundans domino aut securitas
Sanam dormi ¶ vatio
eius ipsius vel securitas ipsius
Sanam dormiens ipsius
vel securitas ipsius seu ha
bundans eos aut egressio
eorum ¶ Significata.
Sanan dormiens domino et
egrediens gratia seu habunda
ter donatus aut securitas
Sananu dormiens quo
no eius vel egrediens gra
tia eorum sive habundans
donans eos. ¶ vocis
audiens habundans
opulentia et egressio opulenti
Sanir dens lucernis vel
lucerne seu levans no
vitatem aut novitatem
attollens.

Saran spectator vel la
bii eius sive vidit supra
aut barba dupliciter vidit
Sara princeps vel carbo
seu velamen aut angustia.
Sarra princeps meus car
seu vi aut angustia.
Sarara princeps eius vel
carbo est seu est velamen
aut angustia molorum
Sarabalia ¶ est
principatum habundantia
vel carbonum devorantes
Sarabias princeps princi
domino vel principatus domini
Sarad descen ¶ principes
dens vel descensio seu
descendit aut descender
Saraphath mendicitas
vel mendicum
Sarabe princeps fermi
vel velamen fermi seu car
bo suscipiens aut angustia
Sarai princeps ¶ ta vite
ceps mea vel carbo meus
seu velamen meum aut
angustia mea.
Saram princeps fuit
vel principatus domini seu
videbatur domino aut angustia
Sarane ¶ domini
principes vel angusti
ati seu carbones aut
velamina | vel videns
Sarar potestas et can
Sararim potestas eorum
vel cantantes eius seu
cantilene eorum aut can
tatores intuentes eos
Sarasa princeps ¶ eos
ceps vel tribulator et
princeps tribulator seu
princeps tribulans aut
principatus tribulatio
Sarasar princeps fu
it et celo angustie seu
princeps tribulans aut
principatus tribulans
Sarach vincens vel
lepra vel lepra eius
seu tribulans eum seu
tribulatio aut morbus
insanabilis
Sarath vincens ve
nit vel lepra eius seu
tribulans eum aut mor
bus insanabilis ei.
Sarathan lepra dona

ta vel victoria gratie seu
tribulans eos aut morbus
eorum adveniens
Sarathasar vincens di
vitem vel lepra divitiarum
seu morbum insanabilem
tollens aut tribulatio securitatem
suscitans.
Sarachi lepra mea vel
tribulans me seu victor
meus aut morbus insana
bilis ei. ¶ sanabilis
Sarba lepra et morbus in
Sardi principes pulcri
tudinis et principatus pul
Sareas ¶ certitudo
princeps tollens et carbo
sustollens seu velamen
stature aut angustia plas
Sarebias ¶ manentis
princeps domini vel angu
stians domini
Sared descendens et des
censio sive descendit aut
ut descenderet
Sareda descensio est et
condescendens ei.
Saredatha descendens
tempore vel descensio temporis.
Sarema princeps similans
vel princeps litigiosus.
Sareon princeps valens
et carbo mutus seu ve
lamen tristie aut angustia
iniquitatis.
Sarepha incensa vel
incendium seu tribulatio pa
nis aut panis ex angustia
ex hebreo syro quod
Saresar princeps ¶ thesauri
ceps vel angustiat
Sares princeps vigilans
vel princeps suscitans ela
tionem angustie.
Sareth vincens vel lepra
seu tribulatio aut reliqui princi
pes | deus vel carbo ..
Sarphan princeps incen
Sargon princeps ..
vel princeps virginalis ..
Sargan idem ..
Saragur ..
vel paganes ..
princeps ..
princeps paganum.
Sarias princeps domini vel
principatus domini.
Sarim hordeum vel ebam

vi seu principantes eis aut
angustia eorum
Sarion princeps meus
vel carbo mutus seu ve
lamen tristis aut angustia
Sarith iniquitatis
reliquie vel princeps reli
Sarrem ¶ cla
princeps merorem eorum
vel cantans eis cantic
Saron princeps ¶ tristie
ceps meroris vel can
Sarona ¶ cantilena
princeps tristie vel cap
tans tristiam seu prin
ceps merores eius aut
cantilena tristicie ei
Saronnee principes me
rentes et cantantes
Sarur videns ¶ ruinam
tuis et induritis suis eo
angustians aut coangustia
Sarun princeps ¶ tamen
ceps montium vel prin
cipans luminum celi seu
angustians pellem aut
velamen vaccine.
Sarsathim princeps
cadaverum vel princeps ru
ine seu princeps ruen
tium aut principes caden
Sarthan ¶ tium
princeps et principes
coangustatorum seu tri
bulans eos aut coangus
tatio eorum
Sarthana princeps
demolitorum et principes
coangustatorum ei seu
tribulans eum aut coan
gustatio eius | gestio.
Saruch loru et cor
rigia sive dependens aut
Sarina victa vel vi
ctum seu angustians
aut angustia | genitum
Sasa senarius et lon
Sasabasar senarii
vel fans et longevitas
Sasaga ¶ angustiata
et senarius robustus
vel longevitas fortis
Sasda se ¶ tudine
narius me vel longe
Sason ¶ civitas via
civitas vel oppidum
Sasonthamar urbs
palmarum vel civitas

amaritudinis. seu iudicis
commutantium aut oppidi.
Sathaim. commutatio
liberi. vel libearii. seu hystorie
eorum aut hystoria.
Sathan. contrarius. vel
adversarius. seu transgressor
aut prevaricator.
Sathanas. transgressor
aut prevaricator. seu contrarius
vel adversarius. plus
maioribus. sequitur in e.
Sau. digna. vel elevata. seu dignitas
aut elevatio
aucte. tantidem vel eam.
Saue. digna. tantidem
vel elevata. seu dignitas
eius. aut elevatio eius.
Saupha. speculator. aut
speculatio. seu superfluitas
dominus. aut superfluitas.
Saul. petitio. vel expetitus.
seu abutens. aut
abusum eorum.
Saulite. petentes. vel
expetitii. sive abutentes.
aut abusum eorum.
Saulus. temptatio
respicientis. vel temptationis
securitatis. seu
abutentis consilio. aut expetitio
festinationis.
Saua. dignitas magistri.
vel elevatio magistri
eius. sequitur e.
Scacha. propago vel
tabernaculum.
Scarioth. tricor.
vel mercedem accepit.
Spania. accitio. Item
vel expeditio. Item
Spania. accinctio. vel ex
Sparthia. accinctio
bona. vel expeditio illu
Sparthia. minatores
re. accinctio bona. vel expedite
illuminati.
Scachim. facientes cantilenas
eorum vel ferentes cantilenas
eorum.
Scaachim. facientes cantilenas
eius vel ferentes cantilenas
Siar. Item cantilenam eorum.
Buzannai. in deus
temptator. gaudium meum
vel speculator despicientis
gaudium meum.
Sela. status. vel exitus.
vel eloquentia.
Selaphe. vallans
vel girans. Item circumiens.
Selusthai. vallatus. vel
Sebe. status. vel eloquentia
Sebedia. stat rectitudo domini.
vel status servi domini.
Sebela. stans domino vel eloquentia
domini.
Sebenias. stat numquid
dominus. vel status numquid domini.
Sebeon. stans intueus vel
status dolens. seu stat innocentia
aut eloquentia in
Sebethar. Item stans.
stans superior. vel eloquentia
Sebra. Item plurima
stant domini. vel stans domino
seu sectans dominum. aut
Sebihel. sectator domini
stans deus. vel stans deo.
seu sectans dominum. aut secta
Sebna. stans. Item dominus
pulcher. vel status pulcher
Seboim. Item tridens
status maris. vel sectatio
Seboim. Item maris
damma. vel caprea. seu
capra eorum. aut damula eorum.
Selotheth. spica. vel germen
Seboin. dominus. Item status
maris. vel caprea. seu status
maris. aut sectatio eius.
Sebuhel. re Item maris
revertens ad dominum. vel reversus
ad eum deus.
Sechar. filius. vel calix
Sechach. Item
varius. vel propago.
Sechphem. spectaculum. vel
Secharin. spectaculum.
laborans. vel laboriosus.
humerosus.
Sechem. humerosus. vel
Secenias. Item laboriosus
varius dominus. vel varietas
Sechenias. Item domini
domini. vel varietas domini.
Sechenie. varius
varietatis.
Sechias. varius
dominus. vel varietas
Sechi. ei. Item domini
varius deo. vel varietas
Sechinias. Item dei
varius domino. vel varietas
dei.
Sechothanoth. tabernacula
filiarum. vel obumbratio
Sechre. esei. Item filias
vel tabernaculum
Sechrona. obumbratio eius
vel tabernaculum eius
Sectha. Item sorte
spine. vel cardui. seu
vultu aut prospectus.
Sechur. fatuus vel fatui
vel insulsi. aut
Secid. Item infatuatus
elevatus. vel elevatio. seu
elatio. aut elevatio
Sedi. cibaria. vel ex latere
Sedda. cibaria. Item
testimonium. vel ex latere
Sedeha. iustitia. Item
vel iustificatio
Sedehe. iustificatio eius
vel iustificatio eius.
Sedechias. iustitia domini.
vel iustificans dominum.
Sedeur. cibaria ignis.
vel ex parte lucis.
Sedi. cibarium meum. vel
Sedu. Item ex latere meo
cibarium meum vel ex
latere meo meum.
Sedim. allium. vel amaritudines.
seu nemus
ameni. aut amenitates
Sedur. cibaria. Item
festinantis. vel ex
latere consiliatoris.
Sedumhel. ex latere dei
vel cibarium quod est a deo
Sedo. cibarium testimonium
vel ex latere sementis.
Sedrach. decor. vel de
Sedrachi. decor. Item decor
meum. vel decorus in
Sedutha. testimonium. vel
Sephama. Item iustificatio
humilis. vel campestris
seu arcens eos. aut
Sepha. Item captio eorum
moth. atterens mortem.
vel humilians mortuos.
seu labium mortis.
aut iudicium mortui.
Sephan. speculatio. Item eorum
vel aquilonaris
Sepher. liber. vel littera
seu liberavit. aut liber
Sepherthalim. Item liber
liber psalmorum. vel volumen
hymnorum.
Sefaramim. liberi ipsi
vel littere ipse. seu libraria eorum
aut ipsi littera eorum.
Sefath. iudicans. vel di
Sepha. Item iudicatio
Sephatha. iudicans eum. vel di
iudicatio eius.
Sefathias. iudicans
dominus. vel dominus iudicatio domini
Sephala. humilis. vel campestris.
seu vallis. aut
planities.
Sefer. liber. vel littera. sive
decus. aut pulchritudo.
Sephreth. iudicium aut divini
Sephes. Item dicatio
speculatus. vel egrediens.
Sephi. speculatus. vel vivi
Seftna. aquilo. Item per
vel aquilonalis. seu
temptans eos. aut temp
Sefion. Item eorum
egrediens. vel abscondit
seu egressus mortis. aut
egrediens tristicie
Sefo. speculator. vel
Sefon. speculatio. Item vipera
vel aquilo. seu specillum. aut
Seforite. Item archani.
speculae. vel archani. seu
aquilonales. aut specula
Sefor. avis. Item torres
vel spiculum seu adherens
Sephora. Item placens
avis ei. vel spicans eum
seu placens adhesit. aut
adhesio placuit.
Sefthai. placens sig
num. vel adherens subtilis
Sefthan. speculator humilis
vel archani sermonis.
Sefu. spiculum. vel speculator
seu vipera. aut
Sefutham. Item tempestas
atterens naves. vel attritio
navium. seu adiuvans
iustitiam. aut ob
nubilatio iustitie.
Segar. calidus. vel in
Segum. Item morans
spine. vel tribuli. seu
pungentes eos. aut pungit
Segor. Item eorum
locatio mirantis. vel
lectula inutilis. Item ana
Segor. minor. vel parvula.
seu calens. aut iudicium
Segub. spina parvula.

vel lesula mutilus
Segur · minor · vel puillus · seu cassans aut meridies
Sehim · extra · Capitulum
exeuntes Clausus
Sehir hyrcus · vel hirsutus · seu hispidus · aut pilosus
Sehira hispida · vel hirsuta · seu horribilis aut
Sela Expiosa ·
petitio · vel umbraculum · seu dimittens eum · aut
dimissio eius · Expirium
Selasemp vel in finem · seu sempiternum · aut in semp
Selachi tollens sibimet · vel temptatio ambulantis
Sella petitio vel umbra eius · Brachium meum
Sellai petitio mea · vel umbra
Sellaia petentes dominum · vel umbraculum domini
Selamie petentes · vel exprimentes · seu dimittentes
eos · aut umbracula eorum
Selam · missus · vel latus a latere · vel a latitudine
Selam petitio · vel tempiternitas · seu obumbrans
eos aut dimissio eorum
Selcha · redimi · vel perfugo seu pati suspirans · aut
pacificus erubescentis ·
Selebin petens filios vel umbraculum filiorum
Selech · petens · vel dimittens · seu umbraculum
aut temptiternitas
Selecha · temptatio tenens · vel temptatio ambulantis cum obumbrans
eos · aut sempiternitas est
Selech petens · vel dimittens · seu umbraculum · aut
sempiternitas · | tio
Sellem pacifice · vel pacati seu pacificantes aut pacifi
Sellemite pacifici · vel pacati · seu pacificantes
aut pacificatores ·
Selemau · reddite domino est ·
Selemias · reddite domino vel redditio domini ·
Selemi · temptantes respicientes · transmigrantes
vel transmigratio respiciens temptationem ·
Sellet petitio · vel pacificans

Selethai sempiter vel sim
vel petitio devorantis ·
Seleucie exiens advocatio vel exiens advocato · seu
tollens semet ipsos · aut invenis expulsum ·
Seleucia · exiens advocatio vel exitus advocationis seu tollens semet ipsam
aut iuvenis expulsum
Selim · vultur · vel tollens · seu avulsio aut dimissio
Selma sensus · vel pretio
Selmai · sensus meus · vel pretio mea ·
Selmon pax · vel pacificus sensus seu fortis imago
aut virtutis umbraculum
Selo · ve ei · vel dimissio est · seu petens eum ·
Selom · avulsio · vel dimissio · sive translatus ·
aut restituens · Exactio ·
Selum · pacificus · vel pacatus · seu pacificans aut pa
Sem · audiens · vel nomen vel famosum aut famosa
Sema nomen Exauditio
auditum · vel famosa auditio
Semmaa nomen auditum
ei · vel famosa auditio eius
Semaia nomen audientis
domino · vel famosa auditio domino
Semimanoth nomen humile · vel nomen humilitatis
seu nomen auditum · aut nomina
Semarit Exauditio
nomen quaesitum · vel auditio
Semarih · Exauditus
nomen rapale · vel exauditio
Semarhei Expiorum ·
nominati pretio vel exaudimi
Semtal Expiale
nomen scitum vel nomen auditum · seu nomen auditio aut
nomen sciat · seu nomen aut nomen
Seme audiens · vel auditio
seu nomen aut nominatio
Semeber nomen fontis
vel exauditio putei ·
Semedab nomen perditionis vel ibi perditio · seu nomen
auditionis · aut ibidem exau
Semegar · ibi Exauditio
advena · vel ibi colonus seu auditio advene · aut
nomen advenientium
Semei · auditum · vel au

dire me · seu nomen meum aut
Semeias Exauditio mea ·
audiens dominum · vel nominat
Semerici · nomina Exauditio
tenui vel exauditorem meum
Semel · solus · vel idolum ·
et notandum quod hoc nomen in hebreis voluminibus quod sermo latinus sit · a similitudine
vana et simulata dicitur
ipsa idola · quasi simul
Semeia Sedon Exaudita
dominum · vel sol domini Exauditio
Semer eius nomen amarum
vel exauditio amarita
Semerias custodia domino
vel custodia domini
Semeron · vepres dolo
vel terra incisa nitens
tum · seu nomen magnum dolentis · aut audiens magni
Semes Exaudire iutilem
sol · vel fons solis · seu mandatum humile · aut man
datum humilitatis ·
Semu · nomen auditum in
vel famosa auditio mea
Semida · nomen meum
scitum · vel nomen meum
auditum · seu nomen meum
auditio · aut nomen meum
Semidane Scientia
nomina mea scita · vel nomina
mea audita · seu nomen
meum in eorum auditionibus ·
aut nomen meorum scientie
Semer · vepres · vel incul
tum · seu terra spinosa · aut
terra inculta ·
Semiramoth · nomen me
um videns mortem · vel audi
tio mea · visio mortis ·
Seminoth nomen mor
tui · seu auditio mortis ·
Seminia nominatus · vel
exauditus ·
Semmeser · blasfemi
vel blasphemia ·
Semoth nomina · vel audi
tores · seu nomen signum aut
exaudita perditio ·
Semram · audiens no
men excelsa · aut famosa
auditio exaltationis ·
Semramite · audientes
nomina excelsa · vel famose
auditiones exaltationum
Semri nomen latentis ·

vel auditus amaritudinis
Semrom · Custodie
nomen est · vel auditio est
seu custos videt aut
visionis custodia ·
Semrom marom ·
nomen amare eius · aut
audiens amaritudinem morientis
seu custos amari mo
ris aut custodiens me
rorem amaritudinis
Semsai · audiens no
men salutis · vel famo
sa auditio salvatoris
Semsi · sol meus ·
vel illuminatio mea ·
Sen · dentes · vel habun
dantia · seu super vinum
aut amphora temptationis
Sena · tollentes Exactionis
vel angustia · seu dens
est aut habundantia est
Senaa · tollens eum
vel angustia eius · seu
est vinum est aut ampho
ra temptationis eius ·
Senna · voluntas · vel
mandatum · seu volun
tas mandati est · aut
mandatum voluntatis
Sennaab volun Exceptatis
tas patris · vel manda
tum patris · seu voluntas
mandati patris · aut man
datum voluntatis patris
Sennar fertilis · vel
fetor eorum · sive excussi
o dentium · aut dentis
Senna Vaticinatio
cherub tollens deserta ·
vel allevians desertum ·
Senam · dens ipsius · vel
angustians ipsum · seu
tollens eos aut habun
Sennaser Exdantia eorum
voluntas divitiarum · vel
mandatum beatitudinis ·
Sene · dens est · vel an
gustians eum · seu tol
lens eum · aut habundans
Seneo Excussa ei
cimbalum · aut tinnitus
Senesarina · tollentes
rubrum · vel temptationes
tollens ·
Senium · voluntas
mandati eorum · vel man
datum voluntatis eorum

Seiron nomen videns
vel custos nostrum.
Senthi sol meus vel
illuminatio mea.
Sennaa dentes mo
vens vel amphora temp
tationis commote.
Seon calor vel calidus
seu germen quod non est aut ger
men inutile.
Seon temptatio iacen
tis vel allocutio inutilis
seu germen temptationum aut
germinatio temptationis
Seor calens vel parvulus
seu minor aut meri
Seorim mi. Ordiarum
uorans eos vel calliditas
Sepphi specula / lecoz
latus vel unguis vel vi
des molles. Fractum
Sepphima speculum
Seraphim ardor vel
incendium seu arden
tes aut incendentes.
Seraia princeps domini
vel angustians dominum
Sereser princeps pinguis
pium vel angustians spiritum
Sereth. / aspes
vincens vel lepra seu
tribulatio aut renuge
Sergis Praecipitat
princeps vivens vel princeps
oculi seu princeps or
ti humiliati aut an
gustians ortum humili
Serim principum / atum
pauperes vel angusti
a eorum aut pressio.
Seron princeps iacens
vel cantans canticum
seu carbo incinerati
aut aut angustia aut ...
Serua vincens | Fidus
lum vel angustia.
Seruch loreum vel cor
rigia seu repens aut
pressio angustiatus.
Serua vincens vel vin
ctio seu angustians aut
Seth temptatio vel fa
miliaris seu longevus
aut egrediens.
Sesach axarum vel bissus
seu marsus sacci aut
saccus bissinus
Sesac egrediens in
vel longevitas mea seu
familiaris meus aut temp
Seslamoi. Temptatio mea
temptatio urgens vel
egressio attrectans
Sesari temptatio domini
vel egressio gentis. Catenis
Sesbam tribulatio venien
tis vel tribulator eduli
Sesbasar tribulator vel
tribulatus seu tribulans.
Sesima egressio morti
ficati domini vel egressio est ostii
Seslon egressio Tinee
tristiciae oris vel egressio est
Seth posuit Consolatio
nis vel positus seu posuit
Seth semen aut resurrectio
vel germen seu gramen aut
Sethar positus Spectaculum
cultum suscitans vel germen
Sethim Spine
spinae vel germina seu
surdes aut resurrectiones eorum
Sethrai sciens magister
meus vel resurrectio mea
Sethim Gramen
spine vel germina seu
positores aut resurrectiones
Sethur extractor Eorum
me vel absconsio mea seu
diruens te aut destructio
Sethur absconditus meus
dictus vel diruens seu ab
sconsio aut diruere destruxere
Scena lectus vel tentorium
seu umbracula clamantis
aut tabernaculum
Scene lectulus vel tempora
a seu umbracula clamantes
tes aut tabernacula.
Scenephegia tentorium
constructio vel tabernaculorum festa
Scena Tempora
umbracula sunt vel tabernacula
Stephanus Estam ipsum
corona vel norma nostra
seu iudicans nos aut specu
lator noster. Speculatio
Stephanus regula vel coro
natus seu speculatricum aut
Stephana corona vel nor
ma nostra seu iudicans
nos aut speculatrix nostra
Stephania regula vel co
ronata seu speculans
aut speculatio. Secundum Regum I.
Sia dominatio vel
indigentia seu domin
antes aut indigentes
Siaa dominans ei vel
indigentia ei
Siaba indigens patre
vel dominatio patris
Siai dominans rem vel
indigentia mea.
Siani sitis vel sitiens
seu dominationis eis aut
indigentia eorum
Siba recte vel conversio seu
veniens egressus aut ventum
Sibam recti Conversio
tudo domini vel conversio gentis
Sibbum rectus vel conversus
seu egrediens eis aut egre
ssio eorum conversio eorum
Sicha insania vel
Sichari Ebrietas
ebrii vel insani.
Sichar pertinens vel se
Sichar sanie Sententia
vel conclusio seu bissus
Sicelleg Assumptio
defectatio vocis adducte
vel adductio vocis desecra
te seu effundens sextari
um aut effusio sextarii
Sichem humerus vel
humeri seu labor aut
Sicher Laborantes
ebrius vel ebrietas.
Sichera ebrius ei vel e
brietas ei.
Sicileg effundens sex
tarium vel effusio sexta
rii seu defecatio vocis ad
ducte aut adductio vo
cis defecatae Laboriosa
Sichia ponderosa vel
Sichemites ponderosi vel
Sichi Laboriosi
ma humerosa vel labo
riosa ipsa est quae et Sichem
et in latinum graecumque sonu
mutatum vel Sichima.
Sichimi Pristinum
humerosi vel laboriosi
Sichimite humerosi vel
laboriosi Equitas
Sichone pondus dolo
ris vel laboriosa mea
Siclus pondus consilii
vel labor festinationis.
Sidem commotus oculus
vel venatio fortis.
Sidon salus vel tacent
seu salvans aut tacens
Sidonius Civitas
salvi vel tacentes seu sal
vantes aut taciturni.
Sidon venatio vel commo
tio seu venatio tristiciae aut
commotio iniquitatis
Sidonia commovens seu
vel venatio est seu commo
vens tristitiam ei aut ve
natio iniquitatis est.
Sidonia venatio vel
commotio seu venatio tri
stis aut venatio inutilis
Sidonii venantes vel
commoventes seu venato
res meroris aut vena
tores inutiles
Sidrach decor vel decorus
seu decus meum aut decoris
Sienei sitis vel siti Sicut
eius seu dominatio aut
Siene Indigentia
ses sitientes vel dominan
tes seu indigentes aut
Sigal Indigentie
sup attollens vel sup ad
Sila missus Stolide
vel missio Sio eorum
Silam immissi eis vel mis
Silas missa plasmatio
vel missionem sustollens
Silem veteris vel novus
seu veteris aut nuptiane
Silici missus in vel mis
Silo amici Eo mea
sio vel ubi est ipsa
Silo amica vel trans
lata seu dimissio aut
Siloni Restitutio
te amica vel ubi ipse
Silonite vellentes vel
translati seu dimitten
tes aut restituti
Siloa missus vel mis
sio seu missus ei aut
missio eius
Siloe missus vel missio
seu missus ei aut mis
Silonam Sio eius
missus eis vel missio
Siloni transferens
ferens vel avellens seu
dimissio aut restitui
Silonite Edo
transferentes vel a
vellentes seu dimis
si aut restituti

Siluan' nullus sit vel mis
sio ad sumitatem.
Simma. exauditio. vel
Simach. Exaudibilis
exauditus vel exaudibilis
Simmaath mortificans
vel mortificatio. seu moe
rificatus. aut quiescens mo
Simeon. Ponitur
auditio vel exaudibilis. sive
audiens merorem aut
nomen hereditatis
Simeon audiui vel
exaudibiles. seu audi
entes tristitiam. aut nomina
Simon. Chithaeorum.
obediens vel obedientia
a. seu ponens tristitiam
aut auditor merorum
Simplasma. Verum co
plato vel uterque venien
Simuth loco. Sica
lera. Testamentum
Sin temptatio egre
diens. vel egressio temp
Sin dentes vel dentium. seu
sp ualem aut amphora
Sin. nubes. temptationis
vel odium. seu mandatum
aut egrediens
Sina. temptatio egre
diens ei. vel egressio tem
Sina. Temptationes
dentes ei. vel dentium eius
seu sup ualem eius. aut
amphora temptationis
Sina. mensura. vel ei
mandatum seu tribus
aut odiens eum.
Sinay. temptatio egre
diens. mi. vel egressio
temptationis mee.
Sinai dentes mei. vel
dentium meorum. seu sup
ualem meum. aut amphora
ra temptationis mee.
Sinar. mensura mea
vel mandatum meum. seu
uiba. aut odia. psalm.
Sineus egre. Ho
diens. vel odiosus. seu
leuans mea aut aliena
Singagi. Id mea
na. doctrina vel institu
Sinchion. Io
victori deo palma. vel
victoris dei triumphus
Sinthichen loquens vel
lecta. seu cantans.
Sion specula. vel sem
eius. Speculatio
Sion mancatum vel in
terim. sive sepultus. aut
Sior. pullus. vel tur
bulentus. seu tbidus
aut firmamentum nouum
Sioralabarath. parvu
lus exaudientis. vel firma
mentum neue albedinis
Sir. vena. vel leber. que
vulgo ollam vocatur
id est caldariam.
Sira aula eius. vel le
bes eius. Ocera
Sirach. muris. vel ma
Sirachusa. murus gau
dii vel materia letitie
Sirasirim. cantica
cantica. vel canticorum can
Siria. aurum. Uca
humecta. seu sublimata
aut sublimitas
Sirii. are. vel humecti
seu sublimetur excelsa.
Sirophenisa. a tergo
sa mulier. vel sublimitas
confusionis assumpte
Sirther. tribulationes. e
angustie. seu potentes aut
attrectationes. sive rerel
a tractu salustius dicit
Sis temp. Capplicati.
tatio vel farina. seu
longeuus aut egre
Sisetemp. Diens
tatio vel farina. seu egre
diens ei aut longeuus
Sisar. tep. tas eius.
tans me. vel farina eorum
seu egredientes aut
longeuitas eorum
Sisami idem est.
Sisara equi visio. vel
exclusio gaudii. seu tol
lens recedentem. aut ex
cludens gaudentem.
Sitenel. timor dei. vel
Sitian. Abundantis dei
dignitas vel elatio
Sizela. ponderosa. vel
Sizilen. Laboriosa
sed ponderosa. vel labori
Scithra. vulpes. Costi
vulnerata. vel tentorium
vulneratum
Sithe. vulpecule. vulu
merate. vel tabernacula ad
Scitopolis. Vulnerata.
vulpes vulnerata ciuitas. vel
vulpecula vulnerata ciuitas.
Scitopolite. vulpecule ci
vitate ciuitas vel vulpecula
vulneratam eunte. Consumata.
Smirna. consumatio ama
ritudinis. vel amaricatio
Smirnei. consumati in a
maritudine vel amaricati
in consumatione.
Smirne. cantans canti
cum vel cantatio eorum
Smirnenses. cantantes
cantica. vel cantatores eorum
So. saluans. vel s[eu]
Se[..] vel sectio est.
Soa. pusillitas
vel pusillanimitas seu pu
sillitas vel pusillanimitas.
Soba. serra secans. vel ma
Sobab. con. Tactum mea
uertens. vel conuersio
Sobaba conuertens eum aut
Sobach. Conuersio eius
simplex vel consiliarius. seu
conuertens te aut conuersio tua.
Sochar. serua mea seruans
vel mandatum meum in ea.
Sobal spica. vel uestes ad
portandum seu uaria ue
tustas. aut uanitas ueteris
Sobi. serra secans. Tenuis
me. vel mandatum in me.
Sobnas. sedens. vel sedes.
seu uertens aut diuitiarum
Soboch uertens Illum
vel conuersio.
Sobochai conuersio mea
vel tugendum meum. seu
uertens uulturem. aut
conuertens deuoratorem.
Socha. ramus. vel propago
seu umbraculum. aut tab
Sochoth. Tabernacula.
tentoria. vel tabernacula.
seu ramus aut humilitates
Sochothbenoth. tentoria
a filii generis. vel taberna
cula. filii temporalis
Sodad. excludens. uel la
tus. a latere in a latitu
dine. sive archani aut exclu
Sodada. latus est. Consio
vel excludens eum. sive ar
chanum eius aut exclusio
Sodi. latus meum. Ieuis
vel archanum meum. seu
exclusit me. aut exclu
Sodi. Consio mea
eando hic interpretationem.
Sodoma. pastio silens.
vel declinatio eorum
Sodoma. similis uel
sterilis. seu cecitas aut
pecus silens
Sodomite pastiones
silentium. vel declinatio
nes eorum. Tra silentia.
Sodomite. similis vel
steriles seu ceci aut pecu
Soem. Sirus. vel expec
tatio eorum. Ecatio
Songrinus. vel expect
Soene graui eius. vel
expectata est. seu expect
tans eos. aut expecta
Soer expec. Tio eorum
tatis vel expectatio. seu
grauis aut ornatio
Sophach. uretitus
uel extenderatus seu ur
recens. aut exterminio
Sophai. speculum meum
vel speculator meus.
Sophan attens. vel
attritio. seu umbraculum
aut obumbratio
Sophar speculans est
vel speculi dissipatio
seu dissipans specula
torem. aut speculatorem
Sophath. Iudicio.
iudicans diiudicatio
Sopher liber. vel nar
Sophera. Ratio.
narrans est. vel liber
Sophereth. Ce
lus unte. vel narratio
Sophim. Spauorum.
speculantes eos. vel spe
Sophon. Cculatorum eorum
as spectum dominum. vel cog
nitor archanorum dei.
Sophonias absconditus
domini. vel absconditus
dominus. seu speculans do
minum. aut speculator domini
Solemites auellens
vel dimittens seu a
uulsio. aut dimissio
Solomith. temptatio
to respiciens. transmi
gratorem. vel transmi
gratio respiciens tempus

tandem. Custoditus.
Somer. custos. uel custo
dia. seu custodiens. aut
Somorias. custos domini.
uel custodiens dominum.
Somphthophanech
saluator mundi. uel
absconditorum repertor
Son. pecus. uel dentes.
Son. pupilla. uel sedit
sum. arctus aut arctum.
Sona. pecus eius. uel den
tes eius. uel dentes eius.
Sona. pupilla eius
uel secondit eum. seu
arctus est. aut arctum est
Sonam. pecus eorum. uel
dentes eorum.
Sonatu. pupilla eorum.
uel sedit eis. seu arctus
eorum. aut arctum eorum.
Sonaim. arctum ea
uel subsistens eis. seu
pecora eorum. aut pecora
Soni. pecus. rubea
meum. uel dentes.
Soni. pupilla mea. uel
uel sedet in. seu sedens in
arctum me. aut arctum meum.
Soni. pupil- Tritum
la eorum. uel sedis ei. seu
arctus eorum. aut arctum.
Soon. aiu Ceorum
tas. uel oppido.
Sonchamis. ciuitas
egypti. uel oppidum man
datis humilia.
Sor. petra. pusilla.
uel fortis. pusillanim
seu mane plasmata
aut angustia fortitudinis.
Sora. petra pusilla
domini. uel mane plas.
Sopthim. liber iu
dicum. uel liber iudicans
Sor. plasma. Captiuitas
tis. uel angustiatus
Sor. petra. uel fortis. seu
turris. aut meridiana
Sorauith. Contra
hostes tui. uel hostium
tuorum. seu inimicorum
tuorum. aut bellantium.
Soreth. uo Contraria
na. uel optima. seu
electa aut eligens uba.
Soreth. Coptima
bona uitis. uel opti
ma uinea. seu electa ui
tis. aut uinea electus.
Sori. petra mea. uel robur
meum. seu plasmator meus
aut angustia mea.
Sorim. horreum. uel cella
rium. seu roborans eos. aut
plasmatio eorum
Sosipater. saluans disp
sos. uel narrans dispersio
Sosteues. saluans Cune
eos. uel saluans in tempore
aut gaudium dator aut gau
Sostrates. salus Dulda in
tempus dispersos. uel salus et
Sotha. ar Conclu
cham. uel exclusio.
Sothar. archam meum
uel exclusio mea.
Sothetrei. radicans
signum. uel radix signorum
Sochmer. archani. uel
Stoici. facti. Excluden
entes cantilenas. uel
in porticibus disputan
tes. S. ante V.
Su. saluatio. uel saluatio
Sua. salus eius.
uel saluans eum
Suaia. saluans eum. uel
Sue. Saluatio est
reddens. uel saluatio eius
seu salus aut redditio.
Sua. saluator iustitiae
uel saluatoris iustitia.
Suba. incendens. uel in
cendium seu comburens. aut
Suluch. Compunctio
stimulum. uel compunctio
Subachai. stimulum me
um. uel redemptio mea.
Subahel. conuersus deo. uel
Subo Cincendium
chai. iterciens. uel
recitus. seu incendium
meum. aut combustio mea.
Sulba. excelsus. uel
Subna. Csublimitas
sedens. uel reuertens. seu
sedens aut reuersio
Subnam. sedens eis. uel
Subuhel. reuersio eorum
conuersus deo. uel incendi
Suchna. Cum dei
obumbrans eum. uel
taberna eorum. aut reuersio
Suchi. archam meum
uel latere meo.
Sue. legis. uel lectio. seu
cantans. aut cantilena
Suph. rubeum. uel stupor
seu speculum. aut effusio
Supha. capiens eum. uel
rubrum eius. seu effunde eius
eum aut speculatio est.
Supham. ardens. uel
arietus. seu uibracu
lum. aut obumbratio
Suphamites. ardentes
uel obumbrantes seu ar
dens. aut obumbrans
Suphan. ardens. uel
effusio gratie. seu uibracu
lum. aut mutatio
Suphiphim. ardens
nauem. uel uibracium uo
Supheret. Cscriptor
uanitas. uel uiri
Suphim Cilipanorum
uncturum. uel seu ef
fundens eos. aut speculum
Suphri. uanitas Ceorum
uel uenti Csaluatio eorum
Suphan. saluans eos
Suariuie. saluans eos
eos. uel saluator eorum.
Sui. legis. uel lectio
Suchei. eques. uel locu
Sur. petra. uel Cto
lapis durus aut durua
Suran. lapidem Cei
ipsi. uel durica ipsi
Suramite. lapide
ipsi. uel duritia po
Suramith Cipsorum
mortificata. uel morti
ficatio. seu mortificant
aut quiescens mortes
Suramithis. misera
uel captiua. seu mor
tificans. aut mortifica
Suretu. Cita
uel dei. seu de
aut dentium
Surem. lapidem eius
lus. uel duricia fortitudinis
Suri. petra mea. uel
lapis meus. seu durus
mi. aut duritia mea.
Surite. petre mee. uel
lapides mei. seu duri
tie aut duritie mee
Sur. murus. uel robustus
seu conuiens aut directio
Sur. angustia. uel
seu directio aut
conuenientia.
Suri. angustia mea. uel
exaltans me. seu murus
me directio aut conuenientia
Surihel. Critia robusta
acerbans dominum uel angustia
Surihel. murus dei Cdi
uel robustio dei seu
gratiens dominum. aut directio
Surishelli. fortis Cdi
me deus. uel angustians me
deus. seu deus confortans me
aut deus directio mea.
Surisadde. fortis dominus. uel
conueniens mea seu
murus acerbans aut directio
Suriddai. Cangustiarum
Surizaddai. fortis dominus
meus. uel conuenientia ube
rum meorum. seu murus
acerbitatis mee. aut
directio angustiarum mearum
Sus. gaudium. uel letitia.
Susa. leta. uel gaudium
seu gaudium aut letitia.
Susach. letus. uel gaudens
ciliciis. seu gaudium aut
letitia cilicii.
Susachim. leti. uel gau
dens ciliciis eorum. seu gau
dium. aut letitia
Susan. gaudium Ceorum
domini. uel letitia gratie
Susanna. gaudium gratie
uel letitia
Susanna. lilium. uel gratia
seu obtinens lilium aut ob
tinuit gratiam
Susannechamei. lilium
possidentes. uel gratie emu
latores. seu gaudium
aut letitia
grate emulationis.
Susi. gaudium meum. uel
letitia mea. siue obtinui
equum aut obtinuit eum
tandem Cnia.
Susis. gaudium uiri. uel
letitia assumpta. seu re
uertens in aut reuersio
Susius. gaudium
uel letitia festinantis
seu obtinuit equum aut
obtinuit equitantem
Suthala. radix. uel radi
catus. uel radicatio eorum
Suthalam. radicatio eis
Suthalaite radicati

tes vel iudicati
Sychale positum in spiritu vel spina madida seu spina viridis aut spina tum madidatio.
Sochur sicuti cognitus vel angustia mendicum.
Incipit T. et Teth littera.

Taaph pauor vel super seu pauens aut superior.
Tabath bona vel bonitas. [illegible]
Tabeth occidens vel inclinans seu occasio aut
Tahebel bonus deus vel bonitas dei.
Talemnensiloche occidentes vel inclinantes seu occultores aut mittentes.
Tabita dorcas vel caprea.
Tachos silens vel silentium. [illegible]
Tadeus appendens principem vel appensio principis.
Taphath aduentus principis vel principatus ueniens. [illegible]
Taphua claudicatio vel claudicans seu uitam uertens aut reuertens.
Taphue malum abarbore siue malitia vel tympanum apertum seu tympanum apertum aut tympana adaperiens.
Tala ros vel inuocatio.
Talam inuocantes eos vel inuocatio eorum.
Talla agnus vel appensio.
Tallam appendentes eos vel agnus eorum.
Tamath perfectus perfecta vel perfectio seu cum summatio aut consummatio dierum.
Tanamech consolator vel consolatio seu consolans.
Tapso [illegible] aut consolatio.
Phes speculum vel speculum seu speculator aut specula.
Taresa uidens [illegible] tenebrarum vel uisio.
Targal [illegible] explorantes vel exploratio seu scientes uigilia aut
scientia uigilantium.
Tarthan supersluus vel elongatus siue scrutantem dedit aut tunicam dato.
Tau signum vel subter seu signatus aut subterior.
Tarachonitidis cogitatus tristicia vel cogitatio tristicie. *T. sequitur e.*

Tertius adiungens vel adiunctio seu applicans aut applicatio. [illegible] sessore.
Tertullus agnus eorum vel placens.
Tiberius vel bonus vel Titus. *T. sequitur i.*
Tidens vel deus seu indulgens eis aut bonitas eius.
Tiberiadis visio vel bonitatis seu uidentis testium aut bonitas testificationis.
Tiphonius gehenne dolor vel latitudo iniqua.
Tigris velox [illegible] vel velocitas.
Timon timinans vel pinguedo seu pinguis aut timinatio.
Timotheus beneficus vel beneficium seu beneficiens aut
Tiran [illegible] beneficentia conuertens eos vel conuersio
Tirannum conuertens [illegible] vel conuertentes eos.
Tiris angustia vel tribulatio seu plasmatio aut
Tirus plasmatio [illegible] fortitudo mari vel tribulans seu fortes aut angustiati.
Titicus taciturnus vel taciturnitas seu silentium aut tacitum.
Titus querens vel [illegible] bonus seu lutum aut lutea.
Triphena [illegible] tamen iuuenis vel restitutionis seu tunc aut restitutio.
Triphosa clara vel perspicua seu clare videns aut perspicue attendens. *T. sequitur o.*

Tob bonum vel bonitas.
Tobias [illegible] bonus dominus vel bonitas domini seu ductus ad luctum aut conuersus ad unum
Tobie bonus vir [illegible] vel bona assumptio.
Tophel ruina vel eadem
seu tractans aut uiuens.
Topazion bonum uouit vel bonum nouum testamentum
Trade [illegible] testamentum seruiens vel seruitium seu reges aut latitudo.
Trophimus dissoluens vel dissolutus seu dissoluens thalamos aut dissolutio thalamorum. *T. sequitur v.*

Tubal ductus ad luctum vel conuersus ad uniuersa.
Tubal desertus vel desertus seu deferens aut de
Tubalchaim [illegible] ductus ad luctum lamentationis vel conuersus ad uniuersa
Tubalchai [illegible] deferens possessionem.
Tubal deferens lamentationem seu deflatus possessionis aut deferens acquisitorem.
Tunusque pro simplicem
T. littera id est sine aspiratione. Iccirco sunt principia nominum. Exinde que sequuntur aspiratione addita. *T. h. sequitur a.*

Thaamath autem indignationis aut bonus vel dedit in dignationem aut uiuera seu data est uiuifer aut data est ei indignatio [illegible] gratia
Thaan dues dono aut
Thaas super vel pauidus seu diues aut superior.
Thaasar diues vel diuicie seu pauorem suscitans aut superius uigilans.
Thabee bonus cessor vel bonum cadens seu bonum cessit aut bona cessio.
Thabelias bonus deus dominus vel bonitas dei domini
Thabne bona visio vel bone uisiones eorum
Thabrana bona donatio vel bonitatis gratifica
Thabranel bonum [illegible] donantes vel bene gratia
Thabor ue [illegible] mat lux vel ueniens lumen seu aduentus lucis aut lucis accessio.
Thabremmon bene [illegible] vel bona congregatio seu bonus ad uidendum aut bonitas uisionis
[illegible] sio vel silentium eorum
Thachasim sine appe
Thadal princeps appendens vel principis appensor seu princeps appensus aut principis appensio.
Thaphthphu claudicatio labium vel tympanum apertum
Thaphnas signum optimum vel signum optio seu stupens os serpentis aut insaniam os serpentium aut ore eius intelligendum est
Thaphnes [illegible] signum optimum vel signum optio seu stupens os serpentis aut insaniam os serpentis
Thaphnath [illegible] sare immitans oportunum nouum vel nuncupatum
Thaphua [illegible] tympanum aperiens vel tympanum apertio.
Thai pauor meus vel superior in
Thaim duo vel bini seu duo aut bina.
Thala appensio vel appendens seu inuocans aut inuocatio.
Thalamuge exemplo vel exsemet ipso seu exemet ipso ex Sodoma aut sibimet ipso eius.
Thalasa appendens scuram vel appensio plasmationis seu inuocans scuram
Thalasar appendit principem vel appensio principis seu inuocans principem aut principis
Thale [illegible] inuocatio appensio vel appendens seu inuocans aut inuo
Thalim [illegible] vel hymnus seu laudes aut laudationes
Thalitacumi puella dico surge syrum est non hebreum
Thalme sulcus vel sulci seu dependens aut
Thalmai [illegible] suspensio sulcus meus vel sulcorum seu appendens me aut suspensio mea.
Thamar palma vel

amara· seu commutans
aut commutata·
Tammuz· consummantes
vel contemptantes seu
contemptus aut consummato
Thamna· numerus fideli
tas· seu fidelis eius· aut
consummatio eorum
Thamnas· numerus defi
ciens· seu uertans sem
per aut consummato plus
Thamnatha· imago
uertantis exploratoris
oderit· vel uertans explo
ratores ascensionis·
Thamnathsare· uertanti
ter explorator ex oderis
vel uertantes explora
tores ascensionis·
Thamnathsara· nu
merans opinionem noui vel
numerus opinionis noui·
Thamnes numerus uel defi
ciens· seu fidelis ei· aut con
summatio eorum·
Thamni· numerans uel
consummatio mea
Thana· humilis· uel respondens·
seu responsio· aut humilitas·
Thanaa· humilis ei· uel re
Thanach· responsio eius·
respondit ei· uel humilitas ad
de· seu humilis ei· aut responsio
Thanathsilo· humi
liauit uirum· uel respondens
assumptioni· consolatio
Thanath· humilis· uel re
dens· seu humilitas aut
Thanatselo· humilitas
dimissionis· uel consolatio
Thanis· preceptoris
mandans humilia· uel
mandans humilitatem
seu mandatum humile
aut mandatum humilitatis
Thanthaniai· tu
responsio fidelis mei· uel humilis
explorator ascensio
Thaphsa· tu mee
speciei· uel indigna
Thapsar· speciem uo
luntas ingenue· uel indig
nationem suscitans·
Thaphse· indignans
uel indignatio· seu se
dens offendens aut
sessio offendiculi
Thara· pascens· uel pas
tio· seu explorator oderis
aut exploratio ascensionis
Tharachu· refluus est uel
elongatus ab eo· seu reflu
ens est aut elongatio eius·
Tharasim· sculptilia· uel ima
gines· seu figure· aut yma
Tharana· imago des
nec dono· vel abigens gratiam
Tharathat· refluus uel elo
gans· seu refluitas· aut
Thardema· elongatio
grauis aut profundus sopor
uel grauitas aut profunditas
Thare· abactor· soporis
uel depulsor· seu nequam aut
Tharei· nequam· uel nequitia
nequitie· seu abigentes
aut depellentes·
Tharei· pascens me· uel
pastio mea· seu explora
tor oderis mei· aut explo
ratio ascensionis mee
Tharearsa· urbs· xii· prophetarum·
Tharese explorator gaudii
uel exploratio leticie· seu
gaudium abigens· aut le
Tharsis explo· ratio contem
platis gaudium· uel explo
rans leticiam· seu dissi
pans speciem speciem· aut
dissipatio speculi·
Tharsenses· exploratores
gaudium· uel explorantes
leticiam seu dissipantes
speculum aut dissipantes
Tharsis· explo· speculatio
ratio gaudii· uel dissipatio
Thasi· posuit speciem
michi· uel positio mea·
Thau· consummans· vel consumma
tus· seu consummator· aut
Thauma· consummatio
reges· uel latitudo
Thraces· latum vel respectus
Thrauiaue· seruitus· respi
ciens dono· vel dissolutio do
Thrasee· dissolutionis
uens· thalamos· uel disso
lutio thalamorum· Expliciunt nomina T.
Thebada· Sequitur
T cum E. Ebauca· uel confusio· E
Thebbaoth· conuertens
ipse· uel conuersio peccatoris
Thebath· bonitas· vel boni
seu conuertens delinquentem
aut conuersio peccatoris·
Thebel· insulsitas· uel in
sipiens· conuersio
Thebes· fiat mea· vel mea
Thebeth· boni pastoris pa
uor· uel bonitas uite·
Thebni· palea mea· uel
Thebni· colua fieri
boni mei· uel palea mea·
Thebolotin· puta pa
lee· uel insulsitas· communi
Thebbon· creatoris
palee· uel insulsitas·
Thechel· statere appensio
uel appensum est in statera
Thecue· tuba canens
uel buccinator
Thechua· tuba· uel buc
cina· seu conuertens aut peccat
Thechiuam· tu sio
be· uel buccine· seu cona
tes aut pertinentes·
Thechnath· buccina
delinquit· uel percussio pec
Thechcam· tentaus
patientis uel patria· seu per
cutiens eos· aut bucca
Thechunin· mea eorum
tubi· uel buccine seu
conantes aut percutien
Thechune· tube· uter·
uel buccine seu conan
tes· aut percutientes·
Theddon· papilionis uel in
firmo· cetera insulue·
Theeni· uidentes· uel sta
Theglath· transfugis al
uel transfugitur· adiua
significatione intelligendum
est· idest· alios faciens tra
Theglath transfuge
phalasar· transfugium
cadentem prosperam· uel
transfugitio cadentis pro
Thelem· statera· cepit
insulue· uel statera insulsa
Thelencie· sta statera·
tera insulsata· uel statera
Thelabin· insusuratores·
dispersi· uel dispergentes seu
dispersio aut dispersiones·
Thelame· ager· agrorum
vel riui fluuiorum
Thelassar· appendens
prosperam· uel appensio
Thelem· principes
uos eorum· uel ager agrorum
Thebnelathelarsa· ager
aqua ad dispergentium
dolium· uel riui fluuiorum
dispergentes umbraculos
Thelmon· robonim· uel
irrigatio requiescentium·
Thelmuni· rostri uel
irrigatio residentium
Thema· auster· uel affrice
seu australis aut meri
Theman dies aut
auster· uel affricus·
Themana· auster est· uel
Themani auster eius
auster meus· uel affrice mi·
Themannes· australes
uel affricani· ab affrico si
Themna desiderium· affrica·
uertantis vel defectio
Themor simina· vel con
summatio amaritudinis·
Themora· simina est vel
consummatio amaritudinis eius
Themoraeus· similitudinis
uel consummata in amaritu
Thena· castra condie
uel donata seu donationes
aut dona eorum
Thenath· castra filius uel
dona flentium· tradidit
Theniath ficus· uel anni
Thenomech· consolatus
Theodotion· consolato
dans· uel laudatio· seu signi
Theodorus· laudans capi
uel laudatio· seu signi capit·
Theophilus· conuertens· uel
conuersus· seu sursum ferens
aut sursum portatus grati
Therich· poculus vel elon
Theraphim· idola· uel
incendia seu figure aut
Therchath imaginatores
subuertens vel subuersio
Therphala· subuersione
cadens· uel explorata di
Therphalei· uisio
exploratores diuisi· uel
subuersione cadentes
Themath explorata re
demptio· uel exploratio re
Thersa· pul redemptionis
chra· uel placens· seu compla
citio aut complacens sibi·
Thesan· posuit donum· uel de
Thesic posita· positio gratie
uel depositio aut consolatio
Thesbi· captiuans· uel con
uertens· seu captiuitas
Thesbites· conuertens· uel
captiuator· seu festum

ad intelligendū aut intelligē
tia festinata. intelligēd(i)
Thesbon. festinata intel
ligentia. ul' festinā ad
Thesbites. captiuans t
captiuator. seu captiui
aut captiuitas.
Thessalonica. festināns
librā statile t festinā
tes librā roborare.
Thessalonicenses. festi
nantes librā statu
ere. ul' festinantes cum li
bram firmare
Thech. subt'. ul' infra.
seu toti aut excelsio.
Thechim. toti. ul' excelsu
s. seu insilores. aut subiti
Theudas. laudans. sorex
ul' laudatio. seu signi ca
piens aut captā signacli
Thezes. ag' horridus. ul'
turbulentus. t. z. h. seq.
Thiathira. illu
minata t illumina
trix. seu illuminans
aut illuminatio. t illuminati.
Thiathirem. illuminantes
Thilmath. forū t ma
Thichon. ceptū
mediū t dimidiatio
Thichonitis est. cō
Thichua. spes ul' despe
Thimna. humilia t ag'
dentia. tentis
Thichon dispergens mo
rem. uel dispersio mea
Thimeus pinguis ul'
tutiunans.
Thiras. timor ul' redi
tus. seu timentes aut stip
Thiria. timis. sta
dium ul' redient dño
Theipson dissoluens
dolorem. ul' serviens
Thermoth. simplicitatis
dissoluens mortem t
requieto mortis. t. z. h.
Thob. ablatio. ul'
vinulitas. sequitur
Thobel. uani
tas t ablatio. seu duc
tus ad luctum. aut cōductus
ad vincula. t subor
Thochaath. stridens.
Thochen. stridor fortis
ul' stridens oculus.
Thoph. Gehenna t

stultitia. seu latitudo
aut ampla. plena stul
Thophech. ostis. sor
operculū. ul' os pretesto
seu os pregens aut os p
Thophet. os. textū
dei pregens. ul' os dei p
textū. seu oris dei operi
lū. aut testis dei pretestō.
Thophech. gehenna
patentis. seu ampla ple
na ante. na stultorum
Thogorma. auellens
ul' interpres. seu conspiratum
incolatus. aut incola
tus auulsio. calluis
Thola. coccū. ul' uimi
Tholad. coccinē sericus
ul' rubeus color testiū.
Tholaite. coccinei ul'
Thole. rubricāde.
coccineū. ul' rubeus co
Tholmai. ad lor
insuram deducens. ul'
ad insuram reductio.
seu sulcus meus aut sul
Tholo. pensio mea
mai. ad insuram de
ducens. ul' ad insurā
reductio. seu sulcus me(us)
aut suspensio mea.
Tholomaida. ad insurā
deducens. ul' ad insurā
Tholomais. reducta
ad insuram deducens
ul' ad insuram.
Tholomaidenses. ad in
suram ducti. ul' ad in
suram reducentes.
Tholomeus. ad insurā
deducens. ul' ad insurā
Tholus. ro deduct(us)
tundus t rotunditas.
Thomas. abyssus. ul' ge
minus. unde t grece didimus
Thopo. amica. capillus
ul' latitudo. teunū
Thorath. lex. ul' penitra
Those. fel. Captiuitas t
Thosarthes. festinatio
captiui. ul' festinator
Thoth. error t amica.
Thothi. error me(us). ul'
amica mea. amica
Thou. errantes. ul' errās
seu error eorum. aut eorum
Thesiade. requiescens t
requietio.

Thirgadire. seruū suc
cincti t requiescentes latrū
Thubal. t. z. h. est
ductus ad seq. v.
luctū. ul' conductus ad uinū
Thubal. deserens. ista
ul' desertus. seu deserens
Thubal. cain. delatus.
cham. ductus ad luctū la
mentatio ul' t conductus ad uini
Thubal. tota accensio
cham. deserens possessio
t deserens lamentationem. seu
delatus possessio. aut deserens
Thubin. aceruatio
deserens. ul' desertio seu be
ne uiuentis ad aut bona
mensura. Incipit. v.
post. v. sequitur hec lit
tera. b.
Uber. festinans
castū. ul' consiliū
uetustatis.
Uchodia. ig
nis mordens. ul' dolor p'
Uchocha. tolerantis
infirmitas. ul' debilis. seu in
firmans eos. aut infir
Ufamite. ciuitas eorum
infirmitas. ul' debiles seu in
firmantes eos. aut infir
mitates eorum. bonū
Ufir. instruū. ul' infir
mitas. seu uetitū. aut h
Ul. dolens t patiens. seu do
lor. aut parturitio.
Ulai. cenū t palus. a pa
lude. n. a palo seu dolor
feruoris. aut dolor ultra
Ulam. prius. ul' anh. est
seu prior. aut anterior
Ur. lumē. ul' ignis. seu
incendiū. aut fenestra.
Uri. lumē meū t ignis
meus. ul' incendiū meū
Uram. de excelso. ul' lu
men excelsū. seu ignis eorum
aut fenestra eorum.
Uriam. lucens ips(e) t ignis
ipsius. seu incendens popu
lū. aut incendiū ipsorum
Urbatha. ignis peccati
ul' incendens peccatum. seu
lumē spūale. aut aperiens
Uriel. precor
lux gaudens. ul' meus
gaudiū. seu gaudens
igne. aut gaudens incen

dio.
Urei. longitudo mea
ul' ululator meus. seu
ignis meus. aut incen
diū meū. aut apparatio mea
Uri. lux mea t ignis
meus. seu incendens me
Urias. lux mea dei. t
lumē meū dñi. seu dñs
ignis meus. aut dñs meus
Uriel. deū meū
lucens deo. ul' ignis dei
seu aperiens deo. aut in
cendiū dei. natio
Us. consiliū t consiliator
seu festinans. aut festi
Usam. consulens ips(e) ul'
consiliū ipsi consiliū ipsi
seu festinans eos. aut
festinatio eorum
Usathi. festinante
me t consiliante me. seu
consiliū meū. aut festi
Usathuel. natio nra
festinans t consiliator
Usi. consulens me t consiliū
meū. seu festinans me
aut festinatio mea.
Usim. festinans eos
ul' consiliū eorum
Usin. consiliū. ul' festi
natio seu festinus consilio
aut festinator consilii
Uthai. dolor signi. ul'
consilii errans. tor
Uza. consiliū. ul' consilia
Uzal. consiliū eius. t consili
ator eorum. nitio
Uafsis. finis t diffi
Uafsia. finis me(us) t
Uaphsi. diffinitio mea
finit consiliū. ul' deficii
ens festinationem.
Uafsuf. finit consiliū in
ul' deficiens festinatio
Uagao. inania
ipsa ualle estuans. ul' ipsa
Uagetra. ualle estuatio
liber leuitare t liber le
Uagedab. liber. cuntie
iudans. ul' liber uinū.
Uarzatha. ipse ducens
hic. ul' ille fornicatore
Uassem. finis demum
t destinatio angustie
Uasthi. finis signatus
ul' destinatio consummata
Uau. hec ul' ipsa. seu

ipse. aut ille
Vesluth fluxus vel
defluxio declinationis
Vz. virens vel virus seu
putredo ire aut ad iracun-
diam provocans. Incipit
hec littera z. post z.
sequitur a.
Zaab aurum vel obri-
zum vel aurum pu-
rum.
Zoba moveris vel mot'
seu fluctuans aut fluit
Zabad. Interpretatio
fluens torrens vel torrens
fluxio quam vulgo tuo
nem vocant
Zabadam fluens tor-
rens invitus vel fluens tor
rens jubilate
Zabadei fluxus torrentium
vel torrens fluxio fluminis
Zabadia fluens torrens
domini vel torrens fluens domino
Zablai motus meus vel
fluctuatio mea.
Zabaon movens eos
torrentem vel fluctuatio
Zabath. Interpretatur
movens delictum vel tor-
rens fluens proditio
Zabain movens eos
vel fluctuatio eorum
Zabeb iste confusio vel
iste ignominiosus.
Zaber movens puteum
vel fluctuatio fontis.
Zabor fluxus vehemens
vel fluxus habundans seu
fluens habundanter
Zabdias fluxus vehementi-
dum vel fluens habundanter
Zabdihel Interpretatur domino
fluxus vehemens vel flu-
ens habundanter deo
Zabina iste veniet
deus vel ista veniet
Zabud fluens. Interpretatur
torrens vel torrens fluxio
Zabulon fluxus noc-
tis vel nisus (?) eius.
Zabulon habitaculum fulcra
vel habitaculum eorum seu habi-
taculum fortitudinis
aut habitaculum fortitudinis
Zabolo. Interpretatur plenitudinis
ante fluxus nocturnus vel
nox nocturna eorum

Zabulonite habitatores
fulcre vel habitacula eorum seu
habitacula fortitudinum aut
habitacula pulchritudinum
Zachai mundus meus vel mun-
datio mea.
Zacharias memorans
dominum vel auxilium domini
Zacher memoria vel
adiutorium seu iustus ignem
aut iustificatus illuminans.
Zacheri memoria vel ad
iutorium seu iustus vigilans
aut iustificatus consurgens.
Zacheus iusticia vel iustifica-
tio seu iustus consilio aut iusti
ficatus festinans.
Zachur memoria vel
adiutorium seu iustus ignem
aut iustificatus illuminans
Zachem eandem habet interpretationem
Zadab iste pater. Interpretatur iste idem
vel ista paternitas
Zadabia iste pater domini vel
ista paternitas domino
Zaph luiare vel illuminatio
Zaphi lumen meum vel illu-
minatio mea. illuminatio eorum
Zaphuin illuminans os vel
Zar duc te vel ... seu obli-
via aut fornicatio
Zaim ista vel hec
Zaub duc te huc vel
fornicaris seu oblivia
Zalmon sub umbra. Interpretatio
vel obumbrans seu obum-
bratus aut obumbratio
Zamma iste fluens vel
Zambri. Interpretatur fluxus eius
iste lacescens vel iste amara
Zamdi fluxus. Interpretatur
vehemens vel fluxus habundans
Zamira iste ap. Interpretatur dans
tus vel iste illuminans
Zamma psallens eis vel
canticum eis. Interpretatio vel canticum eorum
Zamram psallens eis
Zamri psallens eis vel ca
Zamrain. Interpretatio mea
psallens eis vel cantatio
Zamro psallens. Interpretatio eorum
magnus vel canticum magnum
Zanoa iste reges vel ista
commotio seu iste repulit
aut iste requievit
Zanoe ista reges vel ista
commotio seu iste repulit
aut iste requievit

Zam oriens vel orientalis
Zarad descendens vel ane
nus seu descensio aut ali
Zaradaim descensio. Interpretatio
sic virtutis vel alieni
Zarai oriens vel orientalis
vel orientalis meus.
Zarias oriens domino vel
orientales domini
Zarath ortus dei primus vel
orientalis delinquens
Zarda alienatus valde
vel alienatus ab eis
Zare ortus est vel orien-
talis est iste
Zared descendens vel a
venatus. Interpretatio orientales est iste
Zarede descendentes vel
Zares ortus future vel ori-
entalis plasmatio
Zareth oriens pauci
vel orientalis vita.
Zarab oriens domino vel do
Zachim. Interpretatio orientalis domini
iste hominum vel visio ista.
Zaua iniquus vel iniqua
Zauad dotatus vel dota
Zauadia dos domini. Interpretatio
vel dotatus domino
Zor horrens vel terrens
Zazim horror vel terror
seu horrendi aut terribile
Zozamim que est hac vel
spatium in acie seu aciem
spaciter aut aciei spatio
Zeb. iii. reg. c.
lupus vel rapax
seu devorans aut
devorator. Interpretatur fluxio
Zebab fluens torrens vel tor
Zebadia fluens torrens
domini vel torrens fluens domino
Zebee victima vel ra
pina seu hostia aut de
Zebedeus. Interpretatur devoratio
dotatus vel dotatio seu flu
ens iste aut fluxio ista.
Zebee lupus vigilans
vel devorator resurrectionis
Zebi lupus meus vel
devoratio mea. Interpretatio diabolus
Zebida dotis mee for-
titudo vel dotatio mea dei
Zebub musca vel vitulus
Zebul habitatio. Interpretatio ple-
ta vel tabernaculum
Zebulonites taber
naculum meorum vel ...

habitatio iniquitatis.
Zecar memor meus vel reme
moratio mea.
Zechri memor mei vel
rememoratio mea.
Zechim memorans
eos vel rememoratio eorum
Zechur memoria lu
minis vel rememoratio
Zephema. Interpretatur ignea
hec os vidisti vel hoc ori
tulio. Interpretatur
Zer iste meus vel iste
Zepha os hiantis vel os
fluens seu os ambulans
aut oris fluxio.
Zemmea iste fluens vel
iste fluxus eius.
Zemer iste amaricans
vel iste exacerbans.
Zemram cantans eis
vel canticum eorum seu tempus
eorum ostendens aut temporis
Zemri. Interpretatur eorum ostensio
psallens eis vel cantus
meus seu iste lacescens
aut iste amaricans.
Zena commovens vel commo
tio seu ipse requiescens
aut ipsa recedens. Interpretatio eorum
Zenam commovens eos
vel commotio eorum seu ipse re
quiescens eis aut ipsa reque
Zerihel iste magister dei.
vel ista est magis
Zermoth iste timens
mortem vel iste metuens
altitudinem mortis.
Zesium iste lapis vel ista
Zethaa. Interpretatur duricies
iste pavidus vel iste super
Zetham iste amarus vel or
vel ista oliuitatio
Zethu iste amens vel iste
Zethua. Interpretatur erroneus
iste errans ei vel ista est
amentia eius.
Zeu iniquus vel iniquitas
Zenam iniquitas eis vel ini
quitas eorum. Ps. 3. Soph. 1.
Ziph florens vel ger
minans.
Ziphei floren
tes vel germinantes.
Zipha germen vel illum
Ziphai. Interpretatur germinare
germen meum vel illuminatio mea
Zio ductio vel oliva.

332 / 339

[illegible] capitula

Zara·horiens·uel ortus·
Zo: iste uel ista·
Zoan·
Zanuoe·uel pru
la·seu uitula·consternat
aut uitula consternata·
Zob·adiamas·fluens
torrens iniquitatis·uel flu
ens torrens meus·uel in domino
Zecho·prophetia·uel propheta
Zoe ancillarum· [illegible]
uel ancillarum
Zohelech tractus·uel protractus
seu tractu aut protractio
Zoheth·iste paruulus
uel iste uiuax.
Zolomma·separatio a
tercia·uel separati in acie
Zomnium [illegible]
Zoob·aureum·uel dimitte
Zoon·iste miser·uel iste
mitis
Zoor plasma·uel plasma
tor·seu iste apprehendet
aut iste madidus·
Zoori·plasma mei·
uel plasmator meus·
seu iste apprehendens me
aut iste madidus tu·
Zorobabel·aliena trans
latio·uel ortus in babilo
ne·seu iste princeps trans
lationis·aut iste magister
Zozomim· [illegible]
que est hec aqua·uel quasi stirpe
cogitationes seu separationem
aut in acie separati
Zursitudis·
consilium·uel
consiliatrix
Zorim·consiliantes eos·uel
consiliatores eorum·

Ex·pli·cit

Iste liber est domini fridericus
scolastici [illegible]

Triplex est preceptum·executorium·probatorium
et instructiuum·executorium tenemur uelle
et perficere·sicut illud honora patrem tuum et
matrem·probatorium·sicut preceptum factum abrahe
de immolatione·ysaac·tenebatur exequi mandatum
tuum domini et executus fuisset nisi dominus prohibuisset
sed non tenebatur uelle exequi·et preceptum instru
ctiuum·illud non tenemur uelle neque exequi
sed [illegible] [illegible] instructiuum·sicut [illegible]
[illegible] uenum dixisti [illegible] uolebat [illegible]
[illegible] [illegible]·sed uolebat [illegible]
plus [illegible] [illegible]

Augustinus super id luce [illegible]·diliges dominum deum tuum ex toto
diliges ex intellectu sine ~~[illegible]~~ errore·ex
memoria sine obliuione·ex uoluntate
sine [illegible]

[illegible] [illegible] uel [illegible]
bibliotheca·id est librorum custodia
apotheca·id est [illegible]·paradisus·[illegible]
[illegible]·femora [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] imagines [illegible]
[illegible]
[illegible] liquidorum [illegible]
[illegible] [illegible] colorantur [illegible]
[illegible] liquorum [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible]

[illegible] domino rege
[illegible]
Item [illegible]
Item [illegible]
[illegible]
Item [illegible]
[illegible]
Item [illegible]
[illegible]
Item [illegible]
[illegible]
Item [illegible]
[illegible] de [illegible]
Item [illegible] de [illegible]
Item [illegible]
[illegible]

[illegible] mundi
[illegible]
[illegible] ad [illegible]
confusionis

Etas hominis
infantia usque ad·vii·annos
pueritia·usque ad·xiiii
adolescentia·usque ad·xxviii
iuuentus·usque ad·l·
senex uel [illegible]
senium [illegible] decrepitus

Etas mundi
usque ad [illegible]
usque ad [illegible]
tercia usque [illegible]
quarta usque ad [illegible]
quinta usque ad xpm
sexta usque ad diem iudicii

[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] labor [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
sic [illegible] ut [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
penitencia [illegible]
debet esse uoluntaria
[illegible]

[illegible] ... possent [illegible] ... [illegible]

[illegible] ... .

[illegible] ... [illegible] ... obedientia [illegible] ...

fieri [illegible]

Euge serve bone et fidelis quia in pauca fuisti fidelis super multa te constituam intra in gaudium domini tui, [illegible] magnus [illegible]

non [illegible] domini sui [illegible] in minori officio [illegible]

[illegible] in maiori officio [illegible] salvatore omnium [illegible] possint [illegible]

mondo fidelibus [illegible]

[illegible] ad [illegible] in regno [illegible]

[illegible] illud [illegible] Venite benedicti patris

mei percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. [illegible]

[illegible] ma. xxv. [illegible] maledicti in ignem eternum [illegible]

[illegible] hodie [illegible]

[illegible] fideliter custodivit [illegible]

hodie [illegible] serve bone et cetera [illegible] serve bone et fidelis [illegible]

[illegible] intra in gaudium domini tui [illegible] in bono servo [illegible]

[illegible] domini sui [illegible] custodivit [illegible]

[illegible] salvatore [illegible]

[illegible] laborant in vinea sua [illegible]

[illegible] et [illegible]

[illegible] per Salomonem [illegible]

[illegible] replentur [illegible]

[illegible]

[illegible] sol et luna [illegible] ab oriente in occidente

[illegible] salutis [illegible]

[illegible] flumina [illegible] noluit laborare [illegible]

[illegible] laborant solus [illegible] hoc [illegible]

[illegible] laborare et [illegible]

[illegible] habitant [illegible]

[illegible] omnibus et [illegible]

[illegible] fidelis et [illegible]

[illegible] domini [illegible]

[illegible]

[illegible] dicebat [illegible]

[illegible] laborare [illegible]

[illegible] fidelis [illegible]

[illegible] fidelis servum et [illegible]

[illegible]

Liber dni [illegible] Canonici premisliensis

III 340

liber dni [illegible] Canonici premisliensis

presumant [illegible] presumunt in causa supradicta Quod si secus factum fuerit [illegible]
reducere intendimus deo et iustitia mediante Que omnia et singula vobis omnibus et sing-
ulis insinuamus notificamus ac ad vestram et singulorum vestrum notitiam deducimus et de-
In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium presentes nostras inhibitionis litteras seu presens
huiusmodi nostrum inhibitionem in se continentes seu continens per Bernardum notarium publicum [illegible]
nobis [illegible] subscriptum fieri subscribi et publicari mandavimus nostrique sigilli iussimus appen-
Datum et actum Rome apud sanctum Petrum in palatio causarum apostolico ubi iura reddi sole-
ad iura reddendum in loco nostro solito pro tribunali sedentes Sub anno domini Millesimo Trecentesimo
Indictione Quintadecima die vero [illegible] mensis Novembris Pontificatus sanctissimi in
domini Bonifacii divina providentia pape noni Anno Tertio Presentibus ibidem discretis viris [illegible]
pe[illegible] de Bronlo et Alberto [illegible] de [illegible] notariis publicis nostrisque scribis clericis [illegible]
testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis

Et ego Bernardus Henrici de [illegible] clericus Coloniensis diocesis publicus Apostolica auctoritate nota-
rius [illegible] Auditoris presentem et [illegible] huiusmodi literarum ex [illegible] inhibitionem [illegible] et [illegible] alii[illegible]
et audivi [illegible] hoc presens publicum instrumentum [illegible] fideliter scripsi [illegible] publicavi et in hanc
formam meis [illegible] dicti domini Auditoris sigilli appensione signavi in fidem premissorum [illegible]

Docti sacris institutes panem vinum in sa-
lutis consecramus hostium Sumunt boni
Sumunt mali forte tamen inequali vita vel
interitus M. K D B. Anno 1551

III ~~IV~~

IV